UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Specvlvm Ivris Gvlielmi Dvrandi

Durantis, Guilelmus

Augustae Taurinorum, 1578

urn:nbn:de:hbz:466:1-96857

Visual Library

0
IX 15
Th. 992a.

0 IX
26

SPECVLVM IVRIS GVLIELMI

DVRANDI,

Cui præter solitas Ioan. Andreæ, Baldi, & aliorum additiones, accessere Alexandri de Neuo, ad vnumquenque titulum lucubrationes.

Aureum Repertorium in totum Ius Canonicum, item Ioan. de Deo Cauillationes, ac Alberti Galeoti Margaritam, ad finem quarti libri subiunximus.

Cum Indice rerum & verborum locupletissimo.

PARS SECVNDA.

AVGVSTAE TAVRINORVM.
Apud Hęredes Nicolai Beuilaquę. M D LXXVIII.

Rubricę huius voluminis.

Actione seu petitione. 2
Appellatione. 196
Articulorum exhibitione, & testium productione 115
Cessione actionis. 11
Citatione. 31
Comparitione in termino. 57
Competentis iudicis additione. 17
Confessionibus. 104
Contumacia. 41
Dilationibus. 58
Disputationibus, & allegat, aduoca. 160
Expensis. 225
Executione sententiæ. 189
Exceptionibus, & replicat. 65
Feriis. 63
Fructibus, & interesse. 231
Incidentibus quæstionibus. & de ordine cognit. 83
Interrogationibus, quæ fiunt ante litis contestationem. 80
Instrumentorum editione. 115
Iuramenti delatione. 159
Iuramento calumniæ. 96
Libelli oblatione. 57
Litis contestatione. 87
Pœna temerè litigantium. 216
Petitione sententiæ, & eius cautela. 170
Petitorio, & possessorio. 84
Positionibus. 94
Præparatoriis iudiciorum. 2
Præsumptionibus. 157
Primo decreto. 44
Probationibus. 109
Recusatione. 64
Reconuentione. 81
Relationibus. 170
Remissionibus. 171
Renunciacione, & conclusione. 164
Requisitione consilij. 167
Rescripti præsentatione, & impugnatione. 22
Restitutione in integrum. 218
Satisdationibus. 76
Secundo decreto. 52
Sententia, & quæ ipsam sequuntur. 173
Supplicatione. 224

SPECVLI PARS SECVNDA,

AVCTORE GVL. DVRANDO;

cum Ioan. Andreæ, Baldi, aliorumque aliquot doctorum virorum Additionibus.

SVMMARIVM.

1 *Substantialia iudicii quæ sint.*
2 *Litis contestatio est iudicii fundamentum, & initium.*
3 *Substantialia missæ sunt tantum illa verba, quibus elementa in corpus & sanguinem Christi transubstantiantur.*
Fundamento deficiente, nullum potest ædificium superesse.

a SANCTI[a] Spiritus gratia suffragante, de personis in iudicio interuenientibus in libro p̃cedenti prælibauimus. Et quoniam omne datũ optimũ, & omne donũ pfectũ desursum est: ut j. q. 2. q̃ pio. idcirco nunc eiusdẽ suffulti presidio, nos ad secreta iudiciorum transferentes, hanc secundam Partem in tres particulas subdiuidere properemus. In quarum prima de his quę precedunt litis contestationem, sedulo differemus. In secunda de litis contestatione, & his quę ipsam vsque ad finem sequuntur, calculum annectemus. Tertio vero de sententia, & de his, quę post eam accidunt, subiungemus. Ante omnia ergo illud præmittendum est, ꝙ iudiciarii ordinis ciuilis, uel criminalis ordinarii, vel extraordinarii membra sunt hęc.

PRIMAE particulæ capitula sunt hæc: Iudicii præparatio, Actionis seu petitionis propositio, Actionis cessio, Competentis iudicis aditio, Rescripti Apostolici impetratio, & eius exhibitio, & impugnatio, Citatio, Contumaciæ punitio, Primi & secundi decreti interpositio, Comparitio. Libelli oblatio, Dilatio, Feriarum petitio, Recusatio, exceptio, Satisdatio, Interrogatio, Reconuentio, Incidentes quæstio, & cognitionum ordo. Possessorij, & petitorij spoliationisque cognitio.

SECVNDAE particulæ capitula sunt hæc: Litis contestatio, Iuramenti præstatio, Positio, Confessio, Probatio, Articulorum exhibitio, Testium productio. Instrumentorũ editio, Præsumptio, Iuramenti delatio, Disputatio, Conclusio, & renuntiatio, Cõsilij requisitio, Sententiæ petitio, Relatio, Remissio.

TERTIAE particulæ capitula sunt hæc: Sententiæ prolatio, Sentẽtiæ executio, Appellatio, In integrum restitutio, Supplicatio, Expensarum petitio. Fructuum & interesse restitutio, Temere litigantium punitio, Et si qua alia in lite occurrant, sed hæc communiter, & ut plurimum contingere solent: vt probatur extra, de proba quoniam. De his ergo seriatim aliqua in hac secun
2 da Parte, Deo duce, prequidimus pertractanda. † Et not. quod nõ omnia præcedentia sunt iudicii substantialia, sed quædam ex his, uidelicet citatio: ut ext. de causa poss. & proprie. capitulo primo. ff. quæ sentent sine app. rescind. l prima §. ex eo. C quomodo & quando iu. ea, quæ extr. de constit. ecclesia. in fin. extra, de maio. & obe. inter quatuor. 2. q. j. nos in quenquam. Item libelli oblatio: quod dic. vt j. de libel. concep. §. utrum libellus. Item lit. conte. vt extr. de ele. dudum. 2 & de lit conte. capitulo j extr. de ind.
2 exhibita. † Nam cum ipsa sit iudicij fundamentum & initiũ: ut ext. de offi dele. super quæstionum. §. j. ver. quod si. extra, de ver. sig ex parte. 2. vbi ipsa non est fundamentum nullum boni operis superest ædificium. j. q. j cum paulus. 24. quæstione j. ubi sana. Item iuramentum de calumnia, vel de veritate. C. de iur. cal. l. 2.
b§. sed quia veremur. [b] Et sententia. extra. de simo licet Heli. & ꝓbatur in præ. decr. quoniam De hoc s. de off. om iu. §. postremo. ver. 2. Quod si aliquid ex his omittatur, vel pposteretur, non tenet sententia, ipso iure. C. de senten. & interlo. om. iu. prolatam. & 2. q. 6 § diffinitiua. in princ. de hoc dic, ut j. de sententia. §. iusta. & in Summa domini mei de senten. & re iud § qualiter. sub §.
3 is est ordo. Cætera autem premissa, non sunt ita substantialia † Sicut alias est simile in missæ celebratione: in qua solum illa verba quib. elementa in corpus & sanguinem trãssubstantiatur, scilicet, Hoc est corpus meum, &c. sunt substantialia: cætera vero sunt d solennitate. de consec. dist. 2. panis est in altari. in princ. & capitu. vtrum in fine. Sed & præmissa omnia secundum suprà positum ordinem sunt seruanda: quia sic solitum est seruari. ext. de rescri. cautam quæ. Si vero alius ordo à principe iniungitur, is etiam est
dus: alioquin nõ valet quod agitur. extra. de rescrip. cum dilecta. extra. de ind. exhibita. Ordo autem iudicialis propriè dicitur consistere in his, quæ aguntur intra litis contestationem & sententiam: cum litis contest. sit litis exordium, ut premissi. Ad principale ergo propositum celeriter properemus.

ADDITIONES.

a Sancti spiritus. ¶ Est Iac. j. c. circa medium.
b Veremur. ¶ De hoc dic, ut de iura. cal. c. j. §. j. lib. 6.

Particula. I.

a ¶ De præparatoriis iudiciorum. [a] Rubrica:

SVMMARIVM.

1 *Præparatoria iudiciorum quæ dicantur, & in quibus considerauda sint.*
2 *Inducię præparatoriæ quare non dentur actori.*
3 *Litis euentus semper est dubius.*
Iniquitas omnia præcipitat.
4 *Circa partes in iudicio conuentas quomodo sit distinguendum.*
5 *Agere volens ciuiliter pro fundo, vel pecunia, uel seruitute, debet id per exigere: ante quam iudicium innocet.*
6 *Vbi criminaliter agitur, debet iudex personam accusatoris examinare, & in quibus.*
7 *Accusatio præsumitur fieri malo zelo: qa est genus illaudabilis intentionis.*
Crimina vndecunque claruerint, sunt punienda.
8 *Iudex videns esse ius clarum, & quod debet pro altera parte pronunciare, an illum inducere possit ad componendum.*
9 *Euangelium non recipit litigium: & nemini expedit promptum esse ad litigandum.*
Litigiosos prohibet Apostolus ordinari: quia seruos Dei nõ oportet litigare.
10 *Iurans quod ad pacem cum proximo nõ ueniet, nõ tenetur tali sacramẽto.*

BENE est, vt priusquã ad actus iudiciales accedamus aliqua de iudiciorum præparatoriis præmittamus. nam & ad huiusmodi præparatoria à iure inducię cõcedũtur, quę præparatoriæ nuncupantur: vt tertia. q. 3. de induciis. v. quæst. 2. si primates. & j. de dil. §. 1. uersicu. præ-
1 paratoriæ † Circa quod notandum est, quod hæc præparatoria cõsiderãtur, tam circa partes, quam circa iudicẽ. Circa partes vt videlicet is, qui agere uel accusare intẽdit, ꝓsulat amicos, & deliberet, & tractet, an expediat sibi agere, uel accusare, uel litẽ monere. 3. q. 3. de induciis. l. dist. ponderet, resp j Et peritos C. de ingen & ma. si autem & de acq. poss l 2. j. de accu. § j. ver. qualiter autem. & uideat suas probationes, an scilicet possit probare quod intendit. 2. quæst. 8. sciant. ff. de prob. ei qui dicit. 6. q ulti. actor Præparet etiam

ADDITIO.

a Iudiciorum. ¶ Hanc rubricam habuit actor à Io. de Deo, de lib. Iudicum primo. in prin. Ab aliis ex practicis, quos in prooemio nominauit, rubricã de hoc non inueni, de his tamen in nigro multi loquuntur, vnde Azo, & demum omnes Summistæ rubricam de iudiciis continuant ad expedita circa præparatoria iudiciorum. Et tamen in prin. secundæ partis sui libel. dicit se in ea parte tractaturum de præparatoriis iudiciorum, quæ præcedunt contestationem. Ro. etiam in sua rub. 11. quæst, qualiter incipiatur iudiciũ: dicit se in x. rubricis ꝑcedentibus de ꝑparatoriis iudiciorũ tractasse. Dicebat ergo Gu. Ang. in prin. sui Operis, quicquid præcedit lit. contestationem, dicitur præparatorium iudicii. pro quo facit ver. fi. s. proxi. Sed patet ex nigro, quod isto modo hanc rubricam nõ intellexit auctor. Item q̃cquid supra Parte prima actum est circa personas iudicum & arbitrorum, & aliorum, suo vel alieno nomine in iudicio interuenientium, uel defendẽtium, & quicquid sequitur hoc in parte j. totum pertinet ad talia præparatoria: nec etiam intellexit de præparatoriis, de quibus tractat j. ver. præparatoriæ, hæc in princi. allega. sed ipse in nigro hoc prosequitur de quadam inuestigatione, & præmeditatione matura, per quam se mente & corpore præparent partes & iudices ad iudicium subintrandum, vel non.

etiam testes,& aduocatos:ut in prædicto ç de iudiciis. & caueat, ne decipiatur testium vel aduocatorũ promissione: vt 2. quæ. 3. Paulum.extr.de el ect.statuimus in si libr.6.ideoque cum peritio ribus debet su um tractatum habere:ut in præd.l.si auiam.alioqn si cum minus peritis,peribit vt Iudas de pœn.dist.6 c.j versi. Iu-
2 das enim.& ver.iuisset. ¶ Et hec est causa,† quare actori non dã
a tur inducie ꝓparatoriæ.[a] nã se ad hoc prius debuit ꝓparare.3.q.3. inducie.§.spaciũ.uer.ei autẽ.C de tem in integ.rest perendæ.licet alii ꝑdictum ver.intelligãt de deliberatoriis De meo ergo ꝓsilio diligenter quis præuideat an agere, nel accusare sibi expediat:&
3 ad præmissa se præparet:† quia litis euentus dubius est.ff.de pecu. l.ꝙ debetur. Velox enim iniquitas, ad nocendum occasionẽ suggerit:lenta autem virtus & cunctatrix,an te iudicat,q̃ incipiat qd decorum,quid honestum sit:iniquitas quoq; omnia præcipitat, de pœ di.4.inter hæc hircum.j.ext.de uoto.magnæ & melius est ante tempus occurrere, quam post cãm vulneratam remedium quærere.C.in qui cau.in integ.restit.non est no. l fina. nam & ex
b quo aduersarium conuenerit, oportet eum litem prosequi. C. quomodo & quando iu.authen qui semel.¶ †Item circa partes
4 distingue:quia aut vult quis accusare,aut denũciare,aut agere [b]: si vult accusare aliquem de aliquo crimine:si eum admoneat pri us charitatiue & familiter,ut se emendet crimine quod commisit:bene est,secundum Hugo.2.q.7.a ccusatio.ext.de.acc c.2. vbi de hoc.12 q.2.indigne.non tamen ad hoc de necessitate tenetur. ext.de accus c.2.alias extr.de simo. licet Heli.vbi de hoc.& c. per tuas nisi dicas speciale esse in ecclesia,contra quam querela intentatur,vt not.in præ.ca.accusatio.imo fatue ageret,si præmoneret:quia tunc non agitur ad correctionem,sed ad pœnam: vt extra.eod.super his,& c.qualiter.2 & in præ.ca. licet.De hac monitione not.j de in integ.restit.§.2.uel sic.iudicialis Si autem vult denunciare, vt fratrem suum corrigat a peccato,tunc præcedere debet charitatiua monitio:ut in præ.ca super his.& c.qualiter. & eodem titulo.c.2.& de simo.l.cet.Quod si se monitus non cor rigit,tunc demũ iudici denunciet eum:ut ibi,& 11.q.3. præcipue.
5 in fin.†Porro si velit agere ciuiliter pro fundo, vel pecunia, uel seruitute: tunc prius quam illum in causam vocet ,ab eo id ter exigat:quod si non satisfacit,tunc ꝑ iudicem ꝑpellatur. 2. q. 7. si quis erga.& c.si quis ab episcopo.C.de pigno.debitores. 16. q. 7. omnes decimæ.Sed & si quis peccat in me,uel in meos, specialiter debeo illum prænonere,& corripere,secundum formam Euangelicæ regulæ, 2.q.1.si peccauerit.ext.de iud.nouit. in prin.extra,de test.in omni.& in præ.cap. præcipue.Is quoque,qui peccat in me debet ad me festinare per se. vel amicum communem , & mihi satisfactionem congruam offerre.3.q.7.in grauibus.& c.iudicet.48.distin.§.1.& 1.q.1.Christi sacerdotes.extra,de re iud.ad Apostolicæ.circa prin.lib. 6. Quod si eum audiuero , bonum est: alioquin sibi non imputatur.xc.dist.si quis contristatus.& c.dissidentes.14.q.6.si res.2.q.3. si peccauit. Et si prius a me fuerit monitus:obediat,ne in quæstionem incidat ut in præd.c. nouit. & 2. q.7.si quis erga.& hoc est consilium salutare.quia dubius est,litis
6 euentus,ut dixi.Tene ergo certum,& dimitte incertum, de pœ.
c dist.7.c.2 ext.de sponsa.iuuenis.†¶ Circa iudicem ẽt distingue[c]. nam aut agitur criminaliter,aut ciuiliter.Si criminaliter, tunc iudex debet examinare personam accusatoris,scilicet cuius æstimationis,uel opinionis,sit,& qua intentione,qua fide,qua temeritate,qua uita,qua ꝑscientia,quoue merito: si pro Deo, aut pro vana gloria aut pro inimicitia,vel odio,aut ꝓ cupiditate accusat.2. q.7.si qui sunt,debet etiam examinare cuius conuersationis & fidei sit:quia hi,qui non recte fidei ac conuersationis sunt, & quorum vita accusabilis est:quorũ fides. & vita , & libertas nescitur. & viles personæ non admittuntur accusantes ea.quæstione,quæ-
7 rendum.& sic de his & similibus debet examinare. † Nam accusatio præsumitur fieri malo zelo.quia est genus illaudabilis intẽtionis.2.q.7. si qs episcopus. Quod si agatur actione iniuriarum. semper debet iudex laborare,vt partes cõponant , si potest , etiã
d si criminaliter agatur. 5.q.2.si primates[d] veruntamen si talis laborat infamia:iudex ex officio suo procedat.ext.de colluse.1.& 2.quæst.3.si quem.Cæterum si agatur ciuiliter,iudex eodem mo
e do studeat componere ext.de transact.c.fina.[e]cum suis concor. 83.dist.§.1.11.q.3.iniustum.ff.de offi.præsi. congruit. ff. de vsuf. æquissimum.C.de iudic.autẽ.si uero argumen.ext.de collu.crimina.2.quæstio.7.qua propter.Solu.decr.crimina. locum habet cum iam de crimine constat : quia crimina vndecunque clarnerint, punienda sunt.23.quest.3.ecce. Item capitulũ. quapropter, loquitur in causa denũciationis,ubi penitus renuit pœnitere.patet ergo ex præmissis, quod ab initio cum sibi ignota sunt iura partium,laborare debet pro compositione. †¶ Sed quid si iam est in causa conclusum,& iudex uidet esse ius clarum,& quod ꝓ
f nunciare debet pro altera parte:nunquid illum inducet,ad ꝓponendum? Hoc curiosis relinquimus disputandum.[f] Vbi autem agitur de crimine alicuius clerici:episcopus iungat sibi alios episcopos:quod dic,ut j.in tit.de accusa.§ qualiter.versi.hoc etiam
9 no † ¶ In summa no.quod nemini expedit , quod sit nimis prõ-
g ptus ad litigandum.Scriptum est[g] enim ẽ si quis voluerit, tunicã tuam tollere,& in iudicio tecum cõtendere, dimitte ei & pallium.
h ut 14.q.j.c.j.& Apostolus inquit:[h] Iudicia secularia,si habueritis, omnino peccatum est in vobis,& uos contemptibiles facietis ut ibi.& xi.q.j.c clericum.§.ex his & viles:vt 78.distinct perlatum, maxime autem hoc non expedit clericis. 13.q.j.cap.j.quia nemo
i Deo militans,implicat se negociis secularibus.[i] vt 21.q.3.c.j. ext. ne cleri.uel mo. c j.in fin.cum hæc vix sine nota peccati valeant explicari,vt s.de pœn.dist v.qualitas.Hinc est,quod litigiosos ꝓ
k hibet Apostolus ordinari , ut[k] 46. distinct per totum. & multo minus religiosus:ut 16 q.j monachi. quia seruum Dei non oportet litigare:vt 2.q.7.sicut.extra,de syndico.c vnico & preterea litium euentus dubius est:ut supra, Cuilibet ergo consulimus bona fide,quod prouidere sit ad componendum,quam ad contendẽdum:ut 90.distinct.per totum.ext de trãsac.c.fi. v. q.2. si prima-
10 tes.Nam† & litigans,qui iurat ad pacem cum proximo non uenire,non tenetur tali sacramẽto,ut 22 quæst. 4. qui sacramento.

ADDITIONES.

a Præparatoriæ. ¶ Recipiendo eas,ut dicit in uersi. præparatoriæ. in princ. alias bene dantur actori,ut ibi.

b Agere.ingreditur mentem verborum Io.de Deo qui secundo libro Iudicum prima rubrica tractat de admonitione præmittenda reo per actorem, & in tertio libro etiam prima rubrica tractat de admonitione præmittenda actori per reum,& hoc innuit in uer.is quoque qui.

c Distingue. ¶ Secundum Io.de Deo,cuius fuit iste uer.vbi s.iu rubric. non tamen ponit textum,illius c.si qui.sed dixit.13.articulos inuestigandos,qui ibi habentur.

d Primates. ¶ Ibi de hoc& xc.di.c.j.& c.studendum.per quæ uidebis quod potissime in actione iniuriarum procedit compositio.

e c.fi. ¶ Ommo uide,quod ibi dixi super uerbo,casibus.

f Disputandum. ¶ Facilis est solutio: quia oportet iudicari id licitum, vel non,ex circunstantiis:quibus cessantibus abstineat:& maxime quando abstineret contraria parte uincente.Est etiam aduertendum,quod cæteris paribus,magis procedit compositio actore vincente, quam reo. Prima enim sententia requirit executionem,secunda non nisi forsan in expensis,& quãdoque nec in illis propter iustam causam litigandi Quia ergo executio posset impediri de facto, uel multum tardari per binas appellationes : posset vincenti expedire compositio.Cæteris paribus dixi:quia si actor succumbens,litigiosus & pecuniosus est,& per appellationes fatigaturus est reum absolutum,& maxime cum pro ipso facit aliqua æquitas:puta fama:uel semiplena probatio , uel plena in qua succumbit ex defectu solemnitatis : ut quia apparet instrumentum,sed non positum in suo æstimo,uel in registro, communis.quæ omissa instrumentum annullant: iusse moueretur iudex ad componendum. ¶ Adde, quando iudex debeat inducere partes ad componendum, Bar.in l.congruit.in ultimis verbis.ff.de off.præ.sed Bald.in l. transigere.C.de transact.& in [illegible]um affirmas.C.de libe.causa & in l.ex stipula.C.de sen.& interlocu.om[illegible]d.& in l.ex consensu.C.de episcopali audi.Abba.in c.fi.de transa.& in ca[illegible] clerici.§.de adulter.ext.de iudi.Ang. in auth.vt litigent.iurent.§.fi Bald.in l.quidam existimauerunt si cert.pet. Abb.con.107.2.lib.

g ẽ enim.¶ Matthæi.ver.fin.

h Inquit.¶ j.Ad Corinth.ver.j.a.

i Secularibus.¶ Secunda ad Ti.2.

k Vt. ¶ j.ad Timo.3.b. De substantia iudicij est citatio.libelli oblatio litis contestatio,iuramentum calumniæ,& sequentia.c. de ordine est ordinabiliũ situs,quod hoc prius,illud posterius.Vnus ordo est inter actus.G.Aliud est substantia.& aliud solennitas.Vnde in missa verbum.Hoc est corpus meum,est de substantia.Alia sunt de solennitate.G.Ordo.iudicialis, ꝓprie consistit inter litis contestationem & sententiam, nõ ante nec post. versic. ordo autem.G.vnde dicit Bar.quod præposteratio circa præparatoria iudiciorũ ante litis contestationẽ nõ uitiat.ff.de testam.l.si quæramus.ꝓ Bar.

¶ Bal.De præparatoriis iudi.

INDVCIAE deliberatoriæ & præparatoriæ non dantur actori.uersi. præparet.G.De denunciatione an debeat præcedere petitionem. uersi. itẽ circa.& versi.sequent. G.& qualiter practicetur materia denunciationis Euangelicæ.Et uide Bart. in constitutione Henrici in glo.Bart. ubi plene de materia ista per Bar.& vide quod not.ext.de purg.ca. nos inter. B. Vide Inno.de resti.spolia.cum ad sedem.

¶ De actione seu petitione.[a] Rubrica.

a

QVoniam de iudiciorũ præparatoriis dixi decens est ut de actionibus & petitionibus,quæ in eis intentantur,aliqua disputemus. Primo igitur dicemus, an actio sit specialiter proponenda.Secundo dicemus legaliter de actionibus seu petitionibus,qualiter & qua cautela ꝓponi seu fieri debeant in diuersis casibus.Tertio, qualiter reus in his habere se debeat, supponemus, Quarto uero de actionibus seu petitionibus canonice annectemus, Quinto, de actionum,& ubi j.tertio tractatu libel. super his ti inueniantur,breuiter perstringemus.

ADDITIO.

a Sciendum quod nullus ex practicis, auctoribus, uel aliis posuit hanc rubricam generalem: se rubricæ materiam dixerunt sub tractatu libellorum, sub quo dicebant inter alia petitionem, & eius causam debere exprimi in libello: Tractatores autem huius materiæ ponam super rubr. de libel concep. & ibi iuide. De hac autem noua rubrica, & eius situatione tripliciter auctorem excuso. Primo, quia sine hac rubrica congrue prosequi non potest inferiora, & ex eadem congruitate posuit j. rub. 8 paruum morsellum de oblatione libel. secundo theoricam petitionum vel libellorum à practica volait segregare: nimiam enim prolixitatem induxissent vnitæ. Tertio, quia rubrica de libel. quæ totam quartam partem respicit, subtrahi non debuit illi parti.

SVMMARIVM.

1 *Actio an sit speciali nomine intentanda.*
Vbi ex vno facto una tantum resultat actio, tunc sufficit causam, siue factū simpliciter proponi: secus ubi plures rationes ex eodem facto resultant.
2 *Duabus actionibus, effectus contrarios habentibus, ex vno facto surgentibus eligi debet altera.*
3 *Edere actionem non tenetur quis in causa spirituali.*
Exprimi an debeat nomen actionis in iudicio.
Leues actiones tenetur qui edere: subtiles vero & obscuras non.
Actio an debeat exprimi in libello.
4 *Veritas in iudicijs est curanda: & ideo sufficit factū simpliciter proponere.*
5 *Verbum actio, in canonibus inuentum, quomodo debeat exponi.*
6 *Statutum alicuius ciuitatis, de non proponendis actionibus an sit in accusationibus criminalibus obseruandum: aut tunc, an debeat accusator exprimere genus criminis.*

¶ An actio sit specialiter proponenda.

1,§. Vtrum actio sit speciali nomine intentanda, uetus est querela, q̃ nunc planius explicemus. Dicendum est igitur, quod aut loqueris secundum leges, aut secundum canones. Si secundum leges, super hoc est diuersitas inter
a Peritos. [a] Domini Pla. & H. dicunt, quod non est proponēda: nā sufficit causam proponi, ex qua actio resultat: ut peto rem, quā emi: uel decem, quæ mutuaui: vt Inst. de actio. §. j. in fi & ext. de iudicijs. dilecti & secundum hoc nunquam actio incompetens poterit proponi: imo quilibet rusticus libellum componere recte sciret. [b] Io. And. & Azo contra, quod s. speciale nomen actionis in libello proponi debet, ar. ff de eden. l. j. in princ. C e. edita. quia nemo sine actione experitur. ff. de nego. gest. si pupil §. fi. alias enim quare diceret lex, quod ineptam actionem proponēs, debet succumbere: ut ff si mens. fal. mo. di. l. i. respon. 1. C. de formu. & impe. action. l. j & 2. extr. de iud. examinata. Item quare diceret lex, q̃ debet quis ab initio eligere actionem & ff. de tribut. quod in hæredē §. eligere. & ff de legat. 2. l. cum filius § variis. Si enim sufficit cām proponi, sufficeret dicere: Peto fundū mihi in tali testō legatum, uel peto decē: quia cū seruo tuo ptraxi, q̃ dicere est absurdum, s̃m eos. Tu dic, ut j. in t. de libel. cep. § iuxta. uer. item
c nō ualer, si nō continet. † Iaco. Bu. & Lau. & Gof. [c] dicunt q̃ si ex
1 vno facto una tantum resultet actio, ut in uenditione, in q̃modato, in depositō, & similibus: tunc sufficit cām sine factū simpliciter ꝓponi: ut in primis concor. Si uero plures oriātur ex eodē facto actiones: ut si qs in fundo meo arbores incidat, ex quo facto oritur interdictū, q̃ vi aut clam, & etiam actio legis Aquil. & ēt arborum furtim cæsarum: ut ff. ar. fur. cę. si colonus. & in l. pen ff. quod vi aut clam. si immaturam: uel si in societate furtum committatur: quia ex hoc, & pro socio & furti actiones oriuntur: vt ff. pro socio l. rei communis. His quidem casibus & similib expri mere debet, qua malit experiri: ut reus certificetur. ut in secundis
2 concor. de hoc j. §. proxi. uer. notandum etiam. † Rogerius dixit, quod si ex facto duę actiones surgunt contrarios habentes effectus, eligi debet altera: ut si emi fundum de tua pecunia, mandante seruo tuo: tibi enim duæ actiones competunt una criminis: scilicet furti: alia bonæ fidei: scilicet mandati. C. de fur. l. j. C. si seruus exte. se emi man. l. j. ff fa. er. & puto §. fi. Alias autē eligere nō tenetur. ff. de eden. l. j. in prin. sed hoc non valet: quia siue sint contrariæ, siue diuersæ & non contrariæ, debet actio exprimi. ff. de trib. quod in hæredem. §. eligere. de hoc s̃ de actore. uer. item pro po-
d nens. & seq. Odof. Azo, & Roff. [d] dicunt quod quando factum clarum est, & bene proponitur, ut si dicit peto decem, quia vendidi equum: tunc exprimere non tenetur: alias sic. Inst. de actio.
3 circa prin. † Porro, si loquaris secundū canones adhuc est diuersitas. Io. Valent. dixit: quod in causis specialibus non tenetur quis edere actionem: quod quidem uerum est. nec est contra, extr. de iud. examinata. In aliis autem dixit, quod tenetur: quo quidem nihil falsius est: ut extr. eo. dilecti. Gandul. & Io. Theutonicus dicit, q̃ leues actiones, ut est rei vēdicatio, locati, depositi, & similes, tenetur quis edere: subtiles uero & obscuras non. Dixit etiam ipse Io. quod in ecclesiasticis non tenetur: in ciuilibus, sic, etiam
e in foro ecclesiastico: vt 8. dist. quo iure. [e] ext. de iur. calum. literas. de dolo & contu. c. 1. & sic non intendit ad opinionem Io. Valē. quod non puto, ut dixi. Tertii dicunt, quod in libello non debet exprimi actio, sed in processu sic. ar. ext. de app. cōstitutus. & de
f re iudi. abbate sane. lib. 6. Tan. vero dicit, [f] quod nemo cogitur in foro ecclesiastico, nec in libello, nec in ꝓcessu exprimere actionē: ut in prę. c. dilecti. Sed si sponte uelit, a mitteretur: ut in prę. ca. examinata. & tūc, si ineptā ꝓponit succūbet, & poterit aptā ꝓponere: ut ibi, & de restit. spo. cum ad sedem. in fi. & vsus hanc opi-
4 nionem approbat. † Sufficit enim factū simpliciter ꝓponere, q̃m de sola ueritate curandum: est, non de apicibus iuris ciuilis disputandum: ut in præ. ca. dilecti. & de dolo & contu. c. j ff. manda. si fideiussor. §. quędā. Nā & ex pluribus causis aliquid peti potest, ut patet ext. de consue. cum dilectus. de fide instr. inter. dilectos. circa princ. de cō. pben. post electionē. de pscrip. cū olim. de inst. cū uenissent. de testam Raynutius § j. de causa poss. & propriet. cū super. de capel. mo. c. 2 de verb. signific. abbate. & in eodē libello agitur de ui turbatiua. seu inquietatiua, q̃uis sint diuersę. ext. de ꝓba. licet. §. fi. sed ibi eadem actio competit: licet ex diuersis cau
5 sis. ff. vti possi duo. §. 2. † Et s̃m Tan. ubi inuenies in canonibus
g actio, expone, id est, petitio. Ius autē opinionē Gan. confirmat. § Itē secūdū canones intentatur, seu proponitur condictio ex canone, vel officium iudicis ut in 2. q. 1. redintegranda. & 2. q. 2. c. j.
6 † Quid si sit statutum in aliqua ciuitate, ne actiones ꝓponant: nū qd qui accusat criminaliter, tenetur exprimere criminis genus? Resp. sic. nā ex eodē facto plurima crimina oriūtur: vt C. de acc. q de crimine. ff. de priua. delic. nōnunq̃. Quid autē iuris sit, cū incepta ꝓponit actio, uide s. de of. omn. iudi §. de seruit. ver. in senīę.

ADDITIONES.

a Peritos. ¶ Totum ponit Rof. vsque ad uer. porro. in rub. 18. ¶ Adde, secundum Ab. in d. c. dilecti. quod communis opinio est Legistarum & Canonistarum, ꝓ actio in libello non est exprimenda: quia ex propositione facti potest elici, quæ actio sit intentata. & hoc dicit tenere gl. 8. dist. quo iure. & Acc. in auth. de exhiben. & introdu. reis. in prin. in verbo, libellum. ubi dicit de consuetudine seruari vt non exprimatur actio: & quod lege etiam potest probari. nam cum reus possit esse certus p rē & causam, satis est: ut l. j. 2. respon. ff. de eden. & facit, cum opi. sint de iure ciuili, & decisum sit de iure canonico. stari debet decisioni iuris canonici: ut not. in c. per uenerabilē. extr. qui fil. sint legi.
b Sciret. ¶ Sup. & sic opi. hæc aduocatis non placet. Simile q̃d dixi s. de accusatore. prope fi. ver. item quod non recte. addebat Rof. q̃ secundum id superfluo faciebat libellans.
c Gof. ¶ In Sum. de li. obl. in apparatu, in decr. dilecti. de iudiciis.
d Rof. ¶ In l. j. ff. de eden. vbi s.
e Iure. ¶ Vbi de hoc, & 2. q. 6. decreto.
f Dicit. ¶ In suo libel. de actione reali.
g Confirma. ¶ Tene & adde tu, an actio exprimēda sit de iure canonico. do. Ab. Sicul. in c. tua el 2. in 2. col. extr. de deci. Breuiter dixi post Host. in decr. præ. dilecti. super. fi. secundæ gl.

SVMMARIVM.

1 *Agens seu petens, an debeat in libello res petitas, vel propter quas agit exprimere.*
Vniuersaliter agens, satisfecit in genere petendo: nec habet res hæreditarias specificare.
2 *Agens generaliter satisfacit in libello actionem complectendo, & in genere rem ab initio exprimendo.*
3 *Distinguendum est in actione singulari seu speciali de re petita exprimenda.*
4 *Agens condictione sine causa, an debeat causam, quare agat, exprimere in libello.*
5 *Actiones reales & personales quæ dicantur.*
Actio realis potest etiam dici personalis.
6 *Proponens actionem nimis generalem, seu ambiguam, aut confusam cautę certitudinem non continentem, aut incompetentem, in iudicio non est admittendus.*
7 *Actionum plurium occurentium ex uno negocio melior est eligenda.*
8 *Aduocatus nolens, vbi ex vno negocio plures occurunt actiones, vnam eligere, compellendus est per iudicem.*
9 *Sententia etiam contra ius litigatoris lata tenet.*
10 *Duabus actionibus ex uno negocio propositis, si actor non eligat: & contra eum, vel reum feratur sententia, an si appellent, possint eligere.*
Causa appellationis, an sit eadem cum principali.
11 *Eligere an quis dicatur in iudicio per litis contestationem, ubi plures actiones ex vno negocio concurrunt.*
12 *Duabus actionibus ex uno casu nascentibus, an vnius electione tollatur, vel extinguatur altera.*
13 *Origo obligationis, nō titulus actionis. in casu mandati suscepti attenditur.*
14 *Dominus faciens pactum de non agendo contra mandatum suscipientem actione furti, an poterit agere mandati.*
Actio furti per pactum ipso iure tollitur.

15 *Iseui de iure communi in eodem casu competunt duæ actiones: an vna intentata possit postmodum aliam intentare.*
16 *Duabus actionibus ex diuersis casibus occurrentibus, potest quælibet intentari.*
17 *Agenti stipulatione, quo casu tutius sit ad pœnam, quam ad rem, aut econuerso agere.*
18 *Pœna quælibet est odiosa, & omne debitum fauorabile, ideo potius est agendum ad debitum, quam ad pœnam.*
19 *Pœnalis stipulatio quando committatur.*
20 *Petita pœna & sorte in iudicio, an sufficiat super pœna tantum pronuncari.*
21 *Actor quo casu duas actiones intentare possit.*
22 *Agens super vna causa diuersa actione, debet alteram eligere.*
23 *Agens rei vendicatione si succumbat, an redire poterit ad Publicianam.*
24 *Dominium multis modis occupatur.*
Ex Contractu emptionis vt quis possit se dominum dicere, quatuor necesse est interuenire.
25 *In omni contractu oportet duo interuenire.*
26 *Possidens tantum ciuiliter, an rei vendicatione possit conueniri occasione talis possessionis.*
27 *Conuentus rei vendicatione, vel actione in rem, uel noxali, &c. si conuincatur, seu variet, quid iuris.*
28 *Intentari non potest in eodē libello actio ad exhibendum, & rei vēdicatio.*
29 *Forma libelli, in quo duæ intentantur actiones.*
30 *Petitio sub hac forma, Peto a te rem talē, quā dico meā fuisse: an valeat.*
31 *Argumentum de præterito ad præsens, non semper tenet: vt possedit, nō sequitur, ergo possidet maxime in re mobili.*
32 *Si quis agat contra aliquem rei vendicatione ad rē, quam dicit apud aliquem depositse: ille uero negans dicat eam cōmodato cepisse, quid iuris.*
33 *Rei vendicatio tantum domino competit: fallit tamen quandoque.*
34 *Petere volenti legatum sibi relictum, tres actiones propositæ sunt.*
35 *Stipulari rem suam dari, & restitui, non est idem.*
36 *Legatum relictum potest peti condictione ex canone.*
37 *Legato vsufructu alicuius rei, an proprietas eiusdem sit obligata.*
38 *Hæres quondam existens creditor defuncti, si rogatus restituit hereditatem, quam actionem habeat.*
39 *Fideicommissario quando competat actio, vbi hæres quondam debitor defuncti rogatus est restituere hæreditatem.*
40 *Intentare volens Publicianā, pētare dēt, si cām habeat ex qua ei cōpetat.*
41 *Publiciana ad hoc vt competat, quinque sunt necessaria.*
42 *Verba transposita idem significant.*
Personalis actio, ex quibus nasci possit.
43 *Actionem certam habens de delicto, illam debet proponere: incertam autem habens, agere debet de dolo.*
44 *Vniuersales actiones, sunt quatuor.*
45 *Iudiciorum aliud est vniuersale, aliud generale: & in quibus differant.*
46 *Vniuersales & generales actiones quæ sint, & in quibus differant.*
47 *Interest multum inter dictum speciale & generale.*
48 *Agere volens interdicto, attendere debet, an directo vel utili.*
49 *Actio in factum triplex est, & in quibus quælibet locum habeat.*
50 *Obligatione inducta á lege ciuili, vel imperiali, & imposita necessitate alicui priuato, si non dicatur quo iure debeat explicari: tunc condictione ex lege potest agi.*
51 *Vsura per condictionem simpliciter potest repeti, cum iure canonico sit indebita.*
52 *Negotium quod proponitur, si tale est, quod ex eo non detur actio, sed qua si quomodo sit agendum.*
53 *Petitio utilis loco directæ proposita, uel econtra, an sit valida.*
54 *Proponens in iudicio, an teneatur exprimere, si directam, vel vtilem proponat actionem.*
55 *Actio utilis proprio nomine, directa autem nomine cedentis proponitur.*
Vtilis actio intentatur sine cessione: directa vero non.
56 *Petitio, qua proponitur apta causa, sed mepta actio, an sit valida.*

¶ Qualiter & qua cautela actiones proponi debent.

2.§. Sequitur videre legaliter d actionibus seu petitionibus, qualiter, & qua cautela proponi, seu fieri in diuersis casibus debent. Ante omnia igitur sciendum
1 est†, quod agens seu petens debet in libello exprimere res petia tas: ut extr. de libel. ob. c. 2. [a] ff. de rei uen. si in rē. §. fi. vel quantitatem declarare, quam petit: ut ff. de positi. l. j. §. si quis argentū. Di-
b stingue tamen[b]: quia aut actio est vniuersalis, ut petitio hæreditatis: ut ff. de rei uendi. l. j. & ff. de petition. here. sed & si. § fi. & tunc sufficit in genere petere, ut dicat, peto hæreditatem: ut patet j. de iud. § j. nec habet res hæreditarias specificare. Debet tamen dicere, an totā, vel quotam partem hæreditatis petat: ut ff. de pet. hæ. l. 4. & l. si quo tpe. & C. e. l. i & hoc, cum ꝯctus est de certa parte. dic vt ff. de rei ven. ꝓterea, & ff. si pars hær. pe. antiqui. & l. j uel cū petit ecclesiā cū suis pertinentiis ext. de exce. cū uenerabilis. extr. de restit. spoliat. cum ad sedem. de probationibus. licet. ext. de fide instrumen. inter dilectos vel præbendā cum plenitudine iuris canonici. ext. de concess prebend. proposuit. vel ꝓpetit aliqs locus cum finibus suis, extr. de re iud. abbate sane in princ. lib 6. In his enim non est necesse aliquid in libello, uel in sententia specifica-
2 ri. De hoc j. de reli. do. & j. ver. sed & si vis ac & seq.† Aut est generalis, ut pro socio, tutelę, negociorum gestorum: quo casu sufficit in libello actionem complecti, & in genere rem ab initio exprimi: ut conuenio te actione neg. gest. vel tutelæ, uel pro socio. tunc enim ueniunt omnia, quæ possunt intelligi sub natura propositæ actionis: vt ff. de tu. & rati. dis. l. j ext. de causa pos. & prie. cum ecclesia. vbi de hoc ff. de iudiciis. solemus. ff. pro socio. l. arbitri. Ex postfacto autem in iudicio possunt singula capitula exprimi. C. de iudi. l. 2. de hoc. j. ner. & nota quod.† Aut singularis seu
3 specialis, & tunc si est realis, necesse est rem exprimi. quod dic vt j. de libel. concep. §. iuxta. versi. item non valet in actione reali. & seq. Causam tamen tunc non tenetur exprimere. quod dic ut in eo. §. sed nunquid debet. Si uero est personalis, necesse est causam adiici, siue petatur species, siue qualitas, siue factum. ff. de rei vendic si in rem. C. de episcop. & cleric. authen. generaliter. ff. de fur. in actione. in princip. C. de edic. diui Adria. tol. l. fi. vt peto rē, quia emi: vel qa mihi dedisti, uel promisisti, actione ex stipulatu. s. § proximo. alias sufficeret certi condictio. si proponeretur, dū tamen certum quid proponeretur. ff. si cert. pet. certi condictio. extr. de libel. obla c. fi. & Inst. quib. mod. re contra. ob. Si enim causa non exprimeretur, & reus absolueret, nihil ominus adhuc po-
c terit conueniri. ff. de exceptio. rei iud. l. & an eadem. § actiones[c]. Quid si quis generaliter egit causa, uel actione non expressa? De hoc in præ. §. iuxta. vers. item nota. hanc distinctionē actionum plenius prosequere j. in tractu libel. in ti. de iudi. §. j. 2. 3. & 4. Item de realibus & personalibus, uide j. de causa possess. & proprie. §.
4 notandum igitur.† Quid de eo qui agit condictione sine causa: nunquid debet causam quare agit, exprimere in libello? Et videtur quod non, cum sine causa agat contra: quia sic posset dicere totum patrimonium suum sine causa penes eum esse. Vnde dicit Vber. quod debet exprimere causam. cum sit hęc actio personalis, in qua causa est exprimenda, ut dixi argume. ff. de condi. sine causa. l. qui sine causa. & argumen. C. eod. l. secunda & iunge qđ not. in præ. §. iuxta uersic item non ualet, si non continet. & se-
5 quent.† ¶ Sed quam uocas actionem personalem, & quam realem? Respondeo, realis dicta est à re, quæ petitur: puta quando quis nullo iure mihi obligatus est, sed uolo illi quęstionem super aliqua re mouere. Personalis dicitur, quando persona obligata est: puta, cum ago contra eum, qui mihi in aliquo contractu uel maleficio, uel quasi, obligatus est. Insti. de act. circa princip tit. §. namque & §. appellamus ut j. versi. verum. Sed certe secundum hoc videtur quælibet actio realis & personalis: nā si peto rem, per consequens dico te obligatum ad rem ipsam tradendam, seu restituendam, & sic habet locum realis & personalis. Item si peto à te decem, ex causa mutui, dirigo actionem meam in ipsa decem: & sic habet locum personalis & realis. Ad hoc respon. considerandum est, ex quo fonte prima procedit actio: & secundum initium & originem facti censenda est perso-
d nalis, vel realis. [a]Nam in ꝯctu uel quasi, maleficio vel quasi, psona principaliter obligatur: & ideo tantum actio personalis locum habet. Cum vero agit ad rem, res principaliter, tantum petitur: & ideo realis tantū locum habet secundum Roffre. In quo autem differat, dic secundum eum in suo libello, in tit. de actione speciali.

ADDITIONES

a c. 2. ¶ Et ibi de materia huius principij, in prima par. j. gl.
b Tamen. ¶ Secundum Rof. rub. xx. & tribus seq. Adde, quod ꝓmuniter ita tenent doct. q; ñ sit necesse res specificare. in l. j. ff. de eden. & ibi dicunt, q; in tali iudicio intelliguntur comprehendi etiam quæ post libellum productum cœpta sunt possideri per eum. & de hac materia vide etiam in l. j. ff. fol. mat. & in l. fi. C. de sententiis, quę fine certa quantita. vbi ponitur, an procedat libellus, Peto re[illegible]ui dotem absque alia specificatione.
c Actiones. ¶ Vbi de hoc. & not. quia in reali hoc non procederet. de quo in versiculo, sed nunquid allegato supra proxim. in fine. ¶ Adde, an causa sit exprimēda in libello vltra ea, quæ ponuntur in l. j. ff. de eden. & in l. edita. C. eod. Alexan. con. cxxij. lib. & Ang. consil. cclxix. & quomodo procedat libellus generalis imus, vide per eundem consi. xxv. & per Inno. in c. certificari. de sepul. & in c. dilectus. de ordi. cog. & in c. conquerente. de offi. ord. & in c. cum ad sedem. de resti. spol. Adde tu in libello, & præsertim in actione personali, an & quando sit exprimenda causa, & an causa proxima, an remota: vide Lâfran. in repeti. c. quoniam contra. in §. petitiones in j. colum. extra. de probatio. Item do. Abb. Sicu. in c. j. extr. de libel. oblatio. Item adde quid si quis porrexit libellum in actione personali non inserta causa remota, dicendo hoc modo, Domine iudex, talis debet mihi dotem, quare peto ipsum condemnari, an iste libellus procedat? Dicas quod sic, nisi opponatur. Lâfran. in repet. ca. quoniam contra. in §. petitiones. extr. de proba. & ibi vide remissiones. ¶ Additio. Et an & quando sit exprimenda causa in libello, uide Card. Zaba. c. ij. de libel. ob. Bald. con. cxxij. incip. præmittendum. iii. uol. And. consi. viij. col. ij. uer. & maxime. in ii. uol. & adde, quod agens de nuditate, debet causam in libello exprimere. ut per dom. de Rota. decisio. xv. in antiquis. Henr. Ferran.
d Realis. ¶ Vnde dicit. G. Angl. vbi §. quod differunt sicut r[illegible] na. una enim est rei, aliæ personæ. allegat quod not. ff. ꝓ de materia satiari, uide Cy. ia l. j. C. de alie. iud. mu. c

a speciali.[a] Et scias quod in nulla reali actione debet quis dicere, peto mihi rem restitui: sed tantum, peto rem ipsam, uel hæreditatem.[b] Item ubicunque iudicis officium imploratur loco principalis actionis, non debet quis dicere, ago cōtra te: sed debet iudicis officium intentare. Quę dic ut ꝯ. in tit. de lib. concep. §. fin. uersi hoc autem & quicquid ibi dicitur. hic intellige repetitum.

c †¶ Illud quoque[c] non est omittendum, quod proponens actionem nimium generalem seu ambiguam, & confusam, & causæ certitudinē non ꝓtinentem, uel incompetentem, repellendus est, ut si ꝓponat actionē finiū reg. pro centū, uel certi ꝺictionē ḡti tate nō expressa in libello: uel si per actionem furti uel rem uēdicare, & huiusmodi: ut ff. de eden. l. j. ff. de iur. fisc. ita fidei. C. de anna. except. l fi. ff. de iud. si quis intentione. ff. si mensf. fal. mo. di. l. j. respō. j. in fi. ff. de euic-minor. §. si seruus. in authen. de litig. §. ad excludēdas. ff. depositi. l j. § si quis argentum. ff. de fur. in actione. ext. de sponsali. de muliere. † Notandū ēt est ꝙ si sit tale negociū, ex quo plures oriantur actiones, & certum sit de qualibet, ut ff. §. j Tu aduocate actoris, elige meliorē & plenioreē, ne habeas necesse sæpius litigare: ut ff. loca. si merces. §. culpæ. ff. vi bon. rap.

d l. j. ff. ar. fur. cæ l. j.[d] Hinc est, ꝙ si de mandato serui tui quis sciens te id nolle, de pecunia tua prædiū emerit, eligere debes, an uelis agere ꝯ illū actione furti ad pœnam, an condictione furtiua ad pecuniā, an actione mādati ad ꝓdiū emptū: ut C. de fur. l. j. & l. fi. §. tales. utraque enim actio ex hoc casu nascitur. sed altera alteri us electione tollitur. Si autem non eligeret, fieret condemnatio ſm illā, quæ minorem pœnam infligit: ut ꝯ. de libel. concep. §. iā

e nunc. ver. sed cum ex his. † ¶ Quid si nollit eligere, sed dicit. Procedatis, domine iudex? Dic eum cogendum iudicis officio eligere. ff. si quis ius dicen. nō obtēp. l. unica. Vel dic quod non cogit, sed dicat ei: Amice, elige q̄ vis. & si non eligit, dicat ei: recede ergo. ar. C. de coll. filiæ. Sed quando debet eligere? Dicūt quidā, ꝙ

f vsque ad diffinitiuam, & non post. † Sententia enim contra iusli tigatoris lata tenet, & ius dicit, cum inique decernit: vt ff. de iusti. & iure. ius. extr. de re iud. cum inter. ad fi Sed uidetur, quod ante litis contestationem debet eligere, cum talis exceptio sit dilatoria: ergo ante litis contestationem proponenda. C. de probationib. exceptionem. 3. q. 6. c. si quis. §. exceptio. extr. de re iudica. in ter monasterium. Dic quod cum quis plures actiones ad eādem rem intentat. aut eas proponit copulatiue, dicens: propono hanc actionem & illam, aut alternatiue, dicens propono hanc aut illā. Si copulatiue, cogēdus est eligere. ff. de leg. 2. cum filius § uariis. & de lega. j. huiusmodi. § final. & l. seruus. §. cum hac. Et est ratio, quia qui coniunctim ꝓponit, vnam asserit. Is autem, qui alternatiuè proponit aut est certus de facto: & tunc certus est, quæ actio sibi competat: & ideo eligere debet, maxime ante iuramentum calumniæ præsertim vbi requisitus est, quod eligat. Si uero incertus est de facto, non cogitur eligere: ut ff. quorum legatorum l. j. §. quod autem ff. de tribut. quod in hæredem. §. eligere. & infra dicam. Quidam autem dicunt, quod si quis non eligat usque ad tempus, quo mutari vel emēdari potest, ut C. de edendo.

10 edita. cadit à iure suo: quod non placet. † ¶ Quid si quis utraq; ꝓposita, non eligit? Fert sententia ꝯ eū, vel cōtra ꝯ reū. Sed si in cā appellationis ipse vult eligere, nunquid potest? Et potest allegari pro & ꝯ illud, an causa appellationis sit eadem cum principali,

g vel non? Et videt, ꝙ pōt eligere. ar. ff. de bo. lib. qui cū maior. §. accusasse. in fi. ff. ad Turp. l. j. ar. ꝯ quia videtur primo ꝓpositam elegisse. ff. de pdi inde. l. indebitū. ff. de fideiusso si seruus alienus. C. ad Macedo. si filius. Contra ꝙ videt secūdā elegisse: qa ꝓponēdo hāc uel illā videt a prima recedere. Sed dic, ꝙ videt utrāq; ꝓponere, nec se ab aliqua illarū excludit. arg. ff. de lib. & posthu. Gallus. in fi. ff. de opti. leg. l legata vn' bene faceret iudex, si in

11 tali varietate rem absolueret: & vide s. de actore. uer. qd ergo si deiectus. Sed † nūquid videtur eligere per litis ꝓtestationē, uel p solam libelli oblationem? Et uidetur quod per litis contestationem: ut ff. rem ra. hab. amplius. & ff. de tribut. quod in hæredē. §. eligere. Quod dicut C. de eden edita. Vna autem electa, non pōt

h amplius variare. ut ff. de lega. 2. statuliberū. §. fina [h] Sed in contra ctibus quantum ad stipulationem, distingue, ut ff. de uerbo. obli-

12 gationib. si quis stipulatus. & l. eum qui certarum, in fi. † ¶ Quid si in casu prædictæ legis, C. de fur. dominus intentauit actionem mandati contra mandatum suspicientem: demum succumbit, nunc vult intentare contra illum actionem furti: ille uero excipit de re iudicata? Et uidetur, quod non possit repelli ar. ff. de excep. rei iudic. cum quæritur. & l. sequen. & l. an eadem. §. acquirit. ff. de regu. iur. non ex pluribus. non enim videtur sibi contra-

i rius: quia conuentio in alia re, uel cum alia persona, &c. ff. de pa. si unus §. ante omnia. Argu. contra quod sibi obstet exceptio rei iudicatę, quia inter easdem personas. licet alio genere iudicii agatur: & eiusdem originis est hæc actio ff. de exce. rei iudi. l. si a te. §. Iulianus. & l si quis cum totum. §. & generaliter. ff. de noxa. in delictis. § si derracta. & agendo furti petit eādem pecuniam, quam

13 tur. † Origo enim obligationis, non titulus actionis inspicitur. C. ad Macedonianum l. 3. ff. de donatio. qui id quod. Propter qđ dicunt quidam, repellēdum per exceptionem rei iudicaræ, quia

h est contrarius sibiipsi.[h] Quid si ille satisfecit domino in partem, nec dixit ex qua actione soluebat: dominus vero nūc conuenit eum actione furti ad residuum, uel condictione furtiua: ille vero dicit quod soluit ex causa mandati? Et uidetur excipiens audiendus. arg. ff. de solu. si quid ex famosa. Vbi uidetur ex causa famosa solutum, si ex duabus causis debeatur, & altera non sit famosa, al

1 tera sic. Item hic neutrum elegit dominus, sed solutionem acce-

1 pit. & præd l. facit etiam in contrarium:[1] sed ibi quando ex diuer-

k sis causis, secus si ex una.[k] † ¶ Quid si dominus pactus est contra

14 eum non agere furti: nunquid poterit adhuc agere mandati? Videtur quod sic. arg. extr. de præsump. nonne. 2 §. distin. qualis. Iniquum enim est id pacto perimi, de quo ff. de transactio. cum Aquiliana. & l. qui cum tutoribus. arg. contra, quia si potest adhuc intentare actionem mandati, secundum hoc nil operabitur pactum, quod esse non debet. ff. de lega. primo. si quando. ff. ad municipa. l. j. Actio enim furti ꝓ pactū ipso iure tollit. ff. de pa. si tibi. §. j. Vt ergo pactum aliqđ operetur, uidetur utrāque remisisse: & pactum habet in se quandam liberationem. ff. de transactio. l. prima. sed si agat mandati, non poterit reus opponere exceptionem pacti: sed in actione furti sic & hoc quidam tenent: quod

l non multum placet. [l] † ¶ Nec est omittendum, quod si alicui

15 competunt iure communi duæ actiones, una intentata, potest postmodum aliam intentare. ff. pro socio. l. rei communis. Secus tamen est si una competit de iure communi, & altera de beneficio prætoriis. De hoc, & quid iuris sit, siue sint pœnales, siue rei persecutoriæ, not. secundum papam extr. de collusione detegen

m da. capitulo. fina. in fin.[m] † ¶ Quod autem dixi alteram eligen-

16 dam: verum est, si omnes ex uno negocio oriantur. Si autem ex diuersis quælibet intentari potest. ff. de priuatis delictis. nonnunquam. Si uero dubium est, an duæ oriantur, uel non: & æque dubium sicut sæpe in stipulationibus dubitatur, an sit agendum ex stipulatione, uel certi condictione: ut probatur, & no. ff. si cer. peta. certi. & ff. de uerb. oblig. vbi tunc vtere verbis q̄ se habeant ad utramque actionem dicens: peto ex stipulatu, vel ex ꝓmissione, q̄ ex talibus fecisti, sicut paret ex stipulationis dif-

n finitione. Arg. tamen [n], quod tunc possit utraq; proponi. extra. de in integ. resti. constitutus. ubi petitur sententia nulla pronunciati: vel si esset aliqua, petitur in integrum restitutio. Quę dic vt no. ꝯ. de sententi. §. iuxta. uersi. fin. item possum petere iure dñij, vel quasi: vt ꝯ. de causa pos. & propri. §. notandum igitur. uer. alię sunt

ADDITIONES.

a Speciali. ¶ Quæ est 23. vbi plene de hoc in vlt. col.

b Hæreditatem. ¶ Dicūt eā simplices, ꝙ ꝓ verbū restitui, intentatur possessoriū, ad quod pertinet verbum restituendi. ff. de ui, & ui ar. l. j. in prin. quod Rof. im. ꝓbat. ti. de rei vē. ꝓpe fi. per l. qui restituere. ff. de rei ven. & p l. videamus. §. 2. ff. de usur. per quas leges paret uerbum restitutionis etiam ad petitorium pertinere. Aliud est ergo restitutio rei, quam restitutio possessionis. ff. uti possi. si duo. §. fi. Alia ratio, per quam improbatur hæc petitio, no. in uer. hoc autem. statim allegato: cui licet iuridico, resistit vsus, vt ibi.

c Quoque. ¶ Iste ver. ad literam fuit Vber. de Bona. excepta vlt. concord. in uer. generalia alleg. super rub.

d l. j. ¶ Hucusque uer. iste Vber. fuit: cui continuatur ver. ꝙ autē dixi. qui sequitur, & est sub §. cum breuiter. mihi char. 5. vers. si negocium est tale.

e Non. ¶ De quo s. de salar. §. sequitur. ver. sed nunquid.

f §. fi. ¶ De electi. vt quis duas. de postul. c. vno. lib. 6.

g Et cætera. ¶ In alia re, vel alteri personæ non nocet.

h Sibiipsi. ¶ Rationem Ia de Ra. qui tenebat contrarium, vide per Cyn. in præ. l. j. in 8. q. vbi etiam tractatur: an illę ꝺriæ actiones simul nascantur, & residean in eadem persona: & an per electionem unius tollatur altera ipso iure, & an ope exceptionis, & an una electa possit ad aliam rediri, illa pendente vel finita. Adde ut per not. in l. edita. C. de eden. & per Bar. & Dyn. in l. j. §. unde quæritur. ff. de pub. & adde secundum Bald. in l. si prędium. C. de ædi. act. quod si eligitur vna actio, cui sit præscriptum. quod non impeditur redire ad aliam. cui non sit prescriptum.

i Contrarium. ¶ Vt s. potius in causam famosam furti soluisse videatur.

k Vna. ¶ Ex qua insurgunt diuersę & contrariæ actiones: ut in hoc casu. ultra id intentio legis fuit id in eam causam solutum, quæ plus expedit soluenti. eod. titu. l. j.

l Placet. ¶ Puto, quod Gul. ponderat, quod cum ex uno facto ꝓpetat utraq; remissio actionis, tollat ipsius originem, qua sublata nec restabit sup quo fundetur actio mandati, ut pactum id operetur, quod res iudicata sup altero, ut modo dictum fuit in uer. quid si in casu. ¶ Adde quod Bar. in d. §. j. tenet, ꝙ actio famosa descendens ex delicto, tollatur ipso iure. Secus si descēdat ex contractu, uel quasi q̄ tunc solum pactū non est sufficiens ad tollendam actionem, nisi intercedente Aquiliana stipulatione & acceptilatione, quia non reperitur iure cautum quod ipso iure tollantur similes actiones.

m Fi. ¶. Sed illud scripsi de relig. do. cum dilectus. super fi. ulti. glo. nunc cō tinuat uerba Vber. de Bobi. ut s. dixi.

n Tamen. ¶ Interpositio ad uerba. Vberti, usque ibi, si autem.

sunt. Præmissa tamen, ut quidam dicunt, protestatione, quod al
teram uelim prosequi: ut ff. quor. le. l. 1. §. quia autem. ibi, quẽad-
modum, &c. Si autem non est æque dubium de utraque, sed de
una certum, & de altera dubium: propono illam, de qua ꝯueniũt
sapientes, vt, in exemplo pacti incontinenti appositi in ꝯ̃ctu stri-
cti iuris, omnes ꝯueniunt, ꝙ tunc detur actio præscriptis verbis,
de veteri verò informata uariant: ergo intentat̃ præsc. verbis: vt
a C. de pac. in bonæ fidei. [a] ff. si cer. pe. lecta est. 20. dis. de quib. ext.
17 de of. iud. deleg. prudentiam ꝓpe prin. †¶ Quid si pœnalis stipula
tio subsecuta est: dubium põt esse, an prima obligatio trãslata sit
in stipulationem pœnalem: ergo tutius vr̃ agendum ad primã sti
pulationem, q̃ ad pœnalem: ut ff. de act. & ob. l. 1. in fi. de uer. obl.
ita stipulatus. ff. pro socio duo. Alia tamen rõne tutius est primò
ad pęnã agi, q̃ ad simplũ s. qa plus est in pena, q̃ in re: sed & si plus
esset in re habita pœna, securius petes postea illud plus. ff. si quis
cau. l. 2. in prin. ff. de arb. Celsus. in prin. & ff. de eo quod cer. lo. l.
fi. ff. pro socio. si quis a socio. & l. seq. ff. de ac. emp. & ven. ꝓdia. ff.
de excep. do. apud. §. Labeo. nisi esset actum, ꝙ utrunq; deberet,
& posset exigi cũ effectu: tũc. n. vr̃ cessare timor ille: ut ff. de trãsa.
qui fidem. C eo. cum ꝓponas. Caue tñ ibi qualiter actum est: nam
si actum sit, ꝙ utrumq; cum effectu uel simul petat̃, non recedat̃
à forma. ext. de rescriptis. cũ dilecta. Si aũt non sit actũ, ꝙ utrunq;
18 cum effectu, uel simul peti possit, † cum pœna sit odiosa, & debi-
tum fauorabile, prius aget̃ ad debitum, seu ad primam obligatio-
nem q̃ ad pœnam: nam pęna de facili repellitur à iudice, maxime
à iure canonum. ext. de pęnis. suam. 12. q. 2. fraternitas. Sed si fuit
iureiurando pactum uallatum, vr̃ utrumq; posse peti, & si actum
non sit. C. de transac. si quis maior. 22. q. 1. omne quod. ext de iu-
b reiuran. debitores. quod alibi forte non admittitur, s̃m Vber. [b]
Item etiam potest & in alio exemplo dici, scil. qñ quis obligat no
men sui debitoris creditori suo, tunc ei dat̃ utilis actio. Nescimus
tamen bene, utrum utilis hypothecaria, uel utilis. quæ cõpetebat
obliganti directam: ut C de hęre. uel actio. uen. postquam. C. quę
res pig. ob. pos. nomen. ff. de pig. si is. Proponat ergo factum se ad
utramq; habens, & si cogat̃ eligere, vr̃ esse melius eligere utilem
personalem, quæ competebat obligãti: hoc saluo, quia si obligãs
nomen sui debitoris habebat hypothecarum in bonis illius vr̃.
obligasse illam: vnde cõpetat hypothecaria utilis, secundũ Vber.
19 †¶ Quando autem pœnalis stipulatio committat̃, ut si promit-
to me aliquid facturum uel daturum: & si non do uel facio, pro
mitto pęnam, quid sit tunc in obligatione: & si pro parte do, ue
facio, an pœna in solidum committat̃. Item si promitto aliquid
& sub pœna, an possit peti utrumque: & qñ possit præcise peti
factum, uel interesse, uel utrumque. Item quid si plura sint capi-
tula, & in uno ꝯ̃ueniatur? dic vt in libello Rof. in tit. de act. ex sti-
pulatu, quæ competit ad incertum promissum ut s̃. de arbi §. fin.
20 uersi quid si plura. † ¶ Sed si quis petit pœnam & sortem, iudex
uerò pronunciat super pœna tantum: nunquid ualet sententia?
Videtur ꝙ sic ff. de excep. rei iu. l. 3. ff. de arb. quid tamẽ. ff. de mi-
nor. etiam C. si cer pet. eo ꝙ ff. de uer. obl. scire. ar. ꝯ̃. ff. de arb. qua
lem. C. de app. eos. C. ad Sylla. l. fi. prius dictum uerius est: ut paret
c ext. de testa. Raynutius. & C. si aduersus rem iud. l. 1. ubi de hoc. [c]
Duæ enim sunt petitiones: una sortis, & altera pęnæ. ff. de appel.
cum in una. secundum Vber. & iunge hic quod habes circa ꝯ̃rias
21 actiones eligendas. s̃. de actore. uer. item próponens. † ¶ Itẽ no.
ꝙ si actor habet rem ab aliquo ex iusta causa dominium transfe.
rẽdi: nescit tamẽ an ille fuerit dominus, necne, tunc illius rei pos
sessione amissa, secundum quosdam, in dubio duas intentat actio
nes, s. si ille dominus fuit, intentet rei uendicationem. ff. de rei uẽ-
di. in rem. ff. de acqui. re. do. traditio. Si uero non fuit dominus, in-
22 tentet Publicianam. ff. de Publi. l. 1. † Sed cum istæ actiones diuer-
sæ sint, & contrariæ, vr̃ ꝙ sit altera eligenda: quia si proponeres
contrarias, repelleris, ut s̃. dixi. & in prædic. uersi. proponens. Re-
spondeo, hic ur̃, ꝙ possit utramq; proponere ꝑ iustam ignorã
tiam, cum factum alienum ignoret. ff. pro suo. l. fi. ff. de acquirẽ.
hęre. l. cum falsum ff. quorum leg. l. j. §. j. sed vbi reus non certifi-
cabat actorem, de quo debebat, quare actor utitur eodem iure?
Dico ergo, ꝙ non est iusta sui actoris ignorantia, quia eadem per
sona cum illo censetur, unde dębet suam conditionem scire. ff.
de le. 2. cum filius. § uariis. ff. de reg. iu. qui cum alio. licet sit argu.
contra. ff. de exercito. act. l. 1. in prin. & ideo eligere debet, nisi fo-
d ri [d] consuetudo obstet sed quam eliget? Respondeo rei uendica-
tionem directam primò: & si succumbat, postea Publicianam ff.
de euict. minor. §. 1. uel agat primo Publiciana in qua requirunt̃
leuiores probationes, secundum Vbert. Alii uero aliter dicunt:
quæ dic ut j̃. in tractatu libellorum. de causa poss. & propric. §.
nunc dicendum. & iunge hic quod est j̃. uersi quod si uelis. Ioan.
e de Deo dixit, [e] propter ambiguitatem tutius esse agi ꝓdictione ex
lege, uel canone. 3. q. 1. c. redintegranda. ext. de resti. spol. sæpe. de
23 hoc Insti. de act. † ¶ Quid si primo egit rei uendicatione, & succu
buit: nunquid poterit redire ad Publicianã? Rñdeo sic, ut in prę.
f l. minor. §. si seruus. [f] ext. de iud. examinata. Alij contra, argum.
ff. de excep. rei iud si mater. §. eadem in fin. & l. & an eadẽ. §. actio
nes. Nec obst. ff. de euic. si cum uenditor. in prin. quia ibi subau-
24 ditur maximè. † Si autem uelis actionem in rem intentare, si in-
tentaueris rei uendicationem directam: caue tibi, quod possis ꝓ-
bare te dominum iure ciuili, uel gentium, quia licet multis mo-
dis dominium acquiratur, ut Inst de rerum diui §. singulorum. &
ff. de acqui. re. do. adeo & per totum: puta a lege uel a principe.
C. de quadrien. præs. bene. & 8. distinct. quo iure. uel cum insula
occupatur. Institut. de rerum diui §. insula. Vel cum quid capi-
tur in iusto bello ab hostibus. 23. quæst. 5. dicat aliquis. & 1. distin.
ius militare. & ff. eod. titu. ab hostibus. & in similibus: tamen eius
g probatio multum est difficilis. C. de probatio. cum res. [g] & ideo
h utere consilio legis, ff. de rei uen. is qui. Si enim [h] ex contractu
emptionis uelis te dicere dominum, quatuor oportet in illo in-
teruenire. ¶ Primum, ꝯ̃ctus, qui debet pręcedere: alioquin tradi-
tio nuda dominium non transfert. ff. de acq. re. do. nunquam nu-
da. & arg. ff. de dona. nuda. ¶ Secundum, quod precium numere-
tur, uel fides habeatur, uel alias satisfiat uẽditori, alias dominium
non transfertur. ff. de tribu. procuratoris §. sed & si dedi. & ff. de
contrahen. emptio. quod uendidi. ¶ Tertium, quod res trada-
tur: alias enim non transit: ut extra de fide instrum. cum Ioannes
prope fin. C. de pactis. traditionibus. C. de hęred. uel act. uen. quæ
tibi hæreditatem. ff. de rei uendicatione. si ager. nisi, in quibusdã
casibus specialibus, in quibus dominium sine possessione, uel tra-
i ditione quæritur. [i] ¶ Quartum, quod uenditor fuerit dominus
alioquin dominium, quod non habet, transferre non potest. ff.
de acquiren. re. do. non est nouum. ff. de offi proconsobseruare.
§. fin. 1. quæs. 7. Daybertum. ext. de dona. inter uir. & uxor nuper.
Hæc quatuor probantur C. de probationi. cum res. ff. de pign. si
superatus. & l. & quæ nõdum. §. quod dicitur. & infra de emphy.
§ nunc aliqua. uersi. 56. Alios autem omnes contractus, ex qui-
bus dominium transfertur, ut dotis, permutationis, & donatio-
nis, traditione interueniente, longum esset prosequi: unde aduo-
catus sit cautus, ut inspiciat contractum, ex quo uult dicere clien
25 tulum dominum esse, & illum prosequatur, † ¶ Et in omni con-
tractu oportet hæc duo saltem interuenire, uidelicet, ꝙ contra-
ctus præcedat, & traditio subsequatur. Item etiam prosequi om-
nes causas, ex quibus iure gentium sine contractu dominia acqui
runtur, longum esset, licet & illę ad rei uẽdicationem pertineãt:
unde & tũc aduocatus sit cautus, ut ꝯsideret causam, ex qua uult
k dicere clientulum dominum: & an iure specificationis, [k] uel intẽ
tionis, uel alio, & causam illam specialiter prosequatur. Causas
illas inuenies. ff. de acq. re. do. & Institu. de rerum diui. ut prædixi.
Item etiã considera, an res sit corporalis, an incorporalis, cũ pos-
sideri nõ possit: ergo nec uendicari: & an res illa sit singularis, uel
uniuersalis. qđ dic ut j̃ de causa poss. & proprie. § notandũ in po
l sitionibus. [l] Item vide, vtrum reus possideat id quod petitur, vel
dolo desierit possidere Super quo vide. ff. de rei vend. is qui peti-
torio. in fin. ff. de inter. act qui seruum. §. in iure. C. de ali. iud. mu.
causa. fac. l. vnica. ff. de rei ven. officium. & l. si autem ff. de nox. ele
ctio. & versi. quòd si velis. Qualiter autem agatur, procedatur, &
pronuncietur contra illum, qui cadit à possessione. vide infrà, de
26 interroga. § fin. versic. verum & seq. † ¶ Sed nunquid [m] is, qui tã-
m tum ciuiliter possidet. puta solo animo, potest conueniri rei ven-
dicatione occasiõe talis possessionis? Et videtur quòd sic. ff. de rei
vendi. officium. in fin. vbi indistinctè dicitur, quod contra quem-
libet habentem potestatem restituendæ rei potest intendi: & in-
definita

ADDITIONES.

a Bonæ fidei. ¶ Et ibi vide plene per Cyn. quomodo veterem informare, est nouam formam, uel nouam qualitatem inducere. Et an informet actionem tantum, an etiam obligationem. Et an semper informet actionem, & an sicut informat ueterem obligatoriam, sic informet liberatoriam.

b Vber. ¶ Vbi s̃. & adhuc durant eius uerba.

c Hoc. ¶ Et uide quod plene dixi de re iud. cum inter ad fi.

d Fori. ¶ Vel loci. Vber.

e Dixit. ¶ Cauilla. lib. 3. pen. col.

f Seruus. ¶ Ibi satis plenè de hoc.

g Res. ¶ Hucusque Vber.

h Enim. ¶ Ingreditur uerba Rof. de rei uendi. post prin.

i Quæritur. ¶ De quibus not. de consue. capitulo secundo. & C. de acquirend. possess. l. 1. ¶ Adde quod sit probandum in rei uendicatione, Lud. Roma. consil. 423. Adde ad id quod remittit hæc additio in principio. & in quibus casibus transeat dominium siue possessio: adde dico Bald. in l. in suis. ff. de lib. & posthum. item Abb. Sicu. & Feli in c. cum aliquibus. ext. de re iudic.

k Specificationis. ¶ Quæ est cum fit species de materia aliena. De hoc Insti. de rerum diui. §. cum ex aliena. ff. de acqui. rer. do adeo. §. cum quis, cuius casum uide in rub. de ui. & hon. cle. De inuẽtione habetur In[illegible] §. thesauros. & § item lapilli. sed ille §. non congruit, ut [illegible] acqui. re. do. nunquam. §. thesaurus.

l Positionibus. ¶ Super ver. cæterum. vbi prosequit[illegible]

m Nunquid. ¶ Rof. est ver. quæri solet. vltra medium

a definita locutio æquipollet vniuersali a. 19. distinctio. si Romanorum. ff de seruit. verba. prædi. si seruitus. Talis enim benehabet facultatem restituendæ rei puta propter amissionē arg ff. deacq. poss possideri. § in amittenda. nec est hoc præiudiciale ei qui naturaliter possidet, si non patiatur simpliciter illam causam agere sed saluo iure suo arg. ff. de reiudi. sæpe. ext. c. quamuis. ff qui. mo. 27 pig. vel hyp solu. si debitor. †¶ Quid aūt iuris sit, si conuentus rei vendicatione seu actione in rem, vel noxali, vel possessor pignoris, uel accusatus, negans se possidere, conuincatur, seu variet, uel debitum soluere sit paratus: uel ante litis contestationem exhibere rei petitæ possessorē, uel ostēdit seruum noxosum, uel crimi-nosum. uide s. de actore. ver. item eluditur. & seq. Item si quis se vltrò rei petitæ defensioni offerat: vide j. de interrogat. §. fin. ver. 28 hi quoque. & seq. †¶ Item quid iuris, cum species, uel quantitas, b vel æstimatio petitur: not. j. de solu. §. pen. versi. ad huius. & seq. b Et nota, q̄ videtur dicere lex, q̄ non potest in eodem libello intē tari actio ad exhibendum, & rei vēdicatio: vt C. de noxa. act. l. j. in princ. Nam actio ad exhibēdum ordinaria est, & ideo in ea debet dari libellus. 3. q. 3. ca. inducię §. offeratur. & causa, ex qua agatur exprimi: vt C. ad exhiben. l. j. & lis contestari, iurari, & sñia ferri, & in litem iurari: vt ff. eod. Iulianus. §. qui iurauit ff. de in lit iur in actionibus. in princip Qualiter autem in ea libellus concipitur, vide j. in tractatu Libellorū, in tit. de iudic. §. vltimo. Verum cōsuetudo iudiciorum admittit, vt vtrunque in eodem libello intentetur: vt si dicatur:

29 ¶FORMA. † Peto rem exhiberi: & debet dicere signa eius, alioquin ei iuranti succurritur: vt ff. e. l. 3. & eam exhibitam vendico rei vendicatione. Vel sic.

¶FORMA. Coram vobis, &c. conqueror de Pet. q̄ iniustè detinet talem equum ad me iure dominij, uel quasi pertinentem: qui equus est pili nigri. croceus, vel signatus tali signo, in tali parte: quare petо dictum equum mihi restitui: & cum mea interfit, dictum equum mihi exhiberi, petо ipsum per dictum Pet. in iudicio exhiberi. Necobstat præ. l j. C. de noxa. quia debet ibi exponi, c uel pro &. c Et forma positiones super hoc libello: vt infrà, de causa poss. & propr. §. notandum igitur. versi aliæ. & de hoc uide in prædi. §. vlt. de iud. Sed nunquid deber fieri exhibitio ante litis contestationem, uel post, coram testibus ipsius actoris? Dic ut not. ff. e. l. 2. secundum Vbert. Sed nunquid possunt simul in eodem libello peti restitutio & rescissoria, uel res metu perdita, & quadruplum. De hoc j. in tractatu libellorū de in integ. restit. 30 uer. sed nunquid. de his, quæ vi me. ve causa fiunt. prope prin. †¶ Quid si ago contra te rei vendicatione, & formo sic libellum: FORMA. Petо à te talem rem, quam dico meam fuisse: nunquid valet talis petitio, & an hoc probato, præsumetur mea esse nunc, nisi contrarium probetur à te, qui eam tenes, & in me transfertur possessio? Et videtur quòd debeam probare meam esse nunc: ut C. de probationib ex persona. & not. ff. de libe. agno. l. ante penult. & de probatio. l. 4. & ext. de causa possess. & proprie. cum ecclesia. §. partibus. ibi, vltimò & immediatè. &c. Sed contrà d per l. C. de probatio sine possidetis d. facit e. tit. non epistolis. & l. non nudis. & C. de testi. auth. si dicatur. & ff. finium regun. in fine. Secus in minore, qui non præsumitur modò minor, licet olim fuerit minor. Item secus in possessione, cum & multæ aliæ sint differentię. vt. ff. de acquiren. possess. si quis. § differentia secunda. Al-31 ber. Papien. Vber. verò de Bobio † dixit, quòd si res & mobilis, non presumitur modo possidere, licet quandoque possederit: quia uilis est, & neglecta possessio. ff. de acquir. possess rem. secus in immobili. Sed hæc sententia non est vsque quaque vera. nam & si habeo fundum, & steti per 20. annos. quod non iui ad ipsum nec habui iustam causam non cundi: videor possessionem ob meam negligētiam perdidisse: vt ff de vsurp. l. furtum. §. fundi. & ff. de acq. poss licet. tamen si tunc fructus percepi, non ideo possessionem videor perdidisse. Et hæc omnia uera sunt, cum tractatur de mea utilitate: si verò de incōmodo, tunc presumor modo e possidere e. secundum quod traditur C. ad exhibend. l. 3. nisi probetur me possidere desisse sine dolo malo: quod fit eoipso, quod contrarium non probetur, secundum quosdam. ff. de exce. rei iud. si rem. ff. rem ra hab. procurator. in princ. Alij dicunt, quod si possessio mea peruenit ad aliquem ex contractu, vel ex delicto: præsumitur hodie possidere, nisi probetur se desisse possidere sine dolo malo: vt C. de pigno. acti. l. 4. Si verò aliter peruenit, tunc præsumitur possidere, sed absoluetur, si voluerit iurare se sine do f lo desisse possidere. argum. ff. de nox. quoties. §. ait prætor. f †

¶Hoc quoque non est præteundum, quia si ago contra te rei 32 vendicatione ad rem, quam dico me apud te deposuisse: tu verò negas, dicens me eam tibi commodasse, teneris ad restitutionem propter bonam fidem, & debeo vincere, nec refert qua a-tur vt ff. de priuil. cte. l 3. nec mihi hoc casu incumbit ssiras de depositо. ff. de fideiuss. tutor. secundum

¶ Item scias, quòd rei vendicatio tantum domi. f. de rei vendi. l. in rem actio. in princip. & C. eo. l. doce

ADDITIONES.

2 Vniuersali. ¶ Improuise fit hæc allegatio, cum suprà posuerit ꝫ quemlibet: & lex in fi. dicat ab omnibus, qui tenent. & c. nec hanc allegationem fecit Ros. qui dicit Azo. in Sūma idem tenere. & sic est, vt ibi patet post princ. & idem tenet Accur. ff e. super rub. & ponit exemplum in illo, qui dedit in feudum. Sed Ros. ad contrarium allegat, quod habere facultatem restituendæ rei uidetur respicere traditionem, quam iste facere non potest. Respondet. quod faciet quam potest illam dimittendo, & animo perdendo, vt sequitur. ¶ Adde qd̄ Bar. in l. Pomponius. §. si is. qui precario. tenet indistinctè quòd siue habeat facultatem rei restituendæ, siue non, possit conueniri rei vendicatione. & hoc sequuntur ibi communiter docto. & Vincent. imò quando apparet conuentum rei vendicatione nō habere facultatem rei restituendæ, valet iudicium intentarum ꝓtra eum, & finis huius iudicij est, q̄ si actor probet se dominum, & declaretur dominus, nocet victo, si vnquam possessio ad eum peruenerit. Et hoc probat tex. secundum Bar. quem dicit scribendum literis aureis. in l. si a te. §. j. ff. de excep. rei iud.

b Et seq. ¶ j. repetitur ibi: vtrum.

c Et. ¶ Ibi dicit vendicare, vel ad exhibendum agere non prohiberis

d Possidetis. ¶ Ibi in fi. Cyn. recirat quæstionem de deponentibus in curia cōtra electū, quòd electores semel fuerant excōmunicati, an ꝓcederet positio

e Possidere. ¶ Io. de Bla. contrà, scilicet conuersò, scilicet q̄ in sui præiudicium, qui possedit, non intelligatur possidere: in sui fauorem sic. quod no. in tractatu de rei ven. in fine.

f Prætor. ¶ Ad materiā vide qd̄ no. j. de pet. & pos. §. j. uer. qd si pето.

g Iac. Bal. ¶ Vide j. de sent. prola. §. qualiter. versi. quid si lis. & uide in quo differtheę quæstio ab illa: q̄a hic vēdicabat rē, quā sedepositо fuisse dicebat penes reū: ibi simpliciter agebat depositi, sed ꝓbauit ꝓmodatū. Item hic reus confitetur ꝓmodatum: ibi actor id probat & uide per hoc. q̄ isti duo uersi, sed iste plus facit pro Inn. in eo qd̄ no. de iud. examinata. vt ibi scripsi in gl. dixit Inno. Petebat enim ille rem, quam dicebat ad se spectare iure dominij & dominium ꝓbauit licet actionem locati expressisset, cōtra eū facit j. uer. pen. & s. de teste. §. j. char. pen. ver. sed pone exit. & uide q̄ ibi dixi. Verè in suis terminis summā æquitatē habet hæc solutio, scilicet cū reus à principio cōfitetur se debere quod petitur, sed ex alia causa: nec aliud proponit, quod obstet actori. Hoc dico, q̄a si dicat, non deposuisti, sed cōmodasti: ante usum cōpletum repetere nō potes. ext. de commod. c. uno. ff. e. in cōmodato. §. sicut tunc cessaret æquitas prędicta & procedit dictū rei, q̄ non procederet in depositо. ext. depositi. bona fides. §. j. ff. eod. l. j. §. est autē. & responsio illa recta esset. negans narrata, & dicens petita fieri non debere. ¶ Adde, quòd p̄ę dicta Io. And. sequitur Paul. de Castro. in l. is ad quem. ff. de acquir. hęred. & Alexā. consi. 120. j. lib. & Paul. de Castr. consi. 207. Et quia titulo huic cōuenit hęc materia. cuius satis trita est questio: retētis terminis agēs depositi ad quātitatē vel speciē lite cōtestata per negationē ꝓducit testes, qui ꝓbant cōmodatū, quòd sequi debeat cōdēnatio videt primò ex æquitate. quę vult rē meā, quę ad te peruenit, mihi restitui, ff. si certū petat. si & me. si suffragandū est cui q: ut consequatur qd̄ suum est. ff. quod cum eo, l. j. & nota. ff. de eo quod cer. lo. l j. in vlt. gl. Itē sicut error causæ nō impedit trāslationē dominij. ff. de acquiren. rerū dominio. cùm in corpus, Sic error actionis nō impedit sententiā, quin cōdēnetur reus ꝓuictus per probationes: cùm & iudex ꝓ sententiā dominū transfert: ut notat. Institutio. quibus alienare nō licet. §. primo. nā & iudex ꝓnaturam actionis fert sententiā. ff. de ædi. edi. l. ouem. §. aliqui. Hoc tamē solue: vt scripsi de simō. licet Hel. sup fine gl. sic suprà. Itē cōstat iustū esse debitorē ex numeratione, & traditione ꝓbantis. & sic cōtracta fuit obligatio, ex qua mihi cōpetit certi cōdictio, ex qua licet actio proposita fuerit inutilis, iniquū esset cōdemnationē nō sequi: cùm sæpe id q̄ nō ualet ut agit, ualeat ut ualere potest. ext. de despōsatione impuberū. c. uno. ii bro sexto. ff. de pactis, si unus. §. pen. nec refert quo genere actionis agat. ff. de euictionibus. si mancipiū. §. j. ¶ Ad ꝓtratiū inducit, quod suprà. dixi. & ff. si pars hęrede. pe. l. nō possumus. & ff. iudic. sol. cùm quęrebat, ubi cautio in una actione præstita non cōmittit, si alia actione agat. Ad idē iura allegata in prædic. uer. quid si lis. ff. de iureiuran. si duo patroni. §. Iulianus. & prędic. decret. licet Hel. & de re iud. abbate. lib. vj. per quæ iuramulti tenēt ꝓtrà, quia deficit obligatiō is initiū quo ad causam propositā. Allegāt ff de ac. & oblig. quęcūque. ff. de negot. gest. Pōponius. 2. & l fideiuss. ff. de instito. l. habebat. & si mens. falso. mo. di. l. j. §. j. & uolētes saluare dictū Innocē. dicunt illud ꝓcedere, quādo ab initio nō fuit oppositа ineptitudo libelli. quod intellige cum patebat ex eius forma Cessat enim id, quādo ineptitudo apparet ex probationibus tātùm. Mihi placet dictū Innoc. qui loquit de petēte rē iure dominij. & ꝓbat se dominum. q̄licet submiserit actionē locati. obtinere debet ex causa sufficienti intētata & ꝓbata. pone in fin. melius. Quādo vero simpliciter petit rē per actionē depositi, & demùm ꝓbat cōmodatū, uel locatū: hic ꝓcedit opinio cōtraria, & iura ad illā partē inducta; nunc in defensione primi dicti oportet instari. Assumo igitur cōtrariū, q̄ est utilius in materia. & plenius specificat, scilicet decret. abbate. p quam patet a uersic. cæterum usque ad finē, quod uendicās rē, vel illā petēs iure dominij nō habet necesse exprimere causam. & cōcordan. ibi uide in gl. talis. Potest tamē exprimere. si vult. tūc habet necesse ꝓbare illā causam esse & fuisse uerā tēpore litis cōtestatiōis, & vt ibi scripsi super gl. pe. diuerso respectu, quādoq; utilius est ex primere causā: quādoq; utilius est nō exprimere: ex primo aūt patet, q̄ libellus Innoc. de quo s. pfectus erat sine adiectione actionis: nā illa adiectio nec fuit, nec potuit esse causa dominij, uel illius petitionis, nec in acqrēdo nec in vtēdo primū patet, q̄a nō est de titulis enumeratis post titulū de acqrē. rerū domin. ff. Secūdū etiā patet, q̄a locatio fit a nō domino, unde ꝺductor locat. ff. loca. l. nemo. Cōcluditur ergo, q̄ adiectio fuit impertinens & inutilis. Sed nos habemus regulā in vi. quam inter regulas Legistæ non habent, Vtile per inutile uitiari. Item sumus in materia separabili, cùm præcedens oratio libelli in se perfecta foret, ut dixi. Concluditur ergo dictum Innocen. in suis terminis ꝓcedere. Fortificatur hoc per no. de consec. dist. 4. si non sanctificatur. in princip. & recitat de baptismo, ca. j. ubi etiam in baptismo, si forma uerborum congruа iam prolata, addantur aliqua uerba, nihilominus uerū est baptisma, si hoc in baptismo, fortius in libello. Facit ad prædicta cle. de præb. e. j. resp. j. in fi.

l.doce Fallit tamen quandoque:vt C.de iure do.in rebus.&.ff.eodem,si sponsalibus. §. j. vbi mulier agit rei vendicatione pro rebus dotalibus : cùm tamen eas viro tradendo,in eum transtulit dominium:vt C.de pact.traditionibus.De hoc tamen not.secun-
a dum quosdam in præd.l.in rebus [a]. ¶ Item not.quòd si missi pastorem meum ad montana,cum ouibus meis, & aliquis ei vnam, vel plures, vel etiam omnes auferat : possum ego eas vendicare ar.C.de sacrosanct.eccle sancimus.j prope princip.ibi sacrorum vasorum custodes,&c.C.si per vim uel alio modo.l. j. ff. de dam. infect.cum emptor.in fin.respons.& 16 quæst.j in canonibus.pro pe fin ibi : custodes cartarum. Item not.quòd pastor tenetur de custodia:vt ext.de reg.iur.quamuis.ff. loca. qui mercedem. & vi de infrà,de loc.§ postquam.versi. quòd si locaui. ¶ Vtrum simul peti possint res vel æstimatio : & qualiter estimatio peti potest. not.infrà,de solut.§.sequitur.versi ad huius.& sequét. ¶ Vtrum autem petens ecclesiam,vel preposituram,vel archidiaconatum, vel episcopatum,vel aliam dignitatem, etiam secularem, uel ius patronatus,vel ciuitatem,vel castrum aget rei vendicatione.vide
34 infrà,de religio.do. †¶Illud verò no.dignum est, quòd si vis petere legatum tibi relictum,tres habes actiones, scilicet, personalem actionem ex testamento,de qua infrà,de testam.§.j.versic. & not.& rei vendicationem, & hypothecariam: de qua infrà, de pign.§.j ver. cæterum.& C.communia de leg.l.j versi rectius. & infrà,de primo & secundo decret. §. videndum. versic. sed nunquid.Sed quando hęc tibi competunt ? Respon.rei vendicatio
b datur demum ab adita hæreditate,si species [b] fuit legata purè: vt ff.de pec.sed si damnum.§.sed & creditor.& ff.de leg. 2. legatum. ff.de fur.à Titio. Itè personalis demum ab adita hæreditate, quia hæres non est prius obligatus. Inst. de oblig. quæ ex quasi contra. nas.§.hæres.& ff.ex quib.cau in pos ea.apud Iulianũ.§. fi. & l. seq. Item etiam hypothecariam habes ab adita hæreditate,cum sit accessoria:vt ff de pigno contrahitur.& l.res hypothecę. Nec potest vti simul personali & reali: vt fi.de leg. 2. cum filius. §. varius. sed personali & hypothecaria sic:vt argu.in authentic.de fideiuss. §.sed neque.in fine.sin autem legatum fuit in genere : tunc non habes rei vendicationem, nisi demum facta optione : vt ff.ad exhiben.l.3.§.sciendum.Et hoc verum est, quòd habes personalem
35 actionem,cum legatum est in genere.†¶Quid si in specie? Non videtur quòd tunc habeas personalem. argum. ff. vsufruct. quemad.caueat.l fina.Sed potest dici contrà. Nam sicut odio furum datur personalis actio contra eos,vt instit de actio.§.sic itaque. sic etiam in fauorem legatariorũ pro recuperatione eorum,quę legata sunt in specie. Vel dic aliud esse stipulari rem suam dari sibi, & aliud restitui:& sic aliud est petere rem suam. & aliud petere sibi restitui.vt argumen. ff. de verborum obligationibus. nemo. Vel dic,quòd habes personalem actionem ratione possessionis: vt ff.de condi.indeb.l indebiti.§.j.unde vtraque locum habet,scilicet personalis,& hypothecaria : sed non vbicunque locum ha-
36 bet rei vendicatio,& hypothecaria locum habet.† ¶Sed quamuis præmissis tribus modis peti possit legatum : potest etiam peti secundum canones,condictione ex canone, & officio episcopi. 16.quæst.j. commonere. 13.quæstio. 2.vltimo.ext. de testam. nos quidem.& c.si hæredes.& cap.tua. ¶Sed quid si quis legauit plures species alicui,& postea rem alij in genere, nunquid videntur res iliæ obligatæ?Fortè non,quia per generale legatum non detra
37 hitur speciali.ff.de leg. 3.vxorem.§.felicissimo. † ¶Sed qd si legauit mihi vsumfructum cuiusdam rei,nunquid proprietas eiusdẽ rei erit obligata? Respond.absurditas est,si sit mihi obligata: cum non sit permista causa vsusfructus & proprietatis,vt ff.de acquir. pos.l.penult.secundum Vbert.Qualiter autem concipietur libellus super cautionibus hæreditariis à legatario præstandis, vel econtrà?Dic,vt j.in tract.libel.in tit.de pig. § sequitur. Item quo iure,& qualiter & quando,& à quibus executores testamentorũ exigent legata,dicam j.de instr.editi.§ nunc verò aliqua.uersicu-
c lo,sed quo iure.& seq.& præce. Quæ [c] autem actio detur fideicõmissario ad petendum hæreditatem sibi restitui, notat Azo in Sũ-
38 ma,in tit.ad Trebel.†¶Quid si hæres erat creditor defuncti,& rogatus restituere hæreditatem,eam restituit:quæritur,quam actionem habet? Et dicunt quidam,quòd habet utiles,quas primò habebat directas,ut ff.ad Trebel.debitori.C. de iure delib. scimus. §.in computatione.Sed H. dicit, aditione hęreditatis eas extinctas.C.de pactis debitor.ff.de sol.Stichũ §.aditio.& ideo dicit eas non restituendas,vt ff.de sol.qui res.§.areã.sed dat hæredi condictionem indebiti,quasi plus soluerit.ff.de hæred.vel act.vend.l.2. §.pen.& ff.de condict.indeb.si is qui.& ff.eodẽ.cum hæres. & C. ad leg.Fal.in imponenda. Si verò hæres institutus erat debitor defuncti,& rogatus restituere hæreditatem, eam restituit, fideicommissarius aget contra eum actione ex testamento,quasi non
d plenè restituerit:de hoc ff.ad Trebel. [d] ita. & l.ita tamẽ.§. extra [e]
e & facit ff. eodem debitor. †¶Sed quando competunt actiones
39 fideicommissario? Resp.facta restitutione,non ante:vt ff. ad Trebel.facta.& in præd.§.ex Trebel.& l.si hæres.§.j. nisi in casibus, vt not.ff.eodẽ.Marcellus.§.res.C.cõmunia de leg.l.fin.§.fi.¶Quid si hæres rogatus est restituere hęreditatem primo, & primus secundo hæres restituit primo,& primus secũdo:nunquid vtiles actiones remanẽt penes fideicõmissarium,sicut directę remanẽt penes hæredem,adeo vt si quis soluat primo fideicom.sit liberatus. De
f hoc C.ad Trebel.l.penul.& [f] ff eo.ex asse.in fi.Vtrum autẽ restitutione facta in vna re,intelligatur in omnibus facta? Respon.sicut
g not.ff.eodem.restituta [g].Item an procuratori fideicõmissarii possit fieri restitutio.no.ff.eodẽ.quia ita. §. j. †¶Quid si velis intentare
h Publicianam [h]? vide, si habes causam,ex qua cõpetat Super quo vide ff.de Publ.l.j.& l.quæcunque.& per totũ:& j.in tractatu libellorũ.in tit.de causa poss.l.& proprie.§.nunc dicendũ & suprà versicu.item not.quòd si.& seq. Considera etiã,an is qui connenitur,possideat,sicut dixi suprà versi.si autẽ velis.& j. §. proxi.ff. eod.eũ qui.§.Publiciana. Quòd si possideat, vide, si sit directè dominus,uel emphyteuta,uel uasallus,uel superficiarius uide etiam
ius tuũ & aduersarij super quo uide ff.eodẽ.suũ.§.2.& l.2. & l.in
rẽ.& ff.si ager uect.uel emphy.pe.& ff.de superfi. per totũ. & ff.
de dam.in fecto.l.si finita.§.si de uectalibus.ff.de rei uendic.in spe
i ciali.& l.sequẽt.†¶Et not. [i] quinque esse necessaria,ad hoc ut cõ
j petat Publiciana.¶Primum,quòd habeat iustum titulum.Secundum,quòd fiat ex eo traditio:ut ff.de Publi.l.j.¶Tertium & quar
k tum,quòd tempore uenditionis & traditionis [k] habeat bonam fidem:quod præsumo,nisi probetur mala.ff.de probatio uerius.

¶Quintum

ADDITIONES.

Adde,quod Abbas in c.examinata. dicit quod de rigore iuris, contrarium eius,quod voluit Innocent.est verum.l.1.C.si men.fal.mo.di.& ita dicit tenere Hostien.sed de æquitate teneret opinio. Innocent. quam etiam tenent Bar.Bal.Raph.& Paulus de Castr.in l.j.ff.de eden.& Innocentius. in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus. de uerborum obligationibus. Roman. tamen. consi.446.incipien.primus propositæ quæstionis articulus. dicitur sentire opinionem contrariam breuibus verbis.& pro communi opin. facit gloss. in l.uinum.ff.si certum pet.& quod uoluit idem Rom.cons.ccccxcvj.scilicet, quod ubi alias citatio non est necesseria.si illa fiat non rite, non vitiatur actus Faciunt quæ uolunt doct.in l.si stipuler.§.fi.de uer. obligationibus.Ad de tu,quod licet in petitione seu libello viderentur aliqua superflua, propter quod non vitiatur,respondet Baldus in l. Gallus. §. quidam recte.in j.colum.ff.de liberis & posthum. Adde etiam quòd cum exprimetur in libello.dummodo inferat ad conclusionem Bal.in l. Gallus. §. quidam rectè. in 4.colum.ff.de liberis & posthum.Itè facit ad suprà dicta per Ioã. And. quòd si libellus ex vna parte est ineptus, ex altera verò aptus proceditur super parte apta.reiecta atque remota inepta. Hostien. in c. ad dissoluendum.de despon.impu.extra. Lap.allegat.lv. in 4.col. Abb. Sicu. in d.c. ad dissoluendũ.vnde si ineptitudo non attẽditur,multominus superfluitas,&c.

a Rebus. ¶ Vide ibi tres lecturas in gl.contra.
b Species. ¶ Sup.quæ erat legantis.
c Quæ. ¶ Hic incipiunt uerba Alber.Gal.titulo'de quarta Trebelli.usque ad uersicu.l.quod fiuelis. ¶ Adde,quomodo formetur libellus,cum fideicommissarius vult auocare alienata.Pau.de Castro.consil.x.
d Trebel ¶ Et uide j.de iudi.§.j.
e Extra, ¶ Vt dixit Alb.Gal.ibi,istæ duæ quæstiones not.
f Et. ¶ Supple plenius,ut dixit etiam Alber.Gal.
g Restituta. ¶ In 3.gl.
h Publicianam. ¶ Hic redit ad uerba Vber. de Bob. quæ interposuit ultra duas columnas.
i Et no. ¶ Hæc quinque not.Accur.institut.de act.§.aliæ.in glo.& sic uidetur. Scias,quod Rofr.ubi de Publiciana tractat.aliter prosequitur quinque quæ dicit necessaria. & illa plenè. Ponit enim pro primo. & unico tertium & quartum,quæ hic sunt coniuncta.allegat ff.eodem tit.eum qui. §.prætor. & §.Publiciana.& l.sequenti.Secundum,quod res sit talis,quæ possit usucapi, uel præscribi,dans regulam,quod res non usucapibilis,nec præscriptibilis, non cadit in Publicianam:& econuerso,omne usucapibile & præscriptibile traditum titulo,à non domino, petitur per Publicianam.alleg. ff. eodem, eum qui.§.final.& l.fine.§.hæc actio. ponit quatuor casus exceptos,in quibus in casu non usucapibili procedit Publiciana.Tertium,quod intercedat causa iusta transferendi dominium.si fieret a domino. ff. eodem, quæcunque.in princip.Quartum quod res sit talis, quæ alienari possit, eodem titulo cum sponsus.§.si res Fallit in re furtiua,quę alienari potest & tamen non datur Publiciana.eodem titulo,siue.§. hęc actio. Quintum, quod fiat traditio. ff. eodem titulo, l. prima.in fine.In casibus,eodem.l. secunda. & 3. Au vero requiratur uacua possessio;dicam de causa possess. §. nunc uidendum. uersiculo.si verò dubitet.ubi etiam plene prosequar, hæc quinque non esse necessaria in omni specie Publicianæ. ¶ Adde, quæ necessaria sint ad hoc, vt competat Publiciana, Romanum consilio 424. Et an Publiciana detur contra titulo possidentem,vide Alexand. consilio xc. secundo lib. Et an agens Publiciana debeat habere titulum,& vacuam possessionem, per Alexan.consil.xlv.3.lib.Et quid debeat deduci in publiciana, per eundem cõs. xc.2.lib.

ADDITIO.Et cui competat Publiciana, & quę requirantur ad eam, intentandam,tradit.late Philip.Corne. consilio. cx. in iudicio.in 2. uolum. Baldus cons.486.incipien.quidam dominus. in j. uolum. Et an Publiciana competat ecclesię in bonis possessis ab eo,qui se & sua offert ecclesiæ, uide Socin.consilio cj.incipien.uisis duobus.col.2.versi.item probatur,in.3.vol. Hen.Ferran.

k Et traditionis. ¶ Tempore quo experitur,non:aliàs nulli competeret Publiciana.Rof.vbi s. proxime.

¶ Quintum, q̃ à non domino tradatur: quod semper præsumo. vt no. ff. de Pub. l. 1. ¶ Ceterũ si tu aduocate actoris vis hypothecariam intentare, considera ius tuum, & ius possidentis rẽ. vide. ff. de pig. si superatus. & l. si fundus. §. in vẽdicatione, & p totum. Et cane, ne possidens potiora iura habeat, super quo vide ff. & C. qui po. in pi. ha. & cum ages hypothecaria, debes petere in libello, ut debitor uel solaat debitum, uel pignus cedat & dimittat, vel restituat: ut C. si unus ex pluribus hæredib. cred. uel débit. l. 2. in fi. & in præd §. in uendicatione. Sed melius est, q̃ primo resti-
42 tuat id, quod est in obligatione. † Quia verba transposita idẽ significant. ff. de peculio quidam. & argum. ext. de rescriptis, causam quæ. ext. de uerb. significationib. nil. Secundo uerò debitum soluat ut ff. de pig. si inter. §. fi. & quasi per totum, & in præd. l. ius aliud est: quia ibi ille erat saltem de parte obligatus, ſm Vbert. Vel concipitur libellus: vt infrà. de pig. §. primo versiculo cæterum. Quanto autem tempore hypothecaria tollitur. no. infrà, in tract. li. in titulo. de peæscrip. uer. sed de hypothecaria, & seq. De hypothecaria vide plenius infra de solutio. §. 1. Qualiter autem concipitur libellus super constit. ob æs alienum, no. infra de pig. §. primo. uersiculo item cum ob æs. ¶ Verum si uelis agere personali, vide vnde sit reus obligatus: quia personalis actio non nascitur. nisi ex delicto uel quasi. uel ex contractu. uel quasi: quidam etiam ex uariis figuris causarum ff. de act & ob. l. 1. & l. ex malefi-
43 cijs. & §. sequens. Instit. de obl. & s. uers. sed quam eliget. † ¶ Su-
a per his autem generalem do [a] tibi doctrinam: nam si hẽs certam actionem ex delicto, illam propone. Si uerò non habes certam, nec habere pores, & constat de delicto commisso: de rigore iuris agendum est actione de dolo, ut ff. de dolo. l. 1. & per totum. ff. de cri. stel. l. 2. ext. de præsump. c. 1. Si autem constat de rigore iuris non esse commissum, æquitas tamen scripta suadet dandam actionem, agatur actione in factum: ut ff. de præscriptis uerbis. quia. & l quoties. C. de sacr. sanct. eccles. i. l. sancimus. & hoc, si vis agere de dolo extra contractum, uel quasi, commissio. Si autẽ de commisso in cõtractu, distingue: quia aut fuit promissum de dolo non adhibendo, & tunc ex promissione agitur. Si verò non fuit promissum, distingue, in quo negotio fuerit commissus dolus, & qualiter: ut ff. de dolo. l. & eleganter. §. non solum. ff. de except. ita demum ff. de uer. obligation. si seruum. respondeo primo. & l. prima. & l. uideamus. alias incipit, Iulianus. §. uno. ff. de solutio. & etiam l. qui sibi §. primo. & ff. de leg. primo. huius. §. tertio. Si uero uelis ex contractu agere, & habes certam actionem, eam propone. Si autem non habes certam, nec ab aliquo perito potest haberi, facta inuestigatione subtili, si constet da ndam de rigore iuris agas directa præscriptis uerbis, ut ff. de exer. act. l. 1. ff. de præscrip. verbis. l. 1. & 2. & ad hæc. ff. de acquirend. rerum dom. locus. ff. de rebus dubiis. si fuerit. in fin. si de æquitate est danda, age vtili ff. de dolo. si oleum. Porrò si uis ex edictis prætorum agere, si certa datur actio. illam intenta: alioquin in factum. ff. nautæ cau. stabu. l. 3. Item si mens & uerba prætoris dantur tibi, proponas directam, si deficiunt uerba, & mens scripta succedit, locum habet utilis. ff. de iurisd. omnium iud. si qu is. Si autem deficiant uerba & mens, sed mens mentis inuenitur secũdum subtilitatem iuris, est utili agendum, secundum Vbert. ff. de nego. gest. ait prætor §. pen. Sed si deficient uerba, mens, & mens mentis: caue ne inuenias actionem de bursa tua. ff solu. matri. si uero.
b quasi in fine. [b] Sed & si uis actionem vniuersalem, puta petitionẽ hæreditatis, intentare: vide, vnde tibi delata est hæreditas, ex testamento, uel ab intestato. Itẽ uide, utrũ directè, uel p fideicommissum, & an iure ciuili uel prætorio: & sic scies an debeas intentare directam, uel utilem ex parte tua, & uide ff. de peti. hære. l. j. & 2. ff. de possessoria hæred. pe. & ff. de fideicom. per totum. Sed non sufficit hjc tibi scire factum tuum: imò oportet, quod etiã scias, an is, qu ẽ vis cõuenire, possideat, & qualiter: ut si possideat sine titulo, conuenias eum directa: si cum titulo, in casibus conuenias eum utili: ideoq; interroga, vtrum possideat, & qualiter, priusquam libellum offeras, vel saltem ante litis cõtestationem. quę dic, ut infrà de interroga. C. de peti. hæred. cogi. & ff. de petitio. hæred. regulariter. & l. 3. & seq. titulo. In hoc autem caue, si vis intentare vtilem. vt non intentes simpliciter petitionem hæreditatis: quia simpliciter intentando videris intentare directã. & idem forte est in alijs actionibus. ff. de petitio. hæredit. nec vl lam §. si quis sciens Qualiter autem in vniuersalibus, vel generali bus, uel specialibus, uel communibus iudiciis libellus concipiat,
44 vide infrà in tract. libel. in titu. de iudicijs. §. 1. 2. & 3. ¶ † Et nota, quòd quatuor sunt vniuersales actiones, scilicet petitio hæred. famil. erciscun. actio ex testamento, quæ datur uniuersitati per Trebel. restituta: actio ex empto, quæ datur, quoties tota hære-
c ditas emitur. [c] Si verò vis vniuersale iudicium diuisorium intenta famil. erciscund. considera in ea, quæ iam dixi in petitatis cõsideranda, scilicet vt scias, an habeas directũ ile. nã generaliter quod facit petitio hæreditatis facit iudicium familiæ erciscundæ, in diuidendo secundum magis & minus, & aliter. ff. de petitio. hæredi. sed & si lege. §. pen. ff. si pars hæred. peta. non possumus. ff. famil. erciscun. l. 1. & 2. & l. propter spem. in fi. & l. si exasse. & l. fundus. respon. 1
In hoc quoque cautus sis, vt hoc iudicium non intentes; si non possides, quia negaret te cohæredem. & sic deficeres. sed si possides hanc exceptionem meluere noli. ff. eodem. l. prima. Si autem velis intentare communi diuidundo, uide si habes directum dominium: & si habes, illud intenta. Si verò habes utile, uel aliquod ius, interita vtile. & intentatur utile pro rebus, quæ fuerunt communes, sed non sunt nunc, ff. communi diuid. l. 1. & 2. per l. hoc. &
d l. quis putans. & l. communi & l. in summa. [d] † ¶ Et nota, [e] quod
45 iudicium aliud vniuersale: vt peti. hæredi. vt suprà. versiculo, sed
e & si ius, acc. sed contra no. ext. de causa poss. cũ ecclesia. in gl. hoc
f sumptum. ubi petitio hæreditatis vocatur generale iudicium. [f] Aliud generale: vt negotiorum gestorum. tutelæ, pro socio, & huiusmodi. Aliud speciale, scilicet rei vẽdicatio: quia ibi agit ad certam rem, uel speciem: & in ea veniunt fructus, & huiusmodi, ff. de re iud. Paulus. de hoc j. de iud. in prin. & s. in prin. & in pluribus ver. Differunt autem uniuersale & generale: nam in uniuersali, licet sit actum ad certam speciem, nihilominus venit omne id, quod tempore sententiæ inuenitur possidere, ff. de petitio. hære. l. 4. & l. si quo tempore. & l. item veniũt. §. si qui. In generali vero. si actum sit ad vnam speciem tantum, nõ venit, quod alia specie continetur: vt si actum sit super administratione non uenit, nisi quod in ea continetur. C. de indic. licet. ff. communi diuid. iudi-
46 cium. † Itẽ vtilis actio est, quæ competit pro hæreditate, quæ est vniuersum ius, quod defunctus habuit. ff. de verb. signifi. hereditas Omnes enim actiones uniuersales gratia hæreditatis compe-
g tunt: [g] generalis uero est, quæ plura sub se cõtinet capitula, puta administrationem panis salis, vini, olei, & huiusmodi: non tamen continet vniuersum ius, quod defunctus habuit. sæpe enim euenit, ut non omnia paterna ad filios deueniant. Item in generalib. actionibus, & c. exprimuntur, & res etiam generaliter petuntur: sed in processu causæ specificantur, argumentum. C. de iudi. licet. quod non est in vniuersalibus, vt suprà. in princ. huius §. Et scias, quod tutor, qui gessit, tenetur directa: qui verò non gessit, vtili, qui solum fecit inuentarium. dic, vt j. in titulo, de instr. edit. §. edi
h cto. versi. sed cum tutor. ¶ Sed quæ est differentia [h] inter uniuersales actiones & generales & speciales? Respon. in uniuersalibus vniuersaliter concipitur libellus, & uniuersaliter fertur sententia, nec cogitur quis res exprimere. ff. si pars hered. petat. non possumus. In generalib. generaliter libellus cõcipitur, sed literaliter testata res exprimuntur: ut in præd. l. licet. extra. de re iudi. abbate. In specialib. res exprimuntur: ut in libello. ff. de rei vẽdicatio. si in rem.
47 † ¶ Quid si peto quicqu id habes, & possides in tali uilla? Dic, q̃
i ualet talis petitio: quia interest [i] inter speciale dictum & generale. ut ff. de edil. edic. itaque. & l. seq. ff. de euic. seruiuenditor. ff. de ope. no. nun. de pupillo. §. qui nunciat. extra, de fide instr. inter di-
k lectos, in prin. & uide, quod no. de relig. do. §. ad hoc, [k] si uis intẽtare actionem in rem scriptam ut, Quod metus causa, & similes, uide unde tibi competat, & quo motu uis agere, an commisso ex edicto. an per interpretationem, an p constitutionem, an per iudicis officium. super quo uide C. de transac. inter positas. ff. quod met. cau. l. fi. ff. de uar. & extraord. cog. medicus. & hoc plene pro sequere, ut j. in tract. de lib. in titul. quod me. causa. Quid si uelis intentare negatoriam uel confessoriam. uide j. de iudic. §. in con-
48 fessoria † Rursus, si uis agere aliquo interdicto, attende, an agas
l directo, uel utili, ut iam dixi, & uide [l] totum tit. unde oritur: nec sufficit primam legem legere. ut ff. de legibus. inciuile. 39. distin. capit. 1. quia sub uno tit. sepe plura interdicta continentur: & diuerso mõ posita: ut patet ff. de iti. actuq; prima. & de aqua quo. & æst. ber totum. Item cõsidera quare certum est, quod effectus interdictorum re. manſit, licet de nominibus sublatis dubium sit.

Quod

ADDITIONES.

a Do. ¶ Verbum Vber. ubi suprà.
b In fine. ¶ Ad literam, si c dicit Vber.
c Emitur. ¶ Versiculus iste non fuit Vber. sed Ros. hoc posuerat plenius Inocen. de offi. ordi. conquerente, quod uide de lib. obl. capitulo, secundo, sup 1. glossa. ubi post eum scripsi, q̃ petitio iurium episcopalium generalis est, non uniuersalis,
d In summa. ¶ Secundum Vber. quem intercidit usque ad uers. ad hoc.
e Et nota. ¶ Quod in princ. huius §. uocauit actionem, uel petionem, hic uocat iudicium. & ibi dixi, ubi tracta, hic Ros. s
f Iudicium. ¶ Respon. per suppletionem, ut ibi dixi, ut ubi dicit, de generalibus, suppleas, & uniuersalibus.
g Competunt. ¶ Vt patet s. proximo. 3. uers.
h Differentia. ¶ Continuare debuit finem quæstionis cum uersi. prox. de hoc tractasset Ros. etiam rub. 22. & Gulicl. An. ubi suprà, in prin. solum quærebant de uniuersali & generali, cum uideretur simonia.
i Interest. ¶ Quo ad declarationem fiendam: ut s. ¶ Adde Bart. in l. Titia. ff. de leg 2. & Abbat. in c. 2. de uer. sig. & Alex. consi. 184. 2. lib.
k Ad hoc. ¶ Reassumit uerba Vbert.
l Et uide. ¶ Tu aduocate, quem in toto opere alloquebatur Vber.

Quod autem actio in factum loco cuiuslibet interdicti sit subrogata certum est: vt Instit. de interdict. §. final. Igitur eam intentaſciens mẽtionem interdicti, loco, cuius proponitur: quod vide informis libellorum super interdictis ℑ. in tract. libellorum, in ti. de causa poss. & propri. & de restit. spo. Item cõsidera, an interdictum pro ditum sit in possessione vel quasi. Instit. de interdict. in princip. ff. de excep. rei iudica. & an eadem. in fin. ff. de rei vendic. is qui. Quędam etiam prodita sunt specialiter super proprietate & in his oporter te circa probationem vigilare. ff de interdic. l. j. & l. 2. & no. ff. de iti. actuque priua. vnde § reficiendi. Hanc mate-
49 riam prosequere, vt infra de pet. & possess. † ¶ Sed & ubi iura dari suadent actiones, non tamẽ dant specialem, locum habet actio in factum. vt infra de causa poss. & proprie. §. notandum igitur. versi. item iure. & concipias tunc libellum, prout ibi dicitur. Breliter ergo scias, [a] quod actio in factum, alia generalis. alia specialis, alia generalissima. Generalis locum habet in tribus ℑ actibus innominatis: scilicet, Do ut des: do, vt facias: & facio, vt facias: nã in quarto, scilicet. Facio, ut des, locũ habet actio de dolo: vt ff. de præsc. verb. naturalis. habet etiam locum in pactis in traditionib. appositis. vt ff. de pac. in traditionibus. & ff. de pac. inter emp. & ven. l. 2. Item & quandocunque dubitatur de actione circa contractum. vt ff. de præscri. verb. l. 2. Est & specialis actio in factum vt actio in factum subsidiaria legis Aquiliæ, cum datur damnum de non corpore in non corpus. vt Institutio. ad l. Aquil in fin. de qua habetur ℑ. de iniur. ℑ. §. sequitur. versi. & quãdoq; à corpore. & seq. Generalissima est, quæ datur loco cuiuslibet interdicti: ut s. ver. proxi. Item ex quolibet edicto, ex quo certa actio non est prodita, uel edita, vt ff. de eo. per quem factum est. l. fi. Item vbicunque æquitas est actionem dari: vt C de sac. eccles. l. sancimus. De hac enim prætoria ibi loquitur, secundum Odof. licet alii dicant, ibi loqui de actione in factum ciuili, per l. ff. de præscri. ver. l. 1. ¶ Si autem velis recurrere ad condictionem ex lege, de qua habes ℑ. de sol. §. fi. in fi. inuenies causam multiplicẽ. f. ex lege imperiali & ciuili & municipali, & ex moribus non scriptis, & ex iu-
50 re canonico & diuino † ¶ Sed quomodo cognosces, quando cõ
b dictione ex lege sit agendum prædictis modis? Respond [b] considera, si lege ciuili, vel imperiali inducitur obligatio imposita necessitate alicui priuato: nec est dictum quo iure debeat explicari: tunc enim agendum est condictione ex illa lege, maxime si in eadem lege dicitur, lege nostra, vel nostrę legis auctoritate hoc fiat vel æquipollens. vt ff. de condict. ex lege. l. vnica, ff. ad leg. Iul. de adul. quod ex his. C. de peti. hæred. l. fi. C. fi. regun si constiterit. C. de suffra. l. vnica C. de iur. delib. l. fi. C. unde vi. in consti. ibi ponitur. C. de do. si quis ar. 3. q. j. redintegranda. & in pluribus aliis. Sed si dirigantur verba adinuicem, ut ipse teneatur facere, considera diligenter, an sit agendum iudicis officio: vt no. C. de edict. diui Adr. tol. l. fi. Quod autem dixi de lege imperiali, uel ciuili, idẽ intellige de municipali. De condictione verò ex moribus non scriptis, dixi, putà circa feudum, & alias causas, quibus iure scripto non utimur, sed ex moribus agitur. ff. de leg. & senatusc. de quib. & 1 di. consuetudo. & §. seq. & c. cuius generale. & c. mos autem. Item de condictione ex iure canonico & iure diuino, dixi, ꝓpter munera & vsuras, & similia. x. di. c. j. 2. q. 3. Euthemium. §. hinc colligitur. ext. de vsur. per totum. & spoliatus repetit sua per condi-
51 ctionem ex canone, redintegranda. ut s. §. prox in fi. † ¶ Sed uidetur, quod vsuræ possint peti per condictionem simpliciter. nam omnis vsura indebita est iure canonico & diuino & ciuili. vt 46. dist sicut non suo. ext. de vsur. quoniam. & c consuluit. in auth. de eccle. ti. Ergo patet, qd per condictionem indebiti repeti possit, sicut & iure ciuili repetebatur, quod erat ultra licitum modũ. ff. de cond. indeb. si non sortem. in princ. Nam hodie nulla est, q̃ non sit vltra licitum modum: ut in præ. concor. Non tamen cõsulo, quod te arctes ad condictionem indebiti: sed pete, ut patet
52 ℑ. in tracta. lib. in titu. de vsuris. † Si verò negotium, quod proponitur, tale est, quòd ex eo non detur actio, sed quasi actio, id est iudicis officium, age ipso officio, & illo utere agendo, excipiẽdo
c & replicando: quæ dic, ut s. de offi. iud. [c] ¶ In summa no. tu aduocate actoris: nam debes attendere diligenter. an is, qui alieno nomine est in iudicio, sit tutor, uel curator, uel actor, uel administrator personæ, uel universitatis: & sis instructus in proponenda actione utili, non directa: s. uer. sed & si uis. & uer. & no. q. Econuerso aduocatus rei consideret, si est directa proposita, & non utilis: uterque circa hoc uideat. ff. quod cu. uni. no. l. fi de const. pec. l. eum qui. §. pen. ff. de admi. tu. quot. in prin. ff. quando ex fac. tu. l. 2. C. eod. per totum. & C. arb. tu l. 2. ff. de euic. illud. §. una. ut cũ debuerit proponere directam actionẽ, illam proponat: cum uero utilem, illam etiam ꝓponat: alioquin reus absoluetur ab inepta petitione. ut ff. si mens. fal. mo. dix l. 1. §. 1. ext. de iud. examinata. Et iudex causam absolutionis in sententia inserat ut ℑ. de sent. §. qualiter. uer. uerum si rationes. sed licet sit absolutus. nihilominus poterit post acta proponi ut in ead. dec. & ff. de pig. grege. §.
53 si subꝓditione. & de redhib. l. omnem. §. pen. † ¶ Quid si propo-
d suit vtilem, cũ debuit directam proponere: vel econtrà: [d] nunquid valet talis petitio? Videtur, quod sic per ar. ff. de neg. gest. l. antepen. Sed dic contrà: nam refert, vtrum proponat vtilem, ve. directam. ff. de euic. minor. §. 1. Quid ergo, si proposuit directam petitionem hær. ditatis, cum deberet proponere vtilem? Respõ. non bene proposuit. ff. de peti. hæred. nec vllam. § si quis sciens.
54 † ¶ Sed [e] nunquid tenetur quis dicere, utrum proponit vtilem,
e vel directam? Videtur, ꝙ sic: ne actionum turbentur officia, C. de testa. consulta. quia diuersi sunt effectus. per talem enim quæritur vtilis, per quem directa quæri non posset. ff. solu. matrim. l. Caius. ff. ad exhibend. si res. ff. de pact. si pater. ff. de procu. in causæ. §. finali. & tali datur vtilis, cui non daretur directa. C. de hære. vel ac. ven. emptor. & l. postquam. C. de action. & obliga. l. 2. & in talem datur utilis, in quem directa non daretur. ff. commo. sed mihi. 1. respon. ff. de actio. emp. l. Iulianus. §. si procurator. Et pro tali re daretur una, pro qua altera nõ daretur. C. de don. inter ui. & vxo. marito. ff. de don. causa mor. qui mortis. ff. de superfi. l. 1. §. quod ait. Item vna datur ex mẽte. alia ex uerbis. ff. de seruo cor. ut tantum. 1. ff. ad l. Aqui. qui occidit. §. si quis. ff. si quad. pau. fec. dic. l. pe. ff. de peti. hære. nec vllam. §. quod si quis. Item sæpe una præfertur alteri. ff. de procu. procuratorem. ff. de pact. si cũ em-
55 ptorem. † ¶ Item utilis proprio, directa uerò nomine cedentis proponitur. ff. de don inter uir. & uxor. cum uir uxori. C. si cert. pet. si absentis. Item utilis intentatur sine cessione, directa non: quia ossibus inhæret. ff. de transact. l fi. ff. de pecu. quis ergo. Item vtilis competit ei, qui habet utile dñium: directa, nõ habẽti directum. ff. quod met. caus. metum. §. nolenti. Item non solum substantia, verum etiam tempus & qualitas actionis est in libello ponenda. ff. de tribu. quod in hæredẽ. §. eligere. Arg. cõtrà. C de natu. lib l. legem ff. quib. mo pig. uel hypo. sol. si eum. §. si debitor. ff. de ap. l. 2 Inst. de fideicom. lib §. sed quæritur uidetur enim sufficere causam proponi. C. de edi. diui Adria. tollen. l fin. SOL. Si causa, quæ proponitur, sit adeò certa, quod perpendi possit, vtrum utilis, uel directa competat, satis est actionem proponi, licet non dicatur vtilis, vel directa: cum etiam sufficiat sola causa, quia certus est reus, vnde non refert, quomodo: arg. si cer. pet. ff. de neg. gest. actio. Hic ergo propter multas diuersitates vtilis & directa nequit sub certa regula comprehendi: bonus tamen iudex, si expedire viderit, faciet hoc in libello specificari, arg. ff. de vsur. mora. ff. de interro. act. si defensor. § illud in quib. autem casib. datur ab initio vtilis. no. C. de act. & ob. l. 1. & vide s. de p-
56 cur. §. sequitur. ver. sed nunquid agens. † ¶ Quid si proposuit aptam causam. sed ineptam actionem: vel econtra: nunquid valet talis petitio? Dic, quòd non: arg. C. de formulis, & ea. impe l. 1. & 2. & iunge hic, quod habes ℑ. de lib. concep §. ad huius ti. & § iuxta. Hoc quoque non est omittendum, quòd talis libellus admittendus est, Ago contra talem qui molendinum, vel domum, in tali loco in preiudicium meum facere nititur: vt probatur extrà,
f de offi. deleg. cum olim Abbas. [f] Sed contrà: quia hic non agitur de obligatione adhuc contingente, sed de futura: & sic contra. ff. de iud. non quemadmodum. ff. de vsuris. l. 1. §. 1. ext. de re iud. abbate. de eccles ædific. ad audientiam. ij. Dicunt quidam. quod ex quo fit apparatus ad ædificandum, agi potest ff de pollic. l. 1. Melius dic, quod præd. dec. cum olim, non dicit agendum super futura obligatione, sed de gratia ibi dantur iudices ad cognoscendum de futura obligatione. Item etiam prius quam ædificaretur potest agi negatoria, dicendo: nego tibi ius esse in tali loco ædi-
g ficare. [g]

ADDITIONES.

a Scias. ¶ Et no. in præd. §. fi. Inst. de interdic. in glo. pen. & plenè per Rof. de act. in fa. præscrip. verb. & rubricis seq.

b Respondeo. ¶ Secundum Vber. cuius sunt uerba: uide, quid dicam ℑ. de obli. & sol. in fi.

c De off iud. ¶ Hac occasione sumpta continuauit hic Vber. tractatum de officio iud.

d Econtrà. ¶ De illo qui intentat directam, & probat vtilem. vide per Cyn. C. de act. & ob. l. 1. in vlt. q. ver. pe.

e Sed. ¶ Iste ver. fuit additio: de quo aliquid dixerat Alber. Gal tit. de proc. in rem suam: sed hic aliter & plenius. ¶ Adde, an ille qui agit ex iure cesso, debeat hoc exprimere in libello: Alex. consi. 136. 2. lib.

f Abbas. ¶ Vbi hoc scripsi super ver. nititur.

g Aedificare. ¶ De hoc satis ℑ. de causa pos. pe. & vlt. colum. Adde, quæ scribuntur in l. si prius. ff. de ope. no. nunc. Adde tu, an procedat petitio, si quis dicat, Ago ad præstandos sumptus futuræ litis? dicas tex. in l. nouissimè. dicit ibi Bal. notabiliter. ff. quod fal. tu. autore.

SVMMARIVM.

1 *Conueniri se percipiens petitione hæreditatis, uel quorum bonorum, quo re medio vtatur.*

2 *Actiones quæ omnibus modis contra inuitum dantur, quæ sint. Inanis est actio quam inopia debitoris excludere videtur.*

3 *Periurium nō debet pro temporali commodo incurri: & potius debet quis mala temporalia pati, quam malo animæ consentire.*

4 *Dilationem petere debet ante litis contestationem, qui conuenitur de re empta uel quasi ut idem denuncietur actori.*

5 *Volens venire ad litis contestationē, videre debet, an in libello sit aliquid ambiguum, ut illud faciat remoueri.*

¶ Qualiter reus in actionibus se habere debeat.

3. §. In anterioribus actorem in proponendo actionem, seu petitionem, instruximus. Cum igitur reus nudus non debeat contendere: nec inermem se inimico opponere, vt 3. q. 2. oportet. & ext. de rest. spo. frequens. lib. 6. idcirco reo clypeū defensionis paremus, ut aliqua ad eius instructionē breuiter suppo
a nentes. Tu igitur aduocate rei [a] si videris libellum sit ꝓceptum, vt eo probato actor debeat obtinere, diligenter considera, an agat ꝓtra te actione reali, vel mista, scilicet in rem & in personā, vel personali In primo casu & in secundo, vide, vtrum intentet tantum ratione possessionis: & tunc si non possides, res est in expedito: quia dices, te non possidere, vt ff. de rei vend. in rem. ext. de app. ex parte. 3. quod quidem potest intelligi de mista, siue in rem scripta, quando intentatur ratione solius possessionis, non ratione doli, uel delicti: sed si tenes alterius nomine. paratum est tibi nouum auxiliū, si non habes ius in re: tunc enim nominabis dominum in iudicio. C. ubi in rem ac. l. 2. ext. vt lit. non contesta. quoniam frequenter. §. quòd si super. & eodem modo, si defendis alium, qui possidet. vtetur beneficio nouæ ꝓstitutionis prout vno modo legitur. C. vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia.
b versi. eo autem absente. vbi de hoc. [b] quod dic, vt in authen. de trien. & se. § il ud quoque. col. 3. q͞p si tuo nomine possides, age, si vis, vel submitte defensorem non alienando, ne cadas in edictū de alie. iu. mu. sed patiendo eum: & vide super his. ff. de ali. iu. mu. cau. fa. per totum, & præcipue. l. item. & l. non solum. vt j̄. ti. ꝓxi. & ille veniat coram iudice, dicens se possidere, & paratum rem
c defendere: [c] & sic poteris iudicium euitare. ff. de inter. act. qui ser uum. § in iur. q͞d non est omnino sine periculo, ut ibi no. secun-
d dum Vber. vide [d] ergo, quod ille sit tibi fidelis: alioquin non committas te sibi, quia forte uteretur perpetua retentione, ext. de excep. prælat. illud. & iunge hic quod no. s̄. de actore ver. item eludi tur agens & seq. & j̄ de interroga. § nunc de interrogationum. Ibi etiam plene no. qualiter proceditur contra illum, qui cadit à
1 possessione, ¶ † Si autem uideas te ꝓueniri petitione hæreditatis vel quorū bonorum, quæ sunt mistæ, siue in rē scriptæ actiones, doctrinam, quam s̄. §. prox. dedi aduocato actoris, satis potes in te seruare. Potes etiam addere, quia si possides res hæreditarias sine titulo, habeas aliquem tuum fidelem amicum ad hoc competentem aliqua ratione, seu occasione: & fac, quod sit in possessio
e ne: & post eme ab eo iusto pretio, uel parum minori. [e] ita ꝙ teneat venditio. ext. de emp. & vend. cum dilecti. & c. causam. ff. de pe. hæ. sed si possessor. & quasi per totum: & hoc fieri potest ante
f litem cōtestatam, & post, secundum Vber. [f] †¶ Quid si forte con
2 uenit is personali actione ex delicto, uel quasi, vel locato, uel depositō, vel mutuo, vel promisso, vel quocunque alio contractu, vel quasi, illa magis timenda est, quia datur contra inuitum omnibus modis, ut ff. de pec. in summa in fin ext. ut lit. non contest. quoniam. 10. q. 2 hoc ius. Si tamen talis est actio, quam multum timeas, posses alienare immobilia tua, & ꝓtium occultare, & bonis cedere, ext. de sol. c. fi. quia inanis est actio, quam inopia debitoris excludere uidetur. ext. de resti. spol. olim. 2. ff. de dolo, nam
3 is. Caue tamen de periurio, † quod pro nullo temporali commodo debes incurrere. 22. q. 1. c. fin. 1. q. 7. sancimus, imò potius debes omnia mala tēporalia pati, quam malo animæ cōsentire. 32. qō. 5. ita ne. ext. quod me cau. sacris. ext. de hom. susceptum. Nam oportebit te iurare iudicare res tuas, & quod in fraudē nō desisti possidere C. & ff. de his, qui bo. ce. poss. per totum. ff. q̄ in frau. cre. per totum. Si autem non times præmissa, uenias ad iudi-
2 cium, si uis. † ¶ Sed & si conueniris de re empta, vel quasi, pete di
g lationem ante litem contestatam, ut idē denuncies auctori tuo, [g] vt ff. de leg. 3. qui concubinam. §. hæres. ext. de emp. & ven. c. fi. Ille enim te docebit in exceptionibus dilatorijs & alijs, & te defendet: & sic non est contra. ff. de euic. si rem. §. quolibet tempore. & forte non nocebit actori suo, si omittas aliquas dilatorias. ff. mā. si fideiussor. § in omnibus, & §. quædam. Si vero non habes hanc defensionem, esto coram iudice, dicens, te paratū actori dare, si quid debes: & nisi probauerit, absolueris. ff. de procu. si reus. Inst. de ꝓpet & temp. ac. in fi ext. de probat. ex literis. de iureiu. cap. fi.
5 † ¶ Item si volueris venire ad litis cōtestationem, vide, si aliquid est ambiguum in libello, & illud facias remoueri. vt j̄. de lib. con-
[illegible].ver. item non ualet, si sit obscurus, quem §. hic intelli
[illegible]tem si sunt plures actiones, uel causæ, fac eum eli-
[illegible]& si mutauerit causam, uel actionem, redeas ad
[illegible]as. [h] quod dic, vt in prædic. §. iuxta. & sic longa uia restat. Item cautus sis in multis, quæ no. s̄. de aduo. §. sequitur videre. ¶ Porrò si conueniris aliqua actione in rem scripta, ut suprà. §. prox. versi. ad hæc. si vis exigere, quod in reali exigendum simpliciter dixi in eod. §. versi. si autem, uel actionem in rem. & sequen. vt ff. quod me. caus. si cum. §. primo. ff. de rei uend. qui petitorio. item sis cautus in eo, quod nota. supra. §. prox. prope fin. uersi. in summa. Qualiter autem admittetur tertia persona volēs ante sententiam, uel post causam, quæ vertitur inter alios defendere, uel agere, no. plene, secundum Papam, ext. de re iudic. cum
i super, de sponsa. veniens. in fi. [i]

ADDITIONES.

a Rei. ¶ Hic incipiunt verba Vber. ad literam mihi char. pen. ver. iam videris. quæ posuit Io. de Deo. cauil. lib. 3. rubr. quid agendum recepto libello.

b Hoc. ¶ Super illo verbo, & puto, q͞ intendit, vt sibi detur tempus ad denunciandum domino: sicut decr. dilectus. de procur.

c Defendere. ¶ Ver. fi. j̄. c. §. remittit de hoc.

d Vide. ¶ Interpositio partim Io. de Deo, vsque ad versi. si autem, hoc tamē medio posuit Vber. quandam magnam gl. quam dicebat positam in illo §. aliqualiter obscuram: ad cuius materiam auctor putauit sufficere remissionem, quam dat.

e Minori. ¶ Dixit Vber. ne ille amicus conueniatur petitione hæreditatis de pretio. ff. de peti. hæred.

f Vber. ¶ Qui dixit, & fortè post.

g Auctori tuo. ¶ Verba Vber. vt dixi, & Io. de Deo. sed an petita necessariò debeat, plenè scripsi j̄. de dila. §. 1. super ver. denunciatoria.

h Oppositas. ¶ Cum aliud sit iudicium Vber.

i In fi. ¶ Ibi parum, quod scripsi in fi. vlt. gl. sed in decr. cum super. scripsi ad saturnitatem in gl. & semper. & gl. quæritur, quomodo & super 2. glo. in cuius fine scripsi qōnem Gof. de duob. episcopis, qui diuisim uendicant abbatem, & eisdem die & hora fertur sententia pro vtroque. ¶ Adde post Bar. in l. sæpe. de re iudi. Petrum de Anc. consi. 334.

SVMMARIVM.

1 *Scienti suam causam agi, si non uenit ius suum defendere præiudicatur.*

2 *Petens se recipi in canonicum, quomodo formare possit libellum contra capitulum.*

3 *Mandatum cum causæ cognitione factum, habet vim sententiæ. & n. 11.*

4 *Recipi se petentes in canonicum, an possit inter se agere.*

5 *Dicentes se per electionem, seu collationem, aut inuestituram ius habere in aliquo beneficio, qualiter possint inter se agere, & qualiter contra capitulum.*

6 *Agens ratione impedimenti, propter quod dicit aliquem non posse ad beneficium eligi, qualis ei incumbat probatio.*

7 *Reus contra quem agitur super electionis confirmatione, uel impedimento potest excipere contra electionem, uel collationem actoris.*

8 *Iudicis potestas non extenditur vltra libellum.*

9 *Capitulum, uel alius, si beneficium de quo agitur, possidet, agendum est contra possessorem.*
Sententia facit ius.

10 *Verbum Adiudicationis, diuersimode accipitur.*

12 *Collatione beneficij ad papam spectante, non est vis, vtrum per iudicem papæ, uel per alium conferatur ei, cui debet de iure conferri.*

13 *Beneficio, de quo agitur, non possesso ab aliquo illorū, qui dicūt sibi debitū non tamen collatum, nulla tunc alteri contra alterum competit actio.*

14 *Pluribus dicentibus aliquam præbendam sibi debitam, cuilibet incumbit sui iuris probatio: superior autem assignare habebit illi, cui deberi videbitur.*

15 *Plures de beneficio agentes, an ad eundem iudicem mitti debeant.*

16 *Fatua est beneficij impetratio sine beneficio acceptandi.*

17 *Rescriptum Apostolicum recipiens ad alicui prouidendum de beneficio, qua forma procedere debeat ad petitionem.*

18 *Apostolica prouisione alicuius de beneficio proxime vacaturo promulgata, potest executor innestire, & irritum decernere, si quid aliud a mandato Apostolico fiat.*

19 *Decretum Apostolicum sub conditione factum, non tenet ante conditionis euentum.*

20 *Forma rescripti, quod executor Apostolicæ prouisionis de beneficio, debet ipsi prouisioni contradicentibus committere.*

21 *Executor ad prouidendum alicui a papa datus, potest etiam illo, ad quem spectat collatio, non monito prouidere.*

22 *Executor ad prouidendum alicui de beneficio, an debeat admittere exceptiones contra personam ante prouisionem factas.*
Merus executor rescripti Apostolici non habet necesse causas exceptionum oppositarum cognoscere.

23 *Vices suas non potest alteri committere is, cui commissa est prouisio alicui de beneficio à sede Apostolica facienda.*

24 *Episcopus, cui à papa scribitur, ut prouideat alicui de beneficio, si quod ad suam collationem pertinet, an poterit de alterius beneficio non vacante, ad collationem tamen ipsius pertinente, prouidere.*

25 Prouidere

25 *Prouidere de pensione non potest quis cogi per literas super prouisione impetratas.*

26 *Scholaris primam nondum habens tonsuram, an possit super beneficio literas impetrare.*

27 *Concessio beneficij a papa, vsque ad sui beneplacitum tenendum, expirat ipso papa expirante.*

28 *Optans reseruans, uel suspendens beneficium, semper hoc facere debet de certa præbenda.*

29 *Literæ Apostolicæ generales de prouidendo alicui de beneficio, nõ possunt intelligi de beneficio ad præsentationem patroni laici pertinente. Ecclesia parochialis cui possit commendari, & quanto tempore.*

30 *Executor mãdati Apostolici de prouidendo alicui de beneficio ad collationem alicuius abbatis, uel conuentus spectante, an possit prouidere de beneficio ad collationem abbatis tantum spectante.*

31 *Executores per generales literas deputati, an possint inhibitiones generales facere ordinarijs, quibus spectat beneficiorum collatio, ne illa vacantia conferant.*

¶ De actionibus seu petitionibus canonice tractat.

4.§. Super petitionibus & actionib. aliqua sub breuiloquio ciuiliter præstrinximus: nunc autem aliqua de his canonice transcurramus & cum hæc materia multos habeat angulos, plenecq; sit à magistris tradita, idcirco eam prosequi ad præsens omittimus, sed te ad nostrum aureum Repertorium remittimus, vbi sub tit. de iudic. & de lib. oblat. multa tacta poteris reperire. Verum quoniam materia de petitionibus beneficiorum quotidiana est, & multis ignota, idcirco de hoc aliqua disputemus. [a] Nota igitur, quod si alicui capitulo scriptum est, vt aliquos debeant recipere in canonicos, & in fratres: hi, pro quibus scriptum est, possunt agere contra capitulum, vt eos recipiant in canonicos & in fratres: & licet ex tali rescripto eis non detur actio, per quod non datur ius in re, sed ad rem, prout not. ext. de renun. veniens, & secundm alios, de rescrip. constitutus. [b] & ĵ. de præb. §. 1. per ipsum tamẽ iudicis officium imploratur, vt euidenter probatur ff. de religio. & f. mpt. fune. si quis sepulchrum, in princip. & si talis est casus, quod capitulũ solum alterum de duobus, uel tribus cont a cum agentibus, recipere teneatur, tunc debet eum recipere, qui primus ad sententiam peruenit: ita tamẽ, quod qui primo obtinet, capitulo caueat, quod capitulum seruetur indemne, ne super receptione duorum contra papæ intentionem grauetur. ff. de rei vend. is, à quo. extra, de rescrip. mandatum. secundum ea, quæ no. e. tit. capitulum: & de re iudicat. cum super. Potest etiam & aliter capitulo consuli. nam † cum citatur à duobus executoribus super receptione duorum, significet hoc eis, qui se petunt recipi, vt veniãt, & ius suum defendant: & si non veniat vnus, & alter obtineat contra capitulum, præiudicabitur ei, qui causam suam agi sciuit, & nõ venit ius suum defendere, ext. de re iu. quamuis. Potest etiam capitulum, vbi à duobus executoribus citatur, & arctatur super eodem beneficio, procedere secundum tenorem decre. ext de rescri. cum contingat. Potest etiam obtinere à papa, vt sibi in hac perplexitate prouideatur: sicut factum fuit in præ. capitul. capitulum.

† ¶ Sed qualiter formabit libellum contra capitulum is, qui petit se recipi in canonicum? Respondeo: consideranda est forma rescripti. nam si capitulo mandatur, quod illum recipiat, & præbendam, cum se facultas obtulerit, ei conferat: & tunc facta narratione mandati eiusdem, & qualiter capitulum monitum noluit eum recipere, petat capitulum sententialiter condemnari ad receptionem eius, & a deconferendum sibi præbendam, cum se facultas obtulerit, ext. de concess. præbend. cum super. Quod exemplifica, vt ĵ. in tractatu libel. in ti. de præben. §. 1. Sed & si petit, vt executor eius pronunciet, & declaret sententialiter se per capitulum esse recipiendum in canonicum, & præbendam sibi, cum se facultas obtulerit, conferendam, idem erit effectus: & p. derunt sibi in tantum huiusmodi sententiæ, q̃ si non appel etur ab eis, postea non audietur capitulum excipiens contra eum, uel contra literam suam: ut no. quidam. ext. de rescrip super literis. Alii dicunt, quod iudex hoc casu nõ debet pronũciare: sed cum viderit nil sufficiens contra impetrantem esse probatum, & illius intentionem esse fundatam, mandabit sibi, non obstantibus contra eum propositis. prouideri: & hoc mandatum cum causæ cognitione factum, habet vim sententiæ, vt ĵ. versicu. cæterum.

† ¶ Si vero capitulum non recipit mandatum super receptione illius, sed executori mãdatur, quod compellat, vel prouideat ei, ille præsentata litera executori, instet solum apud illum, vt exequatur mandatum, vel conferendo, si hoc habet in mãdatis, vel mandando capitulo, vt illum recipiat: & si capitulum proponat aliquam causam rationabilem, quare illum recipere non tenet, audietur: vt extra de appel. dilecto. & de elec. cum inter canonicos. & de præsump. capit. fin Sed si non proponat causam rationabilem, uel proponat, non tamen probet. tunc executor compellet: nec est hoc casu necessaria litis contestatio, uel alius ordo iuris: licet forte aliud sit in præmissis casibus, vbi executor partes iudicis assumit, ubi est sententia diffinitiua ferenda, quę sine litis contestatione ferri non debet, ext. vt lite non contes. per tot. Potest etiam peti ad executore, quod ipse, pnunciet se debere procedere ad compulsionem capituli, seu executionem mandati, nõ obstantibus propositis: quod & ipse facere potest, vt ext. de offi. deleg. significantibus. [c] ¶ † Sed nunquid hi, qui petunt se recipi, possunt inter se agere? Respon. non. nam personali actione non possunt, cum alter non sit alteri obligatus ex cõtractu, vel quasi, vel maleficio, vel quasi: nec reali, cum neuter possideat aliquid de iure alterius: imo capitulum potest dici uerius huius iuris detentor. Ratione tamen impedimenti vnius posset alter agere contra alterum: sicut posset contra quemlibet extraneum: argu. extra de excep. dilecti. ff si serui. vendi. si quis diuturno. Respondeo secundo: & tunc agens, pone A. narrabit in libello ius suum, scilicet qualiter papa scripsit capitulo pro ipso, & qualiter capitulum fuit per executorem suum admonitum, vt eum reciperet, & B. præstat impedimentum, ne recipiatur: vnde petet eidem B. sententialiter inhiberi, ne impediat, quo minus recipiatur, & ipsi B super sua contradictione silentium imponi, ut ext. de except. dilecti. B. autem se defendat per omnem modum, videlicet excipiendo contra literas. & contra personam agentis, & de suo iure docendo: quo casu si feratur sententia contra B. reum, qui ius, quod in eodem canonicatu habebat, in iudicium in modum defensionis induxit, in tantum sibi præiudicatur, quod nunquam de cetero de iure suo contra eundem A. potest agere, vel excipere, si de eodem iure inter eos agatur: & hoc propter exceptionem rei iudicatæ. ff de excep. rei iudica. l. & an eadem. ff. de nego. gest. si autem. § fi. An autem sententia lata, vel contra A. qui egit, prodest, uel nocet capitulo? in hoc casu colli ge in his, quę not. extra de re iudica. quamuis. ¶ † Sed quæritur de his, qui per electionem, seu collationem, vel inuestituram ius se habere dicunt in aliquo beneficio, uel præbenda. qualiter possunt inter se agere, & qualiter contra capitulum? [d] Respondeo, si nullus istorum beneficium, de quo agitur, possidet, potest vnus narratione facta de sua iusta electione. & de iniusta aduersarii petitione petere ĵ. alium iudicis officium implorando, suam electionem, uel collationem confirmari: & electionem, vel collationem aduersarij cassari, ext. de elect. congregato. & c. dudum. 1. de offic. deleg. super eo. Ideo autem dixi in libello ponendum de aduersarij electione, seu collatione nam nisi ponatur, nil potest agens petere contra suum aduersarium, nisi eum turbatorem, vel possessorem dicat. ut iam dictum. & ĵ. de electio. §. 1. versi. si uero duæ. De imploratione uero officii iudicis ideo dixi, quoniam in præmisso casu, vbi actor suam & aduersarii electionem, uel collationem narrat, & ratione impedimenti, uel possessionis non agit, neuter contra alium habet aliquam actionem. Reale non, quia non dicit aduersarium possessorem. Personalem non, quia nõ dicit aduersarium ex cõtractu, vel quasi, vel maleficio, uel quasi, sibi obligatum. Sed contra ext. de excep. dilecti. ubi electus non contra electum, nec ratione impedimenti, uel possessionis, sed propter solam contradictionem agit. Sed respondeo, quod ibi electus erat confirmatus, & agebat contra contradictores, ut sibi obedirent: quod potest: vt extra de electio. dudum. 1. uel opponebat se de facto ipsi electo confirmato, ne pacificam possessionem haberet. Si autem vnus ex his, qui non possidet beneficium, de quo agitur, alterum de facto impediat, quo minus possessionem beneficii sibi collati possit nancisci, vel pacificè habere, potest taliter impeditus facta narratione sui iuris & impedimenti aduentitij, contra impedientem agere, ut à suo impedimẽto cesset seu prohibeatur ut in præd. l. si quis diuturno. extr de præscrip. ueniens. ext. de decim. dudum. ext. de causa posses. & propr. cum ecclesia. † ¶ Sed quid oportet actorem probare hoc casu, vbi ratione impedimenti agitur? Respondeo, ex quo non possidet, necesse habet probare se ius in beneficio habere, super quo se impediri pro-

ADDITIONES.

a Disputemus. ¶ Communiter, quæ ĵ. sequuntur, sumpta sunt ex dictis Inn. & Compost. in dec. mãdatũ. de rescr. ut ipse G. fatetur. ĵ. ver. & hæc sufficiãt. item in fi. tit. de præb. ipse auctor ad hunc. §. nos remittit.

b §. 1. ¶ Et patet de præben. si tibi absenti. & de con. præben. c. fi. lib. 6.

c Significantibus. ¶ Si enim pronunciare potest se procedere non debere, vt ibi: fortius ergo se procedere debere: cum per primum neget se iudicem, p secundum asserat contrarium: per eundem modum induci potest de præb. dilectus. 3.

d Capitulum. ¶ Ad materiam vide, quod scripsi post Inn. & Host. de cõcess. præben. quia diuersitatem in gl. quare secundum. & gl. seq.

ri proponit: hoc est, suam collationem, seu inuestituram canoni cam fore. Agit enim ad instar confessoriæ, in qua oportet agentem se dominum, vel quasi probare, ff. si seruit. vendicetur, l. 2. ff. si vsusfructus pet. utifrui. Sed nunquid habeo etiã necesse impedimentũ probare? Respondeo, obtinuit, quod si actor de suo iure probet, licet non probet impedimentum, tamen fertur sententia contra reum, ne actorem impediat vel molestet. Contro uersia enim, quam reus facit litem contestando, & se in iudicio opponendo, satis sufficit, vt uideatur impedimentũ præstare, ar-
a gumen. de rei vendic. is qui ff. si vsusfructus peta. l. fin. [a] † Reus
7 quoque, contra quem agitur super electionis confirmatione, vel impedimento, audietur excipiens cõtra electionem vel collationem actoris, uel contra eius literas, vel personam: prout plene de his modis not. per Ber. Compostel. extra de electio. quod
b sicut [b]. Et si actor ius suum non probat, vel probat, sed per exceptionem repellitur, absoluitur reus etiam si nil de iure suo probet, C. de prob. actor. ext. de iureiur. c. fi. de causa poss. & propr. cum ecclesia. prope finem, etiam si reus sit excõmunicatus: nam ei omnis legitima defensio reseruatur, extr. de exceptio. cum inter. & cap. dilecti de iudic. intelleximus. Et propter hoc diximus quod si reus, qui non ex suo iure se defendit, nec dedit libellum super confirmatione, vel declaratione iuris sui contra actorem sed ex defectu iuris actoris se tamen tuetur, nõ habet necesse respondere positionib. actoris, quæ fiunt super defectu ipsius rei, puta super defectu ordinis, vel sententiæ, uel ætatis, & similibus
8 vt in præ. l. actor. ¶† Sed quid si reus, qui suo iuri non innititur, nec libellum dedit, sponte suum defectum confitetur in iure? Respondeo si actor non probat de iure suo, vel probat, sed per exceprionem repellitur, imponetur actori silentium. In reo vero cõfesso, si causa non coram Papa, sed coram iudice inferiori tractatur, non uidetur, quod cõtra eum, cõtra quem nil fuit petitum, debeat aliquid diffiniri, cum ultra libellum iudicis non extendatur potestas, ff. cõmu. diuidun. l. ut fundus. extra de simo. licet. extra de ordine cognitio. cap. 2. in fine. si tamen postea contra reum in modum actionis, uel inquisitionis agatur poterit, p
pter cõfessionem huiusmodi, licet in alio iudicio factam, monere, vt extra de electione, per inquisitionem. vt infra, de concessione, § nunc videndum. versiculo, quid de confessione. Sed si causa fit coram papa, qui supra ius est, vt extra, de concessione præbendæ, proposuit & nec actor, nec reus habet ius, potest ipse papa, & consueuit, reo priuato, & actori silentio impositio, personæ idoneæ beneficium ipsum conferre. Quandoque vero supplet defectum actoris, quandoque rei: & prout personarum merita & tempus & locus requirũt, facit ipsum eorum alteri assignari, sicut alias contigit: quia si capitulum condemnatum ad receptionem T. non appellauit, nec prætextu alicuius exceptio nis potest contra pronũciationem venire superior tamen si viderit literam surreptitiam potest ex officio suo, quicquid factũ est reuocare: & sic factum fuit, extra, de rescri. ad audientiam. & de re iudica. cum olim extra. de electio. cum dilectus. & probat & nota secũdum Papam, & Ber. Compostel. extra, de officio vi-
c carij, c. j. [c] & de rescrip. super literis. & sic econuerso, si iudex vi-
det aliquid propter quod debeo obtinere, quod tamẽ omisi, p
d ponere, obtinebo, ut extra de concessio. præbend. ex parte [d].
¶ Sed nunquid petens ecclesiam, uel præbendam, vel aliquã dignitatem ecclesiasticam, uel secularem, vel ius patronatus, intẽ
9 tabit rei uendicationem: de hoc j. de religio. domi. †¶ Cæterum si capitulum, vel alius possidet præbendam, vel aliud beneficii, de quo agitur, tunc contra possessorem agẽdum est: & si actor collationi, vel inuestituræ seu confirmationi innititur, narrabit in libello ius suum, & petet præbendam sibi adiudicari, vel declarari per sententiam ad se pertinere: licet in huiusmodi iuribus magis proprie petat actor declarari præbendam ad se pertinere quam adiudicari sibi: quia ius per sententiam non constituitur, sed declaratur, ff. si seruitus vendicetur, sicuti § sed si quæratur. Quandoque tamen per adiudicationem ius cõstitui consueuit, vt patet in iudicio Familiæ erciscundæ, & Communi diuidundo vbi fiunt adiudicationes. nam & sentẽtia facit ius, ut extra, de re
10 iudic. cum inter uos. in fine. †Tamen cum verbum Adiudicationis largius quandoque accipiatur, non quod per illud iudex ius constituat, sed declaret, ut extra de religiosis domi. constitutus. & capitulo, cum uenerabilis. admittimus petitionem, quamuis petat beneficium sibi collatum, vel de quo inuestitus, vel confirmatus est, sibi adiudicari. Et si iudex adiudicet intelligo eum declarasse ius, quod actor in libello narrauit, in beneficio, de quo agitur, habere: & idẽ est in quacunque alia re actori adiudicata. Potest etiam confirmatus & inuestitus, & is cui facta est collatio, petere contra possessorem, vt sua confirmatio, inuestitura, seu collatio debitum sortiatur effectum: vt extra de appellationibus capitulo, constitutus. extra, de concessione præbẽdæ, post
m. & probato de iure actoris, si reus legitimam defensionem non probat, præcipiat iudex possessori, vt discedat à beneficio, & ipsum actori dimittat: iudex etiam esi ad id per iuris
11 remedia coget. ¶† Et præceptum huiusmodi, quod cum causæ cognitione, fit habebit vim sententiæ. C. de appellation. b. hi qui ad ciuilia. ff. de iudiciis, l. si debitori. extra, de re iudicata, p ad consultationem. ff. de confessis, certum. ff. ad leg. in Aquiliam, pinde, vndecima quæstione tertia. qui iubente. ff. de re iudicata quod iussit. ff quod metus causa. metum. §. sed & quod prætor. alias in le. Pomponius scribit. ¶ Sed si ad ipsam præbendam non sim electus, nec de ea forte propter appellationem aduersarij, vel propter aliud impedimentum inuestitus, nec est mihi collata, tamẽ est debita mihi, uel propter præsentationem literarũ cum forma illa, Conferas, uel exequaris: uel quia post receptionem auctoritate papæ factam vacauit: quæritur qualiter potero tunc agere respondeo, si possidetur ab alio, contra possessorem agam, & facta mei iuris narratione petam eam mihi adiudicari, vel mihi debitam, seu ad me pertinere debere pronũciari, extrà de re iudicata, cum Bertholdus. in fine. Institu. de officio iudicis. Et si quæras, quare non similiter agam pro Titio quem mihi promisisti per stipulationem? Respondeo, illa est personalis actio: hic autem realiter ago ad instar confessoriæ, & rem sequar, ad quemcũque perueniat: & tunc iudex, si voluerit in sententia stare in uerbo generali, dicet: Adiudico, ut in capitulo, cum Bertholdus. sed melius faciet, si modum adiudicationis specificet, hoc modo: Pronuncio præbendam, de qua agitur, actori debitam, & sibi de iure conferendam: & tunc actor ibit ad executorem suum, uel ad papam, & faciet eam sibi cõferri, & per implorationem officij eius faciet possessorem amoueri, & sibi restitui. In prædicto etiam casu, vbi prebenda est debita, si iudex est competens, ut iudex papæ, consueuit actor petere non solum adiudicari sed etiam sibi conferri beneficium, & possessore amoto si bi restitui: vt patet infra in tractatu lib. de appellationibus, §. fi. versiculo, i & communiter admittimus in curia has petitiones: & bene, propter anfractus, & circuitus redeundi ad executorem
e vitandos [e]. Tamen quidam dicunt, quod de iure dicta petitio, qua petit sibi conferri, non debet admitti, cum ad iudicem nõ pertineat conferre, sed sententiare, extra de officio delegati.
12 super eo. ¶ † Sed dic, quod iste iudex papæ, coram quo fit dicta petitio, fungitur vice iudicis in sententiando, & succedit in locum executoris in conferendo, & merito. cum enim collatio huius beneficii ad papam spectaret, non est vis, vtrum per hunc iudicem papæ, vel per alium executorem conferatur
f ei, cui debet de iure conferri. cum per hoc nulli fiat præiudiciũ [f]. Sed in casu prædicti capituli super eo. cum tibi papa non intenderet illud conferre, iudex papæ ibi sententiare poterat nõ conferre ne præiudicium fieret ei, ad quẽ de iure spectabat collatio: vt ibi dicitur. Alia etiam ratione hoc apparet: nã si appelletur ab executore dato mihi, ne prouideat. vel ex alia causa, hæc appellatio defert negotium principale, scilicet prouisionis, ad sedẽ Apostolicam, quia est quædã citatio: ut extra. de ele. statuimus. lib. 6. Cum ergo executor non potuerit propter appellationẽ huiusmodi, pcedere quia forte assumpserat causæ cognitionem, & sic ab eo potuit appellari: apparet, p coram auditore in curia petã id, p coram executore petiturus erã, facta in libello narratione decentiam de gratia mihi facta, quam de processu executoris
13 & de appellatione aduersarii. †¶ Si uero beneficium de quo agitur, non possideatur ab aliquo illorum, qui dicunt tantum illud sibi debitum, non collatum: tunc videtur, quod nulla alteri contra alterum actio comperat ex narratis: nisi forsan ratione impedimenti: si alter alterum de facto impediat, quo minus confirmationem, seu collectionem, seu inuestituram consequatur: vt dixi de simili impedimento, supra versiculo, sed quæritur de his qui per electionem. ¶ Alii dicunt, quod licet nullus illorum, qui beneficium, de quo agitur, sibi debitum dicunt, possi-

ADDITIONES.

a L. fi. ¶ Facit, quod scripsi post Inn. & alios, de re iud. suborta. in prin.

b Sicut. ¶ Vt tibi scripsi post suppletiones glossarum.

c C. 1. ¶ Vbi scripsi in vlt. gl. addendo etiam Host.

d Ex parte. ¶ Vbi de hoc in glossa, arg quod & vide, quod dixi de accusa. ad petitionem. in gl. hic continetur. cum suis remissionibus.

e Vitandos. ¶ Et hoc est hodie approbatum per cle. de rescriptis, auditor, & vt tibi no. in 1. gl. petitio collationis non facta in principali libello fieri poterit, postquam pronunciatum fuerit debitum.

f Præiudicium. ¶ Vnde no. in decret. auditor. in vlt. gl. illam loqui, etiam si per literas legati esset debitum: cum id causetur à papa, nec aliter potest esse debitum, vel affectum. Electio enim, vel præsentatio non afficiunt. In illis enim supereſt factum confirmantis, vel instituentis.

dicunt, possideat ipsum beneficium: tamen potest vnus facta narratione sui iuris & aduersarij, petere contra reliquos, ut declaretur beneficium illud sibi deberi: & ut aduersarijs super eo silentium imponatur: non tamen iure actionis hoc petetur sed per officium iudicis, ut de duobus electis dixi in prædict.
14 versiculo. sed quæritur de his, qui per electionem. ¶ † Item videtur, quod tu, qui dicis præbendam tibi debitam non collatam, potes facere quod denuncietur illis. qui simile ius in eadem præbenda dicuntur habere, ut veniant coram executore, uel capitulo ad defendendum ius, si quod habent in ipsa præbenda: & siue ueniant, siue non: potes petere eam tibi assignari: & alij petant similiter: & superior assignabit eam illi cui videbitur eam deberi, & hæc assignatio, cum fiat cum causæ cognitione, præiudicabit eis, qui præsentes fuerint, & quibus denunciatum est, ff. de re iudicata. fæpe. C. de appellation. hi. qui ad ciuilia Sed prædicta denunciatio melius fiet per iudicem, cum forte quis non teneatur aduersario suo credere: ut infra
15 de citatio. §. sequitur, in principio. ¶† Quid si plures de eodem beneficio agunt, nunquid omnes mittentur ad eundem iudicem? Respondeo. non uidetur, quod hoc possit peti de iure, ex quo singuli petunt idem beneficium in solidum. ff. de liberali causa. cognitio. §. si plures. decens tamen est sic fieri: & papa consueuit hoc facere, cum ab eo petitur, & sic fecit in causa V. Mediolanensium coram diuersis de eadem præbenda litigantium: uoluit enim per nos singulorum causas audiri, argument. ad hoc. ff. de liberali causa. si pariter. ff de quibus rebus ad eun-
a dem iudicem eat. leg. prima. secundum Ber. Compost. [a] & C. arbit. tut. omnes. & argumento. C. de indic. nulli. extra. desequestra. possession. capitul primo. & uide infra, de competent. iudic. adit. § primo. uersiculo, quadragesimosexto, & sequent. Et hæc sufficiant circa hanc materiam breuitatis causa. Hoc autem plenius prosequere, secundum Ber. Compost. siue agatur in modum actionis, siue per modum exceptionis. ut nota. extra. de rescript mandatum. & de electio, quod sicut qualiter autem agatur, & petatur, & procedatur in causis electionum & prouisionum, cum in eis appelletur nota plene, secundum Papam &
16 alios, extra de electio. statuimus libro sexto. ¶† In summa nota, quod si scribatur alicui, ut prouideat mihi in aliqua diœcesi
b de beneficio, si quod vacat alioquin de primo vacaturo [b] tunc executor seu prouisor, statim rescripto apostolico recepto ad petitionem impetrantis procedat. & sibi conferat beneficium, si quod vacat: alioquin reseruet suæ collationi primo vacaturum: ut extra, de iure patro. cum dilectus. & inhibeat expresse ordinario, ne illud conferat: ut extra, de concessione præbendæ. quia cunctis. de quibus fiant publica instrumenta: quod si absens sit, id idem per suas literas faciat, quarum tenor iuxta tenorem Apostolicæ literæ ordinetur: & ne res exemplo careat, formam, qua in talibus uti consueuimus supponemus quæ talis est:

17 ¶ FORMA.† Reuerendo in Christo patri tali episcopo, talis reuerentia cum honore. Sanctissimi patris domini Clementis papæ IIII. literas nos recepisse noueritis sub hac forma: Clemens episcopus, &c. posito toto tenore, iungatur sic: Nos itaque volentes (ut tenemur) mandatum eius exequi reuerenter auctoritate nobis in hac parte per dictum dominum attributa, tali præfato prouidimus de beneficio ecclesiastico competen-
c ti [c] cum cura, uel sine cura, si quod ad vestram collationem spectans, uacat ad præsens in ciuitate, uel diœcesi vestra, illudque eidem P. contulimus, ac illum de eo, per biretum nostrum præsentialiter inuestiuimus: alioquin beneficium proximo inibi vacaturum collationi nostræ, imo verius Apostolicæ, reseruauimus eidem P. per nos, uel per collegam nostrum, seu illum vel illos, cui vel quibus in hac parte vices nostras committendas duximus, conferendum. Cuius rei causa vos monemus, vobisq; auctoritate præsentium iubemus. ne ad collationem, seu ordinationem huius beneficii per vos, aut per alium, vel alios aliqua tenus procedatis aut procedi consentiatis: nec quicquã in nostrarum prouisionis, inuestituræ ac reseruationis præiudicium, per uos aut aliũ attententis, vel attentari p̃sentiatis: alioquin tã inconferentem, & quemlibet alium, seu alios prouisionem, collationem, inuestituram, & inhibitionem præfatas quomodolibet perturbantes, seu perturbari procurantes, ex nunc his scriptis excommunicationis sententiam promulgamus: decernentes nihilominus irritum & inane, & decretum fore à sede Apostolica nunciantes: si secus de beneficio huiusmodi Apostolica, vel alia quauis autoritate per quemcunque quomodolibet contigerit attentari. Datum, &c. Impetrator autem hanc literam legat in præsentia ordinarii, & sibi quæ continentur in ea denunciet: de quo fiat etiam publicum instrumentum, uel executor scribat alicui, qui præmissa omnia eidem denunciet: post hoc faciet suum processum per diœceses: & loca, quæ vo-
18 luerit, publicari. ¶ † Si vero tunc non vacabat beneficium, sed post aliquod tempus vacat, tunc executor requisitus facta narratione processus prædicti conferat, inuestiat, & decernat iritum, si quid de ipsis canonicatu, & prębenda, vel beneficio ordinatum, vel factum est: & quicquid per quemcunque & quacunque auctoritate contra suas collationem & inuestituram, reseruationem & inhibitionem fuerit attentatum: & proferat sententias excommunicationis, suspensionis & interdicti in
19 contradictores & rebelles. ¶† Quid si papa sub aliqua conditione sibi scripserat: puta, quod si inueniret illum bonæ famæ, & laudabilis conuersationis & scientiæ cõpetentis, pr ouideret
d ei, &c.[d] tunc facta narratione decenti, qualiter diligenti inquisitione præmissa inuenit illum talem, conferat iuxta præmissa. extr. de præsumpt. c fin. Quod si forte non obstante tali processu ordinarius conferat, vel alii se opponant: tunc executor contra eos potest procedere in hunc modum. Nam potest ipse procedere, prout in sequenti forma continetur: uel si absens sit, potest hoc aliis committere sub hac forma:

20 ¶ FORMA. † Talis tali salutem in domino. Presidente rationis, &c. quod dic vt infra, de sen. §. qualiter, versi si autem arduum, postea iungat sic: Sane nuper ad nostrum peruenit auditũ q̃ non sine graui turbatione cogimur recensere quod videlicet venerabilis pater episcopus talis, & talis, ac talis talem in possessione talis ecclesiæ cuius idem P. verus rector existit, ax collatio ne eidem auctoritate Apostolica per nos facta, contemptis excommunicationum & suspensionum sententijs, quas nos hacte nus in contradictores rubimus & rebelles, quasque fecimus per tales diœceses vel prouincias publicari, impedire de facto nitũtur in illius præiudicium, & animarũ suarum dispendium, & Apostolicæ sedis contemptũ. quo circa discretioni vestræ sub virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœna excommunicationis, quam vos ipso facto incurrere volumus, si nostris non obtemperaueritis in hac parte præcepris, districte precipiendo mãdamus quatenus eos in tali ecclesia singulis diebus Dominicis & festiuis in missarum solennijs post lectum Euangeliũ, & in publicis synodis, pulsatis campanis, & extinctis candelis, excõicatos publice nuncietis, omnes vestram excutionem quomodolibet impedientes nihilominus per censuram ecclesiasticã compescendo. Vt autem cuncta circumspectione debita peragantur, volumus & mandamus, vt præfatũ dominum episcopum, cui ob reuerentiã pontificalis officii deferre uolumus in hac parte. prius ex parte nostra seorsum solicite monere ac inducere curetis. quod super præmissis satisfactionẽ exhibeat cõpetentem: alio-
e quin eum excõicatum publice nuncietis [e], mandatum nostrũ, imo verius Apostolicum, taliter impleturi, quod non possitis de neglectu seu inobedientia merito reprehendi. ¶ Licet autẽ has formas tibi gratia exempli posuerim, eas tamen & suum processum debet prouisor secundum tenorem & formam literæ
21 Apostolicę moderari ¶† Hoc quoque sciendum est, quod executor ad prouidendum alicui datus, potest prouidere illi, ad quẽ spectat collatio non monito, vel cicato, vel licet nil illi denunciet, nec literã Apostolicam ostendat, cum sit merus executor. Inde est quod recusari non potest, ut extra, de appellario. nouit.

22 ¶† Sed

ADDITIONES.

a Compost. ¶ Qui hoc not. in decret. mandatum. statim allega. vt ibi scripsi ad fi. & de constit cum M. in gloss. diuersa præsentatio. post prin.

b Vacaturo. ¶ Intendit de spectante ad collationem episcopi, vt patet ex forma sequenti: licet posset litera afficere omnes collatores diœcesis, & quod plus est, etiam prouinciæ, vt patet de concess. præbe. executor. libro sexto sed fatuæ essent tales impetrationes sine beneficio acceptandi, per quas peruenire posset ad beneficium vigesima sol. de quo de clericis non resid. conquerentes. & vide quod statim subdam de forma pauperum.

c Competenti. ¶ In forma pauperum. vsitatur hoc verbum, de beneficio ecclesiastico iuxta suæ proprietatis merita competenti & taxatur summa. & permittitur acceptari minus, & vide, quod scripsi de præben. si pauper. lib. 6. in gl. pen.

d Et cætera. ¶ Ante cuius conditionis euentum non ligat decretum: quod dic vt in clement. de con. præ. capitu. vno. & vide quod ibi nota. super ver. est & prima. Adde secus esse, si in rescripto continetur, si clericus esset vitæ laudabilis. vt per Oldr. consi. lxj. incip. Breuiter. qui declarat differentiam harum clausularum. Adde etiam, quod si ignoranter ordinarius beneficium conferat per gratiam alicui concessum, non potest habens gratiam auctoritate propria occupare ecclesiæ possessionem, nec expellere possessorem, etiam si ille nullam faceret resistentiam: aliter perderet ius suum. vt idem Oldrad. tenet consilio. 319. incip. Super executio.

e Nuncietis. ¶ Hodie circa episcopos seruatur decret. secunda, de offic. deleg. lib. vj.

22† ¶Sed quid si antequam prouideat proponanturexceptiones
a contra rescriptum,vel cõtra personam:nunquid hic executor[a]
ad prouidendum datus debeat eas admittere ? Et uidetur quod
non cum enim sit meri⁹ executor, non habet causæ cognitio-
nem.extrà,de re iudic.de cætero. tamen vtilius est,quod si uelit,
possit exceptiones admittere partes cognitoris assumẽdo: quia
hoc uidẽtur ei mandatum.Quod si audiat aliqua,quæ ipsum mo
ueant,cognoscat de his si uelit,uel negotium ad superiorem re-
mittat.extrà de rescriptis.si quando,de officio deleg.ex parte.de
re iudi.de cætero. de tal.super eo.vel si uelit, poterit omissa caus-
sæ cognitione,& repulsis contradicentibus,implere mandatum
cum sit meri⁹ executor, nisi quando uult partes cognitoris assu
mere ut prædixi. veruntamen si propositis legitimis exceptioni-
bus,& repulsis appelletur, & nihilominus ꝓuideat executor ꝓ-
bata veritate exceptionum, cassabitur collatio alias non cassabi
tur:licet appellans se obtulerit probaturum exceptiones:quia
hæc appellatio extra iudicium interponitur: quo casu non suffi
cit quod appellans legitimam exceptionem proponat,& eam se
offerat probaturum:nisi veritas excepti onum probetur:ut ext.
de electio.cum inter canonicos.quod dic vt j.de appe.§. nouis-
sima.uersi.sed cum s. Sed contra extr.de appellatio.dilecto.in fi.
vbi cassatur processus huiusmodi executorum:quia exceptiones
legitimas coram se propositas non admiserunt, nec ibi de ueri-
tate exceptionis mandatur inquiri. Sed dic ꝙ ideo de ueritate
exceptionis non mandatur inquiri : quoniã iam de hoc ibi con-
stabat per cõfessionem partis,ut ibi dicitur, Vel dic, ꝙ ibi erat da
tus executor ad cognoscendum , qui sine causæ cognitione per
excõmunicationem , uel alio modo nõ debet appellere: ut extr.
de excessib.prela.c.j.hic autem loquimur de prouisore, qui me-
b rum habet ministerium,ut dixi[b].† ¶ Vltimo tamen nota,quod
23 is,cui committitur prouisio facienda,non potest alteri commit
tere vices suas:nisi id in commissione contineatur. quod si fece
rit,prouisio per illum commissarium facta non tenet, si de hoc
c excipiat[c]:vt in cõsti.Alex.IIII.de officio deleg quæsiuit.& pro
d batur extr.eodem cap. fina. [d] ¶Item cum mandatur prouideri
alicui in aliqua ecclesiarum ciuitatis vel diœcesis de beneficio p̃
bendali,uel alio,non potest in ecclesia cathedrali prouideri, nisi
de illa sit expressum.ut in cõstitutione Innocen. III. extraua
e ganti,de rescriptis.breui [e].tamen quidam contra.† ¶Item si scri-
24 bitur episcopo,ut mihi prouideat de beneficio, si quod ad suam
collationem pertineat:alioquin de alio ad cuiuscunque collatio
nem spectante:si aliquid beneficiũ pertinet ad collationẽ ipsius
licet illud non uacet,nõ ꝑt de alterius beneficio prouideri: ut in
f const.Alex.IIII.de præben.sua nobis [f].† ¶Item per literas super
25 prouisione impetratas,non potest quis cogi de pensione prouig
g dere:ut in consti.Inn.IIII.extrauaganti,de rescrip.licet [g]. ¶Item
scias,quod si scribitur aliquibus,vt non obstãte numero,priuile
gio,uel statuto me recipiant in canonicum,si de capituli,vel pre
lati voluntate procedat :ego intelligor receptus proprio motu
capituli,si ad illos, quibus sic scribitur, spectat alias canonicorũ
h receptio [h].Si vero non spectat,intelligor authoritate Apostoli
26 cã receptus:ut in const. Alex.IIII. de rescript.contingit.† ¶Sed
nunquid scholaris primam nondum habens tonsuram potest su
per beneficio literas impetrare? arg. quod sic.extr.de prẽsum.c.
fi.Sed dominus Clemens papa IIII.dixit, quod non: quia non est
i capax:arg.pro eo extra.de rescript.cum adeo[i].de transac.ex lite
k ris [k].dixit tamen,quod si impetrauerit,& post modum tonsure-
tur literæ sumunt vigorem:& is, cui scribitur,ei prouidere tene-
tur:licet prius non teneretur.Sic alias dicimus, quod si receptus
in vna ecclesia impetret in alia , nulla facta de receptione huius-
modi mentione,ualebunt secundæ literæ,si resignet huic recep-
tioni:prout no.secundum Ber.Compost.extr.de rescrip.ad audi
l entiam [l]. & sic etiam obtinuit. Sed idem Ber. not.s.eodem titul.
cum adeo.secus tamen.secundum eum,si dixit papa in litera, Fa
cies talem recipi,qui adscribi desiderat militiæ clericali,prout ibi
m no.Quid de tõsurato,sed non per episcopum vel abbatem , [m] q
impetrat beneficium asserens se clericum? Dicit idem Ber.quod
n non ualet:alij contra [n]. † Item si papa mihi concedit aliquod be
27 neficium tenendum , vsque ad suæ beneplacitum voluntatis : ta
o lis concessio expirat ipso papa expirante [o] Quod dic vt infrà de
p emphyteus. §.nunc aliqua.ver.cl.& seq.[p] Item nota,ꝙ si mãdat
mihi prouideri de beneficio,quod duxero acceptandũ possum,
acceptare ante uacationem alicuius præbendæ, præbendam pri-
q mam in loco,vbi pro me scribitur,uacaturam: [q] possum etiã ex
causa optare secundam,uel tertiam,puta si nolo primam,quia al
teri debetur,uel de hoc dubium est.arg.extra,de concess.præben.
quia cunctis.prope finem.lib.6.Videtur etiam aliquibus,quod li
cet in rescripto nil contineatur de acceptatione,sed solum dicit
prouideas tali,in tali ecclesia,uel diœcesi,uel prouincia,eodẽ mo
do potero acceptare. De hoc tamen dubium non est quin exe-
cutor possit mihi reseruare primam,uel ulteriorẽ ex causa.arg.
ibi,& in his,quæ notantur secundum papam.extra,de iure patr.
r cum dilectus.Alij tamen aliter dicunt [r]. †Item qui optat,uel re-
28 seruat , uel suspendit , semper hoc de certa præbenda facere de-
bet:puta, primã quæ uacauerit in tali ecclesia,uel diœcesi : & de
hoc nota.in prædicto c.cum dilectus.Item si in litera Apostolica
ꝓ tineatur clausula,decernentes,&c.acceptatio per me facta sine
præsentia executoris impediet collationem ordinarij:ut proba-
s tur & nota in prædicto c.quia in cunctis.§. fi.[s] Si autem non cõ-
tineatur acceptatio, fieri debet in presentia. & per eũ approba-
ri debet.Quod si plures habẽt similem gratiam:qui primo acce-
ptauerit,

ADDITIONES.

a Hic executor. ¶ Adde ꝙ executor legati non debet cognoscere de titulo
bñficij collati per legatum sicut nec uicarius episcopi de iuribus collati be
neficij,quod episcopus contulit:vt in cap.2.de officio vicarij.& licet quili-
bet executor de aliquibus cognoscat,non tamen de his quę rei proprieta-
tẽ respiciunt,in qua executio est facienda.vt l.à diuo Pio. §. si super rebus.
ff.de re iudi.Sed pulchrũ est scire,quid si ab executore appellet, casu, quo
concedatur,ꝙ possit appellari,& in scriptis non reperiatur,ꝙ appellatio-
ni detulerit,nec apostolos denegauerit:uel terminum ad eos susciprendos
assignauerit:uel prorsus tacuerit:sed notarius attestatur ꝙ appellatio fuit
interposita , & petiti fuerunt apostoli prope portam : ex aduerso executor
dicit respondisse,quod dimitteret sibi copiam appellationis , ut deliberare
responderet,& pro responso rediret in termino iuris;an sit presumendum
pro iudice:ita ut dicatur appellatio deserta:an uero contra iudicem quod
negauerit Apostolos.Pet.de Anch.cons.225.incip. Iste executor,tenet pre
sumendum pro iudice,& quod appellatio fieret deserta : maxime quia ap-
pellans non facit fidem de denegatione apostolorum , eosque petijt in lo-
co non congruo,scilicet ad portam executoris.Adde,an & quando execu-
tor possit admittere, quę opponuntur : & quæ contra eum opponi possint
generaliter, vide Ab.& Fel.nouissime in cap.de cætero.ext.de rem. gl fi.in
c.quo ad consultationem.e.tit.Ab.Sic.in c.olim.ext.de excep.

b Vt dixi. ¶ Vide ꝙ plene in cle.de offi.del.c.uno.in gl.sed nunquid.

c Excipiatur. ¶ Nego exceptionem necessariam :ut scripsi in decre. is cui.
quam statim allegabo super uerbo,non potest.

d Ext.e.c.fi. ¶ Tu distinguas,ut in decr.is cui.de off.del.lib.6. & in cle. e.ti.iu
dices.Adde ꝙ ꝑ illã distinctionẽ est gl.in c.pe.de ele.in 6.vbi canonicus sub
stitutus ad dandũ uocẽ potest aliũ substituere.Sed respondet.ut per Abb.in
d.ca.fin.& ꝙ hoc dicto Spe.facit ꝙ uoluit Bar.in l.fi.ff. de diuer. & tempo.
præsc.scilicet,ꝙ si procurator est constitutus ad certum negotium, non ex-
pressa certa forma, non potest alium substituere. & hoc dictum dicit Abb.
vbi s.singulare,& contra dictam gl.

ADDITIO. Adde tu,an ꝓcurator cõstitutus ad impetrandum pos-
sit substituere.Pet.de Anch.& Card.Zaba.post glo.in c.ex parte.de reseri.
Henri.Ferran.

e Breui. ¶ Cuius mens hodie habetur de præb.quamuis.j.responsi. lib. 6.§.j.
Adde tu , qd si quis expectaret ad collationẽ decani & capituli ecclesiæ ca
thedralis.Dic ꝙ tunc non procedit ista conclusio : quia pôt tunc prouideri
sibi ẽt in ecclesia cathedrali.Rota in anti.dec.112.hoc idem dicit.si quis ex
pectaret ad collationem epi : nam tunc poterit sibi prouideri de beneficio
vacanti in ecclesia cathedrali.Rota in antiqua decisio.213.

f Nobis. ¶ Vide de præben.mandato.lib.6.& quod ibi §.j.gl.

g Licet. ¶ Etiam si prouideri mandetur vsque ad certam summam.ut de ꝓb.
quamuis.j.responso.lib.6.

h Receptio. ¶ Nisi aliud in rescripto cõtineatur. ꝙ dic vt de reser. cum ali-
quib.lib.6.Adde ꝙ latissimè scripsit Petr.de Anchar.consil.206. incipien.
scripsit papa.

i Adeo. ¶ Vide ꝙ ibi not.in gl.pen.& quod super ea dixi, vbi ptra id , ꝙ se-
quitur,induxi literã nondum tonsuratus,quasi innuat eum postea tonsura
tum : per quod non placet quod sequitur.

k Literis. ¶ Vide quod ibi dixi in gl.pen.super vlr.gl.

l Audientiam. ¶ Ex vicinitate fuit erratũ.est eñ gl.Compost.& etiam Inno.
in decr.in nostra.ibi proximè sequenti.tñ in articulo illo , dic ut dixi in q̃
stione,quam posui super regula,ignorãtia.de regu.iur.lib.6.Et ad id,quod
hic dicitur de scholare,adde quod nota.j. de resc.præsen. §. ratione impe-
trantis.vers.sed ibi scribitur.& quod ibi dicam.

m Abbatem. ¶ Quod dic,ut de priuileg.abbates.lib.6.

n Contra. ¶ Istud ꝺnũ approbat ibi ipse Ber. Cõpost. ut ibi scripsi super glo.
pe.quod dictum forte fuit additio: quam nõ vidit G. & vide quod dixi de
insti.c.2.super vltima gl.

o Expirante. ¶ Secus si dicat, usq; ad bñplacitũ Apostolicæ sedis , de reseri.
si gratiose.lib.6.& ibi plene scripsi in principio.qd de clausula , quousque
aliud duxerimus ordinandũ.Itẽ de clausula.donec Romano pontifici pla-
cuerit.ibi dixi super j.glo.Adde quod uoluit Old.cons.243.inci.factum ta
le.qđ si rectores ciuitatis donẽt aliq̃ alicui, donec domino placuerit:isq;
dñs ratum habeat sub obligatione suorũ bonorum. ꝙ non poterit reuoca-
re cõcessum,eo quia censeatur ratificasse,similiter donec sibi placuerit: q̃
esset ridiculum, ꝙ quis vellet se obligare ꝑpetuo:deinde dicere donec pla-
cuerit:sicut uelle aliquem esse hæredem,& illum exhæredare:vt.l.iam dubi
tari.de hære.instit.

p Et seq. ¶ Totum quod sequitur vsq; ad fin. fuit additio:antequã vera erat
allegatio, q̃ fiebat.j.de reser.præ.§.ratione autem impetrantis,ver. sed ibi
scribitur.

q Vacaturã. ¶ Hęc uerba nõ patiuntur,cũ scribitur de beneficio ꝙ intra mẽ
sem à vacationis notitia duxero acceptandũ:ut not.in cle.de concess. præ-
ben.c.vno.super uerb.notitiam.

r Dicunt. ¶ De his dic vt de conc.præb.ne captandæ.& c.seq.lib.6.

s §.fin. ¶ Lib.6.& circa hoc uide quod ibi not. in fin. in glo. not. & quod su-
per ea dixi.

a ptauerit, obtinebit [a]. Nam & si plures habent generales literas in
prouincia, vel diœcesi, & omnes petunt idẽ beneficium, ille obti
nebit, qui primo fuerit inuestitus. Super quo vide in præ. c. cum
dilectus. fiet autem sic acceptatio.

¶FORMA. Domine executor ego peto, vel accepto primã
dignitatẽ, vel ecclesiam in tali ecclesia, uel diœcesi vacaturam: &
peto mihi prouideri de illa. vel accepto talẽ ecclesiam: & debet
nominare plures, non una tantum: ne uideatur mortem illius
desiderare rectoris: ut extr. de concess. præben. ca. 2. & idem iuris
29 est in reseruatione & inuestitura. † ¶Illud etiam prætermitten-
dum non est quia per literas Apostolicas gñales, q̃ prouideatur
alicui de beneficio cum cura, vel sine cura, non põt illi prouideri
de beneficio ad præsentationem patroni laici spectãte: ut ext de
p̃b. dilectus. 3. de iure patronatus, cum dilectus. & uide s̃. de lega-
b to § nunc tractemus. ver. sed nunquid [b]. Item ecclesia parochia-
li non potest commendari, nisi constituto in ętate legitima & sa
c cerdoti, & ex causa: nec cõmenda durat ultra tres menses [c]. ut in
constit. Greg. X. de elect. nemo. lib. 6. vbi dicam de hoc. Episcop⁹
quoq; post sex menses non potest commendare, ex quo proui-
sio ad superiorem est deuoluta. Vel dic, ut dicam ext. de electio
d in constitu. Greg. X. nemo [d]. Qualiter legatus se habere debet in
prouisionib. faciendis, no. in præ §. nunc tractemus Quid iuris
sit si prouisio, vel electio, vel aliquid aliud mandetur fieri de cõsi
e lio alicuius, not plene Vinc. extr. de constitu. ex parte. [e] & de ele-
ctio. cum in veteri. vbi etiam de hoc secũdum papam. & ext. de
30 arbit. cum olim. † ¶Is quoq;, cui mandatur, q̃ mihi prouideat
de beneficio spectãte ad collationem, vel præsentationem alicu
ius abbatis & conuentus, non potest prouidere de beneficio ad
pręsentationem, seu collationem abbatis tantum, & non conuẽ
tus spectante: nisi dictum fuerit in commissione, spectante com
muniter, vel diuisim: ut in constit. Clem. IIII. de præben c. contin
f git [f]. ¶Per literas quoq; quibus mandatur mihi prouideri de be
neficio ad collationem alicuius pertinente, nõ poterit mihi ꝓui
deri de beneficio ad illius præsentationem, & non collationem
g spectante: vt in consti. Vrbani IIII. e. ti. significauerunt. [g] † ¶Itẽ
31 executores per generales literas deputati nequeũt generales in-
hibitiones facere ordinarijs, ad quos pertinet beneficiorum col
latio,

ADDITIONES.

a Obtinebit. ¶ Non procedit hoc hodie, cum datus est mẽsis ad expectandum: ut clem. de concess. præb. c. vno. ver. secus. & quando incipit currere mensis secundus vel ulterior, dicam j̃. de concessi. præb. super rubrica. Ad Old. consilio 136. cum seq.

b Nunquid. ¶ Et uide de litera papali ad p̃latos Angliæ: dixi post Hostiensem de off. leg. dilectus. super 3. glo. item si scribitur ꝓuideri de dignitate, personatu, uel off. an ꝓuideri possit de of. cuius laicus capax esset: scripsi de præb. quia sæpe. super verbo, uel officio Adde q̃ si papa motu ꝓprio & cũ clausula, non obstante: facit gratiam impetranti minoris ætatis, q̃ possit obtinere beneficium curatum, & dignitatẽ, q̃ nõ poterit obtinere præbendam sacerdotalem vacantem ex fundatione testatoris, ut cõsuluit Pet. de Anch. consl. 18. & 265. incip. Viso puncto.

c Menses. ¶ Hanc literam habuit Gul. sed vera litera habet de sex mensib. de hoc ibi no. in gl. pe.

d Nemo. ¶ Libr. 6. & vide de hoc in ultim. gloss. & omnino uide quod super ea dixi.

e Ex parte. ¶ Vide quod ibi dixi super ver. cum consilio. & ne sede vac. cap. vno. libr. 6. super uerbo statuto, per quæ pater diuersum fore, quando consilium requiritur ex forma mandati ab eo, quod requiritur de consuetudine vel statuto. vide quod scripsi in regula, nullus ex consilio. de regul. iur. lib. 6. in q.

f Contingit. ¶ Istud, & id q̃ sequitur, expeditum est de preb. cum in illis. §. pe. & vlt. & eod. ti. c. vlt. libr. vj.

g Significauerunt. ¶ Auctor nobis propinauit, quòd suo tempore potuit, saluo quòd dicam in fi. §. sed hodie de verbis prouisionem, dispositionem, institutionem, fit mentio in præ. decre. cum in illis. §. j. & ij. & illud verbum, institutionem, mihi facit dubium satis forte, vt ibi scripsi sup eodem verbo. Item ponitur in illis uerbum electionem, circa quòd dubitari vidi de tali casu: In quadam ecclesia cathedrali archidiaconatus erat maior dignitas post episcopum, ibi erãt aliæ dignitates, inter quas primiceriatus erat, cui prouidebatur vocatis absentibus intra certos limites, de aliquo ex canonicis per alteram ex formis consilij, quia propter. Facta verò electione de tali nominato concorditer, vel à maiori parte, archidiaconus illum ponebat in stallo primicerij, & in loco illi debito in capitulo, nec pręsentabatur episcopo, nec aliter confirmabatur, nec examinabatur, quia notus, scilicet canonicus, vt est dictum: habet autem certas honorantias vel prærogatiuas in ecclesia, & hæc omnia seruata sunt à tempore, cuius non est memoria. Accidit, quod papa in illa ecclesia fecit gratiam Titio de dignitate vel personatu, spectante ad collationem episcopi & capituli communiter vel diuisim, vacauit iste primiceriatus: quæritur an Titio debeatur? Ad negatiuã inducitur, q̃ de electione non fit mentio in gratia: In c̃riuũ: quia nõ fit eius confirmatio: ergo non est electio, sed collatio. Ad fortificandum ius capituli inducitur opinio dicentiũ ẽt in canonijs formãs electionũ seruandas: sed alij c̃. de his vide in decre quia pp in & super j. gl. & eo. tit. de ele. sicut eũ. in gl. 2. lib. 6. & his q̃ super ea dixi & remisi. Sed nolens de canonijs ꝯfiteri, saltem fateatur de dignitatib. ꝑsonalib. q̃ illis per electionẽ est prouidendũ. de ele. dudum. j. Pręsupposito igitur, q̃ primiceriatus sit dignitas & ꝑ tali reputatur in ecclesia, quod sufficit, ut scripsi de præb. de multa. & dignitas uacatur in decr. cũ accessissent. de ꝯsti. ergo ꝑ solẽnẽ electionẽ facienda est ipsius prouisio: & sic nõ cadit in litera impetrantis ad collationẽ ut in decr. cũ in illis §. j. & facit eo. li. de off. leg. & de liberatione. Secũdo, posito q̃ ius cõmune deficeret: ponit q̃ est ꝯsuetudo lõgæua sic solẽniter fieri electionẽ primicerij. & sic cũ uim legis habeat necessitatẽ imponit: ex quo rõnabilis est potissime in electionib. de ꝯsue. cũ dilectus. de uer. sig. abbate. & facit quod ibi scripsi super gl. hoc enim. quodcunq; igitur tollamus, siue cõe, uel ꝯsuetudinariũ, q̃ necessitent ad eligendũ, ꝯcluditur c̃ impetrantem cũ ibi sit electionis substantia, & forma rei est esse rei. ff. ad exhib. Iulian⁹. §. si quis rem. ff. de auro & ar. leg. l. Seia. per quæ ꝯcluditur c̃ impetrantẽ. Nec obstat q̃ non confirmatur, q̃ necessarium est in uera electione. de ele. nosti. & c. nihil est & apertius eo. tit. c. fi. lib. 6. Sed huic rñdetur negari non posse hos actus esse diuersos, & procedere à diuersis: q̃ patet ad sensum. & facit de transact. c. fi. & constat, q̃ ad ipsum esse electionis confirmatio nil addit sed administrationis concedit exercitium. Probat hæc rubrica pręmittens de electione, & subdens de electi potestate, quæ per confirmationẽ tribuitur, & q̃nq; per electionẽ habetur: ut in prę. c. nihil. & eo. tit. indemnitatib. lib. 6. & scripsi de app. quia nos. in fi Ex quo necessario concluditur, electionem sine confirmatione esse quid perfectum. Nec est uerum, quod confirmatio sit pars electionis: licet uerum sit, q̃ electio habeat in se partes. & uide quod scripsi in decre. quia propter de elect. super uer. ꝯsentit. Hinc est q̃ qui eligit, satisfacit iuri & termino electionis fiendę: propter hoc, q̃ habet tẽpus integrũ, si sine culpa ipsius electio non confirmetur. eõ. tit. si electi lib. 6. Sic igitur sunt diuersa amoto secundo per ꝯsuetudinem, uel quouis modo non sequitur q̃ amotũ sit primũ: cũ separatorum separata sit cã. C. de don. inter virũ & uxo. si maritus. quã uide de restit. spo. Item cum quis, in gl. j. & de testib. cũ cã in fi. & ff. de mino. l. Papinianus. ibi quid enim cõ habet delictum cum venia ætatis. Non obstat prædictis, q̃ consuetudine nõ põt induci vt quis non cõfirmatus administret. extr. de consue. cum venerabili. & quod ibi no in gl. 2. & super ea, quia illud verũ, ubi nullus actus fieret loco confirmationis: sed hic fiebat installatio per maiorem, s. Arch. q̃ loco cõfirmationis habetur. Nec est absurdum, q̃ unus actus alterius locũ teneat ex ui consuetudinis. facit de consue. c. 2. & uide quod post Inn. dixi de ele. transmissam. in gl. mag. ver. redeundo. & uide quod scripsi de cõcess. pręb. proposuit. in prin. Item non negatur ex priuilegio sine ꝯfirmatione cõpetere electo ius administrandi, vt s. dixi: ergo ex cõsuetudine id cõpetere poterit: ut no. de iud. nouit. ver. non enim. in gl. no. q̃d. & ibi scripsi post Inn. & Ab. in gl. forte text. & in gl. seq. Satis de rigore uidetur hoc defendi: maxime in materia restringibili. Aequitas tñ foueret c̃rium: ꝑ ꝑ quod egeret declaratione: vbi autẽ grauati ad collationem de nouo uterentur hac forma in fraudẽ, nullũ dubiũ, q̃ nõ iuuaret hoc capitulũ, q̃ ꝯferre ꝯsueuerat: & ideo dictũ fuit in themate, q̃ ab antiquo sic egerant. Itẽ caute fuit dictum, q̃ papa in ecclesia illa fecit gratiã. nã est alia forma gratiæ. s. in aliqua ecclia ciuitatis, uel diœcesis: tertia simpliciter ad collationẽ epi. uel episcopi & capituli, q̃nque cõiter, uel diuisim: & hanc tenuit in decre q̃uis. §. i. de præb. li. 6. super ver. hoc casu q̃ illa forma includit ecclesiã cathedralem. Sed habui iamdudũ de curia aliquos tenere c̃riũ: & certe per rationẽs quę videntur satis vrgẽtes. Ponderãt enim primo impetrationes tales restringibiles, vt p̃dixi, & in restringibilibus id solũ venire debet, de quo palã & verbis expressis est actum. Primũ patet in præ. c. q̃uis. in prin. secundũ, ff. de uer. obl. quicquid adstringendę. & sol. ma. si cum dotẽ. in prin. vnde in illis cessat arg à pari & a minori ad maius etiã affirmatiuè. Facit q̃ post Hostien. scripsi de resc. postulasti. ad fi. magnæ gl & patet expresse de præb. cui de nõ. in 2. & 3. respon. lib 6. Excludit ergo cathedralis ecclesia, quia nõ expressa prouincia secunda cã scilicet maioritatis & honoris, quam ipsa decre. exprimit: & talia honorabilia & magna sub verborum gñalitate nõ ueniũt. facit lex, eos. de aquæductu. quam ibi allegaui sup glo. ff. de iniur. l. p̃tor ait §. q̃ aũt. & ext. de rescr. sedes. Et ꝓ his duob. facit opi. Cõpost. de qua in p̃. decr. q̃uis in j. gl. qui simpliciter tenuit non venire ecclesiã cathedrale, cũ scribitur prouideri in ciuitate vel diœcesi; hic sto. Compost. dicit simpliciter in ciuitate vel diœcesi. Textus decr. præ. q̃uis. dixit in aliqua ecclesiarũ ciuitatis vel diœce. Ego vero vbi s̃. simplr dixi de impetrante ad collationẽ episcopi. & dixi q̃ tunc puto includi cathedralem. Sed dicunt resistẽtes, cũ scribitur ad collationem episcopi: intelligitur de eo, quod habet de iure communi conferre: hoc non fateor. Subdunt quod est in ecclesijs suę ciuitatis vel diœcesis, non ext. nec hoc fateor nisi limitatus sit locus ꝓuisionis fiendæ, sicut fit in forma pauperũ, & cõiter in gratiosa. Dicunt illi habeĩ ergo subintellectũ ꝓ expresso: sed hoc expresso, non posset in cathedrali, ut ibi ergo nec in meo casu. Sed ego sic ad partẽ meã reuoluo, cũ scribiĩ ad collationẽ epi, principalissime spectat ad ipsum collatio in ecclia cathedrali. extr. de ele. cũ ecclesia. ergo principalius illa uidetur inclusa, nisi nominatim excludat. Hoc dictum coadiuuat forma pauperum, in qua ẽt cũ scribitur ad collationẽ epi. ẽt sup bñficio q̃ uacabit in ciuitate vel diœcesi, expresse ponit hæc clausula, Cæterũ districtius inhibemus, ne præfato clerico authoritate pręsentium in cathedrali aliquatenus prouideatur ecclesia, &c. Et per hanc clausulã attentari posset, q̃ dato q̃ de ciuitate & de diœcesi fieret expressio, ex qua scribitur ad collationẽ episcopi, includitur cathedralis: alias nugatoria esset illa clausula in prædicta forma. Subdunt ẽt illi, q̃ specialis est forma, q̃ includit cathedralẽ, scilicet, cum expressa est ꝓuincia: ut in d. c. quãuis. in fi. Fateor, q̃ illa forma includit, sed, q̃ specialis sit, hoc nego: ut ibi scipsi sup uer. ꝓuinciæ. ¶ Adde, q̃ prima pars huius addi. vsq: ad uer. itẽ cautè. fuit Old. p̃cipui viri, eius con. 146. inci. Facta tale ꝯsuetudo ecclesiæ Heduen. cuius vigiliæ nõ essent tacendæ. Similiter ver. itẽ cautè hr̃ per Old. con. 185. inci. Thema tale, Titius canonicus Vticensis. ubi late concludit q̃ impetrans gratiam a papa de personatu, officio. vel dignitate pertinẽte ad collationem episcopi & capituli cõiter vel diuisim, q̃ nõ includit ecclesiã cathedralẽ. Adde, q̃ pro opinione Io. And. tenet Rota in nouis deci. 247. Item uidetur facere id, q̃ dixi s̃. in proxima noua additione: sed id q̃ uult Rota in anti. deci. 112. vbi dixit, q̃ expectãs ad collationem decani & capituli cathedralis ecclesiæ, potest acceptare beneficia in dicta cathedrali ecclesia uacantia.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

latio, ne illa conferant cum vacauerint: vt in constitutio. Clem.
a IIII. eo. tit. sicut ex parte.[a]

ADDITIO.

a Ex parte. ¶ Die vt de concess. præb. execu tor. lib. 6. vt ibi no. in gl. 2. Miror q̃ autor, qui de constitionib. Clementis IIII. hic & supra mentionem fecit omisit hic, & in toto isto opere decr. eius, quę habetur de præben. c. 2. li. 6. maxime cum ipse glossauerit decr. ibi sequentem, scilicet, statutum, q̃ fuit Grego. X. facta ad restrictionē illius. Et fortius turbor, quia ibi de materia quā tracto in præ. decre. 2. super fi. gl. nihil dixit: scilicet an cōstitutio locū habeat in beneficijs regalibus. ipse ibi dedit falsam remissionem ad hoc opus. Sed quęro circa ipsam decre. reseruantem collationi papę beneficia nacantia in curia, si papa illud beneficium contulit Titio non curiali & absenti: & ille certificatus antequā consentiret, vel post, antequā possessionē apprehenderet decessit an ordinarius būficij possit illud conferre: an juero spectet ad papā virtute p̃dictæ decre. illius collatio ea vice, & eadē ē q̃stio, si papa specialiter reseruasset collationi suæ būficia certæ p̃sonę puta Pauli. Sol. primo casu, qñ p̃senserat, certum videtur, q̃ spectet ad papam: cum duret prima uacatio: cū licet būficiū non esset liberum, non tñ erat sub. de præb. si tibi absenti. de ele. si compromissarius, & c. si electio. lib. 6. Aduerte quia uideor hunc casum ibi notasse in gl. antepe. vbi dixi decr. illam ibi locum habere in casu decr. statutū. de præb. quo ad mensem, qui datur papæ, hoc expedit declarare Decr. illa. si electio. ponit quatuor casus, in quibus eligentes recuperant electionē, & habent tēpus integrum. Primus est si electus nō p̃sensit. & hęc plana: & habet locū in collatore, & in casu p̃dicto est plana: gl. Secundus & tertius casus sunt qñ post consensum renunciat, vel moritur. & his casibus, p̃cedit glo. electo existēte in curia. & hoc est planū sed nō sic planū, si electus qui p̃sensit renunciās, vel moriens, est extra curiā & ió formata q̃ fuit de absente. Quartus casus est, qñ p̃p occultū vitium electi cassatur electio. Iste casus nō egruit q̃stioni, nec decre. 2. & 3. de p̃b. quæ de collatione, nō de electione loquuntur. Concludo q̃ decre. si electio. quo ad primū suum casum simpliciter habet locū in casu decre. statutū. Itē in scō & tertio prouiso renunciante vel moriente in curia. Quartus autē nō adaptat: si tñ esset sic, q̃ diceretur collationē factā per papā non valere, non disputaremus hic, an illud fuerit occultum papæ: sed si papa cassam pronunciaret vel cassaret collationem per se factam: quæstio non esset dubia: quia siue ex prima uacatione, siue ex secunda diceretur vacare ad papā spectat. Redeo ad quæstionem, q̃ dubia est post p̃sensum prouiso morientę extr. curiam, & ante possessionem apprehensam. Dubiū mihi facit decre. accedens. de accus. & hoc dupliciter. Primo, quia possessionis apprehensio in tali prouisoper papā, recte in casu nostro. l. de beneficio vacante in curia, impeditur p̃ exceptionē criminis cū infamia. Secūdo, quia ibi dicitur filētiū imponendū tali sic prouiso. nō dicit eū priuandum: quasi nondū habeat ius plenū. Ad hanc partē facit ille generale: cum aliquid supereit ad agendū, nil videri actū. ff. de eden. l. j. §. pe. de baptismo. maiores. ver. ad hoc est & ibi gl. dat concordātias super ver. non ex parte. Contrarium tene, & dic q̃ est noua uacatio: cum confirmatio electionis faciat quē prælatū. Item q̃ etante possessionem adeptā plenā administrationem habet. de elec. transmissam. vbi de hoc plene scripsi post Inno. & H. in gl. mag. Patet id de translatione. c. 2. ver. sicut autem. Prouiso autem, vel collatio habet uim electionis & confirmationis. & de prouiso, vel cui facta est collatio, habemus tex. aperte probantem, q̃ licet possessionē non habuerit, mors eius inducit nouā uacationē. Hæc uide in cle. vt lite pendente. si duobus. uer. neutro. & uer. si vero alter. Nec obst. uer. quod si unū ibi p̃cedens. ubi ponderatur possessio: quia ibi nō pōderatur possessio quo ad uacationem: imo aperte ibi probatur, q̃ sine possessione dē noua uacatio: sed ponderatur ibi possessio, quo ad collatorē. Et fuit illa specialis prouisio utilis pro expeditione bene ficij: cum de iure aliter esset dicendū: ut ibi no. in gl. sicut ergo. Fateor etiā q̃ post possessionem adeptam adhuc clarior est noua uacatio. Bene facit. C. de do. nec ambigere. ¶ Adde huic addit. quæ scripta reperiuntur in consilijs Old. 57. & quæ scripsit Petrus de Anc. consi. 57. incip. Circumscriptis regulis cancellariæ.

¶ De nominibus actionum.

SVMMARIVM.

1 *Prætoriæ actiones quæ dicantur.*
2 *Interdicta & loca interdictionum, quę sunt, & quot modis dicantur.*
3 *Edicta quot & quæ sint.*
4 *Ciuiles actiones quæ dicantur*
5 *Cautiones & stipulationes quæ dicantur.*
6 *Officium iudicis multiplex est.*
7 *Senatusconsultum quot modis dicatur.*
8 *Constitutiones quotuplices in iure reperiantur.*

§. §. Postremo sciendum est, quod actionū, aliæ sunt p̃toriæ: de quib. primo dicemus. Aliæ ciuiles, de quibus secundario ostendemus. dicentes nomina earū ut ibi infra, in tractatu libellorum, super eis libelli inueniant concepti. Prætoriæ aūt continent interdicta: qa & ipsa prætoria sunt Itē edicta, q̃ similiter sunt p̃toria. Itē ciuiles p̃inent cautiones, & stipulationes. Item continent multiplex officiū iudi. Itē cōtin ēt
a bonorum possessiones. Item senatusconsulta, & cōstitutiones.[a]
1 †¶ Prætoriæ igitur actiones sunt hæ, scilicet Publiciana, de qua in tit de causa possess. & proprie. §. nunc dicendum. Item in rem rescissoria: de qua in tit. de integ. restit. Item Seruiana: de qua in tit. de locato. §. postquam. vers. porro. Item quasi Seruiana, de qua in tit. de pig. ver. cæterum. Item utilis rei vend. quæ datur superficiario, quæ datur emphytentæ, de quibus in tit. de caus. poss. & ppric. §. sequitur. ver. est & utilis. & sequent. & quę datur metum passo de qua in ti. quod met. causa. Item possessoria hæreditatis petitio & fideicommissaria, de quibus in ti de iudic. §. j. Itē in rem præiudicialis pro libertinitate, de qua in tit. de natis ex libero uentre: & de partu agnoscendo, de qua in tit. qui filij sint legiti. Item Pauliana Item Fauiana. Item utilis Caluisiana vel Fauiana. Item Caluisiana. Item in factum reuocatoria, de quibus in titulo de rebus eccles. nō alien. Itē rethibitoria. Item quanto minoris. Item in factum ædilitia: de quibus in titu. de empt. & vend. §. nunc dicendum. Item exercitoria. Item institoria. Item tributoria. Item de in rem verso. Item quod iussu. Item de constituta pecunia, de quibus in tit. de solu. §. prænotandum. Item de peculio, de qua in titulo, de peculio. Item utilis ex ea causa, ex qua iuratur de qua in ti. de iureiur. Item utilis certi condictio, de qua in titu. de confes. Item neg. gest. Item utilis neg. gest. Itē p̃ria negotijs gestis. Item protutelæ. Item contraria protutelę de quibus in ti. de iudic. §. generalia. Item de posit. Item viæ reiectæ: de qua in ti. de causa pos. & prop. §. quia vero. Item quod metus cā de qua in ti. q̃ me. cā Item de dolo, de qua in tit. de dolo & cōtumacia. Item furti manifesti. Item furti aduersus nau. cau. sta. Item factum ex illo edicto, de quibus in tit. de furt. Item de seruis corrupti: de qua in tit. de ser. non ordi. Item vi bonorum raptorum, de qua in titu. de rapt. Item iniuriarum. Item in factū subsidiaria legis Aquiliæ. Itē utilis legis Aquiliæ: de quibus in titulo de iniurijs. † ¶ Sequit videre de interdictis [b], & quo loco cuiuslibet illorū subrogata est actio in factum: ut §. j. ver. tursus. Sunt autem hæc: inter dictū de mortuo inferendo. Item de sepulchro ædificato: de quibus in titulo de sepulchro. Item ne quid in loco sacro uel religioso fiat immittatur ue: de quo in titulo, de relig. do. Itē ne quid in loco publico fiat, & si factum fuerit, q̃ tollat. Itē ne quid fiat in flum. pub. ripauè eius ponatur Itē de loco publico fruendo. Item de uia publica & itinere publico reficiendis. Itē ut liceat ire agere per viam publicā. Item ut liceat ripam fluminis reficere, uel munire. Item ut liceat in flumine publico nauigare. de quibus in titulo de causa possessio. & propri. §. quia vero. & §. sequent. Item ne uis fiat ei, qui in possessē, de quo in titulo, de eo qui mit. in pos. causa rei ser. Item quorum bonorum. Item quorū legatorum, de quibus in titulo de testamentis §. nunc dicendum. Item de tabulis exhibendis. Item de liberis deducendis. Item de libero homine exhib. de quibus in ti. de conuer infid. Item vnde vi. Item utile vnde vi. Item q̃ui aut clam. de quibus in tit. de restit. spol. §. j. & 2. Item vti possidetis. Item vtrobi. Item de superficiebus. Item de itine. actuque priuat. refici. Item de aqua quotidiana. Item de aqua quotidiana & æstiua. Item de aqua ex castello ducenda. Itē de riuis. Item de fonte reficiendo. Item de cloacis: de quibus in tit. de causa pos. & propri. §. 2. & 3. Item de precario, de quo in titu. de preca. Item de arbo. cæden. Item de glande legenda, de quibus in præ. tit. de causa possess. & proprieta. §. priuata. ver. est insuper. Item de migrando. Item Saluianum, de quib. in ti. de locato. §. postquam. ver. cęterum. & sequen. Item de noui operis nuncia tione. Item ut liceat ædificare cui nūciatum est, si satisfecerit. de quibus in ti. de no. ope. nuncia. Item interdictum fraudatorium
3 de quo in ti. de rebus eccle. nō alie. †¶ Nūc dicamus de edictis [c],
b quę sunt hęc: Edictū de albo corrup. Item si quis ius di. non obt. Item de in ius uoc. Item si quis in ius uo. nō ierit. Item in ius uocant, aut satisdent. Item ne quis eum q̃ in ius voc. est vi exi. Itē de eo per quē factum est, quo minus qs in ius sistat, de quibus in titu. de do. & contu. §. restat. Item de edendo, de quo in titu. de fi de instru. Item de calumnia, de quo in ti. de calum. Item de act. in factum subrogata in locū actionis de dolo. de qua in ti. de dol. & contum. §. j. Item de alien. iud. mut. cau. fact. de quo in ti. de al. iudicu. Item nau. cau. stab. de quo in tit. de furtis. Item actio in factū de his, qui deie. vel effu. Itē vtilis actio pro socio, cum plures habitant in eodem cœnaculo, ex quo aliquid deijcitur. Item actio in factum contra eum qui aliquid habet appensum: de quibus in titulo de iniur. Item si mensor falsum modum dixer. de quo in titulo, de

ADDITIONES.

a Constitutiones. ¶ Scire debes q̃ in his modicū laboris habuit auctor. Roffredus enim sic inchoauit à p̃toriis, & eodē ordine illas posuit, inchoans à publiciana. & continuauit usq; ad subsidiariā & utilem legis Aquiliæ. Itē hic declaratur, ubi posuit libellos: quos etiam inde recepit auctor.
b Interdictis. ¶ Ro. post præscriptas act. p̃tinuauit etiā interdicta, inchoās a mortuo inferendo, ponendo præcedentem rubricā generalem de interdictis finiuit etiam ut auctor in interdicto fraudatorio.
c Edictis. ¶ Sic & Roffredus post interdicta posuit edictas sine ḡnali rubrica, & inchoās ab albo corrupto, & finiens de legato præstando & satisdationibus ad id.

lo,de parochi.Item de mortuo inferendo. Item actio funeraria, quæ datur pro impensis funeris, de quibus in titu. de sepulturis. Item de loco sacro vel religioso pro puro vendito de quo in ti. de religio.Item actio in factum descendens delato iureiurando, de qua in tit.de iureiur.Item si mulier vẽtris no.cal.causa in pos. missa esse di.Item si mulier ventris no.in pos.mittatur,& eadem possessio dolo malo ad alium translata esse dicatur.de quib.in ti. de eo qui mit.in pos. Itẽ quod cũ falso tutore auctore gestũ esse di.Item de eod.competenti pupillo,de quibus in ti.de iudi.§.generalia.ver.verum.& sequen.Item si omissa causa testamenti,de quo in ti.de testamentis.Item de publicanis,de quo in tit.de censibus.§.nunc dicendum.Item de liber.causa,de quo in tit. de na. ex li.ven.Item de bonis auctoritate iudic.poss.de quo in titul.de eo,qui mit. in poss. causa rei ser. Item si quis test. libr. esse ius. de quo in tit.de furtis.Item actio in factum contra damnum dantẽ turba adunata.Item de incendio ruin.naufra.de quibus in titulo, de raptor. Idem de sepulchr.uiolat.de quo in titulo,de sepultur. Item de damn.infect.de quo in titulo,de nou. operis nunciatio. Item,de legatis ab hærede præstãdis,vel satisdan.de quo in tit. de
4 testamentis.§.j.& §.2.verbo de cautionibus.†¶Explicuimus præ
a torias actiones,[a] nũc ergo ciuiles designemus:& sunt hæ, scilicet
rei vendicatio.Item confessoria & negatoria:de quibus in tit.de causa posses.& proprie. §. in confessoria. Item in rem preiudicialis.de qua in tit.de off.or. ver.ulti.Item in rem præiudicialis,quæ datur domino cõtra seruum.Item cõtraria in rem præiudicialis de quibus in fi.de na.ex lib.ven.Item petitio hereditatis. de qua in tit.de iudic.§.vniuersalia Item finium regundorum.Item fam. ercisc. Item communi diuidundo:de quibus eo. ti.§.communia Item certi cõdictio generalis Item ex stipulatu. Item ex mutuo. Item condictio triticaria. Item ex causa. Item ob turpẽ causam. Item sine causa.Item indebiti,de quibus in tit.de solu.§.sequitur Item furtiua, de qua in tit.de fur.Itẽ ex lege, de qua in præ. §.sequitur.Item actio ad exhibendum:de qua in tit.de iudi.§.fi.Item ex empto. Item ex vendito:de quibus in tit.de emp.& uen.§.prius.Item ex conducto & locato.Item oneris aduersi:de quibus in tit.de loca.§.postquã.Item pro socio.Item mãdati:de quibus in tit.de iudic.§ generalia.& §.specialia.Item depositi:de qua in tit. de deposito.Item tutelæ,de qua in præ §.generalia. Itẽ cõmodati:de qua in tit.de commodato.Item pignoratitia : de qua in tit. de pig. Item prescriptis verbis.Itẽ præscri.ver.æstimatoria:de q bus in tit.de empt.& vend.§.3.Item præscrip. uerb. ex permutatione:de qua in tit.de rerum permu.§.dicẽdum. Item actio in factũ subsidiaria:de qua in titu.de causa pos.& proprie.§.sequitur uer.item iura.Item in factum ex re iudi.de qua in tit.de re iudic. Item ex confessione,de qua in tit.de confes.Item actio ex stipu. pro dote:de qua de dona.inter virum & uxor. Item actio aquæ pluuialis arcẽdæ,de qua in tit.de causa pos.& proprie.§.priuata. uersi.uerum.Item de pastu pecoris,de qua in tit.de iniu.§. sequitur.uersi.porro.Item actio ex testamento , de qua in tit.de testa. § j.Item ex stipulatu,de qua in tit.de solu §.prænotandum.uers. Item contra promittentem.& seq.Itẽ furti nõ manifesti: de qua in tit.de fur.Item de tigno iniuncto:de qua in tit. de ecc. ædific. Item arborum furtim cæsarum de qua in ti.de iniur §.2.uers. itẽ si quis. Item rerum amotarum,de qua in tit.de furtis. Itẽ de rationib.distrahẽdis,de qua in tit.de iudi.§ generalia.uers.porro sepe tu.Item legis Aquil. Item de pauperie. Item iniuriarum ex l. Cornelia.de quibus in ti.de iniurijs.§.j.& 2.Item actio in factum contra magistratum,de qua in tit.de iud.§.generalia.uers.itẽ pupillo.item actio ingrati,de qua in ti.de na.ex li.uent. Item quãti
5 minoris,de qua in titu.de empt.& uen.§.nunc dicendum.†¶Se-
b quitur de cautionib.& stipulationibus,quæ sunt hæc [b], sc. actio
ex stipulatu, & rem pupilli saluam fore.Item rem ratam haberi, Item iudicatum solui.Item damni infecti.Item ea,quæ interponitur ab eo,cui opus nouum nunciatum est.item quæ datur ꝓpri
c etario ꝯ usufructuariũ,uel usuariũ [c]. Item quæ interponitur ab
hærede pro legato soluendo.Item quæ interponitur ab arrogatore pro reddendis bonis arrogati. Item quæ datur fideicõmissario contra rogatum restituere hæreditatem.de quibus in ti.de pig.§.sequitur.item quæ interponitur,vt quis in iudicio sistat de qua in titu.de dol.& contu.§. restat. Item quæ interponitur pro morbo,vel euictione,de qua in titul.de emptio. & vend. §. fina.
6 †¶Dicendum restat de multiplici officio iudicis [d]. Est enim of-
d ficium iudicis,per quod alimenta petuntur.de quo in titulo,qui
fil.sint legitimi.item quo datur restitutio minori:de quo in ti.de in integ.rest.item quod datur contra detinentem filium alicuius vel contra filium:de quo in ti.de conuer.infid.itẽ quo subueni-
e tur colono & vasallo contra dominũ [e], de quo in titul. de censi.
item quo grammatici,aduocati,medici,& alij salaria petunt: de quo in tit.de magist Item quo petuntur fructus a possessore.de quo in ti.de causa posses & proprie.§.sequitur.item quo petuntur vsuræ quasi interesse:de quo in ti.de usuris. Item quod datur pro riuis & a quis alicuius ducendis.Itẽ quod datur,ne quid fiat in uia publica ciuitatis,de quibus in tit.de causa poss.& proprie. §.qa uero.uer.ad hoc.& §.priuata.uers. sed & si me.item officiũ iudicis,per quod cogitur quis emancipare filium, de quo in tit. de na.ex lib.uẽ.item quo bona debitoris liceat possidere:de quo in tit.de eo,qui mi. in pos.causa rei ser.itẽ quo bonis alicuius da
f tur curator:de quo in ti.de iudi §.generalia.uers.item de bonis [f].
¶Nunc sequitur de bonorũ possessionib.quæ multæ sunt:de q
g bus habes in tit.de testamen.§.sequitur [g] † ¶Restat uidere de se-
7 natusconsult.& sunt hæc.[h] Orficianũ:item Tertullianum:item
h Rubrianum:de quibus eo.tit.scilicet de testa.§.fin.item Volusia
num:Item Turpillianũ :de quibus eod. tit. de cal.item Libonia-
8 num,de quo in tit.de fi.instru.†¶Vltimo dicamus de constituti-
onibus quę sunt hæc,diui Adriani:itẽ Thedosij & Valentiniani: de quib. in ti.de adul.itẽ Seueri & Antonini : de qua in tit.de seruis non ordi.ver.& quia itẽ edictũ diui Marci, & cõstitutio,si qs in tamã.& inuasor.& cum quærebatur.de quibus in tit. de resti. spo.§.j.item constitutio, non ab re. item cõstitutio,ex liberis:de quibus in tit.de locato.§.postquã.uersi.cæterum.& sequen.item constitutio,Christianis:de qua in tit.de Iudæis.Item constitutio si constiterit:de qua in titulo de parochi. item constitutio de suffragio:de qua in ti.de magist.item constitutio,ob ęs alienum:de qua in tit.de pig.§.j.ver.item cum ob æs.

ADDITIONES.

a Prætorias actiones. ¶ Quare præcesserint dicit Roffred. in titu. generali, qui est breuis:demum inchoat à rei vendicatione,sicut auctor,& finit in rubrica quanto minoris:in qua etiam tractat quanto pluris.

b Hæc Rof. ¶ Vbi de cautionib.enumerat 13.auctor 12.vel 11.tantum:sed septimam declarabo,& 13.supplebo:quæ est in ordine Roff.vlt de cautione,¦scilicet quam facit legatarius hæredi : si solutum esset sibi plus quam Falcidia pateretur.

c Vsurarium. ¶ vij. est de cautione, quam præbet vsufructuarius de rebus quæ consumuntur vsu.

d Iudicis. ¶ Plus tamen posuit de hoc Rof.vt s̃.dixi de off.iu.super Rubrica:& statim addam.

e Dominum. ¶ Et hoc tractat Rof.rub.7.officiorum,sed est aliud quod datur dominis ꝯ colonos & adscriptitios:de quo ibi ponit rubricã:& in proxima ibi præcedenti tractat de officio iudicis contra collectores,qui collectas ultra uires exigunt contra id.ff.de ua.mu.l.2.§.fi.

f Bonis. ¶ Ista ultima est Rof.de ordine iudiciorum: postquã sequunẽ quatuor respicientes solũ materiã tutorũ & curatorũ. Omissum est ẽt officium quod datur ad reuocandam venditionẽ factã medico p.p mala medicamẽta, per l.medicus.ff.de uar. & extraordi.cog. de quo tractat rubrica de off. iudi.in causa speciali.& uide in seq.rubrica ad certos casus.

g Sequitur. ¶ Et uide quod ibi dicam in prin.

h Hæc. ¶ Sup.illa,de quib.tractat.sunt enim multa alia,de qb. Rof.incipiẽs à Velleiano postea illa prosequitur.& idẽ dicas de constitutionib. de quib. plenè ipse Roff.inter prædicta senatusconsulta prosequitur.

ADDITIONES NOVAE.

* Nota ꝙ licet feratur sententia absolutoria super dominio directo non tamen precluditur via intentandi dominium vtile,C. de ingen. manumis. l. pen quam allegat Bal.in l.edita. C.de eden.pro hoc fac.gl.institu. de actio. §.aliq.sed ibi loquitur in Publiciana.

* An possit quis pati se conueniri actione quæ non est nec conuenit, & quando hoc intelligatur.not.per Bar.in l.si socer.ff.de dote præleg.

* An quando aliquid purè promittitur , possit statim pro illo agi.no. in l. eũ qui Kalendis.§.quotiens.de uerb.obl.& de solutio l.ꝙ dicimus.

* Nota ꝙ si habeo actionem realem & personalem,si unã accepto, videor alteram repudiare,inst.de leg.§.nostra.secundum Bal.

* An actio ad exhibendum & rei uendicatio possint simul in eodem libello intentari,gl.in l.qui de inofficioso. de inoff.test.dicit quod sic contra videẽ gl.in l.2.§.est autem.ff.ad exhiben.

* Pone ego eram debitor tuus in centum naturaliter,tantũ solui tibi uiginti.ista viginti nõ possum repetere,sed si tu uis vltra me conuenire ad reliqua octuaginta,an possit,de hoc not.in l.filiusfa.§.fi.ff.ad Macedo. per Domin.Argen.

* Quomodo agere debeam contra nomẽ debitoris mei mihi per ipsum obligatum,not.per gl.in l.hæredem mariti.C.de hær.act.no.in l.nomẽ.C.quę res pignori.obl.poss.Iaco.But.in l.procurator in rem.ff.de proc.& hic per Spe.& Io.de pig.c.1.

* Quia Speculator in hoc tit.videtur innuere, quod petitio hæreditatis sit realis:ad declarationem huius formo quæstionem quã habuit dominus Segnorolus de facto.prout posuit in consilijs suis.Quæritur si petij me declarari hæredem Titij , & per consequẽs eius hæreditatẽ ad me pertinere ab intestato,tanquã ad proximiorem agnatum proposita petitione hæreditatis,an ea petitio hr̃ditatis possit dici realis ad hoc vt statutũ Mediol.quo cauẽ,ꝙ sententia in reali contra quencunque possessorẽ mandetur executioni,habeat locum.Et primo uidetur ꝙ non,per l.hæreditatis. C. de peti. hæredi.secundo per glo.quæ est insti.de actio.§.quædam.Tertio de natura realis , cuius non est quod nascatur ex contractu , uel quasi , ex maleficio uel quasi . imo intentatur contra eum qui nullo iure est obligatus,ut instit. de actio.§.j.Sed ita est ꝙ petitio hæreditatis nascitur ex quasi contractu.

insti

insti. de obliga. ex quasi contract. §. item si hæres. præterea separatam habet naturam a realibus. l. Fulcinius. §. fin. ex qui cau. in poss. ea. præterea mixtũ ex pluribus simplicibus constituit nouam speciem, l. munerum. §. mixta. ff. de mune. & hon. & quod not. in gl. super dicta rub. & l. si statuto. §. fina. de stat. lib. præterea licet mixtum ex pluribus simplicibus assumat effectum interdum vnius, interdum alterius tamen, secundum propriam significationẽ simplex non continet mixtum seu compositum. l. lege. de leg. 3. & l. in lege Censoria. de uerb. sign. præterea cum mixtum ex pluribus simplicib. addat vni extremorum, & addat alteri, quod apparet ex eo quod alterius esse cum seu naturam assumit: ergo nouum quid constituit, l. ius ciuile de iustitia & iure, & l. j. §. cum adijcit. de uerb. obli. sed ita est quod petitio hæreditatis est mixta, vt dicta l. hæreditatis. & no. gl. in l. fin autẽ. §. sed in his. de rei vendicat. & not. Io. in arbore actionũ in numero mixtarum per quæ videt innuere actiones mixtas cõstituere nouam speciem à realibus, & a personalib. & sic non habebit locũ statutum, cũ verba debeant intelligi secundũ meram & propriam significationem verborum, l. verbis. & l. qui liberis. §. hæc verba. ff. de uulga. & pup. & cum verba casum omissum non capiant, immo derelinquant ipsum dispositioni iuris communis, vt l. si uero. §. de vno. ff. soluto matri. & l. commodissimè. de liber. & post. ex quibus videtur concludi, quod dictum statutum non habeat locum. ¶ In oppositum, quod petitio hæreditatis sit realis, probat text. qui hoc dicit in l. sed si lege. §. petitio. de petitione hereditatis. & dicta l. fin autem. in gloss. videtur hoc tenere. & Institu. de actio. §. item Seruiana. & l. si mater. §. j. cum l. si à te. in prin. de exce. rei iudica. & super rub. ff. de inoffi. test. & l. fin. C. de codic. Spec. in hoc §. sequitur Iaco. But. in l. hæred. de petitione hæreditatis. & insti. de actio. §. j. & Cy. in dicta l. hæredis. qui omnes dicunt petitionem hæreditatis esse realem: & quod dicunt iura esse mixtam, intelligunt quo ad effectum. vnde ratione effectus mixtæ quoquomodo potest dici mixta, vt ibi, quod etiam effectus attribuitur causæ. l. fina autem. §. fina. de aqua pluuia. arc. & l. cuius. de reg. iur. & sic quoquo modo ratione effectus dicitur mixta, tamẽ p hoc non imitatur eius naturam, cum per extrinsecũ qualitas non imitetur naturam rei. l. tutor. de fideiussori. & l. Zenodorus. C. ad macedo. l. clam possidere. de acqui. poss. Item probatur per rationes, compositum ex simplicibus non constituit nouam speciem a simplicibus separatam, sed quatenus assumit naturam vnius mixti: illius, contra, ut insti. de actio. §. j. & l. actio. de actio. & obli. hoc idẽ prob. in gl. in l. 2. de verbo. obli. & l. Titiæ textores. in 3. casu. de leg. 1. petitio hĩditatis licet capiat partem realitatis. & partem p sonalitatis non constituit nouam speciem actionis. sed cum non sit personalis, ut ꝑ. apparebit. ergo necessario cõcluditur eam realem. & per hoc respondetur multis rationib. factis pro illa parte. Præterea omnis actio personalis descendit ex contractu, vel quasi, aut ex delicto vel quasi: sed petitio hæreditatis non est ex his, ergo non est personalis. Probatio minoris, quemadmodum nos dicimus, ꝙ rei vẽdicatio dominium in agente ipsam causat, ita id quod fuit in defuncto & hodie est i hærede. ut l. cum hæredes de acq. pos. & ꝙ repræsentat eandẽ personã, ut in auth. iusiurandum. §. j. causat petitio hæreditatis, l. j. §. j. si pars hære. pe. & hoc ex parte agẽtis. ex parte ergo eius cõtra quem ipsa possessio, seu restituendi facultas, l. j. §. j. C. de alie. iu. mu. cau. fac. & l. officium. de rei ven. & l. generaliter. de petitione hereditatis §. contra possessorem. non ago contra illum tanquam contra obligatum, sed quia habet facultatẽ rei restituendæ quemadmodum dicimus in rei vendicatione, ut dicta l. officium. præterea ille qui tenetur personali, tenetur ad dandum vel faciendum, dicto §. j. insti. de actio. & dicta l. actionũ de actio. & obl. sed per petitionem hæreditatis, non peto mihi aliquid dari vel fieri sed peto me declarari hæredem in totum, vel pro parte restitutio autem hæreditatis quæ est facti, l. ubi autem. de uerb. obli. venit ex officio iudicis. vnde male formaretur libellus si dicerem, dico me hæredem talis unde peto mihi hæreditatem restitui: quia tunc sequeretur quod restitui veniret iure actionis. Concludo ergo debere petere declarari hæredem, officio tamen iudicis inhærenti actioni propositæ fiet ipsa restitutio. l. liber. de petitione hæredi. C. & l. non possumus. si pars hæred. pe. per quas leges concluditur ꝙ iure actionis seu obligationis in petitione hæreditatis non venit aliquid dandum vel faciendum. cessat ergo cõtractus vel quasi & delictũ vel quasi: & hęc iter se multũ differũt, uidelicet venire iure officij, vel iure actionis seu obligationis, ut no. in l. 4. depo. piungẽdo cũ l. j. de iudi. Si ergo iure actionis vel obligationis in petitione hæreditatis non possum petere mihi aliquid dari uel fieri, necessario sequetur ipsam non esse personalem, & per consequens attenta eius causa & origine. quæ non consistit ex contractu vel quasi, erit iudicanda realis. Præterea omnes uendicationes censentur reales, insti. de actio. §. appellantur. sed per petitionem hæreditatis vendicamus, vt dict. l. licet. de iure deliber. & l. legitimam. de petitio. hæredi. & l. j. si pars hæreditatis peta. præterea omnis petitio hæreditatis censetur esse in rem. l. actio. de actio. & ob. & l. pecuniæ. §. petitionis verbo. de uerbo. signi. Sed communiter nos utimur hoc uerbo petitio hereditatis, & non actio, ut C. & ff. per totum, de peti. hær. tam in rubro quam in nigro, potissime in l. item veniunt. Præterea personalia dicuntur ea quæ respiciũt personã, & in quibus directe concluditur contra personam. l. j. §. is qui ad Trebel. & l. forma. §. si vero. de censi. & ideo in talibus semper concluditur respectu personæ, & hoc apparet tam in realibus, quæ dantur pro reb. singularib. siue sint incorporales, vt dicto §. j. & insti. de actio. & l. 2. in prin. & l. sicuti. §. sed si quæratur. si serui. vindi. siue sint corporales. l. in rem de rei vendi. & dicto §. i. insti. de actio. quam etiam in realibus quæ dantur pro vniuersitate, ut in petitione hæreditatis, nam semper concludo respectu ipsius hæreditatis, concludẽdo me declarari in totum aut pro parte hæredem, vt dicta l. licet. & d. l. nõ possumus. & quod notatur in l. j. §. j. si pars hæredita. pe. vnde si hæreditati daretur facultas loquendi, deberet ipsi libello rũdere. p quo fac. l. officium. ff. de rei uendi. Sed quia parum ualerent iura. l. 2. §. post originẽ. de orig. iur. ideo officio iudicis compellitur ad restituendũ persona habens facultatem restituendi. l. qui restituere. de rei vendi. & dicta l. officium. & d. l. licet. Præterea vnumquodque debet denominari ab eo quod est potentius & principalius, l. cum in diuersis. ff. de religio. & sumpti. fun. & l. legatis. §. 2. de leg. 3. & l. quæritur. de statu. homi. Sed in petitione hæreditatis interdum venit aliquid realitatis, interdum persona litatis. nam prout eam intento ad ea quæ fuerunt in bonis, seu ex bonis defuncti, & quæ hodie appellantur hæreditas assumit naturam realis: vnde cum hæres & defunctus censeantur eadem persona, vt in auth. de iureiur. a mor. præst. in prin. petendo hæreditatem videtur petere id quod fuit in bonis suis, put vero peto fructus, assumit naturam personalis, quia peto id ꝙ nunquam fuit in bonis suis, & præsumptiue appellantur præstationes, vt dicto §. petitio. Sed manifestum est quod id in quo assumitur natura realis, est potentius & principalius: quia est ipsa hæreditas, quam reliquum. nam dicit quod fructus ipsam hæreditatem augẽt, ut dicta l. item veniunt §. fructus. & §. non solum. & l. sed si lege. de petitio. hæredi. ergo id habent per modum accessionis ad ipsam hæreditatem, cum augmentum habeat se per modũ accessionis respectu illius cui obuenit. vt l. si ex toto. §. j. de lega. j. & l. id quod. de peric. & com. rei vẽd. facta ergo denominatione ab eo quod est principalius & potentius, ipsam iudicabimus esse realem. Ex quibus videtur concludendum non obstantibus allegationibus in ꝓtrarium, eam esse realem, habere tamen effectum mixtum, interdum actu quando intentatur ad hereditatem & eius fructus interdum a pitudine, sed non actu quod contingit qñ solummodo intentatur, tunc etiam actu habet effectum etiam realis, & non mixtæ. Item qñando intentatur ad precia rerum hæreditariarũ, seu fructus, habet effectum personalis actu, & non mixtum. hæc omnia probantur in dicta l. hæreditatis. & dicta l. si rem. de petitio. hæred. Et hãc puto esse veram, & ita obtinui de facto. Signorolus. Vide circa hoc ꝙ not. dom. Nicola. de Neapol. Insti. de actio. §. quædam. vide Bal. de peti. heredi. l. hæred. & quod not. Ang. eodem titu. l. si hæreditatis. vbi ponit formam libelli.

* Quid si peto quicquid habes & possides in tali uilla. Circa hoc vide ꝙ no. in l. uxorem. §. legauerat. de leg. 3. & Inn. in c. cum ad sedem. de resti. spo. & l. rei appel. de uerb. sign. la 2. per Bar. in l. de pupillo. §. qui nunciat. de ope. no. nunciatio.

* De libello generali admisso quid operetur not. in c. 2. de ordin. cogni. per Inno.

* An in obligatione rem restitui, re perempta possit ipsa res peti, Bart. in l. si concubina. ff. rerum amot.

* Si statuto cauetur ꝙ per liberam personam possit quæri actio alij, an dicetur vtilis uel directa, Bart. in l. prima. §. fublata. ff. ad Trebel.

* Si statuto cauetur quod non detur actio alicui, vel ꝙ audiri non debeat, an sit opus exceptione. Bar. in dicto §. fublata.

* Nota ꝙ ubi aliquis possidet beneficium cogitur dicere titulum suæ possessionis, cum est contra eum suspectio non autem à parte, ut est gl. secundum Bal. in c. j. de re iudi. lib. 6.

* Quid si cœpi petere aliquam rem, cum à principio non haberem ius petẽdi, lite autẽ pendente facta est mea, an ex superueniente iure possit litem contestatam possit fieri condemnatio. not. in l. si rem aliquam. §. fi. de pignora. actio. in gl. & ibi Iac. But.

* Quid si superueniat dominiũ pendente lite, an uideat deductũ in iudicio no. gl. in l. fi mater. §. eãdem. de excep. rei iudi. & ibi per Bar. & not. in c. abbate saue. de rei iudi. lib. 6. per Archi. ubi dicit, ꝙ si quis petit rem ex causa uenditionis, licet in libello non ex primat locum, nec tempus dictæ uenditionis, tamen si lite contestata acquirat dominiũ dictæ rei, sibi non prodest vt pro ipso feratur sententia: secus si iure dominij, uel quasi, quia tunc si post litem cõtestatam nouũ dominiũ acquirat, fertur pro eo sententia, l. fin autem. de rei uendi. & dicta l. si mater. §. eandem. cum enim nullas causas dominij expresserit, habet circunstantias loci & tẽporis certi. & ideo nõ est uis quo loco & tempore dominium ad ipsum pertineat, secundum Inn. & Ber. Fac. Bald. in l. edita. C. de eden

* Nota ꝙ si lite cõtestata super aliqua re, compareat tertia persona, dicens se possidere dictam rem. & offerens probare, & probãs non cõdemnabitur reus conuentus ad restitutionem rei, quam non habet. ff. de rei vend. l. si is. & Inno. in c. cum super. de re iudi.

* Nota quod petendo rem singularem non uidetur peti seruitus debita ipsi rei nisi quo ad interruptionem prescriptionis, l. rei appellatione. de uerborum significa.

* An ille qui desiit possidere possit petere ut prius conueniatur possessor q̃ ipse not. in l. Stichum. §. dolo. de solutio. per domi. Nico. de Neap.

* Statuto cauetur quod debitum ascendens vltra summã centũ librarũ non possit peti, nisi inde fierit confectũ instrumentũ: modo aliquis mutauit vltra dictam summã sine instrumento. & uult tãtũ petere quinquaginta & residuũ perdere, an possit non obstante statuto. Iac. But. & Ray. in l. præterea ff. mandati. dicunt ꝙ sic, per illam l. cum sequenti. fac. quod not. in l. sed Iul. §. quod dicitur. ff. ad Macedo.

* An petitio hereditatis detur ꝓ possidentem cum titulo acquisito post mortem testatoris, not. in l. edicto. C. de edic. diui Adria. tol.

* Nota quod pignoratitia quę datur debitori est in personam, l. final. in fin. C. de distrac. pignor. illa uero quæ datur creditori est in rem, l. pignor. C. de pigno.

* An competat mihi publiciana, si ab uno habeo titulũ, ab alio est mihi tradita res. Ray. in l. j. de publiciana. per gl. in l. 2. §. si a pupillo. ff. de usuca. pro emp. simile no. in l. cum solus. ff. de usucap.

* Nota quod ꝙs non prohibetur deducere in iudicium per uiam actionis, licet fuerit deductum in alio iudicio per uiam exceptionis. Bar. in l. qui Romæ. §. fi. de uerb. obl. & l. j. C. de ordi. iudici. per doc. in l. peremptorias. C. senten. rescin. non post. & l. & ex diuerso. §. j. de rei vendi. l. j. quando actio ciu. præiudi. criminali. & l. quod in dic. §. si ratione. de compen.

¶ Bal. De actione, seu petitione.

ACTIO non est de necessitate in libello proponenda explicitè licet implicite sic: quia genus causæ genus actionis significat. Si tamen ex eodem actu plures speciales oriuntur actiones, altera eligenda est. Item si oriatur generalis & specialis, quia una non habet, eligit. vt l. certi condictio. in prin. ff. si certum pet. ver. utrum. per G. & per Cyn. & me. in l. edita. C. de eden. & qui non uult eligere, repellitur. uer. sequitur quid si nolit G. ¶ Licet statutũ dicat, ꝙ quis non teneatur proponere actionem, tamẽ factum

clarum proponere debet, maxime in criminali. §. fi. versi. quid sit si peto talem rem quam dico meam fuisse, an procedit libellus. §. sequitur. ver. quid si ago. ff. de confes l. certum per act. de transa. c. preterea. ff. de verbo. sign. l. verbum oportebit. per Dy & d. l. edita. per Cy. Bal. ¶ An qui iam possedit præsumatur etiam nunc possidere. versi. Item secus in possessione. vide §. de arbi. §. sed quid compromittitur. Si ago contra te qui facis molendinū in mei ꝓiudiciū. e. §. ver. fi. G. Vide quod no. C. mā. l. per diuersas. §. excep. no. Dicit Spe. ꝙ reus, q cōuenitur actione, q excluditur per titulū possessoris, debet esse cautus, si nō habet titulū, ut tradat alteri. uel dimittat possessionē, & tandem ab eo emat, & per traditionē recipiat. §. inanteriorib. ver. si aūt. G. dic ut per Cyn. C. de pet. hęre. l. cogi. & ibi per Bar. vide ff. de euic. l. si rē in prin. ff. de alie. iudi. l. 3. §. opus. de peti. hæred. l. fi & rem & precīū. per gl. ord. Nam illud ꝓsilium non est bonū, p̄p malam fidem rei, ſm Bart. Idem si acquireret titulū & non possessionē, nam titulus iste nil operatur sine possessione ab eodem ꝓtendenda. ff. de publ. eum q. §. fi. Nec mutauit cām possessionis per inanem titulū & fictitiū: quia titulus habetur, qui non meretur executionē traditionis. fi. quibus modis pig. vel hopo. fol. l. sicut. §. super uacuum. Bal. ¶ Ex recepto emittitur officium iudicis, non actio personalis: & libellus debet euelli de corpore rescripti. §. semper. ver. non igitur. & se. ¶ Qualiter procedatur coram executore in beneficialibus: & de forma petendi, vide plene eod. §. per G. & de inhibitionibus eorum: & an prosit post impetrationē tonsurari vel primo beneficio renunciare. eo. §. sub diuersis vers. per G. & facit. ff. de pig. si superatus. §. fi. secundum Dyn.

a ¶ De cessione actionis[a]. Rubrica.

QVia sepe in iudicijs fiunt actionum cessiones: idcirco de his aliqua subnectamus. Primo dicentes, quid iuris de eis sit. Secundo super eis instrumentorum formas conficientes.

ADDITIO.

a De cessione aūt iurium, puta quæ habet venditor in re formam vide J. de emp. & ven. §. j. pen. col. ver. aliquando. Est sciendum, ꝙ nullus de practicis nominatis per auctorem in procemio formauit hanc rubricā: & ꝙ plus est nullus ipsorum de materia tractauit, nisi Vber. de Bona, aliquid sub rubrica de ꝓcuratore in rē suā. Pabulū ergo huic rubricæ dedit auctor a summa Azo. ti. ne liceat potentio. Gof. de alie. mutādi iudicij. & maximè ab Hosta ibidē, qui in fine illius tituli formauit rubricellā de cessiōe Actionis. Et s glosis, e. ti. de alie. & C. mand. l. pe. & ult. & à diuersis scriptis, quę super hi habentur. Nā habeo per And. de Barulo hāc materiā plenissime tractatā qui dixit in prin. nam q̄a quotidiana est nō negligenda. ff. de usuc. l. iusto. in prin. de lib lega. l. legauī. in prin. & C. de iud. properandū in prin. ad idē de rest. spo. sæpe. & eo. tit frequēs. lib. 6. & eodē lib. de excep pia. Secundā partē primi §. potissimè habuit ab Alber. sub rubrica, de ꝓc. in rem suam, ſm §. & eius formas omnes habuit a Rolan. ut ibi dicā, in prin. reseruauī. Iac. de Aret qui summā de materia rubricę cōposuit, quā non uidit auctor, in qua ꝓmissa differētia intercedere & mandare, q̄ fatetur no. in l. j. C. de act. & obl. in gl. aliud est cedere. & Cy. ibi de hoc. in 4. q. Demum ipse Ia. subdit materiā per hæc mēbra: primū, qualiter fiat cessio actionis & iuris. Secūdū q̄s cedere possit. Tertiū, q̄ actiones possunt cedi. Quartū, cui, & in quē trāsferri possunt iura & actiones. Quintū, q̄ actiones ꝓpetāt ei, qui iura & actiones per cessionē acceperit. & hæc unde nascantur. Sextū qñ cōpellatur q̄s cedere actiones, & quo iure. Septimū de his, quæ fiunt circa iudicium agentis ex iure cessō. De his aliqua scribam infra. ut alias feci. hic ad materiā notifico q̄stionē dñi Iac. But. patris, sic ꝓpositā Statuto cauetur, ꝙ bannitus ꝓ debito possit capi de uoluntate creditoris, quærit an possit capi ad petitionē habētis iura cessa ꝓ ipso debito, & oī ei⁹ iure. Hāc subtilissimè & copiosè tractauit. dubium uides: q̄a non q̄ritur de hærede, sed de singulari successione, Item non quæritur de uerbis legis communis, sed statuti, ꝙ non recipit interpretationem, saltem extensiuam. de hoc satis de regul. iur. pro possessore. lib. 6. Concludit soluendo, quod cum statutum non habeat contemplationem ad personam, sed ad causam, ut facilior sit exactio & ad cessionariū ꝓtineat hęc causa. facit. ff. de reg. iur. l. in omnibus causis. 2. Itē cum appellatiuum sit nomen creditoris. Item cum cessionarius iste sit procurator cedentis, licet ad suum commodum, & principalis creditor per ꝓcuratorem hoc petere posset, & hæc uoluisse uidetur. & competit sic uerbū statuti, ꝓcedat captio ad petitionē ipsius, ibi uide, quia breuiter oīa solutioni eius connexa non possunt includi. ¶ Et huic bene coniungitur q̄stio quondam dñi Thomæ de formaglinis, quę incipit, Statuto cauetur, ꝙ si q̄s cuius unum mēbrum erat; an statutum, ꝓ ꝙ prescribitur creditori ex mutuo non petenti creditū intra quinquennium, locum habeat in cessionario per quinquennium tacente: & terminauit ꝙ sic, per leges ff. de verb. sign. creditores. cum duabus sequentibus. & eodem titu. creditor. per quarum text patet illum creditorem esse, cui competit actio sine exceptionis obstaculo: sicut & is dr debitor, à quo inuito pecunia exigi potest. eodē titu. l. debitor. Sed certum est cessionarium agere, & ab initio exigere posse, ut in l. postquam. de hæredi. uel actio. ven. C. & ff. eod. l. emptori. ff. de procurato. l. procuratorū, in rem. & C. de actio. & ob. si in solutum. Inducit regulam, quæ in alterius. ff. de reg. iur. & eodem tit. lib. 6. Adiuuat etiam hoc per leges. ff. de annu. leg. l. legatum. & l. annua. §. à Titia. & l. pe. & antepe. Idē terminauerat prius Richard. Malumbra, ualde copiose in quæstione quæ incipit, Statutum est in compluribus. Dicit Ros. ibi de offic. iud. rubrica, de bonis auto. iud. posun principio, ꝙ creditor est omnis ille, cui aliquid debetur ex quacunq; causa, siue ex ꝺcto, uel quasi, siue ex maleficio, uel quasi dummodo non ex actione populari: quia tunc ante li. cont. nō est creditor nisi ꝓbaret ꝓpriū dānū. in prę. l. creditores ff. de uerb. significa. & l. si is cui. Dicit etiā creditor omnis, cui debetur aliquid ex actione uel petitione iuris ciuilis, honorarij vel extraordinarij, siue ulla exceptione, siue pure, siue in diem, siue sub ꝓditione. Sed huic ultimo obstat ff. de condi. inde. l. sub conditione ubi solutū repetitur. Respondet quod dictum est intelligi ſm quosdā de conditione certa: puta, si moriatur. ff. de condi. inde. ꝙ si. ff. de noua. si pupillus. §. qui sub conditione. si autem est incerta, ut si nauis ex Asia uenerit, tunc nō est creditor. Alij dicunt utroque casu illū esse creditorem, cum spes illa ueniat in collationē: licet in legato conditionali sit secus. Insti. de uerb. obli. §. si sub ꝓditione. ff. de actio. & obli. is cui. de colla. bono. l. 3. §. de illicita. ff. de reg. iur. quo legatū. & dicit sic Azo. tenuisse. Adde ꝙ statuto ꝙ debitor possit capi ad instantiā creditoris, ꝙ poterit capi ad instantiam eius, qui habet ius in re cessa à creditore. Sequitur Roma. consilio 142. incipiente, Qui cessionarius. & ibi allegat textum à nemine allegatum, ut ipse dicit in l. 2. C. de donat. ubi dicit probari, quod cessionarius est uere creditor.

SVMMARIVM.

1 *Cessio actionis multis modis fieri potest.*
Cessio actionis fienda inter viuos ex pacto quo modo sit subdistinguenda.
2 *Minor uel ecclesia patientes causæ iactaram, eo ꝙ actionem cesserunt potentiori, an petere possunt restitutionem in integrum.*
Restitutio in integrum non habet locum in delictis.
3 *Plebeius cedens actionem potentiori, quam habebat contra alium æque potentem: an iactura causæ debeat affici.*
4 *Confessio sola cedētis actionem, an nocere debeat ei, cui cessio facta fuit.*
Procuratore litem contestante non potest dominus agere.
5 *Cessione actionis facta non potentiori, si actio in iudicium deducatur, quibus casibus teneat.*
6 *Cessione actionis facta non potentiori, si actio nundum est in iudicium deducta, quid iuris.*
7 *Cessio actionis de qua dubitatur, an sit uera, uel simulata, quibus casibus præsumetur esse simulata.*
8 *Cessio actionis, clerico per laicum facta cōtra laicum, an possit esse uera.*
9 *Præsumptio simulata cessionis, an euitetur ratione consanguinitatis, ubi laicus cedit clerico contra laicum.*
10 *Cessio actionis præsumitur fraudulenta & simulata, ubi is, qui causam recipit, est litigiosus, & solitus talibus implicari.*
11 *Excommunicatus si alicui cedit actionem, uel obligat uillam cum pertinentiis in qua est ecclesia: an recipiens talem cessionem poterit præsentare, uel agere.*
12 *Titulus de litig. habet locum, etiamsi post quam iudicium cœptum est, res de qua agitur, in alium transferatur.*
13 *Edictum de alie. iu. mu. causa fac. locū habet ubi reus transfert possessionem & proprietatem in alterum ne ipse ualeat conuenīri.*
14 *Venditione facta causa mutandi iudicij, potest aduersarius conuenire emptorem, uel uenditorem.*
Alienatione mutandi iudicij causa facta, in integrum restitutio edicto perpetuo permittitur.
15 *Actio in factum ex edicto de alienatione iudicij mutandi causa facta, ut locum habeat, quæ sint necessaria.*
16 *Auxilium quibus casibus non debeatur actori.*
17 *Edictum de nouo præstando auxilium actori, quibus casibus fallit.*
18 *Actiones ubicunque habens, uel se obligare potens, potest & procuratorem in rem suam facere.*
19 *Minor uendere non potest sine decreto iudicis, nisi necessitas sit.*
Cessio nominis, est uenditio.
20 *Procurator habens mandatum speciale ad cedenda iura, an possit eadē cedere.*
21 *Vtilis actio in sex casibus potest alicui competere sine cessione.*
Nomen actionis est generale.
22 *Bonis alicui propter maleficium confiscatis, in quibus erant actiones, an illæ actiones transeant in fiscum, & earum fiet cessio.*
23 *Emptor nominis si alteri uendit, quam actionem habebit secundus emptor.*
24 *Directa actio inhæret ossibus, & facile non transfertur.*
Cessio hypothecariæ sine principali, an ualeat.
25 *Debitore alicuius tres fideiussores dante, an uno conuento, cedi debeat ius pro parte, uel insolidum.*
26 *Bannitus an possit cedere iura.*
27 *Iusto possessori cedenda sunt iura.*
28 *Cedens iura contra debitorem, an uideatur etiam cedere contra fideiussorem.*
29 *Cessiones eisdem titulis & causis fieri possunt, quibus & aliarum rerum traditiones.*

1. §. Sciendum est igitur, quod cessio quandoque fit in ultima uoluntate: Quandoq; inter uiuos ex pacto. Si in ultima uoluntate, subdistingue: Nam aut actio quæ cedit, erat iam in iudicium deducta, aut nō si cedit actio nondum in iudiciū deducta, valet. ff. de lega. 3 nomē debitoris.

a debitoris[a].Si vero ceditur quæ iam erat deducta,exercitiũ actio
nis,siue ꝓsecutio cãæ ꝑtinet ad hæredẽ:& si aliquid obtineat , ꝓ-
stabit illud legatario:si nihil obtinet, nihil dabit : qa litis euentus
intelligitur legatario relictus : tñ legatarius poterit interesse liti
1 ne hęres colludat.C.de litig.authentica,nunc si hæres.†Cæterũ si
cessio actionis fiat inter viuos ex pacto, iterum subdistingue.nã
aut cessio fit potentiori,aut non:si potentiori, non ualet, imo ia-
b ctura causæ afficitur is,qui potentiori cedit[b]:quia perdit ius su-
um ipso iure,vel per sententiam,secundum varias opiniones:&
potẽtior se immiscens punit̃ extraordinariè officio iudicis:Hęc
probantur & no.extr.de ali.iud.mutan.causa facta,capitulo 2.&
C.ne liceat poten.l.2.& fi.quod intellige de eo,qui potentior est
ratione publici officij cui præest:vt quia est dominus, vel Ballius
vel magistratus : cuius officij occasione terribilis aduersario esse
potest:ut C.quod metus causa.l.fi.& C.si quacunque præ.po.l.u-
nica.& C.si rector ꝓuin.l.vnica.& C.de his qui poten.no l. vni-
ca.& C.quod me. causa. si per impressionem. secus si alias sit po-
tentior,quàm ratione officij:sicut & tutor dicitur potentior pu
pillo ratione officij : & ideo ei contra pupillum cedi non potest
2 vt C.qui da.tut.poss. auth. minoris. † ¶Quid si minor vel eccle-
sia passi sunt iacturam causę eo quod cesserunt actionem poten
tiori:nũquid poterũt petere restit.in integr.Respond.non:quia
in delictis non habet locum restitutio. C. si aduers. delict. l. vni-
ca.ff.de minoribus.auxilium.in principio.quod verum est, quan
c tum ad ecclesiam si prælatus & capitulum id fecerunt[c]. Alias
enim si omnium consensus non interuenisset , non redundaret
in damnum ecclesiæ.16.q.6. si episcopum.extr. de exce. cum ve-
3 nerabilis. † ¶Quid si aliquis plebeius cedit actionem potentiori
quam habebat contra alium æquè potentem,ut quia fortè vter
que dñs est in illo loco:nunquid debet affici iactura causæ? Resp.
sic:quia potentior semper debet attendi respectu cedentis,& nõ
eius contra quem ceditur. secundum Odof.¶Ex proxime dictis
ergo videtur,quod si laicus cedit clerico contra clericũ, nihilo-
minus punitur,ac si contra laicum cessisset. Quidam tamen con-
tra. Et not.secundum Gof. quod clericus intelligitur potentior
laico ratione officij:nã rõne sui officij sortitur priuilegium. ex-
tra,de fo.comp. si diligenti. cum suis concord. & ideo non ualet
d cessio sibi facta:arg.in prę.decre.de alie.iu.mu.c.2.[d] Et idẽ viden
tur alij sentire:ut patet ĩ.ver.ex præmissis.& uer.in summa no.se
cundum P.Sed Inn.IIII.& dominus meus contra : dicũt enim ꝙ
clericus non intelligitur quo ad hoc potentior laico:nec cedens
ei iactura causæ afficitur : nisi clericus potestatem habeat super
eum, contra quem cessio fit.De hoc ĩ.ver.4.nec in præ.dec.re.ꝓ
batur cessio:non quia fieret in clericũ:sed quia in frandem & si-
mulatè fiebat,ut ibi dicitur:quo quidem casu nõ ualet,quod fit:
ut ibi.& C.manda.l.fin. in fi. propter rationem aliam positam ĩ.
4 uersi. dic ergo : quod licet. † Sed nunquid sola confessio ceden-
tis nocet ei,cui cessio facta fuit? Videtur quod nõ. ff.quẽadmo
dum serui.amit.si partem.§.fi.in fi Nam postquam ꝓcurator li-
tem contestatus est,dominus agere non potest.C.de dona. l. 3.
valet tamẽ saltem tanquam uox unius testis,uel etiam plus, si sit
soluẽdo is,cui fit arg.quod noceat.ff de leg.j. seruum filij sui ca-
strensis.§.j.Vber.de Bobio dixit,quod si habet regressum contra
eum nocet:alioquin non.& ita iudex uarie,& c ex ꝑsonis & cau
e sis cõstituet.ff.de rei uen.in fundo.ff.de ac.& ob.l.fi.[e]Iac.Bal. cõ
tra.qa,dolus auctoris bonæ fidei emptori necere nõ debet , &c.
f C.de peric.& commo.rei uend.dolum.[f] Quod autem dixi cedẽ-
g tem potentiori affici iactura causæ,dicit Vincen.[g] uerum esse, si
quis cedat ea intentione, ut potentior & terribilior appareat:ut
s̃.uer.cæterum.Si uero bona fide cedat,non ut potentior,uel ter
5 ribilior appareat,non obest.C.de procu.qui stipendia. †¶Si au-
tem fit cessio non potentiori:aut est actio dubitata,aut indubita
ta.Si sit dubitata,id est,ĩ iudicium deducta:ut ff quib.ad li.procl.
nõ licet.l.2 tenet in quinque casib.puta si fiat causa dotis,uel do-
nationis añ nuptias,uel transactionis,uel diuisionis:q̃ fit inter he
redes de rebus hereditarijs:uel ex causa legati,seu fideicommissi
cum nondum super re legata , uel fideicommissa fuisset quæstio
mota,testatore uiuente:sed post mortem eius mota est cõtra hæ
redem.alias autem in alijs casib.nõ tenet:imo punitur tam cedẽs
quam is,cui cessio facta est, cum distinctione tamẽ:ut si sciẽs ali
quis emat actionem,uel rem litigiosam, cogitur eam restituere
uenditori,& precium,quod dedit,amittit non ut lucro cedat uẽ
ditori,sed ut etiam alia tanta quantitas ab eo fisci iuribus infera-
tur:& lis suo marte currat inter uenditorẽ & eum, cũ quo prius
qõ mota erat. Si autem ignorans rem litigiosam emit tunc irri-
ta alienatiõe facta preciũ cum alia tertia parte recuperabit à uẽ-
ditore. Si uero ex causa donationis aliquis rẽ litigiosam recepe-
rit, æstimatur res, ut in ipsius æstimatione rem in alium transfe-
6 rens puniatur.Hæc leguntur C.de litigio.l.fi.†¶Verum , si actio
quæ ceditur,fuerit indubitata, id est nondum in iudicium dedu-
cta,adhuc subdistingue.nam aut constat eam ueram esse,aut cõ-
stat eam simulatam esse:aut dubitatur:si cõstat indubitanter ue-
ram esse,tenet,nisi fiat potẽtiori:ut s̃. uel nisi causa auaræ uenali
tatis:ut extra,de alie.ind.mu.cap.2.secundum dominum meum.
Constat autem eam ueram esse , si actio magnæ summæ cedatur
pro magna summa,puta actionem tibi contra aliquem in centũ
libris competentem, cessisti mihi pro centum lib. Item si facta ẽ
causa donationis.Item si cohæres cedit actionem cohæredi suo
uel si hæres cedit legatario,cui res,uel actio est legata.Item si de-
bitor cedat suo creditori pro debito,etiamsi cedat actionem cõ
petentem ad maiorem quantitatem, quam debeat.Item si dum
possideo rem aliquam, aliquis me pro re illa incipiat conuenire
& ego emo ab aliquo ius,siue actionem , qua mediante possum
rẽ illã defendere,ualet cessio:nec præsumitur simulata.Hæc om
nia probantur C.manda.per diuersas & de tali cessione intelligũ
tur C.de hære.uel acti.uen.l.prima.& per totum pręcipuè in tri
bus legibus,ut & C.de noua.l.tertia Si autem constat cessionem
esse simulatam,tunc non ualet.C mand.l.fina.§ si quis autem.&
§.sed & si quis douationem,quia plus ualet,quod in ueritate agi
tu,&c.extra,qui fil.sint legit.per tuas.& C.plus ualere,quod agi-
h tur.in rubro,& in nigro[h]. Est autem simulata siue imaginaria cũ
id agitur inter cedentem , & eum cui ceditur , ut totum emolu-
mentum ad cedentem referatur:quamuis eius , cui ceditur , esse
7 fingatur.† Si uero dubitatur,utrum sit uera uel simulata,dicunt
Vincen.

ADDITIONES.

a Debitoris. ¶ Nec uidetur distinguendum,an fiat in potentiorẽ . facit ff.de alie.iu.mutã.cã facta.l.ex hoc edicto.§. alienare.vbi dicitur quod legando vel hæredem faciendo quis non alienat,vt teneatur ex illo edicto : alienatio tamen valet.C.de secun.nuptijs,si q̃s prioris.§.primo.& ff. de leg. 2.l. peto.§.patre.Sed parcendũ est illi,qui ex necessitate.facit.ff.de fun.do.l.j. Non obstat.ff.de hære.insti.l.pe.quia speciale in principe.ut ibi not.ibi dr̃ ꝙ litis mouẽdę cã , scilicet sibi,uel per ipsum, imperatorẽ hæredẽ institui inuidiosum est.Concor.ff.de iure fis.res quæ.§.litis.

b Cedit. ¶ Vide versi. quod autem.ĩ.e.

c Fecerunt. ¶ Idem no.de or.cog.c.2.in 3.glo.

d c.2. ¶ Vide quod ibi dixi super j.gl. ¶ Adde ꝙ Pau.de Cast.in l. ꝑ diuersas.C.mand.dicit se consuluisse,cũ quædã mulier paupercula haberet actionẽ puta sex milliũ florenorũ ꝯ quosdam potentes,& illa actio erat sibi inutilis , ꝙ impune cesserat illam actionẽ alij æque potenti pro duobus milib. florenorũ,& ꝙ ille totũ poterat consequi.& facit ver. ĩ. quod autem dixi. & ver.sed nunquid ratione consanguinitatis.circa fi. Quo uero ad uersi. ex ꝓxime dictis.scilicet ꝙ cessio possit fieri in clericũ,Roff.idẽ ꝯsuluit eius ꝯsilio 518.Stante aũt statuto,ꝓut est Perusij, ꝙ nullus de domo magnatum capiat cessionẽ ꝯ popularẽ sub pęna nullitatis cessionis:si clericus magnas illã accipiat , cessio erit nulla. Ita cõsultũ inuenies iuxta ꝯsilia Federici , eius consi.85.cũ sequent.Idem erit,si mulier potentiori cesserit,non cadit à iure suo.Ita ꝯsuluit Bal.consi.136.incipiente,Quædam mulier.lib.2.

e l.fi. ¶ Hucusque fuit iste ver.Alber.Gal. ti.de procur.in rem suam.ver.sed nunquid si præter.ver.valebit.

f Dolũ. ¶ Guido de Suzar.mouẽs hoc dubiũ in l.fi.C. de procu. remittit illuc.Sed in l.si actor.ff.de proc.ꝙ preiudicet ꝯfessio,inducit. ff. de pac.si cũ emptore.& de transac.l.fi.§.ult.Ad ꝓriũ inducit l.in causæ.§ fi.& l.seq. & l. procuratore.ff.de procu.& præ.l.3.de noua.C. & illud dicit verum de stricto iure.Ad præ.§. vlt.respondet,ꝙ illi subuenitur propter ignorantiã:sed hic est ex utraq; parte scienti a .dic tñ ibi,ꝙ iudex ad veritatẽ habẽdã põt vocare cedentẽ,cũ ad eũ spectet veritatẽ inquirere.ff.si quis cau.si eum C. de eden.l.is apud.Facit quod dixi de defensore ,in fi.Dicit tñ ꝙ de iure cogi nõ deberet q̃a vt principalis,non:quia non est in lite:ut testis:non:quia tenet̃ de euictione:quia vẽdens nomẽ,tenetur facere bonũ nomẽ.ff.de hære.ven.si nomẽ.& l.seq & si cã est ꝓpria.2.q.6.biduũ.Sed hoc obstaret,qñ produceretur a cessionario:secus,si ab eius aduersario.Dy.ff ad Tre.l.facta §.si hæres.tenet ꝙ dicit̃ cõfessionẽ cedẽtis nõ nocere cessionario:forte uerũ esse in casib.l.3.C.de nouatio.Et ibi Cyn.qui tenet idẽ,inducit hãc quæstionẽ,sine forte.De ꝯfessione, q̃ fecerat cedẽs post cessionẽ extra iudiciũ, nõ est dubiũ, ꝙ nõ præiudicat cessionario : quæ nec sibi regulariter noceret.de quo ĩ.de ꝯfes.§.3.Remanet dubiũ,qñ in iudicio per calũniæ iuramẽtũ a se ꝓstitũ.ꝙ dic vt ĩ.de iur.cal.§.restat.uer. ꝓcurator. & ꝙ ibi dicã. vel ꝑ iurm̃ de ueritate ꝓstitũ,ut a teste ꝯfitetur.vel asserit ꝙ cessionario noceret:puta prius sibi fuisse solutũ in totũ,vel in partẽ:uel aliud simile.& uere hic ẽ ꝑplexitas.Posset.n.creditor facta sibi solutione sine ꝓbatione, vel cũ illa,q̃ deficit,cedere,alteri ignorãti :ecõuerso facile posset fieri collusio, si crederet cedẽti maxime inopi. Hoc puto Vbertum ꝯsiderasse vno mõ. & Guidonẽ de Suza.alio,Cui⁹ dictũ satis sequẽdũ esset:alias distinctio Vber. placet,cui obstat.ff.si regũdo.l.pe.Sed uide ꝙ dixi s̃.de teste.§.j.ver. q̃d de vẽditore. cũ sua remis. Propter id ꝙ de Dyno dixi, sciendũ, ꝙ Dyn⁹ vsus fuit illo forte,ꝙ ꝓdixi ꝓpter id,ꝙ ꝓdixerat in prę.l. seruũ filij.§.j.q incipit si q̃s rẽ.nã posita distinctione Vber.de qua s̃.dixit,ĩ distincte nõ nocere, ꝓpter l.si partẽ.§ fi.ff.quẽadmodũ ser.amitta.& ff.lo ca.q̃ fundum.in fin.allegat ẽt ff.ad Tre.l.facta.§.si hrs.Et ad l.seruũ.ibi rñdebat,ꝙ nil faciebat : q̃a ibi legãs tacitè & expresse legatũ poterat reuocare: postea vero mutauit: ut s̃.Et cautius corrigẽdo dicebat tenẽdũ,ꝙ no.in l. si cũ ẽptore. ff. de pac. superi⁹ allegata.Et hoc totũ habeo post eũ in ꝓ.l.seruũ.§.primo. Ad mãm ẽt facit ꝓ no.C.de fideiu.mi.l.2.¶ Adde huic additioni Pa.de Ca.in d. §.si hæres, ubi plene explicat materiam. Et uide etiã , an ꝯfessio cedentis noceat cessionario,eundẽ Pau.cõs.393.Angel.cõs.258.Bal.cons.363.libr.1.

g Vincen. ¶ In decre.2.de alie.iud.mu.causa facta.

h Nigro. ¶ Nã ut dicit Vber. simulata habentur pro infectis.C.si ser.pet.si ex precio.ff.de contrahen.emp.l.nudam.de ritu nup.l.simulatæ.

Vincē.& Ber.& alij simpliciter præsumi simulatam', maxime in donatione.C.māda.per diuersas. Odof. vero non præsumit hoc nisi in quatuor casibus. Primus est, si actio magnæ quantitatis cessa sit pro modica summa.ff.de transactio.cum hi.§.modus.& tunc valet cessio:& agere potest is,cui facta est vsque ad illā quātitatem, quam dedit vt C.mand.l.pen.in residuo autem dixerūt quidā quod non potest agere,nec cedens, nec is cui cessa est: vt eodem titulo,l.finali.Sed hoc non placet Odof.imo, secundum eum,cedens agere potest in residuo:& in hoc Inno. assentire vi-
a detur [a]:cum hoc non prohibeatur sibi propter I.C.eodem.l.pen. nec per aliquam aliam expressim:& pēnę restringendæ sunt potius, quam laxandæ. ff. de pœnis interpretatione. distin.j.pęnę. sub §.hæc autem verba.Item quia in residuo nō tenet cessio,vnde pro infecta habetur:vt C.de legi.non dubium.10.dist. vides. Et ideo in residuo salua manet actio apud cedentem.Nec obstat C.mand.l.fi.quia in alio casu loquitur.Item non obstat C. ne lic. pot.l.2.vnde sumpta sunt verba posita extr.de alien.iu.mu. c. 2. ibi ita quod in actu.& c.quia ibi plus deliquit scilicet cedēdo potentiori.¶ Secundo præsumitur simulata si actio,quæ ceditur,ꝑ parte venditur,& pro parte donatur ei, cui ceditur. & hoc casu secundum Inno.non agit cedens quia eam perdit:nec is cui cedi tur:quia non tenet cessio:vel si pro parte donatur vni,& pro parte venditur alteri. ¶ Tertio si facta sit cessio & aliquid clam pro cessione datum est,vt isti tres casus colliguntur C.mand.l.finali. In his casibus non potest aliquid amplius peti, quam datum sit,
8 nec à cedente,nec ab eo,cui fit cessio.vt ea.l.dicitur. † ¶ Quarto præsumitur simulata,si fit clerico a laico contra laicum:secus secundum quosdam,si fiat contra clericum:vt supra,ver. ex proxime. maxime in regione,in qua huiusmodi cessiones in fraudem fieri consueuerunt. Vel distingue,secundum do.meum,quando laicus cedit clerico cōtra laicum vtrum clericus trahat eum coram ecclesiastico iudice:ut quia sic est fieri consuetum, vt fit in Francia:& Aretij:vt infra tit.proxi.§.i.in prin.& tunc contra clericum præsumatur. Vel coram suo:& tūc non. Hoc probatur extra,de alie.iud.mu.cau.fa.c. 2. ibi: & ex eo sint odiosæ, quod ex
b fonte cupiditatis procedere videntur,id est ꝓsumuntur[b].& hoc casu clericus, cui facta est cessio, punitur in expensis factis a reo coram iudicibus delegatis & pronunciantur literæ non ualere. Cum enim simulata sit cessio,non dicitur habere actionem.ut j. dicam.versiculo, ex præmissis.vnde locum habet pœna præmissa:vt extr.de rescriptis.capitu.fin.ff.de iudic. cum quem temere Posset etiam dici,quod cedens tenetur ad interesse ei,in cuius ꝓiudiciū est facta cessio ex edicto de alienatione mutandi iudicij
9 causa fac.de quo interesse infra dicam. † ¶ Sed nunquid ratione consanguinitatis euitatur talis præsumptio.Et videtur quod nō quia nec pena litigiosi contractus ob hoc euitatur:ut C.de litig.
c l.2.[c] Item secundum Vincen. præsumitur simulata, si in instrumento contineatur uerbum vēditionis:cum tamen fuerit cessa C manda.l fin.Item secundum Gost. si in instrumento continetur cessio,sed ibi non dicitur ex quo contractu,vel ex qua causa, vel titulo fiat:ut in prę.l.per diuersas.ibi,licet in instrumēto,&c. & no.supra.de procu.§.sequitur.in prin.De hoc infra proximo versiculo primo.& ibi: & no.quod licet.Item secundum Innoc. IIII. si in prin.instrumenti ponitur cessio,& circa medium vel si
d nem,uidetur ex qua causa.arg.C.man.l.pen.in fin.& ext.de accu.
10 cum dilecti.§.j.[d]† Item etiā presumitur fraudulenta & simulata cessio,quando is qui eam recipit,est homo litigiosus & solitus talibus implicari.arg.in præ.l.per diuersas.in prin.ibi diuersas personas,id est plures.& extr.de pig.illo.in fi.Item quando nulla rō vel causa assignari potest,quare facta sit,nisi ut reus vexetur.arg. ff.de rei ven.in fundo.ff.de transac.l.cum hi.§.in causa.& ff.de lega.j.filius.§.diui.ff.de legat.3.Lucius. respons. j. Sed opponit ad prædicta.nam si secundum communem opinionem, cū dubitatur,vtrū cessio,seu venditio sit uera,præsumit simulata:ut s.certè semper presumetur simulata:quia semper reus negabit eā ueram fuisse:& sic per negationē res dubia fit. C. quib. ad li. procl. non lic.I.3.& ita nil proderit titulus ille de hæred.vel ac.vendita. Sed ad hoc facilis est responsio:nam veritas cessionis potest multipliciter apparere. quid enim si cedens pauper sit, nec habet unde causam prosequatur? Certe hoc casu potius ex necessitate,q̄ ficte cessio presumitur esse facta,arg.ff.fam.ercisc. alienationes. & C.de prædijs.mi.l.ob es.& in præ.l.in fundo.ff.mand.si procuratorē.§. ignorantes. Item quid si palam & publice cessio seu venditio facta est,uel forte cedens habet alio ire, uel alia facere ita quod vacare non potest litis prosecutioni:certe nō presumitur simulata.arg.ff de admi.tu.non æstimo.C.manda. ab Anastasio,ibi:nec partes clandestinas.& ext.ut ecclesia.bene. ca. vnico. arg.ff.de off.eius,cui mand.est iurisd.l.j.Item si reus potēs est,& actor nequit ab illo suam consequi iustitiam: & ideo cedit suam act.non præsumitur simulata.arg.C.de execu.rei iud.ordo.ff.de iure dot.cum in fundo.§.ipsius.Idem est, etiamsi diu subhastauit. hoc nomē; nec ab aliquo potuit plus habere: & sic pro tanto uē
didit.C.si propter pu.pen.l.fi.C.de sacrosan.eccles.auth.hoc ius quod est 10.q.2.idem est,si ius suum uendens,honestus homo & bonæ fidei cōsueuit esse,& qui lites execratur:& potius uult partе carere debiti,quam se litigijs implicare.non enim presumitur in fraudem fecisse:ff.de alie.iu.mu.causa fa.item si res. §. 2. Idem est ētsi id, de quo est quæstio, sit multum calumnijs subiectum: uel quia dubitatur,an reus sit, uel desiturus est esse soluendo:uel est homo cauillosus,ut etiam quod clarum est, uix ab eo extorqueri possit.arg.C.de proc.l.fi.Item non præsumitur simulata,si fiat inter cohæredes:uel fiat creditori pro debito, uel possessori pro tuitione rerum,quas possidet:uel si fiat ab hæredibus legata
11 rio:ut no.Azo.in Summa,in tit.ne lic.poten.in fi.† ¶ Quid si excommunicatus mihi cedit actionē, uel obligat uillam cum pertinentijs,in qua est ecclesia:nunquid potero agere uel præsentare? Item an is,cui fit cessio,aget utiliuel directa actione? De hoc & de aliis ad hanc materiā spectantibus,uide in præ.c.§.sequitur
12 uidere.supra de procurato. † ¶ Vt autem hæc materia clarius liqueat,no.quod si post quam iudicium cœptum est: res,de qua agitur,in alium transferatur,locum habet ti.de litig.ut C. de litigio.auth.litigiosa.& 11.q.j.quia res in litigio. & extr. ut lite pendente.nihil innouetur ecclesia.j.& ibi no.quæ sit pena litigiosi ꝓtractus:& quid iuris sit de hoc.& j.de appe.§. nouissime.uersic.j.& uer.si uerum.Si uero nondum sit cœptum iudicium super re trāslata uel alienata,locum habet edictum de alie.iu.mu.causa fact. quod locum habet, quando possessor timens aliqua act.in rem se ꝓueniri:puta rei uen.uel aliqua personali in rem scripta;sicut est actio quod me.causa.ut ff.quod me.causa.metum autem.§.fi. uel aliquo interdicto:cum omnia interdicta sint in rē scripta:ut ff.de interdict.l.j.§.interdicta.dum rem in aliū potentiorē transfert

ADDITIONES.

a Videtur. ¶ Sic loquitur,quia Inno.papa dixit,quosdam dicere, quod agit in residuo,quasi assentiat:quia non refutit. Adde ut supra posui in vers. sed nunquid. Adde tu tres casus principales,in quibus præsumitur cessio simulata.Rotam in nouis.decis.177.

b Præsumuntur. ¶ Dy.suo cons.21.de quo j.ꝓsuluit.per l.j.ff.de his qui.ut indig.in prin.quod eo solo,quod uenditio facta est in clericum, de re, de qua sperabat lis moueri, & quæ videtur subiecta restitutioni per statutū municipale, nō sit ꝓbata simulatio nisi aliter simulatio ꝓbetur: licet ex persona videatur contractus aliqualiter suspectus. ¶ Adde, ꝙ Cyn. & Bal. in l. qui stipendia. C.de procur. tenent,quod præsumitur simulata. Old.consil.30.incipiente,Factū tale:dicit donationē factā ecclesię Romanę de aliquo ductu aquę nō posse reuocari ꝓ donantē,eo quia facta fit in potentiorē: sed bñ ꝓ illos,qui hac concessione lederent:per l.2.C.de iure emphyt.ibi his tamen personis.& adde ver.§.itē si debitor.ꝙ si debitor cedit creditori actionē ex cā dationis in solutū ex cā debiti, partim vera, partim ficta:an ualeat in toto uel rescindatur in patrē:vide Rom.cō.450. ADDE tu, an ualeat cessio actionis motæ per patrem in filiū clericū emancipatū ꝑ laicum: Vide Rotam in no.deci.177.quod sic,ibi uide.

g l.2. ¶ Pet. de Bel. Per contra, quasi ex duabus præsumptionibus sumatur honestior.vide Cyn.in l.qui stipendia.C.de procur.

d §.j. ¶ Rigorosum nimis est hoc dictum,ortū habēs ab Azo.in sum. ne lice. poten.in fi.& post eum ab Accur.e.ti.l.j.in fin.vlt. glo. Idem Gosf. & alij. Sed dominus meus accusans Azonem,a quo inchoauit illud dictum,qui dixit in principio causam exprimendam,nā postea dicit id, non intelligendū de principio instrumenti:sed principiū vocat tempus cessionis, quo tempore satis erit titulum vel causam exprimere in principio,medio, vel fine instrumēti.Hoc etiam tenet Dyn.ut refert ibi Cy.in l. 2.c. tit.sic probans: Causa ad cessionem confirmandā id operatur, quod auctoritas tutoris in contractu habito cum pupillo ad illum confirmandū. Primum patet, C. man.per diuersas.Secundum,ff.de acquir.hær.l.more. de aucto.tu.l.etiam pupillus.Sed tutor qui in ipso negotio debet auctorizare pupillo.ff.de aucto.tu.l.obligari.§.tutor statim in ipso negotio, &c. & tñ auctoritas ista interuenire pōt ante ꝓctum,in contractu,& post contractum incontinenti:& ista sunt paria.ff.de acquir.hære. si quis mihi bona.§. iussum. Benefacit ad hoc de appe.secundo requiris,cum concor.3.gl. Non est clare,ꝙ ordo talis detur causa:dummodo interueniat in facto.Benefacit ff. de solutio. Modestinus.& C.eo.tit.de sol.l.j.Si autem post factum exprimitur, nō releuat et si dixerit in facto se alias expressurum Simile de appel.constitutis.2.ad fi. Hi ꝙ dicere uolunt causam debere proponi:habent pro se textū.l.qui stipendia.C.de procu.ibi: honesta præcedente cā. Et quod de traditione dicitur ꝙ illā debet præcedere cā,ut dominiū transferatur.ff. acquir. re do. l.nunquā.Tutū est ergo causam proponi,licet placet quod prædixi.& scias secū dū quosdā videri cām expressam, si in fine cessionis dicat, ꝙ precio cuius cessionis cōfessus est cedens se recepisse centum.allegat l.generaliter. C. de nō nu.pec.per quā ꝓbatur causam aptè debere exprimi. Nec obst. l. ult.C. de prædi.curia. lib. 10. quæ uult: ꝙ interuentu præcij præsumatur venditio:quia hic non sufficit præsumptio, vbi requiritur expressio. Adde, ꝙ ꝺ dictum Inno.tenet Bar.in d.l.pen. Ab.in c. 2.extr.de alie.iud. mu. causa facta.Bal.in l.2.C.ne liceat poten.& an causa sit ex primenda in cessione, vide Bal.cons.129.lib.j.

ADDITIO. Adde tu, ꝙ cessio facta sine causa non valet, vt latè habet in l.per diuersas.& in l.ab Anastasio.C.manda.Limita tamen nisi debitor,ꝺ quem habeo iura,quæ cedo alteri,esset in præsentia,& non contradiceret: quo casu nunquā poterit opponere exceptionem simulationis contra talem cessionem,secundum Bal.in l.cum essent.§.fi.ff.de seruit.rusti.prædi.per illum tex.& hoc dixit notatu dignum Hippol. de Marsi. sing.45.incip.tu scis.Henr.Ferrand.

fert seu alienat causa mutādi iudicij: di co ꝯtū ad se, & ꝙ ab alio iudiciū suscipiat. nam uult rem habere, sed in aliū transfert litē, ut molestū aduersarium pro se sub iiciat, transferendo in eū dñium seu possessionē: ut ff. de alie. iu. mut. causa fa. l. 1. & l. non solū. Vnde cōpetit actori ꝺ reum taliter alienātē actio in factū descendens ex edicto prætoriis, de alie. iu. mut. causa fa. per ꝙ actionē ꝓsequitur interesse si sua interfit alienationē seu translationē factam in aliū non fuisse: ut ff. e. tit. l. 1. & l non solum. §. hæc aūt actio ꝙ interesse attendit ratione personæ, loci, causæ & rei. Ratione ꝑsonæ attenditur, cui res alienata est: puta, quia potentior est ꝙ is, in cuius præiudiciū fit alienatio: vel quia malitiosus est. Itē attendit interesse ratione loci, si alienatio facta sit in hominē alterius ꝓuincie. Itē rōe cāe: ga hominem quē volebā à te petere, manumisisti. Itē rōne rei: ga locū alienasti, in quo opus feceras: cuius noīe inter dicto, ꝙ vi aut clā, vel rōe aquæ pluuię arcē dæ mihi tenebaris: vñ si tecum egissem, tuis expensis id opus tollere deberes: nunc vero qa alienasti, ꝓpetit mihi actio aduersus alium ꝙ qui fecit, quare cogor meis expensis soluere: quia qui ab alio possidet factum, eatenus istis actionib. tenet, ut patiat id opus tolli: vt probant hæc omnia ff. de alienatiōe iud. mu. cā fac.
13 l. j. 2 & 3. vsq; ad §. opus quoq; nouū. † ¶ Ex p̄missis ergo patet, si recte ꝓsideraꝝ, ꝙ edictum de alienatione iud. mu. causa fac. locum habet, quando reus transfert possessionem vel proprietatē in alterum, ne ipse ab actore ualeat ꝓueniri & probatur. ff. eo. l. non solū. Et ideo quidā dixerunt ꝙ decre. ext. e. c. 2. non hēt locum in hoc casu, quæ non loquit in reo tranferente, sed in actore actionē cedente: vt patet ibi, cedi faciun t actiones, vt aduersarios ad ecclesiasticorum forum trahant, &c. & ibi: Cum igit emptiones & cessiones litiū, &c Hinc est, ꝙ sæpe eū corā iudice delegato excipit, literas per aliquem clericū super actione sibi cessa a laico impetratas non valere ꝑ ꝓ. decr Legistæ iudicib. assistentes, attendētes ꝙ præ. decre posita est in tit de alie. iu. mu. causa fa. & ꝙ de illa materia loquit, & ꝙ ille tit. vt dictū est, locū habet in reo rē transferente, & non in actore actionem cedēte: nolunt admittere talem exceptionem contra actorem, in quē facta est cessio: sed pronunciari faciunt cessionem valere: & per consequens posse iudicem procedere per literas impetratas. Et sic ſm eorum intellectū præ. decre succumbit, & frustra membranas occupat, ꝙ esse non dēt: vt 19 dist. si Romanorū. & 77. dist. huius. & ext. in proœmio decre. § sane. Dic ergo, quod licet tit. de ali. iud. mu. loquatur in reo rem in alium transferente: tamen Grego. papa in præ. decre. voluit hoc extendi etiam ad actorem actionem suam clerico in fraudem cedentē: considerans quod non licet clerico tales recipere cessiones: vt patet ibi in fi. & probatur. 11. q. j. § ex his. & 14. q. j. § j. & 2. & c. j. ext. ne cler. vel mo.
a c. j. & 2.ª Considerans etiam quod talis cessio ſepius fit in fraudē & quod est imaginaria, & non vera: vnde valere non debet: & per consequens nec literæ super ea à clerico impetratæ: vt in concordantijs, quæ sunt supra, versiculo, si autem constat quia non est malitijs indulgendum. ff. de rei vend. in fundo. & ext. de rescrip. plerunque. nec fraus nec dolus debent alicui patrocinari: extr. eo. sedes. & c. seq. imo secundum Vinc. clericus sibi cedi. procurans, potest coram seculari conueniri: quia in fraudē procurat forum ecclesiasticum, arg. ext. de iure patr. per latum. Hieronymus hoc etiam reprobat, dicens super Euangelio Matthæi,
b ꝙ legit feria 4. tertię hebdomadæ quadragesimæ. ᵇ Multi habentes obligata sua ęri alieno, & nolentes sibi ęre litum reddere, delegant sacerdotib. vt exacta pecunia in ministerijs templi, & eo-
14 rum vsibus deseruiat. †¶ Illud quoque diligenter animaduertē dum est, quod si quis vendit causa mutandi iudicij, aduersarius potest conuenire vel emptorem vel venditorem, quem malit. nam alienatione mutandi iudicij causa facta, in integrum restitutio edicto perpetuo permittitur. Hęc leguntˉ C. de alie. iu. mu.
15 causa fac. l. vnica. † ¶ Ad hoc autē vt actio in factum ex edicto de ali. iu. mu. causa fac. locum habeat, tria sunt necessaria, scilicet quod res sit alienata causa mutandi iudicij futuri: & quod dolo vt durior mihi constituatur aduersarius. Item, ꝙ mea interfit: alias locum non habet: ut ff. eo. l. j. in fi. & l. 2. & 3. in prin. & in fi. & l. item. §. 1. & l ex hoc edicto. § ait prætor. Datur etiam cōtra alienantē vtilis in rem cum dolo desierit possidere. vt ff. de nox. act. § item si. & l. si bonæ fidei. & de peti hęre nec vltam. §. pen. & de rei ven. si autem §. sed hi. Sed an per actionem in factum tol
16 latur directa, vel vtilis in rem: no. C. de alie. iu. mu. l unica. †¶ Itē nota, quod quando nullum auxilium datur actori, scilicet quando sine dolo, nec causa mutandi iudicij reus desijt possidere. ff. de alien. iu. mu. l. item. § j. & §. si quis. & in præ. l. sinaūt. §. 1. item quandoque vnum auxilium tantum datur, scilicet quando dolo desijt possidere: non tamen cā iudicij mutandi: ut ff. de rei ven. lit. quod si dolo. & l. sin autem. §. sed & is. Quandoque vero duo, scilicet quando dolo & causa iudicii mutādi defiit possidere: vt præ l. C. de alie. mut. iudi. † ¶ Cessat autem hoc edictum, si ...aratus susciperе iudicium. ff. e. l. 3. §. fi. Item si alienatio facta est in vltima voluntate. Item quando rem alienauit, & post recuperauit. Item quando redhibuit rem, redhibituras alias. ff. eo. ex edicto. §. 2. 3. & 4. & l. seq. secundum Voet. ¶ In summa nota secundum Pet. de Samp. quod in decr. extr. de alien. iud. mu. tractatur de materia quatuor edictorum: vnde quatuor modis potest intelligi illa litera ibi posita. Cum igitur emptiones & cessiones litium legitimæ prohibeant sanctiones, ita ꝙ iactura causæ afficiant illos, qui sibi potentiorum patrocinium taliter aduocare ꝓsumunt, &c. ¶ Primo enim legitur, vt faciat ad suum titulū hoc modo: Cum igitur emptio, & cessi. supple, quæ fiunt causa iudicii mutandi: vt cum reus rem, super qua timet conueniri, transfert in alium legitime prohi. sanctiões, sup. quæ sunt. ff. e. l. j. & l. non solum. & omittas seq. versi. ita quod Iac. &c. quia illa pœna non imponitur ei, qui alienat cā iudicii mutandi, sed ad interesse cōdemnatur: vt dixi s. ver. vt autem. ¶ Secūdo modo legitur, & facit ad titu. mandati, hoc modo: Cum igitur emptio & cessi. sup. quæ in fraudem & simulate fiunt, legit. prohi. sanc. sup. quæ sunt. C. manda. l. pe. & fi. & tunc etiam non habet locum sequēs ver. ita quod Iac. &c. quia hoc casu non habet locum talis pœna: vt patet in præ. l. imo alia, de qua s. dictum est, ver. verum si actio & seq. ¶ Tertio legitur, vt faciat ad titul. de litig. hoc modo: Cū igitur emptio & cessi. sup. quæ fiunt lite pendē. legitimæ prohi. sanct. sup. quæ sunt C. de litigi. l. 1. & 2. & fi. per totum. Et secundum hoc etiam non habet locum sequens versiculus, ita ꝙ Iac. & c. nam pro vitio litigiosi contractus non imponitur illa pœna sed alia, quæ est C. de litig. l fin. & s. ver. si autem fit cessio. & ver. vt autem hoc. ¶ Quarto modo legitur, cum determinatione sequens versi. ut faciat ad tit. ne lic. po hoc modo: Cum igitur emptio & cessi. sup. quæ fiunt in potētiorem legit. prohi. sanc. sup. quæ sunt C ne liceat potentiorib. l. j. 2. & fi. & tunc iunge sequentem ver. ita vt Iac. causę, &c. hoc enim casu habet locum hęc pœna: nec est intentionis papæ, quod hæc pœna vel aliæ competentes alijs duab. expositionib. s. proxime positis, imponatur ei, qui clerico suas cedit actiones, sed vtiſ prædictis uerbis: ut ostēdat
c per simile, quod tales cessiones sunt detestabiles & damnosæ. ᶜ †¶ Et

ADDITIONES.

a c. j. & 2. ¶ Vnde ꝓsuluit Dy. suo cons. 26. de eo qui facta citatione & oblato libello in rei vendicatione ꝑ possessorē rei, cessat rei vendicatio viduæ. quæ per l. j. qñ impera. inter pupil. & vi. vult reum corā principe conuenire: ꝑ quē reus allegat edictū de alie. causa mutandi iudicij. & quod potētior ꝑ priuilegium & vitium litigiosi, super primo & tertio dixit per regulam, non debet. ff. de reg. iur. quod sicut illa duo locum haberent in reo sic alienante. Patet primum. ff. de eden l. quædam, §. nihil. quæ in frau. credi. ait prætor. §. si quis. C. de rei vendi. si fundum. Patet tertium. C. de litig. autheo. litigiosa. sic locum habeant in actore & sic cessio non habeat, effectū de medio dicit, ꝙ cum lex locum habeat, vbi locum habet ratio legis. ff. de fonte. l. j. §. hoc interdictum. & de iniusto testamento. l. posthumi. & ratio legis est, quia videt cedentium aperta voracitas, qui faciunt suarum actionū alios exactores, vt in l. fi. C. ne lice. poten. ergo cum in proposito locum habeat ratio, habebit locum & titulus, saltem ex mēte. Addit ad predicta, ꝙ dolus cedentis qui sciebat, vel scire debeat, se post inchoatum iudicium cedere non debere. C. de litig. l. 2. & vltima. nocere debet mulieri. vt no. ff. de doli excep. l. apud celsum. §. si cum. in gl. ex hoc vī. Item inducit l. 2. ff. de aliena. iudi. mutan. quæ iussit titulum locum habere, quoties fit cessio in eū, qui vexaturus est, quod vidua ista facit uocando corā principe virtute priuilegij, quo ēt dī potentior: & lex generaliter loquit in quolibet potentiore. ergo etiam ratione priuilegij. ff. de aliena. mu. iud. l. 3. & no. C. ne lice. poten. l. j. Et aduerte, quia de pœnis nil cōsuluit. sed solum de cessione, ꝙ non habet effectum. ADDE, quod titulus de alie. iudi. mu. causa fac. habeat locum in actore, dicit Bar. esse tex. in l. pen. ff. eo. titu. Sed quæro quando priuilegiatus fine aliquo vitio cedit actionem non priuilegiato: an ille in alijs, & quo ad forum vtatur priuilegio cedētis? Ad affirmatiuam & ad negatiuam potest sufficienter allegari. per not. in regula, is qui in ius. de regulis iuris, libro 6. per quæ etiam patet solutio in fine, quo dicitur regulā locum non habere in priuilegio personali. Illud enim personæ inhæret, & illam sequitur, & cum illa extinguitur, eo. tit. priuilegium. & ff. eo. priuilegia quædam. & l. in omnibus. per quas leges etiam patet, quod si illud esset priuilegium actionis cessæ, tunc cessionarius uteretur illo sicut & priuilegium rerum cum ipsis rebus transit ad successorem. ff. de aqua quoti. l. 1. §. permittitur. de censibus. l. 3. §. finali. Exemplum actionis priuilegiatæ patet in funeraria, quę datur pro expensis funeris. ff. de reli. & sump. fune. l. penulti. vel pro pecunia credita: vt in refectione. ff. qui pot. in pign. hā. l. interdum. Adde. quod cessionarius vtitur suo priuilegio, non cedentis. prout voluit Roma. cons. 135. Et an cessionarius fiat de foro cedentis, vide Bal. cons. 477. lib. 4.

ADDITIO. Et an & qñ cessionarius possit intentare directas actiones, & an nomine suo, vel domini, & an cedendo rem ameant pœnes eū aliquæ actiones, vide Mar. Soci. consil. 18. incipien. Prosequendo. colum. 5. versicul. quamuis enim. in 1. uolumi. Et an ualeat cessio sine expressione tituli, uide Bald. consil. 461. incip. Inter Ioannem. colum. fin. ad fin. in 1. vol. Henr. Ferran.

b Quadragesimæ. ¶ Et habetur Mathæi. 15. in prin.

c Damnosæ. ¶ Hic resumit verba Alber. Gal. quæ durant usque ad finē tit. prædict. de procur. in rem suam: dempto uer. patet: usque ad vēr. sed pone emptor, quod totum fuit additio. licet etiam uersi. patet. fuerit Alberti.

28 †¶Et scias,quod ubicunque quis actiones habet.vel se obligare potest,potest procurator ē in rem suam facere. Qui autem se obligare possunt,not.in Summa Azo.in titulo de pactis.sed nūquid minor potest cedere iura sua cū auctoritate tutoris sine decreto? Dicunt quidam,quòd sic.ff.de auctoritate tuto.pupillus.
a ff.ad Trebellia.restituta.§.j. Alij contrà,quod tutius est[a]. †Nam
19 cessio nominis est uenditio:ut ff.de fideiusso.cum is.& minor si ne decreto iudicis vendere non potest.C. de administr. tutor. l. lex quæ.ff.de iure deliber.l.3.§.j.licet quidam dicant,quòd si cedit fideiussori, cum ex necessitate cedat ei: vt C. de fideiuss.l. 2. tunc sine decreto cedet,sicut aliàs,cum ex necessitate uendit,nō est decretum necessarium. de rebus eorum , qui sub tu.uel cur.
b sunt.magis.§.j. & 3. [b] †¶Item quæritur,an procurator habens
20 mandatum ſpeciale ad cedenda iura, possit ea cedere ? Et videtur ,quòd sic:quia cessio vēditio est.ff.de fideiuss.si dubitet.resp. j.in fi.& l.cū is.& uenditio per procuratorē fieri potest: vt ff. de institor.l si quis.Item hæreditas per alium,puta per procuratorē, restitui potest,ut in præ.l.restituta.Item gerere dicitur , qui per alium gerit.ff.de administr.tut. ita autem.§.gessisse.extr.de sententex.commu.mulieres.in fi.arg.contrà,quòd non possit: quia cessio de nimia subtilitate est:ut ff.de iure do.si mulier.§.ex asse. in fi. Item, quia ita infixa sunt ossibus nostris , &c. de pecul.
c quis ergo.& ff.pro socio.l.3.& hoc tenet Alber.Papien. [c]Nam & tutor sine pupillo actionem mandare non posset , ut in præ.l. restituta.Item quia procuratorem alium ante lit. contesta . non facit,ut C.de procu.quisquis.& l.neque.at qui alicui cedit iura,
d procuratorem in rem suam facit illum[d].C.de hære. uel act. vēd. l.emptor.ff.de in rem uers.l. 3.§. idem Labeo. Alij contrà , per prima iura.Nam & procurator sit constitutus , ut alium substituere possit, potest hoc ante litem contestatam facere,ut not.s.
e de procur. § j. versic. Sed quid si procur.& hoc videtur verius [e] arg.ff.ad Trebellia. quamuis.& l.qui ita.§. j.& cedet mihi postea iura illa, ut ff.manda. si procurator.in fi & ff. de acquir . possess. l.possessio. in fine. ff.quorum leg.l.j §. fin. ¶Patet ergo ex præ
f missis [f], quod tutor uel curator non potest cessionem facere, sine pupillo vel adulto , nisi sit absens, vel fari non potest. ff. ad Trebellia. restituta. Nec etiam furiosus vel prodigus : vt ff. de ver. obli. is, cui ff. de nego. gestis. in negotiis. Nec pater filio, vt ff. de coutrah.emptio.l. 3. nec tutor, vel curator cōtra pupil
21 lum. C. qui da. tuto. pos. auth.minoris . ¶Sed nunquid is,cui competit vtilis in aliquo de casibus , quos not.C. de action. &
g obligation. l. prima.[g]vel quia sibi cessio facta est, vt in eadem l. potest istam vtilem alij cedere, & in ea procuratorem in rēsuā
h facere[h]? Et videtur ꝙ sic.Nam constat , quòd potest simplicem procuratorem facere:vt C.de do.illam. ff. de proc. procurator in rē.& l.j.§.vsus.Quare videtur,quòd possit facere procuratorē in rē suam,& in alium huiusmodi actionem transferre.Cum enim actionis nomem generale sit,C.de hære.vel actio.vend.l. certi.sicut cessio fieri potest per eum,cui cōpetit directa & vtilis actio,& ab eo ,pcurator in rē suam: vt eodē titu. emptor. & C.manda.per diuersas.eadē ratione fieri potest ab eo,qui habet solam vtilē:quia & vtilis dicitur actio,& suo nomine ei,cui cessio facta est,cōpetit:ut in prædicta.l. procurator.Ad idē ff.de negoc gest l actione negoc.gest & in prædicta.l.emptor.Argu,cōtrà:nam ex cessione nihil aliud transfertur,nisi vt directa nomine cedētis intentetur:ut præ.l.emptor.sed iste non habet directā:ergo eam non cedit.j.q.7. Daybertum.Hinc est,quod à proprio fideicommissario nō exigitur cessio:quia non habet directam.prout legitur & no.C.ad Trebel.l.pen.in fi.& argu.C.de of. eius, qui vi.aliter.iu.obti l. 2.Sed prius dictum uerius est propter
d.l.certi.& arg.in præ.l.penul.C.ad Trebel.& ff.eodē l.j §.de illo.
32 †¶Quid si bona alicuius propter aliquod maleficium sunt cō-
i fiscata,& in bonis [i]illius erāt actiones:puta,habebat creditores, nunquid hæ actiones transeūt ipso iure in fiscum:an verò est ne cessaria cessio? Respondeo,ipso iure fisco cōpetunt: quia fiscus loco hæredis habetur:ut no.C.de fideicomm.l.j facit C.ad l.lu.
k ſui pub.l tutores[k].4¶Sed pone,emptor nominis alij uēdit:quæ
23 ritur quam actionē secundus emptor habebit? Et dicunt quidā, quod vtilem.argu.ff.de nego.gestis.l.3.§.hec autē. Alij dicunt,
l quod nullam habet primus emptor, sed secundus [l].Et hanc gemi nationem dicunt non esse admittendam : & idem dicunt si per plures manus ambulauerit:ut ff de mino.sed ubi. De hoc in præ. §.ex asse.in fi.& ad hoc facit:quia infinitas,&c.ff.de dāno infect. qui bona.§.fina.extra,de rescriptis,cum in multis lib.vj.& circui
m tus sunt utādi. ff.de condi.indebi.dominus testamento[m].Et ad
24 hoc ff.de seruis exportandis.l.pen.†¶Quid si habens directam
n eam uendit:nunquid eam transfert? Dic quod nō.[n]quia directa actio inhæret ossibus,uel facilè non transit:vt ff.de peculi. l. quis
o ergo[o].ff.pro socio. l. 3. sed qui habet vtilem actionē. præfertur
p ei:ut ff.de procur.procuratore[p].Sed quid si cessit hypothecariā sine principali,nunquid cessio valet? Dicūt quidā quod sic: quia omnes actiones reales & personales cedi possūt:vt C.de hæredi.

vel act.

ADDITIONE'S,

a Est. ¶ Secundum Alb. Gal.vbi s.& in prin.

b §.j.& 3. ¶ Similem quæstionem cōsuluit Dy.suo 21.cons.scilicet, an filius-fam.actionem quæsitam patri ex facto suo scilicet,per contractum âse filio suo proprio nomine celebratum cedere possit,ita ꝙ valet cessio,patre postea ratum habente cessionem,& tenuit qđ quia cedere actionem est alienare:& sicut non tenet alienatio sine patris consensu,sic nec cessio. Allegat.C. de bo.quæ libe.l.fi.§,filius aūt.Ex patris aūt ratificatione ualet.nam ipsam uoluntatem accedere à principio uel ex post facto sunt paria , cum ꝑfirmet etiā ea , quæ a iure sunt prohibita.C.ad Maced l.fi.ff.e.ti.l. sed Iulianus.§. penul.& quia facta per filium,quæ de iure tenent,pater confirmat non solum expressē,sed etiā tacite.ff.de acquir.hæredi.ꝙ in aliena. 2.& 3. respon. ¶ Adde,an filius in potestate possit cedere iura patri.Bal.cōs.387.lib.4.

c Papi. ¶ Habeo quæda scripta,quæ dicunt eum in scholis hoc disputasse Vercellis,& ꝙ hoc dicitur pertinaciter tenuisse rōe, quæ sequitur. dicunt illa scripta Iac.Bald.idem tenuisse.Sed hoc modo tenebat contrarium,& Alb.Gal.ut statim dicā. ¶ Adde,ꝙ Rom.cons.386.cōsuluit,ꝙ stante statu sto,quod filius mortuo patre teneatur ad restitu. dotis m ternæ, uel ad cedendum actiones contra expromissores dotis,tutor absque pupillo hoc casu cedere poterit cum decreto iudicis.

d Illum. ¶ Sup.etiām si id non exprimat: vt j,§.proxi.ver.2.

e Verius. ¶ Alb.Gal.cuius fuit iste versi.non ad literam.vbi §.uersf. sed nunquid 2. Et aduerte , quia uel ex inaduertentia, vel ex uitio scriptoris hic est defectus.Cū enim Alb quęsiuisset,an ,pcurator possit cedere,subiunxit quæstionē,an procuratori cedi possint iura,quod non possint,allegat prædi. §.ex asse.tenet contrarium.& allegat iura,quæ sequuntur.saluo quod ibi dixit,qui absenti,debet dicere qui ita.& sic intelligas qđ sequitur: cedet mihi,&c.alias non est intelligibile.

f Ex præmissis. ¶ Dictis a ver.& scias citra.

g l.j. ¶ Ibi not.sex casus,quibus sine cessione competit vtilis:quos ne Canonista ignoret,hīc exprimā. ¶ Et est primus in emptiōe. ¶ Secundus in dote:& patet vtrunque e.ti.de actio.& oblig.l. 2. ¶ Tertius in nomine dato in solutū.C.quando fiscus vel pri.l. fi. ¶ Quartus in nomine dato pignori. ff.de pig.act.l.si conuenerit.& C.quæ res pig.ob.pos.l.nomen. ¶ Quintus in legato nominis.C.de leg.l.ex legato. ¶ Sextus in donatiōe. C.de dona.l. illā datur etiā quādoq; utilis sine cessione in subsidiū:ut in p.l. j. C. de acti. & obliga.alias aūt præter hos casus non cōpetit sine cessione. Et scias, ꝙ si his casibus seruatur cessio,quidā dicūt primā utilē annichilari:alij cōtra, nec sunt duæ,sed vna duas habēs qualitates.de hoc not. C.de hære.vel act. uē.l.emptor. Et scias, quod sicut in rebus corporalibus ad dominium acquirendum nō sufficit præstus sine traditione. Institu.de rerū diuiss.§. per traditionē.sic sine cessione non cōpetit actio in corporalibus regulariter. Cui est simile,ꝙ habetur ext.de translat.c.2.Hinc est quod in his non obstāte cessione posset cedens cessionarium præuenire,nisi alterum trium interueniſſet de quibus not.C.de noua.l.3.& quæ no.in §.fi.§.de procura.uersi.in sum. ADDE'aliū casum,in quo transfert utilis sine cessione, scilicet quādo notarius stipulatur in instrumēto garentigionato & iurato, ut uoluit Rom. cōs.76.Et ꝙ sine cessiōe nō cōpetat actio in corporalib⁹,uide Ang.cōs. 179.

h Facere. ¶ Sup.et ante litis contestationem.de procur c.j.§.j.li.vj.

i Bonis. ¶ Id est,super bona,& tunc conuenit verbum creditores,& conueniunt leges allegatæ.Sed quod de cessione quæritur,non conuenit. Fateri ergo oportet ver.istum,licet fuerit additio,non bene formatum . & secundum mentem auctoris diceret debitores.

k Tutores. ¶ A uer. pater.hucusq; fuit additio auctoris.Et q a in sequēti ver. tractat de uēditione nominis,quæro an iura acquisita ꝑ uenditorē post uenditionē actionis uel nominis, ,pfint emptori? & lex uidetur uelle,quod sic.ff. de hære.uel act.uen.l.ēptori,& l.uenditor actionis.Ibi aūt in l. ēptori.no. an illis emptor utat sine cessione.Et textus videtur uelle,quod sic, dum dicit ,pest emptori.Sed gl.ibi tenet cessionem necessariā.Pro qua facit.ff.mā. l.hæredē fideiussoris.& de hæredita.uel act.uen.l. 2.§.nō solū.& text.dū dicit præstari,uel prodesse,intelligitur facta cessione.Exceptiones autē post uenditionē acquisitæ uenditori,ut dētur sine cessione cōpetere.ff.de pact.si tibi.§.pactum.ff.de contrah.empt.l.dolia.§.fi.De hoc uide quod no.ff.de rei uendic.l.emptor,§.fi.in vlt.gl.ad fi.Itē quæro facta cessione nominis,cuius sit periculū,si is ꝙ facta est cessio,sit nō soluendo? Videt ꝙ eius,cui cessio facta est.ff.mād.inter causas.§.abesse.& de act.emp.l.si ea res.Debet enim cedēs ꝑstare nomē esse,sed non debitorē esse locu.4.pletē.ff.de heredi.uel act.uend.l.fi nomē.& de solutio.pupilli debitor.§.soror.In ꝓtrariū facit ff. de pigno.act.l.elegantер.§.si uēdiderit. Solue,ut ibi not.& aliud in donāte, quam in uēdēte.nisi uēdiderit quale est,ut ibi.Itē quæri,an cedēs de ipsius euictione teneat.Quod ui,si aliq̄d pro cessiōe receperit.ff.de euict.si plus in fi.Vel distinguendū ui dē,an datio uel cessio inceperit a pactione & tūc tenetur.An a traditiōe eo modo,quo incorporalia tradi possunt?& tūc nō tenetur.Sic distinguit C.de iure dot.l.j.

l Secundus. ¶ Et sic debet intelligi dictū Ac.in l. ēptor.C.de hæred.uel act. uēd.f. ꝙ solus scīs.Et q sic intellexerit,patet:q a ꝙrebat an uterq; uel alter. Respōdēdo ergo,ꝙ ultim⁹,de solo ultimo intellexit,& qđ sequit,hāc gemi nationē declarabat Simō in l.ult.e.ti.f.ut habeam⁹ directā directe,& utilē utiliter. Dicebat tamē,ꝙ qdā hāc admittūt:& in aliis scripturis reperi merito dubitari,quid in hoc sit uerius,& ibide hoc in pred.§.ex asse.in fi.allegationē a longe excusat additio intermedia,de qua dixi, Et errauit hic auctor ,psequendo Albe.Ga.q. post l.sed ubi.sic dixit:hęc sententia uidet verior.& not.Accurs.ff.ad Trebel.l.ex asse.in fine, Autor,qui allegauerat §. uer.itē qrit.§.ex asse.de l.si mulier.ff.de iure dot.approbare nolens,ut fecerat Alb . dedit remissio.ubi non debuit.Corrige ergo ut supra.Et ad idem ind ucitur e.ti.l.j.§.de illo,ubi idem arguit Dynus. ¶ Adde. quod primus n ullam habeat actionem, uoluit Bar.in d.l.emptor.

m Testamento. ¶ Et in cle.de rescriptis auditor.

n Non. ¶ In plaribus libris Alber.uidi eum tenere,quod transit.& illo dicto bene conuenit aduersatiua,quę sequitur.Sed proximum dictum,quod etiā ipse posuit,non congruit,& maior est in congruitas ista,quam prima.

o Ergo. ¶ In fi, &l.si Sticho.

p Procuratore. ¶ Vide de procur.constitutis.in fi.j.gl.

a vel act.vend.l.fi.[a]ff.de exce.rei ind.l.pe §.Latinus arg.ꝯ: nā dēt esse aliqua nālis obſo, vel ciuilis, cui applicet, vt ff de pig.l.res ff·
b de fideiuſſo.fideiuſſor §.1.[b]& ad hoc ff.de pig.ſi legati.& de reg. iur.cū principale. Ad hoc dic, ꝙ poſſeſſori pignoris cedi pōt: vt no. C.man.l.ꝑ diuerſas. Nā interdū hēt qs retentionē, licet non hēat hypothecariā vt no.ff de pig.l.j. Nec obſtat, ꝙ poſſeſſor ſit dñs, & ꝙ pignus rei ſuæ non teneat: vt ff de reg.iur. neq; pignus. qa retentionē tm̄ hēt: vt ff ad Treb.debitor.& C. ſi antiqor cre-
25 di.l.j.†¶Sed pone, debitor meus dedit mihi tres fideiuſſores, ꝯ-
c uenio vnū: nunqd pro parte, vel inſolidū cedā ei iura?[c]Dic, ꝙ ꝑ parte, vt ff.de ceſſi.cū poſſeſſor.ff.de peculio.quæſitū.ff de admi ni.tut.ſi pupillus.ff.de tut & rō.diſtr.cū pupillus.& no.C. de duo
d bus reis.l.j.[d]Sed qd, ecce debitor meus dedit mihi fideiuſſorē, &
e obligauit bona ſua mihi: ꝯſenſi vēditioni domus, [e] & ꝯuenio fi-
f deiuſſorē: nunquid obſtat exceptio cedendarū actionū? [f]Et vr̄ ꝙ ſic.C.de fideiuſſ.l.2.ff.de admi.tut.ſi pupillus.ff.de ſol. Stichū. §.creditor ar.ꝯ.ff.de fideiuſ.ſi ſtipulatus.§.fi De hoc no.C.de fi-
g deiuſſorib.l.2.prima verior.[g]¶Itē quid ſi mihi cedis rei vēdicationē, nunquid habeo per hoc dñium? Dicunt quidā, ꝙ ſic.C.de
h hære.vel actio.ven.l fi.[h]qa rei vendicatio non daṫ, niſi dño.ff.de rei ven.in rē. Alij ꝯ, & bene: quia potius videris uelle mihi cede-
26 re actionē, q̄ rem, ff.de iure do.ſi ſponſalib.§.fi.†¶Illud ēt q̄riṫ, an bannitus poſſit cedere iura? Et vr̄ ꝙ ſic: quia relegati retinent bona: ut ff.de interdi.& rele.l.relegatorū § ad tp̄s.& appellatione bonorū ēt actiones ꝯtinenṫ.ff.ad Trebellianū. ſi legato.§.ſeruum.& de ver.ſig.meorū.& l.bonorū.ff.ut in poſ.leg.is cui.§.bona.arg.ꝯ, ꝙ non: quia omnes exceptiones, quæ obſtāt venditori &c.vt ff.de ꝯh emp dolia.§.j.ff.pro ſoc.idemq;.in fi ff.de reg.iu. in his.§.non debeo. Dic ꝙ ſi ſit bannitus ex ea cauſa, ex qua bona publicanṫ, tunc ceſſio non ualet: qa actiones ꝯpetunt fiſco, & ꝯ fiſcū.& arg.ad hoc ff de ſol.q hominem.§.qui filiū meū. & ff. de ca.dimi.l.2.ff. ꝓ ſocio.actione.§.publicatione.Inſt.de ſatiſd § publicatione Si verò ex alia cā, tunc ſubdiſtīgue: qa aut habet cām lucratiuā, aut hēt oneroſam: vt in primo caſu obſtet exceptio: in ſcđo nō ff.de doli exceptio.apud Celſum.§.de auctoris.ver.ſi
i qs autem.[i] Alij tñ dicunt indiſtinctè, ꝙ agere poterit ff.quod quiſque iur.l.fi.& l.ſi filius. Alij verò indiſtinctè dicūt, ꝙ agere non poterit.ff.ad Velle.l.fi.dicentes, ꝙ ſi agere deberent, potius inhererēt illi diſtinctiōi, an habuiſſet actionē ex neceſſitate, ueluti ex datione in ſolutū: an ex uoluntate ut qa emiſſet, & hæc nō ambulant æquis paſſib.&c.ff.de dam.infe cū poſtulaſſem.&
k ff.de re.eo.qui ſub tut.uel cura.ſunt.l 4.§.1.& de re iudic l.fin.[k]
¶Sed

ADDITIONES.

a l.fi. ¶ Accur.ibi tenet, ꝙ non valeat. Ad ꝙ ibi inducebat. ꝙ ſi cedēs ageret pſonali, ille pderet hypothecariā. Contrariū vr̄ tenere in l. vſucapio.C.de pignorib. Quæ gl.ꝯcordant ꝑ diſtinctionē, quæ ſequiṫ. Et ſcias ꝙ qō non eſſet dubia, vbi cedens hr̄et ſolā hypothecariā; ut in caſu legis ſecūdæ. C. de luitio.pign.ſ. qñ præſcriptū eſt perſonali, & hypothecaria durat ꝑ decennium: & tunc ceſſat prædicta ratio Accurſij Adde an hypothecaria poſſit cedi, plene Bar.in l.fideiuſſor obligari.ff.de fideiuſſoribus.

b §.j. ¶ Et ibi Dy. tenet ꝙ non valeat nec contra fideiuſſorem ſine ceſſione contra principalem facta.

c Iura. ¶ Intellige ꝯ fideiuſſores, ꝯ debitorem enim in totum ceditur.

d l.j. ¶ Vide ibi Cy.in tertia q.in correis tamen loquuntur ille gl.vide ꝙ ibi not.de ipſis correis, an in totum vel in partē fiat ceſſio vni ſoluenti, ex qua actione agatur. Ad queſtionem auctoris uide quod dicam infra.§.proximo ſuper tertia forma. Sed hic quero de ratione, quare fideiuſſor non agit ꝯ fideiuſſorem ſine ceſſione creditoris, ſicut tutor agit ꝯ tutorem ſine ceſſione & magiſtratus ꝯ magiſtratum. Patet primum ff.de tute.& ratio.diſtrah.l.j, §.nunc tractemus.& vtrunq; hr̄ in l.ex facto.ff.de negotijs geſt. Accur.hoc ſoluit in l.fideiuſſor.ff.de fideiuſſorib.ſ. quia fideiuſſor propria voluntate ligatur.C.de neg.geſt.l.tutori. Sed magiſtratus & tutor ex neceſſitate. Magis ergo ſuccurēdum eſt illi, qui neceſſario geſſit.ff.de damno infecto.l. cū poſtulaſſem.in fi.& ꝯcor. ꝙ notatur 46.di.l.ſicut non ſuo. Alia ratio: quia fideiuſſor habet regreſſum ꝯ alium, ſ.debitorem, pro quo ſoluit tutor, & magiſtratus non. Allegat ibi quæ notauit in l.minor.in princ.ff.de min. Adde rationem: quia fideiuſſor fideiuſſorem liberat, non officio geſtionis, ſed natura obligationis. Circa hoc quæritur, quo iure cogetur qs cedere, vbi nulla ordinaria actio ꝯpetit. Sol. Per officium iudicis.ff.de leg.j l.ſi res obligata.in fi.quæ bene facit. Item quandoque per emptionem appoſitam id ꝯſequi poſſet: vt ibi, & ff.de adminiſtratione tut.l.ſi minor. Adde, an creditor teneatur cedere fideiuſſori, plene Baldum in l.reos.§. cum in tabulis.ff.de duobus reis.& in auth.hoc ita.C.de duobus reis.

e Domus. ¶ Supple quam fecit debitor: cuius obligationis fideiuſſori ſoluenti cedere tenebatur.

f Actionum. ¶ Datur de hoc remiſſio.ī.proximo.in fi.

g Verior. ¶ Secundū Alb.Gal.ſed Iac.de Aren.diſtinxit, an ꝯtēplatione pignorū fideiuſſerit vel nō: vt primo caſu obſtet exceptio, ſcđo nō: Allegat e.tit.l.pignoribus. Quæ tñ duob.modis legitur: vt ibi not. Et de hoc ēt per Cy.in prę.l.2.in 2.q. Et ibi quarto proſequiṫ, quid ſi vnum ex fideiuſſorib. liberauit: an ſibi conuenienti reliquum obſtet talis exceptio. Et quinto tractat, an fideiuſſor non conuentus offerens precium creditori eum inuitum petere poſſit cogi cedere actiones contra fideiuſſores, & pignora vel hypothecam contra principalem.

ADDE an & quando beneficium cedendarum actionum poſſit peti Bal. conſi.307.lib.1.

h l.fi. ¶ In non poſſidēte fortius procedit hoc dubium: cui certū eſt vendicationē ꝯpetere: in poſſidentē vero gl. huius legis diſtinguit, an cedat rei vēdicationē ꝯpetentē: & nil agit: an ꝯpetiturā: & valet, & illā intentabit, qñ alius ceperit poſſidere, & ſic cedenti & ceſſionario ꝯpetet: & hoc in actione: quia de dñio non dubitant. G. vt ēt no.in l.plane.ff.fa.ercif q̄ ēt allegabat Alb.Gal.cuius fuit iſte ver.vbi ſ.vltra med. Et rationē reddit in regula, ꝓ poſſeſſore de reg.iur.li.6.in fi.quare translato dñio, tranſit actio in rē: & non econuerſo: qa dñiū eſt cauſa vendicationis ipſius rei.ff. de rei vē.in rē actio.ſed rei vēdicatio non eſt cauſa dñij, ſed procedit ex dñio. Abſurdū tñ eſſet ꝙ principale ſequereṫ acceſſorium. Alle.ff.de vul.& pu.ſub.l. ex pupillari.& qui mo.pig.vel.hyp.ſol.l.Lucius.& eius ꝯriū eſt iuridicū, & regulare.e.tit acceſſoriū.li.6.cū ꝯcor. Dñs meus in legib.diſputauit hanc qōnē: an habens rei vendicationē ceſſam à dño ꝯ poſſeſſorē, bñ petat rē iure dñij? Et de hoc Dy.vbi ſ.in vlt.q.& vltra ibi dicta ꝑ Dy.tenet talē poſſe ꝓponere directā rei vendicationē noie cedentis dicendo: Conqueror de T. q talē rē poſſidet, q ꝑtinet ad B.à quo habeo iura ceſſa, &c.alias niſi innitaṫ iuri cedentis, ſuccūbet in directa. Obtinebit aūt, ſi intentat vtilē noie ſuo: cū prę.l.fi.C.de hęr.vel act.uen.id ꝑmittat: dicens ergo rē ad ſe ꝑtinere iure dñij, veram cām allegat, loquendo de vtili. Subdit, ꝙ ſi non exprimit in libello, an ꝓponat directam noie mandantis, an vtilē noie ꝓprio: ponderabunṫ verba libelli. Et ſi in eo innitiṫ iuri actoris, ut ſ.dixi, dicetur intentare directā noie cedētis, ſi uero ſuo iuri innitiṫ & ſuo dño, qa dicit rē ad ſe ſpectare iure dñij: tūc uideaṫ utilē ſuo nomine propoſuiſſe: ut ſi ex narratione libelli id recipiaṫ ex quo ſequi poſſit ꝯdemnatio. ff. de edē. l.1. nec verba libelli ſint ſuꝑflua, ſi pn̄t aliqd operari. C.de pci.imper.offe.l. fi. Non obſtat, ꝙ uerbū dñij ſimpliciter propoſitum intelligiṫ de directo.ff. ſi ager uect.pe l.j.§.j.& not.ff.de euic.minor.§.j.qa illud in illo, qui ſuo dñio tm̄ poteſt uti: ſed is, qui pōt uti ſuo & alterius dñio: ſimpliciter aūt proponendo intelligitur de ſuo. Quæſtio aūt prædicta incipit: Ego, qui habeo rei uen. Scire debes, ꝙ magna eſt qō Legiſtarū: & de apicibus a qb. principiis cauſeṫ rei uendicatio.& gl.in l.j.C.de alie.mu.iu.cauſa fac.dicit, ꝙ a dño, uel quaſi, actoris, & poſſeſſione rei uel quaſi. Et ex hoc ſequiṫ q̄rere an dño poſſidenti & detinenti omni genere detentionis, ꝯpetat ei rei uendicatio Et cōiter rñdeṫ, ꝙ non, per l.prædictam, & ſuperiorē rationem ext. de iud. examinata. Inſt.de act.§.j. Sed ſubtilizantes diſtinguūt rei uendicationem cauſalem a rei uendicatione formali: ſumentes exemplū ab uſufructu cauſali & formali. Hęc uide per Cyn.in prædicta l. de ali.mu.iudic.in 4.q. ibi inuenies Pet.de Bel.tenere ꝯ hoc dictum huius uerſi.& gloſſarum, ſ.ꝙ dñs poſſidens omni genere poſſeſſionis, legando rei uendicationem uideatur legaſſe dñium. Inducit l.ff.de leg.j.ꝙ in rerum.§.j.ubi dr̄, ꝙ inutile eſt legatum uſusfructus, niſi legans interim proprietatē illius nanciſcaṫ. Sed quæro a Petro, an idē eſſet in ceſſione, venditione, vel donatione, quarū dies aliter cedit, quam legatorum. Ibi ēt in vlteriorib.quæſtionib.plene tractaṫ an rei vendicatio ē formata: qa ex poſſeſſione rei reduci poteſt in actum ſupponat reum obligatum: & illuc remiſi ſ.tit.j.§.j.& uer.ſed quam uocas Itē quid ſi cauſæ rei uendicationis, q̄ erant a principio, defecerunt, uel quę non erant, ſuperuenerunt.de quo de re iud.abbate.lib.6. ¶ Adde, qñ qs videatur intentare directā, vel utilē. Alex.in l.qui ſtipendia.C.de procur. Et ꝙ rei uendicatio poſſit cedi. & ꝙ ceſſionarius non poſſit intentare directam, uoluit Bar.in l.fi.C.de hære.uel act.uen.

i Aūt. ¶ Hucuſq; Alb.Gal.ubi ſ. Ad idē ff.de noua.l.doli exce. & bene facit ff ſol.ma ſi cum dotem.§.ſi pater.2.cuius cauſam dicam in fi.

k l.fi. ¶ Vide quod no.de iure patr.c.uno.lib.6.in gl.pe. & omnino uide ꝙ ſuper ea plenius ſcripſi.& facit ꝙ no.ſ.de procurato.§ ratione quoq; ꝯſtituētis.in principio.& § ultimo poſt principiū uer.qđ ſi excommunicatus ꝓpter ſuperius dicta, & alibi dicenda, maxime in §.ꝯpendioſe, de inſtr.edit. poſt prin. Eſt ſciēdū, ꝙ Accur. Inſt. qb.mod.ius pa.po.ſol.§.cū aūt. alias pari rōe, alias §.relegati.in ult gl.dicit bannitos noſtri tp̄is, ſi maleficiū eſt tale, ꝙ de iure; ꝯſuetudine, uel ſtatuto loci ciuitatē ꝑdant, & bona publiceṫ, ꝯparari deportatis, alias cōparanṫ relegatis. Per multorū ſcripta ꝯquaſſaṫ hęc gl. Et incipiā à Federico de Schal.legū doctore a quo prius de hoc audiui in q quā diſputauit de bannito ꝑꝑ homicidiū, quē pater hęredē inſtituit: qui poſtea iura hærditatis paternæ ex cā donationis ceſſit auiæ: an ille pro illis agere poſſit: & hr̄ quæſ.& incipit, Titius filiusfamilias.& tenuit ꝙ poterat: prius declarans, ꝙ ex lege municipali bannitus hr̄ pro ꝯfeſſo, captus decapitatur, & ipſius querelæ non audiunṫ. Hęc dicit, ut qōnem declararet, & ſolutionē fortificaret: dicit aūt hunc Titiū ſic bannitū, nec eſſe deportatū, nec haberi ꝓ deportato. & gl. illā induxit ꝓ ſe loqentē de maleficio, ꝑꝑ quod de iure, ꝯſuetudine, uel ſtatuto perdebat ciuitatē & bona. Aſſumebat primū. Certū eſt illū bannitū de iure non perdere bona.C. de bo. dā.aut bona. Itē nec ꝑ ſtatutum adimebantur.erit.n.ſtatuti pœna limitata ut ſ. Item nec per ꝯſuetudinē. Cū igiṫ talia banna ſint ꝯ iura cōia.& ſic non extendenda.ff.de reg.iu.qđ uero ꝯ eo.tit, quæ a iur.li.6. Item deneṫ ꝑ defenſores ciuitatū, uel pręſides ꝓuinciarū, qui deportare poſſunt..ff. de leg.3.l. j.§.deportatos, 2.q.6.biduū.uer.ſi quidē, ubi no. Itē deneṫ ꝯ abſentē ꝯtumacē, & abſens deportari non pōt.ff.de pęnis.abſentē. C.de accuſ.abſentē. & uide qđ no.ff.de inter.& rele.inter pęnas & l.ſeq. Ergo ꝯcluditur talē bannitū ꝑ deportato non hr̄i, nec ēt infamia nōtari: licet eius opinio ſit grauata. C.de requi.reis.l.fi. Alij doctores addunt pro diſſimilitudine, ꝙ deportatus manet in inſula: ſed bannitus extra locū prohibitū uagatur quo uult ff.de inter, & releg. l. exilium. Item, ut patet ex ſuperioribus. ſententia banni non requirit conteſtationem. ſententia deportationis ſic. ff.de pub. iudic.l.ordo.C.de adulter.l. adultera. Item deportatus non auditur poſt ſententiam.ff.de pęnis.l.diui.& l.moris.§.iſte Bānitus ſic, ad inſtar eius, ꝙ dicitur de annotato. C. de requir.reis.l.j. & 2. Dicam ergo cum Nicolao. Mata.in q.de qua dicā ī.parte 3. ubi de bānitis ſub litera F. ꝙ deportatio & bannum non conueniunt in nomine. Facit C.de codi.ſi idē.ext. de deci ad audientiam. Item nec in forma, nec in effectu, ut probatū eſt ſ. ergo neutrum dicatur alterū: & ut ibi dicā in ſolutione ſecundæ quæſtionis, ipſe tenet bannitum poſſe teſtari, & ex teſtamento capere: ut pęna non extendaṫ.
Si autem

Si autem bona fuissent publicata.ibi dicā in prima quæstione, qūo distinguit,& bene huic dicto ρcor. Iac.de Aret.vt refert Cy.C.de hær.instit.l.1. Mentionē ēt ibi facit de p̄dicta qōne Federici.& sup ea.l. idē tenuit Old. cū relegatus retineat ea,q̄ iuris ciuilis sunt,vt ꝓbant iura superiora. Dicit tñ,ꝙ beneficiū, ꝙ sibi ρpeteret ex statuto ciuitatis ,puta de lucranda dote vel eius potestate, vel his similia, talia bene perderet bannitus a ciuitate, quæ per ciuitatem habebat.Allegat quod no.ff.de vulg.& pupil.substit.ex duob.in vlt.gl.Hugo.de fon.in qōne.Quidam Sempronius. vī uelle priuationem bonorum sequi bannum pro graui crimine.per l. si in libertinum. ff. de bonis liber. Et multum instat,ꝙ licet tale bannū plures similitudines habeat cū relegatione,quam cū deportatione:tñ in priuatione suorum iurium,quæ æquiparaṫ deportationi.dicit gl prius allegatam optime procedere. Nec valet dicere illud esse applicandū ei,cum quo plures similitudines habet: Nā una sola similitudo vincere potest multas.Exprimit in seruo,qui hṙ pro mortuo.ff.de reg.iuris.l.ꝙ attinet.& l.antepe.& tamen multas similitudines habet cum viuente:comedit,bibit,dormit,vigillat,loquitur,ambulat, &c.sed sola priuatio iuris ciuilis vincit illas, vt propter illa habeatur pro mortuo,vt ibi.Facit extra,de elec.innotuit.Redeundo ad ꝓpositum vidisti Federicum tenere,ꝙ licite agit cessionarius,ēt ex causa lucratiua banniti, qui non poterat agere prohibente statuto. Et hoc ρuenit remissioni,quam supra dedi.Faciunt hæc ad quæstionem,de qua in §.rōne quoq; constituentis.quam in prin.allegaui,an bannitus constituat procuratorem.Et ad defendendū non sit qō dubia,per decre.intelleximus.de iudi. cum excommunicatus id possit,ut ibi.Item per id,ꝙ in dubium fertur de cessionario satis percipere potes,ꝙ per procuratorē proprium æque prohibeṫ agere,sicut per se ipsum, & quo ad talem procuratorē hoc solum discutiendum,an ipse possit per se,& non dico ex solo respectu ad capacitate & habilitatē loci:sed ex qualitate pęnæ.Si.n.ponis,ꝙ perdat ciuitatē,& bona deuoluantur in fiscum.ff.de bo.dam.l.j.nec per se,nec per alium aget alias,si solum priuatus est mansione loci, nil impedit per alium in loco agere:ꝙ probat l.ff.sol.mat.si cum dotē.§.si pater,2. vbi patre non uolente ꝓꝓ condemnationem ciuitatem intrare,filia eius nomine agit de dote:vel sal tem satisdat eum ratū habiturū, nec est nouum aliquē posse per aliū,ꝙ ex certa causa per se non pōt.De boc multa patent exempla super regula,pōt quis.lib.6.& ff.de admi.re.ad ciui.pert l.2.& in l.Aristo.ff.quæ res pign.ob. possunt in ult.gl.facit de ρcess præ.auctoritate.lib.vj.De cessionario & procuratore vidimus.quid de successore:regula iuris sic dicit,ꝙ ipsis,qui ρtraxerunt obstat,& successoribus eorum obstat.vide ꝙ ibi plene not. vbi distinguitur inter successorem singularem, & uniuersalem suum & extraneum. illuc ēt remisi in regula, is qui in ius.libr.6 ubi etiam de primo & secundo scripsi plene per Dynum super primam glossam Adde, an bannitus æquiparetur deportato,vel relegato.uel excommunicato:Bar.in vulgata q.Lucanę ciuitatis statuto.& per moder.in l.ex facto.§.ea facto.ff.ad Treb.& in l.j.C.de hære.insti.& an exceptio quæ obstat cedenti,obstet cessionatio,ui de Pet.de Anch.consi.245.

27 ¶Sed pone,habeo † debitorē,qui mihi obligauit omnia sua bona: post hoc ille vēdidit T.domū:postea P.fundū:egi ρ̄ T.hypothecaria,petendo domū:obtulit mihi debitū:cessi ei actionem ρ̄ debitorē & eius bona:agit modo ρ̄ P.ille vero opponit de beneficio cedendarū actionum: quærit an possit. ꝙ T.agere possit, probaṫ:quia cōstat de debito & obligatione,ꝙ res fuit in bonis debitoris:quæ probanṫ in hypothecaria: vt C.de pig.nec creditores.& de non nu.pec l.j ff.de pig.si superatus & l. & quæ nondum §.j.arg.ρ̄,ꝙ non possit,nā iusto possessori cedenda sunt iura.ff.qui pot.in pig.ha.mulier.& sic culpa creditoris sunt deterio res.Obstat exceptio.ff.de sol.Stichū.§ si creditor.domus.n. vṙ liberata, cū facta fuerit T & ipse acquisiuit sibi iura: qa pignus & dñium simul nō ρcurrunt,ut ff.de pig.si in rē & in gñali sermone,&c.ff.de actio.emp.si mercedē.in fi.& de senat.l.j.Sol.Dic ꝙ diuidiṫ obligatio ff.de censib.cū possessor.ff.de admi.tuto. si pu
a pilli.ff.ad legē Rhod de iact.l.secunda.§.j.[a]† Sed nunquid cedēs
28 iura ρ̄ debitorem,vṙ cedere & ρ̄ fideiussorē?[b]argu.ꝙ non.ff.de
b hære.uel actio.vendi.qui filij & l.venditor act o.arg.ρ̄,C.eo tit. emptor.& C.de actio.& obliga.si a creditore & l.in solutum &
c ff.de leg.3 qui chirographum.in fin [c] Sed dic ꝙ in casibus illis in quibus habet utilem actionem sine cessione tūc & contra fideiussores & contra pignora habet,ut not.Azo.in summa, de hæred.vel actio.vendi.in fi.Sed in his casibus, in quibus non habet utilem actionem sine cessione non videtur quod habeat vtilem
d contra pignora & fideiussores,nisi cedantur [d]Cum in contractibus stricti iuris veniant tantum ea,de quibus actum est.ff.de uer.
e obliga.quicquid.[e] Accur.vero dicit indistincte uideri cessa con-
f tra pignora & fideiussores. [f]¶Vt ū agens ex iure cesso ante litē contestatam teneatur facere fidem de cessione, notat.infra.de
g instrumen.editione.§.nunc dicamus.versiculo, sed quid.[g] Quæ autem

ADDITIONES,

a §.fi ¶ Ad literam fuit Albe.Gal.vbi s̄.
b Fideiussorem. ¶ Similis est quæstio,an condemnato principali intelligaṫ condemnatus fideiussor:quæ no.de iniu.& dam.da.c.vno.lib 6.
c In fi. ¶ Inducit Vber.materiam regulæ.accessorium.de reg.iur.lib.6.
d Cedantur. ¶ Sup.specialiter contra iura illa: vt statim dicam, ut patet ex forma quæstionis.
e Quicq.d.¶Vsq; huc Alb.Gal. qui postea subdit dictū Alb.Papiensis,ꝙ emptor hēt emptionē sibi quęsitā eo ipso,ꝙ emit:quia iste est de illis casib.no. in l.j.C.de act.& obli.& patet ibi.l.2.in fi. de quib.loquiṫ ver. sed nunquid his.in prin.s̄.e.vbi illos expressi. Hic aūt quæriṫ de sola cessione. illius aūt virtute,nunq̄ hēbit actionē ρ̄ fideiussores,ρ̄ quos non est facta cessio,q̄ est stricti iuris,per l.istā,quicq.d.Habeo Vber.de Bob.sup præ l vēditor.vbi hanc q.plenius tractauit.& latius loquens dicit,ꝙ si ex aliquo ρ̄ctu bonę fidei creditor dederit nomen debitoris,mandatarius ēt ρ̄ fideiusso. poterit experiri vtili acti.ex eo ρ̄ctu.Et ut aūt cessionis,nō rōne præmissa,huic dicto obstat.ff.ꝓ socio.l.3.ubi ēt iter socios necessaria est cessio in nominib. uel illorū actionib.& certū ꝙ actio pro socio est bonę fidei.Insti.de actio.§. actionū.Sed id tenentes intelligūt textū de actione directa: dicentes vtilē ρpetere.Vel aliter:ibi non loquiṫ de actione inter socios: licet ρ̄ debitores hi,q solū in prædictis casib.exceptis dāt vtilē,inducunt ꝓ se textū l.si vero §.pe.ff.sol mat.qui dicit,ꝙ in casib.quib.lex deficit,nec utilis actio erit danda & hoc merito.cū utilis actio sit extraordinariū auxiliū.Per prędicta vī sopita qō de vasallo,cui grande nomen debitoris mei dedi in feudū:an absque cessione agat utili;Et dicendū est ꝙ non: cum fide non sit de quinque casib.p̄dictis. Nec.n.pōt dici emptio,q̄ fit sine quantitate.C.de ρ̄hen.empt. l.empti fides.Perē M.dixisse ρ̄rium per l.fi.C.de hęr.uel act.ven.ibi:qui in rē actionē ρparant:& preciū uṙ esse ρuentū in eo,ꝙ uasallus dño seruire tenet,& sæpe opera alicuius hṙ pro precio.ff.pro soc.l.cū duob. §.in coeūda. Sed l.fi.non obstat:qa ibi fuit vera emptio, quę est de casib.specialib.Nec obstat ꝙ dṙ de seruitio uasalli:quia æquę dominus tenetur iuuare uasallum vt patet in constitutione Federici.& 22.q.5.de formā. quod capitulum habetur in lib.feud.tit.de forma fidelitatis.
f Fideiuss.¶Hoc no.ipse Accursus.Sed antequam ad remissiones veniaṫ,ultra p̄dicta quærit,an libereṫ q̄s cedendo actionē,q̄ hēt soluere,si ꝓꝓ actionē teneṫ,cedendo liberaṫ.ff.de pecu ꝙ debeṫ.de pet.hære ꝙ si possessor.de sol.cū quis.de ρ̄h.emp ꝙ sępe.§.si res.imo ρpelliṫ q̄s,q; illā cedere.ff.de minorib.l.pe.§.si pecunia.& ad leg. Aquil.l.huic scripturæ.j.resp.& ρcurator teneṫ actione mādati.C.ꝓ quas pers.no.acq l.fi.l.de in negotiorū gesto re.ff.de neg.ge.nā & seruius.§ fi.sic & depositarius.ff.de posi.sed his,apud quē.& ρductor.ff.loca.si merces.§.fi.Nō sic in eo,q̄ tenet ex ρ̄ctu:nō ex eo, ꝙ hēat actionē.C.si certū pet.l.nō aduersarius.& C.de po.l.si desiderū tuū.& l.fi.s & ff. de condit. indebi.l.his sol.s.Ratio diuersitatis prædictorum est: quia creditori inuito aliud ꝓ alio solui non poteṫ.C.de sol.eum a quo.& l.seq.ff.si cer.pet.l.2.tamen ut in præ.l 2.not.ad fin.in glo.nonnun compelli in certis casibus. Hoc fallit ex causa ibi vide. Et est etiam dare casum, quo cedens actionem liberatur: licet non ꝓꝓ actionem sed ꝓꝓ rē teneaṫ ut in p̄.§.si pecuniam.& ff.si qua pau.fe.di.l.j.§.si post.de rei uen.si homine. §.fi.Adde tu an ad petitionē cessionatij possit capi debitor,ut ad petitione principalis creditoris?Dicas ꝓ sic:qa oē ius ρpetit cessionario,q ρpetit creditori:& ρ̄.Ita Bal.i l.fi sit l.gatū.§.si q̄s.ff.de le.r.& j.§.seq.u bi plene.
g Quid. ¶ De actione iniuriarū,an possit uēdi uel cedi ante litē ρtestatā. C. de hęr.uel act. vēdi.l.fi.in ult.gl.q recitat opinio Io.ꝙ nō:q.a ante lit.ρt.nō est in bonis nostris.ff.de iniur.l.iniuriarum.nec pōt ꝓꝓ vitiū litigiosi. C.de litigio.l.2.Accur.ibi & Azo.in Sūma eiusdē tit.in fi.ambo dicūt sub dubio forte,qd cedi pōt ante lit.ρte.& ꝙ dṙ nō esse in bonis nostris ante lit.ρte.illud verū,quo ad trāsmissionē ad hęredes ante lit.ρt. sit tū quo ad nos: qa q̄diu viuimus,& nobis & alii nostro noīe dari pt.ff.de iniur.sed si unius. §. idē ait.Nā & aliç actiones,q̄ sunt ex delicto,ceduṅt.ff.de pet.hæred.ꝙ si in diē.§.Iulianus.Et ipse.Accur.assertiue hoc tenet in l.si nomē.ff.de hær. vel act.uen.& Host.in summa.de alie.iu.mu.causa fac.§.fi.qui est alias rubricella,de ces.actio.Adde,ꝙ idē tenet Bar.in l.iniuriarū.l.a tertia.ff.de iniu Sed ob p̄missa gñaliꝰ q̄ro,an accusatio possit cedi:& ꝓcedit dubiū in criminib. in q.b. interuenire pōt ꝓcurator simplex.Itē ρstat ꝙ cessionarius est ꝓcurator in rē suā.ff.de in rē uerso.l 3.§.idē Labeo Ad affirmatiuā facit ꝙ p̄missi.Itē ρstat periculū, uel damnū rei venditæ pertinere ad emptorē ante traditionē,sicut & lucrū & ρmodum.ff.de peri.& com.rei vēdi.l.id q.Insti.de emptione.& uen.§.cū aūt. Pone ꝙ res subtrahiṫ uenditori,uel delictū aliqd priuatū sit ρmissum circa illā:uenditor,qui non participat ρmodo habere nō dēt incommodum.de reg.iur.qui sentit.lib.6.ergo nec onus agendi,vel accusandi ff.de hęr.sed si leg.§.consuluit Ex necessitate igitur.cōcluditur,ꝙ faciat emptorem procuratorem in rem suam,sic est dare in uēditore hęreditatis.ff.de hær.uel act.uen.l.2.§.non solū.& in ꝓcuratore.ff. mandati.l.ex mandato.& in hærede legato.ff.ad Treb.l.si hæres.Itē in popularib.rṙ non daṫ procurator:quia ex quo popularis est, ita interest ρstituti,ut ρstituentis.ff.de proc.l.licet in popularib & tñ qui ρtestatus est litē cū habeaṫ pro creditore,procuratorē dat ff.de uer.sig.si cui.Cū igiṫ ille,cuius non plus interest,q̄ alterius,procuratorē det in popularib.fortius ille, cui plus competit ēt ab initio ex priuato delicto poterit ꝓcuratorē dare: ut in prę.l.licet.& l.non cogendum.§.qui ita.Itē id,ꝙ inest personæ gratia rei,cedi pōt: & in ea procurator ρstitui.Hoc patet in restitutione in integrū.extra,de restit.in integrū.corā.ff.de min.ꝙ si minor.in prin. ergo & in tali iure,ꝙ inest rei familiari, poterit procurator ρstitui in rē suā. Facit ff. ad Turpi.l.j §.incidit.ibi:qui mandat,& instituit, &c.In ρ̄rium procurator in rē suam dṙ,ad quem spectat commodum & damnum: & tunc etiam alias prohibitus admittiṫ.C.de proc.qui stipendia.ꝙ hic non est.cum ρmodum applicet fisco:& sic non ρpetit nomen.ergo nec officiū.16.q.j.si cupis ubi ρcor.in j.gl.extr.de præb.cum secundum.C.de fer.l.a nullo.Ad idē inducitur ratio quare in popularib.procurator non constituitur: ut s̄. quia qui illas hēt,non est per id locupletior.ff.de popu.act.l.pen. Facit ad idem l.si mulier.§.ex affe.ff.de iure dotium.ubi actiones hæreditariæ alij pręstari non possunt,q̄ illi,cui restituenda est hæreditas, uel ipsius simplici ꝓcuratori,nō aūt in rē suam.Quibusdam per prima iura vī,ꝙ cedi possit. Ad rationē damni,rñdent ꝙ damnum pati pōt expensarum litis, & pœnæ calumniæ,Item transigendo aliquid commodum habere. De hoc in l. transigere.C.de transa.& 2.q.3.§.notandum.de collusio.c.j. Item largius dicit propria causa ubi non spectat ρmodum.ff.qñ app.sit.l.2.in fine. ¶ Adde,an si statutum permittat offenso uindictam competentem, illud ius uindicandi possit cedi.Bal.consi.373.lib.j.uidetur sentire,ꝙ non.per l.j.§.cum fundū.de ui & ui arma.per quam ēt Rom.concludit consi.484. ꝙ ius competens consorti ex statuto, ut præferatur in emptione consortis, non possit cedi.An autem ius ρpetens mihi ex pacto de restituendo possit cedi: Pau. de Cast.consi.45.tenet quod sic,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

autem obiici possunt contra procuratorem in rem suam consti tutũ: & quis cedere possit: & quando cedens possit actiones cessas revocare, vel non: dic vt supra de procur. §. sequitur videre.
a versi. in summa [a] & ibi etiam vide alia, quæ hic desunt. [b] ¶ Quid
b autem iuris sit de emptionibus, & redempti onibus litium: & an qui litem incœpit, eam perficiet: & quid si hæres conuenti rem alienat: & de huiusmodi, dic vt in prædicta decr. de alie. iud mu.
29 causa fac. c. 2. secundum Innoc. † ¶ In summa nota, quòd cessiones eisdem titulis & causis fieri possunt, quibus & aliarum rerum traditiones.

ADDITIONES.

a Summa. ¶ Ibi ponit casum l. 3. ff. de noua & formam denunciationis, de qua loquitur. & tres quæstiones circa illam. Item casus, quib. procurator in rem suam tenetur defendere constituentem vide not. ff. de procurat. si in rem. & sunt duo, ut ibi patet. & in l. pre. in fi. ſ. quando habet causam lucratiuam, vel in fraudem agere volentium datus est.

b Desunt. Et ibi super princi. §. dedi remissionem ad not. in l. Plautius. ff. de procurato. quomodo etiam ex parte rei dari potest procurator in rem suã & an inuito actore, uide quod plene not. eo. tit. l. si actor. Item quando fieri debeat cessio tutori, fideiussori, vel alteri soluenti pro altero obligato, no. plene ff. de solut. Modestinus. & de fideiuss. ut fideiussor. & C. eod. titu. de fideiusso. l. mandati. Item quare cessio nominis debitoris fit ipso inuito. C. de hære. vel act. vendit. l. 3. delegatio vero non. C. de nouat. l. 1. nor. in præ. l. 3. quia delegatio fit per nouationem: nouatio per stipulationem, quæ consensum requirit. ff. de verbo. obliga. l. 1. Hostien. tamen in summa titu. de fideiusso. sub rubricella, de delegationibus, dicit quod licet nouatio requirat consensum, per hoc non concluditur: idem de delegatione. Negari non potest, quin lex prima de noua. C. differentiam faciat inter delegationem & cessionem: & expresse dicit in delegatione requiri consensum debitoris. Item gloss. j. ibi tenet quod non cogitur p̃sentire. Item, ut ibi dicit Cy. Petr. suus fatetur id verum de rigore iuris: licet de æquitate dicat contrarium, & tamen illam æquitatem approbarem, ubi non posset aliter consuli creditori illam petẽti: sed cum debitore inuito potsit fieri cessio, ut ibi: ad quid cogeretur debitor cõsentire delegationi, cum lex priuilegij est, ut ipse delegari non possit, nisi consentiat. Adde quid si frater minor prætendens habere annuos reditus à B. illos uendit & cessit P. ab ipso B. p̃sente, consentiente, & sciente, uel scire debente, quod non tenebatur: an possit agere contra ipsum B. effectualiter? Vide Rom. consi. 87. & ibi de materia cess. & consi. præcedenti.

SVMMARIVM.

¶ De formis instrumentorum super cessionibus actionum.

1 *Forma instrumenti faciendi in casu, quo quis cedit alteri iura, et actiones ex causa venditionis.*
2 *Cessio licet presumatur simulata, nisi causa, siue titulus in instrumẽto apponatur: sufficit tamen precium apponi.*
Precium expressum satis explicat emptionem.
3 *Donãs uel cedens actionem si in instrumento dicat, Facio te procuratorẽ meum, quomodo debeat intelligi.*
4 *Forma instrumenti faciendi, quando fit cessio alicuius quantitatis, uel residui.*
5 *Vnus ex condebitorib. si cogatur satisfacere creditori, tunc creditor tenetur soluenti cedere actiones contra unum ex condebitorib. cum instrumenti forma debita.*
6 *Instrumentum quomodo confici debeat, vbi fit cessio ex titulo donationis contra plures debitores.*
7 *Iura ex iure cessio habita, si cedantur, qua forma instrumentum conficiatur.*
8 *Instrumentum conficiendum, ubi unus nomine alterius stipulatur, & illi alteri cessione facta directo uult agere.*
9 *Cedit aliquando quis ius quod habet in re ex hypotheca, uel obligatione.*
10 *Cedens alicui actiones quas habet contra aliquem, potest nihilominus exigere, antequam litem fuerit ille alias contestatus.*

2. §. Consequenter

vtile est aliquas instrumentorum formas super cessio
1 nibus tradere. † ¶ Primo ergo si quis cedit alteri iura & actiones ex causa venditionis, sic instrumentum conficietur.
a FORMA. [a] A. dedit, cessit transtulit & mandauit ex cã venditio-
b nis, B. pro se suisq; hęredib. recipienti, [b] & ementi omnia iura & actiones reales & personales, vtiles & directas, quæ vel quas habet, vel habere poterat aduersus C. & D. & quemlibet eorum in solidum, eorumque hęredes: & in ipsorum bonis, nomine & occasione debiti centum librar. Turonen. quas dicti C. & D. prædicto A. ex causa mutui dare ac soluere tenebantur: vt patet in instrumento manu talis notarij scripto, quod instrumentũ dicto B. tradidit & dedit ibidem, & in præsenti, constituens eum p̃curatorem in rem suam, & ponens ipsum in locum suum, ita quod deinceps suo nomine actionibus vtilibus & directis possit aduersus dictos C. & D. ac quemlibet eorum in solidum, & eorum hæredes, & in ipsorum bonis nomine & occasione dicti debiti agere, experiri, excipere, replicare, consequi, & se tueri, petereq; illud sortem quoque, pœnas, damna, expensas, interesse ac bona obligata: omnia etiam & singula facere: quemadmodum & quę ipse poterat: paciscens etiam atque conueniens, quod nul'i alij hactenus cessit iura prædicta: quodque tempore huius p̃tractus vere creditor erat debiti præfati: necnon promittens solenni stipulatione dicto B. prædictam cessionẽ, omnia & singula s. & j. scripta, grata, & rata, firma habere & tenere nec cõtra facere, vel venire aliqua ratione vel causa, de iure, uel de facto: & prædicta iura & actiones legitimè sibi defendere & auctorizare, & expedire. Si uero apparuerit ipsum hactenus alteri dicta iura cessisse, aut creditorem dicti debiti huius p̃ctus tempore non fuisse, vel si non defenderit, vt dictum est: & omnia & singula in hoc p̃ctu contenta non obseruauerit, aut in aliquo contrauenerit, promisit eidem & dare duplum quantitatis ipsius pecuniæ, pœne nomine stipulatione in singulis capitulis huius cõtractus insolidum promissæ: qa soluta, vel nõ, omnia, & singula j. & s. scripta firma perdurẽt. Item restituere, & reficere sibi omnia & singula damna, expensas, ac interesse lius & extr. obligando pro his omnibus & singulis firmiter obseruandis omnia bona sua. Pro precio autem & nomine precij eiusdem cessionis ipsis iurib. & actionibus primo cessis, confessus & contentus fuit dictus A se ab ipso B. habuisse ac recepisse cẽtum libras Turonen. exceptio ni sibi non dati, & non soluti precij, doli sine causa, & in factum actioni, omniq; alij auxilio omnino renuncians. Hæc forma p̃batur C. de procur. quia absente ff. de iureiurã. iusiurandum qđ.
2 in fi. C. de noua. l. 3. † ¶ Et no. quod licet cessio præsumatur simulata, nisi causa siue titulus in instrumento continetur: vt § §. p̃xi. uer. si uero. ibi, item secundum Goffr. tamẽ sufficit ibi dicere pro tanto precio, nullo alio titulo expresso. Nam ex quo de precio fit mẽtio, satis resultat q̃ sit emptio: vt. C. de prædijs. de cur.
c non alie. l. fi. lib. x. & arg. C. mãdati. l. fi. §. sed cum hi. ibi; [c] actionũ habita. & l. pe. §. j. in fi ff. de præscrip. verb l. naturalis §. j. Argu. q̃ non teneat cessio: quia vt facta esse sine causa. ff. de transa. cũ hi. § in causa. ff. de doli exceptio. l. 2. §. fi quis sine cã. ff. de probat.
d cum de indebito §. fi. [d] Et nota, q̃ s. in forma is cui fit cessio ex cã emptionis, vel donationis, nihilominus constituit procurator velut in rem suam. Et probatur hoc ff. fami. ercis. plane. prope finem. & C. de actio. & ob si in solutũ. veruntñ hoc necesse nõ est dicere: quia eo saluo, q̃ actio cedit, vel mandatur, vel interuenit aliquis de casib. qui habent C. de actio. & ob. l. 2. factus est p̃cur. ut in rem suam: vt ff. de procur. si actor. & ff manda. si, p̃cura
3 torẽ. §. fin. † ¶ Sed quid si is, qui donat, vel cedit dicit: Et facio te p̃curatorem meũ? Et vt q̃ facit cũ simplicẽ procur. & non ut in rem suam quia ipse adhuc remanet dominus actionis directę: vt C. de hære. vel actio. vendi. emptor. arg. contra, quod etiam intelligatur factus, ut in rem suam: quia simpliciter dicendo, p̃cu. intelligitur in rem suam: ut ff. de oper. no. nuncia. l. j. § fin. & hoc
4 videtur uerius ex his, quæ in prædi. ver. dicta sunt. † ¶ Si uero fit cessio in aliqua quantitate, quæ sit residuum dicti debiti: sic instrumentum conficietur.

FORMA. ex causa vẽditionis dedit & cessit B. pro se suisq; hæredibus recipienti omnia iura & actiones, quæ vel quas habebat, vel habere poterat aduersus C. eiusque hęredes, & in ipsius bonis nomine & occasione debiti 25. libra. Turonen. quas ab ipso C. habere debebat pro residuo & complemento debiti centũ librarum

ADDITIONES.

a FORMA. ¶ Ista forma, & sex sequentes fuerunt Rolandi. eodem ordine, quo hic scribuntur positæ per eum in prin. 4. par.

b Recipienti. ¶ Petrus de Ceruotis disputauit, an valeat cessio facta absẽti nullo pro illo recipiẽte: puta vocato notario & testib. cedẽs dicit, q̃ oia iura & actiones, q̃ hẽt ꝑ Martinũ, cedit Titio absenti. & cedit ex tali cã. & incipit qõ Titius cessit. Qđ ualeat, allegat q̃ absens instituit, et legat: donat cã mortis, p̃curator p̃stituit, & similia. Et iura sunt no. Inducit ẽ glo. in. de p̃c. in cãe. §. fi. q̃ incipit: sed qualiter. ubi vt expressum q̃ valeat. Tenuit p̃riũ dicẽs gl. illã male dicere: nisi intelligat posse fieri cessionẽ inter absentes, p nunciũ tm. uel epistolã: ut ff. de p̃hẽ. emp. l. j. §. fi. sit patens rõ: quia cũ cessionẽ ex cã, uel titulo fieri oporteat, ut hic infra sequit. & titulus aliqs fieri non possit inter absentes, nisi per nuncium vel epistolã: licet p̃ p̃curatorẽ fieri possit, patet cessionẽ factã absenti non ualere nemine recipiẽte: ut sic det p̃ regula, q̃ ubi de dño, vel iure aliquo transferendo inter uiuos tractat, siue fit in re, siue in actione, non possit inter absentes fieri, nisi p nũcium, uel per epistolã. Nec obstat, q̃ possessionis bonorũ agnitio fit noie absentis. Cui est duplex rñsio: quia agnitio est actus unius tantum personę: sed in cessione, sicut & in p̃ctib. requirunt duæ personæ. Itẽ licet fiat agnitio per præsentẽ non procuratorẽ pro absente, possessio tñ vel dñium absenti per hoc non acquirit nisi ex quo ratificauerit. ff. de bo. pos. l. 3. §. acqrere. & ff. rẽ rat. ha. l. is q. & l. pen. Fateor ẽt, q̃ sicut soluendo liberare possem inuitum: sic & fortius absentem. ff. de neg. gest. soluendo. ff. de sol. solutionem. & l. si pro me. & l. soluere. ¶ Adde ut per Barto. & Alex. in apostilla. in d. l. in causæ. §. fin. Scias tamen quod Rom. cons. 285. consuluit ualere donationẽ factam absenti, licet nuncius vel epistola non interuenerit: dũmodo ad noticiã donatarij aliter peruenerit. de dona. uide omnino ibi ad hanc additionem.

c Ibi. ¶ Pecunijs acceptis & venditione.

d §. fi. ¶ Soluta sunt hæc contraria per superius dicta.

librarum: in quib. idem C. erat dicto A. ex causa precij cuiusdā quantitatis lanæ, vel pannorū obligatus: ut patet in instrumento manu talis notarij scripto. Qd quidem instrumentum ei tradidit ibidem & in præsenti: ↄstituens eum procuratorem in rem suam. & ponens ipsum in locum suū: ita quod deinceps suo nomine actionibus vtilibus, & directis, possit aduersus dictum C. eiusque hæredes, & in ipsius bonis nomine & occasione dictæ quātitatis ꝑ residuo dicti debiti agere, experiri, excipere: replicare consequi & se tueri: omnia quoque & singula facere, quæ ipsemet facere poterat: promittens prædictā cessionem omnia & singula in hoc contractu contenta grata, rata & firma habere & tenere, nec cōtra facere, vel venire, sub pena dupli dictæ quātitatis pecuniæ stipulatione promissa, ac refectione damnorum & expensarum litis & extra: & obligatione omnium bonorum suorum. Qua pęna soluta, vel non, rata remaneant omnia & singula s̃. & j. scripta. Pro precio autem & nomine precij ipsius cessionis post ipsam actionem cessam, confessus & cōtentus fuit dictus A. se habuisse à dicto B. & recepisse 25 libras Turonen. exceptioni sibi non dati, & non soluti precij, omnino renuncians.

5 †¶Cæterum si vnus ex condebitoribus cogitur satisfacere creditori secūdum leges. C. de fideiuss. l. liberum. & l. reos. & l. generaliter. & Inst. de fideius. creditor tenet cedere soluenti actiones contra vnum ex condebitoribus: super quo sic instrumentum

a conficietur.[a]

¶FORMA. Dedit, cessit, transtulit, atq; mādauit B. ꝑ se suisque hæredibus recipienti omnia iura & actiones reales, & personales, vtiles, & directas, quæ vel quas habebat, vel habere poterat aduersus. C. eiusque hæredes: & in ipsius bonis nomine & occasione debiti 30. librar. quas dictus C. in solidum cum dicto B. & D. eidem A. dare & soluere tenebantur ex causa mutui: ut patet in instr̄o manu talis notarij scripto: & quodam præcepto talis iudicis scripto manu talis notarij. Item nomine & occasione quantitatis quinque librar. tenetur pro damnis, expensis, ac interesse dicti debiti, currentibus a termino debiti, vsque nūc: quod instr̄m & præceptū sibi tradidit ibidem, & in præsenti ↄstituens eum procuratorē in rē suam, &c. vt s̃. in prę. vsq;, nomine & occasione. iunge p̄dictarum quantitatū agere experiri, &c. vt ibidem. vel sicut in primo, vsq; ꝑ precio aūt. ubi sic dices: Quam si quidem cessionē ipse A. eidē B. fecit, ut dictū est, ex eo ꝙ cū ipse B. esset vna cū dicto C. & B. ad dictum debitum insolidū obligatus: & propterea à dicto creditore ad solutionē coactus: idē B. dicta cessione facta, dedit & soluit ipsi A. 35. lib. Turonen. ꝑut ipse A. ↄfessus & ↄtentus fuit: exceptioni sibi non datæ, & nō solutæ omnino quātitatis renuncians. Hæc forma probatur C. de fideiusso. auth. presente. & l. cum alter. ff. eo. tit. vt fideiussor. & l. si fi-

6 deiussoribus. & in his quæ not. C. de duo. reis. l. r. †¶Si vero cessio fiat ex titulo donationis contra plures debitores, scilicet, cōtra vnumquemque pro suo debito, sic instrumentum conficietur.

¶FORMA. A. ex causa donatiōis pure, libere, simpliciter ac irreuocabiliter dedit, cessit, transtulit, & mādauit B. pro se suisq; &c. ut in præcedenti forma vsq;, occasione debiti. iunge, 10. lib. Turonen. quas ipse C. dicto A. ex causa precii talium pannorū dare & soluere tenebatur, vt patet in instrumento manu mei j. scripti notarij scripto. Item aduersus D. eiusq; hæredes, & in eis bonis nomine & occasione debiti octo libr. Turonen. quas ipse D. dicto A. ex causa mutui dare ac soluere, &c. vt s̃. in prima forma, vsque aduersus dictos. hoc saluo, quod vbi dicitur ibi, quod instrumentum dicto B. dicas, quæ instrumenta ei, postea iungas: s. aduersus vnumquenq; eorum eiusq; hæredes, & in ipsius bonis nomine & occasione sui debiti agere, experiri, excipere, replicare, ↄsequi, & se tueri, petere, quod ab unoquoq; debitum ad se promissum: sortem quoq;, &c. vt ibi. vsq;, paciscēs etiam atq; postea iunge, promittens solenni stipulatione dicto B. prædictā cessionem, donationem, & omnia & singula s̃. scripta, &c. ut ibi vsque, vel de facto. postea iunge: ipsam donationem, nulla causa vel ingratitudine reuocare, sub pœna dupli dictarum quantitatum stipulatione promissa, &c. ut s̃. in secunda forma usque ꝑ

7 precio, &c. †¶Porro si iura ex iure cesso habita cedantur, instrumentum sic conficietur.

¶FORMA. A. dedit, &c. ut s̃. in primo instrumento. vsq;, habere poterat, iunge ex iure sibi cesso à P. ut patet in instrumēto ipsius cessionis manu talis notarij scripto aduersus C. eiusq; hæredes, & in ipsius bonis nomine & occasione debiti, 30. libra. Turon quas dictus C. dicto P. dare & soluere, &c. ut ibidem usque talis notarij: iunge, quæ instrumenta ipse A. dicto B. tradidit & dedit ibidem, & in præsenti, &c. ut s̃. in primo vel in secundo in-

8 str̄o. †¶Si autem B. nomine alterius: puta C. stipuletur, non aget C. directo, nisi demum facta sibi cessione à B. de qua cessione sic instrumentum conficietur.

FORMA. Cum A. ad debitū & in debito 20. libra. Turonē. ex cā precij cuiusdā q̃titatis bladi se obligasset B. stipulanti & recipienti uice & nomine C. ut patet in instr̄o manu talis notarij scripto, idē B. dedit, cessit, transtulit, mandauit C. p̄dicto ꝑ se suisq; hæredib. &c. vt s̃. in prima forma vsq;, directas. iunge, ibi acquisitas, vel ad se spectantes, aut, vel q̄ hēbat, uel hr̄e poterat ex stipulatione p̄dicta a se noīe ipsius C. facta ↄ̄ dictū A. eiusq; hr̄des, & in ipsius bonis nomine & occasione dicti debiti ↄstituēs eū ꝑcuratorē in rē, &c. ut s̃. in secunda forma, usq; ibi: ꝑ precio aūt &c. De precio aūt aut de cā non est mentio alia faciēda: cū sufficiat, quæ in principio ponit̄ instrumenti Inst. de inutili. stipula-

9 tio §. alteri. ¶Verū † qn̄q; cedit quis alteri ius, ꝙ ipse hēt in re ex hypotheca uel obligatione. Verbi gratia, C. habens plures creditores, vnū altero t̄pe potiorē, quib. omnib. omnia bona sua ꝑ ipsis creditis obligauerat: ex ipsis bonis obligatis uendidit B. unā domū cōueniens cū eo, vt de pretio satisfaceret suis creditorib. vnicuiq; videlicet, prout t̄pe prior erat, uel esset. Ipse vero B. satisfaciens priori creditori, puta A. cessionem ab eo recepit de illo iure, ꝙ habebat in re vēdita ex causa obligationis sibi factę de ipsa re occasione crediti sui: ut sicut ipse A. ceteris preferebatur creditorib. & eos poterat excludere: ita hoc posit B. loco eius. quæ cessio sic scribetur.

FORMA. A. Dedit, &c. ut s̃. in prima forma: vsq;, aduersus C. hoc saluo, ꝙ non dicat̄ ex cā venditionis. post iunge, eiusque hr̄des: & in ipsius bonis, & specialiter in tali domo sita in tali loco, intra tales ↄfines: quam dictus C. dicto B. vendidit: ꝑut dr̄ ↄtineri in instr̄o manu talis notarij scripto, nomine & occasione obligationis & hypothecæ ad se spectātis, specialiter in dicta domo, & generaliter in omnib. bonis dicti C. sibi obligatis pro debito, & ex cā debiti centum librar. Turonē. quas dictus C. dicto E. dare & soluere tenebatur: vt patet in instr̄o manu talis notarij scripto. ꝙ si quidem instr̄m dictus A. ipsi B. tradidit, & dedit ibidem, &c. vt s̃. in prima forma: usque directis posit. post iunge, suo nomine loco eiusdem A. dictam domum defendere iure obligationis & hypothecæ prædictæ contra omnes creditores dicti. E. si q apparerēt, & non ut posit aduersus ipsum C. vel eius hæredes pro exactione ipsius debiti agere: nisi in casu euictionis si sequeretur de re ipsa uel de parte pro rata. & hoc fecit dictus A. quia statim propter ipsam actionem cessam idem B. pręsente & mandante, & his omnibus consentiente prædicto C. dedit: & soluit ipsi A. centum lib. Turonen̄. pro precio dictæ domus: ꝑut ipse A. confessus & contētus fuit tantam esse quantitatem, promittens

ADDITIO.

a Conficietur. ¶ Disputauit Alb. Odoff. qōnē, & incipit, Creditor quidam, de duob. correis, pone A. & B. quorū alter, pone A. ↄuentus a creditore, opposuit exceptiones doli, simulationis & pecuniæ nō numeratæ: lite pēdente, B. correus soluit creditori, & habuit iura cessa ↄ̄ A. quē postea capi fecit vigore statuti hoc ꝑmittentis obligato ꝑ alio, q soluit: quærebat̄ an capi debuerit, & an debeat relaxari. Soluendo tenuit, ꝙ si certū est exceptiones oppositas p̄ correum ↄ̄ creditorē: uel ipsius instr̄m ueras esse, nō debuit detineri, & debuit relaxari. Nā si B. ↄ̄ A. ageret mādati uel negotiorū gestorū replicaret̄ ꝙ omisit exceptiones perēptorias p̄dictas, doli, nō numeratę pecunię, vel simulationis. ff. man. si procuratorē. §. si ignorantes. & l. idēq;. §. gn̄aliter. & l. si fideiussor. in prin. ff. de fideiuss. exceptione. Fortius ergo debuit repelli, ubi petebat̄ detentio personæ p̄p maius grauamen & opprobriū. de elec. ubi periculū. cum ↄcor. lib. 6. Si aūt certū est iudici illas exceptiones frustratorias, sicut de iure cōi haberet B. ↄ̄ A. actiones prædictas mandati, & negociorū gestorū: sic ex statuto habuit ius detentionis. Nō. n. debuit mēdaces exceptiones opponere. sed bonā fidē agnoscere: & sic solutū repetere pōt, s̄m legis municipalis formā. ar. ff. de administ. tutorum. quoties. ff. mand. si fideius. §. quædā. Si vero de exceptione dubitat̄, dicit in hoc dubio A. non debuisse detineri, & detentū debere relaxari. licet enim fideiussor sponte soluens, cum debitum est liquidum, habeat regressum ↄ̄ reum: ubi tamen non est liquidum, non habet regressum, nisi per sententiā soluat. ff. manda. l. Lucius. & C. man. si pro ea. sicut nec emptor agit de euictione, ubi res non euincitur per iudicis senten tiā, nec sufficit sententia arbitri. ff. de euic. si dictū. §. si ↄpromisero. putat tamen cautionē ab eo exigēdam de se reponendo in statum, quo erat, si exceptiones reprobari ↄtingat ar. ff. de iudi. in omnib. qui satisd. cogan. l. inter oēs. sicut cū res est in obligatione ex causa, cauetur de ea non baratanda: ar. ff. de petitio. hær. diuus. ff. de officio præ. l. senatusconsulto. in fine. Interferit prædicta procedere, ētsi statutum de fideiussore loqueretur. Nā duo correi vīr vicissim fideiubere, quatenus pecunia ad se non peruenerit: ut in auth. de duob. reis. collatione. 7. ff. de in rem uerso. si pro parte. in fi. ff. ad Maced. l. sed Iulianus. §. j. In illa igitur parte, quæ ad eū non peruenit, censet̄ fideiussor. ¶ Adde, ꝙ non incongrue potest poni illa quæstio, super qua consuluit Abb. consi. 40. lib. 1. an ille, qui fuit fideiussor pro carcerato, si postea creditor efficiatur rebellis ecclesiæ, & ex communicatus, posit soluere; non obstante, quod principalis debitor eum admoneat de exceptionibus ↄpetentibus? & ↄcludit ꝙ soluere potest maxime si post rebellionē ille fideiussor promiserit illi rebelli soluere: per textum in l. quęsitum. ff. manda. vbi dr̄, ꝙ fideiussor ex simplici pacto potest soluere usuras: licet posit opponere exceptionē stipulationis: quia non tenetur cum suo pudore alteri consulere. Idem ēt dicit esse, cum fideiussor non potest opponere exceptionem sine magno rerum suarum periculo.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mittens stipulatione solenni ipsi B. prędictam cessionem, &c. ut §. in secunda forma: vsque, pro precio. ¶ Et nota, quod si cessi tibi actiones, quas habeo cōtra P. potero nihilominus ab eo exigere, anteq̄ tu litem cum eo fueris ꝓtestatus, vel priusquam ab eo aliquid ex debito acceperis: vel priusquam id debitori denuncieris, ꝙ dic, & de forma huius denunciationis, ut §. de proc. § sequitur videre. ad finem. Et nota cautelam, vt ꝯ. eodem §. vers. in summa. 2. ¶ De beneficio autem cedendarum actionum. no. ꝯ. de conclu. & renun. ver. postremo. & sequen.

ADDITIONES NOVAE.

* De ista cessione vide do. Bal. in toto tit. C. de actio. & oblig.
* Qualiter concipiatur libellus Iac. But. Bal. & Bar. ponūt in l. qui stipēdia. C. de procur. & Bar. in l. j. C. de ac. & oblig. plene dicit de hoc & Barto. ibi. Bar. etiam in l. si duo rei. de solutio.
* Quæ differentia sit inter recedere & mandare. no. in l. cum fundus. §. seruum tuum. ff. si cer. pet. & not. in l. 1. C. de actio. & oblig.
* Nota quod vbi petitur fieri cessio alicuius iuris nullo procedente contractu, potest peti officio iudicis, vt l. in fraudem. §. qui pro alio. ff. de iure fisc. Dynus in l. modestinus. ff. de solutio. Cynus in l. si fideiussoribus. de fideiusso.
* Nota quod nemo intelligitur cedere actionem contra seipsum, arg. l. si peculium. §. sicut. eo. tit. & instit. de leg. §. peculium autem. ff. de peculio. lege. Bal. in l. 2. C. an seruus ex suo facto. & sic statutum nunquam interpretatur contra rem pub. in eo quod potest tangere alios, ut ibi Bald. secun. Iaco. de Are.
* Quid si cessi alicui actionem, quam habebam contra aliquem occasione alicuius rei, & illa res postea peruenit ad me, an cessionarius vigore illius cessionis poterit agere contra me. Bal. in l. j. ff. de ope. no. nun. & l. si culpa. de rei vendic. & l. emptor. de hære. vel acti. vendi.
* Statuto cauetur ꝙ creditor possit facere detrudi in carcerem debitorem suum. an ille qui habet actionem cessam possit hoc facere, & sic an cessionarius dicatur creditor. Iaco. Butri. in l. plane. famil. erciſc. & l. 2. ff. si cer. peta. inde ꝯ. ad fin. huius titul. uerſicul. si statutum. & si dicas ꝙ non, per illam. glo. fac. quod no. per gloſſ. in l. j. C. de re. cred. & l. j. C. de actio. & obli. per doctō. nam actionis utilis & directæ est eadē substantia. l. actio. ff. de neg. gest. de hac materia no. Io. And. in specu. de cessi. actio. in princ. Vide in quadam quæstione quam disputauit do. Aber. de Guidoletis, sub domino Bal. & Bal. in l. per diuersas. C. mandati. & in l. si sic. de lega j. fac. Bal. in l. si post solu. mat.
* Statuto cauet ꝙ ex quolibet contractu ex quo transfertur dominium soluatur gabella, an de cessione soluetur. Iacob. Butr. ubi §. & l. si quis in rem suam. de procu.
* Si cessio est uni facta, an possit alij fieri? Bar. in l. non quocunq;. §. q. Caius. de leg. 1. Bal. in l. 1. C. de actio. & obli. distinguit. & in l. si qui duos. §. si is q. de leg. 2. dic quod non. in c. translato. de consti.
* In l. 1. de actio. & obl. Bal. quærit, an mandatum in rem suam reuocetur tacite per mortem mandantis: dicit quod nō in l. illam. de donat. ratio est, quia procurator est mixtus minister, id est commodum sentiens, quæ procuratio est ipsius naturæ, quia hinc inde transit ad hæredes, l. pecuniæ, de alimen. leg.
* An procurator in rem suam teneatur ante litem contestatam facere fidē de instrumento procuræ. Iac. But. disputando dixit quod sic si. intentat directas nomine domini: alias secus. hoc probat Bar. hic & hoc est uerum ni si agens directis esset ille ad quem principaliter negotium pertineret: nam tunc habens directas cogitur habere ratum l. idemque. §. si cui mandati.
* Item statuto canetur quod non teneat processus procuratoris nisi mandato producto: an intelligatur de procuratore in rem suam. & dicit quod non, quia: sic non est proprie procurator, & statutum loquitur de procuratore in quo cadat vera diffinitio procuratoris, cum sit ꝯius commune: ideo arctari debet ad strictam verborum significationem.
* An post cessionem iura directa sint elisa creditoris: dic aut cessio fit ex necessitate, & sunt elisa, & debitor non liberatur soluendo habenti directas vt l. fina. de transac. aut est uoluntaria, & tunc secus, & soluens liberatur etiā sciens, nisi in trib. casib. notatis in l. 3. C. de nouati. & ideo doctores qui ad dunt quartum casum in l. 3. prædicta, nesciunt quid dicant. quod no. secundum Bal. Necessaria ergo cessio propter authoritatem iuris magis afficit directas quam uoluntaria.
* An cessio possit fieri absenti recipienti nomine alterius. glo. in l. in causæ. §. fi. de procur. Bal. & ꝯ. eo. no. vide Bal. in l. si cum emptore. ff. de pac. & in l. per diuersas. C. man.
* In l. si in solutum. C. de actio. & obl. Bal. dicit, quod cessiones nō sunt stricti iuris, immo extenduntur ad suas consequentias: & intelligitur hic de competitura hypotheca tempore cessionis: secus si postea incipit competere ex noua conuentione. l. hæredē. mandati. & in l. si à creditore. in text. ibi vendica. & sic hypotheca dicit vendicatio. l. si fundus. §. in vendicatione. de pigno. & ideo possessor est interrogādus an possideat. & eadem est poena mādati, vt in auth. de trien. & sem. §. pen. ibi distrahere No. ꝙ sicut cessa personali videtur cessa hypothecaria: ita quicquid eam sequitur et ius distrahendi: idem ergo videtur de pacto ingrediendi propria authoritate, de quo statim. ꝯ.
* Item no. creditorem posse distrahere res obligatas quas non possidet, secundum Nicol. mata. fac. l. si conuenerit. de pignor. action.
* Si nomen datum sit pignori, an pignora intelligantur data pignori: & gl. respōdet quod sic, quia qui habet principalem, & habet accessoriam. Bal. ubi supra.
* Barto. in l. filium. §. si quis. de lega. præst. quod si quis cessit qui cedere non poterat, vel alias cessio est inutilis, ꝙ cedens non cadit a iure suo. fac. l. nō putauit. §. non quuis. de cont. tab. l. continuus. §. amplius. de ver. oblig.
* Si statutum imponit pœnā cedenti iura magnati, si quis fecerit cessionem magnati, licet n ualeat, dummodo prima facie habeat figuram cessionis, debet puniri. Bld. in l. quid ergo. §. cum autem. de his qui not. infa. fac. l. si quis. ff. de fal.
* An officiū in icis possit cedi, no. in l. j. §. an vsufructuarius. de operis no. nunci. per Br. hoc allegat Bal. in l. si minor, in prin. de minoribus.
* An pactum ꝓhēt creditor ingrediendi fundum propria authoritate, possit cedi no. bi §. & dicit Bar. ꝙ sic. §. in dicto. §. an vsufructuarius. fac. Bal. in l. si in solutum. C. de act. & oblig. & vide §. ver. in lege. si in solutum.
* Quot modis præsumitur cessio simulata, Bar. in l. post contractum. de donati.
* An ex simulato instrumento transferatur dñium. Iaco. Butr. in l. ex initio. C. de fal. dicit ꝙ non multo minus quam ex falso: quia in falso putat & habet animum ꝓhens ut ualeat, sed in simulato scit ipsum non esse verum, nec habet animum transferendi, nec id agunt ꝓhentes. vnde non transfertur. l. si C. de non num. pec.
* Not. ꝙ ius fideicommissi non potest cedi. l. si mulier. §. ex asse. de iure do. & l. sucimus. ad Treb. Bar. in l. restituta. & l. qui ita. ff. eo.
* Iacde Bel. in auth. de ęqua. dot. §. j. dicit ꝙ cessio facta cū ꝓfessione pretij non valet nisi probetur pretium numeratum & datum. l. per diuersas. cum l. sequenti. C. mandati. tu dic ꝙ si opponatur exceptio simulationis, plari oportet ꝓtiū numeratum. Iac. But. & Cynus in dicta l. per diuersas. Bal. in l. deo nobis. C. de episc. & cle. facit mētione de opinione Iac. de Bel. & facit ꝓcordes dictum Iaco. & generalē ꝓsuetudinē. intelligendo qñ vera vnius partis numeratio apparet, & alterius partis confessio. sed ubi apparet in totum confessio, ibi non præsumitur simulatio. ratio differentiæ est, quia in primo casu est quędam deformitas. in secundo casu nulla est deformitas: tamen dicit ipse ꝙ Bar. in materia cessionum sequitur Iac. Bu. & sic consuluit Bar.
* An solutio facta cedenti noceat cessionario, Bartol. in l. facta. §. fi hęres. ad trebel. & dicit ꝙ sic, si directa remanet, alias non, ut ibi.
* Nota quod simulatio probatur per reales. no. l. illicitas. §. veritas, de offi. præsi. & dēt declarari modus simulationis, si petatur. Bal. in l. ab Anastasio C. mandati.
* No. ꝙ causa cessionis debet in principio instrumenti poni. hoc prob. per per l. qui stipendia. C. de procu. & no. in l. j. C. ne licet poten.
* Nota ꝙ in bonis quæsitis post cessionem præfertur creditor qui ꝓxit post cessionem factam, creditori qui ante ꝓxerat. not. Cynus in l. ex contractu. C. de bonis auctor. iud. possi.
* Cessione facta si cedens agit ꝯ debitorem, an debitor poterit opponere, tu non potes me conuenire, quia alij cessisti. not. in l. facta. ad Trebell. per Iac. & Barto.
* An in illis casibus in quibus potest conuici quis ut agat, liberetur cedēdo actionem, no. in l. 2. §. idem Labeo. ff. ad leg. Rhod. de iactu. Bar. in l. si sic legatum. §. si quis ita. de leg. j.
* An beneficium restitutionis in integrū possit cedi ꝓ minorem, no. in l. qđ si minor. in prin. de minor. & l. si ex pupillo. ff. de admi. tuto.
* An minor possit credere actionē sine authoritate tutoris, siue decreto iudicis. no. in l. Modestinus. de solutio. l. pupillo. e. tit. & l. pōt pupil. de autho. tuto. & ibi Alb. & l. nouare. de nouati. & l. j. §. fuit quæsitum. ad Treb. & l. si sic. §. si quis. de leg. j.
* An valeat cessio facta per minorem ꝯ suum debitorem? Dic si debet recipere tantum pecuniam valere, si rem tantum, non valere. Bart. in l. si sic legatum. §. si quis. de leg. j.
* An exul possit credere maxime necessario. Bal. ꝙ sic, per gl. in l. in causæ. §. si ex parte. de procu.
* An actio iniuriarum possit cedi, Bar. in l. iniuriarum actio. §. in bonis. ff. de iniur.
* An simplici procuratori possit fieri cessio, Bart. quod sic in l. restituta. ad Trebel.
* Pone, aliquis cedit iura omnia & actiones quæ & quas hēt ut hęres, an ex ista cessione transibit in cessionarium instantia cepta de nouo per hęredē Bar. quod non in l. cum hæres. ad Trebel.
* Aliquis stipulatur alteri in casu quo pōt, an queratur actio sine cessione, & q. sunt illi casus. Bar. in l. stipulatio ista. §. eum qui. de verb. obli.
* Nota ꝙ quis est creditor ex plurib. causis, & aliquis offerat sibi unū ex creditis, & petat sibi fieri cessionē, ꝙ non dēt fieri cessio nisi soluat omnia credita. no. in l. 2. de fideiuss. C. & ibi Cynus. nam ista cessio fit virtute illius regulæ, ꝙ tibi non nocet. & mihi prodest. facile ꝓcedēdum est. fiet ergo cessio sine præiudicio iurium suorū. Item fieret si emptor ꝯ quem ageret dñs occasione rei emptę ab emphyteuta, peteret sibi ius cedi a domino ꝯ emphyteutā nā fieret sibi cessio sine ꝓiudicio iurių suorū, cū cessio fiat ex æqtate.
* De ꝓfessione quam facit cedens debitori, an noceat cessionario. Io. An. in Spe. de cessio. act. post prin. & Bar. in l. facta. ad Trebel. Bal. in l. j. C. actio. & oblig. idem Bald. & Angel. in l. si cum emptore. de pact. Alberic. in l. fin. C. de procu.
* De exceptione cedendarū actionum. no. Bar. ff. de fideiuss. l. si stipulatus. §. si ex duob. & no. in l. 2. C. de fideiuss. Nico. Mata. in l. pig. eo. tit.
* An pactum factum cum cedente obstet cessionario, not. in l. cū emptio. de pac. ꝙ Bar. in l. facta. ff. ad Treb. Iac. de Are. in l. j. §. j. e. tit. & in l. fi. ff. de trā sa. Io. An. in Spe. de cessi. actio. post prin. Bal. in l. j. C. de actio. & obli. & per eundem & Ang. in l. si cum emptore. de pac. facit Bar. in l. j. C. quando pro uoc. non est necc.
* An exceptio banni quæ obstat cedenti, obstet cessionario, Barto. in l. doli. de nouat. & Dyn. in capit. si quis in ius. de regu. iur. lib. 9. & ibi de exceptio. excommunicationis & compen. Ioan. And. in c. 1. de iure patro. Bal. ff. sol. matr. l. si mulier.
* An cessio actionum possit fieri procuratori. no. in l. apud Iulianum. §. utrā ff. ad Treb. & l. restituta. eo. tit.

* An cessio

* An cesſio poſsit fieri inter abſentes.glo.ꝙ ſic in l.in caſæ.§. ſi ex parte.de proc.Bal.ibi ſic dicit,iſta gl.male dicit,q.a quoties eſt fie da ceſsio ẽt ex neceſsitate,ſi hoc præſupponat,ſm opi.gl. Si tamen abſenti impedit ceſsionem,tunc etiam ſine ceſsione transfertur,no.glo.in l.dami.§.fin. de dam. inſe.Item quod dicit ceſsionem fieri inter abſentes ſicut conſtitutionem ꝓcuratoris in rem ſuam,male dicit: & quidam non intelligẽtes abutuntur his. Debetis ergo ſcire quod aliud eſt eſſe procuratorẽ in rem ſuam, quia hoc repræſentat exercitium directarum actionum:& aliud eẽ ceſsionariũ ſimpliciter ſumptum, quia hoc repræſentat exercitium vtilem.Dic ergo ꝙ procurator in rem ſuam abſens conſtitui poteſt, ſed ceſsio fieri non poteſt.Io.An.in Spec.de ceſsio.actio.§.conſequenter.Bal.C.de actio.& obli. l.j.& in l.per diuerſas.C.mand.idem in l.qui ſtipendia.de procu. & Ange. in l.ſi quis.de procu.

* An ille qui habet ſolũ vtiles actiones, cedendo eas nullæ remanent penes eum,gl.in l.ex aſſe.ad Treb.videtur dicere ꝙ nullę remaneant apud ipſum facit l.emptor.C.de hær.vel actio.vendi.in fine gl.ſed ꝯ hoc facit l.ff. pro ſocio l.quis ergo caſus.ff. de pecul. quia ſi actiones vtiles inhęrent ſib.ſicut directæ, ergo facta ceſsione non poſſunt prorſus diuelli a cedente ipſę vtiles,ſicut nec directæ.non obſt.dicta glo.in l.ex aſſe.quia loquitur in vniuerſitate actionum,& in actione reali ſeu mixta: ſecus ergo in mera perſonali actione,vbi non poſſunt actiones auelli,vt dicta l.3. cum ſim.Cynus in dicta l.emptor.Dynus in dicta l.Modeſtinus.de ſolut.Bal.in l.1.C.de actio. & oblig.

* Pone,quidam fecit me procuratorem in rem meam, cedendo mihi actionem contra aliquem:modo cępi agere contra quem ſunt ceſſa iura, lite cõteſtata opponit ꝙ ceſsio de iure non tenet,an talis exceptio de iure procedat. Dic aut intento actiones utiles mihi conceſſas meo nomine, & tunc non ſum procurator,ut colligitur ex gl.in l.ſi quis in rem.de procu.& ſic talis exceptio eſt dilatoria hoc caſu, & ideo poſt litem conteſtatam non põt opponi.ſed ante:& ideo in hoc caſu non procederet exceptio talis, ut l.fi. C.de excep. cũ ſimi.Aut intento actiones nomine meo,& directas nomine cedentis,& tunc habebor vt procurator, vt dicta l.ſi quis in rẽ. & ideo hoc caſu talis exceptio eſt perẽptoria, ut l.licet.de ꝓc.quę põt opponi qñcũq; vt l.peremptorias.C.ſen.reſcin.nõ po.& dicta l.licet.& l.pſcriptio.de exce. & iſto caſu talis exceptio procedit de iure,quantumcunq; ſit oppoſita poſt litis conteſtationem,vt in pręalleg.iur.Ioan.Papien.

* An ceſſa hypothecaria videatur ceſſa perſonalis.& econtra.Bar. in l.ſi pignori.famil.exciſc.& l.fin.de hęredi.vel acti.vend.& l. vſucapio. C. de pignori.& l.fideiuſſor obligari.de fideiuſſo.& l.ſi hæres.ad Trebell.Bald.in l. ſi in ſolutum.& l.ſi creditore.C.de oblig.& acti.& gloſſ.in l.fideiuſſor. ff. de neg.geſt.

* Nota ꝙ ceſſa actione ꝯ principalem, non intelligit ceſſa ꝯ fideiuſſorem.de hoc allegatur gl.in l.ſi vero negotium.§.j.ff.ſolu.matr.quæ incipit,cedendo actionem ꝯ ꝓpromiſſorem.Itẽ quia ceſsio fieri dẽt ſpecialiter ꝯ fideiuſſorẽ ar.l.filij nomine.& l.antepe.de hęred.vel actio.vend.Et quia ceſsio eſt ſtricti iuris,& non dẽt extendi.fac.l.vt fideiuſſor.ff.de fideiuſſ.Bald.in d.l.ſi in ſolutum.dicit ꝙ non eſt ſtricti iuris.fac.l.ſi pigno.ff.fami.erciſc. & l.ſi hæres pecuniam.ad Trebel.

* In l.ſi ex pluribus.ff.de admi.tuto. per eam ſoluitur talis quæſtio. Aliquis ꝓmiſit mihi dare centum, & omnes expenſas quas facerem in illis conſequendis:deinde antequam facerem aliquas expenſas,ceſsit iura alij,ille fecit impẽſas aliquas in exigendo,an poterit illas petere quas fecit vigore illius pacti promiſsionis mihi factæ? Dic ꝙ non per hanc literã. Itẽ q.a cum ego nondũ feciſſem expenſas,non cõpetebat mihi ius petendi eas: ergo in alium non potui transferre.ut in reg.iuris,nemo plus iuris.Vber.de bobio fac.l.patronus.de leg.2.& Inſt.de ver.obl.§.ex conditionali.Bar.in l.fi. C. quando prouo.non eſt nec.

* An compenſatio quæ potuit obijci cedenti,poſsit obijci ceſsionario,Bar. in l.qui ſtipendia.de procu.& l.in hoc iudicium.§.ſi inter ſocios.communi diui.& cap.ſi quis in ius.de regu.iuris,& l.eius.C.de compenſ.& ibi Cynus & Bald.quod ſic.& l.ſi quis in rem ſuam.de procurato.& l.in rem ſuam. de compenſa.Bar.Alb.in l.doli.de nouatio.& dicta l.ſi quis in rem. per Albe. & Angel.

* An ceſsionarius poſsit cogi eligere,& dicere an agat directa vel vtili.Bar. in l.ſi mihi & tibi.de leg.j.no.in l.ſi duo.ff.de ſolu.per Bar.

* An intentans directam, & probans in vtili, debeat obtinere.Cynus in l.j. C.de actio.& oblig.& Dy.inſti.de actio.§.j.

* Si agatur hypothecaria an poterit cedi actio,no.in l.j.C.ne liceat poten.& c.2.de alie.iudi.mut.cau.fac.

* An actio poſsit pro parte donari,& pro parte vendi? no. per Bald.in l.ab Anaſtaſio.C.man & l per diuerſas.& l.2.C.ne lice.poten.

* An pactum gratuitũ,& pactum factum per cedentẽ,vel tranſactio debitori,noceat ceſsionario.Bal.l j.C.de actio.& obl.& l.ſi cũ emptore.ff.de pac. & l.fi.de tranſ.& Bar.in l.facta.§.hęres.ad Treb.Bal.& Ang.in l. ſi cum emptore.ff.de pac.quod no.

* In l.liberti. C. de ope.liber.Bal.quęrit.pone ꝙ filia cedit oĩa iura quæ hẽt ſup hæreditate, vel in bonis patris, an videatur cedere iura dotis maternæ? Vĩ ꝙ ſic,ſi dixit ſup hæreditate,ſecus ſi dixit in bonis,aut ſuper bonis, ſm Bart.Tu dic qñ dixit ſuper bonis, ꝙ ſi nullum ius habebat niſi dotis,illud videtur cedere,ne inutilis ſit ceſsio,ut l.fundus q.locatus,de fundo inſtruc.& inſtru.lega.Si autem habebat aliud ius, tunc aut cedit ius in bonis ex ꝯtu ſtricti ius, & reſtringitur vocabulum bonorum, vt non includat æs alienum: aut ex contractu bonæ fidei: & tunc late interpretatur quod non placet, vt l.mulier bona.de iure dotium.& hoc verum niſi pro ceſsione ſit datum precium.nam tunc ex quantitate precij æſtimatur,l.1.§.j. de ſuperficiebus.Bald.

* In capitu.ex parte.de alien.iudic.mut.cauſ.fac. tenet Innocent. quod ceſſio facta per laicum in clericum,& econtra, dicitur facta in potentiorem.& ſi clericus agit ex iure ceſſo a laico, quia dicitur facta in potentiorem, non ualet, niſi cauſa apponatur in ceſsione: quod plene dic ut ibi per ipſum.

* De iſtis verbis,dedit,ceſsit,& mandauit, quæ apponuntur in inſtrumẽtis. ex iſto verbo dedit,ſtatim competit ei vtilis actio,l.fina. C.quando fiſc.vel priua.ex verbo ceſsit,ſtatim competit ei directa nomine cedentis,ut l.emptor.de hęre.vel actio.vend.& l.qui ſtipendia,per Iac.But.& Cynum.in l.j.man.de verbo mandauit apponitur, ut ſi moriatur mandator antequam litem conteſtetur mandatarius, non propter hoc finitur mandatum:& ita intelligitur dicta l.j.

* Quod ex ceſsione competat directa, † probatur in l.ſi ita legatum.famil. erciſc.

* Nota ꝙ ille qui agit iure ceſſo.ſi uult intentare utilem,dicat,ago iure ceſſo mihi titulo uenditionis contra te, a quo peto nomine meo ex dicta cauſa mihi dari,&c.ſi uero dicat,nomine cedentis, tunc videtur intentare directam ſibi conceſſam nomine cedentis: & primo caſu non debet oſtendere inſtrumentum ceſsionis:ſecundo caſu ſic.Iac.Butri.Bar.& Bal.in l.qui ſtipendia.C.de procur.& Cynus in l.j.de actio.& oblig. Et quid prodeſt ceſſio actionis directę,cum non ſeparetur a cedente,l.3.ff.pro ſoc.& l. quis ergo caſus.ff.de pecu.dic quod ille cui eſt facta ceſsio habet exercitium directæ actionis.

* An poſsit fieri ceſsio ꝯ fideiuſſorem, etiam ſi non cedatur ꝯ principalem, no.in l.fideiuſſor obligari.ff.de fideiuſſ.

* An ceſsio facta contra unum correum uideatur facta contra alium, Bart. in l.qui duos.de leg.2.

* Nota quod ex contractu reprobato poteſt fieri ceſsio.Bal. in l. ſi abſentis. C.ſi cer.pet.

* Si unus reorũ debẽdi ꝯueniatur inſolidũ, an creditor teneat̃ cedere actionem aduerſus alium,gl.tenet ꝙ non,in l.vnde quęritur.§.fi.ff.commo.Bar. in l.ſi ita ſtipulatus.§.fi.ff.de fideiuſſo.

* Si aliquis poteſt propria authoritate ingredi fundum ẽt manu armata,an poſsit dictam rẽ vendere,& ius cedere.Bal.de pace iuram.firm.§.j.

* An ſufficiat ceſsionario dicere debitori ne ſoluat priori creditori. Bartol. in l.j.ff.de operis no.nunciati.in 11.q.quod ſic,cum cauſa adiecta ut certioretur.

* An datio nominis dati in dotem ſine ceſsione teneat,not.j.C.de action.& obliga.

* Quid operetur quando in ceſsione dicitur,& dedit, & tradidit inſtrm ceſſionario fac.quod no.Bar.in l.Mæuia.ff.ſol.mat.

* Nota quod ſi ſecundus creditor non poſsidens,offerat ſponte priori creditori poſsidenti, poteſt compelli primus creditor ad cedẽdum iura ſua ſecundo creditori.Bald.in l.j.de priuileg.dot.allegat l.creditor.la j.§.ſi primus.qui po.in pig.ha.fac.quo no.in l.qui potior.in fin.ff.eo.tit.& l.mulier. eod.titu.

* An ſi mulier cedat alicui actionẽ de dote, priuilegia dotis trãſeant in ceſſionarium. Bal.ubi ſ fac.idem Bal.in l.per diuerſas.C.man.in 17.q.

* An extraneus poſsidens bona debitoris, & offerens debitum agenti hypothecaria,poſsit rem retinere.& petere ſibi iura cedi, Alb.in l. fideiuſſor. de fideiuſſo.videtur tenere quod ſic, per l.ſi is qui.& l.ſi culpa. de rei vẽdi. & l.mulier.cum gl.qui potio.in pig.habe.fac.quod not. Bald.in l.iubemus. C.ad Velleian.

* Nota ꝙ mulier poteſt cedere actionem dotis ꝯſtante matrimonio, not.gl. in l.ꝯſtante.C.de don.tit.generali.& intellige ſpẽ dotis.not.Bal.in l.j.C.de priuil.dot.quod no.Bal.in auth.quod locum.de collat.

* An creditor agens contra emptorem rei ſibi obligatæ cogatur iura ſua cedere emptori,contra debitorem.Alb.in l.ſi dominium.C. de pignor. dicit quod ſic.

* An obſtet exceptio cedendarũ actionum creditori agenti ꝯ fideiuſſorem q promiſit vendi bona principalis debitoris.not.in l.pignoribus.datis.de fideiuſſ.Alb.in l.iubemus.C.ad Velleian.

* An fiſcus cedẽdo ius ſuum videatur ius ſui fori ceſsiſſe. Bal.in l.cum eorũ C.de ſen.& interlocu.om.iud.fac.Bal.in l.per diuerſas.C.man.

* Nota ꝙ in l.ex duob.De duob.reis.Ang.no. differentiam inter ceſsionem ex cauſa lucratiua,& ex cauſa oneroſa.

* Quot modis impugnatur ceſsio,Bal.in l.2 C.ne lice.poten.

* Si concurrant cedens & ceſsionarius ꝯ debitorem,quis præferetur, no.in l.3.C.de nouati.& per Cynum in l.nomen.C.quæ res pig. obli.poſſ.facit ꝙ no.Ang.in l.ſi procurator meus.de procu.

* Nota ꝙ actio non poteſt pro parte uendi,& pro parte donari.l.ab Anaſtaſio.& l.per diuerſas.C.man.dic idẽ in re quæ non põt uendi pro parte & ꝓ parte donari,ut no.Guil.de Cu.Bar.& Cy.in l.ſi tibi decẽ.ff.de pac. Dom. Bar.ꝙ licet actio non poſsit pro parte donari,& pro parte vendi, hoc non hẽt locum ſi cederetur ius alicui ad defenſionem bonorum quę cederẽtur per ipſum ceſsionarium,licet iura ceſſa plus ualeant,ut not in prædic.l.ab Anaſtaſio.& l.per diuerſas.& l.2.ne lice.poten.per Bal.

* Nota,quod domi. Angelus in l.ſi cum emptore. ff. de pact & l.fin.de tranſactio. dicit quòd ſi in inſtrumento ceſsionis ſint appoſita illa uerba, quod ponit eum in locum ſuum,ius & ſtatum, quod illo caſu cedens non poteſt agere,nec exigere a debitore in præiudiciũ ceſsionarij, nec ſolutionem accipere,nec confiteri aliquid in præiudiciũ ceſsionarij,nec liberare debitorẽ,ẽtſi non interuenerit aliquid eorum trium de quib.in l.3 C.de nouatio. ita dicit ſe ꝯſuluiſſe ar.l.qui quadringenta.ff.ad Trebe.vbi colligitur ratio legis,facta.§.ſi hæres.e.tit.quæ eſt,quia fideiuſſor ponitur loco hęredis.Cõtrarium videtur tenere Angelus in l.3.C.de nouat. vide eundem Ang.in l. ſi actor.ff.de procu.

* Quid de eccleſia & clerico an poſsint ſibi cedi actiones? Bal.in l.ea lege. de condictio.ob.cau.in fi.fac.Bal.in l.qui ſtipendia.C.de procu.& l per diuerſas.C.man.in fi.

* An vtile dominium poſsit cedi ſine traditione rei, & q.d de vtili rei vẽdicatione. Bal.in c.2.de inueſtitura de re alie.fa.ti.venditio.&c.

* An poſsit cedi actio filio ꝯ patrem, Bald.in l.iubemus.ad Trebel.& l.ſi pater.C.mandati.& l.actor.C.de action.& obligat. vide ſtatutum in titul. de frau.remo.& l.2.C.de his qui in prio.credit.locum ſu.& glo.in l.ſi pater.§. 1.ff.de iure dotium.

* An obſtet exceptio cedendarum creditori agenti contra fideiuſſores,ſi debitor alienauit aliqua bona de conſenſu creditoris.Iac.de Are.in tractatu ſuo

suo quem fecit de cessione, dicit q̄ non. fac. quod no. in l. Stichum, aut Pāphilum. §. fi. de solut. per Bar. & Alberic. in l. Modestinus. eo. titu. & l 2. de fideiusso. Ang. in l. si stipulatus. §. j. de fideiusso.

* An fideiussori sint cedenda iura in solidum contra fideiussorem, secundū Iac. de Are. vbi §. dicit quod pro parte. facit quod no. in l. j. C. de duo. re. & quod no. Bal. in l. j. C. de transl.

* An cesso principali videatur cessum accessorium, Bal. in l. fi. C. quando pro quo. non est nec.

* Nota quod sunt certi casus in quibus transeunt vtiles sine cessione, gl. in l. j. C. de actio. & oblig. & l. ij. eo. ti.

* Nota q̄ sicut hæres rogatus restituere hæreditatem, restitutione facta nō potest exigere à debitore hæreditario, nec liberare eum in præiudicium cessionarij, ita nec ille qui vigore alicuius legis tenetur facere cessionē cessione facta potest agere, nec exigere, nec liberare, ar. l. Marcellus. ff. de fideiusso. Bal. in l. 3. de nouatio. quam habet domi. Ant. de gentilibus. nā habet optimum lib. C. secundum do. Bal.

* Si statutum dicat, q̄ si quis vendiderit aliquam rem immobilem, proximior agnatus possit eam luere in annum, iste agnatus non poterit alteri cedere istud ius luendi. Cynus in l. ad officium. C. communi diuidundo. vi de Alberi. in prima parte statutorum uide §. in prin. huius tituli. ver. statuto cauetur quod creditor.

* Si statutum dicat, quod creditor possit capere debitorem vel res eius ēt sine aliqua citatione, tamē cessionarius hoc facere nō poterit sine citatiōe. Item nec hoc poterit fieri ꝓtra hæredem debitoris sine citatione. Bal. in l. per diuersas. C. mandati. in x. q. ex quo sequit q̄ multo minus fieri poterit ꝓ successorem sine citatione. de quo Bar. in l. 3. C. de pign. & expressius in l. is cui. §. qui in possessionem. ff. vt in possessi. leg. & ibi gl. fm eum. Contrarium tamen videtur tenere dominus Segno. in disputatione sua quæ incipit, in nomine domini amen. statuto ciuitatis mulierum. prope fi. ver. secūdo casu principali.

* Quod vtilis rei vendicatio siue legalis siue cessa à domino datur ꝓ dominum, gl. in l. si culpa. in gl. mag. secundum primam & secundam lecturam. ff. de rei vend. ad quod optime fac. l. fi à Titio. ff. eo. tit. quia si datur ibi publiciana contra dominum, multo fortius utilis rei vendicatio. Contra videtur gl. in l. emptor hæreditatis. C. de hæredi. vel act. vendi. super uerbo, actiones. nec videtur ratio diuersitatis inter venditionem hæreditatis & rei singularis, quia ita dns remansit rerū in vna sicut in alia. cogita. Sed dic q̄ illam gl. reprobant docto. communiter ibi. & Bar. & Ang. in l. j. §. fi. ff.

* Quòd interdictum vti possidetis potest cedi, gl. in l. ij. §. idem Labeo scribit, si qs in suo ver. idē Nerua. super ver. experiaris. ff. ne qd in loco publ.

¶ Bal. de cessione Actionis.

Actio iudicati potest cedi: quia non dicitur res litigiosa, lata sententia. C. de ꝓcio iudi. tu. l. j. & ibi no. qñ præsumatur cessio simulata. versi. si vero dubitatur. Et qñ præsumatur vera, versi. sed ad hoc facilis. ubi omnino vide. G. ¶ Cessio necessaria, ut probabilis non præsumitur simulata, sed cessio temerarta, sic Bal. De materia cessionis vide in Spe. de proc. §. fi. & ibi habes in ver. fi. q̄ cedens possit tūc esse testis in cā cessionarij. quod est no. ¶ Instim cessionis debet exhiberi ante oīa, si agatur directa & nomine cedentis: secus, si agatur utili, & nomine suo. Vide Spe. de instr. edi. §. nūc dicamus. ver. sed quid ecce. ¶ Cedens bonis liberatur a ciuili & naturali obligatione. Ita sentit l. hæres e. §. q̄ debitor si stipulator. ff. de fideiusseribo. & gl. in l. ubicunque. ff. eo. ubi dī q̄ naturalis remanet, & ciuilis tollit. ¶ Itē an cessione facta per debitorem sit liberatus fideiussor? Gl. tenet q̄ non in d. §. quod si stipulator. Bal. An ꝓfessio cedētis noceat cessionario. ff. de pac. l. si cū emp. & de proc. l. si actor. & l. si quis in rem. ver. sed nunquid sola. G. Dic q̄ si actor cessit iura, vbi ꝑt ei solui pōt ꝓfiteri: alias non, si reus tunc ꝓfiteri ꝑt, vt d. l. si actor. fm Cy. Bal. ¶ An minor possit cedere iura cū auctoritate curatoris. ver. sed nunquid minor. De authoritate tutoris pōt, fm Dy. ¶ An possit cedi hypothecaria sine principali. ver. sed quid si cessi. ff. de fideiuss. l. fi. de obli. §. j. p Dy. C. de pig. l. vsucapio. per Cyn. ¶ Si creditor ꝓsensit debitori, q̄ venderet hypothecam: deinde agat ꝓ fideiussorem. ff. fa mil. erciscun. l. si pignori. potest fideiussor excipere de actione cedenda, & repellere creditorem. ver. sed quid ec. G. sic & quilibet prior offerendo habet beneficium cedendarum. ff. qui pot. in pign. hab. l. mulier sed illud in personali actione intelligitur, non de hypothecaria: ut ibi no. & facit C. ad Velle. l. iubemus. ¶ Item si debitor principalis sit soluendo, fideiussor non ꝑt petere cedi iura ꝓ extraneum priorem: quia non ꝓpetunt creditori. in auth. de fideiuss. §. sed neque. Et istud non ꝓpetere est per ordinem datum à iure, ēt sine ullo facto creditoris. Bald. ¶ Cessa rei uendicatione, non fit cessionarius dominus: quia non habet titulum in re, sed ad rem. ver. item quid si mihi. G. nisi habita possessione. ff. de rei vendi. l. si culpa. & no. in l. j. in prin. ff. de eden. Facit ad l. Iuli. non solum. §. j. Et ideo intentanti dominium, non sufficit probare cessionem. uide nota. C. de litigio. l. pen. & fin. & l. 2. eodem titulo. per Cy. ¶ Si bona banniti sunt publicata, non potest cedere iura. arg. ff. loca. l. fi fundus. Si non sunt publicata, sed tñ ex forma statuti bannitus non debet audiri tūc ex causa onerosa & vera, valet cessio: non ex lucrativa. uer. illud ēt quærit. G. ff. de noua. l. doli. per Dy. ¶ An actio iniuriæ possit cedi, nō. C. de hære. vend. l. fi. ¶ An interdictū vñ vi. no. ff. de peti. hære. l. quod si in diem. C. de excep. l. licet. ¶ An interdictum, vti possidetis. ff. ne quid in loco pu. l. ij. §. idem Nerua. per Iac. Bal. ¶ An cessio possit fieri inter absentes per nuncium, vel per epistolam. no. ff. de probatio. l. in causæ. §. fi. in gl. ordinaria. quæ dicit, q̄ sic: quia in rem suam pōt quis fieri procurator & absens. Quod est notabile. Dixit Dynus, q̄ titulus præsumptus à iure sufficit in cessione. Ita nota. in l. patrem. ff. quæ in frau. credit. Dixit Cynus, q̄ si oblato libello, parti actor cedit actionem viduæ: tribus rationibus impugnatur cessio, scilicet per edictum de alie. iudi. qd habet locum in actore & reo. Item per titulum ne liceat potentioribus: qa vidua est priuilegiata. Et per titulum de litigiosis, qui habet locū in actore & reo. Dyn. Sed forte uidua non est priuilegiata, cum nitit ex cessione. Bal. ¶ Ansi fit mentio precij in cessione, sit necessaria alia specificatio cō tractus? Dic q̄ non: quia includitur titulus emptionis, vt l. fi. C. de præ. decur. lib. x. §. consequenter. post principium. G. Quod semper no. G. ¶ Cuius expensis agat. cedens, colligе ex not. C. de litigio. authen. nunc si hæres. ¶ An sufficiat precium esse confessatum in cessione actionis? Spe. q̄ sic, eodem §. in forma cessionis. sed Iacobus Butri. & Iacob. Bel. in authen. de æquali. dot. §. illud. & Bar. dicunt contra textum in gl. in l. per diuersas. in principio. sed Thomas de Corsinis dicit, q̄ ubi est precium in æquale & impar, vel est actio pro parte uendita, & pro parte donata: vel pars vni est vēdita, alteri est alia pars donata: tunc non sufficit confessio. Sed vbi est iustum precium: & alias cessat omnis siniſtra suspicio: tunc non præsumitur confessio simulata, sed vera: vt ff. depositi. l. Publia. in fruc. Non obstat. §. illud. quia ibi erat suspicio ꝓp creditores. Simile in l. assiduis. C. qui pot. in pig. hab. in gl. parua. & hæc vera. & no. Bal. eo ipso q̄ cedit actio, videē quis factus procurator in rem suam sine mandato directarum. ff. mandati. si procurator. §. fina. ver. & no. quod §. in forma debeat fieri cessio. G. Quo tempore, dic ut no. ff. man. l. Papinianus. Quo iure, dic vt ff. de leg. j. l. si res obli. per gl. & Dynum. An etiam exceptio cedēdarum possit opponi post sententiam: dic C. de iuris & facti igno. l. j. ibi uide Bal.

a. ¶ De competentis iudicis aditione.[a] Rub.

ADDITIO.

a Ista rubrica sonat in rubricam de foro competenti: vt sit idem competens iudex, quod competens forum. Hic præmittam, q̄ Legistæ non videntur habere hanc rubricam generalem: quia nō allegatur in C. vel Digestis. sed vtrobique habent. Non allegatur autem: quia non sedent in sella. in C. eā non coniungitur Rubricæ de iurisdictio omnium iudicum. ibi enim sequitur, & de foro competen. in Digestis in rubrica de iudicijs sequitur, & ubi quis agere uel conueniri possit. quod sonat incompetens forum. Secundo sciendum. qnòd auctor hanc rubricam habuit a Tancre. qui in suo ꝑis parte secunda in principio posuit duas Rubricas. Prima, quod iudicium actor adire debeat. Secunda de adeundo iudice, quæ sona tiudicium qualiter adeatur. Ex reliquis practicis nominatis per auctorem in proœmio nullus posuit hanc rubricam nisi Roffredus, cuius rubrica decima est, qualiter iudicium declinetur ratione fori & feriarum. Complures tamen ex eis de exceptionibus etiam forum declinantibus tractauerūt: vt scripsi super rub. 1. & 3. huius libri. Summistæ omnes tractant, & Azo C. ubi §. incipiens, in verb. nunc videamus.

IVxta propositionis ordinem primo videndum ocurrit de competenti iudice adeundo. Super quo primo attendendum est, cuius iudicium actor adire debeat. Secundo, quis dicatur alicuius iudex. Tertio, qualiter actor in adeundo iudicem, debeat se habere.[a] Quarto, quis sit additionis effectus.

a

ADDITIO.

a Habere. ¶ Hæc tria membra posuit Tancredus.

SVMMARIVM.

1 *Actor forum rei generaliter sequi debet: fallit in quibusdam casibus, in quibus quis sortitur forum non suum.*
2 *Iudex secularis in quibus casibus cognoscere possit de personis & rebus ecclesiasticis.*
3 *Latroni ibi furca figatur, ubi grassatus est.*
4 *Conuenitur si quis super aliquo crimine coram iudice non suo, & negat se deliquisse in iurisdictione illius: an poterit iudex cognoscere an in territorio eius deliquerit.*
5 *Iudex Biterren. quomodo citabit ciuem Narbon.*
6 *Partes concorditer eligentes procedere coram delegato potius, quā coram domino feudi: an possit delegatus, contradicente domino feudi, in causa procedere.*
7 *Duobus adeundentibus iudicem, cuius iurisdictioni alter eorum subest, alter non: consentit tamen, credens illum suum iudicem esse, & sic errore ductus, an teneat sententia.*
8 *Duobus Pisanis consentientibus in Potestatem Lucanum, &c. demum finito suo officio causa illorum non est finita: an futurus Potestas poterit illam finire.*
9 *Priuati si consentiunt in illum qui nullam habet iurisdictionem, putatur tamen habere, an coram eo acta teneant, aut ualeat eorum consensus.*
10 *Principali sublato, tollitur & accessorium.*
11 *Sententia non sui iudicis concorditer tamen electi, lata, an poterit appellari.*
12 *Appellatio gradatim debet procedere.*
Ordinarius causam ex consensu auditam non potest antelitis contestationem delegare.
13 *Pronunciare an cogatur is, in quem partes consentiunt.*
14 *In iudicem alterius iurisdictionis, an possit in causa criminali consentiri.*
15 *Declinare an quis possit iudicium eius, in quem semel consensit.*
16 *In ordinarium suum consentiens, non potest ulterius dissentire.*
Scholaris tres iudices habet.
17 *Transiens per locum alicuius, & ducēs equum illius, quem perdiderat, an possit conueniri ratione possessionis.*
18 *Contrahere ibi quis dicitur, ubi se soluturum constituit.*

19 *Promittens per stipulationem se pati sub quolibet iudice, & quolibet loco conueniri, an recusans teneatur ad interesse.*
20 *Paciscens quod ubicunque sit inuentus, teneatur soluere: an sine fori pręscriptione possit, ubicunque fuerit inuentus, conueniri.*
21 *Actio ex empto semper est bonæ fidei.*
22 *Clericus ad hoc, ut non possit in suum iudicē consentire, quæ requirantur.*
23 *Clericus trahens clericum corā seculari iudice, debet causam perdere, & communione sacramentorum priuari.*
24 *Laicus trahēs clericum corā iudice seculari, an debeat causam amittere.*
25 *Res, q̄ perditis, qui in uetito se patiī examine cōueniri, cui sit assignanda.*
26 *Fideiussor laicus datus a clerico pro se in contractu mutui, an corā seculari iudice possit conueniri.*
27 *Exceptiones personales non possunt ad alios transferri.*
28 *Laicus vel clericus an possit contra laicum impetrare.*
Laicus potest super possessione rei ad forum ciuile spectantis impetrare: & super ea potest coram quolibet iudice quæstio uentilari.
29 *Clericus trahens laicū corā delegato auctoritate Apostolica: an dño uel iudice seculari mādāte illi delegato, ut supersedeat, possit supersedere.*
Imperio uacante cognoscit papa, uel eius delegatus de feudo.
30 *Debitor uagans per mundū, nec habēs certū domiciliū, ubiq; p̄t cōueniri.*
31 *Criminosus potest ubicunque inuenitur conueniri.*
32 *Senensis an possit ciuiliter conuenire Senis Florentinum, propter guerrā de Florentia expulsum.*
33 *Debitor si habeat tempore contractus domicilium in uno loco, postea aūt se transferat ad alium, ubi debeat a creditore conueniri.*
34 *Filius debet sequi forum patris, quo ad honores & tutelam.*
Mulier debet sequi forum uiri ratione matrimonij.
35 *Pupillus habens plures tutores diuersarum iurisdictionū, an factus adultus possit illos coram diuersis iudicibus, uel uno tantum conuenire.*
36 *Sententia a non suo iudice lata, quibus casibus teneat.*

¶Cuius iudicium actor adire debeat.

1. §. Generaliter ergo traditur, ꝙ siue clericum, siue laicū quis ꝯuenire uelit, debet rei iudicem adire. C. de ordi. iudi. adire. Nam actor forum rei generaliter sequi debet. 11. q. j. experientię. extr. de foro ꝯpe. si clericus & c. cū sit. C. de iurisd. om. iud. in criminali. Potest enim reus declinare forum non sui iudicis. ff. de iurisd. om. iud. l. fi. ff. si quis in ius voca. non ierit. l. j. & 2. ff. de iudi. si quis ex aliena. nisi ꝯsuetudo se habeat in ꝯ̄rium, vt Aretij vbi audiui, super qualibet cā clericus trahit laicū corā iudice ecclesiastico. & sic loquit̄ præ. ca. cum sit. & eodem titulo, licet. de iudi. nouit. & tetigi s̄. titulo
1 proxi. ver. si vero dubitatur. ibi, quarto, &c. † ¶Hæc regula fallit in casibus multis, in quibus quis sortitur forū non suum, & facit
a suū.[a] ¶Primo in causis matrimonialibus, quæ licet inter laicos agitentur; tñ per ecclesiasticum iudicem sunt tractandæ. 10. dist. c. j. extr. de ꝯsanguinita. & affini. ca. j. in fi. de off. dele. causam matrimonij. & de transla. inter corporalia. ¶Scđo in causis ecclesiasticis, vt 3. q. 6. c. j puta in crimine sacrilegij, vel quasi. extr. de foro compe. cum sit & c. conquestus. Hæresis, extr. de here. ad abolendam. & c. excommunicamus. Simoniæ, extr. de simo. per totum. Excommunicationis. 2. q. j. multi 24. q. 3. corripiant. Fractæ pacis & piurij, extr. de iud. nouit § fi. Adulterij, extr. de off. ord. c. j. de proc. tuæ. Ex quo enim iur̄m interuenit, cā ad forū eccle-
b siæ spectat: vt in ꝯstit. Clementis IIII. de fo. ꝯpe. sua.[b] Fornicationis, extra. de vi. & ho. cle. vt clericorum. nec tenet l. ff. de con-
c cu. in ꝯcubinatu. quæ peccatū fouet. d. c. j.[c] Rapinæ, extr. de rapto. c. j. Vsuræ, ext. de vsuris. præterea. & per totum. & sic de alijs.
2 † ¶In quibusdam tñ casibus iudex secularis cognoscit de personis & reb. ecclesiasticis, s. cum clericus per laicum corā illo ꝯuenitur. extr. de foro ꝯpe. si quis clericus. & c. cum sit. 11. q. 1. expe-
d rientiæ.[d] Vel si ab ecclesia inuitetur: vt 22 di. eos. & 63. di. Adrianus. & ext. de hæret. ad abolendam. § pen. & c. excōicamus. § moneantur. Vel in subsidium: vt 24. q. 5. principes. ubi sunt alij casus. Vel etiam post depositionem clerici: quia tunc factus est de ipsius foro: extr. de iudi. c. cum non ab homine. & de uerb. signifi. nouimus. Sed ꝯ̄ vr̄, ꝙ depositus seu degradatus nō statim fiet de foro illius. extr. de iudi. at si clerici. in fi. cum teneatur viuere clericaliter, & dicere horas. 81. dist. dictū. Intellige ergo ꝙ sit de foro illius. postq̄ est degradatus, & curiæ seculari relictus, quod fit in casibus: vt extr. de hæreticis. ad abolendam. & de crimi. fal. ad falsariorum. & 11. q. j. si quis sacerdotū. Quartus cum est incorrigibilis, & in profundum malorum deuenit: vt in præ. c. cum nō ab homine. 17. dist. nec licuit, ubi de hoc. ¶Tertio, ubi agitur ad pœnitentiā ex quacunque cā, uel in modum denunciationis, ar. 87. dist. libertos. ext. de iud. nouit. ¶Quarto, in iure patronatus & in omnib. spiritualibus, & spiritualibus annexis. extr. de iudi. decernimus. & c. quanto. ¶Quinto, ratione ꝯ̄ctus ꝯuenitur quis coram non suo iudice, s. coram eo, sub quo ꝯ̄xit, vel vbi promi-
e sit.[e] ff. de iudi. hæres absens § j. & l. si quis tutelam, & l. argentū. & C. ubi ꝯueniatur, qui cer. loco dare promi. l. unica. ext. de foro ꝯpe. c. fi. Quod uerum est, si in loco ꝯ̄ctus inueniatur: & non aliter. Potest tñ decernere iudex missionē in possessionem faciendam in bonis, quæ alibi habet: vt e. ti. Romana. §. ꝯ̄hentes. lib. 6. & c. dilecti. j. uer. 22. & sequen. De hoc s̄m papā ext. e. c. fi. ¶Sex
f to, ratione criminis in aliena iurisdictione commissi:[f] quia ibi, vel ubi inuenit, ꝯuenietur. 3. q. 6. c. j. ext. de foro ꝯpe. postulasti. & c. fi. C. ubi de cri. agi. opor. l. j. & auth. qua in prouincia. ubi enim
3 malū ꝯtingit, ibi moriatur. 2. q. 1. c. si peccauerit. in fi. †Et ibi latro furca figatur, ubi grassatus est. ff. de pœn. l. capitaliū. §. famosos. & ubi delinquens inuenitur, ibi retineatur. C. de cursu publico. lib. 12. l. 3. necesse est tñ, ꝙ ille iudex habeat iurisdictionem. nā si extraneus deliquit in archidiaconatu tuo: non poteris eum excommunicare: quia ep̄s, non tu, est ordinarius. Sed de hoc dic s̄m papam, ut no. in prædicto c. postulasti. Item ēt ratione crimi
g nis commissi alio tempore, cum ipse esset alterius status,[g] & al-
h terius iurisdictionis.[h] C. ad legem Corne. de fal. si quis decurio. Cum ergo ratione criminis quis sortiatur forū, ut dixi, si Mutinen. deliquit Bononiæ, iudex Mutinen. debet illum Bononiam
i remittere puniendum: ut in præd. concord.[i] Et si iudex Bonon. eum non punit: debet puniri, sicut traditur in authenti. ut nulli iudic. §. si uero quis comprehensorum. & C. vbi de crimine agi opor. l. j. & ff. de requi. reis. l. j. & secūda Sed de hoc dic, vt no. extra. de foro compe. c. fi. & secundum dominum meum in prædi-
4 cto §. contrahentes. † ¶Sed pone: aliquis conuenitur super aliquo crimine coram non suo iudice: ille negat se deliquisse in iurisdictione illius: quæritur utrum ille poterit cognoscere, an in territorio eius deliquerit? Respōdeo sic, arg. ff. de iudi. si quis ex aliena. ff. ad munici. de iure. ff. de legationibus. l. legato. ext. de rescriptis. dilectus filius Ioan. ad finē. & uide ff. de officio præsidis. l. 3.

ADDITIONES.

a Suum. ¶ Enumerauit Tancredus primos 13. & 38. & 40. & 44. sed illos non sic prosequitur. Hostiensis de for. compe. §. 2. posuit multos casus, de quibus in principio posuit quinque uersus. sed ultra medium. §. propter alios casus addidit 7. versus.

b Sua. ¶ De qua sumpta fuit decre. vl. de foro comp. li. 6. ut ibi not. in glo. & omnino uide quod ibi plene scripsi, super vl. gl. ubi declarat̄ quomodo est utriusque fori & hoc ordinarius sequeretur, qđ procedit de adulterio.

c c. j. ¶ Vide quod no. de purg. can. c. nos inter. in j. gl. & quod super ea dixi: & quod no. in clem. de hæreti. ad nostrum. versi. 7. & in j. gl. & 2. & in quæstione, quam posui super regula, sine culpa. de re. iur. lib. 6. in solutione tertij articuli in ordine primæ quæstionis.

d Experientiæ. ¶ Et præcipue si laicus reconuenit. Super quo uide quod scripsi de iudi. at si clerici. super 2 gl.

e Promisit. ¶ Si dicas ubi promisit, s. soluere: uide j. ver. quid si pactū. Sed si dicas, id est, ꝓmissionē fecit: intellige de illo, q. morā traxit: alias secus: ut ꝓbat §. statim allegatus. & ea. l. at si quis. cū duob. §§. seq. & §. fi. ubi si in prouincia habuerit domiciliū, & ꝓuincia ibi fuit locus ꝓmissionis: vñ si in loco quo ꝓmisit, nō habuisset domicilium, uel quasi, nō posset ibi ꝯueniri. Facit ff. de arb. si cū dies. §. pen. Et p hūc modū ꝯcordant opiniones in hoc ꝯ̄riæ, no. C. ubi ꝯue. q. certo loco soluere ꝓmi. l. una. & ff. de bo. auth. iudi. pos. l. 3. vbi est expressum nō ponderari locū, in quo negociū est: sed ut ibi dicit gl. tenentes ꝯ̄riū supplent ibi, tm̄, & hos sequit̄ Simon. Vincē. in l. 2. C. de iurisd. om. iud. Allegant ēt. ubi de posse. agi opor. l. vna. Sed aliud in delictis, q̄ in ꝯ̄ctibus: ut ibi per Cy. Vtraque ergo opinio sit uera, ꝙ ext. domiciliū locus ubi fit promissio, tunc attēditur, cum ibi moram traxit habendo tabernulam, armarium, officinam, uel aliquid tale: ut in præd. l. hæres. alias non. Adde s̄m Ang. ꝙ licet ratione ꝯ̄ctus iurisdō alicuius iudicis sit prorogata: tñ si ꝯ̄hens ꝯueniatur alibi ratione ꝯ̄ctus, non potest declinare forū si alia ratione ibi cōueniatur. alleg. gl. in l. fideic. §. tractatū. de iudi.

f Commissi. ¶ Quæstionem, qñ in finibus duarum iurisdictionum duo existentes, quisque in altera simul contrahunt, uel alter in alterum deliquit: uide in regula, in obscuris. de re. iur. lib. 6. & aliquid per Cy. C. ubi de poss. agi opor. l. una.

g Status. ¶ De facto clerico post delictū, uel post conuentionem, plene dixi de obl. ad rat. c. uno. super gl. ratiocinijs. ¶ Adde Old. consi. 4.

h Iurisdictionis. ¶ De priuilegio exemptionis impetrato post citationem, scripsi post gl. de priuil. c. 1. lib. 6. in j. gl.

i Concor. ¶ De hoc no. in cle. de re iudi. pastoralis. ultra mediū ver. ꝙ si punitio, in gl. sed nunquid. Et quare in ꝯ̄ctibus nō fiat remissio, scripsi de foro ꝯpe. Romana. §. ꝯ̄hentes. super gl. dicebat. & per Cynum in d. auth. qua in prouincia. in 5. q. vbi ēt tenet Guid. de Suza. ꝙ siue sit ciuitas, siue castrum habēs merum imperium, illuc fiet remissio: & si esset insula, remittetur ad ciuitatē, uel locum, qui habet in illa merū imperiū. ff. de iud. l. insulę. ne qđ in loco publico. l. litora. ff. ad munic. l. qui ex vico. Remissio autē fit nō obstante, ꝙ paratus sit stare iuri Mutinæ, per iura statim allegata. & per auth. qua in prouincia. & ff. de offi. præsi. l. 3. s̄m eum. Dicit tñ, ꝙ si p p inimicorū potentiā uenire nō audeat, nisi Bononiæ, iudex sibi securitatē det, uel locū tutum in sua iurisdictione, ipse non esset contumax. Allegat ff. de exc. tut. l. sed & milites. §. scrib. aūt. & vl. ita, sed & ignominia. ad Treb. de ætate. de arb. si cū dies. §. si quis. Sed quia ꝯ̄ria est sibi. l. ff. si quis cau. l. 4. §. illud. sed intelligatur ubi non subest talis timor. Adde ꝙ Bar. in l. sepulchri. ff. de sepulchro vio. dicit, ꝙ de ꝯsuetudine Italiæ non hēt locū remissio. Idem tenet Ang de Are. in tracta. Maleficiorum, in uerbo, iudex ꝓmisit, ꝙ Titius. Limita tñ & per Bal. in l. 2. C. de furt. & uide Ang. consi. 27. ubi ponit de quodam non supposito iurisdōni Anconæ, qui sitr non suppositum occiderat, & fuerat corā Potestate Anconæ accusatus, & ibi detentus, & homicidiū cōfessus: an per ipsum Potestatem posset puniri. ubi etiam tenet, ꝙ si ex ludo quis aliquem interficiat, non uenit criminaliter puniendus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a l.3.[a] Quid si conuenitur super aliquo maleficio coram non suo
iudice in aliqua ,puincia,in qua dr̃ deliquisse: ipse uero negat se
ꝯmisisse:nũquid iudex ille cognoscere poterit,an deliquerit? Et
vr̃ ꝙ sic:ut in præd.auth. qua in prouincia.in prin. sed ibi loqui-
tur qñ iam de crimine ꝯstat:quod patet,dũ dicit,deliquerit.arg.
ꝯ,C ubi sena.vel clari.l.j.ubi dr̃ deprehensus in crimine,& ita ne
b gari non pōt:sed primũ uerius,ut in præd. decre.dilectus.[b] Ad
idẽ in auth.ut nulli iudi.§.si qs.ff. si quadru.paupe. fecis. dica.l.j.
ff.de cura.bo.dan.l.scd'a.& iunge hic qđ no.ĩ.de constit.vers.&
c nota ꝙ.& seq.[c] ¶Septimus,rõne rei,seu possessionis in alterius
d iurisdictione ꝯstitutæ.Nam si Narbonen.velit agere [d] de posses
sione,uel terra,quam habet Biterris Biterren.iudex de illa q̃stio
ne cognoscet,uel iudicem dabit.extr.de foro cōpetenti,sane.&
e c.fina.C.ubi in rem actio exerceri debet.l.actor.[e] ff de iud.sed &
f si susceperit.§.fi.C.de præ.mi.si prædium.Idem est s'm Vber.[f] in
5 hypothecaria,uel mista actione:secus in personali.† ¶Sed quo-
modo iudex Biterrens citabit Narbon. ciuẽ:quia extra territo-
rium,&c.ff.de iuris.om.iudi.l.fin.Ad idem extr.de fo.competẽ.
g Romana.§.ꝯhentes.[g] Rñdeo,debet mittere literas iudici Narb.
ubi reus degit,ut faciat illũ coram se venire:& si sic nō uenerit,
mittet actorem in possessionẽ rei petitæ,s'm Vber.ff.de iud.hrs.
§.j.in prin.§.ꝯhẽ.& facit ad hoc ĩ.de citatione.§.sequit. uer.sed
nunquid ꝯsanguinei:& de accu.§.j.ver sed nunquid & § fi.ver.
ut aũt.Alij tñ dicunt: ꝙ pōt illũ extra suam iurisdictionẽ citare,
ex quo ipse est iudex,siue ratione rei,siue ratione ꝯtus:ut not.
h Gof.in Summa, in ti. de foro ꝯpe.[h] & ualebit citatio. Innitit.n.
iuribus citati: qa interloquit in loco ubi hẽt iurisdictionẽ ar.ff.
de re iudi.à diuo.§.j.quod dic s'm papã, prout not.extr. de foro
i ꝯpe.c.fi.super verbo,ꝯtus.[i] ¶Octauus,ratiõe feudi, cuius quæ
stio sub dño feudi agitatur,si iure feudali agat,ut extr.[l]de iud. cæ
6 terum.extr.de foro ꝯpe.licet.& c.ex tenore.†¶Sed pone,partes
malunt procedere coram delegato ꝯcorditer forte impetrato,
q̃ corã dño feudi:nunquid pōt delegatus ꝯdicente dño feudi in
cã procedere? Vr̃ ꝙ sic,cum præsit iurisdictioni, saltem sub ꝯdi
tione.C.de iurisd.om.iud.l.j.& l.priuatorũ extr.de foro ꝯpe. si-
gnificasti. Dicunt quidã ꝯ: nam sub ꝯditione intelligitur ei data
iurisdictio, s.si dñs feudi negligẽs inuenitur, ut in primis ꝯcord.
de foro ꝯpe.ex tenore.Cessante igit ꝯditione, cessat iurisdictio.
Nec obstant ꝯria prædicta,quæ in ordinario loquunt:secus eñ
in delegato,ut extra,de offi.dele.P.& G.& uide ĩ.uer.30.& seq.
k in fi.[k] ¶Sed nunquid pars declinans forum delegati tenetur ca
uere,ꝙ dño feudi negligẽte redibit ad forum delegati? quod vr̃
arg.ff.de iud.l.2.§.sed si dubitetur.Sed illud loquitur cum quis te
l neat alias corã iudice rñdere: sed ei ꝯpetit ius reuocandi forum.[l]
quod non est hic:vnde non tenet cauere. & dic, ut ĩ.de satisd.§.
d.ver.sed nunquid.& uide ĩ.ver.30.¶Nonus, ratione ꝯuentio-
nis. 3. q.8. cuius in agendo. C.de senten & interlo.om.iud cum
m Papinianus.extr.de mut.pe.ex literis.[m] ¶Decimus,si partes cō
sentiant corã non suo iudice litigare.ff.de iurisd.om.iud. est re
ceptum. ff. de iud. l.j. & 2.clerici tñ non possunt sine sui prælati
consensu. extr. de foro compet. significasti. & c.Romana.resp.
n j.[n] quod dic,ut ĩ.de conclu.& renun.vers.cũ autem. Consenti-
re autem videtur, qui sciens se non esse subiectũ alicuius iurisdi
7 ctioni,in eum consentit.ff.de iudi.l.2. † Quid si duo adeunt iudi
o cem, cuius iurisdictioni alter eorum subest, [o] alter non : sed tñ
consentit in eum,credens illum suum iudicem esse:& sic errans:
nunquid tenet sententia, saltem ratione eius,qui ei subest?Et di-
cunt quidam quòd sic.ar.ff.de leg.2.ex imperfecto & in prædi-
cta l.est receptum.Arg.tamen contra,22.q.2.in quibus.& C. de
iur.& fact.igno.cum testamentum.in fin.& l.seq. ff. de iurisdict.
om.iud.

ADDITIONES.

a l.3. ¶ Vide quod ibi scripsi de resc.super literis.post glo. ver.quærit Inn.
cũ sua remis.& ibi duplicat hæc q.Prima. qñ ignorat. ubi deliquit. Scd'a,
qñ certũ est de loco:sed reus negat locũ illũ esse de iurisdictione eius,uel p
eũ possessum.Hoc scias,ꝙ si certus est locus delicti, sed est in finibus, nec
ullo mō patere pōt,ad quẽ spectet:tenet Guid. in auth. qua in prouincia,
ꝙ uterq; cognoscet.Allegat ff.de excu.tu.iurisperitos.§.j.de hoc dicã ĩ.de
rapto.sup uer.sed pone inter.Adde tu hoc ẽt verũ,& cõiter teneri,ꝙ uer.
delictum est ꝯmissum in ꝯfinibus,uterq; est iudex,& pōt uterq; cognosce-
re & punire:ut in d.l.iurisperitos,&c.tñ ne ꝯrias ferant sententias,debent
conuenire, & adinuicem concordare præfati iudices: ut tenet Bald. post
alios in d.l.iurisperitos.§.cum oriundos.ff.de excu.tut.
b Dilectus. ¶ Dicebat Gui.de Suza.in litera q.& super auth.qua in prouin-
cia.C.ubi de cri.agi opor.ꝙ cũ accusator teneatur exprimere locum:vt in
l.libellorum.ff.de accu.& iudicium reddat in inuitum.ff.de uerb.ob.inter
stipulantem.§.j. accusatus respondebit ibi super crimine, ꝙ si apparebit
alibi ꝯmissum,patebit ab incompetenti iudice processum: & non ualebit
C.si a non.comp.iu.l.fi. ¶ Adde tu de hac quæstione uidendũ d. Ab. Sicu.
post alios nouissimos,post ipsum in c.super literis.extr.de rescr.
c Et seq. ¶ Anteq̃ exeamus forũ delicti aliquid addamus.Iac. de Bel. q̃one
disputauit de Florentino,q Bononiæ bannitus est pp homicidiũ, qđ ibi
ꝯmisit:& bannum habet, ꝙ si ueniat in fortiam cõis Bonon. sibi caput am
putet,& bãnum tale detur pp ꝯtumaciã; q̃rebatur an de eodẽ homicidio
posset accusari Florentiæ. Et qa in voluminibus hr̃, quod in solutione ꝯ-
triorum accidit:super l.j.C.ubi de crimine agi opor. & etiam in uolumine
q̃onum suarũ,non instabo: sed breuiter solutio eius est, ꝙ accusari possit
Florentiæ:quia per bannum nō datur snia ꝯdemnatoria, vel absolutoria.
Et merito:quia nec lis est contestata,nec cognitum de crimine. Est igitur
poena ꝯtumaciæ nullum habens effectum, si non reingrediatur districtum
Bononiæ:& sic uere crimen remanere possit non punitum.Cũ ergo iudex
domicilij possit de crimine cognoscere:ut prædicta.l.j. C.ubi de crimine.
& e.tit.l.ij.& ff.de custo.reo.non est dubiũ. Nec mirũ:quia & hoc potest in
ꝯtu,ut ĩ.dicã:ergo fortius in delicto.Tñ ergo,quia iudex ꝯgruus: tum qa
crimen non est punitũ,maxime in aduena:quia si in loco domicilij & ori-
ginis manere possit,parũ curat non ingredi Bono.Itẽ banna ista non sunt
de iure cõi,sed municipali: de quo quid ad iudicem Florentinũ? non plus
insto.ubi uide.Longe prius Odof.disputauerat de Lucano, qui Pistorien
sem Pistorij interfecit: Potestas Lucanus inquisiuit de maleficio, & inue
nit per testes & per ꝯfessionem partis maleficiũ fuisse ꝯmissum Pistorij:q̃-
rebat an ꝯdemnare posset illũ.ꝙ non posset, inducebat rñam,nullũ sine ac-
cusatore dãnari.ff.de mune. & honori.rescripto. §. si q̃s. & qua in ,puincia
q̃s deliquit,&c.C.ubi de crimine agi opor. aut.qua in prouincia. si ibi dẽt
iuri sub iacere:ergo non alibi.ff.de fun.instr.quæsitum.§.idẽ rñdit. Ad idẽ
l.j.C.ubi sena.uel cla.Item,qa si iudex domicilij punire non debet,inuen-
tũ est remediũ remissionis,de quo s.uer. 6. Itẽ iudicem Pistorien.in cuius
territorio factũ fuit homicidium,principaliter ꝯtingit iniuria,qui & pater
ciuitatis dr̃, in auth. de armis. post prin. colla. 6.ut iud.sine quoque suf.§.
eos aũt.& §.sciant.col.2.Ad ipsum ergo pertinet delinquentem punire.in
auth.de man.prin.§.ꝙ si delinquentes.col.3.ff.de iniurijs.sed si unius.§.qđ
ait prætor.In ꝯrium adducit l.3.ff de off.præsi.in auth.ut iud. sine quoquo
suffra.§.volumus.Itẽ ut dicit l.j. C.ubi de cri. sic est per tpa intellecta, ꝙ
crimen tribus locis cognoscit:& punit vbi deliquit, ubi domicilium hẽt,
& ubi ex ꝯsensu suscepit iudicium,& minime sunt mutanda,&c. ff.de legi.
l.minime.Item cum hoc sit in ꝯtibus,s.ꝙ iudex domicilij cognoscit. ff. de
iud.l.hæres absens.in fi.fortius,uel saltem æque in delictis: cum hæc duo,
quo ad ius fori sint paria.ff.de iud.l.omnẽ.Nec enim tollitur primi iudicis
iurisdictio per accumulationem alterius.C qui po. in pig. hab.l. assiduis.
Cum igitur prædictus §.quod si delinquentes in auth. de mand. prin.sim-
pliciter dicat,ꝙ iudex puniat delinquentes: ergo ubicunq; delinquentes:
dummodo sint suæ iurisdictionis.ff.de serui.vr.præ.l.si seruitus.Itẽ sicut p
accusationẽ de hoc crimine cognosceret,sic & per inquisitionem cognosce
re poterit.ff de off.præsid.l.ꝯgruit.in auth.de collato.§.iubemus aũt.colla.
9.per q̃ vr̃ ex legis p̃cepto ad id arctari.Soluit p id, quod nũc de tribus lo
cis dixi dubiũ non esse, ꝙ corã Lucano iudice poterat accusari. Dicit aũt
ꝙ inq̃rere nō potuit per §.si quis accusatorẽ.in prin.allegatũ.Plus dicit ꝙ
si esset ẽt casus ꝙ iure cõi uel municipali posset inquiri sine accusatore, de
quib.ĩ.de inquisitio.§.qñ aũt.in prin. ubi aliæ remissiones hñr:illud tñ re-
stringeret ad delicta in sua iurisdictione ꝯmissa.Quod sic ostendit: Qñ ali-
bi delinquẽs accusat corã iudice domicilij,ipse non cognoscit ex eo, ꝙ de
linquit,sed ex eo ꝙ de suo foro audiuit accusantẽ,& ex eo capite punit illũ
ex delicto.si probet:sed inquisitio delicti principalr ꝯcernit delictũ,qđ nō
ꝯtingit iudicẽ, ex quo alibi est ꝯmissum. Ille ergo iudex delicti est ille: ad
quẽ spectaret inquirere.Leges ergo volẽtes delinquentes puniri,loquunt
per uiã accusationis,uel inquisitionis duob.ꝯcurrentibus:qđ sit casus,quo
possit inquiri,& qđ delictũ in suo territorio sit ꝯmissum,s'm eũ,& iura ca-
nonica,quæ latius permittunt inquisitiones,procedant in suo foro. Adde
quo ad q.Iac.de Bel.Bar.in l.sepulchri ff. de sepulchro uiolat. Quo uero
ad q.Odof.maxime,ꝙ iudex originis uel domicilij inquirere nō possit de
delicto ꝯmisso per eius sublatũ in alieno territorio: dic ꝙ uerũ tenet Bar.
in l.cũctos populos.C.de sum.trin.& fide cath.Bal.ꝯsi.190.incipiẽte,Præ
fati excellẽtes doctores.& ꝯsi.418.incip.Quidã ca.lib.3.ubi refert Io. An.
hic,& ibi ponit unam q̃onem de quodã Trenensi, qui in ciuitate Fulginij
occidit Fulgentium: & Potestas Fulginij ꝯdemnauit eum in mille in ꝯtu
maciamque si non soluerit intra decem dies, postq̃ in fortiam cõis Fulgi-
nij peruenisset,amputaretur sibi caput:bona ẽt,quæ ibi habebat,fuerunt
publicata.Potestas ẽt Treni fecit inquisitionem ac eundem ꝯdemnauit in
mille in ꝯtumaciam: demum captus fuit per officiales Treni, quo capto
cõe Fulginij intra tres dies ipsum liberauit:quærebatur, an Potestas Trẽ
ni posset facere ꝯdemnationem siue executionẽ.Bal.ubi s.arguẽdo ad par
tes.ꝯcludit,ꝙ melior sit ꝯditio occupantis:& ꝙ ille dicatur occupasse,qui
in bonis fecit executionem,& consequutus est solutionem.
d Agere. ¶ Supple contra Narbo.propter uer.seq.
e Actor. ¶ l.vl.est ꝯrietas doctorũ in expositione istius rub.uide in præ. dec.
dilectus 2.de rescr.super fi. 2.gl.& ibi plena remissio: cõiter tñ neutra illa
rum expositionum tenetur, quę dat alteri foro primum conuentionis gra
dum: sed tenetur, ꝙ in hac lege no.s.quod actoris sit electio, an coram iu-
dice domicilij,an rei litigiosæ conueniat reum.
f Vber. ¶ Vide sup.de actione uel petitione.§.in anteriorib.in prin.
g Contrahentes. ¶ Vide quæ ibi plene scripsi super uer.citati.
h Compe. ¶ Post prin.
i Contractus. ¶ Hoc ibi scripsi super j.glo.ubi etiam in fi. remisi ad ea,quæ
scripsi de dila.c.2.in gl.hic habes.
k In fi. ¶ Ibi videtur tenere huius contrarium: sed de domino temporali,
non de domino feudi loquitur:ut etiam ibi dicam.
l Forum. ¶ Melius diceret domum,ut dicit lex,quia de illo foro erat.
m Literis. ¶ Non instat in hac pp rubricam specialem, q̃ de hac ponet ĩ.
n Respon.j. ¶ Lib.6.
o Subest.¶ Si dicas reũ subesse,nō vr̃ dubiũ:cũ illius iurisdictio eo casu non
fundaret sup ꝯsensu partiũ:sed fundabat sup iure cõi. & sic non obstat qđ
no.in l.si ꝯer errorẽ.in vlt.gl.ff.de iurisd.om.iud.& qđ no.Azo eo. tit.in fi.
primæ col.ꝙ sufficit alterius solius error.Illud.n.verũ, qñ errat in nō iudi
ce causæ.Tunc enim sufficit alterius error,dato ꝙ alter non erret,s.ꝙ bene
scit eũ nō iudicẽ.Illo eñ casu,cũ necessarius sit ꝯsensus ambarũ partiũ, ex
quo pendet talis iurisdictio,altero errante deficit iurisdictio:ut in l.2.ff.de
iudi. ¶ Adde Bal.consi.141.lib.2.& ibi an debeat vti statutis proprijs.

om.iud.ſi per errorem.in fine.Et ad hoc facit ff.de ſtatu li.ſi duo
bus.& extr.de off.ordi. quoniam. Sed nũquid præſumitur ſcire,
ex quo vſq; in finem litigauit? Reſpondeo, non: imo ignorare.ff.
de proba.verius.C.de epiſ.aud ſi legibus ff.de iudi.l.j. ibi: conſen
tientes,&c.Qui ergo hoc dicit, probet.ff.de proba.ei qui.6.quæ.
vlt.accuſator extr.de iureiu. c.ſi.& ad hoc facit ff. de pcu.filius.
§.inuitus.Vber.contra.ff.vnde cogn.l.octaui gradus. §.j.C.de in
integrũ reſti.de tutela.Vel poteſt diſtingui,an ſit peritus: ut tũc
ſcire præſumat,an ruſticus ſeu ſimplex:& tunc ſecus.ar.ff.de iu-
riſdi om.iud.ſi id quod.ff.de iur.& facti igno regula.37.diſt.c.ſi.
8 1.q 4.c.ſi.& 39.diſt.Petrus.† ¶ Quid ſi duo Piſani conſentiunt in
poteſtatem Lucanum,qui alias ratione ſui officij habet ordina-
riam iuriſdictionem: demum finito ſuo officio cauſa illorum
non eſt finita: quæritur an futurus Poteſtas poterit illam finire?
Dic quòd aut conſenſerunt in eum ratione poteſtariæ: & tunc
poterit.ff.de rebus dub.l.municipalibus extr.de immu. eccle.ad-
uerſus.ad ſi.& melius de off.ordi.paſtoralis.§. ſi. & de off. deleg.
.quoniam abbas. Aut ratione perſonæ ſuæ: & tunc ipſe idem fini
a re poterit,non ſucceſſor.ar.ext.de teſta.requiſiſti.[a] Si uero ratio
ne ſui,nullam habebat iuriſdictionem: tunc finita poteſtaria,fini
tur acceſſorium,ſci.illius cauſæ cognitio, ut dicũt quidam. ff de
vulga.& pup.ſub.l.2 §.pe.ff.de reg.iur.l. cum principalis. Super
b hoc vide ſ.de legata.§.nunc dicamus.uer. ſed pone.[b] & ver. ſed
9 quid ſi a prin.† ¶ Quid [c] ſi priuati conſentiunt in illum,qui nullã
c iuriſdictionem habet, putatur tamen habere? Dic tu valere con
ſenſum;& quæ corã eo fiunt.ar.C.de teſta.l.j.C.de ſent.& inter
loc.omnium iudicum.l.2.ff.qui,& à qui ma.li.non ſi. competit.
ff.de off.pto.Barbarius. 3.q.7.infamis.§.tria.in prin.& vide ſ. de
legato.§.ſupereſt.ver quid ergo.Sed quid ſi a principio quando
conſenſerant,præerat iuriſdictioni: ſed ante litis cõteſtationem
deſinit præeſſe? Et certe ſecundum eos,qui dicunt ante litem cõ-
teſtatam non dari iuriſdictionem,non ualet conſenſus,nec etiã
quod fit coram eo. Sed quid erit ſecundum eos, qui dicunt dari
per cõſenſum, ſi pactum veſtitum interueniat inter ꝯſentientes
ut C.de pactis inter emp. & uendito.l. pen. & non per pactum
nudum. Nam tunc ante litem conteſtatam nõ datur iuriſdictio.
d ut ff.de iuriſdictione omnium iudicum.ſi conuenerit.[d] Reſpon-
10 deo,† ualet conſenſus:& quod fit coram eo, legitime fit nec re-
e uocabitur C.de admi.tuto.ſancimus [e] arg.ꝯ ff. ad legẽ Aquil.qa
f in eum.[f] Sed quid in delegato, nunquid reuocata iuriſdictione
ſua per delegantem,reuocetur per ꝯñs iuriſdictio acquiſita in ali
g qua cã ex partium conſenſu? [g] Vr ꝙ ſic: quia principali ſublato,
h tollitur & acceſſorium: ut ſ.ſed ꝯ: quia ſic [h] eſſet in poteſtate de
i legantis talem iuriſdictionem finire.[i] ff. de arbi.l Labeo. ſecũda.
in ſi.& l ſeq.Vnde dic,ꝙ ſi lis eſt ꝯteſtata in illa cã non poteſt eã
delegans reuocare: cũ remaneant reliquiæ prioris mandati. ff.de
k ſol.cũ quis. §. j.[k] † ¶ Sed an à ſñia nõ ſui iudicis ꝯcorditer electi,
11 poterit appellari? Vr, ꝙ nõ,vt ij q.6.à iudicibus. Sed dic ꝯ.ff. de
l appel ex ꝯſenſu & dic ſuper hoc in pre.c.à iudicibus [l] ¶ Sed qua
lem iuriſdictionem habet is,in quem partes cõſentiunt? Dic ꝙ
ordinariam,ex quo à prædictis legibus permittitur talis ꝯſenſus.
ff.de ver.ſig.l.obuenire.ar.tamen contrà,ff.de reg.iur.l nemo.&
m l.non debet.& l.id quod de hoc extr. de offi.dele.P & G.[m] † Sed
12 ad quem appellabitur ab eo? Dic quòd ad ſuperiorem eius, qui
ex ꝯſenſu cognoſcit,& non ad ordinariũ. Gradatim enim eſt ap
pellandũ. C de app præcipimus.ff.eo.Imperatores. in auth col.
4.eo.ti in ſi extr.eo tit dilecti.2 q 6. biduum. Sed nunquid ordi-
narius cauſam ex ꝯſenſu audiens,illã poterit alij delegare? Dic ꝙ
non ante litis ꝯteſtationem,cum partes adhuc valeant penitere,
13 ut ĩ.uer.ſed nunquid.† ¶ Sed an is,in quem partes ꝯſentiunt,co
getur pronunciare? Et vr, ꝙ ſic,C.de aduo.diuer.iudi. ſancimus.
ff.de mu.& ho.l.ſi §.iudicãdi.& l.ſi quis magiſtratus.arg.ꝯ: quia
iuriſdictionem habet ex partiũ ꝯſenſu, ſicut & arbiter. unde nõ
vr cogendus,niſi ꝯſentiat,& ad inſtar arbitri.ff.de arbit.l iii § tã
& ſi.Arg.tñ,ꝙ ſolus ꝯſenſus partium ſine ſuo ſufficiat.ff.de iudi.
l.j. ſed hoc uerum eſt ut iuriſdictionem ꝯſequatur,non ut cogat.
Sed quis exequet ſñiam eius? Rñ.ipſe,ſi eſt: alias ordinarius: alio
n quin ſuperior uel delegans.ff.de re iud.à diuo.in prin.[n] ¶ Quid ſi
Biterren. & Narbon. litigant ſub iudice Agathen cuius ciuitatis
ꝯſuetudinem iudex ſequet? Dic ut ĩ.de ferijs.§.j. uerſi ſed pone.
14 † ¶ Sed nunquid in iudicem alterius iuriſdictionis poſſunt in cã
criminali ꝯſentire? Rñ.non, ſm Iac.nec iudiciũ tenebit: arg.C.de
o epiſ.aud.l.ſi qui ex ꝯſenſu.à ꝯrio ſenſu.[o] Alij ꝯ.arg.ff de iud l.ij.
§.ꝯuenire.ibi: iudiciorũ,&c.,& in præ.l.j.ſi q ꝯſenſerunt tanꝗ in
arbitrũ,& non tanꝗ iudicẽ: in clericis aũt hoc eſt expeditum, ꝙ
non poſſunt.extra.de foro ꝯpe.ſi diligenti.Quid ſi qs ſciẽter liti-
gat corã nõ ſuo iudice? De hoc ĩ.de appel.§ nũc tractemus.uer.
15 quid ſi facto.† ¶ Sed nunquid põt declinare quis eius iudiciũ,in
p quẽ ſemel ꝯſenſit?[p] Dic ꝙ aut agit de iuriſdictione danda, ut cũ
duo conſentiunt litigare ſub iudice non ſuo: & tunc quilibet po
q teſt pœnitere ante litis conteſtationem:[q] ut ff.de iuriſd.om.iud.
ſi conuenerit.& ſ.de iud.or.§ poteſt.uerſi.quid ſi.& ĩ.uer. quid
ſi. Aut de iuriſdictione nõ declinanda, ut in ſcholari laico,ꝗ ha-
r bet tres iudices: ut ſ.de reo.uerſi.item ſcholari.[r] & tunc non eſt
locus

ADDITIONES

a Requiſiſti. ¶ Alb.Pap.allegat C.de iure delib.cum aliquis. ¶ Adde vt per Ab.in c.nouit.de offi.deleg.

b Pone. ¶ Ibi remiſi ad decr.nouit.de off.dele.

c Quid. ¶ Iſte ver.& ſequens fuit additio ad literam ponit Gui. de Suz. in l. j C.de iuriſd.om.iud.

d Conuenerit. ¶ Dicunt ergo iſti, ꝙ ſi quæritur de iuriſdictione quærenda iu dici, neceſſaria eſt ꝯteſtatio, per hanc legem: ſi de obligatione quærẽda par ti ꝯ pœnitentem, aut interuenit inter partes ſtipulatio: & tunc oritur obligatio & actio in ſtipulatu ad intereſſe.ff.de re iudic.ſi quis ab alio. §.ſi. Aut non interuenit niſi nuda conuentio:& tunc non oritur actio. Si quid tñ intereſt, ageretur de dolo.ff.de dolo.l. ſi. Tñ mihi æque diſtinguendum vr inter iuriſdictionẽ reuocabilem,& non reuocabilem: nam ſi uerũ eſt,eũ ante ꝯteſtationem non habere iuriſdictionẽ: ergo nec ualere deberet ꝯteſtatio corã eo facta. Item quid dicemus, ſi coram eo ſuper ineptitudine libelli, uel alia dilatoria litigetur per annum, dicetur ne factũ corã non iudice? tu dicis, pœnitere pt. Certe ordinarius delegans penitere & reuocare poteſt ẽt poſt litis ꝯteſtationẽ, impeditne hoc quin delegatus fuerit iudex, & ualeat proceſſus eius:& ſic dicendo ſaluatur opinio, quam improbat gl.ult. in l.ſi per errorem.de qua ĩ.§.ſi.Ex quo igitur neutra pars pœnituit, bene procedat hæc ſolutio. Pœnitentiam autem non impediret ſtipulatio, per hanc l. ſi conuenerit.& uide ĩ.uer.ſed quid ſi promiſiſti.& uerſi. ſeq. & quod in eis dicam.& in uerſi.circa hoc.

e Sancimus. ¶ Idem Guli.vbi ſup.allegat etiam ff.de iud.l.uenditor.§.j.

f Eum. ¶ Solue, ut no.in regula factum.de reg.iur.lib.6.in j.gl.

g Conſenſu. ¶ Intelligo de partibus, quarum cauſa eſt illi ꝯmiſſa. Alij enim vel etiam tertius cum altero ex litigantibus, nõ poſſent iuriſdictionem delegari prorogate, ut in decre.P.& G.de off.deleg.

h Sic. ¶ Hoc tenet Cy.in l.ſi qui ex conſenſu.C.de epiſcop.audien.ſub uer.antepen.illa ratione: quia idem iuris eſſe debet de dotis augmento, quod de dote.ff.de pact.dot.inter ſocerum.§.ſi cum pater.

i Finire. ¶ Quaſi dicat, quod eſſet abſurdum, cum non ab eo, ſed a partibus illam partem habuerint.

k §.j. ¶ Quæritur an ordinarius delegans prohibere poſſit delegato, ne recipiat prorogationem ultra tempus, quo commiſit decidendam, vel partibus etiam, ne prorogent ultra terminum ab eodem limitatum l.2.ff.de iudi.§.ſi.& iudex dicit hanc prohibitionem poſſe fieri per principem. Vr ergo per hoc alijs illam eſſe prohibitam.eo.tit. cum prætor. Gui. de Suzar. in eo.§.tenet ꝯrium: quia ſicut delegatus principis fungitur eius vice: ſic & delegatus alterius ordinarij, nec tranſit in eum plus iuriſdictionis uel poteſtatis, quam ipſe ꝯmittat. Allegat ff.de offi.eius, cui mand. eſt iuriſdi. l.j. C.ſi a non ꝯpe.iud.l.j. Facit ff.de off.dele.c.uenerabili. de reſcr. cũ dilecta. idẽ Baga. ſui operis charta j. ad ſi. Sed generalius q̃ro, an ordinarius partiũ poſſit prohibẽdo impedire prorogationẽ alterius iudicis. Cy.hoc tractat in l.ſi q ex ꝯſen.C.de epiſc.aud.Sed dic,ut in 5.q.& breuiter allegationes, quas poſuit, tendunt ad hoc, ꝙ aliquid per id honori uel cõmodo ſuo detrahitur in ſportu.3.q.3.induciæ.§.offeratur.forte in ſigillo, vt in cle.de ele.ſtatutum. Tenet cum Petro, ꝙ non poterit beneficium alijs iudicibus commune impedire uel tollere, nec auferre quod dat lex.ff.de adop.ſi arrogator, ſicut nec impedire poſſet, ne compromitterent, quæ res libera eſt.ff. de arbit l. 3. Hoc non habet locum in clericis, qui ſine conſenſu epiſcopi non prorogant. de foro compe. ſignificaſti. & tñ bene compromittunt: vt no.eo.tit.ſi diligenti.in ſi.j.gl. Addebat ibi Cyn.poſt P.non obſtare, quod de ſportulis fuit dictum, quia ordinarij illas non recipiunt. Item compenſandæ ſunt laboribus.& hoc ultimum dicit etiam Gui.de Suz.in l.j.ff.de iudi. Allegat ꝙ pro labore datur, in auth.de iud.§.ne aũt.colla 6. ipſe tamen Guid.in l ſi conuenerit. dixit ꝙ poterat iudex ſuos ſubditos compeſcere, ne prorogarent aliorum iuriſdictionem in ciuilibus: ſed poſtquam prorogauerant non poterant impedire. Allegat.ff.de acq.re.do.l.3. De criminalibus ſtatim dicam inf.uer.ſed nunquid.2.

l Iudicibus. Et de offi.dele.ſuper quæſtionum.§ uerum.in ulti.gl.ſic & in teſte.de hoc de teſtibus.c.præſentium.in ult.gl.

m G. ¶ Et dic, ut ibi ad ſi.ultimæ gl.

n Principio. ¶ Per hãc l.dixit Simo.Vin.in l.j.C.de iur.om.iu.ꝙ iudex iſte ſcribet iudici illius, ꝯ quẽ lata eſt ſententia, ꝙ illam exequat: cum ipſe extra ſuũ territoriũ illã exequi non poſſit, nec ei pareret: ff.de iu. om.iu.l.ſi.extr. de conſt.c.ul.lib.6. Inducit ad hoc ff.de bo.auth.iud.poſ.l.cũ unus.§ pe.

o Senſu. ¶ Hoc tenuerunt Io. 11.q.j.inuoluta.& Bernard. de foro compe.ſi diligenti.ad ſi.j.gl.& uide qđ ibi dixit: q a ꝯria opinio Accur.in l.j.ff.de iudicijs.in ſi.gl.& C.de iuriſdi.om.iudi.l.j.in ult.gl.eſt vera, ſ. ꝙ prorogatur in eũ, qui hẽt merũ imperiũ & idẽ Inno. & Hoſt.ut ibi dixi. & eſt caſus l.j. C.ubi de crimi.agi opor. Sed querit, an prorogationem in criminalibus teneatur iudex proprius habere ratam: ita ꝙ ſup illo crimine non ꝓcedat. Guid.de Suz.ſup l.ſi ꝯuenerit allegat ꝙ ſic. Qñ.n.de crimine ſe intromittet ſine accuſatore. ff de mu.& honor. l.reſcripto.§.ſi quis. Itẽ de delicto unius hois ſæpe qri nõ dẽt.ff nau.caupo.ſtabula.l.licet.in ſi. Soluit ꝙ ſi tale eſt crimen, de quo iudex poſſit inquirere: de quibus infrà, de inquiſitio.§. qñ aũt.in prin.& ibi remiſſiones dant: non tenebit habere ratũ: nec per factum delinquentis impediet ipſius officiũ.de cleri.coniuga.c.pen.de priuileg.ex parte.2.& c.authoritate.§.ulti.lib.6. In alijs criminibus, ex quo accuſans & accuſatus ſponte ſub alio iudice litigant: ipſe ordinarius cõquieſcet. ſed ut pluries dixi, inter clericos non procedit hæc q̃ſtio, quia ſine conſenſu epiſcopi prorogare non poſſunt. de for.comp.ſignificaſti.

p Conſenſit. ¶ Fuit quæſtio Venerealis, 65.hic melius.

q Litis ꝯteſtationẽ. ¶ Poſtea nõ: nec obſtant tres leges allegatæ de fo. ꝯpe.ſi diligenti.in gl.nũquid.circa mediũ.uer.imo ẽt q̃ non in declinanda iuriſdictione, ſed in euitatione pęnæ loquuntur.caſus ibi uide in ſuffragio.

r Scholaris. ¶ Et uer.ſed quid ſi ſcholaris propter id, quod dixi de laico

locus pœnitentiæ:quia eligendo vnum ex his,non potest illũ am
a plius declinare:vt s.de reo.versi. sed pone [a] & sic loquitur extr.
b de iudi.c.j. [b] † Nã cũ ibi esset causa criminalis, poterat Quoniũ
6 Deus papam uel synodum eligere. Ex quo enim quis consentit
in suum ordinarium,non potest vlterius dissentire.C. de pactis,
si quis in conscribendo. ff. de offi con.l j.C.de asser.tol.l.j.in fi.&
hoc in ordinario.Delegatus autẽ licet appelletur ab eo: vt ff de
c appel.ex consensu.non tamen recusatur secundum Alber.Gal.[c]
3.q.3.inducia§.offeratur.ibi:nisi sit ille,&c ext. de causa posscũ
olim de off deleg.super quæstionum §.nos.& §.uerũ.2.q.6.a iu-
dicibus.Vndecimus,rõne priuilegij:ut in scholari,qui tres habet
d iudices:ut iam dixi [d] Duodecimus,in causa appellationis.3.q.6.
peregrina.¶ Tertiusdecimus,quando papa id iubet, vel delega-
tus.ea.q.una quæque.11.q.j.iudices ¶ Decimusquartus, pp loci
opportunitatem trahitur quis ad aliam prouinciam.33.q 2.fine.
¶ Quintusdecimus, in causa natiuitatis,quæ spectat ad ecclesiã.
extra qui fil.sint legi.lator.& c.causam. quod dic vt not. extr.de
e ord. cog. tuam. [e] secundum Innoc.& alios.¶ Sextusdecimus,in
causa decimarum.extr.de decimis.per totum. ¶ Decimusseptimus,in causis pœnitentium.quæ ad ecclesiam pertinent.11.quæ.
j.aliud.de pœni. distinctio.1. aliud. ¶ Decimusoctauus, in causa
adultetij,cum agitur ad separationem. extr.ut lite non contest.
capitul. 1. ¶ Decimusnonus, in causis uiduarum & pupillorum,
libertorum,& miserabilium personarum:quæ saltem secũdario
spectant ad ecclesiam. 82.dist.c.1. 2.& 3 extra,de foro compet.
ex tenore.extra de uer.sig.nouimus. in fi. & præcipue circa dotẽ
ut extra,de dote post dirett.nuper. & idem in causis aliarũ per
sonarum.quod dic plene,vt no.secũdum Inn.extra, de off. iud.
deleg significantibus. ¶ Vigesimus,ubi agitur de possessione vio
lata.C ubi de possessione agi opor.l.unica C.de prę.mi.si prediũ.
17 & j.versic.30.† ¶ Quid si quis per locum meum transiens ducit
equum meum,quem ego perdidi:nunquid eum potero cõueni
re ratione præsentis possessionis? Videtur, q non:ut ff.de iud.hę
res.§.nunquid.arg.contra,eo.tit.non alias. §.j. & l.seq. & l.ad le-
gatum.& l.quod legatur.§.fi.C.ubi in rem act l.fi Dicunt quidã
quod sequi debeo forum eius: & talis satisdabit, prout habet j.
f de satisd.§.dicto.in prin.[f] ¶ Vigesimusprimus,in cã fidei.24.q.j
quoties.¶ Vigesimussecundus,cum quis alibi soluturũ se promi
sit.ext.de fo.comp.dilecti.ext.de of del.P.& G C ubi ꝓueniatur,
18 qui certo loco dare promisit.l. unica. † Nam ibi dr quis ꝓhere,
vbi se ꝓstituit soluturum:vt ff.de bonis auctor.iud post.l.3.s ver.
5.Circa hoc quæritur quid si feci tibi pactum,ut possis me coram
g quolibet iudice ꝓuenire? Respon.dicit Vber. [g] quod si oppono
exceptionem iudicij declinandi,non audior,si sim laicus si uero
oppono exceptionẽ loci & fori, & territorij,audior. Priuilegio
h enim fori pacto renunciari non potest. 3.q. 6. non liceat.extra,
de fo.compe.si diligẽti. [i] ¶ Quid ergo si dictum fuit in instrumẽ
to,ut quolibet loco,& sub quolibet iudice possim ꝓuenire:& tu
vis me conuenire sub prorsus extraneo? Respon.forte admittet
exceptio mea:vt ff.de iurisdi.om.iud si conuenerit. Vel forte nõ
19 admittetur, si pactum fuit uestitum cohærentia ꝓctus. † ¶ Sed
quid si promisi per stipulationem, q pateret me conueniri sub
quolibet iudice,& quolibet loco? Respõdeo,forte teneor ad in-
teresse,si recusauero:ut ff. de iudi. si quis ab alio §.in omnibus. &
arg.ff.de præscr.uer.naturalis.§.at cum do.ff.de contrahẽ emp.
Labeo. 2. Et in hoc iudicio cum renunciauerim exceptioni fori.
Vel dic,quod cogar præcise pati.ff.de no.ope.nun.stipulatio §.si
autem.secundum Vber.ar.tamen cõtrà: quia nihil habeo in eius
territorio.ff.de iurisd.om.iud.l.fi.Iacob.Bal.dixit, quod si sit pa-
ctum,ut possim ubicunque,uel ubilibet ꝓueniri, non ualet quo
ad conuentionem:nec mihi præiudicat, nisi post litis contestatio
nem,ut s. uersi x. & sequen. imo ante litis contestatiẽ nem pos-
sum mutare uoluntatem,& contra pactum venire.ff.sol.mat.si
k cum dotem §.eo aũt tempore & sic obtinuit Bonon. [k] ¶ Quid
20 si sit pactum, ut vbique & ubicunque me inueneris, teneat tibi
soluere, nullo tamen certo loco determinato ? Ad hoc dicunt
quidam,quòd per tale pactũ uideor paciscí, quòd sine fori præ-
scriptione possum conueniri ubicunque inueniar, & ubicunque
me elegeris conuenire:quia ibi uideor contraxisse:ut ff.de actio.
& obl.contraxisse.& ita ratione contractus ibi potero cõueniri.
ar.C.de pactis.si quis in conscribẽdo.& de fo. cõpe.dilecti. ff.de
admi.tut.Titiũ.§.ij.& ff.de bo.auth.iud post.l.2. & 3. nec potero
pœnitere.Nam & alˈcubi potest quis conueniri,licet ibi domici-
lium nõ habeat:ut ff.de iudi.hæres.extra.de fo.compe.Romana.
§.cõtrahentes.lib 6.Nec obstat,quod locus incertus,& indeter-
minatus est ab initio. Nã ex post facto poterit determinari:pro-
ut alias sit in debito conditionali,quod ante conditionem existẽ
tem dubium est:sed ex post facto determinatur: nec solutum ea
pendente repetitur.ff.de condi indebi l. sub cõditione. Sed hoc
falsum uidetur:quia quandoque promittit quis soluere, & non
respondere:ut ff.de eo,quod certo loco.l.j.ubi de hoc.& l.j.& l.
centum. Præterea non potest quis ex contractu ꝓueniri nisi ubi
contraxerit,uel quasi cõtraxerit, uel ubi habet domicilium. extr.
de fo.compe.c.fi. Alij dicunt,quòd operabitur tale pactũ, q te-
neatur tibi ad interesse:quia factum uideris stipulatus:& cum fa-
ctũ est in obligatione, ad interesse agi potest. ff.de re iudi.si quis.
ff.de uerb.ob.quoties Arg. contra, quòd non ualeat talis stipula
tio ad instar illius,qui stipulatus est sibi fieri domũ: nec dictũ est
ubi debeat fieri.ff.de uerb.ob. qui insulam. ff.de eo quòd certo
loco.l.3 § si quis insulam sed nõ est ita Nam si dictũ fuisset, Tu
facies domum,ubicunq; uoluero:bene ualeret. ¶ Item si fideius-
sor negatur idoneus,qui potest uti fori prescriptione ff.qui satisf
da.cog.si fideiussor.Tu distingue breuiter.nam aut quis cõstituit
se sine fori præscriptione ubique, uel certo loco responsurum
& soluturum:& tunc obtinet, q prædixi in uer. quid si sit pactũ,
&c. Aut constituit seu promisit se tantum responsurum: & tũc
si alicubi conuenitur:potest à pacto resilire ante litis contestatio
nem.quod dic,ut s.uer.proxi.ibi,Io.Bal.&c.& hoc in laicis. & iũ
21 ge hic,quod notatur j uer.40.& seq.† ¶ Quid si rusticus portat
ad forum modicum bladi, & uendit certas mẽsuras illius bladi:
nunquid tenetur ibi mensuras illas tradere cum ipse forte sit ali-
unde? Dic quod nõ, quia actio ex empto bonæ fidei est. ff.depo
si.l.si in Asia §.j In clericis autẽ sic distingue. nã aut agitur de iu-
risdictione,danda,seu proroganda,aut de iurisdictione nõ decli
nanda,si de danda seu proroganda,subdistinguitur: nã aut cleri
cus paciscitur simpliciter tantum,ut ubiq; uel coram quocunq;
possit

ADDITIONES.

a Pone.¶ Et no.ff.de iud.l.ij.post prin.

b c j. ¶ Vbi dixi supra gl.sed nonne.

c Alber. Gale. ¶ Rub.de iudicib. ordi.& delegatis,loquitur de delegato,in quem pars consensit.sic sup.ver.sed an.

d Dixi.¶ Si priuilegiatus de certo iudice agit contra sic priuilegiatum,uide quod plene scripsi de priuil.c.j.lib.6.& §.& id ipsum.

e Tuam. ¶ Vt ibi scripsi super gl.2.hoc procedit, cum incidit tibi dubiũ de matrimonio,an fuerit,uel non,uel an fuerit legitimũ. Adde quia si non ageretur de ualiditate:sed uxor rediret ad virũ suum, & econtra;iudex secularis est competens.uide Abb.Sicu.in c.non est.in j.col.ext.de sponsa.

f In prin. ¶ Vide quod scripsi de fo.compe.c.ulti.super j glo.ratione possessionis,pro qua patet in hoc triplex opi.Azo.Bernar. Gosfred.Innoc.Host. & Old.in l. fi.ff. alleg. tenent quod ex re mobili fortiatur quis forum. Sria Hugolini placuit Accurs.in prædi.l.fi.C. ubi in rẽ actio, & remissionem q dedi,uide per quas leges,& quo ad illas tñ dicitur. Adiuuatur tñ hęc opinio, quia non mirãdum,si in fortiendo foro mobilia & immobilia sunt diuersa: cum in his ẽt sunt diuersa præscriptionum tpa.iura sunt nota. Itẽ in onere satisdandi differt possessor immobilium q possessore mobilium tñ. ff. qui satisdare cogantur. l. sciendum. In alienatione ab ecclesia facienda. extra. de rebus ecclesiæ non alienan.nulli.& in ordine alienandi: vt in auth. hoc ius porrectũ,& in ordine exequendo:ut lite non ptesta.qñ.§.fi.ff. de re iud. a diuo Pio. Simile C.de rei uxo.actio.l.vna.§.cum aũt.qñ decre. opus non est.l.fi. Tertia opinio Pe. distinguit, an res mobilis sit in loco mansura, uel non:per l.debitor.ff.de pign.Iuuatur hæc opi.per decr pśenti. §.j.de præb. lib.6.& eo.lib.de verb.sign.c.ult.facit §.nunquid.superius allegatus. & e.l. j.uer.nam ubi.ff.ex quibus causin possessa.l.ij.in fi.de in rẽ uer. si pro parte.§.uersum.j.q.j.allat.& quod ibi no.de uerb.sig.c.3.de tornea.c.2.de uer. signi.l.j.& 2.C.in quib.cau.pig.ta.con.l.4.ff.de act.emp. l.granaria. de acq. rer.dom.si Titius.cũ pcor.ibi notatis. ¶ Adde,q quis fortiat fori ratione rei mobilis,tenet Pet.de Anch.pśi.139.incip.Primum dubiũ. ¶ Additio. Adde tu Car.Zaba.in c.fane.de fo.comp.ad fi.ubi dicit, quod ita cõiter tenetur.Et an ratione delicti quis fortiatur forum pœnitentiale.uide Ludo. Rom.sing.354.incip.Ratione delicti.Hen.Ferran.

g Vber.¶ Mihi charta pe.ubi tractat de arbitris. uersi. quid dices ergo & ibi duo uer.hic sequentes subtilitas primi dicti non placet.

h Potest. ¶ Accur.contra secundum leges:ut no.ff.de iud.l.j.in j.gl.

i Diligenti. ¶ Quæstionem de exempto, qui promisit non declinare forum: uide super reg.scienti de reg.iur.lib.6. Gui.de Suza.in l.si conuenerit.dicebat renunciari posse foro in contractu per pactum:& tunc non liceret reclinare,potissime si iurasset:& sic soluit contrarium de l. si quis in conscribendo.C.de pac.

k Bonon.¶ Placet hoc Pe.de Bel.ut ponit Cyn.in I si qui ex pśensu. in 3.q.di cit enim,q hic fallit regula,quod semel placuit.de regu. iur.li. 6.& similes, hac ratione,quia periculosum est corã iudice litigare suspecto. C.de iudi. apertissimi.extra.de appel.cum inter. qua ratione dicit ꝓuentionem, uel stipulationẽ nõ obligare ẽt ad interesse.arg.ff.de ꝓdi insti l. quæ sub ꝓditione,§.si quis sub iusiur.dicit ẽt q ex quo lex dat sibi, quod possit pœnitere: ergo poterit impune.Alleg.l.Gracchus.C.de adulter.Hæc opi. placet, saluo quod de loco ꝓctus dr in uer.proxi.Pondero enim primo, q iurisdictionis ństius origo est à solo pśensu partiũ.Secundo, q nullũ interesse ipsius iudicis uertatur.Tertio,quia per hoc reditur ad ius cõe,& ad ordinariã iurisdictionẽ,quæ est fauorabilis. Quarto, q lex generaliter de conuentione loquens,permittit pœnitere.Quinto, q in multis casibus pœnitẽtia permittitur,quorũ aliqui notantur in ꝓdicta rta, quod semel. In quibus nõ est maior uel tanta æqualitas, pp rationem q prædixi. Item eo fortius procederet hoc dictum : si uera sit opinio, q ante litis contestationem iurisdictionem non habeat,quæ tñ non placet:ut dixi super uer.sed quid si à prin. ¶ Adde Pe.de Anch.in proxi.Alex.consi.139.Quid autem si promisit quis soluere ubicunque inuenatus fuerit, si reperiatur eius procurator, an poterit conueniri,uide Bal.consi.348.li.j Et quomodo intelligatur, quando quis promisit posse conueniri in quolibet loco,per eundem consi.247.eo.li.

possit conueniri: & tunc non valet sine cōsensu episcopi, etiam
si coram ecclesiastico cōueniatur: vt extra, de fo.compe.signifi-
casti.& c.si diligenti.& c.Romana.respon.j & si cōsensus episco
pi in ecclesiasticum interuenerit, poterit adhuc ante litis conte-
stationem dissentire: sicut & in laico iam supra diximus.& supra
versic.10.& sequ. Aut paciscitur se soluturum, & iudicium subi-
turum, & tunc iterum subdistingue: quia aut consentit in secula
rem: quo casu nil agitur: vt in prædicto capitul si diligenti.& 11.
quæstion.j.inolita.& capi.placuit. Aut in ecclesiasticum: & tunc
valet cum consensu sui episcopi: vt in prædict.capitu. dilecti. se-
cundū quod disiuncta ibi ponitur pro coniuncta, videlicet tūc,
ideo quia promisit se soluturum: quia videtur ibi, vbi conueni-
tur, contraxisse: vt supra.in versicul.quid si sit pactum. Conue-
niri enim potest quis, vbi contraxit: vt extra, de for.competen.
capitul.fina.cum suis concord.& non ideo, quia simpliciter pro
misit se iudicium vbique suscepturum, vt iam dixi. Porro si aga-
tur de iurisdictione non declinanda, valet simpliciter consensus,
& cogitur respondere: vt supra.versic. 10.& sequen.extr.de iud.
a capitul primo, & in præd.capitu.dilecti. vbi Abbas [a] ille promi
serat se responsurum coram delegato, & certo loco: & ualuit
pactum de iurisdictione non declinanda: & renunciationis pri-
uilegij, & exceptionis fori sui: cum delegatus ille iam haberet iu-
risdictionem in eum, postquam ea fuerat ei commissa: quia re-
præsentabat personam papæ: vt extra.de offic.deleg.sane cuius
vices gerebat.94.distinctio.capitul.1.extr. de rescrip. super lite-
ris prope fin. Quod autem dixi fori præscriptionem non admit-
ti, vbi agitur de iurisdictione non declinanda: verum est, etiamsi
ante consensum iudex ille potuisset declinari. vt patet in præd.
capitu.1.de iudi ubi, Quod vult deus priusquam promisisset co-
ram concilio respondere poterat dicere: Volo coram papa cau
sam meam agi extra, de appellat.ut debitus.in fi.18 distinctio.2.
propter.17 distin.huic sedi.3 quæstio.1.in primis.versic. de per-
sona. & 32. quæstio. 5.horrendus. Item in prædic.capitu.dilecti.
potuisset Abbas declinare iurisdictionem delegati per exceptio
nem priuilegij: nisi priuilegio renunciasset, promittendo alibi
22 soluere, vel respondere: prout ibi dicitur † ¶ Et nota quatuor
b esse necessaria [b] ad hoc, vt clericus posit in non suum iudicem
consentire. ¶ Primum, quod ille præsit ordinariæ iurisdictioni.
¶ Secundum, quod sit persona ecclesiastica. ¶ Tertium, quod
fiat de consensu sui episcopi: vt in præd.capitu.significasti. & ca.
Romana. respon. j. Quartum, quod fiat de consensu vtriusque
partis: ut ff. de iudic. l.j. & ij. ¶ Sed nunquid requiritur consen-
sus iudicis? Respondeo, non, quo ad prorogationem, sed quo ad
iudicium sic: quia cum non sit alias ordinarius eorum, non tene
c tur iudicare, nisi velit. ff.e.l.ij.§.j. [c] Vtrum autem clericus possit
foro suo renunciare, vide infra.de conclu.& renun. versicul.cui
23 autem iuri.† ¶ Et breuiter scias, quòd clericus trahens clericum
coram seculari iudice, debet causam, id est rem peritam, perde-
re per sententiam, quæ dabitur conuento, & priuari communio
ne sacramētorum, uel etiam fidelium: quia excommunicabitur,
nisi hoc satisfacere uelit: extra de foro compe.si diligenti.& 11.
quæstio.1.inolita. Item clericus permittens se conueniri coram
eo in causa criminali, etiam si pro eo sit lata sententia, locum
suum, id est, beneficium amittat: & hoc si habet: alioquin perdat
locum suum, id est, ordinem: quia deponetur: & sic perdet locū
quem inter cæteros clericos obtinet. Sed si in ciuili, tunc perdat
id quod euicerit, id est, rem in qua sentētialiter absolutus fuerat:
si locum suum, id est, beneficium, vt extra.de excess.prælat. grauē
maluerint obtinere. & hæc habentur in pręd.c.si diligenti.& 11.
24 q. j. placuit † ¶ Sed nunquid idem est in laico clericum coram
seculari trahente, vt debeat perdere causam? Respō.sic, ut C de
episco & cleri.auth.statuimus C.de iurisd.om.iu.in criminali.C.
ne filius pro pa.auth.habita prope finē. ¶ Sed nunquid præmis-
sa obtinent in eo, qui clericum coniugatum trahit coram iudice
seculari? Respondeo sic, si clericaliter uiuit, & actio sit persona-
d lis, sin ea, quæ not.j.de cleri. coniuga. [d] † ¶ Sed cui assignabitur
25 res, quam perdit is: qui sic in vetito se patitur examine cōueniri?
Respondeo, actori cui acta est iniuria, nā reus se alibi non patie
batur cōueniri: cum esset potens, & timeretur forte: & sic actor
metu & inuitus illum ibi conuenit, secundum B.& no.in præ.l.in
criminali. Quid si vterque fuit in culpa? Rñdeo: tunc uterque pu
nietur & dabitur ecclesiæ, cui facta est iniuria: & eius iurisdictio
spreta. Sed quomodo potest præmissa pœna locū habere in acto
re & nō in reo? Non enim actor incidit in pœnam, nisi post litē
contest.vt no.in præd.decre si diligenti in gl.nunquid. Cum er-
go reus clericus passus sit coram tali secum litem contestari: nō
ne similiter & ipse incidet in prædictam pęnam: & sic nō erat ab
e soluendus: imo puniendus? Respōdeo sic. [e] Reus enim tractus de
bet protestari se esse clericum: & ideo eū non debere coram illo
respondere, & si iudex quærat utrum hoc proponat excipiēdo,
uel petendo propter hoc a iudicij instantia se absolui: tūc ille di-
cat, Nil peto, nec excipio, sed protestor, si iudex sibi præcipiat ꝙ
respondeat, uel litem contestetur: tunc protestetur ꝙ ipse respō
det, uel litem contestatur compressus viribus præfecturæ, vel
metu terribilis personę, uel secularis dominij: & super hoc testes
adhibeat, uel confici faciat publicum instrumentū. Lite ergo ne-
gando contestata, non ultra procedat, sed hoc episcopo denun-
ciet, ut illi iudici inhibeat, ne ulterius in causa procedat: quo fi-
f cto poterit corā episcopo petere, [f] vt eū absoluat ab eo in quo
illi tenebatur. quod episcopus debet facere per pręc.c.& sic actor
pęnam incurret, & non reus. quòd si nolit ad hoc agere, dabitur
sibi exceptio perpetua: & quandocunque ab illo cōueniretur po-
terit ei dicere: Tu me olim super hoc coram seculari iudice tra-
xisti: ideoque causam perdere debes: unde peto te condemnari,
& me absolui super hoc, quod à me petis & super hoc est senten
tia necessaria, ut no.in præd.c.si diligenti. & hæc habent locū se
cundum illos, qui dicunt, quod ante litis contestationem, & non
post desistere potest impune. quandoque tamen post solam que
rimoniæ depositionem nequit impune desistere: quæ dic, ut in
prædic.gl.sed nunquid. Quid de illo qui scholarem vocat in ueti
to examine, qui similiter perdit causam etiam iustā, ut in prædi-
cta auth.habita.prope fi. nunquid potest ante litis contestationē
pœnitere? Dic ut in ea auth. no. ¶ Qualiter quis se obijciat alte
rius iurisdictioni, & qualiter in eū snīa feretur, notatur j.de con
clu.& renuncia.ver.ultimo. Regulariter autem tenendum est, ꝙ
g ipso iure [g] clericus non potest coram seculari iudice conueniri:
quod dic ut s.de reo.uersic. Item clericus & iunge quod ibi not.
26 † ¶ Sed pone, clericus dedit laicum fideiussorem pro se in cōtra
ctu mutui: quæritur, utrum fideiussor possit conueniri coram se
culari iudice? Et videtur, quod sic. Ad hoc enim dātur fideiussō
res, ut melius cautū sit creditorib. ff.qui satisda. cog.l.j.& ij. resp.
j. Hinc est, quod si pupillus sine tutoris authoritate compromit
tit, & fideiussorem præstiterit, peti potest pęna a fideiussore, ad
quam alias pupillus non teneretur, nisi fideiussorem præstitisset.
arg. ff.de arbi. si pupillus. Præterea iste creditor secutus fuit pso
nam fideiussoris, & non clerici, cum quo non erat alias cōtractu
rus C.si tu.vel cu.inter.si creditor. Item hoc est personale priui-
legium, vnde personā non egredit. C. de excu.mu.l. sordidorū.
arg. ꝯ: quia exceptio quæ competit principali, competit & fide-
iussori. Item non intelligitur obligatus in duriorem causam, quā
principalis ff.de fideiusso. Græce §.si quis pro pecuniaria.& con
tra legem datus est: vnde videtur, quòd nō valet.x.dist.uides. C.
27 de leg.& constitu.non dubiū. sed prius dictum uerius est. † Quo
niam personales exceptiones ad alios non transferuntur. ff.de
exce.l.exceptiōes.resp.j. Reales vero sic: ut ibi, &c. ¶ Vigesimus
tertius, si iudex secularis sit negligens. extra.de for.compe licet.
ver.dummodo.&c seq.in fi ¶ Vigesimusquartus, cū suus iudex
recusatur. extra, de fo.compe.si quis cōtra ¶ Vigesimusquintus
in compromissis extra de arbi.per totum. ¶ Vigesimussextus, ra
tione vltimæ voluntatis: unde fideicommissum petitur, ubi reli
ctum est. C.ubi fideicōm.pe.potest.l. vnica. ff.de iudicijs. hæres.
& l.si fideicommissum. & legatū petitur ubi est: nisi hæres dolo
eum inde subduxerit. Tunc enim dabitur ubi petetur. ff. eodem.
quod legatur. ¶ Vigesimusseptimus, in causis rusticorū & seruo
rum ecclesiæ, quorum causæ ad ecclesiam spectant. Et idē in alijs
laicis ad forum ecclesię spectantibus. 89.dist.i.iudicatum.12.q.2.
ecclesiarum seruos. extra, de fo. comp. nullus. Idem etiam est de
colonis ecclesiæ, vt C de episco. & cler. l.ij. & C. ubi causæ fisca.
uel di.

ADDITIONES.

a Abbas. ¶ Errauit auctor hic: & infra, quia Abbas nominatus in textu fuit delegatus episcopus, cui decreta. dirigitur, erat debitor ex contractu prædecessoris.

b Necessaria. ¶ Nouem specificat Host. de foro compet. significasti. quæ ibi scripsi super ulti.glo.

c §.j. ¶ Et de hoc sup.uer.sed annis.

d Coniuga. ¶ Vt ibi dicam tenendum est ꝙ habetur.e. tit.c. uno.lib 6. Adde tu ad huiusmodi materiam, si concessum sit alicui existenti in minoribus, ut non posit trahi pro aliquo debito ciuili coram seculari, si ꝯxerit cū unica & uirgine, an prosit sibi priuilegium, vide Lap. 126. alleg. Item quid si quis clericus ꝯxit cum unica & uirgine: & incedit in habitu & tonsura, an pro ciuili debito posit cōueniri coram seculari, & detineri etiam inuitus: vide Lapum ibidem. ¶ Additio. Adde tu & uide Io. de Turre Crema. in c.clericum.11.q.j.ubi dicit quod clericus cōiugatus, qui cum unica & uirgine cōtraxit, & tonsuram & vestes defert clericales, a iudice seculari, nec criminaliter, nec ciuiliter, scilicet de crimine potest condemnari & an & quando clericus gaudere debeat priuilegio clericali, uide omnino Alexā. consi.58.incip. Quia sæpissime.in 4.uol.& Old.consi.4.incip. Quod laicus. Hen.Ferran.

e Sic. ¶ Secundum Pet.& Ab.in d.decre.si diligenti. ut partim ibi scripsi super gl.nunquid.

f Petere. ¶ Aliquibus vī, ꝙ coram suo iudice conueniendus sit laicus, in hoc casu per regulam, quod actor, &c. Item quia hoc agitur ad pœnā. Sed pro Gul. facit de for. compet. cum sit. de iniur. olim. & uide sup. ver. 30.

g Iure. ¶ Nescio quid uelit istud, ipso iure.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vel di. do hominumque eius agantur. l. si quis. Sed illa possunt intelligi super rebus quas ab ecclesia tenent: secus autē, si conueniantur ex delicto vel contractu, licet prædicta l. si quis. indistincte loquatur. An aūt conductores possunt illi priuilegio renūcia re, habes ff. de iur. immu. semper. §. conductores. secundū Vber. ¶ Vigesimu octauus, in peregrinis & mercatoribus, & agricultoribus, & mare nauigantibus & alijs. extra, de treu. & pa. innouamus. 24. q. j. si quis Romipetas. & c. seq. extra, de peregr. c. vnico. extra, de rap. excōicationi. quod dic vt plene, f'm papā, extr.
a de off. deleg. significantibus. a ¶ Vigesimu nonus, cum agitur de
28 feudo ecclesiæ, extra, de fo. compe verum. † ¶ Trigesimus, cum clericus impetrat contra laicum, quod de consuetudine fit in curia indistincte. extra, de iudi. c. fi. extr. de alie. iu. mu. cau. fac. c. fin. & sic intellige extra, de foro compe. ex trāsmissa. De stricto iure tamen laicus uel clericus non potest cōtra laicum impetrare. ar. 11. q. j. si clericus suo laicus. arg. ꝯ, ea. q. iudices. & extra, de sen. ex com. graue. extra, de arbit. innotuit. Sed illa intellige secundum do. meum, de his, quæ ad ecclesiasticum forum pertinēt ratione rerum uel personarū, ut extra, de uerbo. sig. nouimus. §. fi ut sunt causæ spirituales siue criminales ecclesiasticæ: de quibus s. versi. 2. dictū est. Sed & hæc secundum quosdam vera sunt, cum agitur de propriet ate rei. nā super possessione rei ad forū ciuile spectātis potest laicus impetrare: quia super ea potest coram quolibet iudice quæstio uentilari: argu. C. qui legiti. perso. ha. l fi. extra, de foro compe ex parte B. reginæ. & no. extra, de iud. cæterum. & s. ver. 20. Alij tamen hoc intelligunt coram ordinario, & non corā
29 delegato: ar. contra. de appel. cum teneamur. † Sed pone, clericus trahit laicum corā delegato authoritate Apostolica: Domi-
b nus b uel iudex secularis illius terræ mādat delegato, quòd super sedeat: cum ille laicus sit de sua iurisdictione, & moretur in terra sua, & ipse paratus est clerico reddere de illo iusticiæ complemētum: quærit, an delegatus debeat supersedere? Et videtur quòd sic, extra, de fo. compe. si clericus. ubi de hoc. & c. ex tenore. dic ꝯ secundum P. hoc enim introductum est in consuetudinem propter negligentiam secularium in reddenda iusticia personis ecclesiasticis, vt c. tit. cum sit generale. sed contra eo. tit. ex tenore. sed non est contra: quia causæ viduarum non spectāt immediat" ad ecclesiam: causę uero clericorum sic, secundū P. & uide s. ver 18. ¶ Trigesimus primus, uacante imperio cognoscit papa, uel eius delegatus de feudo extra, de fo. compe. licet. uel etiam regno uel principatu superiorem non habentibus: ut 15. q. 6 alius. Item extra, de elect. cum inter uniuersas. in fi. quod ideo est, quia est ordinarius omnium fidelium: ut j. §. proxi. Vel dic, quod regnis vacātibus papa se non intromittet, nisi quando in modum denuncia
c tionis petetur secundum papam. c Quid de legato sedis Apostolicæ? De hoc s. de legato. §. nunc ostendendum. ver. 19 ¶ Trigesimus secundus, cum quid imminet difficile, vel ambiguū inter iudices, recurritur ad ecclesiasticū, ut extr. qui filii sint legi. per uenerabilem. § rationibus. ¶ Trigesimus tertius, si consuetudo, uel etiam priuilegium dat iurisdictionem domino super familiā, illud seruetur. extra, de fo. compe. cum contingat de offi arch. c. fi. ¶ Trigesimus quartus, ratione pacis: qa tunc intromittit se ecclesia de qualibet causa, extra de iudi nouit. ¶ Trigesimus quintus, ratione cōnexitatis cognoscit ecclesia, & committit, ut patet in dote. extra. de don. inter uir. & uxo. c. j. & ij c. de prudentia. & c. nuper. de fo. compe. ex parte, imo ēt iudex ecclesiasticus cognoscit principaliter de dote quod dic, ut no. secundū Inno. in prēd.
d c. de prudentia. d ¶ Trigesimus sextus, qñ ordinarius recusatur, qa tunc eps associatur: in auth. ut diffe. iudic. col. 9. §. si vero contigerit. C. de iud. auth. si uero. ¶ Trigesimus septimus, ratione loci, unde Romæ, quia cōis patria est, conuenitur quilibet. qui nō habet ius reuocādi forum. ff. ad muni. Roma. 5 q. 2 uocatio. ext. de fo. compe. c. fi. de dila. c. fi. 9. q. 3. cuncta. ff. de iudi. si is qui Romæ. de qua reuocatione uide s. de reo uersic. Item legati. & seq. ¶ Trigesimus octauus, ratione professionis C. de aduo. diuer. iu. l. fi. in authen. col. 6. ut clerici apud proprios episcop. con. ¶ Trigesimus nonus, ratione administrationis: unde argentarius ibi co
gitur rationem reddere, ubi argentariam exercuit. ff. de edē. prę
e tor. § is etiā qui. ¶ Quadragesimus, ratione domicilii, e ut C. ubi de ratio. agi opor. l j. ff. de bo. auth. iudi. poss. l. j. & ij. scilicet ubi habet maior ē partem fortunarū suarū, nec inde est discessurus. extr. de foro competen. c. fi. & c ex parte B. reginæ. ff. de iud. hæres absens. §. proinde. & § sequē. & l. fideicommiss. § fi. C. lib. x. de
30 incolis l. cines. ff. ad munici. domicilium. † ¶ Sed quid si debitor vagatur per mundum, nec habet certum domicilium? Videtur, qꝺ ubique quenietur: alioquin creditor fraudaretur. ar. ff. de ope. lib. quod nisi §. fi. ff. de his, quæ in frau. cre. ait prætor. §. si debitorem. unde ubicunque respōdebit & satisdabit. ff. de iud. l. ij §. pe.
f ar. p̄d. l. cines. in fi. Super hoc dic, ut s. uers. 22. & sequen. f † ¶ Sed
31 pone g quidam Lucanus perpetuo à Lucana ciuitate bannitus,
g quendam Florentinum in districtu Lucano spoliauit: nunc spoliatus inuenit spoliatorem in ciuitate Pisana: quæritur, utrum eū ibi posit accusare? Et uidetur, quòd sic: quia criminosius potest ubi inuenitur conueniri. C. ubi de crimi. agi opor. l. j. in fin. Cum enim non possit Lucam uenire, uidetur exilium passus: & sic Pisis poterit conueniri: arg. ff. de eo, quod certo loco. l. j. Ad idem ff. de excu. tut. sed & milites. §. scribit autem & Vlpia. sed & ignominia. quasi uagabundus. arg. C. ubi quis decur. uel cohor. aliaue condi. l. j. alioquin bannum sibi datum ad penam, esset ei ad prēmium: quod esse non debet. ff. de nego. gest. siue hereditaria. ff. de inter. & releg. l. relegatorum. in fi. ne maleficium remaneat impunitum. ff. ad legem Aquil. ita uulneratus. extra, de sen. excommu. ut famæ. quia si eum ponimus relegatum, uidetur Pisis ubi moram trahit habere domicilium necessariū. ff. ad munici. filij lib. §. relegatus. Præsertim si ibi spolia reperiuntur, ut ff. de iudic. quod legatur. C ubi de crimine agi opor. auth. qua in prouincia. Ad idem C. ubi cau. sta. si ex possessione. ubi dicitur, quod seruus non potest dici habere domicilium. & facit C. lib. 10. de decur. generaliter. argu. contra, quod non habet Pisis domicilium, nec maiorem partem rerum suarum, nec ibi deliquit, quibus casibus regulariter quis forum sortitur. C lib. 10 de incolis. ciues. C. ubi
32 sena. uel cla. l. ij extr. de foro competen c. fin. Super hoc dic, ut in quæstione sequenti † ¶ Quid si aliquis Senensis uult conuenire ciuiliter Senis aliquem Florentinum propter guerram de Florentia expulsum, nunquid potest non obstante fori præscriptione, cum ibi moretur? Videtur, quod sic: arg. ff. de his, qui sui. uel alie. iu. sunt. l. ij. ff de ope. lib. quod nisi §. fin. ff. de his, quæ in frau. credi quod ait. § si debitorem. ff. de iudic. eum qui. Argumentum contra: cum sit in fuga. ff. de ser. expor. si Titius. respon. j. in fin imo uidetur, quod solum apud Flor ētiam conueniet illum, argu. C. ubi de hæredi. agi. l. j. Non enim uidetur uagabundus, & sine domicilio. ff. ad municip. ei qui. præsertim si comparemus eum relegato. ff. de m. ino. Papinianus. ff. ad municip. eius. §. fina. Item iste nō est de modis, quibus quis sortitur forum. ff. de his, qui sunt sui uel alien. iur. patre. Solutio. Dicunt quidam, quod si sit spes, quòd cito redibit, non conueniet Florentiæ, sed Senis
h alias secus. argu. ff. de iud. si longius. Alij dicunt, h qꝺ si bona Florentini publicata sunt, non poterit alicubi pueniri: sed fiscus seu commune Floren. si habet bona cōuenietur. ff. de capi. di l. pertinet. l. tutelas. §. si libertate. & §. fin. C. de fideiuss. l. j. sed si ille retinet bona,

ADDITIONES.

a Significantibus. ¶ Vt ibi scripsi in gl. ex quo.

b Dominus. ¶ Illius terræ, vt sequitur: non enim loquitur de domino feudi, vt patet. in vers. hic allegato. in fi.

c Papam. ¶ In decre. licet. ꝯ. de foro compe. ubi scripsi in glo. hoc est. prope finem.

d Prudentia. ¶ Vt ibi scripsi in 3. glo. ¶ Adde, qꝺ Inno. ibi, & Abb. tenent, qꝺ iudex ecclesiasticus principaliter posit adiri pro causa dotis, cuius contrarium vult ibi glo. Fede. de Sen. consi. 236. tenet glo. Petr. de Ancha. consi. 20. tenet, quod fit in electione actoris, quem velit adire: ita quod concordare videtur cum opin. Innocen. & Abb. in d. capitul. prudentiam. Bald. Inno. Pau. de Cast. in l. j. §. j. ff. fol. ma. & Bal. in l. j. C. de do. promis. per c. ex literis. extra, de pigno.

e Domicilij. ¶ Vnius uel plurium. De hoc inf. §. proxi.

f Sequenti. ¶ Nescio ad quid hoc dixerit: cū nec ibi de vagabundo de hoc, nec hic de pacisc ente, uel renunciante, de quo ibi. Est autem sciendum, qꝺ Pileus sua q. 19. tractat de hoc: & ponit casum in quodam debitore, qui fugit cum quadam monacha, contra eum induxit l. quod nisi. prælle. hic aūt propter suspicionem personæ: licet alias non licitum. ff. qui satisda. cog. si fideiussor. de admi. tuto. ita autem. j. respon. in fi. ff. fol. ma. si cū dotē. §. eo autem. Item periret alias actio creditori cum ille ad locum domicilij, vel ꝯctus nunquam veniret. ff. de eo, quod cer. loc. l. j. Interpono, qꝺ Roff. bene. assumpsit hanc: & vt fabulari posit, tenuit terminos Pilei, de eo qui fugit cū monacha & est sua 17. omissis pro & ꝯ, quæ monacham respiciunt. alle. ff. de condi. indebi. qui cer. loco. & ff. de iudi, eum qui. C. de iure do. vbi. C. mand. si pro ea. extra, de fideiuss. c. si Item & si ius scriptum deficeret, suadet hoc æquitas. ff. de aqua plu. ar. in summa. §. item Varus In cōtrarium dicit Pileus neminem extra suum forum conueniri posse, nisi rescripto principis. C. de iurisdi. om. iudic. in criminali. & quod actor sequi debet, &c. & qꝺ ita iretur in infinitum, si posset omni loco conueniri quo pergeret. vt in l. hęres absens. ff. de iudic. Ros. allegat ff. de bon. auth. iud. poss. l. ij. & iij. ff. de bo. dam. l. diuus. & remittit ad solut. Pil. qui dicit eum cogendum respondere, nisi idonee caueat de redeundo ad locum domicilij vel ꝯctus. Huius ratio: quia uagabundus aliud forum non habet. Ad hoc quod no. C. ubi de crimi. agi opor. l. j. & ij. & quod scripsi s. eo. c. fi. super gl. ratione. ¶ Adde, quod vagabundus non posit conueniri ubique, si velit præstare cautionem de redeundo ad locum, uoluit Bal. in l. j. C. ubi de crimi. agi opor. & uide Inn. in c. si aduersarius. extra, de eo, qui mit. in pos. Io. And. & doc. in c. dilectus. el ij. extra. de rescrip.

g Sed pone. Iste versic. & totum quod sequitur usque ad uersic. quadragesimus. fuit additio.

h Dicunt. ¶ Gui. de Suza. ubi dicā statim: & in quæstione sub litera d. ¶ Adde tu, quod ratio istorum potest esse: quia ipsi creditores præseruntur pœnis fiscalibus, ut per Bar. & Bal. in l. j. §. seruus. ff. ad Sylla.

33 net bona, vel partem eorū; potest Florentiæ conueniri.† ¶ Quid
a si debitor [a] tempore contractus habet domicilium Tholosæ, & postmodum transfert se Narbonam: nunc creditor vult eū conuenire Tholosæ ratione contractus, vt extra, de foro competē. c. fin. C. de iurisd. om. iudic. iuris ordinem. ff. de iure dot. plerunque. debitor vult conueniri Narbon. ratione domicilij? Respondeo, creditoris est electio loci & iudicis. ff. de eo, quod certo loc. non vtique. item tempus contractus inspicitur. ff. de verb. obli. si filius. extra, de ele. dudū. j. Sed nunquid sufficit eum citari Tholosæ ad domum, in qua morari solebat? Videtur, quòd sic ff. de dam. infect. l. 4. Tu dic eum citari debere, vbi nūc moratur. C. ubi in rē act. l. ij. & fi. C. de bo. auth iud. poss. auth. ei qui. & ille iudex
b citabit, prout no. s. ver. sed quomō. [b] ¶ Quadragesimus primus, rōe manumissio. vnde libertus sequitur forū patroni. ff. ad muni
c cip. si quis. §. nisi. [c] & l. assumptio. §. fi. ¶ Quadragesimus secūdus, sortitur quis forū ratione originis propriæ, vel paternæ. vt ea. l. j. §. j. & C. de munici. & orig. filios. & l. seq. lib. x. & in prę l. assum-
d ptio. §. j. & l. libertus. §. patris. [d] † ¶ Quid ergo, si aliqs Narbo. fa-
34 ctus est habitator Biterrē. vbi ēt habuit filiū, qui filius inuenitur Narbonæ: nūquid ratione paternæ originis ibi poterit cōueniri? Videtur, quod sic: vt in prædictis ꝓcordant ijs. Sed dic uerius, ꝙ sortitur forum ratione paternæ originis, quo ad honores & tutelam: vt C. vbi pe. tu. l. j. & no. in p̄d. l. assumptio. §. j. & in summa Azo. de iure imm. prope finem. ¶ Item quid si Narbo. habitauit per decem annos in ciuitate Biterrē. & ibi p̄xit cum T. demum reperitur Narbonæ: nūquid ibi sortitur forum ratione suæ originis? videtur, quod sic, C. de muni. & ori. continu. lib. x. & in prę. l. assumptio. & hoc tenet Acc. prout ibi notatur. Azo. tamē no. in Summa de iurisd. om iu. §. pe. ꝙ non. & præmissa vera sunt, quo
e ad honores & munera. C. vbi pe. tuto. l. j. [e] ¶ Xliij. rōne militiæ, ff. ad muni. municeps. §. fi ¶ Xliij. ratiōe matrimonij mulier seq
f tur forum viri, [f] C. li x. de incolis, l. fi. ff. de iurisd. om. iud. cum quæ dam. ff. de iu. exigere. ff. ad muni. l. fi. §. ij. & l. ea quæ desponsata se cus in concubina, ff. e. de iure. §. fi. ¶ Xlv. ratione cursus decēnij,
g quo qs moratus est in studio, C. li. x. de incolis, l. ij g ¶ Xlvj. si plures sunt tutores diuersarum iurisdictionum, omnes corā uno iu
35 dice potest pupillus cōuenire, ut C. arb. ture. l. omnes. † ¶ Quid si pupillus factus adultus, uelit eos coram diuersis conuenire: nūquid ipsi possunt petere, vt sub uno conueniantur? non vr, quasi hoc sit in fauorem pupilli inductum, 26. q. 2. non exemplo. ff. de legi. quod fauore. Sed dic contra, arg. ff. de quibus re. ad eundem iudic. ea. l. fi extra, de rescriptis, c. dispēdia. Qualiter ergo fit, si tutores diuersos habeant iudices? Respondeo, si omnes gesserunt tutelam in eodem loco, planum est: quia omnes ibi conuenientē, vt in præ. l. omnes. & ff. de iud. hæres. §. j. Si uero quilibet gessit in suo loco, omnes simul coniunguntur: & omnes loco unius habe bunt, vt ar. ff. de excu. tu. iurisperitos. §. j. & est ad hoc simile, qđ dicitur de pluribus super eadem præbenda litigantib. s. de accu. seu peti. §. super petitionib. & actionib. ver. qđ si plures. ¶ Xlvij.
h rōne ꝯsuetudinis, vt s. in prin. huius tit. [h] ¶ Xlviij. sortit qs forū aliensi, & facit si. ū ratione actionis, C. vbi in rē act. l. fi. ¶ Xlix. ratione negotiationis ff. de iud. hæres. §. si quis. ¶ L. ratione constitutionis, ff. ad muni. nō utique. ¶ Lj. ratione tēporis, C. lib. x. de
i incolis, l. ij. [i] ¶ Lij. ratione dignitatis, ff. ad muni. filij. §. pe. † Licet
36 autem regulariter uerum sit, quod sententia à nō suo iudice lata non tenet, vt extra, de iud. at si. C. si à non comp. iud. l. fi. xj. q. j. in clericorum. tamen fallit in premissis casibus: quia per pactū suū factus est de iurisdictione iudicantis: quos ideo tam plene colligimus, quia quandoque magis expedit actori conuenire reum sub eo, de cuius iurisdictione actus est ille, quam sub ordinario. Quæ autem hic desunt, vide s. de reo, & s. de actore. Vt autem scias quis iudex debeat adiri, uide s. de iurisd. om. iud. ad fi. ver. & breuiter. per totum.

ADDITIONES.

a Debitor. ¶ Iste ver. & sequens fuerunt Gui. de Suza. super l. ij. C. de iurisd. om. iudi.

b Quomodo. ¶ Ibi remissiones dedi. ¶ Adde quod uoluit Abb. consi. 39. & 43. lib. 2. & Rota consi. 454. ubi ponit, quod quis debet citari, vbi habitat non ubi solitus est habitare.

c Nic. ¶ Ros. ponit §. nihil hos. §. non inuenio. bene est, ibi l. nil: sed nil ad propositum. l. si quis a pluribus manumissus sit, omnium patronorum sequitur originem. non est plus. & quomodo hoc procedit quo ad honores & tutelas, non quo ad munera patrimonialia, uel personalia: nota. in l. assumptio. §. j. in gl. magna.

d Patris. ¶ Bene facit decreta. cum nullus. de tempo. ordin. libro 6. Et uide quod ibi scripsi super gl. Dicitur enim & eodem libro de sepulchro, is, qui. super gl. 2. Istud autem domicilij originis mutari non pōt. C. de municip. & ori. l. pen. & vlti. lib. x. ff. ad municipa. filij. §. pen. & l. sequenti. Sed cōtra eodem tit. placen. cum l. sequenti, & l. libertus. §. patris. Vltra solutiones, quas dant ibi glo. dixit Rofre. ubi supra, contraria loqui, quando ciuitas originis passa fuit capitis diminutionem: ut Troia. ¶ Adde, quando quis sortiatur forum ratione origin is proprie, paternæ uel auitæ, Barto. in assumptio. §. filius. ff. ad municipa. Antonium de Butri. in c. accedens. el 2. extra, vt lite non contesta. Imolam in capitu. fina. de foro competen. Cyn. in l. iure. & ibi Bal. contrarium. C. de iurisdict. om. iudic. & Bald. in l. fina. C. si a non compe. iudice. Adde tu, quod ille dicitur etiam proprie de aliquo loco qui est de illo loco ratione originis, l. j. & ibi Bald. ff. de tu. & cur. da. ab his.

e L. j. ¶ Gl. in decreta. ex parte. de foro cōpe. dicit, aliud in muneribus, quā in honoribus: sed gl. j. in decre. ultima, de parochi. de oneribus.

f Viri. ¶ Et eius domicilium retinet eo mortuo, donec alteri nubat, ff. ad municipa. filij. §. j. & de sepult. is qui. in fi. lib. 6. & vide, quod ibi scripsi in ulti. glo. Adde, ꝙ mulier teneat forum viri, dixi esse uerum, si caste uiuat, per §. fin. in auth. de resti. & ea quæ parit in 111. men.

g L. ij. ¶ Dicebat Rofre. ubi sup. quod sic multi scholares facti sunt ciues Bonon. ibi etiam in ætate decrepita consumentes dies suos, & optabat ꝙ sic eueniret Aretij, ubi translatum fuit studium.

h Ti. ¶ Delectauit auctorem magnus numerus casuum. Iste enim poterat cōprehendi sub 33. sequens sub 7. ubi inducitur eadem lex. alius sub v. negotiatio est contractus, alius sub 40. loquitur enim de constituente domicilū. Poterat de secundo facere multos casus, etiam quos Host. in usibus, de quibus dixi in prin. ut diuersos distinxit, quod eum, scilicet auctorem non fecisse commendo.

i L. ij. ¶ Ponit casum de illo qui causa studij decennio stetit in loco, quem posuerat s. ver. 45. sed cum ibi gl. quærat, quid de alio qui non causa studij, & idē dicat in illo, hūc casum noluit auctor hic ꝓprehendere, ut diuersum. ¶ Adde, qñ quis sortiatur forum ratione domicilij, Ang. consi. 127. & Bal. consi. 112. lib. 4. Adde tu ad uersi. sequentem, ratione dignitatis, &c. ꝙ ubi quis adipiscitur, uel consequitur aliquam dignitatem, ibi & illius loci efficitur ciuis, in quo hanc dignitatem adeptus est: Barto. in l. j. ff. ad mu. facit tex. in l. municipales. § miles. ff. eo. Abb. in c. quia in tantum. extra, de ꝓbē.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ordinarius alicuius quis dicatur.*
2 *Roma est communis patria omnium.*
3 *Maleficium vel quasi officialis episcopi commissum in officio, agi debet coram episcopo cuius est officialis.*

1 ij. §. Sequitur uidere, qs sit iudex ordinarius alicuius. † Et quidē is, ī cuius territorio, uel diœcesi quis domiciliū habet: ut ff. de iud. hæres absens. & 13. q. 2. c. vbicunque. §. quia ergo. extra, de foro competen. cap. fi. ff. de iurisdict. omnium iudic. l. fin. Si uero duo habent domicilia sub diuersis iudicibus, vtriq; subest, ut ff. ad muni. l. eius q manumisit.
a §. si quis institutus. [a] † ¶ Itē Roma communis patria est omniū,
2 ff. ad munici. Roma. extra, de foro competen. cap. fin. & papa est iudex ordinarius singulorum, 9. quæst. 3. cuncta. & c. per principalem. ext. de elect. cum olim. de priuileg. antiqua. de postu. bo-
b næ. secundum T. [b] & c. dic, ut s. in tit. de iudi. ord. † ¶ Item no. qa de maleficio uel quasi officialis episcopi commisso in officio, ut puta in sententia uel processu, agendum est coram episcopo, cuius est officialis: & nō coram archiepō, uel eius officiali: episcopus aūt si requisitus nolit cogere officialē suū ad emendā, p̄t rō ne huius maleficii ꝓueniri coram metropolitano seu eius officiali: si tamen episcopus de hoc cognouerit: & officialem ipsum absoluerit, uel etiam condemnauerit: non poterit episcopus ꝓueniri prætextu illius maleficii: poterit tñ ab eius sententia appellari. Si uero agatur ad reuocationem sententiæ officialis latæ pro iuribus episcopalibus, ipse episcopus huiusmodi causam defendere debet, sicut si pro iure extranei lata esset. & hæc habētur in cō
c sti. Alex. 4. de fo. compet. venerabilibus. [c] Quando autem possit metropolitanus absoluere subditos suffraganei, uel excommunicare, vel iurisdictionem exercere, uide plene in const. Alex. 4.
d de sen. excom. cæterum. [d]

ADDITIONES

a Institutus. ¶ Quid autē si in utroque uocatur ad munera plene no. in l. ciues. C. de incolis. lib. x. in 2. col. ¶ Adde Ro. consi. 161.

b Secundum T. ¶ Vbi sup.

c Venerabilibus. ¶ Quam non habemus.

d Cæterum. ¶ Imo fuit Inn. 4. & habetur in e. ti. de sent. excom. c. venerabilibus lib. 6. alias incipiebat, cæterum. ut ibi scripsi in prin.

SVMMARIVM.

1 *Actor qualiter in adeundo iudice debeat se habere.*
2 *Actor adire debens iudicem a domino papa delegatum, qui est solus & sine mora, potest, ubicunque eum inuenerit, adire.*
3 *Proconsul iurisdictionē non habet ante decretæ sibi prouinciæ ingressum.*

a 3. §. Viso cuius iudicium actor debēt [a] adire, subnectēdū
1 est, † qualiter adire debet: in quo talem trado doctrinam. Nā aut est ordinarius, aut delegatus is, qui debet adiri. Si quidem sit ordinarius, actor per se, uel per procuratorē legitime

ADDITIONES.

a Debet. ¶ Hoc posuerat Tan. ubi s. quod multum ampliat auctor.

time constitutum, vt ff. de procu. l. j. accedat ad eum, vt 15. q. 3. v
g xor. & l. de crimine[a]. & accedat hora congrua, scilicet de die, nō de nocte, extra, de offic. deleg. consuluit. & cum sedet ꝓ tribunali, 2. quæst 6. biduum. & quando non est occupatus aliis negotiis: puta quando non comedit, quando non intereſt diuinis, & eo loco quo consueuit ius redere, seu pro tribunali sedere, non in via, vt 3. q. 3. inducię § ſpatium. ver. à procedente. C. de dila. à iudice. arg. ff. si cert. pet. lecta est. in princip. ff. de arbi. si cum dies. §. si arbiter. & se coram eo ꝑsentet. & se sibi ostendat, de pœ. di. j. c. voluiſſent. §. deniq; itaque. uer. Moyſi quoq; ei reuerenter inclinans. quod dic. ut ſ. de aduo. §. hoc dicēdum. in prin. & §. nunc de exordiis. demum factum ſuum, ex quo ius oritur, vt ff. ad leg. Aquil. ſi ex plagis. § in clino. extra, de ſponſ. de muliere. p se, ſi eſt diſcretus, alioquin per aduocatum, vt extra, de iudic. paſtoralis, vel etiam quæſtionem coram iudice diſcrete proponat. C. de epiſcop. & cler. in bemus. in fi. ff. quis ordo in bo. poſſ. ſer. in bonorum. §. ſi ꝑsens. 15. q. 3. de crimine. quo expedito iudex dicat ei: frater, da libellum ſi habes, vt ext. de libel. ob. c. 1. & tunc ille offerat iudici, ſi habet in prōptu, niſi ſit caſus, in quo nō ſit libellus neceſſarius. quod dic, vt j. de libel. cōcep. §. nunc dicēdum. vel etiam ſi actor velit, ſtatim ſine alia arenga offerat iudici libellum facti ſeriem continentem, vt 4. q. 4. §. aliquādo. uer. ſi quis ſe iniuriam. & petat aduerſarium citari, ſeu reuocari, extra, de iudic. c. 1. 2. q. 3. offeratur. quo facto iudex confeſtim literis vel nuncio citet reū quē admodum j. de citatio. edocet, & reo aduenienti libellum offe-
g rat, ut in auth. offerat. C. de lit. conteſt. † ¶ Si aūt iudex ſit delegatus à dño papa, & eſt ſolus, ſine mora, vbicunq; actor eum inueniat, ad eum accedat: quia is certum locum ſeu cōſiſtorium qſque non habet: & ſe præſentet & inclinet, vt §. deinde literam cō miſſionis ſibi in loco tamen honeſto & hora congrua porrigat, ſecundum formam. j. tit. proxi. § i ſcriptam, ut ſic per reſcripti ꝑſentationem iuriſdictio iudicis perpetuet, extra, de appel. ut debitus. Si uero plures ſunt delegati ſingulos eorum adeat, & cuili-
b bet literas commiſſionis præſentet, & oſtendat[b], petens vt ſimul perſonaliter, vel ſaltem literis, uel nuncio reum citent, ut extra. de off. delega. prudentiā. in prin. in auth. de liti. §. omnem. & mādatum apoſtolicum exequantur, ut eo. tit. §. 1 ext. de reſcrip. ſci ſcitatus, & ſine moræ diſpēdio procuret citationem fieri, ne poſ. ſit p aduerſarium forte ſecundas literas impetrantem, & citari ꝓcurantem, ꝓueniri, non enim quo. ad hoc ſufficit ſola reſcripti ꝑſentatio, niſi citatio ſubſequat, extr. de appel. ut debitus. ubi de hoc extra, de reſcript. cap. capitulum. ext. de off. deleg. gratum. & c. relatum, tamen ſecundum quoſdam non habet hoc caſu locū præuentio, imò debent primæ valere, ſed ſecundæ non facientes de illis mentionem prius præſententur, extra, de reſcrip. cęterū. niſi primus impetrans ſit negligens & remiſſus. eo. tit. plerunque
c ut not. in præ. cap. capitulum[c]. Sed dictum illorum poteſt intelligi in literis beneficialibus, in quibus non habet locum præ-
d uentio, ſecūdum Vin. & Gul. Na[d]. Secus in reſcriptis ad lites, ubi non eſt periculoſa præuentio. nam & corā primis & coram ſecundis inſtantia fiet, & debet etiā feſtinare, ideo ne ſibi dicatur, non
3 fuiſti literis uſus. † Nam eo ipſo quod preſentas, uteris: & ſtatim
e index incipit iuriſdictionem habere, cum eas recipit, & nō ante[e]. Nam & proconſul. iuriſdictionem non habet, donec eſt prouinciam ſibi decretā ingreſſus de off. procon. obſeruare. §. poſt hoc.
f Arg. tamen contra in l. ſeq.[f] uel ſi eam prius in habitu habebat, eius tamen exercitium dormitabat, eo. tit. paſtoralis. §. quando autem. & iunge hic quæ habes j. de comparitio. in termino.

ADDITIONES.

a Crimine. ¶ Leges ſunt ſub rubrica, qui acc. non poſ. & ad hoc ſolum inducuntur, quia prima dicit, adeat preſidem: ſecunda dicit, aditus preſes. valet hę cad iuſtificationem rubricæ.
b Oſtendat. ¶ Facit cle. de appel. c. j.
c Capitulum. ¶ Vide quod ſcripſi in dec. vt debitus. de appel. ſuper ver. literas: & quod ibi not. in glo. ſed nunquid.
d Gul. Na. ¶ Quod dic vt de reſcri. tibi qui. & de præben. cum qui. lib. 6. & vt not. de conceſſ. præben, ſi ſoli. lib. 6.
e Ante. ¶ Not. ad materiam quam ſcripſi poſt Inno. & Hoſt. de reſtitu. ſpol ex conqueſtione. in glo. impetrat. ver. refert ipſe & ſeq.
f L. ſeq. Ibi ſoluitur in glo.

SVMMARIVM.

1 *Aditio iudicis facit purgari moram.*
2 *Aditio iudicis maioris, vel rei, excuſat vocatū à maiori, vel ſup minori re.*
3 *Aditio ſola facit ſtipulationem committi, & adeuntem puniri.*
4 *Adoptandi actus expeditur per iudicis aditionem.*

4. §. **Effectus** autem aditionis multiplex eſt: pauca tamen cōmemoremus. † Facit enim
1 iudicis purgari moram, & contumaciam iam comiſſam,
2 in condemnato propter contumaciā redeunte iudice
adhuc pro tribunali ſedente, ff. de in integ. reſt. diuus. 2. q. 6. biduum[a]. Item interrumpit præſcriptionē. C. qui adm. ad bo. poſſ. fi. inſt. de bo. poſ. §. fi. ext. de of. or. paſtoralis. in fi. de eo q mi. in poſ.
2 c. j. & 2. † ¶ Item aditio maioris iudicis, vel rei, excuſat uocatū à minori, vel ſuper minori. C. vbi de cri. agi opor. auth qua in prouincia. §. excipitur. 18. dist. ſi quis epiſcopus. ff. de re iudi contra
b pupillum[b]. Item liberat quem à mulcta, quæ nō venienti infligi poterat, ff. ſi quis in ius uoca. non ie. l. 2. extra, de off. deleg. con-
c ſuluit[c]. Item quia ſi dum adit, impeditur, ex hoc ei actio acquiritur, ff. de eo, per quem fac. eſt. quo minus, quis in iudi. ſiſt. l j. Itē facit querelam in hæredē tranſire, qualitercunque denunciatio ne, vel proteſtatione ſecuta, ff. de inoff. teſta. Papinianus. §. fi. & l. quēadmodū. Item facit aduerſarium incidere in edictū de alie. iudi. mut. cau. fac. cum ſit aditio à duriore aduerſario, præſertim ſi libellus oblatus ſit, etiam eo nondum citato, ff. de adulte. l. 2. §. fi. ff. de petit. hære. itē ueniunt. § petitam. & ff. quod vi aut clam, prohibere. §. fi. Nec requiritur, quod lis ſit conteſtata, ff. de alie. iudic. mu. cauſa fact. ex hoc. §. j. extra eod. c j. Item facit quem eſſe iudicem qui non eſt, ff. de iuriſdict. om. iudicū. l. ſi conueneritd Sed Ioan.[d] contra. Intelligit enim ibi aditionem per litis conteſtationem: ar. ff. ſolu. matri. ſi cum dotem. § eo autem tēpore. intelligi enim debet cum effectu, ſcilicet ſi adierit & perſeuerauerit, arg. ff. ne quis eum qui in ius uoca. eſt, ui exi. l. ſi per alium. extra, de cler. non reſi. relatum. Item ad hoc facit ff. de iud. non ui-
3 detur. 2. ¶ Item ſola aditio facit ſtipulationem committi, & ad-
e euntem puniri, ff. de condi. ob cauſam da. l. 3. in prin. [e] C. de tranſact. ſi quis maior. quod verum eſt: quoniam tranſigendo conueneratur, quod nullo modo ꝓueniret. Si aūt dixiſſet, quod nihil amplius peteret, tunc requireret litis cōteſtatio, ad hoc, ut ſtipulatio committat. ff. rem ratā habe. amplius. Itē facit liberari quē
f ab officio ſuſcepto[f], ff. de poſti. ei apud §. 2. Itē pleniorē ſecurita-
g tem præſtat iudici§, ff. de pigno. l. 3. ff. de ſol. ſi ſtipulatus ſum. §. 1 ff. de minor. ait prætor. §. permittit. Item tribuit poteſtatem manumittendi ei qui alias non haberet, Inſt. ex qui, cau. ma. non poſ.
4 §. ea lege. † ¶ Itē per eam expediſ actus adoptandi: qui alias expediri nō poſſet, ff. de adopti. l. 2. Itē emancipandi, C. de emā. l. 3. Itē per ſimplicem aditionē, uel poſtulationem alicuius interdum ſuſpenditur iudicium in cauſis criminalibus & ciuilibus: & differtur, ff. de pro. ſeruum quoque. § publicè. Item poſt ſimplicem poſtulationem reſtitutionis in integrum nihil omnino faciendum eſt, C. in integ. reſtit. poſtu. ne quid no. ſi. l. vnica.

ADDITIONES.

a Biduum. ¶ Ibi hoc no. in fi. magnæ gl. alias non competit allegatio.
b Pupillum. ¶ Maioritas etiam rei excuſat uocatum ab eodem, de dila. c. fi.
c Conſuluit. ¶ Et c. de cauſis. in fi.
d Sed Io. ¶ & Accur. Et nide quod dixi §. §. j. ſuper ver. ſed q d ſi à principio.
e In prin. ¶ Tex. ibi diſtinguit, an dederim ne tractetur, an ut mihi promitteretur, ne iretur ad iudicem.
f Suſcepto. ¶ De ſequeſtro loquitur, quod dic ut ibi.
g Iudici. ¶ Imò parti.

ADDITIONES NOVAE.

* Quot annis debet eſſe iudex ordinarius vel delegatus. Inno. in, c. cum vigeſimum. de offi. deleg.
* In l. ſi quis libertate. §. j. de petitio. hære. dicit Iac. de Are. q cū vnus iudex vulnerat iuriſdictione alterius iudicis, ſtatim ille iudex vulnerans efficitur de iuriſdictione eius cuius iuriſdictio eſt vulnerata, & poteſt ſibi præcipere.
* Nota, q ratione delicti laicus efficitur de foro eccleſiæ, ut auth. item nulla communitas. de epi. & cle. & c. fi. extra, de elec. lib. 6. Arch. 22 q. c. hoc.
* Corā quo iudice debeant ꝓueniri fraternitates ſecularium virorum, ut diciplinatorū. Bar. in l. ſenatus. de rebus dubijs. & quid de mixta, ibi p ipſum.
* Nota quod hæres notarij, licet ipſe hæres non ſit notarius, poteſt conueniri ſub proconſule notariorum, Bal. in l. nihil intereſt. ff. de eden.
* Nota quod ille qui in alieno territorio contrahit, non ſolum videtur conſentire quod ibi coram ordinario conueniatur, ſed etiam coram deleg. Inn. Hoſt. in c. dilecti. de foro compe.
* In l. de his. de epiſ. & cle. quærit Cuil. de Cu. nunquid de cenſibus & tributis poſſit clericus trahi ad forum ſeculare? & dicit q ſic: quia videntur ꝓueniri res eorum tanquam affectæ: non perſonæ eorum. allegat l. viros. C. de pala. ſacr. largi. & l. imperator. de publica. Bal. dicit quod res ipſa bene pertinet ad forum ſeculare, & quod iudex ſecularis poteſt mittere ad rem ipſam pro tributo, & deinde recipere tributū, quia eſt de ſua iuriſdictione, ſed iudex ſecularis in perſonam clerici nihil poteſt, per auth. ſtatuimus. de epiſ. & cle.
* Nota quod cauſa libertatis dicitur ſic ſpiritualis ſicut cauſa matrimonialis & eſt tentanda in foro eccleſiaſtico, ut in c. eo libentius. de ſer. non ord[is] & l. qui loca. de relig. & ſumpt. fune. Rich. Malum.
* Pone florentinus cōtraxit Piſis poſtea efficitur poteſtas Piſarum, an finito eius officio poterit ibi conueniri de contractu celebrato Piſis: no. quod ſic in l. ciues. C. de incolis.
* Pone, aliquis exiſtens Bononiæ, vel in confinibus, cum baliſta vel lancea, vulneravit aliquem, exiſtentem in territorio Mutinæ: quis poteſtas debeat cognoſcere de hoc delicto, not. in l. j. §. in ſumma. de aq. plu. arcend. l. j. vbi de poſſeſſ. agi oportet. & l. j. §. ex incendio. ff. de incend. ruin. naufrag.
* Nota quod ratione rerum temporalium clerici regibus ſunt ſubiecti 11. q. 1. §. his ita. de maiori. & obe. capitu. ſolitæ. & l. de his. C. de epiſco. & cleric.
* Pone, aliquis conuenitur de crimine coram non ſuo iudice ille negat ſe delinquiſſe in iuriſdictione eius, an ille poterit cognoſcere an delinquerit in

territorio

territorio eius.de hoc per Ioan. An.in c. Romana.§.contrahentes.de foro compe.Bar. in l si quis ex aliena.de iudi. Bar.in l.ex quacunque.ff.si quis in ius uoca.non ier.

* Quid si laicus potest delictum commissum fiat clericus, an gaudeat priuilegio clericorum, no. in l.si quis postea.ff.de iudi. & ibi Angel.& Alberi.& in auth.causa de episcop. & cle.per docto. & l.pe.si ex noxa.cau.aga.Bal.in l.cum quedam.ff.de iurisdic.om.iud.Io.And.in c.j.de obliga.ad ratio.in nouella.Alberi.in authentica, causa quæ sit cum monacho.de episcop.& cler. & l.officij.& ibi. Bald.& in l.j.C.de pac. & l.idem vlpianus.de excusa.tuto.

* De maleficio commisso in confinio duarum ciuitatum,ita quod ignoratur in cuius territorio id sit factum dicitur quod ratione dubij potestas vtriusque ciuitatis cognoscit.arg.l.j.§.plane.de lib.ag.fac.l.iuris peritos.§.cum oriundus.de excu.tut.& auth.qua in prouincia. ubi de cri.agi opor.

* Quid si aliquis reperitur mortuus iactus medius super territorio Papiensi,& medius super territorio militen. quis iudex puniet delictum? quidam in c.1.extr.de rapto.dicunt quod Io.Andræ.consultus de ista quæstione mi liti, Respondit quod ille iudex in cuius territorio pars capitis iacet:quia pars capitis tanquam dignior debet inspici,sicut fit in baptizato,de conse. dist.4.consecrari.& fac.l.cum in diuersis.de religio.& sumptib.fun.

* An ille qui sortitur forum ratione delicti uel contractus dicatur subditus, no.in clementina j.de foro comp.

* Nota quod scholaris non habet priuilegium aut.habita.in contractibus extra ciuitatem studij factis.alleg. Bal.l.2.§.item si extra prouinciam.de iudi.

* Nota ꝙ pupillus, vidua, scholaris vel quilibet alius habens priuilegium fori,si compareat coram iudice coram quo est citatus,& declinat eius iurisdictionem & forum, ꝙ ipse coram quo comparet debet statuere terminū infra quem debeat comparere,quem petit, nec erit opus alia admonitione uel citatione,l.2.§.si dubitetur.de iudi.

* Nota ꝙ quicunque sub iuramento fidelitatis est de iurisdictione alterius, non potest prorogare iurisdictionem in alterum iudicē vł dn̄m nisi dn̄o consentiente.x.colla.de pace iura.fir.c.imperialem.§.pen.Bal.de hoc in l.decernimus.de epis.& cler.

* An in criminalibus possit fieri prorogatio iurisdictionis in non suum iudicem,Bal.in l.1.de iudici.ff.& no. per Cynum in l.procurator.de pœnis,& l. non ualet. C.de plagia.& l.j. C. de iuris.om. iudic.& l.testamenta.de testa.

* Qualem iurisdictionem habet ille in quem partes consenserunt de hoc per Bal.in l.j.ff.de iudi.

* De prorogatione iurisdictionis vide Cynum in l.si qui ex consensu.de epis. aud.& l.j.de eman.li. ubi dicit Dynus quod intelligitur prorogari.iurisdictio cum suis qualitatibus.& quod no.Ang.in l.fi.de iuris.om.iudi.

* Iurisdictio uoluntaria prorogari potest per maiorem, l.etiam.§.plures. de manu.vindic.Quid in pupillo qui uult prorogare iurisdictionem non sui iudicis,ut detur sibi tutor. Videtur quod non posit, cum sine tutoris authoritate non fit aliquis actus suus Sed si faciat procuratorem ad petendum sibi tutorem:quod potest, vt l.si minores.qui petant tu.aut cu.Sed an procurator poterit prorogare iurisdictionem? dic quod non per ea quæ notat Inno.in c.de causis.de officio deleg. procurator enim qui non habet liberā non potest prorogare.no.in dicta.l.etiam.

* Procurator meus impetrauit iudicem in cā, ego ignorans de illa impetratione, coram iudice ordinario tractus respondi: postea scio de impetratione procuratoris mei: volo illo rescripto gaudere, & iudicem ordinarium declinare,an posim: de hoc per Cynum in l.licet. C.ut lite penden.

* Nota quod ubi aliqui iudices sunt taxati, nullus alius potest cognoscere: no.Bal.in l.clericos.C.de episc.& cler.

* Nota quod si clericus succedat laico, ꝙ potest declinare iudicem laicum, quia allegat priuilegiū fori in corpore iuris inclusum. Sed si allegaret priuilegium exemptionis,videlicet ꝙ non posit conueniri sub ipso,quia exēptus habet priuilegium allegare non potest, quia nullo proprio priuilegio excusatur.de hoc per Bar.in l hæres absens.in prin.ff.de iud.

* An consensus expressus vel tacitus requiratur in prorogatione iurisdictionis? Imola tenet quod tacitus cosensus sufficiat. vt c cum venissent.extra de in inte.resti.& l.j.ff.de iudi.

* An stipendiarij dicantur ciues eius ciuitatis vbi morantur. Bar.in l.1.& l. municeps.& l.miles.ff.ad municip.

* Nota quod mulier retinet domicilium mariti sui mortui.l.filij.§.vidua.ad municipa.per Bar.

* Nota quod cōfinati dicuntur sortiri forum seu domicilium in loco vbi sunt confinati,dicta l.filij.§.relegatus.per Bar.Alberic.aliter in materia statutorum statuto 29.in.secunda parte.

* Nota ꝙ si ciuitas sit priuata iurisdōne & ciuilitate ꝑ principē, ꝙ ciues illius ciuitatis desinūt esse ciues,& per hoc possunt ubilibet conueniri, tanquam vagabundi,Bar.in l.eius.§.si quis.ad municip.& per hoc dicit ꝙ cū ciuitates Tusciæ sint priuatæ omni bn̄ficio ꝑ imperatorē Henricū,& ciues illarum ciuitatum desierint esse ciues, dicunt esse vagabūdi, & ubilibet possunt conueniri,l.4.§.prætor.ff.de dam .infec.per Bar.

* Nota quod in his quæ sunt volūtariæ iurisdictionis est congruum tribunal in his qui iurisdictionem prorogare non possunt,ut pupilli,de quo Bal.in l. j.C.vbi petan.tuto.

* An minor 17.annis habeat iurisdictionem in scholarē ex forma auth.habita.Bar.in l.j.ff.de postulan.quod sic.

* In l.2.§ sed si iudex.de iud.dicit Bal.ꝙ si duo Papienses ꝯsentiunt ꝙ iudex Papiensis iudicet inter eos in ciuitate Militi. de quo per Cynum in l.extra territorium,de iuris.om.iudi.Bal.vbi s.Inn.in c.innotuit.de off.deleg.

* Quid si in instrumento sit dictum quod constituit se soluturum in omni loco vbi ipsum conueniet creditor. Bar. de hoc in l.ꝯtraxisse.de actio.& obl. Dynus in l.3.de bon.autho.iu.posi.

* Quando quis habet duas authoritates, vel duas iurisdictiones,an potest alteram eligere, & qn̄ q̄s potest vti duplici authoritate vel iurisdictione.no. in c.cum in officij.de præscrip.per Inn.Bal.in l.filius.C.de fur.vide do.Angelum in l.si per errorem.ff.de iurisdict.om.iudi.& Bal.in l.2.§.j.ff.de iudi. fac.in l.causa quam.de fideiommis.no.in l. 1.& 2.de eo quod certo lo.& in l.Titium & Mæuium. §.tutores.ff.de adimi.tu. Bartol.& Bal.in l.1.ff.solu. matri.& Bal.in l.1. si quis in ius uoc. Alberi.in dicto §. tutor.& l.3.de bon. autho.iud.pos.

* Quid si promisi tibi dare mille,non adiecto loco:videtur quod vbique possim petere,per l.1.de ann.leg.

* In l.requirendi.C.de seruis fugiti.quid si seruus meus aufugit de territorio Militi,& iuit Venetias, an potero ipsum ibi perquirere. Bal.ibi, & etiam ibi no.an remissiones delinquentium fiant: & licet fieri debeant, tamen de consuetudine non debent fieri, nisi in terris quæ sunt sub eodem dominio. no.in clemen.pastoralis.de re iudi.

* In l.pacta nouissima.de pact.dicit Bal.ꝙ ille qui protestatur se non cōsentire in iudicium,debet in quolibet actu repetere protestationem.no.Arch. 28.dist.c.de acti.Io.And.in c.gnerali.de reg.iur.lib.6.in nouella.

* In l.cum clericis.de epis.& cle.no.& arg.quod si clericus litiget sub iudice seculari, debent etiam in foro illo seruari decretales, cum huic in foro ciuili seruentur sua priuilegia pro hoc fa.auth. cassa.de sacrosan.eccl.vide in l.omni nouati.cessan.& d.l.clericis. C.de sacrosanc.eccl. Item no.quod ubi iura canonica ante contradicunt iuri ciuili,eitam in foro canonico seruanda sunt iura ciuilia, c.cum dilectus.in fi.extra de elec.fac.Barto.in materia repræsaliarum.in 5.q.& ibi Bal.

* In l.sed & si susceperit.§.si libertus.de iud.Bal.dicit quod ex hoc tex.est inductum quod si iudex est competens, si tamen potest aliqua excep.declinari,si est modica summa, puta in scholari qui conuenitur à domino coram episcopo pro suo salario modicæ summæ æquitate suadente nō declinatur, arg.huius tex.Bal.Item no.in ea.l.in prin quod declinatoria fori semel extincta nunquam reuiuiscit:& est lex de incompetentia quam aduocati semper allegant, & ideo potestantur de incompetentia.quod si facerent aliquē actum per quem viderentur consentire,&c.Itē ibi in tex.& alijs defensionibus,&c.not.quod emittens exceptionem declinatoriam, si opponit aliam coram iudice. videtur in eum ꝯsentire quod no.Bal.

* In l.j.C.de iureiurando,quærit Bal.an rōne iuramenti ad obseruantiam ꝯtractus præstiti quis efficiatur de foro ecclesiastico. Respondeo quod sic,ut in c.fi.de fo.compe.lib.6.tamen licet iudex ecclesiasticus audiat contrahentes,non potest tamen ciuiliter inquirere ex officio, ut ibi notatur in nouella in ca.nostram.& c.2. de iureiu. Hæres tamen iurantis non efficitur per hoc de foro ecclesiastico, secundum Io. And.& Inno.in c.ueritatis.& ideo vbi est iuratum non seruatur in foro episcopi ius ciuile, sed canonicum.ut c.2.de pac.lib.6.sed nunquid lite mota coram seculari iudice,potest haberi recursus ad episcopum? videtur quod non,quia obstat exceptio litis pendentiæ.l.nulli.C.de iudici.& l.vbi cœptum.ff.de iudici.Contrarium est uerum,quia potest adiri ut iudicem secularem moneat super faciendo obseruari iuramentum,ut in c.allegato.nec obstat exceptio litis pendentię,quia iste titulus est pars eiusdem litis, & propter incidentiam quæstionis spiritualis venitur ad episcopum.simile extra,de ordi.cogni c.tuam.Bal.fac.idē Bal.in auth.clericis, de episco.& cle.& dominus Angelicus.in l.4.§.condēnatum.de re iud.& l.fi.de ordi.cog.

* In auth.item nulla cōmunitas. de episcop.& cler.aduerte quod ubicunq; timet de peccato,potest esse cognitio i foro ecclesiastico,ut c.nouit.de iudi. vbi Inno.dicit, quod crimen pacis fractæ, & periurij, simonię,usurarum, heresis,& similia pertinent ad forum ecclesiæ: & ideo in foro ecclesiastico potest cogi laicus ut seruet quod iurauit.ut c. fina. de foro competenti.lib. 6.Sed pone quod laicus iurauit per se & suos hæredes,uel nihil dixit de heredibus,aliquid fieri vel non fieri, postea iste iurans decedit: nunquid hæres eius qui forte est laicus,posit cōueniri in foro ecclesiastico ratione prędicti iuramenti, ut ipsum seruare compellatur. Dicitur quod sic,per dictū c.fin.pro hoc fac.in auth.de iuram.à mori.præsti.§.j.& quasi per tot.& quod ibi no.glo.Præterea contrariorū eadem est disciplina,ut inst.de tutel.§.j.at ille cui præstatur iuramentum non tantum sibi, sed etiam successoribus eius potest per eum prouidere, ut c.veritatis.de iureiurando. ergo ipsum ꝑstans non solum se,sed etiam suos per ipsum ligare potest. Circa hoc Ioan. Cal.legendo dictum c.veritatis.contrarium tenuit, quia conseruatio iuramenti conspicit animam & peccatum:& cōstat animam defuncti esse aliam ab anima hæredis,ergo &c.pro hoc fac. ex̄, de arbitris,c.per tuas nec obst. auth.& ratio supra dicta,quia eis respondetur per rationem Io. Cal. Item posses dicere, quod quando hæres debeat compelli seruare illud fieret coram iudice suo,non attenta peccati ratione,sed ipsius defuncti obligatione, propter quam non est dubium heredem conueniri posse.ut l.j.C.ut action. ab hæred.& l.pacto successorum. C.de pact.vide Bal.l.2. C.de fruc.& litiū expen.& in regul.C.de iureiuran.& in l.2.C.de rescin.vend.

* Quis dicatur Vagabundus.Bar.in l.dies.§.abesse.de dam.infec.& Inno.in c.fi.de eo qui mittitur in possess.cau.rei ser.

* In l.fi.C.de iurisdictione omnium iud.Bal.dicit sis cautuș quando traheris in vetito examine,quod non declines iurisdictionem in principio,ita quod facias interlocutorię pronunciari, super incompetentia: quia hęc lex non habet locum ante litem contestatam cum liceat actorem pœnitere, l.1.de plus peti. Contestetur ergo litem defacto, postea tempore sententię petat aduersarium suo iuramento priuari, & intentet officium mercenarium vel conditionem ex hac l.Bal.

* An clericus posit esse fideiussor pro laico,& econtra. no. in l.si reus.iudi. sol.Guil.de cu.in l.1.si quis in ius vo.fac.l.cum clericis.de epis.& cler.no.in l.de die,qui satis.cog.

* In l.si fideiussor.qui satisd.cog.no.statuto cauetur quod si clericus accusatus coram potestate declinet eius iurisdictionem,ꝙ posit impune offendi: modo si clericus accusatur coram potestate,prosequendo suam uel suorum iniuriam,non debet obijcere, Vos non estis iudex competens:sed debet obijcere contra accusatorem quod non est idoneus,quia laicus non potest accusare clericum, extra, de accusatio. c.cum P.ista enim sunt diuersa,ut patet ex l.ista.Iac.But.& Bar.

* In l.leges.C.de legi.dicit Bal. quod consuluit in quæstione. deputati erant duo in ciuitate Florentię super quæstionibus fallitorum postea his additi sunt duo alij.quærebatur an isti adiuncti viderentur adiuncti litibus pendētibus coram primis Dicebant quidam quod non, per l.1.de offi.consu.sed ibi loquitur in iudicibus quorum quilibet habet iurisdictionem in solidum

ad ego

sed ego loquor quando omnes simul habent iurisdictionem. vnde non facit. Consului quod illi essent necessarij quo ad reliquum processum, quia lex noua respicit formam processus: & processus habet partes distinctas: vnde quantum ad præterita non stamus statuto, sed quantum ad futura. Sic non ob. auth. in medio litis, quia ibi loquitur quo ad decisionem, non quo ad iudicium, ut l. iudicium soluitur. de iudi. secundum do. Bal. ubi s. de hoc s. de iurisdi. om. iudi. in fine.

* Nota quod aliud est declinare iurisdictionem, & nolle litigare: & aliud nõ posse, quia iura nõ permittunt quod fac. pro clericis. & no. Ia. Bu. & Albe. in l. j. ff. de iudi.
* Pone lata est sententia pro filiofam. in causa appellationis: pono quod est filius legitimus Titij, quid erit. Bal. in l. fi. C. de bonis quæ libe.
* Coram quo conueniantur magistri hospitalium. Guilielm. de monte lau. in Clem. 2. de præben.
* De incompetentia iudicis quis cognoscit. Bal. in l. quidam. de re iudi. fac. idem in l. ius pluribus, de iusti. & iure. & clem. j. de sequestrat. poss. & Bal. in l. generaliter. de epis. & cle.

An cognitio vsurarum sit iudicis laici, an ecclesiastici. Io. de ligni. in c. nauiganti. de usuris. quod repetijt. & in clemen. dispendiosam de iudi.

* Si clericus comparet coram iudice laico in habitu & tonsura. vide Bal. in l. j. C. de natur. li. & l. filiusfam. de his qui sunt sui vel alie. iur.
* An litigans coram iudice incompetente videatur in dubio ignoranter litigare, Ang. in l. si per errorem. de iuris. om. iud.
* Si laicus efficiatur clericus postquam iam contraxit, vel si clericus succedat laico, qui laicus iam contraxerat, qualiter conueniat laicum, & qualiter cõueniat. Bal. i auth. cã q̃ C. de epis. & cler. fac. quod no. i c. qđ clericis. de fo. compe. & c. 1. de iureiuran. lib. 6. vide circa hoc Io. Cal. in quadam quæstio. quam disputauit, quæ incipit sic, statuto ciuitatis cauetur quod ab auctore nõ subdito &c. & dominus Bartholo. in dicta auth. causa. & Arch. in c. pia. de excep. lib. 6. Ray. in l. ex ea. de postu. Bar. in repe. l. cunctos populos. tenet quod clericus adstringatur statutis & consuetudinibus laicorum. Bal. ibidẽ contra. item dominus Vicen. contra Bar. in c. ecclesia S. Mariæ. de consti. uide eundem in c. quod clericis. de fo. compe. qui distingunt inter ordinatiua & decisiua quod communiter tenent doctores. sed plene vide. Ioan. And. in Mercurialibus in regula iuris, secundum culpa, ad fi. plenius Io. Cal. ubi s. plenissime de ista materia vide dominum Antho. de But. in dicto c. quod clericis. de foro compet. qui recitat omnes superiores. vide etiam not. per Alber. in j. par. statutorum. q. 7.
* Quid si sunt duo fratres debitores, & vnus est clericus, & alius laicus, vel quid si sunt duo rei debendi, & vnus est clericus, & alter laicus coram quo conuenientur. fac. Bal. in auth. habita. C. ne filius pro patre. & l. iurisperitos. §. oriundus. de excu. tuto. Bar. in l. solent. de alim. & ciba. leg. in 6. q. Bal. in l. fi. C. de edic. diui Adri. tol. & Bal. in l. præcipimus. de appel.
* Nota quod clericus actor hypothecaria potest conueniri coram iudice seculari. Ia. Guil. in l. per liberam. C. per quas personas nobis acq.
* Nota quod si aliquis petit absolutionem à iuramento in contractu facto, & fit absolutus quod occasione illius contractus debet postea agi coram episcopo. Bal. in l. ordinarij. C. de rei ven.
* Quis erit iudex competens si fiat maleficium in loco communi inter duas ciuitates. Bal. in l. j. C. de confess.
* Nota quod exemptus ratione rei non exemptæ subiacet iurisdictioni ordinariæ. Guiliel in l. de eis. de epis. & cle. & auth. clericus. eo. tit. quod clericus ratione rei quam possidet potest conueniri sub iudice laico ad idem Io. An. in c. j. de obliga. ad ratio. est etiam simile quod s. dixit de foro comp. c. quod clericus.
* Quòd si reperiantur aliqua iura volentia quod si clericus conueniat laicum in foro laico etiam ex contractu orto ante clericatum debere seruari iura ciuilia, etiam si sint statuta & consuetudines: debet intelligi si sit forum naturale, secus si ex accidenti, puta quia laicus reconuenit clericum in eodem foro: quia tunc debent seruari iura canonica, ar. l. qui habet. de tutel. Item debet intelligi in mã de qua disceptaẽ si oriaẽ ex iure canonico: quia tunc similiter seruantur iura canonica. ita dicit do. Anto. de Bu. in c. quod clericis. de foro compe. quod no. propter statutum Militi loquens de interesse vtrum possit peti per clericum vel contra eum.

¶ Baldus de Competentis iudicis aditione.

Quot modis dicatur iudex incompetens, vide j. de sent. §. quot modis. Aretij est consuetudo, q clericus trahit laicum ad suum iudicem, & valet consuetudo, q reus sequatur forũ actoris, in §. j. iuxta principium. G. ¶ Exceptio iudicis incompetentis potest opponi vsque ad litis contestationem. l. si conuenerit. ff. de iud. Sed exceptio priuilegij; vel exemptionis. contra iudicem non potest opponi postquam quis in iudicem consensit. ¶ Crimen dicitur ecclesiasticum, quod principaliter pertinet ad forum ecclesiæ, uer. 2. G. de purg. cano. ca. nos inter. per Ber. ¶ Ex quo iuramentũ interuenit, causa pertinet ad forum ecclesiæ ibidem. G. quod dic, ut in c. fi. de fo. comp. lib. 6. in Nouel. Exceptio tamen excommunicationis potest opponi coram iudice seculari. j. de exc. §. exceptio excommunicationis. ¶ Iudex originis debet remittere suum subditum ad locum delicti puniendum, versic. 6. G. si hoc petatur: alioquin ipse puniet. C. vbi de cri. agi opor. l. j. & de accu. l. sicut. §. cum sacrilegus. ¶ Malefactor non eum sequitur, qui in crimine vel fuga capitur, sed quandoque debet remitti præmissa summaria inquisitione, an deliquerit. versicul. quid si conueniunt. G. ¶ Item priuati capientes malefactores, non debent occidere, nec detinere, nisi vt eos iudicibus exhibent. C. de male. & mathe. l. fin. quam primo nota. ¶ An ratione delicti Perusij commissi per Senensem, possit iudex Perusinus citare illum Senensem Senis, ver. sed quomodo iudex. G. Cyn. disputando tenuit, quod sic: quia citatio nuncij non est iurisdictionis, sed est quoddam factum quod ubique fieri potest. C. de epi. & cle. l. omnes. §. is nihilominus. C. de offic. præfe. vrb. l. quod promulg. Nam & statutum potest eum citare [extra] territorium, ergo & viua vox: ff. de dec. ab or. fa. l. fi. ¶ Item potestas [...]sia potest quem citare, C. de his qui ad ecc. confu. l. præsenti. & tamẽ [...] locus extra territorium, seu iurisdictionem; & vide quod no. G. ff. de in ius voc. l. plerique. Sed Canonistæ tenent, quod iudex secularis, etiam Imperator, non potest citare in territorio ecclesiæ, vt in clemen. pastoralis. de re iudica. & in l. 1. ff. de requi. reis, per Bartol. Ego credo quod ille qui est dominus territorij, bene potest statuere, si vult: & ista facit ibi papa, & clerici tenaciter vtuntur sua iurisdictione: & tamen nolunt, quod Imperator possit migrare in terris ecclesiæ, sed sic volo, & sic iubeo, &c. sed vnus officialis ecclesiæ posset citare in terris ecclesiæ alteri officiali commissis, & in terris Imperij similiter citat vnus officialis in terra alterius, quia Imperator hoc concedit, & potest in terris suis, secundum Bartol. ¶ Adde tu, an & quando iudex vnius ciuitatis possit citare existentem in aliena ciuitate sibi non subdita? vide Bald. in l. in tempus. ff. de hære. instituen. Sed citatio realis ut persona capiatur, ista extra territorium fieri non potest. de bon. auto. iudic. poss l. cum vnus. §. j. secundum omnes. ¶ Sed pone, quòd malefactor fugit, & sic familia Potestatis ipsum insequitur usque extra fines territorij, nunquid potest? Dic, quod non, quia non debet in alienum pedem immittere, ff. de ædil. edi. l. quis sit fugitiuus. §. idem Celsus. nisi in terra confœderata, ff. de captiuis, l. non dubito Bal. Vide j. de citatione. §. non valet citatio. & per me in l. fi. ff. de iuridict. om. iudic. ¶ Quòd in criminali quis non potest consentire in non suum iudicem, ver. sed nunquid in iudicem. G. hoc uerum expressè, sed tacite sic in lite constanda. C. vbi de cri. agi opor. l. j. vbi de hoc, quod no. vide Ioan. And. in capitul. P. & G. de off. delega. post Innocent. ¶ Sub. tribus modis prorogatur iurisdictio, scilicet per pactum quòd possit vbique conueniri, & per pactum quòd promissit vbique respondere: & de his duobus casibus habet locum pœnitentia vsque ad litis contestationem. Tertio per pactum de soluendo vbicunque fuerit petitum, & tunc non habet locum pœnitentia: quia vbique contractum videtur, licet certus locus non sit diffinitus. versicul. quid si sit pactum. & uersicul. circa hoc. G. Fortissima enim est prorogatio per promissione soluendi. ff. de solu. l. quæro. Quarto modo fit prorogatio per submissionẽ, ff de iur. om. iudic. l. est receptum. Cum autem non agitur de iurisdictione non danda, sed de non declinanda, ista non est propriè prorogatio, secundum omnes, sed est fortificatio iurisdictionis, & non habet locum pœnitentia, ut l. si quis in conscribendo. C. de pac. & no in l. si conuenerit. ff. de iuridi. om. iud. nam iurisdictio fundata facilius confirmatur, quam extendatur, & facilius extenditur vsus iurisdictionis, quam iurisdictio, secundum Innocen. Bald. ¶ Laicus fideiubens pro clerico conuenitur coram iudice seculari. ver. sed pone clericus. G. Nam fideiussor contractus, imò & iudicij, facit eum iudicem, vt no. in l. j. ff. si quis in ius vo. non ier. nisi sit fideiussor iudicatum solui, quia tunc sententia lata ꝯ reum mandatur executioni in eum licet sint diuersi fori, l. j. in fi. C. de execu. rei iud. Hoc non credo, q si clericus fideiubet pro laico, q sñia iudicis secularis mittatur executioni ꝯ eum. vnde l. fi. C. de exec. rei iud. intelligitur qñ reus & fideiussor sunt eiusdem fori, vel qñ fideiussor potest prorogare iurisdõnem, sed hoc non põt facere clericus, vt hic in versi. in clericis. per G. Vel intelligitur quo ad modum summariæ executionis. Bal ¶ An id quod dr̃ de aduena, habeat locũ in reali iudicio, ut si Pisanus cum equo meo transet per istam ciuitatem, possim eum hic conuenire, vel attestare, ver. quid si quis per locũ & dicit, q sic & no. in l. fi. C. vbi in rem ac. ¶ De vagabundo dicit, q in toto orbe vbicunq; reperitur, p̃t conueniri, tam ciuiliter, q̃ criminaliter, vers. quid si debitor vagaẽ. G. & no. in l. j. & 2. C. vbi de cri. agi opor. & l. 4. ff. de dam. infe. per gl. & Dy. Lucanus derobauit Florentinũ Florenti: deinde moraẽ Pisis cum re derobata; vl̃ sine: an poterit ibi cõueniri? Quidã q sic, quasi sit vagabundus. Sed iste non dr̃ vagabundus, si aliter non apparet. Vnde ista rõ non est bona, sẽm G. Dic ergo q nõ põt conueniri nisi rei vendicatione, si ibi rẽ non possides, ut uer. pone, quidam Lucanus. Bar. dicit quod ubi tenet res derobatas, ibi delinquere & ꝯtrahære vr̃, ff. de fur. l. si dñium. & ibi uide p Bar. ¶ Licet quis sit exbannitus, uel exititius, nõ propterea dr̃ uagabundus & debet conueniri in loco antiqui domicilij, nisi eius bona sint publicata: tunc enim non cõuenitur ipse, sed fiscus. Vel quid si aliquis Senen. G. ff. de polli. l. de pollicitationib. ff. ex qui. cau. in pos. ea l. ad cognitionẽ. ubi de hoc per gl. & Ia. ff. de in integ. resti. l. fi. per G. ¶ Translato domicilio, non propterea transfertur forum, uer. quid si debitor tempore contractus. G. nisi per leges fiat, ut l. cum quædam puella ff. iuris. om. iud. quia tunc in nouo domicilio, nisi ubi esset facta præuentio, transfertur forum & iurisdictio, ff. de excu. tu. l. idem Vlpianus. in ratione sui Bal. Ratione solius originis ab omni domicilio abstractæ non fortitur quis forum conuentionis, sed munerã. versi. quid ergo. & se. ¶ Officiales episcopi conueniuntur coram episcopo. ver. sequitur. & uers. item no. ¶ Delegatus papæ potest ubique reddere ius, quia non habet sedem determinatam. §. viso. uersi. si autem. In literis beneficialibus non habet locum præsentatio, uel præuentio, sicut in rescriptis ad lites, eo. §. & uersi. si. ¶ Sola aditio iudicis operatur multos effectus, in §. fi. Guil. Cyn. C. qui admit. ad bon. poss. l. 1. Bald. ¶ Eo ipso quod libellus est productus in causa restitutionis in integrum, nil est innouandum, e. §. uer. fin. G.

¶ De rescripti præsentatione, receptione, & impugnatione [a] Rubrica.

ADDITIO.

a Prima duo, s. p̃sentatio & receptio, q̃ correlatiua sunt, expedit sine diuisione mẽbrorũ, & de his Tan. ru. de iudice adeũdo. Bonagui. sua char. 2. & Aegid. prima & scđa rub. tertiũ per sex mẽbra distinguit. Pil aũt licet in rub de dele. causarũ, tractat. de personis, q bus & de causis q̃ delegari possũt: de rescri. proprie nihil ponit Baga. nihil. Et br̃ Tan. Rof. Vbert. de Bo. in locis quæ expressi sup rub. de dele. nil de hoc dixerũt. Vber. de Bona. fecit rub. de exce. ꝯ rescri. Idem Ioan. de Leo, Caual. li. 3. & li. iudi. part. 3. & hi duo dinumerauerunt aliquos casus. Bonag. parum de hoc tertio sub rub. qualiter recusans iudicem det libellũ. Alb. Gal. posuit certos casus sub rub. de rescr. inordinate tñ, quia post tractatum sententiarũ, executionũ, & appellationum eꝯ prima rub. Nepo. de Mon. Alba. est ꝯ rescriptum sub rub. ꝯ ponit textus decre. licet. de cri. fal. & certarum legum quæ habentur 25. q. 2. & hĩ duo iuuarunt autorem in casibus. Gui. An. prolixam rub. fecit de rescri. q posuit etiam in prin. multos casus. multum autem adiutus fuit autor per Host. in summa huius tit. ut j. dicam.

SVMMARIVM.

1 *Exhibitio & receptio rescripti quomodo fieri debeat.*
2 *Cautela notarij in rescripti inspectione diligenter habenda.*
3 *Notarius qua forma instrumentum conficere debeat super rescripti cuiuslibet inspectione.*
4 *Iurisdictio rescripti originalis nulla est, nisi ipsum integre appareat.*
5 *Rescripti præsentatio est de processu, & ideo est per manum publicam in scriptis redigenda.*
6 *Gestis siue actis in causis nō statur, nisi legitimis cōstiterint instrumentis.*

EXhibitio & receptio rescripti, de qua s. titul. proxi. § pe versi si tractauimus, fieri debet hoc modo. Adsit enim publicus notarius, vel duæ personæ idoneæ, & in eorum præsentia impetrator rescriptum apostolicum præsentet iudici dicens: Dominus papa vos salutat, & hanc literam, & suam benedictionem vobis mittit, & supplicat, ꝙ ſm eius teno-
a rem procedatur. Iudex autē ipsum reuerenter bireto deposito [a]. & capite inclinato suscipiens, si clausum est, quod quandoq; fit, cum vbi scribitur, sic cautè ipsum aperiat, ut filum cum bulla literis ex vna parte adhæreat, sicut prius adhærebat vtriq; nam si bulla ex toto à literis separetur, nulla prorsus eis fides relinquetur.
b arg ext. de cri fal. licet [b]. †Post hæc confestim ipsum legat, & totū
1 tenorem, & bullam & chartam & stylum, & filum inspiciat diligenter: ut inferius differetur: quia indicantē oportet cuncta rimari, & rerum ordinem plena inquisitione discutere, 30. q. 5. iudicātem. ext. de fi. inst cum Ioannes, si inuenerit ipsum falsum vel uitiosum aliquo de modis, qui j. dicent, ipsum reiiciat, nec ei fidem adhibeat. 9 dist. si ad sacras. imò si euidens falsitas est, offerentem capiat. ut ext. de cri fal. ad audientiā. 19. dist. in memoriam. Si uero de vitio dubitat, delegantem consulat. ext. de rescrip super literis, prope fi. & c. cum contingat. & de off dele. sane. j. ext. de cri. fal. super eo. & in præ. §. in memoriā in auth. ut nulli iudi. col. 8. §. & hoc uero iubemus. ueruntamen in lr̄is de simplici iustitia non p̄sumit̄ de facili falsitas, ut ext. de cri. fal c. pe. His igit̄ & aliis diligenter inspectis, si sine vitio illud iudex viderit, ipsum recipiat, & p̄cipiat notario, uel pars eum requirat, ut tam de præsentatione, q̄ de receptione faciat publicum instr̄m, vel ēt præsentationis & receptionis totus tenor scribat̄ inter acta p duas personas idoneas, ut ext. de probatio. qm̄ ꝯ. C qui potior, in pig. ha. scriptu
2 ras. †¶Sit quoq; cautus notarius, ut & ipse diligenter rescriptū inspiciat: nam cum oporteat eum, in suo instr̄o asserere se uidisse ipsum integrum & incorruptum, si post ꝯriū apparebit, eius instrumentū poterit, nec immerito, redargui falsitatis, nisi uitium probet̄ postea subsecutum. Caueat ēt, ne falsum asserat, extra, de fi instr. inter. Actorem etiam & reum in hoc cautum esse oportet: nam si falso rescripto vtant̄, grauissime punient̄, quod dic, ut ext. de cri. fal ad falsariorum. & etiam iudex si scienter talis rescripti autoritate procedit, ut eod. tit. super eo. & c. quam graui, & reus fatuus est, si per huiusmodi rescriptum se permittat con-
3 ueniri, ut e. tit. per totum, & ext. de proc. in nostra. † ¶Notarius ergo super præmissis sic concipiat instrumentum.

FORMA. In nomine Domini, amen. Anno, mense, die & loco talibus, &c. in p̄sentia mei notarij j. scripti, & testiū subscriptorum, talis in præsentia talis dn̄i ꝯstitutus, quandā literam apostolicam, uel Imperatoris, uel Regis, uel episcopi, cum vera bulla & filo pendentibus, vel cum sigillo cereo, uel ceræ impresso ad chordulam de serico pendenti, & habenti in circulo tales literas: intra circulum vero tale signum, uel talem imaginem. Dic formā bullæ, papalis, & signi imperialis, ut j. sequit̄, obtulit, præsentauit & dedit eidem, requirens eum solicitè. ꝙ in cā sibi delegata p̄cederet iuxta ipsarum ꝯtinentiam literarum: q̄ si quidem literā idē dn̄s recepit, & perlegit, eius aūt tenor literæ, prout ego notarius
c eam vidi & legi, talis erat: Clemēs episcopus, &c. [c] Vel Federicus Dei gratia Romanorū Imperator, & semper Augustus, &c. inserat totum tenorē de verbo ad uerbum: in fine aūt ipse notarius, sic se subscribat: Ego talis, tali autoritate notarius, præscriptę p̄sentationi rogatus interfui, & de mandato p̄dicti iudicis autoritatē prestantis, hoc scripsi & trāscripsi, nil addendo, vel minuendo, uel mutando, & in publicā formā redegi. Acta anno, die & loco præmissis. presentibus talibus &c. Hanc ēt formā vide j. de ci-
4 tatione, §. iam de citatione. ver literis aūt. †¶Sed obiicitur. nam rescriptū originale integrū dēt apparere, alioqn nulla erit iurisdictio eius extra. de fi. in str. c. 1. C. de eden. auth. si quis in aliquo. ext. de off. deleg. cum in iure. C de man. prin. l. vnica. Ad quid er-
d go prodest huiusmodi confectio instrumenti? Respon. [d] †Rescri-
5 pti præsentatio est de processu: & ideo est per manū publicā redigenda in scriptis: quia si de ea dubitaret̄, in hoc iudici non crederetur vnde redigitur in scriptis, uel in acta publica, vt sciatur de modo & die præsentationis, si in dubium vertatur. ext. de probatio. quoniam ꝯ. Est & alia ratio, quia si rescriptū casu aliquo perderetur, posset facilius per tale instr̄m comprobari, quam per testes. Cum enim iudicis autoritate sit transcriptum, ei credit̄. Hec
e probantur ext. de priuileg. cum olim essemus [e]. & de fideius. peruenit. extra, de fid. instru. c. fi. C de testib. publicati. extra, de confirmat. vtil. vel inutil. venerabilis. & sic premissa obiectio nō procedit. Super hoc vide quod no j. de inst. edi. §. nunc dicamus uer.
6 illud autem. †¶Hæc quoque cautela de conficiendo instrumento seruetur, tam in literis apostolicis, quam in alijs delegationibus & subdelegationibus vt semper cōstare possit de iurisdictione, si in dubium reuocaretur: alias enim non statur gestis siue actis in causis, nisi quatenus legitimis constiterit documentis, ut
f in præ. c. quoniam contra. & no in præ. c. cum in iure [f]. C. si à non comp. iu. l. j. & in præ. versic. illud autem. Post hæc præsentans immediatè petat à iudice, vt citet, & in causa procedat, ut s. tit. pro-
g xi. §. pen. ver. fin. [g].

ADDITIONES.

a Deposito. ¶ Secundum Aegid.
b Licet. ¶ Secundum Tācre. vbi s. ¶ Adde an ante præsentationem rescripti reuocantis primus valeat processus factus, Bal. cons. 4. de off. dele.
c Episcop. &c. ¶ Summe miror de Aegidio, qui formam talem posui venerabili viro domino March. Bo. Cl. &c. post posito. & illud domino sunt miranda. vide j. §. ratione formæ. in prin.
d Respondeo, ¶ Secundum Aegid. cuius fuit vtraque ratio, vbi s.
e Essemus. ¶ Vbi de hoc. ad fi. vlt. gl. & vltra remis. q̄ sequunt̄, vide j. de p̄b. §. fi. post prin. vbi inueniens opi. Tan. ꝯriam scriptam ubi s. si proutraq; p̄sente parte id factum fuisset, satis accederem huic dicto. licet Bart. quæstio. dominicali n. ꝯsentiat, sub dubio forte: parte aūt, ꝯ q̄ impetratū fuit absente, & ad id nō uocata, nō puto id sufficere, præcipuè in prin. causę Facient ēt quæ scripsi de testi. Alber. & de fi. instr. c. vlt. licet Gof. sua 10. q. distinxerit, an reus opp. falsitatē in expresso vel tacito: & tunc ſm eū sufficiet exhiberi publicatū uel insinuatū, an opponat ueram falsitatē rescripti, & tunc exhibēdū ē originale: saluo ꝙ si iudex facta diligenti examinatione de his sex de q̄bus j. §. proxi. in prin. cū inuenisset illud legitimū quo ad illa fecisset illud in acta redigi. Vult. n. ꝙ tunc non admittat̄ obiectio falsi, sed stetur actis Allegat præ. decr. cū olim. q̄ hoc nō p̄bat: imò potius p̄bat̄, qd̄ prędixi: cū ib in ꝯdictorio iudicio, & parte præsente facta fuerit p̄batio. & eius pace salua nimiū potentatū dat iudici in partis p̄iudiciū: & utinā oēs essent tales, quibus sic credi posset. Et licet primū dictū aliquid coloris habeat, ꝯstat tn̄, ꝙ in insinuato posset eē aliquid plus uel minus, prout expediret impetranti. Constat ēt ꝙ impetrantes laborant ad iudices gratos habendos, & ipsorum uoluntati ꝯformes. ¶ Adde ꝙ Io. And. sequitur Alex. in d. auth. si quis in aliquo. & Pet. de Anc. licet de eo mentionē non faciat, consi. quadragesimo. inc. prima facie. & an requiratur citatio, partis cum exemplatur aliqua scriptura, uide Bald. consil. 10. lib. 3.
f Iure. ¶ In gl. unica. & uide quod super ea scripsi.
g Versi. fin. ¶ Habent hic quidam rub. de rescript. impug. sed non debet esse.

2. §. Dicto qualiter rescriptum apostolicū est iudici offerendum; inde nacta occasione, quia per rescripta huiusmodi homines frequenter vexant̄ indebitè: ideo aliqua in eorū præsidium supponamus. Reus ergo habita rescripti copia quæ fieri debet cū data, cum sit commune, ut arg. extra de dila. præterea & de rescri eā te. ubi de hoc, studeat rescriptū ipsum modis, quibus poterit, impugnare, qd̄ poterit multiplici-
a ter [a]. Quandoque ratione falsi. Quandoq; ratione formæ. Quandoq; ratione impetrantis. Quandoq; rōne eius ad quē impetratur Quandoque ratione eius contra quem impetratur. Quandoq; ratione defectus. Quandoque ratione causæ, & alijs modis.

ADDITIO.

a Multipliciter. Quid dixerit Vber. de Bo. hoc ti. quando iudex omnes exceptiones oppositas repellit, an appellari posit, uide j. de app. §. in quibus, uer. sed nunquid.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum quomodo impugnetur ratione falsi.*
Falsitas rescripti quibus modis cognoscatur.
Corrigens etiam vnicam literam, vel vnum punctum in rescripto apostolico, ipso iure excommunicatur, & singulis annis in curia Romana hæc excommunicatio reuocatur.
2 *Rescriptum per quæ reddatur nullum.*
3 *Sigillum imperatoris quale esse debeat.*
4 *Falsitas scripturæ ex forma deprehenditur.*
5 *Literæ, quędam qualiter debeant in rescriptis diuersimode formari.*
6 *Dictiones aut propria nōa in rescriptis apposita, qualiter scribi debeant.*
7 *Data in rescripto inserta non debet in diuersis lineis diuidi, vt pars contineatur in vna linea, & pars in altera.*
8 *Res iudicata habenda est pro veritate.*

3. §. Primo Igitur excipit̄ ratione falsi, ꝙ est falsa bulla, vel charta, vel filū Qd̄ dic, ut extr de cri fal.
1 licet. & c. ad falsariorum. & de fide instrumen. inter. † ¶Cognoscitur

a ſcitur autē falſitas iſtis modis[a]. ¶Primo, quando cum falſo mo-
b dulo [b] falſa bulla format̃,quæ literis apponitur falſis. ¶Sc̃do,cū
filum de uera bulla totaliter extrahit̃,& per alium filū immiſſum
in ipſa bulla falſis literis inſeritur . ¶ Tertio, cū filū ſub plicatura
veræ literæ inciditur,& de ipſa litera excutitur, & poſt vera bul-
la cum ipſo filo falſis literis appenditur,& dein filum ſub eadem
plicatura cū filo ſimilis canapis reſtauratur:quod de facili cogno
ſcitur,ſi filorum adiunctio ,& æqualitas attendatur:ut ĩ.uer.10.
¶Quarto , cum à ſuperiori parte bullæ altera pars chordulæ ſub
plumbo reſcindit̃ , & per idem filum literis falſis inſerta reducit̃
ĩ.plumbū ſecus autem,ſi filum eſſet à muribus corroſum uel pu-
trefactum,cum priuilegia ſint ꝑpetua, C.de diuerſ.reſcrip. l.2.&
25.q.2.c.1.2.& 3.¶Quinto,cum in literis bullatis aliquid ꝑ raſu-
ram tenuem immutat. Nam etiā ſi vnica litera,uel punctus cor-
rigat̃,excommunicatus eſt ipſo iure corrigens,& hanc ſententiā
c innouat ſingulis annis curia Romana[c].¶Sexto,cum ſcriptura li-
terę bullatæ deleta, & cum calce dealbata iterum reſcribit̃.¶Se-
ptimo , cum chartę cui bulla adhæret abraſæ altera charta ſubti-
lis cum glutino adiungit̃.& hæ tres ſpecies falſitatis de facili poſ-
d ſunt cognoſci, ſi quis literam inſpiciat cōtra ſolem[d]. ¶Octauo,
cum is,qui eſt apud ſedem apoſtolicā, recipit literas ab alio quā
à papa,uel vicecancellario, ſeu bullatore : hoc tamen de conſue-
tudine non ſeruat̃.¶Nono, cum quis venit ad domum bullato-
ris,& falſam literam ponit inter veras nondum bullatas,vt ſic cū
e alijs ex improuiſo bullet̃. [e] Hæ tamen duæ ſpecies falſitatis non
poſſunt comprehendi de facili , niſi in modo dictaminis,uel in
forma ſcripturæ,vel qualitate chartæ:ut ĩ.ver.& quoniam.¶De
cimo cognoſcit̃ etiam falſitas in adiunctione filorum & in col-
f latione bullæ diligenter facta cum vera bulla [f], ut attendatur,an
ſit mota alicubi vel obtuſa,uel inæqualis, vel depreſſa.Hæc om-
2 nia leguntur ext.de crim.fal.licet.† Vnde uerſus.
Forma,filum,ſtylum,litura,membrana ſigillum:
g *Hęc ſex falſata,dant ſcripta valere puſillum* [g].
Fiat autem collatio ſic: Attendens enim,ꝙ ex vna parte bul-
læ debet eſſe ſcriptū nomen papę literas concedentis , debet etiā
h habere circuitum orbicularē de punctis [h] : ex alia parte dēt eſſe
caput caluum pauli,& hirſutum cū barba prolixa,& caput Petri
granatū & piloſum, cū barba rotunda & granata, & vtrunq; ca-
put circundat̃ circulo punctorū , & inter ipſa capita eſt crux ꝓ-
lixa,habens in ſummitate vnū punctū, & aliud in fine ſtipitis,ſed
& ſuper ipſa capita eſt linea literarū,cōtinens S.Pa.S.Pe.habet ēt
eadē pars circulū orbicularē de pūctis : & bene ꝯſiderandus eſt
i numerus pūctorū[i]. †¶Porro ſigillū Imperatoris tale eſt[k].Habet
3 n. in circulo orbicularias literas has, videlicet S. Fre. Roma.Im-
k per.& ſemper Auguſt.& intra circulū eſt ſculpta imago Impera-
toris ĩ ſolio imperiali ſedentis,& in capite regale diadema,haben
tis in manu dextra ſceptrum,& in ſiniſtra pomū rotundū tenen-
tis.¶Itē excipit̃ ꝯ̄ reſcriptū, qđ eſt cancellatū,uel raſum in loco
ſuſpecto,uel uituperatū,ut in præ.c.licet.§.v ext.de fi.inſt.inter.
§.inſtr̃m quoq;. ff.ſi tab.te.nul exta.l.j §.pe.ext.de priuil.cū olim
ꝑ ꝑ puta in data,uel in annis Dñi, ut ext.de relig.do.cū uenerabi-
lis.ſecus,ſi in facti narratione,ext.de fi.inſtr.ex literis.niſi ſit mo-
dica raſura, q̄ ſapientis animū nō immutat , ext.de cri.fal.c.fi.ff.
l de bon.poſſ.ſ̃m tab.l.j §.ſi roſæ[l]. Itē ꝙ literæ in ſyllabis, & ſylla-
bæ,in dictionibus,& dictiones in linea magis diſtinctę ſunt in v-
m no loco,q̄ in alio, uel ꝙ lues[m] eſt in charta.ut in prædict.decretal.
inter.§. ſed ꝯ̄ priuilegiū circa fi. Defectus tñ ſyllabæ nō vr̃ obeſ-
ſe.ff.de manu.teſtam.qui habebat. C.de formu ꝑ totū,uel ēt li-
terę,ut ex̃ de fi.inſtr.ex parte. Itē ꝙ bulla , uel plumbea eſt diſſo-
luta,uel deſtructos hēt characteres. C. de edi.diui.Adri tol.l.fi.
C.de teſt.l.pe.ff.ad le.Corn. de fal.Paulus reſ.& l.j.§ qui in ratio-
nib.& l.qui teſt. ff.de his quæ in teſt. del.l.j. in prin.& l.cancella-
uerat.Itē ꝙ litera eſt vniformis , ſed diuerſis manib.eſt ſcripta,ut
4 in prę.§.inſtr̃m.& in præ.c.cum olim ꝑ ꝑ †¶Et qñ ex forma ſcri
pturæ falſitas deprehendit̃,ut ſ̃.ver.9 no.ꝙ ſ̃m modū curię lite-
n tera dēt eſſe quadrata[n], & in charta pecorina [o] groſſa & nō raſa
o & nomina propria hominū & locorū extenſè ſcribunt̃[p]. Et pri-
p ma litera dēt eſſe capitanea & magna , & ſolenniter ſcribi , hoc
modo: Mar. & Bononia. Itē prima litera narrationis quæcunq;
ſit,& ēt quæcunq; ponit̃ in principio cuiuſlibet clauſulæ,ſolen-
5 nius ſcribi dēt,q̄ aliæ quæ ſequunt̃.†¶Itē hæc litera d,ſic dēt eſſe
retorta,niſi qñ ponit̃ in principio clauſulę,quia tunc dēt formari
ſolenniter,ut prędixi , nō aūt dēt ſcribi ſic D.Itē hæc litera l.dēt
ſꝑ ſcribi ſine tractu, niſi qñ ꝯcurrit cū alia : ut patet, cū ſcribitur
idē. Item vltima pars literarū M.& N.nunq̄ trahit̃,niſi cū ſunt in
fine dictionis:tunc.n.ſic,hoc modo,n.vel niſi in principio dictio
nis ſolen-

ADDITIONES.

a Modis.¶Hic eſt ſciendū.ꝙ Hoſt.titulū de reſcriptis ꝯmendabiliter & val-
[illegible]ne ꝓſecutus eſt in Summa,faciens de illo 14.mēbra,& penultimū fuit
[illegible] obijci ꝯ̄ reſcriptū.Et cū circa dimidiā partē §.ꝓſecutus fuiſſet cer
tos obiectus,dediſſetq; nouē verſus , & illos expoſuiſſet ꝑtinētes 27. caſus
de tacita veritate demū in uer.ſed ut ſimplicibus.inter illos & alios enume
rauit centū duos obiectus.Autor aūt hic pulchrè diuiſit, & ſ̃m mās illos lo-
cauit ſub ſequentib.§§.& de illis plures ſunt ꝯiuncti,ĩ.ſub §.vlt.vtinā ꝑ nu-
meros ſub ſingulis §§.poſuiſſet, ut Hoſ. qa ꝑ id facilius haberent̃.Idē dicā
de inſtr̃orū edit.§.nunc vero.in prin.& qa habuit autor multū cordi nos in
formare de ceremonijs cancellarię circa bullā , notarios & ſcriptores,in
his principalius laborauit , quę oēs ſunt vtiles ad falſitates euitandas,& ſi
fierent,cognoſcendas. Aliæ vero ēt ad iuſtitiā præſeruādā: & qa multos ex
ſuis obiectibus late ꝓſequit̃ Hoſt.ad illos ſæpe remittā.Sc̃do ſciendū eſt,ꝙ
vt hic patet in prin. ad reſcripta apoſtolica reſtringit ſe autor: & quicquid
de ceremonijs ĩ.ſubditur , hēt locū in reſcriptis apoſtolicis , ſed quia,ut dr̃
ſ̃.patre proxi.in fi.ēt reſcripta maxime delegationum emanant à legatis de
legatis papæ & ordinarijs : & impugnationes , quæ ſequent̃ vltra ſpeciales
curiæ,ut dixi,ēt locū in illis habebunt. Exēplū,ꝙ falſum fuit expreſſum,ꝙ
delegans mortuus re integra,& ſimilia. Tertio, nullus miret̃ ſi multæ impu-
gnationes ĩ.ponent̃ , ꝯ̄ quas papa priuilegiare pōt , qa nō tractamus māam
priuilegiorū , quæ dant̃ ꝯ̄ ius cōmune , 3.diſ.priuilegia.de verb.ſig.abbate.
uer.hic aūt.ſed m̃riam reſcriptorū , quæ debent eſſe ꝯſona iuri cōmuni, 25.
q.2.reſcripta. & c.dicenti. Prima dare poſſunt principes legibus non ſub-
iecti,ſ.papa & Imperator,de ꝯceſſio.præb.propoſuit. C.de legi.digna uox.
& inferiores qñq; de hoc de relig. dom. ꝯſtitutus. Itē ſciendū eſt , ꝙ iſte ſe-
quens §.ſcribendus eſt literis diſtinctis, cū allegat̃ ſcripto:& tunc,& ēt uer-
bo addendum eſſet ſic,Modis.Dicit Vber. de bo.ꝙ quædam uitia reſcripto
rum erant viſibilia,quædam intellectiua,id eſt,quædam percipiebantur vi-
ſu:& quædam intellectu, quod etiam dicit Goffr.in ſum.huius ti.4.col.uer.
item tollitur
b Modulo.¶Verbum Hoſt. in Sum.de crim.fal.§.2.verſi.porro. Et eſt ſcien-
dum ꝙ inſtr̃m quod ſculpit̃ bulla,curia vocat typariū,qđ nomen deriuato
res mei non habuerunt notum:nec alibi memini me legiſſe.Eſt aūt ſciendū,
ꝙ pars bullæ,quæ habet nomen papæ , de qua ĩ.quia ſæpe mutatū non defi-
cit,ſed pars habens capita ſępe deficit:& in ſtylo Romanæ curiæ quem ha-
beo,inueuio ꝙ fracta illa parte fabricata fuit alia: & quædam aliæ literæ ex
illa bullatæ,ex quibus fuit magna in diuerſis partibus ſuſpicio falſitatis,qa
corpulentiores effigies capitū exprimebat noua bulla q̄ vetus: ꝑꝑ qđ alte-
rius opificis miniſterio fabricatū fuit aliud typariū aptius : & habeo for-
mam literæ , q̄ papa ſcripſit ad vniuerſos epiſcopos , archiepiſcopos præ-
latos clericos & vniuerſos Chriſti fideles, cū illa noua bulla ad finem,ut ex
primit,ut per illam cognoſcerent veras bullas : & credendū eſt multas li-
teras illius formæ & bullæ ad loca multa tranſmiſſas.
c Romana. ¶ Hoc plenius ſcripſi poſt Hoſt.de fi.inſtr.ex literis.in vlt.gl.vbi
inuenies, ꝙ hæc pena locū habet etiam in nota iam formata per notariū,&
ſignata,ac etiam in literis pœnitentiarij maioris.Item quanta eſt difficul-
tas in habenda abſolutione.
d Solem. ¶ Nimis large recepit autor verba vlti.gl. decr.licet.fate or eū,ꝙ
in prima iſtarum & trium ſpecierum experientia eſt vera,ſed in ſc̃da & ter
tia non: & hoc ſi in tertia glutinum ſit bene vniforme:poſita.n.inter ſolē &
oculos tota erit obſcura vniformiter, ſed oportebit illud diſcerni ꝑ latera
literæ diligenter inſpecta ꝑꝑ ſuſpicionem obſcuritatis, propter quam ego
modicum abſcinderem de charta , per quod id diſcernerem de facili : & ſic
ſemel feci.
e Bulletur. ¶ Quomodo circa hoc prouideant bullatores , ibi ſcripſi ſuper
ver.proijciunt.& audiui quoddam commendabile,ꝙ ſi bullatori portanti
literas de cancellaria ad bullantem, vna caderet ſibi videnti,non tamen re
ciperet illam bullandam,niſi de nouo illam haberet à cancellario.
f Bulla. ¶ Vt ibi ſcripſi ſuper verſi.collatione non erit dare, quod per talem
collationem non diſcernatur falſitas.
g Puſillum. ¶ Hic verſus poſuerat Io.de Deo loco ſ̃.prius allegato in fi.Gu.
An.dat alios verſus:Bullatura , ſtylus, manus altera, raſio,filum: Si ſapis,
hęc papæ faciunt cognoſcere ſcriptum.
h Pūctis ¶ In hac additæ ſunt 6.roſæ,quod licet quidam reprehendant,poſ-
ſet multum conferre propoſito,ſcilicet falſitatis inueniendæ.
i Punctorum. ¶ Habet hæc quædam ſigna ſecreta , quorum vnum eſt mihi
notum,per quod ipſo primo aſpectu cognoſcerem falſam bullam.
k Eſt. ¶ quomodo poſt corronationem vtitur etiam bulla aurea, vide in cle.
de iureiu.Romani.in fi. & qđ ibi no. ¶ Adde tu,quia ante coronationē nō
dr̃ imperator, ut voluit Bal.in l. Publius. ff.de condit.& demonſt.Ad quod
facit idē in c.venerabilem.extra de ele.& ibi do. Ant.& do. Ab.Sic.qui di-
cunt,ꝙ quis primo eligitur in regem Romanorum:& demum per corona-
tionem & confirmationem ſummi pontificis cōſecratur in Imperatorem.
ibi vide.
l Roſæ. ¶ Hæc fuit quinta in numero Hoſt.§.pe.de quo ſ̃.remitti ēt ad ſum-
mam de fi.inſtr.§.quib.inſtrumentis.uer. ꝙ ſi inſtrumento.ubi dicit ſe alias
exceptione poſuiſſe.Adde, quod non eſt neceſſe, quod annus Domini ſit in
plica bullarum,ut uoluit Rom.conſi.304.
m Lues. ¶ Id eſt,macula,uel ſordes.Iob.20 lues.quæ fecit omnia.
n Quadrata. ¶ Quantum percipio , plus abhoret curia formam longuam,
quam latam. Vnde ſæpe uidemus modicæ ſcripturæ literas multum latas
& curtas:quare hodie fit pulchrior forma chartarum quam olim ſcripſi in
præ.decr.licet.ſuper uer.chartæ.
o Pecorina. ¶ Non dixit pecudina , quia ſ̃m deriuatores plus ꝑtinet pecus
pecoris,q̄ pecus pecudis.Dicunt etiam,ꝙ pecus pecudis,ꝑtinet oīa anima-
lia quæ ſunt ad uſum hominum ad ueſcendum,uel utendum:ſed pecus pe-
coris maiora , ut equos, boues, aſinos,& ſimilia. Hoc dico, quia in hœdi-
nis & uitulinis,qñ ſunt magni proceſſus,uidemus literas ſcribi.pecus autē
corripit primam. Ouidius de arte , charta antepenul. Turpe pecus muti-
lum,turpis ſine gramine campus.de his.ff.de legat. 3.l.legatus ſeruus.§.pe-
corib.& l.ſeruis legatis.§.pecudibus.qui facit contra prædicta.
p Sribunt̃ ¶ Bene ꝯuenit C.de uet.iur.enu.l.2.ante fi.ubi ꝑcipit̃ nomina pru
dentū,q̄ leges ꝯpoſuerunt,ſcribi ꝑ ꝯſequentiā literarum.Ceſſabit ergo,ſ̃m
hæc,q.12.Io. de Deo, fundata ſuper litera apoſtolica , in qua ponebantur
literæ pro nomine.facit de accu.qualiter.2.§.debet.

nis solenniter scriptæ. Generaliter aũt hæ literæ, g. f. h l. e p. sic formari debent curuatis superius & inferius capitib. nisi ponant in principijs clausularũ nominũ. uel locorũ, seu rerũ, ubi solennius formari debent, ut dixi. Itẽ nõ dẽt vna litera sup alia poni cã abbreuiandi, puta sic, m. t. s. igit & similia. † ¶ Circa dictiones aũt illud notandũ est, ꝙ ꝓpria noia impetrantiũ extensè [a] scribi debẽt: secus de nominib. eorũ, ꝓ quos impetrant. Itẽ certe dictiones sub certis abbreuiationib. scribi debent: & si aliter scribentẽ est litera corrigenda, puta hæ, hoc mõ, episcopus diece. salũ. & apostolicã benedat. calend. nonas, idus. Itẽ non dẽt aliqua dictio diuidi vt principijs sit in fine vnius lineæ, & finis in principio alterius [b]. Preterea. 2 idus, uel 3. cal. vel. 4 noñ. cũ occurrunt, hoc modo scribẽda sunt, & nõ extensè: sic uidelicet pridie id. uel 3. cal. vel 4. noñ & sic de alijs. Itẽ circa lineas nota, ꝙ ultima linea debet cõpleri, & fieri cũ alijs æqualis, nec debet pars eius vacua remanere, & debet ꝓtinere hoc dat. Lug. 2. idus, pontificatus nostri anno primo, vel secundo, vel tertio. & nõ dẽt sic abbreuiari, anno 1. vel. 2 uel 3. † ¶ Et nota, ꝙ tota data dẽt cõpleri in linea, in qua scribit dictio pontificatus, & non dẽt in alia linea terminari. Itẽ data non dẽt duas lineas integra ꝓtinere: imò in initio pen. lineæ necesse est ad minus duas dictiones precedẽtis clausulæ ꝓtineri. Itẽ titulus, siue salutatio priuilegiorũ talis est. Clemens episcopus, seruus seruorum Dei, dilectis filijs abbati talis loci, eiusq; fratribus tam præsentib. ꝙ futuris, regulariter vitã professis in perpetuũ. Et dẽt hæc salutatio scribi literis longis: & tota debet poni in vna linea, ita ꝙ tria ultima puncta retortà, quæ ꝓsueuerunt poni post, In perpetuũ: nõ fiant ex, sed intra lineã lateralẽ. Itẽ in fine priuilegij ante signa, & subscriptiones ponit his Amen, & finis priuilegij, vsq; ad Amen, Amen, dẽt ꝓtinere ad minus duas partes lineæ, tertia parte remanente ꝓ prædictis Amen, & si minus remaneat, nõ est uis, dummodo recipiat prædicta, Amen, amen. Hæc igit & alia diligenter sunt consideranda literis apostolicis. Itẽ excipit, ꝙ est obtentum ꝓ falsi suggestionẽ, uel ueri suppressionẽ, ext. de rescrip. sup literis. & c. ex parte. [c] Itẽ ꝙ nõ ẽ ibi subscriptio principalis. C. de diuer. rescrip. sacri affatus. uel glorioſi quæstor. in authenti. ut diui. iussi. Colla. 9. hoc tũ in desuetudinẽ abiit, nisi in priuilegijs sedis apostolicæ, in quibus singuli cardinales subscribunt [d]. Subscriptiones aũt sæpe in instrumentis fiunt. Itẽ ꝙ charta est uetus, & litera recens: ut in præ. ca. inter. §. sed ꝓ priuilegiũ. Itẽ ꝙ non fuit sigillum appositũ: sup quo dic, ut j. de instr. edi § postremo. uer. itẽ ꝙ nõ est sigillatũ. & seq. Quid iuris sit de his, quæ fiunt ꝓ literas subreptitias, not ext de rescr. sup literis. † ¶ Quid si excipit de falso ꝓ literas: & iudex de hoc cognoſces, ꝓnunciat eas esse ueras cùm tamen sint falsæ & ꝓ eas ꝓcedit ad sententiam: nunquid valet ꝓcessus? Dicunt quidam, ꝙ sic. ꝓ errorẽ litigantiũm, arg. ff quod cum falso tu. l. j §. fin. ff. de off. prætor. l. Barbarius. 2. q. 7. c. infames §. tria. prope princi & quia res iudicata ꝓ veritate accipit, ff. de ſta. ho. ingenuum. 2. q. 6. ci. qui. § item si sententia. ext. de re iudi. cùm inter. prope fi. Item quia ratione dubii habet iurisdictionem, ff. de iud. si quis ex. & in præ. c. super literis [e]. prope fi. Tu dic, ꝙ nec prima sententia, nec processus postmodum per eũ habitus valet propter defectum iurisdictionis, extra de offic. uicar. tua. C. si à nõ competenti iudic. per totum. Nam etiam post sententiam de falso quæritur, C. de falsi querela. infra. de sentent. §. final. uer. & not. ꝙ de hoc not. secundum Papam, in præ. ca. super literis [f]. Sed quid si dico instrumentum contra me productũ falsum esse, & iudex pronunciat esse uerum, cum tamen sit falsum, & per illud contra me fert sententiam: nunquid valet sententia? Respondeo, sic, si ab ea non fuerit appellatum, quin hoc casu iudex erat, C. de fide instr. l. ultima. §. fin. & in præ. c. cum inter. secus autem si instrumentum procuratoris falsum pronuncietur esse verum: quia tunc processus cum tali procuratore habitus, non præiudicat ei, cuius procuratorem se esse asseruit, nisi forte ille id ratificauerit, C. de procu. licet. ext. eo in nostra. ff. de iudi. licet. ff rem rat. ha. l. 3. §. Celsus. quia iudex non habuit iurisdictionem in illum dominum absentem. Quidam tamen cõtra [g] propter iudicis autoritatem. ff. quod cum fal. tu. l. j. § pen. [h] & vide j. de cita §. j uer. item pone, &c.

6 a b 7 c d 8 e f g h

ADDITIONES.

a Extensè. ¶ I dest fine titulo.
b Alterius. ¶ Constitutio Io. ad sacrosanctæ. quo ad salaria pro literis soluenda taxat lineas cl. literarum, uel 25. dictionum.
c Parte. ¶ Hoc late prosequitur Host. in præ. §. pen. in j. & 2. col. ¶ Adde per Feli. plene in c. super literis. in primis folijs.
d Subscribunt. ¶ Id est subscribebant olim: 1 2. q. 2 cum redemptor. sed hodie non subscribunt: vt dixi de testa. cum à nobis. super ult gl.
e Literis. ¶ Plenius eo ti. ad audientiam. 2. sed forte de Compo. intellexit.
f Literis. ¶ Vbi posi glossas plene scripsi, ꝙ hic, & in seq. vers. dr in uer. sed quid si contra. & ver. seq. ¶ Adde ut per Fel. in d. c. j. 16. col. uer. nemo fallit.
g Contra. ¶ Et de seipso dicere poterat, ut patet j. de excep. §. nunc dicendum. ad fin. uer. in summa.
h §. penulti. ¶ Ad solutionem huius uide ubi s. & supra. de syndico. uer. quid si iudex.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum quomodo impugnaeur ratione formæ. Clausula In Christo, non debet in salutatione literarum papæ describi.*
2 *Dominus papa rescribens sibi familiari, qua forma utatur respectu nominis proprij.*
3 *Papa vocat episcopos & superiores, venerabiles fratres: abbates vero inferiores etiam reges & principes, indifferenter filios.*
4 *Clausula illa, Fine canonice, in qua causa solet apponi in rescripto.*
5 *Clausula specialiter in rescripto apostolico inserenda.*
6 *Is cui scribitur, quod studeat reuocare, quæ ipse alienauit, an erit iudex in causa sua.*
7 *Quæstio criminalis proprie dicitur causa, ciuilis vero siue pecuniaria dicitur lis.*
8 *Exceptio contra literas, quod sunt impetratæ tacita veritate, vel suggesta falsitate, qualiter concludatur*
9 *Forma proponendi & narrandi exceptionẽ rei iudicatæ, est peremptoria*
10 *Exceptio super impetratione literarum, quod aliquid non est expressum, quod si expressum fuisset, non esset impetratum: quomodo, seu qua forma proponatur*
11 *Impugnare nitens rescriptum, non est passim & semper admittendus.*
12 *Præuentus ab appellato, quomodo debeat exceptionem proponere.*
13 *Forma qua de nimium præcurrente in causa appellationis possit excipi.*
14 *Sententia excommunicationis à cardinali ferenda, qua forma fiat, & si petatur executioni mandari quomodo dicatur.*
15 *Rescriptum, per quod quis conqueritur se excommunicatum ab episcopo, qui non habet iurisdictionem in eum quomodo fieri debeat.*
16 *Delegatus si excommunicat usurarium, quia diffinitiuæ non paret, an debeat excommunicationis sententia confirmari.*
17 *Excommunicatio petita apostolico munimine roborari, debet cum omnibus requisitis exprimi.*
18 *Conquerens se à iudice, coram quo conueniebatur, excommunicatum sine causa rationabili, nulla monitione præmissa, quam conclusionem habere debeat.*
19 *Conquerente aliquo, quod prælatus eum excommunicauit contra formam cõcilij generalis, non sunt literæ concedendæ in curia ante quam excommunicatori scribatur,*
20 *Simpliciter dicendo, quod talis in eum manus iniecerit violentas, quomodo sit concludendum.*
21 *Forma narrationis in casu, quo quis verberatur, vel incarceratur, vel alias iniuriatur.*
22 *Forma conclusionis, ubi quis conqueritur de iniectione manuum, & incarceratione, & spoliatione, & pecuniæ extorsione, &c.*
23 *Forma concludendi, vbi episcopus dicitur iniecisse manus in personam ecclesiasticam, vel excommunicatus celebrasse diuina.*
24 *Delictum personæ non debet in ecclesiæ damnum redundare.*
25 *Frater episcopi improprie dicitur hæres.*
26 *Præponi debet in rescripto id, de quo agitur.*
27 *Clausulæ, Præterea, vel idem quoque, & Quidam alij super terris, &c. an addantur, vbi laicus impetrat contra laicum super vsuris extra terras ecclesiæ Romanæ proprias.*
28 *Dictio, Prouisa, quando debeat in literis apostolicis apponi.*
29 *Priuilegium & confirmatio, qua forma concedatur.*
30 *Confirmatio ex certa scientia, quomodo fiat, & qua formæ.*
31 *Decimæ concessæ à laico cum consensu diœcesani alij ecclesiæ, quam cui pertinent, non confirmantur.*
32 *Confirmatio non datur super numero vnico, vel binario.*
33 *Forma petendi sententiam diffinitiuam, cum ferico confirmari, & eam executioni mandari.*
34 *Compositio non confirmatur inter mortuos, etiam super rebus temporalibus.*
35 *Dare conseruatores in omnibus priuilegijs, est consuetudo cancellariæ.*
36 *Literæ citatoriæ non recipiunt contradictionem: licet transeant per audientiam.*
37 *Excommunicatus ratione causæ, quæ inter se & alium uertitur, si impetrat, non tamen contra me: an ille alius possit enm repellere obiectu huius excommunicationis.*
38 *Literæ contentioſæ non sunt contra reges dandæ, nec eis est scribendum, per mandamus quatenus, &c.*
39 *Rescribendo tribus iudicibus, quibus verbis, seu quo clausularum ordine sit vtendum.*
40 *Clericus secularis conquerens de iniuria sibi illata super ecclesia: quibus verbis in suo rescripto vti debeat.*
41 *Literæ quo modo, vel quo pacto dari debeant mulieri pro dotibus.*
42 *Clausula, partibus conuocatis, &c. in rescripto, vbi de spiritualibus agitur, quomodo sit apponenda.*
43 *Papa rogans pro aliquo monacha ndo, vel canonicando, cuius formæ rescripto vti debeat.*
44 *Rescriptum pro monacho debet fieri abbati, & consentui, loco, ordine, & diœcesi expressis.*
45 *Forma conclusionis, vbi contenditur arbitrium esse nullum.*

46 *Quæstio amicabili compositione decisa, qua verborum forma narranda sit.*
47 *Papa si petat prouideri, vbi cā expediri nō pōt, quo rescripto vti debeat.*

1 4. §. Ratione [a] formæ quoq; ꝯ rescriptum opponit, quod non est secundum formam, seu stylum curiæ: ut ſ. §. prox. ver. 9. puta, si papa uocat ep̄os, vel superiores, dilectos filios: uel si uocat reges, uel principes, uel quoscunq; clericos inferiores ep̄is, fratres: uel si se ponat in singulari numero, uel si scribit vni, quicunque sit ille, in plurali: ut ext. de
b crimi. fal. q̄ graui. Itē q̄ aliū sibi præponit in scribendo: ut ibi [b]. Ar. ꝯ, C. de summa trini. inter claras. & l. uictor. in prin. in subscri
c ptione, 99 dist. nullus. & c. seq. & 97. di. uictor. in prin. [c] ¶ Et no.
1 q̄ in salutatione literarum papæ non ponit, in Christo puta, Venerabili in Christo fratri, uel dilecto in Christo filio, alioquin est falsa litera: ut in præ. c. quam graui. qđ uerū est, nisi scribat abbatissæ & monialibus: quia tunc bene apponit, in Christo, ut ext. de
rescr. cum dilecta. & de confir. uti. uel inuti. cum dilecti. & de excep. dilectæ. Itē bene dr̄ hoc modo: Dilectis in Christo filiabus abbatissæ & conuentui: & nisi q̄n scribit regibus, uel reginis, quia tūc ponit sic. Charissimo in Christo filio, uel charissimæ in Christo filiæ: ut ext. de quer. coniu. charissimis. Item in salutatione nō ponit, nostro: puta Venerabili fratri nostro, vel. dilecto filio no-
2 stro. † nisi forte sit familiaris domini papæ tunc enim dr̄: Dilecto tali capellano nostro, uel subdito nostro salutem. Item ubi in salutatione nomen proprium non exprimit, puta, scribit episcopo, debent poni duo puncta prius quam ponat nomen eius, cui scribit, sic: episcopo, præposito, abbati, & sic de aliis. Vbi autem scribit episcopo, vel abbati, debet semper poni locus unde est, sic: Episcopo Biterren. Abbati Villæ magnæ talis diœnesis. Similiter si scribit episcopo, uel canonico maioris ecclesiæ, saltem ponitur proprium nomen ciuitatis. Si uero abbati, uel alij clerico non maioris ecclesiæ, cuiuscunq; ecclesię clericus sit in ciuitate, semper exprimit nomen ecclesiæ & ciuitatis, sic: abbati, vel Acanonico sancti Pauli Narbon. Item vbicunq; de aliquo ordine fit mentio in litera, semper debet præponi ordo diœce. in qua est, verbi gratia, Ptior de Cassiano, ordinis S. Augustini, diœc. Biter. Aliud autem est in ciuitate, quæ debet ordini præponi, hoc modo: Abbati S. Iacobi Biter. ordinis S. Augustini & sic de similibus s.
Itē in nomine rei non ponit Dilectus, sed solum in nomine acto
d ris, licet sit arg. ꝯ 15. q ul. c. fi. in fi. & 2. q. 1. multi. in fi. [d] Item semper poni debet ciuitas, uel diœcesis vnde est reus Item cum scribitur episcopis vel superiorib. dr̄. fraternitati: ut extra, de regula ex parte. & de conuer. coniu. sane. Cum vero minorib. ponit Di-
3 scretioni, eo. tit accedens. † ¶ Et nota, q̄ papa uocat episcopos & superiores, uenerabiles fratres: abbates uero & inferiores, & etiā reges, & principes, & alios inferiores barones, indifferenter filios appellat: ut ext. de cri. fal. quam graui. Itē principium & finis salutationis nunquam mutant, nisi q̄n scribit excōmunicatis, quos nec fratres, nec filios appellat: sed loco salutatiōis & benedictionis, dicit: Spiritum consilij sanioris. Item si generale sit rescriptū,
e derogat ei per speciale, ext. de rescrip. c. j. & c. pastoralis [e]. Item
q̄ nō est ibi locus inscriptus, ubi litera fuit data, C. de ꝯhend. stip. optimam. 2. q. 8. libellorum in auth. de nup. in fi. ꝯ. de instr. edi. §.
f inst. fm. uer. quid si locus [f]. Item q̄ nō est ibi indictio, neq; data, ne
g que anni Domini [g]. ext. de fi. instr. inter dilectos. uer. sed si priuil. ext. de resc. eam te. & c. constitutus. & in aut. de nupt. in fin. coll. 4 25. q. 2 si quæ beneficia in auth. ut nomen Impera. præpo. doc. col 5. C. de diuer. rescri l. fi. ext. de præb. dilectus filius G. Itē q̄ est ibi falsa latinitas, ex̄, de rescrip. ad audientiam. j. Item excipit, q̄ quæ commissiones in eadem cā, sub eadem forma, & eadem die, ad diuersos iudices, uel sub diuersis formis, ab eodem sunt obtē-
h tæ: unde non ualet. ext. de rescrip. ex tenore [h]. & c. fin. & de offic. deleg. c. 2. extra. de fide instr. imputari. nisi forte fiat ad cautelam. arg. ff. de bo. poss. fm tab. l. j. Item q̄ in primis literis dictum est, ne ualeant secundæ, nisi totam rei seriem contineant: vnde non ualent secundæ, si hoc non contineant. ff. de leg. 3. si quis in prin. ext. de rescrip. c. 2. extra, qui fil. sint le causam quæ fm G. Na. Itē excipit, quod continet dispensationem ꝯ canones. 25. q. 1. ꝯ statuta ext. de consangui. & affin. quia circa. Item quod non præcesserunt monitoriæ, de quibus fit mentio in executoriis. ext. de rescript. ex insinuatione. Itē quod rescriptum repugnantiam continet. Est enim ibi oppositio in obiecto. ad hoc. ff. de reg. iur. ubi
4 repugnantia. 25 q. 2. si ea. ext. de appel. solicitudinem. in fi. † ¶ Itē
q̄ ubi debet esse, sine canonico terminetis: apponit, sine debito. Nam si cā est spiritualis, & maxime matrimonialis, consueuit apponi clausula illa, sine canonico ut extra, de offic. delegat. causam matrimonij. in fine. & extra, vt lit. non contestat. accedens. 2. in
i fine. extra, de restitut. spol. ex conquestione [i]. & c. ex parte. in fi. Si vero sit ciuilis. uel etiā criminalis, cō sueuit poni, sine debito, &c. Veruntamen sæpe etiam in spiritualib. ponit, sine debito: ut ext. offi. deleg. cum causā. in prin. & de restit. spoli. cum ad sedem. in prin. de rescript. causam quæ. & ēt in matrimonialibus: ext. de rescrip ex tenore. in prin. Item q̄ ibi nō sunt annotationes quæ-
5 storis. in auth. ut diuinæ iust. † ¶ Item quod in rescripto Apostolico inserta est clausula illa, ea, quæ de bonis eiusdem ecclesiæ alienata inueneris, studeas, ad ius, & proprietatem eiusdem eccle-
k siæ reuocare: ut ext. de rebus eccle. alienan. uel nō. episcopi. in fi [k]. ext. de elec. nosti. & is, cui scribit vult per modum inquisitionis procedere quod fieri non potest: sed solum per formam iudicij. Et no. q̄ talis potest cognoscere non solum de proprietate, sed ēt de possessione. Nam id quod lnuasum est, alienatum dr̄. Idem etiam est in formis illis, quicquid post iter arreptum, & quicqd post litem cœptam inueneris attentatum, studeas in statum legitimum reuocare. Nam in his ordine iudiciario procedendum est, & per eas procedi potest super peritorio & possessorio: quæ
l dic fm papam, & not in præ. c. episcopi [l]. † ¶ Quid si scribit alicui,
6 quod studeat reuocare, quæ ipse alienauit: nunquid erit iudex in causa sua? Item nunquid seruabit iudiciarium ordinem? De hoc
m fm papam in præ. c. nosti [m]. Posset etiam dici, q̄ si prælato ecclesiæ cuius bona alienata dicunt, scribit sub forma illa: studeas reuocare, non habet potestatem, nisi in notoriis, ubi non habet ordinem iudiciarium obseruare, sed sola monitione præmissa excommunicauit ut 16. q. 1. in canonibus. De his vero quæ iudicialem cognitionem exigunt, se non intromittet, sicut nec conseruator: ut extra de offi. deleg. statuimus. lib. 6. Si uero scribit alijs, quā prætato, fm illam formam: ille bene seruabit iudiciarium ordinem, nisi in notoriis. Quidam tamen his clausulis multipliciter abutunt. Item quod in rescripto continet clausula illa uocatis, q̄
fuerint uocandi, super propositis, & aliis veritatem inquiras: & ipse uult, ut inquisitor, & non ut iudex, procedere: ut extra, de
7 iudi. exhibita. † ¶ Item quod questio est ciuilis, & in rescripto dr̄, causam, quam talis, & c. nam criminalis dr̄ proprie causa, ciuilis uero siue pecuniaria, dicitur lis argu. C. de transac. causas, ff. de uerbo. significat. litis nomen. ff. de testi. l. j. sed certe hoc non

seruat

ADDITIONES.

a Ratione. ¶ Quia difficile est inuenire uer. huius §. cum allegantur: quia non sunt sicut alij signati: ideo de §. faciam partes octo & durat prima vsque ad uer. porro. sed quæ satis conuenit §. §. proximo. Secunda durat usq; ad uers. nunc circa. in qua tractat de clausulis & formis in causis appellationum. In tertia. ubi ꝯ. tractat de formis & clausulis circa sententias excommunicationis, usq; ad versiculum, circa materiam. Ibi quarta, tractans prędicta circa causas usurarum & pignorum. usque ad uer. nunc dicamus. Ibi quinta, tractans de clausula prouisione, usq; ibi sequitur uidere. Ibi sexta, tractans de literis cōfirmationum priuilegiorum & usq; ad uersiculū, nunc ad instructionem. Ibi septima, menses aduersarū causarū & personarū obseruantias in scribendo, usq; di uersi. ut aūt. ubi exempli gratia describit quinq; formas. Adde, q̄ plutarchus in uita Pyrrhi regis Epirotarum narrat, quod propter styli diuersitatem cognouit literas sibi missas à Lysimacho, tanquam missas à Ptolemęo rege: quia non scriptæ erant ut consueuerant, scilicet Pater filio salutem: sed, Ptolemæus rex Pyrrho regi salutem.
b Ibi. ¶ Nil ibi.
c In prin. ¶ Ibi solnitur, & dixi in prœmio Gregorianę compilationis, in prin. tamen lex illa, uictor. & c. uictor. non probant id ad quod inducuntur, scilicet q̄ papa se postponat: sed probant, quod postponitur per Imperatorem: sed illud bene probatur 12. q. 1. dilectissimis.
d In fin. ¶ Verum est, ut in contrarijs. q̄ qui impeditur, non per hoc reus est culpę uel scelęris, de uerb. signifi. forus. uer. reus tamen. quia ut talis impeditur, ideo dictio talis, ommittitur. facit j. eod. §. uer. item cum episcopus. Ponit autem hic actorem illum, qui impetrat, etiam, si sit reus originalis, puta qui appellauit. Patet hoc de rescriptis, dilectus. 2. de procurat. dilectus. de appellatio. dilecti. 1. 2. & 3. cum simi.
e Pastoralis. ¶ Ho. de hoc remittit ad §. quod cui. e. ti. & not. quod iste est de casibus, quibus rescriptum perditur. De his not. eod. titul. cęterum. & aliquos ibi addidi. sunt alia rescripta, quæ non ualent à principio, quædam ipso iure, quædam ope exceptionis: & de his omnibus. mistim prosequit.
f Locus. ¶ Ibi dabo remissionem, & ibi paulo ante remittam de indictione.
g Domini. ¶ Ab his incipit Ho. quæ continet iste uer. & prędcedens uer. reassumpsit casus, ut supra dixi.
h Tenore. ¶ Vide quod ibi dixi super j. gl. post prin. ¶ Adde tu, quid si aliqs impetrauit plures similes literas, & vtat secūdis anteq̄ primis, an primarū literarum uigore poterit aliquid cōsequi: & quid uigore secundarum, ex quo non faciunt mentionem de primis? Dicas quod non fm do. Abb. Sic. in c. in nostra. in 3. col. circa princi pium. ext. de rescr.
i Conquestione. ¶ Vbi de hoc in ultima gl.
k In fi. ¶ Ibi de hoc, ut statim remittam.
l Episcopi. ¶ Ibi scripsi in j. gl. sumitur hoc. & de hoc ꝯ. de dele. §. fi. vers. itē quod datus. ¶ Adde, ut per R o. consi. 343. quem sequitur Feli. in rubrica de rescri. in 3. col. uersi. cæterum. & ibi latius. uide. & an ille, cui commissa est causa possessorij, possit cognoscere de petitorio. vide Pau. de Cast. quod sic, consi. 262. Vide tamen postquam uideris Feli. ubi ꝯ. Io. An. ꝯ. in §. fi. uer. quid si indubitate. in add. incipiente, imitatus est do. meum. & uide consilium Bal. quod ibi allegaui contra Io. And.
m Nosti. ¶ Vt ibi scripsi super gloss. sed quid, quæ est ul. ut ibi patet in fi. seq quod dictum fuit Compostel.

a seruat[a]. Quidam autē dicunt causam, dici tantum ante litis ꝓtest. litem uero post lit. contest. arg. in auth. de litig. § ad excludendas. ubi dicit etiam si lis cœpta non sit, &c. ext. de verb. signific. ex
b parte. 2. [b] Item clausula illa, nullis literis ueritati & iustitiæ præiudicantibus. habet extra, de confir. uti. uel inuti. bonæ. De clausulis, quæ in literis beneficialibus apponunt. not. secundum pa-
c pam. ext. de præsum. c. fi. [c] quæ autem hic desunt, dic ut notat. ꝟ. §. j. ¶ Porro licet hic articulus, quo ad materiam de appellationibus, secundum usum Romanæ curiæ sit plenius expeditus, ꝟ. de app §. de offi. quoq; uerſ. ut autem. & seq. tamen hic aliqua ſm
8 eundem usum ſu p alijs annectemus. † ¶ Obijcit ergo frequenter ꝯ literas, quod impetratæ sunt tacita ueritate, uel suggesta falsitate, in qua exceptione, cum sit multum generalis, non potest una eademque conclusio in literis assignari. Nam potest esse quandoque peremptoria, quādoque dilatoria. Si enim alias fuit in causa ꝓcessum, & ꝓ me lata diffinitiua sententia, nulla ꝓ uocatione suspensa, & adhuc iterum su p eodem negotio aduersarius meus literas impetrat, & ego uelim excipere ꝯ eas quod sint ueritate tacita impetratæ, ut pote non facta mentione de ꝓcessu & sententia ꝓmulgata, non debeo hoc in vim dilatoriæ, sed peremptoriæ exceptionis ꝓponere: ut ꝟ. de exce. §. nunc uidendum. uer. hoc quoque. Debeo enim exceptionem rei iudicatæ, quæ est peremptoria, simpliter proponere, & narrare sic.
9 ¶ FORMA. † Cum su p tali negotio, talis ꝯ talem, ad talem, literas apostolicas impetrasset. Idem excipiendo ꝓposuit coram eo, quod cum in causa ipsa ꝓ eo esset diffinitiua lata sententia, nulla ꝓuocatione suspensa non erat in eadem causa seu negotio eius aduersarius audiendus: & quia, &c. ut in prædi. § de offi quoque. uer. si autem non sit appellationi. & concludit sic mandamus, quatenus, si est ita, reuoces in statum debitum, quic quid post appella. huiusmodi inueneris temere attentatum: alioquin partes ad priorum, &c. Idem est, si uelim dicere, tacita ueritate de causa, transactione, uel amicabili compositione sopita, uel tale quid suppressum, de quo si ꝺstaret, liqueret de negotio principali: quia in his casibus debet obseruari quod dixi de peremptoriis, in præ. uerſ. si autem non sit. Non enim in his omnibus, cum p hæc obiecta tangat totum negotium principale, uerba sunt in
10 modum dilatorię ꝓponenda, ut dicat p rescriptum huiusmodi non debere ꝓcedi, quasi sit impetratum tacita ueritate. † ¶ Si uero tale quid dico su ppressum, quo expresso non fuissent literę impetratæ, ut extra, de rescript su p literis. de quo si constaret, superesset nuhilominus quæstio & cognitio su p principali negotio dirimendo: talis exceptio in modum dilatoriæ ꝓponat: puta dicit ab aliquo su p eadem causa, iam coram ordinario uel delegato ꝓcessum: & lite pendente huius ueritate suppressa, impetrauit rescriptum ad delega. non possum dicere, & excipere p literas huiusmodi non debere ꝓcedi: sed me ad alium iudicem remittendum. cum sint impetratæ tacita ueritate: & si non admittar, appellabo: & erit cōclusio, put patet ꝟ. de remiſ §. sequit. uer. p orro. & in præ. §. de off. uerſ. si igit fori. quod si ille nihilominus post appellationem me excommunicat sic concludetur.

FORMA. Mandamus quatenus, si dictam excommunicationis sententiam post huiusmodi appellationem inueneris esse latam, denuncies eam penitus esse nullam, ac reuocans in statum debitum, quicquid post appellationem ipsam temere inueneris attentatum, partes ad dicti ordinarij, &c alioquin ad ipsius dele. &c. ut ext. de appel. ad præsentiam. & c. dilecti filij. j. & c ut debi-
11 tus. † ¶ Illud quoque diligenter est attendendum, tam à iudice, coram quo exceptio de tacita ueritate & expressa falsitate ꝓponit, quam ab officialibus curiæ Romanæ: ut cum nitit quis impugnare rescriptum, non semp & passim illum admittent, si plura, su p quibus est, uel esse potest quæstio, fuerint in modum huius exceptionis obiecta. Quid n. si impetratū fuerit rescriptum su p terris & rebus aliis, quas impetrator dixerat ad se pertinere: uel su p debitis asseuerat sibi aliquē obligatum: poterit ne reus obiicere ꝯ literas, dicens res ipsas ad aduersarium non pertinere, uel se minime obligatum: & p hoc rescriptum suggesta falsitate, uel tacita ueritate obtentum, ut p talium ꝓpositionem uerborum, iudicis iurisdictionem eludat: & in causa debitus impediat ꝓcessus? certe non imò lis esset simpliciter contestanda, & hæc postea in cognitione principalis negotij deducent: ut extra, delit. contest. exceptionis. lib. sexto. su p quo uide ꝟ. de except. §. nunc videndum. uerſi. hoc quoque notandum. & seq. Hæc autem omnia, ꝓut negotiorum emergentium ostenderit qualitas, melius declarant: ut ff. de sol. ratum. extra, de dona. Apostolicæ. propefi. ut cum aliquid ꝯ rescriptum obiicit, si contingit principale negotio, ut de ipso quasi de principali superſit cognitio, & eo ꝓbato foret diffinitiua sententia ꝓferenda: non admittat obii-
12 ciens, si in modum exceptionis dilatoriæ ꝓponat. † ¶ Est & casus in quo quis dicit se ab appellato præuentum: & obiicit literas ab eo impetratas fuisse tacita ueritate. Verbi gratia: a appellatum fuit à diffinitiua: appellatus præuenit appellantem, & impetrauit super confirmatione sententiæ. Si enim minium præcurrit, possunt excipere: ut extra, de confirmat. uti. uel inuti. bonæ & de appel. obiatæ. & infra. de appellationib §. nunc breuiter. uersic. licet autem. & narrabitur sic:
13 ¶ FORMA. † Cum inter A. & B. quæstio verteretur, iudex perperam in causa ꝓcedens contra A. iniquam sententiam promulgauit, à qua idem A, duxit ad sedem Apostolicam appellandum. Cumque postmodum prædictus B. ad tales intra tempus a iure ad prosequendum appellationem concessum, cum satis de ipso tempore superesset, ipsum nimium malitiosè prꝫueniens, ac super commissione impetranda supplantare intendens contra eum, su p confirmatione ipsius sententiæ, uel su p hoc nostras literas impetrasset, idem A. excipiendo ꝓposuit coram eis, quod p huiusmodi literas ueritate tacita impetratas, quæ de appellatione sua non faciebant aliquam mentionem, ꝓcedere de iure non poterant, nec debebant: sed quia dicti iudices exceptionem huiusmodi contra iustitiam admittere denegabant: ipse sentiens indebitè se grauari, ad nostram audientiam appellauit, & conclusio erat talis: Mandamus quatenus, si est ita, reuocato, &c. usque, attentatum. iunge p dictam diffinitiuā cōfirmare. uel infirmare curetis, &c. nam reuocato, quod p ſtos iudices ultimos factum est post appellationem ab hoc illaro grauamine interpositam, ſ. su p exceptione de literis impetratis ueritate tacita non admissa: debet ꝓcedi in causa appellationis inter positę à diffinitiua, ut cō firmet, uel infirmet, in cuius appellationis ꝓsecutione nunc impetrans non fuit trepidus, uel remissus: alioquin remissio facienda est ad ultimos iudices, à quibus nunc ultimo fuerat appella-
14 tum: ut ꝟ. de remiſ. § sequit. † ¶ Nunc circa sententias excommunicationis, & alias aliqua discutiamus, unde nota quod quando à cardinali fertur sententia excommunicationis, & petitur executioni mandari, dicitur sic:

¶ FORMA. Mandamus quatenus dictam excommunicationis sententiam proinde latam faciatis autoritate nostra, &c. Idem est etiam, quando à capellano domini papę audito, refert in curia Romana. Idem quoque est in aliis sententiis à card. latis Item omnes sententiæ domini papæ, siue diffinitiuæ, siue inter-
15 locutoriæ cum scrico debent bullari. † ¶ Item quando quis cōqueritur, quod episcopus qui non habet in eum ordinariam, uel delegatam iurisdictionem, ex cōicauerit eundem, apponi debet, cuius diœce. sit impetrans: nam si est alterius diœce. planum est: si uero sit diœce ipsius episcopi, dicat se exemptum. 3. q. 6. peregrina & c. seq. 11. q. 1. clericus. & c. sequen. Item su p excommunicationib. latis ab aliis, quam ab episcopis & superiorib. uel archidiaconis, uel abbatibus in monachos suos, uel aliis ordinariis, uel à delegatis domini papę, uel aliorum non dant literæ su p obseruatione ipsarum. uel contra ipsas non seruantes. nec peti possunt confirmari, nisi latæ sint à prædictis. Vnde si à præposito secularis ecclesiæ autoritate ordinaria in presbyterum, uel clericū sibi subiectum excommunicationis ferat sententia, confirmatio denegat. & si quandoque concedi contingat, non debet poni, exigente iustitia, sed exigentibus culpis suis: arg. tamen cōtra,
16 quod debeant confirmari. † Nam papa mandat, ꝙ sententia excōmunicationis, uel interdicti, rationabiliter lata per plebanum sancti Pancratij in clericos uel laicos parochianos suos inuiolabiliter obseruet, nec relaxetur sine congrua satisfactione, & absque eiusdem plebani cōscientia: ut ext. de off. ord. cum ab eccle
d siarum[a]. Ad idem 2. q. 1. nemo. Item si delegatus excommunicat usurarium, quia diffinitiuæ nō paret: excommunicationis sententia confirmari non debet, quia iudex in hoc fines mandati excedit: cum

ADDITIONES.

a Seruat. ¶ Et merito: quia ferè oēs decr. q̄ incipiūt, cām, cūi cā. cum in cā. licet causam. loquunt in ciuili. An uero ex simplici cōmissione cāæ, actio criminalis possit agi ciuiliter, uide ꝟ de deleg §. fi. uer. q d si princeps. cum suis remissionibus. ¶ Adde tu, q d' uerū est, ꝙ cā proprie dr criminalis, & lis ciuilis, ut per iura hic allegata, ut ē hoc tenet expresse gl. in uerbo, criminalis. in auth. de test. §. fi. vero qs dicatur odiosus. collat. 7. Et adde, quod dr, hodie non seruat, &c. non est inconueniens ꝙ sit assumptū hoc nomen cā, iaq̄ generalius. licet improprie. Nam hoc multoties fit, ut aliquid improprie assumat, vt no. in c. intelligentia. ext. de uer. sig. & præsertim q a ēt lis multoties assumit pro cā & sic unum pro altero. tñ hoc nō tollit proprietatē vocabulorū. ideo est: quia sic usus cōis obtinuit. arg. c. inter corporalia. ext. de transla. episcopi. cū simi. Et faciunt ad hęc, quæ dicūtur per Bal. in auth. habita. C. ne filius pro patre. ubi dicit, ꝙ quando in dispositione apparet verbum lis, & verbum negotium, denotat potius causa ciuilis, quam criminalis. Refert & sequitur Abb. Sic. in quadam sua dispu. incipiente, Gandulfus. in quinta col. circa fin.

b Ex parte. 2. ¶ Facit eo. tit. forus. in prin.

c c. fin. ¶ Et sumuntur ea us dicta in cle. de offic. deleg. cap. vno. in gloss. sed nunquid.

d Ecclesiarum. ¶ Ibi scribit episcopo. & est litera, iustitiæ: confirmatoria vero dirigitur parti: ut patet ꝟ. ver. sequitur.

dit cum non possit aliam pœnam infligere, quam editam in con
cilio Lateranensi, quæ in literis Apostolicis frequēter apponun-
27 tur. extr. de rescript. cum dilecta. † ¶ Si igitur excommunicatio
petitur Apostolico munimine roborari, quæ propter contuma-
ciam contra usurarios lata dicitur: non sufficit simpliciter poni,
propter contumaciam, nisi dicatur, quod vocatus cōparere cō-
tempsit contumaciter coram eo. Nam si fuisset contumax in nō
restituendo, laicus non debuisset excommunicari, seu alias puni-
ri pœna contra usurarios promulgata extr. de vsuris. quia in om
a nibus. & c. præterea [a]. † ¶ Si autem conqueritur quis se a iudice,
28 coram quo conueniebatur, excommunicatum esse sine causa ra
tionabili, nulla monitione præmissa, contra statuta cōcilii gene-
ralis, extr. de sentent excommunicationis. sacro. sic concluditur.

FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, sententiā ipsam in-
tra octo dies, post receptionem præsentium sine qualibet diffi-
cultate relaxes, in causa ratione præuia processurus, iuxta priorū
continentiam literarum: alioquin tali damus nostris literis in mā
datis vt ipse ex tunc sufficienti ab eo super his, pro quibus excō-
municatus habetur, cautione recepta, sententiam iuxta formam
ecclesiæ relaxet eandem, vel ei iuxta formam ecclesiæ absolutio
nis beneficium impendat: & iniuncto ei, quod de iure fuerit iniū
gendū, in causa ipsa procedat: iuxta traditam sibi formam, proui
so attentius, quod si pro manifesta offensa dicta sententia sit pro-
lata, nisi prius ab excommunicato sufficienter prestetur emenda
nullatenus relaxetur. Hæc forma probatur extr. de rescrip. ab ex-
cōmunicato. & de verb sig. ex parte & c. seq. & de sent. excom.
29 solet. † ¶ Et scias, quod quando quis conqueritur, quod episco-
pus vel alius prælatus eum excommunicauit contra formam cō
cilii generalis, non conceduntur in curia literæ, nisi prius excom
municatori scribatur. & hoc etiam est de iure: ut extr. de rescrip.
ab excōmunicato. extr. de sent. excom per tuas. de offi. ord. ad re
primendum, quod si non trahebatur in iudicium, sed ex aliqua cā
se excommunicatum, & terram suam interdictam esse asserit, sic
concluditur.

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, sentētiam ipsam
intra octo, &c. vt s. vsque beneficium impēdat. iunge. & relaxet
sententiam interdicti: ac iniuncto, quod de iure fuerit iniungen-
dum, audiat si quid fuerit quæstionis, & faciet quod decreuerit
auctoritate nostra firmiter obseruari, prouiso, &c. ut s. Si autem
laicus excommunicationem in eum latam, quia nō parebat sen
tentiæ diffinitiuæ, animo sustinuerit indurato, & supplicatur vt
contra illius proteruiam congruum adhibeatur remedium, sic
concludetur:

FORMA. Mandamus, quatenus si tibi p̄stiterit de præmissis
contra præfatum laicum ad molliendum eius duritiam, vt ad ec
clesiasticam ueritatem redeat: & super his satisfaciat, vt tenetur:
auxilium inuoces brachii secularis, cōtradictores, &c. extr. de pe-
b nis, c. fi. & s. de off. del. §. sequitur. uer. sed nunquid potest [b]. † ¶ Itē
20 si dicat quis simpliciter, quod P. in eum manus iniecerit violen-
tas: sic narrabitur, & concludetur.

¶ FORMA. Conquerente A. clerico, nobis innotuit, quod ta
lis, diœcesis talis, manus in eum iniecit violentas. Mādamus, qua
tenus, si est ita, dictum manuū iniectorem, uel dictum sacrilegium
tandiu appellatione remota excommunicatum publice nuncietis,
& faciatis ab omnibus arctius euitari, donec passo iniuriam
c satisfecerit competenter [c], & donec cū uestrarum testimonio li-
terarum ad sedem uenerit apostolicam absoluendus: & tunc nō
ponitur clausula ista, testes autem. &c. extra, de sent excom. c. de
21 cætero. † ¶ Quod si uerberauerit & incarcerauerit, & alias iniuria
tur, sic dicetur.

FORMA. Conquestus est nobis talis decanus, q̄ A. miles & B.
& C. laici ciuitatis & diœcesis talis, eum nō sine iniectione manu-
um violenta, Dei timore post posito, carceri mancipauerunt. Pre
terea E. & D. laici, diœcesis talis, super decimis, & terris, & rebus
aliis iniuriantur eidem: ideoq; discretioni tuæ per apostolica scri
pta mandamus, quatenus, si de huiusmodi manuum iniectione,
ac incarceratione uobis constiterit dictos tales, appellatione re-
mota, &c. vt s. proxi. vsq; ad absoluendum. iunge, super aliis uero
32 partibus quocatis, &c. vt j. uer. prox. in forma petitio. &c † ¶ Si
autem quis conqueretur de iniectione manuū, & incarceratio
ne, & spoliatione, & pecuniæ extorsione pro liberatione: & q̄
coactus est iurare, & fideiussores dare, & pœnā promittere, q̄ su-
per hoc non deponeret quæstionem: literis inde confectis sic
concludas:

FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, dictū talem iurasse,
scilicet, quòd iuramentum ipsum omnino relaxet, & fideiusso-
res ab eodem tali datos ab huiusmodi fideiussione absoluat, mo
nitione præmissa per censu. eccles. appellatione remota compel-
las, & iuramento relaxato eosdem dictisq; fideiussoribus absō
lutis huiusmodi sacrilegos tam diu, &c. vt s. vsque, absoluendi. iū
ge, eos quoq; quod nō obstantibus literis & pœnis eiusdem pā-
nos, bona & pecuniam prædictam ipsi tali cum integritate resti-

tuant: monitione præmissa, per censuram eādem usuris cessan-
tibus, appellatione remota, præuia ratione cōpellas. Sed si mulier
manus uiolentas iniecit, non dicitur, donec cum uestrarum testi-
monio literarum, &c. sed donec per diœcesanum suum absoluti
onis beneficium consequatur: vt extr. de sent. excom. c. mulieres
Item si monachus in alium monachū sui monasterii manus vio-
lentas iniecit: tunc dicitur, donec per abbatem suum, &c. Si verò
in monachum alterius monasterii, dicitur, donec per abbatem
iniuriam passi, &c. vt eod. ti. cū illorū. Item si monachus verbera
tus dicatur: conqueritur abbas & conuentus, vt eod. titu. porro.
& non dicetur tunc, donec iniuriam passo satisfecerit: sed donec
super his satisfecerit competenter. Item si monachus clericum
uerberauerit, dicetur: donec super his satisfecerit competenter,
& absolutionis debitæ obtinere beneficium mereatur: ut in prę-
23 c. cum illorū. † ¶ Item cum episcopus dicitur iniecisse manus in
personam eccl. iasticam, uel dicitur excommunicatus celebrās-
se diuina, concluditur sic in communi forma.

¶ FORMA. Mandamus, quatenus partibus quocatis: nec de-
d bet tunc dici, venerabilis frater noster: sed tantū, talis episcopus [d].
24 † ¶ Circa materiā usurarum uero & pignorū, notandum est q̄ si
rector alicuius ecclesiæ conqueritur, quòd res ad eandem eccle-
siā pertinentes detinentur titulo pignoris obligatę, de quibus est
ultra sortem perceptum, non debet dici, attentius prouisurus,
quòd dictus conquerens, &c. eò quòd personę delictum in eccle
siæ damnū non debeat redundare. 16 q. 6. si episcopus extra, de
except. cū venerabilis. ¶ Si uero iuramentum dicatur extortum
de non repetendis usuris, vt extr. de iureiur. debitores. & c. ad no-
strum. 1. 2 & 3 sic narrabitur.

FORMA. Ad audientiam nostram noueris peruenisse, quòd
B. ciuis Senen. ab M. multa extorsit, & adhuc extorquere nitit p
vsurariam prauitatem: de soluendis usuris & non repetendis eis-
dem, extorto ab eodem nihilominus iuramento: mādamus, qua
tenus, si est ita, dictum usurarium, vt huiusmodi iuramentū re-
laxet, mo. præ per cē eccles. & vt sua sorte contentus dicto M. sic
extorta restituat per pœnam in Laterān. concilio contra usurari-
os editam, appellatione remota compellas, attentius prouisurus,
ne auctoritate nostra in negotio præcedas eodem: nisi conque-
rens restituerit, vel adhuc restituat, si quas aliquando ipse, uel pa-
ter suus extorsit usuras: cum ei legis auxilium suffragari nō debe
at, qui committit in legem: vel cum frustra legis inuocet auxiliū
qui cōmittit in legem. Testes autem, &c. extr. de vsuris, quia fru-
stra. & c. Michael. Et est notandū, quòd in huiusmodi forma non
e debet poni hoc participium, conquerens, in aliquo casu suo [e].
¶ Item si dicatur, à P. quondā patre suo, sequi debet, cuius hæres
existit, multa extorsit, &c. tunc dicitur, attentius prouisurus, ne
&c. Si quas ipse, vel eius pater, extorsit usuras: & hoc dicitur de
quocunque, cui tanquam in re sua actor succedit: vt probatur in
præd. c. Michael. Item si dicatur, quòd quondam B. ab eius patre
fratre vel alio, cuius hæres existit, multa extorsit per usurariam
prauitatem, sequitur, sed R. filius. vel nepos eius de perceptis usu
ris satisfacere contradicit, licet ad eum huiusmodi lucra perue-
nerint usurarum. Si tamen repetit usuras quas aliquis ab episco-
po fratre suo noscitur extorsisse, non potest dici, cuius hæres exi
25 stit. † ¶ Eò quòd frater improprie dicitur hæres episcopi. ext. de
pœnis, c. 2. de testa. relatum. & de suc. ab inte. cap. 1. & 2. Item cō
tra Iudæos dicitur, quòd graues & immoderatas extorserunt ab
eo, & adhuc extorquere nituntur usuras. Mādamus quatenus, si
est ita, præfatos Iudæos. vt de immoderato grauamine satisfaciāt
& de cætero abstineant ab eodem, per pœnam in generali conci
lio contra Iudæos usurarios editam, vel per subtractionem com
munionis fidelium appellatione remota compellas: a qua fide-
les quoslibet per censuras ecclesia. volumus cohiberi. extr. de Iu-
f dæis, post miserabilem [f]. Et non ponitur tunc, attētius: sed testes
autem, &c. apponitur. ¶ Item si Iudæi tenēt aliquas possessiones,
uel domos, de quibus ecclesiæ consueuerunt recipere decimas à
fidelibus, ante quam peruenissent ad ipsos: dicitur sic: Mādamus
quatenus, si est ita, dictos Iudæos, ut eidem ecclesiæ de possessio-
nib. ipsis decimas, vt tenentur. persoluant, per subtractionem cō
munionis fidelium: ad quod Christianos, si necesse fuerit, cōpel-
li volumus, & mandamus, quatenus appellatione post posita, cō-
g pellatis. argumen. extr. de decimis, commissum §. † ¶ Itē cum de
26 vsuris & aliis rebus agit, semper proponi debet de vsuris. Vnde
primo

ADDITIONES.

a Præterea. ¶ Vide quod ibi scripsi de vsuris, clerici. super gl. s. eodem. quia.
b Potest. ¶ Et ibi remissi. dedi.
c Competenter. ¶ Statim sequentur casus, quibus clausula ista non ponitur.
d Episcopus. ¶ Simile s. eo. §. post prin. ver. item in nomine.
e Suo. ¶ De casu declinationis loquitur, scilicet nominatiuo, genitiuo, dati-
uo, &c. & sic fit de ceremoniis, & obseruantiis styli: q̄ clausula ponatur per
participium: ut iacet in decr. Michael.
f Miserabilem. ¶ Et c. quanto.
g Cōmissum. ¶ Nō egebat argumento: quia textus est in præ. c. quanto. in fi.

primo ponẽdum est de pignoribus: secundo de usuris: tertio de terris & rebus aliis. Nec dicatur tunc, alias iniurioſi existẽtes, &c. nisi dicatur, super quibus. ¶ Item cum de usuris præmittitur, & sequitur, quod super hoc iniuriatur, sic narrabitur.

¶ FORMA Petro laico accepimus conquerente, quòd S. presbyter. T. miles, & quidam alii clerici ciuitatis & diœces. talis multa extorserunt, & adhuc extorquere nituntur ab eo per usurariam prauitatem: idem quoque & quidam alii earũdem ciuitatis & diœce. super terris, vineis, & rebus aliis iniuriantur eidẽ & sic concludetur: Mandamus, quatenus, si de huiusmodi extorsione usurarum tibi constiterit, dictos usurarios ut sua sorte cõtenti, sic extorta restituant, & ab usurarum extorsione, uel exactione desistant, clericos monitione præmissa per cen. eccle. laicos vero per pœnam in Lateran. concilio contra usurarios editam, &c. vt s. usque, committit in legem. iunge, super aliis vero partibus conuocatis, audias causam: & appellatione remota debito fine decidas: faciens, &c. usque, obseruari. Et idem est, cum de pignoribus, uel etiam de manuũ iniectione præmittimur, & sequitur, quod super aliis iniuriatur: ut s. uer proxi in forma, illa, Conquestus est: quia tũc debet poni clausula illa, super aliis uero, &c. Si autem nihil in narratione sequitur: tunc dicta clausula in conclusione non sequatur. Item si in premissis casibus de eisdem personis tantum conqueritur impetrãs, tunc debet sequi dicta clausula, super aliis uero audias causam Si vero de aliis, uel de eisdẽ & aliis conqueritur, & sequitur, super aliis uero partibus conuocatis, &c. Item si clerici & laici conueniuntur super usuris & pignoribus, debet dici: Mandamus, quatenus, si est ita, dictos pignorum detentores, uel dictos usurarios clericos, uidelicet monitione præmissa, &c ext e.c. quia &c. præterea, & si in h noi litetis de aliis grauaminib. inferat, debet subdi: super aliis uero cãm audia
27 tis, & quod canonicum fuerit, &c. ut s. uer. proxi. † ¶ Sed notandum est, quod si laicus impetret contra laicum super usuris extra terras Rom. ecclesiæ proprias, non additur in narratione illa clausula, præterea. uel, idem quoque. & quidam alii super terris &c. Si uero dicatur, quod unus receperit usuras, & alius iniuriatur super terris & rebus aliis, tunc poni debet. Super aliis uero partibꝰ conuocatis, &c. quando enim dicitur in narratione, præterea uel Idem quoque. &, quidam alii super terris, &c. debet in conclusione sequi, Super aliis uero partibus conuocatis. Si autem non dicatur in narratione, & quidem alii dicetur in conclusione tantũ, super aliis uero causam audias, & c. nec dicetur, partibus cõuocatis. Item licet in literis contra usurarios ponatur, attentius prouisurus, ne auctoritate nostra, &c. tamen cum scribitur pro episcopo, uel collegio. uel ecclesiæ nomine, non debet poni: quia dei dictum personæ, &c. ut s. nec etiam, si conqueratur aliquis de Iudę
a is [a]. Item cum super debitis, uel summa pecuniæ, scribitur pro laicis, poni debet in cõclusione post verba illa, appellatione remota usuris cessantibus. Si uero pro episcopo, uel alio maꝰ no prælato, siue nomine ecclesiæ, aut pro collegio, uel pro aliquibus religiosis, uel pro aliquo de curia Romana, non debet poni: quia iura pro eis, non contra eos, præsumunt, ext. de præsum. cum in iuuenũte. & extr. de no. ope. nun. cum ex iniuncto. Item si dicatur in narratione, & adhuc extorquere nituntur: dicetur in cõclusione, & ab usurarum exactione desistant. Si uero illud in narratione non ponitur. nec hoc in cõclusione sequatur. Itẽ si super usuris agatur contra nobilem, & postea sequatur. Idem quoque, & alii, & cæter. in conclusione, ponetur clausula illa, prouiso, ne in terram, &c. quæ est infra uer. prox. extr. de sponsa non est nobis. Item si quis cõqueritur de clerico, pro quo fideiussit pro aliqua summa pecuniæ, nec eum uult seruare indemnem ab huiusmodi obligatione: nõ ponitur in hac forma, ubi de pecunia agitur clau
28 sula illa, usuris cessantibus ext. de fideiussoribus, c. 2. † ¶ Nũc dicamus, quãdo hæc dictio, prouiso, debet in literis apostolicis ap
b ponꝰ [b]. Et quidẽ in literis obtentis cõtra nobiles, seu baiiuos, uel castellanos, maiores, iuratos, potestates, & communia, poni de-
c bet hæc clausula [c], prouiso, ne in terram, uel uniuersitatem, de tali loco excommunicationis uel interdicti sententiam proferas, nisi a nobis super hoc mandatum receperis speciale, ext. de sent. excom. c. Romana, §. fi. Item cũ dicitur, quod nobilis vir A. & M. eius uxor. debet in fine dici, prouiso, ne in terram dicti nobilis & uxoris eius excommunicationis, &c. Alias autẽ erit litera rescribenda, ext. de spon nõ est nobilis. ext. de postul. præl. c. i. ¶ Item quoties agitur super censibus contra clericos, dicitur, Prouiso tamẽ, ne pẽsio ipsis cõtra statuta Lateran. ꝯcilii sit imposita uel adaucta. Nec possunt haberi literæ simul s̃ clericos, & laicos: qa hęc clausula non datur contra laicos. Et idem est in pensionibus. extra, de censibus, prohibemus. & capitul. significauit. extra de pactis cum clerici. & de rescriptis. ad audientiam. Item cum archidiacono, uel rectori ecclesiæ, uel alicui alii personæ concederint audire theologiam, dicitur sic: Prouiso, ne in fraudem constitutionis ipsius aliquid attentetur, & quod dictus talis interim eidem ecclesiæ per idoneum uicarium faciat deseruiri. Si uero sit decanus, dicatur: Ecclesiæ in decanatus officio, &c. extra, de præben. licet de priuil. super specula. quæ est constitutio, de qua hic fit mentio. Item cum conceditur præmissis, si cruce signati sunt, percipere fructus suos ecclesiasticos: ut extra, de uoto. ca. fi. ponitur. Prouiso, quòd eidem ecclesiæ, &c. vt supra. Si uero canonicus uult audire Theologiam, tunc tantum ponitur: Prouiso ne in fraudem, &c. Item cum scribitur cõtra usurarios: ponit prouiso, uel, attentius prouisurus. ut supra, sub uersi circa. Item præexcommunicatis ꝓtra formam concilii generalis, dicitur sic: Prouiso attentius, &c. vt in eodem uersi. ibi, si autem cõqueritur quis.
Item ponitur, prouiso: in casu posito infra ver. proximo, ibi, quã
29 do confirmari, &c. † ¶ Sequitur uidere de confirmationibus, & priuilegiis. Et scias, quod confirmatio, sicut iustè, &c. conceditur in hac forma.

¶ FORMA. Iustis petentium, &c. usque, ꝓplere ea propter. &c. usque, assensu: iunge, ecclesiam talem cum pertinentiis suis: qui a nobis venerabilis frater episcopus talis, capituli sui accedente ꝓ. sensu ꝓcessit, sicut eã iuste ac pacifice possideris, vobis, & per uos plebi uestræ auctoritate apostolica confirmamus, &c. Nulli ergo
30 &c. ext. de confir. vti. vel inuti. examinata. † ¶ Cõfirmatio uero ex certa scientia fit hoc modo.

¶ FORMA. Quoties a nobis petitur, quod religioni & honestati conuenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere ac petentium desideriis congruum suffragium impartiri. Cum igitur dilectus filius talis capellanꝰ noster, de mandato nostro dederit, tradiderit, permutauerit, trãstulerit & concesserit in ꝑpetuum monasterio vestro monasterium sancti Crispoliti, talis diœcesis, cum omnibus ecclesiis, possessionibus, iuribus & pertinentiis, quocunque modo, uel iure ad dictum monasterium sancti Crispoliti spectantibus, tam in capite, quam in membris talis epi scopi & ecclesiæ iure saluo, pro permutatione, seu concessione ecclesiæ talis, quam monasterio tali feciſtis, prout in instrumento exinde confecto perspeximus plenius contineri: nos ꝯcessionem seu permutationem eandem ratam & gratam habentes, ipsam auctoritate apostolica confirmamus, & præsentis scripti patrocinio communimus, tenorem instrumenti prædicti præsentibus ad cautelam de verbo ad uerbum inseri facientes: qui talis est &c Nulli ergo, &c. ext. de confir. util. uel inutil. ca. penult.
31 † Et nota, ꝙ decimæ concessæ a laico cum consensu diœcesani alii ecclesiæ, quam cui pertinent, non ꝓfirmantur: ext. de his, quę fiunt a prælat sine consẽsu. ca. cum apostolica. Item ecclesiæ regulares, uel monasteria, uel prioratus ecclesiarum regularium, non ꝓfirmantur, ext. de confirma. util. uel inuti. ad nostram. & ca. seq. Item nunquam datur confirmatio beneficii in monasterio obtẽti, extra, de sta. mo ea quæ. Item præsumonia Hispanorum non
32 confirmantur: quia conferentes ea possunt reuocare. † ¶ Item super numero vnico, uel binario, non datur confirmatio, quod videlicet sit tantum unus, uel duo clerici, uel canonici in ecclesia. Item quoties ulla, pecunia, fundus, domus, seu vinea, clerico petitur confirmari, debet ibi poni, quo ad uixeris nam alias non confirmatur huiusmodi. Item quando confirmantur ecclesiæ in prios usus, ponitur, Prouisis, ut in ecclesiis ipsis per idoneos uicarios seruiatur. Item in confirmatione de ecclesiis in vsus proprios retinendis, ponitur hæc clausula, ita tamen, ꝙ perpetuo vicario, qui pro tempore seruiet in eadem, ad sustentationem suam, & subeunda episcopalia & ecclesiæ onera, congrua portio de ipsis prouentibus relinquatur: extr. de sup. neg. præ. c. 2. extra, de præb. de monach. Item nunquam dantur literæ personæ contra uicarium, quod tantum de bonis, &c. sed econuerso uicario contra personam, sicut quidam dicunt, vt in præ. concord. Item nunquam datur forma illa debita sibi seruitia facere contradicit, nisi aliqua specificentur. ¶ Quandoque vero vidimus talem formam: ¶ FORMA. Conquesti sunt nobis talis Abbas & conuẽtus, quod tales eorum homines se ab ipsorum dominio subtrahere temere molientes, eis debita & consueta seruitia contra iustitiam denegant exhibere: alias super quadam pecuniæ summa &c. Item nunquam debet poni in genere super iuribus episcopalibus, vel archidiaconalibus, nisi unum specificetur. Arg. tamen contra ex. de of. or. conquerente.
33 † ¶ Item quando petitur sententia diffinitiua cũ clerico confirmari, sic dicetur: FORMA. Sententiã ipsam, sicut est iusta, nec legitima prouocatione suspẽsa, auctoritate apostolica cõfirmamus: ext. de testa. Rainutius. in fi. & c. Raynaldus. in fi.

Si vero

ADDITIONES.

a Iudæis. ¶ vt dixerat supra ver. item contra Iudæos.

b Apponi. ¶ Hodie per extrauag. Bonifac. prouisum est per ordinarios, vel delegatos pro pecuniario debito generale interdictum fieri non posse. qꝺ dicit in sua extrauagan. prouide attendentes.

c Clausula. ¶ Quandoq; omittitur hæc clausula in literis cõtra vniuersitꝰ quæ alias coerceri non posset: vt scripsi eod. tit. c. 2. super v. gl. libis

Si uero petatur executioni mandari, conclusio erit talis: FORMA. Mandamus, quatenus sententiã ipsam, sicut iusta est, facias auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam, appellatione remota, inuiolabiliter obseruari. Nec tunc fiet mentio de prouocatione.

Itẽ si petitur excommunicationis sententia confirmari, conclusio erit talis: FORMA. Mandamus, quatenus sententiam ipsã sicut rationabiliter est prolata, facias auctoritate nostra, &c. vt s. prox. & hoc in delegato. Nam si sit ab ordinario lata, non confirmabitur, nisi causa excommunicationis exprimatur.

Si autem simul diffinitiua sententia & excommunicationis petantur executioni mandari, conclusio erit talis: FORMA. Mandamus, quatenus sententiam ipsam diffinitiuam, sicut est iusta, p censuram ecclesiasticam: excommunicationis uero, sicut rõnabiliter est ꝓlata, faciatis auctoritate nostra: usque, ad satisfactionẽ &c. ut supra. ¶ Item in omnib. confirmationibus, quæ bullantur cum serico, debet poni illa clausula: sicut est prouide facta, & in alicuius præiudicium non redundet, auctoritate apostolica confirmamus: & talis confirmatio parum iuris tribuit, extr. de cõfirmatiuel inuti. examinata. Item in compositionibus habitis super rebus spiritualibus, oportet exprimi, quo mediante facta fuerit: & a tali persona, quæ habuerit iurisdictionẽ in causa, ut potè dicæcesanus, uel delegatus, ut extr. de confir. utiuel inut. c. pe. de prẽ-
34 ben. nisi. † ¶ Item ꝓpositio non confirmatur inter mortuos, et super rebus tẽporalibus, nisi expresso aliquo mediatore: sed tunc dicitur, mediantibus bonis uiris. Item nota, quod in priuilegiis ꝓcessis monasteriis, & locis exemptis, ponitur clausula illa: quod ad ius & proprietatem Romanæ ecclesiæ noscitur pertinere: vt extr. de priuil. recipimus. Item in priuilegiis ꝓfirmationis, si monasteriũ habet ecclesias & capellas, castra etiam & villas, ista per hunc ordiuem sunt aliis omnibus proponenda, quãdo in eis specificantur. Item sententiæ super causis matrimonialibus latæ, nõ ꝓfirmantur cum serico: sed in forma illa, scilicet de sententia ipsa cognoscens, quod canonicum, &c. & ext. de offi. deleg. causam
35 matrimonii. † ¶ Item no. quod consuetudo cancellariæ est da-
a re conseruatores in omnibus priuilegiis, etiamsi non petantur[a]. non autem concedit conseruatores in confirmationibus, in quibus dicitur, Confirmamus tibi ecclesiam, sicut iuste possides & gere. Si uero dicatur, Quicquid de te ad talem ecclesiam canonice factum est, sicut iuste & prouide factum est, confirmamus, tunc concedit conseruatorem. De conseruatoribus uide s. de iudi. de leg. § fi. uers. item quod non estis. & seq. In quibus autem casibus non ponatur in commissionibus clausula illa, Testes autem. &c. dixi s. de teste. § de testium. ver. illud autem. Nũc igitur ad instructionem simplicium aliquam doctrinam super hac materia sub regula tradamus. Nota ergo, quod in qualibet causa matrimonia li scribitur alicui episcopo: vt in præ c. causam. & de re iud lator.
b &c. consanguinei[b]. Et si diffinitiua sententia feratur super matrimonio, & appelletur, similiter causa appellationis alicui episcopo committetur: & eadem erit ꝓclusio hinc & inde, scilicet, Mãdamus, quatenus de causa, uel sententia ipsa legitime cognoscentes, quod canonicum fuerit, &c. ut in præd. concor. Item si uxor restumatur a uiro, debet scribi dicecesano, uel officiali, aut alteri personæ maioris ecclesiæ: extra, de consang. & affi. c. j. in fin. Item quando uir non tractat uxorem maritali affectione, uel econuerso, semper scribitur dicecesano rei: uel, si uacat ecclesia cathedralis, archidiacono, uel alii personæ de capitulo. Causa uero appellationis super matrimonio potest cõmitti aliis, tã episcopo, quã
c dicecesano[c], & alii cum eo. Item cum agitur de duabus sororibus uiduis, dici debet: A. uxor. quondã B. & C. relicta D. suam ad nos, &c. Item debet dici, relicta quondam D. si ipsam impetrat: sed in reo non curatur.

¶ Item si mulier conqueritur, quod uir eius ea inscia se fecerit ad sacrum ordinem promoueri, nec eam curat maritali affectione tractare: quare suplicat, vt suspendatur ab executione ordinum taliter susceptorum, & cogatur eam maritali affectione tractare, sic concludetur. ¶ FORMA. Mandamus, quatenus partibus conuocatis audias causam, & appellatione remota. quod canonicum, &c. faciens, &c. testes, &c. Si uero dicit, quod ea inscia religionem intrauit, cæteris præmissis concludetur sic: Mandamus, quatenus conuocatis, &c. Quidam tamen aliter dicunt de iure in his duobus casibus. de hoc uide secundum Io. & Hug. 27. q. 2. desponsatam. & plenius in summa domini mei, in
d tit. de conuer. coniug. §. & utrum uersi. sed quid si. & seq. [a] Sed si post matrimonium consummatum uir uxore inuita, uel ignorãte religionem ingreditur, uel ordinem sacrum suscepit, uxori repetenti est restituendus: & exactus debitum reddere tenetur: arg.
36 extr. de conuer. coniug. coniugatus & c. seq. † ¶ Item literæ citatoriæ bene transeunt per audientiam: non tamen recipiunt cõ
e tradictionem. ¶ Sed quid[e] si contra procuratorem impetrantẽ uel contra dominum eius, pro quo impetrat, opponitur coram auditore contradictarum exceptio excommunicationis? Respõ deo: admittetur exceptio, ut ext. de rescrip. dilectus. j extr. de pro
f cu. c. fi. & melius in dec. Inno. IIII.[f] extrauag. de rescrip. ipso iure §
g non tamen admittetur ad probandum exceptionẽ extra curiam per testes, ne sic malitiose impetratio differatur, secundũ doctrinam traditam ꝛ. de dil. §. j. uer. illud quoq; Et sic fecimus obseruari in litera inquisitionis. quæ contra abbatem sanctæ Iustinæ de
37 Padua, ꝓ quosdã monachos impetrabatur. † ¶ Sed pone, ¶ Tu es excommunicatus ratione causæ, quæ inter me & te verti tur tunc impetras, non tamen contra me: quæritur, utrum obiectu huius excommunicationis te repellere possim, vel potero, ab impetrando? Respondeo obtinui, quod non: quia cum cõtra me non agas, nec impetres, contra te excipere non possum: quia exceptio est actionis exclusio, ut ff. de excep. l. 2. ¶ Item is, qui non nominatur in litera, sed sub generali clausula, Quidam alii comprehendi, uel tangi potest, non admittitur ad conuenientiam iudicum secundũ usum curiæ: sed datur ei cautio, quod sibi non ꝓ iudicetur, uel conueniri non possit per literam ipsam, arg. extra de rescriptis. pastoralis. Si uero nomen eius in litera exprimitur tunc admittetur, ut ext. de causa poss. & prop. cum olim. Item plures, quam tres, dieceses non debent poni in literis apostolicis: computatis illis, quæ in salutatione ponuntur, & si quarta ponat
h erit gratis litera rescribenda[h]. ¶ Item cum dicitur, a cruce signatis, non debet dici, ciuis Narbon. sed laicus Narbon. & tunc post uerba illa, Iniuriatur eidem, debet poni hæc clausula, quare uoti sui executio impeditur. ¶ Item quando ponitur, super terris & rebus aliis, non debet poni: alias sibi damna grauia, &c. uel, iniurianter eidem. Item cum dioecesanus dicitur subditũ spoliasse, nõ dicitur, cum igitur spoliatus, uel clausula similis: quia præsumitur
38 pro eo, ut ext. de renun. in præsentia. † ¶ Item contra reges non dantur literæ contentiosæ, & in literis, quæ eis destinantur, non ponitur, mandamus, quatenus. ¶ Item quoties de tribus, uel pluribus: in diuersis specialibus fit mentio, poni debet uocatis, &c. ¶ Item bene dicitur, dilecta in Christo filia abbatissa, & conuentus talis loci, nobis ꝓquerendo, &c. Sed cum quis de his cõqueritur postponi potest, dilectæ in Christo filiæ. & sufficit dicere, abbatissa & conuentus de tali loco, non facta mentione de monasterio, uel ordine earum. Secure etiam dicitur, abbas & conuentus de tali loco: ita quod non debet dici, monasterii talis, uel ordinis. talis. Item cum dicitur, quod priorissa & cõuentus de tali loco, nobilis uir comes talis, dici potest, & quidam alii clerici & laici, nõ facta mentione de clerico. Arg. tamen ꝓ tra extra, de reseri. sedes. & 16.
i q. j. legi.[i] ¶ Item cum dicitur, quod A. mulier, & quidam alii laici dieceſis

ADDITIONES.

a Petantur. ¶ Nescio, si a principio, cum priuilegia ꝓceduntur, viget hæc cõsuetudo: sed super olim concessis multum euanuit, vt scripsi de offi. dele. c. vlt. lib. vi. super uerbo, dictam.

b Consanguinei. ¶ Nil facit ad ꝓpositũ, g a nil ibi ꝓmittit, sed ꝙrenti rñdet Sed alia iura ad hoc pro & ꝫ, scripsi de reseri statutũ. §. cũ vero sup casib. li. 6. vbi vide p p id, qđ di j. 2. uer. in fi. Adde quid si in literis ꝓtinet, ꝙuestus est nobis, &c. Titius, ꝙ Petr' iniuriatur eidem: quo circa discretioni tuæ de utriusque partis consensu, &c. & unus vult probare, ꝙ erat absens a curia tempore datæ literarum, an debeat admitti ad probandum: vide Fed. consi. 18.

c Dioecesano. ¶ Et sic ꝫ decretal. statutum. vide quod ibi nunc s. remisi.

d Et seq. ¶ Expedita sunt ꝓ extraua. Io. quæ incipit. antiquæ, q̃ approbat, qđ notaui, de voto, c. vno. lib. vj. scilicet per sacrum ordinem non dissolui sponsalia de præsenti.

e Sed quid. ¶ De hac quæstione & sequentib. scripsi e. tit. nonnulli. super gl. sic ergo.

f Inn. IIII. ¶ Imo fuit Gregorii IX. ut ibi patet: & hoc ipse fatetur. j. §. proximo, ante fi.

g Ipso iure. ¶ lib. vi.

h Referibenda. ¶ Videtur contra de offi. deleg. cũ causa, vbi quinq; archiepiscopos una litera nominabat, scilicet actorẽ, reũ & tres indices: sed non nominabat dioeceses quas nominari curia põderat si nõ esse: illud, Cõputatis, qui in salutatione ponũt, facilius intelligeré, & maxime ex verbis, quæ legi in minori ordine, rubrica a. q̃ dicũt notãdũ, ꝙ in petitione solæ tres dieses exprimi debẽt: & rubrica ibi sequẽs ponit formã literæ talẽ. Cõquestus est nobis A. ꝙ B. & quidam alii Sonon. Parisien. & Carnoten. dioe. tam clerici, quam laici, &c. secundum id, quod de salutatione dicitur, si daretur abbas, uel prelatus dieceſis Toracen. aut nõ transiret litera, aut dieceſis subiiceretur, nescio quid seruet Cancellaria. Sub eadẽ autẽ rub. ante fi. subdit autor id, qđ prædixerat de tribus & non de pluribus dioecesibus in literis apostolicis nominandis, terminatum non esse in toto corpore iuris. De ceremoniis igitur cancellariæ, & rationem potest habere, si dicamus, illas esse debere contiguas. Poterãt enim facile illo tempore retrahi intra duas pp vicinitatẽ: & uide, qđ statim dicã sup j. forma, p p dec. statutũ. e. ti. li. vi.

i Legi ¶ Sol. stylus id ap ꝓbat: quia licet clerici ordinati dicantur maiores religiosis, ut in c. leg. j. tamen uersi est, religiosos, includi sub appellatione clericorũ, 7. q. j. duo sunt. ¶ Adde tu, hoc esse verũ in materia fauorabili, sed in odiosa secus quia nec tũc penitus includunt omnes seculares, sicut in primo casu, iuxta notata per do. Abbat. Sic. in ru. de vi. & ho. le. ext. & aliq. d ꝓ eundẽ post glan c. 2. ext. de coha. cler. & mul. verbũ tñ Religiosi. ꝓt capi large, largissime, & stricte: de quo uide per eundem do. Ab. in c. ecclesia. in 4. no. ext. de constit.

diœcesis talis,debet unus de laicis nominari. Item presbyter est laicis proponendus,cū querela nomine ꝓponitur utrorūque,ff. de albo scri.l.j ext.de maior.& obed.c.j.xcv.dist.ecce.Item pluribus,q nō sunt fratres,uel collegium,seu pater & filius,uel auunculus & nepos,non dantur literæ:nisi cum illa clausula,super terris & rebus aliis communiter pertinentibus ad eosdem. ¶ Item cum scribitur contra episcopum,uel alios superiores, non ponitur,ꝓ censuras ecclesiasticas,sed autoritate nostra etiam si alii ponant in literis,ext.de of.del sane.& ga tunc clausula illa,testes autem,&c.ibi dicitur per censuram eandem,uel cēsura simili dicatur simpliciter,per censuras ecclesiasticas.¶ Item Cistercienſiꝫ non dātur literæ sup ecclesiis,castris,hominibus,seu uasallis,nisi ponatur,quod habuerūt ea ante quam ipsorum monasterium Cistercienſis ordinis reciperet instituta,extr de sta mon.cap.recolentes.& ideo debet exprimi,cuius ordinis,extr.de rescri.cum ordinem.¶ Item tribus personis eiusdē monasterii non scribitur puta Abbati Priori & alii tertio:sed nec simplici monacho causa committitur.quod dic,vt s.de iud deleg §.excipi.uer. nūquid ergo.Item nulli officiali scribitur,nisi sit officialis ecclesiæ cathedralis [a].Item contra monachos,uel quemcunque officialem alicuiꝰ monasterii,literæ non dantur.¶ Item quando non ponitur in litera Debitum,non debet poni pecuniæ summa: & econuerso.Item quando dicitur, in eleemosyna sibi collatis, uel in pios usus erogari præcepit,non debet dici,super debitis: sed quandā pecu
39 niæ summam.† ¶ Item quando scribitur tribus iudicibus, post clausulam illam,testes autem,&c.debet poni clausula illa,quod si non omnes his exequendis interesse poteritis, duo uestrum ea nihilominus exequātur,ext de offi.dele prudentiam.§ adiicimus de rescri.scisciteꝫ. Sed si unus illorum sit episcopus,vbi dicitur, duo uestrum,dicetur:tu frater episcope cum eorum altero eam nihilominus exequaris,extr.de off.deleg.ca fin §.1.Si autem sint duo episcopi,& tertius est abbas,uel decanus,seu alia psona,tūc non mutatur clausula illa,quod si non omnes, &c.Item cum rector alicuius ecclesiæ se illa per patronum eiusdem ecclesiæ conqueritur spoliatum,dicens,quod alteri sic collata,non debet dici partibus conuocatis,sed uocatis qui fuerint euocandi, &c. Item cum dicitur,magistro scholarium,debet poni,ecclesiæ de talilo
40 co.& si committatur,gratis erit litera rescribenda.† ¶ Item cū alii quis clericus secularis ꝙqueritur de iniuria sibi illata super eccle
b sia [b],non debet dici,super ecclesia ad eū de iure spectante:sed,super ecclesia ad præbendam suam de iure spectante. super quo vide,quod no.s.de acto.ad fi.ver.monachus.Item non debet dici, super decimis noualium,vel alterius rei:sed debet dici, super decimis,simpliciter.& sic dicendo ꝓprehendit decimas noualium, & quaslibet alias de iure debitas; extra de priuil.quia circa.de deci.ad audientiam.& c.peruenit.&c.cum ꝓtingat.Item si is,cui cā committitur,non procedit intra annum,nunquam ꝓmittetur alteri, nisi ad petitionem eius,qui primo literas impetrauit,nisi esset in causa processum,arg.ext.de rescript.plerunque. Item nū quam pro clericis sanis scribitur,in domibus leprosorū, uel aliis
c hospitalibus, nisi sint alicuius ordinis,extr.de sta.mo. ea, quæ c
41 †¶ Item mulieri nō dant literæ pro dotib.nisi ponat nomen viri:vel,nisi dicatur,vidua.nec debet addi.sup rebus aliis : vel clausula illa,alias graues,&c.ne hac occasione obrepat quis ad alia,quę ad forum ecclesiasticum non spectant,extr.de fo.com. ex parte. Sed & qñ mulier ꝙqueritur pro dote de laicis extra terras ad Romanam ecclesiam spectantes,siue per se,sola, siue simul cū uiro, post verba illa,terris possessionibus,& rebus aliis,debet iungi,ad dotem ipsius mulieris spectantibus,nisi forte sit vidua,vel orpha na,pauper: quia hi habebunt ꝓtra omnes indifferenter, extra.de fo.ꝓpe.ex parte.dum tamen diuisim impetrent:quia nō possunt simul ꝓtra clericos & laicos impetrare:& quando ꝓtra laicos,sic ꝙcludi debet:Mandamus,quatenus illos,&c.quando vero ꝓtra
42 clericos,sic:Mandamus,quatenus partibus ꝓuocatis, &c.† Item quoties de spiritualibus agitur,vbi dicitur in rescripto,partibus ꝓuocatis audias causam,debet dici,vocatis qui fuerint uocandi audias cam,& appellatione remota,debito fine decidas, &c. Vt autem,quæ prædiximus,clarius pateant,simplicem formam cōtra clericos.& laicos super terris & rebus aliis supponamus:quę talis est:¶ FORMa Clemens episcopus,seruus seruorum Dei venerabilibus fratribus archiepiscopo Narbon.& episcopo Tholosano salutem & apostolicam benedictionem. Gul. clericus nobis conquerendo monstrauit, quod A.presbyter.& B.miles,& quidā alii clerici & laici Narbo. & Tholos.& Carcasson. ciuita
d tum & diœcesum [d] super dictis terris debitis possessionibus & rebus aliis iniuriantur eidem:ideoque fraternitati uestræ per apostolica scripta mandamus,quatenus partibus conuocatis audiatis causam:&appellatione remota,usuris omnino cessantibus,fine debito decidatis:facientes,quod decreueritis per censuras ecclesiasticas firmiter obseruari:testes autem qui fuerint nominati si se gratia,odio,uel timore subtraxerint,per censuram eandem, appellatione cessante,cogatis veritati testimoniū perhibere.Data Viterbii,vi.kal.Marri. pontificatus nostri anno tertio.Si autē iniuriantur super decimis & oblationibus:uide formam insia de citat.§.iam de citatione uer. literis.

43 †Item si papa rogat pro aliquo monachando,uel canonicando,sic narrabitur & cōcludetur:FORMA Cum filius dilectus A.pauper clericꝰ,lator præsentium cupiat (sicut asserit) vna vobiscū in monasterio uestro sub regulari habitu virtutum domino famulari,vniuersitatem uestram rogamus & hortamur attente per apostolica uobis scripta mandātes,quatenus ipsum obre uerētiam sedis apostolicæ & nostram, recipiatis in monachum, uel canonicum,& in fratrem,& syncera in domino charitate tra
44 ctetis.Data,&c.†¶ Nota,quod quando scribitur pro aliquo monacho,debet scribi abbati & conuentui simul loco,ordine,& diœcesi in rescripto expressis Hoc etiam scias, quod quando datur executor contra religiosos,vt recipiant aliquem,qui eos ad hoc inducat.executor,ut quidam dicunt,habet coercitionem:licet ñ dicatur,quod eos per censuram ecclesiasticam ꝙpellat:& sic ob
e tinuisse dicunt [e].

45 †¶ Item quandocunque contenditur arbitrium nullum esse, puta quia dicitur latum post tempus compromisso appositum, vel super eo,de quo non extitit compromissum: & huiusmodi ꝙclusio erit talis:¶ FORMA.Mandamus,quatenus partibus ꝙ
f uocatis audias causam,&c.Quod si petatur eius cofirmatio [f],sic concluditur:Mandamus, quatenus arbitrium ipsum (sicut est æquum) facias per pœnam in compromisso expressam appellatione remota,firmiter obseruari,ut extr.de arb.ca.2.in fin.& ca.dilecti.in fin.de confir.vti uel inuti.ca examinata. Si autem non sit apposita pena,tunc debet dici arbitrium fuisse a partibus acceptatu,vt C.de arb.l.fin.& in conclusione sic dicetur, Facias arbitrium ipsum monitione præmissa per censuram ecclesiasticam appellatione remota firmiter obseruari.Semper tamen debet dici,arbitrium iuramento,uel pœna esse vallatum:alias non debet litera dari.extr.de arbit.c.2 & 4.

46 †¶ Item si quæstio sit amicabili compositione decisa, eodem modo dicetur:FORMA.Mandamus,quatenus eundem ad obseruationem compositionis ipsius,sicut rite sine prauitate & ꝓuide facta est,& ab utraque parte sponte recepta, minitiōe præmissa,per censuram ecclesiasticam,appellatione remota,compellas,sic ext.de transact.c j.de præben.nisi. se cofir.uti. uel inuti.c. pen.de decim ex multiplici.Quod si transactio sit illicita, dicetur: Mandamus,quatenus reuocata transactione in irritum,causam audiatis.&c extr.de transact.constitutus.

47 †Item si lite contestata, & attestationibus publicatis coram arbitris assumptis,ut intra certū terminum litem dē inre dirimāt, & intra eundem terminum causa expediri non potest, propter quod petitura domino papa,ut super hoc paterna solicitudine prouideat:ipse uolens finem litibus imponere, sic concludetur: ¶ FORMA.Mandamus quatenus uocatis,qui fuerint uocādi, si tibi constiterit ita esse causam huiusmodi seruato legitimo ꝓcessu coram eodem habito,nihilominus patri contra quam aite stationes producte sunt, etiam si publicate fuerint: nisi aliud in compromisso sit actum,optione concessa,utrum depositionibꝰ testium,si supersunt,esset contēta,uel iterato produci velit,eosdem audias,eamque debito fine decidas, faciens,quod decreueris,per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari:testes,&c .extra.de testi.c præsentata.C e.l.fi.Quæ autem hic desunt,vide ꝫ.d app.§.de officio quoque.ver.ut autem.& seq.

ADDITIONES.

a Cathedralis. ¶ Vt in cle.de rescrip.c.2.
b Ecclesia. ¶ Puto,quod deficit:annexa præbenda.
c Quæ. ¶ Vide cle.de præben.per literas.
d Diœcesum. ¶ Vide prope id, quod dixi s. super uer. item plures. etiam si ponderamus diœceses iudicum,quasi tacite inclusas,non sunt tamen nisi tres,& secundum id loco Narb & Tholosane,non potuisset ponere Parisi.& Carnoten alias potuisset,si sola expresio ponderatur.Et aduerte,quia vt omnes isti uno loco conueniātur, oportet actore esse quaræ diœcesis.id est,q neutra illarū sit sua:& sic illa nominata ñ venirēt nisi duo reorū,ꝙ decstatum.
e Dicunt. ¶ Fuit quæstio Io.de Deo,& Aegidii,de qua satis scripsi de præben.si pauper.lib.vi.
f Confirmatio. ¶ Idem obseruatio,uel executio.hoc dico propter. ea, quæ dicta sunt.s.e.ver.sequitur.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum quomodo impugnatur ratione impetrantis.*
2 *Affinis collateralis an sit in impetratione rescripti admittendus.*
3 *Canonicus an possit pro ecclesia impetrare sine mandato.*
4 *Procurator habens mandatum sufficiens ad agendum & defendendū in alia qua causa,an super ea poterit literas impetrare ad aliquos iudices.*
5 *Constitutus ad appellationem prosequendam, an super ipsa appellatione poterit impetrare.*
6 *Impetrans quo casu cogatur mandatum ostendere.*

7 Impetratio mandati quibus modis possit probari.
8 Literis de communi consensu ab aliquibus impetratis, si ponant uti per annum, & postea impetrantur aliæ an prime lapsu anni eludantur.
9 Id quod de anno dicitur, an locum habeat in certo tempore.
10 Hereticus non potest impetrare nec seruus.
Monachus non potest impetrare sine consensu abbatis.
11 Supprimens nomen suæ dignitatis, an possit impetrare.
12 Impetrans tacito de dignitate, si ipsam dignitatem perdat prius quam literas præsentet, an ipsæ literæ prosint
13 Impetratio ipso iure expirat, si is, cuius nomine impetratum est, mortuus erat tempore impetrationis.
14 Opponi an possit rescripto pro scholari, quod non sit scholaris.
15 Processus habitus per literas ab excommunicato ad lites obtentas, an ualeat, si non excipiatur,
16 Lite impetratæ ab excommunicato ignorante, an ualeant.

a §§. Ratione [a] autem impetrantis impugnatur rescriptum: ut quia impetratum sine domini speciali mãdato, nisi impetrans sit talis, a quo non sit exigendum de iure mandatum: ut ext de resc. nonnulli. & c. ex parte. ff. de mino. illud. ff. de procur. sed & hæ personæ. ff. iud. fol. l. 2 Sed quæ sunt illę personæ? Respon. ascẽdẽtes & descẽdẽtes, in infinitum, ff. de verb. sig. liberorũ. ff. de in ius voc. l. quicunq; § parentes. & a-
1 liæ psonæ, quæ enumerantur ff. de, pc. sed & hæ p'onæ. † ¶ Quid de collateralibus? Respon. solus frater admittitur, in præ. l. sed & hæ. De consuetudine tamen Romanæ curiæ admittetur filia fratris & sororis, & frater patris & matris, & consobrinus, & filius consobrini, & omnes consanguinei, usque ad tertium gradum in clusine: ultra uero nõ. Sed quid de affinibus? Respon. ascẽdentes, ut socer, psocer & descendentes, ut gener, & pgener, admittun-
2 tur, ff. de postu. l. j § fi. & l seq. & in præ l. sed & hæ. † ¶ Quid d affinib. collateralib. puta de sororio? Et uf admitrẽd? qa sicut affinis ascẽdẽs & descẽdens admittitur ut iunctus, ut dixi ergo sic p iunctus, collateralis admittetur, ut in l. sed & hæ. & sic sororius, q est coniunctus affinis, debet admitti. Super hoc dixit B. Comp. q nondeber admitti: & sic papa decreuit, ut dicit quia licet de fra-
3 tre lege caueatur, non tamen de sororio. † ¶ Sed nunquid canonicus impetrabit pro ecclesia sine mandato? Dicit Gof. quod nõ Sed an pro concanonico? Et videtur, quod sic: quia quædam spiritualis proximitas est inter eos, quæ maior est carnali. 30. q. 3. c. j. & 2. & inter eos est uinculum fraternitatis. ff. pro soc. uerum ad idem ff. de proc. non solum §. veterani. sed Gof. contra. Canonicus autem bene potest concanonicum constituere suum pcuratorem ad impetrandum super absolutione. † ¶ Sed nunquid pro
4 curator habens sufficiens mandatum ad agendum & defẽdendũ iu aliqua cã, poterit sup ea impetrare literas ad aliquos iudices? Respon. obtinuit, quod non, si legitimus appareat contradictor: quoniam ad impetrandum requiritur speciale mãdatum: non dico, ad cãm specialem: si tamen causa esset in curia, bene sufficeret prædictus procurator ad impetrãdum literas sup pertinentibus
b ad cãm ipsam ceptã: puta super recipiẽdis testi. & similib. b † ¶ Sed
5 nũquid constitutus ad psequendã appellationem, poterit impetrare super ipsa appellatione, vbi causa non est in curia? Respon. obtinuit, quod sic: quia impetrare, est prosequi. Sed nunquid habens generale mandatum ad causas, uel negotia, potest impetrare? Respon non: quia hoc exigit speciale mandatum, ut in
6 præ. c. nonnulli. & eo. ti. ex parte. † ¶ Sed cui incumbit probatio nunquid utenti literis, ut probet eas cum mandato fore impetratas: an uero aduersario, ut probet, quod sine mandato? Respond. curia seruat, quod si ante impetrationem cõtradictor neget mãdatum, impetranti incumbit probatio, quod habeat mandatum: sed tunc si cõtradictor est procurator, oporter, quod ipse de suo mandato prius doceat: alias non cogitur impetrans ostendere mandatum. post impetrationem uero præsumimus literas cum mandato fuisse obtentas cui præsumptioni statur: nisi contrariũ
7 constet per confessionem utentis literis. † Cum enim sit nega-
c tiua probari non posset aliter c, extr. de elec. bonæ j. Et si etiã posset indirecte probari, non tamen expedit hac occasione cãs differri. Item excipitur, quod impetrans non fuit usus dolo, uel negligentia, intra annum post quam habuit copiã iudicis, extr. de re
d scrip si autem & c. plerunque d, quo casu valent secundæ literę, licet de primis non faciant mentionem, ut ibi Et præmissa intelligę. cum aliud secundum rescriptum impetratur: alioquin primum perpetuum valet, C. de diuer. rescri. l. 2. Quid si prim? post posuit uti suis per annum. & secundus similiter suis: nunquid p-
8 ualescunt primę? Dicit Vinc. quod sic, C de diuer. rescript. falso. † ¶ Quid si literis de communi cõsensu impetratis, post ponim? uti pecannũ. & postmodum tu impetras, nunquid primæ lapsu anni elidũtur? Respon. non quia ambo negligentes inuenimur. dolus enim cum dolo, & culpa cum culpa cõpensantur, ff. pro so-
9 cio. l. si ambo. & hoc si utraque pars habuerit rescriptum. † ¶ Itẽ nunquid id, quod de anno dicitur, locũ habet in literis, quibus cã intra certum tempus committitur decidẽda? ut ext. de off. deleg. de causis. Respon sic. annus enim iste nec arctat, nec prorogat iurisdictionem iudicis: quia tempus in literis comprehensum, cõputatur a tempore, quo rescriptum iudicib. præsentatur, extr. de
e ap sũ per eo. ¶ Quid si quis utitur literis, & statim eas supprimit, nunquid intelligũtur perpetuatæ; Dicit Vin quod non: sicut est, quando quis fraudulenter litẽ contestatur, ut interrumpat præscriptionem: quia non fit interruptio. uel etiam si interrupta est, nõ prodest, arg. C. de præscri. 30 an l. fi. Sed nũquid ecclesia restituetur ad utendũ hoc rescripto? arg. quod non, C. si aduer. deli. l. j. 16. q. 3 placuit. extr. de præscri. c. j. secundum Vin. Alii contra, si
f læsa sit f. † ¶ Item quod impetrator est hæreticus. C. de sum trin-
10 o l. 2. Item quod est seruus. C. de prec. imp. offe. l. j. C. qui admit. ad bo. possi. bonorum. Pro alio tamen seruus indistincte impetrat, C. e. uniuersis. Item quod est monachus, uel canonicus regularis, qui non potest impetrare sine consensu abbatis. 16 q. j. monachi ext. de postu. ex parte. C. d precib. Imp. of. vniuersa. & idẽ dico in eo, quod in seruo. Item quod impetrator dixit sd clericum, cum nõ esset, licet postea se tonsurauerit, ext. de transa. ex literis, ext.
11 de reseri. cum adeo. † ¶ Item quod suppressit nomen suæ digni-
g tatis. ext. de reseri. ad aures §. Quid si impetrator duas habet dignitates & nomen unius tantum exprimit? Dicunt quidam, quod si exprimit nomen illius, ubi literas impetrat, bene ualet, C. vbi tu-
h uel cu. l. j Vin arg. contra h, in præ c. ad aures. & extr. de præb. cũ
12 teneamur. † ¶ Quid si impetrans tacito de dignitate, perdit ipsã dignitatem prius quam literas præsentet? Dic, quod nõ ualet, nã tempus datæ consideratur, ext. de reseri. cum te. ext. de prob. post cessionem j. § si uer. in summa. Obest enim dolus in initio adhibi-
i tus. 16. q. 3. §. potest i. Sed quid econuerso si tempore impetrationis non habuit dignitatem, & simplici nomine appellauit: tempore uero motæ litis dignitatem adeptus est? Et uidetur, quod valent literæ: quia beneficiis conuenit nos iuuari ext. de commod. c. vnic. ff. e. in commo. ff. de const. princ. beneficium. ext. de do. cũ dilectus. Sed Vin. dicit, quod rescriptum alias canonicum, sic per-
k dit effectum ne minores a minoribus super beneficiis vexentur. quod prohibet præd capitu. ad aures k. prohibetur ergo tacendi fraus, & obest in beneficiis, vt ibi: siue sint cum cura, siue non. ext. de prę de multa siue sint simplicia, siue dignitates, vt eod.
l titu. cum teneamur l. Item in rescriptis, extr. de rescript. cum adeo. Item in promotionibus, extr. de electio. captu. innotuit. Item in ordinationibus: quia tunc non debet utinam celari. ut l dist. ex penitentibus. ff. de act. emp. & uen. l. j. §. ideo. Item q dicit se de diœcesi, cum sit de ciuitate nel econtra: uel tacuit, extr. e. Rodulphus & c. significante. Item q impetrans obiit prius quam citatio sequeretur. ff. quæ sententiæ sine appel. rescin. l. fin extra, de offi. deleg. cum olim. & c. P. & G. vel etiam is cuius nomine impetratum est mortuus erat tempore impetrationis ff. de reg. iu. Ne
m ratius. m † ¶ Sed nunquid tunc expirat ipso iure: Respon. nõ. sed
13 ope

ADDITIONES.

a Ratione. ¶ Quod nota: hoc in Summa huius ti. ver. sed nunquid canonicus & ibi ẽt quod sequitur. Host. aũt vbi 5. sub versi. 97. hoc prin. huius §. plene prosequitur: habuit a domino auditore contradictarum, episcopo Bono. q curia non admittit canonicum ad impetrandum pro ecclesia, uel concanonico sine mandato, si apparet contradictor cum mandato, ad contradicendum autem & quemlibet de iudicibus, admittitur ipse sine mãdato.
b Similibus. ¶ Quid si super his consecutiuis iudicii impetrat excommunicatus: remittam j. prope finem §.
c Aliter. ¶ Vt scripsi in dec. nonnulli. super gl. Sic ergo posset probari per inhibitionem, uel reuocationem.
d Plerunque. ¶ Ibi scripsi post Vinc. quæ sequuntur vsque ad uer. item quod impetrator.
e Eo. ¶ 2. in fi. Et hoc intellige, ut ibi dixi de termino statuto per numerum dierum, mensium vel annorum.
f Sit. ¶ De hoc j. de resti. in integ. §. qualiter ver. pen. & uide, quod dixi in præd. dec. plerunque. in gl. quid erit.
g Aures. ¶ Hic instat Host. distinguens, verf. xcviii. sufficit, quod dicam in seq. ver.
h Contra. ¶ Vinc. cuius fuit iste ver. cum duobus seq. in dec. ad aures. dixit ego credo, q non ualet. quod uerum intelligas in litera beneficiali: secus in rescriptis ad lites, vt ibi scripsi, secundum Gof. qui sic soluit in sua. q. 29. vbi dicit simile de illegitimo, qui impetrat hoc tacito, quia valet super, iustitia: secus, si super beneficio: quod intellige de illo, cum quo non fuerat dispensatum: super quo vide, quod scripsi de fil. presb. c. 2. libr. 6.
i Potest. ¶ Fuit quæstio venerealis vj. & dist. 9. & illa hic sufficit.
k Aures. ¶ Tu distinguas inter formam pauperum & gratiosam, de quo satis videas de præ. si pauper. libr. vi. in j. gloss. & in clemen. de rescript. gratiæ.
l Teneamur. ¶ Siue sint magna, vel modica. eod. titu. si motu proprio libr. vi.
m Neratius. ¶ Hoc reperitur cum quadam exceptione j. §. 2. ver. po.

15 ope exceptionis, ext. de test. cum ueniſſet. & eſt qō venerealis [a].
a Item q̄ dixit ſe pauperē, cum eſſet diues: ext. de of. del. ſignificantibus. ext. de reſcr. ad aures, de fo. com. ex parte. &c. ex tenore. Itē
b q̄ renunciauit reſcripto [b], ext. de pact. cum pridē. C. de fide inſt.
c l. 3. extra. de renun. ſane. & capi. veniens c. Item quod nimis præue nit terminum legis, vt aduerſarium impetrando ſupplanta ret ex tra, de ap. oblatę. § licet igitur Item q̄ impetrans p̄bendam, eſt pu er. extr. de præb. ſup inordinata Item quòd impetrans dignitatē, vel beneficium cum cura, eſt minor. 25. annis, uel patitur defectū in moribus, ſcientia, vel ætate: ext. de æt. & qua. eam te. & de ele cti. dudum. 2. Item quod impetrans beneficium, non poteſt face re ſeruitium: ext. de ele. non reſi. quia nonnulli. & c. q̄querēte. & de præb. ſuper inordinata. Item q̄ eſt vxoratus. ext. de cle. coniu. cum decorem. & c. diuerſis Item q̄ non eſt indigena. 71. diſt. hor tamur. C. de epiſ. & cle. in eccleſiis. Sed hoc d honeſtate: alias em eſt contra, extr. de inſti. ad decorem. & uide ĵ de tractatu libello rum in ti. de inſti. Item q̄ non eſt dignus ext. de reſc. cum a deo. d
14 ęta & qual. accepimus. Item q̄ non vult reſidere, ext. de cle. non reſi. relatum. Item quod facultates eccleſiæ, in qua ſcribitur; non ſufficiunt, ext. de inſti. c. j. & c. auctoritate. & de vit: & ho. cle. quo niam Item quod non eſt clericus, vt s. † ¶ Sed vbi ſcribitur pro ſcholari, nūquid poteſt opponi, quod non ſit ſcholaris? Reſpon. ſic, arg. ext. præſum. ca. fin. Et dicit Io. de Deo in quæſtionibus
d ſuis [d], quod merus executor non admittet hāc exceptionem, mi ſtus vero ſic: niſi is pro quo ſcribitur, ſit papæ familiaris. de hoc d
e ac. ſeu. peti § pen. verſi. pen. [e] Item excipitur, quod impetrans fu it excommunicatus, vt ext. de prob. poſt ceſſionem. ext. de reſcr. dilectus & de ætat. & qualit. cum bonæ. uel ab excommunicato conſtiturus, ut ext. de procur. ca. fi. niſi impetret ſuper appellatio
f ne uel ſuper ipſa excommunicatione [f], ext. de excep. ſignificaue runt. & c. fi. & de reſcr. ab excommunicato. & in dec. extrauagan ti Gregorii IX. eo. tit. ipſo iure. & hoc ſm dn̄m meum in Summa in ti. de excep. §. & qñ. ver. illud etiā. de hoc s̄ §. prox. uer. ſed quid
g ſi cōtrà s̄. † ¶ Quid de ꝓceſſu habito per literas ab excōicato ad
15 lites obtentas, nunquid valet, ſi nō excipiatur? Rñ ſic, cum iudex per eas iuriſdictionē recipit: ſed cōtra, ext. de reſcri. dilectus. Sed ibi non fuit proceſſum per eas; imo ante quam procederetur per ipſas, papa conſultus dicit, q̄ ſi per excommunicatum ſint obtē tæ, & de proceſſu mentionem non faciunt, decernantur viribus carere, ſcilicet quo ad effectū: quia per eas non proceditur: & vi
h de, ſecundum Papā, extra de off. delegat. capitulo, prudentiam [h].
16 † Sed pone: epiſcopus habens ſuſpectum clericum, quod ipſum accuſare debeat, eum coram quibuſdam clericis ſecretis excom municat: clericus hoc ignorans, contra eum impetrat: nunquid valēt literæ taliter ab excommunicato impetratæ? Dic, quod ſic, in odiū epiſcopi. arg. ext. de renū. quod in dubiis. extr. de accuſa. olim. Sed nūquid talis excommunicatio tenet? Poteſt dici, quod ſic: ſed epiſcopus tenetur excommunicato ad intereſſe, extra, de ſen. excom. ſacro Si autem clericus prius iter arripuiſſet ad ſedē apoſtolicam ueniendi contra epiſcopum, non teneret, ext. de ap
i pel. dilecti. Quæſtio dominicalis eſt utraque [i].

ADDITIONES.

a Venerabilis. ¶ Quinta quæſtio tractat de hoc, ſed non in his terminis: ſed quando moritur delegans re integra: & de illa plene ſcripſi in prin. dec. cū veniſſet. ſuper 2. gl. in quæſtionibus autem quæ procedunt, quæ non ſunt in pſonæ diuerſæ. nil. n. refert inter impetrantem. & eum cuius nomine eſt im petratū: quia uterq; eſt actor: ſed in hoc differunt, q̄ primus uiuēs impetra uit, ſed deceſſit antēq̄ citaret ſecūdus uero mortuus erat ante impetrationē: & ſic ille impetrare nō potuit, ſed alius pro eo impetrauit: & de iſto mi nus eſt dubiū. Scias, q̄ dec. cum olim. & c. P. & G. alleg. ad primū caſum. pa rū faciunt, imo nil. niſi inquantū loquunt de ꝓgatione nō facienda. Vi des aūt, q̄ in his caſibus tenet, q̄ ope exceptionis finiatur iuriſdictio: q̄ difficile eſt tenere, ſaltem in ſecundo caſu, p̄. Neratius. quā allegat, per quam non teneret priuilegiū: multo minus reſcriptū. Item aptè dicit l. 2. ff. quæ ſent. ſine app. reſcin. q̄ ſi detur iudex aduerſus eū, qui in rebus humanis non eſt, nō tenet datio. Quomodo ergo dici poteſt, exceptionē neceſſariam, quo ad primum caſum, quo a principio tenuit reſcriptum: ſed ante quā ex eo fie ret citatio, mortuus eſt impetrans: dicere, q̄ exceptio ſit neceſſaria, nō eſ ſet abſurdū. Super quo videri poteſt, quod ſcripſi in regula, is qui in ius. de reg. iur. li. 6. & dicetur ĵ. §. 2. in princ.
b Reſcripto. ¶ Contrarium Hoſt. in quo aliquantulum inſtat.
c Veniens. ¶ Io. de Deo libro 2. q. ult. quærit, an litigans corā delegato, qui compoſuit cū aduerſario, renuncians reſcripto & omni ſuo iuri, hoc acto, q̄ ſi non ſeruetur compoſitio, ſit ſibi ius ſuū integrū, poſsit vti reſcripto, ſi compoſitio non ſeruetur. Alleg. q̄ nō poſsit, de offi. deleg. ſignificantibus. vbi delegata iuriſdictio extincta non reaſſumitur, etiam ſi conſenſu partium. ſoluit, q̄ non, ſi tradidit parti reſcriptum, de renuncia. ſane. de pact. cum pridem. Si non tradidit, diſtinguit, an compoſitio fuerit conditionalis, an modalis. Primo caſu vtetur reſcripto: ſecundo non, ſed agat ut modus ſeruetur, ſecūdum no. de con. appo. verum. ſed quia hoc procederet, etiamſi pactū illud non fuiſſet appoſitum de reſoluendo, tu diſtinguas, vt ibi ſcripſi ſuper gl. 2. inter conditionem conſtituentem, quo caſu procedit, quod dictum eſt: & adimentem, & hoc caſu optionem habet, an velit agere ut ſeruetur ꝓpoſitio, an repetere litem, ut in præ. dec. verum. & iura ibi alle gata probant prædicta, C. de dona. quæ ſub mo. l. j. & uide, quod ibi no. in dec. ſignificantib. pure fuerat extincta iuriſdictio.

ADDE, quod uoluit Ro. conſi. 331. ſcilicet quod ſi papa dat mihi exe cutore n contra Titium meum debitorem, quem excommunicare facio, deinde Papa alteri ſcribit, quod ipſum debitorem abſoluat, ſi eſt mecum in concordia, & nos ſumus cōcordes quòd ſoluat certo termino, quapropter abſoluitur: ſed ſi terminus ſolutionis labitur, quod primus executor non poterit iterum illum excommunicare.

d Suis. ¶ lib. 9. q. 9. de qua ſtatim dicam.
e Verſi. pe. ¶ Corrige ver. ſed nunquid ſcholaris. Allegatio tñ vera erat ante additiones: nam ver. ibi ſequens, qui incipit, it é nota, q̄ ſi uſq; ad finē §. fuit additio, ut ibi aſsignaui. Eſt autem ſciendum, q̄ iſta quæſtio, & illa nō conueniunt. ibi. n. tractatur de ſcholari non clerico, qui impetrauit ſup̄ beneficio: in hac vero quæſtio. Ioannis nō erat dubiū de clericatu. impetrauerat enim prouiſionem annuam de decē a quodam monaſterio, ut ſcholaris: & hoc negabatur. ſcū eſſe ſcholarē, qui in reſcripto dicebatur ſcholaris, huic .plus conuenit iſta ſolutio, quā illi. Allegat aūt ad primū mēbrum ſolutio nis, 2. q. 6. ab executore. de appel. nouit. ad fm de Papæ notitia, allegat 94. diſt. c. j. c. diſt. in ea. ext. de præſum. mandata. Quæſtionē aūt Compo. de illo, qui impetrat ſibi prouideri in diœceſi Bono. dicens ſe ſcholarem Bon. cum eſſet origine Paduanus, vide per me eo. ti. ſignificante. ſuper ver. Leodienſi.
f Excommunicatione. ¶ De ligato duabus excōmunicationibus, qui impetrat ſuper una, ſcripſi in dec. e. tit. lib. 6. in 4. gl.
g Contra. ¶ De grauato etiam in iudicio, qui ſine appellatione impetrat reſcriptū ſuper illo grauamine. diſtingue, vt ſcripſi e. ti. c. j. in gl. pen. Item de impetrato ſup̄ ꝓcutiuis indiciis, puta ſuper receptione teſtiū p̄ excōicatum cū aduerſario non excōmunicato, dixi ſuper regula. vtile. de reg. iur. li. 6. Item ſciendū, q̄ Ro. ſ. q. 42. diſputauit. an reſcripū valeat impetratū ab excōmunicato de conſenſu procuratoris rei, ꝑ quem impetrabat. Ad partē, q̄ non valeat, inſtat, q̄ excommunicatus æquatur hæretico: itē deportato: & breuiter. multa interdicta excommunicato vide in regula, dolo facit. de reg. iur. li. 6. In prima parte q. inſtat ſecundum, quòd veritas talis fuit tacita: quā expreſſa, reſcriptū non habuiſſet ergo in totum debet Illo carere. e. ti. ſuper literis. Tertio conſenſus procuratoris mei non poteſt, quod meus non poſſet. inducens multos caſus, quibus partis pſenſus non proficit in ad uocato, ff. de poſtul. quos prohibet. in milite procuratore, ff. de procur. fi lius. §. veterani. ad idem. C. de leg. l. ab adminiſtratione. C. de quæſt. l. ſeruos C. de teſti. l. parentes. C. de iuriſdi. om. iu. l. priuatorū. Quarto, q̄ dominus id ſpecialiter mandaturus non fuiſſet, ff. de pig. l. obligatione. Ergo, &c. In cōtrarium multa, quæ licent excommunicato collecta in ſecunda parte quæ ſtionis, de qua ſupra: item C. de procur. ita demum. ff. de ædil. edic. cū mancipium. ĵ. reſpon. ff. de cōtrah. empt. in huiuſmodi. & uide Imol. C. de prec. imper. offe. l. j. & l. uniuerſis. ff. de pet. hære. item veniunt. §. a quo. Item ſibi imputet, qui talem procuratorem el git. ff mandat. cū mandato. ad idem. ff. de exercitor. l. j. ff. ſi mēſ. falſmo. dix. ſoluit ex reſcripto agi non poſſe cum procurator illū illegitimare non poterit ad illum actum, ad quem habilis. vel legitimus non erat: nec etiam per ſuum conſenſum potuit ius publi cum immutare. ff. de oper. lib. l. cerdonem. de admin. tut. quidam decedēs. & per præd. dec. ſuper literis. pro ſolutione benefacit, quia iſte non eſt ca ſus, in quo requiratur exceptio, cuius omiſsio validat quandoque, quod poterat vitiari, ſed ipſo iure eſt nullū, p̄ præ. dec. j. e. tit. lib. 6. ¶ Adde, q. ſi duo impetrant, & alter excommunicatus eſt, an valeat reſcriptum? Rom. conſ. 406. & ibi. quid de occulto excommunicato.
h Prudentiam. ¶ Expeditum eſt. quod non ualet, per præ. c. ipſo iure.
i Vtraque. ¶ Tamen vnica, & eſt lis. & ſatis ſufficit ille verſi. pro illa quæſt. & huic remiſi in dec. j. de reſcrip. lib. vi. in fi. 4. glo. ibi no.

SVMMARIVM.

1 *Reſcriptum impugnari poteſtratione eius, ad quem impetratur.*
2 *Impetrari non poteſt reſcriptum ad iudicem extra prouinciam morantem*
3 *Reſcriptum iudicis de nouo excommunicati, an & quomodo perdatur.*
4 *Reſcriptum in qua cauſa remittitur ad eum, a quo noſcitur appellatum.*
5 *Literæ impetratæ, vbi epiſcopus extra ſuam diœceſim exiſtens, cauſam delegat, an valeat.*

1 6. §. Ratione †quoque eius ad quē impetratur, impug natur reſcriptū: puta, ſi ſit talis, q̄ nō poſ ſit eſſe iudex Quod dic plene, vt s. de iud. deleg. §. pen. & ſi Item excipitur, quod eſt obtētū ad iudicē ultra duas dietas a d̄ eceſi. in qua res moratur, vel in qua res eſt ſita, diſtantem: ext. de reſcrip.
a nonnulli. de excep. olim. [a] Et ſic poterit excipi, etiam ſi poſt litem cōteſtatam vltra duas dietas trahatur, C. de cōſor. eiuſdem litis,
b l. 2. Arg. contra ff. quod quiſque iur. l. 3 reſpō. j. [b] † ¶ Item quod
2 eſt obtentum ad iudicem extra prouinciam morantem, licet in
c fra duas dietas. quod dic, ut no. 3 quæſt. 6. neminem [c]. † ¶ Item
3 iudex de nouo eſt excommunicatus: & ſic reſcriptum perditur ad tempus, extr. de offi. del. prudentiam §. ſexta. de excep. pia. lib.
4 vi. uel ſuſpectus, extr. de offi. delegat. inſinuante. † ¶ Item quod cauſa remittitur ad eum, a quo noſcitur appellatum: extra de ap pel.

ADDITIONES.

a Olim. ¶ Hodie dic, vt in dec. ſtatutum de reſcrip. lib. 6. & vt ibi no. in gloſſ. Olim dicemus contra ſecundum dictum de reali.
b Reſpon. j. ¶ Hoc contrariū nihil facit. pueniret enim potius actori trahēti, quam reo tracto. De principali dicto ſatis ſcripſi de reſcrip. dilectus. 2. in gl. ante litem. & de hoc ĵ. tit. j. §. j. ver. quid ſi reus. & vide, quod dicam in principio.
c Neminem ¶ Et ſcripſi de iud. c. fi. in prin. vbi vide cum ſua remiſ. quæ eſt ad id, quod not. Hoſt. in præ. §. pe. ver. centeſimo. vbi plene tractat materiam huius uer. & ꝓcedentis. ¶ Adde, vt per Fel. in c. nulli. ds reſcr.

pel. hæc si in una. & c. accepta. Arg. tamen contra, ext. de matr. ꝯ-
a tra inter. eccles. contra. c. j.[a] † ¶ Item si episcopus, uel archiepi-
scopus extra suam diecesim, uel prouinciam existens, causam de-
legant, non ualent tales literæ impetratæ, secundum quosdam.
arg. ff. de offi. præsid. l. 4. ff. de iurisd. om. iud. l. si extr. de offi. deleg.
b c. excommunicatis. & c. fi. de offi. præfect. vrb. l. fi.[b]

ADDITIONES.

a c. j. ¶ Ibi soluitur in glo. pen.
b l. fi. ¶ Dic contra, vt no. de of. leg. nouit.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum impugnari potest ratione eius, contra quem impetratur.*
2 *Rescriptum contra priuilegiatum obtentum, nec de priuilegio mentionem faciens, an sit validum.*
3 *Impetratio contra abbatem, nulla de conuentu facta mentione, an valeat.*

a 7 §. Ratione etiam[a] eius, contra quem impetratur rescriptũ, impugnatur. vnde per clausulam,
Quidam alii, non trahuntur meliores, quàm sint in litera expres-
1 si, ut infra §. ratione causæ. in uer. itẽ quod in eo. † ¶ Item excipi-
tur, quod est impetratum contra prædecessorẽ mortuũ: nec per
illud fuit citatus: quare per eum nõ debet successor ꝯueniri, extr.
de rescrip. significauit. de offi. deleg. gratum. Arg. cõtra, extra de
iud. quia V. & C. de ꝯtrahen. & commit. stip. l. fina. & dic, quod si
impetretur super actione reali, tunc successor potest ꝯueniri: qa
res transit cum suo onere, ut extra de deci. pastoralis. j. versi. itẽ
quod is, contra quem. Si super personali, & re integra moritur
is, contra quem fuit impetratum, expirat, ut in d. capit. significa-
uit. si uero moritur re nõ integra, tũc successor per illud poterit
cõueniri, ut in d. c. gratũ. & in c. significauit. ibi, cum nec per ip-
sas, dum uiuit, &c. uel dic, ut ibi no. Item successor uniuersalis po-
test conueniri per rescriptum contra prædecessorem obtentum
illo re integra mortuo: arg. bonũ extr. de fo. com. dilecti. de hoc
in præ. capitu quia V. ubi etiam no secundum Papam, utrum fiet
b nouus processus cõtra successorem[b]. Item excipitur, quia est ꝯ-
tra priuilegiatum obtentum, nec facit de priuilegio mentionem
2 extra de rescrip. cum ordinem. † ¶ Item quod is,[c] contra quẽ im-
c petratum est, tempore impetrationis non erat in rebus humanis
ff. quæ sen. sine app. res. l. 2. extr. de rescrip. c. fi. nisi forte sit tale il-
lud, super quo impetratur, ꝙ hæres possit hæreditario iure con-
ueniri, C. de contrahen. & cõmit. stip. ueteris. ff. de fideic. liber.
cum quasi. in prin. in authen. de iureiur. à mor. præstit col. v. Item
quod mater, contra quam impetratur nomine filiorum, ad secũ-
3 da uota transiuit: extra de app. ex parte M. † ¶ Item ꝙ ubi impe-
tratur contra abbatem, non fit mentio de conuentu, cum tamẽ
sint bona communia: extr. de rescrip. edoceri & s̃. de actore, uers.
d item etiam obiicitur, & seq.[d]

ADDITIONES.

a Ratione etiam. ¶ Dic, ut scripsi in quæstione, quam disputaui, posita super regula, is qui in ius. de reg. iur. lib. 6.
b Successorem. ¶ Vt ibi scripsi in ult. gl.
c Quod is. ¶ Ad literam fuit iste vers. Vber. de Bob. vbi s̃. post prin.
d Et seq. ¶ Dic, vt ibi: quia ualet, nisi essent capitula omnino discreta. Host. autem hoc membrum plene prosequitur sub uersi. 99. quærebat Guid. An. quæst. j. huius titul. an valeat rescriptum impetratum per conuentum, de abbate mentione non facta? Allegat, ꝙ sic, l. j. C. de diuer. resc. vbi rescriptum prodest fratri impetranti. Si hoc in carnali fraternitate, fortius in spirituali: de transla. c. 2. facit, ꝙ ex sola affectione dr̃ q̃s fr̃, ff. de hæ. insti. l. nemo dubitat. alle. ẽt ext. de iudi. cãm. In ꝓriũ alle. ff. de min. l. deniq;. §. sed vtrũ. ubi restõ datur filio, nõ patri. Vñ cũ patrẽ ꝯtingeret, nõ datur. Ad idẽ e. tit. ꝙ si minor. §. si seruus. inducit etiam l. ait prætor. ff. de iur. del. ubi, qui non põt alienare, &c. distinguũt, vt si bona sint ꝯmunia, valeat, per præ. l. j. Nec ob. l. deniq;. qa restitutio minoris est beneficiũ personale. & sic personam non transgreditur. de re. iur. priuilegiũ. li. 6. cũ ꝯcor. Et aduerte, quia ꝑ hoc dictũ hãc q. hic scripsi. dec. præ cãm. Si dicat̃. ꝙ illi fratres Duneb. essent rei, destruere videbatur distinctionem, quã posuit Ho. vbi s̃. & ideo ipse ibi tenet in vers. hæc tñ distinct. ꝙ sibiipsi erãt actores, & monachi rei. hoc satis præsumo, quia præponuntur: & quia ibi dicit, ingrediãtur & anti qua dicebat, aggrediantur. in antiqua autem patet, ut ibi scripsi, ꝙ qõ erat super quadã ecclesia, & delegata erat abbati de Euescan. audiẽda & fniẽda appellatione remota. Secundũ hoc illa decr. determinat q. s. ꝙ ẽt causa sit talis, ꝙ ꝯuentus sine prælato in iudicio tractare non possit: impetratio tñ rescripti tenet super illa facta per ꝯuentum: eo fortius, qñ causa esset ꝯuentus, ita ꝙ etiam administratio esset diuisa, ut dixi in ca. edoceri. de rescrip. hoc etiam ꝯuertitur, ut scilicet in communibus, & his quæ prælatus tracta re nõ posset in iudicio sine ꝯuentu, teneret impetratio rescripti facta a solo prælato: sicut teneret in illis facta contra solum prælatum: ut in præd. cap. edoceri.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum an ratione defectus seu taciturnitatis posit impugnari.*
2 *Clausula illa, si preces veritate nitantur, aut æquiuallens, quid operetur.*
3 *Absolutiones an tot requirantur, quot præcesserunt excommunicationes.*
4 *Rescriptum non continens causam, propter quam persona conueniri debet, nullam dat iurisdictionem.*
5 *Impetrans quo casu dicatur falsarius.*
6 *Rescriptum, seu mandatum generale, ad quæ extendi dicatur.*
7 *Exceptiones peremptoriæ, seu dilatoriæ, an contineri debeant in quolibet rescripto.*

1 8. §. Ratione quoque † defectus, seu taciturnitatis, rescriptum impugnatur: quia secundũ de-
a primo non facit mentionẽ[a] vt ext. de rescr. cæterũ. in aut. ut ipõ
sal. lar. §. si qs. coll. 9. ext. de offi. deleg. c. 2. ff. de leg. 3. si qs. in princi-
pio testamẽti. C. de testa. auth. hoc inter. Valet tñ tũc ipso iure, ni-
si fuerit exceptum, vt ibi ꝓbatur: uel nõ ꝯtinet seriem prioris, ex-
tra de dolo & cont. c. ex literis. secus si de prioribus faciat mẽtio-
nem: quia tunc valent secundæ, ut in præd. c. cæterũ. & ff. de pro-
cur. si qs cũ ꝓcuratore. § fi. ff. de iud. iudiciũ soluit. ff. de iure codi-
2 cil. diuus. §. licet. † ¶ Itẽ ꝙ nõ est ibi clausula illa, si præces uerita-
te nitantur, 25. quæst. 2. uniuersa. sed hæc secundum canones sub
b intelligitur, licet non opponatur, ext. de rescrip. c. 2.[b] Et tñ quasi
c semper æquipollens ponitur, scilicet, si est ita: e. ti.[c] in fi. Item ex-
cipitur, ꝙ non facit mentionem de appellatione à se interposita:
ut ext de confir. vti. uel inutil. bonæ. uel aduersario, extr. de rescri.
d ex parte[d]. Itẽ licet dicat̃ in secundis literis, veritati & iniustitię ꝑ-
iudicantibus, non tamen ualent, nisi expressam mentionẽ faciant
de confirmatione præcedenti: ut ext. de confir. uti. uel inut. bonę.
§. uerum. Item excipitur, quod faciunt mẽtionẽ in genere, nõ in
specie, de possessionibus, uel ecclesiis, super quibus sunt obtẽtæ:
extra de dolo & contu. ex literis. Item ꝙ literæ absolutionis sunt
generales, nec faciunt mẽtionẽ de articulo, pro quo fuit quis ex-
communicatus: uel unam causam quis expressit, aliam tacuit: ext.
de sen. excom. cum pro causa. & c. officii. extr. de offi. ord. ex par-
3 te. † ¶ Quia tot absolutiones sunt necessariæ, quot præcesserunt
excommunicationes. ff. de noui ope. nun. de pupillo. § si in pluri-
bus. 2. q. 3. §. notandum. uer. si plura crimina. Item quod in literis,
quibus committitur absolutio, non fit mentio de idonea cautio-
ne de parendo mandatis ecclesiæ præstanda: extra, de sequestr.
poss. c. j. in fi. extra, de sen. excom. ad hæc. quia hæc est forma, siue
mos ecclesię in absoluendo. ut ext. de offi. deleg. prudentiam. §.
4 sexta. & infra. § prox. ver. item quod impetrator. † ¶ Item quod
articulus, super quo reus conuenitur, uel persona, quæ debet cõ-
ueniri, non exprimitur in literis: vnde non dant iurisdictionem,
extra de offi. del. cum olim. & c. P. & G Item quod tacuit negotii
processum super eadem re. extra, de re iudic. inter monasterium.
2. q. 6. § diffinitiua. ff. de iudi. l. 2. C quom. & quando iud. in auth.
qui semel. Item quod tacuit seriem facti: ut extra de coha. cle. &
mul. super eo. in fin. extra de rescrip. dilectus filius abbas. Item
transactionem, ext. de decim. ex multiplici. Item iuramentũ, seu
numerum canonicorum, extr. de rescri. constitutus. & de præb.
pro illorum. de appel. dilecto Item dispensationem, extra de fili.
presby. c. ex tua. Item exceptionem propositam, extra de procu.
in nostra §. nos uero. Item priuilegium, extra de præscrip. uenĩẽs.
extra de priuil. ex parte. Item confirmationem, extra de cõst. ex
parte, de præb. dilecto. prope fin. Item statutum, vel indulgen-
tiam, extra de constit. ex literis. de cler. non resi. capitu. penulti.
Item beneficium & impetrauit super alio habẽdo, siue suum es-
set sufficiens, ut extra de rescrip. cum adeo. siue non, eod. ti. si pro-
c ponente. extra de præb. cum teneamur[e]. siue esset perpetua vica-
ria, extra de præscr. postulasti. Item quod tacuit ꝙ pater eius ĩ ca-
dem ecclesia ministrasset extra de rescri. inter cæteras. de fil. pres-
by. ca. 2. Item quod tacuit terminum præfixum ab homine ad ꝓ-
sequendum appellationem statutum, extra de appel. sæpe. §. fin.
de renun. ueniens. Item quod tacuit ordinem siue religionem e-
ius. ꝯtra quem impetrauit extra de rescri. cum ordinem. Item de-
fectum natalium, extra de fil. preby. per totum. 56. distinctio. per
totum. Item quod tacuit; fuisse a capitulo dignitatem reuocatã,
extra de constit. cum accessissent. Item quod tacuit præbendam
non vacare de facto, extra de concessi. præbend. cum nostris. &
capitulo,

ADDITIONES.

a Mentionem. ¶ Nisi primum ope exceptionis posit elidi, secundum Ber. qui hoc no. e. tit. ex tenore. in fi. j. gl. vide quod ibi dixi.
b c. 2. ¶ Vide, quod ibi dixi super gl. pe. ꝓpter præd. l. vniuersa canonizatam.
c Eo. tit. ¶ Olim in fi. Ita ibi Host. adde & ca. Rodulphus. & c. seq.
d Ex parte. ¶ Vide quod ibi dixi super gl. forte. ¶ Adde Ro. cons. 330. & ibi, ꝙ si quis impetrat a diuersis iudicibus plurima rescripta, & utatur: an careat cõmoditate omniũ & de supprimente veritatẽ & nõ faciente mẽtionẽ de litis pendentia: & qñ dicatur lis pendere: & qñ expiret iurisdictio primi iudicis per intimationẽ factã a secũdo: & ꝙ si in literis dicitur, Discretioni. tuæ, de qua plurimum ꝯfidimus, videtur electa industria personæ. ibidem.
e Teneamur. ¶ Et e. tit. si motu proprio. li. vj.

capitulo,literas §.fin.Item quod alius de mandato. Papæ fuisset receptus,extra de rescriptis.mandatum,& duobus cc.sequ. Item ꝙ tacuit,vel expressit tale quid, quo expresso, vel tacito, literas non obtinuisset,eo.tit.super literis.& c.ex parte.C. si contra ius vel vti.pu.præscriptione.quę ponitur 25 q.2,& l.& si legibus.
5 & l.rescripta.† Et taliter impetrans,est falsarius.ut. ff. de falsis, si quis obrepserit.Item quod non fit mentio in posteriori, quod primum de cōsensu partium fuerit impetratum: licet dicatur in
a eo.nō obstātibus prioribus literis,extra.de rescrip. cæterū.in fi.[a] Item quod tacuit in secundis articulum,in primis pricipaliter delegatum,ext.de rescriptis,cum dilecta Item quod tacuit ius episcopale,extra de decim. dudum. §. finali. de off. delega.super eo
6 †¶Item excipitur,quod rescriptum est nimis generale, vel nimis enervat ordinariam iurisdictionē:extra de rescri. ad hæc.de foro compet.ex tenore.& c.ex parte Per mandatum enim generale non ꝓhibent nisi illicita.ext.de restl. spo.audita. & de verb.
b signifi.super quibusdā.xj.quæst. 3. quod prædecessor[b]. Nec ꝓpter eum Papa intendit alicui præiudicare,extr.de maio.& obed. cum inferior.in fi.Item excipitur,quod impetrator tacuit sentē tiam fuisse latam,extr.de fide instru.inter. §.instrumentum quoque.uer.in omnibus.extr.de don.inter vi.& vxo.per vestras.C de erro.aduoca.l fi.C.sen.re.non pos.l.fina. vel interlocutoriam: vt extr.de re iudi.cum olim.Item tacuit,quod ipse alibi foret recep. tus,extra.de rescrip.in nostra.vel quod alias literas vēdidisset,vt eo.tit.ad audientiam.Item quod impetratæ sunt ante terminum
7 appellationi præfixum:vt j.d̄ appe.§.qualiter.ver. licet.†¶Vtrū in rescripto debeat fieri mentio de peremptoriis, vel dilatoriis exceptionib.& qd iuris sit,de hoc no.secundū Papā. ext. de resc.
c super literis[c]. ¶Sed quid si procurator non contradicens literis, consensit in iudices cum impetrante: nunquid dominus poterit postmodum obiicere ꝓtra literas,de ueritatis suppressione,uel falsi suggestione,uel de aliis? uidetur, ꝙ non: ut extr. de cau. pos. & proprieta.cum olim.Sed dic contra. Consensus enim procuratoris ad hoc ualet, ut iudicem, in quē ipse consensit, dominus recusare non possit:ut in d.c.cū olim.non autem, quin dominus posit contra literas exceptiones proponere, quas forsan procu-
d rator ignorauit[d].

ADDITIONES.

a In fi. ¶ Vidi dubitari,an illud rescriptum de ꝓsensu partium dicatur impetratum,cui cum ꝺiceretur, quælibet pars habuit suū & curia dedit tertiū. vi ꝙ sic,quia verū est ꝙ ꝓsenserunt ambæ partes tali rescripto.facit,qđ dixi post Host.de offi.deleg.c.vlti.post princ.Item non videtur hic iste reus fuisse necessarius:quia secundū id excōmunicatus admitteretur ad ꝓuenientiā iudicū quod tn̄ non fit vt scripsi e.tit.c.j.lib.6. in vlt. gl. in contrarium facit vers. vlt.j.e.§.item hoc.reus fuit prouocatus, & inspici debet quis prouocet,ff. de iud,l.in tribus.ff.cōmuni diui.d.l.2.reus ergo,ne aduersarius iudicem habeat ad votum,cogitur stylum curiæ seruare.Et simile no. ff. de tut. l.3.§.pen. super ver, cogi. benefacit. C. de episcop. audien. l.fi qui. ff.fami. ercis.l.hæredes §.non tantum.Aliud enim est ꝺhere,aliud incidere in contra ctum: vt ibi, & ff de re.iur.qui cum alio facit etiam l.j.ff. quod met. cauſ.& quod ibi not.& quod scripsi de sen.excom.si vere.super gl. pe.& ff. de ſparatio.l.fi.ff.ad l.Rhodiā de iact.l.2.§.cū in ea.§.fi.& de offi.deleg.ab arbitris. libro vj.& qđ ibi nota. ¶ Adde,quid si tacuit in rescripto gratioso ad bñficium,de prouisiõe papali nulliter facta,vel ꝓcessa? Ro. cōs. 483. & an dicat surreptitium rescriptū tacita acceptatione alterius beneficii facta in partibus ꝓ procuratorem : & an præsumatur scientia, vel ignorantia,per eundē ꝑ.481.Et an ualeat rescriptū impetratū non facta mentione de processibus & sententia nulla,per Bal.ꝑ.405.lib.3. Et an si impetrans dicat ecclesiam collegiatā,non tamen dicat,ꝙ electio ſpectet ad canonicos, an debeat carere impetratis; Vide Bal.ꝙ non,ꝑ.178. Adde tu, an rescriptū nō faciēs mentionem de processu ualeat, vel ne? Dicas, ꝙ non si processus, vel ſnia erat aliqua. Sed si processus erat nullus,bene valet, licet de eo nō fiat mentio in rescripto.glo.in c.ex tenore.ext.de rescript. & ibi scriben, gloſſ.in ca. ſuggestum.ext.de iure patro.gl.in cap.cum nostris extr.de ꝓcessi.ꝓbē.Hoſtien.in c.pen.extra de do.inter vir.& vxo.ibi do.Ab.Sicul.hoc mirabiliter exclamat.Item adde ad id,quod dicit iſta additio in prin.ibi,de prouiſione papali inutiliter facta,quod impetrans rescriptum ad beneficiū, in quo nō facit mentionem de beneficio, quod ipſa impetratio prius iniusta & illicita obtinebat,nō ualet hoc rescriptum.gl.no.in verbo, obtinebat. in c. cum qui.de præben.lib.6.

b Prædecessor. ¶ Addit Host.33. q.2.quos Deus.ff.de iure patro. l. adigere hoc.ver.75.

c Literis. ¶ Et de peremptoriis est determinatum de lit.ꝓtest c. j. li. 6. Quis autem debeat probare,cum dicitur falsum expressum vel verum tacitum ibi satis scripsi in vlt. gl.

d Ignorauit. ¶ Hæc additio fuit dictum Compo.de rescrip. super literis.vt ibi scripsi in fine.

SVMMARIVM.

1 *Rescriptum quomodo impugnatur ratione causæ.*
Personarum differentiam in rescriptis contentarum,cui, & quomodo cū petat æstimare.
2 *Clericus est maioris professionis quam qui uis laicus.*
3 *Tempus, siue initium rescripti,in quibus debeat considerari.*
4 *Clausula,tam laicis quam clericis, an comprehendat mulieres.*
5 *Clausula generalis,in qua exprimitur episcopus; vel archiepiscopus: an an comprehendat Regem vel Imperatorem.*
6 *Rescriptum continens quod talis conqueritur de tali episcopo, & quibusdam aliis clericis & laicis,an comprehendat alios episcopos.*
7 *Conquerens de archiepiscopo Narbo.& quibusdam aliis illius prouinciæ,an possit extra ecclesiam metropolitanam Narbon.agere.*
8 *Conquerens de archiepiscopo domicilium non habente. quo rescripto vti debeat.*
9 *Impetrans rescriptum contra vagabundum, cuius loci debeat eum pronunciare.*
10 *Rescripta non potrahenda, quæ sint.*
11 *Negocia maiora uel grauiora quæ dicantur.*
12 *Impetrās super diuersis personalibus ad diuersos, reum autem non conueniens, nisi coram uno, an illa causa finita poterit eum coram alio per alias literas conuenire.*
13 *Promittens alicui dare decem Narbonæ. & alia decem Parisiis, an diuersis rescriptis contra se impetratis possit coram pluribus eodem tempore conueniri.*
14 *Impetrans iudicem contra aliquem, an posit illum coram illo iudice conuenire, & iterum reconuenire illum coram alio iudice contra seipsum ab illo impetrato.*
15 *Exceptio an habeat locum, vbi is, qui super pluribus personalibus actionibus impetrauit, facit quod omnes subdelegant.*
16 *Rescriptū ad futuras cōtrouersias obtentū, an sit validū, seu admittēdū.*
Rescriptum, quod præcepit aliquid fieri parte absente non per contumaciam, an ualeat.
17 *Literæ generaliter contra clericum & laicum, & generaliter cōtra quosdā alios impetratæ, an includāt monachum, vt per eas posit conueniri.*
18 *Imperator ex sola Principum electione, etiam ante coronationem dicitur verus Imperator, & habet ius administrandi*
19 *Vsurpans quod suum non est, merito perdit quod suum est.*
20 *Consideranda sunt tria circa quodlibet rescriptum, scilicet damnum, utilitas & facultas.*
21 *Rescriptum super futuris actionibus impetratum, nō prodest.*
22 *Reuocatio rescriptorum & iurisdictionis datæ per illam, nō extenditur ad futura.*

9.§.Ratione autē causæ,& aliis modis ꝓtra rescriptū excipitur:ut si in eo monacho prioratus ꝓfirmet: ut ex.de ꝓfirmat.uti.uel inutil.c.porrecta.Itē excipit.ꝙ super re litigiosa uel lite pendente,hoc tacito est obtētum: ut e. ti.c.j.& c.cum dilecta.& de dolo & ꝓtu ex literis. C. vt lite pend. per totū.extra.eodem.ca.fi.ext.de priuileg.c pen.xi.q.j.quia res. Item quod est obtentum super re,cum eāꝫ cognitione ꝓfirmata licet nō sit litigiosa: vñ non ualet, nisi de ꝓfirmatiõe faciat mētio nē:ut e.ti.c.j.& c.bonæ.Itē ꝙ in eo minores & uiliores ꝑsonæ.& minora negotia exprimū t.Vñ ꝓp generalē clausulā,quidā alii ñ potest ad maiores personas, vel maiora & grauiora negotia, uel ad effrenatam multitudinem trahi: nec etiam ad pares personas uel magnas, si fraudulenter aliquæ magnę sunt expressæ: ut
a extr.de rescriptis sedes. donec illæ magnæ sint in iudicio nomi-
b natæ. eod. titu. cum in multis[a]. argum. Instit. de. iur. na. in fin.
1 Hinc est[b], quod si in scriptis specificantur prædia vel possessiones,clausula generalis subsequens, & rebus aliis, non poterit
c ad decimas trahi:& sicobtinuit argū.ext.[c].eo.frequens.§.fin [d]†
¶ Sed

ADDITIONES.

a Multis. ¶ Ibi not in gl.scilicet illorum,an sit necesse ꝓuenire prius expressum quam inclusum in clausula.

b Est. ¶ Additio vsque ad versi.item opponitur.

c Ar. ¶ Extra lib.6.de restit.spol.

d §.fi. ¶ Si exprimitur decima cum clausula,rebus aliis, super iniuria agi nō poterit,secundū Gul.An.quæ.7.facit, quod sequitur infra versi. item quæritur.quæ & quod not.Host.in §.proxime allegato,versi.non solum. & ꝓuenit alia quæst.quā ibi subdit,an per talē formam possit agere super ecclesiā Et videtur ꝙ sic,per decret.Rodulphus. sed dicit ꝺ. & idē ibi no. Redeundo ad primū certū est,ꝙ actio iniuriarum infamat ff.de his,qui no.infa.athletas.§.in lege.de senten.& re iud.cū te.& crudele est famā negligere.12.q. 1.nolo.& vt patet.ff.de var.& extraord.cog.l.pe.fama res inæstimabilis est, sicut de libertate dicitur.ff.de reg.iur.libertas:sed inæstimabile cū æstimabili ꝓparari nō dēt: ergo hoc vt maius nō includat,clausula rerū nō valet, si dicas,infamiā euitari posse,si per ꝓcuratorē defenditur & dānatur.ff. de insa.furti.§.si quis.vel si agatur in factū tēperatis verbis:vt facit libertus ꝺ patronū.ff.de dol.l.nō dēt.in fi.quia licet ꝙ hoc euitetur iuris infamia, ipsa tn̄ opinioné hominū nō effugit,ff.de obseq.à liberis & liber.& c.l.honori.de testibus, testimoniū in.in fine.Itud ergo, vel aliud,qđ diminutionē status ꝓtineat, ex uirtute clausulæ hoc casu nō poterit intentari.facit cle. de ꝓcur. nō pōt.& qđ not.nō obstat l.rei appellatiõe cāæ & iura ꝓtinētur.ff.de verb. sig.& sic res corporales,& incorporales, Instit.de rebus incorpora. ꝓ totū: qa illud verū, vbi significatio restricta nō sit, vt in odiū rescriptorū: vt in decre.sedes.Nō obstāt ꝓsilia superiora,quæ procedunt corā ordinario vel delegato,ꝙ ꝓtens iudex esset.Pro his bene facit, quod scripsi post Host. de rest.spolia.grauis. super verbo,iniuriis.qui dicit,quod vix potest in curia Romana haberi litera super iniuria. Absurdum ergo esset, ꝙ generalitas verum illam includeret.

a ¶ Sed quæ sunt personæ digniores [a]? Respond. circa hoc non
potest certa doctrina dari: sed iudex hoc æstimabit ex circum-
stantiis personarum in rescripto contentarum & ꝯuentarũ, siue
sint ĩ dignitati. siue priuatę. 23 q.4 duo & dicũt maiores ĩ primo
gradu: minores uero in secũdo, x. quæst. antiquos ff ad leg. Cor
de sica. l. pen. Item æstimabit potentiam, diuitias, nobilitatem. &
honorem, extra de testi. super eo. Item professionem maiorem:
ut qa est clericus. uel monachus, extr. de maior. & obedi. solitæ.
2 uer. fecit Deus duo. † ¶ Quid si quis nominauit in rescripto ma
b ximum laicum [b] nunquid tunc per clausulam, quidam alij, potest
clericus trahi? Respondeo, non: quia clerici sunt maioris profes
sionis: arg. 96. dist. duo sunt. ext. de ma. & obed. solitæ. vers. fecit
Deus & alterius, ut 12. q. j. duo. 4. dist statuimus nisi adiiceretur,
& quibusdam aliis, tam clericis, quam laicis, vt ext. de rescri. signi
ficauit. Tales enim partes intelligũt in substitutione fieri, quales
præcesserunt in institutione, Instit. de vulg. subst. §. ex disparibus
Sed si dicatur, eps uel clericus, & adiiciatur, & quibusdã aliis tũc
c bene includitur laicus, secundum Vinc. [c]. Quid si expressi mino-
3 rem, & medio tempore factus est maior? † ¶ Itẽ quid si magna
persona, quæ tempore impetrationis non poterat cadere in ge
nerali clausula, nunc facta est pauper? Item quid econuerso, si tũc
erat humilis, nunc facta est magna persona? Itẽ quid si tunc quę-
stiones non erant, sed postea superuenerunt, vt ext. eo. quia non
nulli. j̃. vers. si. Item quid econuerso, si tunc erat causa conuenien
di, sed nunc non est. Item quid si expressi rẽ, quæ tunc erat maxi-
ma, sed nunc decreuit? Resp. in his & similibus tẽpus, siue initiũ
obtenti rescripti cõsiderari, extr. de rescrip. super literis. Ea enim,
quæ causa explicandi negotia geruntur, non refert quo tempore
consumentur, sed quo tempore inchoentur, ff. de neg. gest. nam
d & Seruius. §. si uiuo [d] † ¶ Sed quæritur, vtrum per prædictã clau-
4 sulã, tam clericis quam laicis, ꝯueniri possint mulieres? dicit Vin-
e cen [e] ꝙ non. ff. de neg. gest. l. 3. ff. de verb. signific. l. j. [f] Argum.
f contra, j̃ de disputa. & alleg. aduo §. post hæc. uer. uel ibi masculi
num. Quid de monialibus, uel monachis, vel conuersis? Respon.
nec, illi. nisi de illorum ordine mentio fiat. ext. de rescrip. cum or
5 dinem. ff. de rei uend. quæ religiosis. † ¶ Sed nunquid expresso e-
piscopo, uel archiepiscopo, in generali clausula, intelligitur Rex
uel Imperator? ar. ꝙ non. Rex enim erat, & neminem præter
Deum timebat, de pę. dist. 3. §. Dauid quoque. in c. totam ar. con
tra, 96. dis. duo. extra, de ma. & obe. solitæ. Secus forte in ducibus
6 & comitibus: vt in præ. cap. solitę. ſm Vin. † ¶ Quid si in rescri-
pto dicitur, ꝯquæstus est talis de tali episcopo, & de qbusdã aliis
clericis & laicis: ut in præd. ca. significauit. nunquid per hãc clau
sulam cõueniri poterunt alii episcopi? Respon. si non adiungit,
g clericis & laicis; tunc sic [g]. extra de consti. c. omnes. Si uero adiũ-
gatur, tunc nomine clericorum simpliciter proposito non intel
liguntur episcopi. ut s̃. de leg. §. postremo. uer. quid dispensatum
h & argu. ext. de præbend. c. si. extr. de sentent. excom. solet [h]. nisi
forte sit constitutio, uel generale mandatum, uel edictum: ut 17.
quæst. 4. si quis suadente. 21. dist. clericos. Quid si dicitur, contra
episcopum Tholosan. & quosdam alios de prouincia Narbon.
nunquid intelligentur illi, qui sunt de ciuitate Tholosæ? Et vide-
tur, quod non. extr. de rescrip. Rodulphus. Dic contra, sicut si di
ceretur, & alii de regno. Nam ciuitas est in prouincia. 6. q. 3. scito-
7 te. 7. qui scire. † ¶ Quid si dicitur, non queritur Pet. de archiepi-
scopo Narbonen. & de quibusdam aliis prouinciæ Narbon. nun
quid traheretur de ciuitate Narbonen. metropolitana? Videtur,
i quod sic, eadem ratione [i]. Alii ꝯtra per clausulam autem illam,
conqueritur P. de episcopo Tholosę. & de quibusdam aliis Tho
losanę diœcesis, nullus de ciuitate Tholosę trahi potest: ut in p̃d.
c. Rodulphus. Sed quid si reus est simul d̃ ciuitate, & de diœcesi.
utrobique habẽs domicilium? ut extra de rescri. ex parte. resp. si
res, de qua agitur ẽ in ciuitate Tholosæ, non conueniretur per il
8 lam clausulã: ut in d. c. Rodulphus. † ¶ Quid si uagatur hincinde
& modo est in ciuitate, modo in diœcesi, nec habet certũ domi-
cilium, ff. ad munici. l. pen. & l. non vtique. & l. Labeo. & l. assum-
ptio. quærit, ratione cuius clausulæ poterit ꝯueniri, & scilicet an
diœcesis, an ciuitatis; arg. quod potius sit censendus de ciuitate,
quam de diœcesi, ff. de iudi. si in iudicio. argu. contra, quod diœ-
k cesis maior est urbe 93. distinct. legimus [k]. Sed dico, quod vbi
magis assidue conuersatur, ibi cõueniri potest. C. ubi sena. uel cla
rissi. l. 2 Quid si non discernatur unde sit, uel ubi habeat pergulã?
Respon. cogendus, est eligere certum locum ut satisfaciat, x. q. 3
nec numerus. quod si nolit facere, conueniendus est ubi inueni-
tur, ne in eius potestate sit creditores fraudare. ff. de eo quod cer.
loc. l. 2. ff. de his, quæ in frau. cre. ait prætor. §. si debitorem. ff. de iu
9 di. solemus. sed hoc in ordinario. † ¶ Quid ergo si sit delegatus?
Respon. dicunt quidam, quod quando quis impetrat contra ta-
liter uagãtem. nec est certus de illius mora, dicat eum de ciuitate
uel de diœcesi. Sed talem literam curia Romana non concederet
vt x. q. 3. graue. 33. distinct. habuisse unde melius est, quod impe-
tret generaliter cum clausula, & quidam alii ciuitatis, vel diœce-
sis Tholosanæ; & tunc per clausulam generalem, vbi eum inue-
10 nerit, ibi eum poterit conuenire. † ¶ Quid si indubitate constat
de persona? puta quia dicitur in rescripto de Guilielmo Duran
do domini Papæ subdiacono & capellano canonico Narbon.
l decano Carnotens. doctore decretorum. [l] & adiungitur non
sua diœcesis, uel prouincia, sed alia? Respondeo dicit Vincen. nõ
m esse per tales literas trahendum. extr. de rescript. significante [m]. cũ
huiusmodi rescripta non sunt protrahenda extra de offic. del. cũ
olim. & c. P. & G. sed Inn. III. ꝯtra. arg. Insti. de delegatis. §. si qs
in uo

ADDITIONES.

a Digniores. ¶ Hic prosequitur quæstion. Vincem, quas posuit in decret. se
des. & c. Rodulphus. & c. significauit, & plures ex his ponit Host. in Summa
e. tit. §. quod continet ius commune.
b Laicum. ¶ Ponit Host. vbi sup. prox. in comite Prouinciæ.
c Secundum Vin. ¶ Abbas contra propter varietatem professionis: vt scri
psi de rescrip. sedes, super gl. sed. quas. Hoc placet Hosti. vbi s̃, ver. quid si im
petratur. sed Gui. An. 8. non solum tenet primam, sed addit, quod dicatur
etiã, quidã alii clerici: hæc clausula cõprehendit laicos iure minoritatis: &
quia si expressisset, literas habuisset, eod ti. super literis. Dicit etiã, ꝙ Prin-
ceps, Papa, & imperator, imitatores Dei, apud quem non est acceptio per
sonarum, de iud. c. nouit. non faciunt etiam illorum differentiam. vnde di-
cit Imperator, quod subiectis, sine differẽtia personarum, ius antiquum in-
tactum cõcedit, C. de cadu. tollẽ. l. una, post princ. & alibi uult, quod æqui-
tis ratio communiter in omnes procedat, C. de fideicom. l. vlti. alibi dicit,
non vacillare dominium per differentiam rerum vel personarum, C. de le-
gi. hære. de emancipatis, in fin. includantur ergo sine differentia laici, Nam
verbum clerici, dubitationem facit, Sed, vt dicit, clericatus non substan-
tiã, sed qualitatẽ designat: quæ qualitas substantiã non immutat, ff. de con-
trahend. empt. l. pacta. sed hominis substantia per clericatum non mutatur,
& prius & magis fuit homo, quam clericus. rebus ergo, & non verbis innita
mur. C. cõia innitamur, C. cõia de leg. 2. de elc. commissa. §. porro. lib. vi. Ad
dit rationem, quia iam ex hoc immunitatem haberent laici: si non possent
conueniri. Bona verba sunt, quæ posuit: quia ad aliam materiam proficere
possent. Sed allegare, ꝙ Papa noluerit vti differentia personarum aut re-
rum, vbi constat, ꝙ uti voluit, est errare. Satis est ergo Gui. legem defende-
re ꝙ sine dictione clericis, extendatur ad laicos rescriptum habens clausu-
lam, quidam alii: expresso clerico, habito tamen respectu ad personam ex-
pressam, & ad illam, ad quam extenditur, hoc concedere. vnde Host. vbi hic
in prin. dixi ponebat episcopum pro expresso: quid mirũ, si laicum per clau
sulam, quidam alii, adiectam sibi conueniri consentit.
d Viuo. ¶ Ad quæstiones prædictas facit, quod not. e. tit. statutum, lib. vi. in
gl. habentibus. in fi. cum suis additionibus.
e Dicit Vinc. ¶ In capitu. significauit. vbi etiam ponit duas quæstiones se-
quentes.
f L. j. ¶ Istæ leges probant contrarium. Dicunt enim, ꝙ Si quis, & Alterius,
etiam fœminas comprehendunt. sed ipse Vinc. allegabat etiam ff. de leg. 2.
qui mulieres. & l. patroni. quæ leges ibi uel in proximis rubricis non sunt.
Sed puto, ꝙ voluit allegare ff. de leg. 3. qui duos mulos quæ facit etiam con-
tra. & l. patroni bene est sub tit. de uer. sig. quæ etiam facit contra: quia di-
cit patroni appellatione patronam intelligi: vt dixi, gl. Vin. est in c. signifi-
cauit. per quam decre. probatur contrarium, ut ibi dixi post Pe. & Ab. &
concor. ibi Gul. Na. & Gul. An. tenet idem, vt dixi ex mente, vel sententia
Papæ, non ex verbis, alleg. ff. de ver. sig. ꝙ pronunciatio sermonis in sexu ma
sculino, ad utrunque sexum refertur. Ad l. j. ff. de ven. in pos. mit. §. quæritur
responde, vt ibi no. scilicet quod in odium exhæredationis appellatio filii
non comprehendit filiam. De materia sufficiat sequens remissio: & nullo
modo credo ponderatis legibus, quas Vincen. allegat, ꝙ in Vin. Speculato-
re & meo, non sit aliquis defectus. Quærebat Gui. secundus de quæstione
conuersa, scilicet an clausa, quædam aliæ, comprehendat masculos? Respon
det per leges ff. de le. 2. si ita sit scriptum. ibi, exemplo plenissimum esset
fœminino vocabulo etiã masculos contineri. & delegat. 3. l. seruis legatis.
Adde, vt per Alex. post Barto. in dicta l. j. de verb. signi. & quæ ibi posui.
g Sic. ¶ Idem Hosti. vbi supra, uer. quid si impetretur.
h Solet. ¶ Puto, quod intendebat allegare: quia periculosum, & sic alleg. Ho
stien. in ver. quid si dicat.
i Ratione. ¶ Facit de præbend. quamuis. j. in fi. lib. vi.
k Legimus. ¶ De vrbe loquitur, non de diœcesi.
l Decretorum. ¶ Imitatus est dominum suum Host. qui in prædicto §. pe. ad
fi. j. colum. posuit sic omnes suas circunstantias, & plus: quia posuit locum
originis, scilicet de Segusia sed ponit erratum in nomine: quia dictus est Pe
trus, cum vocaretur Henricus: & tenet, ꝙ valet rescriptum, quod placet.
nec obstat quod statim subdam, vt ibi dicam Sed Io. de Deo in quęstioni-
nibus, lib. j. qu. 41. tenet, ꝙ si impetraui super ecclesia contra presbyterum,
si erraui in nomine presbyteri, licet constet de ecclesia, non ualet rescriptũ
quod est stricti iuris. alleg. c. significante. s̃. alleg. & c. Rodulphus. e. tit. & ve-
re sic seruatur: quia ne fletur in lite, reformatio literæ procuretur. & quod
proxime dixi, procederet in iudice: & tamen in eo seruatur idem. ¶ Ad-
de, quid si impetrans in supplicatione posuit nomen consultoris, cum debe
ret ponere nomen iudicis: an rescriptum sit vitiosum? Bald. consi. 467. 4.
vol. qui tenet, dummodo constet de corpore rescriptum non vitiari. Adde
quod hanc doctrinam Specul. tenet excellens vir Bartholom. Cep. in quo-
dam suo consilio incipiente, quæritur. in princ. 2. volu. vel in fine primi: pa-
rum enim consilium est, sed ad materiam remissionum plenum ibi enim
ponit exemplum. si detur iudex aliquis, qui dicatur in rescripto canonicus
Patauinus, cum reuera sit Vincentinus, uel contra.
m Significante. ¶ Tene quid ibi scripsi in principio ver: propter decr. statu
tum. de rescrip. lib. 6. teneo dictũ Vinc. in suo tempore non tenendum, quod
non ponderabatur diœcesis rei, quæ hodie ponderatur: sed hoc dico, quan
do expressa vera diœcesi non transissent literę. ibi vide.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

11 in nomine. C. de testa. si in nomine.† ¶ Item quæritur, quæ dicantur maiora uel grauiora negotia? Respon. maiora, quæ de maiorib summis: grauiora, ga de fama, 6.q.1.ex merito. & c.deterio res. Item quia de beneficio, extr. de procur. querelam. Item quia de spiritualib. vel de libertate, vel de crimine, extr. de transac. capen. vel etiam propter scandalum, quod inde cõtingere posset: tamen de maiori summa, quam sit in rescripto expressa, bene potest agi per clausulam generalem, nisi multum excederet: quia modicum incrementum non debet mouere iudicem. C. de allu. l. penult. & fin. expressa tamen pecunia non potest de castro agi [a]. ¶ Item opponitur, quod est obtentum super rebus ad seculare forum expectantibus. ext. de foro compe. licet. & c. ex tenore. & c ex trãsmissa. & c. ex parte reginæ, quod dic, vt s. ti. prox. ver. 30. Item quod negotio legitime finito est obtentum. ext. de re. spo. audita. Item quòd in eo decimæ laico confirmantur, vnde non valet. 6. q. 3. §. potest. ver. quas actiões. & ver. sic & prædicta. Item quod facit tantum de proprietate mentionem: vnde non valet super possessorio, vel econtra. ext. de sequestra. pos. c. 1. [b] C. si aũ comp. iu. l. j. & l si de proprietate. ff. de aquiren. possess. l. naturali ter. ext. de iudic. c. fin. vbi de hoc [c]. Et hoc intellige, cum actor & reus non sunt eiusdem fori, sed diuersorum: vt ibi nota. simpliciter tamen committendo, utrunque intelligitur esse commissum extr. de sequestra. pos cap. 1. Item quòd ad diuersos iudices super diuersis personalibus actionibus est obtentum. extr. de rescript. c. fi. & c. dispendia. & hoc verum est, secũdum Vincen. [d] siue sint delegati a papa, siue etiam ab ordinariis, siue sint legati in ordinariis secus, qui quasi semper prosueuerunt in certo loco causas audire, nisi forte contingeret reum multum vexari: quo casu si appelletur, papa dicit simpliciter, quod coram diuersis ordinariis, vel coram uno delegato, & coram ordinari potest trahi quis: & hoc forte uerum est, cum primo traxit super una personali coram delegato: quia poterit trahere super alia coram ordinario, ne sibi sua iurisdictio subtrahi videatur. secus forte econuerso: vt si primo traxit coram ordinario, & postmodum impetret ad aliũ super alia personali, debeat carere commodo literarum: ut in præ. c. potuit enim coram ordinario d' omnib. agere, vel rescripto supersedere ff. si fami. fur. fe. di. l. j. § fi. super realibus vero bene potest quis coram diuersis trahi.† ¶ Quid si super diuersis personalibus impetro ad diuersos iudices, sed non conuenio reum, nisi coram uno, nunquid causa illa finita potero eum coram alio per alias literas conuenire? Respon. sic: quia solum illius incommoditas attenditur, vt eodem tempore coram diuersis non fatiget, ar. ff. de arbi. si cum dies & si arbiter. sed diuersis temporibus corã diuersis trahere, non est vexare.† ¶ Quid si promisisti mihi decẽ dare Narbon. & alia x. Parisiis, & in quõlibet loco impetro ꝓ tra te iudicem, nunquid te potero coram vtroque eodem tempore conuenire? Respondeo, non: quia commodius vtraque quæstio coram vno trahitur: sed habebit locum tunc arbitraria vtilitas loci, & commoditas attenditur, ff. de eo, quod cer. lo l. 2. extr. de of fic. deleg. c. P. & G. ¶ Quid si tractus super diuersis, nult ꝓbare, ꝙ commodius tractarentur coram pluribus, quam coram vno: tamen non habet locum quæstio commoditatis, quæ forte difficilior & prolixior esset, quam quæstio principalis. præsumit enim ius, quod commodius sub vno tractentur, licet quãdoque aliud euenire possit. ff. de legibus. nam ad ea. in auth. de consulibus. & facit ff. de postul. l. j. § sexum.† ¶ Sed nunquid [e] possum simul te conuenire coram iudice, quem impetrani contra te: & reconuenire coram alio, quem contra me impetrasti, & coram quo me traxisti? Respon. dicit Vincen. quod si ego te prius cõueni, imputa tibi, si postea me non conuenis. nam te potero reconuenire, ff. de iur. om. iud l 3. § si mutuę. 3. q. viii. cuius. nec traho te, sed tu me, qui per meum rescriptum me reconuenire potuisti: secus, si ipse me primo conuenit. Hodie autem reus, durante eodem iudicio, non potest actorem quenire, literas impetrando, vel etiam reconuenire, nisi apud iudicẽ: ut præ. c. dispendia. §. reus.† ¶ Quid si is, qui super pluribus personalibus actionibus impetrauit diuersos iudices [f], facit, quod omnes uni subdelegant: nunquid habet locum exceptio? Videtur, quod non: quia iam non trahit corã diuersis. Dic, quod aut super eadem re quis impetrat diuersos iudices: & tunc non valet nec impetratio, nec subdelegatio vni facta: vt extr. de resci. ex tenore. Aut super diuersis rebus, vel actionibus, & tunc aut omnes subdelegant vni aliquid de iurisdictiõe sibi retinendo, quo casu non valet: quia tunc ad eosdem appellaret, & sic saltem in causa appellationis coram diuersis reus vexaretur, extr. de off, dele. super quæstionum. §. porro. Aut subdelegant uni simpliciter, seu nihil iurisdictionis sibi retinendo. Quo casu tenet, quod agitur, ex quo priusquam fuerit oppositum, cõmissiones huiusmodi factæ erant: vt s. dẽ recus. §. effectus. ver. sed quid si is iudex hoc probatur in præ. §. porro g. Et est ratio: quia tales literæ apostolicæ non sunt nullæ, sed exceptionis ope sunt annullandæ [h]. ¶ Item excipitur, quod ad quosdam iudices impetrat super petitorio, & ad alios super possessorio. non enim valent tales literæ, argument. extra de rescrip. ex tenore. & probatur & no. secundum Papam, extr. de cau. pos. & proprie. c. j. ¶ Item quod diuidit causæ continentiam, ext. de sequestra. pos. c. j. C. de iudi nulli. ¶ Item quod est contra ius diuinum. xxv. q. 1. contra statuta. extr. de consuetu. c. fin. vel ius positiuum, xxv. q. 2. rescripta ꝺ ius vel publicum, eadem q. nec damnosa. C. de sacrosanctis eccleſiis l. iubemus nullam. in fine. C de inceſt. nuptiis. l. finali. Vel priuatum, sed enormen inducit læsionem, C. si contra ius uel util. publi. quoties. & l. rescriptas. quæ est xxv. q. 2 extr. de decimis. suggestum de rescrip. c. 2. [i] Præmissa vera sunt, nisi dicatur in eis, non obstante tali lege, vel canone. ff. de legatis 3. si quis ī prĩcipio testamẽti &C. d' testa. auth. hocĩter libertos. C. d' ĩoffi. testa. si quando. in principio ff. ne quid in loco pub. l. 3. § si quis à principe. extr. de rescript. nonnulli. extra de cogna. spiritu. c. 1. extra de offi. delega. super quæstionum. §. intentionis. xxv. dist. acu tiꝰ. & c. seq.† ¶ Sed si dicat, ñ obstãte aliqua lege, nõ valebit, ga nulla ẽ specificata, ar. ff. si qs. ca. sed & si qs. §. ꝙsitũ. ext. d' off. delegati, ex parte ¶ Itẽ excipit ꝙ ẽ ad futuras ꝓtrouersias obtẽtũ [k], extra de rescrip. c. fina. ¶ Item quod impetretur, quod erat notorium, asserit occultum: & impetrauit, quod absolueretur præsti ta cautione. extr. de ap. consuluit. j. & de verb. significa ex parte. §. fin. ¶ Item quod non est prosecutus appellationem intra tem pora debita, extra, de appel. personas. c. cum sit Romana. ¶ Et generaliter excipitur contra rescriptum. quod is, a quo obtentũ est re integra obiit: extr. de off. deleg. licet. & c. gratum. & c. relatum. ff. de

ADDITIONES

a Aegi. ¶ Secundum In. vt scripsi in c. sedes. super gl. sed quas.
b C. j. ¶ & uide quod ibi no. in 3. gl. & quod super ea dixi.
c Hoc. ¶ Et in g. of. 2. & clausulam sequentem, quam ibi nota aperte posuit Ber. auctor posui ineptitius. Præmiserat. n. ibi Ber. ꝙ continentia causæ dinidi non debebat, & ꝙ cognoscendo de possessione, debebat cognoscere de proprietate: & hoc dictum respicit eius determinatio. hoc intellige, & c. propter interpositionem tamen aliqualis fuit ineptudo: quia non adaptatur delegato, cui utraque est commissa nec ordinario, nisi prima lite finita, vt ibi. Sed hic dicitur, ꝙ si rescriptum committit proprietatem tantum, non valet super possessorio: vel econtra, si possessorium tantum, non valet super petitorio. Huic dicto non adaptatur hæc determinatio: procedit enim dictum, siue sint eiusdem fori, siue diuersi. Item quod dicitur de diuersitate fori, proprie locum habet, quando diuisim utrique parti competit alterum: ut in præd. dec. vi. Quando en m uni tantum cõpetit, vtrunque non est eiusdem diuersitate fori. Nec defendas auctorem, quod intellexit simpliciter rescriptum non valere eo, quod continentiam causæ diuidit, per l. nulli. C. de iud. vt j. uer. item quid diuidit. Huic triplex respon. primo quia verba eius hoc non sonant, nec meus; cum illum casum ibi ponant. Secundo, quia nec ibi procederet determinatio de diuersitate fori. Tertio, quia lex illa, nulli, loquitur, quando impetrantur ad diuersos diuersa rescripta, vnum super possessorio, alterum super petitorio. Indubitatum est autem, quod super altero tantum cuique impetrare licet, ext. de rest. spol. per totum. ¶ Ad de, an commissa causa possessorii, possit cognoscere de petitorio: Paul. de Ca. conf. lxxii.
d Secundum Vin. ¶ in decr. vlt e. ti. unde sumpta fuit additio.
e Nunquid. ¶ Hoc repetitur j. de reconuen. §. pe. ver. pen.
f Iudices. ¶ intellige per diuersa rescripta.
g §. porro. ¶ Facit ad hoc de off. del. iudex. lib. 6.
h Annullandæ. ¶ Tu dic contra. cum dec. dispendia. dicat processum non tenere Cum autem subdelegatio sit de processu, de hoc de off. del. c pe. li. 6. in 3. gl. & facit s. e. ti. in prin. ver. sed obiicitur. Patet, ꝙ si subdelegatio non tenuit, ergo nec processus habitus per illam.
i C. 2. ¶ Hos quatuor casus posuit Host. pro. x. xi. xii. & xiii. pro quorum intellectu remittit ad §. quas vires. eo. ti.
k Ex parte. ¶ Vide remissionem, quam dabo. j. de instr. edi. §. nunc autẽ. uer. & scias.
l Obtentum. ¶ Cautius loquitur Host. uer. xvii. dicendo cum textu: decet hoc allegare, excipi quod ad futuras controuersias trahitur. Hoc enm intendit decretalis illa, quod habens rescriptum cum clausulis generalibus in personis & rebus, trahebat aliquem non nominatum in rescripto super controuersia orta post impetrationem. procedit etiam. cum solum in rebus erat clausula, & ipsum nominatum trahebat super tali controuesia. Si enim obtentum fuisset super futuris, suspectum esset: quia hoc non habet stylus, extr. de sent. excõ. c. ad hæc. si tamen appareret de veritate rescripti, & certa scientia Papæ, parendum esset: facit de restit. spoliato, audita. in prin. & quod ibi scripsi post Inn. nam conseruatores, qui legati sunt, de off. del. c. j. & vlt. lib. 6. dasitur ad futura, vt ibi patet. Verum est, ꝙ per. formam priuilegium solent talia concedi: & plus reis, quam actoribus: ut patet: & not. & scripsi de priuil. capitu. 1. libr. 6. §. ad ipsum. Si ergo alicui mercatori daretur delegatus per papam, vt omnes debitores suos coram illo conuenire posset, hoc solum intelligeretur de obligatis ante datam per. præ. decr. fi. nõ obstante illa generalitate, sufficiat: de proc: qui ad agendum. in prin. li. 6. fortius. vbi non est generalitas: vt j. versi. fi. Si autem Papa exprimeret, ꝙ omnes debitores præsentes & futuros, &c. istud esset modo obtentum ad futuros, & non caderet in exemplum præ. decr. fi. uer aut literas. quia non violantur verba rescripti, & trahere, sonat actum coactum. ij. Machab. vi, de Eleazaro, cum trahitur ad supplicium. Actu xiii. Paulum traxerat extr. ciuitatem. de sententia excom. cum pro causa. ibi, traxit verberando per claustrum, qui fil. sint le: lator traxit in causa. & capit. per venerabilem. ver, videbatur.

a ff. de iur. om. iud. & quia ff. de iud. mortuo [a]. vel is, contra quē impetratum est: vt ſ. §. ratione etiam eius, contra quem, &c. uel etiā impetrans, ſ. §. ratione etiā impetrantis. ¶ Item quòd ſublatum eſt. nam alter delegatus vel etiā ordinarius prius citauit. extra, de app. vt debitus. extr. de fo compe. c. pe. ¶ Item quòd generali de
b rogatum eſt per ſpeciale, ext. de reſcri. c. j. & c. paſtoralis [b]. ¶ Itē quod impetrans præuentus eſt coram ordinario: dixi ſ. ti. proxi. §. fin. ver. ſi autem iudex ſit. ¶ Item quod duo reſcripta ſibi inuicē contraria, ſunt impetrata, ext. de fide inſt. impetrari. ext. de off. dele. c. 2. ¶ Irem quod idem contra eundem ſuper eodem diuer
c ſos iudices impetrauit. ext. de reſcrip ex tenore. ¶ Item quod eſt ibi aliquod verbum ambiguum, unde non eſt per illud procedē dum, donec per delegantem fuerit expeditum, ext. de reſc. cum contingat. de iud. cum veniſſent. de præben. licet [c]. ¶ Irem quod non extenditur ad dignitatem ſeu rectoriam, cum ſcribitur pro ſimplici beneficio, ext. de præb. c fi. ¶ Item quod non poteſt fieri, quod præcipitur. ext. de reſc. ſi quando. ¶ Item quod ſecundum reſcriptum eſt impetratū, ex quo ſciuit quis primum cōtra
d ſe fuiſſe impetratum, ſecundum do. meum [d], ext. de off. del. cum cauſa. de app. ſuggeſtum. ¶ Item quod imminet ſcandalum ſi im petrans beneficium obtineret, extr. de præben. cum teneamur. ā
e reſcri. nihil [e]. ¶ Item non valet reſcriptum, quod præcipit aliqd fieri parte abſente non per ptumaciam, C. unde vi. meminerit. C. ſi per vim, vel alio modo poſ. tur. fur. l. fi. ar. ext. de ma. & obe. in ter quatuor. de cauſa poſ. & pprie. c. 1. ¶ Item nota, quòd p clau ſulam, quidam alii, non poſſunt, niſi quatuor, in iudicium trahi:
f quorum nomina in primo citatorio, & etiam in quolibet [f], ſunt
17 exprimenda: vt j. ti. proxim. §. 1. ver. item quod per clauſulam †
¶ Item nota, quod ſi literæ ſint generaliter cōtra clericum & lai cum, & generaliter contra quoſdam alios impetratæ, per eas nō poteſt monachus conueniri, C. de epiſ. & cle. l. generaliter. ī prin.
g vbi habetur, quòd monachus non eſt clericus [g]: licet illud quidā
h intelligant de conuerſis. Ad idem xvi. q. 1. legi. prope fi. [i]. ¶ Itē
i quòd non extenditur ad penſionem, niſi expreſſam de penſione
k faciat mentionem: vt ext. de reſcrip in dec. Alex. 4. licet [k]. ¶ Itē
l quòd ad reſcripti interpretationē [l] non ſunt vocati, qui ſunt per illud uocandi, C. ut actio. ab hæred. l. j. in auth. ibi poſita, ff. de adoptiō. nam ita. Irem q obtentum eſt ab Imperatore nondū coronato, vel inſulato: vt C. de quadri. præſcl. fi. in fine, in auth. de con
m ſulibus in fi. ff. de re mili. ex eo [m]. C. lib. xii. de decur. l fi. quia non dicitur Imperator, niſi demum corona ſuſcepta: vt ff. de teſta. mi
n li. l. penul. [n] & ar. ext. de author. 4. uſu pal. niſi &de poſt. plat. bonæ. 2. in fi. Et dies coronationis, dicitur ortus Imperii: ut C de fer. l. fi.
18 † Et ſunt hic ar. q donatio de ciuitate Bon. & ſuo diſtrictu & de tota Romaniola facta eccleſiæ Romanæ per dominum Rodulphum regem Alæmaniæ, nōdum coronatum in Imperatorem, ñ teneat. & ar. extr. de elect. c. venerabilem & c. noſti. & c. niſi in ſi. cum ſuis ſimilibus. Ar. tamen, quòd valeat reſcriptum & prædicta donatio, ff. de of. pcon. obſeruare. in fi. Imperator enim ex to
o ta Principum electione o etiam ante confirmationem aliquam verus eſt Imperator: & conſequitur ius adminiſtrandi: vt probatur & no. xciii. di. legimus. uerſ. quō exercitus. in auth. pſtitutio q de di. ſicut & papa ex ſola electione o ſequitur plenam poteſtatē regendi, & temporalia adminiſtrādi: & cum nō hēat ſu piorē, cū eligitur, confirmatur vt lxxxix. di. ſi quis pecunia. in fi. xxiii. di. no mine. ver. plane p oſtquam. Spiritualia vero non, ſecundum Bal. niſi poſtquam ordines & inſignia recepit, quod fit ſpecialiter in coronatione: & hæc poteſt eſſe cauſa, quare Papa ante coronatio nē tantum media bulla vtitur: uidelicet cum capitibus apoſtolo rum dūtaxat, ſine nomine proprio, licet ſtatim poſt electionem
p & immutationem nomen ſuum deſignet p: licet aliud in metropolitano ſit, vt ext. de uſu pal. c. niſi. extr. de poſtu. præl bonæ. 2. in fi. De facto tamen plura ad ſpiritualem iuriſdictionem ſpectantia ante coronationē exercet. Item prædictus in Imperatorē electus, nō proprie donauit, ſed dictam prouinciam ad ipſam eccleſiam ab antiquo tempore pertinere declarauit: ſicut alias manumiſſio eſt datio libertatis: vt Inſti. de manu. & xii. q. 2. cum redem ptor. Item uetus dominus, ad quem res ſua ab alio poſſeſſa reuertitur, etiam poſt tempora longiora retentionis, debet commodum obtinere: ut extr. de or. cog. c. 2. cum ſuis concord. & xvi. q. 2. § poteſt uerſi. ſi aūt res. Ad hoc facit in auth. de nō al. aut per. §. ſi minus. Certum eſt enim, ad eccleſiam eam ab antiquo ptinuiſſe tam ex conceſsione Pipini patris Caroli Magni, quam ſequentium Imperatorum: ſed fuerat de facto per tyrannos Principes
19 occupata. † ¶ Quare dignum eſt, ut dum uſurpāt quod ſuū non eſt, perdāt etiā quod ſuum eſt ut xxv. q. 2. ſic decet. xxii. q. 2. § itē præcepit. C. finium regun. ſi conſtiterit. & nos in ſingulis ciuitatibus & locis a ſyndicis in parlamētis, & etiam ab omnib⁹ ſingularib. perſonis a 14 annis ſ. & a communitatibus & Baronibus ipſius prouincię nomine eccleſię Romanæ recipimus cognitionem, q ipſę ciuitates, & loca eorum, & territoria. & diſtrict⁹ pleno iure in temporalibus ad Romanam eccleſiam pertinent in ſo

lipū, & plenii dñii, ditionis, iuriſdictiōis, ptāris & pricipat⁹ ipſi⁹ eccleſię ſubſtitutū: iurauer ūt ēt eccl'am Romanā, & oēs Romanos pōtifices veros dominos recognoſcere, & in perpetuum habere & tenere: recipimus etiam ſacramentum fidelitatis ſub forma, quę ponitur j. de feudis, §. quoniam. ver. ſed & quando. Quoſdam autem vidi dicentes, q Imperator ante coronationem poteſt dare priuilegia abſq; Imperii læſione: puta, vt quis poſſit emancipare tutores & curatores dare. tabelliones creare: ea quæ ſunt voluntariæ, non contentioſæ iuriſdictionis, exercere, ar. ff. de offic. pro-
q con. l. 2. q † ¶ In ſumma nota, quod tria circa reſcriptum cōſide
20 rantur, ſ. damnum, utilitas, & facultas. Damnū, puta ſi erat excōmunicatus impetrator, cum ipſum impetrauit, & tunc non valet vt ſ. §. ratione etiam impetra. ver. item excipitur, quod impetrās. Vtilitas, vt ſi tempore excommunicationis non erat excommunicatus:

ADDITIONES.

a Mortuo. ¶ Remittit Hoſt. ver. xxix ad ſummam. de offi. dele. §. & qualiter finiatur. vbi ponit alias exceptiones.

b Paſtoralis. ¶ Dictum fuerat in §. ratione formæ. & eſt primus poſt obſeruantias.

c Licet. ¶ Ibi Papa declarauit verbū Integrè, qđ in ſuo reſcripto poſſet, & hoc 25. Ho. de quo remittit ad §. & de interpretatione. eo. ti. vbi materiā diuerſarū interpretationum, not. de poſthu. præ. c. j. plenius proſequitur.

d Secundum do. meum. ¶ vbi ſ. ſub ver. xcj. qui ibi dicit, q aliqui talem fraudem fouentes, tenent contrarium.

e Nihil. ¶ Iſte fuit centeſimuſſecundus & vltimus obiectus Hoſt. vbi ſ. Adde quod reſcriptum eſt nullum, cum in eo dicitur, quod non cognoſcatur de cauſa: ut per Bal. conſ. 117. 3. lib.

f In quolibet. ¶ No. ut in remiſſionib. dicitur.

g Clericus. ¶ Sup. nec laicus ſecundum thema. Oportet enim ſic ſuppleri.

h Quidam. ¶ S. Nepos de Mōtealb. vbi ſ. nec inueni hunc verſiculum in hoc tractatu poſitum ab alio, quam ab ipſo, alleg. de confir. util. uel inutil. porrecta. in fi. Puto, quo ad hoc quod de religione ſit facienda mentio.

i Propefi. ¶ Vide quod dixi ſ. §. ratione formæ. ver. item cum dicitur, quod prioriſſa.

k Licet. Vnde ſumpta fuit decr. quamuis j. de præb. lib. 6. 1. reſp.

l interpretationem. ¶ Iſte caſus & ſequens fuerunt Alber. Gal. quē habeo duplicatum. In uno. n. habeo interpretation: in alio impetratione, & hoc plus ad propoſitū, & pueniet l. nā ita. ſed in l. j. ſtatim alle. cū ſua auth. ē erratū: qa non eſt ad propoſitū lex. & nulla auth. habet. Ex vicinitate igitur fuit error. Simile qđ dixi ſ. de act vel pe. §. pe. ver. ſed nunquid ſcholaris. Nā lex ſ. de act. & ob. hic ptinuat illi ti. & habet. auth. ſed hodie facit ad ppoſitū. Itē literæ primæ conueniet quod ſequitur, per illud vocandi. ſed Alb. ponit, non ſunt vocati, qui læduntur. e. ti. reſcr.

m Ex eo. ¶ Alber. Gal. q dedit cauſam huic tractatui, nō plus ponit, niſi q alleg. in contrarium l. obſeruare. de qua j.

n L. pe. ¶ Corrige, antepe. & eſt lex, ex eo. ſuperius alle. & pen. faceret ad contrarium.

o Electione. ¶ Quā faciunt ut ſingulari, nō vt collegiū, ſecundū Ho. vt ſcripſi in c. venerabilē. §. q autem ſuper ver. vel noluerint. Hoc improbat Vpoldus per iā dudum doctoratus, in ſuo tractatu de iuribus regni & Imperii Romanorū, c. 6. & ibi in c. 7. tractat materiā huius ver. Illud aūt improbat illa potiſsima ratiōe: qa hi, q b. hi principes ſucceſſerunt, eligebant vt collegiū & vniuerſitas, pūſſeus ſ. ex principib. & uniuerſo populo ſubiecto Romano Imperio: vt eligebat exercitus, illā uniuerſitatē repræſentās, vt ſequitur. Et vide concordantias de re iud. ad apoſtolicæ. li. 6. in gl. pe. ergo iure collegiato tuntur vt illi. cū numerus minor ſeptenario teneat collegiū, de elec. c. j. Pro eo facit regula, is qui in ius. de reg. iur. li. 6. Dicit ēt p eos ſic ſeruari, qa primo conueniunt more collegiorū in villa Reyſe. Treuerenſis diœceſis ad ſtatuēdū die electionis cōmuniter facti ē dæ per ipſos in oppido Frācfort. ꝛcludens per prædicta valere electionem factam a maiori parte talis collegii: cum id ſit in collegiis regulare. & adde, quod ſtatim dicam.

p Deſignet. ¶ Vide quod no ſuper data ſexti li. in gl. ſcire debes.

q L. ij. ¶ Vide qđ no. in cle. de iureiu. Roma. ad fi. in gl. Romanos. ubi etiam inducit quæſtio la. de Are. quā ad literā poſuit Cyn. C. de quadri, præ. l bñ a Zenone. & eſt qō, an Imperator ante coronationem legitimare poſſit, & priuilegia cōcedere? & quia in volumine ſic habetur de utroq; iure ſolenniter diſputata ſolā ſolutionē hic ponā quæ ad literā talis eſt. Cū princeps vice populi eligat ab his, ad quos ſpectat electio de iure vt in d. c. venerabilē. đ ele. & c. ad Apoſtolicæ. de re iud. li. 6. eiuſdem eſt poteſtatis & vigoris electio ab eis facta đ Principe, cui' erat olim electio facta a populo, C. de adoptio. l ſecunda argu. ff. ſi quis cautio l. ſi eum. §. qui iniuriarum. cum ſimilibus, Sed electo a populo p legem regiā, omne ius, omnisq; poteſtas cōpetit merito ēt apetit electo a principibus, ff. de orig. iur. l. 2. §. deinde. & p Cynū de ve. iur. enu. l. j. ver. cū enim. Et ſic eadem iuriſdictiō e fingatur, qua Iuſtinianus eius lege ideo non tenetur: vt C. de leg. digna vox. & ſic patet, q poteſtatē habet legitimādi & priuilegia concedēdi, cū iuriſdōnem & poteſtatem imperialem obtineat. Subdebat autem ipſe Iacob. quæſtione: An talis legitimatus excludat fideicōmiſſariā ſubſtitutionē: & de hac dicā j. de ſuc. ab inte. ſuper verſ. ſed ex facto quæritur in verſ. item ſcire debes. Ad principalē dictū. Iac. vide qd ſcripſi. de verbo. ſig. ſuper quibuſdam. ſuper verb. reg. & in d. c. venerabilem. ſuper verbo, iuſto, vbi poſui dictum Hoſt. de principibus Alemanię pronunciantibus & tenentibus concorditer, q in Imperatorem electus habebat omnem Imperialem poteſtatem quod etiā no. in præ. gl. Romanos. vbi etiam ſubditur de elec. in diſcordia: vbi vide. & addo ad id, quod ibi de regiſtris poſui, illud æquè poſſe procedere, qñ diſcordia habet probabile dubiū facti: videlicet quia vterq; ꝑtendit ſe habere maiorem partē: ut ſi duo ſunt quorum quilibet ſe dicit electorē, ſ. Comitē, Marchionē: vel Ducem. Noſtris etiam temporibus vidimus duos ſimul reges in Boemia. Vbi vero non eſſet de maiori parte dubium, iniqua

eſſet

esset consuetudo, quæ daret ius administrandi electo a parte minori, quem constat ius nō habere in tali electione principum: sine aliis iuris rimulis ste tur numero: sicut & hodie in certis casib. sufficiat, cle. de ele. quod circa. Sic & vere dicendus est abusus qđ principes seruant, quod ille qui vicit in cam po, sit potior, in quo, vt dicitur, 40. diebus unus alterum ibidē expectat: absurdissimū. n. est a fortitudine sumi iustitiam: qđ est delictorū occasio: nec est fortitudo, quæ nō est cū iustitia. laudanda: ut in auth. vt oēs obe. iu. proui. in prin. col. v. & ex hac proueniunt animarum & corporū pericula, extr. de tornea. c. j. Item vere est abusus & in præscriptibilis: quia per id Deus tentari videtur, ꝯ Euāgelium Math. 4. Lucæ 4. & extra. de pur. vul. c. fi. & p totum, 2. q. 5. monomachiā & ſm hāc in electionibus, uel ipsarum ꝯfirmationibus, esset locus fortunæ vel sorti. qđ Hyero. detestatur 25. q. 2. nō exēpto. & c. nō statim. Ad idē ext. de sort. c. fi. Itē lex dicit, Cruenta spectacula in otio ciuili, & domestica quiete, nō placent q̄ p p gladiatores eē ꝓhibemus. C. de gladia. l. j. li. xj. ¶ Redeundo ad primum dictū, mihi ꝯstat, iādudū duobus electis ad īperiū, impetratū fuisse t pe Cle. V. a quodā magno p̄lato in ecclesia Dei, priuilegiū super quodā pedagio eiusdē formæ: & voluit ipse examinare duo, an alterū solū valeret, uel an saltē utrūq;. & ꝙ valeret alterum, ex quo administrabat vterq; ducebat C. de sen. pas. & re. l. fi. & qđ ibi, no. vt s. ſi attento fine, saltē medio t pe valeat alterū. ad idē. ff. de leg. 2. peto. §. ꝑdiū. q. & a qui. manu. liber. nō li. l. cōpetit. & l. j. C de te. & l. Barbarius. ff. de off. p̄to. Item p p dubiū ꝯstat licere, quod alias non liceret. Cōcor. quære de sepul. sacris, in gl. pe. audita p suffragiū. ff. de vsufruct. l. usufructuarius. §. 1. & de rei vē. idē Pōponius scribit. in prin. alias est l. si frumentū, & quod ibi no. & Insti. de rerum di. §. ꝙ si frumentū. Sic & in dubio nominis. ff. vt le. & fidei. no. ca. l. si duo eiusdē nominis. & l. sed & ipsi. de præ. stip. l. Paulus. §. j. ad idem ff. de bo. poss. ſm ta. l. qui ex liberis. & de vulga. & pup. sub. l. qui duobus. in prin. ubi substitutus ex duobus impuberibus vltimo moriente, si simul moriantur, vtriq; succedit p p dubiū. In ꝑriū facit ambiguū iuris & facti, ff. de te. tu. l. duo sunt Titii. & de hær. instic. in tēs, §. qđ. itē ꝯcursu alter alterū impedit, ff. de usuf. quoties. ii. respō. Itē dubio stat², ff. de test. de statu. & de le. 3. l. j. & naturæ, repugnātiā. ff. de reg. iu. vbi repugnātia. Itē mora hæreditatis ꝯtrouersia, impeditur alienatio. ff. de peti. hære. l. diuus. in prin. & ver. causa autem. & fami. er. alienationes. vel dicatur effectū ꝯcessionis ex euentu pendere, ff. de test. tutel. l. iure nostro. §. fi. ff. de sol. qui res. in prin. j. & ij. respon. de rebus du. quidā. C de iud. rem non noui. Nā cum veritas apparebit, alterum deficiet, 8. dist. veritatis. ff. de pac. l. si tibi x. §. pe. & effectum intelligas in obseruantiā & declaratione. Realiter enim ꝯcessio nō pendet quæ statim ualuit, vel nō valuit, ubi de potestate ꝯcedentis quæritur. Faciāt no. Inst. qui mo. ius pa. po. sol. §. si ab hostib. in prin. & ff. cōmunia præ. l. fi. & vide extra de fri. & malefi. fraternitatis. in fi. de eo enim quod in re est certum, quia nobis incertū, dicitur ibi finale nostrum iudiciū pendere ex futuro: ut ibi no. in vlt. gl. Nec iuuabit administratio reprobati, qui priuilegiū ꝯcesserat, ff. de reb. eor. qui sub tut. vel cur. l. qūi neq;. C. de tut. qui nō sat. in l. dubium. & l. fi. in quibus casibus ca. in inte. rest. non est ne. l. si tutor. Nō. n. veri principis & eius qui se pro tali gerit, est eadem administratio, ff. de eo, qui pro tu. l. 2. & de doli exc. l. apud Celsum. §. si quis nō tutor. Nec administratio, cui ius resistit, iuuat in hoc casu, C. de nu. actua & c. l. actuarios & quod ibi no. ff. de cond. ind. si urbana præ. Faciunt, quæ scripsi post Inn. & alios, de elec. nihil est. post gl. & de rest. spo. in literis in magna gl. De secundo vero dubio, cū ꝯtulit vterq; obstat impetranti l. eum, qui duobus. ff. de acq. hæ. vbi scriptus hæres in duob. testamentis eiusdē testatoris, dubitans quod valeat, ex neutro pōt adire. Itē quicunq; sit exitus, si p p dubitationem iuris & facti ꝯcedere non potuit, & sic fuit nullū, nō ꝯualescet: vt in regula nō firmatur. li. 6. cū ꝯcor. & e. ti. quod ab initio. ff. Sed verius videtur, ꝙ qualiscunq; sit exitus qōnis, tutus sit priuilegiatus. ff. de hære. insti. l. si quis ita hæredē scripserit. & de acq. hæ. cū hæres. §. fi. de ꝯd. indeb. l. Iulianus. ad Velleia. l. aliqñ. §. fi. Hoc intellige altero approbato. Ex illa enim approbatione & declaratiōe admista ꝯsuetudine administrationis licita, saltē respectu approbātis & ius habētis, soli dat ius ab ipso priuilegiato, ff. de rei ven. si actio. de fun. do. l. pe. ad Treb. l. filiā fratribus. ff. de vsuc. l. cū vir ꝑdiū. & de doli exc. apud Celsum. §. si a Titio fundū admittiturq; à iure prouisio, qua quis prouidere vult actibus suis in oēm euentū, de postu. c. vno, li. 6. de vul. & pu. sub. cohæredi. §. cum filiæ. & de mili. testa. l. 3. in fi. C, de testa. manu. l. si iure. Sed ꝯ dicit decr. ut qs duas. de elec. li. 6. & de fi. inst. inter dilectos. ver. cæterum. Hoc solue, vt ibi no. in 4 gl. Ad dec. vt quis. respō deo, ꝙ ꝯtus matrimonii spiritualis, vel carnalis, ꝯstare nō potest ex ꝯsensibus iteratis. Aut enim primo consensu tenuit: & sic nil addit iteratio. Aut non tenuit: & tūc pōt ꝯsistere ex secundo, & in spirituali ex illo solo petenda erit ꝯfirmatio, ut ibi. facit, quod no. de trāsla. episcop. c. fi. in prin. Ex prædictis patet, ꝙ lōge fortius est ius habentis ab vtroq; medio tēpore, quā habentis ab altero tm̄: quia cum principaliter hic quæramus de ueris vocibus, cum vterq; maiorem partem illarum se habere ꝯtendit: in impari numero electorum, tēperetur alter habere partē maiorem, & quicunq; sit ille, tutus est priuilegiatus habens idē priuilegiū ab vtroq; & sic eo vti posse videtur, sicut dicitur ꝙ natiuitas posthumi, quę speratur, non differt aditionem existentis in eodē gradu cum illo, ea saltē parte, q̄ in omnē euentum habiturus esset. ff. de acqui. hære. l. ventre. e. tit. cū quidā. ff. de iudi. sed si restituatur. §. fi. & si pars hære. pe. l. antiqui, adducitur ad fi. C. de pe. he. l. fi. Bene facit ad casum ff. de vsuf. cuiuscunq;. §. si fundus. 2. respond. Quod autem dixi de euentu extituro in omnem casum. soluit contra decr. secunda, de rest. in inte. in fi. & de le. j. §. si pendeat & l. bouem. §. ul. ff. de ædil. edict. In illis enim cessat illa ratio q̄nia exitus non erat uniformis, ut s̄. imò erat difformis, per quē apparere poterat agentem ius habere, & non habere. ¶ Adde, ꝙ Imperator possit ante coronationem priuilegia concedere: sequitur Paul. de Cast. cons. cviii. De q. autem vltimo hic posita per Io. Andr. vide Oldr. consil. 22. incipiente, ad quæstionem. Et quod dicit de Regibus Boemiæ, Old. etiam consuluit consilio cxcj. inci. nullo modo videtur.

nicatus: sed post, cum in iudicio excommunicatur. & tunc dormit rescriptum, donec absoluatur, ext. de off. dele prudentiam. §. sexta Facultas, vt si papa scribit, quod mihi prouideatur, tunc em si quod beneficium vacat, debet mihi de illo prouideri: & temp' præsentationis consideratur, extr. de præben dilectus filius G ut. contra, quod tunc tempus datæ respiciatur, extr. de rescr. ea n te Sed ideo illud est, quia & tempore datę, & tempore præsentationis illi, qui Iudæus fuerat, poterat ꝓuideri, ſm G. N.[b] Tu distīgue & ueri⁹, nā qñq; ꝯsiderat actio, q̄ oritur ex rescripto: & tūc data attenditur, vt in c. eam te. Quandoque ex rescripto non oritur actio, sed super ea impetratur: & tunc etiam data similiter attenditur. ext. e. c. fi. Quandoque valor rescripti attēditur: vt j. ver. sed distingue. Quādoque obligatio, quæ oritur ex mora, vel culpa eius, contra quem impetratur, vt extr. de præqen. c. dilectus filius G. & de rescri. capitulum. & tunc rescriptio rescripti attenditur. Quandoque negligētia iudicis, vel impetratoris, ratione prescriptionis contra iurisdictionem currentis: vt quia causa ꝯmissa est intra certum tempus decidenda, extr. de app. super eo. 2. & tunc attenditur præsentatio. Quandoque tantū negligentia impetrantis: vt ext. de resc. si autem. & c plerunque. & tunc agendi possibilitas spectatur. Quandoque odium impetrantis, extr. de off. del. prudentiā. & de vsur. quia frustra. & tunc tempus agendi. Quandoque attenditur perpetuatio iurisdictionis, vt iam dicam, secundum Pe. de Sam.[b] Vel distingue, & aliter. nam aut agitur de vigore, id est, an valeat ab initio, uel non: & tunc tempus datæ spectatur, extra, de rescript. constitutus & cap. super literis. & de restit. in inte. tum ex literis. in fi. & in præ. c. eam te. Aut de iurisdictiōe perpetuanda: & tunc subdistingue. nam aut agitur de perpetuanda iurisdictione iudicis: & tūc tempus citationis spectatur: vt ext de off. del. gratum. de fo. compet. proposuisti. ff de iudi. si quis postea. & l. vbi. & de iuris om. iu. cum quædam puella. Aut de perpetuanda iurisdictione scribentis: & tunc tempus receptionis: vt cum quæritur, quando per ipsum iurisdictio detur: ut in præ. c super eo. & 4 qu. v. quisquis. vel si agatur ex eo, quod fit contra rescriptum: vt extr. de præbend. dilectus filius G. Cum autem quæritur quæ literæ aliis præiudicent, tūc inspicitur præsentationis

21 tempus, ut præ c capitulum. & ext. de appella. vt debitus. † ¶ Sed pone tempore impetrationis credo te mihi obnoxium, cum nō sis: sed tempore præsentationis bene es obligatus: nunquid iudex impetratus procedet? Respon. non: extr. de rescri. quia nonnulli. Idem est, si rescriptum sit sic obtentum: Conqueritur T. de P. & quibusdam aliis super hac re: quia non prodest rescriptum impetratū super futuris actionib.[c] † Idem est in reuocatione dicendū ꝙ: ext. eo. c. fi. dominicalis quæstio est[d].

ADDITIONES.

a Secundū G. Na. ¶ Cuius fuit hucusque totus iste ver. in decret. præ. eā te.

b Pe. de Sam. ¶ Quod etiam scripsi in præ. decr. dilectus. 2. de præben. super. fi. 2. gl.

c Dicendum. ¶ Scilicet, ꝙ reuocatio rescriptorū & iurisdictionis datæ per illam non extendatur ad futura. hoc secundum literalem reuocationem. sed in venereali prædicta, a qua sumpsit hęc verba, est litera reconuentione: & secundum illam tenet auctor, ꝙ reus reconuenire non potest actorem, nisi actione, quæ sibi competeret tēpore rescripti impetrati. quod placuit Damaso q. 12. de rescri. qđ placet, vt vniformis sit virtus rescripti in actore & reo, & ut rescriptum tanto minus præiudicet ordinariæ potestati. decre. tamen vltima, eod. ti. solum in impetrante loquitur. & vide, quod de hoc plene dixi in decr. dispendia. §. reus. ver. obnoxium.

d Est. ¶ Veneralis fuit secunda in ordine, & fuit etiam Damasi: & alleg. pro rescripto C. de iur. & fact. igno. error. extr. de const. c. 2. de ap. super eo. 2. in fi. de exce. c. pe. ff. de rei ven. sin autem. §. j. & materia decr. abbate. de re iud. lib. 6. Sed ad hoc & similia respondetur, hoc speciale in odium rescriptorum, ut dixi in dec. quia nonnulli super gl. sed uidetur.

ADDITIONES NOVAE.

* Quæ differentia sit inter edictum & rescriptum. Bart. in l. postquam. §. imperator. vt leg. no. ca.
* Nota ꝙ non inspicitur tempus quo supplicatio datur, sed tempus datæ literarum, idest dies in qua supplicatio signatur, quia illud est tempus datæ. ita dicit Bal. in l. j. j. ut lite penden. Et etiam ibi dicit, ꝙ supplicatio non suspendit processum, sed rescriptum sic, dummodo producatur ante sententiā. fac. quod no. Inn. in c. audita. de resti. spol. & c. ꝯquęstione. e. ti. per Host.
* Quando rescripta sibi inuicem derogent, no. Host. ext. de rescr. c. j.
* Rescriptum est stricte interpretandum, vt in c. causam. de rescript. & ibi bona glo. & c. j. de offi. deleg.
* Nota ꝙ rescriptū vires accipit ab intellectu scribentis. no. Inn. in c. cū ecclesiasticæ. extr. de exc. idē de priuilegio, idē de bñficio, idē de statuto, l. fi. C. de leg. De clausulis & formis quæ ponunt in rescriptis no. d. Bal. in l. de quibus. de legi Et an clausula referatur ad oīa ꝑcedētia: dic ꝙ sic, si ponitur respectiuē, tūc refert ad ꝓpriū antecedēs, l. fi. §. scio. de leg. 2. si absolute, tunc aut termini sunt similes, & tūc ad oīa, l. j. de lib. ꝑte. C. aut sunt ꝯrii, & tūc aut rō iuris vel significatio est clara, & refert ad illud, l. Plautius de auro & ar. leg. aut dubia, & tunc ad proxima. vñ in dubio semp vltima opinio magistrorū videt approbata. l. si idē. §. fi. ff. de iur. om. iud. Bal. in d. l. de quibus. Vide gl. in c. statutum. §. j. de rescr. li. 6. super vers. in signibus.
* In auth. hoc inter liberos. C. de test. Bal. distinguit, an in rescripto sufficiāt illa verba generalia, non obstante aliqua l. gloss. hic dicit quod non fac. quod no. C. de prec. imp. off. l. rescripta. & l. fina. C. si contra ius vel vti pub.

&

& gl. in l. j. C. de lib. cau. princeps non videtur velle aliquid iniuſtum, vt c. j. de conſti. lib. 6. & c. ex tranſmiſſa. de fo. compe. Aut ergo iſta clauſula reſpicit ſolum ius principis, & ſufficiunt verba generalia, ſi autem utitur in detrimentum aliorum qui habent ius, requiruntur verba ſpecialia, l. j. §. pe. in fi. de actio. emp.

* An reſcripti præſentatio ſit de proceſſu. de hoc per Inn. in c. audita. extr. de reſtit. ſpoli. & c. ex conqueſtione. extr. e. per Hoſt. Bald. in l. j. C. vt lite pendeñ.

* In l. j. de dot. promiſ. allegatur hæc lex, q; ſi reſcripta vel priuilegia contineant duo ſpecialia, non valent. ita dicit Bald. q; allegauit Iaco. de bel. in curia regis Roberti.

* Si opponatur contra reſcriptum exceptio, vel falſi ſuggeſtio, quis debet probare. Cynus, Iaco. But. & Bal. in l. præſcriptione. C. ſi contra ius vel uti. pu. & Io. And. ext. de lit. conteſt. in c. j. lib. 6. in nouella, & non ſufficit narrare facium, niſi & qualitas narretur gl. in d. l. præſcriptione, & c. ſuper eo. extra de cohab. cler. & c. ſuper literis. extr. de reſcrip.

* An gratia facta per papam nondum ſcripta inſolita literarum forma, vel ſcripta, ſed nondum bullata, expiret mortuo Papa. Ioan. And. & Archi. in proœmio 6. lib.

* Nota q; vbi reſcriptum nil addit iuriſdictioni ordinariæ, videtur nuda monitio. Bar. in l. ſæpe. de offi. præſid.

* In l. humanum. C. de legi. nota q; illud q; plurium auctoritate fit, maiori auctoritate roboratur, l. 2. ff. de repu. & ideo concilia debent eſſe maioris auctoritatis quam decretales, vel epiſtolæ. vnde dicit Arch. in c. j. de conſt. li. 6. q; reſcripta contra concilia impetrata non valent, niſi de illis expreſſam faciant mentionem, ſed contra ſingulares epiſtolas valent ex clauſula generali, non obſtante aliqua decretali, ſecundum eum.

* An reſcriptum intelligatur in dubio proprio motu ipſius principis conceſſum, vel ad petitionem partis, l. j. de peti. bono. ſub per Bar. lib. x. & c. ſi motu proprio. de præb. lib. 6.

* Si reſcriptum non eſt præſentatum, an reus poſſit petere q; præſentetur. Domi. Io. epiſc. vicen. in c. ex conqueſtione. de reſt. ſpo. Io. An. & Hoſt. q; non. Io. de ligni. & Inn. q; ſic, vt c. vt debitus. de app. Et an delegatus habeat iuriſdictionem a die datæ reſcripti, vel a die receptionis reſcripti. fac c. paſtoralis. de reſcript. & l. man. C. manda.

* Nota q; in omnibus contentis in reſcripto, vel tacite, vel expreſſe, vel ratione acceſſorii, vel connexitatis, ita poteſt peti procedi per reum, ſicut per actorem. ita dicit d. Vinc. in d. c. ex conqueſtione. & c. j. de cauſa poſſeſsio. & proprieta.

* Quid ſi dicam inſtrumentum contra me productum fore falſum, & iudex pronuntiat fore verum, cum tamen ſit falſum, & propter illud fert ſententiam contra me, an valeat ſententia. Bar. de hoc l. j. §. idem Pomp. quod falſo tuto. aucto. & l. licet C. de procur. per Cynum.

* Nota q; nomen integrũ & cognomen debet poni in reſcriptis. Inn. & Hoſt. in c. cum acceſsiſſent. de conſti.

* Nota q; licet in reſcriptis deficiat verbum principale, non propter hoc vitiatur. Bar. in l. verbum volo. C. de fideicom.

* Quid ſi impetrauit reſcriptum a principe contra reum, reus moritur, volo uti contra hæredem eius, Cynus in l. temporales. C. q̃ſi libel. prin. da. dicit q; ſic, ubi Spe. de ho. ꝫ, in ti. de iudi. dele. §. reſtat. uerſ. quid ſi in Petro. fac Bal. in l. j. C. quando lib. prin. da. Inn. in c. ſignificauit. de reſcri. Ang. in l. ſi deceſſerit. qui ſatiſda. cog.

* Quid ſi actor impetrat ut poſsit connenire reum ſub vno iudice, reus vero impetrat vt non poſsit conueniri niſi ſub tali iudice: debet prætalere reſcriptum rei. notat Guil. de Cu. in authent. qua in prouincia. vbi de crimin. agi opor.

* Quid ſi actor impetrat reſcriptum, peto ab ipſo originale, ipſe vult dare copiam ipſius. de hoc Cyn. in authen. ſi quis in aliquo documento. de edendo. & l. ſancimus. C. de diuerſis reſcrip. in l. idem fiet. de teſtamen. tu. fa cit q; ſi reſcriptum dicat q; iudex qui in eo reſcripto dicitur datus, de hoc poſsit cognoſcere, ſicut ſi dicatur impetratum contra veritatem, ut l. præſcriptione. ſi ꝫ ius uel uti. pu. fa. quod no. Inn. in c. paſtaralis de off. del. Bar. in d. l. idem fiet.

* Pone quidam habens plures creditores inter quos erant aliqui in diem, impetrauit reſcriptum ut non poſsit conueniri a ſuis creditoribus vſque ad triennium: quæritur a quo tempore incipiet triennium, reſpectu illorum creditorum qui ſunt in diem. not. per Cynum & doctores. l. finali. de repud. hæred. & domi. Nicol. de Neapol. l. cum uulgari. de dote præleg.

* An poſsit quis impetrare reſcriptum uel priuilegium ſuper aliqua cauſa Bal. in l. 2. ut lite penden.

* An ex reſcripto quæratur ius ignoranti, Bald. in l. beneficium. de conſtit. princi.

* Qui impetrat iudices ſuper quadam pecuniæ quantitate ad decem libras & ad mille agere poterit, ſecundum ſtylum qui conſiderandus eſt. Hoſtié. in capit. quam graui. de crimi fal. & Archid. & Io. And. in c. cum multis. de reſcr. lib. 6.

* An reſcriptum datum contra non nominatum valeat. de hoc per Io. And. in d. c. cum in multis. in nouella.

* De hoc uerbo, inducas, appoſito in reſcriptis an importet coercitionem & compulſionem, an tantum perſuaſionem. no. in c. ſi pauper clericus. de præb. lib. 6. per Archid. & Io. And. ibidem in nouella plenius.

* Quid ſi contraxi tecum, & promiſiſti mihi ſub pœna, & iurasti non impetrare aliquod reſcriptum contra me: poſſea impetras, an incidas in pœnã, & periurium, & obſtet tibi exceptio. Cynus in l. omnis. C. ſi contra ius vel uti pub.

* An quando impetratur reſcriptum debent citari illi qui ex tali reſcripto poſſunt lædi. Bar. in l. nam ita diuus. de adop. extr. de re iudi. & ſecundum Papam de app. c. cordi. & Inn. c. cum dilecti. extr. de reſcr. & c. ſi is qui in fi. de fil. presb.

* In l. nepos ex filio. de manu. in gl. ibi, regulariter contra &c. licet ergo manumiſsio non poſsit fieri per procuratorem, in legibus in glo. allegatis: poteſt tamen fieri per filium vel nepotem, ut hic & ſimi. & ſic per hanc l. poſſet dari conſilium citato ad comparendum perſonaliter coram rectore: q; ſi timeret ire, mitteret filium vel nepotem, & ſufficeret. pro hoc fac. l. quotiens. in prin. de adm. tu. coniuncta. l. neq; tutores. C. de procuratoribus. l. ſciendum. §. legati vicarios. ff. de legationib. Oldr.

* Quæ tacita uitiant reſcriptum & quæ expreſſa, no. in cap. ſuper literis. de reſcript.

* Nota q; ſi excommunicatus impetrat reſcriptum, non tenet: de quo per Arch. in c. j. de accuſa. li. 6.

* Si fiat præſentatio reſcripti ſoli prælato, an afficiat capitulum, de quo per Compoſtellanum in c. capitulum. de reſcr.

* Pone q; in reſcripto continetur, Talem abbatiſſam moneas & inducas vt filiam Petri recipiat in monialem: qualiter ſunt intelligenda verba. no. in c. j. extr. de teſti.

* Nota q; gratiæ ſpeciales bullantur cum filo de ſerico, gratiæ communes cum filo de caneua. no. Gulie. in cle. gratia. de reſcrip.

* An valeat conſuetudo quod canonicus poſsit teſtari de certa parte ſui redditus: vide in quæſt. dominicalibus lxiii. quæſt. quæ incipit, conſuetudo eſt.

* Quanto tempore durent reſcripta. Iacob. Butr. in l. falſo. de diuer. reſcr.

* Nota q; libellus principi datus non facit litis conteſtationem niſi in prætoriis & annalibus actionibus. Iac. But. in l. j. & 2. C. quando lib. prin. da. litis conteſt. fa.

* Nota quod reſcriptum tenet licet non ſciatur quis dederit ſupplicationem ſeu petitionem de contentis in reſcriptis. l. vniuerſa. de preci. impe. offe.

* An reſcriptum principis directum ad iudicem neceſsitatem importet. Bal. l. j. C. quomodo & quando Iud. & differt iuſſus a mandato. fac. Bal. in l. humanum. C. de legi.

* An quis poſsit renunciare reſcripto a ſe impetrato, Bal. in l. poſtquam liti de pac. Inn. in c. ex conqueſtione. de reſti. ſpol.

* Nota q; lite pendente reſcriptum impetratum ſuper lite uel priuilegio nõ valet. no. in c. cauſam. extr. de teſt.

* Nota q; mandatum principis eſt iuſta cauſa timoris ad præſentandum reſcriptum & impedimenti, no. 23. q. 8. conuenior. & etiam officialis. l. ſi per impreſsionem. quod metus cauſa. & c. quam ſit. de elec. lib. 6.

* Quis dicatur negligens in præſentando reſcriptum. Io. An. in c. cupientes extr. de electio. Compoſtel. in c. mandatum. de reſcr. negligentia autem debet eſſe notabilis, vt c. tibi qui. in fin. de reſcr. lib. vi.

* De illa clauſula, quod ſi duo vel tres &c. not. in capitu. ſciſcitatus. extr. de reſcrip

* Si aliquis impetrans tacet ſe habere beneficium etiam minimũ, non ualet, vt capitu. non poteſt. & capitu ſi motu. de præbend. lib. 6. idem ſi tacet ſe habere beneficium ſine titulo, uel per violentiam. eod. ti. c. eum qui.

* Literæ impetratę contra unum de una diœceſi non extenduntur ad alium de alia diœceſi eodem nomine nuncupatum, vt capitu. ſignificante de reſcript.

* De illa clauſula, uocatis qui fuerint uocandi. no. in c. exhibita. de iudi.

* Quæ differentia ſit inter beneficium, & reſcriptum, & priuilegium. no. Cynus in l. beneficium de conſtitu. princ.

* Nota q; reſcripta & literæ papales alicui conceſſæ de gratia leguntur in audientia publica, antequam tranſeant, vt c. cum olim. de ſenten. & re iudi.

* Quoties reſcriptum eſt nullum, uel literæ proceſſus factus vigore talium eſt nullus ipſo iure, not. M gentilis in clem. j. extr. de præben.

* An per mortem concedentis reſcriptum gratia perimatur, no. Guiliel. in clemen. fin. de reſcrip. & Ioan. And. ibidem. Item mortuo eo contra quẽ fuerit impetratum non extenditur ad ſucceſſorem, not. in c. ſignificante. de reſcript.

* Nota q; literæ commiſsionis expirant re integra morte mandantis, c. gratum, de off. deleg. ſecus in literis ad obtinendum beneficium impetratum, ſecundũ Inn. in c. ſuper literis. ext. de reſcr. ar. c. ad noſtrã. lo 2. §. ſi. de iureiu. ran. vbi de hoc nam in gratioſis tantum acquiritur ex ſola impetratione, quantum in contentioſis ex citatione. ut dicit Inn. in c. conſtitutus. extr. de reſcri. & c. ſignificauit. eo. tit.

* In c. Romana, circa finem. de ſent. exc. Inn. dicit, q; ſi literæ impetrantur contr. aliquod capitulum & cogatur ad alicuius receptionem: tamen delegatus compellet ſingulos canonicos ad receptionem ipſius, licet literæ contra capitulum non contra ſingulos canonicos ſint impetratæ.

* Quid importent iſta uerba, ſi tibi conſtiterit, vide in clementina prima. de offi. deleg.

* Nota de verbis poſitis in reſcripto, ſupplentes omnem defectum de plenitudine poteſtatis. Alberi. in l. digna vox. de leg. & clemen. paſtoralis. de re iudicata. in Spe. de legato. §. nunc oſtendendum. verſ. xviii.

* An ſufficiat clauſula generalis poſita in reſcripto non obſtan. vel poſita in priuilegio, Bal. in l. ſed & ſi quis. §. quæſitum. ſi quis cau.

* An quæratur ius ex reſcripto ante præſentationem, Bald. in l. beneficium de conſti. prin.

* Nota q; reſcriptum principis emanatum contra ſtatutum uel conſuetudinem, non ualet, niſi fiat mentio de ſtatuto uel cõſuetudine in reſcripto. Bal. in l. omnes C. ſi contra ius uel uti. pub. Bar. in conſti. ad reprimendum.

* Si in ſecundo reſcripto fiat mentio de primo, quid iuris. no. in c. ex tenore. de reſcri. & c. cæterum. & c. cum contingat. eod. titu.

* An reſcriptum tranſeat ad hæredem, Alberic. in regula iuris, & Ang. in l. ſi deceſſerit qui ſatiſd. cog.

* An reſcripta in dubio dicantur realia vel perſonalia. Bal. in l. beneficium. de conſti. prin.

* Si princeps mandat dicendo, facias prout tibi videtur. quid iuris? Bal. in l. j. C. ſi propter publicas penſita.

* Si in reſcripto continetur q; poteſtas ſe informet de aliquo ſummarie, an debeat fieri citatio? Inn. in c. exhibita. de iudic. Bald. in l. nam ita. de adop. & c. ſuper eo. de appel. Bald. in l. iudices. C. de iudiciis.

* Quando in reſcripto continetur q; procedatur inquiſita veritate. Alberi. in l. j.

in l.j.§.quæstionem de quæstio.do. Bartho. de Salice. in l.j. C. de custodi. & exhib.reor.

* Si dominus mandat ꝙ iudicetur inspecta veritate Bal. in tit. de noua fide. for.& l.edicto.de edicto diui Adria.tol.& l.2.C.de fideicom.

* In rescripto potius attenditur conclusio quam petitio, Inno. in c. super literis.de rescr.

* De rescripto in quo continetur, si tibi constiterit, no.in cle.j.de of.del. Inn. in c.dudum.de præsump. Bal. in l.non dubium.de legib. & l.neque natales. de prob.& l.præscript.C.si contra ius vel vti.pub.& c.dudum.& c.j. de off. del.in clem.

* An princeps possit rem priuati auferre, Alb.in l.quotiens.C.de precib.imperi.offerend.

* An impetrans rescriptum possit ei renunciare. Bald. in l. postquam liti. C.de pac.

* An in rescriptis attendatur tempus datæ.no.in c.si eo tempore. de rescri. lib.6.& cle.j.de rescri.no.per Io.An.in data 6.facit Bal.in l.falsus.C.de furt. not.in l.si quis filio.§.eius.ff.de iniusto.testa. Bal.in l.1.ut lite pend.

* Nota ꝙ si princeps scribit, non obstante tali sententia, & non dicit, nec secutis exinde fiat sic, quid iuris? Bal.in l.fin.C.sententiam rescin.non po. Cõtra facit l.si conuenerit.§.pen.ff.de pigno. actꝫ.

¶ Bald.de Rescripti præsentatione, receptione, & impugnatione.

An vitiet rescriptum rasura, ver.item excipitur contra.G. quædam sunt quæ Papa non ꝓfirmat ratione formæ. ¶ Rescripti præsentatio est de actis: & licet non credaꝫ regulariter nisi ipsi originali, tñ hoc casu bene creditur transcripto in actis: quia acta vice originalis funguntur.§. j. vers. sed obiicitur.G.quod no. ¶ De satisdatione iniuriæ, cui debet fieri, & de conclusione rescripti in facto vsurarum, §. ratione formæ. no. G. ¶ Qualiter debet esse formatum sigillum Papæ, & qualiter sigillum Imperatoris, § j. ver. fiet. G. ¶ Decet scribere literas papę, per literas capi. versus & syllabas. ver & nota, ꝙ secundum G. ¶ Si rescriptũ, uel procuratorium est falsum: & iudex pronunciat verum, non valet sententia propter defectum fundamenti: secus, si pronunciet super instrumento debiti, C.de fi.inst.l.fi.ver.quid si excipit.& seq. uide ꝛ.de syndico, §. sententia. ¶ Ille, cui sic scribitur: studeas alienata reuocare, debet procedere ordine iudiciario, non per modum inquisitionis. Idem si dicatur, vocatis vocandis veritatem inquiras. Nam non videtur propterea inquisitio committi extr.de iud. exhibita. ver. item quod in rescripto ꝓpoſt.& vers. item qu od in rescripto cõtinetur. G. ¶ Exceptio perẽptoria, non obiicitur in rescripto: sed declinatoria iudicii sic. & est peremptoria, quæ totum negotiũ perimit, & decidit. ¶ Declinatoria añ est, de qua si constat, superest nihilominus quæstio principalis, ver. obiicitur. cum seq. G. ¶ Executio datus ꝑ religiosos, vt recipiant aliquẽ in monasteriũ, habet coercitionẽ, §. ratione formæ. ver. item Papa. ¶ Si literæ emanauerũt sine contradictione, præsumitur ꝙ impetrans habuerit mandatum. §. ratione autem impetrantis. ver. sed cui incumbit. & e. §. ponit, qui dicantur consanguinei & affines: vide. ff. de iureiu. l. lex Cornelia. ¶ Tempus in literis ꝓmissum, ꝓputatur a die presentationis rescripti, de app. super eo. ver. itẽ nunquid hic de anno. G. ¶ Tacendi fraus obest in beneficiis cum cura, uel sine, ver. sed quid econtra. ¶ An detur ꝓseruator non petenti, §. ratione formæ. ver. sed pone ꝙ consuetudo. G. ¶ Consensus procuratoris in iudicem, non tollit exceptionem obreptionis, sed suspicionis, §. ratione quoq; defectus. in fi. G ¶ Si indubitanter constat de persona, non est necessaria demõstratio loci. §. ratione formæ. ver. quid si indubitanter. G. sicut de gallo ꝓsso. no. C. qui test. fa. poſ. l. hac consultissima. in gl. ordinaria. ¶ An donatio facta ecclesiæ per Regem Romanorum ante coronationem, valuerit, §. ratione autem causæ. ver. item quod obtẽtum. tenet, ꝙ non fuit proprie donatio, sed recognitio donationũ alias factarum ecclesiæ: vide in Spec. de instru. edi. §. nunc autem. ver. fi. & dicit, ꝙ ecclesiæ non obstat inuasio tyranno rum, vel violentia aliquorum, quin semper recuperet iura ibidem. ¶ Item dicit, ꝙ Imperator ante coronationem potest exercere voluntariam iurisdictionem, & dare priuilegia, quæ nõ nocẽt Imperio ibidem. quod no. idem Imperator ante coronationem vtitur media bulla. ibidẽ: vide Bar. in extrauaganti, ad reprimendum. & j. de reg. iur. §. Imperator interdum. ¶ An inspiciatur tẽpus datæ, vel præsentationis, uel citationis, §. fi. per G. ¶ Omnis, qui habet practicare & esse in curia, videat Spe. in isto tit. & ab eo attingat & hauriat sapientiam: alias non versetur inter peritos. Bal. ¶ Tertius, cuius non interest, non potest opponere ꝑ impetrantem vel agentem, exceptiones excommunicationis. §. ratione formæ. ver. sed pone, tu es. G. quia is, contra quẽ non agitur, non admittitur, ar. C. de compen. l. eius. quod no.

a ¶ De Citatione [a]. Rubrica.

Vpra in Tit. de cõpe. iudi. additione. §. viso. & seq. ꝑdiximus, ꝙ is, qui iudicem ordinarium siue delegatum adiit, oblato rescripto, debet ab eo petere, vt alteram partem citet. Inde sumpta occasione aliqua de citationibus supponamus: quę sunt ordinis iudiciarii fundamentum: vt ext. de prob. quoniam contra. de ꝓsti. c. ecclesia. & de ma. & obe. inter quatuor. dicentes, quæ possunt contra citationẽ excipi. Et de interstitiis temporum, inter vnam citationem & aliam. De peremptorio mittendo. Qualiter facienda est per viuam vocem. Et qualiter per literas, [b].

b

ADDITIONES.

a Pulchre dicit text. Inst. de pœ. te. li. §. omnium. ꝙ omnium actionum instituendarum principium ab ea parte edicti proficiscitur, quæ est de in ius voc. ¶ Pileus post principium sui operis posuit rubricam de in ius vo. & charta 3. posuit de citationibus faciendis per edicta. ¶ Tancred. posuit rubricam de citationibus. parte 2. Rofr. ubi tractat de edicti prin. & maxime de eo, si quis in ius voc. non ie. ¶ Vber. de Bon. vbi de citationibus, char. mihi vii. Vber. ¶ Bob. in rub. quibus modis citatio impune contemnitur. & tit. præc. in fi. Io. de Deo. cauil. lib. 2. in septem primis rubricis, ponit materiam istius ti. & seq. quam secundum leges repetit, lib. 4. sub rub. de. j. decre. in lib. iudi. de hoc ti. j. parte. 2. & 3. in prin. ¶ Aegid. rub. 3. cum v. seq. ¶ Alber. G. posuit rub. de citationibus. ¶ Guil. Ang. post. prin. de triplicatione successiue ponens illarum formas. ¶ De Guidone de Suza. j. rubric. prox. dicetur. Item de hoc in contentione actoris & rei. in prin. & in ordinario minori ponit rubricam de citatione: & est quarta. ¶ Est etiam sciendum, ꝙ Iac. Bal. in tractatu de 1. & 2. decr. præmisit hunc tractatum de citatione. Item sciendum, ꝙ duo primi ex quatuor non nominatis, de quibus dixi super proœmio, qui dixerunt decem tempora causarum, posuerunt. Primum ante citationem. Secundum per ipsum tempus citationis. In primo notabant duo. Primum honestatis generale: vt primo admoneretur reus: & de hoc ꝛ de præparatoriis. post prin. Secundum necessitatis, in personis, quæ, habent petere veniam de quibus ꝛ. de actore. & fatentur, ꝙ istud primum non pertinet ad instantiam lit. sed quia præparatorium est, & videtur inesse: ideo numeratur. Circa tẽpus citationis notabant quatuor. Primum, quod pertinet ad iudicem. Secundum ad eundem, qui citari facit. Tertium ad citatum. Quartum ad citationis formam. & hæc sparsim declarantur in processu.

b Per literas. ¶ Est & alia citatio, quæ fit ipsa re, cum persona capitur, & inuita ducitur ad iudicem. de qua scripsi de fo. compet. Romana. §. contrahentes. lib. 6. super verbo, trahere. Continuando quod sequitur, sciendum est, ꝙ auctor circa hoc primum membrum poterat vti diuisione facta. ꝛ. tit. proxi. non dico per §§. ut ibi propter ipsorum breuitatem: sed per versiculos. vt fecit ꝛ. de curatore. §. vt autẽ. & j. ti. j. §. sequitur. sed forsan propter multam membrorum commissionẽ, omisit. Vt enim ex inferioribus patet citatio impugnatur. Primo ratione citantis. Secundo, ratione citati. Tertio, ratione vtriusq;. Quarto ratione loci in quo. Quinto, ratione loci ad quem. Sexto, ratione vtriusq; loci. Septimo, ratione tẽporis quo fit. Octauo, ratione temporis ad quod. Nonò, ratione temporis vtriusque. Decimo ratione formæ: mistura etiam horum posset fieri, quod omittit. Sunt etiam quædam, quæ non impugnant citationem, sed excusant contumaciã. Hæc autem largissime distinguam. & scias ꝙ ante additiones hic in prin. post alleg. c. ex parte. continuabatur ver. sed nunquid. j. totum medium fuit additio.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones contra citationem, quæ possunt fieri.*
2 *Partes coram iudice, non eouerso iudicem coram partibus, æquum est comparere.*
3 *Citatio a quo loco, vel usque ad quem locum dicatur efficaciam habere, ubi actio est, aut realis, aut personalis.*
4 *Diœcesis cuiusque videtur esse, in qua domicilium habet.*
5 *Exceptio dilatoria, an debeat semper in initio proponi.*
6 *Nomina citandorum non solum in primo, verum etiam in singulis primis citatoriis sunt exprimenda.*
7 *Citatus an teneatur comparere, si eius nomen in primo citatorio non exprimatur.*
8 *Clausula illa, quidam alij: in literis legati uel alterius inferioris prælati posita an comprehendat plus quam quatuor personas.*
9 *Citatio actoris, an prænalere debeat citationi rei, vbi ambo adinuicem communiter citantur.*
10 *Literæ simpliciter impetratæ contra P. canonicum, an valeant, cum multi sic vocentur.*
Citatus ad locum inhonestum, vel minus tutum an teneatur comparere.
Citatus & non comparens, quibus causis legitime possit excusari.
11 *Spoliatus si citatur, non tenetur venire uel respondere, donec fuerit plene restitutus.*
12 *Citatio intra nimis angusta tempora facta, an sit valida.*
13 *Citatus ad diem festiuam, uel solennem, seu feriatam an comparere teneatur.*
14 *Citatio facta in die festo, licet ad diem non feriatam, an valeat.*
Citatio quibus casibus, & causis dicatur inefficax aut inualida.
15 *Citatus indebite & non comparens, si excommunicatur, an teneat excommunicatio: vel si contra ipsum fiat missio in possessionem, an valeat talis missio.*
16 *Citatus ad locum non insignem, & vbi non habetur copia peritorum: an teneatur comparere, non obstante, quod delegatus ducit secum peritos, quod sibi & partibus sufficiant pro consilio.*
17 *Loca insignia quæ dicantur.*
Ratione citantis quandoque non valet citatio.
18 *Citatio personæ, quæ talis est, ꝙ nõ põt in iudicium vocari, non est tenẽda.*
19 *Tutum est citato, an uenire ad summum priuilegium allegare, ubi dubitatur an teneat citatio, uel non.*
20 *Iudex secularis citans clericum, ignorans eum esse clericum, qui clericus non uenit: an contra illum iudex procedere possit.*
21 *Citatus a iudice in casu, quo quis fingit se appellasse in causa, quam secum habebat, eum tamen non appellasset, an teneatur comparere.*
22 *Ius superioris intelligitur in omni iurisdictione exceptum.*

1 I. §. Contra citationem autem excipi potest, † quod sit ultra duas dietas a finibus diœcesis, vnde est citatus: ut ibi est res de qua agitur. extr. de resc. nonnulli. &c. ex

parte

parte.sed si aliquis impetrat literas ultra duas dietas,nõ facta mẽ
tione de illa constit.nonnulli iudices tamen citat j. duas dietas,
a reus uenire tenetur:ut extr.de except.c.olim.[a] uenit tamẽ tũc iu
dex,ad expensas actoris,secundum B.alias fieret fraus prædictæ
constitutioni.ar.ff.de eden.prætor ait.in fi.Vin c.dixit quod reus
nõ tenetur respondere coram illis j.duas dietas,nisi actor sibi ca
ueat,quod seruetur indemnis per omnia ultra commune grana
men duarum dietarum.3.q.3.§.spacium autẽ uer. quod fieri &
auth.libellum.¶ Item si citant ultra duas cõmunes dietas,dicit idẽ
Vin.quod citatus teneatur uenire,& allegare suum priuilegiũ.ff.
de iu.si quis ex aliena.Potest enim esse, quod literæ sunt de com-
muni consensu partiũ impetratæ,licet hoc in eis nõ inueniatur,
3.q.3.offeratur.Sed quid si reus distat a domo iud. ad quem ci-
tatur,recta via per tres dietas:tamen circumeundo ipsa mõtana
per duas dietas tãtum:nunquid reus respondebit in illo loco?Et
videtur quod non:cum constitutio de duabus dietis,inducta sit
in fauorem rei:& uulgares dietæ considerentur.ff.de sup.le.l.La
2 beo.ext.de spons.ex literis.† ¶ Quid si partes,uel procuratores [b]
b partium cõsenserunt in iudices distantes ultra duas dietas a fini
bus diœcesis rei,nunquid reus poterit ultra duas dietas trahi?arg.
quod sic.xxxii.qu.v.horrendus:ext.de causa poss.cum olim.ext.
de his quæ fi a ma.part.ca.ex ore.& hoc,si partes scienter in tales
consenserunt,dummodo iudices citent,ubi ipsi iudices larem fo
uent & communiter uiuunt.Sed si unus iudex habitat in uno lo-
co,& ali9 in alio,trahi possunt partes ubi quisq; iudex inhabitat
quia in hoc consenserunt. Aequum enim est,ut partes coram iu
dice,& non econuerso,compareant.C.de epis & cle.l. iubemus.
Si uero ignoranter in tales consenserunt, tunc reus nõ potest ul-
tra duas dietas trahi:quia talis consensus non tollit,aliquid parti
bus,nisi quod iudices recusari non possunt:ut in præ c.cum olim
& extr.de off.del super quæstionum § cum autem.s.ti.prox.§.ra
c tione quoque defectus in fine [c].† Et nota, quod si actio realis sit
3 computantur dietæ a finibus diœ.in qua reus est . extr.de rescr.di.
lectus. 2.extr.de fo. compe. ex parte.Vel dic quod non solum a
loco,ubi reus est:imo etiam a loco ubi reus habet domicilium:
vnde si a fine diœ.in qua reus est sunt ultra quã duæ dietæ usque
ad locum ubi citatur:a si autẽ diœ.in qua domicilium habet reus
quando non trahitur ultra duas dietas,non offenditur constitu-
tio,illa,nonnulli.ar.in præ.c.dilectus.Ibi,quasi ex hoc domiciliũ,
d &c.[d] Si uero actio est personalis,& est in rẽ scripta.ut sunt inter
dicta,uel etiam actio quæ ad certam rem datur:ut actio depositi
& commodati,& similes:tunc idem est, quod & in reali:ar.in p̃.
c.ex parte.Si autem personalis nõ est in rem scripta, ut actio l. A-
quil.& ex stipulatu,& similes,tunc solum a loco domicilii fit con
4 putatio.ar.in præ.c.nonnulli. ibi extra suam diœ. &c. † Diœcesis
enim cuiusque uidetur secundum communem loquendi usum,
i qua domicilium habet.Hoc etiam casu posset fieri computatio
e ab omni loco,in quo conuentus beneficium habeat [e], si est ibi be
ne instructus habendo ibi larem,familiam, uel maiorem partem
facultatum.C.vbi senato.uel clari.l.senatoris. C.de inco ciues.li.
x.Nec dico computandas a loco ubi quis contraxit uel deliquit,
cum nec ibi possit trahi per iudicem ordinarium ,nisi ibi inueniã
f tur:ut extr. de fo. compe. Romana.§.contrahentes. [f] imo etiam
licet reus tempore citationis,uel termini assignati a delegato,sit
in loco contractus,uel ubi deliquit:non tamen computabuntur
dietæ a loco contractus,uel delicti:cum prædicti constitutio,nõ
g nulli dicat extr.suam diœcesim [g].alii tamen contra:ar. pro eis ext.
5 de fo.comp.dilecti.† ¶ Quid si reus citatus ultra duas dietas,spõ
te respondet:nunquid si iterum citatur ad eundem locum,pote
rit excipere,ꝙ trahitur ultra duas dietas? Ar.ꝙ nõ.32.q. v.horrẽ
dus.Hæc enim exceptio, cum sit dilatoria,debuit in initio propo
ni.3.q.6.exceptio.Sed dic contra:alias semper grauaretur semel
grauatus:quod esse non debet,ext.de censib.c. peruenit. ff de o-
pe.li.operas.Licet enim in prima tractatione non fuerit grauat9
in qua consensit:in secunda tamen grauatur,quia non consensit.
& ideo quia de nouo grauari incipit,semper potest,etiã post litẽ
contestatã exceptio proponi:extr.de off.dele. insinuante. secun-
h dum Vin.[h] tamẽ in prima instantia,id est, postquã cõparuit,& re-
spondere incipit,donec data fuerit licentia recedendi, nõ potest
hoc opponere:quia quantum ad illam instantiam,cõsensisse vide-
i tur.ar,extr. de test.cum uenissent [i]. §.illud quoque notandum
est,quod episcopus,archiepiscopus, & legatus,qui ordinarii sunt
& delegati ab eis,bene citant ultra duas dietas.& præ.constitutio
nonnulli loquitur in delegatis a Papa,ut patet ibi, per literas A-
k postolicas,&c.[k] quot miliaria dentur pro dieta, & qualiter iudex
l talia arbitrabitur:dicemus extr.de elect.[l] cupientes.§.j.¶ Sed nun-
quid arbiter potest citare per totam diœcesim rei?Dicunt qdam
quod sic.ar.ff de arbit l.sed interpellatur.§.2.ad instar ordinarii:
cum arbitria sint ad instar iudiciorum redacta. ff. de arbit. l.j.Alii
dicunt,quod ad instar delegati potest citare,usque ad duas dietas
non ultra:ut in præ.c.nonnulli & ff.de arbitr. l.j.& ext.& de te
sentata.vbi propter distãtiam arbitrii,finitur compromis-
sum.Et dic,quod aut in compromisso cautum est,vbi partes cõ
parere debeant:& tunc ibi comparere tenentur. Aut de hoc ñ est
habita mentio,& tunc tenentur comparere,vbi factum est com
promissum.Aut in secessibus,id est, in locis propinquis, puta in
hortis,& similib.ff.eo.si cum dies.§.si arbiter,& uide s.de arbi §.
differt.uer.item non potest citare. ¶ Item quod sit.extr.prouin
ciam,quamuis j.duas dietas:ut probatur & not.3.q.6.neminem.
& c.ultra in auth.de sanc.epis.§.ut autem omnes.colla. 9.in aut.
ut omnes ob.iu.pro.§. hæc cõsiderantes.col.v.ext.de do.& cõt.
m cum olim.vbi de hoc [m] ¶ Item quod per clausulam,quidã alii,ñ
potuit P.citari.cum iam p eã alii quatuor sint uocati.ext.de resc.
n cum in multis [n].† ¶ Et nota, quod non solum in primo , uerum
6 etiam in singulis primis citatoriis cuiuslibet citandi,sunt eorum
nomina exprimenda,quos intendit per generalem clausulam cõ
uenire,etiamsi unus solus citetur:& si scienter alios postmodum
o nominauerit,punitur:vt in constit. Ale.i i i.ne.ti.cum per illã [o].
p postquam autem aliquis semel citatus est cum expressione alio-
rum,si contingat eundem iterum in eadem causa citari, non est
necesse iterum exprimi nomina aliorum.Item debet etiam res
exprimere,super quibus incẽdit agere per clausulam illam ,& re
q bus aliis & postmodũ sup aliis non audietur:ut e.ti.Romanus [q].
& in c.

ADDITIONES.

a Olim. ¶ Hoc verũ cũ nõ põderabatur nisi locus tractationis:sed hodie põ
deratur locus commissionis,& cum decreto quod dic,vt de rescr.statutum
§.cũ vero.& §.seq.in fi.lib. 6.Et põdera hæc uerba,quæ faciunt errare igno
rantes ius nouũ.In multis.n.casibus erat olim necessaria exceptio:qua ñ op
posita,ualebat processus:quod hodie cessat p decretũ illius capituli in fi.pro
pter qđ iste uer.quid si partes.& in parte uer. & no. & uer. quid si reus. ho
die nõ sunt dubii,quod intelligere potest,quod distinctio,quæ habet,quod
aut ipso iure deficit iurisdictio citantis: & tunc citatus,si id est notorium,
uenire non tenetur:nec ualebit processus cõ eum,an ope exceptionis potuit
se subtrahere a iurisdictione citantis.Dabatur exemplum de l.una C.quan
do impera.inter pu. & uidu.& de scholari per auth.habita.& de hac mate
ria dietarũ:& tũc tenebatur se subtrahere,& cõparere,& excipere: alias te-
nebat processus cõtra eos.Probatur ẽt hoc p id,ꝙ delegatis dicit,q pete-
re debet, ut domũ redeat.ff.de iud.l.2.§.legatis. & l.si qs ex aliena. Fateor
hoc exẽplũ de dietis duabus,olim cõpetens fuisse:sed hodie hoc exẽplũ quã
tum loquimur de decr.statutũ.magis competit primo mẽbro,qñ ipso iure
deficit citantis iurisdictio propter dictum finem decr.Sed cui mẽbro ada
ptabimus clericũ,quo ad iudicẽ laicũ,uel exemptũ quo ad ordinariũ? Viđ
tur ꝙ primo ex quo sponte illi renunciare non possem:& fa.uer.item gene
raliter.j.eo.uer.ibi sequẽs.sed pone.sufficiat tamẽ remissio, quam ibi da-
bo ad quæstionẽ scriptã super regulã scienti.Adde.quid si contra clericũ in
habitu laicali incedentẽ,lata fuit sententia, ipso aliquid non opponẽte,an
poterit opponere in causa app.Bar.consil.cxxv.
b Procuratores. ¶ Scilicet habẽtes ad id sufficiens mandatum. Non eñ pos
set procurator datus ad impetrandum,consentire in iudices remotos.de
reg.iu.in generali.& de off.vica.c.ul.li.6.Vnde hodie dubitamus,an etiam
partes possint consentire in locum non permissum per dec. statutũ:ut no.
in §.cum uero.in gl.hoc uerum.
c In fine. ¶ De hoc plene scripsi.in dec.nonnulli.super uerbo partium. ubi ẽt
de condentione loci notatur.
d Et dæt. ¶ Vide quod no.in dec.statutum. in gl.olim dicebamus.
e Habeat. ¶ Et vide qđ scripsi.de priui.ex ore.in gl.q b.uer.itẽ ratiõe pos-
sessiõis.vbi distinguitur inter plātos & abbates q residere tenent, & alios
clericos ¶ Adde,ꝙ ex hoc apparet ꝙ qs ibi habet domiciliũ,ubi habet bñ
ficiũ:& hoc ẽ uerũ:vñ si qs hẽat bñficia in diuersis locis in diuersis dicet ha-
bere domiciliũ.gl.notabilis in c.qa in tãtũ.ext.de præ.qđ qualiter intelligi-
tur, vide ibidem dominum Abbatem Sicul.
ADDITIO.Adde tu,omnino videndum Card.Zaba.in c.dilectus.2. in
3.col.in 1.q.de resc.vbi plenissime examinat,an & quando clericus ratio-
ne beneficii fortiatur domiciliũ:& an & qñ quis possit habere domiciliũ
in pluribus locis,uide Pe.de Anc.in c.ex parte B.col.fi.uer.quæro ergo.ext.de
fo.compe.Hen.Ferran.
f Contrahentes. ¶ Libr.6.
g Diœcesim. ¶ Et seqtur,trahi possit,quod proprie domiciliũ respicit. & di
cit hoc quia trahi de loco delicti uel cõtractus, in hoc forsan quis non fuit, nisi
tunc cum s.deliquit uel contraxit. & est simile quod dixi s.ti.prox.§ fi.ver.
item excipitur.
h Secũdum Vin. ¶ Hoc soluit cõtrariũ,de eo qđ dixi extr.de off.deleg.in dec.sup
qõnũ. §.si uero duo sup verbo,expressũ.ver.qd si ambo,de duobus delega
tis, q subdelegatũ collegæ admiserũt,sine protestatione:quia ibi nõ est graua
men:& sic nec eius iteratio:hic contra.
i Venissent. ¶ De hoc scripsi de res.dilectus.2.in gl. ante litẽ. & idem not.j.
de app.§.restat.uer.& no.secundum Vin.& in cle.de ver.signi. sæpe.in glos.
antepe.
k Apostolicas.&c. ¶ In delegatis legatorum est falsum:ut de resc. statutum.
post prin.li.6.De archiepiscopo dic,ut ext.de off.or.litigãtes.De episcopo.
vt e.ti.cum episcopus.
l §.j.li.6. ¶ Et vide qđ ibi no. sup uer.cõmode.& in dec.nonnulli.in 4.glo.&
super ea.
m Hoc. ¶ Vide quod dixi de iud.c.fi.in prin.& plene remissiones dedi s. ti.
proxi.§.ratione quoque eius.
n Multis. ¶ Lib.6.
o Illam. ¶ Quam hodie non habemus.Et dic ut in dec. cum in multis.in gl.
s.illorum.& ut super ea dixi.
p Romanus. ¶ Quam etiam non habemus.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a & in c. pastoralis [a].† ¶ Sed quid si in primo citatorio non expri
7 muntur nomina prout dictum est: nunquid tenetur comparere
citatus, &, si cōparet, quomodo punietur actor? Respondeo, tu
tius est, quod compareat, & petat a iudice, ne per talem citationē
procedat, alioquin appellet. ar. ext. de elect. bonæ. 2. Potest etiam
petere aduersarium in sumptibus condemnari. ff. de iudic. l. enim
quem. & hoc uerum est, quando impetrans uult conuenire non
solum expressum in citatione, sed etiam alios: quia tunc debet ob-
stitutionem seruare. Sed si actor dicit iudici. Ideo alios non feci in
citatione exprimi, quia eos non intendo de cætero conuenire:
vel quia cum eis composui, tunc non incurret, prædictas pœnas.
Melius tamen facit iudex, si a principio non citat unum aliorum
nominibus non expressis: nisi impetrans quātum ad non expres-
sos renunciet rescripto: & hoc ipsum iudex ad excusationem sui
in citatorio exprimere debet. Et nota, q̄ siue unus siue plures ex
primantur in rescripto, in quo est clausula, quidam alii: semper lo
cum habet exceptio, quod præter expressos nō possunt nisi qua
8 tuor conueniri.† ¶ Quid si in literis legati uel alterius inferioris
prælati, ponitur illa clausula, quidam alii: nunquid per eam pote-
runt ultra quatuor conueniri? Videtur quod sic: quia in præ. c. cū
in multis. dicitur tantum de literis domini papæ. ar. ff. de iud. cum
prætor. extra de præsumpt. nonne. xx v. dist. qualiter. Dic contra,
tum quia literæ legati sunt suæ propter auctoritatem, quam ab
ipso duntaxat sumit. C. de ve. iu. enu. l. j §. cumque ext. de elec. c.
significasti. tum quia tam in literis legati & aliorum ordinariorū
eadem est ratio, quæ & in literis domini papę, sut fraudibus ob-
uietur. ūt in prę decr. cum per illum. ergo idem ius est tenendum
ut C. de nup. l. fi. in fi. & extra, de const. translato. de confir. util. vel
inutil. cum dilecta. tum quia non est uerisimile, quod papa magis
uelit suorum, quam aliorum iudicum restringere potestatem. ar
gu. x xv. di. si ergo. uer. si ita ergo. & 24 dist. c. j. nisi hoc expresse
b diceret: vt in præ c. præsenti. [b] ¶ Item excipitur [c], quod actor pro
c curauit, ne reus ad iudicium ueniret: ut ff. de eo, per quem fac est
l. j. §. si reus. & l. fi §. sed & si stipulator. extr. de in integrum rest ex
d literis. extra: de offi. dele. pastoralis. §. fi ¶ Item [d] excipitur, quod
citatus probabiliter errans in nomine iudicis, fuit ad alium indi-
9 cem eiusdem nominis. ff de iud. l. antepen.† ¶ Quid si ego & ad-
uersarius meus, impetrauimus literas cōmunes ad M. & P. canoni-
cos Narbon & ego facio illum citari per duos canonicos, qui
similiter uocantur M. & P. & ipse me per alios duos, qui similiter
vocantur M. & P. q̄ritur quæ citatio valet? Respon. utrique cō
ueniant. extr. de rescr. pastoralis. & si si non detulerit, videtur a
ctoris citatio prætulere: quia reus semper diceret, non sensi de il
lis. ff. de tributo. illud. §. j. & arg. ff. de eo, quod cer. lo. l. non utiq;.
e §. damus. Vincen. [e] †¶ Quid si impetro literas contra P. canonicū
10 cum multi sic uocentur, nunquid literæ ualent? Arg. quod non:
extra, de rescri. c. fi ibi: quæ commune cum pluribus, &c. Sed dic
contra, & mea erit interpretatio, de quo sensérim. ff. de indi. si qs
f intentione [f]. sed in prima citatione consumitur rescriptum, quo
g ad alios [g] non citatos: ut e. ti. c. cum in multis, libr. 6 & c. in nostra.
h ¶ Item excipitur, quod erant [h] duo iudices delegati & alter tan-
tum citat. C. quando prouo non est ne. cum magistratus. & in au
thē. ut iudices non expec sa. iuſ. §. si autem duo. & j. §. iam de cita
i tione. vers. hoc autem. ¶ Item [i] quod sit citatus ad locum inhone
stum, puta prostibulum, uel minus tutum, vel vbi est timor ho-
stium, uel ubi sunt inimici, uel eorum amici, uel domestici. C. de
sen. & interlo. om. iud l. cū sententia ff. ex qb. cau. in pos. ca. l. Fulci
nius. §. quid si latitare. extr. de app. ex parte. ff. de arbi. si cum dies.
§. si arbiter. & ff. de inter. act. l. 4. in fi. extr. ut lite non contesta ac
k cedens. 2. ff. de legationib. [k] ſciendum. § si accusatio. ¶ Item, q̄ ci
tat' est circa rem rusticam occupatus, & res est peritura ff. de fer.
nequis extr. de iudi c. fi. ¶ Item quod non continet spacium xx.
dierum, secundum quosdam. 3. q. 3. offeratur. hodie tamen hoc
l arbitrarium est. ext. de app. personas. & c. sequenti [l]. ¶ Item quod
ualetudine, uel tempestate, uel ui fluminis, est impeditus citatus.
uel pp viarum discrimina: uel uocatus est ad testimonium, uel di
gnitatem: vel incipit abesse causa Reipu. vel est mulier grauida,
m vel quæ peperit [m]: uel domestico funere impeditur: uel maius ne
n gocium ipsum trahit. Hos casus & alios habes [n] ff. si quis caut. l.
2 §. j. & §. si quis in iudicio. & l. 4. & l. si is, q̄ fideiussorem. & l. seq.
lxiii dist. cum longe. ff. ex quibus cau. ma. item hi. in auth. ut cum
de app. cog. §. meminimus. col 8. C. de sepul. uio. auth sed ne. Aes-
tiui tamen calores non videntur sufficere ad excusandum. extra,
de do. & contu c. cum dilecti. nec confectio chrismatis, uel bap-
o tisma filii Principis, si imminent. extr. de accusat. veniens. ¶ Itē [o]
quod uocatus fuit ad maius tribunal. ff. de re iud. contra pupillū.
§. is qui. unde ad eum nocantem, quia maior est, prius recurren-
dum est: ut probatur tam in textu quam in gl. xviii. di. si episcop.
extr. de app. cum parati. Et hæc uera sunt, nisi malitiose procuret
se per superiorem uocari. ext. de off. deleg. pastoralis ad fi. j. uer.
2. An potius sit obediendum regi citanti, quam archiepiscopo,
uel episcopo, quam prælato, uel etiam papæ: not. secundum pa-
p pam in præ. c. cū parati P. & in præ. c. si episcopus. ¶ Item ¶ quod
q iudex per obreptionem locum, statutum mutauit [r]. C. quomod.
r & quando iudex. si ut proponis. & l. si præses ¶ Item quod citat[a]
de tūs fuit a magistratu, & in uinculis positus seu impeditus si-
ne eius dolo, vel ab hostibus captus: unde nō arctat eum citatio
s Secus, si ipse hoc procurasset [s], vel a priuato detentus esset [t]. ff. si
t qs cau. l. 2. §. fi. & l. 3. & l. 4. ext. de of. del pastoralis. ad fi. ext. de pig.
v significante. ¶ Item quod erat infirmus [u] uel obsessus, uel mors
imminebat, uel graui necessitate, uel persecutione, uel naufragio
urgebatur. de con. dist. 4. hi qui. & v. q. 3. si ægrotans. extr. de pro-
cur. querelam. Infirmus enim etiam personaliter citatus, non co
gitur uenire, sed debet excusatorem mittere: ut ext. de do. & con
tu. cum dilecti. § expectantibus. & extr. de elect. bonæ. j. §. ptra.
x & §. fin. ¶ Item [x] quod clamorem seu uocem præconis non intel
lexit. C. qūo quando iud. auth. qui semel. ff. de in integ. resti. di-
11 uus. xliii. dist sit rector. uer. hinc per Malachiam. & seq.† ¶ Item
y quod est spoliatus: unde non tenetur uenire [y], uel respōdere; do
nec fuerit plene restitutus. 3. q. 2. c. 1. & c. prius ergo. in fi. & ca. si
episcopus. prope prin. ibi: non enim conueniri, & 2. q. 2. in scrip-
z turis. extr. de or. cog. c. 2. de restit. spo frequens [z]. & c. olim. 2. Con
sulo tamen, q̄ ueniat allegare priuilegium suum, nisi notorium
a sit ipsum esse spoliatum [a]. ff. d peculio. eo tempore. ¶ Item quod
facta est hora incongrua, puta post uesperas, uel in nocte. ext. de
off dele consuluit. in auth. de iud. §. sedebunt ¶ Item quod non
fuit peremptoria. ext. de do. & ptu. put. & c. cū dilecti. 24. q. 3. d illi-
12 cita.† ¶ Itē q̄ facta ēitra nimis angusta tpa. v. q. 2 si primates & c.
j. ff. d fer. l. j. Sd pone: papa mādat sic mihi: Moneas talē q̄ intra xv.
dies restituat tale beneficiū talialioquin cites eum, ut intra tres
menses per se uel procuratorem compareat coram nobis. Ego
mandato recepto, sic procedo, dico enim illi: Moneo te ut re
stituas intra xv. dies beneficium, alioquin ex tunc te cito, quod
venias ad sedem Apostolicam: quæritur an ualeat talis citatio? Pi
pa pronunciauit non ualere: debuit enim expectare per xv. dies,
b & postea citare secundum formam rescripti [b]. ¶ Item q̄ facta
est indeterminate, ad locum. qui commune nomen habet cum
aliis locis. extra, de rescr. c. fi. Quid si fiat alternatiue ad hunc, uel
ad illum locum? Respondeo, idē puto: arg. extra, de plus peti. c.
unico. ¶ Itē quod in ea nulla causa exprimitur, quare fiat. v q. 2.
ca. j. &

ADDITIONES.

a Pastoralis. ¶ Versiculi sunt Aegi. de sua rubr. 4. usque ad ver. item ex-
cipitur.
b Præsenti. ¶ De hoc in decr. cum in multis. in gloss. quid de literis. & tene
quod super ea dixi, ut procedat hæc opi. in literis legatorum in literis autē
episcoporum non.
c Excipitur. ¶ Sed Vber. 2.
d Item. ¶ Secundum eundem.
e Vincen. ¶ Qui hic & statim sequitur. no. descrip. c. ultimo. in fin. & ibi etiā
Compo. post eum.
f Intentione. ¶ Facit quod no. de off. dele. quoniam abbas. in 4. gl.
g Alios. ¶ Eiusdem nominis.
h Quod erant. ¶ Secundum Vber. 2.
i Item. ¶ Secundum eundem.
k De lega. ¶ Adde, vt plene per Old. pſ. 43. inci. Quæritur, utrū citatio. vbi te
net, quod nec citatus tenetur comparere: si tenet de familiaribus alicuius
potentis, licet probabiliter de ipsius potentis odio non appareat.
l Sequenti. ¶ Hoc repetitur in fi. ti.
m Peperit. ¶ De mulieribus dic ut de iud. c. mulieres. l. b. 6.
n Habes. ¶ Hæc de causa Pileus vbi s. uoluit eos recitare.
o Item. ¶ Secundum Vber. 2.
p Parati. ¶ Vbi dictum eius scripsi super gl. 2.
q Item. ¶ Secundum eum.
r Mutauit. ¶ Secundum Vber. & idem si per obreptionem mutata esset dies
de restit. in integr. ex literis.
s Procurasset. ¶ Facit cle. de pœnis. multorum.
t Esset. ¶ Intellige quia tunc citatio arctat eum, sed actiōem habet aduersus
detinentem in id, quod eius interest. ut ibi. Si tamen ille soluendo esset, de
tentus restituitur. ff. de eo, per quem fact. est. l. fi. j. resp. Patet per hoc q̄ cum
non sit contumax. quia alias nō daretur sibi actio nec restitutio, & subiecti
excōicatiōis sit cōtumacia, ergo excōmunicari nō pt cū pœna sit spiritualis
& psonalis, nec recipiat interesse. sup hoc tñ dic, ut de sen. exc. uenerabi-
libus. §. idem est. lib. 6 & vt ibi no. gl. 2. ¶ Adde an carceratus citat' ad au
diendam sentētiam, teneatur mittere procuratorem? Ang. tenet q̄ sic, eius
cons lx v. & uide Bar. consi ccxxviii.
v Infirmus. ¶ vide s. de proc. §. 2. in fi.
x Item. ¶ Secundum Vber. 2.
y Venire. ¶ Hoc dictum. Io. & illud. j. uer. item q̄ rescriptum. & uer. item
euidens. quæ ponit Io. 3. q. 3. si episcopus. & posuit in dec. ueniens. de acc.
ut ibi scripsi super gl. fi. Tac. improbat & auctor vt in his patet. & ide Host.
in Sum. de contu. §. 2. uer. item non uidetur.
z Frequens. ¶ Lib. 6.
a Spoliatum. ¶ Hoc intellige, ut in præ. c. frequens.
b Rescripti. ¶ Simile quod no. in cle. de sta. mo. attendentes. in gl. pē. & quod
dixi de elect. commissa. in prin. lib. 6. & de off. dele. cum plures. super ult.
gl. & uide j. de remiſ. §. uidendum. uer. hoc ét notandum. & uer. sequen-

a ca.& c.fi.ff.de ſer.l.j.arg.contrà,xj.q.certum.[a] ¶Item quod euidens eſt,citantem non eſſe iudicem.extr.de off. deleg. prudẽtiã. 13 & c.ex literis.de app.ſi duobus ff.de re iud.cõtumacia.§.fi.†.¶Item excipitur,quod citatio ſit ad diem feſtiuam,uel ſolennẽ ſeu b feriatam[b].C.de fer.l.fin.extrà.eo.c.fi.ff eo.l.j.& 2.C.quomodo c & quando iudex.ſi vt proponis.& v.q.2.c.1.ff.ſi quis in ius voc. non ie.l.2.in fi.xv.q.4.placita.arg.contrà,extra,de accu.veniẽs. Sed ibi citatur quis ad diem feſtum,non ut procedat,quod fieri non põt,ſed ut ꝑareat.Item ⁊,ext.de do.& con c. cũ dilecti.& de dila.c.fi.& de in integ.reſt.tum ex literis.in fi. & c.corã. ſed in illis nõ fit citatio ad diem feſtum.ſed ut uſq; ad feſtũ ꝑareat ci- d tatus:& vſq; ibi ponit excluſiue,& exponit,i.circa[d],Si ergo citatio fit ad diẽ feriatã,debet citatus illa die cõparere,& in ſequẽti procedere.arg.in præ.c.veniens. & c.cũ dilecti.& idem eſt,ſi dies feriati ſint duo uel x.uel plures.unde quidam in ſuis apponunt citationibus,Compareas die tali,vt ex tũc procedamus: quia & ſi tunc procedi non poſſit,comparere tamen põt,ſed hoc ſuper ſuum reputo,ſecundum intellectum uerum iniuriũ præmiſſoriũ Si tamen die non comparcat feriata,ſed ſequenti:non condemnabitur in expenſis:ut in præ.c.cũ dilecti.ver.qua propter,& ſic ſeruamus contraria in eo.c.in fin.vbi fit cõdemnatio.Sed ibi citatus nec in termino,nec poſt,comparauit.debuit igitur condẽnari,ex quo poſt terminũ expectatus non uenit,extra,de procu. querelam.C.de iud.ſancimus. Sed & ſi citatus ad diem feſtum e compareat,poteſt ſumptus petere ab actore,[e]dm Io. de Deo [e]. ff.de iud.eum,quem temere.ff.de iur.& fac.igno. error. qa licet uocari non debuerit,nõ tamen dicitur quod nõ ualeat. xv.q.4. c.j.2.& 3.ubi de hoc.& ⁊.de fer.§.nunc uideamus.uer.quid ſi iudex.& ſequ.Alij,ut papa dicũt,quod non tenetur comparere in die ſolenni aſſignata,ſed in ſequenti ſic: etiã ſi feriæ illæ durent per x.uel xx.dies:quia duo mãdari uidentur, ſ.q̃ die illa cõparat:& quod compareat,vnde quanquam ſi die illa non cõpareat excuſationẽ habeat tamen ſi in ſequenti non compareat, exceptionẽ non habet, quia termini datio,bene tenet.Hæc probãtur in prædi.c.cum dilecti. & ff.de arbi.Celſus.Primum verius puto de iure,nec ſecũdum iurium præmiſſorum intellectũ puto referre,ſiue exprimatur patẽter error in citatione, ut quia fortè dicitur,Compareas die dominica,ſiue nõ exprimatur:ut quia fortè dicitur,Cõpareas x.vel xx.die. Sed die illa feſtũ occurrit, vt in præ.c.de dila.c.fi.& in præ.c cum dilecti.tũ ex literis.corã. veniẽs.ac.contra extrà,de ſent.excom.per tuas.§.nos igitur. cũ f ſuis cõcor.[f] & vide infrà §.viſo.verſic. qd ſi aliqua.& ⁊. de dila. 14 §.j.verſi.ſed pone †¶Item excipitur,quod facta eſt in die feſto, g vel feriato:licet fiat ad diem non feriatam.ff. defer.l.j.& c.l.fi.g ibi præconis vox horrida conquieſcat.& ibi nulla quemcunq; &c.& ibi,taceat,& c.C.de dil.à procedẽte.v.q.1.c.1.nam citatio eſt de proceſſu:vt extrà de prob.quoniam contra. & proceſſus tali die habitus,nullius eſt momẽti,extra.de fe.c.fi.ad ſi C.eo.l. fin.ar.cõtrà,ff.de do inter vir.& vxo.inter eos.& de no.ope nũ. h l.j.§ itẽ nunciatio.[h]¶Item quod reſcriptum apoſtolicum in ea non fuit incertum:vt ⁊.§.ſequitur.ſed tunc,ſecundũ Vinc.debet venire priuilegium ſuum allegaturus.¶Item quod nimis maturatum eſt peremptorium,extra.de dila.c.1.¶Item quod eniẽs eſt,iudicem eſſe inimicum,vel ſuſpectum.3.q.5.quia ſuſpecti.extra,vt lite nõ cõte.accedens. ſed tunc veniat priuilegium ſuum allegare.¶Item quod ad querelam liberti patronus citatur:vnde nõ valet,C.de in ius voc.l.2.& 4.q.3.ver.liberti.¶Itẽ nõ valet citatio facta ſuper principali per iudicẽ appe quod dic, ut ⁊ c.§.viſo.verſic.quid ſi altera.¶Itẽ quod fit ad locũ minus inſignem,&vbi heberi nequit copia,iuriſpetitorũ,extra.de reſcript. i præſenti[i].†¶Sed quid ſi citatus taliter,& non veniens, excom 15 municatur,vel fit contra eũ miſſio in poſſ.Dic,quod ſi notoriũ eſt locum eſſe talem non tenetur venire,nec tenet excommunicatio,vel miſſio,ſi nõ veniat,quia tunc perinde eſt,ac ſi probatum eſſet.2.q.1.de manifeſt.ff.qui ſa.co.ſi vero.§.j.Talis enim citatio nulla fuit,ff.de fer.l.j.ar.ff.de arb ſi cum dies.§.ſi arbiter.In dubio aũt venire tenet,aliogn tenet excõicatio & miſſio,ff.de iud.ſi qs.ext.d ap.ſi duob.& hoc verũ ẽ,niſi citat⁹ appellet:qa citat ad locũ talẽ,& verũ ſit,q̃ nõ ſit loc⁹ inſignis:qa tũc nõ tenet excõicatio,vt miſſio:& iudex appellatiõis facta ſibi de hoc fide caſſabit quicquid factũ erit poſt appel aliquin cõfirmabit. Et 16 idẽ dicimus ubi quis ad locũ non tutũ citatur. †¶Quid ſi locus in ſe nõ eſt inſignis:delegatus tamẽ ducit ſecũ tot peritos, quot ſibi & partibus ſufficiũt pro conſilio?Reſpon.non tenetur ire ci tatus.ſic enim ſtatutum eſt propter id, quod frequẽtius accidit: quia ſcilicet in talib.locis non eſt copia peritorum, ff.de legi.nã ad ea.licet enim in vno termino habeat ibi peritos,fortè in alio 17 non haberet.†¶Sed quæ loca dicuntur inſignia?Reſpondeo,re currendum eſt ad communem prouinciæ opinionem,ff.de ſupe. leg.Labeo.& ad arbitrium boni uiri.i.iudicis,ff.de uerb.oblig.cõtinus.Iudicis dico,ſed quid de cauſa cognoſcit:& ſic loquit l.cõtinuus. Alii contra:quia ſuſpectus eſſet, quia nollet contra factũ ſuum venire,ar.C.de arbi.ne in arbitris.ext. de cle.ꝑiu. diuerſis. k in fi.[k]Sufficit autem,& neceſſe eſt, quod illuc venientes pro cauſa,inueniant ibi neceſſaria pro ſe & pro æquitaturis.nec eſt neceſſe,q̃ ibi inueniantur periti,ſ m B. Compoſt. quia hoc non dicit conſtitutio,p̃ſenti.Sufficit em,q̃ de locis vicinis haberi poſſint. l Item q̃ iudex citat ad locum nõ ſuæ iuriſdictionis.[l]ff.de iu.om. iu.l.fi.ſed tunc tenetur venire,qa forte id eſt ſibi a ſuperiore, uel iudice alterius territorii ꝓceſſum:ſuis hoc in citatione exprimi debuiſſet.3.q.6. vnaquæque.& 9.q.3.conqueſtus.ext.de off.leg. nouit.extra,de uſu pal.ex tuarũ. Quid ſi citat in loco non ſuæ iuriſdictionis? De hoc ſ.de ꝓpe.iud.additione §.j.uer.7. Itẽ[m] quod citatus eſt delegatus,nec habet certum tribunal, nec ſolitum locum

ADDITIONES.

a Certum. ¶ Sol.ſi ibi exponitur canonice,id eſt,cũ expreſsione cauſæ, ceſſat contrarium:& primum dictum tenet Io.3 q.2.ſi epiſcopus.& bene facit c.vlt.5.q.7.ſuperius allegatum,quod incipit,ſi primates. Ad idem 3.q.9.indicas.allegatur ſ.l.1.de feriis.& æq; facit l.2.que ponunt certas cauſas, ad quas citari poſſunt aliqui in feriis,fauore hominum introductis.Sunt ergo cauſę exprimendæ,ut ſciat uocatus an citatio arctet.Bene facit etiam l. ex quacunque cauſa.ff.ſi quis in ius voc.non ie. quæ dixit, vocatũ per iudicem ex quacunqũe cauſa,ire debere.ergo exprimenda eſt cauſa.Ad idem de dila.c.vlti.in prin.& de do.& contu.cum dilecti. & de accu. licet. in quibus papa citando expreſsit cauſam:ergo & alii citantes tenetur.Ad idem extr. de re iu.in cauſis.in iudicium ad idem, multa fore, quæ requirunt expreſsionem cauſæ:ut libellus.C.de annal.except.ſi ex multis.ubi de hoc.& extra,de libel.ob.ca.2.& cautio.vt extra, de fide inſtru. ſi cautio. & tranſactio.ff. de transla.cum hi.§.prætor.p̃tradictio.C.de edi.di.Adr.tollen.l.fi. appellatio ante diffinitiuam.de app.ut debitus.vel contra electiones,&c. de elect.ca.j.& c.vt circa.lib.6.Item in procuratorio ad illas interponendas.eo.tit.p̃curator.Item dimiſſoria Vitramontani ordinandi per epiſcopum Italicũ, de temp.or.c.1.eo.lib.excommunicatio.de ſen.excom.c.j.lib.6.& ſuſpenſio & interdictum:vt eo.c.§.& hæc eadem.in ceſſationibus diuinorum, de off.ord.ſi canonici.ea.l.Item non parens mandato papæ,exprimere cauſã. de reſcri.ſi quando.& factum iudicatur ex cauſa.ff.de fur.verum. 2.& extr. de ac.cum dilecti.vbi ſcripſi poſt Hoſt.ſuper glo.cauſa.nouem modos,qui bus ſumitur cauſa.

b Feriatam. ¶ Dicit Vber.2.extr.caſus premiſſos alleg.eadem iura.
¶ Adde,huiuſmodi citatio quando ualeat,uide Bal.in l.circa eos.ff.de hæ. inſtitu.

c c.fi. ¶ De hac quæſt.& ſeq.uide quod ibi plene dixi in glo.non ſolum.

d Circa. ¶ Vide de euictione uſque ſcripſi de ord.ab epiſcopo. qui renun.c. j ſuper j.gl.

e Io.de Deo. ¶ lib.iudi par.j.in principio.

f Concor. ¶ Ibi inter errore expreſſum & nõ expreſſum,diuerſum ius ſtatuitur:ſed ibi de errore intolerabili,ut exprimit tex.hic de tolerabili,ut patet per ſuperius allegata.

g l.fi. ¶ Per quam l.dicit Guido de Suza.in l.2.ff.ſi quis in ius uoc. non ie. q̃ tutius eſt dicere citationem non ualere. ¶ Adde,quod Feder.conſi.48.tenet,citationem ualere.ſed Paul.de Caſt.conſi.25. tenet contrarium , quod non ualeat. Adde Bald.in l.in tempus.ff.de hære.inſtit.ubi ipſe tenet ex mẽte Oldr.quod ſi fit facta in feriis introductis in fauorem hominum,ualeat: ſecus tamen in introductis in honorem Dei.vbi ipſum vide.In hoc vltimo caſu intelligas dictũ Inno.in c.præterea.extra,de dila. qđ citatio facta die feriata,eſt ipſo iure nulla,licet aliquo caſu poſsit ſaluari. refert & ſequitur Felin.in c.i.in 3.col in prin.extra,de re iudica.

h Nunciatio. ¶ Teſtatio omnib.diebus fieri poteſt,ſ remiſſi.

i Præſenti. ¶ Quam hodie non habemus:ſed uide in decr.ſtatutum.§.j.

k In fi.¶ De hoc not.in prædi.decre.ſtatutum.ſuper ver.copia.

l Iuriſdictionis. ¶ Hoc uerum, ſaluo quod habetur in cle. quamuis. de ſo. compe.Dic tamen,ut habetur de off.or.cum epiſcopus.lib.6.nec placet,q̃ hic ſubdit auctor,quod puto inconſiderate dictum quia ſi ex conſenſu epiſcopi loci,ad quem citat,poſſet ibi cognoſcere cauſam proprii ſubditi volentis,non tñ poſſet trahere inuitũ,niſi in caſu cle.prædictæ,ut etiã ibi not. in gloſſ.in duobus.& bene facit dec.ſtatutum.§ in nullo de reſcri.li.6.ne ſci licet demus epiſcopo,qđ delegato papæ negatur idem ponderato ſuo principio.Optime facit dec.vt litigãtes.de off.or.ea.l.& iura,quæ infra allegat auctor,non probant, quod ſequitur,ſed præcedens reſpiciunt dictum:imo plus,quia faciunt contra ſecundum,qui primi duo canones,ut poſsit iudex trahere extra territorium,ſolum excipiunt,cum id fit auctoritate apoſtolica.Errat ergo,qui alium caſum addit,decre. nouit. facit contra: quia ibi legatus erat in ſua delegatione,decre.ex tuarum.etiam contra, quia ultra licentiam papæ re quiritur conſenſus illius,cui præiudicatur:per quod tenendum eſt,quod etiam ſi exprimeret citatus,quod ſubdit auctor,tamen citatus ire non teneretur.Eſt etiam aduertendum, quod ſequens ver.loquitur de eo,qui citat in loco non ſuæ iuriſdictionis.h.d.ad locum.& pŏderata remiſsione,quam dat,intelligit,quod exiſtens in loco ſuæ iuriſdictionis.edictum citationis poni facit in loco non ſuæ iuriſdictionis:& in hoc differt ab hoc primo:quia edictum vocalis citationis,bene fit in loco ſubiecto citanti,ſed ad locum non ſubiectum:ibi vero fit in loco non ſubiecto ad locũ ſubiectum.Tamen in hoc primo caſu non curo,an præceptum de citando ad locum non ſubiectum,faciat epiſcopus etiam in loco ſubiecto. ut ſi exiſtens Bonon.præcipi faciat ſubdito,quod tali die ſit coram eo Florentiæ.
¶ Adde,quod inuitis partibus quis non poſsit trahere aliquem extra iuriſdictionem ſuam,etiam ſi ille,cuius eſt iuriſdictio,conſentiret:ibi in d. c. nouit.Et ita dicit tenere Bal.in l.ſi qui ex conſenſu.de epiſc. audi.& communiter Doct.Sed vide Oldr.pulchre eius conſil.88.inci.tertio quæritur, vbi Io.An.prædicta uerba furto ſubtraxit.

m Item. ¶ Secundum Vber.2.ubi ſ.

cum iudicandi:& in citatione non exprimitur locus, in quo citatus debeat comparere:maxime si in locis publicis moretur:ut sæpe contingit in uicariis & legatis,ff.de iudic.si locus.extra,de rescrip.c.fin.ff.de iusti.& iu.l.pe.circa fi.C.quomodo & quando iu. si vt proponis. Itē quod euidens est, citatum non esse soluendo: extra.de restit.spol.olim.de sol.Odoardus. ¶ Item non ualet citatio facta ad eligendum nundum defuncto prælato:extra,de elec.
a bonæ 2.in fi.¶ Item[a] non ualet citatio,quę fit per delegatum:vt quis personaliter ueniat nisi in casibus,puta si causa sit criminalis, vel ad iurandum de calūnia,uel de ueritate,uel alias iuris necessi
b tas id exposcat:extra,de iudic.iuris[b].†¶ Item non ualet citatio ra
18 tione citati,qui talis est qui non potest in iudicium uocari: puta quia est consul,prætectus,prætor,& magistratus, qui imperium habēt,episcopus dum sacra facit,is qui uxorem ducit,uel ea quæ ducitur:nec is,qui funus familiare prosequitur, vel ad maius tribunal uocatur,nec is,qui propter loci religionem se mouere nō potest:ut regularis,& inclusus:nec furiosus,uel impubes ff.de in ius uoc.l.2.& 3.ueruntamen religiosus & furiosus & impubes,& si nō per se,per alios tamen cōueniuntur,scilicet per administratores uel actores,per tutores, & curatores suos. ff. ex quib. cau. ma.sed & si C.de in ius uoc.l.2.& no.extra,de sent.excō.c.parochianos.& sic de quibusdā aliis personis.quæ dic,ut s.de actore, & in tit.de reo.¶ Item excipitur,quod non ualet citatio, quia is q̄ misit eam,non poterat eam committere, quod dic,ut s.de iudi.deleg.§.sequitur.¶ Item quod duo tantū citant,cum tamē causa sit tribus delegata:ut j.eo.§ sequitur.uer.hoc autem.¶ Itē generaliter non ualet citatio, ubicunque reus se tueri potest, si
c eius defensio sit in euidenti,ff.de iud.non uidetur.c†¶ Cæterum
19 vbi dubium est,an teneat citatio,uel non : & etiā semper utius est,ut quis ueniat suum priuilegium allegare,ff. de iud. si quis ex aliena.extra,de appel.cum parati.nisi notorium esset,seu euidēs citationem ipso iure non tenere;nec citatum teneri ad eundum,
d vt dixi,& no.extr.de rescrip.præsenti[d].Nam si sit contumax,tenebit sentētia p̄tra eum lata,etiam ab eo,cuius iurisdictionem si uenisset,declinasse obiectu alicuius exceptionis potuisset,ext.de
e appel.si duobus.ff.si quis in ius voc.nō ie.l.2.[e]†¶ Sed pone, qđ
20 iudex secularis citat clericum,ignorans eum esse clericum:cleri cus uero non uenit,ideoque iudex contra eum procedit:videtur ex prædictis qđ tenet eius processus.& ar.in his quæ no.extr.de
f acc.veniēs.in gl.sic patet.in fi.[f].Dic j.ar.de iud. at si clerici.& de for comp.si diligenti.imo debet reuocare de facto, quod de facto fecit.q̄ cito nouerit eum clericum esse.Nec obstat,quod iam proxime dixi.Nam,ibi alias iudex erat,licet exceptionis ope repelli potuisset.Idem est,si ordinarius ignoranter procedat,& ex cōmunicet exemptū nolentem uenire,secundum G.Na. nam p̄ clericus non debet coram seculari comparere,vel exemptus coram ordinario,ius commune est:nec est tale priuilegium , p̄ teneatur venire allegare coram iudice,ut dictum est suprà.alias be ne tenetur:ut patet in laico scholari,qui est priuilegiatus.de hoc
g j.§.iam de citatione.uer.pe.& fi.g†¶ Item pone:P.fingit se appel
21 lasse in causa,quam mecū habebat, cum tamē non appellasset, vel appellatio non tenuit:quia ex causa minus legitima:vel quia fuit tertio appellatum:iudex nihilominus citat me:nunquid teneos ire?Respon.sic:alioquin tenebit sententia per eum contra me super principali lata:nec quæretur postea,an fuerit appellatū, vel nō:quia ratione dubii iudex habuit iurisdictionem:licet potuisset per exceptionem elidi.s.de rescrip.præsen.§.j.ver. qd si excipitur.& sic obtinuit:licet Papa videatur notare contra extr.de appellat si duobus.sed forte ibi loquitur,quando absens non fuit legitime citatus:uel quādo pars præsens per malitiam dicebat appellatum,sciens non esse appellatum hic autem loquimur,qñ
h credebat appellatum esse.[h]†¶ Quid si quis iurat non exire aliquā
22 domum intra 15.dies in isto medio a iudice uocatur: nūquid venire tenetur non obstante iuramento?Respon.sic:quia in quolibet iuramento intelligitur ius superioris exceptum extra de iure iur.venientes.de rescrip.constitutus: & ideo non dicetur transgressor iuramēti:& quia seruatum redundaret in præiudiciū al-
i terius, extra. de iureiu.cum contingat.[i]¶ In summa not.quod si citatus ex aliqua causa nō comparet in termino assignato,nihilominus debet post terminum comparere:ut extr.de do.& contu. cum dilecti.Quæ autem hic desunt,uide s.in ti.de reo.

ADDITIONES.

a Item. ¶ Iste ver.fuit Tan.ubi s.
b Iuris. ¶ Lib.6.
c Videtur. ¶ Secundū Io.3.q.3.si episcopus. Et vide quod scripsi de dila. c. 2.in glo.magna,ante fi. ver. vel dic melius & vide quod scripsi de sentent. excom.c.Romana.lib. 6. super versi. innoxios.cum suis remiss.
d Presenti. ¶ Vt suprà.
e L.2.Et vt ibi no.in predicta l.si quis ex aliena.non dicitur hęc propria causa iudicis,sed actoris. De hoc etiam ff.ad munici.l. de iure.per quas leges & ff.de iu.l.2.§.sed si dubitetur. dicit Pil. vbi s. q̄ bene cognoscit & iudicat iudex an sua sit iurisdictio.& idem not.in præ.l.si quis.in fin.j.glo.idem dicit post Goff de of.deleg.significantibus sup ver ,pnunciauerunt. Idē Rofre.vbi tractat de edicto,si quis in ius vo.non ie.dicens ibi, quod Placen.& Docto.tenebant contrarium.scilicet quod bene æstimabat iudex. an esset sua iurisdictio,eo casu,sed non pronūciabat,ne iudicaret in causa propria, p̄tra id C.ne quis in sua causa,sicut fit in incidentibus,de quibus iudex cognoscit,sed non pronunciat.de quo facit de or.cognit.c.j. Item Rofre.plus dicebat,quod etiam si aliquod salarium reciperet iudex, puta duos aureos in principio,& duos in fine,in auth. de iud.§.audient.col.6. illud salarium non faciet dici causam suam:inducit,quod de legatario dicitur, Instit.de testam.ord.§.legatariis.& de venditore.ff.de contrahend.emption.l fistulas. Sed Paleus quærit,quis iurabit de calumnia ex parte iudicis? Respondet, quod ipse idem, nihil alle. Item hoc non seruatur:ex hoc etiam sequeretur quod dicaufis,in quibus procedit ex officio,iurare deberet:quod est falsum: nec est iurare statutum nec seruatum. Et sic ratio,quia ius præsumit a iudice abesse calumniam,extra,de renun.in præsentia.ff.de off.præfe.vr.l.j.post prin. Ratio autem illa,quod eius officium est necessarium,ff.de mun.& honorum.§.iudicādi.nō placet.pro ea facit,quod no.de offi.deleg.ab arb. lib.6.& sup vlt imā gl. sequeretur enim per illā , quod tutores & curatores plati,non iurarent:quod est falsum.de hoc j.de iura.calū.§.restat.in princ. An aūt ab iuterlocutoria qua pronunciauit se iudicem competentem,ipse citans appellari possit secundum leges,dicam j.de app.§. in quibus.versi. sed nunquid potest.
f In fi. ¶ Et per Io.3.q.3.si episcopus.
g Et fi. ¶ Vide quæstionem,quam posui super regula,scienti.de regu. iu. lib. 6.maxime in solutione.
h Esse. ¶ Ad literam fuit hæc additio Inno.& Compo.in decr.super literis. de rescrip.vt scripsi post gl.ver.item quærunt.
i Contingat. ¶ Vide s.de actore.§.j.ver.sed quid si iurauerit.& ibi remiss. ¶ Adde simile de eo,qui iurauit alicui non reuelare suum secretum,quia hoc non procedit,si producatur in testem:nam tunc in iudicio dicas,quod tenetur,nec iuramento impeditur:ut notant Doct.& præsertim Abb.Sicu c.2.extra,de off.ord.

SVMMARIVM.

1 *In ciuilibus & criminalibus:an secundum leges idem iuris esse debeat.*
2 *In arduis & criminalibus caute est agendum , ne à seueritate iuris recedatur.*
3 *Citatio qualiter fieri debeat in criminalibus.*
4 *Inducię quælibet a iure statutæ,sunt arbitrariæ.*

¶ De temporum interstitiis inter vnam citationem & aliam.

2.§. Nunc de temporum interstitiis inter vnam citatiō & aliam,videamus. Super quo notandū est,q̄ si hi,qui uocantur ad iudicium, sint in eodem loco,ubi est iudex,uel ibi de vicino,vocandi sunt ad iudicium literis,vel nū-
a cio,per interualla septennorum[a] & binorum , & vnius dierum, ita quod 19.dies compleantur:ut 5.q. 2. præsenti .Si vero sunt in alia ciuitate,vel loco non multum remoto,datur mensis ad ueniendum:& si allegauerit iustū impedimentum,dabitur alius mēsis:tamen remanebunt excommunicati, donec probent impedimentum:vt 4.q. 5.quisquis.& etiam tertius mēsis dabitur ex causa,si iudici expediens videatur:ut 5.q. 3.si egrotās. Cæterū si sūt valde remoti,uocabūtur tribus edictis,uel vno pro omnibus peremptorio:ut ff.de iudi.ad peremptorium.& l.seq. 24.q. 3. de illicita.C.quomodo & quando iu.l.cōsentaneū.& l.tres. & quod libet illorum edictorum debet continere 30.dies tantum,ut C. eod.tit.auth.qui semel.in auth.de litig.§.omnem.sed secundum leges antiquas tantū x.dies:ut ff.de iud. per interualla. C.de iud. p̄perādū.§.& si qđē. Aliter autem facta citatio nō valet,nec citatus cogef respōdere,si uenerit, 5.q.2.vocatio.& §.fi.Vel dic,q̄ il le canon,p̄senti.loqtur in clericis inferioribus accusatis:illa autē ca.q̄squis.& c.si ægrotans. in episcopis accusatis vt ibi expresse habetur:presbyteris autē & diaconibus accusatis cædē dant inducię.arg.15.q.7.q̄ autē.Nec mirū,si diuersa tēpora statuunt in episcopis & inferioribus nā aliter agitur cū maioribus , & aliter cū minoribus,extra.de iud.c.nonit.§.sed forsan.& extr.de offic. deleg.pastoralis.§.j.Itē c.de illicita.nō specificat certū numerū, dierū,sed determinat p̄ dictos canones,arg.ff.de legib.l. sed posteriores,auth.vero,& p̄sequēter.loquit in causis ciuilibus.ideo
1 tū reprobat hunc intellectū. 3.q.3.in summa.†¶ Sed nunquid idē iuris est secundū leges in ciuilibus & criminalibus?Non uidetur: nam in criminalibus debet interponi triduū inter vnam citatiōnē & aliā:ut ff.de public.iu. inter accusatorē. Sed illud antiquatum est:unde dic, quod hodie 30. dies dantur in vtrisque : ut in prædi.auth.& C.de exhib.& intro.reis.l.j.& C.de pœnis,si uindicari.& sic sentit Azo,arg.C.de iud.properandū.§.j.& C.quomodo & quādo iu.auth.qui semel.Vel dic,ut j.de acc.§.j.ver.quali
b ter autē.Io.autem de Deo[b] intelligit præ.c. præsenti.in minimis causis

ADDITIONES.

a Septennorum. ¶ Super bis & bis binorum.
b De Deo. ¶ In cauil.parte 2.rub.de interstit.temporum.

2 cauſis: illud c. de illicita. † in arduis & criminalibus, in quib. cauti-
est agendum non a ſcientate iuris recedendum, ſecundum eum.
24. q. 4. eſt iniuſta. 4. q. 2. & q. 3. per totum. Sed hoc non placet: ga
3 Idem iuris eſt in ciuilibus & criminalibus, ut iam dixi. †¶ Qualiter
in criminalibus fiat citatio, not. ĵ. de acc. §. j. ver. qualiter. ubi vide
a quod hic deeſt. Veruntamen [a] qui cquid de iure ſcripſimus: & li-
cet æquum ſit, quod diximus, generalis tamen eccleſiæ, & cauſa-
rum conſuetudo in criminalibus vel ciuilibus hoc non ſeruat, &
4 bene. † Nam omnes inducię à iure ſtatutæ, arbitrariæ ſunt: nō ꝙ
iudex eas poſsit penitus denegare: ſed conſideratis locorū diſtan
tiis & perſonarum, tempore viarum, & negotii qualitatibus, po
teſt eas, cū expedire viderit, moderari, uel prorogare: vt probat
extra de re iudi. quod ad conſultationem. extr. de app. perſonas.
& c. cum ſit Romana. & c. oblatæ 3. q. 2. ſi episcopus. & q. 3. de in
duciis. ff. de iud. nonnunquam. ff. de re iud. l. 2. extr. de in integ. re-
ſti. tum ex literis in fin. 26. q. ulti. tēpora. & eſt caſus expreſſus in
hoc articulo. in præ. c. ſi ægrotans in fi. vbi dicit, intra ſpatiū duo
rum vel trium menſium, vel eo amplius, prout cauſi dictabit. Ar.
tamen contra in auth. de litigioſ. § omnem vero. Col. 3. per quā
b l. Accur. [b] dicit contra, ex eo quod ibi dicitur, non minus, &c. &
niſi iuſte moderet, poteſt appellari & nota, quod omnes termi-
ni poſſunt in una litera poni: ut dicit ĵ. §. prox. ver. ſed qd ſi tres.

ADDITIONES.

a Tamèn. ¶ Secundum Tan. vbi ſ. cuius ſunt verba ſequenti a. Idem Pile-
us, vbi ſ. 2.

b L. Accur. ¶ In auth. qui ſemel. C. quomodo & quando iud. ibi, tamen de
conſuetudine non. Item tenet contrarium in præ. §. omnem. in fin. magnæ
glo. per præ. l. nunquam. ubi tendit ad idem. Iac. de Bel. in præ. §. dicit, in di
lationibus, quæ dantur ante litis conteſt. procedere primum dictum, in his
quæ poſt litem conteſt. procedere ſecundum dictum ut not. de reg. iur. indul
tum. lib. 6. quod placet ibi Dyn. Item Iac. de Are. ut ponit Cyn. C. de dila.
l. j. in fin. contra dictum Iac. de Bel. eſt, quod no. ĵ. de dila. §. nunc videamus
verſi. nunquid ergo. ¶ Adde, vt per Bar. in l. j. C. de dila. quem communi-
ter ibi ſequuntur Doctores. Adde tu, quod dilationes omnes regulariter
ſunt arbitrariæ & ſi quid contrarium reperitur. caſuale eſt. ita Hoſt. in Sum
ma extr. de dilatio. §. quis ipſas, & plene videas per ſcribentes in c. cum ſit
Romana. extra. de appel. & per Abb. Sicu. in c. quod ad conſultationem. ex-
tra. de re iud.

SVMMARIVM.

1 *Peremptorium quid dicatur, & an index ordinarius delegatus, aut ſubdele gatus, poſſit peremptorie citare.*
Peremptorium non debet in prima citatione, uel præmature niti.
2 *Terminus brevis in peremptorio quis dicatur,*
Peremptorium quoties poſsit mitti ad malitiam conuincendam.
3 *Peremptorium ſit tribus edictis, uel uno pro omnibus peremptorio.*
Citatus ter, intelligitur peremptorie citatus, licet nihil exprimatur de perem ptorio.
4 *Contumax non debet cenſeri, qui non eſt peremptorie citatus.*
Citādus non eſt ulterius, ſi conſtare poteſt in prima citatione eū nolle uenire.
5 *Abſentem citare ad certum & ſpecialem articulum, an poſt peremptorium ſit neceſſe.*
6 *Appellans an dicatur contumax, ſi ante ſententiæ prolationem recedat. & an iterum debeat ad ſententiam uocari.*
7 *Appellans proteſtari cenſetur de cætero nolle ſub eodem iudice litigare.*
8 *Sententia parte abſente lata non nalet, niſi ad hoc terminus peremptorius ſit ſtatutus.*
9 *Iudex debet eum, quem peremptorie citat, comminari: quod ſi non comparue rit, nihilominus procedet in cauſa, quantum de iure debebit.*
10 *Termini tres ſi in una citatione inferantur, an ſi taliter citatus non ueniat in primo uel ſecundo uel tertio termino, ſit in omnibus expenſis pro quo libet termino condemnandus.*
11 *Terminis pluribus in citatione expreſsis, ſi in primo termino reus cōpareat non actor: an actor priuſquam audiatur expenſas reſtituere debeat.*
12 *Clauſula illa, quantum de iure poterimus: procedemur in citationibus inſer ta, an uicem obtineat peremptorii.*
13 *Actor faciens reum temere & indebite vocari, ſi reus inutiliter veniat, an tentatur ad expenſas.*
14 *Sententia lata contra citatum non peremptorie, an teneat.*
15 *Sententia partibus non citatis lata, an ualeat, etiam ſi ſit pactum inter par tes, quod iudex ordinarius, vel delegatus poſsit partibus non citatis pro nunciare.*
16 *Citatio prima dicitur conuentionale, ſecunda monitorium, tertia perem ptorium.*
Peremptorium an poſſit fieri ante litis conteſtationem.
17 *Præpoſitio a, in citatione contenta, quid importet.*

¶ De peremptorio mittendo.

13 §. Viſo de temporum interſtitiis, conſequens eſt uidere de peremptorio mittendo. † Scias ergo, quod

a peremptorii dicitur, eo ꝙ cauſam ſeu diſceptationē extinguat [a]
24. q. 3. de illicita. ff. de iud. & tertiū. glibet autem iudex ordinari [b]
delegatus, & ſubdelegatus pōt p. emptorie citare, ext. de re iud.
c. cū Bertoldus. in parte deciſa de off. deleg. c. ex literis. & c. con
ſuluit. Quidam tamen dicunt contra in auth. de litig. §. omnem.
de hoc not. in prædicto c. de illicita. & ff. de iudic. & poſt ¶ Item
peremptorium mitti non debet in prima citatione, uel præma-
ture: vt C. quomodo & quando iudex. & l. ꝓ ſentaneum. & auth.
qui ſemel. niſi ex cauſa neceſſaria: tunc ſic, ff. de re iud. contuma-
cia, puta propter diſtantiam viarum, uel ſi res celeritatem deſi-
deret, ff. eo. l. 2. ff. de iudi. nonūn̄q. extra, de in integ. reſt. tū ex li-
teris. in fi. de dolo & ꝓtu. cū dilecti. in prin. & c. fi. & c. cū olim. 24.
q. 3. de illicita. imo debet primo & ſecundo citari, ſiue duob. edi
ctis per interualla. 30. dierum, ut ſ. §. prox. & in conſtitu. Greg. X.
b de ſen. excom. conſtitutione. in fi. [b] & poſtmodum peruenitur ad
perem-

ADDITIONES.

a Extinguat. ¶ Verbum eſt canonis alleg. ſed melius utebatur verbis le. hu-
ius dicentis, eo ꝙ perimit diſceptationes: & ultra non patitur aduerſariū
exercuerſari. Quæ uerba bñ faciunt ad queſtionem not. in dec. fi. de ele. li. 6.
in gl. nunquid. quę remittit ad deo. cum in tua qui ma. accu. poſ. & ſuper il-
lum remitto ad quæſtionē, ſecundum q̄ ſcripſi ſuper regula, mora. lib. 6. vt ſi
dicamus ſm vtranque literam ꝙ peremptorium illius decre. extinguat, vel
perimat ius opponendi poſt illud: aliàs fruſtra peremptoriū uocaretur, ex
quo uiam opponendi non ꝓcluderet, & ſic nil perimeret: ſicut dicitur tugu
rium, qa tegit: alias non eſſet tugurium, ff. de ver. ſign. tugurii. & verba debet
aliquid operari, de priuil. ſi papa. §. j. in fin. lib. 6. & ibi concordantiæ ne ſint
inutilia, & fruſtra membranas occupent. 19. diſt. cap. j. ff. ad munic. l. j. item
patet in decr. coram. de reſtitutio. in integ. quod poſt peremptorium non
admittitur de iure communi: poſſet tamen de æquitate admitti per benefi-
cium reſtitutionis: ut ibi, ſed ad proponendum crimina, vel defectus con-
tra electum, non reſtitueretur in eccleſia: ut no. ĵ. de reſtitutio. in integrum,
§. 2. ver. ſed pone eccleſia. facit ff. de min. auxilium. Item non parens perem
ptorio. videtur prætorem uel iudicem contemnere. Et pœna contemnen-
dis eſt, ut prætor illi ſuam iuriſdictionem deneget. ff. ex quib. cau. ma. ſed &
ſi. §. ſed & ſi dum. & quod ibi no. in j. gl. fac. extr. de appel. cum parati. Item
conſtat, quod etiam ad accuſandum poteſt terminus per iudicem ſtatui. de
hoc uide ĵ. de dilatio. §. j. in fi. poſt quem terminum non auditur accuſans.
Patet vtriq;. ff. de accuſatio. l. cū Titia. Sed obiectus illo caſu ꝑ electū, habēt
inſtar accuſationis: ut ſcripſi de ele. ſu p eo. ſu p. j. gl. & de pur. ca. c. pe. in gl.
forſan. uer. de excep. ergo, ut ſ. Item qui poſt accuſationem inchoatam deſi-
ſtit, non auditur repetens reum, extr. de accuſ. licet. ff. ad Tur. qui deſiterit
& C. e. quamuis. idem, qui a principio negat ſe accuſare velle, ff. de adult. ſi
maritus. §. ſi negauerit. ſed non ueniens intra terminum per iudicem ſtatu-
tum, negare uidetur ſe velle accuſare. C. qui acc. nó poſ. l. ſi ea. & facit quod
no. ff. de neg. geſt. ſi ego. in fi. pe. gl. non audiatur ergo poſt terminum. facit ff.
ad Turp. ab accuſ. §. deſtitiſſe. maxime in hoc caſu, quo obiectus ſtatū & fa-
mā hominis deturpant uel infamāt: & in his lapſus temporis p iudicē ſtatu
ti precludit uiam accuſanti. C. de inge. ma. diffamari. Et nō ſolū in his, ſed
ēt in illis, qui ius uel intereſſe proprie concernunt, procedit quod lapſus
termini per iudicem præfixi precludit viam agendi, ff. de lega. 2. ſi tamen
quibuſdam & ibi not. de bon. auctor. iud poſſ. l. 4. Ad contraria inducitur ff.
de optio. leg. l. mancipiorum. & decre. ſi tibi abſenti. de præbē. lib. 6. vbi poſt
terminū datū à iudice, re integra licet optare: ut in l. & conſentire ut in de-
cretali Euaſio horum fieri poteſt. quia in neutro prædictorum dicitur, qđ
fuerit expreſſum peremptorium: decretalis autem finalis, de qua loquitur,
id exprimit. Vel ſolue, quod in vtroq; caſu, q neglexerat optando vel con-
ſentiendo, ueniebat ad ius ſuū, uel ſibi debitū. Sed in terminis q̄ſtionis, op-
ponens nō ad rē familiarem, ſed ad alterius leſionē uel repulſionē intendit.
Et hæc ſunt valde diſparia, ff. de ſepul. uio. l. ſepulcri violati. in fin. Secundo
inducitur ad contrarium, quod no. in præ. decr. cum in tua. in vlt. gloſ. Sed
illud procedit in matrimonio carnali: in quo etiam ſententia non tranſit in
rem iudicatam, de re iudicata, lator. & c. conſanguinei. non ſic in ſpirituali,
vbi tranſit in rem iudicatam: ut ſcripſi poſt Innocentium de dolo & contu.
cum olim. ſuper verbo, canonice. ante finem gl. Dici etiam poteſt ibi non fu
iſſe peremptorium, ſed ſimpliciter bannum. Tertio dicitur, termino perem
ptorio certæ perſonæ aſſignato, prius dicta procedere: ſed ſecus in genera-
li edicto. ¶ Ad hoc reſpondetur negando per leges, C. de remiſ. pign. ſi tē-
pore. & C. ſi ut ab hæred. abſtin. auth. ſi omnes. ff. vbi pupil. educa. debeat, l.
fi. ff. ex quibus cauſis maio. l. ergo ſciendum. & ff. ex quibus cauſis in poſſeſ.
eatur, l. hæc autem. §. j. & quod ibi nota. Hinc eſt. quod ipſa decre. fi. de qua
loquimur, æquiparat peremptorium ſpeciale, & generale: vt quod ualet
ſpeciale quo ad ſpeciem, ualeat ſuo caſu generale quo ad genus. de hoc de
offi. ord. ca. ij. in ij. gl. & de his edictis ſpecialibus & generalibus ĵ. §. ſequit
verſ. & not. & ver. quid ſi papa. cum veriſciliſ ſeq. Quæ prius dixi, procede
rent in eo, qui poſt peremptorium ſe opponeret electo, ne confirmetur:
quia repellitur ſaluo iudicis officio, ut ibi not. Poſt confirmationem autem
non audiretur proſequens ſuum intereſſe: puta contemptum, vel ius, qđ
prætendebat in beneficio, ad quod facta eſt confirmatio. Audiretur autē a-
gens de nullitate, iuxta ea, quæ ſcripſi in prædicta regula, mora. in fine, lib.
6. Adde, quod hæc ſunt formalia verba Oldr. conſi. 3. incip. cum cauſa ele-
cti. ubi dicit ita per duas char. ſententiatum, & à toto collegio ipſorum ap-
probatum.
b In fi. ¶ Lib. 6.

peremptorium,ut in præ.c.de illicita.ff.de iud.ad peremptoriū.
&l.seq.Sed opponitur:nam in omnib.formis sequētibus vnicus
tātum assignatur terminus peremptorius:& minus spatium quā
30.dierum continet dilatio ibi data.Respondeo,hoc fieri potest
ex causa,vt dixi:& sic generalis consuetudo seruat.Nec ob.præ.
dec.de dila. ubi dicitur,qđ ad hoc potest appellari: qa ibi iudex
grauauerat in duobus,scilicet in dando peremptorium,& dādo
nimis tempus breue:quod fieri non debet, ut ibi dicitur. Debet
ergo iudex in citatione causam exprimere,quare maturat pemp
torium,ne pars causam habeat appellandi:ut in prę.c.tum ex lite
2 ris.in fi.†¶ Quis autem terminus dicatur breuis hoc relinquitur
arbitrio iudicantis,considerata locorum distantia,& qualitate p
sonarum,& causa.ff.de uerb.oblig.continuus.& dixi s̄.§.prox.&
est cautella quod super hoc iudex interloquatur, scilicet qđ iu-
sta est causa:ut not.secūdum Papam.ext.de accu.ad petitionem.
sed si male arbitretur,poterit appellari.¶ Item peremptoriū po
test bis mitti,ter & quater ad malitiā conuincendam:uel de gra-
tia si iudici expedire videtur:non tamen cogitur,ext.de do.& ꝯ-
tum.prout.& c.cum olim.ff.de iudi.l.2.&l nōnunquam.extr.de
off. deleg.consuluit. & quod dicitur in l.& post debet exponi, id
a est,potest[a].†¶ Fit ergo peremptorium tribus edictis,uel vno ꝑ
3 omnib.peremptorio:ut in præ.c.de illicita.& C.quomodo & qn̄
iud.consentaneum.sed & citatus ter,licet non exprimatur aliqd
de peremptorio,tamen intelligitur peremptorie citatus,C.eod.
tres denunciationes.& contumax est,nisi veniat,arg.extra,de cō
b sang.& affi.ex literis,de rescriptis,olim.& hoc probat[b] prę.c.de
illicita.dum dicit alternatiue,uel uno,&c.Sufficit ergo alterum,
videlicet uel trina citatio,uel vnum peremptorium,argumē.ex-
tra de rescriptis,inter cęteras.cū suis similibus. & hoc probat p̄.
c l.tres.& hæc est ueritas,quicquid quidam somnient.[c]† ¶ Dicūt
4 etiam quidam[d],quod nisi quis sit peremptorie citatus,nō debet
d censeri contumax.quod intelligunt verum esse ante litis ingres-
e sum,ar.in præ.c.de illicita.& ext.de offi.delegati,consuluit.[e]post
ingressum uero litis quilibet terminus intelligitur peremptorius
vt in eadem decret consuluit.ubi si quis contumax est,potest ꝯ-
tra eum sine citatione procedi.quod dic secundū Papam,ut no.
f extra,de accu.ad petitionem.¶ Item si constare potest[f] in prima
citatione,citatum nolle venire, non est vlterius citandus,ff. de
re iud.contumacia.ff.de uerb.oblig.continuus.§.cum ita. in fine
§.& not.extra,de off.deleg.consuluit.in præ.l.tres.& de hoc secū
dum Papam,& in prę.c.ad petitionem.j̄.uer.quid si quis.¶ Item
licet in die peremptorii iudex possit,si uelit,ꝓcedere ad id,super
quo absens citatus erat,nulla alia citatione vel expectatione fa-
cta:tñ æquitate suadente debet in diem alteram expectare,& ite
g rum citare,si eius iurisdictio durat quę æquitas seruatur[g],extra,
de dolo & contuma.cum dilecti uer.expectantibus.45.dist.licet
plerunque.& in præ.cap.consuluit.& in præ. l. & post. & iam di-
cam.Si uero expiret,expectet vsque in horam congruam, ita ꝙ
h ante noctis tenebras possit perficere, quod incumbit.[h] ut ibi.
Dominus autem meus notat in summa in titulo de contumacia,
quod post peremptorium absentem citare non tenetur : ut in
præ.c.consuluit.Tu dic,ꝙ si citatus ad certum & specialem arti-
5 culum,†puta ad uidendum iurare testes,& huiusmodi,nō uenit:
nihilominus ad publicationē attestationū, & ad sniā, & ad alios
articulos est citandus iterum:vt extra.de testib.cum olim.in fin.
arg.C.quomodo & quando iudex.ea quæ.& arg.in præ.c. cōsul
uit.ibi,perficere quod incumbit.& de re iud.cum olim.Secus se-
cundum quosdam,si non fuerit citatus ad certum articulum:sed
generaliter ad ꝓcedēdū in cā,uel etiam ad certum articulum, &
generaliter ad procedendum.Nam tunc ad omnia & eiusad sen-
tentiam potest procedi semel,contumace amplius nō citato, C.
de iud.properandū.extra,de dolo & contumacia,c. fina.dum ta
men iudex fuerit in peremptorio comminatus,se cogniturum
& pronunciaturum.Et sic intelligi potest,quod not.j̄. de senten.
§.iuxta.versi.est etiam nulla.& sequenti, & ff.de iud. in peremp-
torio,& l.& post edictum.de hoc,secundum Papā,in præ.c.con-
6 suluit†¶ Quid si quis recessit appellans.Dicunt quidam, nihilo-
minus ipsum ad sententiam vocandum:& quod aliter lata sentē
tia non tenebit,cum non sit contumax in audienda sententia:qa
ad hoc vocatus non fuit,licet fuerit in aliquo articulo ꝯtumax
quando recessit appellatus:arg.in præd.l.ea quæ.& sic intelligūt
extr.de accu. ad petitionem.Aut enim causa appellationis est iu
sta & uera: & sic non ualet,quod fit per iudicem:tum quia appel
latus non fuit contumax,contra quem sententia fertur : tū quia
fertur post legitimam appellationem. Aut est illegitima & fal-
sa:& tunc aut defert appellationi,quo casu vlterius procedere
i non potest,extra,de appel.cordi.[i] Aut non defert, & sic non est
reuocata causa ad superiorem:imo apud eū,à quo male appella
tum est,remanet procedendi potestas.Debet ergo procedere iu
ste.Non autem procedit iuste,si procedit ad sententiā,vel ad ali
quem articulum sine noua citatione,licet in alio articulo primo
fuerit ꝯtumax,ut prædixi.Appellatio enim sua mala,non plus fe
cit,nisi quia fecit eum cōtumacem,ut iam dictum est.Et hoc ob
tinet in appellationibus iudicialibus,& etiam in extraiudicialib.
Alii dicūt quod appellans in nullo uocandus est ulterius,nisi spō
7 te renunciet appellationi.ar.2.q.6.si quis libellos.† Appellando
enim uidetur protestari,ꝙ de cætero non vult litigare sub eo:&
in incertis non est locus coniecturis,s̄.uer. itē quod si constare.
Secus autem est in ꝯtumace licet enim sit in uno articulo contu.
max,non tamen protestatur,quod in aliis uelit contumax esse,
maxime quia non dicit se uelle effugere suam iurisdictionē,licet
peccet contumax existendo. Item appellans defendit suam con-
tumaciam,dicens,quod non est in contumacia,sed se iuste face-
re.Contumax autem,qui non appellat,non defendit suam cōtu
maciā de iure:& ideo minus puniēdus est:ut not.Papa ext.de cle.
k excom.c.latores.& in prædict.c.ad petitionem.[k]† Alias autē re-
8 gulare est,quod nō valet sentētia parte absente lata,nisi ad hoc
terminus peremptorius sit statutus,ff.quæ sent sine appel. re.l.j.
§.item cum ex edicto.etiam si contumax fuerit in processu,ut s̄.
ver.itē licet.Nec sufficit quē citari ad sententiā,nisi dicatur,per
l emptorie,sm̄ quosdam.[l] Alii contra,arg.in præ l.ea quæ.& eo.ti.
authen.qui semel.in prę.l.ad peremptorium.& l.seq.C.vbi in rē
actio.l.2.ff de requi.re.l.j.& j̄.ver.quid si lata. Tres tamen denun
ciationes sufficiunt,licet de peremptorio nil dicatur,ut s̄.Et ad-
de hic,quod not.in præ § iuxta.uer.quid ergo.& ver.item etiam
m nō tenet.[m]& j̄.de dil §.videndū.uersi.termini. Quid si in senten-
tia dicitur,aliquē fuisse citatum,uel præsentem?de hoc j̄.de sen.
9 §.vt autē.uer.& not.quod secundum.†¶ Item iudex debet, cum
peremptorie citat:comminari,quod si nō comparuerit is,qui ci
tatur,procedet in causa quantum de iure poterit, & debebit : li-
n cet hæc ꝯminatio non sit de substantia citationis,[n] ff.de iud.l.in
peremptorio.extra,de in integ.rest.tum ex literis.in fin.extra,de
do.& contu.cū dilecti.circa prin.de ma.& obed.humilis. & mit
titur

ADDITIONES.

a Potest. ¶ Vt ibi not.
b Probat. ¶ Secundum Aegid.rub.94. ¶ Adde,ut per Bart.in l. si finita.§. Iulianus.ff.de dam.infect.
c Somnient. ¶ Puto hoc dictum propter illos qui dicunt peremptorium ante litem contestatam mitti non posse:dicentes,illud proponi propter diffinitiuā quæ regulariter ante contestationem fieri non potest.Iac.Bald.vbi s̄. dicit Azo.& communiter omnes tenere contrarium.& sic Ioānes de Deo, de j.decret.2.colum. per l.consentaneum.C.quomodo & qn̄ iudex.& auth. qui semel quæ expresse dicit,etiam si lis cœpta non sit secundum hoc intē dit auctor,ꝙ etiam in prin.litis hoc sufficiat:alias non uideo,quare somniantes expressissent:& uide j̄.ver.sed nunquid.
d Quidam.¶ Aegid.Rubr.94.
e Consuluit.¶ Vbi de hoc dixi in prin.& in fine.Et hoc omnino vide j̄.de dilatio.§.nondum.in princ. ¶ Adde,ut per Bar.& nouissimos in l.si finita. §.Iulianus.ff.de dam.infec.ver.quæro dixi.
f Potest.¶ Ad intellectū huius uer.& sequentiū,omnino vide ꝙ plene dicā j̄. ti.j.§.j.super ver.& not.ꝑ tot.& maxime in 6.& 7.q.& j̄.uer. px. ¶ Adde,ut p Bar.ī d l.ꝯsētaneū.& in apost.ibi ꝑ Ale.& ī l.si finita.§.Iulian⁹.ff.de dā.inf.
g Seruatur. ¶ Dicebat Aeg. ubicunque, a quolibet ꝓbo viro, hæc rub.96.
h Incumbit. ¶ Super illo uerbo posui dictum Innoc. quod statim sequitur, cum determinatione Hosti.quę est ibi,dum tamen. Et post eos etiā de hoc scripsi de procur.auditis.super uerbo, conclusum. & hæc etiam scripsi de dolo & contu.eum qui.li.6.super gl.videbatur.Sed hoc simpliciter intellectum,nimis sonat in absurdum.Summa enim esset iniquitas,si iudices sic citando,ut sequitur,possent ex una contumacia tantum partibus ferre dispendium,ut principale simul cum appel.remedio periret eisdem.secundū hoc enim contumacia in non ueniendo,quæ faceret ualere sententiam, pariter tolleret illis beneficium appellandi.Procedant igitur,quæ sequuntur in casu decr.fin.statim allegatæ,ubi iudicium est in loco remoto à diœcesi citati,puta in curia.sicut ibi fit citatio hoīs:ut ibi:vel iuris, ut in c.j.& c.cupientes.de elect.lib.6.de off.ord.quamuis.eo.li.quæ bene facit ibi:ut præsentibus partibus &c.tunc enim quia difficilimum esset citationes ꝓ singulis actib.ad partes mitti:locus erit opinioni ꝑdictæ, vt ad examinationem cāæ,& diffinitionē procedatur ipsius. Si autē uenit pars uel procurator,ad singulos actus citabitur,ēt si in uno fuerit ꝯtumax:ut supra. Idem in legato,quo ad prouincias sibi commissas.Idem in Archiepiscopo,quo ad causas extra diœcesim suā sibi delatas ꝑ appellationē vel aliter.& idē in ꝑsidib⁹ ꝓuinciarū,de quorū ꝓuinciis molestū hēt princeps,si cāę principales uel appellationū deferātur ad ipsum priusq̄ ad illos,in auth.de mādatis prīn. §.sit tibi.ver.si uero.ff.de appellationi.Imperatores.His enim casibus citati ad totam cām dēnt esse ꝑsto parati ad ꝓsecutionē ipsius causæ:alias si est cā,quę diffiniri nō possit lite nō ꝯtestata,etiā ipsius diffinitio fieri poterit. Secūdū hæc pōt intelligi l.ꝓperādū.& hic bene ꝯueniūt,q̄ scripsi in dec.auditis.Vbi aūt dn̄s,uel principalis venit ad cām:vel ē lis in domicilio rei:absurdissimū esset dicere,ꝙ citatus ad uidendū iurare testes, uel ad ipsorum aperturam:uel aliquid simile,licet uenire contempserit,nō esset tūc citandus ad reliqua,licet citatus fuisset à principio ad totam cām. ¶ Adde,qđ voluit Pau.de Cast.cons. quinquagesimo,& Federicus de senis.consi.171.
i Cordi.¶ Et c.cum appellationib.lib.6.
k Petitionem. ¶ Et sic est hodie terminatum de dolo & contum. eum qui. lib.6.& uide,quod ibi notat gl.videbatur,& quod not.de elect.auaritiæ.li. 6.in ult.gl.& quod super ea dixi.
l Quosdam. ¶ Pro quibus facit cle.de uerb.sig.sæpe.ver.sententiā.& remissiones ibi uide in gl.
m Tenet. ¶ Vide quod ibi dicam.
n Citationis.¶ Secundum Aegid.rub.4.in prin.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

titur sub præmissa conditione, vt C. lib. 12. de cohortal. si appari
a tor. j. ver. sed quæritur. ¶ Item dicunt quidam, vt Accur.[a] quòd peremptorium debet tm spacium cõtinere, q̃tum si quodlibet edictum per se proponeretur: vt in præ. auth. qui semel. vbi de
b hoc, & in decr. Greg. X. de sen. excõ. q̃stitutione.[b] Ego relinquo hoc iudicis arbitrio, ut dixi s. eo §. prox. ¶ Item licet pars sit tertio citanda, ut dixi, tñ si non venerit in prima citatione, punitur
10 j. de expen. §. iuxta. ver. sed quæritur, quãdo † ¶ Sed quid si tres termini in vna citatione inserantur? vt patet exemplum j. §. iam de citatione. uersi. sed præmissis. nunquid si non uenit in proximo, uel secundo, uel tertio termino, est in omnibus expẽsis pro quolibet termino condemnandus? Videtur, q̃ non. Et hoc te-
c net Vber. [c] quia in primo, & secũdo videtur auctoritate iudicis temanere. nam cum illa, aut illa res promittitur, rei est electio, ff. de iure do. l. plerunq; §. fi. & arg. ad hoc extra, de resti. in integ. ex literis. & de don. & contu. c. j. & c. cum dilecti. in fin. Tu dic q̃ arg. C. de iud. sancimus. extra, de appel. reprehẽsibilis. § sin autẽ.
d & ext. de procu. c. 2. [d] Nec obstat l. plerunque, quæ loquit, cum duo sub alternatione debentur: ubi soluendo quod voluerit, liberat: aut ibi, & extra, de plus petit. c. unico. Hic ait mandat iudex sub copulatiua q̃junctione: & ad veritatem copulatiuæ, oportet vtranque partem eius esse veram, vt no. extra, de rescri. inter cæteras. Vnde nisi venerit ad omnes terminos, debet cõdemnari, cũ non venerit pro omnibus: quia dolo non caret, qui magistratui non obedit. ff. de re iu. non potest. & qa semper interest actoris, eũ in quolibet termino non uenisse, ex quo ipse in quolibet
11 venit, & facit, quod no. j. de contum. §. nunc dicamus. versic. sed pone. † ¶ Quid si in primo termino reus q̃paruit, sed non actor nunquid actor restituet expensas prius quam audiatur? Dic, q̃
e sic, extr. de dolo & contu. actor. lib. 6. Nã in alternatiuis citati[e] est electio, vt in præ. l. plerunque. & C. de cõdi. inde si quis. Quid
f si in primo & secundo [f] reus comparuit, non tamen in tertio, in quo actor comparuit: nunquid poterit fieri missio in possessionem? Videtur, quòd non, propter alternatiuam, ut s. & ff. de cõtrahen emp. & vend. si in emptione. l. pe. ff. de eo, quod cer. lo. l. non vtique. in prin. Argumen. contra: quia ultima mora nocet. ff. de arbit. Celsus. & §. idem ait. ff de peric. & com rei vend. illud.
g & hoc placet: s & uide j. tit. proxi. §. nunc dicamus. vers. sed po-
12 ne, iudex. & seq. † ¶ Sed quæritur, an clausula illa, quantũ de iure poterimus, procedemus, de qua habes ex̃, de rescri. c. cautam quę. vicem obtineat peremptorij? Et videtur quòd sic, argu. extra, de in integ. rest. tum ex literis. in fi. & de do. & contu. cũ dilecti. Sed dic contra: imo huiusmodi comminationes post perem-
13 ptorii fieri consueuerunt, vt s. ver. item iudex. † ¶ Quid[h] si aliqua istarum trium dilationum in diem incidit feriatam: & vocatus illa die dilationis feriata se præsentet, nunquid videtur iudici paruisse, vt etiam videatur alias dilationes consumpsisse? Videt quòd sic, arg. præ. l. plerunque § si res. ff. de verbo. oblig. ubi autem nõ apparet § qui illud. ff. de eo, quod certo loc. l. 3 §. qui Stichum. C. de institu & substit. sub cond. fac. l. fi. & l. generaliter. ff. de solut. qui certa die ff de verb ob. l. continuus. § cum ita imo videtur, quod possit consequi expensas ab actore, qui eum fecit tali die vocari temere. ff. de iud. cũ quẽ temere. C. de epis. & cle. omnes qui. § sane. quanquam vocatus venire in iudicium nõ coge-
14 retur, vt ff. si quis in ius voc. nõ ier. l. 2. in fi ff. de fer. l. j nec poterit ea die, qua iudici se præsentauerit, alius terminus assignari, uel aliquid fieri, uel quicquã sibi præcipi. C. de fer. l. fi Vnde vr̃, q̃ actor & index sunt eluſi, & q̃ sit iterũ citatio facienda. ar. s. ff.
i de op. le. l. ij. § data igitur. & ff. qui satisd. cog. l. quoties[i] per quę iura probatur, quod non sunt aliæ dilationes cõsumptæ. Et hoc
k puto:[k] quod dic, ut s. §. j uer. item excipit, q̃ citatio fit. † ¶ Quid
15 si lata est sententia contra citatum non peremptorie? Videtur, quod non teneatur arg. 24. q. 3. de illicita. uersi. de conuentione. ubi de hoc C quom. & quand. iudex. ea quæ. 6. q. 3 eorum. extr.
l de constit. ecclesia. in fin. Argumentum contra, C eo.[l] cessante sed ibi cõstabat citatum nolle uenire. de hoc in præd. l. tres. & s.
m uer. item licet post alias autem.[m] & seq. secundum papã, extra,
3 5 de accusad petitionem † ¶ Sed pone, quod partes faciant adinuicem pactum, quòd iudex ordinarius, uel delegatus possit pronunciare partibus non citatis? Et videtur, quòd non valet sentẽtia partibus non citatis lata: arg. C. de sentẽ. & inter. om iud. pro latam. 2. q. 6. § diffinitiua. ff. de re iud de unoquoque. Dicũt quidam, quòd valet: quia hoc pactum valet in arbitrijs, quæ sunt redacta ad instar iudiciorum ff. eo l. j. & probatur. C. de tempor.
16 appella. l fin in fin. & ff de fer. l. i uide j. de senten. excom. §. iuxta, uersi. quid si de partium. † ¶ Et no.[n] quod prima citatio uocan tur conuentionale: quia in ea dicitur, Venias tali die coram tali. Secunda dicitur monitorium: quia iudex dicit, Vade, mone eũ, quod ueniat. Tertia, peremptorium: quia dicitur, quod nisi uenerit, procedet condemnando, uel absoluendo ut s. Sed nunquid peremptorium potest fieri ante litem contestatam? Et uidet, q̃ non: quia non uidet, quod fiat, nisi pro diffinitiua sententia, quæ non erit nisi lite contestata: extra, ut lit. non contesta. p totum. nisi in casibus. ut eo. tit. quoniam. & not. C. de his, qui ad eccles. confu. l fin. §. itaque. Dic q̃, ut extra, de dilat. c. j. & in præd. c. de illicita. C. quo. & quan. in. consentaneum. ibi, etiam si lis cœpta. & authen. qui semel. extra, de in integ. restit. tum ex literis. in fin.
17 † ¶ Item nota[o], quod si citatio fit sic: Mandamus, quatenus post
o hanc citationem, vel harum præsentationem, seu receptionem, die 20. compareas coram nobis vsque ad 20. diem, vel 20. die, à receptione præsentium: dies receptionis literarum in hoc numero non computatur: arg. extra, de appel. super eo. 2. in fin P cum suis
p concor. ff. de verbo. signifi. l. anniculus. & 2. q. 6. biduum. uersi. sed aduersus. extra. de exce. pia. § si quis igitur. 35. q. 3. progeniem & de restit spo. frequens §. sed si in ciuilibus. Nam tunc hæc propositio A, tenetur priuatiue: ut scilicet dies receptionis non inclu-
q datur q. verum vbi dies certus assignatur, ut cum dicit. Post Epiphaniam compareas tali die, tunc nõ attenditur dies citationis, sed terminus assignatus, & iunges, quod no. t. j. de dila. §. j. versi. sed pone, iudex. & de appel. § restat. versi. sed nunquid dies. Vltimo no. q̃ ubi quis de cõtumacia, uel culpa notatus est, non est necesse, q̃ peremptorium perueniat ad eum: ut expresse patet ext. de exc. prel. c. ex literis. ibi perquisitus non potuit, & c. cum suis
r concor. ibi secundum Papam positis[r].

ADDITIONES.

a Vt Accur. ¶ In l. nonnunquam. ff. de iud.
b Constitutione. ¶ Libr. 6.
c Vber. ¶ De Bob. vbi s. & idem Gui. de Suz. super. l. sancimus.
d C. 2. ¶ Facit de test. co. c. 2. Tamẽ respondere posset, ut ibi scripsi, post Vin. & omnino uide, quod scripsi in præ. decr. 2. de proc. super glo. si ei. ad quã remittit Aegid. & ibi distinguit expensas citationis: quæ quando est vnica, sufficit vni parere. Idem in præceptis executorum, quando intra tres terminos iubent aliquid fieri, in quibus ubi aliud non exprimitur, solum post ultimum locus erit pœnæ. In præceptis autem de veniendo, constat, quod interest partis, quæ uenit in primo termino, aduersarium tunc venisse: & huius interesse habebitur rat o, licet veniat i vltimo: tunc tamen vna citatio remanet gratuita, siue sit prima, vel vltima: & uide j. de expen. §. iuxta, ver. sed quæritur, quando. ¶ Addo, vt per Abb. in c. 2. de proc.
e Citati. ¶ Quasi dicat, non citati facient. hic tamen electio non est libera, ut dixi s. ver. prox. ¶ Adde, extante statuto, q̃ si reus non compareat in termino, q̃ habeatur pro contumace & exbannito: quòd si actor non accusauerit eius contumaciam, non habebitur pro contumace, secundum Pet. de Ancha. consi. 96.
f Et secundo. ¶ Vnius citationis, de qua prædixi.
g Placet. ¶ Et idem Gui. de Suzar. in l. sancimus. Sed hoc mihi non placet. & facit s. uersic. prox. Item secundus terminus datus censetur, si non venerit in primo, de testib. cog. c. 2. facit etiam præ. decre. actor. Non obstat l. quæ in contrarium allegatur: quia nego moram interueniſſe, cum secunda & tertia dilatio sint consumptæ: faciunt allegata j. vers. 2. parte 1.
h Quid. ¶ Iste ver. fuit Vbert. de Bo. t. tul. de excep. contra rescript. & dele. in fi. saluo, quod j. dicam.
i Quoties. ¶ Inducit etiam Vber. illud generale, utile, &c.
k Puto: ¶ Auctoris est verbum, non Vber. qui non elegit.
l C. eo. ¶ Scilicet, quomodo & quando iudex.
m Autem. ¶ Et ibi allegaui de cleri.
n Et not. ¶ Secundum Iac. Bal. in tra. de primo & secundo decre. quod etiam sub eodem tractatu ponit Io. de Deo. Cauil. lib. 4.
o Nota. ¶ Secundum Aegid cuius fuit totus iste uer. rub. 27.
p In fin. ¶ Contrarium probat, ut ibi dixi, super vlt. glo. quia non dicit a die receptionis, sed receptione.
q Includitur. ¶ Vt fic præpositio A, faciat separationem, ut not. ff. de act. emp. l. 3. in fi. & facit cle. & appel. sicut. & de hoc satis scripsi de præben. statutum. lib. 6. super gl. est ergo. & uide, quod dicam de dila. §. j. super uer. sed pone, quòd causa. in prin.
r Positis ¶ Quæ ponuntur per Ber. in gloss. not. quod. & super ea dixi.

SVMMARIVM.

1 *Citatio quot modis & qualiter sit fienda per viuam vocem.*
2 *Citatio an possit fieri per partem.*
3 *Credere an teneatur quis dicenti se contra eum ad sedem apostolicam appellasse.*
4 *Appellatio vim citationis habere dicitur.*
5 *Citatio an per nuncium, seu edicta fieri possit.*
6 *Index citare potest in minoribus causis per vnum nunciumzin maioribus autem consulitur quod duos mittat.*
7 *Citatus an teneatur credere nuncio citanti, distinguitur.*
8 *Nuncius dicitur certus, quando est certæ & probatæ fidei.*
Nuncio iudicis proprio credendum est.
9 *Committens actum citationis, qua forma instrumentum publicum conficiat.*
10 *Nuncio publico alicuius curiæ citante, an eius dicto simpliciter & absq; aliqua solennitate standum sit.*

11 *Rellatio nuncii ab actu citationis redeuntis, quæ esse debeat, & sub qua forma in actis scribenda.*
12 *Proclamationes in actu citationis factæ, sunt per nuncium referendæ, & sub forma speciali scribendæ.*
13 *Minores ordinarii, & delegati a principe in minoribus causis, citare possunt per edicta.*
Pedaneus, uel delegatus a iudice, an per seipsos possint citare.
14 *Citatio ad actoris instantiam est facienda.*
15 *Citatū se non fuisse quis dicere non potest, ubi citatio publice & solēniter est facta, etiam absque nuncio: licet etiam citatio ad eum nō peruenerit.*
16 *Citatio alicuius domi, uel familiæ facta, an sit sufficiens, si nō uenit ad illius notitiam.*
17 *Nuncius ad citandum missus, an reo inuito possit domum eius intrare causa eum in ius uocandi*
18 *Iudex an possit his, qui non sunt sub eius iurisdictione, uel extra locum ubi lis est, aut res agitur, præcipere.*
19 *Notorie contumax, an & quomodo sit citandus*
20 *Citatio in qua non præfigitur terminus, seu dies certa, an sit sufficiens: & an sic citatus debeat comparere.*
21 *Præcise & simpliciter citari nemo debet sed sub forma & modo.*
22 *Opponentes se post datam literarum, uel qui de nouo se opponere uolunt, an per tales literas possint citari.*
23 *Præsens confusum, præsentis non tenet usum.*
24 *Superiori, ad quem causa remissa est, citanti appellātem in causa principali, non facta mentione de appellatione, sufficit mittere excusatorem.*

4.§.Sequitur videre qualiter sit citatio faciēda. ad cuius rei euidentiam notandum est, quod citatio fit quādoq; per uiuam vocem, de quo prius videbimus, & quandoque per literas. Per uiuam vocem fit pluribus modis. Nā quādoq; iudex ore proprio citat, si citandū inuenit: & valet,
a & arctat citatio talis, si legitime fiat. [a] Nam assignando partibus terminum ad comparendum, uel procedendum, citare intelligi-
i tur: arg. ĵ. eod. ver. & no. secundum Vber †¶ Quāque per notariū seu tabellionem: ar. 23 q. 5. circumcelliones. in prin sicut sæpe faciunt auditores palatii domini papæ. Nam si hoc potest per nuncium, ut iam dicetur, multo fortius per istum, qui est publica persona & iurata: unde pro eo præsumitur, ext. de præsc. ad audientiam. de præsump. illud & j. q. 7. sanctimus. & ipse idem poterit scribere, se Titium tali die ad talem horam citasse, ar ff. de adop. si pater. § j & l. si consul & l. seq. & in authen de tabell. § si præter
2 hoc fiat. † ¶ Quandoque citatio fit per partem, vt sæpe facimus dicentes actori, vel reo Dic aduersario tuo, vt appareat tali hora, & tu etiam tunc compareas. Sed hoc potius retorqueret ad fa-
b ctum, [b] q̄ ad ius. Non enim quis tenetur credere suo aduersario. Vnde in ecclesiastico, ca. 12. Non credas inimico tuo in æternū. Sicut enim attramentum æruginat nequitia illius, & arg. extr. ut lit. non contest. accedens, 2. extra de ininteg. resti. ex literis. & de prob. ex literis. Nam aduersarii & inimici facile mentiūtur. ff. de quæst. l. j. § præterea. & in authent. de testi. § si uero odiosus. nec debet quis nimis esse credulus, ut ff. quod cum falso. tut. actor. l. 2. ff. de eo. per quem fac. l. j. § j. 86. dist. si qui vero. extra. de simo. licet, versi. nam iusta. 16 q. 2. visis. circa fin. l. distin. si quis præpostera. Arg. contra, quod tenetur venire, quicunque sibi denuncia
nerit. & ei credere. nam a quo denunciatū sit, senatus non exigit, vt ff. de pet. hæred. item veniunt §. petitam ad idem C. de rei uen. l. si fundum. ff. de his, quæ in frau. cre. ait prætor. § si qs particeps. Et hoc dicimur scire, quod ab aliis audiuimus, vt 22. q. 5 hoc nide
tur. prope prin. Debet ergo quis credere cuilibet citanti, uel denūcianti, arg. 22. q. 4. innocens. extra, de cler. excom. illud. & de cōiu. ser. ꝓposuit. maxime vbi citatio uel denunciatio concurrit cum ueritate, ut ff. de pet. here. cum quidam. & in dubio tenetur quis uenire ad iudicium. ut ff. de iud. si quis ex aliena. & ext. de ap
3 pel. cum parati Sed primum verius. Et sunt hæc in argumen. † ꝙ non tenetur quis credere alicui dicenti, se contra eum ad sedem apostolicam appellasse, nisi instrumentū appellationis ostenda
4 tur appellato, † cum appellatio vim citationis habeat. vt ext. de appel sæpe. de electio. statuimus. nec etiam pluribus hoc dicentibus, quia sæpe talia falso contingunt. ff. de eo, per quem fac. est. l. j. ff. de custo. & exhi. re. diuus. ff. de ac hær. l. fin. extr. de in integr. restit. ex literis. & vide ĵ. in titul. de appellatio. §. qualiter autem.
c versicu. cautus etiam. [c] ¶ Fit quoque citatio q̄nque p præconē: & hoc sufficit ad citādum reū ut C. vbi de cri agi op. auth. qua in prouincia. C. de fer. l. fi. non tamen sufficit ad citandum actorem imo specialiter est ad eum nuncius mittendus, ut in authē. col. 8. de litiga. §. omnem vero. Sed contra, quia non debet actori licere, ꝙ reo non licet. ff. de reg. iur. l. non debet. extra, de mutuis pe. c. 2. Sed hoc ideo est, quia reus frequenter citatur per nuncium: vnde ad conuincendam eius malitiam sufficit citatio per præconem: actor autem rarò citatur, sed per alium facit citari: ideoque
5 per nuncium, & non per præconem citandus est. † ¶ Quandoq; fit per edicta, ut ĵ. ver. & not. Quandoque per nuncium, vt extra de off. dele. prudētiam. respon. j. extra, de appel. cum parati. ff. de reb. eorum qui sub tut. uel cu. sunt. l. mag. §. illud. uer. ne tamen. In quibusdam enim locis quidam nuncii cum insulis rubeis, uel baculis depictis, uel alio signo, deputantur ad citandum: & hi q̄doque uocantur missi, extra, de immu. eccle. c. j. quandoque nūcii, vt in prædictis concor. quandoque officiales, 4. q. 4 § aliqñ. in prin. C. de accu. ea quidem quandoque notarii. 23. q. 5. circūcelliones. in prin. quandoque apparitores. extr. de homi. tua. pro
pe fi. & C. lib. 12. in multis tit. de apparitoribus, quandoque executores, ut C. de sportu. l. 2. & ibi dicitur, quod tales possunt pro iudicis voluntate remoueri: quandoque portarii, vt. extra de pri
d uil. cū olim, ꝓpter quādoque Cæsariani, siue catholicani, [d] C. de
e bo proscript. l. pen. in fin. [e] quandoque ministri, 33. q. 5. si homici-
f dæ. & c. cum ministri. [f] De istorum officio & potestate vide suprà
6 de executore. † ¶ Et dicit Vber. de Bonacur. [g] quod per unum
g nūcium pōt iudex citare in minorib. causis. in maioribus autem consuluit, quod fiat per duos, C. de app. in offerendis. 4 q 3. versi. ubi numerus. extr. de testi in omni Sed numquid credetur soli nūcio, uel officiali, seu executori, dicenti se citasse aliquem etiam in magno negotio, ad hoc ut ille teneatur uenire, vel reputetur con
h tumax nisi uenerit? [h] Et uidetur, qd̄ sicut in præ. l. mag. § illud pōt & C. lib. x. de exactor. apparitores. & in præ. c. cum parati. & c. prudentiam. & lxv. dist. si forte. in fin. & extra, de test. cog. c. j. Nā ad hoc sunt inuenti & iurati: nec præsumitur quod deierent. 1 q. vij. sanctimus. Alioquin si eis non crederetur, quæ esset eorū vtilitas, si semper cogerētur secum habere testes, quos etiam semp non possunt habere, nec eos cogere adesse? arg. C. de fide inst. iudices. & facit ad hoc ff. de off. pfect. vrb l. 1. §. cura carnis. Arg. contra extra, de offi. dele. cum in iure C. de man. prin. l. vnica, extra, de rescrip. cum cōtingat. quia vox unius nec iustificat nec cōdemnat. 22 q. 2. admonere. versus prin. extra, de testibus, licet ex quadam. Nam nec in talibus iudici, vel arbitro creditur, C. de arbit. ne in arbitris §. pen. in auth. de hæred. & Fal §. si uero absint. Col. j. extra de probat. quoniam contra. Et talibus, officialibus, etiam iuratis, non creditur, nisi eorum assertio alio *adminiculo* fulciatur, C. lib. 11. de bo. vacan. l. fi. C. lib. 12. de curio. l. j. puta si habeant literas. C. lib. 12. de iur. fis. prohibitum. imo contra tales præsumitur, C. de pœnis. ne diu. SOL. Dicunt quidam simpliciter, ꝙ nūcio publico iurato habenti insulā, uel baculum, credit in citationibus, ut in primis concord. & sic vbique seruatur. In denunciando autem crimina eis nō creditur, vt in contrariis, nisi essent notoria, quæ, denunciant. C. de accus. ea quæ. 4. q. 4. aliquando. C. de cust. re. l. ii. ff. ad Turpil. ab accusatione. § nunciatores. Sunt em quidam officiales deputati ad crimina denuncianda iudicibus, ut in præ. c. circūcelliões. versus prin. sicut & alias sunt testes synodales, qui deferunt crimina episcopis, 35. q. 6. episcop[s] extra, de testib. cog præterea, & uide ĵ. de accus. § 1. ver. hoc autem scias. Ego dico, quod nuncio publico nō creditur, nisi alias constet legitimis documētis, sicut nec iudici, extra de prob. quoniam contra. ff. de custo. & exhi. re. l. diuus in fi. veruntamē propter suū officiū publicum, & propter præmissas rationes statur eius dicto, & pro eo præsumitur, vt saltem id negans cogatur iurare sē non fuisse citatum, argu. extra de in integ. restitu. ex literis. extra, de rescrip. ad audientiam. de præsump. illud in fine. & hoc concor. Ioann. Vincen. Si vero non est publicus non est ei credendum. Argumen. tamen contra, extra, de dolo & contuma. cum dilecti. uer. scribebat. Sed ille erat cursor domini papæ seu nuncius. Et consulo, quod si non potest haberi nuncius publicus & iuratus, mittantur duo: quia in ore duorum stat omne verbum.

ADDITIONES.

a Fiat. ¶ Idem Pil. ubi §. secundo alleg. l. ii. C. quo. & quando iud. Adde tu, l. citatio. seu monitio iudicis parti præsenti, habet vim trinæ citationis: g4 & ibi Doct. in c. consuluit. extr. de offic. deleg. Abb. Sicul. in c. ecclesia. in 6 col. extra. de constit. idem in c. 2. in 4. not. extra. de testi. idem in c. j. in v. notabili, extr. de mut. pet. Lanfran. in rep. in c. quoniam cōtra. in 2. col. ver. sed quæro. extra, de prob.
b Factum. ¶ Interdum hoc accidit: & uidi multoties, quod duo litigantes ex discretione & conscientiæ puritate amicabiliter tractant causas suas expectantes finem iuridicum: & hoc casu uidi tales commissiones fieri & recipi, & fideliter impleri.
c Etiam. ¶ Ibi remitto ad Cle.
d Catholicani. ¶ Id est, uniuersaliter seruientes: Azo.
e In fi. ¶ gl. ibi aliter.
f Ministri. ¶ Quandoque viatores. Insti. de act. §. tripli. quandoque causas præparantes. in auth. de iudi. §. audient. ver. his, qui causas præparant.
g De Bonacur. ¶ De Bobio debet dicere: & hoc, ubi §. fic etiam continuatur ver. sequens.
h Venerit. ¶ Quandò nuncius negat se citasse, cuius contrarium notarius scripsit eum retulisse, uide infra de instru. edi. §. restat. super ver. sed quid si unus.

a verbū,2.q.3.§.j.ext,đ testi in omni.ff.de test.vbi.ext.p ,pba.qm̄.[a]
7 †¶ Vtrum autem citatus teneatur credere nuncio citanti? du-
b bitatur Super quo distingue[b] an mittatur abordinario,ut tūc ci
tatus sibi credere teneatur : si a delegato mittatur, non tenetur
credere ei,secundum B.quantumcunque sit certus & fidelis,si-
ne literis citationis,seu commissionis:arg.in pręd.c.prudentiam.
in prin.ibi,literatoriæ,&c Et potest esse ratio: Delegatus in cita-
tione debet tenorē commissionis inserere,ut reus possit instrui
& deliberare, quid debeat in termino respondere,extra, de dila-
tio.præterea.7.quæst.2.c.j.ext de confirm.uti.vel inut.ca.pen.de
offi.del.cum in iure.& vt agnoscat citātē,& eius iurisdictionē, &
ext.de of.del.cū in iure.Quomodo ergo posset hoc fieri, si dele-
gatus p nūciū citaret?de quo dic,ut j.ver. & not. sm Vber. Nā
& si causa sit criminalis,inserenda sunt crimina in literis,super q-
bus quis est accusatus,5.q.2 si primates.extra:de accus.qualiter.
2.§.debet ergo.Præterea magis certa & firma est iurisdictio ordi
naria quam delegata:& magis adstringitur subditus argum extr.
de appel.ad hoc.de rescrip.ad hæc.de offi ordinar. significauit.
& quia de facili potest audiri,ut j.de prob §.uidendum. uersicu.
qd de auditoribus.Nō ergo debet citare delegatus per nunciū,
præsertim in primo citatorio. Vel subdistingue in delegato:quia
aut citat per certum & notum nuncium , & tunc debet ei credi:
aut per ignotum,& tunc non:arg.ext.de appellatio.cum parati.
ibi,suus nuncius,&c.& in præd.cap.prudentiam.ibi, per certum
nuncium,&c.97.distin. nobilissimus.& in prædict.l.magis.C de
c summ.trin.liquet.§.fin.Et hoc uidetur sentire Gof [c] † ¶ Certus
8 autem intelligitur,quando est certę & probatæ fidei: ut in prædi.
cap.nobilissimus & 94.distinct valde.& quiad hæc & ad alia,quę
in negocio occurrent,est a delegatis communiter constitutus,&
de quo non dubitant iudices:nam si dubitatur de hoc , est eis fi-
des facienda,extr.de rescrip. sciscitatus.& c.inter cæteras.ff.rem
rat.habe.ne satisdatio. Si autem dubitant,tunc non creditur sine
literis.Tutum est ergo secundum quod not. Inno. quod iudices
proprium mittant nuncium:& illi creditur,argum.in prædict c.
cum parati.Sed certe,salua eius reuerentia,non sufficit,quod cō
stet eis tantum:imo & partibus debet de hoc constare ; saltem
postea.arg.in præd.decre.cum in iure. Vnde ut omnis dubietas
d amputetur,iudex[d] quilibet,& maxime delegatus,præsente & a-
ctore & tabellione,uel duabus personis idoneis,ut extra,de ,pb.
quoniam contra.C.qui pot.in pig.hab. scripturas. in fin. iungat
nuncio,quod ipse talem reum ex parte sua citet , & quod præci-
piat sibi , quod tali die & loco peremptorie compareat per se,
vel per procuratorem legitimum ad omnia sufficienter instru-
ctum,coram eo responsurus de iure tali,in tali causa,q̄ cōtra eum
mouet,seu mouere intendit: quod si uenire, uel mittere contem
pserit.& ipse iudex contra eum procedet, quantum de iure pote
rit & debebit:& hoc incontinenti scribatur in actis.Debet enim
præmisso modo iudex comminari, cum peremptorie citat,ut s̄.
§. viso. Quis autem iudex possit citationis actum committere?
dixi s̄ de iud.deleg §.iam nunc.
¶ Et si necesse fuerit,de hoc instrumentum publicum sub hac
9 forma conficiatur.FORMA.† In nomine,&c. in præsentia mei
notarii infra scripti,& testium subscriptorum,talis,in causa quæ
vertitur inter talē,& talē iudex a sede apostolica delegatus , fa-
cit & constituit R. clericū suū nuncium, ad citandum talem : vel
præcipit tali nuncio ꝙ citet talem , in tali die & loco , &c. vt s̄.
e prox.vsque,& debebit.[e]& post subiiciat notarius: Acta sint hoc
anno.die & loco talibus:& ego talis,tali auctoritate notarius his
interfui.& de mandato prædicti iudicis hoc scripsi & publicaui,
& signo meo signaui Quo facto idem nuncius incontinenti acce
dat cum eodem notario,uel alio , ad domum rei, quam inhabi-
tat licet domos plures habeat extra de rescrip dilectus.2 de fo.
cōp.ex parte.& citet eum iuxta mandati sibi traditi formā. non
transgrediendo ipsam. extr.de rescr.cum dilecta ff.mand.l. dili-
gēter.& hoc,si inueniri potest:alioquin procedat,ut j.uer illud.
¶ De citatione autem facta notarius publicum instrumentū
conficiat in hac forma:FORMA.In nomine,&c.R.clericus. nū
cius

ADDITIONES.

a Quoniam.Hūc articulum breuiter gl. expediuit in dec.cum parati. & ego
ibi breuiter dictum Host.posui & quatuor remissiones dedi: quarum hæc
fuit vltima:quæ vt cum additione sit plenissima,ex primam breuiter,quic-
quid dictum est p Doctores, vel practicos, propter misturam & breuitatē,
p̄missum ordinem nō tenendo.Primo vidimus opinionē,q̄ recitat auctor,
ꝙ nuncio publico & iurato in citationib credat,in aliis non: & hoc placuit
Bernar.in d.dec.cum parati.idem Io.de Deo,2.Cauil. rub. de citatione in
ecclesiastic.in fi.& li.4. sub rub de primo decreto.2. col. vbi consuluit, ꝙ si
iudex non hēt publicam personam,mittat duos nūcios:idē Aegi.vbi s̄.rub.
2.in prin.Gui.de Suz.tenet idem rub.de capitulis,super quib. testes ,pdu-
cit.ɔsulit tamen duos mitti,allegat l. vbi numerus.ff.de testib.ff.de off.præ-
fect. vr.l.1.§.quies.in fi.addit, ꝙ is, qui negat se citatum , bene poterit hoc
probare p modum illius l.optimam.C.de contra.& com.stipu. ad idem de
testi.ex tenore.Quid vltra hęc addit in l.ea quidem.C.de accus. j.dicā.Ro-
landinus & Gandinus,ipsorum quisq; sub ti.de citationib.hoc dictū Gui-
donis non furtiue,sed sub ipsius nomine pro solutione dederunt.Secunda
sit auctoris,qui dicit ei non credi sic,ꝙ eius dicto non audito stetur,sed pp
præsumptionem publici officii creditur ei,nisi præsumptio præsumptionē
tollat.Ad dictum inducit,ꝙ non credit iudici ad exceptionem inducit tres
decre.subdit etiam opinionem Ioan.& Vinc Cōtra auctorē dicamus falsū
esse,ꝙ Ioan hoc tenuerit.nam in c.proposuisti.83.dist.in gloss.ex hoc. & 4.
q.3 testes.uer.patroni.in glos.sed nonne.dicit,stari dicto nuncii,nisi probe-
tur contrarium.Requirit ergo probationem plenam:& auctor vult stari se
miplenæ,uel præsumptioni.Verum est,quod Io.in decr.quoniam cōtra fal
sam.de probat.super versi.citationes tenuit illud dictum, scilicet quod iu-
ramentum eius,qui dicit se non citatum,sufficiat ad fidem nūncii tollendā:
per quod appareat eum sic intellexisse glossas priores de probatione lo-
quentes.apertius etiam posuit idem Ioan.in decre.quod sicut.de elect. su-
per uersi.uocatos.quod signaueram alibi ponendum,& omisi,nūc suppleo:
& quod suo sacramento is,qui dicitur citatus,probet contra,alle. de proc.
ex insinuatione.addens,quod in causa absentię non requiritur plena pro-
batio.de re iud.c.cum Bertoldus.& facit,quod no.4.q5.c.j.in ult. gl.inducit
etiā 35.q.3.extraordinaria.ubi dicit probari,quod vnius sacramentum eli
dit præsumptionem validam.Hoc tamen nego,cum ibi loquatur de sacra-
mento duorum.Poterat tamen sic inducere,quod sufficiens probatio,scili-
cet quæ fit per criminosos & suam turpitudinem allegantes,elidit præsum
ptionem,ut ibi no de euic.Scire debes quod ponendo gl.præ.Ioan.in dec.
quoniam contra.& non resistendo,uidebatur accedere illi dicto:& hoc for
san ponderauit auctor.Sed ueritas habet,quod in pre.dec.qd sicut. Vinc.
posita glo.Ioan.illi resistit, dicens , citationem esse probandam legitime
duob.testibus,uel publico instrumento,siue fiat personaliter,siue ad domū,
ut in decr.vlt.de eo,qui mit.in pos.vt sic quod in aliis factis probandis re-
quiritur,requiratur in isto.Gofre.vt scripsi in decre.pręd.quod sicut.super
glo.pręsumitur tenet,stari nuncio,nisi ualidæ probationes.offerantur ex ad
uerso:alle.de testa.cum a nobis.Vber.de Bobio,ubi s̄.dicit,in iudicio eccle
siastico non credendum nuncio,cum ibi non credatur iudici in seculari di-
xit,quod in Italia creditur quia sic habet consuetudo:in aliis uero prouin-
ciis sequenda est illarum cōsuetudo.Bernardus accedit primo eius dicto,
s.ꝙ in iudicio ecclesiastico nō credat.in dec.qm̄ s̄.in fi.4.gl.Sed ratio istorū
q̄ est hæc,ideo ꝙ nō credit iudici,infringitur.ut ibi,scripsi.Inn.ēt ibi.vt ibi
scripsi sup uer.citationes.accedit huic dicto,ꝙ nō credat,dicendo,ꝙ nun-
cius adhibere dēt testes,cū citat.p decre.sacro.de sent.excō.Albertus Gal.
vbi s̄.plegit.ꝙ nō credat.pp ꝙ consuluit,ꝙ sint duo in citando:demum te-
net.ꝙ in minoribus causis,in qbus credetur uni,credatur sibi:in aliis non,
allegat C.de testi.iurisiurādi,uide s̄.de teste.§.restat ver.hoc aūt falli'. Vber.
ēt de Bo.& Ioannes de Deo hāc distinctionē ponebāt,vbi supra,p viā ɔsi
lii.Iac.Bal.in tract.de primo & secundo decreto,post principium,dicit soli
nūcio,uel officiali nō credi,p p̄d.l.j.de curiosis,li.12 ɔsuluit ergo duos nun
cios simul mitti.Hoc in sūma,in rub.de ɔtumacia, §. 2. uer.qd si absens te-
net non credi nuncio,etiā iurato,ɔ̄ negantē, nisi dictum eius iuuetur p aliū
ꝙ citationi fuerit p̄sens.Itē quod in partib[9], in quibus credit,hoc ,pcedit
ex p̄sumptione,q̄ tollitur p iuramentū negātis:allegat p̄d.dec.ex literis. I-
tem vna presumptio tollitur per aliā,de ele.cum inter R.& p iuramentū,
24.q.2.in lectum.de testi.præsentium,cum ɔcor.tenet finaliter hoc arbitra
rium,ut iudex,personarum & negotii qualitate pensata,uel credat nuncio
uel ad innocentiam suam ostendendam neganti deferat iuramentum: alle
gat de ,pcur.ex insinuatione.& c.seq.de iureiu.c.fi.Hoc dictum placuit Ar
chidiacono.octuagesimasecunda.distinctione proposuisti.in decret.tamen
venerabilibus. de sentent. excommunica.§.idem. tenet opinionem Ioan.
Hoc etiam addit Guido de Suza.forsan uiso Host quem uidere potuit.ad
suā solutionē antiquā,in præ.l ea quidē.ubi dicit distinguēdū , cuius opi-
nionis sit nuncius. vt dictū ex persona pensetur.C.si quis imp.mal.l.una.in
fi.& ibi ; cor.in ul.gl.facit ff.de re mi.non omnes.§.a Barbaris. C. de susce.
& arc.l.si aliquid lib.x.& ff.de eden.si quis ex argētariis.§ j.uersi.qd enim.
vbi ex edētis p̄sona fides editionis elicitur:& facit,ꝙ ibi not.& facit de p̄-
ben.nisi essent.in prin.& ꝙ nota.37.dist.qui de mensa.Hoc dictū placet ,pp-
ter graue periculum quod immineret ,pbo viro non citato , ex dicto viri
ribaldi:lli,ut ęstimatus contumax non posset etiam appellare. ut dicebat
Host.Sed hoc addo,quod non intelligas hoc esse arbitrarium : sicut illud
de offi.dele.ɔsuluit.de rescr.statutū.§.assessorē.lib.6.de quibus nō licet q̄re
lari. Nam Deo permittēte,pessimos iudices sic & nūcios sæpe uidemus. Si
igitur iudex peruersus male arbitretur,poterit p grauatū appellari: & iu-
dex appellationis reuocabit grauamē,probatis corā an circūstātiis,p quas
patebit primū debuisse p̄riū arbitrari.nā etsi verus arbiter iuris esset,ab eo
grauāte appellari posset,de offi.dele.ab arbitris.lib 6.Aliorū ēt arbitrorū
grauamina reuocāt.ext.de arbi.p totū đ iureiurā.veniēs. & c. Quintaulis.
Hoc ēt notat,ꝙ licet circa citationē factā per ipsum, suo dicto credatur,
circa commissionē tñ sibi factā de citando , ei non creditur: de quo statim
sequet. ¶ Adde, ꝙ Paul.de Cast.consi.287.tenet ꝙ nuncio iurato,dicēti se
aliquē citasse,debeat dari fides.Dom.Ant.de S.Georgio,in c. cū parati. in
ante pen.col.tenet hic opin.Io.And.& ibi ponit, ꝙ si per statutū imponit.
ꝙ nuncio iurato detur fides, an poterit probari cōtrarium? Et tenet,quod
sic:& ibi uide de materia huius tituli multa.
b Distingue. ¶ Secundum Aegid sua rub.3.
c Gof.¶ In præ.c. prudentiā. vbi scripsi super 3.gl. & ibi ēt de Inn.ꝙ sequit.
d Amputetur. ¶ Secūdū Aegi.sub rub.3.Vnde dicebat Rofr.vbi tractat de
edicto,si quis in ius vo.nō ie.vt illi edicto sit locus,sex fore necessaria:quo
rum secundū ponit,ꝙ de mādato iudicis fuerit facta vocatio, vel citatio:
ꝙ dixit se dicere propter malos nūcios,q sine mādato vocant interdū. Et
nota,quia p hoc,& id,quod j.sequitur,reprobatur,ꝙ in multis foris serua-
tur,ꝙ præceptū nūcio factū de citādo, nō scribitur,sed dū scribitur citatio
nis relatio,dicitur:Retulit talis nuncius se de mādato iudicis citasse talē,
&c.cū tñ ipsi[9] officiū n̄ sit circa mādatū,sed circa executionē mādati & uide
ꝙ scripsi de ,pb.qm̄ s̄.super ver.citationes.¶ Adde Ro.idē tenētē.ɔs.497.
e Debebit. ¶ Præcedere,vel saltē inserere debuerat iuris.qūo instituerat il-
lū nūciū ad citationes in tali cā faciēdas:q nūcius iurauit corporaliter li-
bro facto,omnes ambasiatas & citationes sibi impositas,uel imponendas,fi
deliter facere & referre.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

eius talis delegati,citauit talem ex parte eiusdem:& præcepit ei-
dem peremptoriè,ut tali die & loco,&c.vt in precedenti instru-
10 mento,vsque in fin.†¶ Hoc autem nota,quod cum aliquis pu
blicus nuncius alicuius curiæ ordinariæ citat,non sunt necessariæ
hæ solennitates,cum dicto eius stetur nisi citatus contrarium iu-
ret,vt dixi:sed nec etiam,secundum B.cum delegatus citat.cum
non possit citare per nuncium sine literis.ut prædixi:quod non
placet.Nam potius tenetur citatus credere instrumēto publico
quam literis delegati.

Facta igitur citatione idem nuncius redeat ad iudicem,& præ-
sente notario referat iudici,qualiter, ubi, & quando, & quibus
præsentibus reum citauit:quæ quidē relatio est in actis scriben-
11 da,prout fit,sub hac forma:† ¶ FORMA.relationis[a] Titium in-
a uentum,uel non inuentum,ut hodie,uel cras,hora, vel loco tali,
coram tali iudice veniret ad procedendum in tali causa,vel ad re
spondendum tali, uel ad videndum iurare testes, vel aperturam
attestationum,uel ad iurandum de calumnia,vel,ad audiendam
sententiam,& huiusmodi.in tali causa,quæ inter eū & talem ver
titur,vel uerti speratur,talis cursor domini papæ, uel talis curiæ,
retulit se citasse,& dixisse eidem,uel procuratori suo,vel familię
eius,φ si non veniret,ex tunc procederetur in cā,vel reciperetur
iusm alterius partis,&c ipsius p̄sentia non obstante,&c. Qua-
liter aūt fiet citatio rei,vt veniat defensurus tenutam bonorum
ex interlocutoria datā,dicā ĵ.de primo dec.§ 2.ver.interposito.
12† ¶ Cæterum fiunt quandoque quędam proclamationes,qua-
rum relationes sic scribātur:si enim proclamatio defensionis ali-
cuius publicè fiat,sicut moris est fieri in ciuitatibus Italiæ,sic rela
tio scribetur.FORMA.Titius cursor,uel præco,seu nuncius cō
munis Viterbii,retulit se de pręcepto talis iudicis ad petitionem
Sempronii alta uoce clamasse,& cridasse,talibus testibus adhibi
tis in contrata Seii,quod si quis ipsum Seium defendere voluerit
in cā tali,tali die & hora compareat corā iudice supradicto Hæc
forma proclamationis fa.iēd e per pręconem,probatur in auth.
de litig §,omnem vero col 8. Argum.contra:quia uox Præconis
b paucis innotescit,ut ibi,& C.quō & quan.iud auth. qui semel.[b]
¶ Si uero subhastatio rei pupillaris vēdēdæ,p̄clamet.sic relatio
scribat.FORMA.Titius p̄co,seu,nuncius cōis Viterbii,retulit se
de mādato talis iudicis ad petionē Seii tutoris Bertæ pupillæ fi-
liæ quondam P.præconia uoce clamasse in palatio cōmunis. Vi
terbii,necnon in contrata pupillæ eiusdem,quod cum dom⁹ eiusl
dem pupillæ in tali contrata sit, ac necessario habeat distrahi, &
ex ea possit haberi pretium centum librarum,si quis eam emere,
& plus dicto pretio dare vult, hinc ad talem diem cōpareat co-
ram dicto iudice:nam plus offerenti dabitur arg.C.lib. x. de fide
inst.& iure hastę fis.l.fi.ĵ.de primo & secūdo decre §.nunc dica-
13 mus.vers.sed qualiter. † ¶ Et nota, secundum Vber.& Ioan. de
c Deo[c].quod minores ordinarii & delegati à principe, in minori-
d bus causis citant per edicta,[d]quod non est in usu:& per nunciū,
vel simplicem epistolam,quod frequentatur.Pedanei vero & de
legati ab alio,quam à principe,duobus posterioribus modis tantū:
quia coram eis & in paruis causis non debet nimia solennitas ob
seruari,C.de iud.sancimus.in fin.C.quom.& quand.iud.in auth.
qui semel.ff.de peti.hæred.item ueniunt.§ cum autem.& §.seq.
5.q.2.præsenti.& §.fin Quidam tamen dicunt,pedaneum.uel de
legatum à iudice,non per nuncium.sed per seipsos citare posse:
e alii contra,per prædic.l.sancimus.in fi.[e] & ff ne quis eum, qui in
ius voc.est,ui exi.l.3.§ si quis ad nō enim iudex debet ire ad litiga
tores,uel eos citare.C.de epis.& cler.iubemus.in fi. ff. quis or.in
f bo.pos.ser.l. 2. §. in bonorum.[f]Vnde cum Lotharius & Azo es-
sent delegati in quadam causa,dicit Lotharius, eamus ad domū
rei quia non debemus citare per nuncium, sed requirere tātum.
præd.l.sancimus.Azo respondit,imo possumus bene requirere,
id est nuncium mittere.nam & arbiter citare potest per nuncium
vel epistolam,ut ff.de arbit.l.diem proferre.in prin. & l. sed & si
interpellatur.vnde & nos hoc possumus,ff.de reg.iur.ait pretor.
in prin.Nec obstat præd.l.sancimus. quæ loquitur de minoribus
iudicibus,q non citāt per edicta,sed per nunciū bene.Azo tamē
fecit ei gratiā,& iuit cum eo ad reum,qui erat quædam pulcher-
g rima domicella.[g]cum uero agitur de maioribus causis ciuilib &
de criminalib.cum maiori solennitate debet fieri citatio,scilicet
trinis edictis continentibus. 30. dies, uel uno peremptorio pro
omnibus,vigesimaquarta q.3.de illicit.quod dic, ut s̄.§.nunc de
temporum.Citatio aūt prædicta olim hoc modo fiebat: Si quis
h enim corā pretore vel ordinario[h] de aliquo conquerebat̄, p̄tor
i in albo,quod erat quidam locus in muro palatii dealbatus,[i] faci
ebat tale edictum scribi:Talis compareat die tali, ad responden
dum tali,in quæstione tali:hoc probatur ff.de iur.omn.iu.si quis.
in prin & ĵ.de do & con.§.restat.Hodie autē hęc edicta non fiūt,
sed de consuetudine fiunt citationes per præconem,vel nunciū,
vt in præd.auth.qui semel.& ff.de iudi ad peremptorium.& dua
14 bus ll.sequen.& in præd.c.de illicita.& s̄.eod §.prope princ.†
¶ Illud autem nota,quod citatio facienda est ad actoris instātiā,

k in aut.de man.prin.§.sit tibi.vers.& non permittere.[k]extr.de ac-
cu.licet.extr.de deci.dudum.Item hoc ordine facienda est:tem
per enim est citandus quis,si inueniatur,4 q.5.quisquis.extr.qui
ma.accus.pos.c j.extra,de eo,qui mit.in pos.causa rei ser ca.fin.
quod si non reperiatur, citatur procurator,si quem dimisit:quē
tenetur dimittere,qui se intendit absentare maxime postquam
est citatus,ut ibi,& de proc.c.dilectus.quod si non dimisit,fiant
denunciationes in eius domo vel ecclesia,uel præconizetur in vi
co eius:si quis est,qui eū defendere uelit,ut prædixi:& si non ve-
nerit contra eum procedatur tanquam contra contumacem.C.
de an.excep l.ut perfectius.§.si autem.extr. de do. & contu, cau-
l sam quæ[l].& capit.fin ff.de executio tu. scire. ff. de dam. infect.
l.4.§ pretor ait.& §.sequ.ff ex quib.cau.ma. item ait.§. hoc autē
m [m]extr.qui fil.sint leg.causam.extr.de cleri. non resi. ex tuę.ff.ex
15 quib cau.in pos.ea.l.hec autem.§.quæri potest.†¶ Sed nunquid
sufficit fieri citationem solenniter & publice,nec sit necesse per
nuncium,uel per literas, singulorum auribus inculcare ? Vide-
tur quod sic: nec poterit quis asserere se non fuisse citatum
licet citatio ad eum non peruenerit extr.de postu pręl ca. j.cum
suis concor.& hoc quidam dicunt. Alii dicunt, citationem non
valere,nisi fiat ad personam,uel domum,ut not.plenè, secūdum
papam,extr.de eo,qui mit.in poss. causa rei ser. cap. fin. Tu dic,
vt s.de hoc,secundum papam,in præd.c.j. de postula. præl. & de
16 cle.non resid ex tuę.† ¶ Sed nunquid sufficit denunciare domi,
vel familiæ, si non venit ad eius notitiam ? Videtur quod non,
ff.quæ sen.sine ap.re.non pos.l j.§.item cum ex. ff. de peti. here,
heredes.& l.item veniunt.§.petitā.Dic contra, dūmodo publice
cum testibus,uel tabellione, uel literis denuncietur, ut in primis
concor.ff.de dam.infect.l quarta § prætor.ff.quod vi, aut clam,
n l.aut qui § primo.[n]extr.de eo,qui mit.in possel.causa rei ser.c.fi.
de hoc not ff.de iudic.& post.C.de anna.excep.vt perfectus. Pa-
pa dicit,quod licet sufficiat citatio ad domum facta, ubi vxor a-
git contra uirum,vel in ecclesia contra clericum,ut extr.qui mat.
accu.pot cap primo.& de cle.non resi.ex tuæ non tamen suffi-
cit,si quis agit contra aliquem personali,uel reali actione, uel in
modum inquisitionis de crimine: ubi non proceditur lite non
contestata,quod prosequere,secundum eum, prout not. extra.
de eo,qui mit in pos.cap,fin.¶ Item & amici & cognati sunt re
quirendi , ut eum defendant, ut in prę.§ prætor. desima sexta.
quæstione tertia.§ potest 2.versic.is autem.ff.de liber.agnoscē.l.
prima respon.primo.ff.ex quibus caus.in poss. ea.l. hæc autem.
Sed nunquid id, quod de citatione ad domum dixi, obtinet in
causa criminali ? de hoc ĵ. de accus. §. j.versic. sed nunquid.
17†¶ Sed an ,eo inuito intrabis domum eius causa uocādi eum in
ius ? Respon.non : quia faceres iniuriam ff.de in ius uoc. plerun-
que.alias plerique.ff.de iniuriis,qui in mēta ff.de adult.quod ait.
ff.de reg.iur nemo.Fiat ergo denunciatio ante fores, ff. de insti-
o tor.l sed & si.§.j.[o] † ¶ Sed nunquid consanguinei & amici absen
18 tis,etiam aliarum prouinciarum, qui forte nolunt alium defen-
dere,sunt ad defensionem eius requirendi,si propinqui, qui sūt
in prouincia,in qua lis agitur,nolunt defendere? Videtur,φ nō,
quia ibi debet iudex præcipere tantum,ubi res agitur ff. de reb.
eo.qui sub tut.vel cu.leg.magis. §.illic.& quia illi non sunt de iu-
dicis iurisdictione,unde.non potest eos reuocare,ff.de iure om
nium iudicum.l fin & ff.de bono.auctor.iudi. possi l. cum unus.
§ his.& quia per hoc causa differetur:quod esse non debet, ff.de
procu. l.sed & hæ.§. non solū & ff de ope.liberto.quod nisi ex-
tra.de dolo.& contuma.c.finem.& capitu.fin. Alii dicunt, om-
nes consanguineos requirendos,ubicunque sint: quæ sententia
videtur

ADDITIONES.

a Io.de Deo. ¶ Ambo,ubi s̄.in prin.
b Edicta. ¶ Alii delegati non,ut scripsi de foro compet.si quis contra. super gl.hoc ideo.
c In fi ¶ Ista l.facit contra:sed ibi respondetur in ult.gl.
d Bonorum. ¶ Secundum Alber.Gal.vbi s̄.
e Domicella. ¶ Ab Odo.habuit hoc,ut etiam refert Cyn.in l. sancimus.
f Ordinario. ¶ Vel delegato principis,sicut in prin.huius uer.& forsan habebant olim loca deputata ad id, uel in domibus sui ponebant album.
g Dealbatus. ¶ Et tam amplus,φ omnium citationum capax erat :uel lapso termino,delebatur,ut not.in auth.qui semel.& in corpore vnde sumpta est, de liti.§.omnem.Item l.si quis.ĵ.allegata,loquitur de alio albo,in quo scribebantur citationes & generalia edicta.Erat & tertium album locus.s.dealbatus quo scribebantur nomina Curionum,ff.de albo.scrib l.1.& 2.
h Permittere. ¶ Ver.est sub.§.sit tibi.vbi princeps indignatur pręsidi,qui peractorem aditus,per eum non fuit exauditus:si uero illum non adiuit,illum correctum remittit ad pręsidem.
i Quæ. ¶ Vbi iste ver.in prin.gl.
k Autem. ¶ Cum l.seq.
l §.j.¶ In fi.j.gl.
m §.j. ¶ Idem scripsi in §.contrahentes.super ver.trahere.in fi.

a Videtur vera: [a] nam dicit lex, omnes esse vocandos, quos non sit
b verisimile posse defendere causam, [b] vt in præd. l. hæc autem. ve-
c runtamē dico, [c] nullum debere proprio nomine requiri, sed suf-
ficit publicæ proponi edictum, vt quicunque voluerit eum de-
fendere, veniat, & defendat. ff. de instit. act. sed & si pupillus. §. p-
scribere & § præce. ext. de post. c. j. versus prin. extra de do. & cō
19 tu. c. fi & sic hodie obseruatur. † ¶ Sed nunquid notorie contu-
d max est citandus? Non videtur, arg. ext. de procu. audit. is. [d] & de
iureiu. ad nostram. 3. Dic contra: vt ibi not. q̄ si iudex citans, fa-
ctis quibusdam citationibus, moritur, vel impeditur, successor
illas q̄putabit in numero citationū. sed si primus numerū q̄pleue-
e rit, secundus iterū pōt [e] vnū edictū proponere. ff. de iudi. edictū.
Quid si papa, vel quinis alius, mādat tibi vt cites oēs, qui se volūt
opponere Titio? vt ext. de excep. dilecti. & de elect. statuimus.
Respon. debes edictum publice proponere, vt quicunque vult
se opponere super facto sup quo citatur, compareat die tali,
vt ext. qui ma. accus. post. cum in tua. ext. de cleric. non resid. ex
20 tuæ. † ¶ Quid si non præfixeris diem certam? Respon. debet ve-
nire citatus, arg. ext de do. & cōtu cum dilecti. & hoc intra mo-
dicum tempus: quod tamen est cum quodam temperamento in-
telligendum ff. de solu. quod dicimus. ff. ex qui. cau. ma. ab hosti-
f bus §. fi. [f] & hoc, ne contumax, sed potius obediens videatur. 2. q.
g 5 quanto. ext. de post. præ. c. 1. [g] Quidam tamen coram me de-
fendere nixi sunt, q̄ nullo modo tenetur comparere taliter cita-
tus: arg. ext. de rescrip. c. fin. Potes etiam nominatim, quos uolue
ris, citare, vt compareant ad opponēdum se Titio, si voluerint,
in facto de quo agitur: & nisi comparuerint, præiudicat eis: arg.
21 in præd. dec. cum in tua † ¶ Illud autem certo certius est, quod
præcise & simpliciter neminem citare potes, sed sub modo pscri-
pto, scilicet si vult, arg. ext. de elect. statuimus. in prin. & eod. titu.
quia propter. in prin. Cæterum si tibi mandetur, quod cites om-
nes, qui se opponunt Titio super electione sua, uel super tali fa-
cto: hic dicunt quidam, quod habes aliquam cognitionem: de-
bes enim vocare eos, quos T. petit citari, & ab eis quærere, vtrū
se velint opponere, vel non: & si respondent, quod nolunt. eos
absolues à citatione Omnia enim iudicia sunt absolutoria, Insti.
h de offi. iudic. § fi Inn. IIII. contrà. [h] quia cum hæc clausula, cites
omnes, qui se opponunt, intelligenda sit de his, qui ante datam
literarum se opposuerunt, & sua interest eos se non opposuisse,
non sunt absoluendi à citatione, qui se opposuerunt, nisi prius
satisfacto de interesse. Sed certe non video qualiter fiet hec absō
lutio nisi de facto solum desistendo, s. à citatione, quia tu iudex
22 non es. † ¶ Quid de illis, qui se post datam literarum oppositio-
nem, vel qui de nouo se opponere volunt? Dicunt quidam, quod
per literas tales non poteris eos citare: quia data literarum inspi-
ci debet propter verbum Opponunt, quod est ibi, quod est præ-
sentis temporis: extra de reiect. eam te. Alij dicunt, & hoc verius
videtur secūdum mentem scribentis, quòd omnes contradictō-
res, & ante datam & post, & cum modo prædicto, scilicet si vo-
23 lunt, & sine modo, citare potes: † quia præsens confusum, præsen
tis nō tenet vsum Et si dicatur, Ergo si citator debet citare, quos
vult actor, multi poterunt fatigari iniuste? Respondeo, hoc non
procedit: quia ēt papa, si nominasset ei multos, eos citasset. Item
ga iudex pdemnabit actorem in expensis, si eis comparentib. nō
appareat iusta causa citationis: & etiam eis non comparentibus,
non condemnabuntur statim ad expensas, vel ad aliud: imò sum-
maria cognitione: & iuramento de calumnia præmissis: alias nō.
Item nota, quod ipse citator moderabitur, qui, & quot sint citan
dis sicut & delegatus moderaretur. ext. de rescrip. super literis. ad
fi. Et sunt hec contra quosdam delegatos, qui sic scribunt aliqui-
bus: Mandamus. vobis, quatenus citetis eos, quos talis uob's duxe-
rit nominandos. Ex quo multas vexationes, & redemptiones
sequi uidimus, contra quos dominus S. ti. sanctæ eccl. siæ presby
ter, cardinalis, in regno Franciæ apostolicæ sedis legatus, nuper
in concilio Bituricen. in quo interfuimus, per suam constituțio-
nem remediū adhibuit optimū. Papa no. ext. de resc. cum in mul
tis quod si dicatur in literis: Cita illos, quos tibi talis nominaue-
rit, non poterit ille citare ultra quatuor. Idem etiam dicit, si in lit-
tera dicitur, Cita omnes, qui ei contradixerint: uel, qui eum sup
j tali re molestauerint. [j] Vtrum contra talem citationem possit ali
quid probari, no ext. de elect. bonæ. 1. ca cum dilecti. & detesti.
24 cum à nobis C. de relat. l. 1. in fi C. de app. quoniam. in fi. † ¶ Po-
strem̄ notandum est, q̄ si superior, ad quem causa remissa est, ci
tet appellantem in causa principali, non facta mentione de ap-
pellatione, sufficit illi mittere excusatorem, dicentem, quod ci-
tatio super principali facta non tenet, vel quod superior non
potest in ea procedere, quia appellatum est: & quod intendit
prosequi appellationem. Sed si transisset tempus prosequendæ
appellationis, tunc bene teneret citatio facta super principali
negotio, tam a delegante, quam a delegato. Alii tamen aliter
dicunt. Hoc prosequere, secundum Papam, prout no. extra. de
[k] rescr. c. fin.

ADDITIONES.

a Vera. ¶ Secundum Accur. cuius fuit iste ver. in l. hac autem. statim alleg. & idem Iac. Bal. vbi s.
b Causam. ¶ Nescio, quare fecerit hanc reuolutionem: tex. dicit, quos verisi mile si t defensionem non omissuros,
c Dico. ¶ Secundum prædictos & Io. de Deo, de primo decreto. in 3. col.
d Auditis. ¶ Ineptus est iste ver. ita dec. loquit de notario p̄tumace. s. qui re nocauerat procuratorem, & alium non miserat: iste non citatur super arti culo processus, sed super principali sic, decr. sequens non loquitur in notario contumace, sed in delicto, uel facto notorio, & verum est ibi notatum in gl. 2. q̄ in eo requiritur citatio, sed nil ad casum quæsitum.
e Potest. ¶ Et debet, ut ibi not,
f §. fi. ¶ & ff. de statu liber. l. si peculium. §. 1. ¶ Adde, q̄ Bar. in l. liber homo. § j. ff. de ver. obl. tenet, qđ citatio sit nulla, in qua nō est dies certa, vel termi nus certus: vnde ibi Ang. quē refert & sequitur Pau. de Cas. dicit, q̄ opinio Bar. est vera, quantum ad hæc vt posit fieri aliquod p̄iudiciū citato ad in stantiā partis aduersæ: & opinio Spe. est vera, q̄ tum ad hoc, vt possit puni ri de ptemptu citatus, si non pparet: alleg. pro j. parte. l. 2. C. vbi in rē act. & l. fi. de iure dot. de quo vide Pau. de Ca. p̄si. 52. & plenissimè per Præpositū sancti Ambrosij, in c. cum parati. ext. de app. Adde tu. q̄ citatio non habēs expressum tempus, valet: Bal. in l. circa: ff. de hære. instit.

ADDITIO. Circa id quod tenet Bar. in l. liber hō. §. j. s. alleg. q̄ citatio non continens diem, in qua citatus pparere debeat, tanquam obscura, non tenet: vide copiosè ibi per Ale. vbi relecta concordia. Ang. dicit opi. Spec. indistinctè esse ueram: & respondet ad iura allegata in p̄rium: de quo etiam per Cano. in c. eos. de sent. exc. in 6. & in c. cum parati. de app. sed pro opin. Bar. vide do. Iaf. in d. §. 1. in fi Hen. Ferran.
g c. 1. ¶ Ad hoc de appel. cum parati. & ibi satis scripsi in vlt. gl.
h Contra. ¶ Vide post eum. & Host. plenè scripsi de exce. dilecti. in gl. 2. per quam aliquid de inferioribus melius intelliges.
i Molestauerint. ¶ Tu dic contrà, vt ibi super 5. gl.
k c. fi. ¶ Quæ vide j, §. fi. ver. quid si altera.

SVMMARIVM.

1 *Citatio qualiter sit per literas facta, vel facienda.*
Literalis citatio cuiuslibet iudicis quæ continere debeat.
2 *Literæ delegati debent continere de verbo ad verbum tenorem commissionis.*
3 *Ordinarius citare potest per literas duobus modis*
4 *Forma citationis, ubi ipse idem ordinarius citat, quæ esse debeat.*
5 *Forma citationis, vbi ordinarius alteri committit ipsam citationem, quę sit.*
6 *Iudex citatio, si alteri committatur ab ordinario, sub qua forma debeat fieri,*
7 *Peremptoria non debet fieri citatio, cum pnatantum facta fuerit.*
8 *Citator qualiter se habere debeat in citationib. diuersarum personarum.*
9 *In actu iudiciali an vni citatori credendum sit.*
10 *Delegatus citans per literas, qua forma vti debeat.*
11 *Clausulæ necessariæ apponi in literis citatorijs delegati, quæ sint.*
12 *Citatio a pluribus delegatis qualiter sit facienda.*
13 *Sigillum iudicis proprium, non alienum, debet literis citationis debite formatis apponi.*
14 *Apponens suum sigillum literis citationis, debet in eadem dicere se illud apposuisse: alias nulla sufficit protestatio.*
15 *Citatio plurium delegatorum facta vno delegato absente, nec se excusante, an teneat.*
16 *Sententia lata a iudice, nulla precedente delegatione, an per ratihabitionem ordinarij confirmabitur.*
17 *Is, cui committitur citatio facienda, si nolit citare, nisi fiat ei copia iurisdictionis, an tunc sufficiat tenorem rescripti apostolici in literis citationis inseri, aut necesse sit originale ostendi.*
18 *Delegato mandante alicui ut denunciet talem excommunicatum, qualiter sit procedendum.*
19 *Iudex mandans alicui, q̄ veniat die tali, vel q̄ talem citet, alias nouerit se excommunicatum, an non veniens, nec citans sit excommunicatus.*
20 *Citatus sub pœna excommunicationis, an non veniens, & habens iustam causam non veniendi, sit excommunicatus.*

5. §. Iam de citatione, q̄ fit per viuam uocem, aliqua edocuimus: restat ergo, ut de ea, q̄ fit p literas, p tractemus. Ad cuius rei euidentiam illud prenotandum est, q̄ Iudicum alii sunt ordinarii: alii delegati: alii auditores: de quorum singulis aliqua clarioris doctrinæ gratia pstringamus. Quod autem quis possit citari per literas, probatur ext. de offic. deleg. prudentiam. circa prin. ibi, literatoriæ &c. & c. ex literis. 13. dist. si episcopus. 4. q. 5. quisquis. & 5. q. 2. vocatio. & q. 3. si ægrotās. ext. de tēp. ordin. nec episcopi. C. quomodo & quando iud. consentaneum-
l 3. § proximo. † ¶ Illud quoque regulariter sciendum est, [a] quod
a cuiuslibet iudicis literalis citatio p̄tinere debet, quis citat, & eius nomen

ADDITIONES.

a Sciendum est. ¶ Secundum Vber. de Bob. vbi 3. in fi. eius tamen verba am pliat autor bene tamen inducebat tres leges hic in fi. allegatas.

nomen cognomen,quem & super quo vbi,& ad quem diem & ad cuius instantiam citat:& quod per se,uel legitimum responsalem & idoneum ad c iusam sufficienter instructum,cõpareat, & an perẽptorie uel nõ. Et quãdo præcipitur alicui,quod citet, aliquem,litera cõmissionis debet continere præmissa, & quod committentẽ per suã literam,aut per publicum instrumentum,
a super hoc certificet,& clare,non obscure fiat.[a] Hec omnia probantur ext.de dolo & cont.c fi.& ca.cũ causam.de in integ. rest. tum ex literis.ad fi C.qui ac.non pos.qui crimen ff de no.op.nũ.
2 l.de pupillo.§.qui opus.ff qui,aut clam,l.aut q.in prin.† ¶ Ceterum literæ delegati debẽt etiam continere de verbo ad verbũ tenorẽ cõmissionis:ut reus,qui citatur,sciat quis, & qua auctoritate citatus prædixi,& s.proxi.uersi.vel distingue.Hoc quoq;
b notandum est,secundum T.[b] quod ipsemet iudex,qui reũ citat
c ad causam,cognoscere debet[c],an sua sit iurisdictio:ut ff de iud. si qs ex aliena.ff.ad mu.l.pen.ext.de rescr.super liter.& c.dilectus
d secus si fuerit recusatus,ut s.in tit.de recu.diximus.[d] ¶ Primo igitur de citationibus literalibus ordinariorum videamus. Et est
3 sciendũ,† quod ipsi duob. modis citãt per literas. nam quandoque dirigunt literas eis,quos uocant.& hoc in clericis. Quandoque vero committunt alicui,qui eos citet,& hoc in laicis qui ne sciunt legere,ut ff.de requir.reis l.1 §.presides.Si tamẽ fieret ecõtra,non ideo minus citatio teneret:vt extra de dolo & contum. c.fi.in fi vbi clericus citatur per alium: & etiam laico quandoq; literæ citatoriæ destinantur:argum.ext.vt lite non cont.est.accedens.2.licet tutius sit citationem fieri per aliũ,nec citatus citationem occulte:sed tamen is,ad cuius instantiam fit, de præsentatione citationis debet ad cautelam facere fieri instrumentum ne
4 ille possit se fuisse citatum negare.† Si igitur ipse idem citat,hæc erit forma citationis:¶ FORMA.G.permissione diuina,sanctę Narbon.ecclesiæ archiepiscopus,dilecto in Christo tali,&c.salutem in domino.Querelam C.clerici recipimus,continentem, q cum ecclesiam talem idem clericus ex nostra collatione diutius possedisset, tu eum absque causa rationabili pro voluntatis libito post appellationem ad nos interpositã temere spoliasti, eiusdem ecclesiæ possessioni de facto incumbens:ideoque tibi districte præcipiendo mandamus, quatenus (si est ita) intra spatium octo dierum post receptionem præsentium præfatam ecclesiã cũ fructibus medii temporis eidem restituere non omittas.Alioquin si de iure confidis, tali die, quam tibi peremptoriam assignamus,corã nobis per te,uel per procuratorem idoneum sufficienter instructum ad causam,coram nobis in tali loco compareas,eidem clerico de iustitia responsurus:sciturus,quod si in p̃fixo termino comparere neglexeris,nos in dicto negotio, quantum de iure poterimus,procedemus. Quod si terminus præstitutus in diem inciderit feriatam sequenti die non feriata. quam tibi peremptoriam assignamus,studeas comparere in cuius rei testimonium præsentes literas sigilli nostri munimine fecimus cõmuniri.Hec forma probatur ext.de in integ rest.tum ex literis. in fi.extr.de do.& cont.c.fi.
5 †¶ Si uero alteri citatio committatur,hęc erit forma:FORMA. G.ul.permissione,& capitu.tali salutem. Querelam T.clerici accepimus &c.vt s.usq; Mandamus quatenus.verbis secũdæ pone in tertiã decẽter mutatis:iunge,dictũ clericũ ex parte nostra monere & inducere curetis.quod si est ita,eidem T.præfatã ecclesiam restituere non moretur:alioquin peremptorie iniungatis eidem,quod tali die corã nobis,&c.ut s.uerbis,ut dixi, mutatis.Hæc probantur extra.de offi deleg.ex literis. ¶ Sed & utrunque potest simul fieri,scilicet vt ipse citet,& eriam faciat per alium citari. retenta enim tota, prima forma usq; ad verbum,procedemus.iungatur sic:

FORMA Nos quoque nihilominus tali damus nostris literis in mandatis,ut & ipse T.ad eundem terminum auctoritate, nostra,iuxta premissam formam peremptorie citare procuret, quod si non poterit inueniri:facias vt citationis edictum per se, uel per alium, apud ecclesiam tuam publice proponatur. Hæc clausula ponitur ext.de do.& cont.c.fi.
6 ¶ Porro[e] si committatur laici citatio,hæc erit forma:
e FORMA.Gul dei gratia,&c.salutẽ.Sua nobis H.lacrymosa quæstione monstrauit,q licet Leius vir, secum matrimoniũ, contraxerit per verba de præsenti, carnisq; copula interuenerit inter eos,ac p annos plures eidem, velut vxori legitimæ,affectu adhæserit coniugali:nunc tamen, Dei timore postposito a suo consortio abiecit eandẽ:nec erubescit cuidam sup̃inducte publicè adhærere:ideoque discretioni tuæ p̃sentiũ auctoritate mãdamus,quatenus,si est ita, præfatum L.ex parte nostra monere ac inducere procures.vt mulier superinducta,vel cui adhæret, omnino dimissa prefatam H.vxorem suam recipiat,& eam maritali affectione pertractet:alioquin auctoritate nostra iniũgas eidẽ vt tali die per se,uel procuratorem idoneum, peremptorie cõpareat coram nobis:alioquin cõtra ipsum procedere curabimus quãtum postulauerit ordo iuris.Quod si terminus,&c.ut s. ext. de spon.ex parte A.& c.veniens 1.ext.de of.or.signiacauit.Vel dic,quod si non fecerit,tu authoritate nostra fretus eum,& sup inductam excommunicationis studeas vinculo innodare, faciẽs eos,tanquam excommunicatos,ab omnibus vestræ diœcesis ar-
7 ctius euitari.† ¶ Sed premissis opponitur,quia cũ vna tantum citatio facta fuerit,non debet fieri peremptoria: de hoc s.§.uiso. ver.item peremptorium.Vnde si velis hanc vitare obiectionẽ, poteris concipere sub hac forma:

FORMA Gu.& cet.vt s.prox.usque,compareat coram nobis iunge,& si tunc non venerit,veniat tali die:quod si nec tunc venire curauerit,veniat tali die,quam sibi peremptoriã assignamus.Multi quidem vtuntur hac forma,ut probatur extra,de testib.cogend.capi.2.Et hæc forma frequentatur in his quorum, præsentia de facili haberi non potest,& de hac s.§.uiso uersi.sed quid si.Caueat tamen is,qui sub hac forma citat, vt inter vnam, diem & alteram sint competentia interualla,nisi facti necessitas, aliud suadeat:s.§.uiso uersi.1.& uerific.item dicunt.Literis autẽ huiusmodi sigillatis,actor eas statim recipiat, & in actis redigit faciat ad cautelam:deinde deferat ad citatorem,vel ad eum,qui per literas ipsas citatur:in quarum presentatione eum cautum esse oportet,ne sigillum frangatur.uel cadat:& ut præsente notario eas porrigat eidem,uel etiam ipsi citato:cum eidem scribit sub prescripta forma: de qua præsentatione habeat testes, uel ofici faciat publicũ instrumentum,C.de annal except.ut perfectius extra,de probat.quoniam contra.Cuius tenor talis erit:

¶ FORMA. In nomine,& c. Anno &c.talis presentauit & dedit tali quandam literam apertam in mei notarii præsentia & testium subscriptorum,ex parte talis iudicis à sede apostolica delegati: sigillatam vero sigillo & integro, in cuius circulo erant tales literæ, & intra circulum tale signum,supplicans instanter eidem, ut citare deberet reum,iuxta traditam sibi formam.Tenor autem prædictæ literæ erat talis:Guil.&c.tali salutem,&c.& toto tenore inserto,Notarius in fine subiungat:Acta fuerũt hęc tali die & loco,præsentibus talibus:& ego talis, tali auctoritate notarius, presentationi dictarum literarum interfui, & hoc ad præsentatoris instantiam in scriptis redegi,& publicaui, & meo signo signaui.Hanc formam.etiam vide supra de impug. reseri.
8 § primo.† ¶ Porro citator receptis & perlectis literis,si citãdus est alias eius subditus,eum ad suam aduocet præsentiam.Si uero non est eius subditus,uel est magna persona,ipsemet accedat ad eum & præsenter notario,uel testibus idoneis,per quos possit probare citatio:& si necesse fuerit,legat præfatam literam ecram illo,& postmodum citet eum iuxta traditam sibi formam:de qua citatione fieri faciat publicum instrumẽtum,sub illa forma,quæ est s.§.proxim.uersic. quo facto. hoc saluo quod ubi dicitur in prin R.Clericus nuncius,& c dicatur,dominus talis,& c.Quod autem dixi de notario & testibus,cautela est:nam & sine hoc sibi asserenti se citasse creditur,si sit in literis illa clausula,diem autẽ, &c.quæ est infra §.prox.ver.si vero.nam ministro creditur in facto sibi commisso,ff.de reb.eor.qui sub tu.uel cu.sunt,l.magis.§. ne tũ.licet sit argumentum cõtra in ead.l.§.item prætor.ver.nec
f nimium.[f]† ¶ Vni tamen non creditur in actu iudiciali:extra, de probat.quoniam contra.in prin.Hoc autem facto, reus sic citatus petat copiam, tam de citatione, quam de literis citatoriis, quæfieri debent originalibus remanentibus penes eum,extra,de probat.c.fi & c.quoniam contra.
10 †¶ Viso de citatione ordinarii, sequitur videre de citatione delegati,quæ fit p literas A.1 quod notandũ est,quod aut est unus delegatus,aut plures Si est unus delegatus,citabit per literas sub hac forma:

¶ FORMA. Titius archi.Narboneñ. uel canonicus vel M. sanctę Narbonen.ecclesiæ archiepiscopus,iudex à domino papa in tali causa delegatus, tali salutem in domino Iesu Christo. Mandatum apostolicum,uel literas,à sede apostolica nos recepisse noueritis in hac forma:Clemens episcopus seruus seruorũ Dei,&c.veniens ad præsentiam nostram G.presbyter, nobis significare curauit quod V.de Podiomissione,& quidam alii ciuitatis, & diœcesis Biterreñ. super iure parochiali,scilicet decimis oblationibus & rebus aliis iniuriantur eidem.Quo circa mandamus,quatenus,si est ita,partibus cõuocatis causam audias,& eã fine canonico decidas:faciens,quod decreueris,per censurã ecclesiasticam appellatione remota firmiter obseruari: testes autem,

ADDITIONES.

a Fiat. ¶ Ponit forma j.§.prox.ver.si uero.ibi,dicit autem,&c.
b Secundum T. ¶ Vbi s.uer.& nota.
c Debet. ¶ Sup.& pronunciare.vt dixi.§.1.ad fi.super ver.item generaliter.
d Diximus. ¶ Et no.de app.solicitudinem.in gl.sed quare.in fi.
e Porro. ¶ Versi.totus Aegyd.vsque ibi.sed præmissis.super rubrica 7.
f Nimium. ¶ ibi non credit tutori dicenti, q est necessitas,distrahendi.in §. ne tamen.credit ministro,quem ad id misit,ut referret.

tem &c.data Viterbii 4.calendas Octobris, pontificatus nostri
anno quarto:quas,si petieritis ,uobis præcipimus exhiberi. Vo-
lentes igitur,vt decet , mandatis apostolicis humiliter obedire,
vobis auctoritate,qua in hac parte fungimur præcipiendo man-
damus,quatenus præfatum V & omnes alios quos causa ipsa cō
tingere potest,& quoscunq; prædictus G. presbyter vobis duxe-
a rit nominādos[a] ex parte nostra citare curetis,ut decima die post
receptionem præsentium coram nobis Narbonæ apud talem ec
clesiam, vel domum,per se,uel per procuratorem suum,se præ-
sentet:quem terminum ei pro duobus edictis , & tertio perem-
ptorio,propter viarum distantiam, ut partium parcamus expē-
sis & laboribus, assignamus:vel quem terminum sibi pro omni-
bus terminis peremptorium assignetis,responsuro de iure pres-
bytero ante dicto:alioquin secundum formam mandati nobis
traditam in causa ipsa,quantum de iure poterimus,procedemus
cuiusquam absentia non obstante.Quod si idem terminus in diē
inciderit feriatam,&c.vt s̄.versi.si igitur.iunge etiam , si vis: Diē
autem vestrę citationis,&c.vt j̄.prox §.versi si uero mandet.uel
sic,In signum autem factæ citationis sigilli nostri impressionem
b præsentibus apponatis.[b] in cuius rei testimonium, &c vt suprà
in prędict.versi.si igitur.Quidam etiam ad cautelam in citatione
inserunt formam & tenorem libelli,ne ulterius reus petere vale
at inducias deliberatorias: ut probatur.v.q.2. si primates. & no.
c extra.de dilat.cap.j.[c] Quod tenor commissionis sit inserendus,
probatum est s̄.§ prox.uersi.sed nunquid. j .sed in secunda cita-
tione non est necesse inseri.Quod autem delegatus debeat se prę
mittere in literis, probatur:quia representat personam domini
papæ ut nonagesimaquarta dist.c j. & ut ipse papa honorandus
est,quoad causam sibi commissam,93.di.c.si.7.q.j.omnis,qui.&
maior est illis,quorum causa sibi committitur,ut extra,de offic.
d deleg.sane.& c.pastoralis.[d] & uide j̄.uersi.porro.Item,ꝙ possit ci
tationem committere,probatur extra,de offic.deleg. pastoralis.
in princi.& dixi s̄.de iudice deleg.§. iam nunc.Quod autem pro
omnibus terminis vnus terminus peremptorius possit ex cā in
initio assignari,notatur s̄.§.viso.versicul.j.Item quod in perem-
torio debeat iudex ꝯminari,ibidem dictum est versicul. item iu
dex.Quod autem certum diem & locum possit assignare,proba-
11 tur extra, de rescript.c.olim.& cap.fin.¶ Quidam[e] etiam in fine
e citationis ponūt,quod reus veniat paratus proponere quicquid
voluerit,tam contra rescriptum,quam cōtra personam iudicis,
vel impetrantis,ne alia detur dilatio huiusmodi proponenda, ex
tr.de excep.pastoralis.Item si in rescripto apostolico continetur
clausula illa,Quidam alij debent in citatione exprimi nomina eo
rum,quos per illam conuenire intendit,s̄.§.j.versicu.item quod
f per clausulam.[f] Actor autem cautè præsentet hanc literam, &
tam de præsentatione,quam de citatione faciat fieri publicum
instrumentum,ut iam dictum est,continens citationis tenorem:
& de sigillis iudicum,& aliis debitis circumstantiis faciens men-
tionem.In locis vero,ubi non est tabellionum usus, id fiat per
duas personas iuratas,extr.de probat.c.quoniam contra.

¶ Si autem velis,quod litera sit publicum instrumentum sigil
latum,dicas sic:FORMA.In cuius rei testimonium & futuram
memoriam premissorum,hoc presens instrumentum publicum
de nostro mandato scriptum,& in publicam formam per talem
infra scriptum notarium redactum, fecimus nostri sigilli muni-
mine reborari. Actū in tali loco, anno , mense , die & indictio-
ne talibus,pontificatus domini Clementis Papę anno quarto,ta
libus testibus præsentibus,uocatis & rogatis postmodū notarius
sic subscribat:Et ego talis,tali auctoritate notarius , prędictis in-
terfui,& vt supra legitur,auctoritate & mandato prędicti domi
ni Titii fideliter scripsi,& in publicam formam radegi,& meo si
gno rogatus signaui.

¶ Si vero subdelegatus citat:dicat sic:FORMA Talis à tali in
causa tali,subdelegatus,tali salutem in Domino Noueritis dictū
talem à domino Papa recepisse literas in hac forma:Clemēs,&c.
ipse vero alijs negotiis impeditus, nobis cām subdelegauit ean-
dem sub hac forma:Titius , &c.sicut constat per eius literas,uel
publicum instrumentum inde confectum:quæ si petieritis , uo-
bis præcipimus exhiberi. Volentes igitur eiusdem delegati mā-
datis,imo verius apostolicis,humiliter obedire , charitatem ve-
stram,&c.vt s̄. § uiso.Formam autem commissiōis uide s̄.de iu-
12 dice deleg.§.sequitur.versi.commissio antem.† ¶ Porro si sunt
plures delegati,subdistingue:quia aut sunt omnes eiusdē dignita-
tis,puta sunt episcopi: & tunc maior & dignior in salutatione,
præponatur,dicēdo,M.Tholosanus,& P.Biterreñ.& R.Londo
nieñ.miseratione diuina episcopi,iudices à sede apostolica. &c.
C de off.ma.offi.nemo.Vitium enim est preposterare,74.di.epi
scoporum.& c.fin.& C.de test.præposteri.Vel si de hoc dubium
sit,prior in ordine episcopatus præponatur,& qui plus cæteris la
borauit,ut 17.dist.§.fi.extra de ma.& obe.c.1.C.de consul. libro.
[illegible] 1.& C.de castrens.lib.co.l.1.& de re milit.cōtra. publicā.ad
[illegible] præpos.sacri cubic.l.1.& de præfect.prat.l. 2.lib. co. & in
concord.quæ sunt s̄. de aduoca.§.nunc dicendum.uersic mino-
res tamē.uel ille,qui à principe dignitatem uel ordinem recepit,
ff.de albo scri.l.2.extra , de ma. & obed.per tuas extra de tēp.or
din.cum in distribuēdis.uel seruetur ordo in rescripto apostoli-
co retentus,xliii.dist sit rector in fin.ext.de rescrip.cum dilecta.
¶ Sed & si sint omnes simplices canonici, vt ext.de rescrip. præ
g senti.[g] dic idem,quod iam dixi,uel dic,antiquiorem tūc præpo
ni,secundum ea,quæ no.in prędi.uersi.minores tamen. uel ille,
qui maioris est ordinis,ut iam dicam.Si uero unus est episcopus
& alii inferiores prelati,uel unus est metropolitanus,& alii episco
pi,uel unus in dignitate,alii simplices canonici,maior preponatur
etiam si posterius fuerit ordinatus,ut in pręd.l.nemo. & 17. dist.
§.fi.& in pręal.c.placuit.extra,de ma.& obe.statuimus. Delega-
tus quoque,qui talibus committet , hoc diligenter attendat. nā
prelati & clerici nostri temporis multum sunt naturę indignā-
h tis,& naturaliter homo appetit honorari,iuxta illud[h] Gloriam
13 tuam alteri ne dederis.& uide supra §.uiso.† ¶ Literis igitur cita
tionis ut premissum est,formatis,iudex sigillum suum apponat
si habet,nec tūc ualet,si cum alieno sigillat,quia nec cum suo ad
aliud officium deputato,sigillare posset,ut ext.de appellat.signi
ficauit.j̄.de edit.instr §.instrumen.uers.item quod sigillum non
est eius & s̄.de procur §.ratione autem.uersicu.3. Sed si non ha-
bet proprium,uel habet,sed cum sigillari oportet,secum non ha-
bet,uel est ad aliud officium deputatum:tūc cum sigillo alterius
sigillet,dicens in fine literarū:Nec miretur vestra discretio,quod
cum sigillo talis signaui,cum proprium non habeam,uel cū meū
mecū tempore confectionis præsentium non haberem, vel cum
non haberem nisi ad tale officium deputatum.debet enim dice-
re, cuius sigillo,& quare alterius sigillo sigillat:alioquin turbatū
esset signum,ff.pe testa.ad testium.Et præterea sigillum & sub-
scriptio diuersis ex causis apponūtur in literis,ut infra de proba.
§.videndum.versicu.illud etiam.quare debet dici,ad quid appo
nant.nisi enim sic diceretur,citatus uidens aliū citare , & uidens
sigillum alterius apponi ,credere posset literas esse falsas nec te-
i neretur secundum AEgidium[i] ,comparere.protestatio enim ad
id,& ad alia ualet,extra quod met.cau.c.j.de cēs.olim.Et est hoc
contra quosdam officiales literas suas familiares sigillo officiali-
tatis sigilantes.Si ergo tertius iudex,uel duo ex tribus sigilla non
habent,& cum alienis sigillāt,de hoc nulla in literis facta menti-
one,dicunt quidam,& bene,non ualere citationem: imo præsu-
munt literā esse falsam.Sed si in literis dicitur: A.B.& C. canoni-
ci Narbon.iudices à sede apostol.&c.in literis vero sigillorū ap-
positorum habetur,R.P.& M.canonici Narbon̄ constat,quod li
teræ sigillorum discordant a literis citationis:ideoque falsę præ-
sumuntur,extr de elect. cum inter R. seniorem.& de appellati.
14 significauit.& de fide instrumen inter dilectos. † Sed nec uidetur
præmissa protestatio sufficere,nisi & is, cuius sigillum apponitur
dicat in ipsa charta,se illud apposuisse,arg.ff.de testib.l. pen.& l.
ad testium.§.si quis ex.C.eo l.si unus.& l.hac consultissima. & l.
in testamētis.& l.iubemus ext de re iudic.cum inter uos.§.j.vers.
pe.& si C.de his,qui.ut indig.l.pen.ff.de eden.l j § fi. nā cū sigil-
lum ponatur in testimonium rei gestę,non potest is,in cuius fa-
uorem apponitur in causa propria testis esse,4 q.3.versi. nullus.
Sed credo contra scilicet quod charta fidem faciat,quamuis is,
cuius sigilum apponitur non subscribat ,uel hoc non dicat , ex
quo sigillum integrum apparet & incorruptum,argum.C arbit.
tut.l.fin.ext de fide inst inter dilectos.& c. 2.ubi de hoc,secundū
Papam.nec talis est testis in re propria,cum huius acta sint com-
munia,& huiusmodi subdelagationes probantur per sigilla iudi-
cum,ut j̄.de instr.edit.§.nunc dicamus.ver.illud autem Hinc est
etiā,quod si aliquis procuratorem constituat,uel aliquid fiat co
ram persona authentica,& exinde fiat scriptura,in qua ipse cō-
stituens,uel faciens,loquitur,& sigillum eius apponitur,nulla de
hoc per ipsum constituentem,vel ipsam personam authenticā.
facta in litera mentione, satis facit fidē tale sigillum , ut ex præ-
missis apparet. Nec est necesse, quod persona loquens in instru-
mento,siue sit contrahens siue aliud signum apponens,dicat, si-
gnum

ADDITIONES.

a Nominandos. ¶ Hæc forma non procedit ex vi clausulæ,Quidam alii, ut dictum est s̄.§.proxi.in fin.& j̄.seq.

b Apponatis. ¶ Respicit hoc consuetudinem Gallicanam de qua scripsi de probat.quoniam contra.super uer.citationes.

c c.j. ¶ In ij.gl.& uide quod super ea scripsi.Est sciendum,quod Io.de Deo lib.iudicum,parte j.ru.3.improbat.ꝙ libellus ponatur in citatione,maxime p delegatū,sub quo lis ꝑtestata nō est,ext.de appel.significante.dicit enim,ꝙ iudex reddit se suspectū,& tales nō debēt esse iudices,3.q.5.quia suspecti.& dicit ꝙ esset locus appellationi : & multum subtilizauit. Tenet ꝑ: ꝙ nec recusari per hoc,nec appellari pōt seruato,quod scripsi sup pd.j.gl.

d Pastoralis.¶ Secundum Aegid.rub.4.

e Quidam. ¶ Secundum Aegid.cuius totus iste uer.rub.4.

f Clausulam. ¶ Ergo patet,quod proxima forma non fuit congrua.

g Pręsenti. ¶ Quam non habemus.

h Illud. ¶ In prima persona habetur Ita.42.& 48.

i Secundum Aegid. ¶ sua rubrica 7.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

gnum meum appoſui.Item non eſt vis: an promittens vel con-trahens loquatur in littera,an ſigillans:arg extra,de conuer.con-iuga.dudum Sufficit ergo,quod litera citationis ſit ſigillo iudicis ſigillata quia non eſt de actis iudicii, ſed ante iudicium,Si autem ſunt plures iudices,quilibet etiam ſuo ſigillo ſignet, argu.Inſtit. de teſtam.§ ſed cum paulatim.Si uero alter coniudicum ſigillũ non habeat proprium , ſigillet cum ſigillo alterius, ſupraſcripta tamen proteſtatione præmiſſa:cum qua etiam omnes cum vno poſſent ſigillare ſigillo,ut inſt eo.tit.§.poſſunt autem.ff. eod.l.ad teſtium §.ſi ab ipſo ubi eſt ar.quod etiam cum ſigillo actoris poſ ſit iudex ſignare,cum ſit alienum.de hoc j.de ed .inſtru.§.poſtre mo,uerſi.item quod ſigillum nõ eſt eius. Quod autem ſigillum
15 dicatur authenticum.no.in pred.§.videndum.verſic.x.†¶ Hoc autem nota,ꝙ citatio duorum,facta tertio delegato abſẽte,nec ſe excuſante,non tenet,niſi ſcribatur cum clauſula illa , quod ſi non omnes,& c.extra,de offi.deleg.prudentiam.in prin. & c.cũ cauſa.quod ſic oſtẽdo.Conſtat enim,quod citatio eſt de proceſ ſu iudicis,extr.de ꝓbat.quoniam contra.de off.dele.gratum. & ca.relatum.Conſtat etiam ꝙ ſi duo iudices procedũt,tertio nec veniente,nec ſe excuſante,nec uices ſuas alii committente, duo nil agere putantur,niſi alias de eius impotentia conſtet:ut in præ dict.c.prudentiam § j extra de reſcrip.ſciſcitatus 2.q.6 § diffini-tiua.verſi.ſi plures.Ergo nec citatio duorum nullius eſt momen ti. Veruntamen ſi duo proteſtentur in ſuis literis id factum eſſe de tertii licentia,conſulo citato,ꝙ uadat ſaltem ſuum priuilegi-um allegaturus:ext.de appell.cum parati.& c ſi duobus. de offi.
a deleg.cum cauſa.ubi de hoc.[a] Hoc proſequere,ut not in prædic. c prudentiam.reſpon.j In eodem etiam c.no. ſecundum Papã, vtrum tertius coniudex poſſit ratum habere,quod à duobus fa-ctum eſt:ſiue ſit proceſſus , ſiue ſententia excommunicationis, vel alia.Sed videtur,ꝙ tertius coniudex poſſit ratificare citatio-nẽ a duobus factam eo abſente:quia ratihabitio retro &c.C. ad Maced.l.ſi.ff.de pig.ſi fundus.Quæ regula videtur etiam locũ ha bere in iudicibus,ff.de iudi licet.Arg.cõtra ff.de arbit.l.ſi in tres. & ff.de offic.proconſul.l.obſeruare.§.ſi quod verius videtur.de
16 hoc j.de ſent.§.ſequitur.verſi ſed & ſi cum ſeq.† Quid ſi iudex tullit ſententiam nulla præcedente delegatione,nunquid per ra tihabitionem ordinarii confirmabitur ſententia?arg.ꝙ ſic,ff.de re iud.duo.9.q.2 § fin.C de iur fiſ.l.2 lib.10.Sed dic contra,ꝓut ibi no.& arg.ea q c.j Idem iuris eſt, ſi tertius coniudex ſenten-tiam à duobus præſentibus latam ratificat,ut ibi no. ¶ Quid ſi tertius non venit,nec ſe excuſat,qualiter tunc duo citabũt par tes?vel qualiter illũ abſentẽ uocabunt?Reſpon.do.meus not.in Sum.de offi.delegat §.ꝙ ſit eius officiũ.ꝙ ſine delegatione colle gæ poſſunt duo citare hoc modo.

¶ FORMA.Vice noſtra & collegæ noſtri citamus te: q cũ mul-tũ diſtet à nobis,in citatione hac non poterat intereſſe: quaſi di-cat,hẽt hic locum clauſula illa,Quod ſi nõ omnes.& de hoc tan gitur in p̃d.ca.cũ cãm,quę ad hoc facit,ꝙ no.j.de primo & ſecũ do decre § iã de effectu.uerſi.& nota,ꝙ præ.Itẽ etiã dicit,ſi duo ſunt,ſ.ꝙ unus vice ſua & abſentis citare valeat,cauſa ſimili allega ta.poteſt enim abſens ratificare,ꝙ ſuo nomine geſtum eſt. & in his caſib.ratione dubij citatus uenire tenetur.tamen ulterius nõ tenetur procedere.niſi facta ſibi copia iuriſdictionis:nec eſt de-cens,eam ſibi fieri,niſi veniat coram iudice: ad quem potius, q̃ iudex ad ipſum,venire tenetur.Sed dices,ergo quiſque poteſt ꝓ libito me uexare ,dicens ſe iudicem , cum non ſit ex quo ſic ci-tatus debeo comparere Sed reſpondeo,ipſe ſibi ad intereſſe ꝯdẽ nabitur,& alias punietur.quę dic,ſecundum domin.meum,ut in præd.§.quod ſit eius officium.Caueat tamẽ citans prædicto mo do,quod is,cuius nomine citat , non multũ diſtet.alias dictans, ſcribẽs,& ſigillans,quæſtionem falſi poterunt formidare : ut ex tra,de his,quę fiunt à præl.quanto ſecundum dominum meum. Aliqui tamen quandoque faciunt hãc literã ſcribi nomine om-nium, & in fine dicunt : Data anno , menſe tali: nil de loco , uel die dicẽtes,ſicque ſuas(quod non approbo)palliãt falſitates.Tu-tius eſt ergo in pręd ictis caſibus,quod unus committat alteri vi-ces ſuas ſub hac forma,¶ FORMA Talis tali ſalutem in domi-no. Cum cauſa,quæ uertitur,ſeu uerti ſperatur inter A.& B.vo-bis & mihi ſimul à ſede apoſtolica ſit ꝯmiſſa ſub hac forma.Cle-mẽs epiſcop⁹,&c.poſito toto tenore,ſubiũgat:præfatus A.à me in ſtanter petiit,quod dictum B.citare deberem ut coram me ꝯ-parere deberet. Attendens igitur me ad hoc ſine uobis non debe-re procedere:volens etiam litem abbreuiare,partiumque occur rere laboribus & expẽſis,ueſtræ diſcretioni,quo ad dictam cita tionem tantũmodo faciẽdam,& in his,quæ ad ipſam pertinent, meas vobis committo vices , iuriſdictione ac poteſtate mihi in omnibus aliis reſeruata:ſcituri,quod dante Deo die ac loco inte rero per vos partibus aſſignatis Quod ſi tres fuerint, duo tertio eodem modo committant,qui tertius citabit hac forma:

FORMA. Tales tali ſalutem in domino.Literas appoſtolicas me & talem recepiſſe noueritis,ſub hac forma:Clemens epiſco-pus,&c.Cum igitur dicti mei tales collegæ,quo ad citationẽ hu iuſmodi faciendam,mihi commiſerint vices ſuas,idcirco vice di ctorum collegarum,& mea,auctoritate domini papæ qua fun-gimur in hac parte,uos cito,& coram eis & me die & loco tali-bus per uos aut per procuratorem idoneũ , &c.vel ꝯmittat hæc citatio committenda alicui,ut ſupra uer.viſo.Sin autẽ vnus cõ-mittat alteri vices ſuas in cauſa,dicet,prout no.ſ.de iudice dele
17 gat.§.ſequitur.uerſi.& ſic ſunt.in fine.†¶ Sed pone,quod is , cui citatio committitur faciẽda,petit ſibi fieri copiã iuriſdictionis,
b necaliter vult citare.Dixit Gul.Na.[b] ſufficere tenorem reſcripti apoſtolici in litera inſertum eſſe:nec eſt neceſſe originale oſten-di:arg.ext.de dila.præterea.Nec obſtat extra de offi.dele.cum in iure.quæ loquitur in executione ſentẽtiæ,in qua magnũ fit præ-iudicium,quod non eſt in citatione:ideoque debet obedire cita tori.Pars enim corã delegato veniens,poterit,ſi voluerit,reſcri-pti copiã petere & habere:ut in prædic.c.præterea. nec à citato-re appellari ex hoc poterit,cum ſit merus executor:ut extr.de ap pel.nouit.maxime autẽ obedire debet,ſi delegati perſona ſit au-ctorizabilis & bonæ famæ arg.92 diſt.nobiliſſimus 62 diſt. mira mur prope fin.& ſecundum quoſdam,etiam minoribus obedire tenetur,ff.de iudiciis,ſi quis ex aliena. Dominus meus not.in tit. de offi.deleg §.quod ſit eius officium.verſ.tertius.quod talis po teſt cogi coram iudice venire:& tun coſtenſo ſibi reſcripto cũ cogere.Et per præmiſſas etiam rationes not.Papa in præd.c.pre-terea.ꝙ ex quo delegatus inſerit in citatione appoſtolici reſcrip ti tenorẽ,citatus per ipſum delegatũ comparere tenetur, quan-quam apoſtolicum non uiderit reſcriptum , niſi forte ipſe dele-gatus uilis perſona uel nimis remota ſit.& ſi non comparet,& il le in ueritate iudex ſit,tenet excommunicatio uel in poſſeſſionẽ miſſio,& quęlibet alia mulcta per eũ propter hoc illi inflicta.De bet ergo comparere,cum per hoc nullum fiat ſibi preiudicium, vel modicum. Nam ſaluum ſibi remanet ius petendi copiam iu riſdictionis illius,& fori priuilegium allegandi : & aliàs procede-re non cogetur,ff.de iudic.ſi quis extra de iudic.c.j extr. de dila. ca.fin.Sed ſi ille iudex non ſit,uel nullum uel falſum reſcripti te norem uel nullam cauſam,quare ſuper citatum iuriſdictionem habeat,in citatorio inſeruit,nec alias eſt iudex ordinarius,non te netur comparere:nec tenet,ſi contra eum non comparentẽ pro ceditur,arg.ff.ſi quis cau.ſi ſeruus & l.quoties ſeruus.ff de in ius
c voc.l.2.Sed Pet.de Sam.dicit[c], quod nec citatus per ipſum de-legatum comperere,nec is,cui mãdatur quod citet, comparere tenetur,niſi prius de illius iuriſdictione certificetur,arg.in prędi c.cum in iure & in his,quæ not.infra de probat.§.vidẽdum.ver ſic.quid in auditoribus.uel niſi citans ſit perſona auctorizabilis vt ꝓmiſſum eſt.Citatus tamen non debet dicere,ſe de illius iuriſ dictione dubitare,vbi dubitandum non eſt,extr.de reſcrip.cum
18 ꝯtingat.†¶ Sed quid ſi delegatus mandet alicui ut denunciet P. excommunicatum?Reſpond.not.Papa in predict.c cum in iure. quod prudenter agit , ſi etiã nullo apoſtolico reſcripto viſo ex-equitur quod mandatur,preſertim ſi delegatus eſt apꝓbata per ſona,nec tenetur deferre.niſi velit , appellationi partis appellan tis,ne exequatur.Nam huiuſmodi appellationes coram delega-tis,non coram executoribus,ſunt interponendæ,extra. de offic. deleg.ſuper quæſtionum §.quem uero.& §.fin.non tamen cogi-tur,niſi uelit.vt in præd.ca.cum in iure.& ſi propter hoc excom-municetur,non tenet excommunicatio: quia hic agitur de ma-gno præiudicio.Habet enim illa tantum iuriſdõnẽ in rebus , uel perſonis in reſcripto contentis, & non in aliis niſi eius iuriſdicti onem impediant uel mandatum contemnant, ut not. ſecundũ cum.extr.de offi.deleg.c.j.At iſte non impedit, nec contemnit, cum ſibi non conſtet ipſum iudicem eſſe. Non ergo, ſecundum eum,tenet ſententia,tanq̃ à non ſuo iudice lata, licet poſt repe-
19 riatur ipſum iudicẽ fuiſſe:arg.ext.de offi.del ex literis.†¶ Quid ſi iudex ita dicit,Mando tibi,quod uenias die tali uel ꝙ talẽ cites
d alioquin te noueris excommunicatum?Dicit G.Na.[d] quod non ueniens,uel non citans,non eſt excommunicatus.neceſſe eſt tã-tum ſententiam excommunicationis in illum dictari,C de ſent. ex breui.rec.arbitri.& ore proprio proferri,2.q.j de manifeſta.in fi.ibi,iam diiudicaui,ut præſens,&c.& eſt arg.in his,quę no.ext: d ſimo.ſicut tuis.in gl.arg.quod abbas.& de eo,qui fur.ord.rec. c.j.nec talis litera probat ſententiam, C.de eden.authẽ. ſi quis in aliquo.extr.de fide inſtr.c.1.quia nec creditur iudicis aſſertioni extra,de ꝓbat.quoniã contra.Arg. ꝯ 63. diſt.ſolennitate.& 23. q.3.

ADDITIONES.

a Hoc. ¶ In j.gl.& fuit quæſtio venerealis 8. Et quicquid ibi dicatur,hic te-ne,quod dicitur hic.Et ſi dicas tertium uere impeditum,dic, ut in quæſtio-ne,quæ eſt ſuper regula,eum,qui certus.de reg.iur.lib.6.
b G.Na. ¶ in c.ſtatim allegato.
c Dicit. ¶ in c.cum in iure.
d G.Na. ¶ Vt ſcripſi.in decre.præterea.hic alleg.in eius prin.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a q.3.cõperimus.ext.de ſimo.accuſatum [a].Sed illa,vt dicit ibi Pa-
b pa:loquitur,qui ſolo verbo [b]aliquem abſoluere poteſt,vt extra de ſenten.excom ſi aliquando.Vnde dicit,quod iudex ſic procedere debet.nam præſentibus aliquibus abſentem,vel citare nolẽtem,excommunicabit hoc modo. quia talis à me legitime citatus comparere contempſit.vel ad mandatum meum citare talẽ
c neglexit,eum excommunico inhis ſcriptis. [c] Deinde illum citabit hoc modo:Mando tibi,vt compareas tali die,vel talem cites alioquin te nouerisexcommunicatum. Cuius excommunicationis forma talis eſt:Quia talis à me,&c.vt ſ. & ſic poſtea talis non poterit appellare,ext.de appel.præterea.Alij dicunt,quod bene eſt excommunicatus per talia verba,arg.in his,quæ no.ĩ de ſen-
20 ten.§.vt autem.ver.porro quia.ibi,veruntamẽ iudices.† ¶ Quid ſi non veniens habuit iuſtam cauſam abſentiæ ? Dicunt quidam ſimpliciter, quod non eſt excommunicatus. non enim iudex intendebat ipſum excommunicare in omnem euẽtum, ſed in caſu contumacię,argu.ff.de ſolut.ſi ſeruus decem.in fi.Vnde cum nõ ſit contumax,pœnam contumaciæ ſentire non debet,ext.de procu.querelam.ij.q.vi.quanto. de maio.& obed.inter quatuor. ff. de re iudi.l.contumacia.xj q.3.non debet is.imo debet iudex pronunciare ſententiam nullam, vt extra, de re iudic. cum Bertoldus.& c.tenor.circa fi.Nec debet etiam iſte ſatisfacere de expen
d ſis,vt in præ.c.querelam [d].Illud autem certum eſt,quod ſi iudex excommunicat propter contumaciam eum,de quo ſibi conſtat quod non ſit de ipſius iuriſdictione, non tenet ſententia, quia ille non tenetur venire: vt extra, de appell. ſi duobus.ff ſi quis in
e ius,voc.non ier.l.ij.ſecus ſi hoc ignorat, vt ibi [e]. Sed nunquid idem erit in exempto, vt ſit excommunicatus, ſi iudex ignorat eum exemptum?Reſpon.non:quia talis ignorantia non poteſt eum facere iudicem,qui non eſt:de hoc ſ.§.j.verſicu.item gene
f raliter.& ſeq. [f] De citatione autem,quæ fit per edicta,not.ſuprà §.prox.verſi.& not.& ĩ.de dolo & contum.§.reſtat. Item quando vnus poteſt abſoluere excommunicatum ab alio, nota. ſecundum Papam,extra.de officio delegat. prudentiam.§.ſex-
g ta [g].

ADDITIONES.

a Accuſatum. ¶ Ibi dicebatur in antiqua.præſcripta noſtra prohibere:&idem in c.ibi ſeq.vt ibi dixi.
b Verbo. ¶ Si intendit de verbo.Abſoluo te,quid ſpeciale in papa.ſi de aliis verbis.tene ,quod dicit cle.ſi ſumus.de ſent.excom.
c Scriptis. ¶ Ridiculoſum eſt,hoc conſilium, quod ante culpam feratur excommunicatio pura.
d Quærelam. ¶ Vide,quod notatur de teſt.cog.c.ij. in vl. gl.; & quod ſuper ea dixi.& remiſi.
e Ibi. ¶ Statim innuit contra:ſed diſtingue,vt in q.de qua ſtatim.
f Et ſeq. ¶ Ibi remiſi ad q.quam ſcripſi ſuper regula,ſcienti.
g Sexta. ¶ Vbi ſcripſi ſuper verbo,malitiam.

SVMMARIVM.

1 *Auditor generalis domini papę,quis, & quare dicatur: & citatio in eius audientia cuius formæ debeat eſſe.*
2 *Litis conteſtatio,dicitur litis initium,& quibus verbis ſit ante eã vtendũ.*
3 *Auditor domini papæ mandans extra curiam intra duas dietas aliquem citari,qualiter debeat literas concipere.*
4 *Altera parte appellante à delegato,ſi ipſe delegatus cauſam remittat ad ſuperiorem,qui cauſam delegauerat,ſuperior vero,ad quem cauſa remiſſa eſt,ſi citat appellantem,vt veniat proceſſurus in cauſa principali,nulla facta mentione de appellatione,quid iuris?*
5 *Mittere debens excuſatorem ſi non mittat,an teneat proceſſus contra ipſum ſuper principali habitus.*
6 *Auditor domini papæ reſcribens poſt factam citationem ſecundum formã ſibi traditam,qua forma vtetur.*
7 *Auditor domini papæ,ſuſcepta cauſa appellatiõis, vel negotij principalis inhibẽs ordinario, ne de ipſa cauſa ſe intromittat,quo reſcripto vtetur.*
8 *Delegatus qui cauſam cognouit,ſi citat partes peremptorie ad ſententiam audiendam,& poſtea committit alteri ſententiæ prolationem:an is, cui commiſſum eſt,debeat interum partes citare.*
9 *Plures iudices habens,ſi ab omnibus citatur,coram quo comparebit.*

¶ De citationibus auditorum domini papæ.

6.§. Dicto de citationibus literalibus ordinariorũ, decẽs eſt,vt etiã de citationib.auditorũ generalium palatii domini papæ(quã frequentamus)aliqua ſuppona mus:qui ideo Auditores generales dicuntur, quia eis generalis audiẽtia appellationum totius orbis commiſſa eſt:non tamẽ diffinitio ſine ſpeciali domini papę mandato,ſibi facta prius relatione fideli:vt dixi ſ de iud.deleg.§.ſecundo,verſi. item nõ obſtat. Et ſcias,quod quandoq; citant in audientia,quandoq; etiam ex
curiam.Nam deſuetudine diutius obſeruata,citant extra cu
que ad duas dietas,extr.de reſcrip.nonnulli.& eorum lite
ris obeditur,& ſigillis eorum creditur in cauſis per appellationẽ & etiam Per ſimplicem querelam ad apoſtolicam ſedem delatis.
1 †¶ Forma autem citationis,in audientia talis eſt.FORMA.Mandat magiſter Gul. Durandus,canonicus Beluacẽſ.& Narbonẽſ.domini papę capellanus,ſubdiaconus,ac ipſius palatii cauſarum generalis auditor,citari primo,vel ſecũdo, vel tertio peremptoriè vel quarto ad malitiam conuincendã in audientia publica, talẽ, ſeu ejus procuratorem legitimũ,ſi quis eſt in Romana curia pro eodem,& quoſcunque alios,qui ſua crediderint interesſe,vt tali die facta audientia,ſi curia fuerit,alioquin proxima ſequenti die, qua curia fuerit,compareat in palatio corã eo ad procedendũ, vel ad libellum recipiendũ,vel litem conteſtãdum, vel ad iurandum de veritate ſeu calumnia, vel ad reſpondendum poſitionibus,vel ad audiendum iurare teſtes partis alterius,vel ad audiendum ſententiam:& ſic de aliis,in cauſa, ſeu cauſis appellationis & negotii principalis,quę vertitur,ſeu vertiſperatur inter dictum P.ex parte vna,& talem ex altera,ſuper præbenda talis eccleſiæ, vel beneficio,vel fundo,vel vinea,& huiuſmodi,vel ſuper tali ac
cuſatiõe,prout poſtulat iuris ordo:alioquin in cauſa ipſa, vel ad
a libelli receptionem:vel ad litis conteſtationem [a], non obſtante
cuiuſquã abſentia,quantũ ſuadebit iuſtitia,procedetur.Data Viterbii.die vj menſis Octob. pontificatus domini Cle. Papæ IIII.
2 anno iiij.† ¶ Et nota,quod ſemper ante litis conteſtationem vtimur in citationibus hoc verbo:In tali cauſa,quę vertitur,ſeu verti ſperatur,&c.quia litis cõteſtatio eſt litis initium:vt ext.de ver. ſig.ex parte.ij.& de off.dele.ſuper quæſtionũ.§.j. ver. quod ſi de legatus.& c.relatum ante litem cõteſtatam non dicitur quis agere,ſed agere velle,vt ff.rem ra.ha.l.amplius.
3 †Sivero mãdat extra curiam intra duas dietas aliquem citari. ſic literæ cõcipientur:FORMA.Magiſter Gul.Durandus,&c.vt ſ. vſque,auditor iunge,tali plebano,& tali canonico,talis eccleſiæ ſalutẽ in Domino.Cum cauſam appellationis & negotii principalis,quod vertitur,vel verti ſperatur inter G.ex vna parte,& T. ex altera.vel,quam mouet,vel mouere intendit,ſuper tali re,vel accuſatione,&rebus aliis ad inſtantiam ipſius G.vel eius procuratoris,vel de mãdato ſummi.põtificis,ſicut occurret,recepimus audiendã,& fine debito terminandam,diſcretioni veſtræ auctoritate dñi papæ, qua fungimur in hac parte,diſtrictè præcipiẽdo mandamus,quatenus vos,vel aliter veſtrũ per vos,aut alium,vel alios,eum ex parte noſtra peremptoriè citare curetis,vt die decima à die veſtræ citationis connumeranda,vel in proxima ſequẽti non feriata (ſi dies ipſa fuerit fariata) per ſe,vel per procuratorem legitimũ cõpareat in Romana curia corã nobis,facturus & recepturus in dicta cauſa,qđ ordo dictauerit rationis:alioquin, &c.vt ſ.in proxi.forma.mandatũ noſtrum,imo verius apoſtolicũ,aliter impleturi,quod de inobedientia,vel cõtemptu nequeatis aliquatenus reprehendi.Diem aũt veſtræ citationis,&formã, & quicquid inde feceritis,nobis per patentes literas harum ſeriẽ continentes,aut per publicũ inſtrumentum fideliter reſcribatis.
b Data,&c. [b] † ¶ Quid ſi altera parte appellãte à delegato,ipſe dele
4 gat [a] cauſam remittit ad ſuperiorẽ,qui cauſam delegauerat:ſuperior vero,ad quem cauſa remiſſa eſt,citat appellantẽ,vt veniat,p ceſſurus in cauſa principali,nulla facta mentione de appellatiõe: Reſpon.dicunt quidam,quod ſufficit mittere excuſatorẽ,qui ſolum dicat:Domine,non tenet citatio veſtra ſuper cauſa principali:vel nõ poteſtis in ea procedere,quia appellatũ eſt,& appellans intendit proſequi appellationẽ tẽpore cõpetenti.Si aũt tranſiſſet tempus proſequendæ appellationis, tũc bene teneret citatio
c ſuper principali cauſa,tam a delegante quam à delegato facta [c],
d ij.q.vj.ei qui.ext.de appel.cum ſit Romana.Papa vero dicit [d],q debet oſtẽdere talem qualem appellationẽ fuiſſe admiſſam.ext. de teſti.veniẽs.quia ſi aliud diceretur,ſequeretur abſurditas: ga cuilibet facile eſſet deludere quemlibet iudicẽ,ſi non teneretur probare veritatem cauſæ appellationis.Tunc enim nõ proſequitur cauſam appellationis,qa nec ſuper ea citatus eſt.Si autem in citatiõe facta ſuper principali,faceret mentionẽ de appellatiõe, non teneret, nec excuſatorem mittere teneretur : quia expreſſit errorem in ſententia,ſcilicet quod veniret agere cauſam principalem,omiſſa appellatione: quod verum eſt in illis cauſis,in quibus ante omnia debet articulus appellationis expediri,priuſquã de principali agatur:vt ext.de appe.vt debitus. & c.cordi. Secus eſt autem,vbi appellatio ſimul cum principali expeditur, vt eſt quando

ADDITIONES.

a Litis conteſt. ¶ Inepta videtur cõminatio conteſtationis parte non veniẽte.ſed dic,quod reſpicit partem illam,qua citantur hi,quorum intereſt: & eis non venientibus.fiet conteſtatio cum principali,&c.
b Et cætera. ¶ Addidit ver.ſeq.quia hic continuatur ver. cæterum.
c Facta. ¶ Hucuſque poſuerat ſ.§.ſequitur.in fi.
d Dic. ¶ vbi declarat in fi.

a quando super prouisione appellatur, vt ext. de app. statuimus [a].
5 † ¶ Itē certū est, ꝙ vbi debet quis excusatorē mittere, nec mittit, tenet processus ꝯ eū super principali habitus, si iudex appellatū esse ignorauit, & aduersarius nihil dolosè egit: secus aūt, si sciuisset appellatū: ext de ap. si duobus. vel si aduersarius dolosè subticuit de appellatiōe, ff. de iud. si prætor. Porro in citatiōe facta à delegato ñ tenetur quis excusatorē mittere, licet securius sit mittere. Alii dicūt, & bene, vt vr̃, ꝙ citatio delagātis tenet ēt nō facta mētione de appellatione: quia sicut citatus ꝯparere debet, vt ꝓponat suas exceptiones, ita & iste, vt ꝓponat suā, s. appellatū esse, ff. de iu. si qs ex aliena. ext. de ap. cū parati. & nisi veniat, tenet
b processus habitus ꝯ eū, s̄m Papā, q hoc nota ext. de accusatio. c. fi. [b] † ¶ Cæterū is, cui sub forma præscripta scribitur, rescriptū re
6 uerenter recipiat, & iuxta formā sibi traditā citet: quo facto, sic auditori rescribat: ¶ FORMA. Viro venerabili discreto, &c. Literas vr̃æ reuerētiæ recepimus sub hac forma, &c. Magister Gul. Durādus, &c. posito toto earū tenore, subiungat sic: Vestris igit volēs humiliter obedire mandatis, talē ex parte vestra, die tali, in tali loco, talibus p̄sentibus, pemptoriè citare curaui, vt tali die corā vobis in Ro. curia per se, vel p ꝓcuratorē legitimū, &c. vt s̄. in litera p̄cedēti. Quod si de citatione factū fuerit publicū instrumentū, subiungitur sic: ꝓut in instrumēto publico exinde ꝯfecto ꝙ ad vestram transmitto præsentiam, videre poteritis cōtineri. ¶ Si vero is, cui citatio demādat̃, citare noluerit, auditor mādatū suū sic poterit aggrauare: FORMA. Magister G. Durādi, &c. Meminimus nos vobis literis nostris dedisse in mādatis, vt talē d̃ tali loco ex parte nostra pemptoriè citaretis, ꝙ corā nobis tali die & loco, sup tali causa, &c. vt s̄. ꝙ quidē (prout nobis asserit) facere ꝯtemptibiliter nō curastis: quocirca vobis sub pœna excōmunicationis strictè p̄cipiēdo mādamus, quatenus eundē ex parte nr̃a citare curetis, iuxta priorū ꝯtinentiā literarū. ꝙ si forte ꝯtemptū sup addentes ꝯtēptui, mādatū nr̃m, imo verius apostolicū, in hac parte ꝯtēpseritis adimplere, ꝯ vos ꝓculdubio prooter inobedientiā & ꝯtemptū huiusmodi ad pœnā duriorē, & ad alia
7 sicut magis expedire videbimus, ꝓcedemus. † ¶ ¶ Porrò qñq; ditor suscepta cā appellatiōis, vel negotii principalis, inhibet ordinario, ne de cā ipsa se ītromittat: & tūc ei sub hac forma mādabit: ¶ FORMA. Venerabili ī Chr̃o patri tali ep̄o, Magister G. Durādi, dñi papæ capellanus, ac palatii eiusdē dñi causarū gñalis auditor, reuerentiā cū honore. Peruenit ad nos, ꝙ licet cā quę vertitur inter tales, sup hoc pēdeat, vel agitetur, seu agitari speret in Ro. curia corā nobis: vos tñ non sine sedis apostolicæ in curia & ꝯtemptu, in cā huiusmodi, non tam ad vnius partis instantiā, q̄ in alterius graue p̄iudiciū auctoritate ordinaria procedere attentatis. Quocirca paternitati vestrę tenore p̄sentiū, auctoritate dñi papæ. qua fungimur in hac parte, reuerēter tñ præcipiendo, mādamus, quatenus ī dicta cā supersedere curetis, cū ad maius tribunal mediante iustitia sit delata. ¶ Si verò mandat inhiberi alteri, parti ne aliquid in p̄iudiciū alterius partis attentet, sub hac forma scribet: FORMR. Magister, &c. Cū cā appellationis & negotii principalis, quæ vertitur, seu verti speratur inter P. & H. sup hoc pendeat in Ro. curia corā nobis auctoritate domini papæ, qua fungimur in hac parte, vobis districte p̄cipiēdo, mādamus, quatenus eidem P. ex parte nr̃a arctius inhibere curetis, nę in dicta cā corā nr̃o pēdēte examine quicq̄ in partis alterius præiudiciū innouet, vel attentet. ¶ Quid iuris sit de huiusmodi inhibitione, dicam ī. de ap. §. de officio quoque. & §. se. Item no. ꝙ priusq̄ fiat citatio, debet actor cauere: ꝙ dic, vt ī. de accus. §. j. Ibi etiā habes
8 qualiter in criminibus fiāt citationes. † ¶ Itē quæritur. Ecce delegatus qui de cā cognouit, citauit partes perēptorie ad sententiam audiendam: demū cōmittit alicui snīæ ꝓlationē: quæritur, an is, cui cōmisit, debeat iterū partes citare? Et videtur ꝙ sic, arg. ff. de iudic. edictū. & facit, ꝙ no. C. quomodo & qñ iud. ꝯsentaneū, in gl. scilicet, præside, &c. Arg. ꝯ ext. de off. dele. ꝯsuluit. ff. de iud.
c mortuo [c]. † ¶ Itē pone, ꝙ aliquis habet plures iudices: vt schola-
9 ris. vel quia est de foro alterius ratione domicilij, vel ꝯtus, vel
d alia de cā: citatus ab oībus iudicibus [d], quæritur, corā quo ꝯparebit? Dic, ꝙ primo citanti prius parebit, arg. ext. de foro ꝯpe. ꝓposuisti. & de ap. vt debit°. & c. cū parati. ff. de iu. q prior. de or. cog. c. 2. 18. di. si ep̄s ¶ In summa no. ꝙ iudex p̄esatis circunstantiis & qualitate personę citandę, negotii, & temporis, & locorū distātia, debet inducias & terminos moderari: ext. de ap. cū sit Romana. de dilat. capitul. j de officio deleg. sane. defert. conquestus. de transact. ca. fi. de dolo & contu. cum dilecti.

ADDITIONES.

a Statuimus. ¶ Lib. vj.

b c. fi. ¶ Et ibi scripsi post hæc verba, quę ad literam fuerūt ipsius: p hūc finē videtur Inno. recedere à priori dicto, vt sic nō sufficiat mittere excusatorē.

c Mortuo. ¶ Decret. ꝓbat, ꝙ iudex non teneṫ vltrà citare: & lex dicit, ꝙ iudice mortuo successor iudicabit, ꝙ ille iudicaturus erat. Ergo ꝓnunciabit sine noua citatiōe. Cessat dubiū, si vterq; ꝯparet paratus audire sniam. Procedit quidē, cū alter ꝯparentiū petit copiā subdelegationis, vel ꝯ illū opponit aliquid ꝓbabile, tūc enim cū ea hora snīa ferri ñ possit certū est, ꝙ nouū pemptoriū erit necessariū. Procedit ergo dubiū, cū alter nō ꝯparet, & tūc puto nouū perēptoriū necessariū, p præalleg. l. edictū. nisi iudex citasset ad snīā ferendā per se. vel eū, cui cōmitteret: facit ff. iud. sol. cū apud. & vide: ꝙ scripsi de accu. licet. post princip. Lex, mortuo. determinat, quid iudicandum, sed non, quando.

d Iudicibus. ¶ Intelligas sup vna cā: si'eñ sup diuersis, corā oībus ꝯparebit, per ꝓcuratorē saltē: & vide, ꝙ dixi in d. c. cū parati. super 2. gl. & de rescri. c. fi. super verbo, comparuerit. Et scias, quod in scholari minus est dubium, cum possit, quem vult, eligere: de quo satis s̄. de reo. post princ.

ADDITIONES NOVAE.

* Vide de hac materia gl. in ca. j. de milite vasallo, qui fuit contu.
* An quis possit citari in ecclesia, Bal. in l. nemo martyres. de sacro sanct. eccle. & l. præsenti. c. de his qui ad eccl. confu & l. plerique. de in ius vocand.
* An monitio iudicis habeatur pro citatione, Inn. in ca. tua nos. extr. de cohabit. cle. & mulier.
* Nota quod de facto potest resistere iudici ille qui non est citandus, dummodo possideat, Inn. in c. si quando. de offi. deleg.
* An qs possit esse nūci' in cā ꝓpria, Bar. in l. eū q. de fur. & l. iustè. d̃ acq. pos.
* In l. si de interpretat. de legib. dicit Bal. ꝙ si iudex mādat nūcio ꝙ det tenutā, & interim iudex dimisit officiū, ꝙ nō possit tēpore successoris fieri executio sine reuocatiōe licētiæ. & Bar. ī l. si vēditor. §. iudices. de iu. & l. fūdi. de acq. poss. & Ange. ibi. Bal. in l. & quia. ff. de iur. om. iu. & l. j. C. de postul.
* An citatio debeat esse sigillata vel subscripta p iudicē, In. ī c. 2. ex. de fide ī str. fac. l. si publicanus. ff. de pub. & dicit ꝙ sic, licet ñ sit scripta manu notarii.
* De citatione infantis, Bal. in c. j. de mili. vasal. qui fu. contu.
* Vbi debet citari ad domum solitæ habitationis an ex nunc an olim. no. in Spec. de compe. iud. adi. §. j. verb. sed nunquid. in fi. ti. & l. prædiis. §. qui domum. de leg. 3. per doct. & Bal. in l. quod si dubitet. de acqui. hæredit.
* Citatio in criminalibus debet esse comminatoria, videlicet quod si non compareat, feretur sententia condemnatoria. Bal. in l. si apparitor. de cohorta. & princi. corni. lib. 12.
* Quid si quis est præsens in iudicio ꝯ quē petit actor sibi fieri ius, & de eo reus interrogatus dicit nolle respondere ad pręsens. sed faciat me citare: de hoc p Bal. in l. j. C. de in ius vocan. Guil. de cu. in l. j. ff. de in ius uocā. Io. An. in c. final. ext. de electio. & dicunt ꝙ non est necesse citari. fac. Bal. in l. cessante. C. quomodo & qñ iu. Angelus in l. de vnoquoque. de re iudi. & l. si accusatorib. C. de accusa. Bal. in auth. si omnes. C. si vt ab hær. se absti.
* In l. 2. §. nam ēt. de iud. dicit Bal. notab. ꝙ ille qui cōparet corā uno iudice in una cā, nō teneṫ r̄ndere in alia cā: & potest dicere, sum hæres alia de causa. tamē dicit Bal. ꝙ ille text. nihil facit, quia loquiṫ in habente exceptionē declinatoriam ratione loci, non ratione litis motæ: nam ex quo est pręsens, non debet citari. fac. l. ait prætor. in fin. ex quibus cau. maior.
* Quid si ego uolo agere ꝯ aliquē hæredem institutum in testamēto cui est datus substitutus, an sit necesse ipm citari. Bar. in l. i die. ff. de aqua pluui. arc.
* Citatio quæ non est præiudicialis, non requirit peremptorium. Innocent. in cap. cum à nobis. de elect. Item par non citat parem. ut ibi.
* Citatus sine appositione horæ uidetur citatus ad horam consuetam, Inn. in c. cum à nobis. de elec.
* Vbi non citandus de gratia citatur, non est expectandus de iure. Innoc. in c. cum terra. de elect.
* An citatio infamet, gl. in l. fi. C. de requiren. re.
* De citatione & præcepto quam facit iudex, si quis senserit se grauari, &c. Iac. Butri. in l. quotiens. de in diem addic. & l. actoris. C. de trans.
* Nota quod notificatio, specificatio & declaratio possunt fieri absque citatione, Inn. in c. pastoralis. ext. de rescrip.
* An ualeat citatio hoc modo facta, Compareas si vis. Bal. in authen. si quis in aliquo documento. C. de edend. gl. in l. ea quidem. C. si manci. ita fue. alie.
* An præsumatur citatio facta. si notarius dicat, Citatis citandis. Bal. in d. authen. si quis in aliquo. Alber. de testi. & dicit quod non.
* Quid si aliquis citatur. & est erratū in nomine partis. an talis error uitiet: nota quod non in l. his uerbis. §. fi. de hære. insti.
* Quid si aliquis est citatus ad locum inhonestum: an sit tutus ipso iure, Bar. in l. de ætate. ad trebel.
* An ille qui excipit quod locus non est tutus, debeat causam inserere, Bar. in l. j. de excep.
* Quid si quis citatur ad locum, ubi est aer infectus. an possit excipere. Bar. ꝙ sic in dicta l. de ætate. & c. cum R. de off. dele. per Inn.
* Nota ꝙ omnis citatio indiscreta intelligitur limitata & qualificata cū aduerbio legitimè. vt l. si minor. de bonis au. iudic. poss.
* An citatio facta sine diei adiectione valeat, not. in l. ita stipulatus. de verbo oblig. & ibi Pe. dicit ꝙ non. Io. Cal. tenet contra, argument. c. cum parati. de app. & taliter citatus debet venire quandiu commode uenire potest. l. hæc conditio. de cond. & demon. per Bal.
* Quid si citatus dicat, Erā detentus in palatio: potest respōderi Tu debebas facere te relaxari, Bar. in l. quibus diebus. in prin. de condit. & demon.
* Nota quod in criminalibus sufficit quoquo modo citatio perueniat in notitiam citati, vt constituatur in mora glo. in l. ij. in fin. quan. app. sit.
* De citatiōe facta ad statiōnē, uel ēt de eo qui habitat in duobus locis. Bar. in l. j. ff. de liberis agnos. & l. scire oportet. §. oportet. de excus. tut. & l. lex Cornelia. §. inter pulsationē. ff. de iniuriis. & l. item ap. §. ait prætor. ff. eod. titulo. & glo. in clemen. causam. de electi. Alberi. & doctor. in l. ut perfectius C. de annali except.
* Quando testes recipiuntur ante litem contestatam: & pars ad hoc citatur quod non sufficit citari ad domum, ut l. iiij. §. totiens. de. dam. infecto, & Io. An. in mercuri. suis ext. de regu. iuris lib. 6. in regula, præsumitur.
* In l. si quis postea. de iudi. Ex hoc patet, ꝙ clericatus assumptus post citationem mihi prodest. no. in l. j. si ex noxa. caus. aga. & l. iam tamen. iud. sol. Item per solam citationem fit pręuentio & perpetuatio iurisdictionis. ꝙ no. Guil. in l. eum qui. de consti. pecun. Archi. 2. q. 6. non ita.
* Nota ꝙ citandus est ad domum solitæ habitationis ille qui est in carceribus. l. si idcirco. C. ex qui. cau. mā. Et ille qui est in carceribus tenetur mittere procuratorem, l. Papinianus exuli. de mino. & ca. querelam. de procur. per Inno.
* An citatio debeat fieri nominatim de primo hærede: an sufficiat generalis citatio. Bar. & Bal. in l. si quis instituatur de hæredi. insti. not. in authen. si omnes

oẽs.C.ſi ut ab hḯditate ſe abſtĩ.Bal.in l.ſcire oportet§.oportet.de exc.tu.no.
in l.ſi eo tp̃e. de remiſſi.pig. & l.j.§.denunciare.de lib.agnoſ.Inno. in c.inter
quatuor.§.fi.de maio.& obe.& c.fi.de eo q̃ mit.in po.& l.j.de cur.bo.dan.&
l.ſi diu.quib.ex cau.in poſ.ea.tex.in l.j.§.denunciare.ff.de ven.inſp.fac.Bal.
in l.nam ita.ff.de adop.

* An epiſcopus poſſit citare archiepiſcopum in territorio ſuo,Bald.in l.hu
mana.§.magiſtratus.de arbit.per gloſſ.in l.apud eum.ff.de manu.

* An pemptoriũ habeat locũ in citatione q̃ facit arbitri collega de cõſocio
arbitro,ut ueniat ad ſniam ferendã ſm diſpoſitionẽ c.fi.de arb.& an ſit ne-
ceſſaria trina citatio, no.per glo.in c.j.de hæ.lib.6.in clem.Item quid de ci
tatione,ſi tua putaueris intereſſe, ꝯpareas corã nobis,ſi opinaris, &c.gl.in
l.ea quidem.C.ſi mancipiũ ita fue.ali.in l.ad pemptoriũ.ff.de iud. Et an ſit
idem modus citandi & ante litem & poſt litem conteſt. gl. in dicta l.& poſt
edictum.& Inn.in c.ad petitionem.de accuſat. ¶ Quid de taxatione expen
ſarum Inn.in c.querelam.de procur.

* In l.& poſt edictũ.de iud.dicit Bal.nota,ꝙ ſicut actore non ꝯparente circũ
ducitur edictũ,ꝙ ad petitionẽ eius emanauerit,nec prodeſt citatio quicq̃
in ordine litis.ut hac.i.uer.quid ſi is ita,nec ad iuris ꝑpetuationẽ puta ſi ſta-
tutũ dicat,ꝙ in inſinuatione inſtr̃i ſit neceſſaria citatio,ſi forte actor,uel qui
petebat inſinuari fecit fieri citationẽ,& poſtea ñ ꝯparet,nec tenet citatio,
nec ſtatuto dicitur eſſe ſatisfactũ.& ita ꝯſuluit Bal.per ea quæ notat Guil.
in l.ſicut.C.de præſ.30. vel 40.anno.Bal.in l.j.de in ius uocando.fac.Ange
lus in l.2.§.ſed & ſi quis ff.ſi quis cautionib.uide Inn.in c.conſuluit. de offi.
dele.& uide l.fi.de eo per quem fac.er.

* In l.edictũ.de iud.Bal.dicit ꝙ hoc loco allegatur,ꝙ nouus iudex nouã di-
lationẽ dare debet.Aduerte ꝙ prædeceſſoris citatio cũ ſucceſſoris citatiõe
ꝯiungitur.vñ ſi ſtatutũ dicit,ꝙ nõ ꝯparens in bina citatiõe habeat̃ ꝓ ꝯfeſſo,
ſi fuit ſemel per prædeceſſorem citatus,& ſecundo per ſucceſſorẽ, habebit̃
ꝓ ꝯfeſſo,hoc ꝓbat̃ ex prima parte,huiꝰ legis.Itẽ ex ſcd̃a parte,ꝙ ſi ſtatutũ di
cit ꝙ ſniæ mãdent̃.executiõi ſine citatiõe,hoc intellige ꝑ hãc legẽ, ſcꝫ à iu-
dice qui ipſã tulit fienda.ſed unde debebit citari,ſi mãdet̃ executiõi ab alio,
puta à ſucceſſore.& ſic intelligit In.in uno loco.Itẽ dicit Ia. de Are.ꝙ illud
ꝙ in hac lege dr̃,habet locũ qñ iudex uult de cã ſe inſtruere,alias nõ,ar.l.de
nũciaſſe.§.fi.de adul.& no.ext. de litis ꝯteſt.§.j.ſecundum Iac.de Aren.An
idem in delegato,Bal.quod ſic in l. conſentaneum.quomodo. & quan. iud.

* Nota ꝙ iudex debet ꝯminari cũ pemptorie citat,ꝙ ſi is q̃ citatur non ꝯpa
ret,ꝙ procedet in cauſa quantũ poterit. Ad hoc facit glo. in l. ſi apparitor.
C.de cohortal.li.12.quæ dicit,ꝙ refert utrum iudex loquat̃ modificate ſm
ius.uerbi gratia dicit ꝙ ꝯpareat corã nobis,alias quantũ poterimus de iu
re procedemus,& tunc nõ dicitur peremptoriũ,q̃a non intendit plus graua
re q̃ ius:& tũc ſnia lata eſſet nulla ipſo iure:an vero iudex loquatur ꝯminã-
do pemptorie ſe ꝓnunciaturũ,ut l.in pemptorio.de iud. & tunc habet lo-
cum pemptoriũ:& poterit pronunciare.ſic ergo non ſufficit citari ſimpli-
citer ad audiendam ſniam,ſed ꝙ ueniat,alias feretur ſnia ꝯ ipſum:& hoc ha
bet locũ tam in ciuili q̃ in criminali,Bar.in dicta l.ſi apparitor.Itẽ ibi dicit
ꝙ licet ſnia non feratur ꝯ abſentem,vbi eſt pœna relegationis, tamen con-
tra officialem ferri poterit, ut hac l.& l.diuus.alias ne diu.C.de pœnis.

* An citatus vltra duas dietas teneatur ire,Io.And.in c. olim ext. de excep-
tio.in nouel.de hoc dicit.Et quid ſi eſt una dieta eundo per terram,& duæ
eundo ꝑ mare,uel aq̃,uel eq̃. dicit ꝙ debet ꝯſiderari cõmunior, & frequen-
tior.& dicit Hoſtienſis, quod tempore hiemali magis frequentantur uiæ
terreſtres.Ioan.And.ubi ſupra & in Speculo.de citatione.§.j.

* In l.imperialis.C.de nup.dicit Bal.no.ſpeciale, ꝙ princeps nõ tenet̃ ſerua
re ordinẽ iudiciorũ in procedẽdo,ut no.In.in c.in cauſis.de re iudicata,tñ
pars debet citari,alias non ualet ſnia ut hic cũ gl.ſua,ut poſſit ſe defendere:
quæ defenſio eſt de iure gentiũ uel naturali.Itẽ uentilatio & examinatio ue
ritatis eſt fienda,quia inquiſitio naturalis de iure gentium.Et licet ſolẽni-
tates legales princeps non teneatur ſeruare, obſeruantia tamen de iure
gentiũ nõ debet deeſſe,quę pertinet ad naturalem ęquitatem.Bal.ubi.ſ.

* Quid ſi paciſcunt̃ partes ꝙ iudex poſſit ꝓnũciare partib. nõ citatis, uide
ad hoc l.ſi q̃s litigatorũ. de arbi.& ꝙ ibi notat Bal.nã dicit,nota ꝙ ualet ꝓ-
ceſſus ſine citatiõe qñ renũciatũ eſt citatiõi,ut hic ĩ gl.& ideo quotidie datũ
dicib.licẽtia expediẽdi ꝓceſſũ ſine citatiõe aliqua, ut practicat̃ ĩ crĩalibꝰ.

* In l.j.§.ꝑ ꝑ caſũ.ff.de poſtulãdo,dicit Bal.notab.hic,quod citatio ſurdi.nõ
ſufficit quod fiat uiua uoce.ſed quod fiat in ſcriptis, ut hic, & ſic bannum
datum in ſtalis non ualet in ſurdo.Bald.

* An poſſit fieri citatio de oĩb.actib.uſq; ad ſniam.In.in c.ꝯſuluit.de off.del.
& c.auditis.& c.ꝯſtitutis.de proc.Do.Ang.ĩ l.q̃ ante kalẽdas.de uerb.obli.

* In l.ꝓhibitũ,de iure fiſ.C.li.x.dicit Bar.no.ꝙ officiali prĩcipis ñ credit̃ ſine
literis,& illas lr̃as oſtẽdere dẽt illis quorũ itereſt. & hoc nõ hẽt locũ qñ of-
ficialis mittit̃ de una ꝓuincia ad aliã.nã in eadẽ ꝓuincia eſt p̃ſumptio ꝙ ſit
notoriꝰ.fateor tñ ꝙ officialis dẽt hr̃e ſigna offi cialiũ, ex q̃b. cognoſcit̃ al̃s
p̃t ei reſiſti.arg.l.itẽ apud Labeonẽ.§.ſi q̃s uirgines.ff.de iniuriis.Bar.ubi ſ.

* Nota ꝙ cũ q̃s citat̃ dẽt ꝑſonaliter citari,ſi p̃t ꝑſonaliter reperiri de facili
ſi aũt nõ reperit̃,uł latitat,dẽt citari domi.l.4.§.ait p̃tor,cũ §.totiẽs.de dã.
infect.& hoc tam in ciuili q̃ in criminali.Et domus habitantis dr̃ domus,ĩ
qua habitat ipſe vel familia ſua.fac.l. ſi mulieri.quib.mo.uſufr.ami.& præ-
ſumitur habitare ſi ibi cõſueuit habitare, ut in c.cauſa. ext.de ele.in cle.Itẽ
ſi neceſſario dẽt ibi morã trahere:quo caſu ſufficit ibi citari,ſiue habitet ſi
ue nõ ut in uxore,l.Mæuia.in fine,de manu.leg.Et qñ citat̃ domi nõ dẽt ci-
tari uoce,ſed literis publicis affixis domui,ut l.ſi pupillus. §.ꝓſcribere.de
inſt.& in anteriori loco domus ex quo eſt aditus in domũ,ut l. p̃diis.§.bal-
neas.& §.plures.de le.3.& l.ſem ꝑ.§.ſi is.ꝙ ui aut clã.Itẽ ſi citatio ẽ nulla, ꝓ
ceſſus eſt nullus,extra,de dilation.cap.j.& in c.bonę memoriæ.de legati.

* Sed nunquid pars dẽt eſſe præſens relationi nuncii.Bar. in l. Theopom-
pus.de dote præleg.dicit quod non,& in conſtitu.ad reprimend.

* Si creditores uolunt agere ꝯ bona hæreditaria alicuius defuncti,an debeãt
facere citari aliquem nominatim, an ſufficiat generale proclama.Bar.in l.
ſi quis inſtituatur.de hęre.inſti.& l.ſi diu.ex qui.cau.in poſ.ea.

* Nota quod iudex debet abbreuiare terminos,ne incidant in ferias.l. non-
nunquam.de iudiciis.& ibi no.in gl.

* ... citatio fit facienda ad inſtãtiã actoris:de hoc ꝑ Bar.in l.ſi finita.§.ſi plu
...am.infec.& l.4.§.hoc aũt.eo.tit. & Inn.in c. qm̃ ꝯ falſam. de prob.
& C.ad Tertu.l.ſcimus:in fine,in gl.& c.ſi motu.ĩ fi.de p̃b.lib.6.ex quo dicit
Bar.ꝙ ꝯmiſſio ĩ dubio p̃ſumit̃ facta ad poſtulationẽ partis,nõ motu ꝓprio.

* In l.ſi qñ.C.de teſti.dicit Bal.an citatio poſſit fieri ꝑ nũtiũ,abſq; alia ꝯmiſ-
ſione.In.& Io.An.in c.qm̃ ꝯ falſam de prob.Cynus in l.neminẽ.C.de reg.
re.diſtinguit inter citationẽ realem & uerbalem. realis nõ,ſed uerbalis ſic,
ſi nõ req̃rat cauſę cognitionẽ:al̃s ſecus,nam tũc eſſet idẽ ꝙ ĩ reali citatiõe.

* De impedientib.ne citatio ad eos ꝑueniat,Bar.in l.j.§.Ariſtot.ꝙ vi aut clã.

* Nota ꝙ ꝯmiſſio q̃ facit iudex correrio de cirãdo aliquẽ,dr̃ ſnĩa interlocu
toria,l.cũ clericis.de epiſ.& cle.& ibi Bal.dicit ꝙ bene iſtud ſeruat̃ in crimi
nalib.ſed in ciuilib.nuntii ſolent citare ſine aliqua ꝯmiſſionę, in quibuſdã
partib.& male faciunt,ſm Iac.Butri.& Cynũ in dicta l.neminẽ.Dicit tñ ꝙ
qñ nũcius citat ſine ꝯmiſſione.ꝙ nõ p̃t citare die feriata,ſicut nec iudex poſ
ſet ꝯmittere die feriata citationẽ.nã nuncius utitur quadã iuriſdictione ex
ꝯſuetudine:vnde impeditur ꝑ ꝑ diẽ feriatã.Itẽ dicit ipſe, ꝙ prima citatio
p̃t incipere a ꝓcuratore,ut hic,& l.ſolet.de alimẽ. leg.Itẽ dicit ꝙ iudex nũ
quã dẽt ꝯmittere citationẽ de aliquo,niſi primo audiat petitionẽ, nã ſi ſibi
uidetur quod ꝯmiſſio non ſit iuſta,poteſt commiſſionem denegare.Baldus.

* Nota ꝙ regulariter nullũ edictũ citatoriũ vel peremptorium ligat igno-
rantem,l.fi.ff.de decret.ab ordin.fac.extra,de elect.c.ſtatuimus.

* An citatio poſſit dirigi extra territoriũ iudicis citãtis.Bal.plene de hoc in
l.oẽs.§.ſi uero apparitor.de epiſ.& cle.& Old.in l.extra territoriũ.de iuriſ.
om.iud.& dicit Bal.ubi ſ.ꝙ citatio eſt duplex, & fit citatio tã in ciuilib. q̃
in criminalib.& de remiſſione fienda,& qualiter fit in ciuilib.& qualiter in
criminalib.ipſe ponit ibidẽ,& Io.An.in c.Romana.§.ꝯhẽtes.de foro cõp.
in nouella,& citatio hẽt in ſe tria.ꝯmiſſionẽ & nudũ miniſteriũ executoris,
itẽ habet in ſe finẽ comparitionis.uide ubi ſupra,Bal.qui multa bona dicit

* In l. teſtamenta.C. de teſt.Bal.dicit.Statuto cauet̃ ꝙ legata non ualeãt niſi
inſinuent̃ corã uicario capitanei populi:modo quidã clericus fuit inſtitu-
tus in teſtõ in quo fuerunt legata relicta quibusdam laicis,q̃ petũt inſinua-
tionẽ legatorũ,& facere citari hæredẽ corã dño vicario.quo nõ ꝯparente
iudex dicta legata ꝓnũciauit eſſe legitime inſinuata, an talis inſinuatio ua
leat.Et vr̃ ꝙ nõ q̃à clericus non p̃t trahi ad forum laicale. Sol. dic ꝙ dicta
inſinuatio valet,q̃a ſuꝑ talib.inſinuaſionib.ipſe iudex laicus eſt iudex com
petens,non iudex eccleſiaſticus.Si ergo eſt iudex cãæ,ergo & oĩum quæ di-
ctæ cãæ adeſſe debent:& q̃libet uolẽs opponere ſiue laicus ſiue clericus ſit,
oportet ꝙ ꝯpareat corã eo q̃ eſt iudex cãæ,l. a diuo Pio.§. ſi ſuꝑ reb. de re
iudic.Itẽ q̃a citatio quæ fit de hærede non eſt ſimplex,nec abſoluta citatio,
ſed potius ꝯditionalis in effectu,ſcilicet ſi uult ſe opponere,ſi uero ſe nõ op
ponat,nõ eſt aduerſarius,ut dicta l.ea q̃dem.C.ſi man.ita fue.alie.unde di-
cta citatio & edictũ oẽs adſtringit,ex.q̃ matrimoniũ accuſare poſſunt,c.cũ
in tua,& c.ſi dilectus lib.6.& vr̃ potius citatus ad ueritatẽ exquirendã quã
ad cauſam.Idẽ dico ſi hæres eſſet forenſis,q̃a iudex bene p̃t citare forẽſem
intra ſuũ territoriũ.& ita fuit Peruſij ꝯſultũ:& bene,q̃a licet requirat̃ cita-
tio,tñ iſte actꝰ eſt quaſi uolũtariæ iuriſdictionis,l.fi.C.q̃ admitti ad bonor.
poſ.Itẽ hic prætor nihil ſtatuit,ſed extraordinarie aliq̃d facit,l.cũ unus.de
bonis au.iud.poſ.quẽ ordinẽ dẽt ſeruare quatenus p̃t,ſaltẽ de facto.argu.l.
q̃dam cũ filiũ.de uerb.obl.neceſſitas ergo & qualitas cãæ facit ut dicta inſi
nuatio ualeat:quia iudex & pars faciendo quod poſſunt,non tenentur ad
ampliorem obſeruantiam,ut l.mulier.§.j.de condi.inſtit.Bal.

* Notat ꝙ citatio dẽt ꝯtinere q̃s,a quo:& quare petat̃.de hoc ꝑ Io de Lig.
in Cle.cũ lite.ut lite pend.Nec ſufficit dicere ut ueniat de iure rñſurus ſuꝑ
fundo: al̃s cũ ex tali citatione poſſet ꝯueniri in qualibet cã,& ſuꝑ quolibet
fundo,ſequeretur ꝙ in oĩb.diceret̃ lis pendere. & ſuper quolibet fundo ꝙ
ualeat citatio,ſi citatur vt ueniat de iure reſponſurus.no.gl.in l. de pupil-
lo.§.meminiſſe.de ope.noui nunc.

* In l.ſi ut ꝓponis.C.qũo & qñ iu.quærit ibi dñs Ang.de Peruſio,an citatus
ꝓ die ſabbathi ad audiendã ſniam poſſit eadẽ dãnari. Iac.But.ꝙ ſic.idẽ gl.
Inſt.de uerb.obl.§.oẽs.Inn.in ca.ꝯſuluit & vr̃ caſus in ca.ſi a iudice.de app.
lib.6.vbi dicit ſniam ferendã in termino citationis.Aduocati practicãt ꝙ
iudex faciat ſcribi in actis ꝙ ſnia lata fuit in termino & poſt terminũ, ad
excluden.cõem opinionẽ.Bartolus.in l.ſi vitẽ meã.§.ſi is.ꝙ vi aut clam.di-
cit ꝙ ſi ſnia ferat̃ in termino,ualet:vnde non eſt ferenda poſt terminũ. Tu
dic ꝙ ſi iudex non ſedet in termino citationis,ꝙ tunc citatio eſt circundu-
cta:& ideo poſt terminũ nõ fert̃ ſnia,quia tunc cum fert̃ ſnia ille non fuit
ꝯtumax & ſic lo quit̃ Bar.ſed ſi iudex ſedet in termino,& ꝯtinuauit ſeſſionẽ
ẽt poſt terminũ,una ceſſio eſt,& prorogatio:& ideo licet ferat̃ poſt termi-
nũ ualet,& ſic intellit̃ gl.per doct.probat̃ in l.diuus ff.de in integ.reſt. Idẽ ſi
iudex in termino prorogaſſet in diẽ ſequentem.nam in termino prorogato
poteſt ferre ſententiam,illo amplius non citato,ut c.conſuluit.de off.deleg.
Ang.de peruſio ubi ſup.

* Citatio eſt quadruplex.Bal.in l.nam ita diuus.de adopt.

* An citandus ſit aliquis in fine inſtantiæ.Bal.in auth.ei qui.C. de tẽpo. app.
q̃a aliud in ſnĩà ferenda certa die,& aliud in arbitris.Bar.in l.ſi ſocietatẽ.§.
arbitrorũ.ff.pro ſocio, & l.ſi de meis. §.fi. de arbi.Bal.in c.3.quo tꝑe miles.
x.col.& quod no.Bal.in l.ſi qñ.de teſtib.& l.fi.C.qui admit. ad bon. poſſ.po.
Io.And.in c.cum uobis olim.in ulti.col.de electi.

* De citatione facta per proclama generale,Bal.l.j.§.ſed alio, ſi ex noxa.cau.
aga.& talis citatio non conſtituit abſentem in contumacia. Bald. in auth. ſi
omnes.C.ſi ut ab hæredi.ſe abſt.

* An citatio interrumpat præſcriptionem, ſi nõ apparet ꝙ actor ꝯparuerit,
& accuſauerit ꝯtumaciam rei,Bal.in l.1.de in ius vocan.Guil.de Cun.in l.
ſicut.C.de præſcriptio.30.ann.dicit ꝙ non,licet Spe.tenet ꝯ in titulo de ci-
tatione.§.j.ver.item excipitur ꝙ facta.fac.Bal.in l.& poſt edictũ. ff. de iudi.
& no.ĩ.prox.Bal.in repertorio ſuper Inno.in ver.præſcribi.

* An citatio facta die feriata,ut ꝯpareat die iuridica, ualeat:de hoc per Bal.
in l.in minorũ.C.in q̃b.ca.in integ.re.ne.non eſt.fac.ẽt ꝙ idẽ notat in l.j.ff.ſi
q̃s in ius vo.non ie.Iac.But.in l.dies.de ferijs.Bar.in l.j. de ope.no.nũ.fac.
Bal.in l.oẽs.§.ſi uero apparitor de epiſc.& cler.& in l.cũ clericis.& in l.dies
feſtos.C.de ferijs.& etiam in l.ij.de hære.inſtit.& l.in tempus.eo.tit.

* An citatus vt ueniat tali die ad audiendam ſnĩam, iudex eadẽ die debeat
ferre ſnĩam,an expectare in diem ſequentem.Bal.in l.j.C. qũo & qñ iudex.

* An citatio facta coram arbitro interrumpat præſcriptionem.Bal.in l.cum
antea.C.de arbitris,tenet quod ſic.

* Nota ꝙ quis non teneť ꝯparere in loco periculoso, ut ꝯfinati,&c. An.in l. 2. §. ꝙ diximus. si quis caut. An autem debeat comparere procuratorem, not.ibi,& in clem.pastoralis,ext.de re iud.& c.statutum.de rescr.lib.6.

* Nota quod si quis non possit citare propter eius potentiam. debet affigi portis,ubi debet citari,uel portis uicinioris loci, uel ecclesiæ uicinioris. no.in clementina causam ecclesiæ,de electio.

* Sola citatio interrumpit præscriptionem longi tẽporis Angelus in l. sed eximendi.ne quis eum qui in ius voc.vi exi.& tenet quod sic per l.si tutor.

¶ Bald.De Citatione.

QVAE possunt excipi ꝯ citationẽ & de interuallis tẽporũ inter vnam citationẽ & aliã,& de peremptorio mittend.& qualiter est fiẽda ꝑ uiuã uocẽ,& qualiter ꝑ literas,uide plene in Spe.de reo,ꝑ totũ. ¶ Citari faciẽs aliquem,& nõ ꝯparens in termino,nõ audiť,nisi prius restitutis expensis, & idonea cautione præstita,ꝙ in alia citatione fideliter ꝯparebit,in Specul.ď satisd. §.fi.& uide de dolo & contu.c.j.in vj. ¶ Citatus nõ excipiens,de loco non tuto,uel foro,an in illa citatione poterit de hoc excipere,in Specu. de ap.§.restat uidere, ver.& no. ẽm Vincentiũ,ubi dicit, ꝙ præiudicat sibi saltẽ in illa instãtia: sed si reus iterũ citetur ad eundẽ locũ,vel forũ,semper potest excipere quasi de nouo.& uide de ista exceptione, ꝙ no. in Spec.de ap.§.de officio.in j.col.ubi caueť. ¶ Costitutio de duabus dietis,nõ habet locum in ordinariis, sed solũ in delegatis papæ,ꝑꝑ tex.qui ꝑ lĩas apostolicas.§.ꝯ.ver.illud quoq;.G.Quid aũt in arbitro:uide j.ver.sed nunq̃d arbiter. ¶ Ordo mandati papę est seruandus hoc modo:ut si mãdat aliquẽ moneri,vt soluat intra xv.dies:alias citetur,quod compareat corã papa: primo est monẽdus,subsequenter citandus,ñ tñ simul monendus & citandus. ver.sed pone.papa.In ꝯrium facit,ꝙ no.in c. 2.de test.cog.sed ibi in ordinario.G. ¶ Præsens non est citandus,ut in c.fi.de elect.li.6.in nouella:sed monendus,ut l.cessante.C.qũo,& qñ iud.uide s̃.de teste.§.valet dictũ.&de reo §.ꝑsumiť quis. ¶ Aliud est citare ad diem feriatã,& aliud vsq; ad diẽ feriatam: q̃a dictio usq;,tunc excludit, ver. itẽ excipitur, ꝙ citatio facta ad diẽ festum.G.ff.si quis in ius vocat.non ie.l. 2.in fi.G.& §.uiso. uer. quid si aliqua citatio.Nam citatio est de processu:& ideo die feriata emanare nõ potest.G.uer.item excipiť,ꝙ sit facta,subaudi à iudice.sed citatio quatenus residet in nuncio,vel in exhibitione epistolæ, non est de processu, sed de executione processus seu mandati iudicis : quæ executio potest fieri tempore feriato gratia hominũ,non Dei reuerentia,l.dies festos.C.de feriis, ibi uox, sileat.ẽm Bart. ¶ Sunt certæ feriæ, quæ non sunt ꝑꝑ veram religionẽ inductę,sed de consuetudine,forte ꝑꝑ nundinas,vel ex beneplacito vt erant olim dies calendarũ:& dic,ut in l. si feriatis.ff.de arbi.Sunt & aliæ feriæ repentinæ,ob publicã causã introductæ:de q̃bus dic,vt not. in cle. sæpe.de uerb.signifi. ¶ Et nota.ꝙ in cõpromissis p̃t renũciari oĩbus feriis nõ in honorẽ Dei inductis,secus in veris & solennibus iudiciis:& hoc vr̃ verũ in arbitratore alias nõ.vt no.I.An.in c.R.de fer.Bal. ¶ Non ualet citatio, nec ꝓcessus ꝯ clericũ,ẽt si iudex ignoret ď clericatu:uer.sed pone, ꝙ iudex, ẽt si cõiter habereť ꝓ laico:q̃a quoad eũ iudex nulli innitiť iurisdictioni:& ita fuit disputatũ:Bal.nisi forte dolose tacuerit de clericatu,arg.C.ad Velleia.l.siue.j.§.iam de.uer.antepenul.G.Si tñ clericus est bannitus à iudice seculari, p̃t impune offendi,q̃a auctoritas iudicis excusat,l.pen.ff.de adult. ꝑ Dy.& ita fuit disputatũ,al[illegible] ff.de arb.l.j.in fi.& de iureiur.l.illud.§.si q̃s hoiem.Bal. ¶ An eodẽ [illegible] citatio in ciuilib.& criminalib.§.nũc de tp̃e.ver.sed nunq̃d idẽ iuris [illegible] G. ¶ Ante uero litis ingressum quilibet terminus intelligiť ꝑemptoriu[illegible] uer.dicũt ẽt q̃dam.sub §.uiso.G.Sed Accur. dicit,ꝙ nõ est differentia in citatione ante litẽ ꝯtestatã,uel post,ff.de iud.l. & post edictũ ꝙ est uerius,ẽm Pe.uide j.de dilatio.post lit.ꝯtest. ¶ An ꝯminatio aliq̃d opereť?no.C.de cohorta.l.si apparitor si uer.itẽ.iudex dẽt.& uer.sed quid si tres.G.& quid si non uenit in altero terminorũ,ibidẽ G.& uide ff.de dam.infect.l.p̃tor.§.si aliqñ.ꝑ Ia.Bal.Vbi poniť dictio A,uel Ab: dies citationis alle.& prima dies,qua citatus recipit citationẽ,nõ ꝯputať i termino,uer.itẽ no.ꝙ sic citatio.G.facit ꝙ no.ff.de action.empt.l.rõ.in fin. & uide in Spec.in addi.quæ fuit do.Ant.Bal. ¶ Citatio p̃t ꝯmitti parti, ut citet aduersariũ.tñ citatus nõ teneť ei credere,nisi ostendat schedulã, in §. sequiť.post prin.G. ¶ Itẽ non teneť q̃s credere aduersario dicenti se appellasse ad sedẽ apostolicã,quæ appellatio hẽt uim citationis,nisi ostendat instrũm appallationis,G.arg.ff.de pos.l.si q̃s inficiatus, ẽm Bar. & facit ff. de fur.l.eum qui.§.si epistola. ¶ An stetur relationi nuncii in citatione in paruo,vel in magno negotio,uer.sed nunq̃d.G. ¶ Et an credatur iudici dicenti se monuisse:dic,ꝙ nõ,ibidẽ ꝑ G.Nũcio ordinario creditur,ver.hoc aũt no.G.ꝑsertim infulato,sicut fit Perusij,quia habent biretũ rubeũ.§.sequiť. uer.in quibusdã locis.circa pri.ibi uide ꝑ G.in multis locis seruať ꝯ tñ in cã criminali cautius est agendũ.Et facias,ꝙ appareat ꝯmissio. ¶ Sed an ꝑsumatur facta ꝯmissio,ex quo apparet facta relatio?dic,quod non.C. de cust. reo.l.neminẽ.ꝑ Cynum.& j.uer.seq.§.vtrũ.ibi uide.G. ¶ Vtrũ citatus teneatur credere nuncio non portanti literas, sed uiua uoce citanti,uer.utrũ aũt citãdi G.uide j.eo.§.literæ. ¶ Vtrũ credatur nuncio,si referat ꝙ citatus dixit,Nolo uenire,de sen.exc.c.venerabilib.§.secus.in gl.Io.A.li.6.uide j.de sen.§.citatio dẽt. ¶ Forma qualiter scribať subhastatio, & ꝓclamatio & relatio executiõis,&c.uide formã in ver.cæterũ. & uer.si uero. ¶ Citatus ad unum actũ nõ teneť sup alio respõdere,de off.dele.c.licet ꝑ In.Do.Azo iuit cũ literis ꝑsonaliter ad citandũ,ut uideret puellã,uer.& nota,ẽm Vber. ¶ Quicquid dicat In.Spec.dicit,ꝙ sufficit citatio ad domũ nõ clandestina,sed publica,uer.sed q̃d sufficit.G.Fallit,qñ testes ante litẽ ꝯtestatem petuntur recipi & puplicari.ut no.in l.4.ff.de dam.infect. ꝑ Dynum in mercuria.in regula,præsumitur.Item fallit in inquisitione,ẽm In.sed Spe. non approbat dictũ Innocentii hic,uide G.& uide j.de posi.§. no. ꝙ terminus. ¶ An nuncius possit ingredi domũ inuito citato?dic,ꝙ non, nisi in cã criminali.G .ut l.pleriq;.ff.de in ius uoc.uer.sed nunq̃d reo. Et quod dicitur, Quem cogi posse pignoribus captis, intelligitur extra domũ. non enim ostia trahi possunt,nec domũ ingredi,nec ẽt ꝑsona p̃t de domo extrahi ,nisi pro maleficio,s.masculus.nõ fœmina,ff.de in ius uoca.l.sed & in his.in glo. ordinaria. ¶ Qñ citatus non ꝯparet,an sint citandi ꝯsanguinei, & amici ꝑ ꝓclama generale?dicit,ꝙ sic,uer.sed nunq̃d ꝯsanguinei.G.Hoc uerũ,qñ ꝓcediť ꝯ aliquẽ,tanq̃ ꝯ indefensũ,l.hęc aũt.§.j.ff.ex q̃bus cau.in pos.eat.ubi de hoc,ff.ex q̃b.cautis ma.l,ergo.facit ꝙ no.in l.3.i fi.ff.iu.sol.q̃a nemo ꝑsumitur carere defensore,nisi appareat ꝯriũ,ut ibi no.& iste,ꝯ quẽ ꝓceditur, hac sola rõe,q̃a indefensus , puta cũ sit extra ꝓuinciã, & ad eum citatio nõ p̃t peruenire,non patitur ẽm decretũ q̃a nõ latitat.Si aũt ꝓcediť ꝯ aliquẽ, tanq̃ ꝯ ꝯtumacẽ uerũ,uel ꝑsumptũ,tũc nõ sunt citandi ꝯsanguinei,uel amici:tñ si ueniũt,audiẽdi sunt:& filius citati audiť,ẽt si est minor uigintiquinque annis,& ꝑiculũ sit in promptu:C.de ꝓcurat.l. exigendi. Bal. uide s̃. eo.§.quicq̃d.uide Inn.ď ele.c.ꝯsultationib.& j.de sen.exc.§.sñia lata ꝯ curatos. ¶ Cites oẽs,q̃ se opponunt, intelligitur de oppositoribus tp̃e datæ, ẽm In.dic,ut eo.§.uer.cæterũ.ꝑ G. ¶ An citatio possit fieri ꝯditionaliter, C.si mãcipiũ ita fuerit alienatũ,l.ea q̃dem.in gl.ordinaria,Bal.G. ¶ Quis citatus dicatur reus necessarius,uel uoluntarius,de excep.c.cũ iter.per In. ¶ Inhibitio p̃t fieri,non præmissa citatione.dũmodo iustificetur per clausulã,si senseris te grauatũ &c.ꝙ est uerũ,ubi p̃t incipi à facta executione:secus,si requiritur ordo iuris,ff.de operis noui nun.l.de pupillio.§.meminisse i gl.&Bar.ibi.Itẽ secus si factũ necessario grauet,ut datio possessionis: q̃a tunc iustificari non p̃t,C.si per uim uel alio modo.l.fi. Bal. ¶ Literę citatorię debent esse munitæ sigillo ꝓprio iudicis,ubi non sunt per manũ publicã scriptæ.§.iam de uer.literis.uide s̃.eo.§.utrũ citatus.& j.eo.§.litera. Si sint tres iudices delegati simpliciter,duo nõ citãt absente tertio: nec ꝓdest ratificatio,uer.hoc aũt no.G.in ordinariis collegiis simul ad lites: secus ẽt ut not. de re iud.l.duo,& l. Pomon.& argument.in l.j.ff.de off.consul.Bal. ¶ Clausula,Alioquin te noueris excõicatum,non continet sñiam excõicationis:uer.quid si iudex ita.In citatione à delegato facta,non tenetur quis mittere executorẽ.§. fi. uer.q̃d si altera.Gu. ¶ An designatio diei sit de substantia citationis:Spe.ꝙ nõ,in §.uiso.uer.q̃d si non ꝑfixeris.sicut nec de substantia ꝑcepti.Cynus tenet ꝯrium,ẽm Pe.& facit l.fi.C.de iure dom.impe. cautius est apponere certũ terminũ.idẽ ꝙ Cynus,Bal.in l.liber homo.ff.ď uerb.obli.allegat ff.ꝙ vi aut clam,l.aut q̃ aliter §.j.& in auth.de exhi.reis. §.si uero ẽt quidã.&C.de distra.pig.l.4.idẽ ẽt tenet Cynus in l.dies festos. C.de fer.uideť ẽt casus in cle. 2.de ap.In ꝯrium vr̃ casus in c.fi.de sen.excõ. lib.6.& hoc tenet hic Spec.Io.An.nihil su ꝑ isto puncto decidit,& ponit in c. cũ parati. de app.Tu aũt ꝯclude,ẽm do.Ang.ꝙ quantũ ad mulctandũ citatum ꝑꝑ ꝯtemptũ maiestatis prætoriæ,sufficit citatio sine termino. nam tenetur citatus ꝯparere,q̃ primũ p̃t.Et hac practica utunť assessores. Et ita intelligo dictũ.Spe.Sed quantũ ad hoc,ut possit ꝯ eũ,tanq̃ ꝯ ꝯtumacem.ꝓcedi ad reliquos actus sibi præiudiciales,ut ad sñiam diffinitiuam,nõ.& sic intelligo iura ꝯria.Non obstat c.eos.in fi.q̃a ibi assignať terminus per canonem,s.ut absolutus ab excõicatione reconualescens,& monitus ꝑ superiorem,ut uadat ad petendũ absolutionem.ꝯpareat,cũ primũ p̃t,post monitionẽ:vñ non est necessarius alius terminus.Et qua hora diei quis teneať ꝯparere & an possit illicentiatus recedere:& an si post terminũ ambæ partes ꝑ plures dies corã iudice steterunt ꝑsentes,nec est terminata cã ꝑꝑ q̃ cõparent,an dicatur ille termimus circunductus? dic,ut plene no.In.in c.ꝯsuluit.de off.dele.Bal.An ualeat generalis ꝯmissio citandorũ,uide C.de iure do.l.j.ꝑ Bar. ¶ Litera citationis nõ est de actis iudicii,sed ante iudiciũ,§.iã de.uer.literis.ad fi. ¶ Impedito ideo succurriť,q̃a iudex nõ debet sæuire ꝯ eum.nisi in causã ꝯtumaciæ,§.iam de.ver.q̃d si nonne.G.Interdũ succurriť ipso iure,qñ iudex sciebat impedimentũ,ff.de re iu.l. quęsitũ. Interdũ per restitutionem, C. de resti. in integ.l.non ignoras. per Cy. s.qñ iudex ignorat:quo casu aut est defectus in iure agẽtis,aut est solũ impedimẽtũ ex parte rei.Primo casu ipso iure non ualet decretũ,l.j.§. hæc uerba.ff. ne uis fiat ei.sed diffinitiua ualet,sed dať restitutio,ff.de pecul.l.eo tempore.ff.de iud. l.si p̃tor.§.Marcellus.nisi sit obtẽta ꝯ absentẽ& impeditum ex fasis ꝓbationibus,uel falsis actis:q̃a tũc est ipso iure nulla,ut ibi,&ff.de fal.l.si q̃s obrepserit.in uer.nil agit.Si aũt ñ est defectus in iure agẽtis,sed est mera rei excusatio,tunc ualet decretum & sñia,ff.de dam.infect.l.si finita.§.si forte.secundũ Dyn.sed datur restitutio,secundũ Dy.not.ff.de in integ.rest.l.fi.Bal. ¶ Nuncius potest referre ambasiatã,ẽt elapso termino,arg ff.de ꝯhẽ.emp. l.qui fundum . Die feriata põt offerri libellus iudici : tñ ista oblatio parum operať,si ulterius non procedať.ff.de in ius uoc.l.libertus. ff.de fur.l. Sempronia.Et ideo pars põt citari hac forma,ꝙ ꝯpareat receptura libelli oblationẽ sibi fiendam :non aũt citabiť,ꝙ ueniat ad opponendum,vel respondẽdũ,ut no.4.q.5.c.placita.§.j.versi.itẽ excipiť,ꝙ citatio fit ad diẽ.alias,idẽ, per G. ¶ Nota , ꝙ in criminalibus per citationẽ nõ interrumpiť ꝑscriptio, sed per libelli oblationẽ parti factã,ff.de adulter.l.miles.§.60.nõ iudici tñ, arg C.qñ lib.prin.da.l.j.& 2.Nã si ibi est sp̃alẽ,ergo in ꝯrium ẽst ius cõe.Sed si reus non ꝯpareat ad recipiendũ libellũ,tũc ꝑ inde est,ac si recepisset:quia ꝯtumax in nullo melior est ꝑsente, ut in auth.qua i ꝓuincia.& ꝓbať ff.si q̃s cau.l.si eum.in fi. Libellus tñ male ꝯceptus nõ interrũpit ꝑscriptionẽ,ff.de adul.l.accusaturus.nec inualida citatio,C.ne de sta.def.l.si p̃r.ergo nulla ꝯtẽ stõ,ut no.i auth.offerať.Bal.uide j.§.pe.& fi. ¶ Citatio est nulla,qñ ꝯtinet euidẽter iniustũ,uel iniquũ,uel ĩpossibile,prima facie:ex.ď dila.c.p̃terea.ꝑ Inno.quod põt esse rõne iudicis, ut q̃a citat non subditũ vel clericum, uel exemptũ,hoc expresso,ꝙ sit exemptus.Itẽ & rõne actoris:ut si Iudæus petat mãcipiũ Chrianũ,vel bigam᷒ bñficiũ,vľ laic᷒ ius decimarũ,uel monach᷒ vxorẽ.Itẽ& rõne ꝯuẽti:ut si citať morbo uel vi detẽtus, & sciť ĩpedimẽtũ. Itẽ&rõne tp̃is:ut si citat ꝓ die feriato,uľ ꝙ i una die ex Roma ꝯpareat Carthagine.Itẽ rõne loci:ut si citať ad locũ inhonestũ,uel notorie suspectũ , vel extra prouinciã.& generaľr cũ ꝯparens non teneť rñdere, nec procedere, is non ꝯparens non dr̃ ꝯtumax,ff.iudi.sol.l.vir bonus.Secus, si sit vitiũ latẽs, l.sed eximendi.in fi.ff.ne quis eũ. tunc enim ad iudicis iudicandũ ꝯtemptũ pro ꝯtumace habendus est,ẽm Old. Bald.uide j.de appel.§.nota,ꝙ habens priuilegiũ,& de noto.crimin.§.citatus. ¶ Citatio rei per capturã personę, non debet esse prima citatio,nec ab ea inchoari , vt est ꝯsentaneũ nisi in maleficijs,in auth. vt nulli iu.§.si quis vero ꝯprehensorũ.tñ ibi loquiť in fugitiuis.Item nisi ꝑꝑ suscipionẽ fugæ:facit l.ait prætor.§. si debitorẽ. ff.de his, quæ in frau.credi.Suspicio tñ ista non debet esse sibi parti,sed iudici, & dẽt probari post capturã,uel ante,ff.de priuileg.cred.si debitores.Bald.q̃a ubi licet incipere ab executione,post factũ põt fieri probatio,ẽm Bar. quod nota.Etiam debitor fisci debet primo moneri,q̃ capi,C.de exact.trib.l.nemo carcerem.lib.x.facit ff.de uerb.signi.l.qui neque.& C.de pact.l.si pacto,quo pœnam.in fi.Nunq̃ tñ legi,ꝙ citatio realis interrumpat præscriptionem. bene tñ credo,ꝙ inducat præuẽtionem:unde is, qui incipit,debet formare

processum

pcessum,ff.de req.re.l.2.in fi.qa ex pluribus iudicibus melior est cōditio p̄ueniētis,in Spe.de cita.§.fi.uersi.itē pone.ar.ff.de of.psul.l.1.qa satis tñ vi nouū esse edictū apud alterū p captionē:& sic illam l.induco.facit ff.de iud. l.si qs postea.cū sua materia.Bal.uide j.de app.§.casus talis. ¶ Citatio circūducta nō interrūpit p̄scriptionē, qa nō pstat ex omnibus suis partibus, de præsc.30.ann.sicut.p Gul.de Cu.ar.no.ext.de testi.c.significauit.p Inno. ff.ad l.Aquil.in l.Aquilia,si deletū.Bal.uide s̄.e.§.uo.q inter.& uide Bald. post Inn.ext.de p̄sc.c.extrāsmissa.alias est c.illud. ¶ Citatio pemptoria nō reqrit,ut ueniat ad illū,q iā de ptumacia, culpa,uel dolo notatus est, ut in uer.fi. ¶ Citatio dēt in se ptinere causas ut no.in l.4.§.p̄tor.ait. uer. decuriari.ff.de dā.infe.Citatio pemptoria p̄t mitti ante litis ptestationē. q not. & uide in Spe.de acto.§.uiso.uer.antepe. ¶ Quæ sit differētia inter citationē hois & legis,j.ti.i.q.§.4.& qūo qs absoluat a citatione, ibi in §. seq.& quot sunt q̄ nō reqrūt citationē,ibi vide rñā.§.an absolutio.Bal. ¶ An citatus,ut intra octo dies pareat,si pparat prima die,teneat expectare aduersariū p totū terminū.vide de dilat.§.2.Et an parte absente,id est nō citata,p̄t iudex p̄figere terminū:j.de dilat.§.an parte.¶ Iudex p̄t citare sine causę cognitione,j.de dila.§.iudex p̄t. ¶ Tres sunt partes citationis: & in qua parte credatur nuncio,j.de sententia,§.citatio debet.¶ Ad substātiā citationis non est necesse,q libellus primo offeratur iudici,sed est ad bene esse,infra de appellat.§.sed pone,dicit statutum,quod ille.

a ¶De contumacia.[a] Rubrica.

QVIA peremptorie vocati ad iudicium,sæpe venire cōtemnūt ptumaciter,iō de ptumacia dicamus,ostēdentes, qs sit ptumax,quałr p̄ actorē ptumacē pcedat, & b qualiter contra reum,& de pœnis contumaciæ[b].

ADDITIONES.

a Tācredus hoc ordine posuit hāc Rubricā,scilicet post pximā Rof in libel. iuris cano.pte 2.posuit Rubricā,de cōtumacia accusatoris & accusati. Vber.de Bo & sine Rubrica,mihi cha.7 ponit đ cotumacia & eius pęna.Io. đ Deo duas rubricas posuit libro scđo,de cōtumacia rei,& de cōtumacia actoris.Ang.multas Rub.pos.xciii.vsq;ad tit.de cautelis aduocatorū.Guid.de Suz.Rub.qūo pcedat cōtra reum cōtumacē.Gui.An.cōtinuauit ad tractatū pximū.Sciendū ēt,qđ hæc Rubrica repetit in tractatu libellorū. Itē qđ Host in summa t rubricam hāc separatā a rubrica de dolo,prosequitur,& multum iuuit auctorem.

b Contumaciæ.¶ Host.primo diffinit contumaciam,dicēs,quod est erga iudicem, vel prælatum commissa inobedientia.Ideo dicit Commissa, quia non semper obediendum est.de quo remittit ad Summam de maio.& obed.§.& ad quid,in fi. & no.de temp.ord.ad aures,in gl.2.& quod super ea scripsi.

SVMMARIVM.

1 *Parti pūetæ recedere nō licet à iudicio sine licētia siue sit actor siue reus.*

2 *Contumacia est duplex.*

Ficte contumax quis dicatur.

3 *Contumacia diuiditur in notoriam aut veram,aut fictam,siue interpretatiuam:& quælibet istarum qualiter cognoscatur.*

¶Contumax quot modis quis dicatur.

1.§.Contumax est,q trinis edictis,vel vno pemptorio citatus,non uenit:uel uenit, sed nō obedit:seu illicētiatus recedit,11.q.3 certū.18. dis.si qs autē.ext.đ exces.p̄.ex literis.24 q.3.de illicita.C.qūo & qñ iud.tres ext.de dolo & ptu.causam q̄.ff.de priuil.cred.si credirores.extra. de p̄sum.nullus.ff.de re iud.ptumacia.ext.de iud.c.1.de pc.pstitutus,in authē.de litig.§.oēm vero.itē is,q latitat, ne citatio possit ad eū puenire:uel impedit,seu pcurat,p se,vel p alium,ne citari possit,ext.vt li.nō pte.qm̄ §.1.5.q.1.qdā.ff.de euic.si dictū.§.si p̄sentē.& in p̄.c.certū.de pe.dis.4.in domo p̄ris.ibi, qa subtrahit se & latet,&c.qbus casibus p citato dēt haberi,ff.de reg.iu.ad ea.§. semp & l.iure ciuili.ff.de p.& dē.& cū lædat p dolū aduersariū, infamis est,ff.de his,q no.infam.l.1.ff de do.l.j.Itē is,qui uenit ad iudicis p̄sentiā,sed se no exhibet,seu p̄sentat:sed post columnas, vel ostiū latitat,ne iudex eū cognoscat,ff ex qb.cau.in po.ea.l.Fulcinius §.qd sit latitare.& §.illud sciendū.itē is, q venit, sed nimis, tēpestiue uel illicētiatus recedit, ut s̄.nō eñ dēt pars p̄sens sine iudicis licētia recedere,& si aduersarius nō pparuerit. ar.in p̄.ca. certū Nā cū iudex possit in sequentē diē expectare,ut ext.de of.

a dele psuluit[a].merito & ipse expectare tenet,quo ad hoc, ut ipse petere possit sumptus:quos petere p̄t si ad volūtatē iudicis expectat,Cod.de iud.sancimus.nō tñ quo ad hoc, q aliq̄ pœnam

b subeat:[b]qa ēt si nō uenisset,aduersario nō ueniente,nō puniret in expēsis,uel aliter,ff.de arb.l.arbiter.§.fi.& j. de expēs. & postremo,ver.tu aūt.licet forte secus sit:ut ubi qs uocat ad electionē

c faciēdā.q dic,ſm Papā, put no.in p̄.c.psuluit[c].Ipse ē dicit q nū q̄ partibus p̄sentibus circūducit edictū:q̄uis sine aliqua speciali, prorogatione partes expectēt p plures dies post terminū assignatū

1 †¶Nec licet alicui parti recedere sine licētia,siue sit actor siue reus:vt in pcor.s̄ in prin.huius §.positis.q si fecerit, & pars altera, q̄ absfuit docuerit,q absens fuerit ex pbabili & necessaria cā, iuste petet oēs expēsas.arg.p̄.l.sancimus.Ille eñ ad duo tenebatur s.pparere,& in termino pparere.Vñ si alterū oplere nō p̄t, sc3 in termino pparere,tenet ad alterū,sc3,pparere.ar.ff.de arbit.l.Celsus.& l.p̄ce.§.fi.& ext.de dol.& ptu.cū dilecti.ppe fi.Patet ergo, q ad hoc vt pereat instātia termini assignati,& circūducat edictū de quo legit ff.de iud.& post oportet p iudicē circūduci, & licētiā obtineri.Si aūt iudex absit,& ptes veniāt,uel nō, de hoc in p̄.uer.tu aūt.¶Itē ēt ptumax est is,q non vult respōdere: uel q obscure respōdet,ar.ext.de iur.c.c.fi.ext.ut li.nō ptes.accedēs.de mu.pe.c.2.ff.de interrog.act.de ætate.§.nihil.Itē is,q rē ad mādatum iudicis restituere nō uult,ff.de rei ven.q restituere. & ff. ne uis fiat ei,q in posses mis.est,si qs missus.ext.de fo.cōp.cōquestus. & de spōs.cū locū,& in p̄d.c.causam q̄.vel iussus nō exhibet ,ff. de ap.creditor.§.iussus.puta si nō exhibet vsuras extortas.ext.de vsur.qa in omnibus.de iureiu debitores.& c.ad nostrā.¶Itē is q nō uult iurare,ff.de iureiu manifestæ.ext.de iur.cal.c. fin. ¶ Item

d is,qui non defendit,ff.de proc.l.omnium.& l. mutus.§. pœna.[d]

2 †¶Et

ADDITIONES.

a Consuluit.¶ Ibi de hoc satis scripsi in gl.ex hoc.& quomodo de licentia conficiēdum est instrumentum.vide infra.de comparit. ver.hic quoque.

b Subeat.¶ Sup.aduersario non veniente.

c Consuluit.¶ Vide finem præd.gl.

d Pœna.* Hic sequunt verba Hostiēsis,vbi sup.ad quorū intellectū oīno vide qđ plene no.in cl.de doto & cōtum si ante.vt ibi dixi. Auctor hic variat.primo ponendo duplicē cōtumaciā,tenēdo verba Host.vt prædixi, secundo in uer vñ breuiter,ponit triplicē,sed excusari p̄t auctor,scilicet q sunt duæ,sed prima subdiuiditur. Itē hic dicit verā cōtumaciā,ibi aūt euidentē illius,q dixit citatus se nō uēturū Hoc aūt pono p indubitato,qñ id dixisset in iudicio, p decret. uenerabilibus.§.secus de sen.excō.lib.6.Sed remanet dubiū,de quo ibi nota an sit idē si extra iudiciū nūcio citanti sic dixit.¶ Ad declarationē aūt illius gl.& eorū,q̄ hic sequunt,& ad ampliādā materiā pædic.decr.si ante.circa istū,qui citatus respondit,se nō venturū,de quo multæ gl.loquuntur,vt infra patebit,querendum est de septē.¶ Primo,quid si extra iudiciū respōdeat sic citanti.¶ Scđo,an nuncio soli referēti eū sic respōdisse,credat.¶ Tertio,posito qđ de hoc cōstet,& in termino nō venerit,quale sit nomen huius cōtumacię.¶ Quarto,an talis appellet.¶ Quinto,an saltē bñficio velocis reditus vel aduentus,appellare posssit.¶ Sexto, an talis in prima citatione non peremptoria respondens,ulterius sit citādus ad idem. ¶ Septimo,an talis citatus in vno articulo,in aliis sit citandus.¶ De primo certū, est qđ illa uerba nō obstarēt citato,si venisset in termino, ētsi in iudicio illa dixisset Si eñ ex illis verbis insurgit cōtumacia, sed sequens cōtumacia nō uenientis qualificatur p illa p̄cedētia,ut sic ex p̄terito p̄sentē cōtumaciā dicamus manifestā ueniāt no.de p̄sum.scribā.cū sua remis.& si in iudicio dicta fuissent,nullū dubiū,p p̄.§.secus.sed,ut ibi patet,qualitercūq; de vera cōtumacia in iudicio constet.idē quo ad qualificationē,vt si ipse i iudicio cōfiteat se cōtēpsisse,& cōtumacē fuisse,qualificata est,ut sup.idē,si aliter cōstat,ut ibi.Hęc aūt qualificatio insurgit p̄sumptiōe cāta a uerbis dictis in iudicio,uel ext.sed nō est necessaria, qa potuisset verba dixisse,& nō cōtēpsisse.vñ si talis pbaret se captū fuisse ad iudicem uenīēdo,uel graui infirmitate detētū,uel aliqd tale cōstat, qđ p hoc pbatū tolleret cōtumacia,ergo & eius qualitas neqt ēe sine subiecto.hoc patet e.c.§.idem est.cū suis gl.Nūc ad declarationē sequentiū est videndū.qd aggrauet ista qualitas.& dico,qđ in duobus.sc3 in restitutione expensarū,nō dico faciēda, sed pmittenda, si excoīcatus fuit ob id, & petit absolui,vt in p̄ §. secus. sola ergo cōtumacia obligat eū ad restitutionē expensarū faciēdā, tñ post absolutionē, si nō pbauerit iustā excusationē.sed qualificatio talis obligat eū ad prius soluendū.Scđa aggrauatio est in eo,qđ nō hēt bñficiū velocis reditus,ut dicā sup v. mēbro.Cōcludit ergo,qđ qa nemo æstimandus est dicere,qđ mēte nō agitauit ff.de supel.lega.Labeo & iudiciū humanum causarū a verbis, 22.q.v. humanæ, facta fide in iudicio de his verbis dicti citati,cōtumacia dicet sic qualificata.ut dicat euidēs,ut subdā.¶ Circa secūdū nullū dubiū est secūdū opinionē dicēdā ēt sup citatione nō credi nūcio,de quo satis dixi s̄.tit.pxi.§.seqt uer sed nūqd.nā secūdū illā,multo minus credet de responsione citati,idē vī secūdū opinionē cōtrariāqđ super citatione credat,quia ad hunc casum nō vī ipsius mūnus extendi. Iurat eñ fideliter citare,& citationes referre.Sicut ergo sibi nō credit sup omis sine iudicis,vt no & dixi in uer.ibi seq.sic nec credat super responsione partis. Factū ergo suū habet referre,nō alienū.& sicut nō crederet ei,si se dicat a citato verbis iniuriatū,vel pcussum,sic nec credit,qd ab eo sibi sit dictū. Nec dici p̄t,citati respōsionē ēe citatiōi cōnexā,cū certu est,citationē esse oī suo gradu pfectā ēt citato tacente.Scđm hoc ergo oportebit ēt aliter pbari id,quā pbatione p testes oportebit exhibere illū,q fert id dixisse,ext.de test.c.2.& sic nō erit facilis exitus huius rei.Sup hoc iterum uide,qđ dicā infra sup 6. mēbro. ¶ Tertiū,sc3 qđ sit nomē huius cōtumacię,expeditū est p superiora quia dicit euidēs vel vera,verior,uel verissima,ut infra subdā Hoc tñ ad opinionē refert, qa opinamur illā talē.hoc dico p id,qđ dixi super j.membro,uer.hæc aūt. ¶.Quartū ēt certū est,ut statim ponit auctor,ut no.in gl cle. alle.prius, & in sui princ.¶ In quinto, an saltem beneficio velocis reditus, uel aduentus appellare possit, & vti beneficio illius l.diuus.ff.de in integ.rest. quæ post sententiam admittit contumacem uenientem iudice adhuc pro tribunali sedente diuersificant Doctores.nā opinio Azonis fuit,l.diuus.loqui in ficto cōtumace,& qđ de illo verissimo cōtumace de quo tractamus,nō loquat,patet ibi ex textu, quo dī citatū, non respondisse.& sic opponit,quod ficte cōtumax pōterat appellare,ff.de iu & post edictū.§.fi.vnde non egebat restitutione. Ad id respondet,qđ restituit non ad appellandum,sed ad totā cām,ut ibi no.Hæc opi. placebat domino meo, & placet ibi,& in ordina.uide ibi de spernēda appellat.ver.sed si citatus. Guidoni. de Suzar.& Iac.de Aretio hæc pars opinionis non placet,scilicet qđ nō loquat in verissimo cōtumace lex illa Sed Ioannes cōtra ibi no.& mouet illa ratione, quia fictus non egebat restitutione,& qđ ibi dicit,nō respōdet,exponit .ut ibi no.id est,nō uenit,& hoc oīno placet hic auctori,qđ ēt uerissimus gaudeat illo beneficio velocis reditus post latā sniam.Et si dicat p ista opinione,qđ licet pœniteri,respondet Guido,illud uerū tēpore debito,inducit.ff.de pcu.l.ante litē.& l.post litē Est sciendū.qđ de cōtumace in nō exhibendo,nullū dubiū,qđ appellat,vt infra sequitur,nec in absente sine culpa sua, & maxime dolo aduersarii: quia certū est qđ restituit,vt in l.diuus 2.respon.Sed circa cōtumacē in non veniendo,de quo loquimur,distinguit sic Iac.de Are.super l diuus,qđ aut est uerus cōtumax & vere,vt quia dixit se non venturum. Aut verus contumax præsumptiue,vt quia personaliter citatus nō venit.Aut fictus,ut citat ad domū. Primo casu reprobat opinionē Io.p l.cōtinuus.ff.de verb.obl.§.cū ita.ī fi. qūia in certis nō est locus cōiecturis.approbat opinionē Azonis qđ nō gaudeat beneficio illo,& qđ lex de illo nō loquat,pbatū est supra.Scđo casu,si ueniat iudice sedēte p tribunali,gaudet beneficio,& appellat,ut ibi,quia per velocē reditū tollit prēsumptio cōtumaciæ,ut dicit ibi textus,& simile.ff.de his,qui sui uel alie.iuris sunt,l.filium.Si ueniat iudice nō sedente,nō appellat.ff.de appellat.ex cōsensu. §.ulti.& đ iu.&post,§.fi.in prin.Tertio casu si fuit defensus p pcuratorē,ñ appellat,ff.qñ app sit,l.1.in fi si nō fuit defensus,appellat sine restitutionis auxilio,ut ibi,& p̄dict.l.& post in fi.& hoc qñcunq; veniat iudice sedente,uel nō,dūmō intra decē dies a tēpore sciētię,ut inf.sequit:nec placet sibi, vel Gul. qđ ueniēs iu

dice sedēte ꝓ tribunali, restituaē ad totā cām. Nā, vt dicit Ia. ñ dēt ee melior cōditio illius i quo saltē ꝑsūptiue fuit delictū cōtumacię, quā ꝑsētis, sed ꝑsens nil plus quā appellare ꝑ. ergo ne ille. Cōcludit ergo, i solo vero cōtumace ꝑsūptiue legē loqui. ergo ñ i verissimo, ut é dictū. & hæc é ſcda aggrauatio, ḋ qua i prima qōne remisi. Ego i remissiōe. quā i principio dedi pōdero cōtēptū, qui posset ee i ficto cōtumace, qui citatiōis ad domū factæ habuit plenā notitiā, & ñ ee i vero cōtumace ꝑsūptiue, qui potuit ñ cōtenere, sed impediri in ueniēdo, uel saltē excusari, ibi uide in uer. & ex his cōcludi posset. ¶ De sexto sciendū Io. tenuisse 24.q.3. de illicita. in magna gl. talē ulterius ñ citādū. idē autor hic in prin. idē Inn. de accu. ad petitionē. vt ibi scripsi i magna i gl. uer. si aūt. idē Host. i Sū. huius ti. §. 2. ver. itē ter dēt. idē Accu. ff. de in integ. resti. l. fi. in vlt. gl. C. qūo & qñ iud. tres denūciationes. idē Guido d' Suz. in l. diuus. ff. ḋ in integ. restit. Io. ḋ Deo 23 cōtrariū Cauī. li. 2. ver. de pēptorio. dicit eñ talē pēptorię citādū, ad malitiā cōuincēdā, 33. q. 9. decernimus. de dolo & cōtumacia, ꝑut. & c. cū dilecti. & c. cū olim. allegat ét C. qūo & qñ iud. l. ea quę. Hinc sub dubio forte cōcordant Ia. de Ra. & Petrus. ut scripsi in decre. uenerabili bus. §. fecus. lib. 6. super gl. 2. & 3. nō solū tāt. ad ꝓbāda cōtumacia, sed ét ad cōuincēdā malitia. C. de iud. auth. iubemus, & in pred. decr. ꝑut. Pro his facit, qḋ lubricū linguę facile ad pœnā trahi nō dēt, ff. ad l. Iul maiest. l. famosi. cui cōuenit C. si quis imp. male. l. unica. Itē l. 2 dixerit se ñ vēturū in prima, nō sequit ꝑ hoc, qḋ nolit uenire in ſcḋa, uel tertia. Itē plus est aliquid facere facto, quā verbo dicere, ext. de appellati. 2. ff. de ædil. edic. si tñ. §. ei qui. Sed citatus prima citatiōe, quę citatio apprehēdit, dicit fcō se nolle venire: & tñ oportet eū iterū citari, quare nō citabit, cū dixit verbo Itē ꝑt mutare ꝓpositū, cū secundū Tul. Tuscu. Quæst. lib. j. nulla celeritas ꝑt cū animi celeritate cōtēdere, ut dixi de spō. tua. sup. j. gl. facit ad hāc ꝑtē decre. 13. de pœ. li. 6. ff. ad Tertul. l. filii mater. in fi. ff. de re iud. qḋ iussit. ext. de ap. cū celsāte. Hæc oppinio placet i qua sine alterius ꝓiudicio iudicialis æquitas obseruatur quia, si illa verba ſi dixisset, iterū vocari debeat. Ad idē hoc dico ꝓ opinionē, q hēt, post litis cōtestationē oēm dilationē haberi ꝑ pēptoria, usq; ad linā exclusiue de qua 3. ti. j. §. viso. uer. dñt ét. cū sua remiſ. ¶ De septimo dico, qḋ 13 articulus ille ad quē citatus fuit, expediri possit, nec ab alio possit ꝓ sui cōtumacia appellare, ad alios, tñ vetus cūtumax é citādus vt gñaliter de cōtumace notaui in decr. eum qui. de do. & cōtu. li. 6. in gl. videbaē. sup qua gl. posui dictū In. cū determinatiōe. Host. quā ét posuit auctor 3. ti. ꝑx. §. viso. ver. itē, 13 in die. ad fi. & omnino vide, qḋ ibi scripsi cōtra illud ¶ Adde, qḋ nūtio ñ credit sup rñsione partis, sequit Paulus de Castro con. 287. Et qḋ dicens, nolo venire, ulterius nō sit citandus tenuit Bart. in aut. qui sem. C. quomodo & qñ iud. & in l. fi. finita. §. Iulianus. ff. de dā. infect. dom. Anton. in c. fi. de eo qui mit. in pos. causa rei ser. Et quod uerus contumax non possit dici, nisi ille, qui habuit notitiam citationis, uoluit Angel. consil. 186.

2 †¶ Et nota. ꝙ duplex ē ꝓtumacia, s. uera & ꝑsūpta. Vere ꝓtumax, ē is. quē citatio apprehēdit, & dicit ñ portabo pedē: & ꝫ eū ꝑt, ꝓcedi nulla alia citatiōe fcā, ff. ex q. cau. in pos. ea. Fulcini[9]. in fi. nec talis ꝑt appellare, ff. de in inte. rest. diuus in fi. & l. seq. in qb. nota. de hoc, 2. q. 6 §. sūt ét quorū. ff. de iu. & l. & post. in fi. C. qūo & qñ iud. ab eo. & C. de liber. caus. si is quē. 24 q. 3. de illicita. nisi veniat adhuc sedēte iudice ꝓ tribunali, ut d. l. diuus. l3 qḋ illā intelligāt de ꝑsūmpto ꝓtumace: ꝫ quos est ff. de ap. ex ꝑsēsū. §. fi. & nisi p-
a sens sit iā ꝓtumax, [a] ff. de ap. creditor. §. iussus Ficte āt, siue ꝑsūmptiue ꝓtumax dr (vt qḋā dñt) is, q reſpōdit se vēturū, uel nil dicit, ñ tñ venit, ad quē dēt ter mitti, ff. de re iud. l. ꝓtumacia. § ꝓtumax.
b ꝙ nō placet. Vñ dic, [b] ꝙ ficte ꝓtumax ē is, ad cuius domū trina citatio fcā est l3 nō fierit inuētus: ꝙ dic, ut s., ꝑx-ti. §. segt. uer. illud ét no. ꝫ talē eñ ꝓcedit: sed post ꝓbata iusta cā absentiæ, sine difficultate restituit, vt ext. de re iu. cū Bertoldus. Alii tñ dñt talē nō fieri ꝓtumacē, ex quo nō inuenit. ff. q̄ sen. sine ap. rel. 1. §. 1. ꝙ nō
c placet. [c] †¶ Vnde breuiter distingue, ꝙ ꝓtumacia alia euidens siue notoria, vt cū citatus inuentus respōdet se nō uenturū: alia uera, vt cum apprehendit eum citatio, & nil dixit, uel dixit se uelle uenire, non tamen venit: ut in præ. l. ex consensu §. fi. maxime vbi bis vel ter citatur fuit, nec vnquam uenit, nec excusationem proposuit. Alia ficta, siue interpretatiua, putà cum citatū citatio nō apprehendit, ut s. sicut aliàs est simile. nam uera citatio dicitur facta ab homine, ficta seu interpretatiua, quæ fit à iure: vt no. ext. de e-
d lect. statuimus. [d] Verè autē ꝓtumax nō audit appellās, & multo minus notorie, ut s. fictus aūt potest appellare intra dicendiū, post-
e quā sciuerit sñam ꝫ se latā, C. quomodo, & quādo iu. ab eo. [e] Itē ꝓtumax auditur appellās, si iusta cā eum venire ꝓhibuit: ut in l. ex ꝑsensu. §. eum qui. ubi de hoc. ff. de re iud. ꝓtumacia. ext. c. cū Bertoldus. uel si sit ꝓtumax ī ñ exhibēdo, ff. de ap. creditor. §. iussus. Si aūt procurator contumax est in sententia, vtrū dominus poterit appellare? no. de app. §. j. Item ter citatus uidetur contumax: qḋ dic. ut s. tit. prox. §. uiso. uer. quid ergo. & quæ hic desunt, vide in eo.

ADDITIONES.

a Contumax. ¶ scilicet in non parendo.
b Dic. ¶ Secundum Aegi. vbi sup.
c Placet. ¶ Nec Accur. in l. fi. ff. de in integ. resti. in s. vlt. gl.
d Statuimus. ¶ Lib. 6.
e Ab eo. ¶ Ad idē C. de libe. cā. l. 4. ff. qñ ap. sit. l. 1. §. fi. ¶ Adde, qḋ licet ficte cōtumax audiat appellās intra decē dies a tpe sniæ, tñ facta per iudicē a quo post decē dies a tpe snię, nō venit reuocāda per viā attētatorū. Rota hoc 23 in nouissimi. decis. 187.

2. §. Nunc nobis uidendum occurrit, qualiter † contra actorem cōtumacem procedatur: super quo dic, ꝙ si actor in primo, uel ḋo termino non uenerit ad reū, quē citare fecerat, reo condēnabitur in expensis, ff. de iudi. l. eum quē temerè. & etiā in dānis & interesse totius litis. nam & ad hoc specialiter se debuit obligare. 3. q. 4. §. ſpatium. ver. libellum. In causa uero criminali excōmunicetur, nec post exaudiatur, nisi ꝓbet se iusto impedimēto detentum. Si verò venerit in pēptorio, reus
2 absoluet: quod dic, ut ꝫ. de accus. §. v. in prin. † magis enim offendit actor nō ueniēs, qui debet causam ampliare, & apud iudicem stare, quàm reus, cuius est fugere, & causam extenuare, 3. q. 4. ca. j. vnde & reus fugitiuus nuncupatur, ut in præ. l. properandum §. & si qḋē. Hodie aūt punitur in expensis, nisi ueniat in primo vel ḋo termino: nec admittit ad aliā citationē, nisi præstita cautione ido-
a nea, ꝙ in termino fideliter cōparabit, ut extr. de do. & ꝓtu. actor[a].
b qḋ est ꝫ illos abusores literarū apostolicarū, qui per cas[b] faciun aliquos, ubi uolūt, citari, nec in statuto termino cōparent, ut sic
3 citatos indebitè vexent. ¶ Sed non videt, ꝙ actor non cōparens in primo termino, debeat in expensis condēnari. nam nec reus trinis citatus edictis, in primo termino uenire tenetur. vnde & idem debet actori licere, extr. de mu. pe. c. 2. sed hic nihil est dictum, quia
c & reus tūc ꝓdēnabit, ut ꝫ. de expen. § iuxta. uer. sed quærit, qñ [c] Vt aūt hic articulus plenius liqueat, distingue: nā aut cā é ciuilis, ul spiritualis, vl mista, uel cohærēs de qb. ꝫ. §. ꝙx hæc dicent. Aut actor abest ꝓtumaciter añ litis ꝓtest. aut post litē ꝓrestatā. Si añ litis ꝓtestationē, vocandus est tribus edictis ꝑ interualla 30. dierū: & si nō uenerit, indulget ei annus: sed intra ipsum annū veniēs, ñ audit. nisi restitutis expēsis reo, vt s. Si uero ñ venerit intra annū ipsū: iudex audiat allegatiōes & testes rei ꝑsentis: & rei veritate pquisita, sñā ferat sup principali. hoc hr C. qūo & qñ iud auth. q semel. extr. de do. & ꝓtu. cām q ī fi. Sed ibi erat lis ꝓrestata, ḋm Inn & C. de vsur. pupil. l. fi. l3 als regr nō sūt testes recipiēdi. nec sñia ferēda lit. non ꝓte. vt s. de teste, §. nūc tractem[9]. Si ār lis est ꝓtestata, tūc actor ꝓtumax citād[9] est ad petitionē rei trib[9] edictis, quorū quodlibet dēt ee decē dierum. Et si liquet, vl liquere ꝑt de cā, iudex sñiabit ḋm, cāe merita: Si uero nō liquet plene de cā, absoluat reū ꝑsentē ab obseruatiōe iudicii, nullo regressu ad cām reſernato Actori, & in oē cāe euētū ꝓdēnet actorē ibsentē in expēsis. Hæc p' ene leguntur.
4 C. de iud. ꝓperādū. §. & si qdē. ext. de do. & ꝓtu. ꝑut. † ¶ Illud autē scias. ꝙ qñ iudex ptē pātē absoluit à termino, fiet hoc absq; ulla citatiōe. Vbi vero fit absolutio ab instātia iudicii, q̄ petidēt ante litis ꝓtestationē, ut C. qūo & qñ in auth q semel. & 3. q. 3 §. spatiū. uersi. ꝙ si fieri. dēt pars absens citari. & maior solēnitas adhiberi, ga
d tūc ea fcā oīa acta [d] iudicii illius peūt, C. de iud. ꝓperādū. §. 1. ff. de iu. & post. & absens ꝓdēnat in expēsis. ex de pœn. calumniam. Per huiusmodi autem absolutionem iurisdictio iudicis non tollitur,
e vt no. secundum Papam ext. de officio deleg. consuluit.[e]

ADDITIONES.

a Actor. ¶ Lib. 6.
b Eas ¶ Supple, habentes clausulas generales.
c Quando. ¶ Et vide de citatione, §. uiso. uer. sed quid si tres. & quod ibi dixi.
d Acta. ¶ Respicientia litis ordinationem de hoc plene scripsi de test. causam.
e Cōsuluit. ¶ Vt ibi scripsi, sup gl. 2. & de iu. examinata. super ver. nihilominus.

¶ Qualiter contra reum contumacem procedatur

3. §. Sequitur videre, qualr ꝫ reū cōtumacē ꝓcedat. In primis ergo sciēdū ē, ꝙ actore instāte & rei absentis ꝓtumacia ī causāte. ut ꝫ. ḋ ꝓparit. ī termino, uer. sed & ip se iudex. fcā sibi fide ḋ citatiōe, ḋm ea, q̄ dicta sūt s. ti., ꝑx. §. segtur ver. sed nūqd, & seq., pnūciabit eū ꝓtumacē ī hac forma. ¶ FORMA. Cū nos talis iudex ḋ legatus, vl ordinarius, talē tribus edictis vl uno ꝓ oībus pēptorio, citari fecerim[9], ut corā nobis ꝓpareat talī ḋ iustitia rñsurus: ipse uero necī termino eidē statuto, nec post l3 expectatus diutius, ꝑ se, aut rñ salē idoneū curauerit ꝓparere, ꝓut ḋ citatiōe hmōi ꝓstat ꝑ relationē talis nūcii, vl ꝑsbyteri, vl ꝑ publica documēta, idcirco petēte tali & instāte, ipsū ꝓtumacē exigēte iustitia reputam[9] & pnūciam[9]. 24 q. 3. de illicita. C. qūo & qñ iud. ꝓsētaneū. ext. de dolo & ꝓt., ꝑut. deinde iudex ꝫ eū, tāq̄ ꝫ ꝓtumacē, ꝓcedat, recepta prius petitiōe actoris sub hoc. de qua dic, ut ꝫ de dolo & cōt. §. restat. & de eo. qui mit. in poss. in prin. ¶ Ad hutius aūt materiæ notitiā clariorē, qa hic articulus frequēs & quo
1 tidianus est, sic distingue: Nam † causārū alia est criminalis, alia ciuilis alia spiritualis, alia mista[a]: alia matrimonialis: alia appellationis, ut 16. q. j. frater noster. circa med. ibi, si qua causa, & c. 14. q. ij. super prudentiā. extr. de proc. tuæ. extr. qui fil. sint leg. per uenerabilē. § rationibus. uer. tria. quippe. de quarū singulis aliqua edoceamus. † ¶ Si qs igitur de crimine accusatus, cōtumax reperiat, uide
a tur, fictione iuris crimē cōfiteri[b]. Sed hoc mēbrū plene prosequeb rē, ut not. ꝫ. de accus. §. sequitur[c]. ¶ Si uerò agitur ciuiliter, distingue: Nā aut agitur actione reali aut ꝑsonali. Si reali puta ad fundū uel domū, & reus sit cōtumax, ga perēptoriè citatus nō ꝓparet, ut supra.

ADDITIONES.

a Mista. ¶ Sola hęc quatuor expressit. Tāc. ubi s. & merito: qa causa matrimonialis inclusa erat sub spirituali: & cā appellationis sub altera illarū, allegauit etiam tria iura prius allegata Item, ut ꝫ. patet, actor illa duo non prosequitur, sed remittit.
b Confiteri. ¶ Hæc tamen fictio, uel sententia ex ea secuta, non inducit iuris, infamiam: super hoc uide q. Ia. de Bel. C. ide requi. reis, in ultimo membro Non obstat. l. fi. e. ti. quæ loquitur. de infamia facti, ut ibi no.
ADDITIO. An in criminalibus contumax habeatur pro confesso? uide Bald. in l. j. col. 3. uer. item poterit. C. quomodo & quando iud. & Bar. in l. absentem. col. 3. uer. 3. ext. gl. ff. de pœnis. Henr. Ferran.
c Sequitur. ¶ Et no. de do. & contu. veritatis. in gl. hic patet.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

§. §. j in prin. tunc subdistingue: quoniã aut est lis ꝓtestata, aut quasi ꝓtestata: aut nullo modo ꝓtestata. Si est lis ꝓtestata, iterũ subdistingue: Nã aut liquet de causa, aut liquere potest de cã, putã, qa testes recepti sunt uel recipi possunt, uel instrumẽta exhibita, uel ꝓfessiones facte: tunc procedi potest ad sentẽtiã absoluẽdo, uel ꝑdemnãdo, secundũ causæ merita: nec ueniẽs restituit. & siue pro absente, siue ꝓ tra eũ iudex ꝓnunciauerit, semper eũ in expensis cõdẽnabit, nec absens contumax à sua sentẽtia poterit appellare, ut C. de iud. properandũ. §. sin autẽ reus. & §. sin autẽ ex gestis. extrã de do. a & contũ. prout ad fi. [a]. 3 q. 9 decernimus. Si uerò nõ liquet, nec liquere ꝑt, ut qa actor nullos testes, uel instrumẽta ꝓducit, per quę posset de suo inre docere, tũc audiudicãda est actori possessio tanquã & statim fiet uerus possessor, salua quæstione ꝓprietatis absenti, ut in præ. de cret. prout & C. quo, & qñ iud. l. ꝑsentaneũ. Si autẽ lis est quasi ꝓtestata, saltẽ quo ad interrumpendã præscriptionẽ, puta qa is, qui nomine possidet alieno, cõueniatur, ac si sua res sit, & dño rei per eũ in iudiciũ nominato, & facta ei intra certũ tẽpus à iudice statuẽdũ denũciatione, ut ueniat ad causam, eoq; legitimè citato, dominus ipse nõ uenit, tũc certè adiudicabit possessio ipsi actori, & fiet uerus possessor, salua quæstione proprietatis absenti, ut extr. ut lite nõ ꝓtest. quoniã. § ꝙ si super. C. ubi in rẽ act. l. 2. & in præ. dec. prout. in fi. de hoc dicã j. tit proxim §. restat. uer. hoc etiã no. & seq. & sic idẽ iuris est quãdo lis est quasi ꝓtestata, sed non liquet de causa, sicut quãdo lis est quasi ꝓtestata. Cæterum si lis est nullo mõ ꝓtestata, reo ꝓtumaciter absente actor nõ ꝑt petere, ut sentẽtia feratur, ut C. de iud. ꝑperandũ. §. & si quidẽ. & §. sin autẽ sed summatim examinato negotio, mittẽdus est in possessionem rei petitæ, ext. ut lite nõ cõtest. quoniã frequenter. §. in aliis. C. de præs. 30. uel 40. ann. si quis emptionis §. pe. ext. de eo. qui mit. in pos. cã rei ser. ca. fi. C. quomodo & quãdo iu. ꝓsentaneũ. in fi. prout dicet j. ti. prox §. 2. & tũc reus usque ad annũ poterit recuperare possessionem restitutis expẽsis, & præstita cautione de iudicio sisti, anno verò elapso nõ audiet nisi super ꝓprietate, ut in præd §. in aliis. extrã. de eo qui mittit. in pos. causa rei ser. c j. & 2. & in prę. l. si qs ẽptionis. ad fi. & si ꝑpter rei dolũ, seu potentiã, nequit nãcisci possessionẽ, uel nacta ꝑdit, nihilominus post annũ efficit possessor. ext. de dolo & ꝓtu cõtingit. Sed nec in criminali recuperat post annũ, quod dic, ut j. de accu. §. sequit. Quãdo aũt incipiat currere iste annus, dicetur j. ti. prox. § iam de effectu. vers. vltimò quæro. Quid autẽ iuris sit in actore ꝓtumace, dixi s. prox. ¶ Porro si agatur actione personali, & reus absit ꝓtumaciter, distingue. Nam aut ꝓtumax est ante litis ꝓtestationẽ, aut post. Si ante, tunc mittit actor in possessionẽ bonorũ ipsius rei cã custodiæ ꝑ modo debiti declarati in libello, ut in præ. dec quoniã frequẽter. § fi. & C. de bo. aut. in pos. cum ꝓponas. & auth. ei q iurat. Missus tamẽ nõ efficit uerus possessor, imò restitutis expẽsis & præstita cautione, ueniẽte reo restituitur possessio qñcunq; ueniat in præd. auth ei qui iurat, nisi iudicis auctoritate sit ab actore distracta: q iudex debet ad hoc tẽpus statuere moderatũ, s. intra ꝙ res distrahatur, uel iustus, uel uerus possessor efficiat j. tit. prox. § nũc dicamus. uer. si. sed quæ est. & nisi. secũdũ quosdã, ſm decretũ fuerit interpositũ. C. de dist. pig. si prius ff. de dam. infect. si finita. §. ubi. & § si fortè. & §. postea. ff. de rẽ iud. à diuo. & no. C. de his q ad eccl. ꝑtu. l. fi §. neque. arg. tamẽ j. ꝙ saltem post annũ non audiat in ꝑ possessione, sed in ꝑ ꝓprietate tantũ sicut & in reali seruat, ut in præ. dec. quoniã. in fi sed dic prout ibi b no. [b] & iunge hic, q est j. tit. px. §. vl. † ¶ Quod autẽ dixi missionem c esse ꝑ modo debiti declarati faciendã, hodie uerũ est, ut in præ. cõcor. misi in c. sib. ¶ Primò cũ peto liberũ hominẽ ex thi exhiberi. ꝑ interdictũ. De libero homine exhibẽdo, & nõ exhibet: qa tunc fit missio in possessionẽ omniũ bonorũ. ff. de lib. hom exhib. l. 3. nam libertas res est inæstimabilis. ff. de reg. iur. libertas est: ¶ Secundò, quando [c] qs in possessionẽ mittit ex benefidio Carboniani edicti, ut ff. de Car. edi. ꝑ totũ. ¶ Tertiò: o. ñ qs mittit in possessionẽ ex uẽtre, ff. de uen. in poss. mit. ꝑ totũ. ¶ Quartò, ſm quosdã: ut ff. si seruꝰ. uen. is cuius sed ibi credo missionẽ faciẽdã ꝑ mẽsura declaratæ æstimationis qa litera illa correcta est ꝑ de hoc j. in tractatu ꝺi decreti. Sed olim si agebat ꝑsonali ad certã speciẽ ut in cã damni infecti, in illã rẽ fiebat missio tantũ: puta ex qua timeret dãnũ. ff. ex qui cau. in pos. ea l. Fulcinius. §. Celsus. Si uerò ad certã q̃titatẽ: fiebat missio in omnib. bonis ff. eo. l. j. & ff. ex quib. cau. ma. in inte. rest. ſtẽ ait ꝓtor §. hoc aut & § pe. Itẽ ꝙ dicit, Declarari ꝛintelligit Azo summatim, s. ꝑ iusiurãdũ actoris, ff. ad exhib. thesaurus. Sed ild la loquit de iuramento calumniæ [d]. ¶ Itẽ ſm hoc uidet iste esse testis & actor, j. iura, 4. q. 3. uer. nullus in re C. de test. omnib. unde, e ſm Rof. [e] debet debitum declarari ꝑ testes, uel instra[f]. Et si obiif ciatur ſ ꝙ hæc non est summaria, imò plenissima cognitio; quæ fit 4 ꝑ testes & instrumẽta, ut s. de of. iud. § fi. itẽ ꝙ testes nõ recipiuntur lite non contestata, ipse respõdet, ꝙ nihilominus est summaria, qa hæc parte absente fiũt q̃ multa opposuisset in ꝑsonas & dicta, & j instrumẽta: nec est mirũ, si ante litis ꝓtestationẽ actor de iure suo docet, qa hoc est generale, ut dicit, hodie, ubicunque actor vult, ꝙ ꝓcedatur j absentẽ, uel ad snĩam, uel dãdã possessionẽ, ut C. quomodo & quãdo iud aut qui semel. Itẽ nõ est missũ, si testes ante litis ꝓtestationẽ recipiunt: qa & hoc in aliis casibus contingit, ut in præ. de quoniam. uel, ut dicit, fiet summaria ꝑ vnũ testẽ, uel etiam ꝑ priuatã scripturã, quę fortè; quo ad hoc, fidem faciet, cum non h debeat ferri diffinitiua, licet aliàs fidẽ nõ faciat [h]. Alij vero dicunt sufficere declarari in libello. P. intelligit Declarari, id est ꝓbari, & per snĩam certificari. C. de bõ. autorit. iudic. possid. cũ ꝓponas & s sequẽti, & l. final. §. cum post. in fin. dicens hoc speciale esse, ut lite nõ ꝓtestata snĩa ferat, ut aliàs in auth. ut omnes obediãt iudi. 5 ꝓuinciarũ. § si uerò, ꝙ nõ placet. † ¶ Sed nunqd hodie in hypothecaria mittet creditor in possessionẽ ex primo decreto ꝑ mẽsura debiti declarati? Dicũt qdam, ꝙ sic, in authenti. de exhiben. & intro. reis. Alij, ꝙ in possessionẽ omniũ honorũ, quæ tacite uel expresse fuerant obligata: vt C. cõmunia de legat. l. j. ff. ex quib. can. in possessoria hęc autẽ. & C. ut in possessio. certa. Sed pro primis facit, ꝙ idem iuris debet esse in accessoria, scilicet in hypothecaria, quod in principali, ergo uidetur, ꝙ fiet pro mensura debiti declarati. Sed certe hypothecaria est naturę, quod totius rei obligatæ i nuda m possessionem auocat, ut ff. de uiction. si cum uenditor [i]. ¶ Sed pone:

ADDITIONES.

a Ad finem. ¶ Et ibi hæc materia in ult gloss. & per Ia. Bald. j. titul. prox.

b No. ¶ in ult. gl. & uide, quod super ea dixi.

c Quando. ¶ Iste casus & proximus sequẽs excipitur à perceptione fructuum, ut patet j. ti. j. §. restat. uer. hoc autem. & ext. e. ti. contingit. ad fi. ult. gl. hęc autem inepte excipiuntur.

d Coꝛrecta est. Non credas, ꝙ habita fit aliqua falsæ literæ correctio, de Pandecta Pisana, sicut dicitur in l. sæpe. ff. de re iudic. §. j. & not. e. ti. c. pe. circa medium gl. sed intendit, quod illa litera loquitur ſm ius uetus, ꝙ statim subdit.

e Calumniæ. ¶ Aduerte uerũ est, ꝙ olim iuramẽto calumniæ præstabatur singulariter super omnibus articulis. & de tali iuramẽto intellexit Azo l. illam, ut ibi dicit gl. sed hodie semel solũ iurat. C. de iur. cal. auth. hodie. Tamen, ut dicebat Guido, ubi s. licet semel tantũ iurandũ sit, & super tota lite, illud ꝓcedit, cùm partes sunt ꝑsentes: sed ubi reus abest ex quãdã necessitate, quæ facit legẽ cessare, ff. de of. cõsul. Luna. præstat ꝑsens hoc sacramẽtũ. Plus tamen ei placet, quod istud sacramẽtum sit de ueritate debiti, ꝙ uere debet reus, quod petit actor iurans. & quod ibi non fuit satis factum, & dicit sic seruari.

f Secundũ Rof. ¶ Vbi tractat de officio iudi. cum rub. de bo. aut. iud. uer. item quæritur. quid sonent. & uersiculis proximis prius & post.

g Instrumẽta. ¶ inducit l. fi. C. de bo. aut. iudi. posquod nõ sufficiat iuramẽtũ cũ ibi datur, quod alij creditores uenientes ad cõmodũ possessionis, debent ostẽdere de iure suo: uide ẽt de hoc ſ. de offic o iud. §. ultimo. super uers. tertio dicẽdũ. & uer. sexto quærendũ. ¶ ADDE, quod Bar. in l. cũ proponas C. de bonis aut. iud. pos. tenet, ꝙ quo ad primũ decretũ, sufficiat iuramẽtũ: quia est modici prædicij: quo uero ad secũdũ decretũ, ꝙ requirat probatio per testes, uel instrumẽta: & idẽ tenet Bart. in l. Fulcinius. ff. ex quib. causis in pos. cã. & in l. j. vbi in rẽ act. do. m. Ant. in c. quoniam, ut lite non contest.

h Faciat. ¶ Hucusque Rof. qui sic dixit, ut hic, sub dubio forte.

i Venditor. ¶ Versiculus ad literã fuit Ia. Bald. in materia de primo & ſdo decreto: sed quæstionẽ bene tangunt gl. in l. cũ ꝓponas. & authen. ei qui iurat. C. de. bo. auctor. iud. possid. & in l. iij C. de pœnat. quib. placet. ꝙ fiat in omnia. Pœderandũ est dubiũ, quod procedit ex hac lege: quia si in hypothecaria detur possessio ex primo decreto, ergo illud idẽ operabit, quod diffinitiua: ꝙ esse non debet, maxime qa non examinat negotiũ in ipso, sicut in illa. Aduerte, quia, ut refert Cy. in l. si finita. ff. de damno infect. §. si plures. in materia primi & secundi decreti, in fi. gl. j. l. fi quis emptionis. C. de præscrip. xxx. an. quæ incipit, bonæ fidei. in fin. dicit, in hypothecaria idẽ seruandũ. qđ in personali. Sed alia glos. uidetur dicere, in ea idẽ, quod in reali. ff. de acquir. poss. l. j. §. fi. super uerbo, non possessionẽ. Dicit autẽ, primã procedere, quãdo intetur hypothecaria ꝛ habentẽ ius dominii. nõ enim petitur tũc simplex possessio, sed id, quod est penes reũ propter cuius ꝓtumaciã mittat in possessionẽ ex primo & secũdo decreto: & per secundũ habeo dominiũ, quod erat penes eũ: & sic idẽ, ꝙ in personali. Sed si cõuentus non habet dominiũ, tũc non interponitur secundũ decretũ, qa per primũ habeo possessionem, quæ erat apud contumacẽ. & illa solã, ut in l. eũ nẽditor. & sic est idẽ in hypothecaria, quod in alia reali, per quã adiuocat possessio, nec interponit secundũ decretũ. Sic intelligo eius dictũ cõmuniter corruptũ. Per hoc nõ est soluta superior obiectio, nec per id ꝙ aliqui subdistinguũt, aut agitur hypothecaria, ex pignore prætorio, & tunc primũ decretũ & secundũ, & ipsa sententia aubcat detentionẽ tantum, ff. de pig act. non est mirũ. in fin. aut agitur ex pigno. ꝙ cõuentionali, & tũc procedit distinctio prædicta, an cogatur cõtra debitorẽ & dominũ, an cõtra extraneũ. Et qa, ut dixi, per Ber. obiectio nõ soluit, Petr. de Bel. tenet in distincte in hypothecaria idẽ, quod in personali, ut primũ decretũ possessionẽ non tribuat, sed detentionẽ, ratione superius dicta. Tamẽ Iac. de Are. cõtra tenẽs, dicit in ea idẽ, quod in reali. Cui opponi, si fiat in eo missio ante litis contestationẽ, uel quasi, trõ auditur, reus post annũ, nisi super proprietate: si post litis cõtestationẽ, uel quasi, etiã intra annũ nõ auditur, nisi super ꝓprietate. hæc patẽt in dec. quoniã. §. in aliis. & §. ꝙ si super. Sed quære reus probaret ꝓprietatem, cùm actor fateatur rem esse ipsius debitoris tenendo illã, ut pignus, & nomine debitoris, ff. de usucap. l. pignori. Sed ipse respõdet, ꝙ proprietas, ꝙ sibi incũbit probãda intra annũ, uel post annũ: iuxta distin. de qua supra est dictũ, qa probabit indebitũ, quod petit actor, uel ꝙ res illi obligata nõ erat: & hc de proprietate auditur, id est, de iure pignoris, si cõuentus, erat debitor: si uero extraneus, tũc secundũ eũ, de uera ꝓprietate ꝓbabit, si pelit sibi possessionẽ restitui. Et placet hoc Gyno, ubi s. quæ. xxv. Sed dices, quid ualet isti extraneo probare rem nõ esse suã, si nõ erat in bonis debitoris tẽpore obligationis? Respõdeo, ꝙ ualet debitore nõ excusso, ut C. de pignor. auth. hoc si debitor. ¶ ADDE, ut per Bar. in d. l. 3. & ibi Alex. ff. de acqui. possel & per Alexan. in t. si finita. §. Iulianus. in ante pe. col ff. de dam. infec. ubi de hac additione ponitur quid tenendum.

6 †¶Sed pone, conueni te hypothecaria, petens fundum propter contumaciam tuam missus sum in possessionem fundi causa rei seruandæ: vis recuperare fundum & restituere expensas: quæritur, quid iuris sit? Et uidetur quod nō potes recuperare: quia res mihi obligata est: vnde habeo retentionem, C. de usuris. per retētionem. & melius. ff. fa. er. his consequenter. §. penul Argum. contrà ff ex qui. cau in possess. ea. l. hæc autem. §. fin. C. de præscr. 30. annorum. si quis. §. penul. C. de bon. auctori. iud. possid auth. ei qui iurat. Dici potest, quòd si constat de debito & obligatione tūc nō debes: alioquin sic. ¶Rursus si lis est contestata, cum personali agitur, si quidem actum fuerit pro certa quantitate pecuniæ, uel obligatione, & missio facta fuerit pro modo debiti declarati, nunquam efficitur verus possessor: imò possessionem recuperat quandocunque, nisi res distracta fuerit: vt iam dixi. Sed si certa species petita fuerit, fit missio in illa, ut prædixi: & tunc reus uolens post annum parere, auditur solum super proprietate, non super possessione, secundum quosdam: ut in prædicta l. consentaneum. in fine.
7 & C. ubi in rē actio. leg. secunda[a]. †*¶Sed pone: Titius infert mi-
a hi vim turbatiuam: ago contra eū. Vti possid. ut cesset à turbatione: ille est contumax, nec vult uenire: & nihilominus me turbat:
b quæritur qualiter mihi consuletur[b]? Respon. quia causa talis est, quod non potest fieri missio in possessionem, excōmunicabitur: ut in præd. ca. quoniam frequēter, uel iure ciuili potest sibi mulcta
c indici, per illud edictum. Siquis ius dic. non ob. uel posset.[c] actor taxare suum interesse, secundū materiā interdicti Vti possideris, & pro illo interesse fiet missio in possessionem bonorū ad instar cuiuslibet personalis actionis: ut in authenti. de exhib. & intro. re. uel melius, ex quo nō ꝑparet, iudex ex officio suo prohibebit ei, ne me turbet, donec de suo iure probet: & interim faciet me pacifice possidere, argū. ff. de noui ope. nun. si prius. & ff. de usufru. cuiusq;. & ff. de ope. liber. l. mancipiorū. & C. de ingen. man. diffamari. & C. de remiss. pig. si eo tempore. ibi. programate. & C. qui accu.
8 non pos. si ea. †¶Cæterum si causa sit spiritualis, uel mista, siue co-
d hæres: dicit tir[d]. quod si talis est causa, ꝙ actor possit mitti in possessionē. fiet missio & recuperatio, secundū prædictam distinctionē: quod si hoc fieri non possit, quęcunque sit causa, & quomodo cunque agatur, excommunicati potest reus contumax, usque ad satisfactionem condignam: & nihilominus debet condemnari in expensis, extra vt lite non contest. tuæ. ubi de hoc. & in præ. dec. quoniam. in fi. de dol. & cont. ex literis. & de verb. signifi. ex parte. Huius autem excommunicationis formam, & denunciationis huius excommunicationis, & qualiter excommunicatus procederet in petenda absolutione, & iudex in ea danda: & formam instrumenti absolutionis, & eius denunciationis, habes j. de sen. §.
e ut autem. uer. iuxta[e]. De expensis autem dicam j. de expen. ¶Post annum etiam possunt huiusmodi sententiæ aggrauari, ut procedant à suspensionem, uel ad perpetuā priuationē beneficii & officii. quod dic, ut in prę §. ut aūt. uer. uerū quia uerumtamen à principio illam pœnam potest infligere, quæ magis timeatur: & illa debet esse contentus, s. quia uel excommunicet, uel in possessionem mittat, cum est talis causa, quod hoc possit fieri, ad alteram nihilominus processurus, si huiusmodi meruit proteruitas contumacis, ut in prę. dec. quoniam. in fin quia crescente contumacia crescere debet pœna, ut in præ. uersi. uerum quia. Dicunt autem quidam esse in optione iudicis, prius uel excommunicare, uel in possessionem mittere, quod maluerit propter decr. quoniam. in
f fi[f]. quod non credo. †Imo semper à minori pœna incipiat, scilicet
9 missione in possessionem, si fieri potest, ff. de. no. oper. nun. si prius quàm. ubi dicitur, ꝙ non sunt aliæ partes iudicis, nisi vt det possessionem custodiæ eā ¶Vltimo uero si necesse fuerit, uel etiamsi non possit fieri missio, recurratur ad excommunicationem, ut in
10 prę. c. tuę. †quia nulla maior pœna est in ecclesia. 24 q. 3. corripiantur. Alii dicunt, quod priusquam superior det possessionem ecclesiæ, quod ualde est præiudiciale. incipiat ab excommunicatione, uel sequestratione, uel missione in possessionem. ar. ext. de do & cōtu. capi. 2. & de pœ. dist. j. pœnæ. Nec obstat præd. l. si prius quàm. quæ non prohibet mitioribus modis procedi: sed solum sententiam diffinitiuam ferri, cum non sit lis contestata. Et hoc sentit Inn. IIII. ut no. de eo, qui mit. in pos. c. j. Sed primum ueri-
11 us. †¶Quid si forte mista sit inter personales & reales, ut est petitio hæreditatis, ut C. de petit. hęred. l. hæreditatis. seruabit idem, quod in uerè realibus, uel uere personalibus. C. de edi diui Adr. tol. l. pen. in fin, Vel dic, quod in ea seruabitur speciale hoc, quod
g habetur in præ. l. Fulcinius. §. fi.[g] Sed, ut clarè loquamur, vbi hac mista actione actum est, post annum ueniens non recuperat rem: quia realis est, & non personalis: licet habeat quasdam personales præstationes. ff. de pet. hær. sed & si lege. §. petitio. Nec obst differentia, quę fit inter petitionem hæreditatis & rei uendicationem, ut in præ. l. Fulcinius. §. fi. quia illud obtinet, quantum ad missionem. non quantum ad recuperationem possessionis, secundum Vber Item cum petitur hæreditas, fit missio in possessionem omnium suorum bonorum: ut infrà titu. prox §. restat. uersi uerum.

In actionibus uero siue interdictis in rem scriptis, vt quod metus causa & similibus, idem iuris est, quod in vere realibus. Quę autem causa dicatur mista? & an in ea fiat missio, uel etiam in interdictis.
h no. do. meus in summa in tit. ut lit. non cōtest. in fi.[h] †¶Illud autē
12 prætermittendū nō est, quod si agitur de ecclesia, tanquam de proprietate. bene potest fieri missio in possessionem propter contumaciam causa rei seruandæ: ut extra. de eo qui mit. in poss. causa rei ser. capitulo. j. & 2. Si uero agatur super dignitate, vel personatu uel præbenda, uel ecclesia, tanquam super beneficio, & generaliter. super matrimonio spirituali, uel carnali, non fit missio in possessionem: ne per hoc ad ea pateat vitiosus ingressus: sed lite non cōtesta, potest tunc in causa procedi, & negotium terminari,
i ut eo. tit. eum qui[i]. quod dic, ut ibi no, & de dolo & cont. contingit & hoc, siue agatur de obtinendo, ut ibi dicitur: siue de iam obtento. Hinc est, quod si petatur beneficium post cōfirmationem, siue post possessionis adeptionem, quia fortè spoliatus fuerat, & nunc illud reperit. ut ext. de causa pos. cum olim. & c. cum super. & de procu. ex insinuatione, siue ut confirmatio, siue collatio suum consequatur effectū: ut extr. de appe. consuluit, 2. & de conc. præ. post. electionē. & de accus. accedens siue repetatur beneficii possessio, per constit. si quis in tantā. uel. l. cū quærebatur, uel conditionē ex lege, uel canone: & breuiter, qualitercunque petatur personale beneficiū, spirituale, siue prædictis modis, siue alio, ad obtinendum, uel adipiscendum, uel recuperandum, locum habet prędicta constitutio, eū qui. ut non fiat missio in possessionē: quia eadem ratio subest, cū agitur de obtento, scilicet uitiosi ingressus Beneficia eīn ecclesiastica posside ri non possunt sine canonica institutione, ut 2. q. j. legum extra, de [illegible]esti. ex frequentibus. Et sic tenet Inn. IIII. & do. me. & sic et[illegible] dixit do. Clemens. IIII. & omnes auditores. Quidam tamen adhærent uerbis constitutionis, dicentes, in præmissis casibus posse fieri missionem, & semper, nisi cum de beneficio agitur obtinendo, scilicet cum inuestitura, seu cum collatio non pręcessit, sed solum præsentatio, uel electio facta est: aliàs si inuestitura, uel collatio præcessissent, non ageretur de obtinēdo, sicut continet prædicta constitutio, eum qui sed de obtendo

ADDITIONES.

* ¶Vide ad hoc l. si non inducta. C. quib. mod. pig. ta con. & Inn. in c. ex parte. de arb. & 23. q. 3. §. potest. Cy. in l. fi. commo. & Arch. ext. de resc. c. fi. lib. 6. & l. si quis emptionis. §. sed & si quis. de præscr. 30. ann. vbi si res peruenit ad creditorem per contumaciam debitoris, uel possessoris, infra annum auditur ad recuperandum, præstita satisdatione seu cautione, nec datur creditori retentio quamuis ad ipsum peruenerit sine vitio, uide in margar. Alb. Galioti. in ti. de rescri. in fi. uel in ti. seq.

a L. ij. ¶Sed quid si species est incerta, puta alternatiua: puta, peto Stichum, aut Pamphilum: hoc in mobilibus. Idem in immobilibus: vt quia debet ex promissione domum, aut vineam. Constat autem, quod si alternatiua est in obligatione, alterum solum, etiam vtilius, precise peti non potest: Insti. de act. §. preterea. & de plus petit. capit. j. Reo igitur contumace quomodo fit missio? Respondeo, secundum Iacob. de Ra. quod hęc æquiparatur obligationi, quę est in genere, vt probat prædi. dec. vnica. quæ de his duob. ꝓ miscue loquitur: ff. de cond. indebit. l. cum is. in fi. Fiet ergo missio in æstimationem effectus talis obligationis, ff. de uerb. obl. eū, qui certarū. §. j. vt ibi de executione notatur. Sed Petrus de Bel. distinguit, aut electio est creditoris, quia sibi debetur alterum, quod uolet: & tunc ipse eliget, in quod fiet missio, ff. de reg. iur. qui potest. Vbi autē electio est debitoris, quod est regulare. extr. de reg. iu. in alternatiuis li. 6. fiet ex primo decreto missio in possessionē omnium alternatiue petitorū, secundū eū. Est enim æquū, ex quo per factum rei non declaratur, quod fiat missio in vtroque, ff. quorum leg. l. j. §. quod autem. Huic obstat, quia quod non licet verbo, (ut supra dictum est) non debet licere facto, quod plus est de appel. dilecti. 2. Si ergo vtrūque simpliciter, uel alterum tantum petere non possum, non uidetur tutum, utriusque uel alterius missionem petere, uel facto recipere, ubi mihi electio ꝑpetit: quare in secundo membro uideretur tenendū dictum Ia. præd. & maxime mouet, quia sibi ꝯcederetur in primo decreto, non tamen in secundo cum tanto pręiudicio cōtumacis: facit decr. quoniā in fi. propter quę satis uideretur, quod ad eligendum iudex possit certum terminum statuere cōtumaci, postquem spectet electio ad agendum. Et procedit talis electio quo ad utrumque decretum, vt s. facit. ff. de leg. j. qui duos & quod ibi not. & de test. iudicante. de præben. si plurib. in fin. li. vj. & quod no. eo. lib. de rescrip. duob. ad fin.

b Consuletur. ¶De hoc etiam j. ti. j. §. restat uer. sed ago. & uide, qđ dixi vt lite non conte. & Rof. in agente de confessoria hoc tractat ubi de confessoria. pen. col. ver. item quæritur si ago.

c Posset. ¶Secundum Vber. ubi s. ver. si aigtur de possessione.

d Dicit ti. ¶ubi s. circa medium, uer. at si causa.

e Iuxta. ¶Hanc remis. dedi, quia Aegid. de omnibus hic tractauit.

f In fi. ¶Vide, quod ibi dixi super gl. hoc ordine ubi maxime in ordinario approbatur hoc dictum.

g §. fi. ¶Secundum Vber. infra, ubi supra, uersi. in mistis. ADDE, vt per Bal. & nouis. in §. Iulianus. in l. si fin. [illegible]a. ff. de dam. infe.

h In fi. ¶Vide j. de secundo decreto. §. uidendum, uer. sed q[illegible]d. in duplicib.

i Qui. ¶lib. vj.

de obtento ut extra de accuſ. ſuper his & pro his facit extr. de off. deleg. conſultationibus. & quod ibi not. Tertij uia media incendẽ tes, dicunt, prædictam ꝓſtitutionem locum habere, cum agitur de obtinendo, quod poſſeſſionem, licet iam ſit obtentum per electionem ſeu collationem, & ꝓfirmationem. Si vero quis eligatur ad ſecularem dignitatem, & de hoc litigat, an tunc fiet miſsio in poſſ. bonorum. not. ꝯ. ti. prox. §. videndum. ver. qu id ſi electus. In cauſa autẽ matrimoniali qualiter procedatur: dic, ut ꝯ. qui ma. ac. poſſ. & extra ut lite non conteſt. quoniam. §. ſi uero. & qui. ma. ac. poſſ. ca. j. Item in cã aꝑpellationis qualiter procedatur ꝓtra contumacẽ. vide ꝯ. de app. §. de officio quoque. & no. ext de ap. per tuas
13 & c. Romana §. fina. li. vj. †¶ In ſumma no. [a]quod reo per ſe, uel per reſponſalẽ, in termino non cõparente, uel aliter ꝓtumace exiſtente, ſi actor petat eum condẽnari in expẽſis, vel excõmunicari, uel ſe mitti in poſſeſſionẽ rerũ, vt in prædictis iurib. & offerat inſtrumentum citationis, per quod oſtendat contumaciam, (aliter, n. iudex non procedat, extr. de ele. quod ſi cut de conſti. eccle. 2. q. j. in primis.) & ſi iudex velit ei expenſas remittere, hoc facere non debet cũ diſcrimine partis, quod dic, ut ext. de off. deleg. ꝓſuluit,
b extr. de cõſue. cum olim[b]. Excuſatur autem ſi eius reſponſaliis à latronibus captus, vel interfectus eſt: vt C. qui pet. tu. uel cur à matribus. extr de pig. ſignificante. Quando autẽ iudex poſſit contra contumacẽ procedere, uide ſ. tit. prox. §. uiſo. verſ. item licet poſt.

ADDITIONES.

a No. ¶ ſecundum Aegi. rub. xcv.
b Olim. ¶ Allegat Aegi. 3. q. 9. c. vlt. extr. de deci. ſuggeſtum.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia qualiter ſit punienda, & an propter ſolam contumaciam poſſit quis officio ſuo priuari.*
Miſſus in poſſeſſionem reſpectu contumaciæ, an ſit vocandus in reſtitutione poſſeſſionis.
2 *Contumax in præſtanda mulcta, poni poteſt in banno.*
Iudex eccleſiaſticus an poſſit mulctare.
3 *Iudex maior mulctam indicens, an poſſit munera per ſe capere.*
4 *Onere duob. impoſito, ſi per vnum non ſtet, quod fiat, & non fit, an pœna in duorum detrimentum ſit imponenda.*
5 *Contumacia creſcente, creſcere debet & pœna contumaciæ.*
Trina condemnatio poteſt in vnius perſonam inferri, ſi peccati condemnatio exigat.
Delictum ob aliud delictum pœnam non minuit.
Actionibus pœnalibus de eadem re concurrentibus, vna nõ conſumit aliam.
6 *Vnum factum reputatur, quod fit vno impetu, vel contextu.*
7 *Vulnerans aliquem pluries vno impetu, vnde moritur, an teneatur de vulnerib. & homicidio.*
8 *Iudex maiorem pœnam comminans, vel exigens, an à minori recedere videatur.*
9 *Excommunicatus pro contumacia, an prius ſatisfacere debeat de expenſis, quam abſoluatur.*
10 *Contumax notorius ad quot teneatur.*
11 *Excommunicatus pro contumacia, petens ſe abſolui, ſi cautionem offerat de ſtando iuri, an parte abſente & non vocata poſſit abſolui.*
12 *Abſolutio dicitur quædam reſtitutio.*
13 *Excommunicato ob contumaciam parte abſente, & non vocata, abſoluto, an abſens poſſit appellare.*
14 *Miſſione facta in poſſeſſionem, an poſſit iudex etiam mulctare nõ venientem ad iudicium, præter intereſſe aduerſarij, in quo abſens condemnatur.*
15 *Reus patiens miſſionem in poſſeſſionem, poſſeſſionem autem intra annum velit recuperare, ſi ſatisfacere velit de expenſis, & cautionem idoneam præſtare, miſſus vero obicit ei quod eſt excommunicatus, an ſit talis obiectio valida.*
16 *Minor ſciens tutoris contumaciam, & eam non purgans, an poſſit excommunicari.*
17 *Peremptorium contra pupillum in defenſum propoſitum, nullius eſt momenti.*
Pupillus non debet propter tutoris, vel curatoris contumaciam puniri.
18 *Minor non poteſt eſſe contumax, quia non poteſt ſe defendere.*

4. §. Nunc dicamus qualiter contumacia puniat. Ad qđ ſciẽdũ eſt, ꝙ contumacia ſecũdũ legẽ diuinã morte puniebatur, hodie vero excõmunicatione: vt xj. q. 3. abſit. & c. certũ. extr. q fi ſint leg. ꝙ venerabilẽ. §. rationib. ver. cuius ſententiam. extr. de maio. & obe. c. ij. & hoc tã in actore, ſ̃ in reo, ut xc. diſ. placuit. xxij. q. 4. ꝙ ſacramẽto. ¶ Itẽ ꝓpter ꝓtumaciã p̃t quis ſuſpendi ab officio & bñficio: extr. de dolo & ꝓtu. veritatis. ¶ Itẽ punit ꝓtumacia per expenſarũ ſatisfactionẽ, per miſsionẽ in poſſ. & multis aliis modis, ut patet ſ̃. §. prox. & ꝯ. ti. prox. & ꝯ. de ac. §.
1 fi. & de ſnia, §. ut aũt. uer. uerũ qa. ¶ Sed nunquid miſſus uocandus eſt in reſtitutione poſſeſſionis? & quid ſi ſe contumaciter abſentet de hoc ꝯ. ti., ꝑx. §. iã. de effectu. ad fi. Itẽ punit ꝓtumacia per pignorũ captionẽ, & eorũ vẽditionẽ, & aliis remediis, ff. de ven. inſpi. l. j. §. j. ff. de li. agn. ſi qs. Inſt de excuſ. tu. §. fi. ext. de do. & contu.
a c. ij. ¶ Itẽ ꝑ mulctã[a] qđ facere p̃t qlibet iudex, ſ. maior medius, & minor, ff. ſi quis ius di. non obt. l. j in prin. C. de ſportul. l. ij. extr. de mat. ꝯ inter ec. ꝯct. c. j, præſertim cũ iuriſdictionẽ ſuã neqt cõmo de defẽdere. ff de off. eius, cui mã. eſt iuriſ. l. fi §. j. ff. de iur. om. iud. l. ij. Arg. tamen ꝯ, ꝙ minores iudices non poſſunt mulctare ff. de iud. l. ij. §. fi. & in præ. l. j. ff. ſi quis ius di. non obte. ibi, tñ non duũui-
b ris. &c. [b]Sed dic, ꝙ nõ poſſunt maiores mulctas imponere: minores vero ſic, C. de modo mulctarũ, l fi C. de defen. ci. l. defenſores.
c in auth. eodẽ ti. §. audiẽt.[c]. †¶ Sed quid ſi etiã in præſtãda mulcta
2 contumax ſit? Rñ. ponẽ in bãno[d], ſecundũ morẽ Italiæ: qui illic
d ꝑ lege ſeruandus eſt, ff. de leg. & ſen. conſ. de quib. extr. de cõſuet. cũ dilectus, extr. de eo. qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. cũ veniſſent. vel captis pignorib. coercebitur, ar. Inſt. de ſatiſ. tu. §. fi. ff. de mu. & ho. ſi qs nu. Sed hoc verũ eſt in maiore iudice: ſecus fortè in minori. puta in magiſtratu municipali, vt ff. de dam. infec. dies. §. an tamẽ. Vel dic, ꝙ ibi dicitur vnũ ſpeciale ꝯ eũ, ſ. ne poſſit coercere ꝑ pignora: & aliud pro eo, ſ. ut poſſit in poſſeſſionẽ mittere: qđ aliàs nõ p̃t, ſecundũ quoſdã, ut ff de iur. om. iud. iubere Sed ſi prævalet prior opinio, ſ. vt nõ poſſit pignorare, quid faciet iudex? Rñ. referet negocium ad ſuperiorẽ iudicem, per quẽ id fiet. C. de iud. propera-
dũ §. ſin aũt reus. †¶ Sed an maior iudex, qui mulctam indixit,
3 pignora capiet per ſe? Reſpõdeo, non videtur, quia ipſe non mandabit ſententiã executioni, ſed alius minor eo. ff. de re iud. à diuo. in prin. Sed illud in diffinitiu is: ſecus in aliis, ut dicunt quidã. C. de epiſ. audi. auth. ſi quis litigãtium. Cõpetit & aliud remedium maiori, uidelicet ꝙ iubeat eum re ipſa exhiberi, in auth de exhi. & intro. reis. §. ſi uero. C. quõ & qñ iud. cõſentaneũ ff. de in ius voc. liçet etiam. Quod tñ fallit in matrefamiliàs, quæ uerbo tãtum, & nõ re in ius uocatur, ut C. de off. diuer. iu. l. j. & in eo, qui eſt in domo qui aditũ ad ſe p̃ſtat. & ex publico cõſpici p̃t. ff. de in ius vo. pleri-
4 que. & l. ſatiſque. †¶ Quid ſi duobus aliquid præcipitur, uel aliqđ onus imponitur, & vnus proteſtatur, ꝙ paratus eſt facere, ſed nõ facit: & eſt tale quid qđ diuiſim fieri nõ p̃t: nunquid ille excuſabit à pœna impoſita ꝑ parte ſua, ſi per eũ non ſtat? Et videtur, ꝙ non: ſed ꝙ condẽnatio fiet in ſolidũ, ar. ff. fa. erc hæredes. §. cõtrà ſi promiſſor. & ff com. diu. ſi quis putãs §. ſin aũt. Ar. contrà ea l. §. ſi dãni. & in præ. l. hæredes. §. idẽ iuris eſt in. & vide ff. ſi quis cau. l. ſi ſeruus §. ſi plurium. †¶ Sed pone: iudex præcepit alicui, quòd iuret parere mandatis ſuis, uel aliquid faciat ſub pœna decem libratũ: ſed quia ille non vult iurare, uel facere, iterum præcipit eidẽ ſub pœna xx. librarũ: & quia nec ſic obedit, tertiò præcepit ſub pœna quinquaginta librarum: nec adhuc obedit: nunc quæritur, vtrum
e iudex poſſit omnes prædictas pœnas exigere[e]? Et videt, quod ſic,
f cũ in omnibus inobediẽs fuerit, ff ſi quis ius di. non ob. l. i.[f] Et creſcente contumacia, creſcere debet pœna, extrà ut lite non conteſ. quoniam in fi. ff. de pœnis, relegati. Item in vnius perſonæ correctione bene poteſt trina condemnatio inferri, ſi peccati condemnatio exegerit: vt C. de modo mul. l. fin. quia ex iteratione delicti pœna iteratur, C. de epiſcop. audi. l 3. C. de ſeruis fu. quicunque. & in contumacia perſiſtentibus ſeueros nos eſſe conuenit, vt 2. q. v. quanto.

ADDITIONES.

a Mulctam. ¶ Ingreditur, quod plene tractat Roſ. in edicto, ſi quis ius dic. non obtemper.
b Duumuiris, &c. ¶ exponit ibi gl. id eſt, defenſoribus municipiorum, uel ciuitatum.
c Audient. ¶ Hic inſtat Roſ. & quærit, quæ dicatur modica mulcta? Reſpõdet, hoc iudicari ſecundum qualitatem iuriſdictionis contemptæ & ſecundum conditionem perſonæ: narrat, quõ in Lombardia magnam poteſtatẽ habent rectores ciuitatum. vnde magnas multas imponunt in Tuſcia in certis ciuitatib. per eorum ſtatuta non poſſunt mulctare vltra xx. ſolidos. Non inſto in materia, quia Roſ. in Summa de mulcta, fecit ſpecialem rub. in medio rubri cæ. de ſent. & re iud. doẽcs, quod docuit Azo. in Summa C. de modo mulctarum, ſ. quid ſit mulcta, quis poſsit mulctare, in quantum, pro quib. quis ſit effectus: & an remitti poſsit. Modus aut ipſarũ habetur, C. de modo mul. l. eos. l. vl eſt ſuperius alleg. auctor autem de mulcta tractat. ꝯ. de ſen. prol. §. 2. ver. eſt & quarta. ¶ Adde, ut per Alex. in d. l. j. ſi quis ius di. nõ ob. & Ang. cõſ. 8 incip. regulares. ¶ ADDIT. Et an delegatus poſsit mulctare, vide Panor. in c. de cauſis. col. 3. ver. nec faciunt. & ibi late per Car. Zab. in illis col. fi. vel q. de of. del. Et hanc mulcta, uel pœna poſsit imponi per iudicem ultra l. fi. C. de mo. mul. quando imponitur pro contumacia furti, uel aliorum criminum maiorum, uide Old. conſ. xv. in c. circa proceſſum. Hen. Ferrand.
d In banno. ¶ Roſ. vbi ſ. §. ij. dicit, ꝙ iudex eccleſiaſticus poteſt mulctare. ff. ſi quis ius di. l. vna. & ad illius executionem poterit exercere cenſuram, de qua de ver. ſig. quærenti. Hoc tamen intelligit in ordinario: quia delegatus, etiam papę non mulctat. facit. de of. dele. de cauſis. & ibi dixi in fi. & Arch. xj. q. 3 certum. vide ꝯ. de ſen. prola. §. ij. ver. eſt & quarta. ubi no. contrarium. ¶ Add in alio conſ. Ang. an delegatus mulctet.
e Exigere. ¶ Quando præceptum à nuda voluntate procedit, vide quod dixi. de iuriſ. om. iud. in fi.
f L. j. ¶ Facit extr. de pœnis, c. j. vbi etiam hoc remiſi.

q.v.quanto.23.q.4.§.præcepta.& quot fuerunt præcepta.tot fuerunt inobedientiæ.arg.ff.de uerb.oblig.scire debemus. & l.quod dicitur.Nec vnum delictum ob aliud delictum minuit pœnam.ff. de priua.delic.nunquam.& actiones pœnales de eadem re concurrentes,nunquam alia aliam consumit.ff.de reg.iu.nunquã.Ar.contra,quia vnum solum fuit delictum,s.inobedientia,licet inde plura præcepta continuè & incontinenti secuta fuerint. ar. ff.si fami. fur.fe.dic.l.j.& l.sequẽ ff.fa.erciscæredes.§ de pluribus.Vnde posito quod in plures pœnas inciderit,vel plures inde oriantur, altera tamen debet esse contentus,ff.de action.& obligat qui seruum.
a in princip.& l.plura & l..cum ex vno [a].Plures enim pœnales actiones se impediũt inuicem,nisi quatenus plus est in vna, quàm in a-
6 lia,ut in præ.l.ff.vi bo.ra.l.j.†Vnũ enim factum reputatur,quod fit uno impetu,uel contextu,ut ff.de vi & vi ar.l. 3.§. cum igitur.ff.si cert.pet.lecta.extr de elec.officii.extr.de tes.cog.c.2.Quod autem delinquens pluries circa eandem rem,nõ nisi semel puniatur,probatur.ff de fur.ei qui.& l.inficiãdo.§.infans. quia plures pœnæ nõ sunt ab initio infligendæ,vt extra,de iudiciis.at si.§. fi.ff. nau. cau.
7 sta.l. licet.§.fi.†¶Item si quis pluries uno impetu aliquẽ vulnerauit & occiderit,tenetur solũ de occiso,non de vulnerato,ff. ad l. Aqui.illud.§.fi.So.Dicũt quidam,quod est quasi vnum delictum, cum fuerit tantum vna species delinquendi:secus,vbi sint diuersæ species:vt si primò rapuit,& postea interfecerit. ff. de prina. deli. nunquam.unde vno banno,siue vna pœna tantum dicunt esse puniendũ,cum idem factum sit,ut s.& ff.de popul.ac.l. 3. Punietur autẽ maiori banno,siue pœna:quia quoties ex eodẽ facto in plures pœnas quis incidit,altera debemus esse contẽti.sed augere pos
8 sumus,quatenus plus est in vna,quàm in altera.ut s.†Iudex enim maiorem pœnã cõminãdo,uel exigendo, uidetur recedere à minori:ar.ff.de manu.test.Stichus.ff.de hæred.instit.si ita scriptũ.ff.de præstip.l.pe.ff.de uer obli.qui bis idẽ.& facit ad hoc,quod not.de
b cita.§.uiso.uersi.sed quid si tres[b]. ¶Sed quid si iste paruit ultimo banno,& iurauit? Respondeo, dicunt, quod in nullo punietur: quia cum vltima pœna debeatur,vt s.& in illa non sit contumax, de aliis videtur cum eo transactum esse.unde frustra laboratur de pœna,ff.si quis caut.l.ij in princ.ff.de eo.quod cer. lo.l. fi. Et facit ad hanc solutionem.ff.si quis ius dicen.non obtem.l.j. §. ij. & ff. si quis cau.& si post. Argũ.tamen contra in his.quæ no. in præ.uer. sed quid si tres.sed ibi illa fiebant per interuallũ:hæc autẽ uno im
9 petu,seu contextu.†¶Sed nunquid excommunicatus p contuma
c cia,debet prius satisfacere de expẽsis,quàm absoluatur [b]? videtur, quod sic.C.de iud.sancimus extra,de iudi. c. 1. ut lit. non contest. quoniam.in fi.ubi dicitur,quod contra excommunicatũ pro contumacia debet procedi,sicut proceditur contra eum, cõtra quem fit missio in possessionem.Sed ille non auditur super recuperãda possessione,nisi prius restitutis expensis, ut in eo.§. in aliis.ubi de hoc:& j.ti.prox.§ iam de effectu.uer.vlt no.ergo nec iste super recuperãda cõmunione.Et hoc tenet Bar.vt.no.exrr de simõ.ad aures.arg.ad hoc extr.de sequest.poss.c.j.in fi.& j.de sententia.§. ut autem.uer.porro Nam & pro qualibet contumacia debet quis ad expensas condemnari quod dic,prout no.j.de expen.§.iuxta.uer. sed quæritur.Ar.tamen contrà,extr.de ap qua fronte.& de verb. sig.ex parte.vbi dicitur,quod excõmunicatus pro cũtumacia,præstita cautione de parendo iuri,debet absolui.Inn.no.quod iudex, à quo petitur absolutio debet eam dare recepra cautione de iuri parendo sine satisdatione principalis cãæ super quo nondum est confessus uel uictus,vt dicit.præ.dec.ex pte.Si aũt aduersarius dicat,non absoluatur,nisi prius mihi satisfaciat de expensis,uel aliis damnis quæ incurrit ratione contumaciæ,audiendus est: nec hoc ibi negatur.nã quo ad hoc,p̃ eius offensa dici manifesta,vt ibi.Idẽ
d notat dominus meus extr.de iud.c.1.Goff.& G.Na.dicunt sufficere ad hoc vt absoluatur,quod præstet idoneã cautionem: nec aduersarius contradicens,expensas petens est audiendus: ar. extr. de eo,qui mit.in pos causa rei ser.cum venissent.non enim debet aduersarius uenire cũ sacco paratus:ff.de sol. q̃ dicimus. ff. de cõst. pe.promissior.Tu verò,licet verum sit, quod dicit Ber. tamen ad ũtatẽ cõtrarietatis discordiam distingue.Nam aut quis excommunicatur pro contumacia manifesta:vt quia citatus dicit, non veniam:quia malitiosè se occultat,vel illicentiatus recedit,uel impedit ne citatio ad eum perueniat.de quo constat:ut s.§.in prin.& in his casibus & similibus satisfactio in expensis & in aliis præcedet absolutionem.& sic loquitur præ.dec.quoniam.in fi.& de iudi. c. j.Et sic intelligitur opinio Ber.& Inn.& domini mei.Aut pro præsumpta,seu dubia:vt quia absens nõ malitiosè,citatur addomum: ne inuenitur,uel est infirmus, & uenire nõ potest. Et his casibus absolutio debet præcedere satisfactionem expensarum, propter periculum enim excommunicationis sufficiat præstatio cautionis.Et sic intelliguntur prædicta contraria.& opi.Gof.& G.Na Nihilominus tamen post absolutionem satisfaciet de expensis.secundum ea,quæ not in præd.uersi.sed quæritur.Vel dic, quòd nõ sunt contraria.nam in præ.c.ex parte.dicitur,quod pro manifesta offensa excommunicatus debet prius satisfacere quàm absoluatur. Ergo & pro manifesta cõtumacia idem erit,ut in præ. ca. quoniã. & sic concordant.Sed adhuc cõtradicit verbum ibi positum,citatus nolit stare iuri.&c.ergo euidens ibi uidetur contumacia:& tamen dicit sufficere cautionem. Vnde dicas. si uis,quod ibi loquitur in manifesta contumacia,& supponit,quod satisfactio expensarum præcedat:quia hoc ante ipsam dec.statutum erat:per præd. l.sancimus.vt in præ concor.& addit etiam,vt ad aliud teneatur, videlicet q̃ præstet cautionem de iuri parendo. Sed certè responsio ibi posita contradicit.vbi dicitur sufficere prestari idoneã cautionem ut absoluatur.Dic ergo ibi loqui de præsumpta cõtumacia.Et quod ibi dicit,citatus nolit stare,intellige præsumptiuè:&
10 sic ibi de vtraque habetur,s.de præsumpta & de manifesta.†¶Sic ergo ad duo teneatur notorius cõtumax:videlicet quòd satisfaciat & quod caueat prius quàm absoluatur, vt in præ. §.in aliis. in fin. ca.vbi dicit,procedi:prout in d.§ dicitur.nam & hoc hodie statuitur in actore.vt extr.de dolo & cõtu.actor. Nec actor & reus quo ad hoc,ad imparia debent iudicari.ff.de reg.iur.non debet. extrà. de mut.per.c.ij.Potest tamen in hoc reus ab actore differre, vt actor etiam præsumptiuè contumax, ad hæc duo teneatur: vt in præd.c.actor,reus uero tantum,cum est notorius. Et secundum hoc potest intelligi præd ca.qua fronte. & quod no. do. meus in Summa de off.deleg.§.quæ iurisdictio. ver.fin. & de sent. excom. § & qualiter.sub.§ secundum etiam. Sed adhuc est contrà extrà, de do.& contu.prout.in prin.sed ibi contumacia præsumpta.Vel dic.quod licet ibi solum de cautione dicatur, non ob hoc excluditur quin & satisfactum fuerit de expensis.Et sic etiam responderi potest ad præ.dec.qua fronte.sicut & lex dicendo Spiritum sanctum à patre procedere,non ob hoc excludit,quin & à filio pari-
e ter [e] procedat.C.de sum trini.l j.d. conse.dist.v. c.pe. & fi. sed nec in præ c.prout aliquid de excommunicatione dicitur vnde & per ipsam decr.fortè dici posset, quod qui reputatus est contumax, sed non excommunicatus, debet cauere : excommunicatus vero debet prius satisfacere.quod non placet. Cautio autem de parendo iuri,debet esse sufficiens:ut in.præ.§.in aliis. & in præ. c. ex parte.& de sequest.pos.c.1.in fi.putà pignora.uel fideiussores. ff.man. si mandato.§.fi.vel iuramentum.si illa desint,vt in præ.c. prout. & extr.de sol.Odoardus.de extr.de.of.dele. prudentiam. §. sexta de hocio præ.c.qua fronte.Et no.q̃ expensæ in citationibus factæ
11 stitui debent,ut C.de iud.sancimus.†¶Sed pone [e] excommunica-
f tus pro contumacia petit absolui, offerẽs cautionem de standoiuri:nunquid iudex parte absente nec vocata, potest eum absoluere? Videtur,quod sic:argu.extr.de rescri.olim.circa prin.& de appel.qua fronte. de of.dele. cum contingat. Præterea iura non distinguunt,an ad hoc vocãdus sit aduersarius,vel nõ:ergo nec nos distinguamus.ij.q.v.consuluisti.extr.de transla,episcop.inter corporalia.versus.fin.extr.de deci.ad audientiam. Nec enim absenti videtur fieri præiudicium:quia & si præsens esset, eius cõtradictio non obesset:vt in præ.c.qua fronte & de off.deleg cum cõtingat.
g de sen. excõ. solet [g] .Et hoc dicit Io.Cõtrà credo, ut extr. de sen. excom.uenerabili.& c.sacro.& de sequ.pos.c.1.& de eo, qui mit. in pos.causa rei ser.c.1.& c.cum uenissent.xj.q.3.excõmunicatos.
h vbi de hoc.[h]arg.extr.de causa pos.& proprie.c.1.extr.de in integ.
i resti.ex literis.de testib. in nomine.extr.de app.Romana. §. pe.[i] 3. q.ix.chartæ.Nam vbi petitur aliquid,vocandi sunt omnes,qui læ
k derẽtur,si fieret,quod petitur [k].ff. de adop.nam ita.& aduersarius eius læderetur,si absolueretur,cum teneatur sibi soluere expensas excommunicatus. extr.de dolo & contu ex literis. in fi. C. de iud.sancimus.ff.de re iu. contumacia. Item restitutio non est nisi
12 partib.præsentibus danda:vt ff.de mino.in causæ.1.†¶Aut absolutio est quædam restitutio,tamen si eo non vocato iudex absol-
l uat,tenet absolutio [l]:ar.extr.de re iud.c.cum inter uos ad fi. quia multa fieri prohibentur.&c.extr.de regul.ad apostolicam.Vel dim stingue [m],utrum fuerit excommunicatus pro manifesta offensa: ut tunc,quia debet absolutionem præcedere satisfactio, non debeat absolui

ADDITIONES.

a Vno. ¶ Facit,quod no.in cle.de priui.c.j.gl.& no.quod æqualis.
b Tres. ¶ Vide j.de sen.prol.§.2.ver.pe.& remis.quam ibi dabo.
c Absoluatur. ¶ Tene,q̃ habetur de sen.exc.uenerabilibus.§. idem. & §.seq. lib.6.per quam in opinionibus non est instandum.
d G.Na. ¶ Contrarium habeo post eum in dec.quoniam frequenter.in fi.
e Pariter. ¶ Id est,vnica spiratione.non pluribus,de sum.trini.c.vno.lib.6.
f Pone. ¶ Quæstio fuit Aegidij,rubrica cj. ¶ ADDE,vt per Fed.cõsi. xcviij.
g Solet. ¶ lib.6.
h De hoc. ¶ Ibi Io.distinguit,an ad alicuius querelam,an vero proprio motu iudex excommunicauerit.
i Penul.¶lib.4.
K Petitur. ¶ Forsan enim aliquid proponeret, per quod impediretur, quod petitur:& facit,quod no.j.proxi.ti. §. iam de effectu. vl. colum. ver. quid si ipse.
l Absolutio. ¶ De sen.exc.venerabilibus.§.vbi autem lib.6.
m Distingue. ¶ Secundum Aegid.vbi s.

beat solui parte altera non vacata, quæ habet æstimare offensam. alias enim non posset satisfieri, nisi hoc constet: sed constare non potest, altera parte absente: facta tamen absolutio tenet: ut not. ext. de offic. ord. cum ab ecclesiarum. An vero pro contumacia, vt tunc præstita cautione de parendo iuri, & de soluendo aduersario expensas, possit illo absente absolui. Et secundum hanc distinctionem possunt prædicta iura intelligi. Nec obst. pre decre. venerabili. quia ibi in præsentia partis cauit: nec dec. Romana tãgit hunc casum Inn. Papa IIII. aliter videtur dicere. ext. de offic.
a delega. prudentiam. §. sexta. super verb. militiam [a]. Quid si tunc altera pars se absentat? de hoc j. ti. prox. §. iam de effectu. uer. quid
13 si ipse & seq. † ¶ Sed nunqd absens ex hoc poterit appellare? Vt, quod non: arg. in pre. c. qua fronte. Dic contra, ut in pre. cap. cum inter vos. quia cõtra iura iudex procedit, ut dixi: & ideo locus est appellationi: ut ext. de appel c. pastoralis. in prin. & c. ut debitus. quod intellige secundum præd. distinct. Qualiter autem fieri debet absolutio, vide j. de sententia. § ut autem, uer. porro, quia de
14 excommunicatione. & sequ. † ¶ Sed nunquid facta missione in possessionem, iudex poterit etiam mulctare non venientem ad iudicium, præter interesse aduersarij, in quo absens condemnat? Rñ. sic, secundum leges, ff. si quis in ius voc. non. ie. l. 1. ff. si quis ius di. nõ ob. l. vnica. §. fi. secundum canones tamen hæc mulcta locũ non habet, extra. de do. & cont. c. 1. vbi de hoc de qua dic, vt j. de sententia, § species. uer. est & quar, & seq. Hinc est, q̃ si missus propter dolum & potentiam rei nequit nancisci possessionẽ rei, cuius possessio est sibi adiudicata: & reus ueniat intra annum, audietur, præstita cautione, nisi iustitia periclitaretur: vt ext. de do. & contu. c. 1. Si autem periclitaretur, tunc ad interesse condemnabitur ut ibi no. Periclitatur autem iustitia, perempta re, in qua facta est missio: quæ apud missum non esset peritura: nam tunc in subsidium agetur (etiam secundum canones) quanti interesset missi fuisse in corporalem possessionem. ff. ne vis fiat ei, qui in possessi. l. 1. §. hæc verba. ff. vti. pos. si duo. §. fi. sicut alias re perempta, uel usucapta, agit in subsidium act. neg gest. ff. de neg. gest l. fi. Qualiter autem hoc casu interesse cõsiderari debeat, no. ff. ex qui cau.
15 in pos. ea. l. pe. & in præ. l. j. ne vis fiat ei. † ¶ Sed pone, reus missionem passus volens intra annum possessionem recuperare, vult satisfacere de expensis, & cautionem idoneam præstare: missus uero obijcit ei, q̃ excommunicatus est, & ideo non est audiendus:
b quæritur, an sit excipiens audiendus? Et uidetur, quod non [b]: quia suspecta rei origine, aduersarius eius, cõtra quem obiicit excommunicatio, reus est: & ideo quod facit, ad suam defensionem facit: & licet petat detentionem suæ possessionis sibi restitui, per hoc nil petit ab aduersario, sed officium iudicis implorat, 3. q. 1. redintegranda. & ar. ext. & eo, qui mit. in pos. causa rei ser. cum venissent. & c. 2. ubi soli iudici cautio præstatur: licet sit ar. in c. ti c. 1. q̃
c parti sit præstanda [c]. Ar tñ j. 11. q. 3. cum excõic atio. & de hær. ex-
d cõicamus. §. credentes [d]. ¶ Quando autem & qualiter sit faciendapdemnatio expensarum p̃p contumaciam, no. j. de expen. §. fi. ad fi. Item expensæ factæ circa curam & custodiam rei, restituentur: quod dic, ut in li. R of in ti. si cred. mi. in pos. causa rei ser. ¶ Vtrum propter contumaciam procuratoris possit dominus excommunicari, uel suspendi, uel missionem pati, dicam j. tit. prox. §. restat. ver. quid si reus. Item quando contumacia procuratoris noceat domino, no. ext ut lit non conte. c. 1. & ff. de doli exc apud §. quæsitum. & l. si procu. Quid si procuratori propter contumaciam cõdemnatus est, nunquid dominus poterit appellare? Resp. non ut
16 j. de ap. §. 1. in prin. uer. cæterum. † ¶ Sed nunquid minor leciens tutoris contumaciam, & eam non purgans potest excommunicari? Et uidetur quod sic: ext. ut lite non conte c. 1. in fi. tales enim bene incidunt in canonem latæ sententiæ, ext de sent. excommu. c. j. & fi. & possunt etiam delinquere: ut ext de delic pue. c. j. & C. si aduersus deli. l. 1. & propter curatoris contumaciam minor patitur missionem in possessionem bonorum suorum ff. ex qui. caus. in pos. ea. l. in possessionem. §. 1. & l. apud Iulianum. § fi. & etiam venditionẽ, si sit adultus. ff. de bo. aut. iud. pos. l. si minor. Ar. con-
17 tra, † quia peremptorium contra pupillum indefensum propositum, nullus momenti est, ff. de re iud. contra pupillum. & si tutor, uel curator contumax est, pupillus ob hoc non punitur, ut ff si quis ius dic. non ob temp. l. vnica. §. 1. nec dolus eius pupillo nocet, ff.
18 de reg. iur. l. neque † Nam & minor non potest esse contumax cũ nõ possit se defendere, ff. de min. minor etiam. ut ibi no. ar. ext de const. cognoscentes. nec ipse est talis qui possit ratam habere contumaciam, ff. rem ra. ha. bonorum nec etiam potest eam purgare, cum non possit in iudicio esse, ut C. qui leg. per so. stan. in iudi. ha. l. 1. & C. de aut. præst. l. clarum. sicut alias dicitur, ubi nulla petitio est nulla mora fit. ff. de re. iur. nulla. Dominus meus super hoc interrogatus, respondit quod potest. Ego dico. quòd si sit talis causa in qua censeatur maior, tunc potest & debet excommunicari: ar. extra de rest. spol. ex parte. Si verò non sit talis causa, & sit adultus tenebit sententia in eum lata. licet ferri non debeat: ar. in præ. l. si minor. nam & adultus de calumnia iurat, ut j. de iur. cal. §. restat uer. sed nunquid. Si uero sit impubes, nec est doli capax, tunc nec ferri debet, nec lata tenet, ar. C. de fal. mo l. j § fi. Inst. de inut. stipu. §. pupillus. de in ius uo. quique. respon. j. & uide j. tit. prox. § restat
e ver. sed pone, quòd pupilli. [e] & uide j. de sen. exc. §. sequitur uersi. sed pone. Vtrum iudex possit in præiudicium partis parcere contumaci, no. extr. de off. deleg. consuluit.

ADDITIONES.

a Malitiã. ¶ Et ibi scripsi super codẽ uerbo: & uide qd̃ ibi post Host. dixi in fin.
b Non. ¶ Hoc placet Ia. de Are. ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. pe. per rationem, quæ sequitur: alle. etiam ff. de pri. cred. si pupillus. §. j. & de in ius uoc. libertus. per quæ iura dicit, excommunicatum, vel bannitum ad id admitti.
c Præstanda. ¶ Et ibi de hoc in 4. gl.
d Credentes. Et hoc contrarium placet Host. de verbo. sig. dilecto. ut ibi scripsi post prin.
e Pupilli. ¶ & uide quod ibi dicam.

ADDITIONES NOVAE.

* Nota q̃ contumacia dicitur delictum. in l. si filius. ff. de inter. act.
* Si citatus tribus edictis non comparet, an possit p̃ eum tanquam contra cõtumacem pronunciari absque alia citatione, Bar. in l. 3. §. ad diẽ. ff. de re mili.
* An contumax in processu dicatur contumax quo ad sententiam audiendam, ideo quod non expediat ipsum citari. no. in l. de unoquoque. de re iud.
* Nota quod partes non tenentur quærere alibi iudicem nisi ad locum consuetum deputatum. Inn. in c. consuluit. de of. del. Bar. in l. j. de diuers. & temporal. præscri.
* Citatus quis fuit ut intra tres dies compareret, & prima dies fuit assignata pro primo termino, secunda pro secundo, tertia pro termino peremptorio, debitor uenit prima die, actor non, & sic reus accusauit cõtumaciam actoris: actor uenit in tertio termino, & reus non, an reus sit in contumacia? Bar. in l. prætor. §. hoc autem. de oper. no. nun. & etiam in l. qui ante calendas. de uerb. ob. Dom. Bal. in l. & post edictum. de iudi. dicit q̃ in citationibus fiendis homines debent esse cauti, nec distinguere debent terminos citationis, quia tũc si in uno termino de terminis citationis non comparet citari faciens, qa fuit subordinate citatus totum structum destruitur: id circo cum fiunt distincte, puta duo pro primo, duo pro secundo, & duo pro tertio & peremptorio, si is qui facit citari non comparet in prima, uel in secunda, processus est nullus & ideo citatus facit caute ut compareat, & in singulis comparitionibus accuset contumaciam actoris non comparentis. Bal facit quod no. Bald. in l. si ita relictum. de leg. 2.
* Qui comparet, & absolute protestatur quod non intendit in iudicem cõsentire, contumax est, & ideo debet loqui conditionaliter, nisi & inquantum sit iudex competens. Inn. in c. cumana. de ele. tio.
* Contumacia est multiplex. de quo Bal. in l. ex cõsensu. §. fi. de appel. Bal plenius in l. diuus. de in integ. resti fac. idem Bal. in l. j. §. visus ff. de procurato. & etiam in his qui reipub. ex qui. caus maior. Item dicit Bal. in dicta l. diuus, à contrario sensu, q̃ uera contumacia non impedit nullitatis obiectum quia eo casu non habet locum prou. o imper. de qua hic.
* In l. sed & si per prætorem. §. actio exempta. ex qui. cau. ma. dicit Bald. ex isto tex. coniuncta gl. no. q̃ contumacia commissa respectu unius litigantis, potest mouere iudicem ad denegandum suam iurisdictionem respectu alterius litigantis. & sic intelligitur hęc gl. Bald.
* In l. scimus. § cum autem ad Trebel. ibi in gl. sed iudex, &c. dicit do. Angelus q̃ dom. Fran. Trigi. dicebat quod illa glo. formaliter non erat alibi, scilicet quod ad officium pertinet facere registrari in actis ea quæ per partes germẽ, & ad eius instantiã sunt gesta, & etiam contumaciam partium, & per illa acta tunc iudici de contumacia constat, & ut contra contumacem uigorem extendit iusticiæ, & ita practicatur. fac. l. hæc autem. §. non defendi. ex qui. cau. in pos. ea Ang.
* An sufficiat interpellari uxorem ad hoc ut maritus constituatur in mora, & contra. Bar. in l. aut qui aliter. ff. quod ui aut clam.
* In l. j. §. senatus. de iure fisci. dicit Bar. q̃ si actor & reus ambo sunt contumaces, quod iudex ex officio suo potest citare utrumque, & absoluere eum ab instantia iudicij. uide gl. in l. ij. si quis in ius no. non ier.
* Nota q̃ contumax in processu causæ patitur interlocutoriam, sed non diffinitiuam. nisi nominatim citetur ad illam audiendam, l. nec quicquam. §. ubi decretũ. ff. de offi. proconsul. c. auditis. de procuratoribus. quanto magis si est noua quæstio, licet dependeat a prima, ut l. qui de inoff. de inoff. testõ. ff. Bal.
* In l. arbiter kalendis. de arbi. dicit Bal. quod non committitur pœna si quis non comparet in termino in quo non expediebat apparere: facit q̃ potquam potestas reddidit libros, & sic non habet ius conficiendi acta, quod nõ currit terminus banni, quasi habeatur pro mortuo, ex quo non potest exercere officium Bal.
* An contumacia procuratoris noceat domino, Bar. & Bal. in l. j. si quis ius dicenon ob. & l. cum filium. §. in hac. de uerb. ob. Bal. in reperto. quod fecit super Inno. in c. 10. ext. ut lite non conteſt. & ibi plene dixit de hoc. f. ac. Bald. in l. is apud quem. C. de eden. & ibidem Ang.
* Nota quod ad hoc ut quis ex contumacia habeatur pro confesso est necesse quod ter fit citatas hoc no. do. Bal. in l. receptitia. C. de consti. pec. in fine, nec sufficit una citatio pro tribus.
* An ex contumacia procuratoris interponatur secundum decretum contra dominum, & quid de primo decre. Bal. in l. si usufructuario. ff. si ex noxa. caua. ga. fac. Ang. in l. j. § fi procurator. ff si quis ius dicen. non ob.
* An reputetur dominus contumax q̃ misit procuratorem, sed casus contigit in persona procuratoris, quod non potuit comparere, Ang. in l. ij. §. fi quis. ff. si quis cautio. Inn. in c. j. vt lite non conteſt. debet ergo constituere procuratorem ad substituendum alium, uide c. significante. de pig.
* Actorem vel reum contumacem de gratia an potest iudex expectare, & quãto tempore, & quid in dubio, Bal. in l. j. C. quomodo & quando iudex.

¶ Bal. de Contumacia.

CITATIO legis dicitur ficta, Citatio hominis dicitur ſera. §. j. ad fi. G. etno. in cle. ſi ante. de do. & cont. Et ideo qualiſcunque contumax citatus a ure appellat. C. de iud. l. properandum. §. cum autem. per Cy. ¶ Præſens po eſt abſolui a citatione altera parte non citata: ſed nõ a tota inſtãtia. §. nunc tidendum. ad fi. G. etiam ubi ſit plena ꝓbatio dicitur cognitio ſummaria, ſi iura abſentis non diſcutiuntur. §. ſequitur. uer. & ſi obiiciatur. G. ¶ Et an priuatæ ſcripturæ credatur contra contumacem? tangit. q. ſic. ibidem. G. ¶ A pœna inflictiua ex contumacia abſentis? uide ĩ. de iur. calum. §. a pœna. ¶ Ex cõtumacia non habetur quis pro cõfeſſo in criminali, nec condẽnari poteſt. ſuper crimine, ĩ. de ſen. §. ſententia condemnatoria poteſt. ¶ Qualiter minor poteſt eſſe contumax. uide ĩ. de ſen. exc. §. qualiter minor. Qualiter fit miſsio in Vti poſſide. uer. ſed pone. Titius. G. ff. de no. ope. nunl. ſi prius. per gl. & Dyn. & ĩ. ci. i. §. reſtat. uer. ſed pone ago. per G. ¶ Excuſatur dominus propter morbũ, uel mortẽ procuratoris, l. cũ a matrib. C. qui pet. tut. & de pig. ac ſignificante. de ap. l. præſes. ſed non propter eius ſtultitiã uel ignauiã. ff. man. l. idẽque. §. ſi tutores. §. ſequitur. in fi. G. ¶ Valent banna, quæ dantur ſecundũ conſuetudinẽ Italię. §. nunc dicamus. uer ſi. ſed nunquid ſi etiam. G. Et ualet ſtatutũ, quod bannitus ex cõtumacia non audiatur. ff. q. ex cau. ma. l. ſed & ſi per prætorẽ. §. ſed ſi dum dec. in gl. & ꝓ Bart. ¶ An l. a diuo Pio. habeat locũ in executione interlocutoriæ, uer. ſed an maior. G. ¶ An ſępius monitus ad idẽ, teneatur ad plures multas: ſentit, q. non: quia eſt idẽ delictũ ſpecie & numero, & unũ factũ reputatur, quod ſit uno impetu, etiam qđ pluries ſit circa eandẽ rem, etiã quod habeat unam ſpeciem delinquẽdi, etiam quod habeat unũ finem. etiã quod habeat unum nomẽ. G. uer. ſed pone iudex. G. de hoc dic, ut l. nunquã plura. ff. de priuat. delict. per Dy. Et in ultimo paret, dicunt quidã ab omnib. excuſari, uer. ſed quid ſi iſte. G. ¶ An excõmunicatus pro contumacia ſit abſoluendus cauẽdo de expenſis: an uero præmiſſa ſolutione, uer, ſed nunquid excõmunicatus. G. dic, ut no. ff. de ſtatulibe l. ſtatus rationẽ. per Ia. Et idẽ in detentis in carcere, quod pro expenſis nõ liquidis. non debent detiniri, ſi uolunt cauere: ſecus, ſi pro liquidis, uel ſtatim liquidãdis: facit. ff. de eui. l. minor. in prin. in gl. ¶ An abſolutio prẽmiſſa cautione poſsit fieri aduerſario non citato? uer. ſed pone, quod G. ¶ Quædam ſunt, quæ nõ requirunt citationẽ ut no. ff. de bo. poſſ. l. 3. §. pe. quia non habẽt figurã iudicij ut ibi no. Bal. ¶ An ueniens ad recuperationẽ tenutę, poſsit repelli ſtãquam excõmunicatus? uer. ſed pone, reus. G. non, quia eſt reus originarius & defenſor, niſi quando eſſet factus de reo actor. ff. de no. ope. nunc. l. de pupillo. §. meminiſſe. & l. ſi prius. Bal. minor non dicitur eſſe verus contumax, vbi non habet legitimam perſonam, uer. ſed nunquid minor. G.

a ¶ De primo & ſecundo decreto[a]. Rubrica

QVoniã ſ. titulo proximo. §. ſequitur. uer. ſi uero agitur. & ſequentibus, aliqua de primo decreto tractauimus, utile putamus adhuc ad doctrinã pleniorem aliqua de primo & ſecundo decreto annectere, & prius de primo decreto diſcutiamus, dicentes, Quot modis dicatur decretum. Quando, & qualiter debeat interponi. Et in quibus rebus uel actio
b nibus: A quibus iudicibus: Et quis ſit effectus primi decreti[b].

ADDITIONES.

a Roffr. poſuit hanc rubricam immediate ante ciuiles actiones: materiã etiam proſequitur ſub tractu de officio iudicis, rubrica de bo. auct. iud. poſ. Io. de Deo Cauilla. lib. 4. Rubr. ante p. & pen. de his duob⁹ proſequitur ex practicis in procemio nominatis non inuenio, quod alius expreſſerit hanc rubr. licet Vber. de bo. & Gui. de Suz. de materia tractauerint, ut dixi. ſ. tit. prox. Bagarotũ etiã ſæpe allegat hic auctor, ipſius tamẽ tractatũ de hoc nõ uidi Summiſtæ de materia tractant. Azo in Summa de bo. auct. o. iudi. poſ. Rof. de eo qui mit. in poſſeſſ. cauſa rei ſer. Hoſt. licet de hoc nõ fecerit rubricellam, per modũ tamen ſummæ tractat de his duobus ſub rubric. de contu. & forſan a principio ſic fecerit auctor: quare dicam. vide ſ. de cita. §. ſequitur. ver. qualiter autem Ia. Bal. de his primo fecerat breuẽ tractũ, quem poſtea auxit, & in materia multũ iuuit auctorem: & incipit. no. plene, q. Accur. poſuit de hoc plenã gl. ff. de dam. inf. l. ſi finita. §. ſi plures. ſed Dy. ibi pleniorẽ pulchrã, & breuem, ſecundũ materiã Simo. Vincen. in l. conſentaneũ. C. quomodo & quãdo iud. Cy. in l. cum proponas. C. de bo. auct. iudi. poſ. de primo tantum. adde Bar. in §. Iulianus. in l. ſi finita. de dam. infect.

b Decreti. ¶ Præmittendũ erat ad proxime ſequentia, quot ſunt decreta Dei, 3. Regum. 8. Si cor noſtrũ cum Deo, & ambulemus in decretis eius. Itẽ Apoſtolorũ, Actuũ xvj. Et cuſtodite dogmata decreta ab apoſtolis. Item patrũ de tranſla. epiſ. quanto. Legatorũ, de loca. c. i. de off. le. præſenti. li. 6. Epiſcoporum, de maior. & obe. ſi quis delegatorũ, vel executorum. Gratiarũ. de conc. præb. ſi ſoli. li. 6. Sunt etiam decreta Cęſarum, Actuum xvij. quę contra decreta Cęſarum faciunt & regum. Daniel. iij. dic. Tu rex poſuiſti decretum. De Cbriſto dicitur ad Col. ij. quod deleuit chirographum decreti, quod eſt aduerſus nos. Eſt autem in hac materia decretum, ſupinum verbi Dreerno. decernis, non illius verbi Decreſco, decreſcis: vtriq; enim congruit, ſicut & præterium, ſ. Decreui.

SVMMARIVM.

1 *Decretum quot modis dicatur.*
2 *Primum decretum dicitur, quaſi primus iuſſus.*

1. §. Dicitur ergo decretum ſententia diffinitiua quando que. ff. de re iud. decreta. vel interlocutoria. ff. de aſſeſſor. l. j. in fi. Quandoque, quod papa de fratrum conſilio nulla facta conſultatione ſtatuit, & in ſcriptis redigit: ut extr. de
a reſcrip. præſenti[a]. xx. diſt. ſi decreta. Quandoq; conſenſus eligentium in reſcriptis redactus, vt ij. q. j. legum. extr. de elec. innotuit. Quandoque, quod capitulum, vel ordo, vel unjuerſitas, ſeu maior pars ordinat, ut ff. de decre. ab ordin. faciend. per totum. ff. quod cuiuſq; vniuer. planè. & quaſi per totum. Quandoque iudicis. auctoritas in alienationibus, uel aliis, interpoſita: vt ff. de præd. min. per totum. Quandoq; ponitur ꝓ proprio iuſſu iudicis, quo mandat bona alicuius propter eius contumaciam in pœnam contumaciæ poſſideri: cum actũ eſt actione reali, uel perſonali, ut ſ. tit.
1 prox. §. ſequitur. & de hoc decreto præuidimus hic tractare.
b ¶ Dicitur autem primum decretum, quaſi primus iuſſus[b]. & licet alias primum dicatur reſpectu ſecundi, ut xiii quæſtion. i. §. quia ergo. uer. nos ſumus. & ff. de reb. dub. qui duos. non tamẽ ſemper,
2 ut extr. de uerb. ſigni. Ioſeph. quia quandoque interponitur pri-
c mum decretum, & non ſecundum, ut ĩ. dicetur[c]

ADDITIONES.

a Preſenti. ¶ Quam hodie non habemus: ſed patet de elec. licet ca. non de preſenti. libr. 6. & de hoc 3. diſt. in ſumma.

b Iuſſus. ¶ Quia Accur. vbi ſ. addit, vel prima miſsio. Dynus illud dictum impugnat, dicens quod miſsio habet ſe ad iuſſum per modũ executionis, ſicut aliud eſt ſententia, & aliud eius executio. ff. de re iud. ſi cum nulla. C. de exe. rei. iu. l. j. & ſæpe alius pronũciat, alius exequitur. ff. de re iud. a diuo. in prin. ſicut aliud eſt iuſſus, & aliud eſt miſsio. & plerunq; fit per aliũ, vt per inferiora parebit. Cy. in l. cum proponas. C. de bon. au. iud. poſ ponit quandam diſſinitionem decreti, quam dicit fuiſſe Roſ. ſ. ꝙ Decretum eſt detentatio, vel poſſeſsio, quæ habetur de iuſſu iudicis: & dicit hanc reprehendi per Dy. in meis ſcriptis, quę habeo duplicata, nec diffinitionẽ habeo, nec reprehenſionẽ, ipſe tamen excuſat Roſ. per legem. Inſti. de iu. perſ. §. ſeruitus eſt conſtitutio, &c. Frator tamen Roſ. de primo decr. in j. col. ver. & ſic no. de ea dictione. Primum, dixiſſe, quod poſſeſsio, quę datur cauſa rei ſeruandę, dicitur primum decretum, quia primum decernitur per iudicẽ. Sed Cy. ponit diffinitionem talem, quod decretũ eſt rei regulariter nõ permiſſę certo caſu facta prohibitio, vel premiſsio: & quomodo proſequitur, ibi vide. Hoſt. vbi ſ. de diffinitione ſe non intromiſit. ſed dixit, quod primum decretum eſt, quando iudex primo decernit aliquem mittendũ in poſſeſsionem: & quomodo proſequitur ibi vide. Obiicit etiam Dy. de eo, quod dicitur primus iuſſus: cum & alius iuſſus præcedat. ſ. in multis caſibus de cauendo: vt ſatis ĩ. patebit, vel ſaltem de cõparendo. Neceſſario enim cõtumacia habet præcedere miſsionem: vt lite non conteſtat. quoniam. §. in aliis. Sol. quo ad miſsionem miſſe eſt primus, ad quem, vt dixi permittitur per contumaciam non ꝓparentis, vel nõ cauentis intra terminum ſtatutum a iudice, de quo ſtatim ſequitur. ¶ Adde ꝙ Alex. in d. §. Iulianus. videtur tranſire ꝑtã opi. Sali. ad diffinitionem primi decreti: de qua ibi vide. Adde tu, quod decretum aliud dicitur permiſſorium, pro futuro actu faciendo: aliud eſt confirmatorium de ꝙb. vide plene per Bal. in l. magis puto. §. non paſsim. ff. de re. eo qui ſub tute. Item an decretum dicatur ſententia interlocutoria, vide Ab. Sicu. in c. j. in v. col. extr. de re iu. l. & ibi per nouiſsimos.

c Dicetur. ¶ Vide quod dicam ĩ. §. iam de effectu. in princi.

SVMMARIVM.

1 *Primum decretum quando & qualiter ſit interponendum.*
2 *Iudex non præſumitur in ſcriptis errare, niſi expreſſe & manifeſte apparent.*
3 *Boni iudicis eſt, lites minuere: & calumnioſe petens non eſt a iudice audiendus: nec eſt malitiis hominum indulgendum.*
4 *Primi decreti forma, quo ad miſſionem in poſſeſſionem, quæ eſſe debeat. & n. ſeq.*
6 *Miſſus in poſſeſſionem per primum decretum conditionale, vel vbi apponitur clauſula illa, ut ſit communiter, quia & ſic communiter loquimur, an poſſidebit*
7 *Imperitia iudicantis an poſsit mutare formam iuriſdictionis.*
8 *Summaria cauſæ cognitio an ſit facienda, cum ſit miſsio in poſſeſſionem in actione reali*
9 *Iudex volẽs actori reo abſente dare poſſeſsionem, quomodo ſe habere debeat.*
10 *Forma banni, in quo ponendus eſt reus ſi non inueniatur de bonis, vnde actori detur poſſeſsio ſeu tenuta.*
11 *Creditor quiuis, ſiue pure, ſiue in diem ſiue, ſub conditione aliquid ei debeatur poteſt poſtulare, vt in poſſeſsionem mittatur.*

2. §. Sequitur videre, quando & qualiter ſit interponendum Et quidem ante litis conteſtationem
a & poſt[a]. quod dic, vt ſ. ti prox. § ſequitur. uerſ. ſi uero agitur. & ſequen. Non tñ iudex nimium debet feſtinare ad interponendum primũ decretũ: aliàs daretur reſtitutio contra eum, ff. de dam. inf. l. ſi finita. §. ſi fortè. Sic ergo procedatur: nã reo peremptoriè citato & contumace exiſtente, quia non vult uenire, nec ſatisdare, & actore eius contumaciam incuſante, ut C. de iud. properandi. §. & ſi

ADDITIO.

a Poſt. ¶ Et quando quę poſt ſententiam, C. qui pot. in pig. hab. l. 2.

§. & si quidem iudex eum debet declarare, & reputare per suam interlocutoriam contumacem. quod dicut s. ti. prox. §. sequitur in prin. de in de actore petente se mitti in possessionem rei petitæ propter contumaciam rei, ut extra. de eo g mitt. in pos. cau. rei per totum, secundum formam, quam habes. j. in trac. libel. de eo qui mitt. in pos. cau. rei seruā. in prin. iudex summatim negotium examinabit, ut in pred. dec. quoniam frequenter. §. quod si super. C. ubi in rem act. l. 2. recipiendo videlicet ab actore calumnię sacramentum, arg. ff. de exhi. thesaurus. extra. de rest. spol. literas. de
a elec. cum dilectus de quo iam j. dicetur [a]. & si placuerit videndo instrumenta, si extent: quod non obseruamus, vt alter i tantum,
b recipiet: non autē testes, cum nō fit lis cōtestata. [b] Vin. tamē no. ext. vt lite non cont. turę. vnum testem recipi posse. ¶ Vtrum autē debeat quis citari, & qualiter priusquam fiat missio, no. plene secundum Papam, extr. de eo, qui mit. in pos. c. fi. ¶ Item qualiter formabitur petitio, quando creditor petit possessionem bonorum debitoris non soluentis, uel quando petitur fieri separatio, bonorum: dic, vt j. de eo, qui mit. in pos. ver item creditor. & seq.
1 †¶ Post hoc iudex in scriptis, quamuis quidam scripturam non
c exigant [c], interponet ipsum decretum hoc modo: nam presenti-
d bus partibus [d], vt dicunt quidam, prout no. secundum Papam, extr. de eo qui mit in pos. cau. rei seru ca. 1. decernet ipsum actorē mittendum esse in possessionem rei petitæ: vt ext. vt lite non non test. quoniam. §. in aliis. & de foro compet. Roma na. §. contrahē-
e tes. [e] vel etiam alterius pro modo debiti declarati, cum agitur personali actione, ut in pred. c. quoniam. in fi. quę dic, ut no. s. ti. px. §. nūc nobis. ver. porro. & seq. vt sic tædio affectus veniat respōsurus, vt ff. vt in posse. lega. l is cui. §. 1. & in pd. §. in aliis. ¶ Caueat ergo iudex, ut non procedat ad dādam possessionem antequā actor summatim declaret debitum in personali, ut in præc. versi. porro. uel ante quam doceat summatim de iure suo in reali, ut j.
f versi. sed nunquid iam dictum est [f]. Item ubi citatus non inueni-
g tur citandi sunt affines: ut s. de cita. §. sequitur. ver. sed nunquid. g
2 †¶ Sed pone, quod actor est suspecta persona, nec habet aliquod publicum instrumentum? Respon. si non videtur, quod calumniose petit idem erit. Nam ita scriptum esse sufficit, licet perquā durum sit, ff. qui, & a quib. ma. li. nō fiāt. l., pspexit. 6. quæst. 3. scriptum est. Nec præsumendum est, quod errauerit, nisi expresse appareat, arg. C. ad leg. Iul. repet. l. fin. sed & si actor iurare noluerit,
3 non audietur, C. de iur. cal. l. 2. §. si actor. extr. eo. titu. c. fi. † ¶ Quid si constat iudici illum nullam causam agendi habere? Dic, nihilominus missionem procedere in odium latitantis: uel dic, quod in certis non est locus conjecturis, ff. de uerb. oblig. continuus. §. cū ita. quia boni iudicis est, lites minuere, ff. si cert. pet. quidam. extr. de dol. & contu. finem. Nec est hominum malitiis indulgendum. ff. de rei ven. in fundo. ext. de rescrip. sedes. in fin. Item calumnio se petens, non est audiendus: arg. ff. de Carb. edi. l. 3. §. causæ. ff. ut in posse. leg. fi is, à quo. §. nec non. C. de proc. eum qui. extr. de pe-
4 nis. calumniam. & facit extr. de iud examinata. † ¶ Huius quidem
h decreti: seu interlocutorii forma talis erit: FORMA [h]. In Dei nomine, Amen. Cum nos Magister Cul. Durandi Domini Papæ Capellanus, &c. Causam, quæ inter A. & B. super hoc vertitur, tali auctoritate suscepimus audiendam, & fine debito terminandam: demum ad dicti A. instantiam dictum B. citari fecimus primo se
i cundo, & tertio, vt die tali [i] in nostra presentia compareret, respōsurus tali de iure in quæstione prefata: verum eo per se uel p responalem idoneum minime comparente, nec aliquo eius defensioni se offerente, & dicto A. eius cōtumaciam accusante, ipsum exigente iustitia reputauimus contumacē, & in eius cōtumaciā, libellum partis alterius recepimus continentiæ talis: Coram uobis, &c. posito toto libelli tenore, subiūge sic: Porro eodem B. in sua contumacia perdurāte, & post ipsum terminum per nos diu tius expectato, idem A. instanter à nobis petiit, se in rerum petitarum in libello possessionem reduci: & hoc cum realiter agitur. Si vero personaliter, dicet sic: petiit se in possessionem bonorum ipsius pro modo debiti in libello petiti, primo mobilium, si apparent: alioquin immobilium, vt j. §. prox. rei seruādæ causa induci. Nos igitur recepto ptius ab ipso A. calumniæ iuramento, quo asseruerit vera esse in sua petitione tenta, & se credere ea posse rationabiliter petere, interloquendo pronunciamus, & decernimus dictum A. fore mittendum ob contumaciam dicti B. in possessionem talis rei in libello petitæ: & hoc cum realiactum est. Si vero personali, dicat, in possessionē talis equi, uel iumenti, uel talis pecuniæ: vt si non habet mobilia, dicat talis fundi, uel domus, uel talis debiti, quod ei debetur causa rei seruandæ, uel causa custodię, & missum, seu inductum in dicta possessione censura, qua cōuenit, debere defendi, eūdem absentem nihilominus eidem in expensis legitimis condemnantes: quarum taxationem nobis in posterum reseruamus. ¶ Hæc forma probatur in præcedentibus
k & extra de eo, qui mittitur in possess. causa rei seruandæ cap. 1. [k]
Addunt etiam quidam: Et ideo damus talem nuncium, qui eum, mittat in tenutam, seu possessionem rerum ipsarum. Hāc formā seruamus. & eam communis approbat usus, & ius: ut extr. de fo-
l ro compet. Romana. §. contrahentes. [l] Sed opponitur: nam nil aliud est dictum, decerno dictum A. fore mittendum, nisi dicere,
m quod sit de iure mittendus [m]. Præterea p hæc verba potius uidetur sibiipsi legem imponere, & contra se sententiare, quam contra aduersarium. ¶ Vnde alii dicūt sic: FORMA. Quia talis legitime citatus à nobis, nō comparuit coram nobis: uel, quia talis noluit tali delegato eidem relicto satisdare: uel noluit de damno infecto cauere: ideo te mittimus in possessionem bonorum eius & talem nuncium damus, qui eum mittat in possessionem, uel tenu
n tam Lata fuit hęc sententia loco & die tali, &c. Sed certe [n] hæc sententia est falsa & inutilis: & primo in eo, quod dicit, Mittimus. cū actualiter non mittat, ar. extr de causa poss. & prop. cum ecclesia prope fin. nisi intelligas, id est, mitti iubemus, ut ff. de rei uend. is, à quo. Item si ipse mittit, quare dat ad hoc nuncium, uel executorem? Item quomodo potest mittere in possessionem rei per decem milliaria forte distantis? Non enim constituitur illud prætorium pignus: nec possessio, seu tenuta acquiritur ante quam in possessionem ventum sit, vt ff. de pign. ac. nō est mirū. & ideo alii
5 vt Inn-Papa 4. dicūt, q sic dicere debet iudex: FORMA. † Decerno, uel constituo, uel iubeo, te esse uerum possessorem talis rei, causa custodiæ: & postmodum debet actorem mittere actualiter in-corporaleṁ eiusdem rei possessionem per suos executores.
o Sed & si nō mittatur, [o] ex hoc decreto illud consequitur: qa elapso

ADDITIONES.

a Dicetur. ¶ ver. interposito igitur. ibi videas: & etiam vide supra ti. 1. §. sequitur. vers. porro. ibi, item quod dicitur. & quod ibi dixi.

b Lis contest. ¶ Super principali deponāt: sed hoc nō obstat. q a ad alium finē, nō ad diffinitionē deponerent: extr. de test. veniens. Itē non est imputandum actori, per quē nō stat, quo minus ptestatio litis fiat. Nec ad sententiā potest forte aliter peruenire, nisi per informationem testium.

c Exigant. ¶ f. Iac. Bal. in fi. facit ad hoc, q tenet Dyn. vbi s. q. 6. q interponi pōt à iudice non sedente, p tribunali. Eius ratio, quia ius non tribuit in possessione, uel proprietate, vt ff. ex q bus cau. in pos. eat. l. cum legati. & de acquir. pos. l. 3. §. vlt. Itē regrit summariā cognitionem, vt C. ubi in rem act. l. 2. in fi. vt lite nō contest. quoniam. §. q si super. in fi. Et per hæc duo coniungitur illud cōcluditur. Sic etiam datur bonorum possessio, quam ius non tribuit. ff. quis ord. in bon. pos. seruet. l. 2. §. dies. De secundo uero decreto tenet p rium. in q. x per præ. §. dies. & per. l. 4. §. si forte. ff. de damno infect. & l. prætoriis. ff. de bo. pos. l. 3. §. penul. Ex q bus concludit q cognitionem requirit, & q ius tribuit: ergo iudice pro tribunali sedente, expediri debet. Sed de his ét qrit, an ab illis possit appellari: & de hoc tenet q. 8. etiam, vt sup. quod in primo credit, quod non possit: in secundo quod possit. Ad primū inducit quod interlocutoria est, & fertur lite non contestata: nec absorbet ius alterius, vt in auth. ei qui iurat & in l. si finita. §. nō autem. §. item videamus. Item quia regulariter non appellatur, nisi post sententiam. C. quorum ap. non recip. l. ante sententiæ. in 2. q. 13. Quod non possit allegat. d. l. si finita. §. postea autem. & quia est interlocutoria, vt s. tenet contrariū: quia ius alterius absorbet. allegat. ff. de in rib. itra vtile. & ff. de ap. recip. l. 2. Dei in re canonico, vbi contumacia in non veniendo non impediat, certum est ab vtraque appellari posse: maxime quia & in reali & in personali satis grauatur, qui patitur missionem, vt ex inferioribus plene patebit facit de ap. super eo. 2. sed cum primū decretū detur p p tumaciā, si tumacia est in non veniendo utroque iure videtur quod appellare non possit, per notata & addita s. ti. prox. §. 1. & in clem. de dol. & contu. si ante. Si vero contumacia est in non cauendo, puta de damno infecto, de legato vel fideicommisso sol uēdo, & his similib. potest Legista sequi dictum Dyni. & Canonistæ in suo foro, quod prædixi: & est simile quod dicam j. §. restat. ante fin. ¶ Adde qd Bar. (cum quo communiter trāseunt Dd.) dicit in d. §. Iulianus. se credere, q Speculator non dicat verum: vide ibi per Ale.

d Partib. ¶ Intelligas, vt s. hoc fieri ét reo contumaciter absente, vt est expressum in l. consentaneum. C. quomodo & qn iud. & in dec. qn. §. in alijs. & in §. seq. Dy. allegat ff. ad Treb. recusare. in prin. & l. ille, à quo. in prin.

e Contrahentes. ¶ lib. 6.

f Dictū est. ¶ Hæc allegatio cū toto eo q sequit, vsq; ad formā, fuit additio: & ideo sic loqi: & scias, q iste ver. caueat. ad literam fuit Rof. vbi de offi. iu. rub. de bo. an. iud. pos. in ver. sed. illud quęritur.

g Nūquid. ¶ Quo ad casum de primo & secundo decreto interponēdis, nō putat Pet. de Bel. illā citationē necessariā per l. consentaneum. C. quo & qn iud. & iura ibi allegata loquuntur, qn procedendum est p pupillos, vel minores qn in eis tractatur de iure speciali: q facilius denegatur, quā ius cōmune. ¶ Adde, q Bal. cons. 35. 1. lib. dicit, q tutior via est, q amici citentur licet in d. §. Iulianus. communiter teneatur contrarium.

h Forma. ¶ Rolādinus materiam parte 9. rubr. de processu aduersus reum contumacem: formas autem ponit vltra per quatuor chartas.

i Die tali. ¶ Melius diceret, vt certis die b. elapsis, ne triplex citatio restringatur ad vnam diem.

k c. 1. ¶ Et ibi post Inn. scripsi mentem horum quæ sequuntur vsque ibi, sed non videtur.

l Contrahentes. ¶ libro. 6.

m Mittendus. ¶ Ad hāc subiectionem respōdetur per dec. super eo. de off. dele. & per cle. de rescr. auditor. de iure u. Romani. post ver. præfatis igitur

n Sed certe. ¶ Quæ sequuntur, fuerunt etiam verba Rof. ubi de interdictis, rub. ne uis fiat ei, qui in posse. mit. ante fi.

o Mittatur. ¶ Si dicas in casu dec. contingit. bene procedit. Hoc dico, quia decretum iudicis non facit aliquem possessorem, nisi re ipsa in possessionē ueniatur: ut bene patet. ff. de dam. infec. l. cum postulassem. ie fi. 1. res.

pso termino verus efficitur possessor,ac si possideret,vt ĵ.§. iam de effectu.ver. sunt & alia. uel etiam sic dicet,Iubeo tali absenti · & contumaci:uel,condemno ipsum,vt A.recipiat,secum in possessionem talis rei custodię causa sed prima forma magis frequẽtatur.Sed non videtur in prædictis formis bene dici Causa rei seruandæ,uel causa custodiæ,ubi reali agitur actione,cum tunc missus possideat:vt ĵ §.iam de effectu ver.si vero.& sequẽ. Vnde,se
a cundum Rofre [a] debet dici simpliciter, Decerno te mittendum in possessionem rei petitæ:nec debet adiici,causa rei se:uẽde,uel
6 causa custodiæ † ¶ Sed quid si opponatur,vt fit communiter:ga & sic communiter loquimur:vt s.& ĵ.patet in pluribus locis, licet impropriè ? Respon.videtur,quod tunc missus non possidebit.nam iudex quod potuit,s.dare possessionem, noluit:quia dicit · causa rei seruandæ, uel custodiæ:& quod noluit,s.quod missus in reali,custodire,tantum non potuit:cum missus in reali pos
b sideat,ut dixi [b] extr.de offi.deleg.cum super.C.si quis alteri,uel si bi.multum.Sed dic,quod imo possidet nam ex quo dixit,mitto, uel decerno te esse in possessionem mittendum,ex quo uentum est in possessionem,possidet iste missus:vt in prædicta l. non est mirum Licet ergo prædicta obiiciat,non vitiant quæ præcedunt, licet superabundent,ff.de reg.iu.non solent.& ff.de uerb.obli.quę extrinsecus.nec vtile per inutile uitiabitur, C. de transactio.si ex falsis.12 q.2.si quos.ext de elec.illa.nec imperitia iudicantis mutare potuit formam iurisdictionis ff.famil.erciscu.si filia nec formam antiquitus institutam,ar.ff.de admin.tu.quidam decedens.
7 †¶ Quid si hoc fuit petitum,& iudex secutus petitionem,ita pronunciauit ? Respon.tunc imputet sibi,qui fatue petiit.ext.de iud. examinata.In actione autem personali locum habent uerba ista, Causa custodiæ, & etiam Causa rei seruandæ, vt tædio affectus. &c.ut infra.§.iam de.versicu.sed quæ est,& sonant hæc causa rei seruandæ quasi dicat,vt seruet rem,nec deiiciatur de possessione, qui primo possidebat.ff.de dam.infec.si finita.§ Iulianus.sed seruet & custodias eam, vt facias tædium missionem passo. Alii ex
c ponunt [c] causa rei seruandæ,& causa custodiæ:quia missus p hoc sibi conseruat ius suum.Nam ex hac missione habet interdictum
8 ne vis fiat ei,&c.& sic quodammodo rẽ suam conseruat.† ¶ Sed nunquid precedat summaria causæ cognitio,cum fit missio in actione reali? Resp.non videtur:quia in decre.quoniam.§. in aliis. vbi tractat de reali non fit mentio de huiusmodi cognitione:qđ feciſſet,si eam adhiberi uoluisset,vt ext.de dec.ad audientiam. & quia non exprimit,nec nos supplere debemus, 2.q.5. consuluisti. Irẽ dicẽdo ibi in § ꝙ si su p,ꝙ cũ lis est quasi ꝓtestata,dẽt interuenire:per consequens in alio,s.in casu illius §.in aliis.videtur negare:extr.de præsumpt.nonne.Respon.dominus Accen. interrogatus dicit,quod debet precedere.constat enim, quod in personali debet precedere:vt C.de bon.auctо iudic.p ossi.auth.ei qui iurat.ergo multo fortius in reali,in qua maius preiudicium gñatur reo,quam in personali:quia in reali expellitur de possessione tẽpore missionis: in personali non, vt ĵ.§.iam de effectu in principio.Nec obstat,quod in predicto §.in aliis hoc non dicitur:quia nec etiam ibi in §.si autem.ubi agitur de personali, hoc dicitur:& tamen per prędictam authenticam suppletur. unde & eodem modo debet §. in aliis.suppleri. Non enim omnes articul possunt in legibus comprehendi.ff.de legi non possunt. & in hoc etiam ꝑcordat Rof.dicens,quod actor necesse habet summatim, docere de iure suo,quod ad eum pertineat res iure dominii, uel quasi:vel quod habeat ius in re,quia creditor.C.vbi in rem.act.l.
d 2 [d] Dominus Odofr uero requisitus respondit contra, quia per huiusmodi missionem modicum preiudicium paratur aduersario:cum recuperare possit possessionem intra annum:sed in §.ꝙ si super.fit maius preiudicium:quia per talem missionem amittit possessionem,ut s.titulo prox.§.sequitur.ver.si autem lis est qua
e si.dictum Ac.magis placet,ut s.eo.§.in princi. [e] Quid si iudex,nõ uocato reo:dat actori possessionem ? de hoc ĵ.§. iam de effectu.
9 ver sed quid si iudex † ¶ Interpositio igitur tali decreto, siue in reali siue in personali,citabitur de gratia absens iterum per nuncium,vt ueniat defensurus possessionem seu tenutam ex interlocutoria dandam corporaliter actori,cuius nuncii relatio sic scribetur:

¶ FORMA.Titius cursor talis curię Narbonẽ.retulit se inuenisse & citasse B.ut hodie ueniat coram tali iudice,defensurus possessionem,seu tenutam corporaliter dandam A. ex decreto, seu ex interlocutoria lata contra eum:alioquin dabitur ipsa tenuta in bonis eius, iuxta formam interpositi : decreti, quo facto aut B absens veniet,aut non:si uenerit,retractabitur sententia & satisfaciet de expensis,& satisdabit de lite suscipienda, vt dicetur ĵ.de satisda.§.dicto.uer.porro.& infra e.§.iam de effectu.uer.ul. & ipse B.iurabit de calumnia,& non A.qui iuranit tempore missionis,ut iam dictum.est.Quod intellige,prout no.in prę. decret. quoniam frequenter.§ quod si super.in gl.sic C.ubi in rem actio
f & c.[f] & deinde ordinario iudicio procedat.Si autem non uenerit dabitur ad iussum iudicis possessio,seu tenuta bonorum ipsi A.p executorem:vt s.titu.proxi.§.sequitur. plenius est discussum.De qua missione consulo,quod fiat publicum instrumentum,vel litem nuncij relatio sic scribatur:

¶ FORMA.Titius nũcius talis curiæ Narbonẽ retulit die tali, se de mandato talis iudicis exequendo interlocutoriam ab ipso latam,dedisse A.possessionem corporalem,seu tenutam in ĵ.iuris partis bonis B. videlicet de tali & tali re. Porro veniens intra annũ recuperare poterit harum rerum possessionem, præstita satisda-
g tione de iudicio sisti, & restitutis expensis [g]. Post annum vero non audietur super possessione, sed tantum super proprietate: ut in præ.§.sequitur.& in præ.ver.ult.& hæc satisdatio prestanda est aduersario,si præsens sit alioquin coram iudice, vel publicis personis,extr.de eo,qui mit.in possess.capit.1.& de offi.ordin pastoralis.3.quæstio..3 § spacium. Si uero non sit, qui recipiat, non imputatur ei, argumen.ff.de leg.1.si fundum extr.de appellatio. ex ratione.extra de eo, qui mit.in possess cum sicut. Formam huius satisdationis vide infra de satisdat.§.dicto.ver.porro.Si uero nuncius ipse nil de bonis B.absentis inuenerit,referat hoc iudici,cuius relatio sic scribatur.

¶ FORMA.Titius nuncius talis curiæ Narbonen.retulit die tali, quod cum de mandato talis iudicis exequendo interlocutoriam ab ipso iudice latam, iussisset dare tenutam A. in bonis B. & diligenter inquisitionem fecisset in contrata inter uicinos & notos ipsius B. & nihil de bonis eius inuenit, de quo tenutam prædictam, seu possessionem dare posset : vnde nihilominus in eadem contrata præconia uoce clamauerit quod si quis sciret aliquid de bonis ipsius habere, ad tertium diem dicto iudici renunciaturus ueniret. Verum in quibusdam locis post talem nuncij relationem iudex consueuit interloquendo pronunciare, nihil inueniri de bonis absentis,unde possit possessio,seu tenuta dari : & hoc duplici ratione.Prima est,ut per huiusmodi sententiam appareat diligentem discussionem bonorum extantium factam fuisse: vnde cum de dictis bonis non inueniatur, poterit actor agere & pe
h tere bona obligata. [h] Secunda ratio est : quia ex quo non inuenitur de bonis,iudex faciet reo dari bannum: de quo non cancellabitur.donec satisfaciet creditori. Huius autem interlocutoriæ forma talis est.

¶ FORMA. In Christi nomine,Amen.Cum nos talis iudex olim B. per nos citatum legitime,exigente iustitia reputauissemus cõtumacem,

ADDITIONES.

a Secundum Rof. ¶ Cuius fuit hoc dictum,& versic.qui sequitur.ti t. de bon. aut iud.possi.ult.a med.& ubi supra.

b Vt dixi.¶ Multum habet Molestum Rof.illud dictum, quod non possideat potissime coniunctum cum opinione, quod in realibus non sit necessarium, secundum decretum: vide ĵ.§.videndum.in fi. vbi plene dicam. Instat autẽ Rof.quomodo iudex,uel eius nuncius possessionem,quã nõ habent tradere possunt;& hoc facit in ti.de bon.aut.iud.pos.in ult col.versi. item quæritur. Solutionem vide no.ff.de reg.iu.nemo plus.& eo.ti.nemo potest. lib. 6.

c Exponunt. ¶ Secundum Rof.

d l.2. ¶ Et in his verbis suis continuauit ipse ver.caueat ergo,qui est.s.e.§.vl. in prin.& ibi dixi,ubi sunt hæc eius uerba.

e In prin. ¶ Et mihi placet per rationem, quam dixi in præ.§. quod fi super. in decr.quoniam.super gl.sic C.si quis per id contingeret sine aliqua furiuris cognitione, per lapsum anni fieri possessorem incommutabilem: & sic concludit contra Odo.diuersitatis ratio quam allegat.

f Et cætera. ¶ Quæ placet,ut durante actoris instantia, puta quia uenit reus intra annum prosecuturus iudicium inchoatum, actor vltra non iuret: sed secus,cum post annum reus efficitur actor, uel intra annum facta missione, lite cõtestata,uel quasi contestata,ut ibi.Sed ꝙ plus est, Cy.vbi s. sub 11. q. dicit ꝙ si rei ptumacia interuenit post litem contestatam,& prestitum calumniæ iuramentum in summaria cognitione qu c interuenire debet,secundum l.2.C. vbi in rem act. & §. quod si super. ipse actor iterum iurabit de calumnia quia modo calumniari posset,ff. de dam.infect.l qui bona.§.si quis stipulaturus.Non obstat C.de iur.cal.l.2.& auth.hoc sacramentum.quia ut dicit hæc est noua instãtia,qua ex nobili iudicis officio petitur fieri missio:de quo ĵ.§.pen in fi.Adde quod hanc additionem sequitur Alexand.in d. §. Iulianus.in 10.colum.

g Expensis. ¶ Quod iudex intra annum cogere possit passum missionem in reali intelligo,ut possessionem recuperet:scripsi de eo,qui mit.in possess.su per rub.lib.6.Et intellige secundum istos, ꝙ cogere potest talis, quod reo non parente constituet actorem intra annum possessorem incommutabilẽ. Et hanc opi.ponit Simon.in l.consentaneum.C.quo.& quand.pro qua alle. ff.de dã.inf.l.ã quo.de no.oper.nun.si prius. Ipse autem dicit, se nunquã id legisse,& quod de neces sitate iudex & actor habent expectare per annum: per l.si quis emptionis.in fin.C.de præscri.30.an.& per decr.quoniam. §. in alijs.& hoc placet:facit de reg.iu.indultum.in fi.lib.6. Fateor tamen, quod requirere posset super hoc reum, sed pœnam illam non posset imponere, q nullo iure conceditur.Et per hoc respõdetur ad id, quod ibi allegaui de decre.licet canõ.& eius gl.Itẽ super præ.rub.inuenies,si reus contra quẽ agebatur,sup trib.propter contumaciam passus est missionem, & demũ transegit de duobus,ꝙ nõ sufficit ei soluere expensas pro rata illius tertiæ, de qua non fuit transactum,nisi de expensis transactum fuisset.

h Ratio est. ¶ Proximam rationem respicit prima forma, sequens hanc secundam.

tumacem, & decreuissemus A. actorem in possessionem talium bonorum eiusdem B. vsque ad quantitatem centem librarū, fore mittendum causa custodiæ: demum volentes benigne agere, cum eodem, ipsum iterato citari per Titium cursorem fecimus, vt possessionem, seu tenutam ex huiusmodi interlocutoria corporaliter dandam defensurus veniret: eo autem venire non curāte, ipsam sententiam exequendo mandauimus ipsum A. in possessionem induci talium bonorum eiusdem B. vel pro mensura debiti declarati per talem executorem. Cumque executor ipse iussisset dictam possessionem corporalem, seu tenutam dare: & facta inquisitione diligenti in ꝺ̄ta ipsius B. absentis inter notos & vicinos eius, nihil inuenisset de bonis eius, executor ipse in dicta ꝺ̄ta voce preconia proclamauit, vt si quis de bonis illius quicquā sciret, certo die nobis nunciaturus veniret: nullus tamen comparuit, qui de dictis bonis aliquid nūciaret: id circo interloquendo pronuncio nihil inueniri in bonis & de bonis B. vnde in aliquo dicta tenuta & possessio dari possit: & ideo dicto actori contra bonorum possessores integra iura reseruo. Lata fuit, & c. †Hoc aūt scias, quod in quibusdam locis in Italia, de consuetudine seruat, quod si non inueniatur de bonis absentis, vnde detur possessio, seu tenuta, reus ipse in banno ponitur ciuitatis: cuius banni forma hæc erit:

¶FORMA. Quia facta diligenti inquisitione nō fuit inuentū de bonis B. vnde posset A. dari ex primo decreto pro eo prolato possessio, seu tenuta, in quantitate centum librarum, quam ab eo, petebat, & quia post dictam inquisitionem, eo legitime citato, & eius defensione legitime proclamata non venit ipse, uel alius pro eo ad eius defensionem: ideo ex nunc sit in banno communis Viterbii: in quo quidem banno cridatus fuit de mandato talis iudi-
11 cis, tali die, per talem præconem. †¶ Et nota [a], quod omnes cre-
a ditores, sine pure aliquid eis debeatur, siue in diem, siue sub conditione, possunt postulare, vt in possessionem mittantur: & mittentur in possessionem in omnibus his casibus in quibus constat eos agere posse: vt ff. ex qui. cau. in pos. ea. l. in possessione. in princ. ff. de iud. in omnib. ff. ad l. Aquil. l. in lege. sed hi quibus pure debetur, mittentur in possessionem ad hoc, ut bona uendant, ff. ex qui. cau. in pos. ea, si quis creditorem. §. creditori. Alij vero quibus debetur in diem, vel sub conditione, ut non vendant, sed ut possideant, [b] nisi caueant de debito soluendo, die, vel conditione existente. sic intelligitur. ff. ex qui. cau. in pos. ea. in possessione. respon. 1. & l. Fulcinius. §. si in diem. & ad hoc ff. de iudic. in omnibus. Hi autem creditores, si reus non veniat, nec defendatur, & instanter postulant, ut mittantur in possessionem bonorum aduersarij, ad eorum instantiam iudex debet eos possidere iubere: qui iussus dicitur decretum: vt supra §. 1. dictum est. Si autem aliquis cōpareat, qui defendat, non fit missio in possessionem causa custodiæ, ff. ex quib. cau. in poss. ea. hæc autem. ff. de iudi. recte. ff. ex qui. cau. ma. in integ. rest. item. §. fi. & l. ergo extra de offi. deleg. cap. consultationibus.

ADDITIONES.

a Et no. ¶ Secundum Iac. Bal. in ver. est notandum.'
b Possideant. ¶ Hoc est, quod dixit Rof. hoc tit. vltra prin. quod in his nō datur secundum decretum, quia sola spes est indebitum iri: de hoc ꝺ̄. §. videndum. uer. quod autem.

SVMMARIVM.

1 *Primum decretum in quibus rebus, vel actionibus interponatur. Cum agitur actione personali, primo mittendus est actor in possessionē mobilium, si que sint: alioquin immobilium: tertio etiam nominum.*
2 *Reo res mobiles, vel immobiles non habente, sed tantum nomina, vel actiones contra suos debitores, quomodo fiet missio in possessionem.*
3 *Nomina, & alia incorporalia, & spiritualia, & temporalia non possidentur.*
4 *Petens mitti in possessionem pro mensura debiti declarati, si nil inuenitur de bonis illius, apud quem petit missionem, sed illa per alium possidentur, an sit in illorum possessionem mittendus.*
5 *Probatio de possessione contra non restituentem, qualiter fieri debeat.*
6 *Restituere si quis nolit, & uelit incontinenti de iure suo docere, dicens ad impediendam restitutionem, dolo petis, quod incontinenti restiturus es, an sit audiendus.*
7 *Actio in factum ex edicto, Ne vis fiat, & c. an sit danda contra eum, qui negat remfore debitoris ipsius.*
8 *Reo tantum vsufructum habente, qualiter sit actori seu creditori subueniendum.*
9 *Reo non habente nisi reditus, vel beneficium ecclesie, possunt reditus assignari in causa pignoris.*
10 *Missio in possessionem an possit fieri contra pupillos, adolescentes vel absentes. Reipublicæ causa, in bonis eorum.*
11 *Curatorem habens, non potest sine illo stare in iudicio, nec tenet sententia, contra eum lata: sed bene pro eo.*
12 *Reo agente per procuratorem, qui contumax est fiet missio in possessionem ipsius rei petitæ.*
13 *Missus in possessionē ex primo decreto an vtetur bonis illius, uel fructibus in quorum possessionem missus est.*
14 *Contumacia nimia quæ dicatur. Missio in possessionem quibus casibus propter contumaciam non fiat, sed propter fauorem.*
15 *Res non videtur restitui, nisi & fructus restituantur.*
16 *Detinens rem ecclesiæ, qualitercunque detineat, semper debet conueniri, quantumtunque nominet, vel exhibeat dominum, vel auctorem suum.*
17 *Missus in possessionem quo casu efficiatur verus possessor.*
18 *Depositarius dicitur is, qui nomine possidet alieno. Commodatarius, colonus, aut inquilinus, qui dicantur: & in eorum bonorū possessionem qualiter fiat missio.*
19 *Contumacia colom an præiudicare debeat domino.*
20 *Nominans, nominato non veniente, si velit petere missionem in possessionē & iudicium rei vendicationis suscipere, an sit audiendus.*
21 *Emphyteuta, vel feudatarius, aut vir in causa dotis si nominauerint dominum in iudicio, & dominus sit contumax, an ipsis paretur præiudicium.*
22 *Feudatario, uel emphyteuta rei vendicatione conuento, si dominus velit in dicium suo nomine subire, agens vero non vult, quid iuris.*
23 *Actor si nolit conuenire dominum ratione ciuilis possessionis, quam habet, sed feudatarii ratione naturalis, dominus autem vult iudicium suscipere, an sit audiendus.*
24 *Feudatario, uel emphyteuta sub iudicio seculari conuento, si dominus existens clericus velit vt defensor tale iudicii suscipere, an sit admittēdus.*
25 *Syndicus alicuius capituli, veniens ad defensionem feudatarij, vel emphyteutæ an & qualiter sit admittendus.*
26 *Hæreditate petita ex testamento, vel ab intestato, fieri potest missio in possessionem totorum bonorum.*
27 *In actione præiudiciali, si vocatus non venerit, quibus modis debeat iudex occurrere. Pater non est præsumeudus filium odire.*
28 *Agens contra libertum pro operis præstandis, vel non præstitis, potest mittim possessionem bonorum eius, pro æstimatione operarum.*
29 *Agens iudicio noxali, quo pacto, & qualiter possit mitti in possessionem bonorum rei.*
30 *Vbi agitur confessoria pro vsufructu, vel alijs seruitutibus personalibus turbatis, an & quomodo fiet missio in possessionem bonorum illius, contra quem agitur.*
31 *Agens pro personalibus præstationibus, puta fructuum, & c an sit mittēdus in possessionem rerum ipsius debitoris, pro rata interesse sui.*
32 *Missio in possessionem an & quomodo sit facienda, vbi agitur interdicto de itinere actuque priuato, eundo, vel de aqua quotidiana & æstiua.*
33 *Missio in possessionem qualiter sit facienda, vbi petitur vt caueatur de euictione in duplum*
34 *Vbi agitur ad exhibendum aliquā rem, uel scripturam, fieri debet missio in possessionem iuxta æstimationem interesse.*
35 *Agens contra tutorem, uel alium in dignitate, uel officio constitutū, ut remoueatur, & is contumaciter abest, quomodo procedere debeat, quo ad missionem in possessionem.*
36 *Ad thori separationem si quis agat, & vocatus sit contumax, qualiter sit procedendum.*
37 *Interdicto Vti possidetis si quis agat contra aliquem coram iudice seculari, ille autem contumaciter se absentat, & qualiter actor mittetur in possessionem rei petitæ.*
38 *Possessio facilius perditur, quam dominium.*
39 *Primum decretum generaliter interponitur, quotiescunque quis non defenditur, tam in realibus, quam in personalibus actionibus.*
40 *Reiplures si nomine alterius rei conueniantur, quorum vnus tantum sit contumax, an propter illius contumaciam, alijs non vocatis, fiet missio in possessionem.*
41 *Vbi agitur personalibus actionibus pro temporalibus, an fiet missio in possessionem spiritualium pro mensura debiti declarati.*

3. §. Restat videre, in quibus rebus, uel actionibus primū decretum postuletur, seu interponatur. Super
a quo not. [a] quod variis ex causis fit sæpe missio in bonis alicuius. Quandoque enim fit propter legata: ff. vt in poss. leg. per totum. Qñq; causa damni infecti. ff. de dān. infec. l. si finita. §. fi. ff. de acq. pos. possideri. §. fi. ff. quorū leg. l. j. Quādoq; propter cōtumaciam conuenti in reali, uel personali actione: extra, vt lite non cōteste. quoniam frequenter. & de eo qui mit. in pos. causa rei ser. per totum,

ADITIONES.

a Super quo no. ¶ Secundum Rof. cuius fuit hoc prin. ti. de actione infactū, quæ datur contra missum, super damnis & fructibus. ¶ Adde tu, quod primum & secūdum decretum interponi potest in iuribus inseparabilib. a persona, & in obligatione facti, propter inopiam debitoris, gl. Bar. & Bal. in l. pro hærede. §. 1. in fi. ff. de acqui. hær.

um,& C.de bo.auct.iud.poss.per totum, C de præscri. xxx.uel xl.an.si quis emptionis.§ fi.qui omnes nō possident,sed detinent vt in præ concor.preterquam in conuento actione reali, in quo est dissensio,an possideat intra annum:quod dic,ut ꝛ. §.iam de effectu †¶ Et scias quod cum agitur personali actione, primo mittetur actor in possessionem mobilium,si extent: alioquin immobilium:tertio etiam nominum,sicut fit in executione rei iudicate ff.de re iud.à diuo.extra,vt lite non contest.quoniam.§.fi in fin.[a] nisi sint serui,& boues aratores,qui non capiuntur. quamdiu alia supersunt,C.quæres pig ob.poss.executores & l.seq.ext.de treu. & pa.c.fi.Arg.tamen contra,quod primo fiat missio in immobilibus,C.de his,qui ad eccl.confu.l.fin.§.cum autem. sed ibi erant tantum immobilia.Baga.tamen & Azo[b] non multum curant de hoc ordine[c].†¶ Quid ergo,si reus non habet res mobiles,uel immobiles,sed habet tantum nomina,uel actiones contra suos debitores:quæritur, qualiter fiat missio in possessionē in omnibus actionibus?Dic,[d]q̄ iudex vocabit debitores:& si confiteantur se debitores ipsius conuenti,vt C.quādo fis.vel priu.l.2.interdicet, eis,ne soluant creditori sine eius licentia: & quod respōdeant isti,q̄ agit:& sic prouidet actori,vt habeat,in quo missio fiat.& est simile extra vt lit.pen.c.1.in fi. & habebit actor hæc nomina sibi obligata ex tali iudicis auctoritate. † Licet nomina & alia incorporalia,spiritualia & temporalia non possideantur.vt ff. de acq. re do.l.seruus.in corporales.extra, ut lit.pen. c.1. cum suis ꝓcor. extra,de renun.cum inter P.de fo.comp.conquestus. & est arg.ad hoc C.de ꝓtor.pig.l.j.& 2.& in præ.l.à diuo.§.sic quoq; sup quo dic,ut not.Papa extra,de eo,qui mit.in pos.c.j.Si uero debitores diffiteantur,non fiet missio in nominibus:[e] sed curator dabit bonis qui exigat debita,ff.de cur.bo.dā.l.2.ff.de Car..edi.sed & si is. §.j.Tamen si hoc maliosè negēt, fit contra eos missio in nomini bus.ff.ad l.Cor.de fal.l.2. & hoc iudicis arbitrio relinquitur , ff.de iud non quicquid.& uide infra.§.videndum.uer.sed quid si reus & seq.†¶ Quid si apud eum,in cuius bonis peto missionem promensura debiti declarati,nil inuenitur de ipsius bonis:sed illa per alium possidentur: nunquid sum in illorum possessionē mittendus[f]? & si mittat,nūqd possum illa iure pignoris retinere, illo possessore petēte ea sibi restitui uel ne in illis dēat ingetari,cū nō fuerit citat[g],& dicat se paratū rādere de iure , restituta sibi prius possessiōe?§ Et uidetur,quod sum in bonorū illorū possessione mittendus,ut ff.de re iud.à diuo.§ ti sup.& §.seq. & § fi.C.de his,qui ad ecc.ꝓsti.præsenti.§.j.& §.pe.præsertim si de pignore cōtrouersia nō sit. Ar.contra,non debere capi bona illa, non seruato iuris ordine,de quo habetur in auth de fideiuss.§.sed neque.quod si factum sit,& ille velit respondere de iure ,;videtur restituendus ad commodum possessionis,qua nō debuit priuari,ff.de re iud.si cū nulla.& C.si per vim,vel al.mod.l.fi.etiam si sit violētus possessor vt extra de resti ſpol.in literis.& 3.q.1.§.pater.ff.de vi & vi ar.l.1. §.qui à me.ad idem 2.q.6.argumēta.&q.j.notum. & quod sit restituēdus , & postea causa tractanda prius quam de exceptione, cognoscatur,facit C.locati l. si quis conductionis. ff. quorum le. l.j.§.j.C.de donat.inter vir.& vxor.si maritus.C.de rei vx.act.§.j. Possessio enim mihi dari debuit,alterius iure saluo, extr.de re iudi:quamuis.†¶ Sed qualiter probabit ille de sua possessione , me non restituente? Dicunt quidam,quod summatim,id est, ꝑ iuramentum,ff.ad exhib.thesaurus. Alii contra dicētes , quod præ l. loquitur in iuramento calumniæ,non in iuramento, quod est loco probatiōis:alioquin inueniretur actor & testis in causa sua, ꝛ leges,C.de testib.omnibus.4.q.3.§.item in criminali.uersic. item nullus.In hoc autem erit summaria,quia procedetur lite nō contestata:[h] & poterit probare de possessione per vnum testem , uel per priuatam scripturam,secundum ea,quę not.supra de officio om.iud §.postremo,versi.3.[i]†¶ Quid si ego nolens restituere , uolo incontinenti de iure meo docere,[k] dicens ad impediendum restitutionem,dolo petis,quod incontinenti restituras es:nunquid sum audiendus? Respon.forte sic,arg.ff.ad exhib.l.2.§.ibidem. ff. vt in posses.le.si is qui.ext.de restit spo.literas.& arg.in prę.§.q̄ si super.ibi,si cognouerit eius fuisse,&c.&facit C. de leg. creditor, & C.de edic.di.Adri.tol.l.fi. Vel dic contra: cum non sit iuris ordo in possessione seruatus,vt supra † ¶ Quid si ille negat rem fore debitoris illius,uel putat possessionem esse suam , uel sibi obligatam? Dicunt quidam,non dari contra eum actionem in factū, ex edicto,ne vis fiat ei,qui in posse.&c.si supine me missum non admittit,ff.ne vis fiat ei,qui in posse.leg 1.§.si quis ideo.Sed nūquid ipse habebit probare suam,uel se ius in ea habere? Respon. sic:si se ad hoc obliget,ff.de probat.circa.Imputet enim sibi ,qui se ad hoc adstrinxit:quia sufficiebat ei probare se tempore missionis possidere.Sed contra in præ.§.si super.ibi , putauerit admittēdam,quasi eius sit.Sed dic,quod præsumitur eius esse, nisi contra probetur,C de rei uendic.l.fin.& arg.in præd.§.si quis ideo.Quid si filiusfamilia suocatus in causa,in qua exigitur consensus patris contumax sit:nunquid fiet missio in possessionem , & in quibus rebus? De hoc supra de actore, versicu.sed ecce.& seq.†¶ Quid si reus non habuit nisi vsumfructum in aliquibus prædiis, qualiter subuenitur actori,seu creditori? Dic ,quod iudex iubebit cū quasi detinere prædia,vsusfructꝰ gratia:& hic missis habebit simplicem custodiam: vsufructuarius autē habebit illam naturalem possessionem,quam semper habuit,ff.de acqui. pos.naturaliter. Et idem in uasallo reo,seu debitore & feudatario , & similibus dici potest,ff.de pignor.l.si is q̄ vsufructu.& l.obligatione generali Potest enim creditor mitti in possessionem feudi, ut percipiat fructus,Possidēte tamen vasallo,& non extraneo:[m] vt ff.de leg. 2 peto.§ prædium ff.de dam.infec.si finita §.si de vectigalibus.& ar.ff.de bo.auct.iud.possi.in uēditione. Sed quid faciet dominus feudi? Dic,quod semper remanet vasallus: vnde domino seruiet, arg.ext.de feud.cap.1.Et idem iuris est in superficiariis & vectigalibus,ff.de dā.infec.l.si finita.§ si de vectigalibus.ff.de publica uectigal & cō.l.vectigalia.extra,de sequest.c.pen.& fi & iunge, qđ est infra §.videndum.uersicul.quid si reus.& seq.† ¶ Quid si reus non habet nisi reditus,uel beneficium ecclesiæ, puta præbēdam? Respon.[n] possunt reditus assignari in causa pignoris:ut dixi in nominibus uel actionibus ff.de re iudic.l.commodis.C.de exec.rei iudic.stipendia.extra de fideiussor.constitutis.& c.peruenit.in fi. extra de appellat.pastoralis.in fin.32 distin preter hoc. Arg. contra,C.quæ res pign.ob.pos l.spem eorum. SOL.In pœnam debitoris si non habet|vnde soluat,fructus dantur ad tempus:ut in cō. concord.Pignorari autem res uel fructus non debent.ut in contrario:& extra de pignor.c.j. & 2 [o]Sed & cum agitur super ecclesia,tauqnam de proprietate, fit missio in ea , ut dixi supra titulo proximo,§.pen.ver.illud autem.†¶ Sed pone,quod pupilli , uel adolescentes,uel absentes,Reipublicæ causa absunt : nunquid fiet missio in possessionem cōtra eos in bonis eorum? Respon. sic, si non defendantur,ff.ex quib.causis in possessionem eat. l. 3. & l. in pos-

ADDITIONES.

a In fine. ¶ Istud posuit Ia.ꝛ.sed auctor melius locauit hic.

b Et Azo. ¶ Ia.Bal.dixit,q̄ Azo non tractat de ordine: & verum est in summa,de bo.auct.iud.pos.Tene,quod dixi in d.dec.quoniam.§.q̄ si super gl. hoc ordine.

c Ordine. ¶ Quid si agitur contra vniuersitatē personali actione, & nihil habet in bonis,nisi forum, vias publicas.fontes,& similia:dicam ꝛ.de fen.ercom.§.sequitur.super ver.q̄ si vniuersi.

d Dic. ¶ secundum Ia.præ.cuius fuit iste ver.& huic continuus erat versꝰ si reus.hic.sicut in Iac.interposita fuit additio.

e Nominibus. ¶ Facit,q̄ no.Cy.C.quando fis.vel pri.l.2.

f Mittendus. ¶ Vide q̄ no.ꝛ.§.nūc videamus.in fi.an scilicet reus præsens cogat iudicare. ¶ Adde an fm decretū impediat per ius tertii conditionale? uide Bal.in l.peto.§.prædium.in fi.ff.de leg.2.q̄ nō:& hoc magis facit ad rubricam seq.de secundo decreto.

g Possessione. ¶ Est sciendū.q̄ dns meus in ꝛegib.disputauit quæstionē, quæ incipit,quæritur,an primum qua quæsiuit , an primum decretum procedat contra reum in re,cuius ipse habet dominium,sed alius est possessor:& an ipse possessor veniens obtinere possit illud reuocari , solam possessionem probando.In prima tenuit,valere primum decretum in re tali,& quod illud parabitur via ad fm:ex quo secundo acquritur dominiū sine possessione eius.Ratio,q̄ aliter creditori consuli non posset ꝯ debitorem,qui nō habet nisi tale dominiū.Item ꝓstat,q̄ nuda proprietas potest obligari ex cōuentione,ff.de pig.act.si puenerit.§.si nuda. Ergo & in ea pignus prætorium constitui potest.Nam in vicem puentæ obligationis succedit decretum iudicis,C.si in causam iudi.pig.capt.sit,l.1.Item ex cōtractu sine possessione dominium quæritur,quando verus dominus rem penes alium constitutam uēdic,& in rem inducit emptorem.ff.de fun.dot.si fundum. Sic ex secundo decreto acquiretur dominium sine possessione,q̄ habebat debitor contumax: sed possessionem ille non habebat.illo enim iure vtitur missus,quo is,ꝑa quem facta est missio,ff.de dam.infec.si finita.§.si de vectigalib. Fatetur tū, q̄ per missionem ex primo decreto creditor non fit possessor. Nec mirum: quia etiam si possideret debitor, sic esset:acquiritur ergo misso pignus prætorium:& paratur sibi uia ad secundum decretum: per quod etiam, cum debitor contra debitorem non possidentē, non auferetur possessio tertio possidenti:sed creditor missus ex domino quęsito vendicabit rem à possessore, qui possessionem suam poterit tueri. Non obstat ff. de re iudicat.l.à diuo. Pio.§.si super rebus.vbi super rebus pignori captis de propietate fiebat cōtrouersia.Nam,vt ibi no.in 1.gl.etiam de possessione fieri potest.ad superius dicta inducit eandem l.§ sit quoque.Vbi agitur certum est,dominum fuisse debitoris,propter controuersiam possessionis non dimittet missus pignora:alias,ut in prin,dixi,non esset consultum creditori ꝯ debitore habentem solum rei dominium sine possessione.Valuit ergo primum decretū, quo ad duo supra dicta:& ex quo intetuenit traditio in secundo, licet nō possideat,rei vendicationem uel Publicianam poterit intentare. ¶ Adde, ut per Bar.& nouissimos,in d.l.si finita.§.si de vectigalibus.

h Lite non contest. ¶ Vide ꝛ.de libel.com.§.fi.ver.hoc aūt notandum.

i Vers.tertio.¶ supra tit.prox.§.sequitur.vers.porro.circa med.

K Docere. ¶ Non intelligas,id est,de debito:quia illud solū non sufficeret:sed vult probare fuisse & esse rem debitoris.

l Quid si. ¶ Reassumit uerba Iacob.

m Extraneo. ¶ Vnde si uasallus infeudasset feudum,non ponetur tunc creditor in possessionem fructuum:quia illi nūquam fuerunt sui.ff.de pigno.l.1. §.cum prædium.& l.Paulus,

n Respon. ¶ Secundum Iac.

o C.1.& 2. ¶ Et ibi no.in gl.pe.

in possessione §. cum dicitur. C de restitu. mil. l. ignorare. Bona tñ
a non uendentur, ff. de priuileg credit. eum qui. [a] Pupillus etiam ale
b tur ex illis bonis ad tempora pubertatis, ut eodem titu. [b] l fin. Hic
ergo distingue: nam minor cõuentus, aut est infans, aut maior in-
fante. Si infans, nõ potest esse in iudicio, quia parum distat à furio-
so: ut insti. de inuti. stipu. §. mutũ. uersi. sed q̃ diximus. Si maior in-
fante, citari põt, & esse in iudicio tutoris auctoritate, ut ff. de admi-
11 nist. l. 1. §. primo, secundo, & tertio. † ¶ Quid si maior sit alias? Rñ
deo, si habet curatorem, idem est, q̃ in pupillo. nam si habet cura-
torem, non põt esse in iudicio sine illo. Et si feratur sententia, non
valebit contra eum: sed pro eo sic: supra de actore, in princip. uersi.
porro. Primo ergo citandus est tutor, uel curator, si habet: aliogn
amici & cõsanguinei, l. 3. in prin. uersi. non defendi. ff. quib. ex cau.
in possess. eat. Quid si non reperiantur? Respondeo, tũc fiet missio,
c ff. ex quibus causis in possessionem eatur, l. hec aũt. §. 2. [c] † ¶ Quid
12 si reus agit per procuratorem, qui contumax est? Dic, quod net
missio in possessionem in bonis ipsius rei petitæ, ff. de procur. sed
& hæc pei sonæ § fin. & l. sequen. C. lib. 12. de digni. quoties Culpa
enim sua est, quod malum elegit, ff. nau. cau. stab. l fi §. fi. seruus. &
etiam condemnabitur in expensis propter procuratoris cõtumaciam, ff. commo. eum qui. §. fi. & l. sequen. ff. de procur. non cogen
dum. Excommunicati autem, suspendi, uel interdici non posset:
ut ext. ut lite non contesta. cap. 1. in fi. Et est ratio diuersitat is. nam
procurator datus est ad litem: unde quantum ad litem, domino
præiudicat. Secus tamen est in dictis sententiis, quæ ferri non de-
bent sine canonica monitione: extr. de sent. excõ. sacro & ca. cum
d medicinalis. & ex causa probata, 2. q. j. nemo. Secundum Papam [d]
melior ratio est, quia licet uendiderit illi potestatem ap di tem-
poralia, non tamen spiritualia: 38 distinct. sedulo. C. de sacrosanc.
e eccles. l. fi. extr. d [illegible] [e] spolia frequens §. fi. [e] Si autem dominus sci
ens non purgat [illegible] ciam sui procuratoris, bene potest ex-
communicari: vt [illegible] dec. vt lite non contest. c. 1. & no. C. lib.
f xij. de executor. l. 1 fin [illegible] pa no. extr. de procur. c ij. [f] quod licet
nuncius probet iustas causas absentiæ domini, nihilominus fiet
missio contra dominum: & iunge hic, quod no. s. tit. proxim. §. fi.
13 ver. quid si procurator. † ¶ Hoc autem notandum est s quod miss
g sus in possessionem ex primo decreto, non vtetur bonis illis, uel
fructibus, in quorum possessione missus est ff. ex quib. cau. in pos.
ea. Fulcinius. in princ. & l prætor. in princi. imo eos restituet intra
annum cum ipsa re, extra. de sequest. possess. c. 2. nisi missus id spe
cialiter impetret propter nimiam contumaciã debitoris, ut in l.
h Fulcinius. §. fi. [h] & l. Celsus. † ¶ Est autem nimia contumacia, quia
14 dicit, non veniam: vel, secundũ alios, si steterit biennio; quod non
venit. Alii dicunt, illud quod dicitur in præd. l. Fulcinius. §. fi. spe
ciale esse in petitione hæreditatis, ubi non possidet titulo. Vinc.
no. extra. de eo, qui mit. in possess. cum uenissent. secundum cano
nes, nimiam contumaciam esse, si steterit in ea per annum. nam
post annum faciet fructus suos, argu. in præd. decr. quoniam. § in
aliis & 11. q. 3. cursus. & vide j. de eo, q mit. in pos. causa rei seruã
ver. cæterum. In casibus tamẽ missus vtitur fructibus: vt si mulier
ventris nomine mittatur in possessionem: nisi per calumniã miss
a fuerit, ut ff. si mulier ven. no. in possess. mit. l. 1 & 2. & ff. de vẽ. in
pos. mit. l. 1. §. 1. & in fi l. 3. Item in alio, s. quando missus est coniũ-
i cta persona, [i] ff. ut in possessionẽ leg. vel fideicommiss. l. quæ lega-
K torum. Item cum filius [k] mittitur in possessionem ex Carboniano edicto, vt C. de Carbona. edicto. l. 2. Sed in his casibus non fit
missio in possessionem propter contumaciam, sed propter fauo
rem: vnde non tangunt presentem tractatum Ite missus loca-
bit prædia, & fructus custodiet, nisi debitor id faciat. ff. e. iis cui. §.
qui legatorum. ff. de bon. auctor iudi. possi in uenditione. §. j. Itẽ,
secundum statutum Bonon. missus facit fructus suos M. autem
dixit, quod cum missus in possessionem ex primo decreto, possi-
deat, facit fructus suos, C. de præscrip. 30. vel xl an. si quis emptio
nis in fi. ibi. possessor, &c. & C. de bo. auctor. iud. pos. cum propo
nas. ff. de dam. infe. à quo. C. quomo. & quando iud. consentaneum.
ibi, possessionem, &c. quod nõ puto, ut s. sed eos solum percipit,
& detinet, ut infra. § iam de effectu ver. missus ergo. expensas ta-
men factas circa curam rei retinet, vt s. tit. prox §. fi. ver. sed nũqd
15 facta. † ¶ Quid si in reali actione intra annum post missionem in
possessionem missus percepit fructus, deinde reus reaertatur in-
tra annum. postulans sibi possessionem & fructus inde perceptos
restitui: missus vero obiicit exceptionem dominii: uel forte cõ-
pensationem aliorum fructuum, quos reus ante litem motam
perceperat: numquid potest? Respond. non. nam non uidetur res
stitui, nisi fructus restituantur, ff. de rei uendica. l. & ex diuerso.
§. 1. & quod iure statuitur in principali, idem & in accessoriis esse
debet, C. de usur. eos qui. in princip. Compensatio tamen non ad
mittitur: quia debitum non est liquidum, C. de compens. l. fi. & ga
per eam fieret aliquod præiudicium principali: quod esse non de
bet, ff. de except. fundi. & l. si fundum. j. §. iuxta. uersi. sed quid si il-
le post. secundum autem decretum quis utitur fructibus. Quæ p
sequere, ut no. ext. de do. & cõt. p tingit. ubi no. alii casus, & in lib.

Roff.

ADDITIONES.

a Qui. ¶ Secundum Iaco.
b Eodem tit. ¶ Scilicet de priuileg. credit.
c §. 2. ¶ & 1 respon. & l. 2. §. fi. & l. 3. §. si vero. & §. contractum. Sed ad intellectum huius ver & præced. & eius, quod no. s. tit. prox. in fi. & j. de seu. exc. §. sequitur. uersi. sed pone. lite cõtestata. & s. de actore. in prin. quæro, si minor.
25. citatus non uenit, & ob id agens missus est in possessionem rei petitæ, uel bonorum ipsius, in personali, ueniens ult recuperare possessionem, missus petit expensas, quas minor dicit se non debere: cum processus p eum factus sine curatore, non tenuerit, potissime s. scripta forma non seruata: quæritur, quid iuris? Respon. quatuor opi. circa hoc haberi. Prima, q̃ non teneatur, minor ad expensas: quia iura de hoc loquentia indistincte loquuntur, C. de iud. sancimus. de bonis auct. iud. possid. cum proponas. & auth. & qui iurat. vt lite non contest. quoniam. §. in aliis. Cum ergo non distinguant inter maiorem & minorem, ergo nec iudex distinguet, ff. de offic. præs. l. 3. de Publica. de pretio. Nam si iura de maioribus tantum intellexissent, id expressissent. extra, de decimis. ad audientiam. facit ff. de alea. l. 1. §. quod autem. Itẽ frustratorium alias esset legis auxilium de accipienda tenuta contra minorem, vt in legibus in princi. allegatis: nec debet actor à lege decipi, C. de his, qui ven. æta. impet. l. 1. nec iudicium fieri delusorium, ff. de iudi. fi prætor. & de electio. commissa. §. porro. lib. 6. Secunda opinio est ptraria, vt non teneatur. expedit enim minori, litibus & sumptibus non vexari. ff. de minor. l. minoribus. Item & si quasi contumax condemnetur, restituitur, eodem titulo. l. minori. etiam si quasi contumax. Tertia fuit Vbert. de Bobio, qui dat prærogatiuam minori plus quam maiori, si veniant ipsi intra annum, uel post: dicens, quod veniens maior intra annum, recuperat possessionem, & restitu it expensas: minor vero recuperat non solutis expensis: si veniat post annũ, maior non recuperat possessionem etiam restitutis expensis, minor recuperat, sed restituit expensas: & sic intelligitur l fi quis emptionis. C. de præscri. 30. vel 40. annorum. Ex contrario sequeretur, quod non esset melior conditio minoris, quam maioris: quod esse nõ debet, cum eius beneficium debeat, aliquid operari, sicut & priuilegium, testamentum, & verba. ff. ad municip. l. 1. ff. de legat. 2. l. si quando. de usur. l. si stipulatus. de priuileg. si papa. §. 2. ad fin. libr. 6. Quarta fuit opinio Iacob. de Aret. distinguentis, ant minor tempore datæ tenutæ nõ habebat tutorem, uel curatorem, uel legitimum defensorem: aut habebat, & hoc casu aut illi administratores sunt soluendo, aut non. Primo casu principali, quando non habebat, dicit tenutam restituendam minori, licet expensas non soluat, per l. ult. C. si aduer. rem iud. ubi dicit text. nullum vobis præiudicium. & ff. de re iud. acta. §. fi. & l. contra pupillum. & C. qui legi. perso. l. 1. per quas leges. & l. in causæ. 2. ff. de min. dicit, restitutionẽ minori non esse necessariã. Vel, secũdũ eũ, distinguitur: aut minor nõ habens defensorẽ legitimũ tẽpore datę tenutę, erat pupillus, aut adultus. Primo casu, cum non teneretur sibi petere tutorem. ff. qui pe. tu. l. 2. recuperabit tenutam, non solutis expensis. Secundo casu, cum erat adultus, teneba tur sibi petere curatorem, ff. qui pet. tu. l. 3. §. tutores. C. qui pet. tut. l. 1. si non petiit, videtur fuisse in dolo, contra quem etiam non restituitur, ff. de min. fi ex causa. §. nunc videndum. Non recuperabit ergo possessionem, nisi restitutis expensis. Mihi plus placet, quod dicit auctor, in non habẽte curatorem requirendos amicos, vel saltem requirẽdum prius ipsum, vt veniat petere curatorem. pro quo facit præd. l 1. C. qui pet. tut. & maxime, secundum lecturam Iaco. de Rauen. quam ponit ibi Cyn. quę vult admonitiõm de qua lex loquitur, esse necessariam, & petensiam à iudice, vt vocetur ad hoc minor. s. ad petendum curatorem. Hoc intendo, quod non sufficit actori ad iustificandam tenutam, facere vocari minorem non habentem defensorem super principali. secundum quod intelligo etiam, quod no. in præ. l. fi. C. si aduer. rẽ iud. Redeo ad verba Iac. qui dicit secundo casu: quando habeat tutorem, uel curatorem, si sunt soluendo, eum teneri ad expensas, quas recuperabit à prædictis, ff. de leg. 2. qui solidum. §. etiam. alias non tenebitur ad illas, & recuperat tenutam, ff. de minor. cum mandato ff. de pec. summa cum ratione. §. si dolo. ff. de admin. st. tut. l. fi. ff ne vis fia. ei l. 2. § hoc edicto. Hic etiam præmittendum erat, an tutor vel curator vocatus fuerit, vt debuit, vt etiam dicit auctor hic. Quę dixi de tenuta, tenet Guil. de Suzar. super l. 1. ff. si quis ius die. non ob. s. quod non teneatur ad expensas, ex quo vocatio nõ fuit debite facta. Et idem dicit de banno dato, s. q̃ si propter contumaciã fuit bannitus, expensas banni, vel cãcellationis non solvit. Citari enim debuerant p pinqui, amici, & affines ipsius, & omnes, quos non est verisimile omissuros defensionem ipsius minoris, per leges in prin. allegatas. Ponderat etiam, quod circa principale ius, actoris non est factum deterius: quia & si ve uisset, non subiret sine curatore iudicium, quia minor. Hoc etiam attenditur in citatione facta die ferato, ff. si quis in ius vo. non ie. l. 2. in fi. & ff. de arbit. l. arbiter eligendis. ¶ Adde requisita ad hoc. vt p minores possit peruenire ad primum & secundũ decretum: Rom. cons. ccccliij. Ab. cons. xliii. 2. lib.
d Secundũ Papã. ¶ Vt lite non ptest. c. 1. ad fi. in gl. magna. ver. idẽ est dic cõdũ.
e §. fi. ¶ Lib. 6.
f c. 2. ¶ Vbi scripsi in gl. hæc missio. ver. hoc autem.
g Notandum est. ¶ Secundum Iac. ver. & est notandum.
h §. fi. ¶ Et hoc ibi tenet gl. & placet Iac. de Aré. vt ex speciali iussu iudicis mittẽtis in possessionẽ, hoc expresso q̃ fructus ueref p p nimiam rei contumaciam, procedat id in qualibet actiõe. ¶ Adde, q̃ hoc idẽ tenẽt Bart. & Bal. in d. §. Iulianus. & idẽ est si de psuetudine dẽt arbitrari fructus, sm gl. in auth. de exhib. & intro. reis. §. fi vero. quam glo. sequitur Bald. in l. acceptam. C. de vsur. & in cons. liiii in. lib. vbi dicit, q̃ minor vigore psuetudinis, vel statuti, patietur illam pœnam amissionis fructuum eo casu, quo p ipsum fiet missio. Bar. tamen non tenet illam gl. de qua ibi vide per Ale. qui tamen de Bal. in d. consilio mentionem non facit.
i Persona. ¶ Nimis late loquitur: Primo, quia lex illa nõ habet locum in maribus: itẽ nec in fœminis ulterioris gradus. quã sunt ibi expresse. Hoc tamen dicit ibi gl. sub dubio fortẽ: ibi aũt exprimit filiam, neptem & proneptem & uxorem, quæ non nupsit. Itẽ iste uersus illius casus & sequentis, est solum pro alimentis: & cũ non habent alias unde alantur, ut ibi.
k Filius. ¶ Sup. impubes. & idem de quolibet descẽdente, cui competere possessoria tabula. ff. ad Carbo. l. j. in prin.

Rof.in tit.de secundo decreto,& secundum Papam in præ. §.in
16 aliis.† ¶ Hoc etiam no. ꝙ si conuentus, qui nomine alieno pos-
a sidet,id denunciet domino,[a] fit missio in possessionem rei petite,
nisi dominus uenerit in termino ad hoc à iudice statuto :ut dixi
s.ti.j.§.sequitur.ver.si uero agitur.ibi si autẽ lis est quasi conte-
stata.quod uerum est, siue quis conueniatur super re immobili,
b vt in præ.dec.quoniam frequẽter.[b] & §.quod si super. & C. vbi
in rem ac.l.2 siue etiam super re mobili hodie,ut C.vbi de crim.
agi opor.auth.qua in prouincia.ver.eo autem absente.Ar.tamẽ
c contra ff.de rei uen.officium.in fi.[c] Item quod dicitur in prædi.
§.ꝙ si super.& in l.2.C.vbi in rem ac.quod debet nominare, ex
ponunt quidam,ut Accur.Debet id est p̃t.ff.ꝯn per alium causæ
appel.l.fi.ff.de off.præf solent.in prin.Alij,ut B.dicunt,quod cũ
quis super immobilibus rebus,quas nomine posſidet alieno, in
quibus nullum ius habet,conuenitur debet, & potest nominare
secundum eos exponitur Debet, i. potest,ut in præ §.& in præ.l.
C.si eñ haberet ius in re, illud tenetur defendere. vñ non ꝓdest
dominũ nominare,ut iã dicet.Ad premissa tñ fortiter opponit.
nam vr,ꝙ qualitercunque quis detineat rem ecclesiæ,ipse sem-
per cõueniri debet,quantuncunque nominet, uel exhibeat do-
minũ,seu actorẽ suũ:ut 12.q.2.quicunque.i.& 16.q.1. in cano-
nibus. extra.de foro com.cum sit generale &c.si clericus.Sed il-
la loquuntur in possessorio:quo casu non prodest nominare do
minũ,uel authorem:ut ext.eod.conquestus.no.in præd §.ꝙ si su
d per.in gl.secus &c.[d] Nunc autem prodest nominare dominũ,cũ
agitur petitorio. Vel intellige prędicta iura cũ qs aliqd suo nomi
ne possidet,ut tunc ipse sit ꝯueniendus: nec sit necesse nomina-
re cum,cuius auctoritate possidet Sed præ.§.loquitur,cum quis
nomine alterius posſidet.Si autẽ is qui nomine possidet alieno,
dominum non nominat,sed tanquam possessor se offert liti, &
ꝓpter eius ꝯtumaciam possessio decernetur actori,nõ nocet do
e mino:quod dic,ut no.in præ.§.quod si super.[e] † ¶ Debet autem
17 statim fieri nominatio ista ante libelli oblationem,uel prius quã
respondeat reus:ut no.in præ §.quod si super. ¶ Item missus in
casu isto,statim efficitur uerus possessor:nec is,qui passus est mis-
sionẽ, veniẽs intra annum,audietur super possessione : licet ali-
ud sit quando quis suo nomine ꝯuenitur,ut ibi no.¶ Sed quis est
is qui nomine possidet alieno?Respon depositarius,& commo
datarius rei mobilis,colonus & inquilinus,qui nõ habent ius in
re ff.de rei vẽd.l.officium.rei enim commodatæ,depositæ,& co
lono uel inquilino traditæ, proprietatẽ & possessionem retine-
18 mus,ff.depos.l.i ff.commo.in commodato.† ¶ Sed nunquid est
idem in his,qui ius habent in re?ut est emphyteuta, feudatarius,
maritus in rebus dotalibus,usufructuarius.feudatarius,superfici
f arius,creditor.[f] & similes,ut ipsi possint dominũ in iudicium no-
minare? P. & Y. dicunt,ꝙ non:nec liberant hoc faciendo: imo
defendere coguntur,ratione iuris quod habent. Quod autẽ ma-
ritus per se agat,uel defendat in rebus dotalibus ratione iuris,ꝙ
ibi habet,ꝓbatur ff.de re iu.sæpe.§ sed scientibus. De usufructu-
ario ꝓbatur ff.ad exhi.Celsus.§.i De emphyteuta ff.qui satisda.
cog.sciendum.§ j.Domini Io & Azo contra:nam cum præ l. C.
vbi in rem act.l fi & præ.§.quod si super.non distinguant,habe-
at quis ius in re,uel non,nec nos debemus distinguere 2.q.5 con-
g soluisti extra,de translat inter corporalia.uersus fi.[g] Idem etiam
est in procuratore ad administrandum dato,ut no. Papa in præ
h §.qd si super.[h] † ¶ Quid si colonus sit contumax, nunquid eius
19 contumacia præiudicabit domino? Respon.nõ.C.si per uim,vel
ali.mo.posses.abs.tur.fu.l.fin.Quid si non est contumax,sed in se
suscipit iudicium? Respon.dico,quod potest pœnitere ante litis
contestationem,& dñm in iudiciũ nominare,restitutis aduersa-
20 rio expẽsis,ff.de rei uendica is qui se & duabus legi.seq.† ¶ Quid
si nominans,nominato nõ ueniente,vult pœnitere, & iudicium
rei uendicationis suscipere? Et videtur, quod non audiatur,ut in
præ.l.is qui.& ff.de noxal act.Sed dic,quod si ex persona sua ve-
i lit suscipere,[i] tanquã mendax efficietur de possessore petitor:vt
ff de rei uẽd.l.fi.sed si tãquã defensor,bene admittitur:infra ver.
sed quid si actor.Prædictam quoque pœnam nominãs patietur
nominato dicente,quod ille eius nomine possideat : ut in præ.l.
fi.ff.de rei.ven Quid si dominus ius suũ alteri uẽdidit,sed emphy
teuta nihilominus primum dominum nominat?De hoc uide in
21 fra de emphyt.§.nũc aliqua.uers. 174. † ¶ Quid si emphyteuta,
vel feudatarius,uel uir in causa dotis nominauit dominum in iu
dicio,& dominus fuit contumax, nunquid paratur præiudiciũ
emphyteutę,feudatario,vel viro ?Dicunt quidam qd sic.Impu-
tet enim sibi, quod cũ nominauit:quia de uoluntate sua fuit hoc
& permisit sequentem agere,ff.de re iud.sæpe.extr.eo.ti.quam-
uis.C.res inter alios act.per totũ,extr.de præb dilecto.in fi. Sed
nunquid nominãs dominum in iudicio,tenetur semper compa-
rere,& adesse causæ,si dominus velit eam defendere? Resp.nõ:
sed dimittẽ ius est. ff.de in ius voc.neque impuberes.§ j.& vide,
quod no.secundum Papam.ext de sponsa.veniẽs.j. & de re iud.
22 cum super.† ¶ Quid si feudatario,vel emphyteuta rei vendicati
one conuento.dominus vult hoc iudicium suo nomine subire:a-
gens uel potius vult agere contra illos,qui possident,& plenam
habent facultatem restituendi rem? Respon.si dominus conuenia
tur ratione ciuilis possessionis,potest suo nomine iudicium susci-
pere,cum suo nomine conueniatur:quia ipse ciuiliter possidet,ut
ff.commod.l.si vt certo.§ si duobus.sed naturaliter possidenti,sci
licet feudatario & emphytheutæ,vt ff.de acqui.posses.naturaliter
23 non fit præiudicium per hoc, vt supra vers. prox. † ¶ Sed quid si
actor nolit conuenire dominum ratione ciuilis, quam habet, sed
feudatarium ratione naturalis,& dominus velit suo nomine iudi-
cium suscipere? Respon.non audietur,quamuis eius intersit,vt di-
cunt quidam:quia ipse non habet naturalem possessionem, vt di-
xi:& pro hoc facit ff.de appel. sententia.j.ff.quando appel à sit,l.j.
§ in propria & §.tutores.Si autem uelit non suo nomine, sed vt
defensor feudatarii,iudicium suscipere,audietur.Nam in ciuilib'
põt quilibet alium defendere,etiam inuitum,ff.de procu.l.j.§.vj.
24 sus,& l.seruũ.§ publicè.ff.de solut.solutione n.† ¶ Quid si domi-
nus clericus est, qui ut defensor vult iudicium suscipere sub iudi-
k ce seculari,sub quo conueniebatur feudatarius,uel emphyteuta[k]
Et quidem non uidetur admittendus:vt in auct.de sanct.episcop.
§.alium autem C.de procura.militẽ.C. de episcop. & cler. placet.
extra de foro cõpe.si diligenti. etiam si expressè renunciet priui-
25 legio fori sui.ut nbi,ff.qui satisd cog.quoties. §.† ¶ Quid si syndi-
cus alicuius capituli veniat ad defensionẽ feudatarij, vel emphy-
teutæ? Respon.si clericus est,non admittetur coram iudice laico,
ut s̃ si verò vt laicus vult defendere nomine capituli,similiter nõ
admittitur:sicut nec capitulum admitteretur , vt quidam dicunt,
ff.de re iud.si cum procuratore ff.de procur sed & hæ § defende
re.& l.minor §.quoniã.Sed si syndicus laicus velit defendere, vt
ipse,non vt syndicus,bene auditur:vt in prædi.§.publice dummõ
aliud nõ obuiet:& semper debet possessor in suo foro defendi,C.
vbi in rẽ act l.j.ff.de iudi.vẽditor.xj.quest.j. experientiæ. Vtrum
nominãs aliud in iudicio,iurabit de calũnia? vide j̃.de iuramẽt.ca
lumn.§ restat.versi sed illud.¶ Sed nũquid in seruitutibus, vel cũ
negatoria,uel cũ de electione ad dignitatẽ agit, fit missio in pos-
sessionẽ? de hoc,& de aliis dicã.j̃.§. videndũ. versi.qd fit electio,
26 & sequẽt.† ¶ Verum si petitur hereditas ex testamento, vel ab in-
testato, fit missio in possessionẽ totorũ bonorũ.C. de petit.hæredi.
hæreditas.C.de edi.di.Adr.tollen l fin in fin.& in p.e.l.Falcinius.
27 §.fi & iunge quod est s̃.titul.proxim.§ sequitur.versic ꝙ si forte.
l † ¶ Quid [l] si agatur actione præiudiciali : ut puta petit quis ali
quem tan-

ADDITIONES.

a Domino. ¶ Vide quod dixi in §.quod si super.in gl.per illum
b Frequeoter. ¶ Opiniones & ipsarum rationes de hoc uide in §.ꝙ si super.super 1.gl.
c In fi. ¶ Dic,ut ibi in vl.gl.& facit,quod no.de iu.examinata.in gl. & ꝙ scripsi in d.§.quod si super.in gl.quod si non.ad fi.& §.fi.super uerbo,possessionẽ
d Secus,&c. ¶ Apertius est in præ.c.quicunque.
e Si super. ¶ Quomodo autem factum uiolenti expellentis colonum præiudicat domino,& non factum iudicis possesionem ei auferentis,cum plus operari deberet actus iudicialis,quàm uiolentus , ibi plenè scripsi post Inn.& Host.super uer.nominare.Itẽ ibi super uerbo,tardabit.scripsi post Host.de illo,qui de præcepto domini sui damnum dedit, & conuentus nominat dominum,qui scit causam præcepti:an sit sibi danda dilatio ad dominum præsentandum;& quid si detur,& dominus non uenit,ibi.uide.
f Creditor. ¶ In isto satis uidetur,quod procedat nominatio,per l.si pignore.ff.de pignor.actio & de vsucap.l.pignori.& quod not.C.de furt.l.vlt. §.pen.
g Versus fin. ¶ Dominus meus in legibus sic distinguebat:an tales conueniantur super re,& tunc seruatur prima opin.vt non posſint declinare iudicium tales naturaliter posſidentes,cum sibi posſideant ad quod facit in vsib . feu. de contro.feu.inter vas.& al.c.j Si uero conueniuntur super censu , reditu, uel seruitio quod debetur domino,quod tertius petit ab emphyteuta,uasallo,uel simili tunc quisque talium denunciare potest domino,& illum nominare:quia principaliter ad eũ pertinet huius rei defensio.Si non vult nominare,ipse litiget:nec nocebit sententia dño,nisi sciat & patiatur. ff. de reg. iur.sæpe.ext.eo.ti.c.pen.alleg.ad prædicta C. de agri.& cen.litibus.lib.xj.& l.in causæ.ff.de procu.
h Super. ¶ Et ibi satis scripsi de hoc super uerbo,alieno,Ipse etiã ibi no.nominationẽ hanc facere posse eum,qui super obedientia conuenitur : & an non ueniente nominato,sit tunc locus missioni,plene scripsi.de ma.& obe.c.inter quatuor.super gl.unde sententia.
i Suscipere. ¶ Vide quod dixi in §.ꝙ si super.super uer. posſidet.
k Emphyteuta.¶ no.quia de habente ius in re loquitur:& uide quod dixi in §. quod si super uer.excipiat.
l Quid. ¶ Hic ingreditur uerba Vber.de bo.ubi s̃.& sic ibi,ut hic,incipit uersi.& fit duplex responsio,ut hic;& quantum durent j̃.dicam. ¶ Adde , quod quando agitur actione præiudiciali,ꝙ posſit dare bannum,quia Spec.nihil alleg.iuncto tex.in l.j.§.quid ergo.uer.multi.ff.de uen.inspi.& gl.ij in l.j.ff. de admi tut.& in l.præses C.de suspec.tu.Bald.in c.j.de pace tenen.& Ber. in l.j.ff.si quis ius di.non ob.ubi dicit,hoc esse verum in uero contumace,nõ in ficto:quia tale bannum habetur pro mulcta,& mulctari non potest fictus contumax,ut habetur in gl.d.l.pen. ¶ Adde tu,ꝙ bannum æquiparatur mulctæ,& pro mulcta habetur,& sicut mulcta nõ irrogat infamiam,ita nec bannum,ut per Pau.de Cast.consi.467.incipient.super hoc puncto.in 2.col.uersicu.secundo præmitto.in prima parte consilio rum.Henric.Ferrand.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quem tanquam filium, & in potestate constitutum, uel tanquam seruum, uel tanquam libertum, uel tanquam uasallum, uel tanquam colonum, uel tanquam adscripticium, & similes: & vocatus non venit? Respon. generaliter, quia in talibus non potest fieri missio, iudex per remedia generalia & excogitata occurrat: puta per excommunicationem, per bannum, & per missionem in possessionem, vt j. §. videndum. versic. in actione autem finium. & versicul. in omnibus tamen personalibus. Item specialiter respond. ad singula. nam non constat, quod quis sit filius, & ab eo petatur reuerentia, vel pietas, iudex potest ad uoluntatem patris procedere: ut C de pact. pot. si filius. 86. dist. non satis. 35. distin. sexto. xxx dist. c. j. & c. si quis dereliquerit. Si vero negatur filius, nec est fama tunc iudex potest recipere probationes patris super filiatione in patria potestate, & super hoc etiam pronunciare, secundum Vbert. quia extraordinarium negotium est, C. de v̄sur. pupil. pupillus. ff. de offi. proconsul. nec quicquam. §. de plano. 2 q. 7. quæritur. Et est ratio quia non præsumitur patrem filium odire. xxiij. q. j. paratus & q. iiij. est iniusta. & c. ea uindicta. v. q. v. c. j. & ij. q. j. nō est putanda. Quid ecōuerso, si filius dicit se non esse filium, uel se esse tm̄ mancipatum? Non enim uidetur, quod filius sit mittēdus in possessionem libertatis; quia nec ille, qui se partē dicebat, possidebat, ff. de acqui. pos. l. j §. iij. Respon. occurratur per præmissa remedia generalia, vel recipiantur probationes, ut dixi: uel proceda-
tur. sicut in negatoria & confessoria dicetur in præ. § uidendum. uersic. quid si agatur. Si uero petatur quis in seruitutem: dic, ut ibi
28 inuer. sed is quem. † ¶ Quid si agatur contra libertum pro operis præstandis, uel non præstitis? tunc estimabunt operæ, & fiet missio in possessionem bonorum eius pro æstimatione operarum: ut de uerb. obli. in stipulationibus. ff. de oper. liber. quoties. Si vero agatur de ipso iure patronatus, procedetur prout in p̄fessoria: ut in causa filiationis dictum est. Sed si de libertinitate proclamat in ingenuitatem, & uocatus non veniat, iudex saltis præmissis generalibus poterit procedere: prout habetur C. de inge. ma. diffamari. & C. de remiss. pig. si eo tempore. extra, de testi. cum olim. & qui fi. sint leg. ator. Porrò si dominus petat à uasallo, ut eum dimittat pro feudo, uel eam ut ab ingrato reuocet, ut C. de reuoc. don. his
iosis. ex. de dona. c. fi. xxij. q. vlt. de forma. & si contumaciter absit, potest dominus mitti in possessionem eiusdem rei, si eam habet: uel si non habet, in possessionem aliorum bonorum eius pro æstimatione interesse facta, ex eo quod præmissa nō fiunt. Cæterum si peto colonum, tanquam seruum, cum peculio, & contumax sit peculium per iudicem annotabitur. quod intellige, prout habetur. ff. de diuer. & temp. prescri. longè. & C. de agricol. & censi.
29 cum satis. §. fi. & l. cum scimus. † ¶ Sed quid si iudicio noxali agaa tur? Respon. [a] si agitur ad damnum, videtur quod fiat missio prorata damni petiti, & forte est actoris electio. in quo uelit mitti in possessionē super quo uide. ff. si ex nox. caus. aga. l. ij ff. de re iud.
30 miles. §. j ff. de sol. l. j. ij. & iij. † ¶ Quid si agatur p̄fessoria pro v̄sufructu uel aliis seruitutibus personalibus turbatis? Dic, quod ratione illius iuris fiat missio propter contumaciam rei in possessionem eius rei. in qua actor petit illud ius. ff. de v̄sufr. l. ij. & stabit in ea usque ad annum, & postea fiet uerus possessor, prout in aliis realibus j. §. fi. dicetur. Idem iuris est etiam, si agatur de decima, se
b cundum Vber. [b] imò, secūdum Papam, statim est uerus possessor. & nō causa custodiæ, & iudex prohibebit reo, ne illum turbet, do-
c nec reus de iure suo ostendat [c], & super hoc ipse caueat, & faciat illum interim gaudere quasi possessione pacifica seruitutis, uel alterius iuris petiti, ff. de oper. nou. nunciat. si prius quam. ff. si seruiuend. is cuius famili. ff. de v̄sufru. cuiuscunque. ff. de opt. leg man cipiorum. C. de inge. ma. diffamari. Et hæc etiam locum habent in iuribus incorporalibus, spiritualibus & temporalibus: quę prosequere, secundum Papam, ut not. extra, de eo, qui mit. in pos. caus.
31 rei ser. c. j. & §. eo. §. uersj. † ¶ Item si agatur pro personalibus præstationibus, put à fructuū, uel interesse nomine, decernetur, missionē esse faciendam in possessionem rerum ipsius debitoris prorata interesse sui, ut dicunt quidam Alii contra, cum aliud, & non interesse petitum sit, arg. C. de fideicom. lib l. fi. nisi forte petitionem mutet: quod facere potest ante litis contestationem, ut C. de eden edita. & iunge hic, quod est in præ. § uidendum. uersi. qd
32 si agatur negatoria. † ¶ Quid si agatur interdicto de itinere actuque priuato, eundo, uel de aqua quotidiana & æstiua? Respon. si ratione possessionis agitur, & res non capit dilationem, & aduersarius nō veniat, iudex permittet ire agere, & aquam ducere, sine præiudico iuris quærendi possessionem & proprietatem: actore nihilominus cauente, quod si apparuerit eum iniuste egisse, resarciat damnū absenti. ff. de testa. tu. l. idem. ff. de dam. infect. hoc amplius. §. Alphenus. ff. ad exhi si quis merces. §. si ratæ. & l. Iulianus. §. j. Vel procedatur, ut iam dicam in interdicto Vti possidetis: uel, ut dixi in confessoria pro seruitutibus, secundum Vber: Quid si agatur de damno infecto? Dic, quod & tunc fiat missio. ff. de damno infec. prætor. §. ij. & per totum: & iunge, quod est infrà. §. ultimo. Quid de legatario, uel fideicommissario? Rū. & hoc etiam est expeditum: ut C. ut in poss. leg. uel fideicom. l. legati. ff. quando di
33 es leg ce. per totum: & j. §. uidendū uer. sed nunquid. † ¶ Sed qd si petitur, ut caueat de euictione in duplum? Dic, quod ibi præmissa remedia sunt forte necessaria: uel dic, quod fiet missio in possessionem dupli pretii dati, uel pretii rei ff. de euict. l. ij. quod uidetur absurdum, cum hoc non petatur. Vnde dic, quod fi et missio in possessionem tanti, in quanto posset periclitari: ut de act. emp. & uen. l. ex ēpto. §. j. extra, de eo, qui mit. in poss. causa
34 rei ser. cum venissent. † ¶ Quid si agitur ad exhibendum aliquo iure, putà vt exhibeatur aliqua res, uel scriptura? Dic, quod non fi et missio in possessionem rei, uel scripturæ: aliàs plus haberet ex
d contumacia, quam ex sententia [d], ff. de verb. sig. pluset. extr. de ac cus. veniens: xj q. 3. certum. Fit ergo missio iuxta æstimationem interesse: sicut si diffinitiuè cōdemnaretur, & non exhiberet, fieret missio in interesse, ff. de in lit. iur. in actionibus. ff. ad exhi. per to-
35 tū. † ¶ Quid si agitur cōtra tutorē, vel aliū in dignitate, vel officio constitutum, ut remoueatur, uel deponatur: & contumaciter abest? Respon procedatur contra eum, secundum præmissa generalia, vel etiā per spālia, vt sibi interdicatur interim administratio, quasi sūspecto, ff. de procur. quæ omnia. C. de sūspec tu. l. penul. In
stit. eo. in fin. ff. de solu. quod si forte. §. j. extra, de sīmo. licet Heli. de accus. c. fi. de offi. deleg. venerabilis. Veruntamen in hoc casu poterit contra eū procedi, ut supra tit. prox §. sequitur. uer. si vero. poterit enim recipi probationes super principali: & procede-
36 tur secundum l. ff. de suspec, tut. impuberes ¶ Quid si agatur ad thori separationem, & vocatus sit contumax? Rū tunc est recurrendum ad sæpe dicta remedia generalia, vel etiam ad specialia, ut præsens absoluatur à debiti coniugalis redditione: Si verò vir, uel uxor agat possessorio, non fiet missio in possessionem, sed recipientur probationes, ne detur occasio fornicandi. causa enim
e matrimonialis non obest ordinariæ cognitioni, secūdum Vber. e Ego dico in præmissis casibus absentem excommunicandum, & non ad sententiam procedendum; extr. de resti. spol. literas. Cum autem agitur super fœdere matrimonii, tunc potest etiam lite nō contestata procedi: extra, ut lite non contest. c j. & c. quoniam. §. porro. Quid si vxor agat contra uirum ad inopiam uergētem? de hoc infrà de don. inter ui. & uxor. §. formatis uer. qd siuir. In criminali autem causa qualiter procedatur, & infrà de accus. §. sequi
37 tur. † ¶ Sed pone, ago contra te coram iudice seculari interdicto Vti possidetis, quia mihi turbas possessionem tu contumaciter te absentas: quæritur, qualiter iudex contra te procedet? non enim: potest me mittere in possessionem rei petitæ, cùm nulla petatur
ita non potest te excommunicare, cum sit laicus, xcvj. dist. bene q
f dem [f]. G Na. not extra. ut lit. non contest. tuæ. quod iudex assignabit tibi terminum, intra quem venias, uel à mea inquietatiōe cesses: ut extra, de rest. spo. audita. extra, de natis ex lib. uen. c. vnico. Quod si neutrum facies. procedet contra te ex officio suo: ut extra, de pig. ex literis. Idemque dici potest, secundum eum, in quæstione illa, cum quis potens aliquem spoliat, nec vult comparere, nec excommunicari potest: uel si potest, parum de excommunicatione curat: tunc enim iudex cōtra eum ex officio procedet,
g ut ibi extra, de postul. c. j. [h] & ij. q. v. quanto. & infrà uer. prox. Papa not. extra, de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. c. j. quod sine agat interdicto uti possidetis, siue interdicto Vnde ui, pro incorporalibus: quia secus, si pro corporalibus, ut infrà in fi. huius. §. sine quo cunque alio modo agatur pro incorporalib. non fit missio in possessionem: quia non potest, cum dicat se possidere: ut extra de probat. licet. & de iudi. examinata. Sed cauebit reus de non molestando, secundum ea quæ not. suprà uersicu. quid si agatur confess. & in concord. ibi positis: & probatur extrà de sequest. poss c. j. & ff. de iti. actuque priua. si pro uia. & iunge, quod not. suprà eo. §. uersicul. j. & uide j. eod. §. uidendum. uer. in omnibus. saga. di-
xi. quod si

ADDITIONES.

c Respondeo. ¶ Dicit Vber. videtur, quod iussu prętoris ducēdus sit seruus, ff. si ex nox. cā aga. l. ij. §. ult. ubi fic iacet tex. subdit, uel si agitur &c. & quod sequitur, forte est actoris electio. dixit Vber. propter cōtumacian rei, hoc expresse, ne credatur, quod agens noxali possit eligere seruum, ut emendam: cum sola eméda ueniat in petitione, licet serui datio sit in liberatione, Inst. de nox. §. j. & edixi de emp. & uen. c. iij. super uerbo, induxit.

b Secundum Vber. ¶ Interponit, quod sequitur: & eius uerba reassumit j. uer. quid si agatur interdicto.

c Ostendat. ¶ Dicebat Dyn. de primo decre. in iiij. q. quod quando actor possidet, tunc pœna contumacis est, quod transfertur onus probandi in eum: alle. ff. de no. ope. nun. si prius. si uero non possidet, procedit primum dictum quod fit missio quasi in possessionem: alleg. ff. de dam. infec. là quo fundus.
¶ Adde, ut per Bar. & Alex. in d. l. si prius.

d Sententia. ¶ Incumberet enim hoc possessori, & per sententiam sufficeret exhibere presentiam.

e Vber. ¶ Et hic finiuntur eius uerba.

f Quidem. ¶ De hoc etiam §. tit. j. §. sequitur. uer. sed pone, Titius.

g c. j. ¶ Vbi scripsi in glo. magna, uersi. hoc eodem modo.

xit.quod si reus cõtumax est,ubi agitur interdicto Vti possidetis, uel utrobi,iudex ꝓnũciabit actorẽ nõ esse in possẽssione inquietãdum à reo,donec reus probauerit possẽssionẽ suam esse: & fortè coget reum cauere sed id seruaturũ:quemadmodum fit in seruitute,ut ff.de no.oper.nunc.si prius.ff.de dam.infect.l.à quo. ff. si seru.uen.is cuius Nam interdicta licet personalia sint,uidenturtamen in rem scripta,ff.de interdic.l.j in fi.Diffinitiua enim sententia de nõ inquietando in perpetuum, ante litis contestationem ferri non posse:ut extrà ut lite non contest.per torum. Sed nonne hoc casu reus ueniens intra annum, recuperabit possẽssionem, restitutis expensis,& præstita cautione de lite prosequenda? Et uidetur quòd sic.C.de bonis auctor.iud.poss.auth.ei qui iurat.extr. ut lite non contest.c.quoniam.§ in aliis.Sed dic contrà,nisi prius probauerit possẽssionem ad se pertinere:aliàs nil uideretur operari interlocutoria iudicis: imò delusoria uidetur, quod esse non debet,ff.de iudic.si prætor.ff ne quid in lo.pub.l.fi.quia & sine ea idem ius possidendi haberet.nam intentat interdictum Vti possidetis;quare non petit,ut adipiscatur possẽssionem,sed ut in iam adepta defendatur:ut Inst.de interdi.§.retinẽdæ.extrà de probat. licet.vnde nil videtur reuerso restituendum,cum in nullo de eius possẽssione constet. Secus aũt est, ubi uagitur iudicio petitorio, quia tunc reo missionem passo res est restituenda Sed quare hoc
38 in possẽssione potius contingit,quàm in aliis casibus ? Rñ. †quia possẽssio facilius perditur,quàm dominiũ,ff.de acq.poss.l. 17.§. differentia Vnde nec à sententia possẽssionis appellari potest, secundum leges,licet aliud sit in aliis,2.q. vj.sunt etiã,quorũ uersi. si de pos.& C.si de momen.pos.fue.ap.l.j Quidam autem dicunt, quòd in præmisso casu reuersus restituẽdus est,vt res restituatur in pristinum statum,in quo erat ante latam interlocutoriam,quo ad hoc,ut idem subducatur decretum,& ut per illud nulla detur actio,uel exceptio,quæ aliter dari posset,ff.de acqui.possẽs.iustè. & ff.ne vis fi.ei,qui in pos.missest.l.j.& hoc, cũ agit pro ipsa possẽssione.ne quis inquietetur in ea.Si autem agitur pro æstimatione possẽssionis,quod fieri potest.ut ff.uti poss.l.pe & fi ff.qđ me. cau.si mulier.§ qui possẽssionem.tunc pronunciabitur,ut in aliis
a simplicibus personalibus actionibus[a].†¶ Generaliter autem pri-
39 mum decretum interponitur,tam in realibus, quam in personalibus actionibus,quotiescunque quis nõ defenditur, extr. ut lite non contc.quoniam.§ in aliis.& § fi.C.de iudic.l. properandum, §.sin autem.C.de præscri.xxx.an.si quis emptionis.§.fi.quod dic, ut s.tit.prox.§.sequitur.uer.si verò agitur.& seq. Item interponitur in his,quæ uicẽ obtinent actionum:ut cum cautiones postulãtur de damno infecto,uel de legatis,uel cum mulier petit se mitti in possẽssionem causa uentris,nam hæ actiones instar obtinent actionum,ut ff.de act.& ob.l.obligationes uerborũ. Et quod his casibus fiat missio in possẽssionem,probatur ff.exqui.cau.in pos. ea.l.j.2.3.& 4.& in præ.l.si quis emptionis.§.fi.. & ff.de dam.infec.
b l.4.§.j & ff.ut in poss.leg.uel fideicommiss.is cui[b].Item habet locum,quando agitur interdicto Vnde vi,ad possẽssionem recuperandam.Item in interdictis in rem scriptis, habet locũ missio in possẽssionem causa rei seruandę:ut probatur & no secundum Pa
c pam,extrà de eo,qui mittitur in possẽssionem causa reiser c.j [c]Et scias,quod quãdo agitur interdicto Vnde ui,uel actione ex empto de qua infrà.§.uidendum.uersi.sed nunquid.vel alia personali actione,ubi fit missio pro mensura debiti declarati, decens est,ut primo fiat missio in possẽssionem illius rei,de qua agitur:& si ratione interesse aliquid plus debetur,faciat etiam in possẽssione aliarum,licet ex causa aliud fieri possit quandoque. In realibus autẽ & mistis actionibus fit missio tũ in possẽssionem rei petitæ, nisi
d qñ latitat uel dolo desinit possidere[d]:ut extra ut lite non contest. quoniam.§.quod si super.& ff.ex quib.cau.in poss.ea.l.Fulcinius. §.itẽ uidamus.& §.seq.& C.de præscri.xxx an.si quis. §. fin. Sed nunquid in hypothecaria fiat missio in possẽssionem? de hoc no.
40 s.tit.prox.§.sequitur.uer.sed nunquid.†¶ Quid si nomine alterius rei,plures conueniuntur? quod fieri potest,ut supra de actore, ad fi.& ums tantum contumax sit? Respon.non uidetur.quòd ꝓpter eius cõtumaciam,aliis non uocatis,sit missio facienda, ff. de mino.l.Aenilius.& ar.ff.ex qui.cau.in pos.ea.hæc autem.hoc no. Papa extra de reii.do.cum venerabilis.Sed quid si agitur Communi diuidundo,uel Fami ercis.iudicio, & reus cõtumax est? de hoc infrà.§.uidendũ uer.sed nunquid in duplicibus.& uer.item quæritur.Quod iussus autem possidere,per se ingrediatur possẽssionem,uel si formidat impediri,per nunciam iudicis,seu officialem seu uiatorem,in possẽssionem inducatur:ut in præ.l.is cui §.missus
41 in possẽssio.†¶ In summa no.quod ubi agitur personalibus actionibus pro temporalibus,non fiet missio in possẽssionem spiritualium pro mensura debiti declarati : ut probatur extra,de except.
e frequens.§.fi.& in const.Greg.X de inur.c. & si pignorationes[e]. tum quia cum eis nequeunt permutari,ut extra,de rer permu. ad quæstiones.tum quia spiritualia æstimationem non recipiunt, ut C.de sacrosan.eccle.nemo martyres.& ff.de var. & extraor. cog. l.j.§.medicos. quare cum debito commensurari non possunt.Sed ubi agitur personali actione pro spiritualibus, puta ex permutatione,uel donatione rerum spiritualium,& huiusmodi, tũc bene potest fieri missio in possẽssionem aliorũ spiritualiũ:& etiã fortè in possẽssionẽ temporalium, præsertim si spiritualibus erant temporales annexæ,secundum Papam,qui hoc not.extra,de eo qui mit. in poss.c.j.Item no quod tu realibus.& mistis actionibus fit missio
f in possẽssionẽ rei petitæ tantum:nisi[f] quãdo latitat,uel quãdo do
g lo desiit possidere[g]:ut ff.ex quib.caus.in poss.ea.l Fulcinus §.item uideamus.& §.sequen.C.de præscript.30.ann.si quis.§ fin.In personali uerò fit pro mensura debiti declarati,ut s.uer.& scias.

ADDITIONES.

a Actionibus. ¶ Verba Iac. ver.hoc autem decretum.

b Cui. ¶ Scire debes,quod Ia.de Are.in l.si finita.ff.de dam.infec.§.item uideamus.tenuit per ipsum §.& §.ibi præcedentem, ꝙ quoties quis mittitur in possẽssionem,quia sibi non cauetur,vel aliquid ab aduersario non præstatur,non aliter de possẽssione discedit,quam si sibi cautum, vel præstitum, etiam si aduersarius petat ut discedat,& ipse sibi vult expensas restituere: vt ibi:alleg.etiam ff.qui satisd.cog.l.de die.§. hæres quoque.Secus.si fiat missio propter contumaciam aduersarii:quia non venit coram iudice : q̃a tunc missus de possẽssione discedit restitutis expensis.C.de præscript. xxx. ann.l. si quis.& præstita cautione de stando iuri.ut in decret.quoniam frequenter. §.in aliis.Procedit ergo primum dictum Iac quando uenit ad iudicium,sed ad præceptum iudicis noluit cauere,uel præstare quod petebat actor : & est simile,quod dixi s. § 2.post p in.vbi de appel.loqnor,

c c.j. ¶ Et quod sequitur ibi,uide per me in uersi. aliqui tamen. ante fin. magnæ.glossi.

d Possidere. ¶ Hoc in fi.repetit,& bi dicam.

e Pignorationes.¶ Libr.6.

f Nisi ¶ Istud Nisi,uidetur incongrue poni:quia & tunc fit missio in possẽssionem rei petitæ,licet olim in omnia:& patet per leges sequen. super quo vide,quod not.in §.statim alleg.sed secus.fi illud tantum ; quod procedit, respiciat non rem,sed missionem,ut dicat Missio tantum: & hoc intellige j. §.2.in prin.uer.est & alius.

g Possidere. ¶ Tunc enim,si pro re corporali agatur, per omnia proceditur, vt in personali:vt patet per iura j̃ alleg.idem Azo in Summa, vbi s. §. vbi autem.facit,quod nota.& dixi in regula.pro possessore.de reg.iur.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Primum decretum à quibus iudicibus sit postulandum.*
2 *Iudex Bonon.coram quo quidam Mutinensis conuenitur ratione cõtractus, vel alia causa,an possit mittere actorem in possẽssionem bonorum, quæ reus habet Bononiæ,& decernere missionem in possẽssionem esse faciendam in bonis quæ conuentus habet Mutinæ,propter eius contumaciam.*
3 *In contractibus & delictis potest fieri remissio ad locum, ubi quis contraxit uel deliquit.*
4 *Iudex an possit cogi ad iudicandum, si dubitatur ubi sint debitores conuenti.*

1 4.§.Nunc videamus.† à quibus iudicibus primum decretum postuletur.Et quidem à maioribus & minoribus,& etiam a magistratibus municipalib. & à delegatis,ff. de dam.infect.dicis.§.j uer.dies.extra,de offic delegat ex literis.extra,de eo,qui mittit in possẽss. causa rei seruand. per totum:de hoc not.in § restat.quod uerum est,quod potest pronunciare,si citatus sit de eius iurisdictione. Mittere enim in possẽssionem magis est iurisdictionis,quam imperii,ff.de officio eius,cui mand est iurisdict.l.cognitio.§.fin.Si autem certum est,eum non esse eius iudicem,non poterit pronunciare:secus autem,si dubium sit.Re autem ipsa mittere non minor.sed maior iudex potest ff.ad municpal magistratibus.& ff.de iurisdiction. omnium iudicum iubere. nisi in causa damni infecti. vt ff. de damn. infect.l. dies.§.duas. quæ celeritatem desiderat, ut eodem titulo.l. pri-
a ma.Iudex autem delegatus possẽssionem a se datam tueri debet[a] vt ext.

ADDITIO.

a Debet. ¶ Sic etiam audiet tertium,qui dicit rem,cuius data est tenuta, ad se pertinere:& eam,si de hoc constiterit,reuocabit, secũdum Ioan. de Deo, lib.2.q.12.alle.de reiud.cum super. & c.seq. de test. veniens. ij. Tertium aũt rem uendicantem delegatus ille non audiet,de of.del. P. & G. An aũt uendicans agat ꝑ missum,uel contra missionem passum? dixi super dec. contingit.in fi.de do.& cont. ¶ Adde tu ad id,quod dicitur hic per Spec. de delegato,uidelicet ꝙ non possit,per doctrinam.Host.in c.quod ad consultationem.extra,de reiud.ubi refert eum,& sequitur Ab.Sic.in ult.col.in fi.ꝙ iudex delegatus habens expedire cãm intra mensem. si intra ipsum mensem ptumacem reum excommunicauit,potest post mensem absolui.Vnde à simili dicendum in casu nostro.Posset tamen responderi, quod id habet locum in iurisdictione redacta ad certum tempus:hic vero,de quo hic, in simplici commissione causæ:de quo tamen uide per Scribentes in c.querenti. extra, de offi.delge.

ut extra, de testi. ex parte. ubi de hoc: & de simo. querelam. saltē vsque ad annum, ut extra, de offic. del eg. querenti. licet alii dicant illū functum officio suo esse, ut e ti. literis. nisi ei specialiter fuerit mandatum, ut in præ c. ex parte. quia hoc ad ordinarium spectat, ut dicūt, ff. ne uis fiat ei, qui in possess. miss. est, l. 1. in princip. & §. 1. & 2. & l. si quis missum. respond. 1. & uide infra. §. proxim. uersicul. & not. quod si missus. & infra. de excommu. sentē.

2 §. nunc dicendum. prope princip. † ¶ Et no. [a] iudex Bononien. co
a ram quo aliquis Mutinen. conuenitur ratione contractus, uel domicilii, uel alia quauis causa, ut extra. de foro. comp. capitu. fin. potest mittere actorem in possessionem bonorum, quæ reus habet Bononiæ: & decernere missionem in possessionem esse faciendam in bonis, quæ conuentus habet Mutinæ propter eius contumaciam: licet quidam dixerint, quod si reus nihil habet,
b Bononiæ, iudex Bononien. ulterius nō procedit: [b] quod falsum
c est: hæc probantur eodem titul. Romana. §. contrahentes. [c] Et di-
d cunt quidam, [d] quod Bononien. iudex, quo ad bona, quæ sunt Mutinæ, exequetur suum officium per iudicem Mutiñ. & quantum ad hoc, maior est iudice Mutinen. licet alias in officio sint æquales, C. de iudic. properandum. §. sin autem reus. ff. de bo. auct. o. iudic. possi. cum unus. §. pen. & fi. Alii dicunt quod iudex Bononien. per se dabit possessionem bonorum, quæ sunt Mutinę
e quod ego non credo, [e] nisi esset à principe delegatus, cum non sint tres sub eius iurisdictione, ff. de iurisdict. omn. iudic. l. fin. C. qui p suā iurisdict. l. prima. 16. quæstion. vi. placuit. ad fin. ex. de foro comp. sane. Potest tamen decernere, ut prædixi. Quidam etiam dicunt, quod si Mutinensis non pareat iudici Bononiensi, tunc iudex Bononiensis mittet literas ad iudicem Mutinensem,
3 ut mittat in reum. † Nam & in contractibus & delictis sit remissio ad locum, ubi quis contraxit, uel deliquit, ut dicitur C. ubi de cri. agi oportet. authent. qua in prouincia. Et si iudex Mutinensis non miserit, punietur in tribus libris auri, & eius officiales in tantundem: quod si propter lucrum id Mutinensis faciat, etiā eius cingulo priuetur, in authent. ut nulli iudic. §. si uero quis comprehensorum, & C. ubi cau. status agi deb. l. prima. C. de req. re l. 2. Quandoque etiam aliter punitur. ff. de ser. fug. l. 1. § hoc
4 autem. sed hodie standum est in hoc illi §. contrahentes. † ¶ Quid si dubium sit, ubi sint debitores conuenti, & ipse comparet, nū quid cogi potest eos indicare? Dicunt quidam, quod non, argument. ff. qui bon. ce. possi. l. in omnibus. nam hoc committitur inquisitioni executoris, & solicitudini iudicantis, secundum Pileum, argument. C. de his, qui ad eccles. confug. l. fin. §. cum autem. nec debet hoc eius sacramento committi. Alii tamen contra. nam & de inquisitione & diligentia erit, ut faciat cum satisfacere de conscientia sua, ut in ea. l §. sane. & argumen. C. de iusre delib. scimus. §. licentia. & argument. in authen. de test. §. si uero deducens.

ADDITIONES.

a Not. ¶ Secundum benedictum, quem in hoc tractatu alleg, auctor, & secūcundum Iac. Bal.
b Procedit. ¶ Sed vadat actor Mutinam iustitiam petiturus. & hoc dictum prædicti duo attribuunt Azo.
c Contrahentes, ¶ Lib. 6.
d Quidam. ¶ Prædicti duo.
e Credo. ¶ Item Ioan. de Deo in vlt. col.

SVMMARIVM.

1 *Effectus primi decreti in personali actione quis sit.*
2 *Missus in possessionem ex primo decreto, an lucretur fructus.*
3 *Primi decreti effectus multiplex est in reali actione.*
4 *Obligationem habere non dicitur quis in re sua.*
5 *Missus in possessionem alicuius rei, si ipsam intra annum alienat, deinde intra eundem annum reus uenit, quid iuris.*
6 *Missus in possessionem ex primo decreto, an possideat.*
7 *Possessor rei mobilis an in personali actione debeat expelli.*
8 *Missione facta in possessionem terrarum, quis eas debeat excolere.*
9 *Missus in possessionem ex primo decreto, quomodo in actione reali dicatur possidere.*
10 *Probare volens de dominio, quamdiu audiendus sit.*
Missus in possessionem, si scit rem esse alienam, an præscribat.
11 *Non domino bona fide tradente, an quæratur usucapio bona fide accipienti contra omnem dominum.*
12 *In personali actione missus in possessionem, qua ratione non possideat, in reali autem sic.*
13 *Missus in possessionem vere possidet, & fructus percipit, tanquam creditor contentionalis.*
14 *Missus in possessionem ex primo decreto si deijciatur, an possit petere restitutionem, aut agere, interdicto Vnde vi.*
15 *Decretum iudicis vbi ad postulationem actoris sibi dedit possessionē reo non citato, an sit ualidum.*
16 *Prætoris edictum prodi potest, vbi missus in possessionem ex primo decreto non admittitur, mandato iudicis ad possessionem.*
17 *Auxilium quotuplex surgere dicatur ex prætoris edicto.*
18 *Hæres, à quo legata petuntur, an & quo pacto teneatur legatarijs ex edicto prætoris, si eos prohibuerit in possessionem venire, &c.*
19 *Auxilia ex prætoris edicto surgentia, intra annum dantur ad interesse tantum.*
20 *Remedia competentia misso in possessionem, & non admisso ad possidendum, quæ sint.*
21 *Primi decreti effectus in actione personali quis sit.*
22 *Missionem in possessionem patiens, si intra annum venerit coram iudice, an & quo pacto poterit possessionem recuperare.*
23 *Præscriptio quomodo fiat, aut interrumpatur, vbi quis patitur missionem in possessionem.*
24 *Possessio vsque ad quod tempus repeti possit post interruptionem præscriptionis.*
25 *Missus in possessionem post interruptionem præscriptionis illius, an poterit præscribere.*
26 *Præscriptio an currat sine possessione.*
27 *Cautionis sola præstatio non restituit possessionem sed tantum interrumpit præscriptionem annalem; & cui, aut quibus danda sit talis cautio. & nu. seq.*
28 *Decretum c. Pastoralis, coram quocunque factum, an teneat: aut quas personas publicas interpellet.*
29 *Aduersario absente protestari debet is qui præsens est cum solennitate tabellionum, quòd ageret, si aduersarius adesset.*
30 *Ordo scripturæ semper est seruandus.*
31 *Missio in possessionem an per iudicis, aut tabellionis actum acquiratur actio contra patientem se mitti.*
32 *Annus datus ad recuperandam possessionem, quando currere incipiat.*
33 *Iudex si restituat possessionem rei, non citato actore, an teneat restitutio.*
34 *Excōmunicatus, vel missionem in possessionem passus, si intra annum veniat offerens cautionem idoneam & expensas missus vero vocatus cōtumaciter se absentat, an iste missionem passus mitti possit in possessionem rerum, de quibus agitur.*
35 *Beneficium iuris nemini est negandum.*

¶ Primi decreti effectus quis sit.

5. §. Iam de effectu primi decreti primo videndū restat. Super quo no. quod aut est actio realis, aut personalis: si quidem est personalis, multiplex est primi decreti effe-
a ctus. Et primo [a], nam per illud habet missus & custodiam, & defensionem rerum: quod dicitur iudiciale, vel prætorium pignus. videtur enim sibi constitutum, postquam inductus est in possessionem, ff. de pig. act. non est mirum, & C. qui po in pig. hab. l. 2. C. ut in possess. leg. si postea quam. & l. qui legatum. C. de præt.
b pig. l fin. Contra infra versicul. sed quæritur [b]. Et hoc dico propter quosdam fatuos nuncios, seu executores iudicum, seu curiarum, qui quando mittunt aliquem in tenutam, seu possessionem causa rei seruandæ, mittunt illum duntaxat in possessionem vnius rei dicentes: Nos mittimus te in possessionem pro ista, & pro omnibus aliis: vel damus tibi hæc, & omnia alia, causa rei seruandæ, Et quandoque ostendunt illa omnia, & quandoque non. Sed quando ostendunt, videtur posse eorum error subleuari per leges, ff. de acqui. possess. quod meo. §. si venditorem. Sed certe illa. l. loquitur in possidente, qui per oculorum inspectionem possessionem transfert: at nuncius nullam habet possessionem, ideoque nullam transfert. † ¶ Est & alius effectus in
1 personali actione: quia nisi debitor satisfaciat creditori misso in possessionem, poterit ipse creditor sine libello petere à iudice bona vendi, in quorum possessionem missus est, si debitor latitat vt not. ĵ. §. nunc dicamus. versicu. illud etiam, & seq. Alius autem
c hoc impetrare non posset, vt ibidem. ¶ Tertio [c], quia habet custodiam, non tamen veram possessionem: ut ĵ. dicam. Et enim in possessione, sed non possidet. nam longè aliud est possidere, & aliud in possessione esse: vt ff. de acquiren. possessio. si quis autē

¶ Quartò,

ADDITIONES.

a Primo. ¶ Verba sunt Rof. ff. de bonis auctor iu. pos. versicul. in primis quæritur. & hoc vsque ad versicul. tertio. reliqua sumpta de rubrica de primo decr. Dyn. vbi §. ad iufra scriptos effectus addebat iftum, quod ordine peruenitur ad interpositionem secundi decreti. ff. de dam. infec. dies. §. si forte daretur. vnde tenet de secundo decr. vbi §. q. 14. quod non teneret secundū non præcedente primo. per l. qui duos. ff. de reb. dub. & C. de execu. rei iud. Lj. & ff. de re iud. si cum nulla.
b Quæritur. ¶ Sed in reali loquitur.
c Tertio. ¶ Iſte verſic. fuit additio, vſque ad ver. ſed vtrum. & hoc in dicit errorem in ver. ſed pone.

¶Quarto,quia pro illius possessionis defensione competit inter
dictũ Vti possidetis:ex quo ꝯpetit ei actio in factũ,quanti ea res
erit,ut ĩ.ver.& no.q.¶Quĩto,ut ipsã possessionẽ alii, loca & fru
ctꝰ ei⁹,custodiat,& interdũ eos uẽdat,& p̃tiũ seruet:vt s̃.§.restat
a uer.hoc a ũt [a].¶Sexto, ut ex ipsis rebus alatur : ut in eo. uersicu.
2 †¶Septimo,quia lucratus fuit fructus,secundum quosdam, ut
in d.l.Fulcinius.§.fin.ff. de leg. 1. filiusfamilias.§.diui. Seuerus &
Antonius.in fin.Alii contra:ut ff.ut in poss.leg.vel fideicommis.
is, cui.§.qui legatorum ut in præd.l.Fulcinius.in princip. de hoc
in pre.uersic.hoc autem.¶Octauo,quia missus potior est aliis po
stea uenientibus,qui nullam habent hypothecam:& etiam his,q
postmodum simili iussu iudicis capiunt : quia qui prior est tem-
pore,potior est iure:ut extra de iure pa.quod autem. C. q po. in
pig.hab.si decreto.Quod intellige de his tantũ creditoribus,qui
nõ sunt eiusdem tituli,ut in præ.l.is cui.§.si plures.Si enim essent
eiusdem tituli,omnes concurrerent eodem iure, scilicet poste-
riores cũ prioribus,ut ff.de priuil.cre.priuilegia ff. de bo. aucto.
iud.pos.cum vnius.C.eo.ti.l.fi.in prin.Sunt & alii effectus primi
3 decreti, ut infra.uersicul.est & alius.& uersicu.porro.†¶In reali
autem actione similiter multiplex est effectus primi decreti : &
primo,quia quæritur misso actio ex illo edicto,ne uis fiat ei,&c.
nam hoc edictum pertinet ad omnes missos in possessionem , ff.
ne uis fiat ei,qui in pos.mis.est,l.1.§.1.¶Secundo, quia statim in
cipit possidere:ut infra.uer.si uero agatur.¶Tertio,circa fructus
eodem modo,ut supra.in personali dictum est.¶ Quarto , quia
loca percipit & custodit,& quandoque uendit fructus : prout in
personali actione dictum est. Alii etiam effectus in hoc tractatu
4 inueniuntur.†¶ Sed quæritur , an propter hoc contrahatur ali
quando prætorium pignus ? & uidetur,quod sicut sup. in prin
cip.huius §.Sed dic,quod non:quia in re sua non potest quis ob
ligationem habere,ff.de reg.iu.neque pignus.ff.de pig,act.si rem
licet casualiter contrarium obtineat ff.ad Treb. debitor sub pi-
gnore.&,secundum quosdam,C.eod.authẽ.contra rogatus.De
aliis autem effectibus non videtur dubium , quia ad hoc non p-
tinent Non enim ideo potior est,quia missus est auctoritate iudi
cis,sed quia est rei dominus.Res enim sua eo inscio nõ potuit ab
alio obligari,C.ad Vellei.si fine. Item in solutum danda non est:
quia quod meum est,amplius fieri non potest meum,extra.de fi
de instrum.inter dilectos.prope fin.ff.de regu.iu. ex pluribus. Itẽ
quod uendere,possit hoc est ex eo,quod est dominus:non ex eo
5 quod est in possionem missus.†¶Sed pone,quod missus intra an
num alienat rem ipsam.deinde intra eundem annum reus ueniet
quæritur.qualiter ei consuletur ? Respon. iudex ex officio suo,
restituet ei possessionem emptore excluso , uel saltem per triti-
cariam actionem,ff.de tri.act.l.1.§.fin.& l.2.& ipsum alienatorẽ
qui habebat tãtum custodiam,quia intrauerit alterius possessio-
nem,condemnabit ad omne damnum . quod ex eo reuersus pas-
sus est,C.de acqui pos.ex libris.§.sed ipse. Sed contra hoc , quod
dixi de triticaria,facit,quia reuersus tempore alienationis , non
b possidebat,imo missus [b].vt ĩ.uersic.si uero agatur. Vnde dic , da
ri actionem in factum contra illum ratione possessionis, quia æ-
quitas hoc suadet,ff.de præscrip. verb.l.quoties.infra.uersic.ult.
not. Alii dicunt dari utilem actionem ex lege illa,C.de acq. pos.
ex libris.Sed ibi loquitur,quando tradens alii,uel perdens,habet
causam à me,& nomine meo possidet:sed missus in possessionẽ,
suo nomine possidet.Item contra alienam rem datur actio in fa-
6 ctum ex illo edicto,de ali.iu.mu.causa facta. † ¶ Sed utrum mis-
sus ex primo decreto , possideat ? super hoc distingue. nam aut
c agitur personali actione,aut reali.[c] Si personali,missus non pos-
sidet indistincte,sed detẽtat,secundum omnes,ff acqui.pos.pos
sideri § fin.ff.uti possi.l.si duo.§.creditores.ff.de dam. infect. si fi
nita.§.Iulianus.& dixi supra.titu.proximo.§. sequitur. uers.por-
ro si agatur.& detinebit,donec aduersarius tædio affectus ueniat
responsurus, ut in præ.l.is cui.resp 1. & extra , ut lite. non con-
test.quoniam. § in aliis.nam licet actor, siue creditor mittatur
in possessionem , non tamen dominus , seu reus eiicitur de illo,
loco vt in præ l.is cui.in princip & in præ.l possideri. in fin. & in
præ.§.Iulianus & ff.quorum legat.l.prima §.quæsitum.nisi iudex
ex officio suo illum iubeat recedere , ne actor & reus ad rixas ue
d niant si ambo possideant [d] argument. ff. de vsufruct. si cuius §.
sed si inter duos alias incipit l.æquissimum.& alias,si usufruct.&
tunc iudex poterit constituere quis bona illa debeat tollere.
7 †¶Sed cum in personali actione possessor expelli non debeat
de possessione , vt iam dixi , quæro qualiter fiet missio in re mo
bili ? Respond dicunt quidam quod cum fit missio in re mo-
e bil. debet expelli : secus , si in immobili : argument. in præ.l. is,
cui.[e] vbi dicitur , quod missus in possessionem custodiet fructus
ne dissipentur : & distrahet eos qui non possunt seruari :& eodẽ
modo videtur , quod missus custodiet rem mobilem,ne dissipe-
tur. Veruntamen in ciuitate Bonon.res huiusmodi sequestran-
tur,cum inter ciues & scholares est quæstio. quod fieri videtur
contra iura,siue agatur reali,siue personali actione , vt extra , de
sequest.poss.capit.1.prope fi. Sed hoc ideo fit ibi:quia de schola
rium formidatur recessu,ff.qui satisd.cog.si fideiussor.§. fin.Cũ
autem est quæstio inter ciues,tunc bene fiet missio in re mobili,
nec expellitur de possessione,sed possessor habet rei custodiam,
& facit tædium super ea. Sed qualiter potest facere tædium su-
per ea,si alius est in possessione rei mobilis ? Dic de hoc, & de a
8 liis circa hoc,ut infra.uersic.porro in personalibus † ¶ Sed quis
excolet terras,cum facta est missio in possessionem ? Dico,quod
dominus , & debitor , si vult:alias missus id faciat , ff.ut in poss.
f leg.is cui.§.qui legatorum. [f] † ¶ Si vero agatur reali, tunc missus
9 in possessionem ex primo decreto possidet vere , non tamen in-
commutabiliter , quia si reus intra annum venerit , restituetur,
ei possessio:vt in p̃d.dec.quoniam.§.in aliis & C de præs.xxx.uel
xl.anno.si quis emptionis §.pen.& extra , de eo qui mit.in poss.
causa rei ser.per totum. Veruntamen licet possideat , non tamẽ
vsucapit , nisi post annum , secundum Azo.M.Io Goff.& Rof-
g fred [h] Alii autem ,ut Bul.& Iaco.[g] & Hu.& Ber. & quasi omnes.
h Canonistæ , dicunt quod non vere possidet , sed custodit : sicut
& in personali dictum est , ff.de acqui. poss.possideri §.fin.ff.ut
in poss.leg.is cui.in princip.& in præ.§.in aliis.& extr. de offi.or.
pastoralis.in fin.& de do.& contu. contingit. in quibus dicitur,
quod post annum uerus efficiatur possessor:ergo uidetur quod
prius non erat : extra.de eo , qui mit in poss.causa rei ser.capitu.
penul.& fin.ubi dicit,causa custodiæ.ad idem facit eodem. titul.
capitu.1.& secundum istos,anno elapso incipit possidere, quasi
secundo decreto interposito . Nam tantum operatur in reali-
bus transcursus anni , quantum in personalibus secundum de-
cretum. Prima opinio mihi magis placet : & quod dicitur in
præ.decr.uerus efficiatur , debet exponi ,id est , incommutabilis:
quia uere possidebat intra annum , sed commutabiliter : & hoc
probat præ.decre.pastoralis. in fin.ibi. ubi dicit , post annum re
cuperare poss &c ergo paret,quod eam amiserat:& idem habe-
tur in præ §.in aliis.& ad hoc etiam facit præ.l.si quis emptionis
extra.de seq.poss.cap. 1. in fi. Si igitur uere possidet anno elapso
non cogitur restituere rem reuerso , nisi probet ille de iure , uel
10 de dominio suo:ut in præ §.in aliis † ¶ Sed quamdiu audietur,
nolens probare de dominio ? Respon.usque ad decem annos in
ter p̃sentes,uel 20.an.inter absentes:quia ex eo tẽpore fuit posses
sor dñs,uel saltem habuit iustum titulum possidendi , secundum
Bag.ff de Pub.l.3.in fi.Si eñ titulũ nõ haberet,non fieret dñs. C.
de præsc-

ADDITIONES.

a Antem. ¶ Si ponderasset auctor,quod ibi dixit , sed in his casibus non sic miscuisset casus, quibus fit missio ob contumaciam ad illos, quibus fit ob fauorem.

b Missus. ¶ Supra proxime dixit contrariũ , quare videtur actor fuisse somnolentus : quod patet etiam ex allegatione sequenti, qua allegat §.in quo sumus.quis dederit illum errorem,dixit s̃.versicul.3.quia intendit auctor, hic,q licet possessio possit condici per triticariam, per illum , qui vi deiectus est,illud tamen locum habet in possidente:ut dicit l.2.superius allegata.Sed iste passus missionem non possidebat tempore , quo missus alienauit,ergo &c.Circa triticariam autem sciant Canonistæ , quod eius condictio irregularis est,id est,certa regula non comprehenditur : quia circa cõtractus uel quasi,& circa maleficia uel quasi , circa mobilia & immobilia, corporalia & incorporalia,suam potestatem extendit,ad quorum alterum regulares restringuntur:& habet locum,vbicunque res petitur,sumpto largissimè nomine Rei,ut corporalia incorporalia & cõprehendat, excepta, sola pecunia numerata.Sola dico:quia licet non comprehendat ea,quæ cõsistunt in numero , bene comprehendit ea,quę sunt in pondere, uel mensura ;quæ licet sub largo nomine pecuniæ comprehendantur , 1. q. 3. totum. ff.de leg.1.talis scriptura.non tamen comprehenduntur sub nomine pecuniæ numeratæ.

c Reali. ¶ Sunt hæc verba Ia.Bal.vsq; ad ver.sed cum. æque breuius ponit in ver.missus autem. Adde,quod missus in possessionem ex primo decreto in personali non possideat:quod scripsit Rof.consilio cl.

d Possideant. ¶ Idem Io.de Deo, 4.col.

e Cui.¶§.qui legatorum.uer.in cæteris.& Dy.dicit ibi esse casum quæstionis per id . quod hic sequitur.dicit etiam ibi textus , quod legatarius missus in possessionem , sic res hæreditarias custodire debet,ut neque hæredi auferantur,neque depereant, deterioresue fiant. Præmittitur tamen , quod passus missionem illos consumere non poterit,quorum custodiam habet missus.

f Legatorum. ¶ Dicebat Dyn.vbi supra.q.12.quod idem not.in l.prætor.in princip.ff.de bon.aucto.iud.poss.ad idem eod.titul.in venditione.§.1.Itẽ locabit, vt ibi ,de hoc supra eodem.§.in princip.ver.5.cum sua remis.Sub debat Dy.q si uenisset dies solutionis,cultura spectaret ad creditorem , ut no.ea.l.is cui.§.quod si.loquitur tamen ibi de die constitutionis , de quo §.imperator.ead.lege.

g Roff. ¶ Et Gui.de Suz.ubi s̃.

h Iac. ¶ Vbi s̃.uer.in reali autem.

a de præsc.x,uel xx.an.l.1.7.uer.sed vsque.[a] ¶ Quid si missus scit rẽ alienam esse? Dicit Baga ꝙ præscribet prædictõ tempore, si tempore missionis habuit bonam fidem, licet postea habuerit rei cõ sciẽtiam alienæ.ff.de usuc.l.is qui.§.fin.C.de vsuc. transfor.l. 1.Si autem à principio habuit malam fidem, secus esset, arg.ff.de iudi.

b si prætor.§.fi.Tu dic, ut ext.de præsc.c.fi.[b]¶ Quid si res illa erat tunc alterius, & non rei? Dixit, ꝙ nõ præscribet contra eum, ar.

11 enti aduersus omnem dominum: ut instit.de usuc.§.quod autem.

12 & ar.ff.de re iud sæpe.& in auth.ut spon.lar.§.rursus.†¶ Sed quę

c est ratio, ꝙ missus in personali non possidet, in reali uero sic?[c] Re

d spondeo[d], quando ago personali, ago contra illum, qui mihi o

bligatus est ex contractu uel quasi maleficio, uel quasi. Vnde si mittor in possessionem pro mensura debiti declarati, ut ẽ. titulo proxim.§.sequitur.uer.porro.quodam extraordinario iure mihi subuenitur: quia (ut ita dicam) mittendus essem in possessionem, personæ.quæ obligata est: & non in possessionem rei, quæ obligata non est. sicut & alias in delictis persona punienda est, non res, quæ nõ deliquit: ut in auth de man. princi.§.oportet.collat. 3.sed quia persona libera possideri non potest, ut ff.de acq.possess.cum hæredes.§.finali.& extra, de pign.c 2.ideo mihi succurritur in rebus, non vt eas possideam, sed ut custodiam, donec tædio affectus, &c. ut in dec. quoniam frequenter.§.fin.& ubicunque ius dicit, aliquem mitti in possessionem causa rei seruandæ. & ꝙ custodit, & quod tædio affectus, &c. intellige in personali loqui, non

e in reali, secundum Rofre.[e] Sed certe non est ita in prædicta decreta.

quoniam.§.in aliis.ubi dicit, tædio affectus. & tamen loquitur in

f reali.[f] In reali autem ideo missus possidet, quia quando ago in rem, dico rem meam esse, sicut in rei vẽdicatione: uel ius in ea mihi competere, sicut in hypothecaria, & in confessoria & in aliis realibus: & sic tunc agendo contra personam, ago contra illum qui nullo iure mihi obligatus est: sed ideo ago, qa tenet rem, ut Inst. de ac.§.1.& ideo si persona citata non compareat, dignum est, ꝙ mittar in possessionem rei petitæ: & ꝙ possideam, cum hoc sit ordinarium, vt ex quo non est qui defendat, quod rem illam possideam: quia dico meam, uel me in ea ius habere, præsertim adhibita solennitate, de qua dixi ẽ §.sequitur.in prin.sicut in noxali nullo defendente seruum noxium, datur mihi abducẽdi facultas. ff. si ex nox.caus.aga.l.2.ĩ fi.& ff.de nox.electio.§.fi.in fi.male ergo pronunciant iudices, quando dicũt. Mitto te in possessionem cã rei seruandæ, secundum Rof.uod dic, ut in præ.§.sequitur.uersi.

13 sed non videtur.†¶ Missus ergo uere possidet, & fructus rei percipit: sicut & creditor conuentionalis, ut C.de pig.ac.l.2.licet hic non teneatur de percipiendis, ut ille: sed de perceptis tantum, si contumax intra annum recuperet possessionem: ut ar.ff. de bon. auct.iu.poss.prætor.§.2.& § est præterea. secundum Rof. nõ tamen facit suos, ut dixi ẽ §.restat.uers.hoc autem.†¶ Sed quid si

14 missus in possessionem ex primo decreto, deiicitur. nunquid potest petere restitutionẽ, siue agere interdicto Vnde vi? Et quidẽ,

g in reali potest, g secundum nos, qui dicimus, quod uere possidet in hoc concordat Papa, prout no. in præd.c. contingit. Alii uero, qui dicunt, quod solum custodit, dicunt, quod petere potest restitutionem condictione ex lege illa, C de præ.pig.l fin.xvi.q.6.placuit.3.q 1.redintegranda. non tamen aget interdicto Vnde ui, ut ff.de acq.poss.possideri §.fi.quod non datur, nisi possidenti deiecto ff.de ui & vi ar.l.j.§.non autẽ alii.& §.hoc interdictum. Et ea

h dem ratione videtur, secundum eos,[h] quod nec condictio ex l si quis in tãtam. C. vnde vi. De hoc, & an agat interdicto Vti possidetis, no in præd.dec. contingit.&, secũdum Vin.ext.de sequest. pos.c.1.Si ergo missus expellitur, uel impeditur, uel non admitti-

i tur, habet ius, quo ad petitorium & possessorium, secundũ Roff.[i] Quo ad petitorium, quoniam habet hypothecariam, ut ff.de pig act.l.non est mirum. habet enim ex tali possessionem prætorium pignus: ut ibi, & ẽ in prin. huius §. quare habet hypothecariã, ut C. qui po. in pig ha.l 3.& C.ut in poss.le.si postquam.& l. qui lagati. Possessorium autem habet, siue expellatur, siue non admittatur, ut ff ne vis fi.ei, qui in pos.mis.est, l.1.ff.ut in poss.le.is cui. §.missus.ff.de dam.infect. dies.§.2.in quo forma libellum, ut infra de eo, qui mit.in pos.causa rei ser.uer.porro.& seq.in personali autem missus in possessionem ex primo decreto, non tenetur rei vendicatione, cum non habeat facultatẽ restituendæ rei, quia tantum custodit, secũdum Papam. Alii contra. prout no.in præ.

K c.quoniam.§.si autem[k].¶ Est & alius effectus primi decreti, nam missio unius creditoris prodest omnibus, C.de bo.aucto.iu poss.

15 l.fi.†¶ Sed quid si iudex ad postulationem actoris dedit sibi possessionem reo non citato legitime, nunquid proderit actori tale decretum? Dicunt quidam,[l] quod sic, quia licet decretum sit iniustum, tamẽ tenet, ar.11.q.3.c.1.nec missus est prohibendus: nam iste possidet, qui auctore prætore possidet, ff.de acq.pos.Iuste.

ff.de reli.& sump.fu.at si quis impediat.§.1.& præterea functus ẽ officio suo, bene, uel male decernendo extr.de off.deleg. in literis.ff.de re iu.iudex.& conuentus petet in integrum restitutionẽ contra injustum decretum, ar.ff.de iudi.si prætor.§.Marcellus.& de dam.infec.si finita.§.si forte.& de priui.cre.imperatores. & iũge, quod est infra ver.quid si ipse. Dic contra: & reus sua auctoritate potest impune missum prohibere, cũ factum iudicis, nisi sit legitimum, non teneat, ff.de re.iur.factum à iudice.ext de const. ecclesia in fin.C, lib.x.de iu.fisc.prohibitum. Decretum enim huiusmodi interpositum videtur ipso iure non ualere, ff.de re. eorũ qui sub tu.uel cur.sunt, l.mag.§.si æs alienum.ff.de transact. cum hi.§.si prætor. Vnde videt, quod iudex illud possit reuocare, extra, de accu.qualiter.1. Item dicit lex, quod si iudex vendit bona non latitantis, tanꝝ si latiraret, non tenet vẽditio ipso iure, ut in præ.l.Fulcinius.§.si quis bona. Talia enim, quæ in facto cõsistũt, & præcepta iudicũ, quoties male facta sunt possunt per ipsos iudices reuocari. quod dic, secundum Inn.IIII.ut no.in præ.c,in li-

16 teris.†¶ Et no.[m] ꝙ si missus in possessionem ex primo decreto,

m non admittitur ad possessionem iuxta mandatum iudicis, super hoc proditũ est ei auxiliũ, scilicet prætoris edictum, siue missus, sit in possessionẽ causa rei seruãdæ, siue nomine legatorum, siue nomine uentris, ff ne vis fi.ei.qui in pos.missus est, l.1.§.est autẽ

17 generale.& §.hæc uerba.†¶ Ex quo nempe prætoris edicto, triplex

ADDITIONES.

a Vsque. ¶ Patet per proxime dicta, ꝙ uer.iste loquit̃ de misso in reali: & de tali Dy.ubi ẽ.in x.q.tenet missum in reali post litem ꝓtestatam, uel quasi cõtestatam, præscribere spatio x.uel xx.an.ut not.in l.2.C.ubi in rem act. Ante litem uero contestatam, & ante lapsum anni, non incipit præscribere. In personali uero, quia non possidet eo tempore, non præscribit, sed post xxx. annos repellit absentem, quantuncunque cauere uelit, ut not.in d.authent. ei qui iurat.& in auth.de exhiben.§.si uero. intra xxx. annos rediens & cauens, consequitur etiam possessionem, nisi res sit res sit uendita, vel adiudicata. sic loquuntur not in præ.l.2.& inl.consentaneum.C.quomodo & quãdo iud.& sic intelligas quæ sequuntur. Scire debes. quod Ia.de Ra. & Petr. hęc duo dicta impugnant. dicentes de misso in reali, quod longa præscriptione, x.uel xx.an.se tueri non potest, cum illa non procedat sine titulo, C. de præscrip.long.temp.l.4.& 5. Primum autem decretum non dat titulum, ff.de dam.infect.si inf.ct.si finita.§.Iulianus. Secundum decretum non conceditur, & si concederetur, solam possessionem concerneret. Ergo sola traditione, si titulus non sufficit, nec proficit, ff.de acqui. re. do.l. nunquam.in prin. Dicendum est ergo secundum eos, quod usque ad xxx.anno. audietur missionem passus in reali: quanto tempore sine titulo habili compleret præscriptionem, C.de præscrip. xxx.ann.l.sicut.& l.si quis emptionis Cyn.autem, qui hoc dictum posuit in l.2.q.12. bene fatetur procedere illud dictũ. Dy.quod scripsi ĩ.§. videndum.uer.hoc quoque.in fi.quod potest iudex statuere tẽpus absenti, post quod de proprietate non audiatur: ibi uide. etiam secundum eũ quod passus missionem in personali post xxx. annos non audiatur, improbat pro eo, quia missus non possidet, & sic nec usucapere, nec ꝓscribere ꝓt, ff.de acq.pos.l 3.§.fi.de usuc.l.fi.de re iu.li 6. Sed forsan gl.Dy & alii uoluerũt dicere ꝓscriptionẽ ꝓcessisse nõ in re, uel eius dominio, ꝺ iu offerendi. Sed de hoc sunt opiniones contrariæ, de quibus de præscri. xxx ann. l.cum notissimi pergl & plenius per Cy. ut dicit Hieronymus in Chronica, B. libidinem detrahendi, quæ viget in multis, vitare non potest, nisi qui omnino nihil scribit. Est mirabile, ꝙ omnes notatores concordant cũ gl. detractores diuertunt: saltem distinxissent, an opponatur præscriptio ẽ contumacem missionem passum, an vero contra tertium.

b c fi. ¶ Vide ĩ.§.iuxta.uer.quid si alius.& uer.seq.qui fuerunt etiam Baga. & quod ibi remissi.

c Vero sic. ¶ inf.§.uidendum.uers.sed quæ est ro. quæritur, quare secundum decretum interponatur in prima, & non in secunda.

d Respondeo. ¶ Secundum Rofr.de bo.aucto.iud.poss.circa medium, uersi. item quæritur, quæ sit ratio.

e Secundum Rof. ¶ Vbi ẽ.proxime dixi.

f Reali. ¶ Defende Rof. quia locutus fuit copulatiue, ut hic, non alternatiue.

g Potest. ¶ Idem Dy.ubi ẽ.q.9.secus autem de misso in personali, qui nec civiliter, nec naturaliter possidet: quare tale interdictum sibi competere nõ potest, secundum eum.

h Secundum eos. ¶ Hoc ponit Iac, sub dubio forte. Host. ut scripsi in decre. contingit, super vlt.gl.in fi.placet, ꝙ talis detentio, quam habet iuris, & iudicis auctoritate, parit condictionem ex illa lege.

i Secundum Rof. ¶ De primo decre.§.item quæritur, an.

k Autem. ¶ Ibi scripsi in gl.2.

l Quidam, ¶ Senedictus & Iac.Bal.uer.item quid si iudex. Ipsorum ẽt fuerunt allegationes in contrarium, quę sequuntur. Io. de Deo. ponit hoc de primo dec.in 5.col. ¶ Adde, an decretum ex falsa causa interpositum, sit ipso iure nullum? vide Abba. Sicul.in capitu.1.in 5.col.extra de sentẽtia, & re iud.

ADDITIO. Adde tu Ale.cons.9.inc.in ea usa & lite.in 1.col. uer.sed his.in 3.col.& per Lu.Roma.cons.454.incip.iure præsenti.col.2.uersi.tertio ex regula. Henr. Ferr.

m Not. ¶ Secundum eundem Iac.Bald.uersicu.quia iussus possidere. cuius verba durant usque ad uer.item secuedum Rof. multæ tamen allegationes adduntur.

plex surgit auxilium.¶Primū,ipsum edictum ꝓhibitorium,per quod ꝓhibetur,ne uis fiat ei,qui in possessionē missus est,ff. eo. l.j.in prin.& §.hæc uerba.¶Secundū est iudicis officiū,cuius potestate induci debet in possessionē,vel ꝑ officiales,seu ꝑ milites
a ad hoc deputatos [a],ff.eo.si quis missum.in prin.& l.suo.& habet actor optionē,quod istorū beneficiorū malit eligere:ut in præ.l. si quis missum.& ff.vt in pos.leg.is cui §.missus.& hęc duo danť ei,qui missus est, nondum tamen in possessionem venit, siue sit prohibitus suo nomine,seu alieno,ff.ne uis fi.ei,q in pos.mis.est l.suo qui.¶Tertium est actio in factum ex eo edicto procedēs, qua fuit prohibitus:& datur missio in possessionem, si expellať: quia frustra in possessionē mittitur, nisi missus defendatur:ut in præ.§.est autem.& §.hæc verba.ext. de simo.quærelam.in fin. & de testi.c.ex parte A.ver.mandamus,quatenus.extr.vt li.nō cōtes.c.3.vers.restituentes. & etiam delegatus potest missum facere,vt no.s.§ prox.ver.j.¶Competit etiam quartò cum ipsa actione interdictum restitutoriū, scilicet ut per illud restituatur in
b possessionem:ut in præ.l.si quis missum.§. cū pretor. Quidam [b] tamen dicunt illud speciale, cum mulier causa ventris mittitur
c in possessionē [d], quia dicit se prægnantem ex testatore.Cōpetit autem præmissum edictum prohibitorium contra doli capacē: vnde pupillus,qui non est doli capax,& furiosus,hoc edicto nō tenentur,ff.eo.l.j.§.hoc edicto.& l.suo quis.& ar.15.q.j. illud ꝑ æquè.& §.j.& §.si quis.¶Item competit,siue dominus,siue alter eius noīe prohibeat,siue expellat:ut in præ.§.est autem.& §.hęc actio.ext.de rest.spo.cū ad sedem.& ext.de do.& con.cōtingit si
18 ue qs suo noīe,siue alieno noīe ꝓhibitus sit,vt s.ver.ꝓx.†¶Porro heres,à quo legata petuntur, non teneť legatarijs ex hoc edicto,si eos prohibuerit in possessionem venire, quādo non satisdedit de præstandis legatis,nisi elapsi sint sex menses à tempore quo satisdatio fuit petita,C.ut in pos.le.vel fideicommis.l.certa est forma.ff.eo.is cui.ff.de iud.sed & si 2.& ff q satis.co.de dic.ff.
19 ne uis fi.ei,qui in pos.mis.si quis missum §.j.†¶Hoc quoq; notandum est, ꝙ hęc auxilia intra annum dātur ad interesse tantū ff.eo.l.j.§.hanc autem actionem. Actio tamen in factum duob. casibus perpetua est.¶Primo quando hæres nolens satisdare de legato præstando,prohibuit legatarios,ut in eod.§.¶Secundo, cum ꝓhibitus ex causa damni infecti,fuit missus in possessionē, vt ff.de dam.infect.si quis missum.§.hæc actio.& l.4 §.non autē. Argument.tamen cōtra,quod perpetua sit hæc actio,3.q.j red
d integranda. SOL.vt no.ext.de resti.spo.c. 2. [d] ¶Item datur hæc actio heredibus prohibiti:non contra hæredes prohibentis, nisi in quātum ad eos peruenit,in præ.§,hāc autem actionem ¶Itē secundum Roff.missus,eiectus,uel non admissus,habet ius,quo ad petitionem & possessorium:quod dic,vt s.uersic.sed quid si.
20 †¶Sunt & alia remedia competentia misso,qui non admittiť, scilicet quod prohibens in expensis punitur:extrà,ut lite nō cōtest.quoniam.§.in alijs.ext.de sequest.poss.ca.j &ad interesse, ff.vti.poside.si duo.§.fin.ff.ne uis fi.ei,qui in posses.mis.est l.j.in princi.¶Item quod eo non obstante,quod non admittitur post annum,ipso iure efficitur verus possessor:extr.de do. & cōtum. contingit.ff de bo.aucto.iud.poss.quamuis.¶Item quod nō admittens potest excommunicari,ut in prædict. c.quoniam.in fin.
e & eodem titu.tuę [e].¶Item quod potest aduersarium conuenire quanti eius interest possessionem non habuisse,ff.uti pos.si duo §.fin.ff ne uis fiat ei,qui in poss.mis est,l.j.in prin.Item quod manu militari reus eiici potest,ff.eo.si quis missum & ff. de rei uen. qui restituere. Item ꝙ præstet cautionem de iudicio sisti , ut ex-
21 tra,de dolo & contuma.c.1.†¶Porrò in personalibus effectus
f primi decreti est , [f] ꝙ missus erit onerosus debitori, ꝓpter cuius ꝯtumaciam missus est: ut in præd.l.is cui & in præd.dec.quoniā. §.in aliis. quia si dominus intrabit cameram , & missus similiter: si intrabit cellarium,& iste similiter:& sic erit ei onerosus:nō tamen missus posidet,nec dominus de possessione eiicietur,ut s. in prin.huius §.In re autem mobili faciet tædium.nam si est missus in possessionem equi,cum dominus uolet illum ad aquā ducere, missus eum poterit deuiare , & eum ad aliam aquā ducere saniorem , cum ipse habeat equi custodiam.Item si missus est in possessionem libri.cum dominus uolet legere in tit. de treug.& pace,ille uoluet ad titulū de raptoribus,uel ne sagittariis,uel de iniuriis.Seruabit etiā fructus missus,& colet terram,& alia: quæ dic,ut s.sed non uidetur, ꝙ iste missus hoc tædium debeat facere,cum sibi non prosit,& alteri obsit, ut ff.de rei uend.in fundo. Respon.imò multū sibi prodest : quia per hoc cogetur aduersa-
22 rius respondere,uel satisdare.†¶Vltimò [g] not.ꝙ si is qui passus
g est missionem,uenerit intra annum coram iudice, poterit recuperare possessionem , satisfacto tamē prius actori de damnis & expensis,quę propter eius absentiam pertulit,& sine dolo fecit, ff.de bo.aut.iu.pos.l.prætor ait.§ quod ait prætor.& §. itaque.& in prædict.decret.quoniam frequenter.§.in aliis.ext. de offi.ordinar.pastoralis.in fin.extr.de eo, qui mit.in poss.cau,rei ser.per totū, actoris iuramēto declarandis ut C. de iud.sancimus.& authen.post iurisiurandum Expēsis dico, utilibus & necessarijs, ff. de bo.aucto.iud.pos.prætor ait.§ quod ait.& factis a tpe missionis,ut ext.de sequest.poss.c.j.in fi.uel etiam citationis,ext.de dolo & contum.cum dilecti.in fi. de quo dicam ĩ. titu.de expensis. ¶Sed si missus fructus rei percepit,uel in ea damnum dedit,dať ꝯ eum actio in factum:quod dic,ut ĩ.de eo,qui mit.in poss. causa rei ser. versi. cæterum. & per eandem etiam actionem missus expensas recuperat,quas fecit in re ipsa: ut ibidem in seq. versi. & s.versi.sed pone.Præstabit etiam reus cautionem de lite prosequenda,C.de bon.aucto.iud.pos.authen.ei qui iurat.& in præ. § in alijs.etiam si sit possessor immobilium,quod cōtingit propter eius contumaciam,quia alias non teneretur, ff. qui satisda. cog sciendum.& etiam si sit clericus, eam præstabit, extr. de sequest.pos.c.j.in fi.licet alias sit ab ea īmunis,in auth.de sanc.episco.§.si quis.& § pro pecuniaria. Erit autē sufficiens cautio ista. vt in ꝑd.dec.de sequest.pos.c.j.in fi.& sic dabit pignora,uel fideiussores,ff.man.si mandato.§.fi.& ff. de fideicōmis.libe. rogo.§.
i adijci.sm Ber. [i] Vel dic,sufficere hic iuratoriam cautionem,ext. de dolo & contum.prout & de solut.Odoardus. Cui autem præstabitur?no.s.§ sequitur.uersi.porro.& adde hic,quod no.s. ti. proximo.§.nunc dicamus.uersi.sed nunquid excommunicatus. Formam autem huius cautionis ponam.ĩ. de satisda § d. versic.
23 porro.†¶Et no.ꝙ præmissa coram iudice sunt facienda,qui decreuit actorem in possessionem mittendum,& partibus præsentibus extr.de offi.archi.ad hęc. Quod si eius copia nequit haberi:puta,quia absens,uel mortuus est,ne huiusmodi annalis præscriptio currat,sed eam interrumpat,debet corā alio iudice, uel coram publicis & honestis personis protestari,& offerre cautionem,ac protestari,quod iuri parebit,ut sic post annum recuperare ualeat possessionem amissam.Quod si decernens erat delegatus,fiat protestatio coram ordinario.hæc leguntur in præ. dec. pastoralis.in fi.vel coram papa, extr.de eo,qui mit.in pos.cā rei ser.c.j.de conces.præb quia diuersitatem.& iunge hic, ꝙ est inf. versi.sed cui. Si uero plures erant delegati , qui decreuerunt , & vnius,uel duorum copia nequit haberi, coram præsentibus fiat, & illi eam recipiant absente aduersario nomine eius , non tanꝗ iudices,sed tanquam personæ honestæ,e tit c.2. & in pręd.dec.
k pastoralis.& ĩ.uer.quid si ipse.& seq. nisi [k] essent dati cum clau-
24 sula illa, ꝙ si non omnes,&c.†¶Sed vsque ad quod tempus poterit repetere possessionem post talem interruptionem. Dic quod usque ad 40.annos, secundum canones:secundū leges vero usque ad 30.vt no.in prædict.c.pastoralis.& ĩ. ver.proxi. Dominus Benedictus dixit,quod passus missionem , quando lis est quasi contestata,recuperabit possessionem post talem interruptionem intra spacium decem annorum inter pręsentes,uel 20. inter absentes:postea non,cum sit res præscripta,& a sciente: vt ff de noxa.& generaliter.decimasexta quæstione.3.§. penultim.
25 †¶Sed nunquid iste missus post talem interruptionem poterit præscribere?

ADDITIONES.

a No. ¶ Secundum eundem Ia.Bal. ver. quia iussus posidere. cuius uerba durant usque ad uer. item secundum Ros. multæ tamen allegationes adduntur.

b Deputatos. ¶ Dicit Iac.quod in Lombardia milites iustitię vocantur.

c Quidam. ¶ Iacobus alternatiue tamen sub versi. quo s. & Rodul. præceptor Ros.ut ipse Ros.not.in titu.ne uis fi.ei,&c. post prin.Et credebat rōnem specialitatis: quia cum mulier in possessionem mittitur noīe uentris, debent ei oīa exhiberi,sine quib.ad partum peruenire nō pōt, ff.de uen.in pos.mit.l.j.§.si mulier.& l.curator. In alijs ergo casibus interdictum fit solum prohibitorium,ut uerbum sonat,non restitutoriū:sed ad restitutioné agatur per actionem in factum,uel per officium iudicis. Sed Ros. tenet ꝯrium.induci t rubricam,ne vis fi.ei,qui in posses.mis.est:non dicit: missum mitti:licet aliqui sic exponant:Dicit ēt gratia exempli positum fuisse in §. cum prætor.quod ibi dr̄ de misso nomine uentris : dicens, ꝙ sæpe Iuriscōsulti,ubi abundant exemplis,ponunt unum tm̄,ff.ad leg. Aquil.ita uulneratus.circa si.de ui & ui ar.l.j.ad leg.Corne.de fal.l.si quis obrepserit.Hoc dictum Ros.ꝙ sit etiam restitutorium,placet Accu.in præ. §. cum prætor. & ibi super rub. Author etiam de hoc format libellum.ĩ. de eo, qui mit.in pos.ver.porro & est tertius libellus,qui etiam fuit Ros.

d In poss. ¶ Rerum ipsius hæredis.in hæreditariis enim non habet locum illud tempus semestre,ff.ut in pos.le,l.1.§.1,& no.in l.is, cui,statim alleg §. imperator.

e c.ii. ¶ In ult.gl.

f Tuæ. ¶ Et ibi no.Ber. ver.3.3. gl. in cuius fine addidi tria,secundū Host. & si aduertis,hic deficit auctor.Remedium,quod hic sequitur, iam posuerat,& per eadem iura:uerum est,ꝙ secundum ordinem præ, gl.congruentius ponitur hic,quam ibi.

g Est. ¶ Secundum Ros.de primo decreto,ultra med.

h Vltimo. ¶ Secundum Iac.Bal.cuius fuit hoc ultimum dictum in tra[...] de primo decr.& hoc usque ibi,& etiam si fit.

i Secūdum Ber. ¶ §.in aliis.super uer.cautionē.& quod sequitur[...] post Host.& Pet.

k Nisi. ¶ Excipit ab eo,quod dixit non tanquam iudices.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a præscribere? not. Ber. in eo. c.[a] & in decr. quoniam frequenter. §.
b quod si super[b] quod sic: quia iuste possidet, qui auctore prætore
possidet, ff. de acquirē. possess. iuste. Alij dicunt contra' secūdum
canones. Ex quo enim talis annalis præscriptio interposita, vt in
terrupta est per præmissam protestationem, & cautiōis præstatj
onem, perinde est, ac si ille nunquam fuisset missus in possessio-
nem, vt infra versicu. quid si excommunicatus. Vnde uere non
possidet, licet adhuc detineat, donec dominus possessionē recu-
peruerit, ac præscriptio & usucapio nō procedit sine possessio
ne, ff. de vsuca. sine possessione. extra de probat. ex literis. de præ
scrip. causam sicut. vide secūdum leges, quod cum missus ex pri
mo decreto in personali non possideat, sed solum detineat, non
præscribit, ut ff. de damno. infec. si finita § Iulianus. ergo multo
minus secundum canones præscribere poterit. secundum P. de
Samp. cum post prestitam huiusmodi cautionem non possideat
vt prædixi. Sed certe hæc vltima ratio non procedit, secundum
c Rofr. c Nam, secūdum eum, si missus in actione personali, qui nō
possidet, detineat rem per 30. annos sine interpositione secundi
decreti, dominus postea non auditur: imo missus habet cōdicti
onem ex illa lege, C. de bon. auctō. iud. pos. auth. ei q iurat. & in
26 corpore, vnde illa sumitur. † Et omnis condictio est personalis,
vt Institut. de actio. §. sic itaque. & omnes personales fere durāt
vsque ad 30. annos. vt C. de constit. pecu. l. 2. vnde non audietur
post 30. ann. Nec obstat, quod dicitur supra, quod iste non pos-
d sidet, sed detentat, & præscriptio non currit sine possessione: ga
illud uerum est, secūdū quosdam, [d] in realibus: in personalibus
autem bene, cedit præscriptio sine omni possessore. Et præter
ea, quicquid supra dicatur, sola cautionis prestatio non restituit
possessionem, sed solum interrumpit annalem prescriptionem
imo post eam prestitam est possessio restituenda: ut extra, de eo
qui mit. in poss. causa rei ser. cap. 2. ad fi. & in prædict. c. pastora
lis. ad fin. & missus tandiu in reali possidet, donec restitutio fiat.
Item non debet missus esse deterioris conditionis, quia iudicis,
auctoritate possidet, uel detentat. Post secundum autem decre-
tum bene præscribit quis, ut infra. §. nūc dicamus. versicu. & no
ta, quod post. in fin. Hæc autem personalis competit istr ex legis
condictione, vt dixi, secundum ea, quæ no. s. uersi. quid si missus
Sed esto, quod missus nequeat post 30. annos expelli: quod com
modum habet inde, cum non possideat? De hoc in lib. Rofre. in
e tit. de secundo decreto. [e] † ¶ Sed cui præstabitur cautio præmis-
27 sa? Dic, quod iudici: dixi supra ver. & no. quod premissa. & hoc
si potest haberi, ext. de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. capitul. 2.
& 3. quod si præsens non est iudex, præstetur: parti; eod. tit. cap.
1. Si uero vterque absit, præstetur publicis, seu honestis psonis,
qui recipiant nomine absentis: vt in præ. cap. pastoralis 3. quest.
3. §. spatium. ext. de app. si iustus. & j. de satisdat. §. viso uersi. sed
si quis. Quod si non sit, qui recipiat, non imputatur ei: argumēt.
ff. de leg. 1. si fundus ext. de appe ex ratione. extra, de eo qui mit.
28 in possess. causa rei seruan. cum sicut. † ¶ Sed nunquid coram ec-
clesiastico iudice tātum poterit hæc cautio prestari? Dic, quod
coram quocunque habente iurisdictionem: & quilibet iudex ac
quirit ipsi misso vtilem actionē, ut j. tā dicetur. Si enim hoc fit
coram tabellione, vt in ca. pastoralis. multo fortius corā quoli
bet iudice, qui est & publica & authentica persona. ¶ Sed quis iu
dex recipiet eam: cum corā delegato causa vertitur, nec ipse ha-
beri potest? Dic, quod coram ordinario, vt dicit decr. pastoralis
Quod intellige de illo, in cuius iurisdictione res est sita, & qui ali
as de causa illa cognosceret, nisi specialiter commissa foret, ext.
de foro compe. licet & capitu. sane. veruntamen coram quocun
29 que factum tenet, vt iam dixi. † ¶ Sed quas appellat præd decr.
publicas personas? Dic, quod tabelliones, qui habent publicum
officium. C. de episcop. & cleri. orphano' rophos. uel episcopū,
C. de episcop. aud. sancimus. & 1. distin. ius publicum. vel defen-
sorem loci 16. quæstion. 3. §. potest. C. de anna. excep. l. vt per se-
ctius. uel quemlibet, qui est in dignitate. uel officio constitutus,
puta archidiaconum, decanum, & huiusmodi, habentes tamē iu
risdictionem, extra de off. arhi ad hæc. de appel. si iustus. & me-
f lius extra de usur. in constit. Greg. X. quanquam. [f] Honestas au-
tem dicit, propter testes, quos debet adhibere, qui presumūtur
30 digni, nisi contra probetur, extra de præsump. c. fi. † ¶ Sed nun-
quid sufficeret hoc fieri coram una publica persona? Respō. nō
videtur: quia dicit Publicas, in plurali, quarta quæstio. 3. uer. ubi
numerus. Sed dic, vnam sufficere, testibus tamē adhibitis, ut iā
dixi, & probatur. C. de anna excep. vt perfectius ubi dicitur qđ
cum solennitate tabellionum debet quis, ptestari, quod ageret
si aduersarius presens esset. & exponitur ibi, Tabellionū, id est,
Tabellionis ad idem C. de iure delib. scimus. §. sinautem dubius.
g & in cōstit. Gregor. X. de elec. vt circa g. ibi coram personis, & c.
31 † ¶ Sed nunquid ordo præmissus debet seruari, ut videlicet pri
mo præstetur hæc cautio coram ordinario, & demum coram,
publicis personis, si eius copia haberi nō potest? Videtur, quod
sic, quia ordo scripturæ seruandus est. xliij. distin. sit rector. in fi.
extra de rescri. cum dilecta. sed illud de ordine substantiali. Vn-
de dicit, satis esse quod corā publicis personis caueat: quia æque
h per eos misso quæritur vtilis actio, ut per ordinarium. [h] † ¶ Sed
32 p̄missis opponit, & videtur, quod nec iudex. nec tabellio debe-
ret huiusmodi recipere cautionem nam ex facto, eorum non ui
detur queri misso actio: quia per liberam personam nobis nō ac
grit obligatio, ff. de verb. obl. si ita stipu. §. quas Inst. per hæc per
son. no. acquir. obl. Sed dic, quod ipsi coram testibus idoneis re
cipiunt huiusmodi cautionem, & stipulabuntur ab illo, & reci-
pient fideiussores, quod parebit iuri corā iudice, corā quo quæ
stio agitatur, & qui decreuit actorem mittēdū in possessionē ex
primo decreto: & ex ista stipulatiōe acquiritur misso, cessis sibi
actionibus, utilis actio ex stipulatu, ut alias contingit: quia magi
stratus, vel seruus publicus, id est tabellio, C. lib. x. de iure fisc. l. fa
cultas, stipulatur à tutore rē pupilli saluam fore, & acquirit uti-
lem actionem pupillo contra tutorem, cedendo illi actiones. ff.
de magi. cō. l. 1. §. exigat autem. ff. rem pu. sal fo l. 2. 3 & 4. in prin
cip. Vtrū sacerdos sit persona publica: quo ad hoc, vide j. de in-
33 strum. edit. §. nunc uero. uer. item pone † ¶ Vltimo quæro quā-
do incipit currere annus, qui datur ad recuperandam possessio
i nem? Respondeo: dicit Vber. [i] quod ex quo re ipsa uentū est in
k possessionem, [k] ut ff. de pig. act. non est mirum. ueruntamen si, p
pter dolum & contumaciam rei nequeat nanciscī possessionē:
nihilominus currit: & missus efficit uerus eo elapso possessor.
ut ext. de dolo & contum. contingit. Quid si minor: uel ecclesia
post annum ueniat nūquid audietur? Respon. sic, per in integrū
restitutionem, non iure communi. Alij uero audiuntur intra an
tum iure communi, ut extra, ut lite non contest. quoniam §. in
34 aliis. ext. de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. capi. 1. & 2 † ¶ Quid
si ipse iudex restituit possessionem rei non citato actore? Videt
quod non ualet restitutio: ut ẽ. uersic. sed quid si iudex. ar. ff. de
aqua plu. arcen. in concedendo. C. de auctor. præst. l. clarū. ff. de
mino. in causæ. § causa. ext. de of. archid. ad hæc. Super hoc dicit
l Vbertus, [l] quod si ille uenit in fine anni puta ultima die: non de-
bet iu-

ADDITIONES.

a In eo. c. ¶ Pastoralis. in gl. pen.
b Super. ¶ Ib. non loquitur de interrupta. vt patet in gl. sed quandiu.
c Secundum Rof. ¶ Vbi statim subdam.
d Quosdam. ¶ Rof. ubi de primo decr. ante uersi. item esto. quod statim alle
gabo.
e Decreto. ¶ De primo decreto est pen. col. uersi. item esto. Et hoc solum di
cit, quod sibi imputet, qui prius non adiuit iudicem, per quem fieri pote-
rat uerus possessor, uel dominus secundum varietate casuū: prius aūt ha-
beat illud petitorium & possessorium: de quo, secundum eum, dictum,
est s. uersi. sed qui si missus. & illud habet, & nunc contra contumacem ex
ceptionem ut est dictum.
f Quanqam. ¶ Lib. 6.
g Vt circa. ¶ Lib. 6.
h Ordinarium. ¶ Vide, quod scripsi de eo qui mit. in possess. c. 1. super gl. fi
uero. in fi.
i Dicit Vber. ¶ Vbi, adhuc non reperi.
K Possessionem. ¶ Aliter no. infra. §. uidēdum. uer. hoc quoque. ui de quod
ibi dicam.
l Vbertus. ¶ In neutrius Vberti scriptis voluminū hoc reperi. Habeo tū p
Vber. de Bobio hāc quæstionē reportatā. super l. si qs emptionis. C. de p̄
scri. trigin. ann. in fi. tū hāc, uel aliā certā solutionem nō dedit. Quæstionē
confirmauit de iudice, qui cautionē recepit de standō iuri, si expensas sol-
ui fecit tabellioni cāe. ad negatiuā inducit ff. de aqua plu. arc. l. in p̄cedēdo
C. quo & qū iud. ea. q ibi, vī expressum. Itē princeps per suū imperiale re-
scriptū, vel per suā interlocutoriā nō uult absentē sua possessione priuari
C. si p vim, uel alio mod. l. 2. multo minus hoc poterit iudex inferior. Itē q
valet. si dicā q eo pñte, & p̄dicēte fieri poterat: q a forsan ipse actor p̄sens
traxisset iudicē ad suā partē, ff. de arbitris, si i tres. & l. seq. ff. de re iud. duo
ex trib. Itē plus nocet vnius p̄emptus, q̄ multorū p̄dictio, de electio. bonę
Itē sibi caueri debebat. & sibi solui debebāt expensæ: vt in dec. qm. §. in 2.
liis. de eo, qui mit. in poss. c. j. C. ubi in rē act. l. 2. in fi. posset eius interesse p̄
resistentiam, vel fugā notarij, vel modis alijs. Ad p̄riū allegat. ff. q metus
causa, l. vlt. §. ultimo. Itē hęc est leuis solennitas, cuius omissio non nocet
ff. de uent. in sp. l. j. in fin. Sufficiat ergo actori quod non fraudetur, uel da-
nificetur, ff. de fideicommiss. liber. l. 4. §. si ante exemplum. Nec habet quis
conqueri, si res ad suum statum reuertitur, ff. de pactis, si unus. §. pactus. in
fin. & item lex illa non dicit, actorem citandum: ergo id non supplebitur,
ff. de publicia. de pretio. Nō obstant præd. ll. C. si per uim, vel alio mod.
quę loquuntur in uera possessione transferenda: hic autē sola detentatio,
aut reuocabilis possessio: Quid sibi placet, non apparet, nisi in tantū: q a
primo allegauit ad primam partem, secundo ad secundam, tertio reuertit
ad primam. licet hoc supra coniunxerim: per quod æstimari potest, q sibi
placet pars prima, quæ etiam mihi placet, ubi iusta causa non suadeat p̄riū
vt sequitur. ¶ Adde quod communiter Canonistæ in c. j. de eo, qui mit. in
pos. causa rei ser. volunt, q in reuocatione, sue primi, siue secundi decreti,
sit necessaria citatio partis: idē tenet do. Ant. in c. cum contingat. de dolo
& contu. & Ant. de sancto Geor. in c. cum cessante. ext. de ap. Adde, q Ho
stiensis in Summa, ext. de eo, q mit. in pos. causa rei ser. ver. illud no. dicit
notabiliter, q quēadmodū in missione in possessionē necessaria est sūmaria
cognitio, ut supra dictū est, ita & in restitutione faciendā: vt scilicet nō fiat
restitutione absente misso, &c. sed sufficit, quo ad interrumpendam anna-
lem præscriptionem, oblatio facta intra annum: ibi vide.

ber iudex uocare actorem, maxime cũ eius nullum damnũ uersetur. si uero in medio anni, tũc debet uocare, arg. extr. de off. de leg. ꝓ fuit. Dicunt alii, quod si præsens sit, debet citari: si absens, nõ, ff. de vsuris, pendente. eodem, & C eodem, l. 1. & 3. Ego puto semper uocandum, si uocari potest, ar. extra de uerb. signifi. dilecto. & de eo, qui mitt. in possess. causa rei ser. ca. 1. & c. fi. extra. de elect. quod sicut. § 1. & j uer. prox. & in his, quæ no. s. ti prox §. nunc dicamus. uer sic. sed pone, excõmunicatus quæ iunge hic. Tunc autem dico non esse necesse missum uocari, cũ reus offert cautionẽ, uel proponit protestationem: de qbus s. promissum, est ut no. s. uer. & no. quod. quia ei non nocet, imo prodesse potest, si non intersit. nam aut sufficienter & idoneè cauebit, & tũc nullum præiudicii fit misso: aut non idoneè & tũc pro non cauto habetur, ff. qui satisf. cog. quoties. Et si pro nõ cauto habetur, nulla sit interruptio præscriptionis: & sic sibi proderit, quia fiet post annum uetus possessor: & nisi alter probet de proprietate: nõ cogitur rem restituere, C. de rei uen. res alienas. Consulo tamẽ, quod uocetur ad cautelam: quia forte proponet aliqua: merita enim causarum, &c. C. si per uim, uel alio mod. l. fi. extr. de in
35 integ. rest. tũc ex literis. in fi. † ¶ Quid si excõmunicatus, uel missionem passus, ueniẽs intra annum, offert cautionem idoneam & expensas: missus uero uocatus contumaciter se absentat? Re
a sponsno. Ber. ext. de uerb sig. ex parte 2. [a] quod iste missionem passus, mittetur in possessionem rerum, de quibus agitur in quarum possessionem actor missus fuerat: & sic earum possessionẽ, recuperabit propter ꝓtumaciam aduersarii, quam perdiderat ꝓpter suam. Tu dic, quod hoc casu, uel etiam cũ multũ missus distat, uel ubi nõ inuenitur, præmissa satisfactione idonea expẽsarum, & præstita cautione idonea de parẽdo iuri, absoluetur, uel possessio ei restituetur, ut ext. de senten. excom. sacro uer. quod si absque periculo, &c. ext de iudi. c. fi. nec aliter postea per trãscursum anni uerus ꝓstituetur possessor. extr. de off. ord. pastoralis. in fi. ext. ut lite non contest. quoniam §. fi. ext. de eo, qui mitt. in pos. causa rei ser. c. 1, & 2. ne de fraude sua commodum reportet. extr. de reseri. sedes Nam & si præsens esset, restitueretur isti, uel absolueretur, etiam illo cõtradicente, extr. de appel. qua frõte. & cõtumax in nullo debet esse maior præsente, in authent. ut omnes obed. iud. proin. § si uero neq; collat 6. extr. de postul. c 1. 2. q. 5. quãto. & de expensis, quas missus fecerat, quas debeat recuperare ob istius contumaciã, deducentur, quas fecit iste uolens recuperare, ob illius contumaciam. Verum si missus absens
b sit iusta de causa, dicit G. Na. [b] quod non est passo missionem restituenda possessio. Ego non puto, quod eius absentia, quantum cũq; iusta, obsit uolenti satisfacere iuri, & possessionem intra an
36 num recuperare, licet uocandus sit, ut s. uersi. proxi. † ¶ Quid si postquam quis recuperauit possessionẽ, interim ꝓtumax: est sic que iterum patitur missionem, & iterũ satisfacit, & cauet, & possessionem recuperat, & sic in infinitum facit, ne principale negotium ualeat diffiniri? Respon. dixerunt multi, quod iste satisfacit iuri, quod ei pœnam aliam non imponit, nisi quod expensas restituat, & satisfer, & beneficium iuris nemini est negãdum xxviii. dist. de his. ext. de sec. nupt. c. pe. & fi. & sic coram me nixi sunt defendere. Videtur tamẽ, quod potest excommunicari. ext. ut lite non contest. quoniam. in fi. Vel dici potest, & non improbabiliter, quod actori iudicis officio prouidebitur, ut ext. de resti. spo.
c frequens. §. solet. [c]

ADDITIONES.

a Ex parte. 2. ¶ Corrige, dilecto. in gl. 2.

b G. Na. ¶ In dec. dilecto. de uerb. sig. & in dec. vlt. de eo, qui mit.

c Solet. ¶ Lib. 6. omnino vide, ꝙ scripsi post Host. de del. & ptu. ca. 1. super verbo offerat. & vltra illa certum est ꝙ iste etiã ex prima cõtumacia satisfacit de stando iuri, vt hic dr. Ex illa ergo cautione distinguatur: quæ si secũdo eueniat, aggrauetur taliter, ꝙ plus non attentet: ꝙ iude fiet propter recidiuam. facit de hæret. accusatus. in prin. lib. 6.

ADDITIONES NOVAE.

* De hac materia vide Bal. C. de bonis auct. iud. poss. auth. & qui iurat.
* An in primo decreto requiratur latitatio, & quid si quis non latitat, sed præsens non vult respondere. de his no. Bar. in l. Fulcinius. §. quid sit autẽ. ex qui. cau. in po. ea. & l. non tantum §. fi. de fideicom. lib.
* Quid si citatus non venit, & index pronunciauit ꝑ ipsum tanquam ꝑ contumacem dandam fore tenutam, postea antequam iudex discedat de bancho, & antequam tenuta esset data comparuit, nũquid dabitur tenuta ãmodo, & nunquid taliter comparens tenetur ad expen. no. in l. 2. §. 2. ex q. cau. in pos. ea. per doctor.
* Nota ꝙ quando canis tenutam ex primo decreto, & tu non habes ubi teneas, permittitur tibi alii dare vt teneat: alias secus. ad hoc allegatur l. is, cui. §. seruandarum. ff. ut in pos. leg. per Bar. ibi cum glo. sua, quæ est super uer. nulla domus.
* An iudex possit dare licentiã alicui ut ingrediatur possessionẽ sua auctoritate. Bar. in l. iuste. de acqui. pos. & d. l. is cui. §. missus. Bar. & Dyn.
* Nota ꝙ si iussus mitti in possessionẽ ex aliqua. cã non possit venire in possessionem, ꝙ perinde est ac si veniisset. & cõstitutum est pignus prætorium. debet ergo nuncius referre se non potuisse mittere ex aliqua causa. Bar. in l. eleganter. §. item quæritur. de dam. infec.
* An missus in possessionem ex primo decreto teneatur stare colono? dic ꝙ sic, l. in venditione. §. 1. ff. de bon. au. iu. po. Missio aũt in possessionem quædam est reuocabilis. & quædam irreuocabilis etiam ex primo decreto ẽm Inn. in c. quærenti. de off. dele. & c. ad audien. de rest.
* In l. de eo. uer sic. sed non satis, de iudi. dicit Bal. ꝙ ille qui nõ patitur ordinarium, tamen patitur missionem in possessionem ex primo decreto.
* Quid si aliquis debitor qui erat tutus exceptione odiosa, cõtumax est, ita ꝙ iudex propter eius contumaciam iubet creditorem mitti in possessionẽ rerum ipsius debitoris, an per hanc missionem dicatur reus approbare creditum, & renunciare exceptioni quam habebat? gl. videtur dicere ꝙ sic in l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat ei.
* Si iudex pronunciat, Titium mittẽdum fore in possessionem fundi bonorũ vicini mei: si ego volo dicere, dictum fundũ me possidere, & sic ipsum, defendere non debeo dicere sententiam iudicis simpliciter nullam, sed nullam quantum ad me, & in mei præiudicium. ita no. Ia. Butrigarius. in l. loci corpus. ff. si seruitus vendic.
* Quę differentia sit in modo interponendi primum decretum & ẽm inter res quæ pertinent ad debitorem iure dominii & alias, de hoc per Bar. in l. is cui. §. bonorum. vt in posse. leg.
* Nota ꝙ quando fit id quod si factum fuisset ab initio, possessio fuisset data: ꝙ reuocatur possessio seu tenuta data, vt notat Bar. in l. si pecuniæ. in fi. vt in posse. leg. & domi. Ang. in l. si quis emptionis. §. sed & si quis. de præs. 30. an. & Ang in l. de die. §. placet. qui satisf. cog.
* An passus missionem causa rei seruandæ possit compelli recuperare possessionem ipsam ante annum, ad hoc vt possit in causa procedi. Archi. super rubrica de eo qui mitti. in possesion. cauſ. rei ser. tenet ꝙ sic. nec contumacia sua sibi profit.
* Nota ꝙ misio in personali est loco pignoris, vt l. vtiq;. de dam. infe, & l. is cui. §. quæri potest. vt in possessionẽ legato. secus in reali, vt l. neque pignus de regulis iuris. & ideo missus in reali, quę est de dominio, nõ habet hypothecariam nec pignoratitiam actionem, sed in personali sic. Et nota quod in personali quandoq; missio conceditur, qñq; vera possessio, & qñq; qs est missus ex causa iudicati, vt l. postquã. §. imperator. ff. vt legat. nom. cau. certè ibi istud non operatur vigor sententiæ, quia ab illa sententia erat appellatum: & quia ibi dicitur ꝙ idem esset ante sententiam, in verbo quid ẽt sed ratio quare ibi decernitur vera possessio est, quia ibi non speratur ẽm decretum vbi agitur pro cautiõe legatorum. vt dicta l. is cui. in principio, & ideo cum in hoc releuetur reus, grauatur fauore vltimæ voluntatis, & odio nimiæ contumaciæ, & in alio videlicet in vera possessione transferẽ ad fac. ꝙ no. Inn. in c. dilecto. de verb. signi.
* Quid si ante primum decretum interpositum, post cautionem tamen in decretum de cauendo fuit res alienata, an ex eadem instantia interponi primum decretum ꝑ emptorem. Itẽ quid si alienauit ante primum decretum, an vigore eius poterit interponi & ueniri ad secundum decretum. Bar. in l. si quis missum. §. iudex. de dam. infect.
* An primum decretum habeat vim contestationis, vt faciat transire actionem contra hæredem. Bar. in l. 1. de priuat. delic.
* An sufficiat citatio procuratoris quo ad primum & secundum decretum. Bar. in l. hoc amplius. & l. seq; de dam. infec.
* An minor restituet expensas factas in apprehendenda possessione, not. in l. hæc autem. §. non defendi. ex qui. cau. in pos. ea. & Ia. de Are. in trac. expẽsarum.
* An bona bannitorum dum sunt in bãno possint distrahi p ꝑ debita. not. in l. ad cognitionem. ex quib. cau. in pos. ea. per Nicol.
* Nota ꝙ ille qui possider ex licentia iudicis debet probare missionem per publica instrumenta. nec sufficit probare per testes. Barto. in l. edicto. C. de edic. dini. Adri. tol.
* An ille sit in culpa qui eligit malum procuratorem, qui fuit ꝓtumax. Bar. in l. bonorum de bon. pos.
* Si filiusfamil. fuit citatus, & contumax declaretur, qualiter fiet missio bonorum. Bar in l. à diuo Pio. §. si super rebus. de re iu.
* In l. manifestissimi. C. de fur. Bal. dicit, attẽde quia quidam sępe petunt tenutas concessas eis non citatis reuocari, & petitur ab eis quare interesse eorũ: & dicunt quod emerant rẽ, sed adhuc non receperunt per traditionem Ia. Bur. dicit eos non deberi audiri, quia solus titulus non dat probabile interesse: sed ius rei vel possessionis, ẽm eum in lectura hic, ꝙ est verum. qa ꝙ potest fieri per ꝓtum, ut s. de rei vendicatio. l. quotiens. potest & fieri p iudicem quia in iudiciis quasi ꝓhitur, l. seruus hac l. de manu. & l. Iulianus §. idem Celsus. de act. emp.
* In l. si quis emptionis. §. sed & si quis. C. de præsc. 30. an. dicit do. Ang. nota, ꝙ spoliatus possessione auctoritate iudicis propter eius contumaciam, purgando contumaciam, intra tempus debitum recuperat possessionem, non obstante ꝙ missus in eam velit incõtinenti probare de dominio. ꝙ nota. & sicut agenti possessorio non obstat exceptio dominii, ita nec huic uolenti recuperare possessionem qua spoliatus est per principem seu iudicẽ propter suam contumaciam. Ang.
* In l. prætor. de bonis auctor iudi. poss. per hanc l. pronunciatum fuit, qđ restitutio tenutæ factæ absente creditore teneat, licet non fuerit citatus. qa ei est ius saluum ad expensas. hoc verum in actione personali, vt hic, secus in reali, cum statim missus possideat, & eo absente non potuit status suæ possessionis innouari, vt l. si quis. de præsc. 30. anno. & l. 1. si per vim uel alio modo. & hoc de iure ciuili: de iure canonico secus, vt c. dilecto filio. de verbo. signifi. sed certe hic non loquitur de expẽsis factis in petitione missionis, seu occasione missionis, sed de factis in re in qua erat facta missio, ut s. quod ait Iac. de Are.
* In l. ob maritorum. ne vxor pro marito. Bal. dicit ibi in tex. ius publicum exequetur, scilicet reuocando missionem: & sic sicut de facto possederat, ita de facto debet reuocari, & summatim. l. 1. §. 1. si mulier v. nom. & l. ma in prin. de euict.
* Item quæritur quid si debitor habet proprietatem, & alius po in præiudicium debitoris, salua possessione ipsius tertii. Iude cedere ad primum decretum & ad secundum? Marti. quod

verum,si possessor fatetur se dominum illius rei;secus si neget.Dic ergo q̃ opinio Mar.est verior,quia est reperire primum & secundum decretū ferri suum effectum sine missione corporali,l.quamuis.de bo.auct.iud.pos. quæ alibi non reperitur. vnde si per vim tyranni impediretur corporalis possessionis apprehensio, tunc sufficit q̃ primum & secundum decretum verbotenus interponatur.quod nota.Sed quare mulier probat?Respõdet quia vir possidet,ideo præsumitur dñs quantum ad patiendum iudicij ,processum .arg.l.fi.C.de petitio.hær.fac.q̃ no.in l.fi.de priuile. credit. sed nõ ne res iste erant in domo in qua habitabant indifferenter, & quare potius præsumuntur esse viri quam vxoris?Respondeo propter eminentiam: vnde oporter quod ux or probet , l. si ego. §. dotis. de iure dot. & ibi dicitur quod potest probari per priuatam scripturam. mariti,hoc etiam quandoque patet ex qualitate rerum,quia sunt vestes muliebres tanquam res paraphernales,l.hoc legatum.de lega.3. nam ea quæ sunt ad suum vsum possidet,ergo præsumitur domina,vt l.penult.de condi.institut.& l.prima,fa mil.ercisc.

* Item quæritur,debitor contra quem fieri debet missio, in fraudem tradidit possessionem,vel prodidit se faciendo expelli: vtrum executio poterit fieri ꝺ nouum possessorem.Cynus quod sic,in l.j.C.de alie.iud.mut.cau. fact. Bar.contra.imo est agendū via ordinaria cõtra talem possessorem, per l.j. §.si necessario.ff.si mulier ven.nom.& l.fi.eo.titu.Bal.fac.idem Bald.in l.si vxor.de condit.inser.& l.Titia.§.Gaius.de leg.2.

* An creditor missus in pignore prætorio possideat.Alber.in l.si duo.§.creditor.vti possi.dicit quod non,secus in misso ex conuentione. nã ipse possidet,ut no.gl.in l.j.de pig.act.& l.cum notissimi.§ 2.de præscri.30. annor.

* Nota q̃ missus in possessionem in reali ex primo decreto , per transcursum anni efficitur verus possessor. hoc verum fuere apprehendat possessionem. Alb.in l per interdictum.§.prætor.ne uis fiat ei.& l.si quis emptionis.§.plures.de præscript.30.ann.

* An missus in possessionem ex re iudicata. vel ex forma statutorum,uel ex reali efficitur verus possessor. Bar.in l.à diuo Pio.§.fi super rebus.ff.de re iudi.Bal.in l.ordo.C.de execut.rei iudica.& l.consentaneum.quomodo & quando iudex.Ange.in l.3.§.genera.de acquir.possess.

¶De secundo Decreto. Rubrica.

SAtis clare ac cõpendiosè de primo decreto tractauimus. Restat igit,vt de secundo aliqua disputemus:in quo considerandum est,Quid sit secundum decretum:Qualiter interponatur: Quando,& intra quod tempus,in qb.actionibus, vel rebus: A quibus iudicibus,& quo iure postuletur interponi:Et quis sit eius effectus.

SVMMARIVM.

¶ *Secundum decretum quid sit.*

1 1.§.Videndum igitur prius occurrit.† quid sit secundum decretum. Est autem secundum decretum , secundus iussus iudicis , quo iubet bona alicuius propter contumaciam possideri , quæ prius ex primo decreto detinebantur:velut ex sequentibus apparebit,& probatur extra,de eo,qui mit in poss.causa rei seruan.cap.1.& ff. de dam. infect.prætoris officium.& l.prætor.& l.si finita.§.Iulianus.& ff. vt leg. vel fideicommis.no.ca.l.1.ff.vt in possess.leg.l.j.& C.eod. certa forma.

SVMMARIVM.

1 *Secundum decretum nunquam interponitur, nisi cum causæ cognitione,et vtraque parte præsente.*

2 *Secundum decretū interponi debet ,cum reus non reperitur:& denunciatione facta in eius domo , vel vico , si non venerit,uel si uenerit,& nihil rationabile proposuerit,quare non debeat interponi.*

3 *Exceptionem excommunicationis opponens petenti, secundum decretum an sit admittendus.*

4 *Actor petens secundum decretum interponi,qualiter suam petitionē formabit.*

5 *Petens aliquid sibi in solutum dari,quomodo formare habeat suam petitionem.*

6 *Formarum diuersitas in casu interponendi secundi decreti , quo ad dationem in solutum.*

7 *Petente aliquo sibi bona dari ,in solutum,debet iudex mittere præconem ad citandum partes,seu defensores:quod si nullus appareat,constituet , curatorem bonorum,qui sub forma speciali facere habeat illorum inuentarium.*

8 *Forma secundi decreti,seu dationis in solutum.*

9 *Creditoribus plurib.in petitione secundi decreti concurrentib.quę & qualiter facienda sit narratio:& si non sint tot bona,quæ sufficiant creditori posteriori,quid sit agendum.& num.seq.*

11 *Ad data in solutum,quo pacto quis possit habere recursum.*

12 *Dominium non acquiritur per primum decretum,sed sola custodia.*

13 *Iudex quib.uerbis uti debeat in secundi decreti prolatione.*

14 *Iudex quomodo se habere debeat circa secūdi decreti interpositionem in personali actione.*

tentia de uendendis reb.debitoris,quo casu sit solum interlocutoria.

16 *Missio in possessionem,& venditio,an locum habeant contra ecclesiam sicut contra pupillum.*

17 *Venditio bonorum ecclesiasticorum qualiter sit in actione personali facienda.*

18 *Curator uoluntarius dandus est iudicis auctoritate bonis debitoris uendē dis,uel creditori assignandis.*

19 *Emptore non inuento de re diu subhastata , qualiter habeat iudex de illa prouidere.*

20 *Differentia inter rem uendi,uel in solutum dari ex secundo decreto, vel p interlocutoriam sententiam,uel diffinitiuam executioni mandatam.*

21 *Missus in possessionem ad hoc,ut petere possit venditionem,quatuor sunt necessaria.*

22 *Aduersarius reo absente probans debitum non autem proponit exceptionem reo competentem,an si iudex tunc pronunciat venditionem , possit illa retractari.*

Qualiter interponatur secundum decretum.

2.§.Nunc dicamus,qualiter interponat. Sup quo notādum est,q̃ secundū quosdam, secundum decretum locū habet tantum in personalibus. Alij dicunt quod in personalibus,& in realibus locum habet:vt dicetur. j. in §. videndum.versꝰ hoc quoque. Vnde secundum vtramque opinionem aliquas formas subijciamus: & primo prosequamur, cum

1 personali actum est.† ¶Scias ergo,quod si quis missus est in possessionem aliquarum rerum pro modo debiti declarati ,nec veniat absens intra tempus,de quo habetur j. §. iuxta. tunc veniat missus ad iudicem,& petat bona,in quibus fuit missus,sibi in solutum dari. Ad quod hoc ordine procedetur. Iudex enim adhuc

a illum citabit:[a] vt C de iudic.auth.iubemus. Nam secundum decretum vtraque parte præsente debet interponi , ff. de dam. infect.dies.§.si forte.& probatur & not.secundum Papā,extra,de eo,qui mit.in poss.c.j. & j. §. restat. in prin. cū debeat interponi cum causę cognitione,vt ff.vt in pos.leg.l.si is à quo.& ext ut lite non conte.quoniam.§.quod si super.& ff de dam.infect.si finita.& in præ.§.si forte.& vbi desideratur causæ cognitio, debet

b fieri vtraque parte præsente.[b] ff.de re iudic.de vnoquoq;.ff. de mino.in causæ.ff.de bo.pos.l 3 §.penul.extr.de causa pos.& pro pri.c.j.ff.de adop.nam ita.ff.de mino.verum.§.causa.& iudex ad monebit illum,quod caueat,vel iuri pareat.Et si respondeat,volo.cessat secundum decretum.Si autem dixerit,nolo , vel cõparere nolit.tunc interponit:vt j.tit.prox.ver.pen.quia contumacia pro præsentia habetur,extra,de do.& cõtu.veritatis.ff.de re iud.contumacia.Et quod iterū sit faciēda monitio , dicit l.C.de iud.auth.iubemus.ff.de iud.& post edictum.In causæ autem cognitione vertitur,an sit pupillus,vel absens causa Reipublicæ:vt j.§.prox.& s.§.restat.ver.sed pone.& seq.& similia,vt j. §. videdum.Quod si probetur,non debet iudex properare ad secundū decretum : alioquin datur restitutio.ut in præ.l.si finita.§.si forte.& §.postea.& l.si qs missum.& l eorū.ff.ex qui.cau.ma.ab ho-

c stib.§ si damnū.q̃ dic, ſm Rof.3.lib.in tit.de secūdo decr.&[c] iūge,q̃ est j.§.restat.† ¶Quod si reus non reperit,dēt denūciari in domo sua,vel in vico eius præconizari,si qs eū defendere velit: vt dixi s.de citat.§.sequit.ver.illud ēt nota.& si non venerit:vel si venerit:sed aliquid rationabile : quare interponi non debeat,

3 non posuerit,iudex ſm decretum interponere dēt. † ¶Quid ergo , si opponat exceptio excōicationis petenti ſm decretum ? Rñdeo,dico admittēdum:vt ext.de exce pia lib.6. & c.exceptionē. Adhuc tñ post secundum decretum poterit recuperare possessionem vt dicam j.eo.§. vlti. Si vero in sua perduret pertinacia , potest actor impetrare , q̃ possit bona vendere , vel q̃ sibi dentur in solutum,vt infra dicetur.

4 †¶Actor igitur petens secundum decretum interponi,sic suam petitio

ADDITIONES.

a Citabit. ¶ Et est casus expressus ff.quod cuiusq; vniuer.l.j.§.quib.aūt.Qđ ergo dicit lex,ꝺsentaneū.de perseuerante in ꝑtumacia, supple , q̃ apparet per nouam citationem. Nec mirū:quia.l. præsenti.C.de his,qui ad ecc.cōfu.ante medium,secundum decretum vocat sententiam ergo ad illam necessaria est præsentia,vel contumacia , ff.de re iud. de vnoquoq;.& C.quo & quando.l.ea quæ.

b Præsente ¶ Et à iudice pro tribunali sedēte,ut dixi s.§.secūdo.post princ.

c Secundo decreto. ¶ Dat hanc remissionē p p ꝺrīū, q̃ ibi signat de l.ignorare.C.de testi.mi.& eorū,qui Reipublicæ causa absunt:ubi ꝺ sic absentis bona possidentur,si non defenduntur. Respondet,quod uerum est,bona possideri, si non defenduntur : sed allegata ipsorum absentia non coguntur se defendere,ff.eo.eū qui in prouincia.l.2.sed ibi glo.ꝺ.§.q̃ bona possidebunt si non defendantur. Dicit aūt ibi Rofꝺ qñ non allegat causa absentiæ , & sic possidentur bona , bene ꝑtrahitur ibi pignus: non tamen tale,quale in rebus aliorum. Hoc intelliges per versꝰ.sed pone.ꝺ.proxi.allegatum : & sic intelligitur l.eum qui.ff.de priui.cred.quæ dicit ibi pignus non contrahi : vt etiam ibi not.de hoc plenius scripsi,de eo,qui mit.in possess.cap.fin.post prin.magnæ glossæ.

petitionē formabit: FORMA. Coram vobis domino tali, propono ego talis, quod cum nuper M.ad meam instantiam citauisſetis perēptorie, vt veniret tali die, in tali causa reſponsurus mihi, prout ordo exigeret rationis, ipſe tamen die ipsa per ſe.vel p alium non comparuit, nec etiam poſt, diutius expectatus, ꝓpter quod ob eius contumaciam miſſus fui per vos ex primo decreto in poſſeſſionem talium rerum ipſius. Cæterum cum ipſe continue in eadem contumacia pſtiterit, tantumque tempus ſit elapſum, ꝙ ſufficit ad interponendum ſecundum decretum, peto mihi dari & adiudicari in ſolutū dicta bona, in quorum fui poſſeſſionem causa rei ſeruandæ inductus. Et hoc; cum actum eſt
a reali actione, [a] j. verſicu. verum. ſi vero perſonali, dicat, ut ſupra p omnia, & hoc ſaluo, quod poſt illa verba, talium rerum ipſius iungatur, pro modo debiti declarati Vel dicat ſic: FOR. Peto mihi dari, & adiudicari in ſolutum in bonis, & de bonis eiusdē Martini tantum, quod valeat centum, vel nomine ſortis, in qb. mihi tenetur, & duplum nomine pœnæ, & expenſas factas, & faciendas. & hoc peto ex vigore plurium inſtrumentorum, uel ex vigore talis inſtrumenti, & ſententiæ & tenutæ. Vel breuius concipe, vt j. in tract. lib. de eo, qui mit. in poſ. causa rei ſer. ver. cęterum.

5 †¶ Aliquando autē vxor alicuius, ſeu pater vxoris petit ſibi dari in ſolutum pro dote de bonis viri ad inopiam vergentis: & tūc dicat centū libras, quas ei dedit in dotē, & peto expēſas factas & faciendas, cum male vtaf ſua ſubſtātia, & ad inopiam vergat. ex tra de conſue. ex parte. C. de iure dot. in rebus. & l. vbi. & ſic in ſimilibus caſibus, in quibus petitur aliquid dari in ſolutum. ¶ Porro a iudice huiuſmodi petitione recepta, citetur reus iterū: & ſi venerit, ordinario iudicio procedatur, vt fiat litis conteſtatio, & iuretur, vt dixi ſ. in prin. & ſ. §. ſequitur. verſi. interpoſita igitur, Quod ſi nō venerit, faciat per publicum præconem proclamari ꝙ omnes alij creditores, & ius habentes in bonis illis, vel ea defendere volentes, compareant coram eo.

6 †¶ Cuius nuncij, ſeu præconis relatio hoc mō ſcribatur? FORMA. Titius præco, ſeu nuncius communis Viterbien. proclamauit, vel retulit ſe præconia voce proclamaſſe in palatio in ciuitate Viterbieñ. ꝙ ſi quis habet, vel habere creditur ius aliquod in bonis M. vel ea defendere vult, veniat vſq; ad talem diē coram iudice tali. Similis quoque fiat proclamatio in contrata debitoris, & relatio eodem modo ſcribatur.

¶ Cęterum ſi aliquis ius habens in bonis, vel ea defendere volens corā iudice, in prefixo termino compareat: eius comparitio hoc modo ſcribetur: FORMA. Anno, mēſe, & die talib. talis in talis iudicis præſentia conſtitutus, dixit, & proteſtatus fuit, ſe habere ius in bonis M. ex cauſa debiti quinquaginta librarum: in gbus idem M. tenet eidē: vel ex alia tali cauſa. Vel ſic: FORMA. Anno, &c. vt ſ. uſq;, conſtitutus. iunge, talem ſibi petitionē porrexit coram uobis, domine, &c. ponatur tota de verbo ad uerbum ꝙ ſi plurium plures ſint petitiones, per ordinem una poſt aliam ſcribatur.

Si vero aliquis ſe offerat, volens bona defendere, eius cō paritio & oblatio ſic ſcribatur: FORMA. Anno, &c. talis, coram tali iudice pſtitutus dixit. & proteſtatus fuit, ꝙ bona M contra talē & contra quemcunqūe petitorem, & contradictorem vult defendere, ne eis in ſolutum dentur, tali ratione. Et not. ꝙ v bi ſunt plures petitores, nihil intereſt, an alij habeāt tenutam de bonis debitoris, vel non, dummodo prius habebant, & ſi venerit aliqs, dicens, ſe ius habere in bonis ipſis, ut pote qa illa, bona ad ſe ſpectent, vel quod ea uelit defendere, ſcribetur eius narratio, & ius qđ ſe dicit habere, quare illa defendere velit. Huiuſmodi ergo proteſtatione ſcripta, defenſor ipſe ſatisdabit, prout dicet infra de ſatiſda. §. expedita uer porro & poſtea petitores, ſeu actores ꝓteſtabunt litem, & iurabunt de calumnia cum ipſo defenſore, & ꝓcedetur ut lite, prout infra dicet. Quod ſi nullus defenſor appareat, conſtituetur curator ipſius bonis, vt j. eo. §. ver. cū autem ſicut diximus ſ. de cur. §. vt autem. verſi. item nota, ꝙ quandoque datur. Et qualiter petentur curatores, dic ut j. in trac. lib. de ind. §. generalia. ver. itē bonis & ſeq. Qui curator bonis abſen
7 tis, & indefenſi perquiſitis, de illis faciet inuentarium, ꝙ ſcribetur in actis iudicis in hac forma: ¶ FORMA. Hoc eſt inuentariū factum à P. curatore conſtituto bonis M. abſentis & indefenſi. In primis quidem dixit ſe inueniſſe in dictis bonis unam domū in tali contrata ſitam, intra tales confines: itē unam petiam terræ poſitam in tali loco: item vnum ſcrinium. De hac forma uide infra de inſtit edi. §. dicto verſi. huius autem. & ſeq. His peractis curator bona illa defendet, & conteſtabitur litem, & iurabit de
b calumnia cum petitoribus, [b] & procedetur in lite cum curatore vel defenſore, hoc modo: Producētur enim inſtrumenta & probationes hinc inde, & iudex ſecrete eliget aliquos viros idoneos qui ſciant bona debitoris: & hi ſacramento prius ab eis preſtito æſtimabunt fideliter illa, ſcilicet in inuētario ſcripta: quę eſtimatio ſingularum rerum iudici ſecrete dabitur, & in actis rediget & poſtea bona ipſa vēdantur: vt infra verſi. emptore. parte, quę abſens eſt, citata ad audiendum ſententiam peremptorie partib. præſentibus, vel una præſente, altera abſente citata tamē ſentē-
c tia in ſcriptis [c] ſub hac forma proferetur. ¶ FORMA † Secundi
8 decreti, ſeu dationis in ſolutum: In Chriſti nomine, amen. Cum nos talis iudex nuper ad inſtantiam H. primo ſecundo & tertio perēptorie M. citari feciſſemus, vt coram nobis certo termino compareret, eidem H. reſpōſurus, prout iuſtitia ſuaderet. idem M. comparere per ſe, vel per procuratorem idoneum contumaciter recuſauit: propter quod eūdem H. in poſſeſſionem talium rerum ipſius M. cauſa cuſtodię inducendum decreuimus ꝙ modo debiti in eius petitione contenti, Verum eodē M. in ſua contumacia perdurante, idem H. coram nobis comparuit, & petitionem huiuſmodi obtulit coram nobis: Coram vobis, &c. poſito toto eius tenore: poſtea iungat ſic: Nos uero in quantum potuimus per iuſtitiæ ſemitam incedentes, per talem præconē communis in palatio ciuitatis Viterbij, & cōtrata eiuſdē M. publice fecimus proclamari, ꝙ ſi quis haberet, uel ſe habere crederet ius in bonis ipſius M. aut illa defendere uellet, vſq; ad talem diem in no-

ADDITIONES.

a Actione. ¶ Miror de hoc dicto. ꝙ excuſari non patiē de litera corrupta remiſsio ſequens, nec verba, quę ſequunē. Somnolentus ergo erat hic auctor Vel dic. ꝙ loquitur de reali miſta, & inquantū ſapit naturam perſonalis: de quib. j. §. videndum. & ſ. tit. j. §. ſequitur. uer. quid ſi forte.

b Petitoribus. ¶ Qui petierunt ſibi dari in ſolutum bona debitoris. Quærit autem Richar. Malum. ſi poſt proceſſum huius cauſæ veniat debitor paratus ſatiſdare, & expenſas reſtituere, & petit ſibi de nouo libellum offerri: dicens, curatoris proceſſum ſibi non prędicare: in contrarium dicitur: quod cauſam recipere debet in eo ſtatu, in quo eſt: quid ſit iuris? Et ꝓpter nouitatem ſolutionis breuiter totū colligam, quod allegat. Pro parte debitoris allegat fauorem, quem iura dant defenſioni in vniuerſo, C. de pro curato. exigendi. ff. eodem titul. ſeruum. §. publice. Iſte autem fauor reſpicit omnem defenſionis partem, ff. de regu. iur. ſemper ſpecialia. & l. ſequenti. Pars autem potiſsima defenſionis eſt, libelli oblatio, & receptio: quæ etiam ſubſtantialis dicitur, de quo ſatis in clemen. de verbo. ſignificat. ſæpe. in gloſſ. datur. Per hoc ergo, ex quo debitori conceditur defenſio, ergo & libelli oblatio. ¶ Secundo inducit contra proceſſum factum cum curatore, quod ipſe non egit mādato debitoris, ſed legis: & ſic reſiſtit proceſſui regula ff. de regul. iur. nemo alieno nomine agere poteſt. Ille igitur proceſſus nullus non impedit inchoandum. ¶ Tertio inducit, quod cauſa ceſſante, vel remota ceſſat, vel remouetur effectus. Cum igitur à contumacia debitoris proceſſerit datio curatoris, & illa ceſſet in ſatiſdare, ſatisfacere, & obedire parato, ff. de re iudica. contumacia. ergo ceſſabit proceſſus inchoatus cum illo: facit ff. de regulis iuris. nihil tam. ¶ Quarto inducit ff. de noui operis nunci. prætor. §. penult. vbi dicitur, ius quæſitum nunciatori ceſſare, ſi p eum poſtea ſteterit quominus ei ſatiſdetur: ergo & ceſſabit, &c. ad idem. ff. iudic. ſolu. l. 3. §. penulti. vbi dicitur, ob rem non defenſam ſtipulationem non committi, quandiu poteſt exiſtere, qui defendat. Si hoc eſt in eo, qui promiſerat: fortius in illo, qui non promiſit. Inducit ad idem l. ſenatus. ff. de accuſ. vt ſcilicet iſte punitus onere ſatiſdationis & condemnatione expenſarum, in plus non puniatur. Item eius fauore datus eſt curator: ergo, &c. l. quod fauore. ff. de legibus. Item quod per litis conteſtationem non ſolet alicuius conditio fieri deterior, ff. de regu. iur. non ſolet. ſpecialiter allegat C. de præſcript. 30. annorum. ſi quis emptionis. & authent. & qui iurat. C. de non. auctо. iudi. poſſ. & authentic qui ſemel. C. quomodo & quando iudi. & decre. quoniam. §. in alijs. ut lite non conteſta. & ſpecialiter l. ſi pupillus. ff. de priuileg. cred. ¶ In contrarium inducit l. ſecundā. ff. de curat. bon. dand. quæ expreſſe dicit, omnia acta, facta, vel geſta, rata fore. ad idem l. penulti. eodem titulo. & l. vltima, in fine, de fideiuſſ. tutor. Inducit etiam materiam regulæ, factum legitime de reg. iur. libro ſexto. & l. ſancimus. C. de adminiſtratione tuto. Item actus iudiciales non debent pēdere, ff. de iu. non quemadmodum. cuius cōtrarium hic eſſet. Item de qua re iudex cognouit, &c. ff. de iudic. de qua re. quod hic ceſſaret. Item iudicium eluſorium fieret contra l. eodem titu. ſi prætor. Item acta tunc ſolū circunducuntur, cum vtraque pars conſentit, ff. de re iudic. l. acta. Item cō tumacia afficit damno litis, ut in prædi. l. contumacia. ergo non obtinebit acta cum curatore reuocari: ſicut nec obtinebit per ſuam appellationē geſta reſcindi, C. quorum app. non reci. l. j. Soluit, ut dicit, pro vtraq; parte: vt ſcilicet obtineat creditor per rationes allegatas pro eo. Debitor ē obtinebit iſta præcipuè ratione: quia proceſſus dationis in ſolutum, ſit p p cō tumaciam debitoris indefenſi: non ꝑ defenſum per ſe, uel per alium. ff. ex quib. cau. in poſſ. ea. l. hæc autem. §. j. in fi. & §. prætor ait. & §. fi. Sed debitor hic defenſorem habebat curatoré datum bonis, qui litem ſuſcipere & mouere debebat, ſicut ipſe debitor: vt prædic. l. 2. de curato. bo. dan. Non poterat ergo pro eo tpe dici contumax: ut in prædict. l. hæc aūt. in fi. Ceſſabit ergo proceſſus dationis in ſolutum: quia debitor ſuſcipiet cauſam in ſtatu in quo erat: & excipiet contra creditorē de inepto modo agendi: quia debuit dari curatori libellus ſuper ꝓſonali actione, non ſuper datione in ſolutum: & ꝑ creditorem pronunciabitur propter ineptitudiné, & de nouo ſuper principali actione offeretur libellus. Nec obſtat conteſtatio litis: qa poſt eam bene opponitur talis exceptio, ff. de exce. & l. exceptiones. §. fi. & ſi menſor fal. mod. dix. l. 1.

c In ſcriptis. ¶ Dicebat Iacobus in fine ſui tractatus differentiam hāc primum & ſm decretum: quia ſecundum oportet fieri in ſcriptis non. ¶ Adde tu ad hunc verſiculum, inquantum tractat de curadan. &c. ꝙ abſente debitore, ſi debitū eſt liquidū qualiter ſit ꝯ tisfaciendū. & qualiter hic curator bonis datur, & an ſit da in l. curator. ff. de cur. fur. dand. & ad id quod ibi dixi, debi hunc j. eo. §. ver. vltimo nota.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

in nostra præsentia compareret. Verum nemine comparẽte, P. curatorem constituimus ipsius bonis, qui de bonis inuentis inuẽtarium fecit & ea per uiros expertos & iuratos fecimus fideliter æstimari, & æstimationem rerum in actis redigi. Lite igitur inter præfatum H. & ipsum P. curatorem legitimè contestata, præstitoque à partibus calumniæ sacramento, quo dictus H. asseruit se rationabiliter credere, petere, & in nullo eorum, quę in eius petitione continentur, sibi satisfactum esse, conclusoque in dicto negotio, visis instrumentis, & auditis, ac intellectis rõibus, & allegationibus partium earũdem, deliberatione nobiscum, & cum peritis super his præhabita diligenti, Christi nomine inuocato, partibus præsentib decernimus, pronunciamus, & iudicamus, in solutum dandum, seu dari debere eidem H. & sibi damus & assignamus per hoc secũdum decretum, in solutum talem domum pro tanta summa: sicut fuit à præfatis æstimatoribus æstimata, scilicet p[ro] 20. & talem vineã pro tanta summa, sicut à præfatis fuit æstimatoribus æstimata, scilicet pro c. & talem hortum pro tanta summa, quanta fuit æstimatus, s. pro decem sol. nomine expensarum taxatione à nobis facta, & iuramento præmisso: quæ quidem res sibi per primum decretum fuerãt assignatæ. Hæc forma utilis est quamuis non ubique sẽruetur: & probatur extra, de eo qui mit. in pos. causa rei ser. c. j.

9 †¶ Si autem plures creditores simul concurrant in petitione huius secundi decreti, narrabitur qualiter ipsi missi fuerunt in possessionem ex primo decreto propter ei contumaciam, ut iam dictum est: & qualiter quilibet eorum suam obtulit petitionẽ, & quęlibet earũ in libello inseratur: postea incipias sic: ¶ FORMA. Nos Vero quantum, &c. vt s. vsque inter præfatum. vbi dic, præfatos, &c. verba sequentia singularis numeri resolue in pluralẽ decenter: & sic prosequere vsque, partibus præsentibus. & postea iunge, quia dictũ H. inter creditores ipsius M. inuenimus priorem tempore: & ideo iure potiorem: primo loco decernimus, pronunciamus, & c. vt s. usque in fin. postea subiunge: & quia secundo loco post dictum H. inuenimus N. aliis creditoribus eiusdem M. potiorem, decernimus & pronunciamus, &c. vt s. † ¶ Si autem nõ sint tot bona, quæ sufficiant creditori posteriori, post præmissa sic dices: prædicto vero Sempronio, quia nihil aliud in bonis dicti Antonij potuit reperiri, ꝙ ei possit adiudicari in solutum, eidem cõtra eundem M. & eius bona, & bonorum possessores, & etiam contra eius futura bona, si quãdo eum ad pinguiorem fortunam peruenire contigerit, integra iura reseruo. Lata fuit hæc sententia, &c. ¶ Præmissa probãtur C. qui po. in pigno. 11 spo. olim. 2. & j. versi. illud autem. † ¶ Sed pone, quod unus tantum ex pluribus creditoribus egit contra debitorem, & tenutã de bonis suis habuit, & demum ex secundo decreto illa in solutũ recepit: postmodum veniens alius creditor nihil inuenit de bonis debitoris: nunquid, si sit potior, poterit ad data in solutũ habere recursum[a]? Videtur, quod sic: ut ff. de nox. actio. electio. § si absente. ibi enim secundũ decretum interpositum erat: ut patet ibi, vt in integ. rest. & c. & in fi. dũ dicit dominij acquisitione, &c. Tamẽ dicit creditorem audiendum. Non enim potest ibi de primo decreto loqui: quia tunc sine restitutione audiretur de iure communi: ut ext. vt lite non contest. quoniam. §. in alijs. & sic re- 12 stitutio cessaret: ut ff. de mi. in causæ. 2. † Et quia per primum decretum dominium non acquiritur, de quo ibi dicitur, sed sola custodia, ut in præd. §. in alijs. ff. de acquir. pos. l. 3. § pe. ¶ Sed dic ꝙ aut creditores fuerunt admoniti, uel erant præsentes & scientes ut tunc non audiantur quanquam potiores: quia iura sua remisisse videtur, ut C. de remis. pig. si eo tempore. & l. si hipothecas. & extra de re iud. quamuis. Aut non fuerunt moniti, nec præsentes, nec scientes, vt tunc audiantur post secundum decretum: ut supra. nam licet præl. electio. in causa noxali loquatur, eadem tamen ratio est in alijs. Vñ idem ius esse debet. extr. de consti. trãslato. ff. ad l. Aquil. illud. & facit ff. de nox. act. in noxalibus. & l. si noxale. vbi pśentia à iure suo remouet creditorem. Item facit C. de iure do. impe. l. fin §. & postquam. vbi etiam ipse debitor post secundũ decretũ audiri videtur. ff. de pœnis, diui. in prin. & ff. qui mo. pig. vel hypo. sol sicut. §. non videtur. & quod no. C. qui po. 13 in pig. ha. cum tibi. † ¶ Sane licet præscripta forma secũdi decreti in personali bona sit, iudices tamẽ pro maiori parte facilius se expedire cõsueuerunt. Præmissa enim decreti narratione dicũt sic. FORMA. Ab isto die in antea assigno tibi res illas, quas tenes ex secundo decreto, in solutum: uel tibi concedo ex secundo decreto, quod res illas possis vendere, vel distrahere: vel concedo tibi, quod in bonis omnib. in quorum possessionem es inductus authoritate nostra de cętero veram habeas possessionẽ. hęc probantur ext. de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. c. j. de hoc [illegible] prox. § sequitur. ver. porro si agatur. Inn. Papa iiii. vero [illegible] sic debet dicere iudex in decreto, Constituo, uel de[illegible] iubeo te esse verum possessorem talis rei. Et licet iste [illegible] possideat, tamen iura possessoris habet. nam facit fructus ipsius possessionis suos, vt s. §. restat. ver. hoc autem. & p

c scribit, acsi possideat, ut s. c.[c] §. fi. Vel sic: Iubeo tali ꝓtumaci, vel cõdemno ipsum ut tibi tradat possessionem talis rei: & si tali sententiæ nõ obtemperauerit, manu militari res ab eo auferatur: ut in eo §. ver. & no. ꝙ si missus. & hoc satis cũ præmissis cõcordat ¶ Et no. quod post huiusmodi sententiam seu decretum, iudex præcipiat dari actori corporalem possessionem: quod præceptũ in actis sub hac forma rediget: ¶ FORMA, Talis iudex præcipit Titio nuncio, seu cursori talis curiæ, ut inducat H. in corporalẽ possessionem talis domus sibi ab eodem iudice datæ & adiucate in solutum ex secundo decreto.

¶ Sed & de datione possessionis, quã facit nuncius, fiet instrumẽtũ publicũ sub hac forma: FORMA. Titius nuncius cõis Viterbij, de mandato, seu præcepto talis iudicis, induxit H. in corporalem possessionem talis domus positæ in tali loco, infrà tales confines sibi datæ & adiucatæ in solutum ex secundo decreto, per sentẽtiam ab eodem iudice latam, manu talis notarij scriptam. ¶ Verum sec ũdum eos, qui dicunt in reali necessarium esse secũdum decretũ, sic poterit formari: præmissa enim iuxta prædicta narratione decenti, concludet iudex sic: ¶ FORMA. Vnde ex secundo decreto te verum constituo rerum prædictarum possessorem: vel concedo tibi, &c. vt s. ver. sane. vel pronuncio te veram possessionem huius rei habere, in cuius fuisti possessionem causa

d custodiæ missus[d]: ut probatur ext. de eo, qui mit. in possess. causa 14 rei ser. c. j. vel dic: ut iam dictum est † ¶ De præcepto autem in possessum facto, qualiter fiet & de eius executione, vide j. de sententia, §. ut autem. ver nunc dicamus. ¶ Illud autem circa secũdi de-

e creti interpositionem in personali actione notandum est[e]. nam tunc iudex primo præcipiet bona vẽdi, si debitor latitet. dicitur autem latitare debitor quando turpiter & fraudulenter se occul-

f tat, ut euitet cursum creditorum[f]. C. de bo. aucto. iudic. pos. cum proponas. & l. pro debitore. & illi creditores tantum possunt vẽditionẽ fieri impetrare quos debitor voluit defraudare. vt ff. gb. ex cau. in pos. ea. Fulcinius. §. quid sit. & §. vtrum. Si autem vocatus non latitat, ut creditores fraudet, nec contumax est, sed abest ex quacunque probabili causa, uel non probabili, necessaria, vel voluntaria, creditores mittentur in possessionem bonorum: nõ tamen bona vendentur: ut ff. ex quib. can. ma. in integ. rest. item ait. §. hoc autem. Nam si quis uendit bona tanquam latitantis, cũ non latitat, nulla est vẽditio: & reuocabitur, uel ipso iure, uel p beneficiũ restitutionis in integrũ. ff. de dam. inf. si finita. §. si forte

g & in præl. Fulcinius. §. si quis possederit. Raros ergo fiet vẽditio nisi reus latitet fraudulenter, ut in præ. §. hoc autem. & in præd. l. Fulcinius. §. j. & 2. Raro ideo dixi, quia cõtra puberem, minorẽ, & contra furiosum, & contra pupillum, si ex alieno facto conueniantur, fit uenditio, si eis expediat, uel si debitum vrget, uel si dilatio est damnum creditori allatura: vt in præ. l. Fulcinius. §. adeo & l. si minor.

ADDITIONES.

a Recursum. ¶ Albertus Galeo. extra volumen fortificabat quæstionẽ, scilicet quando in platea, & in vicinia, palam & publice fuit præconizatum: ꝙ si aliquis in bonis illius ius haberet, vel illa defendere, uellet venire intra certam diem, & nullus venit: & tamen etiam eo casu dicit priorem creditorem audiendum, ad reuocandum illud secundum decretum, ex quo personaliter, uel ad domum non fuit citatus. missio enim contra vnum non præiudicat alteri, ff. ne uis fi. ei, qui in poss. l. j. Forma autem citationis à iure data, seruanda est, ff. de dã. inf. l. 4. §. ꝓtor. de qua uide de do. & cót. causam. in 3. gl. & de eo, q mit. in pos. c fi. à qua recedi nõ licet, ff. manda. diligenter. & l. si qs ꝓ eo. & ꝓclamatio illa nõ nocet: quia uox ꝓconis paucis innotescit C. quõ & quando iud. l. consentaneum. & auth. qui semel. ff. de in integ. resti. l. diuus & sic dicit tenuisse dominum suum, secundum hoc, quod in solut. j. de admonitione dicitur. Itẽ leges personaliter, vel ad domum, & in alijs, sit etiam vera solutio. ¶ Adde, ꝙ quæst. Alb. Gal. potest fortificari per ea, quæ consuluit Pet. de Anch. consilij. 307. incip. efficax ratio. ꝙ si episcopus faciat fieri proclama generale, quod si quis prętendit habere vsuras à tali compareat intra tale tempus, alioquin nõ audietur; quod nihilominus absens, uel impeditus elapso etiam termino debebit audiri. Et si fuerit is in ciuitate, tunc non possit agere contra vsurarium, sed contra pauperes, ad quos bona vsurarij peruenerunt non obstante proclamate generali. Pro ꝓstanti tamen non ponit, ꝙ proclama generale prçiudicet non comparenti ad docendum de iure suo, licet fuisset in ciuitate, quin possit etiam contra vsurarium agere, ex quo personaliter citari debebat, tanquam descriptus in libro ipsius usurarij.

b Dixit. ¶ De eo, qui mit. in pos. c. j.

c Vt s. e. ¶ Scilicet de primo decreto.

d Missus. ¶ Nec debet abdere abdicationem proprietatis in reali: si tamen hoc faceret, tenet adiudicatio in possessione, licet in proprietate non teneat, ut dixi de regul. iur. ea, quæ. libro sexto. super glossa.

e Notandum est. ¶ Secundum Iac. Bald. de secundo decreto, post princ.

f Creditorum. ¶ Canonista videat suffragium dec. consultationibus. quam statim allegabo.

g Raro. ¶ Interponit ad uerba Iac. quæ scripserunt Ian. & Host. in decr. dilecto. de uerb. sign. Sed ego illa posui de officio deleg. ꝓsultationib. su ꝓ v. gl. vbi ad literam vide totum, ꝙ sequitur usq; ad vers. sed qualiter.

& l si minor. & l. apud Iulianum. resp. j. & l. in posterum resp. j. ff. de bo. aucto. iud. poss. si vero ex respon. j. & tamen istæ personæ latitare non possunt [a] Imo etiam plus videtur ex præd. l. secundum Inno. iiii. licet multi contradicant, quod etiam in alijs personis a prædictis. vbicunque iusta causa mouerit iudicem, fiet venditio. si enim fit ꝯ has psonas nō latitantes, q̄ fauorabiliores sunt quare multo magis nō fiet contra alios? Et si dicis, quod contra prædictas fiet ex iusta cā, quia scilicet latitare finguntur, propter tutores & curatores eorū latitantes: certè hoc verū nō est, vt patet in concord. quæ sunt s. ti. prox. §. fi. ver. sed nunqd. Imo lex dicit expresse, quod etiam si nullus latitet tamen contra prædictas personas fit vēditio, vt in præd § adeo. ¶ Item si missio & venditio fiunt in reali, vbi fit solū missio in re petita, vt s. §. restat. ver. & scias. quare non fiet etiam in personali? Sed dices, quomodo tam grauis pœna infligetur absenti non contumaci absque ordine iudiciario? Respond. hoc fit propter malitiā latitātis: fit etiā contra alios, propter multa mala, quæ venire possent, nisi hoc fierent: licet rarissime fieri debeant, nisi contra latitātes, vt si prædicta. & tunc etiam adinuentum est remedium competens. quia si facta sit venditio, debito non existente, agitur actione præiudiciali in rem ad recuperandā rem venditā: sed certe indecēs esset, post quam res vendita est per iudicem, inquirere, an subfuerit debitū propter quod vēdita est. Vnde dic, q̄ reuocari poterit, si ille cause, propter quas facta est, nō subsint: ut quia non subsit vtili ille, cui vendita est, vel debitor nō erat grauatus debitis, vel non erat damnosum creditoribus, vel quia iudex nimium festinauit. ff. de dam. inf. si finita. §. si forte. & sic loquitur l ff. de priuil. cre. Imperatores. vel quia non latitabant, vt s. Imo etiā plus videtur: † quia cum hæc sententia de vendendis rebus debitoris, sit solum interlocutoria: & quia tunc summatim tātum cognoscitur, C. de bo. aucto. iud. possi. l. fi. §. si autem. & s. in princip. huius §. si postea iudex cognoscit, q̄ non sit debitum, ipse idem vēditionem & possessionem huiusmodi reuocabit, & etiam solutionem debitori factā: arg. ff. de re. eo. qui sub tut. & cur. sunt, l magis. §. si æs. s. de transc. cū hi. §. si prætor. quia quod iussit, vertituē prætor, &c. ff. de re iudic. quod iussit. extr. de accusat. qualiter. j. licet sit arg. cōtra ext. de cleric. coniug. diuersis fallacijs in fin. [c] Is etiam contra quem lata est, poterit secundum Inno. IIII. appellare. cum in veritare non latitauerit, C. quom. & quando iud. l. j. † ¶ Item scias q̄ missio in possessionem & venditio locum habent cōtra ecclesiam: sicut & contra pupillum. Intra quod tempus facienda est vēditio, vel missio in possessionem ex secundo decreto, dicā infrā § proxi. † ¶ Sed qualiter fiat hæc venditio in personalibus? Respō. hoc iudicis officio expeditur sine libello: & seruabitur forte talis modus, qualis in venditione prædij tributarij. Præco enim clamabit publice per ciuitatem sic: Talis debet Titio decem: vnde bona illius pro rata illorum decem vendi debēt: qui uult emere, emat: & forte subhastabit, vt C. lib. 10. de fi. instr. & iure hastæ fiscal. per totum: de rescin. ven. si quis. C. si propter pub. pensitat & uide s. de cita. § sequitur. ver. si uero. & j. §. pro. † ¶ Cum [d] autem bona debitoris sunt vendenda, vel creditori assignanda, curator voluntarius, nō necessarius, debet bonis iudicis auctoritate dari: & consensu maioris partis creditorū, qui aget & conuenitur nec cogetur satisdare, si litiget per se: sed si per procuratorē tunc sic, ff. de cur. bo. dan l. 2 § j. & § item quæritur. Instit. de satisda. §. si vero extrà de offi. deleg. coram. ipse etiam vendet bona, vt ff. de cur. bo. dan l. penu † ¶ Emptore autem non inuento de re diu subhastata, vt s. versi. sed qualiter. iudex per secundum decretum dabit illam rem, seu bona debitoris in solutū actori, vel pro debito sibi adiudicabit, vt præmissum est. de re iudic. à diuo. §. si. pignora. C. de executio. rei iud. ordo. x. q 2. hoc ius. Nō dico quod iudex assignet per secundum decretum eorum dominiū sicut quidam scripserunt [e]. quod falsum est, vt C. si pig in cau. iudic. l. vlt. sed etiam iura cuilibet emptoris actor emere potest, vt C. si pig. in cau. iudi. l 2. [f] Et licet prædicta iura loquant in executione diffinitiua, idem est de interlocutoria, quo ad hoc, ff. de priuile. cre. pater. §. pen ff. ex quib. cau. in pos. ea. apud Iulianum. in princi. & l Fulcinius. §. j. C. de his, qui ad eccl confug. præsenti § cum autem. ff. de bon. auto. iudic. possi. cum proponas. † ¶ Sed quæ est differentia, vtrum vēdatur res, vel in solutum detur, vel alienet ex hoc secundo decreto, uel per interlocutoriam sententiam, vel diffinitiuam, cum eā iudex mādat executioni? Respō. hæc est differentia, secundum quosdam: quia post factam venditionem ex sententia diffinitiua nunquā reus auditur, vt C. de iud. properandum. § sin autem reus. 11. q. 2. quicunque. & s. ti. px. §. sequitur uers. porro. sed post dationem in solutum actori facta ad iudicatione, adhuc audietur reus uolens de iure suo probare: secus: si alienata essent bona rei, seu debitoris, non in actorē, sed in extraneum: ut arg. C. de iure do. impe. l. fin. § sin autem. Si uero non fuerit res creditori data, uel adiudicata, uel uēdita, ut dictū est, debitor posset recuperare rē suam in actione personali usq; ad 30. annos, solutis impensis actori. Et est ratio: quia creditor nō possidet ex primo decreto, ut s. §. iam de effectu. ver. sed nūquid iste missus nec etiam in reali, secundum quosdā, ut in eo. §. prope princip. † ¶ Vltimo nota ad hoc, ut missus in possessionē petere possit venditionē, quatuor necessaria fore. Primū, q̄ missionē passus latitet. Secundū, q̄ fraudandi causa latitet, ut in fid. l. Fulcinius. §. cū hoc edictū. & s. uer. illud. Tertiū, q̄ de debito constet. Quartū, q̄ tēpus sit præteritū: ut C. de bon. auto. iud. possi. cū ꝓponas Et si q̄ horū defuerit, facta uenditio nō tenebit, arg. in pred. § cū hoc edictū. & arg. ff. de transact. cū hi. §. si prætor. ff. de itin. actuq; priua. l. vn etiā. §. ulti. C. de testa. si unus. arg ꝯ C. de iure deli. potuit. ff. de uen in possi. mit. l. 2. [h] † ¶ Sed pone me absente aduersarius meus ꝓbauit debitū, non tn ꝓposuit exceptionē mihi cōpetentem: puta pacti, uel similem: & sic iudex pronūciauit uenditionem faciendam: ego uero rediens uolo probare exceptionem: nunquid retractabitur uēditio? Dicit Alber. q̄ nō [i] possum tamen repetere pretium ex re uendita, habitum.

ADDITIONES.

a Possunt. ¶ De furioso & pupillo pceditur. de minore adulto dubitatur. tamen gl. in l. si minor. videtur hoc tenere, ff. de bo. au. in poss.
b Multi. ¶ Vt ipse dicit.
c In fin. ¶ Ibi soluitur in gl. arg. quod.
d Cum. ¶ Reassumit uerba Iac.
e Scripserunt. ¶ Dicit Iac. quidam ignorans scripserit.
f L. 2. ¶ Sic posuit Iac. & sic leges allegatæ bene conueniunt.
g Respon. ¶ Secundum Iac. cuius est iste versi. fi. & incipit, sed quæri solet.
h L. 2. ¶ §. quoties. sed diuersi sunt casus.
i Habitum. ¶ Vide, quod dixi post Inno. de dila. capit. x. in magna glo. ver. uel dic melius.

SVMMARIVM.

1 *Venditio bonorum, uel datio in solutum, vel adiudicatio, an fieri possint ante litem contestatam.*
2 *Venditio post quod tempus post missionem in possessionem sit facienda, uel post q̄ tempus interponetur secundum decretū de re dāda in solutū.*
3 *Reo post missionem primam in possessionem veniente & responsuro ante venditionem, siue datione in solutum, an & quo pacto sit possessio restituenda, & num. seq.*
5 *Debitor veniens post venditionem rerum suarum, uel post dationem in solutum, & creditori referens quæstionem de ipso debito, an & quo casu sit audiendus.*
6 *Debitore petente restitutionem in integrum, ubi eo absente sunt eius bona vendita, &c. & pronunciatum est eum restituendum, an ipsa bona euincet ab emptore.*
7 *Emptori possidenti non debet alterius factum nocere.*
8 *Pauper exoneratur à lege, & satisdatione: nec uidetur in contumacia satisdandi, cum hoc facere non possit.*
9 *Secundum decretum debet sine dilatione contra contumacem interponi. In certis non est locus comeciuris.*
10 *Secundum decretum propter rei contumaciam quandoque ante litis contestationem, quandoque post, interponi potest.*

¶ Secundum decretum quomodo, & intra quod tempus sit interponendum.

3. §. Iuxta propositionis ordinem uidere sequitur quādo & intra quod tempus secundum decretū sit interponendum: & certe, qnando apparet contumacia respondere uel cauere nolentis, ut ff. de dam. infe. dies. §. si forte. † ¶ Sed q̄ritur, an uenditio bonorū, uel datio in solutum, seu adiudicatio, de quibus s. §. prox. ad fi. dictum est fieri possint ante litem cōtestatam, uel aliquis ad hoc condemnari? Et uidetur, q̄ nō: nam ante litis contestationem non fertur diffinitiua regulariter: ext [a] de elect. dudum. §. Sed dic [a], quod ex interlocutoria ante litis cōtestationem fit talis uenditio, ut C. de his qui ad eccl. cōfug. præsenti, §. fed si hoc. ff. de bo. auto. iud. possi. si minor. ff. de priuil. cre. pater.

ADDITIONES.

a Seddic. ¶ Secundum Iac. cuius fuit ad literam iste uer. dicit tamen, q̄ sic tenebat Azo. Dicebat Dy. secundum dicentes, quod secundum decretū sit diffinitiua, necessariū esset respondere, q̄ nō posset, C. de temp. appel. i. fi. §. illud. Ipse autē dicit ſm decretū esse interlocutoriā: ut dicit hic auctor, & patet p iura ꝛ. allegata, q̄ ante litem cōtestatā interponitur. Ipse autem allegat l. præsenti. hic alleg. & C. de bon. auto. iudic. possi. cum proponas. in fi. Patet etiam ex eo, quia tenet cōtra minorem indefensum. ff. de dam. inf. l. si finita. §. si forte. ff. de bo. auto. iudi. possi. si minor. sed si esset diffinitiua, non teneret. ff. de re iudi. acta. §. ult. & C. si aduer. rem iud. l. vlti. Concluditur ergo, q̄ ante litis contestationem interponi potest, ut in prædictis legibus, præsenti. & cum proponas.

pater. ibi, quẽadmodũ, &c. & ff. ex quib. causis in possessa. apud Iulianum. j. § proxim. ver. in omnibus tamen. nam & hoc secundum decretum ante litem cõtestatam, & post interpositur, &c.

a †¶ Sequitur videre, post quod tempus post missionem in possessionem interponetur secundum decretum de re dãda in solutũ sive veditio fiet? Et dicunt quidam, quod post decem dies à die prolationis primi decreti numerãdos, ff. de consti. pec. l. promissor Stichi. §. j. Alij dicũt, quod post tempus, quod datur condemnatis ad soluẽdum: quod est hodie aliud, quam olim. ff. de iud. si debitori. ff. de re iud. si debitori. C. de usur. rei iud. l. 2. ext. de offi. dele g. querenti. & de re indic. quod ad cõsultationem. Tertij dicunt, & hoc tempus statutum est ad recuperãdum possessionem in re ali, C. de iur. do. imp. l. fi. C. de præscri. 30. vel 40. annor. si qs emptionis §. fi. extr. de eo, qui mit. in posses. causa rei ser. c. penul. & per totum, extr. de officio ordin. pastoralis. in fi extra, ut lite nõ contest. quoniam frequenter. in fi. & §. in alijs. in fi. Quarti dicũt quod post bienniũ, ad exemplum cõuentionalis pignoris, vt C. de iure do. imp. l. fi. 2. q. 6. ei, qui. & in præ. l. si debitori. ff. locati q. 10. Quinti dicunt, quod post trienniũ, ut C. de iure emphyt. l. 2. Sexti dicunt, quod post quinquẽnium. ut in præ. l. si qui sempt. 10 nis. Septimi dicunt, hoc tempus iudicis arbitrio esse statuendũ,

b ff. de dã. infec. si finita. § non autẽ b. ff. de acquir. possess. possideri §. fina. cum non sit lege diffinitũ, ff. de iure delib. l. j. ad fi. de pœn. dist. i. mensurã. & l. solicitatores. ext. de decl. c. j. extr. de offi. dele. de causis aut no. C. de bon. auto. iud. possi. cum proponas c. & arbitrabitur. ut ipsum interponat, postquam diu in cõtumacia perse

d uerauerit, ff. de acquir. pos. possideri. §. fi Rof. vero, cui non placent predicta tempora d, dicit quod arbitrabitur secũdum personarum qualitatem, & quãtitatem petitam, ff. de re iud. l. j. ff. de iud. nõ unquam. Lex autẽ dat aliquod spatium, sed nõ diffinit

e vt ff. de dam. infe. si finita. §. non autem e. quod magis intellectu quam elocutione exprimi potest, ff. de sol. ratum, extr. de donat. ad apostolicæ prope fi. ff. rem rat. hab. l. j verum in re pupilli spectatur tempus pubertatis, intra quod non potest peti vẽditio rerum ipsius: licut dicitur in absente rei publicæ causa, vt ŝ. § pxi. in princi. ff. ex quib. cau. in pos. ea l. 3. Inno. Papa IIII. no. ext. de

f verbo. sig. dilecto f, quod post quam actor missus est in possessionem causa rei seruande. debet iudex expectare per annum ante quam fiat venditio, uel missio in possessionem ex secundo decreto, vt in præd. l. si qs emptionis. §. fi & in præ. §. in alijs. Nec obst. C. in quib. cau. nõ est nec. in integ. rest. quia loquitur in his, quæ fiũt extra iudicium: locus autem est in his, q̃ fiunt in iudicio. C. de euic. properandũ. in fin. ergo, secundũ præmissa, potest secundũ decretum interponi post annum pro uẽditione facienda. Sed si iudex nolit in tãtum grauare absentem, potest decernere, quod missus tantum possideat, & fructus suos faciat, donec reus probauerit indebitum illud, cuius causa facta est missio in possessionem vel si velit missus grauare, quia forte minus liquet ei de debito, referuet misso in possessionem onus probandi debitũ. Nã si potest facere quod plus est, scilicet finalem venditionem: potest, & id, quod minus est, scilicet facere prædictas pusiones, ff. de reg iur. non debet. 4. q. 1. miramur. de consec. dist. 2. re vera 9. q. 2. nullus primas. Alij dicunt, tunc procedendum esse ad vendi tionem, uel missionem in possessionem ex secũdo decreto, cum passus missionem visus est habuisse possessionem pro derelicta. Alij etiam dixerunt, hoc iudicis arbitrio relinqui, vt ŝ versi. septimo. Quando autem fiet venditio rerum pro pignore captarũ

3 vide j. de execu. sent. §. videndum. versi. sed quando. †¶ Q i g si

g reus post missionem primam veniat responsurus, ante uenditionem, siue dationem, in solutum? Respond. restituenda est ei possessio, restitutis tamen primò aduersario litis expensis, & damnis, quæ propter eius contumaciam pertulit, sacramẽto eius declarãdis. C. de iud. sancimus. C. quo & quando. iu. auth. qui semel. ff. si seruj. uend. is cuius. facta tamen prius per iudicem taxatione in auth. de iud. §. oportet. Idem est, si ante premissa fideiussorem de lite prosequẽda pstiterit, ut C. de bo. aucto. iud. possi. auth & qui iurat. ff. de priuil. cred. si pupillus § defendere. quæ satisdatio præstatur propter contumaciam, vt ff. qui satisda. cog. sciẽdum.

4 †¶ Quid si actor fecit aliquas expensas vtiles & necessarias? Respon. illas primò resarciendas, & generaliter omnes sine dolo fa

5 cte litori. extr. vt lite nun contest. quoniam. §. in alijs. †¶ Quid si ille tedeat post venditionem factam, vel dationem in solutũ, referens quæstionem de ipso debito? Respondeo, si uelit petere in integrum restitutionem, quia fuit absens, & indefensus omnino nec ex alia iusta causa, audietur. ut ff. de dam. inf. si finita §. ubi. & § postea. secus si fuit præsens vel absens ex voluntaria causa, uel absens redierit. iudice adhuc pro tribunali sedẽte, ff. de in integ. diuus. 2. quæstio. 6. biduum. uersicu. palam. † ¶ Quid si pro- m est, cum restituendum, nunquid rem eu in cet ab em- pon. sic, si tamen creditor, pro quo venditio facta fuit

solu endo non sit alias esset iste solus primo cõueniendus ad pretium, ff. de min or. in causæ. §. interdũ. & § fin. & l. planè. quæ omnia vera sunt, solennitate per iudicẽ seruata: alias suo cõmuniu re rem ipsam à possidente libere vẽdicaret, C. si propter pub. pẽ

7 si. l. 2. C. unde ui, meminerint. †¶ Quid si alius veniat dicens se dominum, & rem ab ipso debitore sibi datam esse in solutũ? Dicit Bagarot. quod nõ nocet emptori possidenti alterius factum, ff. de contrahen. emp. rem alienam. ff. de euic. si plus. §. & si iussu. & hoc niſi creditor ille possederit decẽ, vel 40. annis: quia sic re usu capta titulo pro soluto, excludetur iste vt ff. pro solu. Sed an idẽ est. si ipse sciuit esse alienũ? Respon. utiq;, secundum Bag. argu. ff. de nox. act. generaliter. in fi. ff. de relig. & sump fu. & si quis. § sed si addita. ff. de acq. pos. iuste. ff. de reg. iur. q auctore. Tu dic, hoc uerum esse in realibus actionibus: secus autem est in personalibus, simplicibus, ut hic. Vel dic uerius, illud uerũ esse in noxali actione, super qua præiudicatur uero domino, quia & ipse hac noxali actione teneretur, si constaret eum dominum quod nõ est in

h alijs personalibus actionibus, uel realibus h. † ¶ Quid si pauper

8 est, quẽ lex exonerat à satisdatione? ut ff. de col. bo l j. § cum duobus. & sic non uidetur in contumacia satisdandum, cum hoc facere non possit. ff. de re iu. contumacia extra. de sol. Odoardus. & de restit. spol. olim. 2 nunquid hoc casu interponetur secundum

i decretum? Dicit Rof. q sic i. † ¶ Quid si uocatus dicit, non satisdabo, & ita est uere contumax? Dic, non expectari aliud tempus

9 ad interponendum secundum decretum: cum in certis nõ sit locus conjecturis, ff. de uerb. oblig. continuus. & ŝ. §. px. in prin. & ŝ. de contumacia. §. j. ¶ Ex præmissis autem & sequentibus patet

10 † quod hoc secundum decretum propter contumaciam rei interponitur quandoque ante litem contestatam, quãdoque post nam cum petij rem aliquam, quam dico ad me iure dominij spectare, aut lis est contestata, uel quasi contestata, uel nullo modo contestata: item aut liquet de causa uel liquere potest, aut nõ liquet, nec liquere potest. Quæ dic, ut ŝ. tit. prox. §. sequitur. uersi.

k si uero agitur. & seq. k

ADDITIONES.

a Puto. ¶ Concor. Inno. de uerb. sig. dilecto. vt sequitur. & Host. in Summa, vbi ŝ. §. sed quæro.

b Autem. ¶ Vbi hoc not.

c Proponas. ¶ Ibi, & vbi ŝ. Accu. hanc tenet: & communiter seruatur in foro ciuili: & placet Dy. in 4. q.

d Tempora. ¶ Quæ omnia posuit de secundo decr. in prin. & cum eo concordat Gui. de Suza. vbi ŝ.

e Autem. ¶ Dicit ibi tex. q aliquod interuallum intercedere debet.

f Dilecto. ¶ Sed illud scripsi in decr. quoniam frequenter, in fi. & totum, q sequitur vsq; ad uers. quando fuit eius: & quod ibi etiam vide: & ibi hodie per omnes scribentes, & præsertim per nouissimos.

g Quid. ¶ Iste ver. qui fuit additio, satis potuit omittere per ver. ultimo no. ŝ. in §. iam de effectu. ultra medium: idem dico de sequenti. ¶ Adde ad uer. quid si ille redeat. q Bar. in d. l. si finita. §. Iulianus, tenet, quod absens ex causa voluntaria, intra biennium rediens, audiatur. Tamen ibi opi. Spec. tenetur, tanquam communior & uerior.

h Realibus. ¶ Vide, quod dicam infra §. proxi. super verficul. sed nunquid in actione.

i Sic. ¶ De secundo decreto vltra princip. vbi etiam continuatur vesicul. sequens.

K Seq. ¶ Quæ hic prosequitur Iac. Bal.

SVMMARIVM.

1 *Minimum damnum timens, an tantum habere debeat ex secundo decreto, quantum qui timet maximum.*

2 *Secundum decretum an in stipulationibus uicem actionum obtinentibus, sit interponendum.*

3 *Secundum decretum an sit interponendum, ubi mulier nomine uentris in possessionem mittitur.*

4 *In Carboniano edicto, cum uidelicet agitur, ut puero alimenta præstentur non est opus secundo decreto.*

5 *In duplicibus iudicijs, si aduersarius ad diuisionem venire detrectat, an præsens possit mitti in possessionem.*

9 *Citato non ueniente in actione finium regundorum, quid & quomodo iudex disponere debeat.*

7 *Officium iudicis in duplicibus iudicijs, & possessorijs interdictis, quod sit.*

8 *Agens ad factum, petere factum, uel interesse præcise censetur.*

9 *Lapsus anni in possessorijs interdictis an faciat aliquem possessorem.*

10 *Lapsus anni in personalibus interdictis an faciat aliquem possessorem.*

11 *Asserens se possidere, an possit petere se mitti in possessionem, si agitur de retinenda possessione.*

12 *Electus in rectorem alicuius loci, si litigat de sua electione: an & quomodo mittendus sit in possessionem illius iuris.*

Ciuitati non expedit sine rectore esse.

13 *Secundum decretum an sit in actione ex empto interponendum.*

14 *Secundum*

14 *Secundum decretum qualiter sit in seruitutibus vrbanis, vel rusticis interponendum.*
15 *Decretum qualiter sit interponendum, ubi is, qui petitur in seruitutem, vocatus non uenit.*
Seruitus perpetua an ponit ex anni cursu in persona liberæ constitui.
16 *Secundum decretum an locum habeat in omnibus actionibus personalib.*
17 *Secundum decretum an locum habeat in spiritualibus.*
18 *Reo absente in personali actione conuento si non habeat nisi feudum, vel vsumfructum in rebus alienis, quæ subiacent restitutioni, quale decretum interponi debeat. & num. seq.*
20 *Lapsus anni an in personalibus actionibus faciat possessorem missum sine secundo decreto.*
21 *Quod suum est, amplius suum fieri non potest.*
Superfluum est petere quod de iure communi competit.
22 *Secundum decretum qua ratione interponatur in personalibus, non in realibus actionibus.*
23 *Annus elapsus quare in realibus actionibus non transfert dominium, qua si secundo decreto interposito.*

¶ Secundum decretum in quibus actionibus, vel rebus locum habeat.

4.§. Videndum restat, in quibus actionibus, & rebus locum habet secundum decretum. Et quidem regulariter in omnibus personalibus actionibus locum habet, ut C. de iudi. properandum § fin autem. & ff. de re
a iud. à diuo Pio. §. j. [a] ext. vt lite nõ contest. quoniam frequenter. §. fi nõ tamen vniformiter, ut dicam j. §. ult. Hoc tamen fallit, ut dicam j. ver. quod autem. Item locũ habet in causa dãni infecti in qua si quis nolit cauere, fit missio in possessionem bonorum ex primo decreto: & si sic in ptumacia pseuerat, fit missio ex secundo decreto. vt ff. de damn. infect. prætoris officio. & l. prætor & l. si finita. §. Iulianus. §. pen. & ff. vt leg. no. ca. l. j. & ff. vt in poss. leg. l. 2. & C. eod. certa. ff. de acqui. pos. possideri. in fi. & si plures sint timentes, omnes mittẽtur, ut in præ. l. si finita. §. cum autem. quod ita ꝓcedet. Postulata enim cautione damni infecti, & non præstita mittitur quis in possessionem: ꝙ si dicatur nõ caueri, ali quo spatio prius intermisso pro arbitrio iudicis, sequet secundũ decretum: quia iubet prætor missum amodo possidere in prẽiu dicium non cauẽtis, illo prorsus à possessione excluso: ut in prę-
1 concord. † Sed nunquid tantum habebit ex secundo decreto, ꝙ minimum damnũ timet, quantum qui maximum? Respond. nõ
b imo pro rata damni, vt ff. eodẽ. ex damni §. 2. [b] quod dic, ut not. in prædict. §. cũm autem Item locum habet in noxali actione, vt ff. de nox. act. electio. §. si absente. & ff. si ex nox. cã ag. l. 2. §. fin. & tũc missus statim fit dominus rei ex secũdo decreto, si absẽs erat
c dñs. Vel dic, ut not. j. e. §. vlti. [c] Quidam autem dixerunt [d], nun-
d quam interponi secũdum decretũ nisi in causa damni infecti tãtum, cum eo casu solum, vt dicunt, cautum reperiatur. Si enim ꝓtor in alijs interponi uoluisset, hoc dixisset: arg. C. de cad. tol. l. v nica, prope fin. & ext. de deci. ad audientiã. ꝙ nõ est verũ: imo in omnib. personalib. locũ habet, ut dixi. Hęc est maior ratio in eã
e damni infecti, quam in aliis [e]. & ideo quia nõ omnes articuli possunt in iure comprehendi, vt ff. de leg. & sena. consul. non possint est de similibus ad similia procedendum, ff. eo. tit. & ideo. & ext. de rescript. inter cæteras. Præterea hoc expressum est in noxali actione, ut supra. Cum tamen omnes noxales sint personales, id est, ex maleficio serui nascuntur, vt ff. de noxal. action. l. j. & nul-
2 la est realis. † ¶ Sed nunquid in illis stipulationib. quæ uicem obtinent actionum, de quibus fit mẽtio ff. ex quib. cau. in poss. ea. l. j. & ꝫ §. restat videre. interponetur secundum decretum? Dicũt
f quidam [f], quod in causa damni infecti certũ est, quod sic: vt ꝫ & etiam in causa legatorum interponitur secundũ distinctionem & qualitatem actionis, qua petuntur: vt ꝫ. de act. seu petit. §. sequitur. ver. illud vero. Si enim petatur personali actione ex testamẽto, tunc idẽ iuris est in ea, quod in alijs personalibus actionib. si vero actione in rem, tunc ẽt procedatur, ut in actione realiſi hypothecaria, quasi res sit obligata, tũc idẽ, vt ꝫ. e. § sequitur. ver.
3 quid si agatur. & seq. & ꝫ. tit. proximo. § sequitur. versi. sed nunquid. vbi de hypothecaria dictum est. † ¶ Vtrum cum mulier in possessionem nomine ventris mittitur, secũdum decretum nõ interponitur: quia tũc non agitur vt dominium, vel possessio acquiratur, sed ut mulier nomine ventris alatur: vnde tunc debet dari bonis curator, qui eã alat: ut ff. de uent. in poss. mit. l. j. §. mu-
4 lier autem. usque in fi. l. & l. habitatio. & l. curator. † ¶ Idem quoque dicendũ in Carboniano edicto, cum videlicet agitur, ut puero alimenta præstentur, vsque dum de filiatione cognoscatur: quia tunc non agitur, nisi ut puer alatur. Quidam tamen dicunt, hoc speciale, vbi missis in possessionem ex secundo decreto, habeat veram possessionem alimenti causa, ff. de Carbo. edi. l. 3. §. missum autem. sed forte ibi possessio ponitur pro detentatione. Præmissa obtinẽt in actionibus merè realibus uel mere personalibus: nam licet multæ sint actionum diuisiones, quoad hoc, th non est opus alia diuisione, nisi his: 16. q. 3. § potest. uersic. neque decennij. Nam quicunque agit, aut agit personali, aut reali: perẽ do seruum, uel sibi debitum: aut agitur pro reb. corporalibus, aut incorporalibus, puta seruitutibus: ut Inst. de action. in principio
5 §. 2. extrà de renũciat. cum inter P. † ¶ Sed in duplicibus iudicijs, scilicet familiæ erciscundæ, communi diuidundo, finium regundorum, si aduersarius ad diuisionem venire detrectat: nunquid præsens mittetur in possessionẽ? Dicunt quidam, quod sic pro ea parte, quam presens iuraueriit suam esse pro diuiso, & nõ pro indiuiso: absurdum enim esset, quod plus ei cõcedatur, quã petat. vnde cum solum partem petat, non sibi assignabitur tota res pro indiuiso, sed solum pars: arg. ext. de accu. qualiter. 2. in fi. Et si dicatur quomodo iudex diuidet terrã? Respõdeo, bene potest diuidere quibusdam ex pluribus hæredibus præsentibus: ut ff. famil. erciſc. l. 2. § dubitandum ext. de probat. ex literis. & hoc quando constat iudici rem esse communem, nec cohæres dissite
g tur hoc ꝫ. Si uero diffiteretur, iudex non deberet per se diuidere ce per hoc fiat præiudicium petitioni hæreditatis, quę in hoc casu locum habet, ff. fami. erciſc. l. j. & ff. de exce. iudi. ¶ Et nota, ꝙ diuisio facta cum non legitimo hęrede, non præiudicat, vt j. q. 4.
h § notandum. ad fi. Vel dic, secundum Vbertum [h], quod potest super hoc arbiter assumi. ff. famil. erciſc. arbitrium ff. communi di uid. & si non omnes qui iuratus facier partes, & sortem pro prę sente adijciet, & absente, C. fi. regund. si quis. C. libr. x. quando & quibus quar. pars. deb. l. 2. hoc saluo, ꝙ si absens venerit intra tẽpus à iudice statutum, & uoluerit probare rem non esse communem, uel non ex toto, vel aliud, audiatur refusis expensis, vt ff. de dam. infec. à quo. Alij vero quorum sententia magis frequenta-
i tur [i], dicunt quod actor debet mitti in possessionem totius rei communis pro indiuiso: & missus medietatẽ fructus percipiet in re sua alia vero vero medietas seruabit arbitrio iudicantis: nõ. n. videtur, quod iudex possit diuidere in præiudicium absentis, C. fam. erciſc. cohæredibus. sed hęc lex non loquitur in diuisione per iudicem facta, sed quando quidam cohæredes inter se diuiserunt. Alia tamen ratione videtur, quod non debet iudex diuidere. Nã per diuisionem, uel adiudicationem, trãsfertur dominium. Insti. de offi. iud. in fi. & quia sic ferret diffinitiuam sententiam litenõ cõtestata: quod fieri non debet, cum agitur ad rei diuisionem fa ciendã in communibus iudicijs, ff. de iudici. in his tribus. extra. de probat. ex literis. Cum autem agitur pro personalibus præstationibus, vt quia vnus impedit in re communi. uel quia unus per cepit omnes fructus communes, idem iuris est, quod in simplici
k ter personalibus actionibus k. Nam istæ actiones, & aliæ missę, si cut petitio hæreditatis, quantum ad hæc, personales dicuntur. ff. famil. erciſ item Labeo scribit, si unus. §. fami erciſ. & l. inter co-
6 hæredes §. si cohæredes. & l. si famil. erciscu † ¶ In actione autem finium regundorum, uidetur, quod si citatus non venerit iudex prius causa summatim examinata, debet mittere agrimensores ad fines distinguendos, uel ipse debet personaliter ire, & loca oculis suis subijcere, & fines diuidere. ff. fi. regundo. si irruptione. C. eo. si constiterit. extr. de præscrip. quia iudicante Vber. autem
l de Bobio dixit [l], quod in huiſmodi diuisoriis iudicijs, si reus non veniat, postulabit actor, ꝓ mẽsura debiti declarati, id est interesse sui.

ADDITIONES.

a §. j ¶ Idem Dy. vbi ꝫ. addens l. præsenti. C. de his, qui ad eccle. confug. §. j.
b §. 2. ¶ Per quam l. gl. statim alleg. hoc tenet ex eo, quod missio habetur loco cautionis, & ex cautione ageretur pro rata: ut ibi.
c §. ulti. ¶ Ibi est dictum Iac. Bal.
d Dixerunt. ¶ Vt refert, Roff. in prin. huius tractatus: de hoc etiam est glo. j. l. iubere. ff. de iurisd. om. iudi. Alia opinio adiungit cãm noxalẽ: & hãc re citat glo. ff. de dam. infect. si finita. §. si plures. circa medium glo. & hoc placuit Simo. Vinc. vbi ꝫ. eadem glo. narrat, ꝙ in omnibus, præterquam in causa legatorum, per l. is cui. ff. ut in poss. leg. & tamen aliter ibi no. scilicet quod locum habet etiam in legato, cuius conditio non pendeat de primo dec. §. 2. in fine dixi.
e In alijs. ¶ Verba Roſ. vt proxime dixi: idem Dyn. in 5. q. fatetur tamen, quod secundum decretum quandoque datur ad uendendum, uel habendũ in solutum, quandoque ad possidendum. de hoc ꝫ. §. prox. & hic sequitur.
f Quidam. ¶ Scilicet Ia. Bal. cuius est iste ver. cum seq. vsque ad uer. Vber. autem de Bobio.
g Hoc. ¶ Quo casu dixit Dy. vbi ꝫ. q. 4. ꝙ diuisioni resistens multãdus erat Insti. de offi. iud. §. pe. & ff. de uen. inspi. l. j. §. quid. ergo iudex ecclesiasticus illum excommunicaret, ut in dec. quoniam, in fin. In casu uero, qui sequit scilicet quando diffiteretur eum cohęredem, dicit Dy. onus probandi in eũ transferri. ff. de non. oper. nunc si prius.
h Vber. ¶ de Bobio, vbi ꝫ. vers. quid facies tu.
i Frequentat. ¶ Verbum Iac. predicti, quod etiam ponit Ioan. de Deo.
k Actionibus. ¶ Dyn. q. 4. dicit esse casum ff. ex qui. cau. in poss. ea. l. apud Iulianum.
l Dixit. ¶ Precedit hoc dictum ꝫ. positum.

se fui, quantū sua interest rcum ad diuisionem venisse se mitti in possessionē. Nā cū eum vocat ad diuisionē, ergo ad factū vocat ff. de vsufruct. qd ergo in fi. ff. de cur. furio. ꝓsilio. in fi. & sic tenetur ad interesse, ff. de re iud. si qs ab alio. ꝙ interesse ꝓbabit ꝓ iurandum suum, ut in prædict. l. si quis ab alio. vel quia talis missio non est multum utilis. Nec in promptu bonū est, quod multa indicta & pignorib. captis venire cogat, ff. de uen. insp. l. j. ff. de arbitris nō distinguem⁹ §. si arbiter. ff. ad leg. Iul. pecul. eos vl
7 potest super hoc assumi arbiter ut prædixi. † ¶ Item quæritur [a], a quod sit officium iudicis in duplicibus iudiciis, & possessorijs interdictis cū vterq; se possidere ostēdit? vt in interdicto Vti possidetis, & utrobi, & de superficiebus. Videtur, ꝙ si legitime citatus non ueniat, iudex interloquendo pronunciare debet actorē non esse inquietandum in possessione: ꝙ si postea veniat nō audietur, nisi expēsas restituat, & se possidere ꝓbet, arg. ff. de noui
b ope. nun. si prius. Tu dic [b], quod postquam iudex pronunciauerit per secundum decretum, hunc scilicet actorem non esse inquietandū in possessione, non audiet aduersarium postea elapsō anno: uel sicut in realib. non audietur super possessione, sed solum super ꝓprietate. nam interdicta, licet personalia sint, in rē tamen scripta sunt, ff. de interdict l. j. in fi. Tertij distinguūt an agatur actione in factum reddita in locū cuiuslibet interdicti, vt Inst. de interdict. §. fi. & petatur interesse, cum sit in obligatione vt est in prohibitorijs interdictis, in quibus petitur interesse tantum, vt ff. ne uis fiat ei, qui in poss. mis. est, l. j §. hoc interdictū. & similib. vt tunc faciat iudex id, quod faceret in mere personalib. quia pro interesse in personam tātum agitur. An uero agatur actione in factum, puta edicto de noui operis nunciatione, scilicet ut opus factum demoliatur, ut tunc faciat iudex idem, ꝙ faceret in reali: ut sicut ibi mittitur actor in possessionem rei petitæ, sic & hic mittat in possessionem noui operis facti scilicet vt
8 opus præcisè destruatur. † ¶ Qui enim agit ad factum, petit præcise factum, uel interesse, si nolnerit, vt ff. de noui ope. nun. stipulatio. §. fin. & § opus. & l. j. & ꝙ dixi de noui operis nunciatione,
c exempli gratia dictum est [c]. Vbert. autē dixit, ꝙ si agatur de adipiscenda possessione, uel recuperanda certa re, fiet sicut fit, quando certa species petitur in ꝓsonali, vt s. tit. prox. §. sequitur. ver.
9 sicul. porro si agatur. Vel dic, ut j. versi. in omnibus. † ¶ Vtrum autem in his possessorijs interdictis lapsus anni faciat aliquē possessorem, dubitari consueuit: & uidetur, ꝙ sic, sicut contingit, & in actione reali, ut dicetur j. versiculo, hoc quoque. præcipue si agatur interdicto in rem scripto, ff. de interdict. l. j. respōso. 2. pu
10 ta Quorum bonorum. † ¶ In omnibus tamen personalibus in-
d terdictis magis posset dubitari. Vnde dic, secundum Vbert. [d] ꝙ in eis transcursus anni nō facit aliquem possessorem, ne ex transcursu anni plus habeat, quam fuisset per diffinitiuam sententiā habiturus extr. de re iudic. cum inter uos. Vel dic, quod in eis lapsus anni operatur, ut actoris intentio vera præsumatur, nisi re-
11 us contrarium probet. † ¶ Verum si agitur de retinenda possessione, non uidetur, quod possis petere te mitti in possessionem, cum te asseras possidere. Frustra ergo postulas: quod habes: ut extra de iud. examinata. & qa tibi cōtrarius videris, ut j. dicā. Quid ergo fiet? Ad hoc potest dici, ꝙ in interdicto Vti possidetis, reus condemnatur, quanti interest actoris non turbasse possessorem ff. uti. possi. si duo. in fi. Igitur actor petet se mitti in possessionē bonorum pro mensura dicti interesse. Vel potest dici, quod pronunciabitur actorem potiorem esse in interdicto: reus tamē postea veniens intra tempus cōpetens, poterit probare de iure suo vt ff. de dā. infec. l. à quo. Et si opponatur, quod hæc sententia diffinitiua non ualet, ut pote. lata lite non contestata. respond. hęc sententia non est uere diffinitiua: imo vilis est, & quasi nulla, C. de senten. & interloc. om. iudi. post sententiam. C. si de momen. poss. fue. appe. l. vnica extra de causa pos. & prop. c. 1. & 2. q. 6 §.
12 & s. restat. versic sed pone: ago. † ¶ Quid si electus in potestatem, uel rectorem ciuitatis, vel castri, litigat de sua electione: qa forte non admittitur, & cōtumax est uniuersitatis: nunquid mittetur in possessionem illius iuris? & si fiat, nunquid exercebit illud ius interim? Et certe nō uidetur, quod exerceat: quia ꝓ hoc non cōsequitur veram possessionem, sed quasi custodiam. Quid ergo fiet? Nam potestaria, seu rectoria est annalis, & ciuitati nō expedit sine rectore esse, ff. de offic. procon. memin. sse. extrà de ele. ne pro defectu. Dic ergo, quod iudex statuet illis terminū trium mensium, uel plus, uel minus, intra quem ostendant de iure suo, quicquid possunt: alioquin adiudicet ei dictā rectoriam, facta fide de sua electione. hęc probātur in auth. de san. epis. §. j. C. de remis. pig. si eo tempore ff. de mun. & hon. reus delatus. ext. de
13 iud. c. fin. [e] idem etiam potest dici, cum aliquis electus est ad alinam dignitatem ecclesiasticam nec admittitur ad eam: ut 92.
si quis ordinatus. & 2. seq. nam potest tunc secundum præformam procedi lite non contestata, probatur ext. de eo
in pos. causa rei ser. eum qui. lib. 6. ext. de appe. oblatę. in fi. ut lite non conte. quoniam frequenter. §. porro. & §. si uero. extra, de elect. statuimus. § sed si pars. hoc saluo, quod tunc non fit
13 missio in possessionem propter contumaciam, ut in prę. ca. eum qui j. versic utrum. † ¶ Sed nunquid in actione ex empto interponetur secundum decretum? Et uidetur quod non. nam secundum Iac. missio ex secundo decreto facit missum dominum. At
f venditor nō tenetur [f] emptorē facere dominum, ff. de act. em & ven. ex empto. Alij contra. Nec obstat præ l. qui hoc, ꝓpter cōtumaciam contingit, ut interponatur secūdum decretum Nam & uidetur, quod teneatur vēditor ad rei traditionem, ut j. q. j. qui
24 studet. ibi nemo potest retinere, & c. ext. de fide instru. cum loā. in princi. nec secundum decretum semper facit aliquem dominum † ¶ Sed qualiter in seruitutib. vrbanis, uel rusticis interpo-
g netur secundum decretum? Resp. [g] si reus, à quo seruitus petitur vocatus non veniat, nec defendatur, mittetur actor agens cōfessoria in quasi possessionē illius seruitutis, de hoc s. §. restat. vers. quid si agatur confes. & j. uersi. prox. Quid si agatur negatoria qa dicitur, non debeo seruitutem in tali re: & is qui sibi deberi asserit non comparet, nec defenditur? Respon. iudex pronunciabit quasi interponendo secundum decretum, nō diffinitiuè, cum lis non sit contestata, illum non debere seruitutem, donec quæstio terminetur, ff. de no. oper. nun. si prius. ff. de dam. infe. à quo. ff. si
25 ver. quid si agatur confessoria. & uersi. sed pone, ago. † ¶ Quod autem sit iudicis officium in ferēda diffinitiua super seruitute, & qualiter eam formabit, colligitur ff. si seruit. ven. harū. & l. egi. Sed si is, quem peto in seruitutem, vocatus non uenit: qualiter ꝺ eum interponetur decretum? nam hic non potest fieri directa missio in possessionem. Dicunt quidam, quod actor potest postulare, ut iudex pronunciet contra absentem, uel ut cancellent ea, quæ acta sunt, ita quod de nouo incipiatur restitutis expensis: quod potest verum esse, quando de seruitutis possessione ꝓclamat in libertatem, ut ff. de liberal. causa l. diui. § primo. Vel dic, secundum eos, quod si citatus non veniat intra annum, subijcietur seruituti ꝓpetuę C. de asser. tol. l. j. §. omnes & sic lapsus
h anni multum operatur in hoc casu. secundum eos [h]. Ego non credo,

ADDITIONES.

a Quæritur. ¶ Reassumit verba Ia. vsq; ad uersi. Vbertus autem.
b Tu dic. ¶ Et melius, sm Iac. posuit etiam distinctionem, quæ sequitur.
c Est. ¶ Secundum Iacobum.
d Secundum Vber. ¶ vbi s. ver. not. ꝙ transeursus. & ipsius est tractatus sequens usque ad uer. sed nunquid.
e c. fi. ¶ Vide ad materiam j. de censi. §. 2. vers. pen.
f Ex empto. ¶ Dy. de hac quæstione, quæ est gl. Accur. sic se expedit quod secundū decretū in hac interponitur: & id solum operatur quod traditio facta à uenditore, scilicet dominij trāslationem, si tradens est dominus: alias usucapiendi potestatē, si tradens nō erat dūs per hāc legē. Sed quæritur ipse Dy. an usucapiat emptor missus in possessionem ex secundo decreto ex actione ex empto, si sciat rē esse alienā: allegat, ꝙ sic, ff. de noxa. si noxali. & l. seq. de damno infect. prætoris in prin. & quod ibi no. Tenet ipse contrariū quia ut dicit, factum iudicis representat factum venditoris. ff. de euic. si plures. §. j. & venditore tradente nō usucaperet ꝓp malā fidem: ergo nec tradente iudice. & hoc locū habeat in actione ex emp. Sed in alijs casibus, in quibus quis mittitur in possessionem ex secundo decreto, habet locū, ꝙ in contrariū allegat, ut no. ff. de dā. infec. cū postulassem. §. dāni. & sm eum, ꝓt esse diuersitatis ratio. vt plus subueniatur ei, qui extra necessitatem, scilicet damni infecti. vel noxali mittit in possessionē, ꝙ ei, qui ex causa à principio uoluntaria, arg. illius §. damni. & ff. de fun. do. l j. facit de offic. deleg. ab arbitris. & ꝙ ibi no. lib. 6. & facit hic ad no. s. §. iā de effectu. vers. quid si missus. & §. iuxta uer. quid si alius. & uer. seq. ¶ ADDE, ꝙ missus in possessionē ex secundo decreto non ꝓscribit, si habet scientiam rei alienæ præter quā in cā noxali & dāni infecti: ut tenet gl. ꝙ cōmuniter sequuntur Doct. in l. si finita. §. si de uectigali ff. de dā. infect. & hoc de iure ciuili. An autem de iure canonico habens scientiā rei alienæ ꝓscribat in cā damni infecti, & noxali? Bar. tenet, ꝙ sic, d. §. si de uectigalibus. authoritate Ber. in c. pastoralis. de offi. ordi. quia factum iudicis reputatur factū legis. Sed Pau. de Cast. Ang. Imo. & cōmuniter nouissimi tenent contrium; quia habens scientiā rei alienæ, est in mala fide: & malæ fidei possessor non præscribit latius per Alex. ibi uide.

ADDITIO. Et an præscriptio excuset a restitutione rei alienæ, uide pulchre per Ioan. de Turrecre. in c. j. col. fi. uer. hic insurgit quęstio. 14. q. 6. Hen. Ferran.

g Respon. ¶ Secundū Iac. qui tractauit, quæ sequuntur, usque ad uersi. ego non credo. & hoc in uer. quæsitum est.

h Secundū eos. ¶ Tū Accur. in præ. §. omnes dicit notandum nouum modū adimendæ libertatis. pro quo dicto facit ēt ꝙ no. in præ. l. diui. & Instit. de iure pers. §. pe. q & satisfacit ad casum. Sicut enim ius ciuile adimit illam maiori 25. annis, ꝙ se uēdi pmisit ad pretiū participandū, & uere participauit: sic & tali vere contumaci, qui negligit causam sui status, ꝓsequi ex ꝓtumacia, & tituli uehementi suspicione potuit iuste libertatem adimere.

a credo [a], ꝙ ex cursu anni cōstituatur perpetua seruitus in libera
psona:cum contra liber tatē nō currit præscriptio,etiam 40.annorum,vt 16 q.3.§.potest.vers.quæ enim ab initio. C. de longi temp.pręs.quæ pro liber.l.fi.vel etiam centum annorum,C.vb.
b causa sta.l.fi.ff.de lib.ho.exh.l.fi.§.j. [b] &, ſm Vber. siue petat qs in seruitutem,siue ꝓclamet quis in libertatem, satis determinatur quid iuris sit,C.de asse.tollen.l.j.§.fi. Posset etiam procedi secundū generalia posita s̄.§.restat,vers. quid si agatur act. priuil.
16 †¶ Quod autem dixi s̄. in princ. huius §. in omnibus personali-
c bus locum habere secundum,decretum : fallit in cōditionalib. [c] Nam licet in eis primum decretum locū habeat, scilicet vt mittaris in possessionem,si ille caure non uult,ut ff.de act.& oblig. is cui.secundum tamen interuenire nō potest,quia nihil debet, sed tantum spes est debitum iri:& hoc etiam in conditionalibus stipulationibus contingit,vt Instit.de verb.oblig. §.si sub conditione. In criminalibus autem qualiter cōtra absentem procedatꝰ
17 dicam j̄.de accusa.†¶ Vtrū in spiritualibus locum habeat secūdum decretū.& an præscribi possit, & an post lapsum anni sit in eis missus uerus possessor,no.plene ext. de dolo & ꝯt. & ideo hic non repeto. Vtrum autem,cum de ipsis agitur,fiet missio in pos
18 sessionem,dixi s̄.tit.prox.§.sequitur.ver. illud autem.† Quid si
d reus [d] absens in personāli actione conuentus non habet nisi feudum uel usumfructum in prædijs alienis,uel habet res,quæ subiacent restitutioni,uel nomina? Respondeo,hæc etiam assignantur actori per secundum decretum:quę dic,vt s̄.§.restat.ver.qd
e ergo, & seq. [e] si enim reus non habet nisi nomina, iudex per secūdum decretum præcipiet debitoribus,ut statim pecuniam il-
19 lam soluant actori.†¶ Sed nunquid hęc pecunia statim fit actoris? Respondeo,non,secundum quosdam:ipse tamē ex ea suam faciet utilitatem,& eam spatio triennij vsucapiet, sicut & quālibet aliam rem mobilem.& post hoc tempus poterit nulla super actione conueniri 16.q.3.§.potest.versus fi.ext.ut lite non cōt.
20 quoniam. in fi.†¶ Hoc quoque notandum est,ꝙ in personalib. actionibus lapsus anni non facit missum possessorem sine secundo decreto:imo etiam post annum audietur reus sup possessione,ut in præ.l.si finita.§.si quis autē.& §.Iulianus scribit. & ff. de reb.eorum,qui sub tut.vel cur.sunt,l.3.Et quidā dicunt,ꝙ si cōuenio debitorem meum personali actione, aut probo ꝙ latitat nec uult venire,tunc bona sua debēt uēdi,& mihi debet satisfieri,C.de bo.auctor.iud.pos cū proponas.& auth.ibi posita:si nō probo,ero in possessione.In realibus autem,ut in rei uendicatio
f ne [f],& aliis,interponetur secundum decretum:quia solus transcursus vnius anni sine sñīa facit aliquem uerū,id est incommutabilem possessorem,computatò illo anno,à tempore interpositi
g onis primi decreti:[g] ext.de dolo & contum.contingit.de off.ordi.pastoralis.in fi.& in præd.c,quoniam.§.in alijs.C. de præscri. 30.vel 40.an si quis emptionis.§.fi.ext.de eo qui mit.in pos. causa rei ser.per totum,& d.uers.si dilecto.nisi forte quis uelit illud impetrare ad cautelam,secundū B.& alios,ut fortius pręscribat ꝙ facere potest,ut extr.de eo,qui mit.in pos.c.j. vt lite non contest.quoniam.§.in alijs.ff.de acquir.posses.iuste.Odoffre. tamen dicit hāc cautelam esse damnosam nam cum is ex primo decreto fuit missus in possessionem summatim fuit examinatū negotium,& iurauit se non calumniose petere,& dominium rei petitæ ad se spectare.Si ergo nunc petat secundum decretum inter-
21 poni,† cuius effectus est,ut eum constituat dominum , qui non est,ut ff.de nox.& generaliter. & dicam infrà §. ult. videtur sibi ꝯrius.Nam uidetur dicere se nō fuisse prius dominum , ff.quan. ap.sit.si procurat.& ideo nō est audiēdus C.de fur.l.j.ext. de ap. solicitudinem.in fi. Sed mihi nō placet talis illatio:quia quod dicit de effectu secūdi decreti. speciale est in actione noxali , & de dāno insecto : ut si in eis q̄ratur dominium per secundū decretum in alijs autem solum vera possessio acquiritur,& causa usucapiendi paratur,ut in præ.§ Iulianus.& non dominiū,ut not.in præ.§.ult.Pręterea agens reali dicit se dominum,nec intendit ad dominium:quia ꝙ suum est,amplius suum fieri nō potest,ut ff. de verb.obli l.nemo rem suam.& ext. de fide instru. inter dilectos.prope fi.Sed intendit solum ad possessionem,seu restitutionem.ut ff.de rei uen.officiū.& l.qui restituere. & de alie. iu.mu. cau.fac.l.j.& j̄.uer. ꝓx.Vnde meo iudicio,melior est ratio , quare talis cautela non sit utilis.Nam cum transcursus temporis missum in reali faciat uerū possessorem,frustra impetraret secundū decretum,cuius effectus est facere aliquem uerum possessorem, vt dixi:quia superfluum est postulare , quod de iure cōmuni cōpetit,C.lib.x.de thesau.l.unica ext.de procu.quia in causis.Posset enim illi merito dici,ꝙ petis,intus habes,ext.de iud.examinata.& ideo tanq̄ superfluum non,impetrabitur,ff.vt in pos.legat, si is,à quo §.diuus.Argu.tamen expresse contra,quod in realib. locum habeat secundum decretum,ext.de eo,qui mit.in pos.cā
h rei ser.c.j.Solu.ibi [h].†¶ Sed quę est ratio diuersitatis,quare secū-
22 dum decretum interponitur in personalib.& non in realib. Respondeo:agens personali petit sibi dari aliquid , & quod suū nō est,vt Insti.de act.§. appellamus.& in prin.tit.in §.namque. & dare est accipientis facere,ut ff.de uerb.obli.ubi autem.§. fi. Si igitur non det,utile est interponi secundum decretum,per quod sit missus dominus,uel saltem acquirit causam vsucapiendi.vt iam
i dixi [i]. At is,qui agit rei uendicatione,non petit rem sibi dari , sed eam,seu eius possessionem sibi restitui.quia dicit se dominū rei: vnde cum per primi decreti interpositionem nāciscatur possessionem,ut dixi s̄.eo.§.restat.ver.si uero agatur reali. iā adimpletum est eius desideriū per primū decretum,& habet quod petit vt dixi:unde secundum non interponetur, quasi superfluum es-
23 set,vt s̄.Præterea videretur sibi contrarius,ut s̄.†¶ Sed quare in realibus non transfertur dominium anno elapso,quasi secundo decreto interposito? Respondeo,quia actor non intendit habere dominium:imo,quod sibi res restituatur, cum dicat se dominū vt iam dixi.Item & quia non interuenit iudicis auctoritas.Rost. autem

ADDITIONES.

a Credo, ¶ Idem Io.de Deo hoc tit.vltra medium.

b §.j. ¶ De hoc de Iudæis,c.2.in 3.gl.& super ea.

c Conditionalibus. ¶ Secūdum Iac.Rof.vide s̄.de primo decreto, §.2.in fi.

d Si reus. ¶ ¶ Hoc usque ad uers.hoc quoque.totū fuit Iac.ante fi.

e Et seq. ¶ ver.quid si reus.de quo inten.sequebatꝰ olim de ꝓx.versi. qd ergo si.sed propter additionem interpositā multū distat,ut ibi scripsi:& ibi habetur,ꝙ interposuit hic Iac.scilicet ꝙ uerus vasallus faciet seruitia dño.

f Vendicatione. ¶ Intentata ꝯ possidentem. nam contra dolo desinentem possidere proceditur,ut in personali,ut dixi in §. restat in fin.

g Decreti. ¶ Idē Ia 6.col.ver.in realibus.aliter noc.s̄.§.iam. de effectu. ante fi.ver.vltimo quæro.vbi dicit,ꝙ incipit,qñ ipsa re ventum est in possessionem.Tractā dū imminet, ꝙ dictum sit verius : de quo miror , ꝙ plus à tot scribentib.non est tactū.Pro hac parte satisfacit dec.j.de do. & cōtu. præsupposito,ꝙ uerū est,ꝙ illa dec.quæ fuit Alex.III.longo tēpore ꝓcesit de c.ꝯtingit.e.tit.q̄ fuit concilij generalis Inn.III. ibi enim tex.loquitur in principio de actore mittendo,non misso:& tamen pōderatur ibi annus.ergo necessario dici oportet,ꝙ à tpe decreti incipiat annus,non a tēpore missionis.Si hoc olim,ergo & hodie.Itē cōtra tenentes ꝯrium,ꝙ a tēpore missionis currat annus:& sic vbi nō interuenit missio , nō cępit currere annus proprie emanauit dec.contingit. ꝙ patet ibi:& sic cum secūdum multorū assertionem,&c.Item reus,cui faueo,dimittendo ipsum in cultura & collectione fructuū,& postea lapsis forte sex mensibus à tēpore primi decreti possessionē recipio,& sic ipsius tædiū alleuio:beneficiū,uel gratia,q̄ sibi feci,ꝯ me retorqueri nō pōt,ext.de fideius.c.2.de Iudæis.& si Iudęis.Itē ad hanc partem vr̄ tex.expressus,de eo,qui mit.in posses.cum venissent.vers. sed iudices. ¶ Pro opinione contraria , quæ attribuitur Vberto , multum facit decr.quoniam.§.in alijs.ut lit.nō ꝯte.vbi de decreto iudicis mētio expressa nō fit, sed solū de missione:ibi mittēdus est actor in possessionē.&c. & postea affirmatiue & negatiue subditur de anno. ergo aliud principium anno dari nō pōt,q̄ tempus missionis.quod etiam ibi Aegi.ut ibi scripsi super uer.intra annum.Item omnia alia iura loquētia de anno,uidētur illud referre ad tempus inductionis,missionis,traditionis vel detētionis habitę uel factæ de possessione de primo,decretalis pastoralis de offi.or.& dec.j. de eo,qui mit.de scd̄o decret.decretalis secūda.illo e.tit. de tertio decretalis.dilecto de verb.sig.d' quarto,l.si qs ēptionis.ad fi.C.de ꝑsc.30.uel 40.an. Hæc aūt quatuor uocabula nō uiolēta tpe decreti,vel ꝓnūciationis,nō ꝯgruūt improprietatis aūt excusandæ sunt,nō sequēdę,ut no.de uer.sig.ꝑterea.in fi.ult.gl.Item cum præ.decre.pastoralis.in fi. uocet hanc annalē præscriptionem,uel quasi : & præscriptio sine possessione non procedat , de re iud,sine posses.lib.6. ubi concord. puto hanc secundam opinionem ueriorem.item facit regula e.tit.in pœnis.quæ uult in pœnis mitiorem partem sequi.& hæc est talis.Est autem aduertendum, quod casus iste minus est dubius,quādo scilicet iudex seruasset primam formam,no.s̄.e.§.2.dicēdo,decerno Titium mittendū,&c.bona tamen est forma:nec ualet,quod ibi in fi. apponitur,ut ibi scripsi. per illa enim uerba cōstat , illum possessorem non esse,nisi propter dolum,uel potentiam rei sic fingatur, ut in c. contingit.& adhuc est dubium,an hæc fictio trahatur ad tēpus decreti,an uero ad tempus resistentiæ.Quando uero iudex secutus est tertiam formam ibi positā, quæ fuit Inn.& dec.j.de eo,qui mit.in poss.ut ibi scripsi , dicēdo decerno ꝯstitno.uel iubeo,Titium uerum possessorem, & cætera. tunc ex ui uerborū uideretur ab ipsorum probatione currere annus:& locus esset opinioni Iacobi,licet,ut super illa forma scripsi,fatear eum nō possidere, per l. cū postulassem.in fi.j.respon.ff.de dā.infe.Hoc.tñ faciet iudicis auctoritas,& uoluntas,ut sicut curreret decēdium appellationis interponendæ à tempore pronunciationis,sic currat contumaci annus purgationis contumaciæ ab illo tempore, licet non statim actor possessionem apprehendat.

h Solu.ibi. ¶ In ult.gl.dicebat Dy.in q.7. ꝙ peti posset statui certū tempus absenti.post ꝙ non audiatur de proprietate:alleg.ff.de dā.infec.à quo fundus.& de opt.leg.l.mancipiorū.Multa similia uide de probat.licet in 1.gl. & super ea:& j̄.ti.2.§.j.in fi,& ipse Dy.addit in præ.l.a quo.ꝙ quia terminus ille non est determinatus a iure erit arbitrarius,ff.de iure delib. l.j. in fi.& concor.ibi Accur.in ult.glo.

i Dixit. ¶ Sed Dy.q̄rit,ubi s̄.q.pe. an in secundo decreto requiratur missio re ipsa,an sufficiat iussus? Et uidetur necessaria missio,ff.de pig.act. non est mirū.§.sciendū. E cōtra cū præcesserit missio ex primo. ergo sufficit iussus sicut sufficit uoluntas uendentis,præcedente traditione ex alia causa:puta depositi,uel commodati,ff.de acquir.re.do.qua ratione. §. interdum.& Insti.e.ti.§.interdum.cum factum decernētis reputetur eius,ꝯ quem decretum interponitur,C.de euic.si ob causam.& no.Insti.de ost.iu.circa fi. Sol uit necessariam esse missionem,si ille non erat in possessione: fac. C. de rei uen.l.seruum.& ff.e.ti.si ager.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a aũt probat multipliciter in lib. ſu o in tit. de ſecundo decr. [a] quod tranſcurſus anni non tranſfert in aliquem poſſeſſionem: nã miſſus ſtatim fit poſſeſſor in reali: & de hoc ext. de dolo & cont. con tingit. Et cum ſæpe feceris mentionem de actione perſonali, & de reali, quid ſit utraque, dic, vt ſ. de act. ſeu pc. § ſequitur. verſ. ſed quam uocas.

ADDITIO.

a Secundo decre. ¶ Nõ allegat, q̃ intẽdit. ibi em. nihil de hoc, ſed de primo decreto poſunt de hoc uer. ſed illud q̃ritur. in 2. col. ſed illa multiplex probatio, de qua loquitur auctor, eſt in ti. de bon. auctor. iu, poſ. ver. itẽ quærit multis modis, & propter auidos hæc ſcire, ſupplebo q̃ auctor omiſit. Et primam ipſius rationem nõ pondero, quę fundatur ſuper fine l. ſi quis em ptionis. vbi dicit, q̃ paſſus miſſionem, intra annum cauẽs, rẽ recipit: dicit ipſe, ergo prius nõ habebat. ſi recipit: ſi litera diceret, poſſeſſionẽ recipiat, faceret p eo: & ſic inducebat illã Gui. de Suza. qui tenet q̃ poſſideat. Lite ra tñ de re loquit. Quia uero illud ſic inferri poſſet ẽt in perſonali, in qua veniens & cauẽs rẽ recipit, ideo non placet. Sed pro eo bene facit litera pcedẽs: ibi, prior poſſeſſor. quaſi innuat miſſum eſſe ſm poſſeſſorem, prie rẽ deſuiſſe, ut ibi no. Secunda ipſius ratio eſt. cũ poſſeſſio ſit facti. ff. ex quibus cau. ma. l. denique impoſſibile eſſe iſtud factũ ſuppleri p lapſum anni q̃ tñ pcedunt, qui negant eũ intra annum poſſeſſorẽ. Probat per id, q̃ de hæreditate dicit, q̃ in his, q̃ iuris ſunt, ſuſtinet vicẽ defuncti: nõ tñ in his, q̃ ſunt facti, ff. de acquir. re. do. l. hæreditas. l. in eo de ſtip. ſeru. l. vſusfructus. quod vi, aut clam, l. denique. Cum ergo, q̃ factũ ẽ, in hẽditate nõ ſit, & poſſeſſio ẽ factũ: ergo in illa nõ eſt. ff. ſi quis teſt. lib. eſſe iuſ. fue. l. j. §. Scæuola. vnde licet adeam hẽreditatem, & ex hoc oĩa iura in me tranſeant, poſſeſſio tamẽ rerum nõ tranſit, niſi apprehẽdat, ff. de acqr. poſ. cũ hẽredes. in prin. & ibi concor. ad utrũq; dictũ: & ſ̃ut ipſe dicit, nõ obſtat ff. ex qui. cau. ma. l. cum miles. §. j. ubi dicitur, q̃ poſſeſſio coniunctim deſcendit ad hẽdem. Nã, ut in ẽptio. uſucapio inchoata per defunctũ, bene pficitur per hæredẽ poſſeſſione apprehenſa, ſecundum Roſ. ſed vt ibi dicit tertius, id ẽt quandoq; cõtingit hæreditate nõ adita. q̃ intelligit Accur. dummodo res, quæ uſuca piebatur, non fuerit per alium apprehenſa. ff. de uſuca. l. nunquam. 2. §. pe. Concludat ergo hic, q̃ uſucapio licet ex poſſeſſione reſultet, eſt ius. ff. de vſuca. l. 3. q̃ hæreditas includit, ut ſ. Idem in poſtliminio. cuius fictio prodeſt ad ea. q̃ iuris ſunt, nõ ad ea, quæ ſunt facti: ut in præ. l. deniq;. ff. ex q. b. cau. ma. Cõcludit ergo, q̃ id q̃ ius ciuile in pdictis facere nõ potuit, nõ faciet lapſus anni: & ſm hoc neceſſario ſequetur abſurdum, q̃ ex quo primo anno nõ poſſidet, finito anno eſſet neceſſariũ ſm decretũ in poſſeſſione trãdẽda in realib. eadẽ rõe, qua in perſonalib. q̃ dicit abſurdum, & nunquã auditũ, Aut oportent cõcludi aliud abſurdius, q̃ ipſe actor ſeipſum faceret iuridicũ poſſeſſorem, ſic ſibi ius diceret q̃ eſſe non poteſt, etiã in poſſeſſione apprehendenda, ff. de acquir. poſ. l. ex ſtipulatione. ext. de priuil. c. paſtoralis, & ut inuicẽ Roſ. nõ impingas, ei, q̃ ipſe & alij fatent, p lapſum anni miſſum reali fieri incõmutabilem poſſeſſorem: & ſic etiã circa poſſeſſionẽ: multum poteſt lapſus anni: ſed reſponde. q̃ illa poteſtas in iure, nõ in facto cõſiſtit: ſicut dicimus, completa uſucapione eũ, qui triennio poſſedit, iure communi fieri dominum: ut in præ. l. 3. ff. de uſuca. Cõcludit ergo Roff. miſeros errantes eſſe illos Canoniſtas, uel alios, qui tenent ẽrium. ſua dens, q̃ hoc teneant, ſi ueritatem diligunt; inducit [b], cum ita. ff. de con. & dem. ibi imo ſi verum amamus, &c.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus à papa an poſſit dare corporalem poſſeſſionem in rebus, quæ non ſunt ſuæ iuriſdictionis.*
2 *Bellum per ſe indicere ſolius Principis eſt: & an iudex eccleſiaſticus poſſit in cauſa ad forum eccleſiaſticum ſpectante, bellum indicere.*
3 *Iudex vnus an poſſit decernere miſſionem eſſe faciẽdam in bonis non ſuæ iuriſdictionis.*
4 *Actor quo iure poſtulet interponi ſecundum decretum.*

¶ Secundum decretum à quibus iudicibus, & quo iure poſtulari debeat.

5. §. Reſtat videre, à quib. iudicibus, & quo iure poſtuletur ſecundum decretum. Et uidetur, q̃ tãtum ordinarij merũ, uel miſtũ imperium habentes, illud interponere debeãt, ut ptor, preſes, & huiuſmodi, arg. in auth. de exhi. & intro. re §. ſi vero. ff. ad munic. ea quæ. ff. de dam. infe. dies cautioni § ſi forte. Nam mittere in poſſeſſionem magis eſt imperij quã iuriſdictionis: ut ff. de iuriſ. om. iu. iubere. & quia hoc decretum cauſa cognita interponitur, & venit in cognitione, an reus ſit abſens iuſta de cauſa, uel non, & huiuſmodi: quæ dic, ut ſup. §. nunc dicamus. in prin. Sed cum cauſæ cognitionẽ deſideret uidetur per libellũ, id eſt, p iudicẽ delegatum, non poſſe expediri, ut ff. de off. præſi. nec quicq̃ §. vbi. ff. de reg. iur. omnia. Alij dicũt, q̃ delegatus ab ordinario poteſt pronunciare de mittendo in poſſeſſionẽ, & maior, ſcilicet delegãs, debet re ipſa mittere in poſſeſſionem [a]. hoc proſequere, vt j. de execu. ſen. § nũc dicẽdũ. in in De prin. o decreto, à quo ĩterponat, dixi ſ. §. nũc uideamus in. Et ſm Io. de Deo [b], is q̃ põt primũ decretũ interponere, [c] mext. de eo, qui mit. in poſſ. cã rei ſer. p totũ, ext. de off. literis. Tamẽ, ſecũdũ eum, nõ ſic eſt in diffinitiua, quã c non fert [c], delegatus ab ordinario, ff. de re iu. à diuo Delegatus aũt à principe, vtrunque põt facere, ut no. in præ. § nũc dicendũ.
1 † Innoc. Papa 1111. no ext. de off. dele. ſignificaſti [d]. q̃ delegatus
d à Papa, non poteſt dare corporalem poſſeſſionẽ in reb. quæ non ſunt ſuæ iuriſdictionis: puta in poſſeſſionibus laicorũ, qñ cognoſcit de dote, & huiuſmodi, ut ext. de dõ. inter vir. & uxor. de prudentia. vbi de hoc: ſed p ordinariũ iudicẽ ipſam dari mãdabit, ff. de re iu. à diuo. § j. 96. diſt. cũ ad verũ. xj. q. j. de pſona. in fin. ext. de iu. nouit. prope prin. in poſſeſſione aũt & rebus eccleſiaſticis dare poteſt poſſeſſionem corporalem, non ſolũ cauſa cuſtodię imo ẽt veram. arg. ext. de re iud. cum aliquib. C. de iud. properan dũ. ff. ad munici. ea quæ. cum ſibi liceat ſuam ſententiam ex equi ut in præ. c. ſignificaſti. & eo. tit. in literis. q̃ uerum puto, ſi ſine armis & contentioſa defenſione eam dare poteſt: alioquin id p ordinariũ manu militari fieri iubebebit, 23. q. 5. adminiſtratores ff. de rei uen. q rẽ. & in prę. l. à diuo. §. ſed an ſecus. & in præ. l. iu-
2 bere. † Ipſe enim per ſe nequid bellũ indicere: ga hoc ſolius Principis eſt, 23. q. 3. c. j. & 2. Alij tamen dicunt, & bene, q̃ ex quo cã ſpectat ad forũ eccleſiaſticũ, iudex eccleſiaſticus ſiue ſit ordinarius ſiue delegatus ſnĩam exquetur, & dabit poſſeſſionẽ corporalem, ẽt in poſſeſſionib. & reb. laicorũ: arg. in præ. §. pterea. alio
e quin deluſoria talis iuriſdõ videret, ut ext. de of. dele. ex literis [e].
3 †¶ Illud autem hæſitationem non habet. nam unus iudex poteſt decernere miſſionem eſſe fiendam in bonis non ſuæ iuriſdictionis: quod dic, ut no. ſ. §. nũc uideamus. Poteſt ergo breuiter interponere maior iudex, prætor, & præſes prouinciæ, & quicũq; ha
f bet merũ, uel miſtum imperium, ſecundũ Roſ. [f] vt in præ. l. iubere. & ff. ad municip. ea, quæ. & ff. de dam. infec. dies. §. ſi forte. Eſt enim hoc meri imperij, & cognitionem habet pecuniariã, ut di
4 xi ſ. de iuriſdi. om. iud. ver. ſed an bonorũ poſ. ad fi. & ſeq. † Sed quo iure poſtulat actor interponi ſm decretũ? Reſpondeo, p actionẽ in factũ: ar. ff. de dã. infec. inquilino. qa nõ eſt expreſsũ de
g nomine actionis, vt ff. de preſc. verb. quoties. Alij dicũt § q̃ iudicis officio, quod datur loco actionis deficientis: q̃ tutius eſt. 3. q. j. redintegrãda. & arg. ff. de iuriſd. om. iud. l. j. & expone in præd. l. inquilino. actio, id eſt ius, quo cautio peritur. ſimile ff. de act.
h & obl. actionis verbo. & arg. ff. de ſucceſ. edict. l. j. §. decretalis [h].

ADDITIONES.

a In poſſeſſionem. ¶ Hucuſque verba Ia. inducebat l. 4. §. duas. ff. de damno infec. quam allegat remiſſiue.
b Io. de Deo. ¶ Cauil. lib. 4. vbi de ſecundo decr. pe. col.
c Fert. ¶ Hoc non expreſsit Ioan. ſimpliciter dixit in diffinitiua, ſi ſic ſentio alle. l. à diuo. Vnde magis puto eum intellexiſſe, q̃ non exequitur, ut vult illa lex, in prin. quam non ferat.
d Significaſti. ¶ Vbi ſcripſi in gl. pe. & uide remiſſiones, quas ibi dedi, in fin.
e Literis. ¶ Secũdũ G. ſed Hoſ. dicit primũ iuſtius p dec. poſtulaſti, de foro cõpet. vt ſcripſi in præ. dec. ſignificaſti. ubi ſ. Adde, ad hũc ver. quod iudex poteſt interponere ſuũ decretum ſuper re exiſtente extra territoriũ ſuũ, & ratione perſonę, & ratione contractus: ita Bal. no. in l. magis puto. §. illud. ff. de re. e. qui ſub tu. Cautela tamen eſt, ſecundum ipſum ibidem, ut uterque iudex interponat: ibi uide.
f Secundum Roſ. De ſecundo decr. in prin.
g Dicunt. ¶ Roſ. de primo decreto ante finem: & hoc tenet Dy. vbi ſ. & de utroque decreto, per l. i, ſtatim allegatam. Item, ſecundum eũ, nulla eſt obligatio ex quo naſci poſſit actio in factum: & æquum eſt cautionem interponi. Sequitur ergo id fiendũ iudicis officio. bene facit ff. de annu. leg. l. Quintus. Loquit autem de cautione damni infecti: idem Simon in l. conſentaneum. in fi. C. quomodo & quando iu.
h Decretalis. ¶ De hoc per Hoſt. vbi ſ. §. pe. in fi. & per Cyn. ubi ſ. in ulti. q. vbi tenet, quod ex nobili iudicis officio, non ex mercenario, procedunt hæ miſſiones.

SVMMARIVM.

2 *Dominium an poſſit ex primo decreto in cauſa noxali transferri.*
3 *Creditor, cui res in ſolutum data eſt, an per ſecundum decretum habeat iuſtam cauſam poſſidendi & præſcribendi.*
Iuſte poſſidere cenſetur, qui prætore auctore poſſidet.
3 *Bona an & quę poſſint per ſecundum decretum uendi.*

¶ Secundi decreti effectus quis ſit.

6. §. Vltimo dicamus, quis ſit effectus ſecũdi decreti Et quidẽ magnus: ga per illud aliquãdo
a dominium acquiritur, & contumacis ſuperbia refrenatur [a], ext ut lite nõ conteſt. quoniam. in fi. extr. de eo, qui mit. in poſſ. cã reſer. c. j

ADDITIO.

a Refrenatur. ¶ Hucuſque Iac.

fer.c.j.Hoc tamen intelligas sane,quia in omnibus personalibus actionibus,in quibus locum habet, non operatur secundum decretum eūdem effectum . nam in causa noxali, & damni infecti, constituit missum dominum,si reus, qui non cauebat de damno infecto,uel qui respondebat in actione noxali, erat dominus.Si vero non erat,ꝯstituit eum uerum possessorem , & parat ei causam vsucapiendi,seu præscribendi ff.de dam.infect.si finita.§.Iulianus.ff.de acq.posses.possideri.in fi.ff.de nox.act.electio. in fi. & l.& generaliter.ff.si ex nox.cā ag.l.3.in fi.de dam.infect. si fini
1 ta.§.Iulianus.† ¶Quidam aūt dixerunt,[a] in causa noxali ex pri-
a mo decreto dominium transferri. nam dicunt, non inueniri, ꝙ in ea secūdum decretum interponatur:ut in præd.l.si ex nox. cā ag.l.2.§.pe.& in præd.l.electio.in fi.Vel dic,ut s̄.§.videndum in prin.ver.item locum.& seq.In alijs aūt personalibus ꝯstituit missum possessorem,ut in præd.l.si finita §.si quis autem.ext.ut lite nō contest.quoniam,in fi.in hoc, s.ut exoneretur ab onere probandi debitū:non tamen præscribit:quia quandocunque dominus ueniens offerret debitū,restitueretur ei res sua,ut no.in pręc.dec.cōtingit.& in prædi.decr.quoniam.in fi.nisi distracta fuerit iudicis auctoritate,uel in solutum data:quæ remedia dātur post interpositionem secundi decreti,ut ibi no.secundum Ioan.& s̄.§.nunc dicamus.uer.quod si nullus & uer. illud autē. & ver. sed quæ est. In realibus autem trāscursis anni, qui habetur loco se-
2 cundi decreti,facit quem uerum possessorem,ut p̄dixi.† ¶Item per secundum decretum habet creditor,cui res in solutum data est,iustā causam possidendi,& præscribendi: siue debitor fuerit dominus rei possessæ,siue nō:& usucapit, etiam sciens rem datā in solutū fuisse alienā.ff.de Publiciā.l.sunt & aliæ. in fi.ff.de nox. & generaliter.no ext.de re iud.abbate sane.li.6.Et est ratio,quia iuste possidet,qui prætore auctore possidet,ff. de acq. poss. iu-
3 ste.† ¶Sed nunquid missus utetur fructibus?de hoc s̄. §.sequēt. ver.hoc autem notandum. Item per secundum decretū uendūtur quandoq; bona:ut s̄.§.2.ver.illud autem. Quid si post secūdum decretū interpositum uult dicere dominus, quod non fuit cauendum illi,cui præceptum est caneri ? Dicit Rof. non audiri: quia & si sit peremptoria, post interpositum decretum opponi non potest,quasi nec per sententiam,ut C.sent.rescin. non poss.
b peremptorias.nisi in mora [b]alias,minores essent,uel absentes Reipublicæ cā:uel nisi per ambitionē sit interpositū,arg.ff.de iudic.si prætor.ff.de his,qui sub tut.uel cura sunt.magis. §.pe.& in præal.l.si finita.§.si forte.

ADDITIONES.

a Dixerunt. ¶ Dictum est Iac. Bal. qui dicit se in hoc esse solū , de secundo decr.ad fi.j.col.sed Accur in l.2. C.ubi in rem act. vī eum sociasse in ultima gl.sed Dy.dicit in 8.q.gl. illam intelligendam de secundo decreto.nam G.æquiparat causæ noxali causam dāni infecti:in qua certū est per primū decretū nec dn̄ium,nec possessionem dari,ff.de acq.poss.l.3. §.fi.&, qui.ex cau.in poss.eat.l.cum legati.Cum ergo missus in noxali fiat dn̄s,ut patet p dictas leges statim allegatas,fateri oportet, s̄m eum, s̄m decretū interponi,ff.cōi diui.l.sed si res.Vide Cy.qui refert Iac. de Rauen. tenere ꝯrium, in præ.l.2.q.13.maxime ea ratione, q̄a in causa noxali fit missio in re mobili:sed in causa damni infecti fit in re immobili: & rerum mobilium vilis est & abiecta custodia,ff.de acq.poss.si rem.

b Mora. ¶ Debet dicere Minores:& sic ponit Roff. de secūdo decreto, paulo ante fi.

ADDITIONES NOVAE.

* De hac materia uide Bal.in l.j.§.sed alio.si ex noxa.cau.aga.
* An s̄m decretum dicatur sententia interlocutoria.Bar.in l.si finita.§ si forte,de dam.infec.Bal.in Aut.qua in prouincia.ubi de crimin.agi opor.
* An decretum iudicis posit copulatiue & alternatiue proferri,Bar. in l.si pupillorum.§.si pater.de reb.eorum.
* De materia primi & secūdi decreti no.Bar.in l.si finita.§. Iulius. de dam. infect.& nunquid primum & secundum decretum interpositum ad petitiouem unius creditoris prosit alijs. Barto.in l. cum unus. de bon. auct. iudi.posi.
* In l.vt debitum.C.de hæredita.actio.dicit Bal.quod si non facta probatione detur secundum decretum , quod confesio sequens non roborat illud, ut hic,& l.si cum nulli. de re iudic. & est ratio quia præposteratio infringit confesionem partis.fac.lex,non tantum.de appella.& l. maritus.de quæstionibus.
* In l.ait prætor.in prin. nota ꝙ secundum decretum habetur loco tituli ad præscribendum ius dominij hoc dicit: & alibi non reperitur ꝙ secundum decretum sit titulus habilis ad præscribendum directum dominium: licet alij tituli mediante præscriptione non importent nisi utile dominium . & hoc operatur auctoritas rei iudicatæ.fac.l.statulib.§.cæterū.& l.& generaliter.de noxal.& l hoc super versi.dn̄ium proprie.& gl.hic dicit ꝙ qui patitur ꝯ se secundū decretum,uidetur habere rem pro derelicta.& per hanc rationem dicit glo. quod si passus secundum decretum habeat dominium directum , ꝙ ex secundo decreto transfertur in missum possesio. & per hoc dicit quando præscriptio causatur a secundo decreto , non requiritur bona fides,ut dicta l.& generaliter.& hic tex.loquitur indistincte. ¶ Item nota ꝙ ad secundum decretum ex quo transit dominium non potest comparere reus ad aliquā defensionem. neç eneruationem secundi decreti,offerendo debitum secundum gl.hic. alij dicunt quod etiam habent annum postea vide in c.contingit.extr.de dolo & contumacia.Bal.sa. idem Bal.in l.j.§.sed alio.ff.si ex nox.cau.aga.
* Item in eadem l.ait pretor.§.si plures.dicit Bal.ex tex.cum glo.super uersi.ex hoc primo decreto,quod in secundo decreto nō est necesse seruare totaliter formam decreti primi, sed sufficit ad secundum occasio primi: nec est necessaria conformitas. Item nota quod missus in minimam particulā ex primo decreto , potest mitti in totum ex secundo decreto sic disputat Iac.Buti.
* In l.peto.§.prædium.de leg.2.dicit Bar.ꝙ si quis habet bona quæ non potest vendere,expedit quod fingat aliquem creditorem , & ille ingrediatur possesionem ex primo & secundo decreto : & tunc non incidet in pœnam.
* An ad interpositionem secundi decreti requiratur latitatio,an sufficiat sola citatio ad domum,Cynus & Bart.in l.ignorare.de restit.milit.
* In l.si non sortem.§.si centum.de condi.inde. dicit Bald,ex isto tex. not.ꝙ tenuta data ex secundo decreto iudice exequente pro maiori quantitate quàm deberetur,quia instrumentum erat vsurarium factum de duplo : ꝙ non tenebat in totum,nec in parte.& sic consuluit Bar.
* An à secundo decreto posit appellari. Bar.in l. si finita. §. Iulianus. ff. de dam.infect.
* An in venditione bonorum veniat feudum.not.in l.in venditione.de bonis auct.iud.posi per Dynum.
* An facta misione ex primo decreto in una re posit ex secundo decreto alia res vendi,not.per Bar.in l.quamuis.eo.tit.
* An arcæ & sepulturæ quæ sunt ad ecclesias & ius patronatus posint vendi,not.in l.Aufidius.de priuil.creditorum.
* Nota ꝙ existentia sui hęredis tantum operatur ꝙ hęreditas non dicatur iacens,& non potest dari curator bonis tanquam hæreditati iacenti ita dicit Bal.in l.cum hæreditas.C. de po. & ita dicit tenere Cynum per l. liber homo,in fi.de stipu.seruo.
* An si agatur contra feudatarium posit ex secundo decreto vel in causa iudicati accepi feudum.Bar.in l.si finita.§.si de uectigalib.de dam.infec.
* An & quando in reali necessarium sit secundum decretum, notat Inno. & Hostien.in c.quoniam.ut lite non contest.
* Sed quid in duplicib.iudicijs,an seruus mittetur in possesionem.de hoc Bar.in l.apud Iulianum.ex qui.cau.in po.ea.& l.si finita.§.Iulianus.de dā. infect.
* Quid in interdicto ut posidetis,si alter est contumax,quomodo fiet: quia si agens petat se mitti in possesionem videbitur ꝯtrarius. Bar. in l.si prius de ope.no.nunc.& l.à quo fundus.de dam.infe.
* An bona data in solutum vni creditori posint per alium creditorem aduocari & quando no.in l.qui autem.§.sciendum.l.pupillus. ff. quæ in fraudem credi.
* An in causa legatorum habeat locum secundum decretum.gl.in l.si finita. §.si plures.de dā.infe.tenet ꝙ non.gl. tenet cōtrarium in l. is cui. vt in posse.lega.& l.iubere.de iuris.om.iudi.
* An in hypothecaria habeat locum secundum decretum,gl.in l.3.in fin.ff. de acquir.po.dicit quod non.gl.in l.si quis emptionis.de præsc.30.ann.tenet contrarium.
* Nota ꝙ res relicta ad alimenta non potest capi per creditores,per l.legatum de capitis dim.& ita dicit Odof.prout ibi recitat Bal. vnde potest fieri cautela quod si uolo donare rem, ita vt aliquo casu disperdi non posit, quod ipsam donare debeam ad alimenta per l. illam.
* Quid si petitur restitutio, & persona contra quam petitur non est præsens, nec venit,quid fiet?Circa hoc sunt diuersæ sententiæ vt no.in c.fi. de offic. del.vel dic diffinitiue ꝓnunciari,ar.l impuberis.§.fi.in fi. de suspec. tu.nec obstat ꝙ sit absens,arg.l.in causæ.§.causa cognita.ff. de mino. vel dic ꝙ cōpellatur uenire captis pignorib. vel mulcta indicta. Item lex videtur dicere ꝙ propter absentiam sn̄ia nā debet retardari. nam dicit lex si quidē petat quis se mitti in possesionem bonorum per cōdictionem ex l.j.de edic. diui Ar.tol.ꝙ si pars est præsens debet concedere vel ꝯdicere : si aūt est absens,tunc fiet misio in possesionem ex illa l.
* Super rubrica.C.de succes.edic. dicit Bal. ꝙ hæreditas iacēs non patitur secundum decretum.nam licet fingatur loco personæ,fingitur loco personæ defuncti,non hæredis futuri.defunctus autē nec citari,nec latitare,nec pati decretum potest,nisi in casu l.si decesserit.ff. qui satisda. cog. in pœnā autem ex contractu defuncti hæreditas iacens incidere non potest,ut l.debitor.de negoti.gest. tempora autem utilia hæreditati iacēti nō currunt, ut l.ea q̄.de in inte.resti.& si q̄d in p̄dictis inordinatè ē factū,statim eēt reuocandū,l.minor.de enict.& l.j.§.deinde.ff.si mulier vent.nom.& l.si cum nulla.de re iudi.& Guil.in l.verum.de minor.non tamen dicitur factum inordinate, si omittatur leuis solennitas,& abundans , sed non necessaria cautela,respectu ordinis uel citandorum.ut uerbi gratia,quia non sunt citati amici uel coniuncti genere,sed à iure succedendi remoti,l.j.§. denunciari,de uen.inspi.ar.ꝯ,ex quib.cau.maio.l.ergo.& l.hæc autem.§. sin aūt. ex q̄.cau.in poss.ea.sed illi casus sunt speciales Cæterum regulariter nemo est citandus in causa,nisi ille qui habet ius in causa.l.nam ita diuus.de adop.& intellige si habet ius in causa tanquam pars, nō si sua intersit tanquā iudex uel testis,ut no.Inn.in c.uerbū.de for.compe.& c in nostra.de ꝓcur. & l.lucius.de infa.quia de iudice uel teste per citationem non est fiēda pars seu ꝯdictor,licet opponere posit sponte:& tunc dicuntur ꝯdictores uoluntarii.fac.quod not.in c.inter priorem de excep.ꝑ Inn.Bal.prædicta ponit in rub.de successorio edict.& dicit.Bal in l.cum hęreditas.C.de po.ꝙ existentia sui heredis tantum operatur quod hęreditas non dicatur iacens, & sic non potest dari curator bonis tanquam hæreditati iacenti
* In l.sed alio.§.si absens.ff.si ex noxa.cā aga.& in dicta rub. de succes. edict. an citatur per proclama generale posit post secundū decretum audiri, & de iure suo docere. Et videtur ꝙ non,l.si eo.de remisio.pign.C.& l.a diuo Pio.ff.de re iudic.§.si post ad dictū.fa.ꝙ no.in l.j.§. quidā. ff. si serui plus ꝙ per l.falci.In ꝯriū videt,quia nulla lege cauetur, ꝙ per proclama generale quis debeat suo iure priuari, imo debet prius citari nominatim , ut l. j. §.

denunciari

denunciari.de vent.inspi.Inn. in c.humilis.de ma.& ob. simile videmus q̄ creditores & legatarii,licet sint citati per proclama generale in confectione inuentarii,tamen postea admittuntur ad improbandū ipsum inuētarū, ut in auth.de hære.& fal.§.si vero absunt. Item videtur absurdum q̄ quis priuetur iure suo eo q̄ non comparuit in vna citatione,l.j.in fi.si quis ius dicere non obtempe. Solu.aut quis non est citatus vllo modo,& nullum ei generatur prædiciū in possessione nec proprietate, vt dicto §. si quis rem & Inn. in c.si quando de offi.dele.aut quis est citatus per proclama generale,& tūc post secundum decretum non admittitur per modum contradictionis, vt dicto §.si quis post addictum,sed admittitur prosequēdo ius suum.excluditur ergo solum a summaria contradictione, non a via ordinaria: cum via ordinaria non sit sublata per summariam cognitionem,ut l. a diuo Pio.§.si super rebus.de re iud.aut est nominatim citatus,& tunc similiter sibi imputet si non contradixit,vt primo non audiatur,vt l. fi deserta.C.si prop.pub. pen. &d.l.fi eo tempore. Contrarium tamen credo q̄ repellatur solum a cō tradictione summaria,non ab ordinaria petitione: & in hoc nocet ei contumacia,quia facit eum de actore reum,ut l.si prius.de ope.no.nun.

* An missus in possessionem ex secundo decreto non deiecto possessore, uel non recedente possideat no.in l.si finita §.si forte.de dam.infe.

¶ Bal.De primo & secundo decreto.

CAVEAT autem iudex,ne procedat ad dandā possessionē ante summariā cognitionē debiti,§.sequitur.post prin.G. ¶ Missio potest impediri per tertiū possessorē,§.restat.ver.quid si apud.G.& no.in §. q̄ si super re- b̄. per Accur.C.ne vxor ,p mar.l. ob maritorū.per gl.& Cy. nisi possessio fit translata in fraudem,l.j.C.de alie iud.per Cynum.Sed Bart.dicit, quòd etiā tunc nō ,cedit per viā missionis: vt ipse notat in l.3.C.de pig.in sua re pe. nisi possessio sit litigiosa,uel quasi.C.de litig.auth.nunc si hæres.uel forte facta causa mutandi iudicii,l.pen.ff.de alie.iud.mut. causa facta. Bal.vide j.de sent.§.si tenuta. ¶ Quod iuramētum calumniæ non est loco probationis,& si approbat gl.ibi,l.thesaur°.ff.ad exhib.vers.sed qualiter. Et ideo si p̄ statutū accusatio damni dati probatur per iurm,si sufficit tempore pro ductę accusatiōis iurare eam esse verā,& non calūniosam:q̄a istud est iurm calumniæ,non probationis,quæ debet fieri post responōnem rei: ideo non iuramēto opus est,& debet p̄stari intra terminum probandi:& de facto seruatur Perusii in palatio.Bal.& iunge huic j.de iuramēto calūniæ,§.si statutum.& §.an iuramentū,& j.de prob.§.si p̄ statutum. ¶ In quibus rebus & iurib° cadit missio,pro intellectu §.si de vectigalibus.& i quibus causis, & actionibus habeat locū nominatio domini in iudicio: & an missus lucret fructus,e.§.latissime per G.& Barto.in l.si finita. §.si finita.& §.si forte ff.de dā.infe.& j.de re iud.§.item nota,q̄. ¶ Vbi non cadit missio ante litē nō p̄ testatam,an possit ferri diffinitiua? dic q̄ sic si negotiū est extraordinariū: ver.si uero negatur,& ver.quid si agatur actori.G.Iacob.But.dicit non exigilitis cōtestationem,in aut.qui semel.in recollectis per G.facit ff.ex quib. causis maio.l.ait prætor.§.fi.Bal. ¶ Non valet tenuta reo non citato legitime,§.iam de effectu.versi.sed quid si iudex ad postulationem.G. ¶ Ex illo tit.ne vis fiat ei.tria oriuntur remedia,ver.ex quo nēpe.G. ¶ Tenuta,quæ pōt dari tēpore feriato:pōt eodē tēpore reuocari:no.ff.de euictio.l.minor. & in l.j.§.ité nunciatio.ff.de noui ope.nunc.per Iacob.& si valuit,debent refundi ex pēnsæ actori:si autem non valuit,debent refundi reo,per l. eū,quē temere.ff.de iud.Valere autem potest,si statutum hoc dicat,vel in causis,in quibus nō sunt feriæ,propter fauorem causæ,uel propter fugā rei: vt no.C. de fer.l.fi.in gl.parua,quam no.Bal. ¶ Si q̄s mittatur in possessionem rei meæ,si facto processu p̄ me,sed p̄ Titium,mea auctoritate eū deiicio,l.j.§.si quis ideo.ff.ne vis fiat ei.& ibi per Ia. ¶ Item p̄stitutio l.si quis in tātam,nō competit misso ex primo decreto,secundū Ia.ad materiam vide s. de citatione.§.quando citatus. & s.tit.prox.§.pe. ¶ Quod secundū decretum sit interlocutoria,habes j.de senten.§.secundū decretū.& ideo nō oritur actio in factum:vt ibi. ¶ An post quadrimestre statim & immediate sine alia dilatiōe dari possit ex decretū,vide j.de sēt.§.an habuit.An missio uni° creditoris ex secūdo decreto,absorbeat ius alterius ex secūdo decreto:ver. subrub. de sedo decreto, sed pone,q̄ vni°.G.nā l.cū unus.de bo.anct.iud.pos. nō habet locū in secundo decreto,sed in primo.Bal. ¶ Quod l. & generaliter.ff.de noxa.q̄ dixit rē alienā præscribere,ponit speciale casum in noxali,& idē in damno infecto.ff.de dam.infect.prætoris alle. sententia nō dat tit.præscribēdi malæ fidei possessori,per §. videdum.vers.hoc quoq; notandū.G.Nam sic daret Publicianā contra dominum:quod est falsum no.ff.de Publi.l.eum qui.§.si petenti.Bal.

a ¶ De Comparitione in termino. a Rubrica

ADDITIO.

a Ex practicis auctoribus solus Aegid. posuit hanc rubricam per hæc uerba qualiter citatus se debeat iudici præsentare:est 8.& aliam,quæ est 15. qualiter reus se debeat coram iudice p̄sentare. Verum est,q̄ Io. de Deo libro Iudicum,parte j. posuit rubricam Presentatio:sed non prosequitur illam ad propositum,sed tractat,q̄ partib. præsentatis iudex debet laborare ad componendum:& si id non potest,quid habet agere in ciuili & in criminali.Bonagui.etiam ultra medium operis posuit rubricam, qualiter citatus loqui debeat coram iudice. auctor autem huic rubricę pabulum difficile non paruit,nisi in principio dum voluit,quod reus, licet superbus,humiliter,& licet melancholicus,hilariter coram iudice compareret.

SVMMARIVM.

1 *Actor qualiter in termino constituto se habeat iudici præsentare.*
2 *Reus in termino cōstituto non comparens,a iudice cōdemnetur in expēsis.*
3 *Reo in termino non comparente,quia iudex non affuit quid sit agendum.*
4 *Instantia mater est omnium virtutum in suo opere.*
5 *Reum dolosum,uel subterfugientem esse non oportet,quia contra tales iura præsumunt,& iudices prouocant.*
6 *Reo,qui prius fuit contumax,comparente,in quo statu causa dicatur. Comparens non incontinenti in iudicem debet consentire,& quib.verbis. retur.*
8 *Iudicium ex tribus constat personis.*
9 *Reus vocatus ad iudicium,qualiter habeat suum aduocatum edocere.*

IN præcedenti titulo de contumacibus, & qualiter contra eos procedatur, præl ibuimus :sed quoniam vocati sæpe comparent,ideo & de hoc aliqua subnectamus. Ad quod notandum est, quod citatus non debet iudicem contemnere,ut j.de do.& contu.§.restat.sed debet se humiliter & hilariter in termino iudici præsentare, eo modo quo & de actore diximus s. d' comp.iud.adit §.viso.Et tenetur quis p̄ parere in loco,ad quem iudex illum citauit,uel vbi ius reddere consueuit,ff.de iust.& iur.l.pe.ff.de inter.act.uoluit.nec debet in venien do difficultates ingerere,ut 13.q.2.quam præposterum.ne iudicem cōtra se exasperet,l.dis.l.si quis præpostera.Nam etiam nō suus iudex casualiter eum lædet,si quoquo modo iurisdictioni p̄ est,ff.de iud.si quis ex aliena.ff.si quis in ius voc.non ierit.ex qua cunque.ext.de appel.si duobus.16.q.j.frater noster Vnde etiam si dubiter de eius iurisdictione, semper uenire tenetur, ff.de iud. l.2.§.sed si dubitetur,ext.de appel.cum parati.Sed & si certum esset non esse iudicem,tutius est vt ueniat allegare priuilegium suum,nisi manifestum & notorium sit,ut dixi s.d.citat.§ j.ad fin.

a Potest[a] etiam per procuratorem p̄parere,si maluerit, vt C.de ,pc l.fi.ff.de pos.l.j.in fi nisi dominus sit iustior,quam procurator:& nisi causa sit vehementior,vt in præl.C.nō enim potest persona

b liter citari nisi in casib. vt ext. de iud.iuris[b].Sed nec cogitur in grauibus eū constituere:ext e.querelā.& hoc quando per se vult & potest agere causam suam,xi.q.j.te quidem.extra,de iud.intel lexim us.alias enim bene cogitur constituere.Sed hoc prosque-

1 re,vt s.de proc.† ¶ Sed & ipse actor in termino cum literis & instrumento citationis se iudici præsentabit,accusans aduersarii absentiā,ut C.de iudi. p̄perandum.§.& si quidem,& facit eum reputari per iudicem contumacem,prout habetur s. de contumacia.§.sequitur.quæ singula faciat redigi in actis:quæ præsētatio hoc modo scribetur in actis.

¶FORMA.Talis se coram tali iudice præsentauit, pro tali causa ; quam cum tali habet, seu habere sperat,die tali , & hora tali.

2 ¶ † Fit autem hæc præsentatio,tam ab actore, quā à reo, coram quocunque iudice ordinario, vel delegato , seu arbitro , Quod aūt actoris præsentatio sit facienda, patet:si enim reus non comparet in termino , & ideo iudex eum in expensis condemnaret, ut s.de cita.§.viso de temporum.& in aliis §§.& postea diceret rēus se iuste condemnatum,eo quod nec actor in termino cōparuisset,vt no.ext de do.& contu.actor.si actoris comparitio non apparet,sententia retractaretur:q̄a iudici non creditur, nisi quatenus constat legitimis documentis.extr.de prob.quoniā cōtra.

3 † ¶ Quid si reus nō comparuit,ideo quia iudex nō affuit? de hoc j.de expensis.§.postremo,ver.tu autem.Quod etiam hora comparitionis scribatur,& vtile est vt sciatur,qua hora , & quo tēpore incipit aduersarium expectare:arg.ext.de do.& contu.cum dilecti.in fi & ext.de sequest.pos.c.j.in fi.de procu.auditis. & an hora venerit competenti,vt in præ.§.viso.tota tamen dies ei cedit, vt s.de aduo.§.sequitur.2.versi. item secundum. Si uero sit procurator.se in termino coram iudice præsentet,& ei ostendat mādatum suum,& non occultet:vt ext.de appel.sæpe.in prin. & illud statim faciat in actis redigi ad cautelā:q̄d notarius in hac forma scribet:¶ FORMA.Die & hora talib[a] talis procurator. P.se corā tali ordinario,seu delegato præsentauit ,pro causa, quā dicitus P.habet,vel habere sperat super hoc cum tali:& mandatum procuratorium eidem iudici obtulit continentiæ talis: ponatur totus tenor.& idem intelligatur de præsentatione syndici,vel actoris uniuersitatis.Scripta igitur actoris præsentatiōe,actor vigilet & iudicem super suo negotio solicitet : † instantia enim mater est omnium uirtutum in suo opere,s 3.dist.nihil.quod dic,vt

4 s.in præd.§.sequitur.

5 † ¶ Reum quoque cautum esse oportet ,vt non sit dolosus :uel subterfugiens.nam p̄tra tales iura præsumunt,& iudicem prouocant,xi.q.j.Christianus.3.q.9.decernimus.ext.de præsump.nulli°. de resc.ex tenore.de testi.cōstitutus.ut jam.s.in prin dixi.ideoque in termino per se,uel per idoneum responsalem , hora congrua,& iudice pro tribunali sedente , sedulus se p̄sentet, sic ut uideatur suam innocentiam uelle demonstrare & suā præsentationem faciat in actis redigi:non autē ueniat,ut quidā faciunt,nimis tempestiue,vel tarde,vt actor expensas illius diei amittat,& terminus inutiliter elabat.ext.de iud.c.fi.& hoc plenius ,prosequere,vt in prę.§.sequit.Si vero reus prius fuerat p̄tumax,& ob hoc ē eum processum fuerat,nunc aūt ad iudicium veniat,siquidem passus erat missionem,non recuperabit possessionem,nisi prius restitutis expensis,& præstita idonea cautione de iudicio sisti. Si vero fuerat excōicatus,similiter nō absoluetur , nec admittetur nisi prius

ADDITIONES

a Potest. ¶ Verba aegidii usque ad uer.quid si reus.
b Iuris. ¶ Lib.vi.

nisi prius restitutis expensis, & præstita huiusmodi cautione. quo facto fiet litis protestatio, & ipse reus iurabit de calūnia: actor vero non, quia ipse iurauit tempore missionis. quæ dic, vt ſ. de contumacia, §. sequit. ver. cæterū si causa & §. 2. vers. j. & ſ. ti prox. §. j. ver. interpositio igitur. §. iam de effectu. ver. ultimo not. qa. & in multis aliis locis eiusdē tituli. Qualiter vero actor, qui prius fuit contumax, admittetur, nota. ſ. de contu. §. nunc nobis. in prin.

6 † ¶ Attendas insuper, quando reus, qui prius fuit contumax, cōparet, in quo statu sit causa. nam si sit lis protestata, uel est talis causa, puta appellationis, vel alia, in qua potest in partis contumaciā lite non contestata procedi: quod dic, ut ſ. de test. § nunc tractemus. & sit processum in causa cōtra reum, ipse postea ueniēs admittetur in eo statu, in quo inueniet causam: vnde si sit lis contestata uel iuratum de calumnia, seu de veritate, uel testes producti vel etiam conclusum in eius contumaciam, in eo statu admittetur ad sequentia, & non ad p̄cedentia. Vnde non audietur, si velit libellum offerre, vel exceptiones dilatorias, seu fori, proponere uel iudicem recusare, uel petere, quod fiat litis contestatio: argu. ext. de re iud inter monasterium. Cum enim absens in casibus, p̄ præsente habeatur, vt ext. de app per tuas. de do. & contu. veritatis & de eo, qui mitti. in possē. causa rei ser. eum qui [a] valet pro cessus contra eum habitus, ac si præsens esset: & si præsens fuisset, non potuisset nūc ea proponere, si ab initio omisisset: de hoc ĵ. de appel. § qualiter autem. ver. sed pone. & seq.

7 † ¶ Hæc quoque no. [b] quod is, qui comparet, non incontinenti
b in iudicē cōsentiat, sed protestādo dicat: ¶ FORMA. Domine, vocatus a vobis venio ad vos, tanquam ad dominum & amicum auditurus quid vobis placet, & quare me vocastis, non tamen vestrum iudicium subeundo.

Postquam autem quis comparuerit, sine iudicis licentia non recedat, ut ext. de iudi. cap. j. 11. q. 3. certum. de hoc ſ. de contu. §. j. Eā autem obtentā scribi faciat in hac forma: FORMA. Talis, ad petitionem talis citatus, hora congrua, in statuto termino veniens, & se tali iudici offerens die, vel sufficienter hic expectauit, ad uersario minime comparente, vel nihil aduersus eum dicēte, licentiatus fuit a iudice.

Congruam autem horam voco, a manēnsque est vesperas: quia postea non tenetur iudex eum admittere, in authen. de ind. §. sedebunt. extr. de off. deleg. cōsuluit. [c] Expedit autem hoc ita scribi. Nam si alter postea veniat, dicens illum illicentiatum recessisse, oportet eum de licentia docere: alias contumax reputatur: extra. de iudi ca. j. xj. q. 3. certum. †

8 ¶ Cæterum aduocatus in termino veniens surgat dicens: quia iudicium ex tribus constat personis, scilicet iudicis, actoris, & rei, ut iiii. q. 4 cap. i. & extra, d verb. sig. forus. idcirco de his tribus ante omnia est videndum, ne iudicium delusorium videatur, extra. de iudi. ca. causam quæ. quod si reus. per procuratorem compareat, petat actor copiam suę p̄curationis ante omnia, vt C. de procur. licet. in prin. & petat inducias ad deliberandum super ea. De exceptionibus ergo p̄tra p̄missas personas competentibus, vide ſ. de actore & reo, & de p̄cur. & de aduoc. & de comp. iud. adi. Item qualiter & quādo pro
9 ponentur, dicetur ĵ. de exce. & ĵ. ti. prox. † ¶ Hoc etiam no. quod cum reus uocatus venit ad terminum, debet docere suum aduocatum, ne ab actore, uel a iudice in aliquo circumueniatur: & protestetur. quod coram eo comparet, saluis omnibus exceptionibus dilatoriis, & peremptoriis sibi competentibus: ut extr. de dila. c. fi. Et si ille sit iudex, petat sibi fieri copiā suæ iurisdictionis, extr. de off. deleg. cum in iure. quæ sibi fieri debet cum die & consule, ut ĵ. de instr. edit. §. videndum. ver. exhibenda. & nisi fiat, appellet secundum formas traditas ĵ. in tractatu. libel in ti. de app. §. 1. in 6. forma. Si uero copiam fecerit, commissiōem impugnet si potest: vt ſ. de iud. dele § pe. & si aliquin petat terminum p̄ aduocato querendo, si secum non duxit: quem si iudex neget, appellet. ut in præd forma. Si autem sibi concesserit, in termino sibi præfixo cōpareat, & libellum sibi porrigi petat. 3. q. 3. offeratur extr. de libel. oblat. c. 1 quod nisi fiat, appellet, nisi sit talis casus in quo non sit offerendus: quod dic, ut ĵ. in ti. de lib. concep. §. nunc dicendum. Quæ autem hic desunt, vide supra de competen. iud. adit. §. fi.

ADDITIONES.

a Qui. ¶ Lib. vi.

b No. ¶ Secundum Bonag. vbi ſ. & rubricis seq. consulebat etiam q̄ suum notarium secum duceret ad ĵ. scripta scribenda.

c Consuluit. ¶ Et vide, quod ibi scripsi in gl. ex hoc collige.

ADDITIO. Adde tu, & vide Alex. in l. liber homo, q̄ bona. §. j. in fi. ff. de ver. obli. ubi, q̄ si in citatione opponit dies, & non hora, intelligitur de hora congrua & consueta, secundum. In. in c. cū nobis olim. de ele. sed ubi nō appareret de hora congrua, uel plures essent horæ congruę, ualeret citatio: & intelligeretur de illa hora, in qua posset quam primum commodè comparere: ut ibi per eum. uide tamen Bart. l. qui ante calendas. ff. de uerb. obli. g. Hen. Ferran.

ADDITIONES NOVAE.

* Nota q̄ ille qui mittit procuratorem nō tenetur casus futuros prouidere de quo per Inn. in c. j. extr. ut lite non contest. Bal. in l. cum a matribus. C. qui pe. tutor.

a ¶ De libelli oblatione [2]. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Causa, quæ in libello inserenda est, litis fundamentum dicitur. Dilationes & exceptiones super principali, an possint dari, uel proponi ante libelli oblationem.*
2 *Destitutus exceptionibus, quæ possunt in iudicio ante libelli oblationem opponi quomodo se habere debeat.*
3 *Aduocatus actoris, reo defendere se uolente, quæ debeat habere.*
4 *Officium iudicis est in libello iudiciali: quare debet ipsum diligenter inspicere.*
5 *Forma protestationis faciendæ ab actore recipiente libellum in iudicio.*
6 *Reus an coram non suo iudice teneatur libellum recipere.*

b IN præcedenti titulo docuimus, qualiter vocatus debeat in termino comparere: sed quia vocato venienti [b] ante omnia post citationem libellus est offerendus, vt 3. q. 3. offeratur. ideo & de hoc aliqua perstringamus. Ante omnia ideo
1 dixi: † nam causa, quæ in libello inserenda est, ut extr. de libel. obl. capitu. fi. fundamentum est litis, C. de eden edita. & ext. de verb. sig. forus. §. causa. & vbi non est fundamentum, superædificari non potest, 1. q. 1. cum Paulus. ext. de presb. non baptiſ. ca. 3. Ar. tamen contra ext. de prob. quoniam contra vbi proponit dilationes, & recusationes, & exceptiones: sed illud intellige de dilationibus inter vnam citationem & aliam de quibus not. ſ. de cita. §. nunc de tempo. Item etiam recusatio proponi potest ante li
c belli oblationem, vt in præd. decr. [c] Sed arg. contra, 3. q. 3. offera-
d tur. [d] Item quod vbi dicit, Exceptiones, intellige de exceptionibus competentibus contra iudicem, & personam actoris. & contra rescriptum. Nam dilationes & exceptiones super principali non possunt dari, vel proponi, uel saltem probari cum effectu ante libelli oblationē: verbo tamē etiā ante, p̄poni possunt, sicut & factū antè, p̄ponit q̄q; vt ſ. de p̄pe. iud adi. §. uiſo. de hoc ĵ.
2 exce. §. dicto. † ¶ Cum igitur videbis te destitutum illis exceptionibus, quæ possunt ante libelli oblationem proponi, recipe libellum sub protestatione ĵ. scripta: vel dic, q̄ prius debet libellus recipi, quam aliqua exceptio admittatur: quod dic, ut ĵ. de exce. §. nunc videndum. ver. illud quoq; no. Licet aūt dixerim cōparēti libellum ante omnia porrigendum, non tamen ob hoc excludo quorundam laudabilem morem, qui ante omnia factum iubēt verbo proponi, vt ext. de iud. pastoralis. & de lit. cont. cauni co, ibi, cum non narrationē, &c. quo facto statim reū sup eo iter rogant: qui si confiteatur, statim ei p̄cipiūt, q̄ satisfaciat: de quo p̄cepto no. ĵ. de sen. §. ij. ver. est quoq; si vero negauerit, faciūt sibi dari libellū. pet hoc eīm lites possunt minui: qđ faciendū est, ext. de dolo & contum finem. ff. si certum pe. quidam. ff. de aqua plu
3 uia arcen. in summa. ext. de rest. spolia. frequens. † ¶ Actoris ergo aduocatus reo defendere se uolente, debet libellum triplicatum habere paratum, & ipsum debet legere, & unū iudici offer-
4 re: iudex vero diligenter ipsum inspiciet: † quia eius officium in libellis est, vt ff. de off. assel. l. j. in fi. quo approbato, factaq; collatione, utrum concordent. debet alium sibi retinere, & alterum parti offerre: quod dic, ut in præ. § uiſo. & ĵ. de libel. concep. §. restat. alioquin iudex faciet reo copiam sumptibus actoris. in qua cōtineatur, quod reo obiicitur, vel ab eo petitur, & alia, vt in eo. ti. § quod aūt. ut ille, habitis induciis. deliberare ualeat, an cedere, vel contendere velit, & debeat, ut in præ. auth. offeratur. Prius tā quam libellum recipiat, actor, caueat: quod dic, vt no. ĵ. de satiſ. §.
5 j. † quo facto eum recipiat sub hac protestatione.

¶ FORMA. Saluis omnibus exceptionibus, & defensionibus mihi competentibus, tam contra iudicem, quam contra partem quam contra forum, quam contra libellum, uel rescriptum, & q̄buslibet aliis dilatoriis, & peremptoriis, recipio hūc libellum, vt ĵ. de libel. concep § sequitur. in prin. Et hanc protestationem in actis faciat redigi ad cautelam, si uult: quia ad hoc necessario nō.

tenetur

ADDITIONES.

a Tractatores huius materiæ posui sup rubrica d libellorū pce. excusationē autē auctoris de hoc tract. hic posito, vide ſ. d actione, uel petitione, sup ru.

b Venienti. ¶ An vero sufficiat præsentia rei sine citatione, vide ĵ. de lib. cōc. §. sequitur. in fi.

c In præ decr. ¶ Nolebat ergo Io. de Deo, q̄ libellus mitteretur in citatione, ut dixi de cita. §. iam de citatione, uer. uiſo. ad finem.

d Offeratur. ¶ Vide uer. illud quoque. ad quem ĵ. remittit.

ADDITIO. Vide Io. de Turre. crema. in d. c. offeratur. vbi late cui sit offerendus libellus, & quando, a quo, vbi, & qualiter, & cui sistradi debeat. Hen. Ferran.

tenetur: nam ea omissa ea s proponere poterit, ff. de iud. nō videtur. C. de probat. exceptionem. Facta autem huiusmodi protestatione, non nocebit ei receptio, quo minus possit omnes dilatorias proponere ante litis contestationem, vt in præd. l. non. videtur. C. de excep l. pen. & fi. & etiam expedit, vt post receptionem libelli eas proponat: quia eo uiso habebit uiam multiplicem ad excipiendum, C. de eden. edita. Si autem iudex pronunciauerit libellum non recipiẽdum, uel non dandum, appellari potest 3 q. 3. offeratur. ext de libel. oblat. c. primo. nisi in casibus, ut j. de lib. conce. §. nunc dicendum. Hæc autem omnia rediganturin actis.

6 ¶ Cæterum reus coram non suo iudice non tenetur libellum recipere: imo ante receptionem, & etiam post, cum valet recusare. quod dic, ut s. de recusat. iud. & iam dixi. Hanc vero materiam hic amplius non prosequimur. nam eam j. in ti. de libel. concep. plenius explicabimus, Deo dante. Libello autem recepto iudex cum legi faciat reo præsente: & eo lecto, quærat a reo, utrum sciat, vel credat, uel confiteatur, quæ in libello continentur: & si reꝰ confidit de iure suo uel timet expensas, potest statim litem contestari: & respondere, quod nescit: uel non confitetur se ad petita teneri, si reiueritas sic se habet, sed quia raro id contingit. nam sæpe sibi competunt defensiones & exceptiones ante litis contestationem. ideo petat terminum ad deliberandum sibi dari scili cet an uelit contendere: vel cedere: & deinde ad proponendum dilatorias: & nisi præcedat, appellet, ut infra in tractatu libel. de ap. §. primo. in 6. forma: & de his dilationibus consequẽter dicamus.

ADDITIONES NOVAE

* Actor non tenetur facere mentionem in libello nec in rescripto de exceptione rei Io. An. in c. j. de litis. contest. in nouel. & Inn. in c. fi. de libelli obla.

* Speculum innuit hic quod libellus sit dandus expensis actoris idem Bal. in Aut. offeratur. C. de litis contest. & allegat gl. in clem j. de app. Iac. But. in l. j. de eden. Guil. de Cu. dicit ibi quod sufficit dari in scriptis iudici & nō parti. & hoc tenet Cy. in dicta auth. offeratur.

¶ De dilationibus [a]. Rubrica.

QVia libello recepto datur dilatio ad deliberandum, vt s. ti. proximo diximus: inde sumpta occasione aliqua de dilationibus supponamus, dicentes:
Quot sint species dilationum.
Quis ipsas dare debet.
Quando.
Quibus, & quoties.

ADDITIO.

* Hanc generalem rubricam posuit Tan. parte 2. Io. de Deo. lib. 4. iudicū, post prin. tractat de induciis: & Aegi. posuit de induciis, quæ dātur partib⁹, rubr. cxxviii. uterq, breuissime. Et ex practicis, quos nominauit auctor in proœmio, nullus alius posuit hanc rubricā generalem: cōtenti, ut existimo, his, quæ de citatione dixerunt, vt scripsi. super rubrica de citatione. Oportuit ergo auctorem ad summistas habere recursum, Azo. Gofredum, Hostiēsem & alios: & uide quod dicam hic post principium.

a Et qualiter dentur. [a].

ADDITIO

a Dentur. ¶ Aduertendum est, quod auctor noster diffinitionem dilationis non posuit: quia nec per Summistas, nec per alios s. vel. j. nominatos posita fuerat. Cy. autē. qui materiā hanc prosequitur in l. j. C. eodem ti. dicit quosdam sic diffiniuisse: Dilatio, est tempus moderatum a iudice, uel partiū cōnentione. Impugnatur hoc per suos: quia iudex nō dat tempus, quod nō venit a naturali dispositione, sed illud moderatur. vnde sic diffinitur: Dilatio, est facultas cuiusq; rei agendæ intra tempus moderatum a iure, uel iudice, uel partium conuentione. inducit. C. eodem. l. j. & l. siue pars. Primam diffinitionem defendit textus l. Præsides. C. eo. vbi dī. q; præsides statuunt tps feriatum. ad idē de elect. si compromissarius. in prin. lib. 6. ibi, tempus a iure statutum. quibus sūt multa similia. Secūda ēt posset impugnari, cū i multis casib. dilatio ifert necessitatē. Itē sunt quædā dilationes duratiuæ p̄ gnarū, q̄bus diffinitio nō conuenit: de illis dicā j. §. j. post fi. ver. de secundis.

DILATIONVM ERGO aliæ sunt

Iudiciales,	aliæ Extraiudiciales.

IVDICIALIVN aliæ sunt

Experiundoriæ.	Exceptoriæ.
Citatoriæ.	Deliberatoriæ.
Repræsentatoriæ.	Præparatoriæ.
Sistitoria,	Dubitatoria.
Defensoria.	Probatoria.
Denunciatoria,	Reuocatoria.
Electoria.	Diffininitoria.
Inquietatoria.	Executoriæ.
Inchoatoria.	Appellatoriæ.
Reuocatoriæ.	Prosecutoriæ
Aacatoriæ, siue feriales.	Supplicatoria.
Restitutoriæ.	Solutoria.

a Restitutoria. [a]

b De quarum singulisper ordinē videamus [b]

ADDITIONES.

a Restitutoria. ¶ Sine hac poterat hæc chorea duci, ut j. patebit.

b Videamus. ¶ Existis solas sex posuit Tancre. s. scḋa, duo decimā, quartā decimā, & decimā quintam, 21. & 25. teneo suum ordinē. Goffredus non p̄mittēdo illarū nomina tractat de specie secūda, xiii. xv. iudicatoria, q̄ vocat auctor executoriā: & de xii. Host. immiscuit his aliquas quas j. auctor vocat extraiudiciales: de his autem p̄mittit, & p̄sequit speciē secundam xii. xiiii. xv. xx. xviii. xi. xxii. primā, & xiii. Io. 3. q. 2. in Summa, & Rich. ibi, in distinctione diuiserunt ciuiles causas a criminalibus, paucas species harum ponēdo, vt s. dixi. Cy. hanc materiam prosequitur in l. j. C. e. ti. & præmittit, q̄ dilationū aliæ dāt a iure, aliæ, a iudice aliæ ex partiū quētione. De secūdis, quas iudiciales vocat, dat & p̄sequit octo species. s. citatorias, deliberatorias recusatorias uel negatorias, litigatorias, probatorias, expectatorias, diffinitorias, & iudicatorias. Has aūt prosequendo pro quinta specie duas ponit, probatoriam, allegatoriam: & excusabilis erat, si expressisset allegatoriam in ciudi sub probatoria quasi sit probatio factis; item & iuris, quæ dicitur allegatio. De prima, s. citatoria, dicit quod est principium iudicii: vt patet Inst. de pœna tem. lit. in fi. ext. de probat. quoniā s̄. & debet habere p̄grūā temporis dilationem, ff. si quis cau. l. j. ext. e. ti. c. j. vbi patet, q̄ propter breuitatē peremptorii potest appellari: & vide, quod ibi dixi sup gl. 2. s. propter peremptorium prima vice missum, dumodo habeat congruitatem tēporis, vel breuitatē primæ dilationis, dūmodo nō sit peremptoria, appellare non posse. Dicit aūt Cy. q̄ in hac citatoria concurrere debent tria: Iussus iudicis, C. de exhib. reis, l. neminē. & inuehitur p̄ nuncios, qui sine iudicis præcepto citant ut ēt dixi post Rof. s. de citatione, §. sequitur. uerſ. utrum aūt. ad fi. Secundū, q̄ citatio apprehendat illum. saltem ad domum facta: de hoc satis scripsi de eo q mit. in posc. c. fi. Tertiū, q̄ fiat die, & de die non feriato. de hoc s. de cita. §. j. ver. itē excipitur, q̄ citatio fit ad diē: & ver. sequ cū suis remissionib. De dilatiōe recusatoria nō ponit auctor expresse. Et licet hæc includatur sub exceptoria, tñ & sub illa nihil de recusatione dixit; satis est tamen q̄ specialem tractatum de hoc posuit s. parte. j. ti. de recusatione: de aliis dicam prosequendo.

SVMMARIVM.

1 *Petens nomine alterius actionem sibi dari, debet satisdare de ipso defendendo in reconuentione, arbitrio boni viri.*
2 *Vacatoriæ, siue feriales dilationes, quæ dicantur.*
3 *Terminus simpliciter datus ad omnes dilatorias proponendas, intelligitur peremptorius.*
4 *Citatus ad diem feriatam, an teneatur die sequenti comparere.*
5 *Dare scripturam, an sit actus iudicialis, & an possit die feriata dari.*
6 *Præceptum de faciendo aliquid intra talem diem, an sufficiat in ultima dei fieri.*
7 *Ad proponendas, & probandas exceptiones in iudicio, præfigendus est terminus arbitrio iudicis, nisi in exceptione excommunicationis & spoliationis.*
8 *Termino assignato ad dandum omnes exceptiones dilatorias elapso, an possint probari ante litis contestationem exceptiones litis contestationem impedientes,*
9 *Dilatio ad probādum dilatorias exceptiones non indulgetur in causis, quæ apud sedem apostolicam ventilantur.*
10 *Appellatio si negetur in curia, an appellans habebit dilationem ad probādum in prouincia appellationem.*
11 *Dicens post litis contestationem non esse appellatum: peremptorie excipit*
12 *Probationes exceptionis peremptoriæ an, & quomodo cogatur quis adiciam secum ferre.*
13 *Exceptio excommunicationis, si per iudicem, vel testes, vel propter proponentis infirmitatem non possit probari intra tempus deputatum, vel propter fr audē adursarii, uel propter aliam iustam causam, an tempus currere habeat.*
14 *In exceptione excommunicationis an habeat tempus currere ipso iure, licet a iudice non præfigatur.*
15 *Exceptio excommunicationis intra octo dies est apertissimis documētis probanda.*
16 *Probatio, non apparens, non dicitur apertissima.*
17 *Publicatio, vel sententia non probant, sed probatum declarant.*
18 *Dilationes deliberatoriæ quæ sint.*
19 *Dilationes deliberatoriæ possunt iudicis arbitrio abbreuiari, vel prorogari.*
20 *Libellos plures si quis offerre velit coram iudice, & pro causis diuersis, an diuersa tempora aut termini diuersi ad hoc requirantur.*
21 *Dilationes quo casu non sint auferendæ.*
22 *Dilationes præparatoriæ quæ sint.*
23 *Notabile dictum circa inducias pro querendis aduocatis.*
24 *Dilationes executoriæ quæ sint.*
25 *Prosecutoriæ dilationes quæ sint.*

26 *Induciæ non iudiciales ſunt, plures.*
77 *Ius, ſiue iudex dat diuerſimodas temporum præſcriptiones, ſeu dilationes.*

a 1.§.Experiundoriæ sūt ext.qa ma accuſ.poſ.c. fi.[a] C đ ingē.ma. diffama-
b ri.[b] ¶ Citatoriæ ſunt,quæ danť vocato ad cauſam:qđ dic,vt s̄.de
citatio.§.nunc de temporum:& cōputantur vinginti milliaria ꝑ
diera.ff.ſi qs caut. l.j.ff.de.ver.ſignifi.l.3.¶ Repræſentatoriæ sūt
de quibus habes ext.de app perſonas.reſp.j & c.ſæpe.de elec.du
dum.j.de renuncia.ueniens Item poteſt dici repræſentatoria,vel
exhibitoria:quod idem eſt,ſi quis promittit ſe exhibiturum ali-
quem in iudicio:& ſi quidem ſpatium ſex menſium ei cōceſſum
fuerit,in quo debeat exhibere,adhuc tantūdē dēt ſibi cōcedi, vt
C.de fideiuſſ.ſancimus. ¶ Siſtitoria,eſt,quia ſi conuenit,quo die
ſtetur in iudicio ſtandum erit: ſi autem non conuenit, erit in ar-
1 bitrio iudicis,ff.qui ſatiſd.cog.de die.in principio. † ¶ Defenſo-
ria eſt, quia ſi quis nomine alterius petat actionem ſibi dari,de
bet ſatiſdare de ipſo defendendo in rēconuentione arbitrio bo-
ni viri,vt ff.de procuratoribus.ſeruum.§.ait prætor.& debet ſibi
dari dilatio,quæ eſt C.de fideiuſſ.l.pen.¶ Denunciatoria eſt,quā
petit dilatio ad denūciādū aduerſario,vt veniat:qa dēt dari ei, q̄
c eſt.C.vbi đ cri.agi.opor.aut.qua in ꝓuincia.& C.vbi in rē ac.l.2.[c]
¶ Electoria eſt,quæ datur ad arbitros eligendos:& hæc eſt trium
d dierū,vt C.de iud.apertiſsimi.& l.fi.[d] ¶ Inquietatoria eſt,ſi quis
dicit iudici: Domine,talis intendit mihi quæſtionem mouere, cū
voluero iter arripere recedēdi:vnde iubeatis ei, ſi vult dicere qc
quam,dicat uſque ad certum tempus,& hæc dilatio non eſt a le
ge ſtatuta,ſed iudicis arbitrio committitur,C.de inge.ma. diffa-
e mari.& hæc ſimilis eſt experiundoriæ [e].¶ Inchoatoria,eſt duorū
menſiū,C.de li.conteſt.auth.libellū.quæ eſt 3.q.2.§.ſpatiū.¶ Re
uocatoriæ dantur ei,qui ius habet reuocandi domū, extr.de dila.
c.fi.de foro comp.c.fi.v.q 1.c.j.¶ Reuocatoria etiam alio modo
dicitur,ſi quis reſponſionem factam poſitionibus, velit reuoca-
re.& hæc eſt dilatio trium dierum,ſecundū quoſdam,C.de erro.
2 aduoc l.j.j.de confeſſio.§.poſtremo.† ¶ Vacatoriæ, ſiue feriales
ſunt,ext.& C.& ff.de feriis,& xv.q.4 per totum.¶ Reſtitutoriæ
ſunt quæ dantur ſpoliatis poſt reſtitutionem,vt quieſcāt, nec co
gantur ſpoliatoribus, vel aliis ante reſtitutionem reſpondere : q̄
f ſunt ad minus ſex menſium,nec maiores anno,3.q. 2. eiectis [f].Vi
dic,quod ſunt arbitrariæ,ead.q.ſi epiſcopus.Hodie tamen his nō
vtimur in cauſis.Eſt tamen ar.quod poſſumus eis uti,ut extra,de
g reſtit.ſpolia.frequēs §.uel ſaltem tāto tpe debet pacifice poſſide
re,quando ſtetit ſpoliatus prius quā reſpondeat,vt ea.q.prius.&
c.tandiu. 2.q.2.præceptum eſt.Sunt & aliæ reſtitutoriæ,quæ ſunt
quatuor annorum,ſ.quæ dātur ad petēdam reſtitutionem,C.de
tēp in int.reſt.l.fi ¶ Exceptoriæ ſunt.quæ dātur ad proponēdas
& etiam probandas exceptiones,extr.de excep.paſtoralis.& ext.
de off.dele.prudentiā.§.ſexta.& c.ſuſpicionis.de ap.cū ſpeciali.
3 † ¶ Et no.ꝙ ſi datus eſt terminus ſimpliciter ad omnes dilatorias
proponendas,talis terminus peremptorius intelligitur ,licet nō
ſit de peremptorio expreſſum,ita ꝙ non licet ultra illum aliqua
h proponere:& ſic obtinuit ar.præ.decr.paſtoralis [h].& de proba li
cet,C.de dila.l.j.in fi ff.de fer.oratione.& l.fi.cū his,quæ ibi no.&
i ar.de reſcr.cum in multis [i].† ¶ Sed pone,iudex ita dicit, a die cra-
4 ſtina uſq; ad ſeptem dies proponas omnes exceptiones dilato-
rias,tam contra perſonam,quam contra alia:vltima dies termi-
ni inuenitur feriata,nunquid die poſt illam ſequenti poterit eas
ꝓponere?& uidetur,quod ſic,ar ext.de in inte.reſt.tum ex literis
prope fi.Nam & citatus ad diem feriatam, tenetur die compare
re ſequenti extr.de dolo & contu.cum dilecti.vbi fuit citatio fa
cta per dictionem Vſque,& de accuſa. veniens.Dic contra. nam
odia ſunt reſtringenda potuit enim eas proponere,j.vel 2.vel 3.
die dilationis, & ſic de aliis:ſuper hoc uide concor.j.de app § re-
ſtat.ver.ſed nūquid dies.ſecus,ſi dictū eſſet,tali die ꝓponas:quia ſi
k dies illa feriata eſſet, deberet die ſequēti proponere [k].† ¶ Si vero
5 dictū eſſet, da tuas exceptiones in ſcriptis , tunc etiam die feria-
ta eas dare poteſt:quia dare ſcripturam,nō eſt actus iudicialis:&
l iunge quod no.s̄.de cita.§.uiſo.ad finem.[l].&§.j.ver.item excipi-
6 tur,quod citatio fit. † ¶ Quid ſi dicatur,intra talem diē hoc fa
cias?dic,quod in ultima die hoc facere poterit.de hoc in prę.ver
ſi.ſed nūquid dies.& j.ver.ſed cum & idem iuris eſt,ubi datur ad
aliquid faciēdum dilatio decem pluriumue dierum, & adiicitur.
Alioquin ex tunc ita fiat:nō ſufficit hoc fieri ultima mora decen
dii hæc enim dictio Tunc, extremum decendii tēpus ſignificat.
vt ff.de ꝓdi & demon ſi is.§.ſi ita.ff.de vulg.& pup.ſubſ.l.in ſub
7 ſtitutione.† ¶ Sed quid,ecce datus eſt menſis,uſque ad quem ꝓ-
ponat aliquis omnes dilatorias tam contra reſcriptū,quam con
tra impetratorem,vel iudicē:quod ſi nullas propoſuerit,veniat
m reſpōſurus libellis [m]:non uenit in termino,nec poſt , expectatus
per octo dies:nunc autem venit petens terminum ad exceptio-
n es proponendas:probat enim ſe ultima die præfati termini fuiſ
ſe legitime impeditum:vult tamen ad præſens aliqua propone-
re:quæritur,an ſit admittendus?Reſpond. Io.de Deo hanc quæ
n ſtionem diſputat inter alias [n], & dicit hunc de rigore non eſſe au
diendum:imo cogendus eſt reſpondere libello pro eo quod ſal
tem die ſequenti,cum potuit,non venit,vt in præ.decre.cum di
lecti.& in præ c.paſtoralis.dicit enim aliud eſſe in teſtibus,& aliud
in exceptionibus.extr.de do.& cont.cum olim.ff.de arbit.Celſ⁹
tamen de æquitate,ſi id malitioſè non fecit , proponere poteſt
modo.extr.de off.dele conſuluit.ſed non habebit dilatiōem , vt
in præ.c.paſtoralis.& ad proponendas & probandas exceptiões
præfigitur terminus arbitrio iudicantis,niſi in exceptione excō-
municationis ad probandum ſeptem dies ſtatuuntur:quod dic,
vt j.de except.§.2.ver porro exceptio.& niſi in exceptione ſpo-
liationis,in qua ſtatuuntur xv.ut in eo.ti.§.viſo. ver.item in exce
8 ptiōe.† ¶ Item quæritur,utrum elapſo termino ad dandum om
nes exceptiones dilatorias aſſignato, poſſint proponi ante litem
conteſtatam exceptiones litis conteſtationem impedientes? de
quibus habetur extr.de lit.conteſt.exceptionis.lib.vi.Et uidetur,
quod non.quia illæ ante litis conteſtationem in vim dilatoriarū
proponuntur,ut probatur j.de exce.§.de dilatoriis.uer. ſed quæ
ritur,qualiter.& §.nunc uidēdum.ver.hoc quoque notandum.
Item caute agit,qui eas poſt litis cōteſtationem opponit,ut no.
o in præ.c.exceptionis.[o]ergo in nullo ſibi præiudicatur,ſi poſt hūc
terminum ad proponendum non admittitur. Arg contra ext.de
accuſ.ueniens.§.fi.& in præ.ver.ſed quæritur.ubi probatur quod
in vim peremptoriarum.hoc idem etiam probatur in præd.c.ex
ceptionis.vbi dicitur, exceptionis peremptoriæ ante litis conteſ.
obiectus non retardet litis conteſtationem,niſi de re iud.&c Er-
go uidetur quod res iudicata, & aliæ ,quæ ibi continentur, tan-
quam

ADDITIONES.

a c.fi. ¶ Et huic ſimilis eſt decr. vlt.de ele. lib. 6. & circa hoc vide ſecundam quæſtionem,quam ſcripſi ſuper regula,mora.de reg.iur.eo.libr.

b Diffamari. ¶ Ponitur hic Experiri,pro Agere : ſicut de cauſa poſ. paſtoralis.aliquando enim ponitur pro Defendere:tex. iuncta gl. in verbo,experiri.extr.de iud.& ibi ſcribam .

c L.2. ¶ Dubitatur,an emptori fundi , cui mouet tertius litem ſuper fundo, dari debeat dilatio ad denunciandum venditori , ꝙ litē defendat. Vber.de Bo.Io.de Deo,& auctor,ponendo eius verba.s̄.de actio.vel peti.§.in anteriorib.ver.ſed ſi ꝓueneris.videntur velle, ꝙ ſic:& Acc.in l.i.hic.e.ti.Cui. gl.arguit,ꝙ ſic,per prę.l 2.Gui.de Suza ibi tenet ꝯriū,ꝑ ꝓ.l.i C.e.ti.vbi dr, dilationē non dandā,niſi neceſſitas cogat:q̄ hic non cogit,cum ipſe qñcūq; denunciare poſſit,dūmō non nimis prope ſniam,ff.de euic.ſi rē,§.quolibet. & ad huius intellectū vide,qđ ſcripſi de em.& ven.c.fi. ſuper j.gl.Alb. Gal. in reportationib. ſuper l.emptor fundi.C.de euic.tenet primū.inducit has duas leges hic allegat.& ff. de vſur. ſciendū. & C. de fideiuſ. iure noſtro.& auth.ibi poſitā:ſpālib inducit l.emptio.C.de euic.vbi patet, ꝙ venditor inſtituere dēt emptorē,& illi aſſiſtere. Itē lex dicit, ꝙ ex certis cauſis & certis perſonis,ſuſtinendæ ſunt cognitiones.ff.de iud.interdū.Si venditor eſt præſens non video ad qđ detur dilatio, cum intra terminum reſpōdendi libello denunciari poſſit. Ex circunſtantijs igitur videat iudex , an ſit danda, vt in præ.l.interdum.de elect.cupientes.§.ꝙ ſi.ver.niſi.lib.6. Poſſet enim agēs aliquid allegare,quod faceret emptorem dubium , an cedat an contendat, ſuper quo venditor informaret.

d L.fi. ¶ Hoc verū eſt in caſu illius legis,& vide s̄.de recuſa.§. qualiter. ver. propoſita.

e Experiundoriæ. ¶ De hoc no.C.vt nemo inui.l.vna, & ſcripſi de reſti.ſpo frequens.lib.6.ſuper gl.& alij.ver.17.

f Eiectis. ¶ Secundum Tan.

g Frequen. ¶ lib. 6.

h Paſtoralis. ¶ Per quam decr.Gui.de Suz.ſuper l.aduerſus.C. de excep.fatetur in foro eccleſiaſtico talem terminum dari poſſe. In foro ſeculari dicit hunc à principio dari non poſſe, cum terminus dilatoriarū ſit litis ꝯteſtatio,C.de prob.exceptionem.& ꝯcor. Vber. de Bo. vt no.j. de excep.§.2. ad finem.j.col. poterit antè , ſi apparebit malitia opponentis, vt patet j.§. nunc videamus.ver.in ſumma.ibi vide:quia & ius noſtrū ꝯcor. ¶ Adde,ꝙ Abb in d.c.paſtoralis.in pen.col.refert do.Ant.ibi tenere hoc dictū Gui.de Suz.ipſe verò dicit, ꝙ a principio ēt citra præſentem malitiam iudex pōt ſtatuere terminum, vt citius finis litibus imponatur.

i Multis. ¶ lib. 6.

K Proponere. ¶ Si error non fuit expreſſus,ſed in remiſ. quæ ſequuntur, ſecundò non diſtinguitur, vel curatur de hoc.

l Ad finem. ¶ Ibi dedi remi.de præpoſitione A:ſed quid ſi iudex dicat,hinc ad decem dies cōpareas ? tenuit dñs meus in legib. in parte ſuæ ꝗ̄nis quę incipit , Miſſo actore, ꝙ terminus incipit a tempore præcepti iudicis.ſic.n. placuit iudici dicēti hic qui ordinē , & cōpendiū edictorum, vel citationū ſuarū potuit moderari.ff.de iud.l.nonnunquam.ſic eſt in ꝯhentibus , quorū volūtate ēt ante ꝯdōnem a tpe ꝯ̄ctus ꝯmittitur ſtipulatio,ff. ſi cer. pet.lecta eſt in fi. Idē dixit de appellatione interponēda a ſnia lata ſub ꝯdōne, cuius tps currit appellatione ſententiæ,ff.quando app.ſit.l j.§.biduum. Cano.2. q.6.hęc verba dixi,quia formauit dubium de iudice citante Titium, vt cōpareret cras ad certum actum : alioquin hinc ad decem dies ꝯpareret ad alium actum:erat dubium,quando inchoaret ſecunda dilatio:an ſtatim,an finita prima:vide,quod dicam j.verſ.ſed pone , ꝙ cauſa.

m Libellis. ¶ De hac forma vide j.§.penul.ver.in ſumma.

n Inter alias. ¶ & eſt 13.primi libri .

o Exceptionis. ¶ Per Ber.quod ibi vide in fine magnę gl.& gl. & i… not.j.ti.2.§.edicto.ver.vt autem. & in fi.

a quam peremptoriæ: ante litis contestationem opponuntur. a
9 Hanc quæstionem scholasticis relinquimus disputandam †¶ Illud quoque non est omittendum, ℘ in causis, quæ apud sedem apostolicam ventilantur, non indulgetur dilatio ad probandū extra curiam dilatorias exceptiones: alioquin nullus esset ibi litium finis. extra. de restit. spol frequens. lib. 6 & de do. & contu. finem. Hinc est, ℘ statutum est, vt parte appellata volente causam appellationis in curia agitari, debent partes cum instrumentis & actis ad causam venire ad curiam sufficienter instructæ, vt extra. de app. cordi. lib. 6. & de elec. statuimus ibi, sufficienter instructos, &c. Ibi not. secundum dom. meum & Ber. Compostel.
10 qualem debent ferre institutionem. †¶ Vnde si in curia negetur appellatio, non habebit appellans dilationem ad probandum in prouincia appellationem: & sic curia seruat. nam & si datur dilatio ad instrumenta producēda, denegatur postmodum super hoc restitutio, vt ext. de in integ. rest. coram. Cū enim appellandū sit in scriptis, vt in prę. c. cordi. satis secum potuit huiusmodi scri
11 pta deferre. † ¶ Si verò dedi contra te libellum, in quo petebam appellationem meam iustam pronunciari, & attentata post eam cassari, & tu litem contesteris, nulla protestatione facta, vel aliqua exceptione contra appellationem proposita, si post litem contestatam in positionibus negas appellatum fuisse, satis potero admitti ad probandum cū dicendo, post litem contestatam non esse appellatum, peremptoriè excipias cōtra libellum meū, & contenta in eo. At probationes exceptionis peremptoriæ non cogitur quis ad curiam secum ferre, nisi ipsum arcēat ad hoc citatio specialis, C. sen. rescin. nō pos. l. 2. C de excep. præscriptionem. & l. seq. & sic obtinuit: & de hoc no. do. meus ext. de appel. c. j. ¶ Sed dices, quare hoc casu admittar ad probandum appellationem, cū litis contestatio facta sit coram papa, siue eius auditoribus, qui index ordinarius est omnium, vt 9. q. 3. cuncta extr. de priuileg. antiqua? Respondeo, non admittar, quantum ad hoc vtrum causa in curia sit tractanda, vel non: quia quantum ad hoc, debuisti hoc ante litem contestatam proponere: & tibi imputes, quia tunc non dixisti, vt 3. q. 6. § exceptio fori. & c. pulsatus. & ext. de re iud. inter monasterium. sed admittar, quantum ad effectum appellationis, vtrū videlicet reuocari debeant attenta post eam, secundum ea quæ no. j. de app. §. nouissimè & de exc. sen. § j. sed & si de excommunicatione in curia excipiatur, vt agens ab agendo excludatur, non dabitur dilatio ad probandum in prouincijs, sed in curia intra 8. dies debet probari, vt ext. de of. del. prudentiā. § sexta. & de excep. pia. lib. 6. Et potest esse
12 ratio. †Nam cū debeat ferri in scriptis, & de hac scriptura sit opti copia facienda, vt ext. de sen. exc. cū medicinalis. § j. & de treu. & pa. c. j. & xj. q. 3. curæ. satis potest huiusmodi scripturam ad curiā secū ferre. Sed certè & sine scriptis lata tenet, vt in præ. c. cū medicinalis. § superior. Vnde melior ratio est in omnib. dilatorijs, vt non debeat super ipsarum probatione extra curiam dilatio, seu remissio dari. nam per hoc nullum fit præiudicium in principali. Secus autem, vbi excommunicatio in modum peremptoriæ proponitur: putà, si dicitur, Electio, vel prouisio, vel sententia, vel processus, vel scriptura, vel cōtractus, vel aliud huiusmodi, non tenere: quia factum est de excommunicato, vel ab eo, & sic de alijs peremptorijs, cū in hoc magnum versetur præiudicium: quia hoc probato, apparet præmissa non tenere. hæc probantur. C. de prec. Imper. off. quoties. extr. de priuile. cū olim essemus. § j. ibi, vt apud sedem apostolicam probarent, quæ vell ēt, &c. In peremptorijs ergo dabitur remissio, cū in eisdem grande versetur præiudicium, & sit difficile testes ad curiam, vel ad aliū locum remotum ducere, vt ext. de fideius. constitutus. ver. præterea difficile foret, &c. qua nec tunc dantur tantū octo dies ad
13 probandum. †¶ Nota, b ℘ si per iudicem vel testes, vel propter b proponentis infirmitatem non potest probari exceptio excommunicationis intra octo dies, vel propter fraudem aduersarij, vel propter aliam iustam causam. non curret hic tempus, vel saltem iudex prorogare potest, ar. ff. de re iud. l. 2 in auth. de his, qui in-
14 gre. ad app. § j. ij. & 3. collat. 8. †¶ Sed c nunquid currunt isti octo c dies ipso iure, licet eos iudex excipienti non præfigat, adeò vt ipsis elapsis procedi possit in causa? Et videtur, ℘ non: quia talis terminus est à iudice assignandus, ext. de offi. dele. prudentiam. §. sexta. Dic contrà, quia terminus iste à iure statutus est. Vnde licet iudex eum non assignet, tamen ex quo exceptionem admittit, debet statim excipiens suas probationes inducere: & hoc satis
d innuit præ. const. pia. §. proinde. d †¶ Sed quid si intra hoc tem-
15 pus excipiens testes suos producit, qui iurant, & examinantur, eorum tamen dicta non publicantur, nec super exceptione pro-
e nunciatur intra illud? dicunt quidam, e ℘ excipiens est condemnandus, quasi non probauerit, & iudex possit in principali procedere: quia præ. const. dicit, ℘ intra octo dies probet apertissimis documentis: alioquin iudex in causa procedat, & reum in expensis condemnet: at hoc non probauit, ℘ appareat: & sic verbum illud, Apertissimis documentis, innuit, ℘ intra illud tempus debent probationes publicari, & super exceptione pronuncia-
16 ri. † non enim dicuntur apertissimæ, quæ nondum apparent. Tu dic, ℘ post hoc tempus reus petens publicationem & sententiā, audietur: nec condemnabitur in expēsis. fecit enim, ℘ in eo fuit: sed publicari, & pronunciari non in eo, sed in iudice erat. Publicatio enim est articulus per se, vt ext. de prob. quoniam. qui fieri debet partibus præsentibus, vt s. de teste. §. satis vtiliter. in princ.
17 †¶ Nec publicatio, vel sententia probat, sed probatum declarat. Item constit. pia. inducta est ꝯ malitiose excipientes, vt patet ibi in prin. at hic nulla malitia apparet. Præterea totum tempus istud cedit excipienti, adeò ℘ vltima die termini, vel hora, potest suas probationes inducere, vt ff. de adult. miles. §. sexaginta. & l. is cuius §. ex senatusconsulto. ff. de verb. oblig. qui ante calendas. ff. de suc. edi. l. j. § quod dicimus. & not. extr. de test. in causis. & secundum Papam & do. meum, in præd. c. pia. Vnde quia beneficiū iuris

ADDITIONES.

a Opponantur. ¶ Idest, opponi possunt. potest enim reus differre, si vult. vt s. & ex quo auctor vult hunc casum disputari, parendum est: & ad partem superiorem facit, ℘ terminus, de quo s. ad hunc finem dabatur, ne protraheretur contestatio, & per consequens causę determinatio, de exc. pastoralis. in prin. Sed si post terminum audiatur, eluditur iste finis, vel effectus, cōtra verba & mentem decr. illius: quod sentiendum non est, extr. de ma. cōtra. c. j. vbi concor. in gl. pen. Item speciale est in exceptione excommunicationis, ℘ lapsus termini illā proponi non impedit, vt in cle. de exc. c. vnoergo in alijs regula dec. pastoralis. manet salua. Item ℘ post litem contestatā potest termini lapsus quo ad dilatorias excludendas. vt patet in dec. inter monasterium. de re iud & in p̄ c. pastoralis. & qđ nō p̄t p̄testatio, nō p̄t terminus, vt in præ. cle. patet. & no. in gl. pen. sed p̄stat illas exceptiones in vim dilatoriæ post p̄testationē opponi nō posse, vt s. ergo nec post terminū. Itē ex quo istæ priuilegiatæ habent p̄uenientiam & similitudinē cū dilatorijs: ergo in censura, & disciplina p̄uenire debēt. de exce. cū inter. in fi. de sta. morecolentes. Inducitur ēt, ℘ priuilegium illarū exceptionū, qđ est ꝺ cōes regulas, non est dilatandū, sed iuri cōi conformandū, dummodo aliquid p̄rarat, de ver. sig. ex parte. j. & c. dilecto. Satis aut̄ p̄fert, licet dicamus ℘ terminus illas includat. datur. n. vt faciat reus, qđ ex priuilegio exceptionū p̄t. non ergo derogat, sed exequitur. Sed ad ꝺria multum facit, ℘ terminus datus fuit ad dilatorias: sed istæ sunt peremptoriæ: & licet ante litis contestationē possint opponi. peremptoriarum nomen tenēt, quod probat tex. dec. exceptionis. ibi, nisi de re, &c. à regula ergo peremptoriarum excipit illud: sic ergo de peremptorijs loquitur, nec dat eis nomen dilatoriarum: aliàs incongrua fuisset exceptio. Item resultat ex ꝺrio ℘ idem esset dare terminum ad dilatorias & peremptorias, quæ veniunt ante litem: vel sic ad oēs exceptiones, quæ veniunt ante p̄testationem litis: uel sic quæ illā impediūt, q̄ dare ad dilatorias tantū: qđ sonat in absurdum, cū verborū varietas habeat varia designare. de deci. ad audientiam. de priui. si papa. lib. 6. C. de codi. si idem. Imputetur ergo illi, qui apertius loqui debuit. de reg. iur. ꝺ cū. li. 6. cum concor. Item ex eadē cā terminus datus ad proponendas tales peremptorias, licet fortiores sint, nō includet dilatorias, quia verba nō sonāt. & per hoc non fateor, quod ꝺ. dicebatur, ℘ istū admittere. esset eludere terminū cū terminus non fuerit ad id datus. Et per hoc ēt ad alia fit responsū. Nec fateor, ℘ istud sit p̄orogare: imò est abbreuiare, si fine litis p̄testatione negotiū terminet. Ad expeditionē. n. litium hoc pertinet, vt in cle. de ver. sig. sępe. & post prid. nec sequitur, si non debet priuilegium dilatari. ergo illudetur in verbis, quæ id non sonant. Vt tñ p̄descendatur volentib. tenere primam, quæ non placet, præmitto, ℘ ponderanda sunt verba exceptionū, vt satis no. j. de exc. §. viso. in prin. propter quod dico. ℘ quamuis peremptoria licet priuilegiata, post litem p̄testatam hīe non possit vim dilatoriæ, ante litis p̄testationē puto, ℘ habere possit vim vtriusq; : & quare sm diuersas propositiones huius habebunt locū diuersæ formæ pronunciationum, de quib. j. de excep. §. dicto. in fi. Et bene facit quod de appellatiōe & excōicatione subditur in duob. ver. hic seq. Sic igitur ponens, verbis vtitur, quib. faciat illam in effectu dilatoriam, dicens: dico actorem non audiendum, vel ab agendo repellendū, vel me à litis instantia absoluendū, vel rescriptū non valere, quia peremptoriā talē tacuit, vel verba similia, cū ipse proponat illā vt dilatoriā, possit locū hīe primum dictum cum suis rōnib. Si verò licet ante litis p̄testationem proponat istā in vim peremptoriæ, cōcludendo actori per totū silentium imponi, vel se ab eo, quod petitur, absoluī, vel diffinitiue pronūciari ipsum ad id, quod actor petit, nō teneri, vel his similia, tunc locus sit secūdo dicto, vt terminus huic, quæ peremptoria est, & vt talis proponitur, licet priuilegiata sit, in tempore proponendi obstare non possit. Nec absurdum esset numerare hunc casum inter multos, quib. diffinitiua super principali lite nō p̄testata profertur: licet ꝺriū colligatur ex verbis Ber. & auctoris s. positis, & ad quem s. remissi, & ex eo qđ dicit j. de sent. prolat. §. nunc videndū. in fi. j. rñs. quod tamen, vt ibi dicam, rñsionem recipit. Item negāri nō p̄t, quin ſnia, quam formauit Ber. posita ad finē glossæ, ad quam s. remissi, & de qua in præalleg. §. dicto. ante finem sit diffinitiua: ℘ ergo debent cautius esse, &c. intelligam ad oē dubiū opinionis euadendum. ¶ Adde, ℘ cum hac additione Io. Andreæ, transit Abbas in d. c. pastoralis. & multas exceptiones, quæ impediūt litis ingressum, post Bar. enumerat Alex. in l. cum quærebatur. in apostilla. ff. iud. sol.

b Nota. ¶ Secundum Innoc. in dec. pia. vt ibi scripsi super verb. octo dierum.

c Sed. ¶ ver. Aegid. j. post prin.

d Proinde. ¶ Hoc scias, ℘ dies feriati in talibus dilationibus computantur, C. e. siue pars. & de ferijs. l. i.

e Quidam. ¶ Vt recitat Aegid. 32. in rub. in fi. cuius ad literam fuit iste ver. & tenet, quod sequitur.

juris non est sibi subtrahendum, nō habet necesse intra illud facere publicari,& pronunciari,28 dist de his.& vide s̄. de teste §. qualiter.ver.is quoque.Sed cùm præ.const.pia dicat,Intra octo dierum spacium,quæritur an octauo die poterit probare?& dn̄t
a Papa,& do.meus,quod sic:& iam s̄.prox.dixi [a].Sed nūquid eo ipso,quod quis petit absolui,probatur excommunicatus? de hoc
18 j̄.de probat.§ videndum.uer. sed nunquid.† ¶ Deliberatoriç [b]
b sunt,quæ dant ad deliberandum reis,utrum uelint cedere,uel ꝯtendere: & sunt xxv.dierum,3.q.3.offeratur.interest enim nostra,ne homines præcipitentur,quandiu iustè deliberant,ff.de iurisd.om.iud.& quia.Aliquādo uero plurium,secundum locorū distantiā,ext.de procur.dilectus.Aliquando etiam denegantur: pura si potuit instrui ex tenore rescripti apostolici ī citatione inserti,ext.c.præterea.uel aliquo alio modo, ff.quod vi,aut clam, semper.§.fi.ff.de cōtrahē.emp.hæc venditio.ff.de re iu. debitor. & l.4 & secundum Io.& Gof.hæc non habent locum in crimina
c libus [c].Dominus meus ꝯ:quod dic,secundum eum,vt no. in Sū-
d ma eo.ti.§.j.[d]†¶ Et possunt abbreuiari,vel prorogari[e],iudicis ar
19 bitrio:[f] nos tamē quandoq; sic hunc terminum damus: assigna-
e mus tibi talem diem ad deliberandum:& si deliberaueris cōtēde
f re, eadem die respondeas libello: vel causas,quare respōdere nō tenearis,assignes.Hoc autem ideo facim⁹,vt reorum malitiis obuiemus,qui die ad deliberandum assignata venientes, dicunt se velle ꝯtendere,petentes alium terminum ad proponendas exceptiones;ar.pro eis, 50.distin.pōderet.respon.j.de pen.dis.3 inter hæc hircum.§.j.Secundum hanc ergo assignationem,vel tūc respondebunt,vel suas exceptiones dilatorias proponēt.Ar.tamē contra:quia vna dilatione pendente,alia assignari non potest,vꝉ duæ simul.imo iudicis officium conquiescit,ext de app. significante.C.de dila.siue pars.Sed dico,quod hic non præfigitur ad duo,sed ad vnum tātum. cum enim datur terminus ad deliberādum,hoc implicatur:vt si deliberauerit contendere, veniat respōsurus libello,uel dicat causam,cur respōdere nō teneatur.ar. extr.de resc.si quando.de test.cog.c.2.est & alia deliberatoria,q̄ competit pro hæreditate adeūda, vel non:& hæc,si indulgetur à principe,est annalis:sed si a iudice,est ix.mensium,C.de iure deli.
20 sancimus.§.sed quia.† ¶ Sed pone duos libellos offers coram iudice:ī vno petis,quod aliquod collegium cogatur seruare sententias in ipsum latas, quia te non recipiunt: item petis eos de irregularitate puniri, quia excōmunicati se diuinis temere ingesserūt In alio vero libello petis eos cogi,ut te recipiant:iudex præfigit.capio diem lunæ ad docendum sententias fore iniustas,diem Iouis vero ad deliberandum super secunda parte libelli: diē autē sabbathi ad proponendum exceptiones contra secūdum libellū: nunquid valent tres termini? Respōdeo,non videtur:vt in præ.l. siue pars.& in præ dec.significante[g].Contrariū tamen obtinuuit
g quia diuersæ erāt causæ,& ideo diuersi termini eodem tempore
21 dari potuerūt,ff.de mino.etiam.† ¶ Sed pone,quod causa intra
h xv.dies[h] decidenda mandatur, nunquid tunc, induciæ xx. dierū
i concedentur? Respon.Papa no.ext. de off.del.de causis.[i]quod in
22 præsenti casu dilationes non auferuntur,sed arctātur.† ¶ Præparatoriæ sunt quæ dantur post litem contestatam & etiam ante 5. q 2.si primates. volenti per testes, uel instrumenta ꝓbare,ad q̄rendos testes,uel instrumenta præparanda, uel aduocatos inueniendos, vel consilia amicorum petenda,ut s̄.de præparat.iud.& sunt in causa criminali ad minus sex mensium:ad plus.vero.vni⁹
k anni.sic.potest intelligi 3.q.3.de induciis.[k]In ciuili uero sunt triū mensium, si probationes ex eadem prouincia postulent: si uero
l ex conuicinis prouinciis,uel insulis, modico,aut nullo freto [l] distantibus ut ff.de verb.signif.notionem.§.ꝯtinentes.erūt sex mēsium:si ex trāsmarinis,nouem,ut 3.q.3.§.spatium.C.eod.l.j.& l. fi.& hæ dantur tam actori,quam reo,tam accusatori,quam accu
m sato,secundum Accur.[m]& Gofr.xv.q.2.si autem.† ¶ Circa indu
23 cias pro quærendis aduocatis nota, quod si reus aduocatum cōduxit,& quandoque cum eo in iudicio comparuit,& postea eū habere non potest imputet sibi,qui talem cōduxit. Si uero nondū cōduxit, danda est dilatio ad querendum aduocatum: nō tn̄ sæpe,si id malitiosè petat:sic ītelligo ex̄.vt lite n̄ ꝯte.c.j.& d̄ do &
n ꝯt.ꝓut.C.de post. uelamēto.[n] ¶ Dubitatoria est,si forte facta po
o sitione,quis[o] dicit se dubitare,& petit dilationem:& hoc cōmittitur iudicis arbitrio, cū non sit lex diffinitiua,ff.de inter. act.qui interrogatur.& l.seq.ext.de off.del.c.de causis,j̄.de pos.§.6.vér. item

ADDITIONES.

a Dixi. ¶ Quare repetisti.

b Deliberatoriç. ¶ Hæc xiiii.species auctoris fuit, ut ꝑdixi,Tan.& Host. 3. sed Cy.2.qui de hac dicit,ꝙ quandoq; datur in principio causæ,ut cum editur actio,ff.de eden.l.j.in prin.& cū fiunt interrogationes ante litem cōtestatam:de his j̄. de interogat. quæ fi.ante litis contestat. Quandoque daī in medio,cū de positione tunc facta dubitatur:& de hoc j̄.ver.dubitatoria. dicit etiam, ꝙ si reus statim recepto libello respondere uult, deliberatoria non dabitur.cum enim in sui fauorem detur,illi renunciare potest,C.de pactis,si quis in conscribendo.de regul.ad apostolicā.Dicit etiā,ꝙ ista deliberatoria sæpius dari poterit cū causæ cognitione,de qua ff.de iure delib.l.3. An autē detur ad quærendum aduocatum,& ꝯsilia amicorum? auctor ponit subspecie,quæ sequitur,quæ sub ista ponebat Cyn. Adde, ꝙ nec datur deliberatoria,si in citatorio est insertus libellus, secundum communiter Legistas in authē.offeratur.C.de lit.contest.& Cano.in c. 2.ext de dilat.& dilationes deliberatoriæ ideo sunt de substantia iudicii, ꝙ earū omissio est potens ad reddēdum iudicium nullum,cum petuntur,ut uoluit gl. xvii q. 4.uxor fęlicis.gl.in cle.sæpe.in verbo,necessario.de uerb.sig.

c Criminalibus. ¶ Ratio istorum,quia accusatus debet esse certus an sit reus vel non. facit extr.de rescript.ab excommunicato.Sed vt dicit Host. saltē circa personā accusatoris,an repelli posit deliberare habet:ibi vide. ¶ Adde,ꝙ Abb.in d.c.ij.de dilat.dicit,ꝙ in criminalibus,si in citatorio est incertus libellus,& reus habuit tantum tempus,ꝙ deliberare potuit, tam super principali,q̄ super substātia libelli,ꝙ nō sunt dādæ deliberatoriæ,saltē magnificæ:alias secus.& hoc dicit esse de mente Host.ibi,de quo & per Bal.& Sal.in d.auth.offeratur.& Bal.in l.j.C.qui acc.non pos.do.Ant. in c. j. de lit. contest.

d §.j ¶ Io.illud no.3.q.2.in summa Gof.in sum.huius tit. §. sunt & induciæ. Sed ipse Io.no.contrarium.2.q.8.per scripta.conc.hoc vt scripsi.e.ti. præterea.super 2.gl.in prin.

e Prorogari. ¶ Contra C.eod.tit l.fin.Solue,vt ibi no.s.sine causa prorogationem fieri non posse:cum causa potest:& id tenet etiam Pla.& Simo. allegat l.nonnunquam.de iud.ff.de re iud.l.2.

f Arbitrio. ¶ Super quo uide s̄.de cita.§. nunc de temporum. in fi. & quod ibi dixi:& idem Aegid vbi s̄.nec est ipse Aegi.contrarius auctori in eo, ꝙ dicit istas non esse in usu,intellige sub hoc nomine, nam, vt dicit, reo veniente offertur libellus, & dantur induciæ ad respondendum, tunc deliberat.

g Significante. ¶ Vide,quod ibi no.in 3.gl.& quod super ea scripsi. ¶ Adde, vt per Bartol.in l.2.ff.de re iud. & Prępos. sancti Ambrosij in d. capitu.significante.

h Dies. ¶ Si statutum,vel commissio diceret a tempore litis contestatæ,tunc de momento in momentum à tempore contestatæ litis curret illa dilatio.Si vero diceret a die contestatio.li.tunc dic contestationis, excluso ꝑ monosyllabam:de quo remi.dedi.s̄.de cita.§.viso ante fi. totum tēpus dilationis habebit ad vtranq; partē sufficiant no.j̄.de app.§.restat. ver. sed nunquid dies. Et sic intellexisse puto dn̄m meū in legi.in qōne,quæ incipit:pone:verba.qui vltra allegata in præ.ver.induxit.ff.qn̄ dies ususf.vel leg. ced.l.vni. ¶ Adde,ut per do.An.de sancto Geor. in c.significante. ext. de app.Aug. conf.ccc.in c.Paulus Condoni.

i Causis. ¶ Vide,quod ibi no.etiā Ber.in j.gl.& quod super ea dixi.& de app. super eo.ij.& vide j̄.de sen.prol.§.nunc uidendū.ver.illud aūt scias, ꝙ Libertus de Rāponibus disputauit hanc quæstionē:& incipit, statutū est. Ad partem,ꝙ dilatio iuris sit danda,inducit multa iura. ¶ Primo l.petendæ in fi.C de temp.in integ.rest.vbi reo datur dilatio.etiam metas excedēs. ¶ Secundo mistim inducit l.vlt.eo. ti. cōiunctam cum l.intra utile. in prin.ff. de mino. ¶ Tertio inducit l.si quis filius.C.de inoff.test. iunctam cum l.cōtra maiores.e.ti. ¶ Quarto l.quinquennium.ff.de adu. ¶ Quinto l. oratio tione.ff.de feriis. ¶ Sexto C.de iud.ꝓperādum.§.sin aūt in medio. ¶ Septimo,ut omnes tam ciui.quam milita.l.vni.in fi. ¶ Octauo.de inuentario,C. de iure del.l.fi.§.sin aūt locis. ¶ Nono,quod no ff.de fer. l.1.§.differre causæ cognitionē ꝯtēplatione testiū. ¶ Decimo,in aut.de his,q ingred.§.si uero neuter. ¶ Vndecimo inducit, propter absentiam sæpe solennia relaxari, ff.de iu.l.si longius.& l.2.§.pen.ex q.cau.in pos.ea l.hæc autem.& illud generale probationū facultatē nō angustandam.C.de hære.l.quoniam. in fi.& l. j.C.hoc eo.ti. ¶ Ad cōtrariū inducit primo eandē l.petendæ.in prin. ¶ Secundo,quia cōis est ꝓhibitio litigatorū & iudicū,ne excedāt,&c.C.de iud. properādū.circa prin.& quod in d.l.no.de soluto per sententiā latam post metam,quod repetitur,& ꝙ talia ēt de consensu partium non ꝓrogant, C. de legi.non dubium.& de iur.cal.l.2.§.sed quia.Item quod habetur in authentic.de testib.§.1.& §.quia uero.Item C.ut intra cert.tem.l.j.& 2.& ui detur expressum eod.titu.l.ulti.ibi,nec ulla occasione,&c. Itē si dilationes iuris dari deberēt,derisoria essent talia statuta,uel tales cōmissiones.Soluebat,dilationes abbreuiandas.allegat Azo.in Sum. huius ti. in prin.subdit tū,ꝙ si æstimauerit iudex dilationē dandam,quæ excedat metas,ex iusta cā, id poterit,per prius allegata.& no. quia non loquitur disputās d̄ termino dato ab homine,sed a statuto.hoc dico ꝑ ꝑ id,qd̄ post Host.dixi in præ.dec. de causis.super j gl.de termino dato ab homine:circa quem etiam uide de termino per partes apposito ī ꝯpromisso,uel dato a delegāte: qd̄ no. Cy.in ꝑ.l.petendæ.in vl.q. ¶ Addæ,quæ scripsit Pau.de Ca.in l.j.ff.de re iud.& Ant.de sancto Georg.in c.cū sit Romana.ext.de ap.Ale.in l.properandum. in prin.C.de iud.Ab.in c.de causis.s̄. allegato.

k Induciis. ¶ Vbi de his & C.e.ti.l.j.& ext.e.ti.c.2.vbi uide.

l Freto. ¶ Forte maris spatio. Vnde uersus.

Cum fremit, esse fretum:mare dicas,cum sit amarum.

m Secundum Accur. ¶ in præ.l.fi.& Gof.in Sum.e.tit.uer.spatium.

n Velamento. ¶ in præ.c.j.no.de hoc in 3.gl. quæ incipit, si aliquis.& quod ibi no.refert Cy.in l.ista,uelamento.tenuisse Odof.Guid.de Suz.in l.j.C.e. ti.licet, quod si aduocatus infirmatus est, uel in legationem suæ ciuitatis missus,si creditur infirmitas vel legatio parū duratura,expectetur:alias quæratur alius aduocatus.l.pe.§.fi.ff.de va.mu.facit ff.de iud.si lōgius.C.in qui.ca.tu.ha.tu.def.l.j.& Insti.de excus.tut.§.item si reipublicæ. Super infirmitate aūt credetur medicis,C.lib.xii.de re mil.semel. & patet ext.de ho. significasti.2.

o Quis. ¶ Actor uel reus.hæc enim est utrique communis contra alterius.

a item no a¶ Probatoria est,quæ datur uolēti probare de iure suo
b & est ix.mensium.C.de dila.l.fi.3.q.3.§ spatium b.¶ Diffinitoria
est in criminali biennium,C.ut intra cet.tem.l.fin.in pecuniaria,
c trium annorum,C.de iud. properandum.ext.eo.c.pen.c † ¶ Exe
24 cutoriæ sunt,quæ dātur eis condemnatis in personali,ad satisfa-
ciendum prius quam sententia executioni mādetur:& sunt qua-
tuor mensiū,ext.de off.del.querēti.C.de usur.l.3.ext. de re iu.ꝙ
ad consultationem ff.de iud.l.si debitori. Sed hæ non habent lo
cum in reali actione,in qua datur modicū tēpus iudicis arbitrio,
ei qui condemnatus est ad rei restitutionem,Institut.de offi.iud.
in prin.uel in causa criminali,in qua executio non differtur post
x.dies,nisi in casib.Inst.de off.iud.in prin.& 2.q.1 .sicut.quod dic,
d vt in præ.dec.quærēti.& xi.q.3.cum apud d,¶ Appellatoriæ sūt
quæ dantur ad appellandum,& sunt x.dierum,ij.q.vi.anteriorū.
ext.de elec.cum dilecti.in fi.de testi.significauerunt.C.de ap.eos.
in fi.& in auth.ibi posita:& hæ non currunt ignoranti,vt j.de ap.
25 §.restat.ver.sed nunquid e ¶ Prosecutoriæ sunt , quæ dantur ad
f appellationem prosequendam:& sunt annus f.vel ex iusta causa
e biennium,siue ante sententiam, siue post appelletur. ext. de app.
cum sit Romana.2 q.6.ei qui. nisi iudex ex causa tempus recisius
moderetur,ut in præ.dec.cum sit Romana ¶Supplicatoria est x.
g dierum,C.de prec.Imper.offer.auth.quæ supplicatio g¶ Soluto
ria est,quam executoriam diximus.¶ Restitutoria est,si quis cō
demnatus est mihi rem restituere:quam ēt executoriā diximus.
26 †¶ Sunt & aliæ induciæ nō iudiciales,uidelicet Electoriæ:vt ex
tr.de conuer.coniu.ex publico.ff.de opt. leg.mancipiorum. ext.
h de elect.ne pro defectu.¶ Aliæ confirmatoriæ i:quia electus à tē
pore cōsensus debet intra tres menses petere confirmationē,vt
in constit.Greg.X.de elect.quam sit.lib.6.¶ Aliæ quæ dantur ele
cto ad ꝯsentiendum,s.vnius mensis.ut in eo. c.¶ Aliæ quæ dant
ad petendum ꝯsecrationnem,& pallium:quæ sunt trium mensiū,
vt c.dist.quoniam.& lxxv.dist.quoniā. de quibus dicam in prę.
i constit quam sit i.¶ Aliæ experitoriæ:ext. de frig.& male. lauda
k bilem.¶ Aliæ ordinatoriæ.ext.de elec.cum in cūctis †.¶ Aliæ p̄
paratoriæ:de quibus habetur ext de app.præterea. ¶ Alæ pœni-
l tentiales l:quæ arbitrariæ sunt,xxvi.q.vii.tempora.ext. de pœ.&
remis.c 2.¶ Alia constitutoria,s.si constituisti te soluturum x.vel
speciem præstaturum non adiecto die:statuitur enim modicum
tempus non minus x.dierū,ff.de const,pec. promissor Stichi.§.
j.¶ Alia emendatoria,s.damni infecti,secūdum ꝯsuetudinē loci
si non sit consuetudo cōmittitur iudicis arbitrio,ff.de dam.infe.
dāni infecti.& l.si finita.in prin.¶ Alia excusatotia,s.quod is qui
datus est tutor,se potest excusare intra quinquaginta dies,Inst.d̄
excus.tu §.qui autem.¶ Alia inuentoria,s.quæ datur ad inuenta
rium faciendum:& est lx.dierū,si res sunt præsentes, alioquin an
nus,C.de iur.deli.scim. §.sin autem.1.& sin autem. 2.¶ Alia au-
xillatoria,quæ datur ei,qui petitur in uasallum ad quærendū ad-
uocatū ff.ex quib.cau.ma.ab hostib.§.sed quod simpliciter.¶ Est
alia,quæ dat ex bono & æquo:& hæc est in arbitrio iudicis,ff.de
27 verb.oblig.continuus §.j ff.de iur.del.l.j.& sic de aliis.† ¶ Et bre
uiter no.quod ius siue iudex,dat dilationem , seu præfigit termi
m nū,quandoq; ad testes producendos,ut ext de prob.licet m.ext.
de causa pos.& propri.c.2.qui fi.sunt leg.lator.quandoq; ad dila
torias ꝑponendas. vt ext.de exce.pastoralis.& C.eo. ti. l.pe.& fi.
quandoq; ad peremptorias proponendas, vt j.de excep § nunc
videndum.ver.ceterum.quandoque ad solutionem faciendam,
vt C.de usu.rei iu.l.2.& 3.quandoque ad se purgandum, ut extr.
de testib.tam literis.quandoq;ad accusandū & agendum, ext.de
accus.licet.qui.ma.ac.pos.cum in tua.C.qui accus. non pos.si ea.
quæ.ext.de clan.despon.c.fi. C. de inge ma. diffamari.quandoq;
ad intrādum religionem,extr.de cōuer.coniu.ex publico. quan-
n doque ad optandum legatum n,seu eligendū o, ff.de op.leg man
o cipiorū.ext.de elec.cum in ueteri.quandoque ab agendum , C.
de inge.ma,diffamari.quandoque ad prosequendam appellatio
nem,vt s.quandoque ad cōsecrandum & purgādum,ext,d̄ trās
lat.episco.c 2.§ sed neque.ext.de test.tam literis.§.demū. & seq.
p & in dec.Alex.III.de sacra vnct.p quādoque ad negotium de
cidendum,ext.de off.dele.de causis.quandoque ad excessus pu-
niendum,ext.de off.ord irrefragabili.§.excessus.& §. cæterum.
quandoque ad restitutionem petendū,extr.de resti.spo.frequēs.
lib.6.quandoque ad excommunicationis exceptionem proban-
q dum,ext.de excep.pia.lib.6.q quandoque ad litem contestandū,
r ff.de pet.hære.si quis libertatem.§.j.in fi.& C.de remi.pig.si eo r.

ADDITIONES.

a No.¶ Et ver.seq.& ver.sed nunquid.& vt prædixi,hic inseruit Cy.litigatoriam,quæ est ad incipiendam litem per ꝓtestationē: ad qđ non tenetur reus,nisi prius satisdet actori,secundum auth.quod fieri.C.e.sed non iusto, quia hoc hodie non seruatur,ut patet j.de satis.Item hic sequitur de probatoria,in qua multum instat Cy.quærens de tribus, ¶ Primo. quæ requirant ad hoc,videtur. ¶ Secundo,quo tempore moderetur. ¶ Tertio , quoties concedatur.De primo videbit iudex,quid ille vult probare:quod si est impertinens,vel impossibile,vel calūniose dilatio iure petitur , eū ꝓbatio sit perempta,illam denegabit :alias ꝓcedet eam moderando fm qualitatem probationis & loci distantiā,de qua requiritur ꝓbatio.De scđo dicit , moderatione fieri fm distantiā loci,& ꝯditionem personarum ,& qualitatem causæ.arctare enim poterrit illas tres species dilationum,de quib. in ipsa l. j.C.eo.titu.& 3.quæst..3 §.spacium. Vt enim ex litera patet,lex illa non dicit simpliciter tantam dilationē dandam : sed dicit: non amplius dandam cui ꝓcor.l.vlt.eo.ti.hoc etiam scripsi in decr.vltra tertiam.vbi statim remittam.Vnde lex 3.C.e.dicit,quandoque integram dilationē , quandoq; eius partem tantum.Et aduerte,quia auctor breuiter hic assistit ei ,quod recitat ibi Cynus post Petr.improbando Innocentium,quem dicit voluisse habentem testes in prouincia,& extra prouinciam,& vltramarinos , pro singulis habere sua tempora integra:quod est dicere,tres menses pro primis, sex pro secundis,nouem pro tertiis:& sic 18.menses quod esset absurdissimum.Confundentur ergo dilationes & tempus in tempore computabitur Hoc ergo voluit auctor,recipiendo id,quod plus potest extēdi. Super hoc autem,vide,quod clare scripsi ponens,quo casu vtrunq; dictum procedere pōt,de testi.vltra tertiā.sub 6.q.in tertio,quod Cynus prosequitur s.quoties detur dilatio probatoria,circa qđ ꝓsequitur materiā l.vltimæ, ff.e.sufficiat remissio ad eum,& ad no.s.de teste,§.qualiter.& dicetur j. de proba. §.2.& scripsi ext,de testi.in causis.& vide j.§.videndū.in prin. Subdit etiā Cy.pro quinta specie,dilationē allegatoriam:sic dictam,quia datur ad allegandum,quod fieri debet.C.de iud.l.iudices.& hæc datur iudicis arbitrio, si partes sunt præsentes:si absentes,obtinet auth.iubemus.ibi posita.sic ponit ad literā.Mihi sufficit remittere ad ea,quæ plene scripsi j.de dispu.& allega.in prin.Suodebat Cy.de dilatiōe expectatoria : q̄a dat ad expectādū: quę,fm eū,datur qnq; præsenti in certis casibus: Vn9,in auth.de fideius.§.j. Scđs,C.vbi in rem act.l.2.Tertius.C.vbi de cri.agi opor.auth. qua in prouincia.qnq; absenti actori.C.qūo & qñ iu.auth.qui semel.& reo , e. ti.ad ꝑemptoriū.& l.seq.C.de iud.ꝑperandū. §. sin aūt reus. In nostro habemus multas tales iudiciales,& extraiudiciales:ut lite non ꝯtest.qm.§. si vero aliter.cum sua gl.de cle.nō resi.ex tuę.de spon.in præsentia.de frigi.laudabilē. & 6.lib.de ꝯsue.c.fi.de elect.c.j.& c.vbi periculum. ver. hoc sacro. & c.cupientes.§.ꝙ si & cle.de hæretic.c.j post prin.Sequitur,fm auctorē & Cynū de diffinitoria:quam tamen aliter ponit Cy. quam auctor , s. pro termino, quem iudex partibus ad diffinitiuam audiendam facta conclusione ,& , vt dicit neutra parte veniente,illam nō proferret,ff.de re iud.de vnoquoque. vtraq; vero præsente vere,vel altera vere altera interpretatiue , illam ferret,vt ibi no.C.quomodo & qñ iud.ꝑsentaneum.& necessaria est talis dilatio,ēt in his q̄bus proceditur simpliciter & de plano,vt in cle.de ver.signifi.sæpe ad fi.ver.sententiam.licet in illis nō sit necesse exprimi peremptorium,vt ibi.Est & fm Cy.octaua species,iudicatoria:hāc autor vocat executoriā,de qua statim sequit:& de illa intellexit Cy.in qua non insto , maxime ꝑp remissionem,quam dat hic finis. Addit demum. Cy. de appellatoria,& persecutoria,de quibus statim sequitur.

b Spacium. ¶ Putat Gui.de Suz.ꝙ licet de dilatione 9.mensiū tā modicum superfit,ꝙ habens dilationem,qui non misit vltra mare,amodo mittere nō poterit,non tn̄ ꝑcedet iudex ante finē dilationis,nisi prius ex iusta causa dilationem abbreuiet,pro materia remitto ad dec.ꝯmissa j.responso , de ele. li.6.Sed an illa sit iusta cā decurtandi,non dicit.Ego non video,ꝙ decurtationi sit locus hoc casu:sed si iudex essem,ex hac iusta causa reuocarē , non obstante dec.cōmissa , quæ loquitur in mero termino iuris, & eius pœna.

c c.pen. ¶ Et dic,vt ibi.

d Apud. ¶ Secundum Tanc.vbi s. ¶ Adde pro hac materia, do.Abb.Sic.& alios præsertim nouissime scribentes,in d.dec.quod ad ꝯsultationem.extr. de re iud.& aliquid per eundem Sic.in c.bona fides.ext.de depo.

e Nunquid. ¶ Et de ap.concertationi.lib.6.

f Annus. ¶ Computandus,ut in cle.de app.sicut.

g Supplicatio. ¶ De hoc j.de supplicatione.

h Confirmatoriæ. ¶ Hanc præcedere debuisset j.prox.

i Quam sit. ¶ De his plenius no.de elect.si electio.lib.6.in gl.pe.

k In cunctis. ¶ Et c.licet canon.lib.6.& cle.de æta.& qual.vt ij, qui.& de of. vic.c.vno.,& de sta.mo.ne in agro.§.cęterum.

l Pœnitentiales. ¶ Has Host.vbi s.vocat saluatorias. ¶ Adde,ꝙ dilationes pœnitentiales sint arbitrariæ,tex.in c.Deus,qui.de pœ.& remis.Item facerdos plurimum potest prodesse ipsi pœnitenti circa huiusmodi imponēdas: per tex.diui August.in c.quē pœnitet.de pęn.dist.1.Ab. Sicul.in d.c.Deus, qui.extr.de.pœ.& remi.

m Licet. ¶ Vbi de hoc in j.gl.& super ea.

n Legatum. ¶ Vel præbendam vocantem,de consue c.fi.lib.6.

o Eligendum. ¶ Seu præeligendum,de post.c.vno,lib.6.& de præb. si pluribus.eo.lib.

p De sacra vnct. ¶ Quam non habemus,in 6.

q Lib.6. ¶ Quandoque ad probandam ipsius culpam manifestam , de sent. exc.solet.libr.6.

r Si eo. ¶ Horum aliqua notauit Vinc.de except.pastoralis. licet. s. allegata sint,& addiderim aliqua iura noua,prosequar tamen , quo ad illam materiá inchoatā,& quia iste ver.vltimus in prin.permiscet dilationes iuris & iudicis,has concepi diuidere,de secundis primo tractando : & præmisso, ꝙ papa quandoq; dat dilationes finitiuas gratiarū suarū,de resc.si gratiosè, & c.si ꝑp.li.6.fac.e.ti.c.si.subdo,ꝙ dilationes,quæ iure nouo iubētur,vel ꝑmittuntur dari per iudices,habentur lib.6.de electi.quāuis in fi.e. ti. cū ex eo.& c.ult.de of.ord.de arb.c.fi.de rest.spo.frequens.§.solet.de testi.præsentium.§.testes.& §.si vero.de appe.c.cordi. & post hoc eod. tit. legitima. de vit.& hon.cler.c.1.versi.si autem.de præb.si tibi absenti.de conces. præb.si capitulo.de reb.eccles.non alien.hoc consultissimo.in fi,de priuil. cum personæ.de sen.excō.c.ꝯstitutionē.ad idem cle. de stat. regu. attendentes. in fi. & de iure pat.c.j.Item per ipsa iura noua habemus dilationes sine ministerio iudicum.Et hæ quandoque sunt vitatiuæ pœnarum:quandoque ipsarū duratiuę:quandoq; determinatiuæ casuum.De primo,de elect.vbi periculum.§.in ꝯclaui.& c.cupientes.§.cæterum.in prin,dec.quam sit.& c.licet canon.allegatæ sunt s.de vit.& hon.cle.c,vno,in prin. de sepul. c. j. §. si vero

de iure pat.c.vno,de censi.exigi.ver.statuentes.de hæret,cum contumacia, de usuris,& usurarium.ver,sed huiusmodi.& ver. quã sit. de iniur. & dam. da.& si pignorationes.in fi.de pœnis,felicis,in fi. de sen.exc.c. j. ver. exemplum.& c.quicunque. ver.nisi.j.& 2.& in fi.ad idem cle.de æta.& quali.ut ij qui.de vi,& honest.cle.c. 2.ver,sed & rales,de deci,c.1. ver. nisi post. de sta. regul.ne in agro.§.cæterum,de usuris,c. j. ver. eandem. Est & vna uitatiua sequestrationis per possessionem triennij,in clemen, de seque. capitu,vno. ¶ De secundis dilationibus,scilicet duratiuis pœnarum,de cle. ca, j. §. qui vero.& c,cupientes,§.cæterum.post prin.vtrobique de suspensione beneficiorum per triennium,cum aggrauatione.de suspensione vero annali, à diuersis tamen actibus,loquuntur de elect.prouida.in fin,de temp. ord.eos. & c.fi.de offi.dele.c,fi,ver.vt autem,de re.iud,ca. j. §.si quis de triennio, de reb.eccl,non alie,c. 2.vers,& nihilominus,de suspensione vnius mensis, de sent.ex,cum medicinalis.versi,si quis autem,De anno, & de sex mensibus, in clem. de vita & honest.cle,c. 2. De anno & biennio,de sta, mo, ne in agro. §.si quis,Et in his plus non insto,propter xxv. species suspensionum, quas notaui in cle.de pœnis,cupientes.in magna gl. ¶ Venio ad tertium, s.de dilationibus iuris noui,quæ sunt principaliter ad determinationem casuum: & dictum, vel additum est §.de decret.al.vlt.de consuetud. de postu. c. vno, de elec.quam sit,& c.licet canon.& aliis cle.coniunctis.decr,frequens. ver, sed si.de resti.spo.de exce.pia,de sent.exc.solet.de præben.si pluribus. ad fi, vltra quæ habemus de elect.c.j.determinatum tempus,quo appellans in beneficialibus ad Papam debet iter arripere,& se præsentare. hic statim instabo cui conuenit suis casibus dec.cupientes. e.ti.& quo ad illa duo,conc, decr.quamuis,de off.ord,Decr.nemo.e.ti.de elect,determinat tempus.quo durat commenda parochialis ecclesiæ:dec.fi electio,tempus eligentiũ,cum prima electio non processit:dec,1, & 2. de resti. in integ. determinat tempus restitutionis in integrum dandum ecclesiæ:cui conuenit cle,e.ti. dec. 2. de præscr. determinat duo tempora præscriptionum contra Romanam, vel alias ecclesias:dec.ab eo.de app.tempus petendorum apostolorum:cui conuenit cle,eo ti.quamuis.dec,statutum,de præb.tempus conferendorum beneficiorum in curia vacantium:decretalis vnica,de iure pat.tempus presentationum faciendarum per patronos clericos vel laicos:dec,eos qui. de reg.determinationem facit circa annum probationis. Quando etiam incipiat currere tempus datum in literis gratiæ ad acceptandum, determinat cle.de conc.præb.c.j.in fi.Propter id,quod s.dixi subuer. venio ad terminum,dec.j .de ele.lib,6.quæro si episcopus.à cuius prouisione appellatur ad papam,statuit appellanti certum terminum ad prosequendum, vel ad aliquam prosecutionis speciem,an per id sit recessum à prouisione illius dec. Et dicendum est,q̃ non:quia iam per hoc sequeretur, constitutionem papalem per inferiorem particulariter tolli posse.quod est falsum.vt in cle.Romani.de ele.cum concor. Item est certum,quod quando duo disparis potestatis concurrunt ad idem,minor cedit maiori, extr. de of.del.volentes.de ap.si duob,posito,q̃ episcopo ius ignorare non liceat. ad idem. ff. de duo. reis,l.si reus.de fideiuss. l generaliter. Concurrentibus igitur termino, vel quod plus est,deuolutione iuris & iudicis,cum potestas iudicis pendeat a iure:ergo patet terminum & deuolutionem iuris potentius operari cum sit primus agens, & iudex secundarius. Item a ponderatione temporis est etiam iuris terminus prius agens in mometo.n.appellationis factæ ligat terminus iuris:per quod patet,qd̃ terminus nominis sequit.Et sic cõcluditur, quod ius est primum agens & prius agẽs:ergo prouisio eius durat:& hominis prouisio non deoluit,quod iam inuenit deuolutum:facit.ff.de procur, licet.3.ea obligatio.& quod ibi not in glo pe.præcipue cum terminus hominis sit productus in defectum,s.quando ius non statuit terminum. Imo potestas data iudicibus per iura vetera de tali termino statuendo in illo beneficiali casu,videtur esse sublata,patent exempla in dec.quam sit, & decr, licet canon.& similib.superius allegatis.Item constat, quod licet per iura vetera posset iudex a quo,statuere teminum appellanti ad iter arripiendũ, vel ad se præsentandum.de ap.personas.vbi de hoc,& c.seq.non tamen terminus ille arctabat appellatum,nec deuoluebat negotium:quod facit terminus dec.illius,quæ arctat non solum appellantem & appellatum,sed etiam alios,quorum interest.quod ergo tali iudici olim non licuit, multo minus hodie.Vnde videmus etiam in non beneficialibus terminum datum à iudice a quo, non arctare appellatum, nec deuoluere negotium, licet appellatus se arctare,& illud deuoluere possit,si hoc petat, per dec. cordi. de ap. li.6.Concluditur ergo,cum episcopus nullam potestatem habeat deuoluendi per terminum datum ab eo inuiuliter,de prouisione illius dec. nil immutatum. ¶ Adde,quæ no.per. Bar.& nouissimos,in l.cum stipulatus sim.ff.de ver.ob.vbi ponitur,an terminus datus ab homine,tollat legalem.

¶Dilationes concedere cuius sit.

2.§.Sequitur videre quis concedat eas. Et quidem ius, vt patet in præ.concor.veruntamen repræsentatorias,& reuocatorias,& exemptorias,& quasdam alias cõcedit iudex,ut in præ.conc.& breuiter omnes dilationes iudiciales, præterquam appellatoriæ,arbitrariæ sunt:qd̃ dic, vt in Summa do.mei e.ti.§.quis ipsas.& no.extr.de app.cum sit Romana [a].

ADDITIO.

a Romana. Vide,quod no.extr.de sen.exc.solet,in gl. dixit Ber. & quod ibi dixi & de reg.iur.indultum. libr,6.

SVMMARIVM.

1 *Dilatio petenda est & danda iudice pro tribunali sedente, causa cognita, & vtraque parte præsente.*
2 *Processus nullus non potest ratihabitione confirmari.*
3 *Stipulatio iudicio sisti, an committatur, vbi iudex statuit terminum partibus, quem postea ad petitionem rei prorogauit actore ignorante: qui actor conuenit primo termino, reus autem non, sed secundo.*
4 *Termino peremptorio ad dandum omnes exceptiones peremptorias dato, an eo elapso possit eum iudex prorogare.*
5 *Termino dilationis elapso, an possit iudex altera parte inuita aliũ assignare.*
6 *Reo uolente aliquam dilatoriam proponere, quid actori incumbat petere,*
7 *Auth. offeratur, an per decretalem, pastoralis, tollatur.*
8 *Iudex semper potest ante litis contestationem recusari.*
9 *Volens exceptiones proponere die ad eas proponendum assignata, si terminus labatur, & iudicis præsentia non possit haberi, qualiter se debeat habere.*

¶Dilationes quando sunt concedendæ.

3.§.Nunc videamus quando cõcedantur. Et quidem est bona fide,& nõ ex malitia,causa s. prorogãdi litem,petuntur.Materia enim dandarum dilationum ampuranda est,C.de temp.app.l.2.in prin.Præsumũtur aũt peti bona fide in casibus a iure cõcessis,& postquam iuratũ est in causa: q̃ sinõ est iuratum,& iudex dubitat an malitiose seu calumniose petuntur,exigere potest super hoc iuramentum.Prima tamẽ facie p̃sumit p̃ petentẽ dilationes,& contra accipientẽ:& p̃ceduntur etiã ante litis p̃testationẽ & post,& ante sententiam,& post.quæ dic, secundum do.meum in Sum.eo.ti,§.& quãdo.Itẽ hoc scias,q̃ dilatio petenda & danda est iudice pro tribunali sedente, & causa cognita,& utraque parte præsente,C.de dila.à procedente.quæ
1 est]3.q.3.§.spatium.† ¶Sed pone,ecce reo absente iudex actori præsenti,uel econtra,præfigit terminũ ad producendũ instrumẽ
2 ta,uel ad docẽdũ de suo interesse,uel similia [a]; præsens uero respõdet,domine id nõ potestis facere parte absente:dicit iudex,bene habebit absens hoc ratum:demum absens ueniens ratificat talem terminum apud acta:quæritur,an ualeat talis assignatio? Et videtur,q̃ nõ,per præ.l.a p̃cedente,cum enim talis actus sit iudicialis,ut ibi,ext.de proba. quoniam contra.non potest fieri parte absente,ext.de cau.pos.& propri.c.j.C.si per uim,uel alio mo
2 do pos.tur. fu.l.si extr.de ma.& obe.inter quatuor.† qa quæ cãs cognitionem desiderant, per libellũ,id est,per sententiam partibus absentibus latã, nequeunt expediri,ff.de regu.iur. omnia ad idem facit ff.de re iud.de unoquoq;.ff.famil.ercis.in hoc iudicio ff. quæ sent. sine app.resc.l.j §.item ex eo. Si ergo nullus est talis processus,non potest ratihabitione confirmari,xvi.q.3.§ potest. extr.de elec auditis In contrariũ probatur.nam hoc peremptoriũ habet uim interlocutoriæ,ut ff.de arbit.qualem.alias incipit, dicere.prope fi.& interlocutoria ferri potest parte absente,ut ff. eo.diem proferre:in prin.præ.autem l.de unoquoque.quæ est p̃ loquitur in diffinitiua,cum multis cõcor.Item dicit lex, q̃ iudex monita parte p se,q̃ sententiæ adsit,potest sententiare, licet absit:nec dicit,quod utraque pars debet interesse huic monitioni, C.quom & quand.iud.l.2.Præterea hic de facto absentis non agitur,nec sibi terminus assignatur.nec sibi in aliquo præiudicatur: quibus casibus eius præsentia requiritur:& sic loquuntur primam iura:sed solum præsenti terminus præfigitur.Siue ergo absens ratificet,siue non,ualet quod agitur,si non contradicit. Ar.extr.de in integ.rest.ex literis.& c.sequ. propesi.& de dila. c.1.in fi.& de dolo & contu.c.fi.de off.del consuluit. Item multum operatur, q̃ iudex posuit spem in ratihabitiõe rei,ut ix.q.2.Lugd.& no.ea. q.c.1.Hoc ultimũ approbauerunt multi sapientes a me consulti. cum enim in fauorẽ eius inductũ sit,ne eo absente detur dilatio. ut in præ.l.a procedente.non debet hoc in eius læsionem retorqueri,C.de legi.quod fauore,quod fieret,si hæc assignatio facta forte in eius fauorem,non ualeret. Valet igitur & arctat,secũdũ eos,talis termini assignatio,præsertim absentis ratihabitione secuta,dũmodo huius ratihabitio ante ipsius termini lapsum fiat, & ei,cui datur insinuetur,ff.rem ra.hab.bonorum.quidam tamẽ
3 contradixerunt † ¶ Sed pone, iudex statuit terminum aliquem partibus,quem postea ad petitionem rei prorogauit:actor uero uenit in priori termino:reus autem non uenit in illo, sed in secũdo:quæritur,an sit cõmissa stipulatio iudicio sisti? Et uidetur, q̃ non,propter iudicis auctoritatem arg.C.qui admit.ad bo.pos.l. bonorum quidem.in fin.C.de iur.delib.si infanti.§.fi.ff.ad Treb. seruo.§.cum prætor.ff.de re iud.si cõuenerit.ff.de arbit.diem.p̃ pe fi.Arg.contra in præ.l.a procedente.in prin. & extr. de resc. cæterum.in fi.C.quom.& quan.iud. ea, quæ.Distingue, aut reus suggesto mendacio obtinuit dilationem:& tunc committitur, C.si ex fal.alleg.l.j.& per totum. Aut ex vera & iusta causa:& tũc excusatur,ff.de excus.tut.qui testamẽto ff.de aqua plu.arc.l.quãtis.extr.de rescrip. super literis. tamen si reus interim præscri-
p̃

ADDITIO.

a Similia. ¶ Stãdo in his terminis simpliciter tenuit Gui.de Su.di tenere,hoc no in l.a p̃cedẽte.p ipsam l.& p l.fi.C.si p vim.& l. inferi' alleg.& C.si vt ab hære.se absti.auth.oẽs.& ff.de min.

posset ius actoris, nihil debet sibi imputari, vt dñt quidam. Iudex autem, ut dicunt, restituet damnum parti læsæ, vt C. de testibus. si quando. in fi. † ¶ Et sunt hæc in arg. ad quæstionem, quæ sæpe d tacto occurrit: si datus est terminus peremptorius, uel ad dandũ omnes exceptiones peremptorias, vel ad aliud, an eò elapso possit iudex eum prorogare [2]? Et videtur quod sic, secundum præmissa, & ar. ff. de re iud. quod iussit. ext. de ap. cum cessante, de offic. dele. consuluit. Dic tamen contra. nam terminus peremptorius habet interlocutoriæ, ut ff. de arb. qualem. in fin. nec eo elapso debet quis audiri cum perimat articulum, su per quo assignatur, alias enim nullus esset litium finis. 24. q. 3. de illicita. extr. de prob. licet. & de in integ. rest. coram. C. de inge. ma. diffamari. ext. qui matr. accus. pos. cum in tua. Cum ergo iam interfit partis, non potest sine causa prorogare, quam debet in prorogãdo exprimere, vt s. d citat. §. uiso. uer. primo: maxime ubi reus termini assignationi non contradixit. Præterea lapso termino, non est terminus. vnde quod non est, prorogari, non potest: ext. de despon. impub. ad dissoluendum. cum suis concõr. De nouo autem ex causa concedi posset. Sed ante quam lapsus sit, bene posset prorogare, iuxta præmissa: quia tunc non tantum interest actoris, ar. ext. de officio de leg. de causis. ff. de iud. l. 2. § sed iudex. & iunge 3 hic, quod est j. prox § uers. sed nunquid terminum. † ¶ Sed nun quid post lapsum terminum potest iudex altera parte inuita aliũ assignare? ar. quod sic, ext. de app. cum cessante. ff. de re iud. quod iussit, C. de dilat. siue. præsertim, ubi non est eius damnũ, ut ff. de opt. leg. l. mancipiorum. Iudex tamen sine causa legitima hoc facere non debet, ut in præ. l. quod iussit. & uide, quod no. ff. de te- 6 sta. tu. l. ante pe. † ¶ In summa nota, quod si actor uidet reum uel le aliquam proponere dilatoriam, petat a iudice sibi assignari terminum ad dilatorias proponendas: quia hoc introductum est in eius fauorem, & in odium fugitiui. qui hodie unam, & post cras aliam proponere uellet: extr. de excep. pastoralis. & nunquã hũc terminum peteret, licet si ar. contra, quod id fiet ad petitionem b rei, extra. de appellat. cum causam [b]. Sed & si non petatur, iudex ex officio suo statuet cum ut malitiis obuiet, ut j. de except. §. 2. uers. cæterum. quod uerum est, si reus aliquam proponit, & non aliter: quia possibile est, ꝙ nullam uelit proponere, cum forte nul- c la sibi competat [c]. † ¶ Nũquid ergo per decre. pastoralis. tollitur 7 auth. offeratur. quæ dat. xx. dies ad proponendum declinatorias, uel an iudex habet necesse præfigere illos xx. dies? Respon. non tollitur, sed per decre. illam iudex potest restringere tempus xx. dierum, ext. de ap. cum sit Romana. ff. de re iud. l. 2. extr. e. ti. quod ad consultationem ff. de uer. ob. continuus. §. 2. nec habet iudex necesse præfigere illos xx. dies, alioquin inutilis esset prouisio illius dec. Quod ergo dicitur in præ. anth. xx. dierum gaudeat indu d cis: supple, nisi iudex tempus breuius fuerit moderatus [d]. † ¶ Sed 8 nunquid potest prædictos xx. dies iudex poterit recusari? Resp. e utique semper ante litis cõtestationem. ut in præ. dec. inter mo. [e] nisi datus fuerit terminus ad dilatorias proponendas, post quẽ nõ audietur, nisi cum solennitate, quæ traditur in pre. dec. pastoralis. & in decr. Greg. X. de elec. ut circa. lib. 6. & uide s. de recus. §. si aũt. uel nisi sit minor, uel ecclesia: & tũc bñ ꝙ beneficiũ restitutiõis in integrũ: quod dic, ut j. de resti. in integ §. qs aũt. uers. illud 9 quoque. & seq. † ¶ Quod si terminus labatur, ne possit præsentia iudicis haberi, uolens exceptiones proponere die ad proponendum eas assignata, ante noctis tenebras protestetur coram discretis uiris, & coram notario in hunc modum:

¶ FORMA. Cum in causa tali, quam talis aduersus me coram tali iudice mouet, & mouere intẽdit, idem iudex mihi diẽ hodierna statuerit ad exceptiones dilatorias & ad declinatorias proponendas, nec possim dicti iudicis habere præsentiam: nolens per ipsius absentiam mihi præiudicium generari, cum, paratus sim coram eo proponere exceptionem, si eum uidere possem, coram sibi talibus exceptiones ipsas propono, quæ tales sunt: quia periculosum, &c. & te notarium rogo de hoc publicum ꝓficere instrumentum, 2. q. 6. c. biduum. extr. de of. ord. pastoralis. ad fi. j. in trac. libel. de ap. §. j. uer. j. illud quoque. Sed si datus fuerit terminus ad dandum in scriptis, expedit quod eas scriptas reddat tabellioni, qui scribit in causa, ut s. §. 1. uer. sed pone.

ADDITIONES.

a Prorogare. ¶ J. reprehenditur hoc uerbum ¶ Adde, quod Rom. consil. cccxiiii. tenet contra hanc determinationem Specu. contra quam dicit esse eafum no. per Bald. in l. Titio centum. ff. de cõd. & demon. Et in quantum Specu. dicit, quod ante quam elapsus esset terminus, bene posset prorogare: adde, quod idem uelle uidentur Ang. & Paul. de Cast. in l. fi. ff. de fer. sed Ful. & Alex. ibi tenent contrarium: quia si in abbreniando requiritur causæ cognitio, vt l. 2. ff. de re iud. quanto magis in prorogando? Adde tu, an & quando pendente una dilatione, possit dari altera, uel possint dilationes accumulari? uide not. per Bal. l. quandiu. in uer. in ea. gl. ibi, &c. ff. de hæred.

¶ Ibi factum narratur, nec ibi ille articulus examinatur: & uide cap. pastoralis. in gl. pone, ꝙ. & s. §. j. uers. & not. & j. de excep. §. 2. post prin.

c Competat. ¶ Dicebat G. Na. c. ti. c. 2. quod iudex inserto libello actoris in citatorio, dabit ei dilationem competentem mandando peremptorie, ꝙ ueniat tali die oppositurus exceptiones dilatorias & recusatorias, uel responsurus libello, dicens ꝙ sic fuit factum, in dec. ultima, de iud. in parte decisa. & uerum dicit tamen. ut ibi patet, syndicus reorum protestatus fuit se uelle exceptiones opponere: & sic facit pro Gul. auctore, & forsan. sic erit à fuerat j. §. j. uer. sed quid ecce. Dicit etiam ibi G. Na. ꝙ non cogitur iudex recipere exceptiones. nisi prius recipiat libellum, per auth. offeratur. allegetiam, de libel. obla. c. j. & si recipere nollet, procedet contra eum, ut s. contumacem, nisi afferat se paratum respondere sine libello: & tunc iudex libellum & responsionem talem faciet scribi in actis, de prob. quoniam. Et puto eum intellexisse. quod deficiente reo in exceptionibus, respondere cogetur, ut obtulit: & uide j. de excep. §. 2. ad fin. uer. illud quoque.

d Moderatus. ¶ Vide s. de citat. § nunc de temporum, in fin. & quod ibi dixi.

e Inter mo. ¶ Ibi plenissime scripsi super gloss. quicunque. ¶ Adde ad uers. seq. quia terminus legalis non currit impedito propter factum iudicis, uel aduersarii, l. si cum ipse. & ibi Bald. ff. de excus. tut. c. si autem. extr. de reic. cum si.

SVMMARIVM

1 *Dilatio quotiescunque opus est, & bona fide petitur, dari debet.*
2 *Assignatio, termini in dilationibus qua forma tradenda sit.*
3 *Termini omnes dati in causa post litem contestatam, intelligendi sunt peremptorii.*
4 *Cum præfigitur terminus ad respondendum libello, an reus tunc ueniens poterit obiicere contra formam libelli, & contra personam iudicis, uel actoris.*
5 *Procuratori quando assignatur terminus ad aliquid faciendũ, debet semper dici. Et ad omnia quæ facienda occurrent.*
6 *Dilationes cum dantur tam actori, quam reo, quæ sint prius adimplenda.*
7 *Testes non possunt produci, cum datur dilatio ad producenda instrumẽta.*
8 *Probationes sine dilationis assignatione productæ, an ualeant.*
9 *termino dato ad probandum elapso, an possint fieri positiones.*
10 *Exceptio peremptoria proposita post datum peremptorium ad producendum instrumenta, an per instrumenta possit probari.*
11 *Iudex potest arbitrio suo dilationes arctare, & ex causa prorogare.*
12 *Vbi attestationes, uel alia instrumenta parata edunt ur, danda est dilatio ad describendum.*
13 *Terminus dilationis statutus, an ponit a iudice decurtari.*
14 *Dilatio impetrata a reo pro requirendis probationibus, quomodo prosit actori.*
Aequalitas semper est in iudiciis seruanda
15 *Testes possunt generaliter circa quemlibet articulum produci.*
16 *In fauorem alicuius introductum, non debet in eius lesionem retorqueri.*
17 *Procurator dimissus ab aliquo, quam dilationem habere possit consuledi dominum.*
18 *Iudex alicui simpliciter terminum assignante ad aliquid certa die faciendum, cedit tota dies.*
19 *Dilatio semel tantum regulariter indulgetur: ex causa tamen pluries.*
20 *Dilatio non datur sine causæ cognitione.*
21 *Dilatio an sit danda a procedente iudice.*

¶ Quibus, quoties & quando dilationes dentur.

4. §. Videndum restat, quibus, & quoties, & qualiter dilationes dentur. Et quidem dantur actori & reo, & accusatori & accusato. Quot autẽ dantur actori, & quot reo in criminali causa, uel ciuili, uel ad testes, producendos, & cui denegẽtur, & quando, plene dic secundum domi- 1 num meum in Sum. eo. ti. §. & quib. † ¶ Et no. quod quotiescunque opus est, & bona fide dilatio petitur, dãda est, nisi tempus triennii, quo causa perit, instet, C. de iud. properandũ. §. & si quidẽ pars. uel tempus, intra quod causa expediri iubetur in rescripto, extra de offi. dele. de causis. & c. pastoralis. §. fi. Regulariter tamẽ una dilatio datur: quod dic, ut in præ. §. & quib. etiam cum actori obiicitur excommunicatio. e. ti. prudentiam. §. vi intra quam ni si reus probauerit, actor admittetur: imo uidetur, quod duæ den a tur in excommunicatione, ut ext. de excep. pia. §. prouisio. [a] prosequere, secundum do. meum in Sum. eo. ti. §. quoties.

2 † ¶ Termini autem assignatio hoc modo scribitur. FORMA. Statuit iudex terminum, uel statutus fuit tali terminus ad proponẽdum, uel ad dandum in scriptis omnes exceptiones declinatorias & dilatorias, uel ad respondendum libello per talem porrecto cuius tenor talis est. Cautela est tenorẽ inseri, ne re- uolens habere dila

ADDITIO.

a Prouisio. ¶ Li. 6. hoc non dicitur ibi, ꝙ super una oppositione excommunicationis probanda detur duplex dilatio, sed bene permittitur, ꝙ fiat duplex propositio: tertia non, nisi ex causa euidenti & prompta. ¶ Adde tu ad materiam uersic. seq. quid si iudex statuit terminum alicui, puta decem dierum, ad respondendum positionibus, si ille respõdeat prima die, an propter hoc tota dilatio sit consumpta? Dicas, quod sic, ex mente Bal. in l. si quis hæres. ff. de acquir. hære.

re dilationem ad deliberandum,dicat se libellum non uidisse,uel
habuisse. Vel statuit utrique parti terminum octo dierum ad suas
probationes inducendas,siue ad docendum de iure uel interesse
suo,vel ad iurandum de calumnia,seu de ueritate dicenda,uel ad
faciendum testes iuratos deponere,uel ad sententiam audiendū,
& huiusmodi:& si terminus peremptorius stat⁹ fuerit ad aliqd
præmissorum,tūc dicatur,statutus fuit terminus peremptorius
3 octo dierum,&c. ¶ Quida tamen dicunt,† ꝙ omnes termini da-
a ti in causa post litem contestatam [a],intelliguntur peremptorii,li
cet hoc nō exprimatur in eis,vt s.de citat.§.uiso.ver.dicūt.quod
iure cautum expresse nō memini reperisse:nisi cum ter super eo
dem articulo terminus assignatur.C.quom.& quando iud.l.tres
b denunciationes [b].ueruntamen licet nihil tunc de peremptorijs
dicatur certum est,quod nisi quis termino satisfaciet,procedet
contra absentem,ac si fuerit peremptorie assignatus. Si vero tūc
post terminū termino satisfacere velit,puta articulos,uel instru
menta offerre,uel aliud huiusmodi,ad quod terminus assignatus
fuerat,facere admittetur,cum sibi peremptorium non obstet:&
c uide in præ.§.uiso.uer.alias autem [c].† ¶ Et attende, quod cum p̄
4 figitur terminus ad respondendum libello, reus tūc ueniens po-
terit obiicere contra formam libelli,& contra personā iudicis,vł
actoris:arg.in præ.auth.offeratur,quod est uerū nisi prius ad hoc
spālem terminum habuerit. Qualiter autem assignetur dilatio ad
5 probandum,uide j.de prob.in prin. † ¶ Hoc quoque diligenter
notandum est,quod quādo procuratori assignatur terminus ad
aliquid faciendum,debet semper dici,& ad omnia,quæ facienda
occurrēt.quod dic,ut s.de procur.§.ratione autem.uer.illud er-
6 go.† ¶ Et no.ꝙ cum dantur communiter dilationes tam actori,
quam reo,puta ad ponendum,uel ad iurandum,uel ad testes pro
ducendū,& huiusmodi:prius debeat hoc actor adimplere,& pri
us debet sibi terminus assignari,ar.C.de iuramen.cal.l.2.in princ.
& iiij.q.4.c.j.ff.de iud.qui prior. Vnde seruatur in curia,ꝙ prius
datur terminus actori ad ponendum,uel ad dandum articulos:se
cundo sibi pro secundo,& reo pro primo:rursus datur secūdus
soli reo: tertio datur utrisque cōmuniter perēptorius:& sic ui-
cissim quodammodo ponent,vel articulos,dabunt,ext.de causa
posses.c.2.de ord cog.c.2.Si enim vltimus terminus soli reo dare
tur,& aliquid nouum proponeret,actor cōtra illud se defendere
nō posset, nec aliquid dicere,peremptorio termino sibi obstan-
te,xxiiii.q.3.de illicita extr.de excep.pastoralis.de hoc no. j. de-
positi.§.4.vers.sed pone.& fin.de proba.§.primo uersic.sed ubi.
7 † ¶ Item nota,ꝙ cum datur dilatio ad producendum instrumen
ta,non possunt testes produci,licet instrumentorum nomine te
stes contineantur:ut extr.de test.cog.peruenit.j.& de fide instru.
cum Ioannes.& est ratio:quia instrumenta possunt etiam produ
ci post apertas attestationes,cum in eis subornatio nō timeatur:
vt ext.de fi.instr.cum dilectus.qđ non procedit in testibus,ut ext.
de testi.c.de testibus. Quid si data est dilatio partib⁹ ad probādū
& peremptorie,licet de iure talis dilatio peremptoria intelligat,
d quamuis non fuerit dictum [d],ff.de fer.l.in pecuniariis nūquid al-
tera pars post hunc terminū poterit producere instrumenta,&
per ea probare? Ar.quod sic,C.de iud.indices.ff.de edē.l.j.§ edē
da.vbi de hoc,& C.de iud.authen.iubemus.nam hoc licet etiam
post apertas attestationes,ut C.sent.rescin.non pos.peremptori
e as.extra de fide instru.cum dilectus [e].Quidam tamen contra .nā
talis dilatio comprehendit etiam probationem instrumentorū,
ut in præal.c.peruenit.& C.de dilatio.l.j ff.de fide.instru l.j.de re-
lig.& sump.fun.at si quis.§.plerique.alias edictum iudicis deluso
rium esset,quod esse non debet:vt ff.de iudic.si prætor.& facit in
authen ut cū de appel.cog.§.sed hoc præsenti.infra uersi.2.Et idē
iuris est,si datus sit terminus ad probandum, & ostendendum,qc
quid uoluerit:arg.extra de off.deleg.super quæstionum §.quem
vero.& extra de ap.cum speciali.Hæc enim duo uerba pro eodē
poni videntur in authen.vt ij,qui obli.se ha.perhi.§.vt autem.itē
ff.de compen.l. fi.ponitur monstrare,producere,seu allegare. V
trum ualeant probationes sine dilationis assignatione producte,
8 vide C.de iud.properandum.§.& si quidem.† ¶ Quid si datus est
terminus ad producendum omnia instrumenta, quibus partes v
ti intendunt,nunquid post terminum audietur uolens produce
re?uidetur,quod sic:quia non est cogendus quis edere instrumē
ta,nisi quando usurus est,ut in præ.§.edenda Sed dic contra,ut p
batur & no ff.de opt.leg.mancipiorum.& C.de inge.ma.diffama
f ri.& j.de edit.instru.§ nūc dicam⁹ uer.licet.aūt [f].† ¶ Item qđ si da
9 tus ē termin⁹ ad pbādū,nūqd illo elapso poterūt fieri positiōes?
Credo quod non per partem,per præ iura. nam hoc est genus p
bationis & probationibus succedunt.Iudex tamen ex officio suo
bene poterit interrogare,ut extra,de fid instru.cum Ioannes.pro
pe fi.xxx.q.vlt.indicantem.Quidam tamen contra, C.de iudic.l.
iudices ff.de accu.si ea.& sic dicunt de consuetudine in aliquibus
g locis seruari [g].de hoc j.depositi §.4.uersi.sed & si ante.† ¶ Quid
10 si post datum peremptorium ad producēdum instrumenta,pro
ponitur aliqua exceptio peremptoria,nunquid illa probari pote
rit per instrumenta? Dicunt quidam,quod non:tu dic,ꝙ talis ter
minus dādus non est,nisi postquam pposita sunt,quæ probanda
sūt:& quo ad illa,talis termin⁹ p̄iudicat:si aūt post terminū aliqua
đ nouo ad ei⁹ notitiā peruenerūt, & illa pponit,vt j.đ exce.§.di-
cto uer.sed pone.illa pbari poterūt p instrumēta:ar ext.de elect.
11 in cōst.Greg.X.ut circa.§.fi.lib.vi † ¶ Itē nota,ꝙ iudex dilationes
arctat arbitrio suo,& prorogat ex causa,ff.de iud.nonnunquam.
ff.de re iud qui pro tribunali.extra eo.quod ad consultationem.
& de appel.cum sit.C.đ dila l.3.Si tamen hoc iniuste fecit,& sine
12 causa,appellatur,ext.eo.c.j.ff.de re iudic.si se.§.3. † ¶ Vbi attesta
tiones,uel alia instrumēta parata edunt,dabitur ei dilatio ad des
cribendum,vt ff.de eden.l.j.§.edere.& etiam ad deliberandum su
per eis,inspecta qualitate scripturæ,C.de dila l.j.in prin.ff.quem
admo.testa aper.l.2 §.fi.ff.de iudic l nonnūquam ff.de re iud.l.2.
13 extra de prob.licet.& c.quoniam.† ¶ Sed nūquid terminum sta
tutum potest iudex decurtare? Non uidetur:extra de appel signi
h ficante [h].Vincen.contra,arg.ff.de arbit.qualē.§.si de pluribus cū
commoditate tamen partium,& ex causa euidenti:tamen præ.l.
qualem.loquitur,cum prolongatio & decurtatio eodem tempo
14 re fiunt:& vide s.§.prox.uersi.sed pone.& seq.† ¶ In summa no
ta,quod si reus impetrat dilationem pro requirendis probationi
bus,illa etiam actori prodest,ut C.de temp.in integ. restit.l.petē
dæ.in fi.& sic habet actor per alium,quod forte per se nō posset
habere,ut C.de temp.appe.per hanc.& de appel.l.fi. Et est ratio,
ut in iudiciis seruetur æqualitas,ut ext de excep.cum inter.& iii.
q.ix.c.fi.& extra de iudi,nouit.§ pen.C.de prox. sacro. scri.in sa-
cris.& de fruct & lit.expen.l.final Hinc est, ꝙ si datus sit termi-
nus partibus peremptorius ad probandum,ut ext.de prob.licet.
prope prīci.& intra illum pars altera testes producit,altera uero
legitime impedita non producit,propter quod pars impedita ob
tinet per beneficium restitutionis in integrum ,puta quia est mi
nor,uel ecclesia aliam dilationem ad probandum, seu testes pro-
ducendum:certe pars altera,quæ iam produxerat testes, utetur
hac eadem dilatione ut iterum alios producat,non obstante pri
mo termino peremptorio.& sic obtinuit,per præ.l.petendæ.Qđ
uerum est,si testes producti nondum fuerant aperti.alias non pp
ter periculum subornationis.Hoc autē sic intelligo:nam si actor
ex facto rei huiusmodi beneficium acquirat,ut testes iterum pro
ducat,producet super eodem articulo tantum, & nō supe alijs
ab illo:ut si reus uelit probare illum fuisse maiorem tempore cō
tractus,ideoque nō esse restituendum,ille poterit probare se tūc
i fuisse minorem,ut ff.de minor.etiam § i.[i] Vbert. autem đe Bo.in
telligit,quod generaliter circa quemlibet articulum poterit te-
15 stes inducere:& sic,secundum eum,poterit reo prodesse.† Vt si
minor,qui est actor,postquam didicit testificata,petit in integrū
restitui ad testes pducēdos,ꝙ & aduersarius tūc possit probare
circa eundem articulum. Videtur tamen obstare,ꝙ non fuit pro
positum prętoris subuenire maioribus ,ut C. si in com.eadēque
16 caus.l.unica:Prius dictum mihi placet.† ¶ Quid si reus,petita &
obtenta dilatione ad probandum uidet quod actor omnes dila
tiones habuit,& nil probauit:& ideo timens,quod actor probet
suam intentionem ex beneficio præ.l.petendæ.pœnitet,nolens
vti dilatione obtenta? Et uidetur,quod pœnitere possit. Cū enī
hoc in fauorem eius sit introductum,non debet in eius læsionē
retorqueri,ut C.de leg.quod fauore. Item cuique licitum est re
nunciare iuri pro se introducto:extr.de reg.ad apostolicā.ff.đ mi
nor.si iudex.Nam & si libellum appellationis porrexit,pęnitere
potest.2.q.6.si.quis libellos.C.de app.si quis.Item licitum est an-
te litis

ADDITIONES.

a Litem contest. ¶ Supple,præter datum ad sententiam audiendam : de quo in cle. de verb.sig.sæpe.ad fi. ver.sententiam. vbi vide in glo.ij.
b Denunciationes. ¶ Vide j.ver.quid si data.
c Autem. ¶ Vide,quod scripsi de of. dele.consuluit in prin. & in fin.
d Dictum. Vt no.s.§.j.vers.& no. ¶ Adde Bar. in l. mancipiorum. ff. de opt. leg.& consilio incip.ex facto proponitur, quod causa pecuniaria. ¶ Adde tu,quòd hæc dilatio probatoria,dicatur peremptoria:tenet Abb. Sic.in c. licet.in iiii.no.extra de prob.per illum text.item idē tenet in c.quoniā.ꝯ.in 6.col.eo.tit.idē tenet Lāfr.in rep.d.c.qm̄.ꝯ.in 14.col.ver.circa.ex mēte Bar. & Ang.in l.fin.ff.de feri.idem tenet idem Bar.in l.j.C.de dilat.
e Cum dilectus. ¶ Alb.Pap.cuius fuit iste ver.cum duobus seq.quasi ad literam in l.diffamari.inferius allegata.
f Autem. ¶ Ibi vide,& in cle.de ver.sig.sæpe.ver.eo saluo.in gl.vbi ergo.
g Seruari. ¶ Hoc dicit Albe.Pap.super præ.l.diffamari.
h Significante. ¶ Vide quod ibi not.in 3.gl & quod super ea dixi.
i §.j. ¶ Per quam l.& per l.patri.eo.tit.§.j.& per l. ꝙ si minor. §. restitutio. dixit Azo.in Summa de rest.in integ. ver. pe. quod vbicunque restituitur minor,& eius aduersarius,etiam maior restituitur in eodem tantum capitulo,& non in alio.remittit autem ibi ad not.per eum in sum. de reputationibus:idē Mart.de Fano in suo trac.de quo dixi j.de resti.in integ.in prin. & hoc sub.v.q.alle.12.q.2.Vulteranæ.de re.ecc.non alie.ad audientiam.de rest.in integ.c.1.54.dis.gnalis.uiđ gl.in sum.de rest.in integ.& qualiter in fi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

te litis contestationem penitere, ff.de nox.electio §. neque ff.de
rei vend.is qui.& de inter.act.de ætate.§.fi.Ar.cōtra:nam hoc in
præ.l.actori conceditur:unde non est sibi ab homine auferendū,
xxviii.dist.de his.ff.de dona.si patronus.& l.si arrogator.Item sæ
a pe consequitur quis ex alterius persona,quod ex sua non potest [a]
ff.quemad.ser.amit.si communem.ff quæ res pig.ob.pos.Aristo
C.de appel.l.fin.& de temp.app.per hanc,& C.si aduer. transact.
l.i.& ii.& videtur casus l. ff.de bo.poss. contra tab.si post mortē.
b §.fin.[b] & ad idem ff.de inof.test.posthumus.§.si quis ex his.ff.de
17 æ.dil.edic.cum autem.in fi.¶ † Sed quæro,ecce aliquis dimisit ꝓ
curatorem: nūquid procurator ille habebit dilationem, vt consulat ipsum dominum? Videtur,quod sic,ut C.ubi.de cri.ag.o por
authen.qua in prouincia.prope.prin.& extra de procur. dilectus
c filius.Sed illud intelligitur,quando quis ante citationem se absentauit.unde dic,quod non habebit,nam cum dominus prius esset citatus, bene potuit deliberare dominos,secundum Vin.arg.
extra,de off.deleg.consultationibus.extra,de eo,qui mit. in pos.
causa rei ser.c.fin. Vel dic,quod si dominus distat multum,nō ha
d bebit:secus,si prope sit. Argumen.cōtra,C.ubi in rem ac.l.ii. [c].†
18 ¶ Illud quoque non est ignorādum,ꝙ si iudex mihi simpliciter
terminum assignat ad aliquid certa die faciendū, tota dies mihi
cedit,Inst.de uer.oblig §.in diē uer.at ne eo qdē.sec⁹ si dixit, ut il
lud certa diei hora fieret,puta mane,uel statim audiētia facta,vł
19 in nonis,uel dum sedebit,& huiusmodi.† ¶ In summa no. quod
regulariter semel tantum dilatio indulgetur:ex causa tamen dantur plures,sed prima cum leui causæ cognitione, scilicet eo ipse
quod petitur:secunda cum graui,scilicet præstito sacramēto,ꝙ
e fuit legitime impeditus in prima,tertia & quarta [e] cum grauissima.nam tunc non sufficit sacramentū:imo alia probatio requiritur.Quinta vero non datur,vt legitur & no.ff.de fer.oratione.§.
20 fin.C.de ditatio.l.i.iii.q.iii.§.spatium.prope prin.† ¶ Vltimo nota,ꝙ secundum quosdam,nulla dilatio datur sine causæ cognitione,ut C.eo.l.j.& l.a procedente.& in prę.§. spatium.Est.n. dilationum materia amputanda,vt C.de temp.& re.l.ii.in prin.extra de
f dol.& contu.finem & de excep.pia.respon.[g] Ego dico, quod induciæ citatoriæ dantur sine causæ cognitione.qđ patet,quia dantur parte absente,vt extra,eo præterea.ibi,ex rescripto sibi trāsmisso,&c.Idem etiam est đ deliberatoriis,secundū Papam,vt ibidem probatur,quod non credo:cum illæ in iudicio dentur,vt in
auth.offeratur.Præparatoriæ autem & instructoriæ causæ cognitionem requirunt,iii.q.3.§.spatium.ver.ei autem,& seq.Item potest iudex augere, & minuere dilationes sine causæ cognitione,
21 secundum Papam.† ¶ Sed cum a procedente iudice dilatio danda non sit,vt in præal.l.a procedente.quid etiā,si eundo per locū
vbi ius redditur,dilatio ab eo detur? Et videtur,quod non valet
nec arctat,per præal.l.ad idem in auth.de test.§.& quoniam,Quidam tamen contra,arg.ff.de interrog.act.uoluit.in fi. & in his,q
ibi no.super rubrica:quia siue stando,siue sedēdo,siue eundo detur,dummodo in loco,ubi seruato more maiorum ius redditur,
bene ualet:arg.ff.de iust.& iur.l.pe.non.n est,ut dicunt,de spālib⁹
sed de solennitatib.iudiciorum,sedere.Sed contra in præal.l.à ꝓ
cedente.ibi,a concedēte,iudice &c.sed ideo dicit hoc,quia,vt di
g cunt,iudices plerunque sedere consueuerunt [g].Item cōtra, ff.de
tutel.qui habet.§.penul.& ff.ad Treb.recusare.j. de sententia,§.
mista.uersi.item est nulla ratione modi. Sed tu distingue, utrum
sit dilatio talis,in qua requirit causæ cognitio,uel ñ,ut s̄. Quid si
iudex dedit dilationem,& ciuitas,uel dominus indixit ferias repentinas:& in eis dilatio incidit, an ad id tempus debet fieri resti
h tutio? Dicit Gui.quod nō [h]:tum quia tales feriæ improbatæ sunt
ut C.đ fer.a nullo.tū quia is,cui datur dilatio,prospicere potest,
ne in eis incidat,ut ff.quib.ex cau.ma.sed & si §.solennium.In cōtrarium tamē suadet æquitas [i].Hoc autem iudex obserua,ut adueniente die termini assignati facias legi termini assignationem,vt
sciatur,super quo & ad quid fuerit procedendum. multos enim
k errores contingere ex hoc uidi [k].Item no.ꝙ si tibi concessā est dilatio ad aliquid agendum,& per partem alteram diuersas dilaitones petentē impediaris facere intra illā,audieris post illā id facere
volens vt C.de inoffic.test.contra maiores. in fi.& ff.de mino.in
tra vtile.C.de rei ven.more.extra de iudic.c.pe.extra,de in inte.resti.ex literis.

ADDITIONES.

a Potest. ¶ De conces.præb.c.pe.& vlt.
b §.fi. ¶ Per quam l.hoc tenet Vber.& Gui.de Su.in præ.l. petendæ. & ff. de fer.l.ult.vide j.de reconuen.in fi.
c Filius. ¶ Vide,quod ibi dixi super vlt.glos.
d L.2. ¶ Vbi non loquitur de procuratore,sed de colono.
e Quarta. ¶ Non erant sic istæ duæ miscendæ.Adde,vt per Alex.in l.fi. ff. de fer.& Rom.cons.ccxxv. & seq.
f ...spon.i. ¶ Lib.6.
g ...uerunt. ¶ Hucusque fuit Gui.de Suz.in l.à procedente.ubi dicebat ...dam sapientes iudicatum.
h ...Gui.de Su.ponit hoc dictum in l.à procedente.in fi.
i Aequitas. ¶ Secundum Gui.vt s̄.alleg.ꝙ per iudicem stetit, inducit præ.l. sed & si.§.si feriæ.
k Hoc uidi. ¶ Concludit hic,ꝙ debuit prius scribi dilatio:sed Gui.de Suzar. extra volumina super l.iurisiur. C.de testi. quærit, an credatur iudici super dilatione,quam dicit se dedisse,nec reperitur scripta & diffuse hanc prosequitur,tenet autem,quod sibi in leui causa credetur,in ponderosa nō. Tu tene,quod dicit dec. quoniam contra.de probat.& vide, quod ibi dixi in vlt.gloss.

ADDITIONES NOVAE.

* An dies feriata possit assignari pro termino. In.in c.exposuit.de dil.
* An citatus ad diem feriatam teneatur ꝯparere ad diem sequentē nō feriatam. Bal.in reperto.super Inno.in titulo de feriis.Quid eꝯ si citet die feriata pro nō feriata.Bal.vbi s̄.& Cy.in l.in minorū.C.in quib.cau.in inte.resti. non est ne.in q.v.& Bald.in l.j.ff.si quis cautio.
* An habens dilationem octo dierum ad comparendum, possit comparere prima die,vel debeat expectare vltimā diem: vide B. l.in l.j.si quis cautio. & nunquid si compareat,an ad aliquem actum faciendum teneatur facere citari aduersarium:Bal.vbi s̄.& Bar.in l.in illa.de verb. oblig. & l qui ante kalen.eo.tit.Archi.in c.j.de ap.lib.6.Compostell. in c. cum nobis. de elect. & ibi Inno.& Ber.fac.l.si ita relictum.§.j.de leg.2.Bal.in l. eos.§.apostolos. de appel.& Auth. hodie ibi posita. Bald. in l. si quis hæres de acquirend. hæredi.
* Nouus iudex nouam dilationem debet dare,l.edictum. de iud. & no. s̄. in titu.de cita. & nouus litigator nouam dilationem. Ange.in l. oratione. de feriis.
* Quanto breuius est tempus instātiæ, tanto debent esse breuiores dilationes,Inno.& Hosti.in c.de causis.extra,de offi.deleg.
* An propter contumaciam amicorum vel absentiam sit danda dilatio,not. in l.j.C.de dilatio.& l.sciendum.de vsuris.
* In l.j.C.de dilationibus, Bald.quærit an Iudex partibus præsentibus,& nō petentibus,possit dare dilationem ad probandum quicquid incumbit: & dicit ꝙ sic,per l.properandum.C.de iudi.quia potest abbreuiare lites,Bal. in l.fi.si quis cautio. Iac.Butr.contra.
* In Auth.si quando. C.de dila.not.ꝙ impetranti rescriptum a principe nō est danda dilatio ad ipsum producēdum:& ex hoc dicimus ꝙ actori facienti citari reum non est danda dilatio ad producendum mandatum:ideo debet in expen.condemnari.Bal.vbi s̄.
* Nota ꝙ interdum statuitur terminus litis instantiæ,& non prorogatur ratione feriarum,dicta l.properan.interdum litis sustinen.& tunc non potest prorogari ratione solennitatis feriarum sed ratione alterius impedimenti sic,l.2.de tempor.ap & l.petendæ de tempo. in inte.resti. peten. interdum actionis substantiæ,& non prorogatur ꝑ ferias repentinas, vbi petitur remissio,l.sed & si per prætorem.§.si feriæ. ex quib. cau. ma. interdum præfigitur terminus ꝑparationi:& tunc si est taxata certa dies,non prorogatur,l. ex quacunq; die.ff.si quis in ius vo.nō ie.in fi.si autem non est taxata certa dies tunc prorogatur,l.2.§.si quis.ff.si quis cautio. interdum statuitur terminus probationi,& tunc si se adstrinxit,imputet sibi,quia diligens debuit esse.arg.dicti § si feriæ.& hoc in dilatione hominis:sed in dilationibus statuti vel ꝯstitutionis sunt tpa vt li.,vel.siue pars. de dila. cum simil. Bald. in l.si qn.de testib.Quærit similiter Bal.pone ꝙ est data dilatio quindecim dierum pridie palmas oliuarum,id est die sabbathi præcedenti (certū est enim ꝙ dies xx.immediate sequentes sunt omnes feriati in honorē Dei) an isti dies computentur in dilatione Hostiensis circa hoc dicit,ꝙ quando feriæ in honorem Dei introductæ redderent dilationem inutilem in totum, vel pro maiori parte,ꝙ tempore feriato nō incipit dilatio, sed post ferias: sin autem essent feriæ in vtilitatē hominum, tunc pro parte consentiente termino videretur renuntiatum feriis:sed si altera pars ꝯdicit, tūc aut debet dilatio prorogari,aut quia periculum imminet,ꝙ probatio pereat,recipiuntur testes non obstantibus talibus feriis qui ita notauit in c.licet causam.extra de proba.& ita no.ibi in nouella.Bal.dicit hoc verum, si dilatio assignatur à iure à iudice nō valet,nisi esset princeps qui pro suo motu pōt prorogare dilationē,ut in c.pia.de excep.lib. 6.& in c. frequens de restitutione spo.& de testib.c.præsentium.Alii ꝙ imputet sibi qui terminum acceptauit uel incidit sua culpa,l.sed si per ꝑtorē.§.feriæ.ex q cau.ma.nō est. n. subueniendum ei qui &c. ut in l.ij.§. quod diximus. si quis cautio. & ideo caueat ille qui opponit exceptionē excōicationis,ꝙ non opponatur tali die ꝙ postea tot ferię sint ꝙ nō possit probare infra octauam diem, vt dicto c. pia.sed per hoc nō tollitur id qđ supra dixi,qñ princeps proprio motu assignat dilationem,ut puta papa sicut est in terminis Hosti.
* Si iudex statuat terminum octo dierum parti,quæ dilatio statuatur per legem uel statutum,quid iuris,no.in l.4.§.si quis.de re iud.fac.quod not.Bar. in l.3.de leg.2.De die expressa ab arbitro,an impediat purgationem moræ facit Bar.ff.qui satis.cog.
* Vtrum dies termini computetur in termino, Iac.Butr.& Bald. in l.j. si q.s cautio.Iac.de Are.in l.fi.de sena.& similiter an dies ꝯctus debeat in termino cōputari,in l.j.de libe.agnosc. per Iac. de Are. Bar. & Guil. de Peru. l. melius ibi Bal.in l.eos.§.fin autem.de appel.
* Nota ꝙ qñ terminus datur à die ipsa,dies excluditur,de quo in clem. 3. de appell.saluo præterquam in termino interponend.appella.qui computatur de momento ad momentum,ut in c.quod ad consultationem.de re iudicata.secus autem si detur a tempore:quia tunc dies ipsa termini cōputatur. de hoc not.in c.quam sit.de electio.lib.6.in nouel.super uer.subaudi, quod facit vt dies litis contestatæ computetur in termino triennii. Guil. de Perusio vbi s̄.& Bal.in l.j.si quis cautionib.
* Si citatus est quis vt compareat tali die,& illa dies est feriata, an possit sequenti die comparere.Guil.de Cu.in l.siue pars.de dilatio.& Inno.in c.cōquestus.de feriis.eo.ti. fac.Bar.& Bald.tangit in l.tempora. C. de tempor. appellat.Spe.in titulo de dila. §. j. & in titu.de citatio.§.tāgit in titulo de quæstio.circa dilatio.§ 9.in fi.
* De dilatione & termino qui dantur sub isto verbo, intra & infra, not. in l. si ita fuerit libertas relicta.de manumi.testa.Bal.in l.j.si quis cautio.

Quid

* Quid si datur terminus reo ad faciendum aliquid infra octo dies ad petitionem actoris, an actor debebit requiri per ipsum reum, si reus infra illud tempus veniat, & velit facere. Bar. ponit in l. qui ante Kalen. de uerb. obli. A c. i. in c. i. de appel. li. vi. Bern. Cópostel. & Innoc. in c. cum nobis. de electio. & Bar. in l. sed si alia. de constit. pecun. hoc dictum limitat, vt dicit Bal. in l. si ita relictum. de leg. 2.
* An probationes fieri possint nulla data dilatione, not. in l. in crimine. de adulte. per Bar. in l. interdum de iudi. & in constitu. ad reprimen. per Bar. Bal. in l. fin. si quis cautio. Iaco. Butrig. contra.
* Si omnes dilationes peremptoriæ sunt elapsæ, actor dicit se habere quædã instrumenta pertinentia ad ius suum apud aliquem qui est in longissimis partibus, an debeat sibi dari Ray. in l. interdum. ff. de iudicis, dicit ꝙ sic.
* De tempore continuo & utili quomó accipiatur. no. in c. j. de in integ. resti. in clemen. & in dubio præsumitur continuum, nisi probetur vtile, vt no. in rub. de diuers. & temporalib. præscrip. & Authen. qui semel. C. quomodo & quando iu. Bal. in l. genero. de his qui notan. infa.
* Lex petendæ. de tempore in integ. resti. habet locum ubi terminus præfigitur partibus, non iudici. In. in c. de causis. de offic. deleg. no. in l. fi. de adulte. & l. intra utile. de mino. & l. arbitrio. §. fin. de dolo.
* In l. si cum ipse. de excu. tuto. allegatur quod si iudex statuat terminum actori ad producendum omnia iura sua, & reo statuat dilationem quæ excedat illum terminum, ꝙ non præiudicat actori. Ray. in dicta l. petendæ. & dicta l. fina. de adulte.
* Statutum si dicit quod reus habeat in prima dilatione decem dies, & si nõ comparet adhuc bis citetur, & non repetit aliquid de dilatio. Dicit Bar. ꝙ omnes dilationes debent esse æquales, in l. si legatum. de ann. leg.
* An ultima dies sit de termino, Bal. in l. j. si quis cautio. si statuitur terminus vnius mensis quot erunt dies. Bal. vbi s. dicit, quod si data est dilatio unius mensis die tertio Februarii, finietur die tertia Martii, & sic de singulis probat per l. qua ætate. de testa. & l. j. de manu. licet glo. in c. quam sit. de elect. & c. si propter. de rescri. lib. 6. aliter sentiant. Bartol. in l. cum bissextus. de ver. sig. Bal. in l. eos. §. sin autem. de appellationi. domin. Signorolus in consiliis suis in prima parte.
* An iudex possit simul & semel dare plures dilationes, puta ad opponendũ testibus, & ad examinandum testes, Bar. in l. quandiu. ff. de acquir. hæred. & l. qui pro tribunali. de re iud. Bal. in l. siue pars. de dilatio.
* Quid si datus est terminus ad opponendum exceptionem excommunicationis, an post terminum poterit opponi, Ioan. And. quod sic, per cap. pia. de excep. lib. vi.
* Si iudex statuat terminum alicui decem dierum ad aliquem actum, & ipse aliũ actũ faciat prima vel secunda die, qđ iudex potest a modo procedere, ac si dicta dilatio statuta non fuisset: nec habet necesse expectare terminũ. ut no. Bar. in l. si qs ita. ff. de acquir. hæredi. & l. a filia. §. alumno. ad Trebelli. Bal. in d. l. siue pars.
* Si est data dilatio alicui actori ad probandum usque ad decem dies, an dictio usque ponatur exclusiue uel inclusiue, Bart. in l. de die. in prin. qui satis. cogan.
* An iudex possit dare terminum reo ad proponendum exceptiones peremptorias, Iac. But. & Bar. in d. l. de die.
* An iudex possit simul & semel dare dilationem actori & reo, Bal. in l. liber. de peti. hæredi. dicit quod non. & l. in excep. de prob.
* Nota quod in dilationibus hominis uel legis nón debet expectari ille qui dicit, nolo uenire: quia dilatio datur ad deliberandum & ad probandum. modo talis uidetur renuntiasse dilationi. Bald. ar. l. Arethusa. de statu homi.
* Si statuatur dilatio vnius mensis, quomodo debet accipi mensis. & quot dies, no. in l. cum bissextus. de verb. sig. & no. in l. ii. de diuer. & tempor. præscrip. ar. in c. quam sit. de ele. lib. vi. Domi. Signorolus in consiliis suis. Bal. in l. 1. ff. si quis caut.
* In l. dicere. ff. de arbitr. notat Bald. quod dilatio quæ datur in causis, potest prorogari & reuocari: nec obstat quod dilatione pẽdente, & c. l. siue pars. de dilatio. quia est uerum, nisi dilatio mutetur uel reuocetur. nam super hoc non conquiescit officium iudicis. cũ enim sit interlocutoria, ergo potest reuocari nisi esset de consensu partium dilatio assginata, & tunc non posset nisi de consensu partium reuocari, argu. eius quod no. in l. j. in fine. ff. de prætori. stipu. vt etiam ibi dicitur quod sicut in assignãda dilatione requiritur causæ cognitio, ita etiam requiritur in mutãda Bal. de quo etiã vide Bar. in l. quod iussit. ff. de re iud. vers. vlterius quæro.
* Sententia lata pendente appellatione, non tenet. not. gloss. in l. 1. ff. de feriis.
* An statutum puniens producentes falsa instrumenta, puniat pducentes falsos testes, Iac. Butrig. l. 1. C. de fide instru.
* Iudices non tantum ad unum actum debent dilationes statuere, sed etiam ad omnia quæ facienda occurrent, capitu. constitutus. de procurator. per Inno.
* Si iudex statuat dilationem sine causæ cognitione, an illud quod fit sub illa dilatione sit nullum ipso iure vel debeat annullari per appellationem, Bar. in l. 2. de re iudi.
* Spec. quærit si data est dilatio ad producendum omnia instrumenta, quibus vti voluit, an post terminum audietur. Cynus ꝙ sic in l. iudices. de iud. Ray. contra, per l. oratione. & l. fi. de feriis. & l. j. de dilatio. tamen contra eius opin. fac. l. & si post tres. si quis cautio.
* In l. j. C. de dilatio. dicit Iac. Butrig. pone quod in prima die primæ dilationis feci citare testes, & non uenerunt: secũda die nihil feci: in tertia die feci eos banniri, nunquid quia fuit negligens in secunda die denegabitur secunda dilatio. dicit quod non. neque enim requiritur ꝙ quis faciat quicquid potest. l. 2. ff. si quis cautionibus.
* Si reus obtenta dilatione ad probandum, uidet quod actor nihil probauit, & ideo vult renunciare dilationi, an possit? Bal. in l. petendæ. C. de tẽpore. in inte. resti. & l. postquam liti. de pac. & j. de renuncia. & dicit Bald. quod aliquando quis habet fauorem qui meus est: & ipse contra me vti nõ potest, l. si post mortem. de contratabul. aliquando quis habet fauorem propter me, & tunc pone tres casus: quia aliquando habet gratiam exequendæ, & sequendæ æqualitatis & me inuito etiam si renuntiem uti potest, l. ampliorem. de appella. & ex hoc infert quòd in dilatione quæ datur etiam actori gratia æqualitatis sequendæ, vti potest: aliquando datur fauor alteri propter me gratia tollendæ iniquitatis: & loquitur l. si iudex. ff. de minoribus. aliquando gratia inducendæ pœnalitatis, vt in titu. quod quisque iuris. & tunc etiam me inuito uti potest beneficio. Bald.
* In l. j. de glande legen. & l. si prius. de operis no. nunc. dicit Barto. ex illa l. j. coniuncta gloss. nota quod ex natura rei statuitur breuior terminus: quod facit ad quæstionem, si quæstio est prioratus vel consulatus, qui durant duobus mensibus, quod quæstio debet expediri ita cito quod tempus currere non incipiat, nec transire: quia dilatio esset causa ex qua periret res de qua agitur. igitur citius debet expediri. quod nota.
* Quid si notarius scripsit datam dilationem, nec dicit iudice sedente, an præsumatur, not. in c. potuit. de eo qui furtim or. susce.
* In l. de die. §. iubetur. in fin. qui satisd. cog. dicit Bar. ꝙ uolens trahere rem in longinquum, dicens se habere testes ultra mare, qualiter debeat prouideri ponitur cautela per c. secũdum. ext. de fide instrum. & ponitur etiam alia per c. statutum. §. plures. de rescrip. libr. vi.
* In eadem l. §. hoc autem. dicit Bartol. quod si scholaris conuentus coram potestate, petit se remitti ad episcopum, quod non possit postea petere se mitti ad potestatem. Item nota quod mora tollit beneficium remissionis. & sic est arg. quod si quis potuit producere in loco iudicii, & non fecit postea testes se absentent, & ipse petit quod committatur examinatio ad locum ubi sunt, quod non potest, per hunc tex. Bart.
* An citatus a lege teneatur comparere die feriata, uide Bald. in l. veteranis, quando prouoca. non est nece. Ioan. monach. in capitu. cupientes. de electio. lib. vi.
* An post assignationẽ termini pars audiatur. Bar. in l. diffamari de ingenu. manu. & l. ea quidem. C. de accusa.
* An pendente dilatione iudicis officium conquiescat. Bal. in l. Aristo. de iure delibe.
* Si iudex pendente una dilatione dat aliam, ut secunda dilatio incipiat demum finita prima, an ualeat. Bar. in l. quamdiu. de acquir. hæredi. & l. qui pro tribunali. de re iudicat. Bal. in dict. l. quandiu.
* An prima dies computetur in termino, Bald. in l. eos. §. sin autem. de appel. distinguit, & ibi etiam ponit de ultima die termini an computetur in termino.
* An in dilatione fiat computatio de monitorio, & quotuplex sit dies, Ang. in l. morte. de feriis. & l. j. si quis cautio.
* Ioan. Faxoli in quodam suo consilio dicit, quod secunda dilatio debet peti per partes a iudice j. primam dilationem.
* An si terminus est datus parti ad capitulandum, intelligatur datus ad ponẽdum & articulandum, Bal. in l. generaliter §. j. C. de iureiu.
* De dilatione quam habent ciues signati, an confundatur cum dilatione conuentionali, vel etiam alia dilatio eis concedi debeat de quo per Cy. in l. fi. C. de repu. hære. & ibidem etiam Bal. & Guli. de Cu.
* Nota quod ubicunque terminus seu dilatio potest alium lædere. debet ei notificari, Bal. in l. eos. §. apostolos. de appel. & fac. ꝙ si est data potestas arbitro prorogandi compromissum, illa prorogatio non adstringit partes, nisi eis notificetur. Bald. vbi s. fac. idẽ Bald. in l. j. & auth. ei qui. de temp. appel. & l. 2. C. vbi in rem actio. & l. generaliter. §. his de iureiur. per docto.
* Si dilatio data ad producendum testes impediatur per iudicem uel receptorem dubitatum, debet ei restitui tempus sublatum. Inno. in c. ultra tertiam. de test. circa medium apparatus expressius Ioan. An. ibidem in 4. seu 5. q. quod si iudex in hoc sit negligens, tenetur ad interesse, secundum Speculum in tit. de teste. § qualiter. iuxta. fi.
* Quod solet dici quod quælibet dilatio est peremptoria, etiam si non dicatur, intellige uerum de dilatione data ad probandum, secus in aliis. Bar. in l. si finita. §. Iulianus. uersi. quæro. de dam. infe. Item data ad probandũ. Limita cum datur sine causa, secus cum causa. ita sentit Bar. in constit. ad reprimen. super uersi. super dicto crimine nam ex causa etiam millesima potest dari secundum Azo. in titu. de dilatio. & Alberic. in l. j. C. eo & Spec. in ti. de actio. §. qualiter. uer. quarta. ex quo sequitur ꝙ vbi venit danda ex causa, nulla est peremptoria.

¶ Bal. de Dilationibus.

IN dilationibꝰ iudicialibus si dictio Vsque, terminatur in diem feriatam, ponitur exclusiue, §. j. ver. pone ita G. ¶ Item si dilatio contineat dies taxatos, ut mẽsem, uel annum, non differetur in sequentem diem, C. de temp. appel l. 2. in fin. Si autem non sint dies taxati in specie, sed in genere, ut octo dies, tunc dicunt quidam, differri ipso iure per legem: alii dicunt, quod differtur de benignitate iudicantis: quia non debet properare, id est, festinare, sed expectare in sequentem diem, ff. si quis in ius uo. non ie. l. 2. si quis cau. l. 2. §. si quis. in uerbo, differre, Bal. vide s. de citat. §. fin. vbi ponitur, & j. eo. §. etiam ult. ¶ Habens octo dies ad excipiendum, potest etiam prima die excipere, nec tenetur expectare, uer. sed pone. G. secus si ad comparendum. nam debet expectare aduersarium, uel iudicis licentiam, ff. de verb. oblig. l. item illa. per Bar. uide j. de ap. §. qui comparuit. ¶ An in curia detur dilatio ad probandum extra curiam. uer. illud quoque. plene per G. ¶ Assignatio termini peremptorii includit tacitam exclusionem post terminum, in uers & not. ꝙ si. G. ¶ Terminus statutus a iure ad probandum exceptionem non currit, nisi cum iudex excipientem ad probandum admisit: quo facto statim currit, licet iudex non præfigat terminum, versi cur sed nunquid currunt, quod est not. ¶ Dilatio data ad probandum non requirit publicationem testium, ver. sed quid si. j. G. vide j. sen. §. pone sententiam, ¶ Etiam ultima hora termini admittuntur probationes, ver. præterea. G. quia nulla pars termini debet esse frustra. ¶ Et an dato termino ad

mino ad probandum, debeat pars citari ad vidẽdum produci instrum entũ Bal. in l. fi. C. qui admit. ad bo. pos. dicit, quod sic, nisi in vltimo dilationis die producantur. ¶ Vna dilatione pendente, alia assignari non potest, nec duæ simul, nisi sint contiguæ. ver. deliberatione. G. scilicet sup eodẽ: sed sup diuersis capitulis sic, ver. sed pone, duos. nã lex, siue pars super eodẽ dẽt intelligi: vide ĩ. de ap. §. dilationes nõ sunt. ¶ Vbi tẽpus istãtiæ est breue, dilationes non auferuntur, sed arctantur, versic. sed pone, quod causa. G. ¶ An parte absente possit iudex p̃senti præfigere terminum? Dic, ꝙ non, secũdũ, quosdam, ff. de ꝯfes. certum. §. si quis. facit qđ not. ff. de rei ven. l. fructus. Contrarium tenet in §. nunc dicamus. ver. sed pone, reo. arg. ff. de arbi. l. diem proferre. not. Hinc est ratio, de qua s̃. de ꝑtuma. §. antepe. in fin. quia cum sit actus iudiciarius, videtur requirere citationẽ &: vide ĩ. de sen. §. terminus. & Innoc. in cap. cum contingat. de rescri. & ĩ. eod §. pe. ¶ Lapso termino peremptorio non potest opponi exceptio: quia lapso termino, non est terminus, & quod non est, prorogari non potest. vers. super hoc. G Sed potest nouus terminus assignari, vers. seq. G. ¶ Post litem cõtestatã omnis dilatio est peremptoria, ver. termini autem assignatio. quod est uerum ad probandũ in ciuili. vbi est statutum unicum tantum dari: secus in criminali. l. fi. ff. de fer. Est tamen differentia, quando partib. præsentibus, vel absentibus p̃figit de ꝯsensu partiũ terminus, đ. quo uide ĩ. de sen. §. terminus. & uide s̃. de citat. §. ante litẽ. ¶ Sẽtẽtia, q̃ imponit alicui silentiũ ex lapsu dilationis, ẽ interlocutoria, tamen ab ea potest appellari, ff. de app. l. Titia. Bal. ¶ Dilatio, quæ assignatur alicui ad ꝯparendum protenditur usque ad mediã noctem: secus ad sentetiam, no. ff. de fer. l. more. & no. Inst. de ver. ob. in prin. alias §. j. & de off. deleg. c. consuluit. per. Inn. ¶ Primo respondetur articulis actoris, quam rei, ver. & no. quod B. quia agens est prior & nobilior patiente, ui de ĩ. de pos. §. si positio. ¶ In dilationibus nomine instrumẽtorũ cõtinẽtur probationes scriptæ, non testes, ver. item nota, ꝙ cum. G. ¶ Lapso termino ad probandum, non possunt fieri probationes positionum, ver. item quid si datus. G. C. de non. nu. pe. l. in contractibus. §. illo. G. ¶ Dilatio est communis, etiam si detur per restitutionem in integrum, nisi altera pars didicerit testificata, uer. in summa no ꝙ. G. ẽtsi is, cui principaliter est indulta dilatio renũciet ei. ff. de contra tab. l. si post mortem. §. fi. uers. quid si reus. vbi vide as. G. hoc verum, si dilatio nittitur iuri communi: secus si nittitur restitutioni in integrum: quia minor non potest renunciare, ff. de min. l. si iudex. Bal. ¶ Iudex põt citare sine causæ cognitiõe, uer. ultimo nota. G. ¶ Iudex deambulans potest assignare dilationem in causis quę non exigunt sessionẽ, ver. sed si eum a procedente. uide ĩ. de instr. edi. §. iudex potest. in fin. & Inn. in d. c. cum cõtingat. de resc. ¶ In termino iuris mitius agĩ, quã in termino hominis, ĩ. de iur. cal. §. pen. ¶ Peremptorium non ligat iudicem: vnde post ipsum ex officio potest exercere. ĩ. depos. §. post conclusionem. ¶ Terminus assignatus absenti, non currit nisi a die notitiæ, ĩ. depoli. §. no. quod terminus. ¶ Nihil facienti in primo termino non debet dari secunda dilatio ad probandum, nisi, &c. ĩ. de prob. §. nihil. ¶ Potest assignari terminus perẽptorius p iu dicẽ, post quẽ non audiat. ¶ Itẽ peremptoriũ est quædã interlocutoria: & ideo vt interlocutoria a iudice mutari, corrigi & emendari potest, ĩ. de instru. edi. §. iudex potest. ¶ Terminus asginatus de consensu partium, uel a iure, habet vim peremptorii, ĩ. de sen. §. terminus. & ex peremptorio potest ferri sentẽtia, vide ĩ. & vera sententia potest ferri. & Inn. in c. super eo. de app. An statuto termino ad probandum, sufficiat testes intra illum iurasse. vide ĩ. de sen. §. pone, ꝙ post sententiam. & per Bar. in l. damni. §. Sabini. de dam. infect.

a **De Feriis [a] Rubrica.**

In præcedenti titulo de dilationibus quæ a iudice conceduntur, præmisimus: dicendum ergo est de his, quæ a iure indulgentur: scilicet de Feriis aliqua subiiciamus: In quo attendendum est: quot sint genera feriarum, quid in eis agi possit, vel
b non: & quibus feriis possit renunciari [b].

ADDITIONES.

a Eodem ordine Tan. posuit hãc rubricam, & tria, quæ distinguit auctor, prosequitur, licet in principio solum exprimat prima duo. Roff. rub. x. qualiter iudicium detinetur ratione feriarum. Io. de Deo iij. lib. Iudic. post prin valde parum. alii nominatim in proœmio per auctorem non posuerunt hanc rub. licet Pileus aliquid de ipsa tractauerit sub rub. de in ius voc. habuit ergo auctor recurrere ad Summistas An executioni sententiæ obstet exceptio feriarum, scripsi ĩ. de libel. concep. §. nunc dicendum. super versicu. xxv.

b Renunciari. ¶ Præmittendum est, quod Azo eo. tit. dicebat, ꝙ feriæ hic dicuntur, quasi foriæ, id est, extra forum. præbent enim immunitatem a foro iudiciali: vel secundum eum feriæ, id est, festiuæ. Hoc dico, quia proprie feria ponitur pro qualibet die septimanæ, de treu. & pa. ca. j. de cel. mis. cum creatura. & cle. de rel. & ven. san. si dominum. ver. nos itaque. per quæ patet, quod dicimus, feria prima, secunda, &c.

SVMMARIVM.

1 *Feriæ solennes sunt, quæ ad Dei & sanctorum reuerentiam sunt introductæ.*
2 *Criminale iudicium non est in Quadragesima exercendum.*
3 *Feriæ repentinæ dicuntur, quas solus princeps ob publicam gratulationẽ in dicit.*
4 *Feriæ indictæ, siue rusticæ, sunt, quæ propter rem rusticã & publicam utilitatem indicuntur.*
Actore & reo diuersarum prouinciarum coram iudice conuentis, cuius lo[ci] consuetudinem debeat iudex obseruare. & nu. seq.
circa iudicia suam consuetudinem non sequatur, sequi debet ius commune, nullius inspecta consuetudine.
8 *Feriæ publicæ, seu rusticæ, quibus concedi dicantur.*
9 *Nulla lex potest curiam principis ita coarctare, quin possit etiam quolibet tempore ius reddere.*
10 *Princeps dicitur lex animata in terris.*
11 *In assignatione termini ad conueniendum in iuditio, an feriæ partiũ sint attendendæ, an regionis tantum iudicis, coram quo causa tenetur.*

¶ Quod sunt genera feriarum.

1 I. §. Feriarum ergo aliæ sunt solennes, aliæ repẽtinę, aliæ indictæ, siue publicæ, seu rusticę. † Solennes sunt, quæ ad Dei & sanctorum reuerentiam introductæ sunt, vt extra eo. c. fi. ff. eo. l. pridie. C. eo l. fi. & l. omnes. ii. sicut est Natiuitas Domini, festum sancti Stephani, sancti Ioannis euangelistæ, Innocentium, sancti Syluestri, Circuncisionis, Epiphaniæ, septem dies Dominicæ passionis, festum Resurrectionis cum septem sequentibus diebus, Rogationes cum tribus diebus, festum
a Ascensionis, festum Pentecostes cũ duob. diebus sequentib.[a] natiuitatis sancti Ioannis Babristæ, omnes festiuitates Virginis gloriosæ non dico de festo Conceptionis eius, quia concepta fuit in peccato, licet in multis locis celebretur, nec talem deuo
b tionem reprobo [b]. festiuitates omnium apostolorũ, festum beati Laurẽtii, dedicatio beati Michaelis. & cuiuslibet oratorii, siue lo
c ci [c]: festum omniũ sanctorum, & sancti Martini, qui fuit par apostolorum, omnes dies dominicæ, C. eo. l. fi. xv. q. iiij nullus. & omnes aliæ festiuitates, quas singuli episcopi in suis dięcesibus cum clero & populo duxerint soleninter venerandas, & quas moris est ibidem seruari. hæc omnia habentur extra. eod c. fi. & de consec. dis. 3. c. j. & c. rogationes. C. eo. l. ii & l. omnes dies. & xv. q. iiij. placita. Item in festo inuentionis sanctæ crucis, de consec. dist. 3.
d crucis [d]. Veruntamen de diebus Rogationum, & de festo Crucis, nil statuitur hodie in præ. dec. vnde videtur ex certa sciẽtia omissum credo tamen in hoc standum prædictis cc. sic C. eo. l. 2. quod n. expressè nõ mutatur quare stare prohibetur? C. de testa. sancimus. Consuetudo tamen aliud in plerisque locis interpretatur. Item de festo beati Martini no. contra C. eo. omnes dies & malè, ut in præd c. j. de consec. dis. 3 Quod autem dixi de festiuitatibus, quas episcopi in suis dięcesib. statuunt, intellige de festiuitatibus sanctorum canonizatorum uigilias non habentium, secundum Io. ut ext. de reli. & ven. san. c. j. qui. n. nõ sanctum dicit esse sanctũ uel econtra, abominabilis est Deo, cuius societati cum iungit. & Christum uiolat, ut xi. q. 3. si quis dixerit. & c. seq. & facit bene 50. dist. si quis præpostera. Et no. ex hoc, episcopos posse in suis diece-
2 sib indicere solẽnitates. † ¶ Porro inueniunt & aliæ feriæ solẽnes, in quib. est a placitis abstinendum nam in Quadragesima nõ est criminale iudicium exercendum, C. e. quadraginta. Item alibi dicitur, ꝙ in his diebus, in quib. legitima celebrantur ieiunia, & a septem diebus ante natale Domini, usque ad octauas epiphanię, & a Quinquagesima usq; ad octauas Paschæ, & septem dieb. an
e te natiuitatem sancti Ioannis Baptistæ [e], iudiciaria potestas nemine ast placitũ vocet, vt in præ. c. placita. alibi dicĩ, a Septuagesima usque ad octauas Paschæ: & ab aduentu Domini usque ad octauas Epiphaniæ, & in ieiuniis quatuor tẽporum, in dieb. litaniarum & rogationum, vt xxii. q. v. decreuit. Veruntamen istæ feriæ non habentur in usu: & per contrariam consuetudinem Romanæ ecclesiæ & aliarum prouinciarũ derogatur prædictis iuri
f bus, præmissis feriis in suo robore duraturis [f]. Quod autem dixi de septem

ADDITIONES.

a Sequentibus. ¶ Hic adde festũ corporis Christi feria quinta post octauas huius festi per constitutionem Vrbani. quæ habetur in cle. de reliq. & ven sanct. si dominum.

b Reprobo. ¶ Vide, quod scripsi in præ. c. fi. eod. tit. in gl. quæ sunt. Et aduerte, quod non utitur auctor verbis decr. in eo, qđ statim subditur, ibi enim dicit tex. xii. apostolorum, & pręcipue Petri & Pauli: hic dicit omniũ apostolorum: & sic includet eos, qui nõ fuerunt de numero duodeno, sicut Paulus. hoc patet Lucæ vi. & no. de reliq. & ven. san. c. vno, li. vi. in gl. 2. per quã dec hic addas de quatuor Euangelistis, licet duo ex illis per apostolatum essent inclusi: & de quatuor doctoribus.

e Loci. ¶ Istud Siue loci, non est in canone: & intellige, quod dicit canon, Cuiusque oratorii, quod ad festiuandum, & solenniter officiandum per clericos illius loci, non quo ad ferias causidicas, de quibus tractamus, nisi forsan episcopus loci, &c. ut sequitur. Dedicatio autem basilice beati Michaelis, quæ est penultima Septembris, bene est feria causarum, vt in c. fin. eo. tit. & c. j. de consecr dis. 3. sed Bononiæ non est feria operarum: quia tunc mutãtur hospitia, propter quod illa dies, & sequens, quæ est festũ beati Hieronymi, non bene coluntur.

d Cruci ¶ Ad quod oppone, & solue, ut ibi no. in j. gl.

e Baptistę. ¶ Hoc declaratur eod. tit. capellanus.

f Duraturis. ¶ Secundum Tan. vbi s̃.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

septem dieb. ante festum natalis Domini, dignum esset ob reue-
a rentiam, tanti festi seruari[a]. †¶ Repętinę ferię dicuntur, quas so-
3 lus princeps ob publicā gratulationē indicit: putà ob diē natalis
sui, vel filii sui, vel suæ coronatiōis, vel ga vxorē duxit, vel ob res
prosperè gestas: putà p p gaudiū victoriæ de inimicis habita. C.e.à
b nullo[b]. ff. ex qui. cau. ma. in integ. rest. sed & §. si feriæ. Sunt etiā
aliæ repentinę, quæ inducunt ob honorem insigniū ciuitatū, putà
Romæ & Constantinopolis, scilicet dies natalitii earum, C. eod.
omnes. ij Dicuntur autem repentinę, quia incertę sunt, imò re-
4 pente & subito inducuntur. †¶ Indictæ, siue rusticæ, seu publicę,
sunt, quæ propter rem rusticam, seu propter publicam vtilitatem
conceduntur, scilicet pro messib. & vindemiis colligendis: quę e-
tiam quandoque solennes vocantur, ff. eo. l. j. resp. j. & hic restitu
untur à iure hoc modo, scilicet in Aestate pro messibus ab octa-
uo. cal. Iulii vsque in cal. Augusti: in Autumno vero pro vindemi
is à x. cal. Septemb. vsque in idus Octob. Medio autem tempore,
scilicet à calendis Augusti usque in x. cal. Septemb. possunt causę
agitari, vt C. eo l. ij. & l omnes dies. in prin. & lex vocat hoc tem-
pus duorum mensium, licet plus contineat, vt ibidem, & eod. tit.
publicas, veruntamen feriæ istæ inducuntur secūdum qualitates
& consuetudines regionum quandoque tardius, quandoque citi
us, ideoque dicuntur indictæ, vt ff. eod. præsides. & ff. de offi. pro
cons. l. si in aliquam. in princip. nam in quibusdam locis tempestiui
fructus maturātur, quam in aliis: puta in maritimis, quam in
5 montanis, & in calidis, quam in frigidis regionibus. †¶ Sed pone,
in loco vnde est reus, prius indicuntur, quā in loco vnde est actor
vel iudex, vel prius quam in loco, ubi res, de qua agitur, sita est:
quæritur, cuius loci iudex consuetudinē obseruabit? Et videtur,
quod loci actoris, cum ex eius persona ius metiatur, vt ff. si pars
hære. pet. l. ii. ff. si mens. falsi. mo. di. l. j. Econtra videtur ꝙ rei, cuius
forum actor sequi debet. extra, de for. com. cum sit. & C vbi in rē
ac. l. j. xj. q. j. experientiæ & qui fauorabilior est, ff. de reg. iur. fauo-
rabiliores. Imo uidetur, ꝙ iudicis, seu eius loci, in quo causa dicit,
vt ff. de testib. l. iij. §. fi. ff de var. & extraor. cog. l j. §. in honorariis.
& extra, de eo, qui mit. in pos. causa rei ser. cum venissent de pœ.
di. j. nemo, Sed uidetur attendi debere consuetudinē loci, ubi res,
de qua agitur, sita est nam eius ratione quis forum sortitur, extra
de fo. comp sanè. & c. licet & c. fi. de testa. Raynutius. vbi quar-
ta deducitur secundum consuetudinem ciuitatis Tuscanellæ, in
qua res, de quib. agebatur, erāt sitæ. ad idem. extra de re iud. cum
causam. Sed dic, loci rei consuetudinem seruandam, in cuius fauo
rem indictæ sunt huiusmodi feriæ, ne a suis negotiis euocetur, ff.
6 de fer. l. j. Actor tenim & iudex sibi præuidere potuerunt, ne ali-
quem vocari facerent tempore feriarum, quæ in suis locis seruā
tur: & non reus. C de dil. si quando. quæ est iij. q. iij. §. spatiū. & fa-
cit C. de temp. in integ. rest. per. l. petendę. Preterea eo quod actor
tēpore suarū feriarū reum vocari facit, eis renunciare videtur:
quod facere potest, ut j. dicetur. Cōtra hoc tamē uidetur, quod
no. secundum Papam. j. uer. illud etiam no. sed ibi loquitur, quan
do iudex & litigatores sunt diuersarum, & remotarum regionū,
vt patet in his qui litigāt in curia Romana: hic autem loquimur,
cum sunt diuersorum locorum, non tamen valde remotorum.
c Quidam[c] autem dicunt, ꝙ vbi quæritur de causæ ordinatione,
tunc consuetudo loci iudicis consideratur, vt in prę. l. ff. de testib.
7 †¶ Et si iudex circa iudicia suam consuetudinem non sequitur,
sequatur ius commune nullius inspecta consuetudine: quia alie-
d na consuetudo eum non ligat, licet sit arg. contra. xii. dist, illud[d].
Vbi vero quæritur de causę decisione tunc loci, vbi contractum
fuit, vt arg. ff. de eui. si fundus. extra, de testa. Raynutius. & extr. de
eo, qui mit. in poss. causa rei ser. cū venissent. ff. de vsur. l. j. resp. j.
Alii dicunt, & ubi una est cōsuetudo in foro rei, alia in foro acto
ris, alia in foro iudicis, cuod seruanda est cōsuetudo rei, ut in d.
l fauorabiliores. Alii, ꝙ est actoris, ex cuius persona ius metitur
forū, ut s. ff. de iud. solemus & l. ti quis. Alii, ꝙ regionis, in qua p-
tractus celebratus est, ff. de reg. iur. semper. & in præ. l. si fundus. A
lii, ꝙ loci, in quo indicatur, ut in prę. l. de testi. & no. C. quæ sit lō.
consuetu. Alii distinguunt: quia consuetudinem ciuitatis potest
iudex seruare contra forenses, sed statuta non: quod non placet.
vnde dic, ut s. ibi, quidam autem dicūt. & dic, & quęre circa hāc
materiam, prout no extra, co. c. fi. & de consue. super rubrica, secū
8 dum Papam. †Item no. & feriæ publicæ, seu rusticæ, conceduntur
non solum rusticis uel agricultoribus, imo etiam omnibus aliis:
putà militibus, clericis, burgensibus, artificibus, & aliis, ff. eod. l. j.
in prin vbi de hoc: quia licet personaliter his non intendāt, tamē
intendunt per alios, puta per procuratores, colonos, & huiusmo-
di: & licet per se non occupentur, possūt tamen per alios occu-
pari puta per procuratores, testes, uel aduocatos, quos habere non
possunt. Licet ergo causa cesset, nō ideo cessābit effectus, ut j. de
disput. & alleg §. post hoc. ne. uel illud statutum. & est qō vene-
e reales? Veruntamen in Romana curia procuratores remotarum
partium, qui non læduntur in aliquo, si feriæ ibi non concedunt,
bene sunt cogendi respondere, ut not. Papa extra. de fer. c. fi. pro
curatores autem eorum, qui sunt de loco, vbi est curia, uel de vi
cinis, feriis gaudēt: & sic de mādato sanctissimæ recordatiōis do
mini Clem papæ iiii. seruauimus. ¶ Est autem argu. secundum
9 Mar. de Fano, †ꝙ nulla lex potest curiā principis coarctare, quin
possit quolibet tempore ius reddere, etiam diebus feriatis, C. de
his qui ad ec. con. præsenti. in prin. ibi præsentanea cōstituta &c.
10 †Nam ipse est lex animata in terris, ut in auth. de consul. §. penul
in fi Et per hoc potest excusari consuetudo curię regis Franciæ,
quæ tempore parlamentorum omni die ius reddit, ut uenientes
11 de longinquis partibus citius expediantur. †¶ Illud etiam nota,
ꝙ in assignatione termini nō sunt attendendæ feriæ partium, sed
regionis tantum iudicis, coram quo causa agitur. Nec est uis, si fe
riæ sint, quando parti assignatur terminus, vel quādo incipit iter
eundi ad iudicem, uel etiam si in uia incidat, ar. ff. de adul. miles. §.
sexaginta. ff. qui. ex cau. ma. sed & si per prætorem. §. pe. secūdum
papam, ut no. extrà de fer. c. fi.

ADDITIONES.

a Seruari. ¶ Dicit Simon in l. omnes. C. eo. tit. quod cum omnes dies debeāt
esse iuridici, præter exceptos, ut ibi in prin. satis est illos exceptos non esse,
ut dicantur iuridici.
b Nullo. ¶ Secundum Tancre. & respicit hoc lex, quod supra dicit Solus.
c Quidam. ¶ Odoff. scilicet vt dicit Alb. Gal. rubr. de sent. uerb. ponit ibi etiā po-
nit vltimum dictum huius ver. quod auctor improbat.
d Illud. ¶ Ibi dicit hoc satis, nec contra dicit, dum dicitur hīc, ius commune
sequendum: ibi, per vnius consuetudinem non tolli consuetudinem alte-
rius.
e Venerealis. ¶ Et est xxv. vbi hoc tenet Bar. allegans Pileum, cuius fuit. q.
xcvj. & idem dixit in libellis tub. de in ius voc. idem Tanc. vbi s. ver. rusti-
cæ. & Rof. vbi s. in prin. & Host. in sum. huius tit. §. fi. ver. sed numquid
milites.

SVMMARIVM.

1 *Agi potest diebus feriatis, si necessitas vrgeat, vel pietas suadeat, & quæ tunc dicatur necessitas.*
2 *Appellari potest quolibet tempore feriato, & in qualibet causa, non autem potest appellationis causa tractari.*
3 *Receptio testium quo casu tempore feriato possit fieri.*
4 *Tempore feriato potest causa scholas conducentium tractari.*
5 *Instrumentum in ferijs ob reuerentiam Dei indictis per tabellionem super aliquo contractu confectum, an sit validum.*
6 *Testis dictum tempore feriato depositum, an teneat.*
7 *Ad voluntariam iurisdictionem spectantia quę sint, & an quolibet tempore fieri possint.*
8 *Tutor dari potest quolibet tempore.*
9 *Causa matrimonialis an, & quare possit feriatis diebus tractari.*
10 *Causa usurarum repetendarum an feriato tempore sit agitanda.*
11 *Decimarum causa an tempore feriarum possit ventilari.*
12 *Causa quæ committitur intra certum tempus decidenda, si die feriato euenerit, an procedatur.*
13 *Decretum super alienatione minoris diebus solennium feriarum interpositum, an valeat.*

Quid in ferijs agi possit, vel non.

2. §. Sequitur videre, quid in eis agi potest, vel non. Et quidam in omnibus prædictis feriis non debent tractari ea, quæ ad contentiosam spectant iurisdictionē: putà non debet quis ad causam vocari, nec causa tractari, nec sen tentia ferri: quod si fiat, non valet quod agitur. j. § prox. & xv. q. iiij. c. j. & ij. & C. eo. per totum, extra. de iud. c. fin. ff. eod. si feriatis. extra eod c. fi. in fi & talis sententia, vel processus non posset rati ficari, cum sit ipso iure nullus, xvi. q. iii. §. potest. extra, de elect. au
a ditis. licet sit argū. contra, ff. rem ra. hab. cum minor. §. fi. [a] C. cum. vtriusque iu. l. ii. C. de fi. instru. l. ii. Item non potest tunc quis ad mortem, uel pœnam damnari, nec placitum, nec mercatum fieri, nec sacramenta præstari, nisi in casibus. extra eo. c. i. xii. q. v. decre
1 nit. †¶ Potest autem his diebus agi, si necessitas vrgeat, uel pietas suadeat. Necessitas est, ut si res sit tēpore, vel morte peritura, ext. de iud. c. fi C eod. actus. quod exemplifica, vt ff. eo. l. i ii. & iii. & j. subiicietur. Pietas autē suadet, si sit causa debiliū, vel miserabiliū pſonarū. qa in operibus misēricordiæ dierū nō est habēda distinctio, arg. lxxvii. dist. vtinā. de pœc. dist. v. nūq. imò illis magis est insistēdū his diebus. arg. extr. de sta. monach. cum ad monasteriū. §. in refectorio. Vnde quæ ad pacē & cōcordiā pertinent, tracta-ri & terminari tunc possunt, extra eod. c. i. & pacta in his loquan tur, & transactiones conferant. C. eo. l. fin. Idem fortè in causis, in quibus

ADDITIO.

a §. fi. ¶ Lex iii. est, quam solue, vt no. extr. de re iudi. c. i. in gl. ii. & vt supra ea dixi in l. seq. tenet diuisio ex consensu sociorum, licet non ex auctoritate diuidentis, l. ii. de fi. inst. procedit ex eo, quia res inter alios agitur.

quibus appellatio non admittitur.ff.de appel. recip. vel non,l.fi. quod dic,ut ꝯ.de appel.§.in quibus.& in his,quæ dilationem non recipiunt,ut absolutio ab excommunicatione, extra.de app.qua
2 fronte.† ¶ Item quolibet tempore feriato appellari potest,& in qualibet causa,sed nō potest causa appellationis tractari,C.e.l.j. Et nota,ꝙ feriæ ꝑtinuæ sunt.nā ꝑputātur in anno,vel biennio,qđ datur ad prosequēdam appellationem,C.de temp.app.l.ii §.pe. Item quolibet tēpore libellus offerri potest, ff.de adul.l.miles.§.
3 sexaginta[a].Item si actio sit tempore,uel morte peritura,his temporibus lis potest contestari,vel executoris conuentio fieri:& fieri quod commode differri nō potest,& liberale iudicium exercere.Item in eum, qui feriarum, vel nundinarum impediendarum nomine,uel ne frumentum ad eas ferretur,aliquid accipit, omni
3 tempore ius dicitur.ff.e l.j.§.excipiūtur.&l.solet.† ¶ Item fit forte testium receptio,cum timetur verisimiliter de ipsorum mor. te,uel absentia diuturna,ext.vt lit.non cont.quoniam.in prin.& arg.ff.de fer.solent.& in auth.de test.§.fin.C.de aduoc.diuer.iud. laudabilem §.quot.Item causæ insignium latronum, & maxime Isaurorum,omni die & tempore expediuntur,C eod.l.pe.xxiii. q.4.est iniusta.Item publicę & fiscales,saltem in feriis rusticis,C. eo.publicas.non tamen in solennibus, ut eod ti.omnes dies.in fi.
4 &l.fi.in fi.& ext.eo.c.j.† ¶ Sed si magister ꝺducit scholas & alius postea ꝺducit aliās de vicino,ita qđ voces adinuicē se ꝺfudāt,primus ultimū depellere potest:quæ causa die tactabit feriato,C li. xi.de stud. liberal.vrbis Ro.& constan.l. vnica. Item tempore feriarum rusticarū cogit quis litigare,ne tēpus alicuius electi inuti liter elabatur,ext.de iu.c.fi.Item tpe messium & vindemiarum possunt agitari causæ ad eas spectantes,ff.eo.l j.& 4 & C.eo.om-
5 nes.† ¶ Quid si in feriis ob reuerentiā Dei indictis fit instrumētū per tabellionem super aliquo contractu? Dicunt quidam, ꝙ nō valet.nā dicit lex,actus omnes,seu publici,vel priuati.quīdecim diebus paschalibus conquiescant,vt C.de feriis,actus.Sed dic cōtra, & quod ibi dicit Actus publici,vel priuati,expone,id est iurisdictionis contentiosæ,voluntariæ autem bene possunt exerceri,prout in eadem lege dicitur,ut emancipare,contractus inire,in
6 strumēta scribere,testamēta facere, & huiusmodi,† Quid si tūc testis dictum suum deponit? Et videtur,quod nō ualet,quamuis die non feriata iurauerit,vt C.eod.dies festos.circa med.& hoc̄q dā dicunt.Cōtra credo,cum habeatur pro præcepto,postquam iurauit,ar.C.de testib.l.pen.vt s. de testi.§ qualiter.ver.is quoq;. & examinatio non est iudicialis actus imo secrete fieri debet. Danielis exemplo.Sunt etiam,qui dicunt,quod partibus & testibus uolentibus hoc fieri potest:alias non,ut in præd. l.dies ibi, a cunctis executoribus,&c.& ibi,nulla quenquam urgeat admonitio: &c.Recipi autem,seu iurare non debent testes die feriato : quia
b testium receptio est de processu[b].ext.de probat. quoniam contra.nisi forte,quando recipiuntur ualetudinarii,& de quorū mor te,uel absentia diuturna timetur,cum tunc extra iudicium reci-
c piantur,ut extra, ut lite non contestata. quoniam. responso j.[c]
7 †¶ Porro ea,quæ ad voluntariam iurisdictionem spectant, quolibet tempore fieri possunt:vt adoptare, emācipare,manumittere,excommunicare,& absoluere, vbi causæ cognitio requiritur,
d C.eod.l.actus[d].Ergo tutores & curatores dabuntur.& vt gerāt, monebuntur.alimenta constituentur nomine ventris, uel legatorum,& causa damni infecti possessio dabitur:item fiet cognitio, exhibendi testamēt a:curatores dabuntur bonis,& ut liberi parētes alant,& ecōtra præcipitur:atrox iniuria æstimabitur,& fidei commissaria libertas præstabitur.ff.eo.l.2.& 3.ff.de dam.infect.l, j.ff.quemad.test.aper.l.j.& licet præ.l.loquat in feriis rusticis, A-
8 zo tamē dicit hoc fieri posse,etiam in solēnibus, cum pietas hoc suadeat,ut prædixi.† ¶ Quod autem dixi de tutoribus dādis,probatur etiam ff.de tutel.qui habet §.pe. vbi dicitur,quod tutor dari potest quolibet tempore,quod intelligit Vber.cum ad unam causam dari debet,vt ca.l.in fi.secus si ad plures:cum tunc dari debeat cognita causa,& iudice pro tribunali sedente,ff.de cōfir.tu. vel cur.in confirmando.sed prius dictum placet,cum prima iura nō distinguant,arg.2.quæst.v.cōsuluisti.extra de translat episc. inter corporalia.Quid si uxor mortuo uiro petit alimēta? Dic,ꝙ
f hæc causa potest die feriata agi,quia id pietas suadet[e].† ¶ Quid
e de causis matrimonialibus?[f] Ioan.not. xv.quæst. 4. in sum.posse
9 eas tempore feriato tractari propter periculū adulterii, vel incestus.Idem dixit in matrimonio spirituali, scilicet cum agitur de electione episcopi, vel prælati,propter periculū moræ,extra de appel.oblatæ.in fi.50.dist.postquā.extra de elect.ne pro defectu. quia in his sunt spiritualia,extra ut lite non cōtest.c.j.& ca.quoniā.§.j.quod admittit dominus me[g],si ex officio procedatur:sed si in figura iudicii agatur,hoc reprobat:& bene,extra, de clād.de spon.cum inhibitio.& de diuor.porro.§.vnico.Posset tamen vi-
10 deri,quod in rusticis feriis causa exactionis possit agitari,ut extra de iud.c.fi.sed verius,est quod iam dixi.† ¶ Quid de causa vsura
rum verbi gratia;repetebam usuras ab hærede cuiusdā usurari: ro opponit exceptionem feriarum:& uideatur exceptio ad mittēda,quia tunc non est quis conueniendus,ff.eo.l.j.nisi in casibus inter quos is nō reperitur. Arg.contra,quia hoc tempore agit pro furto.& rapina,ff.eo. solent.§.j.&usura & rapina æquiparantur,ut xiiii.quæst.4.si quis.& c.seq.Dicunt,quidam, quod si defunctus iurauit stare mandatis ecclesiæ,vel se usuras red ditu-
11 rum:& præceptum fuit ei.quod redderet,nunc vrget necessitas, & suadet pietas,ut omni tempore etiam feriatā redditio fiat, ex tra eo.c.fi.† ¶ Item quid de causa decimarum? Et videtur tēpore feriarum ventilari posse.nam de tributis tunc agi potest.vt C. eo.publicas. At decimę sunt tributa egētium animarum,ut xvi.
h quæst.i.decimæ extra de dec.tua.& hoc tenent quidam[h]. Alii cō-
12 tra. non enim tunc debet agi,nisi necessitas vrgeat,uel pietas suadeat,ut s.† ¶ Quid si causa intra certum tempus decidenda committitur,& id tempus in dies incidit feriatas? Dic,quod nō procedet:ut no.in præ.c.placita.Credo tamen,ꝙ vbi iudicis iurisdō est finitura,iudex tpe feriarum rusticarum procedere potest,ne iudicialis instantia euanescat;arg.de offi.deleg.consuluit.extr. de iu. c.fin.[i] † ¶ Sed nunquid decretum super alienatione minoris die

bus

ADDITIONES.

a Sexaginta. ¶ Idem not.de iud.c.ult.in ult gl.& ꝯ.de lib.obla.§.nunc uidea mus.& quod ibi dicam:facit ille §.& quod dictum est s. uer.prox.in princ. ad qōnem,an nunciatio noui operis fieri possit,& ipsius causa tractari die feriato,& gl.in l.j.ff.de nouī op.nun.§.item nunciatio omnibus diebus,&c. tenet quod fieri potest,saltem his duobus modis,quibus non auditur ꝓtor. De tertio plus dubitatur,& una opinio habet,ꝙ nō possit:alia distinguit de rias fluore hominum,& tunc possit a feriis in honorē Dei,& tunc non possit. Vtrique respondent ad §.item nunciatio.ut intelligatur dieb.omnibus. scilicet congruis. allegāt ff.man.l.j.de cōst.pec.l.qui autē.in fi.de mu.& ho. ut gradati.in fi.sed in ꝓgruitate discordāt,ut dixi,sed ex uerbis.Albe.Pap. super illo §.inuenio eum,licet nō sic expresserit,intellexisse,ꝙ denūciatio. quæ fit per prætorem,aut uocat in ius ædificari facientem : & hoc fieri non possit in diuinis feriis,& sic loquatur lex ff.si quis in ius uo. l. 2.in fi. qnam, ubi s.gl.signat pro cōtraria,& non soluit.Si uero non arctat illum ad ueniē dum,sed solum nuncium suum ad eum mittit,putat etiam diebus feriatis fieri posse.allegat iura vulgaria,ff.de usufru. æquissimum. in prin. ff. si cer. pe.quidā.in fi.Per quæ dari potest alia solutio,ꝙ si pericul̄ est in mora,vel grande dispendium,puta quia illius diei opus claudet lumina scholarium, quolibet die fieri possit,per præd.l.j.ff.eo.uer.sanæ.cum concord.j.gl.& extra.eod.tit.c.fin uerb. quibus.facit de sentē excō. constitutionem.in fin. lib.6.Ex prædictis habeatur secunda quæstio,quæ fuit Albe. Galea. extra uolumen,pro soluta,his casibus quibus differēter denunciationem fieri nō posse:quia eo minus posset cā tractari.Ad negatiuā aūt allegat, ꝙ certi sūt casus numerati,in quib.in feriis ꝓcedi ꝑt, ff.e.l.j. 2.& 3. ext. e.c. j.& ul.in ter quos cā denūciationis noui opis expssa ñ ē:ergo,&c.ff.de his qui sui ue ali.iu.sunt.l.patre.in prin.& ibi cōcor.facit ext.de trāsla.c 2.de sent.excō. his qui.lib.vi.Itē arbiter omni tempore cogitur sententiam dicere, ff. de arb.sed si cōpromissum.in fi.non tñ tempore feriaro;eo.ti.si de meis.in fi.In cōtrarium alleg.prēd.§.item nūciatio.& qui omnia dicit,nil excipit.de mo. & obe.solitæ.ff.de fer. vrb.prædl.si seruitus.& quod de tutoribus & curatoribus dicitur ꝯ.ver.porro.& l.j.ff.de dam.infect.& l.j.ff.eod.quæ prouidēt celeritati.Soluit,ꝙ his diebus,quibus cognoscitur causa damni infecti,cognoscatur causa denunciationis: cum ista,sicut illa, celeritatem desideret: alleg.C.de ædif.priua.l.de operis.ibi,festinate.& vbi eadem ratio,&c. ff.ad leg.Aqui. illud.extra,de ꝓbr.util. vel inutil.cum dilecta.& ibi concor.& q̄ quoties res urget,cogimur adire prætorem,ut præ.l.j.ff.eo.vers.sane. ¶ Ad de.ur per Barto. & Alex. in d.l.i.§.nunciatio.& ibi, an executio sententiæ possit fieri die feriato, & quid de citatione: & quid de reuocatione tenuttæ.

b Processu. ¶ Gui.de Suz. super l.iurisiurandi.C.de testi. per prēd. l. dies. ¶ Adde tu,quod receptio & examinatio testiū possit fieri die feriata,est gl. j. in cle. vnica,extra.de off.deleg.

c Responso.j. ¶ æquiparando ferias contestationi litis:& facit decr. vlt. hoc eod.tit.& quod ibi no.in gl.pen.

d Actus. ¶ De insinuatione donationis dicam idem ꝯ. de instrum. edi.§.porro.super.uers. donatio.in fine. ¶ Adde, an curator liti in causa pupilli dari possit die feriatæ vide Bald.quod sic,in l.3.§.quelibet.ff.de tutel.& ibi,an possit dari tutor,uel curator.

e Suadet. ¶ Hoc tenuit Alber.Gal.tit.de alimen. ultra medium: alle.de fer. c.fi.ff.eo.l.i.& ii. ¶ Adde,ꝙ hoc limitant Doct. in l.diuortio.§.si vir. quando mulier non habet vnde se alat:alias secus.& hoc idem videtur uelle Spe. dum dicit,pietas suadet.

f Matrimonialibus. ¶ De hoc vers.& duobus seq. vide cle.de uerbor.sig.ꝛpe. post prin. vers. tempore.& quod ibi no.

g Quidam. ¶ Alber.Gal. cuius ad literam fuit iste ver.de excep. ver.pone, quæst.

h Quidam. ¶ Alber.Gal.cuius fuit iste vers.absconsus sub rub.de fideiuss. versicu.pen.

i capi.fin. ¶ Gui.de Suza.in l.sciendum.ff.qui satisd. cog.tenet, quod si venit ultima dies iurisdictionis delegati,& est feriata feriis rusticis, pronunciare poterit,si non fuit in culpa:in solennibus autem non; nec in rusticis,si fuit in culpa:alleg.ff.de fer.si feriatis.in fi.& ff.de arbit.si de meis.§.fin.Adde,quid si dies extuta est feriata,& statutum dicat,quod si ultima dies est feriata.differatur in sequentem diem:accidit,ꝙ sequens dies est etiam feriata.laudum fuit latum die sequenti:queritur,an ualeat? Bal.consi.cccxxvi. li.cōsuluit,quod non.

bus solennium feriarum interpositum, valet? argu. quòd sic, C. eo. actus. in fi Dic contra: quia causa cognita & iudice pro tribunali sedente, id fieri debet, C. de admi. tu. lex, quæ. & C. de præ-
a dijs mino. l. minorum. & l. ob æs [a].

ADDITIO.

a Aet. ¶ Idem Iac. de Aren. allegat ff. de confir. tutor. l. in confirmando. & de bon. posses. l. 3. §. penult. lex, actus, non obstat, quæ loquitur in iurisdictione voluntaria & fauore libertatis, quę datur manumissis, & emancipatis: idem Albe. Galeo. extra volumen super l. 2. ff. eod. titul.

SVMMARIVM.

1 *Renunciare iuri nondum sibi competenti nemo potest.*
2 *Testes an possunt cogi, vbi renunciatum est feriis rusticis.*
3 *Iudex pro tribunali sedens, & scienter assignat diem feriatam partibus præsentibus & feriatam esse non ignorantibus, an pares videantur renunciasse exceptioni feriarum.*

¶ Quibus ferijs renunciari possit.

a 3. §. Nunc videamus, quibus ferijs renunciari possit. Et quidem repentinis non potest renunciari, [a] ff de arbit. si feriatis ff. de postul. quos prætor. ff. de iure immu. semper. §. conductores argumen. C. eo. omnes dies. prope fin. ibi, nostris etiam, &c. Multo minus solẽnibus in honorem Dei & sanctorum inductis, extra eod. c. fi. imò processus habitus tũc non valet, vt ibi Iac. Bal. not. contrà in repentinis, vt dixi s. de arbit. §. fin. prope fi. versi. in forma autem. Rusticis autem, seu publicis, renunciari potest, extra eod. c. fi. in fi. arg. extra, de regula. ad apostolicam extra, de foro comp. si diligenti. sed si non esset renunciatum, sententia non teneret, extra, eod. cap. fin. ff. eod. l. j. & l. si feriatis. & s. § proximo, in princ. de hac materia no. extr. de off. deleg. de causis & de iudic. cap. fi. extra, de ferijs, cap. fina.
1 † ¶ Quid si renunciatio feriarum fiat in instrumento alicuius contractus? Et videtur non tenere, nemo enim potest renunciare iuri nondum sibi competenti, ff. de acquir. hær. is qui. ff. de leg. 2. si ita sub conditione. extra, de re iudic. abbas sanè. lib. 6. de eccles. ædi. ad audientiam. 2. in fin. Dic contra, quia iam erat ius quæsitum, cùm iam essent feriæ ordinatæ à lege. quod intellige de his, quibus renunciari potest: & ideo sæpe in instrumentis cõtractuum apponitur clausula illa, & ferijs renũciamus, C. de pac.
b l. j & ff. eod. l. pactum. extr. eod. cap. vlti. [b] †¶ Quid si renun-
2 ciatum est ferijs rusticis, nunquid tunc poterunt testes cogi? Respondeo, non puto, arg. ff. de pact. si vnus. §. & in summa, versi.
c ante omnia. [c] Quid si iudex me citat, vt ad diem veniam feriatam? De hoc dic, vt s. de citat. §. j. vers. item quod citatio. & in
3 Summa domini mei de fer. §. & an ferijs. † ¶ Sed quid si iudex pro tribunali sedens scienter assignat diem feriatam ferijs rustici s partib. præsentibus, & feriatam esse non ignorantibus, nunquid videntur partes renunciasse exceptioni feriarum? Dic, q sic: ex quo scientes, & non contradicentes talem terminum receperunt: arg extr. de re iud. quod ad consultationem. 7. q. j. quã
d periculosum [d] est. Arg. contra in reo: quia eius est fugere. 4. q. 4. c. 1. vnde fugitiuus appellatur, C. de iud properandũ. §. & si quidem. Non videtur ergo sibi imputandum, si facit id, à quo denominatur, xvj. q. 1. si cupis. Tutius autem est, q expresse renun
e cietur [e]. ¶ Sed quid si factum est, quod arbiter, vel iudex possit pronunciare die feriato? de hoc in præd. versi. in forma autem & sequen.

ADDITIONES.

a Renunciari. ¶ Secundum Tan. vbi s. ver. in omnibus. in fin. & idem Hosti. in Summa eod. tit. §. fi. in prin. ¶ Adde, quòd feriæ repentinę æquiparantur ferijs inductis in honorem Dei, glo. in ele. sæpe. de verb. sig. & Bald. in
Lin tempus. ff. de hæred. instit.
b c. vlt. ¶ Per quod ca. in fi. quæstio ista videtur dubia. Sed die, quòd illa dec. bene permittit procedi in talibus ferijs: vnde nullus negat, quin dum litigatur, renunciari possit: quia iuri futuro non renunciatur, vt s. & per l. si conuenerit. ff. de iu. omn. iu. propter quæ Iac. de Are. habuit quæstionem pro dubia, vt ponit Cy. eo. l. j. sed placet soli Gui. & placet Vber. de Bobio char. 2. in fi. vbi tractat obiectus contra sententiam ordinarij. Ad contrarium respondeo, aliud in pacto, quàm in repudiatione, vt not. in præ. l. j. C. de pac. & scripsi de testa. Raynutius. super 3. gl. Ad l. si conuenerit. dic, quod istud est pactum non declinandi, vt scripsi extra, de iud. c. j. super glos. sed nonne.
¶ Adde, quibus ferijs renunciari possit Bald. cons. 323. j. lib. Et an cùm in compromisso renunciatum est feriis illud tempus dicatur vtile, vel continuum per eundem cons. 423. 2. lib. & cons. 498. 4. li.
c Omnia. ¶ Et idem not. C. eod. tit. l. omnes. in fi. vlt. glos.
d Periculosum. ¶ Facit j. ti. 2. §. dicto. ver. quid de exceptione feriarum, sacit. quod not. ff. eod. l. j. §. j. in glos. hoc no. in fi.
e Renuneietur. ¶ Alias tene contrarium, non per rationem prędictam, sed per no. in cle. de verb. sig. sæpe. in gl. antepen. & supra. de cita. §. 1. versicu. quid si reus. cum sua remis.

ADDITIONES NOVAE.

* An vniuersitas habeat beneficium feriarum. Inno. in c. significauerunt. de iudi. dicit quòd non.
* Nota quòd idem est dicere quòd non reddatur ius, & quòd sint feriæ. Iac. Butri. in l. omnes. C. de ferijs. & Bal. ibid.
* An dies sabbathi possit constitui per statutum vt sit dies feriata in honorem Dei. not. in consilijs domi. Bal.
* Curia Romana seruat ferias suas, non ferias litigantium: etiam quilibet iudex debet seruare ferias fori sui. Inno. in ca. conquestus. ext. de ferijs. Bal. in reperto. quod fecit super Inno. idem in l. præsides. de ferijs.
* Statuto cauetur q in vigilijs virginis Mariæ non reddatur ius: modò accidit q festum eius venit in die lunæ, quando intelligetur vigilia, vel die sabbathi, vel die dominico. & videtur q die dominico, per ea quæ notan. in c. 2. de ferijs in glo. dies. & 70. dist. quod die, vbi dies habet initium cum vespere precedentis diei. quantum enim ad officium incipit die precedenti festum, 75. dist. à patribus. sed quantum ad ieiunium vigilia debet seruari in sabbatho, extra, de obser. ieiu. c. 1.
* Sed nunquid die feriata in honorem Dei possit iudex super aliquo actu in quo requiritur decretum iudicis interponere ipsum decretum: de hoc per Cynum in l. omnes. C. de ferijs, not. in l. fi. de prædi. mino. & Azo in summa, de ferijs.
* An die feriata in honorem Dei possit dari tutor pupillo Bart. in l. neque mandante. ff. de tuto. & cu. da. ab his.
* Nota quòd si feriæ non sunt allegatæ in vno actu iudicij, possunt in alio actu allegari, nec ex hoc videtur renunciatum ferijs. Bar. in l. 1. §. sed excipiuntur. de ferijs.
* Nota quòd si tempore feriarum quibus non erat renunciatum, est lata sententia, tamen post sententiam ratificatur, an ratificatio idem operetur quod renunciatio à principio? Bald. in l. si feriatis. ff. de fer. dixit quòd nõ.
* An die feriata possit fieri relatio nunci absentibus partib. in dicta l. si feriatis. de ferijs.
* An libellus possit dari die feriata, not. in l. miles. §. sexaginta. de adulter. & in constitut. ad reprimend. per Barto. in Specu. de libel. concept. §. nunc videndum.
* Aliquis die feriata vocatus ad iudicium confitetur se debere pecuniã ab eo petitam, & iudex eum condemnat. an sentẽtia valeat? dic q valet cõfessio, quia pacto æquiparatur, l. de ætate. §. qui interrogatus. de interrogationi. actus enim, pacta, & transactiones talibus diebus fieri possunt, l. fin. & l. omnes. de fer.
* Nota q die feriata in honorem dei non potest homo capi, nisi sit debitor fugitiuus, vt l. si. de ferijs. & c. fin. de iudi. & in hoc dicit Bal. quod quolibet die etiam solenni commissio & captio iudicialis fieri possunt, vbi timetur de recessu personæ, nam ne fugam instruamus, discessum expectare nõ debemus eius qui nõ est reuersurus, l. si legationis. de iud. nam p p periculum fugæ vr ordinate fieri quod sine ordine fit, vt no. in l. extat. ff. quod me. cau. & l. ait prætor. §. si debitorem. quæ in fraudem credito. & no. insti. de actio. in principio per Dynum. & sufficit suspicio. probat in l. plures. C. de pign. actio. & hoc et potest fieri non præmissa citatione. no. Iac. Butriga. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iudex. nam suspecto non dantur inducię, nec habet ferias nec alias inducias legales. no. in l. fi. C. de feriis. Bal. in l. eadem. & l. si feriatis. ff. de ferijs. dicit q licentia de capiendo vel de exequendo debet dari die iuridica, sed tamen executio potest fieri die feriata non in honorem dei introducta.
* An ferijs repentinis possit renuntiari. Bal. in l. j. de fer. quod non. idẽ Ioã. de Lignia. in clem. sæpe. de uerb. signi. Bald. in l. si ut proponis. quomodo. & quan. iudex.

¶ Bald. de Ferijs.

Nulla lex potest curiam Principis coarctare ad ferias, §. primo. versicul. est autem. G. ¶ Testis non potest iurare die feriata, sed deponere sic. §. sequitur. uersicul. quid si testis. & seq. & ideo si terminus datus est ad faciendum deponere testes iuratos, feriæ non excipiuntur, quia non sunt Bal. vide Inn. de of. deleg. consuluit. ¶ An feriis repentinis possit renunciari sentit, q non, §. nũc videamus. vide in cle. sæpe. de ver. sig. ¶ An tenuta possit dari die feriato, uide s. de primo & secundo decreto, §. tenuta. ¶ Quod die feriata põt offerri libellus, quomodo intelligat, uide s. de citat. §. die feriata. uide oino Bal. in l. bonorũ. C. qui admi. ad bon. pos. in uer. opi. ¶ An executio possit fieri die feriata, & quotuplices sunt feriæ, uide ibi dem §. citatio est de processu. ¶ Vbi allegatur spoliatio, uel rixa, agitur die feriata. uide j. de pet. & pos. §. 2. ¶ Tempore feriarum, etiam inductarum ob reuerentiam Dei potest fieri instrumentum super aliquo contractu per tabellionem. Item potest fieri actus uoluntarię iurisdictionis ut cõtractus emancipationis: & testamenta similiter fieri possunt. ut in §. sequitur. uer. quid si in ferijs. ¶ Tempore feriarum non debet fieri interpositio decreti super alienatione rei minoris; uide in uer. fi. G. ¶ An die feriato possit quis pro delicto capi. j. de sen. §. sed an captura. ¶ An teneat sniа lata tpe feriato? & quod non sunt feriæ, nisi ex primatur dies a iudice, uel a statuto, licet messes, uel vuę sint in agris. j. de senten. §. non ualet sentẽtia lata tempore feriarum.

a ¶ De recusatione. [a] Rubrica.

IN præcedẽtib. Titulis de ꝓpartitione tractauimus: & quia comparentes ope exceptionum se defendere consueuerunt, ut ff. de excep. l. 2. id eo consequens est, ut de Exceptionibus aliqua doceamus: & quia inter eas Iudicis recusatio primo proponẽda est, ut patet extra de prob. quoniam ꝑ. & j. tit. prox. §. viso. uer. porro.

ADILATIO

a Auctorem imitemur, qui in hac non iustat, &c.

porro ideo de eo primo discutiamus: hic tamen nō ꝓsequimur, quia hunc articulum inuenies expeditum ſ. de Recuſationibus.

a ¶ De Exceptionibus, & Replicalionibus[2]. Rubrica.

QVoniam ſæpe reis ad iudicium venient ibus ope exceptionum, actoribus vero ope replicationū ſubuenit, ideo vtile eſt vt de his aliqua pertractemus Et primo dicamus de exceptionibus: ad cuius rei notitiam videndum eſt, quæ ſit exceptionum diuiſio: qñ opponant dilatoriæ: & quando peremptoriæ: & qualiter, & à quibus, & quo ordine opponant, & qualiter ſuper eis pronuncietur: vltimo vero de replicationibus adnectemus.

ADDITIO.

a Pileus non formauit de hoc gñalem rubricam: materiā tñ hanc proſequitur ſub rub. de lit. conteſt. ¶ Bagarotus ét non formauit ſimilem rub. ſed in toto opere ſuo, vt dixit in ipſius operis principio, proſequit exceptiones, quæ repellunt accuſatorem, actorem procuratorē, &c. & vide ſ. de actore. ¶ De Vberto de Bonacur. dico idem, vt narrat in ſui operis principio & patet in proſecutione ſpecialius tñ ad propoſitum ponit rub. de excep. dilatoriis, & aliam de peremptoriis. ¶ De Nepo. de Mon. alb. dico idem, vt dixi ſup procemio. Idem, licet non ſic aperte, dico de Roſ. in nouē rubricis ſui operis, quæ ſequuntur primā. ¶ Opus ét Vber. de Bob. totū plenū exceptionū & replicationum ad diuerſas materias: & maxime, vbi tractat de excep. ꝓ eum, qui agit nomine proprio, mihi charta 11. ¶ Et ſic Io. de Deo in cauillationibus, maxime lib. 3. quaſi per totum lib. ét Iudicū parte 2. poſt prin. ponit plures rubricas de his. ¶ Tan. ad literā poſuit. rub. ſui operis parte 2. poſt rub. de ptumacibus. ¶ Bonagui. operis ſui chart. pen. poſuit rub. de excepcio. replic. & triplic. & quadriplic. & tractat ét materiā in tribus rub. ſeq. ¶ Aegi. in rub. 16. & tribus ſeq. de cæteris exceptionibus tractant in diuerſis demum rub. proſequēdis tractat de aliis. ¶ Alb. Gal. poſuit rub. de exce. tm. ¶ Gui. de Suz. de his inſtruit rub. de oſt. aduoc. rei.

SVMMARIVM.

1 *Exceptiones peremptoriæ vocantur, quæ actionem perimunt, ſeu verius elidunt.*
2 *Exceptio peremptoria competit, de eo, quod dicitur fieri, vel factum eſſe contra legem vel ſenatusconſul.*
3 *Exceptio illa peremptoria dicitur, quæ ſemper obſtat agenti, etiam ſi ceſſauit agere per mille annos.*
4 *Defenſiones illæ proprie dicuntur, quæ ipſo iure tollunt & perimunt omnem actionem.*
5 *Dilatoria exceptio quæ ſit, & quomodo diuidatur.*
Legatus non tenetur reſpondere ſub iudice prouinciæ, ad quem mittitur.
6 *Exceptio declinatoria iudicij, ratione reſcripti quomodo intelligatur.*
7 *Exceptiones anomalæ quæ dicantur.*
8 *Exceptio dubia, ſiue miſta, quæ ſit.*
Exceptio eſt actionis excluſio.
9 *Agere non dicitur quis ante litis conteſtationem, ſed agere velle.*

1 §. Exceptionum igitur aliæ ſunt peremptoriæ aliæ dilatoriæ, aliæ anomalæ, aliæ miſtæ. Peremptoriæ ſi aliæ dicunt ſimpliciter peremptoriæ exceptiones, aliæ vero vocant defenſiones, vt ex, de lit.
a cōteſt exceptionis[a]. †¶ Exceptiones peremptorię vocant, quæ
1 actionē perimunt, ſeu verius elidunt: ut Inſtit. eod. §. appellant, verſi perpetuæ. ff. eod. l. 3. de quo dicam ĵ. §. viſo. ut eſt videre in pacto de non petendo in perpetuum, & in iureiurando, quæ ipſo iure tollunt naturalem obligationem: ciuilem autem non tollunt ipſo iure, ſed eam ope exceptionis elidūt, ff. de ſol. Stichū. § naturalis. Inſtit. de excep. §. præterea. j. C. de pact creditori. & l. ſeq. vbi de hoc, ff. eo. ſi vnus. § pactus ne peteret. ff. de iureiur l. fi. ext. de pact. c. fi ext. de iureiur. debitores & ĵ. § dicto. ver. ſed po
ne. Hic ergo dicunt exceptiones peremptoriæ, ut ĵ. §. viſo. verſi.
b item nota, ꝙ. Et congruentius[b] exceptiones eliſoriæ vocant, quia actiones non perimunt, ſed elidunt, ff. de excep. l 2. Itē ét ex ceptiones peremptoriæ dicunt, ut exceptio doli mali, & Quod metus cauſa: vel ſi ꝓmiſſum eſt ꝑ errorem, Inſtit. de excep. §. j. item exceptio nō numeratæ pecuniæ, vel dotis, Inſtit. eod. §. 2. ex de fide inſt. ſi cautio. ſed hæ duæ non ſunt perpetuæ. item rei iudicatę, ff. de re iudic. poſt rem ext. eo. ſicut nobis. & in præd. dec. exceptionis. præmiſſa, ꝓbant ff. de excep. exceptiones. §. rei. Itē exceptio Vellei & Macedo. & in factum: & gñaliter præſcriptio
1 nes, & vſucapiones, ff. de Publi. l. pe & fi. & gñaliter† de omni eo cōpetit exceptio peremptoria, quod dr̄ fieri, vel factum eſſe ĵ
3 legē, vel ĵ ſenatuſconſultum, ff. de excep. l. 3. reſpon. j. †¶ Eſt aūt[c]
c peremptoria exceptio, quę ſemper obſtat agenti, ét ſi ceſſauit agere ꝓ mille annos: quia nō erat in poteſtate rei qñ conueniret. Et dr̄ perpetua, licet actio, quæ ꝑ eam elidit, ſit tēporalis: quia q̄
d annua ſunt ad agendū, perpetua ſunt ad excipiendū: quæ dic, ut ĵ. §. viſo. ver. item nota, ꝙ fere[d]. & dr̄ peremptoria, à perimendo: ſicut peremptorium dr̄: quia cauſam, ex qua agit, perimit, vt ſ. de citat. §. viſo. in prin. & nor. ꝙ exceptio peremptoria ante litem conteſtatam oppoſita, propriè eſt intentionis excluſio: poſt litem conteſtatam oppoſita, eſt actionis excluſio. vt no. ĵ. de lit.
4 conteſt §. j. verſi. ſed nunquid ꝓ except. †¶ Defenſiones aūt dicunt ꝓpriè, quæ ipſo iure tollunt & perimunt oēm actionē, vt eſt ſolutio & acceptilacio. nā ſolutione eius qđ debet, & acceptilatione tollit omnis obligatio, Inſtit. quib. mod. tol oblig §. item & ꝓ acceptilationem, & de reg. iur. ſolutionis verbo. Item ét renūciatio poteſt defenſio dici: qa ipſo iure tollit ius alterius, ex, de renunciatio. ſup hoc. 7. q 1. quam ſit periculoſum. ex de elect. cum inter R. ff. de ædil. edict. quærit. §. ſi venditori. Hæ enim & ſimiles dicunt ꝓprie defenſiones, & non exceptiones: quia licet defendant reum, & ꝓ conſequens repellant agentem, non tñ excludunt actionē, cum nulla ſit ibi actio: ſed exceptio excludit actionē, vt dixi. Largo tñ modo poſſunt dici exceptiones, eo ꝙ
e repellunt, ſeu excludunt agentis intentionem, ſm Ber.[e] arg. ff. de cond. indeb. eleganter. §. ſi quis. & ĵ. verſi. fina. ſicut vides, ꝙ electi, vel confirmati eſt intentio, ꝙ confirmet: & tñ ꝑ exceptionē à ſua intentione excludit. & hæc exceptio eſt quaſi accuſatio. q̄ dic, ſm Papam, ꝓut not. ext. de elect. cum dilecti. & c. dudum. 2. & de dolo & contu. cum dilecti. & de accuſ. ſi ꝓ his. ¶ Dilatoriæ vero ſunt, quæ cauſam differunt, Inſti. eod. §. appellant. 3. q. 6 §.
5 except. † ¶ Dilatoriarum autem alia eſt dilatoria ſolutionis, de qua dicam ĵ. §. prox. in prin. alia declinatoria iudicij. & hæc mul-
f tiplex eſt[f] Nam alia competit rōne iudicis, de qua dic exēpla, ut ſ. de iud. deleg. §. pe. & fin. Alia ratione actoris, de qua dic exempla, ut ſ. de actore. Alia ratione rei, put a quia eſt legatus, vnde non tenet reſpondere ſub iudice ꝓuinciæ, ad quem mittit. ff. de iud. l. 2. quod ét aliter exemplifica, ut ſ. in tit. de reo. alia ratione ꝓcuratoris: quod dic, ut ſ. de proc. §. 1. 2. & 3. Alia ratione reſcripti: de qua dic exēpla, ut ſ. dē præſcript. & recep & impug. reſcrip.
6 † quod intellige, cum impetratū eſt ſup obligatione antiquæ: ſecus ſi ex eo orit actio: quia tunc vr exceptio ĵ illud competens peremptoria: qđ dic, ut in Sum. do. mei eo. tit. §. 2. Alia ratione loci, ut quia nō eſt tutus, vel quia alio loco ſoluere tenet. ext. de plus petit c. vnico. Alia rōne tēporis, ut quia quis citat die feria to: quæ exemplifica, vt ſ. de citat. vel quia alio tēpore ſoluere tenet, ut ext. de plus petit. c. vnico. Alia rōne cauſę, ut quia ſup plu
ribus perſonalibus actionibus conuenit quis coram diuerſis iu-
g dicibus, ext. de reſcrip. diſpendias[g]. vel qa ſub ꝑditione obligatus eſt, ext. de cōd. appoſ. ꝑ totū, ext de plus petit. c. vnico, C. de rei vx. act. l. vnica. Alia ratione libelli, quod exemplifica, vt ĵ. de libel. concep. Alia ratione fori, ut ſ. de comp. iud. adit. ad fi. & ſic
7 br̄ de omnibus, ꝓ quas iudiciū declinat ad tempus. †¶ Anomalæ vero ſunt, quę nō ſequunt normam aliarum, quia poſſunt ante litis conteſtationem, & poſt ꝓponi, ſcilicet de quibus dubitat an ſint perpetuæ vel temporales, ut exceptio excōicationis, de qua dicet. ĵ. §. prox. ver. porro. & ſeq. & non numeratę pecunię, vel non numeratæ dotis. nam iſtæ duæ peremptorię ſunt, & temporales, ĵ. §. 2. ver. quid de exceptione non numeratæ pecuniæ. & aliæ, de quibus dubitat, an ſint tēporales, vel perpetuæ vt exceptio, quæ dat ratione futuri facti, ſeu temporis, vel accidentiæ, & exceptio, quam maritus habet, ne cōdemnet vltra quā poſſit, vt C. de rei vx. act. l. vnica §. cum aūt in exactione. de hoc no.
h Inſt. de excep. § ꝓpetuę. Sūt & alię diuiſiōes exceptionū[h], q̄ omnia pro-

ADDITIONES.

a Exceptionis. ¶ Lib. 6.
b Congruentius. ¶ verba Vber. de Bonacu. poſt ĵ. prox. illud enim poſuit. 1. & 2.
c Eſt autem. ¶ Verba ſunt Vber. de Bo. tit. de peremptoriis excep. in prin.
d Quod fere. ¶ An vero redhibitoria ſit perpetua, per eius exceptionem opoſitam venditori petenti pretium, dicam ĵ. de emp. & ven. §. nunc videndum. poſt prin.
e Secundum Ber. ¶ Cuius verba vide in d. dec. exceptionis. in 3. glo.
f Eſt. ¶ Primas v. poſuit Tanc. vbi ſ. in princ. Adde ad id, quod ĵ. dicitur de reeſcript. ex quo orit actio, & c. quod vbi exceptio perimit literas & gratiam dicitur exceptio peremptoria: glo. in verbo, obtētum. & ibi ſcribentes, in c. j de lit. conteſt. lib. 6.
g Diſpendia. ¶ Lib. 6.
h Exceptionū. ¶ Tres enim alias poſuit Bonagui. rubr. quot mod. excep. ſumat, quas aliqualiter declarabo. dixit. n. ꝙ ſecunda diuiſio erat, ꝙ exceptionū alia ꝓpetua, alia tēporalis: & de hac ſ. tactum eſt per qđ patet. ꝙ addere poterat & aliam, de qua dubitat. Tertia diuiſio, ꝙ quędā ſunt perſonales, & quędā reales: perſonalis, q̄ perſonis inhęret: qđ intellige dupliciter, ſ. de perſona per q̄, & de perſona ꝫ q̄. De primo delegato, de clerico, de excepto, & abundant exēpla ſ. de reo. De ſecō, excōicatio, vel ſuſpicio iudicis, excōicatio actoris abundant exēpla ſ. de act. Reales ét ſume dupliciter, ſ. qa concernūt rē qualibēt, de qua formāt: puta locū non tutū, vel rēmotū, vel inhonestū, reſcriptū vitioſum, libellū ineptē formatū, & ſimilia: alię reales, quæ ꝓcernunt rē ipſam de qua principaliter agit: petis bñficium: dico illud ſublatū de eccleſia. de pſt. cū acceſſiſſent, vel ex eius qualitate tibi nō deberi, cū ſit dignitas, vel curatū, & his ſimile. Quarta diuiſio. ꝙ aliæ fauorabiles, aliæ odioſæ, aliæ inductæ ad iuris rigorē ꝓſeruandū, aliæ ꝓp naturalē æquitatē inductæ. Exēpla de primis Velleiano, dote, & feriarū, & ſimil. De ſecūdis, Macedoniani, & criminū, vt in §. dicto. ver. ſed pone: datus. De tertio, res iudicata. De quarto, nō nu. pec. qđ met. cauſa, erroris, ignorantiæ, & ſimiliū: de quibus omnibus infra dicetur.

nia ꝓsequere,vt in Sum.dñi mei eod.tit.§. 2.& tangam de his & aliis ĩ.§.2.ver.quid si ꝓcur. minoris.& seq.& ĩ. de ꝓcu.& renun.
8 ver.sunt preterea.†¶ Est quoque & alia exceptio,quæ dubia,siue mixta appellat:vt si peto à te decẽ,quę mihi ꝓmisisti:& tu respondes te non teneri, quia sub conditione ꝓmisisti, scilicet si Titius ascenderit Capitolium.dubium quidẽ est,an sit dilatoria, uel peremptoria: quia si nunquam ascendat, perꝓmptoria est:si ascendat,dilatoria:in dubio tñ peremptoria iudicat,& ideo ante litem contestatam ꝓponenda non est, ff.de condi ind.sufficit a-
a lias est §.Sed Vber.de Bonacur.consuluit[a], ꝙ ante litis contestationẽ ꝓponat:& vide ĩ.§.dicto.versi.quid de excep.beneficij.&
b seq.¶ Est ẽt exceptio intentionis,vt s. ver.defensiones.Et nota[a], ꝙ cum exceptio sit actionis exclusio,vt s. eo.& ĩ.dicẽ,dilatorię quæ ante litis contestationem habent opponi, non vident pro-
9 prie dici posse exceptiones:†quia ante litem contestatam non dr quis agere,sed agere velle,ff.rẽ ra.hab.amplius.Largè tamen potest dici exceptio,id est actionis exclusio, eo quod actionem tẽporaliter differat:de hoc ĩ.§.proxi.ver.hoc quoque,&c.

ADDITIONES.

a Consuluit. ¶ tit.de peremptoriis exceptionib.ante fi.
b Et not. ¶ Secundum Bonagui.ti.quot modis sumatur exceptio.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio dilatoria quæ est declinatoria iudicij, surgere, dicitur ex multis causis.*
2 *Renuncians omnibus exceptionibus, an intelligatur renunciare eis,quas sibi competere ignorat.*
3 *Index an possit cogere excipientem iurare,quod exceptionem non proponat malitiose.*
Dilatoriam omittens exceptionem, an post litis contestationem possit ad eam redire.
4 *Iurare volens, quod exceptio dilatoria post litem contestatam ad eius notitiam peruenit,quę tamen non est de nouo exorta, sed ab initio competebat,an sit audiendus.*
5 *Dilatoriæ exceptiones omissę an post sententiam possint opponi, & quibus casibus.*
6 *Exceptiones dilatorias,& peremptorias,an sufficiat in genere protestari.*
7 *Aduocatus actoris quomodo sibi præcauere debeat, quo ad exceptiones pronunciandas.*
8 *Exceptio excommunicationis quando possit anomala dici.*
9 *Index potest ex officio excommunicatum á iudicio repellere, etiam parte non excipiente.*
10 *Iudex excommunicatum non repellente,an possit reus appellare.*
Iudex secularis an possit exceptionem excommunicationis coram eo propositam admittere.
Excommunicatus non potest conuenire,sed conueniri.
11 *Exceptio excommunicationis quo casu dici possit peremptoria.*
12 *Exceptiones contra iudicem competentes debent ante litis contestationem proponi.*
13 *Excommunicato cuilibet est actio deneganda.*
14 *Reus quare excommunicato communicare prohibetur, & non econtra.*
15 *Reus sciens iudicem depositum,uel excommunicatum,& scienter hoc tacens,an post litem contestatam possit eum repellere.*
16 *Exceptio excommunicationis post quem terminum possit contra partem proponi.*
17 *Reus scienter omittens proponere exceptionem excommunicationis in termino assignato ad probandas dilatorias,an possit,aut debeat in expensis condemnari.*
Exceptionem excommunicationis scienter non opponens,præsumitur malitiose subticuisse.
18 *Exceptione probata,si ex aduerso probetur absolutio,an excipiens sit cõdemnandus.*
19 *Ignorantia probabilis est in facto alieno.*
Semel excommunicatus,semper præsumitur excommunicatus.
20 *Exceptione contra iudicem opposita, quis de hoc habebit cognoscere.*
21 *Exceptionis articulo finito, qui est principalis ,an articulus condemnationis finiatur.*
Exceptio excommunicationis an per replicam alterius excommunicationis tollatur.
22 *Exceptione excommunicationis facta,deinde replicatione de alia excommunicatione,an prius de exceptione,aut de replicatione fiet mentio.*
23 *Exceptiones affirmatiue proponentibus,incumbit onus probandi.*
24 *Reus habens exceptiones probare si deficiat,an in expensis sit semper cõdemnandus.*
25 *Exceptio dilatoria ĩ quo differat á peremptoria:& an possint iter se ꝓponi.*
26 *Iudice seruo,uel fœmina,uel infame existente, quando sint hæ exceptiones opponendæ.*
27 *Exceptiones de infamia,uel crimine iudicis, uel principis, an possint cõtra rescriptum proponi.*
28 *Priuilegium si quis alleget,quod non tenetur coram tali iudice respondere,prius de tali priuilegio respondere tenetur.*
29 *Exceptio dilatoria non debet a iudice recipi,priusquam reus libellum receperit.*
30 *Aduocatus dilatoriam exceptionem post litem contestatam proponens, quæ pœna sit puniendus.*
31 *Cautela ad firmandum iudicium cum procuratore, uel tutore, uel curatore,uel syndico,uel huiusmodi personis.*
32 *Superior,ad quem appellatur pp exceptiones non admissas,qualiter formabit literas commissionis, quando causam appellationis committa.*
33 *Exceptiones dilatoria proposita,potest aduersarius petere sibi cautionem præstari de expensis soluendis, uel aliqua certa pœna, si proponens defecerit in soluendo.*

¶Exceptiones dilatoriæ quando opponi possint

2.§.Nunc videndum restat,quando dilatoriæ exceptiones ꝓponant. Dilatoriarum igit alia est dilatoria solutionis,alia declinatoria iudicij.Dilatoria solutionis dẽt quis ante litis contestationẽ ꝓponere,seu ꝓtestari: sed nõ tenet eam ꝓbare,nisi post litẽ contestatam,factoris intentionẽ fundata,C.de prob.exceptionẽ. C.de excep.si quidẽ.talis est illa,ff.de
a re iud.sũt,ꝙ in id.Tñ añ publicatas attestationes[a],in aut de testi.
b §.quia vero.& hoc intelligeb[b],siue exceptio sit ex pacto, vt quia fecisti mihi pactum de non petendo vsq; ad certum tẽpus,vt ff. de excep.l.3.§ j.siue etiam sit ex lege,puta quia condẽnatus sum in personali,vnde nõ teneor iudicatũ soluere,nisi vsq; ad quatuor menses,ext.de off.deleg.quærenti de re iud.quod ad cõsultationem.ff.de re iud.l.2.Itẽ talis est illa,ꝙ maritus non tenet reddere dotẽ vxori, vel eius hæredi, añ annum à die soluti mãtrimonij,vt C.de rei vx.ac.l.vnic §.exactio.& §.seq.Talis ergo exceptio nõ impedit litis ꝓtestationẽ,quia tãgit principale negotium:sicut nec peremptoria,ext.de lit.conte.exceptionis.li 6.Est ergo dilatoria solutionis,quæ solutionẽ differt,vt iam dixi.Vnde si petis ante calendas,ꝙ in calendis tibi debeo,excipiam ꝺ te, prius quam cedat & veniat dies,nõ potes agere & hęc exceptio solutionẽ differt, & vocat dilatoria solutionis. ff.de ver.sig.cedere diem.ff.de verb.obl.eum qui cal.ex, de plus petit. c.vnico.
1 †¶¶ Cæterum dilatoria, quę est declinatoria iudicij, quæ surgit ex multis causis, vt dictum est supra §.prox.versi.dilatoriæ ante litis contestationẽ opponenda est & ꝓbanda.& litis contestationem impedit,C.de ꝓcu.l.ita demũ.C qui acc non pos.non ignorat.& inter eas recusatio iudicis ꝓponenda est.quod dic,vt s.de recus.§ fit autem. Idem etiam est in declinatoria fori: & hoc in sciente: quia ignorans potest eam opponere etiam post sententiam,C.eodem, præscriptionem fori C.si à non competen.iudi. l.fi.& generaliter, quælibet dilatoria litis contestationem impedit,& ante illam ꝓponenda est, extra de excep. pastoralis.C.eo. exceptionem.2.c.6.exceptio fori.C.de proc.l.ita demũ.ex de re iu.inter monasterium. duabus exceptis, quæ etiam post sententiam possunt opponi.vt ĩ § prox. ver hoc tamen.ibi, & notius vbicunq; & ꝓxima iura innuunt tales exceptiones quandoque ante litem contestatam posse ꝓponi: ideoq; malitiosi aduocati hodie ꝓponunt vnã,& cras aliam, vt sic lites ꝓtrahant,& agentes repellant.

ADDITIONES.

a Attestationes. ¶ Sic ẽt dicit Accu.in præ.l.exceptionẽ,idem Inno.in dec. pastoralis.e.ti.vt ibi scripsi in glo.magna circ.medium, cui tunc acquiesci: sed nunc declaro,& ante omnia dico,hoc dictum omnino sequẽdum in foro ciuili,vbi teneretur opinio Io.& Azo.quæ habet, publicatis attestationibus non posse in causa principali testes recipi ẽt sup nouis capitulis:sed Acc.ĩ.& has alias opiniones scripsi in dec.fraternitatis.de test.super 3 glo. Secundum ergo opinionem Accur. quam nos Canonistę sequimur, solum in causa principali distinguendum est,an dilatio solutionis sit idem articulus cum principali.& tunc procedant.quæ scripta sunt:an vero sit diuersus articulus:& tunc secus in terminis.Mutuasti mihi cẽtum, quæ anno finito repetis: ego dico terminum conuẽtũ fuisse biennij, & adhuc durare,& sic dilatoriam solutionis allego: si tu producas testes ad probandum, ꝙ conuentum fuit de anno,hic certum est,ꝙ in vtroq; foro,& sm oẽm opi.si volo probare p testes conuẽtũ tunc fuisse de biennio,ante publicatas attestationes hoc facere debeo.idẽ enim est articulus,& directè inuicem ꝺrius,vt in cle.de testib.c.2.Si autem verum est,ꝙ conuẽtum fuit tempore mutui de anno,sed dico ꝙ ante finẽ anni prorogasti, vel post annũ de nouo cõcessisti alium annũ,non video,cum iste articulus sit diuersus á primo,nec sit directè ꝺrius,cum vterq; possit esse verus,quare post publicatas attestationes non possim ita illud probare p testes,sicut pactũ de perpetuo non petendo vel solutionẽ,vel aliud tale: dico hoc in foro ecclesiastico, vel seculari,vbi seruaretur nostra opi.& de peremptoriis satis no.de testi.c.de testib.in vlt. glo. Nec video rex. qui me cogat in dilatoria solutionis tenere contrariũ: imò planè lecta.l.exceptionẽ.C.d ꝓb.& l.si qdẽ.de exc.faciũt,nec mirũ, qa dilatoria solutionis peremptoria est,quo ad libellum & eius instãtiam, auth.non obst. quæ sm uerum intellectum loquitur super eisdẽ capitulis, vel directè contrariis,ut dixi.
b Intellige. ¶ Secundum Tanc. vbi s. ver.hic de exceptionibus. ¶ Adde quod hanc addit.sequitur Abb. in c.j.de or.cog.& in c.excep.in 4.col.ext. de excep.

tes repellant: arg. extra eo. pia. resp. i. & de resti. spol. frequens. in prin. lib. 6 Veruntamẽ iudices iuris remediis tali debent malitię obuiare. ext. de testib. cũ causam. & c. significauerunt. C. de executio. rei iud. l. 3. vt videlicet[a] assignent vnum terminum perem
b ptorium[b] ad omnes dilatorias ,pponendas , vt in præd. c. pastoralis. ff. de iud. nõnunquam. arg. ff. si cer. pet. quidam. C. de ingen. man. diffamari. C. qui accus. non pos. si ea quæ. ff. de do. inter vir. & vx. l. 4 §. fin. C. de remis. pig. si eo tempore. Materia enim dandarum dilationum amputãda est, C. de dila. l. 1. in fi. Nam & tutores plures excusationes habẽtes, oẽs ,pponere debent intra quinquaginta dies, & post non audiunt, ff. de excu. tut. quinquaginta. & arg. etiam in præ. c. frequens. §. 2. & de hoc ꝛ. de dil. §. nunc videamus. in fi. Arg tamen contra: quia non videt, quod possit cõstituere mihi tempus ad futuras exceptiones , quæ nondum in
2 meam notitiam peruenerunt: arg. ff. quod cuiusq; vniuer. item eorum. §. si decuriones. † ¶ Nec renuncians omnibus exceptionibus, intelligit renunciare eis , quas sibi competere, ignorat, ff. de in off. test. mꝛ. ff. de pact. l. tres fratres. ff. de transac. cum Aquiliana. & l. qui cum tutoribus. §. fi. nec valere vꝝ generalis renunciatio exceptionum , nisi specialiter nominent, ff. si quis cautio. sed & si quis. §. quæsitum. & arg. ad hoc, ff. de excep. rei iud. si mater. §. eandem. ꝛ. de renunciat. & conclus. ver. pone. & versi. quid si quis. Ibi etiam not. quid iuris sit, si actum est , ꝙ nulla exceptio in iudicio, vel arbitrio, opponat: sed dic, quod statuere debet vt prædixi, Idem etiam fieri potest de peremptoriis: ꝙ dic , vt ꝛ. §.
c prox. ver. vtrum. Vber.[c] tamen dixit, ꝙ nulla lege cautum est, ꝙ præfigat terminus ad omnes exceptiones ,pponendas , C. de collat. illam. Vnde dicit, quod si ,ppono exceptionem, quæ probara iudicem repelleret, quandiu pendet eius probatio, probata habetur, ff. de iureiuran. nam & postea. in princ. ergo non sum interim grauandus alia ,pbatione: alioquin superflua esset, ff. vt leg. nom. caue. hæc stipulatio. in fin. & dicit, quod decr. pastoralis. continet iniquitatem in eo, quod dicit, post terminum admittendum si velit iurare ad eius notitiam peruenisse , ꝛ. §. prox. versic. sed pone. quia homines prompti sunt ad deierandum, vt ext de iureiuran. & si Christus. & de cohabit. clerico. & mulie. clericos. Dicit ergo
d quod illa in foro seculari non seruabitur[d], C. de legat. l. j. in auth. quomodo opor. clericos. in prine. & quod diuersis temporibus exceptiones ,pponentur. Sed tu tene, quod prius dixi. An autem terminus simpliciter assignatus ad omnes dilatorias , proponendas, peremptorius intelligatur, dixi ꝛ. de dilat. prope prin. ver. ex-
3 ceptoriæ. † ¶ Potest etiam iudex excipientem cogere , vt iuret, ꝙ exceptionem non proponit malitiosè, id est, gratia litis differendæ, vel causa aduersarium fatigandi: sed quia ita credit verũ esse, prout excipiendo proponit , ext. de elect. cum dilecti. ext. de dolo & cont. cum dilecti. C. de iur. cal. l. j. Prædicto autem termino elapso, non audietur, si quam proponere voluerit. nisi illam fuerit protestatus, vel nisi de nouo exorta fuerit, vel nisi de nouo ad ieus peruenerit notitiam. quibus casib. audietur, si nihil est, quod ei valeat imputari, quod suo ,pbari poterit iuramento. ut in prædict. dec. pasturalis. & ext. qui mat. accus. pos. c. fi. de off. deleg. insinuante. ext. de test. præsentium. & in constit. Greg. X. de elect. ut circa. lib. 6. § j. Debet antẽ quis exceptionẽ ipsam protestari expresse nominando eam, ꝛ. ver. sed illud. quæ ẽt scribi debet. ext. de prob. quoniam ꝛ. Sed nec omittens dilatoriam, post litis contestationem potest ad eam redire, ut in præd. c. pastoralis. & C. de excep. l. fi. licet si de nouo post litem contestatam exorta fuerit, bene poterit ,pponi: ext. de of. del. insinuante. & c. cũ olim. quia nihil est, quod sibi tunc valeat imputari, ff. de proc. Pomponius. in fi. C. de ꝓsor. eius. d. lit l. 2. ff. de arbi. non distinguemus. §. cum quidam. ff. de inter. act. de ætate. §. ex cã. & in præ. cõst. vt circa. † Sed
4 quid si velit iurare ꝙ post litẽ ꝓtestatam ad eius notitiã puenit, ꝙ tñ nõ est de nouo exorta, sed ab initio ꝓpetebat , nũquid audiet?
e Dicunt quidam, ꝙ sic Ber. ꝛ. qđ dic, vt no. in præd. c. pastoralis[e]. Sed nunquid idem erit in peremptorijs? de hoc dic, vt ꝛ. §. prox.
f versi. sed pone. Prædicta aũt locum habent [f] in exceptione facti, non iuris: quia nemini licet ius ignorare, nisi certis personis, ff. de iur. & fact. igno. regula. 37. dist. §. fi. ¶ Quid iuris sit, si is, cui præfixus est terminus ad ,pponendum dilatorias , non venit in termi-
5 no, sed post? Dic, vt ꝛ. de dila. § j. ver. exceptoriæ. † ¶ Sed nunquid dilatoriæ omisse poterunt post sententiam opponi in casibus, in quibus & peremptoriæ tunc admittunt, si sunt ꝛ. §. prox. versic. hoc tamen fallit? Dixit Lotha. ꝙ non: quia maius periculum est in peremptoriis, quam in eis , ff. de Carb. l. j. §. 3. 4. 2. dist. quiescamus. 7. q. 2. c. 2. Dominus Simon dixit, ꝙ si hoc cõcedit in peremptoriis, multo fortius & in dilatoriis , quod minus est , ff. de ser. expor. cui. ext. de deci. ex parte. vbi de hoc, ꝛ. de appella. §. restat. ver. & not. Vel dic, secundum Vbert. ꝙ si habebat vsque ad quinque annos, tunc intra illud tempus põt eas opponere, sicut alias
6 sententia suspendit. ff. ad l. Aqui. in lege. C. de euic. l. j. † ¶ Sed illud quæritur , an sufficiat in genere ,ptestari omnes exceptiones dilatorias & peremptorias , vt ꝛ. de compar. in ter. ver sicul. hoc etiam not. & videt ꝙ sic, vt C. de probat', exceptionem. Sed dic ꝛ. imò expresse debent declarari sic , oppono , ꝙ non es ,pcurator, vel ꝙ fecisti pactũ de nõ petẽdo, & similes , arg. ff. si quis cautsed & si. §. quæsitum. & videt casus l. C. de præscrip. long. temp. emptor. vbi dicit, exceptionem præscriptionis. & sic specificat. extra. de testib. ad hæc. alias incipit præsentium. §. fi. lib. 6. de hoc
g extra, de excep. pastoralis[g]. De hoc, & qualiter debet quis nomi-
7 natim ,ptestari exceptiones , no. ꝛ. §. viso. ver. sed qualiter. † ¶ Et
h nota, secundum Vber.[h] ꝙ actoris aduocatus sapienter agit, si iudex sit ei ,ppitius , quod su p exceptionibus eum verbo pronunciare non faciat, ne det reo occasio appellandi, sed solum re & facto eas non admittat , ff. de minor. intra vtile. ff. qui satisd. cog si ab arbitro. Sed certe, salua eius reuerentia, & à facto, seu ,pcessu habito. neglectis exceptionibus, appellari possit , vt ext. de appel.
i ex parte. 2 ,ppe fin.[i] & ext. de re iud. suborta. ,ppe fin. † ¶ Porro
8 exceptio excommunicationis potest, quo ad hoc, anomala dici: quia quamuis dilatoria sit, potest tamen in omni parte litis & an
K te contestationem, & post sententiam opponi: [k] quia contra iudicem ,pbata facit retro iudicium nullum, ext. de re iud. ad ,pbandum. & not. ꝛ. de actore, in princ. ver. item quod est excommunicatus. & seq. secus si contra partem , vt iam dicam. & qui eam ,pponit, debet speciem eius. & nomen ,pferentis etiam exprimere: debet etiam intra octo dies ,pbare, die, in qua proponit minime computata: & de eadem excommunicatione, vel alia potest secundo excipi: ex tunc habebit iterum octo dies ad ,pbandum: sed non tertio, nisi noua emergat excommunicatio, vel euidens, puta testes, vel instrumenta , & noua probatio , scilicet incontinenti superuenerit de antiqua: sed & licet ea probata actori in se
quentibus excludatur, ea tamen, si prius cum eo acta sunt, tenent.
l hæc omnia habentur extra eod. cap. pia.[l] Qualiter autem formabitur hęc exceptio, & qualiter super ipsa ,pnunciabitur . no. ꝛ. §.
9 viso. uer. sed quoque. & uerſ. præfixo. † ¶ Et quando tertio in eadem instantia exceptio excõicationis ,pponitur, exigo iurm de malitia ꝓp præsumptionem, quæ est ꝛ. cum: quia toties ,ppositit, & non ,pbauit, iurat etiã , ꝙ de nouo peruenit ad eum probatio, quam tunc offert & facit ad hoc, quod no. ꝛ. de iura. cal. §. j. uersi. secundum. & in dec. Greg. X de elect. vt circa. §. j. li. 6. & iudex excommunicatum ex officio potest repellere, parte non excipiente, ut ibi in fi. & eo. tit. exceptionem. 2. q. 7. alieni. & hoc in omni
parte litis, licet etiam ab initio eum admiserit, ff. de postulã. quos
10 prohibet. † ¶ Quid si non repellit, nunquid reus ex hoc potetit appellare? de hoc ꝛ. de off. iud. §. impedit. & iunge hic, quod not. in præ. ver. item quod est excommunicatus. & seq Et nota, quod iudex secularis debet admittere exceptionem excommunicatio nis corã eo ,pposita , & ẽt exceptionẽ rei iudicatæ in foro ecclesiastico: & potest ad hoc cogi ꝓ cẽsurã ecclesiasticã, ut in consti.
m Ale. IIII. de excep. quia nõnulli[m]. Excõmunicatus ergo non põt
11 cõuenire, sed cõueniri sic: ext. de iud. intelleximus. † ¶ Quãdoq; tamen hęc

ADDITIONES.

a Videlicet. ¶ Verba Vber. de Bo. de excep. contra rescripta, ver. pen. vsque ibi, ꝛ. de renuncia.

b Peremptorius. ¶ Qui talis intelligit, ẽtsi non exprimat, vt hic in fi. remittit.

c Vber. ¶ de Bob. & hoc dixit, vbi de aduocato rei mihi charta 9.

d Seruabitur. ¶ Dicens, se hoc non dicere pro isto articulo tantum sed etiam pro similibus.

e Pastoralis. ¶ In vlt. glo. & ut ibi, scripsi, Gof. Inno. & Host. tenent primum. ¶ Adde, quod Iac. Bu. in l. 2. C. de consor. eiusd. lit. tenet, quod post litem contestatam sit audiendus. Idem tenet Salic. ibi, & Bar. l. error. in fi. 2. col. C. de iur. & fac. ignor. & hoc si est ignorantia facti: & cum opi. prędictorum cõcordat Iac. de Aren. in l. de die. §. si seruus. ff. qui satisd. cog. Et adde, quod notant Cano. in cap. ex conquestione. de restitut. spol. ubi dicunt esse glo ff. singularem, quod licet exceptio dilatoria debeat opponi ante litem contestatam tamen hoc est verum, nisi ante non potuisset opponi obstante iuris impedimento. An autem omissa dilatoria in principali, poterit opponi in causa appellationis? dic. ꝙ sic: gl. est notabilis in c. ad audientia m. el 2. extr. de rescrip. & ibi no. do. Ant. quod mulier, minor, rusticus non opponentes dilatoriam ante litem contestatam possunt eam opponere post: quia præsumitur, quod per iuris ignorantiam omiserit, ut dicit Bald. in d. l. de die. §. si seruus. per illum tex. in verbo. minor. secundum lec. Ioan. & uide plene per Abb. in cle. pastoralis.

f Habent, ¶ Secundum Vber. ubi ꝛ. prox.

g Pastoralis. ¶ In 3. glo. ¶ Adde Bal. in l. ꝛ. C. de iur. & fact. ign. & ibi Bart. & Bal. in l. licet. & in l. nihil. C. de proc. & sicut ignorans admittitur ad exceptionem proponendam, ita dubitans post certificatus ita Cy. & Bal. in l. fin. C. de fur.

h Vber. ¶ De Bo. mihi charta 7. In fi. ver. caue tibi.

i Prope fin. ¶ Et uide, quod scripsi eod. tit. dilecto. super uer. appellatum.

k Opponi. ¶ Et etiam post terminum. ut sequitur in uerſ. sed nunquid. ¶ Adde, quod exceptio excommunicationis potest sæpius proponi in vim dilatoriæ, non peremptoriæ, ut tenet Feder. conſ. 118.

l c. Pia. ¶ Lib. 6.

m Nonnulli. ¶ Quam non habemus: sed de primo dicto dec. ipsius habetur de sen. exc. decernimus. lib. 6. de secundo habemus decr. Bonifac. hoc eo. tit. cum quidam. eodem lib.

tñ hæc exceptio est vere peremptoria: puta cum ꝑtra electũ opponit. tũc.n. in totũ perimit ius electi, ext. de elec venerabilem. de cõsue. cum dilectus. & de cleri. excõ c. fi. & hæc quodãmodo est similis exceptioni falsi ꝓcuratoris, quæ in quacunq; parte litis opponi põt. ext. de ꝓc. in nostra. in fi. & C. e. ti. licet. † ¶ Quid si termino assignato ad omnes dilatorias proponendas, reus scienter omittit hanc exceptionem contra iudicem: nunquid post terminum illum, seu post litem contestatam poterit eam opponere? Dicit G. Na.[a] ꝙ non: & Papa idem no. ex. eo. pastoralis[b]. nam exceptiones contra iudicem competentes, ante litis contestationẽ debẽt ꝓponi. 3. q. 6. § exceptio. vnde post litem videt in eum consentire, 3. q. 3. offerat. Tu dic cõtra, arg. ext. de excep. exceptionem. nam hæc exceptio facit retro iudicium nullum, vt ext. eo. pia. & arg. ff. de iud. non idcirco. & ext. de ꝓcur. in nostra. ad fi. in actore tamen posset dictum eorum tolerari[c]. † ¶ Idem quoq; est ī ꝓcuratore, vt quandocunq; huius exceptionis prætextu possit repelli, etiam si reus nolit eum à ꝓcuratione, sed solum à cõmunione repellere: & hoc, siue in veritate sit ꝓcurator, siue nõ: & siue sit in rem suam, siue nõ: quia cuilibet excõmunicato denegat actio, ext. de off. deleg. prudentiam. §. sexta. Idem etiam in teste, vt ei possit quandoq; opponi. & idem in denunciatore, & in accusatore, & impetratore inquisitionis[d], nisi papa ex officio suo procedat, ext. de accus. olim. Item potest opponi excõmunicatio post conclusionem, & etiam post sententiam contra executionẽ, vt in præ. c. pia. §. fi. † ¶ Sed quare reus nõ potest cõicare excõicato, vt ext. de exce. exceptionẽ. sicut ecõuersõ fieri ꝑt. vt ext. de iu. intelleximus. Resp. in odiũ excõicati, ne ex sua malitia lucret. † ¶ Sed quid si iudex erat depositus, vel excommunicatus, infamis, & reus scienter hoc tacet? notat Vinc. in prę. c. pastoralis. quòd nequit eos post litem contestatam repellere, obstante sibi termino supra dicto. Quod mihi nõ placet in iudice, si ratione dignitatis, à qua depositus erat, iurisdictionẽ habebat, & nunc factus sit priuata ꝑsona. Idemq; dico in omni exceptione, quæ retro facit iudicium nullum, vt præmisi: & probat ȝ. versi. sed quæro. † ¶ Sed nunquid post huiusmodi terminum poterit hæc exceptio excommunicationis cõtra partem proponi? Papa no. in præd. c. pastoralis. quòd non, termino peremptorio obsistente, arg. ext. eo. exceptionem. & C. de inge. ma. diffamari. Ber. & do. meus no. contra ibidem, & bene[e]. nam hæc exceptio semp poterit ante sententiam proponi, huiusmodi termino non obstante: & etiam post sententiam contra executionẽ vt in præd. c. pia. Qui enim talẽ assignat terminum, intelligit, solum de dilatoriis, quæ ante litis contestationem proponi habẽt: & non de exceptione, quæ anomala est, & semper proponi potest, vt dixi: maxime ꝓpter periculum cõmunionis, vt 11. q. 3. cũ excommunicato ext. de cle. excom. illud. de senten. excom. solet. & in præd. c. exceptionem[f]. † ¶ Sed nunquid reus scienter omittens ꝓponere hanc exceptionem in termino assignato ad proponendas dilatorias, est condemnandus in expensis? Et dicunt quidam simpliciter, quod sic: & videt expressum in præ. c. exceptionem. versi. quid si eam. Tu dic[g], quod aut cõpetit cõtra iudicẽ, aut contra actorem: si contra iudicem, & reus scienter omittit eã ꝓponere in termino, vt actor sumptibus & laboribus inutiliter fatiget, si postmodum in ꝓcessu eam opponit, siue añ litis contestationem, siue post, locum habet condemnatio in expensis. & est rõ: quia ea ꝓbata non tenet processus: & sic actor inutiliter laborauit: præsumit enim malitiosè subticuisse, ext. de re iudi. ad probandum. Et secundum hoc potest intelligi præd. dec. exceptionem. Si vero ȝ actorem[h], non ꝓp hoc reus scienter eam in termino omittens, & postea ꝓbans, est condemnandus: quia licet actor in sequentibus excludat: valent tñ, quæ cũ eo acta sunt. in præd. dec. pia. & ita non interest actoris, quia non inutiliter laborauit, arg. ex., de off deleg. prudentiam. §. sexta. & præterea actor, ȝ quem ꝓbata est excõicatio, non debet cum dispendio ꝓbantis impugnari, nec de excõmunicatione sua commodum reportare. † ¶ Quid si probat exceptio, & ex aduerso probat absolutio? Respondeo: Aegid[i] non credit excipientem condemnandum, cum malitia nulla appareat, quam requirit decretal. pia. in principio. cum enim absolutiones non fiant publicè, non imputat reo, si non diuinauit: arg. in præd. decr. exceptionem. in fin. & vt eccles. benefic. c. vnico, & arg. ext. de elect. statuimus. in fi.[k] ff. de leg. 2. qui solidum. 2. q. 3. Paulum. ignorantia enim probabilis est in facto alieno, ut ff. ꝓ suo, l. fin. & argu. ff. de ꝓbat. verius. Item qui semel fuit excommunicatus, semper præsumit excommunicatus, arg. ext. de cleric. excom. proposuit. & de sent. excõ. sicut. & c. cum desideres. Sed opponit, quia licet ille probauerit excommunicationem, certum est tamen quod non probauit actorem excommunicatum esse, & ab agendo repellendum, ad quod intendebat: quia verba cum effectu sunt accipienda, vt ff. quod quisque iur. l. j. §. hæc autem. extra, de cleric. non resident. relatum. & sic tanquam in probatione deficiens, est in expensis legitimis condemnandus. debuit enim diligenter inquirere, vtaum ille absolutionem obtinuisset: quod potius præsumere debuit: quia non est veri simile, quod tanto tempore fuerit immemor propriæ salutis, ut 1 q. 2 sancimus alioquin liberum erit cuilibet de qualibet excommunicatione, quantuncunque antiqua, excipere: & p consequens litem impune protrahere, cõtra mentem prædictę const. pia. Vnde dico, quod nisi iuratùm fuerit de malitia sup ipsa exceptione, vt ȝ. versic. porro. vel etiam de calumnia in principal', vbi post litis contestationem opponit, bene condemnabit excipiens in expensis, vt in prædict. decr. proposuit. & ad hoc facit lex: quia nihil refert. an ipso iure quis non habeat actionem. an habeat, sed p exceptionem repellat, vt ff. de regu. iur. l. nihil. Si autem iuratum fuerit obtinet prius dictum: quia tunc vna præsumptio p alteram tollit, arg. ex., de elect. cũ inter R. seniorem. & facit ad hoc ȝ. de expen. § si ante. versic. sed nunquid. & ȝ. in tract. libel. in tit. de calum. versicu. quid si accusator. ¶ De probatione autem huius exceptionis, & quando prædicti octo dies currant: & an sine iudicis prefixione: & quid iuris sit, si intra illos octo dies testium dicta non publicant. vide ȝ. de dilat. §. j. versi. sed & si. & seq. † ¶ Sed si hæc exceptio contra iudicem opponitur, quis cognoscet de hoc? Respondeo: not. dominus meus in præd const. pia. quod si sit ordinarius, tunc superior & ordinarius: si vero sit delegatus papæ, tunc arbitri cognoscent: & de hoc ȝ de recusat. §. fina. versi. nunquid excommunicatio[l]. † ¶ Sed quid si iudex pronunciat exceptionem non esse probatam, non tamen condemnat opponentem in expensis, nunquid actor poterit petere, quod in processu, vel in sententia eum condemnet[j]? Dicunt quidam, quod non: & imputet sibi, ꝙ non petiit eum condemnari: arg. de ver. sig. dilecto. & arg. C. de fruct. & lit. expens. terminato. finito exceptionis articulo, qui principalis est, articulus condemnationis, qui est accessorius, vt patet ex verbis condemnationis, per consequens finitus est, C. de vsuris, eos & eo ipso quod iudex non condemnauit, videtur absoluisse, argum. C si plures vna sent. condem. fu. l 1. & 2. & C. si aduersus iudic. l. 1. Alij contra, arg. C quando prouoc. non est necesse l. fi. ff. de excep, rei iudic. euidenter. & dicunt, quod prædicta iura loquuntur in sententia super principali lata: secus dicunt in interlocutoria. de hoc dic, vt ȝ. de expẽ §. postremo. versi. illud[m]. Sed nunquid exceptio excommunicationis tolletur per replicationem alterius excommunicationis? Respon. non: ut eodem ti. dilecti[n]. dicam ȝ. §. fin. versi. item no. † ¶ Sed de qua cognoscetur prius, de

ADDITIONES.

a G. Na. ¶ Non inueni: sed in decr. scisitatus. de rescr. ipse fatet exceptionem ét post sniam admitti in publice excõicato, in occulto nõ. ¶ Adde, ꝙ Abbas post Cal. in d. c. scisitatus. dicit, ꝙ gesta ab excõicato sunt retractanda, qñ acta sunt in fauorem partis scientis illum excõicatum: quod dicit esse notabile ad limit. l. Barbarius. de off. prætor. & vide per Abb. in c. excepit onem. & ibi an malitiosè differens opponere ȝ personam iudicis, sit cõdemnandus in expensis. Quid autem, si ȝ iudicem fuit exceptum, nunquid poterit statuere hunc terminum? Host. tenet quod sic: Abbas, quod non rationibus, de quibus per eum in c. pastoralis extr. eo.

ADDITIO. Adde circa primum dictum prꝫced. addit. Fel. in c. post cessionem. col. 7. ver. 2. conclusio. ext. de proba. vbi determinat, an gesta cũ procuratore excõicato, ét occulto, sint nulla, ét si ꝓstituens hoc ignorasset: & an' processus factus cũ actore excõicato, valet: vide do. de Ro. decis. 718 inc. dic, ꝙ si agatur. in antiquis: ubi dicit, quoc sic, & non opponatur. Et adde, ꝙ excõicatus non potest petere executionem sententiæ, secundum Inno & Host. in c. venerabilem. extr. eodem, de exceep. vt refert Archi. qui ita videtur tenere in ca. sicut. 2. q. 1. & ponit Guid. Papæ, fin. 422. inci. consules. Hen. Ferran.

b Pastoralis. ¶ Vt ibi scripsi super. j. glo.

c Tolerari. ¶ Imò non posset, vt ȝ. ver. sed nunquid.

d Inquisitionis. ¶ Hic de rescri. c. j. lib. 6. in glo. quid si. & ȝ. de inquis. §. j. uer. quid si imperator inquisitionis.

e Bene. ¶ Et hoc est approbatum per cle. de excep. c. vno. Idẽ tenuit Vber. de Bo. vbi ś. de exceptione excõicationis: vbi ét dicebat de ea parũ in iure ciuili haberi: habetur tamen in auth. de san. epis. §. nullum autem. ibi, soluta excommunicatione. & de interdic. hæret. colle. ante fin. ibi, anathematizentur. & no. C. de sacr. sanct. eccles. l. placet. & C. de sum. trin. l. 2. ¶ Adde, quod idem tenet Abb. in d c. pastoralis.

f Exceptionem. ¶ Tu dic idem, etiamsi hoc intellexisset iudex, & expressisset: vt no. in præ. cle. in fi. pen. glo.

g Tu dic. ¶ Secundum Aegid. rub. 32. vltra medium.

h Actorem. ¶ Intellige, ita ꝙ non ȝ rescriptum: nam tunc secus, propter rationem premissam, ut etiam scripsi in decr. exceptionem. & super gl. etiam fi. ¶ Adde, ut plene per Abb. in d. c. exceptionem.

i Aegid. ¶ Continuatur dicto ś. prox. vide, quod scripsi in ca. pia. super ver. no. probauit.

k In fi. ¶ Lib. 6.

l Excommunicatio. ¶ Vide quod satis dixi in præd. c. pia. super ver. iudex.

m Illud. ¶ Vide, quod scripsi in decr. pia. super ver. in expensis.

n Dilecti. ¶ Idem Goffred. in sum. huius tit. in fin. per eandem decr. dicit autem, quod olim tenebatur contrarium, per decr. à nobis. eodem. tit. ¶ Adde quod scribitur per Abb. in d. c. cum à nobis. & c. dilecti. & Bald. & Ac. Barto. & nouiss. in l. cum mulier. ff. solu. mat.

prius, de exceptione, an vero de replicatione? Ioan. de Deo not.
a hanc inter suas quæstiones[a], & dicit, quod de replicatione: arg.
p. præ. dec. intelleximus. & ext. de offic. deleg. prudentiam. §. sexta.
quod reprobo p. præ. dec. dilecti. Argu. tamen pro eo, eo. titu. à
nobis à contrario sensu. Sed hæc quæstio non ꝓcedit, secundũ
b ea, quæ no. s. uer. prox.[b] † ¶ Licet autem secundum premissa lata
23 uia reo patet dilatorias proponendi, non consulo tamen quod
sint multum prompti aduocati ad perdendas animas, & ad exce
ptiones dilatorias ꝓponendas: imò diligenter considerent, vtrũ
possint eas probare: nam si eas affirmatiue ꝓponunt, eis incum
bit onus ꝓbandi, ut dicam ꝛ. §. viso. in princ. nisi forte in quæstio
ne mendacij, p quod dr̃ rescriptum impetratum: quia tunc, se
c cundum Vbert. c impetrans habet ꝓbare se illud p veras preces
impetrasse: sed & opponens, si uelit, potest contrariũ ostendere,
C. si ꝛius, uel util. public. prescriptione. quæ est 25 q. 2. C. de dilat.
si quando. quæ est 3. q. 3. § spatium. Si igit reus, qui habet ꝓbare,
deficit in probando, condemnabit in expensis, maxime si sint fri
uolæ, C. de iudic. properandum. § sin autem. C. de app. à procon
sulibus. ff. de proba. in exceptionibus. in prin. in auth. de iud. §. o
portet. C. de aduoc. diuer. iud. l. j. ext. de dolo & contu. cæterum.
24 & de pœnis. calumniam. † nisi forte reus ꝓbet se habuisse iustã
causam, siue occasionẽ credendi sibi competere illam exceptio
nem, ut C. de calum. qui non probasse. ad quod facit in auth. de
d iud. §. oportet. 2. q. 3. Paulũ. ext. de elec. statuimus. ad fi. d † ¶ Hoc
25 quoque notandum est, quod peremptoria non debet inter di-
e latorias proponi cum effectu, licet possit ꝓtestari. e Et est ratio,
quia diuersos habent effectus. dilatoria enim differt, sed non au
fert principalem actionem, nec ei opponit: peremptoria sic: vn
de oportet, quod præcedat actio, cui opponat, & quam auferat,
f ut probat & not. ext. de lit. contest. exceptionis f. Sed ante litis
contestationem non dr̃ quis agere, sed agere velle, vt s. §. prox.
in fi. Arg. tamen ꝛ. ext. de renunc. veniens. vbi lite non contestata
sup principali, scilicet sup petitione præbendæ, probationes
fuerunt admissæ sup exceptione peremptoria: quia exceptum
fuit, quod ille Io. renunciauerat literis. sed dic, quòd ibi fuit lis
contestata, vt ibi no. glo. Item & exceptio renunciationis impe
dit litis contestationem, ut not. s. §. j. versi. defensiones. Si quis
igit exceptionem peremptoriam conuertat in dilatoriam ꝛ re
scriptum non debet admitti in vim dilatoriæ: alias quælibet pe
remptoria posset reduci in dilatoriam: & econtra: quod ridicu
lum esset. Arg. tamen ꝛ, extra. de donat. inter vir. & vx. p vestras.
vbi exceptio rei iudicatæ reducit in dilatoriam ꝛ rescriptum.
Sed dic, secundum Gof. quod ibi non proponebat exceptio rei
iudicatæ, sed proponebat exceptio dilatoria ꝛ rescriptum: q̃ui
delicet in ipso non fiebat mentio de processu: vt ext. de re iud.
inter monasterium. & de fid. inst. inter dilectos. Hodie autem ex
ceptio rei iudicatæ ꝛ literas opponit, ut dicam infra §. ꝑx. uers.
g rursus. Peremptoria autem in vim dilatoriæ proponitur g: puta,
si quis dicat, non potest esse iudex in hac causa. quia T. aduersa
rius meus fecit mihi pactũ de non petendo in perpetuũ: uel mihi
detulit iuramentum, & ego iurauí me nil sibi debere, & sic de si
milibus. Dilatoria uero proponitur in uim peremptoriæ: vt si q̃s
dicat, non teneor tibi dare decem, quæ à me petis: quia iudex co
ram quo me trahis, est tuus amicus: uel quia rescriptum tuum
est subreptitium. Hæc igitur stare non possunt. nam cum diuer
sos habeant effectus, ut dixi in præmissis exemplis, quod est dila
toriæ, scilicet differre, attribuitur peremptoriæ: quę habet aufer
26 re, & econtra: quod esse non debet. nec etiã sic debent permisce
ri. † ¶ Sed quęro de his exceptionibus, scilicet quod iudex est in
famis, vel seruus, uel fœmina, & similibus quando debẽt propo
ni? Respondeo, ante litis contestationem, cum sint dilatoriæ: &
etiam probari, argum. extra de arbi. dilecti. C. de exce. l. penul. li
cet quidam contradicant. Secus forte in his, qui natura ꝓhibẽ
tur, ut furiosus: cum iura nõ tutalia sint immutabilia, s. distinctio
ne. in principio. Item secus in his qui iudicio carent, ut impube
res. Tamẽ quantum ad fœminam, obtinuit contra. Nam senten
h tia fuit retractata, quia fœmina fuerat iudex in causa h, licet hęc
exceptio non fuisset ante litis contestationem ꝓposita, sed post.
Et hoc ideo dicebatur: quia idem foret in seruo, nisi publice pu
blicis officijs fungeretur, ut ff. de off. prę. Barbarius. Fœmina eñ
& seruus, quo ad hoc impedimentum, similes sunt, ff. de iud. cũ
prętor. §. moribus. Sed pimum verius, secundũ quosdam, vt so
lum ante litis contestationem proponantur, vt no. C. de procur.
i ita demum. Vber. de Bob. distinguit. Nam aut opponitur iudici,
quod ipso iure nõ habet iurisdictionem, & tunc post litem con
testatam, & ẽt post sententiam, quandocunque potest hęc excep
tio proponi, & idem est, vt dicit, in qualibet exceptione, quę ꝓ
bata facit iudicium apparere, nullum, ut ꝛ. prox. versi. hoc tamẽ
ibi, & nouus, &c. & hoc, nisi probetur scienter pars litigasse sub
eo, & sponte, ff. de iur. om. iud. l. j. C. de epis. aud. l. episcopale. Si
vero iurisdictionẽ habet, sed ei aliquid opponitur, ut repellat,
tunc dicit, quod siue scienter, siue ignoranter omittatur, vsque
ad sententiã, & non post, valet opponi. C. de iur. & fac. ignor. er-
27 ror Ego dico, hoc inter dilatorias debere opponi. † ¶ Sed nun
quid hæ exceptiones uidelicet quod iudex, vel impetrator est in
famis, vel criminosus, possunt contra rescriptũ opponi? Respon
deo, non: quamuis si papę fuisset dictum, non dedisset infamem
iudicem. Nam tales exceptiones competunt, vt dilatoriæ contra
iudicem, vel etiam contra impetrantem: sed literę bene valent, li
cet non faciant mentionem de his, quę nec processum negotij,
nec principalem causam contingunt, nisi tales sint exceptiones,
quę rescriptum afficiant. Nam tales bene admituntur contra re
scriptum, licet non contingant processum causæ, vel negotium
principale: vt si dicatur, rescriptum non valere, quia pro excom
municato fuit obtentum, vt extra de ęta. & qual. cum bonę. vel
falsum, vel obreptitium: vel si dicat reus, se priuilegium habere,
ext. de rescript cum ordinem. uel si dicitur, quod impetrator re
nunciauit literis impetratis & impetrandis pręter assensum cõ
munem, vt eo. tit. ex parte. 3 vel quod literę sunt nimis genera
les, eod. tit. ad hęc ad idem eo. tit. ex tenore. ext. de confir. vti. ad
nostram. Quia ergo dilatoriæ exceptiones ante litis contestatio
nem proponuntur, merito litis contestationem impediunt, siue
sint contra iudicis iurisdictionem. siue contra eius personam: de
28 quibus dictũ est s. ti. de iudic. dele. §. super est. & §. excipi. † ¶ Quã-
doque etiam aliquis allegat priuilegium, quod non tenetur co-
k ram illo respondere k: & prius est de priuilegio cognoscendũ. C.
de excep. l. fi. ff. de in ius voc. l. 2. ff. de iudic. si quis. extra. de appel.
cum parati. Siue etiam competant contra actorem. de quib. not.
s. in. tit. de actore: siue ex persona rei, de quibus no. s. in ti. de reo:
siue contra procuratorem, de quibus no. s. in titu. de ꝓcur. siue
cõtra citatorem, de quibus s. in ti. de cita. & sic de alijs dilatoriis
29 3. q. 6. §. exceptio fori. † ¶ Illud quoque no. dignũ est l, q̃ iudex
l nõ debet exceptionẽ dilatoriam recipere prius quam reus libel-
lum receperit, vt 3. q. 3. offerat. extra de libelli oblat. c. 1. & hoc,
vbi ordinarie agit: secus si extraordinarie: & sine libello: ut ex
tra de prob. quoniam. contra. & de acc. qualiter. §. debet. q̃ si reus
nolit libellum recipere, potest contra eum, tanquam contra cõ
tumacem, procedi. In nullo enim sibi pręiudicat libelli receptio.
maxime protestatione premissa. quia nõ videtur in iudicem cõ
sentire, qui genus sibi edi postulat actionis, vt ff. de iud. non vide-
30 tur. de hoc dic, vt s. de libel. oblat. ver. quo facto. † ¶ Illud quoq;
non est ignorandum, quod aduocatus dilatoriam exceptionem
post litem contestatam proponens, punitur in vna libra auri, C.
31 de excep. l. pen † ¶ In summa nota cautelam, vt si velis, q̃ iudiciũ
m eũ, ꝓcuratore m, vel tutore, vel curatore, vel syndico, uel aliis hu-
iusmodi personis, firmum sit, oppone, quicquid poteris contra
eos ab initio: & fac, q̃ iudex pronunciet illos admittendos, non
obstantibus exceptionibus propositis contra eos: & sic postmo-
dum non reuocabitur iudicium, ne agens cum eis videaris iudi-
cis auctoritate circunueniri. Hęc cautela probatur C. de his, qui
veni. ętat. impe. l. j. in fi. & C. q admit. ad bo. pos. l. bonorum. sen-
tentia enim talis facit ius inter partes, e. t. de re iudic. cum inter.
32 † ¶ Qualiter superior, ad quem appellatur propter exceptiones
non admissas, formabit literas cõmissionis, quando causam ap-
pellationis committit, uide ꝛ. de ap. §. de officio quoq; uers. nunc
33 dicamus. & seq. † ¶ Hoc etiam nota, quod vbi proponit aliqua
exceptio

ADDITIONES.

a Quæstiones. ¶ Lib. 2. q. 6.
b Ver. prox. ¶ Hoc repetitur ꝛ. §. vlt. in fi. sed quomodo dictum Ioan. de Deo defendetur, vide quod scripsi in præd. decr. à nobis sub 5. membro summæ, quam ibi posui.
c Secundum Vber. ¶ de Bob. charta mihi 12. ver. licet quasdam. in fi. uide, quod dicam ꝛ. de clan. despon. super rubrica.
d Ad fi. ¶ Lib. 6.
e Protestari. ¶ De hoc & his quæ sequuntur, scripsi post Inn. de rescri. super literis. post expeditas glo. & de fo. compe. c. ex parte B. in gl. no. arg. & scripsi s. de rescri. præsen. §. ratione formæ. ver. porro licet. & sequentibus.
f Exceptionis. ¶ lib. 6.
g Proponitur. ¶ Secundum Bonagui. titul. quot modis sumatur exceptio. in fi.
h In causa. ¶ Compost. in decr. sciscitatus. de rescri. dixit, procuratrix: ut ibi scripsi super glo. 2. ¶ Adde ad id, quod hic dicitur de prohibito impedimento nacuræ, quod etiam si non opponeretur, non valeret processus. ut per Inn. in c. sciscitatus. in prin. & ibi scribentes post ipsum, ext. de rescrip. Romana. in repet. rub. de arbit. in 8. col. post. ptin.
i Vber. de Bob. ¶ vbi. de aduocato rei, charta mihi 9. uersi. opponeatur.
k Respondere. ¶ de priuil, c. 1. lib. 6.
l Dignum est. ¶ Secundum G. Na. vbi & plus circa hoc dixit: vide s. de dilatio. §. nunc videamus. super versi. in summa. Non est ergo sufficiens procurator ad opponendum dilatorias, qui non habet mandatum recipiendi libellum: de hoc dixi de procur. constit. in prin.
m Procutore ¶ Omnino vide s. de rescript. præsenti. §. primo igitur in fi.

exceptio dilatoria, aduersarius petere potest sibi cautionem prestari de soluendis expensis, uel aliqua certa pœna, si proponens defeceris in ꝓbando: quod quidam obseruant, nec aliter exceptiones admittunt. Nos tamen hoc non seruamus, nisi forte euidenter de proponentis fuga, dolo & malitia præsumatur ex causis uerisimilibus: & tunc sic, ext. de elect. cum dilect. ad fin. de rest. spo. literas. de accusat. sup his. 38. dist. quanquam. in fi. Aliquando vero tam uiolentæ possunt esse præsumptiones ꝓtra excipientem, uel etiam contra exceptiones, quod non admittuntur. j. §. prox. uer. sed pone. in fi.[a]

a

ADDITIO.

a In fi. ¶ Vbi remittam ad Compost. ibi enim auctor hunc uer. reassumpsit.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio dilatoria ante litis contestationem est proponenda & probanda.*
2 *Peremptoria exceptio ante litis contestationem est protestanda, sed post proponenda & probanda.*
3 *Reus volens ante litis contestationem opponere, & probare exceptionem peremptoriam, an sit audiendus.*
4 *Terminus ad oēs exceptiones, peremptorias proponendas, an possit statui.*
5 *Exceptiones peremptoriæ possunt usque ad conclusionem causæ proponi.*
6 *In crimin ibus, vel defectibus, non est laxanda licentia, sed restringenda.*
7 *Excipiens super crimine non admittitur, nisi super eo, quo aduersarius publica laborat infamia.*
8 *Restitutio an sit in criminibus denegãda.*
9 *Violentæ præsumptiones contra exceptiones propositas, qualiter, & quare possint repelli.*
10 *Exceptio peremptoria, an possit per reum proponi post attestationum publicationem, & examinationem. & per testes probari, &c.*
11 *Exceptionib. publicatis, an possit exceptio peremptoria proponi talis, quæ non destruat pripcipale, quin tenuerit.*
12 *Exceptio peremptoria an possit post sententiam proponi.*
13 *Exceptio peremptoria an, & quo casu possit proponi, vbi á sententia nõ est appellatum, sed transiit in rem iudicatam.*
14 *Exceptio peremptoria contra executorem potest post sententiam, quæ in rem transiit iudicatam. septem casibus opponi & probari.*
15 *Procuratore minoris, uel militis suas exceptiones omittente, debet actio communi & speciali iure contra procuratorem dari.*
Exceptio procuratoria an sit dilatoria, & quot modis dicatur.
16 *Solues si tutus sit exceptione perpetua, an iure communi possit repetere.*
17 *Exceptio feriarum scienter omissa, an post litem cõtestatã possit proponi.*
18 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, debet ante litis contestati onem proponi, & aliquo casu potest etiam post.*
19 *Exceptio beneficij epistolæ diui Adriani, ante litis contestationem est proponenda: & quo casu post.*
20 *Exceptio, quam proponit fideiussor, uel pignorum possessor, de conueniendo principali, an semper ante litis contestationem sit proponenda.*
21 *Exceptio competens tutori, ut inter se & contutores actio diuidatur, an sit temporalis, aut perpetua.*
22 *Exceptio illa, non habẽs patris consensum: cum sit filiusfamilias, an sit dilatoria, & ante litis contestationem opponenda.*
23 *Opponens post litem contestatam duas partes uniuersitatis in constitutione syndici non affuisse: an sit audiendus.*
24 *Dicens post litem contestatam tutores inuentarium non fecisse, vel non satisdedisse, an sit audiendus.*
25 *Exceptio post sententiam proposita, an ualeat.*
26 *Exceptiones peremptoriæ debent ante sententiam opponi.*
27 *Muliere agente pro dote contra hæredes mariti, an exceptio adulterij contra ipsam sit admittenda.*
28 *Exceptiones ℣ rescriptum beneficiale oppositæ: quando sint proponendæ.*
29 *Exceptio quæ tantum contra literas competat, qualiter & quando sit in iudicio proponenda.*
30 *Iuramentum temerarium, aut per fraudem extortum, an possit quis sua auctoritate infringere.*
31 *Papa gratiam alicui sine literis dante, an obijciens contra talem de uerita te incognita sit audiendus.*
32 *Negotium principale non dicuntur contingere ea, quæ sunt de processu.*
33 *Tenor rescripti apostolici in quibus loco libelli dicatur haberi.*
34 *Exceptio peremptoria seu defensio ante litis contestationem proposita, an & quo casu retardet, aut impediat litis contestationem.*
35 *Exceptiones peremptoriæ an possint ante litis contestationem admitti.*
36 *Iusiurandum à parte parti delatum, non est minoris auctoritatis, quam res iudicata.*
37 *Consuetudo est optima legum interpres, nec de ea præscriptionis exceptio est admittenda.*
38 *Exceptionum peremptoriarum quædã perimit naturalem exceptionem tantum quædam ciuilem tantum, quædam vtranque, & quædam neutram.*
39 *Exceptio peremptoria quo casu ciuilem tantum, & non naturalem dicatur perimere.*
40 *Exceptio solutionis an perimat ciuilem aut naturalem*
Solutione eius quod debetur, tollitur omnis obligatio.
41 *Negotium principale an impediat litis contestationem, vbi peremptoria exceptio contingit.*
42 *Exceptio peremptoria quo casu impediat litis contestationem.*
43 *Controuersia per sententiam finita, non debet lis iterum resuscitari.*
44 *Petitione proposita, si quis dicat se non teneri respondere propter pactum de non petendo, an sit audiendus.*
45 *Exceptio inrisiurandi an impediat litis contestationem, & sit contra literas admittenda.*
46 *Contra exceptionem rei iudicatæ, & contra transactionem, quæ possit opponi fieri.*
47 *Super peremptorijs ante litis contestationem probatis, contra quas nihil extitit replicatum, qualiter pronunciabitur*
48 *Forma proponendi exceptionem peremptoriam.*

¶Exceptiones peremptoriæ quando opponantur.

a 3.§. Dicto de dilatoriis, quando ꝓponant, dicẽdum est de peremptoriis[a]: sũ p quo dicendum est, ꝙ peremptoriæ exceptiones, quæ causam & intentionem actoris perimunt, seu elidunt, opponi possunt ꝑpetuo, ut j. §. viso. uer. item not. quod. Item possunt opponi, hoc est, ꝓtestari, sed non ꝓbari, sem p ante sententiam: veruntamen ꝓbari habent tm̃ post litem ꝓtestatam, C. de p̃scri. long. tem. emptor. C. senten rescin. non pos. peremptorias. C. de ꝓb. exceptionem. C. de excep. præ-
1 scriptionem. & ext. de in int. rest. auditis. 3. q. 6. §. exceptio. †¶Ordo enim ꝓponendus est, ut dilatoria ꝓponat ante litis contestationem, & ꝓbet, ut s. §. prox. peremptoria uero post litem contestatam, ut in præl. per ẽptorias. C. de ap. eos §. j. ext. de præscri. auditis. & postquam actor suam ꝓbauit intẽtionẽ, ut s. de teste, §. qualiter autẽ. uer. sed opponit. Vnde is ordo non est confundendus, C. de test. cõsulta. C. de sen. & interlo. om. iu. ꝓlatam. 11. q. 1. puenit in fi. Si enim peremptoria ante litis contestationem ꝓbaret, nihil ꝓbanti accresceret: quia lite non cõtestãta non absolueret, ut in præl. prolatam. & ext. ut lite non contest. p totũ. Hoc tamen fallit in quibusdam exceptionibus, quę impediunt litis contestationem, vt j. dicet. Quidam autem dicunt quod cum reus contra libellum ꝓponit peremptoriam exceptionem, eo ipso intelligit litem contestari: ideoq; poterit confestim eam probare: quod reprobo, ut j. de lit. contest. §. 2. ver. sed nunquid per
b exceptionem[b]. & fm hoc intellige, quæ iam dicta sunt s. §. ꝓx.
2 uer. hoc quoq;. & seq. † ¶Peremptoria ergo exceptio ante litis coatestationem est, ꝓtestanda, sed post proponenda, & ꝓbanda: vnde si petis à me decem, quæ tibi debebam, sed mihi feci sti pactum de non petendo ea: uel petis à me fundum, qui fuit patris tui, & ego habeo exceptionem præscriptionis, uel rei iudicatæ, vel aliam similem: hanc, si uolo, possum protestari ante litis con-
c testationem, sed probare debeo post, secundum T.[c] Sed hoc hodie falsum est: quia hæc exceptio de re iudicata impedit litis cõtestationem, ut j. dicet: quod si exceptio omissa fuerit, potero iterum id proponere & ꝓbare, quando uoluero, dummodo ante sententiam, secundum T. ut in præ. cõcor. nisi terminus perẽptorius, vel aliqua interlocutoria, uel conclusio in negotio mihi obstet. Hanc materiam plene ꝓsequere, vt j. uer. ut autem. hic, & seq. & uer. & plenius, & se. & uer. rursus. & seq. Arg. tamen, ꝙ in causa criminali exceptio peremptoria sit ante litis contestationem tractanda, C. ad le. Flauiam, de pla. prẽsẽs. Si autem eadem sit peremptoria solutionis, & declinatoria iudicij, illa non opponetur in initio, sed in ꝓsecutione quęstionis principalis differetur, secundum Papam, ut ext. de fo. com. ex parte. ff. ad exhib. l. 3. §. ibidem. nisi talis sit, ꝙ quam sententia ipso iure nulla dicat, ut est exceptio rei iudicatæ, vel quæ elisis literis etiam quæstio principalis sit elisa, quæ tantum ex literis inuitur, ut j. uer. sed quæro. &
3 seq. de hoc no. Papa ext. de exce. pastoralis. †¶Sed an reus uolẽs ante litis contestationem opponere, & probare exceptionem peremptoriam, audiat? Respon. nõ, secundum præmissa. omnia enim suis debent temporibus conuenire, 23. q. 4 si de ecclesia. C. de feriis, l. 2. ff. de pe. hære. ei q. §. j. ff. loc. si merces. § colonus. nullam enim vtilitatem ex hoc potest cõsequi, cum ante litis cõtestationem

ADDITIONES.

a De peremptoriis. ¶ Vber. de Bon. rub. de peremptoriis exceptionibus, sic per modum summæ aggreditur ipsam materiam: dicit enim videndum, quid sit peremptoria exceptio, & vnde dicatur: & hæc expediuit auctor, ipsius uerba proponendo, s. §. j. post prin. ibi, est autem peremptoria: secundo, de ipsarum exemplis: & ipsius verba inde ibi in prin. ibi, & congruentius. reliqua membra patent hic. & j. §. proxi.
b Exceptionem. ¶ Et patet de lit. contest. c. 2. lib. 6.
c Secundum T. ¶ Vbi s. ver. si vero.

a ſtationem non poſſit abſolui : proteſtari tamen poteſt, ut dixi[a].
4 †¶ Vtrum autē poſſit ſtatui terminus ad omnes peremptorias
ꝓponendas? planum eſt, quod ſic, ſecundum do.meum, ſicut &
in dilatoriis dictum eſt ſ. § prox.uer.cæterum.& ar.ext. de ꝓb.
licet.reſpon.j.& §.j.& teſt.cum cauſam,quę.& de fid.inſt accepi
mus.C de rem ap.l.2.in prin. C. de excuſ.tut.quinquaginta.& ff.
de iud nonnunquam 24.q.3.de illicita.ibi,aut vno ꝓ oīb.perem
ptorie.idem ēt no. Papa ext.de exce.paſtoralis.arg. C eo.præſcri
b ptionem.Tñ vr̄ ibi notare ꝯ [b].arg.ꝓ eo C.de iud.auth.iubemus.
ext.de.teſtibus , ultra.ff.quod cuiuſq; vni.nom. item eorum.§.ſi
c decuriones[c].Pone.d atus eſt terminus perēptorius partib.ad dan
dum oēs articulos , in quib.exceptiones peremptoriæ ꝓponunť:
uel ad ꝓponendum , quicquid ꝓponere uoluerit, ſicut & moris
& iuris eſt,ut in præmiſſus ꝯcor. ſ.uer. ꝓx.& ext.de in integ.reſt.
coram & C.de inge. ma diffamari.& C.qui acc.nō poſ.ſi ea.pars
uero alterutra poſt hunc terminum excipit de aliquo , ad quod
ꝓbandum alias admitteret, ſi terminus huiuſmodi nō obſtaret:
ſed ne ſibi obſtet , ꝓponit hoc de nouo ad eius notitiā perueniſ-
ſe:quærit,an debeat admitti ? Dic,ꝙ ſic, multo fortius,quam in
dilatoriis,in quibus admittiť, ut ſ.§.ꝓx.uer.ſed quid ſi.& in ꝓd.
d uer.cæterum.arg.in dec. Greg. X.de ele.ut circa [d]. ff.de no.ope.
nun.de pupillo.§.qui opus.& ext.de teſti.pręſentium.& de exce.
e pia.ꝓpe fin.[e] & maior ratio eſt in his, quam in dilatoriis,ꝑꝑ ma
5 ius periculum,42.diſt.quieſcamus.& 7.q.2.c.fi.Nam† & perem-
ptoriæ puſſunt uſq; ad concluſionem ꝓponi , ut ſ.dictum eſt:
ideoq; non eſt talis iuris licentia nimium anguſtanda , C.de hæ-
6 re.qm.14.q.2.quanq̄.& 28.di de his †¶ Si ergo ꝓcurator,qui fa
ctus eſt dñs litis ꝑ litis conteſtationem,poſt talem terminum iu-
rare uelit,quod ad eius notitiam exceptio de nouo peruenit,ad-
mitteť ad eam ꝓponendam & probandam, ſi aſſerat ſe ex nouo
mandato domini abſentis illam ꝓponere : iurabit etiam , quod
credit eam ad notitiam domini perueniſſe poſt terminum hu-
iuſmodi ꝓcuratori ſtatutum:quia & ipſum dominū arctat:quod
que dominus idipſum iurabit, & ſic obtinuit.Imo etiam plus di
cunt aliqui , quod licet dominus de nouo ſibi non mandauerit,
ſemp tamen iurabit ſe credere ad notitiam ꝑueniſſe domini il-
lam de nouo,& illum paratum eſſe hoc iurare:alioquin imputet
ſibi dominus, qui ꝓcuratorem non inſtruxit , ſciens ſibi compe-
tere exceptionem:non autem iurabit ſimpliciter ꝑueniſſe,alio-
quin anceps ſubitet periurium. Vel dic,ut dixi in prædict.cap.ut
circa.& hoc uerum eſt in aliis exceptionibus,quam ſuꝑ crimini-
bus,uel defectibus,in quibus non eſt laxanda licentia, ſed potius
reſtringenda:argum.2.q.3.c.j.& q.7.ſi quis epiſcopus.& c.crimi-
nationes.& q.8.qui crimen. & l.ſciant.ext. de accuſ.licet.ad fin.
7 †Cum enim non admittať excipiens niſi ſuper crimen, ſuꝑ quo
aduerſarius publica laborat infamia, ut ext.de accu.accedens.&
c.omnipotens.dicendo , quod ad eum de nouo peruenit: oſten-
dit ꝑ conſequens non eſſe de hoc infamiam publicam:& ſic,tan-
quam ſibi cōtrarius repelli debet, ext.de ap.ſolicitudinem. Gof.
f & B.Compoſt.dicit, ſic ꝓnunciatum fuiſſe in curia[f]. cum enim
huiuſmodi terminus ſit quædam interlocutoria,ut ff.de arb.qua
lem.in fi.& ꝑ eam ius partib. acquirať.ut ext. de re iudi. cum in-
ter.non debet, ut dicit , ſine cauſæ cognitione ꝑ quandam quaſi
8 reſtitutionem reuocari , ut in præd.c.coram. †¶ Sed in crimini-
bus reſtitutio denegať,ut ĩ.de reſt.in integ.§.quis autem.uer.ſed
pone, nec ſubeſt cauſa rationabilis reuocationis huius. Præterea
cum cauſarum uſus,& iura uſum peremptorij inuenerint ut eſ-
ſet litium finis, ſi poſt illud quis in talibus audireť, uix lis aliqua
finem haberet & malitiis & periuriis uia dareť , ut in præ.verſic.
cæterum. Nec obſtat, ſecundum eum ; ext.de excep.paſtoralis.
quia non loquiť de termino peremptorio,nec de exceptionibus
g peremptoriis, ſed de non peremptoriis[g],& de dilatoriis:ideoq;
non debet ad hoc trahi , cum ſit contra rationem iuris inducta,
ut quis poſt peremptorium admittať,& quod ſuo iuramento in
cauſa ſua ſtetur.Itē in præd. l.de pupillo. & in præd dec. præſen
9 tium.non fuit partibus ꝑ iudicē terminus aſſignatus. †¶ Et no.[h]
h quod ſi contra excipientem præſumať , debet eum obligare ad
certam pœnam ut ſ.§.prox.ad fi.imò etiam ita uiolentæ pręſum
ptiones eſſent ꝯ exceptiones ꝓpoſitas, & contra ꝓuiſionem,ſeu
collationem beneficij:quod eis repulſis ꝓuiſio, ſeu collatio exe-
cutioni mandabiť,C de fal.l.2. ext.de reſtit.in inte.ſuſcitata.ext.
de conceſ.præb.poſt electionem. ſecundum ſanum intellectum
eius.& hæc repulſio præcipue locum habet contra exceptiones
criminum,uel defectuum: quæ cum ſint odioſæ,magis debet in
eis ꝓbatio reſtringi , ff.de lib.& poſthu. quidam. de pœn diſt.1.
10 pœnæ.†¶ Sed nunquid atteſtationib.publicatis & examinatis,
reus poteſt exceptionem peremptoriam ꝓponere,& ꝑ teſtes ꝓ-
bare,uel actor replicationem opponere,& probare ꝯ exceptio-
nem peremptoriam probatam? Et vr̄ quod non,cum teſtificata
didicerit,ut ſupra de teſte.§.ſatis vtiliter.verſicul.hoc etiam no.
& quia ſic daretur occaſio ſubornandi teſtes , quod fieri non
debet,ff.de eden.l.j.§.editiones ff.quemad.teſt.aper.l.2.& de iu-
reiu.ait prætor.in prin.ext.quod met. cau.cum dilecti.ext.ut ec
cle.benefi.c.vnico, in fi.Econtra vr̄ , quod poſſit,ff.de rei uendi-
officium.ff.de ꝓbat.cum de in debito.in prin.C.de præſcri.long.
temp.l.emptor.C.de excep.ſi quidē.quæ loquiť,qñ didicit dict.
ſuorū.& ext.de teſt.ex tenore.ubi de hoc, ſm Vinc.& c.de teſtia
i bus[i].& c.ſeries.Vel pt̄ dici.ꝙ non eſt audiendus,& ꝙ dictæ ll.ue-
teres ſint correctæ,& in cā appellationis eſt aliud, uel loquunť.
qñ actor uel reus probat,non ꝑ teſtes , ſed aliter, ext.de fid.inſt,
cum dilectus.Vel diſtingue : quia ſi nouiter poſt aperturā teſtiū
emerſerit,tunc admitteť,ext.de excep.paſtoralis.& idem,uel alij
teſtes poterunt induci:quia ad diuerſa inducunť,ext.de teſtibus,
veniens.& c.cum cauſam.& c. cum in tua.ſuꝑ ueteri vero non,
k ext.de teſtib.fraternitatis.ſecundum Vber[k] † Vin.doctor egre-
11 gius,dixit[l],quod publicatis exceptionib.poteſt exceptio perem
l ptoria opponi,ſi ſit talis,quæ non deſtruat principale , quin ten-
m uerit[m]:ſecus ſi dicerem, quod teſtes dixerunt falſum.tunc enim
nō audiar,niſi uelim teſtes ꝓducere ſuꝑ corruptione: quod dic,
12 ut ſ.de teſti.§.qualiter autem.ver.ſed opponiť. †¶ Poſt ſenten-
tiam autē an poſſit ꝓponi exceptio perēptoria , diſtingue: quia
aut fuit appellatū,aut non : ſi fuit appellatū , poſſum exceptionē
omiſſam in principali ꝓponere, & ꝓbare in cauſa appellationis.
nam in cā appellationis poteſt non oppoſitum in principali op-
poni, & non ꝓbatum ꝓbari , ut C.ſen.reſcin. non poſſ.l.2.& ff.
de exce.exceptio.extra de fide inſt.cum Ioannes.in fi.& de teſtib
fraterniratis

ADDITIONES.

a Dixi. ¶ Hanc quæſtionem, quæ fuit Alber.Gal.in tit.de lit.conteſt. auctoř ponit ſub illo tit.§.2.ver. ſed quid ſi reus.& ibi , quid dixerit Alber habes ad literam. Sed ſciendū,ꝙ Vber.de Bob. plene proſequitur hunc articulū. ubi tractat de obiectis ꝯ agentes nomine proprio,uer.ſed quid ſi uellis.mi-hi char.11. inducit l.hac conſultiſsima. C.de teſt. quia promiſcuis actibus non ſunt rerū officia turbanda. Itē, ut dicit, reus non cogitur ꝯfiteri ante litis ꝯteſtationē ut actor fundet intentionē ſuam, ff.de interogat.act.l.j.er-go nec actor cogeť ante litis ꝯteſtationē rñdere , ut reus fundet ſuā,q exci-piendo dr̄ agere,ſerueť ergo æqualitas omnino: alle.ff.de except.l.j.de ꝓb. in exceptionibus. C.de eden.l.j.& vlt.de fruct.& lit. expen.l.ul. cū his,quæ ibi no.In ꝑriū ſi offeras , qđ petiť , ante litis ꝯteſtationē , relaxandus es,ff.ſi cer.pe.quidā.Inſt.de per.& tēp.act.in fi.æquè igiť audiri debes,uolēs oſtē-dere te nō debere. Itē qñque ſnīa pro actore ferť lite non cōteſtata,multo magis pro reo , C.ubi de cri.agi oport . anth.qua in prouincia. C.quom & quand.iud.auth.qui ſemel.facit ff.de reg.iur.l.fauorabiliores.& l.non dēt Item quod non licet poſt litem ꝯteſtatam,licet añ,C.de iud.apertiſsimi de iuriſd.omn.iud.l.nemo.Dici poteſt,ex quo actoris intentio fundata nō eſt, ſuperuacaum eſt peremptoriam opponere: & ſic audiri non debes.C.de edend.q accuſare.cū his,quæ ibi not.ff.ut leg.uel fidei.hæc ſtipulatio.Sub-dit,ꝙ ſi reus ſine interrogatione actoris oſtendit inſtrm,per qđ perempto-ria ſua probať, & actor non reclamat , uel reclamare non poteſt, reus non eſt cogendus litem conteſtari,cum euidens ſit actoris calumnia,quæ etiam eſſet in expenſis,uel aliter punienda:ubi hoc non occurrit,conteſtari coga-tur,ſalua exceptione ſua.Incidit ad primum. ff.ad exhi.l.3. §.ibidem.cum ſimilibus ibi no.& C.de pœnis , qui ſententiam.extr.de calum.c.fin.Ad id autem,qđ allegatur, quod abſolui non poterit,reſponde per no.ĩ.eod.§.in fin. ¶ Adde,quod ſi reus oſtendat inſtrm, nō ſit cogendus litem conteſtari. ſequitur Ab.in c.exceptionem.ext.e.Et idem dicit eſſe,ubicunque exceptio concludit actori ius non competere: quia ſine actione nemo experitur.l.ſi pupilli.de neg.geſt.& hoc etiam ſequitur Bar.in l.cum quærebatur.ff.iudi. ſol.& ibi Alex.in apoſtil.& Abb.in c. ſuper literis.de reſcrip.ubi, quando exceptio eſt notoria,Paul.de Caſt.conſi.191.

b Contra. ¶ In j.gl.& uide quod ſuper ea dixi de Comp.qui concor.primus in decr.quod ſicut.de elect.& de Dyn.qui diſtinguit, an fiat cauſa cognita, vel non,in regula,indultum.

c Decuriones. ¶ Iſte uerſic. quaſi ad literam fuit Compoſt. ubi remittam ĩ.

d Circa. ¶ Lib.6.

e Prope fin. ¶ Lib.6.

f Incuria. ¶ Eius dictum uide in dec. qđ ſicut.de elec. ubi ſcripſi in pe.col. uer.ſed pone ſicut. ¶ Adde, ut per Abb.in c.paſtoralis. ubi plene de hoc, uerſi.utrū.& ibi dicit Arch.dicere.13.q.1.ſuper ſumma, qđ ēt reſpectu cri minum proponendorū ſtandum eſt iuro partis,per c.ut circa.de elec.in 6. & hoc ipſe ſequitur ꝯ Spec. Tenet etiam ibi , ꝙ ſine cauſæ cognitione non poſsit præfigi terminus ad opponendas peremptorias , tam reſpectu rei,q̄ reſpectu actoris: arg.l.diffamari.de ingen. ma.& l.cum Titia.ff.de accu.& l.ſi ea.qui acc.non poſſunt.

g Peremptorio. ¶ Contrarium ibi ſcripſi ante fi. & no.ſ.de dila. §.j.uer.ex-ceptoriæ.ſed hæc ſunt uerba Compoſt.

h Et no. ¶ Secundum Compoſt.cuius ſunt hæc uerba in dec. quod ſicut.de elect.in fi.ut ibi ſcripſi in prin.uer.ſed pone.

i Teſtibus. ¶ Vbi de hoc in ul.gloſ. & uide ramiſsionem quam ponit finis huius ver.

k Secundum Vber. ¶ Sub §. deinde fac.mihi char. 8.uerſic.ſed quid ſi pro-ducis Subdit tamen, quod conſuetudo in his attenditur: & ſic eſt propter diuerſitatem opinionum,quæ in diuerſis foris ſeruantur.

l Dixi. ¶ De teſtibus,ſeries.

m Tenuerit.¶ Ac ſi dicat,quod non ſit directè contraria.facit cle.de teſtibus: c.2.vide,quod dixi ſ.§.2.in prin.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fraternitatis. vbi de hoc: ext.de re iud. inter monasterium.in fin.
13 † ¶ Sed nunquid si in principali excepi de pacto de nō petendo, vel de præscriptione, & similibus: iudex vero p suam interlocutoriam repulit hanc exceptionem,& nihilominus postea me sententialiter condemnauit:nunquid in causa appellationis interposita à diffinitiua, poterit adhuc illam exceptionem opponere? Inno.papa IIII.no.ext.de re iud. quod ad consultationem.quod sic,ut ff.de ap.l.j.quādo ap.sit,l j.circa princ.& arg.ff.de in integ. rest.l.4.§. 1.ſ.eod.quod secundum legem ab interlocutoria non potuit appellare,2 q.6.non ita.ext.de appellat.su p eo.2. Aliis autem hoc durum videt,cum in interlocutoria in rem transierit iudicatam, à qua appellatum non extitit, & poterit ab ea secundum canones appellari,& etiam secundum leges, ubi p eā principale absorbet: ubi enim à sententia appellatum non est, sed in rem transiit iudicatam, non potest regulariter ulterius exceptio peremptoria ꝓponi, nisi p in integrum restitutionem: ut quia est minor uel ecclesia, ut in præ.l. C.senten.rescindi non pos.l.2. & extra, de priuil.cum olim.& ff.de re iud post rem.ff.de adul.si maritus.§.prescriptione.& ext.de in integ.rest.suscitata.ff de mi
a nor.l.minor 25.ann.omissā allegationem [a]. † ¶ Hoc tamen fallit
14 in nouem casibus[b],in quibus post sententiam,quæ in rem tranb siit iudicatam,potest exceptio peremptoria contra executorem opponi & ꝓbari. ¶ Primo, in filiosa.qui habet exceptionem senatusconsult.Macedoniani, ff.ad Mac.l.tamesi. ¶ Secundo,in muliere quæ habet exceptionem Velleiani,ff.ad velle.quamuis. §.2 ¶ Tertio,in milite condemnato,qui exceptionem omissam potest etiam post sententiam opponere, C.de iur.& fac.igno.l.
c 1.in fi.ubi de hoc [c]. ¶ Quarto & quinto, in marito, & donatore, & aliis,qui conueniendi sunt, in quantum facere possunt,& nō vltra,scilicet habita ratione necessitatis:quod si non fiat,possunt de hoc excipere etiam ꝓ post sententiam, ff.de re iudic.patronus. ff.solu.mat.ex diuerso.§.primo. C.de rei vxo act.§.cum autem. & ff.de re iudicata. Nesennius.in fi.& l.inter eos. §.fi.& in multis aliis legib eiusdem tit.& j.de conclus.vers.item beneficium & in Summa do.mei . de do.inter uir & vxo.sub tit.de dotis ꝓmiss.§. quis constituat.uer.de legatione. ¶ Sexto, in fideiussore,qui habet priullegium de cedenda sibi actione à tutore , ut ff. de fided inst.si fideiussores.§ idē respondit.& j.de conclus.uers.postremo [d]. ¶ Septimo, in tutore. ff.de ꝑr.act.tutelæ.l.j §.præterea potest ēt esse. ¶ Octauo,in falso ꝓcuratore,C.de ꝓcur.licet.ext.eo.in nostra.secus si sniā dicat lata p falsas allegationes, C.si ex falsis alle.ꝓ totum. ¶ Nono, vbicunque dico nullum fuisse iudicium,quia iudex erat incompetens,uel excōicatus, & similia,C.de ꝓbat.licet.C.quando ꝓuoc. non est nec p totum , & C.siā non comp. iud.l.1.& 2.& ext.de re iud.ad ꝓbandū.& de excep.pia.§ fi.lib 6. & s.§.prox.uer.porro. Tamē hoc casu,& in falso ꝓcuratore nō dī ꝓprie exceptio,cum nullum sit iudicium.ut in præ.dec in nostra.in fi.& est speciale in his duabus exceptionibus, cum sint dilatoriæ, & ante litis contestationem ꝓponendæ, ut ēt post sen-
e tentiam ꝓponi possint [e]. † ¶ Quid si ꝓcurator minoris uel mili-
15 tis omisit exceptionem? Vī communi & speciali iure ꝑ ꝓcuratorem actio dari , ar.ff.de dolo.l & eleganter.§. pen.In citatore uero est electio minoris,ut C.si tut.uel cur.l.pen.& fi.Vtrum exceptio ꝓcuratoria sit dilatoria,& quot modis dicat,& quid iuris sit,si ēt fideiussor omittit,dix i s.de ꝓcurat.§.ratione aūt formæ.
16 versi.ulr.& seq.† ¶ Quid si quis tutus exceptione ꝓpetua,solut? vī,q possit repetere iure cōmuni,ff.de cond.inde qui exceptionem.Dic ꝑ, fm Vber.quia res iudicata inhibet hoc, C.eo.l j.ff. man.si fideiussores in omnibus. ext. de re iud.quod ad consulta-
17 tionē.in prin. † ¶ Quid de exceptione feriarum? Dic,q post litē contestatam non potest ꝓponi,si fuit scienter omissa, arg.ext.de his,que fi.à maio.par.ca.ex ore.C.de iure.do.imp.l.2.quod intel-
f lige de feriis rusticis,non de solennibus [f]. † ¶ Quid de exceptione
18 non numeratæ pecuniæ,de qua habes j.de conclu.& renun.uer.
g item exceptio non nu.§ Dicit Io.de Deo[h],ante litis contestatio-
h nem debere ꝓponi:si tamen reus uelit iurare,eam se prius nescisse, potest opponi ēt post litem contestatam , cum sit peremptoria,ex officio suo : quia perimit petitionem actoris, ut C.de non nu.pec.p totū.Instit.de exce §.j.Est tamen dilatoria temporalis,quo ad hoc:quia ad tempus dat, scilicet usque ad biennū, ut in præd conc. Alij dicunt eam ꝓponendam, post litem contestatam:sed antea ꝓtestandam, ut in alijs peremptoriis contingit. Est autem quædam exceptio,quæ mista dicit.quia potest esse ꝓ-
19 petua & temporalis,ut s.§ j.uersiculo,est quoque.† ¶ Quid de exceptione beneficij epistolę diui Adriani , de qua j. de conclus. uers.in primis.& videt , quod ante litis cotestationem sit ꝓponenda.ff.de fideiuss.inter eos.§ pen.Sed videt , q etiam post litē
i contestatam possit opponi , C.eod si fideiuss.ubi de hoc[i]. Vbert.
k de Bo. [k] dixit, tutius esse eam ante litem contestatam ꝓponi: & idem dixit in beneficio nouæ constitutionis de duobus reis, ut sequit:& in conuentione officialium , qui sunt p nominationes, seu electiones.ad honores, seu munera deputati,C.de cōstit.pec.
l.fi C.de fideiuss.auth. hoc ita. & C.de conue.fis debit. l.quoniā,
20 † ¶ Quid de exceptione,quam ꝓponunt fideiussores,uel pignorum possessores , q primo principalis psona est conuenienda:
l de qua j.no.de conclus.uer.uisō[l]. Et viet,quod ante litis contestationem sit ꝓponenda,tanquā dilatoria,ff.de præuaric.3.Arg. contra,quod sit peremptoria,seu ꝓpetua.nam si debitor est soluendo,perimit instantiā iudicij,& fideiussor absoluit,ff.de cōd. inde.sufficit & cum dubium sit , an sit dilatoria, uel pemptoria, videt ,p reo interpretandum,& ꝓpetua censet,Inst.de interdic. §.retinendæ , ext.de prob. ex literis. ff de re iud inter pares.Alb.
m Gal.dixit[m], quod exceptio,quæ competit fideiussori , uel etiam pignorū possessori ē ꝓpetua.nā rōne futuri facti,uł accidētiæ,poterit cē tēporalis,uł ꝓpetua:qđ sufficit ad hoc, ut sit ꝓpetua.ff. de pd.indeb.sufficit , & no. ff.eo.except. Io.de Deo tñ , & Vber.
n de Bonacur.dicunt [n] hic & in precedenti exceptione tutius esse in tali dubio ante litem contestatam opponi:& ideo seruandum, extra de sponsa.nouenis.de pœnit dist.7. si quis.Negligens enim beneficium legis,non potest redire ad illud, extra,de re iudic.inter monasterium & c.seq.C. de iure delib.scimus § sin aut hoc, ꝓpe fin.§ 7.quæstio 1 quod periculosum. Idem etiam dicit do. meus in exceptione competenti possessori pignoris, ut ante litem contestatam opponat,in auth de fideiusso §.sed neque.col. j.& utrunque horum ꝓsequere, secundum eum , in Summa de excep.§.hoc quando.sub §.hoc de dilatoriis. ¶ Quid de exceptione illa,Non es prælatus, uel in possessione prælaturæ,uel non es dominus rei quam petis,uel non es hæres,uel non est tibi ius cessum, uel non habes mandatum , & similibus. de hoc dic ut s.de
21 actore.uersic.item contra prælatum.& seq.† ¶ Quid de illa exceptione,quæ cōpetit tutori , ut inter se & ꝓtutores actio diuidat: nunquid est temporalis,uel ꝓpetua? De hoc dic,ut s. in exce.fideiussori competente:de hoc dic, ff.de tutel.& ra.dist.1 j §.nanc
o tractemus[o]. † ¶ Quid de illa,non habes patris consensum,cum sis
22 filiusfamil.C.de bo.quæ liber. cum oporter.& videt,quod ante litem ꝓtestatam,cum sit dilatoria.3.q.6.§.excep.C.de ꝓb.exc.C. de excep l penul & fi Sed dicit Vber.quod quādocunque,&anp te sententiā, & post:quia facit apparere iudicium nullum[p]. Quid de falsi ꝓcuratoris exceptione ? de hoc extra. de ꝓcur.in nostra.
q C.eo.tit.licet[q]. ¶ Quid si post litem contestatam opponit,duas
23 partes uniuersitatis non affuisse in constitutione syndici? dic,q
24 audiet,ut in procu ibi no. † ¶ Quid si post litem contestatam dico, tutores inuentariū non feciss̄e, uel fatisdedisse? dic,quod audiar: quia p hoc contendo iudicium non valuisse , & sententia contra minorem lata,ipso iure non ualeret, C.in quib.cau.in integ.rest.nō est necess.si tutor.C.de tut.& cur.nō omniū.C.de eo,
r qui ꝓ tuto.l.2.[r] & ideo etiam post sententiam potest opponi,se-
25 cundum Vber.ff.de re iud. Nesennius. † ¶ Sed [s] pone ædificaui
s in solo tuo bona fide tandem condemnor tibi ad restitutionem; non recepi de sumptibus:quærit,an in executione sententię possim opponere

ADDITIONES.

a Allegationē. ¶ Expeditum est hoc de app.c.vl.lib.6.Vber.distinguit,an interlocutoria pararet prēiudiciū negotio principali, nec ne:& primo casu est uera prima opinio:secundo secunda quatuor autem opiniones de hoc ibi not.in gl.hoc dicit.

b Casibus. ¶ Hos posuit Tanc.ubi s.uer.quod autem.

c De hoc. ¶ Ibi no.isti casus.

d Postremo. ¶ Ad hunc etiam uers.remittit auctor j.de fideiuss.§.1.uers.potest etiam.

e Possint. ¶ Verba Acc.ubi s.& in l.exceptionem.C.de probatio.in fi.gl.

f Solennibus. ¶ Vide s.de fer.§.vlt.in fi.

g Non nu. ¶ De hac Alberic.Gal.remittit ad summam Az.eodem titul.§.j.

h Io.de Deo. ¶ Cauł.lib.3.rub.quando opponatur dilatoria.in prin.& ibi prosequitur dicta Vbert. qui de omnibus , quæ hic & j.uer.prox.tractantur,prosequitur char.mihi 11.super ius alle.uer.quid dices.& uer.se.

i Hoc. ¶ Et apertius Inst.de fideiu.§.si plures. ¶ Adde , q beneficiū excussionis sit opponendum ante liris contestationem , tenet Bar.in l.j.ff.de excep.Bal.Pet.& Cyn.in auth.præsente.C.de fideiuss.Salic.in auth.hoc si debitor.C.de pignor.Alex.consilio.78.j.libro.

k Vber.de Bob. ¶ Vbi s. prox.& idem Vber.de Bo.rub.de declinatoriis.uer. idem puto.

l Viso. ¶ Vide quod ibi dixi post dominum meum.

m Dixit. ¶ eo.tit.post prin.

n Dicunt. ¶ Vbi dixi s.uer.prox.

o Tractemus. ¶ ver.fuit Aalber.Gal.ubi s.uersi.sed nunquid exceptio.quę

p Nullum. ¶ Vide s.de actore , B. ad fi.uer.quid si præsente parte,& ibi seq. uer.se remittit ad istum

q Licet. ¶ de procur.Et iste uer.& duo seq. fuerunt Alber. Gal.e.ti.uers.sed nunquid exceptio falsi.& seq.

r L.2.Hucusque fuit Albe.Gal.sed Vber. tractans hoc , ubi ponit obiectus contra sententiam ordinarij,mihi char.10.uers.dicet defendens. non allegat l.seq. sed ibi post uer. quid de beneficio , tractans de inuentario heredis,illam allegat:sed hoc nil ad propositum:ad hoc intelliges j.de instrum. edi.§.fina.uersiculo,sed nunquid hęres.

s Sed. ¶ Istud uer.& sequentes,ordine tamen conuerso. posuit auctor j.de sent.excom.§.fina.uersi.item pone, emptor. & uersi.seq.ubi aliquātulum scribit plenius:& ideo hæc fienda erat remissio ad illos.

a sim opponere de sumptibus? Respon.[a] non est quæstio, secundū Mar. qui dixit, vt ilem actionem dari pro expēsis, ut no. ff. de cō. b inde si in area.[b] & ȝ. de expen. §. j. de iure meo non fuit quæsitū. vt ff. de excep. rei iud. duobus. & l. pe. §. fi. Sed Io. contra, vt non competat actio: & ideo non videtur, quod post sententiam posit opponi exceptio. Dic tñ contra, vt ff. de rescin. vend. fundus.
26 † ¶ Sed pone,[c] peto à te decem actione ex empto pro pretio, vi c ni, quod tibi vendidi: fertur pro me sñia, nunquid in executione sñiæ poteris opponere, ꝙ res vendita non fuit tradita? Videtur, ꝙ non. nam exceptiones peremptoriæ debēt ante sententiam opponi, vt ȝ. Ar. ȝ, & ꝙ actor habeat actionem ad rē petēdam, nec de iure eius fuit quæsitum, vt ff. de exce. rei iu. duobus. & l. pe. §. fi. & ad hoc ff. fa. erc. ex parte. ff. de rescin. vendi. fundus. 2.
d Sed dic, ꝙ sic, per præ. l. & ff. de iureiu. si duo. §. antepe. & pen.[d]
27 † ¶ Item quæritur[e] ecce quædam mulier agebat actione de do e te ȝ hæredes mariti: hæredes opponunt exceptionem adulterij: quæritur, an possint? Et vī, quod sic: nā vbi de dote agitur post mortem vxoris intra 60. dies utiles, serui nō manumittūtur, C. de adulte. l. fi. ff. qui, & a quib. manumiss. li. non fiat. sed & si ma- f ritus. & hoc p.p quæstionem adulterij.[f] nam & post mortē agi tur de crimine p.p onera, ff. ad Sylla. Caius Seius. ff. de iur. fisci. ei qui § fina. de ingratitudine quæritur post mortem. ff. de inoffi. test. si quis filium. & de crimine in modū exceptionis ꝓpositō, ff. de adulterijs. l. 2. § sed si publico. C. de transact. si ex fallis. Præterea derelicta accusatione à marito admittitur extraneus, ff. de adulteri. constante. & C. eodem iure mariti. & l. quamuis nam quæ temporalia sunt ad agendum', &c. ff. de doli exce. l. pure §. g fina.[g] Nec obst. C. de adulterij. l. fi. quia ibi loquitur, quando di nortio matrimoniū est solutum: secus si morte, ut ibi no. & pro batur in præd. l. sed & si. in prin. Sed dic, secundum Ioann. quod non competit exceptio, cum non lucretur maritus dotem, nisi accuset vxorem de adulterio, & inscribat, in auth. vt lic. ma. & h auiæ. §. j. Alber. Pa. contra per præd. l. C. de adul. l. final.[h] † ¶ Sed
28 quæro de exceptionibus, quæ opponuntur contrà rescriptum beneficiale, quando sint proponendæ? Respon. si aliqua falsitas sit in priuilegio, uel rescripto expressa, vel veritas suppressa quę papā adꝓcedendum induc it: putà, qa suggessit impetrator se do ctorem Decretorum, uel legū, vel ꝙ erat nepos cardinalis, vel suppressit aliud beneficium, vel iuramentum, seu statutū, tales & similes exceptiones possunt contra rescriptum ante litis con testationem opponi, tanquam dilatoriæ extra, de rescript. ad au i res. & ca. constitutus. ubi de hoc, secundum Papam.[i] & ca super literis. & ca. si proponēte. & de ap. dilecto. ff. de natal. restit. l. 2. Possunt ēt post litem ꝓtestatam opponi semper ante sententiā, tanquam vere peremptoriæ. sic intellige extra, de lit. ꝓtesta. k ceptionis. in fin.[k] Et est ratio in istis, quia non solum literas af ficiunt, sed etiam gratiam, quæ potest sine literis fieri, & semper literas præcedit: & ideo huiusmodi excepriones sunt peremptoriæ gratiæ, ꝙ ȝ gratiam subreptitiam competat exceptio: probatur extra de re iudic. cum olim. de accusati. accedens. de exce. cum ecclesiasticæ. Et est vtile eas contra rescriptum opponi. nā tam literas, quam iurisdictionem iudicis elidunt, & literis elisis tota quæstio est elisa: & sic lites abbreuiātur, extra, de appellati.
29 cap. ordi. in princi. † ¶ Si vero aliqua sit exceptio, quæ tantum contra literas competat, vt si quis iurauit, vel pactus est, ꝙ contra capitulum, uel contra iuramentum literas non impetrabit, in initio quidem potest hoc ȝ literas excipi, sed post litem contestatam non, C. de excep. l. fin. Secus tamen esset, si iurasset, uel pactus esset, quod eum non conueniret, extr. de accusat. veniēs. quia tunc non tantum literæ ꝓrimuntur sed etiā actio: & ideo ante litem contestatam & post, potest obijci de iuramento, uel pacto huiusmodi: & talia iuramenta præiudicāt literis papę, nō quia papa non possit eis præiudicare, sed quia ꝓsumitur nolle præiudicare, quia non est autor periurij, extra. de iureiu. si vero. & ca. ad nostram. & ca. quemadmodū. extra, quod met. caus. ca.
30 penulti. † ¶ Et iuramentum temerarium, uel per fraudē extor tum, nō debet quis sua, sed superioris auctoritate infringere, ex l tra, de election. uenerabilem. secundum Bernard. Compostel. I
31 † ¶ Sed quid si gratia non est simul cum literis data?: ut quia pa pa dedit alicui beneficium, nulla litera inde facta: & postea man dat eum in possessionem mitti: obijcitur ei, ꝙ ueritatem tacuit, nunquid admittetur ante litem cōtestatam excipiens ȝ literas? Resp. non: qa non sunt literæ subrepti tię, licet gratia sit subrepti tia: contra quam etiam competit exceptio, ut prædixi: & hoc te m net Inno. 1111.[m] Alij, quos do. meus sequitur, dicunt contrà: dicunt enim, quòd si gratia est subreptitia, quæ principalis est, p consequens litera ab ea descēdens, debet subreptitia iudicari: ar gu. extra, de fide instrumēto. inter dilectos. §. cæterum. extra, de re iudica. cum inter. prope fin. Prætere a dicit prædi. decre. excep tionis, ꝙ exceptio peremptoria contingens negotium princi pale, non impedit litis contestationē: imo post litis contestatio m proponitur. † ¶ Negotium autem principale contingunt ca, quæ ad ipsum pertinent principale: puta pactū de non peten do, exceptio solutionis factæ, uel acceptilatiōis, & similia. Ea au tem quæ sunt de processū, non contingunt negotiū principale: & ideo de his quæritur ante litis contestationem, tanquam de di latoriis, extra, de re iudic. inter monasterium. & de cohab. cler. & muli. super eo. de rescrip dilectus. j. Qualiter autem intelligatur, quod dicit, principale negotium contingent, dicā infra, ver siculo, rursus. Quid iuris sit de exceptionibus ȝ prouisiones prō positis, not plene per Bernar. Compostel. extra, de elec. quod si-
n cut.[n] † ¶ Item do. meus not. in Smma, in titulo, de excep. §. &
13 quando. in fi. si cōtra rescriptum beneficiale opponitur, quod est subreptitium, in hoc casu non est necesse litem ꝓtestari, vt ȝ. in primis concor. & extra, de æta. & qual. accepimus. de præbē. cum sm Apostolum §. penultimo. & fina. & ca. dilectus. j. 2. & o 3. Vel posset dici,[o] quod in talibus tenor rescripti. apostolici lo co libelli habetur: vnde cum talis exceptio cōtra ipsum opponi tur, exceptio habetur quasi loco respōsionis, ut in præ. decr. cō stitutus. & sic per petitionem & responsionem est lis ꝓtestata: ex tra, de lit. contestation. ca. unico. ¶ Item qualiter peremptoriæ differantur in possessorio, vel etiam ȝ literas, nota. secundum p Papam extra, de foro com. ex parte B.[p] ¶ Item utrum de perem ptorijs, uel dilatorijs exceptionibus sit in rescripto mentio faciē da, & quid iuris, si non fiat? nota. secundum eum, de resc. super q literis.[q] † ¶ Vt autem hic articulus plene liqueat, not. ꝙ aliqua
34 exceptio peremptoria, seu defensio ante litis ꝓtestationem pro posita, non impedit, seu retardat litis contestationem, nisi solū exceptio rei iudicatæ, transactæ & finitæ: ut extra.[r] de lite ꝓtestat. r exceptionis. ff. ad sc. consul. Tertull. l. j. § fina. ff. de uerb. signifi. trā sacta. & l. seq. Potest etiam quis, si uult, eas proponere post li tem contestatam: quod tutius est, quia tunc absoluetur reus in principali: cum uero ante litem contestatam proponuntur, tūc contra rescriptum opponūtur: nec fit absolutio in principali, in quo non est lis contestata, ut infra. uersiculo, sed quæritur, quali ter. nā peremptoria exceptio actioni actoris opponit, ff. de exce. l. 2. unde dicit de re iudica. nam illa exceptio ante litis ꝓtestationem contra rescriptum opponitur, ut C. sentent. rescind. nō posl. fi ideoque non est mirum, si impediat litis cōtestationem Et intellige hic Rem iudicatam, cum sententia non fuit appella tione suspēsa, ut ff. ad Turpil. l. j. & no. in præ. decre. exceptionis. Arg. tñ contra: quia per sententiam tollitur ciuilis sed remanet s naturalis obligatio, ut ff. de sol. Stichum §. naturalis.[s] † ¶ Sed po
35 ne, ꝙ in causa appellationis proponitur ante litis contestatio nem non fuisse appellatū ab interlocutoria, uel à diffinitiua, uel

quod

ADDITIONES.

a Respondeo. ¶ Secundum Alber. Gal. cuius fuit iste ver. e. ti. uer. sed pone. quod ibi procedit. dic, ut dixi in studio Paduano: quid velit hoc, dicam, ubi sup. nunc remisi.
b In area. ¶ Et materia plene. ff. de rei uen. in fundo.
c Sed pone. ¶ Vide, quod dixi sup. ver. prox. in prin.
d Et penul. ¶ Secundum Alber. Gal. cuius fuit iste ver. e. tit. in fi.
e Quæritur. ¶ Eandem quæstionem posuit ȝ. de do. inter vir. & uxo. §. forma tis. uer. quod si mulier. sed hæc plenius.
f Adulterij. ¶ Dicit Alber. Gal. cuius fuit iste versi. & dicunt quidam quod ibi est casus huius quæstionis.
g §. fi. ¶ Hoc dixit Alber. Gal. econtra vī, quia crimina morte extinguuntur, C. si reus, vel accus. mor. fu. l. fin. ff. de accus. l. ex iudiciorum. Item si tacuit defunctus, & eius heres tacere debet, C. de inoffi. test. l. omnimodo. & de re uoc. don. l. fi. in fi. & ff. ad Syll. j. in fi. Nec obstat. &c. ¶ Adde, ut plene posui in addit. ad Bar. in l. rei iudicatæ. §. fi. ff. sol. mat.
h L. fi. ¶ Cui fauere videt Aecur. in l. una, C. de rei vx. act. §. illo procul dubio.
i Secūdum papam. ¶ Vt ibi scripsi in gl. exceptio. cum suis remissionibus. & ad propositum uide quæstionem j. quam posui post Goff. super regula, exceptionem de reg. iur. lib. 6. de reo, qui ȝ rescriptum, in quo dicebatur spoliasse, obijcit subreptionem, cum iudicis auctoritate vacuam possessio nem apprehenderit. ¶ Adde, ut per do. An. de sancto Geor. in c. dilecto. in 2. co. extra, de appel. & Abb. in c. ad audientiam. el 2. extr. de rescr.
k In fi. ¶ Lib. 6.
l Compost. ¶ Vt scripsi in decr. ad audientiam. 2. de rescri. super gl. vlt. in fi.
m Inn. 1111. ¶ Qui hoc no. in dec. exceptiones. de lit. contest. lib. 6. & uide su per gl. pen. hoc dictum & sequens dictum Ioan. Inno. & Archi.
n Sicut. ¶ Vbi scripsi post expeditionem tex. & gl.
o Dici. ¶ Vt scripsi post Inno. de elect. dudum. 2. versi. licet autem. in glo. ex hoc patet.
p Ex parte B. ¶ Vt ibi scripsi post prin. in gl. no. arg.
q Literis. ¶ Et uide, quod scripsi post expedetionem tex. & gl. Item scias, ꝙ totum, quod hic sequitur usque ad fin. §. facit ad decr. exceptionis. de lit. cont. lib. 6. ¶ Adde, post not. in d. ca. super literis. Pet. de Ancha. consi. 16. inci. uiso processu.
r Exceptionis. ¶ Lib. 6. ¶ Adde, cum dicitur exceptio litis finitæ, non in telligitur de finita taciturnitate temporis, prout exceptio præsumpti, sed de finita expresse prout uoluit Feder. consilio 183.
s Naturalis. ¶ Tu dic, quod ex quo ex ciuili agitur, satis est, quod ciuiliter finita sit causa. & uide J. uer. & ut plenius.

a quod non intra x.dies: [a] uel quòd appellans renunciauit tacitè, uel expresse appellationi factæ, procedendo corã iudice, uel ẽt faciendo aliquid in cã, de qua agit, & huiusmodi: & sic fuam in rem iudicatam transisse. Dicunt quidam, ꝙ tales exceptiones, cũ sint peremptoriæ, non debent ante litem ꝓtestatam admitti. nã eis, vel aliqua earum probatis appellatio ipsa non tenet, arg. pro
b eis in præ.ca.exceptionis. [a] Et ego dico, quod vbi nõ appellatur vel non intra decem dies, vel vbi renunciatur appellationi, tũc rata manet sententia interlocutoria, vel diffinitiua: & per consequens, causa principalis est finita, & appellatio est extincta. Vñ dico eas ante litem cõtestatam & prius quàm in causa procedatur, admittẽdas, vt ext. de ap. Romana. §. si vero vocatus. & probat in præalleg. c. exceptionis. in verb. finita. hæ enim & similes exceptiones iurisdictionem iudicis tangunt, & ideo iudex ante omnia decernere debet, an sua sit iurisdictio: quia hæc cognitio exercitium iurisdictionis præcedere debet, vt in præ. §. si vero. & ext. de rescr. super literis. ver. nos igitur. cũ suis conc. & ff. de iud. si quis ex aliena. & litis contestationem impediunt: vt s. §. nunc videndum. versi. cæterum Sed videtur ꝯ in eo casu, vbi quis renunciasse proponitur appellationi faciendæ: quia cum propter renunciationem appellari non poterit, nõ potest hoc prætextu dici res finita, ex quo nullum habuit initium per appellationem Sed respondeo, quòd ante omnia debet de iudicis iurisdictione constare. Plerique tamen contra dicunt, & forte non male, in casibus præmissis: & etiam in casu illo, quando quis asserit à sententia cõtra se lata appellasse: sed appellatus corã iudice appellationis negat aliquam sententiam pro se latam fuisse, & sic appellationem nullã esse: &, vt dicunt, præ. §. si uero. non obst. Irẽ bene dicit Transacta: nam exceptio transactionis ante litis contestationem admittitur ff. de cond. inde. eleganter. §. si quis. post princi. Quod autem dicit Finita, intellige, consensu, vt in præ. l. ad Tertul. & in præ. l. de verb. sig. puta per iurisiurãdum à parte parti de
6 latum: † quod non est minoris auctoritatis, quam res iudicata, ff. de iureiu. l. 2. & l. non erit §. dato. extr. eo & si Christus. § Iacobus. secundum Ber. & do. meum. Sed ad hoc opponitur: nam licet iurisiurandum ipso iure tollat naturalem obligationẽ, ciuilẽ tamen non tollit, sed solum illam ope exceptionis elidit, ut not. s. eo. §. j. Vnde cum hæc exceptio contingat principale negotiũ, & sit peremptoria, videtur quod non impediat litis contestationem, sed quod post litem contestatam sit proponenda: ideo forte ob hanc obiectionem vitandam. In. 1111. intelligit Finita, scilicet quia iurauerat se in perpetuum non acturum: quo casu, nisi ex causa, vlterius agere non potest, ff. eo. admonẽdi. ff. de cond. ob caus. l. 3. C. de pactis, post quam. extra, de accus. veniens. ad fi. de renuncia. cum inter P. & dixi s. eodem. § versi. sed quæro de. Item intellige finita consensu, scilicet si sit longo silentio sopita, vel, secũdum canones, longissimo, ut in præ. l. ad Tertullia. & in præ. l. de uerb. sig. puta per legitimã præscriptionem, extr. de prescri. ca. 1. & ca. sanctorum & c. illud. ff. de alie. iudic. mut. cau. fac. item & si res. Item potest intelligi finita consensu, puta per pactũ de non petendo in perpetuum, f'm Ber. & do. meum, uel per acceptilationem, ff. de pact. l. j. in prin. & §. pactum. & s. §. j. uel per amicabilem compositionem, secundum do. meum, extra, de decim. ex multiplici. Sed certe, quod dixi de præscriptione, non videtur stare posse, præsertim secundum eos, qui dicunt, per eam non acquiri dominium, sed solum exceptionem parari, ut infra,
37 de præscri. † ¶ Sed nec de consuetudine, quæ est optima legum interpres. maxime in curia Romana, exceptio præscriptiõis admittitur, uel proponitur ante litis ꝓtestationem, sed post. Item quod dixi de pacto de non petendo, non uidetur bene dici. nã pactum de non petendo: licet tollat ipso iure naturalem obligationem, ciuilem tamen non tollit, sed solum ope exceptionis elidit, vt s. §. j. & iam s. in iureiurã dixi. Vnde forte hac ratione motus Inno. 1111. intelligit finita, scilicet propter pactum de non agendo ulterius super aliquo certo dubio: sicut & s. dixi in iuramento: secus autem est in pacto de non petendo, secundum eũ. Et est ratio, quia quando quis facit pactum de non agendo vlterius, nihilominus extra petere potest, & nihilominus debitor remanet obligatus ex promisso. licet contra eum agi non possit, ff. de cond. indeb. naturaliter. ff. de iudic. uix rectis. sed si permitteret litem ꝓtestari non opposita hac exceptione, postea eã opponere nõ posset, cum sit declinatoria fori, C. de excep l. fi. Vbi autem paciscitur quis de non petendo, nullo modo remanet obligatus, intellige cum effectu: unde etiam post litem contestatam excipi poterit, cum sit peremptoria, secundum eum. Hæc autem omnia prosequere, ut sequenti distinctione M. de Fano dixit, ꝙ ubicunque exceptio peremptoria notoria est, ita ꝙ negari non potest, impedit litis contestationem: quia in notoriis ordo iudiciarius non requiritur, extra, de iureiurãdo. ad nostram. el s. ff. si qs cau. l. 2. de accusa. ea, quæ ff. qui satisd. cog. l. si uero. §. qui pro rei qualitate. Argum. tamen contra in præd. decr. exceptionis.
38 † ¶ Et, ut plenius instruatis, distingue: quia quædam peremptoria exceptio perimit naturalem obligationem tantum. quædam ciuilem tantum, quædam utramque, & quædam neutram. Naturalem tantum perimit, ut ecce aliquis me hæredẽ instituit, & legauit per minuta legata, quicqd est in hæreditate: & sic ego sum naturaliter obligatus ad soluendum legata, ut extra, de Polu. c. j. non tamen ciuiliter ad soluendum in solidum, cum beneficio legis Falcidiæ deducere ualeam quartam partem, ut extra, de test. Raynutius. & ca. Raynaldus. Cod. de iur. & fact ignor. cum quis, C. ad leg. Falcid. error. Si igitur aliquis ex legatarijs me cõueniat petens quod legatum est in solutum sibi dari, & ego excipiam nõ ualere literam, quia tacuit, quod lex Falcidia in legatis locũ haberet, non est hæc exceptio ante litis ꝓtestationem admittenda, quia non est de re finita, cum sim in solidum naturaliter obligatus: & pro tribus partibus legati similiter naturaliter & ciuiliter: sed pro quarta, quæ retineri põt beneficio legis Falcidiæ, naturaliter tm, non ciuiliter: & ideo hæc exceptio litis ꝓtestationẽ non impediet, cum sim in omnibus naturaliter obligatus, ut iam dixi: licet pro quarta parte, quæ per legem Falcidiam detinet. ex
39 ceptionis beneficio illa naturalis obligatio elidatur. † ¶ Ciuilem uero tantum, & non naturalem, exceptio peremptoria perimit: ut cum quis obligatus est naturaliter & ciuiliter, & liberatur per pactum, de non petendo in perpetuum, seu per iuramentũ, per quod tollitur tantum naturalis obligatio, & non ciuilis, ut iã dixi, & s. eodem. § j. & hæc similiter non impedit litis contestationem, quia non est de re finita, quantũ ad ciuilem obligationem, quæ per pactum, seu per iurm non tollitur, sed ope exceptionis tm eliditur. Insti. de exce. § præterea & §. æque si debitor. Aliter tamen contra, ut s. de iuramento. auth. adhuc. j. dicetur in uersic. si queras. ¶ Vtramque autem perimit, ut cum filiusfa. suscipit pecuniam mutuo, & se obligat per scripturã, & sic numerationẽ pecuniæ se obligat naturaliter, & per scripturã ciuiliter, postea tamen conuenitur coram delegato: proponit, quod non ualeat literæ, quia tacitum fuit, quod super mutuo facto filiofamilias, cui competebat exceptio Maced. impetrarentur: certe nõ est exceptio admittenda: quia non est de re finita, cũ sit naturaliter obligatus. ff. de cond. indeb. frater a fratre. & etiam ciuiliter, si forsan peculium habeat, ff. ad Maced. l. i. in fi. & l. seq. quare litis con
40 testatio non debet eam impedire. † ¶ Est & alia quæ neutram perimit: obstat tamen agenti de facto, ut est solutio. nam solutionis exceptio non perimit ciuilem, neque naturalẽ, quia iam perempta est: quia solutione eius, quod debetur, &c. Institu. quibus modis tol. ob. in princi. & ideo, quia per solutionem omnis tollitur obligatio, tam ciuilis, quam naturalis, potest dici, hæc exceptio est de re finita, quare cõpetit contra literas, & litis contestatio impediri potest, & debet: ut in præ. dec. exceptionis. ibi, de re
41 finita, &c. idem etiam in appellatione, ut s. eo. §. j. † ¶ Rursus notandum est, quod ubi peremptoria exceptio ptingit negotium principale, non impeditur litis contestatio, nisi ubi excipitur de re iudicata, uel trãsacta, uel finita: ut in præ. decr. exceptionis qd uetum est, quando ita contingit negotium principale, quod nõ
42 literas: unde bene dixisset tantum. † Si enim tangeret simul negotium & literas, tunc posset excipi contra literas, & impediret litis contestationẽ, ut patet in eo, qui impetrauit literas beneficiales, ꝯ quas excipitur, quòd non ualent: quia tacuit numerum iuramento firmatũ, & huiusmodi. Hæc enim exceptio debet admitti contra literas, & impediet litis cõtestationem, ut extra, de rescrip. constitutus. & dixi plene s. uersiculo, sed quæro de exceptionibus. Videtur ergo hic iterum distinguẽdũ ad huius materiæ notitiam pleniorem. ¶ Vnde dic: nã aut oritur actio ex ipso rescripto, ut in exemplo proxime proposito: & tũc exceptio elidit literas, & litis ꝓtestationẽ impedit & retardat, ut in eo. ca cõstitutus. Aut non oritur actio ex rescripto, sed impetratur rescripti super actione ante competenti: & tunc subdistingue: quia si excipitur contra literas, aut proponitur contra eas exceptio declinatoria iudicij, aut dilatoria solutiõis, aut peremptoria. Si declinatoria iudicij hæc literas elidit, & litis contestationem impedit: exemplum habes ext. de re iu. inter monasteriũ. Si dilatoria solutionis, hæc contra literas non admittit, nec litis contestationẽ impedit, ut probatũ est s. §. pro x. in prin. Si uero peremptoria, tunc

ADDITIONES.

a Decem dies. ¶ Nota, quia cautius est sic excipere, quam dicere, ꝙ post decem dies, quia potuisset: & prius hoc scripsi de appel. Romana. §. si uero. super uer. partib. in quo §. Arch. quasi ad literã posuit hunc uer. facit ad predicta inf. §. proximo. in prin.

b Exceptionis. ¶ Adde, quod no. j. de instru. edit. §. nunc dicamus. versi. sed pone. appellans. ¶ Adde tu ad id, quod dicitur j. de iureiu. hec exceptio litis finitæ per iuramentum impedit litis contestationem, c. & si Christus. in 2. col. ext. de iureiu. & ibi dicit Ab. Sic. in 4. not. ꝙ sic. Item adde ad præsentem materiam, quod quælibet exceptio nullitatis impedit litis contestationem, Rot. in antiq. decis. 107. & decis. 115.

ſic iterũ ſubdiſtingue, quia aut illa exceptio eſt de re iudicata uel finita, uel tranſacta, & tunc contra literas admittitur. & litis
2 teſtationem impedit, ut ſ. oſtenſum. eſt. Aut non eſt de illis: & tũc nõ eſt contra literas admittenda, nec per eã eſt litis cõteſta
tio retractãda, licet ſit ꝑemptoria: ut quia perimit obligationẽ naturalem tantũ, uel ciuilem tantũ, uel utranq; ut dixi ſ. uerſ. &
43 ut plenius. †¶Si quæras q̃ ſit ratio diuerſitatis, quare exceptio ꝑẽptoria, q̃ eſt de re iudicata, uel tranſacta, uel finita, ꝯ reſcriptũ competit, & litis conteſtationem impedit, & non aliæ exceptio
nes, ut in præ dec. exceptiõnis. reſpon. quia ex quo ſemel fuit cõ troueꝛſa, & eſt ſententia lata non uult princeps ꝓ ſuum reſcrip tum lites ſopitas iterum reſuſcitari, extra, de reſcri. nennulli. C. ſen reſcind. nõ poſſ. l. fi. Nam actio ſemel extincta, amplius nõ re uiuiſcit. de conſec. diſt. 4. quæris. Item ſi alias fuit controueꝛſia, & de ea fuit tranſactum: non uult princeps ꝓ ſuum reſcriptũ li tes, uel cauſas trãſactionibus legitimis ſopitas, per ſuas literas ſu ſcitari. C. de tranſac. cauſas ext de deci. ex multiplici. idem eſt, ſi res finita ſit: qa ſublata eſt omnis obligatio, ex qña, uel ſuꝑqua reſcriptum poſſit impetrari: & ideo nõ eſt mirum, ex quo nulla competit actio, ſi contra literas talis exceptio ꝓponatur, ext. de reſcri. nonnulli. §. ſunt & alii, & c. ſi In aliis autem pemptoriis, ſi cut eſt pactum de nõ petendo, & exceptio Macedoniani, & ſi miles, non poteſt dici, q̃ non competat actio, cum remaneat ẽt poſt pactum naturalis obligatio: & quandoque etiam ſubſit ci uilis, & naturalis, licet per exceptionem pemptoriam poſſit ex cludi, ut ſ. uerſi. & ut planius. quæ etiam exceptiones competũt licet nunquam illæ actiones in iudicium fuerint deductæ. unde non dicitur lis ſopita ſuſcitari, ſed potius de nouo intentari, quę poteſt per exceptionem excludi ſuo loco & tempore propo nenda: & cum talis exceptio dicatur actionis excluſio, ut ff. de exce. l. 2. in prin. ſi contra literas ꝓponeretur, iam extorqueret ad id, quod non competit: quia elideret potius literas, quã pro
44 poſitam excluderet actionem. †¶Item ſi petitione ꝓpoſita di cat aliquis, non teneor reſpondere, quia feciſti pactum de non petendo, non eſt audiendus: qa ꝓponit eam ad id. quod nõ ꝓpe tit, ſcilicet contra petitionem, ut eam differat, ſiue declinet, & nõ contra actianẽ, ꝯ quam eſt exceptio ꝑemptoria ꝓponenda ut eam exctudat, ad quod cõpetit talis exceptio: quia exceptio eſt actionis excluſio, ut ſ. & ideo dicit præ. decret. exceptiõis. q̃ talis exceptio non impedit litis conteſtationem, quia, ut dictũ eſt, non competit contra literas ſed cõtra petitionem ꝓpoſitã Hæc ergo eſt ratio, quare peremptoriæ non impediũt litis ꝓteſtationem, nec ſunt inter dilatorias ꝓponendæ, ut dixi ſ. proxi uerſiculo, hoc quoque notaneum. Sed ſi ꝓponatur ꝯ actionẽ propoſitã, ut ſi peto decẽ ex cauſa mutui: tu reſpondes, nõ tene or tibi, quia feciſti mihi pactum de non petendo, hoc bene pro ponis, quia opponis actioni, & eſt litis conteſtatio facienda: & ſic poteſt intelligi, quod per exceptionẽ ꝑemptoriam propoſi tam fiat litis ꝓteſtatio, extra de dolo & contum. prout & de ap cum cauſam. de quo dic, ut infra de lit. conteſt. §. nunc dicamus. uerſi. ſed nunquid per exceptionem.

45 †¶Si quæris. an exceptio iuriſiurandi impediat litis conteſta tionem, & ſit contra literas admittenda? diſtingue: quia ſi excipiatur de iuramento agentis, quia iurauit. quod amplius nõ pe tet: admittenda eſt propter periculum animæ, ne via periuriis aperiatur: ut in concor. quæ ſunt ſ. uerſiculo. ſed quæro, de ex cep. in fin. Si aũt excipiatur de iuramento rei à iudice delato, qa dicit, quod iuramentũ fuit ſibi à iudice delatum, & iurauit, quod nil debeat, non uidetur exceptio admittenda ante lite ꝓteſtatã contra literas: quia huiuſmodi iuramentum tollit tantum natu ralem obligationem, ſed non ciuilem: imo remanet ciuiliter obli gatus, ut ſupra dictum eſt, Vel dic, & melius, quod recipi debet exceptio: præſertim ſi à parte reo delatum ſit iuſiurãdum: quia tale iuramentum inſtar tranſactionis habet maiorẽ auctorita tem, quam res iudicata, ut ff. de iureiur. l. 2. & quia omnis cõtro uerſiæ finis, eſt iuramentum, ut extra, eo. c. & ſi Chriſtus. ſecundum magiſtrum Pet. de Sam. qui auctor eſt proximæ diſtinctio nis, quæ nihil aliud cantat, quam quod ſupra, præſcripſimus.

46 †¶Hoc quoque notandum eſt, quod ꝓtra exceptionem rei iudicatæ poteſt opponi, quod non fuit iudex, qui eam tulit: cõ tra tranſactionem verò, q̃ dolo facta fuit, vel quòd negotium non fuit legitime finitum: contra præſcriptionem etiam, quòd fuit interrupta, & ſimilia, ff. ad Tertul. l. j. in fi. ff. de verb. ſig. tran ſacta. & l. ſeq. iſta enim præiudicialia ſunt, & prius tractãda, ext. de ordi cog. tuam. vel, ſecundum dominũ meum, utriuſq; partis teſtes admittentur, ubi ſimul ꝓcurrũt exceptio & oppoſitio ſicut præſcriptio & interruptio: qđ dic, prout ipſe no. in præ. ca. exceptionis. De hac exceptione vide. ꝯ. de ſen. §. nũc de effectu.
47 verſi. item pone. † ¶Sed quæritur, qualiter pronunciabit ſuper huiuſmodi peremptorijs ante litis ꝓteſtationem probatis, contra quas nihil extitit replicatum? non enim videtur, q̃ pronunciabitur ſuper principali, cum non ſit ſuper eo lis cõteſtata, arg. ff. de iudic. l. de qua re. extra. de cau. poſſeſſ. & propri. cũ ſuper. in fi. vnde, ſm Ber. non pronunciabitur ſuper prjncipal', ſed ſuper exceptione rei iudicatæ, uel tranſactionis, uel negotij finiti, de quo actũ eſt, q̃ ſic fiet. dabitur enim exceptio in ſcriptis. vt ext. de proba. quoniam contra. cuius ſcripturæ forma talis erit:

48 † ¶FORMA proponendi exceptionem peremptoriam: Corã vobis, domine iudex, excipiendo propono ego talis, ꝯ petitionem talis, in qua petijt talem rem à me, dicens eam ad ſe pertinere, q̃ alia vice coram tali iudice ſuper hoc inter nos extitit litigatum. & ab eo ꝯriam ſententiam diffinitiuam reportauit, à qua non extitit appellatum: vel illa quæſtio fuit per tranſactionem legitime ſopita, uel queſtio eſt finita: ludex uero, hoc modo pro nunciabit, ſecundum Ber.

¶FORMA. Quia nobis cõſtat, q̃ ſuper eo, quod talis petijt, ſibi obſtat exceptio rei iudicatæ, à qua non fuit appellatum, uel tranſactionis, uel negotij finiti, diffinitiue pronunciamus, dictũ talem ſuper prædicta petitione non eſſe ulterius audiendũ, ſibi ſuper hoc perpetuum ſilentium imponendo: vt extra, de accuſ. veniens §. fi. ſed illud loquitur in accuſatore, cui etiam obſtat ſi milis exceptio: hic autem loquimur, quando contra reſcriptũ talis exceptio proponitur, ut patet in ſuperioribus: & ideo dicũt quidam, quibus idẽ Ber. aſſentit, ſufficere in tali caſu pronuncia re, non ualere tale reſcriptum & aduerſarium in expenſis ꝑdem nari, extr. de reſcrip. ca. fi. & c. diſpendia. eo. titu. lib. 6. Præterea in præmiſſa forma fit pronunciatio ſuper principali, vnde tertij, alijs verbis retentis, non ponunt verba illa, ſibi ſuper hoc perpe
a tuum ſilentium imponendo. R of aũt dicit, [a] q̃ iudex in ſua pro nunciatione faciet legi libellum in principali oblatũ, & dicit ſic:

¶FORMA. Cum reus contra prædictam petitionem talem exceptionem propoſuerit, & datis ſibi inducijs eam ſufficienter probauerit, actorem non admitto ad agendum, & non admittẽ dum fore pronuncio, ff. de iur. fiſc. Statius Florus. §. Cornelio. ff. ad Maced. l. j. § ſi pendeat. Tutius eſt ergo, q̃ præmiſſæ exceptio nes proponantur poſt litem cõteſtatam, ut dixi ſ. ver. vt autem hoc. Qualiter autem pronũciabitur dilatoria exceptio probata, dicetur. ꝯ. §. pro. Si autem renunciauerit quis omnibus exceptio
b nibus, vide ſup. §. prox. verſi. cæterum. [b]

ADDITIONES.

a Dicit. ¶ Cuius dictũ placet, vt ſcripſi in dec. exceptionis. ſuper gl. ſufficiebat. quod intelligo qñ ſimpliciter & dilatoria, & in uim dilatoriæ propoſita eſt, ut dixi ſ. de dilat. §. j. ſuper uer. item quæritur.

b Cæterum. ¶ Ibi plena remiſsio de materia.

SVMMARIVM.

1 *Ex breui uerborum mutatione multum mutatur effectus.*
2 *Reus in excipiendo ſit actor, quia affirmatiua exceptionis propoſitio requirit probationem. & nu. 18.*
3 *Exceptionem peremptoriam pure proponens, actoris quodammodo ſuſtinet intentionem.*
4 *Forma reſpondendi, ubi de actoris intentione, uel eius probatione dubitat.*
5 *Dote per dolum promiſſa, an per talem promiſsionem poſſit actio quædam oriri.*
6 *Exceptionem præſcriptionis, uel uſucapionis proponens, an de actoris intentione confiteri uideatur.*
7 *Litis conteſtatio an per ſolam confeſſionem oriatur.*
8 *Reo, cui peremptoria exceptio competit, negante ſe teneri, an ſi poſt litẽ conteſtatam uelit eam proponere, audietur.*
9 *Reo peremptoriam exceptionẽ proponente, ſi in eius probatione deficiat, an & qualiter ſit condemnandus.*
10 *Literarũ obligatio ſuper exceptione non numeratæ pecuniæ, quæ dicatur.*
11 *Debitore negante ſibi pecuniam fuiſſe numeratam, ſi creditor contrariũ probat, poſtea autem debitor dicit ſe ſoluiſſe, an audietur.*
12 *Creditori nihil ſibi deberi aſſerenti, credendum eſt.*
13 *Exceptiones aliquæ competunt uni, quæ non alteri.*
14 *Aduocatus in proponendo declinatorias iudicij quem ordinem obſeruare debeat.*
15 *Reo nullam exceptionem habente, nec contra iuriſdictionem, nec ex perſona iudicis, quæ alias potuit opponere.*
16 *Forma proponendi dilatorias exceptiones.*
17 *Nominatim qualiter debeat q̃ſcu iudicio proteſtari.*
19 *Recuſatio in iudicio facta, qualiter ſit ſufficiens & admittenda.*
20 *Reus non ualens ex aliqua cauſa iudicem recuſare, quomodo aliter ſe habere debeat.*
21 *Forma excipiendi in cauſa excommunicationis quæ ſit.*
Exceptio excommunicationis non eſt ſine cauſæ expreſſione admittenda.
22 *Excommunicatio minor non repellit a iudicio, nec a fidelium participatione.*
23 *Exceptionibus in iudicio propoſitis, qua forma notarius eas ſcribere habeat.*
24 *Dilatoria ſolutionis, uel peremptoria in iudicio propoſita, ſub qua forma ſcribetur a notario.*

25 *Iudicem exasperare fatuum est.*
26 *Iudex legitimas exceptiones non admittens est puniendus.*
27 *Iudice nec recipiente, nec repellente exceptiones: quid sit agendum.*
28 *Appellari an possit a iudice seculari propter exceptiones non admissas.*
29 *Iudex qualiter se debeat habere, ubi exceptione proposita, & non admissa, pars appellaret.*
30 *Forma pronunciationis iudicialis, ubi iudex adueniente termino uidet exceptionem propositam esse probatam.*
31 *Exceptione in iudicio proposita, nec ꝓbata, qualiter pronũciabit iudex.*
32 *Reo non ualente, uel nolente, quod obiecit in iudicio probare, quomodo iudex habeat pronunciare.*
33 *Condemnatio an, & quomodo possit ante taxationem fieri.*
34 *Iudex nulla interlocutione debet ante pronunciationem pandere quid sentiat.*
35 *Sententia sub incerto prolata quomodo poterit certificari.*
36 *Forma pronunciandi generaliter, & super qualibet exceptione.*
37 *Iudex uidens se male interlocutum fuisse, uel male processisse, an poterit suam interlocutoriam, uel quod fecit, reuocare.*
38 *Reuocatio grauaminis ad cuius, uel quorum notitiam debeat peruenire.*
39 *Reuocatio grauaminis quot modis, & qualiter per iudices fieri possit.*
40 *Papa suam sententiam iniuste latam, corrigere debet.*
41 *Reuocatio grauaminis, ubi de ea dubitat iudex, si sit grauamen, uel non, sub qua forma fiat.*
42 *Forma literarum a iudice fiendarum, ubi appellans, absens sit in reuocatione grauaminis.*
43 *Altero contrariorum electo, alteri renunciatum esse uidetur.*
44 *Iudex an possit interlocutoriam pro me contra te latam, a qua non appellasti, post decem dies reuocare.*
45 *Appellatione facta ab interlocutoria, si in causa appellatione datus est iudex, qui citauit partes, & ad alia processit, an a primo iudice poterit grauamen reuocari.*
46 *Exceptiones peremptoriæ rei cohærentes, uel etiam dilatoria, à quibus, & quo casu proponantur.*
47 *Hæredi, aut fideiussori, an possint exceptiones competere in eo quod est personale.*
Exceptiones an possint contra pacisc entes opponi.
48 *Exceptionibus pluribus, etiam diuersis, uti nemo prohibetur.*
49 *Exceptiones peremptoriæ an sint perpetuæ.*
Temporalia ad agendum, perpetua sunt ad excipiendum.
50 *Aduocatus timens de principali, qualiter habeat sibi præcauere.*
51 *Doctrina mala, testis est malitiæ doctoris.*
Natura humana prona est ad malum, imitatrixque uitiorũ, libentiusque malam, quam bonam doctrinam amplectitur.
52 *Culpa pari censetur uitiari, qui & prohibita studet, & ea docet.*
53 *Doctor malus quoties docet, quod auditoribus non conuenit, toties sermo malus de ore suo procedere dicitur ad auditorum corruptionem.*
54 *Fruſtratorie appellans in expensis legitimis est condemnandus.*
55 *Mali gaudent malis, & exultant in rebus pessimis.*
Rustici garrulitatem auctoritatẽ putãt, eaque decipiuntur & uincuntur.
56 *Plures sunt exceptiones, quam actiones: nec est reperire actionem, aut interdictum, quod aliquam, uel aliquas non recipiat exceptiones.*
57 *Remedijs in iudicio deficientibus, quomodo caute sit prouidendum.*

¶Exceptio sicut & actio quandoque inepte proponitur.

4.§. Viso quando exceptiones opponant, quia exceptio, sicut & actio, quandoque ineptè proponitur, vt ff.de flu.l.j.§.Labeo. ideo videamus, qualiter, & à qbus, & quo
a ordine opponantur. Ad quod primo in genere sciendũ est, [a] q aduocatus rei aduertere debet diligenter, quibus uerbis accipiet exceptionem. nam pōt in hoc de facili errare, ut in pd.§.Labeo. quod patet ex eo: nam lex concipit uerba exceptionis & replicationis, ff.de procu. qui proprio.§.fi.& l.seq.ff.de act.emp.& vẽ. l j.in prin.& l.quia pendentem vindemiam. extra.de excep.dilecti.de iu.exhibita.& ca.examinata.ff.qui pot.in pign. hab. creditor.respõso j.ff.de curat.furio.l.consilio.§. j. quod patet etiã. nam aliud est dicere, non habes mandatũ: & aliud, dubito, utrũ habeas mandatum, ut no. infra, de satisda.§.viso.& aliud est dicere, tu non es maior: & aliud, tu es minor, ut not. sup. de actore,
1 prope prin.† quia vis facienda est in ordine verborum, ut 43. distinctio. sit rector. in fin.& 31. distinctio. omnino. Ex breui enim mutatione verborum multum mutatur effectus. vt 3. quæstio. 7. in grauibus. & ca. iudicet. ff. de verbo. significa. natura cauillationis. † ¶Hinc est, quod si affirmatiue proponatur exceptio,
2 proponens debet eam probare: quia reus in excipiẽdo fit actor, ff.de excep.l.j.ff.de proba.in exceptionibus. nisi cum opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ, uel dotis. ut infra dicam: secus, si negatiue, ut dixi sup.§. nunc videndum. uersiculo, licet autem
b secundum. & dixit etiam Pileus, [b] quòd reus sic potest respondere libello, quòd onerabit semper actorem probatione, & ipse ad probationem exceptionis interim admittetur: vt pote nõ negando, vel inficiando precisè intentionẽ actoris: sed respondendo sic, non credo verum esse, quod dicis, vel inde dubito, C. d
c exce.si quidem. [c] & sic postmodum poterit vti exceptionibus quæ actionibus institutis obiiciuntur, & eas probare, ut infra uersiculo, sed nunquid. Si vero reus precisè negaret, & actor suã intentionem probaret, nõ posset postea vti reus exceptione, ut
d infra, versiculo, est igitur. & seq. [d] quod colligitur C. de non numer. pecu. authen. contra qui propriam, quòd dicitur generale
e esse in omnibus exceptionibus quod ibi dicitur, [e] Tu ergo aduo
f cate rei [f] nota. nam si confidis actorem in sua intentione deficere, nullam proponas exceptionem, ut C. de except si quidem. in princip. sed tãtum de facto tunc excipitur, sicut de facto solum agitur. puta si agatur ex nudo pacto, C. de transact. vbi pactum. C. de contrahen. & com. stipul. nunquid. in princip. vel cum agitur ex turpi promissione, vel ex ea causa, ex qua nõ datur actio, ff. de verbo. obliga. generaliter. & l. stipulatio hoc modo concepta. ff. qua. re. act. non datur, l.j.§. quæ onerandæ. licet sine actione nemo experiatur. ff. de admiñst. tuto. quoties. §. item si temporali. ff. de neg. gest. si pupilli.§.j. Sed tunc nõ dicetur exceptio proprie, sed defensio: quia exceptio est actionis exclusio, ff. de
exce.l.secunda. in prin. Insti. eo. in princi. ubi ergo nulla est actio
3 locum non habet exceptio. † ¶Est igitur valde periculosum, ex ceptionem peremptoriam, pure proponere: quia qui eam pure
g proponit, actoris quodammodo fundat intentionem: g ita q si exceptionem non probauerit, condemnabitur eidem, ff. de probat. in exceptionibus. respon. j. & iam dicam. Fallit tamen hoc in exceptionibus non numeratæ pecuniæ, & non numeratę dotis: quibus legitime obiectis inter legale tempus, non incumbit necessitas probandi opponenti, C. de non numera. pecun.
h l.prima. & tertia. [h] C. de dote caut. l.j. & l.fina. authentica, quod locum.
4 † ¶Si uero dubitatur de intentione actoris, uel de eius proba.
i tione, dicit Vber. de Bo. [i] in personali actione sic respondendum esse:

¶FORMA. Non credo aliquid me actori debere: & si ostenderet, ex nunc propono exceptionem rei iudicatæ, uel pacti de non petendo, & huiusmodi. Similiter fiet & in reali: quia dicet, non credo me teneri ad restituendum id, quod à me petis: & si ostenderis rem, quam a me petis, esse uel fuisse tuam, obijcio

ADDITIONES.

a Sciendum est. ¶ Verba sunt Vber. de Bob. char. mihi 12. versi. sed in gene re dico tibi.
b Pileus. ¶ Vbi 3. ultra medium, versi. item potest reus sic. & concor. Vin. j. versi. sed quid si debitor.
c Si quidem. ¶ Exprimis Pileus, quomodo text. illius legis hoc probat ibi, nam si de intentione dubitas, &c.
d Et seq. ¶ Vide 3. §. prox. uer. sed nunquid. & remissionem, quæ ibi est in fi. & 3. versi. & nota.
e Dicitur. ¶ Dixit Pileus: quidam dicunt, speciale est, quod ibi dicitur quod non credo. subdit, quòd forte aliquid est ibi speciale, quo ad pœnam inficiantis, quasi nolit, quòd quo ad potestatem asserendi contrarium j. dicto, sit ibi aliquid speciale. Tu dic, ut not. de reg. iur. nullus pluribus. lib. 6. & fi. eo. titu. nemo ex his. & uide inf. versic. quid si debitor. & quod statim subdam.
f Rei. ¶ Secundum Vber. de Bo. cuius est totum, quod sequitur usque ibi, nisi forte diceret. & hæc in titu. de peremptorijs exceptionibus, uersic. animaduertat.
g Intentionem. ¶ Hoc est falsum, ut patet de regul. versicul. exceptionem. lib. 6. Cuius regulæ triplex ratio est, vt ibi not. Item certũ est, quòd peremptoria non fit lite contestata, capitu. 2. libro 6. quod intellige, si proponens stet in metis exceptionis, ut ibi not. in glo. antepenul. Vnum nota, quia æquitas, quæ mouit hic tenentes, non succumbet: quia si non operatur exceptionis propositio, consequetur agens per responsionem ad positiones suas, quas ad faciliorem expeditionem litium per confessionem partium usus longæuus in causis adinuenit, vt in clem. de verbo. signi. sæpe. versic. & quia.

ADDE, quòd Abb. in c. venerabilis. reprobans opin. Barto. in l. non utique. tenet opin. gloss. in regula, exceptionem. de regu. iur. & in d. capitu. cum uenerabilis. scilicet quòd solum excipiendo non sibi præiudicat proponens exceptionem. Et hanc opin. tenet Innocen. ibi, & Bald. in l. decem. de verbo. obliga. Ludo. tamen Rom. consilio 77. tenet quòd obijciens exceptionem compensationis, uidetur fateri debitum, ut tenet Dyn. in c. nullus pluribus.

ADDITIO. Adde Bald. in l. cum Papinianus. C. de senten. & interloc. om. iudic. in penulti. colum. versicul. item dicit. ubi, an opponens exceptionem compensationis, uideatur fateri debitum? & quid si reconueniat? & eundem Bald. consil. 33. incip. verba instrumenti. colum. fina. versi. quæstio. in j. volumi. ubi, an compensatio sit proprie probatio. Henricus Ferran.
h L. j. & 3. ¶ Quæ incipit, si ex cautione. & ibi de hoc per glossam. & Cyn. & uide quod scripsi de solut. capitu. final. in mag. gloss. uersicul. nec mireris.
i Vber. de Bona. ¶ Vbi sup. dixi contra consilia, quæ docent mentiri: uide quod dixi de test. ex tenore. super 3. glo. & no. de confes. ca. 1. lib. 6. in j. glo. uer. scire debes.

a ijcio præscriptionem, vel vsucapionem, [a] vel aliam peremptoriam competentem. Et quòd sic sub conditione sit proponenda, probatur C. de excep. si quidem. §. fina. nec taliter proponendo, seu conditionaliter excipiendo, videtur confiteri de intẽtione aduersarij, ff. eo. l. non utique. extra eo. capitu. cum uenerabilis. nec mentiri: quia mendacium punitur, C. de non nume. pecu. authen. contra qui propriam. Vbi autem pure opponitur, uidetur excipiens fundare, & confiteri intentionem actoris. proponendo exceptionem, nisi eam probet aperte, ut iam dixi: & probatur ff. de rei ven. officium. ff. de confes. certum. § sed & si fundum. quod clare patet in eo qui dolo, uel aliter, quam putat, obligatus est. C. de inut. stipul. dolo. & ff. de verbo. obligatio. si quis eum aliter. nam obijciendo exceptionem doli, fatetur se obligatum: & sic fundat actoris intẽtionem, nisi probet dolum in promissione interfuisse, vt ff. de probatio. quoties. §. qui dolo. & idem in exceptione pacti & iurisiurandi, & alijs: & uide j. de positioni. §. x. versic. sed pone, lite. † ¶ Licet hoc fallit in dote promissa per dolum, ex qua promissione nulla actio oriri potest, ff.
6 quod met. caus. si mulier. §. si dos. † ¶ Sed & opponendo exceptionem præscriptionis, quæ cuilibet obstat, uel usucapionis, nõ videtur quis de intentione actoris confiteri, secundum Vber. de Bonac. & Vber. de Bo. quia dico iustum titulum a non domino, quem putabam dominum, me habere & me bona fide per continuum triennium, uel decennium possedisse, quæ in vsucapione & præscriptione longi temporis exiguntur, C. de usuca. transfor. l. unic. & Institu. de usuca. in princip. in tricennali non exigitur titulus siue causa, ut not. C. de præscriptio. 30. anno. si quis emptionis. Vbi ergo cõditionaliter peremptoria exceptio proponitur, non uincet actor, nisi fundet, seu probet intentionem suam, nec etiam ea fundata, si reus probet exceptionem: ubi uero pure proponitur, statim ex hoc actoris est fundata intẽtio: vnde uincet sine alia probatione, nisi reus probet exceptionem nisi forte diceret, has oppono exceptiones saluo iure meo: quia dico me fuisse absolutum: & sic actor debet probare: quia ei, qui dicit, &c. ff. de prob. l. 2. 6. quæstio. ultim. actor secundum Vber. de Bob. hodie tamen fere communiter petitio simpliciter negatur, & exceptio pure proponitur, nec aduocati multi hanc subtilitatem aduertunt: quæ tamen diligenter est aduertenda. Papa no. in præ. dec. cum uenerabilis, quod excipiens de permutatione, non videtur confiteri rem fuisse permutantis, sed permutantem non posse contra permutationem uenire, uel rem permutatam repetere. Tutius tamen est, ut dicit, si sic dicatur: dico, quod res non est, uel non fuit tua: sed & si tua fuisset, ex cã
7 permutationis in me transtulisti, ut in præ. l. si quidem. † ¶ Sed nunquid per prædictam conditionalem responsionem fit litis
b contestatio? [b] Puto quòd sic, ut habetur in præ. decre. cum uenerabilis. licet Ber. ibi no. contrarium: & dicam infra de lit. contest. §. nunc dicamus. uersic. illud etiam. Sed & ubi pure proponitur
c exceptio peremptoria, dixit Vber. de Bona. [c] non fieri litis contestationem principaliter super actoris intentione, sed super exceptione: quia actoris intentionem confitetur & per confessionem non fit litis contestatio. de hoc dicam in e. §. versiculo, sed
8 si reus. † ¶ Quid si reus cui peremptoria exceptio competit, ne-
d gat se simpliciter teneri: [d] nunquid post litem contestatam uolens eam proponere, audietur? Argum. quod non, in authen. de trien. & semis. § studium. C. de non nume. pecu. authenti. contrà qui propriam. ff. de re iudi. sed hoc ita. §. fin. extra. de proba. per
e tuas. Vber. de Bona. [e] dicit contrà, argum. C. senten. rescin. non possad peremptorias. sed aduocatus faciat, quod reus protestetur eam de nouo ad eius notitiam peruenisse, ne eam proponendo simpliciter uideatur contrarius sibi esse, & ne iudex reum reputet mendacem, uel uariantem, nec de cætero fidem adhibeat dictis eius, eo quod simpliciter negauit, postea excipiendo confiteri uidetur, ut prædixi, ff. de ven. insp. l. j. circ. princi. ff. de inter. ac. de ætate. §. ex causa ext. ut ec. benef. ca. unico, ff. de iureiur. si duo patroni. respons. j. & argumen. ff. de re mil. non omnes. §. a
f barbaris. [f] Qualiter autem proponantur exceptiones peremptoriæ litis contestationem impedientes: & qualiter eis proba-
9 tis iudex pronunciabit, dixi ſ. §. proxim. ad fin. † ¶ Illud quoque non est ignorandum, quod si reus proponat peremptoriam exceptionẽ, licet deficiat in eius probatione, non tamen condemnabitur, nisi actor suam probet intentionem, ut extra. de excep. cum uenerabilis. ubi licet procurator monasterij defeciſlet in probatione propositæ exceptionis, tamen monasterium non fuit condemnatum, quia episcopus non probauit suam intentionem: habet enim tunc locum regula illa, actore non probante, &c. ext. de causa pos. & prop. cum ecclesia. extr. de iureiu. c. fi.
10 † ¶ Super exceptione non nume. pecuniæ notandum est quod literarũ obligatio dicitur, quoties quis spe futuri mutui, uel futuræ numerationis, confitetur se pecuniam recepisse mutuo, q̃ in ueritate non recepit, sed solam cautionẽ fecit aduersario suo: quo casu debet exceptionem non numeratæ pecuniæ intra bien
g nium opponere. § hæc probantur Institu. de liter. obli. C. de nõ num pec. in contractibus. C. de episc. audi. si præsens. in authen. Col. 7. de tempore non solutæ pecuniæ, nisi forte in instrumento cautionis confessus fuisset se mutuum accepisse, & etiam reddere promisisset: quo casu exceptio in factum proponitur, C de non num. pec. cum ultra. Debet autem hæc exceptio proponi præsente eo, contra quem proponitur, & in scriptis, & apud iudicem in præsentia testium rogatorum, hoc modo.

FORMA. Ego A. dico, quod confessio, qua confessus fui me recepisse a te decem mutuo, facta fuit spe futuræ numerationis, quæ non interfuit: ideoque propono exceptionem non numeratæ pecuniæ, uel exceptionem in factum, contra cautio-
h nem prædictam, quã ego ipse, uel etiam talis tabellio scripsit. [h] Idem quoque iuris est in exceptione non solutæ dotis, licet sit diuersitas in tempore: quia si matrimonium minus duobus annis durauit, regulariter opponitur hęc exceptio intra annum soluto matrimonio, si autem durauit ultra biennium, non tamen ultra decennium, potest opponi intra tres menses, post solutum matrimonium: si uero durauit ultra decennium, tunc exceptio non opponitur, C. de do. caut. & non nu. l. ulti. & authen. quod locum. Fallit hoc in minore, ut C. de temp. in integ. restitut. au-
i then. si minor. [i] † ¶ Sed quid si debitor negat sibi pecuniam nu-
11 meratam fuisse, creditor uero contrarium probat quod facere debet, ut C. de probat. l. j. nunquid debitor uolens postmodum dicere se soluisse, est audiendus? uidetur quod non, ut in hoc puniatur propter mendacium: argumen. ff. de rei uen. dic. l. fina. & in authentic. colum. 3. de trien. & se. §. illud quoque. C. qui pot. in pigno. hab. authentic. item si possessor. extra, de solut. capit. fina. C. de non numera. pecun. authent. contra qui propriam. Institut. de fideicom. hæred. §. final. Iam enim confitetur se pecuniam recepisse, quod prius negauerat: ideoque non uidetur audiendus, tanquam contrarius sibiipsi, extra de probat. per tuas. de ap solicitudinem, ut ec. benefic. ut nostrum. C. de non nume. pecun. generaliter. Contra, quia nemo prohibetur pluribus exceptionibus etiam contrarijs uti. ff. de regu. iur. nemo. extra de præscrip. ueniens. & argumen. ad hoc ff. de probatio. cum de in-
k debito. in princip. Potest dici, secundum Vber. [k] quod si ex pro-
l pria scriptura, seu ex proprio facto conueniatur, [l] non est audiendus, ut in primis concor. Si autem ex scriptura, uel facto patris, uel alterius, tunc audiatur, ut in contrarijs: argumen. ad hoc in præ. l. generaliter. & facit ad hoc, quod not. infra, de possess. §. 8. versicu. sed secunstum Vincen. autem not. extra. de solut. cap. fina. quod reus debet caute respondere, & non præcise negare. Debet enim respondere, dubito, uel non credo me ad idem teneri: & postea poterit respondere actionibus, & uti exceptionibus, C. de except. si quidem. nec enim tenetur sem per præcise negare, sed potest respondere dubito: argumen. ff. de pet. hæredit. si debitor. quod dic, ut infra depos. §. sed nunquid. & sic cauta est responsio, & magis fatigabitur aduersarius, secundum eum supra.

ADDITIONES.

a Vsucapionem. ¶ Non uideo, quod exceptio præscriptionis, uel usucapionis, includat aliquod ius agenti, ut statim sequitur: & si in his non est necessarium hoc consilium, nisi diceret reus, præscripsi contra te: & sic loquitur quod nota. in regula, exceptio. superius allegat.

b Lit. contest. ¶ Vide, quod dixi sup. ver. prox. in prin.

c Vber. de Bona. ¶ vbi §. versi. ubi autem.

d Teneri. ¶ In hac forma non est expediens consilium Vberti, de quo sequitur, quod procederet, quando negasset mutuum, uel contractum. constat autem eum, cui peremptoria competit, non teneri, de regu. iur. l. non est in mora. lib. 6.

e Vber. de Bona. ¶ Vbi sup. in fi.

f A barbaris. ¶ Finis Vber. secundi.

g Opponere. Quomodo in priuato hoc locum habet, non in prælato nomine ecclesiæ contrahente, scripsi post. Hostiensi. de fide instrumento. si cautio. super gloss. penulti. ubi etiam inuenies, quod hic de dote sequitur.

ADDE, quòd Abb. aliter loquitur, quam Host. in d. c. si cautio de quo plene uide per nouiss. in l. si ciuitas. ff. si cer. pet.

h Scripsit. ¶ An uero post biennium audiatur, maxime qui redire iurauit prolixe scripsi post Host. de solut. c. ult. in vlt. gl. & uide Cyn. C. de non nu. pec. l. 3. in 3. & 4. q.

i Si minor. ¶ Idem inuenies infra. de confes. §. nunc uidendum. uersicu. quid autem dixi, & quæ sit ratio horum duorum casuum, ibi uide versicu. sequen.

k Secundum Vber. ¶ Hic habeo super l. j. C. de prob.

l Conueniatur. ¶ Alias, communicatur.

ADDE, quod Barto. in authen. contra qui propriam. dicit, quod ratione mendacij non auditur ad euitandam pœnam negationis, sed ad probandam solutionem bene audietur: & hoc ibi sequitur Paulo. de Castro.

a s. prope princi. huius §.[a] † ¶Sed quid econuerso, pone enim, ꝙ
12 C. obligauerit se pro decem T. qui paratus est soluere: sed cum creditor hoc inficietur, T. debitor, cū super restitutione pignoris vocat in iudicium, & coram iudice consignat, & deponit illa decem, proceditur in causa, & creditor negat per iuramentū se mutuasse, & pignus se recepisse: debitor vero sufficienter probat intentionem suam: ideoque creditor condemnatur ei ad pignoris restitutionem. nūc quæritur, quid fiet de illis decem, quę sunt depositа penes iudicem? non enim vendentur danda creditori, cum iuratus dixerit sibi debita non esse: & sic omnis obligatio vī sublata esse, vt s. in prin. huius tituli, nec inuito beneficiū confertur. 74. distin. gesta. Item nec debitori, cū in cā iurauerit, & publice confessus fuerit, se illam pecuniam debere. & sic suā non esse: per ꝓñs, alterius: ff. de procur. Pomponius. § sed & si is. ideoque vī fiscum debere ipsam retinere: sed sub iudice lis est
13 † Item tu aduocate actoris cōsidera, [b] an reus sit talis persona,
b cui ꝓpetit exceptio. quædam enim competunt vni, quæ nō alij: puta lenocinij, quæ competit libero, & non seruo: ꝙ si dubium sit, an persona sit idonea, de hoc prius quærendū est, C. de adul. quīn. Excommunicato autem bene ꝓpetunt dilatoriæ, & peremptoriæ in defendendo, non in agendo, uel recōueniendo, extrà de excep. cum inter. & c. fi. & de iu. intelleximus. Et nota. ꝙ quidam consulunt, ne exceptionem peremptoriam proponas, donec videris dicta testium ab aduersario tuo productorum: qui si bene probauerit, ꝓfestim eam proponas: alioquin nō est proponēda: argumentū in his, quæ no. s. versi. tu ergo. s. de teste, §. qua
c liter. ver. sed opponit. [c] † ¶Porro in proponendo declinatorias
14 iudicij diligens aduocatus hunc ordinem obseruabit. ut si qua reo ex ipsa iurisdictione ꝓpetit, illam prius proponat: puta non es iudex meus, ext. de iu. at si. ut quia clericus uocat ad iudicium seculare, extra de foro ꝓp. si diligenti. uel aliquis ad iudicem non suū, 11. q. j. in clericorum. & similia. hæc ergo est proponenda: nā si ea omissa accederet ad alias, in iurisdictionē iudicis ꝓsentire videretur, C. de iurisdi. om. iud. l. j. vnde postmodum non potest ad eam quis ulterius redire, C. de iudic. sancimus. in fi. Quod intellige, si scienter omittatur: secus si ignoranter, ff. de iurisdic. om. iud. si per errorem. Hac uero deficiēte, uide si ꝓpetat aliqua ex persona iudicis, ut quia est suspectus, vel seruus, vel infamis, vel excommunicatus: & sic de alijs. §. j. versiculo, dilatoriæ. & inter omnes dilatorias dicit magistri illam de suspecto proponē
dam: quod dic, ut supra de transac. § fit autem. Sed ego dico pri
mo ponendam securim ad radicem, scilicet ad iurisdictionē, ut
d 3. q. 6. §. exceptio. & ꝯ. dicetur. [d] † ¶Quod si reus nullam habet
15 exceptionem, nec ꝯ iurisdictionem, nec ex persona iudicis, opponat, si habet ꝯ rescriptum, quæ multæ sunt, inter quas possunt esse aliquæ ad iurisdictionem pertinentes: puta ꝙ est obtentum per falsi suggestionē, uel veri suppressionē, & huiusmodi. Quod si nulla ꝯ rescriptam ꝓpetat, opponat si habeat aliquam ex persona actoris, vel procuratoris. quod fit multis modis. Vltimo aūt proponat ꝓpetēs sibi ratione sui, vt quia est legatus, & huiusmodi: uel ratiōe causæ, uel loci, uel libelli, & sic de alijs. quæ oīa dic, ut præ. versi. dilatorię. & hic est verus ordo proponēdi exceptio
16 nes fori declinatorias. † ¶Et nota, ꝙ omnes dilatorię sunt simul proponendæ. vnde fm quosdā sic proponent: FORMA proponendi exceptiones: Corā uobis dño T. qui uos dicitis iudicē in tali cā, quæ uertitur, seu uerti speratur inter me ex parte vna, & talem ex altera, excipiendo propono ego talis dicens, ꝙ non estis iudex meus ex tali causa. Item dico, ꝙ estis mihi suspectus: quia fuistis in hac cā aduocatus aduersæ partis: vel estis infamis, vel excōicatus. Item dico, literas apostolicas ad vos directas non valere, pro eo ꝙ sunt tacita ueritate, uel expressa falsitate obtentæ. tacuit enim se filium sacerdotis: uel dicit se doctorem legū, uel decretorum, cum non sit: quo tacito, uel expresso, literas minime habuisset. Item dico actorem non posse stare in iudicio, cū sit excōicatus excōicatione maiori per talem iudicem, uel ex tali cā. Item dico, ꝙ procurator aduersæ partis est ꝓstitutus ab excommunicato. Item dico ꝙ habeo ius reuocandi forum: & sic de similibus. Sed hæc forma vī stare non posse triplici ratione. Prima est, nam exceptio suspicionis non ꝓcurrit cum alijs: quia cū recuso, nolo ꝙ iudex de cā se intromittat, vt 3. q. 5. quia suspecti. Cum uero obijcio ꝯ literas, uel aliam exceptionem propono, uolo ꝙ interloquatur, utrum ualeāt literæ, uel non: & an sit admittenda exceptio, uel non. quod facere debet etiam cum de iurisdictione dubitatur, extra, de rescrip dilectus. de offi. deleg. significantibus, & sic sum, tanquam petens ꝓtraria, repellendus, ut extra, de appell. solicitudinem. imo etiam cum peto, ꝙ pronunciet super literis, uel su. p alia exceptione, & corā eo ꝓcedo facio eum iudicē: & tacite uideor renunciare exceptioni suspicionis, & in eum consentire, extra. de off. deleg. gratum. de iudi. c. j. Hinc est, ꝙ dixit Io. ꝙ si quis excipiat, ut dictum est, & iudex interloquatur super literis, uel super alia exceptione pro eo nō poterit amplius recusari, ut no. s. de recusat. §. fit autem. Secūda ratio est: nam in præscripta forma uidentur omnes exceptiones sub copulatiua coniunctione proponi, & ideo tenetur omnes probare: & si succumbit in una, debet succumbere in omnibus aliis, ext. de resc. inter cæteras. & c. ex parte. & c. olim. Tertia ratio est: nā exceptio de suspecto naturaliter alias præcedit: unde per se est sine aliis proponenda, ut s. His rationibus forte moti alij præscriptū proponendi ordinem non seruant, sed unam solum proponūt, & protestantur saluū sibi fore debere beneficiū cæterarum: ut si in proposita defecerint, possint ad alias habere recursum. Sed cum malitiose hoc faciunt, ut lis protrahatur, iudicis officio his occurritur, ut dixi s. §. nunc uidendū. uersi. cæterum. & sic eis sua protestatio parū prodest. His ergo omissis sic tene: uide enim si potes declinare eius iurisdictionem, tanquam non tui iudicis aliquo modo: & primo illam obiicias, ut dixi s. eo. uersi. porro. Si uero hoc tibi non competat, quia constat eū iudicem esse, cōsidera, utrum ex aliqua causa rationabili ipsum possis, ut suspectum, recusare, & omnibus aliis exceptionibus si quæ competunt, prætermissis, protestans tamen nominatim illam proponas, & in illa sola procede. Qualiter aūt proponatur, & formetur libellus recusationis, dicam infra. in tractatu libellorum, & in tit. de of. deleg. Qualiter ꝓcedatur in exceptione peremptoria probata, & qualiter formetur, & qualiter su. p ea pro-
17 nūcietur, dixi s. § proximo, ꝓpe fi. † ¶Sed qualiter nominatim debet alias protestari, ut iam dixi, & supra §. nunc videndū. ver. potest etiam. & uersi. sed illud. respōdeo, proposita recusatione in fine subiungat sic: ¶FORMA. Hoc aūt propono ad præsens, saluis aliis dilatoriis mihi competentib. quæ tales sunt, ſ. ꝙ rescriptum est ab excōicato obtentum: item ꝙ est subreptitium, & de aliis: quib. sic specificaris, subiungat: quas exceptiones uel alterā, quæ per se sufficiat, me offero probaturum loco & tempore opportunis. Post quam ergo fuerit cognitum de suspicione, post talem protestationē poterit eas opponere, etiā post terminum datum ad omnes exceptiones ꝓponendas, ut ext. eo pastoralis. nec sufficit in genere ꝓtestari dicēdo sic, saluis exceptionib. mihi cōpetentib. alioquin nulla uideretur ꝓuisio illius dec. pasto-
18 ralis. de hoc in præ. uersi. sed illud. † ¶Sed nunqd iudex ꝑ me cogere libellum offerre super dilatoriis exceptionibus? Videtur ꝙ sic: quia excipiēs agere uidetur, cū reus sit in exceptionib. actor, ut ff. de excep. l. 1. & nullus debet sine libello experiri, 3. q. 3 offe
e ratur. Dicit Vber. [e] ꝙ non. Tamen ne possim uariare, debeo eas in scriptis offerre, ut actor su. p eis possit deliberare, an eis uelit contradicere, & qualiter eis debeat respōdere. Et idem dicit debere fieri in casibus, in quibus libellus non offertur. Canonistæ autem dicunt, libellum super exceptionib. dandū, & de calūnia iurandum: sed si omittatur, nō ideo processus uitiat. quod dic, vt no. ext. de off. dele. prudentiam. §. sexta. & ꝯ. de litis ꝓtest. §. pe. versi. j. Sed quod dixit Vber. in curia, & quasi ubique seruatur, & bene, ut finis litibus imponatur, ext. de do. & contu. finem. ex
f tra, de restituțio. spoliato. frequens. [f] † ¶Facta igitur recusa-
19 tione. iudex delegatus consideret, an manifestè sit sufficiens causa recusationis: quod si est, statim supersedeat, & fiat, prout dicitur extra de appella. cum speciali. & de offic. delegat. suspicionis. & compellat partes eligere arbitros, qui de causa suspicionis principaliter cognoscant, extr. de for. comp. si quis ꝯ. de appel. ad hæc. Si uero iudex dubitat an causa sit sufficiens: puta quia non expressa in iure, statim eligant arbitros fm formam, q̄ hī in præ. c. suspicionis. & c. cum speciali, ꝙ si sit manifeste frivola: puta quia dicit. recuso te quia semel comedisti cum aduersario meo: uel, quia iuit tecum ad sanctum Iacobū: uel, quia intrastis simul eadem scholas: tunc iudex non admittet eam, sed procedet in cā, ut ext. de app. pastoralis. de iudi. qualiter. etiam si appellauerit, ut ibi, & c. tit. ut debitus. Hoc prosequere, ut s. de recus. §. qualiter. & §. effectus.

20 † ¶Porro si reus non potest ex causa aliqua iudicem recusare, proponat alias tam contra rescriptum, quam contra alia cōpetentes, in hac forma:

¶FORMA. Coram uobis domino tali iudice, ego talis excipiendo

ADDITIONES.

a Huius §. ¶ Vbi ponitur dictum Pilei.

b Considera. ¶ Secundum Vber. de Bo. sub uersi. quem in prin. huius §. allegauit.

c Opponit. ¶ Caueat ibi in foro seculari, ubi seruaretur opinio Io. & Azo. vt dixi sup. §. 2. in prin.

d Dicetur. ¶ In ver. & no. Ibi: his ergo & idem Tancre. ubi sup. post principium: licet in apparatu tenuerit, exceptionem de suspecto præcedere, ut no. in dec. de re iud, inter monasterium. in gl. quicunque. & uide, quod super ea plene scripsi.

e Vber. ¶ De Bobio, char. pen. §. cum autem. uersi. sed nunquid actor. & Io. de Deo libr. 4. rub. de exceptione libelli.

f Frequens. ¶ Libr. 6. ADDE, quòd hic sequitur Abb. in d. § . 6. Io. de Lig. Bal. in c. j. de lit. contest.

piendo propono, ꝙ literæ per talem ad uos obtentæ, non ualēt: nec possum per eas cōueniri, quia sunt impetratæ ab excōicato. Item sunt subreptitiæ quia non faciunt mentionem de processū coram ordinario super hoc negotio habito: & sic de alijs exceptionibus præterq̄ de suspicione. quod prosequere, ut ſ. in prima forma, & in fine subiungat: Has aūt exceptiones per vos admitti peto, & eas sub alternatione propono, vt altera probata, quę sufficit, alteram probare cogar: nec ad oēs probandas me ad stringo, sed ad vnam solam, quæ sufficit ad intentionem meam fundandam. Et hæc eadem protestatio debet fieri in peremptorijs proponendis. Et hæc probantur ext. de prob. licet. ver. ideoque testes. de iud. exhibita. ad fi & ff. de iur. dot. pleriq̄ue. & pp hanc ultimam clausulam non compellitur reus probare omnes exceptiones alternatiuas. Secus aūt est in copulatiuis, ut prędixi ext. de referi. olim. ad fin. & de hoc, secundum Papam, ext. de in int. rest. constitutus. Debet in scriptis porrigere, & petere, quòd redigantur in actis, ext. de prob. q uoniam contrā.

21 † ¶ Sed quoniam excommunicationis exceptio frequenter opponitur, adhuc formam exceptionis huius specialiter supponamus, quæ talis est:

a ¶ FORMA. [a] Coram uobis domino tali, qui uos dñi papæ asseritis delegatū, ego talis excipiendo propono, ꝙ ad petitionē T. in causa tali procedere non potestis, nec ipsum admittere ad agēdum, pro eo ꝙ ipsē excōicatus est maiori excōicatione per talē iudicē ordinarium, vel delegatum, vel talis canonis autoritate. & exprimatur canon: sicut & nomē excommunicatoris, se-

b cundum do. ex tali causa. hoc probat extr. de except. pia [b]. & in versi. porrò Sed quod dixi, maiore excōmunicatione, videtur superfluum. nam cùm dico aliquē excommunicatum ab homine, de maiori excommunicatione intelligitur, extra. de sen. exc.

c c. si quem. [c] & quia ab agēdo repellitur, ext. de iud. intelleximus. Vnde melius dixisset prædicta ꝑstitutio causam ipsius, quā speciem ipsius nam & causa exprimi debet in sententia, vt eo. tit. cū medicinalis. per expressionem enim causæ apparebit, an pro illa an pro alia cā sit excommunicatus ut ext. de off. deleg. prudentiam. §. sexta, & an ab homine, uel a canone, & an maiori, uel minori sniā sit ligatus. ¶ Item nisi causam exprimat reus, non pōt actor certus esse, de qua excommunicatione intelligit reus. qđ si esset, actor statim forte de absolutiōe doceret, nec reus octo dies haberet ad probandum. Quare ex his dixit Aegid. non debe re admitti exceptionem excommunicationis sine causæ expres-

d sione. & hæc, ut dicit, fuit mens conditoris illius cōstitutionis: [d] & exponit ibi speciem, id est causam. Tamen cōditor ipse ibi aliter no. quicquid de eius mente diuinetur: & Ber. & do. meus, & Goff. & præmissa expositio est extorta. Nec est uerū, quod dicit per expressionē causæ apparere posse, an fit maiori, uel minori excommunicatione ligatus: quia possibile est ꝙ causa requirit

22 rem, ſ. q. 2 præsenti. & extra. de iud. cum non ab homine. † ¶ Et minor nō repellitur a iudicio, seu a participatione fidelium, sed maior duntaxat, ut ext. de sen. excō. si quem. 3. q. 4. Engeltrudā. Non tamen nego, quin iudex possit quandoque aliquem tantū à communione fidelium, & non à sacramentorum participatione seperare, si uelit, ut 5 q. 4 in loco. in fi. 18. dist. placuit & 34. distin. quorundam. ad fi. Debet ergo exprimi species excommunicationis, scilicet utrum sit maior, uel minor. Is enim, qui excipit, non debet vagari cum discrimine alienæ excommunicationis, ff. de iniur. prætor edixit. ff. de dolo, l. item exigit. Et est simile, quod alias dicit lex, denegari oportet, cuius dolo factum sit. ff. de dolo, si ex dolo. § fi.

¶ Si vero contra iudicem opponitur, sic dicetur:

FORMA. Coram vobis domino tali, qui uos iudicem in tali causa asseritis, propono ego talis, ꝙ coram uobis non teneor rñdere, vel procedere, uel aliquid probare, pro eo videlicet, quia uos estis ex tali causa per talem iudicem maiori excōicatione ligatus: ideoque non pōt in uobis iurisdictio esse. Hoc probat in præd. c. pia, & in gl. ibi posita, quæ incipit, sed mirū, Sed quia hic & in præcedenti forma de cā dr, bonum est, licet necesse nō sit. Quis autem de hoc cognoscat, no. sup. § 2. uer. sed si hoc.

23 † ¶ Notarius autem propositis exceptionibus ita scribet: & primo, si dilatoria sit proposita:

¶ FORMA. Titius ad petitionem talis, coram tali iudice citatus, in ipsius iudicis præsentia excipiendo proposuit, & proponē do excepit, ac protestatus est, ꝙ cū nō sit de ipsius iudicis foro, uel ꝙ cum ipse iudex sit aduersæ parti affinitate ꝓiunctus, ipsius declinando iudicium non vult nec rationabiliter cogi dēt sub ipso iudice rñdere: uel, excipiendo proposuit &c. talē procuratorē esse non posse, eo ꝙ est minor 25. annorū, & cū huius procuratore nullū esse iudicium: & propterea cū eo iudicium decli nādo, nō vult, nec de iure se teneri cred it sibi in iudicio rñdere.

24 † ¶ Porrò si proponatur dilatoria solutionis, uel peremptoria, sic scribet:

¶ FORMA. Titius, &c. vt ſ. usque, protestatus est iunge, ꝙ cum terminus quatuor mensium, qui de iure datur his, qui sunt sententialiter condemnati, transactus non sit, non debet adhuc cogi soluere Seio illas centum libras, in quibus idem T. eidem extitit condemnatus. Vel sic: Titius. &c. protestatus est non esse procedendum ꝫ eum super eo, ꝙ Seius petit ab eo centū: quia idem Seius fecit ei pactum de non petendo in perpetuū: uel ga idem T. fuit in ipsis centum libris per ſniam, qua appellatum nō extitit, absolutus: & sic in alijs exceptionibus. Qualiter aūt proponat illa exceptio, ꝙ testis, uel accusator fuit ſocius criminis, uel alia quælibet ꝫ testes. no. ſ. de teste, §. fœpe. versi. hanc igitur.

25 & de accusatore, versic. item repellitur. † ¶ Quidam aūt notitij aduocati. propositis omnibus exceptionibus, appellationem interponunt dicentes: Si uero ipsas nō admiseritis, ex hoc sentiēs me grauari, in his scriptis appello. Sed fatue agunt: tum quia iudicem exasperant, ut l. diſſi quis præpostera. extra. de off. dele. ſuspicionis. tū, quia talis appellatio nulla est, ut pote a nullo gravamine ꝓminato, uel illato interiecta, licet exceptiones ipsę legitimæ sint, ut extra de app. c. 2. & c. dilecto. & c. vt debitus. ¶ Si aūt non pōt haberi copia iudicis, & terminus spāliter datus ad oēs proponendas, labatur. procede, prout no. ſ. de dila. §. non uidea mus. ad fi. Propositis aūt exceptionibus cautus sit iudex, ut iurare faciat proponentē, prout no. ꝫ. de iura. cal. §. j. ver. fm est. De inde ꝑsideret, an exceptiones ualidæ sint, ut quia robur habent a iure, & illas admittat: an uero inualidæ, seu friuolæ, scilicet quæ nullo iure fulciuntur, & has non admittat: ext. de app. pastoralis. ꝙ si quædam sint ualidæ, quædam friuolæ, iudex per interlocutoriam, repulſis friuolis, ualidas admittat, extra. de off. dele. c. j.

26 & c. fi. de præb. dilectus. & in præ. c. exhibita. † ¶ Puniē enim iudex, qui exceptiones legitimas non admittit, 25. q. 2. puniri. & hoc quantumcunque sibi præciſe ſcriptū fuerit, ut extra. de off. deleg. ex parte. 2. de ætat. & qual. accepimus, & potest ab eo ap-

e pellari, non interloquendo, vel etiam eis omiſſis procedendo [e] eas non admittat, ut extr. de appel. dilecto. & c. ex parte. & c. cū cessante. & C si sæpius in integ. resti. postul. l. j. in fine C. de app. si quis prouocatione. ff. de minor. ait prætor § permittitur. ff. qñ app. sit. l. j. §. si quis tutor. ff. de admi. tu. tutores, qui post. §. tutor datus. quarum appellationum formas in tractatu libel. in titulo

f de app. §. j & 2. ſupponemus Cautus ergo sit excipiens, [f] ꝙ prius quam appellet, expectet responsionem. uel interlocutoriam super propositis exceptionibus, ut in causa appellatiōis possit hoc ostendere: ga non sufficit ad hoc ut ualeat appellatio. exceptiones fuisse propositas, nisi negauerit eas admittere. ut in præd c. dilecto. Vnde non ualet talis appellatio, appello, si non admittis

27 vt ꝑdixi. † ¶ Quid si iudex nec recipit, nec repellit exceptiones? Rñdeo, expectet, donec iudex ei aliquid præcipiat: puta, ꝙ libel lo respondeat, uel huiusmodi. nam iudex tunc procedendo eas

g non admittit, ut dixi: [g] & ideo appellari potest, ut in præd capi. ex parte. ext. de re iud. ſuborta. de offi. del. cum causa. ff. de his, q

28 no. infamia. Lucius. C. ſi ex fal instru. l. j. ¶ † Sed si sit iudex secularis, nunquid poteris ab eo appellare propter exceptiones non admiſſas? Videtur, quod non. C. quor. appella. non reci. l. penul. & extr. de appel. ſuper eo. 2. & 2. quæ. 6. non ita. & l. ante sententiam. sed poteris iudici dicere, vt ex officio suo interloquatur, ut ff de no. ope. nun. ſi prætor. ff. de re iud. quod iuſſit. Argu. tamen contra, quòd etiam iure ciuili admittenda sit appellatio, si

h pronunciatus sit idoneus, qui non est, ff. qui ſatiſda. cog. arbitro [h] ff. de min. intra utile. in prin. extr. de ætat & qual ex ratione. &

29 alijs casibus, qui no. in præ. c. non ita. & c. ſuper eo. † ¶ Itē cautus sit iudex, vt proposita exceptione, quæ ſi non admitteret, pars appellaret, dicat sic, vt iam præcludat appellationi: Ergo hanc

i exceptionem admitto. ſi probata fuerit. [i] vnde ea non probata, non poterit pars appellare: vel si appellet, appellatio non admittetur.

ADDITIONES.

a Forma. ¶ Aggreditur formam & uerba Aegi. respon. 32.

b De excep. pia. ¶ Lib. 6.

c Si quem. ¶ De hac decretali, & de hac materia uide, quod dixi in dec. pia, super gl. hoc ideo.

d Constitutionis ¶ Dicens se hoc habuisse a fratre Iecobo episcopo Bono, qui fuit cancellarius Inno. IIII.

e Procedendo. ¶ Vt inf. uer. prox.

f Excipiens. ¶ Secundum Bonagui. vbi de libello recusationis in fine: ibi est sequens uersiculo, & monet, quod utroque casu habeatur scriptura, per quam fiat ostensio, de qua sequitur.

g Vt dixi. ¶ Supra uersiculo, prox. & ſ. §. nunc uidendum. uersi. & nota secundum. & infra de appella. §. qualiter. ver. item quòd faciat.

h In prin. ¶ Hucusque fuit Vber. de Bobio, mihi charta II. ubi de persona coniuncta tractat, in fi. & Io. de Deo in exce. contra agentes pro alijs, vers. item quæritur.

i Fuerit. ¶ Non uideo hic magnam cautelam, quia etiā ſi ſimpliciter admittat, admiſſe intelligitur ad probandū, ut ſequitur: & quod dicitur in dec. olim. est regulare. qñ enim appellatur ante sententiam, sic ſcribitur per iudicem appellationis: nec sunt illa uerba iudicis a quo, ſed papę delegātis.

tetur.hæc cautela elicit extr.de excep.olim.ver.dist. vestræ mã. ¶ Validis autem exceptionibus admissis, statim præfigat terminum ꝯgruentem peremptorium suo arbitrio reo, intra quẽ probet eas, & actor pro expensis protestetur, si forte reus, qui in exceptione sit actor, deficeret in probando: verũ in probando exceptionẽ excõicationis danẽ octo dies, die, in qua proponitur, non ꝯputata.quod dic, ut s̃.§.ij.ver.porro exceptio. Itẽ in exceptione spoliationis probanda statuuntur 15.dies, die, in qua proponit, non ꝯputata, ext.de rest.spo.frequens §.sed in ciuilib. lib. 6. & ultima die termini poterit exceptio proponi & probari.de
30 hoc s̃ de dilat.§.j.vers.sed nunquid & seq † ¶ Præfixo igit termino ad probandum, reus postulet statim actorem per iurm super ipsis exceptionibus interrogari formatis super hoc per ipsum reũ, uel per iudicem interrogationibus, ſm curiæ morem. Et si reus ex actoris rñsionibus poterit suã in hoc fundare inten
a tionẽ, bene [a] quidẽ: alioquin suas probationes inducat. Adueniente igit termino, si iudex viderit exceptionem probatã, pronunciet in hac forma: ¶ FORMA interloquẽdi super exceptione probata: Cum nos talis, de tali cã quæ inter P. & H. vertitur, seu verti sperat, auctoritate dñi papæ cognoscere voluissemus, dictus P. a nobis citatus ꝯ literas apostolicas excipiendo proposuit in hac forma: Coram, &c. uel proposuit, H. impetratorẽ im petrationis tpe fuisse excõicationis uinculo innodatũ: & quia termino eidem ad hoc probandum statuto, idem P. suam exceptionem sufficienter probauit, ideo literas ipsas per H. ad nos à sede apostolica obtentas, habito peritorũ consilio interloquendo pronunciamus non ualere, & nos per eas ad ipsius instãtiam non posse procedere in hac cã. Vel ꝓnunciabit, eas per falsi suggestionem obtentas ext.de rescr dilectus.j.de procu.c.fi.de off. deleg.significantibus. Tamen vr, ꝙ postq̃ aliquis est absolutus, potest uti literis impetratis, dum erat excõicatus: quod dic, ut no.extra de procur.c.fi.& de excep.pia.in gl.sed uirum. & ideo quidam omittunt, & bene, uerba illa, literas ipsas nõ ualere. Sed quomodo pronunciabit, si non habet iurisdictionem ex rescripto? de hoc no in præ.c.dilectus.& eo.tit.c.fi.
31 † ¶ Si uero non fuerit exceptio probata, sic dicet:
FORMA. Cum nos, &c. ut s̃.usque, exce.sufficienter. iunge, non probauit & idcirco interloquendo pronunciamus dictum H. actorem excõicatum non esse, & ad prosecutionẽ causæ suæ debere admitti, & nos ad executionem mandati apostolici procedere posse, exceptione huiusmodi nõ obstante. Et si lis fuerit ꝯtestata, & ordo iudiciarius seruatus in huiusmodi exceptionis cognitione, fiat de hoc mentio in ipsa pronunciatione.
32 † ¶ Quòd si reus probare noluerit, uel nequiuerit quod obiecit sic pronunciabit: FORMA. Cum nos talis, &c. ut s̃.in prox.forma, usque, ad suã exceptionem. iunge, probare non potuit, uel noluit, idcirco interloquendo pronunciamus ipsas literas, non obstãte exceptione ꝯ eas proposita, ualere, ac nos per eas posse in cã ipsa procedere iuxta tenorem ipsarũ: & quia idem talis nõ probauit, quod obiecit, ipsum in expensis aduersario condẽnamus, quas pars altera docuerit se fecisse earum taxatione nobis in posterum reseruata. De iure enim debet in expẽsis ꝯdemnari in probatione exceptionis deficiens, vt ext.de do.& con.finẽ.extra de pœnis, calumniam. Postea uero lata sñia iudex taxabit arbitrio suo expensas, cõsideratis qualitate negotij, & tempore disceptationis, & conditione legatorum & alijs circunstantijs, dicens sic: Ego taxo expẽsas factas occasione propositæ exceptionis in decem libras. Dic ergo tu victor per tuum sacramentum, ꝙ tu expendisti intra decẽ libras ad plus: & ille respondeat per sacramentum se expendisse octo libras, uel nouem, uel decem libras minus uno denario, si tm̃ expẽdit. Quo facto iudex dicat: Et ego te proponentem, quia in probatione defecisti, condemno, exequendo sententiam & taxationem meam: & iuxta declarationem illius præcipio tibi, ꝙ soluas ei octo libras, uel nouem libras, uel decem libras minus uno denario, nomine expẽsarũ.
33 quod dic, ut j̃.de expensis, §.postremo, in prin. † ¶ Quod autem prius possit fieri cõdemnatio, & post taxatio probatur ff. de sol. Modestinus. ualet enim tũc talis incerta sententia: ideoq; forte iudex certificari non põt, ut in præ. §. postremo, ver. item scias. Ar.tñ ꝯ, ꝙ taxatio debeat præcedere ꝯdemnationẽ, ut in ꝯcor. quæ sunt in præd. § postremo, in prin. ubi de hoc, per quæ iura non vr prædictam formam pronunciationis stare posse. Vnde ad euitandum huiusmodi ꝯrietatem, iudex, si uelit, in fine sñiæ non ꝯdemnet in expensis, sed dicat sic: Expẽsarum aũt ꝯdemnationem, & earũ taxationem nobis in posterũ reseruamus. & sic postea, qñ voluerit, poterit eas taxare, & in eis nictum ẽt ꝯdemnare. Prius tñ dictum Romana curia seruat. Quod aũt possit reseruare, probat in præd. §. postremo, versi. illud ẽt. salua tñ Romanæ curiæ obseruatione, q̃ præmissa forma tã in interlocutorijs, q̃ in diffinitiuis, passim utit: ꝯsonum iuri puto esse s̃. scriptã formã seruari debere in interlocutorijs, in quibus ut plurimum parui sumptus cõiter adiudicant: in diffinitiuis uero seruari põt forma tradita in præ § postremo, in prin. Quidam autẽ prius q̃ interloquant, taxant, & iurare faciunt super eis, & inserunt in fine pronunciationis post verbũ, obiecit ipsum, &c. taxatione & iuro præmissis, in centum solid. nomine expẽsarum aduersario ꝯdemnamus. Hoc tñ non placet. nam ſm hunc modũ actor, priusquam interlocutoria, uel sñia feratur, certus est, ꝙ pro eo
34 pronunciabitur. cũ † tñ iudex nulla interlocutione debeat pandere, qd sentiat, ut C de fal.ubi. Sed & ubi iudex iuxta præmissa super expensis incertus est, põt sic dicere: Pronuncio te expẽsas posse petere, ut C.de fruct.& lit.expen l.terminato.& ar.ff de re iud.Paulus j. & tunc & post plures dies poterit in eis condemnare, ac eas taxare, ut in præ.l.Modestinus.& aget ad eas ꝯdictione
b ex illa l. Paulus. ut dicũt quidã & hoc obtinet ẽt in diffinitiuis. [b]
35 ¶ Et nota, † ꝙ ubi præmisso mõ sñia incerta profert, ꝯpotest ſm quosdam, coram executore certificatio fieri, puta taxatio & iusiurandum super eis præstari: sed cũ iudex hæc sibi retinuerit, ut patet s̃.forma prox. ne executor habeat ad talia extendere manum, melius est, si hoc coram iudice fiat.
36 ¶ † Generalr aũt sup qualibet exceptione sic poterit ꝓnũciari: FORMA Cum in cã tali, quæ uertitur inter talem & talem coram vobis tali, per talem fuerit coram nobis proposita exceptio: nos habito peritorum ꝯsilio dicimus, & interloquẽdo pronunciamus, eam non esse admittendam, nec cã admittimus, & ea non obstante fore in negotio procedendum. Vel dicimus, & interloquendo pronunciamus eam admittendam fore, & eam dicimus admittendam, extr.de lib.ob.c.2.& 3. ¶ Porro in Italia formaẽ interlocutoria iuxta consilium a sapientibus in scriptis datum, & nihil aliud debet continere interlocutoria, quam consilium, ut dixi inf.de requisit.consi.uer. porro huius. dato quod hoc modo fiet:.

¶ FORMA. Cum in quæstione, quæ inter tales uertitur corã nobis iudice tali, super hoc inter aduocatos partium dubitatio foret exorta, tales sapientes assumpti fuerunt super ꝯsilio in hac dubitatione dando: qui quidem tale decernunt consiliũ. pone illud de uerbo ad uerbum, & in fine subiunge: Nos igiẽ eiusdem consilij formam sequẽtes, inuocata Spiritus sancti gratia, partibus presentibus, interloquendo pronunciamus sic: repete uerba
c consilij dati, & secundum ea pronuncia. [c] Ab his autem interlocutorijs partes, si se grauari sentiãt, poterũt appellare, ut s̃. dixi inuer.

ADDITIONES.

a Bene. ¶ Imo male. hoc dico etiam tempore dec. pia. quæ non correxit in aliquo dec. ipso iure. de rescr.lib.6.ut ibi plene no.in gl.nunquid ergo.

b Diffinitiuis. ¶ Hoc non placet, ut scripsi satis de seque.pos.ca.j. in gl.pen. ubi uide: & hoc per præ.l.Paulus.& per præd.decre.de ap.cum appellationi.j.respon.in fi.lib.6.

c Pronuncia. ¶ Dat intelligere, ꝙ non sufficeret iudicem dicere pronuncio per omnia, vt in ꝯsilio cõtinetur. Alb Pap. de hoc tractauit in Summa de habendis consilijs: de qua dixi j̃.de req.ꝯs.&, ad hanc partem allegat C.de sen.& inter.l.præses.ff.de arbi.quid tñ.de re iud.l.j.& l.in summa. per quẽ patet, sententiam non tenere, quæ non continet absolutionem, uel condẽnationem, uel æquipollens.facit etiam.ff. iud.sol.l.iudicatum.2. In ꝯriũ, quia absolutio, uel ꝯdemnatio dicta in cõsilio, per illa uerba a iudice repetita vr.facit ff.de uerb.ob Titia.de cond.inst.cũ seruus. de serui.urb.præd. si binarum.& de leg.j.l.talis scriptura.& amplectenda est hæc repetitionis interpretatio, quia facit rem valere, ff.de reb.dub.quoties.& de leg.3.in repetendis.extra de uerb.sig.abbate. Item per illa uerba saltem iudex dr cõsilium approbasse, & confirmasse, Inst.mãd.§.tua.ar.ff.man.l.ij.in fi.de admi.tu.quidam decedens.§ Papinianus.& l.Titium & Mæuium. j.respon. in fi. Confirmans autem cẽsetur repetiuisse ꝯfirmata, ff.de adop.l.adoptio. de verb.signifi.l.obuenire.in auth.de defen.ciui.§.interim propter uerba ꝯsilii ergo ꝯdemnatoria, uel absolutoria iuris fictione absoluisse, uel ꝯdẽnasse vi.facit, quod no.C.de app.l.eos.in gl.no.forma. in prin.quid plura? Satis est, ꝙ aliqua parte actorũ sñia sit certa, C.de sen. quæ sine certa quan. l.3. Consilium aũt est de actis, extr.de proba.qm̃.C.ut lite.pen.l.ij. de app. a proconsulibus ergo, &c. Subdebat, ꝙ magis tuta & certa uia erat, ꝙ ipse iudex post lectum ꝯsilium absoluat, uel condemnet. idem Ia. de Are. Ego puto inter diffinitiuas, & interlocutorias distinguen. cum enim interlocutoriam non sit necesse ferri de scripto, sed scribitur iam prolata, ut no. de re iud.c.ult.lib.6.in prima gl. si notarius scribat ꝙ iudex ſm formam ꝯsilij pronunciauit, puto satis esse: & sic seruaẽ. & sic procedunt allegata secũdo. Sed quia diffinitiua est ferenda & pronunciãda de scripto per ipsum iudicem, ut in præd.dec.uel cum concor.si dicat, vt s̃.s. pronuncio per omnia, ut in consilio continetur, consilium dicebat pronunciandum &c. uel reum condemnandum, uel absoluendum. ergo sententia iudicis erit sic pronunciandum, condemnandum, uel absoluẽdum: & sic de futuro: & sic uitiatur per prima iura. Bonum tñ est consilium Gul. ꝙ etiã in interlocutorijs fiat repetitio. Fatendum tamen est, ꝙ cõiter magis simul ꝯueniunt uerba consiliariorum, & iudicum in interlocutoriis, q̃ diffinitiuis. Dicit ꝯsulens, libellũ apte, uel inepte formatũ, exceptionem ad mittendã, uel non probatam, uel testẽ admittẽdum, uel repellẽdum: & ijsdem uerbis utitur iudex. ¶ Adde, ꝙ sñia iudicis pronunciantis in omnibus, & per omnia, & ut in tali consilio continetur non ualeat, tenet Ang.consi.249.

37 in ver.propositis.† ¶ Sed si iudex uidet se male interlocutū fuisse,uel male processisse,nunquid poterit suam interlocutoriam, vel,quod fecit,reuocare? Dic,quod sic,non obstante appellatione ab huiusmodi interlocutoria,uel processu,emissa:& facta reuocatione poterit in causa procedere, etiam nolente parte appellante,ext.de app.cum cessante.ff.de re iud.quod iussit.ext.de accu.qualiter.1.de app.significauerūt.xxii.qu.7.magnæ,quod in
a telligę,ut not.j.ver.sed nunquid Fiet autem [a] reuocatio interlocutoriæ vtraq; parte præsente:quamuis quidā malitiosi iudices prius quàm reuocent,sinant appellantem cum sua appellatiõe à sua p̃sentia discedere,& postea præsente notario,uel testibus, reuocant quod fecerunt,& sic appellantem decipiũt,quia cum appellans de iniquitate interlocutoriæ coram superiore docuerit,pars appellata incontinenti docet de reuocatione grauaminis:& sic inuenitur appellans minus legitime processisse, & condemnatus in expensis remittitur ad priorem iudicem,ext.de appel.ut debitus.in fi.Sed certe,si constare posset de iudicis malitia,& quod appellant ignorante id factum esset,non puniretur appellans:ar.ext.de app.ex insinuatione.& c.seq.& de rescrip.ex
b parte.2.Talia enim non possunt fieri parte absente,[b] ext.de cā pos.& propri.c.1.2.q.6.biduum.ver.palam est,C.quom.& quā ind.ab eo.& j.de app.§.qualiter uer.& nota,quod si.imo index qui huiusmodi fraudem facit,puniri debet,ext.de re iud.cum ęterni.Si enim ipse debet partes a dolo & fraude cohibere.ut ext. de rescr.ex tenore.de pœ.calumniam.multo fortius & etiam se vt extr.de natis ex libero ven.ca.vnico,xix.dist.nulli.de elect.du
38 dū.2.prope prin.ver.vnde.alioquin in quo alios iudicat,seipsū cõdemnat,ut xxxii.q.6.nihil iniquius.xxxv.dist.c.fi.in fi.† ¶ Debet ergo reuocatio grauaminis ad appellantis notitiam pueniri,sicut & reuocatio ꝓcuratoris ad aduersarium,uel iudicē, ut
c ext.de proc.mandato.in præ.dec.ex parte.& reuocatio dispensatoris in notitiam creditoris,ff.de solut.dispensatori.[c]

39 ¶ Vt autem in reuocandis per iudices grauaminibus instruaris nota,quod iudex quandoque reuocat grauato,seu appellante p̃sente,quãdoque absente:si præsente,aut iudex certus est,quod grauauit,aut credit se nõ grauasse:aut credit, nescit tñ se grauasse,aut dubitat.Si ergo presens sit appellans.& iudex certus est se grauasse,reuocatio fiet.

FORMA reuocandi interlocutoriam:Quoniam in tali exceptione contra talem pronunciaueram,interloquendo ipsam exceptionem non esse admittendam :uel quoniam contra talem ita processeram:habito postmodum consilio peritorum inueni me ipsum grauasse in hoc,uel me indebite,processisse & idcirco usus consilio saniori,interlocutoriã ipsam,uel processum exp̃s se reuoco:& ubi præcipio,quod sine licentia a iudicio nõ discedas.imo in causa ſm formam iuris procedas,ut in præ.cõcord.

¶ Quidam tamen erubescentes suam interlocutoriam reuocare,sic dicunt:

FORMA Ego talis,si te talem in aliquo grauaui,illud reuoco.Sed certe non debent erubescere,ut in præ.c.qualiter.

40 † Nam & papa suam sententiam iniuste latam corrigit,xxxv.q. ix.ueniam.& c.sententiam ext.de in integ.restit.tum ex literis. & ecclesia,vt ext,de frigid.fraternitatis.& Imperator dicit,Nõ pudet nos nostras leges corrigere,in auth. Col. 4. de nupt circa prin.per unam col.Vnde dicit Seneca: Non est turpe in melius, mutare consilium,& Augustinus,Magnæ sapientiæ est, mutare hominem,quod male locutus est.vt in præ.c.magnæ.Et idcirco
d alii,ut dominus meus,[d] talem reuocationem,tanquam dubiam & conditionalem,non admittunt:& bene.cum enim iudex gra
e uauerit re & verbo,ipse solum reuocat uerbo,nõ re.[e] Ber. tamē dicit eam admittendam:quia licet prædicto modo fiat,sufficit tñ,ex quo dicit Reuoco:ar.pro eo extra.de elect.illa. ibi, si quis in ea.&c.Papa no.quod quandoque tacite reuocatur grauamē, puta si appello a iudice,ne procedat contra me,quia sum exemptus ab eius iurisdictione.& ille mihi assignat terminum ad hoc probandum,tacite uidetur reuocare grauamē mihi illatum:sup ple,in p̃cipiendo me procedere in principali.nam ipse potest cognoscere utrũ sua sit iurisdõ,ut ff.de iu.si qs.ext.de resc.dilectus filius Ioannes.¶ Cæterum si iudex credit se bene processisse, nõ debet dicere Reuoco:sed dicet sic:

FORM.Frater si te grauaui in aliquo, paratus sum renocare interlocutoriam de consilio sapientum:& præfigo tibi talē terminum ad comparendum,intra quem possis plene deliberare. Hæc forma expresse probatur,& no.extr.de re iud.ad postolicæ
f ver.eratque parata,[f] & si in præfixo termino non uenerit,confidens de appellatione,iudex procedat in negotio sibi commisso quantum de iure fuerit procedendum.Sic enim non intelligitur grauasse,ex quo nõ stat per eum quo minus reuocet,sed per appellantem,ut in præ.ad apostolicæ.Quidam tamen dixerũt ꝙ ubi credit iuste processisse,debet petere,& habere copiã appellationis,& ut tollat appellationem,debet respondere,ut j.in forma:Ego non te,&c.& sic debet eum tenere sub termino,& protestari se velle apostolos dare.Vnde si postea impetrauerit,non valebit sua appellatio,cum nõ possit de grauamine docere.sed prius dictum prævalet.¶ Si uero credit se grauasse,nescit tamē pro certo,dicat sic:

¶ FORMA Ego protestor,ꝙ si te grauaui in aliquo,paratus sum reuocare.Sed certe hoc non sufficit,nisi reuocet:& quãdiu non reuocat grauamen,appellatio in suis viribus stat,arg.ext.de eo,qui mit.in poss.causa rei ser.c.1.

41 ¶ † Si uero dubitat,an grauauerit,uel non:tunc,quia non semp de facili videre potest grauamen in opinate forte illatum, in dubio reuocet in hac forma:

¶ FORMA Ego non te credo in aliquo grauasse.sed si grauaui,paratus sum illud reuocare:& quantum in me est, illud ex nunc reuoco sed quia te nõ credo grauasse,præfigo tibi talē diē peremptorie,ut tunc compareas coram me ostensurus in quo te grauauerim.Et præcipiat notario de hoc facere publicum in-
g strumẽtum,ar.in his,quæ no.s.uer.item cautus.[g] vide ergo quo modo sub conditione reuocat in dubio.hæc autem forma obtinet,ubi probabiliter dubitatur,vtrum id, ꝓ ꝙ appellat, uerum sit,uel uerum ẽe negatur.Si enim certũ & indubitatum.sit, supernacuo præfigitur terminus ad ostendendum grauamen ꝙ tunc satis ostẽditur per narrationem in appellationis forma cõtẽtam,adeo quod iudex per appellationem uel admitiere, uel refutare potest.Vnde terminus talis appellantem non arctat ꝙ remedio interpositæ appellationis a iudicis iurisdictione, reputat se exemptum.¶ Sed & si verisimiliter ambigitur, utrũ causa grauaminis in appellatione expressa,legitima sit,uel non, huiusmodi termini præfixio locum non habet,cum iudex a quo appellatur,non debeat esse iuris ignarus.Potest tamen tunc respõdere,quod vult deliberare,& statuere terminum appellanti ad audiendam suam super hoc respõsionem,ut s.in forma illa,Frater,si te,&c.& appellans in termino veniẽs,& de iure coram iudice disputans,non intelligitur propter hoc appellationi renunciare.

42 ¶ † Quod si [h] appellans absens sit, iudex per hoc poterit facere
h suas literas in hac forma:

FORMA.Talis iudex tali salutem in domino Iesu Christo, cum tu in causa,quæ uertitur inter te,& B.super hoc coram nobis ex hoc appellans,a nostra discesseris presentia, tibi tenore p̃sentium innotescat, quod non credimus in aliquo te grauasse: veruntamen si in aliquo te grauauimus,quod nos latet, illud si apparere poterit,ex nunc,ut ex tunc,reuocamus omnino. Quo circa discretioni tuæ mandamus,quatenus die tali per te, aut p procuratorem idoneum,compareas coram nobis de dicto grauamine ostensurus:alioquin in causa,ipsa prout de iure fuerit,processurus:quem terminum tibi peremptorium assignamus,quod nisi feceris:in causa ipsa ratiõe prędia procedemus,tua absentia non obstãte.Et tam de reuocatione,quam de literarum præsentatione fiat publicum instrumentũ,per quod fides possit de his, fieri illo inficiãte:& ut iudex facta sibi fide de presentatione: p
43 illud post terminum ipsum in causa procedat.† ¶ Illud tñ scias: quod siis:qui appellauit:compareat coram iudice a quo appellauit:postulans terminum sibi dari ad procedẽdum in principali: uel dicens,quod paratus est ius suum prosequi coram illo, uidetur appellationi renunciasse:ar.extr.de re iud.quod ad corsultationem.ff.de pact.tale pactum.§.j.C.de re iu.ad solutionem ext.
i de appe.solicitudinem.in fi.[i] ff.de mino.Aemilius.ff.de leg.con mis.l.antepen.§.fi.& l.penult.Nam altero contrariorum electo alteri renunciatum esse videtur,xxxii.q.1.cum renũciatur.C.de
44 furtis:l.j.C.si seruus exte.se emi.man.l.j.† ¶ Sed nunquid iudex interlocutoriam pro me contra te latã a qua non appellasti potest post decem dies reuocare? Non videtur:quia iam trãsiuit in rem iudicatam,extra de elect.cum dilecti.in fi.Dic contrę: quia licet

ADDITIONES.

a Autem. ¶ Secundum Aegid.rub.xxii.Vber.ponit fraudem,quæ sequitur Adde,ꝙ regulariter verum est,vt fiat reuocatio interlocutoriæ, citatis partibus:Host.in Sum.ext.de re iud.§.quot sunt eius species.

b Absente. ¶ Vel non requisita.& vide,quę scripsi de ap.si a iudice:lib.6.super uersicu.termino.quod tollit hanc fraudem.De interpretatione uero,an fieri possit parte absente. plene scripsi de uerb.sig.olim.in l.magna. Adde, ut plene per domi.Anton.de sancto Geor.in c.cum cessante.1 8.col.ext.de appel.

c Dispensatori. ¶ Simile in cl.de ele.causam.in fi.cum concor.ulti.gl.

d Dominus meus. ¶ Honestiorem formam,quam habeat ipse Host.scripsi in dec.cum cessante,super 1.gl.ad finem.

e Non re. ¶ Ratio Vberti de Bobio,ubi tractat de coniuncta persona,in fi.

f Parata. ¶ lib.6.

g Cautus. ¶ Quicquid s.vel j.dicatur,tene, quod habes de app.si a iudice. lib.6.

h Quod si. ¶ Verba Aegid.rub.lxxi.

i In fi. ¶ Miror,ꝙ fuit omissa dec.gratum.de off.del.ubi est casus,& de testi. cum ueniſſet.

licet trāſiuerit in rem iudicatam quo ad te, vt nō poſſis poſt decendium appellare, non tamen quo ad iudicem, quin poſſit eā reuocare.ff.de re iud.quod iuſſit.extr.de præſum.afferte & in p̄. c.cum ceſſante.Nā & tu poſſes poſt decem dies appellationi renunciare.ij.q.vj.ſi quis libellos.extra.de app perſonas. Si autem appellaſti,dicunt quidam, ꝙ etiam adhuc illam poterit reuocare, vt s̃.ver.ſed ſi iudex quod verum eſſe intellige re integra exiſtente:putà quia appellās non fecit ſumptus in proſequendo appellationem.ff.de cond.cauſa da. cauſa non ſec.ſi pecuniam. in prin.Sed & ſi vellet iudex ſumptus reficere,dicit B.quòd adhuc poteſt reuocare:quia iam non intereſt ipſius,extra de app.interpoſita.§ ij.Dominus meus dicit, quod ſemper poteſt reuocare,
a donec deſierit eſſe iudex Deſinit autem eſſe, dando apoſtolos[a],
b ſeu dare, vel rñdere recuſando,extra de appe.cordi[b].vel ſi ſuperior appellatiōe recepta ſibi inhibeat,ne vlterius ſe intromittat.
c e.ti.Romana.§.ſi vero[c].Vnde ſi interim fecerit ſumptus,ſibi imputet:imo etiam dicunt quidam, ꝙ licet appellans dicat ſe iuiſſe ad curiam ad proſequendum appellationem, vel etiam iam ſe habere literas,quæ tamen nondum ſunt præſentatæ iudex poterit nihilominus reuocare ante quam appellationis,cauſa ſit cōmiſſa,vt in præd.c.interpoſita.§.ille.& e.tit.vt debitus.Nā ſicut appellanti licet redire ad iudicem, à quo appellauit, priuſquam cauſa alteri ſit cōmiſſa,vt in præ.§.ille ſic debet & iudici licere.
d Inn.IIII.dicit[d],quod iudex ante decēdium,vel etiam poſt,vbi eſt appellatum,poteſt interlocutoriam ſuam reuocare:quia appellatio ſuſpendit pronunciationem,ff.ad Turpil l.j.§.fi.Si vero non eſt appellatum,non poteſt reuocare poſt decendium ſine eius licentia,pro quo lata eſt.

45 †¶Sed pone, quod appellatum eſt ab interlocutoria, & datus eſt iudex in cā appellationis, qui citauit partes & ad alia ꝓceſſit nunquid primus iudex adhuc poterit reuocare grauamen? Reſpondeo:obtinuit,quòd non: quia iam non eſt res integra, vt in præ § ſi vero.& extrà de app.interpoſita.§.ille.de officio deleg. paſtoralis §.præterea.ff de iudi.cum prætor.reſpon.j.quãuis iu-
46 dex appellanti nondum aliquam fecerit inhibitionem. †¶Sed quis debet proponere exceptiones peremptorias rei cohęrentes vel etiam dilatorias? Reſpon.ipſe conuentus,& eius hæredes & fideiuſſores,& mandatores.ff.de excep.exceptiones.§.rei autem & l.omnes & l quæ perſonæ.C.eodē defenſores. ff. de iure fiſci,in fraudem § ſi principalis C.de fideiuſſor.l.j.& l.ſententiā. ff eo.vbicunque.ff.de reg iur. hæredem Hoc tamen fallit in pa-
47 cto de non petendo.†quod perſonale eſt:nec eius exceptio cōpetit hæredi,nec fideiuſſori,ff.de pactis,idem in duobus.§. perſonale.Item poſſunt exceptiones opponi contra paciſcentes,& contra eos qui in iudicio fuerunt,& eorum hæredes,& emptores,& legatarios vtentes ſuorum auctorum iure,ff.de doli exce. apud Celſum.§.de auctoris.& § cum legitima,& ar.ff de àcquir.
48 poſſ.Pomponius.§.cum quis adminiculo.†¶In ſumma notandum eſt,quod l.nemo.prohibetur vti pluribus exceptionibus ēt diuerſis,ff de excep nemo.de inoffi teſt.l.Papinianus.§.ſed nec impuberis.Arg.contra,extra de renunc. ſuper hoc.extrà de regul.& tranſe.ad relig.ſicut.& extra de appellat. ſolicitudinem.
e prope. fi.[e]†¶Item nota, quod ferè omnes exceptiones perem-
49 ptoriæ ſunt perpetuæ,licet deſcendant à tēporalibus actionib. quas excludunt:quia quæ temporalia ſunt ad agendū, perpetua ſunt ad excipiendū, vt C.de exce.licet.in prin.ff.eodē l.3.in principi.& ff.de except.dol l.purè §.fi.s̃ § j.in princ.Ferè.dixi propter exceptionē doli,quæ aliquando perpetuo obiicitur.vt C.eodē, ſi pactum aliquando etiam non perpetuo, vt quādo à maleficio trahit originem,vt ff.de pecu.quæſitum.§.fin Item dicūtur perpetuæ,quia ſemper opponi poſſunt,quandocunque agitur,etiā
f ſi actor ſtet per mille annos,quod non agat[f]:quia non eſt in poteſtate rei quando actor eum conueniat. Sed ſi nūquam agatur nunquam excipietur: vt in præ l purè.§.fi.C.eodem.l.ſi pactum, C.de dilat.ſi quando in fi.quod eſt. 3.q.4 § ſpacium C.de in int.
50 reſtitu.petendæ.†¶Item nota, ſecundum Vber de Bobio[g]& Io.
g de Deo,quod aduocatus, qui timet de principali,debet differre cauſam,ſi habet diuitem cliētulum,hoc modo:proponat enim aliquam exceptionem,& ſuper ea faciat pronuntiari, & poſtea appellet,C.de app.addictos.& admittetur appellatio,cauſa legitima in ea aſſignata,extr.de app.vt debitus.& hanc appellationē proſequatur,& ſuper ea ſtatim iudicem impetret,vel nūciū mittat:& poſt modum non petit iudex reuocare interlocutoriā, cū
h res non ſit integra,vt s̃.ver.ſed nunquid.& ſeq.Item ſ'm Vber.[h] adhuc amplius poterit prorogari cauſa:quia ſi in cauſa præfatę, appellationis aliqua quæſtio incidat,& iudex appellationis grauet iterum ab eo appelletur:ſicut ſæpe in curia fieri videmus p malitioſos procuratores.Item,ſecundum eum, adhuc longe ſic plus poterit prorogari.Is enim,qui appellat à ſententia,dicat eā nullam corā iudice appellationis:quod fieri poteſt,vt j̃.de ſenten.§.iuxta.ver.ſed quid ſi à ſentētia & ſeq. & ſi iudex pronunciauerit iuſtam, vel aliquam, vel iniuſtam, ſtatim iterū appellet & iterum coram iudice appellationis dicat eam nullā:& ſic poterit centies facere Nec enim dicitur tertio prouocaſſe, cū nullam appellationem fuerit proſecutus,& ſemper poſſit dicere ſententiam nullā,vt ff.quæ ſent ſine appella.reſcind l.j.& j̃.de ſen-
i tentia.§.fin.in prin & verſic.& nota,quod ſecundum[i].Item do-
k cet idem Io.[k] quod litigator ſemper inſidietur iudici,& inuen.o occaſione appellet:nec timeat expenſas,ſi diues eſt:quia

Grata ſuperueniet,quæ non ſperabitur hora.

Sed certe pudet me talem recitare doctrinam, quæ non illuminat cæcum,nec ſanat ægrotum,vt xlv.di.recedite.In hoc eñ doctores fiunt non erudiendorum,ſed perdendorum auditorum, dum quod male didicerunt,inſinuant,de cōſ.diſt 2.prodilectio-
51 ne.†Doctrina etenim mala teſtis eſt malitiæ doctoris,vt j.q vij. conuenientibus.Sed & cum omnis ætas prona ſit ad malum.ut xij.q.j.omnis ætas.& procliuis ſit curſus ad voluptatē,& natura imitatrix uitiorum,ut xx.quę.3.c.ij.profecto auditores libētius
52 hanc doctrinam,quàm Euangelium amplectūtur, † non attendentes,ꝙ culpa ſimul eſt tam prohibita diſcere, quam docere,
l vt C.de malefi.& mathema.l.culpa. de quibus Paulus[l]: Sanam doctrinam non ferunt,& ad ſua deſideria coaceruant ſibi magiſtros prurientes auribus:& à veritate auditum auertunt,ad fabu-
m las autem conuertūtur[m], onerati peccatis ducuntur variis deſideriis,ſemper diſcentes,nunquam ad ſcientiæ veritatem peruenientes.hæc leguntur xxvj.q.v.nec mirum.in fine.1. col. Nā cū aduocati proni ſint ad malitiandum,vtique non ſunt in hoc vēto doctrinæ inſtruēdi,xij.diſt.de his.in prin. Scriptum eſt enim, Nolite errare fratres mei:doctrinis variis nolite abduci,xi diſt. nolite. quia non,quod obſit,ſed quod proſit,docēdum eſt,arg.
53 xxxviij.diſt.quamuis,in fi. †¶Quinimo quoties docent, quod auditoribus non conuenit, toties malus ſermo de ipſorum ore procedit ad deſtructionem auditorum,xxii.quæſtione. ultima, quoties.& dum doctrinæ delectantur gloria, fiunt auditoribus auctores ruinæ vt xlix diſt.§.1.nam incauta locutio protrahit in errorem,ut xliii.diſt.ſit rector.in princi. Hanc igitur doctrinam, tanquam reprobam & inſanam,taliter impugnamus,ut extr.de
54 ſumma trini. c.ij ad fi.†¶Nam fruſtratorie appellans in expenſis legitimis condemnatur,ut extra de appellat ut debitus.Item aduocatus malitioſè litem protrahens,in duabus libris auri mulctabitur.C de iudic properandum. §. illo.& l. rem non nouam. § patroni.& de poſtu.quiſquis.§.præterea.& 3.q.vii.§.tr.ver.ſi quis adeo.tenetur etiam,quo ad Deum,ad reſtitutionem damni per ſuam iniquam protractionē dati:de quo dic,vt s̃ de aduoc.
55 §.fin.prope.fi.verſ.item ſit cautus,ne litem.& ſeq.†¶Sed(proh dolor)hodie adeo productus eſt furor,ut nullius habeatur momenti;qui iniqua agere metuit:quinimo lætantur mali,& in peſſimis rebus exultant:ut xxiii.q.iiij.ipſa pietas.extr.de exceſ.prel. quàm ſit graue.& gloriantur in cauſarum protractione: & cum iniqua egerunt;bene dicūtur,ut lxxxii.di.c.j. Ruſtici enim garrulitatem auctoritatem putant,xl vj.diſtin.§.j.Peccant ergo in ſuo officio clientulos taliter decipiendo,vt & falſi tutores pupillos j.q.j §.penu.& fi.ideoque male moriuntur in peccatis,vt j.q.vij. conuenientibus.in fine.j.col.& ad illud perferūtur tribunal, vbi nullum habebunt de allegationum nitore ſubſidium,& vbi ipſorum actorum eo vtētur teſte,quo iudice,vt ix.q.iij.aliorum.vbi etiam

ADDITIONES.

a Apoſtolos. ¶ Sup.dilatorios,de app.cum appellationibus.lib.6.Adde,vt plene per d.Ant.de ſancto Geor.in c.cum ceſſante.& de omnibus his,quæ ſequuntur, vſque ad ver.in ſumma.

b Cordi.¶& c.vt ſuper.& c.ab eo.lib.6.

c Si vero. ¶ lib.6.

d Dicit. ¶ in c.cū ceſſante.ibi remiſi ad id,quod ipſe no.in dec.ff.quod met. cauſ.& ibi ſcripſi,quod not.in dec.ſacro.de ſen.exc. & vide ibi materiam plenius,quam hic,ſuper gl.

e Prope fi.¶ Solue,vt no.in reg.nullus pluribus.de reg.iur.lib.6.

f Agat.¶ Idem dixerat s̃.§.j.poſt prin.

g Bobio. ¶ Char.mihi xj.vbi tractat de coniuncta perſona,in fi.& Io.lib.3. rub.de exceptionibus contra agentes pro aliis,ver ſi volueris.& in fi.

h Scđm Vber. ¶ Non inueni Vbe.in vol.deſcripſiſſe hāc fraudē,vel forſan alibi ſcripſit:vel alter ſcribēs hæc illi attribuit;dicit Hiero.ad Furiā B.ꝙ aliqui,quod ab eis egreditur,ab aliis audiuiſſe ſe ſimulant.Vide Diogenē, qui in libro De vita & moribus philoſophorum eſt quinquageſimus, ante mediū:vbi dicēti ſibi,ꝙ eius amicus de ipſo certa mala protulerat: Rñdit, an ille hoc dixerit mihi dubiū:te autem hæc dixiſſe,mihi certum eſt.Negari non pōt quin Vber.qńq; peſſima loqueret.nā vbi tractatur materia curatorū,mihi charta x.reprehendit aduocatū,q veniente tutore vel curatore ad cām ꝑmittit litē ꝯteſtari intra x.an.eꝯuerſo ſæpe ſe ꝯſcientioſum oſtendit,& ſuadet peccata vitari. Vt à fine incipiā,patet in vltima char.ibi pſſi to ſacro.in prin & ver.de tuis.& ver.adhibeē.& char.pe.§.cū aūt.in prin.& āte §.ſed ſi ſub arbitro.ſua dēt memorari nouiſſima,& ſpiritū carni pferri, & ibi pri⁹ ꝑ vnā col. i ver.ꝫ quaſdā.& locis aliis ſuaſiōes facit ſalutiferas.

i Quod ſecundum. ¶ His per Clementinas aliqualiter eſt prouiſum in decret.1.de ſequeſt.poſſeſ.in fi.& in decr.1.de ſent.& re iudic.

k Idem Io.Vbi s̃.prox.

l Paulus. ¶ ij.ad Timoth.4.c.

m Conuertuntur. ¶ Ab hinc eſt eadem epiſtola cap.3.ante medium.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

bi etiam pro meritis mercedem accipient condecentē, vt C. de iud. rē non nouam in fine. j. col. & extrā. de pœn. & remiſ. cum ex eo extrā de ſum. trin. c. j. §. hæc ſancta. x. quæſt. j. placuit. in fi. xx. q. iij. præſens. in fi. & iunge, quod no. s̄. de aduo. §. fi. ver. item caueat, ne falſam.

56 †¶ Poſtremò no. quòd plures ſunt exceptiones, quàm actiōes: quia non eſt reperiri actionem, vel interdictum, quod aliquam vel aliquas non recipiat exceptiones, vt 3. diſti. regula. Item ſub tali conſideratione omnis actio eſt exceptio, ſecūdum Vber. de
a Bob. ª nam actore poſſidente actio poteſt obiici in modū exceptionis, vt ff. de ſuperfi. l. 1. §. qd ait. ff. de inoffi. teſt. Papinianus. §. ſi filius. ff. ex quibus cau maior. necnon. §. exemplo.

57 †¶ Item no. q̄ ſi omnia remedia tibi deſint, ita vt neceſſariò habeas litem conteſtari: finge ſecundum prædictos aliquid de nouo emerſiſſe, ex quo dentur tibi dilatoriæ: qui, ſecundum ipſum Vber. de Bob. opponi poſſunt etiam poſt litem conteſtatā, ſi de nouo emergant, extr. de exce. paſtoralis vel fac. nouam cauſam emergere, puta facias te vaſallum iudicis, vel affinē: extr. de offi. deleg. inſinuante. & c. cauſam. Nos tamen hanc doctrinam, vt in ſanam & animabus perniciosam, merito deteſtamur, ut prædixi mus, & ita malitiæ obuiari docemus, vt s̄. §. ij. iuxta prin. verſi. cæterum. Item cum actio, vel cauſa mutatur, poteſt reus redire ad
b dilatorias propoſitas, vt j. de lib. conce. §. nunc oſtendamus, uer. ſed & ſi. Nec prætermittendum eſt[b], quod probato crimine in modum exceptionis propoſito, non eſt quis condemnādus. ff. de his, qui no. inf. Lucius extrā de exce. c. j. & de ord. cog. cum dilectus. ubi de hoc, niſi in caſu, vt ff. de adu. l. j. § ſi publico. D e diuerſis exceptionibus reo cōpetentibus, vide s̄. in titulo de Reo.

ADDITIONES.

a Vber. de Bob. ¶ Reſpondeo de peremptoriis, poſt princ.'
b Prætermittendum eſt. ¶ ſecundum Alb. Gal. e. tit. circa med.

SVMMARIVM.

1 *Replicatio in iudicio quid ſit, & à quo debeat fieri.*
Replicationes ſunt poſt fundatam rei intentionem probandæ.
2 *Replicatio de dolo an ſit contra exceptionem doli danda.*
3 *Contra replicationem actoris an poſſit a reo duplicari de excōicatione.*
Replicatio an tollatur per excommunicationem.
4 *Replicatio contra exceptionem oppoſitæ, debet eſſe pertinens, & ad ſubſtātiam exceptionis faciens.*
5 *Natura defenſionis nulli ad iudicium tractio debet auferri.*

§ 5. §. Nunc dicēdum reſtat de Replicationibus[a] Et eſt replicatio, exceptio cōpetens actori contra exceptionem rei, & iſtam ſemper opponit actor: & contra replicationem datur duplicatio reo: & iterum actori cōtra duplicationem rei datur triplicatio: vt ff. de exceptio. l. ij. & C. eo. non excebptionibus. & Inſt. de replicat. putà peto à te[b] centū, quę tibi mutaui: tu excipis te dicens habere pactum de nō petendo, vel te abſolutum ab obligatione per acceptilationem: quod probato, abſolueris, ut s̄. in princ huius ti. Sed ego poſſum replicare, q̄ tale pactum per metum, ſiue dolum, vel contra legis ſuit extortum, uel abrenunciaum eiper aliud pactum ultimum: quo oſtē ſo, obtinebo, C. eo. aduerſus fratrē. C. de pact licet. & l. pacta nouiſſima extrā de pac. c. fin. & Inſt. de repli. in prin. Verum contra meam replicationem, tu potes duplicare de alio pacto tertio, vl' q̄ dolus me ſciente, uel nolente interuenit, C. de tranſa. cum dolationis ff. de reg. iur. nemo uidetur. uel q̄ poſt metum acceſſit conſenſus, extr. qui cleri. uel uo. c. fi. de ſpon. ad id quod. & tamē etiam iterum poteris triplicare contra meam duplicationem de alio pacto ultimo: ut hæc habentur Inſt. de repli. & in præl. l. pacta. Quandoque tamen replicatio ponitur pro reſponſione, ut
1 ix. q. 3. aliorū †¶ Replicationes autē poſt fundatam intentionē rei, ſunt probādæ, ar. præ l. aduerſus. C. de proba. l. j. & l. exceptionem. Qualis replicatio admittatur contra exceptiones peremptorias litis conteſtationem impedientes, dixi. s̄. §. dicto ver. hoc
3 quoq; notandū. †¶ Sed nunquid contra exceptionem doli dabitur. replicatio de dolo? Videtur, q̄ ſic, ar. extr. de excep. cum eccleſiaſticæ. extr. de diuor. ſignificaſti. xxxij. q. 6. nihil. Ar. cōtra. ff. de doli. exce. apud Celſum. §. Marcellus. ext. de exce. dilecti. ext. de inreiur. quemadmodum. Dic, q̄ replicatio de dolo datur contra aliam exceptionem ordinariam, ff. de pig. act. l. 3. ff. quib. mo. pign. uel hypo. ſol. ſicut re. §. ſuperuacuum. ff. de noxal. act. & generaliter. ſed non datur contra exceptionem doli. Item hæc regula, Contra exceptionem doli non datur replicatio de dolo. intelligitur in eodem facto, & quando actor intendit lucrari, & cū ipſe & reus ſunt in dolo: uerbi gratia, Induxi te dolo, ut mihi p̄mitteres aliquid, & tu dolo induxiſti me, ut remitterē promiſſionē: ſi ego ago ex p̄miſſione, & tu excipis de dolo, q̄a dolome induxiſti ad p̄mittendū, ego nō poſſum replicare de dolo, quo me induxiſti ad liberationē, quia uolo lucrari. Et ſic intelligitur, Contra exceptionem doli non datur replicatio de dolo, vt in p̄.
3 §. Marcellus. hoc proſequere, ut no. in præ. decr. dilecti. †¶ Item quæritur, an contra replicationem actoris poſſit duplicari à reo de excommunicatione? uerbi gratia: actor petit x. reus opponit pactum de non petendo: actor replicat de poſteriori pacto contrario: reus autem duplicat contra ultimum pactum ex parte actoris oppoſitum de excommunicatione: quæritur. an poſſit? Et uidetur, q̄ ſic: quia replicator actor principalis eſt, cui communicandum non eſt, ut extra eo exceptionem. Sed dic, q̄ per excommunicationem non tollitur replicatio: quia fingitur actor defendere actionem ſuam propoſitam, & non eiſam per exceptionem, & ſic admiſſam per libellum non reprobatum. unde excommunicatio prius non oppoſita, non poteſt admittere replicationem. Item quia excommunicationis obiectio non tangit
4 ſubſtantiam replicationis: † cum tamen in exceptionibus & replicationibus non procedatur, niſi una tangat ſubſtantiam alterius, ut Inſt. de replicat. §. 1. & ij. & per totum. ¶ Item not. q̄ replicatio contra exceptionem oppoſita, debet eſſe pertinens, & ad ſubſtantiam exceptionis faciens: ut ſi excipis de ſolutione, uel p̄miſſione, replicabo, de pacto in contrarium facto, ff. de pactis, ſi unus. §. pactus. Vel ſi excipio de excōmunicatiōe, tu debes replicare de abſolutione uera, uel præſumpta, extr. de cleri. excō pro poſſit. extr. de ſent. ex. in præſentia. de elec. uenerabilem. Si autem ego excipio de excommunicatione contra te, & tu replicas de alia contra me, non bene excipis: quia replicatio nō tollit exceptionem, ut Inſt. de exce. & replicat. niſi uelis opponere renunciationem: & replicas in perſonam mei excipientis, q̄ renuncia uerim illi exceptioni, uel uere, ut extr. de re iud. inter monaſterium. uel tacite, ſ. non opponendo eam intra terminum præfixū ad proponendas exceptiones, extr. eo. paſtoralis. & tunc ego, cuius exceptio per obiectum renunciatiōis eliditur, potero duplicare, quia impeditus fui uenire ad diem exceptionis aſſignatam ff. ſi quis caut. l. ij. § fin. Et ita contra defenſionē nulla replicatio obeſt, quod ad perſonam meam, niſi renunciatio, etiam ſi ſim a-
5 nathematizat in præ. decr. dilecti eo. ti. c. fi. Et hoc eſt † propter naturam defenſionis nulli tracto ad iudicium auferendæ: aliàs ſæpe innocens condemnaretur: & quia ex quo defenſio mihi conceditur, & per conſequēs omnia, ſine quibus defendi non poſſem conceduntur, ut ff. de iuriſd. om. iud. l. ij. extr. de off. del. p̄terea. & c. ex literis. ff. de proc. ad rem mobilem. l. ad legatum. ſecundum
c Vin. [c] Ex præmiſſis ergo ſufficiat opi. Ioan. de Deo, qui dixit, q̄ prius cognoſcitur de replicatione excommunicationis. quàm de exceptione excommunicationis, ut dixi s̄. §. nuncuidendum.
d uer. ſed de qua[d].

ADDITIONES

a Replicationibus. ¶ De quibus formaui vtilē ſummā. s̄. eo. à nobis. vbi vid'.
b A te. ¶ Quatuor exempla canonica videi ſumma prædicta. iſtud autem fuit Bonagui. vbi s̄.
c Secundum Vincen. ¶. eo. ti. dilecti. & alia exempla etiam ſunt ſub quinto membro.
d De qua. ¶ Vide quod ibi dixi.

ADDITIONES NOVAE.

* Nota q̄ ſi exceptio peremptoria opponatur an litem conteſtatam, & licet ſuper ea non debuerit admitti probatio, ſi tamē probata fuerit, ſilentium debet imponi actori. ita dicit Io. Andr. in c. exceptionis, de lite conteſt. lib. 6. in nouella.
* Quando poſſint opponi exceptiones contra literas beneficiales. no. in c. j. de exceptioni. lib. 6. in nouel.
* An quando opponitur aliqua exceptio debeat pars citari contra quam opponitur. Iac. But. q̄ ſic. in l. j. C. de re iud. per l. nam ita diuus. de adop.
* Nota q̄ exceptio ſicut actio nouari poteſt, no. in l. i. §. conuentionales. de præto. ſtip.
* Nota q̄ iudex faciendo actum contrarium & præiudicialē exceptioni oppoſitæ, videtur exceptionem reiicere. ita ait Bar. in l. ait prætor. §. non ſolum. & §. permittitur. de minoribus. Bar. in l. ex quacunque. ff. ſi quis in ius uo. non ier. & l. j. de ord. iud. Inn. in c. p̄terea. de dilatio. Ang. in d. l. ex qua cunque, uide c. ex parte. de appel.
* Nunquid in exceptione dicatur actor, no. in l. j. de excepti, per Dyn. & in c. cum dilectus. de ord. cogni.
* Nota q̄ ille cui opponitur aliqua exceptio, dicitur conueniri. ad hoc allegatur. gl. in l. qui bona. §. cum inter. de dam. infec. & eſt gl. quæ incipit, dominus mediarum, ibi. vel ſm alios. & iſtud allegatur ad quæſtione, q̄ ſi p̄miſi te non p̄uenire de caſtro quod poſſidebas, & poſtea caſtrum perueniat ad me: quod non poſſim excipere contra te quod not.
* Quæ differentia ſit inter exceptionem & conuentionem, no. in c. j. de lite cont. lib. 6. & Dynus ext. de reg. iur. c. exceptionem.
* Quid ſi potui opponere exceptionem declinatoriam in prima inſtantia, & non oppoſui, ſi ea finita alia inſtantia inchoetur, an poſſim iterum

opponere.allegatur q̄ non.l.fi quis repetere.in prin. cū ibi no.in glo.super ver.quæ reo.ff.ad Turpi.& Guil in l.eú q̄ de const.pec.& Bal.in l.exceptionem.C.de prob.

* An opponens exceptionem debeat petere se absolui,no.in l.j.ff.de exce. & in l.j.de litis contest.
* Nota q̄ exceptio operatur secundum mentem excipientis, & non operat nisi quatenus est fauor eius pro quo excipitur.ad hoc allegat do.Bal.l.fundus.ff.si vsufruc.pe.& modus excipiendi est inspiciendus.3.q.6.c.hoc quippe.Bal.in l.cum Papinianus.C.de sent.& interlo om iud.
* An & quando per exceptionem interrumpatur præscriptio, Inno.in c.ij. extr.de ord.cogn.
* An iudex laicus teneatur admittere exceptionem excōicationis oppositā coram eo,fo.An.in nouella.in c.pia.de exc.lib.6.
* Exceptio proposita q̄ libellus non concludit,vel quia non continet certā causam,Bal.in l.exceptionem.C.de exce.
* An excipiens videatur confiteri,Bal.vbi §.vbi multa bona dicit.
* Exceptio q̄ mandatum non est sufficiens,vel non est legitimum,semper pt opponi,Bal.in l.non vtiliter.C.de eo qui pro tutore.
* An exceptio possit opponi viua voce,vel in scriptis,no.in l.scire.§ oportet.de excusa.tuto.per Ray.& Bar.Io.mo.in c.generali. ver. nunc videamus.de reg.iuris.lib.vj.Guil.in l.j.in princ.de eden.& l.edita.C.eo.
* An pater contra filium possit excipere de dolo.dic.q̄ sic.l. 3. de arb. secus econtra,l.ij.§. aduersus.ff.de excep.doli.
* An exceptio doli possit opponi fisco,no. in l.Vranius. §. sed cum duo.de fideiusso.
* An exceptio Macedoniani impediat processum no.in l.tam ex cōsilibus.de iud.in prin.& quid de exceptio.Velleiani.no.in l.j.ff ad Velleian. quid de exceptione transactionis & rei iudicatæ not.in l. eleganter.§.si quis post. de condict.indeb. Quid de exceptione solutionis,no.vbi s̄. per Bar.& no.in l fratris.C.de transac. p Bal.vbi dicit,q̄ omnis exceptio quæ est inducta ad breuiationem litis, habet impedire processum.
* Si statuto cauetur q̄ in aliquo casu nulla exceptio declinatoria vel exceptio impediens opponatur, an possit imp̄orari officium iudicis,no.in l.plane.de pet.hær.p Bal.& Iac.But.& l.fi.eo.ti.Bar.in l.j.quod vi aut clam.
* In l.exceptionem.C.de prob.quæro opposita exceptione dilatoria,& pbata,quæ sint partes iudicis.in.in c.j.de plus pet.Bal. vbi §.plene distinguit.
* Statuto cauetur q̄ dānitus possit impune offendi,& q̄ hmōi exceptio possit q̄sque opponi etiam ante litem ptestatam. modo accusatur quidā q̄ offendit quendā,qui dicitur bannitus, tñ non concordat nomē accusationis cum nomine condemnationis. q̄ hoc casu non debeat admitti ista exceptio,nisi post litem contestatam.no.in l.ij.§.idem subiunxit.
* Quo tempore possit opponi exceptio banni,no.in l.fi maritus. §. præscriptiones.de adul.per Bar.& in l.quamuis.de iur.& fac.igno.per Bal.
* Si aliquis tutus exceptione perpetua,non potuit ipsam opponere in iudicio propter inopiam aduocatorum,& lata est postea contra ipsum sententia:postea vult ipsam opponere,an possit Guil.de Cu.in l.j.de exercit. act. quod sic.Ray.contra in l.velamento.de postul.
* Si statuto cauetur q̄ instrumentum publicum nulla possit opponi exceptio,an debeat intelligi de friuola,Bal.in l.j.§ j.quod vi aut clā & l.j.§.fi. à qui.ap.non licet.fac.Bal.in l.ita pudor.C.de adulte.& Bal.in l.j. de condi. indebi.
* In c.olim de excep.Petrus de Sampf.dicit no. q̄ si aliquis apponat exceptionem.propter quam si non admittatur timetur q̄ ille appellabit,vt præcludat viam tali appellationi:debet iudex dicere,& ego admitto illam, si fuerit probata: vnde ea non probata,non censetur admissa, nec poterit appellari.Io.An.in nouel.in dicto cap.
* In l.scire.§.oportet.de excusa.tuto.ille §.fac.q̄ si iudex statuit terminū ad exceptiones apponendas:& pars aduersa comparuit in termino,nec exceptiones apposuit,sed fuit protestatus saluas exceptiones fore:q̄ hoc nō sufficit,not.in c.pastoralis de exce.& c.quoniam contra falsam.de prob.facit quod no.Io.monach.in c.in multis.ext.de rescr.
* In l.j.C.de fur.pone q̄ reus opposuit plures exceptiones,vnam negatiue, quæ nihil implicat,aliam priuatiue quæ tacite implicat actionem competere:vt est exceptio liberationis,& terminus assignatus est vtrique actori & reo simul ad probandum quatenus incumbit vel simpliciter: nunquid reo currit terminus simul ad probandum exceptiones contrarias.gl.dicit quod non.xiij.q.j.c.fi.nisi reus se adstrinxisset ad proban. no. Dyn. in reg. non licet.de reg.iur.lib.6.
* Si aliquis egit rei vēdicat.& succubuit,nunquid obstabit sibi exceptio rei iudicatæ in possessorio.De hoc no.in l.& eadem.§.fi.de exce.rei iud.
* Exceptio proueniens ex statuto semper potest opponi. Bar.in l.j.quod vi aut clam.
* An iudex teneatur necessario pronūtiare super exceptionibus propositis. Tancre.in titulo de quæstio.cmeigen.circa medium causæ.§ sexto.Inn.in c.cum inter.de electi.& ibi etiā Compostella.Bar.in l.si iudex.ff.de his qui sunt sui vel ali.iu.l.de qua re.ff.de iudi.& l.j.C.de ord.iud.no.in c.pastoralis.de excep.Bar.in dicta.l.ex quacunque causa.
* In l.j.C.de cond.ind.dicit Bar.q̄ aliud est dicere q̄ non admittatur exceptio:& aliud est quod non admittatur defensio. Primo casu non excludit iudicis officium,vt l.plane.de petitio.hæred.& l.fi.& l.j.ff.quod vi aut clā. per Bar.C.de transa.l.vbi pactum.secundo casu excluditur iudicis officiū fac.quod no.in l.ita pudor.ff.de adult. Tu dic q̄ remouere exceptiones quę de iure communi competerent,non est aliud quam fortificare actum: & ideo non est verum q̄ iudex possit supplere in defectum exceptionis,l.quotiens.de prec.imper.off.vide Bar. in l.j.ff. quod vi aut clam. Bal.in l.j. de condi.indeb.& l.ita pudor.de adult.Item Bar.dicit q̄ si statutum remouet exceptiones intelligitur remonere eas q̄ veniunt à iure communi,non exceptiones quæ veniunt à iure municipali.ar.l.nam ad ea.de condi.& dem.etiā si descendatur ex anterioribus statutis,vt sic leges posteriores trahātur ad priores,l. non est nouum. de leg.vbi expresse apparet q̄ nouum statutum intelligatur corrigere vetus,ar.l.sciendum.qui satisd.cogan.
* Quæro quare condictio indebiti non habet locum in actione quæ crescit per inficiationem,gl.in l.certum.de iuris & fac.ign. Bal. aliam reddit rationem.
* In auth.si dicatur.de testi.s̄ rationem gl.fac. q̄ licet dicatur libertus ad exactionē excepti nis seruitutis,ex hoc si sequitur confessio seruitutis,quia sicut ille qui opponit exceptionem non videtur confiteri omnia contenta in ea esse vera.sed solum dicere actorem ius non habere,vt c.cum venerabilis.de excepti.itam replicatione quæ est exceptio exceptionis non dicens fateri exceptionem.sed declinare causam & impugnare, Respondeo quod oppositio est vera,quod non dicitur confiteri:tamen:quia ad quē obiicit non potest esse verum.nisi præsupponatur id quod excluditur,quę est quædam præsumptio contra replicationem. vnde non fundatur hic intentio excipientis præcise per replicationem,sed admittitur interim propter replicationem & dubitationem & præsumptionem. quod notat Bal. vbi §.
* Nota q̄ exceptiones impedientes litis contestationem sunt multæ:imprimis exceptio dilatoria iudicij impedit.qui coram non competente iudice nemo compellitur respondere: vnde si priuilegio se defendit,de priuilegio debet cognosci,vel.si qui s ea.de iud.& l.fi.C.de exce.Item exceptio dilatoria quæ obiicitur parti quia dico aduersarium non posse agere, quia est excommunicatus,vt c.cum inter.de excep.Item si dico aduersarium procuratorem esse non posse.l.ita demum.& l.filius fam.de procurato. Item si dico causam talem esse in qua procurator interuenire non potest, vel q̄ habeat speciale mandatum,l.pen.§.ad crimen.de pub.iud.& l.non solum.§. fin.& l.Pompo.de procurato. Item si dico q̄ mandatum non habet,& nemo.&c.l.si pupilli.§.videamus.ff.de neg.gest.& l.nemo.de reg.iur. Item si dico procuratorem minorem xxv.ann.tutorem,uel curatorem,ut l.exigēdi. de procur.& l.fi.de legiti.tut.& l.minor.de procur.Item si dico procuratorē crimine capitali,accusatū.l.reum.C.de procu. Item si dico procuratorē fœminam,ut l.alienam.de procur.Item si dico q̄ non uult defendere eum pro quo agit,vt l.eum.de ꝓcur. Item si dico tutorem uel curatorem non legitime datum,ut l.fin.C.de procur.Item si dico procuratorem esse recusatum,l.si quis eum.§.fi.de proc.ff. Item si obiiciatur tutori q̄ non satisfecit,uel non fecit inuentarium,l.fi.C.arbi.tuto.& l. non dubiū.de tuto qui non satisfe.Item si dico principalem minorem esse xxv.an.in iudicio sine tutore uel curatore stare non posse.l.fin.c.qui dare tuto. pos. Itē si quæstio q̄ mouetur posset præiudicare maiori quæstioni,quæ moueri speratur uel mouetur,l.si quis libertatem.de petitio. hæred.& l.fin.de ordi. cogni.& l. qui prior.de iudi.Item si dico me conuentum coram iudice deleg.&aduersarius obiicit mihi q̄ ipsum reconuenire non possum, nisi lite cœpta finita,ut in auth.& conuentus.de senten.& interloc.o m.iu. Item si dico diem feriatum,ut l. si feriatis.de fer. Item si obiiciam actori quod est positus in magna potestate,ut l.pars literarum.de iudici. Item si obiiciam actori q̄ non satisfecit,ut in Auth.libellum.de litis contest. Item si obiiciam quod locus est inhonestus,arg.l.si cum dies.de ar. Item si dico me non possidere rem quæ uendicatur à me,l.fina.de rei uendic. Item si dico mihi datum dilationem ad deliberandum,ut in Auth offeratur,de litis contesta.litē si dico libellum uel actionem inepte propositam,l.ij.C.de feriis,& l.libellorū. ff.de accusa. Item si dico iudicem esse suspectum,l.a pertissimi.de iudi.litē si dico actorem ad terminum assignatum non uenisse.nō enim contestabat litem,nisi,&c.l.solemus.de iud. Item si dico quod j̄.terminum sibi prefixū noluit intentare actionem,ut l diffamari.de inge.ma. Item si dico me facti de actore reum,quia positus sum in possessione. non enim contra me agēs nisi,&c.l.si quis emptionis.C.de præscrip.xxx.anno.& Auth.& qui.de bonis auct.iud.pos.l tem si dico rem transactione,sententia,iureiurando finitam l.eleganter.§.plures.de cond.ind.& l.post rem.de re iud. Item si dico talem rem à iure prohibitam,l. finali.C. ut nemo priuatus. Item si dico rē præscriptione fore sopitam,ut dicitur in decret.Inn.quarti.ar.litē si res, de ali.iudi.muta.cau.fac. Itē si obiiciat fideiussor q̄ primo conueniatur principalis,ut in Auth.præsente.C.de fideiusso. Item si hoc obiiciat pignorum possessor,ut in auth.hodie.C.de actio.& obli. Item dico me spoliatum, & prius restituendum,ut c.j.de resti.spo.& l.si quis ad sē seruādum. C.ad leg. Iuliam de ui pub. Item si quis dicat se grauī infirmitate depressum, & ad iudiciū uenire non posse,l.ij. si quis dicat se paratum soluere & cedere liti,l.si reus.de procu l.fin.si certum pe.& infiniti sunt alij casus. Vnum tamen in exceptione peremptoria nota, quod ubicunque exceptio peremptoria notoria est,ita q̄ celari non potest.impedit litis contestationē,quia in manifestis ordo iudiciarius non est necessarius nec requirendus. unde sicut nec pro actore,sic nec pro reo,extr.de accu.c.is qui.l.ij.j.rūf.si q̄s cautio.& l.ea quæ.de accusa.
* Nota q̄ exceptio dilatoria superueniens post litem contestatā non potest opponi nisi superueniat facto aduersarij,de quo per Iac.de Are.& Bar. in l.non solum.§.minorum.de excu.tut.& l j.§. non tantum. de tutel.& rati. distra.Cy.in l.j.de iuris & fac.igno. & auth.præsente. de fideiusso.& l.ij.ff. de excusat. tut.
* Nunquid exceptio peremptoria superueniens reo post sententiam possit opponi,Iac.de Are.q̄ sic,in dicta.l.j.§.non tantum. de tutel.& ratio.distr. & ibi Ray.& in l.2.§.1.de excu.tu.
* Nota q̄ exceptio pacti & similes peremptoriæ quæ non possunt opponi post sententiam, poterunt opponi post sententiam si agatur actione primæua,secus si agatur actione ex re iudicata. De quo per Cy.in l.j.C. de iur. & fac.igno.
* Quid si exceptio rei iudicatæ fuit opposita, per modum excludendi processum,& pronunciatum est ipsa non obstante fore procedendum,an si postea opponatur per modum perimendi merita causæ,obstabit exceptio rei iudicatæ.no.ff.de re iud.l.i.
* Si egi rei uendītione contra filiumfa. & succubui, an postea,potero agere contra patrem,non obstante re iudicata.no.in l.si mater.§.si quis homine. ff.de excep.rei iud.
* In l. quamuis. de iuris & facti igno. dicit Bald. quod exceptio nullitatis non est proprie exceptio:& sic terminus statutus ad excipiendum non cōprehendit exceptionem nullitatis, & ipsa assignatio termini est ipso iure nulla.

* An qui-

* An peremptoria possit opponi contra primam sententiam, quamquã actio in factum oriens ex sententia imputetur. dic q̃ sic: & sic intelligitur. l. ij C. sen. rescin. non po. & hoc vult gl. in l. duobus. in fine, de exce. rei iud. & fac. l. item veniunt. §. idem recte. de petitio hæred.
* In l. si non transactione. de iuris fac. igno. dicit Bal. q̃ exceptio quæ concernit partem petitionis, non pernit aliam partem petitionis vt apparet cũ dicit reddito quod debetur, &c.
* De aliquibus excep. vide quod notat. Bal. in l. except. de probationi. C.
* Exceptio litis pendentiæ quando debet proponi, Bald. in l. peremptorias. C. sen. rescin. no. po.
* Exceptio laudi an sit peremptoria impediens processum Bal. vbi. §.
* De clausula nulla exceptione obstante, posita in statuto vel rescripto Ang. in l. & non tantum. § j. de petit. hæredi.
* An in exceptionibus sit necessaria conclusio? gl. q̃ sic in l. j. de litis conte. & l. fideiussoris. de fideiusso. & l. super longi. de præscrip. long. temp.
* An in exceptionibus quæ fiunt de criminibus, sit necesse q̃ declarentur in loco, tempore & circunstantiis. not. p Inn. & Arch. in c. præsentium. extra. de testi. & in clemen. constitutionem. de electio. & ibi per Paulum. in l. fina. de peti. hæred. Iac. But. formar quæstionem, statuto cauetur, q̃ in causa criminali nulla exceptio peremptoria vel declinatoria possit opponi p principalem: modo pone q̃ iudex cœpit inquirere contra aliquem de crimine de quo non potest per inquisitionem procedere: comparet procurator rei, & vult q̃ iudex non procedat: quomodo debet facere. Debet dicere, domine iudex ad officium vestrum pertinet ineptitudinem iudicij resecare: idcirco ego procurator non excipiendo sed officium vestrum implorando, peto ne de hoc crimine cognoscatis, cum de iure non potestis, quia est vobis nota ineptitudo iudicij, vt iudici. nam leges vt iudici vobis sunt notę, quæ prohibent per inquisitionem procedi in hoc crimine, & tunc bene dicit, quia non excipit, sed officium implorat. & diuersa sunt hæc. in l. j. de calumnia. C. & l. militis. §. filius. de procur. Iaco. Butri.
* Quid si iudex dicat, admitto exceptionẽ, si & prout debeo de iure, & nõ aliter: vel si & prout debeo de iure & teneor. Dynus dicit q̃ ita dicendo videtur se velle subiicere determinationi iudicis ad quem: & sic sibi videtur interim clausisse manus iurisdictionis, vt no. gl. in c. cũ contingat. de offi. deleg. Bar. in l. si q̃n. in princip. de leg. primo. Bal. in l. edita. de eden. & capitulo Cumana. de electio. & Clemen. constitutus. §. plures. de electio.
* In l. non videtur. de iudiciis, si coram iudice opponatur aliqua exceptio, vel contra libellum, vel contra personam agentis, videtur opponens in iudicem consentire, nec potest postea eum declinare. l. sed & si susceperit. de iudic. in princ. & c. inter monaste. de re iudic. ratio, quia cum quis opponit exceptionem, statim videtur velle q̃ sapere ea pronuncietur: & si consentit in iudicem licet ille qui petit copiam libelli, per hoc in iudicem cõsentiat, non enim ex hoc concludit q̃ iudex aliquid faciat, sed dicit q̃ deliberare vult, vt hic, & Auth. offeratur. & ideo practica est q̃d prima exceptio quæ opponitur, sit fori declinatoria: demũ subdat q̃ si & inquantum dicta exceptio non obstaret, opponit aliter contra libellum & personam agentis, &c. Bar.
* An exceptio obscura aliquid operetur, Bart. in l. j. de except. & l. Titiæ textores. de leg. j. & l. scire. §. scire. de exc. tu. & l. j. §. Labeo. de flum.
* Nota q̃ est necesse quod exceptio excussionis opponatur, alias procedet & iudicium valebit, Bar. in l. si ego. ff. si certum petatur.
* Nota q̃ exceptiones quæ possunt opponi post sententiam, ita demũ possunt opponi post sententiam, si ante non fuere oppositæ. no. gl. in l. Nesennius. §. fin. de nego. gest. alias de re iudic.
* An exceptio compensationis possit opponi in causa appellationis. Bal. in l. per hanc. de tempo. ap. q̃ non.
* Quid de exceptione per quam quis ellegãs turpitudinẽ suam excluditur. Dic q̃ quandocunque ante sententiã potest opponi. vt c. cum super. de cõcessio. præb. per Inn. Do. signorolus in consiliis suis. late dicit Dynus in c. ex eo & ca. Beneficium de reg. iur. lib. 6.
* Quid de exceptione per quam quis deducit expensas in re, an sit peremptoria vel dilatoria. gl. in l. in fundo de rei vend.
* Quid de exceptione spoliationis, no. in c. dilectus. de restri. & de ordine cogni. c. cum dilectus, & de causa possessio. c. ecclesia. & Inno. vbi §. quidicit q̃ vbi actio vel officium non eligitur specialiter contra aliquem, nõ habet locum exceptio spoliationis. & est ratio, quia hæc exceptio tantum competit, vt actor remoueatur à conueniendo reum. hic autem qui implorat officium iudicis non conuenitur, ideo ipse propria voluntate se ei opponit.
* An exceptio præscriptionis sit peremptoria. not. in l. emptor. C. de præsc. long. temp. Ioan. An. in c. j. de litis contest. in nouella. & in Spec. de exceptionibus. & dicit q̃ sic. licet Hostien. §. Bar. in l. si. ff. pro suo.
* Nota, quod si oponitur exceptio, pars aduersa non debet respondere, ne super ea litem contestetur: alias iudex haberet super ea pronunciare. ita dicit Iac. Butr. in l. à procedente. de dilat. quod no. An super exceptione habeat pronunciare, Bar. in l. si iudex. de his qui sunt sui vel alien. iur. & no. supra eod. & l. de qua re. de iudic. & l. ait prætor. §. non solum. de minorib. cum si.
* Quid de exceptione beneficij, quod consequitur hęres per cõfectionem inuentarij, an possit opponi etiam post sententiam. dic q̃ sic. in l. scimus. §. licentia. C. de iure deliberandi, & l. Nesennius. de re iud. per Bar.
* An exceptio compensationis possit opponi post sententiam, Inno. in c. super. de ordi. cogni. facit l. si cum miliți. §. si intra. ff. e. ti. & l. ij. de compe. Bal. in l. per hanc. in fi. de tempo. appel. dicit q̃ non.
* Quid de exceptione quæ opponitur alicui quod possidet vi aut clam, vel precario. Inn. extr. de præscr. c. veniens. alias de excep. dicit q̃ hæc exceptio debet opponi ante litem contestatam, Bal. in l. j. §. fin. vti possid. Cy. de ordi. cog.

primo. extra de testi. spo. lib 6. & Inn. in c. cum inter R. no. q̃ vbicũq; de qua defensione, vel exceptione constare potest sine probatione facti si per iuramentum, statim de illa exceptione est iudican. vt dicto. c. cum inter. & est ratio ne partes grauentur laboribus & expensis: secus ubi sunt necessariæ probationes facti, cum in his non possit ita de facili liquere sicut in his quæ de iure sunt, cum iura debeant esse nota, & liceat de iure supplere. fac. c. dudum. e. ti. Arch. compostel. in c. cum inter R. de elect. & Ioan. An. in c. ad decimas. de rest. spol.
* In Auth. si dicatur. de testi. ex hac litera colligitur q̃ vbicunque aliquid dubitabile occurrit in processu iudicij, cuius effectus non absorbet ius alicuius partis, non debet propter illud differri processus, sed debet procedi saluo iure suo tempore diffinitiuæ, sicut sæpe contingit in positionibus faciendis, & in capitulis probandis, & in aliis simi. secundum Nicol. mata. & Iac. de Bel. in corpore vnde hæc Auth. sumitur. fac. c. cũ contingat. de offi. dele. fac. Bar. in l. si quando. de leg. j.
* Quid operetur excommunicatio per modum exceptionis. no. in c. 1. de or di. cogn. per Inn. in c. cum dilectus. eod. ti. per Hostien.
* Quid operetur probatio criminis per modum exceptionis. nota. in dicto. c. j. per Inn. & Host.
* An ille qui protestatur dicatur excipere vel agere, Inno. & Hostien. in dicto c. j.
* In quibus casibus possit opponi non agenti, not. in d. c. cum dilectus. per Hostien.
* Quid si in causa opponatur quædam exceptio emergens, vt puta iudicis incompetentis, quæ habet impedire processum super qua debet pronuntiari, iuxta nota. in l. 1. C. de ordi. iudiciorum.
* Iudex non pronuntiando super exceptione, processit super principali, an valeat processus, Inn. in c. præterea. de dilatio. & Cynus in l. j. de ord. iud. Bar. in l. ex quacunq; ff. si quis in ius vo. non ier. & l. ait prætor. §. non solũ. de minorib.
* An replicationes sint perpetuæ sicut exceptiones, no. in l. quæsitum. §. in dolo. ff. de pecul.
* Si reus opponit aliquam exceptionem insufficientem contra actorem, actor vero contra talem exceptionem nihil replicat: an ex hoc possit ferri sententia contra actorẽ, no. per Ray. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de ver. obl. in gl. ver. dicit secundo.
* An excipiens dicatur contradictor necessarius vel volũtarius, Arch. xxiij. dist. illud. Bar. in l. in exceptionib. ff. de prob. In. in c. cũ inter de exceptio. & c. veniens. Io. ij. de testi. Et nominatus dicitur reus necessarius, non nominacus vero dicitur voluntarius vt ibi §. Archi. in c. pia. de exce. lib. 6. vide j. ver. an excipiens dicatur contradictor.
* An exceptio laudi sit peremptoria impediens processum. Bal. q̃ sic. in l. ij. C. sen. res. non pos.
* An procurator vel tutor possit renuntiare exceptionibus peremptoriis vel declinatoriis, Bal. in l. pactum curatoris. de pac.
* Quando debet opponi exceptio litispendentiæ. Bal. in l. ij. C. sent. rescin. non pos.
* An exceptio procuratoria possit opponi in execu. sentẽtiæ. Ang. in l. Põp. §. rati. de procu.
* An excipiens dicatur contradictor voluntarius, vel necessarius, vide Bal. in l. post vendi. C. de pactis. & C. de testi. Auth. si quis ab aliquo. facit q̃ no. idem in l. non cogen. §. fi. de proc. & l. fin. C. de edic. diui. Adr. tol. & l. ij. C. de pac. Ang. in l. si suspecta. ff. de inof. test. Bald. in repertorio super verbo reus. Inn. in c. bonæ. de app. & c. j. in fi. de confir. vti. & c. pastoralis. de exce. fac. Ang. in l. de pupillo. §. si procurator. de ope. no. nun. & quod no. Bal. in Auth. ité quicunq;, de epi. & cle. tac. & Bal. in l. sed alio. § j. ff. si ex noxa. cau. aga. & in Auth. si omnes. C. si min. ab hæredi. se absti. vide §. prox. vers. an excipiens dicatur contradictor.
* Nota q̃ non sufficit opponere alicui, tu non es dominus, nisi dicat, nec in possessione dominij, Bar. in quodam suo consilio. fac. idem Bal. in l. j. C. de testam. & quod no. Inn. in simili in c. nihil. de elec. fac. l. Barbarius. de offi. præto.
* Nota q̃ vbicunque de alia exceptione vel defensione põt constare per iuramentum, sine probatione facti, statim est pronuntian. ita Compostel. in c. cum inter R. de elec. & c. cũ inter. de consuetu. & c. ad decimas. de restit. spo. per Io. And. in nouella.
* Ille qui renunciat exceptioni siue scienter siue ignoranter, non põt postea opponere, Bar. in l. qui procurator. §. j. de procur.
* Exceptio, tu non es procurator, an quandocunque possit opponi. Bal. in l. licet. C. de pcur. & licet alias admissus sit ut procurator, nihilominus põt opponi. fac. Bal. in l. ita demum. C. de procu.
* Exceptio facti & intentionis semper potest opponi per quemcunque Cy. l. cum seruum. C. de seruis fugi.
* An exceptio inepte proposita repellatur, Alb. in l. j. §. Labeo scribit. de flu. Inn. in c. accepimus. de purgat. can.
* Exceptio incerta & generalis admittit, Alberi. in rub. C. de exce. fac. l. Titiæ texto. de leg. j. & differentia est inter exceptionem incompetentiæ & inepte propositam.
* Exceptio libelli male concepti quando põt opponi. Bal. in l. licet de proc.
* An exceptio declinatoria sit opponenda ante alias exceptiones declinatorias, Bal. in l. ij. ff. si quis in ius vo. non ierit.
* An exceptio excommunicationis possit opponi in iudicio seculari. Guil. de Cu. in l. placet. C. de sacr. eccle. fac. Io. An. in c. pia. de exce. lib. vj. in nouella.
* Quæ sint exceptiones impedientes processum, Bal. in l. post quam liti. C. de pac.
* An exceptio declinatoria fori sit opponẽda ante alias omnes exceptiones, Bal. in l. ex quacunque si quis in ius vo. non ier. Et de ordine opponendi exceptionem declinatoriam, no. Inn. in c. inter monasterium. de re iudica. & in spec. de reo. §. j.
* Nota q̃ si opponitur exceptio, pars aduersa non debet rñdere ne litẽ super ea contestetur: alias iudex haberet necesse pronuntiare. ita Iac. Butr. in l. à procedente. C. de dilatio.
* An super exceptione habeat iudex pnunciare. Bar. in l. si iudex. de his qui sunt sui vel al. iur. & no. §. e. & l. de qua re. de re iud. & l. ait prætor. §. non solum. de mino.

* Qualiter cognoscantur exceptiones quæ possunt opponi in executione, ab his quæ non possunt opponi, Bal in l.ab execut.quorum ap.non reci.
* Si ex forma statuti contra executionem laudi nulla exceptio potest opponi, an possit opponi φ non tenuit compromissum. Item potest opponi exceptio nouationis. Itē exceptio contrarij laudi, Bal.in l.si causam C.de execution.rei iudi.dicit quod sic.item si ex forma statuti contra executionē instrumenti guarentigiæ non possit opponi nisi quædam exceptio:pone qđ instrumentum non est liquidum, sed potest liquidari,& eo liquidato.liquidatum pronunciari:& deinde exequi : opponuntur quædam exceptiones peremptoriæ non contentæ in statuto:quæritur quid iuris.in d.l.si causam fac.Bal.in l.fina.de compen.& l.si ex falsis.de transf.
* Si instrumentum dicit quod omnia instrumenta mandentur executioni, quemadmodum sententiæ quæ transierunt in rem iudicatam, an statutum intelligatur de non liquidis.Bal.vbi s.quod non.per l.fin.de compen.tamē potest liquidari per omne genus probationis, Bar.in l.j. de leg.ij.& quod no.Bal.in l.etiam de execut.rei iudi
* Nota quod exceptio posita in statuto, quod procedit per viam regulæ, nihil operatur limitatio enim sequens ita inest sicut si fuisset locutus limitatè ab ipso initio.gl.in l.ij.de in diem adiec.l.quibus diebus. l. quidam Titio. de condit.& dem. Bar. in consilio quod incipit quia ex facto ius oritur & postea dicitur statuto communis Aretij cauetur,&c.
* An exceptio peremptoria possit opponi in executione sententiæ, Angel. in l Pomp.§.fina.de proc.dicit quod non.
* An in exceptione sit necesse exprimere causam, Bal.in l.edita. de eden. Et quid si dicatur in libello, proponit omnes suas exceptiones, Bal.vbi s.quā repetit Perusij,& vide in l.Titiæ texto.de leg.j.
* De exceptionibus opponendis post sententiam, Bal.in l.j.C.de iuris & fa. igno.& l.si.C.sententiam rescin.non po.fac.quod no.in l.fideiussores.§.idē respondit.de fideiusso. & l.si soror de collationibus.
* An exceptio cōpensationis sit in rem, Dynus φ sic, in regula si quis in ius. de reg. iur.lib.6.& l.eius.de compen.& vide j.de reconuen.
* An prohibeatur quis in iudicio per viam agendi petere quod fuerat deductum in alio iudicio per viam excipiendi.no.s.de actio.& peti.
* An exceptio vsurarij possit opponi post sententiam, Bal.in l.cum allegas, de vsuris.fa.idem in l.ij.C.de iuris & fac.ign.
* De exceptione incompetentię iudicis Bal.in l.ius pluribus.de iusti.& iure & Clemen.j de sequestra.posse.& l.generaliter.C.de episc.& cler.
* Nota de ista exceptione, tua non interesse, quando potest opponi, Ang. s Im.in l.posthumus.§.si quis ex his.ff.de inoffi.testa.
* Exceptio banni quando possit opponi, Alb. in materia statutorum in 4. par.ff.de bannitis.statuto lxiij.& seq.
* De exceptione excommunicationis, no.in c.pia.de exce.lib.6.fac.Bar.in l. cum allegas.de vsuris,& l.ij.de iuris & fac.ignor.
* Habens plures exceptiones, si renunciat simpliciter, an videatur renunciare omnib.Bal.in l.pacta nouissima.C.de pact.in fi.& Cynus dicit φ sufficit renunciatio indefinita.
* An exceptio laudi sit peremptoria impediens processum, Bal.in l.peremptorias.C.sententiam rescindi non posse.
* An exceptiones peremptoriæ impediant litis contestationem & processum, Alberi.in l.elegāter.§.si post.de cōd.inde.Et ēt ibi quærit an exceptio pacti de non petendo.& de nō reducendo ad arbitrium boni viri,& de pacto de non agendo, impediat litis contestationem & processum.
* An si agatur contra venditorem posset excipi de pretio non soluto, Bal.in l.per hanc.C de tempo.ap.& l.2.C sent.resc.non po.
* Nota φ exceptio debet esse clara & aperta, l.j. §. labeo.de flu. & c.pia. de exce.lib.vj.& Clem.fi.de app.Ang.l.si quis.de iud.
* An exceptiones quæ proponuntur debeant dari in scriptis, Alb.in l.j.de eden. φ non de more tamen contrarium seruatur vt ibidem per Ange. de off.del.c.vide gl.
* An super exceptione sit pronuntiandum Alb.in l.de qua re.de iud.& l adite.C.de ord.iud.& l.si iudex.de his qui sunt sui vel ali.iu.& Ang in l.ex quacunque causa.si quis in ius voc.non ie.& not.j.
* Pone in loco exceptionis nulla potest opponi exceptio, si instrumentū est confectum extr.territorium, an poterit,&c.Bal.in l.j.C. ne fili.pro pa.
* Nota φ vbi remouetur exceptio per statutum ibi remouetur restitutio in integrum, quia per eam peruenitur ad ius excipiendi. Cynus in l.in causæ, la.ij.de min.in additio.
* Nota φ notat Bal.in l.j.C.de test.de modo opponen.exceptionem contra aliquem, fac.idem in l.edita.de eden.
* An exceptio competens reo principaliter, transeat ad fideiussorem, Alb. in l.exceptio de exceptionibus.
* An exceptio libelli male concepti possit opponi quandocunque, Bal.in l. licet.C.de proc.fac.c.examinata. de iud.

¶ Bald.de Exceptionibus.

SOLVTIO. Acceptilatio, vel renunciatio, non dicunt propriè exceptiones, sed defensiones,§ j.ver.defensiones,& ver.seq.G.ergo in statutis, vbi fit mētio exceptionū, istæ nō includūtur:qđ no.Bal. ¶ Exceptiones, q̄ opponūtur ante litis ɔtestationē, n̄ sunt proprie exceptiōes, C.de exc.l.pe. §. fi.e.§.ver.fi.quod no.G. ¶ Item exceptio, φ iudiciū sit nullū, non est ꝓprie exceptio, in d.§.ver.itē vbicūq;.Bal.Officium iudicis, ēt loco deficiētis exceptionis imploratū, non dicit exceptio, sed defensio, l.fi.ff.de pe.hær. ¶ Si lex aufert exceptionē, iudex n̄ debet supplere:si vero n̄ aufert, sed à principio n̄ nascitur exceptio, eq̄tas tn̄ suadet suppleri ꝑ iudicē, tūc iudex supplere debet.facit qđ no ff.eo.ti.videlicet.de pet.hær.l.plane.C.de trāf. vbi pactū.in gl.& ff.de pac.l.si vnus.§ pactus.& gl.in opponēdo.vbi videas .Bal. Exceptio ineptitudinis & oīs exceptio iuris, q̄ nō indiget ꝓbatione, impedit processum, vt no.in c.vt circa.de ele.li.6.alias in Cle.Bal. ¶ Ad opponendū oēs exceptiones dilatorias, potest vnus terminus assignari, §.nuc videndum.ver.item etiam.G.& in c.indultū.de reg.iur.li.6.per Dyn. & l. de die.ff.qui satis.cog.per Gul.& Iac. & l.ij.ff. de reiu.per Bar. ¶ Hoc φ exceptio de nouo peruenerit ad notitiam, ꝓbat̄ per sacramentū.Vber. dixit s.ver.Vbe.tn̄.& ver p̄t.ēt,& seq.& in d.§.sed pōe datus G.Verū est, φ probatur iuramēto:si tn̄ iudex ipsum deferat, in quo deferendo debet esse circunspectus,& varie ex personis & causis ɔstituere, ff.de rei ven.l.in fundo. vide gl.in l.si cui.§ j.ff.de ac.Bal. ¶ Exceptiōes debēt specifice proponi, nō generaliter ꝓtestari, ver.sed illud.G.Vnde aduocati frustra protestant̄ exceptiōes, quas non opponūt.valet tn̄ in hoc, quia non intelligit̄ excipiēdo ɔfiteri intētionē aduersarij, vt no.j.e.§.viso.ver.si vero.& vers. nisi forte. Stipulāti ꝓ interesse tertij, p̄t opponi exceptio de īcapacitate illius tertij, vt no.in l.vij.ff.de cōd.ind.Bal. ¶ An à facto, seu processu possit appellari, sicut ab interlocutoria, ver.& no.scđm Vber. dū tn̄ nō appelletur ante factū, sed post factū, vel ɔminationem, C.de app.l.si quis prouocatione.&§. viso.ver.q̄dam nouitij.per G. ¶ Exceptio excōicationis pōt opponi corā iudice seculari, ver.& no.C.de iur.& facti ig.l.j.& Inst.de ca.dim.§.minor. Si iudex pronunciat exceptionē probatam,& non condemnat tunc in expensis, an poterit condemnari ex interuallo? sentit φ non, vers.sed quid si iudex.G.In contrarium facit extr.de app.c.sæpe.per Inn.uide j.de expen. §.possunt. ¶ Antequā reus recipiat libellum, nullam potest exceptionem proponere, uer.illud quoq; notatu dignū.G.Vin.doctor egregius, dixit, φ publicatis attestationibus p̄t exceptio peremptoria opponi,& ꝓbari per testes, si sit talis, quę n̄ destruit alias exceptiones directe, sed destruit ius petentis:ut exceptio pacti:secus in exceptione falsi.nisi allegēt,& ꝓbet corruptio,§.dicto uer.sed nūq̄d attestatiōibus.uer.Vin.G.indirecte uero ōnt testes reꝓbari:uide plene j.de app.§.id ī quo.cū.xvij.§.seq.licet ibi loquat̄ in causa appellationis. ¶ Si super exceptione peremptoria est ꝓnūciatum pro se,& postea super principali.& appellatur ā principali, pōt iudex appellationis interlocutoriā illā cassare, quia tota reperitur & reuoluit̄ in diffinitiua, scđm Inn.secus si interlocutoria sit extra factum principale, C. de proc.l.ita demum.uer.item quid si.G.dic, ut in c.ul. de app.lib.vj.Bal. uide qđ no ff quod metus caus.l.si cū exceptione.§.in hac.Bal. ¶ Exceptio non facti inuentarij, est exceptio nullitatis instantiæ : & potest semper opponi, uer.quid si post.G.s.à minore, non contra eū, si ratificat;quod iure speciali sibi conceditur, licet sit defectus solennitatis.nā inuentariū est de solēnib.C.in quib.caus.l.si tutor. ubi de hoc Bal. ¶ Idem in exceptione nullitatis, quæ causatur ex defectu iurisdictiōis, quæ semper pōt opponi ex eo, φ uigore statuti, uel legis in actu tollantur oēs exceptiones, ut est gl.singularis in Cle.j.de seq.pos.& fruct.quā tene menti.& hoc uerum est, nisi sit cā talis naturæ, in qua iudex non reperiatur, ut in causa papæ:quo casu si iure positiuo tollantur omnes exceptiones, ista exceptio non pōt opponi : ut si opponatur contra electionem papæ, φ non ualeat, quia fasta à cardinalib. suspensis & excommunicatis, ut in c.licet de uitanda.de ele. ¶ Quæ exceptiones impediant processum causæ ꝓncipalis, uel appellationis.uer.ut autem per tres col. ¶ Quæ dicūtur exceptiones rei finitæ?certe illæ, quæ finiūt rem in iudicio, uel motam controuersiā iam dirimunt, ut exceptio rei iudicatæ, trāsactionis, iusiurandi,& renūciationis litis, sed exceptio præscriptionis de consuetudine non examinatur ante litis contestationem, uer.itē potest.& seq.G. ¶ Quædam exceptio oritur ex causa, quæ perimit naturalem tantum:quædam ciuilem tantum : quædam utranque obligationem: quædam neutrā, uer.& ut plenius.G. ¶ Quando oritur actio ex rescripto,& quando non, uer.rursus.G. ¶ Exceptio perēptoria debet opponi actioni intentatæ, non libello,& ideo ante litis contestationē non pōt opponi, q̄a nondum exercetur actio:uer.itē si petitione.B.Et si opponitur petitioni, non opponitur ad id, ad quod excipitur indirecte elidendus.unde uidetur fateri factū ab actore intentatum,§.uiso.uer.est ergo quod not. ¶ Exceptio non numeratæ pecuniæ competit contra confessionem:sed in factū, contra annexam promissionē, uer.superest. G. ¶ Q̄n quis negat factum ꝑ scripturam propriam conuictus, perdit omnem defensionem:secus si factū tātum, uer.quid si debitor.G. ¶ Beneficium uero perdit per mendaciū.ff. de fideius.l.si dubitetur.Possessio autem non perditur per mendacium: sed commodum eius, quod debet auferri, in auth.de trien.& semi.§.pe ar.ff.de inter act.l.non alienum. Commodum autem sententiæ perdit qui eam inficiatur, ut no.de fi.instru.in c.G.perpetuus.per Inn.vide j.de loca. §. si in emphyteuta negauit Baldus. ¶ Quo ordine sint proponēdæ exceptiones fori,& aliæ declinatoriæ?Primo debet proponi causa, quæ funditus eneruat iurisdictionem:secundo ea, quæ eximit à iurisdictione:tertio exceptio suspicionis:quarto exceptio, quæ elidit:deinde ꝓcuratorē,& reliquę, uer sicu.porro in proponendo.G.ff.de re iud.l.quidā.per Bar.Alii dicunt φ in ordine exceptio suspicionis debet esse prior.nam qui alias opponit, facit eum iudicem in decidendo.Sed resp.φ non ipse:sed lex facit : nec nisi sup illo articulo facit.ff.de iud.l.sed & si susceperit.uide j. de petitorio. ¶ An exceptiones sint proponendæ in scriptis.uer.sed nūquid iudex.G.ff.de excus.tut.l.scire oportet.§.fi. Bal. ¶ An in exceptione excōicationis debeat exprimi species,& causa:& q̄d sit hoc dictū.uer.sed q̄n excōicationis. ¶ Illæ exceptiones sunt ualidæ, q̄ habēt robur à iure, uer ꝓpositis aūt G. & apertæ.ff.de flu.l.Labeo.debet iudex admittere ualidas,& ꝑtinentes,& aptas nō alle.G. ¶ Iudex, q̄ admittit exceptiones sub cōditiōe, si probabiliter.nō dr̄ grauare, uer.itē cautus. ¶ Practica suꝑ taxatione expensarū,& an possit reseruari cōdēnatio:& taxatio, uer.q̄d si reus.& seq.G.q̄n ueniūt ex interlocutoria, sic, de appe.c.sæpe.ꝑ Inn.q̄n ex diffinitiua nō q̄a ē fūctus offic.G.Et dicit, φ ſm stylū curiæ fit reseruatio, G.sic ff.fami.ercis.l.itē Labeo.§.j.de hoc in l.terminato.C.de fruct.& lit.expen. uide j.de iur.cal.§. fi. ¶ Grauamen ex interlocutoria pōt reuocari, nō obstāte appellatione: s.re integra, ēt parte absente:secus si sit incœptus ꝓcessus suꝑ appellatiōe, uer.sed si iudex.uide & seq.& uers.sed pone, φ. G.Et si est appellatum, p̄t reuocari post decē dies, alias nō, nisi de consensu partium, ſm Inn.uer.sed nunquid iudex.G.quod est uerū, si ex interlocutoria est nata actio, ff.de ꝓ stipul.l j.in fi.&ibi no. ¶ Alii dicūt, φ illud ideo erat, quia erat facta executio inter partes, scđm Rayna. & Bart. ¶ Exceptio rei nō traditæ,& pretij non soluti, p̄t opponi in executione sententiæ, per l.si duo patroni. §. item illud.ff.de iureiuran.sed ibi ex ipso iuramēto oritur actio, seu petitio, aduersario:non sic ex sentētia, cùm nō sit actum ad hoc, per l.duobus.ff.de except.rei iu.sed ibi uictor non innitebatur sentētiæ, sed primæ actioni,& per

l fundum

ffundum, qui Lucius. ff. de rei vend. sed ibi erat res obligata: sed certe hic est quasi obligata, vt in §. offerri. §. dicto ver. sed pone, petij. Guil. Item nō est hæc exceptio peremptoria in præscriptibus nominatis, sed moratoria executionis. Tutius est vero, q̄ iudex pronūciet de vtraq; sed m no. C. de sen. l. cum eorū. Ego dico, q̄ non iure exceptionis, sed eodem officio venit vtraque, ar. C. vbi cau. fis. l. cū venditur. C. de repudi. l. j. & ff. de per. hær. l. fi. Bal. ¶ In successiuis delictis q̄diu delinquit, actio nascit, nec præscribitur, ar. si de vsufr. accresc. l. j. in fi. & ideo a qualibet parte tēporis dinumerari pōt ius accrescendi, arg. ff. de adul. l. mariti. §. sex menses. Secus in fnia, quę ēt quotidie nascentē actionē pimit, vt no. ff. de iureiu. l. qui iurasse §. in popularibus, q̄a cām tollit. Bald. ¶ Replicatio debet esse ad substātia exceptiōis. & de eodē, vbi ad factū opponitur. §. nūc dicendū. ver. fi. G. Sed vbi ad personā, dic, vt in l. cum mulier, ff. sol. mat. per Iac. de Are. & Bato. ¶ Licet 5 sententiam non possit opponi exceptio, tñ non meretur sententiæ executionem, nisi in radice, & in substantia sit liquida, l. hoc aūt. §. j. ff. ex qui cau. in pos. ea. ibi, liquerit. qui tex. est aureus ad hoc. Bald.

a ¶ De Satisdationibus[a]. Rubrica.

QVoniā oblato libello quędā cautiones in iudicio præstātur, ideo vtile est vt de eis aliqua subiiciamus. Et primo dicamus de satisdationibus principaliū personarū: scilicet de satisdatione actoris, & rei. Postmodum de satisdatione personarum pro aliis in iudicio interuenientiū, scilicet procuratoris actoris, & procuratoris rei, & defensoris, & tutoris, & de quibusdam aliis satisdationibus extraiudicialibus, &c.

ADDITIO.

a Pileus sine rubrica tractat de his in prin. sui operis. ¶ Bag. etiā non facit Rubric. tamen charta ij. circa mediū aliquid tractat de satisdatione agentiū nomine alieno. ¶ Tan. parte ij. facit tres rubricas de tribus satisdationibus, actoris, rei & agentiū causas alienas. ¶ Rof. vbi tractat de actionib⁹ ex stipulatu, rubr. ii. iij. & ix. de his hoc ordine tractat, de satisdatione Rem ratā haberi. Iudicatū solui, & Iudicio sisti. de quibus tangit auctor j. de pi. sup ij. part rubri. ¶ Neuter Vber. nec Io. de Deo fecerūt de hoc rubricā, nec Bonagui. ¶ Aegid. rubr. xj. cum duabus seq. tractauit de his. ¶ Alber. Gal. aliquid de his tractat rubri. sua prima, scilicet de procurat.

SVMMARIVM.

1 *Datio fideiussoris quo casu possit actori remitti: & ipsa remissa, quid ab eo sit exigendum.*
2 *Actor non veniens in termino, ad quem aduersarium citari fecerat, non est ante expensarum restitutionem audiendus.*

¶ Actor qualiter habeat in iudicio satisdare.

1. §. Actor igitur, qui vult agere, libellum sue petitionis debet porrigere: & per iudicē, seu eius executorem est offerendus reo: vt dicam j. de lib. concep. §. restat. Verum tamen prius quā actor iudici libellū porrigat, satisdabit esse idoneo fideiussore, q̄ vsque ad finem litis perseuerabit in causa, quodque eam per se, vel per procuratorem suum perficiet: & quod si eum apparuerit litem iniuste mouisse, dabit reo decimā partem litis in libello comprehense. ¶ ¶ Si vero constiterit p ipsius sacramentum, q̄ fideiussorem dare non possit, remittitur ei datio fideiussoris, sed iuratoriā exponet cautionem, & in libello profiteri debet se facturum hæc omnia. Et hoc verum est generaliter, q̄ talis cautio prestari debet, nisi causa moueatur ex cōsensu vtriusq; partis: puta q̄ apud arbitros, vel quod melius est, id est, quod cautio de vtriusque partis consensu remittatur. Hæc omnia habētur, C. de epis. & cle. auth. generaliter. C. de asse. tol. l. j. §. omnes. Hoc autem facto iudex libellum recipiat, & eiret reum, vt veniat, vt dictum est §. de citat. §. sequitur. & §. seq. & cū venerit, debet actor iterum cautionem exponere in eū quem dixit sibi obnoxium, vel in negotii executorem[a], quod intra duos menses. Item contestabitur: quod si nō fecerit, omne damnum duplo resarciet reo, ita tamen q̄ cautio illa nō transcendat iummam xxxvj. aureorum, vt C. de lit. cont. auth. libellum. & de dila. auth. quod fieri. quæ habentur iij q. iij §. spatiō. & in auth de litig. §. ad excludendas. Tamen, secundum Tan.[b] iudex statim potest recipere libellum, & actor simul præstet vtraque cautionē, ante quam reus libellum recipiat, quod nō est absonum dicere. Verum licet iura has præcipiant prestari cautiones, hodie tamē non præstantur, contraria de consuetudine prævalente, argum. iiij. dist. §. leges. & no. Inst. de satisd. §. sed hodie. & j. §. prox. prope princ. Itē nō sunt coram arbitro præstādæ, vt §. de arbitris, §. differt. ver. item coram eo nō[c]. ¶ Porro actor, qui non venit in termino, ad quem aduersarium citari fecerat, nō auditur nisi prius restituit is expēsis, & idonea cautione præstita, & in alia cautione fideliter comparebit: quā dic, vt extra de do. & cont. actor[d]. De accusatore dic, vt iiij. q. vj. quisquis. Sed & mulier nō præstat prædictas cautiones iudicio sisti, ff. qui satisd. cog. de dic. §. j.

ADDITIONES.

a Executorem. ¶ Per cuius stipulationem acquirebatur reo actio, per l. ff. rem pup. sal. fore. non quasi. in prin.
b Secundum T. ¶ & Pileum. quorum, vbi §. fuit totum, quod hic dicitur, vsque ad ver. porro exceptis remissionibus autoris.
c Prealente. ¶ Dicit Tan. q̄ audiuit do. Azo. rem sic dicentem: & Pil. & ipse Tanc. dicunt, q̄ suis temporibus illas prestari non viderūt: & hæc dico, ne credas hoc nouissimum.
d Actor. ¶ lib. vj.

SVMMARIVM.

¶ Reus qualiter satisdare debeat in iudicio.

1 *Conueniens rei vendicatione forensem, æquum conuenientis ducentum per locum suum, an & qualiter fieri debeat satisdatio.*
2 *Clericus quo casu teneatur ad cautionem seu satisdationem.*
3 *Prælati ecclesiarū licet decimam litis, aut aliam partem non possunt recuperare, possunt tamē expensas moderatas, & pro eis pignora recipere.*
4 *Papa potest suā sententiam, vel auditoris sui vbique executioni mandare.*
5 *Scholaris Bon. conuentus, cauens iudicio sisti, si alium scholarem offert fideiussorem, an sit audiendus.*
6 *Satisdare an possit quis coram vno, quod coram alio aget.*
7 *Recusans examen delegati non cauet coram eo, quod respondebit coram domino feudi.*
Roma est communis patria.
Satisdare quis debet coram illo iudice, coram quo conuenitur.
8 *Scholaris plures habens iudices, coram quo habebit litigare.*
9 *Satisdatio eius, qui non possidet immobilia, qualiter, & qua forma sit in scriptis reponenda.*
10 *Fideiussor in iudicio sistēdi cā datus, debet pro rei qualitate locuples esse.*
11 *Pro ecclesia, quæ conuenitur, si fideiussorem non inueniat sufficientem, an possit eius vasallus admitti.*
12 *Forma cautionis, quam habet præstare contumax intra annum veniēs, volensque recuperare possessionem, cuius commodo destitutus fuerat per primum decretum propter contumaciam.*

2. §. Dicto de actoris satisdatione, nunc de reo dicendū est Et quidem reus, cum libellum recipit, satisdare debet q̄ vsque ad finem litis permanebit, vt Inst. de satisd. §. sed hęc hodie. iij. q. iij differatur ff. de offi. præ. senatus. in fi. Veruntamē si possidet immobilia, sufficit ei ponere iuratoriā cautionem, vt ibi, ff. qui satisd. cog. sciendum, non tamē cauet de iudicato soluendo, Inst. eo. §. ab eius vero[a]. Exponet ēt reus aliam cautio-

ADDITIO.

a Vero. ¶ Do. meus in legibus pulchre dicebat, super l. j. ff. qui satisda. cog. q̄ gl. magna illius legis debeat esse super rubrica, cuius rubricæ sunt tres quæstiones. Prima, qui satisdare cog. Secunda, q̄ iuramento promittunt. Tertia, qui sunt, quorum promissioni cōmittitur, id est, qui ad neutrū tenē tur. Ad primam respondet, q̄ satisdat iudicio sisti, qui nō possidet immobilia, vt prædi. sciendum. Item qui se offert defensioni, cū mandato, vel sine: q̄ nullus alterius litis idoneus defensor est sine satisdatione: vt præ. §. ab eius & §. fi vero. contē. & no. ff. in ius vo. vt eant. sup rubrica. Ad secundā respondetur, quod hi qui immobilia nō possident nec fideiussores dare possunt. C. de epis. & cle. auth. generaliter. & Inst. hoc ti. §. sed hodie. & pso næ honoratæ. C. de prox. sacr. scri. l. j. & ij. Ad tertiam respondetur de clericis. C. de epis. & cle. l. cum clericis, vbi non iurant. Item nec satisdant, in auth. de san. epis. §. sue aūt pecuniaria causa. Ité ille, de quo sic conuenit. Inst. de rer. diui. §. venditæ. Liberatur aūt, qui satisdare tenetur, dando pignora, ff. de col. bo. l. j. §. libet. ad hoc tamen nō tenetur. & sic loquit l. prætoriæ ff. de præ. stip. ¶ Adde, & prima quæstionem limita, q̄ non possidens immobilia, tenetur satisdare, q̄ hæc regula non habet locum in eo, qui multa bona mobilia possidet, quæ de facili non possent occultari, secundū Gui. de Cu. Cy. bahin l. sciendū. ff. qui satisd. cog. & Bal. & Imo. in l. facere. ff. sol. mat. Secundo fallit, vbi ego a te prius conuentus, pīta ad equū, fuerim contumax in præstanda tibi satisdatione de iudicio sisti, & demum ille equus ad te pertenerit: & postea ad eundem ego te conueniam, non potero a te petere cautionem, in qua præstanda ego fui contumax. & hoc probatur, secundū Ange. & Rof. in l. qui bona. §. si quis ff. de dam. infec. Item limita, q̄ veniēs ad defensionem alterius, tenetur satisdare, non habere locū, secundū Ang. in d. l. sciendum, in eo, qui venit ad defensionem vnius articuli: alleg. gl. singularem l. in eo. ff. de re. iur. quā glo. sequitur Bar. an l. si vero. §. de viro. sol. mat. Imo. in c. veniens. de accu. Bal. in l. reos. C. de accus. ¶ Quo ad secundam q. q̄ sufficiat iuratoria cautio, limita, secundum Bal. & Pau. de Cas. in l. j. qui satisd. cog. ii. fi. iudex habeat præsumptiones, vel indicia, q̄ satisdare possit, arg. l. iij. §. j. ff. de iureiur. sed m Cyn. & Q. dof. quem refert Cy. in addit. in d. l. fi. est necesse, q̄ iuret se non posse dare fideiussorem: q̄a subiret anceps periurii. 5 l. videamus. de in fit. iur. sed debet iurare se credere, se de facili non posse inuenire, per l. de die. eo ti. Item limita nō habere locū iuratoriā cautionem in criminalibus: salua in mulhere, secundum præfatos Doc. per l. j. §. si quis reū. ff. de cust. reo. & in auth. nouo iure. C. de cust. reo. Plures casus, in quibus non statur iuratoriæ cautioni, vide p gl. & Doc. in l. iiij. C. de vsu. & fruc. leg. p gl. & Doct. in c. qua fronte. de app. Ant. de But. in c. fi. de seq. pos. & fruc. Paul. de Cas. in l. ij. ff. sol. ma. ¶ Quo vero ad tertiā q. q̄ ille, q̄ debet satisdare, liberatur dādo pignora: q̄ nō liberatur ille, qui promittit satisfacere, secundū Guil. de Cu. quem communiter alii sequuntur in d. li. & hoc p tex. in auth. ut cum de app. cog. §. aliud. in uerbo, desyderium implemus. Et an qui tenetur dare fideiussorem, si iurat nō posse dare in uno loco, possit dare in alio. uide Alex. conf. lvij. iij. lib.

cautionem, videlicet de re exhibenda, & non baratanda. vt in
1 præ.l.senatus in fi.ff.qui sat.cog. l fideiussor.§.fin.†¶ Hinc est, ꝙ
si forensem equum meum per locum meum ducentem conue-
nio rei vendicatione, vt s̄.de comp.iud.adi.versi.quid si quis sta-
tim prius quū equum ducat, satisdabit de eo non baratando, &
de illo loco ad aliū non ducendo, & repsentādo quoties opus e-
rit, vt in ꝑ l. si eīn libello porrecto an̄ litē ꝯtestatā equū alio mit-
tat, & satisdatio ꝑstita nō fuerit, nō tenet ibi rn̄dere, C. vbi in rē
a act.l.fi.ibi, in locis qbus res, &c. Ar. ꝯ.ff.de iu.l.si qs postea[b].¶ Ad
2 hāc aūt cautionē credo ēt clericū teneri, licet sit alias in satisda-
tiōe iudicio sisti priuilegiat⁹, vt C.de epis.& cle. auth.ꝓ pecunia-
ria.in auth.col.ix. de san.epis.§.si quas aūt. Nā in eo sufficit sola
ꝓmissio cū hypotheca rerū suarū, secūdū ti. ut ibi clerici eīn nō
ita cogūt satisdare, vt alij, C.de epis.& cle.oēs.& ex̄. de seques.c.
i.in fi.de hoc s̄.de pri.dec.§.iā de effectu.ver.vlt.& de hac diuer
sitate satisdationū videt loqui auth. vt reus ꝑbitis sportulis, vel
data fideiussione xx.dierū gaudeat induciis, in qbus deliberet, ce
dat, an ꝯtēdat, vł petat alium iudici adsociari, vt iij.q.3 offeratur
qđ est C.de lit.cont. Qui aūt suo nomine conuenit, iudicatū sol
ui, satisdare nō debet, vt in præ.§.sed hodie. Veruntamē. sicut di-
b xit Pileus, contrariū consuetudo[c] seruat. nā iudices statim reci-
piūt libellū ab actore. nulla prædictarū satisdationū exacta ab eo
vel prestita sed ab vtroq;, scilicet tā actore q̄ reo, recipiūt pigno
ra, vel fideiussores. si pignora dare non possunt: & hoc propter
expensas, q̄ fiūt in causis, & in actis causarū, & propter decimas
litis quas iudices seculares scđm diuersorum locorum cōsuetu-
dines accipere cōsueuerunt. Sed si iurabit reus se pignora, vel fi-
deiussores dare non posse, sufficit iuratoriā præstari cautionē, si-
3 cut in satisdatione actoris prædictū est.†¶ Et not. ꝙ licet præla-
ti ecclesiarum huiusmodi decimam, vel aliam litis partē nō pos
sint recipere, vt extrà de vita & honest.cleri.cum ab omni, tamē
expensas moderatas, & pro eis pignora recipere possunt, secun-
dum titulum: quod dic. vt s̄.de salar.§. j. ver.si verò est ordina-
c rius[c].†¶ Sed pone: Titius petit in curia Ro. à B. Anglico c.mar-
4 cas: sciens autem ipsum B. recessurū, petit, ꝙ vel ille B. deponat c.
marcas penes iudicem, vel ꝙ præstet idoneā cautionem, s. pig-
nora, vel fideiussores, ꝙ ei soluet, si vincat, nūquid debet audiri?
Videtur, ꝙ sic cum ille non sit possessor immobiliū, vt in præ. l.
sciendum.in fi. Dic contrà, arg. extrà & C. de seque.per totum.
& argum. C. de hære.act. vt debitum. licet enim possit quis cogi
ad cautionē iudicio sisti, vt in præ.auth.offeratur.& in præ.l.sci-
endum.non tamē ad illam iudicatum solui, quam nemo suo no-
mine conuentus præstat, vt s̄.& not. in præd. l. sciendum.& sic
obtinuit, maxime cum clerici non ita satisdent. vt s̄. cum etiam
papa suam sententiam, vel auditoris sui possit vbique executio-
5 ni mandare.†¶ Quid si scholaris Bonon. conuētus cauens iudi-
cio sisti. offert fideiussorē aliū scholarē. nūqđ ē audiēdus? Nō vi-
det: imo ille habebit pro non dato cum sit priuilegiatus, ff. si qs
in ius vo.l.j.ff.qui satisda.cogan.quoties ideo enim fideiussorem
accipimus, vt nobis diligentius sit cautum, Instit.de fideiusso. in
princi.& de replicat.§.fin. Quomodo ergo potest esse idoneus,
qui non possidet immobilia, vt ff.qui satisd.cogan.sciendum.in
prin.& qui habet fori præscriptionem, vt eod.titul.si fideiussor.
& qui difficilis est ad conueniendum. vt C.lib.x.de conuen.fisci.
deb.l.ij. Ecōtrà videtur: quia fideiussor debet accipi iudicio sisti,
dummodo sit idoneus facultatibus, & pro facultate conuenien-
di, ff.qui satisd.co.si fideiussor.in prin.& ff.in ius vo.vt eant.l ij.
& C.lib.x.de agen.in reb.l.fin.circa princ Sed potest dici, ꝙ si i-
d ste nequit alios dare, ille recipiendus est[d], ita tamen quod renun
e ciet suo priuilegio[e], vt in prædict.l.si fideiu.circa princ.†¶ Illud
6 quoque certum est, quod is qui reuocat domum debet vbi con
uentus erat, cauere, ꝙ iudicio sistet certo tempore coram suo
iudice: & cauebit sola ꝓmissiōe, forte pœnali, absque fideiusso-
f ribus, ut ff.de iud.l ij §.sed si dubitet[f]. nisi forte sit suspectus: qa
tunc datis etiā fideiussoribus, ar.in præ.l si fideiussor.§.fi.& ff.de
offic.præsi.l.senatusconsul.& sic secundum hoc satisdat quis co-
ram vno, quod coram alio aget, vt ibi.ff. iudi. sol.l. pen. & facit
ad hoc, ꝙ in alio tempore caueat, & alio agi differatur, C.de lib.
causa, l.ordinata §.si is.& in præ.l senatusconsul in fi.& ff.de adul.
7 si adulterium.§ fi.†¶ Sed nūquid præmissa vera sunt in quolibet
in non competenti foro conuento, vt debeat ibi cauere? dicit
g Accur.[g] ꝙ non: vnde recusans examen delegati, non cauet co-
ram eo, quòd respondebit coram domino feudi, vt s̄.de cōp.iu
di.adi §.j.ver.8.& in pre.l.de iud.ideo satisdatur coram eo, apud
quem conuenitur: quia ibi cōuentus habebat domicilium. Nam
Roma cōmunis patria est ff.ad municip. Roma ideoque ibi sa-
tisdat, ꝙ in prouincia iudicis sistet. Item locum potest habere,
8 cum quis reuocat domum, seu forum ad locum remotum. †¶
Quid ergo, de scholari, qui habet tres iudices, vt s̄.de reo, versi.
item scholaris. Pone enim, quòd citatus est coram rectore loci:
ipse vero reuocat forum uolēs sub doctore, uel episcopo litiga-
re: nūquid cauebit coram ipso rectore loci? Vr̄ ꝙ sic. ꝑ præ.§.sed
h si dubitetur[h]. Vel dic, ꝙ corā eo, corā quo elegerit cām agi, ut ff
iu.sol.l.iij.resp.j.& l.præ.maxime si corā ipso rectore sit grauior
i forma satisdandi. sm̄ Accur.[i]†¶ Satisdatio aūt eius qui non pos
9 sidet immobilia, hoc mō scribetur: FORMA[k]. Cū in causa, quæ
k inter B.& T. super c libras. quas idem B petiit ab ipso coram tali
iudice, oppositum fuisset eidem T. quod non erat possessor im-
mobilium, & ideo satisdare debebat, ꝑpter hoc idē T. promisit
ipsi B. siue mihi notario, uice & nomine ipsius B. stipulāti de iudi
cio sisti secūdum formam iuris, in causa, & super causa prædicta:
insuper B. ipsius T. precibus & mandato eidem B. uel mihi nota-
rio pro ipso B. recipienti, de prædictis existit fideiussor. Hoc ꝓba
tur s̄. in prin huius §.¶ Quod autem notarius possit hāc promis-
sionē recipere, & ꝙ ex hoc acquiratur actio ei, cuius nomine re-
cipitur, dixi suprà de primo decreto.§.iam de effectu.uersic. sed
10 cui præstabitur.& seq.†¶ Illud autem scias, ꝙ fideiussor in iudi-
cio sistendi causa datus, pro rei qualitate locuples esse debet, ex
ceptis personis necessariis. tunc enim qualiscūque sufficit, ut pro
parente, & patrono, & aliis. hæc leguntur ff. in ius uo. ut eant. l. j.
11 ij.& iij. †¶ Quid ergo si ecclesia, quæ conuenitur, non inuenit
sufficientem fideiussorem? Dic, quod uasallus eius pro ea admit
tetur, licet alias nō sit idoneus pro tāta summa: quia est persona
ecclesiæ coniuncta, per præ.leg. ¶ An autem talis fideiussor lata
sententia teneatur, notatur infra de fideiu § j. uer. quid si fideius-
sor.& de hac cautione uide infra in tracta.lib.de accu.§.sequitur
uer.sed si dedit.& seq.de do & cont.§.restat.uers.not.quoque.&
12 seq.†¶ Porrò de cautione, quam debet præstare cōtumax intra
annum ueniens, qui uult recuperare possessionem, cuius cōmo-
do fuerat destitutus per primū decretum propter contumaciā,
& an clericus eam præstet, dixi in præ.§.iā de effectu.uer.ult.no.
Huius autem cautionis forma hæc erit.
l ¶ FORMA[l]. cum in causa, quæ uertitur, seu uerti speratur inter
T.& D. super hoc idem T. propter contumaciam B. ex primo de
creto, siue ex interlocutoria iudicis fuisset in rei petitæ in libello
possessionē inductus. & hoc in reali. in personali uero dicet sic:
fuisset in possessionē bonorum ipsius B. ualentium quantitatem
in libello comprehensam, uel pro modo debiti in libello declara
ti inductus, ipse B. intra annum ueniens & possessionē recupera-
re uolens, expensis libelli, sententiæ, & tenutæ, & quas idē T. pro
pter hoc se fecisse ostendit, refectis, promisit eidem T. litē susci
pere, & in ea usque ad finem perseueranter stare: insuper H. ip-
sius B. precibus, &c ut s̄. in pro. forma. Hæc probātur in his, quæ
no. j̄. in præ. uer. ult. Quod aūt dicitur in præ. forma, & possessio-
nem recuperare uolens, procedit, secundum nos, & alios, q dici-
mus, ex primo decreto missum uere possidere. Alij uero dicunt,
ꝙ tantum custodit: ut not. in præ. §. iam de effectu. uersi. si uero
reali.&, secundum eos, dic ibi, & ad defensionem causæ se offe-
rens expen. &c. Qualiter autem reus formabit libellum cōtra a-
ctorem idoneum fideiussorem recipere nolentem, uel quando
m quis se, uel aliū promittit sistere in iudicio, & non sistit[m], & de ali
is, uide j̄. in tract. lib. in tit. de dolo & contu. §. restat. uer. notandū
quoque. & seq.

ADDITIONES.

a Postea. ¶ Non loquitur de foro rei mobilis, sed de foro domicilii: & ponit eundem casum cum decre. pe. de foro comp.
b Consuetudo. ¶ Tenacissima & quasi ferrea, dixit Pileus. & posuit Tancre.
c Ordinarius. ¶ ibi in ver. Tanc. autem no. habes ad literam verba quæ posuit hic Tancre.
d Recipiendus est. ¶ Facit §. sed si dubitetur. in fi. alleg. j̄. ver. prox.
e Priuilegio. ¶ De quo sequitur statim versic. quid ergo.
f Si dubitetur. ¶ Vbi no. Accur. totum hunc vers. in gl. pen. & antepen.
g Dicit Accur. ¶ in præ. §. sed si dubitetur. in vlt. glo.
h Si dubitetur. ¶ Et hæc dicitur fuisse opi. Hug. ea ratione, quia scholaris laicus bene est de iurisdictione potestatis, licet habeat priuilegium declinādi: & ad alium recurrendi. In scholari ergo clerico procedat opi. contraria. Sed quid si, scđm opi. Hug. scholaris satisdet corā potestate de stando iuri coram illo ad quē reuocat⁹ nūquid corā illo, iterum satisdabit? Videtur, ꝙ sic, ff. iud. sol l. iij. & penulti. Host. contra. qui non debet quis onerari cautione superuacua, ff. vt leg. ser. causa. l. hæc stipulatio. in fi. fide ver. obl. qui h s de procur. non cogendum. j. respon. Adde, vt per not. in c. fi. de fo. comp. & dicit Bal. in l. j. C. vbi in rem act. ꝙ in legato semper sufficit iuratoria cautio.
i Secundum Accur. ¶ vbi s̄. prox. dixi, & in ea gl.
k Forma. ¶ Roland. parte ix. circa medium, vbi habentur octo formæ diuersarum satisdationum.
l Forma. ¶ Roland. vbi supra.
m Non sistit. ¶ supple, & quid si dies sistendi non fuit expressa.

SVMMARIVM.

1 *Cautio ratihabitationis tunc à procuratore exigitur, quando incertum est, an ei negotium mandatum sit.*
2 *Procurator nullum habēs actionis mandatum, repellendus est: si autem habet, & certum est, aut dubitetur, quomodo sit agendum.*

3 De mandato procuratoris qualiter dubitari possit.
4 Testis vnicus facit semiplenam probationem.
5 Negatione an semper res efficiatur dubia, & nu. seq.
7 Procuratore admisso si post duos, vel tres dies opponatur, an possit peti cautio de rato.
8 Cautio de rato an debeat præstari etiam in arbitrijs,
9 Procurator actoris etiam si constet de mandato, debet cauere de defendendo si dominus reconueniatur coram eodem iudice.
10 Litem contestatus sine cautione, etiam post litem contestatam potest, vt falsus, remoueri.
11 Procurator actoris quare non cauet de rato, si certum est eum mandatum habere: procurator verò rei cauet de iudicato soluendo, quantumcunque certum sit eum mandatum habere.
12 Procuratore dolum committente, vel pertinaciter se absentante, an contra eum agi possit actione de dolo.
13 Forma cautionis scribendæ, vbi dubitatur de mandato procuratoris.
14 Procurator actoris quid, & quomodo promittere debeat.
15 Absenti an possibile sit stipulari, aut per stipulationem actio acquiri.
16 Actor vniuersitatis volens agere, an debeat præstare cautionem de rato, vbi constat de mandato.
17 Compareat si quis pro alio in iudicio, & satisdet rem ratam dominum habiturum: cùm autem ventum est ad diem, dominus ratum non habuit intra tempus à lege statutum: & postea reo exigente pœnam à procuratore, dominus ratum habuit, an sufficiat.

¶ Procurator actoris qualiter satisdare habeat.

3. §. Viso. de satisdationibus personarũ pro se in iudicio interuenientium: nũc de satisdatione earũ que
pro alijs interueniũt, subnectamus. Et primo de procuratore a-
1 ctoris: †super quo scias, quod cautio ratihabitionis tũc à procu-
ratore exigitur, quoties incertum est, an ei negotium mandatũ
sit, C. de proc. l. j. ff. vt in pos. leg. l. si is, à quo. §. j. Sed super hoc di
a stingue [a]: nam aut certum est eum habere mandatum, aut certũ
2 est eum nõ habere, aut dubitatur.† Et quid si certum est eum ha-
b bere mandatũ, quia de hoc cõstat literis, vel instrumẽto, vel testib [b].
vel quia reus hoc cõfitet, vel quia cõstitutus est apud acta: nõ debet tũc ca
uere rẽ ratã dñm habiturũ, nec etiam procurator psentis & cõfirma-
tis, nec is qui apud acta factus est. C. de satisd. l. vnica. Inst. eo. §. sin-
autem. Si verò certũ est, eum non habere mandatũ, tunc repel-
litur, extra de procur. c. j. etiam si velit satisdare, nisi sit coniuncta
persona: quæ cũ satisdatione admittitur. quod dic. vt s. in tit. de
cõiuncta persona. Quòd si dubitetur, super hoc est varietas. nam
dixit Pla. semper esse in electione rei, vt vel ille probet manda-
tum vel satisdet de rato, quod ipse reus maluerit. Io. autẽ & A-
zo contrà. s. hoc esse in arbitrio ipsius procuratoris, an velit pba
re mandatum, vel cauere de rato. nã cùm quis tenetur alternati
uè ad alterum duorũ, præstando quod voluerit, liberatur, ff. de
iure dot. plerũque § fina. C. de cond. indeb. si quis seruum. extra,
de plus pet. c. vnico. quis enim diceret cogendum procuratorẽ
c cauere, si vltro velit mãdatum probare [c]? Item si nolit mandatũ
d probare, sed cauere, cur non admittetur? secũdum T. [d] Et ex his
e patet Plac. errare. licet secunda opinio non habeat efficaciam [e].
Tertij, vt Bul. distinguũt: nam si reus dicit, non habes mandatũ,
tũc procurator tenetur probare se habere. Si dicit, dubito, an ha
bes mãdatum, tũc est in optione procuratoris, quod facere malit.
3 †¶ Sed qualiter potest dubitari de mandato [f]? Dicunt quidam,
f quia fortè præsumptio aliqua est pro procuratore. nam ostẽdit
instrumentum procurationis: dicitur tamen non esse tabellionẽ
eum qui cõfecit illud, j. de edit. inst. §. restat. ve. sic sed quid si. &
4 ver. & scias. Vel † forte probat se procuratorem per vnicũ testẽ
qui facit semiplenam probationẽ. C. de prob. l. instrumenta. ff.
g quemadmodũ testa. aper. l. ij. [g] Vel si instrumenta, & monumen-
ta omnia causæ sibi sunt comissa, præsumitur enim mandatum
habere ad causam, quamuis dubium sit, quia nullum forte osten
dit, vt patet extra de offi. deleg. coram. in pn. Item dubiũ est, si
sigillum in eo appositum sit incognitũ: & tunc fieri debet fides
ff. de procur. si procuratorem. ff. quod cuiusque vniuers. no. itẽ
corũ. §. actor. ff. de admin. tu. vulgo. extra de testibus. cùm à no-
bis. de probat. c. tertio loco & in similibus casib. vt s. de pcur. §.
ratione autẽ formæ. ver. ij. & iij. Vel dic. secundũ Rof. vt not. in
h libel. suo, j. de accus. ex sti. rem ra. hab. §. sed qualiter [h]. Dixit autẽ
i Alb. Pap. super C. de procur. [i] quod licet nulla sit pro pcuratore pre-
sumptio de premis. admittetur tamen cũ cautione de rato. vt in
eadem l. quia si imperator voluisset ibi, quòd admitteretur tũc
demũ, cùm est pro eo presumptio, facile sibi fuisset hoc dicere,
argum. extra de decim. ad audientiã. Sufficit ergo, secundum e-
um, si dicit se habere mandatum, licet nullum ostendat, nec ali-
5 quod adminiculum afferat. † quia negatione res efficitur dubia,
C. quibus ad liber. procla. non licet. l. iij. Institut. de interdictis. §.
commodum. ff. de trãsact. l. j. sed certe hoc nõ credo, nisi sit cõ-
iuncta persona: quia secundum hoc, nullus repelleretur. quilibet
k enim poterit dicere se habere mandatũ [k]. Vnde dic, tunc esse du
bium, quando is, qui se pcuratorẽ dicit, aliquod adminiculum,
seu aliquam probationem semiplenã inducit, vt prædixi: & tũc
admittitur cum satisdatione, aliàs nõ, vt ff. de do. præleg. Theo
6 pompus. †¶ Quod autem dixi per negationem fieri rem dubi
am, verũ est super principali, & ante litem contestatam. vt C. de.
iud. rem non nouam § patroni. & tunc quia iura dubia sunt, abso
luitur reus actore non probante, C. de rei ven. l. fin. extrà de cau
sa poss. cùm ecclesia. ad fi. Sed in his, quæ fiunt ad litem ordinan
dam, non fit res dubia p negationẽ: quia ibi non agit de absolu-
l tione, vel de condemnatione [l] †¶ Quid si pcurator admissus est
7 p duos, vel tres dies, postmodum opponit, quod tabellio. qui con-
fecit instrumentum, non est publicus, vel sigillum non est publi
cum & authẽticum, & ideo petitur caueri de rato? Et videt non
debere cauere, ex quo sic comprobatum est, ff. de neg. gest. Pom
po. & arg. ff. de mor. infe. si prius. §. j. Dic cõtra: tum, quia hæc cautio
exigitur, quoties incertũ, &c. C. de pc. l. j. tum quia an litem con-
test exigitur, vt j. ver. debẽt. tum quia talis exceptio dilatoria est,
m C. de excep. l. si secundum Odof. [m] Arg. contrà, extra de pcurat.
n in nostra. in fin. [n] †¶ Item queritur an cautio de rato debeat præ
8 stari etiam in arbitriis? Azo dicit, quod non, argum. ff. de arbi. non
o distinguemus § pe. [o] Odof. dicit præstari debere tam in iudiciis,
quàm in arbitriis. nam arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum, ff.
de arbitris. l. j. Et intelligit §. præ. quando pcurator, seu is, qui di
cit se pcuratorem cõpromittit sub certa pœna. qui non tenet ca
uere de rato. Si enim dominus ratum habet, bene quidem: alio-
quin agetur ad pœnam. Si autem dominus cõpromisit, sicut in
tellexit Azo præ §. & postmodũ aliquis procurator interueniat,
p de cuius mandato dubitatur, cauere debet [p] †¶ Item no. quòd
9 procurator actoris, etiam si constat de mandato, debet aliã cau-
tionem

ADDITIONES.

a Distingue ¶ Ponit quod no. in dec. j. de procu. in j. gl. & ff. e. ti. nõ solùm. §. j. per Accur. Azo plenè in Sũma de proc. §. est & aliud.

b Vel testibus. ¶ Idẽ Tanc. rub. iij. de qua in prin. & Ber. de procur. c. j. in prin. i. glo. & hoc supponũt, pcuratoriũ probari posse per testes: de quo vide, quod plenè scripsi s. de procur. §. ratione quoque formæ. post prin.

c Probare. ¶ Non tamen dabitur sibi ad hoc dilatio secundũ Iac. & Pe. vide Cy. in v. q. l. j. C. de pc. alle. l. si qñ. C. de dila. Certũ est, quod qui impetrauit delegatũ nõ iuste petit dilationẽ ad præsentãdum rescriptũ. debuit enim tardare aduentũ, donec haberet illud promptũ, vt ibi: sic & procurator actoris. Sed si velit pbare scribentem notarium, vel iustificare sigillum, quæ negãtur: certum est quòd ad hoc dabitur dilatio. nec video si eligat partem cauendi, quare ad id dilatio dari non debeat.

d Secundum Tan. ¶ vbi s.

e Efficaciam. ¶ Quasi velit auctor stare opinioni, quæ sequit. & facit s. tit. prox. §. viso in prin. tamen, vt scripsi super gl. j. quam superiùs allegauit, Hostien. dicit, quòd omnes moderni conueniunt in illam opinio Azo.

f Mandato. ¶ Plenè de hoc per Cy. de procur. l. j. in quæst. ij.

g L. ii. ¶ Huic opponitur, quod tunc non deberet recipi cautio, sed iuramentũ deferri, C. de rebus cred. in bonæ. extra de iureiur. c. final.

h Qualiter. ¶ Parum iuuat hæc remissio.

i De proc. ¶ Ad quod quærimus Pap. en. cùm hoc ibi teneat Accur. & in l. non solum. §. j. ff. eo. tit. & apertius Azo in Summa de proc. sub §. est. & aliud. ver. ego puto. Dominus eus in legibus tenebat contrarium, super præ. l. i. & idem ibi Olde. idem Gui. de Suza. ibi, & super præ. §. i. Alios, qui cum his concord. vide per Cyn. C. eo. l. i. in ii. q. Alia enim, quę negatiuè interuenire debent ad rem dubiam faciendã, inducunt primi duo. ff. de Car. l. iii. §. causæ. ff. quemad. test. aper. l. i. §. f. de ven. in pos. mi. l. i. §. si ea quæ. aliàs quãlocunque occurreret negatio, locus esset dilationi iuramẽti: quod est falsum. nisi alia concurrant, ff. de iureiur. l. admonẽdi. Gui. autẽ innitit rationi, quę sequitur: vbi dicam. Adde, quando dicatur per negationem effici res dubia, quod no. in l. cùm quidam. §. quod dicitur. ff. de acquir. hæredit. & quod habetur in l. qui accusare. de eden. & adde. quod opinio. gl. in d. l. i. tenent Fulgo. & Pau. de Cast. aliquibus rationibus, de quibus ibi per Alex.

k Mandatum. ¶ Et sic secundum Gui. sequeretur absurdissimũ, quod liberè agere posset nullam habens actionẽ suo nomine, vel alieno. cõ iura. ff. de neg. gest. si pupilli. §. fi. de pet. hære. l. si quid. §. illud. de admi. tut. quoties. §. item si temporali.

l Condemnatio. ¶ Dubitatur, an sit locus cautioni procuratore actoris plenè probante de mandato, si reus semiplenè probauit reuocationem. Cynus hic tractat in l. i. q. iii. de procuratoribus. & refert Iac. de Rauen. tenere, quòd nõ: cùm præferendus sit habens potiora iura. C. de edict. di. Adr. l. ii. Pet. de Bel. contrà, cùm semiplena probatio rei tollit dimidiam probationis illius, sicut pactum de non petendo tollit dimidiam obligationis, vt no. super §. prox. in prin. item inducit ad hoc l. vulg. ff. de admin. tut. hoc intelligas clarius per ea, quæ scripsi de iureiur. cau. fi. in fin. vlt. gl. Adde. quòd Bar. in d. l. i. refert, quod Francis. Accurs. tenebat opi. quam habuit Iacobus de Ra. sed illam reprehendit ibi Bartolus.

m Secundum Odof. ¶ idem Gui. de Suzar. B. de proc. si procurator.

n In fin. ¶ Dic, quòd exceptio procuratoria quandoque est dilatoria, quandoque peremptoria, vt ibi no. in gl. quando dicatur.

o §. pen. ¶ Vbi dixit hoc Azo. De satisdationibus actoris & rei, dixi in ver. alleg. s. §. j. ante fin.

p Debes. ¶ Hoc etiam ibi tenet Accur.

a tionem præstare.debet enim cauere de defendendo,[a] si reconueniatur dominus coram codẽ iudice,C de satisdat.l. vnica, ff. de procur.omniũ.& l.non solùm.& hoc cùm ante litis contestationem interuenerit si verò post,non tenetur satisdare de defendendo,secundum illos,qui dicunt, reconuentionem post litem ↄtestatam non posse fieri,vt ĩ.de reconuen.§.sequitur.ꝙ si non caueat; vel defendat , denegatur ei actio : quia non audietur,vt ff.eodem.mutus.§.pœna.& C eodem. actione.imò condemnabitur in expensis, extrà eod. constitutus. Hinc est , ꝙ dominus tenetur eum constituere ad agendum, & ad defendendũ , vt extrà eo.accedens.C.eo.nulla.extrà eo.insuper. Quid si ↄstitutus est ad vnum capitulum tantùm? de hoc ſ. de procur.§.ratione autem formæ.ver.sed illud. Debet etiam hæc cautio continere, ꝙ defendet cum arbitrio boni viri,vt ff.eod.seruum quoque.§. ita prætor.Item præstabit etiam cautionem iudicatum solui , sicut & ꝓcurator rei, nam est procurator rei, quo ad causam re-
10 conuentionis. † ¶ Debẽt autem præstari hæ cautiones ante litis ↄtestationem, & non postea:cùm ab initio procurator fuerit in causa,ff.de procur.Pompo § rati. & is qui litem contestatus est sine cautione,etiam post litem ↄtestatam potest, vt falsus,
b remoueri,[b] C.e.licet.sed si lis ↄtestata ẽ cũ dño,& postea constituat ꝓcuratorẽ,qđ põt, vt C.e.nihil.bene cauebit tũc ꝓcurator post litẽ ↄtestatã C.de ↄsort.eiusdẽ litis,l.ij Itẽ quamuis hæc cautio debeat præstari ante litis ↄtestationem, vt dixi, sufficit tamẽ
c secundum Accu.[c] si fiat in ipsa litis ↄtestatione,vel etiam incõtinenti post,vt C.de pactis,petens.& ff.de solut. Modestinus.de
11 hoc extrà eo.accedens.† ¶ Sed quæ est ratio diuersitatis, ꝙ ꝓcurator actoris non cauet de rato,si certum sit eum mandatum habere:procurator verò rei cauet de iudicato soluendo , quantũcunque certum sit enm habere mandatum:vt ĩ.§,prox. in prin-
d cip.[d] Ad hoc dicit Ioan ꝙ iden tunc procurator actoris non canet de rato,quia lata sententia pro eo satis ei consulitur per exceptionem rei iudicatæ. Rei autem procurator ideo tunc cauet de iudicato soluendo,quia reus postea veniens posset malignari
e nolens soluere iudicatum[e].Sed hæc ratio non videtur sufficiẽs. Nam sicut reo consulitur lata sententia pro eo per exceptionẽ rei iudicatæ,ita consulitur etiam actori per actionem iudicati, lata sententia ↄ̃ eũ pro procuratore suo vt no.ĩ.de execut. sent. §.breuiter. Et ideo dixit Odof. quod ideo procurator actoris tunc nõ cauet de rato,quia stipulatio illa committi non posset: quia hæ stipulationes non committuntur, nisi ad interesse. Aut enim procurator actoris causam prosequitur, aut non : si non ꝓsequitur,non interest rei: si verò prsequitur,aut reus succumbit aut obtinet: & si succumbit,aut dominus actor non habet ratũ, nec interest eius: imò laudet Deũ,quòd nõ habet ratum, ꝙ ipse reus sit condemnandus. Si autem reus obtinet : nec in casu isto committitur stipulatio : quia habet exceptionem rei iudicatæ ↄ̃ dominum,ff. de procu. Pomponius.§. sed & is. In procuratore rei autẽ secus est,quia etsi sufficiat actori actio indicati cõtra reum,lata sententia ↄ̃ procuratorem rei, tamen esse potest,ꝙ procurator rei defendere nollet,sed dolum interponet, ne sententia feratur:quibus casibus contra reum stipulatio non cõmitteretur,licet ↄ̃ procuratorem posset agi. Sed dicet aliquis,ꝙ similiter eo casu , quando procurator actoris non sequitur litem,
f interesse potest rei sibi cautum fore de rato:quia fortè vult[f] perducere causam ad finem, & dominus veniens interim aget cum eo:& sic litibus & sumptibus vexabitur. Sed dic hoc non attendi,scilicet ꝙ reus optet secum agi,vt lis pueniat ad finem : quia id raro accidit,ff. de legib nam ad ea. secundũ Odof. Vel dic. ꝙ ꝓcurator actoris, de cuius mandato cõstat , ideo non cauet de rato:nam ex quo de mandato cõstat,actor cogitur ratum habere factum procuratoris sui , vt extrà de off. deleg. cùm olim. & de procurat.ca j. Procurator autem rei non solùm debet cauere de iudicato soluendo,sed etiam ne dolum committat,& ꝙ in iudicio perseueret , vt in præ §.si verò. Vnde licet quando dominus ↄstituit se fideiussorẽ sui procuratoris sub hypotheca rerum suarum tunc procurator exoneretur, in quantũ illa cautio tangit personam domini ,s. ꝙ non teneatur cauere de soluendo illud quod in condemnationem veniet: tamen in hoc , quod illa cautio s.iudicatum solui , tangit personam procuratoris,s.quòd dolum non comittat, & quòd in iudicio perseueret , per cautionem domini non liberatur: quia factũ alterius non potest quis promittere, vt ĩ. ver. si igitur. Sed adhuc videtur superfluum: ꝓcuratorem præstare huiusmodi cautionem : quia de quolibet
12 præsumitur, ꝙ sit bonus, extra, de præsump.c.fi.† ¶ Præterea si procurator nolit in iudicio perseuerare,sed contumaciter se absentat potest fieri missio in possessionem bonorũ,extra , vt lite non cont.c.j. in fi. &c, quoniam.Item si dolum committat, habet actor actionem de dolo ↄ̃ ꝓcuratorem, ff. de dolo.l. & eleganter. Sed dic, ꝙ sufficit ita scriptum esse,ff.qui & à quib. ma. li.non fi.prospexit.vi.q.iij.scriptum est. Sed videtur, ꝙ hæc cautio de rato non sit hodie necessaria. nam principalis persona iurat de calumnia,C.de iura cal.auth.principales.& l.ii.§.fin autẽ. & ideo videtur esse certum de mandato. Sed dic, ꝙ ante quàm iuretur, ꝓcurator posset aliqua facere:putà libellum offerre,litẽ ↄtestari, & huiusmodi vnde debet cauere. Item adhuc videtur superflua : nam cum dominus iurat videtur omnia rata habere,
g ꝙ ꝓsequere, vt not.in præ.§.rati[g] Vtrùm autem cùm procurator debet de rato cauere,sufficiat si det pignora,no.ff.præt.stip.
h l.ꝑtoriæ & C.eo.l.j.[h] ¶ † Si igitur dubium est de mãdato,cautio
13 hoc modo scribetur:
i FORMA[i] Cùm in causa,quæ coram tali vertitur, seu verti speratur inter T.& P.siue H.ipsius ꝓcuratorem, nomine eiusdẽ P.super cẽtum libris,quas idem P.ab ipso T.petebat,vel sup tali fundo,idem H.se offert , & se eiusdem P. actoris procuratorẽ
k asseuerat,petens se ad defensionem ipsius admitti[k]: quia tamen de mandato dubitatur.propter quod idem procurator eidẽ. T. satisdare tenebatur,eidem H.promiserit dicto T.ipsum P.dominum rem ratam habiturum: quodque defendet ipsum P. in iudicio,si dictus T.eum reconuenire voluerit:insuper M.dicti H.precibus,& mãdato de prædictis omnibus eidẽ T. extitit fideiussor.
14 Hæc forma probatur in prædictis iuribus. † ¶ Vel dic[l], ꝙ pro-
l mittere debet se facturum,& curaturum,ꝙ dominus ratum habebit. Nõ enim potest simpliciter promittere factũ alienũ : alioquin nõ obligaretur,sed tãtùm agi posset ad interesse, ff. de ver.
m ob.stipulatio ista,Habere licere.Inst.de inut. stipul. § si qs aliũ[m]. Sed promittendo se facturum,& curaturum, factum suũ ꝓmittit,non alienum.ff. e.inter stipulantem. Licet bt ar.contrà, ꝙ ꝓmitti possit secundum primam formam,ff.eo.quoties.tutius tamen est,ꝙ promittat se curaturum.nam verba præd. l. quoties. possunt calumniari:quia quod dicitur ibi,sic ꝓmitti posset, exponitur,si pœna esset apposita:quo casu valet, Inst. de inu. stip.
n § alteri[n]. Quòd si præstita cautione de rato dominus ratum non habet,

ADDITIONES.

a Defendendo. ¶ Vide quod dix. ſ.de procur.§.j.vers.item excipit.ꝙ licet.
b Remoueri. ¶ Dicit Accur.si id probetur.
c Secundum Accur. ¶ in præ.§.rati.vbi totus iste vers.in j.glo.
d In prin. ¶ De hoc Accurs.in d.l.non solùm. §. plenius.per Cy.C. de procur.l.i.in i.quæst.
e Soluere iudicatum. ¶ Conclude hoc dictum apertius , ꝙ absolutoria rei non requirit executionem,quæ in ipsius condemnatione necessaria est actori.facit quod not.de appel.pastoralis.in gl.hæc ratio.in prin.
f Vult. ¶ Ipse reus.
g Rati. ¶ aliàs est glo.in §.præcedenti.& vna sol.proximè tacta est:quia domino tempore iuramenti nolente habere ratũ, veniat ratio interesse & expensarum,quas fecit reus. Secunda solutio, ꝙ dubitari posset de mandato illius,qui se dicit ꝓcuratorem datũ post contestationem & post iuramentũ facta per dominum. Tertiam solutionem Simon Vincen.quia posset tacitè iuramentum omitti. vt patet de iur.calum.cap.i.ii.respon.lib.vi.
h L.i. ¶ Alber Gal.fuit ista remissio,vbi s.& ibi nota. in i. gloss. ꝙ consensu partium hæc cautio potest augeri dando pignora,vel minui,putà vt fiat sine fideiussoribus.
i Forma. ¶ Roland.ii.vbi suprà.
k Admitti.¶ Istud petens,&c.non posuit Rolandinus,& bene,ex quo de reconueniẽdo nil erat dictũ. ¶ Adde, ꝙ magis cõmunis est opinio in d.l.quòd parte ꝓdicente sufficiat cautio cũ pignore,vt tenet glossa & Bar. & alii in l.ff.qui satisda.cog.& glos.in §.sua pro.in auth.de intro.reis. Bart.in l. prætoriæ.ff.de præto.stipul.
l Vel dic, ¶ Secundum Odof.quod placet domino Petro de Samp.
m Alium ¶ Ibi not. ꝙ prædicta regula fallit in quinque casibus : quorum iste est vnus:quod dictum placebat Dyn.ut refert Cy.in l.j.C.de proc.in vii.q. & ibi uide distinctionem de facto alieno,an ꝓmittatur ꝑsonaliter an impꝑsonaliter. Dicebat enim Pe.de Bel. referre primo casu,an ꝓmittat quis factũ alienũ,non ut factũ ꝑsonę,sed rei de qua agitur:ut si tibi ꝓmitto ꝙ seruus,quẽ tibi uendo, bene ambulat,bene comedit,&c bene obligor, ff.de euic.l.si ita quis. Aut ꝓmitto, ut factum alicuius personæ; puta, ꝙ librum scribet tunc non obligor,nisi pœnã adiiciam,ut d.l.stipulatio. circa prin. Secundo casu,quando factum alienũ ꝓmitto impersonaliter:ut si ꝓmitto quem iudicio sisti, ualet ꝓmissio,& uideor factũ meũ ꝓmittere s.me facturũ & curaturũ.ut l.quoties.statim alle. in prin. Qui ergo ꝓmittit dñm ratũ hre, ꝓmittit ꝙ facet ꝙ habebit ratum : & sic ꝑsonaliter ꝓmittit factum alienum.unde nõ obligatur:sicut de fideiussore dicitur.ff. de fideius. sicut reus, Parum place ista diuisio, per quam aliud est etiam per Titiũ librum scribere,per Titium iudicio sisti,quam cum iudicio sistere. Placet ergo gloss. de qua prius dixi. ¶ Adde ultra ea, quæ habent per not.in l.quoties.ff.de uerb.obli.Bal.consi.ccxcix. incip. nobiles uiri. ubi tenet cũ Bal. in d.l.quoties. ꝙ in stipulationibus prætoriis subintelliguntur illa uerba se facturum & curaturum.
n Alteri. ¶ Si lex illa calumnia ut extant alia duæ,secundũ Iacob.de Are. ff.rem.ra.ha.si sine.alias incipit,si dñs.§. si in stipulatione. & l.seq. quæ expresse dat istã formam facit etiam l.inter quos.§.cauere.ff. de dam.infec. Ros ubi de cautione Iudicio sisti,quæ è xiii. col. uers.sed.omnib. dicit hoc esse speciale in iudiciis,in quibus multa sunt specialia,que,sm eum , ex titul. si quis cautio potest colligere studiosus. ¶ Adde tamẽ ad sequentia, ꝙ ius potest ratificare gesta per ꝓcuratorẽ & tacitè & expressè ; ideo qualitercũque fiat hæc ratificatio, dummodo expresse non ↄtradicat,ut hic.ualent gesta per ꝓcuratorẽ.ita Rota in nouis decisio.decr.ccccliiii.& hoc ꝓcedit etiam si ꝓcurator nullum haberet mandatum,uel non esset procurator:ita Rota in antiq.decisi.decis. xij.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

habet, qualiter concipiatur libellus contra eũ, qui satisdedit, vi-
15 de j. de pig. § sequit̃ uer. sed & si qs. † ¶ Sed si qs recipiet, siue sti-
pulabit hãc cautionẽ? Respõdeo, reus, vl̃ eo absente iudex, vl̃ ta-
belio: & ex hac stipulatiõe acquirit̃ vtilis actio ipsi reo p̃ ꝓcura-
torẽ actoris cauentis de rato, ar. ff. de mag. pue. l. j. §. exigere. ff.
qđ cuiusque vni nom. l. j. ff. rem pu. sal. for. l. ii. & iii. & s̃. de pri-
mo decreto, §. iam de effectu. prope fi. vers. sed cui. Sed p̃ ff. de
ver. ob. l. j circa prin. & l stipulatio ista. §. alteri vbi dicitur, ꝙ ab-
senti nemo stipulari potest. Sed dic. ꝙ hoc est speciale, vt ab-
senti acquiratur actio per stipulationẽ factam per iudicem, vel
tabellionem, vt Inst. de satisdat. §. si verò aliquis. & §. sin autẽ. &
§. seq. vel per vicarium ordinarij, vel per sacerdotẽ parochialẽ,
2 vt in ꝓstit. Greg. X. de vsur. quanquam [a]. & j. de edit. instr. § nũc
verò ver. item pone. sicut est etiam speciale in casu prædictarũ
legũ, ff. rem pupil. sal. fo. & ff. quod cuiusque vniuer. no. & iũge
16 hic, quod not. j. §. prox. ver. sed quæritur † ¶ Et nota, ꝙ actor
vniuersitatis volens agere, non præstat cautionem de rato, si cõ-
stat de mandato: sed si dubitet, sic, ff. quod cuiusque vni. no. item
eorum. §. actor. extr. de offic. deleg. coram. in prin. itẽ nec tutor,
nec curator, vt dicemus in alia cautione. j. § prox. actor verò cõ
stitutus ab episcopo, vel curatore, bene cauet, ff. rem rat. hab. a-
17 ctor. † ¶ Sed pone, aliquis cõparuit ꝓ aliquo in iudicio, & satisfe-
dit rem ratam dominum habiturum: cum vẽtum esset ad diẽ,
dominus ratum non habuit intra tempus à lege statutum: quod
magis mẽte, quàm voce intelligi potest: vt ff. rem ra. hab. quo e-
nim tutore. §. ii. extr. de dona. a postolicæ. prope fin post vero cũ
reus exigit pœnam à procuratore, dominus ratũ habuit: quæri-
tur, vtrum sufficiat? Et videtur, ꝙ non: ar. ff. rem rat. hab si sine.
in prin. & l. fin circa fin. ff. de euic si per imprudẽtiam. imò vide
tur saltem ad expensas teneri, vt in præce. l. si sine. §. quod autẽ,
& arg. ff. de inut sti. §. alteri. vbi non spectatur, vtrum interfit sti-
pulantis, sed solum ꝓmissio pœnæ attenditur: & potest dici, ꝙ
loco interesse cedat talis pœna: argu. ff. rem. rat. hab. si commissa.
Vel potest dici, quod pœna diuidit: argu. ff. de dam. infec. inter
quos. §. fin. Quid si canonicus ecclesiæ aliis negligentibus agit
pro ea, nunquid tenetur satisdare? Dic, vt j. de reconuen. §. nũc
dicamus. ver. sed pone, aliquis.

ADDITIO

a Quanquam. ¶ lib. vi. ¶ Adde versic. penult. quæ consuluit Feder. consil. cxxxviii. quòd si gestioni nomine meo factæ, cum sciui, contra dixi, non possum postea habere ratum: si aliter cum dolui, ꝙ aliquis nomine meo verberasset clericum, si deinde ratum habeo, non sum excommunicatus.

SVMMARIVM.

1 *Procurator rei an præstita cautione, &c. debeat admitti, etiam si certum sit, eum non habere mandatum.*
2 *Domino releuante procuratorem a satisdatione Iudicatum solui, an ipse procurator saltem debeat promittere.*
3 *Clausula illa Iudicatum solui, quæ debeat continere.*
4 *Actor uniuersitatis an cautionem de iudicato soluendo præstare debeat.*
9 *Tutor aut curator, an teneantur ad cautionem de iudicato soluendo.*
6 *Procurator interueniens in causa secundæ appellationis, an satisdare debeat de iudicato soluendo.*
7 *Procurator satisdans de defendendo, an præcise cogatur defendere. aut sufficiat stipulationem committi,*
8 *Reus an possit suum procuratorem releuare extra iudicium, obligando se ad illud sub hypotheca rerum suarum.*
9 *Procurator quibus rebus possit per dominum releuari a cautione: &c.*
10 *Satisdatio procuratoris rei extra iudicium, sub qua uerborum forma scribenda sit.*
11 *Dominus pro suo procuratore satisdans iudicatum solui, an in rescripto debeat adiicere pro omnibus clausulis stipulationis.*
12 *Dominus satisdans pro suo procuratore iudicatum solui, an debeat promittere quòd ipse intererit tempore sententiæ.*
13 *Actoris non interest reum superflua cautione grauare*
14 *Procurator scilicet cum mandato, & defensor scilicet sine mandato, licet sint diuersi, vterque tamen admittitur cum satisdatione.*
15 *Venditor an eo casu, quo ad defendendum emptorem admittitur, teneatur cauere de iudicato soluendo.*
16 *Domino reuocante mandatum procuratoris, & iudicio translato à procuratore in dominum, an procuratoris fidei iussores liberentur.*
17 *Procurator quem dominus non releuauit ab onere, satisdationis indicatũ solui, an possit, si velit, satisdare, vt admittatur.*
18 *Cautio de iudicato soluendo an locum habeat in spiritualibus, aut in causa libertatis, siue subiectionis alicuius ecclesiæ.*
Res ecclesiasticæ non recipiunt æstimationem.

¶ Procurator rei qualiter habeat satisdare.

4. §. Expedito de procuratore actoris, decẽs est, vt & de satisdatione procuratoris rei dicamus. Et quidem procurator rei repellitur, nisi ostendat mãdatum: de quo omnino constare debet: nec etiam admittit̃, si de mandato dubitet̃ nisi velit cauere: sed & siue habeat mandatũ, siue non habeat, & etiã quantumcunque sit idoneus, debet satisdare iudicatum solui, C. de satisd. l. vnica, in fi ff. de procu. q ꝓprio. §. qui alium. & l. minor. in fi. & s̃. de ꝓcu. §. ratione autem formę. uer. itẽ ꝙ in literis. Et si cauet, & non defendit, qualiter libellus ꝓcipiatur contra eum, uide j. de pigno. §. sequitur. uer.
1 item procurator rei † ¶ Sed & si etiam certum sit, eum non habere mandatum, debet admitti præstita huiusmodi cautione, C.
a de procu. exigendi. Inst. de satisda. §. si uero in persona [a] Reus quoque quentus præsentialiter constituens procuratorem, præstat hanc satisdationem, & releuat procuratorem à præstatione ipsius, ut not. ff eo præsens. ff iud. sol ad defendendum. Inst. de satisd. §. sin autem. ff. de ꝓcur qui ꝓprio. in princip. Si uero absens extra iudiciũ ꝓstituit, tunc cautionem interponet pro suo procuratore, per quam ipse fideiussor sui ꝓcuratoris existat: & hoc in utroque casu, & sub hypotheca rerũ suarũ, ut Institit. de satisd. §. si uero aliquis, aliàs ipse ꝓcurator eã præstabit, quantũcunq;
2 locuples sit, ut prædixi. † ¶ Quid si dominus releuauit ꝓcuratorem à satisdatione iudicatum solui, nunquid ipse ꝓcurator debet saltẽ ꝓmittere? Dicunt quidam, ꝙ sic, ut ff. de usufruc. earũ.
b rer. l. tribus. Alii contra per iura præmissa. ꝙ uerius est [b]. Item quid si possessor mobilium tantum, constituens procuratorem releuat eum à satisdatione Iudicatum solui, secundum legẽ Inst. de satisdat. §. sin autem nunquid procurator debet cauere de iudicio sisti? Et uideur, ꝙ non: quia, dominus eum à satisdatione releuauit, ut dixi in præ. §. Dic. ꝙ dominus satisdabit de iudicio sisti, uel procurator: quia defendi uidetur, ꝙ per absentiam suam in nullo deteriorẽ facit aduersarii causam, ff. ex quib. cau. in pos.
3 ea. l. 2. in fi. j. respon. ¶ † Hæc [c] autem cautio, siue clausula Iudica-
c tum solui, tria debet continere, scilicet ꝙ defendet ipsum reum in causa, ꝙ dolum non adhibebit, & id quod ipsum uerbum sonat, scilicet ꝙ iudicatum soluet, ff. indi. sol l. Iudicatum solui
d [d] Satisdare autem, rem ratam dominum habiturum, non tenetur procurator rei in personali actione: cùm etiam illo ratũ non habente ipse teneatur non bursa sua soluere, quod reuocare, nõ posset dominus, ff. de procur. non cogendum. in fi. Porro ubi dominus reuocare posset, uel retractare, quod actũ est quod obtinet in casibus, ut cùm procurator quasi defensor sine mandato conuenitur reali actione directa, scilicet rei uendicatione, ff. eo. Pomponius. §. sed & ideo. uel præiudiciali actione, putà quia seruus contrà ꝓcuratorem domini proclamat in libertatem, ff. eo. non solum. §. si status. uel familiæ erciscundæ. uel communi diuidundo, uel finiũ regundorum, ff. eo si defunctus §. fi. uel officio iudicis implorato ꝓ in integrũ restitutionem, scilicet quia res dicitur uendita à reo minore, ut in præ. leg. nõ solum §. est & alius casus. uel cùm tutor postulatur suspectus, & ipse per procuratorem defenditur, ut in l. non solum. §. fin. in his, inquam, casibus, quia reus reuocare potest. quod per eius procuratorem actũ ẽ, duplex cautio interponetur à procuratore rei, scilicet iudicatũ solui, & rem ratam dominum habiturum ut in præ. concord & hæ cautiones ante litis contestationem peti debent, ut dixi s̃. §. prox. uer. debent autem.

4 † ¶ Actor

ADDITIONES.

a Persona. ¶ Videtur per hoc non curandum, an procurator rei habeat mãdatum. Solue, vt dixi post Innoc. de procur constitutis. super iii. gl.
b Verius est. ¶ secundum Albe. Gal. cuius. fuit iste versi. sequens, de procur. in vlt. col. Dy. tenet in l. si fideiussor. j. ff. de fideiuss. ꝙ procurator releuatus per dominum absentem, tenetur saltem cauere, ut fideiussor constituentis habeat, cui adhæreat, per legem illam. hoc intelliges per ea, quę dixi s̃. de procur, §. vt autem. ver. sed nunquid talis.
c Hæc ¶. Reuertitur ad gl. j. decre. mandato. de proc. vsque ad versi. sed pone.
d Iudicatum solui. ¶ Quod quo ad prima duo, hæc cautio sit super uacua, opponit & soluit Rofr. respon. de causa iud. sol. post princ. ver. item adhuc. primo, ꝙ superuacua non sit interponenda, patet ff. vt le. no. caue. hæc stipulatio. in fi. & extrà de maio. & obe. c. iii. cum concord. vlt. gl. ꝙ prima de defendendo. sit talis, patet: quia procuratore non defendente mitteretur actor in possessionẽ, ff. & C. de bo. auctо. iud. possid. per totũ. extr. vt lit. non constet. quoniam & procurator dicitur defendere dominum, & si patiatur talem missionem fieri, ff. de procur. sed & hæ §. fin. De secunda idem. nam bene promissum est contra procuratorem, qui dolum commisit. ff. de dolo. & eleganter. §. si procurator. Ad primam respondet, ꝙ cum passus missionem in reali vel personali, vsque ad certum tempus audiatur, magis expedit actori habere sententiam, & eius executionem, si non fuerit appellatum, quàm habere missionem. Ad secundam respondet, ꝙ plus est habere hanc cautionem prętoriam, quæ fideiussores requirit. ff. de præt. stip. l. prætoriæ. quàm habere actionem de dolo: & sic neutra superflua.

4 ¶† Actor autem vniuersitatis cautionem de iudicato soluendo non præstat, quia quasi dominus intelligitur: sic & tutor, ff. pro empt. qui fundum. §. si tutor. & argument. ff. rem rat. habe. actor. C. de admin. tut. l. fi §. defensionē. ipse enim sustinet vicem vniuersitatis, & de calumnia iurat in animam propriā: extra de iur. 5 calum. in pertractandis. & ca. seq. C. eod l ij. §. sin autem. † ¶ Itē nec tutor nec curator cauet de iudicato soluēdo, C. de admi. tu. l. fin §. defensionē ff. qui satisd. cog. sciendū. §. tutores. sicut nec a verus dominus, Inſ. i. de satisdat. §. ab eius vero[a]. ¶ † Sed pone, egi 6 contra te ad decem: obtinui: appellas: in causa appellationis succumbis, & itetū appellas: in causa huius secundæ appellationis pro te interuenit procurator: quæritur vtrum ille debeat satisdare iudicatum solui? Et videtur, q̄ non, arg. C. de procur. ita de b mū. contra ff. iud. sol. cùm apud. & C. de procur. l. ij. vbi de hoc[b] ¶ Item nunquid substitutus à procuratore satisdabit? dic, vt s. 7 de procu. §. j. ver. sed & nunquid sub. ¶ † Sed quæritur, vtrum ꝓcurator, q̄ sa disdedit de defendēdo, cogat defendere p̄cisè. an sufficiat stipulationem committi? Resp̄ō. ꝓcurator actoris, qui cauit de defendendo, & receptus est ad agendum, præcisè cogitur defendere, etiam licet agere nolit, vt ff. de ꝓcur. sed & hæ. § præter. nisi ex iusta causa destiterit ab agendo, vt in ea. l. ꝓcurator autem rei cauit pro se, vel pro quo inscio, vel absente, dominus satisdedit: & non cogit precisè defendere. sed sufficit stipulationē committi ob rem non defensam. Si vero dominus cauit apud acta pro eo præsente, & non contradicente, tunc cogit, nec audi tu, volens dicere, q̄ stipulatio committatur, ff. eo. si defunctus c & l. non cogendū §. ii l. filius. §. fin. [c] Regulariter autem vbicunque procurator nō cogit defendere, si tamē actio peritura est, d cogitur, ff. e. mutus §. fi.[d] Vtrum is, qui ꝓmisit defendere, sit ad hoc perpetuo obligatus. not. s. de procur. §. j ver. sed nūquid ꝓpetuo. Item vtrum procurator cogat appellare, vel appellatio- 8 nem prosequ., vide extrà de procur. non iniuste. ¶ † Item quæritur, vtrum reus possit relevare procuratorem suum extra iudiciū obligādo se ad illud sub hypocheca reiū suarū: no. Ber. extr. de procu. accedens. &c, mandato, q̄ sic. Sed contra. nam cum in prædicta cautione tria contineantur, saltem. in duobus videtur dominus factum alienum promittere, scilicet q̄ ꝓcurator reū defendet, & q̄ dolum nō committet ex qua promissione non esset obligatus, vt Inst de inut. stipu. §. si quis alium. & hoc concedit Odof. Quantum ad hoc tamen. quod verbum sonat, dicit q̄ se potest obligare: & sic intelligit præ. §. si vero. Instit. de satisdat. Nam etiam proprium factum promittitur, secundum ea, 9 quæ dixi s. §. prox. ver. si igitur. & seq. ver. sed quæ est. ¶ † Credo tamen, q̄ si dominus diceret sic: promitto iudicatum solui, si sententia contra me feratur, & promitto me facturū & curaturum, q̄ procurator causam defendet, & dolum non committet, procurator per talia verba relevatur à cautione: cum per talia verba nascatur obligatio aduersario: vt Insti. de inut. stip. §. si qs & ff. de verb. oblig. stipulatio ista. & l. in illa stipulatione. Sed cū hæc stipulatio inter absentes facta sit, nō videt valere, cum verborum obligatio inter absentes ꝓcepta sit inefficax. Inst. eo. §. j. item verborum. ergo per talem obligationē non intelligitur relevatus, Ad hoc respoderi. potest, q̄ licet non valeat verborum conceptio inter absentes: tamē per prædictam ꝓmissionem iudici factam, vel tabellioni, acquiritur utilis actio aduersario, vt s. § prox. uer. sed quis recipiet. Si dicas, q̄ speciale est in legibus ibi inductis: dico q̄ hoc casu similiter est speciale: aliàs quare diceret lex, q̄ procurator rei potest relevari à cautione iudicatum solui per eum, etiam extra iudicium, ut in præ. §. si uero. & iunge hic, q̄ not. s. de procur. § ut autem. uersi. sed nunquid talis. 10 ¶ † Satisdatio igitur procuratoris rei extra iudicium, sic scribetur.

c FORMA[e]. Cum in causa, quæ inter B. uel eius procuratorem ex parte una, & T. ex altera corā tali iudice uertitur, seu uerti speratur super cērum libris, quas idem T. petit, seu petere intendit à dicto B. & Martin. se offerret, & diceret se ipsius B. ꝓcuratorē esse: quia ꝓcurator rei, siue dubitet, siue certum sit de mandato satisdare tenetur, idem M. procurator B. ꝓmisit præfato T. iudicatum soluere, dominum defendere, & nihil doli mali in defensione cōmittere: in si per ipse B. dicti M. p̄cious & mandato ipsi T. fideiussor extitit de omnibus s. dictis. Hæc forma probatur in prædictis iuribus Qualiter autem apud acta scribetur satisdatio, uel etiā in ipso procuratorio, dixi s. de ꝓcur. §. ut autem. in j. 11 forma ¶ † Sed[f] quærit, utrū dominus satisdans pro suo procuf ratore iudicatum solui, debet adiicere pro omnibus clausulis stipulationis? prout dicitur in præ. §. ut autem. prope prin. Et videtur, q̄ sic, Instit. de satisd. §. si uero aliquis. Sed dic, bonum & tutum esse exprimi: si tamen tacetur, nihilominus mandatū sufficiens est ad relevandum procuratorem: quia omnia comprehēduntur sub uerbo iudicatū solui, arg. ff. de iudi. solemus. extra. de causa poss. cum ecclesia. Nam & fideiussor simpliciter obligatus, in omnem causam fideiubere uidetur. ff. loc. quæro. 12 ¶ † Sed nunquid dominus satisdans pro suo procuratore, iudicatum solui, debet promittere, quod ipse interierit tempore sententiæ, vt patet in præ. §. vt autem. in j. forma. Et videtur quod sic, C. de satisd. unica. ff. de procur. Pomponius. Sed dic g bonum est, si fiat: sed si non fit, nihil ominus sufficiens est ad mandatum non enim refert vtrum reus veniat ad sententiam, vel non, ex quo legitimè citatus est, postquam lis est contestata, & de causa liquet, vel liquere potest. quod dic, vt supra de contu. §. sequitur. vers. si uero agitur. & seq. Nec interest actoris, reum superflua cautione grauare. ff. de procur. non cogendum. §. si pro- 13 curator. ¶ † Sed pone: procurator comparet in iudicio pro reo citato, exhibens procuratorem, in quo non releuatur à cautione Iudicatum solui: tandem petit sibi copiam fieri iurisdictionis iudicis, uel procuratoris partis aduersæ, & petit diem ad deliberandum super eis, uel ad proponendum exceptiones dilatorias, uel declinatorias sibi dari: opponitur ex aduerso, quod non debet audiri: imo debet dominus contumax reputari, pro eo quia non misit sufficienter, cum procuratorem non releuauerit ab onere satisdationis, nec procurator illam præstare vah leat, sicut dicit, quæritur quid iuris? Respon.[h] dominus non est contumax, & procurator debet admitti, cum tali mandato ad hoc, & ad ea, quæ præcedunt litis contestationem: & iura, quæ dicunt procuratorem satisdare, debere, nisi per dominum relevetur, loquuntur, quando quis trahitur coram iudice, de cuius iurisdictione non dubitatur, & quando iudicium firmatum est ex persona iudicis, actoris & rei, & iam in principali proceditur: tunc enim ante litis contestationem debet satisdare, quia possibile est, quod non erit iudicium: quia forte repellet iudicem, uel actorem: nec ante litis contestationem dicitur quis agere, sed agere velle, ff. rem ra. hab. ampli? hoc. ff. de in ius uoc. i quamuis[i] Item quare hoc? & dic, ut in præ. §. vt autem. ¶ † Por- 14 ro aliud est procurator, scilicet cum mandato, & aliud defensor, scilicet sine mandato: uterque tamen admittitur cum satisdatione, ut C. de satisdat. l. unica, in fi. C. de procur. exigendi. qa nullus in aliena re legitimus defensor est sine satisdatione, Inst. de satisd. §. ab eius uero. & §. si uero reus. Si quis igitur sine mandato se defensioni alterius offerat, talis erit satisdandi forma.

k ¶ FORMA[k] In causa, quæ inter B. & C. ut. supra in prox. forma, usque Martinus. iunge, se, dicti B. defensioni obtulisse quia

ADDITIONES

a Verò. ¶ Gl. prædicta rationem subdit, quare aliud in procuratore.

b De hoc. ¶ Gl. ibi dat duas solutiones. Prima, quòd nouus procurator, vel datus post litem contestatam, satisdat. in causa appellationis: antiquus, qui cōtestatus fuerat litem principalem, non. Secunda, quòd etiam antiquus satisdat, nisi satisdatio facta in causa principali, expresserit etiam de causa appellationis. & pro ista parte inducitur: quia licet sit eadem causa, non tamen eadem instantia. C. eo. l. inuitus. & facit quod scripsi in regula. contractus. de reg. iur. li. vi in ii. q. Dominus meus in legibus tenebat in præ. l. ij. procuratorem intelligo dominum principalis causæ, & qui in alia satisdederat, non teneri satisdare in causa appellationis. Sic etiam disputauit, sed illam non habeo, sed solùm, quod dixi in præce. l. ij. audiui. scilicet stipulationem iudicatum solui factam in causa principali ad causam appellationis extendi. Ad. l. cùm apud. prædictam, respōdebat, quòd ibi de speciali iudice. Sempronio facta fuerat mentio, & ideo ad nullam successorem causæ principalis, vel appellationis extenditur secus si nomen non fuisset expressum: facit de offi. deleg. quoniam abbas. cùm ibi no. refert Cy. in e. l. ij. hanc responsionem non placere Ia. de Ra. cùm illa nominis expressio in l. cùm apud notet. facti accidentiam, non iuris ministerium. nam idem, si simpliciter. eo. tit. l. iij. in prin. Euasio est. l. cùm apud. sed non decr. quoniam. Item illa l. iij. ff. iud. sol. nō loquitur de iudice appellationis, sicut loquitur l. cùm apud. Vnde tenendo opinionem domini, mei, dicam, quòd si cautum sit iudicatum per certum iudicem solui, illo dimisso itur ad alium extincta est satisdatio, vt in l. iij. Sed si statur coram illo, & iudicatita, q̄ locus est satisdationi, si non fuisset appellatum, uel si diffinietur malè appellatum, si ille idem procurator prosequatur causam, hæc posset esse distinctio proprii nominis, de qua supra: vt proprium nomen fuisset expressum, locus sit nouæ satisdationi: aliàs non attentari etiam posset hic nouum, q̄ nouus procurator rei non tenetur in hac causa satisdare, cum de principalis satisdationis effectu lis pendeat. Item, quia nunc vice actoris fungitur.

c §. fin. ¶ Item in casu cle. decr. de procur. c. i. & ibi vide in gl. præcisè. ¶ Adde, vt per Bal. in l. eos. §. cau. C. de appel. Salic. & ibi Bar. in l. 2. C. de proc. Bart. in d. l. cùm apud.

d §. fi. ¶ vbi de hoc: & C. eo ti. in uitus. in vlt. gl. & scr. ipsi de procu. accedens super gl. ij.

e FORMA ¶ Rolandini iij. vbi s.

f Sed. ¶ ver. iste cum duobus sequent. fuit Aegid. suarub. xiiij.

g Sed dic. ¶ Secundum Aegi. vt. s.

h Respondeo. ¶ Secundum Aegid.

i Quamuis ¶ Fatebatur Aegi quòd viderat seruari contrarium, sed malè secundum eum.

k Forma. ¶ Rolandini iiij. vbi suprà.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quia nemo idoneus defensor est sine satisdatione, promisit præ
fato T. & C. vt supra vsque insuper. iunge B. ipsius M. precibus,
15 &c. vt supra. ¶† Sed nunquid venditor eo casu, quo ad defen-
dendum emptorem admittitur, tenetur cauere de iudicato sol-
uendo? puta quando vult se iudicium suscipere pro empto-
re, quasi ipsum etiam inuito actore defendendo: quod facere
potest, prout not. C. vbi in rem act. l. j. Et videtur, quòd non
quia si absoluitur, ei prodest, cùm non teneatur emptori de eui-
ctione. Si vero condemnetur, obest ei: quia de euictione tene-
tur: & sic causa sua videtur, cùm damnum & lucrum ad ipsum
spectat, vt. ff. quando ap. sit, l. j. §. in causa propria. ij. quest. vj.
bidduum. versi. palàm is. & quia vt possessor conuenitur, vt su-
prà de primo decreto. §. restat. ver. quid si feudatario. & sequen.
Sed contrarium verius est, quia pro possessione penes alium
constituta, conuenitur sic nomine alieno: vnde satisdet: quia
nemo est idoneus defensor litis alienæ sine satisdatione, vt ff.
de procur. qui proprio. § j. & l. minor. Item quia defensore sine
mandato condemnato, non competit contra dominum act-
16 iudicati, vt ff. de procur. Plautius. & vide C. de proc. l. j. ¶† Hoc
etiam nota, quòd si dominus reuocauit mandatum procura-
toris, & iudicium transfertur à procuratore in dominum, libe-
rantur fideiussores procuratoris & pignora ab ipso data, p iudi-
a cato soluendo, ff. quibus mod. pig. vel hyp. sol. l. j. §. fin. Arg. con-
trà. ff. qui satisd. cog. Iulianus[a] Vtrum pater agens pro filio, te-
neatur satisdare, quòd ille ratum habebit, not. supra de syndi.
b ver. sed quæritur[b]. ¶† In summa nota, quòd procurator, quem
17 dominus non releuauit ab onere satisdationis iudicatum solui,
potest satisdare, si vult. & admittetur: alioquin nisi caueat, cùm
non sit releuatus à domino, condemnatur in expensis: quod ve-
c rum est in ciuilibus[c] & pecuniariis causis † In spiritualibus au-
18 tem, & in causa libertatis, siue subiectionis alicuius ecclesiæ,
non habet locum cautio de iudicato soluendo: quia talis cau-
sa, siue res, non recipit æstimationem, ff. de rer. diuis. l. sacra. §.
fin. arg. ad hæc extrà de off. deleg. coram, & de relig. do. c. pe.
quia nec fit commutatio, vel permutatio de spirituali ad tem-
porale, extra de rer. permut. ad quæstiones. & c. fin. extra, de re-
stit. spol. frequens. §. fin. lib. vi. In spiritualibus ergo procurator
cauebit de rato, per quam cautionem fideiussores intelliguntur
ff. de procur. seruum. §. ait prætor. & in præ. c. coram. Quidam
etiam dicunt, quòd ex tali cautione tenetur procurator ad in-
teresse, arg. extra, de arbit. per tuas. Alii contra, quia causa spi-
ritualis ad quæstum pecuniarium, seu interesse deduci non po-
terit, sed cogi poterit ad impensas in lite factas restituendas, ff.
rem rat. hab. si sine. §. cum autem procurator. Hæc autem no-
d ta[d] circa effectum cautionis iudicatum solui. nam si rei procu-
rator eam præstiterit, ipse tenetur ex ea stipulatione, & non
dominus: tenetur tamen actione in factum ex re iudicata cum
procuratore suo. nam si per se dominus defendisset, sic tan-
tum ipse teneretur, nec habuisset necesse satisdare iudicatum
solui, vt Instit. de satisd. §. sed hoc hodie. De cautionibus cura-
toriis & tutoriis, vide supra de tutore, & in tit. de cur. In causa
autem criminali qualiter accusatus, vel eius defensor satisda-
bunt, vide infra. de accusa. § j.

ADDITIONES

a Iulianus. ¶ Ibi soluitur.
b Sed quæritur. ¶ Parum docebat hæc remissio: sed vide, quod ibi addidi.
c In ciuilibus. ¶ Secus in criminalibus: quia in eis non interuenit procurator: vel indendit, quòd in his criminalibus, in quibus interuenire potest quod dic. vt extra de accu. veniens. in & super j. glo. locum habeat, quod de spiritualibus sequitur, & de hoc per Cy. C. de procur. l. i. in penul. q.
d Not. ¶ Secundum Tan. vbi supra ver. pe.

SVMMARIVM.

1 *Aedificium habens, quod ruinam minatur vicinæ domui alterius, debet illi cauere de damno infecto.*
2 *Casus aduentitii non sunt specificandi, aut computandi, in petendo cautionem de damno infecto.*
3 *Pariete vno tantùm alicuius ruinoso, an pro tota domo cauebitur de damno infecto.*
4 *Cautionis forma, vbi is, cui nouum opus nunciatum est non audet procedere in opere, nisi præstita cautione.*
5 *Clericus ædificans si paratus est militi nunciauti satisdare coram episcopo suo, miles vero non vult recipere, nisi coram suo iudice, an satisdatio sit remissa.*
6 *Is cui vsusfructus legatus est, in quibus, & per quæ debeat hæredi cauere, & numero sequenti.*
8 *Pignora, vel fideiussores præstari debent, vbi idonee, vel sufficienter caueri præcipitur, vel conuenitur.*
9 *Libelli super diuersis cautionibus qualiter fieri debeant.*

¶ De quibusdam satisdationibus extraiudicialibus.

5. §. Est quoque & aliud genus cautionis, quando videli-
cet fit sequestratio rei mobilis, de qua controuer-
sia est, quæ res est penes personam suspectam, quòd cum ea fu-
giat, & post illa persona petit rem dissequestrari: debet enim
a primò satisdare in hac forma: FORMA[a] Cùm res talis pe-
nes P. inuenta ad petitionem H. mandato talis iudicis fuerit se-
questrata, veniens idem P. & eam dissequestrari petens, promi
sit ipsi H. vel mihi notario nomine ipsius H. stipulanti rem ipsam
seruare & custodire, & non baratare, vsque ad finem causæ, &
eam restituere & consignare, cui, & quando mandauerit ipse
iudex: insuper G. ipsius P. precibus, &c. vt suprà. Hæc proban
tur ff. qui sat. cog. si fideiussor. in fin. ff. de off. præsi. senatuscon
1 sulto. ¶† Item est & alia satisdatio. nam si habes ædificium,
quod minatur ruinam domui meæ vicinæ, debes mihi cauere
de damno infecto, id est nondum facto, sed quod fieri probabi
liter dubitatur: hoc est, satisfaciendo mihi de omni damno,
quod incurrerem ex ruina ædificii, si corrueret, vt ff. de dam.
infect. dies. & l. prætor ait. in prin. cuius cautionis forma talis e-
b rit: FORMA[b] Quoniam talis domus T. vt dicitur, domui
P. ruinam minatur, & præcipitium, & ob hoc idem P. ageret &
peteret sibi de damno infecto caueri, idem T. talis iudicis præ-
cepto promisit ipsi P. eidem satisfacere integrè de omni dam-
no, quod incurrere posset ex ruina præfatæ domus: insuper H.
2 precibus, &c. vt supra. ¶† Circa hoc quæritur: ecce habes do-
mum ruinam minantem iuxta meam: peto, vt eam reficere co-
garis: tu dicis, paratus sum tibi de damno infecto cauere: vnde
non sum cogendus reficere: ego vero replico, frater, illa cautio
locum habet ad res duntaxat: & sic quo ad ædes tantùm, ut ff.
de dam. infect. hac stipulatione. in fi. sed esse poterit, quod uxor
& filii erunt in domo, unde pro ipsis caueri non poterit: quia li-
berum corpus æstimationem non recipit, ff. si quadru. pau. fec.
dic. l. ex hac ff de his, qui deie. uel effu. l. fi. extra de iniur. c. i. tu re
spondes, illi casus sunt aduentitii: unde non sunt specificandi,
seu computandi, ff. qui, & à qui. ma. lib. non fiant. l. Iulianus. Di-
stingue super hoc: quia si es dives, reficere cogeris captis pigno
ribus, & mulcta indicta, ut ff. de offic. præsid. præses prouinciæ
inspectis. Item ne urbs deformetur, ut ibi, & C. de ædifi. priua. si
ut proponis ii. & l. singularum. ff. de dam. infect. ad curatoris. Si
uero es pauper, & reficere nequeas, tunc efficere cogeris, ut re-
ficiatur, aut de publico soluetur tibi, ut periculum euitetur, ar.
3 ff ad Syl leges. & ff. ex qui. cau. seru. pro præ. liber. ac. l. i. ¶† Quid
si tantùm vnus paries domus ruinosus est, nunquid pro tota do-
mo cauebitur, an tantùm pro parte illa ruinosa? Et videtur, q
pro tota domo, ff. de dam infe. si finita. §. ex hoc edicto. Super
hoc est distinguendum an sit domus vrbana, vt tunc pro vno
tigno uitioso caueatur etiam pro tota. domo, vt in præd. l. &
ff. de act. em. & ven. l. Iulianus in prin. An fundus rusticus: & tũc
tantum pro parte ruinosa. vt ff. de dam. infec. cùm emptor. §.
c i.[c] ¶† Cæterùm is, cui nouum opus nunciatum est, non audet
4 procedere in opere, nisi præstita cautione de demoliendo, id
est, q amouebit quicquid ædificatum apparuerit in solo alieno
extrà de oper. no. nun. c. fin. & ff. eod. prætor ait. cuius cautionis
forma talis est:
d ¶ FORMA[d]. Cùm T. denunciasset P. nouũ opus, credens eum
ædificare tale opus super tali solo suo, dictus P. quia procedere in
opere non audet, nisi satisdatione præstita, promisit corã tali iu-
dice ipsi T. de demoliendo, hoc est q amouebit quicquid ædifi-
catum apparuerit super solo suo: insuper H. precibus, &c. ut s.
5 ¶† Quid si clericus ædificãs paratus est militi nunciãti satisdare
coram episcopo suo, miles uero nõ uult recipere, nisi corã suo
iudice? Respõndet satisdatio esse remissa, cũ clericus de iure sa-
tisdare uelit: ar. ff. e. ptor ait. §. si qs paratus. nã actor debet sequi
forum

ADDITIONES.

a Forma. ¶ Rolandini vj. vbi s.
b Forma. ¶ Rolandini vij. vbi s.
c §. j. ¶ Vt intelligat Canonista: si pars domus minatur ruinam, & domus
est vnita & contexta, misso sit in totam: quia pars non ruinosa sequi pos-
set ruinosam: si verò domus est ampla, ita q ille timor cesset, mittitur
solùm in partem. In agris autem cessat illa ratio. Vnde si per agrum tuum
vel arbores timeo ex ipsa ruina damnum inferri ædibus meis, vel vineæ,
vel segetibus, & tu non caues, in illorum solùm possessionem mittar: non
enim agrum contiguum post se traherent, sicut ædes ædem. hoc vult iste
§. & §. ex hoc superiùs alleg. & l. fluminum, eod. titul. §. item apud Viuia-
num.
d Forma. ¶ Rolandini viij. vbi s.

a forum rei[a] ¶ †Is quoque, cui ususfructus legatus est, debet cauere hæredi per pignora & fideiussores, q̃ utet & fruetur salua rerum substantia, & saluis immobilibus rebus, q̃ usu non cõsumũtur, ad arbitrium boni uiri: & q̃ pecuniã, si quam habuit uel habebit, ad æstimationem bonorum, quæ usu cõsumuntur, & in hæreditate inuenta fuerunt in morte sua, hæredi, seu hæredibus eius restituet: extr. de pignor. c. fi. ff. d̃ usufru. l. j. ff. de usufruc. ear. rer.
7 quæ usu consum̃ per totum. Instit. de usufru. § j. & ij. ¶ † Quid si prius quã caueat, agit p̃ pecunia hæredi soluta, quæ sibi debebat, & in p̃cessu cautionẽ offert? & uidet, q̃ non sit audiendus. C. de usufru. l. j. quia in initio est præstanda. Sed dic contrà, arg. ff. de
8 pig. act. si rem. ¶ † Et nota, q̃ ubi idonee uel sufficienter caueri præcipit, uel q̃uenit, pignora, uel fideiussores præstari debent ff. mand. Paulus respondit. in fi. ext. de pign. c. fi. Quid si dictũ fuit, q̃ plenè, uel ad sensum sapiẽtis caueat? dic, ut j. de emp. & uẽd.
9 §. i. uer. sed quid si, & seq. ¶ † Qualiter autem libelli super diuersis cautionibus concipient uide j. in tractatu libel. in tit. de pig. & aliis cautionibus, §. sequitur. De cautione uero, quàm præstat. absoluendus ab excommunicatione, not. j. de sen. §. ut autem.
b uersi. porro quia [b].

ADDITIONES.

a **Forum rei.** ¶ Nõ obstat de no. oper. nun. c. pen. quia ille officialis archidiaco. ex spaciali iure erat iudex illius loci, vt ibi scripsi. ¶ Adde ver. j. seq. & nota, q̃ nomine cautionis regulariter sola p̃missio intelligit, l. sancimus. C. d̃ verb. sig. Sed cùm adiicit Idonea, intelligimus fideiussores, vel pignora, ff. mãd l. mãdato Tit. j. §. fi de fideic. lib. ergo. §. adiici. Sed nũq̃d, cũ dicit Idonea, sufficit hypotheca? Videt, q̃ sic, vt not. in d. §. & videt casus. C. de omni agro deser. l. quicũq; Sed dicebat semel papa in p̃sistorio, q̃ nõ faciebat: q̃ a ibi est speciale, vbi dicit obligatis fundis, idonee caueat: sed nõ dicit, q̃ idonea cautio sit obligare fundos. facit de fun. pa. l. q̃cũq;. & d̃ loc. præd. ciuil. lib. xi. Et q̃ nõ sufficiat facit tex. q̃ dicit Pignora. Et pignus est, qd̃ trãsit ad creditorẽ & hypotheca nõ trãsit, vt ff. de pig. act. l. si rem. §. p̃riè. & melius est possidere, q̃ à possidente petere, vt l. is. q̃ ff. de rei ved. & minus est dare fideiussorẽ, q̃. pignora: quia licet prætoriæ stipulationes personas desiderẽt, tamen si dant pignora, satisfit: q̃ a plus videt dare, vt l. p̃tores. & ibi not. ff. de preto. stipula. nã cũ tutius est pignori incũbere, quã in personã agere. Inst. de oblig. quæ ex delic. §. furti. arg. tamẽ ꝫ 23. q. fi. vt pridẽ. & qd̃ ibi not. & fideiussor est p̃sonalit r obligatus, l. blãditus. C. de fideiuss. & tamẽ melius est dare fideiussores q̃ hypothecã, C. de epis. & cleric. l. omnes. §. in hac. & in auth. de sanc. episc. §. si quis. col. 9. vbi dat priuilegiũ clericis, q̃ non dent fideiussores, sed p̃mittant cum hypotheca. Et videt casus ff. vt leg. no. ca. l. filio. Sic multò minus est dare hypothecã, q̃ pignora: cùm plus sit dare hypothecã q̃ fideiussores. sed videt ꝫ regula, plus cautionis. sed dic, & ibi loquitur de pignore: tamen ꝫ videt sentire de hypntheca. Hæc Oldr. consil. 68. nomine cau. ¶ Adde vlterius ad hanc materiã cautionis, an & quãdo requiratur sufficiens cautio, scilicet pignoratitia, vel fideiussoria, vel nõ glo. fin. & ibi scribẽtes in c. j. extrà de sequest. poss. & fru. aliam in verbo Idoneam, in c. fi. extrà de pig. item gloss. in verbo Sufficienti, in c. ex publico. extr. de coniug. coniug. item adde gloss. & ibi do. Abb. Sic. in ca. ad nostram. el. j. extrà de iureiur. & ibi nouissimè per dom. Felin. Aduerte tamẽ, q̃ iuratoria cautio est valde sufficiẽs, & melior q̃ fideiussoria, vel pignoratitia: vide gloss. in cap. de benedicto. xxxij. q. j.

b **Porrò quia.** ¶ Amicus accusati de crimine capitali, allegans pro illo iustas causas absentiæ, an teneatur cauere de illo præsentando, cùm cessabũt causæ? dixi s. de defensore, super rub.

ADDITIONES NOVAE.

* An in prætoriis stipulationibus promissor teneatur promittere certam pœnam, not. in l. fin. ff. de præto. stipu.
* An in bonæfidei iudiciis debeat satisdari, vel sufficiat nuda cautio not. in l. in omnibus de iudi.
* Pone aliquis satisdedit de iudicio sisti, & iudicato soluendo, postea adhuc iterato satisdedit, an videatur à prima obligatione recessum, vt sic primi fideiussores dati dicantur liberati, Bar. in l. vranius. de fideiuss.
* In l. quod meo. de acquir. posse. ibi, possidetur, &c. sic ergo videtur q̃ omnes venditores rerum debeant satisdare de iudicio sisti, quia illi qui vendunt nomine illorum quibus res venduntur, se omnium rerum constituunt possessores. sic ergo non possident, vt hic, ergo satisdant, vt l. sciendum. qui satisd cog.
* An in satisdationibus iudicialibus possit quis satisdare cum pignoribus, sicut cum fideiussoribus. gl. in l. j. qui satisd. cog. not. in l. prætoriæ. de prætor. stipulat.
* Si promisi aliquem sistere in iudicio sub pœna, & die certa, & illa die fuit infirmus, ita q̃ non potuit eum sistere in iudicio, an tenear. Gui. de Cu. q̃ non in l. sed & si quis. § quæsitum. si quis si cautioni.
* Pone q̃ promisi aliquem præsentare coram potestate, non adiecta die, postea mutatur potestas: successor petit à me q̃ ipsum præsentem, cui tenear not. in l. si finita. in prin. de dam. infec. & l. 3. in prin. & l. cũ apud. ff. iudi. sol.
* In aut. generaliter. C. de epis. & cle. dicit Bal. q̃ cautiones iudiciales introductæ per ius ciuile, vt puta per constitutiones principis, vel per statutum requirunt fideiussorem: & hoc ideo, quia redactę sunt ad instar prætoriarum, vt not. in l. quinta. de verb. oblig.
* In l. si decesserit, §. fi verò, p̃demnato. qui sat. cog. Bar. ponit vnam cautelam de illo qui p̃misit aliquem præsentare, qui aufugit: & ille qui p̃misit ipsum præsentare, hoc videns, fecit ipsum exbanniri ex alia causa, de qua hic per ipsum. & Cynus in l. exceptionem. de except.
* Vbi remisuit satisdario p̃pter paupertatẽ alicui, tenet saltem cauere sub pœna. l. in l. ij. §. sed si dubitetur. de iudi. & in l. filio. vel lega. no. ca. & l. fi. eo. tit. & l. fi. de pto. stipul. & l. 4. si quis cautio. & l. 2. qui satisd. cog. & in Rubr. iudicatum solui, & l. nisi. §. quamuis. ff. si cui plus quam per leg. falci.
* Quid ꝫ forma Authenticæ generaliter omittatur circa satisdationem, an p̃cessus sit nullus, Bal. in dic. auth. dicit q̃ valet, & in qualibet parte iudicij potest suppleri iste defectus, nam iste ordo non est de forma iudicij, sed est quoddam præambulum. ordo enim iudicii, propriè non p̃sistit in præparatoris iudiciorum. vnde quicquid omittatur circa præparatoria iudiciorum, non vitiat: excepto libello.
* Quid si iudex accipiat satisdationem absente parte, an ex hoc acquiratur ipsi absenti, not. in dicta authent. per Bald. vbi multa bona dicit.
* Si condamnatus sum tibi ad dandum, & antequàm tibi tradam fundum, conuenior ab aliquo, an ratione istius fundi cuitabo satisdationem, not. in l. sciendum. qui satisd. cog.
* An si per contumaciã sis passus missionem in possessionem causa rei seruandæ, si postea reuocaueris, & litigas, an non obstante q̃ recuperaueris, tenearis satisdare, no. in auth. de exhib. re. §. si verò. in fi. fac. c. q̃n frequenter. exti. vt lite non contes.
* An in satisdationibus quæ fiunt per dominos procuratoribus suis, debeat interuenire hypotheca bonorum: videtur tex. q̃ sic. Inst. de satisd. §. vbi. & de hypoteca.
* Nota q̃ difficile est extra patriam suam fideiussores dare: & ideo est necessaria nuda cautio, l. ij. §. sed si dubitetur. in fin. de iud.
* Nota, q̃ licet regulariter quis non admittat ad agendũ sine mandato, hoc fallit vbi res vel actio est peritura: & hoc per l. j. in pri. de neg. gest. per Iac. de Rauen.
* Qualiter debet cauere ille qui suscepit iudicium animo nouandi in actione reali, not. in l. 3. ff. de alie. iudi. mu. ca. fac.
* In l. fi is à quo. §. fi semel. vt in possessio. leg. dicit Barto. q̃ si quis vult facere capere aliquem tanquam suspectum ex forma statuti q̃ si causa suspectionis suberat tempore quo cum eo contraxit, non potest facere capere: secus si postea, vt l. fi creditori. de priuileg. credit.
* Item nota ꝫ iuramentem de suspecto, qualiter ista suspicio probet. dic q̃ in suspicione quæ prouenit ex animo, sufficit iuramentum, vt l. præsenti. de his qui ad eccl. confu. Sed an pars debeat citari, not. in l. ait prætor. §. si debitorem. quæ in frau. credit. & l. interdum. §. furem. de furtis. & in l. si creditores. de priuil. credit. cum similibus.
* Procurator vel defensor qui comparet ad allegandum causas absentiæ, non tenetur satisdare, not. in l. in eo. §. nemo. de reg. iur. & l. fi verò. §. deviro. solu. maruri. per Dy.
* An procurator constitutus ad sententiam audiendam, teneatur satisdare iudi. sol. not. in l. nihil. de procur.
* Nota q̃ procurator actoris, etiam si constet de mandato, debet cauere de defendendo, si reconueniatur. Sed nunquid ista satisdatio debeat p̃beri per p̃curatorem actoris ipsi reo antequam ipse reus porrigat libellum, q̃ reconuentionis, vel tantum postea Cynus & Bald. in l. j. de satisdan. Bart. in l. seruum. § ait prætor. de proc. & ibi etiam Bal. & not. in l. sed & hoc. defendere ff. de proc.
* An cautio de rato possit fieri sub conditione. Bar. in l. inter quos. §. alieno. de proc. & l. j. C. eo. per Cynum.
* Forma & modus interponendi cautionem de rato. no. per. Bar. in l. cum peteret. ff. rem rat. hab.
* Nota q̃ si quis habet instrumenta causæ præsumitur procurator, vt sic admittatur cum cautione de rato. Bar. in l. vulgo. de adminis. tut. Inn. c. coram dilecto. de offi. deleg.
* Si aliquis agat procuratorio nomine pro me, & antequam habeã ratũ decessi, in hæres meus possit ratum habere. not. ini. fi is cui. ff. rem ra. hab.
* An satisdatio p̃curatoris rei de cuius mãdato dubitat, q̃ est de iud. solue. debeat offerri. & si non petat, vel an possit omitti. Iac. Butri. q̃ non debet dari nisi petat. l. qui proprio. §. qui alium. de proc. Alberic. in l. j. C. de p̃cu.
* Nota q̃ vbi principalis est diues, vel idoneus, non curatur de fideiussore, si non est idoneus, vt dicit glos. in l. mulier. de iure dot. quæ incipit, forte.
* An procurator releuatus ab onere satisdandi, saltem teneatur promittere, Cynus in l. j. de satisdan. & in l. fi defunctus. de procu.
* Nota q̃ coniuncta persona agendo non facit committi stipulationem de rato. no. in. l. procurator. rem ratam haber.
* In l. quotiens. qui sati. cog. hæc lex facit, si ex forma statuti debet satisdari de reficiendo expensas, antequam accuset quis de falso, q̃ si dedit fideiusso rem illum qui non potuit obligari, poterit obiici q̃ p̃cessus non tenet, q̃ non est sadisdatum. Iaco. Butri. & Bart.
* In l. fideiussor. qui sat. cog. nota, q̃ si recipis fideiussorem qui habet priuilegium. & dubitas ne vtatur priuilegio: debes dicere, ego recipio te, tũ protestor q̃ nolo q̃ vtaris priuilegio fori, q̃ a si non ꝫdicit protestationi sibi p̃ te factæ, videtur acquiescere. Bal.
* Si aliquis defendens aliquem absentem, satisdet de iudicato soluendo, postea factus est p̃curator legitimè à dicto absente, vel sibi mortuo successit: & sic videntur fideiussores liberati. per. l. j. §. fi. qui. mo. pig. vel hyp. sol. & per l. fi ante. in fi. iudic. sol. Sed quid si actor dicat, licet tu sis procurator effectus, vel hæres intendo te p̃uenire, & esse tecum in iudicio, tanquam cum defensore, vt sic fiediussores dati pertemihi teneant: an hoc possit dicere Iaco. de Are. in dicta. l. fi ante tenet quod sic.
* Item quid si iudicium in dominum transferatur, an stipulatio committatur, nota. in dicta. l. fi ante.
* Sed nunquid antequam committatur stipulatio de rato teneatur stipulator denunciare. & inquirere an sit aliquis alius uolẽs defendere, not. inl. j. §. ob rem non defensam. iud. sol.
* Quid si fideiussores primò dati efficiantur non soluendo, an adhuc de nouo debeat satisdari, no. in l. qui satisdare. de fideiusso.
* An syndicus constitutus ab vniuersitate debeat satisdare gl. Instit. de satisd. §. fin autem in gl. 2. & gl. in c. j. ext. de syndica. & l. item eorum. §. fi. quod cuiusque vniuer.
* An procurator in rem suam tenea[illegible]tisdare, gl. q̃ sic in l. si procurator

§.fi.per contrarium.de procurat.in gl.magna.

* An mulier possit petere cautionem à marito pro rebus dotalibus,no.in l. qui bona.§.qui damni. de dãno infect. ¶ De satisdatione quæ petit ab aliquo ne ipsum offendat,no.in.l.qui bona.§.si quis iuxta. de dam. infec. & l. sed & si susceperit.§.fi.de iudic.& Guiliel.de cu.in l.illicitas. de offi. præsi.

* Si promisi præsentare aliquem coram potestate, non adiecto aliquo termino, successor suus vult quod ipsum presentem,an teneat.Vber.de Bobio dicit q̃ nõ elapso anno, vtl.si finita.de dam.infect.& l.3.& l. cum apud iudi.sol.

¶ Bald,De satisdationibus

ETIAM recessurus suo nomine quentus in curia nõ tenet satisdare Iudicatũ solui pĩtim clericus.§.dicto. ver.sed pone. G. nisi esset recessurus cũ re alterius.l.fideiussor.in fi.ff.qui satisda.cog.Bal.q̃d de secular.ver.q̃d si secularis.G.¶ Quãdo dicat dubitari de mãdato,dic,vt in §.viso.ver.sed qualiter potest.C.de proc,l.j.per Cyn.& Iac.But.exẽplum:si tabellio, qui fecit instrumentum, negatur tabellio, vel si per unum testem probet, & similia,ver.seq.G.¶ An cautio rati habeat locũ in arbitris,in d.§. viso.ver. item.G.¶ Procurator etiam non releuatus p̃t opponere decl natoriam, §.expetito.ver.sed pone.quod est no.¶ Cautio damni infecti ,pspicit damno pecuniario:quid,si timetur de periculo personarum? §.est & aliud.ver. circa hoc.¶ Forma cautionis damni infecti, item de opere demoliendo, item fructuaria,ibidem G.

¶ De interrogationibus,quæ fiunt ante litem contestatam[a] Rubrica.

a

b VOniam[b] petitorium iudicium frustrà intentatur, si reus non possidet,nec dolo desierit possidere, ideo interrogari debet, an possideat res petitas, vt ff. de rei vend.q petitorio.& l.si in rem actum sit.& extr.de exceptionib.aduersario.idcirco de interrogationib.que ante litem p̃testatam fiunt,videamus, dicentes: In quibus casibus & qualiter fiant interrogationes:&,quis sit earum effectus.

ADDITIONES.

a Pileus fecit de hoc rubricã isti pson̄ã,in fi.suæ primæ partis ¶ Tãcr.in vl. rubrica fedæ partis. ¶ Ioã.p Deo,lib.Iud.parte 2.rub.4.principali. ¶ Bonagui.fecit rubricã de interrogationibus,sed ñ restringit, vt auctor imò de his nõ tractat.nisi remittendo.¶ Aegi. rubricam fecit, vt auctor, & est 38.in ordine. ¶ Alb.Gal.posuit generalem rubricam de interrogationib. & principalius de his tractat. ¶ Guid.de Suz de his in princip. operis.

b Quoniam ¶ Istud principium vsque ad ver. sciendum. quasi ad literam fuit Tan.vbi s.

SVMMARIVM.

1 *Interrogationes ante litis contestationem decem casibus sunt faciendæ.*
2 *In petitione hæreditatis quæ sint interrogationes necessario faciendæ.*
3 *Allegatum non probare, vel nihil allegare, æquiparantur.*
4 *Interrogationibus ante litis contestationem non est indifferenter, vel quo ad fundandam principalem cautionem, vtendum, sed solum quo ad viæ agendi præparationem.*
5 *Interrogatorium quomodo ab aula recessisse intelligatur.*
6 *Interrogationes hodie sunt iudicis officio faciendæ.*
7 *Libellus an super principali sit ante factas interrogationes ante litem cõtestatam dandus.*
Interrogari an possit quis pluries super eodem facta.
8 *Forma scribendi responsiones ad interrogationem factas.*

¶ Interrogationes quibus casibus,& qualiter fieri debeant.

1 §.Sciendum est igitur,q̃ generaliter iudex põt sẽper interrogare, ante litis p̃testationem,& post,& vbicunq; ipsum æquitas mouet, etiam postquã fuerit in causa p̃clusum:quod dic,vt j.de positio.§.3.&§.4.& 6.

a & per totum a¶ †In decem tũ specialibus casibus fiunt interro
1 gationes ante litis p̃testationem. ¶ Primus, si agatur p̃ aliquem tãq̃ p̃ hr̃dem,interrogetur,an sit hæres defuncti, cuius noie cõ
b uenitur[b].¶ Secundus,si respõdet se hæredem, interrogetur, an
c in solidũ,vel quota ex parte sit hæres,ff.de interroga.act.l j.[c] & l.qui interrogat.¶ Tertius,si respõdeat se hr̃dem in solidum vel
d pro parte,quæratur,qualiter sit hæres,an ex testamento[d], an vero suo nomine:sit ei quæsita hereditas, vel per eos, qui eius iuri subiecti sunt,ff.e.si sine.aliàs incipit,si defensor.§.illud. ¶ Quæritur est cùm agitur noxali iudicio, scilicet an possideat seruũ, cuius nomine noxali iudicio agitur ff.eo.si quis interrogatus.¶ Quintus,an possideat hæreditatẽ,quæ petitur, & pro qua parte ff.eo. non alienum.& l.qui seruum.§.fi.¶ Sextus,an quentus possideat peculium serui, vel filii:qui p̃traxisse dicitur,cuius nomine agit, vt in præ.l.si sine.¶ Septimus,cuius ætatis est nunc quentus, cũ de eius ætate dubitat,ff.eo.de ætate.in prin.¶ Octauus,an ædificium,ex quo damnum dari timetur,& cuius nomine petit caueri de dãno infecto,sit suum, vel quota ex parte, eo.tit.ñ alienũ. & l.qui seruum in fi.¶ Nonus,an quadrupes, quæ dãnũ dedit

2 p̃ce.l.cogi.in fi.¶†Sciendum[e] quoq; est,q̃ in petitione hereditac tis fiunt speciales interrogationes & necessariæ: quia non quenitur nisi is,qui pro hærede,vel pro possessore possidet,id est, qui se putat hæredem,vel nullam causam possidendi habet:sed possidet,qa possidet,vt ff.de pet.hær.pro hærede.& l.regulariter. Prima ergo interrogatio est,an possideat.vt in præ.l. qui petitorio. & si negat,petam à iudice,vt me mittat in possessionem saluo iure alterius,vt in præd.l.q seruum.§.fi si volo eum cõmincere de mẽdatio,hoc ipso ad me transfertur possessio, quis nõ ,pbẽ de ,pprietate,ff.de rei vend.l.fi.si vero p̃fiteatur, interrogẽt sed o,an sit hrs,& ex qua parte?vt ꝫ in prin.Si neget,tertio q̃rat,cur possideat,ff.de peti.hr̃.q interrogatus.& alleget titu ũ ,p donato,vl ,p emptore,vel pro dote & probet , vacat petitio hæreditatis.

3 ¶†Si vero nõ alleget,vel allegatũ ñ ,pbet,qa hæc duo æquiparã tur,vt extra de deci.dudũ §.j.de p̃ces.pb.cũ su p.& c.ex parte. ff. de proc.q̃ oĩa.tũc p̃sumitur ,p possessore possidente,ff eo. ,p hr̃de.¶ Si aũt alleget aliũ titulũ,putà emptionis,quęrendum est,à quo emit,ff.de diuers.& tẽp p̃scri.in vsucapione.§. itẽ adiiciẽdũ Potest eñ esse,q̃ emit à furioso:& sic titulus iste habet ,p ñ titulo,ff.de pet.hę nec vllã.§ j.vel ab absente. q nõ tenet utili petitione hr̃ditatis,ut ea.l § si qs.& iõ per iudicem est cogẽdus,ut in prę.l.ubicũq; Quod si dicit se emisse à p̃sente & sanæ mẽtis,q̃rat de pretio:qa põt esse,q̃ pro exiguo pretio emit , & ideo tenetur,ut in præ.l.nec uliã.§ si quis. ¶ Itẽ si dicit donatũ,quærat à quo?ut C.eo.l.j.Et q̃ respõdere teneat,probatur C.de tur. ci-
f uile ext.de alie:iud.mut.cã fac.c fi.Et dicit dñs meus[f] q̃ super titulo allegato lis dẽt p̃restari,arg.extra,de renun.ueniẽs.§.j.& de lit p̃est.c.i.& iuramẽtũ de calũnia p̃stari dẽt.ar.ff. ad exhib. the
4 saurus ¶†Illut aut nota,q̃ usus p̃dictarũ interrogationũ ab aula recessit,& in desuetudinẽ abiit,nec eis hodie utimur. nisi post litẽ p̃testatã,nec añ qs cogit rãdere,ut ff.de interr.act.l j.§. interg rogatoriis.& hoc tenet dñs meus ad literã §.Sed Dñi legũ exponũt ibi,ñ cogit,uerũ est.iure actionis,sed officio iudicis,bene cogit ante litis p̃testationẽ rñdere, ut ibi in prin.qđ dic.ut no.in p̃. §.& j.uer. ,px.Et dicũt, q̃ ante litis p̃testationẽ interrogabit de scientia tãtũ:post uero de credulitate tãtũ.ut C.de iur.cal.l.ij. & in præ l de ætate.§.nihil.& in auth.de his,q ingr.ad app § fi.Alii uero dicũt.q̃ ante litis p̃testationẽ,& post interrogabit de cre-
h dulitate,ut ea.l.not.resp.j.Rof.dicit[h],†q̃ interrogatoriũ ab au-
5 la nõ recessit:imo remanet adhuc,ut ,pbat ff.eo.l.pen & quasi p totũ ti.licet uideat p̃ j.de position § j.in prin. Et in præ.lege loquit de quadã solẽnitate antiquã,sub qua fiebãt interrogatiões quę hodie sublata est,sicut & formulæ & impetratiões actionũ, ut C.de formul.l j.& ij. Vel secũdum eum,põt dici,q̃ interrogationes durãt adhuc,sed interrogatoriæ actiones sunt sublatę. & hoc innuit rubrica illius tit.q̃ sic debet exponi , de interrogationib.in iure faciẽdis:supple,quæ adhuc stãt : & de interrogatoriis
6 actionib.supple,quę in d. sætudinẽ abierũt, ¶ †Hoc quoque notandũ est,q̃ interrogationes fiunt hodie,ut præmissum est,iudicis officio,ff.de ĩterrog.act.l.j.& in aut.de his,q ingre.ad app. §.fi qa res ista nõ requirit plenã,sed summariã inquisitionem.ff. eo.uo-

ADDITIONES

a Per totum. ¶ Hunc casum, quem autor prętmittit, communiter alij ponunt vltimo.

b conuenitur. ¶ Olim nõ tenebatur huic rñdere ille,cui mota erat quæstio hæreditatis,ff.eo.tit.& quia.§.interdũ. Et ratio huius ibi in tex.hodie secus,ex quo possidet.C.de pet.hę.l.fi.§.fin auté j. Cessat ergo dictũ,q̃d sumebãt aduocati ex §.interdũ.l.q̃ cum ciues adstringunt ad bona sua describẽda,fitenent illa describere.sup quibus lis mouet. Tu dic ꝫ,describẽt tũ ea, vt alia:aliàs prompta esset fraus,quæ cessat in casib. legũ. Q qui admit.ad bo pos.quãdiu.& de bõ.pos secũdũ tab.l.j.quæ iudicebat ad idem.

c l.i. ¶ Vbi numerantur hu casus.& ext.de iur.calum.c.pe.in vlti.gl.

d Ex testamento. ¶ Sup.vel ab intestato : & vt dixit Azo in Summa hu. tit. multũ inter hęc interest,,pter legata & substitutiones q̃ debẽt:& veniunt ex testamento,& non ab intestato,vbi aliud non exprimatur, C. de fideicom.eam,quam.

e Sciendũ. ¶ Scire debes,q̃ cũ Hosti.in Sum.de iud.§.3.sub §.fiunt autem aliquãdo enumerasset interrogationes,de quib. ꝫ.ftatim submisit hũc ver. illud autem.pro regula:quare,qua si totum,quod in isto §.sequitur.

f Dominus meus. ¶ Vbi s.ver.item puto.

g Ad literã. ¶ Hoc plus habeo in Host.Hoc intelligendũ, q̃ nõ vtimur indifferenter,vel quo ad fundãdã principalem cautionem sed solum, quo ad viæ agendi præparationem.

h Dicit. ¶ In suo tractatu positionum,de quo dicã j.de posit.in prin.

eo.voluit.§.q ait & l.si fideiussor.§.j.Dic ut s.ver.,px.& cogēdus est ut certè clare & non obscure respōdeat:de quo dic j de posi. §.9.sed nec alius debet interrogari,quā cōuentus,ut in præ.l.si si
7 ne.§.illius.¶†Sed nunquid prius quam interrogationes p̄missæ
a fiant,dabit libellus in principali?Dicūt quidā[a],q̄ sic:ar.ff.quor. leg.l.j.§. quod autē. & in præ.l.de ætate.§.2.& §.qui tacuit.& eo.
b tit.l.j.in prin.vbi de hoc.Alij p̄ quos do.me[b] sequūt.Cū.n.fiāt interrogationes huiusmodi ad instruendum actorē in totū, uel partē,uel quo iure petat,ut ea.l.j.rñ.j.& l. uoluit. & l. qui seruū. § j.& ff de rei ven.qui petitorio.nō formabit,donec via sit parata,vl admittat libellus incertus cū ꝓtestatione de hoc dixi j.de libe.ꝓcep.§ nūc ostendamus. ver.fi. Primū uerius. Sed nūquid de eodē facto pōt quis pluries interrogari? de hoc dica infra, de
8 positi.§.6. in princip. ¶†Responsio autem ad interrogationem hoc modo scribetur, ¶FORMA. Ante litem contestatā a tali iudice in iudicio,uel corā tali iudice interrogatus, an possideret rē in libello petitā:rñdit,& confessus fuit se, ipsum possidere vel non possidere:vel interrogatus,an sit hęres Titii.respondit & confessus fuit,se ipsius Titij hæredē,esse,uel non esse:& sic de
c alijs interrogationibus, q̄ fiunt añ litis ꝓtestationē. Quo [c] aūt loco,& apud quē iudicē faciendæ sunt,no.ff.de interroz, iniure facien.l.j.& 4 Quid si sine interrogatione rñ deatur? Dic q̄ ualet,ff. eo.si sine.secus si aduersario absente,e.tit.l.fi.ff.de ꝓfes.certum.

ADDITIO.

d Dicunt quidam. ¶ Dixit Azo,& forte bñ,hoc in Summa,eo.tit.post prin. sed tenet id assertiue in Sum.de cōfes.in prin.itē Al.Ga.vbi s.in prin.dixit Gui.de Suz.in l.j.ff.e. q actor dabit petitionē iudici, q̄ iudex examinabit: si videbit casum,quo reus anre porrectionē libelli habeat rñdere interrogabit eū prius:supple,q̄ si per responsiones apparebit forma libelli:mutāda mutabit ante quā reo reddatur:& sic breuiter sedatur p̄rietas,quia dabitur iudici,sed nō parti:q̄ satis placet:& cōsonat,q̄ no.Acc.ff.eo.ti.l.j.in fi. 2.gl.vbi dicit,q̄ licet simul hæc dētur,iudex prius expediēda ꝓmittet:alle C.de nouo C.ꝓpo.l.j.ad fin.facit ext.ce resc.cām.quæ ff.de le.2.l.peto.§.fratre.ibi,pximus quisq; primo loco.&c. Scias,q̄ Io.de Bla.in prin.sui oper. ponebat casum,quo necessaria videtur interrogatio ante libelli dationem pone: Titius p̄ stipulationem ꝓmisit mihi dare vineam:ante quam daret decessit facto testamēto,in quo vnum ex filijs instituit,& alterū prætexiit: & mihi uineā legauit,& utile fuit legatū.ff.de leg.3.si mulier.§.si rem pteritus petit bonorū possessionē p̄ tabulas, & dubitat, an ab intestato,an ex testamēto sit hīs,ff.de bo.po.p̄ tab.l.fi post mortē.§.fi. nescio formare libellū quia si ab intestato.p certi pdictionem ex stipulatu petā ab eo dimidiā uineæ:si ex testō,petā illam actione ex testamento:& debeo unā eligere, ff.de reg.iur.nemo.§.quoties.tenet ipse,q̄ ante libelli oblationem tenebitur respondere:alias sequeretur, q̄ si ago ex testamento, & ipse habuit inducias 20.dierū,in quarū fine rñdet se hæredē ab intestato: habeo formare alium libellū,& habebit alios 20. dies: dilationū autē materia est tollēda, C. de temp.appe.l.2. Non obstat,q̄ dicitur,Instituta actione interrogationes faciendas.ff.eo.l j.& l.de ætate.§. qui ex quadrāte. & §. qui tacuit. quia satis est actionem esse institutam, quo ad propositum,& si non,quo ad libellum.
b Sequitur. ¶ Vbi s.uer.sed nunquid ante.
c Quo. ¶ Alb.Gal.fuerunt remissiones sequentes,ubi s.in prin. Sed uide de hac prima,q̄ scripsi fi j.de positio.super §.ij.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Renocare quis non potest,quod semel confessus est.*
Offerens se,tanquā possidens,vendicationi fundi,uel alterius rei, quacunq; actione ꝓueniatur,cum non possideat, cōdemnabitur ad interesse actori.
Actor ipsum decipere dicitur, volens vēdicare rē ab eo,q̄ eā non possidet.
2 *Penitere posse aliquem ante litem contestatam, quomodo sit intelligēdum.*
3 *Iudicium an,& quando reddatur in inuitum.*
4 *Confessus se furtum commisisse, si ante litis contestationem decedat, an eius hæres teneatur.*
5 *Possidens an possit compelli actionē pati in rem, si dicat se non possidere,*
6 *Is à quo res petebatur,si sententialiter fuerit absolutus, quia tempore motæ litis rem petitam sine dolo desierat possidere, an si iterum possidere inueniatur possit denuo res peti,& nu.seq.*
8 *Reum cadere à possessione rei petitæ,sæpe contingit,& qualiter tunc procedatur.*
9 *Iudex qualiter pronunciare debeat,ubi reo cadente à possessione rei petitæ absoluitur.*
10 *Consilium cautū pro actore,ubi reus,à quo res petitur,dum est prope sententiam,uidens se succumbere, facit se per quendam amicum de possessione expelli,ut absoluatur.*
11 *In rei uendicatione requiritur,q̄ qs possideat uel dolo desierit possidere.*
12 *Agens p̄ aliquem qui possidebat,ret uendicatione directa,lite contestata si ille dolo desinit possidere,an sit condemnandus,uel absoluendus.*
13 *Possidere,& dolo desisse possidere,pro eodem habentur.*
14 *Aduocatus an debeat clientulum in responsionibus instruere.*

¶Interrogationum effectus quis sit.

2.§.Nunc de interrogationum effectu aliqua disseram[a] Est igit earū effect[a], ut q respōdet suum esse, uel possidere,uel habere, seu se hæredē esse,uel alias aliqd simile sic tenet ea actione,qua aduersus eū agit, ac si suū esset,uel possideret,vel haberet,vel hīs esset seu ac si p̄ xisset,ut in præ.l.de ætate.§.j. & 2.nec poterit reuocare ꝓfessionē, ex quo semel ꝓfessus est,nisi iusta de cā,ut ea.l.§.q iterrogat[a].& §.ex cā.ut e.l.§.quisto.verūtñ si ex reuocatiōe nulla captio actionis fiat, bñ pt reuo
1 care,ut ea,l.§ fi.†¶Hoc quoq; notatu dignū est,q̄ q se offert,tā quā possideat uendicationi fundi,uel alterius rei qua cūq; actione ꝓueniat,cū non possideat,ꝓmutabitur ad interesse actori,uel
a quāti actor in litē iurauerit,ut ff.de rei vend.si is qui se obtulit[a] ff.de peti.hær.qui se liti.cū distinctione tñ: quia si ignoret actor eū nō possidere, nec dolo fecisse quo minus possideret cōdemnabitur reus,si patitur litem secum ꝓtestari. Si vero ante litis contestationē p̄nitcat eū,& dicat se non possidere,& discedat,non decipit actorē cū nō possideat,sed ipse actor seipsū decipit, uolēs uēdicare rē ab eo,qui eam nō possidet: & ideo debet rem sibi
solui,ut ff.de rei ven.is qui.& l.nā si extr.de iudi.examinata,adexcep.aduersario.Quid si actor sciat eū non possidere, nec ante litis ꝓtestationē,nec post pōt sibi imputare aliquid: q̄ a seipso de
2 cipit,ut iam dixi. ¶†Quod aūt dixi,illū ante litem contestatam
b posse pœnitere,verū est,secundum Accur.[b] quando actor incertus erat,à quo peteret,sed quærebat,à quo peteret:& demum il le se vendicationi obtulit.Si uero actor ab eo tanquam à certa p sona peteret,& ille se offerret,tunc nō liceret ei, etiam ante litē contestatam,pœnitere,ut ff.eo.si autem & iunge,q̄ est s.de actore,uer.item eliditur. & seq.¶†Pone,ego egi ꝓtra T. rei uendica-
3 tione:qui citatus à iudice uenit:non rñ interrogauit eū, an possideret uel non litē ꝓtestata & testibus publicatis,dicit se absolutē dū,cū non possideat quæritur,an sit pro possessore habēdus? ar. quod sic,in præ.l.is qui.& eo.ti.si is qui se liti.& ff.de peti. hær.q
c se liti.Alij dicūt cōtra,& uerius [c],ff.de rei uen.qui petitorio.ubi de hoc:& not.eo.tit.is qui destinauit.in fi.nō enim se liti obtulit sed citatus uenit,quia iudiciū reddit in inuitū,ff.de uerb. oblig.
4 inter stipulātē.§.Stichū.¶†Quid si is,qui cōfessus est se furtū cō misisse,decedit ante litis cōtestationem? Rñ.nō uideī,q̄ eius hæ-
d res teneatur,C.ne ex delic defun.l.j.[d] Sed hic cōtra,ga in iudicio quasi contrahit,ff.de pecul.licet §.idē scribit.& tenet qs,qñ cō-
e fitēs crimē,ex quasi ꝯctu,ff.de interrog in iure fac. de ætate.§.j.
5 ¶†Itē nota,q̄ is,qui possidet,nō cōpellitur pati actionem in rē si dicat se nō possidere:sed ipse in hoc punietur:quia si actorē probauerit possidere transfert possessio rei petitæ in actorē iudi
6 cis officio,licet nō ꝓbet eam suā esse,ut ff de rei uēd.l pe.¶Hic hoc certū est,q̄ licet is,à quo res petebat absolutus fuerit,iniuiter,ga tpe motæ litis rē petitā sine dolo desiderat possidere,sua nūc eā possidere inueniat, poterit denuo ab eo res peti, nō obstante exceptione rei iudicatæ:ut ex,de excep. aduersario.Idē uris est,si tpe motæ litis possidebat,& post sine dolo desiit possidere,ff.de exce.rei iud.si a te hrde.& l.si rē.& l.si gs. C. ad exhib. l.neq;.uñ in p̄ dec.supple maximè, & uide j. in tractatu libel.de
7 cā pos & ꝓpri.§.notandū igit.uer.est & utilis ¶†Et scias,q̄ cū qs sine dolo possidere incipit, tūc si sine dolo tpe litis ꝓtestatæ desierit possidere,absoluit:& sic intellige p.dec.Item aūt motā intelligē p litis ꝓtestationē,ext.de uer.sig.ex parte. Qđ si tpe litis ꝓtestationis possidet.tpe uero snīæ sine dolo desiit possidere,absoluit ff.de rei uēd.sin aūt.§ Si uero dolo,uel iniuste,seu illicite ceperat possidere,licet tpe litis ꝓtestatæ sine dolo desierit possidere, nihilominus ꝓdēnabit ad rei restitutionē, ac si possideret, ff. de ui & ui arm.si ui me.ext.de usur.cū tu.de homic.sicut.§.eo sin
8 sup.¶†Verū qa sępe ꝓtingit reū cadere à possessione rei petitæ, iō adhuc, qualiter tūc ꝓcedat, uideamus.Dic ergo,q̄ aut cadit a possessione ante litis ꝓtestationē, aut post:si ante litis ꝓtestationē uoluntariè cadit cā mutādi iudicij, locū habet p̄ cū actio ex edicto de alien.mur.iudic.ut ff.de alie.iud.mut.p totū,& extr.e. ti.c.fi.Itē si erat possessor malæfidei, & erat in mora restituendi, tenet,si peat,ff.si cer.pet.gdā.& l.q̄ mihi & l. pen.ff.de ꝓd.fur. si ꝓ fure.§. fi.& seq. Itē si se liri obtulit, cū non posideret. ff.de peti.hær.l qui se.nisi actor sciret ipsum non posideret.tunc.n. est absolutēdus,& actor à seipso decipit,ut s.Si uero cadit a possessione post litē ꝓtestatā:& actio est ꝓsonalis,tūc sine cadat culpa sua,siue sine culpa,non est uis in hoc:semper ad sentētiam ꝓceditur:quia persona,& nō res obligata est.In reali autem distinguo:quoniā aut cadit culpa sua à possessione post litis contestationē,uel alias ꝓmissum seruare non pōt:& tunc contra cum ꝓceditur,& condemnatur iustitia mediante, uel in litis æstimationem,uel ad interesse,ff.ad exhib.l.de eo.§.si post.ff.de euictio. si seruus.

ADDITIONES.

a Obtulit. ¶ Et ibi quasi ad literam hoc not.
b Secundum Accur. ¶ in l.is,qui se.ff.de rei uend.
c Et uerius. ¶ Secundum Alber.Gal.ubi s.ad literam uersic.sed pone,quod.
d L.j. ¶ Addit Alb.Gal.cuius ad literam fuit iste uer.ubi s.C.de fur.l.furti. quæ qene facit.
e §.j. ¶ De confesso per tormenta.& quæ perseuerauit,& moritur ante condemnationē,ꝯ.de accu.§.j.uer.quid si latro. & ibi dicam, in quo differant istæ duæ quæstiones:uide etiam, quod dicam j. de appel.§.in quibus.super uerb.sed nunquid hæc tria.in fin.

a seruus.§.fi.in prin.[a] Aut sine culpa desiit possidere: & sic actor inuito reo, & ecōuerso reus inuito actore, petere potest, ꝙ procedatur ad sententiā diffinitiuam, ꝓpter fructus, & prouentus, & expensas, & interesse, & alia accessoria post litē ↄtestatā obuenientia, & ꝓpter stipulationē de euictione, si intercesserit, ff. de rei ved.uti que l.prece.ff.iud.sol. si seruus.ff.de euic si seruus. C quō & qñ iud. auth. q semel.nam si quis cum iudicij accepti tēpore possideret postea sine dolo malo possidere desierit, absolui eū oportet, quāuis sit, quod ei imputet, cur non statim restituit, vt ff ad exhib. tigni.§.si qs eū: Quid aūt ueniet ex hoc no-
b mine fructuū, no. plenè p Papam extr.de sen.& re iu. sup rub.[b]
9 ¶†Sed qualiter tunc iudex pronunciabit? Respōdeo sic: F O R M A Quia inueni, ꝙ reus erat in causa ↄdemnationis, si possideret, ideo ↄdemno eū ad fructus & expēsas: sed quia nō possidet nec dolo, vel culpa sua rē petitā desiit possidere, ideo, quātū ad eā, ipsum ab impetitione actoris absoluo. Veruntñ iudex prius quam ꝓnunciet faciet ipsum reum præstare cautionē actori de restituenda sibi re, si ad eū perueniret, ff de rei uēd si uero, & in præ.l.đ euict.si seruus.§.fi.in fi.ff.de ędil edict.l.redhibere.§.fi.& p hāc sententiā licet reus absolutus sit ex prędicta causa habet regressum ꝯ venditorem de euictione extr.de emp & uen. ca. fin.¶Si uero sententia pro reo ferenda sit, dicet sic: F O R M A. Absoluo reū ab impetitione actoris, & ↄdemno actorem reo ad expensas .Et per hāc sententiā habet etiā actor regressum de euictione ꝯ eum, qui vendidit sibi rem, in qua succubuit, si sine culpa sua cecidit à possessione, ff.de eui.si rē, quā.§ j.& l.euicta. & l.quidā ex in princ. Alij dicūt, ꝙ semper iudex ꝓnunciabit in primo casu super re petita: nō ꝙ dicat, ↄdemno reū ad restitutionē rei simpliciter: sed adiiciet, qñ eā habuerit: vel dicet, pronūcio rem petitā esse actoris: arg. pro eis in præ l.ff iud.sol.si seruus. Prius tñ dictū preualet. Potest etiā iudex differre quandoq; ex causa huiusmodi sententiā diffinitiuā, vt quia forte speratur ꝙ reus possit rē recuperare in breui: & tunc absoluet tantū reū a termino assignato: & sic postea recuperata re ꝓcedet in causa cœpta. Potest etiā iudex quādoq; reū absoluere, nō à petitione rei, sed ab instantia iudicij: & tunc recuperata re inchoabit đ nouo iudiciū ꝯ eū, ext.de excep. aduersario. Quandoq; aūt absoluitur ab impetitione, & prouidetur actori per cautionem de
c restituenda ut dixi secundum Innocent.IIII.[c] ¶†Sed ecce: reus,
10 à quo res petit, dum est prope sententiā [d], vidēs se succumbe-
d re, facit se de possessione per quendā amicū expelli, vt sic absoluatur, per præ.l.tigni. dē quo facit fieri publicū instrumentum quod corā iudice ostendit, allegans pro se præ.l tigni, & ff.de rei uend.si aūt.§.possidere. actor uero ꝓbare non pōt sufficienter collusionē: quæritur quomodo ei ↄsuletur; Rñ accuset expulsorē de vi. quia publicū est iudiciū, ff de pub.iudi.l.ij. ille uero aut fugiet, & sic iste suā apprehendet possesionē: aut comparebit, & tūc aut ↄfitebit, & sic ↄdemnabitur: aut negabit, & hoc reo nōi proderit. Arg.ꝯ præmissā Inst de fide tcomm.hær.§. sed quia sti-
11 pulationes. ¶†Et nota, ꝙ in rei uēdicatione requiritur, ꝙ quis possideat, uel dolo desierit possidere, ut s̄.de actio. seu per §.sequit.uer.item uide & vbi dolo desiit possidere, agitur rei uendicatione utili: quia uerba deficiunt, sed sententia locū habet, arg. ff.de iurisd.omn.iud.l.si quis id.qđ & ff.si quadru.pau.fec.dic.l.
12 pe.¶†Quid ergo, si egi ꝯ te. qui possidebas rei uendicatione directa, lite contestata dolo desinis possidere: nunquid debes cōdēnari, uel absolui? Hoc ideo quæritur, quia qui dolo desiit possidere, utili cōuenitur, ut dixi: & uidetur ꝙ sit condemnandus. nam dolus pro possessione habet. ut ff.eo. sint aūt. ita ergo cōdēnandus es, ac si possideres, ut.ff de noxa. electio.§.ij. Itē si nō ↄdēnareris, sed absolueris, iam esset in potestate cuiuslibet iudiciū eludere: quod esset contra iura ff de arbit.si rem, quam.& melior esset ↄditio stulti, qui semper alienaret, quā periti: quod esse non debet. ff. quod ui aut clam. seruus. & malefidei possessoris, quàm bonę fidei ꝯ iura ff.de noxa. nō solum. Itē iam titulus de litig. locū non haberet, C de liti l.j.ij.& fi. Arg.ꝯ, ꝙ sis absoluendus. nō enim fieri posset condēnatio super directa, cum nō possideas. Itē super utili nō, quia super ea actū nō est: unde sup hoc non potest sententia ferri, ff.de iud.de qua re.extr.de causa pos.& propri.cum super, cum post litē ↄtestatā contingat, & ideo, alia interpellatione opus est, ff.de iud.nō pōt.ext.de re iud.
e abbate sane[e]. SOL. Dic, ꝙ ↄdemnandus es, & in hac utili rei uēdicatiōe. nā quę primo fuit directa efficit postmodū utilis ratione delicti, s.doli. Nā & alias ꝓpter factū alterius actio mea mutat, & noxalis libero facto seruo, ut Inst. de noxa.& ff. de pœ. l.
f j. Vel dic, & uerius, ꝙ hęc actio non mutatur, sed eius qualitas in noxali & directa, secundū Rof.[f] ut.ff.de noxa in delictis § si detracta. Vnde nō ↄdemnaberis in utili, sed in directa ꝓposita: q. fiet hoc modo: q. primo iudex faciet actorē in litē iurare: & sic quātitate taxata, in certa quātitate ↄdemnabit, ut ff. de rei uēd.
13 qui restituere. ¶†Sed pone g, petij fundū a P. dicens illum iure
g dominij, uel quasi, ad me pertinere: qui interrogatus, an possideret, respōdit, ꝙ sic postea ante litis ↄtestationē P. alienauit illū: uolo litē ↄtestari, sed ipse dicit se non possidere: nūc quærit, an super libello porrecto lis debeat contestari? Et uidetur, ꝙ sic quia uidet dolo desiisse possidere, ut C. de alie. iud. mut. causa fac.l.j, ff.de rei vēd Iulianus, in prin. Hæc enim paria sunt, s. possidere, & dolo desiisse possidere, ff.de regul.iuris. parē. ff. ne qd in loco pub.fi.l.ij.§.pe. Arg. ꝯ quia alia, est rei uendicatio, quę datur ꝯ possidentem: & alia, quæ datur ꝯ dolosum, ff de noxa electio. Dic, ꝙ si ante litis contestationem dicit se nō possidere, alio libello opus est: si uero post litē ↄtestatam, tunc non, vt ff. de
14 rei uend. is qui.& l.fin autem § possidere ¶†Item nota, ꝙ aduocatus non debet clientulum in responsionib. instruere: quod patet: quia prius q̄ aduocatus suum exerceat officiū, debet iurare reus, ut C.de iu.cal.l.ij.in prin.ibi, antequā vtriusq;, &c. de hoc j.depositio.§.3.uers.sed & secundū. Ipse enim certus esse debet de facto suo, ut ibi not.& cum talibus est ueritas, arg. extr. de elect.scriptum.§.j.& c postquam.de test.ad hoc. aliàs incipit, prę-
h sentium [h]. de iur. calum.in pertractandis.

ADDITIONES.

a In prin. ¶ Si reus ↄdēnatus ad restitutionē fundi, appellauit: postea sine dolo vi deiectus desiit possidere, Alb.Pap. ff.si quad. paup. fec. dic.l. j. §. pen.& p ipsum §.& per l.illud.§.actiones.ff.de pet.hær.dixit, ꝙ ipse teneť vincenti ad æstimationē, aut cedere actionem ꝯ eum, qui vi deiecit.
b Super rub. ¶ Vide quod j.dicam.
c Secundū Inn.IIII. ¶ Super rub.de reg.iur. vt s̄. dixi. Sed ego sequendo Host.eam posui super j c.& remissio, de qua s̄.ibi continuatur in ver. nomine autem fructuum.
d Sententiam.. ¶ Si post sententiam, à qua appellasset: vide quod dixi s̄. ver.uerum quia.
e Abbate sane. ¶ lib. vj.
f Secundum Rofr. ¶ Cuius fuit iste uers.ad literam de rei ven.uer.sed illud quæritur.
g Sed pone. ¶ Iste uer.ad literam fuit Alb.Gal.vbi s̄.uers.sed pone.
h Incipit, præsentium. ¶ Lib.vj.

ADDITIONES NOVAE.

* Si ignoratur quis sit hæres, potest conueniri bonorum possessor, & hæreditatis, & per hoc solet dici in interrogationibus quæ fiunt ante litem cōtestatam, ꝙ si aliquis interrogatus an sit hęres propter dubium, nolit respōdere, debet interrogari an sit possessor hæreditatis: & si respondet ꝙ sic, sufficit actori: & prob.in l.si.C.de petit.hære. Item quando fit ꝓclama generale quia nō repetit hæres, cautela est ponere ibi, Quicunque vult hæreditatem, uel bonorum hæreditatis possessionem defendere. Bar.in l.cōtrouersia.de transf.
* Si interrogatus in iudicio dicit aliquod uerbum ambiguū quis debet interpretari, no.in l.si defensor.§.illud.de interrog.act.per Cynum, & Iac. Butrig.
* Si egi contra te rei uendicatione directa, quia tu possidebas lite contestata desiisti possidere, an debes condemnari, vel absolui. Bar.in l. quanquā de aqua plu.arc.Ray.in l.j.C.de alie.iudi.mutan.cau. fac. & Rofr. in tit. de rei uendi.
* Si interrogatur quis an scit uel credit ꝙ lata sit sententia, uel facta sint arbitramēta, an teneatur respōdere. fac. Inn.in c.perpetuus: de fid. inst. Bal. in l.ij.ut lite pen.& not.j.de appel.uer.appellatus.hoc est ille, &c.

¶ Bal.de Interrogationibus facien. ante lit.contest.

SI lite ↄtestata reus facit se expelli de possessione, an hoc ei patrocinetur, si ñ apparet, ꝙ hoc ipse curauerit? §.fi uer.sed ecce. & ubi nō prodest interitus, nō ꝓdest expulsio.ff.de rei uen.l.itē si uerberatū.in fi.& de peti.hæred.l.qđ in diē §.3. Vbi nō mutať actio, sed qualitas, nō est necessarius libellus, uer.quid ergo.G. ¶ Idē si mutať actio de directa in utilē, uel ecōuerso: quia fingit omnino eādē, q. a sunt idem in effectu, ff.de rei uen. l. si post exceptum.Dy. Inst.de actio.§ j. & in l.si post. erat mutatio legis, & non hominis.no.& uide l.fin.C.unde ui.§.pe.Bal. & uide j. de libel. concep.§.actor.in fi.

a ¶ De Reconuentione [a]. Rubrica.

QVia sæpe præstitis cautionibus reus uult actorem recōuenire. & sic fiunt hincinde mutuę petitiones, ideo de hoc aliqua sub breuiloquio ꝑstringamus, dicētes: Apud quem debet fieri recōuentio: Et de quib. reb. Et quando: Et qualiter: Et quæ sit pœna nolentis respondere su-
b per reconuentione rei [b].

ADDITIONES.

a Pileus fecit rub.in parte ij. qualiter & qñ fiat reconuentio ¶ Tā fecit rub. de recōuentionib.& mutuis petitionibus: & est antepe. secundæ partis. ¶ Vber.de Bob.char.vl.in prin. unicū uerbū de hoc ponit. ¶ Et Io. de Deo Cauil.libr.3.in ult.col. illud ponit, aliquid addens, & in li. Iud. parte 3. ponit rubricas de reconuentione in causa criminali & ciuili. ¶ Aegid. de hoc Rubr.xlj.& rub.cxxix.
b Rei. ¶ Ad literam fuerunt ad hoc membra Tan.vbi s̄.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio an posit fieri coram illo,in quem de omnibus cõtrouersiis est compromissum.*
Causæ continentia non debet diuidi.
2 *Conueniens aliquem coram aliquo iudice ad decem,an ab illo posit coram eodem iudice reconueniri ad viginti.*
3 *Reconuentio de libertate,an coram iudice pedaneo,qui nequit de causa liberali cognoscere,posit fieri.*
4 *Reconuentio quo casu melius dicatur conuentio.*
5 *Impetratio ad alios iudices,pendente quæstione non est prohibita:sed bene tractatio,seu conuentio coram aliis iudicibus.*
6 *Laicus si clerico iniuriatur,an in ius vocatus coram iudice laico, poterit coram eodem clericum reconuenire.*
Actor forum rei sequi debet.
7 *Conueniens aliquem extra suam diœcesim per duas dietas per literas Apostolicas,an posit coram eodem iudice reconueniri.*
8 *Conueniens aliquem coram vno iudice auctoritate apostolica,si ille aliquis eadem auctoritate conuenientem coram alio conuenit, an posit coram vno tantum fieri reconuentio.*
9 *Exceptiones si quis proponat contra rescriptum,quod contra se impetratũ est,& succumbat,an ex illo rescripto posit fieri reconuentio coram iudice per illud obtento.*

¶Apud quem debet fieri reconuentio.

1.§.Fieri aũt p̃t recõuẽtio apud quẽlibet iudicẽ,coram quo fit ↄuentio principalis.3.q.8.cui⁹ ĩ agẽdo. ext.de mu pe.c.j.& ij.C.d̃ sen & ĩter l.om.iu.cũ Papin.& ĩ auth. & ↄsequẽter nõ autẽ penes arbitriũ, qui non potest iudicare,nisi de his,q̃ in ↄpromisso ↄtinẽt,extr.d̃ arb.cũ dilect⁹. ff.e. de his
1 & l.arbi.¶†Et hoc dicit Odof. verũ esse de arbitro, ĩ quẽ d̃ vna sola re ↄpromissum est.nã,vt dicit, corã illo, in quẽ de omnib. ↄtrouersiis cõpromissum est,bene potest fieri recõuentio. Sed certe tunc est potius cõuentio, quæ fit ex virtute compromissi
a quàm recõuentio,arg.extr.de rescri.c.dispendia § reus [a].3.q.8. cuius.& bene dixi:corã quo fit ↄuentio non enim fit coram alio,vt in præ.concor & extr.de rescrip.dispendia.§.reus.qa causæ continentia non debet diuidi,extr.de seques.pos.c.j.C.de iu.
b nulli.Fit ergo [b] recõuentio tam corã ordinario, quàm corã delegato:quia auth. & ↄsequenter.loquiť tam in ordinario,quàm
c in delegato.Quod in ordinario,patet in aut. [c] apud eloquentissimum.Quod in delegato,patet ex eo,quod dicit, recusari pos-
d se:quod habet locũ in delegato [d] quod dic,vt s̃.de recus.§ ij.Si ergo impetrasti iudicem ꝯ me super equo:te coram illo reconuenire potero super fundo: nec obst. C. si à non compe. iu. l.j.
e qa ibi est speciale,vt ibi not.[e] ¶†Quid si cõuenis me coram ali-
2 quo iudice ad x. ego te coram eodem reconuenio super xx. cũ
3 ille non possit cognoscere,alias nisi de summa x.quæriť an possum?Dic,ꝙ sic,ff.de iurisd. omn.iu.si idem. secundum unam le-
f cturam [f]. Vel dic ꝯ, secundum aliam, secundum Vber [g] & iun
g ge,quod est j̃.§. prox.ver.sed nunquid incidenter.¶† Quid si coram iudice pedaneo,qui nequit de causa liberali cognoscere vt C.de peda.iud.l.ij.fiat reconuentio de libertate? Videtur, ꝙ hoc fieri possit,arg.C.de iudic.quoties.& C.de ord cog.l.j. ext. de in integ.restit.causa.§.delegati.Dic ꝯ, cum ex vi suæ iurisdictionis nõ possit de hoc cognoscere,vt dicam j̃.§ prox.[h] Quid si te coram aliquo iudice interpellaui,tu vis me coram eodẽ reconuenire nunquid eum potero recusare:argum.ꝙ sic,ff.de ac-
i quir.hær.cum hereditate.Sed dic contra secundum quosdam [i], vt ff.de neg.gest.Pompo.nisi de nouo causa emergat,vt C.de te
4 sti.si quis testibus.& ff.de inter.act.de ætate §.ex causa.¶† Item 3pone,impetrasti ꝯme super fundo:ego te reconuenio corã illo iudice,super alio fundo:tu ratione reconuentionis vis me recõuenire super equo, de quo in literis mentio non fiebat: quæritur,an possis?& vr̃,ꝙ sic:nã reconueniendo me videris me cõuenire.Sed Ioãn.contra.nam licet relator iuř dicatur delator, ñ tñ idẽ ius in eo constituitur,quod in delatore, ut ff.de iureiu. l.iusiurandum & ad pecunias.§.sed nec.Idem patet in excipiẽte & replicãte.nam replicans dicitur excipiens.idem not.Ber. ext.
k de mut.pet.c.fi [k] j.§.prox.ver.fin.Quid si A.conuentus à P.sup uinea corã iudice Bon. impetrat postea ꝯ ipsum P. super domo ad iudicem Rheginum,nunquid potest?Respondeo, super nulla re,in qua etiã colonus [l] non potest ipsum P. conuenire causa conuentionis durãte,nisi coram iudice Bon.ut in præd.§ reus.
m & in præd.auth.& consequenter.[m].¶†Quid si ipse H.per literas
5 causa conuentionis pendente impetratas, uult ipsum P. corã iu-
n dice Rhegino conuenire,[n]nunquid potest excipi contra literas ipsas? Arg.ꝙ non extr.de offic.deleg.prudentiam.§. sexta. Insti. qui.mo.testa infir.§.non tamen.ff de iniust.rup.irr.test. posthumus. Quidam tamen contrà,arg.extr.de rescri.super. C. si nup. ex rescrip.pet.l.ij. & tẽpus datæ inspicitur, ut extr.eo. eam te.& hoc videť Papa sentire,extr.eo c.pastoralis. & contraria loquuntur quando tempore impetrationis literarum,& tempore facti
o testamenti & mortis processus legitimus erat. Alij contra[o] dicẽtes, ꝙ literæ possunt sine vitio impetrari, vt impetrãs vtatur eis conuentione finita.non enim prohibetur impetratio ad alios iudices quæstione pendende:sed solum tractatio, seu conuentio
6 corã aliis iudicibus.¶†Quid si laicus iniuriatur clerico superaliquo,vt ipse vocatus in ius a clerico corã iudice ipsius laici,iuxta regulam illam,Actor forum rei sequi debet, possit clericum coram ipso iudice reconuenire?Dic,hanc fraudem sibi nõ debere prodesse,ff.de iud.l.ij.§.sed si agant.& extra de iur.patro.relatũ.
7 §.ad hoc.vbi de hoc.& de alie.iud.mut.cã fac.ex parte¶† Quid si aliquis me conuenit extra meã diœcesim per duas dietas per literas apostolicas, nunquid eum potero reconuenire corã eodem iudice,licet distet per quinque, vel decem dietas?Respon.
8 sic 3 q.8.cuius in agendo.¶†Sed pone: conuenio te coram Titio auctoritate apostolica:tu me coram Seio eadẽ auctoritate:
p quæritur,an possum te corã Scio reconuenire? Dicit Vinc.[p] ꝙ si ego incœpi te prius conuenire per meum rescriptum, tibi imputa,si postea me per tuum conuenis:nam te reconuenio corã illo,ff.de iurisd.om.iud.si idem §. ꝙ si mutuæ. nec traho te, sed potius tu te trahis,qui per meum rescriptum me conuenire potuisti:per quod te ego non poteram recõuenire, nisi super mea quæstione ibi contenta.Cum ergo me coram alio traxeris,te reconuenire potero coram illo. Si vero tu me prius conuenisti,& ego te reconueni,non possum postea te reconuenire eodem tẽpore super alia personali per meũ rescriptum. Potui enim te reconuenire super omnibus sub primo iudice, & nolui, vt vexarẽ Hæc & alia not. Vinc.extrà de rescri.c si Hodie vero durante iudicio corã iudice,reus nõ potest ad aliũ literas impetrare.vt extra.eo.d̃ rescr.dispẽdia.§.re⁹ quoq;.lib.vj.¶†Sed pone,ꝯ rescriptum

ADDITIONES.

a Reus. ¶ Lib.vj.
ADDE ꝙ Bar.in d.auth.& consequenter.& l. non distinguemus.§.item si quis.tenet,ꝙ coram arbitro non sit locus reconuentioni.nec coram delegato de consensu vtriusque partis.
ADDITIO.Adde tu Panor.post Ant.in c.j.in ij. no. & latius col. pe. ver.vlt.hic quæro.extr.de mu.peti.& an habeat locum recõuentio coram iudice prorogato:dic,ꝙ sic,gl.est in l.est receptũ.ff.de iuris. om. iu. quam gl.dicit ad hoc esse singularem,Lud.sing.cxlix.incip coram arbitro. Hier. Ferr.
b Fit ergo. ¶ Secundum Simon.Vinc.cuius fuit iste ver. super aut. & consequenter.
c In auth. ¶ Id est,in corpore,vnde sumpta fuit,de executor. §. illud.Collat.vij.vbi est ille text.¶Adde Bar.idem tenere ibi.
d In delegato ¶ Supple secundum leges.
e Nota. ¶ Inepte locutus est auctor dicendo,ꝙ est ibi speciale,vbi dr̃,ꝙ iudex ad certam rem datus,si de alia pronunciet,nihil agit, quę specialitas hic intendebat: ergo dicerẽ,ꝙ hic in causa reconuentionis est speciale vnde ibi gl.inter quinque casus exceptos ponit istum.
f Lecturam. ¶ Aliàs literam ¶ ADDE Bart.in l.cum Papinianus.
g Secundum Vber. ¶ Primam tenet Simon.vbi.s̃.
h §.proxi. ¶ Ver.& trado.& ibi dabo remissiones.
i Quosdam. ¶ Scilicet Simon Vin. cuius fuit iste versi. super aut. & consequenter.in prin. hic & ibi corruptus : sed illa corruptio non impediebas intellectũ,vt ista.ADDe Bar.qui ita dicit tenere Doctores omnes in d.aut. & consequenter.
k c.fi. ¶ Et Acc.in auth.& consequenter.in gl.ij.& ibi Simon.
l Colonus ¶ Id est,qui nihil habet cum conuentione commune.
m Consequenter. ¶ Ibi q̃rit Gui.de Suz. q.d si in ciuitate, uel palatio Bon. sint plures iudices: ↄueni te corã vno illorũ: tu vis me ↄuenire corã alio, nunq̃d potes?Quod posit,alleg. q.a vnũ est illorũ officiũ:sicut dr̃ vnus ꝓcõsulatus,ff.de of.ꝓcon.& le.l.meminisse.in princ.& vnius vicẽ videntr̃ repræsentare,ff.ad munici.l.magistratus.In ꝑriũ videť : cũ autẽ ipse dicat apud eundem iudicem,per quem tex.tenet hanc partem,ad l. magistratus. respõdet,ꝙ loquiť de pluribus iudicibus habẽtibus idẽ officiũ: secus vbi ipsorũ officiũ est diuisum,licet sub eodẽ domino,uel rectore, ADDE, ꝙ idem,quod Spec.tenet Bar.in.d.auth.in ver.secundo quæro.
n Conuenire. ¶ Sup.lite finita.
o Contra. ¶ Scilicet Cõpos.vt scripsi in præ.c.pastoralis. in gl. sed super.in fin.vbi etiam est superior opinio Inn.ↄria,pro qua facit, quia si dixisset litem pendere cum illo,literas non habuisset, vt in præ.decr. super literis. Sed dicet Cõpos.imo habuisset,expresso ꝙ non intendebat illis vti, nisi prima lite finita,si posset ostendere aliq̃ iustam causam impetrãdi : vt q.a in illa causa nõ expediebat sibi litigare sub illo,& circũstãtiis causæ, satis trãsiret opinio Cõpostel.ADDE,quæ not.Abb.& cæteri canon.in cap.postulasti.extr.de rescip.& uer.quid si laicus.ADDE, ꝙ Spe. uidetur tenere opinionẽ,quã tenet Bar.in d.auth.ꝙ clericus agens cum laico, posit ab ipso laico recõueniri:& hoc probať ibi,hanc fraudem.qua cessante,uideť, ꝙ posit cõueniri,ut tenet gl.c.j.de mu.petit. licet dom.Anto. ibi teneat ↄrium.latius uide in d.c.j.& an clericus accusans laicum posit lite cõtestata & publicatis attestationibus accusari coram suo episcopo de calumniosa accusatione?& an episcopus posit inhibere iudici seculari,ne procedat super accusatione facta per clericum? Vide Federic.consilio xcii [illegible]
p Dicit Vin.¶ hoc dixerat supra de rescri.presen.§.vlt.circa med. [illegible] sed nunquid.

ptum, quod ꝯ me impetrasti, multas exceptiones proposui, & in
a eis succubui [a]: quæritur, an ex illo rescripto te conuenire potero
coram iudice per illud obtẽto? Et uidetur, ꝙ non, vt C. ad l. Cor.
de fal. qui falsas. C. de his quibus ut indig. l. Polla. ff. de acqui. hær
quæsitum. circa medium, extra de censi. cum olim ext. de test. præ
sentium. Sed dic contra, ut ext. de mu. petit. c. 2. & C. de sent. & in
b terloc. ꝰm. iud. in auth. & consequenter, & est q. venerealis [b]. Vel
c dic [c], ꝙ iniusto errore ductus, dixi rescriptum falsum, tunc pote
d ro reconuenire, ij. q. 3. Paulum, ext. de elect. statuimus. ad fi. [d] alio
qui non: & habes ad hoc concor. ꝯ depositio. §. 8. ver. sed secun-
e dum præmissa. & quæ hic desunt. vide ꝯ §. proximo [e].

ADDITIONES.

a Succubui. ¶ Deillo, qui obtinuit, not. de rescrip. ca. j. li. ut in gl. 2.
b Venealis. ¶ xxxj.
c Vel dic. ¶ Etiam Secundum Vber.
d Ad fi. ¶ Lib. vi.
e §. prox. ¶ De reo, An possit reconuenire actorem super actione, quę sibi non competebat tempore impetrati rescripti, scripsi de rescri. Dispendia. §. j li. 6. super uerb. obnoxium.

SVMMARIVM.

1 *Si contra aliquẽ prosequeris inquisitionem, an ille poterit petere, vt & cõ tratereinquiratur.*
2 *Iudex secularis debet causam matrimonialem ad episcpũ remittere.*
3 *Spoliationis quæstione proposita, an habet locum reconuentio.*
4 *Conueniens spoliatorem ad rei restitutionem & fructus perceptos & ex tantes an possit reconueniri super petitorio.*
5 *Actio utilis an tollatur per primam sententiam.*
6 *Reconuentio an coram iudice appellationis locum habeat.*
7 *Clericus conueniente laicum coram iudice laico, si laicus eum recõuenit co ram eodem ciuiliter de crimine, an teneat sententia.*
8 *Clericus si conueniat laicum, quibus casibus non possit reconueniri ab illo sub eodem iudice.*
9 *Iudex qui non potest per modum reconuentionis. de causa cognoscere con sequenter nec potest per modum reconuentionis.*
10 *Clericus non potest clericum reconuenire coram iudice ecclesiastico de cri mine de quo cognoscere non potest.*
11 *Reconuentio an locum habeat, vbi agitur iudicis officio.*
12 *Agens pro ecclesia, cum alii sint negligẽtes, &c. si nomine ecclesiæ recon ueniatur, an eum debeat ecclesia defendere.*
13 *Cõuenio, seu reconuentio duorũ in iudicio & tendentiũ, quoties possit fieri*
¶ Reconuentio de quibus rebus, vel causis fieri possit.

2. §. Nunc dicamus, de quibus reb[9], vel causis fieri põt Et quidem de omnib[9] exceptis criminali. 3.
q. xi. in ganda. & per totũ, C. qui ac nõ possl. j. quia non relatione
crimi ũ, sed innocẽtia reus purgat, ff. de pub. iud. is qui. & iunge,
quod ꝯ ꝯ. ver. sed qd si conuenis. ¶ † Sed quid si cõtra te prose-
a quat de hoc ꝯ. de inquis. §. 1. uer. itẽ nunquid [a]. ¶ Itẽ excepris præiu
dicialibus actionibus, quæ licet a reo vicissim proponãt, tñ cum
petitio actoris tractari nõ pñt, C. de or. cog. l. 1. 2. & 3. c. j. ext. de
ord, co. 3. q. 11. §. aliqñ. de quo ꝯ. ti. prox dicetur. ¶ Item exceptis
spiritualibus, de quibus corã laico non habet locũ reconuentio:
quia de his laic[9] non valet cognoscere de cã iuris patronatus, de
cã decimarũ, de ca matrimoniali, & huiusmodi, extra, de Iudę. de
cernimus. & c. quanto. de decimis, tua. 1. & 2. de iur. par. relatũ. §.
2 ad hoc. de consan, & affi. c. j. de except. prælat. graue. ¶ † Sed nun-
quid incidenter de his cognoscet? vt si te conuenio coram iudi
ce laico ad duplum, quia corrupisti seruum meum: tu dicis, te
b non teneri [b], quia uxor mea, vt ff. de seruo cor. l. fi. nũquid iudex
cognoscet, an sit uxor? videt, quod sic: ut C. de or. cog. l. j. Sed dic
cõtra: ut ext. qui fil sint leg. leg. lator. & de or. cog. tua. vbi de hoc
Cognoscet tñ summatenus, an sit uxor, uel nõ, & huiusmodi: co
gnoscit. n. an sit sua iurisdictio, ff. de iud. si quis ex ali. & ex quo vi
deri cõtentiosè agi, an sit uxor, uel non, & partes velint probare
& recipere, remittit cãm matrimoniã ad episcopũ, secundũ Vin.
c quinoc no. ext, de deci. tua. i. [c] ¶ † Itẽ execepta quæstione spoliati
3 onis qua, ppõsita non habet locũ reconuẽtio, nisi de alia spolia-
tione. ext. de ord. cog. super. ext. de resti. spo. in literis. &c. ex con
quæstione. de hoc dicã ꝯ. de pet. & pos. In. dicit, ꝙ si conuenis me
possessorio, possum te reconuenire petitorio. Potes tñ me repel
lere obiectu spoliatiõis, vt ext. de ord. cog. c. fi. Sed si agis ꝯ me in
terdicto Vnde vi, nõ possum te conuenire, uel reconuenire rei ven
ve mãdati, uel ꝺsimili. Possum tñ te recõuenire interdicto Vnde
v, super alia. re. quæ ꝓsequere, secõdũ eũ, ut no. ext. de mu. peti.
d c. fi [d]. ¶ † Quid si conuenio te spoliatorẽ ad rei restitutionẽ, & ad
4 fructus perceptos & extãtes, ut ff. de ui. & vi. ar. l. 1. §. ex die. & ad
eos, qui percipi potuerunt, ff. de acqui. pos. si quis vi. & ad omnẽ
vtilitatẽ, quã habuissem, si nõ fuissem eiect[9], vt ff. de vi & vi arm.
e l. interdicto [e]. nunquid potes me recõuenire sũper petitorio? Re
5 spon. non, si agebã ex ui interdicti Vnde vi. ¶ † Sed quid si age
bã ex vi iudicati, quasi iã ad hoc fueris ꝺdemnatus, sed adhuc nõ
pares iudicaris? Rñ idẽ est: quia durat prima actio, licet sñia ferr
f secundũ omnes, in vtili [f] actione ff. de pig. l. grege. §. etiã. &, secũ
6 dum quosdã idẽ in personali, C. de usur. reiiu. l. fi §. Alii dicũt. ꝙ
siue actio sit personalis, siue realis, per primã sententiã nõ tollit,
vt ff. de fideiuss. l. fideiussor. ¶ Itẽ excepta quæstione momẽtaneæ,
possessionis, nã si pupill[9] agit contra me Vti possidetis, vel Vnde
vi. uel Quod vi, aut clãm, nõ possum eũ recõuenire, C qui le. per
h so. hab. stand. in iud. l fi [h] ¶ Itẽ, secundũ Bar. excepta spoliatione
facta ecclesiis & ecclesiasticis viris, ideo ut passus dãnũ possit re-
conueniri corã seculari iudice, ut ꝺ. prox. ver. qd si laicus. ¶ Itẽ in
posito cessat reconuẽtio, ext. de posi. bona fides. ¶ Item excõi
catus recõuenire nõ potest, extr. de excep. cũ inter. in fi. cõueniri
6 sic ext. de iud. intelleximus. ¶ † Sed nunquid corã iudice appella
tionis locũ habet reconuentio? Respon. non, secundum eos, qui
dicunt, causam appellationis esse eandẽ cũ principali: secundum
illos vero, q dicũt aliã esse, sic. de hoc ij. q. vi. si quis in quacunq;.
Prius dictũ uerius est, quod probat ff. de iudi. l. 2. §. legatis. uers. ci
quoq;, qui ipsum pro. & ff. eum qui app. in prouin defe. deb. in ru
bro & in nigro. Quod intellige de eo, qui de cã iudicialis appella
tionis tantũ cognoscere habet: de quo ante quam super appella
tione ꝓnũciet, dubiũ est, an sit iudex iter partes, vt ext. de app. vt
debitus. Corã eo uero, q cognoscit de pronunciatione, vel de ta
li appellatione extraiudiciali. in qua uenit cognitio negotii prin
i cipalis, puta cũ appellat sup prouisiõe huiusmodi, ut ext. de elec.
i statuimus [i]. bene pt reconuentio fieri: cũ sit certũ, eũ iudicẽ par-
tiũ esse, ꝫ q. 8. cuius in agendo. talis enim appellatio est citatio ad
k cãm [k]. Sed nũqd corã arbitro de cã suspicionis cognoscẽte, fiet re
conuẽtio? dic, ut ꝺ. de recus. §. effectus uer. sed nũquid corã istis.
7 ¶ † Sed pone, clericus cõuenit laicũ corã iudice laico: laic[9] vero
eũ recõuenit corã eodẽ de crimine ciuiliter: qd ꝓt, C. de iud. quo
ties. C. de iurisꝺom. iu. l. j. sed criminaliter ñ posset, vt ꝺ. dixi. ñdet
l no. Ber. extr. de iud. at si clerici. ꝙ tenet sñia [l]. Sed si reconuentus
fuerit criminaliter, & sñia ꝯ eũ lata, an talis sñia faciet fidẽ corã
m suo iudice? de hoc dic, ut ibi [m]. ¶ † Et nota, ꝙ in trib. casibus cleri
8 cus conueniens laicũ nõ põt reconueniri ab illo sub eodẽ iudice,
s. super re spirituali nec, ꝺ p actione q̃ infamat, ut furti, & iniuri-
arũ: ut ꝯ. dela. iur. ver. ut aũt. & huiusmodi. Quidam tñ dicunt, ꝙ
secundũ canones non infamant: Sed contra vi. qu. i. infames. Alii
dicunt, quod infamant: & sibi imputet clericus, qui conuenit lai-
cum: quia reconueniretur ab eo actione famosa. ¶ Tertius casus
est ꝺ. § j. ver. quid si laicus. secundum Vinc. qui hoc not. ext. de de
9 ci. tua. j. ¶ † Et trado regulam ꝙ iudex, q nõ ꝓt p modũ quentio
nis de cã cognoscere, nec p modũ recõuentionis. Cũ ergo cã cri
minalis clerici nõ possit principaliter corã seculari tractari, ut ex
tr. de fo. cõp. si diligẽti. ergo nec p Modũ recõuentionis. Idẽ dico
in cã decimarũ & iure patronat[9]. & breuiter in qualibet spirituali
vt ꝺ. eo. §. uer. itẽ excepris specialib[9]. Idẽ dico in cã liberali. ut ꝺ. §.
prox. ver. quid si corã. Idẽ in cã legitimationis, ext. de ord. cog. c.
ii. Arg. ꝯ in eo. c. & C. de iu. quoties. & de ord. iudi. l. j. Sed licet iu

ADDITIO dex

a Nunquid. ¶ Et, vbi dicitur, hic not. de accusat. qualiter. 2. ad fi. j. gl.
b Nõ teneri. ¶ Sup. ad duplu. Bene etiam contra uxorẽ datur actio illa in sim-
plum, vt ibi. ADDE, ut per Bar. in d. auth. qui relato Spec. aliter dicit.
c De deci. tua. j. ¶ Et ibi Iudit, quod sequitur ꝯ. ver. & not. ADDE tu, ꝙ hoc
est verũ, ut, ubicũq; de causis spiritualib[9] agit, quo ad eorum validitatẽ, vel
inualiditatẽ, iudex ecclesiastic[9] est iudex cõpetẽs, & secularis: sed vbi age
ret de facto, puta an matrimoniũ sit ꝓctũ, vel an decimę sint solutæ, & simi
lia, tũc ẽt secularis est iudex ut uidetur no. Lap. in alle. Ivi. Item Archi. in
c. qui dicam. 14 q. 4. Ab. Sic. in c. cum sit generale. & ibi per alios scri. extra
de foro compe. item facit, quod dicit idem Ab. Sic. in c. ex literis. el 2. extra
de sponsa.
d c. fi. ¶ In 2. nil gloss auit. ADDE, ꝙ Bar. in l. naturaliter. §. nihil ꝓmune. in
penu. q. videtur not. ꝙ in interdicto spoliatorio & causa depositi, habeat lo
cum reconuentio. tamen in auth. & ꝯsequenter. tenet idem, quod Spe. hic.
e Interdicto, ¶ Quæ potest esse maior æstimatione, quam ipsæ res ablatę.
sic dicebat Vin. cuius ad literam fuit hæc q. & sequẽs, de ord. co. c. fi. in prin.
& est simile, quod dicam ꝯ. tit. ij. § j. uer. sed nunquid in tentanti.
f In vtili. ¶ Alias in reali, ꝯ. in Vin.
g L. fi. ¶ Vbi de hoc in gl. sic ergo. & C. de iud. l. j. ante fi. vlt. gl.
h L. fi. ¶ Ex multis lecturis, quas ponit ibi gl Host. præ elegit istam, vt scripsi
in dec. cum dilectus. de arb. super j. gl. quæ enumerat hos casus.
i Statuimus. ¶ Lib. vi.
k Ad cãm. ¶ Vide hoc clarius per me de mu. pe. c. j. in gl. reconuentio. uer. co
rã iudice. ADDE, ꝙ Bar. in d. aut. relato Spe. hic, & Cy. in l. per hanc. dicit
veritas est, ꝙ quando ille qui appellauit, appellat de necessitate ꝓp iniu-
riã, quam arbitratur sibi factã a iudice, & sic ipse sua sponte iudicẽ non ele
git, & ꝓt corã iudice appellationis reconueniri, sed debet in prouincia sua
apud suũ ordinariũ conueniri, vt ff. eum, qui appe. in pro. defe. & l. ii. § hi. ff.
de iud. ADDITIO. An in causa appellationis sit locus reconuentioni, vi-
de Io. de Tur. cre. post Archi. in c. j. col. ij. vers. surgit hic quæst. 3. q. 8. & ibi
tradit, an clericus agens corã iudice seculari, possit reconueniri coram eo
dem iudice: v. de omnino per eum Hen. Fer.
l Tenet sententia. ¶ Omnino vide, quod ibi scripsi super 2. glo. & ibi Abb.
Sic. Fran. de Aret. Barbatia, & Fel. item Lapus alle. cxviii. in j. col.
m Vt ibi. ¶ Super his vide, quę scripsi in præ. gl. recõuentione. ver. utrũ autẽ

dex ideo ibi cognoscit de incidētibus, quia aliter causa principalis nō poterat terminari, tñ super eis non pronunciet: & sic non sunt ꝙ. Quidā tamē dicunt, ꝙ hoc casu pot iudex de illis causis pnunciare, quæ alias nō posient corā eo terminari. quod verum
a est, qñ nō poterat ꝓp defectum iurisdictionis[a], ff. de iur. om. iu.
b si idē[b]. †¶ Sed quid si clericus uelit recōuenire clericū corā iudice ecclesiastico, de crimine, de quo ille cognoscere ñ potest? Rñ. dicit T. ꝙ nō pōt ratione pari, ut iā dictū est s. uer proxi in prin. Sed qd si conueneris criminaliter me, nunquid te possum reconuenire ciuiliter? Dicit Inn. ꝙ non. nā si prius ꝓpositæ ciuili super sedeat superueniēte criminali, C. de or. iu. l. fi. & iii. q. 9. ciuili multo minus eā potero de nouo proponere: in cōuerso aūt casu, scilicet cōtrà cōuentus ciuiliter reconuenit criminaliter, dicit hoc fieri posse, dūmodo cōpetens sit iudex, 3. q. 8. cuius. quæ dic, secū
c dum eum, vt no. extr. de mu. petit. c. j. [c] ¶† Sed nunqd habet locū
11 reconuentio, ubi agit iudicis officio? Rñ. sic, qñ pro actione pro
d pont: secus si incidēter: arg. extr. de off. iu. c. ii. [d] Sed nec habet locū reconuentio, ubi locū habet summaria cognitio: quia sic una summariè, altera plenè, & una celeriter, altera uero solēniter sit tractāda, nō, post ētiā simul ambæ tractari & terminari: ꝙ tñ est necesse in mutuis petitionibus, ut extr. de ord. cog. c ii. & j.
e §. prox. in fi. secundum Inn. [e] ¶† Sed pone, aliquis agit pro eccle-
12 sia, cum aiii sint negligentes, forte repetendo alienata, uel pro libertate eius: quod pōt, ut extr. de reb. eccl. nō alie. si quis presbyterorum. ext. de testi. cum olim de cons. præ. ex parte ff. de libe. caus. l. i. & ii. nunquid si reconueniatur nomine ecclesiæ, tenetur eū defendere in causa reconuentionis? uel si agit, nunquid tenet satisfdare de iudicato soluēdo, & ꝙ capitulū ratū habeat? Et uide tur, ꝙ sic, extr. de proc. cōstitutus. de off. iud. dele. corā. in prin. 3.
f q. 8. cuius arg. C. de procur. neque. Vinc dicit cōtra, [f] ꝙ nec tenet rñdere, nec cauere hoc enim concedit ei à iure, ff. de re mil. l. ii. & in præmissis concord. Imò est puniendus, si taceat, ii. q. 7. qua ꝓpter. & in consti. Greg. X. de reb. eccl. ali. uel non. hoc consultissimo. §. Nihilominus. & grauius esset ibi defendere, uel sat sdare, & potius non prosequeretur cām ecclesiæ, ff. de iudi. l. ii. §. sed si.
h & uide s. de coniun. perso. circa prin. [h] ¶† Itē scripserūt quidā,
13 ꝙ si me cōuenis ad decē, & ego te reconuenio super boue, non poteris me iterum reconuenire ad equum, ne sic mutuæ petitiones in infinitū procedant, extr. de rescrip cū in multis. lib. vj. licet in prin. in eo. libello potueris me super plurib. conuenire, ut eo. tit. c. fi. & c. dispendia. & extr. de elec. querelā. de capel. mo. c. ii. ff. fam. ercis. hæredes. § de pluribus. ff. de act. emp. & uend. non
i est nouum. & s. §. i. versi. item pone[i].

ADDITIONES.

a Iurisdictio. ¶ Id est, quia non erat iudex actoris.
b Si idem. ¶ Vide, quod scripsi de mu. pet. ca. p. j. in gloss. reconuentio. post. prin. ibi uidebis, quod Inn. & Host. tenet. quod hic Gul. & quod Accurs. tenet contrarium in auth. & consequenter. in gl. ij.
c c. j. ¶ Ibi dixit in gl. reconuentio. uer. redeundo.
d c. ii. ¶ Idem scripsi in pri. gl. uer. & secundum.
e Secundum Inn. ¶ Vide, quod no. in cle. de uerb. signi. sępe. in gl. quod requirat.
f Dicit contra. ¶ In præ. decr. cùm olim. ut ibi scripsi super gl. ij.
g Nihilominus. ¶ lib. vj.
h Circa prin. ¶ Et de proc. §. ii. uer. quid si canonicus.
i Item pone. Per quē uidetur iste uer. superfluus: nisi dicas illum uer. loqui in delegato: istum in ordinario rei, in quo tū nō puto hoc procedere, nisi forsan per hunc modum, ꝙ secunda conuentio actoris, licet coram eo fieri possit, non tñ habebit uim reconuentionis, ut simul tractentur, & una sententia terminetur, per rationem ibi positam, & quæ ponitur. j. uer. pe.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio quando sit facienda, & quando non.*

2 3. §. Sequitur videre, † quando sit reconuentio facienda? Et dixit T. [a] ꝙ generaliter pōt fieri antequam in petitione actor sit litē cōtestatus: postea uero nūquā, nisi libellus reconuentionis sit antea porrectus, uel nisi protestatus fuerit de reconuentione facienda, extr. de mut. petit. per to-
b tum. C. de sen. & interlo. om iu. auth. & cōsequenter [b] Sed omissis opinionibus dico, ꝙ semper ante litis cōtestationē, & etiā post, eodē durāte iudicio, id est, instāte iudicii lite, quousq; pclusum sit in causa: qa cū negotiū discutit, tantum dicitur iudiciū, vt ext. d verb. sig. forus. pōt fieri recōuentio, etiā nulla protestatione præmissa super hoc ante litis ꝯtestationē: & hoc tā coram ordinario quā delegato, vt ext. de resci. i dispendia. § reus. lib. 6. per quā domeus dicit contra. & ꝙ post litē contestatā fieri possit, habetur
c ext. de mu. pet. c. j. ibi, responsione facta, &c. [c] quia per responsionem fit litis contestatio, ext. de lit. contest. c. vnico. & in hoc vi-
d detur Inn. declinare in præ. c. j. de mut. pe. [d]

ADDITIONES.

a Dixit Tanc. ¶ Vbi s.
b Et consequenter. ¶ Finita verba Tane. in hoc membro.
c &c. ¶ Nil valet hæc inductio, cum litera dicat facta responsione libello actoris, respondeatur libello rei: imo ponderata litera illa, Incontinenti, quę sequitur, aperte probat ꝓrium, declaro, si litera ibi diceret, ꝙ facta responsione libello actoris porrigat reus suum libellum, tunc faceret pro actore: sed aliter loquitur, vt prædixi.
d De mu. pe. ¶ Vide quod ibi scripsi super j. gl. quod no. in cle. de ver. sig. sępe. in gl. ꝙ requiratur. & gl. seq. vbi videas. qui teneāt hanc opi. & qui ꝓriū quos sequor. ADDE, ꝙ opi. Spe. tenent Vin. Fran. Arch. in d. c. dispendia. Bar. in auth. & consequenter. Si Vin. in d. c. j. & Io. de Imol. ibi. Opin. autem Host. tenet Panor. quam etiam dicit tenere Car. in d. c. j. Plures & digniores sunt, tenentes, ꝙ post litis contestationem potest fieri reconuētio.

SVMMARIVM.

1 *Actori nolenti reo eum reconuenienti respondere, denegari debet in sua causa audientia.*
2 *Iurisdictio iudicis quo casu sit perpetuata.*
3 *Reo, vbi lis est contestanda super libello actoris, offerente libellum reconuentionis, an actor super illo libello inducias deliberatorias habere debeat.*
4 *Sententiæ tot sunt, quot sunt & articuli.*
5 *Iudice pronūciāte in causa cōuētionis, si omittat recōuentionē anteneat.*
6 *Sententia si primo feratur super vna causa, & postea, super alia, cui prius satisfieri debeat.*
7 *Causa conuentionis & reconuentionis pari iure fouentur.*
8 *Appellatione facta in conuentione, an super sedendum sit reconuentioni vel e contra.*

¶ In reconuentione qualiter sit procedendum.

4. §. Videndum restat, qualiter in reconuentione procedatur: & quidē libello ab actore oblato reus si eum velit reconuenire, porrigat similiter ante
a litem contestatam libellum reconuentionis, secundum T. [a] sed & postea id fieri pōt, vt iam dixi: & deliberatione super vtroq; hincinde habita, fiat primo litis cōtestatio sup libello actoris & consequenter sup libello reconuentionis: & iudex pēt cogere actorem respondere libello reconuentionis: postmodum vero litem testata sup vtroq; libello, ubi fit ante litis contestationē iudex vicissim vtranq; causam audiat, sic ꝙ primo fit litis contestatio sup prima, & post super secunda: conueniens primo iuret. secundo reconueniens: & primo ponat, & postea reus: priorem producat testes, secundo reconueniens, & sic alij actus expediantur, ita ꝙ in una eadēq; die vtraq; quæstio, quasi vna sententia, concordia, vel iudicio terminetur: prius tamen pronunciando super petitione actoris: vt hæc ꝓbantur ext. de mu. peti. c. j. & de causa pos. & propr. cum ecclesia. & c. cum dilectus. iuxta reg. illā qui prior appellat, prior agat, ext. de or. cog. c. ij. ff. de iustic. qui prior. Quæ tamen fallit in casibus, qui not. j. ti prox. ver. videm[a].
b Vber. vero dicit [b], ꝓmissa vera esse, vt vicissim tractētur, si hoc iudici placet: & si sibi magis placet, poterit de his vicissim cognoscere, & terminare ē vna, cognoscēdo vna die, & altera alia die
c †¶ Sed quid si actor nolit respōdere reo reconuenienti cum[c]?
1 Dic, ꝙ iudex denegabit ei in sua causa audientiam, arg. ex. d iur. calu. c. fi. §. pœna. & c. Imperator. j. q. j. si qui episcopi talē. Ē. p.
d cu. mutus. § pœna. C. de compensat. nec; scriptura [d]. ¶† Quid si
2 reus statim libello sibi ab actore porrecto, eum reconueni, offerens sibi libellū reconuentionis, sed vlterius procedere ñ erat: in libello vero actoris proceditur ad litis contestationē, vel etiā
e ad sententiā? Dic [e] ꝙ adhuc poterit reus causam reconuentionis prosequi. Iurisdictio enim iudicis perpetuata fuit, quo ad causā illam per libelli oblationem, ext. de off. deleg. gratum. & cōuerso, si actor facit reum citari, & vltra non procedit, reus potest cām reconuentionis inchoare, & ꝓsequi corā illo: eius n iurisdictio perpetuata fuit p conuētionem factā p actorē, 3. q. 8. cuius quo ad hoc enim, pari iure censentur cōuentio & reconuentio, ext. de mu. pet. prudentiam. Qualiter autem iuratur in mutua petitiō,
3 no. j. de iur. cal. § nunc dicamus. ver. nō tamē. ¶† Sed secundū præmissa, quid si eum debet lis cōtestari super libello actoris, & offera

ADDITIONES.

a Secundum Tanc. ¶ vbi s.
b Vero dicit. In volumine non inueni, sed Simon bene tenet hoc super aut. & consequenter. & vide j. ver. quid si primo. & versi. præced.
c Eum. ¶ Dic secundum Aegid. vbi s.
d Scriptura. ¶ Superfluit iste ver. propter §. sequentem.
e Sententiam? Dic. ¶ secundum Aegid. cuius fuit iste ver. vsque ibi qualiter

offerat libellum recõuentionis, nunquid actor habebit super illo inducias deliberatorias? Respõdeo, sic, si voluerit, & interim
a sua petitio differetur, 3. q. 3. §. spatium[a]. Quasi una sententia, ideo dixi s. quia in ueritate duæ sunt sententiæ, quæ simul feruntur super duabus quæstionibus sese minime contingentibus, & etiã si se contingat, puta quia agitur petitorio & possessorio super eadẽ re, adhuc sunt duæ sententiæ ferẽde, ut præ. dec. cum eccle-
4 sia. in fi. & c. cũ super. † quia quot sunt articuli, tot sententiæ sunt ff. de mino. etiam. Sed quasi una & eadem sententia dicit ꝓpter continuationem tẽporis, arg. in prę. l. etiam. sed ad cõtextum prolationis, s. uno contextu, una post aliam feruntur, ut in prę. l. etiam. sicut est aliàs simile in pluribus stipulationibus plurium rẽ, quæ dicũtur una stipulatio, quo ad conceptionem verborũ, ff. de verb. oblig. scire debemus & l. Stichũ §. stipul. & ff. de don.
5 eau. mor. senatus censuit. §. fi. † ¶ Et si iudex pronunciet in causa conuentionis, & omittat reconnentionem, dicunt Doctores, ꝙ non valet, ff. quæ sẽn. sine appel. resc. l. j. §. fin. & C. de compẽ. l. neque scriptura. uel, secũdũ Ia. de Al. tenet sententia, sed tamẽ ab ea potest appellari: vel dicitur in præ. §. quod intelligit idẽ Iac. verũ esse, si de vtraq; quæstione simul cõstare possit. Cæterum si de una, puta de possessorio, cõstat plenè, sed de alia, puta de petitorio, nõ potest cõstare de facili, sed lõgis est ambagib[b] inuoluta, bene pt̃ ferri sñia super ea, de qua cõstat f̃m eũ. arg. C. de
b cõpẽs. l. fi. idẽ. not Inn. & Vin. extr. de ord cog. c. ii. ver. no. aut[b]. Quid enim si lata sententia super una, in cõtinenti is, cõtra quẽ lata est, appellat, & recuset iudicem vt suspectum? Certè tũc nõ possunt una sententia terminari. Vel dic, ut j. versiculo, sed pone.
6 † ¶ Quid si primo super una causa feratur sententia, & post super alia: queritur, cui prius sit sfiet? Respond. ei, pro quo prima lata est, uel fortè expectabitur, donec de alia causa iudicatũ fuerit. si nõdum erat pronunciatũ, ff. quæ sen. si appel. resc. l. j. §. si apud eundem. & § fi. C. de appel l. i. uel illud obtinet in quãtitatibus, se
c cũdum Si[c]. Vinc. autẽ not. extr. de or. cog c. 2. [d]quod si primo ꝓ
d nunciatur super una nõ differtur executio sententiæ sup illa donec ꝓnuncietur sup alia, ut in præ. cõcord. & præ. l. fi. corrigit se ipsam, nisi in casu, s. cũ ad uersarius meus impedit, ne pronunciet ur super altera. tũc enim differet executio, & excipiã cõtra eũ, si velit me ꝓuenire ex causa iudicati, arg. ff. de eo, ꝙ quem sactũ est, l. i. & ext. de testib. ca ꝓuenit. Illud etiã no. ꝙ cum post litis cõ testationẽ fit recõuentio, nõ tractant simul seu vicissim quæstio
7 nes. † ¶ Hoc quoq; certũ est ꝙ causa cõuentionis & recõuẽtionis pari iure censent, unde si nõ põt appellari super illa, nec super ista, extr. de mut. petit. ca. 2. & si actor. nõ vult reo respondere
s nec ipse respõdebit actori, ut j. §. prox. † ¶ Sed pone, ꝙ appellat in cõuentione, nunquid supersedebitur reconuẽtioni, uel ecõtra? Respõdeo, nõ: q; diuersæ sunt causæ: & potest una sine alia tractari, Arg. tamẽ ꝫ extra. de appel. super eo. i. ubi hoc no. Vin. Sed nõne debent una sñia determinari, iuxta præmissa? Respondeo, illud uersũ est cum vicissim tractant, sed si procedatur in una, & non in alia. puta ꝓpter excõmunicationem oppositã contra rem continẽtem, uel propter exceptionem spoliationis oppositam, siue propter appellationem interiectam in ea a grauamine, non habet locum vicissitudinaria cognitio.

c Secundum Simo. ¶ Vin. in auth. & consequenter. in fi. hoc intendit Simõ, ꝙ in quantitatibus, puta quia actor petit centũ, & reus quinquaginta, congrue fit expectatio prædicta: sed si actor petit domum uel equum, & reus fundũ, uel bouem, non est locus expectationi
d c. 2. ¶ Vbi scripsi super glo. si isti.

SVMMARIVM.

1 *Pœna actoris nolentis reo respondere, quæ debeat esse.*

1 **§. §. Restat**, vt̃ de pœna actoris nolẽtis reo rñdere dicimus. Et quidẽ hęc est, quia ei nõ respodebit̃ in causa sua, ut ext. de mu. pe. c. i. & 2. & ext. de iur. ca. c. fi. ff. de ꝓcur. mutus. §. pœna. & in præ. l. neq; scriptura. Imo etiã si actor uelit desistere, reus si uelit eũ præcise cogi, ꝙ sibi respõdeat, audi ẽdus est, ut extr. de mu. pet. c. i. & arg. ff. de bo. pos. ꝫ tab. l. si post mortẽ. §. fi. & arg. ext. de ord. cog. c. 2. a ꝓtrario sentu: ga iudiciũ
a reddit in inuitũ, ut ff. de uer. obl. inter stipulãtẽ[a]. licet sit arg. cõ
b tra ext. de appel. cum cessante. & ff. de in ius voc. quãuis[b]. & si iudex hoc neglecto in qõne ꝓcederet, nõ teneret, ꝙ fieret, uel saltẽ esset appelladũ ab eo, ut ī p. l. ff. quæ sent. sine appel. resc. l. j. §. fi.

ADDITIONES.

a Stipulantem. ¶ Secundum Tanc. vbi s.
b Quamuis. ¶ Illud ius non est quæsitũ aduersario. Et hic omnino vide quæ dixi de rescriptis, c. j. libr. 6. super gl. 2. & ultra ibi scripta scias, ꝙ cũ Gul. contra dominũ meũ tenet super ipsa auth. G. de Suza, super auth. qui semel inducens ẽt omnes ll. ff. de exce. & fide iuſ. l. ex persona. ibi ẽt Old. idẽ dicẽs se sic audiuisse a domino Iac. de Are. inducit l. 2. §. j. ff. quod quisque iur. facit ad hoc, quod no. s. de dila. §, ult. uersi. quid si reus. & ꝫ. de app. §. in quibus. sub. uer. 34. & §. j. uer. sed quid si ille. ADDE, quæ per Alex. notãtur in d. l. 3. vbi de hac addit. mentionem facit.

ADDITIONES NOVAE.

* An exceptio reconuentionis dicatur reconuentio, tex. ꝙ sic secundũ Bal in l. neq;. C de comp. laco. butri. in l. ois. C. de præscrip. 30. anno. dicit ꝙ compensatio est exceptio, sicut exceptio doli, instit. de actio. §. sed in stricti. ex quo tex. cũ gl. dicit Bal. ꝙ exceptio compensationis & exceptio doli ꝓcedunt ex eodem fonte Dominus Richar. in l. cum Pap. C. de senten. & inter. om. iud. su p gl. quæ incipit, fit tamen illud, &c. videtur facere differentiam inter compensare & reconuenire, vbi sic dicit, Non intelligas hoc dictum gl. sicut sonat, scilicet ꝙ ipso iure fiat compẽsatio, quia ẽt similies hinc inde debita essent liquida, a portet ꝙ ab homine opponatur. l. verum. cũ se. ff. de compen. Dices ergo ꝓ aliud est cõpensare, & aliud reconuenire, quamuis idem videantur q. o ad effectum. quod sic patet, quia qui compẽsat debitum, de quo inquietatur, uidetur confiteri, & ipsum soluere velle, nam qui compensat soluit, seu dat, ut l. uel permutatur. de libe. cau. Sed reconueniens nullum debitum confitetur, & potius certat de sui absolutione, & aduersarii condẽnatione, quam de alio. unde optime utrunq; iudiciũ procedere potest. Sed si debita fuerint clarificata ab utroque, tunc si partes volent, potetit fieri compenatio, ut hac gl. sin autem nolent, tũc iudex pronunciabit inter eos. prout de iure tenetur. Richar. de sali. Bal. in l. cũ pap. C. de senten. & in terlo. om. iudi. & l. fi de proprietate. C. si a non compe. iudi. & l. j. C. de arbi.
* Nota quod reconuenire est impugnare. ad hoc facit c. cum inter. de excep. in fine.
* An vbi agitur de dote habeat locum reconuentio, dic quod sic, ut l. non solum. §. fi de dote. de procu.
* An coram arbitrio fiat reconuentio, not. in auth. & consequenter. C. de senten. & interlo. om. iud. not. per Bal. & doctores in l. non distinguemus. §. si quis. de arbi. de iure canonico ꝙ non, c. cum dilecti. de arbi. de iure uero ciuili. si de omnibus controuersiis est compromissum, quod tunc possit fieri reconuentio, vt l. si in tres. & l. seq. & l. fi cum dies. §. plenum. de arbi. ponitur in l. idem pomp. si de meis. e. tit.
* Clericus conueniens laicum. agit sub laico iudice. Laicus vult reconueni re clericum sub eodẽ iudice, an possit. Videtur ꝙ nõ, ut in auth. statuimus. de episc. & cle. & c. j. de metu peti. per Ioan. And. In cõtrarium fac. auth. clericus. & l. omnes. C. de epis. & cler. Dic ꝙ in causa criminali non potest, sed in ciuili per iura Codicis permittebatur, dicta l. omnes. sed de iure authenticorum prohibitum est, ut dict. auth. statuimus. quod dicit verum super alio capitulo & diuerso ab eo quod clericus laicum cõueniendo introduxit. Et ita loquitur dictum ca. de mutuis petitionibus. & Io. And. ibi. sed super eodem capitulo uel dependenti bene admittitur reconuentio, vt dicit Io. An. in c. at si clerici. de iudic. & dicta auth. reconuenti. & Bald. ibi de hoc, & Barto. ibidem multa dicit. Pan. in c. qualiter. ext. de iudi. & Ange. in l. ij. §. sed si agant. de iud. & l. qui non cogitur. e. tit.
* Potest iudex assignare terminum ad reconueniendum. not. in l. omnium. de procura. quod no. Bal.
* Vbi iudicis officium imploratur, incidenter non habet locum reconuentio. nec in causis summariis, nec in causis appellatiõis. vt c. j. de mutu. pet. & ibi per Inn. & Clemen. sæpe de uerbo. sig. & Inno. in c. j. de libelli obla.
* In l. 2. §. ei quoq;. de iudic. Bal. dicit nota ꝙ ex quo quis nõ tenet respõdere in loco appellationis, ꝙ in causa appellationis cesset reconuentio. Inno. in dicto c. j. de mutu. pet. Cynus in l. per hanc. C. de tempo. appel. In 7. q.
* An in officio iudicis habeat locum reconuentio, gl. in l. sed & si restituatur. in prin. de iud. Bar. allegat l. j. in fi. de variis & extraordi. cog. Item de materia reconuentionis vide notabile in auth. & consequenter. & quod no. Ang. in l. sicut. iniquum. quod quisque iuris.
* Nota plures casus in quibus non habet locum reconuentio, per Hosti. in summa de mutu. peti. §. fi. per totum. Item in hac mate. vide gl. nota. in clem. sæpe. de verbo. signi. super verſi. voluit.

ADDITIONES.

a §. Spartium. ¶ Quomodo malitio si aduocati reorum in hoc abuuntur. & prouisionẽ circa hoc, uide, quod scripsi de mu. pet. c. j. super uer. respõdere.
b Nos autem. ¶ Vt ibi scripsi super vers. vicissim. in princi. sed ut ibi dixi, est opin. quod de natura reconuentionis in tantum est proprium simul causas tractari, ꝙ quantumcunque altera causa recipiat facilem tractatum, & altera difficilem, ne cesse erit seruari quod ibi dicitur, in simul cognoscendo & diffiniendo: & Hosti, fatetur hoc dictum congruere subtilitati iuris, licet æqor sit opin. ꝫria, quã etiã habes hic, & in ver. seq. & vidistis s. eo. §. post princ. põderato textu prædictæ authen. & corporis vnde sumpta fuit scilicet de executoribus, §. illud. collat. vii. qui vult reconuentionẽ inchoa ri statim, mox, & à princip. quod de inchoatione videtur ad hunc finẽ iuberi, ut eo modo simul fiat ꝓsecutio & diffinitio. Ad quid eñ iuberet simul inchoaria: si simul prosequi nõ deberet. Itẽ textus in corpore idẽ ꝓbat ibi, apud quem simul vtrãq; exerceri ꝓtest litẽ. Verũ est, ꝙ alia litera habet si militer. Itẽ hic aduerbio Vicissim, utunt auth. præ. in prin. & decret. l. de mu. pet. & decr. ii. de ord. cog. vers. si. not tamẽ. Hoc aut. ſonat, ꝙ mutuis vicibus ꝓceditur: vnde uoluerũt aliqui sic ꝓcedi, ꝙ responso p reũ ad primã positionẽ actoris, actor respõdeat ad primam rei: sic de secunda & ulterioribus: idẽ intestibus, ut recepto primo teste actoris recipiatur primus rei: sic de 3co & reliquis. Nõ putat tũ Pileus, ubi s. ꝙ tãta vicissitudo sit necessaria, nisi forsan pariter periculum mortis, absentiæ, uel aliud vtrisque testibus immineret. His attentis, non iure reconuentionis conuenitur actor coram iudice, coram quo alias conueniri non poterat: puto necessario hãc reconuentionis naturã sequendã prædictis rationibus. Si vero licet reconueniatur, poterat tũ corã eodem iudice cõueniri, cum ipsi iudici laxior fit habena: bene facit ad hãc distinctionem dec. cũ aliquibus. de rescrip. lib. 6. super quo uide, quod scripsi in ptæ. decr. 2. super verbo, mutuæ. & in gl. seq. ADDE, ꝙ practica Spec. placet Ab. in d. c. i. referens, ꝙ do. Ant. illam putat ueram, si pars patitur: secus autem, si vult ut procedatur sigillatim.

Bald.De reconuentione.

IVDEX laicus,qñ incidit qō ſpiritualis corā eo,nō cognoſcit plenarie ſed ſummarie.nō per modū diſceptationis:& tūc demū remittit, qñ partes uolunt ꝓbare:§.nunc dicamus.uer.itē excep.& ſeq. ¶ In officio iudicis non hēt locū recōuētio.ff.de var.cog.l.1.in fi.niſi ſummarie ꝓcedat.uer. ſed nun quid habet.& ſeq. Gul.ēt in ſummariis habet locū recōuentio : quoad hoc, ut uentiletur coeā eodē iudice,& inter eaſdem ꝑſonas,ff.de ꝓcu.l.ſed & hæ. §.2.& loim.ſed non quo ad eundē modū ꝓcedēdi.& ſimiliter decidendi:ni ſi fuerit recōuentio de pari cā,ſcilicet ſummaria qa tūc eſt uera reconuētio, quo ad oīa,ſecundū Doct.ff.de in.l.ſed & ſi reſtituat.in prin.Bald. ¶ Vſq; ad cluſionē ꝑt fieri reconuentio §.ſequit.ver.ſed omisſis. ¶ Pari iure cēſetur uētio & recōuentio:& debent ſimul una ſnia terminari.duæ tñ ſniæ ſunt ꝓ nūciādæ.& duæ formę:& ſuper una ꝑt ferri abſolutoria & ſup alia ꝑdemna toria:nemo.n.diceret abſolutoriā idem eſſe.G.hoc uerū ſi recōuētio fit an te litis teſtationem,& pariter liquet de utraq; alioquin ꝓp obſcurū differri non debet una fine altera,C.de compēſ. l.fi. niſi ꝓ ſubterfugia & malitiam, actoris ſit protracta ꝓbatio:qa tunc differtur certum ꝓp incertum : nedū quo ad pronūciationem:imo ſi eſſet pronūciatū differtur ēt quo ad execu tionē interpoſita tamen appellatione.in §.uidendū.uer. ſed ſecundum.cū ſeq.ubi omnino uideas.ut no.in gl.1.in fi.ff.quæ ſen.ſine appel.reſcin.Bald. & uide omnino inſ.tit.ſeq.§.1.& inf.de iura.calū.§. cā. Nō debet prius re ſponderi petitioni quam reconuentioni.ſcilt cet ex inreruallo.C.de appenſ. l.neque.eo.§.uer.1.G.ſufficit reconuenienti. properpetuanda iuriſdictione offerri actori libellum reconuentionis.eo.§.uerſ.2.G.ar.de pu.iu.l.is:qui reus.uer.inchoatus.Bal.

¶De incidentibus Quæſtionibus,& de ordine Cognitionum[a]. Rubrica.

SAEPE plures in iudiciis quæſtiones emergunt,& dubiū eſt cuius cognitio debeat præcedere ideoque cum hæc mate ria utilis ſit,& ſecretam aliquantiſper habeat indaginem, ipſam apertius enodemus:primo dicentes aliqua,quæ antiqui ſuper ea tradiderunt:poſtmodum alia ad cognitionem eius dictum

a ¶ Pileus poſuit de hoc rub.& eſt ultima ſuæ ſecundæ partis. ¶ Tan.conuer tit hanc rub.& eſt ſuæ ſecundæ partis pe. Commendabiliter autem auctor ſic formauit rubric.propter rubricam de ord.cog.quæ ueniebat in 3.parte ponenda,

ADDITIO.

SVMMARIVM.

1 *Quæſtio ciuilis quotupliciter incidere poſſit.*
2 *Queſtiones incidentes q̄ ſint prius tractandæ,& non ſimul.*
3 *Quæſtione ciuili incidente ciuili refert,an incidens ſit talis ,quæ patiatur litis conteſtationem,uel non.*
4 *Quæſtiones plures & multiplices in iudicio deciduntur,quibus etiam mul tipliciter eſt prouidendum.*
5 *In quæſtionibus incidentibus primum conſtare debet de re, demum de eius circunſtantijs.*
6 *Actionem eligere an cogatur quis ante iuramentum calumniæ.*
7 *Diuerſæ quæſtiones ſi ab una parte tantum proponuntur,& ſint crimina les,an accuſator poſſit eas ſimul proponere.*
8 *Agens de uno crimine contra unum ciuiliter,an poſſit & contra alium de eodem crimine pendente iudicio primo,agere.*
9 *Plures & diuerſi ſi contra unum ſolum agant , quis primo ſit uentu rus.*
10 *Quæſtio à diuerſis partibus mota quomodo ſit terminanda.*
11 *Prius prouocās prius eſt audiendus,libellum dando,iurando,teſtes produ cendo &c.*
12 *Petentium eandem uxorem prior prius auditur , propter uitandam diffi cultatem.*
13 *Ciuiles ſeu ſpirituales quæſtiones ſi earum altera directe proponitur , & altera per modum exceptionis,an ſimul poſſint agitari.*
14 *Diuerſæ quæſtiones criminales ſi à diuerſis partibus in iudicio proponunt, qualiter ſunt agitandæ,& nu.16.*
15 *Reaccuſare ſuum accuſatorem an ſit in iudicio permittendum.*

1.§.Sciendum eſt igitur.quod cū duę q̄ſtiones in iu dicio ꝓponunt, aut ſunt ambæ prin
a cipales,aut una eſt principalis,& altera incidens:ſi quidē[a] ambæ, ſunt principales,& ſunt ambæ ciuiles,quæ prius proponitur,primo tractabitur,& una ſententia terminantur,licet ſint ęquales dummodo ſe non contingant,vt ext.de or.cog.c.2.§.nos autem ff.de iud qui prior.& dixi ſ.titu.prox.§.videndum.& dummodo ſis talis quæſtio,de qua ille iudex poſſit alias cognoſcere,vt ibidē no Si uero ſunt criminales , & inæquales , tunc maior minori præ ponet:quod ſi una ſit criminalis,& altera ciuilis,de criminali prius ageſt , vt ex inferioribus appārebit. Porro ſi non ſunt ambæ prin cipales,ſed una incidit alteri,tunc de incidenti principali prius co gnoſcendum & pronunciandum eſt, ff.de lib.cau.ordinata.Inſtit. de actionibus.§.præiudiciales.ext.de or.cog. cap.j.3 q.11 ſi de hæ-
1 reditate.C.de ord.iud.l.j.† ¶Et ſcias , quandoque ciuilis quæſtio incidit ciuili : vt ſi agenti de hæreditate incidenter & directe op ponitur,quod non eſt legitime natus,vt extra.de ordi.cogni.ca. 2.& qui fil.ſint leg.lator.vel quod eſt ſeruus. 3.q.11 ſi de hæredi tate.C.de ordin.cognit.l.2.ff.de alend. lib.l.ſi quis §. ſi vel parens. ¶ Quandoque uero ciuilis incidit criminali : vt ſi is , qui credit ſe liberum , accuſetur de crimine , poſtea moneatur ei ab alio quæ ſtio ſtatus , ead.quæſtio.ſi crimen.C.de ordin iud.l. 3.C.de adult. quoniam Alexandrum, C.ad leg. Flau.de plag.præſes prouinciæ. & l.plagij. ¶ Quandoque criminalis incidit ciuili , vt ſi agenti per aliquod inſtrm obiiciat quæſtio falſi,ea.q.ciuili .& C.ad leg.Cornel.de fal.damus. ¶ Quandoque criminalis criminali: vt ſi agenti de adulterio obiiciat lenocinium,ut c.q prius.& ff.de adul.l.2.§.ſi publico.ad idem. C.de lib. cau.ſi filium ff.ſol.mat.cum mulier ff.
2 de fur.l.fi. †¶Hæ igit incidentes , tanquam præiudiciales,tracta bunt prius, & non ſimul: quia ſic eſſet diuerſos proceſſus inutili ter intricare,cum principales abeis depēdeant,eē, de iud.exhibi ta.de off.dele.prudentiam §.ſexta.& dixit Bul ꝙ ſup incidentibus quæſtionibus, vel exceptionibus non debet pronunciari, ſed tan tum cognoſci M.& P.dicebant, ꝙ ſem,ꝑ debet ꝓnunciari,ſu ꝑ eis: & hoc tenent Lau.& Vinc & P.& quaſi omnes Canoniſtæ,eē de reſtit ſpol.ex conqueſtione.de appel.ſu ꝑ eo de elect.cum dilecti.
b Ioan.& Azo[b] diſtinguunt inter emergentes & incidentes , quod c videt Ber.approbare, quæ ꝓſequere , vt no.ext.de or.cog.c.i.[c]& C de or.iu.l.j.†¶Et,vt premiſſa clarius tibi liqueant, nota,quod[d]
3 d vbi ciuilis incidit ciuili,refert,an incidens ſit talis,quæ patiat litis conteſtationem: vel ſi non patit,tunc de incidenti: erit principali ter ,pnunciandum , vt C.de dilat à ꝓſedente.quæ eſt 3.q. 3.§.ſpa tium.& hoc eſt verum,quando illa incidēs eſt de appendiriis cau ſæ vt ibi.Si vero non eſt de appenditiis cauſæ, ſed quaſi de appen ditiis,tunc refert, vtrum litem patiatur conteſtari , vel non:ſi pa titur,vt eſt quæſtio ſtatus. vel pacti facti de non petendo,tunc de principali eſt primitus cognoſcendum , poſtea de incidenti:& eo ipſo quod de principali cognoſcitur,videtur de incidenti cogno ſci:vt ff.de mino.intra vſile.& facit ſ.de or.cogn.l.2. & ideo tunc ſuper incidenti pronunciat , quia ſuper ea plene cognouit.nam ſi cognouerit ſemiplene , tunc ſecus : nec fit præiudicium veritati, vt ff.de his , qui ſui vel alic. iur.ſunt , ſi iudex.ff.de agnoſc.lib.ſi quis.§.ſi vel parens.& §.meminiſſe. Si autem illa incidens non pa tiatur litis conteſtationem , vt quia dicit aduerſarius iudicium excommunicatus , vel ſi ꝓponat recuſationis cauſam, de hac incidenti debet prius cognoſci , quam ad alia percurrat : & ꝑ hoc facit ff.de prę.ua.l.3.ſecundum Alber.Pap. Sed certe quidam Canoniſtæ dicunt,quod etiam ſu ꝑ exceptione excommunicationis, & aliis,debet lis conteſtari, ut not.ſ.de excep.§.viſo.ver.ſed nunquid. Si autem criminalis incidit criminali , tunc ſi vna eſt præiu dicialis illa præfarat , C.de adult. quoniam Alexandrum. Si ve ro ciuilis incidat criminali , vel econtra, tunc dic , vt C.de or.iu.l. pe.ſecundum Alber.Pa. ¶ Cæterum adhuc circa præmiſſam ma
c teriam eſt alia diſtinctione opus[c]. † Nam cum plures proponun
4 tur in iudicio quæſtiones, aut proponuntur ab vna parte tantum aut à diuerſis.Si ab vna tantū , aut ſunt quæſtiones ciuiles aut cri minales Si ſunt ciuiles, poteſt ꝓponens, quam maluerit, præmit tere,& omnes ſimul tractare, niſi in quatuor caſibus. ¶ Primus,ſi ſint contrarię.tunc enim eligat,quā velit, & prius eam tractet,C. de furt.l.j.C.ſi ſeruus exte .ſe emi man.l.j qa petens ꝓtraria, nō de bet audiri, ext.de app.ſolicitudinē in fi. 74.diſt.geſta.ext.vt eccl. benef.vt noſtrū.quod dic , vt ſ.de act.ſeu pet.§.ſequitur.ver.no. ¶ Secundus eſt,ſi primo propoſita pendet ex altera,quæ poſtmodum ꝓponi deſiderat: vt ecce,aliquis tanquam hæres,petit debitum hęre-

ADDITIONES.

a Si quidē. ¶ In hoc principio proſequitur gl. Io.3.q.11.in ciuili.& Bernar. hic.tit.nam & hoc.vſque ad ver.ſed dixit.
b Et Azo.Quibus aſſentit Inno.de elect.cum inter R.
c C.j. ¶ Et vide,quod ibi ſcripſi ſuper).gl. in qua opiniones iſtæ ponuntur,& in lege,quæ ſtatim allegabi autem in fin.poſuit quotuor modo,ex quibus ſumi poteſt , quod quæritur de pronunciatione ſuper incidenti , præmiſſo ibi breuiter,quid de his opinionibus ſit tenendum.
d Nota,quod. ¶ Secundum Alber.Pap.quem alleg.j.
e Opus. ¶ Secundum Tancre.cuius ſunt hæc verba vſque ibi , poteſt etiam. quod tamen receperat ab Azo.in ſumma de or.iu. vbi etiam eſt ille ver.po teſt,& quoad mentem,quaſi totum,quod ſequitur vſque ad finem tit.

tum hereditarium:postea uult inquiri,an ipse sit hæres, vel non
certè præpostera est talis petitio,C.de hære.act.vt debitũ ext.de
or.cog.tuã.vel si petã fundum rei vẽdicatione, & interim cõdi
cam fructus eius, ac si meus esset:repellar ab hac secũda petitiõe
5 ff.de excep.fundi.† Quamprimum enim constare debet de re,&
postea de circũstantiis eius quæri:arg.ext.de eccl. ædifi.ad audiẽ
a tiã.& de re iu.abbate sane [a].¶Tertius est, cũ secũda est p̃iudicia-
lis primæ puta,petebam à te fundum Titianum,quem possides:
tu negas eum meum:ego peto uiam ad dictum fundum, per fun
dum Sempronianum,qui tuus est: non sum audiendus in hac se
cũda petitione,quia p̃iudicat primæ, ff.de excep.fundũ Titianũ.
Vel si à te fundũ aliquem in solidũ vendico,& uelim interim te-
cum agere communi diuidundo pro parte eiusdem, nõ sum au
diendus,quia per hanc p̃iudicatur primæ,ut præ.l.fundi, quem.
¶Quartus est,quãdo sunt tales actiones ꝓpositæ, quod una tol
litur alterius electione:ut actio de peculio, & tributoria :qa tũc
debet unam ex illis eligere,ut ff.de tribut.quod in hæredem. §.eli
gere,¶Potest etiam esse quintus , cum altera est præambula : ut
cum quæritur de possessione & proprietate,C de rei uen. ordi-
6 narij.† An autem ante iuramentum calumniæ cogatur quis eli-
gere actionem?not.ĩ.de iur.calum.§.j.uersi.sed quęritur,an. sed
& si quis uelit plures super eadem re conuenire potest,cum non
sit prohibitus.Idem, si occasione diuersarum rerum , uel facto-
rum,argu.ff.de prob.ab ea parte.extr.de restit.spol.cum ad sedẽ
& de fide inst.inter dilectos.de donat. inter dilectos. de cens. cũ
olim.& c.olim.Quod si diuersi agant contra unum , de hoc iam
7 ĩ.dicam.†¶Porro si diuersæ quæstiones ab una parte tantum ꝓ-
ponantur,& sunt criminales,potest accusator omnes simul pro
ponere,& simul de omnibus contra eundem in uno libello age-
re,ut ext.de simo.licet Heli.2.quæstio.8. libellorum ext.de iudi.
exhibita.extra.de accus.licet. 3.quæst.x.c.j. 2. & 3. & illa crimina
sunt clare specificanda,& sigillatim,ut accusatus certificetur,ut
b extra de testib. pręsentium.alias incipit,ad hoc [b].& melius in de
c cre,Greg.X.de ele.ut circa [c].Sed si primo egerit de uno crimine
& in eius probatione defecerit,non admitteretur ad sequentia:
d alias secus,ut 3.q.x.placuit.secundũ Tanc.[d]Quod autem dixi, v-
num posse contra eundem de pluribus criminibus simul agere :
intellige uerum esse,ex diuersis factis : sed ex eodem facto uide-
e tur quod non licet,arg.à contrario,C.de accus.qui crimen[e]. qa
non debet bis id ipsum puniri,ext.de iud.at si clerici.in fi.ff.nau.
cau.stab.licet.§.fi. Quod si plures criminales actiones velit con-
tra duos ex diuersis factis ꝓponere , dic ut s̃. de accusatore,in 2.
f ver.[f] & seq. Occasione aũt unius criminis põt unus mille accusa
8 re:ꝙ dic,ut ibidem.†¶Si uero unus de eodem crimine uult con
g tra unum agere ciuiliter,& contra alium [g] criminaliter, pendẽte
priori iudicio,uel econtra,nõ potest,ff de publi.l.4.ff. ui bo.rap.
l.ff.§.j.sed finito priori, potest ad alium habere recursum. Si tñ
utraque quæstio propter rem familiarem proponatur ,ut quia
aliquid abest,uel abfuit de patrimonio suo,C.quand ciuil.actio
præiud.cri.l.unica.& locum habet in publicis iudicijs,ut ibi dici
tur,idem etiam & in priuatis.nã in quolibet furto hoc habet lo
cũ,ut ff.de fur.l.fi.licet Pla.distinxerit inter publica & priuata iu
dicia.pro quo facit ff eo.interdum.§. qui furem. Sin autem cõ-
petat criminalis & ciuilis ad uindictam tantum, tollitur una p al
h teram,ff.de iniur.quod senatuscõsul.& l.prætor.§.j.[h] †¶Quid
9 si plures [i] & diuersi agunt contra unum,si quidem unus primo,
i & alter secundo ueniat,& ambo agunt ciuiliter,uel criminaliter
obtinet regula,qui prior appellat,&c. Sed si simul ueniant , & a-
gant ciuiliter,iudex eliget,quem uelit, ut sit locus gratificationi
ut ff.de relig.l.fi.in prin.ext.de elect.uenerabilem.§. obiectioni.
de iure pat.quod autem si uero plures agant criminaliter,iudex
eliget magis idoneum,ff.de accus.si plures.ff.de popul.act.si plu
res.Argu.tamen contra ext de accus.licet ibi uidetur innuere,ꝙ
simul plures admittãtur:sed ubi nõ fuit processum cum eis,nec
k lis cõtestata [k].item contra,2.q.j.in primis.uer.quia igitur.& ex-
de pur.ca.quot.Sol.ibi.

¶Vidimus qd iuris sit,cum diuersæ quæstiones ciuiles,uel cri
minales ab una parte tantum, in iudicio mouentur , siue contra
10 unum,siue ꝯ plures:† nunc sequitur uidere , quando à diuersis
partibus mouẽtur : in quo etiã eadem distinctione opus est. Nã
aut ambæ sunt ciuiles,uel spirituales,seu mistæ:aut sunt crimina
les,aut una est criminalis altera ciuilis. Si quidẽ sunt ambæ ciui-
les,uel spirituales, uel mistæ:aut proponũtur ambæ directè, aut
una directè,& altera per modũ exceptionis: si ambæ simul dire-
ctè,proponuntur,una ab actore,altera à reo,tractãdæ sunt,ꝓut
not.s̃.tit.prox.§.uidendum.& tunc habet locum regula illa , qui
prior appellat,prior agat,ext.de or.cog.c.2.quod quidem uerũ,
est,nisi altera sit præiudicialis alterius.nam tũc præiudicialis pri-
us tractabitur,ut in concor.q̃ sunt s̃ eo.tit.in prin.uer.si porro si
11 nõ in prin.†¶Item habet [l] locum prædicta regu. qui prior,&c.
l in processũ causæ , non in sententia:ut scilicet qui prius prouo-
cat prius audiatur,libellum dando,iurando, testes producendo,
& huiusmodi,vt s̃.tit prox.§.videndum.Item locum habet, cũ
vtraque quæstio est ciuilis,vel utraque criminalis,& neutra p̃re
iudicialis,vel incidens.Item cum prima est maior secunda:sed si
secunda sit maior prima,præiudicat in criminalibus,nisi nomen
accusati accusare volentis accusantem,receptum sit inter reos,
vt dicam ĩ.ver. item porro. Item locũ habet hæc regula in ope-
ris pluribus locatis,ff.loca.in operis.Item in duplicib.iudicijs,sci
licet communi diuidundo fami.ercisc. finium regun. vbi primo
qui prouocat ad iudiciũ habetur loco actoris,ff de iu.in his trib.
12 †¶Item prior petentium eandem vxorem, prius auditur , pro-
m pter vitandam difficultatem,secundum Vin.[m] Fallit aũt [n] & ip
n sa regula,cum utraque est ciuilis,& secunda est præiudicialis:qa
est de libertate,uel de filiatione:vt ff.de libe.caus.ordinata.C.de
adul.quoniam Alex.C.de ord.cog.l.j.& l.cum status.Item fallit,
cum secunda est criminalis,& prima ciuilis non præiudicialis,ut
C.de or.iud.l.fi.Item,cũ vtraque est criminalis,sed secunda ma
ior.Item,cum utraque est par,sed accusatus vult suam iniuriam
prosequi,uel suorũ,C.qui accu.non pos.l.j.& l.neganda.3.q.11.
13 c.j.† ¶Cæterum si ciuilium, seu spiritualium quæstionum altera
directe proponitur,& altera per modum exceptionis, quia for-
te reus obijcit aliquid actori , ut eius intentionem excludat , ut
non petat eum sibi condemnari, tunc etiam simul agitabuntur,
fundata prius intentione actoris, C.de proba. exceptionem . &
de excep.si quidẽ.ext.de ord.cog.c.2.nisi forte exceptio sit præ-
iudicialis,ut sæpe dictum est:quia tunc præiudicialis prius tracta
bitur.quod uerum est,cum agitur petitorio,vt extr. eod.ca. j.Si
uero agitur possessorio , & reus obijcit præiudicialem exceptio
nem,secus est:puta, vxor petit sibi virum restitui.Licet enim uir
obijciat parentelam,prius tamẽ restituetur mulier,quam de pa-
rentela,cognoscatur,extr.de resti.spol.literas.& c.ex cõquestio
14 ne.de offi.deleg.causam quæ.& de diuo.c.porto. † ¶Porro si di
uersæ quæstiones criminales a diuersis partibus in iudicio propo
nuntur,adhuc utendum est præcedẽti distinctione . ¶Nam aut
ambæ proponuntur principaliter,aut altera principaliter, & al-
tera per modum exceptionis: si quidem ambæ principaliter , ut
quia actor accusat reum de uno,uel pluribus criminibus,& reus
o uersa uice uult eum reaccusare , iterum subdistingue. [o] † Nã aut
15 nomen receptum est in numero reorum, id est, lis est contesta-
p ta:[p] & tunc de nullo crimine potest suum accusatorem reaccu-
sare,ff.ad leg.Iul.de adult.si maritus.§. præscriptiones.& 3.q.11.
c.j.& dixi s̃.tit.prox §.j. Potest tñ inscriptionem deponere. accu
satione pendente:& prima cã finita,illã poterit tractare, ut 3.q.
11.c.2. Si uero non est lis ꝯtestata , põt reus accusatorem suũ de
maiori crimine accusare: & prius super illo maiori audiet , ut 3.
q.11.prius est.C qui accus.non pos.l j. De pari uero crimine, uel
minori,nõ poterit reaccusare accusatorẽ, nisi reus suam, uel suo
rum iniuriam prosequatur.vt 4.quæst.6. omnibus. C. qui accu.
non pos.cũ rationibus.ff.de accus.hos.§.lege. Cæterũ si reus nõ
uult

ADDITIONES.

a Sane. ¶ Lib.6.
b Ad hoc ¶ Lib.6.
c Vt circa. ¶ Lib.6.
d Secundum.Tanc. ¶ Vbi sup.
e Qui crimen. ¶ Vide,quod no.2.q.6.si quis ex pluribus.
f Ver. ¶ Ibi dedi remissiones.
g Contra alium.Azo,ubi s̃.circa medium uer.ubi autem.dici t ꝯ eundem, & declarat illud eꝯ , scilicet qñ incipit a criminali, & subdit, ꝙ finita una cã, ad aliã poterit conuolare,hæc dixit propter uerba, quæ mutauit auctor.
h §.j.¶Hoc plus instituit Azo,remittens finaliter ad rubricam,quando ciuilis act.pręiud.crimi.
i Si plures.¶ Verba Azo.ubi s̃.in fi.
k Lis contest.¶ Vnde dicit Host.in summa huius ti.in fi.quòd si ad id deuentum fuisset,forte papa alterum elegisset.
l Item habet.¶ Secũdum Vinc.in præ.decr.2.super ver.iu.& usque ad eius signum,durant ipsius uerba.
m Secundũ Vinc. ¶ Qui declarabat hoc ibi,dicẽs,ꝙ si primus admissus probauerit matrimoniũ,dabit illi:si demum alius idem probauerit,sed nõ de anteriori tpe,licet pares habeat probationes cũ prius agẽte,prior obtinebit ꝑ ꝑ probationes & possessionem,q̃ hẽt,de prob.ex literis.alias si simul adulterent,& probatiões essent pares , magna esset dubitatio,cui deberet adiudicari,cũ forte neutrũ confiteatur suum virum.Concederẽ hoc dictũ Vin.qñ ante factum ꝓstaret,probationes debere esse pares.Sed quid si secũdus probet tempore anteriori?pro tanto dico audiendũ utrunque:& si talis paritas appareat,dic,ut no.de test.in nostra.in fi.j.gl.
n Fallit autem. ¶ Reuertitur ad uerba Azon.
o Subdistingue. ¶ Secundum Tan.cuius uerba reassumit vsque ad ver.postremo.& habetur hæc pars 3.q.11.in Summa.
p Lis est contest. ¶ Ex quatur opinionibus,quas Cy.recitat in l j. C.qui accus.non pos.in j.q.hæc est secunda,quæ etiam sibi placet, ꝙ per contestationem dicatur nomen accusati receptum inter nomina reorum & qñõ r̃ndeatur ad l.adulteram.C.de adul.ibi uide. dicit enim l.illam loqui de absente post litẽ ꝯtestatã:quasi intendat,ꝙ descriptioni nõ sit necessaria præsentia describendi. ¶ Aduerte,s̃m Bar.in l.2.C.ut nemo pri.ti. ꝙ in criminali cã quandiu pendet cognitio super accusatione,an sit ualida , uelut donec iudex iuste procedi pronunciabit,non recipitur quis inter reos.

vult contra actorē scribere, sed tantum excipere, ut eū ab accusatione repellat, de quolibet crimine, pari uel maiori, p̄t ꝯ eum agere: & ꝓbato crimine in modū exceptionis, accusator repellitur, ut 6.q j.qui crimen.ext.de adul.c.pen.& fi.C.e.quoniā Alexadriū ext.de or cog.c.1.& hoc quidē verum est, nisi accusator eum accusēt de crimine excepto: nam tunc obiectu criminis nō potest eum a sua accusatione repellere, nisi sit eius capitalis inimicus, vel conspirator: ut hæc habentur & not.extra de accu.cum P.& de simo.licet Heli.& hæc sit diuersa in excipiente & accusante: qa in excipiente non quæritur de iure accusati, sed de iure accusatoris: & q excipit, non accusat, ut C.ad l Cor.de fals.l.falsi.ff.de accus.hi tantum. Itē ꝓbato crimine in modū exceptionis, nulla pœna punitur actor, sed tantum ab accusatione repellitur: & uide q̄ hic desunt, j̄.de accu.
16 † ¶ Postremo dicēdū est, quid iuris, sit qn̄ à diuersis partibus diuersæ quæstiones ꝓponuntur, quarū altera est criminalis, altera ciuilis: & quidem si actor ciuilem ꝓponit accusationem, reus autē criminalē, criminalis prius tractabitur, q̄ ciuilis: ut C.de ordi.iud.l.pen.& fi.& 3.q.11.ciuili.nisi ciuilis sit præiudicialis criminali: quia tunc primo tractabitur ciuilis, vt 3.q.11.si crimē.& C.de or.iud.l.fi.& s.dictum est. Vtrum libellus sit necessarius, & litis contestatio, in præiudiciali quæstione, no. j̄.in tract.libel.in tit.de ord.cog.

ADDITIONES NOVAE.

* Quando super incidenti & emergenti sit pronunciandum, Bal.in repertorio quod fecit super Innocen.in tit.de ord.cog.

* An iudex laicus posit de incidentibus spiritualibus cognoscere, Bal.vbi supra.

* Quid si coram arbitro incidat quæstio filiationis, an remittetur ad episcopum: & quid de arbitratore, uide Bal.in dicto repert.super eo.ti. Item q̄d si fiat statu tum quod iudex laicus posit cognoscere de spiritualibus, & q̄d operetur. Bald.ibidem.

* An exceptio clericatus.excommunicationis, & periurii dicantur spirituales, Host.in c.de ord.cogni.

¶ Bald.de incidentibus Quæstionibus & ordine Cognitionum.

QVAESTIO Principalis dicitur illa, quæ mouetur principaliter propter se: & incidens large dicit, quę secundario mouetur, & ista quandoque contrariatur.ut exceptio qn̄q; adminiculatur, ut quæ incipit ab eadē parte, vt l.sicut, §.sed si quæratur.in gl.Azo.ff.si serui.uen.Bal. & qn̄que mouetur vna q̄ principalr, qn̄q; plures: si plures, aut ab una parte: & tunc si petitiones se nō ꝯtingunt, admittit cumulatio: si se ꝯtingūt, dic ut in l.fundi. & l.fundo.ff.de exce.& p Dy.in c.nullus plurib.de reg.iur.li.6.si ad diuersa, ut ꝯuētio & recōuentio, tunc si se ꝯtingūt, reconuentio non hēt uim exceptionis, ut not.ff.de inoffi.test.l.Pap.§.si filius.& hoc casu si prius sententiatur super reconuentione, sententia est nulla quasi indiscusa exceptione: argu. extra.de iud.c.exhibita.C. de ord. cog.l.fi. ¶ Si autem se non contingūt, tunc est aliqua, sed potest appellari: ut no.ff.q̄ sen.fine appel.rescin. l.j.§.fi. B. ¶ Incidit ciuilis ciuili: vt si petēti hæreditatē patris, opponit, ꝙ sit spurius. ¶ Item incidit criminalis, licet eius vigore pœna non aplicetur fisco ut no.ff.de adult.l.2.§.si publico.sed actio non dicitur criminalis, nisi principalis conclusio libelli sit ad pœnam fiscalem, ut not.in l.agraria.ff.de ter.mo.in gl. ¶ Ciuilis incidit criminali: ut si accusatus de plagio, dicat se dominū.C.de plag.l.p̄ses, vel si agenti de adulterio, opponitur ꝙ est seruus, C. de adul.l.quoniam Alexandrum. ¶ Criminalis incidit criminali: ut si agenti de adulterio, opponitur de lonocinio: q̄d fieri debet ante litis contestationē, ff.de adul.l.2.§.q hoc dicit. Et est spāle in ista exceptione, ꝙ cōuictus p exceptionem punitur, ut d.§.si publico. quia non habet solum vim exclusionis sed etiā punitionis, vt ibi p richar. ¶ Item incidit criminalis criminali: vt si accusas me de vulnere, ego excipio, ꝙ prius illum occideras: imo & si te accuso, habet ēt uim exceptionis reaccusatio, C.qui acc.nō pos.l.j.vbi de hoc, §.j. ver.scias.G. ¶ Dicitur ēt incidens quæstio, emendatio & mutatio libelli: quæ fieri p̄t ex eadem instantia, quando libellus peccat in materia: secus si in forma: quia omnino debet esse nouus libellus forma substantiali mutata, ff.de aduli.si accusaturus.de accus.l.libellorum.uer.ꝙ si libelli.arg ff.de iust.& iur.l.ius ciuile.& de testa. mil.l. tribunus. §. ult. vide j̄.de libel.concep.§.actorem. ¶ Dicitur etiam incidens quæstio, replicatio: quæ potest Cumulari cū petitiōe, si actor vult: ut peto decē ex mutuo, nō obstante pacto de nō petēdo, q̄a postea fecisti pactū de n̄ ptēdo, ſm Inn.C. si uers.ad rē iu.l.ij.Dr̄ ēt icidēs q̄stio, recōuētio, ar.ff.d̄ iuris.om.iu.l.si idē.§.sed sit.p̄sertim si ꝯtingat principalem petitionē, ſm Iac.But. Sciendum est autem, ꝙ incidentiū quædā debent eadē sententia terminari, quædam diuersa: & istæ ex primo, uel ꝓprio vocabulo, vocant, emergentes, q̄ prius decidendæ sunt.ff de lib.causa, l.liberæ, ext.de iud.c.exhibita. ſm Gul. Nō tn̄ est snīa nulla, si de incidenti ꝓnūcietur nec dr̄ ꝓpterea instantia diuidi ff.de mi.l.in tra utile.Bal. Qn̄ incidens est talis q̄ n̄ patitur litem contestari nec ꝓcedi, prius est cognoscendū de incidēti. Si aūt patit litē contestari & ꝓcedi, prius est cognoscendū de principali, uersi.& ut premissa. Gul.l.3.ff.de p̄uar. ſm Alb.Pa.Gul. ¶ Quædā sunt ꝯstitutiones præiudiciales: quod dic, ut no.ff.de iu.l.per minorē. Quędā præambulę.uer.p̄t etiam.Gul. Sed primo debet ꝯstare de re, postea de circunstantiis eius quæri, uer.secūdus est Gul. ¶ Plures accusationes possunt fieri ꝯ unum eodē libello, & ꝯ diuersos si simul delinquerunt, C.de acc.l.si quis homicidii. Si autem q̄libet de p se, aut circa idem: & tunc idem, C.si reus, uel accu.l.2. Si circa diuersa tūc non debent eodē libello permisceri: quia nullam habent contiguitatē uide j̄.porro.uide j̄.de sent.§.in uno & eodē.Gul. ¶ Præiudicialis quæstio prius est tractāda in petitorio: secus in possessorio, uer.certū.G. In excipiendo nō quærit de iure accusati, sed de iure accusatoris.uer, si.ad fi.G.

a ¶ De Petitorio, possessorio, & spoliatione:[a] Rubrica.

ADDITIO.

a Nullus ex practicis auctoribus directe posuit hanc Rubricam. ¶ Tancra mon parte 2.posuit rubricas de libello recuperandæ possessionis, seu restitutionis: item adipiscendæ: item & retinendę: & sic super rub. Possessoris. ¶ Roff.inter interdicta tractat de interdicto Vnde ui, Quod ui aut clam, uti possidetis, & Vtrobi.

SVMMARIVM.

1 *Petens se restitui, non potest nisi de alia spoliatione reconueniri.*
Excipi potest se spoliatione coutra agentem, etiam de spoliatione.
2 *Duobus, vno cum petitoria actione, altero cum poßessoria, simul adinuicem concurrentibus, vt vterque prius agat, quis eorum sit præferēdus.*
3 *Actore primo petitorio agenti, & reo secundo poßessorio qui conqueratur de spoliatione, qualiter sit consulendum.*
4 *Petitorium & possessorium in iudicio posita si sint sup diuersa, q̄d iuris.*
Recconuentio quo casu tantum ante litis contestationem fieri posit.
5 *Spoliatio duobus modis potest in iudicio proponi.*
6 *Impetrans contra aliquem super petitorio, an ille posit contra impetrātem àgere possessorio coram eodem iudice.*
7 *Quæstio spoliationis in modum actionis, uel exceptionis proposita, semp repellit agentem in causa criminali.*
8 *Exceptio spoliatiōis, q̄bus causis, & à quibus & quot modis fieri posit.*
9 *Contra procuratorem nomine domini agentem, an posit excipi, quod ipse procurator reum spoliauerit.*
10 *Exceptio de spoliatione non à tertio, sed tertię personæ facta, puta à qua causa est habita, an fieri posit.*
Possessor alicuius pignoris aduersus secundum creditorem non defendit ex iure primi creditoris.
11 *Exceptio spoliationis rerum priuatarum contra agentē de re spirituali, uel quasi an admittatur.*
12 *Depositarius, uel commodatarius, apud quem res deposita, uel cui commodata aufertur, an poterit restitutionem petere.*
Restitutionem petens debet probare poßeßionem & deiectionem.
13 *Debitor conuentus, qui tenetur per iuramentum soluere certa die, an posit opponere exceptionem spoliationis.*
14 *Spoliatus non tenetur respondere spoliatori ante restitutionem, nec vnquam est ei respondendum, si non sit soluendo.*
15 *Spoliatore vltra mare rem habente, satisdationibus est insistendum.*
16 *Recipiens à spoliatore condignum, videtur spoliationi renunciare.*
17 *Actio & exceptio, quo casu, & in quo differant: & nu.seq.*
19 *Episcopo petēte ab archidiacono iura episcopalia, q̄ possidet, si archidiaconus dicit se non teneri respondere, &c. cuius libellus sit recipiendus.*
20 *Iura episcopalia in multis consistunt.*
21 *Publicatis attestationib. & super eis factis disputationibus, an quis posit adhuc redire ad possessorium.*
Suspensio petitorij an posit fieri post conclusionem, seu renunciationem.
22 *Q̄one de possessiōe orta, & de ꝓprietate, prius possessiōis quæstio finet.*
23 *In quæstione de possessione & proprietate, si prius super proprietate feratur sententia, an teneat.*
24 *Regula ista, Dolo petit quis quod restituturus est, locum habere dicitur, tam in petitorio, quam in possessorio.*
25 *Appellatio dicitur extinguere & suspendere pronunciatum: qua pendente nihil est innouandum, nu.seq.*
Causa possessionis nil habet commune cum proprietate.
27 *Iudex qua parte habeat pronūciare, vbi actum est mere possessorium, & ab altera partium plene probatum est de dominio.*
28 *Petitorio intentato an posit ad possessorium recursus haberi.*
29 *Agi simul interdicto retinendæ possessionis, scilicet Vtrobi, & Vti possidetis: & petitorio, an sit possibile.*
Possidenti non datur rei vendicatio.
30 *Rei vendicatio ratione solius detentionis rei potest dari potest dari ei, qui possidet, cum alius detinet.*
31 *Intētāti interdictū Vti possidetis an, posit exceptio spoliationis opponi.*
32 *Iudex qualiter pronunciabit, vbi agitur interdicto Vti possidetis, si partes probant æqualiter se rem, de qua agitur, possidere.*
33 *Possessio quibus modis posit amitti, & absque vitio apprehendi.*
Iactare pecuniam suam nemo præsumitur.
34 *Cautela pro aduocato, per quam poterit facere suum clientulū obtinere.*
35 *Cautela ad obtinendam & apprehendēdam possessionem alicuius rei absque vitio quam quis ad se asserit pertinere.*
36 *Ecclesia nunquam moritur, nec eius possessiones, etiam beneficio vacante, dici possunt non possessæ.*
37 *Vacante ecclesia apud quos remaneat iurisdictio.*
Ecclesia an dici posit p canonicos possidere, sicut & ciuitas p suos ministros.
38 *Duobus de poßessione contendentibus, quorum vnus turbat alium, & ambo dicunt se in solidum possidere, nec volunt de se inuicem conqueri, an poßit iudex eos cogere petitiones suas offerre.*

39 Interabdi

Interdictum Vnde vi: seu constitutio, Si quis in tantam, quo casu specialiter adaptetur.

SVpereſt, ut aliqua de poſſeſſorio & petitorio, primo dicamus poſtea de Spoliatione pauca dicturi.

1 1. §. Sciendum igitur eſt, † quod petens reſtitui, non poteſt reconueniri, niſi de alia ſpoliatione, ext. de or. cog. c. fi. Nec ſibi poteſt de proprietate referri quæſtio ſuper eo quod repetit, niſi primo fuerit reſtitutus, ut ibi, & ext. de reſt. ſpol. in literis. & c. ſeq. & ex cõqueſtione. & c. ſolicitè. C. de rei uendi. ordinarii ff. de iu. & de vi. Et not. quod ubi duæ quæſtiones poſſeſſoriæ principaliter proponuntur à diuerſis. & de diuerſis rebus, illæ, tanquam mutuæ petitiones, ſimul & viciſſim ſunt tractandæ, ſecundum regulam, qui prior appellat. &c. ut ext. de or. cog. ca. 2. § nos autem, quod dic, ut s. titu. prox. & s. de re conuen. §. videndum. Contra agentem etiã de ſpoliatione poteſt de expoliatione excipi & agi, vt j. uer. ſi uero ſpoliatio. Si autem utraque poſſeſſoria quæſtio ſit ſuper eadem re, iudex ultimo factam uiolentiam prius purgabit, ff. de vi & vi arm. colo-
2 nus. & l. cum fundus † ¶ Sed pone, quod duo, unus cum petitoria actione, & alter cum poſſeſſoria actione, ſcilicet ſpoliationis, concurrunt ſimul adinuicem, ut uterque prius agat, quid fiet tunc? Reſpondeo, ſorte diuidatur ff. de iud. ſed cum ambo niſi allegetur recens ſpoliatio, uel rixa: de qua etiam tempore feriato agitur, ff. de fer. ſolet. uel niſi actio dicatur tempore peritura, ut not. eadem. leg. quo caſu, ſiue agendo ſiue re conueniendo, ſufficit ad perpetuandam actionem libellum porrigere ſecuta
a per executorem conuentione, ſecundum Vincent.[a] †¶ Si uero unus agit primo petitorio & reus ſecundo poſſeſſorio conquerens de ſpoliatione, diſtingue nã aut ambæ quæſtiones ſunt circa eãdem rem, aut circa diuerſas. Si circa eandem rem, dicunt Io. & Innno. IIII. & Vincen. quod paratur præiudicium petitorio prius propoſito per poſſeſſorium ſecundo etiam in modum reconuentionis propoſitum & quod ſuper poſſeſſorio cognoſcetur prius & pronunciabitur petitorio prius propoſito ſuſpenſo, ut in prę. dec. ex conqueſtione & c. titu. literas. & c. ſeq. ext. ut lite non conteſt. a. accedens. 2. in fin. ſecus ſi ſunt ſuper diuerſis, ut j. dicetur: & hoc ſiue poſſeſſorium præcedat, ſiue ſequatur. ſecũdum Io. & Vincen. arg. 3. q. 1. per totum, ext. de reſtit. ſpol. in literis. & c. item cum quis. & c. literas. & in præ. c. accedens. Dominus meus no. in dec. ex conqueſtione. contrarium, dicens, quod ubi ab una parte proponitur prius petitorium & alia pars reconueniendo proponit poſſeſſorium recuperandæ poſſeſſionis, hoc poſſeſſorium regulariter non impedit petitorium primo propoſitum, nec retardat: ſed ſunt mutuæ petitiones, quæ uiciſſim ſunt tractandæ, ut s. dixi. Pro eo facit ext. de ord. cog. c. 2. §. nos autẽ. ibi, tantum in modum exceptionis ob. & c. & reſpondet multipli
b citer ad iura præmiſſa.[b] B. uero tenens quaſi uiam mediam dicit
c [c] quod ſi reus ante litis conteſtationem ſuper petitorio nihil dixit de poſſeſſorio, poſt litem conteſtatã non audietur, volens de
d ſpoliatione obiicere, nec agendo [d] nec excipiendo quamuis, ſecundum eum. alias poſſit reconuentio fieri poſt litem conteſtatam, ante litem autem nõ conteſtatem bene potuit oppone re, ut dicit, quia qualitercunque proponatur, ſpoliatio dilatoria eſt. Sed contra in decretal. ex conqueſtione. ubi poſt litem conteſtatam admiſſa fuit ſuper poſſeſſorio, petitorio omiſſo.
Sed ibi mulier ante litis conteſtationem inſtanter ad hoc petierat ſe admitti, tam coram ordinario, quam coram delegato: & nihilominus poſt litem conteſtatam petiit reſtitui: & cum nihil
4 proficeret appellauit. †¶ Porro ſi petitorium & poſſeſſorium ſunt circa diuerſa, ſubdiſtingue: nam aut ſpoliatio proponitur in modum actionis, aut in modum exceptionis: ſi in modum actionis, puta quia reus directe petit reſtitui, tunc ſunt duæ mutuæ petitiones, & ſunt ſimul & uiciſſim tractandæ, & una ſententia terminandæ, ut s. dictum eſt, exceptis quibuſdam caſibus, in quibus prius expedietur poſſeſſorium, ut dixi s. de reconuentione, §. videndum. verſicul. & ſi iudex. & poſtea petitorium examinabitur: & tunc, cum in modum actionis proponitur, ſecundum B. poteſt fieri reconuentio de ſpoliatione, etiam poſt litem con-
e teſtatam ut ibi, & ext. de reſc. c. diſpendia. §. reus. [e] do. meus tamẽ dicit per eundem §. quod reconuentio tantum ante litis conte-
f ſtationem fieri poteſt [f]. Si uero ſpoliatio in modum exceptionis proponitur, tunc primo tractabitur exceptio ſpoliationis, ſuſpẽſo petitorio, ut in præ. dec. de ord. cogni. ca. 2. nec hoc caſu poſt litem conteſtatam poteſt excipi de ſpoliatione, ſecundum Ber-
g nar. [g] cum ſit dilatoria. Sed & ſi peto me reſtitui, quia dico, quod me ſpoliaſti, tu potes excipere contra me & dicere, quod ego te ſpoliaui. hoc habetur extra, de ordin cogn. c. fin. in fin. & dictio Quanquam, ibi poſita, im proprie ponitur, quia nihil aduerſa-
tur. Poteris etiam agere contra me de ſpoliatione [h] ut ibi, & co. & tunc erunt mutuæ petitiones, vt s. & idem, quando petitorio agitur, quia dupliciter poteſt opponi ſpoliatio, ut ibi. Diuerſi tamen ſunt effectus: quia ſpoliatione per modum exceptionis probata agens repellitur, ſed non reſtituitur: ſed ſi probetur in modum actionis, reſtituetur opponens ante ingreſſum
5 principalis cauſæ, vt ibi. † ¶ Cum igitur ſecundum hoc ſpoliatio
i poſſit proponi [i] in modum actionis & exceptionis, caue tibi. & attende, quod tibi magis expediat ſi enim magis expediat tibi poſſidere rem aduerſarii, quam tuam recuperare, excipias, ſi aduerſarius te in querela præuenit: quia probata exceptione non cogeris reſpondere aduerſario, niſi primo fueris reſtitutus, ut in præ. duabus concor. Si uero tibi magis expediat recuperare rem, qua ſpoliatus es propone directe ſpoliationem: qua probata reſtitueris, ut ibidem: & hæc uera ſunt, cum ſuper diuerſis fit conuentio & ſpoliationis obiectio: ſecus, ſi ſuper eadem re fit conuẽtio & reconuentio: tunc enim utilius eſt directe reſtitutionem petere: quia ſpoliatione probata duo conſequeretur, ſcilicet ꝙ reſtituetur ante ingreſſum etiam princ palis, & prius audietur, licet aduerſarius ſuam prius propoſuerit actionem, vt s. in prin. verſiculo, ſi uero unus. Si uero in modum exceptionis, non reſtituetur, licet repellat agentem, vt s. ſecundum B. & Ioannem. vt not. ext. de ord cog. c fi 2 q. j. c. j licet dominus meus dixerit, vt ille eſſe excipere: quia ſic probata exceptione ſpolialionis, repelletur agens, & poſtea poterit iẽ repetere, & eam recuperare, ſe-
k cundum ea: quę not. j. ver. ſed pone [k] † ¶ Qualiter autem ſuper
6 iure eligendi petitorium & poſſeſſorium intentantur, dic vt j. de cauſa poſſ. & prop §. in confeſſoria uerſi. hoc etiam, & ſi im-
l petro contra te ſuper petitorio, an poteris agere contra me poſ ſeſſorio coram eodẽ iudice? not. ſecundum Papam, extra. de reſtit. ſpol. ex conqueſtione [m]. † ¶ Iſtud autem certum eſt, quod in
7 cauſa criminali quæſtio ſpolialionis in modum actionis, uel etiam exceptionis propoſita, ſemper repellit agentem. ſic intelligo 3. queſt. j. per totum, & quæſtio. 2. oporter. & ca. audiuimus
n ext. de reſtit. ſpol frequens [n]. Imo etiam dixerũt quidam [o], quod
o tunc non ſolum repellitur accuſator, verum etiam probata exceptione reſtituitur: argu. 3. q. j. epiſcopi. & quæſt. 2. cum eccleſiæ. & 2. q. 2. nullus. Contra credo, quia ad hoc non eſt actum, extra, de or. cog. ca. 2. § verum. ſed ipſi illud intelligunt in cauſa ciuili. Item contra eos eſt ext. de teſti. veniens 2. & c. conſtitutus. in fi. & ff. de excu. tu. ſpadonem. §. qui abſolutus. extra. de accuſ.
p qualiter. 2. § penultim. & de ſimo. licet Heli P. † ¶ Et breuiter te-
8 ne, quod ubi ciuiliter agitur, non poteſt excipi de ſpoliatione ab alio, quam ab actore facta: ubi vero criminaliter agitur. tunc poteſt ex-

ADDITIONES.

a Secundum Vincen. ¶ cuius ad literam ſunt hæc verba. de ord. cog. capi. fin. A D D E, quod hoc non placet do. Ant. nec Ab. ibi. A D D E, tu ad id, quod hic notabiliter dicitur, ſcilicet ut ſpoliatio etiam die feriato agi poſſit: hoc tenet notanter Rota in nouis dec. cxl.

b Iura præmiſſa. ¶ Iſtud dictum Hoſt. & exempla, per quę iſtud iuſtificat, & quomodo reſpondeatur ad illa, ſcripſi in præ. dec. ex conqueſtione. ſuper verſi. reſtitui. Pro dicto autem Ioan. & ſequacium facit clem. de cauſa po. cauſa. vt ibi not. in gloſſ. pe. Nec de hac opi. aliquis turbetur, quia præter matrimonium carnale, vel ſpirituale, quod pronunciari petitur non tenere, nunquam practicabitur, quod agens petitorio reconueniatur poſſeſſorio recuperandæ ſuper eadem re, vt dixi in fi. prę. gl. Ibi etiam inueniesquomodo finaliter Hoſtien. acceſſit huic opinioni. A D D E, quod cum hac opinion. Ioannis Andre. in di. capit. ex conqueſtione. tranſit Abb. Pan.

c Dicit. ¶ in præ. dec. ex conqueſtione. in 3. gl.

d Nec agendo. ¶ Vt ſcripſi ſuper hoc verbo, ſuper dicta l. Ber. Innocen. ibi & in dec. 2. de cauſa poſ. tenet, quod in cauſa matrimoniali, etiam lite ſuper matrimonio conteſtata, poſſit reus reſtitutionem petere: & prius auditur.

e Reus. ¶ Lib. 6.

f Poteſt. ¶ De hoc s. tit. 2. §. ſequitur.

g Secundum Ber. ¶ In c. ex conqueſtione. ſtatim autem intra autor gloſſ. dec. vltimæ, de ord. cognit.

h Spoliatione. ¶ De alia re non: nec eſſet neceſſe contra ſic agentem excipi de ſpoliatione, de qua agitur: ſed ſatis eſt allegare priuilegium intentantis interdictum, ut clare probat præ. dec. ult. ut ibi plene ſcripſi poſt Innoc. & Hoſt. ſuper verbo, audiendus, & ibi reſpondetur abſurditati. quę contra hoc poſſet opponi: quod prouocans ad interdictum ex ſolo facto ſuo, impediat aduerſarium ſuum agere.

i Poſſit proponi. ¶ A reo originali.

k Sed pone. ¶ Vt ſcripſi ſuper gl. j. dec. ult. de ordin. cognit. Hoc verum ſi aduerſarius obmuteſceret, & contra agentem de ſua ſpolatione non exciperet.

l Poteris agere. ¶ De exce. non eſt dubium.

m Ex conqueſtione. ¶ Vbi ſcripſi in priuc. c. & in prin. magnæ gl.

n Frequens. ¶ Lib. 6.

o Quidam. ¶ Io. ſcilicet, qui hoc no. 2. q. 2. c. j.

p Licet Heri. ¶ Ad materiam facit, quod plene not. in præ. gl. magna, ver. ſi quis etiam in prin. 2. col.

teſt excipi de ſpoliatione facta à tertia perſona: & hæc exceptio probanda eſt intra xv. dies a die obiectionis, die ipſa non computata: alioquin in expenſis condemnabitur excipiens. Et quodi dixi. quod criminaliter accuſatus poteſt excipere de ſpoliatione, verum eſt, cum tota ſua ſubſtantia, uel maiori parte ſpoliatus eſt. Et ſic tunc excipiens nolit exceptionem probare, vt ſic ſemper accuſatorem repellat, debet ei certum tempus præfigi a iudice intra quod reſtitui petat: quod ſi non fecerit, ex tunc poterit in accuſatione procedi, exceptione huiuſmodi non obſtante: nec agẽti ſuper eccleſiaſticis, poteſt excipi de ſpoliatione rerum pro
9 fanarũ & econtra. hæc leguntur in præ. decret. frequens. † ¶ Sed nunquid contra procuratorum nomine domini agentem poteſt excipi, quod ipſe procurator ſpoliauit reũ? Reſpondeo, non ff. de doli exce. ſi procurator agit. Item nunquid contra ſyndicum nomine alicuius collegii me reconuenientem, poſſum excipere de ſpoliatione per aliquem de ipſo collegio facta? Reſpon
10 deo, non: vt 12. quæſt. 2. qui manumittitur. ¶ Item † nunquid poteſt excipi de ſpoliatione non à tertio, ſed tertię perſonæ facta puta aqua cauſam habeo? Et uidef quod ſic extra. de iure patro cũ dilectus, ubi poſſeſſor defẽditur contra petitorẽ ex iure tertii
a pro quo legatus fecerat inhibitionem [a]. ad idem ff. de excep. l. nemo. & l. is qui. Dic contra. ff. ſi uſusfru. pet. vti fru. ff. ſi pars hæ. pe. l. j. Nam poſſeſſor pignoris aduerſus ſecundum creditorem non defenditur ex iure primi creditorus, ff. qui pot. in pign. hab. creditor. & l. Claudius. §. ſed ſi cum alio. Et ad hoc facit, quia ex iure tertii iuri meo non ſubiect⁹, mihi non competit defenſio, ſicut nec actio, ff. de verb. oblig. ſtipulatio. §. alteri. ff. de pact. ſi vnus. §. item ne experiar. & l. ſi tibi. & ad hoc facit extra. de his, quæ fi-
11 unt à maior. par. ca. quæſiuit. † ¶ Quid ſi ago poſſeſſorio, vel petitorio, contra vxorem, ipſa vero excipit de ſpoliatione? Dic, quod nõ admittitur exceptio ſpoliationis rerũ priuatũ contra agentem de re ſpirituali, vel quaſi, vt in præ. ca. frequens. in fin. de hoc ſecundũ do meũ in ſumma, de reſtit. ſpol. §. quãdo. verſic.
b quid ſi uir. [b] Quid ſi matrimonio diſſoluto ab hærede viri defuncti, vxori ſuperſtiti dotem repetemti, opponitur, quod ipſa ſpoliauit virum viuetem propriis rebus? Item etiam quæri poteſt in quolibet ſucceſſore excipiente de ſpoliatione facta ei, cuiſucceſſit, cum eadem perſona cenſetur, vel à quo cauſam habuit, vt ſ. verſiculo. item nunquid poteſt. Item quid ſi agenti contra te actione reali, vel perſonali, excipis, & quod te per vim tuo filio
c ſpoliauit⁹ in his quæſtionibus ſtude [c]. † ¶ Sed nunquid depoſita-
12 rius, vel commodatarius, cui res depoſita, vel commodata au-
d fertur, poterit petere reſtitutionem [d]? Et videtur, quod non: nã reſtitutionem petens debet probare poſſeſſionem & deiectionẽ vt extra. de reſtit. ſpo. olim. 3. extr de offic. deleg. conſultationibus. At rei commodatæ & depoſitæ dominium & poſſeſſionem retinemus, vt j. verſicul. ſed nunquid. Sed dic, quod poteſt per
e condictionem ex canone illo, 3 que. j. redintegranda [e]. C. de prætor pig. l. fin. Quid de miſſo in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ? de hoc ſ. de primo & ſecundo dec. §. iam de effectu. ver. ſed quid
13 ſi miſſus. † ¶ Quid ſi debitor conuentus tenetur per iuramentum ſoluere certa die? Reſpon. non poteſt opponere exceptionem ſpoliationis. ext. de iureiu. debitores, ſed fideiuſſores ſic, ff. de cõ
f penſ. ſiquid [f]. ¶ Quid ſi aliquis conqueritur de aliquo quod impedit eum filium ſuum baptizare vel ſepelire, vel parietem ruentem reficere? Dic, quod non admittitur contra eum exceptio ſpoliationis, argum. 4. diſtinct. baptizari. 8. q. 4. nonne. ff. de oper. noui nunc. l. j. §. ſi quis riuos. ſecus. ſi proſequeretur, & opponeret de iniuria ſibi iam irrogata, dicens: Conqueror de P. qui me non permiſit baptizare vel ſepelire filium meum. tunc enim eli-
14 di poteſt eius actio per exceptionem ſpoliationis. † ¶ Sed cum ſpoliatus non cogatur reſpondere ſpoliatori ante reſtitutionem,
g vt ext. de or. cogn. ſi per. quid erit ſi ſpoliator non ſit ſolnendoſ? Et videtur, quod nunquam ſibi reſpondetur, 14. quæ. 6. ſi res. Poteſt dici, quod ſi euidens eſt eum nihil habere iudex audiet cauſam ſuam. vt inde faciat compenſationem ſpoliato, argu. ext. de
15 reſtit. ſpol. olim. 2. † ¶ Sed quid ſi ſpoliator habet rem vltra mare, nunquid interim cogendus eſt aduerſarius reſpondere?. Reſ. tunc eſt ſatiſdationibus inſiſtendum, ff. de pigno. ſi fundus. §. 2. & ſi ſatiſdat de re, vel eſtimatione danda, uel ſi ſeruus mortuus fue
16 rit, audiendus eſt, extra de ſolut. Odoardus † ¶ Sed ſi ſpoliaſti me beneficio cum cura, & poſtea recepi aliud cum cura, nũquid ſi me conuenis, potero contra te opponere de ſpoliatione? Et videtur, quod non: nam video renũciaſſe priori, recipiẽdo aliud cum cura, ext. de præb. de mulcta. Dic cõtra, quia datur reſtitutio ad rem, & fructus ad intereſſe, & ad omnia, quæibi erãt. ff. de vi & vi ar. l. interdicto. & datur uſufructuario finito vſufructu, ff. de vi & vi arm. idem eſt. § fin. Hoc etiam not. quod petenti reſtitutionem non poteſt opponi compenſatio, C. de compenſat. l. ſi. quia ſic indirecte admitteretur reconuentio: quod non eſt dicendum argu. ext. de exceptio. cum inter. in fine. Sunt & alii caſus, in qui-
17 bus ceſſat reconuentio, ut dixi ſ. titul. proximo. † ¶ Sed pone, ecce ago contra te poſſeſſorio, & tu reconuenis me poſſeſſorio: & ego oppono ptra te per modum exceptionis de eadem ſpoliatione, de qua te conuenio: nunquid debeo admitti? Reſpon. ſic: quia ad aliud proponitur vt actio, & ad aliud vt exceptio, arg. ff. de mo. ff. teſt. Papinianus. §. ſed nec ĩ puberis. & ex. de teſti. veniẽs ca cum in tua. & per meã exceptionem repelleris, ext. de ord.
8 cog. c. 2. & c. ſi. † ¶ Sed nunquid potes tu excipere [h] contra me de
h tua ſpoliatione, ſeu replicare? Reſpon. ſic: & elides meam actionem,

ADDITIONES.

a Inhibitionem. ¶ Apertius facit de conſeſ. præ. c. pe. lib. 6. & ibi in ſuffra, vi de caſum l. Claudius. inferius alleg. duæ leges, quæ hic ſequuntur, dicunt, q regula: nullus pluribus. lib. 6.

b Vir. ¶ Neceſſaria fuit iſta remiſſio, quia ruditer propoſita fuit quæſtio. Hoſtien. autem quærit de illo, qui vendicat aliquam vxorẽ & vxor excipit de ſpoliatione rerum ſuarum. huic quæſtioni bene conuenit reſpõſio: conueniret etiam ſolutio illi parti, quæ narrat de poſſeſſorio, quando vir peteret reſtitutionem coniugis: & allegationes Hoſt bene faciunt, etiam ad hanc quæſtionem: & hoc forſan intellexit auctor, dum dixit de re ſpirituali, vel quaſi. ¶ Adde, quod Abb in c. 2. extr. de ord. cognit. ſequitur dictum Spec. & illud dicit notandum ad d. c. frequens.

c Quæſtionibus ſtude. ¶ Pro auctore, qui uult excitari ingenia, facit dec. cũ Mathæ, in fi. de celeb. miſ. vbi ſic fecit papa. Et reſumendo drimam quæſtionem, quę loquitur de hærede. quod intelligendum eſt de vniuerſali: quod dic. vt no. de teſta. ſi pater. lib. 6. in 4. gl. & de iſto tenendum eſt, cum agere poſſet de ſpoliatione ſui auctoris, ext. de teſta. ſignificauerunt. ff. de vi & vi arm. l. j. ad fin. § hoc interdictum. Inſtit. de perpet. & tempo. actio. §. ſed hæredibus. fortius igitur excipere poterit ext. de regu. iur. qui ad agendum. lib. 6. cum concor. Item cum contra talem agi poſſit de ſpoliatione facta per ſuum actorem in eo quod peruenit, vt præ. l. j. in fi. & eod. titul. l. 4. §. fi. quod vide no. de reſtit. ſpoliat. cum ad ſedem. in gl. penult. Aequum eſt ergo, quod talis vniuerſalis ſe de illa, qua conuenti poſſet tueri & excipere poſſit: cum quod conceditur actori impugnanti, fortius competat reo defendenti, ext. de exce. cum inter. ver. ac ſatis. ad id regula. fauorabiliores ff. de reg. vbi nota. exempla ad vtrumque. facit regula, is qui in ius. eo. ti. libro ſexto. De ſingulari vero ſucceſſore, cum ſibi nec contra ipſum competeret actio, contrarium eſt dicendum: quod intelligas iuxta not. in præ. glo. penult. decre. cum ad ſedem. & ſic loquit ver. præcedens, ité nunquid. hic allegatus. Et ſic expedita ſit. j. & 2. quæſtio. Et quo ad primã, nõ obſtat fauore recuperãdæ dotis, ff. ſolut. matri. l. j. de re. iu. in ambiguis. C ui reſpon de per decret. nuper. ad fin. extra. de don. inter vir. & vxo. Item petitione reſtitutionis, quæ fauorabilis eſt & priuilegiata, extra de ord. cognit. ca. vlt. bñ obſtat exceptio ſpoliationis, ut ibi in fi. Nec dicas, priuilegiũ ſpoliati, eſſe perſonale, & ſic non competere ſucceſſori, etiam vniuerſali, de reg. iur. priuilegium. lib. 6. quia, vt ibi ſcripſi poſt Dyn. ſuper j. gloſſ. illud procedit, vbi perſona proxima eſt finalis & immediata cauſa priuilegii: quod hic non eſt, cum illud etiam concedatur in odium ſpoliantis. vt probat de. de cauſa poſſeſ. ca. j. 2. reſpon. facit eo. tit. paſtoralis. in fin. Poteſt etiam dici, quod eſt priuilegium cauſæ, ut in præ. dec. vlt. de ord. cogn. & ſic tranſit ad uniuerſalem ſucceſſorẽ, vt ſcripſi poſt Dyn. vbi ſ. Et per hæc ſint expeditæ prima & ſecunda quæſtio. De tertia ſciendum. Inn. & Hoſtien. dixiſſe in dec. 2. de ordin. cogn. vbi ſcripſi in gl. hanc exceptionem ſpoliationis cõpetere, vbicũque ius poſeſſionem reſtitui præcipit: ſed in caſu quæſtionis id procedit, vbi filius erat in poteſtate patris, ff. de lib. exhib. l. j. §. 2. ibi, omni modo reſtituendum putauit, ſi in poteſtate eſt. & de hoc de conuer. infid. c. 2. in j. gl. & ff. de rei ven. l. j. §. j. Item gl. 4. in decr. paſtoralis, de cauſa poſſe. ante fi. videtur ponere hoc interdictum inter poſſeſſoria, licet lex j. §. quæ dam. ff. de interdict. innuat, quod proprietatis cauſam continet; & veritas eſt, quod non eſt poſſeſſorium tale, quod in ipſo interdicto ſit neceſſe poſſeſſionem & ſpoliationem probari, quocunque modo agatur, ex nota. in gl. prædictis: & plures modos ponit Roffre. vbi de interdictis, titu. de libe. exhib. Sed fateri oportet, quod quia poteſt fieri ſpoliatio filii in poteſtate conſtituti, & ſic poſſeſſio competit patri, ſi volet intentare poſſeſſorium & tamen fateor, quod qualitas cauſę requirit etiam tunc de proprietate probari. ſicut ſ. de reſt. ſpol. ex conqueſtione. tit. ad decimas. libro 6. & vide quod no. in cle. de cauſa poſſeſ. c. vno, in vlt. gl. Iddem ergo erit in exceptione. facit 3. q. j. ca. 2. in fin. ibi poteſtatibus carent, & 2. q. 2. in ſcripturis. in fi. ibi poteſtati eorum, &c. & c. ſeq. dicit omnia iura reſtituenda. Conſtat autem patriam poteſtatem ius eſſe, Inſtit. de patri. po. §. j. ff. de his, qui ſui vel alie. iu. ſunt. l. j. & 3. Ergo eius poſſeſſio prius eſt reſtituenda, quam reſpondere cogatur, vt in prędictis canonibus.

d Reſtitutionem. ¶ De actione furti non dubitatur, quin talibus detur. C. de fur. l. ſi. ſufficit enim in ea, quod interſit, vt no. ext. de fur. qui cum fure, in 3. gl. & quod ſuper ea dixi.

e Redintegranda. ¶ Puto quod inducat illum ver. electio, cum præmiſiſſet de ſpoliatis, lex loquitur in pignore cõuentionali & prætorio vide de dolo & cont. contingit. in fin. vltim. gloſſ. & quod ibi dixi. Circa quæſtionem autem hoc ſcias: quod res commodatæ, vel depoſitæ, licet ſpecialiter non veniant ſub interdicto ratione prędicta, ratione tamen acceſſoriibene venirent, ſi occupatę fuiſſent cum eccleſia, vel hęreditate: vel re ſimili: ſuper quo vide quod ſcripſi de cauſa poſſeſſ. cum ſuper. in magna glo. circa medium, uer. nam & res depoſitæ.

f Siquid. ¶ Hoc eſt, quod ſtatim ſequitur: no. Vin. de ord. cog. c. 2. ut ibi ſcripſi ſuper gl. hoc patet.

g Sit ſolnendo. ¶ Hanc & duas quæſtiones ſequentes ponit Vincen. in dec. & præ. de or. cog. ca. vlt. in fin.

h Tu excipere. ¶ Hoc concedo, ſed replicationem non, ut ſtatim dicam.

nem,& sic remanet efficax conuentio & reconuentio,exceptio ne & replicatione sublatis:quia sicut exceptio mea elidit intentionem tuam,sic & replicatio tua meam exceptionem, ut ff. de
a excep.l.2. [a] † ¶ Circa hanc materiam quæritur:ecce episcopus
19petit ab archidiacono iura episcopalia,quæ archidiaconus possidet:dicit archidiaconus.non teneor respondere libello episcopi,donec fuero restitutus ad ius examinandi clericos ad ordines promouendos,quo me episcopus spoliauit. argu. extr. de restit. spo.olim nobis.extr.de off.archidia.ut nostrum.& si super hoc offert libellum contra ipsum episcopum,quæritur,quis libellus debet in cognitione præcedere?Et obtinuit,quod libellus archi
20diaconi deberet præcedere,vt ext.de or.cog.cap.2.& fina. & dictum est s.eo §.in prin.ver.si vero.† ¶ Quid si episcopus vult de libello suo tollere illud capitulum,scilicet ius examinandi?Et videtur,quod tunc vterque libellus procedat, tanquam duæ mutuæ petitiones:quia cum iura episcopalia in multis consistant,vt extr. de offic. ordina.conquerente.licet archidiaconus se dicat spoliatum in vno,nihilominus libellus debet super aliis procedere.In contrarium videtur:quia licet spoliatio facta fuerit in vno capitulo tantum, non tamen tenetur archidiaconus etiam, quo ad alia,respondere libello habet enim spoliatus priuilegiū,
b &c.vt ext.de rest.spol.frequens [b].& 2.q.2.nullus potest. Pro hac parte de præcepto domini Clementis papæ IIII. pronunciauit, scilicet solum libellum archidiaconi procedere,licet quasi inuitus & renitens.Nam hæc pronunciatio contra ius fuisse videtur: quia cum petitorium & possessorium essent circa diuersa erant tanquam mutuæ petitiones tractandæ,vt s.eo §.ver.si. porro & maxime cum petitorium primo esset per episcopum propositum:nec præmissa interlocutoria impediebat libellum, nisi solum ratione illius capituli de iure examinandi:quia quot sunt in libello articuli tot sunt petitiones,vt j.titul.proxi. § 2 in prī. potest tamen defendi dicta sententia,secundum opinionē Gof. & aliorum dicentium,quod siue præcedat,siue sequatur, possessoriū prius expedietur,siue sit circa eādem rem,siue sit circa diuersas,vt no.Gof.in Summa de or.cogn.§.sed si ago.ver.vel si velis.Et ex hoc fuit idem dominus papa motus ad sic iudicandum, & sic ipse in cōsistorio meam sententiam,à qua appellarum fuit
21 rat,defendebat.† ¶ Et scias,quod post publicationem attestationum,& etiam post disputationem super eis factam, potest quis adhuc redire ad possessorium. Vbi enim non renunciauit,adhuc poterit instrumenta,confessiones, & probationes inducere:& sic non potest dici de cā liquere.Post conclusionem autem, uel renunciationem non potest fieri suspensio petitorii,ut in præ.c.
c pastoralis [c],nisi malitia spoliatoriis,uel casus,uel alia iusta cā iudicē mouerit,ut in possessorio,petitorio suspenso,procedat:vbi autem ab alterutra partium peti potest sententia,tunc renūciari non potest,ut ibi.Arg.tamen contra,quod etiam post conclusionē in petitorio,potest quis ad possessorium transire extra,de restit.significauerunt.in fin.Sed dic,quod tunc iudex vtrunque simul determinabit.Vtrum autem is,qui redit,seu suspendit,re
d stituet expensas?not.j.de expen.§.si ante.ver.quid si suspenso [d].
22† ¶ Vt autem paucis vtamur,nota,quod orta quæstione de possessiōe & proprietate,prius possessionis qō finiet,vt C.de interdi. l.3.ff.de iud.si de vi.Tamē, secundun canones, simul agi potest vtraque.extra.de capel.monach.capit.2.in prin. & de causa poss. & propr.cap.2.Sed licet in pronunciatione præmittenda sit possessio,in executione tamen debet proprietas præualere,ut eod. titu. cum dilectus. vbi de hoc. Ioan.tamen dixit, quod non potest simul agi petitorio& possessorio,nisi in incorporalibus:vt ī
23 seruitutibus.& est ratio,quia in illis datur actio etiam possidē ti.† ¶ Quid si primo super proprietate sententia lata fuerit?Dicunt quidā,non valere,arg.C.de sent.l.prolatā alii contra, quia iste non est ordo iudiciorū, sed actionum.Postea tamen non est
e sup possessorio ferēda,quia nō ,pdesset,ſm Papā [e]Sed si primo lata est ī possessorio bene pōt postea ferri in petitorio,vt ext.de
24testib. significauerunt. † ¶ Quid si pro vno lata est in petif torio [f],& pro alio in possessorio,nunquid is, pro quo lata in possessorio potest petere eam executioni mandari? Respondeo. non dolo enim petit, quod restituturus est vt de doli except. dolo.ff de ind si de vi.quæ regula tam in petitorio,quam in pos
g sessorio locum habet [g]† ¶ Quid si is contra quem in petitorio
25 lata est sententia appellauit,nunquid appellatione pendente potest petere quod sententia super possessione pro se lata,& à qua non extitit appellatum,executioni mandetur? Respondeo non,per præ.decreta.cum dilectus. quia appellatio extinguit,id
h est,suspendit pronunciatum. [h] vt ff.ad Turpil.l.j.in fi. qua pendente nil,est innouandum,j.de appel.§.nouissime.Alii contra: sententia enim super possessione lata debet aliquid operari, vt
26ff.de leg.j.si quando † ¶ Et quod dicitur,nihil innouandum esse appellatione pendente, verum est in eadem causa: sed causa possessionis nil habet commune cum proprietate, vt ff. de acff. naturaliter.§. nil. vel inspiciendum est, an causa possessionis sit cum proprietate annexa,vt separari nō possit:&tūc nō fiet executio : alias sic. Vel dic,& melius [i], ꝙ refert, an reus contra quem actum est petitorio &possessorio,absolutus sit in petitorio,ideo quia probauit se dominum rei, vt tunc actor petens executionem in possessorio,in quo obtinuit.non audiatur vt s.an vero ideo,quia actor non probauit,iuxta regulam,actore non probante,&c.vt tunc audiatur, vt s.Non enim sequitur absolutus est,quia actor non probauit,ergo res sua est: quia bene potest esse contrarium,arg. ext.de resc. olim, in fin. Hæc distinctio probatur ff.de iur.sed & si.respon.j.extra,de causa po ss.
27 & ,ppri.cū ecclesia.in fi.† ¶ Quid si actū est mere possessoriū, & ab altera partiū plene probatū est de dominio, nūquid iudex poterit super dominio pronunciare? Dicunt quidam, quod sic: vt ext de causa pos.& ,pprieta.pastoralis. Alij cōtra,C.qui leg pers.
i hab.stan.in iud.momentariæ.ff.de pet.hær.si qs libertatem. § fi [i]
28 † ¶ Potest ēt agi petitorio & possessorio seperatim.nam altero intentato puta petitorio,potest ad illud, scilicet ad possessoriū, recursus haberi, vt ext.de causa pos.& ,ppri.pastoralis.& c. cum dilectus & de testibus,significauerunt.Argu.contra,C. quomodo & qñ iudex,auth.qui semel,vbi dicitur,quod proponens actionem,in ea persistere debet vsque ad finem alias contra eū proceditur,prout ibi dicitur.Dic,ꝙ suspenso petitorio,bene potest recursus haberi ad interdictū possessoriū.scilicet Vnde vi,Quod
k vi aut clam,ut in præd.concor.& hoc in odium inferentis vim [k]
Et sic hoc est speciale in spoliatione, priuilegio spoliati:argu. ext.de or.co.c.fi.cū suis cōcor.sed præ.aut.loquit regulariter.Item ibi ptumax erat is,qui iudiciū intentauerat:in præ.vero con
l cordā.non [l].Suspenso ergo petitorio,potest recursus haberi ad interdictū recuperandæ,vel adipiscendæ possessionis, non autē retinendæ,vt quidam dicunt,vt in ca pastoralis.Sed tu dic idem de interdicto retinendæ, secundum Papam, vt etiam j. ,pbabit.
29 † ¶ Sed nunquid potest simul agi interdicto retinendæ possessionis,scilicet Vtrobi,& Vti possidetis,& petitorio? Dicunt quidā
m quod nō,per præ.l.C.de interdictis [m].esset enim agēs sibi cōtrarius,vt no.in præ.ca. pastoralis.nam possidenti non datur rei vēdicatio,vt insti.de act.§.j.ext de iud.examinata.Contrarium credo ext.

ADDITIONES.

a L.2. ¶ Hoc dictum de replicatione,quod ponit gl. vnica,in fin.in dec.vlt. de or.cog.non procedit,licet etiam placuerit Dama. & Hō. Replicatio etiam excommunicationis non impedit exceptionem, vt ibi scripsi. & vide de excep.à nobis.quod ibi scripsi sub 4.& 6.membro,vbi patet, quod fortius habet replicatio afficere exceptionem, quam exceptio actionem : & patet Instit.pt.de replic.in princi.

b Frequens. ¶ Lib.6.

c Pastoralis. ¶ facit clem.de causa poss.causa.

d Suspenso.¶ De illo, qui obtinuit in possessorio, & postea succubuit in petitorio,an teneatur ad expensas,scripsi in dec. pastoralis, super. gloss. penultim.

e Secundum Papam. ¶ Vt ibi dixi.in vl^r.gl.decr.cum dilectus.Adde,quod dicta huius ver.sequitur Abb.in c.cum dilectus.extr.de causa poss.& proprie.qui pro hoc allegat gl.2.quę.6.diffinitiuam.& Bar.in d. l prolatam.

f In petitorio. ¶ Aqua non est appellatum,& sic transiuit in rem iudicatam: & sic differt a sequenti.
Habet. ¶ Contrarium de possessorio,no.in dec.in literis. de restit. spoliat. & regula,dolo facit.de reg.iur.li.6.Dic.vt ibi dixi super vnica gl.Et aduerte,quia solutioni quæstionis videtur contraria opi.Dyni dicentis,quod licet res iudicata in petitorio paret prę iudicium possessorio adipiscendæ, vel retinendæ possessorio recuperādæ non, vt dixi post cum,de causa pos. & propriet.pastoralis.super gloss.ergo fic.& super regula, qui ad agendū. de reg.iur.lib.6.Cessat autem contrarietas,si de prius possessoriis intelligatur quæstio,vt si agens possessorio retinendæ, reconuenitur petitorio, vel econuerso.Tamen,vt patet ex sequenti quæstione, quæ huic est vnica, actor egit petorio & possessorio: & si intelligas de possessorio adipiscendæ,cessaret contrarium, vt s. si de possessorio recuperandæ: imputet sibi, qui in his terminis quæstionis egit vtroque iudicio, cum potuisset solo possessorio vti.Nocebit ergo sibi sententia lata super proprietate, quoad possessorium omne sibi competens,ante sententiam:secus si post,vt scripsi in decr.cū dilectus.de causa poss.in vlt.gl.& vide distinctionem, quam posuit e.ti.pastoralis.¶ Adde quod dicta in hac addi.tenent Bart. & Alex. in d.§.nihil commune.in l.naturaliter.ff.de acquir.poss.do.Ant.& Panor.in c.pastoralis s.alleg.

g Pronunciatum. ¶ Hoc facit contra:quia secundum hoc non debet haberi ratio sententię latæ in petitorio,in qua est appellatum:quid si conceditur, nihil impedi et executionem super possessorio. ¶ Adde, an & quando ad petitorium suspensum possit redire etiam coram iudice in causa appellationis? vide Rotam in nouis decis.in decis.cxxxj.

h Et melius. ¶ Secundum Odof.vt ipse idem auctor dicit j.de sentent.execu.§.j. ver.sed pone.qui super fine ibi ponitur:saluo,quod hoc ibi exprimit & casum legis,& decr.quæ sunt allegatę j.in fin.quæ hic exprimi poterant.

i §.fin. ¶ Vide versi.illud autem.§.eo.cum remissione,quam dedi in fine.

k Inferentis vim. ¶ Vt patet in cle.de cau.pos.causa.& an liceat casus conuersus,vide quod ibi.no.in gl. per hoc.

l Nō. ¶ Vide de hoc,ꝙ plene scripsi in c.pastoralis,sup gl.pe.in 2.apostilla.

m De interdictis. ¶ s.ver vt autem. Nec mireris de distantia:quia ver. sed licet.ibi proximus.vsque ad ver.potest etiam.fuit additio.

do,ext.de cap.mo.c.2.Nec ob.quod possidēti nō est prodita rei
30 vendicatio:nec etiam agens est sibi contrarius.†nam ratione so-
lius detentionis rei datur vendicatio ei,qui possider,cū alius de
tinet:& sic possidēti,& non detinenti,datur rei vendicatio,ff.de
rei ven.officium.ubi dicitur,quod ad rem commodatam,vel de
positam,possum agere rei vēdicatione contra eum,qui detinet,
cum tamen eius possessionem & ꝓprietatem retineam. ff. com-
mo.rei commodatæ.ff.de posi.licet.Et sic potest intelligi præd.
dec.de capel.mo.argu.ad hoc,ff.de acquir.pos.naturaliter.§.ni-
a hil [a].Item alia ratione non est sibi contrarius,quia sicut datur in
terdictum in possessorem,scilicet decretō,ita datur vtile in his
quæ quasi possidētur,vt ff.de seruit.quoties.Maxime autē po-
test simul agi vtraque si mora erat periculum allatura,ff.de ope.
no.nun.de pupillo.circa prin.Iterdicto autem recuperandæ pos
sessionis,& petitorio,simul indubitatè agi pt,vt in prę.ca.pasto
31 ralis.& eo.titulo,p totum & de sequæst.poss.ca.j.†¶ Sed nun-
quid intentanti interdictum Vti possidetis,potest exceptio spo
b liationis opponi?Dixit Vin.[b] quod si agitur, vt nō turbent pos-
sessionē,ne offendant inquilinos & putatores vinearum,nō de
bet opponi exceptio,nec obstare:ga iudicis est impedire lites fu
turas ext.de dolo & contuma.finem nec debet aliquis sine iudi
ce turbare alienam possessionem.Si verō agitur ad pœnam pp
c vim inquietatiuam,vt ff.vti poss.l.j.&l.penultim.§.fin.[c].tunc ex
32 ceptio spoliationis prodest,& admittitur.†¶Et nota,ꝙ cū agit
interdicto Vti possidetis,si partes ꝓbant æqualiter se rē.de qua
agitur,possidere,index ꝓnunciabit:Vti possidetis,ita possideatis
Sed contra:quia si vterque ꝓbet se æqualiter possidere,cum nō
sit maior ratio,quare vnus possideat,quam alter: nō constat ei
qui possideat:vnde debet supersedere,cum super re incerta nō
sit sententia ferēda,vt j.de sententia:§.qualiter autē.prope prin.
& secundum hoc neuter obtinebit,vt no.ext.de prob. licet. ad
d fin in gl.bene tamen locus.&c. [d]†¶Quid si ego peto fundum à
33 P.& possessionem eius,condictione sine causa,vel ex iniusta cā,
& probo me possedisse per decē annos,sed non probo titulum,
P.probat se possēdisse biennio.nec probat titulum? Respon.di-
cunt quidam,quod ego debeo obtinere:quia præsumitur,quod
e à me clam possederit.cum non fui absens [e],nec negligens,nec si
ne successore decessi:quibus modis possessio amittatur, & sine
vitio apprehenditur,ff.de vsucap.furtum.in fin.Instit.eo.§.quod
autem.ff.de acqu.poss.clam quia non præsumitur,quod aliquis
iactet pecuniam suam,ff.de proba.cum de indebito. Ros. dixit,
quod mihi iudicis officio subuenitur,vt C.lib.xj.de agri.& censi
si coloni.& argu.ff.de aqua plu.arcen.in summa.§. idem Varus.
Alii contra,quod P.vincet eo iure, quo possessor, ff. si vsusfru-
ctus.pet.vti frui.quia qualiscunque possessor.&c. ff.vti poss.l.z.
& vbi iura partium obscura sunt&c.extra,de probat.ex literis.In
stit.de interdic.§.commodum.& ad hoc C.de rei vendic.l.fin.&
f quod no.ext.de restit.spo.sæpe. & hoc verius videtur [f]. Debeo
enim probare,quod ille clam,vel precario possideat: alias mihi
non creditur,ff.de administ.tuto.hic autem.C.de dolo.l.dolum
ff.de reg.iur.semper in dubiis.Sed Iac.Bal.tenet prius dictum,di
cens,quod si constat me olim possedisse,licet P.nunc inueniatur
possidere,tamen ego fortior sum in possessiōe: quia cum semel
possederim,præsumor possedisse:nisi probet me amisisse posses
sionē,C.de probat.siue.ff.de acq poss.si id,quod.§.quid autē &
l.possidere.§.quod si quis.quare præsumitur P.clam possidere,
vt dixi:nec prædicta præsumptio locū habet in possessione, sed
g in dominio,vt C.de in inte.rest.si cum minorem [g].†¶ Nota tā-
34 men diligenter cautelam ,tu aduocate,per quam poteris facere
tuum clientulum obtinere.si n.videas vtranque partem æquali
ter probare,dicei,si potens est,quod possessionem,de qua ꝓtro
uersia est,manu armata ingrediatur,& quod denunciet aduersa
rio.vt veniat ad possessionem,si audet:qui si non veniat,quia suf
picatur se posse repelli,statim perdit possessionem,quam se dice
bat habere,ff.de acq.pos.si id,quod.vnde tunc clientulus tuus e-
rit potior,& si eat eiectus ad iudicem,dicens,Domine,talis me
violenter de possessione deiecit,& eam propria auctoritate in-
gressus est,vnde eum peto puniri & priuari iure,quod se in re di
cebat habere. cum auctoritate propria ingredi non debuerit,ꝓ
l.si quis in tantam.C.vnde vi.& 16.q.6.placuit clientulus respō
debit,Domine,imo pro me sententia est ferenda:æquè enim pro
baueram me possidere sicut & ille.vnde meam possessionem,&
non alienam sum ingressus,& sic meam possessionem retinui,&
aduersarius,si quam habebat,perdidit,per præ.l.si id, quod. Sic
h fecit fieri Rogerius Mutinen.prout recitāt Vber.de Bo.& Ros.[h]
35 †¶Item nota & aliam cautelam:si vis,quod amicus tuus appre-
hendat possessionem alicuius rei absque vitio, quam ad se asse-
rit pertinere.eo ignorante fac possessorem spoliari,& confestim
deferere possessionem coram testib. & sic ea vacua remanente,
nuncia amico tuo,vt vacuam apprehendat possessionem: nec ꝓ
hoc videbitur ratam habere spoliationem:nec dicitur rem à de
iectore recipere,secundum ea,quę habentur & no.ext. de resti.
i spol. cum ad sedem [i]. & de ordi.cog.cum dilectus.imo usucape
k re posset,prout ibi no.in gl.sic patet. ver. sed hoc non est [k].vnde
habebit commodū retentionis,vt xvj.q.3.§.potest. vers.quod si
mala fide.ext. de ord.cog.cum dilectus.prope prin.C de præsc.
xxx.vel xl.ann.si quis emptionis.nec competit cōtra eum interdictum Vnde vi:& in hoc fuerunt decepti hospitalarii, in præ.
c. cum ad sedem.credentes interdictum Vnde vi,hoc casu locū
36 habere.†¶Sed pone:vacante ecclesia P.occupauit quādam pos
sessionem ad eam pertinentem:electo autem ibi prelato, repe-
tit prælatus dictam possessionem à P. petens eum, tanquam in-
uasorem,puniri:sed P.dicit,quod intrauit vacuam & vacantem
possessionem,vt ff.de vsuc.nunquam,§. vacuum tempus. &C.
l vnde vi. quærebatur [l].Sed dic, quod non dicitur vacua talis pos
sessio:quia ecclesia & locus dicitur possidere,&eius habere,vtC.
de epis.& cle.l.raptores.§ si autem ibi, & plenam possessionē
rerum,&c.& de sacrosan.eccles.iubemus.§. si quando. quia ec-
37 clesia nunquam moritur,vt xij.quæ.ij.liberti.†¶ Quid si ciuitas
ꝓ ministros suos possidet,vt ff.d ac.pos.l.j.i fi.sic & ecclesia possi
det p canonicos:ga vacāte ecclesia apud eos remanet iurisdictio,
vt ext de maior.& obed cū olim. c. his quæ. vnde non est neces-
se,quod factus episcopus intret quamlibet possessionem:sed suf-
ficit,quod intret possessionem episcopatus:ar.ff.de acquir.poss.
38 possideri.†¶In summa.no. secundū Iac.Bal.[m] quod vbi duo cō
m tendunt de possessione,& quilibet dicit se in solum possidere &
unus turbat alium in possessione,nec vnquam vnus de alio conque-
ri nec vnquam vnus alteri libellum dare quasi sustineat partes rei,&
commodo possessionis fungatur,iudex potest ex officio suo eos
citare,& cogere suam petitionem offerre:vel p otest illud iudi-
cium possessorium sine libello determinare recipiendo probatio
nes vtriusque partis,vt sciat quis illorum subito debeat onera
petitoris,& quis vtatur commodo possessionis vt arg.ff.de lib.
cau.liberis etiam §.si quis ex seruitute.& quia hoc vnquam iudex,s.
vt sine libello quæstio finiatur,cuius iussus facit, vt contractus
teneat,qui alias non teneret,vt ff.quod cum fal. tu.auct. le.j. &
C.de lit.contest.auth.qui libellum.quæ est 3.quæ.3. §. spatium.
Ex officio enim suo debet partes cohibere,ne veniant ad arma
& rixas.ff.de vsufr.si cuius.§.denique.& vim fieri vetabit ei, quē
in possessione inuenerit potiorē:de hoc j.de lib.concep.§.nunc
39 dicendum.ver.xxij [n]†¶Postremo no.consilium Sapientum cir
n ca interdictum Vnde vi,& const.Si quis in tantam si enim nō
possum probare,quomodo possēdi.consuluit,vt possim proba
re,quomodo sum deiectus quod intrem in fundum testibus &
tabelliōe ꝑsentibus & si is qui possidet permittit possessionem
habeo sivero me intrare volentem non admittit,sed me incon-
nenti possessione expoliat de quo fieri faciam publicum instr-
mentum:possessionem amitto incontinenti vt ff.de acquir.pos.
clam §.fi.& l.quod si nolit.& l.si id,quod.& sic habeo interdictū
nam si probo,quod olim hoc anno possederim,illam possessio-
nē animo retinui:quod semper de quolibet præsumitur, s. quod
animo retineat,nisi forte videres illum possidere, vt ex tua pa
entia pararetur tibi præiudicium, ut C. de acquir. poss mi-
nus,& nisi longum tempus transierit,quo fuit ille in possessione
nem ex

ADDITIONES.

a Nihil. ¶ Et facit,quod ibi no.& plenius scripsi in præ. ca. pastoralis super gl.ad intelligentiam.& super ver.vti possidetis.

b Dixit.Vin. ¶ in dec.2.de or.cog.vt ibi scripsi super gl.hoc patet.sed Inno. in dec.fi.e.ti.simpliciter tenet agenti Vti possidetis obstare exceptionem spoliationis,vt ibi scripsi in gl.magna post prin.Vtrunque dictum puto verum:illud simpliciter, istud vero sic limitatum propter moræ periculū,s. ver.proxi.vide tamen,quod plene scripsi post eum & Hostien.de præscrip. uenient.in gl.iste episcopus.

c §.fi. ¶ Et vt ibi no.in ult.gl.uenit.in hac pœna interesse possessionis turbatæ,quod quandoque posset excedere æstimationem possessionis: & simile dixi in interdicto Vnde vi.§.de recon.§.2.uer.quid si conuenio.

d Locus,&c. ¶ Ibi patet,quod id quod hic in prin.dicitur,procederet,quando duo æqualiter probarent se possedisse,tamen diuerso modo.

e Absens. ¶ Hoc rursum am in fi.§.

f Videtur. ¶ Secundum Alber.Gal.cuius usque hic,excepto dicto Ros.fuit iste uer.ti.de telle.in ult col.

g Minorem. ¶ Vide ad materiam s.de act.seu pet.§.sequitur.uer.quid si ago & quod scripsi de rest.spoliatum ad sedem.super 3.gl.

h Ros. ¶ Qui hoc posuit de interdicto Vtrubi.in 1.col.Pet.& Abb.hanc re citabant in decr.licet.de prob.&ut i bi scripsi super gl.bene tamen.

i Sedem. ¶ Et ibi hanc cautelam no.Petr.de Samp.

k Non est. ¶ Intellige,ut ibi scripsi post Host.quando expellens possessionē non apprehendit,ita quod res non fuit violenta:ibi uide.

l Quærebatur. ¶ Ad hanc quæstionem uide,quod scripsi de causa pos. cum super.in gl.magna uer.per prius dicta.& de præb.in præsentia.in gl.nota, quod licet.uer.hoc in temporalibus.ADDE Ab.in c.cum dilectus.de causa poss.ubi hoc dictum Spec.refert & sequitur.

m Bal. ¶ & Inn.& Host.ubi scripsi in dec.in presentia.de prob.in gl.no.quod licet ultra prin.

n Xxij. ¶ Et ad huius intellectum uide omnino,quod ibi dicam.

nam ex longo tempore sequitur obliuio, ff. de usucap. furtum.
a secundum Rof.[2] Quę autē hic desunt, dic, ut s. de act. seu petit. §. sequitur. uersū. rursus.

ADDITIO.

a Secundum Rof. ¶ Vbi de interdicto Vnde vi, vltra medium, ver. item vt habeat locum. Ad intellectum autem eius, quod hic de obliuione, & s. ver. quid si peto. de absentia dicitur, proponitur quæstio de illo possessore fundi, qui longo tempore abfuit, & nil tempore absentiæ fecit circa fundum, per q̄ uideatur, vel dici possit habuisse animum possidendi, vel dimittēdi, an fundo palium occupato, rediens, & dicens se non deposuisse animū possidendi, habeatur pro ciuiliter possidente? Et forma quæstionis tollit distinctionem, qua dicitur: aut constat, q̄ retinuit animum possidendi: aut p̄stat, q̄ deposuit: lex, furtum, hic allegat. & ea. l. §. q̄ aūt. in præ. ver. quid si peto. inducuntur ꝫ absentē: inducitur ēt l. C. de omni agro deser. q agro. lib. xj. sed solue hoc, vt ibi no. & in l. licet. C. de acq. pos. in fi. vl. gl., p eo inducit: q a solo cursu temporis non perditur possessio, ff. quib. mod. vsusfr. amit. l. si mulier. facit de acqui. poss, clam possidere. §. qui ad nundinas. & l. peregre. dat solutio, quod solo cursu temporis non perditur possessio: sed cursus longi temporis modus est obliuionis inducendæ: & obliuio est modus inducēdi dispositionem animi: & dispositio, vel indispositio animi modus est perdendæ possessionis: & sic loquit l. furtum §. quod autem. vt in illis no. ¶ Sed cum l. illa, furtum. expresse loquatur de absentia longi temporis, quæritur quantum tempus ad hoc requiratur? gl. vtrobiq; tenet hoc per iudicē arbitrandum, quanto tēpore obliuio inducatur: inducit ff. de iure delib. l. j. §. & l. seq. inducit ff. de dam infect. l. si finita. §. nō aūt. & q̄ ibi not. de longo silentio: ponderat etiam, quod §. quod autem. de absentia simpliciter loquitur, non de absentia longi temporis. p dicto gl. facit, quia ex qualitate rei possessæ & personæ possidētis, & cā absentiæ: & quātitate distantiæ, & quātitate loci, q̄ mansit, iuste plus vel minus, videē arbitrandū. Aliq; intelligūt de decennio, facit C. de p̄sc. longi temp. super longi. Sed hoc aperte improbat ipse Acc. in p̄. l. furtū. & fortius C. de acq. poss. licet. in vlt. gl. vbi videtur velle, quod nec decem anni requruntur. nec illi sufficiāt ad obliuionem inducendam, sed sit in arbitratu. Dy. in reg. sine possessione. li. 6. tenet de decennio, dicens vt ibi scripsi, quod si ciuiliter possidens neglexerit naturalem per decem annos, vel vltra, quod illa negligentia circa possessionē naturalem, priuat eum possessione ciuili: sicut alias negligentia p̄missa in adipiscenda, vel recuperanda possessione naturali inducit perditionem ciuilis, ff. de acqui. poss. si de eo § si forte, & per id tenet, q̄ post illud tp̄s, & si prius, incipere poterit præscriptio contra absentem tunc nō ciuiliter possidētem: ibi vide. Quoad quæstionem submissam, placet dictum Dyn. vbi circunstantiæ non suadeant contrarium: satis mouet, quia intra decennium intimare, vel aperire debuisset animū possidendi per aliqua gesta vel scripta. Possent tamen esse tales circunstantiæ ad minus tempus vel maius, q̄ starem cum Accur. facit ext. de transac. c. fi. cum eōcor. Ex prædictis patet, quod eo casu, quo tenuit ciuilem, veniens, & occupantem expellens, non dicitur vim fecisse, sed suam possessionem defendisse. facit C. vnde vi, l. j. & q̄ ibi no. & ff. de vi & vi ar. qui possessionem. ¶ Adde, quod dictum Dy. communiter tenetur in l. si id quod. ff. de acquir. poss. & illud tenet Paul. de Castro. conf. ccxcvj.

SVMMARIVM.

1 *Iniuste suspensus, aut excommunicatus, ante omnia est restituendus.*
2 *Vxoris restitutio quibus casibus sit viro deneganda.*
3 *Excommunicatus petens restitutionem vxoris, an sit audiendus.*
4 *Spoliatio multis modis, seu de diuersis rebus committi potest.*
5 *Spoliatus officio quo casu agere possit: & quo non.*
6 *Spoliatus communione fraterna an ante restitutionem sit audiendus.*

¶ Casus restitutionem impedientes sunt plures.

2. §. Quoniam in superioribus spoliatum ante oīa restituendum diximus, no. quod sūt quidam casus, qui restitutionem impediunt, seu in quibus restitutio denegatur[a]. ¶ Primus, cum spoliatio fit à iudice in figura iudicij, secunda quæstione. prima notum. secus si non in figura iudicij, vel si ab alio quocunque fit, præterquam à iudice. nam tūc
b fiet restitutio, vt ext. de restit. spol. licet in literis[b]. & duob. cc. sequen. j. uer. & vt hoc. ¶ Secundus, intrusio in Romanam sedem, 3. q. j. §. patet. & xxiij. di. in noīe. uer. nec aliqua super hoc audiam &c. & est speciale in Romana ecclesia, vt in præ. §. patet. ¶ Tertius, dilapidationis suspicio, iij. q. ij. quia ea. sed hodie non spoliat quis, nisi dilapidatione probata, vt ext. de simo. licet Heli. §. quia
c vero[c]. ¶ Quartus criminis enormitas, 2. q. v. sup causa.[d] ¶ Quin
d tus, infamia publica, ij. q. v. præsbyter si. ¶ Sextus, criminis euidētia, ij q. j. manifesta. & c. de manifesta. & c. scelus. ext. de accu. euidentia. Sed quæritur, an in notariis admittatur exceptio spoliationis? dicit Vinc.[e] quod non, quia est dilatoria: & in notoriis amplius est, quam sit litis ꝓtestatio. ¶ Septimus, simonia[f], ext. de diuor. significasti. & de simo. accusatum. & c. tanta. ¶ Octauus, ꝓtumacia, 3. q. 9. decernimus. ¶ Nonus, scandalū, 3. q. 6. hoc quippe
g & ij. q. j. ī primis. ¶ Decimus absentia[g] iusta de causa, nō malitiosa, ext. de off. del. consultationibus. ¶ Vndecimus, continuata delectio, vt iij. q. 1. § fi. & ext. de restit. spoliat. olim. j. ¶ Duodecimus, in modum exceptionis probata spoliatio, ext. de ord. co. cū dilectus & s. §. proxi. ¶ Tertiusdecimus, secundum quosdam, si spoliator incontinenti vult probare exceptionē, vt ex. de restitu. spol. literas. §. nos autem. ver. propterea. & ff. ad exhib. l. iij § ibidem. Sed hoc non est verum, prout no. in præd §. nos autē. in gl. hic patet quod licet. &c. & de hoc ij. q. v. super causa. ¶ Quartus decimus, rei iudicatæ exceptio, à qua non est appellatum, ij q. 6. §. diffinitiua. Quintusdecimus, pacti, vel iurisiurandi exceptio, secundum quosdam, ext. de resti. spoliat. accepta. ¶ Sextusdecim[us]. si quis sub conditione possidet, eo. ti. olim. j. ¶ Decimusseptim[us], si ex gratia, vel precario possidet, x. q. 3. qa cognouimus. ext. de ex cess prælat. cū ad quorūdam. ¶ Decimusoctauus si possidet vt colonus ff. de vi & vi arm. cum fundum. ¶ Decimusnonus, cū à mah læ fidei possessore res peruenit ad verū dominū[h]: vt ext. de ord. cog. c. 2. ver. verum. & C. de præsc. 30. vel xl. an. si quis emptionis.
i §. si autem[i]. ¶ Vicesimus, cū prædo spoliatus, & verus dominus rei concurrunt eodē tempore in repetitione rei, ff. de posi. bona
1 fides. de restit. spol in literis. † ¶ Vicesimusprimus, excommunicatio, ext. de iud. intelleximus. & de excep. cū inter. & xj. q. iij. rursus. ī fi. & ꝫ. ver. prox. ibi, & octauus. & no. xxiij. d. c j. versus finē,
k ver. quid si quis contra[k]. ¶ Vbi autem quis est iniuste suspensus vel excōmunicatus, ante omnia restituēdus est, si id petat: vt not. 2. q 2. nullus potest. ¶ Vicesimussecundus, in omnibus illis casibus in quibus audientia denegatur: quod dic, vt no. in præ. ver. si quis contra. Vicesimustertius, hæresis. ext. de hæret. excommunicamus. § credentes. ¶ Vicesimusquartus, si spoliatus renunciauit quęstioni spoliationis: ext. de rest. spoliat. c. j. ¶ Vicesimusquintus, si spoliator non est soluendo, e. ti. olim. 2. ¶ Vicesimussextus cum spoliatus non habuit veram possessionem, sed solum detē-
l tationem, e. ti. olim. 3. ¶ † Sed & in causis matrimonialibus incertis casibus viro restitutio denegatur vxoris: vt no. ext. vt lite nō
m contesta. c. 1.[m] qui his versibus continentur, Si non continuit, vt extrà, de diuort. significasti. Si mox probat impedimentum, ext. de restitu. spol. literas. §. nos autem. sitque vir austerus, vt ibi, & eo. ti. ex transmissa. & de spon. cum locum. Moysi sit lege relicta, vt ext. de diuor. gaudemus. §. qui autē. Si virgo fuerit, & corrumpi timeatur, vt ext de probation. causam matrimonij. Si nō possedit iustē, extrà de rest. spol. ex parte. Vel si violenter, vt in
3 præ. c cū locū. Casibus his septem domini non restituuntur. † Est & octauus, si vir sit excommunicatus, vel econtrà: ext. de adult. c. pen. & in præd. c. intelleximus. & de officio deleg. prudentiam. §. sexta. Arg. contra: quia quæstio spoliationis priuilegiata est, iij. q. j. redintegranda. ext. de ord. cog. super eo. Sed dic, quod non auditur excommunicatus, petens restitutionē vxoris: sed iudex ex officio suo debet eam sibi restituere: ar. ext. de iureiur. c. 1. & c. debitores. secundum G. Na. & Ioan. ut no. xj. q. j. quoniā multos
4 ¶ † Et vt hic articulus clarius liqueat, nota. quod spoliatur quis qñq; rebus. vel bñficio, aut ab aduersario, aut ab alio q̄ ab aduersario, quandoq; officio, quandoque communiōe fraterna. Si rebus, vel beneficio, aut ab aduersario, aut ab alio quam ab aduersario, aut à iudice. Si ab aduersario, tunc ante litis ingressum restituitur: siue in ciuili, siue in criminali, ut ext. de resti. spol. frequēs lib. 6. nisi in præmissis casibus, in quibus restitutio denegatur. Si vero ab alio, quam ab aduersario, in ciuibus non auditur: in criminalibus autem habet exceptionem, dummodo spoliatus sit tota substantia sua, vel maiore parte ipsius, vt in præd. c. frequēs. Ceterum si sit spoliatus à iudice, aut à non suo, quo casu non tenet, quod fit, vt ext. de iud. at si clerici. xj. q. j. in clericorum. ij. q. j. multi. in prin. & ideo facienda est restitutio ante omnia, ext. de ord. cog. c. ij. & fi. Aut à suo iudice: & tunc aut fuit spoliatus absens aut p̄sens. Si absens aut fuit absens ex iusta causa, quo casu restituetur, vij. qu. j. præsentium. aut ex contumacia, & tunc aut in causa ciuili, quo casu intra annum offerens cautionem de stando iuri

ADDITIONES.

a Denegatur. ¶ Ex his aliqui no. 3. q. 1. in summa.
b In literis. ¶ Sup. & duobus casibus. hoc dico, vt includatur dec. consequenter. quæ facit ad propositum.
c Quia vero. ¶ De off. del. venerabile. de causa. c. vltimo.
d Super causa. ¶ Vel dic, ut ibi.
e Dicit Vin. ¶ de ap. proposuit. vbi dixi in vlt. gl. ADDE Ab. in c. Ro. de ord. cog.
f Simonia. ¶ supple, notoria: dec. sequens facit ad propositum.
g Absentia. ¶ Supple aduersarij. contra quem petitur.
h Verum dominum. ¶ Sine ipsius dolo. vel violentia: vt ibi scripsi.
i Si autem. ¶ Alias, si vero.
k Contra. ¶ Et extr. de procur. ex insinuatione. in gl. pen. quæ communiter habetur pro vltima.
ADDE Abb. Sic in c. secundo. in notabilibus, extra de exce. item adde ad versi. sequen. ibi, vicesimus. quoties. Item tenet Rot. in antiquis, etiam in eo, qui spoliatus fuit beneficio, vt si renunciauit restitutioni petendi, non possit restitui, in decis. lxviij. & in decis. cccxxviij.
l C. j. ¶ in 4. gl. & ver. qui sequuntur: posuerunt Pet. & Ab. in decr. ex trāsmissa de resti. spol.

doiuri,restituitur,vt ext.de off.ord pastoralis.in fi.cũ suis ꝯcor. aut in criminali,& tunc si intra annum suam purgauerit innocẽtiã à crimine,audietur de iure petitorio,nõ possessorio,vt xj.q.iij rursus.in fi.& s̃ de contu.§ sequit.Si vero præsens spoliatus fuit à suo iudice,aut post appellationem,& tunc non tenet ꝙ agitur,vt ij.q.6 appellatione interposita,aut ante appellationem,& tũc aut seruato ordine iudiciario,aut prætermisso.si seruato,tũc nunq̃ restituitur,nisi appellauerit,vel per q̃relã falsi,s.si sñia sit lata per alsos testes,vel per falsa instrumenta:& tunc restituitur post q̃ constiterit de iniusta spoliatione,vt extr. de testib.ex parte A Si prætermisso,tunc statim restituitur,si de hoc cõstiterit,ext.de restit.spol.co querente.& j.q.j.notum.ext de rescri. dilectus.s̃.in prin.huius §.nisi impediat intrusio,vel dilapidatio vel criminis enormitas,vel ꝯtumacia,vel scandalũ,s̃.ver.ij.vsq; ad ver.nonũ¶ †Porro si fuerit officio spoliatus,aut à iudice nõ suo,quo casu nil agitur:aut à suo,sed post appellationem, & tũc idem,vt pridem,q̃a nil agit,vt ext.đ off del.su p q̃uonũ. in fi. & ij.q.6.appellatiõe.ext.de ap ad p̃sentiã.vel à suo,sed ante appellationẽ:& tũc dic per oĩa vt s̃.ver.si vero p̃sens.vsq; ad ver.por
6 ro,¶†Verum si sit spoliatus cõmunione fraterna, aut à nõ suo iudice:& tunc nihil agitur,ut ij.q.j.in primis ext.de sen.exc. per tuas. Aut à suo,&ante appellationẽ:&tũc semp tenet,quocũq; modo spoliẽ,donec fuerit restitutꝰ,xj.q.iij.c.j.& c.si ep̃s forte. ext de sen.exc. sacro. & c. p tuas. & hæc spoliatio, s.excõicatio, opponitur ꝯ spoliatum,s.contra excommunicatum, vt non audiat,donec fuerit restitutus,s̃.ver.xxj.sed superiores tãtũ à spo-
a liato cõtra spoliatorẽ,ext.de ord.co.c.ij secundũ Pet.de Samp.[a]

ADDITIO.

a Pet.de Samp. ¶ In dec.conquerente.de restit.spol.& quia de spoliatione facta per iudicem plura membra sunt s̃. proponitur tale thema post dec Io. execrabilis impetrauit A.cõtra B.literam papalem ad ordinarium, ꝙ si constaret,dictum B.contra dec.prædictam tenuisse decanatum & præpo situram,quorum utrunque curam animarum haberet,præposituram illam ꝯferret auctoritate apostolica illi A.ordinarius executor illo B. non citato cognito de facto prępposituram contulit, & in possessionem inducit dictum A.expulso illo B.de possessione:causa p appellationẽ ipsius.B.ꝯ executorẽ,& illum A.ad sedem apostolicã deuoluta, ipse B beneficio cle. unicæ,de causa pos.& proprieta.prosequendo possessoriũ, petebat ante omnia restitui:habebat p se regulam iuris,de spoliato ante omnia restituendo,de qua satis s̃.ẽt si facta sit per iudicem,de restit spo. conquerente.7.q. 1.præsentiũ.C.unde ui,l.meminerint.& si per uim,uel alio mõ,l.2.ostẽdebat autem spoliatus titulum de possesfione: cõstabat per literam aduersarii,de spoliatione probabat,concludebat se debere in possessorio obtinere.Contra eum allegabatur,executorem sine omni causæ cognitione potuisse procedere,per not.per Inno.de conss.præben.proposuit. vbi scripsi super ver.inuestiuit.Sed huic breuis est respõsio,quia de mero executore loquitur,dato ad exequendum gratiam iam factã: hic de facienda erat commissio cum causæ cognitione:& hæc duo sunt diuersa, vt infra declarabitur.Quod verba prędicti rescripti faciãt cognitionem, probatur, de rescrip. c.ii.& c.olim. & c.ex literis .& c.ab excommunicato. & saltem de tribus quod possederit,& contra constitutionem, & quod vtraque curam habeat,& talem,qualem exprimit dicta constitutio in fine. Quomodo aũt potest executori constare illo non vocato,quod contra constitutionem tenuerit,quod est secundũ s̃.diuisum cũ sibi,vel successori papa Ioãnes legẽ imponere non valens,potuisset ẽt in curatis cum illo B.postea dispensasse: facit,quod statim subdam.Itẽ cum loquimur de mero executore,& tali, q̃ parte non vocata possit facere collationem, possessorem tamen possessione priuare non potest,nisi ipso possessore vocato,cui forsan ius retentionis competit.hoc habetur de præben.licet.ij.lib.6.& not.illud,forsan.quod facit ad id, quod proxime dixi Item no.quod dec.loquiẽ in ordinario collatore,cuius iurisdictio fauorabilior est quã delegata:sufficiat decr. vlt. de re iud.Datur ergo regula,nunquam possessorem,saltem coloratum , posse ẽt p iudicem sua possessione priuari,nisi causa de hoc cognita , & sic eo citato, p iura no.in gl.pe.p̃dictæ dec.licet.Est enim citatio principiũ omnis iudicialis actus ẽt extraordinarii,vt patet in dec.quoniam.de proba.Inst. đ pœ.teme lit §.fi.& vide,ꝙ dixi de citatio.in prin.Nõ obstat,quod dicitur,quod sñia iuris nõ debet esse minoris effectus,q̃ sñia hõis:ꝑcedat efficacia,sed narraẽ diuersitas quia sententiam iuris sequitur ꝓbatio,quæ præcedere habet sententiam hominis.Si dico igitur te excommunicatum , vel priuatum p sententiam iuris,necesse habeo probare actum,per quẽ illam pœnã ius insligat:& sic intelligantur no.3.q.j.in summa.Itẽ dicũt ꝙ sñia hominis lata sup ꝓprietate,abdicat possessionẽ sicut & renũciatio,de rest. spol.solicite. & vide ꝙ dixi post Innoc. de renun.super hoc,super gl.licet non sit idem.ergo in sñia iuris,scilicet execrabilis: sed negãt hæc duo vera sñia.n.iuris ciuilis est possessio vero est facti :& certum est, executionẽ necessariã,quæ nec fieri debet.si intra decendiũ appelletur:& si fieret,reuocatur per modum nullitatis.sufficiat decr.non solum.de app.lib.6.itẽ nõ est vera æquiparatio sententiæ & reuocationis. quia sententia non supponit animum dimittendi,quem supponit renunciatio,7.q.j.q̃ periculosum. ff. de ædil.edic.quæritur.§.pen.item inter actus,qui fiunt in inuitos, & reos, q̃ mittunẽ cõsensu,magna est differentia in operatione & efficacia:facit de resc.cũ aliquib.li.6. vbi de hoc in gl.no. verbum.& patet ex duabus legib. ꝯiunctis,ff.de pig.act.l.j.& l.ñ est mirum.e.ti.renunciãs videtur habere rẽ pro derelicto,cuius contrarium ostendit appellans.Ad primum ff.de acq. pos. si quis vi. §.differentia. facit. de conf. præ.c.j.§.ex parte li.6. ¶ Adde vt Plinius dixit in procemio historiarum, turpe esse in furto deprehendi: ideo hãc additionẽ vide plenius per Old.cons.227.inci.de toto themate.

ADDITIONES NOVAE.

* An sit dare petitorium & possessorium fraternitatis.sicut filiationis.Bar. in l.siue contra.de lib.agnos.§.quia.& §.pen. Cynus in l. non epistolis. C. de probationib.
* An lis mota in possessorio impediat præscriptionem in petitorio. Iac. de Are.in l.si de uia.de aqua quoti.& æstiua.
* In l.æquissimum.de vsufruc.dicit Guido de suza.ꝙ si duo ꝯtendant super possessorio alicuius rei,& ambo æqualiter probent de possessiõe per æquè idoneos testes,ꝙ iudex super possessione non debet aliquid pronuntiare, sed debet dictam rem sequestrare, & partes audire super proprietate. & hoc arg.huius legis.
* Nota ꝙ quis potest nominare dominum in iudicio possessorio,sicut in petitorio,gl.in l.locum.§.j.de tab.exhi.& xij.q.ij.c.quocunque.s.quod sit dominus nominandus.
* An pendente appellatione in iudicio petitorio possit sententia mandari executioni in possessorio.Dynus in c.qui ad agendum.de reg iur.lib.6.
* An interdictum possessio.recuperan.repellatur per exceptionem dominij Dynus in dicto c.qui ad agendum.
* Si aliquis intentat petitorium & possessorium super eadem re, & probat de possessione tantum, an debeat in vtroque succumbere. vide c.cum dilectus filius.de capel.mona.& ibi per Inn.
* Nota ꝙ clandestinum possessorem possum propria authoritate repellere, not.gloss. in l.j. §.interdictũ autẽ.& Incipit id est,quo vltronea. ff.vti possi
* In l quotiens.C.de rei ven.dicit Bal.secundum Iac.de Are. ꝙ si sunt duo habentes titulum de eadem re in simul litigantes, & vterque probat de possessione,ꝙ ille iustiorem possessio.præsumitur habere,qui probat titulum priorem.
* In l.vis.C.de prob.dicit Bal.notab.ꝙ quando nemo uult se actorem ꝯstituere,sed armis dimicare,iudex etiam sine libello inquiret de possessione, & constituet qui nam possideat,l.liberis.§.si quis.de lib.cau Bal.in l.si quis su per iure.C.fini.regun.
* In l.si rem & pretium.de peti.hære.in gl.j.ibi,respondeo hic titulus habetur pro non titulo,&c.nota bene, ꝙ quotiens possessor ad excludendam petitoris actionem procurat titulum à non possessore, præsumitur simulatus,& pro hoc vide q.Cy.in l.cogi.C.de pet.hæred.in q. 8. in additio. Bal. facit,& quod no.in l.eum qui.ff.de publiciana.
* An ex multis præstationibus personalibus resultet possessorium Bal. in l. j.§.de fideicom.tenet ꝙ non.fac.quod no.in l.si certis annis. C. de pact.& responde ad capitulum querelam.de electione.quod ibi loquitur in præstatione subiectiua,quæ fit à subdito,sicut est census,& similia.

¶ Bald.de Petitorio & possessorio.

NVDA possessio in petitorio præualet nudo dominio.sed possessio vestita dominio,præualet nudæ possessioni,ff.de ꝯh.emp.l.si emptio.§. rei. B. ¶ Vbi allegatur spoliatio,vel rixa,ẽt t pe feriato agiẽ,§.j.ver.sed pone. ꝙ no.G. ¶ Vbi ciuiliter agitur,non opponitur exceptio spoliationis,nisi spoliãti:sed in criminali cuilibet,& in rẽ est,ver.& ibi euidenter.¶ An detinens & non habẽs veram possessionem,deiectus possit petere restitutionẽ,ver. sed nũq d depositarius.& ver.seq.G.de hoc dic,vt no.ff.de ꝯd.fur.l.& ideo §.Neratius.in gl.or.Bal. ¶ Postq̃ est ꝯclusum in cã,iudiciũ suspẽdi nõ pt, nec differri, ver.& scias. G.facit in aut.vt cum de ap.cog.in prin. ff.de mino.l.iij.§.j.C.de adul.l.quamuis indubitati.Bal.Ordo iudiciorum si puertitur,non valet processus:secus si ordo actionum, ver.quid si primo. Gul. facit ff.de euict.l.si mancipiũ.§.si cõi.B.vide j̃.de impens.§.fi. ¶ Exceptio declinatoria iudicij nõ hẽt locũ in notoriis prius enim est notoriũ, quã litis ꝯtestatio,§.quoniã. ver.sed quęritur.G.facit,quod no.ff.de neg.gest.l. at qui naturæ.§.eũ me absente. ¶ Spolianti ꝯ spoliatũ competit officium iudicis, vt nõ turbetur de facto in possessione,arg.l.fi.de off. procura. Cæs. sed non habet interdictũ Vti possidetis,nec actionem iniuriarum:quia natura interdicti est,ut possessio,quo ad aduersarium,sit iusta, l. j. in fi. ff. vti posiid.de iti.actuq; priua.l.j.§.j Vin.dixit. quod etiã interdictũ datur, nisi agitur ad pœnam propter vim inquietatiuam, ver.sed nunquid intentanti.G. ¶ Antiqua possessio si probetur cõtinuata,p̃fertur possessioni recẽti aduersarii:quia facit eam p̃sumi clandestinã,ff.pro suo,l.si ancilla.sed si ꝓbatur de antiqua possessione p me,& de recenti possessione p te,cũ ego de p̃senti possessione nõ ꝓbem necessario succũbam,ver.q d si peto. G. Hoc verum,nisi intentauit beneficium c.redintegrãda. de quo per Inn. de rest. spo.c.sæpe.sed forte hic loquitur in interdicto Vti possidetis,vt in c. licet. de prob.& de hoc vide Vti pos. versi. sed pone, quod tu. B. ¶ Vtraque parte æqualiter ꝓbante,qui de possessione alium expellit,impune facit, & suã conditionẽ facit meliorem, ver.no. tamen diligenter. ¶ Expulsio potest probari per publicum instrumentum, ver.postremo no.G.

Incipit II.Partic.huius II.Partis.

a ¶De litis contestatione [a]. Rubrica.

IN prima huius partis particula, quæ præparatoria sunt ad iudiciũ,& quę sæpe ante principalis cãæ ingressũ in cãis vertũẽ explicauimus:nũc aũt nobis cura est ad iudicia properare, à Litis ꝯtestatiõe telã iudiciorũ incipiẽtes texere, q̃ iudicij est exordium,

ADDITIO.

a ¶ Pileus posuit hanc rubricã in principio ẽt suę secũdę partis,sed parum de ipsa tradit. ¶ Tan.eã posuit in prin.suæ tertiæ ꝑtis,& materiã ꝓsequiẽ. ¶ Rof.nõ posuit hãc rubricã,nec materiã ordinate,licet ponat rubricã,à quo,& cui offeraẽ libellꝰ:& i rubricis xj.& sequẽtib. q̃nq; de ꝯtestatiõe loquiẽ. ¶ Vber.de Bo.cã ul.in pri.fine rubrica de hac tãgit. ¶ Io.de Deo Ca uil.lib.3.in fi.rubricã ponit,licet modicũ instruit:sed in libro Iudicũ,prima,ij.& tertia parte,sub qualibet harũ posuit hãc rubricã. ¶ Aegi. fecit tres rubricas:xxx.an sub exceptiouibus fiat ꝯtestatio.xxxix.& seq. de ꝯtestatiõe in principali cã.78.qualiter fiat in cã appellatiõis.¶ Alber.Gal. de hoc fecit rubricã. ¶ Gallicus & alter,de qui bus dixi super procemio, distinguentes x.tempore causarum,de hac tractant pro 5.tempore.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

exordium, siue initium, vt ext. de verb. sig. ex parte. ii. xj. q. iij. qui cunque. ff. de iurisd. om iud. & quia. ext. de off. deleg. super quæstionum. §. nos autem de his, quæ post eam sequuntur, vsque ad diffinitiuam sententiam tractaturi. Videamus igitur, quid sit litis contestatio: qualiter, per quos, vbi, & quando fiat: & quis sit
a eius effectus [a].

ADDITIO.

a Effectus. ¶ Membra fuerunt Tan.

¶ Quid sit Litis contestatio.

1. §. Litis contestatio est principalis negotij apud competentem iudicē [a] facta narratio, & ad eam secuta responsio, ext. de lit. conte. c. vnico, de elect. dudum ij. de iur. calum. cum causam. de dolo & cont. prout. C. de iud. rem non nouam. §. patroni.

ADDITIO.

a Iudicem. ¶ Dicit Tan. hinc inde facta narratione: & sic dixerat Azo, sed Host. has reprehendit, secundum quas sequeretur, quod per positiones & responsiones fieret contestatio, contra dec. j. eo. ti. Item quia diffinitio plus congruit mutuis petitionibus: & quomodo diffinit, vide in summa e. ti. & scripsi e. ti. c. j. post prin. ¶ Adde diffinitionem Host. quam sequitur Io. And. in d. c. j. & communiter cęteri Doct.

SVMMARIVM.

1 *Quot sunt in libello articuli, tot dicuntur esse petitiones.*
2 *Forma respondendi libello in Romana curia facto lite contestata.*
3 *Negans falsum in quodam libello insertum, non dicitur simpliciter negare, sed nagare narrata, prout narrantur.*
4 *In libello duo debent contineri.*
Reo dicente, nego narrata, vel nego petita, an sit lis contestata.
5 *Litis contestatio quæ dicatur, & quo casu fiat. & n. 14.*
6 *Libello respondere sub conditione quo pacto quis possit.*
7 *Litis contestatio an per conditionalem responsionem fieri possit.*
8 *In litis contestatione qualiter sit procedendum.*
9 *Lite contestata qua forma debeat reus respondere.*
10 *Litis contestatio qualiter debeat in actis redigi.*
11 *Reo non negante, sed confitente, an fiat litis contestatio.*
12 *In contestatione litis animus & scientia desideratur.*
Item non contestatur, qui excipit.
13 *Nouus aduocatus qua forma debeat ante omnia protestari.*
Animus in litis contestatione requiritur.
14 *Soluens indebitum eo animo, vt postea repetat, an postea possit, tanquā indebitum, repetere.*
Protestatio an impediat litis contestationem.
15 *Quibus verbis debeat lis contestari in causa appellationis.*
16 *Litis contestatio requirit animum & verba.*
17 *Humanas aures talia iudicant verba, qualia foris sonant.*
18 *Litis contestatio an per respōsionē iuris secutam ad petitionem facti fiat.*
19 *Litis contestatio an fiat per responsionem factam ad causam petendi, & non ad petitionem.*
20 *Petēte aliquo debitū alicui, q nec negat, nec cōfitetur, an sit li. cōtestatio*
21 *Reo dicente, nolo cum aduersario litigare, si aliter petitioni non contradicat, an censeatur lis contestata.*
22 *Litis contestatio an fieri possit, vbi verbū C. edo, positū est in ꝓtestatione,*
23 *Litis contestatio an fiat ad interrogationem partis.*
24 *Litis contestatio an fiat per exceptionem peremptoriā petitioni appositā. Actio, cui non est contradictum, non debet excludi.*
25 *Regula, quod si peremptoria ante litis contestationem opponatur, erit intentionis exclusio, quomodo sit intelligenda.*
26 *Reus dicens, nolo litem contestari, quia opono exceptionem pacti, vel aliam, & volo eam ante litis contestationem probare, an sit audiendus.*
27 *Libello hanc clausulam cum conditione continente, vbi peto mihi tradi á te vacuam possessionem talis domus amoto pensionario, an pensionario respondente fiat litis contestatio.*
28 *Litis contestatione missa si iuretur de calumnia, an intelligatur fieri litis contestatio.*
Iuramentum de calumnia semper est ante litis contestationem præstandū.
29 *Vniuersalis petitio est responsio.*
30 *Animi destinatio plurimum prodest, & potest.*
31 *Litis contestatio qua ratione non sit per positiones & responsiones.*
32 *Positiones succedere dicuntur loco probationum, nec sunt ante litis contestationem faciendæ.*

¶ Qualiter fiat litis contestatio.

2. §. Nunc dicamus, qualiter fiat. Et certe per narrationē seu petitionem, & responsionem subsecutā, præd. concor. & C. c. l. vnica, ext. de off. deleg. relatum. & si plura sint in libello capitula, ad singula respondendū est, ad hoc
1 vt plena sit litis contestatio. † quia quot sunt in libello articuli, tot sunt petitiones, ff. de ap. cum in vna. ff. de min. etiā. ff. de oper no. nunciat. de pupillo §. si plurium ij. q. iij §. notandū ver. si plura. ext. de sen. exc. cum pro causa. & idem est in positione plura ꝓtinente Plena est ergo litis contestatio, quæ fit in Romana curia
2 vbi sic libello respondetur. ¶ † FORMA. Item contestando nego narrata prout narrātur, & dico petita fieri non debere. Nam talis respōsio omnia capitula petitionis complectitur, dum omnia generaliter negat: ar. Inst. qui. mo. tol. oblig. §. est autem prodita. ff. de verb. oblig. plurib. in prin. & l. Titia. in fin. xix. di. si Romanorum. quod dominus meus admittit, vbi plura sunt in libel
3 lo distincte posita. † ¶ Si autem copulatiue, oportet ad singula si gillatim respondere: alioquin, ꝓ vno falso ibi contēto, posset totus libellus negari, put dicem⁹ j. de positionib. §. 7. ver. xj. q sæpe malitiosi faciūt fieri aduocati. Cōsulo tū, q si sint in libello plura, quorum alterum, verum, alterum falsum sit, confiteatur verū, & falsum neget; licet possit vtrunq; secundum premissam respōsionem excusari quia non simpliciter negant, sed negant narrata, prout narrantur. Dissunctio tamen quandoque in libello ad-
4 mittitur, arg. extra, de rest. spol. cum ad sedem. ¶ † Quid si reus dicat, nego narrata, vel nego petita? Respon. non est litis contestatio. nam in libello duo sunt, l. factum, seu narratio, vel petitio vt si dico cum tenearis mihi in decē ex causa mutui, ecce factū, seu narratio: peto te mihi condemnari, ecce petitio. Si ergo negetur alterum tantum, non est lis contestata. vnde debet subiici, & dico petita fieri non debere. Contingere etenim potest, quod factum, prout narratur, negari possit, & tamen secundum illud condemnatio sequi posset. Ar. contra, quod si dicat, nego narrata lis sit ꝓtestata, quia dicit lex, quod per narrationem ꝓpositā & contradictionem obiectam fit litis contestatio, vt C. de iudic. rem non nouam. §. patroni. & j. ver. sed nunquid per responsio
5 nem factam. ¶ † Et litis contestatio dicitur, cum iudex per narrationem causam audire cœperit, vt C. de litis contest. l. vnica. Itē contra, quod si dico, nego petita, q̄ per hoc fiat litis cōtestatio, quia per petitionem & repōsionem secutam fit litis contestatio vt ext. de elect. dudum. ij & de li. contest. c. vnico. Vnde dicunt
a quidam [a], quod cum petitio non sit sufficiens sine narratione, respondendo quid ad petitionem solam, lis contestatur. econtra vero bene potest fieri facti narratio absque petitione: vnde per responsionem ad ipsam solam petitionem non fit litis cō
b testatio [b]: vt inferius apparebit. † Et scias [c] quod potest quis sub
6 conditione respondere libello, dummodo primo respondeat
c præcise Sic, vel Non: & postea protestetur exceptionem, C. de excep. si quidem. ff. de dolo. l. & eleganter. de hac ē. de excep. §. viso. ver. est igitur, vel dicendo sic, nego narrata, &c. & postea subiungat: & si probarentur, non valerent, vel mihi non obesset propter tales rationes: & illæ proponantur & scribantur in actis in modum exceptionum, vt ext. de test. ex tenore. in prin. ibi, ad
7 iicietis, &c. ¶ † Sed nunquid per conditionalem responsionem fit litis contestatio?, dic, vt in præ §. viso. ver. sed. Nunquid litis ꝓtestatio potest fieri sine scriptis? dixit Bar. quod sic, ar. ext. de off. del. relatum. ibi, si lis contest. &c. & ff. de eden. l. j. Ar. contra.
d 3. q. 3. offeratur. extr. de libel. oblat. c. j. Vincen. dixit [d], quod nemo tenetur sine libello litem contestari, vt j. ver. illud etiam. ad fin. Potest tamen, si velit, solennitatibus renunciare, ext. de off.
e del. de causis [e]. Et no. quod litis contestatio eisdem modis infirmatur, quibus & processus iudicij, vel sententia: de quibus dicā
8 j. de sententia, §. iuxta. & §. seq. † ¶ Si igitur in litis contestatione procedatur partibus coram iudice constitutis, vt j. §. nunc tangamus. tunc surgat aduocatus actoris & legat libellū actoris cuius copiā reus habeat: quo lecto, petat à iudice vt reum respondere cogat. Reus aūt cautus sit, vt inspiciat an copia libelli ꝓcordet cum originali: & facta collatione diligenti. si discordant corrigat: si vero ꝓcordant, inspiciat aduocatus rei diligenter, an contineat aliqua ambigua, vel obscura, iiij. dist. erit. & prius quā respondeat, ea faciat declarari, ext. de libel. oblat. c. fi. Quibus omnibus expeditis, prout dicitur ē. de libe. obla. actor dicat, Domine iudex, postulo, vt faciatis litem ꝓtestari super libello meo: & tūc iudex quærat ab actore, Petis tu, sicut lectū est, & credis iuste, petere si dicit, q̄ sic, tunc reo præcipiat, vt respondeat, & litem cō testetur

ADDITIONES.

a Quidam. ¶ Qui sint illi, nō inueni, per quod nec literam sequentē (quam corruptā puto) corrigere potui: finis etiā fallus sine sup pletiōe, vt ibi dicā
b Litis ꝓtestatio. ¶ si appellas: sed dic, ꝓcedit, & loq tur de ꝓ. ver. sed nunq d.
c Et scias. ¶ Secundum Alb. Gal. de lib. oblat. ver. sed nunquid reus.
d Dixit. ¶ eo. ti. c. vno, in fi.
d De causis. ¶ Ibi no. in fi. ij. gl. quod litis contestationi renunciari non potest: & ibi dedi remiss. j. de sen. prolat. §. iuxta. ver. quid si de partium. ubi vide. Adde, an libello & lit. contest. possit renunciari, Bar. in auth. offeratur. C. e. Ab. in c. j. de lib. oblat. & in d. c. de causis.

testetur, & interroget eū, an sint uera, uel credat, quæ in libello continentur: reus uero respondeat, vt. s. ¶ Vel sic.
†FORMA. Litem ꝯtestando non credo in libello proposita, uel nescio me teneri ad ea, quæ in libello petuntur & narrantur, & similia: ext. de rest. spol. cum ad sedem. & protestetur sic, si uelit: saluis omnibus iuribus & defensionibus mihi competētibus, & beneficio reconuentionis saluo, item contestando non credo, & c. ut. j. in fi. huius §. Et sic facta est litis contestatio, quasi simul testatio, per petitionem & ꝯdictionem secutam, ut C. de iu. rem
10 non nouam § patroni. ¶† Quidā autem lecta petitione, quærunt ab actore, an credit rectè petere in libello contenta: deinde à reo, an credit se defendere iuste: & si uterque dixerit ꝙ sic dicunt notario, scribe, ꝙ lis est contestata: & tabellio sic scribit: Die tali lis fuit ꝯtestata per tales in tali cā, nulla habita mētione de petitione & responsione. sed hoc non approbo. Per hoc enim non probatur clare litis contestationem factam esse: quia ꝓ processu iudicis non præsumitur, nisi quatenus, & c. ext. de probat. quoniam contra. vnde cassari poterit, quicquid factum est,
a secundum Aegi.[a] Et no. quod litis contestatio debet in actis
11 redigi, vt ext. de ꝓb. quoniam contra. ¶† Sed si reus non neget, sed confiteatur, nunquid fiet litis contestatio? Respon sic: si datus erat libellus ante confessionem: secus si non erat oblatus, sed
b vltro confessus est: quod dic, vt no. in præd. decret. dudum[b]. Sed & si per procuratores fiat litis contestatio, ita fiat petitio & responsio, sicut cum agitur inter principales, hoc saluo, ꝙ ipsi alio-
12 rū nomine causam gerūt, & proponunt, & respondent. ¶† Illud etiam nota, quod non sine causa positum est in forma, litem cōtestando, & c. nam in contestatione litis animus & scientia, desi-
c deratur, vt j. in fi. huius §. Vnde[c] dixerunt Azo, Pileus & eorum sequaces, litis contestationē tunc tantum valere, quando ea mēte fit, vt in causa procedatur: alias autem, siue reus confiteatur, siue neget, siue excipiendo factum proponat, sibi non præiudicabit, dummodo non intentet litem contestatam, sed eis expresse ꝯdicit, ext. de dolo & cont. prout. Hoc aūt potest cōcedi. quod licet quis in principali respondeat, non ea mente, vt in causa ꝓcedatur, sed iudici tanquā amico factū narrando & protestādo se id sine præiudicio dicturū: uel si aliqua in modū exceptionis proponit, iudiciū declinando, non propter hoc fit litis contestatio, ff. quib. mo. pig. uel hypo. sol. si debitor. § si in uenditione. C. de exce. si quidem. ff. eo. non utiq; extr. de in integ. restit. cum uenissent. extr. de ord. cog. c. ij. prope prin. ibi enim citati lit. contes. & c. ubi etiā habet, ꝙ q excipit, nō ꝯtestat litē de hoc dic, ut s. de exce. § uiso. uer. sed nūquid, & extr. de lit. ꝯtest. c. unico, C.
d eo. l. 1. ¶ Ex his[d] aūt aduocati antiqui studēt supplantare nouos: ꝓponunt enim coram iudice: Domine, corā uobis cōparet P. conquerens de B. qui cum deberet sibi soluere centum in festo paschatis, soluere noluit pluries requisitus sicq; & necesse habuit illa centū recipere sub usuris: quare petit idem P. per uos cogi dictū B. sibi satisfacere de dictis centum: petit etiā damna, & interesse, & moderatas expēsas. Et si nouus aduocatus, uel ipse B. respondet, ꝙ ea, quæ sunt coram iudice proposita, non sunt vera, nec sibi debet aliquid, tūc statim aduocatus antiquus dicit ꝑ narrationem factam & respōsionem secutam litis contestationem esse factam, & ad iurandū, & ad probationes, & ad vlterio
13 ra debere procedi, C. de iudic. rem non nouam ¶† Cautus ergo sit nouus aduocatus, vt prostetur ante omnia sic: ¶ FORMA. Coram vobis, domine iudex, protestor ego talis, quod per ea, q̄ coram vobis pro P. dicā & proponam, nōn intendo litem cōtestari: & si quæ dicerē, per quæ ipsi P. aut iuri suo possēt in aliquo præiudiciū generari, protestor pro eo P. vt & ipse protestatur, quod de eius assensu illa non dicam. Et faciat in actis ante omnia redigi hanc protestationem. s. de aduoc. § iam nunc. ver. ex præmissis. Post hoc audacter, quod volet, proponat. nam hęc protestatio tuetur clientulum in tantum, quod licet aduocatus neget narrata ex parte actoris, non ideo fiet litis contestatio: tū quia libellus porrigi debet scriptus. vt ext. de lib. ob. c. j. & s. ver. sed nūquid lit. contest. tum quia animus in litis contestatione requiritē vt iam dixi, & j. ver. & no. quod. tum quia fieri debet ad iudicis
e requisitionem, vt s. ver. & no. ar. C. de lit. contest. l. vnica[e]. ¶† Pa
14 tet ex præmissis, ꝙ si quis protestetur se dicere animo non contestandi litem, licet postmodum vlterius in responsione procedat, vel in narratione facti, negādo, non tamen fit litis contestatio. hoc etiam probatur ff. de codi cil. conficiuntur. §. fi. & ff de le. j. si mihi. § interdum. & l. si ita sit scriptum. protestatio enim debet aliquid operari, ext. de constit. cum M. Ar. contra, ꝙ sit lis cōtestat. nam qui soluit indebitum eo animo, vt repetat, postea non repetet tanquam indebitū, vt ff de cond. indeb. ꝙ quis. Itē si tibi dedi pecuniam, vt te amiciorem facerem: quod si te amicū facere non possem, repetere volebam, licet amicus non efficiaris, tū solutum tibi non repetam, ff. de cond. caus. da. dedi. §. si quis quasi statu liber. Item si do. vxori alicuius, vt eam inducam ad proficiscēdum mecum, & si non faciat, quod repetam, certe & si proficisci nolit, tamen non repetam, C. eo. si repetendi. Item si tibi rem sic pignoraui, ut nisi certa die soluerem, liceat tibi uendere illam, si ad diem non vendisti, & tibi offero pecuniam, nō poteris postea vēdere, C. de pignor. l. 3. & ar. ff. qui. mod. pig. vel hypote. sol. sicut. §. pen. ad hoc etiam facit ff. loc. cum in plures. § locator horrei, & ff. de cōdi. l. diui. § licet posteriora enim prioribus derogant, ut ibi, & C. de pactis. l. pacta nouissima. & ff. eo. si vnus. §. pact⁹ ne. & ff. de legat. j. si mihi. § in legatis. venit enim ꝯ suam protestationem, ut in præ. c. cum M. ad idem ext. de ap. sollicitudinē. c. cum dilecti. ext. de dolo. & cont. prout. Azo tamē dixit simpliciter, litis contestationem factam non esse impediēte protestatione. vt ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. si debitor. § si in uenditione, & quia in hoc animus desideratur. Io. distinguit, an iudex admiserit protestationem, uel nō reprobauerit, seu tacuerit, vt tunc nō sit lis contestata, nec a ꝓtestatione recessum. Si uero reprobauit, tunc iste ulterius procedendo in responsiōe vel narratione facti, uidetur a protestatione recedere, & litem ꝯtestari: ar. ff de neg. gest. sin autem. § si quocunq; & ff. de compensat. quod in diem. § j. extr. de censi. olim. & extra, quod metus causa, c. j. de spōsal. tua nos xxxi. qu. ii. Lotharius. & hoc uerū pu
f to. & est hæc quæstio venerealis[f]. Et idem dicunt quidā, si pars
g nō admiserit ꝓtestationē huiusmodi[g]. Odo. dicit ita demū litis contestationem factā esse, si primam confessionē reuocauit, & non aliter. ar. ff. de leg. 3. si quis in principio testamenti & hæc opinio

ADDITIONES.

a Secundum Aegi. ¶ Qui dicit, vbi s. f. xxxix. quod vidit quandam diffinitiuam ob hoc in Bono. palatio retractari: hodie seruatur ꝯtrium. Quando aūad aliqua uerba præmissa iungeretur, & sic fuit lis contestata, uide e. ti. c. ii no, super. gl. ad fi.

b Dudum. ¶ Allegata s. §. j. & ibi uide in gl. sed pone. & idem Gof in Sum. de lit. cont. uer. sed quid si petam. & idem tenet Acc. in l. una. C. eo. in fi. ij. gl. quando responsio facta fuit animo ꝯtestandi litem, ut ēt dicit Ber. do. me⁹ ibi dicebat, quando aliquis oblato libello in figura iudicij, & datis induciis, confitetur per id factā ꝯtestationem, non inueni Canonistam, q resisteret distinctioni, q̄ tāgit hic auctor: & ponit Ber. in dec. dudum. sed Gui. de Suz. super l. una, C. e. ti. tenet quod etiam post libelli oblationem facta confessio non inducit contestationem, ad quam, secundum eum, requiritur ꝯdictio, per l. rem non nouā. § patroni. C. de iud. Procedetur ergo tunc per uiam ꝑcepti, ꝑ l. si debitori. ff. de iud. q̄ allegat ibi Ber. & l. ꝓmissor. ff. de ꝯstit. pec. Cy. qui hoc dictum sequitur in præ. l. unica. in j. q. illud sic coadiuuat, si ꝯfessio inducit contestationem: ergo ferri poterit diffinitiua, cui⁹ est imponere finem ꝯtrouersiis. ff. de re iu. l. j. sed eo casu non est ꝯtrouersia ubi non est resistentia. ergo. & c. Vltra hoc dicit, ꝙ est casus in l. si reus ff. de ꝓc. ubi, scd'm eū, dr̄, ꝙ si ꝯfitet debitū, iudex delegat⁹ n̄ ꝑcipit deponi pecuniā, sed ordinarius, q a lis nō ꝯtestat: q̄ si ꝯtestata esset, iuberet id, ēt delegatus & sic ꝯcludit, ꝙ s'm lecturā gl. ibi est casus, & sic n̄ est reducendū hoc in qōnē. C. de fur. l. ancillæ. Mihi n̄ est casus: & ad defendendā opinionē gl. & nostrorū primo n ego modū inducēdi, quē facit Cy. dicens. ibi dici, ꝙ si re⁹ ꝯfiteretur. & c. dico enim, ꝙ lex illa de ꝯfessione nō loquit, q̄ est act⁹ iudicialis, sed de solutiōis oblatiōe. quæ solutio actus extraiudicialis est. Dico ergo, ꝙ reus vocatus, si libello recepto ꝯfitetur debitū, istud est ordinare & ꝯtestari litem: sed si dicat, uolo soluere. istud non ordinat, nec contestatur sicut nec faceret, si solueret. Item miror, quomodo ex narratione illius legis possit notari litem contestatā, uel nō cū finis respōdendo distinguat, an sit, vel non sit ꝯtestata: ꝙ optime conuenit solutioni nostræ, ut dicamus ꝙ si expressam, vel tacitā ꝯfessionem fecit reus oblato sibi libello, sit ꝯtestata: alias non. Ad id ꝙ dr̄, diffinitiua debet esse finis controuersiæ: respōdeo pōtest negari controuersia, vbi reus permisit se trahi ad iudicium, & in iudicio petiit & recepit libellū: certe non, ꝙ eo amplius esset, si in aliquibus dilatoriis institisset. Ad § patroni. datur solutio ꝙ ibi narrat, quod cōiter accidit ꝯfessio enim rarissima in litibus, ꝯdictio frequentissima, ff. de leg. uā ad ea. Sed ego dico, ꝙ lex illa rectè vsa fuit verbo ꝯdictionis: quia si nō fiat ꝯdictio, sed confessio, quod ibi præcipitur de iuramento aduocatorū, locum non habebit. Sileant ergo, qui per istum § nostram opinionem impugnant, cum quatuor textus habeamus, qui uerbo Respondit, utuntur, C. e. ti. l. vna. & de iur. calum. l. ij. in prin. & ext. eo. ti. c. vnic. & præ. c. dudū. & quintus s. dictus vti debet verbo Contradictionis, vt dixi. Pro nobis etiā facit, quod ipsi Legistę fatentur, s. talem confessionem habere effectum cōtestationis, quo ad interruptionem, C. de præscri. xxx. an. l. cum notissimi §. antepen. ubi de hoc. Concludo autem, opinionem hanc locum habere etiam in confessione pura, ad narrata & petita, in qua nulla est resistentia: ut si fateor narrata, sed dico petita fieri non debere: de quo dixi eo. titul. capitu. uno, super uersic. secutam. uel confiteor mutuum & lapsum termini datum in contractu: sed dico mihi terminum fuisse prorogatum, uel plus, omnia cōfiteor, sed allego inopiam: de his & similib. nulla opinio est, quin sit lis contestata. ¶ Adde, quod opin. Io. And. sequitur Ab. in d. c. j. & Bar. Guil. de Cu. in d. l. j. C. de lit. contest.

c Vnde. ¶ Secundum Tanc. cuius fuerunt hæc uerba, usque ad remissionem.

d Ex his. ¶ Aggreditur uerba. Aeg. rub. xxxix. & xl. & hoc usque ibi, patet ex præmissis.

e L. unica. ¶ Vide j. uer. sed nunquid tex.

f Venerealis. ¶ xxxiiij.

g Huiusmodi. ¶ Etiam contrarium protestando, ut dixi in quæstione, ad quam statim reuertitur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a nio concordat cum Azo.[a] ¶ † Sed cum in causa appellationis de
15 beat lis contestari, ut j. in tractatu libellorum, de lib. cõcc. §. nũc
b dicendum. ver. sed si quid in causa.[b] quæritur, quibus verbis fiet
litis contestatio? Resp. appellans offeret libellum, in quo narra-
bit, quare, pro in quo male contra eum est processum: & petet &
nunciari iudicem inique interlocutum esse, seu pronunciasse: &
se iuste appellasse: & quicquid post appellationem in eius præiu-
dicium actum est, retractari, ut patet j. in tractatu libellorum de
ap. § nunc dicendum. & § fi. Appellatus uero sic libello respon-
c debit:[c] ¶ FORMA. Ego talis, saluis exceptionibus & defensiõi
bus, tã realibus quã personalibus, ex quacũque cã, & quocũque
modo competentibus, litem contestando, ppono, quod hec ex-
ceptio non fuit proposita coram iudice: & si fuit proposita, pars
appellans non obtulit se ipsam probaturam: & si fecit iudex eam
admittere non recusauit: & si recusauit, non fuit appellatum ex
hac causa: & si fuit appellatum ex ista, non tamen intra tempus le
gitimum, nec in scriptis: nec fuerunt apostoli petiti: & si fuit ap-
pellatum & petitum appellans non fuit appellationem intra tẽ-
pus legitimum prosecutus: vnde dico: ea, quæ narrãtur, prout in
libello narrantur, vera non esse: & quod petitur, fieri non debe-
re. vnde peto appellationem, quę dicitur interposita, nullam pe
nitus pronũciari, & me ad prioris iudicis examẽ remitti, & par-
tem aduersam in expensis legitimis cõdemnari. Vel sic: Vnde pe
to per vos pronunciari male appellatum, & bene pronũciatum
esse: & sententiam, & quecunq; ex ea secuta sunt, confirmari de
bere. Hæc autem ideo iunguntur, ut si contingat appellatum in
causa victorem esse, super hoc iudex possit & debeat pro eo pro
nunciare: quia iuxta formam petitionis debet sententia dictari,
vt extr de simon licet Hely alias enim forte non pronunciaret
super hoc. quod dic, secundum Papam, prout notatur ext. de of.
d del. cum contingat.[d] ¶ † Ex premis pater, ꝙ in litis contestatio
10 ne requiruntur animus & uerba. Animus sut intendat quis litẽ
cõtestari, ut j. ver. & no. quod per positiones. Verba sc. quod di
cat verba apta ad hoc, ar. ext. de sponsal. tuæ. nec sufficit alterum
17 tantum, vt s. uer. illud. ¶ † Quid ergo, si proponuntur verba ap-
ta ad litis contestationem, non tamen animo contestandi litem
nulla protestatione p̃æmissa, nunquid p̃sumitur animus, ita ꝙ
intelligatur lis contestata? Respõdeo, sic: quia humanæ autes ta
lia verba iudicant, qualia foris sonant, vt 22 q. 5. humanæ. & ne-
mo æstimandus est aliud in animo gerere, quam quod verbo ex
primit, ff. de supel leg. Labeo ad idem extr de sponsal. ex literis.
28 ¶ † Sed nunquid per responsionem iuris secutam ad petitionẽ
facti, fit litis contestatio? vt cum petis à mę fundum, quem dicis
me tibi vendidisse: ego respondeo non competit tibi petitio prę
dicti fundi, uel non debet tibi dari, quia non tenuit venditio, eo
quod non fuit in ea iuris solennitas obseruata: & sic de iure res-
pondeo, cum dico, Non debet. Vel petis ab ecclesia, uel prælato
decem, quæ prælato, uel prædecessori mutuasti: respondetur, nõ
potes petere, quia non est versum in utilitatẽ ecclesiæ: & sic est
responsio iuris, ext. de fideiussor. c. pen cum suis concor. Dic. qđ
bene fit litis contestatio per talem responsionem. nam cum ac-
tio sit ius prosequẽdi in iudicio, quod sibi actori debetur, ut In
stit. de act. in prin. eadem ratione defensio erit legitima, siue res-
ponsio, si respõdeat iuris ratione, cum actor prosequatur ius su-
um par enim in iudiciis debet esse actoris & rei conditio, ext. de
mut. petit. e. fi. Item cum dico, non potes petere propter talẽ cau
sam, implicite nego me tibi teneri: & sic nego factum: quare fit
29 litis contestatio. ¶ † Item nunquid per responsionem factam
ad causam petendi, & non ad petitionem, fit litis contestatio ut
petis à me centum, quæ dicis te mihi mutuasse: ego respõdeo ñ
mutuasti. Dic, quod sic: quia cũ causa sit principale in ipso libel-
lo, quia ex ipsa datur petitio, responsione data ad causam peten
di, petitoni intelligor respondere: ut sit idem ius in accessorio,
quod in principali. ext. de fide instr. inter dilectos. de off. del. pru
dentiam. in fi. Vnde licet non negem petitionem dicendo Nego
quod petis, tamen cum nego causam, dicendo Non mutuasti. ẽt
e factum nego: vnde litem contestor, secundum Inn. IIII.[e] Argu.
20 contra s. ver. quid si reus. ¶ † Quid si pero à te decem, quæ mihi
debes: nec negas, nec debitum confiteris, dicẽs, nec nego, nec cõ
fiteor, nunquid per talem responsionem fit litis contestatio? Di
cunt quidam quod sic: ar. pro eis ext. de postul. c. 1. in prin. ibi qđ
& idem magister in fratrum, præsentia cõstitutus, & c. & ff. de in
terro. actio. de ætate. § qui tacuit. & § nihil. Tutius tamen est, ut
cogatur reus exprimere an neget, uel debitum confiteatur, & ꝙ
f certum confiteatur, ut ff. de confes. certum. & in præd. § nihil.[f]
21 ¶ † Quid si reus respondet dicens, nolo cum aduersario litigare
nec aliter contradicit petitioni? Respon. per hoc non fit litis con
testatio. ar. C. de iudi rem non nouam quia per hoc nescitur, an
neget, uel confiteatur petita: sed sufficit, si animo litigãdi petitio
ni aduersarii contradicat, ut in eadem lege, vt patet in exemplo posi
tio s. ver. item nunquid. & 3. q. 3. offeratur. Hoc etiam probatur
ex vi vocabuli. nam litem contestari, nihil aliud est, quam testari
22 quod mult'cum aduersario litigare ¶ † Sed pone: peto à te corã
iudice decem, quæ mihi debes: tu respondes, domine, credo in
veritate quod nihil debeo sibi, sed si debeo, uolo restituere si ni,
nunquid per hoc est lis contestata? Argu. quod non, extra. de lit.
contest. capitu. vn. coribi, responsionem secutam, &c. quia im-
mediatè post petitionem debet responsio sequi. Sed contra ex-
tra. de rescrip. causam, quæ inter P vbi dr quod licet clausula de
testium receptione præcedat illam clausulam quantum de iure
poteritis, tamen intelligitur suo loco, licet postponatur, & hic
licet præponatur, uel postponatur responsio, non minus robur
habet, extra de uerb. signific. nihil. & de restit spol. eum ad sedẽ
23 ¶ † Sed nunquid litis contestatio fit ad interrogationem
g partis? Respond. sic[g], extra, de do & cont. prout. & etiam ad
h uocati,[h] secundum quosdam ut extra de appell. cum causam. de
24 iudice non est dubium. C. de lit. contest. l. unica. ¶ † Sed nũquid
i per exceptionem peremptoriam petitioni oppositam, fit litis cõ
testatio[i]? puta vendico à te fundum: tu excipis de præscriptio-
ne, vel dicis me actioni rennunciasse, & huiusmodi: & uidetur,
quod non, nisi de plano respondeat, non teneor: argumen extr.
eodem. capitu. vnico, ibi, & responsionem, &c exceptio enim
est actionis exclusio. ut ff. de except. l. 2. in princip non ergo est
opus actionem excludi, cui contradictum non est. Primo, etiam
debet lis contestari: & postmodum usque ad conclusionem pos-
sunt peremptoriæ exceptiones opponi, C. de except. si quidem.
& l. præscriptionem. C. de præscrip. longi temp. empto. C. sent.
rescin. non poss. peremptorias. Argu. contra nam institura actio
ne & opposita exceptione peremptoria, uidetur esse iudicium,
vt ff. de interrog act. si filius §. exceptionibus. Item contra, extra.
de dolo & contum prout. & de appell. cum causam. ubi de hoc
& de elect. dudum. 2 SOL. Dicunt omnes communiter fere qđ
non fit litis contestatio: quia per exceptionem iudicium recte
25 non ordinatur, extra. de ord. cog. cum dilectus ¶ † Vnde si per-
emptoria ante litem contestatam opponatur erit intentionis ex
clusio, sic debet intelligi ff. de cond. indeb. elegãter. § si quis post
transactionem. & ff. quod met causa. metum §. sed quod ait. in fi.
ff. de neg gest sinautem. §. si quocunque. Si uero postquam re-
sponsum est libello, & litis contestatio opponatur tunc erit acti
onis exclusio. Item contra. extra. ut lite non cõtest. quoniam fre
quenter § quod si super. ibi, tanquam lite, quæ ingeritur contes.
&c. Sed ibi plura concurrunt, quæ repræsentant litem esse con-
testatam ad interrumpendam præscriptionem, s. præsens, qui no
mine possidebat alieno: & absens monitus sæpius citatus & rei
præsentia: & quia, secundum quosdam, is qui præsens erat, ius
habebat in re Vel potest dici, secundum V nec quod ibi in dubio
præsumitur lis contestata ex eo, quia peremptoria exceptio, p-
posita inuenitur, Inst. de inut. sti §. scriptum. Alii contra. De hoc
& quæ exceptiones impediant litis contestationem, not. supra.
16 de except. § dicto. uer. rursus. ¶ † Sed quid si reus ita dicit, nolo
litem contestari, quia oppono exceptionem pacti, uel aliam, &
eam uolo ante litis contestationem probare? Respondeo:
uidetur audiendus, ff. de cond indeb. eleganter. §. si quis
uidetur audiendus, ff. de cond indeb. eleganter. §. si quis post.

ADDITIONES.

a Azo. ¶ Vide quod scripsi. e. ti. c. vnico, super j. gl. in prin. & plenius in quæ-
stione, quam posui super regula, exceptionem. de re. iur. lib. vi. Adde Ab. in
d. c. 1. & Bar. in d. l. 1.

b In causa. ¶ Facit de iur. calum. c. ii. lib. 6. in prin. ut ibi no.

c Respondebit. ¶ Statis. ampliat formam Aegid. positam. ubi s.

d Cum contingat. ¶ Vbi uide in gl. quia melius. & maxime in uersicu. quid si
quis. Adde ad uer. sequentem, s. ex præmissis, &c. quod si fiat responsio ad
libellum hoc modo, nego narrata prout narrantur, & dico petita fieri non
debere, est facta litis ꝓtestatio absque eo quod dicat animo litis contestan-
di: ita Rota in antiq. dec. decis. ccclxxiii. & nouissimis decis. decis. 112.

e Secundum Inn. IIII. ¶ In dec. j. e. ti. vt ibi scripsi in gl. notant per hoc.
¶ Adde Paulũ. de Cast. ꝑ 28. inci. in causa, quæ uertitur in curia. & uer. q.d
ergo. s. proximè addi. secundum Ab. do. de Rota decisio. xii. alias. lxiii.

f Nihil. ¶ An iudex ꝑcise cogere possit reũ ad litem contestandã Acc. in au-
then. q semel. dicit, ꝙ non, ut dixi in quæstione, ad quã. s. remisi, ubi prose-
quor opi. M. V tetur ergo remediis inuentis à iure contra contumaces an-
te litem contestatã: sed Iac. de Are. vī reum prætoriis remediis posse præ-
cise compelli: alleg. ff. de ven. inspic. l. j. §. ex hoc. & quod iudicium redditur
in inuitum, ff. de verb. obl. inter stipulantem. mihi placet prima. ADDE, ꝙ
primam opi. sequitur Bar. in d. auth. Cy. in l. j. de lit. cont. secundam, uero
opi. tenet Pau. de Cast. cons. ccxiii.

g Sic. ¶ Secundum Host. ut scripsi super gl. decr. in e. tit. prope fi. alleg. ff. de
interrog. act. si fine. j. resp.

h Etiam aduocati. ¶ De hoc j. duobus §§. proximo s. & pe.

i Litis ꝓtestatio? ¶ Expeditum est, ꝙ non per dec. secundũ eo. ti. lib. vi. quod
tamen intellige, ut ibi no. gl. antepen. ¶ Adde, ꝙ Bar. non facit ita expedi
tum: sed dicit quod aut statim facta narratione ab actore sequitur respon-
sio rei opponentis exceptionem perẽptoriam: & tunc inducitur litis con-
testatio: & ita intelligitur, secũdum ipsum, gl. in l. j C e. & §. patroni. in l. rẽ
non nouam. aut post libellum datum: uel narrationem propositam, reus ex
interuallo uenit cũ suis exceptionibus: tũc non inducitur litis ꝓtestatio,
quia non uidetur producere super meritis causæ: & ita dicit loqui. o. j. de li
tis contest. lib. vi. & hanc doctrinam tenet Bar. ut refert: Ab. ext. c. i. sequi-
tur do. Ant. ibi, licet ipse mordeat.

post.vbi dicitur, volenti, &c.[2] & C.de except.si quidem. Sed videtur ptra, quod primo debeat litem contestari, & postea proba
b re, ff de interrog.in iure fac.sed si filius §.j. Dicunt quidam[b] quod si de leui potest probare, audietur ante litis contestationem: alioquin non, ff ad exhib.l.3.§.ibidem.nisi opponat exceptionem pacti uel rei iudicatæ, vt in eo.l.in fi. Alij contra. Tu dic, ut ext.e.ex-
27 ceptionis.& ſ.de excep.§ j.¶† Quid si in libello dicatur, peto mihi tradi à te uacuam possessionem talis domus, amoto tamen possessionario, nunquid pensionario respondente fiet litis cõtestatio? Resp.dic, quod non, cum sibi non sit libellus oblatus: quod fieri deberet, ut j.de libel.concep.§.restat.de hoc no.secundum Papã
c extr.de foro comp.Romana.§.fi.[c]¶ † Quid si omissa litis conte-
28 statione iuret de calumnia, nunquid intelligitur fieri litis contestatio? Resp. non quia post litem contestatam est præstandũ hoc iuramentum.& facit ad hoc, C.de iur.cal.l.2.in prin.C.de sent.& interloc.prolatam.ext.de elect.dudum.2.& de lit.contest.c.vni-
d co,& quide j.de sententia.§ iuxta.ver.sed pone, quod[d].¶†Quid si
29 prius quam iuretur de calumnia, fiat talis positio generaliter: Pono, quod omnia, quæ in libello continentur, sunt uera: & sequa-
e tur ad eam responsio? Resp.dicit do.meus[e], quod cum totus tenor in libello intelligatur petitus, & sic respondeatur narrationi & petitioni simul & semel, lis est contestata. Vniuersalis enim repetitio est responsio, sicut dicitur de electione, ext.de elect.in Ge-
f nesi.& iam dicam. Et nota.[f] quod per positiones, in quibus nihil petitur, & responsiones ad eas, non fit litis contestatio, sed p r petitionem in iure propositam, & responsionem ad eam secutã, ut ext.de lit.contest.c.vnico, & de elec.dudum.2. Quod forte intelligendum est, cum positio & responsio non fiunt directe super principali, sed super alio: uel indirecte alioquin sic dicatur: Ponit T.quod H.debet sibi centum, & H. respondeat in iure se sibi non debere: videtur esse lis contestata, ut iam dixi. Vel dic, quod animus contestandi desideratur in litis contestatione, sicut, & alias in adeunda hæreditate, ff.de acquir. hæred. pro hærede. circa
30 prin.† Plurimum enim prodest, & potest animi destinatio, ut colligitur ff.de leg.3.cum quæritur.§.planè.& l.cum uxori.ff.de uer. sig.locus.ff.de sol.l.qui res.§.aream.15.q.j.si quis non iratus & q. 6.c.j.in fi.ext.de pig.nuper.& c.debitum. Vel distingue aliter: nã refert utrũ, ponatur nudũ factũ, & ad id respõdeatur: puta sic ponit T.se mutuo dedisse centum H respondet H quod positum ẽ non esse uerum: ut tunc non fiat litis contestatio. An quidem ponatur ins & factum uerbi gratia: ponit T.se dedisse mutuo centũ H.quæ sibi debet: respondet H.quod positum est, nõ esse uerum: vt tunc fiat litis contestatio: ar.ff.de hered.instit.si pater. & l.seq. ff.de leg.1. huiusmodi.§.si ita.& §.legatum.ff.rem rat.hab. procurator cum peteret.ff.de his, qui no.infa quid ergo.§.item.ff.de in
31 rejur.l.fin. Contra de hæred.instit.cũ proponas. ¶† Sed quæ est ratio, quod per positiones & responsiones non fit litis contestatio: Resp.quia positiones succedũt loco probationum, quæ non sunt faciendæ ante litis contestationem. Vel dic, vt no.ext. de lit. contest.c unico. Illa autem potest esse ratio: quia in positionibus nulla fiat petitio, sine qua sententia non pfertur, extr.de iud.examinata.de simon.licet Hely. Item speciale est in causa, quæ corã domino papa agitatur, in qua sufficit rationes proponere absque aliqua petitione, ad hoc vt sententia ferri possit sine litis contestatione, ar.ext de institit.cum uenissent.j.de sentẽtia, §.iuxta.uersi item non ualet. Quidam autem dicunt, quod & si in libello nulla fiat petitio, sed solum facti narratio, ad quam reus respõdeat animo contestandi litem, per hoc fieri litis contestationem, vel saltem tolerari, ut res magis valeat, quam pereat, extr.de ver sig. ab
g bate. Tutius est tamen aliquid petere secundum Papam[g]. ¶†Itẽ
32 si omnia remedia tibi, aduocate rei desint, ut tenearis litem contestari, contesteris saluis omnibus exceptionibus tuis, dilatorijs & peremptoriis, vt ſ.de exce.§.uiso.& protesteris etiam de beneficio reconuentionis, si nondum facta est, ut ſ.de reconuen.§.sequitur.& ſ.versi.& nota, quod.

ADDITIONES.

a Volenti, &c. ¶ De exceptione transactionis loquitur.
b Dicunt quidam. ¶ Alb.Gal.cuius fuit iste versi.hoc tit.post prin.hanc etiã quæstionẽ posuit auctor de exce.ſ.dicto ver. sed an reus. & ibi plene scripsi q̃ in ea tenet Vber.de Bo. Ad negatiuã ẽt inducit ibi auctor aliã rationem f. q̃ diffinitiua ex tali probatione ferri non posset: & hoc respicit titulum istum: unde hoc omitti non debuit.
c §.fi. ¶ De lib.obl.super rubrica fuit illa gl.& quomodo potuerit esse iste error huius falsæ allegationis, scripsi e.ti.de lib.obl.c.j.in gl.quid si peto.in fi.
d Quod. ¶ Et de iur.cal.c.j.lib.6.
e Do.Meus. ¶ Vt scripsi plenius super gl.dec.eo.ti.
f Et no. ¶ Secundum Rof. cuius fuit iste ver. totus ad literam in suo tractatu. Positionum.de quo dicam.j.de positio.in prin. ¶ Adde, ut per Ab. plene in d.c.j.ubi non sequitur, dicta Spec.hic.
g Secundum Papam. ¶ Vt scripsi e.ti.c.uno, in gl.no.hic Inno.ante fin.quod hic sequitur, fuit Vber.de Bo.ubi ſ.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio fit per confessionem aduocati, etiam illicitam, nisi fuerit reuocata.*

¶ Litis contestatio per quos fiat.

a 3.§.Sequitur videre, per quos fiat litis cõtestatio[a]. Et quidem per principales pſonas, si sunt tales, quę possint in iudicio esse, uel etiam per eorum procurato
b res[b]: item p tutores & curatores, syndicos vel actores, C.de iu. rem non nouam §.patroni. ext. de dolo & contum. prout. & de iur.cal.cum causam. ff. de doli. excep. si procuratore agit. C. de proc.l. procuratorib.& l.neq;.& ff.de proc.l. sed etiam ex his. ff.
1 de iud.licet.† Fit quoque litis contestatio per confessionem aduocati, etiam illicitam, nisi fuerit reuocata, ut probatur ext.de ap. cum causam, quæ.& ualet, quod per eum fit clientulo præsente, & non contradicente, C.de erro.aduoc.l.j. Si uero non habet qs personam standi in iudicio, puta quia est minor 25.annis, non ualet quod cum eo fit, ut C.qui legit.pers.stan.in iud. hab.l. fi.

ADDITIONES.

a Litis contestatio. ¶ Totum, quod sequitur, usque ad finem, fuit Tanc.ad literam, excepto uer.fit quoque.& duabus concor. quæ ibi præcedunt, & ambæ corruptæ.
b Procuratores. ¶ Extr.de rest.spol.cum ad sedem, in prin.

SVMMARIVM.

1 *Coram præside super re tempore peritura, fieri potest litis contestatio inter non subditos.*
2 *Litis contestatio an coram arbitro sit facienda.*
3 *Litis contestatio habita coram arbitro, an ualeat coram ordinario: uel econtra.*

¶ Litis contestatio ubi fieri debeat, uel possit.

4.§.Nunc tangamus, ubi sit facienda. Et quidem coram suo iudice, ut ext.de elect.dudum.2.ibi, p petitionem in iure coram iudice, &c de lit.contest.c.vnico, ibi, in iure, & c.alioquin non ualet, ut ext.de iud.at ſ.in prin.& de consue.
1 ad nostram.C.ſi a nõ compet.iud.l.fi.11 q.j.in clericorum.† nisi in præside, corã quo super rẽ tempore peritura fieri potest litis con-
a testatio inter non subditos[a], vt ff. de off.præ.senatusconsul.¶†Il-
2 lud autem certum est, quod coram arbitro est litis contestatio
b facienda [b]tar.ff.de excep.l.j.litis contestatio facit fidem, & valet coram iudice, ut ext.de testib.præsentata.& c.cum causam.& C. eo.l.fina, & secundum hoc superflua sunt uerba illa, quæ sæpe in compromissis ponuntur, ſ. quod acta coram arbitro ualeant co-
3 ram ordinario. Vber. autem dicit, † quod litis contestatione habita coram arbitro, non ualet coram ordinario: uel econtra, quo ad diffinitiuam sententiam: sed quo ad alia, quę fiunt corã eis, sic.

ADDITIONES.

a Subditos. ¶ Tanc.cuius fuit iste §.hucusque melius locutus est leprimendo casum legis, quæ non loquitur de non subditis, sed de familiarib præsidis, in quorum causis præses suspectus est: sed in re peritura, &c.
b Facienda. ¶ Idem Acc.C.c.l.una, in princ.2.gl.ergo & libellus offerendus, de quo j.de lib.concep.§.restat. in fi. ADDE Ab. qui dicta Spec. examinat in c.præsentata, ext.de testibus.

SVMMARIVM.

1 *Litis contestatio fieri debet super exceptionibus dilatorijs: & iuramentum de calumnia præstari, si negligenter ipsa litis contestatio omittatur.*
Litis contestatio quibus casibus non sit necessaria.
2 *Litis contestatio an super incidentibus quæstionibus sit fienda.*
3 *Litis contestatio an fieri debeat in causa nullitatis sententiæ.*
Exceptionem nullitatis sententiæ opponens, debet eam cito probare, si nelis exceptionem impedire.
4 *In breuibus litibus non fit litis contestatio.*
5 *Parte absente an, & quo casu possit lis contestari.*
6 *Aduocato actoris ad litis cõtestationem properante, melioratur eius conditio.*
7 *Volens ad litis contestationẽ venire uidere debet si aliquid est ambiguum in libello, ut remoueri, uel declarari faciat.*

¶ Litis contestatio quando fiat.

5.§.Quando autẽ facienda sit clarũ est: qa post bello, & datis indicijs ad delibe-

§.q.3.offerat.p q̃ legē dicūt qdā Legistæ,ꝙ nō valet litis ꝯtestatio,nisi prius libellus fuerit porrectus, vel partiū ꝯsensu remis-
a ssus:ꝙ satis tollerari pt,ſm T.[a]nisi fori ꝯria cōsuetudo obsistat.
b In multis enim locis [b] de more libellus nō dat: & ibi valet quod agitur in iudiciis sine eo. Potest etiam lis contestari omni tempore legitimo ad agendum non in feriato,vel alias prohibito.Item fit litis contestatio & prius quam de calumnia, vel de veritate dicenda iuretur,& prius quam fiant positiones,vt j.ti.pro
1 xi.in prin.¶†Et nota,secundum B.quod litis cōtestatio fieri debet super omnibus exceptionibus dilatoriis, & iuramentum de calumnia præstari:tamen si negligenter omissa fuerit litis contestatio,nihilominus valebit processus,vt ff.de iureiu.l.iusiurādū.
c §.qui iusiurandū.ut no ext.de off.del.prudentiā.§.sexta.[c]& s̄.de excep.§.uiso.uer.sed nunquid iudex. Cum enim super eis testes recipiantur,ut ext.de testib.c.de testibus.qui nō sunt regulariter recipiendi lite non contestata,ut extra vt lite non contest.quoniam.in prin.patet,quod super eis est lis cōtestanda:& patet extra de testi.veniens.vbi lis fuit contestata super quadam senten-
d tia in modum exceptionis opposita.G.Na.[d] cōtra dicit enim ꝙ iste est casus,in quo testes recipiuntur lite non contestata: & in hoc fallit regula prædictæ dec.quoniam.quam,& similes,intelligit in causa principali,nō in exceptionib.loqui.Item quod dixi de calumnia iurandū in eis intelligit, ꝙ de malitia tunc iurabit, secundum ea,quæ no.j.ti.prox.§ 1.ver.secūdum est.Quidam tñ dicunt hoc locū habere in exceptionibus peremptoriis quia in dilatoriis iuratur de calumnia,ut C.de iur.calum.l.j.qđ non credo.Vnde dic,vt in præd.ver.secūdum.In quibus autem casibus non fit necessaria litis contestatio, vide s̄.de teste,§.nunc tracte-
2 mus.& j.de lib.conce.§.nūc dicendum. ¶ † Sed nunquid super incidentibus quæstionibus fiet litis contestatio? Videtur, quod sic.argumentum.ff.de excusationibus tutorum.quinquaginta.
e Dicunt quidam [e],quod cum ciuilis incidit ciuili,non fit litis cōtestatio super incidenti, cum super ea non pronuncietur, C.de
3 ordin.iudic.l.1.¶ † Quid de causa nullitatis sententiæ? Dicunt
f quidam [f] non fieri in ea litis contestationem: quia sic posset res
g in infinitū abire.[g] q enim opponit exceptionē nullitatis,statim debet eam probare si velit exceptionem impedire, ff. ad exhib. l.3.§.ibidē.ff.ad Trebel.ille.§. si de testamēto.ff.ut in pos. leg.si is a quo.Vel dicut j.de lib.concep.§ nunc dicendum.ad fi.uers.
h quid si sententia [h] ¶†Quid de breuibus litibus? Respōdeo [i], nō
i fit in eis litis contestatio,ut in præd.§.nunc dicendum.uersic.3.
4 Quid de summariis?de hoc s̄.de officio iudicis.§ final.uersiculo
5 sed quæritur. ¶ † Sed nunquid me absente fit litis contestatio si aduersarius animo contestandi litem respondet libello? Videtur,quod sic,ut ff.de interrogato.action.si sine.Sed dic contra,
K ut ff.de confe.certū § si quis absente[k].¶†Itē dicit Vbe.de Bob.
6 quod aduocatus actoris debet properare ad litis contestationē quia ex hoc fit melior eius conditio.C.in quib.cau.in integ.resti.nō est necess.in minorū.C.de iud.l.1.ff.de noua,alia.ff. de usur.
l uideamus.[l] Aduocatus uero rei debet,quātū potest, tardare.qa per eam clauditur uia multis allegationibus & diffugiis,ut C de iud.apertissimi.& j.§.prox.& C.de iuri.om.iud.nemo.ff.de iudiciis.ubi accepti.& per eam subiicitur reus iudici, & obligatur actori,C.de procu.neque.ff.de redhib.ædiles §.item sciendum.
7 & extra de re iud.inter monasterium.¶†Item nota,quod cum uolueris ad litis contestationem venire,uide si aliquid est obscurum,uel ambiguum in libello,& istud facias remoueri,uel declarari:ut j.de lib.concep.§.iuxta.uer.item non ualet,si sit.

ADDITIONES.

a Secundum T. ¶ vbi s̄.
b Locis. ¶ Vt in Apulia,præter ciuitatē Beneuentanam,vt dicit,Rof.rub. in quo loco offeratur libellus,quæ est 13.
c §.sexta. ¶ In gl.ex loco.cuius pars ultima fuit additio.
d Opposita.G.Na. ¶ nescio,quare hunc allegat,& practicum suum omisit, scilicet Aegi.qui plene hoc tractat,& hoc tenet, vbi s̄.in j.resp.
e Dicunt Quidam. ¶ Gui.de Suz.super l.vna. C.e.tit.
f Dicunt quidam. ¶ Gui.de Suz.vbi s̄.
g In infinitum abire ¶ Contra id.C.de transf.fratris.& ff.pro suo,in l.vlt. in prin,Guid.
h Si sñia. ¶ In fi.§.est:& distingue,an agat,uel excipiatur,vt ibi dicit auctor in quæstione,an hoc casu requirat libellus:quæ tendunt ad idē. Et aduerte qa quæstiones istæ formātur,cum partes sunt præsentes,sed remanet dubitatio,qñ agens dicit sñiam nullā,& aduersarius,uel iudex,qui illam tulit,si procedebat ex officio,citatus est ꝯtumax lite non ꝯtestata,an procedi possit in ipsa causa nullitatis? Ad negatiuam facit gñalis ꝓhibitio, à quo iste casus non inuenit expressus,ext.vt lite nō ꝯtest.in rubro & nigro,cum ꝯtestatio fit iudicii fundamentum,ext.de litis ꝯtest.c.uno,C.e.ti l.una,& ext. de ele.dudū.2.& no ff.de iuris.om.iud.l.& q.a.gl.pe.& C de sent.& in ter.l. prolatam.Itē cū priuilegiū fit appellationis, ꝙ in illa procedi possit lite nō ꝯtestata,parte ꝯtumace:ext.de ap.interposita.in fi.C.de tēp.ap.l.vlt.§. illud.ergo in cæteris est ius commune.In contrarium de reg.iur.quæ a iure.li.6.& ibi ꝯcord.& ff.de legib.l.ius singulāre.& ad munic.l.1. Cum ergo diuersa fit causa appellationis à cā nullitatis,patet in prima statutū ad secundam non extendi.Ad ꝯrium arguit,ꝙ similes sunt hæ duæ causæ: ergo eisdem regulis indicandæ,cum quasi identitatem sapiant facit ext.de tran. stat.c.2.ver.sicut ergo.C.de inoff.don.l.fi.& nō possit diuersitatis ratio assignari.ff.de iniusf.rupt.& irrit.test.l.3.ff.de verb.obl.l.à Titio.j.respon in fi.Itē prius vrget ratio in causa nullitatis,quæ sapere pt iniquitatem iudicis,sine iniustitia partis:& in causa appellationis,sine iniquitate iudicis qñ que tangitur iniustitia partis,ut s̄.Item ꝯstat,ꝙ tanta est ꝯnexitas inter appellationis & nullitatis causam,ꝙ in causa appellationis de nullitate agi pt,de quo satis scripsi ext.de ap.dilecto.in vlt.gl.facit ff.fa.ercisc.quædam mulier.ff.de iure pa.l fi.Ad prædicta facit C.de tēp.ap.l.pen.& ꝙ sñia præfecti prætorio dicit,ut e.ti.l ult.ad fi.ibi,cui ꝯsentaneū.Item constat,ꝙ ſm quosdam,si in causa restitutionis in integrum procedat reo ꝯtumace, admittit agens ētlite nō ꝯtestata,licet esset eo casu faciēda ꝯtestatio, si reus esset præsens:de his,de off.iu.c.2.in tex.& gl. Itē quæstio nullitatis dr esse quædam species appellationis,ff.de arbit.non distinguemus.§.cum quidā. in fi.Ad hanc partem inducitur,ꝙ no.Inn.in dec.2.de off.iud.in fi.magnæ gl.ꝙ uerbum posuit Spe.j.de off.iud.§.2.in 2.col.uer.item cum pe ut sñia & ꝙ no.de proc.in nostra.ubi scripsi super gl.ult.in prin.& ante fi.& patet ex his,quæ scripsi sup gl.dec.2.de off.iud.maior ratio suadet in reo ꝯdemnato:quia dicit sñiam nullam procedi in ꝯtumaciam actoris originalis, uel iudicis,q̃ ipsi actori:quia habet remedium missionis,reo ꝯtumace: cū habet reus,ꝙ non habet actor,s.ius excipiendi,cum petetur executio. Sed huic obstat,ꝙ sunt multæ sñiæ q̃ nō requirunt executionē,ut si ꝓnunciatus est illegitimus,infamis,periurus,uel his similes, pp quæ uidetur standum actori,qui uoluit,cum agit,libellum & litis ꝯtestationē fore necessariā regulariter,per allegata primo.Posset aūt esse casus talis ꝙ æquitas suaderet opinionem ꝯriam,quam tunc dicerem sequendam per suas rationes. ADDE,ut per d.Ant.de sanct.Georgio in rubrica extra de ap.in 27.col. in quinto effectu,& per Old.cuius prædicta sunt uerba,eius ꝯs.12. incipiēte,quæstio prima. ADDE tu ꝙ ubi agitur de nullitate processus,uel sñiæ non fit litis contestatio,si de nullitate notoriè constet ex actis,ita Rota in nouiss.decis.decis.cccxl.
i Respondeo. ¶ Secundum Gul.ubi s̄.
K Absente. ¶ Gui.de Suz.faciebat duas quæstiones: prima,cum respondit iudice petente,uel non petente: secunda, cum respondit aduocato meo petente,me tamen absente. Sed contentus fuit auctor paucis, quia unica erat responsio.
l Videamus. ¶ Hoc quod procedit,dixit post tractatum de contumacia, & de mis.in pos.uer.in hoc est cautus.mihi charta 7.quod sequit, dicit char. ult.in princip.

SVMMARIVM.

1 *Effectus litis contestationis est multiplex.*
2 *Per litis contest.omnis actio personalis perpetuatur.*
3 *Litis contestatio interrumpit omnem præscriptionem.*
4 *Post litem contestatam nulla dilatoria exceptio potest obiici.*
5 *Mandatum procuratoris an possit post litem contestatam reuocari.*

¶Litis contestationis effectus.

1 6.§.Effectus [a] autē†litis cōtestationis multiplex est.
a Nam post eā iudex nō recusat:ut s̄.de recusat.§.fit autem.& de excep.§.uiso.¶Item per eam omnis actio ꝑsonalis ꝑpetuatur:id est,facit, ut usq; ad xl.annos extēdat, & postea transit ad hæredes,ut C.de præscr.xxx.uel xl.annor. ſæpe.saluo eo,quod dicitur in actione de dolo,quæ non perpetuatur per litis contestationem,C de dolo,l fi.¶Item post eam cau
2 sa fit usuraria, quæ prius non erat:ff.de usu. lite. ¶ † Item interrumpit quamlibet præscriptionem,xvi.q.3.c.potest.etiam si fa
b cta sit coram arbitro,secundum Papam,ut C.de arbit.l.penu.[b] Quid fiat coram non suo iudice:de hoc extra de ap.vt debitus,
c in prin.[c]¶† Item post eam nulla dilatoria exceptio obiicitur ut extra.

ADDITIONES.

a Effectus. ¶ Totus iste §.fuit Tā.ubi s̄.excepto ibi,etiam si facta,cū remis. seq.His autem effectibus adde,quod habes de do.& contu.prout.facit eū fortius puniri rei contumaciam,ut ibi.
b L.pen. ¶ alias ult per quam legem dixit hoc Inn. in c.præsentata. de testa.ubi scripsi in gl.nūquid ergo.sed quid de facta coram arbitratore,nunquid interrumpet? Vr,ꝙ non:quia talis arbitratus habet uim transactionis,ut no.in auth.ut dif.iud.§.si uero ꝯtigerit.col.9.& satis scripsi post Inno.de iureiur. Quintauallis.nō enim hæc est interruptio naturalis,qa per id nō ꝑdit possessio:ꝙ ad naturalē interruptionē est necessariū,ff.de usuc. l.naturaliter.De ciuili uidetur idem dicendum.per l.alienam.ff.pro empto re.Nec iste modus interrumpendi inter alios ciuiles modos numeratur. 16.q.3.c.pōt.uers.hæc de præscriptione.ext.de præscr.illud.& C de præs. 30.annor.cum notissimi.nec per Hostien.qui pluries exquisiuit in Summa de præscr.rerum immobilium, §.quibus modis. Item scias ꝙ id, ꝙ statim sequitur de contestatione facta coram non suo iudice,dixit Gui.de Suz.super præd.l.penul.locum habere etiam de facto coram arbitro, si compromissum non teneret ratione arbitri,uel compromittentium. Nec obstat finis illius legis,qui uidetur uelle ꝯrium:quia dicit finem ipsum intelligi cum compromissum tenet & mutat causam,secundum eū.ADDE primæ parti apostillæ.Old.consi.clxxvi.incip.factum tale est.ubi uerba formalia sunt.
c In prin. ¶ & in fi.2.gl.& idem no.de præsc.illud.de procur.can.c.ex tuarū in 4.gl.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

extra de re iud.inter monasterium,nisi,ut supra de exce.§.dicto. uer.hoc tamen.ibi,& nouus,&c.¶Item post eum non potest re uocari mandatum procuratoris,nisi certis ex causis,ff.de procu.
a post litem.& legibus seq.[a] Arg.cōtra,extra eo.mandato[b].¶Itē
b post eam procurator & tutor,tanquam domini litis,procurato res constituere possunt,C eo. neque. ¶Item post eam delegatus ab alio,quam à principe potest alij causam committere, ut ext.
c de re iud.cum Bertholdus[c].¶Item post eam iuratur,& ,pbatio- nes recipiuntur:q ante non fit regulariter.ext.ut lit.non contest. per totum ¶Item per eam clauditur uia multis malitijs, & reus
d iudici subijcitur,& obligatur,ut s.§.prox.uersi. pen.[d]

ADDITIONES.

a Seq. ¶ Quas etiam vide de procur.c.ii.lib.vi.
b Mandato. ¶ Illud,cùm ,pcurator non resistit reuocationi: & dic vt in præ. decre.ii.
c Cum Bertholdus. ¶ Hoc non approbatur,ut ibi no.in gl.sed qualiter dele- gatus.& uide,q dixi de app.cum causam.super gl.pe.
d Versi.penu. ¶ Sed an litis contestatio habet effectum obligandi bonæ fidei possessorem ad interitum naturalē est quæstio Pilei 97.quæ tractat de mu- la prouinciali surrepta mortua post litis contestationem cum emptore bo- næ fidei & soluit,emptorem nō teneri,etiam de casu in genere, qui euene- rit culpa sua,per leges ff.de rei uendi.si a bonæ fidei.& ff.de peti. here. illud quoque:

ADDITIONES NOVAE.

* Casus in quibus non debet fieri litis contestatio, & si fiat non tenet ənumẹ rantur. Primus,ratione psonæ agētis,ut si pupillus habēs tutorē velit age re sine eius authoritate,l.j.C.q legitimā psonā secū dus,ratione iudicātis l.cū ptor.de iudicijs. Tertius ratione cāæ,l.j.C.de peda.iudi. Quartus rōe tēporis regulariter,ut c.fin.ext.de ferijs. Quintus ratione loci,l. si cū dies, §.fi.de arbitris. Sextus si fiat cū falso ,pcuratore,ut in c.in nra.de ,pc. Septi mus si libello non oblato,3.q.3.si offeratur, Octauus,si fiat coram iudice nō habente iurisdictionem,l.j.si non à comp.iudi.
* Nota q allegatio iuris municipalis vel communis impedit litis ətestatio- nem quia non indiget probatione:secus si esset quæstio facti.Io. And. in c. j.de lite conte.lib.6.in nouella,& l.Arethusa.de sta.hom.Bal. de hoc plene in l.postquam liti.C.de pac.
* In l.scire debet.de bo.vac.nota tex.ibi,ad audiendas,&c.ad statuta dictā- tia q qs nō dēat audiri,ut nō p hoc impediat litis ətest.l. leges. de legi. vt ecce statuto cauet,q bānito nō reddat ius, seu nō fiat iᵒ an talis exceptio sit īpeditiua ,pcessus.tex.q sic in l.si seruū.§.fi.de his q ad ecclesias əfugiūt,in fi.& l.pe.in fi.de his q potent.nomi.& ut nemo priuatus,l.2.§.fi.& sic tenēt Mar.Sy.& Iac.But.Idē si statutum diceret,nullus audeat alium inquieta- re.nām similiter ex his uerbis paratur exceptio,ut Ang.in d.l. scire.
* In l.fi.de rei uendica.pone conueniebat rei uendicatione a Titio negaui posita & contenta in libello dixit Titius,ergo negas te possidere:& uult ,p bare me possidere:& ut possessio in ipsum transferatur per hanc l.an pos- sit.Dic q nō,q nō uideor negare,nisi illud q mihi nocet,arg.l. non intelli gitur.§.si quis palam.de iure fisci.& l.emancipatum.de senā.Bal. in l. si quis intentione.de iudi.& l.j.de litis contest.
* Nota q uerbum credo.uel non credo,fit litis contestatio, ut c.cum ad se- dem.de resti.spol.& l.iusiuran.& ad pecunias.de iureiuran.
* Quid si plura peto in libello,& tu respondeas tantum confitendo vel negā do,an dicatur lis contestata super eo,super quo respondisti.Odof.C.de li- tis conte.l.j.
* In l.si non transacti.de iur.& fac.ign.nota q exceptio quę concernit partis petitionem non suspendit aliam partis petitionem vt apparet hic, dum di citur,reddito q debetur.& est arg. q litis contesta. possit fieri super parte libelli sicut contradictio.Bal.in dicta l.non transacti.
* In l.item si unus,§.ante omnia.ff.de pac.nota,q istud est respiciendum an te omnia,&c.& ideo ista exceptio,tu non potes agere,quia tua nō interest impedit litis contestationē,quia dicit ante omnia,&c.Bar.de hoc in l.post- humus.§.si quis ex his.de inoffi.testa.
* An litis contestatio extorta per metum vel per torturam teneat Guil. de cu.& Bal.in l.2.in prin.de iudi.
* An vbi petuntur datia uel gabellæ,sit necessaria litis ətestatio.Bal.in l.hac perpetua.C.ubi q s de cur. vel cohor.& uidetur dicere quod non.
* In l.si fideiussor.qui satis.cog.in text.sed si aliam,&c.arg. q ,ptestatio refer natius protestanti in casum & tempus quo alias non haberet ius.Iac.But. & ideo est arg.q si aliquis contestetur litē sub protestatione & exceptione ac reseruatione exceptionū declinatoriarum,q declinans possit postea op ponere.dicit Bar.q hoc non est verum:de quo perəū in d.l.si fideiussor. q. satisda.cog.& in l.j.si quis in ius voc.non ie.& l.de pupillo. §. si quis ipsi p- tori.de ope.noui nun.
* An sit differentia vtrum fiat litis contestatio cum tutore,vel cū pupillo & quæ.& in quo.Bar.in l.j.de admi.tut.
* An possit iudex habere litem pro contestata,si pars non uult reespõnde- re.no.in l.j.de litis contesta.
* Quid si reperiatur in actis , lite contestata tali die , sed nō reperitur vtrū p affirmationem vel negationem,an probetur litis contestatio,Bar.in l.Gal lus.§.si eius.de lib.& posthu.& l.q si dubitet.de acqu.hære.
* An in inquisitione fiat litis contestatio not.in c.cum.I.& A.de re iudi.per Ioan.And.
* An vbi petitur restitutio sit necessaria litis contestatio,Cynus & Bal.in au then.si omnes.C.si ut ab hæred.se absti.
* An in causis summarijs fiat litis contestatio,& detur libellus.Bar.in l.si q s a liberis.§.si quis ex his de liberis agnos.

* Quid si reus respondeat libello absente iudice,an dicatur lis contestata:vi detur q non,ut c.quoniam contra falsam.de probatio.vbi dicit q loca,tē- pora,& personæ sunt designandę.
* Quid de causis vbi proceditur secundū formam capituli sæpe.de uerbo.si gnifi.in cle.Inno.in c.dudum.de electio.
* An litis contestatio facta coram non suo iudice interrumpat præscriptio- nem,glo.in l.quod falso.ff.quo fals.tut.author.quæ incipit a pupillo.& glo. in l.pe.ne de sta.defun.& l.2.§.quinquennium.ff.de collu.detegen.
* Nota q etiam lite nō ətestata peruenitur ad sententiā diffinitiuā, qñ non pōt aliter sibi esse cōsultum.Bal.in Aut.si oēs.C.si ut minor ab hære.se ab- sti.& Iac.But.in auth.qui semel.quomodo & quan.iud.& l scimus.§.fin aūt. ad Trebel.C.& Ange.in l.si fundus.§.in vendi.ff.de pigno.dicit q ĩ hoc est casus in l.si quis libertatem.in princi.ff.de petitio.hæredita.

¶Bal.de litis contestatione.

An litis contestatio possit remitti,uide ĩ.de sen.§.lit.ətest. ¶ In casibus in quib.nō ətestatur lis,q s actus habeat loco litis ətestationis, ĩ.de sen.§. in cas.b.in q.b.Eodē libello pt cōueniri reus & fideiussor,C.de fideius.tu.l. nō est ambigui.G.Vno falso ətēto in libello,totus libellus pōt negari, §.j. ver.j.G.si illud falsum tāgit factū,uel facti qualitatē, vel locū,uel tps:secus si sit falsitas in aliqua demōstratiōe,q̄ nō vitiat,ff.de iud.l. si in iudicijs. qa nō ,ppterea recedit à uero,licet hoc falsum sit,ar.eius q no.Inn.de hære.c. fraternitatis.Idē in positionib.dico:facit ff.de reb.dub.l. si is qui ducenta. §.cū ita.& §.vtrū. G.Quid de teste? vide s̄. de teste. §.si testis admiscet. & q d de instrumento,ĩ.de instr.edit.§.qñ instrumentū.& ĩ. depositi,§.qñ po- sitio est eo,&c.& seq.& de instr.ed.§.ratione partis. ¶ Libello debet respon deri præcise Sic,uel Nō:pt ēt addi defensio,ver.& scias. G. ¶ Si notarius scribit litē fuisse ətestatā,nec addit per negationem, vel confessionem, ista scriptura non ,pbat litē fuisse ətestatam:qa ətestatio potest esse difformis; & difformia non prēsumūtur.Si aūt dicat,iuratū fuisse de calūnia,nec dicit qualiter,probat iurm:qa iuramentū est uniforme,argu.ff.de dote præleg.l. Theopōpus.facit q no.Cyn.C.de əhen.& əmit.stip.l.j.& hic.ver. q dā aūt G.vide Bar.in l. q si dubitet. ff. de acq.hære. ¶ Si debes mihi centū.& qa nō reddidisti mihi in terminis, oportuit me accipere pecuniā mutuā sub usuris:& ego uolo illud interesse petere,qualiter formabo libellū; uersi.ex his autem.G. ¶ Protestatio,si iudex eam non reprobat, impedit litis con- testationē,licet verba alias sint apta ad ətestandū,nisi pars aduersa sdicat protestationi:quia in contestatione requiritur animus,uersic. patet ex pra missis.& uer.seq.G.hoc verum, si post protestationem verba immediate sequantur:secus si ex interuallo,ar.ff.de cond. & demonstr. non ad ea,nam videtur propter interuallum temporis & actum subsecutum a primo pro posito esse recessum.ff. loca.l. cum in plures. ¶ Qualiter formetur libellus appellatorius super interlocutoria,& qualiter sit ei respondendum, vers. sed cum in causa.G.¶Per exceptionem peremptoriam non fit litis ətesta tio:quia nondum trahit secum suum effectum,sed reseruatur ad post litem ante litis cōtestationem exceptio opponitur potius intentioni,qua m actio ni,uer.sed nunqd p exceptionē.uide c.j.ext.eo.lib.6. ¶ Licet psona veniat ex transuerso respondeat,non tamē fit litis contestatio. Non obstat l.j.C. vbi in rem act.quia illa est quasi contestatio contra cursum præscriptionis non quo ad procedendum ad diffinitiuam,uer.quid si in libello.G.¶Pro- cedit iste libellus,peto mihi tradi per te vacuam possessionem amoto inde pensionario.ibidem.G.Respondendo positioni, quę non fit directe super principali non fit litis contestatio:secus si contineat substantiam libelli,& respondeatur facto & iuri.ver.quid prius.G. ¶ In causa nullitatis senten tię non fit litis cōtestatio,cum nullitas non retardet executionem, nisi sta- tim probetur,C.de or.cog.l.fi.§.pe. vers. quid de causa. uide omnino ĩ. de senten.§.in causa nullitatis: vide Ber.de offic.delegat. capitul.pastoralis. vbi distinguit,&c.

a ¶De Iuramento calumniæ[a]. Rubrica.

QVoniam statim facta litis contestatione iurādum est de calumnia, ideo post tractatum de Litis cōtestatio ne,de hoc aliquid supponamus, dicentes:Quando iu randū sit:Et in quibus causis:Et a quibus:Et qualiter:
b Et quæ sit pœna iurare nolentis[b].

ADDITIONES.

a ¶ Pileus tota sui operis parte tractat hanc materiam.¶ Tanc.parte 3.rub. 2.¶ Vber.de Bobio char.ult.in prin. ¶ Ioan.de Deo Cauil.lib. 3.in fin.& lib.Iudicum parte 1.2.& 3.De hoc posui tres rubr. ¶ Aegid.rub.13.& dua bus seq. ¶ Alber. Gal. posuit de hoc rubr. ¶ Guid. de Suza. ante med.sui operis,& ante rub. de positionibus super exceptionibus. ¶ Gallicus post rubricam de li.contest.
b Nolentis. ¶ Hæc mēbra posuerūt Tanc.& Summistæ,Azo,Gof.& Hosti. sed præmittebant, quid est iuramentum calumniæ : q iuste omisit auctor, cum ipsorum diffinitio respiceret solū primum membrum iuramenti, q non calumniose petitur,uel non defenditur,de quo ĩ.§.pen.in princ.Idem dico de diffinitione Pilei,qui dicebat, ubi s̄. q iuramentum calumniæ est trames legitimus per quem litigantium temeritas & contentiosa litis in- stantia compescitur.Sed non placet:quia non conuertitur,scilicet q quic- quid est tale,sit iuramentum calumniæ.Et scias,q fere omnes quęstiones, quas ponit hic auctor,posuerat Accur.C.eo. tit.sed Azo prius circa textū vt dixi in summa huius titu.in fi.Scias etiam, q iura. 6.libri se circa hunc titulum habuerunt vtiliter,ut infra patebit.

SV

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

SVMMARIVM.

1 Iudex an possit iuramentum calumniæ differre, dicendo, nolo quod modo iuretur.
2 Iudex aliquibus coniecturis motus contra actorem potest ante litis contestationem iuramentum exigere, aut fingere se velle exigere.
3 Iuramento de calumnia ante litis contestationem præstito, an sententia postmodum lata teneat.
4 Iuramentum quibus casibus sit ante litis contestationem præstandum.
5 Iuramenti genus est quadruplex.
6 Iuramentum de malitia præstatur super exceptionibus, uel quum aliquid loco exceptionis proponitur.
7 Iuramentum de calumnia in principali præstitum, ad omnia, quæ postea emergunt in causa, extenditur.
8 Apostoli dictum quod unusquisque suam habeat propter fornicationem, qualiter sit intelligendum.
9 Iuramentum de calumnia, & iuramentum de malitia, in quo differant.
10 Iuramentum de veritate dicęda, qualiter & quo casu præstandum sit.
11 Iuramentum de ueritate dicenda, semel tantum in tota causa præstari debet.
12 Iuramentum de ueritate dicenda, in quo differat à iuramento de calũnia.
13 Iuramentum de ueritate dicenda, præstare debet syndicus, uel actor tantum, & fit in anima propria: iuramentum autem de calumnia in animã domini, uel uniuersitatis.
14 Ante iuramentum de calumnia an quis cogi possit actionem eligere.

¶ Quando iurandum sit de calumnia.

a I. § Est autem præstandum generaliter post litis cõtestationem[a], & incontinenti post, ut extra. eod. cum cãm. in fin. & c. j. & 2. & de elect. dudum. 2. ibi, lite uero coram nobis legitime cõtestata, præstito que, &c. scilicet in exordio litis, ut C. e. l. 2. in pri in. & C. de iud. rẽ non nouã. in medio legis. Si uero tacite fuerit omissum ab iuitio, potuit peri in quacunque parte iudicij, ut iuretur, ut j. § prox. uersi. quid si nõ [b] ¶† Sed quid si iudex
b
a volens differre iuramentum, dicit nolo, quod modo iuretur? Videtur ex præmissis, ꝙ non potest. Argu contra: quia quod differtur non aufertur, ff. de iudic. destitisse. l. dist. c. 2. in fi. Tamen si postea non iuretur, non tenet sententia ex quo exactum est, ut j. §.
2 prox. ver. & no. ꝙ secundum. & seq. ¶† Sed pone reus dicit iudici, Domine, ecce actor parat se ad agendum contra me: grauor in cõtestatione litis, & in sportulis, & alijs supplico, ut faciatis eum iurare, ꝙ si se æstimet bonam causam habere: ut Insti. de pœ-
c te. litig. § idem actoris. & sic non aget cõtra me. Dixit Vber. [c] ꝙ si iudex aliquib. coniecturis moueatur cõtra actorem, potest ante litis contestationem iuramentum exigere uel saltem fingere se velle exigere. Ego dico, iuramentum de calumnia de sui natura ante litis contestationem nõ debere præstari, sed post duntaxat. ut extra de prob. quoniam contra. ex ordine uerborum, & patet,
d ex serie rubricarum illius libri, & in præ. concor.[d] Aliud autẽ ge-
3 nus iuramenti bene præstatur, ut inferius apparebit. ¶† Sed quid si ante litẽ contestatam fuerit iuratum de calumnia? Dicunt quidam, non ualere sententiam postmodum latam, ut pote latã cõtra solitum ordinem iudiciorũ, C. de sen. & interloc. om. iud. ꝓlatam. Alij contra. etiam si nullum præstitum fuerit, C. de iur. ca-
4 lum. l. 2. § sed quia infra § prox. ver. quid si non. ¶† In casibus tamen ante litis contestationem iuratur. puta cum propter rei cõtumaciam facienda est missio in possessionem, ut supra de primo & secundo decre. § ij. prope prin. Iuratur autem, ut partes à probationib. exonerentur, & ut ueritas causæ manifestetur, & calũniosa petitio & defensio euitetur, C. eod. l. 3. & in auth. de his, qui ingred. ad app. § fin. colla. 5. ¶ Item in exceptionibus iuratur ante litem contestatam de calumnia, ut infra §. prox. in fin. sed tũc non est iurandum de calumnia, sed de malitia, ut j. uer. secundũ. Item in causa appellationis & breuiter, ubicunque. nõ est neces-
5 saria litis contestatio. ¶† Vnde ad huiusmodi articuli notitiã nota, ꝙ quadruplex est genus iuramenti. ¶ Primum est decisoriũ: de quo habetur ext. de iureiur. c. fin. & C. de reb. cred. generali-
e ter. de quo nihil ad præsens [e], sed de eo j. de iureiu. dicetur. ¶† Se-
6 cundum est iuramentum de malitia, quod præstatur super exceptionibus, uel cum aliquid loco exceptionis proponitur: & præstatur hoc ante litis contestationem semel & pluries in ciuilibus & spiritualib. & criminalibus causis, quoties præsumptio est cõtra aliquem, ꝙ aliqd malitiose ꝓponat, ut ff. ad exhi. thesaurus. ext. de ele. cum dilect. ubi suspectus erat excipiens, quia fundata erat electi intentio per cõfirmationem matropoliticam: & ideo ibi iurat, & extra de exce. pastoralis ubi suspectus est, ꝙ post terminũ peremptoriũ dilatoriũ ꝓponit: & ideo iurat sic: & in eo, ꝙ post publicationẽ attestationũ obiicit in psonas testiũ. cum non fuerit ꝓtestatus, extra de testib. p̃sentiũ. sic & in eo, ꝙ re ꝓbat te
f stes reprobatorios, ut e. ti. ad hoc. alias incipit, presentiũ. in fi. [f] sic & in eo, ꝙ uxori petenti restitutionẽ, obiicit gradũ lege diuina ꝓ
hibitũ, ut extra de rest. spol. literas. uersus fi. ubi de hoc: sic & ubi quarta dilatio petitur ad testes producendos, ut extra de testib. in causis. & c. ultra. & c. significauerũt. sic & in eo, ꝙ petit instrm prius editum sibi rẽdi, ut C. de fide instr. l. fi. His enim casibus & si
7 milibus obijciens, cum sit suspectus, iurat, ꝙ malitiose non proponit: post litem aũt contestatam hoc iusm non præstatur: † qa iusm de calumnia in principali præstitum, ad omnia quæ postea accidunt, uel emergunt in cã, extenditur, C. de iur. cal. auth. hoc
g sacramẽtum. alioquin bis iuraretur: quod esse non debet. [g] Vbi uero de ueritate dicenda iuratũ est, bene iuratur post litem contestatam super emergentibus, uel incidentib. fm quosdam: sed hoc prosequere, ut no. in præ. decre p̃sentium. Breuiter ergo teneas, ꝙ si cã est spiritualis, tunc siue proponatur exceptio ante litem ꝓtestatã siue post, semper iurat de malitia proponens exceptionẽ: qa p̃sumit, ꝙ malitiose proponat, & est rõ, quia in cã tali non de calumnia, sed de ueritate iuratur. Iurabit ergo ꝙ malitiose, uel gratia differendæ litis non proponit, sed qa credit sic esse uerum. Si uero est ciuilis, & proponit ante litem ꝓtestatam, tunc idem iuris est: sed si post, tunc non iuratur, cum sit iuratum
8 de calumnia, ut supra. ¶†† Tertium uero genus est instm de calũnia, scilicet ut tanda: sicut alias dr, Habeat unusquisque suam ꝓ
pter fornicationem, scilicet ut tandam, nõ committendã, ut 33. dist. nerui testiculo. ũ prope fi. Et hoc præstat in mere ciuilibus, siue criminalibus & cũ agit de crimine ciuiliter: ut no. ext. c. c. 2. ꝓx. §. & statim post litis ꝓtestationem, ut dixi supra, & semel tm̃ in tota lite, C. e. auth. in hoc sacramentũ, nisi ut j. prox. ver. sed nun quid hæres. & ver. quid de q̃nibus unde correcta sunt oĩa iura dicentia pluries iurari posse de calumnia, ff. de dam. infe. qui bona. §. si quis stipulatus. ff. qui satisd. cog. de die §. iubetur. ff. de iu-
9 reiur. iusiurandũ. §. qui iusiurandum. ¶† Differunt autẽ hoc iu-
h ramentum, & iuramentum de malitia, secundũ Gof. [h] quia iurãmentum de calumnia præstatur tantum post litem contestatam ut §. illud autem ante & post, extra, de elect. ũ dilecti. de testi. in
i causis: & c. pe. & c. ult. & c. ad hoc. & alias incipit, præsentiũ [i]. de resti. spol. literas. in auth. eo col. 7. §. quia uero. & de fi. instru. §. si nero. Sed ego non credo illud post litem cõtestatam præstari, nisi ubi iuratum est de ueritate, ut §. uer. secundum. Item hoc semel in tota causa præstatur, ut §. illud uero, quoties aliqd dici, uel fieri malitiosè p̃sumit. Itẽ hoc locũ habet tãtum ubi agitur de rebus prophanis: illud ubi tam de profanis, quam de ecclesiasticis. Item per hoc prouidetur, ne quid calumniosè fiat in tota lite, ut in præ. auth. hoc sacrm. p illud uero, ne ꝙ petitur, uel proponitur, in quo suspectus proponens habetur, malitiosè petat
10 uel ꝓponatur. ¶ † Quartum uero est iuramentum de ueritate dicenda: quod præstatur in spiritualibus, uel spiritualib. annexis sed certe cum maius periculum sit: calumniari in his, quam in ciuilibus, multo fortius uidetur in eis de calumnia iurandum. Vel
k cio ad cautelam [k]. Addo etiam in hoc iure, ꝙ respondebit de credulitate: alias enim non posset queri per hoc iuramentum de credulitate: & ꝓbatur & no. extr. de iureiu. ex literis. Et idẽ posset etiam fieri in ciuili causa: ut ibi no. de hoc secundum Papam extra, de testi. ad hoc alias incipit, præsentium. ver. sine iuramẽ-
l to [l]. & j. tit. prox. § 6. ver. item nota. & præstatur hoc statim post litem contest. Tamen si diu post litem cõtestatam & post alios
m processus præstetur, non ob hoc ꝓcessus uitiatur [m], ut no. in p.
n c. ex literis. & de testi. ad hoc alias incipit præsentiũ. §. testes. [n] & idem in iuro calum. ut ibi: & ibi no. de hoc, secũdum do. meum.
11 & j. § prox. ver. quid si non. ¶† Sed nunquid tunc extenditur tãtum ad sequentia? Arg. quod sic, C. de iur. cal. l. 2. Tu dic, ꝙ etiã ad præce-

ADDITIONES.

a Litis contestationem. ¶ Dixit Fran. Accur. super l. 2. C. e. per hoc probar quod per illud non fit contestatio.
b Si non. ¶ Ibi dicam.
c Vber. ¶ Vbi supra in princip.
d In præ. concor. ¶ In quantum de fictione dixit Vber. æque locutus est: sed retento dicto G. dici potest, ꝙ iudex potest exigere iuramentum ab actore, si coniecturas habeat de quibus §. & malitiosè non trahit reum ad iudicium, per decr. 2. in fi. eo. tit. lib. 6.
e Ad præsens. ¶ Aegid. hoc continuat, ut materiæ, c. 1145.
f In fi. ¶ lib. 6.
g Non debet. ¶ Tu dic eod. tit. c. 2. in fi. lib. 6.
h Secundum Gof. ¶ in Summa huius tit. in j. col. & easdem differentias posuit Mar. de Fa. in quæstione, an hodie fæprius de calũnia iuretur. & Host. in Summa. §. & in quibus §. §. quando. & Aegid. vbi §.
i Incipit, præsentium. ¶ lib. 6.
k Ad cautelam. ¶ Et sic hodie fieri debet, vt eo. tit. c. j. in fi. lib. 6. & uide, ꝙ ibi dixi super glo. penul.
l Sine iuramento. ¶ lib. 6.
m Vitiatur. ¶ Hoc patet eod. tit. c. j. in prin. lib. 6.
n Testes. ¶ lib. 6.

a ad præcedentia [a]. Vnde si forte actor, uel reus aliqua negauit, ad hoc interrogabitur super illo, uel super executione, uel alio cõsimili. Item præstatur hoc iuramentum semel tantum in tota causa sicut fit in iuramento calumniæ, cui succedit: quare eodem iure censeri debet, ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum. ff. de peti. hæred. l. item veniunt. §. cum prædiximus. C. commun. de leg. l. 1. Vel dic, & melius, q̃ præstatur quandoque pluries. ut patet extra de testib. ad hoc alias incipit, præsentium. ibi enim fuerat in curia iuratum de ueritate per ꝓcuratores, & papa iterum mandat iu-
12 rari per principales. ¶ † Differt autem hoc iuramentum a iuramẽto calumniæ: primo quia illud præstatur in ciuilib. & pecuniarijs ut eodem tit. cæterum & c. cum causam. & c. fi. istud uero tãtum in spiritualibus, & eis annexis. ut eo. tit. literas. de elect. dudum. 2. infra §. prox. ver. quid de causa. ¶ Secundo, quia in illo respondet de credulitate, ut in auth Col 5. de his, qui ingre. ad app. §. pe. & fi. sed in isto nõ, nisi de scientia, quam scit, 3. quæs 9 hortamur. & in prædi decr. ad hoc ibi, ipsi sciunt, & c. & ita hoc ipsum, q̃ verbum sonat simile ff. iud. sol. iudicatũ. & ff. deleg. 3. nõ alter. & in præ.
b decre. ad hoc [b]. ¶ Tertio hoc, quia illud continet multa capitula, istud uero vnum solum, uidelicet illud, quod ipsum verbum sonat. ¶ Quarto, quia de illo nõ datur dilatio. nam statim potest dicere, Credo, uel non credo: in isto uero sic, vt ff. de interroga. act.
c l si defensor §. qui interrogat [c]. ¶ Quinto, quia illud præstant principales personæ. istud etiã ꝓcurator, ut ĩ §. restat. in prin. & uer. j.
13 † ¶ Sexto, quod istud præstat syndicus, uel actor, in anima ꝓpria, vt extra eo. in pertractandis. & c. pe. in fi. & C eo. l. 2. §. hoc etiam illud uero præstatur in anima domini, uel uniuersitatis, ut ĩ. §. pce. vers. cæterum. & seq. ¶ Septimo, quia si post illud præstitum dicatur melius nosse veritatem, cogitur iterum respondere, ut in-
14 fra ſi. in fi. ¶ † Sed quæritur, an ante iuramentum de calumnia quis cogatur eligere actionem super quod distingue, ut s̃. de act. seu pet. §. sequitur. ver. notãdum etiam. & uer. sed quando. Et no. secundum B. quod iuramẽtum de ueritate, non extenditur ad iuramentum calumniæ, nec e conuerso: vt sic notetur differentia inter ea, extra de testi. c. præsentium. Primũ enim est de scientia, se-
d cundum de credulitate, ut no. extra, de confes. statuimus [d].

alias incipit, præsenti um. prope prin. & in decre. literas iuratur sit per exceptione, & de malitia, & bene: non autem super actione,
1 nec de calumnia. ¶ † Quid de causa criminali? Dic quod iuratur
a de calumnia, ut no. extra. eo. tit. c. j [a] & C. eod. l. j. Io. de Deo con-
b tra [b]. Quid de causis mistis? Dic, iurari de calumnia: quod exemplifica, ut extrà. de procurat. tuæ. & de accusat. super his. & facit ad hoc 11. q. j. placuit. 16. q. j. frater noster. 14. q. 2. super pruden-
c tia. Quæ causa dicatur mista not. supra, de contum. § sequitur [c].
2 ¶ † Quid, vbi imploratur misericordia, uel merum officium iudicis? puta peritura à Papa, q̃ declaret verba ambigua inferta in aliqua compositione, uel arbitrio, uel simile, aliquis? Et certe allegabatur in causa, quæ uertebatur inter abbatem Montis maioris petentis per dominum papam Clemẽtem declarari verba cuiusdam cõpositionis ex parte una, & hospitalarios sancti Antonij ex altera non esse iurandum: quia nulla est ibi actio, uel intentio, uel aliquid loco eius, arg. ff. de no. ope. nunc de pupillo. §. meminisse infrà ver. quid si causa. In cõtrarium dicebatur, quia ante litis contestationem nõ dicitur quis agere, sed agere uelle, & tamẽ ante litis contestationem in exceptionibus iuratur, ut s̃. § proximo. Item & in extraiudicialibus, puta in inquisitione, in purgatio
d ne, & huiusmodi [d]. ¶ † Quid de cã appellationis [e]? Dic iurari de
3 calumnia, secundum H. & alios, si petatur, eod. l. 2. in princip. v-
e bi de hoc. & in auth. de his, qui ingred. ad appel. § illud. ff. de dam. infec. qui bona. §. fin. extra eo c. j. ibi. vel quacũque causa, &c. vbi de hoc, secundum Papam. nam & ibi dandus est libellus, & lis est contestanda, ut s̃. de lit. contest. §. 2 & alia est a causa principali. q̃ dic, ut 2 q 6 si quis in quacũque. & extr. de app. inter posita. in fi. & de testa. Raynaldus. & hoc seruatur. Argum. cõtra: quia causa appellationis est eadem cum principali extra de procura. non in-
f iustè, in fi. [f] Et nota, secundum Pil. § & Tanc. quod hoc iuramen-
g tum remitti non potest, C. eodem. leg. 2. §. sed quia ueremur [g]. A-
h zo [h] dicit, patri remitti contra filium agenti, & patrono contra li-
i bertum agenti, vt ff. qui satisd. cog. de die. §. fi. & ff. de iureiu. iusk iurandum. § hoc iusiurandum. Alij cõtra: aut in præ. § sed quia [k],
4 ¶ † Quid si non exacto iuramento procedit in causa, & sententia fer-

ADDITIONES.

a Etiam præcedentia. ¶ vide ĩ. §. pen. post prin.
b Ad hoc. ¶ Vt ibi scripsi in §. præterea. super 3. gl. Host. hoc improbat, dicens, quod propter iuramentum de ueritate, respondere debet de credulitate: ibi vide, & quod scripsi hic e. ti. c. in ult. glo.
c Qui interrogatur. ¶ Vide, quod dicam ĩ. §. vlt. super ver. fi.
d Statuimus. ¶ lib. 6. vide, quod supra prox. dixi.

SVMMARIVM.

1 *In causa criminali quomodo & quale iuramentum sit præstandum.*
2 *Agere non dicitur quis ante litis contestationem, sed agere uelle, licet ante eam in exceptionibus iuretur.*
3 *In causa appellationis præstandum est iuramentum de calumnia.*
4 *Iuramentum nunquam est præstandum antequam exigatur.*
5 *Coniuncta persona quibus casibus à condemnatione alterius appellare, & appellationem prosequi possit.*
6 *Quæstionibus pluribus, & contra plures, coram eodem iudice motis, an semel pro omnibus, uel in qualibet per se, sit iurandum.*
7 *Hæres defuncti qualiter habet iurare.*
8 *Iudice coram quo iuratum, esi moriente, uel mutato, an iterum sit coram alio iurandum.*
9 *In causa iuris patronatus quale iuramentum sit præstandum.*
10 *Iuramentum non est in causa modica præstandum.*
11 *Mutans causam, uel actionem post iuramentum de calumnia, an iterum in noua proposit a iurare debeat.*
12 *Vno petente, & altero excipiente, quis prius iurare debeat. Reus excipiendo fit actor.*
13 *Instantia triennio finita, an iterum sit iurandum.*
14 *In quæstionibus incidentibus qualiter sit iurandum.*
15 *Non possidens, nec dolo desinens possidere, an cõpelli possit iudicium subire.*
16 *Iuramentum de calumnia an sit in omnibus exceptionibus, etiam in declinatorijs, præstandum.*
17 *Iuramentum de calumnia an in prætorijs stipulationibus præstari debeat*
18 *Procuratore subrogato in causa post præstitum iuramentum de calumnia an sit iterum per eum iurandum.*

¶ In quibus causis iurandum sit de calumnia.

2. §. Sequitur videre in quibus causis iurãdum sit de calumnia. Et quidem in omnibus. ut dixi s̃. §. prox. uer. tertium. exceptis spiritualibus, in quibus non de calũnia, sed de ueritate iuratur, extra eo. literas. ut dixi s̃. §. prox. vers. quartum tamen secũdum B. vbi agitur possessorio de re spirituali, tunc de calumnia iuratur, ut extra de restit. spoli. literas. uersus fi. Ego dico contra, ut habetur expresse extra de testib. c. ad hæc.

ADDITIONES.

a c. j. ¶ Vide, quod ibi scripsi.
b Contra. ¶ libro iudicum parte 2. eod. tit. in princip. ADDE, quod Bar. in l. j. G. eo. tenet, quod iurari debeat sed dicit de consuetudine Italiæ non seruari: Abbas uero post gl. in c. j. extra eo. dicit esse iurandum indistincte.
ADDITIO. Adde tu videndum Lud. Rom. sing. 423. inci. tu habes. ubi singulariter ponit, an iuramentum calumniæ possit consuetudinem tollere Henr. Ferran.
c §. sequitur. ¶ Si est q̃stio de mandato, an q̃s sit ꝓcurator? Gui. de Suz. dicit in l. j. C. de proc. de calũnia iurari: alleg. l. j. C. e. ti. Sed q̃s iurabit, ꝓcurator an nõ? C. e. l. 2. Vel dic, q̃ iurabit, q̃a in hac causa nõ est ꝓcurator, sed principalis: vel fm eũ, nõ iurabit, quia ante litis cõtestationẽ nõ ꝓstatur. nec hic fertur diffinitiua. Primum ergo dictum procedat in iuramento de malitia.
ADDE, vt per Bar. in l. qui bona. §. qui alieno. ff. de dam. infec. & per Pano. in c. in pertractandis. extra, eo.
d Et huiusmodi. ¶ Reperitur de hac causa ĩ. de libel. concep. §. nunc dicendũ vers. 46.
e Causa appellationis. ¶ Expeditũ est, quod iuratur eodem tit. c. 2. in princ. lib. 6. & opiniones Doctorum hic, vbi vide, in j. gl.
f In fi. ¶ Verificatur, utrum quia diuersis respectibus est eadem & diuersa, ut no. de testib. Romana. in glos. 2. lib. 6.
g Secundũ. Pil. ¶ vbi s̃. sub. 4. in prin. Tanc. autem hoc dicit, ubi supra, in fi.
h Sed quia ueremur. ¶ Hinc est, quod non ualet consuetudo, quod istud iuramentum non præstetur, extra de fideiuss. cõstitutus. vers. præsentium. Dixit tamen Pil. vbi s̃. parte 4. in fi. non quod erat contraria iuri consuetudo locorũ habens q̃ solum tempore sententiæ exigatur hoc iuramentum: audiui dominum meum, qui meo tempore Assessor fuit Mediolani quod ibi iuramentum calumniæ exigebatur solum tempore sententiæ. & a uictore. & de hac puto Pil. intellexisse, qui fuit de eius diœcesi. ADDE, q̃ Panor. in c. cæterũ. extr. eo. vbi de hac additione, mentionem facit, tenet ꝓrium.
i Azo. ¶ Et Pil. ut post eum scripsi eo. tit. c. 2. & ratio ibi.
k Sed quia. ¶ Hoc dictum Pil & Tanc. placet Host. in Summa 2. §. 3. in fi. item placuit Franc. Vercel. vt scripsi eo. tit. c. j. in fi. pro ratione sumens, quod ibi non remittitur episcopo, qui pater est. de restit. spol. conquerente & ibi pcor. in gl. 2. Primum dictũ, quod fuit Azo. placuit Accur. in l. 2. C. eo. post princip. eius ratio, quia ius uetus non inuenitur in hoc correctum, & secundum hoc §. ille de remissione hominis loquitur, nõ legis. & hoc teneas. Itẽ tenet Accur. in glo. prædicta, quod remissio per principis rescriptum hoc casu non ualet, nisi in eo dicatur, non obstante tali lege. de hoc plene scripsi de excess. prælc. uno. lib. 6. super gl. & tunc ipsius aduersario proderit. C. de fruc. & lit. expen. l. fin. Si autem aduersarius opponit contra rescriptũ, in causa ista iurabitur, secundum eum. Quod dixi aduersarium uti illo iure, intelligit Fran. q̃ illud fuit impetratum a parte: secus si fit ꝓprio motu principis concessum. facit, quod not. de mut. pet. c. 2. in fi. nlt. gl. & Pil. tenet. ubi supra, 4. parte in fi. q̃ etiam si impetrans non utatur, aduersarius tamẽ utet. ff. q̃ quisq; iur. l. 3. §. j. ADDE Barto. concordan. huic addit. in l. 2. C. eod. Quid econtra, an remittatur filio, uel liberto? Bar. dicit. q̃ sic, in l. iusiurandum. §. qui iusiurandum. ff. de iureiu. per tex. in c. sacramentum. §. in cau. de consue. recti. seu.

a tia fertur [a]? Dicit Pil.[b] tenere:quia non est præstandum,nisi exiga
b tur, ff de no.oper.nunc.de pupillo.§.qui opus.& in præ.l.iusiurā
dum secus si exactum fuit,C.de sentent.& interloc.om.iud.pro-
latam.hoc prosequere, vt not.extrà de testib.tuis.& suprà § j in
c princip.Hoc tamen puto,quòd si omissum sit [c],poterit quando-
d que ante sentētiā exigi [d]:arg.ff de dam infect.l.qui bona §. pe de
hoc extra de iureiur ex literis in Summa do.mei de lit.contest.§.
5 & quando.supra § prox.versic.quartum.¶† Item quæritur, quis
iurabit in illis casibus,qui sunt ff.de appel. non tantum. & ii. q. vi.
non solent.ff de liber.causa.l.i.ii 3.& 4. quibus potest coniuncta
persona a condemnatione alterius appellare, & appellationem
prosequi, & contra uoluntatem eius agere? Dic, quod appellans,
6 quasi suam fecerit causam p appellationem. ¶† Quid si moueo
e plures quæstiones, & contra plures [e] coram eodem iudice? Dic,
quod in qualibet per se iurabo,non semel pro omnibus:arg.ff.de
excep.rei iudic.& an eadem. & arg.extra de iureiur.clericus. quia
res inter alios acta,& c.extra de fide inst.inter dilectos. versic. por
ro si.& hoc, quando negotium non est commune. Sed si est com
mune & indiuiduum,tunc omnes iurant,uel unus pro omnibus:
quia malitiis,& c. ff de rei vendic.in fundo extra de rescrip. ex te
nore.& C.si unus ex plur.app.l.1.secundum Iacob.Bal.& Alber.
7 Pap.¶† Sed nunquid hæres defuncti iurabit de calumnia? Respō
deo,sic:vt in auth principales,& in præ l.qui bona.§. penult. qa
licet defunctus non fuerit calumniatus, sed habuit bonam fidē
forte hæres habet malam,ff.de accusat. si cui.C.de reb.cred.gene
f raliter.respon.i.Idem forte [f] in procuratore,ad quem causa tran
sit,infra versic.fin. Alii dicunt contra:quia hæres eadem persona
cum defuncto censetur,in auth.iusiurandū,quod a mor. præs.§.
ii.Tertii dicūt,quod debet solummodo iurare,se nil dedisse, nec
8 daturum,in auth.Collat.ix.ut litig.iurent,in princip. ¶†Quid si
iudex,coram quo iuratum est,obiit,uel mutat⁹ est? Dic,quod nō
iurabitur coram alio iterum,quia idem cēsetur iudiciū, vt ff.de
iud.mortuo.& l.cum proponebatur. Ioan.contra.argum.ff.iud.
sol.l.iii.& l.cū querebat.& l.cum apud.in auth.de resti.§. quia ve
ro. C.de iudic.properandum.§.fin autē.in med.Dicunt alii, ꝙ par
tes iurabunt,quod nec dederunt,nec dabunt aliquid huic iudici,
ut pro eis iudicet,ut in præ auth.ut litigātes,iurent.in princi.Sūt
etiam qui dicunt,tunc de ueritate forte iurandum,C.de eden.l.ii.
9 ¶† Quid de causa iuris patronatus? Dicunt quidam [g], non de ca
g lumnia, sed de veritate in ea iurari, cum sit annexa spiritualibus
extra de iur.patro.ad aures.extra de iudic.quanto.supra in §.pxi.
vers.sed nunquid tunc. Alii contra:cum non sit mere spiritualis:
& exponunt extra eod.literas.nulli inducsit,id est, prohibent, ii.
10 q v.cōsuluisti.¶†Quid si causa modica est? Dicunt quidam,nō
iurari. nam & sententia sine scriptis lata,tenet:& alia solennitas
propter exiguitatem omittitur,C.de senten.ex breuic.recit. aut.
nisi.ij q.i.in primis.Dic contra,ut ff.ad exhib.thesaurus.ut extra,
de præben.maioribus.& de appe.c.de appellationibus nisi iudex
ex officio suo extra ordinem cognoscat. nam tunc nō puto iurā-
h dum,arg ff.ne uis fiat ei,qui in pos.mis.l.j.in princip. [h] ¶†Sed q̄-
11 ritur,si quis post iuramentum calumniæ mutauerit actionem [i],
i an iterum iurabit in noua proposita? Respon.sic:quia noua actio
est,& alia:& in qualibet iurandū est,s̄.eod.l. 2.in princip.quia &
in hac potest calumniari,ff.de dam.infe.qui bona.§. penult.Sup
actione enim iuratur,ff.fami.ercisc.inter cohæredes.§.si familiæ.
Alij dicunt,quod potius super facto iuratur,arg.C.eo. auth.in is-
12 to.iuratur tamen, quia causa mutatur. ¶† Sed pone quod peto
k a te decem:tu confiteris debitum :sed opponis [k] exceptionē pa-
cti de nō petēdo:q̄ritur,qs primo iurabit? Et uidet, ꝙ excipiēs:cū
ꝯstet de actoris intētione & re⁹ in excipiēdo sit actor, ff. de exce.
l l.j.Dic ꝯtra:quia originalis causa inspicitur,ff de don. id quod. [l]
13 ¶†Quid si instantia sit triennio finita? Respondeo,iterum,iurari
Idem dicit Ioan si iudex in medio triennij mutetur,ut s̄. uer. qd
14 si iudex.¶† Quid de quæstionibus incidentibus, uel emergenti-
bus nunquid iurabitur in eis de calumnia? Nō uidetur,cum sit in
principali iuratum:& idem iuris sit in principali,& in accessorijs
vt extra de offi.deleg.prudentiam. in fi. & quia semel tantum iu-
ratur,C.eod.authe.in isto.sed hoc verum est in eadem causa. Vn
de dic contra, vt ff.de dam.infect.qui bona.§.si quis. & ad exhib.
m thesaurus.& qui satis.cog.de die.§.penul. [m] ¶†Quid ergo pone,
15 peto à te fundum:tu dicis,te illum non possidere, nec dolo desi-
isse possidere,ego peto quod iures de calūnia,quæritur, quid iu
ris? Et certe cum non possideam,nec dolo desierim possidere,nō
compellor iudicium subire:vt ff.de rei uen.qui petitorio.in prin.
& §.penulti.ergo nec iurare,ff de iudic.sed si restituatur.§.ex qui
bus.& de iureiur.tutor.§.fi. Dic tamen esse iurandum:& sic obti-
n nuit [n]. ¶† Sed nunquid super omnibus exceptionibus etiam in
16 declinatorijs,est iurandum de calumnia? H.dicit,quod sic,ut no.
supra de excep §.viso.versi.sed nunquid.& C eo.l.i.& probatur
ff.qui satis.cog.de die §.fin.ff de noxa.l quoties §.penu.Quidam
tamen dicunt,sufficere de malitia iurari super declinatoriis,extra
de restit.spoliat.literas & de electio.cum dilecti.supra §.j uer.in
17 casibus. ¶† Sed nūquid in prætoris stipulationibus iurabitur de
calumnia? Videtur,quod sic,C de iuramen.calū.l.j.ff.de dā.infe.
18 prætor.in princi.& l.q bona.§.fi.¶†Quid si post præstitum iura
mentum de calumnia subrogetur procurator in causa? Dic, pe-
cum iterum esse iurandum,cum calumniose possit probationes
inducere,& alia facere.Alij tamen cōtradicunt :quod dic, prout
o no.secūdum Papam,extra c.c.j.super uer.j.sed nunquid hæres [o].

ADDITIONES.

a Sententia fertur. ¶ Expeditum est quod valet sententia, eo.ti.c.j. 2.resp§. lib.6.& uide ꝙ ibi no.in ult.gl.ADDE Rotā in antiquis decis.deci. 560.

b Dicit Pile ¶ Vbi s̄.

c Omissum sit. ¶ Nota,quia distinguit inter omissum & remissum.

d Exig. ¶ Vt in præ decr.i.in prin.lib.6.

e Contra plures ¶ Ampliatur hæc quæstio scilicet quando unus ꝯtra unum plures quæstiones mouet: uel plures contra unum plures quæstiones mouent: & omnibus conuenit sequens solutio. Alia quęstio de tutore duorum pupillorum inuicem litigantium,no.in l. 2.C.eo.tit.3.§. quod obseruari in gl. 2. in fi.consilium est,ꝙ in altera det actorem:simile.s̄.de aduoc.§.j.ver. quid si aduocatus.

f Idem forte. ¶ Sic sub dubio Forte,loquitur Accur.in præ.auth. principales.in j.gl.tu dic sine Forte,ut in prin.huius §.

g Dicunt quidam.Bar.eo.ti.c.2.in j gl.& uide quod super ea dixi.

h In prin. ¶ Hic scias, ꝙ in causis, quib. proceditur simpliciter & de plano, &c.hæc iuramenta de calumnia,malitia,& ueritate, præstari debent, ut in cle.sæpe de uerb.signif.ibi,citatione.&c.

i Actionem.¶ Si dicatur accumulando procedi,hoc dico:quia ex quo ponit iuratum,ponit litem cōtestatam:& sic non est locus mutationi, C.de eden. edita uide Cy.C.eo.l.2.in parte j.q.13.

k Sed opponis. ¶ Sup.in ipsa contestatione,ante quam iuretur de calumnia alias superuacua esset quæstio.

l Id quod. ¶ Sic dixit Accur.in l.2 j.respon.in gl.sic ergo.

m §.pen. ¶ Alias vlt.in prin.Has leges tenuit do.meus in legibus do.Mar.in quæstione,quę incip.minor 25.quod si filius,qui minor 26. adiuit hæreditatem patris, conuenitur actione personali, vt hæres, & dato termino ad respondendum,ipse dicens se inconsultè adiuisse hæreditatem, quæ locuples putabatur, petit restitui ad confectionem inuentarij, & actor dicit id peti animo differēdi actionem,& petit,quod iuret de calumnia, ꝙ audrēdus est. Non obstat quod secundum hoc bis iurabitur, scilicet secundo post litē postea contestatam super personali,contra auth.de his,qui ingre.ad appel.in fi.vnde sumpta est auth.hoc sacramentum.C.eo.ti.quia id procedit in eadē instantia,ut dictum est s.secus in diuersis, per iura prædicta. ad idem ff. de eden.si quis ex argentarjis.§.exigitur.& de iureiur.iusiurandum.§.qui iusiurandū.& facit,ꝙ de causa appellationis dictum est s̄.ver.quid de causa. Itē si diceretur,quod restitutio peti non posset in modum exceptionis, negari non potest,quin hoc petatur incidenter,C.ubi,& apud quos.l.ult.in fi & extra de restit.in integ.c.fi.& eam esse præiudicialem actioni propositæ, C. de iure delib.l.sancimus.§.donec.facit Instit.de act.§. præiudiciales:& sic pro cognoscenda,de ord.cog. tuam. & hoc quia in perpetuum, uel ad tempus actionem excludunt, habent instar exceptionum. Ad tollēdū ergo suspicionem purget se per iuramentū,C.de his,qui ad ecc.confu.l.ult.§.sicubi. Procedit autem,secundum eum, ꝙ per se iuret,si est maior 25.& intra tempora restitutionis.Si autem est adhuc minor iurabit curator:de hoc infra §. proximo in princi.& uer.sed cum pupillus.Si dicamus,quod hoc casu recipiatur iuramētum de malitia,de quo s̄.proximo,uer.fin.& dixi eo.§.post princip.cessabit omnis difficultas. Et huic est simile, quod notat Guid. de Suz. in l.seruum.§.publice.ff.de procura.dicens,quod qui allegat causas absentiæ iurabit quod animo calumniandi illas non allegat. cum iuret istud solū capitulum:& sic non obstat auth.hodie de qua supra.

n Et sic obtinuit. ¶ Hoc tenet Alber.Pap.super l.fi.ff. de rei vendi.l. de die. §.fi.in princip.alle. s̄.& j.vers.proxi.Ad iura quæ prohibent bis iurari, respondet,illa loqui post litis contestationem,cū iuratum est.

o Nunquid hæres. ¶ Primum dictum approbatum est eo.tit.c.2.§.j. lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Sacramentum omnium possessorum desideratur, dū res venditur ciuitatis.*
2 *Abbas an iurabit de ueritate, vbi collegium litigat per syndicum.*
Iuramentum de calumnia semel tantum in causa præstandum est.
3 *Prælatus ecclesiæ causam per se prosequens, an possit iuramentum committere syndico, seu œconomo.*
4 *Pupillo an expediat iuramentum præstari, ubi agit causam momentaneæ possessionis.*
5 *Pater an iurabit de calumnia in bonis aduentitijs.*
6 *Conuentus reali actione, nominans dominum in iudicio, an iurare habebit de calumnia.*
7 *Clericus an possit iurare de calumnia.*
8 *Minor, cuius nomine litigatur, an possit, vel debeat iurare.*
9 *Impubes iurare non potest, secundum Canonistas.*
Omnibus, uel maiori parti de municipio iurare licet.
10 *Procurator an possit iurare de calumnia. & nu. 12. & 13.*
11 *Procurator agens, & defendens nomine absentis, non iurabit, sed dabitur ei dilatio, ut denunciet vero domino, ut ueniat iuraturus.*
14 *In procuratorio alicuius, alias sufficienti ad causam, si non exprimatur ꝙ possit iurare de calumnia, an is poterit iurare.*

15 *Syndicus quo casu & quando possit iurare.*
16 *Hæres defuncti an possit, aut debeat iurare.*
17 *Iudæus litigans cum Cristiano, an iurare permittatur super Euangelia.*
18 *Iuramentum calumniæ cuius expensis mittetur ad principalem absentem.*

¶ A quibus sit iurandum de calumnia.

3.§. Restat videre, a quibus sit iurandum. Et quidem regulariter principales personę debent iurare primo actor, & postea reus, C.e l.ij.§.j.& 2.& authen principales
a extra eo.c.3.& c.cæterum. Item tutor & curator [a], æconomus,
b syndicus, actor [b], & procurator vniuersitatis, & episcopi, & archiepiscopi, parentes & orphanotrophi, & omnes alii, qui legitimã habent administrationẽ, vel a lege, uel iudicis auctoritate, ut C. e l.2 §.1 & §.ꝙ obseruari.& authen.principales C.de bo.ma.l j. Instit.de cur.§.si C.de epis.& cler.l orphanotrophos.& auth.sed hodie.ext eo.c.3 & 4.& c.cum causam.ff.de cond.& demonst.l. municipib.ff de noxa.act.quoties.§.si tutor.& iurẽt omnes tutores, uel unus, C si ex plurib.tuto.omnes conuen poss.l.j. ¶ Item
1 curator bonis datus, C.eo.l.2.§.j. ¶ † Idem in his, quæ præsunt mu
c nicipio, seruatur [c], vt omnes, uel maior pars iurẽt de calumnia, C. eo.l.2 §.hoc etiam.& in præ.l.municipibus.& argu.extr.de sent. excom.Romana.§ fi.secundum Azo.licet Placen.dixerit, maiorem partem ciuitatis debere iurare, uel ipsam vniuersitatẽ: quod est difficile. Arg. tamen ad hoc, quia sacramentum omnium possessorũ desideratur, dum res uenditur ciuitatis, ut C de uen.reb. ciui.l.fi.& similiter, dum tractatur de defensore ciuitatis eligẽdo ut in auth.de defen.ciui.§ in tantum. Papa not.extra de iudic.pastoralis.tutius esse, quod vniuersitas iuret per alium, uel per eum qui litem contestatus est: quod indubitatum est in uniuersitate
2 religiosorum, ut infra vers.proximo. ¶ † Quid si aliquod collegium litigat per syndicum, nunquid abbas iurabit de ueritate, cum ipse syndicus iuret de calumnia? Dicũt quidam, quod sic, ut infra dicetur in minore adulto: & hoc iõ, ut ueritas appareat, & ne ecclesia turpe lucrum sectetur, extra de iur.cal.Imperatorum.ff de of.præs.illicitas.§.ueritas.ff.de cond.inde.nam hoc.ext.de pœnis suã.54.dist.gñalis.in fi.C de heret.qñ.14.q.2.ĝĝ.Arg.ꝯ.cum abbas nõ sit dominus, sed procurator: ext.de don.c.2.12.q.j.si priuatum.& aliud uidetur in minore, qui dominus est, & commodum & incommodum eius est, 2.q 6.biduum. Præterea cum hęc causa sit vniuersitatis, non sua, ut ff quod cuiusque uniuer.nom.l.si cut.§ j.& 12 q.2.qui manumittitur. debet iurare syndicus ab ea constitutus, ff.quod cuiusque uniuer.no.nulli.ext.eo.c.j.non abbas. Et ideo dixerunt alij, ꝙ si abbas scit ueritatem, & procurator est truffator, tunc abbas iuret, & non alius, C.de ꝓcur.l.fi.sed illa lex loquitur, cum principalis persona cõuenitur: & abbas nõ potest dici principalis, ut dixi: & ideo dixit Alber.Pap.ꝙ si syndicus est litem contestatus, ipse iurabit, C.de iu.properandũ versus fi. & C.de reb.cre l.penu §.penu.& C.de iur.cal.l.fi §.j.& nõ abbas cũ ipse possit in testẽ ꝑduci, ext.de testi.insu p.ne fungat duplici officio, vt ff.de pactis l.si plures: ext.de insti.c.fi.& ne ecclesię pñ dicetur de facili, eo forte iurare nolente, C.de seruis fugi.quicũque.C.vñ vi.meminerint. & sic dicit fuisse iudicatũ Vercel. Sed certe male, salua pace iudicantium. nam licet lis ꝯtestata sit p syndicum etiam nomine Abbatis & conuentus agentem, abbas tamen ipse habens ad hoc speciale mãdatum a capitulo, iurabit de ueritate nomine suo, & in animas eorum, vel maioris partis, qui sunt de conuentu: ut extr.de testibus, ad hoc. alias incipit, præsen
d tium [d].& tunc etiã poterit esse testis in causa: secus si ipse causam per se duxisset. Non tamẽ nego, quin & per syndicum uel procuratorem possit de ueritate iurari: secundum quod not per Papã extra de iur.calum.c.fi. Dominus meus tamen dicit, ꝙ in prę.decre.non iurauit abbas, tanquam testis, uel tanquam procurator, sed tanquam nuncius, & pica conuentus. Quæ & alia dic, ut not. in prę.c.ad hoc secundum omnes. Sed & si abbas causam ducat, ipse iurabit in animas conuentus. & de hoc no.extra de elec.dudum.2.in glos.B.quæ incipit, not.ergo ius, &c. Iuramentum autẽ calumnię a syndico præstitum, abbas non cogitur subire extra de iur.calum.Imperatorum de hoc not.C eo.l.2.§.hoc etiam. Si tamẽ procurator negauerit positiones, dominus, ad quem spectat causæ commodum, uel incommodum, eo quia nouit melius ueritatem, interrogabitur per iuramẽtum super eis, ut infra ti.ꝓxi. §.6.ver.in summa.quod quidam concedunt, ubi iuratum est de veritate: arg.in præ.decr.ad hæc.alias incipit, præsentium.secus, vt dicũt, ubi de calumnia. Sed certe est eadem æquitas: sic hincinde idem ius etiam utrobique esse puto, si hoc iudex viderit expedire argu.extra de constit.nam concupiscentiam. Nec obst.præ. dec.ad hæc imo hoc probatur, si recte intelligatur. Ar.contra: quia iuramentum de calumnia semel tantum in causa prestatur, ut C. de iur.cal.authen in isto. Sed illud uerum est, ab eadem persona. Vel dic.ꝙ hoc nõ est ꝓprie iurm̃ de calũnia, sed iurabit rñdere, qd credit su p positionib.p ꝓcuratorẽ negatis. Et sic iurare & rñdere fecimus Archiepiscopũ Rauennatẽ in cã, q̃ inter eũ & cõ
e Arimini sup septẽ castris corã nobis vertebat [e]. ¶ † Quid si plat
3 ecclię ꝓsequit cãm p se nunquid poterit cõmittere iurm̃ œconomo, seu syndico? Vr̃, ꝙ sic, arg.extra e.c.j.ꝓpe fi.ibi, hmõi officiũ alijs denegare.& ff.de proc.l.3 Dic, ꝙ iurm̃ non põt spãliter ꝯmitti nisi & cãæ prosecutio cõmittat, ut ex eo.in ꝑtractandis. in fi.& c.seq.ibi, q ꝑ eis petere & exhib.& c.& c.fi.in prin.ibi, elegeris liti, &c.ver.ꝙ si.& sic intellige eo.ti.c.j.alioquin alicui pos
4 set cãm hic ꝯmittere ignorãti. ¶ † Sed cũ pupillꝰ possit ager cãm momentaneę possessionis, ut C.qui leg.perso.momentarię.ubi de hoc: & alias, vt s̃.de actore, in prin.nunquid iurabit? Vr̃, ꝙ nõ arg.ff.de iur.& facti ignor.l.fin ff.de iureiu.qui iurasse. Vel dic ꝙ
f iurabit [f]: qa ex quo legitimus est ad agendũ: ergo & ad iurãdũ, & ad alia, ff.de iurisd.om.iud.l.2 ext.de offi.deleg, ꝑterea.& si pupillus agit auctoritate tutoris, ꝙ põt, vt ff.de admi.tut.l j.ipse iurabit, ff.de aucto.tut.accipientis.& C.eo.clarũ.& ff.de re iud.qdã. sed poterit petere in integrũ restitutionẽ si sit lęsus.& hoc tenet Alber.Pap.vel forte tutor iurabit, ut in p̃.l.qui iurasse.quasi ipse videatur agere, cuius authoritate agitur, C de uet.iur.enuc.l.j.ex
g de sen excõ.mulieres.sm̃ Vber.[g] ¶ † Sed an pr̃ iurabit de calũnia
5 in aduentitiis bonis? Dic, ꝙ sic, ut no.C.eo.l.2.§.sin aũt.& uide j.
6 de libel.ꝯcep.§.iã nunc in fi. ¶ † Sed illud q̃ritur, utrũ ꝯuentus reali actione nominans dñm in iudicio, iurabit de calũnia? Dñt qdã,
h ꝙ sic [h]: cũ nõ ꝯ eum, sed ꝯ nominatũ sit agendũ, vt ext.vt lite non ꝯtest qñ.§.ꝙ si su p.Nec obstat, ꝙ semel ẽ iurandũ, ut C.de iur.
i calũ.auth.hoc sacr̃m nã ꝑ hoc sacr̃m eximit à iudicio [i] Quid si nominatus dicit, ꝙ nominãs bñ possidet noĩe ipsius nominati, nunquid tenetur nominatus iurare, ꝙ non calũniandi animo hoc faciet? Respon.nõ: imo locũ habet tunc præd.auth.hoc sacramen
7 tũ.ut tantũ semel post litem cõtestatam iuretur. ¶ † Sed nunquid clericus de calumnia iurat? Videtur, quod non: sed de ueritate tãtum, vt no extra eo.c.j Quidam tamẽ dicunt contra, secundum
k leges, vt no.in præ.§ sed quia ueremur [k]. Quid si quis vouit non
8 iurare? de hoc j.§.superest.ver.qd si reus. ¶ † Sed nũquid minor, cuius nomine litigatur, iurabit? Dicunt quidam quod sic: quia dicit lex, quod restituitur, si cõfessus fuerit, ff.de confes.certum.§. fi.vnde saltem iurabit auctoritate tutoris, si eũ habet, ff.de adm. tut.l.j.§.fi.Azo dicit, ꝙ si est adultus, iurabit de ueritate dicenda, sed non de calumnia: si uero est pupillus, non, arg.ff.de in lit.iur. videamus.ff.de confes.certum.§ fi.C.de eden.is apud.ubi de hoc extra

ADDITIONES.

a Curaror. ¶ Cõtra hoc opponitur de l.certũ.ff.de ꝯfes.§.pen. Solutionẽ uide per Accur.in § quod obseruari.in gl.2.& ibi plenius per Cyn.

b Syndicus, actor. ¶ Idem Accur.in l.2.§.hoc etiã.j.alleg.& Vber.de Bob. vt s̃.ad fi.& Gul.de Suz.l.neque.C.de procu.Et sit ratio, quia cum decreto constituitur, sicut tutor.& a satisdatione releuatur, sicut ille: C.de admi. tut.l.ult.§.defensionem. ADDE Bar.in d.l.2.Panor.in c.2.& c.cęterum.extra.eo.ubi plene.

c Municipio, seruatur. ¶ Dixit Pile.sua j.q.ex iure moribus recepto cõsulẽ iurare præsente & consentiente maiore parte vniuersitatis: allegat authen. hoc ius est.C.de sacrosan.eccl & l.rem non nouam.C.de iudic.

ADDITIO. Adde Bart.in l.2.§.hoc etiam.C.de iur.cal.vbi dicit ꝙ in causa uniuersitatis iuratur de calumnia per administratores nomine ciuitatis, uel ꝑ syndicum legitimè ordinatum: & iurabit in animã ꝯstituentium, non in animam ciuitatis: quia ciuitas caret anima. Hen. Ferran.

d Incipit, præsentium. ¶ lib.6.

e Vertebatur. ¶ De qua etiã ipse auctor dixit s̃.de teste, §.qualiter.ver.sed opponitur. circa medium. Multum depilata fuit ecclesia Rauẽnas honoribus & uiribus suis tempore auctoris, & prius.nam, ut patet eod.tit.de teste, §. nunc tractandũ.uer.hoc autem.ad fi.aliam causam habuit etiam coram auctore super quibusdam castris cum communi Forliuii. Item tempore Inno.1111.q̃stionẽ habuit cũ communi Fauentiæ super uilla Luci, & sancti Petri, & castro Arioli: de qua hoc eo.tit.cũ causa.de proba.licet.de testib. cum causam.j.Villa tamen Luci hodie suo nomine possidetur. Ad castrũ Arioli recuperandũ nũc laborat præsens archiepiscopus Rauennas. Sed plus mẽ legisse memini, quod insula Siciliæ olim fuit ecclesiæ Rauennæ, trãslata postea in ecclesiã Romanam: forsin quia illã regere nõ poterat. Quod præsumo: quia nec ipsius ecclesiæ Romanæ nostris temporibus multum ad id laborantis solicitudo, expensa, & impositio decimarum ad id, saltem in partibus Italiæ multis annis collecta illam adhuc debito modo potuit subiugare ipsius etiam ecclesiæ canonici tunc habebant, & hodie retinent nomẽ Cardinaliũ & cantorũ. Cui ecclesiæ compatior: quia mihi metropolitica, & quia cum meis descendentibus cẽsualis sum ipsius: & in ipsa etiam habui filiũ Cardinalẽ, & nunc nepotem ex filio cantorẽ: tres vltimi archiepiscopi mei fuerunt scholares, & domini spirituales: quartus autem qui præcessit do.Raynutius, nunc cardinalis sancti Mart.in montibus, meus singularissimus benefactor, pater & dominus: hæc dant causam deplorandi, ꝙ nec etiam in sede propria potitur debita libertate.

f Iurabit. ¶ Hoc breuiter tenet Accur.in §.quod obseruari.in fin.3.gl.alle C.de his, qui ven.ætat.l.j.

g Secundum Vber. ¶ vbi supra.

h Quod sic. ¶ Clarior esset litera sequens, si diceret licet non contra eum. Mihi uidetur, quod locus est iuramento de malitia, & ꝙ malitiose non nominat: non de calumnia, quod respicit totam litem, post litem contestatã præstatur: facit eo.tit.c.2.in fin.lib.6.

i Iudicio. ¶ Secundum Gui.de Suz.in l.2.C.ubi in rem actio.

k Sed quia veremur. ¶ Ibi plene per Accur.in gl.magna, ante medi

extra de deſpon.impub.atteſtationes. Et ſecundum canones impubes iurare nõ poteſt, 22.q.v.paruuli.& c.pueri.4.q.3 c j.niſi ſit
9 doli capax,ext de del.puer.c.1.¶ † Item iurãt omnes, uel maior pars de municipio,C eo.l.ii.§ hoc ẽt.ff.de cond. & demonſt.municipibus.Item uniuerſitas.quãdoque,extra.de hæret.excõmunicamus,§.adiicimus.& poteſt vniuerſitas iurare, non ſolum ꝑ eũ qui litem conteſtatus eſt,verumetiam per alium,ut no.ſecundũ
a Papam, extra de iud.paſtoralis [a].¶ † Procurator autem nõ iurat
10 de calumnia,ut C.eo.l.2.§.ſin autem.& in præ. §.ſi tutor [b]. Arg.
b tamen contra,extra eod.c.pe.ſed ibi ſyndici uocãtur procuratores.Procurator enim epiſcopi loco ſyndici,ſeu œconomi eſt,ar. v.q.iii.quia epiſcopus.ix.q.iii.cum ſimus.ſed procurator in rem ſuam datus,bene iurat,C.de procu.qui ſtipendia.prout no.C.eo. de iur.calum.l.2.§.ſin autem alterutra.ſiue agat vtili nomine ſuo
c ſiue directa nomine domini cedẽtis [c],cum ſit cauſa eius propria: quia damnum & emolumẽtum eius eſt,ii.q.vi.biduum.ut in prę. l.qui ſtipendia.niſi reus obiiciat,quod procurator ſuſpectus eſt, uel quod dominus melius nouit cauſam.tunc enim iudex poteſt
d præcipere,ꝙ dñs iuret,C.đ ꝓcur.l.fi.[d] ff.e.ſi actor.ext.de iniur.[e]
e ¶† Quid ergo fiet,cum procurator agit,uel defendit nomine ab
11 ſentis [f]?Dicit Vincen.quod dabitur ei dilatio,vt denunciet vero
f domino,quod veniat iuraturus,ar.ext.ut lite non conteſt. qm̃.§. ꝙ ſi ſu p.C.vbi in rẽ act.l.2.extra,de ꝓcu.dilect⁹. Vel dicas,ꝙ mit
g tẽt ei iuramentũ,vt in p̃ auth.principales [g] Põt ẽt mãdari iudici, ſub cuius iuriſdictione degit, ut illud recipiat:ꝙ mandabitur ſub hac forma.
h FORMA.Talis iudex [h] tali iudici ſalutẽ in domino.Nouerit ueſtra diſcretio,ꝙ T.ꝓcurator P.ciuis noſtri ſu p libello quẽ vobis p̃ſentibus mittimus incluſum,cũ H.ciue noſtro eſt litem ſub noſtri iudicii examine conteſtatus: verum quoniã ut lis ſine ſuſpicione ꝓcedat neceſſe eſt p principalẽ pſonã p̃ſtari calũniæ iuramẽtũ,dilectionẽ veſtrã requirimus & rogamus, quatenus ab ipſo P.ſu p dicto libello.ſm iuris ordinẽ,fulti iuris cõis p̃ſidio iuramentũ calũniæ recipi faciatis:receptionẽ eãdẽ in publicã formã in manu fidelis notarii redactã,nobis ſi placet,per latorẽ p̃ſentiũ trãſmittatis.Ideo dixi Fulti iuris cõis p̃ſidio. nã iuris auctoritate recipit,& nõ ex vi cõmiſſionis:qđ dic,ut ſuprà de iud. deleg.§.iã nunc.verſ.ſecũdũ p̃miſſa.Iudex autẽ delegatus à Principe,cõmittat,prout no.eo.§.uer.qñque ẽt.Quòd ſi iuramentũ ei mitti nequeat,forte qa eſt vltra mare,vel alias eſt valde remotus, vel qa ignorat vbi ſit,tũc dabit bonis curator,q de calũnia iurabit,vt ff. de cur.bo.dã.l.j.& 2.ff.ex qb.cau.ma.l.ab hoſtibus.ĩ prĩ ver.ego.
12 ¶† Vincen autem dicit, ꝙ non admitteret ſacrm̃ talis procuratoris in hoc caſu,extra,de procur.petitio.& hoc ſecundũ leges,
13 quas ſecuti ſunt T.& Vincen.& alii.¶† Vincen.tñ no.[i] ꝙ ſm ca
i nones ꝓcurator põt iurare de calũnia,extra. eo. c.pe.Et põt eſſe ratio:qa per litis ꝯteſtationẽ factus eſt dominus ,C.de procur.ne
k que. Ioan de Deo dicit, [k] ꝙ ſi dominus haberi põt, ipſe iuret, vt dicũt p̃d.leges.alioquin procurator iuret,ut in præ. decret. & dominus dẽt illi mandare, vt iuret in animã ſui,ut dicã infra §.prox. Papa no.extra eo.c.j. ſpeciale eſſe in pſonis eccleſiaſticis,ꝙ iurẽt de calumnia per ꝓcuratorem,etiã ſine ſpeciali mandato ad iurãdũ,extra eo.c.2.& pe.& fi.Laici,vero ꝓcurator põt iurare,ſi habet ad hoc ſpãle mandatũ, ff.de iureiuran. iuſiurandum qđ Procurator autem extra iudicia factus,bene iurat de calũnia,vt ff.de dam.infect.qui bona.§.ſi alieno. per quã legem rex Portugaliæ abſens fuit abſolutus per dom. Nicolaum papã I I I I.a ſentẽtia excommunicationis.licet enim procurator eius habens ſpeciale mandatum ad petendum abſolutionem, nõ haberet expreſſum mandatum ad iurandum in animam ipſius Regis,fuit tamen ad iurandum admiſſus per hanc legem.Præterea cum iuramentũ videatur eſſe de forma abſolutionis,ut ꝓbatur,& no.ext.de ſent. excom.cum deſideres.& c.quamuis procurator ad petendum illã ſpecialiter ꝯſtitutus,videtur per conſequens ꝯſtitutus ad iurandum,ſine quo abſolutio non ꝓcedit,arg.extra, de offi. deleg p̃terea.& ff.de ꝓcur.ad rem.& l.ſeq.& l. ſed & id.Ipſi autẽ regi, ſi p̃ſens foret,debuiſſet iuramentũ remitti, ut ꝓbat in præ. §. ſi alieno.& vide ĩ.in ti.đ ꝓcur.§.1.uer.itẽ opponit ꝙ licet.ibi,xv.curia Romana indifferenter admittiit iura ꝓcuratorũ, & maxime in ſpiritualibus:exigit tamẽ ad hoc ſpeciale mãdatũ, vt iam dicam: nec aliud poſſet ibi ꝑ ꝑ viarũ diſtantiam cõmode obſeruari, arg. lxii.diſt.cum longe.& extra de in integ.reſtit.tum ex literis.in fi.ſi
14 tamen principales adſunt,bñ coguntur iurare,¶† Quid ergo,ſi in procuratorio alicuius alias ſufficienti ad cauſam,no exprimit, ꝙ poſſit iurare de calumnia? Reſpondeo,dixerunt multi,ꝙ põt iurare:alii vero contra:ſed certe cum mandatũ ſit alias ſufficiens ad cauſam,iudex coget eũ litẽ ꝯteſtari,& poſt, tanquam dominus litis, poterit iurare.argũ Inſt.de his, ꝑ quos ag.poſſ. §.ꝓcura ... Hodie tamen indiſtincte iuramentũ recipimus ſine ſpecia... dato.de hoc ſupra de procur.§ ratione autem formæ.verſ. ...id de defenſore,qui ſatiſdedit de iudicato ſoluẽdo?Reſ... quidam,quod ipſe iurabit:alii,contra,de hoc not.ff.

l de procur.non ſolum.in prin.C.eod.l.ii §.ſin autẽ.[l] ¶ † Sed qd
15 dices de ſyndico?Dic,quod ſi eſt ſpecialis ad unam cauſam, nõ poteſt de calumnia iurare,niſi habeat ad hoc ſpeciale mandatũ: ſicut nec procurator,quia nõ habet generalẽ adminiſtrationẽ: ſecus ſi dat⁹ ſit ad omnes cauſas monaſterii, ſeu uniuerſitatis per agendas. Item coniũcta perſona alieno nomine defendẽs,iurat ſecundum formam illius auth. principales ſecundum Vber. &
m Ioan.de Deo.[m] Item excommunicatus,qui conuenitur,iurat,vt
16 no.extra,eod.c.pen.¶† Sed nunquid hæres defuncti iurabit? De hoc ſ.§.prox.ver.ſed nunquid.Itẽ epiſcopus iurat, ĩ.§ prox.verſi.item no.Item & clerici ſeculares in cauſis propriis,vel eccleſiarum ſuarum:& etiam regulares,vbi ſunt ſyndici conſtituti: alias non.Sic poteſt legi & intelligi,extra eo.c.j.& probatur eo.tit.cæterum,& per totum,xiiii.q.ij quanquam.Vel dic,quod decr.extra.eo.c.j.vbi dicitur,quod clerici iurare nõ audeant prælato in conſulto,intelligitur coram iudice ſeculari,vel coram alio,de cuius iuriſdictione non ſunt:ut extra de foro comp.ſi diligenti,&c. ſignificaſti.Sed quum iurant coram ſuo prælato,etiam non epiſcopo,habente tamen iuriſdictionem in eos,ſatis intelligũtur de eius licentia facere.In contractibus autem bene iurant clerici,ex
n tra de iureiur.ex reſcripto.& c.ſeq. Argum contra,xxii.q.v.c.ſi [n]
17 ¶ † Sed pone,Iudæus litigat cum Chriſtiano,nunquid iurabit de calumnia ſuper Euangelia? Videtur,quod ſic,C de Iudæis,Iudęi. ad prin.xxii.q.v.monet te.Arg.contra,ff.de iureiur.no erit.§.pe. nam cum non credant legem Euangelicam,vt xlv.diſtin.qui ſyncera.ipſi dicent per tale iuramentum,quicquid voluerint. Vnde dico,quod ſi iudex viderit expedire, faciat eum ſecundum legẽ ſuam iurare ſuper Decẽ præceptis Moyſi, ut C.de Iudæis,ſiquanam & alias dicitur,quod eis eſt ſecũdum ſuam legem permiſſũ circuncidere,vt ff.ad leg.Cornel.de ſica.l.circũcidere, xxxv.diſt. ab exordio.& in præ c.qui ſyncera,vel ſic dicet, Iuras tu per Deũ patrem omnipotẽtem ſabaoth:vel ꝑ Deum,qui apparuit, Moy-
ſi in

ADDITIONES.

a Paſtoralis. ¶ Vt ibi ſcripſi ſuper prima gl.

b Si tutor. ¶ Hodie iurat,ſi habet ſpeciale mandatũ,eo ti.c.vl.lib.vi.

c Domini cedentis. ¶ Qđ Pla.non ꝯcedebat hoc ſcđo caſu,ſed Accur. vbi ſ.tenet,vt hic,& do.Azo in Summa circa med.& Vin.eo.tit.c.vlt.ſed Vincen.dicit ex cauſa a iudice æſtimandum,per id quod ſequitur.

d L.fin. ¶ Hoc & in ſequenti l. corrige de procur.& in hac l.fin.tenuit Iaco. de Are.vt ibi no.Cyn.quod ſi periculũ cauſæ pertinet ad cedẽtem, vt quia. ceſſit actionem ſuo periculo mouendam,ff.mand.ſi mandato.§. ſi.tunc iurare & reſpondere debet,& ſic loqtur l.ſi actor.Vel neutrum ſpectat ad eũ, cum cauſa ſit propria ceſſionarii,ut in l.qui ſtipendia.& ff.quan.appe.ſit.l.j. §.in propria.vide ꝙ dixi ſ.de defenſore,in fin.& ſ.de ceſ.act.§.i. ver. ſed nũquid.i.ſecure teneas,quod etiam eo caſu,quo cedens iurat de calumnia, nihilomnius ceſſionarius,qui litem proſequitur,iurare tenetur in animã propriam,per decret.ii.ii.reſpon.eod.ti.libr.6. Capitula enim incluſa in iuramento calumniæ,quæ not.eo.c.i.in prin.& C.eo.l. 2.§.j.longe plus reſpiciũt proſecutionem litis q̃ iuſtitiam negotii principalis.ꝙ facile patet intuenti: nec eſt ẽt abſurdum,ꝙ etiam de iuſtitia principalis cauſæ ſecundum ſuam credulitatem iurarẽt,ſuper quo vide,quod dixi de aduocato,§. j. ver.item quod eſt præuaricator,

e Iniuris. ¶ Libro vi.

f Nomine abſentis, ¶ Difficultas,quæ ſequitur,hodie eſt ſublata per præ.dec ult. eo.ti.li.vi.

g Principales. ¶ Cuius expenſis,dicitur ĩ.ver.ſed ad cuius.

h Talis iudex. ¶ Inhoneſte ſe præponit æquali.

i Tamen no. ¶ eo. tit.c. ſi.ADDE,ꝙ Bar.in d.§. qui alieno. dicit,relata opi. Spec.ꝙ ſi dominus non poteſt haberi,ꝙ procurator admitteretur,ADDE tu ulterius,ꝙ procurator in Romana curia tenetur iurare de calumnia,nõ ſolum in animam domini,ſed etiam in animam ſuiipſius,etiam ſi principalis prius iurauerit.Rot.in antiq.deciſ.ccccxcii.& in nouis.deciſ. xxxvii.& deciſ.xl.

ADDITIO. Adde tu, ꝙ ꝓcurator generalis ad lites,poteſt iurare de calũnia,licet aliter lites ſpecificatæ non ſint,modo habeat ſpeciale mandatum ad iurandum de calumnia:ita ſingulariter voluit Mate.notab.ſuo l.inci.nota,quod ſi dominus.Henri.Ferran.

k Dicit. ¶ Libri iudicum parte 2.circa medium huius tituli.

l §.fin autem. ¶ Dicit Alb.Cal.hoc tit.poſt princ.quod ſi defenſor ꝯuenitur in cauſa principali,dominus iurabit:ſi conuenitur fideiuſſor datus ab ipſo ex ſtipulatu,tunc ipſe iurabit,ut ibi not.

m Ioan.de Deo. ¶ Iſti dicunt,vbi ſ.eum iurare de his,quæ eum reſpiciunt,ſicut ſ.§.2.uer.ſed nunquid hæres.in fi.Vnde communiter tenetur, principalem debere iurare:quod tenet Gui.in l.maritus.C.de procur. quia licet lex eum agere permittat,procuratorem non facit,ff.iud.ſol.l.iii.§.ſed & ſi.& ſi principalis eſſet minor,vide ſ.de coniunc.perſona, uer. item ꝙ is. & verſ. ſeq.¶ Adde,ꝙ Bar.idẽ tenet,qđ Spe.in l.ii. C.eod.

n C.ſi. ¶ Solue,ut ibi no.de his uide,quod ſatis ſcripſi eo.ti.c.i.ad ſi.ſuper verbo, inconſulto.

ADDITIO. Adde ad verſ.ſeq.ibi,ſed pone, Iudęus,&c. do. Iaſ.in rub.ff. de iuſt.& iur.col,ſi.uer.ultimo facit. Et quid ſi Iudæus iurat in contractu, an illum contractum obſeruare teneatur uirtute iuramenti:cum animæ Iudeorum non pertineant ad protectionem papę, uel eccleſię; uide Paul. de Caſt.conſi.xc.incip.uiſa.col.fin.uer.ſed Iudæorum.in 2.parte conſiliorum. Hen.Ferran.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ſi in rubo,vel,per verum Adonai patrem: vel per Deum Eloim, & huiuſmodi:arg.in prædi.c.monet te.ad fi.Reſpō.Iuro.Vel ſic, Si tu culpabilis es & periurus,ſis diſperſus inter gentes,& moriaris in terra inimicorū tuorū,& ſic te terra abſorbeat, ſicut Core Dathan,& Abirō:Reſpōde.Amen,vii.q.i.deniq; extra de elect. licet.vel ſic:Te lepra apprehēdat,ſicut Naaman Syrum, vt j q. j. qui ſtudet.uel ſic:fiat habitatio tua deſerta,& c.arg.23.diſt.in nomine prope fin.Vel ſic:veniāt ſuper caput tuum omnia peccata tua,& parentū tuorū, & omnes maledictiones, quæ in lege Moſaica & propheratū inſcriptæ ſunt,& ſemper tecum maneāt.Reſpon.Amen.Multas ex illis habes in Deutero.c xxviii.& in Pſal. Deus laudem.Vel ſic:Detre Deus in maledictionē,& in exemplū
§ cunctorum populo ſuo,vt ij.q.v.hoc autem.¶† Sed ad cuius expēſas mittetur iuramētum calumniæ ad principalem abſentem,
a vt ſupra ver.quid ergo fiet?Reſpō.[a] ſi abſens voluntarie per procuratorem litigat,tūc quia ei[a] abſentia cauſam impedit,ipſe ſoluet expenſas:ſi autem ratione ſexus,uel dignitatis, uel infirmita-
c tis,[b] & huiuſmodi,tūc communiter fient ſumptus.[c] Vtrum autē
b alius a principali perſona poſsit iurare de veritate, uel ēt de credulitate,not ſecundum Papam,extra. eod.ca.fin.

ADDITIONES.

a Reſpon. ¶ Secundum.Gui.de Suza.in l.2.C.eod.tit.

b Infirmitatis. ¶ Tex.l.2.§.fin autē.in prin.C.eo.ti.ponit duo præcedentia: ſed adhuc fortius vrget hoc tertium,cui iudex compati debet,24.q.4.quæ dignior.in fi. ¶ Adde,quod dicta Spe.ſequitur Alex.in l.ad perſonas.ff.de iureiur.

c Fient ſumptus.Arg.contra de iudic.ca.2.in prin.lib.vi.ibi fauore producentis tantum,hic communis. Expedit enim aduerſario illius exigi iuramentum.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de calumnia importat dilationem non petere, gratia litis differendæ.*
2 *Reus poſt iuramētum actoris, qualiter & ſub qua forma iurare cogatur.*
3 *In duplicib.iudiciis vterque eſt actor & reus, et vterque præſtare debet iuramentum.*
Iudicia duplicia quæ ſint & quæ dicantur.
4 *Iurans de veritate dicenda, ſi interrogetur de credulitate, an teneatur reſpondere.*
5 *Epiſcopus iurans de calūnia, vel veritate, an debeat Euangeliū tangere.*
6 *Forma, qua iudex comput abit iuramentum, vbi cauſa eſt ſpiritualis, uel ei annexa.*
7 *Forma iuramenti.quod præſtatur in animam domini.*
8 *Iudæus ſub qua forma iurabit in iudicio, ſi cum Chriſtiano litigat.*

¶ Iuramentum de calumnia,qualiter,& ſub qua forma ſit præſtandum.

4.§.Nunc dicamus, qualiter ſit iurādum.Et quidē ſtatim lite conteſtata iudex actori ſic computabit iuramentum;

¶ FORMA.Tu iurabis, quod non calumniose petis: ſed quia credis & æſtimas iuſte petere,C.eo.l.ii. in prin.verſ. & actor. & auth.hoc ſacramētum.Inſt.de pœnem.litig.§.item actoris,¶ Itē quod reſpōdebis veritatem ſuper his,de quibus interrogaberis, & eam non negabis,ut eo.tit.auth.in hoc.¶ Item quod non vteris ſcienter falſa probatione,ſiue in teſtibus,ſiue in inſtrumentis, ſiue in alia ſpecie probationis.ſed hoc potius de conſuetudine,q̄ de iure fit.nam de iure debet ſic dici:ſcilicet quod nullam probationem exiges, niſi quam pro veritate credes neceſſariam, vt in authen.hoc ſacramentum ¶ Item quod non corrupiſti iudicem, neque corrūpes, uel rebellionem,nec dediſti,nec dabis.nec promiſiſti,nec promittes aliquid per te,uel per interpoſitā perſonā pro hac cauſa:vt ſentētia feratur pro te,niſi illis perſonis,quibus iura dare permittunt,videlicet notario,aduocato & aliis,C.eo.
7 l.2.& auth principales.¶ †Item quod dilationem non petes gratia litis differendæ,C.eo l.2.in prine.verſ.& reus.& l.3.ibi,quod non cauſa differendi,&c.ſicut ego dixi,ſic verum eſt,& ſic ſeruabit:ſic Deus te adiuuet,& hæc ſancta dei Euangelia.Sed conſului quod hoc ultimum omittatur,alioquin raro aut nunquam partes peritum euitabunt:quia ſæpe poſt hoc iuramentum dilatio
a nes fruſtratorias petunt[a]. Quidam autē ſic dicunt:Tu iuras te licet iſtam calumniandi animo non mouiſſe,vt C.eo.l.2.nec mouere,ut ff.famil.erciſ.inter cohæredes.§.ſi famil.erciſcun.nec moturum,ut in authen.de his,qui ingred ad appel.Collat.v.quæ eſt
b C.eo.auth.in iſto[b].† ¶ Cōputatō igitur taliter iuramento actori
2 conuertat ſe iudex ad reum,& dicat:Tu iurabis,quod putas petitioni actoris iuſte cōtradicere,vt inſti.de pœna te.lit.in fi.reſpō. j.& generaliter iurabis ita verum eſſe,& te obſeruaturū in defendēdo,ſicut ille iurauit in agēdo:ſic;Deus te,&c.C.eo.l.2.in prin.
ver reus autem.& ff.famil.erciſ.inter cohæredes.§.ſi familiæ.Præſtito autem iuramento iudex det actori terminum ad proponen
3 dum,ut ſupra de dilatio.in fi.¶ †Nota tamen, quod in duplicib[a] iudiciis,ſcilicet Communi diuidundo,Familiæ erciſcundæ,Finiū regūdorum,Vti poſſidetis & Vtrobi,in quibus uterque eſt actor & reus,uterque præſtat iuramentum actoris & rei, vt in præ.§.ſi familiæ erciſcundæ. extra de probat.ex literis. vbi de hoc.Sed q̄s
c tunc prior iurabit?de hoc habes ff.de iudi.in tribus. &l. ſequen.[c] Idem eſt etiam in mutuis petitionibus:quia tūc uterque eſt actor & reus,& præſtabit uterque duplex iuramentum. hoc modo:iuro,quod vtor bona intentione,& bona exceptione:uel, iuro.q̄ iuſte credo petere & defendere.Et ita ſecundum canones inuenitur duplex iudicium,ſcilicet cauſa cōuentionis & recōuentionis ſiue mutua petitio:quod concedo,quantum ad iuramentum de calumnia,ſed non quantū ad teſtes. Nam in iudicio finium regūdorum teſtes,a quacūque parte producantur,perhibent teſtimonium de facto actoris & rei:alias non probarent limites. vel fines communes.Hoc autem neceſſe non eſt,quod teſtes ſuper conuētione producti,dicant ſuper reconuentione;imo per ſe poteſt p̄ bari conuentio,& per ſe reconuentio.Iacob autem Bal.dixit,in cauſa conuentionis,& reconuentionis unum tantum præſtari iu
4 ramentum.¶† Item dixit magiſter Gratianus, quod ſiis,qui iurat de ueritate dicenda,interrogetur de credulitate,non tenetur reſpondere:ſecus,ſi iurauit de calumnia,extra de teſtib.c.de teſtibus.Innoc.dicit,quod iurans de calumnia,debet reſpondere de veritate,extra de re iud.cum olim.§.j.in fi.vt not.extra de teſt.ad
d hoc.alias incipit,præſentium[d].¶† Item no.quod cum epiſcopus
5 iurat de calumnia,uel ueritate,non tangit,ſed inſpicit Euangelia extra de iur cal c fin.xj.q.j.nec honor.tamen quandoque tangit, ſcilicet cū reuertitur ab hæreſi,uel ſchiſmate, vt j.q vii.quoties. & quando abſoluitur ab excommunicatione,uel ſuſpēſione,ext. de ſenten.excom.venerabili. Alb.Papi.dixit,quod ſi cauſa ſit ſua propria,tunc iurat epiſcopus.Nec ob.l.C.de epiſc.& cle.cum cle.
e ricis in fin.quia ibi loquitur de alio iuramento[e]. Si uero ſit cauſa eccleſiæ, aut eſt ſpiritualis,& tunc non iurat:aut ciuilis,& tunc iurat,non per ſe,ſed per procuratorem,arg.ext.eod.c.j.& c.pen.& v.q iij.qui epiſcopus.ix.q.3. cum ſimus. Ego ſto decre.extra eo.
6 c.fin.vt indiſtincte iuret ſecundum præmiſſam formam.¶† Cæterum ſi cauſa ſit ſpiritualis,uel ei annexa, & iurari debet de veritate.tunc iudex ſic computabit iuramentum.

¶ FORMA.Tu iurabis ad ſancta Dei euangelia dicere & reſpōdere veritatem,quam ſcis per te.uel intelligis per eos,in quorū
f animas iuras:& dicere etiam,quid credis & exiſtimas[f]. Tūc ipſe dicat:Ego P.in cauſa,quæ vertitur inter me & H. ſuper hoc coram vobis dicam veritatem,quam ſciuero per me,uel quā per meos fratres,in quorum animas iuro,intelligo,& quam etiam credo, quoties & quandocunque fuero per uos interrogatus:ſic me Deus adiuuet,&[g] hæc ſancta Dei Euangelia.Hæc forma probatur ex
g tra de teſti.& in dec.noua præſentium[g].C de iuram. calum.l.ii.in prin.Quod autem dicitur ſ. quid credis,& quā etiam credo,hoc ad cautelam apponitur.nā non eſt de forma huius iuramenti. q̄ enim de ueritate iurat, non debet de credulitate interrogari, vel
7 reſpondere, vt ſ.§.j.verſ. quantum.¶† Si uero iuramentum de veritate præſtatur in animam domini,ut lxiii.diſt.ſibi.ext.de teſt. ad hoc.alias incipit,præſentium tunc fiet in hac forma.

¶ FORMA. Ego iuro in animas conuentus, id eſt ſingulorum de conuentu:quia conuentus non habet animam,ut not.j.in tra. libel.de ſent.excom.uer.fi.ſecundum do.meū ſiue in animam domini mei talis,quod dicā veritatem in tali cauſa,prout ab eo,uel ab eis

ADDITIONES.

a Petunt. ¶ Vnde Simon Vinc.non approbat hoc, ſed excuſat: quia ſic habet conſuetudo:hoc dicit in l.j.C.eod.tit.

b In iſto. ¶ Turbantur aliqui,quos etiam ſequitur Cyn.in l.ij.C.eo.in 8.q.9 iuramentum calumniæ præſtatur de præterito & verbū mouiſſe,quod ponit lex prædicta,poſitum eſt ſ.exponunt,i.mouere:& mouet eos §. factæ in l.in bello.ff.de ca.& poſtl. reuer.ubi patet, factū,p infecto haberi nō poſſet quod.n.præteritum eſt:nequit nō fuiſſe. Sed Hoſt.pcordat Gul.in Summa.eod.tit.§.antepenult.in fi.Nec video,quod impediat iurari de præterito, quod proprie reſpiciunt iuramenta compurgatorum & teſtium. Nil ergo impedit iurare,q̄ a principio ſine calūnia mouit litem:ſed hoc nō ſufficiat propter malam fidem ſuperueniētē,quæ iuramētum excludere intendit.

c Et l.ſequen. ¶ Vide in præd.c.ex literis.in gl.2.dixit Roſ.in ti.cōmuni diuidundo,q̄ ex natura actionis procedit vtrunq; actorē & reū iurare vterq; enim petit ab altero etiam prouocatus a prouocante portionem ſuam: item expenſas & damna per alium data.ſed ex ordine iudicii, uel proceſſus eſt ſemper dare actorem,uel primo prouocantem, uel quem ſors præſecit,ut ibi patet.

d Incip.præſentium. ¶ lib.6.

e Alio iuramento. ¶ Scilicet de iudicio ſiſti, & iudicato ſoluendo.

f Et exiſtimas. ¶ Hanc additionem improbat Aegi.a.44.in fi.& facit,quod hic ſequitur:& vide j.ti.prox.§.vj.verſi.item nota.

g Præſentium. ¶ lib.vj.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ab eis, vel a maiori parte eorũ didici, ut in præ. de ad hæc. uel ipſe iurat per me, quod ipſe per me veritatem reſpondebit, extra, de præb. c accedens. uel iuro in animam eius, quod ipſe per me veri
8 tatem, quam ſciuerit, reſpõdebit. de hoc in præ c tibi. ¶ † Formã ſub qua ludeus iurat, vide ſ. §. prox. in fi. Et ſcias, q facta litis con teſtatione, & præſtito iuramẽto, hoc totum ſcribi debet in actis, hoc modo:

¶ FORMA. Die tali lis eſt conteſtata, & iuratum de calumnia, vel de ueritate a tali, ex parte una, & a tali ex altera, uel ſuper præ miſſo libello, uel ſiue dicat, ſuper infra ſcripto libello, cui[b] tenor talis eſt: Coram vobis, &c. ponatur de verbo, ad verbum tenor li belli: poſtea ſubiungat, & talis dies fuit aſſignata ad reſpondendũ actori.

SVMMARIVM.

1 *Puntus, quia non uult iurare in iudicio, an poſsit appellare.*
2 *Iurare renuens an iuranti teneatur iniuriarum.*
3 *Reus, uel actor, qui iouerunt nunquã iurare, an non obſtãte voto teneantur iuramentum præſtare.*
4 *Tutore, uel curatore nolentibus iurare, an noceant pupillo, ut cauſam debeat perdere.*
5 *Partes inter ſe pactum de non iurando facientes ſi per iudicem cogantur, & nolint, an perdant iura ſua.*
6 *Reus & actor quibus caſibus poſsint cogi ad iurandum.*
7 *Emptor bonæ fidei ſi ex poſt facto ſciat rem alienam, & nolit iurare, an poſsit agere de euictione.*
8 *Reus nolens in cauſa criminali iurare, an habebitur pro confeſſo.*
9 *Quæſtio dicitur res fragilis & periculoſa, quę & ueritatem fallit.*
10 *Iuranti de calumnia an dabitur tempus ad deliberandum.*

¶ De pena nolentis iurare de calumnia.

5. §. Supereſt videre ď pœna nolẽtis iurare de calumnia, vel de veritate. Et quidem hæc eſt, ut actor
a ab inſtituta cadat actione per ſententiã [a]: reus vero condemnati onem patiatur, quia pro confeſſo habetur, ut C. eo. l. 2 §. quod ſi
b actor. & §. ſin autẽ reus. extra eo. ca. fi.[b] in auth. ut liti. iurent, §. j. c
c ¶ † Sed nũquid raliter puniti poſſunt appellare? Reſpon. ſic, ff.
d de app. creditor. §. iuſſus.[d] ¶ † Item nũquid, qui iurare tenuit, te
a nebitur iuranti iniuriarum? Reſpon. ſic, ſecũdum Dy. & Io.[e] Ar. contra: quia iuris executio, &c. ſ. vt ff. de iniur. iniuriarum. §. is q.
e extra de elec. cum eccleſia Vulterana. ¶ † Quid ſi reus, uel actor
f vouit, uel iurauit nullum facere iuramentũ? Dixit Bul.[f] q nõ ob
3 ſtante voto, uel iuramento, tenetur iurare; & ſibi imputet q iura
g uit. alias daretur ei facultas eludẽdi legibus, quod eſſe non debet. C. e. l. 2.[g] ſed qa ueremur. & ext de poſtul. plat. bonæ. 2. ppe fi. qa
h nõ finnt ludibrio leges, vt C. de bo. quæ lib l. fi. §. vbi aũt. & ad idẽ facit. C. de fid. inſt. l. fi.[h] 22. q. 3. §. illicitum, & q. ij. beatus extra de
i iureiur. venientes. 2. q. 4. c. j. & ij. ¶ Quidam tamen dicunt[i], illi fo re remittendum ſacramentũ, quia ſcriptum eſt. Vouete, & reddi
k te, &c. extra de uoto, magnæ[k]. ¶ † Quid ſi tutor, uel curator non
4 uult iurare? Reſpon. non nocet pupillo: nec ob hoc cauſam per
dat, arg. ff. ſi quis ius dic. nõ ob. l. j §. ij. & C. de ſeruis fug. quicũq;.
l xvi. quę vi. ſi epiſcopum[l]. ¶ † Quid ſi partes pepigerunt inter ſe
5 non iurare, & ideo ad præceptum iudicis nolũt iurare? Certe hoc caſu partes non perdunt iura ſua. cum enim ambæ nolint iurare, ſi perderẽt iura ſua, hæc eſſent ſibi contraria: quia ſi reus condem naretur, actor nõ amitteret ius ſuum, uel ecõtrario, ſi actor amitteret actionem, non deberet reus ꝓdemnari. Vnde dicit Alb. Pap. q iudex dicit ſic: & ſi vos non iuratis, ego vos nõ audiam: quia ſi ferrem ſentẽtiam, non teneret, ut C. de ſen. & interl. omiud prolatam. ex quo iuramentum exactum eſt, ut in præ §. ſed quia vere
6 mur. & ſ. §. ſequitur. ver. & no. & ſeq. ¶ † Sed quid in his caſibus, cum actor, uel reus nolũt iurare, nũquid compellitur reus iurare, ſi actor dicit ſe non eſſe ꝓtentum ꝓdemnatione, vel ecõtra, nũ quid cogetur actor, ſi reus dicit ſe nõ eſſe contentum, q actor p dat actionẽ? Poteſt dici, q ſic: arg. ff. de ven. inſpi. l. j §. ij. ſicut cogitur quis rñdere poſitionib. vt j. ti. prox. §. ix. & verius puto ſuf
m ficere p̃dictas pœnas[m]. † Quid ſi emptor bonæ fidei, ſciẽs expoſt
7 facto rem alienam, nolit iurare: nũquid potes agere de euictiõe? Reſpon. ſic, ſi ipſe pepercit ſuo pudori, arg. ff. de proc. quæ omnia §. j. ff mand. Quintus Mutius & maxime ſi erat notoriũ ut ſe quit. Alii ꝛ: quia videtur in culpa, ff. de eui. ſi ideo. ff. de fideiuſ.
n l. ſi. Sed nec [a] poterit iurare, licet ſciat rem alienam, ad hoc ut cõſeruet ſtipulationẽ de euictiõe: arg. ff. de neg. geſt. at q. §. cũ me abſente ſecundũ Vber. Alb. Pap. dicit, q ſi publicũ ſit & notoriũ, q res ſit eius, q petit tunc nõ cogitur iurare & aget de euictione, arg. extra de ac. euidentia. ii. q. j. manifeſta, ff. de ac. empt. l empto
[a] §. j.[o] licet poſſit iurare, q gratia ſui iuris ꝓſeruãdi, ñ animo ca
niãdi venit ad iudiciũ. arg. ff. de iniur. ſi qs. & ff. de bon. liber.
bertate. & in p̃d. §. cum me. & ita debet iurare. Alii dicũt
et venditori, ſi putet ſe munitum aliqua exceptione
p vel nõ, ff. de euic. l. ideoq; §. pen. & hoc verius videtur P. ¶ † Itẽ
8 cum in criminali cã de calumnia iuretur, vt in §. reus. nunquid reus pro confeſſo habebitur, ſi nolit iurare? Videtur q nõ, ff. de q̃ſt. l. j. §. diuus. ſed ibi loquit, qñ quis cõfitetur p quæſtiones, ſeu
9 per tormẽta. † quia quæſtio res fragilis eſt, & periculoſa, & q̃ ve ritatem fallit, vt in ea. l. §. quæſtio. Vnde dico, q ſi nolit iurare, habebitur p cõfeſſo, ff. de cuſto. & exhib. re. ſi cõfeſſus. ſecundũ
10 Vber. de Bo. ¶ † Sed nunquid dabitur tempus ad deliberandum
q iuranti de calumnia? Reſpon. ſic, ſecundum H. ff. de inter. act. q interro-

ADDITIONES.

a Sententiam. ¶ Quam ſi iudex ferre non vult, vide ibi: ſtatim remittam.
b Extra e. c. fi. ¶ De hoc ibi no. in vlt. gl. & uide, quod ſuper ea dixi.
c §. j. ¶ Certum eſt, q præcipitur de iuramento calumniæ præſtãdo, locum habere ẽt coram arbitris. textus n. eſt in l. 2. C. e. tit. §. ſed quia veremur. Pil. aũt dicit, ubi ſ. par. ij. ver. hic quæritur. q hæc pœna eo caſu non habet locum vt hoc caſu: ſicut in multis aliis differunt compromiſſa & arbitria iu dicis. Illos alios caſus vide ſ. de arbitro. §. differt.
d Iuſſus. ¶ Idem Acc. poſt Io. per eãdem leg. ut no. in l. 2. §. q fi. C. eo. ti. Idẽ Pil. vbi ſ. parte 2. ad fi. inducit eundem §. Hoc tñ intelligendum eſt, qñ ha buit iuſtã cãm recuſandi: puta q a priuilegiatus erat de nõ iurando à iure, vel a principe. de primo ſ. §. 2. verſ. & nota ſm. De ſcd̃o ibi dixi: vel forte pœnituit ante ſniam, qđ ſibi licuit ſm Pil qui duo allegat, ſ. q pœnitudinis humanitas nõ dẽt auferri, C. de app. ſi q̃s libellos. 2. q. 6. Itẽ ſi iudici daret optio, deberet hanc mitiorẽ eligere, ff. de act. & oblig. Arianus. Ad priũ, q recuſando iurare, fateri videtur ſe iniuſtam litẽ fouere. Sibi tñ placet primũ dictũ: qđ placet ẽt Fran. Vercel. e. ti. c. fi. & Gui. de Su. ſup l. 2. C. eo. §. q ſi. fal. ſm ſecundũ Iac. de Are. ſi nõ intererat aduerſarii. arg. ff. de nox. ele ctio. de optio. leg. l. mãcipiorũ. Gul. allegat C. de his, quibus vt indig. l. alia. cum pcor. ibi in vl. gl. hoc dico, ne obſtet l. ante pe. ff. de ver. ſig. quæ uult, q a pœna legis nõ appelleturi: facit extra de app. quia nos. Vnde dixit Simõ Vinc. illum appellare nõ poſſe: quia nõ ſolũ a iudice, ſed a lege damnatur Sed dic, ut ſ. dixi. Nec obſtat opi. q̃ Fran. attribuit Azo. O do. ſ. q talis nõ appellet, q a ptumax: quia illud falſũ in ptumace in nõ parẽdo. per prẽd. §. iuſſus. ſup quo vide, qđ not. in cle. de do. & contum. ſi ante. in prin. vlt. glo.
e Et Io. ¶ Allegant ff. qui ſatiſ. cog. ſi vero. §. j. Alex. contra in fi. l. ij. C. eo. inducit legem, quæ ſequitur. pro eo facit, quia certa pœna imponitur, & infra vide uer. ſed quid in his.
f Executio, &c. ¶ Non habet iniuriam.
g Dixit Bul. ¶ Cuius dictum Cy. recitat, nec reſiſtit.
h L. ſi. ¶ Per hanc l. tenet Albe. Gal. hanc partem hoc tit. in fin.
i Tamen dicunt. ¶ Francil. dicit quod hoc tenuit Old.
k Magnæ. ¶ Vide ſ. de citat. §. j. in fi. & ſ. de actore, §. j. ver. ſed quid ſi iuraue rit. & ibi remiſsio.
l Si epiſcopum. ¶ Per hanc pcor. q̃ vult, q delictũ perſonæ nõ noceat eccleſiæ, puto idẽ in plato, uel ſyndico eccleſiæ, q recuſat iurare. vñ dixit Gui. de Suz. C. de ſac. eccl. l. iubemus. j. q ille prælatus, vel ſyndicus ſoluet de ſuo æſtimationẽ litis: alleg. C. de ſer. fug. l. quicunq;. & vnde vi ſ l, meminerit. Simon Vin. Alleg. in aut. vt lit. iurent. § j. & formabat cãm in omni legitimo adminiſtratore. Subdebat Gul. l. q ſi nõ hẽt vñ, nõ puniet eccleſia. Sed ex hoc ſequereſ abſurdũ, q in cauſis monaſteriorũ agẽte abbate, nõ iu rabitur de calũnia: ſed eis agẽtib. ceſſat pcluſio abſurditatis: quia iudex nõ plus procedit: facit, qđ hic ſequitur verſ. q d ſi partes. In reo igitur remanet abſurditas, p p q̃ in aliis terminis, pcurator ꝓpellitur iurare, ff. de, pc. l. ſed ex his. & l. ſed & hæ. § præter. Subdebat igitur Gul. q cũ nolle hoc ca ſu iurare & ꝓiteri, ſit idẽ, C. de iur. calu. l. ij. §. q fi & eccleſia ſuccumberet & per pfeſsionẽ illius abbatis, vel ſyndici. facit, q not. in ipſa l. iubemus. & ff. de confeſſ. certum. §. pen. ſequitur, q illo recuſante iurare, ſuccumbet: & & dicit Gul. q hoc ſibi placeret, quando lis eſſet calumnioſa, ff. de admi niſt. tu. quotres. §. ſicut. multa exemplaria Gul. habeo, & in vno ſolo reperi hoc dictum.

ADDE. vt per Panor. in c fi. extra e. ti. qui de hac additione mẽtionẽ facit, & aliter diſtinguit. Et quando delictum prælati noceat eccleſiæ, vide Pe. de Anc. conſi. 157. & q pfeſsio prælati habentis adminiſtrationem cũ conuentu, vel capitulo, non præiudicat eccleſiæ, tenet Ro. cõſ. 389. de quo vide etiam Ang. conſ. 214.
m Prædictas pœnas. ¶ Concor. Franc. Vercel. eo. tit. c. j. in vlt. q.
n Sed nec. ¶ Puto quod debet dicere, & ponderata lege, quam allegant ex verbis Acc. in l. ii. eo ti. in prin. in gl. caue tibi.
o §. j. ¶ Huic conſentit Pe. de Bel. vt ponit Cy. l. ij. C. eo. tit. in 9. q. allegat etiam ff. man. l. Quintus. & de admi. tu. quot. §. deniq;. idem Alb. Gal. hoc ti. ver. pe. Simon Vin. dixit idem, ſub dubio forte.
p Videtur. ¶ Refert Fran. eod. ti. c. 1. hoc placuiſſe Lothario, Iacob. Bald. & Conrado.
q De cal. ¶ Circa hoc aduertendum eſt, q duobus modis formatur hæc q̃ō. Vno, an detur tempus deliberandi ſuper iuramento pſtando. & ſic quærebat Pil. vbi ſ. & patet, q ſic: alle prin. §. q ſi actor. in l. 2. C. eo. ti. ibi, & hoc legitime fuerit approbatum. idẽ Acc. in gl. per hoc apparet. j. allegata alle gat §. quod obſeruari. ea. l. & idem tenet Fran. Vercel. eod. tit. c. j. in q. pen. alleg. l. iuſtũdum & ad pecunias. in prin. j. allegatas. & ne ſubeat anceps periurii, ff. de in lit. iur. l. videamus. Ale. in fi. l. 2. tenet idem, ſub dubio for tẽ: ſed hoc improbat Cy poſt. prin. l. ij. C. eo. in v. q. iõ quia iſte habuit tps ad deliberandũ ante pteſtationẽ litis. Sicut ergo deliberatus eſt in illa, ita & in iuramento eadẽ ratione nõ datur deliberationis tẽpus actori, qui deliberatus debuit venire ad iudicium, C. de dilat. ſi quando. & hoc placet. Aliius intellectus eſt, q præſtito iuramento petitur tempus ad deliberandum ſup reſpõſione fienda per illud: & de hoc not. hic, & in dec. pen. extr. eo. ti. & in præd. l. 2. §. quod obſeruari. & in hoc veritas pſiſtit, q regulari, ter dilatio hæc nõ dabitur. Poſſet caſus exiſtere tam perplexus & dubius quod daretur: & not. in præd. decret. penult.

interrogatus.ff.de intreiur.iusiurãdum & ad' pecunias. Alii dicũt contra,cum non rñdeat tũc nisi de credulitate: secus in iuramento de ueritate,vbi de scientia rñdet.quod dic,ut s. no.ext.de iur. cal.c.pẽ.& C.eo.l.2.§.q̃ si actor.in gl.per hoc apparet.& j.tit.px. §.vi.ver.item no.quod in iuramento.Ergo de calumnia non cõcedetur dilatio,quia statim potest absque nota periurii respõdere,Credo,vel Nõ credo.Et nihilominus si proponatur,q̃ hodie habet aliam conscietiam,per ea quæ postmodũ audiuit,cogetur iterũ respondere,arg.ff de dam infect.qui bona.§ si quis stipulatus.& ff.famil.erc.inter cohæredes.§.si fami.erc.secũdum do mem,ut not.ext.de prob.quoniam contra.super verbo interrogationes.secus in positionibus,ut in præd.ver.item not.[2]

ADDITIO.

Item no. ¶ Et est simile,quod no.de confes.c.2.lib.6.in fi.pen.gl. & dicam j.tit.prox.§.9.super uer.item illud nota.

ADDITIONES NOVAE.

Quis debet primo iurare de calumnia an actor,an reus.Archi. ponit extr. de iuram.cal.c.j.lib.6.& arguit pro & contra: & dicit q̃ forte in talibus nõ est ordo attendendus,ar.l nec ordo.de solu.ff. An autem in talibus detur dilatio ad respondendum ibidem format,& remittit ad nota. per gl. in c. cum causam.extr.eo.

Quid si aliquis iurauit ad sancta Dei euangelia nunquam iurare,an cogetur iurare de calumnia,si casus accidat,veritas est q̃ sic,q̃ omne iuramentum semper à potestate superioris videtur exceptum,c.venientes,extr.de iureiuran.Bal.in l.2.§.sed quia.de iuramen.cal.

Si oportet me ire ad aduersarium,ut iuret de calũnia,tenetur ad sumptus itineris,non autem ad sumptus cibariorũ,nisi esset talis persona quę aluisset me ex mea opera,Iac.Butrig.in l.sed & si hereditatis. §. quo autem loco.ad exhibendum.& dicit q̃ non,per l prætor.§.defendi.ex qui.ca.in po. ea,facit l.eos.§.si quis autẽ.in fi.de appe. Quod autem istud iuramentum mitti debeat aduersario mittentis,& petentis fac.l.sed sciendum.ad Treb. gl.no.contra in l.2.ex quibus cau.in pos.ea.Dynus.

Quid si exacto iureiurando proceditur ad cãm.de hoc per Bal. in l.iusiur. §.qui iusiurandũ.de iureiurando.ibi in tex.si exigatur,vbi sic dicit Bal.tene hoc singulariter menti:quia videtur q̃ iusiurandum calumniæ habeat tacitam conditionem annexam si petatur vñ potest omitti & remitti etiam expresse si mõ non sit petitũ,& talis remissio habetur pro omissione tantum, vnde non petitum & expresse remissum postea lite pẽdẽte põt iterũ peti,quasi sit omissio.sed si esset petitum,omissum uel remissum, vitiaret processum.l.2.§.sed quia.de iura cal. Bal.

In c.præsentũ.extr.de testi.lib.6.in gl.si in fi.& dilucide, & nõ solũ de veritate,sed ẽt de credulitate,secundum Host.dicas q̃ quilibet dẽt iurare de vericate,dẽt respondere & de credulitate.Induxit de re iud.c.cũ olim.§. j.in fi.& in Súma de iuram.ea.§.qñ. ver.sed quid dices hic & ibi q̃ veritate inspecta iuramentum est de credulitate:quia si id quod nõ credo pfiteor & affero verũ esse dejero,22.q.1.homines.De iureiu.& si Xps.22.dist.psalmista.In omni ergo iuramento cauendũ ne quis dicat q̃ scientiã.De scruti.ca.j.& si illã sequitur sufficit.3.q.9.hortamur. Ioan. An.ubi s. in nouel.

In l.ait prætor,de dam.infe.ibi postulaturus.& sic nota,q̃ si petit proprio nomine de propria calumnia iurat: vel sic qñ proprio nomine iurat, vnũ tantum,scilicet de calũnia sua:quando alieno nomine iurat, q̃ si dominus præsens esset idem esset petiturus. Bald.

An procurator datus ad omnes causas cum mandato iurandi possit vigore dicti mandati iurare de calumnia,& quid de procuratore ad negan. no. in c.nullam causam.de iur.cal.li.6.Ioan.An.in nouel. vbi etiam dicit q̃ qñ procurator habet spãle mandatum ad iurandum, dominus non potest cõpelli venire ad iurandum de iuramento veritatis. Bar. de dam. infe. l. qui bona.§.si alieno.

In l.ij.§ sin autem.de iuram.cal.dicit Bal.q̃ si causa sit agenda sine strepitu & figura iudicij,quod tunc procurator potest iurare sine speciali mandato.vide ibi Bal.& Bar.

Dñs debet mandare procuratori q̃ iuret in animam suã,& tunc procurator debet iurare in animam domini.notat gl.in auth.itẽ sacramenta de pace iur.fir.de quo est casus in c.procurator.de electio.li.6.& ille qui iurat in animam alterius debet dicere veritatem non de eo quod sibi videtur, sed de eo qđ dixerit ab eo in cuius animam iurat. & si non iurat quis pro se sed tantũ in animã alterius,& ipse ueritatẽ sciat, illa aũt cuius noĩne iurat nescit.nihil dicet.q̃a de se non iurat.ita not.ext.de testi. c.ad hoc. per Inno.

Nunquid si lex vel statutum requirat alicuius propriũ sacramentũ possit per procuratorẽ iurari,not.in c.ut circa.de electio li.6.per Arch. & Ioan. An videtur tenere q̃ non.& no.eo.ti.& lib.c.nulli.per Archi.

In l.actori.de iureiuran.quid de his qui hæredem non habent, ut vniuersitas:quia is qui non potest mori non potest hæredem habere,l.j.in fi. si qs ius dic.nõ ob.pone ergo q̃ syndicus habet mandatum ꝑhendi cum iuramento,& iurat.quid operatur istud iuramentum. nam ciuitas non habet animam.ut c.pœnæ.ext.de sent.ex com.per Inn.Respondeo aut Ioqueris quo ad ꝛeatũ periurii,& non obligantur nisi iurantes & mandantes:aut loqueris quo ad perpetuũ esse,& certe dico q̃ illud iuramẽtum repræsentat rempublicam loco maioris,ut non restituatur amodo in integrũ, sicut dicit in minore.& hæc fuit sententia Ray. in summa de iureiurando. fac.c. præsentium.de iureiurando lib.6.vnde quo ad firmandum dicas idem in ciuitate quod in minore.in ecclesia autem non potest fieri q̃ non habeat loco minoris,& ibi est fauor ecclesiæ. Bal.vbi s.

In l.ab hostibus.ex quib.caus.maior.ibi,si autẽ vt plerumq; &c.dicit Bal. per hunc tex.cum gl.q̃ quoties pro absente piuncta persona agit, & petit aduersarius q̃ absens veniat ad iurandum de calumnia, si modo sit multũ absens,detur curator bonis qui tanquã legitima persona iurabit.& gl.hoc determinat in c.ceterum extr.de iuram.cal.in gl.pe.vide Bar. in l.2.§. qđ obseruari. C.de iura.cal.vbi videtur tenere contrarium.

Nota q̃ iurans debet iurare cum manu non cum fronte,no.glo.in c.vt circa.de electio.lib.6.Bal.in l.j.si aduer. vendi.

In l.generaliter.C.de iureiuran.no.q̃ tumax in nõ iurando non habetur pro confesso ipso iure.sed est in arbitrio iudicis:ad iudicem enim spectat causam determinare.nam quod non est vniforme, & potest esse iustum & iniustum,ad iudicem spectat declarare,ut Leius qui delatorem.de iure fisci.Bar.in l.manifeste.de iureiuran.

Quid si citatus ad iurandum de calumnia est contumax, an perdat litem Andreas de Barulo dicit q̃ non:quia q̃ perdat litem ille qui non iuit iurare est verum in eo qui præsens est.& iurare non vult,ut no.in l.locorum.C. de omni agro deserto.lib.xj.

¶ Bald.de Iuramento calumniæ.

ANTE litem contestatam si seorsum a lite contestata non præstatur iuramẽtum calumniæ, nec iudex ꝑt ipsum exigere, nisi in summariis,& in his quæ ante litis ꝓtestationem expediuntur,§. j. ver.sed pone. G. ¶ Multiplex est iuramentũ,s.de veritate,ff.de re iud.l.j.per Ia.decisum tñ hocnũquam est,nisi agatur inter partes:q̃ sit decisum de malitia.de calumnia:est & aliud de veritate,qđ præstatur in spiritualibus cau is ad litis ordinationẽ,si ad litis decisionem,uer.unde ad huius. G. ¶ Suspectus est ꝺ malitia, qui post terminũ peremptorium proponit dilatoriã:ideo iurat G. ¶ Iuramentum calumniæ non extenditur ad iuramentum de veritate, nec econtra: versic.fi.G. ¶ Non iurat de calumnia,qui impetrat a principe summa priuilegium declarari,vel petit dispensationẽ vel aliud simile,q̃ unes gratia,uel iure scripto:uer.quid sub.§.sequit.G. In causa enim facti iurat decalũnia,si in eã iuris,ſm Ric. ¶ In causa appellationis iurat de nouo de calũnia,nõ qa ibi mutat actio,uel causa,sed qa requirit nou' ordo iudiciorũ:& iuramentũ calũniæ potius respicit ordinẽ q̃ factũ,versi.q.d de causa. ¶ Vbi iudex procedit,motu proprio ex officio,nõ iurat de calũnia.uer.quid si causa.G.quia extra ordinem procedit,nec propriæ sunt: partes. G. ¶ Si reus confitetur libellum,quo ad originem petitionis, tamen negat quo ad effectum conclusionis:quia opponit exceptionẽ:debet tñ actor iurare de calũnia,quia causam probationis desiderat.ver.pone q.G. ¶ Ille,qui negatle possidere,nõ cogitur iurare:quia nec iudicium patitur, ver.quid ergo.G. ¶ Abbas non potest dici principalis persona in causa suæ ecclesiæ.nisi tellicetur.§.restat.uer.q̃ si aliquid.G. ¶ Etiam post quã ꝓcurator negauit positiones:dominus est interrogandus super eis,si dicatur melius nouisse factũ,eo.ver.ibi,tñ.qđ est not.vide s.de proc.§.si ꝓcurator respõdit.& si actor malit. ff. de procur. G. ¶ Iuramentũ calumniæ nõ potest specialiter cõmitti, nisi quod causæ prosecutio committatur,ver.qđ si platus.G. ¶ Si iudex Perusinus scribit Fulginati,q̃ recipiat testes,uel iuramẽtũ in cã principaliter mota corã iudice Perusino,Fulginas nõ recipit auctoritate commissionis.uel remissionis,sed sua ꝓpria,uer.talis iudex.G.vide s.detestes.§. si causa est. ¶ Procurator ad extraiudicialia principaliter ꝓstitut',utad petẽdũ absolutionẽ ab excõicatiõe,ꝓtiurare sine specifico mãdato q̃a iuramẽtũ est de forma rei mandatæ,& quia in extraordinariis,&c.ut l.qui bona.§. qui alieno.ff.de dã.infe.& ita fuit iudicatũ in causa regia.cui etiam konsũ erat remitti iuramẽtũ.G. ¶ Cuius expẽsis mittat ad absentẽ,uer.sed ad cui'.G.l.hæc autem.ff.ex q.cau.in possess.eat. ꝓ Accur.& eo. ti.l.ait ꝓtor.§. defendit.ꝑgl.B.Causa quætionis põt seorsum ꝓbari à causa recõquætionis, sed nõ à causa cõmunionis.§.nũc dicẽdũ.uer.sed qs.G. ¶ A pœna inflicta ex cõtumacia ꝓsentis,appellatur secus in contumacia absentis,§.fi.uer.sed nunquid.G. ¶ An in notorio iuretur de calumnia.§.cum. me absente.q̃ nõ: quia exigitur probatio.uer. si emptor.G. ¶ Etiã in criminali cõtumax in iurando de calũnia habet ꝓfessio,uer.item cũ in criminali. G. ¶ An Iuramentum calumniæ habeatur loco probationis,vbi probatio fit per iuramẽtũ;no.ff.ad exhib.l thesaurus.q̃ sic,& no.in auth.de exhi.re.§.si uero.nide omnino s.de primo & secundo dec. §.qđ iuramẽtũ. & j.eo.§.si per statum probatur accusatio ꝓ iuramentũ, reus debet cõdemnari:sed tñ potest agere de periurio ad interesse, ff.mand.l.fideiussor. §. in omnib. & ibi per Ric.& Cy.uide j.§.pone. q̃ ex forma statuti per iuramentum probetur damnum,quid si accusatur forensis,& negat iurisdictionẽ, an probabit iurisdictiõ?dicit Io.An.q̃ nõ,in c.j.de fo.cõpe. lib.vi.in no. ¶ Iuramentũ nõ ꝓsumitur solẽne:quia est qualitas extrinseca,vt no.in c.vt circa.de electi.li.6.vide s.ti.j.§.notarius. ¶ An vbi iuramẽtũ:defertur a iure sine ministerio iudicis admittatur ꝓbatio in ꝓriũ.no.in c.statutũ.de reseri.li. vi.in nouel. ¶ Iudex ex officio põt ẽt post ꝓclusionem in causa, exigere iuramentũ de calumnia, sicut iuramẽtũ veritatis,vt no.in c.j.de iura.cal.lib.vj.in nouel.In termino iuris mitius agitur.quã eũ termino hominis, id est iudicis, vt no.in c.j.de ele.per Archi.& eo.ti.quamuis.lib.vj.in nouel. ¶ Iudex q̃ taxat,raro,vel parum minuit de eo,quod iuratur,vt no.Inst.de suspe.tu.§. consequens.in gl.ordinaria.Bal.

¶ De positionibus.[a] Rubrica.

QVoniam post iuramẽtum de calumnia, vel de veritate, prestitum,probationes utriusque partis sunt recipiendæ:ideo positiones inuentæ sunt, vt per eas partes releuentur ab onere probationis.ut j.dicetur:idcirco ꝓstito iuramento de calũnia, statim debet dari terminus ad faciẽdum

ADDITIO.

[a] Pileus nõ formauit rubricã istã:sed ad materiã facit parte 2.vbi de interrogationib.& ꝓfessionib' post litẽ ꝓtest. ¶ Tan.parte 3 sub rubrica de interrogationib.faciẽdis in iure. ¶ De Rofr.dicã in tex.q̃ a nõ posuit in libel. sed ibi pricipaliter de rñsionib'. ¶ Vber.de Bo.aliquid in char.8.vbi qđ habẽt rubricã đ positionib',sed pleni' charta vl.post tractatũ s.px. ¶ Io. de Deo illã prosequitur Cauil.li.v.rub.de positionib',& rubricam de hoc posuit lib.Iudic.parte ij. ¶ Bonagu.in tota quarta parte sui operis de positionibus & interrogationibus tractat. ¶ Aegid.rub.xlvi. & duab.seq.& demũ uidẽs se in illis nimis fuisse breuiloquũ,materiã plenius ꝓsequitur, eã diuidẽs in sex mẽbra,rub.cxxii.& quinq;sequẽtib',vbi in fi. 126.tractatũ extollit.Alb.Gal.posuit rubricã de hoc. ¶ Gui.de Suz ponit duas rub. primã sub officio aduocati actoris,đ ipsis positionib':secũdã sub officio aduocati rei,de positionib' sup exceptionib':adde,qđ dicã sup nigro,in pr

dum positiones, secundum doctrinam traditā s. de dilat. in fi. & ideo de positionib' ad comunē utilitatem aliqua differamus, dicē
a tes[a]. ¶ Primo quid sit positio, & unde originē traxit. ¶ Secūdo,
b quare fiat positiones, & de ipsarū effectu[b]. ¶ Tertio, in quo differant ab interrogationibus, & quis debet positiones, vel interrogationes facere uel formare. ¶ Quarto, quando sunt faciendę: ¶ Quinto, qualiter sunt faciendæ. ¶ Sexto de responsitionibus ad eas. ¶ Septimo, quib. modis positiones impugnētur & reprobentur, & de cautelis circa eas: ¶ Octauo de effectu positionū: ¶ Nono, de pena non respondētis, vel falsa respondentis: ¶ Decimo de quibusdam dubiis.

ADDITIONES.

a Dicētes. ¶ Ros. specialē tractatū facit de his extra libellos, q incipit, Quoniā frequēs, & quotidian' est usus positionū, &c. subdēs q quia talis erat, iō plenius de illo tractandū, ff. de lib. leg. l. legauit in princ. & de usuca. l. iusto errore in prin. facit aūt octo mēbra, quorū sex ponit auctor sub trib' primis: septimū est sub quarto, octauū sub septimo: & de his patebit in pcessu. Est aūt sciēdū, q Tan. vbi s. qrebat de quinq. Quis faciet interrogationes. Quis illas format, & qualiter. Itē qualiter illis rñdeat, & de quibus reb' fiāt. Itē sciēdū, q ultra Practicos auctores, de q b. sup rub. dixi, tractarūt multi hāc materiā: de qua et ego scripsi lib. vi. de ɔfes. c. j. & ij. i glossis super glossas, vt j. remittā. Odof. dr fecisse tractatū, qui incipit, De positionib', q in iudicio fiūt: & de quo j. dicā. Primus & secundus etiam de nominatis in proœmio, de his prosequitur quisque in suo v. membro. Ia. de Are. fecit etiam tractatum de positionibus. & Ia. de Ra. & Pet. & d his tribus plene tractat Cy. in l. ij. C. de iur. cal. in §. quod obseruari. in fin. & vltra membra de quib. s. abi no. quędam alia mēbra, scilicet: Quo iure sunt introductæ positiones: Quo iure fiunt: unde dicatur positio: Quo tempore fiant: Et usque ad quod tempus fieri possūt: Vbi fiant: Per quas personas: Et cui fiāt: An eidem positioni sit bis respondendum: Et, an de facto alieno fieri possint. hæc ibi videas, & de aliquib. infra tangam.

b Effectu. ¶ Per errorem videtur hoc hic positum, quod infra ponitur pro octauo membro: posset hic sumi effectus pro causa.

SVMMARIVM.

1 *Positio quid sit, & unde traxerit originem.*

¶ Positionum definitio, & origo.

1 §. Primo ergo nobis dicēdum occurrit, † quid sit Positio, & vnde originem traxerit. Et qdē, secūdū Ros. positio est dictum loco interrogationis positum. nam quod olim sub forma interrogationis ponebatur, hodie de plano ponitur, verbi gratia: Si uolebam te conuenire nomine hæreditario dicebam sic: Domine, interrogetis T. an ipse sit hæres talis, & ex qua parte sit hæres, ut s. de interrog. ante lit. cōtest. faci. hodie vero sic dicitur: Pono T. esse hæredem talis. Item pono ipsum ex asse esse hæredem, arg. extra de lit. contest. c. vnico. Sed cum hodie etiam fiāt interrogationes, ut extra de fid. inst. cum Ioannes. prope fi. & etiam super positionibus iudex interroget, ut j. dicam §. v. ideo videtur melius sic posse describi: Positio est breuis verborū formula, mentem ponentis continens, ad veritatē eliciendā
a concepta, ut j. §. prox.[a] Traxit autē originem & causam hoc ver
b bum Positio[b], nō solum ex usu hominum diu in causis inolito[c],
c verum ēt ex lege antiqua, ut patet ff. de leg. 3. Offidius. §. ex diuer
d so. ibi, pone, inquit, in credito, &c.[d] & etiā a iure nouo, ut extra
e de confes. statuimus.[e] & de lit. contest. c. unico, ibi, cum non per positiones, &c. & de ele. dudum. ij. ibi, cum nō p positiones, &c.
f & de testib. ad hæc c. alias incipit, præsentium[f].

ADDITIONES.

a §. prox. ¶ Quinque alias diffinitiones, s. Vin. Io. Mo. Ia. de Are. Ia. de Ra. & Arch. vide super j. gl. in prin. de confes. c. j. lib. vi. vbi ēt dixi, quare dicatur positio & quō super ea lis ponitur. Cy. aūt, vbi s. diffinitionem Ia. de Ra. exponendo prosequitur. ADDE aliam diffinitionem Bar. in §. qd obseruari. de iur. cal. ADDE ad materiā istam positionum, videndum esse Lanf. in repet. c. quoniam contra. §. responsiones. extra de prob.

b Positio. ¶ Vide, q inhoneste reprehēdit Cy. vt s. Canonistas, dicens, q dñt positiões iductas de iure ciuili, hoc esse falsum q a hic & in dec. j. de confes. nō quæritur, quo iure inductæ sint positiões. sed vnde sumi potuit hoc uerbū Positio: fateor ergo cū ipso, q iure ciuili non sunt iductę & si inductæ dicerēt, potius id eēt ex §. fi. i auth. de his qui ingre. ad app. nō tñ putat, qd ibi id senserit, Imperator. Dicamus ergo cū cle. statim alleg. qd ab usu inductæ sunt, postea per ius canonicum approbatæ. dilatatæ etiam ad forum ciuile de facto. ADDE hæc ultima uerba dicit etiam Bart. in d. § quod obseruari.

c Inolito. ¶ Vt in clem. de verb. sig. sæpe. ver. & quia.

d Credito, &c. ¶ Ros. posuit plus de textu, qui talis est: Imperator interrogauit partem legatarii quærendi causa: pone, &c.

e Statuimus. Lib. vi.

f Incipit. præsentium. ¶ lib. vi.

SVMMARIVM.

1 *Positiones quare fiant, & quis sit ipsarum effectus.*
2 *Onus probādi per testes, graue est: & commodius est aduersarium ad onera petitoris compellere.*
3 *Confessiones facilius fiunt quam testium productiones: nec sunt testes necessarii, postquam quis confessus est.*

1 2. §. Secundò videndum est, † quare fiant positiones. Et quidē, vt ponens releuetur ab onere
a probationis per cōfessionē aduersarii[a]: vt extr. de confes. statui
b mus[b]. & ff. de iureiur. cum qui resp. j. nā & ad hoc fiebāt olim interrogationes, vt ff. de inter. ac. l. 2. 3. & 4. & vt ueritas eliciatur ex ore litigantis, ext. de iur. cal. cæterum. & extra, de præsum. nōne. Positiones enim loco probationū succedūt, vt j. §. prox. dicetur. nam & in sacramēto calumniæ continet, ne quis exigat probari onē ab aduersario, quam non putat necessariā, vt s. de iura. cal. §.
2 nunc dicamus: ¶ † Et graue est onus probādi per testes, & commodius est aduersariū ad onera petitoris compellere, ff. de rei vē.
3 is qui destinauit. † & facilius fiunt confessiones, quam testiū pro
c ductiones[c], extra de testi cum olim. & de testi. cog. cura super. & postquam quis cōfessus est, non sunt testes necessarii, ext. de transac. c. præterea quia pro ɔuicto habetur, extra de ɔfes. c. 2. C. eo. l. vnica. & per confessionē res fit notoria, ext de cohab. cle. & mul
d & c. fi. de verb. sig. cum olim. & premissæ rationes probāt[d], quod
e prius debet poni, quam ad genus alterius probationis veniri[e].

ADDITIONES.

a Aduersarii. ¶ Quomodo cōfitebitur positionem, qui negauit petitionem, notatur in præ. ver. & quia. in gl. 2.

b Statuimus. ¶ lib. vi.

c Productiones. ¶ Propter laborem expensarum, & quia vix inueniuntur idonei Aegid.

d Probant. ¶ id est, approbant, & cōmendant, & præcipuè quo ad certum articulum: de hoc j. §. quanto.

e Probationis ueniri. ¶ Hic satis cadit qrere illa duo mēbra, s. vbi fiāt, & quo iure fiat positiones, vel rñsiones? De primo dicit Pileus parte j. rub. pen. loquens de interrogationib. ante lite ɔtestatam de qbus data fuit remissio, s. de inter. §. j. in fi. q faciēdæ sunt i loco iudiciali: & verbū In iure, qd est in l. j. §. interrogatoriis. intelligit, id est, in loco, in quo ius reddit, & nō in iure, & in iudicio iā instituto: imo si reperit, q fiāt in iudicio, dicit intelligēdū, id est ante iudiciū, vel apud iudicē: uel accipit large, id est dū q s cōuenitur, licet lis ɔtestata nō sit. Nec putes, q ipse Pile' itendat post ɔtestationē litis interrogationes p iudicē fieri nō posse. Eius ɔriū est verū, de quo j. §. 4. circa medium, licet intendat ad illas nō esse necessariā ɔtestationē. Iac. aūt de Are. de positionibus tractās in sua diffinitione, ad q remisi s. §. j. ponit illud verbū In iure, quod intelligit proprie in loco, vbi ius redditur, cum positiones fieri habeant cā cognita, & ad litis decisionē, super quo uide, quod no. ff. de inter. act. l. 4. q incipit, voluit. in vlt. gl. & de hoc Cy. vbi s. in ix. q. Est ēt sciēdum, q in l. vna, C. de confes. in 3. q. materia hanc repetens, an s. requiratur confessiones fieri apud iudicē pro tribunali sedentem, an ualeant ēt factæ apud itinerātē, vel stātē in lecto: uel balneo? ponit duas distictiones, ad quas pmittā distictionē Acc. in illa l. vlt. gl. ad q remisi: vbi Acc. distinguit inter ea, q requirūt plenā cognitionē, in q bus reqrit tribunal. & semiplenā, in q bus nō requirit. Alia distinctio, q Cy. attribuit Ro. est inter ɔtestationes, q petuntur ad decisionē cāæ: & in his requirit tribunal, sicut in sentētiis, ff. de iurt. & iur. l. pe. facit C. de dilat. a procedente. & illas q fiunt ad præparationē litis, in quibus procedit l. voluit. Tertio distinguit inter ɔtētiosam & voluntariam iurisdictionem. pro hac facit ff. de ma. vin. non est omnino. & de offi. procons. l. 2. Sed huic obstat præ. l. voluit in fin. q de contentiosa loquitur, & tñ itinerando recipitur: pp quod secunda distinctio reassumitur in hac tertia, vt in ɔtentiosa iurisdictione distinguatur, vt ibi: satis placet dictū gl. & duæ distinctioes sequētes. vt veniāt ad illā expositiue. De scd a dicit Bonag. vbi s. rub. pe. ver. ita querit. quo iure fiunt, hoc iudicis of. alleg. ff. de inter. act. l. j. & in auth. de his, qui ingred. ad ap. §. fi. & qd not. Azo in Sūma, Inst. de of. iud. §. itē in interrogationibus. & quia res ista si requirit plenā inquisitionem, ff. de inter. act. l. uoluit, §. q d ait. & l. si defensor. §. illud. idē Acc. in l. j. eo. ti. in gl. sed quomodo. & C. de confes. l. vna. in fi. mag. gl. & ff. e. tit. certum. in prin. & no. extra de offi. iud. c. 2. in j. gl. & vide idem per Cy. vbi s. in 3. q.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui de causa cognoscit, debet interrogare.*
2 *Iudex debet rei qualitatem plena inquisitione discutere.*
3 *Positiones dicuntur loco probationum succedere.*
4 *Positiones facere non potest aduocatus, quia factum inspiciunt.*
5 *Aduocatus dicitur testis iuris.*
6 *Aduocatus an possit ponere & respondere.*
Alius pro alio non debet interrogari.
7 *Pars non dēt vti cōsilio aduocati qui factum ignorat, in respōsione facti.*
8 *Assessor an possit interrogare.*
9 *Notarius, seu alter cui iudex cōmiserit, potest interrogare.*
10 *Consuetudo est optima legum interpres, & ideo ipsa formabit positiones, seu interrogationes.*
11 *Aduocatus debet id quod ius tangit, expedire.*

¶ Positiones in quibus differant ab Interrogationibus.

3. § Tertio dicamus, in quo positiones differant ab interrogationibus: & quis positiones, vel interrogationes facit, uel formare debet. Et quidem differunt non essentia, sed forma. nam quod hic simpliciter & assertiue. ibi ponit interrogati

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

terrogatiue [a]. Vel dic, quod interrogationes specialiter fiunt an re litis contestationem, ff. de rei vend. qui petitorio. & quandoq; a iudice, quãdoq; a parte, ff. de inter. ac. si sine. §. interrogationes. quamuis generaliter fieri possint quandoque, ff. de inter. act. vbi cunq; etiam quando partes ponere non possunt, vt ext. de fi. instru. cum Ioannes prope fi. Positiones autẽ proprie fiunt post li
1 tem contestatam, & post iusurandum, a parte: quamuis & quandoq; possint fieri ante, ut j. §. px. ī prin. & ver. regulariter. ¶ † Et no. q; iudex, q de causa cognoscit, debet interrogare, ff. de inter.
b act. uolnit prætor. & l de ætate. §. qui tacuit. & §. qui interrogatus. Sed licet possit interrogare, vsus tamẽ hodie non patitur [b], quod possit ponere: imo ponit pars. nam sicut iudex nõ debet, pbare, quæ sunt in causa, sed pars. ita nec ipse debet ponere, sed pars. positiones enim loco probationum succedunt, ut in authen. de his, qui ingre. ad appel. §. fi. ideoq; eius imitari debent naturam, ut ex rr. de bap. maiores. ubi dicitur, quod quia baptismus circũcisioni succedit, debet eius imitari naturã, quo ad paruulos & adultos: & ad idem, C. de rei vx. act. l. unica. Quod autẽ pars debeat ponc
c re, & sibi ponenti altera respondere, habetur ext. de testi. ad hæc.
d alias incipit, præsentium. circa prin. [c] ibi, ut tam ponẽdo, &c. & §.
2 j. ibi, adinuicem responderi, &c. Dicit tamen Rof. [d] intimari posse, quod iudex ponere possit, cum & interrogare sibi liceat † ipse enim debet rei qualitatem plena inquisitione discutere, xxx. q. vlti. iudicantẽ. C. de iud. iudices. arg. ff. de his, quæ in test. delen. p
xime. ff. de leg. ii. Offidi [e]. § ex diuerso. & ext. de fide inst. cũ Ioannes prope fi. Sed certe utrunq; fieri potest, & debet. nã facta positione a parte, ut supra, iudex per sacramentũ interrogare dẽt ponentem, si credit uerũ esse, quod ponitur. & aduersariũ, si credit, quod ponitur, ut j. § v. uer oblatis. & j. dicam. Item etiam abs-
3 que positione partis potest interrogare reum super cõtentis in libello, ut ī. de teste. § nunc videndum. ¶ † Fiũt quoque positiones ab utraque parte hinc & inde. ut ext. de dolo & cont. prout. & de lit. contest. c. vnico, ext. de elect. dudum. 2. circa medium. nam succedunt loco probationum, ut ī. & rẽ quãdoq; oneratur
4 probatione, puta in exceptionibus, in quib? fit actor. ff. de excc.
e l. j. & de probationib. l. in exceptionibus. ¶ † Sed patronus aduersarii potest interrogare, uel ponere, cui forsan [e] tenetur aduersarius respondere: vt ff. ad l. Iul. de adul. si pbstauerit. §. quæstioni. Proprie tamen loquendo aduocatus nõ potest ponere, cum positiones factum inspiciant, vt C. de arbit. l. pen. in fi. quod debet a
5 partib. proponi, vt ext. de iud. pastoralis. sed † aduocat? testis est iuris ut C. de postul. quisquis est & alia ratio. nam positiones fiũt per iuramentum, ut infra dicetur, & probatur extra de testib. ad
f hoc. circa prin. alias incipit, præsentiũ [f]. Aduocati vero hodie nõ iurant. licet hoc iure caueatur, ut C. de iud. rem non nouam. & in
g const. Greg. X. ext. de postu. c. properandũ [g]. Si igitur positio proferatur p aduocatũ, nõ dicitur proprie ipse ponere. imo est partis positio p aduocatũ prolata, ex quo parte ꝑsente ponit, vel interrogat, perinde est, ac si pars id faceret, ut C. de error. aduoc. l. j. Consulo tamen, q; prius quam tali positioni, uel interrogationi respondeatur, ut interrogetur clientulus aduocati ponentis, uel interrogatis utrum ipse sciat, uel credat uel ponat, seu ratum habeat, quod ponitur, seu interrogatur per eius aduocatum. arg. ext. de cẽs. olim. & de ap. cum causam. ī. de aduoc. §. iam nũc vers. ex præmissis. quia de cõscientia partis iuramẽtum super facto requiritur, ut C. de iur. cal. auth. principales. extr. eo. in pertractan
6 dis. non de conscientia aduocati nõ iurati, ut dixi. ¶ † Sed videtur quod aduocatus ponet, & respondebit, ut in præ. §. quæstioni. & ff. de procu. non solum. respon. j. Sed dic contra. nã alius pro alio non est interrogandus, ff. de inter. act. si sine. §. j. & §. seq. alias incipit, si defensor. & l. qui seruum. §. fi. & l. uoluit. 2. q. v. interrogatũ. extra de adult. significasti. C. de iur. cal. auth. principales. nisi sit, p curator, ut infra § vj. in fi. Reus ergo excluso aduocato, quem nõ debet in hoc cõsulere, respondebit ad eas: quia certus debet esse de facto suo: extra de rescri. ab excommunicato, C. de rescin. vẽ.
7 quisquis ut ī. de inter. in fi. ti. † Non enim debet pars uti consilio aduocati, qui factũ ignorat, in responsione facti. de pœ. dist. vi. e. j. uer. ideoq; non petat. & seq. & c fi. nisi sit multum simplex, ut infra. §. vii. ver. xvii. ne eius consilio facile incidat in periuriũ, negando forte uerũ, uel cõfitẽdo falsum, ut C. de ind. viduit. l. ij. & dixi supra de aduoc. §. utriusq;. ver. sed nũquid. imo aduocatus arceatur à cõspectu respondentis, ne verbo, aut nutu quolibet immutare faciat ueritatem: prope tamẽ sit, C. de au ct. præs. clarũ & vii. q. j. illud. ibi, habeat vicini. Solaminis adiutorẽ, &c. ut possit reum defendere, si iudex, uel aduocatus actoris eum uelit cauillosis positionib. decipere, C. de aduoc. diuer. iudi. aduocati. & ff. de offi. p
consul. nec quicquam §. aduocatos. & in præ. vers. xvii. Et nota q; aduocatus docens clientulum falso respõdere, tenetur alteri par
8 ti ad restitutionẽ, vt j. §. nono. uer. item nota. ¶ † Item & assessor potest interrogare, quoniam participat interrogationibus, ut ff. de offi. assess. l. j. item pars interrogat, ut ī. & j. § vi. versic. hoc au
9 tem. ¶ † Itẽ notandus, seu alter, cui iudex hoc cõmisit, secũdũ T. [h]

h arg. ext. de offic. deleg. super quæstionũ. Sed an talia, & per quos
10 cõmitti possint, no. ī. de iud. deleg. §. iã nunc. ¶ † Sed quis fortu
i bit positiones, seu interrogationes? Respondeo [i], consuetudo ẽ
est optima legum interpres, ut ext. de cõsuc. cum dilectus. ita ꝑ
men ut aduocatus, uel alius eius consilio eas, & etiã libellum cau
sæ formet, seu dictet. nã ius tangũt, & inepte formari possent, ut
11 extr. de iud. examinata. xj. q. j. sacerdotibus. ¶ † Et breuiter, quic
quid ius tãgit, expediet aduocatus, C. de aduoc. diuer. iud. aduoca
ti. Eis vero dictatis, clientulus ponet, seu interrogabit, quia in ei?
persona formantur, ut ī. nisi sit indiscreta persona, ut extra, de
iud. pastoralis. & in aliis casibus ibi not. quo facto postea iudex re
um interroget super eis, ut ī. ver. & nota. Vtrum autẽ interroga
torium retro, ab aula discesserit, no. ī. de inter. quæ fiunt ante lit.
k contest. §. j. versic. illud autem [k].

ADDITIONES.

a Interrogatiue. ¶ Secundum Rofr. Cy. ubi ī. in quæstione dicit, q; differũt ut genus & species: in utroque enim fit interrogatio, sed non in utroque positio: quod sit ista species, illa genus.

b Non patitur. ¶ Secundum Rof. in 4. membro.

c Circa principium. ¶ Lib. 6.

d Rofr. ¶ Vbi supra.

e Cui forsan. ¶ Sic Roffre.

f Incipit, præsentium. ¶ Lib. 6.

g Properandum. ¶ Quod hodie non habemus. & nide quod scripsi ī. de aduo. §. j. uer. item quod est priuati.

h Secundum T. ¶ Vbi ī. post prin.

i Respon. ¶ Secundum Tan. ī. in 2. suo membro.

k Autem. ¶ Ibi posuit, quod hic not. Roffre.

SVMMARIVM.

1 *Positiones qualiter fiant ante litis contestationem.*
Iurandum non est super exceptionibus, nisi vbi est præsumptio contra excipientem.

2 *Positiones regulariter fiunt super principali post litem contestatam, non ante: vt & probationes.*

3 *Positiones sæpe fiunt in defectum aliarum probationum.*

4 *Probare intendens aliquid, prius quam terminum recipiat ad probandum, facere debet positiones, per quarum responsiones poterit liberari ab onere alterius probationis.*

5 *Aliqua partium se offerente ad probandum per testes, vel instrumenta, an poterit redire ad positiones, ex quo semel produxit.*

6 *Probationum facultas non est angustanda.*

7 *Renuncians probationib. in causa, an iudeatur & positionibus renunciare. Renunciare suo iuri quisque potest.*

8 *Index an d: beat interrogare ad instantiam renuncians, vbi ius renunciatum est in genere.*

9 *Probationibus simpliciter renunciare, & omnibus probationibus renunciare, æquiparantur.*
Tale simta locutio æquipollet vniuersali.

10 *Positio actoris primo fieri dẽt, iuxta regulã, q; prior appellat, prior agat.*

11 *Onus habens probationis, habet & emolumentum.*

12 *Positio rei si sit actori præiudicialis, id est interimens eius positionẽ prius admittitur reus.*

¶ Positiones quando sint faciendæ.

4. §. Quarto quæritur, quando faciẽdæ sint positiones? Et certe cum succedãt in locũ probationũ, & eas imitari debeant, ut dixi ī. §. proximo: generaliter quandocunq; & vbicunque ꝑbatio admittitur, fieri possunt: vn de fiunt ante litis contestationem super exceptionibus dilatoriis, quæ tunc debent probari, ut ext. de lit. contest. c. unico. & de eledudum. ii. & in aliis casibus, in quibus testes lite contestata nõ recipiuntur: quod dic, ut ī. de teste, §. nunc tractemus. & aduersarius cogendus est per iudicem respondere illis. quod dic, ut j. §. 7. ver. & nota, quod. Super principali autem non fiunt ante litis contestationem regulariter, ff. de interrog. act. l. j. nisi in casibus, in quibus probationes possunt admitti, ut in prad. § nunc tractemus. & si fierent, repelli deberent, vt & probationes, ut ext. ut lit. nõ cõ
1 testa. ca. j. ad fi. ¶ † Sed cum iuramentum de calumnia, vel de veritate dicenda, præstetur solum post litem contestatam, ut ī. tit. prox. in prin. qualiter fient positiones ante litis contestationem, & sic ante iuramentum de calumnia? cum tamen ante fieri debeant & ad eas sit respondendum per iuramentum, ext. de testi. ad
a hoc. alias incipit, præsentium. prope prin. [a] Respondeo, secundũ eos, qui dicunt, quod super qualibet exceptione est sis contestanda, & iurandũ, ut ī. de excep. §. viso. uer. sed nũquid iudex facilis est responsio: quia cum lis sit in illo articulo contestata, & iuratũ, satis possunt super eo fieri positiones & responsiones, quamuis lis nondum sit ꝺ per principali cõtestata, nec iuratum. Alii autẽ dicunt, non iurari super exceptionibus, nisi ubi est præsumptio contra excipientem, ut diximus ī. ti. prox. §. j. prope princ. vnde, secũdum eos, sicut probationes fierent super eis absque iuramento, sic & positiones fient: nec est hoc inconueniens, secundum eos.

ADDITIO.

Et

a Prope prin. ¶ lib. 6.

Et pro eis facit prædicta dec. ad hoc ibi, sine iuramẽto, &c. sed secũdum hoc reus impune poterit, quicquid falso voluerit, ponere. Vnde dicimus, quod licet, conditione ponẽtis & exceptionis qualitate cõsideratis, iudex absque iuramento exceptionem admiserit, tamen in probatione ipsius facit iurare ponentem, id quod ponit, verum esse, se existimare, & credere ita esse, & eum contra quẽ ponitur, uel interrogatio fit, respondere veritatẽ, & ad hoc cum cogere potest, vt s. dixi; & sic non procedit obiectio supra scripta. ¶† Regulariter ergo fiunt positiones super principali post litem contestatam, & non ante, vt & probationes, ut extra, ut lite non contest. quoniam frequentẽr. in princ. quorum loco succedunt: ut dixi: fiunt etiam post iusiurãdum in causa præstitum, eo quod fieri habent per iuramentum, & etiam responsiones ad eas, ut supra: & ex positione actoris, si contra se ponat, sibi concluditur, ut j. §. 8. in princip. & ex responsione sua reus conuincitur & pro confesso habetur: ideoque habent fieri post litis contestationem, & post iusiurãdum immediate: quia si reus, uel actor confiteatur, non essent postmodum aliæ probationes necessariæ: & breuiter super quibuslibet dubiis fieri possunt positiones & interrogationes, usque quo fierit in causa conclusum etiam publicatis attestationibus: sicut fit in instrumẽtorum productione, ut extra. de fide instru. cum dilectus. respons. j. Et est ratio: ga in instrumentis & in positionib. non timetur subornatio, ut in testibus. Quidam tamen dixerunt, & male, quod attestationib. publicatis non possunt fieri [a]: quia si reus neget, actor probare non potest per testes post publicatas attestationes, extra de testi. constitutis. ergo inutiliter poneret. Sed hoc nihil est dicere: tum quia adhuc potest probare per instrumenta, ut iam dixi.† tum quia positiones sæpe fiunt in defectum aliarum probationum, ut extra de confes. statuimus. [b] Quinimo etiam postquã conclusum est in causa, potest iudex interrogare [c], cum iudex, qui cuncta debet, ut ad sententiam perueniat, rimari, possit de facto interrogare, quoties aliquid dubitationis occurrit, ut extra de fide instr. cum Ioannes. circa fi & C. de iudi. iudices. extra de testi. cum clamor. & xxx. q. vlt. iudicantem. extra de offic. deleg. super quæstionũ. §. intentionis. & ubicũque. Quod intelligo, cum aliqua ambiguitas oritur super iam actitatis: super nouo autem articulo interrogare non potest, maxime ad partis instantiam, cõclusione obstante. ¶† Sed & si ante cõclusionem sit datus terminus peremptorius ad exhibendum omnes probationes, orte post talem terminum non possunt fieri positiones, cum loco probationum succedant, ut s. §. prox. ver. j. sed iudex poterit tunc interrogare ex officio, non ad partis instantiam de hoc nota. s. de dilat. §. videndũ. ver. item quid si dat[a] [d] Et tene pro regula, ut quã locũq; aliquid intendis probare, prius quam recipias terminum ad probandũ facias positiones, per quarum responsiones forte liberaberis ab onere alterius probationis, ut s. § secundo. ¶† Sed quid si aliqua partium offert se probaturam per testes, uel instrumẽta, nũquid poterit redire ad positiones, ex quo semel produxit? Dixit Goff. quod non. cum enim ponendo potuerit releuari. & grauari elegerit, sibi imputet, quia mos eis gerẽdus est, ut ff. de proba. circa. C. de iure deliberan. l. fi. §. sin autem. & extra de proba. quoniam cõtra. ex ordine verborum. dominus meus contra [e] quia actus isti non sunt contrarii, imo conuenientes.† nec enim est angustanda probationum facultas, C. de hæret. quoniam. in fi. 14. q. 2. quã quam maxime nisi se adstrinxerit ad probandum tantum per testes vel instrumenta. ¶† Item quid si renunciatũ est probationibus in causa, nunquid uidetur esse renunciatum & positionibus? Dicunt quidam, quod sic: quia eum sit una species probationis, ut extra de confes. c. ij. extra de restit. spoliat. cum ad sedem. rensiciando generaliter probationibus [f], uidetur & positionibus renũciatum: arg. xix dist. si Romanorum extra de priui. quia circa, de maio. & obed. solitæ. & quia in locum probationũ succedũt. ut supra. Ego credo s, quod si renunciatum fuerit specialiter positionibus, ualet renunciatio. nam quisque potest suo iuri renunciare, vii. que. j. quam periculosum. extra de priuil. si de terra. & d regul. ad apostolicam. nec amplius poterit renuncians ponere. † Si uero in genere, ut s. dictum est, dico, quod non potest ulteri us ad renunciantis instantiam iudex interrogare, nec etiam ipse renuncians ponere: ex officio tamen suo potest iudex interroga re super iam actitatis usque ad cõclusionem & post, ut s. sic seruamus. Quidam tamen hic aliter dicunt. ¶† Et nota, quo ad hoc idem esse, simpliciter probationibus renunciare, & omnibus probationibus renũciare: quia indefinita locutio æquipollet vniuersali, ut in præd. c. si Romanorum. & in præd. dec. quia circa. Cæterum licet renunciatum sit testium productioni, nihilominus tamẽ adhuc possunt positiones fieri, ut s. de teste. § fi. ¶† Hoc quoque notandum est, quod actor debet prius ponere, iuxta regulã qui prior appellat, prior agat, ff. de ind. qui prior. & secũdo reus: et vicissim ponat, si iudex viderit expedire, ext. de causa pos. ori. c. 2. & ad hoc facit, quod legitur & not. C. de iur. calũ. rium. ibi, & actor quidem, &c. & j. uer. prox. ¶† Sed pone: ecce actor facit vnam positionem, cui re[o] sufficienter respondet, & statim reus vult aliam facere, nunquid cogetur actor ei respondere [h]: Videtur, q̃ sic, ff. de reg. iur. non debet. 23. q. 4. qui peccat. ext. de mu. pet. prudentiam. Econtra videtur, quia q̃ prior appellat prior agat, & qui habet onus probationis, habet & emolumentum, vt in præ. l. qui prior. & ext. de ord. cog. c. ij. & ff. de probat. l. ij. Inst. de leg. patro. tu. SOL. Dicũt quidam, quod si aliquid est pro actore probatum, vel præsumptum, tunc debet audiri reus: alias frustra admitteretur, arg. C. de inof. test. filius. C. ad l. Cor. de falsi. l. pe. quia absoluendus est, etiam si nihil probat, actore nõ probante, ext. de iureiur. c. fin. extra, de causa poss. & propri cum ecclesia in fi. ¶ Alii dicunt, q̃ si reus uelit ultra probare, mos ei gerendus est, etsi nil sit pro actore præsumptum, ff. de probat. circa. C. de inge ma. l. pen. De consuetudine vero generali actor primo ponit, quam reus. quod plenius prosequere, vt s. de dila. §. vi dendum. uer. & no. quod ij. ¶† Hoc quoque certum est, quod si positio rei sit præiudicialis, id est, si interimit positionẽ actoris, prius admittetur reus, vt 23. q. 4 qui peccat, respon. i. vbi dicitur, quia interrogas, quæ sit ratio prosequẽdi, vicissim te interrogo, cuius sit vox, &c. ad idem iii. q. xj per totum. Item cõsulo tibi, ad uocate rei, ne multum festines in positionibus faciendis, ne scilicet instruas actorẽ, & ut prius quam ponas, plene videas eius intentionẽ fundatam, vel quasi, ut iam dixi. non enim habes ponere, donec videas eius intentionem.

ADDITIONES

a Fieri. ¶ Supple super eisdem capitulis.
b Statuimus. ¶ Lib. 6.
c Interrogare. ¶ Sed non potest pars ponere, ver. de hoc per Cy. q. 8. & 7. tract principale dictum huius §.
d Si datus. ¶ Et ibi dicitur in aliquibus partibus seruari contrariũ: & fuit dictum Alb. Papi. vt ibi dixi: qui etiã tenet, quod si datus est terminus ad ponendum, postea non audiretur, nisi iusta causa subesset, C. qui accusa. nõ poss. si ea. hoc dixit super l. diffamari. C. de ingen. man.
e Contra. ¶ In summa de Iit. contest. §. 3. ver. sed quid si aliquam.
f Probationibus. ¶ Accedebat Aegi. si additum fuisset omnibus.
g Ego credo. ¶ Cum Aegid, c. 35.
h Et respondere. ¶ Iste ver. vsque ad finem §. fuit Vbert. de Bo. s. & incipit vtrobiq;, item quid si actor. facit ad hunc versi. id, quod scripsi s. de recon. uen. §. videndum. super ver. & si iudex.

SVMMARIVM.

1 *Positiones non fiunt in plerisque locis.*
2 *Positiones factæ ante litis contestationem super exceptione excommunicationis qualiter proponantur.*
3 *Excipiens se non esse excommunicatum, qualiter suas positiones formare debeat.*
4 *Positiones formans post litem contestatam super principali, qualiter se habere debeat.*
5 *Agens rei vendicatione contra possessorem, quot modis, & qualiter suas formare habeat petitiones.*
6 *Petens fundum quem ad se asserit pertinere iure dominij, uel quasi, quæ debeat allegare.*
7 *Petens aliquid per promissionem ex causa mutui sibi factam, qualiter formabit petitionem.*
8 *Repetens librum, quem deposuit, quibus verbis utetur.*
9 *Petens aliquem remoueri ab aliqua ecclesia, quam retinet contra iura, quæ debeat in sua petitione allegare.*
10 *Petens electionem suam confirmari, & eam esse canonicam probare volens qua forma verborum uti debeat.*
11 *Positiones super quibus, & per quos debeant fieri.*
12 *Positiones formatæ iudici sunt in scriptis offerendæ.*
13 *Positionibus ab actore oblatis quomodo debeat iudex ponenti respondere.*
14 *Respõsio facta positionib[o] ab actore formatis, sub qua forma debeat scribi.*
15 *Papa vel eius auditore in curia Romana positiones approbante, an illis[a] possit vlterius obijci.*
16 *Ponens in iudicio an semper teneatur dicere, quod sciat, puta vbi iuratũ est de calumnia.*
17 *Positiones sic sunt formandæ, ut fundent intentionem ponentis, considerata natura propositæ actionis.*

¶ Positiones qualiter fieri debeant.

§. §. Quinto supereſt videre, qualiter fieri debent positiones. Et licet fere in omnibus actionib. specialiter positiones formauerimus in tractatu libellorum [a], tamẽ vtile uisum est hic doctrinam tradere generalem. ¶† Ad cuius rei notitiam sciendum est, quod in plerisque locis non fiunt positiones, sed lite contestata, præstitoque iuramento, statim iudex super singulis articulis libelli reum interrogat: quod dic, vt s. de teste, §. nunc videndum nobis. in prin. Sed in curia Romana, & qua si vbiq; positiones formantur. ¶† Super quo scias, quod quãdo que fiunt ante litem contestatam super exceptione excõcatio nis sic Proposita: Coram vobis domine iudex, dico P. esse excom

ADDITIO.

munica

a Libellorum. ¶ Sic & fecit Io. de Blano. generalem autem tractatum non edidit.

municarum,quia percussit talem clericum: ideoque non esse in causa,quam cõtra me mouet audiendum. Si igitur ille negat se excommunicatum,uel se percussisse talem,uel illum clericum fuisse,excipiens sic formabit positiones:

POSITIONES.

3 † Pono,quod percusisti talem. itẽ q̃ in tali parte corporis. Item quod cum pugno,uel baculo Item quod percussisti eum tali die item quod in tali loco. Item quod talibus presentib⁹. Item quod turbatus ex causa illum percussisti. Item q̃ percussisti animo iuriandi. Item quod ille erat tunc temporis clericus. Item quod erat in possessione clericatus. Item quod sciebas eum clericũ esse Item quod vidisti eum tonsuram clericalẽ ferentem. Et si actor hoc confiteatur,probata est excõmuuicatio per suam confessionem: extra de offic. delega. prudentiam §. si vero. sed si diffiteatur actor reus has positiones negatas dabit pro articulis verbis com
a petenter mutatis: quod dic plene,ut in præd. §. nunc uidendum [a]
4 ¶† Regulariter autem fiunt post litem contestatam super prin-
b cipali,vt ff. §. proxi. & §. iij. ad quod hac via peruenitur [b]. Formãs enim positiones habeat libellum præ oculis,& ex ipsius tenore positiones formet,& cõsideret diligenter,quid eũ probare oportet. Super omnibus enim,quæ probare habet,positiones faciat: nec ualet positio,nec confessio,nisi fiat super re,de qua agitur,ff. de inter. act. confessionibus. extra de offic. iudi. deleg. cum olim- & j. uer. & no. Sed & cauillose per quæcunque diuerticula poterit,reum trahat actor ad suam intentionem per positiones,ff. de verb. sig. natura cauillationis. & de reg. iu. l. ea est natura. quod potius quisque suo ingenio faciat,quam ex nostra doctrina. nõ eñ quẽquam in dolo instruimus: imo pro posse fraudib. obuiamus.
5 ¶† Scias igitur,quod quandoque quis agit rei vendicatione contra possessorem,petens fundum,quem ad se asserit pertinere iure dominii,uel quasi: quandoque uero petit decem ex promissione sibi ex causa mutui facta: quandoque repetit librum,quem deposuit: quandoq; etiam petit aliquem remoueri ab aliqua ecclesia,
c quam retinet contra iura [c]. quandoq; petit suam electionem cõfirmari,& uult eam docere canonicam esse. Hæc igitur exempla sufficiant ad præsens gratia exempli hic prosequi. Possunt etiam alia exempla poni,sicut in præd. §. nunc videndũ. in formis articu
6 lorum diximus. ¶† Super primo ergo exemplo actor sic ponit: ¶ FORMA. Pono ego talis in tali causa iuramento meo, quod fundus,de quo agit,fuit T. Itẽ pono, quod ipse T. vẽdidit mihi dictũ fundũ. Item quod vendidit pro pretio decẽ librarum. Item quod dictus T. tradidit mihi possessionem dicti fundi, Itẽ quod
d solui eidem T. decem libras pro pretio dicti fundi [d]. Igitur si reus has positiones confiteatur,actor fundauit suã intentionem. probauit enim rem se a vero domino emisse, & se pretiũ soluisse. & sibi traditam esse: & sic per consequens dominium ad se pertinere: & sic est in causa victoriæ, nisi reus aliud opponat,ff. de rei vẽ in rem. C. de pac. traditionib. C. de prob. cum res. ext de fide inst. cum Ioannes Inst. de rer. diuis. §. uenditæ uero.
7 ¶† In secundo uero exemplo de mutuo,sic pone: ¶ FORMA. Pono ego talis in tali causa iuramento meo, q̃ ego mutuo dedi decem Titio. Item quod ipse Titius illa decem mihi reddere promisit. Item quod promisit in tali termino soluere. Item quod terminus ille preterit. Si ergo reus hoc cõfiteatur, actor est in causa uictoriæ: quia numeratione fuit Titius obligatus ad reddendũ,ff. si cer. pet. si a me cum uero promisit reddere, fuit ciuiliter obligatus: & ex tali ciuili obligatiõe recte agit actor Inst. de obli
e § j. ff. de verb. oblig. l. j. Hoc autem scias [e], quod si interrogatus,an debeat decem,quæ ab eo petuntur, negat simpliciter se debere, dẽt fieri positio alia, scilicet an debeat nouẽ? & si negat, fiat alia scilicet an debeat octo? & sic descẽdendo vsque ad ultimum numerum. Si uero præcise negat, & se nil debere dicat, non debet de hoc ultra interrogari. Eadem quoq; doctrina seruetur in probatione tẽporis, puta si interrogatus, an census per xl. annos solutus fuerit,uel beneficium possederit,& similia neget,hoc quæratur,an 39. an 38. & sic descẽdendo usque ad ultimum numerum: & hoc ideo,quia cum ponit xl. si non sunt nisi 39 bene potest negari positio,quia licet maior numerus in se cõprehendat minorem,vt ff. de arbi. diem proferre §. si plures. & ff. de reg. iur. in eo. non tamen minor maiorem: ut xv. distinct. c. j prope principio unus numerus quandoque excludit alium,ut no. extr. de diuor. c. pen §. quia vero.
8 ¶† In tertio aũt exemplo de depositi,sic pone: ¶ FORMA. Pono ego talis in tali causa iuramẽto meo, quod deposui penes T. Codicem meum. Item quod Codex ille erat in chartis hœdinis. Item quod erat glossatus de apparatu Accurs. Item quod habebat desuper corium rubeum. Item quod sectidus quaternus eiu incipiebat nomine: tertius uero,hoc in querimoniam. Item ponit,quod ipse T. recepit dictũ Codicem in depositum. Item quod se obtulit deposito. Hoc confessato reus obtinebit,ff. depos. l. j. ext. e. bona. & debet etiam dicere signa rei mobilis, ff. ad exhi l. 3.
9 ¶† In quarto vero exemplo sic: ¶ FORMA. Pono ego talis præsbyter iuramento meo, quod T. habet & possidet ecclesiam sancti Iusti. Item quod habet & possidet ecclesiam sancti Martini Item quod quælibet earum habet curam animarũ. Item
f quod eas acquisiuit post concilium Lateranense [f]. Hoc concesso, reus succumbet, nisi dispẽsationẽ uel unionem,uel paupertatem ecclesiarum,uel earum dependentiã ostendat, extr. de eleudum. ij. de cleri. non resi. quia. de præb. de multa. extr. de æta & qualit. eam te. 21. q. j. in summa.
10 ¶ In quinto quoque exemplo sic. ¶ FORMA. Pono ego talis in tali causa iuramento meo, quod ego sum electus canonice ad regimen talis ecclesiæ. Sed hæc est iuris, unde subiiciat sic: Itẽ quod fuit electus vacante ipsa ecclesia per mortem,uel cessionem talis. Item quod fuit electus per eos, qui tunc erant ī possessione,uel quasi iuris eligendi rectorẽ ad dictam ecclesiam. Item pono, q̃
g talis & talis, &c. [g] sunt clerici,uel canonici eiusdem ecclesiæ. Itẽ quod sunt in possessione,uel quasi canonicatus,& iuris eligendi. Item quod sex ex eis me elegerũt. Item quod illi sex electionem de me factam episcopo præsentauerunt. Item pono, quod illi sex requisiuerunt alios quatuor,ut cum eis deberent concordare de aliquo eligendo. Item quod duo ratam habuerunt electionem & præsentationem de me factam. Licet ergo reus neget me electum,si tamen extera confitetur, obtinebo absque probatione.
h Nam si decem [h] erant clerici,& sum electus a sex, constat quod a maiori parte: ergo debet electio confirmari, ext. de elect. ecclesia vestra. ij. de his. quæ fi a ma. par. ca. c. j. & de iure pat. quoniam in quibusdam. Item si erãt in quasi possessione eligendi,ualet,quod
i faciunt,licet nõ sint in veritate patroni [i],qui præsentant,extra. de elect. querelã. de re iud. cum Bertholdus. de iure pat. consultationibus. Item ex eo, quod quatuor fuerunt requisiti, patet, q̃
k non fuerunt contempti [k]. ext. de elect. quod sicut. & c venerabilem. & ca bonæ memoriæ. & c. quia propter. Item quod duo accesserunt. bene potuit fieri ext. de elec quod sicut. & ca. ecclesia vestra. ij. Patet ergo, quod nisi aliud obsistat, debeo obtinere. Sic
11 ergo in similibus sunt positiones Formandæ. ¶† Et no. quod positiones debent fieri super contentis in libello,uel ad ea pertinentibus,uel pertinere valentib ex parte actoris, quo ad fundandam eius intentionem: ex parte vero rei, quo ad extenuandam. 4. qu. 4. c. j. Item debẽt fieri super facto aduersarii: alias non cogitur ad factum alterius respondere, ff. pro suo. l. fi. in fi. ff. si vsusfruct pet. l. utifrui ff. si pars hær. pe l j ff. rer. amo. Marcellus j §. prox. vers.
12 j. & pe. & §. vij. ver. j & ver 4. ¶† Item no. quod positiones formatæ iudici sunt in scriptis offerẽdæ ut extra de proba. quoniã contra. ut certus sit, qui interrogatur, & super quo respõdere debeat, agnoscat, ff. de confes. certũ. & ut tam pars quam iudex, videãt an sint admittẽdæ,uel reiiciendę; debet eas examinare iudex, utrum faciant ad causam an sint possibiles, & non contra naturam, non captiosę, non negatiuæ & sic de aliis: & hoc partibus præsentibus: & si uiderit eas recipiendas prius, quam respondeatur, faciat eas in actis redigi, ne aliqua variatio fiat, ff. de re iudic. acta. & ne post oriatur cõtentio inter partes, quod aliter fuerint reseriptæ, quam propositæ, ext. de elect. cum inter R. seniorem. ut ex illa scriptura eis via in talibus præcludatur, vt xxii. quæsti. j.
13 omnes feriæ. uel eas repellat, ut j §. vii. versi. xvii. ¶† Oblatis igitur ab actore positionibus, quærat iudex a ponente. Ponis tu, vel credis per iuramentum a te præstitum, quod in his positionibus continetur. Et si respondeat, quod sic, tunc conuertat se ad eum, contra quem fiunt positiones, & semoto ei⁹ aduocato, ita quod

ADDITIONES. aduoca

a Nunc videndum. ¶ Vt tamen no. j. §. 7. ad fi. ver. quid si pono. respondere non tenebatur. ibi vide, cum duobus versi. præced.

b Peruenitur. ¶ Incipiunt uerba Bonagui. & durant usque ad ver. in quinto quoque. excepto quinto exemplo, quod interserit auctor.

c Contra iura. ¶ Hæc quatuor exempla fuerunt Bonagui. vbi ī. in prin. & eius fuit illorum prosecutio, quæ sequitur, & tria prima fuerunt Tan. sed non sic prosequitur, vt hic. Item ipsa tria & quintum, quarto omisso, fuerunt Aegid. & ea prosequitur, ut hic. Gallicus dabat exẽpla de equo morboso vendito, uel libro vitioso, ꝑ fideiussorem, qui se obligauit ꝓ debitore.

d Dicti fundi. ¶ j. de causa poss. §. sequitur uidere. sub versicul. aliæ sunt reales. ponit quatuor tantum de istis: remittit enim tertiã, subdit tamen alias quatuor: sic etiam Ioan. de Pra. sub titul. de rei vend. ponit octo, quas solenniter exponit, subdens postea positiones rei.

e Autem scias. ¶ Secundum Tan. vbi §. sub uer. hoc modo.

f Consilium Lateranẽ. ¶ De cle. nõ resi. quia nõnulli de præb. qa in tantum si loqueretur de concilio generali, e. ti. de multa. tunc sufficeret positionem facere de receptione secundę, post illud, quo ad priuationem primæ.

g Talis, &c. ¶ Includit viii.

h Nam si decem. ¶ Sup. tantum: & debuit auctor de hoc ponere in positione, vt sequeretur hæc conclusio. Aegi. tamen dicit, q̃ ex quo confessus est reus decem esse electores, ergo confiteri videtur, q̃ non vltra: quia indefinita, &c. 19. di. c. j. vide j. §. 7. versi. viii. in princ.

i Veritate patroni. ¶ Nimis permisset auctor hic actum electionis & præsentationis.

k Fuerunt contempti. ¶ An contemptus locum habeat in patronis non uocatis ad præsentationem factam per cæteros, scripsi in dec. 3. de iure patro. sup verbo, plurimorũ. Aegid. hoc dixit, qd forte sic allegat, de ele. bonæ. ij.

aduocatus nutu,uel dicto eum non possit in responsione factim struere,vt ſ.§.3.prope fi.dicat ei:amice, nihil prodest homini, si vniuersum mundum lucretur,animæ uero suæ detrimentum patiatur,ut extra,de simo.Matthæus.& fideli totus mundus diuitię sunt infideli nec obolus,ut 14.quæſt.4. quid dicam. in authen. vt cum de appel.cog. ideo salua animam tuam,& responde per sacramentum,quod præstitisti de calumnia,quid credis & æstimas super eo, quod in his positionibus continetur. Si uero fuit iuratum de ueritate, dicat iudex, & responde per sacramẽtum quod præstitisti de ueritate dicenda,quid scis super eo,quod,&c. Si uero utrumque præstitum sit,(quod vtile est)tunc quærat simul de credulitate & de scientia:de hoc §.prox.uers.item not. quod est in præ.dec.præsentium. Quo facto mentem cuiuslibet positionis sigillatim non tam diligenter,quam fideliter sibi aperiat & exponat,responsionemq; eius sedulo & perspicaciter intelligat, & sue neget,siue cõfiteatur,semper, in fine cuiuslibet positionis eius
14 respõsio† scribatur hoc modo. ¶FORMA.Credit,uel non credit vel confitetur,vel negat,ꝯ §.proxi.versi. quod autem. Quod si talis sit positio, in cuius responsione merito respondens dubitat,petet inducias ad deliberandũ,secundum ea quæ no.ꝯ §.proxi.versic.item not.Quod autem tam ponens,quam respondens, debeat interrogari a iudice per iuramentum suum secundum formam præmissam,& etiam principales,vbi litigatur per syndicos: probatur in præd.dec.de test.ad hoc.ff de inter.act.voluit.& l.de ætate.§.qui tacuit.Itẽ quod iudex debeat dicere, quid credis,vel
15 scis,habes ꝯ †.prox.uer.hoc tamen.¶††Item scias,quod postquã papa,vel eius auditor, in curia Romana approbauit positiones, cum fit remissio ad aliquam prouinciam,& mandatur.quod principales personæ super eis præstito iuro interrogentur,nihil pt eis vlterius obijci,ut in præ.dec.ad hoc.& arg.C. de testa. oĩm. 35.q.
a 9.apostolicæ.34.q.1.à recta.& c.hoc est [a].¶††Item not.ꝙ ponens
16 nõ semper tenet dicere,ꝙ sciat,sed sufficit ei dicere,ꝙ credit,ut puta ubi iuratum est de calumnia,ut no.in præ.dec.ad hoc.& ꝯ §.prox.Item qui ponit,certum ponere debet,ut ff.de rei uend.si in rem.arg. extra de sponsa. de muliere. & de simo. c. de simoniace. cum & certum velit responsum habere, vt vtatur eodem iure.ff. quod quisq; iur.l.j.ext.de const.cum omnis.l.dist.ponderet.2.q.
17 6.decreto.in fi.ꝯ §.prox.¶††In summa [b] no.ꝙ positiones sic for-
b mandæ sunt,ut fundent intentionem ponentis,considerata natura propositæ actionis.Si igitur agis de dominio,considera,q̃ sunt necessaria in probatione eius,C.de prob.cum res.ext.eo. licet.ff. de rei vend.in rẽ actio & per totũ.quæ dic,ut ꝯ.de emphyteus.§. nũc aliqua.ver. 56.Si uero agis Publiciana,considera, q̃ necessaria sunt in ea,ff.de Publi.l.2.& l.qcũq;,& p totũ,&no.ext.de re iud.
c abbate [c].Si uis agere vtili rei uendicatione,ut superficiarius,uide ff.si ager vect.vel emphyt.pet.& ff.de superfic.per totũ,& instit. locati,§.itẽ de prædijs. Si uis agere hypothecaria, uide ff. de pig. si superatus.ff. de proba.ante omnia.C.si res al.pignor.dat.sit. nexum.C.quæ res pig.ob.pos.qui filios.Si agis hypothecaria vtili, vidĕ ff.de pig.& in superficie.& l.si ab eo & si de alijs actionib.realibus & personalibus, & mistis.Et caue tibi a positionib.petitioni tuæ cõtrarijs,ut si agis petitione hæreditatis, vel quorum bonorum,non dicas te possedisse aliquo tempore post mortem defuncti uel si agis publiciana, non dicas te à uero domino emisse: vel si agis Vti possidetis, non dicas aduersarĩ possidere:& sic de similibus:& uide de hoc ꝯ §.10.ver.hoc quoq;.& ſ.de act.seu pe. §.sequitur.& §.seq.

ADDITIONES.

a Hoc est. ¶ De articulis vide ſ.de teste.§.nunc videndum.uer.sed pone auditor.& quod ibi dixi super uer.hoc etiam no.in fi.
b In summa. ¶ Secundum Vber.de Bo.cuius quasi ad literam fuit totum,ꝙ hic sequitur usque ad fin.& hoc ubi ſ.primo.
c Abbate ¶ Lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Cautela pro illo, contra quem ponitur in iudicio.*
2 *Vtile est responsionem illius, contra quem ponitur in iudicio, scriptis notare propter gratiam.*
3 *Positionibus semel respondens, an cogi possit ad iterum, uel ulterius respondendum.*
4 *Positionem generaliter negare non sufficit, nisi ad singula in positione contenta respondeatur.*
5 *Positiones licet sint de consilio aduocatorum formandæ,nõ tamen responsiones,sed solum a partibus faciendæ.*
6 *Responsio facta interrogationi,uel responsioni aduersarij,an teneat.*
7 *Vbi iuratur de calumnia,quæ & quomodo debeat is,contra quem ponitur respondere.*
9 *Interrogato dubitanti de eo, super quo interrogatur, danda est dilatio ad deliberandum,ubi iuratum est de ueritate.*
10 *Præsumitur quis melius factum suum scire, quam alius:nec debet quis alium consulere,qualiter in facto proprio se debeat habere.*
11 *Confessio de credulitate æque præiudicat. sicut & de ueritate.*
12 *Verbum Existimare,generale est ad credulitatem & scientiam.*
13 *Interrogatus vbi iuratur de calumnia, an possit respondere per uerbum Dubito,& nu.seq.*
15 *Iudex quomodo se habere debeat,& quæ attendere casu quo is,cõtra quẽ fit positio,uel interrogatio,dicit se dubium.*
16 *Responsio quælibet referri dicitur solũ ad id,quod principaliter quæritur, non ad alia,quæ implicari seu subintelligi possent.*
17 *Respondere ad penitus incertum nemo tenetur.*
18 *Principalis persona licet debeat positionibus respondere, si tamen per procuratorem litiget respondebit ipse procurator.*
19 *Procurator positionibus responsurus,si dicat se libello nescire respondere aut dubitare,an condemnabitur in expensis.*
20 *Responsio eius,qui absque mandato defendit, an obstet principali.*
21 *Reus,qui nec agit,nec excipit de iure suo,an cogatur respondere positionibus super eius defectibus factis.*

De responsionibus ad positiones.

a 6.§.Sexto tractandũ est de respõsionibus ad positiones uel ad interrogationes [a].Et certe exposita positione ei, qui respondere habet ipse diligenter aduertere debet, an sint pertinentes,uel superflue,uel non & postmodum sibi facta intimatione diuini iudicij,debet ipse respõdere:& eius respõ
1 sio est scribenda,quæ dic,ut ſ.§.prox.ver.oblatis.¶††Sit aũt cautus is,contra quem ponitur,ut saluo sacramento proniorem sit ad
b negandum, [b] quam ad confitendum:maxime ubi positiones dependent ex facto alterius:quia tunc potest habere credulitatem
2 suam ad sic,uel non.& sic actori incumbit onus probãdi,ff.de ꝓ
ba.ei qui dicit.ſ.§ prox uer.& nota,quod.¶††Quod [c] autem scri
c benda sit eius responsio,utile est,ut de ipsa possit constare, & ne super eodem articulo respõdens iterum interrogetur,quod fieri non debet,siue prius negauerit siue cõfessus fuerit:ff.nau.cau. sta.licet de pœn.dist.4.diuina.extra de iudic.at si clerici.in fi.nisi nouum quid emergeret,extra de iur.cal.cæterum.uel aliqua dubietas insurgeret,ut ſ.§.4 uer.regulariter.ibi ,quæ intelligo,&c. Nouum autem quid esset,si perdita essent acta priora, uel aliqd
3 simile.¶††Si igitur iterato super eodem articulo iudex eum interrogat,ipsum grauat,& iniuriam sibi facit,& quasi anceps periurium eum facit subire,ac uulgi infamiã incurrere:quia si aliter credit tunc,& aliter nũc ex respõsione dicet periurium & infamiam incurrisse,si aliter respõdeat nunc,quam tunc:quia super eodem articulo duo contraria respondet,scilicet uerum & falsum. Non ergo respondere tenetur vlterius.ex quo semel respondit, vt infra§ prox.in princ.nisi forte positio contineat duo,uel plura copulatiue,ut in concor.quę sunt infra §.prox.uer.11.ibi præmissa autem.secus tamen est in iuramento calumniæ, ut ſ.ti.ꝓx. § fin.in fin.argu.ad omnia præmissa.C.de iuram.cal.auth.in hoc 30.q.5 iudicantem.ff.ad l.Iul.de adult.si postulauerit §. quæstioni ff de in lit.iuran videamus & in auth de his,qui ingred.ad ap.
d §.1.collat.v.Quidam tamen,ut Accur. [d] & dominus meus,dicũt aliquem posse de eodẽ articulo pluries interrogari:quia potest esse,quod prius quando negauit,nõ credebar,nunc uero apertis testibus credit:argumen.ff.de quæstio.repeti.ff.de dam.infec.qui bono.§.antepen.35.q.9.graue.sed superflue interrogabitur, ex.
4 quo constet per testes.¶††Illud etiam notandum est, quod non sufficit generaliter negare positionem,nisi ad singula in positione contenta respondeatur,ut ext.de testi.ad hoc alias incipit pre
5 sentium.uer.postea sigillatim.& ꝯ.§.ꝓxi.uer.11.¶†† Item nota,[e]
e quod licet positiones sint de consilio aduocatorum formandæ. non tamen responsiones,sed solum a partibus sunt faciendæ.qđ dic,ut no.ſ.§.3.versi.sed & patronus.Potest autem quis cogi re-
6 spondere:quod dic,ut ꝯ.§.proximo,uersi.& nota,quod.¶††Hoc
f autem scias,[f] quod licet non teneatur quis respondere interrogationi,uel responsioni aduersarii,si tamẽ respõderit,tenet respõsio,ut

ADDITIGE NS.

a Interrogationes. ¶ De responsione credo,ut in instro continetur uel huic simile:uide ſ.de teste,§.qualiter.uer.quid ergo si fis.de instr.edi. §. nunc dicamus.ver.quid si quis.
b Negandum. ¶ Vide ꝯ.ver.sed nunquid.ibi,& si iudex.
c Quod. ¶ Ponit verba Tan.ubi ſ.vsque ibi,nisi forte.
d Tamen,ut Acc. ¶ In l.2.C.de iur.cal.§.ꝙ obseruari.in fi.gl.antep. Host.autem in summa de iur.ca.§.quando.uer.sed nunquid.& vide Cy .in præ.§.in 13.q.in fi.& in q.seq.
e Item no. ¶ Secundum Tan.sub §.hoc modo.
f Scias. ¶ Secundum Tan.ubi ſ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fio,ut ext.de dolo & contum.prout.ibi. de hoc s̃.§.3.versic.fiũt.
nam & ualet responsio facta in iudicio sine interrogatione, ut
ff.de interro. act.si sine. §.j. & de proba.quoniam & ibi de hoc.
7 ¶†Item nota, quod ubi iuratur de calumnia, debet respondere
is contra quem fit positio, secundum quod credit, uel existimat
Credo, uel non credo: quia tunc qui ponit secundum credulita-
a tem, id est, secundum ꝙ credit & existimat, ponit & iurat [a], C.
de iur.cal.l.ij respon.j.& §.j.s̃.de iur.cal.§. nunc dicamus.in prin.
Vbi verò de veritate iuratur, tunc qui positio fit assertiuè, secũ
dum veritatẽ, sicut & ipsum iuramẽtum, tenetur respõdere tan-
tum de ueritate: dicendo, nego, vel confiteor: arg. 3 q. 9 horta-
mur.& ext.de testib.præsentium.& si tunc de credulitate quęra-
tur, nõ tenetur respondere: quia iuramenti forma hoc non pati-
tur: ideoq; quidã in iuramẽto de veritate, adijci faciunt etiam de
credulitate, & utrunq; iuramẽtum præstari, ut s̃.de iura.calũ §.i.
b ver.quartum.sed licet cautela sit, non est tamen secundum ius [b].
8 † quia iuramentum de ueritate, non se extendit ad iuramentum
c de calumnia: nec econtra [c].Si tamẽ sic iuretur,(prout sæpe fieri fa
cimus ad malitias excludendas) debet taliter iurans respondere
de credulitate & de veritate ut s̃.tit.prox.§.nunc dicamus.versi.
d cæterum.j̃.ver.hoc tamen. Licet autẽ [d] quando reus, uel actor
iurant, ꝙ respondebũt per scientiam, uel credulitatem, respon-
denti sufficiat dicere, scio, uel nescio: credo, uel non credo: tamẽ
positio non potest fieri super credulitate, ut ita dicatur: pono, ꝙ
credo, uel me credere: uel pono, quod sicut credo, tu fecisti, uel
dixisti hoc: quia qui ponit, certũ ponere debet, ut s̃.§.prox. uers.
item qui ponit. Debet ergo quis clare, non obscure respondere,
e dicendo, nego, uel confiteor [e], ubi iuratum est de ueritate, uel cre
do, vel non credo, vbi de calumnia. Alioquin si obscure, uel nul-
lo modo respõdeat, punit̃. quod dic, vt j̃. §. 9. & s̃.§. quinto.uer.
9 oblatis. ¶† Quid si interrogatus dubitat de eo, super quo interro
f gatur? Respondeo [f], danda est sibi dilatio ad deliberandũ, ubi iu-
ratũ est de ueritate: quia tũc oportet eũ respõdere, de scientia &
veritate, ideoq; potest tunc respondere, Dubito, nisi iudex uide-
rit, quod statim possit respõdere, ut ff.de inter.act.q interrogat.
& C.de iure deli.si curatoris.ff.de iureiu.insiurãdũ & ad pecunias
resp.j.& 27.q.1.& nuptiarũ.in prin & in fi.ext.de iura.cal. c. pen.
vbi uero iuratum est de calumnia, cogendus est præcise respon-
dere ad interrogata, nulla concessa dilatione ad deliberandum:
quia nõ tenetur dicere, nisi ꝙ credit, vel nõ credit id, de quo quę
ritur: nec pot dicere, dubito C.de iu.cal.l.2.rñso j & § 2.& auth.
10 In hoc.super quo dic, ut infra uer.sed nũquid. ¶†Caueat tamẽ
g petens inducias ad deliberandum, ꝙ nõ petat ad consiliũ habẽ
dum.nã tũc nõ audietur.ipse enim debet esse certus de facto suo.
ext.de rescri.ab excommunicato. & præsumit̃ melius scire factũ
suũ, quam alius: nec debet aliũ consulere, qualiter in facto ꝓprio
11 debeat respõdere, ut s̃.§ tertio ꝓpe fi †¶Hoc autem certum est
quod æquè præiudicat cõfessio de credulitate sicut & de uerita-
te, vt no.ext.de iureiu.ex literis quãuis aliud sit in dicto testis. vt
h s̃.de teste, § j.ver.itẽ ꝙ deposuit. Et quo patet [h], ꝙ malitiosi ꝓcu
ratores sæpe deierãt, qñcunq; sup aliquo interrogant̃, & rñdent,
Nõ credo licet sciant illud ꝓ certo: dicentes se excusari, qa aliud
est scire, & aliud ẽ credere. Sed certe nõ refert inter hoc, quo ad
partes licet intersit alias, quo ad testes, ut ext.de testi. cũ causam.
& ꝓbatur bene ext.de sum.trin.firmiter credimus. & simpliciter
cõfitemur in p̃dictis verbis de ɔsec.dist 4.firmissime. Quid enim
melius credimus, quã id, quod scimus? certe nihil, ut patet in ar-
ticulis fidei, vt in p̃ ... l.decre.& de hoc j̃.§.9.ver.sed nunquid.&
hoc etiam probat l.quæ appellat scientiam, credulitatem ut C.de
iur.calum l.2 § quod obseruari. vbi dicitur, ꝙ tutores iurãt, ꝙ ip-
si causam scientes, ad eam perueniunt: & postea sequitur, quod
ipsi causam scire possunt, & sic ad iudicium peruenire: & statim
ibi subijcitur, quod iuratur ex sciẽtia sui animi hec esse vera: & li
cet alia sit rei ueritas, tamen quod quisq; credit & existimat, hoc
i esse iurandum & attende, quod dicit, credit & existimat [i]. † Nã li-
12 cet verbum Credendi, possit restringi secundum propriam si-
gnificationẽ, verbũ tamen Existimat, generale est ad credulitatẽ
& scientiam: & ad hoc facit canon, ubi dicitur, quod quis dicitur
scire, quod ab alio audit, vt 22.q 5.hoc videtur.in princ. Vñ vt tu
iudex euites prædictam fraudem, facias in causa prestari vtrunq;
iuramentum scilicet de calumnia & de ueritate, ut supra. Item in
terrogat respondentem super utroque, scilicet de scientia & cre
dulitate, hoc modo: quid scis, uel credis, vel existimas sup eo, de
quo quæritur, uel ponitur: ut s̃.§.prox.vers.oblatis & vers. item
nota.& in præ.§.quod obseruari.& ext.de testi.ad hoc.§.j.ibi qd
sciat super positionibus, uel credat.extr.de accu.qualiter.j.in fin.
13 & de hoc infra § octauo.in prin. †¶Sed nunquid vbi iuratur de
calumnia, potest interrogatus respondere dubito? Hoc iam s̃.te-
k tigimus, & adhuc dicamus [k]: & dicunt quidam, quod sic, argu. ff.
de pet.hære.si debitor.C.de excep.si quidem.& s̃.de exce §.uiso.
vers.sed si debitor.ad fi. Nã inter Credere & Nõ credere, est me-
dium, scilicet dubitare, ut ibi, & arg.41.dist sæpe.16.q.1.prohibi-
tum.C de con.ind.l.fi. Alij contra.nã licet primo dixerit Dubito
finaliter tamen cogendus est dicere, quid credit, vel existimat nã
iurauit respondere secundum existimationem sui animi, ut C de
iur.calum.l.2 in prin Sic ergo respondeat, ut non deserat interro
gantem incertum, ff.de inter.act.de ætate.§ nihil.quod fit, cũ di-
l cit Dubito. Dominus Io.dixit [l], quod nec semper respondere po
test Dubito, nec semper cogitur respondere Credo: sed interdum
potest dicere Dubito, & interdum cogitur præcise respondere,
quid credat uerbi gratia: Actor posuit de quinquaginta: reus ve-
ro confitetur de 40 tunc reus potest cogi respondere, quod cre-
dit de decem: sed si nil de quinquaginta confiteatur, tunc potest
respondere Dubito. Item si de suo contractu quis interrogetur,
tunc tenetur dicere quid credit: si de alieno, puta hæreditario vel
alio, tunc potest dicere Dubito, ut iam dicam. Et si iudex imperi-
tus cogat eum respondere, quid credit, sapienter agit respondẽs
si in negatiua decliner: ubi opinio sua non magis se habet ad sic,
m quam ad non, saluo in omnibus iuramẽto [m]. Si ergo ita incertus
est is, ɔtra quem fit positio, uel interrogatio, ꝙ non magis potest
animum suum applicare ad credendũ hoc, quam aliud, ut in hoc
exemplo: credis illum, qui est ultra mare, uiuere, uel non? Dicunt
omnes, ꝙ potest dicere, Dubito, ut in præ.l.si debitor. & l, si qui-
dem.vel potest etiam dicere Nescio sed si iudex ad partis instan-
tiam cogat eum respondere, dubitanti dabitur tempus ad delibe
randum, ut supra. Sed si iudex imperitus cogat eum omnino re-
spondere, an credat, uel non ut quidam faciunt, arg.C de iur. ca-
n lum l.2.§.qđ obseruari.vbi de hoc [n], tunc † respondeat sic, præ-
14 missa negatione, non credo eum mortuum [o], sicut responsum
o fuit in dec.neq; scio, neq; credo ad te pertinere, ext. de rest.spol.
cum ad sedem. Nec enim sequitur ex hac responsione, ꝙ credat
eum uiuere, quia per suam rñsionem nihil ponit, sed negat tantũ
põt enim esse, quod non credit eum esse mortuũ, nec credit etiã
eum uiuum Sed si postponeret negationem, dicendo, Credo
eum non esse mortuum, tunc bene sequeretur, quòd credit
eum uiuum: & sic potest anceps incurrere periurium de hoc uide
j̃ § prox.ver.12. Hoc igitur casu, cum is, contra quem fit positio
uel interrogatio, dicit se dubium, debet iudex attendere, an dubi-
15 tet de facto suo: † & tunc minus est ꝓbabilis ignorantia, C.de re-
scin.ven.quisquis.extr.de rescrip.ab excommunicato. an in alie-
no, de quo non teneatur quis respondere, & s̃.§.proxi.ver.& no.
imo in eo iusta est dubitatio, & ideo dabitur tempus deliberandi
ff.de interro.act.& quia. Item debet attẽdere, an factum sit recẽs
an ita antiquum, ꝙ factum etiam proprium quis potuerit obliuii
sci, C.de testi.iubemus. 30.q 5 nostrates.23.dist in.præterea. Tra
ctus enim lõgi temporis obliuionẽ inducit ff ad Carb.l.3.§.duæ.
& 12.q. 2. longinquitate quia omnium habere memoriam, &c.
p C.de uet.iure enu.l.2.§ si quis autem [p] †. ¶Item non est respon-
dendum

ADDITIONES.

a Et iurat. ¶ Quidam distinguunt hoc casu actorem a reo, ut actoris credulitas sit asserta, cum agens debeat esse certus: sed in reo non sic: de hoc per Cyn.ubi s̃.in 11.q.
b Ius. ¶ Olim, hodie sic, ut de iur.cal.c.j.l.fi.lib.6.
c Econtra. ¶ Secundum Aegid.ubi s̃.concedit tamen, ꝙ sequitur.
d Licet autem. ¶ Verba Odof.ubi s̃.ante fi.
e Vel confiteor. ¶ Nec sufficit dicere, non confiteor.ut scripsi de testibus, ex tenore. super.3.gl.ubi etiam uide materiam sequentis uer.
f Respondeo. ¶ Secundum Aegid.ubi s̃.ADDE Bar.in §.quod obseruari.& Imol.in c.ex parte.de rescri.
g Tamen. ¶ Secundum Vber. in præd.chart.ultim.in princ.& eadem char. in prin.ultim.colum.dicit, quod res mali exẽpli est, cum id dicitur per aduocatum: sed si principalis suo ore sic dicat.& æquitas mouet iudicem, cũ habeat iustam causam dubitandi, iustum est dilationem dari: alleg.l.3.& ultimam, ff de inter.actio.
h Ex quo patet. ¶ Secundum Vber.de Bob.
i Existimat. ¶ Super quo uerbo est glo. quam j̃. allegabo.
k Dicamus. ¶ Hoc dixit propter Bonagui. cuius uerba sequuntur: de Accu. j̃.dicam. Vber.de Bobio ista ꝓsequitur in præ.char.fi.circa medium, uersi. sic autem.de quo j̃.dicam.
l Do. Io. dixit. ¶ Pil.magister noster dixit Bonaguí.ubi s̃.præclarissimus legum doc. hoc autem dictum eis placet, & mihi.
m Iuramento. ¶ Vt s̃.e.§.in prin.
n De hoc. ¶ In gl.antepe.ubi quasi ad literam, sunt hæc uerba usque ad uer. item quot.
o Mortuum. ¶ Satis placet hæc responsio restricta ad suos terminos. Hoc dico propter Vber.de Bobio, qui dicit, ubi supra.ad fin. j.colum.quod hæc responsio sibi pluribus annis placuit: sed postea displicuit quia credit illam Deo non gratam. Quicquid dicatur, etiam extra terminos istos uiget eius usus.
ADDE Bar.in d.§ quod obseruari.
p Autem. ¶ Venit ergo hoc per modum subd[illegible] quando quæritur de facto suo: & sic ponit [illegible] autem Vber.in uers.si autem quem allegau[illegible] mitti distinctio inter illas quæ fiunt ante li[illegible] tum respondeat: & post, & tunc distinguat[illegible] distinctio in utrisque.

16 dendum ad ea, de quibus non fuit in iuramento intellectū, ut de his, qui non sciunt ad causam, ut ff. de nox. quoties. §. fi. & de iureiur. qui iurasse. §. pe. & j. §. prox. vers. 2. & resp̄sio refertur solum ad id, q̄ principaliter quæritur, & non ad alia, quę implicari
17 seu subintelligi possent. q̄ dic, vt j. §. prox. ver. 9. † ¶ Item ad penitus incertum non tenetur qs respondere, vt ff. de iureiur. qui iurasse. §. 2. & s. dixi: nec ad impertinens. q̄ dic tamen, ut j. §. proxi. ver. j. & ver. 2. Item quot modis sit respondendum, & qd iuris sit
18 de falso respōdente, j. §. nono. † ¶ In summa notandum est q̄ licet principalis persona, debeat positionibus respōdere, ut s. §. 3. vers. sed & secundum. & j. § octauo. ver. hoc quoq; & seq. tamē si per procuratorem litiget, tūc procurator positionibus respō debit, ut ff. eo. nō solum. ff. ad leg. Aquil. proinde. §. j. ext. de testi.
a ad hoc. alias incipit, præsentium [a]. & si ueritatem neget, uel quia ignorat, vel quia nec Deū timet, nec homines reueretur: principalis vocandus est, & cogendus est respondere, vt in præ. cap. ad hoc. & ext. de iur. cal. in pertractandis. & C. de procu. l. fi. & ff. e. si actor. & hoc per iuramentum, vt s. de iur. cal. §. restat. ver. quid si aliquid in fin tenetur ergo quis talem procuratorem constituere, q̄ sit instructus in facto, & qui respōdeat veritatem, ut in præ. c. in pertractandis. & C. eo. l. 2. §. sin autem vel dignitas. & de dolo & cont. c. fi. respon. j. s. de proc. § j. vers. item q̄ omnino. quia nisi iusta causa appareat, non habebit dilationē ad dominum cō
b stituendū, extr. de procur. dilectus [b]. ff eo. si actor. C. e. l. fi. † ¶ Quid
19 si procurator dicit se dubitare, uel nescire libello, uel positioni respondere, & uelit dominum consulere: Respondeo Papa not in præ. c. in pertractandis. q̄ si id, q̄ ponitur, pertinet ad negotium principale, cōdemnabitur in expensis, quæ propter hoc fient, & argum. huius dec. & arg. extr. de procur. auditis. & c. constitutis. & in præ. concor. si vero sit nouus articulus emergens, qui fortè præuideri non potuit, non imputatur domino, si illum nō instruxit, arg. ext. de iur. cal. cæterum in prin. & de testi. fraternitatis. &
20 de excep. pastoralis. quare hoc arbitrarium est. † Porro responsio eius, qui absq; mandato defendit, non obstat principali, ff. de
c inter. act. si sine §. si defensor. alias est lex [c]: & iunge hoc, q̄ est j. §. 8. ver. hoc quoq;. & §. x. ver. sed pone. Iudex aūt simplicē litigatorē, uel ēt ad ineptā positionē non coget respōdere, ut j. §. pxi. ver. 27. ¶ Vltimo no. q̄ reus, qui nec agit, nec excipit de iure suo non cogitur respondere positionibus super eius defectibus factis, ut s. de act. seu petit. §. super actionibus. ver. reus quoque.

ADDITIONES.

a Incipit, præsentium. ¶ Lib. 6.
b Dilectus. ¶ Vide quod ibi scripsi super ult. gl. & in præ. c. in pertractandis.
c super uerb. omnino.
Est lex. ¶ Quid econuerso, dixi s. de defensore, in fi.

SVMMARIVM.

1 *Positio quomodo dicatur superflua.*
2 *Superfluitas in actis est reprobanda.*
3 *Ponens impertinentia, vel superflua, an sit audiendus.*
4 *Positio ad negotium impertinens an sit admittenda.*
5 *Non præsumitur quis semper possidere, qui semel possedit.*
6 *Interrogationem debet sequi responsio.*
7 *Superflua, uel inutili probatione, uel responsione, uel dilatione, nemo debet onerari.*
8 *Superfluum admittere securius est, quam necessarium omittere.*
9 *Ponens si dicat intentionem suam iudici ad aures, nolens aduersarium instruere, an tunc possit reus cogi ad respondendum.*
10 *Iudex qui auris sibilum patitur, merito suspectus habetur, nisi quod in aure audit publice proferat.*
11 *Positio obscura non est recipienda.*
12 *Positio, ad quam non ipse, contra quem fit, sed alius debet respondere, an sit admittenda.*
13 *Positioni tali, cui non sit respondendum, an cogi possit quis respondere.*
14 *Respondere non cogitur quis, quando ex responsione ei præiudicatur. Filius an debeat respondere positioni patris.*
15 *Positioni negatiuæ an sit respondendum.*
16 *Dictiones tantum & Solum, faciunt negatiuam implicitam.*
17 *Iudex an possit admittere positiones negatiuas.*
18 *Negatiua simplex positio an sit probabilis.*
19 *Positio generalis in genere generalissimo, non est admittenda.*
20 *Positio captiosa an sit admittenda.*
21 *Positio non debet esse multiplex seu implicita, & continēs seu implicans in se plures articulos, seu plura dicta.*
22 *Propositio cuius particularis est falsa, eius vniuersalis similiter est falsa.*
23 *Responsio refertur solum ad id, super quo principaliter fit quæstio, seu*
culos continenti qualiter sit respondendum.
facta an possit per speciales positiones dimidi.
26 *Positioni in qua continetur hæc clausula, & si non credis coniunctim, p̄ no diuisim, an sit respondendum.*
27 *Positionibus sic est respondendum, ut per responsionem non deueniatur ad peiurium.*
28 *Status mentis quintupliciter circa dubitationem considerari potest.*
29 *Positioni iuris an sit respondendum.*
Probare ius scriptum nemo cogendus est.
30 *Iura sunt certa & finita & probata in se: & confessio in eis nil operatur.*
31 *Positio procuratoris de certo præmio contra dominū an sit admittenda.*
32 *Remuneratio de iure facienda est iuxta laborem.*
33 *Positioni calumniæ an sit respondendum.*
34 *Positioni dependenti à iam negata, vt sine periculo non possit confiteri, an sit respondendum.*
35 *Negans aliquid in genere an teneatur alteri post modū ponenti in specie.*
36 *Positio impossibilis, uel contra naturam, non est admittenda.*
37 *Positioni implicitæ, uel transpositæ, seu remotæ, uel repetitæ, non est respondendum.*
38 *Simplicitas amica legum dicitur.*
39 *Ponere nemo potest sibi contraria vel contra id quod semel posuit.*
40 *Positio non debet fieri super crimine eius contra quem fit.*
41 *Ponenti de crimine commisso notorio, & famoso, an sit respondendum.*
42 *Ponenti aduersarium suum excommunicatum esse, an sit respondendum. Excommunicato non debet imponi, nisi pro peccato mortali.*
43 *Sententia canonis semper ligat, & est iusta: hominis vero sententia quandoque est iniusta, nec semper fertur pro crimine.*
44 *Ponenti iudicem, uel executorem excommunicatum: an sit respondendū.*
45 *Positio duplex & alternatiua, an sit valida. Positio quibus casibus non valeat.*

¶ Positiones quibus modis reprobentur, & de cautelis circa eas.

7. §. Septimò videndum occurrit qbus modis positiones reprobentur, seu impugnentur: & de cautelis circa eas: ad cuius rei notitiam plura sunt attendenda.
1 †¶ Primo [a] attendendum est, an positio sit superflua, puta si con
a tingit, vel eadem est cum iam facta, vel cum iam cōcessa, siue cū iam negata: vel si sit contraria iā factis, uel iam negatis, uel p̄fessatis: sic fiat positio contra positionem: qbus casibus non est respondendum, ext. de testi. cum tu. & de iureiur. veniens. in fi. de cohab. cler. & mul. clericos C. si aduer. ven. l. fi. ff. de pe. hær. si qs libertatem. §. fi. ff. nau. cau. stab. licet. Nam si negat, qd̄ prius ponendo, uel respondendo confessus est, uel ecōtra, in reatum p-
2 iurij incidit, j. ver. 15. † Nam superfluitas in actis reprobatur, C. de precib Imp. offer. l. fi. & resecatur, ut ext. in proemio Decre. §. saue. imo etiam punitur, C. de appel. ampliorem. Sicut enim non admittitur quis ad probādum superflua, uel imprinentia, sic nec ad ponendū, ext. de off. dele. cum contingat. circa fi. in auth. col la. v. de his, q̄ ingre. ad appel. §. fi. ext. de exce. dilecti. & in cōcor.
3 q̄ sunt j. ver. 2. ¶ Hoc † tamen [b] fallit, quando post iuramentum
b redigitur in positionē, q̄ prius deductum fuerat in petitionem. nam potest esse, & licitum videtur, ut propter reuerentiam iuramenti concedat litigator, q̄ prius litem cōtestando negauerunt vel ecōtra: Instit. de pe. teme. liti. circa princ. ff. de dam. inf. q bona. §. pe. ff. de eden. veluti. licet sit ar. contrà in præ. §. fi. in authen. de his, q ing. ad app. & ext. de prob. per tuas. & ut eccle. bene. ut
c nostrum. & C. de non nu. pec. generaliter. [c] In talibus tamen sūb tilis aduocatus & cautus sæpe cōtraria reducit ad diuersa, & simi lia ad dissimilia, & impertinentia ad ptinētia, mutatis uerbis, sed sententia retēta, nisi iudicis prudētia obuiet, ff. de uerb. sig. natura cauillationis. & l. ea est natura. ff. de reg. iuris, ext. de his, q̄ fiunt à præla. sine consen. c. cum apostolica. §. auctoritas. ext. de translatio epis. c. inter corporalia. § sicut aūt eps. C. de legi. non dubii C. de iudic. properādū. §. j. ibi nullus tā audax, &c. & uide j. de dispn. & alle. § post hæc aūt. uer. x. & j. uer. 14. & uer. 15 & uer. 17.
4 †¶ Secundo [d] considerandū est, an id, q̄ ponitur, sit ad negotiū
d impertinens, id est, q̄ si probatū esset, non p̄desset, qđ exemplifica, ut ff. de interrog. actio. si sine. §. si de peculio. alias, si fideiussor §. fi. & l. si filius cū patre. C. de p̄bat. ad probationē. j. in fi. & 30. q. v. iudicātem. in fi. ibi, adnecti conueniat. & in præ dec. cum contingat. in fi. C. ne vxor p̄ marit. l. fi. C. si mancip. ita fu. alie. ut mā.
l. 1.

ADDITIONES.

a Primo. ¶ Secundum Rof. vsq; ad vers. in talibus. est sciendum q̄ Bon. sex ex j. scriptis prosequitur. & hoc ordine: & idem Aegi. q̄ a primo vnā, secundo & tertio prosequit & secundam, quarto, 15. quinto primam, sexto decimam septimā, in qua plus instat: addit demū Bonaguid. octauam, quæ est j. 16. Odo. vbi s. posuit ex his 13. in prin. sui tractatus.
b Tamen. ¶ Forte Rof.
c Generaliter. ¶ Huic contrario stari posset, si totū, quod fuit in petitione mul iterare tur in positione: secus si per membra, ut no. in cle. de uer. fi. in pe. ver. & quia. in glo. 2.
d Secundo. ¶ Secundum Rof. vsque ad uer. & tali.

a l.j.ext. de excep. dilecti. & c. cū olim. C. ad exhib. l. 2 §. fi. C. de p. & aljs reb. minor. si qdē. ar. ff. ad l. Fal. in rōe. 2. §. fi. & l. in quātitate. §. fi. in fi. & tali positioni respondendū non est, vt quia non tangit causam in libello insertā, s. §. prox. ver. itē non est. verbi gratia: ago rei vēdicatione ꝓtra te: tu ponis de mutuo, vel ago de matrimonio spirituali: tu ponis de carnali: vel econtra: vel volo ꝓbare me cōtraxisse cū Berta tali loco, & pono te comedisse die tali in tali loco. Vel sic ago ĩterdicto Vñ vi, pro recuperā do fundo, & pono, q̄ olī possedi ego & maiores mei: certe hoc nō sufficit, nec probatum sufficeret, nisi probem, uel ponam, q̄ deiectionis tempore possidebam, ext. de off. deleg. c. cōsultatio
3 nibus. † Non em̄ præsumitur semper possidere, q̄ semel possedit ext. de causa pos. cum ecclesia. Itē impertinēs est, si sit de alieno facto, de quo nihil pertinet ad actorem, uel reū. ut j. uer. quarto Accur. tā dicit tunc respondendū esse, ut not. C. de iuram. calū.
4 l. 2. §. q̄ obseruati a. ¶ Item etiam impertinens est, si pono, q̄ clericus in aliquo ꝓtractu ex quo nunc agitur, promisit respondere corā iudice seculari, & renunciauit decre. si diligēti. q̄ est ext. de foro compe. non enim valet talis renunciatio, ut ibi: q̄ uerū est, ubi agitur ex ipso ꝓtractu. Si autem agitur, ut clericus ex hoc puniat, tūc satis pertinēs esset, ut ibi, & 11. q. j. c. inolita. & c placuit. Sed & p̄ esse impertinēs circa ea, q̄ in libello ꝓnuntur, ut
6 Patet in præ. cōcor. & s. ver. ꝓximo, & s. §. 5. in fi. ¶ † Et nota, q̄ cum interrogationē debeat seq̄ respōsio, ut j. q. j §. ecce. q̄n cogendus est qs respondere interrogationibus, seu positionibus, in quibus interest aduersarij q̄ respōdeat, ut ff. de interro. act. si defensor. § illud. q̄ uerū est, si certum est indici, q̄ positio facit ad causam ut ff. c. de ætate. §. qui interrogat b. & ext. de rest. ad hoc Si uero certus est, q̄ impertinēs est, quia nō facit ad causam, nō
7 debet cogere respondere nolentem: † quia nemo onerādus est superflua, uel inutili ꝓbatiōe, uel respōsione, uel dilatione, ff. de testi. l. j in fi. ff. de procur. non cogendū. §. fin. ff. vt in pos. le. hæc stipulatio. ext. de elect. cū Vintoniē. & c. bonæ. in §. ꝑ processum ibi, de facili ꝓbari, &c. & ff. de fideicō. liber. Thais. §. sororē. 23. q. 6. §. fi. in prin. de pœ. dist. 7. qui egerit. ibi, nam si scirem tibi & mihi prodesse, &c. Si vero incertum est, vel dubitatur, an sit admittenda, vel non, tunc est in iudicis arbitrio, sicut & in quolibet dubio, cogat, uel non tutius tñ est q̄ cogat, q̄ q̄ nō, ut extra
b de confes. statuimus. in fin. b ext. de appel. cum speciali. § porro. versi. excessū. ext. de reg. iur. c. 2 ff. de interrog. act. de ætate §. ex
8 causa. & l. qui seruum. §. in iure. & l. vbicunque. † Securius est enim superfluum admittere, quam necessarium omittere: vt 13. q. 2. non æstimemus. cum suis concor. C. de testa. testamentū. C. de edenis. apud ga quæ ex superabundanti fiunt, non solēt vitiare contractus, ut ff. de reg. iu. non solent. & faciat hoc iudex præmissa solita protestatione dicēdo, respondeo saluo iure impertinentium: & utilius est cum hac protestatione litem abbreuiare, q̄ eam superuacuis disputationibus protrahere, C. de iudici. perandum. §. illo procul dubio. & l. seq. §. patroni C. de postula. quisquis. §. præterea. A Equitatem tamen iudex in dubio sequi debet ext. de transact. c. fi. ff de eo, quod certo loc. q̄ si Ephesi.
9 † ¶ Quid si ponens dicit iudici ad aurem intentionem suam, nolens dicere publice, ne aduersarium instruat, ut extr. de fide instrument. contingit. Dicit do. meus, quòd si iudex euidenter deprehendat, quòd eius interest responderi, cogat reum respondere, ff. de inter. act. si sine. §. pe. Item iudex non debet esse præceps in reijciendo positionem. nam sæpe prima facie non videtur tacere ad causam, & tamen bene est pertinens: vnde ponens exprimat iudici intentionem suam, saltem ad aurem, secundum do. meum, & iudex attendet æquitatem, extra. de transact. c. fi.
10 † ¶ Sed certe iudex, qui auris sibilum patitur, merito parti alteri suspectus habet, nisi quod in aure audit, publice proferat, ex
c tra, de hære. cum ex iniuncto. ptope prin. 11. quæsti. 3. nolite 2. c
d ¶ Tertio d quoque ꝑsiderādū † est, an positio sit obscura: quod
11 si sit, non recipitur & dicetur ei, Charissime, declara positionē
e tuam, e arg. C. de trās. act. vt responsum. ext. de spons. de muliere. C. de impub. & aljs substi. precibus. 4. dist. in erit. ff. de iniur. prætor. §. qd autem. 34. q. 2. non satis. 28. q. j. sic enim neq; in fi. ff. de reb. dub. in ambigua. & l. si libertatis. §. sed si qs & ff. de sup. leg. Labeo. pp dicta iura pone exempla. Fiat ergo clare & aperte positio, ut patet in formis positis s. §. 5 nā cū oīs positio sit confessio, siue assecueratio. ut j. §. 8. si sit ambigua, non est admittēda, quasi nil posuerit, ut j. §. nono. & in prædi. concor. Orit autem obscuritas quandoque ex verbo, quandoque ex oratione. ut patet in præ. cōc. & ff. de act. empt. & uen. l. j. & l. tenet. §. fi. & extr. de sponsa. ex literis. & quandoq; ex responsione, ut ext. de uer.
sig. cum olim. ideoque clara & aperta debet esse rñsio, sicut & ip
12 sa positio, ut s. §. prox. † ¶ Quarto f ꝑsiderandum est, an id ponatur, ad quod non ipse, contra quem fit positio, sed alius respon
f re debet. ut ff. de inter. act. si sine. §. alius. nec etiā de facto alie-
g no sed de facto aduersarij debet quis respondere, ut §. 5. vers. &
h no. b ¶ Quinto h considerandum est, an per rñsionem, si ad positionē fieret quasi ex quadā præcipitatione, præiudiciū fieret rñdenti. nā tunc non cogit statim rñdere, ut ff. e. l. qui interrogat. & l. seq. in prin. & §. interdū. & 6. q. j. quæro. ext. de excep. cū uenerabilis. prope prin. ¶ Sexto ꝑsiderandum est, an ualde intersit ponentis, quòd respondeatur positioni: in quare summaria co-
13 gnitio interponetur, ut in prę. l si sine. §. illud. † ¶ Septimo considerandū est, an sit talis positio, cui non sit respondendū, ut puta si filius, qui sē a paterna hæreditate abstinuit, trahitur in iudiciū quasi hæres: & trahens sic dicit pono te esse hæredem, certe nō cogitur respōdere, vt ff e. si filius. j. & prætor cū tuetur, si tacuit, vt ibi dicitur: & est hoc speciale in filio: & sic non est contra ff.
i e. tit. de ætate. § qui tacuit. Vel dic, secundum Rof. i q̄ filius, qui tacuit, habetur pro negante. Si autem negasset se hæredem, non
14 tenetur. nec enim mentitus est. † ¶ Item non est cogendus respondere, quandiu dubitat de iure suo: & quando ex responsione pōt ei præiudicari ff. e. l. & quia Est & alius casus, in quo non est respondēdum: puta si filius agit cum patre, in cuius potestate est non enim tenetur respondere patri: quia nō est iudicium inter eos. Idem dico, ubi alias iudicium non ꝑsistit, putà inter seruum & dominum, & huiusmodi, vt ff. e. si filius. 2. & l. si sine. §. si
15 seruus ff. de iud lis nulla. & l. non idcirco §. cū postea. † ¶ Octa-
k uo k considerandum est, an positio sit negatiua? q̄ si sit, non debet ei responderi: quia qui negat, nō ponit, sed remouet, siue sit negatiua explicita, scilicet non habens determinationem loci, uel temporis: ut, pono, q̄ non cognoui Bertam, extra, de frigid. c. 2. vel non fui citatus, extr. de elect bonæ. § porro. siue implicita: vt, pono quod tempore electionis quatuor ex canonicis tantum præsentes fuerunt: argu. extr. de causa possess. & prop. cum
l ecclesia. ¶ Et nota, l quòd † hæ dictiones Tantum & Solū, faci-
16 unt implicitam negatiuam: m & neutra prædictarū negatiuarū
m poni potest: quod sic probo: positiones succedūt in locum probationum: unde id solum ueniet in positione, quod in probatione, ut supra versi. 3. sed negatiue nulla est directe probatio: ergo nec positio, ext. de prob. quoniam contra. & in præ. c. bonæ memoriæ. j. §. contrà legati ff. de proba. l. 2 6. q. ult. actor. extra de
17 causa pos. cum ecclesia. de quo dic, ut j. de probatio. §. j. † ¶ Sed forte excipitur, cū aliquid indirecte probatur, ext. de testib. ex tenore. C. de contrah. stipul. optimam Item nisi negatiua habeat implicitam affirmatiuā: quod exemplifica, ut ff. de prob. si filius. 3. quæstio. 9. indicas. extr. de renun. super hoc. & de probat. quoniam. in prin & c. ex literis & c. 3. extra de solu. is qui. ff. de prob. cum de indebito. Itē excipitur, cum qualitas facti negatur, ff. de proba. ab ea. Item ubi ius præsumit in contrarium, C de codicil. nec codicillos. ff. de donat. inter uir. & uxo. Quintus ff. de prob.
si pactum.

ADDITIONES.

a Obseruari. ¶ In gl. antep. ultra medium: sed non fateor, q̄ gl. teneat, q̄ facto sic limitato, ut dicit auctor, teneatur pars respondere: uu. ergo, q̄ respondere teneatur de facto alieno, supple, quod pertinet ad causam, & sic ibi dicebat dom. meus. ut etiā ponit Cy. ubi sup. in ult. q. & uide quod dicam super ver. quando. in fi.

ADDE, quæ dicatur positio impertinens. Bar. & Bal. in l. cum virū. C. de fideicom. ubi dicitur, q̄ potest fieri positio de iure præsumpto. Et antè statuto, q̄ position impertinenti quis teneatur respondere, si sit notorie impertinens. Imo. in l. dies cautionis. ff. de dam. infect. tenet, q̄ non pro quo faciunt no. in l. j. ff. quod ui, aut clam. Quid autem si quis positioni impertinenti respōderit, an sibi præiudicet? uide Pan. eius consulti. Et an iudex potest cogere respondere positioni impertinenti? uide per episcopum Alex. in capitulo, solicitudinem. extra de ap.

b In fi. ¶ Lib. 6.

c Nolite. 2. ¶ Facit, quod no. C. de iur. cal. l. 2. §. quod obseruari. in gl. ex hoc ad fin.

d Tertio. ¶ Secundum Rof. huius mens usque ad finem.

e Positionem tuam. ¶ Cui declarationi non obstabit terminus datus ad pronendum, ut dixi. s. de teste. §. nunc uidendum. super uer. hoc etiam nota.

f Quarto. ¶ Secundum Ro. & idem numerus.

g Et no. ¶ Aduerte, quia ibi & hic dr, q̄ de facto aduersarij debet quis rñdere: & ibi præmittit, q̄ de facto aduersarij debet actor, uel reus ponere: & sic uī inepta locutio. Si enim actor debet ponere de facto aduersarij, ergo non rñdet reus de facto aduersarij, sed de proprio: & sic in reo ponete de facto aduersarij: & sic actor rñdebit de proprio. Sed in hac materia factum proprium & aduersarij sunt ꝑnexa. In termino is pono, q̄ mutuauti tibi: hoc factum utriusque, & in casu, quo factū esset in uno, ꝑmodū respicit reliquum uel incommodū: per quod ꝑclude, q̄ de facto proprio, & de facto aduersarij, & de facto tertij. si faciunt ad causam, poni pōt, & rñderi debet: de tertio patet exemplum quintum in §. 5. Item si non facit ad causam etiam in facto proprio, uel aduersarij, non procedit positio, ut patet sup. uer. 2. in prin.

h Quinto. ¶ Secundum Rof. iste ver. &

i Secundum Rof. ¶ Vbi sup. uer. 7.

k Octauo. ¶ Secundum Rof. sub eode

l Et no. ¶ Secundum Aegi. ubi sup. c

m Negatiuam. ¶ Extra de cā pos. cū e
ADDE Bal. in l. cum te. C. de pre
ri. de iur. ca. per nouissimos in l. int

a si pactum. & l. si chirographum. Vel pōt dici, ſm Roſ. [a] q̄ in p̄dictis caſibus affirmatiue fient poſitiones: veruntamen licet negatiua non poſſit poni a parte, iudex tñ, qui habet ex ſuo officio cū acta rimari. vt 30. q. vlt. iudicantem. & 23. q. 8. occidit. ext. de offi. iu. deleg. ſuper q̄onum. §. intētionis. pōt & debet, ſi viderit expedire, ex officio ſuo interrogare ſup̄ negatiua, arg. ff. de interro. act. l. pe. & extra, de fide inſt. cū Ioannes. ubi iudex facit interrogationem, q̄ pars facere non poterat, cū eſſet in cās p̄cluſum. Accipe ēt exemplum, prout no. C. demon nu. pec. in p̄ctibus. maxime aūt interrogat ſup̄ negatiua, ubi agit de ſalute, vel periculo animæ: arg. extra, de re iudi. lator. ad fi. Hodie uero expeditum eſt: quia iudex poteſt admittere poſitiones negatiuas, q̄ nō poſſunt probari niſi per confeſſionem aduerſarij, ſi ſibi æquū & expediens videatur, extra, de p̄ſeſ. ſtatuimus. b Si ergo ſit æquitas, admittat eas, licet hoc non fiat de rigore iuris: quæ p̄ſtitutio facta fuit, ſecūdum Vber. de Bobio, & Albe. Papi. & Homobo. dicentes, quōd & ſi negatiua non poſſit directe probari, probatur tamen per obliquum, ſcilicet per confeſſionem partis aduerſæ, vt ſic fiat probatio per eum modum, per quē fieri poteſt: vt alias ff. de procu. mutus. Vnde dicebam, actorem cogendum tali poſitioni reſpondere: Pono, quod nihil tibi debeo: talis ergo æquitas p̄ferenda eſt iuri, C. de iudi. placuit. extra, de tranſactio. c. ſi. quam iudex ſemper debet habere præoculis, ff. de eo, quod cert. loc. q̄ ſi Epheſi. cum ponens probare nō poſſit talem negatiuam, & is ꝺ quem fit, nouerit ueritatem, ęquum eſt, q̄ rñdeat, & q̄ ad hoc cogatur: quia ad iudicem ſpectat veritatem inquire re modis omnibus, quibus poteſt. vt ext. de præſum. afferre. & iam ſupra dixi, & negatiua poſitio probatur ſolum per reſponſionem eius, contra quem fit, niſi in caſibus præmiſſis. Affirmatiua vero ſi negatur, poteſt probari per teſtes, ut ext. de teſti. ad
c hoc. alias incipit, præſentium. c De negatiua autem ſic potes ponere exemplum: Promiſi tibi per inſtrumentum ſoluere decem vſque ad annum, ſpe futuræ numerationis: anno elapſo petis a me illa decem: vnde videtur prima facie ſtandum inſtrumento, ut ext. de fide inſtru. ſi cautio. Sed ego volo probare me non teneri, dicens, quod non numeraſti mihi illa decem: ſi uerum eſt, conſtat me tibi nō teneri: tamen id probare nequeo, cum ſit negatiua ſimplex, ut ſup. poſſum igitur ponere ſic:

18 ¶ FORMA. † Pono per ſacramentum meum, [d] quod non
d numeraſti mihi illa decem, quę a me petis. Item quod nullus nomine tuo numeraui: certe cum tu ſcias ueritatem, nec ego per teſtes hoc probare poſſum, æquum eſt, ut reſpondere cogaris, C. de non nu. pecu. per totum, Inſti. de literar. oblig. Poteſt quoq; & aliud exemplum poni ſic: Pono, quod reſcriptum non fuit de ſpeciali mandato domini impetratum, ut ext. de reſcri. non nulli. & c. ex parte. Hoc enim reſpondere debet, cum ipſe hoc ſciat,
e & ego probare non poſſim: & ſic in ſimilibus, ſecundū B. e Porro in negatiua quidam diſtinguunt. nā ſi eſt præſumptio pro actore contra reum, puta quia dicitur homicidiū commiſiſſe, & ipſe dicit ſe nō feciſſe dolo malo. Item ſi dicitur iniuriam uerbo dixiſſe, & ipſe dicit ſe non dixiſſe animo iniuriandi, tunc poteſt reus ponere ſic: Pono, q̄ non feci homicidium dolo malo: nec dixi verba animo iniuriandi, ſicut dicitur C. ad l. Cor. de ſic. l. j. & de iniur. ſi non ꝺ uicij. & hoc poterit probare per eum modū, q̄ procedere poterit, ſicut dicitur alias ff. de procur. mutus. in princip. nam probabit per cōfeſſionem aduerſæ partis. & facit extra de præſum. c. j. Antiqui tamen, qui ſimpliciter dixerunt, poſitiones negatiuas non eſſe admittendas, dicunt talem poſitionē admittendam: Pono, quod ſteti per totam diem extra ciuitatē, ſe-
f cundum Alber. Papi. f † ¶ Nono g p̄ſiderādum eſt, an poſitio ſit
19 g generalis in genere generaliſſimo? verbi gratia, dico ſic: Pono mihi fundum dari debere. uel ſic: Pono, quod T. mihi debet aliquid. & certe talis poſitio eſt reſpuenda præſtando enim fundū vnius digiti, uel ſoluendo feſtucam, liberaretur is, contra quem fit: nec oportet eum laborare, opponere contra has poſitiones: argumē. ff. de legatis. 2. Titia. reſponſo j. ff. de iure dotium, cum poſt. §. gener. ff. de verborū ſignificatio. locus. Generalitas enim parit obſcuritatē, ut ff. de iure fiſci. l. ita fidei. & obſcuræ poſitio
20 ni reſpondendum non eſt, vt ꝺ. vet ſic. 3. † ¶ Decimo [h] conſide-
h randum eſt, an poſitio ſit captioſa: puta quæ detegat periurium reſpondentis, quę non eſt admittenda. Verbi gratia: pater quen tus iurauit nihil eſſe in peculio. vnde conſtat, quod tutus eſt exceptione iuriſiurandi, niſi pro rebus poſtea quæſitis, pro quibus conueniri poteſt. Finge igitur, quod poſt iuſiurandū aliqua res in peculio inuenitur, quæ tunc erat in ueritate: & ponit aduerſarius ſic: Pono, quod hæres eo tempore, quo iuraſti, erāt in pecu lio: certe non tenetur pater reſpondere propter inconueniens, quod ſequitur. nam ſi hoc confiteatur, iam cōfitetur per conſequens ſe periurum, cum iurauerit ipſam in peculio non fuiſſe: ſi uero neget, deierat, cum in ueritate fuiſſet in peculio: & præter-
ei exceptio iuriſiurandi. & poterit q̄ueniri pro-
is iurauit. quod eſt inconueniens: quia ex tali iu-
iurando & actio & exceptio datur. hoc probatur ff. de iureiurādo, qui iuraſſe §. pater. & l. duobus. § finali, & l. alias. & arg. C. de uſur. rei iudic. l. fina. in fine. Nulli enim laqueus eſt immittendus ut 22. quæſt. j. de uiduis. Vnde dicit Imperator, Non ſpectabis me auctorem periurij, C. ſi aduerſ. ven. l. j. & extra de iureiuran. ſi uero. Non eſt ergo reſpondendū poſitioni, cui reſpondēdo, vel contrarius eſſet primę reſponſioni, uel ſibi p̄iudicaret. ff. de pet. hære. ſi quis libertatem. § fi. de hoc j. verū. 12. & 14. & ꝺ.
21 verſ. 1. † ¶ Vndecimo [i] conſiderandum eſt, an poſitio ſit multi-
i plex, ſeu implicita: & continens ſeu implicans in ſe plures articulos, ſeu plura dicta: quod eſſe non debet, ff. de iure fiſc. ita fidei Verbi gratia: Pono T. rectorem talis eccleſiæ mihi debere centum. Vel ſic: Pono Seium fuiſſe filium Mæuii, & mihi debere cē tum. Vel ſic: Pono, quod Seius filius Mæuii mihi debet centum. Vel ſic pono, quod poſſideo talem eccleſiam pertinēt em ad tale monaſteriū. Vel pono, q̄ poſſideo talē eccleſiā habentē curā animarū, & ſimilia. Vtraq; enim iſtarū poſitionū duo p̄plectit, quorum vnum pōt eſſe uerum, & alterū falſum ſimul & ſemel quia pōt eſſe, q̄ Seius eſt rector talis eccleſiæ, uel filius Mæuii, nō tñ debet centū, uel econtra: vñ reus implicitus & perplexus eſt, cū uerū inficiari non debeat & falſum aſſerere ſit peccatū ex de cri. fal. c. j. 11. q. 3. q ſquis. 22. q. 2. primū. Poterit ergo dicere is, ꝺ quem fit, Frater explica poſitionem, alias non reſpondebo: vt ipſemet explicet reſpōdendo, dicens, hoc eſt uerū, illud falſum arg. C. de impub. & alijs ſubſtit. l. precib. ex de ſponſ. de muliere. ff. ad l. Cor. de fal. filius reſpon. j. & §. ſeq. extra de teſta. c. Raynutius. & c. Raynaldus. uel ſi uelit cautius rñdere, ubi unū eſt falſū, reliquū uerū, poterit ſimp̄r poſitionē negare, ut ff. de reb. dub.
k ſi is qui ducenta. §. vtiū. q̄ poteſt facere ſm regulā [k], quæ dicit,
22 † Cuius aliqua particularis eſt falſa, eius vniuerſalis ſimiliter eſt falſa argum. 9. diſtinct. ſi ad ſacras. 3. quæſt. noua, pura. ff. de ædil. edi. cū eiuſdem. extra, de hære. fraternitatis. Nec per hoc uidetur utrunq; negare, ſed ſolum copulam, ſeu aſſociationem. ue-
l re enim poſſum dicere, non ſum homo & aſinus [l]. Vel ſi uelis probare me hodie comediſſe, & ponis ſic: Pono, qđ hodie comediſti in eccleſia: certe ſi hodie non intraui eccleſiam, poſſum hanc ſimpliciter negare, licet hodie comederim. Vel ſi pono, q̄ tu tali die percuſiſti talem clericum in capite lethali vulnere certe licet percuſſeris, non tamen in capite, uel etiam in capite, ſed non lethaliter, pores negare ſimpliciter poſitionem: vnde hoc caſu debet quis diſtincte ponere ut ſupra. §. quinto.
23 Sicut enim quidam ſcripſerunt, † reſpōſio refertur ſolum ad id ſuper quo principaliter fit quæſtio, ſeu poſitio, ut ſupra. p̄xima verſic. item non eſt. verbi gratia, ſi uelim probare, quod mutuauit decem T. defuncto: & pono ſic. Pono, quod decem mutuauit T. cuius tu es hæres: ſi illud ſimpliciter confitearis, uide. is ſolū de mutuo confiteri: non autem, quod ſis hæres defuncti: quia illud uidetur dictum demoſtratiue, non autem ponendo, ſeu affirmando. Argumentum ff. de conditio. & demonſtratio. cum tale. §. falſa. cum ſimilibus. Vnde ſecundum eos, debet ueritas reſponderi ſuper articulo principali. Quidam tamen in talibus, & vbicunque poſitio in aliqua parte ſui continet aliquid, quod negari poſſit, admittunt talem reſponſionem nō credo, uel nego, prout ponitur: ſicut & admittitur illa reſponſio. nego narrata, prout narrantur, ut ꝺ. de litis conteſt. § ſecundo. Alij dicunt, quod debet reſpondens dicere, hoc, uel hoc modo, credo illud, uel illo modo, nego, ut præmiſſum eſt, curare debet ergo iudex ut certum quid ponatur, & diſtincte, certumque reſpondeatur, ff. de interroga. actio. l. de ætate. §. quod autem, & §. nihil. ff. de confeſſion. certum: Fatuum eſt enim, ſic multa in una poſitione implicari. unde cautus dicta diuidat, non cōmiſceat, & diuiſim reſpondeat, non coniunctim, ne decipiat, uel decipiatur. parum enim intereſt in uitio decipere, uel decipi, 16. quæſtio j. ſi cupis.
24 † ¶ Cęterum

ADDITIONES.

a Secundum. ¶ Roſ. vbi ꝺ.
b Statuimus. ¶ Lib. 6.
c Incipit, præſentium. lib. 6.
d Per ſacramentum meum. ¶ Quod poteſt eſſe de ueritate, ſed ſequens de credulitate.
e Secundum B. ¶ Eius dictum poſui in 4. gl. decr. j. de confeſ. ſuper qua addidi tertium exēplum, ſm Hoſt. cum ponit tur dioeceſanum nō inſtituiſſe.
f Secundū. Alber. Papiē. ¶ & Vber. de Bob. vbi ꝺ. ante fi. allegant. l. optimā. alleg. ſupra, poſt prin. & ff. de eo, quod cert. loc. non vtique.
g Nono. ¶ Secundum Roſ. ſub eodem numero.
h Decimo. ¶ Secundum Roſ. ſub eodem numero.
i Xj. ¶ vt ꝺ. ſed hoc longe plenius.
k Secundum regulam. ¶ Quam ponit Tanc. vt ſupra. §. qualiter. ad finem.
ADDITIO. Adde Bald. conſ. 403. incip. q̄ non ſt. col. 2. verſ. non obſtat. in 5. vol. q̄ vbi oratio eſt in parte falſa, tota oratio negari pōt: & quæ dicat oratio vniuerſalis, quæ particularis, quæ indefinita, & quę ſingularis vide Bar. in l. ſi ita. ff. de leg. 2. Hen. Fer.
l Homo & aſinus. ¶ Secundum Roſ. ſed ſequens exemplum fuit Tanc.

24 † ¶ Cæterum hodie prouisum est, vt si positio continet plures articulos, iudex debeat positionem membratim diuidere, & postmodum sigillatim super quolibet articulo positionis faciat sufficienter a partibus responderi. Nec sufficit generaliter negare positionem, nisi ad singula in ea cõtenta respondeatur, ut extra de testibus ad hoc §. j. de consecratio. distinctione 4. quæris a me circa medium, ibi, rñdet Credis. & ad cætera, quæ singula quærunt̃, sic rñderur, &c. Præmissa autem vera sunt, cum plura copulatiue in positione continentur. Disiunctiue autem plura possunt in positione contineri: vt videatur argumen in prẽd. §. vtrum. ff. de conditio. institution. l. quinta, ff. de quæstionibus. repeti. extra de testibus, cum clamor. de rescri. ex parte. s̃. ibi, do
a lo, vel negligentia, &c. vbi de hoc secundum Papam. [a] Instit. de hæred. instit. § penultimo. Sed certe nec sub distinctione plura in vna positione admittimus, nisi vbi est probabilis ignorãtia, vt in facto alieno, ff. de iur. & facti ignoran. regula. quia qui ponit, certum ponere debet: sicut & respondens certum respondere debet, vt supra prox. & disiunctiua incertitudinem notat, vt ff. de verb. oblig. vbi autem. §. illud. ff. de iniurijs, prætor edixit §. qđ
25 autem prætor. & s̃. de liris contest. §. 2. in princi † ¶ Illud autem certum est quòd si positio fiat generalis, puta pono contenta in libello vera esse, nihilominus adhuc poterunt fieri speciales positiones super singulis capitulis, ut in prędicta l. si is qui ducenta. §. vtrum ita. sed & specialibus factis potest generalis fieri: quia non est notũ, vt quibusdam specialiter præmissis, generalis clausula subsequatur, vt ff. ad l. Aquil. si seruus seruũ. §. inquit lex. de tali positione no. s̃. de lit. contest. § secundo, versi quid si priusquam. & supra versic. j. ibi, hoc tamen, &c. Sed an articuli sub disiunctione sint formandi, no. sup. de teste, §. nunc uidendum.
26 † ¶ Quid igitur, si fiat talis positio: Pono appellatum esse à tali iudice, uel ab eius delegato: & si non credis p̃iunctim, pono diui sim? Respon. non esse respondendum tali positioni, per prædicta iura: & sic obtinuit: nec ualet, quod in ea dicitur, & si nõ credis coniunctim, &c quia non posuit coniunctim, imo diuisim,
27 C. de verbo. significatio. quidam. ff. eodem. sæpe. † ¶ Duodeci-
b mo. [b] considerandum est, vt sic respondeatur positioni, q̃ per responsionem non deducatur quis ad periurium: de quo etiam dictum est suprà, versicu. decimo. quod contingit, cum anceps, vel dubius, tanquam certus respondet, asserẽs verum esse, quod
28 falsum est, vel econtra, extra de rescrip. cum contingat. † Quinque etenim status mentis possunt ex lege colligi: nam interdum certus sum de eo quod est, & quandoque de eo quod non est, quandoque puto esse quod est, quandoque puto esse quod non est, & quandoque nec puto nec scio: vt probatur C. de iure deliscimus. §. j & § simili quoque modo. & § sin autẽ dubius. C. de cond. indebit l. fin. de errore vero. ignorantia & titubantia nota. in Sum. Azon in tit. de iur. & fac. igno. in prin. & 38 distin. quamuis. j quæst 4. §. notandum. 22. q. 2. in quibus. In primis quidem quatuor casibus non est periculum, etiam post iurisiurandum præstitũ positionibus respondere: sed in quinto sic, nisi negatio præferatur. nam potest esse, q̃ neque hoc, neq; p̃ium puto qđ enim si interroget, an Rex Franciæ, qui distat per 20 dietas, sit in ecclesia, vel extra? certe nec hoc, nec illud puto: quia nulla ratione inducit ad credendum hoc potius, quã illud: vnde secure respondere po[illegible]i, nõ puto, negatione prelata. hoc probatur ff. de in litem iur. [illegible]ideamus. ff. de actio. emp. & vẽd. l. j. ff. de iure iur. iurisiurãdum & ad pecu. in fi respon. j. & dixi supra §. sexto.
29 ver. sed numquid. † ¶ Decimotertio p̃siderandum est, an positio
c sit iuris: verbi gratia, Pono, [c] quod impubes nõ potest condere testamentum, 2. quæstio. 6 §. diffinitiua. Vel pono talem legitime, uel secundum iuris ordinem, uel rite processisse: vel aliquid canonice, uel iuste factum esse: certe his positionibus, & similib. non cogitur quis respondere. nam nõ cogitur quis probare ius
30 scriptum, sed factum, ex quo ius oritur. ergo nec ponere. † quia iura certa sunt, & finita, & probata in se vnde confessio in eis nil operatur, ff. de iur & fac. ig. in omni. & l. plurimum. & extra de appel. sæpe. in princi. & argum. secunda quæstione 3 §. notandum prope princi ibi, nam facti quidem. & c. ff. de orig. iur. l. secunda. § si uero. C. de postul. l. secunda. nec respondens debet ius dicere, seu declarare in propria causa: imo ad iudicẽ pertinet, facto probato, d scernere inter æquum & iniquum. iustum & iniustũ. inde dicitur iudex, quasi ius dicens, extra de verb. signific. forus. § in omni. Si quis ergo interroget, an ius ita uelit, nõ ualet, quia si confiteatur interrogatus contra ius, nõ ualet, ut ff. de interro. actio. confessionibus & l. seq. §. fi vel si confitetur ius esse, quod non est, nisi forte de consuetudinario iure quæratur, quia tunc
d & poni & probari potest super c̃suetudine, [d] C. de ædifi. pri. l. 3. C. quæ sit lon. consue. l. secunda. C. de emanc. lib. l. secunda, extra de c̃sue. cum dilectus. extra de verb. signifi. abbate. & patet infra
e in tractatu libel. in titu. de consuetu. lex tamen uidetur dicere, [e] quòd ad positionem iuris tenetur quis respondere, quia & de hoc potest esse quæstio inter partes quandoque, ff. de iureiu. l. fi
f nal. [f] extra de fide instrum. pastoralis. g † ¶ Sed pone, procurator
g agit cõtra dominum ad salarium, & facit positiones, qualiter ad
31 ministrauit, procurauit & laborauit: demum ponit sic: Pono, q̃ pro hac procuratione merui centum libras, nunquid est admittenda talis positio? Respondeo, non uidetur: quia uidetur esse in
32 ris, ex eo, quod dicit Merui. † nam remuneratio de iure facieda est iuxta laborem, ff. mandati. si remunerandi. extra de renuncia. nisi cum. §. quippe. duodecima quæstione secunda, charitatem. septima quæstione prima, in principio: de pœnitẽ. distinctione tertia, pium. extr. de censibus, procurationes. Contrarium puto. nam licet remuneratio sit debita de iure, & ideo petitur, tamen æstimatio remunerationis, de qua ponitur, facti est, quia meritũ respicit seruitium & laborem, de quo positũ erat, ut iuxta illud ipsa fiat: & hoc erit iudicis estimare, seruitio & labore probatis.
33 † ¶ Decimoquarto [h] considerandum est. an positio sit calumnio
h sa, vel per quandam calliditatem & subtilem discussionem, seu interrogationem inducens ad cõcedendum, quod iam negatũ est, ut in hoc exemplo. pone enim, quod in prima positione aduersarius meus negauit Lucium fuisse suum procuratorẽ. deinde ego pono sic: Pono, quòd Lucius tanquam procurator fecit excoli vineas tuas. Item pono, quod vendidit vina tua. Item, q̃ culturam vinearum tuarum administrando peregit. Item pone, quod mandasti ei, vt quæ præmissa sunt, uel aliquod ex eis faceret. Si ergo hoc concedat, manifeste concluditur contrarium eius, quod prius negauerat. Cum enim procurator sit, qui aliena negotia mandato domini administrat, ut ff. de procurator. l. j. ĩ liquido patet ex præmissis per quasdam callidas positiones, esse concludendum cõtrarium iam negatis. & sic potest intelligi. ff. de regu. iur. ea est. & l. natura cauillationis. ff. de uerbo. significatio. Nec dico, non esse respondendum, sed caute & cum deliberatione esse respondendum. Possunt quoque & alia exempla illi legi adaptari, ut ff. de legat. 2. si debitor. responso j. ut & ibi not. & uide supra uersiculo. 1. & infrà. uersiculo, proxim. Item cauillosa est, quando per eam quis inducitur ad confitendum id, quod facere non tenetur. Verbi gratia, instrumentum tibi edi debet sine die & consule. ut infra de edi. instrumentorum. §. uidendum. uersicul. facienda. nunc tu uis positiones facere, per quas perueniatur ad notitiam diei & consulis: certe non debes audiri per hanc uiam. ff. de tut. & cur. scire oportet. § j ff. de spõ
i sa. oratio. [i] & uide infra proxim. ibi, item si negaui. & facit ff. de petition. hæred. si quis libertatem § fina.
34 † ¶ Decimoquinto considerandum est, an positio sit depen-
k dens a iam negata, [k] ut sine periculo non possit eã confiteri: qđ si uerum est, non debet sibi respondere, ut ff. de interrog. actio. & quia. §. fi. Negato enim principali, per cõsequens negata sunt q̃
l cunque sequuntur uel dependent ex eo. [l] argu. extra de fide instrumen. inter dilectos. p. ope fin extra de hære. fraternitatis. 16. quæst. 7. sed hoc diximus C. de legibus, non dubium. uerbi gra
m tia: [m] pono, quòd T. uẽdidit mihi talẽ fundum: reus hoc negat. deinde pono, quod dictus T. dictum fundũ mihi tradidit: hęc quidem positio non est admittenda: tum quia dependet ex prima negata: quia si reus ad eam respondet, posset de facili anceps periurium incurrere, quod iudex uitare debet, ex tra de iureiuran. si uero. & quod metus causa, cum dilecti. & C. si aduersus uendi. l. secunda. tum quia hoc probatum me non releuaret, quia nuda traditio non transfert dominium, ff. de acquir. ren. rerum dom. traditio. ff. de donatio. nuda. Vel sic: Pono, q̃ imperrauit rescripti: tu negas: deinde pono, quòd illius rescripti auctoritate fui receptus in canonicum, uel fuit mihi prouisum, uel quod illud præsentaui, & similia: certe hæ positiones non sunt admittendæ, tanquam dependentes a prima negata, ut s̃. uersiculo, prox
& uide

ADDITIONES.

a Papam. ¶ Ibi uide in gl. no. argumentum.
b Xij. ¶ Secundum Rof. sub eodem numero, quasi ad literam.
c Pono. ¶ Vide, quod dixi supra. de testibus. §. nũc videndum. in principi. ADDE. quod scribitur in repe. l. ubicunque. de interrogat. act. & per episcopum Alex. in c. sæpe extr. de appel.
d Consuetudine. ¶ Secundum Odof. ubi sup. post prin.
e Dicere. ¶ Placet Ro.
f L. fin. ¶ Circa medium legis, ubi innuitur de iure dubitari posse: solue, ut ibi nota q̃ ius ibi ponitur pro qualitate facti. Itẽ Gui. de Suz. ubi s̃. j. decre. innuit q̃que dubitari, an aliqua p̃stitutio sit decretalis? tene, q̃ ubi talia dubia occurrerent, quæ iuste mouerent iudicem, posset fieri positio, dũ modo cute poni possit, & responderi, id est sine periurij metu.
g Pastoralis. ¶ Quòd non teneatur, bene probatur. ff. de auro & ar. leg. l. ornatricibus.
h Xiiij. ¶ Secundum Rof. & hic finitur eius numerus.
i Oratio. ¶ Secundum Albe. Gal. ubi s̃. circa medium.
k Iam negata. ¶ Non sic in confessata: quod s̃ c. j lib. 6. super gl. puta.
l Ex eo. ¶ Ad hoc C. de codicil. l. j. ff. de inditione. in fi.
m Verbi gratia. ¶ Secundum Aegid.

& vide ꝑ. versiculo, primo. Patet ergo, quod contra id, quod negaui, nō debet admitti partis positio, vel iudicis, seu partis interrogatio, vt no. ff. de iureiurando qui iurasse. § pater. & l. esi qui. §. in pupillaribus. ff. de noxali. quoties §. fi. C. de iurament. calu. l. secunda. §. primo. & quod principali negato non teneor respō dere positioni, quæ sine principali vera esse non potest: verbi gratia: a Ponis, uel dicis me ꝑ̄xisse cum Berta: quod ego nego: consequenter ponis, quod solui ei, vel recepi ab ea decem: certe non teneor rn̄dere, quia dos sine matrimonio esse non potest, vt C. de dona. inter uirum & uxorem, l. fi. ff. de iure dotiū, l. tertia. 30. quæstione quinta, nullum. quod verum est, ubi agitur de matrimonio tantum. secus, si de matrimonio & de dote simul. Tunc enim negato matrimonio bene tenetur respondere de dote. nā aduersarius releuatur à probatione dotis, si eam cōfiteor matrimonio probato. Item si negaui te à sententia talis iudicis appellasse, non teneor respondere tibi ponenti, quod appellationem huiusmodi fueris prosecutus † ¶ Item si negaui aliquid in genere, non teneor respondere tibi ponenti postmodū in specie: verbi gratia: ponis me tibi animalia subtraxisse: nego: deinde ponis me tibi boues subtraxisse: certe non teneor rn̄dere, quia per priuiam responsionem huic intelligor respondisse: argumen. ff. de b exceptio. rei iudic. si cum testamento. [b] §. primo. & argumento 14. quæst. quinta. pœnale. 32. quæst. quarta. c meretrices. 19 di. si Romanorū. ¶ Itē si negaui aliquid simpliciter, & postea ponis de certo modo, non teneor respondere. verbi gratia: Ponis me esse, uel fuisse hęredē Titij: ego nego: deinde, ponis me esse vel fuisse hęredem eius pro semisse, vel quadrante: certe non teneor respondere: nam simpliciter me negādo hęredē, negaui me pro aliqua parte esse hęredem: secus aurē esset, si sic dixisser: Pono te esse hęredem T. in totū: & ego negaui & postea dixit, Pono te esse hęredem T. pro parte: tunc enim teneor rn̄dere: quia possibile est, q̄ non sum hęres in totum, sed pro parte sic: & hoc verum est, si forma petitionis patitur positiones prædictas fieri: alioquin non teneor respondere, nisi tangant negotium princi-
36 pale. † ¶ Decimosexto considerandum est, an sit impossibilis, vel contra naturam: quæ non est admittenda: puta si aliquis ponat aliquam uirginem peperisse, præter gloriosissimam Mariā, 27. q. 2. §. cum ergo. Vel si ponat interfectum esse eum, qui uiuit, c ff. ad l. Aqui. inde Neratius. §. fi. Vel si ponat patrem minorē [c] esse d filio, Insti. de adop. §. minorē. ff. de inter. act. confessionib. [d] & l. seq. §. fi. Vel si ponat factū eius, cuius notā actio cū alio esse nō potest, ff. e. l. si cuius. & in præ. l. confessionibus. Vel si pono eum seruum, qui mortuus est, ff. de inter. act si autem. §. primo: & breuiter non potest poni, quod confessatum non ualet: de quo dicā
37 ꝯ. tit. prox. † ¶ Decimoseptimo generaliter considerandum est, an positio sit implicita, uel trāspositā, uel remota, uel repetita. plerumque enim cauillosi a remotis incipiunt ponere, & inter multas positiones aliquam implicitam, uel respicientem remotam ponunt, vel præpositam repetūt: quia quæ in præfationib. præmittuntur, in sequentibus repetita intelliguntur, ff. de verb. obli. Titia. ff. de cond. & demon. auia de quo simplex sibi nō caueret, 22. q. 4. innocens. & sic cauillosus ab euidenter veris ad euidenter falsa eū deducit, per breues mutationes, & subtilia argumēta, ff. de reg. iur. natura cauillationis. & l. ea est natura. ideoq; permittit, ut si simplex sit clientulus, aduocatus eius de licentia iudicis pro eo ponat, & respondeat, extra de iud. pastoralis & q̄ stioni adsit, ff. de adul. l. si postulauerit § quæstioni. quod intellige, put no. ꝑ. § tertio ver. sed & patronus. Caueat ergo, ne causam negligat, sed inuigilet, arg. ff. de his, quæ in frau. cre pupillus. in fi. extra de offi. prim. c. unico, in fi. secundum dominum meū nullus enim capiendus est in sermone, ff. de iureiur. l. qui iurasse. 22. q. 4. vnusquisq; ꝑ. & q. 2. quæritur. & q. 5. quacunque. & c. seq.
38 † Et simplicitas est amica legum, Insti. de legit. agnat. succes. §. cæterū. ver. & hæc quidem. de fideicom. hæred. § sed quia. C. de fur. l. fi. § tales. & veritatis, extra. de iureiu. ueritatis. Quidam rn̄ dicunt, q̄ quantūcunque clientulus sit simplex, ipse debet rn̄dere, & non aduocatus, in facto. Sed nec iudex simplicē, qui nō apprehendit, an positio sit recte ꝑcepta, uel non, coget ineptæ posi
e tioni rn̄dere: imo ex officio suo debet eam reijcere, [e] vt ꝑ. de off. iud. §. deseruit. ver. ante litem & ver. post litē. & §. impedit. & ꝑ.
39 §. 5. vbi not. † ¶ Decimooctauo cōsiderandum est, an ponens sit sibi contrarius quod dicit ꝑ. §. 5. in fi. vel an positiones sint sibi contrariæ. non enim potest qs ponere contra id, quod prius posuit: alioquin erit sibiipsi contrarius, ff. q̄n appel. sit, l. prima. §. si alius. extra, de appel. solicitudinem. in fin. nisi forte alleget iustam causam prioris ignorantiæ, ff. de inter. actio. de ætate. §. interdum. & §. ex causa. & §. fi. sed nec etiam ualet positio in se cōtinens contrarietatem. ff. de reg. iu. vbi repugnantia. & uide ꝑ. §.
40 proxi. in prin. † ¶ Decimonono cōsiderandū est, an positio fiat , contra quem fit: quod esse non debet, siue per modum accusationis, siue inquisitionis. si enim cogitur aliquis respondere se crimino sum, iuxta illud, Non tibi dico, ut te prodas q̄d dic. ut ꝑ. de teste
f §. iam nunc videndum. [f] ver. sed nunquid quæretur. [g] Argumē.
g contra, extra de elect. dudum. 2. vbi electus respondit super pluralitate beneficiorum: sed potest respondere, quōd ibi non nixus, sed libens respōdit. Eodem etiam modo respondere potest ad decre. eodem titulo. per inquisitionem. & ad illam extra, de confess. capitulo secūdo. ubi de hoc, secundum Papam, & ad alia simillia. Item contra, extra, de accusationibus. si cōstiterit. sed illud intellige, prout no. infra de inquisition. §. nunc tractemus. ver. inquisitores quoque. Item ꝑ. quinquagesima distinct. ex penitentibus. ubi de hoc. Item contra, 2. q. 8. sciant. [h] Inno-
h quartus
i no. in præ. decr. dudū. [i] quod super notorijs, seu manifestis per sententiam, uel alio modo, tenetur respondere: quia tunc peccatū esset clare, ut extra de coh. cle. & mulie. tua. super occultis non. Item & super his, quæ impediunt executionē officij vel retentionem beneficij, etiam post peractam pœnitentiā, ut supra de legato, § iuxta. ver. sunt quoque quia in hoc eius vtilitas procuratur, argum. 23. quæstio 5. prodest quod dic, vt ibi nota & in præ decr. de confes. secundum eum. ¶ Item si dissimulatio criminis periculum inducit, ut hęresis, uel dilapidationis in quibus periculum est si occulta sint: extra de accusa. qualiter. 2. 22 quæstione j. si quis per capillum. ¶ Item si sit infamia super crimine, an etiam tunc cogeretur infamatus se suo & aliorum iuramento purgare, 2 quæstione 5 presbyter. & quia peccatum est sustinere infamem in dignitate, 25. distinctione, primū. ¶ Item de hoc ipso, an sit condemnatus de crimine, uel confessus, debet respō dere: quia hæc quærere, videtur quæri, an sit notorium, de quo respondere debet, cum sit peccatum tales sustinere, ut dixi.
41 † ¶ Sed quid si ponatur, quod aliquis crimen commisit? Item quod illud est notorium? Item quod est fama? Respon. de notorio & fama debet respondere, ut dixi: & si neget famā & notoriū, non tenetur respondere, an crimen commiserit, cum nō teneatur se publicare, ut dixi. Si autem confessus fuerit se diffamatum, uel alias probatum fuerit, tunc quæritur ab eo, an crimē cō
42 miserit. † ¶ Quid si pono aduersarium meum excommunicatum esse? videtur secundum hoc quod nō tenetur respondere: quia excommunicatio nō debet infligi, nisi pro mortali, 11. quæstione 3. nemo. & capitulo, certum. Argumen. contra: quia excommunicatio medicinalis est, nō mortalis, 2. quæstione j. multi. in principi. extra de sēten. excommunic. cum medicinalis. in princi. Dic, quod si fit positio super sententia canonis, non tenetur quis respondere: secus si super sentēria hominis, ut extra de
43 offic. deleg prudentiam. §. sexta. Et est ratio, † quia sententia canonis semper ligat, & est iusta: hominis vero sententia quandoque iniusta est, nec semper fertur pro crimine: extra de sentent. excommunicat. à nobis. & 11. quæstione 3. capitulo, 1. quia potest esse lata sine iusta & rationabili causa, eodem titulo, inquisitioni. 11. quæstione 3. §. si ergo. & quandoque nulla, puta lata post appellationem, ut extra de appellat. ad præsentiam. & de sententia excommunic. solet. cum suis concordan. & in his quæ not. secundum Papam. extra de testi. cogen. capitulo, 1. & sic obtinuit. de hoc tetigi supra de act. seu peti. §. penultimo. uersicul.
44 sed nunquid habet. ibi, & propter hoc dicimus. † ¶ Quid si pono iudicem, uel executorem tuum excommunicatum esse?

ADDITIONES.

a Gratia. ¶ Hæc exempla vbique ad finem huius ver. ad literam sunt Odo ubi supra.
b Testamento. ¶ Alias. si cum argentum,
c Minorem. ¶ Scilicet ætate, non statura.
d Confessionibus. ¶ Pulchre dicit lex illa, quod falsæ confessiones debent cum naturalibus conuenire.
e Reijcere. ¶ Secundum Aegid. alleg. de excep. pia. lib. 6.
f Nunc uidendum. ¶ Debuit dicere. iam nunc de interrogatorijs, ad fi.
g Quæretur. ¶ Vbi tam de teste, quam de producente tractatur.
h Sciant. ¶ Sed ibi dicit per documenta & indicia probari, de confessione nihil dicit. Gof. tamen in Summa de tem. ord. in fi. ver. in secundo casu. videtur tenere, interrogatum in iure teneri de suo crimine respondere: allegat 11. quæstion. tertia. quisquis. 35. quæstio. sexta. si duo. 11. quæstio. ulti. capitulo. primo. & pen. qui alleg. glo. in præ. capitu. ex pœnitentibus. item Tho. 22. quæstio. 69. arti. j. Inducitur etiam lex; qui petitorio. ff. de rei uen. & lex vltim. C. de fid. instrumen. per quas patet, quod quis tenetur respondere, an dolo defierit possidere, uel instrumentum habere: & constat, dolū malum esse delictum, ff. de dolo. l. j. de bon. autor. iudic. possess. l. prætor. §. finali.

ADDF, vt per Bar. ꝑ. fi. 193. ubi de Spec. hic mentionem facit & ibi ponit, an vxor hæres instituta a marito, rogata restituere pro anima sua illis pauperibus, quibus ipsi uxori placuerit, & ipsa uelit restituere spurio testatoris, an teneatur respondere, si accommodauit tacitam fidem testatori de restituendo spurio? & concludit, quōd sic.

i Dudum. ¶ Vbi scripsi in §. tandem. in gl. super processu.

esse? Dic, ꝙ respondere teneris, cum per hoc non te prodas. Sed quid si fit positio super defectu ordinis scientiæ, uel ætatis? Dic, ut s. de actio. seu petit. §. super actionibus. ver. reus quoq;. † ¶ Vigesimo non ualet positio, si sit duplex & alternatiua: imo singula explicanda sunt: & ponenda, ff. de minor. l. ait prætor § si mihi. ¶ Vigesimo primo non ualet, si fit ab eo, qui nō potest esse in iudicio, ff. de interrog. act. si sine. §. j. [a] ¶ Vigesimo secundo non ualet, si non tenet iudicium inter personam actoris & rei, ff. e. si filius cum patre. ¶ Vigesimo tertio non ualet, si fit super re tempore finita: puta si res mea fuit, quæ est tēpore præscripta, arg. C. de non nu. pecu. l. in contractibus. §. illo obseruando.

a

ADDITIO.

a §. j. ¶ Vide s. eodem, versi. 7. de his duobus.

SVMMARIVM.

1 *Ponens an possit negare uerum esse, quod posuit, aut dicere, quòd erravit.*
2 *Mendacium & falsa negatio tollit priuilegium, quod alias in eodem negotio quis haberet.*
3 *Asseueratio falsa punitur in maiore, & in minore doli capace.*
4 *Principalis respondens quibusdam positionib. si recedat contra præceptum iudicis antequam omnibus responderit, an habebitur pro confesso. & nu. seq.*

¶ De effectu positionum.

8. §. Octauo loco iuxta seriem propositionis videndum occurrit de effectu positionis. Et quidem is est, ꝙ is, qui ponit aliquid, eo ipso, ꝙ ponit, videtur confiteri id, quod ponit, ut j. § decimo. uersi. quid si actor. nam non debet ponendo asserere, nisi id, quod scit, uel credit: ideoq; dicimus quemlibet ponentem esse interrogandum per iuramē tum præstitum, an sciat, uel credat, seu existimet uerum esse qđ ponit, ut sup. § quinto. versic. oblatis Et dato etiam, quod non interrogetur, uidetur credere uel existimare, quæ ponit: si bene aduertantur capitula, quę in iuramento calumnię continentur: quod quidem iuramentum ad omnia, quæ fiunt in lite, extenditur. Inde est, ꝙ contra positiones suas quis non auditur. Indecēs namque ualde est, ꝙ quis sua uoce dilucide protestatus est, in eū dem casum ualeat suo testimonio infirmare, ut extra de proba. per tuas. C. de non nu. pec. generaliter ff. de do. si patronus §. i. Ergo certum est, [a] quod tam ponens, quam is qui confitetur quod positum est, pro confesso habetur, ut ff. de confes. l. j. & C. e. l. unica, ff. de inter. act. de ætate. §. si cū esset. Et hæc uera sunt, nisi certis remedijs confesso, uel quasi confesso, succurratur. inter quæ prius illud generale occurrit, Quod error facti ante sententiam confesso non præiudicat. C. de iur. & fac. ig. error. extr. de confes. c, fi. j. § fi. ver. sed pone. & uer. item si ponens. Sunt & alij multi casus, in quibus confesso succurritur: & de hoc aliqua inf. de confes. dicemus. † ¶ Sed secundum præmissa quæritur, id qđ sæpe de facto contingit, an scilicet expositione, quam negaui, possem me aduersus ponentem iuuare: uel ipse se aduersus me ex ipsa negatione? Et uidetur, quod sic. nam ponens non potest negare uerum esse, quod posuit, nisi forte se erasse dicat, ut iam dixi: & sic me ex ea iuuabo. In contrarium facit, quia ex instrumento, uel teste, quod negaui, uel impugnaui, non possum me iuuare, ext. de censi. cum olim. & de testi prę sentiū. Præterea si uerum negaui, & ille falsum posuit, ex falsa positione se iuuare potest: si uero positio sua fuit uera, & negatio mea falsa, debeo propter mendatium perdere omne commodum, quod habebam ex positione ipsa, ut ff si ex nox. causa agat. l. secunda, § primo, ff. de noxa. si seruus de positum §. fi. ff. si quadrup. pau. fec dic. l. j. §. si commune. ff. de rei uend. l. fi. ff. de fideiu. si dubitetur. §. primo, & ff. ad l. Falci. hæreditatum § fi. ff. pro soc. si unus. ff. de re iudic. sed hoc ita. §. fi. † ¶ Mendacium enim & falsa negatio tollit priuilegium, quod alias in eodem negotio quis haberet, C. ad Maced. l. j. ff. quod cum eo, qui in aliena potest l. sed si ex non modica §. primo, C. si contra ius, uel util. pub. l. j & l. rescripta. extra de rescri. super literis. ff. ad Velle. si decipiendi. C. de non nu. pec. auth. ꝺ qui propriā. C. qui po. in pig. hab. auth. si possessor. extra ut eccle. bene. ut nostrum. ff. de prob. cum de indebito. C. ad l. Aquil. contra negantem. ff. de inter. act. si seruus. 2. C. si minor se ma. dix. l. secunda, ff. de min. minor. †, ¶ Item falsa asseueratio punit in maiore, & in minore doli capace, ff. de dolo l. & elegāter. §. fi. & duab. legib. seq. & l. qd enim. & l. quod uenditor §. fi. Inst. de fidei §. fi. C. de fideiu. l. fi. ff. de suspec. tu. l. tertia. Dic ꝙ quod neuter contra alterum se pōt iuuare expositione negatiua scilicet negans contra ponentem, nec extra ut ext. de prob. per tuas. quoniam quilibet suam turpitudinem allegaret, quia contra dictum suum ueniret scilicet ponens cōtra suam assertionē, & respondens contra suam negationem & hoc uerum est, nisi se doceret errasse, C. de transac. l. transactione. C. de seruo pignori. dato l. quarta, C. de his, qtiæ ī frau. cred. l. tertia, & in præ. decret. ut nostrum. ext. de dona. cum dilecti. de conces. præben. cum sit per. & de pœna mendacij posset puniri, ut in præ. concor. & facit ad hoc, ꝙ nota. s. de exceptio. § viso. ver. sed quid si debitor. & j. de appel. § nunc breuiter. ver. sed pone. & s. de recōuenti. §. primo. uersi. fi. & j. de emphyteus. § nuncaliqua. ver. lxv. & seq. Hoc quoque notan. quod per propositiones & responsiones ad eas, no fit litis contestatio. quod dic, ut s. de litis contestat. §. 2. in fine. b † ¶ Item quæritur: ecce principalis respondit quibusdam positionibus: iudex uero sibi præcipit, ne recedat. donec responderit omnibus positionibus: ille autem spreto mandato recedit ad patriam suam: quæritur, an debeat haberi pro cōfesso? Respon. non: quamuis sit aliàs contra eum, tanquam cōtumacē pcedēdū: & obtinuit c. de hoc j. §. decimò sequitur. ver. itē pone 5 † ¶ Quid si pro illo compareat procurator uolens absentis cōtumaciam purgare, & dictis positionibus respondere? Respon. obtinuit, ut non admittatur. non enim potest morā purgare, cū dominus melius nouerit ueritatē & negotij naturam, C. de procura. l. fi. extr. de iudi. iuris. d & uide s. § sexto. versic. in summa. Quid si idem procurator petat se admitti, tanquam defensorem? Respon obtinuit eadem ratione, ut non admittatur. Si igitur diffinitiua sententia contra talem feratur, quia præsens plene docuit de iure suo, ualet, & tenet: & sic obtinuit hoc casu, & præcedentibus, de mandato domini Clemētis papæ quarti quæ sententia per nos lata, quamuis a multis peritis impugnaretur, & licet dura uideatur, tamen post uarias discussiones bis extitit cō firmata, non obstante appellatione per dictum procuratorem interposita: quia contumax non auditur appellans, ut supra. de contuma. § j. versic. & no. nec alius eius nomine. Nec obstat, si dicis, quod licet esset contumax, quo ad ariculum positionum, non ideo debet, quoad alia, contumax reputari, ut in eod. titu. § uiso. versicul. tu dic. quia hæc est talis contumacia, ex qua penderet tota quæstio: ideo non erat procurator ad alia admittendus. e

b 4 c 5 d e

ADDITIONES.

a Certum est. ¶ secundum Rof. ubi s. ver. effectus.
ADDE, versi. primo, quòd idem uoluit Pet. de Anc. consi. 209. & Bald. consi. 389. primo libro.
b In fi. ¶ Imò ver. antepe. qui fuit hoc Rof.
c Obtinuit. ¶ Hoc declaratur j. ver. 2.
d Iudic. iuris. ¶ libro vj.
e Admittendu. ¶ Nimis durum est dicere, ꝙ contumax super positionibus non citetur ad reliqua: quod uidetur hic placere Gul. Tu contrarium teneas, ut plenè scripsi de confes. c. 2. li. 6. in v l. gl. ubi uideas responsionem ad rationem Gul. quam hic ponit.
ADDE, quod Bald. consi. 182. incip. statuto cauetur. tenet, quod contumax in respondendo positionibus in termino sibi statuto à statuto, uel iudice non potest moram purgare, nisi subsistente tota causa legitima.

SVMMARIVM.

1 *Pœna quibus casibus non respondenti positionibus, non debeatur.*
2 *Tacens in iudicio interrogatus, contumax reputatur.*
3 *Tacens est, qui nihil omnino respondet, nec fatetur, nec negat.*
4 *Tacens habetur pro negante, cum damnosa est sibi negatio, & pro confesso habendus est, cum damnosa esset ei confessio.*
5 *Obscure dictum habetur pro non dicto.*
6 *Aduocatus docens clientulum falsa respondere, tenetur parti alteri de damno hac occasione euento.*
Aduocatus potest docere clientulum respondere quatuor modis.
7 *Veritatem negans uarijs afficiendus est pœnis.*
8 *Negans, & se non credere respondens, an diuersimode puniendi sint.*
Responsio de credulitate æque præiudicare potest, sicut & scientia.
9 *Positioni respondens obscure, cogi potest clare respondere, ut certum dimittat iudicem: alioquin pro non respondente habetur.*

¶ De pœna non respondentis, uel falso respondentis.

9. §. Nono tangendum est de pœnis non respondentis. No. ergo primo, quod horum sex, quę sequuntur, par est conditio: [a] si falso confitentis, ut ff. de interact. si quis in iure interrogatus. & l. de ætate. §. 1. & 2. & §. qui interrogatus. Item falso negantis, ut eo[illegible] dentis ad interrogata, ut. ead. l. § §. 2. in fin. Item obscure respond

a

ADDIT

a Conditio. ¶ Secundum Rof. ubi s. ad fi

nihil.& j.ver.fi.Itē dolī cōmittentis circa rē, de qua agit, vt eti.si seruus nō sit.in fi. Qualibet.n.præmissorū tenet, vel ꝓ mendacio, vel ꝓ contumacia, vel pro dolo, ut patet in præ.concor.

1 †¶ Veruntamen quod de tacente diximus, fallit in duobus casibus: sc.in filio qui abstinuit patre mortuo à bonis paternis, & in filio cum patre suo agente, in cuius potestate est. his enī casibus nō tenet filius quod dic, vt s.§ 7.uer.7. Sed ad hoc, qđ dr in præ. §.qui tacuit. sc. ꝙ tacens habeat ꝓ negante, est ꝯ ff.de reg.iur.q tacet. sed illud locū hēt ext.iudicium:& est ratio diuersitatis,†qa
2 q tacet in iudicio interrogatus, reputat ꝯtumax: vnde pœnam contumaciæ sentire debet, ut in præ §.qui tacuit. secus in eo, qui tacet ext.iudicium, ut ext.de præsūp.nōnne.non.n.fiunt positiones ext.iudicium, nec ibi necessario habet quis respondere ad
a interrogata, fm Ros.[a] Azo tn̄, & alij dicunt tacentē & obscure respondentem haberi ꝓ confesso, ut in præ.§.qui tacuit, & §.nihil.& C.de iur.cal l 2.§ ꝙ si actor.ext.eo.tit.c.fi.ff.de confes.certum.ff.de edē.l.j.§.edere. Nā si ꝓcurator, vel hæres non respondeat, vel taceat, ꝓ confesso habet, ff de ꝓcur.non solum.in prin. & facit ff.de acquirē.hær.gerere ꝓ hærede.C.de codic.nec codicillum.& sic cōiter seruat vbiq;: ergo sic tenēdū est, ff de legib.
b minime. Tanc.dixit,[b]†ꝙ tacens est, qui nil omnino rn̄det, nec fa
3 tet, nec negat.ff.de reg.iur.q tacet.& in præ.c.nonne & de postu.præla.c.j.ꝓpe prin.ibi, non negauit. & ideo non est ꝯdēnandus, vt confessus, sed alias est iudicis arbitrio, ut contumax, puniendus: quia coget rn̄dere captis pignoribus, vel mulcta indicta, uel ꝑ iuramentum præstitum, ff.si quis ius dic.non obtem.l.vnic. quod ꝓbat lex, quæ parificat taxentem, & negantē, ff.ex quibus cau.in poss.ea.hæc autē.§.j.ar.ff.de pe.hæ.si debitor. maxime si tacens sit reus, q fauorabilis est, ff.de reg.iur fauorabiliores.ext. de fide inst.inter.in fi.& in hoc concor. Vber.de Bo.& Ros.hoc
c expedit hodie ꝑ decre. Alex.IIII.de confes.retulisti[c].vbi dicit, ꝙ nolēs rn̄dere positionibus, & cōtumaciter recedens, ꝓ confes-
d so habet[d]: hoc vbi confessio faceret ꝯ ipsum, sicut in iuramento calumniæ obseruat, quæ loquit in causa ciuili, & facit extra de iuramento cal.c.fi.& hoc etiam vsus iudiciorum tenet. Secus
e puto[e], si agat de spirituali, puta de beneficio. ne hac via ingressus ad bn̄ficia pateat vitiosus ut ext.de eo, qui mit.in pos.causa rei ser.eum qui.lib.6.quia non possunt possideri sine canonica institutione, ext de insti.c.3. Do.meus not. ex de elect.bonæ: j.§.ꝯ legati. ꝙ nolens respondere potest etiam excommunicari præter pœnam prædictam, uel missionem in possessionem pati, ext. ut lit.non contest. quoniam.§.fina. & captis pignoribus cogi.ff. de uen.insp.l.j.§.igit ff.de crim. pecu.cum eo. Insti.de satisd.tutor.§.sciēdum ff.de mu.& ho.si quis magistratus.C.de apo.pub.l.j.vel pœna indici, ff.si quis ius di.nō ob.l.vnica. Odof.dixit, ꝙ nolens rn̄dere, siue ante, litē contestatam, siue post, potest à iudice mulctari: secundum tamen ius, potestatis iudicis, cum in his, quæ sunt extrema in iurisdictione, non obtemperauerit, ff.si qs ius dic.non ob.l.vnica. Licet aūt præsens positionibus rn̄dere
f recusans, declarari & haberi debeat ꝓ confesso, ut s. secus forte[f] est in absente citato, ut veniat respondere positionibus, & non veniente: quoniam maior est illius contemptus & contumacia, quam istius: licet sit arg.ꝯ in his, quæ no.s.de ꝯtu §.j in prin. imò iudex hoc casu, benefaciet, si illum iterato citat cōminando ꝙ nisi venerit, positiones ꝓ confessatis, habebit, & si non veniet in termino, ꝓnunciet eum ꝓ confesso haberi, nec ꝓcedat vlterius in causa ante huiusmodi ꝓnunciationem, ar.C.de iudi.l.properandū. Sed si absens citatus respondet se nolle respondere, uel venire, tunc quia talis est vere cōtumax, potest iudex absq; alia citatione declarare illum ꝓ confesso haberi, ut ꝓbat in his, quæ not.in præ.§.viso.ver.dicunt etiam & seq.in præ §.j.ver.& not.
4 & uide j.§.ꝓx.versi.item nonne. †¶ Item aliud no.fm Azo,[g] si-
g cut tacens habet ꝓ negante, cum damnosa est sibi negatio, sic ꝓ confesso habendus est, cum damnosa esset ei confessio, si fateretur: ut semꝑ inspiciamus id, quod sibi facit præiudicium in pœnam contumaciæ: & utrobique: qua si de mendacio punit, tanquam de falsa negatione, & falsa confessione. Et sic intelligenda sunt prædicta iura ff.eo tit.non alienum. & l de ætate.§.1.2.& 3.
h & 4.5.& 6.[h]†¶ Quid si quis prorsus nō taceat nec petēti rn̄deat?
5 verbi gratia actor ponit sic; Pono, quod debes mihi decem solidos Turonenses: ille confitet se debere aliquos solidos: certe nō est hæc sufficiens responsio: quia quod obscure dicit, ꝓ non dicto habet, ext.de ꝓbat in præsentia, & de testi cum clamor. Vnde cogendus est clare, & certum respondere, ut j.versicul.fi.& iudex debet laborare, ut certa sit positio, ut certam possit ferre [illegible] §.curare.11.q.3 graue. 33.distin.cap.fina. [illegible] uocatus, qui docet clientulum falsa re- [illegible] i damnum resarcire, quod hac occasio [illegible] l.qui occidit.§.fi.ext.de iniur.& dam. Potest autem clientulum docere qua- [illegible] ilicet negando confitendo & dicen- [illegible] etiam se dubitare, ut supra.§.6 De primo si quidem modo multi consueuerunt ꝯsulere. aduocati sæpe suis clientulis dicentes, si hoc confitearis, causam perdes: nec dicunt, si id negaueris, animam perdes: & facit extra de simon Mat-
k thæus[k].in fin.& §.5.versi.oblatis.& ex eo duplex ꝑniuium consequunt scilicet damnum animæ suæ, quod est inæstimabile ut supra.§.quinto.ꝓpe fin.& pecuniæ, quod in currit clientulus, ut iam dixi. nulli enim expedit negare ueritatem, ut ff.de tribut.illud §.penul. quæ negari non potest, ut in libro feud. quo tempore miles inuestit. pet.deb.cap.fina. imò nocet sæpe etiam cor-
7 pori: †quia ueritatem negnas uariis afficit pœnis: exempla habes ff.de rei uendica.l.fin.ff.si quadru.pau.fec dic.l.j.§.penult. ff.ad l.Aquil inde Neratius.§ hoc autem.ff.quod cum eo.l.fina. in fi.ff.de fideius.si dubitet.§.j.C.de non nu pecun.authen.con-
l tra.C qui pot.in pig.hab.anthent.item si possessor[l].ext de crim.fal.capitul.1.33 quæstio.5. hæc imago. 22.quæstio.4. quo sacramento.& quæstio.5.si quis conuentus.extra ut eccles.bene.sine di.con.capit.vnico. 5.quæst.5 §.sed aliud. & supra de teste, §.j.uersi.item corruptas.& seq.
8 † ¶ Sed nunquid est differentia, quo ad pœnam inter negantem, & se non credere respondentem? nam leges loquunt de ne-
m gante, C.ad l.Aquil contra negantē. Certe non, quo ad Deum[m], uel quod ad ius naturale, extra de sum.trin.capit.j.in quo rusticitas, uel ignorantia non excusat, C.de in ius uoc.l 2 de in integ.restit.l.j.in auth ut non luxu. contra na.in prin. 37.distinct.§.fin. Item etiam in aliis non interest. in facto ꝓprio respondentis, maxime si sit recens: sed in alieno bene interest, ff.ad Vel.quanquā. ff.de acqui.hæred.cum falsum. Vel dic, quod nulla est differentia, dicat quis, Nego, uel non credo: sed est differentia inter ꝓprium factum: & alienum negatum, uel non creditum: ut in suo non credens, uel negans puniat: in alieno non nisi certificatus ꝑseueret in negatione, uel in non credendo, ff.de lib.ho.exh l.3.ff.
n de tribu.illud §.p e.ff.depos.si quis inficiatus fm Vber.de Bob.[n] Ego dico plane, ꝙ æquè præiudicat rn̄sio de credulitate, sicut &
9 scientia, ut s.§.6.ver.hoc tn̄.† ¶ Itē nota, ꝙ ubi quis non rn̄det clarè, ponēs sumat inde, quod sibi est utilius, ff.de iud.si quis interrogatus.

ADDITIONES

a Secundum Ros. ¶ Vbi dixi in prin.§.
b Dixit. ¶ Vbi s.sub uer. hoc modo.& not hoc dictum de confessis c.3.lib.6.in glo.pe.
c Retulisti. ¶ Quam hodie non habemus, sed ex ea sumpta fuit decre.2.de confes.libr.6.vt ibi no.in j.glo.
d Habetur. ¶ Vidi dubitari, cum vere ꝯfessus probato errore possit probare ꝯrium confessionis?& de hoc j.tit.prox.§.sequitur vers.3.an idem possit iste fictè confessus:& an sibi necesse tunc sit errorem probare?& vi ꝙ nō quia error non cadit in ficto. Poterit ergo & sufficiet probare ꝯrium: ad quod duæ leges inducunt. ff.de infa.qm.ubi dr, accusatum de crimine, qui paciscitur, haberi pro ꝯfesso: sed si accusatus ad adulterio det accusanti pecuniam, ut desistat, si pòstea appareat innocens, illam repetit. ¶ ADDE, qn̄ positio habet pro ꝯfessata, & qn̄ possit reuocari? vide Angel.cons.136 Bal cons.182.1.libr.& ibi, si non fuit rn̄sum in tempore, an possit purgari mora: & an si statutum dicat ꝙ quis teneatur per se respondere positioni, si mittat procuratorem, an debeat haberi pro confessata? Bal quod sic, eius consi.122.3 lib.
ADDE tu quòd hoc non procedit, quando iussus respondere, esset contumax, & libellus erat ineptus, nam tunc huiusmodi libello non respondens non habetur pro confesso. uide Lanfr.in repet.capitu.quoniam contra.in §.responsione.in 2.colu. vers. præterea.extra de probat.sed quid si iste iussus respondere, fuerit contumax, & habitus pro confesso si ante sententiam moriatur in hac contumacia, an iudicium transferatur ad hæredes? vide Lanfr.in repet.capituli, quoniam contra. §.responsiones.extra de probat.ibi.quod non.
e Secus puto. ¶ Intelligo, quo ad ius ponentis. nam quo ad respondere debentem, non puto secus, sed idem.
f Secus forte. ¶ Et sine forte, ut no.in præ.decret. 2. de confes.in gloss.per hanc.
g Secundum Azon. ¶ qui hoc no.idem hoc Ros.in fi.
h §.j.2.& 3.& 4.5.& 6. ¶ In interogationibus ꝓcedat hoc: in positionibus non, ubi satis est ponenti, quod habet intentum. ut no de confes.c.2.libro 6.in gl.pen.in fi.& ut ibi scripsi, diuersitatis ratio est, quia iudex in dubio interrogat, nec iurat: pars vero ponit certum & iurat.
i Item nota. ¶ Intrat verba Vber. de Bo.vbi s. scilicet charta vltim. post prin.ver.de tuis.vbi ēt ponebat solū tres modos, ubi statim auctor quatuor ponit. bene tamen prosequitur quartum de credulitate, sed includebat illam sub negatione, uel confessione.
k Matthæus. ¶ Vide, quod super hac dictione scripsi de Dyno, super j.gloss. decr.j.de confes.lib.6.
l Possessor. ¶ Quod hic interposuit ¶ Vber. & vide s.§ 6. sub versi.hoc tamen.& illis continuatur versi.hic sequens.
m Deum. ¶ Dixit Vber. quod alias esset differentia inter Non est Deus, & Non credo Deum.
n Vbert.de Bob. ¶ Vbi dixi.

terrogatus. Tanc. autem notat [a], ꝙ respondens obscure cogendus est clare & aperte respondere, sic ut certum dimittat iudicem, ut s. uer. quid si. & in præl. de ætate. §. nihil. ff. de confes. certum 28. q. 1. sic enim. prope fi. 4 dist. erit. de poe. dist. 7. c. 2. alioquin pro non responso habetur, ut in prẽd. §. nihil. & in ea. l. §. qui autem. & ad hoc facit ext. de sponsal. ex literis j.

ADDITIO.

a Autem no. ¶ Vbi s. uer. hoc modo in prin. ADDE, quando quis dicatur obscure respondere, & an debeat habi pro confesso, Bal. cons. 238. 3. lib. ADDITIO. Adde tu, ꝙ si quis non respondeat positioni sine tempore non habetur pro confesso. ita sing. voluit Bal. in l. j. col. fi. uer. pone. C. si plures vna sent. & no. Fran. Cremensis. 109. incip. statuto cauetur. Hen. Fer.

De quibusdam dubiis circa positiones.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit cogere respondere inutili positioni.*
2 *Actori contra se ponenti, an sit in eius præiudicium respondendum.*
3 *Verbum Omne, nihil excipit.*
4 *Procuratore alicuius interrogato super positione. si dicat se nihil scire, aut nihil credere, an dominus habebitur contumax, tanquam neminem constituens procuratorem.*
5 *Confessus positionem, contra se factam, si statim velit eam negare, vel econtra, an sit audiendus.*
6 *Positionibus, aut dupliciter respondens, cui responsioni standum erit.*
7 *Ponenti papam scripsisse, ut prouideatur, an si nulla scriptura sit exhibita, respondendum sit.*
8 *Verbum semel emissum, irreuocabile vocatur.*
Ponens eo ipso quod ponit, dicitur confiteri, nec potest talem confessionem reuocare.
9 *Positiones, seu interrogationes, quibus facile potest actor in iudicio capi.*
10 *Reus an possit ponere sub conditione.*
11 *Debenti centum in diem, vel sub conditione, si petendo ponatur in causa, quod debet centum, qualiter erit respondendum.*
12 *Actore lite contestata ponente contra debitorem, si debitor dicat se conditionaliter debere, adiiciens, & nõ aliomodo, an videatur confessus.*
13 *Reus non videtur fateri, quod non sentit: nec actor in iudicium deducere quod non sentit.*
14 *Inesse videntur, quæ incontinenti fiunt.*
15 *Actor simpliciter ponens de debito, si reus respondeat, pone quo modo: an teneatur probare, actor, quomodo sit sibi debitum.*
16 *Actor debet certum ponere: sicut & reus certum confiteri.*

10. §. Decimo sequit videre de quibusdam dubitabilibus. Vnde primo nota, ꝙ ad quã cunque positionem pars respondere non cogitur de iure, illam
1 iudex admittere non tenet. ¶† Sed quid si pars adeo est simplex quod non discernit, an positio sit admittenda, uel respuenda, nunquid iudex coget eam respondere inutili positioni? Respõ. non: imò ex officio suo eam reiiciet. In hoc enim officium iudicis exuberat, ut ff. de interrog. actio. l. j. sicut contingit in libello inepte ꝓposito, 2. q. vlt. c. libellorum. 11. q. 1. sacerdotibus. & in publice excõicato, quem ex suo officio repellit. ext. de excc. exceptionem, vel hæretico, uel infami, 2. q. 7. alieni. ei enim est probatio facienda. & ideo ipse superfluam, uel inutilem reiicere de-
2 bet. ¶† Quid si actor ꝓ imperitiam, uel malitiam facit talem positionem, quod si reus eam confiteat, actor succumbet nunquid nocebit actori? vtique. ar. ext de rescrip. ex parte decani. §. fi. ext. de diuor. ex literis. Potest enim ꝑ se ponere, vel confiteri, & credit ei, 14 q. 2. §. j. ff. de interrogat. act. de ætate. §. j. Nam quod qs
3 ponit, illud intelligit confiteri, ut s. §. prox in prin. ¶† Item pone, ecce datæ sunt positiones, & responsum est ad eas ꝓ parte:
a deinde iudex præfigit terminum ad alias dandas [a]: & precipit reo ne recedat, donec sit omnibus positionibus responsum, sed nihilominus recedit forte ad patriam suam. quærit, an ꝓ confesso debet haberi? & videt, quod sic, licet responderit quibusdam. nam iudex dicendo de omnibus, videt intellexisse tam de datis, quam de dandis: quia qui Omne dicit, nihi excipit: extra de maio. & obed. solitæ. ff. de seruit. urba. præd. l. si seruitus. 2. responso, & in præd. §. qui tacuit. hoc enim casu bene potest iudex præ-
b cipere, quod personaliter veniat, ext. de iud. iuri. [b] C. de procu. l. fi. Ar. contra, quia videt solum intellexisse de datis, quibus erat iam ꝓ parte responsum, non de dandis. ideoq; non vt cõtumax,
c quo ad dandas. ar. ext de re iud. abbate [c]. eẽ de eccle ædifi. ad audientiam. Ego non haberem talem ꝓ confesso, maxime in spiritualibus si dimisit legitimũ ꝓcuratorem. Nec obst. dec. retulisti. inducta. s. §. proxi. ver. verum quia ibi absentans se, nullum dimi-
4 serat loco sui: & ibi loquit in causa ciuili: & sic obtinuit. ¶† Sed pone, ꝙ ꝓcurator alicuius interrogatus su ꝓ positione, dicit se nihil scire: interrogatus etiam, quid credat, dicit se nihil credere Dicunt quidam quod talis non est legitime constitutus. vnde dominus est ꝓ contumace habendus. Arg. contra, C. de his, qui ad eccles. confug. præsenti §. cum aut ẽ monitus C. de iudiciis. ꝓperandum. §. sin autem. Alii dicunt, quod satis est legitime constitutus ex quo in actis, & ad iurandum constitutus est de hoc s. §. 6. uersi. in summa. Item nunquid vbi ago possessorio, possum ponere aliquid tangens petitorium? de hoc dic, ut s. de teste. §. nunc
5 videndum. in prin. ver. sed pone ¶† Sed pone, confessus sum positionem contra me factam, & statim volo eam negare, uel econtra: nunquid sum audiendus? & videt quod sic: quia errantis cõsensus nullus est, C. de iur. & fac. igno. cum testamentum. & l. sed nec tenet errantis cõfessio, j. ti. proxi. §. sequit. uer. 3. Nemo enim existimandus est dixisse, qđ mente non cogitauit. ff. de sup. leg. l. Labeo. & qui dicit aliud, quam vult &c. ff. de rebus dubiis, in ambiguo. ad idem ext. de ap. cũ causam. ext. de off. deleg. cum olim. j. ꝓpe fi. ex de test. cogen preterea Arg. s̃, ꝙ omnino standum sit eius primæ cõfessioni. ff. de donatio. si patronus. §. sed magis. C. de rebus cred. si quis iusiurandum. de hoc j. ver. item si ponẽs.
6 ¶† Quid si dixit, confiteor, siue credo sic, imò sic? respon. statur tunc vltimæ responsioni ut ff. de hære. instit. l. si ita scriptum. Si aũt adiiceret tertio imò sic, ut prius dixi, tunc vacillat, ut ex de cã possess. & ꝓpri. cum ecclesia. & uide s. de teste, § j. versicu. itẽ, ꝙ
7 testes sunt varii. & seq. ¶† Quid si fiat talis positio: pono, ꝙ papa scripsit, ꝙ mihi ꝓuideret sub tali forma, vel alia, de aliqua scriptura faciens mentionem. nunquid tenebor respondere, si litera apostolica, uel scriptura non exhibeat? de hoc j. de instr. edit. §.
8 nunc dicamus. uersi quid si quis ¶† item si ponens eo ipso ꝙ ponit, videt cõfiteri id, quod ponit, ut sæpe dictum est s. quærit, an
d possit talem confessionem reuocare [d]? & certe videtur, ꝙ non.

Nam semel emissum, volat irreuocabile verbum:

vt 43. dist. §. fi ff. de prob. quidam. C. de non num. pecu. generaliter. ext. de probat. ꝓ tuas. Econtra videt. ꝙ possit reuocare, ut C. de diuor. licet. ff. eo. si pœnituit. ff. de hær. inst si ita. in princ. Di-
e cunt quidam, ut Io. de Deo [e], ꝙ si data est in scriptis positio, ut s. §. v. ꝓpe finem, tunc non potest reuocari: secus, si non sit scripta: quia tunc non videt esse data, arg. ext. de elect. scriptũ & de confessis. ex parte. Sed certe talis opinio plus quam fatua est. nulla enim ratio suadet, quare potius reuocet non scripta, quam scripta positio: cum scriptura solum fiat ad solennitatẽ ut in ꝑ. §. v. uer. itẽ no. & ꝓbat C. de fi. inst. l. i. & 3. & ff. de pig. ꝓhib. Vnde dico, ꝙ ex quo in iure, siue in iudicio cũ deliberatione ꝓpria est, siue sit scripta, siue non, ex quo de ea constat non pot reuocari. ar. ext. de confess. ex parte. de lit. conte. c vnico, de electio. dudum. 2. nisi ponens doceat se errasse, ext. de confes. c fin. & de appella. c. cũ causam. C. de iur. & facti ignor. error. Intellige aũt ꝓponi, siue uerbo in iudicio ꝓponat, siue in scriptis de iudicis præcepto porrigat, prout moris est fieri: & probat ex, de probat. quoniam contra, de hoc s. uer. sed pone, confessus & §. ꝓ-
9 ximo. ¶† Hoc quoq; diligenter notandum est, ꝙ in quibusdam actionibus possunt fieri quædam positiones, seu interrogationes actori, in quibus poterit facile capi. Si enim agit petitione hæreditatis, vel Quorum bonorum, & tu ponis eum possedisse post mortem eius de cuius hæreditate nunc agit, sequit absolutio, ut ff. de petit. hæred. non tantum. Inst. de interdic. §. adipiscendæ. Item in Publiciana, si ponas sic: pono, si emisti, quod emisti à vero domino. ipse enim sapiens, respon-
10 bit, ꝙ sic: & ex hoc sequit absolutio, ut ff. de Publi. l. j. ¶† Sed nunquid reus potest ponere sub prædicta conditione. si dicendo, si res tua fuit, eam præscripsi, vel à te emi, uel si debui, solui: &
f huiusmodi [f]. Et certe vt, ꝙ sic, cum non sit prohibitum: imò cõcessum vt. ext. de excep. cum venerabilis. Nam ex parte rei accipit iudicium sub hac conditione, si collusum non est. ff. de dolo l. & eleganter. §. pen. ergo pari ratione poterit poni sub conditione. ad idem C. de præscrip. longi. temp. emptor. & l. si quidem. Contra, quia qui respondet, certum respondere debet, igitur &

ponens

ADDITIONES

a Dandas. ¶ In hoc differt à quæstione, quæ est s. §. 8. uer. item quæritur.
b Iudi. iuris. ¶ lib. 6.
c Abbate. ¶ Lib. 6.
d Reuocare. ¶ De hoc no. de iurei. cum in position ib. li. 6. in glo. & vnum ibi vide. ¶ ADDE. an ponens videatur ꝓfiteri, Ale. ꝑs. 71. 3. lib. & ibi, an ꝓsim reuocare positionẽ: de quo etiam pulchre per Lud. Ro. ꝑsi. 421. & 425.
ADDITIO. Adde Panorm. in c. cum causam. col. 5. ver. sed diceres. extr. de iur. cal. vbi, an producens positiones, videatur fateri contenta in eis? & quid de interrogationibus? Henr. Fer.
e Io. de Deo. ¶ Cauil. lib. 6. vbi de positionibus, vers habuit ab Vber. primo, vbi s. ad fi. pen. col.
f Huiusmodi. ¶ De his not. de reg. iur. nullus pluribus Dynum.

ponens certum ponere debet:quia par debet esse vtriusque cō-
11 ditio,ut s̃.§ quinto.uer.item qui. ¶†Quid si debes mih centum in diem,uel sub conditione:ego petens debitum,pono in causa quod mihi debes centum:qualiter respondebis? Quia si negas debitum,mentiris,quod facere non debes:ut 22.q.2.c.1.& c.seq. si confiteris,iam tibi præiudicas,nisi probes diem,uel conditionē:
a quod facere debes, [a] ut j̃.ti.proximo,§.1. Si sub conditione respondeas,non admittet responsio,ut iam dixi. Respō.dicas simpliciter debeo, uel non debeo, purè & super hoc vide ff.ad leg. Aquil.l.inde.& l proinde.ff.de interrog.act.cōfessionibus. C.de
b confes.l.vnica,ff.eo l.j.& l.non fatet.& l.fi.secundum Vber.[b] & ext.de exceptionib.cum venerabilis.extra ut eccles.benefi.capi-
12 tulo vnico.Dic,ut s̃.de exceptio.§.viso.uer.tu ergo.¶†Sed pone,lite contestata actor sic ponit:Pono,quod debes mihi centū: reus respondet se conditionaliter promisisse, adiiciens, & non allo modo:uel forte hoc non adiecit:quærit,an videat pure cōfessus nisi probet conditionem? an econtra videat negasse, nisi
c actor probet puritatem, uel conditionem extitisse[c]? Et quidem uidet reus confessus,nisi probet conditionem:& uidet esse actoris confessio per eius confessionem: quia actor negat confessionem,& ille debitum confitet,secundum ea, quæ no.in præ.uer. cum ergo.Duo enim dixisse,uidet,s.se promisisse, & sub conditione promisisse:ut est alias simile ff.de arbit.Celsus §.j.& ext.de dolo & contum.cum dilecti.Vnum ergo ex istis s. promissio,est contra se,cui fides habet, ff.de interrog.act.de ætate, ff.de pos. Publia §.fi.aliud pro se, s.conditio, cui non credit, nisi probet, 6.q.vltima,actor.C.de probation.l.exemplo.in auth.de iureiur. à mor.præst.§.j.Idem etiam dicimus in exceptione pacti,& similibus:quod si quis confitet se debere, sed sibi dicit pactum factū de non petendo, condemnabit, nisi illud probet, nisi præmissa negatione responderit dicens nego me debere: sed si appareret dico pactum factum de non petendo, ut no.in præ..uersic.tu ergo.Item si actor ponit de Sticho sibi debito, & reus fatet,sed de alio Sticho dicit se sentire,stamus dicto actoris,ut ff.de uer obli. l.inter stipulantem.§.j. Arg.ɔ̃, quod videat negasse,nisi actor p-
13 bet puritatem,uel conditionem extitisse. † non enim vr̃ reus fateri quod non sentit: sicut nec actor vr̃ in iudicium deducere, quod non sentit, ff.de except.rei iud.si ex testamento. in fi.ut s̃. ver.sed pone.quia non est deterior rei conditio, q̃ actoris, ff.de re iud. fauorabiliores. ex̃ de mut.petit.c.finali, de exceptio.cum inter.Item in iudiciis,si sit ambigua oratio,stamus dicto rei,ff.de iud.si quis intentione.ex̃ de probat.ex literis,ergo & hic,si dubitat,videt electioni eius standum.Item si intelligat separata conditio & promissio:ergo eadem ratione & locus:vnde secundum hæc stipulatio, promittis dare decem hodie Romæ, cum simus Narbonæ,valeret ratione promissionis:quod tamen falsum est, quia non ualet, Instit.de verb.oblig.§.loca.non ergo intelligunt separata. Item conditio in ipsa actoris natiuitate ponit. Vnde nec cedit,nec venit dies ante conditionis euentum. ff.de ver.sig. l.cedere diem.Et sic aliud est,quam in exceptione pacti,vel simili,quæ nascit post natiuitatem primę actionis. Cum ergo dicit se conditionaliter,vel sub conditione promisisse,tale est,ac si diceret non confiteor actionem natam. Idem est, si dicit, promisi
14 sub conditione:†quia quæ in continenti fiunt,inesse vident,ff si certum pet.l.lecta.ext.de elec.officij. & maxime si adiiciat,& nō alio modo Item videt expressum:quia si decem pure stipulor, & tu respondes sub conditione,nulla est stipulatio :quia non videris ad interrogata respondisse,ff.de verb.ob.l.1.§.si quis simpliciter. & Inst.de inuti. stipul §. præterea. De nouo ergo debet respondere,an pure promisserit,cum non videat promisisse.Itē si diceremus esse duo, s.puram & conditionalem, hoc esse non potest,nisi in alternatiua,non in coniuncta scriptura. s.promisi, sed sub conditione,facere tantum,ac si dicat,hoc autem isto modo promisi, ff.de cond.& demon l.non ad ea.§.j. Item reus potest dicere:frater, si stas confessioni meæ pro te, & ɔ̃ te stare teneris,ar.ff.de inter act.si filius in fi.& de iureiu.si duo patroni.§. pe.& fi.Itē si recipis primam partem responsionis meæ p te,& secundam admittere teneris, arg.ff.de adminis.tut.cum quærit. & de pcur.in causæ.videlicet,ꝙ cōditio apposita fuerit,& sic ea pendente auferre nō possis,ff.de ac.& ob.is cui.ff.si cer.pet.l.certi condictio.in fi.res.j Sol. Vr̃ distinguendum, an incontinenti conditio adiiciat,tunc conditio inesse vr̃:an post modicum tem
d pus,& tunc nō,ut C de do.quæ sub mod.perfecta[d]. Odof.dicit, ꝙ actor stare debet confessioni ɔ̃ se,si tamen conditio probetur: alias non:quia ei qui dicit, &c.ff.de pba l.2.6.q.5 actor ideoq; cautè faciet debitor, si negatione præmissa respondeat dicens, non debeo purè.sic n non videtur fateri creditoris intentionē, ...†Quid si actor simpliciter dicit:pono, ...dicit,exprime,an promiserim pure ...e:dic[e],quod actor debet hoc expri- ...ndeat. non enim videtur edere seu ...onem non edidit: & dies solutionis est sicut summa pars stipulationis. ff de edend. l.j.§.edere.&§.
16 editiones. ¶†Præterea actor debet certum ponere, sicut & reus certum confiteri, ff.de confess.l. certum & in præ.l.de ætate.§.nihil. Alij dicunt, quod reus in sua responsione hoc expri-
f mere debet[f].

ADDITIONES.

a Debet. ¶ Secundum Alber.Gal.vbi s̃.circa fi.

b Secundum Vber. ¶ Vbi s̃.ad fi.pen.col.

c Extitisse. ¶ Vide etiam de hoc, quod scripsi de isto c.penult super glo.sed quare.sed plenius de confes.ca.1.libro 6. super uer. confessionem.& scire debes,quod quicquid hic sequitur vsque ad ver. Odof. habetur pro glos. noua ad literam, quasi in l.si quidem.C.de excep.& est j,glo.quam non puto auctorem habuisse: nec ego habebam. non enim sic ad contextum potuisset tam prolixam glo.ordinariam.

d Perfecta. ¶ Hucusque glo noua quasi ad literam: post quam dicebat Gui. de Suza.ꝙ quæstio remanebat insoluta,& distinctio,quam ponit finis non facit ad casum.Dicebat ergo,reum allegantem conditionem,onus probandi in se transtulisse,cum illa sit exceptio,in qua reus est actor,ff.de excep.l.j.

e Conditione:dic. ¶ Secundum Alb.Gal.cuius fuit iste ver. ad literam excepto fine,vbi s̃.versi.antepe.

f Debet. ¶ Prima placet,per quam etiam uitamus perplexitatem s̃.prox.q.

¶ Bald.de positionibus.

¶ De materia positionum vide s̃.de teste,§.positiones. & §.seq. ¶ Contra fictionem non admittitur confessio:ergo nec positio,j̃.tit.seq.§.ɔ̃. ¶ Positio est breuis oratio, seu narratio factum continens ad eliciendem veritatem conceptam.G.Prius debet fieri positio quam veniatur ad aliquod pbationum genus,§.2.in fi.G. ¶ Non intelligitur quis facere positionem de iure aduersarij.ff.fami.ercis.l.si fami.ercis. ¶ Aduocatus ñ facit positionē, sed dictat,tanq̃ pica,in persona clientuli quia non est pars,versi.sed patronus.G.nec ēt respondet aduocatus positionib.imò arcetur à conspectu respondentis,ver.eo.G. ¶ Consilium tñ præstat aduocatus, ne inepte ponatur,eo.§.ver.pen. G.nam consilium iuris ad eum pertinet. G.uide j̃.§.qñ clientulus. ¶ Post ɔclusionē in cā.iudex potest facere interrogationē,si aliqua oritur ambiguitas super iam actitatis super nouo aūt articulo interrogare nō potest. Si uero non est conclusum,omnia potest ēt post peremptorium,quia peremptorium non ligat iudicem,§.4.ver.quinimo ēt postq̃.& uer.seq. G. ¶ Licet pars se adstrinxerit ad probandum per testes uel instrumenta,tñ potest facere positiones:quia isti actus non sunt ɔ̃rij, sed affines & ɔnexi,ver.sed quid si alter a G. ¶ Præsumptio non est uera probatio,ff. de cond.& demon l.Lucius l.per Cy.G. ¶ Qui renunciat omni generi probandi,non potest facere positiones,uer.item quod si.G.& indefinita renunciatio æquipollet vniuersali,ver.& nota,ꝙ.G.uide C.de ɔpens.l.neq; i uer. responsum.n.G. ¶ Si positio rei est præiudicialis positioni actoris,& eam interimit,prius debet responderi positioni rei quam actoris, uer pe.G.& sic positio præiudicialis impedit processum responsionis: quod no.vide s̃.de dila.§.primo respondetur. G. ¶ Reus non debet festinare in positionibus faciendis,uer fi.G. ¶ Tñ est dicere, pono ꝙ res fuit, & absq; eo, &c. quantum facere positionem negatiuam, C.de prob.l.actor.in 3.q.per Cy. Bal. ¶ Confessio facta in iudicio,præsumitur non esse erronea; notat Dy. in c.quod semel.de reg.iur.libro 6. ¶ Confessio erronea non potest reuocari post conclusionem in causa,ut no.in fi.de rest.in integ.lib.6. in Nouel. ¶ An negans præsumatur malitiosè negare.no.in l.nō prius. C.qñ fisc.vel priuat.Ad probandum aliquem esse excommunicatum, eo ꝙ percussit clericum,fiunt positiones,§.vno. uer.j.G. ¶ Formans positiones habeat libellum præ oculis, & iuxta eius tenorem formet positiones. nam positiones debent fundari super libello, vel circa libellum, s.positiones actoris, ver.formatis.n.& uer.& no.G.uide s̃.de teste.§.positiones. ¶ Qualiter in rei uendicatione & hypothecaria formentur positiones,vers.scias cognoscere naturam.& uer.in summa.G. ¶ Qui negat se debere decē, potest rursus interrogari de minori summa. Idem in tempore, uer.hoc aūt.G. Vnde negatio maioris summæ non negat minorē:secus in liberatione.ff.de pact. l.si vnus.§.si tibi decem.B. ¶ Caue a positionibus ɔ̃riis,uer.fi.G.C.de lib. cā l.cum precum.ēt reus potest ɔ̃ talia excipere, non tñ ponere.G Bald. Vbi positio fit sub aduerbio Canonicè uel Legitime,uel simili est positio iuris,uer.ēt quinto not.G. ¶ Qui excipit, non ponit. Item qui agit, non ponit,nisi ius suum,ff.famil.erci.l.familiæ.Bal. ¶ Si sententia patitur consilium eius, ɔ̃ quem ponitur affirmatiue, est negare,§.sexto.circa princ. G. ¶ Qui semel negauit super eodem,uel circa idem,seu connexum,uel dependens, non cogitur amplius respondere: uide l.filius.in prin.ff.de sal. nam potest dicere s̃.esse respōsum,ff.de vsufruc.accres.l.fundi. Trebatiani.uer. si igitur iterato.G.C.de transact.l.ut responsum.& l.precibus.C.de impuber.& a l.subst.per Cy.B ¶ Sicut positio non debet esse implicita, vel multimembris,sic nec responsio seorsim,sed debet fieri sigillatim,uide in c.præsentium.de test.lib.6.in uerbo,sigillatim.uer.quidam tñ.G. Incerta positio pro nulla habetur, ff.de legat.j.l.Titię textores.B.Positio tamē generalis, non est nulla ipso iure,sed per exceptionem,ut no.in l.fi.C.de anna.excep. B. ¶ Qui respondet ad quod non debuit,sibi præiudicat, ff.de inter act.l. si fine.uer.hoc aūt scias.G. nisi responderit sub potestatione, ut no.in c.cū contingat de off.del.per Ber. Sed illud de impertinentibus, secus de pertinentibus:quia confessio derogat protestationi & uide ff.de quæst.l.maritus.& j̃.§.positio superflua. ¶ Aeque præiudicat confessio de credulitate sicut & de veritate, de iureiu.ca.ex literis.uer. hoc tñ.G. Hoc in ciuili negotio:secus in criminali.ut l.fi. de crim.expil.hære.secundum Bar.uide gl. in l.2.§.quod obseruari.C.de iuramen.cal.per Bart. ¶ An quis ex iusta cā possit recedere illicentiatus,no.in c.si postq̃.de elec.lib.6 in Nouel.G.uide j̃.de ap-

de j. de ap.§.ille,qui comparet. ¶ Nota,quod terminus assignatus absenti
nō currit nisi a die notitiæ,C.de excus.tut.l.quanq̃.& sufficit notificari p-
sonaliter,vel ad domū,vt ibi no.& de lib.agno.l.j.Bal. uide s. de citat. §.
quicq̃d. ¶ Negatio præposita significat mentis qualitatē:& post posita fa-
cit existentia,vel.itē si dē.G. ¶ Procurator debet rñdere articulis·& si
nescit id,ꝙ pertinet ad negotiū principale,dr̄ contumax,ver.in summa.&
seq.vide omnino s.de proc.§.si procurator rñdet. ¶ Positio fundari debet
super iure ponentis;non sup iure tertij,ver.fi.G.vide l. indebitū.§.fi.ff. de
cond.indeb.& l.non solum.ff.de proc.in prin.Bal. vide j.de loca.§.si em-
phyteuta cecidit. ¶ Positio non debet esse superflua,C.de ap.l.ampliorē.
nec impertinens,C.de prob.l.ad probationē.Et dr̄ impertinēs quæ nō tā-
git causam,nec ex ea potest sumi aliquod adminiculum.§. vij. ver.j. & ij.
G.C.de prob.ad probationē.vide j.de reg.iur. §. probatio impertinens.
¶ Si pono,ꝙ tu me expulisti de tali fundo :itē ꝙ possedi olim ego, & ma-
iores mei:ista possessio antiqua non fouet causam meam:& ideo est imper
tinens,ver.ij.G.Sed in interdicto Vti possidetis,antiquior possessio mul-
tum valet,coniuncta cum possessione præsenti:alias non valet aliq̃d, ext.
de probat.licet causam,& no.in l.si duo.ff.uti pos.in petitorio multum va
let possessio antiqua,C.de præs.xxx.an.l.si quis emptionis.Item, in petito
rio,si facio positionem præteriti tp̄is.puta ꝙ agnati mei fuerunt domini:
vel ꝙ ego fui dominus:debet rñderi,quia præteritum trahitur ad præsens
ꝑsumptiue.ut.l.siue possidetis.vt no.ff.de confes.certum,& facit ꝙ no.Dy.
ff.de ver.sig.l.verbū oportet.& Cy.in l.edita.& ext.de transa.ꝑterea quar-
to loco,nā dñium est redicatū,& præsumitur ꝯtinuatio,quæ est iuris,& de
iure Bal.uide s.de pet.§. añpen.& iūge s.de arb.§.fi. ¶ Si est dubiū,an po-
sitio sit ꝑtinens,debet rñderi pręmissa solita ꝓtestatiōe.s. saluo iure imper
tinentium,& nō admittendarū,ver.si vero incertum.G.Idē,si ponatur di
ctio Absque,vt no.p Cy.in l.si actor.C.de proba.Idē si est pertinens,sed si
sufficiens,j.eo.§.positioni debet.vide s.e.§.tantū est dicere. ¶ Clara,intel
ligibilis,& aperta debet esse tam positio,quā responsio de l. præcibus.& l.
Vt responsum. C de transa. verb. hoc quoque.G. ¶ Vbi ponitur hæc di-
ctio.Tantū,vel Solū,est positio implicita & negatiua secundū q̃d : & ideo
ei non dēt rñderi:sed iudex bene potest ex officio interrogare sup negatio
ne ēt simplici,ver. viij.& seq.C.de nō nu.pec.l.ij.vide j.eo.§.pono:ꝙ Ber
ta.¶ Pono, ꝙ nō percussi animo iniuriandi:ista negatiua potest probari p
ꝯfessione,ver.porro,ꝙ ē no.G.vide ff.de fur.l.inter omnes.§.recte. ¶ Po
ne,ꝙ tota tali die reus stetit absq; eo,ꝙ Titiū ꝓcuratorē fecerit, nō est po
sitio negatiua.ibidē.G.¶ Positioni captiosæ nō est rñdendum,ff.de excep.
rei iud.l.si à te.& de iureiur.l.qui iurasse.§.si pater.uide j.§.pono:ꝙ iudex
G.¶ Quidā vult dicere,ꝙ non currit sibi præscriptio, & facit talem posi-
tione, ꝙ ipse erat excōicatus, & sic impeditus agere.Dic,ꝙ non iuuat eū.
nā interdū q̃s impeditur ꝓprio delicto:& tunc indignus est,ext.dē elec.c.
si.Interdū aduersarij priuilegio:& tunc aut priuilegiū ꝯceditur fauore pu
blico,aut in magistratibus ꝯueniēdis:& currit,sed datur restitutio,ff.de of
præs.l.senatusconsulto.Aut fauore priuato:& tunc ipso iure nō currit C.
de iure delib.l.fi.§.donec.facit,ꝙ no.ff.de iud.l.ij.§.in omnibus.Interdū
casu,& tūc dic,vt C.de annal.excep.l.vt perfectius.ff.de seruit.rust.pręd.l
C.Attilicinus.Sed ibi erat impedimentū casuale & facti,nō iuris.Interdū
ꝓpter carentiam exercitii actionis:& tunc non currit.C.de an.excep.l.j.in
fi.Interdum non est impedimētum,sed quidam modus agendi,& vulgaris
formula:& tunc currit,l.sed & si per prætorem.§.ij.ff.ex qui.cau.ma.cum
sim.vide ad id,ꝙ dicit s.de ꝯce.præbē.c.q̃a ꝓpter diuersitatē.Bal.¶ Quā-
do positio est copulatiua,vel collectiua,vel vniuersalis ratione partis falsę
tota negari potest:quia non vr̄ negari copulata sed ipsa copula,siue coniū-
ctio partiū,ver.xj.ꝙ no,G. vide s.de lit.ꝯtest.§.ij.& j.ꝑx.§. ¶ Pono ꝑcus
sisti Titiū in capite lethali vulnere:licitū est tibi negare,si nō fuit in capite
vel nō fuit lethale:vel si dixi cū cicatrice,& ñ fuit cicatrix:& sic rōne quali
tatis,vel partis falsæ,potes simpliciter nagare. Potes etiā rñdere hoc mo-
do:nego,put ponitur.G:& adde ad hoc,quod no.Gul.de Cu.ff.de dolo, l.
item exigit.& vide C.arbi.tu.l.cū interdicto. ¶ Pono,quod mutuaui tibi
hæredi xvj.tu dicis credo:an videaris confessus te hæredem?Dic,quod nō
quia istud non est par positionis,sed est quædam demonstratio,quæ non ad
miniculatur ad causam:sicut si dicerem,ꝙ mutuaui decem tibi rufo , non
videris confiteri te rufum,eo.ver.G.secus si adiectio non esset extranea à
causa:vt,pono,quod mutuaui tibi decem vt patrifamilias : si dicis,credo
etiam fateris te esse patrem familias,quia est de effectu contractus mutui
Idem in qualitate adiecta:quia ad totum refertur.ff.de ver.obli.l.j.§.cum
adiecit.Bal. Ide s.de accus.§.qui excipiendo. ¶ Non admittitur positio
disiunctiua,uel alternatiua,nisi propter intolerabilem ingnorantiā: ibidē.
G.uel nisi sit alternatiua contractus.non eñi tunc aberat à ratiōe,quia tra
hit originem à radice eiusdem formæ:interdū scio aliquid esse,interdum
scio esse,interdum puto fore esse ꝗest.interdum puto esse quod non est,in
terdum nihil occurrit mēti meæ,quia nec scio,nec puto:q̃a deficiunt phā
tasmata:& sic nulla ratio mouet intellectum.Isti sunt quinq; status mētis
& in isto quinto respondetur negatione præmissa,uer.quinimo.G. ¶ Posi
tioni iuris scripti non debet rñderi:quia responsio non releuat.l. ornamē-
torum.ff.de aur.& ar.leg.Item nec est officium partis declarare, quid ue-
lit lex:sed iudicis est,& parti iniuriæ,uer.xiiij.G. ¶ Pono, quod tibi ser-
uiui,unde merui tantum salarium;nō est positio iuris,sed facti:uer.sed po-
ne,proc.G.& si sapit ius.sapit ius oblationis,non ius contestationis:unde
debet responderi,ut l.fi.ff.de iureiur. Bal. ¶ Ille,cui est editum instrumen-
tum sine die & consule,& uult certificari de die,& facit positionem diei &
cōsulis,non debet respondere:quia super hoc non debet certificari,uer.
14.G.ꝙ no. ¶ Qñ positio pēdet ab illa iam negata,ñ debet rñderi.unde q̃
negauit ꝯctū nō cogit rñdere sup traditiōe. ¶ Itē negato pricipali.ñ tenet
quis respondere positioni,quæ sine illo uera esse non potest. unde negato
matrimonio,non dēt responderi sup dote,si erat qō matrimonij tantū secus
si dotis & mrīmonij : q̃a tūc sūt duæ pricipales & ideo tūc dēt rñderi,q̃a
nō dr̄ depēdēs,sed coæqualis.¶ Itē si negat genus,nō rñdebit postea đ sin-
gulis speciebus. ¶ Itē q̃ se negat hęredē,nō cogit rñdere,an ꝓ parte.¶ Itē q̃
negaui tm̄ simpliciter,nō pt postea iterrogari sub mō,uer.15.G.uide in fini
li.C.đ in inte.re. l.fi.& l.ij.C.đ dona.¶ Qñ clientulus est nimis simplex ad
uocatus ꝑ rñdere pro eo,ver.17 G.uide s.e.§. quarto. ¶ Non ualet po-
sitio in se continens ꝯrietatē,ver.14. ¶ Positioni criminosæ nō dēt rñderi:
secus si fiat super infamia,uel notorio,uer.19 G. Qñq; tamē interrogatur
quis de crimine,ut an desierit dolo possidere , ff.de noxa. l.quoties.sed il-
lud incidēter fit in præparatoriis quæstionib. quæ sunt parui præiudicij,
nō in decisoriis.itē ibi est interrogatio,nō positio:uide ff.rer.amo.l.Mar-
cellus.ꝑ Bar.uide j.de inquisit.§.fi. ¶ Qñ positio fit de excōicatione cano
nis,non debet rñderi: secus si de excōicatione hominis : quia sñia canonis
necessario infert crimē,non autem sñia hominis,ff.de uer.si.l.probrum,q̃d
si pono aduersarium.G.quod notat.Bal. ¶ Ponens vr̄ asserere id,quod po
nit:ex positione tamen negata non potest respondens se iuuare,nisi doceat
se errasse.§.8.uer.1.& 2.G. Non potest quis ergo inhærere positioni nega-
tæ.ar.ff.de iureiu.l.remittit.ff.de exce.l.nemo. Bal. ¶ Qui non probat,q̃d
ponit,præsumitur calumniari:uerum est,si impingebat calumniam aduer
sario:nam hoc genus iniuriæ est,ubi præsumitur dolus,C.de aduo.di.iu.l.
j.B. ¶ Qui non vult respondere positioni;non tamen vr̄ confiteri,uer.itē
quæritur.Tamen si dominus est monitus non potest respondere procura-
tor,uel defensor,nisi habeat speciale mandatum:& dominus contumax re
cedendo ante responsionem, nō potest appellare,uer.pe.in fi.G gl.in l.cer
tum.ff. de confes. dicit , ꝙ iudex pōt habere contumacem pro ꝯfesso: idē
Ia.de Are.ff.de ven.inspi.l.j.§.ex hoc.ubi uideas. Iac. But.ꝯ per l. si filius
loci.ff.de inter.ac.hodie dic,ut in c.2.de ꝯfes.lib.6.quia post iussum iudicis
habetur pro confesso.hæc tñ ficta confessio eliditur p probationē ꝯrij.si-
cut uera confessio transfert onus probandi ꝯtium, ff.de inter.ac.si filius.lo
j.& ar.ff.de noui ope.nun. l.si prius. in l.si aūt filius.ideo non nocet:quia fi-
lius ꝯrium probabat,s.se repudiasse:& uide j.Iac. But.ille tñ appellat,nisi
illicentiatus recedat : quia tunc vr̄ contumax in non ueniendo,qui non ap
pellat,nisi.G.& adde,quod no. Inn.de elec.in c.cum in cunctis. ¶ Itē cō-
tumax in non veniendo, non habetur pro confesso, si est iudicium ꝯ eum,
in auth.de exhib.re.§.si uero ēt quidā.Bal.uide latius j.§ 9.uer.1.G.¶ Idē
ēst dicere,nego,& non credo , uer.sed nunquid est differentia.in §.9.G.C.
vnde lib.l.qui se patris.B. ¶ Contumax vr̄ fateri, uel negare,prout aduer
sario expedit,& sibi nocet:unde si positio est affirmatiua, vr̄ fateri:si nega-
tiua vr̄ negare, i.fateri illam negationē , uer.itē illud. G.simile habetur ff.
de acq.hære.l. quamdiu. ¶ Pōt quis interpretari suam confes.ionē,ext.de
accusat.cum dilecti,uide j.e.§.licet. Adde eundem Bal. consi. 46.& 118.
¶ Potest quis positionē reuocare errore probato, licet deliberate positio
nem fecerit,§.fi.uers.itē si ponēs.G.Hoc est mirū,ꝙ q̃s possit reuocare po
sitionē,q̃ fecit deliberatē, & ex certa sciētia :& vr̄ esse ꝯ casū c.ex literis.
ext.de diuor.vñ dicendū est,ꝙ aut quis ponit deliberatè & ex certa scien-
tia:& ueritas est,ꝙ non p̄t suā positionē corrigere,ut d.c.ex literis.Aut du
bitatur,& in dubio ista considera: quia aut reuocat iste ponēs statim & in-
continenti suam positionē,& præsumitur,ꝙ præcesserit error.Aut ex post
facto:& nō præsumitur error:& ita intelligit, q̃d no.in c.fi.de iureiu.lib.6.
in gl.super ver.iuxta ea,in fi.quæ est gl.notabilis. Prædicta de reuocatio-
ne positionis sunt vera,cum is,ꝯ quē ponitur,confitetur,ut ponitur: secus
si negat:tunc enim potest pœnitere & consentire responsioni , nisi negans
incontinenti reuocet suam negationē , cum responsio tam partis,q̃ testis
possit incontinēti reuocari absq; erroris probatione , ut in d. gl.& p Bar.
in d.l.post legatū.ff.de his quib.ut indig.& ista sunt uerba Bal.in repetitio
ne in l edita.C.de eden.vbi subdit,ꝙ interrogatio partis non hēt vim po-
sitionis,ut optime ꝓbat gl.j.c.iudicante.ut 30.q.vlt.q̃d no. ¶ An re' pos-
sit facere ꝯdōnatē positionē , uel modalē uel rñdere sub ꝯdōne. uel mō.uel
dicere,credo taliter, & ñ aliter,§.fi.uer.nunq̃d reus.& uer.q̃d si & uer.sed
pone.G.C.de excep.l.si quidē. p Accur.& dic ꝙ procedit responsio,&a-
ctor non fundat intentionē suam qñ responsio hēt solum vnum casum:q̃a
dēt in totū approbare,uel respuere:secus si sub plurib.orationib.eīm quo-
dam:quia tunc diuisa est ab ipso respondēte. Tu dic ꝙ si responsio non cō-
patiturse cum facti causa , non probat. Si aūt se cōpatitur cum intētione
actoris in facti causa,dic,ut no.C.de don.ante nup.l.2. G. ¶ Positioni dēt
addi tempus & modus si aduersarius aliter non possit deliberare , ver.fi.
G.ar.no.ff.de rei ven.l.in rem.§.fi.Bal. ¶ Pono , ꝙ Berta fuit vxor Titij.
Item ꝙ ex illo matrimonio fuit natus Petrus. Item ꝙ Titius decessit
superstite Petro pupillo.Itē ꝙ Petrus decessit.Hęc omnia confitet Berta
quæritur,an excludatur à successione Petri? vr̄, ꝙ sic. Et præmitto vnum,
s.ꝙ de negatiua non dēt fieri positio,ut s.e.§.ubi ponitur dictio.Sed de af-
firmatiua dic, ut no. Dy.ff.de dona.l.quidā in iure.nam negatiua non in-
diget probatione:ergo nec positione. Secundo præmitto,ꝙ matri incum-
bit petere tutorē dari filio pupillo carēti tutore.nā siue sit pupillus,siue de
sierit esse pupillus,finita est legis auctoritas,C.ad Tertul.l.3.& ar.ff.de di-
uor.l.fi.Itē si hēt pupillus tutorē,matris solicitudo cessat:quia habēti tu-
torē non pōt peti dari tutor , C.qui pe.tu.l.si sororis,& C.qñ mul.tut.of.
fun.pot.l.2.§.pe.l.fi.& sufficit ad excusandum matrē,ꝙ pupillus habeat tu
torē habitu , licet nō administratione. Solicitudo.n. incūbit sibi circa eū,
quē ipsa petit:nō circa aliū,q̃ depēdet ex aliena prouidētia,C.qui pet.tu.
l.cum à matrib.C.de admi.tu.l.fi.§.ꝑsonis.& ibi ꝑ Dy. ¶ Pono adultū nō
esse,& in aliis tutorib.carere:negatiua est:ergo nō ponēda.sufficit ergo ap
posuisse, affirmatiuā: & ꝯ vr̄, ꝙ illæ positiones nō inferant de necessitate,
vel probabilitate. vnde nō sufficit eas esse ꝯfessatas:quia qui arguit ex eis,
nō arguit à sufficienti partiū enumeratione.vñ nō ꝯcludit: ar.no.de transf.
l.cū hi.§.si prætor.C.unde legitimi.l.nō ob hoc.C.de ꝓb.l.neq;.cū gl.ff.de
leg.l.nō omniū.in gl.Hæc uerior,quo ad ætatē minorē,de qua debuit fieri
positio:q̃a nō est mera negatiua, cū sit ens. Bal.iunge j.§.prox. ¶ Pono ꝙ
Berta fuit auia Titij.Itē ꝙ nō petiit tutorē.Itē ꝙ Titius decessit pupillus
item ꝙ ego sum patruus.Itē ꝙ auia nō petiit tutorē,hæreditas pupilli ꝑ-
tinet ad me:quæritur, an sufficiēter posuerim ? Et vr̄, ꝙ sic: quia ad ipsam
primo loco pertinet hæreditas:ergo & eius tutela.in auth.de hæred.ab in
test.§.ex his.debuit ergo acceptare tutelam:nec mihi patrono nocet,si nō
accepi tutelā : q̃a nō potui ꝑp auiam . Item ꝙ lex nō cōminatur pœnam,
nisi proximo successori, ut no.C.qui pet.tut. l.nepotib. Nam nec ego spe-
rabam,nec sperare debebam me successurum: quia p
hes mori.C.ad Tertul.l.matres. & sic auia esset prior.

tiones non ꝯcludunt:quia de matre impuberis nihil dictũ est, quæ ma ter oẽs præcedit: & q̃diu est ipsa, non potest auiæ negligen tia imputari,ut d. §.ex his.& ar. C.qui pet.tu.l.quod dr̃.uide ĩ. prox.§. ¶ Pono,ꝙ iudex dedit talẽ tutorẽ. Item ꝙ mater erat in medio. Item ꝙ mr̃ erat ętatis legitimæ:quæro:an sit sufficienter positum ad exclusionem datiui?Et vr̃,ꝙ sic,ut no.C.de conf.tut.l.2.nisi ꝯ̃ ponatur, ꝙ mater fuit negligens : uel periculum fuit in mora,ar.C.de ꝯfir.tu.l.si,ut proponis.Adde,ꝙ mater in triplici reperitur statu.reperitur enim sine statu officij tutelaris: & tunc petitus à matre,eius loco succedit·& auo melius consulitur,& antefertur legitimo: quia locum legitimi uacantẽ inuenit, in auth.de nup.§.fin aũt tutelam.& no.in auth.sacramentum. ¶ Secundus status est maternæ pietatis & confidentię,uel diffidentiæ· quia non nupsit, nec vult tutelam ipsius: sed alium petere:& tunc legitimis antefertur: ut no. C.ad Tertul.l.3. ¶ Tertius status est esto ꝙ erat tutrix ante, q̃ mr̃ se suspectam fecerit , an ipso iure cum effectu est priuata,nec remanent reliquiæ : quia tutela matris est ꝯditionalis à principio,i.si non nupserit: ista est conditio extrinseca , ẜm Ia.& tunc non uacat tutela in iuditio:vnde non pertinet ad iudicẽ.ẜm Bar.iunge ĩ.§. prox. ¶ Berta agit , ut tutrix filij. Ego pono,& oppono ꝯ̃ eam:quod est in concubinatu,& ipsa cõfitetur:quæro,an repellatur?Et dic, ꝙ sic:quia tex. dicit,ꝙ dẽt pudicitiam intactam seruare,C qñ mul,tu.off.fun.po.l.fin.ẽt à legitimo thoro, nedũ à nouercali concubinatu. & ita tenet gl.eo.tit.auth. sacramentum.Bal.uide ĩ.§.prox. ¶ Pono ꝯ̃ eum,qui agit ut tutor,ꝙ ipse debitor est pupilli:ipse confitetur,an repellatur?dico, ꝙ non:quia ista positio est i formis: quia nõ ꝯtinet certam quantitatẽ, uel naturam.nam posset esse modica quantitas,quæ non repellit,ut no.in auth.minoris Et dicit modica cõparatiue ad personas , ff.de transact.l.cum hi.§.modus.& no.in corpore dictæ auth.in gl.or.q̃ no.& idẽ in cõmunione bonorum:quia modica cõmunio non repellit.Itẽ in modicis non præsumitur dolus,ff.de ꝯd. & demonst.l.quamuis. Non dr̃ positio cauillosa, licet studiose quis taceat ius aduersarij,ar.l.j.§.j.ff.delib.agno per Iac. ¶ Positio superflua non patrocinatur,licet sit probata: secus si ꝯfessionata, ut s̃.e.§.qui respondet.ut si quis velit obtinere in petitione hr̃ditatis per probationẽ dñij.nam dñiũ est ext.naturã iudicij.ut no.C.de pet.hr̃d.l.cogi.per Cy.ꝑ hãc ergo probationẽ non augetur effectus quia est impertinens : ar.ff.de pac.do.l.Bebius Bal. ¶ Si libellans aduocatus, uel clientulus vtatur verbis contumeliosis, quæ non sunt de natura positionis, iste libellus non dẽt recipi:idẽ in positionib.C.de postu.l.quisquis.Vnde nota,ꝙ positio dẽt esse talis,ꝙ substantialia complectatur. ¶ Licet ponens possit interpretari suã positionẽ, tñ non põt interpretari suam probationẽ, ext.de prob.in c.in præsentia.nec confessionẽ aduersarij,ext.de acc.cum dilecti. Bal.vide s̃.eo.§. p̃t quis interpretari.& Bald.in l.si quis intentione ambigua.ff.de iud.& Bar.in l.Aurelius.§.6.de lib.leg. ¶ Positio est breuis oratio, q̃ quis intendit probare ꝑ confessionẽ aduersarij:sed articulus est breuis responsio, q̃ quis intẽdit probare, ꝑ testes,uel instrumenta,ut no.in cle.sæpe.de ver.sig.Bal.uide omnino s̃.de teste,§.positio p̃t. ¶ Pono me possedisse ꝑ colonum 30.an. aduersarius ponit,ꝙ tãdiu nõ fuit mihi responsum de fruct.quæritur,an istę positiones sint ꝯ̃riæ?Et vr̃, ꝙ sic:quia qui non rñdet de fructib. vr̃ interuterere possessionẽ:de ele.querelã.ff.de acq pos.l.quãuis.§.si ꝯductor.à ꝯ̃rio sensu. Itẽ istos fructus intercipere vr̃,ff.de acq.re.do.l. Põponius.i fi.ff.de fur.l.si seruus.§.locaui.Eꝯ̃ vr̃,ꝙ non:quia si uideret interuertere possessionẽ, præscriberet longissimo spatio:qđ falsum est,C.de præscr.30.an.l.cum notissimi.§. fi.& l.male agit. ubi de hoc. qđ ẽt probo. lex enim dicit , ꝙ ꝑꝑ non solutã mercedẽ dñs non p̃t expellere colonum propria auctoritate.qđ nõ posset possessione retro interuersa.ff.loca.l.q̃ro.alias,itẽ quæritur.§.inter. ff.de vi & vi arm.l.colonus.& l.cum fundũ. SOL.Dico positiones non eẽ ꝯ̃rias:quia possunt esse simul veræ:ideo præscriptio non probat interrupta Ea eñ tñ dicunt eẽ ꝯ̃ria, q̃ nõ possũt eẽ simul vera,ff.ꝑ suo,l.si ancillam.ff. de acq.pos.l.si quis ante.& no.C.de fid.instr.l.scripturæ.Sed ista possunt simul ueritate & compassibilitate stare,uide omnino ĩ.de prob.§.continua. & ĩ.de loca.§.si debes pro censu.& vr̃.ĩ.prox. ¶ Pono me possedisse decem annis.itẽ ꝙ possedi cum titulo. itẽ ꝙ possedi bona fide , an ꝯcludetur præscriptionẽ consummatam esse?Et vr̃, ꝙ sic: quia hæc tria sunt generatiua præscriptionis,s.titulus.quo dẽt probari bona fides , quæ præsumit ex tit. vt no.C.de acq.pos.l.improba. ꝑ Za.C.de pręscri.lon.temp.l. pe.ꝑ gl.Inst. de act.§.alię.ꝑ gl.& Dy.ff.de min.l.intra vtile.§.uendi.& continuata & nõ interpellata possessio.C.de vsucap.transfor.l.j.§. hoc tantummodo. In ꝯ̃rium vr̃,ꝙ potui possidere ꝑ decẽ annos , uel 20.tñ discontinue,ff.de vsucap.l.si is qui pro emp.§.pe.Itẽ quia non dico, ꝙ bona fide cœperim possidere:quod vr̃ necesse,ff.de vsucap.l.iusto.§.si possessionis. SOL.Dico,ꝙ istę positiones concludunt,C.de præscri.lon.temp.l.pe.nam pręsumitur ꝯtinuata possessio ꝑ ipsum tẽpus.nam interruptio nõ pręsumitur.facit, qđ no.C.de ser.fugiti.l.1.Bal.uide ĩ.eo.§. ego.& hæc pono in rei uendicatione. ¶ Pono in Pupliciana,ꝙ emi rem talem:itẽ ꝙ eam cœpi possidere itẽ ꝙ hodie tu tenes eam,quæro,an concludunt positiones ?& vr̃, ꝙ non:quia non allego traditionẽ, uel quasi, uel patientiam , nec ꝙ meo nomine,ff.de Publi.l.cum q.§.fi.ff.de acq.pos.l.si ex stipulatione.Ar.ꝯ̃ ff.pro socio,l.merito.SOL. Non pono sufficiẽter:vnde debeo dicere: itẽ pono,ꝙ possessio fuit tradita mihi à venditore ex illa cã, Vel pono, ꝙ dedit mihi licentiam possidẽdi:itẽ ꝙ uigore dictæ licentiæ intraui in possessionẽ, ff.de acq.pos. l.prædia.Vel pono,ꝙ eo sciẽte & patiente tenui,C.de acq.pos.l.2.ff.si ser. uendic.l.si à te.§.j.ff.de rei uen.l.quædam. ¶ Positioni dẽt rñderi.si est pertinens,dato,ꝙ non sit sufficiens, ut positioni de fama. Itẽ in rei uendicatione,si pono de possessione tñ,uel de dominio tñ,tñ in hoc dic,ut no.de exce.rei iud.l.si à te.§.j. ¶ Pono in rei vẽdicatione, ꝙ tenui & possedi talem ... is habet, tenet & possidet rem suam:reus dicit, ... ata præscriptio?Et vr̃,ꝙ sic:quia vr̃ confessa... ulus saltẽ generalis pro suo, ff.de acq.pos.l. ... ia ista uerba mentis qualitatẽ & modum ... enim illa verba possessioni , non titulo:& ... tulũ. nam & sine titulo qñq; q̃s possidet, Titius erat emphyteuta talis ecclesiæ,cu... n illam tanquã allodium:possessor dicit,&

ponit se possedisse xl.annis:an istæ positiones sint ꝯ̃riæ? Dic, ꝙ nõ:q̃a possunt esse simul veræ, tñ bene sunt incõpassibiles in effectu:quia tãta possessio absorbet dñium, ut no.C.ne rei do.uel tẽpl.l.vniuersas. Itẽ nota,ꝙ ꝑ hoc emphyteuta cadit à iure suo ꝑ illam legẽ : secus si emphyteuta tm̃ donaret ius suum.nam nulla præscriptio curreret , ut l.male agitur.C.de ꝑscri.30.an.Itẽ illa parificat proprietatẽ Cæsaris & Dei: sed emphyteuta Cæsaris põt donare iura sua, ut no.in l.fi. C. de iure emphyteu.ergo emphyteuta ecclesiasticus,ꝑ ar.à pari:ergo Bar.somniauit.Itẽ non sunt ꝯ̃riæ positiones,& tñ sunt incõpassibiles istæ. ¶ Pono ꝯ̃ te , ꝙ talis ecclesia,iam sunt decẽ anni reformauit mihi talẽ emphyteusim.itẽ ꝙ cõtinue solui censum:tu ꝯ̃ ponis tibi refirmatam à duobus annis circa : ista possunt esse simul uera : tñ ad positionẽ meam destruit uigor tuæ positionis,q̃a ego sum potior,C.ne rei do. uel tẽplo.l.fi.ff.de act.emp.l. si ea res.§.vltimo. Bald. ¶ Ponit colonus se stetise ꝑ xl.annos,ꝙ non soluit:dñs concedit: lex confitetur:nam confessio nil est aliud, q̃ concessio eius , quod dr̃,uel ponitur: quæritur,an ꝯ̃ dominum sit ꝓbata præscriptio? Et vr̃,ꝙ sic,C.de ꝑscr.30. an.l.sicut.& l.oẽs.In ꝯ̃riũ facit eo.ti.l.male agit.& l.cũ notissimi.§.fi.SOL. Septẽ modis ꝯuenitur colonus,s.actione ꝑsonali ꝑ pẽsione: itẽ ꝑsonali ad rẽ:itẽ rei uẽdicatione: itẽ possessorio Vti possidetis , ante intrusionẽ:itẽ Vñ vi,post intrusionẽ:itẽ ꝯdictione ex lege.ꝯductores: itẽ cõdictione l.ex libris,C.de acq.pos qñ derelinquit:uel ꝑdit. Attende tñ de annua ꝑstatione,ꝙ aut uenit respectu alterius rei:& tunc vna ꝑscriptio in principali absorbet totam annuam præstationẽ, dum mõ sit plene præscriptum ꝯ̃ principalẽ,C.de vsur.l.eos.Aut uenit principaliter ꝑꝑ se:& tunc dic,ut l.cum notissimi.§.in his.eo.ti.ubi no.Et dr̃ unum trib.modis.Primo,quãtum ad unã uerborũ.ꝯceptionẽ,scđo,quãtũ ad unã nascẽtẽ actionẽ:tertio mõ,quã tũ ad vnã ꝑstationẽ.¶Primo mõ idẽ ẽ i stipulatione & i legato,C.de dona. l.sancim⁹.i fi. ¶ Scđo mõ ẽ diuersũ,q̃a i stipulatione & trãsmissibili statim nascit actio:& nõ dum nata actio põt esse eadẽ numero:& ideo nõ natæ actioni nõ præscribit , nisi qñ uenit cõsecutiuè ad eius de præsenti,& ei cohæret,l.cum notissimi.§.quinimo. ¶ Tertio modo plura in præstatione sunt,plura in exactione:tñ libello uno peti possunt, ut d.l.male agit.& dic, ut d.§.in his. Bul.n.dicit dinumerationẽ præscriptionis ab uno principio fieri,& simul & semel totã obligationẽ tolli tẽpore: tãquã si securis apponeretur ad radicẽ:alias sequeretur incõueniens,ꝙ ex tẽpore aliquid restat futurũ cui non posset ꝑscribi : & si annua obligatio ꝓ futuro non posset ꝑscribi,& esset infinitas,quæ est uitanda,ẜm Bal.Mar.dixit,ꝙ nõ poterit dinumerari præscriptio,nisi de anno in annum:q̃a nõ possunt dinumerari simul præsens, ꝑteritũ & futurũ. Itẽ respectu futuri obligatio aut nõ est nota,ut in §.quinimo.in fi.Aut est in die & sic interim nõ ꝑscribitur,l.cum notissimi.§.illud.Et si dicat,ergo nunq̃ ꝑscribit?Rñdeo,sic ita.nã realis conuentio facit ꝑscriptionẽ cessare.ff.de ædil.edi.l.ꝙ si nolit.§.fi.& no.ꝑ Dy.ff. de leg.j. nõ põt Io.distinxit inter stipłonẽ & legata,ponderans actionis natiuitatẽ.non.n.est una actio,quæ pluries nascitur.Et si tu dicis,in ꝑscriptione cõsideratur exercitiũ,sicut natiuitas·rñdeo, potuit simul agi ꝓ præterito, & futuro,ut d.l.male agitur.quæ opinio ẽt in ꝯ̃ctib.non est semꝑ uera,ff.de stip.seruor,l.si seruus cõmunis Mæuij.§.fi.Moderni aũt cõiter tenẽt opin. Mar. Fallit in usuris , & in fructib. & in annuis præstationib. quæ ꝑ se non censentur. nã destructo principali imaginẽ eius relinqui in appẽditiis absurdum est,C.de usur.l.eos.& ar.in l.ult.C.de his,qui à nõ do.ma.Bald.Similis qõ fit ff.de neg.gest.l.Pomponius,in negotiis.Sunt & quædam iura,q̃ non procedũt ꝑ dinumerationẽ tẽporũ distinctiuã,sed ꝑ quandã cõtinuationẽ: & tunc & à principio est una cã & vna actio cõtinuata , & nõ dinumeratur in plures,C.de anna.exc.l.1.§.ad hæc. & est simile, qđ no.ff.de iureiur.l.eũ qui.§.in popularib.& ff.de adul. l.mariti.§. sex mensium.& ibi ꝑ Bar. ¶ Ego in rei vendicatione pono ꝯ̃ te,ꝙ sum dñs: tu fateris,tñ ponis,ꝙ tu pręscripsisti:ego dico,tu nõ debes ad probãdũ admitti,quia positio mea est ꝯ̃ria tuæ,& quia tu fuisti cõfessus:ergo nõ debes admitti:ar.C.de nõ nu. pe.l.gñaliter.nam ꝑ ꝯfessionẽ quasi ꝯ̃hitur, ff.de pecu.l.depositi.§.1.vñ nõ p̃t rescindi,ff.cõmo.l.in cõmodato.§.sicut.In ꝯ̃rium,quia nomine dñij intelligitur directũ,ff.de reli.& sum.fun.l.2.§.1.& no.in l.1.§.qui in ꝑpetuũ. ff.si ager.uec. uel emphy. pet.sed ꝑ præscriptionẽ quæritur ius vtile, ff.de aqua plu.l.j.in fi.ff.si ser. ven.l.si quis diuterno,& de iureiu.l.si duo patroni. §.j.Vnde sicut probato dñio actoris , nõ tollitur exceptio præscriptionis, C.de præscr.lon.temp.l.emptor.sic nec eo confessato.vnde tu nõ es tibi ꝯ̃rius:quia utrunq; põt esse uerum.facit quod no. C.de præs. 30.an.l. si quis emptionis.in prin. SOL.Dico,ꝙ positio tua dẽt admitti, quia nõ est ꝯ̃ria, cũ possit simul esse vera,tenẽdo, qđ ꝑ præscriptionẽ quæratur vtile dñiũ; sed in usucapione nõ deberet admitti talis positio:q̃a est ꝯ̃ria tuæ rñsioni, nisi errorẽ probabilem prætẽderes.Licet aũt dixerim,ꝙ in suo potiori significatu nomine dñij continetur directũ,tñ qñq; ẽ utile cõtinetur,ut qñ agit gñaliter.tanq̃ dñs.nam est dominiũ genus,& dominium species, sicut possessio,ff de acq.pos.l.3.l.§.genera. & qñq; ẽt latius accipit dominiũ.ut no.ff.de rei uen.l.Marcellus.ff.de hæredib. inst.l.talẽ.§.fi. Bald. ¶ Ponunt Tudertini ꝯ̃ ecclesia,ꝙ ipsi seipsos rexerunt ꝑ centũ annos, & ecclesiã non rexit eos:dicit ecclesia,ꝙ ista positio non dẽt admitti , quia iurisdictio tribuit ius collectandi & similia, q̃ ꝯ̃ principẽ præscribi nõ possunt, C.de ꝑscrip.30.an.l. ꝯperit. nam præscriptio nõ est de iure diuino, sed humano, ut no Dyn.de reg.iur.c.2.lib.6.Vnde põt Imperator statuere,ꝙ nunq̃ curat,ut l.ut inter diuinum.C.de sacrosanct. eccle.In ꝯ̃rium,q̃a ecclesia prætendit ius ꝯ̃ Tudertinos ex donatione Imperatoris.vnde præscribitur cẽtum annis ,ut d.l.ut inter diuinũ.& no.Inn.de postul.præl.bonæ. SOL.Cõtra Imperatorẽ , qui prætendit ex institutione diuina iurisdictionẽ tẽporalẽ,nõ põt præscribi ab ecclesia:bene hẽt decimas ex institutiome diuina sed tẽporalẽ iurisdictionẽ ex institutione prouidentia humana. Sed quia ecclesia dubitat de veteri donatione,fecit sibi de nouo donari ꝑ Imperatorem Carolum: ꝯ̃ q̃ nouam donationẽ nõ põt opponi præscriptio tẽporis: quia recens donatio:ideo Tudertini succubuerunt. Bald. ¶ Ex qualitate ꝑsonarum præsumit aliquid turpe,uel honestum.ff.de act.& ob.l.fi.¶ Aptitudo positionis nõ iuuat ineptitudinẽ positionis,ut no.ext.de iu.c.examinata.ꝑ Io.An.in Nouella. ¶ Libellus nõ dẽt emendari sub forma positionũ,sed sub forma libelli.Itẽ libellus ineptus nõ p̃t emendari,ꝙ sit idem

libellus numero,ff.de adul.accusaturus. Mutatur ergo de non eẽ,ad eẽ.nã multiplex est mutatio,s.de nõ eẽ in eẽ,& de eẽ in nõ esse: ut no.in simili C. de acq.pos.l.nemo,Bal.¶ Omnis habẽs exceptionẽ,p̃t agere ꝯdictione sine cã,ut liberetur,C.de postul.l.sub specie.in fi. ¶ Confessio, quæ refertur ad scripturã non nocet,si in illa scriptura aliud continet.C.de error.aduo. l.errores. ¶ Ille, qui appellat, vr̃ confiteri se ꝯdẽnatum: tñ non nocet,si re vera non est ꝯdẽnatus:& no. ꝙ ante ꝯfessionẽ non præsumitur ꝯdẽnatus: sed si est confessus,præsumitur ritè ꝯdẽnatus, ex quo ꝯfitet̃,nisi ꝯ̃trium probet.Sed qualiter tunc probabitur ista negatiua,ꝙ nõ sit exbãnitus,nec cõdemnatus?Rñdeo,p rimationẽ & inspectionẽ librorum & actorum, C.de error.aduoc.l.2.facit,quod no.Inn.de fid.instr.c. G.perpetuus.C.de rebus cred.l.fi. ¶ Negatiua ẽt,ꝙ quis nõ sit matriculatus,probatur p inspectionem matriculæ.& scholaris non matriculatus non habet priuilegia scholarium,ut no.C.de off.iu.l. nemo. ¶ Item negatiua, quod quis non sit allibratus,uel non est,tantum probatur per libros æstimi, ff.de proba.l.cum de.quod no.Bald.

ADDITIONES NOVAE.

* Nota quod ubi amplius aliquid probari non potest non possunt etiam fieri interrogationes nec positiones,glo.in l.in contractibus. §.illo.& incipit hic est contra.C.de non num.pec.

* Nota quòd positio non dicitur facta parti donec iudex eam admittat, & probet.ita no. Bald. in l.generaliter.C.de iureiu. fac. id quod no.in c.cum contingat.ext.de off.del.

* Nota ꝙ ille qui non vult iurare de calumnia uidetur confiteri positiones fallas.Bal.in l.si non fuerit.de iureiuran.

* An positiones sint introductæ de iure Bar.in l.offidius.de lega. 3.no.in l.2. §.sed quia.C.de iuram.cal.& c.1.de confes.per Io.And.

* In l generaliter.§.his de præsentib.uer.expensis.ibi,capitulis uel litis mẽbris,&c.C.de iureiu.dicit glo.vel p id est,uel mẽbris,id est,capitulis.& sic no capitulũ vocari mẽbrum litis, id est articulũ uel positionẽ. vnde si terminus dat̃ alicui ad capitulãdũ,intelligit̃ dari ad ponẽdũ & ad articulandũ. Quæ sit differẽtia inter ista?dic ꝙ articulus uocat̃ siue est pars intẽtionis cõtinens id qđ actor siue reus probare intendit,ut c.præsentiũ.de test.li.6. Positio aũt est pars intẽtionis ꝯtinẽs id sup quo petit ab aduersario rñderi & ideo terminus ad ponendũ nõ includit ad articulandum nec eꝯ̃, quia sunt diuersi ut §.& quia positiones.de ver.sig .in Clemen.

* Si aliquis ponat & dicat ꝙ aliquis possedit.10. 20.& 30.annis.intelligitur uno anno reuoluto in alio,ita ꝙ omnibus numeris completis resultẽt omnes.30.anni.l.si ita fuerit libertas relicta.de manu.testa.

* Quid si reus ita respondeat, credo prout in tali instrumento continetur, nec credo nisi appareat,an talis responsio admittatur,& dicatur certa,no. Cy.in l.de ætate.§.nihil.ff.de interrogato.actio.Spec.in ti.de instrumento. edi.§.nunc dicamus.versi.quid si pars in libello. Bal.in l.2.§. quod obseruari.C.de iura.cal.

* In l.ius alimentorum.§.modum.ubi pupil.educa.debeat.dicit Ia.de Are. ꝙ iudex potest impetrare pęnã mẽdacij cõminãdo:vnde si iudex sic dicit, præcipio ꝙ rñdeas positionibus veritatẽ,alias soluas mille pro pœna mẽdacij,tenet,ar.in aut.de tri.& se.§.fundum..cum simi.Ray.de for.

* Nota ꝙ in criminalib.nõ est respondendum p credit vel nõ credit: sed sic est,uel non est.Bar.in l.inter omnes.§.recte.de furtis, & l.Marcellus.§.fi.ff. rerum.amot. Et an positionibus quæ continent turpitudinẽ , uel positionibus de alieno facto debeat responderi, Bar.in d.l.Marcellus. Bal.in dicta l.constitit. C.de pœna iudi. qui male iud.tenet ꝯ̃ Bar .nam position.in crimina.non est respondendum.

* An aduocatus debet esse præsens quando pars sua respondet positionibus Bar.in l.si postulauerit.§.quæstionem.de adul.

* Si statuto cauetur ꝙ reus teneatur respondere positionibus simpliciter affirmando uel negando,qualiter hoc intelligatur,Bar.in l.j.§.si quis simpliciter.de uerb.obli.& l.j.de vul. & pupil. Bal.in l.iusiurandum.§.non semp. de iureiur.dicit ꝙ licet statutum dicat ꝙ positionibus sit simpliciter respondendum,hoc habet locum nisi sit iusta causa non respondendi : quia forte positio est implicita.concordat.§.si de qualitate.s̃.eo.Bal.& Bart.in l.eius. in fine,de iure sis.

* Nota ꝙ positioni cui semel est responsum non est amplius respondendum,dummodo sit clare responsum,Bar.in l.vxor.§.pater.deleg.3.& glo. in l.2.C.de iur.cal.

* In l.cum ad præsens.si cer.pe.no.dicit Bal. ꝙ non dr̃ rñsio cõditionalis cui an nectit̃ ꝯditio de præterito : ut credo si apparet istud eẽ uerum:quia hæc ꝯditio non suspendit.tñ hæc conditio est incerta , & ideo non admittẽda. sed cum sit admissa,hoc prodest:quia facta probatione reus non posset appellare,cum sic conuictus & confessus,ut l.2,& l.fi.quor.ap.non reci.

* An super eodem facto posit quis sępius interrogari, Iac.de Are.in l.qui bona.§.si quis.de dam.infec.dicit , aut semel rñdit sic eẽ , uel non esse & nõ põt interrogari amplius:sed si rñderit,sic se credere, adhuc poterit interrogari,sicut dicimus in Iuramento calumniæ,l.2. C.de iura.cal.nã põt eẽ ꝙ primo non credebat, nunc sic: maxime ubi actor postea aliquid probauit,ut puta p vnum testẽ.quod dicit Bal. no.licet nõ viderit practicari. p hoc facit quia in his quæ mutant̃ tẽpore uel momento,nõ præsumimus de præterito in præsenti,l.spadonẽ.§.qui absolutus.de excusat.tut.poterit tñ de nouo de eodẽ interrogatus,dicere, & rñdere ut s̃.responsum est. p quo facit auth.in isto,de iuramento cal. & l. vxor.§. legauerat.de lega. 3.fac.l. 2.ff.quis ordo in bo.pos.seruet.fac.Bal.in l.2.§.quod obseruari.de iura.cal. uide Guido.de suza.in Rub.& in l.j.de interrog.act.ubi distinguit.

* An positioni de facto suo debeat dari tẽpus ad deliberandũ,Bar.ponit in l.cum falsum.ff.de acq.hær.fac. qđ no.in c.præsumitur. de reg. iur.lib.6.p Dy.de hoc p Bal.in l.2.ut lite pẽdente,sup versi actorum,ubi sic dicit,Nota ꝙ articulorum seu positionum semp est facienda copia aduersario, q̃ hæc sunt de actis:tñ hoc est intelligendũ s̃m quosdam post rñsionẽ:quia antequam rñdeatur, si articuli uel positiones consistunt in facto proprio,nõ dẽt aliter fieri copia,nisi legẽdo. Nam hoc modo fit editio articulorum.l. j.in principio.de eden. nõ aũt dabitur terminus ad deliberandũ , quia in facto proprio præsumitur malitiose iste terminus deliberatorius,ar.l.fi.ff pro suo,sed in facto alieno datur terminus ad deliberandum, ut l.iusiurãdum & ad pecunias.de iureiu. In ꝯ̃rium vr̃ ꝙ non respondenti debeat dari copia,non dico terminus deliberatorius , p hunc tex.p̃t dici ꝙ si iudex mandauit ei ꝙ respondeat positionibus,& non respondit, ꝙ p p istam cõtumaciam possit copiam denegare , l.sed & si per prætorem. §.sed & si.ex qui.cau.ma.Bal.

* Nota ꝙ licet responsionem qualificare : sed interrogatio uel positio non sic qualificata allegatur, l.iusiurandum.§.non semper.de iureiurando.fac. quod no.Inno.in c.ex parte.de rescrip.

* An positioni possit rñderi p procuratorẽ,Iac.Butr.in l.fi.C.de proc.Bar. in l.2.§.defendi.ex qui.cau. in po.ea.& l.de minore.de quæstio.Bal.in l.nõ solum.de procur.sic dicit:Apparet hic ꝙ procurator dẽt positionibus respondere,& nedum de ꝯsistentibus in facto,sed ẽt in animo dñi: puta an sit hæres.no.in c.1.de iudiciis lib.6.sed an procurator respondens de quæstionibus possit dicere tanquam petrus, Credo sic, & tanquam procurator credo sic.Inn.in c.quia propter.de elec.in fine apparatus procurator uniuersitatis,uel collegij dẽt respõdere id quod maiori parti placet.Inn.in c. postoralis.ext.de iudi.

* In l.ad pbationẽ.de probationi.dicunt Bal.& Alb.no.ꝙ illa positio dr̃ impertinens quæ positioni ppositæ nullum præstat adminiculum,& quæ nec p se,nec cum alia adiuncta facit ad causam: sed si adiuncta cum alia aliqđ adminiculum pręstat,non dr̃ impertinens,Guido de suza in l.2.§.quod obseruari.C.de iuramen.cal.dicit,ꝙ in curia Romana seruatur ut oẽs positiones admittantur, saluo iure impertinentium.fac Inno. in c.cum in causa. ext.e.in glo.& c.cum contingat.de off.deleg. De hoc p Richar.de salice.in l.si defensor.§.qui interrogatus.de interrogat.act.& dicit spec.tenere.hoc in c.7.uers.no. fac.ꝙ melius est admittere superfluum, quam omittere necessarium.14.q.2.non existimo.

* An positio facta possit reuocari,glo.in c.fi.ext.de iureran.lib.6.& idem de responsione facta no.fac.quod no in l.si duo.ff.de acq.hære.& l.non est uerisimile.ff.quod metus cau.per docto.

* An possit ꝯ̃ fictam confessionẽ probari probatur ibi s̃.aut est pronunciata ficta ꝯ̃ procuratorẽ,quia fuerar procuratori data,& potest contrarium pbari:secus si est pronunciata ficta contra principalem,cum esset data copia ipsi principali.fac.Alb.in l.2.de iuram.cal.

* An contumax in respondendo positionibus possit mulctari, Bal.in l.1.si quis ius di.non ob.dicit quod sic.

* Quid si pono sic,dico quod fama est ꝙ non commisi tale delictum , an tali positioni debeat pars respondere?Iac, But.ponit in l.2.si seruitus vend.& dicit quod sic,& quod si negetur per partem,quod possit dicta positio per partem probari.

* Nota ꝙ positio negatiua quæ potest probari per partis confessionẽ, admittitur.fac.l.si ex cautione.C.de non nu.pe.& hic.& per hoc dicit Ray.ꝙ positio negatiua meri facti admittitur,quia potest probari per confessionem partis:de quo per eum in l.quidam in iur.de donat.ff.Et nota ꝙ positio non dr̃ negatiua ex verbis , sed ex qualitate eius quod ponitur.ita no. in l.si cum minorẽ. de in inte.rest.p Bal.ubi dicit ꝙ positio minoris ætatis semp dr̃ negatiua siue ponatur uerbis affirmatiuis siue negatiuis. & p hoc reprobat gl.quæ est in l.de ætate ff.de minor.qu . facit differẽtiam & rõem, quia minor ætas est priuatio cuiusdam perfectionis.itaq; merito ipsius positio dr̃ negatiua.simile dicit in positione q̃ fit p dictionẽ absq; eo fuit, &c. quia semp dr̃ negatiua.de quo in l.actor.de prob.23. q.5.non est nostrum. & c.cum ecclesia.de cau.po.& propriet.

* In c.præsentium.ext.de testibus.lib.6.in glo.quia positio negari,&c.hic p literam,super quolibet no.Inno.non sufficere positionẽ negari, nisi ad singula respondeatur in positione contenta.idem Pe.& Abbas.& dicit Hos. hoc æquum contra cauillosam subtilitatem aduocatorum sumptam ex §. vtrum.Io.And.in nouella.

* Nunquid ratione partis positionis falsæ possim totam positionẽ negare. Bar.in dicto §.vtrum.in l.si is qui ducenta.de rebus du.& l.1.§.si stipulãti. de uerb.obl.& in l.non solum.in prin.de procur.in gl. quæ vr̃ dicere quod ratione partis falsæ nõ licet negare totum.Bal.ibi sic dicit aut est facta positio de totalitate, ut quia dicit positio Titium fore hæredẽ in totum,cum sit solum p parte:& tunc dicta positio põt in totum negari,aut est facta indeffinite:ut pono Titium hæredem , qui est solum pro parte: & tunc negari nõ põt simpliciter:& ita loquitur illa gl.& aduerte,simplex positio ꝙ quis est hæres, vr̃ præsupponere de toto,non tamen potest negari simpliciter,ut prædixi Bal.in l.2.§.quod obseruari. C.de iura.cal.

* Nota ꝙ positio alternatiua admittitur in facto alieno , & idem est in articulis, Inno.in c.ex parte.de rescri.

* Nota ꝙ de positione iuris ciuilis vel municipalis uel constitutionis extrauagantis.per Bar.in l. ornamentorum. de auro & argen.leg. & l.cum prolatis. de re iud.

* In l.si cui.§.si à filio.de leg.1.quidam fuit accusatus de adulterio commisso cum Bertha vxore talis:ille respondendo fuit confessus se cognouisse dictum Bertham carnaliter.modo quæritur ex hoc ꝙ dixit dictam Bertham cognouisse an videatur confiteri ꝙ sit vxor illius.Speculum hic nihil dicit. Tu dic ꝙ quædam est confessio generalis,ut puta confiteor omnia contenta in accusatione,& refertur ad omnia contenta siue principaliter siue incidenter,l. fin.de fideic.lib. quædam est confessio limitata,ut confiteor me cognouisse dictam Bertham,& tunc solum refertur ad bertham, non ad alias qualitates eius,ut hac l.si cui.idẽ in similibus .fac.l.si q̃s a filio.s̃.e.Bar.

* An ex positione negata possit pars se iuuare.no.in l.naturaliter.§.nihil cõmune.ff.de acq.pos.& Bar.in dicta l.post legatum.de his qui. ut indig.Io. An.in nouella,in c.1. de confe.lib.6.& idem Io. Mon.& Arch.& tenent contra non.& Bar.in l.nõ utiq;.de exc.c.per tuas. & idem e appellatus possum me adiuuare. secundum Richar. §.fi.de iureiuran.per Iac.Butr.

* Positioni detegenti crimen non tenetur quis respondere, ut pote quod sit vsurarius manifestus, homicida. Bal. in l. 2. de iur. cal. secus si poneretur q̃ est publica uox & fama q̃ sit usurarius. nam nõ detegeretur crimen cum sit detectum per famam. Bal. ubi s.
* In l. Titia in fi. de uerb. oblig. nota literam istam, pro positione tali. Dico q̃ Titius debebat mihi decẽ, cuius es hæres. Rñdet, credo, q̃ uerum est: dubitatur ad quam positionẽ uideatur eẽ responsum: an uideatur debitũ tñ confiteri, an debitũ & se eẽ hæredẽ. & q̃ utrunq; videatur confiteri, probat hac l. & l. pluribus. J. eo. & inst. de inutili. stipu. §. quotiens. & l. 3. §. fi. de quæstio. ubi in multis quæstionibus Scæuola rñdet sic esse. In ꝓrium dicit Ioan. Brixien. q̃ istud, cuius es hæres, ponitur demonstratiuè, id est cuius dico & demonstro te esse hæredẽ. & hæc dictio quis, cui, cum uerbo præsentis uel preteriti tẽporis ponitur demonstratiue, ut c. nõne. de præsum. ubi Christus respondendo duabus interrogationibus rñdendo vni negatiue, uidet aliam confiteri tacite. l. 6. de leg. i. sed cum verbo futuri tẽporis facit ꝺ̃dictionẽ, dicta l. sexta. de legat. j. & l. nuper. de legat. 3. Sed ꝺ̃ id quod s. proximè dictum est, vt, quia confessio indefinitè pl̃ata in omnibus præiudicat. ut no. gl. in l. at si quis. §. pleriq; de relig. & sum. fu. fac. l. si quis intentione. de iud. sed tamen Ioan. Brix. dicit quod primo videatur responsum.
* In l. error. C. de iuris & fac. igno. dicit Bar. q̃ ubi dolus aduersarii adducit reum ad sic credẽdum. & ad sic confitẽdum, datur restitutio ẽt post sententiam: & sic si positioni factę ab aduersario tu rñdeas credo, post sententiã poteris restitui, quasi læsus: quia credidisti persuasioni aduersarij: secus si respondisti ipso non ponẽte: hoc vt falsum. nam omnis confessio rei hẽt in se positionẽ actoris, saltẽ inclusam in libello. ergo sẽp reus audiretur. ut ergo salues Bartol. intelligas q̃ non solum actor ponat, sed etiam vltra processit dolo inducendo reum ad sic credendum. Bal.
* An positioni criminis sit respondẽdum, Bar. in l. Marcellus. ff. rer. amot. Bal. in l. non solum. in prin. de proc. ubi dicunt q̃ positioni sꝑ delicto non tenetur quis rñdere. Inn. in c. dudum. de electio. sed si de delicto iudex ex officio suo interrogat, tenet quis rñdere ita dicit tex. hic dum dicit in interdictis, posito q̃ sit interdictum vnde vi. & licet quis nõ teneatur rñdere de crimine, tñ tenetur respondere an sit de crimine infamatus uel condemnatus. Inno. in dicto c. dudum. & Hosti. in Rub. de scruti. fac. quod no. Bal. in l. 2. §. quod obseruari. de iuram. cal.
* Sed cuius expensis debet iri ad aduersarium, ut respondeat positionibus, Iac. Butr. in l. sed & hę. §. defendere. de procuratoribus. & Guil. & Cu. in l. fi actor. de proc.
* In l. j. C. de fur. Bal. quærit, quid si aliqnis primo confitet vnam positionẽ. sed o aliam, & repetendo idẽ ꝑ idem, negat: an poterit incontinenti se corrigere? dicit q̃ sic, ut c. præterea. de testi. cog. Quid eẽ, dic q̃ potest se quandocunq; corrigere, ut in Auth. ꝺ̃ qui propriam. & l. eum qui. de iureiuran. quia facit suam conditionẽ deteriorẽ, quod semper licet meliorẽ aũt non semꝑ licet post ius firmiter quæsitum aduersario: in eodem autem contex. potest se corrigere cum hoc etiam liceat testi. cuius imaginem gerit confitens, l. fina. de fideicomis. libert.
* An contumacia procuratoris nolentis respondere positionibus faciat dictum haberi pro confesso. Bal. in l. non solum. in princ. de proc distinguit, aut est tale quid de quo procurator potest habere notitiam, aut non: primo casu nocet, secundo non.
In c. 1. de confes. lib. 6. in nouella Io. An. assignat rationẽ quare cogitur ꝑ responsionem ad positiones probare intentionem aduersarij, cum non teneatur addere instrumenta quæ faciunt contra se, ut c. 1. de probatio. & l. qui accusare. de eden.
Nota q̃ in positionibus est necesse q̃ sit iussus & monitus à iudice, non ꝑ
* nuncium, alias, non haberetur pro confesso, ut c. si post præstitum. de confes. li. 6. in gl. ord. idẽ tenet Arch. ibi idẽ Bal. & Bar. in l. 2. §. q̃ si actor. C. de iuram. cal. idẽ Cynus ibidẽ cum approbat gl. Io. An. Item Spec. in hoc titulo de positionibus. §. 8. uer. item quæritur. vt tenere idem, licet ꝺ̃ videat tenere in §. nono. uer. licet aũt præsens. Item ꝺ̃ vt tenere Alb. in l. j. §. igitur. ff. de uen. inspi. Idem q̃ gl. or. tenet ẽt Dynus in reg. iur. ꝺ̃ eum qui potuit dicere apertius. li. 6. circa medium apparatus. & habetur pro confesso & ꝑ negante interrogatus, prout est sibi nociuum, ut no. Io. An. in dicto c. in gl. pen. in fine. nam tunc habetur pro confitente, si sibi nocet. uide in nouella vel in additio. spec. & Cynum in l. 2. §. quod obseruari. de iura. cal. Tñ Iac. Butr. in d. l. 2. §. fi. de iura. cal. dicit q̃ si est missa copia positionum ad domum cum præcepto, ut respondeat ipsis positionibus. & fuerit contumax, habetur pro confesso, quod dicut no. ꝑ ipsum in dicto l. 2. §. q̃ si actor. in fine, quod dictum non reperio ꝑ dictum Iac. But. sed bene per Spec. ut s.
In l. is apud quem. de eden. glo. in l. 2. de iure fisci, quæ dicit quod non respondens habetur pro confesso, quia hoc est verum in ciuilibus, non in criminalibus. Bar. in l. pe. de quæst. uel dic uerum ubi dicit q̃ reus non veniẽs ad subeunda tormenta, debet haberi pro confesso, quod non est uerum, nisi statuta aliter disponant.
* Pone q̃ iudex præcepit mihi q̃ deberẽ cõparere hoc sero ad respondendum positionibus sub certa pœna: ego comparui, & non dixi, ut respondeam positionibus. certe in dubio uideor ꝓparere ut respondeam positionibus, cum sciam me citatum propter illud, ut hac l. Bar. in l. conditionũ. de condi. & demonst.
* Quid ponere debeat, & quales, & quantas positiones facere debeat ille q̃ vult probare dẽualore alicuius rei siue mobilis siue immobilis, & eꝺ̃ quid facere debeat pars aduersa. Bar. in l. prætia. ff. ad leg. falcidiam fac. qd no. Ang. in l. mortis. de donatio. cau. mor. & l. si qs vxori. §. si statu liber. de fur.
* Nota q̃ licet pars se adstrinxerit ad ꝓbãdũ ꝑ testes, uel instrumenta, tñ ad mittitur ad faciendum positiones. Bal. in l. 2. §. quod obseruari. de iura. cal.
[illegible] positionẽ q̃ fecit post litẽ ꝓtestatã, Bal. i. l. edita. de
[illegible] Bal. in l. gallus. §. quidã recte. de lib. & posth.
[illegible] mille: reus respondet q̃ promisit sub cõ-
[illegible] iciter. de uerb. obl. & l. si quidem. de exce.
[illegible] licandi puritatem, & dẽt iudicari tanquã
[illegible] & actor tenetur uel totam admittere, uel
[illegible] signor. in dicta l.
* Nota q̃ si fit mentio de aliquo instro in positione uel petitione, an debeat ante omnia hoc instrumentum edi. Bal. in l. j. §. editiones. de eden.
* Nota quod positiones possunt esse multæ. Bal. in l. j. C. desiũrt. etiam Alb. Bal. vbi s.
* Nota quod si est statutus terminus alicui ad ponendum, non intelligitur ad articulandum, Bal. in l. generaliter. §. i. C. de iureiu.
* Nota q̃ articulorum & positionum semper est danda copia parti, Bal. in l. j. C. ut lite penden.
* Nota q̃ in positionibus iudex dẽt interrogare prime ponentẽ an ita credat, deinde aduersarium. Host. in summa ti. de iud. §. quę sint necessaria. sub §. vtroq; autẽ præsente. uer. hoc tamen scias. uide ꝺ̃pe. in ti. de posi. §. quinto superest uidere. uers. oblatus igitur. & gl. ord. i. c. j. de confes. lib. 6.

a ¶ De Confessionibus[a]. Rubrica.

QVIA factis positionibus requandoq; cõfitẽs, ideo præmisso de positionibus, aliqua de confessionibus supponamus. Prius tamen not., q̃ factis responsionibus, qui posuit, diligenter dẽt aduertere, vtrum rñdẽs confessus fuerit oẽs positiones: q̃ si fecerit, instet apud iudicẽ, q̃ pronunciet: quia in confitentem nullæ sunt partes iudicis, nisi vt pronunciet, extr. de transact. præterea. ff. ad l. Aquil. ꝺ̃inde, 2. §. fi. Si vero negatæ fuerint oẽs, potat terminũ ad ꝓbationes alias inducendas. Si vero aliquas negauerit, & aliquas confessus sit uideat an ꝑ confessatas eius interrogatio ꝓbet: quo casu sententiã postulet, ut s. alioquin negatas positiones redigat in formã articulorum, vt s. de teste. §. nunc videndũ. & dilationẽ postulet ad ꝓbandũ. De confessionibus ergo dicturi, uideamus, quis sit effectus confessionis: qualiter confessio impugnet: quæ, & quando confessio præiudicet, uel non: & an confessio valeat reuocari.

ADDITIO.

a ¶ De Pileo idẽ, quod dixi s. rubri. proxim. ¶ Tancr. posuit hanc rubricam, quæ est quarta tertiæ partis. ¶ Rof. inter prætorias, vbi de vtili certi condictione. Item inter ciuiles, ubide actione in factum ex confessione. ¶ Vber. de Bob. sui operis col. pe. ¶ Io. de Deo. Camil. lib. 5. ut prox. & lib. Iudicũ, vlt. col. ¶ Bonag. de hoc parte quarta rub. vlt. ¶ Aegi. 130. & hi duo solũ de reuocatione confessionis: saluo, quod iste aliquid dicit in causa 222. alleg. super rubrica prox. ¶ Alb. Gal. posuit hanc rubricam.

¶ Quis sit confessionis effectus.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non est confitenti certum debitum necessaria, sed ut tantum habeat tempus ad soluendum datum à lege.*
2 *Confitens incertum non habetur pro iudicato.*
3 *Confitens se debuisse, vel rem agentis fuisse, opponens tamen præscriptionem, vel pactum, vel solutionem an sit statim condemnandus.*
4 *Confitens in causa ciuili aliter consideratur, quam confitens in causa criminali.*
5 *Confessione sola in causa criminali facta, an debeat ferri sententia.*

a 1. §. Effectus autem confessionis est, ut is qui confitet pro conuicto habeat, C de confes. l. vni
b ca[a]: quia in confitentẽ ꝓ nullę sunt partes iudicis quo ad cognoscendum, ut s: imo ipse quodam modo se sua sententia dãnat
c vt ff. de confessis, l. j. in fi iuxta illud[c], Ex ore tuo te iudico: & arg.
d 21. dist. nunc aũt. 5. q. 5. c. qui, quod nouerit[d]. vbi ergo quis certũ confessus est, ut ff. de confes. certum. §. fin non restat, nisi quod
1 confessus habeatur. ¶ Tẽpus ad soluendum datum à lege[e],
c currit à die confessionis, vt ff de iud. si debitori. ff. de confes. certum. §. fi.

ADDITIONES.

a L. vnica. ¶ Illius legis uerba sic iacent, confessos in iure pro iudicatis haberi placet: dixit Azo in Summa huius ti. quod hæc uerba sunt plena mysteriis, & subiacent insidiis, & multiplices distinctiones admittunt. Host. dicit, quod magnam caudam trahunt. Hæc autem te uigilem reddant ad inferiora. Item sciendum, quod antiqui ob hæc formauerunt quandam prosam, uel regulam, quam posuit Azo in Summa huius ti. post princip. Pil. vbi s. etiam post prin. Rof. ubi s. in 1. col. Sim. Vincen. in l. j. in prin. & idẽ etiam ibi Ale. quam posuit Accu. in prę. l. vnica, in prin. mag. gl. effectum autem ipsius regulæ posuit in eadem gl. ad finem per uersus, quos ponit ẽt Io. 2. q. 1. c. 1. & Tan. ubi s. & illos prosequitur Goff. in Sum. e ti. solum ad quodlibet aliquem, unum ius allegat coniunctim. Host. autem in Sum. posuit illos uersus: ponit etiam pro sam illam prolixiorem, quam demũ reducit ad alios uersus, & alios suos copiosè prosequitur in j. §. Cy. in l. 1. C. eod. titu. addit ad prosam, uel regulam, quam ibi ponit Accur. & illam plene prosequitur.
b In confitentem. Debito modo, ut in sequ. §. per quod dixit Pil. vbi s. ante finem uer. in summa, quod in hoc differt confessio facta iudici terreno ab illa quæ fit Deo, quæ debito modo facta inducit absolutionem, de pœn. distinct. j. dixi, confiteor. in prin. distinctionis.
c Illud. ¶ Lucæ. 19. ante medium.
d Nouerit. ¶ Communiter est uer. sub §. vlt.
e Lege. ¶ Quatuor mensium, ut probant iura sequentia.

tum.§.fi.ex de offi.del.querenti.ex de re iudi.quod ad consultationē nec est necessaria sententia,ut in p̄d l.pinde &.ff.de re iud.
a debitoribus.quod uerum[a].¶†Et si nō petiit libellum,uel petiit:
2 sed non incontinenti confessus fuit, dicens se nolle litigare[b]:si
b uero libellum petiit, & recepit, & lite contestata confessus est in forma iudicij tunc sunt bene aliquæ partes iudicis .s.quo ad pnunciandum:quia tunc debet eum iudex sententialiter condemnare, ff.de confes.Iulianus. & l.qui Stichum.ff. de iud.de qua re. C.de execut.rei iud.l.fi. sed & ubi incertum confessus est nō habet aliquis p iudicato,ut s.§.px.uer.octouo. Vbi ergo reus libello recepto,& lite contestata, confitet actoris intentionē,actor
c statim petat sententiam.nam non est [c] confessi causa tuenda rei. Si uero neget,statim petat inducias ad pbandum Præmissa uera sunt,cum quis simpliciter confitet se debere,uel rem agentis eē,
3 ff.de iureiu.si duo. § j. ff.de uer.sig.debitor.† Si uero confitet se debuisse, uel rem agentis fuisse, opponit tñ p̄scriptionē, uel pa-
d ctum,uel solutionē,non est statim condemnatio facienda[d], sed dabit reo dilatio ad pbandum, C de pbatio.siue. C.de except.si quidem ff. de rei uen.officium.ff.de iureiu.nam & postea in prin. q si confiteat se debere in diem,uel sub conditione,& hoc pbet, quia sibi inhoc p se non credt,licet ꝯ se dicat se debere,ff.de inter.ac.de ætate.§.j. C de pbationes. & l seq. C.de lib.cau.cū
4 precum.s. tit.px.§.fi.uer.quid si debes. ¶†Et hoc in ciuili cā:in
e criminali vero vt[e],q confessus non sit condemnandus,nisi aliter ꝯ eum pbet:quia nō habet p explorato facinore,ut ff.de quest. l.1.§.diuus & §.si quis vltro.& §qōni.Sed illud locū habet in ꝯfessione p torturam extorta, in qua confitens non pseuerauit. Sed forte vult ꝯrium ostendere.Sed si pseuerauerit,uel sine tortura confessus est,tunc est cōdēnandus, ut ibi,& j §.px.in prin.
f & ff.de cust.& exhib.reor.si confesus[f]. ext.de confes.cum su p.
5 de elect.per inquisitionem.† Nec est vnquam quis in criminali p condemnato habendus,imò semp necessaria est sententia,ut C.de pœn.ante sententiam.C.de cust.& exhib.reo.l.si quis reus.
g ff.de quæst.l.i.§ fi.[g] 2 q.1.nos in quenquam 23.q.4.quæsitum.& c.illud. Adde hic, quod no.j. in trac.lib in ti de acc.§ j. uers.deinde autem.Quid autem iuris sit in causa liberali, criminali, ma-
h trimoniali,uel conuersionis,dic.ut j § px.uers 10.[h]

ADDITIONES.

a Verum. ¶ Secundum Accursi.in l.proinde. in prin.allegata, & secundum Vbertum de Bobio,ubi supra,& idem Alber.Gal.in prin.
b Nolle litigare. ¶Et tunc fit sibi præceptum, de quo plenam remissionem uide j.de sen.prola.§.2.uer.est quoque.
c Rei. ¶ Versum posuit Io.de Deo & Rof.
d Facienda. ¶ Idem no.in l.certum.1.resp.in vl.glo.
e Videtur.¶ Secundum Vbert.prædictum,ubi s.in prin.
f Si confessus. ¶ Tanc. dixit, quod decretales sequentes probant melius,q̄ lex istam confessionem in criminibus valere:remissionem dabo in fine tit. ADDE,an ex confessione sola quis possit condemnari in criminali, pulchre per Anch.cons.23.visa inquisitione.
g §.fi. ¶ Alias pen.
h Ver.10. ¶ Hoc dixit,quia Vber.hic continuabat illa.

SVMMARIVM.

1 *Confessio metu mortis facta,an valeat.*
2 *Confessio facta errore facti , reuocari potest quandocunque ante sententiam errore probato.*
Errare est aliud pro altero putare.
3 *Confessio pro se non tenet:sed bene contra se tenet,& præiudicat.*
Confessio coram non suo iudice an teneat.
4 *Confessio facta contra rem fauorabilem,quo casu præiudicet,vel non.*
5 *Fauor matrimonij facit , ut nulla confessio coniugum præiudicet, ex quo publice est contractum.*
6 *Accusetur si quis de stupro à parentibus cuiusdam puellæ , & ambo corā iudice confiteantur matrimonium , an postea possint se inuicem cogere ad illud,aut contradicere.*
7 *Confessio super re non litigiosa an ualeat.*
8 *Confessio super eo quod ius non admittit , an sit ualida.*
9 *Confessio procuratoris & curatoris an domino absenti priudicare,vel pdesse posit.*
10 *Confessio in præiudicium superioris facta,an valeat.*
Confessio super dote,vel super pecunia non numerata,an præiudicet.
11 *Confessio in causa criminali,qualiter sit scribenda.*

2.§.Sequitur uidere qualiter ꝯfessio impugnet: & quidem multis modis.Opponit.n. primo ꝯ confessionē, q nō ualet,qa facta est a pupillo,qui ipso iure tutus est,22.q.5.paruuli.Pubes aūt minor 25.ann. bene obligat ex cōfessione,sed restituit ꝯ eā,si lesus fuerit,ff.de cōfes.certū.§.pe.ff.
a de minor.si ex cā iudicati.§.2.[a]In spiritualibus aūt tenet sñia lata
b ꝯ minorē,qđ dic,ut ex,de resti.spol.ex parte[b].¶†Secūdo nō ua
1 let ꝯfessio facta metu mortis,ut ex,qđ met.cā, c.i.uel cruciatus, 31 q.2.Lotharius.uel tormentorū, nisi perseueret qs in ꝯfessione,ut s.§.i.uer.& hoc. & bī non tenet cōfessio facta p metū uel
2 fraudē,uel uim,25.q.6.c.i. ¶†Tertio,nō ualet si sit p errorē facta:unde reuocat qñcunq; añ sñiam,errore probato,ex,de ꝯfes. c fi.ff.eo.non fatet & l j §.si quis ultra.& § de quibus.& ff.de interrog.act.de ætate § qui iusto.C.de iur. & fact. ignor.error facti.Errare n.est aliud p altero putare,ut 22 q.2.in quib.ff.de iudi.si p errorē in fi Iuris aūt ignorantia nō excusat, 38.dist.si in laicis C.de iur.& fact.igno. l.ii.& l.cū qs. Odoff.tñ dicit q bene excusat in iudicio:qa ibi certat qs de damno uitando: quo casu oēs excusat,ff.de iur.& fact ign.l.iur.& 1.q 4 § notandū.ubi de
c hoc.Sed prius dictū ueriꝰ puto[c].Sed qđ si ꝯfiteor, quæ ꝯtinent in aliquo instro,uel in priuilegio,qđ postmodū pnūciat falsum nūquid p̄iudicat ꝯfessio talis? Dic de hoc,s̄m Inn.1111.ut no.ex
d de excep.cū uenerabilis[d].& de censib.cū olim.¶†Quarto nō te-
3 net p se[e],ut 4.q 3.uer.nullus in re. sed ꝯ se bene tenet, & p̄iu-
4 dicat,& credit,ut in pre.l de ætate.§.i.& 14.q.2.§.i.C de pbat.nō exēplo.sed tunc nō credit de se ꝯfesso ꝯ aliū,nisi put no.s de ac-
f cusatore,§.itē repellit.¶ Quinto non ualet, si fiat [f] corā nō suo iudice:ut ex de iud.at si clerici.& de ꝯsue.ad nostram.11.q.1.c.in clericorū.ext.de ap ut debitus. ¶ Sexto, si fiat ex iudiciū:quod dic,ut j.§.px.¶Septimo si fit absente aduersario,uel pcuratore eius,ff.eo.certum § pe.ex eod.c.ii.ff.de inter.act.l.fi. Hugolinus
g tñ nihil deuiat ab aliis[g]. ¶Octauo, si sit incerta. dēt.n.esse certa puta,&

ADDITIONES.

a §.2. ¶ Si hoc membrum vis plene prosequi,vide Cy.C.eo.l j sup ver.maior.& C.de Auctor. præs.l. clarum. ubi inuenies ꝯrium esse in sententia,ꝯ quam non est minori necessaria restitutio , vt no.in præ.§. pe.& patet C.si aduer.rem iud.l.cum & minores. Et potest esse ratio,s̄m Dy.quia i confessione adest consensus confitentis,qui non adest in sententia condemnati,ff. ff.de uer.ob.l.inter stipulantem, §.1.sed ibi ponitur 2.opi. Petri, qui subdistinguit in adulto,an habeat,uel non habeat curatoem:primo casu in cōfessione ipsius sine curatore,idem , quod in pupillo:si non habet,procedit, quod est dictum.Ibi ēt ponitur tertia opinio Nicolai de Ma.distinguentis ēt inter adultum & pupillum;primus,si cum auctoritate curatoris confitetur,valet:sed si est lesus, restituitur,si sine,subdistinguit, an confessio fit ad ordinationem litis.uel iudicii, an ad inquisitionē ueritatis. primo casu nō ualet:quia habet ad talia personam legitimam.secundo casu ualere pōt,nisi restitutione:uel alias legitime reuocetur.Sit ratio : quia ubi ueritatē quærimus,non sic personæ solennitatem inspicimus,ff.man.si fideiussor.§.quædam.C.de eden.is apud quem.de quo l.interrogari.in quibus patet , quod de veritate quæritur:& iurat,licet non iuret de calumnia , C.de iura.cal.l. 2.§.quod obseruari. In pupillo,si est infans , non ualet confessio ēt auctoritate tutoris,cum nec debeat in ius uocari.ff.de in ius uoc quique.In maiore infante ualet sine tutoris auctoritate.sed ualet cum illa,& datur restitutio.Et ex prædictis patet,in confessione minoris p tormenta , curatoris auctoritatem non requiri , cum fiat ad veritatem habendam: cum in delictis minor censeatur maior,ff.de mino.auxilium.§.in delictis.C.de adulter. delict.l.j. ff.de reb.cor.l. 2. Hoc posuit,quia cum ipso domino Nico.Paduæ pro quodam consilio,quod dare debebamus,satis habui de prædictis conferre:sed ad intellectum istorum uide quod plene no. Host.eo.ti.§.super uerbo,maior. ¶ A D D E , vt per Bart.qui & ipse mentionem facit. Nico.Ma.in d.§.pe.& in l.2.§.quod obseruari.de iur.cal. Bal.in l.fi.C.eod. & ibi tenet,quod in confessione,quæ fit per tormenta,sit necessaria curatoris præsentia:tenet clare Bal.eius consi.243.incip.aut maior.
b Ex parte. ¶ De iud.c.vl.lib.6.
c Puto. ¶ De hoc in fi.huius ti. vide distinctionem Dyni super regula, ignorantia.lib.6.
d Cum venerabilis. ¶ Vbi scripsi in gloss.quasi dicat.ad fi.uer. item nota,q si quis.item in dec.cum olim.uide in gl.in instr.& glo.seq.
e Pro se. ¶ Hic uide Cy.ubi s.super uer.contra se.
f Fiat. ¶ In iurisdictione contentiosa:licet quidā ꝯ, de quo p Cy.ubi s.in q.4.illud idē in voluntaria,qñ personam illā prorogare non poterat,de foro comp.si diligenti. ¶ ADDE, vt p Alex.cons.13.& 86.j.li.& cons.18.4.lib. Bal.additionē in ti. de posi. & an confessio ex inepta inquisitione sit sufficiens ad condemnandum:uide Ang.quod non,consi.288.
g Ab aliis.¶ Hoc in distinctionib.suis e.ti.vbi incipit,ad eorū uerbosam,&c. ubi tenet,q cū hodie iudex procedat,ēt ad sñiam absente parte,q sñia pdest absenti,ut in l.properādū C.de iud.§.i.& ii.& æque poterit pficere ꝯfessio aduersarii ipsi absenti , cuius præsentiā tenet iudex:sed olim nō sic: qa iudex nō poterat absente parte pcedere,ff de re iud.l. de vnoquoq;.& s̄m illud tps loquit lex fi.ff.de inter.act. & refert Cy.in l.j.C.e.ti.in vi.quæstio.q dictū placuit.Petro:& Si.Vincē.in prę.l.i.solū inducit rōnē p̄dictā. idē ibi Ale.p hoc dicto facit,q iudex ē persona publica,& p̄t subiectis acqrere,ff.ré pu.fal.fo.l.nō quasi.de vsuris,quanq̄.li.6.& Guid.de Suz.in p̄d. l.una.C.e.ti.tractat,an si de p̄cepto iudicis pars rñdeat positiōi aduersarii illo absēte,ualeat rñsio?allegat,q nō, leges hoc i uer.allegatas. Itē q factū iudicis iuri đrogare ñ dēt,ff.de feriis,l.i.t3 ꝯriū,s.q valet auctoritate iudicis,ff.de ifa.l.i.§.qđ iussit.& de minor.ait p̄t.§.qd tñ.ff.qđ cū fal.tut.l.i.& đ aq.plu.ar.l.quanq̄.i prin. Alia opinio distinguebat, an p modū uoluntariæ iurisdōnis fieret illa rñsio,an p modū ꝯtentiosæ: ut primo casu valeat, scđo nō. In rñsionib. q̄ fiunt ante litis ꝯtestationē ad interrogationē iudicis de quib.no.in decr.cū causam de iura.cal.& ff.de inter.act.l.j.quæ possunt ēt à rñdente reuocari, ut j.§.vlt.in prin.procedere pōt dictū Hug.& Gui.Sed si quæramus de rñsione ad libellū, vel positiones,cum in primo fiat ꝯtestatio,q̄ ꝯtestatio vtrāq; partē requirit,i secūdis iurum ponētis [illegible] cedit iuramentū respondentis, nō bene practicatur [illegible] quid de confessione iurata,facta absente parte: Paul

pura, & de certa re, uel quantitate, ff eod. l. certũ. & in præ. l. de ætate. §. nihil, xi. quæst. iij. graue & s. tit proxi. §. ix. ¶ Nono, si sit contra naturam: quod dic in confitendo, prout dixi in ponẽdo,
4 tit. prox §. vij. versi. xxvi. ¶†† Decimo, si fit ℑ rem fauorabilem: vnde si ingenuus se ℘fitetur seruum corã iudice, nõ tamen in iudicio liberalis causæ, non valet, ff. de lib. causa, interrogatam. se-
a cus si hoc ℘fitetur in iudicio liberalis causæ, quia tũc ℘iudicat, a nisi ℑrium probet confitens. vt eo. tit. l. pe. in fin. ff e. l. i. §. plane.
5 ff. de app. non tantum. ¶†† Item etiam fauor matrimonii facit ut nulla confessio coniugum ei præiudicet, ex quo publice est cõtractum: extra de eo qui cog. consan. vxor. suę, super eo extr. de diuor. ex literis. sed pro eo bene valet, ut extra de raptor. cũ causam. dummodo non sit contra aliud matrimonium. Et idẽ
b in voto b, secundũ Vber. & extr. de clandest. desp̃o. c. ii. & de ap.
6 directe. ff. de iureiur. ait prætor. ¶†† Sed pone: accusor de stupro à parentib. puellæ: tandem coram iudice ecclesiastico vterq; nostrũ confitetur esse matrimoniũ inter nos: & sic iudex nos in pace dimittit: post hoc puella me petit in virum: ego nego matrimoniũ quæritur, quid iuris? Et certe non uidetur, ꝙ posit me petere. nam dicta confessio fuit simulata, & causa liberationis facta: ideoque non est consendũ matrimoniũ, ff. de ritu nup. simulatæ. extr. de spõ. tua. maxime quia facta fuit propter metũ. xxxi. quæ. ij. c. j. & ij. & c. Lotharius extr. de spon. cum locũ. Cõtra: quia factũ fuit coram suo iudice, C. de confess. l. vnica. ff. eo. l. j. extr. eod. cap. i. & ii. Dic. ꝙ iudex ei præcipiet, ꝙ eam teneat. Tamẽ si cũ alia contrahat prius quàm in eam verbo, vel facto cõsentiat, tenet matrimoniũ cum secũda secundũ T. & B. & est
c quæstio dominicalis c. ¶†† Vndecimo nõ valet, si fit super re nõ
7 litigiosa, ut ff. de interrog. act. confessionibus. uel si fiat in lite quæ non potest procederę. putà inter patrem & filium, dominũ & seruum vt ff. de iudic. l. ii. uel si impubes, uel genitalibus carẽs de adulterio accusatus, hoc confitetur. tunc enim non valet qa hoc committere nequiuit, extra de frig. quod sedem, de diuor.
d quãto. §. pen & de delic. pue. c. j ff. de adul. si minor. xxv. an. d
8 ¶†Duodecimo nõ valet si fit super eo, quod ius non admittit. ff. de inter. act. is cui. § ti. de his enim, quæ ℘tra ius sunt, nec pactum, nec cõfessio valet, ff. de pac. iuris gentium. §. & generaliter. & §. seq. extr. eod. c. fi. xxxii. q. ii. solet quæri extra de cõdi. apposs cap. fin. Ius autẽ non admittit, ꝙ ludæus habeat mancipiũ Christianum. liiii. distinct. mancipia. & cap. sequen. extra de Iudæis, cap j. & ca. fin. ideoque si Iudæus consentus noxaliter confitet Christianum mancipium suum esse, ei non præiudicat talis confessio: uel si Iudæus confitetur se cum Christiana matrimoniũ
e trimoniũ, xxviii. q. i. caue e. ¶ Decimotertio, si facta est à furioso, ff. de reg iur. in negotiis ff. d iure codic. l ij. §. furiosus. ext. d suc.
9 ab intes c. fin. xvii. q i. Gunsaldus ¶†† Decimoquarto, si fit à non domino, non obest domino: vnde confessio procuratoris & curatoris absenti dño nõ obest. ff. de ℘fes. certum. §. si quis absente. uer. sed an & ipsos. quod intellige uerũ, si dominus veniẽs paratus est ℘bare contrarium, extra, de confes. c. fi. & de ap. cum causam, & de censi. cum olim. alias enim bene obest domino corũ
f confessio. quod dic, secundum do. meũ in Summa eo tit. f & ℑ.
10 §. postremo. ver. si uero ℘t. ¶ †† Decimoquinto non valet confessio in præiudicium superioris facta, extra de arbi. cum tẽpore. ¶ Decimosexto, non præiudicat cõfessio super dote, vel supecunia nõ natura, C. de non num. pe. in contractibus. Hinc est. ꝙ licet quis in instrumento confiteatur se dotem ab vxore recepisse, sibi non præiudicat talis confessio: imo vxor eam repetens probare habet se ipsam numerasse, vt C. de dot. cau & non
g num l. i. & iunge hoc, quod est ℑ. prox ver. quod autem g & seq. & ℑ. in trac. libel. in tit. de do. inter uir. & vxor. §. ii. uersi. si vero quis. & ℑ. de conclu. & renun. ver. sed & marito Potest tamen dici, ꝙ si in illo instrumento renunciatum fuerit exceptioni non numerate dotis, tunc bene valet, & præiudicat ꝑmissa cõfessio, vt in ea. l. nisi præscripto temporis incurrerit, ut eo. tit. l. fi. & auth. ibi posita. Quidam tamen dicunt, ꝙ aut confessio huiusmodi fit ante matrimonium, facta traditione: & tunc valet cõfessio: aut post, & tunc non valet, cum etiam confessio ante matrimonium facta, trahitur ad tẽpus matrimonii. vt C. de do. ante
h nup. l j. & l. quę te sponsæ Sed primum verius, secundũ Accur. h
11 ¶†† Quid iuris sit de confessione in causa criminali, & qualiter sit scribenda, & qualiter reus sit interrogandus, not. infra de accus. §. i. uersi. deinde autem. & seq.

ADDITIONES.

a Præiudicat. ¶ Idẽ no. eo. tit. c. fi. in fi. j. gl. fi. & ideo Alb. Gal. ubi. s. & ferè omnes.

b Voto. ¶ Monachationis, uel conuersionis: de hoc loquitur Vber. vbi s. quod sic intellexit auctor. patet s. proxi. §. in fin.
icalis. xxvi. ad quam faciunt, quæ scripsi de cler. coniug. cum Ioan quæstione, & facit de iureiur. mulieri. cum ibi notatis.
Circa hoc vide, quod dixi de sen. excom. per tuas. super gl. cromana. ad fi. li. vi. super ver. innoxios.

c Caue. ¶ Accur. & Simon. vbi supra, dant exemplum, si confiteor, fœminã habere filios in potestate, ℑ id, de conuer. infidel. ca. ij. cum concor.

f In sum. eo. tit. ¶ dicam ibi in ver. statim alleg. vbi plenius hoc prosequit. ADDE de confessione prælati, Ro. cons. cccl xxx viii. & de confessionib. procuratorum, Old. cons. cxvi.

g Autem. ¶ Ibi dabo remissionem.

h Secundum Accur. in l. j. præalleg.

SVMMARIVM.

1 *Confessio quæ, & quando præiudicet, vel non. vt sequatur sententia, aut condemnatio.*
2 *Confessio in vno iudicio, vel extra iudicium facta, an præiudicet.*
3 *Confessiones & acta in vno iudicio, faciunt fidem in quocunque alio, quãdo inter easdem personas quæstio ventilatur.*
4 *Confessio procuratoris facta in vno iudicio, an nocebit domino in alio, vbi ipse procurator non fuit.*
Factum procuratoris non nocet domino, nisi in causa, in qua datus est.
5 *Confessio extra iudicium facta, an, & quãdo valere, aut nocere dicatur.*
6 *Confitens se debitorem an semper & statim sit obligatus.*
Confitenti quibus casibus competat exceptio.
7 *Confessio sine causa facta extra iudicium coram testibus, nõ inducit plenam probationem.*
8 *Cõfessio inter viuos sup ℑcta ad liberãdũ aliũ à se, quo casu præiudicet.*
Confitens quibus casibus statim obligatur.
9 *Confitens bona, quæ fuerant patris, esse matris, an præiudicet, aut teneat confessio.*
Dominum non transfertur nudis pactis, aut nuda traditione, nisi iusta causa præcedat.
10 *Confessio in ultima necessitate facta, multipliciter consideratur.*
11 *Confessio patris in vltima voluntate quo casu hæredi præiudicet.*
12 *Confessio in vltima uoluntate ad aliũ sibi obligandum, an prosit.*
13 *Confessio extra ius facta, licet non præiudicet iure confessionis, præiudicat tamen iure pacti.*
14 *Confitens rem suam esse alienam, an per tale confessionem amittat illius rei possessionem.*
15 *Demonstratio falsa non tollit veritacem.*
16 *Confitens alium possidere, ꝙ ipsemet possidet, an sibi ipsi præiudicet.*
17 *Confessio in iudicio & coram testibus, facta, an valeat, aut præiudicet.*
18 *Confessio filij in causa possessoria quo casu noceat patri.*
Filius non potest renunciando, vel paciscendo, patri præiudicare.
19 *Confessus in iure pro confesso debet haberi.*
Confessio cõiugũ ℑ matrimoniũ facta, nõ uocet, sed pro matrimonio sic.
20 *Confessio in una causa facta, an præiudicet in alia.*
21 *Lite contestata, & probationibus factis, an possit quis pœnitere.*
22 *Confitens de furto in actione ciuili, an possit per talem confessionem in iudicio criminali condemnari.*
23 *Confessio simulata pro infecta debet haberi.*
24 *Præceptum confesso factum obtinet vim sententiæ.*

1 **3. §. Nunc** uidendum † restat, quæ & quando confes-
sio præiudicet, uel non; ad cuius rei noti-
a tiam pleniorem opus est distinctione a nam aut fit in iu-
dicio

ADDITIO.

a Distinctione. ¶ Est sciendũ, ꝙ plures antiq. formarũt distinctionẽ de hoc Iac. Bald. formauit, que mihi incipit ad quorũdã uerbosam clamationẽ. Odof. formauit aliã su p l. generaliter. C. de non nu. pec. q mihi incipit, vt plene liqueat iste articulus, quo finito ꝓsequtur legis materiã. Gui. de Suz. su p l. tale pactũ. ff. de pact. scripsit distinctionẽ de hoc: sed plenius in p. l. generaliter. & incip. cũ qs ℘fitet. Et vt ipsorũ mẽbra innotescant: querũ aliqua ponit Accur. ff. de inter. act. l j. in gl. pe. est sciendũ, Iacobũ sic inchoasse, cũ qs ℘fitet se obligandũ, aut in iudicio, aut ext. itẽ aut testibus solenniter adhibitis, aut nõ: & si adhibiti, aut nullã cãm exp̃sit, aut debitũ dixit: & cãm declarauit: & hæc duo primo expedit: demũ reassumit, cũ soleniter & cãm declarauit: & hæc duo primo expedit: demũ reassumit, cũ soleniter & cãm declarauit: & hæc duo primo mẽbro distinguit, an fit ℘fessio sup dominio est ℘fessus, aut nõ: & hoc secõ mẽbro distinguit, an fit ℘fessio sup dominio aut sup possessione: & illã ꝓsequit: subdit de ℘fessione in vltima volũtate, ꝙ aut ad liberãdũ, aut ad obligãdũ: assumit de ℘fessione facta i iudicio, q aut in ciuili aut i criminali: & primo aut de certo aut de incerto, aut de facto: & hoc vltimo, aut cũ alio ꝑt esse actio, aut nõ: reassumit demũ de criminali, ponẽs in fine de liberali. Odof. aũt sic aggredit: Aut qs confitet inter viuos, aut in ultima volũtate. Primo casu aut ad obligandũ aliũ sibi, aut se alii, aut ad liberandũ: & vltimo casu distinguit in forma verborũ, secõ casu aut exprimit cãm, aut nõ: & si exprimit, distinguit cãm mutui & dotis su aut exprimit cãm, aut nõ: & si exprimit, distinguit cãm mutui & dotis ab aliis causis: reassumit 3m ꝓncipale, de vltima volũtate, in qua aut ꝓfitet se alii debere, aut aliũ sibi, aut ad liberãdũ: primo casu aut nõ capaci: aut capaci & secõ casu iurauit, aut nõ iurauit: & secõ casu aut dicit q tita tem & cãm, aut nõ: si ad liberandũ, ualet saltẽ iure legati. Gu. de Suz. vbi s. sic loquit: Aut cõfitet qs in iudicio, aut ex. aut in testõ. primo casu aut ad se, aut ꝑ se: si ext. iudiciũ. aut ad se obligandũ, aut ad aliũ liberandũ, aut ad ius remittendũ horũ primo mẽbro aut nõ fuit expressa causa, & nõ valet: aut fuit expressa: & hoc casu aut est cã dotalis, uel mutui, uel alia: si ad liberãdũ, valet, sed opponi potest exceptio, præterquã in sex casibus, si ad remittendum, valet si in testamento, aut ad aliũ sibi obligandũ, & non valet: aut ad aliũ liberandũ, aut ad se, uel hẽredes obligandũ: secõ casu aut iurat, aut non iurat: tertio casu aut ille erat capax, aut non: & si erat, aut iuruit testor, & causam expressit: aut nõ iurauit, licet causam expresserit. Mẽbra Cy. ponã J. §. prox sup ver. cæterũ. Ex his patet, ꝙ vtiliter collegit author verba ista, sic illa percipiendo in isto §. seq. ¶ Adde Bar. in l. nude. ff. de donat. & quæ ibi posui post Alex.

dicio [a], aut extra iudicium [b]. Et si quidem fiat in iudicio, sub
distingue: quoniam aut fit in causa ciuili, seu in spirituali, aut in
criminali. Si in ciuili, seu in spiritualibus confitetur quis certum, non uidetur necessaria sententia, quod dic, vt supra §. j. Si
uero confiteatur factum, si quidem est tale, cuius nomine cū alio potest esse actio, actionē, quæ cum alio esse poterat, in me
propria confessione transfero, vt ff. de inter. act. confessionibus. & l. si iscuius, ff. ad l. Aquil. si is cum quo. Si autem cum alio actio esse nō poterat, non tenet, vt in præ. cōcor. ff. de inter.
act. si autē. § mortuo [c]. Et breuiter dico, q̄ confessio in iudicio facta, præiudicat, dummodo facta sit legitime, secūdum ea quæ dicta sunt s. §. prox. ut probatur ext. eo. c. ij. & iij. & C. eod. l. vnica [d]. ¶† Quid de confessione in vno iudicio, vel extra iudiciū
facta, nunquid præiudicat, & facit fidem in alio? Respon. tic dūmodo illa, quæ fit extra iudicium fiat cum causa, vt probatur ex
tra de elect. per inquisitionem. vbi p̄fessio facta in causa inquisitionis. fidē facit & præiudicat in causa electionis, licet illud mul
tipliciter p̄sueuerit intelligi: & dic, vt ibi no. secundū Papam. [d]
ad idem facit C. de arbitris, cum antea. §. fin ff. de inter. act. quia.
In fi. [f] Et est ratio, quia p̄ id, q̄ propria voce dilucidè p̄testatus est, venire non debet, extr. de probat. per tuas. C. de non nu. pec.
generaliter & hoc, nisi p̄fitens, p̄bet, q̄ in alium casum illa confessio intelligebatur, ut in præ. l. generaliter. extra de accus. cum
dilecti. Arg. tamen p̄. nam attestationes & alia acta in vno iudicio habita, non præiudicant in alio, vt extra de fide instru. inter
dilectos. ver. nec attestationes. & arg. extra de ord cog c. ij. Respon. aliud est in attestationibus & aliis actis, cum contra illa plura possunt obiici, quæ prius non fuerant obiecta. Item p̄ extra
de iudi. at si clerici. sed ibi non tenuit confessio: tum quia extor
ta: tum quia coram non suo iudice facta [g]. †Hoc tamen certum
est, q̄ si eadem causa de vno iud ce ad alium trāseat, acta habita
coram vno, faciunt fidē coram alio: extra d̄ testi. causam, quæ.
ubi de hoc, & c p̄scripta. & generaliter, quandocunq; inter eas
dem personas quæstio ventilatur, confessiones & acta habita in
vno iudicio faciunt fidē in quocunque alio, si de eis constet. vt
in præalleg. dec. inter dilectos. à p̄rio sensu, & C. de lib. caus. iu
bemus. & in præ. l. & quia [h]. Quid de cōfessione coram arbitro
habita? dic, quod facit fidē coram iudice, vt C. de arbitris l. pen.
in fin extra de testi. præsentata. C. eo. cum apud [i]. Quid de litis cō
testatione? de hoc in præ. c. præsentata secundū Papā. [k] ¶† Sed
nūquid cōfessio procuratoris mei facta in vno iudicio, mihi no
cebit in alio, vbi ipse procurator non fuit? videtur, q̄ sic quia perinde est, ac si ego ipse fuissem confessus. ff. ad l. Aquil. proinde
extr. de causa pos. & propri. c. j. Ego puto p̄ [l] tum qa ratio præd.
l. generaliter. & decre. per tuas. cessat hic: tum quia factum procuratoris non nocet domino, nisi in causa, in qua datus est, vt
extra de off. deleg. cū olim. dic, vt j. §. postremo. uersi. si uero. Si
vero sit causa criminalis: dic, ut j. §. j uersi fin. ¶† Nūc dicendū restat, qd iuris est, si p̄fessio fiat ex iudicio? & hic opus est subdistinctione. nam aut fit super crimine, aut in causa pecuniaria. Si
quidem quis confitetur crimen extra iudicium, uel coram non
suo iudice, non nocet ei. ext de iudi. at si clerici. quia nullus puniēdus est, nisi per uiā iuris: quæ triplex est, ut ext. de accus. sup
his. & c. qualiter. secundo: & confessio facta coram non suo iudice, non præiudicat, s. §. prox. uer. v. & hoc uerū est, nisi crimē
esset alias notorium, extr. de accusat euidentia. ij. q. i manifesta.
uel nisi ex huiusmodi confessione ortum esset scandalū, uel infamia: qa tūc punitur confitens, saltem extraordinarie. extra de
excess. prælat. quam sit graue. & de cōfess. cum super. quia priuat
omnibus beneficiis habitis, ut ibi, & etiā habendis. quod dic, secundū Papā, prout not. extr. de elect. per inquisitionem. Si autē
in causa pecuniaria, scilicet super contractu, uel alia re, confiteatur quis extra iudiciū, iterum subdistingue. nā aut fit confessio inter uiuos, aut in vltima uoluntate. Si inter uiuos aut super
p̄ctu tantum, aut super proprietate, aut super possessione. Si fit
inter uiuos super contractu, aut fit ad obligandum se, aut ad liberandū. Si ad obligandū, aut causa est expressa, aut non. Si confessio fit extra iudicium inter uiuos super p̄ctu ad obligandū,
& cā est expressa in p̄fessione, putā qa p̄fiteē qs se debere centū
Titio ex cā depositi, uel cōmodati, uel uēditionis, uel permutatio
nis & testes sunt sōlēniter adhibiti, stat in est p̄fitēs obligatus [m]
nisi probet se indebite cōfessum, ut extr. de fide instrum. si cautio. C. de non num. pec. generaliter. & l. ij. & l. si intra. & cōdemnabit, nisi contra probet, ut dixi, & probatur ff. de probatio. quidam. & C. eo. non epistolis. & l. seq ff. depositi. Publia. adeo q̄ si
confessio sit facta in scriptis, nō potest reprobari, nisi per aliam
scripturam: si uero sine scriptis, potest contra per testes probari,
ut ibi. ff. de p̄bat. cum de indebito. §. fin. C. de testib. auth. rogati.
& uide. quod no. j. de edit. instru. §. instrumentum. uer. itē oppo
nitur contra. ¶† Quod autem dixi, taliter confessum statim obligari, fallit hoc in duobus casibus, s. in mutuo, & in dote. Nā si qs
confitetur ex causa mutui se debere, competit sibi intra biēnīū
acceptio

ADDITIONES.

a In iudicio. ¶ Vt s. §. j. in prin. dixit: textus legis dicit, In iure: quid ergo pro iure, uel iudicio hic summat, venit in dubiū, an solū cū pro tribunali
sedet, an ēt cū ambulat in via, uel manet in lecto, uel balneo. Cynus hoc
tractat, vbi. s. in ij. quæ. quod gl. ibi posuit dubie, hoc posuit s. tit. pror. §.
ii. post eius finem.

b Extra iudiciū. ¶ Rof. vbi. s. in fine opponendo ad hanc diuisionē, quærit,
quid plus operet confessio in iudicio, q̄ extra? Aut enim quis confitet certū, causa adiecta: & tūc siue in iudicio siue extra corā quinq; testib. rogatis
p̄fessio p̄iudicat: facta uero sine cā in iudicio, uel extra. nō p̄iudicat. Respō
det, q̄ secundum illos, qui tenent confessionem sine causa non p̄iudicare, forte nihil: uel secundum eum assignari potest diuersitas: quia quando
in iudicio confitet sine cā, tenet, & cogi potest exprimere cām, sicut quan
confitet, incertum, cogit exprimere certum. ff. eo l. certum. secundum eū:
tu in processu diuisionis videbis: q̄ in pluribus expedit hæc diuisio. ¶ Ad
de an confessio sine causa præiudicat? & an facta corā arbitratore dicatur
iudicialis, uel extra iudicialis? Alex cons. xiij. lib. j.

c Mortuo. ¶ Placet quod hic dicitur, cū correctione literæ, quæ alias erat
falsa hoc dico, qa Accur. in gl. de qua s. alium sensum dedit his verbis, &
Vbert. in decre. vlt. posuit hæc verba sub refisitentia naturæ, Sensus autem
istorum est talis, si agis contra me noxali, & damno dato per Titium, qui
ego cons:ssus sum seruum meū, illa actio contra neminem poterit esse de
libero homine: & sic confessio mihi non nocet: sed si ille erat seruus alienus
quē confessus sui meum, confessio mihi nocet, propter rationem præmissam: & hoc dicunt leges istæ. Hoc sic declarauit quia qđ dixi, in hoc Rof.
vbi s. uer. octauum. non placet. idem dico de Iacob. de Are. & Cy. qui intricarunt hoc membrum.

d L. vnica. ¶ Sed an hæc duo, confessio & probatio, sint paria? dubitatur. &
per sequentia patet q̄ non. & no ff. de iureiur. sed & si possessori. §. fi cum
hæreditate. in j. gl.

e Secundū Papā. ¶ Ibi videas, qđ scripsi supra vlt gl. p qđ intelliges, quod
j. dicitur, q̄ plura obiici possunt, &c. ¶ Adde. q̄ confessio facta extra iudicium cum causa, etiam in absentia partis valet, & præiudicat confitenti
tenet hoc Rot. in antiq. decis. 430.

f In fi. ¶ Pi. alleg. l. fi. C. de re iud. & uide, qđ no. de eden. l. is apud. Albe. Gal.
idē tenet allegās decret. dilectus. de capel. mo. & uide, quod ibi no. igl. &
sic. & quod super ea dixi. Ad contrarium induxerat tres leges, quas uide
j. uers. sed nec confessio. prope fin.

g Facta. ¶ Et nota, an aliquo casu laicorū iurisdictio super clericos approbetur. vt scripsi post Inn. in præ. dec. per inquisitionem super glossalis.

h Quia. ¶ De confessione facta coram uno iudice, an per alium possit executioni mandari, no. Cy. vbi s. in x. quæst & breuiter tenet secundum Ia.
de Ra. & Pe. q̄ nō. l. alleg. ff. de offi. procon. l. i. Ex quo patet, q̄ si confessus
fuisti ad mei petitionem coram iudice Bonon. te mihi debere centum. Iudex Florentinus sua auctoritate illius confessionis executionem non assumet. Nō obstat, quod dicit, iudices se debere mutuo iuuare. C. de off. præf.
præ. Afr. in nomine domini de admi. tu. l. Titium. §. tutores. facit xx. distinct. præcipimus. de treu. & pac. c. j. quia leges loquuntur, cū requiruntur iudices a iudicibus, in authen. vt nulli iud. §. si quis vero. canones loquuntur
de pace seruanda. Sed an si coram debito iudice petitur confessi ministeri
executio, habebit locum officiū iudicis? Cy. quæst. ix. dicit Rof. distinxisse, an
p̄fessio fuerit facta in iurisdictione potentiosa. & tūc sic peti possit. ff. de rei
vēd. post rem. si per modum uolūtariæ iurisdictionis. nam ipse refert Petrū tenere in vtraque officiū locū habere, cum locū habeat in omnibus
bi notis vt iudici, arg. finiū reg. si irruptione. & C. de accusat. ea quidem. &
hoc est tale. Habeat ergo paratā executionē per iudicis officiū, C. de executi. rei iudic. l. ij. & uide quod dicā j. §. ult. super uersi. quæ autē. ¶ Adde
quod Bar. in l. à diuo pio. §. fententiam Romæ dicit, q̄ instrumenta guarentigiæ facta in vno loco, possunt vbiq; mitti executioni: sed Paul. de Cast.
reprehendit hac ratione: quia confessio facta coram vno iudice, non potest coram alio executioni mandari.

i Apud. ¶ Est. v. q. Cy. vbi s. an dicat facta i iure? & ibi recitat quoddā distinguere, an sit lata sententia & homologata, uel nō: cum primo casu agatur
ex sententia secūdo nō, C. de arb. l. cum antea. poterit primo casu dici in iure facta: secūdo nō. Secunda distinctio est inter arbitrū & arbitratore, vt
primo casu dicatur in iure facta, C. de arbi. l. pe. in fin. secundo nō. Refert
suū Pe. simpliciter tenere, confessionē factam corā arbitro, nō dici factā
in iure, cum actus eius nō dicatur iudiciarius, C. de arb. l. j. & qđ dicit de
sententia homologata, de confessione non reperitur: ergo, &c. C. de app.
præcipimus. Non obst. q̄ dicimus, confessionem fidē facere in iudicio, fateri, sed non ut facta in iure, sed extra ius, C. de testib. l. fin. Sed insurgit alia quæstio, cum in confessione facta in iudicio sententia iudicis, à qua nō
est appellatū, imponat finē reuocationi erroris. nunq̄ idē fit in laudo, uel
sententia arbitri? Videt q̄ sic, per leges, de arb. l. j. C. de iud. p̄erandū. & facit C. de collat. l. si foror. in fi. In p̄rium non potest dici finis impositus, cū
nec actio, nec exceptio oriat ex illa C. de arbi. l. j. & vere nisi homologet,
nō uidet finitū, ut in proxi. q. sed si fuit arbitrator, videt secus, cum periudeat trāsactū, ut no. in auth. vt diff. iu. post pricip. Collat. ix & scripsi de
iureiur. Quintauallis. in mag. gl. in prin. & ante fin. Quod glo. in Lerori:
dicit sufficere, scilicet negotiū trāfactione finitū, qđ intelligendū de transactione, quæ valeat. Nec obest l. si ex fallis. C. de transact. Sed occurrit &
tertia. an in extraordinariis, quæ non sententia, sed decreto finiunt, habeat
post illā locū reuocatio erroris: secūdo in libertate nō, C. si aduer. libert.
ii. in alienatione prædii minoris, uel in falsa executione tu
milibus, nō impediret decretū p̄ illa veniri, ut patet ff. d
prætor. de iu. si prætor. §. Marcellus. C. si ex fal. alle. tu
de re. e. qui sub tu. uel cu. l. magis. §. pe. ¶ Adde, an
arbitro faciat fidem. Al. cons. 13. i. li.

k Secundum Papā. ¶ Ibi scripsi super uerb. act

l Ego puto cōtra ¶ Idē Cōp. in decr. p in fi

m Cōfitēs obligatus. ¶ Hic uide, qđ dicā. j.

a exceptio non numeratæ pecuniæ, sed post biennium obligat.[a] Inst.de lit.oblig.per totum, & C.de nõ nu.pec.in contractibus. in fin.Item si quis confessus est se recepisse ab vxore centum nomine dotis, & contingat ante bienniũ matrimonium dissolui, cõpetit cõfitenti & eius hæredibus exceptio non numeratæ dotis intra annum a tempore soluti matrimonii: si uero post biennium usque ad decem annos fuerit dissolutum, cõpetit hæc exceptio intra tres mẽses, ꝙ si dissolutum fuit post decem annos, postea nõ competit, C.de dote cau.& non num l.fi. & auth ibi
b posita, & dic, vt s.§.prox.ad fi.[b] Sed quæ est ratio, quare in his duobus casibus cõpetit ꝯfitenti exceptio, & non in aliis? Respon quia frequẽter cum homines velint recipere pecuniã mutuo, & creditores pecuniã præ manib.nõ habeant, illi confitẽtur se recepisse pecuniam spe futuræ numerationis: & idẽ est in dote, quia mariti sæpe confitentur dotẽ se recepisse spe futuræ numerationis: unde quia in his casibus hoc frequentius accidit, prouidit lex istis: quia ad ea, quæ frequentius accidunt, &c.ff.de leg.nam ad ea.extr.vt lite nõ contest.quoniam frequenter, respõ.j.ff.ad Carbo.l.j.§ si ea.In aliis vero accidit, ꝙ prius fit instrumentum, quam res deposita, uel locata, uel uendita tradatur: & ideo secus. Si autem non fuit causa expressa in confessione facta super cõtractu ad obligandum, ut quia confitetur qs simpliciter se debere Titio centũ nulla causa expressa, talis confessio nullum parat præiudicium, nisi Titius aliter probet debitũ: vt in
c præd. decr. si cautio. cũ suis similib.[c] ¶ † Vnde dicit do. Marti.de
7 Fa. ꝙ confessio sine causa, facta extra iudicium corã testibus, nõ inducit plenam probationem. ff. de donat nuda. Nec obstat C. de testib.testium. & authe.rogati nam ibi fiebat ad liberandum, ff.de pact.tale pactũ.& debemus esse prõptiores ad liberandũ, prout sequitur. Sed nunquid semiplenam inducet? Respõdeo sic, secũdum eum C.de proba.instrumenta.ibi, si non aliis quoque adminiculis adiuuet. Nec obstat ff.e.quidam. & C.eo.non nudis.& l.non epistolis.nã ibi non ideo imponitur filio necessitas probandi, quia ipse erat in possessione filiationis: onus autẽ probãdi incũbit ei, qui dicit, C.eo.actor.quæ est vj.q.vl. nisi ius neget, ut j.tit.prox.§.i.uersi sequitur. Præmissa locum habẽt, cũ fit confessio ad obligandũ se alteri. nam si ad obligandum aliũ sibi nõ prodest, etiã milies facta, ut s.§.prox.versic.iiij.& j. ver-
8 sic.prox.¶ † Cæterum si fit ꝯfessio inter uiuos super contractu, ad liberandũ aliũ à se, tunc si testes sunt solenniter adhibiti post xxx.dies, intra quos competit exceptio nõ numeratæ pecuniæ, præiudicat talis confessio, & non ante C.de nõ nu.pec.in ꝯctibus.& C.de quad.præscri l.ii.in fi.nisi in quibusdam casibus, in quibus statim confitens obigatur.¶ Primus est, quando qs confitetur se recepisse tributum, uel censum fisci, ut in ea l.¶ Secundus, quando maritus post ꝯfectionem dotalis instrumenti confitetur se recepisse totã dotẽ, uel partẽ: vt s.§.prox.ad fi.¶ Tertius, in deposito certatũ rerum, vt in præ.l in ꝯctib.¶ Quartus, est, quando in libro curiæ, ubi scribunt pecuniæ receptæ ꝓ distractis rebus, scriptum est, aliquam pecuniam pro tali re distracta se recepisse.C.de quad.præscri.l.ii.§ fin.¶ Potest & quintus
d adiici, secundum Odof.[d] quãdo mulier cõfitet pro intercessione se pecuniã recepisse.C.ad Velle.antiquæ. Sed is casus videt potius ad obligandum. Hoc autẽ certum est, ꝙ in confessione extra iudicium facta ad liberandum, non est necesse causam liberationis exprimi: imo sine causa præiudicat, ff.de pact.pactũ. Secus, quãdo ad obligandũ, vt s.iuxta regulã Arriani, ff. de act.
9 & obli.Arrianus.ext.de ꝓbatio ex literis.¶ † Porro si qs ꝯfitet sup ꝓprietate.si qdẽ sup dominio fit ꝯfessio falsa cã adiecta, ut qa ꝯfitet rẽ non esse suã siue in iudicio, siue extra, siue coram testibus, non præiudicat.nã si quis bona, quæ fuerãt patris, ꝯfiteatur esse matris, non præiudicat, nec tenet confessio, ut j.ver.hoc quoque. Et est ratio, quia nuda traditio nunquã transfert dominium, nisi iusta causa præcedat, ut venditio, uel alia, ad quã traditio sequatur, ff.de acqui.rer.dom.nũquã Item & quia dominiũ non transfertur nudis pactis, ut C.de pact.traditionibus.nec etiam amitto dominium, licet rem habeam ꝓ derelicto, ff.de ac
e quir.poss.si quis vi.§.differentia.[e] Cæterũ si fiat confessio super possessione, puta quia qs dicit se nõ possidere, statim ꝑdit possessionem, quę etiã solo animo amittit, vt ibi, & ff.eo.posside
10 ri.§.in amittenda.& etiã retinetur, C.eo.nemo ambigit ¶ † Sequit uidere de confessione in vltima uolũtate facta: in quo iterum subdistingue.nam aut confitetur quis ad obligandum se alteri, aut ad aliũ sibi obligandũ, aut ad alium liberandum. Si quis confitetur in ultima voluntate ad obligandum se alteri, aut nõ capaci, aut capaci. Si non capaci, putà ei, cui nihil legari potest, uel etiam ei, qui vsq; ad certum modum capere potest, vt C.de ...a lib.auth.licet patri.dicendo, sciãt omnes, ꝙ tali filio meo de ...centum, quę ad me de bonis eius peruenerunt: & talis ꝯfes... ...ualet.præsumitur enim facta in fraudẽ, cum sibi legare ...,nisi spurius ꝯ probet, ff.de probat.qui testamentũ. ...de suc.ab intest. vers. quid si inter se. Si vero confitetur se debere capaci: aut testator ꝯfitetur, & iurat sic esse: & tunc valet, etiam si nihil debuerit, & hæres tenetur id soluere, vt ff.de legat.iii.cũ quis decedẽs.§.codicillis. C.de prob.auth. qđ
11 locũ.sed hoc creditoribus non preiudicat, ut ibi no.¶ † Sed nũ quid patris confessio hr̃di præiudicat.quo ad debitum bonorũ subsidium, vt si pater confessus fuit cum iuramento Titium deposuisse centum libras apud eum, ad hoc vt filius hæres teneat illa restituere? Et uidetur, ꝙ sic, per præd.auth. Sed certe secundum hoc posset filius sua legitima fraudari: quod esse nõ debet ext.de testa.c.Raynutius.& c.Raynaldus. Vnde dic, ꝙ talis confessio ei non præiudicat, cũ sic quasi creditor: arg. ext.de inoffi. test.l.Papinianus.§.si quis impuberis.secundum Vber aut non iurat.sed simpliciter dicit, sciant omnes, ꝙ debeo tali centum, exprimendo

ADDITIONES.

a Obligatur.¶ Non naturaliter: qa tẽpus non est modus inducenda naturalis, ff.de act.& oblig.obligationũ ferè.§.placet.sed ciuilis prius inefficax, sit efficax, secundũ Odof.vbi s.dat simile de l.Iulianus.ff.de cõ dict.indeb.

b Ad fi.¶ Idem posuit s.de excep.§.uiso.uer.super excep.ubi etiam ponit exceptionis formam, & scripsi de fide instrum.si cautio, super gl.pe.ibi uide plenius.

Similibus.¶ distinctionibus: Mar.de Fa. quam statim allegat, an sit noua obligatio, an cautio sup præterita, uide j.de feudis.§.ij.sup iiij.q.fuit iij. Mar.de Fa.cui ꝯcor.Io.de Bla.ut ibi scripsi. Et ad intellectũ eorũ, quæ hic dicunt, scire debes, ꝙ ipse Io.in suo libello, ubi tractat de actione ex stipulatu, tenet ex stipulatione sine alicuius causæ expressione agi posse, cũ ipsa stipulatio sit sufficiẽs tã ad agendũ q̃ ad excipiendũ: quod sic probat: Promissio & solutio ad paria iudicãt à lege, C.ad l.Fal.l.ult.facit ff. de donat, si patronus.§.j.& de ꝯst.pec.idẽ est.ii.sed nemo præsumit indebitè soluere vt ff.de ꝓb.cum de indebito.sic ergo dicet, ꝙ nullus præsumit indebitum ꝓmittere. Vnde cum causa promittendi semper præsumatur, non est necesse ꝙ causa inferatur, cum etiam stipulatio dicatur à stipite, quod designat firmitatem: Insti.de verb.oblig.in prin Per se ergo sine alia causa firmitatem ad agendum designat, ut ibi ꝓbatur, idẽ deducendo per singulas obligationes, Institu.de oblig.§.fi.ff.de ꝓcura.l.licet.§.ea obligatio.sed in aliis singulis obligationib. siue exceptione causæ agi potest, ergo & in ista. Itẽ in stipulatione est obligatio ciuilis, vt patet Instit.de acti.§.de consti. Itẽ subest naturalis, ff.de pact.l.i.§.adeo. Cum ergo ibi sit vtrunque vinculum ad agẽdum, ergo promittens est necessario obligatus alicuius rei soluendæ causa, Inst.de obli.in prin.& si ab agẽte petat in libello causam sibi edi, respondebit agens, ꝙ causam sui facti ipse scire tenetur, ff.pro suo, l. ul.ff.ad Velleian.quanquam.C.de rescin.ven.quisquis. Propter ipsius ergo scientiã cessabit editio.ff.de eden.si quis ex argentariis.§.prohibet. Dicit autem legem ii.§.circa.ff de doli excep.& de uerb.oblig.si quis cum aliter, loqui, quãdo ꝯstat nullã uel falsam fuisse causam, vt dicit auctor in ꝑ.iiij.q.versic.& idẽ.ꝙ a principio putabat cãm, & neuter in dolo: qa post reperta falsa, uel nulla, si agat tũc stipulator, ꝓmissori, qui errauit, cõpetit exceptio doli ut in d.§.circa. Apparet eñ tũc veritate cõperta dolus stipulatoris, licet à principio forsan in dolo non fuerit, vt dixi. Cõcludit ergo duo: Primũ, ꝙ q̃uis quis promiserit causa non expressa, valet stipulatio: cum semper præsumatur causam interuenisse, vt est dictũ. & ex ea egi potest, donec probatum fuerit cãm nullã, vel falsam interuenisse: quod per obliquum probari poterit, ut in præ.uer.& idem. Secundum est qđ sequit ex primo, scilicet ꝙ causa stipulationis in libello edẽda est. Adiuuatur autem sic opinio prædicta lex sine distinctione dicit quod si promittatur aliquid certum, agitur certi condictione: si incertum, ex stipulatu, Insti. de uerb.obli.in prin.& ff.si certũ pet.si quis certũ & ff.de uerb obli.stipulationũ quædam.& l.vbi autem. Sed si Legislator voluisset, ꝙ necesse foret causam exprimi, id, quod sibi erat facile, addidisset: facit l.vna.circa fin.C. de cadu.tol.extra, de transact.c.ij.uer.unde si circa.cũ concor. quæ volũt ꝙ vbi lex non distinguit, &c.ff.de Publi.de pretio.cũ similib. Inducit etiã, ꝙ si requireret causa in stipulatione, ergo & cã causæ: & sic in infinitum iri posset: quod euitatur à iure, ext.de rescrip.c.ij.lib.vj.cum concor.ij.glo. ff.de dam.infec.qui bona.uide circa fin.ff.de re iud.l.à diuo Pio.§.si post. Sicut igitur non requiritur obligatio ex obligatione, ff.de re iudic.si se nõ obtulit.§.ij.sic nec causa causæ, nec lis ex lite.C. de fruct.& litium expens. l.terminato. Itẽ ꝯstat, ꝙ uerba legis describentis stipulationẽ non ponunt causam, sed dicunt eam sic contrahi: promittes; promitto: facies; faciam dabis, dabo, inst.de verb.oblig.in princip.Roff. tamẽ in rubrica de certi condictione ex stipulatu, tenet contrarium cum domino suo Azone, qđ etiam repetit de ꝯdict.sine causa.scilicet ꝙ causa est necessario exprimenda in stipulatione: scilicet promitto tibi ex tali causa: alias in effectu stipulatio est nulla: quia exceptio doli obstabit agenti imo & obligatio sine causa condicitur, ff.de do.exceptio.l.ii.§.circa.de condict.sine causa, l.qui sine causa.ff.de probat.cum de indebito.§.fi.ad idem ff.de donat.l.nuda. Nec sibi placet, ꝙ dicat facta animo donandi: qđ negat verum, nisi vbi ius exprimit in casibus, quos dicit per dominũ suũ not.ff.man.l.idẽ. Adiuuat dictũ suũ Roff.per casus uarios, ubi sine expressione causę nil agitur in trãsactione, ff.de trãsact.cũ hi.§.in hac causa. Inquirit etiã causa, si petat missio, C.de edic.diui Adri.tol.l.fi.In apocha.C.de apoc.public.l.prima. Respondet ad id, qđ dictũ est, legislatorẽ non expressisse, dicit hoc uerũ in libro Institutionũ, ꝓp rudes: sed satis est in libris Digestorum, & in aliis id expressum: sic & actio edi debet cũ cã.remittit ad ea, q̃ dixit de cã agẽdi & uerba illa, quæ allegantur, promittis; promitto, &c.fatet, ꝙ sunt apta ad obligandum, sed non cũ effectu non expressa causa. Et huic concor. qđ ipse scripsi rubr.ne uis fiat ei, qui satisda.de opere demol.ante fin.

d Secundum Odof.¶ In distinctione non habeo: sed Gul. ubi s. ponit istũ, & addit vj.C.arbi.tut.l.fin.& hi duo no.de prob.iij.in fi.ult.glo.

e Differẽtia.¶ Et ibi gl.soluit cõtraria de §.pen.Inst.de rer.diuis.cũ ꝯcord.

exprimendo certam quantitatem:& tunc valet,ut legatum,nō
a ut debitū,quia nihil debebatur[a],ff de leg ij Lucius. §. quisquis
b mi i.nisi[b] ꝓbet testatorem id errore dixisse,ff.de aur & arg.le.
qui vxori.C. de falsa causa adiect. l. i. Sed si nō expressit certā q̄
titatē,sed dixit,quod debeo tibi,lego:& nihil debebat,nihil ua-
let,ff.de liber.leg.legaui. § ꝯ autem ff.de leg j l.si sic.Si autem di
cit,sciant omnes ꝙ debeo tali centum,ut patet per instrumen-
tum,quod est apud illum:uel,lego vxori meæ centum, quæ mi-
hi dedit,sicut continetur in tali instrumento, tunc non preiudi
cat hæredi,nisi instrumentum exhibeatur,C.eo.l.pe.& fin.ff. de
12 lib.leg.l.legaui. ¶†Verum si confiteť quis in vltima voluntate
ad alium sibi obligandum dicendo,confiteor, ꝙ talis debet mi-
hi centum,hoc non prodest sibi.C. de probat.rationes.& l exem
plo.& auth quod locū Quod si cōfiteatur ad alium liberandū
valet,vt ff.de donat.ex hac scriptura.Vnde si testator ꝯfiteť sibi
solutum esse præiudicat hr̄di.nisi probet testatorem errasse.C.
de falsa causa adiect.l.j.& l.pe.Et hæc vera sunt,ꝙ valet confes-
sio ad liberandum,dum tamen verba sufficientia sint ad liberā-
dū,ut in l.rationes.in fi.quia liberatio intelligiť esse relicta,C.de
falsa causa adiect.l.j.& ii.Si uero esset minus sufficiēs,puta dixit
has res tātum esse in suo patrimonio , cum tamen multę aliæ ab
aliis possiderent,quos nolebat earum nomine conueniri , tunc
non valet confessio,nisi præstito iuramēto in auth.Col.v. de iu
reiur.a mor.præst.C.de proba,auth. quod obtinet. Et nota , ꝙ
qui dicunt ꝯfessionē extra ius factā non præiudicare , inducunt
ꝓ se ff.de inter.act.l j in fi.& l.si Sed certe ibi ideo nō præiudi-
cat,quia fuit facta ꝯ ius,supra § proxim.ver. xii. Vbi ergo con-
fessio fit extra iudicium,vt ex ea quis obligeť,bene præiudicat.
nā talis confessio vim pacti habet.iij.qu ix.si debitum.C. de nō
13 numera.peca.cum ultra.& l.in ꝯtibus & j. uersi. proxi. ¶†In
summa nota, ꝙ licet confessio extra ius facta non præiudicet iu
re confessionis, præiudicat tamen quandoque iure pacti,ut.C.
de episcop.& cleric. si quis in conscribendo.in princip & ff. de
pactis,tale pactum.& econtra: quod non valet iure pacti , præ-
iudicat quandoq; iure cōfessionis,vt C de fide instru.l.iij. Hoc
quoque notandum est, ꝙ respondens quid esse de bonis mater
nis,quod est de bonis paternis,nihil agit,ut C.de iur & facti ig-
nor.cum falsi.nam,secundum Iacob Bald.si illa confessio extra
ius fiat,non preiudicat,vt ibi.& ff.de interrog.action.leg j.in fi.
quod uerum est,si fiat non adiecta causa,ut ff.de probat.cum de
indebito.§ fin. nisi alter ꝓbauerit sic esse, prout ipse cōfessus ē,
ut ibi:maximè autē uerū est,quod dicit p̄ l.cum falsi.ubi fit cō-
fessio per errorem:& sic ibi loquiť. Quid si ex certa sciētia fiat?
dicit Iac.Bal.non præiudicare.nā ratio ipsius l.cum falsa.hic du-
rat,scilicet ꝙ confessio extra ius facta,nocet : ideoque , secun-
dū eum,per præ.l.ex sufflatur opinio Iacobi de porta Rauēna
te dicentis,confessionem extra ius factā preiudicare,ut C.de ꝓ-
c bat.non epistolis.& l.non nudis[d] Sed ipse Iac. respōdebat ad l.
cum falsa.& exponebat ibi,nihil egisti,supple si cōtrariū proba
14 re paratus es.Tu uero hoc prosequere,vt supra.¶†Quid si con
fiteor rem meam esse tuam,nunquid per hanc cōfessionem res
desinit esse mea,& fit tua?Respon.si per errorem dixi ; nō mihi
nocet,vt ff.de acquir.rerum domi.si procurator.& de cōdictio
ne causa dat.l.iij §.subtilius ibi,nā eum,&c.Quid si ex certa sciē
tia?Respon.nec adhuc mihi præiudicat:quia falsa demōstratio
veritatē non tollit,ut in præ.l.cum falsa extra de cōsang.& affi-
nit.quia circa.nec nuda ratio facit aliquem debitorem. ff de do-
nat.nuda ratio.multo minus nuda confessio, ff. de acquir. rei ū
15 dom.nunquā nuda. & arg.C.de lib.causa.iubemus. ¶†Quid si
ꝯfiteor rem tuam esse,& me a te ad utendum tenere?Respō. di
cūt Iacob Bald.& Vber.mihi præiudiciū non parari,argumen.
C de do.quisquis Argumē.tamen ꝯ,C de non numer.pec.l.ge
neraliter.& in præ.l.cū de indebito. Sed si hoc dixi ex certa sciē
tia,scilicet rem meā tuam fore,si probare possum contrarium,
non mihi præiudicat,ut iam dixi.sed uidetur, ꝙ statim fiat eius
rei dominus:sicut rem meam ex aliqua causa tibi cōcedo,cuius
vsumfructū mihi retineo , statim videor in te illius rei dominiū
transferre,ut C.de do.quisquis. & sic uideor rem meam a te in
feudum tenere.Sed Iac ad hoc respondet dicens,multum inte-
resse,qualiter verba ꝯcipiantur.Si enim dicit,uolo rem istam in
feudum tenere,non tamen per hoc paratur preiudicium verita
ti:quia falsa demonstratio,&c.ut s̄.licet quidam dicant , ꝙ ille
statim incipit ciuiliter possidere:quod non placet.Si uero dicit
ꝯfiteor me uelle habere talē rē in feudū. tunc nocet, ff. de pact.
tale pactum:vel,secundū Vber.si dico sic, confiteor rem istam
esse tuam,& uolo eā à te conducere in emphyteusim,tunc præ
iudicat,vt in præd l.quisquis.& in l.tale pactū.in princip. Si ue-
ro dixi,confiteor rem istā,quæ mea est, esse tuā , & uolo eā à te
habere in emphyteusim,tunc nō nocebit,vt in p̄.l. cū falsa. Itē
d in ea societatis statim trāsit dominiū ut ff.pro socio, l. j. & iii[d].
Et quæ dixi circa dominiū,locū habent etiā circa possessionē.
16 ¶†Sed quid si confiteor te possidere, quod possideo ? Res-
pon.non paratur mihi preiudicium in possessione,per præ.l.cū
falsa.licet sit arg.ꝯtra ff.ad l.Fal.l i §.si legatarius. quia hoc uerū
est,cum per errorē cōfiteor,vt xxii q.ij.in quib.secus,si ex cer-
ta sciētia,ff.de acqui pos.quod meo. tūc enim amitto possessio
nē,quæ solo animo perditur.ff.eo.l.iii.§.in amittenda.Sed nun-
quid tu statim incipies possidere?Respon.nō:quia solo animo
non quęritur possessio,ff.eo licet.& sic dominiū aliter amittiť,
17 quàm possessio,ut eo.tit.si quis vi,§.differentia.¶†Quid si in iu
dicio,& ex certa scientia confiteor?Resp.mihi p̄iudico: ut ff. de
inter.act.confessionibus.& ff.de confes.l.certū.§.sed si fundum
18 secundum Ia.Bald.¶†Vltimo quæritur:ecce filiusfamilias emit
fundum,de quo factum est hincinde instrumentū,in quo ꝯtine
tur, ꝙ venditor renunciauit exceptioni nō numeratæ pecuniæ,
& ꝙ sibi est pecunia soluta: postmodū vero filius confessus
est coram testibus,se pretiū non soluisse: quæritur an confessio
filii noceat patri,ut possit à uenditore conueniri , non obstante
e renūciatione filii[e]?Et uideť, ꝙ non,arg.C.de probat.cum præ-
cib Nec obstat cōfessio cū solennitate facta:quia alias nō ualer-
ret, ut ff.depositi,Publia.Nec enim renunciando, vel paciscen-
do potest filius patri præiudicare,vt C.de iureiur. neque. Itē ex
ceptio sibi quæsita pacto nō tollitur eo inuito, vt ff.de pactis.l.
si.Item non licet filio mutare consiliū in alterius præiudicium,
ff.de reg iur.nemo.& facit ff.de oper.no.nun.de pupillo.§.si plu
res.& C.de nō nu.pec.si cui. & licet filius remiserit,non præsumi
tur pater remisisse,ff.de ritu nup l in eo iure.§. inde ait. & facit
ff.quorū leg l i. §. deinde ait. Arg contrà : quia in omnibus istis
tacite intelligitur , ꝙ precium fuerit numeratum , ut in præ l.si
cui.ff de compēs.cum filio. Item quia pater certat de lucro cap
tando,uenditor non:ergo debet melior esse cōditio vēditoris,
quam patris,C.de iure delib.l.fi.§.si legatarii.alioquin lucraret
ex aliena iactura:quod esse nō debet,ut ff de condi. indeb. nam
hoc natura extra.de pœnis,si iam.xii.q.ij.fraternitas. & remittē
tibus actiones suas,&c.ff.de ædil edi.l.itē quæritur.§.si uenditor
& ff.de minor.si iudex.de cōsec.dist.4. queris. ꝓpe prin.vii q.i.
quam periculosum.Itē ex quo filius ipse cōtraxerat, per ipsum
poterat

ADDITIONES.

a Nihil debebatur. ¶ No.& vide,quod post Inn.scripsi extr. de sue. ab in-
test.cum dilectus.super uerbo,asseruit.Hoc etiā scias,quod Pe.de Bel.ibi
no.Inn.improbat,ut refert Cy.in l.generaliter.in 6.q.Falsum est eum ibi
dixisse,quod dicit,ut ibi uideri potest in glo.prædicta,ubi ipsius uerba po
sui.Plus dico,ꝙ si ad literā dixisset,quod dicunt,per optime dictum esset.
¶ Adde ultra ea quæ habent in d.§ codicillis. Bal.in consi.cl xxx. & cliiii.
ii.lib.per Ang consil.xxx.Rom consi.cccc xlv. Ab.consi.lxxxv.& xv.ii.lib.
& ibi,ꝙ pater confitendo in testamento non præiudicat filiis in legitima,
etiam quo ad pias causas.
b Nisi. ¶ excipit à legato.
c Nudis ¶ Et dicunt Antiqui,ꝙ inducebat pro se q̄dam falsam auth.cuius
tenorem ponit Accur.in gl.de qua s̄.post prin.
d L.j.& iij. ¶ Dubitatur,p to ꝙ aliquis pro se & consortibus absentibus
quorum se dicit gestorem,recepit à Titio confessionem de feudo, uel em,
phyteusi,quam tenet ab illis.nunquid consortes , uel ipsorū hr̄des agere
ex illa poterunt sine cessione?Dyn hoc tractans suo cons.xxxij. ad negati-
uam allegat,ꝙ per liberā personā nostro iuri nō subiectam non quæritur
nobis ius agendi sine cessione, per quas pers.nob.acq.l i.ff.de verb o-
blig.stipulatio.§.alteri.nam si nō quæritur sine cessione per eum quē con-
stat habere mandatum,multo minus quæretur per gestorem sine mādato
Tenet contrariū.scilicet ꝙ eis,vel ipsorū hr̄dibus ratum habentibus,sine
aliqua cessione cōpetet ius agendi.Constat autē, ꝙ hæredes eius possunt
ratum habere,quod poterat defunctus, si est ius tale,quod soleat in hære-
des transmitti,alias non,ff.rem rat.hab.l.si is qui.& l.bonorum.Item con
stat id quæri per gestorem ratihabitione sequente,quod quæritur per pro
curatorem mandato præcedente.ff.de reg.iur.l. hoc iure. §. deiicit. Item
constat,ꝙ per traditionem, vel quasi factam procuratori,quæritur domi-
nium sine cessione ipso iure: & per consequens ius agendi ratione domi-
nii,ff.de acquir.re.do.si procura.& l.traditio,§.fina,& l.per seruum.§. fin.
Ergo & quæretur per gestorē ratihabitione secuta sine cessione, ff.de ne.
gest.si ego.Sed cōfessio,de qua s̄.habetur loco traditionis:argum.C.de do
nat.l quisquis.ff.de acquir.poss.interdum.in prin.& §.fin.& l.qui bona.Er
go ꝯsortibus, vel hr̄dibus ipsorum ex illa confessione est dominium ac-
quisitum,& per consequens ius agendi.inducit l.etiam l.certum.ff.e.tit.§.
certē.vbi pater ex cōfessione facta ꝓcuratori presenti, quæri domino ꝑ-
sonalē actionē sine cessione:& id ideo,quia plus ex facto cōfitentis quærit
ius agendi,q̄ ex facto procuratoris confessionem recipientis.Cui est simi-
le si quod ui,aut clam,l.iii. in prin. Concludit ergo, ratihabitione secuta
cōpetere ex confessione ius agendi ratione dominii actione in rem,& agē
di personali cōdictione ex moribus ex confessione,qua declaratū fuit rē
feudalē.Vidimus de consortibus,quorū nomine recepta fu[...]
sed quid si singulari ꝯfiteor id,super quo res iudicata om[...]
vt in querela,nunquid confessio habebit eandem vim [...]
Vber.super l.si fine.ff.de interrog.act.tenet,quod no[...]
obst.l.si filius.j.eo. tit. quæ loquitur in filio in po[...]
utrobique not.Cy.in præ.l in vii.quęst.dicit P[...]
tentiosam iurisdictionem,& voluntariam: [...]
omnes,secundo non.
e Filii. ¶ Id est,facto filio.

poterat distrahi:quia omnis res per quascunq; causas,&c. extra de reg.iur.c.j.ff.eo.nihil tam naturale. Secundo potest dici, ꝙ si pater ex hoc ꝯtu fuit obligatus,potest conueniri : alias non,
19 sed filius sic,ut ff de act.& oblig filius. secundũ Vbert. ¶†Vltimo nota,ꝙ confessus in iure pro iudicato debet haberi, vt ext. de cõfes.c.2.de simo.c.de hoc.C.e l.unica. & de hoc s̃.§.i Fallit hoc,cum quis confitet incertum,ff.eo.certũ. Item fallit in causa matrimoniali,ut s̃ § sequitur.uers.decimo. & in aliis casibus ibi positis. An autem ualeat cõfessio cedentis contra eum, cui
a facta est?no s̃.de ꝓcur.§ sequitur[a].Illud quoque uerum est, ꝙ confessio ꝯiugum contra matrimonium facta,non nocet: sed
20 pro matrimonio facta,sic,ut s̃ §.prox.uers x.† Sed nec confessio in una causa facta,& inter alias personas, præiudicat in alia, nisi tales sint causæ, ꝙ sententia lata in una,obstet exceptio rei iudicatæ in alia,ff de excep.rei iu.cũ quærit de hoc, secundũ Papam,ext.de test.cõstitutus & C.de inoff.test. cõtra maiores. & ff.eod.Papinianus.§. sed nec impuberis. C qui pot in pig. hab.
b authen itẽ possessor[b].¶†Quid si egi contra te actione legis A-
21 quilliæ negasti te damnum dedisse:lite contestata confiteris:nũquid potes? Respon. Accur.no.ꝙ sic, Insti de act. §. item mista. Alii cõtra,ut ff.de mino.si ex causa.§.nunc videndũ. Vel, secũ
c dum alios[c], dic, ꝙ post litis contestationem pœnitere non potest post probationes:sed ante probationes sic, ff. de iureiur.cũ
d qui[d].¶†Quid si actũ est de furto ciuiliter, & reus confessus est:
22 nunquid ex tali cõfessione condemnabitur in iudicio criminali postmodũ ꝯ eum instituto? Argum ꝙ non,ff.de quæst. l. j §. diuus. Arbumen.contrà in his, quæ no.C.de lib causa l.fi extra
e de excep.c i.§.fi.[e]¶†De facto quæritur : vniuersitas quædã de-
23 bebat mihi decem ratione salarii:syndicus uniuersitatis confessus fuit in iudicio de cõmuni omnium & meo consensu, se illa debere ex causa mutui:quare iudex cõdemnauit eũ mihi ad decẽ ex causa mutui, & tanquam syndicũ, & etiam suo nomine: nunc quæritur, an sententia mandabitur executioni ꝯ eum? Et videtur, ꝙ nõ.nam videtur simulatio: quare pro infecto debet haberi,C si cer.pe.si non singuli in fi.& l. si ex pretio, extra qui filii sint le.per tuas.nec nouatio facta fuit, quia hoc non fuit actum expresse,C.de nouat.l.fi.Arg. contra, quia illud locũ ha-
f bet in contractibus:secus autẽ in iudiciis: quia tunc non[f] dicit
24 nouatio necessaria.ut no.C.de iud l.i & ff.de noua l aliã † Præceptum enim factum confesso,obtinet vim sententiæ nã mandatur executioni.& actio ex eo nascitur,vt ex sentẽtia, vt C de executio.rei iudic.l.fin.& no ff.de appel.l.fin.§.j. & quando ꝓ-
g uoc.nece non est,l.ij.Et hoc verius est[g].

ADDITIONES.

a §.sequitur ¶ De confessione nil ibi tractat,sed de testimonio ibi ponit in fi.allegare debuit de cessio.actio.§.i.ver. sed nunquid sola. & facit, quod dixi post Iac.& Cy. de iur.calum. §. restat.ver. procur. ¶ Adde Pau. de Cast.cons lxxxiii.

b Possessor. ¶ Facit,quod ibi not.in fi.vlt glo.

c Secundum alios. ¶ Alber.Gal.vbi s̃.uer. sed pone.j. & idem Accu.vt statim dicam.

d Eum qui. ¶ Et sic dixit Acc.in præalleg.§.i.iii gl.reddens pro ratione pœnitendi.ꝙ non releuat actorem ab onere probandi:& allegat hanc leg. Ibi etiam tractat casum conuersum in prius confesso,postea negante: dicens, illum puniri,cum vltima mora noceat ff.de peric. & commo. rei ven.l.illud.Subdit etiam, eum, qui duplum soluere nõ potest,in corpore puniri, ff.de pœ.l.i.§.generaliter.

e §.fi. ¶ De confesso furtum qui ante litem contestatam moritur, an teneatur hæres,vide supra de interrog.§.ii.vers.quid si i.& aliam remissionem ibi addidi.

f Non. ¶ Sine Non.posuit Alb.Gal.quod placet:& si uis subintrare materiam,uide,quod plene no.Cy.in l.i. statim allegata in ti.quæ.not. etiam de hoc C.de usur.rei iudic.l.fi.in gl.sic ergo.

g Est. ¶ secundum Alb.Gal.cuius ad literam fuit iste ver.eo.ti.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Confessio multipliciter est consideranda.*
2 *Confessio procuratoris in iudicio facta, quo casu præiudicet, aut quando possit procurator eam reuocare.*
3 *Delatio iuramenti per procuratorem facta,an domino nocere possit.*
Confessio defendentis mandatũ non habentis,an præiudiciũ afferre possit.
4 *Procuratoribus duobus constitutis, quorum vnus negat, alter confitetur, cui sit standum.*
5 *Confessio tutoris,vel curatoris an noceat pupillo vel adulto.*
6 *Confessio criminis per contrarij probationem potest reuocari*
Confessio legitime & per principalem in iudicio facta,an, & quo casu sit reuocabilis.
7 *In criminibus an possit quis errorem suum corrigere.*
8 *Confessus crimen an ex hoc poterit appellare.*
9 *Error habitus in principali an possit in causa appellationis corrigi.*
Nouis defensionibus, aut allegationibus an quis vti possit in causa appellationis.
...i negotio nondum finito nemini nocere debet.

¶Confessio quę & quando valeat reuocari.

a 4.§.Postremo videndum est, quæ, & quando confessio valeat reuocari[a].Et est sciendum, ꝙ confessio fit quandoque extra ius:de quo s̃. proxime dictũ est. Quandoque etiã fit in iudicio;& tunc aut fit ante litis contestationẽ,aut post.Si fit ante litis contestationem,tunc ex iusta causa potest reuocari.qđ dicitur s̃ de interrogante lit.cõ-
1 test.fac.§.fin.†Si uero fit in iure,scilicet lite contestata,aut tunc fit per aduocatum,aut per ꝓcuratorẽ,aut per tutorẽ,vel cura-
b torem[b], aut per principalẽ personam. Si fit per aduocatũ præsente,uel sciente clientulo,& intelligẽte,perinde est,ac si per ipsum fieret,C.de error.aduoc.l.j.Vnde si tacet,sibi ꝑiudicat, nisi
c eã reuocet.extra,de censi.olim[c].& s̃ de aduoc.§.iam nũc uersi. ex præmissis quod potest facere ipse, uel aduocatus usq; ad triduum simpliciter sine ꝓbatione erroris,ut C.eo ti l.fin.ibi.contraxisse,&c uel etiã post triduum,quandoque ante sententiam prius tamen errore ꝓbato, extra,de confes.c.fi. & ff.eo.non fatet.C.eo.error facti.ff.ad l Aquil.inde Neratius.§.fi.Ergo si in-
d continenti,uel eadẽ die[d] eam clientulus, uel eius procurator, quod perinde est,reuocet,tũc sufficit simplex reuocatio,vt ext. de appel.cum causam,quæ & de offi deleg.cum olim j in fi.ext. de sti.cog.c præterea & sic intelligo prędicta iura,quicquid alii
e somnient. Quidam[e] autem dicunt ꝙ clientulus debet statim, postquam scit confessionẽ aduocati,reuocare,uel saltẽ eadem die:& in hoc grauat:sed potest hoc facere simpliciter,&in hoc alleuiat:suam autem non potest, nisi probato errore, & in hoc grauatur:sed hoc põt quandocunq; usque ad sententiam, & in hoc alleuiatur.Principalis ergo persona,etiam intra triduũ nequit suã confessionẽ reuocare, nisi prius errore probato: licet aliud sit in cõfessione aduocati, vt dixi:& hoc in errore facti.a-
f liud,secundũ quosdã,in errore iuris,vt j ad fin Ros dixit[f] simpliciter & indistincte,ꝙ errorem aduocati potest quis, sicut & ꝓprium,usque ad sententiam reuocare. nam quod dicit aduo-
g catus,perinde est,ac si ipse dixisset[g],C.de errore aduoc.l.i.& ff. ꝓ suo,l fin in fi.imo magis debet ei in errore alterius,ꝙ in proprio subueniri,ar.ff.de reg.iur.qui in alterius.Hoc autem certũ est, ꝙ si clientulus interrogatus,an ratam habeat confessionem aduocati,respondeat simpliciter Sic, tunc nõ potest reuocare, nisi errore ꝓbato:si uero respondeat se ratum habere in eo, qđ ꝓ eo facit,in eo uero,quod contra eum est,minime,tunc nudo uerbo sine ꝓbatione erroris potest reuocare intra triduum. qđ contra

ADDITIONES.

a Reuocari. ¶ Notatur,quia de cõfessione quæritur in hac materia,non de negatione,quasi de illa non dubitetur. Ab eo enim quod tendit in ipsius fauorem, diuertere potest: sed non ab eo, quod respicit fauorem aduersarij regulariter. ideo expedit de hoc tractari. Hoc tamen scias, quòd si negatiua esset contra eum,idem,quod in affirmatiua: pone terminos decret.vt nostrũ.vt ecclesi.bene. ver.ergo, vbi archiepiscopus primo dixerat se non contulisse.& hoc erat contra eum,per quod petebat papam, vt de vacante officio potuisset disponere:reuocatio faciebat pro ipso, secundum illa, quæ narrauerat. Ad idem de temp. ord. dilectus, vbi confessus fuit episcopus,quod non habuerat mandatum archiepiscopi; & hoc erat contra eum,cum mandatum alleuiasset culpam. Idem dici posset de dec. ij.de capel.monach. si dicatur, quod presbyter primo negauerat se iusse ad illorum capellam,quod postea confessus fuit, videns probationes paratas,ad idem de testibus,ex tenore.Si enim ille miles confessus fuisset se in septimana paschali non habuisse vxorem:hoc erat in fauore actricis. Nõ potuisset igitur id postea reuocare. Interrogatus,an essem in sacris tẽpore,quo fui electus in episcopum,respondi,ꝙ non,hoc est ꝯ me.Interrogatus de ætate, respondendo se minorem, uel maiorem, uel respondendo, quòd habuit mãdatũ,uel ꝙ erat laicus,uel clericus,& his similes, secundũ ueritatem causarum,quandoque faciunt pro ipso,quandoque ꝯ ipsum:& tamen sunt affirmatiuæ.Ex his concluditur,in hoc §. tractari de cõfessionibus de affirmato: uel negato, quæ respiciunt fauorem aduersarii in totũ,uel in partem,an illæ possint reuocari,& qualiter.

b Vel curatorẽ. ¶ Si per prælatum,vide no.de elect. dudum.2.in gl.nota ergo.& hic per Cynũ de prælato & de capitulo,q.xv.& seq.& de his, quãdo agere possint,uide plene s.de acto.§.j.in ult.char.¶ Adde Rom.con.388.

c Olim. ¶ Vide,quod ibi not.in glo, secunda & quod super ea scripsi: & in decretali,cum causam.de appel. super v.glo.ibi distinxi ꝑiudiciũ negotii principalis ex confessione & sola ordinatione litis per contestationem. ¶ ADDE vt plene per episcopum Alex.in c.dilecto.ext. de appel. & ibi, an procurator confessionem aduocati reuocare possit.

d Eadem die. ¶ Vt dicit decreta.cum causam.de appel.

e Quidam. ¶ Scilicet Bonagui.ubi s̃,in fi.& Cyn.ubi s̃.uersi.pen.tenet principium huius dicti,scilicet ꝙ incontinenti fieri possit,nil probãdo:allegat ff.de manu.test l.Stichus.& illud regulare,quæ incõtinenti fiunt,&c.alias secundum eum,necesse erat probare errorem,C.de erro.aduocatorum.l. j.& opiniones contrarias dicit truffas.

f Dixit. ¶ Rub.7.qui poss.esse aduoc.ultr.prin.uer.bene intelligat.

g Dixisset. ¶ Imo ex ipsius persona aduocatus format talia dicta,ut scripsi in præ.decre.olim.super ij.gl.& patet ex forma rubricæ C. de errore aduoc.libel.seu procon.

contra eum est:ideoque consulo, ꝙ aduocatus, & etiam princi
a palis, protestetur, ut in præ.uer. ex præmissis[a] & semper sub cō-
ditione ꝓponat, ut in eo.tit.§.final uer. item sit cautus ne Qui-
dam autē distinguūt, an errauerit in facto, an in iure. quod dic,
ut in Summa dom mei, eo.ti.§.an error. Error autē iuris potest
b quandocūque reuocari[b].¶† Si uero fit per procuratorem, prę
2 iudicat[c], nisi eū reuocet, quod potest facere quādocunque an-
c te sententiam, errore probato, extr.de offi.del. cum olim j. ꝓpe
d fin.extr.de confess.c.fi ext.de elect.scriptū. prope prin.[d] Quod
aurem procuratoris confessio domino noceat, probat extr.de
postul.c.i. prope princ.ver.uerum. cū suis cōcor. & ff.ad l. Aql
ꝓpinde.§.i.& ff.de interrog.in iure fac.l.alius.& l.si defensor. ex-
e tra, de re iud.suborta, Quidam[e] tamē ꝛ, nisi procurator habeat
de hoc speciale mandatum, uel nisi sit generalis procurator.
3 ¶†Sicut nec pactum, nec delatio iuramenti per eū facta, nocet
domino, nisi ad hoc habuerit speciale mandatū. ff.de iureiu.iuſ
f iurādū.§.fi.& l.seq.& ff.de pact.nā & nocere[f].uel nisi domin⁹
confessionem ratam habeat, ext.de procur.c.j. Alij, inter quos
g est Vincen.[g] distinguunt inter procuratorem & defensorē: vt
confessio defensoris, id est eius qui non habet mādatum, nō ꝓ-
h iudicet, ut in p̄.l.si defensor.& ff.de ꝓcur. Plautius[h]. nisi domi-
nus postmodū ratum habuerit, ff. de interrog. a.ct. qui seruum
confessio enim procuratoris, id est eius qui mandatū habet ad
causam, uel etiā eius qui habet literas de rato, præiudicat domi
no, extra, de procur.c.j.& de offi.deleg.cotā.& in prę.l. ꝓpinde.
nisi dominus ꝛrium possit probare ad quod potest admitti. nā
& ꝛ propriam confessionem admitteretur, si se doceret errasse,
vt in præ.l.error. Verius credo cum Io. ꝙ semper obstat domi-
no confessio ueri procuratoris, ut in præmiss.cōcor. nec est ex-
pectandum, ꝙ dominus ratam habeat confessionem. arg. ff. de
cond.inde.si procurator.& l.indebitam. nam & quando procu
rator delinquit circa iudiciū, domino ꝓiudicat, nisi fines manda
ri excedat, ext.de off.deleg.cum olim. C.de procur. si procura-
tor. De hoc, & quādo factū procuratoris domino præiudicet,
no.extr.ut lit. non contest.c.i.in fin. & ꝛ.§ sequit.uer.xiiii.& §.
nunc uidendū. & uidē in Repertorio nostro eo.tit.& in titu.de
proc. Itē an taciturnitas procuratoris habeatur ꝓ confessione,
not.ꝛ.tit.prox.§ ix.& est argum.ꝙ not.extra, de postu.prælat.c.
i.prope princip. ibi, non negaui &c. ubi de hoc, secundum Pa-
i pam.[i] Quę autē actio oriat ex confessione procu ratoris, no. ff.
k de inter.act.de ætate.§ q interrogatus[k].¶† Sed pone: feci duos
4 procuratores, unus confiteť, alter negat: quæritur, cui stetur[l]?
l Respon.[m] secundū eos, qui dicunt confessionē procuratoris do
m mino non obesse, planū est: secundū alios uero uidetur, ꝙ neu-
tri. nā si duo arbitri diuersas, &c. ff.de arbit.diem.§.si plures. ff.
n de re iudic.duo. extra, eo.c.fin.[n] sed uidetur ei standum, quod
magis nocet, ff.quib.ad libert.procla. nō licet l.fi. ff.ad Syl.si qs.
§.fin. Sed distingue: nā aut incontinenti unus cōfitetur, & alius
negat: quo casu melior est conditio prohibentis, ff.de cur.fur.ꝓ-
silio.§.fin. Aut ex interuallo, & tunc statim dominus obligat ex
confessione sui ꝓcuratoris. unde nequit consequi ex negatio-
ne sui procuratoris, quod ex sua ꝓsequi nequiuisset, ff.de mino.
l.iiii.§ sed an ultro. C.qđ met causa, si per impressionē. Vel dic,
ꝙ stabitur idoneiori, ff.de testi.ob carmen.§. fin. secundum O-
dof. Alij dicunt, ꝙ si dominus uelit ꝛ probare, audietur, cum, &
si tantum unus esset, hoc posset: & sic intelligunt ff. de confess.
certum.§.si quis. Si uero non est probare paratus, tunc ei nocet:
5 & uide ꝛ.de tut.§.fin.uersi.quid si duo.¶† Confessio autem tu-
toris, uel curatoris, utrum noceat pupillo, uel adulto. no. ff.eo.
6 certū §.ii.¶† Cæterū si fit per principalem personam[o] & sit le-
o gitime facta secundum ea, quæ habes ꝛ.eo.§ sequitur. statur ei,
& nocet, C.de cōfess.l unica, extra eod c.ii.xiiii.q.ii.§ i. nec reuo
cari potest, nisi error ꝓbato: & tunc potest usque ad sententiā
p nō post, nili fuerit appellatū P, C.de trāsact. sub prætextu. C.de
iur.&

ADDITIONES.

a Ex præmissis. ¶ Hoc consilium non approbat usus ut ibi dixi.
b Reuocari. ¶ Contrarium dicit in fi.huius §.ibi: inde dixit Accur.in l.fin.
C.de erro.aduo.positis circa huiusmodi errorem aduocati duabus opin.
sua & Pla.omnes concordare, errorē iuris reuocari posse usque ad sentē
tiam: & sic loquitur de errore aduocati.
c Prædicat. ¶ De hoc p Host.in Sūma eodē titulo, §.i.uersi. dominus cau
sæ.& multū plene p eū in Sūma de ꝓcu.§.pen.uer.sed nunquid ꝓfu.& ple
nius p Cy.ubi ꝛ.i q.iiii. i qua etiā de tut.& cu.tractat ꝓlixe, & ponit octo
opiniones quarū prima distinguit, an confessio emanauerit præsentibus
dominis, pupillis, uel adultis: & tunc præiudicat, licet minores restituanē
alias non præiudicat. Secūda distinguit, an confiteanē tales in causis, quas
inchoarunt, an in aliis. Tertia distinguit, an confessionē fuerit secuta sen-
tentia. necne. Quarta, an tutor in tota lite duraverit, uel non duraverit.
Quinta ꝙ præiudicet, nisi dominus, pupillus, uel adultus, probet ꝛrium
& hæc placet gloss.ff.de procurat.non solum. Sexta Iacob.de Rauen.dicē
tis, confessionē administratorum talium non præiudicare, habito respe-
ctu ad dominos. Septima distinguit an confiteatur præparatoria, & præiu
dicat: an decisoria, & non præiudicat: pro ratione sumōt, ꝙ vbi maius pe
riculū. & c. Octaua, quam dicit Canonistarum est, ꝙ confessio procuratoris
nocet domino, nisi ꝓbet illam erroneam. vt lit. non pcest.c.j. de reiud.su
borta. Distinguit demū inter procuratorem & defensorem: & hæc clara.
Item inter ꝓcuratorē habentē speciale mandatū ad hoc, & ista clara: uel
habentem generale tantum: & hunc coniungit tutoribus & curatoribus
distinguens uoluntariam iurisdictionem a necessaria. Primo casu non pre
iudicat, ff.eo.certum. uersic. sed an ipsos. secundo respondendo positioni-
bus, uel petitionibus. præiudicat: cum & præiudicet sententia: ergo & cō
fessio, ff.de re iu. sed si se obtulit. in prin. & §. tutor. nisi dominus probaret
contrarium confessionis, ut in prin. decret.i. in fi. Diuersitatis ratio, quia
in uoluntaria iurisdictione uidetur donare quod non potest, ff. de pactis,
contra iuris, §. fi filius. In necessaria & contentiosa, quę redditur in iniu-
tum, non donat: nec prohiberi debet agnoscere bonam fidem, ff. de admi,
tut. quoties. §. sicut. Sed si opponas, ꝙ quandoque tales sunt tribaldi, respō
detur in tutoribus, qui satisdant, non est timenda fraus: in ꝓcuratore in-
putet sibi dominus, q talē elegit, si nō potest se contrariis probationibus
releuare. ¶ Adde, an confessio prælati noceat domino, Paul.de Catt.consil.j.
d Prope prin. ¶ Vide quod ibi not.in j.gl.& quod super ea dixi.
e Quidam. ¶ Hoc tenuit Vinc.in l.j.C.eo. per l.certum. ff.eo. sed dic ipsum
ꝓcuratorem teneri, per leges ꝛ.prox.allegatas. Idē tenet Iac.de Are.in l.
certū. dicens, solum in tribus casibus domino præiudicari. Primo, si mā
dauit eū sic ꝓiteri: ff.de interrog.act.si seruū. j. respon.in fi. Secundo, quādo
ipso præsente, & non ꝛdicente, confessus est, C.de erro.aduoc.l.j. Tertio,
quando ratum habet, vt sequit: & dicit eum ratū habere. si statim. cū sci,
nō reuocat, ff.de sol.ratum.rem ra.hab.l.quo enim. C.ad Mace. l.fin. facit
vt lit.non contest.c.i.in fin.de iureiur.c.vlt.ij.respon.lib.vi.
f Nocere. ¶ De procu.qui ad agendum in fi.lib.vi.
g Vinc.¶ In decret i.de postul.in prin.
h Plautius. ¶ Et de hoc eo.tit.non solum.in prin.
i Secundum Papam ¶ Vide, quod ibi dixi super gl. ii. & est expeditum de
confes.c.ij.lib.vj.
k Interrogatus. ¶ Hic est duplex error, causatus ab Alber.Gal. eodem tit,
post prin. versi. sed q̄ actio. q. simpliciter de ꝓfessione q̄rebat, nō expresso
ꝓcuratore: & dicebat sic, Dic, ꝙ aut ꝓfiteť formiter: aut informiter vt no.
ff. &c.& ī Alber. habeť additio talis. Sed certe ibi si inuenio notatū: sed tā
gitur ff.de confess.l.certum. in fin. vlt. glo. sed non soluit Accur. an hæc ad-
ditio fuerit sua, uel alterius: fuit male locata: quia cum in fin. ver. poni
debuisset, posita fuit post præmissum, vt no. ante illud, ff.& verum est, ꝙ
in illa glo. aliquid dicitur de forma, dicendo. illud quæritur, si cum forma
quis confiteatur ex venditione, an vtili ex vendito teneatur: & verum, ꝙ
Accur. non soluit: sed Ro. fubi ꝛ. in prin. hoc prosequitur, dicens actionē
in factum dari ex confessione, licet fateatur Ioan. in Arbore nil de illa di-
xisse: sed ꝙ supplendum sit. allaq. ff.de testib.l.scio quæsitum. ff. de spon.o-
ratio. Dicit ergo, ꝙ si quis confitetur se tibi debere decem, aut informi-
ter, id. est, sine adiectione causæ, aut formiter, id est, causa adiecta puta mu
tui: decre. si cautio. de fide instru. determinationem ponit pro hac forma:
primo casu oritur actio in factum: secundo, vtilis certi condictio, sicut si
daretur directa ex uero contractu. nam qui confitetur, obligatur ex ꝛ-
ctu, ff.de inter.act.de ætate.§. qui interrogatus. sicut est, ſm eum, in iureiu
rando delato: vt si iuratur formiter, id est, adiecta causa, datur vtilis ex ꝛ-
ctu: si informiter, datur in factum, ff. de iureiuran. l.nam postea.§ pen.&
vlt. & l. sed si possessori, l.si duo patroni.§. pen. Nec est uerum, ꝙ ex con-
fessione oriatur vtilis confessoria: quod quidam dicunt per l. inde Nera-
tius.§. vlt. ff.ad l. Aquil. vbi de hoc. nam confessoria pro seruitutibus est
inuenta: remittit ad tractatum suum de confessoria: & scripsi de iudiciis,
examinata. super gl. ii. Fatetur tamen quod nedum in vtili, de qua est dic-
tum, sed etiam in actione in factum vt competat, requiritur illa decem,
quæ in versibus & in prosa habentur, propter quod ipse prosam uel regu-
lam prosequitur, & exponit, prius: & post quasdam obiectiones ponit
satis congruas materiæ, quas per te videas: ponit etiam libellos & posi-
tiones, qui & quę conueniunt vtrique actioni: & valent hæc ad declara-
tionem eorum, quæ no. in decre. si cautio. de fide instru. in iiii. glo. & eius,
quod no. ī de accus. §. i. ver. quid si Iatro
l Stetur. ¶ Tene, quod no. de procu. si duo. lib. vi. in iii. glo.
m Respon. ¶ Secundum Albe. Gal. cuius fuit iste ver. eo. tit. ver. pe.
n c.fi. ¶ Per quæ iura ponit Alb. opinionem, quæ habet. quod dominus eli-
git cui stetur, sicut eligitur ordinarius in sententiis delegatorū suorum.
o Personam. ¶ In hoc membro distinguit Cy. vbi ꝛ.q.xi dicens, ꝙ aut scie
ter, aut ignoranter. Secūdo casu aut in facto errauit, aut in iure. Si in facto,
regulariter vsque ad definitiū reuocari potest. vt in l. error. Fallit C. de
cond. inde. ea quæ. Inst. de obl. que ex quasi ꝓtract. §. fi.& sic loquit l. fiis. ff.
e. Secūdo, casu q. a debuit peritos ꝓsulere, secundū gl. nullo iure reuocet. ff.
eo. tit. non fatē. & de reg. iur. quod quis. & Dy. hoc ꝓcedit. si post litē con-
testatam erretur: sed ante litem contestatam excusatur, ſm eum ff. de in-
ter. act. de ætate. §. qui iusto. & l. Celsus. hoc not. in regula, ignorantia. lib.
vi. Sed secundū Petr. casus est in contrarium si non violetur litera, in l.
cum fideicom. ff.eo.tit. Itē in dānis vitandis excusat, vt in d.l.error. Dicit
ergo verū esse illud non reuocari ipso iure, sed sic restitutionis ope. Et in
hoc differt ab erroré facti, quod reuocatur ipso iure. In confessione au-
tem facta scienter, distinguit, an fit ad præparationem litis: & tunc ante li-
tem contestatam pœnitet, postea non, ff.de rei ven.is qui. Si tēdit ad litis
decisionem, confessus non pœnitet, vt in l.i.C.eo. Fallit in casu l. inde Ne-
ratius. ff ad l. Aqui. §. fi. Notorie enim constat, te nō inter fecisse hominē,
qui viuit: sed non sic notorie ꝓstare potest, te nō debere, quod affirmat
ad id, qđ distinxit post Iaç. de Are. in decre. si. eod. ti. remittar
to dicere, ꝙ in hac materia summè necessaria esset princip
minans has varietates secūdum ius, vbi prævaleret, quid
teretur placito, quod eo casu meritorium putarem: d
na. gen. § sed & quod principi. distinctio tamen Dy
in fine remittam.
p Appellatum ¶ De hoc statim ꝛ. ver. pen.

a iur.& fact.ign error facti ff.e non fatetur. Vnde a si ui ꝓfessus, me occidisse hominē,nunc probo eum viuere: admittar ad re-
b uocandum, ut in ꝓd l.inde Neratius.§.fi.b vel fui cōfessus me promisisse tibi decem,vel matrimoniū cōtraxisse Narbone tali die:nunc volo ꝓbare ꝙ in illa die eram Romæ,extra de testi.ex tenore.C.de contrahen.sti pul.optimam vel fui confessus me ti bi debere decimas de aliquo prædio,nunc volo probare illud esse in alterius parochia,ext.de paroch.c fin.& de decimis,qin̄,
7 & c.cum contingat.xvj.q.i.si quis ¶ ††Sed nunquid in criminali bus potest quis suum errorem corrigere? Dicit Vber.ꝙ nō si in ea perseuerauit,secundum ea,quæ no.s in prin.huius tit. ver. &
8 hoc in ciuili.¶ ††Sed nunquid cōfessus crimen potest ex hoc ap
c pellare? Respon.non secundum Vber.c C.quorum appellat.nō reci l.ii.& ii.q.vi.§.sunt quorū.ver. nullus etiā, &c. & est specia le in causa criminali.secundum eum.Ego dico,ꝙ confessus, siue in ciuili,siue in criminali causa,potest appellare,si non admitti-tur ad probandū errorem,ff. de confess.cum fideicommissum. secus si sit conuictus,& confessus,& argumētis superatus:vt in præ.concor. Arg.cōtra,C.de erro.aduoc l.fin hoc prosequere, ꝓut no. extr.d app.cum speciali.§.porro.& c.Romana.§ siaūt
d post sententiā.d.scilicet & j de app§ in quibus.versi.ii c ¶ ††Sed
c nūquid in causa appellationis potest quis corrigere errorē ha-
9 bitum in principali. Videt, ꝙ non,cum sit finitum negotium per sententiā.extra de confess.c fi.& in præ.l error.extra, de li-tis contest.exceptionis.lib.vi.ff. de re iu.l.i Dic contra:nā appel latione suspenditur pronunciatū:& ita non potest adhuc nego tium dici finitū.ff.ad Turpil.l i.ir fi.& ad hoc C.de erro.aduoc. l.fin.Nec potest etiā dici tes iudicata,ubi est a sententia appella-
10 tum,ut s. de excep.§.dicto uer.ut autem hoc ¶ ††Et præterea in causis appellationis nouis defensionibus & allegationibus.vti pos sum.C.de appel.eos§ i.& de tēp.appel,per hanc.extra,de testi. fraterniratis. & exceptionē peremptoriā in causa principali o-missam in causa appellationis ꝓponere,extra, de fide instru.cū Ioannes.C.sentent.rescind non poss peremptorias. At corrige
f re errorem est perēptoriā ꝓponere: & sic obtinuit f Cætera de
11 hac materia uide s.de positio.§.decimo & p totū titulū. ¶ ††In
g summa nota,ꝙ error facti negotio nōdū finito nemini nocet g, C.de iur & facti igno error.ext.de cōfess c. fi. puta quia errauit
gs in aliqua cōfessione in iudicio facta:& bene dicit Facti: secus
h autē, si erravit in iureh nā tunc stat im ꝓ iudicato habet, C. de cōfes.l.i ff.eo nō fatetur.ubi de hoc.Vide dixit Rofre. secus est se,si naturale indebitum per iuris errorem promittat, ut. ff. de condic.inde.in summa.Pileus tamen dixit idem esse in errore iu
i ris:& supplet in præd.l.maximei.

ADDITIONES.

a Vnde.¶ Exempla ista fuerunt Bonagui.ver.s.ante fin.

b §.fi.¶ Si ille vero mortuus est,sed inuētus est occisor,dicit Iac.de Arc.ꝙ in hoc casu,qui euenit Pergami,Iuristæ ibi cōcordabant confessum decapitandū,per l.iiii.ff.eo.ti.ipse super lege illa tenet ōrium,inducens l.i.ff.de quæstio.§.vlt.dixit etiā Gui.de Suz.super l.inde Neratius. ꝙ si quis vul-nerauit aliquem,quem forte credidit occidisse,& captus sic confessus est, etiam amici admitti debent ad probandum,ꝙ ille uiuit.

c Secundum Vber.¶ Et Iac.Bal.ut dicit Alb.Gal.ubi s.uer.sed nūquid cō fessus.ipse tenet cū Guil.allegās,q.d no.ff.de ap.l.fi.§ i.¶ Adde ad hāc materiā,ꝙ confessio extraiudicialis in criminali nō nocet,quantū ad hoc,ut possit ordinarie puniri,sed extraordinarie tantū: uide Rotā in nouis de-cis.decil.clxxx.ubi pulcherrime hoc tractatur.

d Post sententiam ¶ Li.6.ubi de hoc in gl.alternatiuam.& uide quod super ea dixi.

e Ver.2.¶ Sic incip.& allegare intendit,quicquid continetur sub illo ver. vsque ad uer.3.

f Obtinuit.¶ Secundum Alb Pepien.in l.per hanc. C. de temp. app. ideo uide Vber. Iac. Bal.super l.error.

g Nocet.¶ Hoc uerū,ꝙ bato errore,quem ꝓbari necesse est p allegantē, vt s.§.2.uer.3 & scripsi ad fi.gl.ad q̄ hoc i fi.remittā. Alb.Papi.ad id allegat ff.ad Tre.si hæres ab eo.in fi.& dixit Gul.in l.error.ꝙ si obligauit me plu-ribus in solidū p instrumenta,& Titius ex illa obligatione agit ꝑ me, & e-go cōfessus fui me ex illo instrumento sibi obligatū: si postea appareat il-lius nomē in instrumento scriptū non esse,ꝓbatus erit error.alleg. ff. ad l. Aqui.inde Neratius.§.vlt.cū l.seq. Dicit ēt ꝓbatum errorē,si aduersarius id cōfiteatur:alleg.ff.de inter.act.l.fi.& dixit Alb.Pa.vbi s.px.dixi cū Io. & Azo.& in hoc omnes cōiter cōcordāt,ꝙ ꝓbat dicendo errasse, & ꝓbā-do rē aliter se habere.ff.de ꝓb.uerius.de admi.tut. hoc autē. C. de episc. aud.si legibus.Fit etiam hæc probatio per testes,instrumenta, & literas a-micorum,ff.de interroga.act.de ætate.in fi.Et si dicas,ꝙ illud dicere pro-bare,nō concludit errorem,quia potuit res aliter esse eo sciente, confite-or.sed stabitur præsumptioni ignorantiæ,nisi probet aduersarius scientiā ut etiam dixi,ubi in fin.remittam:quod est uerum,nisi esset casus,quo scie tia non obstaret,ut s.§.proxim.versicul.quid si ex certa.& dixi nunc in di stinctione Cyn.uersicul.in confessione.

iure ¶ De hoc.§ ij.uer.iij.

ne.¶ Vide,quod scripsi in decr.vlt.e.tit.sup uer.error facti. & post
ula,ignorantia.de reg.iur.lib.vj.in princ.dist. de hoc etiam per
r.& fact.ig.l.error.in vlt.q.

ADDITIONES NOVAE.

* De hac materia vide Bal. C.de confessis. ubi multas quæstiones singulares ponit.& Alberic.eo.tit.

* An confessio clerici facta coram iudice laico faciat haberi pro ꝺemnato vt fic ex illa confessione agi possit.dic ꝙ non,imo est nulla, & eius uigore nonpotest fieri præceptum.c.ati clerici.de iudi. Idem Cyn. & Bar. in l.i. C.eo.in c.per inquisitionē.de elect.uide quod no.Bal. in l. magistratibus. C.de iurisdi.om.iud. Ioan.An.in ti.de cōfessis.§.sequitur. uers. quinto.in additio.suis. & concluſit ibidem Ioann. Andr. ꝙ ubicunque iurisdictio iudicis incompetentis non potest prorogari per confitentes, ibi confes-sio nulla fit:siue emanet per modum iurisdictionis contentiosæ,siue volun tariæ,sed vbi iurisdictio prorogari potest,tunc valet dicta cōfessio, Inno. in dicto cap. dicit ꝙ dicta confessio clerici non valet vt possit ex ea dam nari,tamen clericus tractus corā iudice cōpetente poterit compelli ad ꝓ-fitendum illud quod fuit confessus coram iudice incompetente. & addit in c.cum dilectus.de succession ab intest.ꝙ si clericus decessit,ita ꝙ non potest compelli uirtute dictæ confessionis, poterit ferri sententia ꝑ hære-dem suum.sed hoc non est uerum:qa ex quo cōfessio nō ligauit defunctū, ad hoc vt pati posset sententiā,multominus ligauit hæredem. ꝓ hoc fac. gl.in l.iubemus.de lib.cau.sed si emanaret confessio coram iudice,non ta men in figura iudicii.non præiudicat talis confessio,sicut nec extraiudici alis,dicta l.iubemus.in gl.Ange.in l.j.ff. de confessis. Item confessus unū in uno iudicio cōpetenti, potest dicere oppositū in alio iudicio ad alium effectū.ut no.i Auth.Itē poss.C. ꝙ potior in pig.ha. Bar.in l.diuus de cust. re.uide Bal.in l.magistratibus.de iur.om.iu.& Anth. si qua per calumniā de epis.& cle.& Ang.in dicta l.magistratibus.

* Maiorem fauorem debet inuenire confessus q̄ conuictus,Inn.in.c.prudē-tiam.de off.deleg.in uer.reus.in 4.col.lecturæ.

* Per confessionem aduersarii potest quandocunque ꝓbari, In in.c.finali, de testibus.

* Cōfessio idem operat quod publicum instrumentū de contractu confec-tum, & nō minor est ꝓbatio per confessionem,q̄ per publicum instrumē tum,l.cum te transegisse.C.de transact.

* An confessio facta coram auditore, aut inquisitore infamet, Bar. ꝙ non, per glo.in l.quid ergo.§. ex compromisso.de his qui notan. infa.

* Per cōfessionem partis veritas nō tollitur. sed præsumptio iuris bene e-liditur nec dē erronea confessio ratione præsumptionis legalis, ita dicit Bal.inconsiliis suis.

* In l.quid tamen.ff.de arbit.Guil.inducit in argumentū,ꝙ annullato proce-ssu,possit reus cōfessionem quam fecerat, annullare & reuocare. quod est uerum quando utrumque est irritum,secus quando confessio ualet, ut c.Pisanis.extr.de testi.spo.per Abb.

* Nota ꝙ confessio facta in foro animæ nō potest opponi in foro cōtentio-so,ut c.fraternitatis.de schismat.Item confessio facta in foro animæ est in tentanda secundum mentem proponentis,vt c.exhibita,& c. significasti. de homicidio.

* Quidam confessus est alium occidisse,cum reuera alius occidisset postea reperitur & probatur alium occidisse,an dictus confitens debeat ex tali confessione puniri.not.per Alberic.in l.4.ff. de confess. & uidetur casus in l.Inde Neratius.§ si quis hominem unum.ff.ad leg.Aquil.

* Quidam confessus est alium occidisse ad sui defensionem,an debeat puni ri.si non probat ꝙ ad sui defensionē.Bar.ponit in l.diuus.de off.præsi.Bal. in l.vnic.C.de confess.& l.cum te.de don.ante nuptias.& in l ea quę per in ficiationem.C.de con.inde.b.& ibi tenet ꝙ debet puniri in totum.

* An confessio facta præiudicet hæredi.& nunquid cōfessio filij facta præ-iudicet patri.no.Bar.in l.eius qui delatorem.de iure fisc.& l.cum filius.de uerb.obli.Bal.in l.ij.de eden.

* An debeat intelligi ꝙ habeat ꝓ cōfesso ipso iure uel p sententiā. Bart. in dicta l.eius qui dilatorem.qui dicit ꝙ debet intelligi per sententiam.

* Confessio facta in iudicio per errorem iuris absente parte,an ualeat.Dy. ꝙ sic in l.ij.§.complura.de iure fisci.

* An confessio facta per errorem in causa principali, & non reuocata ante sententiam possit postea in causa appellationis reuocari,Inn.in c.ex par te.de confes.& tenet ꝙ sic.idem gl.in l.creditor §.iussus.de appel.

* In l.de ætate.§. ex causa.de interr.actio.vbi Bar. ponit cautelam quando quis uult reuocare confessionem.

* In l.j C.de cōfessis,per statutum ordinatur ꝙ omnes debeant in scriptis dare eorum patrimoniū,& omnia debita quæ habēt modo, quidā in sua scriptura possit se dare debere centū Titio ex causa mutui: Titius petit illa centum,ille negat se debere:an poterit conueniri ex ipsa confessione Alberi.ibi ꝙ non.& not.in.l.quæ quisque.de acquir.re.do.

* In Auth.quod obtinet.de prob.nunquid per negationē dominii probet negatiua.uer bi gratia,testator in testamento dicit talē rē non esse suam, nec ad eum pertinere.an per hoc probetur testatorem nullum ius habere in ea re?Dic,aut illa verba sunt prolata contemplatione certæ personæ,& tunc si sunt iurata,probāt negatiuā,si autem non interuenerit iuramentū, uidet illi possessori legata liberatio.ut l. Titia.§. Gaius.de leg.ij.aut non re spiciunt contemplationem certæ personæ,& tanquam nuda nihil operan-tur.arg.l.filius.§.diui.de leg.i.Bal.in dicta Auth.

* Quid si agebam ꝑ te ad xx.& tu cōfessus fuisti te debere dare decem tan-tum,& ipsa soluisti:uolo postea à te petere,& aliā decem,an possim?gl.in l.rationes.C. de probatio. dicit ꝙ nō:imo creditor debet sibi imputare cur talem confessionem cum dictione taxatiua admisit;secus si fim pliciter confessus fuisset de decem sine alia taxatione.

* An confessio procuratoris in criminalibus noceat domino.no.in l.proin de.§.fina.ad leg.Aqui.& l. non solum.in princip.de procurat.

* An hæres possit reuocare confessionem defuncti,no.in l. non id circo. de iur.& fac.igno.secundum Bal.& in l.error.in fi.eo.tit.

* An pater possit reuocare confessionē filii,not.in l.ij.si ex noxa. cau.agat.

* An procurator possit reuocare confessionem domini. dic ꝙ sic ex causa, l. si hominem.ff. mand.

* Quando valet confessio coram notario facta absque iudice, Bal.in.l.j. C. de confess.
* An pfessio erronea possit reuocari, Bal.in l.error. de iuris & fact. igno.
* An uideatur quis confiteri posita in libello: no. J. de libel.concep.
An confitenti crimen debeat dari dilatio, uel terminus defensionis, no.in l.j.§.si quis ultro. de quæstio.
* An confessio usurarij facta in iudicio faciat ipsum haberi pro usurario manifesto, Bal.in l.j. de confess.
* Quid de confessione facta in testamento se fore usurarium manifestum, Bal.in.ij.C. de fal.cau.adiec.leg.
* An contra confessionem fictam admittatur probatio in contrarium. Bal. in l.quoniam. de his qui not.infam.& in l.ij. §. q si actor. de iur. cal. dum dicit, nisi probetur contrarium. in quæstione illa, an positiones debeant haberi pro confessis.
* Quid si iudex faciat præceptum in confessum, an possit postea reuocari confessio. Bal. ponit, in l.error. C. de iuris & fact.ig.& refert. q Bart. in l. non fatet. de pfessis.& dicta l.error. tenet q possit reuocari. qđ reprobat Bal. propter tria, primo quia istud præceptum est terminus disceptationis sicut pcluso in causa. Secundo, quia istud præceptum trăsit in rem iudicatam, vtl. si debitori. de iudiciis. Tertio q a ex illo præcepto nascitur obligatio & actio. l. cum non solũ. §. necessitate. de bon. quæ lib. & sic habet vim diffinitiuę. & hoc est uersũ in præcepto habente naturã iurisdictionis ꝓtentiosæ: sed in præcepto qđ fit a tabellione, qđ appellaẽ præceptum guarẽtigiæ, sto cum Bar. q a ex isto nõ augetur nec inducitur obligatio, sed quidã modus exequendi datur. est enim istud præceptum accessorium contractus, & non stat per se, secus quando iudicialiter præcipitur, quia tunc fit principaliter propter se, vt stat per se dicto §. permittitur.
* De confessione facta absente aduersario, Bar. ponit in l.fi. de interroga. actio. & dicit q confessio facta absente parte in iudicio valet, si iudex ipsam recipiat nomine partis absentis, l. i. §. exigere. de mag. con. & l. si ob causam. de euicti. Item hoc est verum in confessione facta in iudicio simpliciter absente parte: secus si actor in libello quem dat absente aduersario aliquid confiteatur contra se, quia sibi præiudicat, licet pars sit absens & not. in l. prima. de confessis.
* An confessio facta per patrem vel matrem super filiatione valeat, & qd operetur. Dic aut confessio fit in præiudicium confitentis, & in fauorem filij, aut facta est in præiudicium filij. Et in istis quid operet confessio, dic aut pfessio fit per respectum ad extraneos, aut per respectum ad seipsos. Primo casu aut non fuit facta animo pfitendi, q a propter aliud facta fuit; aut facta fuit animo pfitendi: primo casu nullo modo preiudicat. l. epistola. in principio. de pact. secũdo casu puto q præiudicat, quo ad quale quale præiudicium, l. si duo. de iureiur. l.j. §.j. de quæst. secundo principali, aut fuit facta pro ipso filio. quia pater & mater pfessi sunt illum filium: & talis confessio non præiudicat, l. nõ nudis. & l. non epistolis. C. de prob. aut fuit facta principaliter super hoc, & tunc præiudicat sibi, & eius hæredibus, l. Lucius. §. quisquis. de leg. ij. & bene dico q nocet eius hẽdibus, donec probetur ꝓrarium: cuius ꝓrium probatur per coniecturas, per l. filiũ. de his qui sunt sui vel alie iur aut fuit facta contra filium, & tunc aut loquit de pfessione patris, aut matris. Primo casu non puto q confessio patris in aliquo præiudicet sibi, l.j. §. si quis. de carb. edict. sed confessio matris præiudicat sibi, l. fi. de prob. donec filius ꝓrium probet: qđ probabit per pjecturas. dicta. l. filium. Segnorolus. de homic.
* An confessioni quæ partim est pro se, & partim ꝑ se debeat stari. Bal. ponit in l.j. C. de confes. exemplum, vt si confiteor me occidisse hominem ad mei defensionem. Ad huius intelligentiã dic q l. perfecta. C. de dona. quæ sub mo. non cernit, separationem vel interuallum ad impediendum additi diem, vel conditionem, vel modum, sed solam actus perfectionem vel complementum: ideo si cõfessione perfecta statim adiiciatur dies, modus vel additio, non valet nisi adiectionem probent gl.j. in dicta. l. perfecta. ꝓpter Iaco. Butrig. reprobata opinio, Spec. in titu. de posi. §. decimo. in fin. dicit, aut verbo non geminato; vnica est tantum oratio respondentis, vel sermonis conceptio: vt. fateor sub modo vel sub additione tali, & videtur inesse, nec præiudicat pfitenti, nisi facta probatione cõditionis vel modi, scilicet q extiterit vel uenerit. Aut uerbo geminato duplex est oratio, ut fateor q promisi: sed promisi sub additione uel modo tali: & tunc per primã partã statim sibi præiudicat, & ꝑ se, quia per aliam non potest primam alterare, nec stat ur ei pro se, argu. l. per seruũ. §. j. de usu & habi. in prima enim non licet, in secunda est perplexitas vel repugnantia. de uerbo geminato no. in l. Iulianus. de pdi. ind. Mihi vero videtur minus forte orationẽ primã præiudicare: primo quia absoluta uel perfecta dici non potest in mente, sicut patet aperte in coniuncto immediate, sine quo primum voluit dicere quod potuit facere, ar. l.j. §. sin autem ad deficietis. C. de cadu. tol. ideo non videt perfecisse quod non agitauit in mente, vt l. Labeo. de supell. le. Secundo, q a piuncta loco vnius habẽtur, nec connexa distinguũtur, sed unum pars alterius reputatur. l.j. §. ideo ait de usufruc. accresc. ꝓterea nec diceret incõtinenti, sicut requirit dicta gl. si staret q prima oro fuisset absoluta & perfecta ab hac ꝓpositione quæ significat interlineitatem. l.j. §. in flumine. ne quid in flumine public. ab hac dictione cũ, quæ denotat simulationẽ, ut l. x. ff. de acti. & obl. ita q nec temporis tantũ, nec sermonis continuatio principaliter attenditur, sed ratione adiuncti. Igit incontinenti, id est in actu simul se tenet, & intra, & in fragrãti re, & non extra. Quarto multiplicatio seu geminatio uerborum auget sensum, vt l. cum quæstio. §. fi. C. de leg. ibi nec verbis, sed rebus, &c. ut l. fi. C. d usuris. Et cognitioni iudicis solent hæc relinqui, l. publi. §. fina. depos. Sed tunc quæro quare uel in quo erit dictum arbitrium. Dic q aut pfitentis uel asserẽtis aduersarij assertioni uel pfessioni totali. & stat ur ei assertioni etiã pro se asserenti nedum ꝑ, & ꝓcedit gloss. in dicta l. publia. §. fina. magis ex vi consensus q assertionis, arg. l. ꝑctus. de reg. iur. aut non assentit ei aduersarius, & tunc aut loquitur in actore libellante, capitulante, uel ponente, ut l. cum precum. de libera. caus. non prose, quia debet probare quicquid est causa suę intentionis: & sic procedit alia gloss. in l.ij. de dona. ant. nupt. & l. qui accusare. de eden. aut in reo, & tunc aut in reo excipiente, & tunc idem ut stetur contra se non pro se, eadem ratione, quia debet probare quod est causa suæ exceptionis l.j. & l. quotiẽs. §. qui dolum. de prob. nisi sit mera negativa, ut non numerata dotis uel pecuniæ, l. si ex dotel. si ex cautione. de non num. pec. aut in eorum altero, uel in utroque interrogante, capitulante, uel positionibus respondente: & tunc aut in totum contra se & stat ur ut hic, & l.j. de confessis. aut in tutum pro se, & non stat ur. d. l. rationes. & l. exemplo. de probat aut implicite, ut partim contra, & partim pro, & tunc aut unum est principale, & aliud consequentia necessaria, & tunc si ualet principale quod est contra se, & consequens necessarium quod est pro se, l. si filius. J. eo. contra si non ualet principale, nec accessorium nec tacitũ, l. 3. §. fi. de seruit. ur. p. aut neutrum ad aliud est consequens, & necessarium, & tunc aut sub vna oratione & sermonis conceptione uerbo non geminato, non præiudicatur, nec stat ur ei nisi aduersarius probet modum uel conditionem, l. per seruum. & l. si quidem. de excep tio. aut sub una uel in diuersis orationibus: & tũc aut incontinenti id est in actu qui se tenet simul. & tunc idem, quia in continenti uidetur inesse. l. lecta. ff. si cert. pe. aut ex interuallo, & stat ur & præiudicat in eo quod est contra se, non pro se, nisi probet modum, uel conditionem, uel diem: & sic obtinet glo. in dicta l. si quidem. in fi. quia responsiones sunt separatæ, nec iam factum potest reuocari nisi probato errore, l. error. C. de iuris & fact. igno. & l.j. de cõfessis, & l. proinde. §. Naratius. ad leg. Aquil. ergo nec modificare nec conditionare, quod est species: nisi forte ponens sic posuisset uel capitulasset separatim: ut puta promisisti mille. Item sub tali modo q a sic uidet consentire posibilitati sic respõdendi, ut dict l. Publia. §. fin. & hoc in claris & certis: in ambiguis seruã. l. si quis in tẽtione ambigua. de iudi. & sic cõfitens se hominẽ occidisse ad sui defensionẽ, in vna oratione sibi non præiudicat, nec posset omnino separari, uel in totum approbari & tunc absolutur, vt l. ut uim. de iusti. & iu. uel in totum reprobari, & tũc incumbit aduersario onus probandi eũ occidisse, sicut si simpliciter negasset quid. Quo probato an ille possit postea obiicere, & probare q ad sui defensionẽ in eo qđ uerè primo negauit. Ioan. An. in nouella in ca. nullus pluribus. de reg. iur. lib. vj. Bal. in l.j. de confessis, dicit q non sufficit, nisi dicat ad defensionem necessariam.
* Confessus sum recepisse á titio nomine dotis vxoris mex, deinde Titius promittit centum: an soluto matrimonio possit Titius agere contra me, Bal. in l. si absentis. C. si cert. pe. tenet q non, quia quando præcedit refutatio, & sequit promissio. intelligitur refutatio facta spe futuræ numerationis, uide no. per, Iac. de Are. & Bar. in l. fi. ff. solũ. mat. per Bal. allegat. l. si minor xxv. an. cui fideic. ff. de minor.
* Si confessio allegatur ad pœnam euitandam, sufficit confiteri ante receptionem testium: secus si allegatur ad præmium: quia tunc statur primæ depositioni. ita Bal. in l. ea quæ. C. de condi. indeb. & ibi plene de hoc. Item dicit q quando quis ex confessione debet consequi beneficium statuti, q in ipsa pfessione debet pseuerare adeo q si postea negat, nõ psequitur præmium. ita Bal. ibi, & allegat gl. nota. in §. ite milita. Insti. de act. Itẽ si negat aliquid quod non fierit sui arbitrio, quod nõ offendit legem: vbi per eum.
* Qui negat acta nõ potest seruare ex eis, Bal. in l. error. C. de iuris & fac. igno. & not. in c. G. per petuus. de fide instr.
* An confessio procuratoris noceat domino. Bald. in l. non solum de procur. in princ. Bart. in l. certum, de confes & cap. j. ut lite non contest.
* An confessio facta coram uno iudice faciat fidẽ coram alio, Ang. & Iac. But. in l.j. C. de exhi. re. q fic. licet alij contrã.
* An pfessio pœnitentialis probet. Bal in l. archigerontes de epis. audien.
* Quod delictum per pfessionem efficitur notorium, In. in c. qualiter. in.ij. col. de ac. & c. statuimus. de off. deleg. lib. vj.
* Quod si reus confitetur rescriptum esse uerũ, qđ postmodum apparet falsum, q sibi non præiudicat talis cõfessio. In. in ca. cum uenerabilis. de excepr. quod facit pro intellectu. l. cum precum. de liber. cau.
* Quidam confessus est se habere à quodam millite in feudũ, dictam pfessionem reperiente pro se, & pro quibusdã cõsortibus, an cõsortes qui non erant præsentes possint agere, Bal. in l.j. quãdo licet. ab emp. disce. fac. Bal. in l.ij. de seruit. & qua. Angel. in l. si quis certum. §. si quis absente. de confes.
* Quod confessio partis in vno iudicio facta, etiam inter personas easdem in alio iudicio non probat, secus in uera probatione. Bal, in l. is apud quẽ. de eden. cum simi.
* An confessio erronea facta in libello probata ueritate noceat. Bal. in l.ij. C. de error. aduo.
* De confessione facta in tormẽtis, domi. Bart. de Sali. in l.ij. C de custod reo. Bald. in Rubric. de nouo Cod. fa. & Angel. in d. l.ii. Iac. butri. & Auge. in l.j. ff. de custo. & exhi. reor.
* An sufficit cõfessio usurarii confitentis apud acta se fore usurarium, Bal. in l. ad hæc. C. de lat. libert. tol.
* De cõfitente delictum & negante qualitatem. Bal. in l. ea quæ. de cõdictio. ob causam & l. contra negantem. ad leg. Aquil.
* De confitente fecisse aliquid ad suam defensionem, an uideatur negare uel confiteri, Bal. in l. nec codicil. C. de condic. & l. unica. C. de confessis.
* An quis possit simul & semel fateri se fecisse delictum, & dicere ad sui defensionem, Ioan. An. in c. nullus. de reg. iur. libr. 6.
* Quod cõfessio facta inter prohibitos, in fraudem fieri præsumitur Bal. in l. hac edictali de secun. nup. & no. l. qui testamentum de prob. & l. senatores. de natural. lib. per Bal. & quod no. Ange. l. sicut. §. superuacuum. quimo. pig. uel hypot. fol.

¶ Bald. de Confessionibu.

¶ NOTA. q in criminali nõ ualet pfessio, uel negatoritate tutoris, C. de auct. præst. l. clarũ. Quod est tormentis sic, p p iussum iudicis. ex quibus collusus iudicis in actub. minorũ agẽdis, quantũ auc fessio fit iterdũ ad iudicii euitationem interdum ad veritatis indaginem. post litem con

stens offert,& tunc loquitur,ff.de procur.l.si reus paratus.Aut petit dilationem:& tunc fit præceptum cum dilatione arbitraria.ff.de iud.l. si debitori.ex quo præcepto oritur actio in factum,vt not.in l.fi. §. necessitatem. C.de bo.quæ lib.Et nota quod ista confessio, quæ fit ad litis euitationem, est mirabilis naturæ:quia licet fiat in causa famosa, non infamat,ut d.l.si reus.Quod intelligo,quando causa est ex contractu, vt mandati: secus si ex delicto,ut furti:quia tunc infamat confessio facta etiam non in figura iudicij,ff.de infa,l.fictus fustium.Certe gl.dicit,illud esse ex genere pœnę coporalis,& publice infictæ,non ex mero uigore confessionis. ¶ Item nota quod si agatur ad pœnam criminelem, tunc per istam confessionem non euitatur iudicium:quia in criminali semper est ferenda sententia. ff.de cust. reo.l.si confessus. Si uero fit in contestatione litis,uel postea confessio, tũc est necessaria sententia,nisi competens soluat.Et nota,quod ista talis solutio est mirabilis naturæ:quia fingit,quod per confessionem nulla infamia sit cõtracta.Et est ratio,quia fertur amodo sententia absolutoria,ut d.l.si reus.Bald.uide ĩ.de reg.iur.§.item nota,quod in confessum.& ĩ.e.§.præceptũ. ¶ An ex sola confessione possit quis damnari ad mortem;dic.quod sic si est sponte confessus.& sufficit semel:si autem cum tormentis : non ualet confessio,etiam decies repetita,nisi præcedant indicia,quæ debent esse uerisimilia,C.de quæstio.l.milites §.oportet.ff.de.ad.ed.l.quæstio.§. fi. & de prob.l.cum probatio.ff.de quæstio l.maritus.Si autem indicia præcedunt & de facto liquet, licet de psona sit incertũ,hoc certificatur p confessionẽ,in qua fit pseueratũ,id est,quæ nõ sit reuocata,in §.effectũ.pG. ¶ Cõfessio illa nõ dẽt fieri corã solo notario,nec corã iudice in camera,sed corã iudice ad banchũ cãrum, C.de cust.reo.l.ij. facit quod no.C.de lib.cã. l.iubemus & ff.de testi.l.3.§.idem diuus.ibi,ego interrogare soleo.Arg.ĩ,q; no.ff.de iust.l.fictus.sed ibi fuit processum de facto,non uia iudiciorum, ff. de interact.l.uoluit.§ j.sed in præparatoriis,quæ sunt modi præiudicii, ubi non requiritur solennitas sessionis pro tribunali sic.Vnde aliud in criminalibus ubi stat pondus diei & æstus. Bald.uide ĩ. de appellat. §. confessus in tormentis. & de re iud. §. iudex debet sedere. ¶ An ualeat confessio in criminali absente accusatore?uidetur quod sic,quia in criminali fiscus est aduersarius: sed fiscus est ubique præsens, ut not.in l.j.C. de quadri. præscri. ergo. Item quia iudex supplet in criminali, ff. de adul. l. constante. Bald. ¶ Titius confitetur se occidisse quendam,cuius nomen ignorat,an ex ista confessione possit puniri?Dic.quod si constat de corpore,non curo de nomine,vt not.3.q.8.libellorum sicut si quis occiderit puerum nõ baptizatũ uel in utero matris,cui nomen non est impositum.si autem non constat de corpore,tunc secus,ff ad Sil. l. j.§. item illud.Bald. ¶ Punitus est non malefactor ex sua confessione : quæritur, an uerus malefactor releuetur: quin & ipse puniatur? Dic,quod non, ff.de interrogat. fct.qui seruum. post princ. & argum. ff. de adult.denuntiasse.§. quæritur.Non enim alius pro alio potest soluere pœnam corporalem Bald. ¶ Confiteor me hominem occidisse hoc modo,videlicet ad mei defensionem:quæritur,an nullo alio probato debeam condemnari?Et videtur,quod non: quia non confiteor imo interimo obligationem natam:facit quod nota. per G. supra ti.1.§.fina. ver.ante pe.Item confessio idem est,quod concessio:sed ego non concedo illam speciem homicidij quæ mihi obiicitur. nam mihi obiicitur species homicidij uoluntarij,& ego confiteor in necessario, Itẽ illa confessio est sub uno contextu:ideo nõ potest diuidi,ff.depo.l.Publia. in fi.facit,quod not.C.de dona.quæ sub mod.l.ij. ad idem extra de ac.c.cũ dilecti.Contrarium est verum,quia præsumptio est contra confitentem: quia præsumitur in maleficio dolus:& ex illa præsumptione iuris damnabor potius quam ex qualitate confessionis,C.de sic.l.j. secundum Bart. in l.Aurelius.§.j.de liberat. le.Hinc est,quod si statutum dat beneficium confitenti,iste non meretur beneficium:quia non confitetur simpliciter maleficium.Idem,si fit confessus per gerundium,id est:confiteor me feciſſe defẽdendo:quia gerundium significat modum,unde confessio est modificata, non simpliciter.tamen statur contra se.Alii dicunt,quod non potest diuidi:quia est unum constructum & una oratio.In passiua significatione gerũdium significat necessitatem,ut no.in l.j. de eden. ¶ Gerundia & supina sunt cõmunis significationis,vt no in c.j.de postu.lib.vj.in nouella. ¶ Cõfessio instrumenti dotalis non excludit exceptionem non numeratę pecuniæ,nisi fit renunciatum tali exceptioni,§.sequitur.ver.pe.tu facias, ut fit pactum,id est promissio,non uera renunciatio: ut scilicet promittat non opponere exceptionem non nu.pec.quod pactum valet, tanquam pactũ dotale:nec præsumitur donatio:facit quod no.C.de do.cau.l.j. per Acc.& hoc uerum quoad personalem actionem inter ipsos contrahentes:sed quoad præiudicium aliorum, creditorum, ista confessio non meretur priuilegium iuris:quia est dos confessata,vt not.in l.assiduis.C. qui po.in pig. hab.in gl.parua.unde non habet tacitam hypothecam.quod est not. Bal. ¶ Confessio matrimonii excusat accusationem stupri.§.j. vers. sed pone. G.sed non accusationem raptus,C.de rap.vir.l.j.ff.de his.qui.ut indig.l. Claudius.B. ¶ Confessio facta in ultima uoluntate, non probat debitum esse, uel non esse, ff. de h. le. l. Aurelius. §. fina. de leg.ij. Titia.§. Lucius. unde potest talis confessio reuocari, quia est species ultimæ uoluntatis.non autem est species probationis.& facit pro eo,qui legat decem pro usuris,uel male ablatis: vt si conualescit:non possit ex ista scriptura conueniri. de quo dic per Cy.C.de non num.pec.l.generaliter.Bald. ¶ Item cõfitetur quis factum,sed non modum,seu qualitatem,arg.C.arbi.tu.l.interdictæ.Bal. ¶ Quando in confessione opponitur dictio taxatiua, non probest confitenti, C.de exce.si quidem. ¶ Prohibita confessio præsumitur simulata.ff.de prob.l.qui testamentum.& ibi no. Bald. ¶ Contra fictionem non admittitur confessio : ergo nec positio : sed contra præsumptionem iuris & de iure,sic:in authen.de æqual.do.§.illud Bald. ¶ Confessio facta formiter,siue informiter.valet,sicut iuramentum,ut not.ff. Insi.de act.§ item si quis postulante. Si autem extra iudideliberandum, & ualet, ff.de pact.l.tale pactum.aut ad ualet ipso iure confessio informis,id est sine limitata imitata causa ualet, ut si confiteor te dominum:qđ uris & fac.ignor. per Cy.& hic p Specul.dico,q is,non quod nudis uerbis fiat alienatio,l.tradtionibus.C.de pact. secundum Spec. unde qui rem propriam recognoscit in emphyteusim ab ecclesia,non præiudicat sibi probata veritate,secundum Iac.quod est uerum in errante:sed sciens videtur donare:unde sufficit donatio in ecclesia absq; traditione, secundum Bart. ut l.ut inter diuinum.C.de sacrosan.ec.Sed potest responderi,quòd illud in uera donatione,secus in præsumpta, ut no.ff.de polli.l.1. & C.de dot.prom.l.1.nec uiderur tradere possessionem,qui nihil agit,& rem propriam conducit.ff.de usucap.l.ei à quo. uide ĩ.de instr.edit. §. instrumentum habet uim.& in §. deficit.ĩ. eodem §. confessio in absentia.& ĩ.de locat.§. an quis soluendo. Bal. ¶ Confiteor filium familias mihi soluisse, deinde ipse promittit mihi non obstãte refutatione:quæritur,an ista noua promissio obsit patri?Et uidetur quod non.C.de loca.l.ficum Hermes.ff.de pact.l.fi.In contrarium, quia uidetur confessio mutata, ex quo incontinenti est ab ea discessum, arg.ff.de priuileg.cred.l.si uentri.§.fi.C.de pigno.l.fi.ff. de manu.l 4.§.fi ab ignoto.ff.quib. mo.pig.uel hypotheca sol.l.uoluntate. Et facit pro marito,qui confessus fuit se ab uxore habuisse dotem, quam frater uxoris statim postea promittit non obstante refutatione, ut non teneatur maritus uxoris,nisi ad cedenda iura,ff.de iure dot.l.si extraneos.Argum.contra ff. mandati,l.inter causas.§. abesse. Item quia ius fuit quæsitum mulieri, qđ, ius pacto sibi auferri non potuit:alias esset facile uiro submittere promissionem in fraudem mulieris. SOL. Si mulier consenserit promissioni. debent ei iura cedi:si non consenserit,tunc non nocet sibi talis promissio per leges allegatas,cum simili.& uide ff.de acq. possess l.prædia.per Barto Bal. ¶ Confessio in absentia aduersarij facta probat solutionem, in auth. de testi.§.& licet non obligationem. C.de lib.cau.l. Arrianus.§.fin.nisi fiat in iudicio aduersario citato:quia tunc iudex supplet locum absentis,C.de appel.l.amplorem.§.j.& nisi sit confessio inserta positioni in libello,C.de liber.causa,l.cum precum. ¶ Renunciatio in absentia an teneat?dic,ut C. de pacti.l.post quam liti. ¶ An remissio,uel pactum ualeat?dic: vt ff.de pactis,l.idem in duobus.& de liber.leg.l.non solum.§.liberationis.¶ De ratihabitione dic,ut in l.Pomponius.§.j.ff.de ne.gest. ¶ De gratia & beneficio dic,ut not.ff. de iureur.l.Labeo. & uide l.fin.in princ. C.arbit.tutel.Bald. ¶ Quid de cessione?uide supra de cessione, §.an cessio,Bald. ¶ Quandoque processus non tenet ratione iudicis incompetẽtis: & tunc nec confessio,valet,extra de iud. c.at si clerici. quandoq; ratione ordinis iudicij deficiẽtis:& tunc tenet confessio,de restit.spo.c. Pisanis.quandoq; ipsorum litigantium inhabilitate:& tunc non tenet, ff. de inter.act. l.si filius.la.2.C. de auctor.præstan.l.clarum.Bal. ¶ Confessio, quæ non est erronea, potest exponi,non perimi,de acc.cum dilecti.Bal. ¶ Syndicus confessus fuit se debere id,quod debet vniuersitas,an ex ista confessione teneatur ipse,ut ipse fuit iudicatum,q; sic,§.nunc videndum.uer.de facto quæritur.G.Certè in ò non tenetur,nisi trãsferendo in se iudicium fuerit confessus:nam quo ad ipsum iudicium,confessio non habet causam.Bald. ¶ Præceptum obtinet uim sententiæ, & ex eo oritur actio in factum, scilicet quando fit in confessum : ibidem G.& ob hoc dicit Ioan. cum appellatur ab eo,non est necesse exprimi causam, sicut cum appellatur à diffinitiua:ita not.ipse de appel.ca. peruenit.el 2.quod no.uide ĩ eo.§. 2.uersi ex quo. Bald. ¶ Confessio aduocati non nocet domino,si infra triduum reuocetur:secus in cõfessione procuratoris,quæ ĩtarim nocet, nisi probetur error, §. postremo. per Gul.Hoc uerum,nisi procurator confitetur bona fide.si autem per dolum, tunc non uidetur sibi hoc mandatum, ff. mandati.l.creditor.§.Lucius.Tamen domino nocet post litem contestatam:quia procurator est do minus litis.ff.de excep.doli.l.apud.§.quæritum, &l.pure. §.j.sed ante litẽ contestatam in decisoriis secus.Bal. ¶ Si duo sunt procuratores,& unus confitetur, alter negat, quid iuris? §. fi.uer.sed pone,facit.G. ¶ Confessus potest appellare & reuocare confessionem in causa appellationis, uer.sed nunquid confessus. & uer.seq.not.ff.de app.creditor. §.iussus.secus autem si quis est confessus,& insuper conuictus.C quo.app.non rec.l.2.& l.fi.uer. de hoc uide.& ĩ.de ap.§. appellans à diffinitiua. Bald. ¶ An pater possit reuocare confessionem filij : est argu quod sic, ff.si ex nox. causa ag.l.2.in glo.& ff.quod quisq; iur.l.3.§.fi filius.ff.de app.l.Lucius.C.de acc.l.2 & de lib.cau.l.2.sc.licet pro suo interesse. Bald. ¶ Quando quis confitetur factum,& negat qualitatem,uide C.arbi.tu.l cum interdictæ,& supra eo.§. item confitetur quis. Quando quis confitetur conditionaliter,uel sub modo,uide C.de except.l.si quidem. Item quando quis confitetur partem,& partem sẽ parabilem negat, uide C.de transact.l.si quidem.Bald. ¶ Quid de confessione facta coram arbitro ? uide infra de instru.edit.§.confessio facta. ¶ Contractus factus apud acta, æquiparatur confessioni factæ in iudicio,infra de sent.§.contra fugitiuum. ¶ De confessione guarentigiæ,infra de appe.§.minori 25.annis.cum §.sequenti,vbi habes,quod confessio minoris valet, licet detur restitutio. Pro plena materia confessionis uide Bald.in l.unica,C de confess & l.generaliter. C. de non num.pecu.per Cy.& Bart.

a ¶ De Probationibus[a]. Rubrica.

ADDITIO.

a Pauci ex practicis auctoribus formarunt hanc generalem rubricam : & quomodo generalis hic conueniat,licet species subsequantur,scripsi super rub.eod.titu.ubi vide in prima obiectione. ¶ Pileus formauit hanc Rubricam:& est prima quartæ suæ partis. ¶ Tanc.eam posuit,& est 5.tertiæ partis. ¶ Ioan. de Deo Caual.lib.5.rub 3 & in li.Iudicum,item multimoda probatio ubi nil ad genus. ¶ Gallicus formauit rubricam, quam restrinxit ad testes. ¶ Rolandinus doctor etiam eam formauit, ut dixi 5. rub.de teste.

SVMMARIVM.

1 *Ponentis intentio, si per responsionem ad positiones non fuerit probata, qualiter statuere habeat iudex terminum ad probandum.*

2 *Terminus*

3 *Terminus, vnus an possit præfigi ad producendos testes super principali, & ad illos reprobandum.*

¶ Actore non probante, reus, & si nihil præstiterit, absoluitur.

IN superiori tit. diximus, quid iuris sit cum quis actoris intentionem confiteatur: nunc dicendum restat, quid iuris sit, cum negat. tunc enim actori incumbit probatio eius quod dicit, ff. de probationib. l. ij. vj. q. vlt. actor. 4. q. 3. ver. qui intendit. ideo de probationibus supponamus [a]. ¶ †Si ergo per re-
1 sponsionem ad positiones non est ponentis intentio probata, debet iudex partibus terminum statuere ad probandum hoc mõ: Dicet enim notario scribe: q statuo partibus terminum xv. dierum ad probandum, quod probare voluerint: quẽ terminũ statuo pro prima dilatione. Vel sic: statuo vsq; ad mensem pro prima, scda & tertia dilatiõe: arg. ext. de prob. licet. Sed prius dictum magis est in vsu. Sed & caue, vt in primo termino aliquã inducas probationem: alioquin nõ dabitur tibi secunda dilatio sine causę cognitione. arg. in aut. de testi. collat. vij. § quia vero
b secundũ Aegi [b] Ex causa tamen dabitur tibi secunda & tertia: quarta vero non sine solẽnitate. quæ prosequere, vt s. de teste,
2 § qualiter autem. ver. volens ergo. & seq. ¶ †Potest ẽt vnus terminus præfigi ad, producendos testes super principali, & ad repro-
c bandos illos: ext. eo. c. præsentium §. testes [c]. & ex tunc non debet quis admitti ad reprobãdum, vt ibi, & arg. in prę. c. licet. Sed videtur, quod tunc fraus poterit cõmitti. nam si talis terminus datus est vtriq; parti, actor malitiose differet, producere testes suos vsq; ad vltimam horã finalis diei ipsius termini, vt sic reus suos nequeat intra terminũ producere: qui etiam post terminũ nõ admittetur, vt in ea decre. Sed certe tũc dari debet reo noua dilatio ad reprobationem huiusmodi faciendam, argum. iij. quæ. iij. §. spatium. ver. ei autem. C. de temp. in inte. restit. l. petendæ.
d extra de iudic. c. fin. & de resti spo. frequens. § solet [d]. Sed & li-
e cet præal. decret. licet, det mentem ad hoc [e], nihilominus consideratis loci distantia, personarum & negotij qualitate, dilationem huiusmodi moderetur, vt in præd. §. quia vero. prope fin extr. de appellat. cum sit Romana. & est expressim in pred. § testes. & vide s. de teste. § qualiter in fi. De probationibus igitur aliqua disputemus, dicentes, Quis, & qualiter debet probare: Quid, & quando debet probari: Et quot sunt species probatio-
f num [f].

ADDITIONES.

a Supponamus. ¶ Per id patet, quod congrue præcessit supra prox. vt scripsi super rub. cod. tit. in fi.

b Secundum Aegi. ¶ Cuius fuit totum, quod in hoc principio præcedit, & sequitur, sua rub. xlix. & videas, quod Aegid. & auctor consentiunt, in principio causæ terminum ad probandum simul assignari actori & reo & faciunt leges. ff. eod. titul. quidam. C. ad leg. Cornel. de falsis, l. vbi. & de abolit. le. fallaciter. Si enim id in criminalibus, fortius in ciuilibus. & facit decret. licet. eod. titul. statim allegat, & decret. cum causam. de testibus. Ad contrarium facit, quod notatur ĩ. proxi. versic. sed vbi ego dico, quod varietas causarum vtrunque dictum iustificat, si sint duo electi, quorum vterque se confirmari petit, & aduersarium cassari, hic optime datur communis dilatio. Idem in interdicto Vti possidetis, & similibus, & de his non est dubium. Sed si petis à me mutuum: depositum, legatum, vel aliquid tale. licet partibus nolentibus possit talis terminus assignari, puta quod reus possit restituere & petere nullũ terminum sibi assignari cum actore, ne frustra fatigetur actore non probante, maxime si sua defensio veniret probanda de longinquo, facit, quod not. de testibus, capitul. de testibus. in vltim. gloss. In foro tamen seculari, actore & reo volentibus probare per testes, caueat sibi reus, ne expectet publicationem testium actoris, si in foro illo seruaretur opinio Ioan. & Azo. vt scripsi super gloss. prædicta. Tunc ergo peroptime procedit datio communis termini, vt actor actionem probet: & reus defensionem. In foro igitur canonico, vel seculari ubi nostra opinio seruaretur, procedit illa gloss. & terminorum diuisio. Sunt & qui dicunt interesse actoris, terminum sibi & reo simul non dari, moti per l. petendæ. de temp. in integ. restit. ut post suas dilationes probare possit in termino reo dando. & hoc etiam eo inuito, vt notatur s. de dilat. § uidendum. uer. quid si reus. Videamus de alia coniunctione, quam statim subdit, scilicet terminum dari ad producendum testes probatorios in principio, & reprobatorios personarũ: & fateor, q sic fuit factum in dec. licet. eo. ti. statim alleg. & patet in decr. cum causam. de testib. & fieri potuit, eo quod in ipsa productione etiam ante quam deponant, uel cũ deponunt, possunt producere testes reprobatorios: tamen in ipsa eadem dec. licet. ibi, indulto ex tunc altero mense. & demum in dec. præsentium. statim alleg. ibi, si uero abbas. patet, termino diuiso, & non simul, confundi terminos primæ reprobationis & secundæ: per quem modum fraudi, de qua sequitur, optime prouidetur.

c §. testes. ¶ Lib. 6.

d §. solet. ¶ Lib. 6.

e Ad hoc. ¶ Si intendebat de communi termino, de quo præmisit debuit dicere tres menses: sed intendit ad hoc, scilicet ad reprobandum, de quo proxime dixit: & hoc intendit, q non est tempus illud iuris & ordinariũ; quod patet in dec. præsentium. §. si uero. ubi si computas, uidebis tres menses, quod de §. testes. ĩ. allegato non possumus ita concludere: cõcor. autẽ hic, quod no. de conuer. coniu. ex publico. in 3. gl.

f Probationum. ¶ Hæc membra posuit Tanc. ubi s. ad quæ p̃mittebat, q̃d sit probatio, quod forte actor omisit, ꝓpter ea, quæ scripsi eo. ti. super rub. Subdebat etiam, cui faciẽda esset probatio, quod etiã posuit Pil. sed auctor id, quasi notissimum, non curauit. Dicebat autem iudici fidem faciẽdam, non aduersario: allegat Pil. C. de testib. eo<. Canonizata. 4. q. 3. eos. Tan. alleg. eo. ti. si quando. §. sed cum. & C. ex quib. cau. si idcirco. xxx. quæstio, 5. iudicantem. extr. de reseri. inter cæteras. ideo Hostien. in fin. eo. tit. §. si cui ius nouum. patet & de reseri, statutum. §. cũ uero actor. ad fi. lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Negatiua alia facti, alia iuris, alia qualitatis.*
Negatiua facti quomodo diuidatur, & quæ sit earum quælibet.
Probari non potest, quod non est.
2 *Negatiua facti pura, simplex & indeterminata, an sit probabilis.*
3 *Negatiua facti determinata an sit probabilis.*
4 *Negatiua iuris qualis, & a quo sit probanda.*
5 *Negatiua iuris quid sit.*
6 *Neganti ius quare incumbat probatio, non autem neganti factum.*
7 *Negatiua qualitatis quæ sit, & qualiter probanda.*
8 *Qualitas quotuplex sit, & quomodo probetur.*
9 *Reus regulariter nihil tenetur probare: imo actore non probante debet absolui.*
10 *Onus probandi per quæ transferri possit.*
11 *Onus probandi an sola præsumptione pro actore transferri possit.*
12 *Spontanea probationis assumptione transfertur onus probandi.*
13 *Repetens tanquam indebitum, quod iam soluit, regulariter debet indebitum probare.*
Onus probandi an, & quomodo ratione delicti transferatur,
14 *In communibus iudiciis vtriusque partis probationes admittuntur.*
15 *In crimine falsi vtriusque partis testes audiendi sunt.*
16 *Partis vtriusque probationes quibus casibus admittantur.*
17 *Partibus vtriusque super suis articulis in causa testes producere volentibus, si simul concurrant, quis prior audietur.*
18 *Probatio in causa appellationis competit actori, vel appellanti.*
19 *Furiosus per dilucida interualla, si testamentum faciat, & vnus dicat ipsum furiosum, alter autem econuerso dicat, quod non, cui istorum incumbat probatio.*
20 *Probatio communis opinionis, aut præscripsionis, cuius initij memoria non extat, qualiter fieri possit.*
21 *Distinguere rationes agentium, vel actuum, non interest testium.*
22 *Præscriptio tam longi temporis, cuius initij memoria non extat, an probari possit per testimonium de simplici auditu.*
23 *Testibus plura deponentibus standum est dignioribus, & verisimiliora deponentibus, iudicis arbitrio.*
24 *Signa apparentia an possint esse testimonia ad probandum de non visis, aut non auditis.*
25 *Nouale durat tandiu quandiu ecclesia parochialis enormiter nõ ledit.*
Priuilegium de noualibus, quo ad religiosos, quomodo sit intelligendum.
26 *Priuilegium an perdatur vnico actu contrario.*
27 *Fundi pars an, & quomodo dicatur fundus*
28 *Opinio communis idem est, quod credulitas.*
29 *Interrogatus de communi opinione qualiter debeat respondere.*
30 *Opinio communis transfert onus probationis.*
31 *Probatio per communem opinionem, quibus locum habeat.*
32 *Possessio continua qualiter possit probari.*
33 *Medium colligitur per extrema.*
34 *Probatio non est in transcursu facienda.*

¶ Qui & qualiter debent probare.

1 1. §. Probare †autem debent actor & accusator, qui aliquid dicunt, si reus id neget, vt iã dixi: quoniam actore non probante, reus, & si nihil præstiterit, absoluitur, C. de eden l qui accusare. 2. quæst. v. §. j extra. vt eccle. bene. c j. de cau pos. & propriet. cum ecclesia. prope fi. de iureiurand. c. fi. Non ergo reus negans probare debet: & hoc ideo, quia negantis factum per rerum naturam nulla est directa probatio. vt extra de elect. bonæ. j. & de probat. quoniam contra. in prin.
a & in præd. le, actor. extra de renun. super hoc [a]. & in præd. decret. cum ecclesia. & quia ei qui dicit, non ei qui negat incumbit
2 probatio, vt supra. ¶ † Super quo scias, quod negatiua alia
b facti, alia iuris, alia qualitatis [b]. Negatiua facti alia pura & simplex & indeterminata, alia terminata, alia prægnans. Negatiua facti pura & simplex & indeterminata est, quæ non habet determinatio.

ADDITIONES.

a Super hoc. ¶ Hucusque Tancre.

b Qualitatis. ¶ Hac diuisione ptenti fuerũt antiqui nostri, incluso Ho. Sũma huius ti. s. ij. sed Iac. & Bel. addit negatiuã solẽnitatis: q̃ an. fa, uel 3. putauerũt includi, vt patet ĩ. uer. statim. uide i solutio. rũ. C. sup l. actor ubi pulchre ꝓsequif, hoc c. t. ibi ẽt Cy. mater

minationē loci,vel t pis, vł alterius rei:vt cū dico, nō fui citatus
vt in præal.de cr.bon s §.ꝯ hoc.vel si dico , nō ꝯxi cū Berta, &
talis ꝓbari nō p̄t,quia negationū nō sunt causæ.Cū em̄ aliquid
negatur esse,hoc probari non potest;quia quod nil est,probari
nō p̄t;& testis volens eam probare,repellendus est,extra.de cau
sa pos.cū ecclesia.extra de prob iurauit. Est tamē quidā modus
probandi eam,ext.de prob.tertio.extr.de frigi.& male.fraterni
tatis.prope princip.ibi, quod eadem non poterat esse mater.
¶Tertius per iuramētum,ext.de iureiur.c.fi ¶Quartus,si dico
simpliciter me non interfecisse Titium:possum enim hoc ꝓba-
re,probando eū viuere,vel morte naturali eū obiisse,vel ꝙ alius
eum interfecit,ff.ad leg. Aqui.in de Neratius.§. si quis hominē
cum duabus legibus seq.& ff.de interro.ac.qui seruum. ¶Quin
tus,per acta,extra de re iu lator.ad fi.& c.consanguinei.¶ Sex-
tus,si dicatur,quod aliqua clausula fuit apposita ī literis iudicū
non de conscientia ipsorum;statur enim super hoc testimonio
eorundem,ar.extr.de exces prælat.inter dilectos.§.præterea.ex
tr.de prescr olim.¶Septimus,propter probationis impossibi-
3 lit item;quod dic,vt ͻ.ver.rectoris.& seq.†Negatiua autem fa-
cti determinata,scilicet habens determinationem loci,vel tem-
poris,bene probatur:saltem indirecte,vt si nego me Titiū inter
fecisse,vel cū Berta cōtraxisse tali die & loco,bene possum hoc
probare indirecte probando,ꝙ illa die alibi eram,C.de contra-
hen.stip.optimam ext.de testib.ex tenore Inst.de inutil stipu.§.
a item verborum [a].Sed quomodo fiat istud,cum instrumentū de
beat edi sine die & consule? Dic,ꝙ tribus modis petitur edi: ꝙ
dic,vt ͻ.de instr.edi.§ videndū restat.Item negatiua facti præg-
b nans est,quæ habet implicitam affirmatiuā [b]:vt si dicā non spō
te renunciaui.iam em̄ implicite affirmo, siue inficiando assero
me vi,vel metu renunciasse:& hoc possum & debeo ꝓbare,ext.
de renun.super hoc.in fin.Vel si dico non sum in patris potesta
te:quia iam simpliciter assero,negando me liberatum à patria
potestate:& ideo debeo hoc probare,ff.de probat.si filius Itē
si nego testatorem fuisse sanæ mentis,quia negādo implico eū
fuisse alienum à mente:& ideo id debeo probare,vt 3.q.ix.indi
c cas.ext.de suc.ab intest.c.fi.C.de codicil.nec codicilles [c]. & sic
4 in similibus.¶†Sequitur videre de nagatiua iuris:& hæc probā
da est ab eo,qui eam opponit.verbi gratia, nego emācipationē
recte factam:iam enim nego eam iuste factam,& ideo debeo ꝓ-
bare.ff.de probat.ab ea parte.in fin. Vel dico, ꝙ non potes esse
procurator,ff de proc.mutus.vel testis.ff.de test.l.i.vel non po-
tes matrimonium ꝯhere,ext.de spō.cū apud.vel postulare,vel
agere,vel huiusmodi,quæ à iure cōi conceduntur.Si enim dico
te aliquo iure prohibitū,debeo illud ius ꝓbare:arg.in præ.decr.
cum apud.ff.de procu.l.j.quia omnia licent,nisi probentur pro
5 hibita,xj.q.j.aliud.& ff.de regu.iuris.nō omne.¶†Negatiua aūt
iuris est,cum negatur aliquid iure factum esse:vt, iuris solenni-
tatem abfuisse:& hoc aut in iudiciis,aut in ꝯtibus.Si in iudiciis
aut negatur postq̄ sententia transiit in rem iudicatam in ꝓces-
su iuris solennitatem abfuisse:& tunc in causa nullitatis talis ne
gatiua probatur:alias semper præsumitur ꝓ ꝓcessu iudicis, ex
de re iud.sicut.& de renun.in præsentia.ubi de hoc.Aut ante q̄
in rem transiit iudicatam:& tunc non probat negans : imo non
præsumitur pro processu,nisi quatenus,&c.ext.de probat. qm̄
ꝯ.Si vero in ꝯtibus,tunc de iure cōi probare debet,qui solen-
nitatem iuris negat adhibitam,ut in præ.l.ab ea.Tn̄ fauore æta
tis minor,qui dicit rem suam alienatam,non adhibita iuris so-
lennitate,scilicet tutore auctore,& cum decreto,hoc non pro
bat:imo rem reuocat:nisi is,qui dicit adhibitam,hoc non pro-
6 bet,ff.de Publicia.quæcunque.§.fi.¶†Sed quæritur, quare ne-
ganti ius incumbit probatio,& non neganti factum? Resp.quia
præsumitur ꝯ negantem ius.omnia enim præsumuntur licere,
nisi probētur prohibita,ff.ex quib.cau.ma.necnon.§ hoc,ꝙ eis
xj.q.j.aliud.Sed ꝯ negantē factū,nulla est p̄sumptio,nisi in casi
bus,ubi idem iuris est,quod in negante ius : vt infra versic. fm.
7 ¶†Restat videre de negatiua qualitatis,quę est,si quis dicit, nō
d es bonus,non es diligens,non es legitimus [d], nō es soluendo [e]:
e hic enim negatur qualitas:& qui hoc dicit,debet probare.nam
quilibet præsumitur idoneus,nisi probetur contrarium,vt ext.
de seru.in ord.faciend.c.vnico,de præsump.c.fin.ff.de leg.ij.cū
quidam.& l.cum pater.§.rogo.C.de inoffi.test.oīmodo. ver.si
tamen.ff de priuil.cred.si creditores.in fin Super hoc tamē di-
8 stingue:†Nam qualitas alia est scientiæ, vel ignorantiæ. & hæc
probatur per examinatorem:nō per eum,qui eam proponit,vt
ext.de præb.cum secundum.extra eo.qualiter. & extra de æta.
[illegible] cepimus.&c.fi.xxiiij.dist.qn̄ [f].Alia ætatis:& hæc aut
[illegible] tunc probatur per aspectum corporis , extra de
[illegible] de min.minor xxv.an.ex aspectu.Aut de ea ꝓba-
[illegible] & tunc,qui dr̄ minor,probat se maiorem, vt
[illegible] bis.quod verum est , secundum Ioan.si ipse
[illegible] dicatur minor,q dicit,hoc probet, vt no.
[illegible] in.ver.si ergo excipis.Alia ordinis,de
qua si dubitatur, probat,qui negatur ordinarius,ext de cleri.pe
reg.per totum.Alia condictionis alicuius,vt legitimatio,excō-
municatio,interdictū:unde si dico te illegitimum, vel excomu
nicatum,vel interdictum,& similia,hæc debeo probare qa
quilibet præsumitur bonus,&c.vt supra. An negatiua positio
g sit admittenda,dixi plene supra de positionibus,§.vii.ver.viii.[g]
9 ¶†Nūc ad propositum redeamus & no quod reus nō tenetur
probare regulariter imo actore non probante,licet reus nil ꝓ-
bet,absoluitur,vt supra in prin Sed licet reus generaliter pro-
bare non teneatur,†tamen quędam sunt,quę transferunt onus
10 probandi in eum [h].¶Primum est exceptio;puta peto a te decē,
h tu excipis,ꝙ soluisti:uel peto fundum quem probo meum : tu
excipis de præscriptione,& similia:certe debes has exceptiones
probare:nec mirum.nam reus in exceptione fit actor,ff.de exc.
l.j.ff.de proba.in exceptionibus.ext.eo ex literis.in fi.xvi. q. 3.
inter memoratos.extra de præsc.auditis.Et hoc verum est cum
reus excipiendo aliquid asseuerat secus est:si excipiendo neget
vt patet in exceptiōe nō numeratæ pecuniæ:quoniam ea àreo
proposita actor debet probare numerationem,& non reus ex-
i ceptionem,ut C.de non num.pec.si ex cautione [i] ¶† Secundū
11 est pręsumptio,scilicet quæ est pro actore unde si frater petit
a fratre partem prædii,ꝙ fuit pars communis quamuis reus ne
get illam pertinere ad actorem,tamen probare debet, qualiter
ad se tantum pertineat:alias in causa succumbet,ut C de prob.
siue possidetis.¶Itē si aliquid relictum sit episcopo in testamē-
to ab extranea persona,præsumitur intuitu ecclesiæ sibi esse re-
lictū.vnde licet ipse sit in possessione,& neget illud ad ecclesiā
pertinere,tamen ꝓbare debet sibi soli esse relictū,ext.de testare
quisisti.xii.q.3.pontifices.¶Item si episcopus petit ecclesiā sitā
in sua diœcesi,quam alter detinet,dicens,non esse epi, hoc dēt
probare qui detinet,q̄uis neget.ext. de relig.dom. constitutus.
& c.seq xvj q.7.omnes basilicæ.ext.de rescri. cū nō liceat.¶Itē
quod præsumptio transferat onus probandi in reum,probatur
100.dist.c.ꝯ morem.ext.de pręsum quia verisimile. & de restit.
spo.solicitę.& de renun.super hoc.ff. de probat. quinquagin-
ta.& l.cū de indebito.ext.vt eccl.bene.c.unico,ext.de ꝓc.ex in-
sinuatione.ex.de iureiur.c.fi.ff.de dona.inter virū & vxor.Quin
tus Mutius.¶Et breuiter,vbicunque ius commune pro aliquo
facit,& pro eo p̄sumit,talis p̄sumptio iuris trāsfert onus ꝓban
di in reū,l.di.ferrum.ext.de spōs.is q secus,si sit p̄sumptio iuris
& de iure,quę non admittit probationē in ꝯrium.quod dic, vt
no.ext.de spōs.is q.liiij.di fraternitatem & uide ͻ.§.videndum.
12 uer.quarto.¶† Tertium est spontanea ꝓbationis assumptio. si
em̄ reus velit onus ꝓbandi subire,mos ei gerendus est, vt volēs
probare ad mittat,ff.de proba.circa.xxix.q.ij.c.cuius rei cā.ext.
k de rest.spoliato.c.j.[k] ¶Quartū est iuramenti delatio.nā si iudex
reo deferat iuramentum,suscipere debet ipsum:quod præstitū
loco probationis habetur,xvj.q.3 dilectio.31.q.2 si verū. ext.
de probat.sicut ꝯsuetudo.ext.de iureiu.c.fi.de test.pręsentium.
13 ff.e.scilicet de iurerando,l.iusiurandū ēt.&l.manifestæ.¶†Quin
tū est actoris priuilegiū.nā q repetit tanq̄ indebitū.ꝙ iā soluit,
regulariter dēt ꝓbare indebitū. Tn̄ si repetens sit priuilegiata ꝑ
sona,puta pupillus,vel minor,vel miles,vel agricola,reus dēt ꝓ
bare se debitū recepisse.¶Sextū est delictū.nā si reus à quo inde
bite solutū repetit,negat se ab actore pecuniā recepisse,certe a-
ctore solutionē ꝓbante,re[us] necesse habet ꝓbare postea sibi de
bitū recepisse.Hos duos casus habes ext.de solut.c.fi.& ff.de ꝓ-
14 bat.cū de indebito.circa prin.& § fin aūt.†¶Septimū,in cōib.
iudiciis vtriusq; partis ꝓbationes admittūtur,ext.de prob.ex li
teris.ff.de iudiciis.in tribus. ¶Octauum, cum uterque se asserit
possidere

ADDITIONES.

a Verborum. ¶ Tu dic,quod tanta posset esse locutionis coarctatio, ꝙ etiā directe negatiua cadit in intellectum testis;& sic potest directe probari,vt plene scripsi in prædict.decret.bonæ.super glossa j.

b Affirmatiuam. ¶ Secundum Tanc.vsque ad ver.sequitur.

c Codicillos. ¶ Et ibi sic not.in ult.gl.

d Legitimus. ¶ Vide quæstionem,quam de hoc disputant,positam super regula infamibus.de reg.iu.lib.6.Si autem negetur filiatio,dic, ut extra de probati.per tuas.qui fil. sint leg. transmissæ. & capitul. per tuas. ADDE in simili,quod asserenti aliquem non legitime institutum,incumbit onus probandi negatiuam.vide Rotam in antiq.decis.decisione xl.

e Soluendo.¶ Vide,quod scripsi in decret.bonæ.super gl.negatiua. in fin.

f Quando. ¶ Et quo casu seruatur decr.si forte:de elect.lib.6.

g Ver.8. ¶ Qu modo probetur præscriptio quartę decimæ non solutę,vide super regula, sine possessione.de reg.iur.lib.6.

h In eum. ¶ Aliqua posuit Pil.sed aptius illa prosequitur Tanc.sed auctor plenius.Fuit autem Tan.totum,quod sequitur,vsque ad ver.septimum. & omnes hos casus no.vt eccl.benef.c.vno,in gl.simile.lib.6. vbi alias remis.vide tex.ibi,& in fi.gl.

i Ex cautione.¶ De his supra de excep.§,nunc videndum.ver.licet autem, & §.viso.in prin.

k C.j.¶ Hoc tn̄ casu,dato quod nil probetur,reus absoluetur, tamen actore nihil probante,nisi ad perditionem causæ se adstrinxisset,vt ͻ.dicam.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

possidere,vterque ꝓbat,ut in ea l. & ext.de probat.licet¶No
uum,in crimine falsi vtriusq; testes audiuntur,C. de falsis, ubi.
15 ¶†Sed pone:ecce,peto à te cētum,quæ mihi debes: tu mihi ne
gas debitum:produco instrumētum ad probandum:tu excipis
contra illud de falso:nūc quæritur,quis nostrum debet proba-
a re [a]?Iac.distinguit.nā aut de falso agitur ciuiliter,aut criminali
ter.Si ciuiliter,aut instrumentū illud est prima facie suspectum
b puta est cancellatū,uel in aliqua sui parte obolitum [b],vel tabel-
lio alias falsas scripturas ꝯsueuit conficere : & tunc producens
c debet illud probare verum esse,C.de probat.iubemus [c].Aut nō
est suspectum:& tūc excipiens debet illud probare esse falsum,
C.de edē.qui accusare.Si autem criminaliter de falso agitur,tūc
vterque debet ꝓbare:primo tñ excipiens,& subsequenter pro-
d ducens,ut in præ l.ubi.resp.j.[d] ¶†Decimū,qñ vtriusq; testes ad
16 mittuntur in crimine læsæ maiestatis,& in sacramentis desertis
& in ꝓditione patriæ,& in crimine peculatus.C.de abolit.falla-
citer.in fin.Est aūt peculatus furtum de republica per petratū,
23.q.4.qd ergo.ff.ad le.Iul.peculatus.l.j.¶ Vñcimum,negatiua
habens in se implicitam affirmatiuā,dēt probari à reo.ꝙ dic, ut
s̄. versi.negatiua facti.alias autem regulariter verū est,ꝙ actor
17 debet probare. quod dic , vt supra in princip. huius §.¶† Sed
ubi uterque vult testes super suis articulis in causa producere,
e & simul concurrunt , quæritur , quis primo producet [e] ? Et ui-
detur, ꝙ actor,qui prior est in oībus iuxta regulā illā,q prior ap
pellat,prior agat,ff.de iudic.qui prior.ext.de ord.cog.c.ij.ff.de
reg.iur.secundum naturam.C.ad l. Cornel.de falsis.l.fin.& l.ubi
Argum. contra , quod reus possit prius testes suos inducere,
f C.de inoffi.test.liberi.in fi.ff.de prob.circa.§.fi.[f] ff.de fer.‍ferie.
ff.de reg.iur.non debet.ext.de mu.pet.c.fi.& de excep. cum in-
ter,ver.cū non debeat.Vber.de Bo dixit,qñque de consuetudi
ne iudiciorum quemlibet admitti: & vtentur communibus di-
lationibus,ut C.de temp.in integ.rest.petendæ.Qñque etiam di
xit ex officio iudicis id pendere,qui debet attendere , an actor
id dicat, ne ipse ꝓducat, seu ut impediat, vel an velit ꝓducere,
ff.de rei vend.in fundo.in fi.Et an sit periculum in mora,qa tūc
nequit regula iuris seruari,ff.de off.ꝓcō.l.aliqñ.ext.de iud.c.fi.
Ego puto actoris testes prius debere recipi,& examinari super
sua petitione,q̄ rei,super sua defensione,ne reus fatigetur inuti
g liter laboribus & expensis [g].C.de prob.exceptionē.& in hoc ꝯ-
h cor.Azo [h],vt in primis concor.& probatur ext.de prob.licet.
ex tenore commissionis sibi factæ,& de test.ad hoc alias incipit.
i præsentiū [i].& in aut.de instr.cau.§.oportet.C.de testib.si qñ. ff.
de tab.exhib.l.locū.& si ꝯ fiat,actor ex hoc poterit appellare:
k & sic obtinuit [k].Fallit tamen hoc in primis vndecim casibus.&
in pręiudicialibus quęstionibus,in quibus prius admittuntur ꝓ
bationes rei,ext.de ord.cog.ca.fin.3.q.9.per totum,& vide su-
18 pra de dilat.§.uidendum ver.& not.¶†Sed quis probabit in cā
appellationis?Respon.actor.siue appellans,in auth.de his, qui
ingr.ad ap.§.illud.Quidam tñ ꝯ de hoc,C.de app.hi, q ad ciui-
l lia [l].¶†Pone:quidam erat furiosus per dilucida interualla:fecit
19 testm̄;dico eū fuisse furiosum,tu dicis eum fuisse sanę mentis:
m queritur,cui incumbit probatio?Dicit Vber.de Bo [m] ꝙ tibi, ut
C.de codicil.nec furentē.Alii dicunt,ꝙ mihi agenti, dicenti eū
fuisse furiosum,incumbit probatio:vel agenti & dicenti,ꝙ fue
rit sanę mentis,nam ei qui dicit,&c.ff.de prob.ei qui.6.q.vlt.a-
n ctor.ext.de suc.ab intest.cum dilectus [n].¶† Vltimo quęrit qua
20 liter fiet probatio communis opinionis,vel etiam pręscriptio
nis tāti temporis,cuius memoria non existit? puta aliquid esse
nouale:vel aliquem locum vltra hominum notitiā fuisse,vel nō
fuisse inhabitatum,vt ext.de priuil.c.fi.& de verb.sig.quid per
o nouale.& c.veniens [o].vel aliquem notarium,vel prælatū fuisse,
& huiusmodi.Ad cuius rei euidētiā,exempligratia,finge mona
sterium Fontis frigidi habere priuilegiū de ꝑcipiendis decimis
nouali intra parochiam de Burgarachio:vnde agit ꝯ rectorem
eiusdem ecclesię,quia eas quasi possidet de iure communi: re-
ctor vero ecōtra agit contra monasterium,vt eas sibi dimittat
in pace:hic quæritur,quid hinc & inde veniet in probatione?
p Et certe no.papa Inn.IIII.[p] quod testes monasterii dicere debēt
ꝙ est communis opinio hominum habitantium circa loca, q̄
monasterium asserit noualia esse, & etiam aliorū, quibus cura
est de his quęrere,uel melius hominum, qui circa hoc arbitrā-
tur nullū iuuentem vidisse,vel audiuisse quando loca illa culta
fuerint. Adiicient etiam,quod nunquam viderunt, uel audiue
runt aliquos,qui dicerent se vidisse loca illa coli,vel qui audis-
sent ab aliis prædecessoribus sursum in infinitum,vel etiā ab ali
is qui secū conuiuebant,sursum in infinitum , prędicta loca tē-
pore suo coli,arg ff.de ꝓbat.l.si arbiter,& ext.de testib.quoties
in fin.& c.licet ex & est speciale, vt testimonium de alieno au-
ditu valeat.Oportet autem hos habitantes,uel arbitrantes, qui
ꝓdicta opinantur,esse ad minus duos,vel plures,prout iudex ar
bitrabitur:nec oportet esse omnes,vel maiorem partem nam
municipes scire dicūtur,quod maiores sciunt.ff.ad munic. mu-
nicipes.extra de testib.ad hoc.alias inci pit,præsentiū.ꝓpe prin.
q ibi,vel maiores,&c.[q] Nec videtur sufficere,si testes dicant,nō
est opinio hominum,nec etiam alicuius præcedentium in infi-
nitum,quod prędicta loca culta fuerint: qa hęc est negatiua, q̄
probari non potest,ut supra in prin.huius §. Non est etiam ne-
cesse,quod dicant se audiuisse prędicta loca semꝑ fuisse inculta
imo

ADDITIONES.

a Probare. ¶ Iac.& Odofr.in l.vlt.C.de falsis.

b Abolitum. ¶ Gui.de Suz.in l.quæcunque. ff. de Public. uocat hoc vnicū apertū:alle.g.C.de edi.diui Adria.l.j.& ff. de his quæ in test. del. l.j.Illud vero,ꝙ sequitur: vocat latens,vel inuisibile:siue sit ex parte scribentis,ut sequitur:alle.C.de susce.& arca.l.si aliquid.lib.x. siue ex parte ꝓducentis qui solet falsa instrumenta ꝓducere,ff.de eden.si quis ex argentariis. §.j. uer.quid enim,si humilis,&c. Et hac de causa prosequitur ibi materiam illius regulæ,semel malus. Primum dictum repetit in l.si post diuisionem. C.de iuris & fac.igno.quos tres suspicionis modos posuit Vbert.de Bob. in prædi.l.si quis ex argentariis.& Rolan.parte x. c.v.in princ. Quartam collige per id,quod dicam j.titu.j.§.instrumentum.uer.item opponitur, quod aduersarius.& uide post illum uer.item opponitur,quod tabellio.

c Iubemus. ¶ Et per hoc patet magnus effectus suspicionis , secundum Vbert.de Bob.ubi s̄.

d Resp.j. ¶ Hęc uī incongrua locutio,cū ponat excipientē agere criminaliter.Ob hoc sciendū,ꝙ lex,ubi C.de fals. hic allegata, duos habuit intellectus. Primus Bur.ꝙ falsi quæstio incidebat per viam exceptionis.Secundus Ioan.ꝙ ille,ꝯ quem in cā ciuili productum fuerat instrumentum, pro poluit accusationem de falso:& hoc communius approbatur,& tamen vtrique lecturæ fauent textus eius ibi uide in prima glo. ut recitat ibi Cyn. Dyn.tenuit in l.secunda ff.de adulte.§.si publico.ordinariam pœnam im poni posse probato crimine per exceptionem,si tale erat,de quo posset sine accusatore puniri,ut in falso:alias non posset. per §. si quis accusatorem. in l.rescripto.ff.de muneribus & honoribus. Secunda opinio , quæ nostro iuri consonat,est,quod si crimen contingit negotium,de quo agitur,puniri potest per viam exceptionis,ext.de exceptio.ca.primo.in fin.de confes. capit.secundo.& not.de ordin.cog capit.ij.alias nō potest. Tertia opinio quod per uiam exceptionis non imponitur pœna ordinaria,sed extraordinaria sic,in certis casibus,vt hic,& in teste,qui uacillat,C.de testi.l.nullum.Per prædicta vides,quomodo excipiendo criminaliter agitur. Gui. de Suz.in l.illa tenet, dictum Bur.procedere, quando excipiens de falso, subiūgit,quod petit iudicis officio de illo cognosci.inducit l.penultimam C.eodem tit.de probat.Et sic uerbum Incidit,positum in principio legis obstabit proprie:sed secundum lecturam Ioan. quod accusatio interuenerit,dic ipse,ꝙ ad instrumenta quæ habentur in arca, non opponitur falsitas:sed quando illa producuntur,fit accusatio de falso , quæ quodammodo incidit in principali causa.

e Producet. ¶ Nota,ꝙ de productione testium loquitur.altero enim uolente probare per instromentum. statim iudex illud reciperet & idem , i vtrique.

f §. ¶ Vbi de hoc,in ultima glo.

g Et expensis. ¶ Huic obstat regula,scienti.de regul.iur.lib.6.cum suis concor.

h Azo.¶ Vt refert Acc.in præd.l.circa ff.eo.in ult.gl.&idem Dyn.in regula non licet.libro 6.& etiam ibi dixi:& uide,quod statim dicam,& quod scripsi de testib.ex parte super gl.huiusmodi exceptiones.

i Incipit presentium. ¶ lib.6.

k Obtinuit. ¶ Non uideo præiudiciū actoris,si reus vult cū ipso concurrere in probando.& se onerare prius q̄ sibi expediat:& sic nō.est,super quo fundet appellatio,nisi diceretur impediri per id receptionē & exceptionē suorū testiū,qui forte venerunt de longinquo, & vnicus est notarius ipsorū examinator,& uide,quod dixi in prin.tituli.Practicatur aūt iste casus in rei vendicatione,qñ vterq; (actor & reus), probare uolunt de suo dnio. Et fateor honeste prius recipi testes actoris:sed in concursu testiū rei,detrimentū actoris non video,nisi ex causa extrinseca, vt supra, Et ꝯuenit huic,ꝙ not.Accursi.& Cyn.ubi supra.;Sed insurgunt duæ aliæ quæstiones hoc casu,de quibus per Accursi.in glo.præd.an reo probante se dominū, & actore non probante,satis sit reum absolui:an uero pronunciandum sit reū dñm?& tenet ibi,ſm Io.ꝙ sic:& quod ibi dicit text.de ingenuitate, et in aliis casibus locum habeat. Secunda,an uideatur reus suscipiēdo onus probandi,renunciare iuri,quo debeat absolui actore non probante?quod vr,ut sicut res non adiudicatur actori non probanti,sic nec remaneat penes reū non probantē.Gl.ibi ꝯ,in quo Dyn.& alij concor.quæ uide:& per Cyn. in l.actor,in fin.C.eo.ti. habet eñ reus duo iura ad absolutionē eius tendentia. Primum,ꝙ absoluatur actore non probante, Scd'um ad idem: eo suā defensionem probante.Deficiente igitur hoc secundo,remanet primum.Vltra iura,quæ ibi allegat gl.inducitur de rest.in integ.ca.2.lib.6. de simon.licet Heli.ff.de seruit.vrb.præd.si de s.de mil.test.l 3.C.de excu. tut.l.voluntariæ.Hoc tñ intellige,nisi reus se specialiter obligasset ad perditionem causæ,si non probaret se dominum:facit extr.de resti.spolia.

l Ciuilia.¶ Materiam tractat de senten.prolat.in fin.& ibi dabo remiss.

m Vbert.de Bo. ¶ Sic recitat Albe.Gal.de testi.ver. pone, quod quidam.

n Dilectus. ¶ Vbi de hoc not.in gl.hęc ideo.

o Veniens. ¶ lib.6.

p Inn.IIII. ¶ Cuius quasi ad literā fuit hæc gl.in dec.veniens.de verb.sign. li.6.& in dec.q.d ꝑ nouale.e.t.vsq; ad ver.breuiter aūt.iuxta fin.tñ ver.q.d si non est.vsq; ad ver.& not.quod præscriptus , non fuit Inn. sed Vinc. et dixi in dec.veniens.super uerbo, memoriam. & dicam infra, & hoc dicit de testibus monastarij:de illis rectoris dicet infra ver.rectoris,

¶ ADDE,qualiter probetur præscriptio,cuius initij memoria non ex Oldr.consi.ccliiij.

q Et cætera. ¶ lib.6.

imo bene valet eorum dictum, licet audiuerint aliquā do fuisse inculta [a]. tunc enim probabit ipsum monasterium præscriptionem eius temporis, cuius non extat memoria, contra confessoriam, quam dictus rector de iure communi intētat ad decimas petendas, ut in pred. cap. quid per nouale. & ca. veniens. Innocētius tamen no. in pred. ca. quid per nouale. quod hæc probatio non incumbit priuilegiato, qui non est in possessiōe. & hoc dic secundum dominum meum, prout ibi no. In huius autem præscriptionis probatione debēt dicere testes, esse communē opinionem hominum prædictorum, quod nullus viuens vidit vel audiuit, quod suo tempore culta fuerīt dicta loca, sed ludis vel transeuntibus bestiis patebant, vel erant nemora, seu paludes: ꝙ que non viderunt aliquos, qui hæc viderint, vel audiuerint etiā ab aliis de suis temporibus. Et aduerte, quod dixi, De suis temporibus si enim hoc non dicerent, hoc eodem modo probari
b posset, Legem à Moyse datam esse [b], & transitus maris rubri [c],
c chorea gigantum, schisma Chore, Datan & Abiron [d], & huius-
d modi, decimaseptima questione prima. denique. ext. de electio licet. & etiam multæ absurditates & impietates, etiam de Christo, & de aliis. ideoque restringenda est in his interpretatio, nō laxāda hoc modo, dicendo: quodque non viderunt aliquos, q hoc viderint, & hoc clarū est: vel audiuerint etiā ab aliis de suis temporibus: & hoc etiam planum est, prout verba simpliciter sonant. Si aūt velles intelligere & suplere vel ante tempora eorum factum esse, præmissæ absurditates, & aliæ sequi possent. Di-
e cunt tamen quidam, & bene [e], quod etiam si testes non dicant de suis, sed de aliorū temporibus, sed certis, æque bene impedit præscriptio, sicut si de suis temporibus dicant. Verbi gratia: dicunt P. dicentem: se audiuisse à Ioanne, quod loca illa tempore Caroli colebantur: sed ab eo tpe citra est communis opinio, ꝙ fuerunt inculta. Si eñi à Carolo audiuissent, certum esset præscriptionem non probari, sed impediri. Idem quoque videt, si non dicunt de certo homine, nomināt tamen certum factum, sic: audiuimus quod colebantur, quando Narbona fuit à Sarracenis capta sed postea inculta fuerunt. Alii dicunt ꝯ, scilicet ꝙ non sufficit eis dicere quo ad impediendam præscriptionem, se audiuisse ea tempore Caroli, vel captionis Narbonæ culta fuisse, nisi dicant, ꝙ viderunt, vel audierunt suo tempore fore culta: vel secundum opinionem primam non videtur differētia, siue audiuerīt à Ioanne, siue à Carolo, cum eis sufficiat dicere ita de alieno tempore, sicut de suo. Isti tamen bene fatentur, quod non debent tempus confusum dicere: puta quod culta fuerunt tempore Christi, vel captionis Troiæ citra, & huiusmodi sed certum dicere debent, vt præmissum est, scilicet tempore Caroli, vel captionis Narbonæ. Quid si testis interrogatus respondet, aliquos & paucos, sed sine ratione, ꝯrium opinari? dic præscriptionem nihilominus probari. Sed quid si dicit parem partem contrarium opinari, sed sine ratione? dic, quod non va-
21 let eius dictum. † non enim est testis distinguere, quis faciat cū
22 ratione, vel non. ¶ † Quid si sic dicit, audiui aliquem dicentem se vidisse, vel audiuisse, quod tempore suo culta fuerunt, sed ei non credidi: quia cum ab eo quærerem de causa sui dicti vel de circunstantiis, non respondit mihi vel falsum mihi respōdit? Dic, per hunc testem non probari præscriptionem: quia cū ipse non esse iudex illius, à quo audiebat prædicta loca culta, nō tenebat ille respōdere sibi. Sed si falsam causam subiecisset sui dicti, tunc prescriptio probaretur, dummodo ꝯstet falsam esse, & illū eam dixisse, quia forte non est testi credendum quod eā ille dixerit, nisi pars monasterii illud probet. Rectoris autem testes nouale negantes, debent ꝯrium dicere, scilicet esset communem opinionem hominum supra dictorum, quod aliqui sunt, q viderunt, vel audierīt, quando prædicta loca culta fuerunt: & hoc sufficit, licet non probent aliquid aliud, puta diem, con-
23 sulem vel annum, & huiusmodi. ¶ † Quid si testes vtriusque partis hoc plene dixerint? Dic, iudicis arbitrio relinqui æstimare, q quibus preferant: & cum testes iuxta præmissa debeant dicere communem esse opinionem, loca fuisse culta, vel inculta: pferat digniores & verisimiliora dicentes, ext. de test. in nostra. & c. prerea 4 q. 3. § item in criminali. ppe prin. Item etiam si in hoc articulo testes monasterii pferant, nō sufficit, ei nisi probent etiam alia iam Præmissa, scilicet annum, diem & consulem, cum lex eum ad omnia illa adstringat, in aut. vt nomen imper. ppo. doc. Si uero testes rectoris hoc probent, sufficit ei, licet aliud non pbent. Item si testes rectoris deficerent in hoc articulo, p-[illegible] tamen alium: puta, si vidisset, uel audiuisset tales dicen-[illegible]sse illos, qui audiuerant ab aliis, quod pdicta loca suo [illegible]lta fuerunt id est in communi opinione habebatur [illegible] ea culta fore, præfert rectoris pbatio, ff. de aqua [illegible]a in princ. & § fina. Cum enim iure communi [illegible] uno, & si non in omnibus, monasterii pba-[illegible]oc etiam casu, si duo tantum testes hunc [illegible]t, præferunt quotcunque testibus monasterii ꝯrium asserentibus hi enim affirmatiuam adstruunt: quod est secundum ius commune, dicentes communem esse opinionem culta fuisse: illi vero negatiuam, quod est contra ius, vt s. in prin. huius §. licet hoc casu propter impossibilitatem probationum admittunt. Alii autem dicunt, & hoc iudicis discretioni committi: quia vtrunque testimonium admissum est ꝯ ius: quia de auditu, ut s. de teste, § j. versi. item quod non phibet. quamuis testimonium monasterii magis sit ꝯ ius, & quia de auditu. & quia adstruit negatiuam. hæc satis pbant in præd. l. si arbiter, & l. in summa. § item Labeo. Dicunt autem quidam, quod si constet p confessionem. vel alio modo, quod a centesimo anno citra fuerint culta, monasterium succumbet: quantuncunque pbet p se omnia pdicta, oportet enim ipsum pbare pscriptionē, cuius memoria non existit. At hæc, quæ est infra centum annos non est talis, cum vsque ad centū annos, vel parū minus, possit hominum extendi memoria, vel vita, ff. de vsuf. an usufructus. C. de sacros. ec. vt inter. Secus aūt, si de tpe citeriori nō ꝯst et. sed ꝯstet a ducentis annis citra culta fuisse: quia tunc ualet monaste-
f rii pbatio pdicto mō facta [f]. ¶ † Quid si non est, qui viderit, vel
24 audiuerit, ꝙ fuerint culta, apparent tamē aliqua signa, puta ædificia antiqua, vel locus est uicinus alicui castro antiquo, & depopulato? Resp. debent, quo ad prestationem decimarum pro cultis haberi, quia ager est locus, qui sine villa est, ff. de uer. sig. ager. & p ædificia pbatur aliquid C. de admi. tu. lex. quæ § nec enim. & C. de alim. pup pstan. l. 3. xii q ii. quatuor. in fin. & c. aurum. 24. q. ii. sanè. ff. de alb. scrib. l i. & ii. † Circa nouale aūt nota quod tandiu durat nouale, quandiu ecclesia parochialis non lęditur enormiter, extra de uerb. sig. quid per nouale. ext. de deci. suggestum. de priuil. c. si. Itē etiam quamdiu a primis religiosis detinetur. ut ext. de priuil. c. si. si enim ad alios locus perueniat, desinit esse nouale, licet isti simili, quo ad hoc, priuilegio
g gaudeant [g]. Item si ab istis iterum redeat ad primos, idem est Si enim seruus promissus consequitur libertatem, licet postea seruus efficiatur, nō reincidit in priorē obligationē. ff. de uerb. obl. inter stipulantē §. sacram & § seq. Item priuilegium de noualibus, intelligēdū est, qñ religiosi excolunt propriā & nō alienā terrā. item ubi habent dñium, non ubi nomine possidentes a-
h lieno tanquam conductores [h]: secus si tanquam emphyteutæ,
i uel usufructuarii [i]. ¶ † Quid si religiosi excolunt de nouo huius-
26 modi terras, & exactē soluerunt decimas: nunquid postea poterūt opponere indulgentiā? Videt. ꝙ sic. ex. de pri. ꝯsultaioni. & c. si
k de terra. & c. accedētib. Arg. ꝯ C. de iure do. impet. si creditor. [k]
27 & extra de re indic. suborta. ¶ † Quid si pars agri quandoque culta fuit, & pars nunq̄: an parte inculta fieri poterit nouale? Vr ꝙ sic. nam q̄libet pars fundi sit fundus, si scindatur, ff. commu. p. si q's duo. & l. si quis partem & pars pcisi pcisum censetur: arg. ex de uerb. sig. innouatæ. & c. quid p nouale. Pars eñi inculta trahit ad se cultam, seu habitatam: quia singulę glebę nō excolūtur, ff. de acqui. pos. possideri. Licet ergo talis pars inculta pueniat ad priuilegiatum, tenetur inde soluere decimam. ext. de verb. sign. ueniens. q. debet sequi naturam prædii culti, cuius pars est: & hoc sentit Vin. prout no. ext. de priui. c. si. Alii dicūt, ꝙ ager potest esse pro parte nouale, & pro parte non: quando videlicet primo incipit esse non nouale, & pcisus est, quasi nouale, vt xii.
l q. ii. cognouimus [l]. Hoc etiam no. ꝙ si sylua a laico præcisa, culta est, licet eodē anno ad priuilegiatū peruenit, q eodē anno iterū eā colit, uel aliū fructū inde pcipit nō tñ inde decimā soluet nā nō hēt, nec colit nouale cū iā ab alio prius fuerit locus pcisus & cultus. ex. de uerb. sig. innouatæ. Arg. ꝯ, ꝙ id, ꝙ in anno colitur, nouale cēseatur, 35. q. x. c. j. Cum ergo in eodem anno ter coli possit, si eodē anno ad illū peruenit, & illud colit in eodem anno, nō vr ꝙ tūc, vel deinceps inde decimā soluere teneat: sed primum ue-

ADDITIONES.

a Inculta. ¶ Inno. posuit Culta, quod magis congruit.
b Esse. ¶ Exodi vigesimo.
c Maris rub. ¶ Exordi xiiij.
d Et Abiron. ¶ Numeri xvi.
e Et bene. ¶ Dicit Innocentius, & forte non male.
f Facta. ¶ Quod modo sequitur vsque ad uersi. & nota, ꝙ pscriptus. totum fuit Vinc. in decret. ult. de priui. & parte etiā posuit in decret. j. de uerb. signi. ut ibi dixi, & hæc interpositio fuit additio.
g Gaudeāt. ¶ Est ratio, q a nō est nouale, uel nouiter cult', cū peruenit ad eos.
h Conductores. ¶ Primū probatur de deci. licet seruum. eod. tit. dilecti.
i Vsufructuarii ¶ Remittit Vinc. ad decr. posuit. de locato.
k Creditor. ¶ Lex ij. est, & incidit in brocardo, an unico cōtrario actu per datur priuilegium; de quo de consti. cum acc. fsissent. in glo. pen. & uide quod super ea dixi. Ad decr. suborta. responde, ꝙ illud speciale in re iudicata. propter quam omissio productionis priuilegii nocuit. vnde non loquitur in non utente. sed in non producente.
l Cognouimus. ¶ Secundum æquitatem partis, uel re nouiter oportet hoc æstimari. ADDE, ut per Abb. consi. 7. in. ii. lib. ubi ponit, ꝙ si quis præscripsit decimam super parte fundi culti, ꝙ etiam præscripsit super alia parte inculta. si fiat nouale.

a mū verius.& iunge, ꝙ est j.de deci.ver.in summa.[a] Et not.quod
b præscriptus [b] probādi modus videtur etiam locū habere, si ne-
getur Cōstantinum Romanorum Imperatorē, vel Carolū Fran-
corum regem, uel aliquem notarium publicum, uel prælatum sui
isse: & sic de similibus, dummodo prædictam metam cētū anno
rum excesserit utrobique enim est eadem æquitas: vnde & idem
ius esse debet: extr.de cōsti.translato.C.de nuptiis, si libertatem.
infra versi.numerum. Alii tamen dicunt locum habere, etiam si
quod probari debet, metam xl.annorum excedit, extra.de præs.
de quarta.& c. seq.quia hominū memorialabilis est, C. de test.
hac cōnsultissima.§.at cum.ff.de pig. cōtrahitur.ff.de probat.si
arbiter.& in princ.Repertorii nostri. Tertii dicunt, etiā præsen-
tia ignota, tamen puta in India facta, hoc modo posse probari,
28 quod non approbat Innoc.papa IIII. ¶†Illud autem sciendū
c est, quod hæc communis opinio idem est, quod credulitas [c]:
ideoque importat & famam & credulitatem cū aliqua ratione
Licet enim lingua facile moueatur ad loquendū, quod ult:ani
ma tñ, quā solus Deus scrutatur, ut ext.de iud.nouit.non facile
mouet ad aliquid credendum, sed tantum præcedente ratione:
ideoque is, qui de opinione deponit, interrogatus, quomō scit
hanc esse communem opinionem, respondebit, nescio: quia so
lus Deus scit, sed credo, scilicet quia sic verbis exprimebat.22.
q.5.humanæ.uel aliam quam volet, subiicit credulitatis causam
29 hac etiam eadem ratione: quoniam tantum de credulitate † re-
spōdet, qui super opinione testificatur: uidetur, quod si interro
getur.quomodo scit communem esse opinionem respondebit
quod sic audiuit à multis: & credit, qđ anima organo uocis su-
am exprimebat uoluntatem, in præd.c.humanæ.& ext.de dolo
& contu.ueritatis. Est etiam sufficiens causa, si dicit, ꝙ cū multi
suam exprimerent opinionem, alii non contradicebāt, extra.de
presump.nōne.& si interrogatus à quibus audiuit, nominat ali
quos, bene est Si uero dicit, recordor de aliquo, quia sic cōmu
niter diceretur, nō notaui de aliquo specialiter, dicitur etiam te
stimonium valere. Et scias, ꝙ uidetur esse idem probare cōmu-
nem opinionem, & omnium opinionem: ar.præ.l.si arbiter: qa
si unus solus ratione ductus cōtrarium opinaretur, non esset ꝯ-
30 munis opinionis, dictum est. ¶†Verum licet probatio cōmu
nis opi.etiam cum prædictis adiectionibus non sufficiat in his
quæ prædictas metas excedunt, tamen in his, quæ circa eas sunt
sæpe prodest. nam transfert ꝓbationis onus in reum, ut extr.de
præsum. qa uerisimile.& c.illud.C.de testa.l.1.& in authenti.ibi
posita.C.de sent.& inter.om.iud.l.2. Et hæc uera uidētur, si dica
tur contractus alicuius prælati defuncti non ualere, qa non fu-
it prælatus: uel cōtra instrumenta tabellionis defuncti, quia nō
fuit tabellio: uel cōtra filios.quia non fuit matrimonium inter
d parentes [d]: uel si dicitur uiuere, qui cōmuni opinione mortuus
dicatur, & huiusmodi: ar. præ.legum, & 34.q.1.c.1.ff.de off præ.
e Barbarius.3.q.7.§ tria.in prin.[e] Secus autem esset, si prælatus, uel
tabellio, uel maritus & huiusmodi viuerent, nam tūc si ipsi age
rēt, puta quia forte prælatus suam repeteret ecclesiam, quam al
ter possidet: uel vxor virum peteret, seu cōtra: uel tabellio pete
ret aliquem asserētem ipsum nō eē tabellionem, cessaret a sua
diffamatione, & huiusmodi, nō uidetur communis opinio in a-
lium transferre probationē. Et est ratio, quia multa sunt ꝓ reo
videlicet quia est in possessione.& quia negat, ꝙ non est in aliis
casib.tñ & hic aliter subuenitur, put no ſm Papam, in prę. c.il-
f lud.[f] ext.de rest.spo.sępe. Item ēt secus vř, si causa non agitur in
ter principales, sed inter alios, ut si aliquis petit aliquid ex con-
tractu prælati viuentis, alias per instrm viuētis tabellionis. tunc
enim sufficit probare communem opinionem eē, quod pro ꝑ-
lato, uel tabellione habebatur, donec cōtrarium probetur arg.
præ.l.C.de testa.& de sen.& interl.om.iu. Ratio diuersitatis est,
quia persona principalis magis debet habere probationes para
tas sui status, quam alius: ar.ext.qui matrim.acc.pos videtur.C.
g de ingen.ma.diffamari.C.de prob.neque natales [g]. Et ad hanc
materiam faciunt iura extr.de priuil c.fina.& præ.c.quid ꝑ no
uale.e rit.super quibusdam.3.q.6.hoc quippe.ff.de aqua quoti.
& esti.hoc iure.§.duct° aquæ.ff.de iti.actuque priuat.apparet.§.
fi.C.de serui.l.1.& 2.& l.si manifeste.& prædi.l.si arbiter.& l.in
summa.§.idem Labeo. Qualiter aūt aliquis se probabit tabellio
nem, si negetur, no.j.de edit.instr.§.restat.uer.illud aūt. ¶ Hoc
etiam not.quod aliud est communis opinio, quam notoriū: ꝙ
dic, vt j.de notoriis cri §.sequitur.ver.item etiam aliud Nec mi
reris, si hæc probatio ꝯmunis opinionis sufficiēs reputet a iure.
31 ¶†Nō enim dubitari debet de eo, quod omnes homines com-
muniter sine ꝯtradictione opinati sunt tempore, à quo memo-
ria nō existit, ut in præd.§.item Labeo. Valet etiam hæc proba-
tio in seruitutibus & iuribus, quæ nec continuam, uel quasi con-
tinuam habēt causam: de quibus not.secundum Papam, extr.de
præscr.de quarta.veruntamen non habet locum, nisi ubi habe-
tur expressum in iure, quod ualet ꝓbari præscriptio, de qua me-
moria nō extitit.secundum Papam, vt in præ. c.quid per noua-
h le.& cap.veniens.& c.super quibusdam.§.j. in fi.& c.uidetur[h].
¶Breuiter autem nota, quod in probatiōe temporis, cuius me-
moria non existit, non requiritur à testibus dies, vel consul facti
operis, id est, qui vel quo die fuerit factum opus: item non req-
ritur, quod aliquis viderit opus illud fieri, vel audiuerit, quādo
fuit factū. sufficit enim quod dicāt, nos vidimus semper hoc o-
pus ita factum esse; nec uidimus illos, qui fecerūt: nec audiuim°
aliquos, qui dicerunt, quod tales fecerant: & sic vsq; ad superio
res, id est antecessores nostros & antecedentes ipsos, vt in ꝑ.§.
idem Labeo.& in præ.l.si arbiter. Azo tamē not. in Summa in
tit.de serui.in §.item constituuntur.j.in fi.quod in seruitutibus
quæ non habent continuam causam, si quis ex titulo præcedēti
dicat sibi seruitutem constitutam, nec id probare pōt per testes
vel instrumenta, & in adminiculū suę intētionis inducat: quod
sit usus seruitute illa domino sciente & non contradicente per
x.vel xx.annos, præsumit seruitus debita ex illa causa, quę allega
tur: arg.ff de aqua plu.arcen.l.j.§.fi.& arg.ff.de usur.cum de in
rem verso, C.de bon.quę libe.cum oporter.§.sin autem.de hoc
i in lib.Rofr.in tit. de confessoria [i]. ¶†Sed queritur qualiter ꝓ
32 bari potest continua possessio? non enim probatur per instru-
k mentum [k].licet in ea contineatur, quod corporaliter fui in pos-
sessione inductus.potui enim desinere possidere.nam possessio
facile perditur, ff.de acquir. posse. si quis vi.§.i.nec presumitur
semper possidere, qui semel possedit, vt s.de peti.§ post. uersi.
qd si peto, Item nec per testes, vt vř.quis enim posset deponere
de alicuius possessione x.vel xx.annorum continua, ff.de seru.
l seruitutes [l]. Sed dic, quod probari potest: alioquin quare lex fa
ceret mētionem de continua possessione, siue inconcussa, ut ex
tra de prescript.illud.& probatur dupliciter, s.presumptiōe, &
rōe. Præsumptione, qa si probo me in initio, & in fine decennii
possedisse, præsumitur etiam quod in medio possederim, ar.C.
de apoch.public §.pen.C.de usucapio.præterea. C. de actul.si q
33 †Per extrema enim colligitur medium, vt ꝓbatur, & nota 28.
distinct, quia sunt culpæ. Hinc est, quod testator videtur sensis-
se in fine testamenti, quod in principio sensit, ff.de lega.j.si ser-
m uus plurium.in fi.[m] Item ratione probatur, quia si ꝓbo me col-
legisse fructus alicuius rei per x.& xx.annos, pro toto anno in-
telligor recepisse, licet fructus certo tpe colligātur, ff.sol.ma.di
uortio.§.fi. Et hęc vera sunt, qñ agitur contra possidentem: qa
necesse habet probare se continue possedisse, & non de momen
to ad momentum: quia hoc impossibile esset vt ff.de seruit.quo
ties, sed quod collegit fructus singulis annis, ut dixi.ad idem ex
tra de præscriptio.sanctorum de hoc in lib.Rofr.in titu.de cō-
n fessoria [n]. †Et no.quod nulla probatio est in transcursu facien-
34 da, ut j.de edit.instr.§.videndum.uer.item no. ¶Sed cum pres
byter reuelans peccatum sibi in confessione dictum, puniēdus
sit grauiter, ut ext.de pœni.& remis. omnis. quæritur, qualiter
o hoc probatur contra [o] sacerdotem? Respon probabitur, quod
ipse hoc coram pluribus dixit, quamuis extra iudicium, extra de
accus.si constiterit.de exces.præ.quā sit. Potest etiam hoc proba
ri, si ponas casum, ubi quis confessus fuit peccatum occultum
episcopo: & post impetrat ab eo coram aliquibus secrete dispē
sationem, ne inde in posterum valeat accusari, extra de fil. pres.
ex tua. Si eñ episcopo reuelat, potest ei ꝓbari per eos, qui inter
fuerūt, ext.de probat.quoniam contra. Arg.contra, quia in cri-
minalibus claræ debent esse probationes, ut 2.quæst.8.sciant.I-
tem

ADDITIONES.

a In sum. ¶ Et decr.ii.de deci.in prin.lib. vj. cuius mentem ibi ponit facit ad contrarium.& vide, quod ibi scripsi in prin. Istud tamen posset intelligi in priuilegio non soluendi, illud in priuilegio percipiendi.
b Præscriptus. ¶ Istud Præscriptus, & Prædictum, quod sequitur, melius coaptatur præs, ante quam poneretur additio.
c Credulitas. ¶ Est aliud quam notorium: ut infra versicul. hoc etiam nota
ADDE, quod vbi opinio est vehemens, æquiualet veritati & certitudini: Bald.post Bartol.in l.si quis extraneus.in fin.ff.de acquir.hære.
d Parentes. ¶ Vide de presbyt.non ba.c. vlt. in fi. & quod ibi scripsi de tabellione, uide j.de instr.ed.§.restat.pe.col.uer.illud aūt.& ibi in fi.remittā.
e In princip. ¶ Et quod no.C.qui accusar.non possunt.l.non ignorat.
f Illud. ¶ Et uide, quod scripsi in gl.ad confirmationem de conces.præbē quia cunctis.lib.vj.in gl.dicit hic Hostien.uer.quid si duo.
g Natale. ¶ Vide s.de actore, §.j.e.uer itē ꝯ prælatū, & uer.seq.& ꝙ ibi dixi.
h Videtur. ¶ Qui matrimonium accus. poss.allegatum s.
i Confessoria. ¶ Facit, quod nō, ff.de rei uen.quædam mulier.
ADDE Alexandr.in l.si certis annis.C. de pact, & in apostil.l.cum de in rem uerso.ff.de usur.Panorm.consilio 6.
k Instrumentum. ¶ Facit, quod no.de præsc.cum nobis.
l Seruitutes. ¶ Item ciuilis non cadit in intellectum testis: circa hoc uide ꝙ dixi s.de teste.§.nunc tractandum.uer.quid ergo.
m In fi. ¶ An probato consequenti, uideatur probatum antecedens: uide Instit.de inut.stip.§.si scriptum.
n Confessoria. ¶ In 2.col.
ADDE no.6.in l.si certis annis.C.de pact, Panor.cons. 6.2.lib.
o Contra. ¶ Fuit gl.Vinc.hucusque, quam scripsi in præd.c. om gl.& ibi uide post Host.quid si presbyter negat sibi confesso

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Item quandoque sacerdos interrogatur de his, quæ sibi in confessione dicta sunt, vt no. ext. de testib. testimonium [a]. Qualiter autem. & per quos probabitur res esse surrepta, vide ĵ. de fur. ver. in summa.

a Testimonium. ¶ In princ vlt. gl. & uide, quod super ea dixi. ADDE ad hoc, quæ plene dicuntur per Abb. & ibi per do. Fel. in c. j. sup gl. in verbo, innocẽs. ext. de exce. ubi bene declarat, qualiter hoc intelligit.

ADDITIO.

SVMMARIVM.

1 *Probari debet solum illud, quod probatum prosit probanti.*
2 *Probatio generaliter est post litem contestatam facienda super articulo in iudicium deducto & negato.*
3 *Reo ante litem contestatam non comparente, an actor in se possit onus probandi transferre, ut pro eo feratur sententia.*
4 *Altera parte contrarium probante eius q̃ alia probauit, quid sit agendũ.*
5 *Is, qui super exceptione sua probationes induxit, si dicat se eas casu perdidisse, an admittetur ad probandum, quod perdiderit, an uero ad probandum iterum exceptionem.*

¶ Probatio de quo, & quando sit facienda.

2. §. Nunc dicendũ restat, quid & quando debet ꝓbari. Et quidem probari debet id quod deductũ est in iudiciũ & super quo lis mota est, siue directè in modum exceptionis, uel replicationis. Si eĩm probatur per testes, uel instra aliud, quam quod deductum est in iudiciũ, vel si testes inducũtur super uno articulo, & dicunt sup alio, nõ valet dictum eorũ super illo. ext. de test. c. de testibus [a]. & C. de prob. ad probationẽ de hoc. s. de teste. §. j. ver. item q̃ deposuit. An aũ notoriũ probari debeat, uide ĵ. de no. crimi. in prin. & per totũ. Itẽ quid debẽt ꝓbare testes ad probandũ notorium inducti? e tit. §. iam de notorio. ver. testes aũt. ¶† Debet quoq; illud solum ꝓbari, qđ probatũ prosit ꝓbanti, ut C. de prob. si ut ꝓponis. & illud quod sit uerisimile, & non aliud, ut ext. de pśum. ga uerisimile [b]. Qualiter creditor probabit se pignus amisisse, no. ĵ. de pig. §. i. in uer. sed qualiter. & seq. Vtrum post datum terminum ad probandũ poterunt positiones fieri, vel instrumẽta exhiberi, no. s. de dila. §. uidendum. uer. quid si data. & seq. Quid debet creditor probare in hypothecaria. nota ĵ. de oblig. & sol. § j. uer. quid debet. & seq. [c] ¶† Est aũt probatio facienda generaliter post litis contestationẽ super articulo in iudicio deducto & negato, ita q̃ primo probanda est actoris intentio, sc̃do rei exceptio, ut C. de ꝓbat. exceptionẽ. s. §. ꝓx. uer. sed ubi. iuxta doctrinã tradita. s. de exce. [d] ¶† Si aũt reus ante litis contestationẽ abiit, an actor in se possit onus probandi transferre, ut sententia ꝓ eo ferat? de hoc no. C. quõ & quãdo iud. consentaneum. & aut. q sẽmel [e]. In summa no. q̃ si publicatis attestationibus inueniste probasse intentionem tuam per duos testes, tunc destrue & discorda testes alterius partis, ut s. de teste. §. satis vtiliter. & ĵ. de stipulationib. §. nunc videndum. ¶† Si vero altera pars plene probauit per suos ẽrium eius, quod tu probasti per tuos, recurre ad ea q̃ habes ff. de testi. ob carmen. in fi. C. de contrahen. & com. stip. l. pen. & s. de teste, § j. & §. postquam. Si vero probauit exceptionẽ peremptoriam, & sic utraq; probatio potest esse vera, compone cũ ea, ff. de ꝓb. in exceptionib. & C. & ff. de excep. per totum. Si autẽ uideris te nihil probasse ꝓ tuos, recurre ad testes alterius partis quia forte ꝓ illos ꝓbasti. fas enim est ab hoste doceri, quia cõe est dictum eorũ, 14. q. 5. non sane. C. de emp. & uen. auth. sed iudex. Quod si forte omnino defecisti secundum Deum & mũdum, tacere debes, C. de iud. rem nõ nouã. in fi. Vel secundũ hominum malitiam potes componere ut dixi: ad quod ut melius peruenias, cum risu & strepitu finge & contende plene probasse. xxij. q. 2. vtilem. ext. de ele. cũ inter. ext. de præ. nisi. ext. de præsump. afferte. Si autem habes instrumenta, de quibus confidas, pete dilationem ad exhibendũ, ut ff. de iud. interdum. 4. q. 5 quisqs ¶† Quid si is, qui sup exceptione sua ꝓbationes induxit dixit se eas casu perdidisse, nunquid admittetur ad probandum, q̃ perdiderit? an vero ad probandum iterum exceptionem? de hoc, secundum Papam, ext. de officio deleg. prudentiam. §. sexta [f].

SVMMARIVM.

Probatione per instrumentum facta, præsumendum est debitas solennitate præcessisse.
Delegatus an possit mandatum sibi factum, per testes probare.
2 *Exceptio rei iudicatæ probari potest per testes.*
3 *Auditores palatij domini papæ, quibus causæ diuersimode committuntur ex parte domini papæ, qualiter probare debeant mandatum suum.*
4 *Iura nolunt probationum copiam angustari.*
5 *Pactum & lex æquiparantur.*
6 *Iuramentum debitoris de non probando, vtrũ si per instrumentum inciſum, an sit tenendum.*
7 *Pactum, quod non potest nisi per publicum instrumentum probari, videtur esse contra mores: & in hoc iudicis arbitrio standum est.*
8 *In ore duorum, vel trium, stabit omne verbum, quando dicatur locum habere in causa debiti.*
9 *Euidentia facti probationem non indiget.*
Contentio de limitibus dirimitur per inspectionem.
10 *Probatio an possit per præsumptionem fieri.*
Probatio facta per iuramentum à parte parti delatum, an sit validum.
11 *Clausula ista dominus possessionis, qualiter sit intelligenda.*
12 *Probatio an possit per libros antiquos, aut per scripturas antiquas, in lapidibus, vel columnis sculptas, fieri.*
13 *Literæ episcopi sigillo sigillatæ plenam faciunt probationem.*
Sigillum cuiuslibet an semper fidem facere dicatur.
14 *Sigillum priuatæ personæ, puta Cancellarii Parisiensis: an fidem faciat.*
15 *Literis cuiusque credendũ est de his, q̃ facere potest, vel dẽt rõe officii sui.*
16 *Sigillum habens proprium non debet cum alieno sigillare.*
Sigillum ad causas non facit fidem in aliis.
17 *Annulus in iure ciuili, dicitur sigillum in iure canonico.*
18 *Sigillum, seu subscriptio, diuersis de causis in literis apponi dicitur.*
19 *Indicia indubitata an probationem facere possint.*
Probatio facti aliter fieri debet, quam probatio iuris.
20 *Probationes in vno iudicio factæ, an fidem faciant in alio.*
21 *Attestationes in iudicio productæ, an coram arbitro fidem faciant.*
22 *Testamentum an possit per publicum instrumentum probari, aut per duos aut tres testes, & coram eis eius obscuritas declarari.*
23 *Iudicę i sñia dicẽte, Condẽno talẽ tutorẽ talis, an ex hoc probetur tutor.*
24 *Petens absolui ad excommunicationem, an eo ipso probetur excõicatus.*
25 *Testium falsitas qualiter possit probari.*
Vitio falsitatis testium probato, rescinditur sententia ob eam lata.
26 *Medico credendum est de sua medicina: & naturali de sua natura.*
27 *Testificanti de arte sua credendum est.*
28 *Semiplenæ probationis genera quæ, & quot sint.*

¶ Probationum species quot sunt.

3. §. Videndum restat, quot sunt species ꝓbationũ. Et quidẽ sunt xij. [a] in genere licet q̃dam alia enumerentur, ff. de testi. l. 3. §. alias numerus. ¶ Primo, p testes, ut ext. de ꝓb. c. ij. & c. ex literis. 23. qu. j. omne, q̃. & tunc non præsumuntur aliqua præcessisse, quæ adiuuẽt dictum testis, ut ext. de testi. cũ clamor. nec̃ valet, si deponat sup eo, sup quo nõ inducit, ut s. §. ꝓx. de hoc mõ plene dictum est. vt s. de teste [b]. ¶ Secundo, per confessionẽ partiũ, ij. q. j. nos in quenquã ext. de const. ecclesia. & tunc præsumitur interrogatorium præcessisse, ff. de inter. act. si sine. & j. q. j §. ecce qñ ibi, integris interrogationibus & responsionibus, &c de hoc modo dictum est s. de confessionib. & de positionib. ¶ Tertio, per instrumenta, vt in præ. c. omne. & extra de fide instru. per totum. ¶† Et tunc præsumitur debita solẽnitas præcessisse, ut ĵ. de instr. edit. §. postremo ver. item opponitur cõtra instrumentum. Sed nunquid delegatus potest mandatum sibi factum, probare ꝓ testes? Dicit Vber. q̃ non, si sit delegatus papæ, uel imperatoris: alius uero sic, C. de fide instr. in excercendis. ext. e. cum Ioannes. C. de man. prin. l. vnica, ext. de off. dele. cum in iure. esset enim periculosum. & res mali exempli: probari id per testes, secundum eum. Ioan autem & B. dicit, q̃ iurisdictio delegati domini papæ potest probari ꝓ testes, si casu sit rescriptum amissum: arg. ext. de priui. cũ olim. j. ꝓpe fi. & in aut. de litig. §. oẽm. & in aut. vt litig. iur. § ga vero. Tan. vero concordat cũ Vinc. & dicit, q̃ nihil potest facere; nisi ostendat literas suæ delegationis: extra de fide instru. ca. j. 25. q. ij. sancimus. & in præ. c. cũ i iure. Ego credo distũ Io. & B. locũ habere, cũ rescriptũ fuit aliqua vice in iudicio exhibitũ & parte

ADDITIONES.

a Testibus. ¶ Hucusque Tanc.
b Verisimile. ¶ Hoc c. probat contrarium, scilicet, q̃ admittitur qs ad probandum verisimile, sed requiritur efficacior probatio: in casu tñ decr. lib. 6. bene ꝓcedit dictũ Gui. & vide ĵ. §. ꝓx. in fi. uer. quantũ. ostendit, quando: & iste ver. fuit Tan. maxime i §. dicto. ver. sed nũq d attestatiõib. cũ sua remiss. ueh, loquitur in actore absente: sed Gui. non allegat hoc no. gl. scilicet, talis. uerit, Innoc.

a Xij. ¶ Tan. posuit sex tantum: & hoc ordine s. quartam, 6. quintam, 7. primam & tertiæm. Hosti. posuit ix. dans versus.

Aspectus, sculptum, testis, notoria, scriptum.
Iurans, confessus, præsumptio prima probauit.
hos prosequitur in Summa §. vlt.

b De teste. ¶ Per totum, & de proximo dicto in §. j. s. ver. item qđ deposuit.
c Prope finem. ¶ Vbi de hoc in fi. vlt. gl. & vide, quod supra ea dixi.

a præſente[a] in litera,dictamine,bulla,& filo examinatum,appro
batum,publicatum,& in acta publica redactum.C de re iud.ge
ſta.C.de teſta.l.publicati.& in præ.c.cum olim.ī fi.dictum vero
Vber.& T.cum nunquam aperuit:de hoc no.in prę.c.cū olim.
b & vide ſ.de legato,§.ſupereſt.uer.ſed quid ſi[b].& ſeq.¶† Quid
2 de exceptione rei iudicatæ?dic,ꝙ poteſt probari per teſtes: ex-
tra de re iud ſicut nobis.Quidam dicunt cōtrarium per l.teſtiū.
c C.de teſtib.[c]¶†Quid de auditoribus palatii domini papæ, qui-
3 bus cauſæ committuntur ex parte domini papæ, quandoq; per
curſores,quandoq; per oſtiarios,quandoq; per cardinales?ſecū
dum formam,quæ habetur ſ.de iud. delega.§.ſequitur. prope
fin.uer.in curia.Dic,ꝙ ſufficit eis mandatum fore cum ſcripto,
vel ſine ſcripto,vt in auth.collat.ix.ut liti.iurent.§. quia vero.
& de liti.col.8.§.dictum.alias incipit, aliis: Et idem intelligo in
quolibet auditore,à quolibet ordinario præſente dato.Et eſt ra
tio:quia ſi de iuriſdictione dubitetur , de facili poteſt ad ipſum
delegantem recurſus haberi.Contra,quia non credit iudex de-
legatus,niſi ꝓbetur per literas,ut in præ.c.cū in iure.nec legatus
C.de man.prin.l.unica,& xcvij.diſt.nobiliſſimus.Nec creditur
officialib.Cæſarienſibus,bona alicuius tanquam fiſcalia occupa
re uolentibus,ſine literis, C. lib.x.de iure fiſc. prohibitum. Sed
hæc iura & ſimila locum habent,quando legatus abſens eſt re-
motus,ſecūdum do.meum,C.de ſatiſd.l.vnic.ſ.de teſte,§.j.uer.
4 item ꝙ fuit.¶†Sed pone,quod in inſtrumēto debiti dictum eſt
quod non poſſit probari finis,ſeu ſolutio debiti,nec pactum de
non petendo debito,uel eius parte,niſi per ipſum inſtrumentū
redditum debitori cancellatum,vel per aliam chartam factam
ſuper ſolutione manu alterius legalis notarii, nunqd hæc pote-
runt per teſtes ꝓbari?Reſp.ſic.nam tale pactum eſt ꝯ iura , quæ
nolunt probationis copiam anguſtari, C.de hæretic. quoniā. in
fi.14.q.2.quanquā.& ideo non ualet,ext.de fo.compe ſi diligen
d ti[d]. ff. de pactis.ius publicum.C de legibus,non dubium.x.diſ.
e vides.& etiam contra publicā utilitatem[e].Tūc demū enim va-
let pactum,cum licitum eſt,ff.ad Tertul.l j extra de pactis, c.fi.
Item cum liceat ei probare per aliquam ſcripturam, ergo per
teſtes:quia hæc parem vim habent,C.de fi. inſtr. in exercendis.
extra eo.cum Ioannes.imo multo magis,quia uiua uox præferē
da eſt mortuæ,in aut.de inſtr.cau.& fid.§.ſin uero.Si ergo debi-
tor probat pactum de non petendo,vel ſolutionem,abſolui de-
bet etiam in dubio.ff.de act.& obl.Arrianus.ext.de prob. ex lite
ris.in fi.& de fid.inſtr.inter dilectos.in fi.tunc enim potior dēt
eſſe debitor,qui certat de damno uitādo,quā creditor,qui cer
f tat de lucro captādo[f],ut C.de iure delib.ſancimus.C.de codici.
l fi.ſecundum Iac.Bal & do.meum,qui de hoc no.in ſum.de re
g nun.§.quę poſſunt.ver.quid de pacto[g].& hoc etiā tenēt Hug.
h Azo[h],& Accur.prout no.in auth.ut matres tam deb.quā cre.
5 ſine prohib.circa fi. Vber.dicit tale pactum valere.†Nam pactū
& lex æquiparantur,ff.de pactis, non impoſſibile, nā & in caſi-
bus non fit de iure probatio, niſi per ſcripturam:quę not. ī. de
edit.inſtr.§ reſtat.ver.ſed ſi alii.Ergo & per pactum fieri poteſt
ut non poſſit fieri niſi per ſcripturam. ad hoc facit ext. de uerb.
ſig.pactum.Tertii dicunt, ꝙ ex qualitate perſonarū audietur,
uel non,ff.de lib cauſa.diui.ff.de act & ob.l. fin. ꝙ ſatis eſt æqu-
i um[i].¶†Sed quid ſi debitor iurauit ſe non probaturum,niſi per
6 inſtrumentum inciſum?Dicunt quidam, tale iuramentum nō
tenere,ext.de foro competen.ſi diligenti.C .de loca. & cōduc.
cū non dubium. Ego dicā tale iuramentum ſeruandum,ext. de
iureiu.ſi vero.Conſilium eſt ergo,ut procuret,ſi poterit,teſtes
k recipi iudicis officio[k] Item pactum factum, ꝙ non poſſit pro-
bari,niſi per publicum inſtrumentū,videtur eſſe contra mores,
7 ſecundum Iac.Bal.¶†Quid ſi ibi dicitur, quod credatur , quātū
l ad expēſas,ſimplici uerbo creditoris[l]?Dic,quod iudex nihilo-
minus,uel per ſacramentum in cauſa præſtitum,uel etiā de no-
uo præſtandum,interrogabit creditorem ſuper expenſarū quā
titate.C de iudiciis.properandum.§.ſin autem ex geſtis.& alias.
ꝓbationes admittet,xxx q. vltima udicantē. & taxabit in ſnīa,
8 prout ſibi uidebitur,ff.de in litē iur. videamus.§ j.¶† Sed quot
teſtes erant neceſſarii in caſu illius ver. ſed pone . qui eſt ſ?dico
duos,vel tres ſufficere.tot enim ſuffeciſſent,ſi pactum factū nō
eſſet:iuxta illud,In ore duorum,vel trium,&c.vt 2.q.4.§.j, ext.
de teſtib.in omni.& ca.licet.j.4.q.3.ubi numerus.Arg. tamē cō
tra,quod quinque rogati exigantur,C.eodem,teſtium. & aut.
rogati.ſed illa locum habent in debito in ſcriptis contracto: ꝙ
nō fuit in noſtro caſu. Quando autem dicatur in ſcriptis cōtra-
9 hi,dicit l.C.de fide inſtrumen contractus.¶† Quarto[m] per eui
m dentiam facti,ut 2.q.j.de manifeſta,& c.ſeq.ext.de accuſ.euidē
tia.de iureiur.ad noſtrā. iij. de quo habes ī. de notoriis crimin.
Fit autem probatio per euidentiam ſic:Nam ſi quis clericus ha
bet paruam filiam,ex hoc probatur non diu continuiſſe,28.di-
ſtinct.priuſquam. & lxxxj.diſtinct.propoſuiſti.in princip.& 33.
quæſtion.2. de his. Item ſi quis publice habet mulierem ſuſpe-
ctam in domo ſua,extra de cohab.cleric.& mulier,de ſacerdo-
n tibus[n].& cap.tua lxxxi.diſt. volumus. Et breuiter, in quolibet
notorio facto ſimilis probatio eſt , ut in primis concor. Nam
& atrox iniuria probatur ex aſpectu,ff.de iniur l.j.& etiam cor
poris integritas,ut ext.de probat.propoſuiſti. de frigi. fraterni-
tatis,prope princip.27.q.2.nec aliqua.& ætas,ff.de mino.l.mi-
nor xxv.an.ex aſpectu.& contentio de limitibus dirimitur per
inſpectionem,ff.finium regund.ſi irruptione.extra de prob.ex
literis Et not.quod in notoriis iuris non remanet niſi ſola exe-
cutio,ut in præd.c.de manifeſta.& c. ſeq. & c. ſcelus.Idem & in
notorio facti extra de cohab. cler. & mulier. ueſtra. In notorio
vero præſumptionis diſtingue:nam ſi eſt præſumptio iuris tan
tum,recipit probationem in contrarium,ut in prædi.ca.nec ali-
qua.ſecus ſi ſit præſumptio iuris & de iure,ext.de iudiciis, ca.ſi.
& not ext.de ſponſa.is qui.Prædicti autem quatuor modi ha-
bentur extra de reſtitut ſpoliat.cum ad ſedem.uerſicu.nos prio
ris.& iunge hoc ī.de notoriis crimin.§.iam de noto.verſicu.P.
10 de Samp.& ſequenti.¶†Quinto per præſumptionem fit pro-
batio,extra de præſump.afferre,& per totum,ſ. verſicu.proxi.
unde ſi quis corrumpit teſtes aduerſarii,præſumitur iniquā cau
ſam fouere.extra de teſtibus intimauit extra de teſtibus.cogen.
peruenit .el j.3.quęſtio.7.§. tria. prope fin.Item , ſi contra reum
inſtrumentum inducitur , propter præſumptionem , quæ
eſt pro inſtrumento contra eum , ipſe debet probare, ff. de
pactis. iuris gentium.§ quod fere.& not Inſti.de inuti. ſtip. §.
item uerborum. Item ſi quis ſæpe inuenitur ſolus cum ſola in
loco ſecreto,& ſunt perſonæ ſuſpectę, pręſumitur fornicatio,
extra,de pręſumpt.literas Idem in qualibet uiolenta præſum-
ptione,ut xxxij.quæſtione.prima.dixit.extra de præſumpt.lite-
o ris,de hac dicam ī.de præſumpt. Et not.[o] quod uera probatio
uincit

ADDITIONES.

a Præſente. ¶ intellige,contra quam erat impetratum : ſuper quo vide,ꝙ dixi ſ.de reſcrip.præſen.in prin.ſuper uer.ſed obiicitur.
ADDE,ꝙ pro hoc facit,quod conſuluit Pet. de Anch.conſil. xl. ꝙ licet mandatum procuratoris alias exhibitum in iudicio, non reperiatur, tamen ſi reperitur copia facta per notarium, vel legitimatio iudicis, probatur mandatum.
b Quid ſi. ¶ Et per dicta hic in prin.de Vber.videtur, quod ibi dicitur de ipſo, intelligendum de legatis inferiorum à principe.
c Teſtibus. ¶ Ibi eſt,quid imputari illi debeat , qui contraxit in ſcriptis ſe obligando: vt ſic videdeatur in ſe liberando ſolennitati illius legis aſſenſiſſe:timor etiam ſubornationis id induxit,ut ibi in prin.
d Diligenti. ¶ Vbi ſcripſi de hoc ſuper prima gl.
e Vtilitatem. ¶ ff.de teſtibus,l j.in prin.ubi dicitur,teſtium uſum neceſſarium:ad idem in auth.eodem.tit.
f Captando. ¶ Hæc ratio nō procedit,ſi loquatur de creditore ex mutuo; in legatario,vel his ſimili,procedere poſſet glo. Item ille,qui falſo dicit ſe creditorem,bene procedit.
g De pacto. ¶ Hoſt.ibi plene tractat,cui iuri renunciari poſſit; & auctor ī. de renun.in 3.co.& Iac.de Bel.in §.ſi ī. alleg. ubi ponit hunc caſum ſub membro,quo mixtim verſatur utilitas communis,& renunciātis; de hoc etiam ſcripſi de fo.compe.ſi diligenti,ſuper j.gl.in fin.
h Azo. ¶ Hoſt.ubi ſ.dicit contrarium de Azone; auctor recepit ab Albert. Gal.qui ſic ponit ¶ ADDE,ꝙ Bal.conſ.34.incip.verba inſtrumenti: tenet tale pactum valere:& ita conſuluit; poterit tamen debitor,ſecundum ipſum,probare ex certa compenſatione,& aduerte quia etiam ibi interue nerat iuramentum; quod facit ad uerſicul.ſeq.tamen de iuramento Bal. non facit mentionem:ſtante tamen ſtatuto,quod ſolutio non poſſit probari,niſi per aliud inſtrumentum,creditor non poterit probare creditum per teſtes:ita conſuluit Pe.de Anch.conſ.351.
i Aequum. ¶ Et placet Alb.Gal.qui has tres opiniones poſuit de teſti.uer. ſed pone. & hæc continuat uerſicul. tertium , qui ſequitur ibi , ſed quoties.
k Officio. ¶ Facit ad hoc de iureiur.ad noſtram.2.
l Verbo creditoris. ¶ Cyn.in l.ſi quis in conſcribendo.C.de epiſcop.& cle. format hanc quæſtionem de illo , qui promiſit ſuper damnis & expenſis ſtare ſacramento creditoris:& dic Petrum tenere,quod non ualet, per le. conuenire.ff.de pact.conuen.ſuper dote. Et ſi dicatur,quod valere debe ret, ſicut iuramentum delatum a parte parti,C.de re.cred.l.actori.extra de iureiurand.c.fin.reſpondet, ibi licere poſt contractum ex interuallo, quod in contractu non licet;alleg. C.de pact.pig.l.ſi.coniuncta cum l.ff.de pig.act.l. Lucius.Habetur poſt Alber.Papi.ſub l.2.ff. de in litem iuran. quæſtio de debitore, qui nudo verbo creditoris dare promiſit ſub damnis & expenſis:& arguit per ipſam legem,ꝙ ualeat,& per l.3.§.fi.ff.de eo, ꝙ cer.lo.Nam uidetur arbitrator, qui ſi inique arbitretur,reducit ad arbitrium boni uiri,ff.loca.& condu.ſi in lege. & de bon. libert. ſi libertus, Nec obſtat l.penultim.ff.de arbi.per id,quod ibi not.in fin.glo.ſubdit hoc pactum in mutuo,maxime uideri appoſitum in fraudem uſurarum,ff.de ac.empt.& uen.Iulianus.§.ibidem.& C.de uſur.cum allegas,quod procedit in illo.qui erat ſolitus fœnerari,ff.de pig.act.uel uniuerſorum. ext. de pig.illo uos,ubi concord.in ult.gl.
ADDE,ut per Alexan.con.37.2.lib.
m Quarto. ¶ verſi.iſte quaſi ad literam fuit Tanc.uſque ibi,& ætas.
n Sacerdotibus. ¶ Hanc non habemus,ſed fuit in j.compil.poſt ca[illegible] erratum fuit propter Tanc.qui illum allegauerat
o Et not. ¶ ſecundum Tanc.ubi ſ.uerſi.pen.

vincit p̄sumptionem, extra de renunc. super hoc. de præsump. c. fi. ff. quod met. causa non verisimile. Item præsumptio trāsfert onus probandi in reum in pluribus casibus: quos dic, vt not. secū dum Papam, extra vt eccle. benefi. ca. vnico. ¶ Sexto, per famā: de quo dic, vt j. de not. crimi. §. per famam, & s §. primo, vers. vl
a timo [a], & sequen. ¶ Septimo, per iuramenti delationem factam a parte parti, ut ff. de iureiur l. j. & 2. & l. manifeste. extra e. c fi. vel factam a iudice alicui litigantium: puta, quia semiplene probauit C. de rebus cre. in bonæ. extra de procur. ex insinuatione. extra de
b probat. c. 2. [b] de quo dic, ut infra de delat. iuramenti, vel per iura mentum in cōtractu appositum, vt 32 quæst. j. omne, quod.

91 ¶† Sed pone: statutum est in ciuitate, quod quicunque damnū dederit in vineis, vel prædiis, uel arboribus, credatur iuramento domini possessionis: aliquis dicitur intulisse damnum alicui, qui paratus est iurare: opponitur: p ipse non est dominus rei, licet sit dominus possessionis: quæritur, qd iuris? Et videtur, quod oportet eum probare se esse dominum rei: quia prædictū verbū Possessionis pro ipsa re ponitur, vt C. de pactis inter emp. & uēdit. in initio. in princip. ibi possessionem, agrum, siue prædium possessum [c]. ad idem C. de donat. inter vir. & uxor. si quidem ff. de iud.
t si de vi. ff. de cond. causa data, cū quis mortis causa. ff. si qs test. li. esse iusl. j. § Scenola. C ne uxor pro marit. l. 3. C vbi in rem act. l. j. ibi, vt date possessionis domino, &c. C. de pig. l. si dominum, C. d pign. act. l. 4. C de euic. si cōtrouersia. C libr. xi. de omni agro de fer. l. locorum. Argumentum contra: quia verbum Possessionis, pro nuda possessione ponitur. ff. de acquir. possl. j. §. si vir. & C de sacrosan. eccl. iubemus. in fin. secundum unum intellectum. Vnde videtur sufficere, si sola possessio sua sit: quia licet improprie,
d tamen dicitur dominus possessionis is, q eam habet [d]. ¶† Nono,
12 per libros antiquos, & per scripturas antiquas in lapidib. vel co-
e lumnis sculptas: extra de proba. cum causam [e]. xxx. qu. j. peruenit. 24. q. 2 sanc. ij. ff. de albo scri. l. j. & per librum censualem Roman. ecclesiæ, ext. de presc. ad audientiam. C. de fid. instr. auth. ad hoc.
13 ff. de prob. census. ¶† Decimo, per literas sigillatas sigillo episcopi, ut extra de prob. post cessionem. xi. q. 3. curæ. & c. debent. ext. de testib. cum a nobis. 18. dist. c. 1. extra de præben. cum secundū & de fideiussor. puenit. xx. q. j. vidua lxxiii. dist. in nomine patris. in fi. xcviii. distin. c. j. & 2. C. de epis. & cleric. si qui. extra de cleric: pereg. c. j. Item sigillo legati extra de confir. vti. uel inutil. cum dilecta. Item sigillo cardinalis, vt ext. de fide instru. quod super his. Item sigillum abbatis facit fidem, xix. q. 3. statuimus. extr. de his, q̄ fiunt a præl. ea nos citur. quod amittebat dominus Clemens papa 1111. in magnis abbatibus, vt est Cluniacen. Item sigillum capituli, uel conuentus, facit fidem. extra de proba. tertio loco. de ap. significauit. & cuiuslibet collegii, extra de excess. prælat. cū dilecta Itē credit sigillo ep̄i alieni, si sit notū, 19. q. 2. c. j & 2. & cuiuslibet prælati. extra de dolo & contu. veritatis. & c. cum olim. & de præsump. cum in iuuentute. extra de maior. & obed. cum in ecclesiis. Secus, si ignotum sit, extra de fide instr. c. quod super. ext. de cleric. pereg. c. j. Item sigillo episcopi. extr. de fide instrum. cū dilectus. C. de adulter. quamuis. Curia Romana tenet, quod non creditur sigillo, nisi sit authenticum, ut ext. de fid. instrum. c. 2. extra de sentē. excomm. cum medicinalis. § j. libro sexto, de custo. reorum, diuus & in præ. c. cum dilectus curiæ. &c. post cessionē Vnde sigilla archiepiscoporum, eporum, officialiū suorū, & principū & abbatum exemptorum & notariorum iurisdictionem habentium, faciunt fidem in alienis negotiis, non autem aliorum abbatum inferiorum, uel decanorum, uel archidiaconorum. licet præsint iurisdictioni, nisi in his, quæ sunt suæ iurisdictionis. tūc enim cuilibet ordinario, uel delegato creditur: argu. pręd. de cretal. cū a nobis. & in hoc videtur papa Innocent. assentire, qui no. extra de fide instrumen. c. j. & 2. quod sigilla episcoporum, & s. faciūt fidem: inferiorum vero episcoporum nō, nisi ut iam dictum est: & nisi consuetudo hoc habeat, quod eorum sigillis credatur, de his, quæ extra iudicium fiunt, & quantum eis credatur, pura vsq; ad certam summam, & inter quas personas: statur enim in hoc consuetudini, quæ facit sigilla authentica, ut extra eodem tit. cū dilectus. argum. C. de emāncipat. liber. l. j ix. quæst. 3. ꝙquestus. & in
14 fra titulo 2. §. nunc videndum. uersicu. fina. ¶† Sigillum autem Cancellarii Parisiēsis fidem facit, secūdum dominum meum, vt extra de testibus, præsentata. Argument. tamen contra, quod sigillum priuatæ personæ fidem faciat, C. de rebus alien. non alie. l. 2. ff. de procurat. l. 2. ff. de testibus ad testium. Instit. de testament. §. possunt. ff. de procu. si procuratorem: vbi de hoc: sed illud loquitur in negotio proprio contra se. de hoc dixi supra de procurat. §. ratione autem formæ. versicu. item quod non sunt.

15 ¶† Et generaliter scias, quod creditur literis cuiusque de his, quæ facere potest, vel debet ratione officii sui: vt si archiepiscopus citet ad consilium, 18. distinct. si quis metropolitanus, uel ad consecrationem episcoporum, lxv. distinct. non debet. vel si episcopi absentes per epistolas in hoc consentiunt. extra, de temp. ordin. nec episcopi. uel si eps, qui solus remansit in prouincia, vocet episcopos vicinæ prouinciæ ad consecrationem metropolitani, uel etiam populus eo negligente, ut lxv. distinct. si forte. vel si capitulum citet canonicos ad electionem faciendam ext. de electio. cum inter. vel si conuentus licentiet aliquem monachum. xix. q. 3. statuimus. vel si episcopus mandat vitari excommunicatos, 11. q. 3 curæ. Idem est de literis cōmendatitiis, vt 72. dist, per totum. De his ēt, quæ ratione officii facere non debent, aliquando creditur eis, ut patet in episcopis, qui dant literas testimoniales de ordinibus, vel moribus. uel fama alicuius, ut extra, de cleri. peregrin. c. j. & extra de dolo & contum. c. ueritatis. & de præsumptio. cum in iuuentute. in fin. Idem etiam iudicādum est in procuratore ad impetrandum & contradicēdum constituto, & in omnibus aliis, vbi nullum, vel modicum præiudicium generatur. nam in prædictis casibus, & si non constet sigilla esse eorū, qui scribunt, vel etiam si modicæ auctoritatis homines scribant,
16 creditur eis, secundum Papam. ¶† Et nota, quod habens proprium sigillum, non debet cum alieno sigillare: sed nec debet quis cum alieno sigillare, nisi hoc in litera profiteatur. Item sigillum ad causas, non facit fidem in aliis: de hoc s. de c. tat. §. iam de citatione. uersicul. literis. & j. de instrum. edit. §. postremo. versic. item
17 quod non est sigillatum & seq. ¶† Illud etiam scias, quod illud quod ius ciuile vocat annullum, in præd. l. & similibus, ius canoni cum uocat sigillum, ut in prædi. concor. Apponitur autem sigil
18 lum & subscriptio diuersis ex causis: † quandoque in signum consensus, xii. qu. ij. fine exceptione. extra de electio. innotuit de procurat. ca. 1. ff. de pig. fideiussor. § fina. & l. seq. quandoq; in signum testimonii, ut in præd. l. ad testiū. & ff. de pig. Caius. quādoque in signum auctoritatis, vt 12. q. 2. cum redēptor. & c. sacrorū quādoque in signum confirmationis, & ex pluribus aliis causis: propter quod in litera debet dici semper, ad quid sigillum apponatur: de quo, & quid iuris sit de schedulis vacuis traditis, quid. & per quos, quando, & ad quem effectum in eis scribi debet, dic, sc
f cundum Papam, ut not extra, de fide instrument. cap. secundo [f] Hoc autem certum est, quod sigillis duorum, uel plurium executorum creditur. Hinc est, quod literis patentibus abbatis dicentis se aliquem recipi fecisse, creditur: quia ministro creditur in facto sibi commisso. quod qualiter intelligatur, no. j. d remissio. §. utile. uer. sed nunquid. ¶ Vndecimo, per denunciationē publicarum personarum quod dic, ut infra, de accusatio. §. primo, versiculo, hoc autē scias. supra, de citatio. §. sequitur uidere, uersiculo sed nunquid. ¶ Duodecimo, per communem opinionem: quod
19 dic, ut s. §. 1. vers. vlt. & sequen. ¶ Decimotertio, per indicia indubitata, extra de hæretic. excommunicamus, 1. in fi. C de rei vē.
g indicia. 3. q. 8 sciant [g]. Prædicta autem habēt locum in probatione facti:

ADDITIONES.

a Ver. vlti. ¶ Extense, & est circa medium §.

b C. 2. ¶ Hucusque Tanc.

c Possessum. ¶ Sic de re iudic. cum a quibus. ubi scripsi post Innocentium.

d Habet. ¶ Octauum modum probationis, scilicet per aspectum oculorū, qui deest hic obliuione auctoris; vel errore scriptoris. uide in Sum. eo. tit. §. fi. uer. 8. illum tamen uidetur s. expressisse sub quarto.

e Cum causam. ¶ Vide, quod ibi not. in glos. j. & quod super ea scripsi post Host.

ADDE ad uer. seq. scilicet decimum, per literas sigillatas, quod creditur literis episcopi cum solo sigillo, etiam plura asserenti b. quæ fieri potuerunt eodem tempore: Rota in antiq. decis. decis. 397. An autem credatur epistolæ transmissæ tertio amico contra scribentem? uide Rotam in antiq. dec. 430. quod sic.

ADDITIO. Adde tu, videndum Car. Zab. in c. post cessionem. extra eo. tit. de proba. ubi pulchre determinat, an literis episcopi credatur? & an literæ sigillatæ absque testium subscriptione, probent? & quando dicatur sigillum authenticum? uide late per Gui. Papæ in quæstion. b. suis, q. 175. incip. literæ quantuncunque. & q. 481. in c. literis. ubi, an credatur literis non sigillatis? Hen. Ferran.

f C. 2. ¶ Ibi uide, quod scripsi in gl. magna. uersi. sed quid de his, in fi. & qd scripsi de solu. c. 2. super uers. quibus.

ADDE ad uer. seq. Rot. in antiq. decis. 397.

g Sciant. ¶ Quæ est lex ult. C. e. ti. ubi Cy. tractat, an crimē probetur per instrumentum: & quæstionē meam de hoc uide super regula, semel malus. de reg. iur. lib. 6. Vltra id scias, q̄ Tho. de Pipera. fecit sub tractatu de fama, plenū tractatum de indiciis: quem decurtando, ut hunc uer. faciā in materia remissibilē, prosequar, sic dicēdo sicut ipse, ubi s. uer. uiso de fama. ubi quærit quatuor: Quid sit indicium, unde dicatur, ex quibus oriatur, & qs sit eius effectus: & ante omnia differētiā inter Indicare, quod producit secundam, ad illud quod corripit: vide Inno. de elec. ubi periculū. in fi. ult. gl. lib. 6. cum sua remis. & iste est primus modus, quo sumitur indicium, extra de fur. qui cum fure. ff. de præsc. uerb. l. solent. Quandoque sumuntur indicia pro plena probatione, C. de rei uen. indicia. & de his nō quærimus: in ꝓposito. n. ponit indiciū ꝓ notabili signo maleficii, uel alterius rei ad ipsius ueritatē habēdā. Dicit aūt Indiciū ab indicādo, ut s. & in præ. l. solet. Orit aūt ex his, quæ urgere debēt iudicis animū ad credēdū maleficiū, uel rem aliquā, de qua agitur euenisse, saltē credulitatem, quæ eum moueat ad tortura. Effectus est, ut ex indubitatis indiciis puniatur reus, ex dubitatis

torqueatur, ut dixi: & de secundis dicam ĩ. de not. crimin. super §. ut autẽ. in prin. Ponitur de primo exemplum, cum de camera habente vnicũ aditum & egressum, egreditur aliquis pallidus cum gladio sanguinolento: & ibi inuenitur homo mortuus: & de his loquitur præd. l. sciãt. Palliditas n. & trepidatio est unum indicium, ar. ff. de quæst. l. de minore. §. pen. Delatio gladij potest dici aliud indiciũ, qđ lex præsumit ad malũ, C. ut armo. usus l. una, li. xj. & in auth. de armis. col. 6. sanguinolẽtia gladii, aliud indicium, ex quo capiĩ ꝯiectura, sicut & alias ff. de do. inter vir. & uxo. l. utrũ. Sed q̃a talia indicia sunt rarissima, dat Thom. alia: Occisus est Titius in vinea, uel fundo: ꝙ Seius occiderit, non sunt testes: sed sunt de inimicitia, de vibratione gladii ꝯ illum, ꝙ viderunt fugientem de loco maleficii t̃pe maleficii. itẽ de uoce & fama, ꝙ occidit: hæc quatuor, s̃m eũ bene probarẽt Titium per Seiũ occisum: & sic intelligit præ. l. sciant. & §. vl. alias, numerus. in l. 3. ff. de testa. Potius. videt̃ fienda tortura, ut ex ore suo indicet, 21. dist. nunc autem. ff. de iure fisci, imperatores. Aliud exemplum sub eodẽ themathe: nõ extant, testes, ꝙ Titiũ occidi fecerit Seiũs: sed probatur, ꝙ ipse Seius erat inimicus Titij, ff. de quęstio. l. j. §. præterea. & de legatio. l. sciẽdũ. §. 2. ꝙ tẽpore occisionis erat in loco, ꝙ receptauit occidentẽ, ꝙ occidens erat familiaris & domesticis eius: probatur fama, ꝙ Seius iactauit se, ꝙ illũ faceret occidi, & erat homo ad id potẽs, C. qđ metus causa, l. metũ. ff. ex qui. cau. maio. l. 2. & 3 & ꝙ inter eos offensæ p̃cesserant: de his ẽt dicit posse intelligi leges illas. Tenet ẽt Thom. q̃ fama sola nõ est sufficiens ad torturã, vt dicã ĩ. de not. crimine, §. fama super vers. quid si agenti. in fi. Hæc verba recepit Gui. de Suzar. ut propria, in lectura & in quæstionibus statutorum sub litera S. & vide ĩ. de præsum. §. ult. uer. sed pone: P. ¶ ADDE, an per instrumentũ probetur crimen, Feder. ꝯs. 24. Oldra. ꝯs. 198. & an ex præsumptionibus uiolentis quis possit condemnari, per Alex. ꝯs. 15. 2. lib. ADDE ad hanc materiam indiciorum, quæ plene dicuntur per do. Ant. de But. & Abb. Sicu. & Fel. in c. iurauit. extra de proba.

ne facti: probatio uero iuris fieri debet per leges, canones & consuetudines, interdũ directe, interdũ uero per argumẽta, ut ĩ. de
a disputatio. Deo dante, dicemus[a]. † ¶ Hoc quoq; scias, ꝙ proba
20 tiones in uno iudicio factæ, puta attestationes, cõfessiones, & huiusmodi, fidem faciunt in alio: & etiam factæ corã arbitro, fidem faciunt coram iudice. quod intellige, ut in cõcor. quę sunt supra tit. prox. § nunc uidendum. ver. quid de confessione.
21 Sed nunquid econtra attestationes productæ in iudicio, fidem faciant coram arbitro? videtur, ꝙ non: quia C. de testi. l. fi. hoc nõ dicit: arg. ext. de deci. ad audientiã. & de trãsla. episc. c. 2. uer. sed neque. & uer. unde, si circa. Dic ꝯtra multò fortius, cũ iudiciũ dignius sit arbitrio, arg. C. de arbi. l. j. & q̃a acta ꝑpetua sunt. vt C. de re iudic. l. fi. & arbitria ad instar iudiciorũ se habẽt. ff. de
22 arb. l. j. ¶ † An testamentum potest probari per publicum instrumentum, uel etiam per duos, uel tres testes: uel etiam eius obscuritas declarari corã eis: no. C. de fideicõ. l. fi. ff. e. hæredes. § j. C. de
23 bo. pos. secundum tab. l. 2. ¶ † Sed pone: iudex in sententia dicit, condemno T. tutorem P. qui satisdedit, & inuentariũ fecit. quæro, an ex hoc probetur tutor, & ꝙ p̃dicta fecerit? Et uidetur, ꝙ sic, etiam si solummodo se tutorem dixit, ut ff. de verb. obl. i. sciendum est. Inst. de fideius. in fi. C. de cõtrahen. & commit. stip. l. j. & pen. Dic cõtra: quia id debet probari re ipsa, & vere: vt ff. de
b Publi. quæcunque. in fi. & in auth. ut sponsal. lar. §. 3.[b] & uide ad hoc, quod no. s̃. de proc. §. ratione quoq; uer. illud. & ĩ. de instr.
c edi §. restat. uer. in summa[c]. ¶ † Sed nunquid probatur quis ex
24 communicatus eo ipso, quod petiit absolui? Et uidetur, ꝙ sic, ut probatur & not. extra de electi. uenerabilem. § sunt enim. Tu dic contra. nam plerunque petitur absolutio ad cautelam, extra de app. ad præsentiam. de sentẽ. excõ. c. per tuas. & c. solet. Nec obst. præd. § sunt enim. ibi, dum per nũcium, &c. nam illa dictio Dum, non dicit causam, quare recognouit, sed tempus, quando recognouit. supponit enim, quòd recognouit, & quãdo, &c. non autem intelligitur, ꝙ in eo cognouerit, quod petit: in eo tamen, quod petiit, videtur, ꝙ malam habebat conscientiã, ꝙ petiisset ad cautelã: quod ibi non dicitur, ꝙ petierit ad cautelã
25 † ¶ In summa nota[d], ꝙ testium falsitas potest probari per alios
d testes, qui interfuerunt corruptioni, uel subornationi illorum: uel si indirecte testificantur cõtra illos, extra, de testi. ex tenore. & c. sicut. per eos autem, qui falsum tulerant testimonium, nihil probari põt: quoniã eis non credit, ut ext. de testi. sicut. & de probat. licet causam. v. q. j quicũque. 22. q. 5 siquis ꝯuictus. & c. paruuli. ueruntamen admittendi sunt illi falsi testes, tãquã suiipsius accusatores, ad detegendum fraudẽ: & parum est eis credẽdum contra se: pro se uero nihil: arg. extr. de testi. intimauit. & de te-
e sti. cog. peruenit secũdũ T.[e] de hoc dic, secundũ V in ext. de te-
f sti. series[f]. Et no. ꝙ post dicta testium publicata & etiam post sententiam potest falsitas probari, vt in præ. c. licet. & in authent. de testib. §. quia uero. Instrumentorum quoque falsitas probatũ similiter per testes, ut ext. de ꝓbat. c. 3. & arg. C. e. cum precibus. Probatur ẽt per ꝯparationem bullæ, & per chartæ similitudinẽ, & per cõparationem literæ, & per modũ dictaminis, & quibusdã aliis modis: ut ext. de cri. fal. licet. & c. seq. & c. q̃ graui. & ext. de fide instr. ĩter dilectos. & ĩ. de ĩstr. ed. §. restat. & §. postremo.
g & s̃. de rescript.[g] præsenta. Veruntamẽ T.[h] nõ adhibet planã
h fidem probationi, quæ fit per cõparationem literæ, seu scripturæ, nisi alia valida adminicula suffragentur: quoniã aliter scribit homo iuuenis, quã senex: aliter sanus, & aliter ab ægritudine cõualescens. præterea calami, pennæ, & chartę diuersitatem scripturæ, uel similitudinem operãtur. hæc probãtur in auth. de inst. cau. in prin. ut extr. de fide instr. inter dilectos. De probatione au
i tem per comparationem, not. Papa extr. de fide instr. c. j.[i] Probato autem vitio falsitatis, rescinditur sentẽtia per eam lata, & q̃c quid inde sequutum est, Quod, & quid iuris sit de falso, dicvt ĩ.
26 de sententia. § fi. ver. in summa. & seq. ¶ † Hoc quoque notandum est, ꝙ medico creditur de sua medicina, C. libr. 12. de re mil.
k semel. ext. de æta. & qual. ad aures[k]. Item naturali creditur de natura, ff. de sol. si pactũ Fabro de fabrica, in auth. de non alie. aut
l permu. §. quod autem Doctori de discipulo[l]. Magistro militum de suo milite, C. de offic. magistri offi. l. j. Aduocato de cã, in qua
m aduocat[m], C. de iud. rem non nouam. §. patroni contra C. de officio asses. nemo. ad fin. Seruo de facto suo, C. de quæstion. interrogari ff. de ædil. edic. l. quæro. in fin. contra iiij. quæst. 3 §. item in
n criminali. ver. item serui respõsio. & ver. item serui neq;[n]. Item mensori de officio suo, ff. si mens. fal. mo. di. l. j. ff. finium regun. si irruptione § j. extr. de resc. quia iudicante. Tabellioni de officio suo, C. de falsis, si quis decurio. & ĩ. tit. 2. § restat. Et viatori de suo, ff. de rebus cor. l. magis. § ne tamen. & generaliter vnicuique in arte sua experto credendum est, quinquagesima dist. vt constitueretur. ibi, experto crede. & confessori de confesso, extra de simo. nemo. & no. extra de testi. testimonium. Et prodest hoc scire ꝓ-
27 pter testes: † quia magis credendum est ei, qui de arte sua testificatur. Vnde cum quidam scholaris Boñ. repeteret a quodam campsore pecuniam suam, campsor eum cum falcastro percussit: campsor vero accusatus, respondit, quod quædam mula illum cũ pede interfecerat: is vero, qui accusationem prosequebatur, chirurgum fecit examinari, vt videretur, an ictu falcastri, vel pede mulæ, interfectus fuisset: & respõsum fuit ꝑ chirurgicos, quod ictu falcastri: & fuit pronunciatum, quod eorum dicto credendum
28 erat, per l. C. de iu. certi. & in proœmio Digestorum. §. j. † ¶ Vltimo nota sex genera semiplenæ probationis. ¶ Primum per vnum testem, ff. de dote præleg. Theopompus. ff. quem ad. test. ap. l. j. §. fi. ff. de iureiur. si duo. Si enim duo faciunt plenam, vt 4. q. 3. ver. vbi numerus. extra de testi. in omni. ergo vnus semiplenam. Nec obstat ff. de quæstio. maritus. non enim ibi prohibetur torqueri ancilla, ideo quia non præcessisset indicium. sed quia contra dominum postulabatur torqueri: quod esse non debet, C. eo. l. j. 12. q. 2. § in patrono. item nec C. de testi. iurisiuran. q̃a verum est, quod dictum unius non probat plene, sed semiplene. ¶ Secũdum est per collationem alterius scripturæ: ex qua non plena, sed qualisqualis sumitur probatio, in authe. Col. 6 de instru. cau. § si vero moriantur. & §. seq. Tertium, per scripturam domesticam: quæ non sola, sed cum aliis valet: & sic semiplenam inducit, C. de
o probat. instrumenta[o]. ¶ Quartum per fugam, in auth. col. ix de collatorib. §. super hoc. & § si quis autem. extra de præsump. nullus. 3. q. ix. decreuimus. ¶ Quintum, quando q̃s se dicit in urbe ꝓpulsum: qđ q̃a non est verisimile, & sic est semiplena ꝓbatio cõtra eum, oportet eum id apertissime probare, puta per testes, uel duos excellentes, ut colligitur ff. qđ met. causa, non est verisimi
p le[p]. ad idem ff. de verb. obl. vbi autem non apparet. Sextum, ꝑ fa
q mam[q]: vt ver. 6. De semiplena ꝓbatione, no. s̃. de off. om. iu. § postremo

ADDITIONES.

a Dicemus. ¶ Ad literam fuit Tan. iste ver. remittebat autem ad suum titulum de allegationibus.
b §. 3. ¶ Hucusq; Vber. de Bob. chart. 3. ver. quid si sententia. quod posuit Io. de Deo Caui. li. v. rub. antepe. ver. item quæritur, quid.
c In summa. ¶ facit, quod no. de præben. dilecto. in 3. glo.
d In summa no. ¶ Secundum Tan. titulo, quo remedio ualida sententia releuetur, ultra medium.
e Secundum Tan. ¶ vbi proxime dixi.
f Series. ¶ Cuius dictũ uide s̃. de teste, §. qualiter. versi. sed opponitur.
g Rescrip. ¶ §. secundo.
h Veruntamen T. ¶ Vbi dixi s̃. prox. uer.
i C. j. ¶ Vbi scripsi in prin. 2. col. versi. ad hoc autem. remis. ad summã Host. dat auctor ĩ. §. instrumentum. ultra prin.
k Ad aures. ¶ De hoc ĩ. de homi. uers. pone, A. & I. & uide, quod ibi dicam post Gui. de Suz.
l Discipulo. ¶ 12. q. j. c. j.
m Aduocat. ¶ Cum uult illam prosequi, ut iustam, uel eam recusat iniustam: sed non potest esse testis pro clientulo, ut de testi. Romana. lib. 6. contra eum sic, ut ibi not. iudicare autem in causa non potest: & sic loquitur contrarium.
n Serui neque. ¶ Solue. ut utrobique not.
o Instrumenta ¶ De hoc ĩ. de iurã. delatio. ver. j. in fin.
p Verisimile. ¶ Et extra de præsumptio. quia uerisimile.
q Famam. ¶ Tho. de Pipera. non fatetur famam facer bationem.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a stremo & C. de rebus cre. in bonæ a. Qualiter autē expensæ dāni & interesse probētur. no. j. de fruc. & interesse. in prin. & ver. illud etiam. & seq. Item qualiter probatur aliquem deleuisse instrumentum, j. de cri. fals. in fi. Itē qualiter probetur infamia: j. de inquisit. § nunc tractemus. ver. qd si ille. Itē qualiter probetur instrumenti amissio, no. j. de edi. instr. §. restat. ver. illud quoq; Itē super probatione minoris ætatis, & per quale scripturā probetur, vide s. de actore. in prin. & j. de rest. in inte. §. j. ver. sed cuiusmodi. Itē cum opponitur contra literas, vel sigillū, vel characteres, quis probabit, vide s. de procur. §. ratione autem. vers. item quod
b non sunt facta. & seq. b

ADDITIONES.

a Bonæ. ¶ Ibi not. in vlt. glos. de prædictis casib.
b Et seq. ¶ An autem reus ex verbis rescripti, quod per exceptionem elisit in alio iudicio, iuuare se possit, uide quod scripsi de iureiu. c. fi. li. 6. in j. gl. Item an ad probandum clericatum pro exclusione fori secularis sufficiat litera Papalis, quæ uocat illum canonicum: vide quæstionem super regula, non licet lib. 6. De probatione recepta contra venditorem ad æternam rei memoriam, uel alias, an noceat emptori, vide quod dixi s. de teste, §. nunc tractemus. ante fi.

ADDITIONES NOVAE.

* Probatio est facienda iudici. Bar. in l. si finita. §. deinde. ff. de damn. infe. Bal. in l. hac consultissima. C. de testa. & l. j. C. si vnus ex pluribus app.
* Quæ differentia sit inter instituere & ostendere, Nic. de Neap. in l. illæ autem. de hære. inst.
* An probationes factæ nulla data dilatione valeant, in l. interdum. ff. de iu. & l. in crimine. de adul. per eundem.
* Nota quod probationes ubi hincinde sunt pares, ille debet obtinere qui habet ultra probationes aliquam præsumptionem, no. gl. in l. si duo patroni. de iureiur. in prin.
* An acta in vno iudicio prosint in alio, nota. in l. is apud quem. C. de edend.
* An probationes factæ in causa ciuili faciant fidem in criminali. Cyn. in l. j. C. quan. ci. ad crimi. præiudic. & Bartol. in l. 2. §. j. vi. bo. rap. & l. 2. q. tab. exhib.
* An acta iudicialia possint probari per testes, no. in l. is apud quē. C. de eden. & l. emancipat. de fideiuss. & c. quoniam contra falsam. de proba. & etiam per confessionem partium. Sed nunquid per sententiam in qua fit mentio de ipsis actis ipsa acta probentur, not. in dicta l. emancipatione. & Bar. in l. acta. de re iu. fac. Bal. in l. nec in arbi. C. de arbi. & Ange. in l. si autem. de rei ven. & l. si prætor. in fine de iudiciis.
* Quando negatiua probari debet, Bartol. in l. hoc iure. de verbor. oblig. & j.
* De negatiua quæ habet implicitam affirmatiuam, Bal. in l. fi. C. de hære. inst. dicit quod quemadmodum negatiua dicitur prægnans affirmatiuæ. vt l. nec codicillos. de condicill. ita affirmatiua dicitur prægnans negatiuæ: ut ibidem ipse notat de hoc Iac. bu. in l. actor. C. de prob. & l. minor. de in integ. restit. m. & l. cum de lege. ff. de probat.
* An delictum possit probari per instrumentum, Bart. in l. senatus in princ. ad Turpillia.
* Si quis opponit alicui quod non debet ei reddi ius, quia non iuit ad exercitum, quis habet probare istam exceptionem. Iac. Butri. in l. mutus. §. cum quæritur. ff. de procura. & l. errores. de erro. aduo. per Bald.
* In l. qui accusare. de eden. gl. super verbo, præstiterit, nota ex hac gl. quod posito quod reus renunciauerit defensionibus suis si tamen actor non probet est absoluendus. Item nota quod negatio non est defensio proprie: & hoc facit ad statuta dicentia quod bannitus non audiatur agendo nec defendendo, vt per hoc non includatur quin possit negare maleficium. quod notat Bald. in l. qui sub conditione. de cond. & demon. cum qua concordat l. secundum s. tit.
* Quæro qualiter poterit probare quod illud quod scripsit quis, sit verum. dic quod quædam sunt personæ quarum iuramento statur, vt l. si quis pro redemptione. C. de donatio sed in casu legis nostræ probatur eo ipso quod bonus vir tantum expendisset. pro hoc fa. l. 2. C. de ali. pupil. præst. & non sufficit tantum expendi in tali como. & tantum expendisset bonus vir: sed debet probari tantum expendisse, & quod tantum bonus vir expendisset, vt prob. in l. ex personæ, de erog. mili. ann. lib. xij. Bar.
* In l. j. C. de proba. gl. super uer. debet. dicit Bal. nota ex ista gl. quod responsio dubitatiua rei non firmat probationem actoris. ita econtra, responsio dubitatiua non firmat probationem rei.
* De probatione negatiua, & quotuplex sit negatiua, Bal. in c. 2. de cau. poss. & propr. in reperto. quod fecit super Innoc.
* Nota quod cum difficultate potest probari delictum de nocte commissum, Bald. in l. testium. de testib. & l. si cum exceptione. §. in hac. quod me. cau. Bald. in l. Arethusa. de sta. ho. & x. coll. quæ fuit prima cau. benefi. amit. c. j. §. porro.
* Nota quod ratione difficilis probationis sufficit probatio præsumptiua. Bal. in Auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle.
* Qualiter probetur ætas, Bart. in l. solam. C. de testi. Barto. in l. de ætate. & l. minor. xxv. an. ex aspectu. de mino. & not. C. de in integ. restitu. l. cum te minorem. vide unum dictum Io. an. Andr. quod ponit in Specu. de actore in principio. versicu. ergo excipis. quod Bald. in l. de tutela. C. de resti. in integr.
* An sufficit producere libellum, iura, instrumenta & exceptiones notario, [illegible] quod producantur iudici. Bald. in auth. quæ supplicatio. C. de preci. impe. offe. refert Bar. dicentem quod sufficit, quod sibi nō placet in instrumētis quæ producuntur ad probandum, quia fides debet fieri iudici, l. iubemus. de libe. cau. & licet fiat scriptura per tabelliones actorum, tamen non sunt acta nisi fiant coram iudice vel nisi haberent in commissione a iudice, vt capit. quoniam contra falsam. de probat Bal. in l. si ut proponis. la ij. quomodo & quando iudex fac. l. si expressim. de appellat. Bal. in auth. hoc inter liberos. de testam.
* In l. proprietatis dominium C. eod. no. in gl. quod nomen dominii est nomen generale, siue nomen generis, habens sub se diuersas species scilicet directum & utile, &c. vnde qui dicit in libello se dominum, non videtur se adstringere ad probandum de directo nam ponens genus, non videtur se adstringere ad speciem. Bal.
* Qualiter probatur quis filius. not. in l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. in secunda & no. in c. Michael. de filiis presby. in gl. & no. j.
* Nota quod iuramentum non est species probationis, sed quasi probatio, ut colligitur in l. furti. §. qui iussu. ff. de his qui notā. infam. per Bal. & l. cum qui. ad fin. principi. de iureiurando. per eundem.
* In l. cum inter. C. de fideicom. liber. hæc lex allegatur in fine, quod si intentio alicuius sit fundata ipso iure, si tamen illud uult clarius probare per testes vel instrumenta. debet admitti ad hoc faciendum ut hic.
* In l. fi. C. de iureiuran. dicit Bal. not. quod aliqua negatiua pōt probari per aspectum oculorum. vt, tu non es in libro æstimi, vel in matricula. nam hoc apparet viso libro, l. j. de exac. tri. quædam negatiua probatur per sensus corporeos remouentes affirmatiuam, vt ista non est cicatrix. l. ij. de ser. quędam negatiua probatur per oppositionem, ut istud non est album. Bald.
* Qualiter probetur de morte, gl. in l. si quidem. C. soluto matrimonio. & l. is qui hæres. §. si quis dubitetur. de acquiren. hære. & l. utrum. de re. dubiis. per Bar. & dicit Bal. aut factum est antiquū & probatur per famam: aut recens & tunc aut est facilis probatio, & probatur uere, aut difficilis, & tunc probatur fama cum indiciis: & hoc uerum vbi tractatur de paruo præiudicio. pro hoc fac. gl. in l. qui ex liberis. de bo. pos. secundum tabulas. Item dicit Inn. in c. cum causam. ext. de iura. calum. quod aliqua probantur per veritatem. licet non possint probari per visum. Bar. Bal. in l. quotiens. de naufra. lib. x. & l. j. §. si. quemadmo. test. aper.
* In l. 2. C. de probat. dicit Iac. de Aren. si quis se adstrinxit ad probandum certum quid, nisi probet, reus debet absolui: & idem dicit in causa criminali. sed tamen hoc non haberet locū in inquisitionibus: nam iudices in inquisitionibus dicunt, super quibus omnibus & singulis dictus dominus iudex procedere intendit. & sic non ponitur coniunctiue, vt videatur se ad unum adstringere, & sic addatis hoc Cyno, alias non bene dicit.
* Not. quod insufficiens probatio non repellit agentem quominus possit se iuuare, imo ipsa insufficiens probatio iuuabit insufficientem, no. gl. in l. 2. de fide inst. ff.
* Qui plura deducit copulatiue, debet utrumque probare: secus si coniunctiue uel diuisim, ut c. olim. de rescri. per Hosti. primum autem est verum. quādo unum uenit ad qualificandum aliud, ut l. si plures. de exe. tu. Bartol. in l. denunciasse. §. quid tamen. de adu. & capitul. licet. ver. item. de testi. & l. diuus. de re iud. Bald. in l. j. C. de condi. indebiti: Compost. in capitul. ij. de rescr.
* Nota quod probationes iuris clarissimæ sunt gloss. in l. si tutor. de peric. tu. Bald. in l. actor. C. de prob. Iaco. Butr. in l. siue possidetis. de prob. & not. j.
* Nota quod non sufficit allegare titulum ex possessione longi temporis, nisi allegetur certus titulus, & a certa persona habitus, & ex certa causa. Inno. in c. si diligenti. extra de præscr. quod not. facit quod not. per doctores in l. si certis annis. C. de pac. & l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. & l. j. C. de fideicomm. per Bal.
* Nota quod si non probatur valor rei index ex officio suo potest, rem æstimare. Bar. in l. si quod ex Pamphila. de leg. 2.
* In l. emancipatione. de fide instrument. quid si sententia & bannum sunt cancellata, an probent infamem. Barto. quod sic non obstante tali cancellatione dum appareat quod sit lata. nam propter cancellationem non præsumitur data, quia instrm cancellatum non probat originem rei, nisi probetur origo. not. in l. acta. de re iu. ad hoc igitur probandum sufficit causa inserta in cancellatione, ut puta quia solutio, quo casu per talem sententiam probatur infamia, quæ solutione non tollitur, secundum eum: nam per satisfactionem delictum magis apparet. ut l. locus §. si quis dolo. de tab. exh. Bal. idē. & quod notat Alber. in Auth. si quis in aliquo documento. C. de eden. & no. in c. quoniam contra falsam. de probat.
* An emancipatio probari possit absque scriptura, not. in dicta l. emancipatione. & l. post mortem. de adop.
* In l. testium. in fin. C. de testi. nota quod illud quod non potest probari, nisi per plures testes, tamen per casum superuenientem probatur per pauciores. & sic est argumen quod si scriptura testamenti facta coram septem testibus est perdita, quod duo testes superstites probando crimen probent & testamentum factum. Bal.
* Nota quod sicut ei qui dicit aliquid prius esse factum incumbit probatio, ut l. de rebus. de dona. ante nup. & l. j. de iure fisci. lib. x. & l. quotiens. de rei ven. sic ei qui dicit aliquid post factum incumbit probatio, vt l. si post motam. C. de pet. hær. & l. matrem. de prob. & ibi Cy. in l. non solum. §. sed ut probari. de ope. noui nun. & in cle. literis. de rescr. & ext. de sent. excō. c. venerabilibus. in fi. & ibi Io. An. & c. abbate sane. de re iu. lib. 6.
* An duæ semiplenæ probationes faciant unam plenam, & uidetur quod sic, vt l. 2. §. j. de excu. tuto. contra facit l. j. qui numero tutel. Ioann. Cal. ad d. l. ij. capitu. veniens. extr. de testib. distinguit, Bart. plene de hoc in dicta l. ij.
* In l. cum actum. ff. de neg. gest. glos. facile, uel alias notabiliter sume hanc gloss. quæ est notabil. or alia in materia implicite probationis, scilicet si sic est probatum, quod potest sequi condemnatio & absolutio, & sic se habet ad esse & non esse. Item quotiens est distinctio temporis est probanda: si nō probatur, sequi debet absolutio verbi gratia, de iure appellare volēs

tenetur j.decem dies appellare,computandos de momento ad momentũ. modo qui appellauit j.decem dies,scilicet decimo die se appellasse ꝓbat, no tñ probat eo momento quo venire debebat. vide Inn. in c.qualiter & qu.extra,de accus.& l.non solum.§.sed vt probari.de ope.no.nun.per Bar. in l.matrẽ.C.de ꝓb.& l.si post motam.de pet.hęredi.& l.ob carmen.de te sti.Bal.in l.quotiens.de rei ven.& in l.eum actum.ff.de nego.gest.

* Qualiter probetur simulatio contractus Barto. in l. pacta nouissima. de pact.& l.4.§.sed si ab ignoto.ff.de manum.& l.si unus.§.illud.de pact. per Bald.

* De probatione filiationis seu parentelæ not. in l filium. ff. de his qui sunt sui vel alien.iuris.& l.si vicinis.C.de nup.& l.nõ nudis.& l.nõ epistolis.de prob.Bal.in d.l.non epistolis.de prob.& l.si ꝯ.de lib.agno.& c.per tuas.de probat.& c.Michael.de filiis presb.Iac.But.in d.l.nõ epistolis.& ff.de ꝓb. l.quidam.De probatione parentelæ posuit Bald. in l.in summa.in fine.de aqua plu.ar.& c.licet ex quadam.de test.Alb.in l.j.§.quęstionem.de quæstio.Io.An.in c.tua.de consan.& affin.

* In l Nesennius.de nego.gestis.ver.econtrario. nota hic, quod dubia probatio releuat probantem:& hoc vbicunque aliquid est in dubio statutum per ius:alias secus,quod nota,& sic limita omnia iuramenta.& hoc hic sumitur,ibi,econtrario,&c.sic inducendo,quia hæredes auiæ,quamuis probauerint alimenta præstita,non tamen probauerunt quod iure aluerit de bonis propriis pupilli.statur ergo interpretationi.verisimile enim &c.

* An communis opinio æquiualeat veritati.Bald.in l.j.C.de testa.plene distinguit Bal.de acquiren.hære l.j.

* An communis opinio possit æque probari in negatiua sicut in affirmatiua, Inn.in c.veniens.de verbo signifi.

* Qualiter probetur quem fore furiosum, dementem vel non sanæ mentis, Bald.in l.furiosum. C.qui testament.facere poss.& §.de teste.& Bartol.in tractat.de teste.fac Bald.in l.si cum dotem.§.si maritus.ff.soluto matrim.

* Qualiter probetur paupertas, Iacob. Butri.in l.actor.C.de prob.& an præsumatur pauper vel diues, ibidem not.& Bald.in l.paupertas.de excu.tutor.

* Nota ꝙ vbi non cadit probatio necessario concludens, accipitur ea quæ probabiliter concludit, Iaco.Butri.s.& l.neque.e.ti.& l.testium.ff.eo.ti.& l.quidam.ff.de prob.

* Nota ꝙ dubia probatio non releuat probantem,no.in ca.in præsentia.de prob siue sit dubia in substantia,siue in ratione.Bal.in l.de tutel.C.de in integ.resti.fac.quod no.Bal.in l.Labeo.de supelle.leg.fac.quod no.Bal.in l.quotiens.§.si duo.de hære.inst.ff.

* Nota quod dictum testis ambiguum interpretatur contra producentem,de quo per Bartol.in l.inter stipulantem.§.si Stichum.de verbo.obli.& l.si ita scriptum.de manum.test.& dictum testis ambiguum interpretatur in meliorẽ partẽ.no.in l.fi.de præt.stip.Bal.in dicta l.quotiens §.si duo.

* De probatione facta per arbitros,no.in c.cum in tua.ext.de vsuris,& c. forus.de ver.signifi.& c.2.de cler.peregri.

* Nota ꝙ probata fama,& ipsius opinione, ipsa veritas videtur probari, vbi agitur de hominis qualitate probanda, Bald.in d.l.j.de testa.fac.l.nõ omnes.§.a barbaris.de re mili.

* Nota ꝙ vbi requiritur ꝙ aliquis certo tempore fuerit talis qualitatis,vel conditionis,sufficit ꝙ probetur eum eo tempore communiter habitum & reputatum pro tali,nec requiritur ꝙ probetur eum ante, vel post, talem fuisse:sufficit enim ꝙ probatio concludat de eo tempore,quod est de substantia quæstionis,vt d.l.j.per Bal.& allegat de testibus,l.ad testium.§. conditionis.

* In l.si solennibus.de fide instr.dicit Bald.ꝙ doctoratus non solum probari possit per priuilegium,sed etiam per testes qui interfuere examini publico.

* Quomodo probetur matrimonium vxoris & prælatura.Inno.in c.illud. de præsumptionib.Archi.in c.si forte.de elect.lib.6.Ioan.An.in c.infamibus.de reg.iuris.Albericin l.si vicinis de nup.Cynus in l.quisquis.ad l. Iuliam maiest.versi.4.

* In l.causam.in prin.de maiu.dicit Iac.de Aret.vnum contra quod videtur gl.in l.circa.ff.de prob.videlicet ꝙ si quis ponit vnum quod non habet necesse ponere,seu probare,ꝙ hoc ipso videtur se astringere ad probandum,& text.in l.denunciasse.§.quid tamen.de adulter.videtur innuere ꝙ nisi probet,sequi debet absolutio.vide ad hoc c.licet ext.de probat.in gl. & per Petrum de sampsonia, qui dicit ꝙ cautus debet esse protestando, non adstringens se propterea nisi ad ea quæ sufficiunt ad intentum intentionis suæ.

* Si volo probare me possedisse a tanto tempore citra,ut puta a xl.annis citra,debeo capitulare ꝙ possedi talem rem a xl.an.& citra: nam dictio,&, denotat continuationem temporis.nam si simpliciter dicerem ꝙ possedi a xl.annis citra,non probaretur possessio xl.annorũ,per c.licet.extra de prob.Item quid si diceretur a xl.ann.citra,& plus.vide ad hoc c.literæ,ex. de dilatio.& l.si quis in suo.de inoff.te.De contumacia actoris quę debet probari per testes.Bal.in l.si quis ita.de cond.& demonst.

* In l.si super chirographis.C.si certum pet.in versi.testimo.no.ꝙ iudex nõ debet admittere instrumentũ non solenne:nã paria sunt instrumentũ non solenne & falsum quantũ ad vim probationis,nõ quantũ ad vim punitionis,nisi in casibus a iure concessis,ut §.quia vero.in Auth.de non alie.& dicit.Inn.ꝙ iudex qui admittit instrumentum quod non tenet quantum ad probationem,facit litem suam:& tenetur ex illo edicto quod quisque iuris.Inn.in c.cum venerabilis.de excep.

* In l.quoniam.C.de hæret.vtrum pactũ qđ solet apponi in instrumentis, qđ non possit probari solutio nisi per testes,teneat.gl.in Auth.vt sine prohibi.ma.debi.§.quia vero,& notatur in Authen.Iubemus.C.de iudi.Bal. in l.postquam liti.C.de pac.per dom.Segnorolum.

* An signo vel marcho meo quod reperitur impressum animali vel alicui rei probetur ꝙ sit meum no.in l.quid in publicis.de seruis fugiti.vide l. stigmata.C.de fabricensib.lib.xj.

* An fines plebatuum probentur per instrumenta.gl.in l.cum aliquis.de iure deliberan.& l.optimã.C.de ꝯh.& commit.stipu.& c.cum olim de censi.& c.cum causam.de probat.

* An sententia regis probari possit per eius scripturam sigillo eius roboratam,Pe.in l.exemplo.de probat.

* Vir legauit vxori suæ,& iussit non debere molestari per hæredes suos sub pœna priuationis hæreditatis,& ꝙ stari debeat sacramento dictæ uxoris. Domi.Segnorolus in cons.suis dicit ꝙ non statur sacramento dictæ vxoris nisi probetur de molestia.

* Nota ꝙ probans per probationes uel præsumptiones iuris dicitur liquide probare.ita dicit Bal.in l.si tutor.C.de peric.tuto.fac.quod nota Iac. de Are.in l.licet imperator.de leg.j.& sic probationes legum sunt liquidissimæ.& sic si lex mandat stari dicto,vel scripturæ alicuius,ꝙ illa est probatio iuris & de iure. Sed an recipiat probationem in contrarium, Iac.de Are.in l.j.si aduersus liber.Iac.Butr.in l.j.C.de re iu.in lectu.noua dicit ꝙ repipitur probatio in ꝯrium quando uerbũ stari profertur in materia probationum:secus in materia dispositionis. De præsumptionibus uero notat Iac.But.in l.siue possidetis.de probationibus.in Rub.ff.de prob.uidelicet de præsumptionibus,ut s.dixi.

* An per instrumentum dotis probetur matrimonium, Bal.in l.filium, de his qui sunt sui vel alie.iur.& in Auth.vt fratrum filii.in prin.fac.Bal.in l. ab executione C.quorum app.non reci.B.in l.j.C.de priui.do.& in Auth. si quis in aliquo.de eden.Alber.in l.cum res.de donat.& l.cum multæ.de don.ante nup.

* An medico sit credendum,& an uno,vel duobus,& an sine iuramẽto.Bar. in l.j.de ven.inspi.

* An in criminalibus unus testis faciat semiplenam probationem,no.in l.si duo.de iureiuran.

* Nota ꝙ scriptura actoris obtinet vim trium testium, l.sancimus.C.de testa.In l.scire oportet.de excusatoto.§.sufficit. An credatur de suo sacramento in casu fortuito.Bar.in l.2.si quis cautio.& in Auth.ei.de tempo. appel.Inn.in c.cum olim.de priui.Arch.& Ioan.Monac.in c.oupientes, de elect.& c.quamuis.de rescript.cap.cum in multis.& cap.2.de dolo & cont.lib.6.

* In l.vbi ver.is autem.de eden.ff.in gl.quæ incipit, hæc etiam notat Bal.no. gl.quæ vult ꝙ per rationes probetur dominium. vnde si fuit inducta represalia ꝙ mercatorem qui portabat ballas pannorum, si modo ratio inclusa in ballis,dicat ballas esse alterius quam portantis, non debet represaliari.Bal.

* Statuto cauetur ꝙ credatur sacramento domini possessionis de damnis datis,opponitur ꝙ non est dominus dicit Bald.in l.j.§.ait prætor.ff.nau. caupo stabu.ꝙ dominium præsumitur,nec debet probari.hoc est uerum nisi statutum minus recederet a iure communi,vt puta si diceret,si dederit damnum,amputetur manus,quia tunc ad restrictionẽ talis odii,debet probari de dominio.Item ibidem dicit,ꝙ si quis percusserit in domo percussi,&c.requiratur probatio domini.l.2.§.in locum.de reli.& sump.fu. Dic ꝙ quandoque agitur ratione conuentionis,& loquitur ille §.quandoque ratione personæ & loquitur l.lex cornelia.§.j.de iniuriis:quandoque ratione rei,& loquitur.§.in locum.fac.l.2.§.j.de orig.iur.Bal.vbi s.& idẽ l.j.C.de iureiuran.

* Quod non sufficit opponere alicui, tu non es dominus talis fundi,nisi dicatur nec in possessione domini.Bartol.in quodam suo consilio.& not.summa.

* Qualiter probetur aliquam fore cõcubinam,not.in l.seruus seruum.alias l.in a. de verbor.signifi.

* Qualiter probetur valor rei,not.in c.cum causam.de testib.l.si quos.C.de resc.vend.l.si fundum per fideicom.de leg.j.& l.precia rerum.ad l.falcid. & l.si fundus.de reb.eorum.& l.si quis.de rei vendi.Bald.in l.2.de rescin.vend.

* An acta probentur per testes.Bal.in l.ne in arbitris.C.de arbitr.l.gesta.C. de re iudicata,Angelus in l.si prætor.ff.de iudiciis.

* Qualiter probetur dominium rei.Bal.in l.iudicia.de rei ven.& l.pen.de condi.indeb.& l.cum res.& l.proprietatis.C.de proba.& Bar.in l.Celsus. ff.de vsuca.& l.rem quæ.de acquirenda posse.& l.rem alienam.de pignorati.actio.

* Nota ꝙ in factis multum antiquis opinio generalis habetur pro veritate Bal.in l.conuenticulam.C.de episc.& cle.Inn.in c.cum causam.de iuraculum.& in c.veniens.de verbo.signifi.

¶ Bald. De Probationibus.

¶ An semiplena probatio sit species probatiõis.no.in c.j.de iu.ꝙ nõ,& C.de Carb.edicto.l.fi. ¶ An obiiciens plura,videatur se adstringere ad omnia probanda.no.in c.si forte.de elec.in Nouella.li.6. ¶ Nihil facienti in primo termino nõ debet dari secunda dilatio ad probandũ, nisi probato impedimẽto in primo.G. ¶ Negatiua simplex nõ probat:quia negationum nõ sunt causæ,§.j.in prin.& de qualibet negatiua vide ibidẽ p G.Testes actoris prius debent recipi,quã testes rei.ver.ego puto.G. ¶ An habens dilucida interualla,præsumatur aliquid fecisse tempore furoris,vel tempore sanæ mentis,ver.ponit.G.ex facti qualitate præsumitur,ff.de cond.indeb.l. pe.& de offic.procõ.l.diuus.secundũ Bar. ¶ Qualiter probetur negatiua,memoria non extare? certe per communem opi.vide plene in ver.vltimo quæritur.G.Communis opinio est idem,quod credulitas.Sed quomodo sciam,si tu credis? respon.per verba,quæ profers,ver.illud autẽ.G.& idem est probare communem opinionẽ,& omnium opinionem.versi.& scias.G.& per communem opinionem probatur,ꝙ aliquis fuerit tabellio,vel iudex,ver.verum.& seq.G. ¶ Continua possessio probatur ex extremitatibus,ex quibus præsumitur medium.Itẽ qui ꝓbat se fructus percepisse, videtur probare se per totũ illum annũ possedisse,uer. sed quæritur,qual [illegible] G.& vide Cy.C.de pscri.lon.tem.l.pe.& s.de po[illegible].§.porro [illegible] uocatus debet omnes attestationes rimari,tam suas,quam [illegible] etiã per testes aduersarii quandoque quis probat:& si [illegible] ster.alioquin deficiat,§.nunc dicendum.vide s.de te[illegible]

G. ¶ An delegatio, vel cõmissio possit probari per testes videndum p̃ est principium. G. ¶ Licet quis promittat nõ probare solutionẽ, nihil per instrumentum, tamẽ valet probatio p̃ testes, ne veritas occultetur vers. sed pone. G. vide j. de rerum. & pclu. §. cum autem. in fi. ¶ An valeat pactum, q̃ creditur simplici verbo alicuius? Dic, q̃ iurare debet: & videtur iuramẽtũ conditionale, ver. quid si ibi. G. de hoc in l. fi de prætor. stip. per Dyn. & de iureiur. l. iusiurandũ, qd̃ ex. per Iac. & de dote præleg. l. Theopompus. per Bar. ibi vide. ¶ Si per statutũ debet credi iuramento dñi possessionis de damno dato, an ista verba cõprehendant iustum possessore n. qui non est dominus proprietatis, vt usufructuarius, vel bonæ fidei possessor? Respon. q̃ sic, uer. sed pone: statutum. §. videndum. G. facit, quod no. de rusticis, ff. de orig. iuris, l. 2. §. j. In contrarium facit: quia illud statutum est contra ius commune: ideo stricte pro vero domino verba sunt accipienda: facit ff. de reli. l. j. §. j. Imo nec emphyteuta comprehenditur: quia emphyteuta proprie non dicitur dominus, ut l. cum notissimi. §. j. C. de præsc. 30. an. fi. si ager. vect. l. j. §. qui in perpetuũ. vbi de hoc Arg. contra, ff. de iunr. l. lex Cornelia. § domum. facit fi. de precar. l. & habet. §. j. SOL. Quando fit mentio dominii absolute, intelligitur de proprietate: sed quãdo per relationem ad aliud, id est, ad aliũ effectũ, tunc aut ille effectus dependet a proprietate, & tunc significat proprietatẽ, vt q̃n concernit totum ius rei si autem est tale, qd̃ concernat fructus. tunc sufficit iusta possessio. ff. ad l. Aquil. item Mela. §. pe. & ff. de usuris. l. qui scit. §. fi. & ita intellige hic. Bal. & vide §. de primo & secũdo decreto, §. qd̃ per iuramẽtũ. Bal. ¶ De auctoritate cuiuslibet sigilli vide plene in ver. x. pliteras. q̃ no. G. & q̃ opponãtur, ver. illud. G. ¶ Licet in sententia fiat mentio ꝓcuratorii, non tamen ꝓbatur mandatum, ver. sed pone: iudex. G. vide l. optimã. C. de ꝓtrahen. & commit stipu. per Cyn. ¶ Acta facta coram iudice, valẽt coram arbitro, ver. sed nunquid omnes. licet nulla lex hoc exprimat. G. ¶ Si quis petit absolutionem, an videatur confiteri se ligatum? ver. sed nunquid probatur. G. arg. ff. fam. ercis. l. qui familię. Bal. ¶ Cuilibet perito in arte, est credẽdum: vnde, an vulnus sit lethale. vel nõ, vel factũ cum falcione, vel lapide, vel calce, iudicio medicorum ſtatur, vt fuit in causa cuiusdã homicidii, & fuit corpus exhumatũ & ostensum medicis. uer. quoq; G. ¶ Quot species sunt semiplenæ probationis, vide ibidẽ ad finẽ. G. ¶ Probatio, est assertio veritatis, sensatẽ. & immediate per seipsum. ¶ Argumentũ est assertio quędam oriens ex sensu alicuius rei facto principali connexo, nõ ex ipso facto immediate: vnde argumentum est, sicut syllogismus in quo uno præsupposito aliud sequitur: vt vulnerauit, quia habebat gladium euaginatum, sanguinolentum, in rixa. ¶ Coniectura, est assertio alicuius circunstantiæ, quæ non cogit intellectum hominis ad sic credendum, sed inducit ad id præsumendum & suspicandum: ut quia visus est scholaris in camera cũ Berta Vnde Rhethoricus, cuius scientia in persuadendo ꝓfitit, frequenter vtitur argumentis sumptis ab indiciis & coniecturis: & ius ciuile quandoque idem facit. Bal.

¶ De Articulorum exhibitione, & testium productione, Rubrica.

QVALITER formentur articuli, & qualiter testes producantur, & qualiter productioni testium renuncietur, plene dictum est s. de teste, §. nunc videndum. & §. fi. & per to. ti. ideoq; hic non ducimus refricandum.

a ¶ De instrumentorum editione [2]. Rubrica.

ADDITIO.

2 ¶ Pileus nõ fecit de instrumẽtis rubricã, sed in ti. de prob. in fi. de hoc tractauit, & modicũ: item in ti. de test. subscriptis in instrumento. ¶ De Bagarolo idẽ dico, & q̃ modicũ inseruit, vbi tract. de testi. ¶ Tan. par. 3. posuit rub. de exhi. instrumentorũ, & ipsorũ fide. ¶ Roff. vbi de edictis, ponit rub. de actione in factũ, de edendo, vbi de eorũ editioẽ tractat. ¶ Vber. de Bochar. ij. tractatũ inchoat, quẽ ꝓsequitur de scripturis priuatis, & publicis, & de priuilegiis. ¶ Io. de Deo Canil. lib. v. posuit rubricam de instrumẽtis & diuersis scripturis publicis, postq̃ posuit de scriptura priuata, & de priuileg. & in li. Iudicũ, parte vlti. posuit rubricam de fide instr. & ipsorũ iuribus, & qñ dicatur authenticũ. ¶ Aegid. de ipsorũ ꝓductione posuit rubricã lib. 7. & Alb. Gal. posuit rub. de fi. instr. ¶ Nepos de Mõteal. posuit secundã rubricã d̃ scripturas publicas & priuatas, & d̃ priuilegia: vide, qd̃ dicã in §. cõpendiose. in prin. ¶ Vides, q̃ hic nouẽ diuisiones facit auctor de quibus maiorẽ numerũ facere potuisset. Est sciendũ, q̃ Nicolaus Matarelli de hac materia summã ꝓlixã formauit, dicẽs, circa scripturã ꝓbatoriã, quæ dicit Instrumentũ stricto modo sumptũ, ut no. j. §. j. in fi. & ff. e. ti. l. j. distinguendũ: quæ distinctio quia differt a mẽbris auctoris, motus ẽt, qa in quadã quæstione, quã circa materiã ipse & ego consulere habebamus, Paduæ, satis illã reuoluimus, iõ hic illã ponã, q̃ breuius potero, prosequẽdã. Distinguit aũt sic: Aut dubitaẽ de illa ꝓficienda, & hic prolixus est tractatus aut de ipsa ꝓfecta, exhibẽda & tradẽda: aut de ea vacuata exhibenda & restituenda: & quia hæc duo breuius per ipsum expediunt, illa prætermittam. Dicit ergo circa hoc sm, iuxta diuersitatẽ factorũ & specierũ diuersis actionibus ad talia tradẽda agendũ esse, qñq; officio iudicis, quandoq; actione in factum quæ datur ex æquitate, qñq; rei vendicatione, quandoq; actione ex eo ꝓcto, quandoq; actione mandati: quod dixit apparere ex dictis super j. mẽbro. Circa tertium videndũ dixit quãdo scriptura dicatur vacuata, quod dicit esse posse diuersis causis. Primo, quando ꝓbatoria scriptura est ineffica: quia id, ad quod facta fuit, probari non expedit: quia de illo amodo iudicari non debet: uel quia causa est sublata. de qua speratur litigiũ, vel quia nõ est sequuta: & sic recte dicit vacua, vel vacuata. exempla ponit C. de cond. sine cau. dissolutæ. & l. fi. de sol. l. fi. & ad exhib. l. vlt. & hoc mõ dicitur etiã testamentũ vacuatũ, quando est inefficax, ut cũ de ap. cog. §. siue igitur. Procedit aũt inefficacia, cũ id, ꝓpter quod factũ fuit instrumentum, nec secutum est, nec sequi sperabatur, & tũc per partem, quæ illud dedit, petitur ut reddatur: vel iudicis officio. si in iudicio datum est: vel si extra iudicium, condictione sine causa, C. de ꝓb. fi. q. libellos. & de cond. sine cã, l. fi. Si vero charta probatoria non est producta, vel data, sed est penes illũ, qui scripsit, petitur vt aboleatur: & id per quãcunq; partẽ, vel per officiũ iudicis, si illud locũ habebat in illa facieda, vel actione mandati, si ad illã faciẽdã ꝓpeteret: facit. ff. de accu. l. libellorũ. §. fi. & de iud. l. post edictũ §. j. Est ẽt inefficax scriptura, cum solutũ fuit id, propter qd̃ facta erat: & tunc aut est penes scribentẽ, aut penes illũ, pro quo facta fuit, aut apud tertium: & secundo casu petit debitor illam sibi dari, per leges prius allegatas, cum cã facta sit nõ cã, & negotiũ inter eos gestũ, ff. de cond. sine causã. l. j. Si vero creditori data fuit per scribentẽ, per quã dationẽ creditor fuit ipsius dominus, & nũc inefficax est apud ipsum, nõ petit illã debitor per ꝓdictionẽ sine cã, cum inter eos nullũ negotium gestum fuerit, vñ nascat talis ꝓdictio, sed petet ꝓdictione ex l. dissolucę. ff. de ꝓd. ex lege vna. Si vero charta est penes scribentẽ, creditor ab eo illã petere poterit ac si esset efficax. & illa habita tenebitur illi, q̃ factũ est, ut dictũ est: & posset debitor p̃ creditorẽ agere, vt p̃ scriptorẽ agat ad hoc. ff. de act. emp. & ven. l. Iulianus. & l. qui impleto. §. messem. Posset tamẽ se ab onere liberare cedendo actionẽ id petenti, vt in dictis legib. no. per l. quod debetur. ff. de pecu. Vbi authentica scriptura esset penes debitorem, qui soluit, non est locus petitioni, cum sit, vbi esse debet, ut in d. l. dissolutæ. Vbi autẽ esset penes extraneum, ꝓstat q̃ per dñm scripturæ ꝓueniri potest possessor cõb. actionib. crei vendicatione, & ad exhibendũ: si dñs non apparet, conueniri potest per illum, pro quo facit, actione in factum, ff. ad exhi. l. 3. §. pequam habitam tenetur tradere illi contra quem facta est ut s.

¶ Circa primã speciem, professionis, subdistinguit sic: ¶ Primo aut fit talis scriptura de actibus iudicialibus, quæ forensia, vel fori dicuntur: aut de extraiudicialib. ¶ Secũdo, si illam facere quis debet ꝓpter tm̃, an ad id cogi possit? ¶ Tertio, sub qua forma fieri debeat? Quarto an talis scriptura cedat chartę, vel non: & per hoc cuius esse cẽseatur. ¶ Quinto, quis pretium chartæ & scripturæ soluere debeat. ¶ Sexto, si talis scriptura est in originali libro, vbi, & per quẽ custodiri debeat & saluari? ¶ Septimo, si petit exẽplum trãscripti, cui, & per quẽ, & sub qua forma scribi & dari debeat, & quo iure petatur? ¶ Octauo, an talis, scriptura transcripti cedat chartę, vel non: & per hoc cuius esse dicatur? ¶ Nono, qs soluere debeat chartæ pretiũ & scripturę? ¶ De primo mẽbro circa quod etiã prosequit alia mẽbra, dicit scripturas iudiciales fieri debere per officiales ad illam deputatos lege cõi, vel municipali, uel ꝓsuetudinaria, si quę sit in loco, & non per alios: all. C. de ap. præcipimus. §. in his. & §. huic. vbi de taliũ nominib. & in l. fi. e. ti. & de do. l. donatio. Nec mirũ, si talia, quæ prædixi, dant talia officia, cũ per illa dẽtur etiã iudices ordinarii, de iurisdom. iud. l. more. & l. & q. a. & quod ibi no. Ad idem extr. de iu. nouit. & de fo. compe. cũ ꝓtingat. vbi vere per alterum prædictorum modorum nulli sunt deputati ad tales scripturas: dicit seruandum, quod dicit decr. qñ. de prob. in prin. vt iudex assumat tabellionẽ, si haberi põt: alias duos viros idoneos, ut in decr. qñ de prob. & vide, quod ibi no. in 3. glo. & quod super ea scripsi. ¶ De secundo circa tales scripturas iudiciales, dicit, q̃ sicut executores coguntur per iudices suũ officiũ fideliter exercere, C. de ꝓpos. l. 2. sic & tales officiales officio iudicis, cui subsunt, cogũt talia scribere, & litigatoribus tradere, ut in præc. qñ. & C. de eden. l. is apud quẽ. & C. li. xij. de numerar. & actuar. l. exceptores. ¶ De tertio dicit, oia iudicis auctoritate scribenda fideliter, quæ ꝓiudicẽ, vel ipsius auctoritate i psentia ipsi⁹ officialis fiũt, apponẽdo quę in scripturis publicẽ apponũtur: de quibus satis j. §. 2. & patet in præ. dec. qñ. & de inscriptione testiũ. tenet, qd̃ ibi no. in 3. gl. ¶ Ad quartũ respondet, q̃ nullius priuati scriptura est, sed est publica illius rei publicæ, cuius auctoritate fit, ut in d. l. his apud quẽ. quæ vocat illa acta publica: & merito, cũ per seruos publicos facta sint. Vnde licet alias dicat, q̃ litera cedat chartæ, Inst. de rerũ diui. §. litęrę. tamẽ hoc casu propter publicæ auctoritatis excellentiã charta cedit scripturæ, & efficitur publica sicut fluuio publico cedit alueus, ff. de acquir. rerũ do. l. ergo. §. alluuio. Inst. de rerũ diuis. §. q̃ si naturali. ff. de reli. l. is qui certum. ¶ Ad quintũ respõdet, q̃ tales officiales de salariũ recipere debent pro labore & pro chartis, & illo debẽt esse contenti: in auth. vt iudices sine quoquo suf. §. hæc aũt omnino. & simile ff. de adm. tu. l. ita tamen. in fi. & solutis chartis refiduum est eis quasi pecuium castrense, de quo C. de inof. testa. l. fi. ver. de aliis. ibi, de memorialibus, &c. Si autem non habent salarium, recipient a litigantibus secundũ ꝓsuetudinem & ordinationẽ locorum, ar. C. de sacrof. ecc. auth. hoc ius. & de epis. & cleri. l. nulli. & C. de epis. aud. tã dementis. in fi. Cũ enim per leges, quibus ꝓcor. 12. q. 2. charitatẽ. certis personis detur in priuilegium, q̃ nil soluant. ergo eius ꝓrium est ius cõmune in aliis, ff. ad munic. l. 1. & tunc ipsi scriptores soluent chartas: & sic seruatur in illis, quæ remanent penes eos. sed si pars velit illa acta, tunc petunt chartas a parte. ¶ Ad sextum respondet, q̃ talia acta custodienda sunt in archiuis publicis, vel chartophylacio: de quo c. dist. & c. 2. & de prob. c. 1. Apud aliquos vocatur cãcellaria & solent esse officiales ad hoc deputati. C. eo. ti. auth. ad hæc. de app. eos. §. super his. Vbi vero ꝑsonæ, vel loca nõ sunt ad hæc deputata, licet ad certa alia essent ordinata, tunc putauit illa custodiri per sciptores, vel ipsorũ hẽdes, uel per illos quibus cõmitterent, ad instar argẽtariorũ, ff. de edẽ. l. prætor. §. vl. & l. fi quis ex argentariis. §. pen. ¶ De septimo credit, q̃ trã scriptum dari debeat cuiq; petenti, cũ sit publicum auctoritate, vtilitate & vsu suo mõ: alle. C. de eden. is apud quẽ. quæ indistincte loquitur, & Inst. de publi. iud. §. j. & ff. de rerum diui. l. nemo. in fi. & l. riparũ. & ne qd̃ in flu. pub. l. 2. §. 1. Excipit, cum petuntur p̃ fiscum. ff. de iu. fisc. in fraudẽ. §. quoties. & quod ibi not. & de eden. l. ne quisq;. sic est in fisco aliud speciale, q̃ p̃ se pro ipso tenetur quis edere instrumenta, ff. de eden. l. 3. & scripsi extr. de prob. c. 1. Ad aliam partẽ articuli respondet, q̃ si acta custodiuntur per officiales ad hoc deputatos, ipsi debent dare transcriptum cum sua inscriptione, vt in §. quoties. & in auth. ad hæc. C. eo. ti. Vbi vero non sunt aliq; deputati, tunc per confectores ipsorũ scriptorũ, vel alios, qui illa habeant, transcribentur cum subscriptione, si sint tabelliones, & si habent personã publicam: si nero sunt priuati, fiet transcriptum auctoritate iudicis, cum

fides eius ex auctorizatis auctoritate procedat per iura proxime allegata, ut ext.e.ti.c.pe.& vlt.puta, ꝙ anni Domini,& quicquid est in originali, sit transcribendum etiam cum nominibus testium insertis. Testes autem, qui interfunt transcriptioni nō putat necessario inscribendos, p leges ꝑdictas, auth.ad hæc & §.quoties. Tutū tñ est illos exprimere, dicens circa vltimū, ꝙ si ꝑdicti hoc ſpōte nō faciāt, officio iudicis præfidētis ad id cogēdi sunt, per prædictam auth.ad hæc.& per e. qm̃ ꝫ extr. de proba. ¶ Ad octauum respondet, quod tale transcriptum est officialis transcribentis, tanquam auctoritate publicum, sed vtilitate priuatum, sicut & tutela: Instit. de auct.tut.§.1.& cedit charta scripturę, propter excellentiam publicæ auctoritatis: non econuerſo ad instar tabulæ prædictę nō feruminatorū. Inſt. de re diui.§.ſi quis in aliena.& ff de rei ven.l.in rem.§. item quęcunque. & per consequēs fiet eius, cui per talem officialem tradetur, Inſt. de rer.diui. §.ꝓ traditionē. ¶ Ad ultimum huius partis dicit, ꝙ dominus chartæ dēt habere pretium chartæ à transcribente per iura proxime allegata: ipſe vero transcribens habebit pretium chartæ & literæ à petente, pro quo trāscripſit, nisi lege, vel consuetudine aliud esset inductum generaliter, uel circa certas personas, ut ꝫ. super v. articulo.

¶ Secundo sequit uidere de scriptura probatoria extraiudiciali, de qua regula talis dꝛtur, ꝙ nulla scriptura extraiudicialis probare pōt plene, vel semiplene, ꝫ alium, quam ꝫ scribentem, nisi de scribendo illi mandatum fit, uel ei commiſſum per quæcunque verba ab illis, inter quos fit, uel ab altero illorum. hoc probatur in auth.de tabel.in prin.& §.1.& quod ibi no. & ff.de eden.l.ſi quis.§.pertinere.& l.quædam.in fi. Sic & iudices chartularii non habēt iurisdictionē, nisi inter volentes, ut no.ff.de iud.l.j.in gl.pe. Scriptura ergo iudicialis naturam iudicii ſequit, quod redditur in inuitū, ff.de ver.obli.inter ſtipulantē.§.1. Sic & ſtipulatio naturā eius ſequitur, ſuper quo interponit, ff.ſi quis cau.ſi eum §. qui iniuriarum. & de uſur. ſi ſtipulatus.ut leg.no.ca.l.j.§.ſi ſub conditione. Hac regula præmiſſa diſtinguit: aut agitur de ſcriptura fienda per tabellionem, qui habet ad hoc publicum officium: aut de ſcribenda per eum, qui non habet publicū officiū, ſed publica auctoritate cōmiſſum, ut ſunt argentarii, vt ff.de eden.l.prętor. §.ſed ſi ſeruus.& l.argentarius.§.j. aut de ſcribēda per alium priuatum, ut ſunt nummularii, hodie mercatores, & ſimiles. Primo caſu ſex ueniunt conſideranda. ¶ Primum, an tabellio, cui mandatur aliquid ſcribendū, ad id cogi poſsit inuitus. ¶ Secundo, cuius mandatū interuenire debet. ¶ Tertio cuius intelligatur ſcheda ſcripta per tabellionem, & cuius intelligatur ſcriptum mundum ex illa. ¶ Quarto cui dari debeat ipſum mundū. ¶ Quinto, quæ ſunt illa, de quibus tabellio pōt ſcripturam probatoriam facere. ¶ Sexto, quid debet interuenire ad hoc, ut id poſsit de iure. ſi vult, & ſi nō vult, ꝙ cogi poſsit. ¶ Ad primum reſpōdet, ꝙ inuitus cogi poteſt præciſè opportunis remediis, cū ſit publicū officium, & publica auctoritate cōmiſſum, ad ſimilitudinē iudicis, ff.de iud. de qua re. & C. de aduoc. diuer.iu. ſcimus. & teſtis. C. de teſtib.ſi qñ. & tutoris. Inſti.de ſatiſ.in §. pe. Et ſi non faciat, poteſt mandator pdemnari ad intereſſe, ſicut argentarius, ff.de eden. l ſi quis.§.ex hoc. Dixit tamen hoc intelligendum, cum omnia occurrunt, quæ ad hoc requiruntur: de quibus in ſexto membro dicetur. ¶ In ſecundo diſtinguūtur tria membra: de quibus tractabitur ꝫ.§. poſtquam. in ver. nunquid eſt neceſſarius. ut ibi dicam, in fi. ¶ De tertio, cuius intelligatur ſcheda, & mundum inde ſumptum, de quibus dicitur C. eo. l. contractus. in princ reſpondet, ꝙ ſunt ipſius tabellionis, non eius, cuius fuerunt chartæ, propter publicam auctoritatem, ut ſ. verſ. ad viii. Mundum autem de ſcheda fieri eius, cui tabellio tradet, ut ibi dictum eſt. ¶ De quarto reſpondet ꝙ ſi perpheantes fuit expreſſum, cui dari debeat, illi daretur. ff. de iud. l. ſi conueneritalias dabit illi, pro cuius probatione & utilitate factū eſt. ff. de eden. l. prætor. in princ. & l. ſi quis.§. pertinere. & l. quædam. §. fi. Non datur ergo debitori, pro quo cōmittendo factum eſt inſtrumentum mutui, li cet ipſe commiſerit cum creditori mandauerit. In contractu vero locationis, in quo pro utriuſq; vtilitate mandatur fieri ſcriptura, dabitur utri que: quaſi hoc tacite actum haberi debeat pro expreſſo. ff. ſi cert. pet. cum quid. Sed quæritur, quomodo conſtabit de mandato, ꝙ ſit factum, & à quo? Reſpondet, ſi quæſtio eſt inter mandantem fieri, & tabellionē, ſuper hoc ſi appareat tabellionem feciſſe ſchedam, cogetur mundum dare petēti, quaſi præſumatur ab ipſo fuiſſe mandatum, & tali a principio, ar. ff. cōmod. in commodato. §. ſicut. alias probet mandatum, qui id dicit, ff. de probat. ei qui dicit: ¶ De quinto ſe expedit, ꝙ ad eum pertinet ſcribere actus licitos, non illicitos: item actus qui non ſunt extra officium ſuum: ut quia pertinet ad cognitionem iudicis, & iudex non mandat: & de hoc ꝫ. in fi. ſecundi proximi membri. ¶ Subdiuidendo ad ſeptimum reſpondet, ꝙ ad hoc ut tabellio poſsit aliquid authenticum ſcribere, & ſi nollit, poſsit cogi, requiruntur facti commiſsio rei cognitio, iuris permiſsio, teſtium robur. horum præſentia. ¶ De primo dicit requiri mandatum, per quæcunq; fiat verba, ſ. mitto, delego, iniūgo, mādo. de hoc remittit in auth. de tabel. §. j. arg. ff. man, & de hoc ēt dictū eſt ꝫ. ¶ De ſecundo, quod eſt rei cognitio. ſciendum eſt, ꝙ tabellio id, quod in publicam ſcripturam deducit, non ex narratione teſtium, uel viſione inſtrumentorum, quia eſt iudicis: ſed ſcire debet per ſe, ſicut teſtis, in auth. de tabel. §. nos autem. ibi, vt habeant, vnde ſciant negotium, & interrogati reſpondere ſciant. C. de teſtibus, l. teſtium. ff. de fid. inſtru. l. ij. in auth. de hære. & Fal. §. ſi uero abſunt. ibi, & vidiſſe, quę tunc agebantur, &c. vnde ipſe propriis auribus audire debet illa, vt per hos duos ſenſus percipiat. & per hoc dicitur ꝫ. §. reſtat. circa fi. ſuper verſ. ſed quæro, ſub qua. Sed nunquid perſonas, de quibus inſtrumenta facit, cognoſcere debet? Videtur, ꝙ ſic: ſicut & teſtis cognoſcere debet eos de quibus teſtificatur, vt no. ff de teſti. l. 3. §. ideoq; diuus. in gl. debet ergo, ad hoc C. de iur. delib. l. fi. §. fin autem dubius. in fi. ibi, qui hæredem cognoſcant, & ibi no. de hoc in glo. nota arg. & auth. hoc eo. ti. §. oportet. ibi, & ſciant eum, &c. In contrarium facit: quia hoc erit quaſi ad nihilum deducere inſtrumenta, ſi fieri non poſſent, niſi de perſonis prius notis: & ſic non facile fiet de mulieribus, de ruſticis & extraneis: quod eſt contra iura volentia probationes ampliari, non reſtringi, in auth. eo. ti. §. & his qui. in fin. Item dato, quod Titius promittens centum Mæuio, qui promittit dicat ſe ſic nominari, non propter id dicitur notarius ſcire nomina, quæ ſic poſſent falſo confingi. Soluit: neceſſe non eſſe, quod notarius illos prius notos habuerit: ſed ſatis eſt quod ipſo tempore illos notos habeat, audiens ipſorum verba, nomina & cognomina: & leges adaptantur ad illa, quæ communius accidunt, non ad illa, quæ raro, ff. de legib. nam ad ea. Nec obſtat, notarium, per ſe ſcire debere, quę ſcribit: quia illud verum de his, quæ ſcriptura probat, ut dictum eſt: ſecus in his, quæ ſcriptura non probat: ſicut hic, quod alter vocetur Titius Mæuius, ſed probat, quod quidam dicens ſe vocari Titium, promiſit alteri, qui dicebatur Mæuius, ſicut cum ſcribit, quod A. dicens ſe procuratorem B. tale quid fecit, conſtat per id non probari procuratorium, ſed ſolum actum: facit C. de contrahen. & com. ſtip. l. optimam. & de iure delib. cum quis. & Inſt. de legat. §. ſi quis in nomine. Teneretur autem pœna falſi ille, qui ſic doloſe nomen mutat, ff. de falſ. l. falſi in prin. & l. qui falſum. & l. Paulus. §. j. nec prævidicaretur notario, niſi probaretur fuiſſe ſciius quod in dubio non præſumitur C. de fal. maiorem. ff. de proba. veritis & cum certis caſibus requiratur certa qualitas teſtium, ꝙ ſint locupletes, bonæ famæ & opinionis, & cognoſcentes perſonas de quib. agitur, ut ꝫ. dictum eſt, ſi notarius aſſereret illos tales, bene debet illos cognoſcere fore tales. Sed ſi hoc in inſtrumento aſſerat, non eſt neceſſe, quod cognoſcat: ſatisfit enim illis legibus, quę requirunt, quod ſint tales, quod non ſciantur eſſe tales, quantūad ſubſtantiam inſtrumenti; de quo quęritur: vnde ſi non erit quęſtio ſuper hoc, non erit neceſſe probari, quod ſciebantur eſſe tales, ſed quod tales erant: & ſufficiet hęc coram iudice fore probata. Bonum eſt in hoc ſtatutum ciuitatis Bonon. quod vult nullum confici inſtrumentum, & damnat confectum, niſi ſaltem vnus ex teſtibus inſcriptis ſe aſſeruit cognoſcere contrahentes, quod in inſtrumento ſcribendum eſt neceſſario. Prædicta in cognitione rerum non ſimpliciter procedunt. nam ſi dicit, depoſuit aurum in maſſa tanti ponderis, vel vas auri, uel librum talem, cum tali apparatu, notarius habet dicere maſſam auri, vt dixerunt, eſſe talis ponderis: & ſic de reliquis. Si uero ſimpliciter dicat maſſam auri, & non ſit aurum, & iuſtus eſt error, puta quia maſſa erat aureata, excuſaretur: quia non erat ipſe ad id iudicandum, nec habebat, nec habere debebat miniſteria ad id parata. ff. de exercit. l. fi. C. de fal. l. maiorem. & l. nec exemplum. & ff. de fal. l. quid ſi falſum. in fin. alias vbi falſum in his ſcriptum eſſet, præſumeretur contra eum. ar. ff. de act. emp. l. Iulianus. §. item qui furem. ver. quid negauit. ¶ Hic ſubdit, an tabellio requiſitus poſsit facere inſtrumentum de eo, quod diſcernit alio ſenſu, quam viſus, vel auditus? de hoc ꝫ. remiſi poſt princ. huius membri ad §. j. e. reſtat ſuper ver. ſed quæro. ſub qua. & ſubdit hanc quæſtionem quam ſcripſi ſuper regula, ſemel malus. lib. 6. & per eam ingreditur tertium membrum huius partis, quod eſt iuris permiſsio: dicens officium tabellionis fore circa illa, quæ ſcribuntur extra iudicium, & circa illa, quæ non ſunt a iure prohibita fieri: alleg. C. de ſac. ſan. eccl. iubemus. §. his tabellionibus. & de teſt. l. iubemus. in fin. de eunuchis, l. 2. & de prohibit. ali. feu. per Fed. imperialem. §. ſcriba & de feu. ali. per Lothar. l. j. §. ſi quis vero. Sicut igitur ad mandatum delinquentis de ipſo actu delicti non debet facere inſtrumentum, quia eſſet delicto fauere. & facinus illius approbare: quod facere non debet, ſed potius reſiſtere, C. de appe. l. quoniam iudices. & de decurion. l. omnes iudices. ſic nec ad mandatum paſſi offenſam quia id eſſet cognoſcere de delicto, quod non ad tabellionem, ſed ad iudicem ſpectat: item nec ad omnem iudicem, ſed ad eum qui habet poteſtatem puniendi, ff. de accu. l. nulli. de cuſto. reo. l. diuus. de teſti. l. 3. §. idemq; diuus. C. de fid. inſtr. auth. apud. Dabat ergo duas regulas, affirmatiuam ſ. & negatiuam. ¶ Prima, quod ea quæ a iuris ordinatione ſubſtantiam capiunt, ad officium tabellionis pertinere poſſunt: facit C. de aduo. diuerſi. iu. l. 2. de pactis, l. ſeruus tuus. ¶ Secunda, econtra, quod improbata a iure ad ipſius officium ſcribere non pertinent. cum enim ipſe ſit ſeruus publicus. ff. de adopt. l. non aliter. ſic uidetur, ꝙ ſeruus eorum, quæ de iure fiūt, in prohibitis a iure ſe exercere non debet. Si uero de talibus ſit facta ſcriptura per tabellionem, ipſe tenet, ꝙ fidem non faciat: ſicut nec dicta per teſtem extra intentionem. ut no. extr. de teſtib. in 1. gloſſ. ff. de peti. hæred. ſi quibertatem. in fin. & facit. ff. de offic. prę ſid. l 3. & C. de teſtam. l. conſulta. & ſi a non com. iu. l. fin. ¶ Demum agreditur quartum incidens ſub ſexto membro huius partis, de teſtium præſentia, dicens, illam neceſſariam ad effectum inſtrumenti extra iudicium facti, ut fidem faciat, in auth. de tabel. in princip. & de fide inſtru. ſ ſed & ſi inſtrumenta vtrobique fit expreſſa mentio de præſentia teſtium. ¶ Dixit autem circa teſtes attendenda duo, ſcilicet quantitatem & qualitatem teſtium: & circa præſentiam alia duo, ſ qualis præſentia & qualis ſubnotatio. ¶ De primo ſe expedit, ꝙ requiruntur duo. non computato tabellione: plures nō, niſi ubi ius id ſtatuit ff. de teſti. vbi numerus. ſubdens, quod vbi certus numerus teſtium requiritur, qui teſtificari debent in iudicio, tabellio computatur in numero, ff. de teſt. l. Domitius. Si vero ſolū ſubnotantur in inſtrumento, ei tabellio ſcribens gerat vicem iudicis, nō computatur in numero, ff. qui teſta. fac. poſſ. hac conſultiſsima. & in auth. de fide inſtr. §. oportet. De qualitate vero teſtium dicit, ſatis eſſe ꝙ non ſunt prohibiti, ff. de teſtib. l. j. §. j. Subdit autem ſe non inuenire prohibitionē teſtiū circa ꝫctus: licet in iudiciariis & teſtamentariis illam inueniat in reſcriptis vtriuſque iuris de teſtibus, & de teſtamentis: & tamen etiam in his diuerſimode, ff. de teſta. l. qui teſtamēto. §. mulier. & §. per contrarium. C. de teſti. l. parentes. & vide ſ. de teſte. §. j. char. pen. ver. item ꝙ eſt mulier. & uer. ſeq. & quod ibi dixi. Dicit autem, quod in iudiciali ſcriptura quando non ſunt neceſſarii teſtes, non eſt curandum quales exhibeantur, C. de dona. l. in donationib. ar. C. comm. de manu. l. ij. & de lib. cauſa. l. ſubſcripto. Iudiciarij, æquè pro veritate habenda recipiuntur a iudice, & coguntur, C. de teſti. ſi quando. extr. de teſti. cog. per totum. & interrogati reſpondere debent de cauſa ſcientiæ, & ſecreto deponunt: & ſi iudicis aures offendunt, puniuntur, & torquentur. C. de teſti. l. iurifiurandi. & l. nullum. & l. ſolam. & de aboli. l. fi. Hęc in teſtibus inſtrumentariis ceſſant, inquantum inſtrumētarij. Fiunt autem iudiciarij, ſi propter aliquas dubitationes per iudicem teſtificari cogantur: & idem tabellione, in auth. de fid. inſtr. §. ſed & his, qui. & §. ſi uero morian- ſtamentarii vero ſunt, qui manu publica ſunt in inſtrum- cod. titu. l. fina. & in iſtis non plus eſt, quam

numerus testium. Vbi vero testamentum non est scriptum manu publica, sed scriptum & sigillatum secundum l. hac consultissima. & l. hæredes. §. fi. & §. seq. ff. de testa. quia talis scriptura non est publica, sed publicanda, ff. de test. l. seruus. In publicatione autem ipsi testes sunt loco iudiciorum nõ tñ in totũ, ff. quemad. test. aper. l. cum ab initio. cum legibus seq. p quæ dicit patere, testamentarios maiorem similitudinem & affinitatem habere cum instrumentariis, quã cum iudicialibus: & sic ipsorũ prohibitio & permissio plus est regulanda secundũ testamentarios, quã secundum iudiciales. facit. ff. de sta. ho. l. cũ q̃ritur. & de acqui. rer. do. l. quicquid. §. cũ partes. ad hoc facit. C. de hæret. l. qm̃. in fi. ibi innuitur, aliquos esse posse testes instrumentarios, & testamẽtarios, qui nõ possunt esse iudiciari. Per quæ cõcludit, omnia scripta de testamentariis in iure procedere in instrumentariis: saluo quod de muliere dicitur, quæ nõ põt esse testis in testamẽto: quæ tñ potest esse in codicillis. de quo remisi §. uer. de qualitate. Sic ergo, secundum eum, poterit esse in contractibus. ¶ Circa qualitatem præsentia. dicit tria requiri, s. q̃ tabellio & testes simul audiant, quæ dicuntur per ꝺnes circa contractum, ut stipulationes, & pacta. ¶ Secundo, q̃ videant quę agantur. s. numerationes & facta. ¶ Tertio q̃ prædicta non diuisim, sed simul à tabellione & testibus percipiantur probantur prædicta ff. de verb. obl. l. j. in prin. De sententia. ff. de re iudic. l. de vnoquoq;. de arb. l. diem. §. perinde. & §. coram. In testamento C. qui testa. pos. l. hac consultissima. §. j. facit ext. de elect. in Genesi. & c. sicut eum. lib. 6. Talis autem subnotatio testiũ. s. q̃ scribant ipsorũ nomina, requirit in quolibet instrumẽto. de hoc j. §. 2. ver. post locũ. Per id aũt, quod dictum est de cõmunione testiũ, de ipsorum collectiua præsentia. satis colligi videtur. illos esse rogatos: & sic cũ tabellio scribere p̃ possit eos debita præsentia affuisse, merito præsumimus illos rogatos, uel admonitos: quod est idem. Vbi uero ius expresse præcipit, testes fore rogatos. & casus uide no. 5. de teste. §. j. pen. col. uer. item q̃ non fuit rogatus. & quod ibi scripsi, tunc necesse est id exprimi, si sit diuersitatis ratio: quia in illis casibus rogatio testiũ est de solẽnitate, quã lex in illis spãliter vult seruari, ff. si quis. cau. sed & si quis. §. quæsitum. & si quis in ius voc. l. j. ad hoc de elect. is q̃ lib. 6. In cæteris casibus sufficit præsumptio scientiæ ipsorum: & sic procedit, quod p̃missi. Sed de eo, quod dixi, q̃ videre debent notarius & testes numerationes, est dubium, an debeat notarius audisse integram numerationẽ pecuniæ depositæ, mutuatæ, solutæ, uel restitutæ: an sufficiat vidisse principium numerationis, uel partem, est dicendum, q̃ si notarius per se, uel suum ministrum, uidit integram numerationem, tunc illam secure scribere poterit assertiue. tantam pecuniam numeratam. Ad id, quod de instrumento dixi, facit quod no. ff. de iur. om. iud. l. j. & regula, qui per alium. lib. 6. Et tales ministri dicuntur annumeratores, in auth. de fid. instr. §. in his vero. §. si uero neq;. Notarius autem non debet dicere simpliciter, pecuniam numeratam, & tantam esse: sed scribat partem, uel partes asserere pecuniam numeratã, & tantam esse. Sic Iudęi dicebãt Pilato, Io. 19. Noli scribere Rex Iudęorũ: sed quia dicebat se Regem Iudęorum. Hæc sufficiant pro nunc de primo membro principali, s. confessionis: tangentur residua in processu.

¶ ADDE, dum in hac additione dicitur, q̃ mulier non potest esse testis in testamento, q̃ tamen põt esse in testamẽto ad pias causas, ut tenet Paul. de Cast. cons. 264. Potest etiam notarius conficere instrumentum numerationis, licet pecunia sit in sacculo, dummodo partes ita p̃siteantur: ita tenet Bal. eius cons. 217. inc. præmisso statuto. iii. lib. & hoc per l. sed & si quis stipuletur. alias incipit; adhuc interest. uer. si uero simul in sacculo. ff. de usufru. Dicit tamen: q̃ notarius cautius faceret, si uideret actũ numerationis.

DICTO de probatione unæ vocis, quæ fit per testes, dicendũ est de ꝓbative mortuæ vocis, q̃ fit p instrã, dicentes, Quid sit instrm, & vñ dicat: Qualr publicetur, & fiat: qualiter propria scriptura exempletur, publicetur, seu reficiatur: Et qualiter aliena, & quid iuris sit de publicatione, seu exemplatione instrumentorum: Quando sint exhibenda instrumenta, & qualiter: Quot sunt eorũ species: Quibus instrumentis fides adhibeatur, & quanta: Quibus modis diuerse scripturæ in iudicio ꝓducte valeãt impugnari, vel p̃ eas excipi.

¶ Instrumentum quid sit, & vnde dicatur.

a 1. §. Instrumentũ est scriptura ad assertiõem, seu probationẽ alicuius rei facta[a]. Vel sic: Publicum instrumentum est solennis & rite ordinata scriptura per authenticæ personę manum, publice causa memoriæ facta: vt j. §. nunc dicendum. in prin. Dictum est autem instrumẽtum quia instruit: ext. de do. & cont. c. fi. seu documentum, qa docet, 32. xii. q. 2. si quis de clericis. & C. de edẽ. aut. si quis in aliquo. ext. de rebus eccl. non alie. c. si quis præsbyterorum. seu munimẽtum, quia munit producẽtem p̃ aduersariũ. ut ext. de ap. cordi §.
b post hoc[b]. ext de his quæ fiunt a præl. sine cons. c. quanto. §. fi. &
c de test. ad hæc. alias incipit; præsentiũ. §. fi.[c] Et licet appellatione instrumẽtorũ testes cõtineantur, & omne id, quod instruit iudicẽ, vt ext. de test. cog. peruenit. i. & ff. de fide inst. l. j. tamen Instrumẽtum hic proprie dicitur scriptura ad memoriam alicuius rei con-
d fecta[d].

ADDITIONES.

a Facta. ¶ Hic stricte sumitur instrumentum: large comprehendit testes, & quicquid instruit causam, & iudicem, ut sequitur: largissime cõprehendit utensilia, per quæ domus, uel fundus instruitur, ff. de fundo instru. & instru. leg. l. instrumenta. & l. quæsitum. & per totum. & extr. de homi. significasti. 2. in fin.

Nota hoc. ¶ lib. 6.

in parte decisa: de qua ibi no. in ult. gl. in qua mandabatur, q̃ comparerent partes certo termino coram papa, cum rationibus uel priuilegiis & munimentis.

d Confecta. ¶ Secundum Tan. vbi §. & inuenta est ad faciliorem probationem, ff. de pig. l. contrahitur. & vide, quæ scripsi co. ti. super rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Publicationem instrumenti regulariter facientia, sunt nouem.*
2 *Inuocatio nominis Domini nostri Iesu Christi, solet & debet in initio cuiuslibet instrumenti præponi.*
3 *Principio decenti, & Deo amabili existente, omnia recte et competenter geruntur.*
4 *Anni Domini tempore initi contractus concurrentes, uel rei, de qua conficitur instrumentum, sunt in contractu, uel instrumento ponendi.*
5 *Indictionis forma in quolibet instrumento post annos domini apponenda. Indictio quid, & unde dicatur.*
6 *Indictionis annus in instrumento apponendæ, quotus sit, & qualiter sciri possit.*
7 *Dies & mensis, in quo instrumentum conficitur, debent in eodem post indictionem inscribi.*
Calendas quot unusquisque habeat mensis.
Nonas quot habeat unusquisque mensis.
Idus quod habeat unusquisque mensis.
8 *Forma, qua nomen Domini papæ in terra sua, uel Imperatoris in imperio, uel regis in regno, debeat in instrumentis apponi.*
9 *Locus, in quo recitatur instrumentum, quis, & qualiter est in instrumento in eodem confecto ponendus.*
10 *Testes sub qua forma debeant in quolibet instrumento apponi.*
11 *Nomen tabellionis & prænomen eius debet formaliter in instrumento contineri, & cuius auctoritate sit notarius.*
12 *Sententiam proferens, uel confitens per instrumenta, quibus uerbis uti consueuerit.*
13 *Tabellio semper debet in instrumento dicere, se fuisse rogatum alias eo mortuo uel non recordante de rogatione instrumenti, non ualet instrumentum.*
14 *Tabellio dicitur seruus publicus.*
15 *Tabellio debet in instrumento suum signum apponere.*
16 *Publicationes apponi solitæ in principio cuiuslibet instrumenti.*
17 *Vtrum instrumentum conficiatur in prima, uel tertia persona, aut per uerba de præsenti, siue de futuro, non est uis.*

¶ Instrumentum qualiter publicetur.

2. §. Breuiter commemoremus qualiter instrumentum publicetur. super quo scire debes, quare dicatur publicum instrumentũ: quod dic, ut j. §. nunc dicendum. in prin. Item scias, quod instrumentum publicum duo debet prĩcipaliter continere, s. factum, quod dicitur contractus, qa inter partes contrahitur & ordinatur: & etiam publicationes. Circa factum autem huiusmodi non insistimus. nam super negotiis & cõtractibus instrumentorum formas per totum hunc librum inuenies ordinatas. igitur ad præsens circa publicationes nostra versatur intentio eorundem. ¶† Sunt autem nouem regulariter,
1 a quæ faciunt publicationem[a], scilicet inuocatio nominis Domini: anni eiusdem, indictio, dies contractus, nomina Imperatoris, vel Papæ, uel Regis: item locus: testes: nomen tabellionis, & eius signum & hæc debet hodie quodlibet instrumentum publicum per ordinem continere, ut in authenti. ut nomẽ Imper. præpon. docum. §. j Col. v & C. de fide instr. contractus. & j. § instrumentum, ver. item quod non est. & seq. Alius tamen ordo no. secundum Acc. C. lib. x. de tab. l. generali. & de præmissis singulis aliqua
2 prosequamur † Ante omnia igitur, solet inuocatio Domini nostri IESV Christi præmitti, ut in auth. ut nomen Imper. præp. do cum. § si qua vero. quod fiet hoc modo:
FORMA. In nomine Domini, amen: vt xxiii. dist. in nomine. ex
b tr. de testi. in nomine[b]. vel, in nomine domini nostri IESV Christi, vt C. de off. præfe. prær. Afri. In nomine domini. vel, in nomine patris & filii & spiritꝰ sancti, Amen, vt lxxiii. di. in nomine patris. & hæc inuocatio semper imponenda est in arduis perpetuis quę instrumentis: in minoribus autem & intra tempus breue de fecturis, & in publicationibus actorum iudicialium, nisi sit sentẽtia diffinitiua, non est uis eam omitti, inchoando sic instrumẽtũ, Anno dominl, &c. quamuis & in quolibet instrumento decens sit ea poni. Cũcta etenim in nomine Domini faciẽda sunt, vt 26. q. vlt.

ADDITIONES.

a Publicationem. ¶ Roland. in fin. sui operis, licet de his omnibus mentionem faciat, sex tantum dicit substantialia, scilicet secundum, 3. 4. 6. 7. & 8.

¶ ADDE, quod in rubrica de no. oper. nuncia. communiter tenetur, & in proœmio C. quod inuocatio Diuini nominis non sit de solennitate.

b Nomine. ¶ Facit 18. q. 2. quam sit in prin. & de dolo & contu. veritatis ante fin.

3 q.vlt. non obseruetis & q.v. non licebat. ¶ † Nam omnia recte & competenter geruntur, si principium sit decens & amabile Deo in auth. quomodo oportet epis. & cler. ad ord. puen. circa prī. Vbi enim Christus non est fundamentum, nullius boni operis superest ædificium j q.j. cum Paulus Hinc est, q̄ Imperator in sui initio inuocat nomen Christi dicens: Deo nobis auxilium præbente, &c. C. de epis. & cle. deo nobis.

4 †Subsequenter ponuntur anni Domini concurrentes tempore initi contractus: uel rei, super qua conficitur instrumentū: quod fit hoc modo.

FORMA. In nomine Domini, amen. Anno a natiuitate eiusdē millesimo cclxxj. vt 23. dist. in nomine Dñi. in princ. & j̄ §. instrumentum ergo uer. item q̄ non est ibi. quòd si non præcedat in uocatio nominis Domini, dicatur tamen simpliciter, anno Domini millesimo, &c. & iunge, quod est in præ. ver. item q̄ nō est. Quandoq; uero dicitur, Anno ab incarnatione Domini M. &c. & hoc secundum morem quorundam locorum, in quibus incipiunt computare annos Domini ab eius incarnatione, ut in prę. c. in nomine. Verum q̄ anni Domini apponuntur, dicunt quidam hoc de consuetudine solum insolitum, non iure inductum & tamen si non ponantur, nō ualet instrumentum, ar. in præ. §. si q̄ omine. hoc inducit. p̄ in. ibi, & quot, &c. Sed tu dic, in præ. c. in nua uero. & eo ti. in

5 ¶ †Post annos Domini, supponenda est indictio hoc modo:

¶ FORMA. In nomine Domini amen. Anno a natiuitate eiusdem M. cclxxj indictione 14. ut probatur in præ. ca. in nomine. in prin. & præ. uer. item q̄ non est ibi. & C. de Iust. cod. confir. in

a fi. ex. de fi. iust. inter dilectos §. sed ipsa [a] in auth. ut nomē Imp. præpon §. unde sancimus. Et ut scias, quid sit Indictio, no. q̄ dicta est ab indicendo, i. præcipiendo, si ne iubēdo vñ indictio, i. iussio, uel præceptum: ar. 16. q. 7. in uiores. & C. de sac. eccle. placet. Cæsar enim Augustus edictum proposuit, ut describeretur uniuersus orbis, i. ut quilibet æstimaret bona sua, describēs orbem sub tributo sibi singulis 15 annis reddendo: quod quidē tēpus diuisit p tria lustra: siue quinaria, ut sit in primo lustro, siue quin-

b quennio [b], ei ferrum pro fabricandis armis erogaretur: in secundo lustro siue quinquennio, argentum pro stipendiandis militibus solueretur: tertio vero aurum ærario deputandum tribueretur, ut necessitatis tēpore pro Reipublicæ defensione expende-

c retur: uel, secundum alios, ut inde simulacra fabricarētur [c]. Sic igitur exactis 15. annis ulterius nō protēdebatur, sed rursus à capite reincipiebatur, ab his transcursis quindecim annorum indictio uocabatur: tantæq; fuit auctoritatis indictio, vt nullus sine ea fieret contractus, nec priuilegium nec testamentum, nec alia scriptura solennis: & etiam hodie eandem obtinet de iure auctoritatem, ut in præd. concor. quamuis in hoc stemus cōsuetudini regionis, ut extra de fide inst. cū dilectus. ff. de legib. de quibus ad fi xj dist. in his. Sicut ergo olī ultra 15. annos indictio nō protendebatur, sic etiam nec hodie: imo omnis indictio, aut est prima, aut secūda, aut tertia, aut quarta: & sic de singulis vsq; ad quintamdecimā inclusiue: ultra autem non procedit. sed ad primā iterato redit: sicq; perpetuo fiet: & ut præmissi, spatium siue cursus 15. annorū indictio proprie dicitur. Abusiue tamen hodie vnusquisque annus ipsius quindenæ, Indictio nuncupatur. nam in primo anno indictiōis dicitur indictio prima, in secundo indictio secunda, & sic de aliis vsq; ad 15. sed exponi debet, Indictione prima, id est, primo anno indictionis, indictione secunda, id est, secūdo anno indictionis, & sic de aliis. Est igit Indictio nomen æquiuocum ad tria, videlicet ad spaciū 15. annorum: secundo ad quē. ibet illorum 15. annorum tertio ad tria

d lustra in quindena contenta. ¶ † Cæterum si uelis scire, quotus sit annus indictiōis, diuide annos Domini p quindenas, quoties poteris: quia tot annis indictionis cursus ꝯcluditur, ut præmissi & adde tres, quia tot præcesserāt de indictione, quādo Christus natus fuit: uel quia præmissum edictū Cæsaris tribus annis præcesserit natiuitatē Christi: & quot fuerit summa remanens, tāta erit indictio, seu ann⁹ indictiōis. Verbi gratia: Pone, q̄ sunt anni Domini M. lix. ecce mille & l. anni sunt diuisi recte p quindenas: super sunt ad huc 9. ad cōplendum dictum numerum: quib adde tres, ut dixi: & sic sunt 12. ergo indictio erit 12. ut probatur in præ. c. in nomine. in princ. Item hodie sunt anni Domini mille cclxxj. Ista mille cclx. sunt recte p quindenas diuisi, super sunt xj. anni ad præmissum numerū complendum: quibus adde tres & fiunt 14. ergo indictio est 14. Item in anno proximo futuro, cōputabitur M. cclxxij ex quibus ut dixi, mille ducenti lx. sunt recte diuisi, & super sunt xij, quibus iunge tres, & fient xv. ergo indictio erit xv. Item in sequenti postmodū anno, dicetur M. cclxxiij. & indictio 1. erit prima. nā tūc supsunt xiij. quib⁹ adde tres & fiunt xvj. Iā ergo ala quindena est expleta, & supereſt unus annus: & sic indictio erit prima: & sic de aliis. Vnde versus:

Si præmiseris Domini diuiseris annos,
His tribus adiunctis, indictio certa notatur.

¶ Præmissa aūt uera sunt, secundum eos, qui indictionē mutāt in natiuitate Domini, sicut & annum: & bene: quia tunc nouus Rex, noua lex, & noua sunt omnia. ar. ext. de cōstit. translato. & etiam secundum eos qui eam mutant in Calendis Ianuarii, sicut & annum. quod non placet: & ēt, secundū eos, qui eam mutāt ī Incarnatiōe Domini, f. s. cal. Aprilis, sicut & annū. Porro quidā mutant annum 8. Cal. Octobris, sicut & ante Christi aduentum fiebat. Vnde uersus:

Incipit Octobris octauis ille Calendis.

Vnde hi discordāt a primis in ꝓputatione indictionis, saltē in tēpore: quod est ab octauo Calendas Octobris, usq; ad initiū anni sequētis, f. usq; ad natiuitatē Dñi, seu usque ad Calēdas Ianuarii, seu usq; ad festū incarnationis, licet in residuo tpe ꝓcordent. verbi gratia, cum computamus, anno Dñi M. cclxxi. toto illo anno secundum primos est indictio 14. secundū illos vero quieā mutāt viii. Cal. Octobris, est xv. ab eo tpe, quo eā mutāt: & sic discordāt saltē usq; ad initiū sequētis anni, & nō vltra: quia ēt ſm primos ex tūc erit xv. Si igitur uelis inuenire indictionē, q̄ē ab viij Cal. Octobris secū dū illos, usq; ad natiuitatē Dñi, siue ad Calēdas Ianuarii subsequētis, seu, secundū alios, usq; ad festū Incarnationis, iunge annis Domini quatuor, diuidēdo eos, ut dixi, sicque, secūdū eos, certa indictio inueniet. Circa tempus aūt mutādæ indictionis, regionis est consuetudo seruanda: arg. ixxv. di. vtinam. 12. di. illa. ff. de legib. de quib. ad fi xj. di. in his. quā ꝓsuetudine considerata, sæpe instrumenta ꝓcordant. quæ prima facie pp varietatem indictionis falsa videntur cōsuto autem, quòd vbi nulla super hoc est consuetudo, ut omnis scrupulus euitetur, in-

d dictio una cum anno mutetur [d].

7 ¶ † Post indictionē subsequēter ponitur dies [e] mensis, in quo ꝓ-

e ficitur instrumentū, ut j̄. §. instrumentū ver. item qđ nō est ibi. & j̄. ver. & no. q̄ tabellio in fi. Qđ diuersimode fit. qñque. n. dicitur sic: Prima die Maii, secūda die intrāte Maio: & sic de singulis vsque ad xvi. inclusiue: elapsis aūt xvj. diebus mensis dicit 15. die exeunte Maio: decimaquarta die exeunte Maio: & sic de singulis vsque ad penultimā, i qua dr die penultima Maii, & ultima, dr vltima die Maii: & sic de singulis mensibus 31. diem habentibus obseruatur: in his autem, qui 30. dies habent, proceditur eodē mō a prima die mensis usque ad xv. diem per hanc dictionē Intrāte: quibus finitis per alios 15. sequentes proceditur p dictionē Exeunte. nunquam tñ in prima die, mensis ponitur Intrante: nec in penultimo, uel ultimo, Exeunte. Sic seruatur Boñ. sec undū Rolan. Vt autem scias, quot dies quilibet mēsis habeat, ista versus:

Iunius, Aprilis, Septemque Nouenque tricenos.
Vnus plus reliqui. Februus habet octo vicenos.
f *Cui, si bissextus fuerit, supperaddit vnus* [f].

Quandoque vero dies mensis ponuntur per ascensum hoc mō: Prima

ADDITIONES.

a Contra. ¶ Ibi, & in l. Codic. quæ præcedit, & in auth. quæ sequitur in prin. nor. in materia ista.

b Quinquennio. ¶ Quod facit vnum lustrum, ff. loca. l. item quæritur. §. qui impleto.

c Fabricarentur. ¶ De his etiam metallis sunt tres coronæ, quibus succedit siue & a diuersis coronatur Imperator, vt no. in clem. de iur. iu. Romani. §. porro in j. gl.

ADDITIO. Et an Imperator habeat administrationem ante coronationem, vide late per Oldrad. consil. 180. incip. quæstio est. Et an dicatur Imperator ante coronationem, & quid si in loco debito coronam non possit recipere? vide Io. de Turrecre. in c. j. col. 4. ver. saluo debito. dist. 23. vide Bar. in prin. Digestorum. in fi. vbi dicit, q̄ ante coronationem nō est Imperator, sed rex Romanorum, per text. in c. venerabilem. de elect. Hen. Ferran.

d Mutetur. ¶ De indictione remis. dabo ad duas quæstiones §. instrumentū. ver. item quòd non est.

e Dies. ¶ Hora diei necessario ponenda non est, nisi in casu. ff. quod vi, aut clam. l. aut qui aliter. §. 1. Contractus autem si fieret citra mediam noctem, attribuitur diei præcedenti, post vero attribuitur sequenti. ff. de fer more Romano. ext. de off. del. consuluit. Lex superius allegata ponit casum in illo, qui ædificare volens, nec denunciat hoc ei, quē suspicatur prohibiturum: quia huius denunciationis debet scribi dies & hora. Veritas habet, q̄ regulariter in instrumentum necessario non debet hab hore horam actus, de quo conficitur expressam. Tamen quandoque expedit poni horam: ut pone, lata sententia calendis hora 3. qui appellatur xj. mensis ante tertiam, faciat illum opponi in instrumento: alias oportebit eū per testes probare horam. Omissio ergo horæ tunc non vitiat [illegible] tum, sed aggrauat appellantem. Idem dico in omnibus fiendis num, qui terminus finitur certa parte diei. Idem, quando fis vna die scripti exped. t. q̄ fuit prius: facit de testib. e vide in regula, cum sint partium. lib. 6.

f Vnus. ¶ Et quomodo hoc fuerit necessarium, s fiui. super glo. pen.

Prima die Maii, secūda die Maii, & sic ascedendo gradatim vsq; ad penultimam diē: in qua & ēt in vltima dr, sicut s. & sic multi in Romana curia seruāt Tertio mō dr prima die Maii, secūda die Maii, sine dictione Intrante: & sic usque ad medietatem mensis: postmodum vero in sequentibus diebus dicitur, Exeunte, ut s. & sic in regno Siciliæ dicitur obseruari. Quarto modo ponit dies p calendas nonas & id⁹. Et nota, ꝙ Ianuarius & August⁹ & December habēt xix cal. Iuli⁹, October, martius, & maius habēt xvii. cal. Iunius, Aprilis, September, & Nouember habent xviii. calēdas. Februarius autem habet xvi. calendas. Nonas autem & idus colli ge per hos versus:

Sex Maius nonas, October, Iulius & Mars.
Quatuor, at reliqui tenet Idus quilibet octo.

& quæ hic desunt, vide in præd. vers. item quod non est ibi.

8 ¶ † Post diem quoq; ponit nomē dñi papæ in terra sua, uel Imperatoris, uel Regis in imperio, uel regno eorum hoc modo:

FORMA. Præsidente tali papa, uel imperante tali Imperatore, vel tali Rege regnante. In curia etiam ponuntur anni, quibus Papa sedit hoc mō: pontificatus dñi Clementis papæ quarti anno quarto hæc pbantur in aut ut nomē Imp. præ. doc. & ī præ. ver. itē qđ ñ ē ibi, licet dicat, ꝙ id poni debeat ī prīcipio instrumēti.

9 ¶ † Post nomē principis est ēt apponēdus locus in quo recitatur instrumētū, Locus aūt duplex est, s. ciuitatis uel ville, uel castri: & ēt locus loci specialis, in quo cōfectū est, qđ fit hoc mō. Actum viterbii in domo Ioānis quondā Gerardi Sanichanioni sartoris in camera superiori eiusdē dom⁹, in parochia sancti Syluestri, vł sub portica talis domus: & vide super hoc in præ. ver. item quod

a non est ibi: & seq [a].

10 ¶ † Post locum testes ponuntur: & hoc quandoque per nominatiuū casum, hoc modo: Interfuerunt P. & M. testes ad hoc vocati, & rogati. Quandoque per genitiuum, hoc modo: Acta sunt hæc in pñtia P. & M. testiū ad hoc vocatorū & rogatorū. Qñq; p ablatiuū, & hoc modo: pñtibus P. & M. testib⁹ ad hoc vocatis

b & rogatis [b]. Licet autē in quolibet instrumento tabelliones ex vsu apponant testes fuisse vocatos, & rogatos, tamen de iure hoc non est necessarium, nisi in quibusdam casibus: quod dic, ut s. de

c teste, § j. prope fi. uer. item quod non fuit rogatus [c].

11 ¶ † Post testes aūt ponitur nomē tabellionis: & dēt poni nomē & prænomen eius, & cuius auctoritate sit notarius, hoc modo:

FORMA. Ego Iacobus Tudini, de Podiobonici, sanctæ Romanæ ecclesię, uel imperiali, vel talis episcopi, uel comitis auctoritate publicus notarius, his omnibus interfui: & rogatus hæc scripsi. In testamentis autem dicitur, Omnia de mandato dicti testatoris scripsi, & in publicam formam redegi. Item in sententiis & processibus iudicum, dicet De mandato talis iudicis scripsi, & in publicam formam redegi. & uide j. §. prox. vers. sed nunquid.

12 ¶ † Sed in sententiis & confessionibus & huiusmodi, consueuit sententiam proferens, uel confitens loqui, ut j. e. §. instrumentū. vers. item opponitur, quod instrumento perdito. hoc modo.

¶ FORMA. Ego talis in tali causa, sic pronuncio, vel sic ꝯfiteor, vel dico: & post subiungit sic: In cuius rei testimonium & memoriā futurorum hoc præsens publicū instrumentum per talem notarium j. scriptum fieri iussi: iūge, si vis, & meo sigillo signaui. Notarius uero postmodum sic se subscribat.

¶ FORMA Ego talis, tali auctoritate notarius, prædicte prolationi, uel confessioni, uel prædictis interfui, &, ut s. legi, auctoritate & mandato prædicti iudicis uel confitentis, uel protestantis fideliter scripsi, & in publicam formā redegi, & meo signo rogat⁹ signaui. Acta sunt hæc, die, & loco talibus, præsentib. talibus, &c. Iudex quoque, uel confitens posset in fine subiungere. Et ego talis huic instrumēto me subscribo: sed hoc non habetur in usu: & notabiliter post subscriptionē notarii dixi de loco, die & præsentibus, ad hoc ut ipse notarius videatur clarius testificari de ipsis. Non enim testificatur de singulis in narratione iudicis, seu in sententia contentis, sed solum de sententiæ prolatione: ut dicam j. §. restat. ver. in summa. & hæc in sententia ordinarii. In sententia vero delegati qualiter subscribet, vide j. de sentētia, §. ut autē. ver. si autem sententia. præmissa probātur j. q. vii. §. quoties. prope fi.

d & xii. q. 2. ij. cū redēptor. & de ꝯse. di ij. ego Berēgarius. ppe fi [d]

13 ¶ † Et nota, quod tabellio semper debet dicere in instrumento, se fuisse rogatum facere instrumentum. eo enim mortuo, uel nō recordante de rogatione instrumenti, non ualeret instrumentū. si autem uiueret, & recordaretur, crederē sufficere in hoc eius testimoniū solum: ar. in aut. de tabe. in prin. & de fide inst. § si vero [e], Alii tamē dicunt, quod semper præsumitur rogatus ut in item nunquid [f]. Et scias, quod cum officiū tabellionatus & cōmune, quando notarius rogatur a partibus, qd auth. Col. 4. de tab. § nos igitur. & inde dictæ sūt bet esse in occulto, sed diligenter cūcta debet d agitur, ī auth. e. ti. §. nos autem. Si tamē ꝯ facit, nihilominus valet instrumentum, licet sit magna suspicio cōtra illud, quia s. occulte rogatū est. & est ex hoc notarius puniendus, ar. ut eccl. bene. ut nostrum. ext. de clandest. despon. c. fi. §. fi ne. ext. de elec. quia propter. in fi. Sed si instrumentū suspectum est, ergo uidetur abiiciēdum, nisi producens approbauerit illud, C. de proba. iubemus. & ff. e. l. j. sed ibi loquitur, quando scriptura vitiata est, uel alias suspecta ex sui forma, uel pp rasuram, ext. de fi. inst. inter. alias aūt secus: quia licet aliquæ suspiciones adsint, tamen ualet, nisi alias cōtra illud probetur, nec propter solā suspicionem cassandum est, ar. ij. q. j. primo. secūdū Papam, j. §. restat. in prin. & si notarius negetur rogatus fuisse, debet illud producēs probare per testes, ut videtur C. de iure deli. l. fi §. si autem dubi⁹. ibi, & iubenti ei tabel. &c. Vtrum in conficiendo instrumentū exigatur iussus partiū, & qualis, no. j. §. prox. uer. sed nunquid & seq. Debet etiam instrumentū continere tempus rogati instrumenti, in auth. de tabel. §. fi. quod esse debet idem cum tempore celebrati contractus. si enim aliud esset, puta quia ferret testimoniū de

g præteritis, non ualet, secundum Papam, ext. de cohab. cler. tua [g].

14 ¶ † Sed pone: T. ptomisit mihi x. quibusdam præsentibus, & etiā tabellione: processu temporis peto, quod tabellio inde conficiat publicum instrumentum, cum ipse, ut dicit, bene teneat in memoria sua nomina præsentium & seriem verborū? Resp. dicit T. ꝙ hoc facere nō pōt: quia non fuit rogatus, nec ad hoc vocatus, vt s. uer. prox. Itē si non rogatus scriberet, suspectus esset: quia se ingereret, ff. de proc. quæ omnia. In cōtrarium facit quia ipse seru⁹ public⁹ dicit, ut Inst. de adop. §. nō aliter. Vnde publice seruire debet: nec est necesse, quod sit rogatus, sed sufficit eū fuisse pñsentem. nā & testis non rogatus potest testimonium ferre, ff. de test. ad fi Et tabelio inter testes numeratur, ff. de testa. Domitius. Sed prius dictum verius est: ut j. §. prox. uer. sed nūquid. & seq. Qualiter autem tabellio se in īstrumentis alienis exempiatis subscribet:

15 dic, ut j. §. pro. ¶ In fine autem post omnia suum apponat tabellio signū, ut per illud, & alia euidētius ꝯparatio fieri possit, cum necesse fuerit, C. de asses. l. fi. & in auth. de fide inst. §. oportet aūt.

h in prin. Col. 6. d. Quod contractus & instrumenta fiant, quod testes adhibeantur, ac signum instrumento apponatur a veteri Testamento habet. legitur enim Ieremiæ xxxii. c. in fi. Agri pecunia ementur, & in libro scribentur, & imprimetur signū, & testis adhibebitur

ADDITIONES.

a Seq. ¶ Nihil ibi ponit de loco loci, sed ibi addam super ver. quid si locus. ¶ ADDE, vt plene per Ang. ꝯs. 220. Sufficit tñ, si locus tacitè est appositus per coniunctionem causę: ita tenet Bal. cons. 277. 3. lib.

b Rogatis. ¶ Dicit Ac. ultra prædicta in auth. de inst. cau. §. sed & si ꝙ quisque notarius in hoc & in similibus debet esse uniformis, ut facilius fiat comparatio: alle. e. ti. §. si uero nullius. & tex. illius, & §. j. allegati probat quod dicit iste uer. uult enim, ꝙ ante instrumentorum completionem adhibeatur ex scripto testium præsentia. Solet autem hæc uocari subnotatio, in qua scribuntur nomina testium & etiam cognomina, si sine illis esse posset dubium in nomine, ff. de test. ad testium. §. si quis ex testibus. & C. e. hac consultissima. circa princ. Scribere autem non tenentur ipsi testes in scriptura publica tabellionis: in priuata secus, in qua testes subscribunt, C. e. ti. l. contractus. §. j qui pot. in pig. ha. l. scripturas. Principalis tamen tenetur subscribere, in auth. de fid. instr. §. oportet. C. qui test. fa. poss. hac consultissima. de iure deli. l. fi. §. sin autem dubius. qui tunc si nescit scribere, scribit vnus ex testibus, uel adiungitur alius notarius, uel testis, qui subscribat, ut in dictis legibus.

c Rogatus. ¶ Vide, quod ibi scripsi.

d Fi. ¶ Quod sequitur, vide quasi ad literam e. ti. c. j. vt scripsi in magna gl. uer. nunc derogatione.

e Neque. ¶ Et C. de falsis, si quis decurio. & ꝙ ibi no. in vl. glo. Non obstat s. vers. testes. §. j ad. fi. uer. quid ergo, si dicitur. in fi. quia aliud est simpliciter scribere, quam subscribere etiam se rogatum, ut ibi dixi. ADDE videndum Ang. cons. 274. ex themate & ex actis.

f Nunquid. ¶ Ibi allegat ad hoc tria iura, & remittit ad simile. Istud autem dictum placet Acc. in §. nos autem. statim allega. in fine 4. gloss.

g Tua. ¶ ¶ Vt scripsi in dec. j. e. ti. ad fi. 2. col. ver. tempus autem. & cle. de ver. sig. abbate. super gl. ex hoc.

h Col. 6. ¶ Iste §. non dicit ꝙ tabellio teneatur signum apponere: sed conditionaliter loquendo dicit, ꝙ vbi signum apposuit, iudex debet ex illo comparationem facere: lex finalis prædlegata non loquitur de signo notarii, sed consiliarii: lex etiam 2. C. lib. x. de conuen. fis. deb. quam ad hoc allegat Alb, G il. e. ti. ante finem, non ponit subnotationem pro signo: imò pro subscriptione, quam in apocha solutionis facere debet exactor debitori fisci, vt ibi no. Cum igitur nullo iure caueatur, signum necessario, uelut substantiale, apponi debere, restat propter illius defectum instrumentum non vitiari. Primum patet, ponderato præ. §. oportet. & præ. auth. de tabell. & auth. vt nomen imper. & c. Licet ergo sit commendabilis solennitas, in instrumento ponenda, non tamen ipsius quasi minimæ solennitatis omissio vitiat instrumentum, ff. de ven. insp. l. j. §. fi. ff. de in integ. rest. min. l scio. & facit, quod de cæterorum locorū consuetudine sequitur. Item Ac. ad omisit, C. de tab. l. generali. lib. x. in gl. libertus. & facit, quod s. dixi in prin. post Rolan.
ADDE, ꝙ cum hac opi. videtur transire Ang. cons. 220. Et adde, ꝙ subscriptio, vel signum non potest per notarium alteri demandari, Bald. in l. singulos. per illum tex. ff. de testa.

a hibebitur a. In quibusdam tamen locis, ut Narbonæ, tabelliones nō vtuntur aliquibus signis, sed solum se in instrumentis subscribunt: & licet in hoc sit regionis cōsuetudini standum, ut in conc. q̄ s. ver. post annos ibi, quamuis in hoc stem, &c. & ibi, circa tempus, autem, &c. tamen vtile est & honestum, unumquenq; nota
16 riū suū proprium habere signum. ¶ † Illud autem nō est omittendum, q̄ quidam a principio instrumenti omnes publicatiōes ponunt, pter nomen tabellionis, ut 28. di. in nomine. in prin. Ro
b lan. aūt tabellio Bonon. egregius, dicit b melius fore, q̄ res in principio ponant: s. illæ, quæ notāt tempus instrumenti, puta anni Domini, indictio, & dies: & ēt quarta, s. nomē principis, in cuius, puīcia conficitur, vbi hoc est fieri consuetum: aliæ vero tres, s. locus testes, & nomen tabellionis, & etiam quarta, s. signum notarii, in fine ponantur. Quidam tamen signum in principio instrumenti, & in fine apponunt. In sententiis vero diffinitiuis & interlocutoriis omnes publicationes in fine ponunt licet sit ar. contra in p̄d.
c c. in nomine in prin. c. ¶ † Illud etiā scias, quod nō est vis, vtrū in
17 strumentum cōficiatur in prima, uel tertia persona, siue per verba de præsenti, siue de præterito: quod dic, vt j. §. instrumētum ver. item opponitur, quod instrumento. Qualiter autem libellus appellationis scribetur in actis: & qualiter forma bitur, cum in p̄. sentia alterius iudicis appellatur, non eius. a quo appellatio interponitur: no. j. de ap. §. oft. autem eius. Quibus iuribus specialiter ī instrumentis renunciari consueuerit, no. j. de renun. & cōclusiōe.

ADDITIONES.

a Adhibetur. ¶ Gratissima fuisset Rolandino huius auctoritatis notitia lor candæ ad finem sui operis, vbi remisit in prin. huius §.
b Dicit. ¶ Et est ultimum verbum sui operis.
c Prin. ¶ Arbitrarium est, ut ex superioribus patet.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura propria quomodo ex rogationibus poterit exemplari.*
2 *Instrumento casu perdito an possit tabellio, qui illud scripsit, ad solius petentis petitionem reficere. & nu seq.*
4 *Mandatum partium an exigatur in confectione primi instrumenti.*
5 *Iussus utriusque contrahentis an sit in conficiendo instrumentum necessarius.*
6 *Tabellio non debet in instrumento aliud apponere, quam quod ei iunctum est.*
7 *Obligationes prosunt & obsunt partibus, non instrumentum.*
8 *Instrumento debiti cancellato, an debitor sit liberatus.*
9 *Creditor debet apocham facere debitori.*
10 *Solutione eius quod debetur, tollitur omnis obligatio.*
11 *Instrumentum continens alicuius rei debitum, non debet refici, nec iterum ex rogationibus exemplari.*
12 *Publicatio, seu exemplatio, quomodo contra aliquem sit facienda.*
13 *Instrumentum ruptum, aut amissum, qua forma recipi possit.*
14 *Creditor petens instrumentum debiti perditum refici, qualiter se debeat habere.*
15 *Creditore uolente & petente instrumentum debiti perditum, aut ruptum refici, si debitor se opponat negans se debitorem, an sit audiendus.*
16 *Debitor, instrumento debiti amisso, negans se debitorem, debet probare se soluisse.*
17 *Instrumentum de refectione alterius instrumenti, continere debet causam refectionis.*
18 *Copiam iudicialium uolens alteri partium facere, quomodo exemplum in eboare debeat.*
¶ Scriptura propria qualiter exempletur se reficiatur.

3. §. Postquam de instrumētorū publicatione ac ꝓfectione docuim⁹, vtile esse cēsem⁹ de ꝓprietate alias § ꝓpria: id est ꝓpria manu ꝓfectæ scripturæ exēplatiōne, & de eius refectione, aliqua memorare. Et priusquā ad hāc
2 pueniat doctrinā, no. 2 quod aliud est exemplar, & aliud est exēplum. Exemplar, dicitur ipsa originalis scriptura: exēplum uero quod etiam uocatur index, uel transumptum, est scriptura exēplata, seu sumpta ex priori, seu originali scriptura. Vnde uersus.

Exemplar generans, exemplum quod generatur.

Exemplari aūt publico fides adhibetur, exemplo non: quod dic,
2 vt j. §. nunc dicendum. prope prin. ¶ † Si igitur propriam scripturā iterū ex tuis rogationibus exemplare velis, & sumere, potes id facere auctoritate propria, quoties opus erit, ut j. dicam, scribendo eam per ordinem, sicut primam, nulla tñ de priori habita mētione, dum tñ illi personę exhibeatur, cuius interest: & ad quam spectat, vt ff. de eden. prætor. §. j. vt puta priuilegiata instrumēta, exemptionalia, & cuiuscunq; cōtractus mobilium, uel immobilium rerum. item testamentū procuratorium, emancipatio, tutela, & cura, & quælibet alia scriptura, de qua & per quam nullum imminet periculū, nec alteri partium fit præiudicium, ēt si plures eiusdem tenoris inueniantur, ut j. dicam. Sepe etenim ad cautelā quis duplicata uult habere instrumenta. hæc probantur ff. de testa. vnum testamentum, ff. de his quę in testamen. delen. l. fi. ff. de bo. pos. secundū tab. l. j § si quis in duob. licet sit ar. 5 ext de reser.
b ex tenore b. dum tñ sint eiusdē formæ, & datæ vt dixi. Inde est, q̄ cauti tabelliones, cum partibus exhibent instrumenta, sibi etiam in suis regestris retinent ipsorum instrumentorum formas: quod fieri vtile est. Nam primis casu deperditis, facili⁹ sub eadem forma reficere poterūt: sed & si de fide priorum quomodo libet hæsiterur ad regestrum ipsorum poterit recursus haberi, in auth. de tab. §. illud quoque. Col. 4. debet enim instrumentum refieri sub eadem forma, qua prius erat, si casu perdatur, ut dixi. Veruntamē non est vis, utrum refectum loquatur in prima, uel in secunda p̄sona. quod dic, ut j. §. instrumentum quoque. ver. item opponit,
2 quod instrumento. ¶ † Sed nunquid casu perdito instrumento tabellio, q. illud scripsit, potest ad solius perdētis reficere petitionem? Videtur ex premissis, quod sic, & ar. C. li. x. de discussor. l. 2.
c cum suis concor. c & ext. de conuer. coniu. dudum. uer. verum. & ext. de fide instr. c. pen. ff. de eden. prætor. §. j. Sed dic contra, ne detur occasio mali. nam soluto debito, illud literum peti posset instrumento in fraudem refecto, ut iam dicam. Iudex tamen potest summarie cognoscere de amissione, & quædam alia fieri poterunt, ut j. dicetur in ver. nisi. Si autem nemini per refectionem paratur præiudicium, potest refici ēt sine iudicis auctoritate, vel parte altera non citata, vel amissione non probata, vt s. dixi: & ꝓbatur in præ. c. dudum. quia eum ibi vterq; coniugum per instrumentum continentiam perpetuam promisisset, nunquam a voto poterat resilire, ut 23. q. v. q̄d Deo patri. xvii. q. j. qui bona. quia actio semel extincta amplius non reuiuiscit, vt de cons. di 4. quæris uersus prin. ff. de solut. qui res. §. aream. ideoq; cum renuncia tio iuris, quod ibi ille G. habebat in L. quondam eius uxorem, appareret per instrumentum, ius illud non poterat reuiuiscere alio instrumēto, super illa absoluta renunciatione refecto: imo potiꝰ renūciatio confirmaretur, sicq; ibi non generabatur præiudiciū ex refectione instrumenti Consulo tñ, q̄ vbi aliqua oriri potest suspicio, iudicis auctoritate, uel saltem parte altera vocata reficia
d tur, ar. ext. de off. arch. ad hæc. in fin C. de auctorit. præstan. l. fin. c
3 ¶ † Pone ergo: promisisti per instrumentū mihi soluere centum vsque ad pascha, ex quauis causa: soluisti, & tibi restituī instrumētum, uel illud cancellaui, uel fregi demum adeo tabellionē solutionē huiusmodi ignorantem, dicens mē casu instrumentū crediti perdidisse, nūquid statim debet illud reficere? & si refecerit: nū quid ualet? Dic, q̄ nō: quia sic posset bis debitum repeti, & fraus fieri: cui obuiandum est, ut præmissi. ext. de resti sedes In talibus
e ergo debet ordinarius adiri, & de amissione sibi fides fieri e, vt ex
4 de priuil. cum olim. j. in fi. ¶ † Sed nunquid in cōficiendo primū instrumentum exigitur mādatum partium, vt ei dicatur, rogo, vl mando, vel concedo, uel delego, quod facias instrumentum. Et videtur. quod sic, extr. de fide instru. cum P. & in auth. de tabel. in princi. ibi, non esse a se delegata, &c. & §. nos autem. ibi, omnibus modis adiūgatur, &c sed aliud in teste, qui fortuit⁹ valet. ff. de testi. ad fi. nisi in casibus, ut s. de teste. §. j. prope fi. ver. item quod nō
5 fuit rogatus ¶ † Item nunquid est necessarius iussus utriusque ꝑ
f hentis Distingue: secundum Azo. f & Vin. § nam si commune sit
g negotiū, puta in gratiam, uel prciudicium utriusque, tunc utriusque

ADDITIONES.

a No. ¶ Incipiunt verba Rolandini parte x. c. j. & 3.
b Tenore. ¶ Ibi ex quo diuersi sunt iudices. dicuntur diuersa rescripta: secus si iidem essent iudices, eadem data. & forma, vt ibi no.
c Concor. ¶ In vl. gl.
d L. fi. ¶ Dixit Nicolaus, ubi s. q̄ nullū est instrumentum super actu qui, vel cuius effectus pendeat ex uoluntate partium, quin eius refectio posset alteri præiudicare: quia posset illud esse reuocatū de consensu partium: & ideo non cōgruit, secundum eum, de instrumento uenditionis, uel locationis exēplicare. Item, ut dicit, talis cognitio nō pertinet ad tabellionē, sed ad iudicem: facit j. ver. prox. in fi. & si bene aduertis. hoc dictum non ꝺicit ei, qđ est dictum de dec. dudū. quia ibi effectus non pendebat ex voluntate partiū ut ibi dicitur.
ADDE, ut per Alex. cons. lix j. lib.
e Fieri. ¶ Supple, parte vocata: facit: quod scripsi, e. ti. cap. fi. in prin. magnæ glosl. in uer. illud autem tenendum. ad hoc facit etiam decretalis. quæ sequitur.
¶ ADDE, an sufficiat facere fidem per iuramentum, Alex. consilio lviii. j. lib.
f Azo. ¶ Qui hoc, & quod præcedit, no. in § nos autem. qui sequitur.
g Vin. ¶ Qui hoc no. in dec. cum P. e. ti. & eius etiam fuit totus ver. præcedens: & de hoc per Inn. e. ti. c. j. vbi scripsi, in gl. magna, ver. quidam tamen dicunt. & est in 3. col.
¶ ADDE, an notarius debeat esse rogatus ab ambabus partibus Ale. cons. cix. 2. vol.

que iussus exigitur,ut in præ.§.nos autem.& in præd.dec.ad hoc.
in fi.Si uero pro uno tantum fiat,tunc sufficit eius mandatũ,cui'
gratia fit.Alter enim,in cuius præiudicium fit, nunquam manda-
ret ff.de verb.obl.inter stipulantem § j.ar.ext.de prob.c.1 maxi-
me in denunciationibus & protestationibus, quæ fiunt ab vno al
teri,in quibus ad alterius requisitionem potest confici instrumẽ
tum,ext.de testi.significauit.Si autem non contineatur in instru
mento aliquid de mandato,præsumo fuisse mandatũ,ut arg.C.
de contrahen. stipul.l.j.insti de inut.stipul.§.si ita scriptũ fuerit.
Inst.de fideius.§.fi.& j §.instrumentum quoque.ver.item oppo
6 nitur contra.& vide s.§.prox.uer.post testes.& seq.¶† Et breui
ter scias,quod tabellio non debet apponere in instrumento ,nisi
quod ei iniunctum est, quantũcunque ipse illud viderit: in auth.
coll.4.de tabel.§.nos aũt. uel ab altero ꝯhentium ,uel ab ambo-
a bus,uel etiam ab altero, cui forte dederit instrumentum. Vr tñ,
quod non prosit instrumentum,nisi solum præcipienti;ar.C.res
inter alios act.per totum,ext de præb.dilecto.in fi.Ar.contra ꝙ ꝓ
b ceptum ab uno cæteris præiudicet,uel [b] sufficiens sit probatio.cũ
7 sit seruus publicus,ut C.lib.x.de iure fisc.l.facultas ¶† Obligatio-
nes enim prosunt,& obsunt partibus,nõ instrumentum:quod ñ
est obligatio,nec etiam ex eo oritur obligatio,sed est tãtum pro
batio obligationis, uel cuiuslibet alterius facti.Quidam,dicũt,in
strumentum non nocere,nisi solum eis,inter quos fit:& hoc etiã
in aliis nõ nocet.dicitur enim inter contrahentes fieri, licet non
ambo,sed solum alter eorum,uel etiam quicunq; extraneus,cui'
intersit,fieri inde præcipiat publicum instrumentum.Alii dicunt
id non posse ab extraneo præcipi, nec etiam ab vno contrahen-
tium,nisi ambo cõsentiant:aliter enim nec est ꝯtus, nec distra-
ctus,ff.de pact.l.j §.& est pactio.& l. ab emptione, C. de act.&
ob.sicut.Quid enim interest extranei de alieno facto præcipere
fieri instrumẽtum?& hoc uerum est in ꝯtractibus,qui de partiũ
fiunt voluntate: in aliis autem,qui nõ fiunt de partium uolunta-
te ut est testamentum, sententia protestatio,& huiusmodi,suffi-
cit mandatum eius solius,qui illud facit fieri ut patet ex forma iu
ramenti,quod tabellio præstat in sui creatione,vt j §.restat.vers.
sed quæro.Cõtrarium tñ seruari sæpe videmus,s.ꝙ notarii instrã
ꝯficiunt,quocũque iubẽte.quod ea rõe defendi põt q̃a licet ad p̃-
sens non intersit,poterit in posterum interesse:Inn papa no ext.
c de fide instr.c.j.[c] quod siue ab uno ꝯhentiũ tñ siue ab eo,cui' ñ
interest,siue a quocũque,cuius interest,ꝓcipiatur,ualet instrume
tum a publica persona factum:quia id nõ prohibetur a iure,ff de
prob.ab ea parte § 2.& facit ff.de iure fi.in fraudẽ.§.ex his bonis.
& §.seq.Ille tamen,qui nõ præcipit,nõ potest agere,vt sibi edat,
nisi suus procurator hoc præceperit,ff.de eden si quis ex argen-
d tariis § 2 & 3.Tu dic,etiã in his,quos res tãgit,vt s.dictum est [d].
8 ¶† Quid si debitor soluit sortem:creditor vero dicit se instrumẽ
tum debiti perdidisse,nolẽs forte illud restituere,ne ex eo super
usuris ualeat conueniri,nũquid poterit debitor ab eo postulare
vt sibi faciat instrumẽtum de solutione?Dic quod sic: ar C de fi
de instr.plures.ĩ prin.vers.& quod resecantes.ibi,uel aliis p iua-
tur,&c & ar.C.de solu.pecuniæ.quare enim non daret,quod alii
prodest,& sibi nõ obest,ff.de euict.in creditore secũdum Vber.
e Cancellato autem instrumento [e] debitor liberatus videtur, arg.
lxxvi.di.hunc numerum.& C.de plus petit.l.j.nisi creditor cõtra
f rium ꝓbet,ut ff de probat.l.si chirographum [f].Securius est ergo
facere instrumentum de solutione,quam restituere debiti instru
g mentum [g].de hoc no.ff de pac.postquam.& l. Labeo ¶† Quid si
9 solui decem,quæ tibi debebam,& restituisti mihi instrumentum
debiti:processu temporis timeo quod tu probes instrumenti ip-
sius amissionem:& sic mihi incumbat onus probandi solutionẽ
& instrumenti redditionem:nunquid ego possum implorare iu
dicis officium,ut cogaris mihi facere instrumentum de cõfessio
ne solutionis? Et uidetur,quod sic,ar.in præ.l.in creditore.Credi
tor enim debet apocham facere debitori,C de fid.instr.plures ad
hoc etiam bene facit C de quad præsc.l.ij.prop. fi ibi, sese,quod
non accepit,&c.a contrario sensu:& in auth. de alie.rerum eccl.
h §.emptoribus & de collatore § 2.& hoc credo [h]. Ar.contra:Im
putem enim mihi,quia quãdo solui,hoc non petii, ff.de sol.Mo
10 destinus.¶† Item solutione eius,quod debetur, tollitur omnis
obligatio.& nullæ reliquiæ obligationis remanent,Insti.quibus
i modis tol.obl.in prin.¶ [i] Illud quoque notandum est,quod si qs
extraneus velit exemplum authentici instrumenti a te conscribi
debes ei illud dare de voluntate & præcepto eius,cuius est:& tũc
eundem seruabis in exemplando modum,qui seruandus est in a-
lienarum scripturam exemplatione:de qua j.prox § disputatur,
k secundum Rolan Bon.[k] ¶† Vbi autem instrumentum continet
11 alicuius rei debitum,non debet refici,& iterum ex rogationibus
exemplari.nam ex hoc posset debitori imminere periculum ,eo
quod res toties peti posset,quoties instrumentum debiti appare
... dixi,[l] & patet j.de execu sen.§.fi. ver.illud.Sed si perdi-
... refici poterit,amissione probata,ut ff.de eden.si
quis.§.fi.& ff loc.& cõd.si quis domum §.Imperator.& C.de pi.
act.l.i creditor.Et sufficit hoc probari per iuramẽtum eius, qui se
asserit

ADDITIONES.

a Instrumentum. ¶ Et per hoc not.ꝙ poterit vt testis, quod non potest v tabellio concor. s.e.§.ver.sed pone. & uide j. §.restat. versicul. sed quæro sub qua.
¶ ADDE ad propositũ,quod notarius non potest aliquid addere, detrahere,uel mutare:& si fecerit,nõ vitiabitur tota scriptura sed id quod est additum,uel mutatum.casus videtur in l.quoties. §.sed si conditio. & ibi hoc p Bal.ff de hæred.instit.
¶ ADDE quando tabellio probet: vt gl.in l.hac consultissima.& ibi auth. C.qui test.fac.pos.Bal.in ti.de pace Cõstan.in rub.de fide instrum.Alex.cõs. cxlvi. 2.lib.

b Vel. ¶ Dixit Inn.proprie loquendo.

c C.j.¶ Vbi hæc scripsi in 3.gl.

d Est.¶ Hanc materiam plenius & aptius prosequendo, distingendo dicit Nico.Ma.tria membra,quia aut agitur de facto, vel actu , qui procedit,& substantiam suã capit ex ꝯsensu partium,ut sunt pacta & contractus:& tunc mandari debet ab omnibus,quorum consensus in illo actu requiritur, C.e. l.contractus.in prin.& pro regula dari potest, ꝙ quorum consensus in aliquo actu requiritur,ipsorum uoluntas in scriptura probatoria requirãt:facit C.de don.in hac.& de relatio. l. ii.in fi.& si aliter scripserit, non probabit inter eos talis scriptura,in auth.de tabe.in prin.& §. 1. & quod ibi not. Aut de eo quæritur,quod pendet ex uoluntate unius tantum, ut est ultima uoluntas,protestatio,repudiatio,& similia:& tunc sufficit mandari per illũ ex cuius uoluntate procedit: & hic etiam firmatur superior regula. fa. C. qui test.fac.pos.l.hac consultissima.§.at cum.& auth.de test. hac consultissima.& si aliter scriptum fuerit non probabit contra illum.sicut.n.actus pẽdet ex illius uoluntate,sic & scriptura probatoria pendere debet.facit,quod dixi s.super rub.ver. sequitur videre. Et quod dicitur, in cuius uoluntate est aliquid agere,uel non facere,in illius uoluntate est illud diminuere, vel tollere.ff.de pactis,iurisgentium.§.adeo.de in litem iur.videamus.§.pe.& l. in actionib.§.j.Aut de eo quæritur,quod procedit sine alicuius voluntate, ut ruina : inundatio, natiuitas , partus, mors,& similia & hic distinguitur, an aliquis iuris effectus oriatur.ex illo actu,propter quod petitur scriptura:puta actio,exceptio,accusatio,excusatio vel aliquid simile,qđ põt induci uel tolli ex uoluntate priuati:& tunc procedat: quod dictum est, quando scriptura petitur de actu, cuius substantia pendet ex voluntate plurium, uel unius,ut quod de actibus dictum est,dicatur etiam de effectib. actuum: ar.ff.de adim.leg.l.3.§.ꝯditio.& ibi ꝯcordantiæ.Si uero effectus, de quo agitur,non potest induci,uel tolli ex voluntate alicuius priuati , ut natiuitas hominis,quo ad successionem patris,uel mors,quo ad idem,facit C.de ca. & post li.re:l nec nos.tunc scriptura non fiet ex mandato alicuius priuati, & facta,non probabit , cum certum modum requirat scriptura tabellionis,ut sit probatoria,ut s.patuit:& si in talibus fieri habeat scriptura,fiat auctoritate iudicis,qui non respicit voluntatem singulorum, sed veritatem sibi cognitã,ff.de off.præs.illicitas.§.veritas.C.de accu.l.singuli. De his autem quæ officium & auctoritatem iudicis requirunt non debet tabellio facere scripturam, nisi ipsius auctoritate ,uel mandato,C.de iur.fisci.l. 3.lib. 10. cum ibi not.sicut de apparitore dicitur supra , quod met. causa.l.fin. in fin.

e Instrumento. ¶ Non sic de rogatione,vt patebit infra in forma ego B.

f Chirographum. ¶ Vide ver.porro.j.eo.§.

g Instrumẽtum. ¶ Hoc dicit præ.l pecuniæ.per quod patet creditorem hoc casu non excusari,uolendo reddere instrumentum.

h Credo. ¶ Per easdem leges idem tenuit Mart.de Fano, allegans etiam ff. si usufr.pe l.pe.in fi.& idem Lamber. de Ramp. in sua quæstione,allegans etiam C de pact.con.l.vl.prope fi.& C. de collat.fund.patri.l.pe. lib xi.ad idem bene facit,quod no.ff de admi.tu.l.chirographis.in gl.2.ff.sol.ma.l.2. in prin quod ibi no.in fi 3 gl.& idem dixit ibi Dy.in casu conuerso. s.quod creditor petere poterit cogi debitorem,ut faciat instrumentum debiti , de quo facit fidem per testem: vide de test.significauit. & quod ibi not. in glo. pen. ¶ ADDE Bar.in d.l.chirographis.& Bal.in auth.si quas ruinas. C.de sac.san.ec.vbi dicit,quod si instrumentum debiti est antiquum ,idem:item si confines sunt variati.

i In prin. ¶ Hæc iura loquuntur in cessione,quæ facta solutione ex interuallo fieri non potest contra alium per eum,cui est facta solutio, ratione prædicta.Et si dicis,eadem ratione nec liberatio,ex quo per solutionem extincta erat obligatio?respondeo , ꝙ non quærit iste liberationem , sed liberationis ꝓbationẽ,vt s.uer.prox.in qua nulli imminet præiudicium,nec sibi,vt s.ver.prox.Item in hac materia Hug.formabat casum conuersum & talẽ: Debitor in centum satisfecit creditori:& recepit instrumentum solutionis, quod postea perdidit:creditor sciens instrumentum perditum,conuenit illum ad centum:ad quę damnatus fuit debitor,quia solutionem probare nõ potuit:recuperato demum instrumento de solutione cum sententia per instrumenta reperta nouiter retractari non possit,ext.de re iu.c.suborta.in fi. C.de trãs.sub ꝓtextu.petebat remediũ:& Hug.dedit tale,per l.si qs ex argẽtariis.§.ex hoc edicto.ut diceret sic,agens utili actione ex illo §. debebas tu olim creditor reddere mihi instrm̃ ,in quo tibi obligatus eram , statim cum tibi solui:& hæc non fecisti:imo quia non reddidisti,fui tibi condemnatus ad centum:peto igitur a te centum,quia tanti mea interest mihi non fuisse redditam cautionem:dicebat ergo per illum §.hoc iuste peti.

k Bon. ¶ Cuius etiam est,quasi ad literam, exceptis allegationibus & uer. quid si is.qui fuit Host. vt ibi dicam,totum,quod sequitur usq; ad ver .postremo.in parte.x.c.3.& 4.

l Prædixi. ¶ In ver.sed nunquid casu.

a asserit amisisse. sic enim seruatu sus a:ar.ff.de bo.auct.iu pos.cum
plures ad si C.de testa.l.testamētū adhibita tali solennitate. Cre
ditor enim faciet corā iudice debitorem vocari, uel aliū, q ex
hoc lædi posset:ar.ff. de edē si quis ex argētariis.§ fi.ff.de bo.au
b cto.iu.pos.l.fi.§.fi.itē auth.ut fratrū filii §.j ex de te.significauit b
qa si veniens ꝯfiteatur debitū, & dicat se adhuc creditori teneri ī
re, uel in pecunia, in instrumento debiti contenta, quodque non
vult cōtradicere, uel se instrumēti perditi refectioni opponere,
tale tunc iudex a creditore exigat iuram ntum.
¶ FORMA. Tu iurabis, quod instrumētum illud, quod refici pe
tis, nullo dolo a te, vel alio nomine tuo, uel te sciente adhibito
perdidisti: quodq; nescis ubi, uel apud, uel penes quem sit: quod
que dolo, uel fraude illud habere, uel possidere non desiisti: qđ q;
illud nō postulas refici fraudulenter: quodq; si quocūque tempo
re illud ad manus tuas peruenerit, uel habere poteris, restitues ta
bellioni, qui illud confecit, uel iudici cancellatum & annihilatū,
nec eo amplius uteris in præiudiciū debitoris, sed solum isto pu-
blicato, seu exemplato: quodq; nunc velis cassum & irritum ha
beri & nullius esse momenti, C.de fi.instr.l.fi.ff.de eden. si quis.§.
12 exigit.& j.§.prox.uer.qualiter. ¶† Quid si is cōtra quē fit publi
catio, seu exemplatio, dicit nō esse faciendam? Resp si obiicit iu-
stam causam & statim, uel intra breue tēpus parat⁹ est docere đ
iure, audietur, vbi in expectatione, uel dilatione breui nō immi-
net periculū: alias fiat publicatio saluo iure suo, ut extr.de cōfir.
c vti.uel inuti. cum dilecta.& de priuil.ex parte c. ¶† Præstito autē
13 huiusmodi sacramēto, iudex iubeat tabellioni, qui illud scripse
rat, quod ipsum reficiat, & refectum exhibeat creditori, vt no.C.
de admi.tu chirographis.in ij.glo de quo iussu & processu idem
tabellio ad sui excusationem fieri aciat publicū instrumentum
per manum alterius tabellionis, hoc modo:
¶ FORMA. Cum P. coram tali iudice postularet sibi quoddā re
fici instrumētū debiti centum librarū, in quo H. tenetur eidē scri
ptū manu B notarii, eo ꝙ illud se pdidisse dicebat, ipse H citatus
& ꝯparēs corā p̄fato iudice ꝯfessus fuit se debitorē esse dicti P. in
quantitate præmissa, & refectioni eiusdem instrumenti nō con-
tradicere, uel se opponere nolle, præstās insuper idem P. corpo
raliter iuramentum, quod illud vere & sine dolo perdidit, nec in
fraudē refici petit, quodque illud præfato H. restituet, si unquā
ad eum perueniet: iudex autem prænominat⁹ dicto P. præcepit.
ut illud instrumētum reficiat & exhibeat H præfato: post hoc au
tem B. notarius, q illud instrumētum scripsit, illud exemplabit,
& scribet de verbo ad verbum, sicut fecit primū: & se taliter sub
scribet: ¶ FORMA. Ego B tali auctoritate notari⁹, his omnibus
interfui, & rogatus scripsi, & hoc instrumentum, quod alia vice
d creditori præfato exhibui, iterum ex rogatione cācellata d de præ
cepto talis iudicis exemplaui.& refeci, & ipsi P. creditori dedi, eo
quod ipso H. debitore coram tali iudice vocato, seque debito-
rem confitente, & refectioni instrumenti non contradicēte, dic
tus P. iurauit illud sine fraude perditū fore, prout in instrumento
14 manu talis notarii facto noscitur contineri. ¶† Si vero debitor
legitime vocatus minime compareat, nolens ipse, vel alius refe-
ctioni contradicere instrumenti: idem creditor iurabit, ut supra,
hoc addito, quia iurabit sibi non esse de prædicto debito satisfa-
ctum, uel quod adhuc tantum ex eo percipere debet & postmo
dum præcipietur notario, q illud scripserat, vt s̄. & hoc mutato
quia in instrumēto p̄cepti dicetur, ipso debitore legitime citato
& non comparente: & hoc idem etiam in subscriptione notarii
15 dicetur. ¶† Quod si forte debitor ueniens, neget se debitorem,
seque instrumenti refectioni opponat: dicens simpliciter se sol-
uisse, non tamen ostendens principale instrumentū debiti cancel
latum penes se esse, tunc iudex statuet ipsi debitori terminum, in
tra quem probet se soluisse: quod nisi fecerit, recepto præfato iu
ramento a creditore, præcipiet ut fiat refectio instrumenti. Si ve-
16 ro probauerit solutionem, nō fiet refectio. ¶† Porro si debitor
principale instrumentum debiti cancellatum penes se forte ostē
dat, tunc etiam incumbit ei onus probandi, qui affirmatiuam ꝑ
ponit: & affirmantis, non negātis, aliqua est probatio: ut s̄. de pro
ba.§.j.in prin. Si ergo debitor dicit, ecce habeo instrumētum de
biti cancellatum, quod quidem mihi redditum est: quare cū per
redditionē chirographi tollatur naturalis obligatio, sum a debi-
to liberatus: creditor vero id neget, dicēs instrumentum reddi
tum non fuisse: iudex imponet debitori, vt probet redditionem
instrumenti: super quo uide quod not.ff. de pactis, postquam. Si
vero creditor dicat se perdidisse instrumētum, & illud ad debito
rem sine causa peruenisse, tūc imponetur probatio creditori, vt
probet se perdidisse, vt ext.de priuil.cum olim.j.cum suis cōcor.
vnde in his non est tutum affirmatiue proponere, præsertim iu-
stam causam fouentibus, & de sufficientia probationis hæsitanti
bus, cum plerūque probationis onus implicitum sit, & graue ut
17 ij.q.vij plerique & sæpe deficiat probatio, licet ius non deficiat,
e ff. de test.tut.l.duo e ¶† In summa not, quod siue debitor confi
teatur, siue citatus non veniat, siue solutionem, vel redditionē
instrumenti non probet, siue alia causa interuenerit, quare refici
debeat instrumentum, semper tamen in instrumento præcepti,
quod facit iudex notario, de refectione instrumenti, & etiam in
subscriptione notarii reficientis, facienda est mentio de proces-
su, & ex qua causa instrumentum reficiatur, ut patet ex præmissis
18 formis ¶† Postremo nota, quod si velis copiam iudicialium ac
torum alteri partium facere, sic tuum exemplum inchoare debe
bis: præpones enim talem titulū ¶ FORMA. Hęc sunt acta quæ
dam habita inter partes infra scriptas corā iudice tali, anno tali,
tempore talis Papæ, vel Imperatoris, vel Regis, quorum tenor ta
lis est. Positis autem istis de verbo ad uerbum, prout iacent, tabel
lio sic se subscribet: Ego talis, tali auctoritate notari⁹, prædictis.
omnibus interfui, &, vt s̄ legitur, auctoritate & mādato dicti iu
dicis hoc fideliter scripsi, & in publicā formam redegi, & rogatus
signo meo signaui. Quod si forte acta sint multa, multasque peti
as

ADDITIONES.

a Vsus. ¶ Qui etiam hunc libellum, uel litis contestationem hoc casu non requirit. Sed id fatetur Nic. quando hæc petitio incidit priori: ut petitur debitum in iudicio, & actor nō inuenit instrumentum quod putabat habere, obligationis, uel reus non inuenit instrumentum solutionis, tunc sine nouo iudicio p sacramētum petētis iudex id expediret, saluo iure utriusq; ad hoc C.de test.aut.si testis.ff.ad exhiben.l.3 §.ibidē.& C de fid.instr.l.fi. Vbi aūt super hoc adiretur iudex, putat quod sicut daretur libellus vt cogeretur facere sic dabitur ut cogatur reficere perditum, uel deletum, ad instar argentarii, ff. de eden.si quis ex.§.fi.& uocabitur pars, creditor, vel debitor, vel is cuius interest: quo veniente, ordinato iudicio procedetur in causa: si non ueniat, tunc si non resistat notarius, sine libello procedatur: facit C.si ut se minor ab hær.absti.auth.si omnes.ff.de min. in causa.§.causa.C.si per vim, uel alio mod.l.fi. Item, secundum eum contradictore non veniente stabitur iuramento petitoris, vbi uerisimilitudo asistit.& id saluo iure aduersarii, & super principali, ꝙ non sit iure refectum, C.quorum bonor.l.j.secus si ueniat contradictor: quia cum plena causæ cognitio fieri debeat, non stabitur soli sacramento. Nec obstat.l.fi.C.de fide inst.nam ibi stabitur sacramento eius, qui dicit instrumentum perditum, quo ad hoc vt non teneatur illud, quod dicitur perditum, producere super causa, qua principaliter petebatur debitum: hic petitur refectio propter perditionem: unde plena probatio requiritur. præsumptio tamen est pro ipso, quia apparet instrumentum in protocollo cancellatum per quod apparet fuisse: & perditionis ut plurimum difficilis est probatio propter quod in talibus recipitur facilior probatio, C.de repud.consensu. Vnde in l.si quando.adiunctis aliquibus indiciis, & fide petitoris præcipue vbi nulla indicia cōtraria sunt pro contradictore: putat petitori.& non aduersario iuramentum deferendum in probationis defectum, iuxta legem, in bonæ.C.de reb.cre.

b Significauit. ¶ Ad idem ff.de adop.nam ita.& quod ibi no.

c Parte. ¶ Ad literam fuit Host.hoc ti.§.ult.uer.quid si aduersarius

d Cancellata. ¶ Not.quia prudentes notarii, statim quod fecerunt instrumētum, ex protocollo illud cancellant, ut sciatur authenticatum semel fuisse: non tamen deletur, ut omni tempore appareat sic fuisse. Sic instrumentum debiti, cuius est facta solutio, inefficax est: tamen præseruatur, ut appareat debitum fuisse, ff.de fur.qui tabulas, & ut posit restitui debitori, ut in l.dissolutæ.C.de condict.sine causa: & ad exhibend.l.fi. Si uero protocollum est tale, ex quo plura instrumēta confici possunt, tunc non cancellatur, cū uni ex illis datum est: sicut cum pars debiti soluitur, non cancellatur instrumētum, sed subscribitur, uel scribitur apocha de solutiōe, ut præd. l.qui tabulas.§ j.& tali scripturæ tabellionis statur, scilicet: ꝙ illi datum sit instrumētum: sicut & ei creditur de præsentia testium in instrumēto scriptorum, in auth.de fide instrum.§.si quis instrumenta. Et si non esset annotatio, staretur super tali datione ipsius iuramento: sicut & de principali ei creditur, C. de testi.l.si quando, faciunt, quæ dicta sunt s̄.

e Duo. ¶ Vide quod scripsi, ut lite pen.c. ecclesia.ii.super ultima gl.ubi posui dictum Goff.& Accur.in l.una.§.ille autem.C.de Lati.liber.tollen.& demum distinctionem Iacobi de Are. hoc addito, quod ad secundum membrum subdistinctionis Iacobi, quam ibi scripsi, inuenio Alb.Gal.extra uolumen distinxisse qualitatem debitoris, & quantitatem temporis, quo instrumentum fuit penes ipsum: ut scilicet si est homo bonæ opinionis ipse debitor, & longo tempore penes se habuit instrumentum, sibi non incumbat ꝓbatio, sed creditori: quo non probante, iudicabitur debitor liberatus. Ad primū alle.ꝙ ex personarū qualitate facta pensamus, ff.de liber.causa l.diui fratres.& de acti.& obl.l.ult in fi.xxxvii.dist.qui de mensa.in prin.& ibi concor.extr.de prę.nisi essent.in prin. Ad secundum allegat, quod ex longitudine temporis inducitur obliuio, C.de testa.iubemus. bene facit extra, de præsum.illud.in prin.& quod ibi scripsi in princ.in fi.magn.gl. Cessantibus his, uel uno saltem istorum, id est, quod neutrum concurrat, mihi uidet, quod sentiatur cōtrarium q uod contrarium simpliciter tenet Gui. de Suzar. in l.debitori.C.de solut. In casu, quo non erat debitor ipsius familiaris, nō dico ex familia, sed satis est, quod fuerit eius aduocatus, uel procurator talis, qui consueuerit sua instrumenta rimari, secundum eum. Simō Vincen.in præd.l.una, in fi.C.de Lati.libert.tol.dicit se tenere cum Azo.hanc partem, quam uide per Azo.in summa de prob.in i.col.circa medium, scilicet ꝙ præsumatur redditum instrumentum, ex quo inuenitur penes debitorem, nisi per creditorem probetur contrarium. Loquitur tamen Azo de cācellato. Sed ipse Sim.non curat, an sit cancellatū uel non: & in hoc concor. Accu.qui in principali articulo tenēs contrarium, non distinguit etiam an sit cancellatum, uel non in l. 3.ff.de pact. Et cum facilimum sit debitori habenti penes se instrumentum, illud incidere, uel cancellare. satis mihi placet, quacunque opinionem teneas. hoc non ponderari. Adde, quod communiter tenetur opin. Bar. in l. si fullo.§.farcinator. ff. de fur. de qua late per nouiss. in l. Labeo, ff.de pact. uide et Bal. ꝯsi. 381. j. lib. & consi. 203. 4. lib.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

as contineant, eas diligenter tabelio alleget,& in fine cuiusque
pariæ suum signum apponat: & tũc dicat infine vltimæ petiæ p̃
dictis omnibus interfui,& vt s. in tot.præcedẽtibus petiis suis,&
in fine signo meo signatis legit, auctoritate& mandato, &c.vt
s.Qualiter autem acta iudicialia debent scribi,no.secundam Pa-
a pam,extra de offi.deleg.cum in iure [2].

ADDITIO.

a Iure. ¶ Vt scripsi super j.gl.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura aliena cum extra iudicium exemplatur, duplex concurrit ratio.*
2 *Notarius aliquam scripturam exemplans, quibus verbis vti debeat.*
3 *Exemplificans instrumentum, si amplius solennitatis velit adiicere, quali ter inchoabit suum instrumentum.*
4 *Notarius instrumentum reficiens, quot tabelliones sibi debeat adiungere & instrumento subscribere, & nu. 8.*
5 *Instrumentum publicum exemplatum a tabellione, qui dicit se scripsisse, prout in authentico continebatur, & c. an probet.*
6 *Instrumento exemplato an, & quomodo sit fides adhibenda.*
7 *Fides semel instrumento exemplato adhibita. an sufficiat ad eius validitatem.*
9 *Tabellionibus tribus instrumento exemplato se subscribentibus, & se originale vidisse nõ vitiatũ profitentibus, an uno illorum scribẽte credatur.*
10 *Presentia iudicis & eius auctoritas, est de substantia formæ publicationis alicuius instrumenti.*
11 *Auctoritas episcopi, uel alterius authenticæ personæ, quomodo debeat in exemplis literarum apponi, & scribi.*
12 *Modus exemplandi in curia Romana, a quibusdam tabellionibus.*
13 *Formæ, quæ quamplures vti solent in publicandis, seu exemplandis instrumentis.*
14 *Instrumentum qualiter & quo pacto demum sit publicabile.*
15 *Exceptiones quomodo ponãtur, & quando, contra instrumentum exemplatum publicandum.*
16 *Tabelliones alii tabellioni suas abreuiaturas legãt, an tabellio legat, uel abreuiatura ponãtur in publicam formam redigere sine iudicis auctoritate.*
17 *Instrumentum, in quo abbreuiaturæ inueniuntur, quæ a nemine poterunt intelligi, an possit publicari.*
18 *Iuris sæpe abbreuiaturæ utuntur.*
19 *Instrumẽta exemplari sine renouari sunt propter uetustatẽ, uel aliã iustam causam.*
20 *Instrumentum qualiter, & quando possit in iudicio exemplari.*
21 *Instrumentum sine die et consule in iudicio exemplandum, qualiter formẽ.*
22 *Inscriptis in iudicio exemplãdis an sufficiat solus notarii subscriptio.*
23 *Falsitate, uel contrarietate inuenta in instrumento, super iis, de quibus testibus testimonium perhibet, totum instrumentum cassari debet.*
24 *Publicatio instrumenti, seu exemplatio in iudicio, apud quem fieri debeat, & per quem, & in quibus casibus locum habeat.*
25 *Exemplatio instrumenti in iudicio faciẽda in pluribus casib. Quæ uim habere dicitur.*
26 *Instrumentum licet etiam iudicis auctoritate sit publicatum, non facit fidem, nisi vocatis iis, quos res tangit.*
27 *Publicatione instrumenti diu facta. si obijciatur, quod non fuerint uocati ij, quorum interest, quomodo sit præsumendum.*
28 *Publicatio instrumentorum, uel priuilegiorum, uel testium ex parte reproductorum, qualiter fieri debeat.*
29 *Publicare & exemplari quid sit, & in quibus differant.*
30 *Adjones si citari & expectari non possunt sine periculo perditionis instrumentorum, fieri poterit publicatio, etiam eis absentibus.*
31 *Publicatio instrumentorum quibus casibus sit necessaria.*
32 *Scriptura non facta de eo, quod petitur publicari, an possit exemplari.*
33 *Partibus exemplationi scripturarum consentientibus, an sine iudice pro sit, aut valeat.*
34 *Testamenta qualiter sint publicanda.*
Scriptura authentica non debet exemplari.
35 *Testamentum a testatore, uel alia priuata persona scriptum, an possit authentica scriptura dici.*
36 *In publicatione cuiuslibet instrumenti an totus tenor sit coram testibus perlegendus*
37 *Notarius quomodo se subscribere debeat in publicatione testamenti.*
38 *Testamenta quare sint signillanda, & in certo loco reponenda.*
39 *Publicationi literarum effectus quis sit.*

¶ Scriptura aliena qualiter exempletur seu reficiatur.

4. §. Ostenso

qualiter propria scriptura exempletur & reficiatur, cõsequens est, ut de alie-
a na aliqua perstringamus. Circa quod distinguit [a]: Nam illa exem
platur aut extra iudicium, aut in iudicio: item si in iudicio, cõside
acta iudicorum, an alia scriptura: de quibus sin
Cum ergo scriptura aliena extra iudicium e-

Exemplatur, duplex cõcurrit ratio. Prima, vt per exemplũ habeatur memoria eorum, quæ in authentico continentur: & tunc notarius incipiet sic: ¶ FORMA. Hoc est exemplum cuiusdã instrumenti, cuius tenor: siue, hoc est exemplum quorundã literarum domini papæ, uel talis legisti, uel ordinarii, quarũ tenor ẽ talis, vel sic: hoc ẽ exemplum cuiusdã scripturæ, quæ reperitur in quodã quaterno actorum scriptorum, siue quæ scripta dicuntur manu talis notarii sic intitulato: & pone totum titulum, si titulũ habuerint: quo posito, dices, cuius scripturæ tenor talis est. & subsequẽter in eadem linea nullo medio, uel intervallo relicto. incipias & per ordinem exemplabis, prout in authentico inuenies: usque ad ultimam literam, etiam si in instrumento sit nomen tabellionis il
a lius, qui authenticum illud scripsit, † licet non tenearis ponere signum eius: demum posito signo tuo, te subscribes hoc modo: ¶ FORMA. Ego talis, tali auctoritate notarius, hoc instrumẽtũ iuxta authenticum scriptum manu prædicti talis notarii fideliter exemplaui. nihil addens, vel minuens, quod sensum mutet, uel etiam intellectũ, uel has literas iuxta authenticas, bulla papali plũbea, uel legati, seu ordinarii cerea pendenti munitas fideliter exẽplaui, nihil addẽs, uel minuens, &c. ut s. uel prædictam scripturã ex quaterno prædicto sumpsi, & fideliter exemplaui, nihil addẽs &c. Prædictus autem modus exemplandi, facilis est, in instrumen
3 tis non magni ponderis solitus adhiberi. ¶† Si autem velis aliqd amplius solennitatis adiicere, poteris inchoare, & intitulare exẽplum, prout est superius prælibatum: subsequenter vero per ordinem, prout in originali continebitur, exemplabis: omnibus autẽ
4 conscriptis, & etiam nomine notarii originalis, † præter signum eius, quod nullo modo scribere teneris, adiũge tibi duos, vel tres
b tabelliones [b], cum quibus diligenter auscultabis ipsum exemplũ cum authentico: & si inuentum fuerit concordare, unusquisque illorum posito suo signo se subscribat hoc modo: ¶ FORMA. Ego P. tali auctoritate notarius, hoc exemplũ una cum infrascriptis A. & B. notariis iuxta authẽticum manu prædicti talis notarii scriptum, fideliter & diligẽter auscultaui: & quia utrunque cõcordare inueni, me testem subscripsi. Alius quoque tabellio se subscribat hoc modo: ¶ FORMA. Ego, A. talis tali auctoritate notarius, hoc exẽplum una cũ supra scripto P. & infra scripto B. notario iuxta authẽticũ scriptũ manu talis notarii diligenter, &c. vt s. prox. Postremo vero tu tabellio, qui exemplasti, te posito tuo signo, sic scribes. Ego B. tali auctoritate notarius, hoc instrumentum iuxta authẽticũ manu prædicti talis notarii scriptũ fideliter exẽplaui, & postmodum cum prædictis P. & A. notariis diligenter, &c. vt s. proxime. Nõ. tamen, quod præmisi duo modi non præbent exemplo plenam fidem, nec ex tali exemplo valet exactio fieri, licet ad solam
c memoriam fiat [c], ut dixi extr. de fide inst. c. j. C. de eden. aut. si qs
5 in aliquo, j. §. nunc dicendum. ver. & generaliter. & seq. ¶† Vnde si tabellio exemplans publicum instrumentum, dicit se scripsisse, prout in authentico continebatur, nec plus, uel minus, nec in eo inteſ fuisse, uel insertas fuisse aliquas cãcellationes, vel interlineaturas nõ probatur per tale publicum exemplum: tum quia non est officium notarii firmare primum instrumentum authẽticũ, & ei firmitatẽ præstare: tum quia licet ita scripserit, prout in primo continebatur, nec sint ibi cancellationes, nel interlineaturæ, tamẽ possunt ibi esse aliæ, propter q̃ uæ fides illi adhibetur, vel p̃ pter personam tabellionis, uel propter personam eius, qui illud confici fecit, j. ver. porro. ¶ Secunda quoque ratione exemplan
6 tur instrumẽta, [f]. non tantum ut habeatur memoria eorum, quæ in authentico continentur, [g] sed ut etiam tali exemplo plena fi-
d des adhibeatur, & ex ea possit exactio fieri [d], habebit enim eandẽ vim, quam habebat primum, & perpetuam firmitatẽ habebit: in aut. Col. viii. vt fratrum filii, §. id. quoque ff. de admi. tu. chirographis. in auth. de fid. inst. § si vero nullus. sed nec plus iuris tribuit, quam haberet is, qui publicationem, seu exemplationem petiit. extra. de fide instru. c. fin. & de confir. utili, uel inut. eũ dilecta. de
7 priuilegiis, ex parte. C. de testa. publicati. ¶† Sed [e] nunquid sufficit, q̃ semel facta fuerit fides? Videtur q̃ sic, ff. de bo. pos. secun. tab. l. j. §. semel. alias est ver. sub secundo §. Dic contra, nisi & iterũ fiat, ext. de priuil. cum olim. l. Hoc in instrumentis. nam testamẽta & acta perpetuam firmitatem habebũt, C. de re iud. gesta. ext. de testi.

ADDITIONES.

a Distingue. ¶ Secundum Rolan. cuius est, quod sequitur, usque ad verficu. Innoc. vero exceptis allegationibus, & his, quę j. signabo, & hoc partex. ij. alleg. iij. c.
b Tabelliones. ¶ Vide j. ver. hoc ergo casu. & quod ibi dicam.
c Fiat. ¶ Secundum Roland. hic continuatur versi. hoc quoque. & hoc medium fuit additio.
d Fieri. ¶ Hic continuat Roland. ver. hoc ergo casu.
e Sed. ¶ Iste uersificest ultimus Hostien. in sum. huius tit.

de testi.significauit.& c. Albericus. & hoc,quando ex parte rei ꝑ
ducti sunt:secus si ex parte actoris, vt j.vers. in quibus. Hoc ergo
casu talis est solennitas adhibenda:Intitulabis enim & inchoabis
exemplum,ut s.d xi.quam intitulationis doctrinam in quolibet
poteris imitari,procedens per ordinem usque ad finem,& exem-
plãdo,ut dictum est,deinde adhibitis quinque vel quatuor tabel-
lionibus a,insinuabitur iudici ,ut coram eo legat & auscultetur:
a & coram ipso iudice cum ipsis tabellionibus diligenter ausculta
bis:& si concors inuentum fuerit,iudex ipse suam interponet au
ctoritatem:quam scribet,interuallo unius lineæ post nomẽ tabel
lionis originalis relicto,hoc modo:
8 ¶FORMA.† In nomine Domini,amen Anno indictione,& die
talibus,hoc exemplum per me B.subscriptum notarium sumptũ
ex authentico manu talis notarii scripto. tali iudici ĩsinuatum fu
it,& in eius presentia per me ipsum B.& alios subscriptos notari
os diligenter cum authentico auscultaui:& cum iudex nouerit il
lum cum ipso authentico concordare,ut adhibeatur eidem exẽ
plo de cætero plena fides suam autoritatem interposuit,& decre
tum.Postmodum uero unusquisque illorum tabellionum subse
quenter se hoc modo subscribat.
¶FORMA.Ego H.tali auctoritate notari⁹,hoc exemplum vna
cum infra scriptis M.N.R.& B notariis iuxta authenticum instru
mentum manu talis notarii scriptum coram ipso iudice diligen
ter & fideliter auscultaui:& quia utrunque cõcordare inueni,de
ipsius iudicis mandato ad eiusdem exempli bonam fidem & testi
monium me subscripsi. Et eodem modo cæteri subscribent se
In fine vero tu tabellio ,qui exemplum scripsisti , pones nomen
tuum hoc modo:Ego B.tali auctoritate notari⁹ hoc exemplum
ex authẽtico scripto manu prædicti talis notarii fideliter scripsi,
uel sumpsi:& postmodum in præsentia iudicis cum dictis tabel-
lionibus H.M.N.O.& R.diligenter & fideliter cum ipso authẽti
b co auscultaui,&c.vt s. prox.[b] ¶† Sed nunquid creditur istis quinq;,
9 uel quatuor,aut tribus tabellionibus subscribentibus,& se origi-
nale uidisse non uitiatum,non cancellatum profitentibus,uno il
lud scribente? Resp.non,nisi iudicis auctoritas interuenerit,vt j.
ver.fiebat.& est ratio,quia suspicio est,quod authenticum fuerit
vitiosum,& quod ideo fecerit publicari.materia enim fabricãdi
falsum tollenda est,Inst.vi bo.rap.§.sed ne dum talia extra.de ac
10 cusat.qualiter. ¶† Præterea iudicis præsentia & auctoritas est d
substantia formæ publicationis:ideoque non ualet ,quod agitur
ea omissa,ff.man.diligenter.extra.de rescri.cũ dilecta.in fi.de of
fi.deleg.uenerabili qui fi.sint leg. per venerabilem.§.j.Ad iudicẽ
enim spectat examinare,approbare,uel reprobare:non ad tabel
lionem,ut extra.de fide inst.c.fi.C.de testa.testamenta.& sic loq.
tur in aut.ut fratrum fi.§.illud.quod prima facie contradicit. Itẽ
contra,quia in ore duorum,&c.ext.de test.in omni.Item cõtra,
quia credendum est publice personæ,quæ illud scripsit,C.de pro
bat.cum precibus,ext.de præsum.illud.& de præscri.ad audiẽti
am.Sed dic,quod videtur in sua causa testificari,4.q.3.§ item in
criminali.ver.nullus in re,Item contra ext.de prob.quoniam cõ
tra.vbi in dubio præcipit ad acta originalia recurri : sed ibi tabe
lio per se acta illa tradiderat de præcepto iudicis,in modũ priua
tæ scripturæ.nec fuerãt Sumpta in præsentia iudicis. & auctorita
te solenni:sed nec ibi dicitur,quod licet instrumentum publicum
inde factum fuerit,iudex illud examinauerit cum originali:ideo
11 que dicit recurrẽdum esse ad originale,ut eo.tit.c.fi.¶† Hoc au
tem scias,quod plerunque adhibetur auctoritas episcopi,vel al-
terius authenticæ personæ,presertim in exemplis literarum:quę
quidem in testimonium & fidem ipsius exempli faciet illud suo
sigillo muniri,& scribetur hoc modo:
¶FORMA.In nomine domini, amen:Anno ,indictione & die
talibus,hoc exemplum per me subscriptum B.notarium,sumptũ
ex authenticis literis tali sigillo munitis,fuit in præsentia venera
bilis patris M.Dei gratia Narboñ archiepiscopi, a meipso B.&
aliis subscriptis notariis diligenter cũ authenticis literis ausculta
tum:cumque idem pater venerabilis cognouerit illud cum ipsis
authenticis cõcordare,ad ipsius exempli plenam fidem & testi-
monium suam auctoritatem interposuit,faciẽs illud sui sigilli ap
c pensione muniri [c].Arg. ext. de probat. post cessionem.& xi.q.j.
curæ. Posset etiam illa persona scribere uniuersis,& testificari se
vidisse literam originalem cum vera bulla & cæteris non vitiatã,
nec abolitam,& in huius rei testimoniũ suum sigillum appone-
re,& notarius in fine se poterit subscribere, & de mandato illius
12 hæc in formam publicã se redigisse asserere,¶† Porro in Roma
na curia talis modus exemplandi a quibusdam tabellionibus ob-
seruatur.incipiunt enim hoc modo:
¶FORMA.In nomine Domini,amen:Anno,die, indictione &
loco talibus,præsentibus quoque me subscripto notario,& testi
bus infra scriptis,talis instãter a tali auditore petiit,quod per me
transcribi & exemplari faceret quoddam instrumentum manu
talis notarii scriptum:cuius si quidem instrumenti tenor inferius
annotatur.Idem vero iudex illius precibus ac instantia motus,ꝑ
cepit mihi præfato notario,quod instrumentum ipsum auctori
tate sua transcriberem,exemplatum etiam exhiberem.Tenor au
tem dicti instrument talis est:In nomine domini, &c scripto au
tem toto tenore,sic tabellio se subscribet:Ego talis notarius hoc
exemplum,siue transcriptum,ut in prædicto instrumento nõ vi
tiato,non cancellato,nec in aliqua sui parte abolito inueni,tran
scripsi & publicaui,nullo addito,vel diminuto q d sẽsum immu
tet,excepta forte litera,uel syllaba,quæ sensum immutare nõ po
test:& meum signum apposui hoc probatur ext.de fide instr.cap.
pen.& c.fi.cum suis concord ext.de priuil.cum olim.j.in fi.C.de
edi.diui Adr.tol.l.4.prope prin.Si ergo in ĩsinuatione aliquid o-
missum est,propter quod sensus non immutetur , semper ualet.
vt ext.de fide instru.ex parte.j.q.i.Marcion.Si uero aliquid addi
tum,uel diminutum est,per quod fiat immutatio sensus,tunc nõ
ualet insinuatio,ix.dist.ego solus.s.versi.not.tamen.¶ Cæterum
d quidam prouinciales,& dominus meus [d] in publicandis ,seu exẽ
plandis instrumentis hac forma utuntur:
13 FORMA.† Anno Domini,&c.A. veniens coram B.iudice tali,
supplicauit humiliter & petiit instanter,quod instrumẽtum cu
ius forma infra sequitur,faceret in publicam formam redigi:cũ
ob vetustatem ipsius propter difficultatem probatiõis a iure suo
cadere posset,ipso instrumento penitus antiquato:qui B iudex,
uolens probationibus subuenire,ne veritate occultata iustitia va
leat deperire,citatis & uocatis omnibus,qui fuerant euocãdi,&
quos res tãgebat,videlicet tal.& tali:ipsisq; veniẽtib. & nihil op
ponentibus, propter quod deberet huiusmodi publicatio impe-
diri,uel etiam se ꝯtumaciter absentantibus , dicto instrumento
vndique diligenter inspecto,& inuento non cancellato,non vi
tiato,nec in aliqua parte sui abolito,mihi j.scripto notario ꝑce-
pit,ut eius tenorem in publicam formã redigerem ad fidem per
petuam faciendam:Ipsius vero instrumenti tenor talis est; Anno
&c,ponatur de verbo ad verbum tenor,& omnia signa , secũdũ
dominum meum. Alii tamen dicunt cõtra in signis,ut s.ver j.&
ii.& si erat ibi sigillũ,dicatur,quod erat tali sigillo sigillatũ:post
modum dicunt in fine.Et ego talis notarius de mandato talis iu-
dicis,& ipso auctoritate præstante,prædictum instrumentum in
publicam formam redegi qui presens fuit in omnib⁹ supradictis
& ipsum originale vidi,& iudici & testibus ostendi.& exposui,&
perlegi,non uitiatum,non cancellatum,nec in aliqua sui parte a
bolitum,seu suspectum:neque in charta,neque in scriptura,nec
in sigillo,si sigillum habebat:tũc etiam testificetur,quod sigillum
integrum erat,in forma seu impressione & in literis circumscrip
tis,quæ legibiles apparebant extra.de fide instrument.inter.post
ea subiungunt:Actum in tali loco,talibus præsentibus ad hãc pu
blicationem videndum & audiẽdam testibus uocatis & rogatis.
14 ¶† Et collige ex præmissis quod instrumentum ita demum pu
blicatur,si apparet nõ vitiatum,nõ deletũ,vel interlectum,vel vi-
tiosum in aliquo,uel cancellatum,seu uituperatum,neque in te-
nore,uel in signis,vel subscriptionibus,uel etiam sigillo , uel filo
extra.de fide instrum.inter.& c.fi.& C.de edicto diui Adria.tol.
l.fi.j.§.instrumẽtum.vers.item excipitur quod est vituperatum.
Illud

ADDITIONES.

a Tabellionibus. ¶ Miror.de Rolan.& non minus de auctore,qui sequutus
est eius verba hic.& s.in prima forma,dicendo,ꝙ in illa sunt tres,vel ad mi
nus duo tabelliones adiungendi principali notario, & in ista quinque uel
quatuor tabelliones ad minus.cum enim fateatur primam fidem non face
re,sed solum tenere memoriam,ut s.vers.no.ad quid tot notarios fatigat,
quod per unum solum,imo & per priuatum expediri pt,si illud instrumẽtũ
exemplet?Item cum j.prox.uer.fatet,ꝙ et quinq; notarii nõ sufficiũt ad fi
dem sine iudice faciendam,ad quid tot ponimus,quod nullo iure probant?
Scias aũt primũ dictũ nõ seruari,& merito,vt prædixi. Nec enim seruatur in
totũ,scilicet quo ad tãtum numerum:sed bene seruatur, quo ad duos adiũ-
gẽdos.quod commodũ,quia licet qñ non sunt præsentes , quos res tangit
qđ qñq; contingit,ut patet j. ver.q.d si citatio.in prin. & in ver.porro. & s.prox.ante fin.ver.si vero debitor,& quando specialiter alterum nõ con
tingit,ut in præd.ver.porro.Omnis enim cautela est adhibenda.& licet nõ
necessaria,commendanda.sed cum decr.vlt.e.tit.in singulari loquatur,di
cens per publicam personam illa exemplanda, tu qui dicis exemplationẽ
fiendam per plures,vel quod tot publice psonæ sint necessariæ, da text.&
tres leges alleg.in vers.s.prox.in prin.id probant.Dico igitur exemplatio
nem,uel insinuationem de auctoritate iudicis factam per unum notarium
secundum formam præd.decre.ultimæ, fidẽ facere.Hoc et tñ ille notarius
in instro subscribere testes , sicut & in aliis instris. Et hoc pcipue assero.qñ
fit aduersario præsente:sed idem quando absente , qñ nullus est aduersa-
rius,ut prædixi:licet hoc maxime casu commendem cautelam propter ra
tionem,quę ponitur j.vers.prox.facit ad prædicta,quod no.in præd.decr.
vlt.in vlt.gl.& j.vers.per quem.

b Prox. ¶ Secundum Rolan.qui hoc continuat ver,hoc autem.

c Muniri. ¶ Secundum Rol.qui hoc continuat vers. illud quoque.

d Meus. ¶ Qui ponit hanc formam in summa cod.tituli prope fin.

15 ¶ † Illud quoque prætereundum non est, quod rogationes, seu protocolla tabellionis, qui decessit, exemplari, & in publicā formam redegi per alium tabellionem nequeūt sine iudicis ordinarii auctoritate, vt extra, de fide instrum. c. pen. sed nec eo uiuente tabellio potest alii committere completionem instrumenti, sed per seipsum id facere debet quod dic, ut j. §. instrumentum. ergo vers item opponitur, quod nō est confectum. j. uer. prox. Iudex ergo ordinarius hoc alicui tabellioni committat hoc modo:

¶ FORMA. Cum S. filius & hæres quōdam R. notarii concesserit Titio notario rogationes patris sui exemplandas & in publicam formā redigendas, eo Titio id sibi iudicis concedi autoritate cum instantia postulante talis iudex ei prædictas rogationes olim præfati C legitimè ac fideliter exemplādas, & in formam publicam, iuxta tenorem infra scripti sacramenti, redigendas commisit, qui Titius corporaliter ad sancta Dei Euangelia iurauit, rogationes ipsas, eas videlicet, quæ cancellatæ non fuerint, quoties opus erit, fideliter exemplare: & in publicam formam redigere, eas solummodo iis, quorum interfuerit, exhibēdo: cancellatas vero pro cancellatis scribere: quando sic exegerit ius & casus, nilq; addere minuere, vel mutare, nisi quemadmodū in ipsis rogationibus scriptum inuenerit & notatum, & in his omnibus omni dolo & fraude semotis, fidem debitam conseruare, vt in præ. §. illud quoque. Titius autem, cui facta est præfata commissio rogationes sibi commissas, cum opus fuerit exemplabit, hoc modo: scribet enim rogationem de verbo ad verbum, prout eam in quaterno inueniet, nihil addendo, vel minuendo. Nam nec is: qui abbreuiaturam fecit, aliud ponere, debetur in authen. Coll. 4. de tabell. §. illud quoque. licet hoc non sit in propriis scriptis ita stricte accipiendum, ut j. §. instrumētum ergo. ver. item opponitur, quod res. quo facto taliter se subscribet:

¶ FORMA: Ego Titius, tali autoritate notarius ex commissione mihi a tali iudice facta, prout in rogatione cancellata, uel nō cancellata olim Rolan. notarii inueni, ita fideliter per ordinem exemplaui, scripsi, & in publicam formam redegi. Quod si forte in rogatione ipsa non fuerint anni Domini scripti, videat, an in aliqua rogatione precedēti, seu abbreuiatura, scriptus sit dies: quod si inuenerit, posito signo & nomine suo & tota illa subscriptio-
a ne vt ff. de eden. si quis ex argentariis §. si initium [a]. sic addat. Quā quidem rogationem & sumpsi, & exemplaui de quaterno, in cuius primo folio, uel secūdo, uel tertio, erāt scripti anni Domini hoc modo, scribēdo annos sicut inuenit in rogatione notæ, quæ præsentem proxime præcedebat rogationem, vt in præ. §. si initium erat etiam dies scriptus hoc modo, die xv. intrante Maio, secundū Rolan. Quidā tñ in initio instrumēti illos annos Domini ponunt, quos proxime inueniunt præcedere rogationem ipsam, sicut & faceret in propria rogatione: quod quidem fieri potest,
b sed præmissus modus verior est [b]. ¶ † Quid si aliquis tabellio le-
16 gat alii tabellioni suas abbreuiaturas: quod potest: vt ff. de eden.
c quædam §. nihil. ad fi. [c] nunquid tabellio legatarius poterit in publicam formā redigere sine iudiciis auctoritate? notauit dominus
d us in Summa eo tit. [d] quod per alium ad hoc officium deputatū, quasi vicariū tabellionis, hoc fieri potest, ipso etiam tabellione viuente, & iusta ex causa, & vera, & non ficta impedito, dummodo ille deputatus sit iudicis auctoritate, in aut. d̄ fide inst. § in his vero. & de tabel. §. antepen. & pen. Col. iiii. Eo vero mortuo non valebit, nisi iudicis auctoritas interueniat: & vide s̄. vers. prox. in
17 prin. ¶ † Quid si abbreuiatura, sic inueniatur abbreuiata, quod nescitur quid dicere velit: Respōdeo, si cōtractus celebratur in scriptis, non poterit publicari, vt patet in his, quæ not. in Summa do
e mini mei, eo. tit. §. quid de contractibus [e]. alias si per scripturā p̄cedentem, uel sequentem, uel per aliam eadem manu confectam in simili, uel eodem contractu poterit fieri fides, bene poterit publicari, arg. ff. de leg. j. si seruus plurium. §. si numerus nūmorū. & ff. de fundo instruct. l. cum de lanionis. §. asinā. & de pig. act. l. vel vniuersorum. & de vsur. qui semisses. Cætera enim, quæ ibi deficiunt, quæ cōtinentur sub, &c. vel sub aliis signis, cum his præsumptionibus iudicis auctoritate suplebūtur, ut ff. quod cum fal. tu. au. l. ii §. ii. & in auth. Coll. ix. ut fratrum filii, §. illud quoque. Idē etiam est, si id, quod defecit, per testes, uel per confessionē aduersarii probari possit: puta, quia cohærentiæ deficiunt, uel aliquid
f tale [f]. quod factum ergo non potest iudex supplere, quia nequit diuinare, ext. vt eccle. benefi. vt nostrum. sed ius supplere potest, cuius est minister: & hoc est cōtra illud; quod dicitur, quod factū est in iudicis potestate, sed ñ i⁹, ff. ad muni. l. ordine. §. duriorib. ii. q. 3. notādū. & q̄ rasura in narratiōe iuris, & ñ facti, obest. ext. d̄ fi
g de inst. ex literis. & uid̄ īfra §. instrm. ver. itē opponit, q̄ instrm [g]. ¶ † Quid

ADDITIONES.

...um. ¶ Et instit. ad l. Aquil. §. antepen. & ibi concordantiæ, & uide j. ...entum. uersic. quid ergo.

... Dixit Rolan. mihi videtur tutior. & hic ptinuat. ut vidimus, ...ere ei, quod dixit proximiorem poni: quod etiā placet Vber. de Bo. sed commendat potius in fine, quam in principio poni. Ergo de rogatione cancellata facta est mentio, est sciendum, q̄ dominus meus in legib. disputauit hanc quæstionem, si in rogatione notarii mortui, ex quo nullum factum fuit instrumentum, scriptum est de manu ipsius, sit cassum & cancellatum de voluntate partium: & vna pars petit de illa fieri instrumētum, altera resistit, quid iuris sit, quæritur? Declinauit in partem, quod instrumentum fieri debeat his rationibus: quia cancellatura non habet sua solennia, scilicet testes, diem & consulem: de quibus dictum est in princip. cuius titul. & sic quia non habet publicam formam, impedire non debet confectionem instrumenti: cum nec ei soli sit credendum, an contractus intercesserit, vel ab eo sit recessū: licet de eo, an instrumētū fecerit, recurrat ad eum, si viuit, ut not. in auth. de hære. & Fal. §. si uero absint. Item instrumentū cācellatum probat debitum fuisse, ff. de furtis, qui tabulas, qui dicit quod desiit esse debitor, id probet, quod illa scriptura non facit. Fiat ergo instrumentum, maxime ne detur tabellionib. materia delinquenti. C. de Lati. liber. tol. l. vna. §. ille autē. & ibi concordan. in j. gl. Cum ergo cancellatio nō perimat instrumentū, ff. de his, quæ in test. delen. l. ii. & illa scriptura Cass. im. &c. & quæ dici possit calumniosa, & non bona fide facta, forsan a tabellione corrupto nullā vim habere debet, ff. hoc eodem ti. l. 2. de custodia reor. diuus. Ad allegata in contrarium quæ plus vrgebant, respondet, q̄ hoc casu scriptura cancellata non erat penes eum, qui se vellet ex illa iuuare: sed erat penes tertiū. q̄ dolose potuit cācellare: & sic nocet parti. Nec ob. ff. de dolo, si q̄s tabulas. & ad legē Aq. q. tabulas. q̄a ibi dolo tertii sic erāt tabulæ deletæ, q̄ legi nō poterāt: & ideo cum ex illis is, ad quē spectabāt, se iuuare non possit, agit contra delentem ad interesse: sed hic legi potest. Nec obstat in authentica de tabellio. §. nos autem. nam ibi tabellio audiuerat contractum, & committebat alii scribendum, quod non licet: hic autem omnia consummata erant per tabellionem. Alterum ergo horum fiet: aut illa scriptura p̄ducetur, & probabit: aut sumet exēplū ex illa, iudice auctore, secundum eum. Per hunc finem colligere potes, dominum meum intellexisse de rogatione perfecta, & corā partibus lecta alias certū est, quod si notarius rogatus partium notas, uel protocollum scripsisset, quod postea coram partibus & testibus non legisset, illud non ualeret, nec fidem faceret: patet hoc ff. de leg. iij. l. fideicommissa. § j. Iterū sciendum est, quod Roffredus sua q̄ōne quadregesima septima prolixe tractauit de instrumētis cōmunibus inter partes, quæ per pactum ipsorum contrahentium, vel præcepto arbitri, cancellari debuerunt, vel cancellata fuerunt, an fides eis habeatur, si in iudicio producātur? addens, si tabellio post mandatū sibi factum p̄ arbitrum de cancellando, ante cācellationem tamē fecerit vni parti instrumentum, uel fecit parti instrumentum, de iam cancellato de voluntate partiū, an talia instrumenta fidem faciant? & an tabellio cōmiserit falsum? hęc quia in uoluminibus habentur transeo: & solum in ultimo allegabo prius q̄ notarius non teneatur: quia falsum non committitur sine dolo, etiam si subsit lata culpa, ff. de sicar. in lege Cornelia. quod est generale in maleficiis. Vnde si ex lata culpa credēs dominum permissurum, vtor re sua, furti non teneor, ff. de furtis, l. inter omnes. ad fi. In contrarium de iure est, notarium de volūtate contrahentium facere instrumenta. C. eod. titul. l. contractus. consuetudo hoc habet, & æquitas suadet, & minime sunt mutādā, &c. ff. de legi. minime. ff. de aqua pluuiæ. arc. l. in summa. §. quāquam. & sic expedit ad fraudes uitandas, in authen. eod. titul. post princip. collat. vi. Nec sufficit de fuisse malam fidem, ff. de re mil. l. iii. §. in libello. Item lata culpa cōparatur dolo, ff. si mēs. fal. mod. dix. l. j. ergo, &c. Soluit, eum puniri pęna stellionatus si fuit in dolo, ff. de crim. stelliona. l. j. alias non punietur. Reliqua priora soluit, & latius quā quæreret, dicens, quod si instrumētum cancellatū est, vel rasum, aut per casum, aut per partes, aut dolo, uel malitia alterius. Primo casu valet, ff. de bonor. poss. secūdum tabul. l. j. §. si post. Secundo casu ualet ad p̄bationem præteriti, nō futuri, ff. de fur. qui tabulas. & l. quidam tabularum. Tertio casu fidem non adhibet, C. d̄ edict. di. Adri. l. fi. & d̄ testā. l. si vn⁹ de septē. q̄ñ interlineatū est nisi notari⁹ dicat ī fine, se id sua manu fecisse: all. l. ij. ff. de his quæ in test. del. in q. j. dicit instrumentum fidē nō facere: q̄a actio semel extincta, &c. ff. de solut. qui res. §. aream. nisi de voluntate utriusque partis, C. de trāsact. si diuersa. & hoc, si talis sit actio cui⁹ primæ reliquiæ nō remanserunt: q̄a tunc resuscitari nō pōt, ff. de pact. si unus. §. pacta. Vbi autem cassatum fuit de mandato arbitri, tunc quia primitiua actio non tollitur, nec ipso iure nec ope exceptionis, videretur fides adhibēda: putat contrariū homologato arbitrio, C. de arbit. l. ne in arbitris. & si scriptum fuit instrumentum prius quam cancellaretur, dicit, ne dolus patrocinetur, illud admitti non debere, ff. de dolo. nō debet. cum l. seq. ¶ ADDE, quod primam partem addit. sequuntur Bal. An. & Paul. d̄ Cast. in l. si vnus. C. de testa. & Pau. de Cast. cons. xxxviii. incip. dubium facit. vide tamen An. cons. cclxxiiii. & Petrū de Anch. con. ccxliii.

c Ad fi. ¶ Et medio, & ante medium.

d Eo. tit. ¶ .§. vlt. uersic. quid si tabellio. & seq. hoc. versi. vide paulo post illū vers quid si abbreuiatura. idem Vbert. de Bo. dicens in Italia seruari, quod legatarius de auctoritate iudicis in consilio, uel arengua licentiam recipit, & iuratur, ut s̄. proxime. ¶ ADDE, q̄ Bar. in l. si quis ex argentariis. §. j. in fi. tenet, q̄ absque iudicis auctoriate poterit expedire succedens notario defuncto: cuius dictum Abb. in c. cum P. tabellio. sequitur: & quia inuenit sibi mandatum a lege.

e Contractibus. ¶ Et scripsi post eum eodem titulo: cum P. super verbo, redacta. & s̄. prox. dixi: vbi hoc ponit. Host. nam. § hic allegatus materiā vers. non tractat, sed solum de contractibus in scriptis.

f Tale. ¶ Sic intellige, quod scripsi, vbi supra.

g Instrumentum. ¶ Et versic. seq. ad materiam huius ver. & sequentis scire debes, quod fuit hoc disputatum per do. Octauianum de Florentia de notario habente ad publicandū alterius notarii rogationes, an possit supplere illarum defectum circa substantialia: & si nō, an hæredes imbreuiantis possint conueniri ad interesse, & qualiter succurratur ei, ad quem pertinet abbreuiatura, si compleri non potest? Ad primum inducit, quod cum omissio substantialium contractus reddat illum nullum, ff. de transact. cum hi. §. si prætor. vi. q. j. nihil. & cum solus princeps ualidet inualidum, ad quod

suffician-

sufficiant no.de trāsac.quāto.in v.gl.ergo supplere nō poterit. Induxit ēt l.si quis arbitratu.& l.quicquid adstringende,de uerbor.oblig. Ad contrarium inducit,quia omissio fiendorū nō utitiat,extra de spon.c.j.ff. de uētre inspi.l.j.in fi.extra de sacra.nō iteran.c.j.& ult.ff.qui satisdar. cog. de die. §. si seruus. de leg. ii. vnū ex familia.§.ultimo, de cond. & dem. l. auia. in prin.de re iud. Paulus.& l.actorū.de præt.stipu.l.j.in fi.de testa.heredes.§. j.per quę iura patet,omissum supplendum:& sic non scriptum scribendū. Soluit,q̄ circa substantialia,de quibus in authen. vt nomēi Imper. præpon.in princ.supplere non potest,etiam si de illis per testes inscriptos, uel alios fieret,cum ab initio nō ualuerit:iura vide collecta de regul. iuris,nō firmatur.libr. 6.& ff.eo. titu. quod ab initio.Circa reliqua tenet quod no. infra uersiculo proximo:alleg.ff. de donat.qui id quod.C.de iudic.properandum.§.fin autem in medio. ¶ Antequam ad alia dubia procedā scire debes,q̄ dubia in protocollis solent esse talia: qui talis debitor, uel alius promisit,&c.& renunciauit,&c.uel similia.Itē q̄n dubiū insurgit ex signis, uel notis,quæ secundū intentionē scribentis aliqua designant. quod secundum charecteres & ordinē literarum per alios non potest intelligi: dabat Nico.exēplum,Cum duo CC.ponuntur pro A. vt dicit se vidisse: & ego uidi magna volumina veterum librorum sic scripta. Ipse autem Nico. tenet,q̄ si abbreuiatum in protocollo habet certū intellectū per se, ex difinitione iuris,uel ꝓsuetudinis,uel communis intellectus:dat exēpla, Inst. de fideiussor.§.fi. vbi si scriptum est quem fideiussisse, præsumuntur omnia solenniter acta.ad idē ff. de legat.iii.l.librorum.§.libris. & §. sed si bibliothecā.& de fundo instruct.l.cū de lanionis.§.alīnam.extra de donat.pastoralis de uerb.signific.propterea cum suo suffragio.tunc ipse,qui fecit protocollum,illū intellectū in instrumento exprimere poterit:quia conscius de intellectu scripturæ,alium intellectum scribere nō debet:aliter autē, secundum ipsum.Nico.nil potest addere,uel minuere, sed ad literā debet scribere,prout iacet protocollum, Iste enim nec scit intentionem scribentis, nec potestatem habet interpretandi alienam scripturam : si quid ergo addendo, vel minuendo immutat,nō valet in ea parte:facit C.de iure fis. l.ij. lib.x.in aliis no.C.de trāsact.si ex falsis.excelsiuus rigor videtur mihi iste, & placet,q̄d not.de his imbreuiaturis j.ver.prox.Pro tuitione tamen rei, cōsulo,q̄ iudicis auctoritate fiat declaratio per ipsum notarium vsitata in similibus instrumentis. ¶ Redeo ad disputata,& in 2.quæstione ar. pro & ℈sumuntur ex dec.vltima,de sepul.& ibi no.in vlt gl.cum suis remiss. soluit hæredes notarii subscribentis sic cōfuse,teneri & conueniri posse actione mandati,uel locati:& sic ex contractu, uel quasi : alleg. in auth. col.iiii. de tabellio.& Insti.de perpe.& temp.act.ante fi. Sed Iaç.de Belui.in l.j.de edend. C in solutione ptrariorum dicit,notarium non teneri actione mandati,licet fuerit rogatus:quia non facit ratione mandati tantum,sed plus ratione officii:ne facit gratis. Dicit igitur eum ad id teneri officio iudicis & actione in factum,ad similitudinē argentarii.alle.l.ij.eo.tit.& ff.eo.prætor.§.j.& l.argētarius.§.j.in quibus & de hoc & per id solūta sit tertia.Sed ſm disputationē,si hæredes nō sunt soluendo,poterit petere testes,qui interfuerunt instrumēto,ad perpetuā publicari memoriā,cum scripiura deficiat,& sic probatio facti depereat,alleg.de testi.significauit.ff.ad l. Aquil. in l. ¶ ADDE in vers.nec scit intētionem scribentis.q̄ Bal. in l. Gallus.§. idem credendū.ff.de liber.& posthu.quem isti sequūtur,Aug.Raph.Imo. & Alex.in l.argentarius.in prin.ff. de eden. dicit : q̄ si notarius fuit rogatus de imbreuiatura.in qua sit scriptum,talis vendidit tali pro tanto pretio,præsentibus, &c. q̄ ipse notarius indistincte nulla iudicis auctoritate interueniente,poterit extendere. Si aūt notarius sit subrogatus loco alterius,non possit imbreuiaturā extendere:quia successor, tanquā non informatus,non potest declarare factum prædecessoris, l. Pōponius scribit , si frumentū.ff.de rei uend. quod intelligit verum An. de Bu. in c. cum P. tabellio.de fi.inst.nisi successor extenderet de mandato iudicis, & parte citata.de quo vide Paul.de Cast.consi. 51.& Alex.consi. 28. 2. libro.

18 ¶†Quid ergo,si in abbreuiatura continetur, & renūciauit,&c. quid ponet notarius.Respon.ea sola, quæ ī instrumentis cōsueuerunt apponi [a] siue sit ipse idem notarius,qui rogationē scripsit,siue subrogatus. Iura enim quandoque ponunt similes abbreuiaturas, ff. de petit.hæred.l.Itē veniūt. §.petitā autem.ff.de lib.& posthumus Gallus.in princ.& §.nunc de lege.& versi.idē credendum est.ff. de nau.fœn.l. periculi.ff.de euict. si ita qs [b],ex tra de re iud.ad apostolicę.§.& vt ad ꝑsens c.& facit C.de uetere- 19 iure enu.l.j.§. sed & hoc studiosum.¶ Breuiter ergo tene,quod propter vetustatem,vel aliam iustam causam, possunt instrumētā exemplari,siue renouari,ut extra eodem c fi. cum suis cōcor. & potest esse iusta causa,si ꝑdita sint,ut supra §. postquā.in prin. & arg.extra de cōuer.coniug.dudum.& iudicis ordinarii, uel delegati,ab ipso auctore exemplata eandem vim cū originalibus 20 habent,vt extra de fide inst.cap.penult. & fi.¶†Vidimus de scripturis alienis extra iudicium exemplandis:nunc autem dicamus de ipsis in iudicio exemplandis.Et quidem si aliena scriptura fuerit acta publica, id est scriptura in iudicio facta, puta instrumētū procurationis,syndicat[e],tutelæ,curæ,uel huiusmodi ff.de re iud. l.acta & l.seq.extra de probat.c.fi.debet & potest illa per ordinem exemplari cum die & consule:id est, cum annis Domini,& nomine tabellionis,& cętetis omnibus per ordinem, quæ in eadem scriptura continentur,præmisso titulo in hunc modum: ¶ FORMA.Hoc est exemplum cuiusdā instrumēti,cuius tenor talis est.quo exēplato tabellio se subscribat hoc modo: Ego B. imperiali,vel tali auctoritate,& nunc talis curiæ notarius,predictum instrumētum de præcepto talis iudicis ad authēticum scriptum manu talis notarii,prout in eo inueni. per ordinem fideliter exemplaui. Quæ autem fides adhibeatur exemplis originaliū scripturarū in iudicio productarum,not. infra § proximo,vers. illud.&,secundum Papam,extra de offi. deleg.cum in iure.& de 21 probat,quoniā ¶ †Si uero [d] fuerit alia scriptura, quam acta publica:vt puta scriptura priuata, sicut est instrumentū emptionis donationis,locationis,uel simile,& pars aduersa petat ī iudicio ipsum exēplari,& de eo sibi copiam fieri,tunc illud sine die & cōsule,id est sine publicationibus instrumenti exemplabitur,nisi illud de falso arguere uelit.quod dic,vt j.§ videndū.ver.faciēda, Igitur sine die & consule exemplabitur in hunc modum.

¶ FORMA Hoc est exemplum cuiusdam instrumenti,cui[s],die & consule prætermissis tenor talis est:& omissis annis Domini, indictione die & loco,testib[s],& nomine tabellionis exemplabitur fol[o] tenor,&in fine exēplās tabellio se subscribet hoc modo ¶ FORMA.Ego B,tali auctoritate & nunc talis curię notarius, prædictum instrumentum,die ac cōsule prætermissis, de māndato talis iudicis iuxta authēticū fideliter exemplaui.Quod si cum die ac consule exemplabitur,dicetur simpliciter:

¶ FORMA.Hoc est exemplum cuiusdam instrumenti,cuius tenor talis est:& omnibus per ordinem scriptis a principio vsq; ad finē taliter tabellio se subscribat : Ego B.tali auctoritate,& nūc talis curiæ notarius,prædictum instrumētum de mandato talis iudicis iuxta authenticum scriptum manu talis notarii,cum die & consule & omnibus per ordinem in eo contētis,fideliter exēplaui.Si autem fit copia legatario de parte testamēti,dic,vt j.§. 22 cōpendiose.vers.& breuiter ¶†† Et scias,q̄ in scriptis in iudicio exemplandis sufficit solius notarii subscriptio exemplāntis,secū c dum Rol.notarium [c].Inno.vero Papa iii i.no.extra.de fide instrumen.c.fin.q̄ attestationes & alia acta per solum tabellionē sine testibus scripta,nō sunt publica scripta:nec faciūt fidē coram alio iudice,nisi sint publicata,vt j.ver.& no.tu dic, ut j.§.restat. 23 vers.sed cum literis.† Et no.q̄ si aliqua falsitas, vel contrarietas inuenitur in instrumento super his,de quibus tabellio perhibet testimonium de uisu,ut puta quādo dicit, Actum in tali loco,& talibus personis præsentibus,& tali die,totum instrumētum cassatur,tanquā cui falsitas est admista,ix.dist.si ad sacras.iii.quę.ix puta secus si super aliis contrarietas reperitur:quod dic,secūd ū Papam,vt ext.de offi.del.cū in iure.& j.§.postremo,alias instru. f mentū.vers.quid si aliquot [f].& † Et quoniam de publicatione 24 & exemplatione huiusmodi agim[s],id latius prosequamur [g],vi g dentes,apud quem fiat,& per quem,& in quibus casibus locum habeat,& qualiter fiat,& quis sit eius effectus. Fiebat autē olim publicatio apud magistrum census,ut C.de testam.consulta.& l. publicati.& l.testamēta.hodie uero fit apud defensorem ciuitatis,ut in authen.Collat.iij.de defens.ciuit.§.sed neq;.& etiam apud ordinarium iudicem,licet nō habeat administrationem:& apud delegatum ab ordinario administrationem habente,ut in auth.Collat.ix.ut frat.filii §.illud.sic intelligit, ſm dūm meī h ext.e.ti.cum P.&c.si instrumēta,p dec. ext. de in integ. resti.cā Si ergo talium iudicium auctoritas non interuenerit, publicatio non ualebit.C.de eden.procurator.& secūdum hoc intellige ff. de admin.tutor.chirographis.secundum dominum meum.Per quem autem fiat,ex præcedentibus satis patet. Fit enim p tabellionem,qui est publica persona,ext.eo.c.fi. vel si ille non habeatur,per duas personas honestas,uel tres cū subscriptione ,uel etiam una cum nominibus præsentium in scriptis, & cum sigillo authentico,secundum dominum meum,ext.e.ca.ij.&c.cum dilectus.

ADDITIONES.

a Apponi. ¶ Sup. per eum : sic dixit Vber. de Bo. in l.si fundus.ff.de euict. allegabat ibi.ff.de ædil.ædict.quòd si nolit. §. quia assidua. de testib. l. testium. §. fin. de aqua plu. arc.l.si prius. §. j. Alia quatuor iura vide s. uersi. prox.in prin.& omnino vide,quod ibi dixi post finem in j.q.

b Si ita quis. ¶ Et l.seq.

c Præsens.¶ Lib.6.quia illud,&c.ibi non habetur communiter uide,quod ibi scripsi.

d Si vero. ¶ Gl.est contraria in l.j.§.editiones.ff.de edendo,quam ibi communiter sequuntur Docto. ibi vide.

e Notarium. ¶ Cuius s.alleg.c.hic finitur.

f Aliquot. ¶ Vbi dicam. ¶ Adde, quòd vbi in instrumento est aliqua falsitas vitio notarii:totum reputatur falsum:Rota in antiq. decis. ccvij.

ADDITIO. Adde tu.an instrumentum in parte falsum, reddatur falsum in totum:uide omnino Bal.cons. lvj.incip.factum tale. in j. col. in iii. uol.& eundem Bald.consil.ccccv.incip. quæstio est. ubi pulchrę. in iiii. vol.Hen Fer.

g Prosequamur. ¶ Inchoant verba Host. in Summa eo. tit. §. ult. qui licet membra ista ibi non præmittat,illa tñ prosequit,& præmiserat in prin. tit.

h Causa. ¶ Ipse Host.hoc not.in summa huius tit.§. ult.in prin. In apparatu in neutra illarum decr.expressit per ordinarium non habentem administrationem id fieri posse:sed bene expressit.delegarii id non posse per talem ordinarium,ut in eis scripsi: in insinuatione,quæ voluntarie fieret,potest hoc procedere.ut cum creditor petit,& debitor consentit instrumentum insinuari:sicut & diceremus de insinuatione donationis , quæ summam excederet:alias cum,secundum quod statim sequitur,si certa persona tangitur,illam citari oporteat,alias edictum publice poni non uideo.quomodo per talem iudicem hæc insinuatio,uel publicatio fieri possit.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

25 lectus. & de prob. quoniam ¶†In quibus casibus locum habeat facile est videre. habet enim locum in dictis testium publicādis, & in publicam formam redigendis: & hoc ex parte rei indistincte. ex parte vero actoris, quando timetur de ipsorum absentia diuturna, vel morte, ꝑpinqua qđ dic, vt ext. vt lit. nō ꝓtest. quoniam. & ĵ. ver. qualiter. Item in testamentis, vt in prǽd. l. publicati. & eo. tit. ꝓsulta. Item, qñ tabellio morte ꝑuentus est, vt s. vers. illud quoque. Item in priuilegijs, & instrumentis, quando propter vetustatem, vel aliam iustam causam timetur de consumptione ipsoꝝ: puta quia litera incipit deleri propter chartæ vitium, vel incaustì, ext. eo. inter. vel à muribus corrodi, ff. de bon. pos. secundum tab. l. j. §. si rósæ. ext. eo. c. fi. quod enim paulatim labitur conuenit renouari, in auth. colla. 6. de quæstio. circa prin. Vnde vetustatem renouamus, in auth. colla. 7. de admin. circa prin. Vel in aliam iustam causam, vbicunque monerit iudicē, vt in sententiis, & aliis actis publicādis, & similibus. extra. de testib. Albericus. & de sententia & re iud. sicut. uel si perditum sit, ut ĵ.

26 ver. sed nunquid. †Qualiter autem fiat publicatio, satis superius declarauimus, & adhuc aliqua supponamus. Fiat ergo à iudice pro tribunali sedente citatis & vocatis his, quos res, tāgit, extra. de off. arch. ad hæc. C. de auct. tuto. l. fi. ff. de aqua plu. ar. in concedendo in auth. de instrumen cau. §. de quibus. ff. de adop. nam ita. & l. adoptio. Et nisi vocentur. non facit instrumentum fidem licet sit ordinarij iudicis auctoritate publicatum: & sic obtinuit

a corā me. [a] C. de fide instr. l. fi. & in prǽd concor. & seq. extra de testib. significauit. Cauendū est igit, vt de citatione fiat publicū instrumentū, per quod possit probari citatio, si negetur, vt in c. significauit. vel si inueniri non possit, mittatur citatio ad domū ext. de cle. non resi. ex tuæ. ĵ. eo. §. vt autem. versicu. sine scriptis.

27 ¶†Sed quid si post publicationem diu factam objicitur, ꝙ non

b fuerunt vocati, hj, quorum intererat? [b] Respondeo; dicunt quidam ꝓsumi omnia fuisse solenniter acta. Alij dicūt tunc demū ꝓsumi, si in publicatione contineatur eos fuisse vocatos, vt in præ. l. alioquin contra, secundum ea, quæ nō. ĵ. de sententia, §. vt

28 autem. ver. & nota. ¶†Quid si citatio eum apprehendit, nec venit? Videret sufficere, vt fiat publicatio: & sibi debet imputare, extra de ꝓbat. vti. cum dilecta. & de priuil. ex parte. C. de fide. inst. l. fi. in auth. vt sponsa. larg. §. ad hæc. C. de remis. pig. si eo. extra de re iud. quamuis. Idem est, si hoc scit, quamuis citatio eum nō apprehenderit, secundum do. meum, arg. extra de elect. cum inter vniuersas. ff. de act. emp. & ven. l. 1. in fi. & in præ. c quamuis. Ve-

c tū tñ quia difficiliter scientia probaretur, tutius est ꝙ citetur. [c] Et hoc intellige, cum duplicatio instrumentorum, uel priuilegiorum uel testium ex parte rei producentium imminet faciēda: quæ debent habere perpetuam firmitatem: secus si ex parte actoris testes publicentur. [d] tunc enim sufficit, ꝙ actor intra annum certificet reum sū per hoc: & illud habet necesse facere: aliàs anno elapso nō ualent dicta, ut in præ. dec. quoniam. in prin. Et sic non obstant. quę alias contrária videntur, est enim spe. iale, ut dixi. Sed nec illud dicitur proprie publicario, sed exemplatio, uel

29 transcriptio. ¶†Publicare enim proprie est, in publicam formā redigere: quod alias non fuit. Exemplare vero est trāscribere: qđ alias est publicum, secundum Papam: large tamen aliter dicitur,

30 & patet s. ver. in quibus. ibi, item priuil. & s. ver. cæterū. ¶†Porro si absentes citari & expectari non possunt sine periculo perditionis instrumentorum, puta propter vetustatem: vel aliam causam consimilem, publicatio fieri potest etiam eis absentibus, secundū Papam ut in præ. c. cum dilecta §. 1. & in præ. c. quoniam. in prin. Item si sit instrumentum, quod alium non tāgit, puta priuilegium, uel indulgentia, tunc debet saltem edictum solenne emitti: & aliter non ualebit priuilegij publicatio, nisi fiat per illū, qui priuilegium illud concessit: tunc sic, quia ipse de nouo illud concedere posset. Nec obstat extra, de confir. utili uel inutili. cū dilecta. ubi nullū edictum fuit emissum, quia ibi aduersarius cō-

e paruit, & fuit auditus secundum Papam. [e] ¶†Et (vt hoc plenius

31 intelligas) nota, ꝙ quandoque petuntur attestationes, vel alia publicari: puta, quia scriptæ sunt per folium tabellionem sine testium subscriptione: nec inueniuntur apud iudicem authenticatæ per tabellionem: uel forte negantur esse acta. tūc enim est publicatio necessaria, & non aliter, vt patet ĵ. §. restat. vers. sed cū literis. Et tunc sic fiet, iudice uidelicet pro tribunali sedente, & uocatis his, quorum interest, ut s. uocato etiam notario, q eas scripsit. Eodem etiam modo fiet publicatio litis contestationis: & proderit ad interrumpendam præscriptionem, ut. C. de præscript. xxx. ann. cum notissimi. non tamen, ut possit post trien-

f nium in causa procedi, secundum Papam. [f] Sic etiam fit publicatio instrumentorum, quæ tabellio defunctus notauit, uel sunt uetustate consumpta. ut supra vers. illud. & versic. cæterum. Et hæc vera sunt, ubi attestationes & aliæ scripturæ minus solēnes

32 publicantur. & authenticantur. ¶† Vbi autem scriptura facta non est de eo, quod petitur publicari, ut quia sententia lata est, uel processus uel contractus factus, uel aliquid factum est sine scriptis. & ideo petuntur attestationes, & huiusmodi, ad certam rei memoriam publicari, ut extr. de testib. Albericus. & capitulo significauit. tunc iudex uocabit testes, qui sententiæ prolationi, uel tempore contractus, uel processus præfati interfuerunt, & per publicam formam redigi iubebit in publicam & authenticam formam, quod prius erat in mente testium tantum uel ēt in chartam publicam, & non authēticam. ad hoc sufficit iudicis auctoritas. Vel saltem ad maiorem cautelam poterit ibi contineri, quod iudex decreuit fidem adhibendam fore illi scripturæ: argu. ff. de iud. de qua re C. de re iudic. gesta. ff. ad l. Aquil. in lege Aquilia. & in præ. capitu. significauit. Attestationes enim sine testibus per tabellionem scriptæ non sunt publica scriptura, secundum Papam, ut supra ver. & scias. Idem etiam fit in testamento sine scriptis edito: quod dic, ut ĵ. § ut autem. vers. ad huius. ibi si-

g ne scriptura, & c. & infra, versicu. proxim. [g] Similique modo fit, quando is, qui constitutus est in eodem instrumento procurator contra plures, agit contra omnes. potest enim instrumentū huiusmodi exemplari, & in publicam formam redigi, & decerni partibus præsentibus, & non contradicentibus eandem fidem illi transumpto adhibendam quæ authentico, siue originali adhiberetur: & quod possit fieri probatio per illud. nam constituere procuratorem quoddam gestum fuit: ergo potest hoc in publicam formam redigi, cum unum nō sufficiat omnibus, ut in præ. l. gesta. & in authen. ut fratrum filii, §. illud. & infra. §. nunc dicamus. versicu. & scias. Sed opponatur: nam licet publicatio fieri possit in actis, vnde non est instrumentum confectum ut s. tamē secus est hic, ubi fuit instrumentum de procuratione confectū. Respondeo: nihil prohibet fieri publicationem alicuius gesti. licet sit inde instrumentum confectum, si instrumentum illud nō sufficit omnibus, ut ff. de eden. si quis ex. in princ. & licet hoc casu. scilicet quando transsumpto fides decernitur adhibenda, aliqui his verbis utentur, scilicet, quod publicatur gestum: melius tamen videtur dici publicari, vel edi instrumentum. ¶ Item quo modo fiet publicatio huius procurationis absente domino nec vocato, contra ea quæ supra dixi? Respondeo: ex quo procuratori concessum est agere contra plures, per consequens concessum, videtur, quod procurationem faciat publicari, sine quo mādatum non posset commode adimpleri, ff. de iurisd. om. iud. l. 2. ex

h tra, de off. deleg. præterea Odof. etiam dixit, [h] quod in exēplatura instrumenti, quæ fit per notarium iudicis auctoritate, est pars citanda: alias non poterit per exemplum probatio fieri, ut in ꝓdictis in ribus. Sed alij [i] hoc negant. cum non inueniatur iure cautum, ꝙ pars sit requirenda ad hoc, dicunt tamen esse tutius, ꝙ

33 citetur. ¶†Hoc etiam not. quod si partes exemplationi consen-

k tiant sine iudice, non ualet, argum. extra eod. si instrumentum. [k] quamuis consensus partis sine iudice, sufficeret ad faciendum instrumentum de contractu, uel super confessione cōtractus iam

34 facti, secundum Papam. ¶†Et no. quod testamenta sic publican-

l da sunt: [l] in primis enim mortuo testatore, & petita eius publicatione, faciat iudex iurare eum, qui petit publicationē, ꝙ eam causa calumniæ non petit, vt C. quemad. test. aper. l. eius. ar. ff. ad exhib.

ADDITIONES.

a Coram me. ¶ Concordat Odoff. ut ĵ. vers. & ut hoc. in fin.

b Intereat. ¶ Hoc membrum plenius scripsi post In. & Host. de testib. Alb. in gl. quid si contra. in prin.

c Citetur. ¶ Fuit uerbum Host. ubi s. sub versi. & qualiter.

d Publicentur. ¶ Melius diceret, producantur: quia tunc non publicantur. & uide, quod dixi in decret. quoniam. post prin. super versi. aliud. Quando vero recipiuntur ad rei memoriam, tunc publicantur, ut ibi not. in §. sunt & alii. quod procedit etiam ex parte actoris, qui adhuc agere non potest, ut dixi in d. §. in prin. & in decr. significauit. de testib.

e Secundum Papam. ¶ vt scripsi post eum de testi. Alber. in glo. quid si contra. ante fi. ubi uide plenius.

f Secundum Papam. ¶ Vbi s. & ibi dixi. Hostien. resistit huic dicto in foro canonico, per decret pen. de iud.

g Vers. prox. ¶ Quod sequitur, plenius scripsi post Inno. in prǽd. glo. quid si contra. uers. qui etiam scripsi hic.

h Dixit. ¶ In authen. si quis in aliquo. C. de edend. & idem ibi Sim. Vin. alle. iura, quæ dicunt illos uocandos, quorum interest, ff. de adop. nam ita. & his similia, quæ uide s. vers. qualiter.

i Sed alij. ¶ Vincen. eo. tit. c. fin. & Gui. de Suz. in auth. prædicta, si quis in aliquo. q. induci non potuit ad faciendum partem de necessitate uocandi. formabat autem quæstionem, ubi s. Gui. Quid si tale instrumentum postea producatur, contra quod aduersarius allegat se nō fuisse citatum. Item petit originale exhiberi, quod vult probare falsum: producens primum negat: ad secundum respondet se illud perdidisse. dicit ipse, ꝙ non auder corrumpere publicationē nō ualere: sed ꝓficiabit iudex, personarū & cāx qualitate pensata, instrm publicatū esse suspectū: & sic producens carebit illius cōmodo. nisi illud iustificet, C. de prob. iubemus. de fide instr. l. fi. in prin & C. de fal. l. fi. Consuluit tū uocari eum: qui ex publicatione lædi posset, ut s.

k Instrumentum. ¶ Vbi post eum plenius scripsi ad fi. 2. col. vers. sed quid si tam. ¶ Adde Panor. ibi.

l Publicanda sunt. ¶ De hac parte satis scripsi post Innoc. & Hostien. eod. tit. c. fin. in 1. & 2. col.

exhib. thesaurus vt ſ. proxi. §. ver. vbi autē. ¶ Item vocabit pro his omnibus omnes, quos res tangit, vt ſ. eod. ver. qualiter. Item vocabit teſtes inſcriptos in teſtamento: & ſi qui, vel etiam omnes, ſunt abſentes, mittetur ad eos teſtamentum, vt recognoſcat ſigilla ſua: & vtrum teſtamento interfuerunt: & ſi omnes conſenſerint publicabit illud, ff. quemadm. teſt. aper. l. j. in fin. & l. cū ab initio. & l. ſeq. Nec eſt in hoc tabellio requirendus nam in predictis legibus nulla de eo fit mentio. loquuntur enim de teſtamento, quod non eſt per tabellionem ſcriptum. C. de teſta. cum antiquitas. §. fi. Eodem etiam modo facienda eſt publicatio, ſi nō apparent teſtamentum. ff. quemadmo. teſtam. aper. ſi in duobus. §. fin. & hæc publicatio quæ apud certos judices facienda eſt, vt ſupra, in multis legibus apertio teſtamenti vocatur: & ea facta, authentica ſunt inſtrumenta: Teſtamentum enim nō eſt authētica, nec publica ſcriptura, niſi ſcriptum ſit per tabellionem: fūc cum ſit authentica ſcriptura, non oportet ſcripturam illam exē
35 plari, niſi aliqua cauſa ſubſit, vt hic. ¶†Quod autem teſtamentum à teſtatore, vel alia priuata perſona ſcriptum, quod fieri poteſt, vt C. de teſta. cum antiquitas §. fin. & in authen. ibi poſita: & quod non ſit authentica ſcriptura, patet ex eo, quod non fit per publicam manum, nec habet ſigillum authenticum, vt extra de fide inſtrum. capitu. 2. & infra § nunc dicendum. verſicu. tertio. Hæc autem publicatio auctoritatem authenticationis habet: quia per eius oſtenſionem fit miſſio in poſſeſſionem hæreditatis. per edictum diui Adriani, C. de edict. diui Adrian. toll. l. fina. Aliter autem licet ſigilla, numerus teſtium, & aliæ ſolennitates proſint ad hoc, quod uoluntas teſtatoris ualeat, nihil tamen probant, niſi ſcripta ſint per publicam manum. Sed in exemplatione publicorum inſtrumentorum hæc non ſunt neceſſaria, cum illa authenticationem ſuam retineant ex ſigillo, uel ſigno prælati, uel tabellionis. Quod ex eo patet, quia poſt mortem prælati, uel tabellionis fidem faciunt, ſecundum Papam. Dominus autē
a meus not. in Summa eodem titu. [a] quod cum teſtamentum publicandum eſt, debent teſtes ſimul uocari, & totus tenor teſtamenti legetur coram eis: & ſi iurauerint ſic eſſe, vt ſcriptura teſtatur præcipiet iudex redigi in publicam formam, ut C de teſt. hac conſultiſſi m. §. fin & pen & qui teſtam. facere poſſ nae conſultiſſi ma. §. at cum humana Sed contra, quia ſunt teſtes ſigillatim examinandi, extra de teſtib. c. 2. [b]¶†Sed nunquid fiet idem
b 36 in aliorum inſtrumentorum publicatione, ut totus tenor corā teſtib. legatur ſimul? Reſpondeo: Hugolinus dixit, q; ſic, quia tāgit teſtes: quare ab eis eſt probandum, ſupra uerſi. qualiter. Arg. contra: quia diligenter examinandi ſunt, in præd. capit. ſignificauit. & cap. Albericus. & facit pro & contra extra, de priuil. cum olim. i. Tamen ſecundum dominum meum, in utroque caſu tutius uidetur. & uerius, quod ſigillatim examinentur, niſi forte ex cauſa aliud iudici uideatur. Quid enim, ſi tenor inſtrumenti nimis prolixus ſit: uel ſi quis intēdit probare prolixum proceſſum coram aliquo habitum, de quo teſtis nullo modo, uel non de facili recordari poteſt? ex tali quidem cauſa, uel ſimili poteſt iudex, ſi uult, legere tenorem coram teſtib. idoneis & fide dignis, etiam ſimul uocatis: & ſic nō ſigillatim examinabit. Si uero ſint ſuſpecti, eos examinabit ſigillatim. Et ex his videtur dominus meus intelligere, q; etiam ſcriptura authētica publicetur: quod uerū eſt ex cauſa, ut ex ſuperioribus liquet. Item videtur ex præd. decre cum olim quod priuilegium, vel inſtrumētum perditum publicari poteſt, ſi tenor per teſtes probetur. & argum. in præd.
37 l. ſi in duobus §. fi. ¶†Et nota, quod in publicatione teſtamenti notarius ſe hoc modo ſubſcribet. exemplabit enim totum illud teſtamentum, & poſtea dicet: Anno, menſe, die, & indictione, & loco talibus, hoc teſtamentum fuit exhibitum coram tali iudice, uel epiſcopo, præſentibus talibus teſtibus ſigilla ſua recognoſcentibus, uel præſentibus talibus teſtibus idoneis & honeſtis, in uenientib. in eo talia ſigna dependentia: & ego talis, tali auctoritate notarius, de mandato talis iudicis, uel epiſcopi, exemplaui, quam ueracius potui. nil addens, uel minuēs, & in publicam formā redegi, originali ipſo, quod ſigillatum fuerat, in tali archiuo remanente: & illud originale iterum ſigilletur ab ipſis teſtibus, qui interfuerunt publicationi: & ſic originale in archiuo ad perpetuam memoriam remaneat ſigillatum. Et debent ibi teſtes eſſe ſeptem. qui interſint publicationi, & apertioni, & ultimæ ſigillationi. & hoc exemplatū ſuperioris auctoritate fidem facit ori-
38 ginali perdito, C. de teſta. publicari. ¶†Quare ergo ſigillat illud, & reponitur? Reſpondeo, quaſi protocollum ſemper ad memoriam remaneat: aut ſi forte exemplum periret, uel ſuſpectum diceretur uel falſum, poſſit ſemper recurſus ad illud haberi. Poterit autem illud quoties opus fuerit, aperiri: & iterum ſigillari coram iudice, & de nouo exemplari, & publicari: & ſemper valebit. Originale ergo ſemper in uno loco ſit. Illud uero, uel illa, q̄ exemplata, & publicata ſunt, portētur ad iudicium, & ubi opus erit: res autem qui ſcit, in quantum eſt hæres: etiam ante publicationem poteſt hereditatem adire, & ad ſuos hæredes tranſmittere, C. de caduc. toll. l. 1. §. 1. 2. & 3. & § cum enim. & §. in nouiſſimo. & C. de iure delib. l. 3. De publicatione autem teſtamenti ſine ſcriptis, vide ſ. §. vt autem. ver. ad huius. Quis autem ſit publicationis effectus vide ſ. ver ſecunda quoque. [c]

ADDITIONES.

a Eodem tit. ¶ §. fi. ultra med. ver. & ſi teſtamentum.
b C. ij. ¶ j. ſoluitur. & ſunt quæ ſequuntur etiam verba Hoſtien. & Ioan.
c Quoque. ¶ Fuerat hic quintum membrum, ver. & quoniam. ff. eo.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta poſſunt, uſque quo ſit in cauſa concluſum, produci.*
Lite conteſtata, & iuramento de calumnia præſtito, poteſt iudex ſtatuere terminum peremptorium ad producendum inſtrumēta, quib. ſunt partes vſuræ.
2 *Exceptio quandoque impedit litis conteſtationem.*
3 *Inſtificare perſonam aliud eſt, & aliud inſtificare cauſam.*
4 *Probationes ſuper principali non ſunt ante litem conteſtatam admittēdæ.*
5 *Mentionem faciens in libello vel poſitione de aliquo inſtrumento ſuo, non alterius, debet illud etiam ante litis conteſtationem exhibere.*
6 *Iudex, apud quem res agitur, acta publica, tam criminalia, quam ciuilia, iubebit exhiberi ad inueſtigandam ueritatem.*
7 *Arbiter qualiter, & quando poſſit facere fieri editionem.*
8 *Actor interrogatus à reo, an uelit uti inſtrumentis, an poſſit eo ſpondere huic petitioni.*
9 *Oblatio inſtrumenti procurationis in iudicio dicitur de actis, non tamen tenor inſtrumenti.*
Factum ſuum nemo dicitur ignorare.
10 *Medium dicitur colligi per extrema.*
11 *Reſcriptum commiſſionis & procurationis, eſt in actis inſerendum.*
Delegationes & ſubdelegationes per ſola iudicum ſigilla probantur.
12 *Originalia ſemper debent penes iudicem remanere.*

¶ Inſtrumenta quando ſint exhibenda.

5. §. Nunc dicamus, quando ſunt exhibenda inſtrumēta. Et certè vtraque pars exhibere poteſt ea ante publicationem teſtium, & poſt, quādocunque voluerit, vt quousque ſit in cauſa cōcluſum, extra de fide inſt. cum dilectus. & de teſti. cum cauſam. Poſtquam autem eſt cōcluſum, id eſt renūciatum productioni inſtrumētorū, & alijs probationibus, induci non poſſunt nec aliquid valet in cauſa mutari: arg. extra, de cau. poſ. paſtoralis in fi. extra. de teſta. cum veniſſēt. de proc. auditis. C. de reb. cred ſi quis iuriſiurādi niſi noua orirentur capitula ex veteribus pendentia, in quibus poſſunt de nouo inſtrumenta exhiberi, etiam in cauſa appellationis, ſicut & teſtes noui recipi, ext. de teſt. fraternitatis. C. de temp. app. per hanc. vel niſi eēt talis perſona, cui beneficium reſtitutionis in integrum indulgetur
a puta minor, uel eccleſia: vt dicemus ſ. de in int. reſt. [a] Quidam autem dicunt, etiam poſt concluſionem poſſe produci. nam cum in cauſa appellationis produci poſſunt, melius eſt ante tempus occurrere, &c. ut C. in quib. cauſ. in integ. reſt. nō eſt nec. l. fi. Alii dicunt aliter: quod dic, ut not. Papa, extr. de fi. inſtrum. cum dile
b ctus. [b] ſed tu tene, quod prædixi. ¶†Licet autem poſſint, vſque
1 quo ſit in cauſa concluſum, produci, iudex tamen ſtatim poſt litem conteſtatam & poſt iuramentum de calumnia præſtitum poteſt prefigere terminum peremptorium ad exhibēdum omnia inſtrumenta, quib. ſunt partes vſuræ in cauſa. vt ff. de eden. l.
c 1. §. edenda. ubi de hoc: [c] & ſic ſæpe obtinui. Quidam tamen hoc reputant durum, cum id uſque ad concluſionem liceat, ut prædixi & ſecundum eos, licet hoc iudex poſſit, non tamen facere debet, ff. de iud non quicquid. ff. de regu. iur non omne. 11. q. 1. aliud. de hoc ſ. de dilat. §. videndum. ver. quid ſi data, & ver. quid
d ſi datus. [d] ¶ Sed pone, appellās à ſnīa in cā appellationis offert li-
2 bellū, & appellato negāte appellatū fore, fit fides iudici de appellatione

ADDITIONES.

a Reſti. Hucuſque T..n. in uer. quando ſint.
b Cum dilectus. ¶ Vbi ſcripſi ſuper gl. 2.
c Vbi de hoc. ¶ Et ibi hoc tenet Gui. de Suz. ultra iura in remiſſionibus alleg. inducens l. ff. de hære. inſti. ſi quis inſtituatur. §. item ſi conditioni. ibi, nisi intra certum tempus, &c. & ſimilis tex. habetur ff. de bon. auct. iu. poſſ. 4. allegat etiam ff. de cur. bon. dan. l. 1. & C. de inof. teſt. l. ſcimus. §. fi. & ide ſcripſi in auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. facit ſecūdum prædicta de reſt. ſpol. frequens. §. ſolet. lib. 6. facit etiam ad prædicta l. ſi ea. C. qui accuſ. non poſ. & quod ibi no. ¶ ADDE videndum Innoc. in cle. ſæpe. de verb. vide Rotam deciſ. 147. in antiquis.
d Si datus. ¶ Ibi de remiſ. ad cle. ſæpe. & ibi no.

latiōe ꝑ publicū instr̃m,de quo petit appellatus copiā sibi fieri q̃ respondeat libello:appellās uero dicit, nō debere copiā fieri ante litis ꝯtestationē:qa illud ꝓducit tm̃,ut liqueat iudici appellatū esse,ext.de ap.Romana § si uero uocatis [a] & appellantē non calumniosè agere cām appellationis:q̃rit̃,quid iuris? Et primo vr̃,ꝙ debet copia fieri,nec respondebit prius. nā talis exceptio impedit litis ꝯtestationē,ut dixi.s̃.de excep.§.nunc uidēdū.uers. sed pone,ꝙ in causa.Itē q̄ñ cognoscet de meritis appellationis nisi prius appellatio ostēdat,ut in præ.dec.Romana.& arg. ff.de iure codicil.quidam.ext.de eccle.ędifi.c.pe.in fi.& de re iud.ab-
b bate sane.[b] hoc ēt probat C.de edē.is apud quē. quæ ēt facit in ꝯrium.Dic ꝯ:nam cū testes & instrumēta parificent, utique nō sunt producenda instr̃a super principali causa ante litis contestationem,sicut nec testes,C.de fide instru.in exercendis.extra. ut lite nō cōt.per totum,& in præ.§.edēda.& C.e.l.fi.& sic obtinuit nā articulus appellatiōis huiusmodi est negotiū principale. Negando tamē esse appellatum,lis est contestata.Idem quoque puto,si dicatur,nō esse iuste appellatum,vt s̃. de lit.cōtest.§.2 uer. sed nunquid per.Nam in processu de hoc cognoscetur: & tunc demum lite cōtestata copia fiet:sed ante litem cōtestatam sufficit iudici fieri fidem,aut ei,qui causam appellationis cōmittit Idē quoque dicendum est,si à grauamine, uel interlocutoria ante sententiam,uel etiam extra iudiciū fuerit appellatum.Et hæc obtinent de iuris rigore,æquitas tamen in contrariū suadere ui-
c detur.[c]¶†Sed pone:peto coram iudice appellationis sententiā
3 contra me latā cessari,uel cassam pronunciari? Respōdet aduersarius,exhibe sentētiam:ego dico,nō habeo ipsam scriptam, qa iudex noluit mihi facere copiam,uel quia amisi:quæritur,an appellatus eam exhibere cogat̃? Respondeo,dicit papa,ꝙ sic,ut ex-
d tra,de fide instru.G.perpetuus.ubi de hoc:[d]& arg.C.de eden.is,
4 apud.¶†Sed quid:ecce T.cedit mihi ius,& actiones,quas habet contra P.conuenio ipsum P.ipse uero ante litis cōtestationem petit copiam instrumenti cessionis:& uidetur,ꝙ sit faciēda:quia personā alterius in iudicio repręsento ex quo ego ex iure cesso ut patet ex his,quæ no s̃.de procu.§ sequitur videre.Item quāuis resultet,ꝙ actu habeam ius in re,nihilominus tamen agendo ex iure cesso vice procuratoris fungor,ut probat & no. ff. de ꝓcur.seruum.in fi.& l.seq.Ergo ante litem contestatam est copia facienda,extra.de procu.in nostra.in fin.3.q.6.si quis episcoporum.§.exceptio.& not.C.de procu ita demum. quia sine mandato nō debet audiri ff.de procur.l.1.Contrarium tamen puto,qa ante litis contestationem nō sunt admittendæ probationes sup principali,etiam si ego velim:extra ut lite non cōtest. per totū. extra de iudic.exhibita.Item si fieret copia ante litem cōtestatā, sequeretur absurditas:quia pari ratiōe hęres,legatarius,emptor ꝑmutator,& quilibet habens causam,uel titulum ab alio, teneret ante litē ꝯtestatam exhibere instr̃a,quibus huiusmodi causa uel titulus cōtinet̃,ꝙ ridiculum esset dicere: qa sic cognosceret de principali:& ideo tales exceptiones nō impediūt litis ꝯtestationē:& uide s̃.de actore,§.primo.uer.itē qui se dicit. Vel dic,ꝙ si ago meo noīe,scilicet utili actiōe,tūc non cogor exhibere ante litis ꝯtestationē:secus si ago directa,scilicet noīe cedētis:quia tunc idē iuris est,ꝙ in procuratore,tutore,& similibus:& sic obtinuit,ar.ff.de procu.licet.& sic domi.Clemens papa III.tuisus est sentire.de hoc dixi s̃.de actore, uer.itē ꝯ ꝑlatum. & seq.uer-
e sus si [e]¶†Quid si quis in libello,vel positione facit mentionē de
5 aliquo instr̃o suo,non alterius:[f]dic,ꝙ iudex ex officio suo faciet
f illud exhiberi,ēt ante litis ꝯtestationē,uel ante aduersarii responsionē:ar.ff.de edē l.fi.Nā sine illius inspectione nō pōt plene deliberare respondens ar.ff.de eden.l.1 in prin.ꝙ uerū est si habet illud in promptu:alioquin facta fide de hoc p iur̃m, procedet in causa.licet nō exhibeat,& coget respondere libello,uel positioni simpliciter:nec tunc in curia Romana admittitur talis respōsio:credo.ꝙ ponit, si appareat instr̃m,uel scriptura, de quo,uel de cuius tenore ponit:oportet enim ꝯfiteri simpliciter,uel negare.alioquin ꝑ talē responsionē in nullo ponens releuaret: quia si instr̃m in iudicio exhiberet,fidē faceret, nec de hoc positionē fieri oporteret. Idē puto si ponat de communi scriptura, ꝙ de ꝓpria:secus si de aliena nā ponens illam non cogit exhibere, & is,ꝯ quē ponit,simpliciter cogit respōdere ut ĩ § prox.uersi ex
6 præmissis & vide s̃.de teste,§ qualiter aūt. versi.qd ergo. ¶†In summa nota,ꝙ iudex,apud quē res agit̃,acta publica,tam criminalia,q̃ ciuilia,iubebit exhiberi ad inuestigandam ueritatē, ut C.
g de edēdo,is apud quē:[g] & exponit ibi,Res,id est,causa appellationis,vt C.de app.nec causas & l.eos.in fi.vel Res, id est, causa principalis:sed tunc exhibent acta, quia actor diu absuerat, ut C.de iud.ꝓperandū §.1.& §.& si quidē vel Res,id est, causa principalis,quæ apud successorē primi iudicis agit̃.ff.de iudic.l.mortuo.uel loquit̃ in administratore,qui dēt ter acta videre, ut C.
h de iud.auth.ad hæc.[h]¶†Sed nunquid arbiter faciet fieri editio-
7 nē,s̃m formā præd.l is apud quem? Respondeo,non vr̃:ar.ff.de arbitris nō distinguemus.§.de officio.Ar.ꝯ,ff.e.nō ex omnibus
i §.sed & contumacia.[i]¶†Quid si actor interroget à reo,an uelit
8 vti instrumentis:& si velit,dicit,quod ea debeat exhibere nūq̄d actor est cogēdus huic petitioni respondere? Videtur,quod sic: nā si voluerit vti,& exhibere,sciet reus,an velit vti suis: & æqtas dēt ad hoc iudicē mouere,ff de inter.act.vbicunque.& arg. ext. de dolo & ꝯtu.ꝑput.Eꝯ vr̃,vt s̃.de posit.§. 6. ver.hoc aūt.& quia nondū deliberauit actor an velit vti eis:ideoque dēt habere tēpus ad deliberandū,ff.e q interrogat.forte enim ignorat, an sibi ꝓsit,C.de ꝓb.ad ꝓbationē dominii.Sed dn̄t quidam referre, an ex facto suo ꝯueniat,ut tūc respōdere,cogat̃,cū non debeat factū suū ignorare,ut C.de rei ven. quisquis. & potuit deliberasse cum petitis,ut 3.q.3 c.induciæ.§.spatium.uer.ei aūt.& C.de ing.ma.si auiā.an ex alieno:& tunc non,ff.ꝓ socio,l.fi.vel saltem habebit tēpus ad deliberandū, vt s̃.s̃m Papam.P.vero vicit,non debere respondere.nam & post sn̄iam poterit falsum dicere, si vo-
9 luerit.C.de fide inst.l.fi.C. ad l. Cor.de falsis, querela ¶† Illud aūt scias,ꝙ q̄ñ instrumentum ꝓcuratiōis,uel huiusmodi, offert in iudicio,licet oblatio ipsa de actis sit,nō tamē tenor instrumēti.Vnde nisi alias solenniter publicet̃, oportet semper originale ostendi,s̃m Inn.ext.de fide inst c 1. Alii uero aliter dn̄t,& maximè post litem contestatam,arg.ff.de ꝓcu.Pomponius.§.rati.Ex quo aūt instrumēta coram iudice,uel alio de ipsius mandato & parte p̄sente sunt ꝓducta,& exemplata ex tunc non cogit̃ ad editionem originalium,ad quam raro agi potest: sed solum acto-
10 rum,ad quam semꝑ agi potest,ut ĩ. dicet̃. † Prima.enim sic originalia instr̃a translata sunt in acta,s̃ § ostenso.uersi. uidimus.& seq.Idē ēt est,si nō sunt exēplata,sed in actis ꝯtinet̃,talis ꝓduxit instr̃m quoddā, ꝙ sic incipit,& sic finit.ex tūc em̄ instr̃m illud, seu ipsius tenor inter instrumenta censet̃. nam ꝑ extrema colligit mediū,vt 28. dist.qa.ff.de hære.iust.l.sed & si §. solemus. Vel dic,vt ĩ §.ꝓx.ver.1.p̄missa probant extra de proba quoniam.ꝯ
11 ibi instrumentorum productiones.†Per vnam dec.dicunt quidam,quod rescriptum commissionis & procurationis, & huiusmodi,inserenda sunt in actis:quod licet tutum sit,si tamen nō fiat post litem contestatā,non habet necesse ꝓbare mandatū procurator,ex quo vsque ad litis contestationem admissus est,vt in pre.§.rati.Nec iudex commissionem sibi factam, ut no.secūdū
k Papam,extra de elec.statuimus.[k] & de off iud.deleg. cum in iure.Vel dic,& melius,quod bene oportet probari rescriptū cōmissionis,& procurationē in iudicio exhibitam, & in actis redactam,scriptā & publicatam fuisse:non tamen oportet originalia,monstrari,nec tenorem eorum probari: secus si non sunt in actis scripta,vt in præ.c.quoniam contra. Sufficit enim in actis contineri,quod talis exhibuit coram tali iudice parte præsente, quoddā rescriptū apostolicū ꝑ ꝓcurationē su[illegible]m:nec est necesse inseri tenorē.Eorum delegationes autem, & subdelegationes debent scribi,ut in præd ca.quoniā contra.& s̃ de resc.p̄sentatione,§.primo.ver.sed obiicit.& seq.& sufficit ibi dici,hæc sub-
l delegatio scripta fuit per tales,Alii dicunt,& hoc obtinuit,[l] q̄d delegationes & subdelegationes probantur per sola sigilla iudicum:ut ext.de offi deleg.prudentiam.in princ.non enim cēsentur acta,cū fiant sine causæ cognitione,& partibus præsentibus vt s̃.de probat.§ uidēdum.uer.sed nūquid.Nec obstāt his,quæ
m dicta sunt in p̄dicto §.rati.[m]¶†Et scias, quod si pars aliqua re-
12 petit instrumētum procurationis,uel aliud à se in iudicio exhibitū,aut illud est speciale ad causam illā,in qua exhibuit; & tūc sibi non restituet̃,cum originalia debent penes iudicem remanere,vt s̃.de testi.§.publicatis.in prin.& repetere nō pōt.aut est generale etiā ad alias causas:& tunc æquū est sibi originale restitui,copia illius penes iudicem remanente,ut eo in aliis casib. uti possit,

ADDITIONES.

a Vocatis.¶Lib.6.
b Abbate sane.¶Lib.6.
c Videtur.¶Hoc dictum scripsi in præ.§.si vero.in glo.quando appellatus vide quod scripsi de probat.c.1.in gl.si quæritur. uer. dixi, quod aliud est iustificare personam,aliud est iustificare causam.¶ADDE,ꝙ Spe.dictum. commendat etiam Bal.in l.1.§.1.ff.de edē.& uer.seq. adde vltra no. in d.l is apud quem.Fede.conf.ccii.incip.audiui.
d Vbi de hoc.¶Et ibi scripsi super verbo,communium.¶ADDE uers.seq. Lap.alleg.& Pau.de Cast.An.Bar.Ale.in d l.is,apud quem.
e Finem.¶Et per ibi scripta uides,quod legitimare causam suam quis non cogitur ante litis cōtestationem,sed personam sic,ut etiam scripsi de ꝓb. c.1.in vltima gl.
f Alterius.¶De hoc scripsi post Inn.de prob.c.1.
g Quem.¶Et ibi totus iste ver.in 1.gl.
h Ad hæc.¶Vt extra de offi.dele.super quæstionum.§.intentionis.uers.non obstante.
i Contumacia.¶Vide,quod ibi no.in gl.quomodo
k Statuimus.¶liber.6.ut ibi in gl.no.ibi,ubi enim.
l Obtinuit.¶Vt scripsi in præd.decr.quoniam.in gloss.no. ex quo uer.alii dicunt.
m Rati.¶Constat enim,ꝙ litis ꝯtestatio est de actis.Item,ꝙ ꝑ eam procurator factus est dominus litis:& de hoc latius uide in gl.præd.uer.obstat.

possit,ut ꝓbatur in his, quæ no ſ. verſi.illud autem melius.ſ.§.
a oſtenſo.uer.& hoc plenius.ibi,ſimilique modo[a].

ADDITIO.

a Modo. ¶ Vtrum autem debet eligere producens teſtamentum ante litis
b conteſtationem,an vero illo vti,tanquam teſtamento,dic,vt j.§.compen-
diose.ver.& no.& ſeq.

SVMMARIVM.

1 In inſtrumentorum exhibitione iudici facienda qualiter ſit procedendum,& qua forma tabellio vti debeat.
2 Scriptura notarij de quibus dicatur ſpecificare.
3 Inſtrumento volens ſine pœna vti,quibus verbis vtetur.
4 Tabellio an,& quando ſit cogendus rogationem exhibere.
5 Inſtrumenta producere volens quid agere debeat.
Diuerſas ſcripturas producens ſibiipſi dicitur præiudicare.
6 Scripturæ, vel probationes non ſunt in tranſcurſu faciendę: nam celeritas in iudicio improbatur.
7 Appellatio legitima dubiam reddit quæſtionem.
8 Papa iudicibus mandante in cauſa eis cõmiſſa vt procedant iuxta priorum continentiam literarum, an primis literis non apparentibus, ſit procedendum.
9 Exhibitio parti in iudicio qualiter ſit facienda.
10 Inſtrumentorum omnium, quibus vtitur quis in iudicio proſe, debet etiã fieri copia aduerſario contra ſe.
11 Actor an ad ſuam intentionem fundandam petere poſſit à reo inſtrumẽta ſua propria,quibus non eſt vſurus.
12 Producente aliquo inſtrumentum, quod contra ſe eſt,ſi aduerſarius voluerit ſe eo iuuare producens autem dicit ſe per errorem produxiſſe, an producenti nocere debeat.
13 Inſtrumentorum editio qualiter parti ſit facienda.
14 Iudice præſumente falſitatem malitioſe opponi,an opponens cogi poſſit ad pœnam extraordinariam ſeipſum obligare.
15 Aduerſarius videns quod dies non edatur, ſi ponat, quod inſtrumentum die certa ſit confectum,an producens teneatur de hoc reſpondere.
16 Editio inſtrumenti tribus modis petitur.
17 Inſtrumentorum genera ſunt multa.
Inſtrumeta hæreditaria, cum ſint communia, debent inter cohæredes exhiberi.
18 Ponente aliquo inſtrumenta patris ſui eſſe in arca alterius, an iudex ad talem petionem ex officio ſuo iubere poſſit arcam talem aperiri.
Pro ſeruo fugitiuo rimari poſſunt etiam cubicula ſenatorum.
19 Prodecens inſtrumentum diuerſa pacta continens,an poſſit per aduerſarium cogi totum,vel in parte edi.
20 Inſtrumento continente,quod ſolutio fieri debeat vſque ad ſex menſes,quo modo per huiuſmodi editionem poſſit ſciri,an aliquid debeatur,vel non.
21 Inſtrumenta ſi petantur exhiberi lite pendente,tunc iudex in omnibus caſibus iubebit ea exhibere.
22 Editio inſtrumentorum diuerſimode fieri poteſt.
23 Editio inſtrumentorum fieri debet præſente iudice, vel alio ab eo deputato,& in loco tuto.

¶Inſtrumenta qualiter exhibeantur.

6.§. Videndum reſtat, qualiter inſtrumenta exhibeant. Et quidẽ ſciendũ eſt,ꝙ aut
1 loqueris de exhibitione facienda iudici,aut de facienda parti.†Si quidẽ de faciẽda iudici,ſic ꝓcedas:veniens en im ad iudicis ꝑſentiam cũ tuis inſtrumentis in termino tibi ad hoc aſſignato,dices ei:Domine,ad ꝓbandũ de iure meo ꝓduco vobis hæc inſtrumẽta mea pro veris, & publicis in cauſa tali,quam habeo cum tali coram vobis.Et tunc iudex ea recipiat, ſeu per notarium ſuum recipi faciat:tabellio vero ſcribet hoc modo:
¶FORMA. Die tali talis exhibuit in iudicio tale inſtrumentum,manu talis notarij ſcriptum in cauſa tali, puta procuratorium,vel inſtrumentum tutelæ, ſeu curæ, uel emptionis,& huiuſmodi. Et ſi ſcribatur hora exhibitionis, id approbo propter multas calũnias vitandas,quas plerunque occurrere vidi.Quod ſi forte iudex,uel tabellio ſit tibi ſuſpectus,ꝺ ſulo,ut tibi rẽtineas exempla ipſorum inſtrumentorum, ne quid machinari valeat falſitatis,uel,quod melius eſt,notarius ea tranſcribat,uel ſaltem principium,& finem cuiuſlibet inſtrumenti: & reporta,ſi potes, originalia tecum.poſſet enim,ſicuti iam contingit,ea malitioſe occultare, & negare te produxiſſe : nec poſſes probare tenores ipſorum,niſi ipſorum tranſcripta, uel principium & finem retinueris.Cautela enim prodeſt.l.diſt.presbyteros.63. diſt.quanto.extra de elec.licet.& cap.bone.Quidam autem nouitij aduocati faciunt ſimpliciter ſcribi, quod ipſi quatuor, aut quinque inſtrumenta producunt ad ſuam intentionem probandam: &
2 poſt ſecum illa reportant. ¶†Quid ergo erit, ſi eo aſſerente per inſtrumenta producta ſuam intentionem plene fore fundatam:altera vero pars negat illa fuiſſe producta,quia ſcriptura notarij non magis ſpecificat de illis,quam de aliis inſtrumentis,ſed
a dicit ſimpliciter,quatuor, aut quinque ? Certe obtinuit[a] ſcripturam huiuſmodi non probari illa fuiſſe producta : & vide j.uer.
3 item nota.¶†Quod ſi uelis ſine pœna vti inſtrumento, quod falſum dicitur dices ſic[b]: Ego talis dico,& ꝓteſtor inſtrumentum
b tale,quo vtor,factũ manu talis notarij,uerũ & verax eẽ,ſed ſi apparuerit eſſe falſum,tũc nolo eo eẽ vſus,& perinde eſſe uolo,ac ſi vſus non fuerim,arg.ext.de cri.fal.ad falſariorũ. Et ſi aduerſarius,dicit,Certifica me,an uelis eo vti,uel non, non tenet:ſed ꝓteſtari:arg.C. de exce.ſi quidẽ ff.de no.ope.nũ.de pupillo §. ſi quis ipſi ꝓtori. Nã ex ui talis ꝓteſtationis ſi appareat poſtmodũ uerũ eſſe,poterit eo uti & habebit effectũ ex uirtute huius dictionis, Tunc q̃ extremũ tẽpus ſignificat.ff.de cõdit.& demonſt. l.quarta,§ fi.& de vulg ſubſti.in ſubſtitutione.ſecus ſi ſic ſimpliciter diceret,nolo eo vti:ꝙ tũc nõ poſſet eo vti aliqua rõe, C de
4 fi.inſt.ſi aduerſarius.& ad leg.Cor.de fal.ſi falſos codicillos.¶†Et no.ꝙ tabellio cogẽdus ẽ rogationẽ exhibere, cũ neceſſe fuerit, recepto tñ cõpetẽti pretio ꝓ labore:arg.ff de eden.argẽtarius.
c in prin.[c] ¶†Itẽ nota, ꝙ cũ volueris inſtra producere,lege ea,&
5 per lege diligenter, & uide, an faciant contra te.nã ſi producis diuerſas ſcripturas,tibi imputatur,& dicere poteris,

Heu patior telis vulnera facta meis.

C.de fi.inſt.ſcripturæ.eẽ imputari.Si aũt ꝓ tẽ uideris facere,oſtende ea iudici cui fides eſt faciẽda, nõ hoſti.C de ꝓdict.obtur. cauſam,l j.ext de reſcri. inter ceteras.ff.de prob.quinquaginta.
9 ¶†Itẽ non exhibeas ea, uel aliquã probationẽ in tranſcurſu:ſicut quidã faciunt miſeri aduocati: quod ſi fiat,non uidebit fuiſſe factũ,C.de ꝺhen.ſtip.l optimã Celeritas.n improbat:qđ dic, ut §.de aduo §. hic dicendũ.uer.cũ aũt Alij ẽt in termino dato ad ꝓbandũ,& ad inſtra ꝓſentanda & oſtendenda,portant plenũ ſaccũ de chartis,ea non diſtinguendo:& ſic non põt ſciri,de qui
d bus ſit parti copia faciẽda: vnde nõ vt ualere talis ꝓſentio,[d] arg. ff.de iniur.itẽ apud § hoc edictũ ff. de bonis auctor.iud poſſ.li. ff.ſi quis cau.l.2 § quæſitũ. Ar.tñ contra, quod ualeat,C.de anna.excep.l fi.ibi,huiuſmodi narratione, &c C.de præſcri.30.uel 40.an omnes.ſ.de quadri præſcri.l.2 ff.cõmunia præ.in tradendis.ſ.uer. primo[e]. ¶†Sed pone: ecce appellatũ eſt à iudice dele-
e 7 gato:huius appellationis cauſa tibi cõmiſſa eſt, ita vt ſi inuene-
f ris ritè appellatum[f], ꝓcedas in cauſa ſecundũ formã prioris reſcripti:

ADDITIONES.

a Obtinuit. ¶ Per Aeg.vt ipſe refert,vbi ſ.& totum, quod præcedit, eſt de ipſius mente: vel verbis.& ſcripſi de prob. c.1.in gl. no.qđ ex quo.in prin. poſt Inno.& Hoſt.

b Dices ſic. ¶ Secũdum.Gui.de Suz.ſuper.auth.ſi quis in aliquo.C.de eden. & vide j.§. inſtrumentum. ver.item opponitur,quod aduerſarij. quod & ibi ſcripſi.

c In prin. ¶ Vbi hoc no. Acc.Et per hęc verba Acc. & auctor videnẽ velle, ꝙ rogatio,vel protocollũ probet.ꝙ quo dicto facit : qa omnia illa habet, q̃ habere dẽt inſtrim:& plus:qa ipſa rogatio eſt origo & fons.vnde ſumitur inſtrim:& ſic plus illi credendũ,9.diſt.vt veterũ.& quod ibi nota.& 76.diſt. ieiunium.C.de eden.l.pen. & auth.ſi quis. Sed Nic. ꝺicens protocollum eſſe principium inſtrumenti nondum completi,vnde niſi compleat, ꝙ nihilo eſt:arg.C.ad Sila.l.pen.in fi.dat ſimile de teſtamento,& de ſententia,q̃ nondum completa,licet ſcripta, nihil probat. Patet primum.ff.de teſta.ſi is qui,& l.ex ea.Secundum C.de ſent.ex breuic.recit.l.1.& uidetur,ẽm eos, caſus C.de fide inſtrum.contractus.in princi.ibi, non aliter vires habere, quam ſi in mundum.& c.& ſequit,vt nulli liceat priusq̃.& c.Et licet ibi loquatur de contractu in ſcriptis,quo ad ſubſtãtiã obligationis idẽ tñ dicẽdũ de alio : quo ad ſubſtantiam probationis, ex identitate rationis, C.de cõſtit.pec.l.fi.de confir.vti.vel.inu ti.cum dilecta.& facit, quod no. C.de teſta.l.1.& 2.bene facit ad principale dictum,de elec.eccleſia veſtra.
¶ ADDE ad hoc videndum Pau.de Caſt.conſ.104.& omnino vide,quia pulchre caſus incipit,ad primum.

d Præſentatio. ¶ Nota, quia loquitur auctor de illo, qui præſentauerat,& produxerat ſaccum.hoc dico.quia Gu.de Suz.ſuper auth.ſi quis in aliquo C.de eden.in fi.format quæſtionem, quæ de facto fuerat de illo,qui portauerat ſaccum,& aperuit coram iudice:aduerſarius eius dicit iudici,ꝙ reciperet ſaccum.& inueniret ibi tale inſtrumentum falſum: quod iudex fecit,& ſic inuenit:& puniuit illum : ipſe dicit iudicem male feciſſe, ex quo non produxerat : cum alienorũ inſtrumentorum inſpiciendorum poteſtas dari non debeat, vt dicit l. qui accuſare.eod. titul.de eden. inducit etiam.l.1.ff.eod.titul.§.edenda.ad hoc facit,quod not.infra,verſicul.pone, inſtrumenta.

e Verſi. 1. ¶ De facto ſeruatur, quod recipitur talis productio: ſi fiat ſimpliciter:ſi vero dicat ſe ex illis illa producere,quod faciant ad cauſam,non recipitur,niſi iuſta cauſa ſubſit, vt iam dixi: puta quia ponderata breuitate termini & diſtantia loci,de qua portata ſunt inſtrumenta; forte hæreditaria:non potuerunt diſcerni pertinentia: bene tamen faceret iudex,ſi minũ ꝓgaret,vt diſcerni poſſent:&,ꝙ duci ad rem ſpectantia:&

f Appellatum. ¶ Procedit ergo quæſtio, aut ſit dubia poſt pellationem.

scripti: quærit, an ille delegatus debeat tibi mittere bullam, vel sufficiat trãscriptum p manum publicam? Respondeo: no. Ioã. de Deo in quæst. suis [a], quod primus iudex non tenet mittere bullam, cum su p hoc lis pendeat, & appellatum sit: si tamen dubites, debet ille tibi p suas literas fidẽ facere, uel p publicum instru-
8 mentum, ex de prob. c. fi. ¶† Sed quid: ecce papa sic mãdat iudicibus in causa eis commissa, ꝓcedere nolentibus. Procedatis iuxta priorum continentiam literarum, vt ex de iudic. quia V. prime autem literæ non apparent, quamuis constet eos ipsas habuisse, sed postea forte periisse: quærit, an poterunt ꝓcedere? Respondeo; dic, quod non, nisi forte prima prius appareat, ar. ex de fid.
b inst. c. 1 ubi de hoc [e]: 25. q. 2 c. scimus. C. de eden. auth. si quis in
9 aliquo uel nisi ꝓbet tenor prioris. ¶† Porro [c] si queras de exhibi-
c tione partifacienda, illa hoc modo fiet: recitent enim instrumenta à iudice, uel ab eo, cui ipse deputauerit, parte ꝟria audiente, quæ sibi copiam postulet: instrumentum non tradat eidem ad transcribendũ, sed p notariũ, uel p duos uiros idoneos ad hoc deputatos trãscribat, & exinde parti aduersæ copia fiat. Qđ si super uno tm̃ capitulo de priuilegiis, seu instrumentis quæstio fuerit, illud solum recitet, & transcribat, & parti aduersæ copia fiat,
10 ex de fide inst contingit. ¶† Illud autem certo certius est [d], quod
d omnium instrumentorum, quibus quis in iudicio vtitur ꝓ se, debet etiam fieri copia aduersario contra se, ff. de eden. l. j §. edenda. C. eod. titul. 15 apud quem. & 45 distin. qui syncera ibi, ex eorum codicibus, &c. quod locum habet tam in actore, quam in
11 reo ¶† Veruntamen actor non potest petere ad suam intentionem fundandam à reo instrumenta sua ꝓpria, quibus non est v-
e surus, ext. de prob ca. j. [e] C. de testi. nimis. C. de eden. l. fi. in fi. 4. q. 3. c. si testes. §. item qui intendit. nisi sint communia. nam illa petere potest, ut ff. de eden. si quis ex argentariis. ff. de iure fisc. in fraudem ex de fide inst. G. perpetuus. Reus uero potest petere ab actore sua ꝓpria instrumenta ad probandam suam exceptionẽ, C. de eden. non est nouum. & similiter actor à reo ad suam replicationẽ ꝓbandam, C. e. l. fi ¶ fi. & iam dicam. Azo & Vinc. [f] dicunt, quod nec actor reo nec econtra, cogit edere instrumentũ, nisi quo in iudicio est vsurus: ut sunt attestatiões, & act., ut in ꝓdi. §. edenda. de hoc not. Insti. de inuti. stip. §. item uerborum.
12 ¶† Quid si aliquis ꝓduxit instrumentum, quod contra se est: & adu sarius vult se eo iuuare: ꝓducens autem dicit se errorem ꝓduxisse: quare sibi nocere non debet, arg. ꝓ eo, ff. de iudic. l. 2. nam & pœnitere potest, ff. de rei uend. is qui se. ff. de in ius uoc. quamuis. C. ad l. Cornel de fal. si falso. Sed dic, quod non iuuat se errore. nam potuit deliberare, extra de fide inst. imputari. C. de act. & obl. sicut. ff. de iur. & fac. ignor regula. §. sed iure. ff. de bonorum posse l. in bonorum. item ad hoc, C. de rem. in integ.
rest. pet. l. petendæ. Ex quo enim ueritas est, t' cundũ eam conue-
g nit iudicari C. de eden. is apud 8. 8. dist. qui contempta. & uide s.
13 de positio. §. 8. versi. 1. ¶† Facienda est autem parti instrumentorum editio sine die & consule: id est, sine publicationibus instrumenti: de quibus dixi. s § bf ne detur materia fabricandi falsum, ff. quemad test. aper l. j & ff. de eden. l. j. §. editiones. & §. edenda. quod qualiter fiat, dixi s. § ostenso. uersi. si vero fuerit. nisi iscui editur, petat sibi diẽ edi ad intentionẽ aduersarii elidendam p exceptionẽ, uel replicationẽ: quoniam tunc edẽdus est sibi dies: arg. C. de eden. l. fi. & l. non est nouum prestito ab eo primitus iuramento, quod non calumniæ causa id postulat, ut ff eo. si quis ex argentariis. §. exigit autẽ. uel nisi velit illud instrumentum de falso arguere. quoniam tunc prestito iuramento, quod existimat
h se posse illum de falso arguere, & facta legitima inscriptione [h], edendus est ei dies, & omnia, quæ in instrumento continent, ff.
i de eden. si quis. §. exigit. C. de fid. inst. l. fi [i] C. de contrahen. stipul. optimam. Inst. de inutil stipul. §. item uerborum. & contra illud, quicquid uoluerit, ꝓbabit: contra quas etiam ꝓbationes pars altera, quod uoluerit, ꝓbabit, extra e. c. tertio, C. de temp. in integ. rest. petendæ. Qualiter autem ꝓbet falsitas, dixi s de prob. § fi. in fin & usque ad quod tempus, j. de sententia. § quoniam. uer. & nota, quod debet etiam tunc fieri copia originalis, seu authentici sigilli, & subscriptionum. & signorum, ext. eod. inter dilectos Sed quod iã dixi de inscriptione, non habet in usu, quo ad pœnam ordinariam: & bene cum tunc non agat ad pœnam ordinariam infligendam, sed ut ei fides non adhibeat, ex de ord.
14 cog c. 2. in fin. cum suis concord ¶† Veruntamen si iudex presumit, quod malitiosè falsitas opponit, coget opponentem se ad pœnam extraordinariam obligare, si defecerit in ꝓbando: & sic seruamus. Si autẽ etiam in principio causæ peto ostendi mihi instrumentum ꝓductum, ut uideam, an sit verum, uel falsum, facienda est editio: tamen sine die & consule, ut quidam dicunt, ni si cum nomine fisci agit, ff. de iure fisc. nec quisdam. Sed & communia instrumeta, puta literæ apostolicæ, rationes, & acta iudicij, & similia, debent integre cum die & consule edi, ut ex de rescri. eam te. cũ suis concor, & in pred. l optimam. & in pred. §. itẽ verborũ ff. de eden. l. j. §. rationes. C. eo. l. 2. ex de fid. inst. c. j. & c.
G. perpetuus. & de ꝓbat. quoniam ꝑ. ubi de hoc, & j. uer. ex prę-
15 missis. ¶† Quid si aduersarius videns quod non editur dies, ponit sic, Pono, quod instrumentum die tali fuit confectum, nunquid tenet ꝓducens respondere? de hoc s. de teste, §. qualiter.
16 versi quid ergo. ¶† Et nota ex præmissis, quod tribus modis petitur editio instrumenti. ¶ Primo, vt actor fundet intentionem suam ex instrumento rei, uel reus exceptionẽ suam ex instrumento actoris: & tunc non cogit quis edere, si ipse non utatur, ut s. uer. illud autẽ. ¶ Secundo, qñ utit: nam tunc edit, ut uideat, an aliquid sibi possit opponi. Exhibet tñ tunc sine die & consule, ne detur materia fabricandi falsum. ¶ Tertio vt de falso accuset: & tunc cũ die & consule edit. quæ dic, ut s. uer. facienda. Petunt etiam aliis modis instrumenta edi, id est tradi, p uaria genera actionum, ut j. uer. prox. Prædictis autem tribus modis pe-
17 tunt edi, id est demonstrari. ¶ † Ex præmissis etiã collige, quod instrumentorum quædã sunt rationes, ut sunt scripturæ, quas faciunt mutuatores de pecunia mutuata: & hæc edenda sunt aduersario, ff. de eden. l. j §. editiones. & l. argentarius. & l. si qs & l. prætor. in princ. Quædam priuata, scilicet quæ continent priuatam alicuius vtilitatẽ, j. §. prox. uer. priuatam. de quibus dic, ut s. uer. illud autẽ. Quædã forensia, de quibus j. §. satis Quædã sunt publica, ut acta causæ, j. § proxi. in princ. & hæc peti possunt exhiberi, ut extra de prob. quoniam contra. & s. uer, illud. Quędã sunt cõmunia, & instrumenta continentia limitationẽ parochiarum, uel prouinciarum. Itẽ instrumenta hæreditaria: & huiusmodi: & hæc edenda sunt, ff. fami. ercis. si quæ sunt extra de fide inst. G perpetuus. Potuit enim ibi esse cõmune instrumentum, quia continebat obligationem decimarum factam uicario, & priori. Instrumenta ergo hæreditaria, cum sint communia, sunt inter cohæredes exhibenda, ut in præ. l. si quæ sunt. & C. de eden. l. ꝓcurator. Et testamenta etiam sunt communia: & ideo exhibenda sunt inter cohæredes, & legatarios, ut ff. de fide inst. l. fi. & de hoc j. §. cõpendiosè. uer. sed quæritur. an. & seq. Et instrumenta tutotis. & curatoris, & ꝓcuratoris, & negotiorum gestoris, p actionem tutelæ, negotiorum gestorum & mandati, eduntur, ff. de eden. quædam & idem in actis, & literis, ut s. uer. sed & communia. Hæc autem instrumenta dicunt communia, quia communiter fiunt ꝓ cautione plurium, ff. eo. prætor. §. j Dicuntur etiam communia instrumenta, quæ communiter pluribus à tabellione, uel à quocunq; alio cuius sunt assignant. Vnde si ī instro cõtineat cõmunis cautio duorũ, uidelicet ꝙ tibi vendidi domũ, & caui tibi de cautione: tu uero ꝓmisisti mihi soluere pecuniã certo termino: si quidẽ ego redemero instrm à tabellione, non cogat tibi copiam facere: arg. ex de ꝓb. c. j. sed tabellio, qui illud confecit ad preces vtriusq; cogit exhibere. Idem etiam puto, si haberem protocollum notarij. cum & illud sit commune. ita eñ rogatum est pro te, sicut pro me: ideoq; illud cogat exhibere: arg. in præ. l. prætor § j. Idem quoq; uidetur in actis, & instrumetis hæreditariis, & aliis communibus, scilicet quod vno exemplaria à notario redimente, illa non cogitur exhibere, sed originalia tantum, quæ communia sunt, & inuicem exhibenda. Alij
k autẽ dicunt, & bene [k], ꝙ acta, & rationes, & instrumẽta tutoris. & curatoris, & negotiorũ gestoris ẽt ꝓpria, quisq; cogit exhibere: arg. prę l. prætor. & C. eo ti. l. 2. & precipuè iudicis officio, nisi iusta causa ipsum mouerit: forte quia actor amisit sua instrumẽta, & etiã originalia sunt deperdita, C. eo. l. i ff eo si quis. §. prohibet. uel actione ad exhibendũ, ff. ad exhib. l. 3. § pen. Alij contra. Magna autem causa debet iudicẽ mouere ad cogendum aliquẽ instrumenta sua aduersario exhibere, ext. de prob. c. 1. ut s. §. prox. uers. in summa. alios uero facilius exhibere coget, ut in præ. l. fi.

ADDITIONES.

a Suis. ¶ L. 1. q. 22.

b Hoc. ¶ In gl. secunda. ¶ ADDE, quod consuluit Roman. cons. 336. quod si papa mandat alicui, vt iuxta tenorem dictarum sententiarum executionem faciat, quarum tenor inseratur in bulla quod per hoc non uisis originaliter sententiis non potest facere executionem.

c Porro. ¶ Hic incipiunt verba Tancredi, ubi s. ver. hoc modo. & durant vsque ibi, C. de contrahend. empta illa parte Azonis & Vin. & sequenti ver. quid si. qui fuit additio.

d Est. ¶ Tancr. dicit, & nota, quod omnium, &c.

e Probat. c. 1. ¶ Vbi de hoc.

f Vin. ¶ Qui de hoc not. c. G. perpetuus. eo. ti.

g Apud. ¶ Secundum Gui. de Suz. cuius fuit ille vers. qui fuit aditio in auth. si quis in aliquo. C. de eden. & quæst. pen. vbi eam plenius prosequitur ad hunc autem finem alleg. etiam l. illicitas. §. veritas. ff. de off. præt. ADDE, videndum. Bal. in l. 1. C. vt quæ desunt. vel quæ ibi posuit post. Bar.

h Inscriptione. ¶ Vide quod statim subdit: & hoc non posuit Tan.

i Instru. l. fi. ¶ Secundum Tan.

k Bene. ¶ Sic posuit Innoc. cuius fuerunt hæc verba: vt scripsi in dec. 1. de prob. super gl. 2.

a præ.l.fi.ff.ad exhib.l.2.§.pen.a ¶†Pone ; instrumenta patris mei
18 dicuntur esse in arca tua inter tua instrumenta:quæro vtrum iu
dex ad petitionem meã ex officio suo faciat arcã aperiri: & hoc
per se,uel per aliũ inquiret?& videtur,q̃ sic.nã & pro seruo fu
gitiuo rimati possunt cubicula senatorũ ff.de ser.fug.l.1.& l. di
uus. Item in plerisq; casibus mihi tribuẽda est facultas inspicien
di omum,uel arcam tuã,ut ff.ad exhib.thesaurus.& l. 3.§.si qs
noxam.ff.de ope.no.nũc.non solum.§.sciendum.ff.de off. p̃sid.
congruit.ff.de do.l.quod agit.& C.de his,qui ad eccles.cõfug.l.
præsenti.Iudex enim quibus modis potest,debet inquirere ueri
tatem,ff.de iur.fis.in fraudem 30.q ulti.iudicantem.Dic contra:
nisi aliquas probatiões adducerem,quæ dictum meum ueriſimi
le reddãt,ut putã quia fuit tutor meus,uel negotiorum gestor.
Ratione enim præsumptionis permittitur ,quod alias non per
mittitur,C.de quæst.l.1.C.ad l.Cor.de fal.sicut falsi.Nõ est enim
cogẽdus aliquis edere,nisi ea quibus est vsur9 in causa,ff.de edẽ.
l.1.§.nec quisquam.Imo potes prohibere,ne intrẽ domum tuã.
b arg.ff.de iniur.iniuriam in fin.ff.de seruit.rust prædio.l diuus.b
19 ¶†Quid si produco instrumentum diuersa pacta continens si
ue plura ,uolo eo vti tantum pro unico pacto:petit aduersarius
totum edi,excepto die & p̃sule,ut ff.de eden.l.i.§.editiones.ego
dico,nolo aliis partibus uti:unde nõ debet tibi fieri copia, ut in
ea.l.§.edẽda?Tespondeo:non debet fieri copia , nisi de capitulo
c quo quis usurus est.extra de fide instr.contingit.c quia sunt tot
20 stipulationes,quot sunt res.ff.de verb.obl.pluribus.¶†Sed cum
dic,qua solutio faciẽda sit,ut sciatur,utrum stipulatio sit efficax
ad agẽdum,uel non,licet dies conscripti instrumenti nõ sit edẽ
dus,ut in præ.§.editiones.Pone, in instrumẽto cõtinetur,quod
solutio facienda est usque ad sex menses. quæritur quomodo p
huiusmodi editionem scietur,an pecunia debita sit, necne: cum
ignoremus,vtrum sex menses elapsi sint,ex quo dies conscripti
instrumenti ignoratur.Super hoc dicũt quidam,præ.§.editiões.
intelligẽdum esse simpliciter,prout sonat: & toleratur hæc ab
surditas ad hoc,ut maior euitetur:quæ esset,si fraus edito die cõ
mitteretur.uel dic.quod aut est terminus usque ad sex mẽses,&
tũc dies conscripti instrumẽti edi debet:aut vsque ad Pascha, &
tũc secus,quia ẽt sine eo,id est sine editione diei,in quo instrumẽ
tum scriptum est, apparere potest, vtrum pascha sit elapsum,
uel non:& de proximo pascha intelligi debet,ut ff.de verb. obli.
eum qui calẽdis.Ia dixit simpliciter,quod dies conscripti instru
menti nõ est edenda parti,sed iudici sic,ut per hoc sciat qualiter
21 debeat sententiam formare.¶†Et nota,quod si lite pẽdente pe
tuntur instrumenta exhiberi,iudex in omnibus casib. mediante
suo officio. pediſſequo exhibere iubebit:sicut super lite iuberet
ea exhiberi per actionem,uel per officium,quod uicem obtinet
d actionis,secundum Papam,dvt iam dictum est.¶†Hoc quoque
22 præterendum non est , quod editio instrumentorum fit quan
doque per actionem ex testamẽto,quæ datur contra hæredem,
ut exhibeat instrumentum rei legatæ,& præsertim si & ipsum in
strumentum legatum sit,C.de fi.inst.instrumẽta.C.ad l.Fal. si p̃
diorum.Emptor quoq; agit p̃tra uẽditorẽ actione ex empto,ut
rei uẽditæ exhibeat instrumenta. ff. de ac emp. Titius hæres. Et
idem dici potest in omni contractu,ex quo de euictione contra
actorem actum est ut in eodem casu actio ex p̃tractu pro instru
mẽtis edendis proponatur.Item in alio casu,ut C.de lib.causa si
cui data.m.Item debitor soluto debito agit cõtra creditorẽ con
dictione sine causa ut edat & tradat instrumẽta:& hoc, si erant
propria creditoris:quia ipse satisfecit tabelliõi pro illis,vt C.de
cõd.sine can.l diſſolutæ.Sed si erant debitoris , scilicet quia ipse
solueret ea,tũc aget actione ad exhibendum. C. ad exhiben. l.fi
Item hæres agit contra hæres familiæ erciscũdę iudicio,ut exhi
beant cautionem ,uel instrumentum , uel tabulas ad fidem rei
gestæ faciendam. nec enim sufficit exemplũ ostẽdere,C.de edẽ.
procurator.& auth.ibi posita,ext.de fid.inst.c.1.ff.fam.erc.cæte
ræ,§.fi.l si quæ.& l.Pomponius.Item etiam socii socio p actio
tem pro socio , & procurator per actionem mandati domino:
& tutor per actionem mandati,tutelæ,pupillo,& curator adul
to per actionem vtilem negotiorum gestorum,& per directam
à spontaneo gestore cogitur exhibere & tradere.Idem & in ar
gẽtario,qui per actionem in factum cogitur edere rationes.Et
idem in tabellione,qui ei similis est,ff.de edẽ.quędam. respon.1.
& §.fi.Item per interdictum de tabulis exhibendis ab eo,qui ne
gat se tabulas habere,uel exhibere debere , uel per edictum quẽ
admodum testa.aper.si fateatur se tabulas habere.nec prętẽdit,
cur non exhibeãtur,ff.de tab.exhib.l.1.ff.quemad.test.aper.l.2.§.
fi.Cæterum editio instrumẽtorum.quę pertinet ad causam cœp
ti iudii, fit iudicis officiò super quo tres diuersitates not. C. de
edẽ.l.i.Acta uero uel iudicis officio,uel condictione ex lege pe
23 tũtur,ut eo.tit.l.2.¶†Fieri quoq; debet editio præsente iudice,
uel alio ab eo deputato,ut in præ.dec.cõtingit.Item etiam in lo
co tuto:& is,qui eam petit,debet esse cõtẽtus inspectione duo
decim hominũ,extra eo.accipimus.& in cõstit.Alex.I I.qa per-

c sonæ.c sed hoc est arbitrarium.Quæ autem hic desunt,vide,se
cundum Papam,ext.de probat.c.1.

ADDITIONES.

a Pen. ¶ Satis est magna cã id agendi,cũ q̃ritur veritas matrimonii,unde
fuit hic disputãdo terminatũ,q̃ si illa,cũ qua matrimoniũ p̃xit,dĩ primum
virũ habere,& me uẽdicat in maritũ,vel ego ob hoc ad diuortiũ prouoco
ipsa cogeť edere instrã p̃ctus,uel dotalitia,quæ habere scit,uel præsumitur
de primo p̃ctu.si enim fauore fisci cogat quis edere ,ppria instra ,ff.de edẽ.
l.3.fortius hoc fieri debet fauore matrimonii,in quo multa sunt fauorabi
lia:quæ uide,ut lite non pte.c.1.in gl.nota,q̃.& super ea subest alia ratio.s.
periculũ animæ,& per hoc facit cle.de usur.ex grãdi.§.1. ¶ ADDE.ut re
fert & sequit Roman.cons.ccclxxxviii.q̃ decisionẽ Spe.in hoc uersi.sequã
tur do.de Rota.decis.ccii.& Ant.de Bu.in c.1.de probat.

b Diuus. ¶ Concordat,q̃ no.in cle.de usur.c.1.in gl.quid contingat.

c Cõtingit. ¶ Legit cũ totum,ut ibi,& de priuil.cũ p̃sonæ.1.responsi.in fi.li.
6.q̃ dic,ut ibi no.ADDE,q̃ voluit Bar.in l.2.ff.de no ope.nunc. q̃ petẽti
editionẽ alicuius statuti non est edẽdũ totũ volumẽ statutorũ,sed illud sta
turũ,q̃ facit ad cãm.Et uer.seq.adde,ut refert Ale.in d.§.edi.q̃ do.Anto.
in d.c.G.perpetuus.tenet,q̃ tũc debeat edi dies insti,sine quo non vt edi
posse dies solutiones.& pro hoc dicit facere ipse Ale.l.ff.de iur.om.iud.
& ita dicit uelle Cy.Bal.Gui.de Suz.& Paul.de Cast.ibi:quia est eadam rõ,
quæ in libro rationũ.ADDITIO.Adde tu videndum do.Ias.post Bart.&
alios in rub.ff.de no.ope.nun.ubi in col.pen.ver.gl.in rub.an totum statu
tum debeat produci cum sua rubri.an sufficiat producere particulam sta
tuti.Hen.Ferran.

d Papam. ¶ In præd dec.j.de prob.ut hic sequitur in fi.§.

e Personæ. ¶ Quod non habemus,sed quod sequitur,uide de priui.cum per
sonæ,1.respon.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum publicum quale dicatur.*
2 *Officium notarij an dicatur publicum.*
3 *Scriptura dicit publica,cui de iure,uel de speciali consuetudine creditur.*
4 *Instrumentorum priuatorum species sunt tres.*
Argentarius quis.
Nummularius quis.
5 *Scriptura priuatæ regulariter credendum non est.*
6 *Scriptura priuatæ inductæ contra eum:qui illam fecit,nec negat se fecis
se,anfletur.*
7 *Literæ propriæ preiudicant scribenti,licet sint priuata scriptura.*
8 *Consuetudo an aliquid possit operari,quo ad fidem scripturis prestandã.*

¶Instrumentorum species quot sunt.

a 7.§.Nunc dicẽdũ restat,quot sint species instrumẽto
rũ Et quidem duæ.a nã aliud est publicũ,seu
authenticum:aliud priuatũ.Publicum.seu authenticũ est quod
1 publicam habet auctoritatem:cuius species sunt plures.¶†Nam
publicum est,quod est per manum publicam scriptum , id est p
manum notarii,q̃ est publica persona,ut C.de epis & cle orpha
notrophos.Vnde seruus publicus dicit,ut C.lib.x.de iure fis fa
b cultas.& in const.Greg X de usur.c quãquã.b & in publicã for
mam redactũ,ut extra de præsump.illud.ext.de fi inst.c.2.& c.in
2 ter dilectos.§.rursus. ¶†De notario autem dicẽ ỹ §.px cuius.
officiũ dicitur publicum,quia ob publicam utilitatem est inuen
tũ ¶Item dicit publicum instrumentũ , quod est sigillo authen
tico sigillatum:ext.eo scripta ext.de prob.tertio.xix.q. 3.statuimus.Sed tũc potius dicitur authẽticum,quam publicum , ut p
batur in prę.c.scripra.Quod autem sigillum dicatur authenticũ
dixi s.de prob.§ fi.ver.13 Dicit publicum,quod est auctoritate
iudicis exemplatum , & authẽticatum , ut C.de testa.publicati.
C.de re iu.c.fi.C.de iu emp.l.fi in auth.de q̃store,ĩ prin & ut fra.
fil.§.illud ext.de p̃fir.vti.c.1.ext.de fi.inst c.pe & fi. de quo dictũ
est s.§.ostẽso.Aliter enim non creditur sumpto,ext.e.c.1. C.de
edẽ.auth si quis.ff e.l 2.¶Quarto dicitur publicum instrumen
tum,quod in iudicio scribitur a pud acta publica:& ualet,p quẽ
cũq; scriptum sit,ut C de edẽ.l 2 C.de re iud.gest 1.ext. de prob.
quoniam contra ¶Quinto dicit publicum,quod habet subscri
ptionem trium.uel,secũdũ canones,duorũ uiuẽtiũ testiũ, etiam
si sit p priuatam manũ scriptum,ut ext.de fi.inst.c.2.de testib.c.
c 1.c de pb.quoniam p̃tra.& C.qui pot.in pig.hab.l. scripturas.in
auth.de fi.inst §.si quis igit uult caute.& §.seq.xvi q 3 c.placuit.
§ potest.2.ver.is autem.C.de anna.excep.vt perfectius.sed mor
tuis

ADDITIONES.

a Quidem duæ. ¶ Totum fere,q̃ hic ponitur usque ad uers.regulariter.fuiq
Tan.ubi s.

b Quanquam. ¶ lib.6.

c Tesii c.1. ¶ Auctor dabat scriptoribus materias scribendas,e
& inueniebãt,& postea corrigebat,& addebat: Tan.alle.ex
1.& illud erat c.cum ãnobis.1 in 3.compil.hoc remanſit

tuis testibus non valet, ext.eo.c.2.¶Sexto dr̄ publicum, quod
de archiuo publico ꝓducit liber scilicet rationum, vel alterius
rei:& ei credit si habet publicum testimonium, scilicet si iudex
confiteat illum fore de archiuo, seu armario publico produc-
tum.ext.de præscr. ad audientiam. 30. q.1. peruenit. in auth.de
3 his qui ingre.ad appel.§.si vero.ff.de prob.censūs.¶†Et gn̄aliter
nota, omnem scripturā dici publicā, cui de iure, vel speciali cō-
suetudine credit:ext.de fide inst.cum dilectus. & no.secundum
a Inn.ext.eo.c.1.[a] & cuilibet prædictorū credit, vt patet in præ.ꝯ-
cor.& Inst.de inuti.stip §.itē verborum. Quod quidam verum
est, si originale, id est ipsum authenticum instrumentum, intro-
ducat. Si vero exemplum, vel sumptum, quod & vocat Index,
vt s.§ postquam.in prin.exhibeat, fides ei non adhibet, ff.de fi-
de inst l.2.ext.eod.c.1.C.de eden.authen.si quis in aliquo.76.dis.
ieiunium.9.distinct. vt veterum. C.de diuer.rescri.sancimus.nisi
auctoritate iudicis sit transcriptum per manum publicam, ut
prædixi:vel nisi illud authenticum, de quo fit mentio, uel alia le
gitima ꝓbatio exhibeat, ut in auth.ut spon.lar.§.& hoc insu ꝑ.
Arg.ꝯ C.de testi.l.2.C.de re iud.l.2 in fi.& ff.de admi.tut.tutor.
De humanitate tamen, secundum Vber.deberet valere, nisi fiat
in fraudē, arg.ff.de iure fis.in fraudē.§.neq;. iunge.hic, quod est
j.§.nūc autē.ver.itē opponit.sed tu hæc ꝓsequere, ut no.de uer.
sig.abbate.& 100.dist.ꝯ morē. Quid si ꝓducens sumptum, qđ
de originali faciat mentionem, vult ꝓbare ꝑ testes, ꝙ sic conti-
nebatur in instrumento, ꝓut ipse dicit?dic, ut j.§ prox.ver.illud
4 quoq;.¶†Priuatum autem est omne aliud instrumenrum, à quo
cunq; sit scriptum, nisi aliquo prædictorum modorum sit cor-
roboratum. Priuatorum autē tres sunt species. nam aliquando
facis scripturam tibi tm̄ aliquando ali tantum:aliquando tibi &
alii. Scripturæ, quam tibi facis, nulla fides adhibet, C.de ꝓb.nō
exemplo.& l.non epistolis.C.de conuen.fis.debit.l. fi.Scripturę
uero, quam facis alii ꝯ te, puta creditori tuo de eo, quod ab eo
accepisti, bene creditur ꝯ te, ff. depositi, Publia Mæuia.§.fin 1.
q.7.saluberrimū. 27.q. 1.omnes fœminę. Tibi autē & alii facis
scripturam, sicut est codex rationum tuarum, cui interdū credi-
tur, ff.de eden.si qs ex argentariis.& l.q̄dam,§.nummularios. Est
autem argentarius is, q prę ponebat olim auctoritate publica ar-
gento dando & recipiendo:ad cuius fidem, sicut & nunc ad fidē
tabellionis recurrebat. Idem ēt in nummulario, scilicet qui alie
nam pecuniā tenebat publica auctoritate.ut in præ §.nummula-
rios.& arg.in auth.de fideius.§.fi.Col.i. & eius scriptura erat pu-
c blica:hodie uero nō, ut ff.de edē.argētarius, x.q.ii.si œconom[9][e].
Eiusdem

ADDITIONES.

a Extra eo.c.j. ¶ Et ibi scripsi in prin.

b Si œconomus. ¶ Quia de argentario & nummulario hic loquit auctor, de,
his tractandū est:& breuius de primo, qa hodie est in vsu. Est ergo vidēdū
de qbus, quo casu, & qualiter ipsius scriptura sit ꝓbatoria in iudicio. Et br̄,
aut est de officio sibi cōmisso qđ ꝓprie est in scribendis rōnib.de accepto
dato, & ꝯstituto, ff.de eden.l.ꝑtor.in prin.& l.si qs.§.rōnē. In cuius ēt offi-
cio principaliter pōderat, qualiter sibi soluenda fuerit pecunia, nō simplici
ter qualiter soluat, vt dr̄ in simili ff.de ꝯh.emp.l.2.C.de rescin.vē.l.pecori-
bus.tūc stabit ipsius scripturæ, dū tñ diē, & ꝯsulē, & ipsius subscriptionē ꝯ-
tineat, ff.de eden.l.i.§.rōnes.& l.si quis.§.i.& §.si initiū. & C.de eden. iniu-
stum.& l.nō est nouū. Nec putat Nico.in eis necessariā pręsentiā testiū, vel
aliam solennitatē, cū hoc nō sit iure cantū.nam & stat sine his libro censua-
li, & ꝓducto de archiuo publico: satisq; est ꝙ habeant suas proprias solen-
nitates, ext.de ꝓb.cum cām.de præscri.ad audientiā.in his.de hoc ff.de ꝓb.
censūs.C.de fid.instr.ad hæc. Si aūt scripsit circa id, qđ ad ipsius officiū nō
spectat, non ꝓbabit, nisi sicut alia priuata bene facit ff.nautæ, caup.stab.l.
idē ait.§.eo modo. Subdit aūt videri, ꝙ scriptura argentarii cedat chartæ,
cū nō sit publica manu facta, in qua secus:facit ff.ad exhi.l.3.§.pe.ipse ꝯriū
tenet, cū hoc officiū publicā habeat cām, & auctoritate publica exerceat, &
fiat, ff.de eden.argentarius.§.i. & sic cedat charta scripturæ, & liber est ip-
sius argentarii, ad vtilitatē eorū ꝓ qb.scriptus est. Vnde ꝑ ipsum custodiū-
tur, & edunt & legunt, ff.de eden.q̄dā.§.fi. Sic & fundi dñs ꝑꝑ cōmunē vti-
litatē hominū prę stare ꝑt viam cōmunē, ff.quemad.seruit.ami.l si locus.§.
fi. Soluet aūt argentarius dño chartę pretium congruū ꝑ actionē in factū
ad exēplum ferruminatorū, ff.de rei ven.l.in rem. §.itē q̄cunq;. Non obstat
l.præ.ad exhib.l.3.§.pe.nā ibi seruus vxoris meæ rōnes fecerat, quas ven-
dico, si in charta mea scriptæ erāt, qa illæ nō habebat publicā auctoritatē:
quia scribens seruus nō erat argentarius:si nō erant in charta mea, ꝑꝑ meū
interesse ago actione in factū. ¶ Restat tractare de scriptura alicuius priua
tæ personæ nummularii nostri temporis, uel alterius: circa q̄ distinguendū
est, an fiat per officiū, cui quis adstringit aut ꝑ mādatū de hoc susceptū. De
primo dantur exēpla in tutore, vel curatore, in procuratore & negotiorū
gestore:item in socio: item in quolibet, qui ex officio res alterius admini-
strat, cū isti teneant ꝑ se, vel ꝑ alios ex consequentia sui officii scribere, quę
recipiunt & impendunt.ff.de tu.& rat.dist.l.i.§.officio.de eden.l.quædam.
in prin. & sic tenet ad id eo iure quo sunt adstricti ad exercendum officiū:
& sic ea actione, ff.commo.si vt certo.§. vsq; adeo.de pos.l.j.§.quæ deposi-
tis.& d.§.officio. Et fit talis scriptura expensis, cuius sunt negotia, dñi s.uel
pupilli, vel societatis, tam in chartis, q̄ in scriptura:sicut & alia, quę ad ip-
sius officiū pertinēt, ff.mand.idemq;.§.si ad vecturas. ff.pro socio, l.cū duo-
bus.§.quida n. C.de ꝯrio iud.tutel.l. fi.in fin. Et si in archa d ñi scribantur
vel societatis, erunt eius:& poterit eas petere ab illo officiali, soluendo illi
pretium scripturæ, non solū illa actione, sed & actione ad exhibendū & rei
vendicatione, ꝯ quemlibet possidentē, ff.ad exhib. l.3.§.pe. Si vero chartæ
erant scribentis, tenetur, soluto sibi pretio chartę & scripturæ, exhibere
dño negotiorum actione: quia tenet ex officio, qđ administrauit. Si vero
scriptum fuerat in chartis tertij, erunt eius, cuius sunt chartę, cum scriptu
ra sit priuata, vt in prę.§.pe.& insti.de rerum diui.§. literæ. Et hoc verū, si
dño chartarū placuerit habere illas sic scriptas: & tunc tenet soluere pre-
tiū scripturæ bona fide in illis factę, opposita exceptione, si agat ꝯ scribētē,
vt in d.§.litē.& §.seq. Si aūt scriptor mala fide scripsit in illis, vel non pos-
sidet, perdit pretiū scripturæ ꝯ dñm chartæ, vt in d.§.literæ.& ff.de cōd.in-
deb.l.si area. Intelligo scriptorē, qui scripsit per se, vel per operarios, noīe
scribentis, cum ipse scripsisse intelligat, ff de reg.iur.q ꝑ alium.ff.de admi.
tut.ita tñ.§.gessisse.& de acq.rerū.dom.l.quicqd.j.rñso, in fi. Gessisse igit di
cetur officialis ille, qui rōnes scribere & exhibere tenet:sed ne officium sit
sibi damnosum, is, pro cuius negotio scriptura facta est pretium scripturę
soluere tenetur, si ꝑ dñm chartę solutū nō fuit, qui ēt tenebitur ipsum li-
brum exhibere in iudicio, ęquitate suadente, officiali, ac ēt dño negotiorū,
actione ad exhibendū:sed & actione in factū, quoties opus erit, vt in præ.§.
pe. Tenebitur ēt de hoc cauere, ff.fam.erc.si q sunt cautiones. & de iud.l.in
oīb.& si scripturam destrueret, teneret ꝑꝑ dolū suum, ff.ad exhib.l.Iulia-
nus.in prin.& l.3.§.præterea. Sed si dñs chartæ velit de suis chartis deleri
scripturā, non auditur, ad hoc solum intendens, vt noceat, ff.de rei ven.in
fundo.& ex tali mutatione vr̄ substantia perēpta:cū charta sine lęsione in
pristinum statum reduci non possit:facit præ.l. Iulianus. §.si quid. & ff.de
le.3 librorum.§.libris. Petat ergo pretium chartæ ꝑ actionē in factū ad in-
stat ferruminatorum, ff.de don.inter vir & vxor.l.vtile, & de rei ven. in
rem.§.item quæcunq;. Cōtra dolosum, quasi dolo desierit posse restituere,
cōpeteret rei vendicatio, ff.de rei vendicat.fin aūt. §.sed & his.& tunc qui
scripsit, est dñs libri, quasi chatas emisset, ff.de rei ven.l.eius.& scripturæ,
quia, scripsit, uel scribi fecit:& sibi librū restituere teneret omnis is, adquē
peruenisset, sicut in dño, vt §.pe.sæpius alle. Dñs aūt negotiorū ab ex̄neo pe
tet illud sibi exhiberi ꝑ actionem in factū, ęquitate suggerente, vt in prę.§.
¶ Si vero quæratur, an prædicta scriptura fidē faciat in iudicio, cū sit pri-
uata?rñdet, ꝙ sic ꝯ scribentē, pro ipso non, ff.de interrog.act.de ætate.§.j.&
C.de prob.rōnes.& l.exēplo.si tñ aliis adminiculis adiuuet, putauit Nico.
ꝙ ēt sibi proderit.inducit, ꝙ præ.l.rōnes.dicit, ꝙ sola non sufficit:& facit l.
instrumenta.ibi, ꝑcedens vide, ꝙ statim dicam super ver.licet aūt. ¶ Sed
vltra quærit, an talis scriptura debeat aliquas solennitates habere?Rñdet,
ꝙ tales rōnes habēt similitudinē da rōnes argentariorū, licet parem effectū
non habeant.dicit tñ, ꝙ habere debent diem & consulem, id est tempus
quo scribunt, sicut illę, cum sit eadē rō: de quo ff.de eden.l.j.§.rōnes.item
debent ꝯtinere quicquid ad talē administratorē peruenit de pertinētib.ad
illum, cuius negotia gessit, & ex qua causa recepit, & ex qua expēdi, & quā
tum: & sic aparere poterit de fide & diligentia sui actus, ad quod ista scri-
bunt.ff.de tute. & ratio.dist.l.j.§.officio. Et ratio legis ponderanda est, C.
de interdic.l.j. Alias solennitates de testibus.& similes, non putat Nico.ne-
cessario ponderandas. Dicit ēt ꝙ si prædicta dies & cā non ponant, vale-
bit scriptura ꝯ scribentē, ne sibi ꝓsit suus dolus, uł defectus:sed in his, quę
facerent pro ipso, fidem non faciet, vt suspecta, licet ex causa, quantitate,
qualitate & tempore aliqualem ꝓbationem pro eo induceret. Allegat ad
primum C.de dona.auth.cò decursum est. in fi.& C. de transac.si ex falsis.
Quod dictum est de aliquali probatione pro ipso, declaratur, vt quia di-
citur expensum in alimentis pupilli, qui uixit: in doctrina ipsius.qui pro-
fecit, vel artib.imbutus est: in ædificiis:hæc non possunt esse sine expensis.
Putat ergo, ꝙ secundum quantitatem & qualitatem horum quandoq, sine
alio auxilio staretur assertioni, quandoq; esset causa iuramenti deferendi,
quandoq; esset præsumptio minus semiplena, sed aliquod facit indicium:
hoc habet iudex æstimare, ff.de ali.pup.præstan. l.fi.facit C.de admin.tut.
l.iex, quæ.in authentica. de hære. & Fal. §. si vero absunt. ¶ Dicto de
priuata scriptura, quæ fit per officium scribentis, dicendum est de illa, quę
fit ꝑ mandatum. Et hęc duplex:quia vna fit in forma rationum, alia docu-
mentorū, vel instrumentorū. Prima qñq; fit de eo, qđ fit inter alios: vt si tu
& ego deponimus penes mercatorē pecuniam, quasi faciendo ipsum scri-
bam de his, quę per nos diuisim, vel coniunctim agentur. Aut respicit id,
quod fit cum ipso scribente. Primo locum habet, quod dictum est de ar-
gentario:salua tali dissimilitudine: quia argentarius cogitur recipere, &
scriptū edere, ꝑ edictū de edendo: sed morcator ille nō cogitur recipere,
vel scribere:& si recipiat, cogit ꝑ actionē mandati scribere & edere.ff.mā-
dati, l.j.quod est verū, si interest mandantis:alias nō, ff.mandati, si procura-
torē:§.mandat.& §.fi. Itē si scribit, litera cedit chartę:& sic conuenit ratio
nib.scriptis ex officio. Itē si constat cōfessione partiū, vel probatione legi-
tima, scripturam factam de partium voluntate, ei stabitur inter eos.si per
alterum non negatur, stabitur ei, quo ad plenam fidem:quia priuata est, C.
eo.instrumenta.cum aliis tamen adminiculis prodesse poterit, ut ibi: quæ
adminicula maiora vel minora erunt, ponderatis circunstantiis persona-
rum principalium, & scribentis, quantitatis rei:& similibus. Quod autem
dixi, mercatorem teneri edere non intelligas de toto libro rationum. sed
de parte, quæ pertinet ad mandantem, ff.si cer.pet. cum quid.fami.erc.l.si
quę sunt.& de eden.l.prætor.§.fin.quod dic, vt extra eod.titul.contingit.
& de priuil.cum personæ. lib.6. Secundo casu, cum scriptura respicit so-
lum mandantem & scribentem: si scriptura est solum pro scribente, non
statur ei, C.de prob.l.exemplo.13.q.2.c.1. Si vero scriptura mista est, ꝓ eo
& ꝯ eum, vt continens recepta & data contra se, puta in receptis.indistin-
cte credetur, in datis ponderabit iudex circunstantias, de quibus supra ꝓ-
xime dictū est. C.de prob.rationes.ff. deposi.l.Publia.in fi.2.q.1.in primis.
in prin.de testib.in nostra. Primo vero casu quo scriptura est contra scri-
bentē:si per confessionem eius, vel per testes constat illum scripsisse per se,
vel per alium, licet condemnetur per id, C.qui pot.in pig.hab.l.scriptu-
ras.& de don.l.in donationibus. non tamen: quia per illam scripturā effi-
ciatur debitor, si nō erat:qa iste nō est modus constituendi obligationē, ff.
de don.l.nuda.sed præsumit ex hac scriptura debitū esse, si cā legitima ob-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ligationis ꝓtineatur in illa, ut in prædl. Publia. in fi. dī de ꝓfessione facta in epistola. facit quod no. ff. de usur. cum de in rem uerso. ubi long ua solutio non inducit obligationē, sed inducit præsumptionē obligationis ex cā allegata. Quid si in prædictis terminis mercator scriptură libri sui negat sua voluntate facta, dicit Nico. sufficere, ꝙ in libro suo scriptura est, nisi ꝫrium appareat: sicut de libro cēsus dī, ff. de prob. l. census facit C. de Iust. codic. cōfir. l. j. §. hunc igit. C. e. ti. auth. ad hæc, & de arbi. l. ne in arbitris. De solennitate dic, ꝙ ꝫscribentē nō est de solennitate q̄rendū, s. in quantū eēt ꝫmandante sed quantū ad id, qđ ꝓtinet pro scribent, requiritur, ꝙ habeat formam rōnis, s. diem & consulē, de quib. ꝫ. ¶ Nunc de scdo videndum de scriptura, s. quæ habet formā documentorū, s. quæ docent & instruunt in iudicio, qđ factū est, & ꝓp id uocat instim in rubricis utriusq; iuris, Primū, 2. q. 7. pleriq; & q. 8. sciant cuncti. quæ lex canonizata habetur C. de prob. l. fin. ad idē C. de eden. auth. si quis in aliquo. Et hæc documēta q̄nq; sunt publica, s. scripta manu publica: forma q̄nq; priuata, quæ sola ad fidē iudicia faciendā non sufficit. Et hæc priuata diuidit: quia aliud est priuatū documentum tanq̄ publicum, & aliud oīno priuatum primum Nico. uocat illud, qđ licet deficiat in prædictis duobus, uel altero illorum, s. ꝓsona publica & forma, tñ habet effectū publici instrumenti. q đ ꝓcedit, qñ id, qđ deficit in instō, ut sit publicum ꝓ iuris ordinationē, suppletur in alio, s. qđ habet effectū publici. qđ dicit fieri ꝓ septē supplementa: quorū tria sunt in ꝓfectione, alia tria post cōsectionē: septimum ꝓtinet ad utrunq;. Primū est maioris solennitatis, s. q̄ adhibet in numero, qualitate & subscriptione testium. Constat, ꝙ in publica scriptura, q̄ fit ꝓ notariū, regulariter interueniunt duo testes et ignoti, qui scribantur ꝓ tabellionē: in scriptura uero facta manu priuati, deficit publica manus: & forma: sed habet præsentiā & subscriptionē propriæ manus triū testiū, ꝓbatæ opinionis: talis solennitas supplet & dat uires publici documēti, C. qui po. in pig. hab. l. scripturas. & qđ ibi no. dū tñ tēpus ꝓtineat ſm loci ꝓsuetudinē, in auth. ut prępon. no. Imper. §. j. & §. si qua uero. Scdum supplementū est maioris auctoritatis, s. cū scriptura sit a priuato, sed habet subscriptionē cū solitis signis uel sigillis maioris magistratus, illius, s. cuius officium est in illo loco, uel curia, publicis sigillationib. sicut in curiis papæ, uel regū, uel episcoporū seruat: & idē in ꝓmunitatibus ciuitatī. hæc. n. maioris sunt efficaciæ, q̄ scripturæ notarij. Et putat Nic. hanc ēt sine testib. ualere, dū tñ fiat de eo, ꝙ ad officium sigillantis, uel subnotantis pertineat, ut C. eo. ti. auth. ad hęc. ff. de iur. fis. in fraudē. §. quoties. C. de quadri. præscri. l. fi. ibi, siue ꝓ nosmet ipsos, siue ꝓ ꝓcuratores, ex epistalmate tñ nostro, &c. & in auth. ut diui. iuſ. subsc. col. 8. ext. de ꝓb. c. j. & c. post cessionē. de fid. inst. cum dilectus, & c. inter dilectos. Si ergo recipio mutuum, ꝙ scribitur ꝓ priuatum, & sigillatur ꝓ ma gistratum, nō putat Nico. ꝙ fidē faciāt. cum nō inueniat hoc iure statutū, nec ei⁹ officiū se ad hoc extēdat, nec ad id fuit inuēta facit. ff. de cust. reo. l. diuus. nisi consuetudo loci hoc inducat, de mā uide ꝫ. de prob. § fi. uer. 20. ¶ Tertium supplementū est ꝓscriptio, uel subscriptio. hæc aūt locū hēt, cū subscriptio fit ad utilitatē unius partis tñ, & scribit, uel subscribitur, ꝓ illū ꝫ quē facit. uel per alium ipsius uoluntate, ut est in donatione, uel in mutuo. Et est idē qñ scriptura facit pro utroq;. Exēplū in locatione, quæ scribitur per unum, & subscribitur per alium, uel ꝓ tertium ipso uolente: & idē, si scribitur ꝓ tertium, & subscribitur ꝓ ambos, uel ꝓ aliū, uel ꝓ alios ipsorū uoluntate. His enim modis suppletur defectus pubice personæ, & ēt testium, C. de don. in donationibus. 13. respon. & l. vice donatricis. C. eo. tit. l. plures. & l. comparationes. procedunt ꝓ edicta, cum is, cuius uoluntate dī scriptum, id fatetur. Si uero negat producens, habet id probare, C. qui potior. in pig. hab. aut. si quis vult. & ff. de procur. si procuratorē absentem. ibi, literis eius approbatis. & tali approbatione facta, sic stabitur illi scripturæ, ꝙ qui negauit, de suo mendacio punietur, ſm auth. C. de non numer. pecu. ꝫ qui propriam. & d. l. scripturas. Et in hoc differt hoc tertium supplementum a secundo, quia illi statur prima facie, ēt si ab aduersario negetur, nisi alia sit ꝫ id suspicio, sicut etiā dī de publico instrumento: hic secus. Hęc autem tria supplementa respiciunt confectionem, & succedunt tria quæ sequuntur. ¶ Et est quartum supplementum iudicis examinatio confectionem sequens: quod procedit in vltimis voluntatibus: quæ licet sint scriptæ a persona priuata, uel a seruo, tñ coram iudice examinantur & publicantur, C. de testam. l. publicati. ubi de hoc: & postea probat. Quia similitudinis ratione putat Nicol. quod si quodcunq; priuatum instrumentum fuerit coram examinante publicatum & authenticatum, plene probet, in auth. ut fratrum filij, §. illud. & de testib. §. pen. quæ est de testi. auth. prēterea. & fic etiam quidam intelligunt l. scripturas. C. qui pot. in pig. hab. ¶ Quintum supplementum loci deputatio: quod intelligitur; cum auctoritate publica deputatur certo die, tanquam publica in archiuis publicis: & pro publicis cōiter habentur, &, vt talia, ꝓ iudices seruantur: hi sunt libri censuales, libri æstimorum, & statutorum: argum. prædi. auth. ad hæc. & ff. de prob. census. de præscrip. ad audientiā. & facit l. Barbarius. ff. de officio prætor. ¶ Sextum est temporis obseruatio, scilicet quæ longis temporibus a singulis, vt publica & authentica, sunt seruata. Exemplum in libris veteris & noui Testamenti, epistolis Pauli. libris Aristotelis, Hippocratis, & similib. quia pro dictis auctoritatibus a longis tēporibus sunt recepta: & seruata, & habita: facit ff. de aqua plu. arcen. l. j. in fi. & l. principis. Dicit aūt, ꝙ hæc vltima duo supplementa solū procedunt quo ad personas, inter quas sunt seruatæ, & quę subsunt iurisdōni illorum, quorū auctoritate deputatæ custodiuntur. ¶ Septimū supplementū, quod respicit vtrunq; tempus, de quo ꝫ. est loci consuetudo. Vnde Venetijs statur instrumentis scriptis ꝓ sacerdotes. In multis partibus facit fidem certū sigillū, certa subscriptio. certa stampa, vel formę impressio. stabitur. n. ꝓsuetudini illius loci, & instrumētis eo loco factis, ēt si alibi agāt, vel ꝓducāt. C. de emanc. liber. l. j. exē eo. tit. cū dilectus. & dixi ꝫ. in secundo supplemento, & in fine primi: plures cōcord. ponit auctor hic in fine huius §. Per prędicta instm priuatum dī ēt publicū: omnino vero priuatū, quod nullū supplementū habet de prædictis, qūq; patitur defectū modicū, s. q̄n persona scribens est magnę opinionis & fidei, sed non est tabellio: & habet eius scriptura omnia, quæ requiruntur in publico. quandoq; habet multū defectū, vt quia scriptum ab eo, pro quo facit: est aūt ſm qualitatē defectus habenda fides qñq; semiplena, qñq; minor, qñq; nulla, C. de proba. instrumenta. & l. exemplo.

¶ ADDE, ꝙ libri rationum absq; die probent ꝫ scribentē, tenet Ale. in l. ait prætor. ff. de eden. vbi dicit, hanc addit. in hoc not. Et an stetur libris mercatorum, post Bar. vide, quæ ibi posui in l. nuda. ff. de don. & vide Ro. cons. 346. per Bar. in l. admonendi. de iureiur. & ꝓ nouissimos in l. quæd. §. nummularios. ff. de eden. An valeat statutū, vel cōsuetudo, ꝙ libris mercatorum detur plena fides: Bal. cons. 375. lib. 4. vī tenere, ꝙ sic. Item liber registri notarij positus in archiuo publico, probat, licet absq; die & consule, secundum Rom. cons. 138.

Eiusdem quoq; naturę, cuius est codex rationum, est chirographum, quod fit su ꝓ depositō: quod solet in eadē forma fieri depositario & deponēti, ita videlicet vt q̄dam literę ꝓ medium incidant. secundū Tanc. [a] sicut in diœcesi, & ꝓuincia Narboneſi. & seruat etiam in aliis contractibus, cui scripturę standū est, vt in prędl. Publia. & ff. de ꝓb. si chirographū. Itē & scriptura de pensionibus acceptis. ¶ † Regulariter ergo priuatæ scripturę nō credit, C. de ꝓb. l. instrumēta. & l. exēplo. & l. rōnes. C. de cōuenſi. debi. l. 2. & l. fi. nisi ꝫ eū q scripsit & hoc in ꝓsonalibus: secus in realibus, C. q pot. in pig. hab. scripturas. vel nisi forte sit a testibus nō pauciorib. trib. subscripta. Si tñ testes iscripti mortui sūt, nō valet vt ꝫ. versi. quinto. Sed si vetus scriptura est, facit ꝓsumptionē, uel semiplenā, ꝓbationē, vt in ꝑd. l. instrumenta. & l. exē. plo. & l. rōnes. C. de rebus credit. l. 3. 24. q. 2. c. sane. Licet aūt instrumenta priuata ꝓ se nō ꝓbēt, tñ cū aliis adminiculis fidē faciunt, ut in ꝑ. l. instrumēta. q̄a q̄ nō ꝓsunt singula, multa iuuāt, exē de succeſ. ab intesſ. cū dilectus. C. lib. xi. de agricol. & censſ. cū scimus. in prin. Probat ergo, ſm Vbert. cū vno teste, sicut cum iuſo: sicut & alias dī de vno teste cū iuſo, habita ꝓsideratione qualitatis rei & ꝓsonę, ut C. de reb. cred. actori. & ergo ex prędl. instrumenta, vī, ꝙ si nūmularius, seu cāpsor nostri tēporis, cuius scriptura nō est publica, sed priuata, ut dixi, dicit in scriptura sua die tali mutuaui centū tali, ꝓsumet ꝓ scriptura cū adminiculo vnius testis, uel sacramēti, habita distinctiōe, cui debeat deferri: q̄uis id durū uideat. [c] ¶ † In summa ergo nota, ꝙ si scriptura priuata inducit ꝫ eū, q illā fecit, nec ipse neget se illā fecisse, stat, ut in ꝑd. l. Publia. & ꝫ. ver. ꝓximo, nisi in mutuo, ubi hēt excipiens biennisi anteq̄ ualeat, C. e. tit. in ꝫ ctib. in prin. si uero negat se suā hoc ꝓbari oportet. Sed & si de alio instō dī, ꝙ aliquis illud fecerit, si neget illud fecisse, id ipsum ꝓbari oportet. Si uero certū sit ꝓ sigillū, uel alio mō, suā esse scripturam, dicat tñ ei non esse credendū, tunc ei credendū nō est, nisi sit tabellio, uel nisi sit de consuetudine introductum, ꝙ ei credatur, nisi à casu, quia actis cuiuslibet iudicis creditur, ut ext. de prob. c. quoniam ꝫ secundū Papā. [d] † Illud ēt no. ꝙ ꝓpriæ literæ ꝑiudicant scribenti, licet sint priuata

ADDITIONES.

a Scdm. Tan. ¶ In scripturis, in quib. sunt data & recepta, ꝓcedere ꝑt talis diuisio. Si intelligas, ꝙ dimidiam scripturæ diuisæ forsan ꝓ longū habeat quælibet pars: vel forsan nō diuidit charta tota, sed certæ literę fiunt in magna figura, quę diuiduntur, & dantur in signum: & bonus modus est, quo quandoque visus sum quia non potest falsari.

b Multa iuuant. ¶ Versus fuit Ouid. scdo de Remed. amoris, in prin. addit bonū versum ꝫ. de probat. §. fi. vltra prin. & si non obsunt singula, multa nocent. Ad hoc vltimū alleg. de eo. qui dux. in ma. cū haberet. & l. fi. ff. de ꝓb. Ad primū versum alleg. Accur. ibi ꝫrium de l. C. qui numer. tute. j. in fi. ad idē exē de elec. innotuit. vers. multa. n. solēt dici. vbi ꝓcord. procedere in ꝓbationib. in excusationibus, nō vt in ꝫriis. & hoc ibi placet Alex. vel, vt dicit ibi Iac. de Beld. qñ vnum per se sufficit, tamen reliqua iuuant. Sed hęc solutio non ꝓgruit principio versus, in quantū dicit, Quæ non prosunt singula, &c. ꝓ ꝙ dici potest ex qualitate factorū, & circunstantiis id arbitrari debere an pluralitas iudiciorū ꝓ se non sufficientiū moueat iudicis animū ad effectū vnius efficientis, nec ne. Debet aūt iudex in istis, quæ sic cedunt in arbitramentū factū, esse circunſpectus, ext. de testibus. prætera. vt ibi scripsi post Hoſ. in gl. pe. ibi, eniam gl. vlt. B. ponit superiorem versum.

c Videatur. ¶ Et Cyn. in prędl. instrumenta, reprobat illud dictum secundum Pe. dicens, ꝙ ibi adminicula dicūtur depositiones testium in scriptorum. sed & hoc videtur durum: quia sine scriptura sufficeret depositio plurium testium. Item exemplum, quod ponit gloſſ. non placet multis, dum exemplificat in eo, qui scripsit, debeo tibi decem, quia contra scribentem sufficeret propria scriptura sine testibus: sed ipse intelligit non sufficere ex defectu causæ. Et licet hoc sit verum, quod confessio extra iudicium sine expreſsione causæ non probat debitum, C. de non num. pec. l. generaliter, ff. de prob. cum de ꝫdebito. §. fi. non videtur tamen lex illam expreſsionē causę vocare adminicula, vt ibi per Cyn. Guid. de Suz. intelligit illam l. in priuata creditorum extra librum Rationis: de libris his dicit propter ea, quæ de illis dixi ꝫ. eod. §. Dominus meus legebat illam in scriptura priuata facta a tertio contra tertium, vel pro tertio quę non probat, secundū eum, sed facit indicium. Iac. de Bel. ponit in solutione ꝓtrariorum C. quādam distinctionem, quam ibi scriptam per te videas.
ADDE Bar. in l. nuda. ff. de don. & ibi Alex. in apostilla: quia de hac addimentionem facit.

d Secundum Papam. ¶ Quod vide in c. j. hoc e. ti. in vl. col ver. hoc etiam in his rebus. & c. scit sancta, 75. dist. vtinam. de consec. dist. 4. de trina. 18. a 2. seruitium. extra de consue. ex literis. & ꝫ. de prob. §. fi. versi. 10. A[illegible] ad versi. sequentem, quod creditur epistolę alicuius scriptæ contra ipsum scribentem, & in quorem eius, quem ibi a[illegible] ditorem: Rota in antiq. decis. 430.

priuata scriptura: vt ext. de trãsa. quãto. in prin. ī parte. decisa, & in pd. l. Publia. §. fi. ff. de pig. l. pe. 1. q. 7. quoties. 20. q. 1. vidua. 27. q. j. omnes fœminæ. scriptura eīn ꝓpria ꝑiudicat scribenti. C. de non nũ. pec. generaliter. cum præd. ꝓcor. in tantum, ꝙ si eam ab negauerit, & ꝑuictus sit suã esse: ꝑdẽnabitur in duplũ quãtitatis de qua agitur, vt C. e. auth. ꝯ q propriã Ar. ꝯ C. de prob. nõ epistolis. & l. exẽplo. Solue sm distinctionẽ posita s. uer. priuatorũ. Et circa epistolas absentiũ vide iura q̃ inducuntur circa nunciũ
3 ꝯ. §. instrumentorũ ergo. in prin. ¶† Hoc quoq; notatu dignum est, ꝙ in prouinciis, vbi nõ est vsus tabellionũ, multũ operat cõsuetudo, quo ad hoc, utrum credat alicui scripturæ, vel nõ extr. de fide inst. cum dilectus. & de prob. quoniam contra. 16. q. 3. ca. placuit. §. potest. circa mediũ, ext. de of. or. pastoralis. in fi. 11. dis. c. in his rebus. & c. scit sancta. lxxvi. dist. vtinam de conscr. dist. 4. de trina. 18. q. 2. seruitium. extr. de cõsuetud. ex literis. & s. de ꝓbat. §. fi. uersi. 10.

¶ Fides quibus instrumentis adhibenda sit, & quanta.

SVMMARIVM.

1 *Instrumento publico sine alio adminiculo credendum est, dummodo non sit cancellatum, aut aliter vituperatum.*
2 *Inducens instrumentum vituperatum, rasum, vel cancellatum, uel Inspectum, debet illius veritatem probare.*
3 *Instrumento quot testes possint præiudicare.*
4 *Contra instrumentum quantumcunque publicum, possunt testes admitti.*
5 *Instrumẽto super aliquo contractu producto, si opponatur aliquẽ contrahentium tempore contractus alibi fuisse, an sufficiant duo testes ad hoc probandum.*
6 *Instrumentum in iudicio productũ si dicatur factum in longinqua regione, conficientis nomine ignoto, an sit validum.*
7 *Scriptura priuata: an & quando prosit, uel noceat producenti.*
8 *Instrumentis in causis dicendis quanta fides sit adhibenda.*
9 *Vxore à duobus petita, si æqualiter probetur, cui probationi standum sit.*
10 *Instrumento scripto, si testes negent ea, quæ in eo scripta sunt, an potius instrumento credatur, quam testib.*
11 *Instrumentum, cui vnus ex testib. in eo conscriptis contradicit, redditur suspectum, donec contra probetur.*
12 *Scripturæ tabellioois an potius credendum sit, quam dicto testis in instrumento contento.*
13 *Testes contradicentes instrumento, in quo non sunt conscripti, an sint credendi.*
14 *Vna vox duorum testium in nullo casu ualidior est publico instrumento. Publicum instrumentum in quibus casibus validius sit duob. uel plurib. testibus.*
15 *Obiectio publico instrumento facta in modũ exceptionis de falsitate, uel defectu, &c. an potius probetur per testes, quam per instrumentum.*
16 *Probatio quandoque melius fit per instrumentum, quam per testes.*
17 *Probante aliquo per testes contra instrumentum, an poterit probari per alios sic esse.*
18 *Instrumento publico an potius sit credendum, quam literis episcopi, uel alterius iudicis. Tabellio æquipollet duobus testibus, & quandoque tribus. Scripturæ tabellionis qua ratione potius credatur, quam literis episcopi.*
19 *Instrumenta sibi contraria, & ab eadem parte producta, derogant fidei. Probationibus partium æqualibus existentibus, absoluendus est reus.*
20 *Facto aduersarij perdens instrumentum, quo vsurus erat, quomodo debeat intentionem suam probare.*
21 *Sigillum Imperatoris: uel bullam papæ habenti, an sit credendum.*
22 *Tabelliones facere quis possit.*
23 *Tabellio ab Imperatore, uel papa, vel eo, cui hoc speciali priuilegio est indultum, ordinatus, potest ubique suo officio uti, & instrumenta confice re. & nu. 25.*
24 *Tabellionatus officium non datur a natura, nec ab omnibus confertur.*
25 *Presbyter semel ordinatus potest vbique celebrare de eius licẽtia, ad quẽ declinat: sic & tabellio simpliciter constitutus ab eo, qui potestatem habet, potest vbique uti suo officio.*
26 *Tabellio constitutus in spiritualibus, an possit instrumentum conficere in temporalibus.*
27 *Tabellio constitutus à domino temporali in ciuilibus, an possit instrumenta conficere in spiritualibus, seu ecclesiasticis.*
28 *Tabellione laico scribente vota canonicorum in scrutinio electionis, non tenet talis electio.*
29 *Fieri multa prohibentur, quæ iam facta tenent.*
us an possit fieri tabellio.
ntum confectum a tabellione excommunicato, an sit validum.
a per eum, qui non est publicus notarius, facta, an sint publica faciant.
33 *Instrumenta per non notarium publicum confecta habentibus qualiter sit subueniendum. Tabellione instrumentum falsum conficiente, an postea sit fides cæteris instrumentis per eum confectis adhibenda.*
34 *Instrumentum factum ab hæretico, an sit validum.*
35 *Tabellio si ob aliquam causam officium suum perdat, an postea possit uti suo officio.*
36 *Tabelliones an possint facere fieri formam instrumenti per aliquem: & postea in publicam formam redigere.*
37 *Tabelliones sub qua forma creari debeant.*
38 *Comites & barones priuilegium faciendi tabelliones ab imperatore habentes cuius formæ instrumento uti debeant.*
39 *Episcopi & barones potestatem creandi tabelliones habentes, qua forma in creatione uti debeant.*
40 *Tabellio multas habet appellationes.*
41 *Tabellio an iura scire debeat.*
42 *Sententiæ iudicis prolatio per quæ fieri debeat.*
43 *Instrumentum continens talem esse debitorem talis & tanti, an originali aut primæuo non ostenso sufficiat ad credendum.*

a 8. §. Restat videre, quibus instrumentis fides adhibeat & quanta[a]. Et quidẽ sõlis publicis, uel alio modo authenticatis: quod dic, ut s. §. pximo. priuatis quoq; cre
1 ditur in casib. in eo. § dictis. ¶† Creditur aũt publico sine aliquo alio adminiculo, dũmodo illud instrumentũ appareat sine cãcellatura, uel vituperatura, uel innouatiõe primæ figuræ, ul' rasura, q̃ possint susp icionẽ inducere, nec sit deletum, uel abolitum, in auth. de fi. inst. § si uero moriant. ext e. ex literis. & c. iter dilectos & de crim. fal. licet. C. de edi. diui Adr. tol. l. fi. §. j. C. de testi. si un' ext. de reli. do. cũ venerabilis. §. sed pars. C. de test. l. pe. extra, de prini. cum olim. j. & 2. & ꝯ. §. instrumentũ. uersi. tẽ excipit, ꝙ est vituperatũ. Est aũt suspecta rasura in annotatione indictionis, ut ext. de fi. instr. inter. §. sed ꝯ. & ar. ff. quẽad. test. aper. l. 2. C. de ꝯh. stipul. l. pe. vel tẽporis ext. de relig. do. cum uenerabilis. uel nomi nib. iudicũ, uel rei, uel actorum, vel in data, uel in nomine loci, vel in narratione iuris, uel in remotione appellationis, uel in coactione testiũ uel in assignatione termini & in pluribus alijs, quæ iudex circũspectus attendet, ut extr. eo. ex literis extr. de rescri. olim Sed & si ꝯ has suspiciones appareant aliquę in ꝯriũ, eas iudex attẽdet. Magis aũt videt instm suspectũ ꝑꝑ rasuram q̃ ꝑꝑ
b cõsumptionẽ: sm Papã[b]. & breuiter, creditur instrumẽto, dum modo non sit appositum aliquod de illis vitiis, vel defectib. quæ
2 sunt ꝯ. §. prox. ¶† Si autem apparet vituperatũ, uel rasum, uel cã cellatum, vel suspectum in aliquo de illis modis uel huiusmodi, oportet inducentẽ illud probare veritatem: quod si non fecerit, præsumitur falsarius, & punitur, C. de testib. iubemus. Captiosa
c eiũ scriptura vim in iudicio obtinere nõ debet, ff. de fi. inst. l. 2.[c]
d licet sit ar. ꝯ, ex c. tertio [d]. Hoc intellige, ꝑut no. §. breuiter. vers. & nota, ꝙ. Si vero non apparet suspectũ incumbit ꝓbatio accusanti, 6. q. ult. actor. C. de accus. qui accusare. & hoc cũ ciuiliter agitur de falso. nam si criminaliter, utiq; incumbit probatio, ut
3 C. ad leg. Corn. de falsis, l. ubi. ¶† Sed quæro, quot testes præiu-
e dicent instrumento? Odof. & Ber.[e] dicunt, ꝙ auctoritas tabellionis æquipollet duob. testib. vt extr. de probat. quoniam cõtra. & ff. de testa. Domitius Labeo. C. de fi. inst. in exercendis. Licet alibi videatur, ꝙ tribus, vt 16. q. 3. c. placuit. §. potest. ver. is aũt. & alibi ꝙ vni, ut C. qui testam. fac. possit. hac cõsultissima. §. sed quia. & 2. q. 4. c. 1. ext. de testib. in omni. Ergo patet, ꝙ quatuor, aut quinq; siue scripti siue alij tãtum vincent instrumentũ. Dicit aũt Odof. ꝙ considerandæ est natura ꝓtractus in instrumento contenti, ut si sit testamentũ, in quo sunt ſeptem testes necessarij uel codicil lus, in quo quinq; requiruntur: tunc enim necesse est ꝙ instm per totidẽ, & per duos amplius reprobetur, uel ẽt per plures, vbi aliqui pro ipso instrumento deponũt, ut ff. de pignor. contrahiẽ qui duo producãtur contra tabellionẽ, cum propter authoritatem tabellionis credatur testibus inscriptis: & hoc, si sint mortui, de quo dic, vt ff. de testam. hæredes palam. & plenius hoc prosequerc,

ADDITIONES.

a Quanta. ¶ An per instrumentum probetur crimen, uide q. super regula. semel malus. lib. 6. & uide ꝯ. uer. sed si alij. ante fin.
b Secundum papam. ¶ Vt scripsi post eum. eo. ti. inter dilectos. super gl. consumpto. ADDE ad id, quod dī de annotatione indictionis, quod si aliqua pars indictionis instrumento apposita esset corrosa, an utiaretur instrumentum, si posset legi etiam in ipsa corrosura maxima perspicacia intelle ctus? uide Bal. in l. j. in 2. col. ff. de his. quæ in test. del.
c L. 2. ¶ Secundum Tanc. ubi s. uer. solum publicis.
d Tertio. ¶ Si intendit allegare capitulum, quod incipit, tertio, hoc non est
e sub ista rub. si uero allegare intendit dec. tertiam istius tituli, dic, ut ibi no. in glo.
f Et Ber. ¶ In decr. tertio. de prob. in vlt gl. & in dec. cum Ioannes. eo. tit. in glo. & ita.

re, put notatur, secundum Papam, ext. de fid. inst. cum Ioannes [a]
4 ¶†Et nota, [b] quod contra instrumentum quantumcunque pu-
b blicum testes admittuntur, prout expresse habetur extra de fide
inst. cum Ioannes. extra de præsc. ad audientiã. C. de prob. cũ pre-
cibus, nisi in duob. casibus. Primus est, quia contra inuentariũ pu
blicum non recipiuntur, C arb. tu. l fi. Secundus est, si mulier cõ-
fessa sit se recepisse pecuniã pro intercessione, ut fideiuberet, &
hoc in instrumento cõtineatur. tũc enim testes instrumẽto non
c possunt obiici, ut C. ad Velleia. antiquæ. [c] ¶†Sed pone: produci
5 tur aliquod instrumentum super aliquo contractu: opponitur,
aliquem cõtrahentium alibi fuisse tẽpore contractus, & probat
hoc per duos testes, queritur, an sufficiãt? & dicit Azo, quod sic
ar. ff. de testi. l. vbi numerus. & 4. q. 3. ca. si testes &c. ubi numerus.
Sed cõtra. nam instrumentum æquipollet duobus testibus, ut s.
ergo videtur in dubio ei standum, ut s. de prob. §. videndum. uer.
3. & ver. 5. Sed ipse respondet, quod testes non dicunt hoc dire-
cte ꝓtra instrumentum, sed per obliquum: sed si directe contra
illud dicerent, tunc plures quam duo requirerentur, ut vince
rent scripturam, ff. de testib. l. 3. ibi, alias numerus, &c. Quid si v-
num instrumentum dicit aliquem fuisse Romæ tali die, aliud di-
cit eum fuisse Narbonæ eadẽ die? dic, ut j. § prox. ver. itẽ oppo-
6 nitur contra instrumentũ id, quod per alium. ¶†Sed quid si pro
ducitur aliquod instrm in iudicio, quod dicitur esse factũ in lon
ginqua regione, nec ꝓficiẽtis aliqua notitia habetur? Super hoc
distingue. nam aut illud apparet in publica forma, aut est priva-
ta scriptura. Si quidem apparet in publica forma videtur, quod
nõ sit ei credendum. nam nota testimonia & ueriſſima documẽ
ta debent præstari, ut C. ubi de crim. agi opor. l. 2. in fin. & ignotis
sigillis non creditur, nisi eis fides per aliquos, qui ea nouerint, im
ponatur, ext. de cleri pere. g. c. 1. & 2. & s. de procu. §. ratione aũt
formæ. verti. 2. Sæpe enim eulogia ex mala fide scribuntur. ff. de
cust. & exhib. reo. diuus. Sed dic, quod ex quo in publica forma
apparet confectum, non vitiatum, nec in aliqua parte sui abolí-
tum. nec suspectum, quia tunc aliud esset, ff. de fide instr. l. 2. & C.
de edi. diui Adria. tol. l. fi. §. j. bene sibi plena fides habetur absque
alio adminiculo, ut probatur C. quemad. test. ap. l. 2. C. de ꝓbat.
cum precibus. Instit. de inut. stip. § item uerborum. ibi, omnimo
do esse credẽdas, &c. ubi de hoc, & §. fi scriptum. & Instit. de fide
inst. §. fi. in auth. de instrum. cau. & fid. § oportet aũt. & §. seq. ubi
de hoc, Collat. 6. Præsumitur enim pro producente, quod sit me
mor suæ salutis, ut j. q. 7. sancimus. Et pro tabellione, quod uera
scripserit, ut extra, de præsc. ad audientiam. Maxime autem pro
instrumento præsumitur, ubi cõtinet signũ tabellionis, & sub-
scriptionẽ, ut in auth. de instru. cau. & fid. §. sed & si instrumẽta
Colla. 6. & j. §. instrumentum. uer. itẽ quod nõ est signatum. Nec
obstat, quod quis; potest similẽ confingere scripturã: quia mul
tipliciter dicẽtis falsitas recõgnoscetur, in auth. e. tit. §. si tamen
quisquam. in fi. § & arg. ad idem, ff. de off. præt. Barbarius. 3. q. 7.
c. infamis. §. tria. in prin. Stabitur ergo ei: nisi qui contra illud ob
iicit, quod obiicit, probet, ut C. de proba. sciant. C. de contrahẽ.
& commit. stipul. l. optimam. uer. sancimus. & de fide instr. l. 2. Et
d hoc dicunt multi: & hoc tener Azo, prout no. in summa auth. [d]
Alij dicũt cõtra: nisi constet illũ in sua prouincia officium exer-
cere. Ego uero distinguo: nam aut producens est legalis, & fide
digna persona, & bonæ famæ: quo casu prædicta obtinent. Con-
silio tamen, ut & tunc iudex, maxime parte, contra quã produci
tur, absente, faciat producẽtẽ iurare, quod instrumẽtũ verũ est.
& à persona publica cõfectũ, arg. in præ. §. si tamẽ quisquã, e. tit.
§. si uero moriãtur. & § si vero nil aliud. Si uero pars præsens sit,
& neget eum tabellionẽ esse, qui confecit, probabit tũc produ-
cens, prout no. j. ver. & scias. & uer. illud autem. Aut est persona
suspecta, & quæ consueuit uti falsis instrumentis: & tunc ei non
credatur, nisi fides imponatur, ut in cõcor. quæ sunt inf. §. instru-
mentum ergo. prope fi. ves. item opponitur, quod tabellio. nam
ex personis hominum dicta pẽsantur, C. si quis Imperat. maled.
7 l. una. in fi. ¶†Porro si sit priuata scriptura producenti non pro-
dest: sed cõtra eum fidẽ facit, si in ea cã aliqua sit inserta, in auth.
de iureiur. a morien. præst. §. j. C. de nõ nu. pec. l. generaliter. qđ
8 dic, ut s. §. proximo. ¶†Quãta [e] ãutem fides instrumentis in cau
e sis decidẽdis adhibeatur: quæritur: & est dicẽdum, ꝙ tanta, quã
ta duobus, uel pluribus testibus. parem em vim habent in exercẽ
dis litibus instrumẽta & testes, ut C. de fi. inst. in exercẽdis. ext. e.
tit. cum Ioannes. § porro. C. de rei ven. l. indicia. C. q pot. in pig.
hab. scripturas. ext. de prob. quoniam cõtra. Vnde si vna pars ꝓ
se inducit publicum instrumentum, altera uero testes, si dicũt di
uersa & non aduersa, vtriq; probationi stabitur, & secũdũ utran
9 que probationẽ iudicandũ est. ¶†Quid ergo, si duo perunt eam
dem vxorem & vterq; æqualiter probat? dic, ut ext. de testib. in
nostra. Si uero testes dicãt aduersa, seu contraria instrumento,
dic, ꝙ aut sunt testes in instrumento inscripti, aut alii: si inscripti.
f dicit Pileus, [f] ꝙ si omnes testes inscripti in instrumento testificẽ-
tur cõtra ipsum instrumentum, standum est testibus in illo iudicio, &
magis credetur tunc viuæ, quam mortuæ uoci, in auth. de fi. inst.
§. si uero aliquid. & ff. quemad. test. aper. l. 1. in fi. extra. de probat
10 tertio. ¶†Quid si dum attestationes publicantur, plures ex testi
bus dicũt se non dixisse, quæ scripta sunt: queritur, cui magis cre
g detur, an tabellioni, an testibus? hęc quæstio dominicalis est: & [g]
soluitur, ꝙ tabellioni si sit bonæ famæ, propter officiũ suũ, extr.
de præsc. ad audiẽtiã. ff. de rebus eor. q sub tut. l. magis. & extr. de
ap. cũ parati. nisi testes probent se ꝓtrarium dixisse, ut extra, de
cõdi. apposit. ca. per tuas in integra. Testes enim singulares sunt
in suis dictis: quia singulariter examinati fuerunt: & ideo nõ pro-
bãt. ext. de elect. cum dilecti. prope fin. Si autem tabellio sit su-
suspecta persona, quæ cõsueuit falsa scribere, tunc potius testib⁹
sit credẽdum. ff. de suspec. tut. l. 3. § sin autem. ff. de ac. li cui. §. iiſ.
dem. extra. de pig. illo in fi. Vel dic inspiciendum numerum, &
conditionem testium. & tabelliõis, ff. de lib. causa. diui fratres. in
h fi. ff. de actio. & oblig. l. fi. in fi. ff. de rei uend. in fundo. [h] Hoc ple-
i nius prosequere secundum Papam, prout no. [i] ext. de fide instr.
11 c. cum Ioannes. ¶†Quid si tãtum unus ex testibus in scriptis cõ
k tradicit instrumento? Respon. dicunt quidam. [k] instrumentum
reddit suspectum, donec cõtra probetur, ff. quemad. test. aper. l.
12 1. in fi. de hoc in præ. c. cum Ioannes. †¶Sed qđ si unus ex testib.
à tabelliõe recepti accusatur falsum dixisse: testis uero dicit ali-
ter scriptum esse dictum eius, quam ipse protulerit, negãs illud:
quæritur, cui magis credetur. utrum scripturæ tabellionis, an di
cto testis id se dixisse negantis? Respondeo: omnes Doctores Bo
noñ. in nostra examinatione priuata concordarũt, quod nõ cre
datur instrumento contra istum, cum in criminibus aperte debe
ant esse probationes, ut 2. quæstion. 8. sciant. Sed certe nec ipsi
testi contra ipsum instrumẽtum, hac eadem ratione: & ideo neu
ter punitur, scilicet nec testis, nec tabellio, ut extra. de elec. cum
inter R. seniorem. & hoc prosequere, ut s. de teste. §. 1. eod. uersi.
l sed pone: ecce iudex. [l] ¶†Sed si alii testes, & non illi, qui sunt in
13 instrumento inscripti, contradicũt instrumeto? Dicit Pil. [m] qđ
m stabitur instrumẽto, & in nullo ei derogatur: argum. C. de edic.
n diui Adri. tol. l. fi. & argum ff. de proba. census. Azo vero dicit, [n]
quod uiua vox duorum testium in nullo casu validior est publi-
co instrumẽto: sed publicum instrumentum validius est duobus
14 vel plurib. testibus in multis † casibus, in quibus non habent pa
rem uim, & in quib. requiritur scriptura, & probat ꝓ scripturã.
¶ Primus est C. si minor se ma. dix. si alterius. ¶ Secundus C. de
non nume. pecu. generaliter. ¶ Tertius C. de testibus, testium &
auth. rogati, ¶ Quartus C. de suf. l. unica. ¶ Quintus C. qui testã.

ADDITIONES. fac.

a Ioan. ¶ Et ibi scripsi in gl. ma. q̃ incipit, dixit hic Inn. circa fi. gl. vt ibi scri
psi: & sup gl. & ita teneo cum Inn. instrm reprobari posse per duos testes:
ꝙ satis efficaciter ibi probo. unde ibi videas, ubi ẽt omnẽ opinionẽ inue-
nies. Et prædicta distinctio Odof. parũ ualet. cũ ẽ fides inscriptionis te-
stium pendeat ab auctoritate notarii. ibi intelliges. ꝓcederet. n. ubi testes
scripsissent. ADDE. ut plenius scripsit Panormi. in d. c. cũ Ioan. & ut per
Ale. cons. 27. 2. lib. Bal cons. 36. 3. lib.

b Et no. ¶ Isteuer. est ad literã in fi. præ. l. ult in gl. in dec. tertio. & vide, ꝙ
super ea dixi.

c Antiquæ. ¶ Ratio ibi no. in 3. gl.

d Auth. ¶ Circa mediũ uer. sed qd si ꝓferat. de quatuor opinionibus circa
hæc mẽtionẽ feci ext. e. ti. c. j. ad fi. j. col. Et de his vide Cy. C. e. tit. ꝓparatio
nes. in q. pe. & Iac. de Bel. in auth. e. tit. §. sed si & instrumenta. in fi. ¶ AD-
DE Paul. de Cast. in l. si qua per calumniam. C. de episc. & cler.

e Quanta. ¶ Incipiunt verba Tanc. vbi s. ver. sequitur, quanta. licet multa
interponuntur.
ADDE. ꝙ instrumentum habet vim tot testium, quot ibi sunt inscripti ad
substantiam instrumenti: hoc tamen qualiter intelligatur, vide pulchre ꝙ
Bal. in l. hæredes palam. in fi. 1. col. ff. de testam.

f Pil. ¶ Rub. de test. sub instrumento. in prin. idem Gui. de Su. super. l. si quis
decurio. C. de fal. si testes sunt bonę famæ.

g Dominicalis est. ¶ xlvii. & j. ver. 2. in fi. datur remissio de materia.

h In fundo. ¶ Et dicit Alber. Gal. cuius fuit iste versi. circa medium ti. de te
stib. ꝙ hoc ultimum verius: j. posuit auctor opinionem dicentium illi pare-
ti standum, quæ pro reo facit, de re iud. c. ult. cum concor.

i Prout no. ¶ Non directè ad terminos quæstionis. ADDE recte ad termi
nos q. Bal. in d. cons. lv. 3. lib.

k Quidam. ¶ Alb. Gal. ubi s. uer. sed pono quod unus.

l Ecce iudex. ¶ Sed formatur alia quæstio de notario actorũ, qui scripsit pre
conem retulisse se talem citasse: & præco resiliit, dicẽs se nec citasse, nec re
tulisse. Cy. ponit quæst. in l. fi quis decurio. in fi. C. de falsis. & tenet cũ. Iac.
de Are. ex qualiter personarũ cũ uterque suggerat hoc diiudicandum. Vn
de si tabellio est suspectus ex prius gestis, addito dicto vnius testis, huic sus
picioni sibi non credetur, sed duo hæc imperfecta facient vnũ perfectum.
C. de testib. sancimus. de probat. rationes. alias in dubio stabitur scripturę
ff. de lib. causa, diui fratres, de leg. tu. legitimos. ¶ ADDE q. Spe. concor.
per Ale. eius cons. lxx. j. lib. & sequitur Inn. in cle. 1. de hære. tamen vide
Bal. cons. lv. iii. lib.

m Pil. ¶ Vbi no. s. dixi: quia hoc dictum continuatur illi, & utrunq; recitat
Tan. & etiam, quod sequitur de Azone.

n Dicit. ¶ in Summa eo. tit. §. porro.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

fac.poss.hac consultissima.§.at cum humana.extr. de præscript.
a ad audientiam.¶ Sextus in præd.l.census [a]. ¶ Septimus in baptis-
mo,de consecra.distinct. 4. baptisandi. ¶ Octauus in electione,
63.distinctione.quanto.& capit.vota ciuium. sexagesima prima
dist.c.Olius §.sed aliud.& c.seq.extra de elec.quia propter. & c.
innotuit. ¶ Nonus in ordinatione,61.di.c epiſcopus, dū ext. de
temp.ordin nec epiſcopi.¶ Decimus in reuersione a schismate,
1 q.7.quoties.cordis oculis.& c.saluberrimū. ¶ Xj. in excōicatio
ne,11.q.3.cur.& ext.de sent.excom.cum medicinalis lib.6.& de
treu.& pac.c.j.¶ Duodecimus in recōciliatiōe,24.q.1.miramur.
¶ Tertiusdecimus in accusatione,2.q.6 c.j.& c.per scripta.§. li-
bellorum. ¶ Quartusdecimus in sententiæ prolatione, 2. q. 1. in
primis ad fi.& c. statutis. Omnes præscripti casus a septimo vsque
hic habentur 2.q.j. legum. ¶ Quintusdecimus in renunciatione.
7.q.j.c.sicut vir.§ ecce his.& c qualiter.¶ Decimussextus in ma-
numissione,vt 54.di.c.2.¶ Decimusseptimus in infantum expo-
sitione,vt 87.di.si expositus.¶ Decimusoctauus in professione, vt
20.q.j.vidua.& 23.q.j.omnes feminæ. ¶ Decimusnonus in lega
tione,uel delegatione,97.dist.nobilissimus.extr.de offic. delega.
cum in iure.C.de mi.in.prin.l. vnica. ¶ Vigesimus in alieni clerici
susceptione,71. dist.ab extraneo.ext.de cleri.non resi.fraternita
ti.C.de episc.& cle.si qua Vigesimusprimus.extr.de priuileg.por-
ro.& de usu pal.ca.fi. Vigesimussecūdus x.q.2.hocius.ext.de reb.
eccles.non alie.c.j.¶ Vigesimustertius ext,de procu.cap.j.¶ Vi-
gesimusquartus.C.de fide instrumentor. contractus. ¶ Vigesi-
musquintus in appellatione facta ab interlocutoria,uel grauami
ne,ext.de app.cordi.lib.6.¶ Vigesimussextus in donatione,q̄ ex
cedit quingentos aureos,C. de donatio. in donationibus. ¶ Vi-
gesimusseptimus in emphyteusi,C de iure emphyt.l.j.& 2 ¶ Vi-
gesimusoctauus in fideiussione,ff.de dam.infec.qui bona.§.fina.
¶ Vigesimusnonus in requisitione transcripti sententiæ excom-
b municationis,extr.de sen.excom.cum medicinalis §.j. [b] & si qui
c alij similes inueniantur [c]. In alijs autē nō refert,dummodo p te-
stes fieri possit probatio.quæ dic, secundum do. meum in Sum-
15 ma de fid.instr §. quid si instrumentum. & §. seq. ¶ † Tu autem
d dic [d],quod si obijciatur publico instrumento in modū exceptio
nis, falsitas,uel defectus, uel additio. uel aliquod simile, quod ibi
debuit esse, vel non esse, si probetur per testes,quod obijcitur,
dicta testium præferuntur instrumento,siue sint in eo scripti, si
ue non,nisi instrumentum iuuetur per alios testes, qui secundū
illud testificentur. hæc probantur extr. de fi.inst.cū Ioannes.vbi
de hoc,secundum Papam,C de prob.cum precib.ext.eo.de .pb.
tertio.C.de contrahen.& commit.stip.optimam arg.extrà de te
stib.ex tenore.Si autem nil tale obijciatur instrumento, sed una
pars pro se inducit instrm in cā, altera testes, hoc casu discretus
iudex cōsiderare debet, qđ eorum magis conueniat naturæ ne-
gotij,& quod magis verisimile vr.& secundum illud pronunciet
arg.3.q.3.ca.si testes.§.si testes ext.de testib.in nostra.Considera
16 re enim debet,quale sit negotium,de quo quæritur † nam quæ-
dam melius probantur per instrumenta,quam per testes,sicut di
cta testium,qui olim tulerunt testimonium.sententia arbitraria
pactum plures articulos cōtinens:& his casibus,& similibus,ma-
gis creditur instrumento, quam testibus. Si vero probari debet
e numeratio pecuniæ,uel matrimonialis consensus, uel crimen [e],
vel similia præfert testes instrumento,arg.3.q.9 si debitum.C.de
nup.neque sine nuptijs ext.de maior.& obe cum in ecclesijs sed
f & temporis consideratio habenda est [f]. Nam cum res,uel factum
antiquum probatur, magis credendum est instrumento, quam
testibus:hominum enim memoria labilis est, C. de ueteri iure e-
nu.l.j.§.si quid autē longum secus in nouo,aut recenti,ubi testes
g sunt boni discreti & honesti [g]. Hoc psequere,prout no.extra.de
pb.tertio.& c.quoniam q̄ de testi.in nostra.& 3.q.3.d.§.si testes.
Ibi etiam not.q̄ testes prævaleant instrumento. Ex præmissis er-
go satis colligitur, quod potest per testes probari contrarium
eius,quod in instrumento publico ptinetur:ar.C.de proba.cum
precibus.C. de contrahen.& committen.stipul.l.optimam.§. fi.
quod verum est, præterquam in duobus casibus, vt C.ad Velle.
antiquæ.& C.arb.tut.l.fi.§ j.de hoc no.C.de non num.pec.gene
raliter instrumenti quoque falsitas per testes probatur ut supra
17 de proba.ad fin.¶ †† Et nota, q̄ si probo per testes contra instru-
mentum,tu poteris per alios probare sic esse,prout in eo conti
netur:ut extra de testi.series. Vber contra:ne hoc in infinitum ,p
cedat extra de rescrip.cum in multis.lib. 6. Nec obstat, secundū
cum, præ.dec,quia illud speciale est in causa matrimonij,ut dicit
18 ¶ † Sed cum literis episcoporum credatur,vt no extr.de proba.
post cessionem.& 11.q.3.curię quæro,cui magis sit credendum.
an instrumēto publico,uel scripturæ episcopi, uel alteri [h] iudicis
Et dic,quod instrumento.nam tabellio æquipollet duob. testib.
imo tribus quandoque:quod dic,ut supra eo.§. verſ. hoc autem.
quia scripturæ iudicis non creditur,nisi habeat testes inscrip-
de testi. cum à nobis. Sed scripturæ tabellionis credit in
cet non habeat testium in scriptionem, vt C. de don.
i l.in donationib.& arg.30.q.j.C.de fi.instr. authen. ad hæc. in au-
then.de his,qui ingred ad app.§.illud.& arg.in præd.c. quoniam
contra ubi hoc [i]:dummodo diem apponat,ut in authen.de fide
instru.§.fi.& infra § proximo,uer.& not.licet secus sit in contra
ctib.ut in authen.Col.j.de hęre. & fal.§. sancimus. alias §. si uero
absint.ubi de hoc,& j.prox.verſ.itē q̄ nō sunt ibi,& in præ.l. in
donationibus.nisi forte instrumentum fiat coram populo in pu-
blico parlamento:quo casu testes non sunt necessarij,secundum
Vber.arg.C de his,qui in eccles.manum.l j.C. de testa.omnium.
prope princ.& C.de Lati.lib.tol.l.unica.Ratio autem est, quare
magis credatur scripturæ tabellionis.quam episcopi, vel iudicis
quia tabellio iuratus est,extr.de præscr.ad audientiā ext.de præ
sumpt.illud in fi.j.quæstio.7.sancimus.Sed cum etiam iudex iuret
vt ext.de iureiur.venientes.§.quia uero.cum suis concor.melior
est ratio:quia tabellio scribit acta iudicij, auctoritate & manda-
to iudicis.& sic duorum auctoritas concurrit, id est sua & iudi-
cis, quorum quolibet est in officio publico constitutus. Non sic
autem est in scriptura,quam per se facit iudex:& uide, quod no.
supra de teste.§ j. verſ sed pone:ecce.Ex quo ergo attestationes
siue acta per solū tabellionē scripta sunt,creditur eis inter easdē
personas,& in eodem iudicio.& in alio,ut in præd.concor. & ff.
de iureiur.sed & si possessori.§.ult.& seq.licet sit argu.contra in
k authen.de hæred. & Fal.§. sancimus [k].& in hoc cōcor.Papa. put
19 not.extr.de testi.c.Albericus. ¶ † Porro si instrumenta sibi con-
traria,uel aduersa indirecte, vel etiam directe, ab eadem parte ,p
ducuntur,sibi derogant fidem:C.de fide instrumē.scripturę, ex-
tra.eo.c.imputari.Si uero a diuersis producantur, videat iudex,
quod magis sit sine suspicione,& quod magis congruat negotio
& secundum illud iudicet:uel si æquales sint probationes,ab sol-
l uat reum:arg.extr.de proba.ex literis in fin. [l] C. de contrahen.&
20 commit.stipul. optimam. ¶ † Illud quoque non est otiose præ-
termittēdum. nam si per factum aduersarij mei perdo instrumē
tum quo usurus eram, sufficit ad intentionem meam fundandā
probare quod eius uitio perditū est instrumentum,per quod ,p-
batur id,de quo agitur,C.de probat.si de possessione.C. de testi.
testium.§ fi.arg.extr.de test.cogen.pernenit.j.3.q.7 c.infamis.§.
tria Quod si per factum alterius perdidi,non prodest mihi pro-
bare amissionem, & etiam eius tenorem, C. de fide instrument.
m apud eos secūdum Tanc.[m] & Azo.& Vin.qui hoc no ext.de co-
uer.coniu dudum quia fides instrumēti poterat multipliciter an
nullari,ut j.§.proxi. Arg. tamen contra , quod sufficiat probare
n amissionem & tenorem instrumenti,ext. de priuile. cum olim [n]
j. Vbi autem instrumentum perditum est, potest quis probare in-
tentionem suam per testes,nisi in casibus, in quibus non fit pro-
batio per testes:quos habes 3 uer.sed si.Vber de Bob.dixit quod
instrumenti amissio potest probari per præsumptionem.per iu-
ramentum partis perditis & per famam,& per cautam, ff. quod
vi.aut clam,semper.C.undeni,si quando.extr.quod metus cau-
sa,ca.fina.2 q.j.in primis ext.de probat.§.fi.Quod si iudex igno-
ranter

ADDITIONES.

a Census. ¶ Hos solos posuit Tanc.vbi 3.
b Medicinalis.§.1. ¶ lib.6.
c Inueniantur. ¶ Vide,quod no.de censi.Ró.li.6.in glo.no.casum.& quod su
per ea scripsi:ubi alios casus inuenies.
d Tu autem dic. ¶ Secundum Tancr. cuius verba reassumit usque ad finem
huius versicu.
e Vel crimen.Hoc non posuit Tanc.de hoc remiſ.dedi in prin.§.j.
f Habenda est. ¶ Idem Vber.de Bob.super l.in exercendis.
g Honesti. ¶ Secundum Tanc.
h Iudicijs. ¶ Id est,in actib.iudicialib.quæ scripsit his extr.de prob.quoniā
in 3.gl.vide,quod super ea dixi.
i De hoc in glo.3
ADDITIO. Adde,q̄ istud dictum Vber. de Bobio , quod refert & se
quitur Spec.hic,scilicet q̄ quando aliquod instrumentū fit in publico par
lamento,vel coram populo, valet sine appositione testiū:dicit esse singula-
riter notandū Abb. in c.j.col.4.ver.aduerte tamen.extr.de fid.inst.& And.
Sic.in repet. rub.illo eo.tit.in 24.char.in 2.col.vbi ipse adducit in simili di
ctum Io.And.in addit.Spec.in tit.de assef.§.officium,in prin. ubi dicit as-
sessores electos a populo,habere iurisdictionem ordinariam : sed electos à
potestate,habere delegatam:de quibus ibi latius per eum.Hen.Fer.
K Sancimus. ¶ Facit etiam pro:& uide,q̄ ibi no.in glo.ergo a contrario.
l In fi. ¶ Hucusque uer.iste Tanc.ubi 3.uerſ.pen.
m Secundum Tanc. ¶ ubi 3.in fi.
n Olim. ¶ Dixit Tanc sed illi decre.posset congrue respōderi,& hoc est ul-
timum uerſ.in tit.puto quod intellexit Tanc.respōsionem fieri per finem
decre.ibi,quod sine reprehensione,&c.& uide,quod ibi not.in prin.ultimæ
glo.& quod super ea dixi,ibi inuenies,quomodo in probatione tenoris ue
niunt dies & locus.
ADDĒ, ut per Bar.in authen.si quis in aliquo.C.de eden. quem sequitur
Pano.in c.cum olim.ext.de priuil.& verſi.seq.vide Ang.consi.24.

ranter perdidit, valebit processus, ff. de off. præ. si forte. ff. de ꝓc. l. si ꝓcuratorem, quod non puto, ne id iudex quandoque procuret in fraudem, ex qua non debet commodū reportare, C. de reb. cred. l. fi. extr. de rescrip. sedes. ext vt eccles. bene. c. unico, nisi tenor rescripti alio modo probetur. quod dic, ut in præd. ca. cū olim. & ext. de offi. deleg. cum in iure. Quid si legatus perdit literas suæ legationis? de hoc ſ. de legato §. ſupereſt. ver. ſed quid ſit

21 ¶† Quid si habet sigillum Imperatoris, uel bullam papæ, nūquid ei credetur? Quidam dicunt ꝙ sic. Tu dic cōtra, quilibet enim ea posset habere, & dicere: hoc iubet Imperator, uel papa: & ignoraretur, quid ipsi uellent. Vbi aūt ꝓditur per dolum partis iudicis commissio, si quidem iurisdictio erat approbata, puta ꝓ litis cōtestationem, non habet necesse exhibere originale. & adde hic, quod no. ſ. de teste §. satis. in fi. & C. de fide instrum. sicut iniquū

22 ¶† Sed quis potest facere tabelliones? Respon. Inno. papa. not.
a extr. de fide instru. c. pe.[a] quod nullus, nisi papa, uel imperator, vt ſ. de procu. § ratione autem. uer. item quod sunt factæ. nisi cōsuetudo, uel priuilegium speciale ab eis cōcessum aliud inducat arg. C. de emanc. l. j. & si extr. de excess. prælat. accedētibus. ad fi. ext. de fide instrum. cum dilectus. quamuis tamen consuetudo concedat alicui tales facere. hi possunt dici notarij: quia in notas redigūt acta coram eis: uel tabelliones, quia in tabulis scribunt: nō tamen habent potestatem & officium publicum, quod tabellionibus a legib. & iure scripto datur sed tantum illud, & in tantum habēt, quod & in quantum consuetudo concedit. Reges autem qui habēt supremum & merum imperium, bene possunt eos facere: ar. extra. qui fil. sint legi. per uenerabilē. Sed nullus alius subditus ecclesiæ, uel imperio, potest eos facere: nec etiam statuere, vel nudo pacto se obligare, quod credatur instrumentis alicuius personæ priuatę. Dominus meus no. ibidem, quod sicut vniuersitas potest ordinarium facere, sic & is, qui eam regit, potest tabelionem facere. Idem not. in Summa e. ti §. quibus instrumētis. in prin. qđ comites, & prælati hoc possunt in terris suæ iurisdictionis, argu. in authen. de tabellio. §. pen. Col. 4. 10. q. j. regenda. item no. in Summa. ne cleric. vel mona. §. quæ sunt. sub §. clericis. uers.

b quid igitur[b]. ¶† Et nota, quod tabellio ab Imperatore, uel papa
23 vel ab eo, cui hoc speciali priuilegio indultum est, ordinatus, potest ubique, etiam in Francia, uel Anglia, seu Hispania, non solum in terris eis specialiter subiectis, suo officio uti & instrumēta conficere, argumentum. 9. quæstio. 3. cuncta & cap. per principalem, ff. ad l. Rhod. de iac. deprecatio. 7. q. j. in apibus extr. de cōsti. c. fi. 11. q. j. c. omnes. §. hoc si quis & c. uolumus. 26. di. duo sunt 63. dist. Adrianus 2. 8. dist. quo iure. 22. q. j. futuram. 23. q. 8. c. si in morte § ecce. & § conuenior. C. de quadri. prescrip. bene à Zenone. C. de iud. rem non nouam circa prin. C. de sum. tri. l. j. in princ. & C lib. 12 de colo. Palest. l. i. in prin. ff. ad Treb. omnibus C. lib. 12. de eunuc l. 2. ext. qui fil. sint legit. per uenerabilem. uers. insuper non sic est in alijs ut j. versi. quid de his dummodo priuileg ū generale sit: secus si speciale, per quod uidelicet possit is, cui con
24 ceditur, in certis locis errare. ¶† Et scias, quod tabellionatus officium non datur a natura, sed conferturnon ab omnibus, sed a paucis: puta à Principe, uel ab eo, cui ipse concesserit, nō cunctis sed quibusdam, ut C. lib. 10. de tab. l. generali. & per totum titulū & in auth. de tabel. & de inst. cau. per totū quod intellige, ut ꝓdixi. Ideo si is, qui instrumentum confecit, negetur esse publica ꝑsona, probabitur econuerso publica nisi id sit notorium, nam ex quo semel fuit non publica, adhuc præsumitur non publica, nisi
c probetur publica, C. de prob. siue. & uide infra uer. illud autem[c].
25 ¶† Quid de his, qui fiunt ab episcopo, uel comite, uel uniuersitate? nōt. dominus meus in Summa, ne clerici, uel monach. § quę sunt sub § clericis etiam. ver. quid igitur. & seq. ꝙ tabellio simpliciter constitutus ab eo, qui potestatem habet constituendi, pōt vbiq; vti suo officio: sicut & presbyter semel ordinatus, potest ubiq; celebrare, saltē de eius licentia, ad quē declinat, ext. de cleric. peregr. tuæ. sicut & uoluntaria iurisdictio vbique exercetur, ff. de officio procon. l. j. & 2. ff. de emancip. l. emancipari. Sin aūt dicatur sic: Do tibi potestatē ꝓficiendi instrumenta intra talem dioe-
d cesim, uel prouinciā[d], extra illam positus non habet exercitium sicut nec archiepiscopus ext prouinciam sibi commissām potest vti pallio, c. dist. cōtra morem. ext. de usu pallij, c. j. & pe. Ego crēdo, quod etiam simpliciter constitutus, intelligitur cōstitutus intra metas iurisdictionis constituentis, ut probatur euidēter ext. de fo-

ADDITIONES.

a C. pe. ¶ Cuius verba plenius: quam hic, ibi scripsi in gl. 2.

b Igitur. ¶ Hoc dictū Host. roboratur ꝑ l. generali. allegatam j. ver. secūdo quæ uult singulis ꝓuincijs, uel ciuitatib. tabularios necessarios ordinari. Cū ergo princeps nō statuerit. per quē, nec expressè sibi hoc retinuerit, rectoribus prouinciarum cōmisisse videt, ff. de offi. prœfec. vrb. l. j. §. cum urbem. ext. de sen. excō. nuper. Itē hoc casu nō ꝓhibitū dicitur ꝓcessum, iuxta nota. ext. de translat. c. 2. in gl. ar. ꝙ non: & licet concesio suprāmorū officiorū, & dignitatū reseruet principi nō ꝓmissa, vt in præ. c. & ꝑ totū tit. ff. de off. eius, cui man. est iurisdict. l. j. notaria th̄ est vile officium. facit qđ deliberto affirmatiue, & de decurione negatiue dicitur, j. vers. quid de liberto. Et pro tanto dicit reipublicę seruus, C. de adoptio. l. 2. de usuris, quanq̄ lib. 6. Et licet arguere ex nomine, ext. de præb cum secundum. Inst. de donat. §. est & aliud. Propter quæ non est verisimile, ꝙ princeps hoc uile officium sibi saltem in prouincijs, reseruasset: maxime cū ad illud etiam gerendum notarij cogantur, ut not. C. ne quis lib. actū reipub. l. j. in ultima gl. li. 11. Itē si delinquunt, ordinarij eos puniunt, & destituūt, C. de defen. ciu. l. iubemus. & de sacrosc. ec. l. iubemus. §. his tabellionib. & cōiter, cui ꝓpetit destituere & instituere: & ecōuerso, ext. de hære. cū ex iniuncto. in fi. Itē de auctoritate iudicū stipulant, ff. rē pupil. sal. for. l. 2. & notas unius notarij alteri publicādas ꝓmittūt, ut in ꝑ. dec. cū P. uolēs tenere ꝑriū, hæc restringet ad executionē officij, non ad collationē ipsius. & ꝑ hac parte facit l. actuarios. C. li. 12. de numerarijs actuarijs, &c. ibi manus fanxerit principalis, & auth. de tabellion. in fi. ver. si uerò tabellio. qui auctoritatem habet a nobis diffinitā. Sed responderi potest ad l. ꝙ loquitur de præponendo pecunijs recipiendis, in quo cura fortior esse debet, ff. de sol. l. hoc iure. & l. inter artifices. Ad §. rñdetur, ꝙ localis est, sed q̄ a gl. ibi post prin. super verbo, in ꝓuincijs, hoc improbat, dic verius, ꝙ ibi loquitur nō de auctoritate creationis, sed de auctoritate delegandi, quam ibi proxime concesserat.

ADDE suo loco uidendum hanc addi. per Old. cons. 75. incip. quis possit creare notarium.

c Illud aūt. ¶ Ad intellectum illius, & istius ver. & ver. quid si is, qui nō est, & ver. seq. j. e. & j. §. prox. vers. quid ergo, si tabel. est sciendū, ꝙ Dñs meus in legib. disputauit q̄stionē talem: Produxi instrumentum confectum per eum, qui longo tpe exercuit officium reus negat illum tabellionem: q̄ritur primo, an mihi incūbat onus ꝓbandi secū do, an sufficiat ꝓbare descriptū in matricula notariorum? uel ꝙ multo tēpore tabellionatus gessit officiū tertio, an his, uel ipsorum altero ꝓbatis, sit ille & fuerit tabellio? quarto an ualeat instrumentū, ꝙ ꝓduxit, & alia facta ꝑ ipsum? & quid de fiendis? De primo se expedit, ꝙ actori incumbit probatio, cum asserat factum, uel solennitatē, C. de proba. actor. ff. de publ. q̄cunq;. facit ratio huius uer. Nec obstat possessio officij quia cum ꝓsumptio sit ꝙ aduersario, etiam possessor ꝓbat. C. de ꝓb. siue extr. de prob. ex literis. ad fi. De secundo dicit, matriculam non probare: inducit ff. de decu. Herennius. ſm literam quæ ibi habet, alibi: ut ibi no. & C. de testam. milit. l. scriniarios. Et q̄a ordinatio, q̄ requiritur in tabellione creando. C. de tabul. l. generali. in prin. non probatur ꝑ scriptura matriculæ: q̄ est scriptura priuata, C. de prob. instrumēta. Et dato, ꝙ esset publica, ꝑ quo facit C. de dona. in hac. nō probat: quia nil asserit fieri, sed innuit factum esse: alle. ff. de leg. 3. prædijs. §. Titio. Nam verus tabellio, cuius nomen solebat esse scriptū in matricula, licet modo ibi non reperiatur, non desinit esse tabellio, nisi ex causa legitima ad id exemptus fuisset, ff. de in fam. l. 2. §. ignominiosa. facit 2. q. j. nomen. & ꝙ ibi not. Fatetur, ꝙ solennitas matriculę multū operatur, concurrentib. ꝓcedēib. examinatione. & creatione, C. de aduoc. diuers. iud. petitionem, ff. de albo scrib. l. j. & 2. Et q̄ſq; ꝓcedētia sine illa nō sufficiūt: & tunc esset necessaria, ff. de test. milit. l. ex eo tpe, ꝙ gesit officiū. Dicit et non sufficere, quia id nō facit eum tabellionē ideo inſtat circa l. Barbarius. 3. cludens Barbarium nō fuisse liberū: quia nec creās id intendebat, ff. de in ius uoc. l. sed si. §. patronū. nec prætorem: nec lex contradicit. innuit enim, ꝙ se gesit pro prætore allegat l. nō mutant. C. de liber. causa & C. li. 10. si ser. aut lib. ad decu. aspi. l. j. & 2. Vsurpatio ergo & possessio officij nō facit eū talē, C. de acq. poss. l. improba. & ubi causa status. l. j. alias sequeretur ridiculū, ꝙ quisque se facere posset notarium. Et per hoc solutū sit certiū. Ad quartum distinguit, ut in præ. uer. quid si is. j. e. per quod respondetur ad l. Barbarius. & sic etiam ibi distinguit Gui. de Suz. Item sic etiam ad l. 2. C. de sen. & interloc. respōdetur: quia ibi de creatione constabat. per eundem modum respondere ꝓterat ad l. ff. de iure fisci, sed si accepto. ut ibi patet in prima gl. Ad l. competit. ff. qui, & a quib. rñdetur ponendo casum, ut ibi dicit glo. Cōsentit tamē opinionem Azo. quando de longinquo fertur instrumētum, posse tolerari: de qua ſ. eodem §. uer. quid si, ꝑ lucitur. Item consentit ei, quod no. dello, quē constabat tabellionem, sed remotus erat. in authenti. de tabellio. ad fi. in gloss. hic est Argumentum. in fi. quod dictum ponitur infra, uersic. quid si tabellio ꝓdit. & uide. quod ibi dicam. Vltimum autem dixit per prædicta solutum, quod ꝓficiendā non ualent. nam & si propter communem errorem pręterita instrumenta ualerent, nō sic in futuris errore comperto. Vnde dicit. Barbarium restituū domino in pristinam conditionem: & fieri debuit, per præleges libro decimo, & C. de tabul. l. generali. & qui milit. non pos. super seruis. Scire debes, ꝙ Iaco. Bal. de materia tractauit in l. fororem. C. de his quibus vt indig. dicens iura quæ dicunt stari instrumento, q̄ apparet non uitiatum, non cancellatum, &c. no. ſ. e. ſ. in prin. non ꝓcedere quando negatur instrumētum: alias ei statur. Sed si apparet contra dictor, tunc suo ordine causa agitari debebit, nec sibi credetur dicenti, uel scribenti, se notarium. allegat in authen. de hæred. & Fal. §. si uero absunt. & C. de decu. l. j. lib. 10. ADDE, ꝙ Ale. consilio 138. j. lib. per omnia uidetur sequi hanc addit. Bal. tamen quo ad primum, consilio 319. incip. quia plenissime. dicit quod aut ipse tabellio petit aliquē actum, tanquam existens tabellio: & debet ꝓbare de tit. ut ff. de decu. l. Herennius. & l. 2. si seruus ad decu. aspi. libro decimo, & C. de fide instr. l. si non solennib. aut de officio est quæstio inter alios, & sua possessio est longa, & sufficit: secus si recens, ut dicitur in simili per Cynum & Iac. Butrig. in l. si qua per calumniam. & subdit diceus, quod etiam si possessio est recens, & aliquas scripturas fecisset in iudicio. faceret eum præsumi tabellionem, ex quo a iudice eius persona est approbata: ar. ff. quod fal. tut. l. j. §. idem Pomponius. Item si est bonę famæ, & multos contractus fecit, & publicè reputatus est, dicit ipse, iudex debet super hoc arbitrari ex coniecturis, & inducijs: quæ sufficiunt, ubi claræ probationes haberi non possunt, ut ff. de re mil. non omnes. § à barbaris. Et quod sufficia tlonga possessio, tenet eius cons. 229. e. j. lib. Pet. de Anch. cons. 214. Et quod ꝑ matriculā probetur quis notarius. uoluit Ang. cons. 160.

d Prouinciam. ¶ Vel faciens tabellionem habet potestatem faciendi intra certos limites.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a de foro cōp.Romana.§.pe.[a] vbi ꝓhibetur Archiepiscopus mit-
tere suos clericos ad diœceses suffraganeorum pro recognoscē-
dis ibi contractibus coram eis.cum enim ibi non sit vsus tabellio
num illi clerici per archiepiscopum missi cōcedebant patentes
literas super contractibus coram eis initis sicut ergo illi non pos-
sunt vti illo officio,quod succedit in locū tabellionatus , ext.iu-
risdictionem eos mittētis,sic etiam nec tabelliones hoc poterūt
arg.C.de sum.trin.cunctos.& ext.de sent.excom.à nobis fuit.&
ff.de off.præfec.urb.l.j.§.initio eiusdem epistolæ,& l.fi.ff. de iur.
om.iud.l.fi.extra.de pen.& remis.quod autem.& de postul.ca. j.
& 6.q.3.scriptum.de elect.venerabilem.ff.de of.præsid.l.3.extr.
de of.leg. excōmunicatis.Ex quibus iuribus videtur dici posse,ꝙ
tales non possunt instrumenta conficere extra iurisdictionem
eos constituentium. Secus autem est in his , qui sunt a principe
ordinati,ut s.uers.& nota quod.Non tamen nego , quod instru-
menta intra metas illius iurisdictionis confecta, fidem faciant ex
tra illam inter homines illius iurisdictionis,& alios alibi fortè li-
tigantes postquam constat ea per tales confecta fuisse.Alij tamē
dicunt quod tabellio vnius loci,cum sit publica persona, potest
vbique instrumenta conficere,nisi ꝓhibeatur ab eo,in cuius iu-
risdictione cōficit. potest enim prohiberi per illum. Sunt etiam
qui dicunt,quod tabellio vnius loci potest alibi conficere de par
tium consensu,saltem expresso,& non erroneo,arg.C.de iurisd.
om.iud l.priuatorum.ff.e.est receptum.de iudic.l.2.extr.de foro
b compet. si diligenti [b].Sunt etiam,qui distingunt,& non impro-
babiliter, an fiat alibi instrumētum de re uoluntaria, vt tūc pos
sint,arg.præd.l.emancipati.& similiū : an de re, quæ iurisdictio-
nem respicit cō tentiosam,ut de dilationibus, & requisitionibus
testium,& huiusmodi , vt tunc locum habeat regula illa ff. de iu
risd.om.iud.l.fi. & de bonis auct.iud.poss. cum vnus §.pen.ff. de
verbo.signif.pupillus §.territorium. Alij dicunt, in hoc regionis
consuetudini standum,extr.de fide instrument.cum dilectus.
26 ¶†Quid si tabellio sit constitutus ab episcopo in spiritualibus,
nunquid ille poterit conficere instrumēta in temporalibus?Do.
minus meus videtur notare in præ §.sub § clericis & vers.quid si
nihilominus.& uers.& breuiter.quod sic:arg.pro eo ext. qui fil.
27 sint legi. per uenerabilem. Alii contra. ¶† Quid de constituto à
domino temporali in ciuilibus,nunquid poterit in spiritualibus
vel ecclesiasticis conficere instrumenta?dicit dominus meus ibi-
dem quod tabellio ecclesiasticus non debet cōficere in ciuilibus
nec secularis in ecclesiasticis: quia istorum cōuersatio debet esse
discreta 4 distinct.statuimus 2.q.7.laicos C.de epis.& cle.repeti
ta.in auth.de sanctis.episco.§. omnibus autem laicis. Collatio 9.
etiam si ꝯstitutus à domino temporali sit clericus,secundum eū,
ex quo constitutus est a laico,ext de iudic.decernimus. & de ar-
c bit.contingit.de rebus eccle.non alien.cum laici.& de deci.tua[c].
28 ¶†Quid ergo , si tabellio laicus scribit vota canonicorū in scru-
tinio electionis ? Secundum hoc uidetur , quod electio non te-
neat imo,secundum Iaco. Bal. propter hoc cassa fuit electio Pla-
centina:arg.ext.de elect.Massana.& dominus meus in hoc con-
d cor.[d] Inn.[e] autem ,& Ros.[f] & Gof.dicunt cōtra,quia nec existēs
e in sacris debet esse tabellio:imo debet hoc sibi interdici,extra ne
f cler. vel mon.sicut te. Officium enim tabellionatus publicum est
vt C.lib.10 de tabu.l.generali.Et publica negotia sunt clericis in
terdicta,ut C.de epis.& cler.placet.& lex vetat scribas,seu nota-
rios in alijs officijs militare,vt C.de tabul.l.j.& hoc puto.Et iura
quæ prohibent laicos interesse electionibus , intelliguntur , ne in
g tersint,ut coeligant,uel disponant,uel præcipiant [g] ¶ † Sed cum
29 dixeris,existenti in sacris debere interdici tabellionis officiū,sal
tem in secularibus,quæritur,si fiat tabellio, & instrumentum cō
ficiat in illis,an ualeat?arg.quod nō,10.dist c.uides.ext de de dol.
& ꝯt.veritatis.C.de legi.non dubium.Arg.contra quia fit ab eo,
qui iurauit,& alias honestus est,de præscri.ad audiētiam.& de p̄-
sump.illud.Multa enim fieri prohibentur,quæ iam facta tenent.
h Dicit do.meus in prę §.sub § clericis [h].quod non valet, si publi-
ce & solenniter fuerit eis interdictum : secus si occulte ne homi
nes decipiātur,ff de off præt Barbarius.ext.de simo. quoniam si
moniaca.ad fi.j.de sta.mon.ver.27.Et puto,quod clerici in cau-
sa spirituali & ciuili possint vti tali officio: arg.ext.de prob.qūi
contra.27.q.2.ca.multorum.Alij tamen contra. Quid si tabellio
religionem ingreditur , nūquid postea complebit instrumenta?
de hoc in præ.ver.27.Quid si legat alicui protocolla ? de hoc s.§.
ostenso.ver.quid si aliquis Quid si tabellio amisit instrumentum
tabellionatus , nec apparent testes, per quos possit probare ? dic,
30 vt j.§.prox.versi quid ergo.¶ † Sed nunquid seruus potest esse
tabellio?dic,quod non,vt C.lib.10 de tabu.argumen.l.generali.
& s.de proc §.ratione autem.ver. item quod nō sunt. vbi habes
de quibusdā alijs personis prohibitis.Quid de liberto? dic quòd
[illegible] potest,vt C.de seruis Reipub.manumit.l fi.Item decurio nō
[illegible]se tabellio, vt C.lib. 10.de dec.vniuersos.licet sit arg cō
[illegible]bul.l.2 Pari ratione etiam uidetur , quod nec aduoca-
[illegible] tabellio,vt no.in præ.l.vniuersos.[i] & in præ.l.gene-
31 rali.¶†Quid si instrumentum cōfectum est à tabellione,qui erat
excommunicatus?Respondeo, videtur valere,argumen.extr de
here excommunicatus j §.credentes ibi,si tabellio,&c à contra-
rio sensu,vbi habetur , ꝙ si satisfacere contempserit intra annū,
ex tunc instr.a per eum ꝯfecta non valēt: ergo à ꝯ̄rio prius ꝯfecta
tenent.licet esset excōicatus ipso iure,ut ibi patet:& in hoc vide
k tur B consentire in sua noua additione ibi ad meā instantiā posi-
ta.[k] Alij dicunt simpliciter, ꝙ instrumētum ab excommunicato
confectum,non valet:pro quib. facit optimè 3.q.4.nullus.ext.de
sen.excom.c.nouerit.Tertij,quos dominus meus sequi videtur,
dicunt,& melius, vt videtur,quod quandiu eius excommunica-
tio est occulta, valet instrumentū ab eo confectum : vel etiam si
sit manifesta,non tamen probari pōt.argu.pro eis ff.de off.præt.
Barbarius. 3.q.7.c.infamius.§.tria in prin.vers.verū. C.de testa.l.j.
ext.de proc.c.fi.de sen.& re iudi.ad probandum.& de excep.pia
§.si uero post.& seq.ext de coha cler.& mul.c uestra.prope fi.se-
cus si sit notoria,ut ext de exce.exceptionem de hoc not.secun
l dum Papam,extr.de exce.pia.si uero[l] ¶†Quid si his,qui non est
32 notarius publicus,exercuit tabellionatus officium, sed postmo-
dum apparet eum notarium nō fuisse,nunquid instrumenta per
m eum confecta publica erunt,& fidem facient[m]?ar.quod sic,in p̄.
l.Barbarius & in præ.§.tria.in prin & ff.qui,& a quib.l.j.C.de te-
stam.l.j. Dic quod si habuit priuilegium ab eo , qui potestatem
habuit creandi notarios:licet ex postfacto appareat eum nō pos-
se notarium esse,puta quia seruus est, vt s.versic sed nunquid ser
uus tunc instrumēta eius ualebūnt ut patet in Barbario qui fuit
a populo electus, & ideò eius sententiæ valuerunt. Si uero nullū
priuilegium habuit,tunc communis error non potuit eum face-
re notariū,ut extr.de cler.non ord min.c.j & 2.arg.C.de iur.om.
iud.priuatorum,extr.de fo.com.si diligēt.ff.rem rat.hab. bono
rum j.q.j.cū Paulus.vnde non ualent talia instrumenta,ff.de bo.
nis eorum,qui sub tut.vel cur.sunt,l.qui neque C.de sacrosanct.
eccles.decernimus. Nec censenda sunt instrumenta publica , sed
priuata,quibus non creditur,nisi trium testium habeant subscri-
33 ptionē,C.de fid.inst.l.comparationes ¶† Sed quomodo subue-
nitur habentibus talia instrumenta? Respon.agant contra illum.
& consequenter ad interesse suum per actionem in factum,ff ad
leg.Corn.de falsis qui sub nomine. ¶ Quid si tabellio confecit a-
liquod instrumentum falsum, nunquid instrumentis postea per
n eum confectis credi debet[n]?Et uidetur,ꝙ nō,9.dist.si ad sacras.
ext.de hære.fraternitatis.ext.de summa trin c 2 ad fi. ff.de edē.si
quis ex argentarijs.§ j.ver.qui enim.& ff.quod quisque iur.l.pe.
§. illud.ex quo enim semel male fecit, postea p̄sumitur male face
re,ff.de re mil l.3.§.is qui 2 & l.non omnes.§.a barbaris.ad idem
extra de pig.illo uos.in fin.& ff.de suspect. tut. tutor quoque. §.
nunc

ADDITIONES.

a §.pe ¶ Lib.6.
ADDE,ꝙ notarius creatus ab alio quam à papa , vel ab imperatore , non possit conficere instrumenta,nisi in diœcesi,seu in ꝓuincia constituentis : tenet etiam Rota in nouis decisio. vbi sequitur opinionem auctoris hic , decision.291.

b Si diligenti. ¶ Gul.de Cu.resistit huic dicto in l.repetita.C.de epis. & cler. p ipsā.& p l.ꝯsulta diualia.C.de testā.bñ facit C.li.12.de apparitor.ꝓconf.& leg.l.j.Itē notarius nitit auctoritati creātis,in auth.Colla.4.de tabell.circa mediū.Nō poterit ergo,ꝙ ille nō posset,ff.de reg.iur.nemo plus inducit l.i.§. tutor.ff.iudi.sol.de adm.tut.l.si duo.& in auth.de admi.off.§.j.Col.3.& ꝙ no.C.lib.12.de ꝓx.sacror.scri.l.hac parte.in ulti.gl.l. Itē punit.q excedit metas officij ꝯmissi sibi , C.li.10.de decu.vtrū.& C.lib. 12 de nu. & actua.l.in prouincijs.& in ea.l.de excep.l.2.& C.de don.l.sm diui. Iura ꝯ̄ria hic allegata in iurisdictione loquuntur,quæ ꝓrogari pōt:istud uero est nudū officiū,ut in præ.l.ꝯsulta.& patet extra,ne cler.vel mona.sicut te. Vñ coram ipso adoptio fieri nō posset.C.de adopt.l.adop.nota.ad idem C.de iure fisc.l.2.ADDE his ultimis verbis Old.cōsi.253.vbi ponit, an insinuatio possit fieri coram non suo iudice.

c Dec.tua. ¶ Ipse Host fatetur in decret.sicut te.ne clerici vel mona.contrarium de facto seruari:clarius autem opin.suam probat,vt ibi scripsi in fin. secundæ glo.

d Concord ¶ Vide in summa de elect.§.qualiter. super uerbo , in scriptis redacta.

e Inno. ¶ In dec.quia propter.super verbo,redacta.dicit Inno. id fieri posse per tabellionē , etiam extraneum de laico non dicit expresse.

f Autem & Ros. ¶ In lib.iur.canonici super rub.de libel.de forma scrutinij.

g Præcipiant. ¶ Vide,quod scripsi de ele.quia propter.super gl.per ipsos.

h Clericis. Abb dixit in apparatu,vt scripsi in p̄.dec.sicut te. post principiū.

i Vniuersos. ¶ Propter minoritatem officij dicit ibi Accur.ꝙ ꝯ̄rium seruatur Mediolani. Adde Ang.cons.283. & Mediolani non sunt procuratores illi de collegio.

k Posita. ¶ Hanc non habemus.

l Si uero. ¶ Lib.6.& no.de sent.excō.decernimus.lib.6.in ult.gl.
ADDE, an ualeant instrumenta excommunicati, Fede.cons.74.Et an ualeant ab eo condita,qui notarius reputabatur , per eundem consilio 137.

m Facient.¶ Vide quod dixi s.uers.& scias.s.e.

n Debet. ¶ Quæstio fuit mar.de Fano,qui idē soluit , & per eandē l. plenius tamen arguit,& hæc super l.fi.C.de fi.inst.

nunc uideamus.& § si autē ipse.& §.si curator.& uidetur expressum C lib.x.de suscep.& arca.si aliquid.Argu.contra ff.de iud.l. per minorem.Nam qui semel male iudicauerit,non prohibetur iterum iudicare,C.de accus.l.4.Et idem uidetur in teste.ff.de his q no infa.Lucius. Dic,quod donec fuerit priuatus,uel interdictus uti officio per sententiam, ualent instrumenta per illum post ea ꝯfecta,ff.de don.post contractū.& vide j.ver.prox.& j.
a §.instrumentum.vers.quid si aliquod [a].¶† Quid si cōfectum in
34 strumentum ab hæretico sit? Respon.dico,quod nō valet,si cōfectum est post quam fuit de hæresi condemnatus:secus si ante, dum ut catholicus agebat,& contrahebat:ar.in præ.§.credentes in verbo,ex tunc,& c.& in præ.l.Barbarius.& ff.de don. post contractum C.de hæreti.l.Manichæos.ibi,cui quam coniuncto,&c. a cōtrario sensu:& j.ver.prox.& 9.dist.si ad sacras.ibi,siue ante quam pars.&c.& in præd.§.tria & in prædic.decr.vestra.& 8.q. 4.nonne.ff.quod cum fal.tut.aut.l.j.§.fin.ff.de minor.l.ait.§ per mittit ff.de supel.leg.l.j in fi.& l.3.§ fi.C de testā.l.j.ff.eo.ad testium.§.conditio.Arg.contra,quod etiam prius confectum nō ualeat si tamen confectum est postquam tabellio in hæresim inciderit,in pre §.credentes.in uerbo,nec ad publicam.& C.de hæretic.l.fina.& l.iubemus.de pen.distin.j.nemo.& ext.de Iudæis, cum sit.& capi.ex speciali.C ad leg.Iul.maiestat.quisquis.versus fi.ver.dotes.extra de hæret.fraternitatis.cum suis concor. Prius dictum plerique sapientes à me consulti approbauerunt:argum. eius,quod not.in præd.capitulo,exceptionem.& secundum Papam in præ.ca.fraternitatis,& ne contrahentes hoc ignorantes decipiantur:Alij uero contra in odium tanti criminis:quod &
35 iura sic persequuntur.¶† Quid si tabellio perdit officium ex aliqua causa:puta,quia scribit in alienatione sacræ rei,ut in auth.
b de non aliena.§.ad hæc,vel quia [b] conficit instrumentum pro
c hæretico,ut ext.de hære.si aduersus [c].& similia.Dic,quod instrumenta post per eum confecta tenent:arg.auth.Col.a.4.de tabel.
d §.inde.ver.ipsis tamē [d].& in præ.l.Barbarius.C.de sen.& int.om.
e iudic.l.2.secundum Vinc.[e] & Accur.Arg.cōtra,C de sent.pa.l.
f fi.[f] ¶† Quid de hoc,ꝙ faciūt quotidie tabelliones? nā euitantes
36 laborē faciūt formā instrī p aliquē ꝯhētiun ordinari,& ipsi postea scribūt,& in publicā formā redigūt,Certe vr̄ ꝙ possint,ut 12.q.2.cum redemptor.ibi,scribenda dictauimus,&c.Ipse tamē notarius postea per se diligenter considerabit singula verba,& quod ei videbitur,emēdabit melius ta...ē est,si hoc per se faciat
37 & ad id tenetur.¶† Sed quæro,sub qua forma fiunt,seu creantur tabelliones? Respon.in Romana curia hoc modo:præsentatur nanque summo pontifici aliquis,qui uult fieri notarius:& si eum dominus Papa admisit,mittit eū ad examinatorē super hoc duputatum:qui examinator eū diligenter examinat,tam in Grāmatica,quam in scriptura,quam etiam in diuersorū contractuū formis quem si idoneum reperit,eum pro sufficiēti domino Papę repræsentat:& tunc adest vnus diaconus cardinalis,qui illum iurare facit fere omnia illa,quæ continentur j in trac.libel.in ti.
g de feudis,§ quoniam.in fi.Item iurat insuper [g],quod ipse fideliter suum officiū exercebit,ext.de prescr.ad audientiam quodq; ꝯctus fideliter in scriptis rediget pro utraque parte.& ꝙ cū fue
h rit requisitus [h],instrā ꝯficiet de his sup qb.rogabitur q̄ viderit,&
i audiuerit [i] ꝙ etiā scripturis iudicialib.nil falsitatis adhibebit.sed ea prout a contrahentib.vel præcipientibus uel iudicibus iniunctū fuerit,fideliter in scriptis rediget & publicabit,nil adeundo vel minuendo quod sensum immutet.Item quod instrumentū non conficiet de aliquo contractu,in quo sciat interuenire vim vel fraudem.Item quod contractum in protocollum,seu in primam collectionē seu scripturam rediget,& postquam redegerit malitiose non differt contra uoluntatem cōtrahentium,uel eius,cuius est super eo publicum conficere instrumentum:saluo tamen iusto salario,& consueto.Item ꝙ si aliquod falsum instrumentum ad eius manus peruenerit,illud destruet,si hoc facere possit absque suo periculo,siue damno:sed si ista sibi imminere videret proferet hoc in notitiam rectoris,ꝓuinciæ,seu eius,qui ibi iurisdictionem habebit.Quo facto dominus papa concedit ei potestatem conficiendi instrumenta publica,& contractus audiendi,& de officio tabellionatus eum inuestit p calami & pugillaris traditionem,dicens:Accipe potestatem condendi chartas publicas secundum iura & bonos mores:& literas super officio sub tali forma concedit:

FORMA.Clemens episcopus,&c.tali in minoribus ordinib. ꝯstituto seu laico salutē & apostolicā benedictionē.Ne ꝯctuū memoria deperiret,inuētum est tabellionis officium,quo ꝯctus legitimi ad cautelā præsentium & memoriā futurorū manu publica notarētur.Hinc est,ꝙ prędictum officium,ad ꝙ reptus fuisti idoneus,tibi ducimus committendum,ut illud prudenter & fideliter exequaris,& ad te,cum necesse fuerit,recuratur.Nulli er
38 go omnino hominum,&c.¶† Porro sunt nonnulli comites & Barones maximè in Italia,habentes priuilegium ab Imperatore faciendi & creandi tabelliones:si igitur aliquem tabellionem fecerint,de hoc instrumentum fiet publicum in hac forma:

k ¶ FORMA [k].De imperialis plenitudine potestatis idcirco in egregium virū talem Comitem creandorū tabellionum emanauit potestas,ut eiusdem potestatis gratiam Imperij refunderet in subiectos:ea ꝓpter ex indulto eidem super hoc ab Imperiali culmine priuilegio speciali,prout in eodem euidentius continetur idem comes P.publicum & authēticum tabellionem creauit,& fecit ip sumque flexis genibus deuotè suscipientem,de tabellionatus officio publicè exercendo,tam in instrumentis,& ultimis voluntatibus & quibuscunque iudiciorū actibus authentice cōscribendis,quam in omnibus & singulis,quæ ad dictum spectāt officium,p omnes terras & loca,q̄ Romanum ꝓfitentur Impe-
l rium,pagendis,cum pennæ & calami [l] traditione solēniter & legitimè inuestiuit:q P.ipsi domino.Comiti uice & nomine Imperii Romani recipienti corporale pręstitit fidelitatis debitæ sacramentum

ADDITIONES.

a Aliquod.¶ Et ver.item opponit:quod tabellio
b Vel quia.¶ Hoc exemplum non fuit Accur.nec Vincen.
c Aduersus.¶ Vide quod ibi dixi super uerbo,suspensos.& ne cle.uel mona. sicut te.
d Tamen.¶ Ibi est gl.Accur.& incipit,hoc est argumentum.
e Secundum Vincen ¶ In dec.cum quod.e.ti.
f L.fi.¶ Sic signauit & insolutū dimisit Accu.hoc ōriū.per ꝙ dici pōt prius edita valere,sed edita post non,per.l.si aliq̄d.allegatā.s̄.uersi.2.& faciunt ibi dicta.& s̄.uer.prox.& no.ff.de eden.si quis ex argentariis,§.1.& arg.C. de transact.si ex falsis.Iac.de Bel.super gl.distinguit,an tabellio officiū perdat in genere,& in totum:& procedat,ꝙ dixit.Si autem in certa specie tātum,& tunc remanet in officio,quo ad alias species.Exemplum:deliquid in officio gabellæ,& illo officio priuatus est:ne perpetuo illud exerceat.Idem potest exemplificari de loco.
g Insuper.¶ De his capitulis scripsi post Host.ne cleri.uel monac.sicut te.
h Requisitus.¶ Hic uide,quod post Host.dixi in præ.c.sicut.de hac requisitione,quæ ibi ponitur pro primo.c.
i Audiuerit.¶ Nota,q̄a non sufficit intellexisse,nisi fuerit rogatus.concor. s.§.1.uer.sed pone eo.tit.& uer.itē nunquid.Itē nota,ꝙ de quinque sensib. corporis in iuramento exprimūtur duo tm̄,uisus & auditus:qui duo proprie cōpetunt notario,qui facit instrumentum de alienis actibus:reliqui autem ꝯueniunt testib.de quib.satis s̄.de teste,§.nunc tractandū.ver.ut aūt & sequentib.Et tabellio qui ordinauit (alius odorauit rē faciēdā,uel gustauit amarā,uel palpauit durā,nō pōt de hoc facere instrm̄,licet fieri posset de alijs,ꝙ id dixerāt:sed hoc nō ꝓbaret,ꝙ talis esset,sed ꝙ tales dixerunt sic esse:hoc capere potuit per auditum. Practicemus:Dicebam tibi uas uini dulcis:duco notariū:præsentaui tibi uas uini:tu gustasti & inuenisti illud amarū:optimè poteris facere fieri instrm̄,ꝙ recusasti,solutionem illius uini.dicens illud amarū:poteris etiā adhibere testes ad gustandū & cognoscēdū:sed notarius nō poterit scribere,ꝙ testes senserint illud amarum:sed bene poterit scribere,quod tales dixerunt illud amarum.De suo autem gustu non habet facere instrumentū licet magna esset præsumptio, si adderet se gustasse,& sic inuenisse.facit,quod scripsi de proba.quoniam contra in magna gl.ante versiculo,tamen quātum.De alienis ergo actibus qui non cadunt in intellectum notarij,non debet facere instrumenta:& uide,quod dixi j.de accusatione,§.j.versicu.quid si accusatus.Cognitio igitur,quæ requiritur in notario,& testibus simul decerni debet per notariū & testes,quod natura non concedit in omni sensu corporis,ut patet per superiora.Patet hoc etiam ex eo,quia iura voluerunt soli tabellioni credi sine testium subscriptione,in auth.de hæred.& Falc.§.si vero absunt.& hoc eodem titu.§.sed si instrumenta.in fi.Testes autem non facit præsentia sola alias dormiens esset testis:sed facit cognitio eius quod agitur.3.q.9.testes Per prædicta intelligo instrumentum non probare:& tabellionem,qui id fecisset,fatue id egisse:per id tamen tabellionem non dico puniendum qua si falsum scripserit.cessat enim hic dolus.Sic & sententia iudicis non competentis.& dictum testis extra intentionem non ualet:non tamen proferenti,vel deponenti infligitur pœna proprie sumpta,cum id iure non caueatur.Vitiatur ergo instrumentum,non quia sit falsum,sed quia fecit extra officium:licet uerum,sit quod scripsit.Per præmissa.videtur,ꝙ ad dictum interpretis mediatoris inter duos diuersarum linguarum cōtrahentes notarius non pōt facere instrumentū de contractu,licet posset de uerbis interpretis:& licet vere per interpretem inter tales contrahatur lege dicente,Siue Greco siue Hebraico sermone quis loquaē,obligationē ꝑhi, dummodo alter alterius linguam intelligat,siue per se,siue p interpretem, ff.de uer.oblig.l.j.in fi.quod vide rub.de spons.ex literis.j.super 4.g.quia tamen contractus non cadit in intellectum notarij,vel testium,instrumentum de contractu non uideo fieri posse.Non obstat lex ff.de testa.qui testamento,in fi.ibi enim loquitur de testamēto scriptis.ut ibi no.vbi testis nō habet intelligere verba testamenti:sed satis est,quod intelligat se testē adhibitum testamento:& si non sit intelligens lingam Latinam.ad signandum testamentū Latini admittitur:sed secus in nūcupatiuo,ut ibi not.per l.ibi seq.Si tamen notarius & testes alterius linguam intelligerent per aliqua signa adiuncta cum uerbis interpretis,posset contractus intelligi,& sic instrumentum formari in terminis.Grecus exposuit librum,uel equum venalem:interpres pro Latino offert certum pretium:finaliter concordant. & Latinus sibi pretium numerat,& ille tradit sibi librum,vel equum:satis per hoc contractus venditionis appaiet.ADDE,quod communiter tenetur hæc conclusio in d.§.fi.de respectu vltimę partis:de qua vide etiam Fe de.consi.133.incip.dicit uerum.
k FORMA.¶ Ad literam fuit Rolandini 5.parte,in fi.
l Et calami.¶ Rolan.dicit calamarij.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mentum, iurans ad sancta Dei Euangelia, ꝙ instrumenta, tam publica, quam priuata, vltimasque voluntates, & q̃cunq; iudiciorum acta, & generaliter omnia & singula, quę sibi ex officij debito facienda occurrerẽt, seu scribẽda, iustè, purè, fideliter, omni simulatiõe, machinatione, falsitate, & dolo remotis, scribet, scripturas illas, quas in publicã formam debuerit redigere, in membranis, & non in chartis abrasis, vel de papyro, fideliter ꝓscriben-
do: necnon sententias & dicta testium, donec publicata fuerint, & apta, sub secreto fideliter retinebit, & oĩa fideliter & recte faciet, quæ ad ipsum ꝓtinebunt, ext. de confir. vtil. vel inuti. cũ dilecta. Ex præmissis ergo satis possunt instrui episcopi & barones
39 potestatem creãdi tabelliones habentes sub qua forma eos crea-
re debebunt. ¶ †Illud autem notandum est, ꝙ licet in aliquo instrumẽto dicatur: Ego talis, imperiali, vel papali, vel tali auctoritate notarius, non constat tamen ex hoc, ꝙ ille sit notarius: imo
potest obijci contra instrumentum, ꝙ non est confectũ à notario publico, C. de fide instr. indices. ibi, q̃ ꝓtis instrumẽtis &c.
a & in his, q̃ no. s. de proc. §. ratione quoq; consti. in fi.[a] non enim nascit quis tabellio, imo fit. Simile de ꝓsecrat. dist. 2. panis & calix. & duobus cc. seq. & debet fieri à prædictis, vel ab alijs, quib ip-
si hoc commiserint, vt no. C. de tabul. l fi. & s. ver. & scias. Qualiter ergo se probabi tabellionem? nam si per instrumentum tabellionatus, oportebit ꝙ ẽt ꝓbetur, qualiter is, qui illud ꝓscit
sit tabellio: & sic res in infinitum abibit: qđ tũ vitandum est. ext.
b de referi. cum in multis.[b] Debet ergo sic talis probatio fieri. Probabit enim, ꝙ publica fama & communis opinio est, illũ esse publicũ notarium, & ꝙ publicè conficit instrumenta in singulis q̃ctibus, & ꝙ instrumenta ab eo ꝓfecta pro publicis habent in tali ci-
uitate. vel diœcesi, & ꝙ exercet officium tabellionatus, & tanq̃ tabellio fungitur publicis muneribus, ff. ad municip. l. 3 in princ. & ff de off. prætor. Barbarius. 3. q. 7. c. infamis. §. tria. C. q̃, & aduersus quos, l. 1. ff. ad munic. l. fi. §. fi. j. §. instrumentum. ver. qđ ergo,
si, & iunge quod no. s. de proba. §. j. ver & nota, quod. & ver. ve-
rum licet. Nec sufficit ostendere tantum duo instrumenta per eũ confecta: imo tot debent apparere, quod euidenter appareat eum commune officium pro omnibus gerere. Sed & per instrumentum probari potest aliquem fuisse tabellionem, secundum
Innocen. 1111. quod dic secundum eum, vt no. ext. de fide instr.
c c. j.[c] ¶ †Illud etiam nota, quod tabellio multas habet appellatio-
40 nes. quod dic, vt legitur & not. C lib. 10 de tabularijs, super Ru
d brica, & l. j.[d] ¶ †Sed nũquid tabellio debet scire iura? videtur, ꝙ
41 sic: ne illicitos contractus celebrans puniatur, vt C. de sacrosan.
eccles. iubemus. §. his tabellionibus. & C. lib. 11. ut nemo ad sũ-
e patr. l j. & l 4. C. de eunuc. l. fi. e ¶ In summa no. quod licet instrumentum plura ꝓtineat, tamen tabellio, qui dicit se his interfuisse, intelligitur dicere solum de his, quæ eodem loco & die acta
sunt, secundum Innoc. 1111. ut not. ext. de probat. quoniam cõ-
f tra ibi, & personas, & omnia, &c.[f] ¶ † Hinc est, quod iudex, si in
42 sua narrat sententia, qualiter in causa, in qua pronunciat, lis fuit
contestata, iuratum est de calumnia, testes recepti, partium con-
fessiones factæ, eos, vel procuratores affuisse, & similia: non tamen hæc probantur per instrumentum sententiæ, quia hæc narratio est, non enim fuerunt acta die & loco, quibus instrumentũ ipsum factum fuit. Solum ergo per illud probatur sententiæ ꝓlatio, quæ eisdẽ die & loco prolata fuit, quo rogatum fuit. vt s.
§ breuiter. ver. sed & in sententijs. & arg. ext. de præscri. auditis, imo ẽt, secundum eum, si diceret tabellio die & loco tali fuit lis
contestata, & confessiones factæ, & iuratum, &c. non valet sup-
his, vt instrumentum: sed quantum ad hoc, sunt literæ testimo-
g niales: Quia non super his principaliter confecit instrumentum sed incidenter ea narrat. vnde oportet de illis per acta causæ, vel aliter doceri, vt in præ. ca. quoniam contra. & ext. de fide instru. c. j. C. de eden. auth. si quis in aliquo. Arg. tamen cõtra quod scriptura fidẽ facit etiam de eo capitulo, super quo princiꝑ non
h est facta, ext. de censi cum olim.[h] ad fin. C. de contrahen. stipula.
i optimam. C. de iure deliberand. l. cum aliquis.[i] Dic igitur, quod aut in instrumento sententiæ fit mentio de prædictis, aut non. si quidem fit, non auditur illa negans, & eius executionem ob hoc impediens, nisi cõtrarium probet. nam pro ea præsumit, ex quo ab ea ex causis huiusmodi nõ appellauit, vt ext. de renun. in præsentia. cum suis si. Sed si velit eam ex hoc dicere nullam, ꝓbare
tenet, ext. de ꝓc. in ꝓsentia. ad fi C. e. licet. Si quæris, qũo negans probare cogitur contra illud. C. de prob. l. actor. quę est 6. q. vlt.
ext. de ele. bonæ. j. respon. hoc operatur presumptio, quę surgit contra eum & pro sententia, quia non appellauit, ff. de probat.
cum de indebito. C. de don. inter vir. & vxo. l. etiam. ext. de probat. post cessionem. vt eccles. benef. c. vnico, prope princip 3. q.
9. indicas. Si autem de his nulla fit mentio in instrumendo sentẽ-
tie, dicunt quidam simpliciter, quod non incumbit sibi proba-
victori. præsertim si negentur substantiales solennitates
s dixi supra in principio huius secundi libri:[k] alias non
sua sententia, nisi eam doceat rite latam, vt in auth.
Col 5 de his, qui ingre. ad appell. §. illud Sed lex illa loquitur in causa appellationis. vnde videtur dici posse, quod siue fiat mentio siue non, ex quo fuit appellatum, sed iam in rem transit iudicatam, & prima facie non apparet falsa, vel vitiata, stabitur ei, ni
si probetur aliquid omissum, quod eam reddat nullam, vel falsam, quę prosequere, secundum Papam ut not. in præ. cap. cum
l in iure.[l] & j. de sententia. §. vt autem. versi. & no. secundum. & §.
43 iuxta. versi. sed quid si. ¶ † Quid si in aliquo instrumento continetur, quod A. promisit soluere decem B. quę sibi debebat ex causa venditionis cuiusdam equi, prout continetur in instrumẽto scripto manu talis notarij viso & lecto à me notario, nũquid valet, si primeuum & originale non ostenditur? Dixit Lanfrancus, quod non. vt C. de eden. authen si quis in aliquo. ext. de fide instrumen. c. j. & ff. e quicunque prædicta enim auth indistinctè loquitur: vnde non est recedendum à verbis eius, ff. de leg. 3. nõ
m aliter. Sed Vber[m] dixit valere, arg. C de falsa causa adiec. l. 3. & l. fi. Insti. de lege Fusia Cani. ff. de pact. l. tale pactũ. ff. de duob. reis, l. eandem. Nec hoc dicitur exemplum, sed originale nouum per se. Et quotidie videmus talia fieri instrumenta: quod spectãdum est, ff. si cer. pet. l. certi. §. fi. Item quid si in aliquo instrumento dicitur, A. filius B. promittit P. decem: nec adiecit, Quondã: cum tamen B mortuus sit? dic, quod propter hoc instrumentum non
n erit falsum, vel vitiosum, vt ff. si cer. pe. l eius qui.[n] & no. in actis iudicialibus sufficere, quod cum die inueniatur hoc modo. Talis libellum die tali coram tali obtulit tali: & talis est litem contestatus, & iurauit, & positionib. respondit: & consuluit, & renunciauit, & huiusmodi: & de his actis creditur sine testium subscriptione, vt s. §. prox. versicu. sed cum in literis. & caute facit, index qui in sententiarum prolatione facit de singulis mentionẽ.
Sed & secundum quosdam aliter, si tabellio scribit sententiam, & alius acta, præcipiet iudex illa acta subscribi sententię, & eorum publicationi suam prębebit auctoritatem, vt in prę §. iuxta ver si autem sententia, si autem idem utrunque scribit, ille idem acta subscribet sententię absque qualibet publicationis solennitate.

ADDITIONES.

a In fi. ¶ Vide s. e. uer. quid si producitur.
b In multis. ¶ Lib. 6.
c C. j. ¶ Vbi scripsi in j. col. ver. quid si negetur.
d L. j. ¶ Et uide, quod scripsi de probat. quoniam contra. super versicul. publicam.
ADDITIO. Adde ad uersi. seq. ibi, sed nunquid, &c. gl. in l. fi. & ibi Bal. in fin. C. de fide instr. quod tabelliones non intelligunt clausulas iuris, quas in instrumentis quotidie apponunt: vnde eorum simplicitas nocere non debet contrahentibus. Et qualiter puniatur tabellio, qui confecit instrumentum, quod de iure non tenet, uide eundem Bal. in l. 1. C. de sepul. uiol. Hen. Ferran.
e L. fin. ¶ Iste uersiculus fuit Accur. ad literam in l. 3. C. de tabul. lib. 10.
f Omnia, &c. ¶ Ibi scripsi super uer. quæ occurrerint.
g Testimoniales. ¶ Quid circa hoc dicat Hostien. scripsi in fi. præ. glossa.
h Cum olim. ¶ Super gl. pe. in fi. & materia tit. ibi diuersi gl.
i Aliquis. Vide de priuil. si papa. in prin. & quod ibi no. in 2. & 3. gl. & in cle. de probat. literis.
k Libri. ¶ Solet uocare partem, quod hic dicit librum.
l In iure. ¶ Multum memoratur a longe, cum s. in hoc §. non sit aliegata, ni si in prin. 3. col. uer. 19. & uer. illud quoque. in fi. & hæc sunt de his, quę tempus occupant.
m Sed Vber. ¶ Cuius ad literam fuit hæc additio super authẽ. si quis in aliquo. & facit j. §. fi. uer. 2.
n Eius qui. ¶ Poterat hoc omitti, quod plenius ponit j. §. proxi. uersi. quid si ita. ADDE. quod hoc tenet Bart. in l. 1. ff. de operis noui nunc. ut refert & sequitur Hippo. per Insti. qui, & ex qui. cau. ma. non possun princi. in 3. col. post medium.

Postremò restat videre, qualiter scriptura in iudicio producta impugnetur. & qualiter contra eam excipiatur: super quo notandum est, quod diuersę scripturæ in iudicio proponuntur. Quandoque enim producitur re-
a scriptum apostolicum[a]: quandoque instrumentum publicum:
b quandoque priuata scriptura[b]: quandoque forenses: quandoque priuilegium, uel ꝓfirmatio, uel concessio: quandoq; testamẽtum: quandoque instrumentum donationis causa mortis uel ẽt inter uiuos: quandoque inuentarium. Quid ergo contra quamlibet præmissarum excipi valeat, sub compendio perstringamus. Quid contra rescriptum excipi possit. s. de exhibitione rescripti est rescriptum.

ADDITIONES

a Apostolicum. ¶ Hoc non prosequitur, sed remittit.
b Scriptura. ¶ De hoc remittit in §. satis. & ibi sequentem prosequitur.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Publicum instrumentum qualiter impugnetur.*
2 *Tabellio si instrumentum tabellionatus amiserit, nec testes apparent, qui per ipsum instrumentum viderint ipsum constitui tabellionem: an sufficiat se probare diu officium exercuisse.*
Tabellio nemo præsumitur, nisi probetur.
3 *Instrumentum validum plura necessario debet continere.*
4 *Instrumentum in quo non continetur dies, vel consul, an sit validum.*
5 *Locus contractus in instrumento non insertus, instrumentum reddit nullũ quare etiam testis interrogandus erit de loco.*
6 *Tabellio conficiens instrumentum sine die, loco & consule, an poterit illũ reficere, & omissa apponere.*
7 *Publicum instrumentum si fuerit aliquo modo imperfectum, an possit reformari.*
8 *Tabellio in notula, seu protocollo diem apponens, si postea instr̃m cõficiat sine die, an videatur dies in vtroque repetitus.*
9 *Instrumentum dicitur uitiosum, si quid in eo ex necessarijs omittatur.*
10 *Instrumento in aliqua parte sui existente vitioso, an totum dicatur vitiosum & falsum.*
11 *Instrumentum vires sumit ex fide tabellionis.*
Periurus in vno, non est credendus in alio.
12 *Notario formam contractus sub compendio in protocollo, seu abbreuiatura ponente, an possit in publico instrumento ampliari.*
13 *Tabellio quomodo, & quando possit instrumento addere, vel minuere.*
14 *Instrumento perdito, an possit aliud in noua forma refici.*
15 *Instrumentum per suspectum notarium confectum, an sit validum.*
16 *Instrumenta tanto sunt cautiora, quanto plura sunt in chartis signa.*
17 *Productis diuersis, & à diuersis, cui productioni standum sit.*
18 *Instrumentum, in quo filius talis expreßi continetur, an si non supersit pater, sit vitiosum.*
19 *Testis in instrumento inscriptus, si sit excommunicatus, an reddat instrumentum nullum.*
20 *Alieno sigillo nemo debet sigillare, si proprium habet.*
21 *Instrumentum scriptum in papyro, an sit reprobandum.*
Versus Ioannis de Deo de mala consuetudine.
22 *Publica persona si de falso accusata sit & conuicta, ex tunc instrumenta & dicta eius robore & valetudine carebunt.*
23 *Nemo melius confiteri potest, quam propria manu scribendo.*
24 *Confessio in scriptis facta præiudicat.*
25 *Iudex an possit instrumentum falsum coram se exhibitum, comburere.*
26 *Instrumentum non debet scribi per notas, aut signa.*
27 *Filio instrumentum faciente de pecunia patris, an sit credendum.*
Instrumentum conficiens in negotio proprio, non est credendus.
28 *Testatore legante aliquid tabellioni conficienti testamentum nuncupatiuum, an ipse tabellio poterit sibi illud adscribere.*
29 *Testator an possit communiter legare omnibus testibus in testamento conscriptis.*
30 *Legatum testibus in testamento conscriptis, qualiter & per quos sit probandum.*
31 *Legatarius an possit esse testis.*
32 *Dicens instrumentum esse falsum in modum exceptionis, an postmodum poterit accusari de falso.*
33 *Producens instrumentum, licet non possit contra illud de falso dicere, potest tamen illud dicere contra se non facere.*

a 9.§. Instrumentum ergo publicum qualiter impugnetur, breuiter videamus.[a] Primo igitur qualiscunq; scriptura sit, vide & perlege diligẽter totum eius tenorem: alioquin non poteris eã bene arguere, seu etiam impugnare, ext. de fid. instr. accepimus. ff. de legib. inciuile. 29 dist. c. j. in fi.
1 ¶ † Et vide, quis ɔ̃xit, quis stipulatus est, & qd, & cui: & an sibi, vel alij, & an sit talis, qui hoc potuerit, & an qui ɔ̃xit, agat, vel ɔueniat, uel alius. circa quæ uide C. si qs alteri, vel sib. per totũ, ff. de ɔst. pecu. cũ q. § 3. ff. de verb. obl. stipalatio ista §. alteri. ff. de reg. iur. q tutor. in fi. Inst. de inut. stip. §. alteri. Si igit̃ alius agat, vel ɔueniat, quã qui ɔ̃xit, vide si hr̃s sit ɔ̃hentis. super quo vide C. de hær. ac. p totũ, ff. depositi. hominẽ. in princ. ff. de act. & ob. ex ɔ̃ctib. Si aũt agens non sit ɔ̃hens, nec hæres contrahentis: vide, an contrahens sit filius legitimus litigantis, qui uult habere emolumentum ex instrumento, ff. de ver. obli. filius. & l. quod dicitur. Inst. per quas pers. nob. acquir. 2 q. 6. biduum. ver. palam. vel seruus eius, ff. de acqui. rer. dom. etiam. ff. de verb. ob. seruus eius. ff. de stip. seruor. per totũ. vel nuncius, & talis, p quẽ poterit negotium explicari, ff. de pac. l. Labeo. ff. de ɔsti. pec. qua liter. in fi. & l. seq. ff. mandati, l. j. ff. pro socio, l. 5. ff. de ɔtra, & cõmit. stip. l. j. ff. de sponsl. j & 3. C. de inut. stip. ut inter absentes. itẽ vide, si agẽs sit tutor, vel curator, vel administrator, ff. qd̃ cuiusque vniuer. no. l. fi. ff de ɔst. pec. cũ qui. § pe ff. de admi. tut. quoties. in prin. ff. quando ex facto tut. l. 2. C. arb. tut. per totũ, ff. de euic. illud. § vna. vel procurator, uel syndicus, vel institor, habita distinctione, vtrum sit soluendo, vel non, ff. de procu. si procurator ff. de exercit. act. l. j. & per totum, ff. de inst. actio. l. j. & 2. & p totum, ff de actio. emp. Iulianus § si procurator. His aũt ɔsideratis opponat contra instr̃m multipliciter: & primo, ꝙ de ipsius instrumẽti fide hæsitatur: vt si dicatur, ꝙ si tabellio in scriptis id non scripsit, super quo ipse idẽ, si viuit, testificabit̃, & recognoscet suam scripturam, & testificabitur, ff quemad. test. aper. sed
b si quis. C. ad l. Corn. de falsis, si quis decurio. in fi.[b] j. ver. item opponitur, ꝙ non est. vel si discesserit. fiet comparatio literæ cum alijs instrumentis, quæ idem tabellio facit, in auth. de fide inst. in prin. & §. in his vero. & §. q not. & §. si vero nullus. extra de priuile. cum olim. 2. de excep. cum uenerabilis. de qua comparatione dic plene, vt no. in summa domini mei in tit. de fid. instrum. §. ex quib. & § à quo. & §. quis sit effectus. in auth de instru. cau. & fide, §. si vero moriant̃. ¶ Item ꝙ tabellio non fuit ɔstitutus ab eo qui ɔstituere põt, uel eo mõ, quo debet, vt s̃. § restat. ver. sed qs põt. & seq. vel ꝙ aliter se hẽt, quã fuerit scriptum, j. ver. itẽ opponit, ꝙ res. quas oppositiones me offero ꝓbaturum. Hoc ꝓbatur extra de fid. inst. cũ Ioannes. de ele. cũ inter R. instr̃o n. sic in dubiũ reuocato, non statur ei. sic intellige ext. de elec. scriptum.
2 ¶ † Quid ergo, si tabellio amisit instr̃m tabellionatus, nec apparent testes, qui per ipsum instr̃m viderint eum constitui tabellionem: nunquid sufficit probare se diu hoc officium exercuisse, ad hoc vt possit exercere, & ad hoc ꝙ instrumẽtis eius fides ad-
c hibeat̃, tanquam publicis? Do. meus,[c] ꝙ sic, ar. ext. de fide instr. cum dilectus. & de re iud. ad probandum. ff. ad Mac. l. 3. ff. de iur. fi. diuus. ff. de off. præt. Barbarius. C. de testi. l. j. Veruntamen siq̃stio est de quasi possessione officij, potest allegari ɔ̃ huiusmodi, quasi possessionem officij, ff. de reb. eorum, qui sub tut. uel cur. l. q neque. in prin. Non enim præsumitur quis tabellio, nisi pro-
d betur, ut s̃. § restat. ver. & scias.[d] & ver. ilud autem. ¶ Item obijcitur, ꝙ est alias qualitercunque falsum, C. e. l. 2. & 3 ext. eo. inter dilectos, præstito prius iuramento, vt s̃. §. videndũ. ver. faciẽda.
3 ¶ † Quid si iudex instrumentum falsum pronunciat esse verum? de hoc s̃. de rescri. præsen. §. 1. in fi. ¶ Itẽ ꝙ non est ibi inscriptus annus Domini, vel nomẽ Imperatoris, uel annus imperij, uel cõsul, uel potestas illius anni: uel ꝙ deest mensis, uel dies, uel indi-
e ctio?[e] hæc enim omnia sunt de iure ponenda: & in lr̃is papæ nomen

ADDITIONES.

a Videamus. ¶ Habet̃ quidã tractatus de hoc, q incipit, qm̃ nonnulli. & dicitur fuisse Io. B. ex quo satis adiutus fuit auctor, sed hic longe plenius.
b In fine. ¶ Vt dicebat Odof. super illa l. sup hoc stat̃ dicto suo, an scripserit vel nõ: sed de veritate scripturę ab eo non q̃rit̃. Acc. ibi no. in vl. gl. ꝙ si diffiteat̃ suã esse scripturã, tũc est suspecta: alle. ff. quẽad. testa aper. l. j. §. fi. Pileus, vbi s̃. de testi. sub instr̃o. ver. sed quid si tabellio. dicit nõ derogari fidei scripturæ, q̃a posset id dicere p malitiã: reliquit hoc iudicis arbitrio. Vide Cy. C. e in exercẽdis. intra primã q̃õnẽ. Sed quid de notario, à quo peto, ꝙ mihi det instr̃m per se stipulatũ de centũ, q̃ Titio mutuaui: ipse dicit se nõ recordari, ꝙ illud instr̃m fecerit, & sic illud celat? q̃rebat Lambertinus de Rãp. an possint illũ accusare de falso? allegat, ꝙ sic: q̃a celando ɔmittit̃ falsum, ff. de falsis, Paulus r̃ndit. in fi. & l. q testim̃ in prin. nec in facto ꝓprio eũ excusat ignorãtia. ff. de iur. & fa. ign. l. plurimũ interest. C. de resc. vẽ. qsqs. Itẽ argẽtarius, q semel habuit codicẽ rõnũ, illũ hr̃e p̃sumit̃, nisi ꝓbet se pdidisse, ff. de edẽ. si quis ex argẽtarijs. §. fi. Itẽ ꝙ de tabellione cogẽdo no. e. tit. argẽtarius. circa prin. & vidisti. s̃. §. videndũ. ver. nota bñ. facit in auth. de tabel. §. vt igit̃. ver. ꝓpterea. ibi, vt optimi fiant circa documẽta, & iusti, & cautiores, & non pp suã requiẽ & delicias alienas corrũpãt vitas. in p̃riũ inducit, ꝙ põt verũ esse, ꝙ dicit notarius: q̃a memoria labilis est, ff. de pb. si arbiter. q̃ ex tractu tpis ẽt in testib. variat̃, ff. ad Carb. l. 3. §. duæ aũt. Itẽ lex Cor. de fal. locũ non hẽt, nisi de falso dolo ɔmisso, ff. de fal. nec exẽplũ. & dolus regulariter nõ p̃sumit̃. Hinc est, ꝙ illũ allegãs ꝓbare dẽt, ff. de pb. quoties. §. j. licet fallat in casib. ff. de admi. tut. tutor, q in princ. de his: q̃ in frau. cre. l. oẽs. § Lucius. ad l. Fal. l. dolo carere. ff. mã. si ꝓcuratorẽ. §. si ignorantes. Pręsumet̃ ergo potius huius tabellionis error quã dolus, & sic facit p eo textus C. de his, q sibi in test. adscrib. l. pe. in fi. Soluit distinguẽdo, vt sæpe in hoc tit. factũ est circa conditionem p̃sonæ & tpis quantitatẽ, vt s. si notarius est bonæ opinionis, & tp̃s longũ, quo factũ dr̃ fuisse instr̃m, accusari non possit: & si accusatus fuerit, absoluat̃, salua ɔ̃ eum q̃õne ciuili in ordinario iudicio ad damnum & interesse, per prius allegata: arg. C. de testa. sancimus. In casu ɔuerso, cũ tp̃s est breue, & p̃sona est suspecta, accusari poterit, & puniri, p iura s̃. allegata: facit ff. de eden. si qs ex argentarijs. ibi, humilis & deploratus, &c. s̃m eum. Hoc scias, ꝙ si notarius iste ɔfessus esset se stipulatũ ɔ̃ eum, sed diceret se perdidisse rogationẽ, sibi uel suo sacramento nõ credit̃: imo oporteret perditionẽ ꝓbare. hoc vult tex. & glo. prædicti §. vlti. in l. si quis ex argentarijs. ff. de edend. ¶ ADDE primam partem addit. Bal. consi. 149. 4. lib. vbi ponit, an debeat dari fides instrumento, cum notarius asserat illud falsum. Quo vero ad secũdam, vide Fede. consi. 123. Alex. 73. j. lib.
c Do. meus. ¶ In summa e. tit. §. 2. ver. quid ergo, si tabellio.
d Et scias. ¶ Vide quod dixit.
e Vel indictio. ¶ Vide quæstionem, quam posui in fi. 6. lib. super data de omissione editionis, an vitiet instrumentum. Et quid si expressa non cõcurrit cum anno: ubi inferitur dictum Gof. de nomine Papæ, vel Imperatoris, anno pontificatus. uel imperij.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

mē eius,& annus sui pōtificatus,& mēsis,& dies dēnt poni hæc
probantur in auth.vt nomē Imp.præpo.docum.§.1.& 2. Colla.
5.& in auth.qui mod.na.ef.leg.§ in maioribus ita collat. 6.C.de
apoch.pub.l.j.li.x.in auth de exhib.& intro.reis,§ sancimus. ex.
de fide instr.inter dilectos,§.sed ꝯ.ex.de proc.tuæ.25.q.2.si qua.
23.dist.in noīe.in prin.ff.queād.test.aper.l.2.§.diē.ex.de reli.do.
4 cū venerabilis.s̄.§.breuiter.in auth.e.§.pe. ¶ †Quid ergo si dies,
a vel ꝯsul nō ꝯtinenť in instrō[a]?Et vr̄,ꝙ nō valet, vt in p̄dic.ꝯcor.
& C.de diuer.rescr.si qua.quæ est 25.q.2.Arg.ꝯ C.de nouo C.ꝯ-
po.§ & si quæ carū.& ff.de vētre inspic.l.1.C.de epis.& cle.nulli.
§ cū aūt.C.de Iusti.Cod.ꝯfir.§.hunc igit.vers. nullaq; dubitatio-
ne.Rn̄deo:dr̄ cōiter nō valere,vt ff.de aqua plu.arcē. l.j. §.ante-
pen.Alij distinguūt,an sit tale factū,ꝙ debeat fieri in scriptis.qd̄
dic,vt s̄.§.restat.ver.sed si alij,an non.In primo casu nō valet,vt
C.de fide instr.ꝯctus.in secundo sic,vt ff.e.l. pe.& ff. de pig.ꝯhi-
5 tur.¶†Quid si locus ꝯctus,vel vbi instr̄m ꝯficiť, nō sit appositus
b in instrō? Vr̄,ꝙ non valet,ex.de proba.qm̄ ꝯ.2.q.vlt. libellorū[b]
c C.de ꝯh.& com.stipu.optimam.in fi.vbi de hoc[c].¶ Potest enim
esse,ꝙ is,qui ꝯfecit,non habuit potestatē ꝯficiendi in loco ipso,
vt s̄.§.prox.vers.& nota,ꝙ tabellio:& versi. quid de his.nam &
testis de loco interrogatur,ex.de testi cum causam.& 3.q.9.nihi-
lominus.cū hæc duo genera probationis, scilicet per testes & ī-
strumenta,sint similia,C.de fide instr.l.in exercendis.ex. de testi.
cogend.peruenit j.ergo idē ius erit,arg.j.q.1.ꝙ quidā.de rescri-
ptis,inter cæteras Idem ēt dici potest,in literis domini papæ. A-
lij dicunt locum in instrumentis de ꝯsuetudine solum apponen-
6 dum,cùm id nullo sit iure cautum.¶†Sed nunquid confecto in-
strumento sine die & ꝯsule,vel loco,poterit iterum tabellio refi
d cere,& ea apponere,si bene recordet d?Arg.ꝙ sic,ex. d̄ sacram.
non iter.c.1.arg.ff.de verb.obl.l.j.circa princ.quia & creditur de
his,quæ gessit,vt C.ad leg.Cor.de fal.si quis decur io.ff.de adul-
te.accusaturus.Distingue,an incontinenti, seu ex modico inter-
uallo fiat:& tunc valet instr̄m:an post magnum interuallum: &
tunc non,in auth.de æqualitate dotis,§.aliud.ff.de verb. obli.l.1.
circa prin.s̄m Albe.Papien.& ext.de elec.officij. ex. de testibus.
cog.præterea.Alij dicunt,ꝙ nullo modo potest etiam incōtinē
ti,postquam facta est copia parti, cùm functus sit officio suo,ff.
de re iud iudex.ex.de officio deleg.in literis. & in præd.§.aliud.
nec enim soli tabellioni creditur,vt ī auth. de hæredib.& Falcid.
e §.si verò.sicut nec soli arbitro,C.de arbit.ne in arbitris[e].quia ab
initio factum in totum sine suspicione est:quod verò postea, su-
spicione non caret,vt in auth.colla.7.de equal.do § & ne contin
7 gat.Imò ēt dicunt plus,†ꝙ si publicū instr̄m ꝯfectū est,& aliquid
ignorāter,vel alio modo omissum sit,tabellio nō poterit amo-
dò etiam partibus ꝯsentientibus illud addere, ꝑꝑ prę.auth. & ff.
de rei vend.in fundo.& vide.ff.ad Vellei.Scia mancipia.ꝙ durū
vr̄.vnde consulti à me super hoc plerique sapientes ꝯcordarūt,
& bene:ꝙ si tabellio potest ostendere se per errorem, & non ex
certa scientia hoc omisisse,bene potest iterum predicta appone-
re,& valebit instr̄m:aliàs non.Consulo tn̄ sibi,ꝙ de licentia iudi
f cis reficiat illud[f],& vide j̄.vers.item opponitur,ꝙ res.& sequē.
8 ¶†Quid ergo,si in notula,seu protocollo diē apposuit, sed po-
stea ꝯficit instr̄m sine die,nunquid vr̄ repetitus dies? vt sicut est ī
protocollo,ita apponat,& repetat in instrō?Rn̄d.sic, vt.ff.de dā
no infe.si finita.§.itē videamus.ver.repetita igitur ff. de edend. si
quis ex argentarijs.§.si initium.Inst.ad leg. Aq. §. hæc aūt actio.
ff.de ope.no.nunc.de pupillo.§.si quis ipsi pretori.extr. de rescr.
9 causam,quæ.¶†Item generaliter instr̄m vitiať, si quid ex neces-
sarijs omittatur,vt arg.ff.de in integ.rest.l.diuus.ff. de transa. cū
hi.§.si prætor.nisi ꝯstet de facto,vt ff.de pac.l.pe.§.fi.¶ Itē exci-
pit,ꝙ est vituperatū,abrasum,vel cācellatū:ꝙ dic,vt s̄. §.restat.ī
prin.vel subscriptū,vel suprascriptū,seu īterlineatū,ex.de fid in-
stru inter dilectos.§ cū cera.de relig.do cū venerabilis.ff. ad leg.
Corne.de fal.Paulus.vel incisum,vel rasum, vel ꝙ legi non pōt,
ff si tab.test.nul.extab.l.1.§.1.ff de bo.pos.s̄m tab.l.j.§.si rosæ.ex.
de fide instr.c.fi.& s̄.§.ostēsō.ver.& collige.Sed prædi.§. si rosæ,
g facit in ꝯrium[g] nam priuilegia perpetua sunt,C. de diuer. rescr.
10 l.2.25.q.2.c.1.2.& 3. ¶†Quid si aliquod instr̄m vitiosum est, in
aliqua parte sui,nunquid totum dr̄ esse falsum? Arg. ꝙ sic 3.q.9.
h pura.19.dist.si ad sacras[h].Arg.ꝯ ex.de arbitr.cū tempore. & de
testa.Raynutius.Dic,ꝙ non,qn̄ sunt plura capitula separata, &
diuersa:secus si sint cōnexa,vel vnū est alterius accessorium.ff.
i de minor.etiam.§.ex causa.ext.de appel.inquisitione[i].Vel distin
gue per decre.ex de fide instr.ex literis. Io. dicit totū esse falsum,
nisi probet verum,C.de prob.l.pe.Bar.dicit,ꝙ totū est suspectū,
nec ei credit ī aliquo,ex quo aliqd falsitatis ꝯtinet, qualitercūq;
de ea ꝯstet,nisi alr̄ de veritate ꝯstet, ff. de fid.instr. l.2.ī fi.idē dicit
k Papa,vt no.ex.de hæret.c.fraternitatis[k].Vel dic,ut s̄.d̄ teste §.1.
uer.

ADDITIONES.

a In instrumento. ¶ Huic quæstioni conuenit,quod not.s̄.de proc.§.ratione
formæ.ver.sed quid si in mandato.& de teste,§.iam de interrogatorijs.ver.
item de tempore.
b Libellorum. ¶ Quæ est lex 3.ff.de accusat.
ADDE,ꝙ nec valet consuetudo,vt in instrumento non ponatur dies, vel
locus:ita Rota in antiq.decis.440.
c De hoc. ¶ Vide quod no.de re iudic.abbate.ad fi.lib.6.in gl.scilicet, dona-
tionib.& ꝙ super ea scripsi:vbi ēt tractatur de nomine loci exprimendo:
& Vber.de Bo.in l.optimam.ꝙ locus sufficeret: alleg. ꝙ certo loco dr̄ esse
promissum id quod promissum est Ephesi.vel in alia ciuitate, ff. de eo, qd̄
certo loco,per totum.si diceretur actū in diœcesi,nimis esset indetermina
ta locutio:finaliter putat,ex talibus inscriptionibus nō vitiari instr̄m, sed
fieri suspectū:maximè ꝑꝑ cōsuetudinē, q̄ vult certū & determinatū locū
apponi,nec viribus carebit,nisi producēs adiuuet illud per testes. C.de ꝑ-
ba.l.vlt.& de falsis.l.fi.Et scias, ꝙ ēt intra ciuitatē posset esse generalitas ni
mia:vt si dicať,actū bononiæ in quarterio sancti Proculi:de quo Dyn.suo
consi.21.quo casu puto procedere,qd̄ prædixi post Vbert. vnde auctor.s̄.
§.2.ver.post nomē valde specificè posuit locū loci.de tali ergo hoc intelle
xisse vr̄.facit in auth.quib mo na.effic.leg.§.quantū verò.col.6.& facit,qd̄
de libello accusationis not.j̄.de accusationibus.in prin.
ADDE Angel.idem tenentem eius cons.220.Bal.cons.221.2.lib.Alex.con
si.54.2.lib.& consi.123.1.lib.
d Recordetur.¶ Adiuuabo te declarando tres opiniones sequentes, in quan
tum de die queritur.Ad negatiuam induciť,ꝙ sibi soli nō est credēdū : vel
sequitur,nec debet ipse fungi duplici officio,factoris s.& correctoris, C.de
assess.l.fi.de prox.sacror.scri.l.hac parte.& ibi cū corpore,li.12.Itē necessa
ria omissa vitiāt,C.de testa.l.testamētū nō ideo infirmari. ergo nō repara-
bit.Ad ꝯriū,error notarij veritati præiudiciū afferre nō debet, C. de testa.
l.error.C.de error.aduo.l.2.ff.de off.prę sidis.illicitas. §. veritas. & prom-
ptiores esse debemus,vt res valeat,ff.de verb.obliga.quoties. de reb.dub.
quot.ext.de uerb.sign.abbate.uers.hic autem.ubi concord.& ratione iura-
menti præsumitur pro notario,ext.de præsum.illud.de præscr. ad audien-
tiam.Est aduertendū,ꝙ versiculus sequens declarat auctorē intellexisse de
defectu in notula,uel protocollo.Opinio Alb.Pap.distinguit nouū à uete-
ri,ut sequiť.Placuit Gui.de Suz.in l.j.§.editiones.ff.de eden.inducit labili
tatē memoriæ.ff.de acq.pos.l.peregrè.ueniat igiť hoc in discussione & cau
sę cognitione,ff.de Car.edic.l.in causæ.facit,quod scripsi de præsum.illud.
in gl.magn.ante fi.Secunda opinio placuit Colūbo,principaliter ꝑ auth.d̄
æqua.do.j̄.allegatā,& per l.testamētum.quā superius allegaui.Tertia opi-
nio,q̄ placet auctori,iustificať ex eo,quia nullo iure uř ꝓhibitū: & sic ē ꝑ-
missum,ff.de procu.mutus.§.1.ff.de testi.l.1.& est hoc brocardum, de quo
ext,de trāsla.c.2.in gl.arg.qd̄.Secūdū hoc ergo rn̄debo ad §. & ne contin-
gat.qui aliàs est uer.sub §.dedimus,ꝙ nō ꝑtinet ad casum nr̄m cū ibi loqua
tur de ꝯiugib⁹,iter quos ex post facto facile aliquid ꝯfingereť ī fraudē credi
torū,C.de do.l data.Vn̄ dos à principio ꝯstituta,nō est suspecta: secus ī au
gmēto secuto.Hic āt cessat suspicio,cū certū sit,si istr̄m factū fuit, ꝙ id fuit
certis die & loco,quę necessario comittanť contractum: de re iu.abbate.in
fi.lib.6.Et per hoc ēt rn̄detur ad §.si vero absūt.in auth.de hær. & Fal.Te-
stium.n.pręsentia,vel numerus nō est dē necessario comitantibus ꝯctū,sed
de validantib.vn̄ nū sic liceret in illis addere,vt in primis.Itē instrō qn̄q;
creditur,licet nō sint testes inscripti:ergo q̄stio,&c.patet id s̄.§.prox.in fi.
cum sua remis.Teneo igitur cū auctore:& ꝯsilium, qd̄ de adeundo iudice
subdit,ꝯmendo maximè,ꝑꝑ id,qd̄ dixit lex,eos q.in prin.ff.de leg Cor.de
falsis:licet ꝑꝑ id, quod proxime dixi,hic nihil sit aduersum, imò necessa-
rio instituti. Haberet ergo locum ꝯsilium,qn̄ errasset in die.tunc enim be-
ne esset ꝯrietas,& expediret cōsiliū prædictū. Et hoc casu plus esset neces-
saria dist.an notarius sit bonæ famæ: & an alteratio diei præiudiciū afferat
aduersario,uel non:& hæc mouerent iudicē ad facilius, uel difficilius con-
cedendum correctionem diei:& facit,quod statim dicam.
e In arbitris. ¶ Nec soli iudici,ext.de probat.quoniam.
f Reficiat illud. ¶ Putat Nicol.hanc licentiā necessariā qn̄ de illo errore mo
ta est quęstio inter partes. alias, si notarius videt se errasse in protocollo,
uel instro,poterit illa corrigere,nouū protocollū,uel instr̄m faciendo,quod
mel ius est,quam corrigere, ex quo posset haberi aliqua suspicio, ut no.C.
de test.l.fi.non tamen dicit,illud non ualere. facit lex.quid tamen.ff.de ar-
bi.facit,quod j̄.eo.uer.dixi.
ADDE Alexan.consil.70.1.lib.ubi sequitur hanc addit.& precedentem.
g Contrarium. ¶ Vide,quod not.de confir.uti.uel inuti.cum dilecta.in 4.gl.
& quod ibi dixi.
h Ad sacras. ¶ Vbi no opi.Io.& Bar.de quibus sequitur.
i Inquisitione.¶ Hoc dictū placuit Gof.ut dixi de ele.ecclesia.2.in gl.hic tra
ctat Gof.Ipse tn̄ Gof.in sua q.xj.dicebat, ꝙ si cōstat eū q scripsit aliqd in
eo correxisse,sint vnū,uel plura capitula in instrō;nō reputat illud in aliquo
uitiosū,allegat C.de testa.si vnus.per q̄ leg.dicit ꝯriū in toto,si alius immu
tauit,hoc in instr̄is,in rescriptis auctoritate papæ si certū est scriptorē eo-
rum correxisse,nil uitiosum:si dubitatur,dicit distinguendum, ut in decr.
ex literis,e.tit.hoc in rescriptis apertis.in clausis dicit, ꝙ nulla suspicio est
ut ibi not.per prædicta:uides,ꝙ ibi non loquitur,cum constat instrumen-
tum in uno capitulo falsum.
k Fraternitatis.¶ Vbi post eū,& Hos.plenè scripsi,cum certi reges in suis re
gnis sibi uēdicēt ius imperiale.Vidi dubitatū,si Rex decernat instr̄m,uel at
testationē ualere,in eo,qd̄ ueritatē cōtinet ualeat,nō obstāte,ꝙ in aliqui-
bus falsa ꝯtineat:& omissa disputatione ꝑtātis ipsorum, de qua ēt aliquid
scripsi de re iud.cū te.in gl.magna,uer.sed nūquid & ꝯ quos facit lex 2. C.
de of.præfe.præt.dicendū uř,tale decretū nō ualuisse: quia non ualeret ēt
factum ab Imperatore,ꝯ partem nō uocatam,cuius ius per illud tollitur,
uel læditur,C.si per uim,uel alio mod.l.2. Idem de ipsius rescripto, C. de ꝑc.
Imp.of.l.2.ad idem C.si ꝯ ius,uel uti.pub.l.fin.Potest tn̄ tale regis decretū
interpretari s̄m ius cōe,s.in falsitate circa extrinseca,quę non uitiant: non
autem circa substantialia,quæ iuxta superius dicta totum uitiant. facit l.si
quando.C.de inoff.test.ext.de elec.ecclesia.de rescr.cum adeo.
ADDE,ꝙ facilius ꝯprehenditur mendax,quàm claudus: ut hic colliges,si
Old.inspexeris,eius cons.37.inci.ad primam quæstionem.

ver.item quod aliquid.& de hoc s̄.§ ostenso.ver.& not. ꝙ si.idē
11 dixit Iac.de Al. ¶ † Cùm enim instr̄m vires sumat ex fide tabellionis,quia nisi ipse subscribat,est priuata scriptura, C.qui po.in pig.hab.scripturas.cùm in vno inueniatur periurus.non adhibe-
a tur ei fides in alio capitulo.extrà de præscrip. ad audientiam[a] H.
b verò & Da.& Tanc.[b] dicũt,ꝙ tantum ille articulus erit falsus, & ab alijs separatus:sed si ibi est falsitas,vbi est vis quæstionis, totũ reputatur falsum,vt C de edicto diui Adriani tol.l.fi. Hæc quæ-
c stio est venerealis l.[c] ¶ Item opponitur ꝯ instrumentum, ꝙ non continet causam,in qua distinguo : nam si est confectum super obligatione,tunc præsumuntur omnia solenniter acta, Instit. de fideiussor.in fine.& de inutili.stipulat.§ si scriptum.ff.de verbo.obl.sciendum.nisi quis probet ꝯ:quod facere potest,ff.de pactis,iurisgentium.§.quod ferè.Si autem confectum sit super cōfessione:dic,vt.s̄.de confessis.§.nunc videndum. ver.si autem in causa prima.& in Summa do.mei in ti.de fide instr. §. quibus instrumentis.ver.item ꝯ tenorem. ¶ Item opponitur ꝙ res aliter fuit gesta,quàm contineat instrumentum,s̄.ver.item ꝙ tabellio. quod potest opponens probare,C.plus ualere quod agitur per totum,ext.qui fil.sint leg.per tuas.& de probat.tertio,ext.de e-
12 lec.cũ inter R.C.de prob.ad probationem.& ĩ.ver.prox.¶†Hic autem putò,ꝙ licet notarius in protocollo,seu abbreuiatura ponat sub compendio formam contractus,ipse tamen, vel is, qui in hoc sibi succedit,potest postea in publico instrumento verba ampliare,addere,& mutare,& omnia ibi ponere,quæ ad ꝯctum sint vtilia,seruata tñ forma ipsius ꝯctus,& substantia non mutata:ar.ad hoc C.de no.Cod.comp §.adijcientes.& C.de veteri iure enuclean.l.1.§.sed & hoc studiosum.ff.de re iudi. actorum. &
13 vide s̄.§.ostenso.ver.illud quoque.& seq.¶†Quid si à ꝯhentib[9] data est tabellioni licentia addendi & minuendi,& instrumentũ, prout melius poterit conficiendi ad sensum sapientis? Res. poterit addere,& minuere,& facere ad confirmationem rei gestæ,ꝯctus substantia non mutata,vt rem, vel pretium:talia enim verba non possunt ius commune immutare,ff.mandati,si mandato. §.fin.& facit.ff.de re iudic.actorum,C.de ueteri iur.enu.l.j §.sed
d & hoc.ff.de hær.inst.illa institutio.[d] ¶†Item opponitur,ꝙ instru
14 mento perdito refectum est in aliam formam,quàm prius esset non est tamen vis,vtrum instrumentum loquatur in prima, vel in secunda persona,dum tamen non immutetur substantia veritatis:vt ext.de conuer.coniu.dudum.& ff.de donatio.ex hac scriptura.nisi forte in instrumento sententiæ,in quo iudex debet in prima persona loqui:ar.C.de sent.ex breui.recit.l.j.Alij ꝯ,vt infra.de sententia,§.iuxta.vers.non valet etiam.Sed nec refert vtrũ concipiatur per verba præsentis,vel præteriti temporis, extr.de iure pat.ꝙ autem.in fi. Vtrum autem instrumentum perditum, verbis primis non mutatis,reficietur,de hoc not. s̄.e.§.postquā.
15 uers.1.¶† Item opponitur,ꝙ non est confectum per eum notarium,qui est suspectus.s̄.vers.primo.Super quo nota breuiter,ꝙ est magister stationis,qui maior est in statione : sub quo est tabularius:& sub isto est minor tabellio,in authen.de tabellionibus in
e prin Coll.4.e Qñque tñ vnum pro reliquo ponitur. Vnde olim cum ꝯhentes veniebant ad eum,qui præerat stationi,ille remittebat eos ad alium,putà ad tabularium,vt eos audiret : & is,qui fortè scribere nesciebat, audito ꝯctu iterum alij, putà tabellioni,scribendum committebat,vt ibi probatur.Hodie verò tabellio ꝯctum audit vsq; in finem,& ipse per se debet scribere documentum,& complere,vt in e.ti.§.nos autem.& §. vt igitur omnia.& C.lib.x.de tabu.generali.C.de fide inst.ꝯctus . nec pōt hoc alij committere,in auth.e.§.pen.quia facere instr̄m non compe-
f tit iure magistratus[f].vnde non potest committi,ff. de offic. eius, cui

ADDITIONES.

a Ad audientiam. ¶ Huic dicto,& ipsius rationi concor. aliter Iaco. vt ponit Cy.C.de transa.si ex falsis.in fi.qui dixit,ꝙ si falsitas procedit à notorio in totum reprobatur:alleg.ꝙ semel malus,&c.habetur regula , semel malus.in 6.alias, secus. Accurs.C.de vet.iur.enuclean. l. 2. simpliciter dixit in vlt.col.instrumentum ratione partis totum non cēseri falsum: sed in præd. l.si ex falsis.vr̄ distinguere inter separata & connexa,vt s̄.Item sciendũ est, ꝙ de producente instrumentum in vno capitulo falsum,Guid.de Suza. q̄rit in ea.l.si ex falsis.an teneatur pœna falsi?& vr̄ ꝙ non: quia non est omnino falsum,quod habet primordium veritatis,ff.de lega.2.cum filius. §.hæres meus.tenet contrarium,quasi tot sint instrumenta, quot sunt capitula, vt in eadem.l.in fi.ff.de verbo oblig.l.scire.in princ.& l. quod dicitur.& l. Publius.& ff.de minor.l.etiam.§.1.& de euic.l.quod dicitur.in prin. Quærit demum,si fasum sit,vbi nulla est vis quæstionis,an vtens eo teneatur pœna falsi?& tenet,quòd sic:allegat ff.ad l. Cor.de fal.l.si quis legatum. in prin. & ff.de arbit.l.cum pœna.& si quis cautio.qui autem.in fine. & de edend.l. vbi.§.1.Remissiones vide ĩ eo.§.in fin.

b Et Tancr. ¶ & Alber.Galeo.eodem.titul.versicul. sed pone, quòd instrumentum.

c Venerealis l. ¶ Bar.ibi recitat tres opiniones,ex his subdens suam. Pileus quæstio.92.tenuit dom.Io.& per eandem legem,quando in parte non modica.& maximè,circa sui substantiam,apparet vitiosum : quia breuiter & pulchrè allegauit,non habentibus eius scripta hoc participo : dixit enim, quod contra instrumentum faciunt quatuor. ¶ Primo, pro parte vitiosi contra alium iusta præsumptio. ¶ Secundò,ueritatis pro falsitatem sit corruptio. ¶ Tertiò,totius ratione partis contaminatio. ¶ Quartò totius pro parte legitima condemnatio.Ad primum inducit ff.de probat.cum de indebito.C.de edict.diui Adrian.l.fi.Ad secundum.ff.de excus.tut. qui test. ff.de rebus dubijs.si is qui.§.vtrum.Ad tertium C.de vet.iur.enuc.l. vlt.in fi.Ad quartum.ff.ad Syl.si quis in graui.§.si quis tabulas. ¶ Ad contrarium inducit alia quatuor,vt dicit,fortiora. ¶ Primum,ratione partis circa totum non habenda suspicio. ¶ Secundum,vtilis propter inutile non facienda mutatio. ¶ Tertium,maioris partis legitima præpositio. ¶ Quartum, residuæ partis perfectissima lectio.Ad primum.ff.de his,quæ in test. delen. l.penul.& C.de trans.l.penul.Ad secundum.ff.si cert.petat.l. certi. Ad tertium.ff.de contrahen.empt.l.domum.Ad quartum.ff.de his, quæ pro non scri.l.2.

ADDE,quòd Bar.in l.si ex falsis.C.de transact. tenet, quòd instrumentum falsum in vno capitulo,sit in totum falsum Bald.verò cons.264.inci.factũ tale est.1.lib.consultus,cum in instrumento esset venditio duorum castrorum,& in rei veritate non esset venditio facta.nisi vnius castri,respōdit,nō in totum vitiari:& ita tenere Old.& Accur.& facere no.per Imo.in d. ca. fraternitatis.

d Institutio. ¶ Ibi,& in præ.l.si mandato.§.fi.tractat de hac clausula Richar. Malum.in sua quæstione mihi 17.quæ incip.Titius ex prę defuncta.terminauit,ꝙ si talem clausulam ad verbum reliquit.non potest addi Iure institutionis,vel huic simile:quod habet validare testamentum, quando deficē dentibus erat relictum. Quicquid dicat,contrarium fit de facto,& habet æquitatem:sæpissimè enim testatores filiabus relinquunt, filios instituunt. Ad hanc autem verborum subtilitatem seruandam subdunt, ꝙ habeatur consilium sapientis, maximè cum verbum Relicti,etiam institutioni coaptetur,vt notatur in auth.de here.& Falc.§.hæc quidem. super verbo,relictis.ff.de test.ex ea.§.1.& de here.instit.l.his verbis.in gl.& quod no.de test. c.1.lib.6.in glos.nunquid. In fine autem quæstionis illius tractat, quid talis clausula in contractibus operetur:dicens primo,ꝙ omne id,quod in testamentis operari posset.vt scilicet voluntas testatoris,& id,quod sensit, describatur ordinatiori,& clariori modo,& magis proprio , & in dubio opinionum tutiori:& hoc fortius in contractibus, qui magis possunt conferri in alterius arbitrium,quàm vltimę uoluntates,ff.de testamen.l.3.& quod ibi no.ĩ fi.j.gl.In illis ergo sapiēs supplere poterit de ꝯsuetis licet nō dictis. Et sic posset intelligi,quod no.ff.de verb.obl.ex ea parte.s. ꝙ ibi consuetũ erat promitti pœnam.Nec obstat,ꝙ consueta veniunt etiam sine clausula, de sapiente,ff.de ædil.edic.ꝙ si nolit.§.quia assidua.& de aqua plu. arcen.si prius.§.j.quia id additur ad dubitationem tollendam, ff. man. qui mutuũ. Supplebit ergo in consuetis & naturalibus,cum consuetudo est altera natura,ff.de lib.& posthu.si quis posthumos.inducit,quod not.ff.de act.emp. emptorem.§.qui autem.in prin.magnæ gl.& l.si quis seruum.in glo. 2.& in hoc consilio veniet arbitrium boni viri,ff.de reg.iur.in personam.§.1.per quod etiam inconsueta possent suppleri:extranea vero,uel accidētalia,vel naturalia,quæ bonus vir non arbitraretur, supplere non poterit: quia de his non videtur actum,vel cogitatum.facit de iniur.in nostra. de iureiur.c. pen.quod procedit in omni generalitate, vel obscuritate,de reg. iur.inspicimus.& c.generali.lib.6.De substantialibus autem certum est supplere nō posse:illa enim à principio sic insunt contractibus quod sine illis vitiant. C.de testa.l.testamentum.de spons.tuæ.& c.seq.ĩ fi.& quod no.C.de ꝯ.emp. l.in vend.de substantialib. aũt & naturalib. ꝯctuum , & de accidentalibus remittit ad no.ff.de ꝯh.emp.l.pacta. Per prædicta terminatũ fuit,in ꝯctu venditionis,donationis,vel alio,quo transfertur dominium. posse addi precarium,s.ꝙ vendens,vel donans se constituit precario possidere pro emēte, vel donatario:quia id fieri consueuit:& efficacius venitur ad mentem , ꝯhentium:facit ff de manu.test.si quis locuples.in fi.de le.3.si quis.C.cōia de legatis,l.1.circa med.& idem cum notarius posuit,&c.ut illud ibi includatur,quod est de natura,uel more ꝯctus,ff.de li.& posth.l.Gallus. post princ. de iureiu.si duo patroni.in prin.& §.idem scribit. ¶ Redeundo ad quæstionē auctoris de potestate data notario,inuenio super l.1.C.de proc.opiniones recitatas.Prima opi. hēt,ꝙ possit,ꝙ uerbũ sonat,cum ꝯctus ex conuentione legem accipiant,ff.de reg.iur.contractus.& eo.ti.contractus . libr.6. & nil tam congruũ fidei, quam promissa seruare,ff.de pactis.l.j. circa prin. C.de transact.non minorem.& quia uerba debent aliquid operari in contractibus,legatis,& priuilegijs,ff.de usuris.si stipulatus.de leg.j.si quando. ad municip.l.2.de priuil.si papa.§.1.in fi.li.6.Gui.de Suz.distinguebat, an esset,uel non esset certus sapiens nominatus ad id,ut primo casu procedat, quod dixi:allegat C.de contrah.emp.l.fi.ff.loca.si merces. 2.resp. C.de nouo.Cod.fac.l.hæc quæ necessario.§.ideoque . Secundo casu nil possit, per præ.l.si merces.1.resp.facit ad hanc distinctionem ext.de arbi.innotuit. de elec.c.2.lib.6.Iac.de Are.etiam eo casu,quo fuit certus sapiens nominatus restringit ipsius potestatem,ut s̄.dixi post Richar. Quando autem uenditor promittit securare emptorem ad sensum sapientis , & sapiens dicit fideiussorem dari:uide,quod no.ĩ.de emp.& uen.§.j.super uerbis, fideiussoris protestatione,quæ ibi ponuntur in instrumento contractus:& uide etiã, quod ibi dicam.

ADDE,ut plenè per Bart.& Alexand. in l. illa institutio. ff. de hæredibus. instit.

e Collat.4. ¶ Et uerba sunt Acc,quæ sequuntur ibi not,§.primo, in gloss. caue tibi.

f Magistratus. ¶ Hęc ratio fuit Acc,in gl.de qua dixi. Sed non placet Iaco. de Bel.cum certum sit tabellionem magistratum non esse. Sed hoc uoluit Accu.nec iurisdictionem habere,sed habet officium . Dicit ergo rationem esse,ne usurpentur officia, uel promiscuis actibus confundantur : alleg.C. de episcop. & cleric. repetita . & libro 12. de numera . & actu. l. 4. & 6. & l.nemini.

ADDE rationem,ꝙ personæ fides & industria est electa,ext. de off.dele. fi.§.2.ff.de sol.inter artifices.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cui man.est iur.l.1.in prin.Si tamen commiserit,seu delegauerit, punitur ipse:sed instrumentum factum videtur valere,vt in eod. ti.§.vt tamen non.versi.si verò potest.Sed illud in ciuitate Constantinopolitana,vt ibidem no.[a]Sed quid videmus Narbonæ & Florentiæ aliquem esse magistrum stationis, & ille mandat per discipulos confici instrumenta?Resp.illud ideo est . quia & ipse discipulus audit ɔ̄ctum,& ei iniungitur scribere documenta: iõque scribere potest,& magister ibi suum signum apponit, & se subscribit propter maiorem auctoritatem,vt. ff.de eden. si quis
16 ex argentarijs §.1.¶†Nam quanto plura signa in chartis , tanto sunt cautiora instrumenta,vt in auth.de fide inst.§ oportet. 98. dist.§ j.& c.1.& 2 ex.de of.del.prudentiam.in princ.ibi, integrũ est iudicium , &c. Vbi autem non est magister stationis, habens discipulos iuratos in prædictis locis,non potest vnus tabellio id alteri demandare.Ex quo patet,ꝙ extirpandus est abusus,qui in plerisq; locis diœcesis & prouinciæ.Narbo. irrationabilter inoleuit,vt 68.di.corepiscopi Ibi enim tabelliones mandant in singulis villulis,vel castris,sacerdotibus,vel clericis, & qñdoque ẽt laicis,vt eorum vice audiant testamenta,& contractus matrimonij,& alios,& in scriptis cum testibus redigant: ex qua scriptura ipsi postmodũ conficiunt instrumenta,vel scripturæ per illos factæ subscribunt:& malè,vt patet ex præmissis: nec talis scriptura faceret fidem,si opponeretur. In his autem multum operatur cuiusque loci consuetudo,ext.de fide inst.cum dilectus. ¶ Item opponitur,ꝙ talis illud scripsit,qui non posset esse tabellio: qđ dic,vt s̄.§.restat.versi.sed cum dixeris.& seq. Item opponitur ɔ̄ instrumentum , ꝙ per aliam scripturam contrariam eadem die factam,vel ab eadem parte productam,derogatur ei fides,ex̄.de fide instr.imputari.C.e scripturæ.Idem & in literis papæ , ext. de
17 rescrip.pastoralis.¶†Sed pone:produco instrumentum , in quo continetur,ꝙ promisisti mihi decem Narbonæ die tali : tu profers aliud instr̃m,in quo continetur me , vel te , illa die fuisse stipulatum Romæ:quæritur,cui potius stabitur?Et vr̃,ꝙ vltimò ꝓducto:ar.C.de ɔ̄hen.stip.optimam.ad fi.ext.de test. ex tenore . Sed dic ꝙ iudex inspicit quod instrumentum inducat maiorem probationem:quia fortè primum inducitur per eum , qui ɔ̄sueuit facere & producere falsa instrumenta,ext.de pign. illo.in fin. vel erat abolitum, vel cancellatum,seu vitupe atum , vt C de edicto diui Adria.tol.l.fi & ff.de accusa.si cui §.ijsdem . vel tabellio non erat bonæ famæ,extrà de præscr. veniens. vel proferens erat persona famosa & vilis, ff.de edend si quis ex argentarijs.§. primo.Si autem ambo sint equalia,quo ad hoc,attendat,vtrum secũdum producat ad absolutionem,vel obligationem; si ad absolutionem,creditur secundo:si ad obligationem, non creditur, vt ar.ff.de act.& obl l. Arrianus,ext.de probat. ex literis. & s̄.de
b confes.[b]sed si expediens visum fuerit,nulli credat,C. de fide in-
c strum.scripturæ. Sed eodem themate retento [c] , pone,ꝙ tu per tuum instrumentum obtinuisti , nunquid ego potero probare ɔ̄rium per testes? Dicit Vber.ꝙ non,ar.C.de fide inst.l.3 ff. de ædil.edi ꝙ si nolit.§.in factum.& vide s̄.§. prox. ver. sed pone,ꝓ-
18 duxit.¶†Quid si ita [d] continetur in instrumento:P.filius T. ꝓ-
d misit die tali decem H.& illa die T.non viuebat : & sic P. non erat eius filius?Dic,ꝙ non ideo falsum dr̃ instrumentum , vel vitiosum.ff.si cer.pet.eius qui.debet.n.suppleri filius T.s. quondã. Sic debet exponi & suppleri ff.de damno inte.si finita §.si fortè. ver.vt autem ibi,dominus,s.quondam:& C.de rebus cred.ad excludendum ibi,tutor,s.quondam,ff de publica & vect.l. cotem.
e §.illicitarum [e]& C.de testib.l pen. ¶ Item opponit,ꝙ aduersa-
f rius semel coram iudice professus est se eo non vsurum [f], C. e. l. 3.ext.de accus.veniens.7.q.1.quàm periculosum ext. de renunc. srnè.& c.dilectæ.¶Item,quòd non sunt ibi testes scripti,extr.de proc c.r in auth de fid.inst.§.si quis igitur.& §. sed & si quis igit. & §.sed & si quis.quod dic,vt s̄.§.restat. versi. sed cum literis & in Summa domini mei eo.tit.sub.§.idem redditur,ver item) s̄m Goff. ¶ Item quòd non est ibi numerus testium,qui secundum legem requirit̄,habita distinctione,vtrum ɔ̄haẽ in ciuitate , vel agro,à perito,vel imperito:& an ɔ̄ctus ascendat libram auri,vel non,in auth.eo.§ sed & si instrumenta,C.cod.auth.at si ɔ̄ctus.s̄.
g de teste.§ restat.[g]¶Item,quòd testes inscripti non sunt idonei: putà quia sunt de adulterio condemnati, ff.de test scio.quod dic vt s̄.de teste.§.j.ita possunt enim impugnari,sicut produci in iudicio.Contrà,quia sufficit illos fuisse bonę famæ t pe,quo fuerũt inscripti,C.de testi.l.j.de hoc s̄.de teste,§.j.versi item opponit ꝙ
19 est cri.¶†Quid si testis inscriptus in instrumento , est excõicatus: Resp. instr̃m nihilominus valet,dummodo instr̃m non sit aliàs suspectum:quia tunc non daret̄ ei fides per testem,nisi excõicatum.Si aũt nunc est absolutus,bene dat fidẽ instr̃o p suum testimoniũ.licet tẽpore,quo fuit inscriptus , excõicatus fuisset. Sed ɔ̄:si nunc est excõicatus.sed t pe inscriptionis non , tunc per suum dictum non dat fidem instrumẽto suspecto, cùm sit excõicatus,secundum Papam. Alij ɔ̄. De hoc secundum Papam extrà
h de excep.pia.§.si vero [h].Ar.pro & ɔ̄,s̄.de teste,§.1. versi. item ꝙ
i excõicatus & seq.& ver.quid si post datum.& seq.¶Item[i],quòd in instrumento deest aliqua litera,ext.de fide instr.ex parte ff. de manu.test qui habebat ¶Item , quòd illi qui dicuntur in eo.interfuisse ɔ̄ctu,tunc erant alibi , extr.de his, quæ si à præ quanto. & de testi.tam literis.in fin.C.ad leg.Corn de falsis, l.qui veluti. ¶Item quòd notarius non fuit rogatus facere instrumentum. quod

ADDITIONES.

a Ibidem not. ¶ In gl.hic est ar.quod tenet in alijs locis instrumentum non valere.Sed ad partem,ꝙ ualeat instrumentũ inducitur,ꝙ alius est,qui scribit testamentum originale,putà seruus , vel ipse testator. & alius, qui illud publicet ad fidem faciendam,putà officialis,magistri census,vel similes Patet primum ff.de testa.l.seruus.& C.e.hac ɔ̄sultissima.in prin.& C.eo.testamenta.& l.ɔ̄sulta.Idem in donatione scripta per vnum.& per alium publicata,C.de dona.l.in hac.& maximè in hoc,cũ consentit, qui protocollum scripsit.facit regula,qui per alium.lib.6.concor. & omnia nostra facimus, &c.C.de vet.iure enuc.l.j.§.sed neque.facit.ff.de edendo , si quis ex argentarijs.§.j.& vr̃ casus in auth.de fide instr.§.in his verò.ibi,si quidem per se non scripsit,sed per alium ministrantem sibi. Quòd non possit, inducitur: quia qui per se cognouit causam,pronunciare debet per se,non per alium, C.de sen.ex breuic.recit.l.2.& 3.facit C.de iur.emp.l.fin. C.de his,qui veniam ætа.l.2.Dilatare potes materiam per no.in regula,potest quis. li.6.In parte prima dicit Nicol.notarios distinguendos, vt iudices , quorum aliqui totum & partem committere possunt,etiam priuatis.ff. de iuris. omn. iud.l.magistratibus.& l.eum qui & l.2.& 3.in fi.ext.de off. del. super qõnũ. §.2.in qua tñ non procedit,ꝙ dr̃ de priuatis personis, de rescr.statutum.§. 1.lib 6.Sunt alij,qui iurisdictionem habent in volentes tñ , qui dicuntur iudices chartularij,de quibus C.de iud.rem non nouam.§ 1.ff.eod.l. 5.extra de restit.in integ.c.pen.Sic est dare in notarijs magistros tabularios,& tabelliones,vt dictum est s̄.ver.prox.& ver.hic seq Et horum diuersæ sunt species,& diuersa officia & nomina,de quib. no.C.de tabular. super Rub. Et constat per prædicta ꝙ tabularij scribere possunt per alios, & per se signare.& hoc innuitur in auth.de tabellio.in prin.ibi,cõpletum à tabellione & tabulario.Possent etiam per seipsos totum scribere . omnis enim tabularius est tabellio,secundum eum:sed non conuertitur.Item etiam ipse quem tabellionem vocamus,si à seipso extra officium sine commissione facta à tabulario rogatus scriberet instrumentum, haberet plenam fidem sine subscriptione tabularij Sed cum in officio ex commissione tabularij scribit,illa scriptura à subscriptione magis tabularij,quã à subscriptione tabellionis fidẽ habet.facit ff.de off.eius,cui man.est iur.l.si prætor . Sunt alij notarij,vel tabelliones,qui stationes non habent,nec per aliud officiũ quàm tabellionatus deputati sunt ad scribendum,& audiendum instrumẽta:illi instar secundorum iudicum,de quibus s̄. bene possunt audire ɔ̄hentes,& conficere protocolla,& instrumenta:& totũ per se debẽt audire,scribere & complere,& nullam partem per alium explicare,vt in d.§. nos aũt. de tabellio.Si verò instrumento nõ reducto in modum,morte, vel alio impedimento ineuitabili,non posset rogatus facere instrumentum auctoritate ordinarij,fiet per alium,& valebit,ext.eo.ti.c. pen. Itẽ si consuetudo loci haberet ꝙ ex protocollo vnius possit alius notarius facere instrumentum,illi staretur,C.quæ sit longa consue.l.j.extr. e. ti.cum dilectus. 2.rñso, vbi etiam decuriones,vel regimina ciuitatum hoc alicui cõcederent, ꝙ de alterius protocollis possent instrumẽta publicare,valerent talia instrumẽta:& sic seruat Italia .facit ff de iustitia & iur.omnes populi. & de emanci. li.l.1.& vide s e.ti.§.ostenso.ver.ꝙ si aliquis tabellio.& in uer. ibi sequenti tractatur de abbreuiatura protocolli:de quo vide,quod ibi dixi.

ADDE ad ver.seq item opponitur,quòd talis illud scripsit &c. ꝙ aliquis prohibitus etiam notarius,licet sit in quasi possessione tabellionatus,& cõficiat instrumenta,non tamen propter hanc quasi possessionem tenuit valida sua instrumenta:secus tamen esset,si ille esset in quasi possessione huius officij,qui posset esse tabellio: vide per Aug.in add.ad Bar. in l. generali.C. de tabul. lib.x.

ADDE,vt per Bal.cons.85.2.lib.Paul.de Cast.cons.230.per Pet. de Anc. cons.243.

b De confessionib.¶ §.nunc videndum.ver.si autem.& ver. sequentibus.

c Retento.¶No.quia hæc defendit solutionem,& loquitur quando secundus obtinuit,per quod improbatum fuit instrumentum actoris.

d Quid si ita. ¶ Hoc posuerat supra §.prox.versi.pen.sed hic plenius.

e Illicitarum. ¶ Melius dixisset §.pen.

f Vsurum.¶Sup.cum fides instrumẽti reuocaretur in dubium, sic ponit lex illa,& no.de testib.c.præsentium.in fi.j.gl.Consilium circa hoc vide s̄. §.vidended.ver.ꝙ si velis.Vnde,vt in l.illa no.secus esset, si non reuocaretur in dubium.Hoc scias,ꝙ Gof.in q.28.dicit,l.illam locum habere etiam in alio iudicio & variato modo agendi.nam cùm instrumentum , quod produxit,arguit de falso.& ego dico me illo vti nolle, videor de crimine conuinci,& pacisci,ff.de his,qui not.infa.athletas.§.vlt.& per id pœnam euado,C.ad l.Corn.de fal.l.si falsos.& de crimin.fal.ad falsariorum. Et si negaretur per hoc apparere falsum,non potest negari illud suspectum:& suspectæ scripturæ in iudicio produci non debent,C.de proba.iubemus.de resc. ad audiẽtiã.j.de fide instr.Et ꝙ dixi,ꝙ pœnam euadit,intellige secundum prę.l.si falsos.quando opponebatur vsus tantum . secus si machinatio , vel fabricatio,vt ibi.ADDE,vt per Alex. in apostilla d.l.si falsos,

g Restat. ¶ Totus §.tractat de numero testium.Hic autem , quod prædixit, est ibi in princ.

h Si verò. ¶ Cuius dictum posuit de sen.exc.decernimus.li.6.super vlt.glo. ad fin.

i Item.¶Repete,opponitur:quod est s̄.ver.patet enim per iura alias , quòd opponitur.item oppositio no procedit saluo,quod ibi scripsi super verbo, deerat.

quod dic vt ꝛ. §.breuiter.ver.& no.ꝙ.¶ Item ꝙ nō est factum p manum tabellionis publici:quod dic,vt ꝛ. §. nunc dicendum. in prin.& ver.priuatum autem.& §.restat.ver.illud autem.¶ Item, ꝙ non est à tabellione subscriptum, vel etiam à partibus, vbi ꝯctus celebratur in scriptis:C.eod.ꝯctus C.de conuen.fis.deb.l.2. extrà eodem,inter dilectos § instrumentum.ext.de priuile.cum olim.2.circa med.¶ Item ꝙ testes non subscripserunt in testamẽto,vt no.C.de testa.hac consultissima.& auth.quod sine.& ar.in auth.de inst.cau.& fide,§.oportet.& in casu,qui est C.ad senatus. Vel.antiquæ.§.sed si quidem.Quidam tamen dicunt,ibi non esse
a necessariam eorum subscriptionẽ[a]. Item quòd in instrumento non dr,ꝙ testes fuerũt rogati in casu,in quo id fieri necesse est: quod dic,vt ꝛ.de teste,§.j.ad fi.ver.item ꝙ nō fuit rogatus.¶ Itẽ ꝙ testis inscriptus contradicit instrumẽto,vel sẽ negat interfuisse.vel se subscripsisse,vel suum sigillum esse, vel de sui conscientia appositum fuisse,ff.quemad.test.ape.l.1.§.fi.& l.sed si quis.ff. de tab.exhi.locum.§.hoc interdictum ff.de prob.si eũ.ff.de his q̃ in test.delen.l.1.de hoc vide ꝛ.eod.§.restat.versic. quid si diui.& seq.¶ Item ꝙ non est signatum ab eo, qui ad hoc deputatus est, ff.de iure fisc.in fraudem.§.quoties.in auth.vt diui.iust.subscrip. hab.gl.quæ.§.j.& in præd.§.rursus. Item ꝙ non est sigillatum sigillo,quo debet,cum diuersa habentur,extra, de appe. significauit.¶ Item ꝙ non est signatum signo authenticæ personæ,nec subscriptum,vel annotatum,seu roboratum,vt ꝛ.§.restat.versi. sed quid si.C.de fid.inst.ꝯctus.C.de conue.fisc.deb.l.2.& ext.de priuil.cùm olim.2.12.q.2 cum redemptor.ext. de fide inst.inter dilectos.§.sed ꝯ priuilegium.& §.rursus.& c.j.& C. eod.auth ad hæc.C.de testa.si vnus.¶Item ꝙ habet subscriptiones variis manibus annotatas,vel ꝙ non est eadem manu perfectum,extra. de
b priuileg. cùm olim[b].2.& in præd.decr.inter dilectos.ver. instrumentum quoque.nisi hęc diuersitas ex mutatione calami, vel atramenti inducatur,vt ibi,& in auth. de fide inst. prope princip. Quod autem dixi de subscriptionibus, intellige propriè, prout no.in præd.decr.cum olim.& probatur in præ.c. cum redẽptor. ¶Item ꝙ imago sigilli non est integra,vel aliqui characteres,seu literæ eius sunt deletæ,vt in præ.§.sed ꝯ priuilegium.¶†Item ꝙ cera sigilli est vetus exterius,interius verò recens,vt in præ.§.rursus & § instrumentum.¶ Item ꝙ sigillum non est authenticum, vt in præ.§.rursus.& e.tit.c.2.de quo dic,vt ꝛ.de prob.§.fi. uer.x. ¶Item ꝙ sigillum non est eius,cuius esse dr, dũmodo ille habuerit proprium:vt ꝛ.de cita.§.iam de citatione.ver.literis igitur.&
20 de prob.§ fi.ver.x.¶†De sigillo namque annuli talis similitudo imaginaliter exprimitur, qualis in sigillo essentialiter habetur, ut de pœ.dist.2 principium prope prin.ver.de annulo. ideoque non debet quis alieno sigillo sigillare, si proprium habet, ff. qui test.fac.pos.ad testium §.si quis ex testib.& l.pen. extr. de re iud. cum inter vos.§.1.de hoc dixi in prin.ver.literis igitur.& ꝛ.de ꝓcu § ratione autem.ver.item ꝙ non sunt factæ.& seq.¶ Item ꝙ sigillum dr esse talium,qui non fuerunt corpus, vel collegium: quod dic,vt ex,de excess.præl.dilecta.¶ Item ꝙ in publicatione instrumenti non fuerunt vocati hi,quos res tangit:quare non valet,vt ꝛ.§.ostenso.ver.qualiter autem.Item ꝙ est suspectum,nec ei fides imponitur,vt ꝛ.§.breuiter.ver.& nota,ꝙ.¶ Itẽ opponitur quæ habes ꝛ.de procu.§.ratione autem.ver. item ꝙ non sunt factæ.& sequentibus. Item ꝙ instrumentum continet in se duo
21 repugnantia,seu ꝯria,ff.de reg.iur.ubi repugnantia. ff. de re iud. ubi duo.3.q.9.nihilominus.ext.de testi.in nostra. de appel.solicitudinem.ad fi.25.q.2.si ea.putà si dicatur ibi, ꝙ superior confirmat,& donat,vt in præd.ca.inter dilectos.§.ceterum.¶†Item ꝙ est scriptum in papyro,sed hæc non est sufficiens causa reprobãdi instrumentum,sed innouationem obtinendi, ex. de confirm. utili,uel inut.cum dilecta. In nonnullis enim regionibus instrumenta in chartis bombycinis fiunt:quod irreprehensibile iudicamus,ut ꝛ.§.restat.uersi.porrò sunt nonnulli. Item reprobatur in strumentum,si probatur tale quid,quo probato, non possit stare,quod in eo continetur,C.de contrah.stip.optimam. & de fide instr.inter dilectos.prope fin.Item opponitur, ꝙ tabellio,qui confecit,consueuit falsa componere, uel producens falsa inducere,seu fabricare:utrumque enim reddit instrumentum suspectum,ar.ff.de eden.si quis ex argentarijs.§ j.ff de suspec. tut. l.3. ff.de accus.si cui.§.ijsdem ext.de præscr.ad audientiam. extra de pign.illo. in fi.ff.de re milit.non omnes.§.à barbaris.C. de proba. iubemus.C.ad leg.Cornel.de falsi.l.fi.de quæstionibus.l.de mino
c re.in fi.unde uersus[c]:

Qui male consueuit,cui prauus mos inoleuit.
Rarò delebit, quod de consuetudine creuit:

arg.49 dist.hinc etenim.uer.impetiginem. Ar.ꝯ,ꝙ abusio in uno instrumento non præiudicet in alio,C.ad l.Cor.de fal.si falsos.& est hoc uerum,ꝙ licet tabellio confecit unum instrumentũ falsum,nihilominus ualent alia uera instrumenta per eum cõfecta, quamdiu in officio toleratur: & hoc est propter publicam utili-
22tatem,ut in concor.quas habes.ꝯ.de execu sen.§.1.ad fi.¶†Sita men publica persona accusata & condemnata fuerit de falso,ex tunc instrumenta & dicta eius ratione personæ robore carebũt, & non ante,ar.extrà.de testib.testimonium.& in præl.concor.
d & in concor.positis.ꝛ,eod.§.restat.uer.quid si confectum[d].& ad
e idem ext.de hæret.fraternitatis[e].¶†Sed pone; tabellio confecit
23 instrumentum testamenti:demum coram arbitris agitur de successione illa:& coram eis illud instrumentum producitur:ipsiue rò in sententia sua ita dicunt,pronunciamus sic, Non obstante instrumento testamenti coram nobis exhibito, ꝙ talem filium pronunciamus,siue reputamus:hæc autem pronunciatio scribitur per eundem,qui illud confecerat instrumentum,& tacet,nec in aliquo ꝯdicit:quæritur,an ex hoc sit falsarius reputandus? Et ur,ꝙ sic,ut C.lib.x.de suscep.& arca.l.si aliquid.nam in talibus sola sententia spectatur.ff.de pœnis,quod ad statum. Sed certè ibi directè actum fuit ꝯ condemnatos,& sententia ꝯ eos lata: per quas leges quidam hoc dixerunt:& ar.pro eis ext. de testibus testimonium.uer. aut grauata.de re iudi.quamuis.Item pro eis est, quia nemo melius confitetur,quam propria manu scribendo:& talis confessio præiudicat,ut ff.de pig.fideiussor.2 §.j. & extr.de priuil.cum olim.2.61.dist.§.sed aliud.& §.sequ.ergo non uidetur
24 ꝯ illum aliud inquirendum,C.de confes.l.unica.¶†Nam confessio in scriptis facta ptæiudicat, extra de fide instr. si cautio. licet facta sit in iudicio ad aliud instituto,extr.de confes.cap.2.ext.de elect per inquisitionem. nam crimina undecunque claruerint, puniri debent,24.q.3.ecce autem.ext.de collu.crimina. Item in hoc crimine quis sine accusatore punitur,C.de proba.iubemus, & acerrima indago in eo fit,C.ad leg.Cor.de fal.l.ubi.Item ex tali confessione puniri debet, quamuis non fuerit ad hoc actum. ext.de elec.per inquisitionem.extrà,de confes.c.2.Ego credo,ꝙ sententia illi non obest: tum quia non fuit ad hoc actum,ff.de his,qui no.inf.Lucius.ext.de excep.c.1.& de ord.cog.c.2 in fi.cũ suis ꝓcor.tũ quia sententia inter alias personas & ad aliud lata, sibi non debet præiudicium afferre,ut ext.de fide instru. inter dilectos §.porrò.& extr.de re iud.c.pen.quamuis ex hoc illius opinio de facto grauetur,& eius instrumenta suspecta quodammodo reddantur,ext.de testibus.testimonium. extrà de simon.per tuas. ext. de pign. illo.in fi.Eis tñ stabitur, nisi aliud ꝯ ea probetur,in auth.col.4 de tabel.§.si uerò indignus.uer. ipsis tamẽ Doc. ut & ibi nota.Nam & sententia arbitri non infamat, ut ff.de his, qui no infa.quid ergo.§.ex compromisso. nec de hoc fuit compromissum:quod & si factum esset,ut ualeret,ut ff. de arb.non distinguemus,§.Iulianus.ext.de in integ.rest.causa.Sed nec confessio talis,etiam si expressè fieret coram illis, tanquam facta coram non suo iudice,ei præiudicaret,ext. de iud.at si clerici. Nam nec potest dici confessus,cum in instrumento sententiæ non ipse
25 loc utus fuerit,licet uerba cõscripserit arbitrorum, ut ext.de ex-
ces.præla.ex literis.¶†Sed nunquid iudex potest comburere instrumentum falsum coram se exhibitum? Resp.sic,secundum Vber.ar.ff.de tabu.exhib.l.fi.C.de famo.lib.l.1.nisi alia persona esset in instrumento inscripta,quæ ex hoc nimium læderetur.
26¶†Item opponitur, ꝙ instrumentum scriptum est per notas,siue per signa:quod esse non debet,ar.C.de emen.Iust. C. prope fi. §.cuius scripturam.& C. de ueteri iur.enu.c.l.2 § hoc autem. Nã
f & Pædius scribit,notas[f] non esse literas,ff.de bo.poss.l.sed cũ patrono §.no.licet sit ꝯ.nam notarius à notis dr, ut 77. dist. monachus.Sed nunquid & per titulos debet scribi? dicunt quidam,ꝙ sic,quasi illud non sit signum tale,quale dicitur in præd. concor. Alij dicunt,ꝙ in instrumento nõ debet fieri aliquis titulus, quia citò potest in eo falsum fabricari:& quod infirmari, uel uituperari potest,præcauendum est,ext.de seruis non ordinand.c.j.sed hoc nõ seruatur.In curia tamen Romana scriptores domini papæ à periculosis abstinent abbreuiationibus,ut tetigi.ꝛ.de rescr. præsen.§.1.& uide ꝛ.§.ostenso.uersi.quid si abbreuiatura.& seq. Item ꝙ non est originale,sed sumptum, licet de originali faciat mentionem,cum ei non credi debet, nisi ipsum originale ostendatur,uel nisi eius continentia per testes,uel confessionem probetur,de hoc ꝛ.2.§.nunc dicendum.in prin.seu uer.3.Item ꝙ est domesticum,putà à filio, uel alia persona domestica factum,ut C.de probatio.instrumenta.Qui autem sint domestici,dixi ꝛ.de teste.§.primo,uer.item excipitur,quòd est domesticus.Vel pòt prædi-

ADDITIONES.

a Subscriptionem.¶ Ibi uide in gl.2.
b Cum olim.¶ In gl ex hoc.
c Vnde uersus.¶ Quos posuit Io.de Deo Cauil.libro 5.ut suprà,in prin.
d Si confectum.¶ Et in uer.proximè præcedenti illum.
e Fraternitatis.¶ Vbi scripsi in gl.magna.
f Scribit,notas.¶ Id est,algorismum,ut ibi no.Constat autem no-
pi,pro rogatione,extr.eo.tit.c.pen.& suprà eo §.uer.quid er-

27 prædicta lex intelligi de priuata scriptura, vt ibi no.¶ † Itẽ quid si filius fecit instrumentum de pecunia patris, nunquid ei credi tur? Vt, ꝙ non, vt in præd.l.nam filius non est testis idoneus in
a cã patris [a],4 q.3.vbi testis idoneus.ext.qui mat accus.posꝫ vꝛ. ff. de testi.idoneus.si enim dicatur falsum, oporter probari per filium, vt.C.ad legem Corne de falsꝭ quis decurio. Arg. ⁊, C.de his,qui sibi in testa.adscri.l.1.Item ⁊;nam filius potest esse iudex in re patris in voluntaria iurisdictione, vt.ff.de adopt. l.3.& 4.& etiam in contentiosa in priuatis delictis, vt.ff. de arbitris. quinetiam.de quo dic, vt ⁊.de iudice del § supereſt. versic.item si est maritus.Potest ergo patri consuli secundum Vber. vt adhibeat
b alios tabelliones [b]. ¶ Item excipitur, ꝙ in negotio proprio qs instrumentum confecit:ideoque non debet credi ei:arg.ff.ad legem Corne.de fal.l.j.§ ad testamenta C.de testa.dictantibus.C. de his,qui sibi in test.adscri.l.1.2.3.& 4.nullus.11.idoneus testis in re sua est,4.q.3.ver. nullus.ff.quando app.sit,l.1.§. in propria.
28 ¶ † Quid ergo,si testator legat aliquid tabellioni ꝓficienti testũr nuncupatiuum,quod fieri potest,vt C.de testa.dictantibus. nun quid ipse tabellio poterit sibi illud adscribere? Resp sic: nec incidet in l.Corn.de falsis.Nec obstat C.de his,qui in testa.sibi ad-
c scrib.l.2.[c] illud enim locũ habet in eo,qui scribit,& dictat testm, quod est in scriptis,cuius vires omnes dependent ex scriptura
d illa [d]:secus in nuncupatiuo,quod fit hodie, quia ibi fit scriptura solum ad memoriam,non vt vires testamenti dependeãt ex
29 illa.¶ † Sed quid si aliquis ab intestato veniens sibi adscribat? de hoc no.co.tit.l.1.sed super his dic,secundum Rof.vt no.in l.j.in
e ti.de senatuscon.Libo. [e] & super hoc concipe libellum, vt ⁊.in tracta.lib.in ti.de fide inst.uer.adhuc. Sed nunquid omnibus te-
f stibus,qui sunt in testamento,potest cõiter [f] legari:puta decem?
g credit Iaco.quod sic,argum.Inst.de testam.ordi.§.legatarijs. [g]
30 ¶ † Sed qualiter,& per quos probabitur huiusmodi legatum? Resp.quilibet poterit esse testis pro altero, licet non pro parte sua.vnde si fortè fuerint octo testes,quibus legatũ est,septẽ probabunt pro octauo:& sic de singulis fiet.non enim in re sua ali-
31 quis poterit esse testis vt dixi. ¶ † Quid de legatario, nũquid poterit esse testis? dic, ꝙ si occasione legati sui qõ est inter eum & hæredes,non potest esse testis:si verò qõ est inter hæredem & extraneum,tunc potest esse, Inst.de testa.§.legatarijs C.e.omni
h bus.4.q.3.§.item in criminali.ver.nullus in re [h]. ¶ Itẽ opponit, ꝙ ꝓtinet maiorẽ partẽ affuisse:quod tñ falsum est, vt ex. de his, quæ fi.à præl sine ꝓsen.ca.c.quanto.in fi.& talis falsarius dẽt suspendi ab officio & beneficio, vt ex de test.tam literis. in fin. De iuribus autem,quibus consueuit in instrumentis renunciari, vt no.⁊ de ꝓclus.& renunc.ver.qm̃.& seq.¶ Item nota, ꝙ quatuor
32 modis agitur de falso, vt ⁊.de sent.§.fi.uer.& not.¶ † Quid si dixi instrm̃ esse falsum in modum exceptionis,nunquid postmodum potero accusare de falso? Vt ꝙ non, ff.vi bo rap.l.2 ff.de pub.iud.interdum.Sed vt ⁊:quia per modum exceptionis non condemnaretur, vt.ff de his,qui not.infa. Lucius. extr. de ord. cog.c.2.& no.ff.ad leg.Iul.de adul.l.2.§.si publico,in gl.speciale, &c.in fi.nisi forte iudex ex officio suo condemnet, vt.C.de ꝓ-
i bat.l.pen.& hoc verius est [i]. Vtrum autem teneatur lege Corn. de fal.qui scienter illicito vtitur instrumento no.in auth.Col.2. de non ali.aut per.§.ijsdem pœnis.& facit ext.de cri.fal.ad falsa
33 riorum.¶ † Vltimò not. ꝙ licet producens instrumentum non possit contra illud de falso dicere, potest tamen dicere illud ⁊ se non facere.¶ Item licet non possit dicere ⁊ ea, quæ in eo continentur,aliud tamẽ est in testibus.¶ Item si induxi pro me instrumentum,quod non bene intelligebam,& postea in aliquo inueniatur ⁊ me facere,non vt mihi obesse.¶ Item licet instrumentum,quod produxi,falsum probetur,non fit mihi præiudiciũ,
k quo ad contenta in eo.Sed hoc prosequere,secundum Papam, vt ext.de exce.cum uenerabilis [k].& de censibus,cum olim. [l]

ADDITIONES.

a Patris. ¶ Etiam si sit emancipatus:uide ⁊.de teste.§.j.uer. itẽ ꝙ est parẽs.
b Tabelliones. ¶ De instrumento à se confecto,quod procurator meus produxit.uide quæstionem super regula,cum quid una.lib.6.
c L.1. ¶ Vbi de hoc per Cy.Huic autem dicto concordãt Odo.& Vber.de Bob.dictum Ia.de Ra.ibi inuenies per Cy. fertur Dinum tenuisse contrarium in l.1.§.inter filium.ff.ad leg.Cor.de fal.vbi gl.mouet hãc qõnẽ,& non soluit.Sic etiam do.meus super præ.l. 1. id autem probabat Dy. per l.impuberẽ.§.qui codicillos.& l.diuus.e.ti.Sed istæ leges,q̃ dicũt,in codicillis Libonianũ locum habere,pro tanto non probant:quia sicut & testm̃,sic & codicilli in scriptis,& sine scriptis fieri possunt, C. de testa. cũ antiquitas. in fi.& de codicil.l.fi.Dominus Rusticanus disputauit hanc qõnem, & tenuit etiam in nuncupatiuo locum esse Liboniano,& si nõ ex verbis, tñ ex mente quod multis rationibus probauit,inducens vltimo not.in l.fi.C.de cdi.diui Adria.in gl.sigillorum.& C.de fideic.l.fi. Rationes aũt fundantur super eo,quod dictum est in ver.prox. & super indistincta & generali prohibitione,& super indemnitatis ratione: fuit qõ facti de patre notario testamentum scribente nuncupatiuum, in quo testator filium notarij,fecit fideicommissarium, vel executorẽ ad soluenda legata,vel ad distribuendã certam quantitatem in pauperes,& posito,ꝙ opinion.Odof.de nuncupatiuo non defenderent,fuit tamen obtentum: quia per id nihil acquirebat filio,& sic nec patri:leges prædictæ, vel Libonianum locum non haberẽt, ꝙ licite filius illud officium exequi posset:ad quod facit ff. de fal.l. vxori. §.1.& quod ibi no.& in l.impuberẽ.§ fi.facit l.de eo.& l.sequens.e.ti.ff.de adi.leg.l.pe.§.1.qñ dies leg.ced.l.Firmio.§.1.& de leg. 2.l. si quis Titio.& quod ibi no.ibi enim distinguitur,in ministerio an sit cũ cõmodo, vel sine. ADDE, quod pro hoc ultimo dicto Io.And.faciunt, quę not.per Bar.in d.l.impuberem.quod pater potest inscribere filio legatum,dummodo patri non quæratur ususfructus. Quo vero ad Odoff.Bald.in l.j.§.fi. ff.eo.dicit,quòd si est testamentum nuncupatiuum,quod probatur per instrumẽtum,quia tunc est eadem ratio,quę est in testamento in scriptis,incidat in pœnam:si uero testamentum probatur per testes,tũc non incidit in pœnã: & hoc sequitur Bal.cons.387.2.lib.inci.dispositio.
d Scriptura illa. ¶ Testibus ignotat:cuius contrarium in nuncupatiuo.
e Libo. ¶ Ibi nil de nuncupatiuo,de quo ⁊.ver.prox.
f Communiter. ¶ Singulariter enim non est dubium, ut in prę.l.dictatib.
g Legatarijs. ¶ Et sic seruatur.
h In re. ¶ Vide,quod dixi ⁊.de teste.§.j.uer.item quòd est talis.
i Verius est. ¶ Vide, quod scripsi ⁊.ti.psox.§.1.⁊.uerf.sed pone:ecce. & faeit ⁊.de teste,§.1.ver.sed nunquid index.& uer.seq.& quod ibi dixi.
K Venerabilis. ¶ Ibi scripsi in gl.quasi dicat.ad fi.
l Cum olim. ¶ Ibi scripsi post prin.

SVMMARIVM.

1 *Scriptura forensis quæ dicatur.*
2 *Scripturæ forensi in iudicio productæ, quæ possint opponi.*
3 *Scriptura forensis, aut attestationes mortuis testibus an ualeant post triennium.*
4 *Scripturæ publicæ iudiciali etiam sine testium inscriptione credendum est.*

¶ De impugnatione scripturæ forensis.

10.§.Satis vtiliter tractauimus,qualiter scriptura publica ualeat impugnari, superest ergo, vt de impugnatione priuatæ tangamus:sed quia hoc ⁊. in §. nũc dicẽdũ. tetigimus,ideo hic non repetimus:aliqua ergo de forensi dica-
1 nius. ¶ † Et scias, ꝙ forensis scriptura dicitur quæcunque fit corã iudicibus, vel alijs publicis personis, vt emancipationes, protestationes,& hmõi,ex de of.ord.pastoralis §. fi. C de an.exce. l.vt perfectius.C.de iud.cum specialis.ext.de procu.c.j.sic dicta à foro, vt ext.de verb.sig.forus.in prin.quia specialiter fit de his
2 quæ in foro fiunt, vel dñr. ¶ † Si igitur in iudicio talis scriptura producatur, opponatur ei, ꝙ non valet, nisi sit publicata legitimè, C.de re iud.gesta,& dedon.in donationibus.& ⁊.eo.§ ostenso.ver qualiter aũt. De hoc,& an ipse iudex possit acta scribere,
a no.secundum Papã.ext.de testi cum à nobis [a]. ¶ Item ꝙ non valet,si factum fuerit inter alias personas ext.de fide inst. inter dilectos versus fi.ff.de iurein.sed & si possessori §.fi.& l seq. ¶ Item ꝙ non valet post lapsum triennij.de quo habes C.de iud. prope
3 randum.in fi.& ex.eo.venerabilis. ¶ † Dic, ꝙ attestationes valebunt etiam post lapsum triennij,si testes mortui sunt: si viuunt, iterum poterunt examinari,secundum Ber.Vinc & Accur.ext. de testi.præsentata,& C eo.l.fi.& Gof.idem dicit in omnibus actis ꝙ non pereunt,si de mandato iudicis per publicam manum sint scripta, per præd. l gesta. Confessiones etiam valent perpetuò,si sint publicatę,vt in præ.l.gesta.nam & regulariter acta vnius iudicij faciunt fidem in alio,C.de lib.cati.l pe.in fi. ex de testibus.cum causam.& c.præsentata.de prob.c.fin. & hæc procedunt ſm eos,qui dicunt l.properandum.non corrigi per dec ve
b nerabilis.quo ad lapsum triẽnij:alij ⁊, ſm quos hæc dubitatio-
nem non habent [b]. An attestationes & confessio in vno iudicio factæ,præiudicent in alio,dixi ⁊ de confes.§.nunc videndum.in
4 prin. ¶ † Et scias, ꝙ scripturæ publicę iudiciali creditur sine testiũ
c inscriptione,vt.⁊.§.restat.ver.sed cum literis [c]. Quid autem possit contra sententiam obijci, uide ⁊.de sent.§.iuxta.& §. seq.

ADDITIONES.

a A nobis. ¶ Vbi scripsi in gl.colligunt quidam.
b Non habent. ¶ Vide ⁊.ti.j.§.restat.uer.item ꝙ instant. & ꝙ ibi dixi.
c Cum literis. ¶ Ibi remissionem dedi.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegij confirmatio non valet, nisi confessio principalis ostendatur.*
2 *Confirmatum priuilegium qualiter dicatur confirmari.*
Servus quicquid acquirit,domino acquirit,si tamen iuste acquirit.
3 *Confirmationi standum non est, nisi originale & authenticum ostendatur.*

4 *Priuilegium continens ius commune non dicitur priuilegium.*
5 *Clausula Non obstante tali lege, in priuilegio inserta, an, & quando non impediat illud.*
6 *Dubitans priuilegium esse personale, vel reale, quò recursum habere possit.*
7 *Papa scribens alicui archi. & dicens, Vices nostras tibi in tali prouincia duximus committendas, an intelligatur committere personæ, vel dignitati.*
8 *Clausula in instrumento, quæ ad omnia referri potest, apposita, an, & qualiter sit referenda.*
9 *Priuilegiatus multis modis potest priuilegium suum perdere.*
10 *Abbas in totum a potestate episcopi exemptus, si episcopo sponte dederit procurationem per xl. annos, an possit episcopus eam petere causa præscriptionis.*
11 *Imperatore fundante de bonis regni ecclesias, eisque priuilegia conferente: an eius successor poterit reuocare.*

¶ De impugnatione priuilegij.

II. §. Nunc autem videndum restat de impugnatione priuilegij, vel confirmationis, seu conces-
a sionis [a]. Et quidem hoc fit multis modis. cum enim priuilegiũ contineat ius priuatum, & speciale personę, vel vniuersitatis, vt 3. di. priuilegia. & 26 q 2. non exemplo. & ext. de verbo. signif. abbate. & C. de præscr. 30. vel 40 ann. omnes in fin. de facili ius commune ei præfertur, vt in auth. de non alien. aut per. reb. eccle. §. quia. ext. de statu mo recolentes. ext. de priuile. si de terra. & cap. ex ore. de re iud. si horta. quia res de facili ad suam naturam reuertitur, ff. de pac. si vnus. §. quòd si non, vt totum. licet alias in his plena sit interpretatio facienda, ext. de don. cum dilecti. ff. de constit. prin. beneficium. In primis igitur considera & inspice totum tenorem, vt de instrumentis dixi supra. § instrumentum ergo. in princ. deinde vide bullam. si est papale priuilegium: & considera, quę habes ẽ. de rescri. præsent. & recep. §. 1. vel etiam sigillum, si est alterius priuilegium: in quo considera, quæ dixi supra. §. postremò. ver. item quòd nõ est signatum.
1 & sequentibus. ¶ † Item oppone contra confirmationem, quòd
b non valet, nisi ostendatur confessio principalis. Primò [b], quia principalis causa deficit, ff. de reg. iur. cum principalis. ¶ Secundò, quia qui confirmat, non dat, ff. de iurisd. omn. iud. & quia. ¶ Tertiò, quia facit mentionem de prima scriptura, quæ non apparet: quod dic, vt supra. ẽ. nunc dicendum. versiculo. primo. in prin. Hęc omnia plenè probantur ext. de fide inst. inter dilectos.
c versus fin. [c] & de sent. & re iudica. cùm inter. prope finem. & de
d confirmation. utili vel inutil. cùm dilecta [d]. Institut. de dona. .p-
e pe fin. ext. de verbo. signifi. abbate [e]. ¶ † Quartò, quia quicquid
2 confirmatur, intelligitur confirmari, si iustè quæsitum est [f]: sicut
f quicquid seruus acquirit, domino acquirit, si iustè acquirit, ff. de acquir. possess. quod seruus. Ar. tñ contrà, confirmationem valere, licet concessio non appareat. nam qui confirmat, videtur donare, ff. de pactis, conuentionum & l. sequen. Ad hoc etiam facit, quod dicitur de marito, qui delegauit, vel promisit dare dotem certam, quam dixit se accepisse, quam tamen non accepit, C. de fal. causa adic. & ff. de dote præ. l. per totum, & ff. de aur. & argen. lega. Quintus. respon. 1. Inst. de leg. §. si quis in nomine. extra. de consang. & affin. quia circa. Præterea quandoque valet confirmatio, licet concessio non tenuerit, ff. de adopt. adoptio non iure. Quidam distinguunt, vtrum erat verisimile confirmantem de nouo concessurum, necne? tu dic, quòd si simpliciter sit confirmatio, vel in genere, dicendo, confirmo donationem, vel concessionem tibi per talem factam, non valet confirmatio, nisi appareat donatio, vel concessio legitima, vt in primis coneor. Si verò fit ex certa scientia, putà quia confirmator videt cõcessionem & eam de verbo ad verbum in cõfirmatione inserit, vt patet supra de rescr. præsen. §. ratione formæ. versicu. sequitur videre. tunc bene valet, ut 63. distinct. in
g synodo. ext. de confir. vti vel inuti. cap. penul. § & in præd. concor. contrariis, & ff. de testa tutel. iure. & hæc quæstio venerea-
h lis est [h]. Et nota, quòd aliud est priuilegium, & aliud confirma-
i tio, vt not. secundum Papam, extra. de re iudic. cum inter [i].
3 ¶ † Quid si concessum est alicui priuilegium à principe, putà vt possit facere tabelliones, vel aliqua alia iurisdictio: postea per successores principes facit iste sibi priuilegium huiusmodi confirmari: pro qua confirmatione facit in authen. Collat. 1. de hære. & Falci. in 1. col. processu temporis, dum fortè priuilegium in dubium reuocatur, confirmatio in medium producitur, contra quam opponitur ei standum non esse, nisi originale & authenticum ostendatur, C. de eden. authen si quis in aliquo. ext. de fide inst. capit. primo extra. de confir. vti. vel inutil. cap. primo. & capit. cum dilecta. Odof. dicit, ei credendum esse. argum. C. de testam. ff. de iurisdict. omn. iud. & quia. ff. de pact. legitima ff. de
k verbo. signif. l. lege obuenire. extra de confir. vti cap. penulti. [k]
Item si concessio principalis apparet, oppone contra confirmationem eius, vel priuilegium, quòd ipsa concessio non tenuit: ergo nec priuilegium, uel confirmatio, quæ sunt accessoria, ut extra de iud. cum inter uos. prope fin. ut in præ. l. iure. in princip. Alij dicunt contrà. ar. præd. l. adoptio non iure. sed primum ve-
l rius. Alij distinguunt, ut supra uersic. prox. [l] Item si concessio, seu donatio, & bulla, & sigillum sine vitio appareant: oppone, quòd concedens non potuit concedere tale priuilegium: super quo uide ff. de postul. l. 1. §. de qua ff. de mino denique. in princ. ff. de flu. l. pen. ff. quod ui, aut clam. prohibere. §. 1. ff. à quib. app. non licet, l. j. ff. qui test. fa. pos. l. 2. & l. qui in potestate. j. quæstio.
4 7. Daybertum extra de dec. dudum. ¶ † Item oppone, quòd continet ius commune: ergo non est priuilegium, ut supra. in prin. huius §. Frustra ergo concessum fuit ff. ad municip. l. j C. libr. x. de thesau. l. unica Si autem sit præter ius, debet interpretari secundum ius, ut C. de inof. test. si quando. in princip extra de cõsue cum dilectus. Si contra ius, uide contra quòd ius, & contra quem, & quæ læsio inferatur, ut 25. quæstio. 2. rescripta. & l. nec damnosa, quæ est C. de precib. Imp. offer. extra de uerbo. signif. quid per nouale & de deci. suggestum. & de testi. causam, quæ
5 uertitur. ¶ † Et scias, quòd si in priuilegio dicitur, Non obstante tali lege, tunc omnia ualent, si concedens habet ius tollendi legem illam, ut princeps, ff. ne quid in loc pub l. 2. §. si quis à principe C. de testam. authen hoc inter liberos. ff. de legat. 3. si quis in principio, ff. de recep. l. 3. in fi. & l. 4. ext de rescr. nonnulli. Si uerò dicatur in genere, Non obstante aliqua lege, fortè non ualet nulla lege specificata, ff. si quis cautio. sed & si quis §. quæsitum. extra. de confirm. uti. bonæ C libr. 10. de pe. bo. suo. l. 2. ext. de offic. deleg. ex parte. ij. Argum. tamen contrà, quòd ualeat in genere: quia tantum ualet genus in omnibus quãtum species in specie, ut ff. de admi. tuto. si plures. & l. si duo. in fin. ff. si cert. pet. certum. Potest hoc distingui, utrum ex certa scientia scribunt, uel non: uel dic, ut no. in præ. dec. ex parte. & de hoc infra.
m de in integ. resti §. ult. uersic. quid si in causa [m]. Item opponitur, quod est obtentum lite pendente, ut ext. ut lite pendeñ. capit. fi.
n ext de priuil. dudum [n]. ¶ Item q̃ est obtentum per falsi suggestionem, uel ueri suppressionem: extr. de confir. util. uel inutil. cap. 2. & C. si contra ius, uel uti. pub. præscriptione. & l. & si legibus. quę sunt 25. quæst. 2. ff. de nata. rest. l. j. Distingue tamen hic, ut ext. de præscri. super literis Item quòd fuit concessum personæ non loco: uel e contrà. & uide ff. de regu. iur. priuilegia. ff. de cens. l. 3. ff. de aqua quot. & æsti. l. j. §. antepe. ff. solut. matr. quia, ff. de admi. tu. si ex pluribus. ff. de leg. 2. cum patronus. Priuilegium enim personale non transit personam, reale uero perpetuò manet ext. de præsum. mandata. 7 quæst. 1. petisti. 16 quæst. 1. hinc est. ext. de usu pal. cap. 2. 25. quæstio. 2. cap. 1. 2. & 3. & per
6 tot. & 26. quæstio. 2. non exemplo. ¶ † Si autem dubium est, an sit personale, uel reale, recurritur ad intentionem concedentis illud, ff. de regul. iur. Neratius. extr. de iud. cum uenissent. xj. quæstio 1. §. ex his omnibus. quòd si non poterit concedens haberi, intelligetur reale, nisi contrà probetur, ff. de const. princ. beneficium. ext. de empt. & uend. cum dilecti. extra. de præscrip. ad audientiam. 16 quæstio. secunda. placuit. Et ad hanc materiam facit, quod aliàs dicitur de pacto, & personali & reali, ff. de pactis, iuris gentium. §. pactorũ. & l. si tibi. §. pen. & l. idem. §. personale. ff. de

ADDITIONES.

a Cõcessionis. ¶ Multum habuit auctor de hoc membro ab Vber. de Bob. opere suo, 5. & 6. col. & Io. de Deo. lib. 5. Cauil. vbi supra & Nep. de Mõt. Alb. hoc prosequitur sub resp. 2.
b Primò. ¶ Ponit verba Vber. vbi ẽ.
c Versi fi. ¶ Et vide, quod ibi scripsi de confirmatione simplici, & illa, quæ habet clausulam ad instar in gl. no. Inn. & hoc ad decre. auditus. de restit. in integ.
d Dilecta. ¶ Et c. pen. vbi de hoc in gl. 2.
e Abbate. ¶ Vbi de hoc in gloss. ex hoc & ibi remissiones vide, faciunt leges. ff. de leg. j. fi sic. §. j. vbi per Dyn. ff. de hæred. vel act. ven. quòd si in ven ditione. & de acquir. poss. possideri. §. incertam. & l. locus. & de vsu. fi fur. §. vltim.
f Quæsitum. est. ¶ Facit de rescrip. capit. si gratiosè. in fi. lib. 6. cum concord.
g C. pen. ¶ Vide quod ibi dixi super gl. pen.
h Venerealis est. ¶ xlix. & facit etiam lvij.
i Cum inter. ¶ Vbi scripsi super verbo, priuilegia.
k C. pen. ¶ Vide, quod ibi dixi post Host. super 2. gl. per quod intelliges diuersitatem huius casus ad præcedentem.
l Ver. prox. ¶ Proximus erat ante quàm interponeretur additio versicul. nunc prox.
m In causa. ¶ & ẽ. de rescr. præsen. §. ratione causæ. ver. item quod est contra ius. & vide, quod plenè dixi de excess. prælat. cap. vno. lib. 6. super loss. ergo necesse.
n Dudum. ¶ Et de testib. causam. 2. & vide, quod ibi dixi super

a ff de prob.si pactũ.ff.de lib.lega.non solũ. §. tale.& l. Aurelius[a].
7 ¶†Quid si papa scribit alicui archi.uices nostras tibi in tali prouincia duximus committendas, nunquid intelligit cõcedere psonæ uel dignitati? Resp.credo, ꝙ psonæ, ar.in præ.dec.cum uenissent.& in præd.dec.mandata 94.dist.c.1. & in hoc ꝯcordant
b T.& Ber.Alij [b] ꝯ, per præ.dec.cum uenissent. Hæc quæstio ue-
c neralis [c] est & uide secundum do.meum in Summa de priui.§. quæ sunt species. Item oppone, ꝙ fuit ad tempus concessum, ꝙ lapsum est, 25.q.2.c.fi.C.de legi.l.fi.ff.de postulan.l. antepe.à ꝯrio sensu, 35.q.3.quædam.& c.quod scrip si. Item ꝙ est ibi aliqua inserta conditio, quę non est impleta. Vide ēt si est ibi modus, & an satisdedit de adimplendo modo, uel non: super quo uide.C.de his, quæ sub mo.uel cond.l.j.& 2.& ff.de ꝯd.& dem.l. quibus diebus.in fi.& l.qui hæredi.§.fi.& ff.loca qui insulã.extr. de cond.appo.c.1.& 2.& fi.de poe.dist.4.c.1.& 2. ¶ Item ꝙ fuit ob causam concessum, quæ cessat, & attende, an illa fuerit finalis, uel impulsiua.& uide super hoc.C.de epis.& cler. gñaliter.ff. de postu.l.1.§.3.ff.de don.l.2.in fi & l.3.ff de iure pa.adigere. ex̃. de iureiu.& si Christus.prope fi.vbi de hoc, 32.q.7.tantum.ext. de renun.post translationem.§.cæterum.j.q.7. quod pro remedio.& j.q.1.quod pro necessitate.19.q.2.duæ. ¶ Item excipe, ꝙ talis clausula ibi posita, respicit tantum sequentia, & non præcedentia, ut ext.de don.cum dilecti.uel quod pposterà posita est,
8 ut ext.de rescr.causãm, quæ. ¶†Et nota, ꝙ si in priuilegio, uel in instrumento est aliqua clausula, uel aliquod dictum, quæ, uel ꝙ potest referri ad oĩa præmissa, ad omnia referenda est, licet de odio tractetur, arg.C.de lib.præte.l.1.ibi, intelligẽdum est, &c. ff.de rebus dub.l.fi.quod uerũ est si sine iniuria uel testatoris offensa possit ad omnia referri, ut ff.de iuti s.omn.iud.si idem.alioquin ad proximè præcedentia tantum, ff.de postuland.l.1.§.ꝑinde.& de leg.j.talis scriptura.& l.seq ſm Odoff Tu dic, ꝙ clausula generalis qñdoque ponitur in principio instrumẽti: & tũc, quæ ibi ponuntur, aut sunt cõnexa, seu accessoria principali, aut non. Primo casu omnia sequentia complectitur, & respicit, nisi appareat per finem testatorem, uel contrahentes aliud sensisse, ff.de leg.3.si quis in prin.& 33.q.6.Apostolus. quæ enim in præfationibus, &c.ff.de uerb.obl.à Titio.ff.de cond. & demõ.auia. Qñdoque ponit̃ in medio: & tunc aut debet de sui natura pcedere, aut nõ: si dẽt, tunc non respicit pcedentia, uel sequentia tãtum, sed debet ſm suũ ordinẽ intelligi, ac si ibi ordinatè posita fuisset, ut in præ.dec.cãm, quæ & C.de condi.insti.l. pen. Si non debet præcedere, aut non sunt omnino diuersi articuli: & tunc non refert, ubi ponatur, ut ext.de app secundo.aut sunt diuersi omnino: & tunc si ponat̃ in medio, sola pcedentia respicit, dum tamen sint principali accidentia, uel annexa, ut ex.eo.inquisitioni. Cæterum quandoque ponet̃ in fine, & tunc si plures articuli præcedunt, & quilibet eorum habet suam propriã determinationẽ excepto ultimo, post quẽ ponit̃ clausula generalis, tũc respicit tantum proximè positũ, ut in præd decr.cum dilecti.ff de in rem uerso, si pro parte.§.pen.alias clausula illa in fine posita, respicit omnia pmissa, ut ext.de resc.olim.prope fi.cum suis cõcor.quia nõ est nouum, &c.ff.ad le.Aq.si seruus seruũ. §. inquit
d lex.& uide j.d disp.& alle.aduo.§.post hæc.uer.licet ĩ prĩcipali[d]
9 ¶†Item oppone, ꝙ priuilegiatus pdidit priuilegiũ: ꝙ fit multis,
e modis.[e] ¶Primò si priuilegiatus ueniat, uel faciat ꝯ priuilegiũ. ff.de leg.2.cum pater.§.libertis.ff.de mino.auxiliũ. ext. de præb pro illorũ.& de ꝯsti.cum accessissent.ext.de priui. si de terra.&
10 c.accedentibus. ¶†Quid ergo, si abbas in totum à potestate episcopi exẽptus sit, ut nihil ei præstet, nisi quod sponte dare uoluerit: ipse uerò prestat episcopo procurationem per xl. annos? Di
f cit Pileus [f], ꝙ episcopus non potest eam petere, quasi præscrip-
g serit: quia uĩ cã hospitalitatis, ad quam tenet̃ [g] eum procurasse.
h Tu dic ꝯ, ut in prę.dec.si de terra. hæc qõ est dominicalis[h]. de hoc j.de prę sc.uer.hoc etiam no. ¶Secundò pdit̃ per negligentiam spatij x.ann.ff.de nundinis, l.j. ¶ Tertiò, si eo abutatur, 11. q.3.priuilegium.74.dist.ubi ista.in auth.ut iud.sine quoquo suf. §.antepe. ¶ Quartò p p delictũ ff.de ritu nupt. filio. C ubi senat. uel clarisl.l.2.ext. de poe.ad aures.& c.in quibusdam.8. q.3.talia. Vnde ciuitas perdit priuilegium p p delictum ciuium, 25. q. 2. ita nos. ¶ Quintò, cum enorme damnum inducit alteri, ut ext.
i de deci.dilecti.& c seq.ext.de uerb.sig.quid per nouale[i]. ¶ Sextò, si princeps qui illud concessit, scienter indicat ꝯ illud, ext.de re iud.suborta.in fi. ¶ Septimò, si uerbo, uel facto tacitè, uel expresse ei renunciat priuilegiatus, C.de pac.si quis in ꝯscribẽdo. ff.de acq.hr̃d.recusare.ff.de assigna.lib.l.j §.assignare.ex̃. de reg. licet.ex̃, de deci.nuper, ext.de his, quæ fiunt à ma. par. ca. ex ore. & s̃.in prin. ¶ Octauò, per secundum priuilegium expressam de primo faciens mentionem, ext.de resc. c.1.ubi de hoc, ex̃.de prę scr.ueniens.uer.non obstante.à ꝯrio sensu, ff. de iure codic. diuus.§.pen.ff.de lega.3.si quis in principio. Considera etiam, an utrunq; sit generale, vel utrunq; speciale, uel unum generale & aliud speciale, ut ff.de legat. 3. uxorem.§.felicissimos.& l.seruus urbanus §.fi.& ff.de reg.iur.in toto.25.q.2 in Galliarum.ext.de rescr.c.j.& c.ex parte. ¶ Nonò, si concedens illud reuocet, ut C.. de Iudęis, iussio.ex̃.de deci, suggestum.& ar.ff.de iud. iudicium ex̃ de regu.iur.c.1. Considera tamen, an concedens sit talis, qui possit illud adimere: sicut alias legitur de testatore, ut. ff. de adi. leg.per totum: uel non possit, ut in donatore, ut C.de dona. quæ
11 sub mod.l.perfecta.ext.de dona.ca.fi. ¶†Quid si Imperator, uel Rex fundat, uel dotat de bonis imperij, uel regni multas ecclesias, & multa priuilegia eis confert, nunquid eius successor pote
k rit reuocare? Ioan.de Deo no.in quæstionibus suis[k], ꝙ non, nisi imperium, uel regnum, uel ducatus enormiter lædantur: quia tũc posset, nisi ecclesiæ præscriptione, uel aliqua causa legitima iuuarentur, ex̃ de dona.pastoralis.ex̃. de iureiu. intellecto. ex̃.de
l re iud.abbate sanè[l].& bene facit in auth.de non ali.aut per. reb. eccles.§.si nimis.Coll.2.ext.de in integ.rest.auditis. ¶ Decimo, si quis non seruat priuilegia aliorum, sua decurtabuntur, ext.de priuileg.dilecti.

ADDITIONES.

a Aurelius. ¶ De hac quæstione, & seq.vide, quod scripsi super regula, priuilegium.de reg.iur.li.6.in quæstionibus, & facit ad prædicta, quod no.Hos. in summa de pac.§.quæ sint diuisiones.uer.pe.
ADDE, an priuilegium in dubio sit præsumendum reale, vel personale, Bal.cons.305.3.li.Pet.de Anch.cons.338.Alex.consi.101.Et an concessio facta alicui non exprimendo proprio nomine, in dubio sit realis, uel personalis, uide Fed.consi.68.
b Ber.Alij. ¶ Scilicet Damas.dixi in quęstione prædicta, quomodo.uide, quomodo decr.mandata.inducitur ad partem suam, scil. quia protestatio non fuisset necessaria, si commisio non intelligeretur realis: & quomodo respondetur ad hoc, & ad decre.cùm uenissent.
c Venerealis. ¶ xxij.
d Principali. ¶ Sed Gul.An.in ti.de recusat.2.col.tripliciter distinguit. Primò sic, aut repetitio uitiat repetitum: & tunc cessat repetitio, ff.de uerb. obligat. quicquid. Aut non uitiat: & tunc procedit, ut prædicta l. à Titio. Vel sic: aut quæritur de obligando; aut non primo casu non repetitur, per præ.l quicquid. Secundo sic, per l.prædictam, à Titio.ff.de actio. & obl.Arrianus. Vel sic: aut potest, aut non potest una sine reliqua terminari: & secundum id repetitur, uel non repetitur: alle.de ap.super eo.
ADDE, de clausula in fine posita, ad quę referatur? Ale.cons.11.lib.1.Bal. consi.258.4.lib.Paul.de Cast.consi.153.Ros.cons.337.
ADDITIO, Adde Soci.consi.250.inci.in causa.in 2. uol. ubi in pen. col. uer.tertia ratio.dicit, quòd prædicta clausula refertur tantum ad ea, quæ sunt apposita per uiam dispositionis principaliter, non ad ea, quæ sunt posita per uiam conditionis & demõstratis accessoriè, ut est casus, & ibi Bar. in l.fi.§.Titia.ff.de lib.leg.& de hac clausula uide Gui. Papæ singul. 200. inci clausula posita.Henri.Ferran.
e Modis. ¶ Quorum aliqui not.11.q.3.priuilegium.22.dist. renouantes. de deci.suggestum.in j.gl.& reliquos ibi addidi post Host.
f Dicit Pil. ¶ In quæstione sua 80.in qua dicit, quòd episcopus in tentabat confessoriam, uel iudicis officium.
g Tenetur. ¶ Omnibus. Sic expressit Pil.patet id 43.dist.§.1. extr. de emp. & uen.c.1.
h Dominicalis. ¶ xiiij.
i Nouale. ¶ Et ff.ne quid in flu.pub.l.1.§.sunt, qui putant.in fi.
K Suis. ¶ Lib.1.q.1.in qua etiã exprimebat de Constantino, Carolo, & Leone.de donatione Constantini uide, quod no.in cle.de iureiur. Romani.ad fi.in gl.disputauit.ubi posui opinionem Acc.ꝯriam Io.& remisi ad Summam Host.de immu.eccl.§.pen.ad fi.item Iaco.de Bel.in auth. quomodo opor.epis.in prin.in sua noua quæstione tractat, an posito secũdum dictũ Acc.ibi no.ꝙ donatio Constantini non tenuerit, an ecclesia Romana præscribere potuerit? per id, quod, hic sequitur, innuitur ꝙ sic. Ipse allegat ꝓ & contra: inter quæ alle. quod no. j.de præscri.uers. illud etiam quæritur. ubi dicam. Sed est alia quæstio dominicalis, 19.affinis illi, de filio Regis lõgo tempore peregrino, cuius loco alter se submisit; quem interim Rex decedens, credens eum filium hæredem instituit: qui monasterium construxit, & illi multa bona donauit, quę uerus filius reuersus repetit: quæritur an possit? Ad negatiuam allegatur 12.q.2.nulli liceat.14.q.vl.comperim[a]. de cons.dist.j.ligna.& c.seq.15.q.3.quæ semel.3.q.7.§.tria. ff. de off.præt. Barbarius.C.de testã.l.j.ff.ad Maced.l.3.& de solu.uero procuratori, §.2. ext.de iur.pat.consultationibus.qui fil.sint legi.cum inter.& c.ex tenore. agat igitur uerus filius contra putatiuum. Ad affirmatiuam alle.j.q.7.Daybertum.de dona.inter uir.& uxo.nuper.de despon.impub.ad dissoluẽdũ. 8.dist.ueritate.ff.de off.præ.illicitas.§.ueritas. SOL. per l.si mater.C.de inoff.test.& per l.si pater.C.de hær.inst.uero filio illa bona restituenda: cõsecratorum autem restituetur pretium, per præ. ca.comperimus.& aget monasterium contra putatiuum de dolo, ff.de donat.Aristo.in fi.
l Sanè. ¶ Lib.6.

¶ Testamenta qualiter impugnentur.

SVMMARIVM.

1 *Testari pot est quilibet non prohibitus.*
2 *Hominis, vel ascriptitij religionem intrantis cuius esse debeant bona, si filios non habuerit,*
3 *Filiusfamilias an poßit testari in rebus aduentitijs sibi ita relictis, ne ad patrem perueniat vsusfructus.*

4 *Testamentum à filiofamilias de consensu & voluntate patris conditum, quo iure sit validum,*
5 *Bannitus an possit testari.*
6 *Exoculatus propter crimen, an possit testamentum condere.*
7 *Persona, quæ non possunt hæredes, vel legatarij in testamẽto instituisunt plures.*
Seruus de adulterio cum domina commisso accusatus, non potest hæres domini institui.
8 *Testamento tanquam solenni producto, qualiter sit opponendum.*
9 *Vno ex testibus in testamento inscriptis, viuo testatore moriente, an ruptum sit testamentum.*
10 *Milites in castris, seu in expeditione, aut exercitu existentes, cum quot testibus testari possint.*
Milites in propria domo existentes, testari debent iure communi.
11 *Iux canonicum dicit in testamento sufficere duos testes cum proprio sacerdote.*
12 *Testamentum cum tribus testibus sine presbytero conditum, non est legitimum.*
13 *Instrumentum, vbi sunt duo testes conscripti. si contineat, quòd talis condidit testamentum nuncupatiuum, coram septem testibus an probet testamentum.*
14 *Solennitates testamentariæ an possint consuetudine remitti.*
15 *Ad testamentum validandum an sola consuetudo regionis, vel patriæ sufficiat.*
16 *Alienigena in testamenti conditione seruans cõsuetudinem patriæ in qua est, an possit a legitimis suæ regionis impediri.*
17 *Electione in iudicio facta, iam non est variandum.*
18 *Clausula ista, Si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, &c. quid operetur in vltimis voluntatibus.*
19 *Secure testari volens quæ habeat dicere.*
20 *Legans alicui aliquid, si postea testamentum condat nulla de prædicto legato mentione facta, an intelligatur legatum reuocatum.*
21 *Fideicommissarius vniuersalis an possit petere hæreditatem a legitimis.*
22 *Hæredibus duobus institutis, vno pure, altero sub conditione, an pure institutus habebit totam hæreditatem, vel medietatem tantum.*
23 *Vltima voluntas an per aliam posteriorem dicatur mutari.*
24 *Testator si dicat, si secundum testamentum fecero, non valeat, quando non valebit.*
25 *Iurans non contrauenire suæ voluntati, an, si condat secundum testamentum, contrauenire poterit.*
26 *Redditio iuramenti est de iure naturali, & in præcepto, nec est infringendum iuramentum.*
27 *Duorum testamentorum si primum fuerit generale, & secundum speciale, an primum rumpatur.*
28 *Testamentum faciens si audiat, quòd hæres sit mortuus, & secundò testetur, an si primus hæres appareat, valeat secundum testamentum.*
29 *Pater habens tres filios, quos instituit hæredes, si postea fecerit testamentum vnum instituendo, an valeat.*
30 *Testamentum secundum si fiat sub conditione, an primum rumpatur.*
Capacibus institutis in primo testamento, incapacibus in secundo, quid iuris.
31 *Testamentum faciens solenne, & secundò incipiens aliud, sed morte præuentus perficere non potest, an primum valeat.*
32 *Testamentum faciens, si per arrogationem testatoris rumpatur, postea autem sui iuris effectus vult, quòd valeat, an debeat valere.*
Mater filium vulgò conceptum an possit instituere.
33 *Deductio Falcidiæ cessat in relictis ad pias causas, sed non Trebellianicæ.*
34 *Testatore præcipiente, illicite acquisita restitui, non est de restituendis aliquid diminuendum, vel deducendum.*
35 *Codicillos plures facere an quis possit, & an vnus tollatur per alium.*
36 *Testamenti forma quæ esse debeat.*
37 *Exhæredare volens aliquem causa ingratitudinis, quem tenebatur instituere, qua forma vti debeat.*
38 *Pater an possit filiam in dote hæredem instituere.*
Dos est proprium patrimonium mulieris.
39 *Testamentorum aliud priuatum, aliud solenne.*
40 *Testamentum solenne in quibus aut comparetur, aut differat a testamento nuncupatiuo.*
41 *Forma, qua quilibet ex testibus in testamentis se subscribere debeat.*
42 *Cæcus an, & quallter testari possit.*
43 *Testamentum cæci qualiter dicatur nuncupatiuum.*
44 *Testamenti partes sunt sex.*
45 *Legatorum species est triplex.*
46 *Directa hæredis institutio fieri nequit, nisi in testamento.*
47 *Prouide testatorum dispositiones sunt plures.*
48 *Testamentum integrum cui dari possit, & quibus testamenti partes.*

a 12.§. Compendiose [a] transcurrimus, qualiter priuilegiũ impugnet: sed quia testamẽta frequẽter in iudicijs producunt, ideo de ipsis aliqua subnectamus: in quo quidem hoc ordine procedamus. Nã primo quæ possunt opponi contra testamentum, ponemus: secundò verò formas vltimarum voluntatum inseremus: tertiò, quid iuris sit de executoribus testamentorum, aliqua disputabimus [b]. In primis igitur cùm quæritur, an valeat testamentum, consideranda est testatoris persona, vtrum videlicet sit testabilis, vel non, vt.ff.qui testa.fac.pos.l.si quæramus. & per totum.

b

1 Inst.quibus non est permi.fac.test. ¶ † Potest autem testari, quicunque non prohibetur, C.de rel. & sum.fu.statuas. Primò ergo oppone contra testamentum, quod testator prohibitus erat à iure testari: quòd in multis casibus contingit [c]. Primò, si fuit seruus, ff.qui testamen facer.pos.filius. 13.q.2.illud. ipse enim nec sei ipsum, nec bona habet: imò pro mortuo reputatur, ff.de reg. iu.quod attinet. & l.seruitutẽ. Quid de ascriptitio? Videtur idẽ cum & ipse deterioris sit cõditionis, quàm serui, ut C.lib. 11.de agri.& censi.ne diutius.& argu.C.lib.eo.in quibus causis coloni censiti, l.2.vbi dicitur, quòd bona domini, cuius & ipsi sunt, nõ alienent, sed ibi in alienatione inter viuos: vnde dic, quòd possunt testari, C.de episc.& cle.si quis presbyter. Quod autem dixi adscriptitium testari posse, idem est etiã in colono: quos lex liberos vocat, ut C.de agri.& censi. cùm satis. intelligo verum esse inter suos, vt.C.de episc.& cle.authen.si quis presbyter [d]. Liberti autem testari possunt, relicta tamen patronis legitima portione: alioquin cassatur testamentum, vt Instit. de suc.liber.&

c

2 C.de bo.pos.contra tab.liber. ¶ † Sed quid si homo, vel adscriptitius meus intret religionem? Dic, quòd si non habet filios, bona sua mihi quasi suo hæredi debẽtur. Idem est in criminali, cui curia succedit. Idem in liberto, cui succedit patronus, vt.C.de episcop.& cle si quis presbyter. & C.lib.10.in quibus causis col. cen.l.2.secundum M.de Fano. Vtrum autem homo meus possit de bonis suis testari? no.infrà de feud.§ quoniam. versic.19. ¶ Secundò, si fuit monachus, vel canonicus regularis, & alij nõ habentes proprium, nec arbitrium voluntatis: quæ plenè prosequere,

d

ADDITIONES.

a Compendiosè. ¶ Hic auctor aggreditur materiam testamentorum, quam tres primi practici autores, Pileus, Tanc.& Bagarot. prosecuti non fuerunt, quasi ad iudiciorum ordinem non spectaret. Idem dico de Vber.de Bonac.de Bonag.& de Aegi. Item idem de Gui.de Suz. Rof. vbi inter ciuiles de actione ex testamento. De hoc prosequitur Vber. de Bo. & Io.de Deo post eum sic continuat materiam, vt auctor post priuilegiorum scripturas examinando scripturas testamentorum. Primus hoc facit charta secunda, ibi, si ostendatur testamentum: secundus li. 5. sub propria rub.& sub rub.de edi.& rub.sequenti: & ipsorum quisque breuiter & sine exemplis ponit illa tria opponenda, quæ ponit hic auctor: ibi, primò ergo oppone.& ibi, secundò oppone.& ibi, tertiò oppone. per quę exempla auctor vtiliter dilatauit ipsorum posterè verba assumens. Ioan.de Bla. bene ponit rubricas de actionibus ex testamento, & de petitione hæreditatis, cum duab.seq.sed materiam huius principij non prosequitur. Nepos de Monte alb.directè prosequitur materiam, in rubricis, contra testamentũ solemne, & contra nuncupatiuum coniungit codicillos. Alb. Gal. posuit rub.de testamentis, & aliam de fideicommissarijs: posuit etiam rubricam de quarta Trebellianica, & tres rubricas de diuersis successionibus.

b Disputabimus. ¶ Quidam habent, quatuor de donatione causa mortis, quinque de codicillis, sex de inuentarij confectione supponemus: sed non puto hic hos poni debere, qui positi fuerunt §.§. postremo. vbi ponitur diuisio in septem partes vltimi principalis membri: hic autem quintum mẽbrum illius diuisionis subdiuidit in tres partes: & hoc respectu allegatur quandoque iste §. pro toto, quod sequitur, quo ad illud quintum membrum.

c Contingit. ¶ xiiij.not. Accurs ff.de testam.l.4. Est sciendum, quòd Rolan.in Flo.super viij.parte summę ponit de his hos versus:

Testari nequeunt impubes, religiosus,
Filius in sacris, mortis damnatus, & obsses:
Prodigus, ac stultus, dubius, seruus, furiosus:
Crimine damnatus, cum muto, surdus: & ille,
Qui maiestatem læsit, cæcus, & ipse.

Auctor autem ponit 19.casus, & hi seruus 14.hoc est, quia decimusquartus & decimusquintus non comprehenduntur in versibus. Oppositiones ergo deberent esse septem: ecce im. Respondeo. autor vnit duos in numero 8.quos Roland. diuisit, quia aliud furiosus, quàm mente captus, vel stultus, vt dicit versus: secundum hoc posset addi versus,

Ab hostibus captus, interdictus, hæresiarcha:

& primum differt ab obside, qui sponte datur, vel ingreditur: bene tamẽ poterat includi sub seruo, Instit.de iure person. §. serui. Quod dicitur de interdicto bonis, iustificatur ex interdicto iudicis, qui interdicere non debebat, vt dicam super versi. tertio si fuerit. Quod de hæretico dicit, intelligendum est, ut 5. ver. quarto prohibetur.

d Presbyter. ¶ Hanc autem non habemus: & si quis 7. & 5. alleg Accur. autem in l.cum satis. proximè allegata, & in l.2. C. in co.alleg. super allegat l.si quis. C.de incest.nup.

quere, vt j. de statu mona. versic. quarto, & seq. ¶ Tertiò, si fuerit interdictus bonis à lege, ff. qui testa. facc. pos. si cui. respon. j. [a] ¶ Quartò prohibetur testari hæreticus: & credens, & fautor hæreticorum nolens satisfacere intra annum, extrà de hære. excõmunicamus. §. credentes. & capitu. vergentis. C. eo. Manichæos. ¶ Quintò incertus de statu suo, ff. qui test. fa. pos. de statu. & l. qui in domini. ¶ Sexto, filiusfamilias, ff. eod. qui in potestate. & C. qui test. fac. pos. l. penulti. nisi de peculio castrensi, vel quasi, C. de inoffic. testam. l. fi. ¶ † Sed nunquid filiusfamilias potest testari in rebus aduentitijs sibi ita relictis, ne ad patrem perueniat vsusfructus? Dicunt quidam, q̃ sic, vt in auth. Coll. 8. vt lic. mat. & auiæ, in princ. ibi, quo voluerit modo ea disponere, &c. & C. de bo. quæ li. l. fi § duntaxat. Alij contrà, & verius: quia testamẽti factio est publici iuris, vt. ff. eod. l. 3. & l. qui potest. ff. de dona. causa mort. tam is. & ff. ad Trebel. l. j. [b] & in præ. §. duntaxat. & 13. quæ. 2. §. sed aliud ¶ † Quid si filiusfamiliàs condit testamentum de consensu & voluntate patris? quod de iure fieri non potest, vt in præ. l. tam is. ff. de testamen. l. is qui. 2. quæst. 6. §. diffinitiua. & dixit, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, vel cuiuslibet alterius vltimæ voluntatis, pro ut melius potest: quæritur, cùm non valeat iure testamenti, nec iure codicillorum, an valeàt iure donationis causa mortis? Et videtur, q̃ valeat: quia donatio causa mortis computatur inter vltimas voluntates C. de dona. causa mort. l. fi. & filius causa mortis patre cõsentiente donare potest, vt in præ. l. tam is. Dic tamen contrà nisi expressè dictum sit, vt no ff. eo. [c] Seia. & Instit. de donat. [d] & vide j. ver. item vide. & sequen. ¶ Septimò, impuberes: scilicet masculus minor 14 annis, fœmina minor 12 ff. eo. qua ætate. ff. de vul. & pup subst. l. j. Inst. qui test. fac. poss. § præterea. C. de re mil. l. fi. Dic tamen penultimo 14 vel 12. anni possunt testari. vt ff. de testam. qua ætate. [e] ¶ Octauò, furiosus & mente captus, ff. qui test. fac. poss. filiusfamilias §. Marcellus. & extra. de suc. ab intest. c. fi Inst. quib. non est permiss. fac. testamen. [f] ¶ Nono, prodigus: vt Insti. quib. nõ est per. fa. test § item prodigus. ¶ Decimò, surdus & mutus à natiuitate: secus, si ex accidenti: quia tunc si scit literas, poterit scribere testamentum, uel codicillum, exemplo Zachariæ prophetæ: sed si surdus sit tantum, testari potest, ff. eo. qui in potestate. §. 1. Instit. quib. non est per. fa. test §. item surdus. C. qui test. fac. pos. discretis. ¶ Vndecimò, condemnatus ad mortem ciuilem, uel naturalem ff. eo. eius qui. §. 1. usque in fi. & l. is cui, nisi à condemnatione appellauerit, eod. tit. qui à latronibus [h]. ¶ † Quid de bannito? Dic, quòd si bannitus est propter leuem causam, putà pecuniariam, potest testari [i]: si pp criminalem, putà p p aliquod maleficium, ex quo olim deportabatur, bannitus est in perpetuum, nõ potest, ff. de testa. eius §. qui insulam. quia tunc bannum loco deportationis habetur. ad hoc ff. de his, qui not. infam quid ergo. §. fi. de hoc not. Insti. qui mo. ius pat. pot. sol. §. relegati [k]. ¶ Quid de excommunicato? dicit Iac. Bal. quòd non potest, sed post absolutionem sic: quia haberet rerum suarum administrationem, ut in prę. l. eius. secus si fuerit excommunicatus, uel hęreticus, secundum eum hæc probantur C. de hæret. l. pen extra, eod. excommunicamus j. §. credentes. in auth. Col. 7. ut cùm de ap. cog. §. occasionem. Tu dic, secundum Papam, prout no. ext. de dolo & contu. ueritatis. & secundum do. meum, extra, de except. pia [l]. ¶ Duodecimò obsides dati pro captiuis populi Romani, ut e. ti. obsides. ¶ xiij ob crimen famosum damnatus, putà de crimine contra naturam, e. tit. is cuius. in fin. ¶ xiiij. reus perduellionis. seu læsæ maiestatis, [m] C. ad l. Iul. Maiest. l, pe. [m] ¶ xv. is qui apud hostes est, Inst. quibus [n] non est permiss. fac. test. §. fi. ubi uerè omnes prędicti casus sunt [n]. ¶ xvj. cæcus, utroque lumine carens testari non potest sine solennitate, quæ est C. qui test. fa. pos. hac consultissima. vt Inst. quibus non est permiss. fac. test. §. pen. & j. §. prox. uersi. illud quoq; ¶ † Quid de exoculato propter crimen? Resp. si fuit graue, & q̃ eum infamem dimittit, non potest testari, secundum formam p. l. ut ff. eo. is cui. §. si quis ob. & l. cum lege quis intestabilis. si uerò de furto, uel alio modico delicto, tunc sic ut C. de secund. nupt. l. j. in principio: ut eadem ratio sit in his, quæ & in cæcis naturali morbo su perueniente. secundum Vber. Præmissis si quidem & similes prohibiti sunt testari. Alias autem testari potest, qui cunque non est prohibitus. ff. de prob. ab ea parte. ff. de his, qui 7 sui, uel al. iur. sunt. l. j. ¶ † Secundò oppone contra testamentum ratione hæredis instituti: scilicet, quia est talis qui non potest hæres institui uel legatarius est talis, cui non potest legari. hæc. n. duo æqui parantur], Inst. de leg. §. legari autem. in princip. Instit. de hæred. qual. & differ. § testamenti. Sunt autem multæ personæ tales. ¶ Primo, incerta persona, ut in præd. §. legati. & § seq. ¶ Secundo, deportatus, C. de hære. inst l. j. ¶ Tertio, damnatus in metallum, ff. de his, quæ pro nõ scri. hab. si in metallũ. [o] ¶ to seruus de adulterio cum domina commisso accusa- hære. inst. §. 2. nam talis cremandus est, xij. quæst. 2. §. ersi. si qua. ¶ Quinto, illicitum collegium, nisi probetur

ADDITIONES.

a Respon. j. ¶ Etiam si interdicti non debuerat, ex quo non appellauit, vt not. Instit. qui test. fac. pos. §. item prodigus. in vlt. glos. ¶ Adde, quòd ille qui habet interdictam bonorum administrationem, testatur inter filios: ita consuluit Bald. eius consi. 335. j. lib.

b L. j. ¶ Ad literam fuit Alber. Gal. de testa. in prin. ADDE Paul. de Cast. consi. 250. ¶ Adde, an filiusfamilias possit testari vigore statuti, vel consuetudinis? Bal. in l. 3. ff. de testamen. q̃ sic. Bart. & ibi Bal. in l. si quæran. us. ff. eo. tit.

c ff. eo. ¶ De donat. cau. mor.

d De dona. ¶ Ad literam fuit Alber. Gal. de testam. versi. fi. & idem Dyn. vt recitat Cyn. tractaris hanc quæstionem in l. 3. C. qui test. fa. pos.

e Qua ætate. ¶ De principio istius legis triplex est ibi litera, vt ibi notat. in gl. & hic auctor accedit lecturę, quę habet, quod post sex horas noctis diei antepenul imæ desinentis possit testari: plus placet ibi Accursio, q̃ post sex horas noctis diei penultimi desinentis ed possit. & hoc placet: & sic intendit, q̃ satis est naturalem diem inchoasse, qui incipit in media nocte, de off. deleg. consuluit. Puto tamen horæ natiuitatis rationem haberi, ut natus calendis hora tertia die præcedẽti, post horam tertiæ testari possit ratione prędicta: quæ etiam no. in §. præterea. statim allegato: prius non. Super quo vide omnino, quod scripsi de despon. im pub. tuæ. super verbo, nobilis. & quod not. Azo C. de iudic. liber. in summa, ver. poterit quis.

f Facere testamentum. ¶ §. pręterea. quis probet hoc casu, vide §. de prob. §. 1. ver. pone. quidam.

g Prophetæ. ¶ Lucæ j. cap.

h Latronibus. ¶ Quid de dãnato sub conditione, qui testatur ad pias causas, vide quod scripsi de vsuris, quanquam. libro 6 in vlti. gloss. de illo: qui plura delicta commisit damnatione digna, post quæ testamentum fecit, q̃ anima multa relinquens: postea captus, decapitatus fuit, non relictis ascẽdentibus, vel descendentibus: quæritur, an valeat testamentum, quo ad legata prædicta? Et videtur, q̃ sic, per l. j. C. de sacrosan. eccl. in prin. & fi. ad idem l. sancimus. eodem ti. item facit. ff. de dona. causa mor l. tam is. §. filius. Hoc intelliges infra §. pen. in prin. & fauore animę saltem pontificali auctoritate seruabitur. ff. de pet hære. l. hęreditas. §. fi. facit. ff. de dona. inter vir. & vxo. si sponsus. §. cùm ita. Item cum agnati & cognati quandoque excludant fiscum, in auth. de man. princip. §. oportet. 2. & text. qui ibi habetur, generi & legis, varios habet sensus & contrarios, de quibus ibi no. & gl. ibi remittit ad not. de incest. nup. §. j. meritò hæredes scripti debent fiscum excludere, qui vincunt hæredes ab intestato, à quibus fiscus excluditur, C. de edict. diui Adrian. l. 2. in fi. cum ibi no. ad idem ff. de acq. hęred. l. quamdiu. ad hoc xvi. quæstione sexta. cognouimus. & capitulo. episcopo. & c. illud. Ad contrarium: quia talis nec testamentum, nec donationem causa mortis facere potest, vt ff. de testam. eius qui. §. 1. de donat. causa mortis, l. fi aliquis. & uide, quod not. C. de dona. inter vir. & vxor. l. res vxoris. in vlt. gl. & si non valet testamentum, ergo nec legata debentur, C. de fideicommiss. l. eam, quam. Ergo nec donatio, si secuta fuit condemnatio, ff. de donat. l. post contractum. de hoc vide, quod dicam j. de dona. super ver. item pone: aliquis.
ADDE Pau. de Cas. conf. 86. pro malè ablatis. Bal. consi. 355. in 1. libr. tamen legare potest. ita Roff. consi. 164.

i Testari. ¶ Alber. Gal. cuius fuit iste ver. alleg. ff. de cri. stel. l. 1. & vide ẽ. de arbit. §. differt. ver. quid de bannito. & quod statim dicam in ver. secundò oppone.

K Relegati. ¶ Gl. ibi loquitur, cùm fit expressè bonorum publicatio, sed quæritur, an tacitè intelligantur publicata in bãnito, qui pro crimine debeat deportari? Gui. in quæst. statutorum, in prin. & in l. fi. C. de bonis pro scr. tenet, q̃ sic, vt robiq; alle. ff. de pœ. si præses. & ff. si quis cau. si eum. §. q̃ iniuriarum. Et scias, q̃ etiam in relegatione bona adimi possunt expressè sed tacitè nunquam dicuntur adempta, ff. de inter. & releg. l. relegata.

l De except. pia. ¶ lib. 6. plenissimè videas expeditum hunc casum de sent. excom. decernimus. lib. 6. super vlt. gl. ¶ ADDE Bar. in l. si quæramus. & ibi Bal. ff. de testamentis, quòd excommunicatus potest testari.

m L. pe. ¶ Hic concluditur casus dec. felicis. de pœ. lib. 6. post prin.

n Casus sunt. ¶ Circa istud scire debes, q̃ Gul. Accu. disputauit quæstionẽ de Rege Henrico filio Imperatoris Federici, qui cum Theutonicis & certis Lombardis aggrediens Bononiam, captus fuit per Bononienses, & finaliter hic decesserit sepultus apud Prædicatores: quærebat de ipsius testamento, an ualeret? Et prescire debes, prout dicit glossa in præ. §. final. quòd qui est apud hostes captus, uel obsessus, iste est, qui testari non potest: & facit. ff. de testi. eius qui apud hostes. Remanet ergo quæstionis dubium, an Bononienses dicendi essent hostes? Tenuit testamẽtum non ualere, siue Bonienses essent veri hostes, resistentes ei, qui illos obsederat. & illis bellum indixerat patris mandato, & pro Imperio augẽdo, sicut de Romano populo dicebatur olim, ff. de verb. significa. hostes. & l. quos nos hostes. & ff. de ca. & post. reuer. hostes. & de talibus permissim dicitur, q̃ capta fiunt capientium: & personæ fiunt serui: & ideo non testantur, ut in l. eius qui. siue etiam Bononienses non fuerint ueri hostes: tamen, quianeque amicitiam, nec fœdus, nec hospitium inuicem habebant quo ad capta, idem in eis, quod in ueris hostibus. ff. decap. & posslim. reuer. l. post liminij §. 2. qui incipit, in pace. sed quo ad hoc ultimum, uide quod dicam post Homobon. infra de obliga. & solu. §. nunc aliqua. super ver. illud autem. ad finem.

o Metallum. ¶ Per hanc l. quæ est 3. in tit. dixit Vber. de Bob. idem in perpetuo bannito, cum ipse & deportatus loco mortuorum habeantur, & fiscus succedit in eorum locum: facit ff. pro soc. l. actione. §. publicatione. & mortis relictum efficitur caducum, C. de cad. tol. l. una, §. cum triplici. & §. sequen. ¶ Item cum ea, quæ iuris sunt, non habeant, etiam testari nò possunt, ff. de leg. 3. l. 1. §. 2. in relegato secus. ff. de inter. & releg. l. relegatorũ. §. 1. & sequentibus, & omnino uide, quod dixi §. de cessione act. §. 1. uer. illud etiam quæritur.

betur licitum,C.de hæ.inſt.collegium. ¶ Sextò, inceſtuoſi in auth.quib.mo.na.effi.ſui,§. fina. ¶Septimò, hæretici maioris hæreſis,vt C.de hæret.Manichæos. imò & cuiuſcunque hæreſis damnatæ,extra eodem. excommunicamus.in princip.& ca. penu.Idem etiam in credentibus,fautoribus & receptatoribus, niſi intra annum ſe correxerint,vt in præ.capitul. excommunicamus.§.credentes. ¶ Octauò, apoſtatæ,C.de apoſt.l.hi qui ſi dem . ¶ Nonò,mulier intra tempus luctus nubens, & etiam contrahens cum ea,in authen.de nup.§. primo. ſed hoc intelligе,vt not.extra,de ſecund.nupt.capitul.penul.& fin. ¶ Decimò,ſi inſtitutus non eſt in rebus humanis,ff.de iur.codicil.quidam referunt extra de eccleſæ.di. ad audientiam. 2. ¶ Vndecimò generaliter,ſi eſt indignus: quod dic, vt.ff. eod.C. de his, quib. vt indign.per totum. ¶ Quid de tabellione,vel teſtibus, nunquid poteſt illis in teſtamento,cui interſunt,legari ? de hoc
a ſupra §.poſtremò a. verſic.item excipitur, quòd in negotio.&
3 ſequen. ¶ † Tertiò oppone circa ſolennitatem.ſi igitur teſtamentum tanquam ſoleune producitur,oppone, quòd teſtator nec totum ſcripſit, nec in aliqua parte ſui coram teſtibus ſubſcripſit,nec octauus teſtis pro eo ſcripſit, vbi ipſe ſcribere neſcit,vel non poteſt:quorum alterum requiritur,vt.C.de teſt hac conſultiſſima.ff.qui teſtament.facer.poſſ.ſi quis poſt. ¶ Item quòd non ſunt in eo ſeptem teſtes inſcripti computato notario,vel octo,vbi teſtator ſcribere neſciuit, vt. ff. eodem titulo. hæredes.in fin.& in præ.l.hac conſultiſſima.in princip. & C. de codicil.l.fina. ¶ Et nota,quòd in numero ſeptem teſtium computari poſſunt legatarij:ſi adſint : & hoc, cùm eſt quæſtio inter hæredem & alium : ſecus ſi inter hæredem & ipſos legatarios : ideoque cautius eſt alios adhiberi:& vide de hoc ſuprà de teſt. §.reſtat.& ſupra eodem.§.inſtrumentum ergo. prope fin. verſi. ſed nunquid omnibus. & ſequent. Non tamen refert, an teſtes ſciant,vel non,quid in teſtamento ſolenni continetur : imò teſtator clauſam ſcripturam poteſt eis deferre , vt in prædi. l.hac conſultiſſima.& eodem titul. cum antiquitas. § final. & l.iubemus. ¶ † Quid ſi vnus ex teſtibus in teſtamento inſcriptis deceſſit teſtatore viuente ? Videtur, quòd ruptum ſit teſtamentum,argumen.C eodem.ſi vnus. Dic,quòd ſecundum eos, qui dicunt teſtamentum non poſſe probari per pauciores teſtes , quàm per ſeptem,irritum eſt teſtamentum: ſecundum eos verò,qui dicunt per duos,vel tres poſſe probari,ſi de ſolennitate dubitetur,(quæ opinio de conſuetudine obtinet)teſtamentum tenet:quæ opinio not.C de fideicom.l.fina. C. de bon. poſſ. ſe-
b cundum tab.l.final.b infra. verſiculo . quid ſi in inſtrumento . ¶ Item quòd teſtes non fuerunt rogati,ſed fortuiti. In codicillis tamen ſufficiunt quinque non rogati : quod dic , vt ſupra.de teſte.§.primo.verſicul.quòd non fuerit rog. Item quòd omnes teſtes non fuerunt liberi,neque puberes,vt C.de teſt.l.prima.& l.hac conſultiſſima.Inſt.eodem.§.ſed neque.& §.primo. ¶ Item quòd teſtes non ſubſcripſerunt vno,eodemque die,loco & tẽpore,vt in dict.l.hac conſultiſſima.& Inſt.eodem §.primo . Sed nec vnus pro alio debet ſubſcribere,ff.eodem.l.penul.niſi in teſtamento ruſtici,C.eodem.l.fina.¶ Item quòd teſtes non conſignauerunt illud,vt in præ.l.hac conſultiſſima.& eodem.titulo, ſi vnus.& C.de bon.poſſ.contra tabul.l.1. ¶ Item quòd teſtes inſcripti ſunt fœmine,vel hermaphroditæ,qui magis in fœmineo ſexu incaleſcunt,Inſt.de teſtam. § ſed neque. & 4. quæſtio. 3 verſicul hermaphroditus. ¶ Item quòd teſtis inſcriptus fuit in poteſtate teſtatoris,vel hæredis , vel hæres in eiuſdem poteſtate,vel in eadem poteſtate cum hærede , vel erat pater, vel filius teſtatoris,Inſt.de teſtam.§.in teſtibus.& §.ſed neque hæres. & 4.quæſtione 3.verſicul.pater & filius.& generaliter non poſſunt eſſe teſtes illi , quibus in teſtamento relinqui non poteſt : quos ſupra. dixi,vt pater in eiſdem concor.& ſupra . de teſte.§. primo.prope princ.verſiculo.patet autem. Et etiam alia excipe contra teſtes,vt ſupra.in eodem §. ¶ Item oppone contra teſtamentum,quòd teſtator non ſcripſit nomen hæredis, quod facere deber,ſi poteſt,vt C.de teſt.iubemus. ¶ Item quòd hæres non eſt in eo inſtitutus,C. eodem . non codicillum. & ff de codicil.illud.& ff.de his,quæ in teſt.delen.l. proximè . ff. de vulga. & pupi.ſubſt.l.j.in fin.¶Item quòd teſtamentum per multa interualla non continuè præter neceſſitatem corporalem conditum eſt,C.de teſt.cùm antiquitas.¶ Item quòd non debet aperiri coram clericis,ſed tantum coram magiſtro cenſus.C.de teſtam.teſtamento.& l.conſulta.C de epiſcop. & cle. repetita. & hæc Romę,uel Conſtantinopoli:in prouincijs autem etiam coram defenſore ciuitatis ſit,in authent.de defen. ciuit. §. nulla. ¶Item quod non debet aperiri,niſi in præſentia ſeptem teſtiũ, argumen C quemad.teſt.aper.l.2. ¶ Item quòd filius eſt in eo præteritus,uel poſt eum poſthumus eſt natus, C. de libe. prete. authentic.ex cauſa.C.de bon.poſſ.contra tabu.l.2.& ff.eodem. l.j.ff.de iniuſt.rupt.&irri.teſt.nam & ſi ſub conditione. ¶ Item quòd filius eſt in eo ſine cauſa expreſſa exheredatus, C. de libe. præteritis,authen,non licet.quod intellige ſecũdum hoc,quod habetur C.ad Tertu.authen.in teſtamento.& C.de inofficio.teſtam.omnimodo.Inſt.de exhæ.lib.in princip. ¶ Item oppone, quòd filius de bonis mortuę matris,uel etiam de alijs,in quibus patri vſusfructus acquiratur.teſtatus eſt patre uiuente:quod eſſe non debet,C.de bon. quæ libe.l.fina.§.filius autem etiam, ſecundum quoſdam patre conſentiente,C.qui teſt.fac. poſſ.l.penul. & l.ſenium.& ff.eodem.qui in poteſtate . & Inſt. eodem. in princip.ſupra uerſicul.ſed nunquid filius. ¶Item quòd poſt teſtamentum conditum teſtator adoptatur , uel arrogatur,uel alias capite minuitur.¶Item quòd aliàs eſt imperfectum, uel iniuſtum,uel rumpendum:quod dic,ut Inſt.qui.mod. teſt. infir §. alio autem,& per totum ti.¶Item quòd teſtator non uidit tabellionem,uel teſtes. nec uiſus eſt ab eis . Hæc circa ſolennia e-
c xempli gratia ſufficiat perſtrinxiſſe. ¶ Verum c opponentem cautum eſſe oportet,ut ipſe teſtamentum , à principio non neget:alioquin ſe hac allegatione priuabit : ſuper quo uide Inſtit. de fideicom.li.in fin.C.de fideicom.l. fina. nec enim ſe iuuabit ex eo,quod negauit,ſupra depoſ.§.octauo. uerſiculo. ſed ſecun
10 dum premiſſa. ¶ † Sed & ſi præmiſſæ ſolennitates , uel aliæ huiuſmodi non ſint adhibitæ in teſtamento,poteſt quandoque ſuſtineri:putà propter priuilegium patriæ conceſſum , & multo magis,ſi ſingulari perſonæ,ut C.de teſtam.ſi non ſpeciali.uel hominibus,putà ruſticis,uel militibus,ut C de teſt.mil. per totum,
d & de teſt.l.fina.d Milites enim dum ſunt in caſtris ,ſeu in expeditione,teſtari ualent,prout uolunt,etiam ſine duobus teſtibus, ſcribendo etiam ſanguine proprio in clypeo,uel alibi propriam uoluntatem:ſed quando ſtant in propria , uel aliena domo , teſtari debent iure communi : quando uerò ſunt in exercitu, non
e non in libello,teſtari poſſunt cum duobus teſtibus e. ¶ † Item
11 per ius canonicum duo teſtes cum presbytero ſufficiunt in teſtamentis,etiam in alijs,quàm ad pias cauſas , ut extra . de teſta.
f cum eſſes f.& duo tantùm ſine presbytero in relictis ad pias cauſas ut eodem titul.relatum.1.Et intelligo in præcedenti caſu neceſſariam præſentiam ſacerdotis: quia non detrahitur ſolennitati legali,niſi quatenus inuenitur expreſſum, ut extra , de deci. ad audientiam.extra. de elect. eccleſia ueſtra. 2. in fine.C.de teſtam.ſancimus.C.de inoff dotibus.l. unica. ſi ergo ipſe locus in-
12 tereſſet cum alio,non ſufficeret ¶ † Sed & ſi eſſent tres ſine ipſo,non ualeret,multum enim pro ipſo præſumit ius quòd fraudes excludat,ut extra.de ſimo nemo.extra.de poſtu. capitu. fin. & magis eius dicto creditur,quàm alterius ut 77.diſtinctio.monachus.prope fin.ideoque ſtatuit,ut duo cum eo ſufficiant. Si uerò eſſent quatuor ſine eo duos ſibi preferrem, quantumcunque preſumatur pro eo. argument. extra de teſtibus. cum à nobis & cap.licet ex quadam.quarta.quæſtio. tertia. uerſiculo. iure.35.quæſtio.6.§.fina. in fin. Sic intellige prædictas duas dec.
13 licet alij aliter intelligant. ¶ † Quid ſi in inſtrumento, ubi ſunt duo teſtes inſcripti,continetur,quòd Titius condidit teſtamentum nuncupatiuum coram ſeptem teſtibus, nunquid per hoc inſtrumentum probabitur teſtamentum ? de hoc not. ff. de teſtam.hæredes.& in ſumma do.mei.eodem.tit.§. quot teſtes.&
g ſupra uerſic.quid ſi unus §.¶† Sed nunquid h de conſuetudine
14 poſſunt præmiſſæ ſolennitates remitti?dico,quòd ſic,cum non
h prohibeatur conſuetudo hæc admitti, ff. de legi. de quibus. C. quæ ſit longa conſuet.l.2.11.diſtin.conſuetudinis. ext. de ꝯſuet. c.pen.

ADDITIONES.

a Poſtremo. ¶ Communiter allegatur §.inſtrumentum.

b L. fina. ¶ Ad literam fuit Alber. Galeo. de teſtibus . poſt princ. concord.in ſecunda quæſtio.in §.ultim.& facit,quod not.C.de teſti.l.teſtium. in fin.

c Verùm. ¶ Secundum Vber.de Bob.ubi dixi in prine. §. & Ioan. de Deo, poſt eum.

d L.ſi. ¶ Dixit Vber.uel per ius diuinum,ſi ageretur coram iudice eccleſiaſtico:hoc uerbum dedit cauſam uer.ſequenti.

e Teſtibus. ¶ De teſtameneo militis & diuerſis priuilegijs circa id, plene poſuit Hoſt.in ſum.de teſta.§.3.

f Cum eſſes. ¶ Vide,quod ibi ſcripſi in tex.& ſuper 3.gl.

g Si unus. ¶ Ibi allegat alias duas:hic tamen loquitur de inſtrumento, ibi de teſtibus. An uerò ualeat ademptio facta coram duobus teſtibus delegato facto in teſtamento: plene per Hoſt.in ſumma,de teſta. §.qualiter cõfirmetur.uer.1.

ADDE Bald in dicta l.hæredes palam.ff.de teſtam.in prima.colum.ubi dicit,quod per hoc nec uoluntas neque ſollennitas probatur : ibi vide rationes.

h Sed nunquid. ¶ Iſte uerſic. cum duobus ſeq. ad literam fuerunt Vbert. de Bob.ubi §.

a c.pen.& fi.C.de emancip.liber.l.j.in fi.[a] Sed quomodo consuetudo dat remissionem sollennitatis,cum hoc solum à principe impetretur vt ff.de his,qui test.fac.pos.l 2. & ff.de bonis liber.l. Paulus.§ j.Respon.illud verum erat in eo, qui intestabilis erat. Vbi autem quis testari potest,bene relaxatur q̃doque solennitas per consuetudinem. An autem iuris solennitates possint 15 partium consensu remitti?no.ext.be off.dele.de causis.¶†Sed
b nunquid dicemus in hoc sufficere solam consuetudinem regio per hoc vide ff.de vsur.l.1.ff.de test.testiũ.in fi.ff.de leg.1.apud. & l.si seruus plurium. in fin. ff. com.præd.venditor. §.vna.C.de 16 ædi.priua.l.3.C.quæ sit long.p̃sue.l.j.ext.de p̃sue.c.fi.¶† Quid si
c de consuetudine alicuius loci testamentum coram tribus testibus factum valet,& aliquis alienigena ibi coram tribus testamẽ tum p̃dit,& aliquem de ipso loco hæredem instituit, nunc legitimi huic testamento se opponunt c?Et vt testamentum valere: arg.ff.commu.præd.venditor.§.si constat. ff. de reb. dub. quoties.& 8,dist.quę 3.facit.n.pro consuetudine tali, ff. de pact. si vnus.§.quod in specie.ff.de bo.pos.secundum tab. qui testamẽ to.§.fi.cum iuuetur per legem diuinam, vt extra. de testibus.in
d omni.Arg.3 C.de testa.si vnus d.non enim vt in loco fuisse,qui
e ad tempus ibi erat,ff de leg.3.quæsitum e.extra,de verb.sign.nã & ego.Item illa cõsuetudo est specialis, sed lex est generalis,vt septem testes requirantur.Vnde consuetudo non valet, ff.de se pul.vio.l.3.§.diuus.nec ligat nisi incolas, ff. de tutor. & curato. dat.ab his,pupillo.Super hoc dicunt quidam, p̃ si agatur in foro ecclesiastico,valebit:si in seculari,& agatur in loco, vbi testamentum factum est,iudex seruabit istam consuetudinem: argu. ff.de testib.l.testium.§.fin.extra, de eo, qui mit.in poss.causa rei seruan.cùm venissent Et vtrum ibi agi debeat, dic, vt C. vbi de fideicommis.agi opor.& ff.de cuict.si fundus. Si autem agitur in terra,vnde testator fuit,non seruabitur consuetudo Sed arg. contra hoc in præd.l.si fundus.cùm talis consuetudo sit ad litẽ
f decidendam f. Alii dicunt,quòd si mora erat periculosa, quia erat in mortis periculo constitutus,nec alibi poterat ire tunc valet testamentum:arg.C.de anna.excep.vt perfectius.in fin. ff.ad Trebel.cum hæreditas.Vel dic,p̃ si instituit extraneos,non valet:vel si legitimos,sic:vt.C.de testa.hac consultissima. secundũ Vber.de Bo.& vide.C.de episc.& cle.nulli.§.si autem non designata.Et arg.pro & 3,j.de consti.versi. sunt hæc. & seq & vide, quod no.ff.de peculio,licet §.idem scribit.de hoc no.j. de sen.
17 §.qualiter autem.versi.item pone.¶†Et nota g, p̃ cum vltima
g voluntas in iudicio ostenditur,dici debet ante litis contestationem exhibenti, vt eligat, an velit ea uti tanquam testamento, vel tanquam alia ultima uolũtate:& ipse debet eligere,nec post electionem sibi fas est uariare:argumen.C.de codic.l. fi. in prin. & extra,de crimine fal.ad falsariorum. prope princip. ff. de tributor.act quod in hæredem.§. eligere. Aliæ enim impugnationes competunt,si uult ea uti,tanquam testamento:& aliæ,si tãquam alia ultima uoluntate:& ad hoc.ff.de solut. si duo rei stipulan-

ADDITIONES.

a In fine. ¶ Dicit Io.de Deo,in Cauil.lib.5.vbi de vltimis voluntatibus in fi.p̃ apud Hispanos non scribitur testamentum, sed solum vocantur testes.Venetijs etiam non seruatur lex de numero testium:& Iaco. de Are. disputauit,an eorum consuetudo testandi coram paucioribus testibus sit valida?& dato p̃ valeat,quęrebat,vt j.q.2.de qua ibi dicam: & de prima tenuit,p̃ si ibi est consuetudo de consensu principis,valet,quasi constituisse videatur id,quod patitur,& consentit,ff.de infa.quid ergo.§.j.ff.locati. cum in plures.§.locator.de exercitor.l.1.§.magistrũ.C.de serui.& aqua.l. 2.Constat enim principem talem formam testandi, Venetijs concedere potuisse,Cde test.si non speciali.alias dicit consuetudinem non valere:alle.C.de test.l.3.Item cum lex dicit tale testamentum nullum esse,consuetudo non potest illud validare. Ad primum alleg.C.de test.si vnus.cum multis legibus.Ad secundum 1.dist.consuetudo.ff.de leg.j.l.nemo. ad idẽ ext.de iur.cal.cæterum.de probat.c.2 de fideiuss.constitutus. Item omne hominum genus legibus viuere debet,C.li.xj.de condu. & de proc.dom° Aug.l.j.& ff.de sepulchro viol.l.3.§.diuus.C.de legibus l.leges.Item cum lex numerum illum statuerit propter falsitatis timorem.C.de testa.l.iubemus.de fideicom.lib.l.fi.Consuetudo,quæ aperit viam falsitati, irrationabilis est,C.de iu.l.j.in auth.vt nulli ind.§.j.8.dist.fruſtra. Ponens autem ibi distinctionem,quo ad mentem de consuetudine in genere,quam posui super dec.vlt.de consue.membro penult.dicebat ad propositum p̃ quando consuecudo sequitur legem contrariam, & est rationabilis, de patientia principis valet,per iura superius allegata,& talem dicit istam. Homines enim ibi mercationibus occupari,vix ab illis auocari possunt. ff. quẽ ad.testa.aper.l.sed si quis ex signatoribus.Puta tamen,expressum consensum principis hoc casu requiri,propter l.fi.C.de testa. quæ non vult etiã prætextu consuetudinis numerum septem testium minui. Cum autem si- cipis scientia procedit aliqua consuetudo, dicit, quòd si euidens vel vtilitas ei fauet:putà quia legem seruari esset in loco dam- consuetudo:quia credendum est, principem, qui ad subiectorum vtilitatem intendit,id fuisse concessurum.ff. de vulga. & pupilla. substitutione,l.ex facto.in princip.ff.de legi.l.in rebus de pactis, tale pactum.in fin.Si verò non subest necessitas,vt.5. distinguit, aut lex est de leuibus,& prealet consuetudo.ff.de ventre insp.l.j.§.fi.aut de grauibus,& prævalet lex,vt in §.diuus.ff.de sepul.violat.Et secundum hanc determinationem dicit intelligendum,quod dicit lex Lombarda,nullam consuetudinem preponi legi.Resp.qualiter iudices iudicabunt,de l.placuit.Sed conuerso casu quæritur,an probationem instrumentorum, vel testium de iure plenam & validam consuetudo faciat invalidam, vel insufficientem? SOL.quæstio soluit seipsam,cum regulariter, qui potest vnum oppositorum,potest reliquum,de maio.& obed.cum inferior.vide de hoc in j.gl.ff. de acquir.hæredit.l.is qui hæres.& l.is potest.Constat autem, quòd est dictum,quòd consuetudo potest primum.de fide instrum. cum dilectus. 2. responso:ergo poterit & secundum.His conueniunt 12.distinct. nos consuetudinem.extr.de cler.coniug.cum olim. per quæ duo probatur, quòd consuetudo inhabilem habilitat,vt in primo:& alias habilem inhabilitat vt in secundo: faciunt leges allegatæ in præ.decr.cùm olim.in vlti. gloss. quæ quid dicant,vide ibi in suffragio.bene facit,quia dat leuiorem & gra uiorem formam contractibus,vt in promissione de euictione est expressum,ff.de euic si fundus,sic approbat & improbat administrationem tutoris,ff.de admin.tut.sine hærede.§.Lucius.Si re in his vis extendere, vide,quod scripsi de consuet.c.fi.super gl.& quam.

ADDE, quòd non valeat consuetudo,quòd minori numero testium testetur,quam per legem est inductum:tenet Oldra. consi. 243.& Bald.sensisse videtur consi.153.4.libr.Bar.vero contral. cunctos populos. latius ibi vide.

b Vel castri. ¶ Interposuit Vber.aut progenies.

c Opponunt. ¶ Cyn.in l.1.C.de sum.trinit.tractat hanc quæstionem,allegans etiam hunc ver.& Iac.& Petr.dicunt,institutum habere bona illius. loci:& reliqua habebit legitimus.Ad l.ius nostrum.ff.de regul.iur.respondet.id de iure scripto,quod est uniforme: hoc ex iure consuetudinis, vel statuti,quod est difforme.& est simile,quod scripsi.de rest.in integ. constitutus.super gloss.consuetudo.Scire debes,quòd Gul.de Cun.super ead.l. tractat quęstionem de illo,qui habet bona in Anglia, vbi licet testari cum tribus testibus,& Bononię,ubi seruatur ius scriptum:coram tribus testatus est,quod intellexit in Anglia, uel alibi, non declarat: saluo, quod dicam infra.allegat,quod neutra debeat habere hæres, nec quæ sunt in Anglia,nec quę sunt Bononiæ, ista ratione, quia non seruauit ius scriptum: nec quæ sunt in Anglia,ne decedat partim testatus, partim intestatus contra regulam.ius nostrum.ff.de reiu.Ad contrarium quod debeat habere hæres bona Anglicana,inducit,quod diuersitas patrimonij facere aliquę potest partim testatum,argum.ff.de excus.tu.l. iurisperitos.§. cum oriundus.sicut in milite,qui habet duplex patrimonium, castrense & Paganicum,& potest duo testamenta facere,& duos hæredes,ff.de milit. test.l.1. & l.si miles. Vtrum sequatur ergo diuersitas iuris ad diuersitatem patrimonij? sicut de seruo dicitur,qui habet diuersa peculia,ff. de pecul. hinc quæritur.§.potest.& in pupillo.ff.de tut.& curat.da.ab his,l.pupillo. Sibi placet,quod institutus habeat omnia bona,& ad omnia admittatur:quia, ut dicit,in consuetudine Angliæ attenditur sola dispositio, & non bona. Sicut ergo in Anglia testatus illo more haberet omnia bona adeundo ubi cunque sint:& sic hoc casu dat simile in tutore, qui non potest auctorizare sibi in obligatione pupilli,& tamen auctorizat, vt hæreditatem adeat sui debitoris:& sic per consequens erit sibi obligatus.ff. de auctor. tut.l.j. Inst.de legit.patro.tu.§.sed nostra.ff.de le.tut.l.3.in princ. Sicut ergo potest quis super fundo conueniri alibi,quam sit fundus, C. de præscr. long. temp.l.fi.& plenè scripsi de rescr.dilectus.2.super fin.2.gloss.sic testamentum factum in Anglia suo more,fidem faciet in Italia. inducit etiam Lomnium.C.de testament. per quam patet, quod testamentum factum apud acta sine numero testium,dabit facultatem adeundi,& ualebit coram omni iudice.Concludit ergo,quod tota hæreditas,ubicunque sint res, est unũ patrimonium:& ubicunque sint bona,una aditione spectant ad hæredem, cum sola dispositio ponderetur in tali consuetudine, ut dixi. Induxit pro decisione l.ex milit.cum l.sequenti.ff.de testa.& de castr.pecul.l. hæreditate.§.quædam.& de hæred.instit.l.qui soluendo. & per hæc uerba dicit no.sic esse de consuetudine Gallicana:quia uxor superuiuens lucratur partem bonorum mariti:quia illa consuetudo directè est super bonis, non super dispositione,vt proxima:& ideo bona, quæ sunt extra locum consuetudinis,non possunt sic includi principaliter,sicut ibi incidenter, uel per consequens,allegat l.3.ff.de off.præsi.ff.ad municip. l. constitutionibus.& C.de iur.fis.l.certa forma.li.x.Ex hoc sibi incidit alia quæstio, quam diffusè prosequitur.

ADDE,ut per Bar.in l.cunctos populos.uerficul.sæpe quæro.in j quæstio. princip.Paul.de Castr.consil.224.Respectu uero consuetudinis Gallicanæ Petr.de Ancha.consi.162.tenet,quod nec uxor haberet bona alibi sita,si testator etiam illa sibi legasset,uel illam in illis hæredem instituisset: quia hoc fecisset deceptus,putans consuetudinem ualere, quo ad bona alibi sita.

d Si unus. ¶ Facit plus ad casum,eodem. titul.si non speciali priuilegio patriæ tuę:nota Tuę,& ff.de iure fis.sed si accepto.per quas leges Iacob. de Aren.in quæstione de qua supra dixi, tenuit, quod testari secundum consuetudinem Venetorum,licet solis Venetis,& non illuc euntibus: inducit,quod etiam l.fina.C.de testam.coniuncta cum l.conficiuntur, §. 1. ff.de iur.cod.per quod patet,quod licet rusticis, non licere declinantibus ad eos.

e Quæsitum. ¶ In princip.& l.si ita legatum.de lega. primo. huiusmodi. §.legatum.de fund.inst Seæ.§.Pamphilæ.de act.empt.fundi.§.final. Suæ igitur ciuitatis,& non illius,ad quam declinauit,lege adstringitur: illa enim suorum ciuium est propria,ff.de iustit.& iur.l.omnes.& patet. 12.distin.illud.

f Decidendam. ¶ Vide,quod not.de elect.licet canon.lib.6.super uersic. de cætero.

g Et no. ¶ Secundum Vber.ubi 3.

pulandi extra,de priuil.cum olim.nam & testamentum imper-
fectum non valet inter liberos,si eo volunt vti, tanquam testa-
mento,secundum quosdam:secus,si tanquam alia vltima vo-
luntate,vt C.fam erciscun.filij patris.& l.fi.C.de testa.hac con-
sultissima.§.ex imperfecto. & maior desideratur solennitas in
testamento,quàm in alia vltima voluntate,in qua solum mens
testatoris spectatur.vt.C de sac.san.eccle.l.j.in authen.Col.4.de
nup.§.disponat.13.q 2.c.vlt.& § sed aliud.extr.de test.relatum.
j & patet ex præmissis,& ex his quæ sunt.j.§.prox quòd si reus
tacuerit ante litem contestatam,& post litem contestatam hoc
dicat,tunc potest respondere exhibens,Frater, totum ius meũ
in iudicio deduxi,extrà,de re iudic.abbate sanè.§.j.ver. præmis-
a sa [a]. & de causa pos.& propri. cum ecclesia ita valet mihi,siue
sit testamentum,siue alia vltima volũtas:hoc videat iudex.Stul-
tus enim fuit reus,qui hoc non petijt ante litis contestationem,
vt.C.de codic.l.fi.ff.de legat.2.cum filius.§.varijs.Porrò si dubiũ
sit,an debeat haberi pro testamento,vel pro codicillo,conside-
ra mentem testatoris,ut ff.de iure codici.l.j.& verba eius,vt eo.
b tit.illud.& l.fi & C.de codic.non codicillum[b].¶ † Item vide,si
18 est ibi clausula generalis,& solita, Si non ualet iure testamenti,
ualeat iure codicillorum,vel cuiuslibet alterius vltimæ uolunta
tis,vt ff.de testa.mil.l.3.in fin. & ff.de vulg.& substi cohęredi.§.
cum filiæ.C.de codic l.fi.§.illud quoque.ff.de iure codicillorũ,
conficiuntur. Quid autem operetur prædicta clausula in vlti-
mis voluntatibus,vide C.de lib.præt.vel exhæred. auth. ex cau-
sa.Breuiter tamen nota,secundum Iac.But.ꝙ hæc clausula ope-
ratur tantùm,cùm testamentum deficit propter defectum solẽ-
nitatis,putà cum deficit numerus testium , vel alia solennitas,
vt tunc valeat iure codicillorum:non autem operatur,si in alio
deficit putà si rumpatur per querelam , vel posthumi agnatio-
nem,vel minima capitis diminutione : & hoc probat ex eo, qđ
dicitur ibi,valet:& sic loquitur de præsenti defectu , qui est, vt
quia non est ibi plenus numerus testium , vel non sunt rogati,
vel est mulier.non de futuro,vt de illo quod fiet:puta aliquo de
pręmissis modis:si enim dixisset, Valebit,tunc futuros comple
cteretur defectus.vt ergo omnes hos modos cõprehendat , de-
bet dici,si non valet , vel non valebit iure testamenti, &c.argu.
ff.de uerbo.obliga. si stipulatus fuerim. §.1.& l.si à colono.ff.de
verb.sig.verbum Oportebit.Item aliud uř dictum . Si nõ ualet,
c & aliud,Si non ualeat.[c], Vel dic. ſm Odoff.ꝙ aut statim deficit
testũ propter solennitatis defectum : & tunc uerba illa , Si non
ualet,&c.referuntur ad illum casum tantum, & non ad alios p̃-
dictos:aut non deficit statim,sed postea ex euentu , putà capi-
tis diminutione,vel posthumi agnatione,uel alio modo , & tũc
etiam ad casum illum pertinent hæc uerba:quia in dubijs inter-
d pretari debemus,ut res ualeat [d],ff.de uerbo.oblig. quoties. ex-
tra,de fide instrumen.inter.prope fi.& in testamentis, &c. ff.de
reg.iur.in testamentis.ext.de donat.cum dilectus. & argum. ad
19 hoc ff.de leg.2.cum filius.§.hæres & l si quis testamento. ¶ † Si
quis uult igitur securè testari,dicat sic.

¶FORMA.Si non ualet testamentum ratione præteritionis,
uel exhæredationis,uel alterius solennitatis,ualeat iure codicil
lorum,& alterius cuiuslibet ultimæ uoluntatis : & rogo omnes
mihi uenientes ab intestato,uel succedentes ex testamento , uel
aliquo iure,ut hæreditatem meam restituant P. nam hoc casu
quilibet tenetur restituere hęreditatem per fideicommissum ,
argumen.C.de fideicom.ex testamento.ff.de lega.3.si cum fun-
20 dum detracto tamen debito bonorum subsidio.¶†Pone: B.in
suo testamento legauit mihi decem:postea condidit secundum
testamentum nulla de prædicto legato facta mentione : quæri-
tur,an intelligatur legatum reuocatum,cùm in primo,testamẽ
to dixerit,Si non ualet iure testamenti , ualeat saltem iure codi-
cillorum,&c.Respon.ꝙ sic,arg.ff.de adimen.leg.si tibi. Argum.
contrà ff. de probat.cùm tacitum.sed illud locum habet in taci
to legato . de hoc not. ff.si cui plus quàm per leg. Falcid.l. 3.§.
e pen.[e]¶ † Sed pone:quidam instituit filium suum impuberem
21 hæredem,& rogauit eum,ꝙ si sine liberis decederet,restitueret
P.hæreditatem:& reliquit legata,& adiunxit,ꝙ si non ualeret
iure testamenti,saltem ualeret iure codicillorum : decessit impu
bes testatore uiuente:quæritur , an P. fideicommissarius possit
petere hæreditatem à uenientibus ab intestato?& an legata de-
beantur?Et uidetur,ꝙ possit petere pp prædictam clausulam,
ut.ff de uulg.& pup.subst.cohæredi.§.cum filiæ.ff de iure codic.
l.3.uidetur enim ad legitimos transisse cum onere , ut C.de cad.
tol.l.unica.§ in causa.ff.de leg.2.si Titio. Arg.[contra] ꝙ à legitimis pe
tere non possit fideicommissarius uniuersalis cùm expiret sub-
stitutio pupillaris,& fideicommissaria,si decedat hæres testato
re uiuente,ut ff.ad Treb.ille à quo.ff.de admin.tut.tutores. §. 1.
Item uideter,ꝙ pupillus fuit personaliter obligatus : unde onus
non transit ad legitimos,ut ff.de leg.2.Celsus.§.fi.ff.de leg. 3.l.j.
§.fi.Nec obstant prædicta uerba , quę locum habent in defectũ
f solennitatis,ut in præ.auth.ex causa.in fi.[f] & iunge s̃.uer. quid si
22 filius.¶†Pone:quidam fecit testamentum,adiecta clausula præ
dicta , & legata & fideicommissa plura reliquit:eo mortuo na-
tus est posthumus:nunquid illo uiuente legata & fideicommis-
g sa peti possunt?de hoc C.de posth.hæred.inst.l.j [g] Sed si duo in-
stituti sunt hæredes,unus purè,alter sub conditione , nunquid
purè

ADDITIONES.

a Premissa. ¶ Lib.6.

b Codicillum. ¶ Ad intellectum huius ver.& eorum. quæ de clausula statim sequuntur,est sciendum,ꝙ Pil. disputauit quæstionem quæ incipit,quidã paterfamilias. de illo,qui facto prius solenni testamento , in quo filios hęredes instituit,post tempus uolens codicillari in præsentia septẽ testiũ rogatorum,eosdem filios instituit,dicens in fine,ꝙ volebat ipsam dispositionẽ iure codicillorũ valere:& si sic non valeret,voluit ꝙ valeret iure testamẽti,& omni iure,quo melius poterat,& primũ testamẽtũ cõfirmauit: quærebat,an hæc dispositio valeat iure testamenti,vel iure codicillorum? Subtiliter allegat pro.& [contra]:tenet,ꝙ dispositio illa sit testamentum , & non codicillus,cùm habeat solennia tęstamenti,s.institutionẽ hæredũ,& solẽnem numerũ testium rogatorum,quæ sunt species testamenti,non codicilli,quæ concurrere non possunt quasi [contra]riæ, C.de testam.non codicillum.& ibi no. ff.de iure codi.illud.§.tractari Principaliter autem se fundat i hoc, ꝙ licet institutio facta in codicillis,valeat interdum,non vt directa , sed trahitur ad fideicommissum,ff.de iure codi.l.2.§.fi.de leg.2.codicil.§.Lucius.& sic si scriptura,de qua quæritur,possit esse codicillus , tamen illa,& omnia alia iura id dicentia,oportet intelligi,cùm possibile est directam: codicillarem trahi ad fideicommissariam : quod est, quando diuersi sunt, qui debent fideicõmissum,ab illis quibus debetur: vt quia veniens ab intestato dẽt restituere institutis,vt in l.3.& l.conficiuntur.ff. de iure codic. Sed cum in casu proprio sit idem debens,& cui debetur,non est possibile directã trahi ad fideicõmissum.ergo valere debet,quo iure potest, s.directo:& secundum id impossibile est,ꝙ sit codicillus, qui non facit directã: ergo est testamentũ, ff.de iure cod.quòd per manus. ff. ad Treb.l.scæuola. Fatetur,ꝙ quibusdam probabiliter prima facie videretur [contra]rium , per l. ult.C.de codic.cum sua gl.& ꝙ testator sic voluit.dicit enim ad iura illa iã rñsum,vt procedãt,cum fideicõmissum potest esse vtile ex diuersitate personarum debentis & cui debetur:quod quia hoc casu deficit,cùm ijdẽ sint scripti in vtroque,concluditur quod prædixi.& verba illa, Si non valet iure codic.&c.sic intelliguntur,vt sonant,si non valet iure fideicõmissi,ualeat iure directo. Vnde cum hic fideicõmissum deficiat, pp causam sæpius dictam, valebit ergo directo & sic iure testamenti , extra quod hæreditas directo dari non potest. C.de codic.l.2.Et si dicatur,ꝙ cum plures essent filij instituti,unus alteri ex fideicommisso restituere poterit : hoc nõ procedit in terminis quæstionis.nam cum fuerint pariter instituti,necessarium est fideicommissum inuicem relictum,esse inutile,ff.de leg.2.l.cum pater.§.pater,qui filio.quare concluditur,quòd s̃.

c Non valeat.Quòd enim dictio Valeat,inspiciat tempus futurũ , patet de elec.quia pp.ver.aliter.de resc.statutum.ver.nullus tñ.& §.cùm aliter.de de eo,qui mit.in poss.eum qui.cum si. Idem si dicat,non valere.facit C.de testa.man.si iure faciat.ff.quib.mo.pig.vel hy.sol.l.si debitor.in fi.vbi Valere,ponit pro Durare. Vide de hac clausula. Et an obstet copula, cum dicit,volo,ꝙ valeat iure testamenti,& iure codicillorũ, in qõne Ia.de Bel. quam posuit C.de libe.pręte.vel exhæred.in solutionibus contrariorum: adde,quòd hæc clausula, Si non valet iure testamenti, ualeat iure codicillorum,non habet locum, quando testamentum deficit propter imperfectam uoluntatem,l.ex ea scriptura.ubi hoc per Bal.ff.de testa.

d Valeat. ¶ Et ne nugatoriè sint apposita.

e §.penultimò. ¶ Ad literam posuit hoc Albe. Gal.de testa.post prin.Nico. notat in sua quæstione,quæ incipit, quidam fecit testamentũ. in qua principaliter quæsiuit de ipso hærede instituto in primo , an aliquid in bonis defuncti habere deberet:pro vtraque parte copiosè & subtiliter allegauit:tenuit autem,vt s̃.s.ꝙ nihil habere debeat:fatetur autem, quòd vestigia uoluntatis testatorum sequenda sunt,C.de nec.seruis hære. l. quidam. Item communiter testatores per verba prædicta sibi prouident in causam intestati,ff.de test.milit.l.miles,qui destinauerat. §. fi.& attende,dum id fit,quod fieri consueuit,ff.de prob.l.3.& l.si pactum. in fi.dicit,ꝙ si testator remaneret intestatus,hoc testamento non habente uim testamenti,p uerba prædicta testamentum haberet uim codicilli,& uenientes ab intestato ex codicillari restituerent hęreditatẽ instituto,ff.de test. l.ex ea scriptura.de iniust.test.l posthumus,§.fi.& de testa.milit quærebatur , §.pen. Sed in casu quęsito testator fecit aliud testamentum : & sic primum non valet iure testamenti,nec propter hoc fit testator intestatus. Soluendo dicit,illa uerba in hoc casu nihil operari:& ideo sublato primo testamento per secundum,C.de testa.sancimus,instituti in primo testamento nihil habebunt.nam,ut dicit,illa verba,Si non ualet, &c. sic prolata intelligenda sunt manente uoluntate testatoris,ut collegitur ff.de leg.1. l.seruum filij. §.si pocula. & Insti.de codici.§ non tantum.item remanente in suo statu, ff.de sol.cum quis in prin.& similiter remanente in eodem habitu , in quo erat tempore,quo prolata sunt uerba , ff. de cond. ob caus.l.quòd si unus. sed per secundum testamentum hæc omnia sunt mutata . non ergo in ius codicillorum transire potest:dat casus similes ff.de repud.l.fi.de don.inter uir.& uxor.l.cum hic status.§.si maritus.& C.eo.tit.res uxoris.Item certum est,dicta & facta consideranda secundum suam causam, ff. de adi.leg. legata inutiliter.de cond.& dem.cum tale.in fi.Absurdum autem esset dicere,hæc uerba dicta fuisse ad impedienda,uel impugnanda sua futura iudicia . Seruetur ergo ultimum,C.de liber.pæter.l. maximum circa medium.

f In fi.¶Ad literam fuit iste uer.Alber.Gal.de testa.uer.pone.q.2.

g L.j.¶ Et hoc Alber.Gal.de testa.uer.pone quæstionem s̃.adhuc per Cyn. plenius in l.2.eo.tit.illius.de posthu,

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

purè institutus habebit totam hæreditatem, uel medietatem tã-
a tum? de hoc ff. si pars hæred. pet. l. 2. ª ¶ † Sed & ᶜ considerandum
23 est, an vltima voluntas ab initio non tenuerit: vel, an sit mutata
b per aliam posteriorem. super quo vide Insti. quibus mod. test. in-
fir. & C. de codicil. cum proponas. C. de fideicom. lib. clari. ff. de
leg. 3. si in iure. ff. de adi. leg. per totũ. Distingue tamen super hoc
inter genera scripturarũ: nam si vtraque uoluntas est testamen-
tum, valet secundum, & non primum, extra, de celeb. missar. cũ
Marthæ. §. cæterum. C. de testa. omnium. 13. q. 2. vltima. & vide
super hoc, ff. de iniusto rup. test. cùm in secundò. ff. de hær. institt.
pater. ff. ad Trebe. si quis nisi in militis testamento, vt ff. de test.
c mil. quærebatur ᶜ. ¶ † Quid si testator dixit in testamento, ꝙ si
24 faceret secundum, non valeret, nunquid tollitur secundum d?
d Dic, quòd sic - nisi dicat in secundo pœnituisse prioris voluntã-
tis: de hoc ff. de leg. 3. si quis in princip. ff. de leg. 3. si mihi & tibi. §.
fi. Sed quid si in primo testamento dixit, ꝙ non liceret ei pœni-
tere? dic, ꝙ nihilominus poterit pœnitere, si primi dicti exprimat
qualitatem: vt not. l. si mihi §. fin. nam ambulatoria est testatoris
25 voluntas, vt iam dicam. ¶ † Quid si quis iurauerit non venire cõ
tra voluntatem suam, nunquid poterit contrauenire, ꝺ dendo a-
liud testamentum? Et vr ex præmissis, ꝙ sic. non enim potest qs
sibi legem imponere, à qua non liceat resilire, ff. de leg. 3. si quis i
principio testamenti, respon. j. nec libertatem supremi iudicij pt
quis restringere, ff. pro soc. l. cum duobus. §. Pomponius. & §. fi.
in fin. Voluntas enim testatoris ambulatoria est vsque ad extre-
mum exitum vitæ, ff. de adi. leg. l. 4. extra, de cel. miss. cum Mar-
thæ. §. cæterum. & præc. vlt. etiam si pactum interuenerit, ꝙ mu
tari non possit, C. de pact. l. pactum, quod dotali. ff. pro socio l. si
inter fratres. respon. 1. & etiam si primum sit per principem con
firmatum, arg. C. de testa. l. omnium. Vltimum enim testamentũ
morte hominis confirmatur, & immobile perseuerat, C. de sac.
sanct. eccl. l. j. C. de testa. l. quoniam indignum. & testamenti factio
est publici iuris, ff. qui testa. fac. pos. l. 3. & ius publicum, & c. ff. de
pac. ius publicum. Primum testamentum tollitur per secundum:
Instit. qui. mod. testa. infir. Sed nec tenet pactum, ꝙ ꝯ alienum te
stamentum non fiat, C. de pact. de quæstione. ff. de acq. hære.
e quod superstitis. His rationibus moti Legistæ ᵉ dicerent ſm testa
mentum valere, & hæredem in eo institutum debere hæreditatẽ
habere, aliaque in eo contenta valere: quia iuramentum ꝯ leges
præstitum non obligat, ext. de foro compet. si diligenti. C. de le-
gibus non dubium. x. dis. Vide tamen ſm Deum, & in foro eccle
siæ ꝯ puto: nam omne iuramentum seruandum est, quod seruari
ri potest sine interitu salutis æternæ, extra, de iureiur. si verò. ex,
quod mer. cau. cum dilectus. & argu. ad hoc ext. de iureiu. cum ꝓ-
26 tingat. in fin. ¶ † Et redditio iuramenti est de iure naturali, & in
præcepto, 22. q. 1. si pactum. in prin. extra de iureiur. & si Christ⁹.
versus fi. ibi, redde Deo, &c. Vnde nullo modo est infringendũ,
vt 31. q. 7. flagitia. extrà de no. ope. nun. cum ex iniuncto. & de re.
iur. qui scandalizauerit. Idem puto in electione sepulturæ, vt no.
f ꝯ de sepultu. ver. & notaᶠ. Fas enim fuit sibi de rebus suis, quali-
tercunque placuit, disponere. vt. ff. si quis à pa. ma. fu. l. 2. 13. q. 2.
§. sed aliud. Vnde ꝯ ordinationem iuratam sibi non licet venire,
g vt §. ¶ † Quid si primum testamentum fuit generale, vt quia est
27 in eo hæres institutus in omnibus bonis: secundum speciale, quia
est hæres institutus in fundo? Respon. rumpitur primum. sed hæ-
res institutus in vna re, tenetur restituere omnes res, præter fun-
dum, primo hæredi, arg. ff. ad Treb. l. si quis priore. & hoc in paga
no, qui non potest decedere pro parte testatus, & pro parte inte
status: aliud in milite, ff. de testam. milit. quærebatur. secundum
28 Vber. ¶ † Quid si is, qui testamentum fecit, audiens, quòd hæres
mo, tuus est, facit aliud testamentum, dicens: quia intellexi P.
quem primò hæredem instituì, mortuum esse: ideo talem institu
tuo: sed post apparet primum viuere? Respond. primum
testamentum ruptum est: sed primus habebit hæreditatem de
æquitate: præstabit tamen legata in secundo, ff. de hæred. insti-
tut. l. final. Vel dic, primum non rumpi, quia falsus rumor non
debet obesse, vel prodesse, vt probatur & not. ff. de conditio.
& demonstrat. l. falsa. extrà, de eo, qui cog. consang. vxo. siæ, c.
29 super eo. ¶ † Quid si pater habens tres filios, eos instituit heredes
postea faciens aliud testamentum, vnum solum instituit? Respõ.
primum non rumpi per secundum: quia quantum ad institutio-
nem, non valet, cum in eo sit filius præteritus ff. de lib. & posthu.
filius. ff. de vulg. & pup. substi. si quis eum. § j. legata tamen deben
30 tur. C. de lib. præte. auth. ex causa. ¶ † Sed quid si primò fecit te-
stamentum, postea fecit aliud, in quo sibi hæredem sub condi-
tione instituit, nunquid primũ rumpit? Vr, ꝙ nõ, ar. ff. de rescin.
ven. si id. Sed distingue, an sit conditio cõcepta in præsenti t pe,
an ī pterito vel in futuro. si in psenti, vel pterito, aut est vera, &
tunc ruptum est primum, aut nõ, & tunc non rumpitur. Si de fu-
turo, licet illa nunquam existat, quia tamen existere posset, rũpit
mũ, ff. de iniust. rup. & irrit. test. cum in secũdo. ff. de hære. in-
Quid si in primo instituit capaces, in secundo non? Rñ.
primum effectum rumpi, quia non capaces de mero iure sunt
hæredes, licet ab eis, ut ab indignis, hæreditas auferatur, ff. de his,
31 qui. vt ind. cum quidam. ff. de vulg. substi. ex facto. in fi. ¶ † Quid si
prius fecit testamentum solenne, & postea aliud facere cœpit, sed
morte præuentus non comoleuit? Resp primum nõ valet, quã-
tum ad legata, & fideicommissa: quia sola voluntate potuit illa
tollere: sed quantum ad institutionem, bene valet. mero iure, ff.
de le. 3. si iure facto test. cum non denegentur actiones, sed per
sententiam denegabuntur, prout notatur ibi, ff. de adimen. lega.
h ex parte ʰ. ¶ † Quid si aliquis fecit testamentum, & ruptum est p
mediam

ADDITIONES.

a L. 2. ¶ Hæc remissio fuit Albe. Gal. vbi §. gl. ibi ponit opi. Io. ꝙ purè institutus habeat dimidiam: & contrarium Pil. ꝙ interim habeat totum: & has gl. concordat distincta forma verborum instituentis.

b Sed &. ¶ Reassumit verba Vberti.

c Quærebatur. ¶ Secundum Vber. vbi §. & hoc cõtinebat ver. cæterum. infra omnia intermedia ponit auctor sumpta causa ex hoc versic.

d Secundum. ¶ Iste ver. & sequens fuit Alb. Gal. de test. post principium.

e Moti Legistæ. ¶ Hoc tenet Alber. Gal. de test. ve rsic. pone, ꝙ quidam. ibi subdebat, ꝙ secus de iure Lombar. allegat Lombar. libr. 2. de vltimis uoluntat. l. si quis Lõgobardus: sed, vt dicit, illud locum habet, cum fecit traditionem rerum.

f Et not. ¶ Vide, quod circa id ibi dicam.

g Vt §. ¶ Fateor, quòd sine causa contrauenire non licet, & quod id agens periurus est: tenet tamen secundum, vt plenè scripsi in quæstione super regula, quod semel. de re. iur. lib. 6. ¶ Adde, vt per Old cons. 127. Abb. cons. 41. 2. lib. & ver. quid si is, Adde, quid econtrà, si quis facto testamento teneat aliud cum clausula, Cassans & irritans: & facit secundum, in quo instituit mortuum, quem viuere putabat. an primum sit reuocatum? vide Bal. cons. 13. 2. lib. 6. incipit, quidam Lucas.

h Ex parte. ¶ Si primum testamentum testator incidit, vel cancellauit, not. C. de test. l. pen. sed ibi plenius per Cyn. qui distinguit, aut id fecit, quia voluit decedere intestatus, aut quia hæredes reputauit indignos, aut dubitatur: in primis duobus casibus concordat cum glos. in tertio recitat Dy. cõtradicere gloss. ibi in l. proximè. ff. de his, quę in test. delen. in gl. 2. quæ vtro bique tenet in dubio venire fiscum, vt legata debeantur: sed quia hoc est dicere, ꝙ in dubio hęres præsumatur indignus, ideo Dyn. non placet, qui dicens fiscum tunc non venire, nisi hæredes scripti probentur offendisse: sed respondet Acc. quòd tunc cessaret hoc tertium membrum: quia non esset dubium. Audiui dominum meum ibi tenentem in dubio glossam verã, quando non sunt filij: si enim essent filij, excluderent fiscum, vt in præ. l. proximè. ver. sed in re dubia. & ff. vnde lib. l. scripto in fin. Multa membra habet distinctio Cy. ibi vide. Plus tamen placet. in casu dubij sic distinguere, an actus inducens rescissionem testamenti, respiciat vniformiter totum testamentum, quo ad institutionem, & legata: vt quia totum incidit, vel totum cancellauit: & tunc succedunt venientes ab intestato: vt in præ. l. pen. & ff. si tab. test. nullæ extab. l. 1. §. penul. Nec dicit potest propter conseruationem legatorum locum esse fisco, vt dixit gloss. ex quo nec legata debentur, quæ solui esset contra uoluntatem testatoris. Ad primum, ff. de his, quę in testamento delen. l. 1. §. sed consulto. Ad secundum, ff. de dol. exce. apud Celsum. §. præterea. & C. de fideicom. l. fideicommissum. Constat etiam, facilius adimi legatum, quam institutionem: patet ff. de adi. lega. l. ex parte. Si autem actus rescindens, solum respicit institutionem hæredum vnius, uel plurium, vt quia illa sola cancellauit: patet, quòd noluit in totum decedere intestatus. imò voluit legata deberi, ff. de milita. testamen. l. tribus. §. j. & sic non potest esse locus venientibus ab intestato: quia sic legata non deberentur: cuius contrarium voluit incidens, secundum dictum gloss. vt soluantur legata, veniat fiscus. Aliquibus videtur, quòd hæredes ab intestato adibunt: & nihilominus debebuntur legata ex voluntate testatoris: quia reseruata institutis, aut indignis, & non habentibus extremam voluntatem defuncti, auferetur hæreditas. ff. de vulg. & pup. substi. ex facto. §. Iulius Longinus. Prius dictis obstat ff. de his, qui. vt indig. l. cum tabulis. §. fi. & de his. quę in test. delen. proximè. ibi, sententia autem Imperatoris, &c. nam. in his erat actus totum testamentum concernens: & cum locus est fisco contra id, quod primò dixit, respondetur, quòd in nulla illarum legum stetit in finibus incisionis, sed processit ad alium actum, qui prioris causam declarauit, quia subduxit nomen hæredis: ex quo actu apparet, quare inciderat, scilicet propter odium hæredis, vnius, vel plurium, & non legatariorum: & propter id legata debentur, propter quæ soluenda locus est fisco: probatur hęc ratio. ff. de his, quæ in test. delen. l. 2. & l. penul. in fin. declarat enim hic actus sequens præcedentem: sic ff. de manu. test. l. testamento suo. sicut & verbum sequens arctat & declarat præcedens. ff. de verbor. signif. l. seruus. & l. si cum tibi. Adhuc opponitur de l. fina. ff. de his, quæ in test. delen. vbi testamentum fuit cancellatum: & tamen fisco, vel hæredibus ab intestato non est locus, nisi hæredes ab intestato probent voluntatem defuncti. Sed ratio ibi est: quia non dicitur testamentum incisum, vbi adhuc vnum est integrum, & originale, ff. de bo. poss. secundum tabul. l. 1. §. si quis in duobus, & quemad. test. aper. l. antep. Sed fuit quæstio de facto: quidam solenniter testatus, post aliquod tempus vocato quodam scriptore, fecit per eum scribi, quod tunc voluit, alios instituendo hęredes, addendo, minuendo. & in multis alterando, quod prius fecerat: & hæc coram duobus fine scriptore facta sunt, ordinauitque cum illis, ꝙ illa schedula scripta daretur certo notario, per quem confici posset instrumentum, adhibito numero testium: antequàm hoc fieret, mortuus est: secundus hæres se opponit primo, allegans iura, quæ dicunt vltimam voluntatem seruandam,
quæ

quæ sunt no .de celeb.miſ.cum Marthæ.ver.vel vtamur.allegat ēt l. diuus Pius ff.de testa.mil.qui ēt habetur Inſt.e.tit.§.planè.& de testa. cum esses. & c relatum.Sed fuit ꝑium iudicatum ea ratione,quia illa ſcriptura, dato quòd verè esset sic probata,non fuit testamentum,sed quædam dispositio ad testandum.datur simile de diffinitiua sentētia,quæ primo scribitur, vt de scripto feratur:quæ ſcriptura non est sententia,sed dispositio ad illā, C.de sent.ex breuic.recit.l.2.de re iudi.c.ult.lib.6.& congruè arguitur de sententia ad testamentum,quod etiam dicitur sententia,C.qui testam.fac. poſſ.hac consultissima.§.at cum humana facit,ff.de manumiſ.l. seruus hac lege.Parauit igitur iſte ſe ad testandum,ff.de testam.ſi is qui. Illa ergo talis dispositio,etiam ſi Imperator nominatus esset in illa, non tolleret primum testamentum,C.de testa.l.nolumus.apertè casus diffinit l. ex ea ſcriptura.ff.de test.& de leg.3.l.ſideicommiſſa.§.1.ubi patet,& not. ꝙ etiam ſi notarius illa ſcripſisset,& non legisset,non esset testamentum.Decret. alle. non obstat,quia ibi testes probant testamentum , hic ſolum paramentum ad id.facit ext.de eo,qui mit.in poſ.c.1.& quod ibi no. Item termini quæſtionis ponunt aliud testamentum prius ſolenniter factum, de cuius reſcriptione tractatur,quod in illis iuribus non erat:facit.C.de testa. h ac consultiſſima.§.ex imperfecto.iuncto §.ſi.ipſius legis . Sic etiam respondetur ad decret.ut de succeſſ.ab inteſtato.Adde primò,quantum ad q. Spe. Oldrad. consi.119.& adde etiam,quid ſi primum testamentum fuit ſolenne : ſecundum verò minus ſoleane,ratione præſcriptionis:an primum,quo ad institutionem,mero iure ualidum remaneat:de hoc per Pet. de Anchar. consi. 143.& 204.ſed illud est Ange.quod etiam inter conſilia ipſius inuenies numero 183.ubi pulchrè de ueritate huius uer. quo uerò ad additionem Io. And.eam uide per Oldr.consi.164.incip.circa materiam.

a mediam[a] capitis diminutionem ? puta quia teſtator ſe dedit in
b arrogationem:& poſtea ſui iuris effectus vult, [b] quod valeat teſtamentum,quòd prius fecerat?Reſpondeo,valet,quaſi videat iudicium retrogreſſus,quod ante fecerat,ff.de bo.poſ. ſecūdum
c tabul.l.2.[c]vel fortè illud additum est a Compilatoribus noui iu-
d ris,ſm Vber. [d]¶Quid ſi mulier filium vulgò conceptum in minus ſolenni teſtamento inſtituit? vī,ꝙ valeat:quia ſemper mater certa est.Inſtitut.de ſucce. cog. vulgò. ¶ Quid ſi pater naturalis in non perfecto teſtamento reliquit vnciam, vel dimidiam ? & vī,ꝙ poſſit,C.de confir.tut l.fi.C.de natural.lib.l.2. & l. humani tatis.¶Quid ſi filius in minus ſolenni teſtamēto inſtituit patrē? Vī valere,C.de inoff.teſt.nam & ſi.Sed dic ꝺ arg.ff.de leg.& ſen.
33 conſ.quod verò.¶††Sed cùm deductio Falcidiæ ceſſet in relictis ad pias cauſas,vt.C.ad legem Falcid.auth.ſimiliter. & in alijs caſibus,qui no.C.eo.ti.l.in teſtamento.& ſecundum Inno.ext. de teſta.cap.tua nobis.nunquid erit idem in Trebellianica? Vī ꝙ nō, vt ff.ad leg.Falcid.l.1.§.ad municipum.ſi enim conditor legis de Trebellianica,ſicut de Falcidia,voluiſſet hoc,& in hac vt in illa, ſtatuiſſet,vt ext.de deci.ad audientiam.& quod non est expreſſè ſancitum,& c.vt extra,de tranſlat.c.2.§.ſed neque illud. 31.q.1, ꝙ ſi dormierit ff.de publician.l.de pretio. Arg.ꝺ in auth. de eccl. tit.§.ſi autem hæres.vbi dicitur,omni Falcidia vacante, Trebellianica ſub nomine Falcidiæ continetur,vt not.in Summa Azo. de hæred.& Falcid.vnde dicendo , Omni Falcidia ,nullam excipit.extra,de maio.& obed.ſolitæ.prope finem : & vī expreſſum in d.§.ſi autem hæres.ſi coniungas cum illo §.illum, ſi quis in nomine Dei.ibi præcedentem.vbi dicitur , hæreditarem , vel legatum . Præterea cum non poſſit probabilis ratio diuerſitatis aſſignari,quare aliud ſit in Falcidia,quam in Trebellianica, idem ius erit inter pretariuè ſeruandum:nam de ſimilibus idem debet eſſe iudicium,vt C ad leg.Falci.l.fi.C.de cadu.tol.l.vnica. §. ſed vt manifeſtetur ext.de reſcr.inter cæteras.ext.de conſti. tranſlato. j.q.j.quod quidam.ff.ad leg. Aquil.l.illud. & l. quæſitum , & vī
e etiam caſus dec.Ioannes,Frange panem[e].vbi hoc no.& C.de epiſcop.& cler.ſi quis ad declinandam.in multis locis & gloſſis eiuſdem l.1.& in præd.aut h.ſimiliter,per quæ iura fuit pro hac parte iudicatum:quamuis quidam tunc reſponderint, ꝙ ideo in præd. decre. Ioannes . & in l.ſi quis ad.non deducitur Trebellianica: quia non erat ibi,qui eam deducere poſſet : porrò legitima iure naturæ debita tunc ſemper deducitur,arg extra,de teſta. Raynutius & not.in præd.l.ſi quis ad.in prin.& in præd. authen. ſimili-
f ter.quamuis ꝺ not.in præd.decret.Ioannes.& malè [f].¶ Quid ſi Deus directè inſtitutus est , ſed hæreditas est propter legata exhauſta?dic,ꝙ poterit ipſe Deus.ſiue executor , deducere quartā
34 Falcidiam,ſiue quuis alius.¶††Item ſcias quòd de his quæ teſtator præcepit reſtitui de illicitè acquiſitis,niſi il est diminuendum, vel deducendum prætextu alicuius impoſitionis poſt obitum teſtatoris,vel etiam ante ipſo in lecto ægritudinis iacente , in fraudem ſibi factæ,fortè ab aliqua vniuerſitate pro debitis , ſeu quibuſcunque negotijs ipſius vniuerſitatis , aut alias iuxta libitum voluntatis:& contrafacientes per cenſuram eccleſiaſticam compelluntur. Hæc leguntur in conſtit. Alex 1111.de teſta.quia nō-
g nulli[g].¶††Cæterum [h] ſi vtraque ſcriptura est codicillus poſſunt
35 omnes valere,ſi ſibi non ſint contrarie prorſus,poteſt enim quis
h plures codicillos facere:nec vnus tollitur per alium,niſi ſint contrarij:nec est neceſſe eos ſignari,vel teſtes ſubſcribere. ff. de iure codicil.diuus §.codicillos.& C.eo.cum proponas.& Inſti. eo.ti. ſecus autem in teſtamento:quia per poſterius tollitur prius,vt dixi.Si verò vna est testamentum,& alia codicillus , vtraque poteſt valere,& vtraque etiam deficere,ex eadem cauſa,Inſt.de codicil.in fi.ff.de iure codicil.ante tabulas.& l.ab inteſtato. Porrò volentem vtranque ſcripturam reijcere , cautum eſſe oportet. nam licet poſterior voluntas ita demum rumpat primam ipſo iure,ſi fuerit valida & ſolennis,vt ff.de vulg.& pup. ſubſt.ſi quis enim.in fi. ita ſæpe ſecunda inualida facit exceptionem obſtare priori,vt C.de teſt.hac ꝑſultiſſima.§ pen.& C.ad Syl. hr̄ditatis ff. de acq.hr̄d.l. Cladius.ff.de leg. 3. ſi iure.ff.de adi.leg.ex parte.ff. de his, quib.vt īdig.cū quidā.ff.ſi tab.teſt.l.j.§.ſi hæres. Pōt tū ex aduerſo replicari:frater , non competit tibi exceptio . ff.de teſt. milit.l.militis.codicil.ff.de bo.poſ.ſecund. tab.l.penul.§. primo.
36 ¶††Quid ſi duo teſtamenta producuntur, quæ eodem tempore & die facta eſſe videntur:in vno continetur, quòd A. inſtitutus
i est in alio,quòd B?de hoc C.de edic.diui Adri tol.l. edicto[i]. Vt autem caute præmiſſas impugnationes euites, ſic forma teſtamēti tum:& primò breuem formam teſtamenti ponamus.
k FORMA[k].A filius quondam B.per gratiam Ieſu Chriſti ſanus mente,licet languens corpore,ſuarum rerum & bonorum omnium diſpoſitionem per præſens nuncupatiuum teſtamentum ſine ſcriptis hoc modo fecit:In primis quidem de bonis ſuis reliquit decem B.pro anima ſua:de quibus dari voluit & mandauit tantum tali eccleſiæ.Item tali tantum,& c.De reſiduo vero expēdi & diſtribui iuſſit hoc modo,&c.& alias,prout vtilius pro ipſius anima commiſſario infraſcripto viſum fuerit expedire:quē quidem commiſſarium ſuum ad predicta omnia & ſingula exequenda eſſe voluit T.Præterea de alijs bonis reliquit iure legati D.eius nepoti tantum.Inſuper C.eius vxori reliquit dotes ſuas, quæ fuerunt tantum . Item de bonis ſuis reliquit eidem tantum iure legati In omnibus autem alijs bonis ſuis mobilibus & immobilibus,iuribus,& actionibus,tam præſentibus,quàm futuris,H. eius filium heredem inſtituit.Et hanc ſuam vltimā , &c.vt in ſequenti forma ad fin.vſque vltimæ voluntatis.

Vt autem in his plenius inſtruaris.formam teſtamenti,conditiones & diſpoſitiones varias teſtatoris continentis ſubijciamus hoc modo.

¶FORMA.P.per gratiā Ieſu Chriſti ſanus mēte, licet æger corpore. Vel ſic:Sanus mēte ac corpore,volēs peregrinari pro ſuccurſu terræ ſanctæ,mare trāſire deſiderās , dū in membris vigor viget corporis,& ratio regit mentem,quam ſiquidem rationem

ſæpe

ADDITIONES.

a Per mediam. ¶ Exemplum,quod ſequitur,est de minima.Inſt.de ca. di.§. minima.

b Vult.¶ Declarando id codicillo,uel literis,dicit tex.ſtatim allegatus:& gl. ibi tenet.ꝙ illæ literæ habere debent quinque teſtes.

c L.2. ¶ Concor.l.qui ex liberis.§.2.& habetur idem Inſtit.quib. mod. teſt. infir.§ alio.& §.ſeq.Item neſcio,quare obſcurius loquutus fuerit auctor,q̄ tex.illius legis,qui ſic iacet:uoluntas,quæ defecerat,ruſticо redeunte redijſſe intelligitur: & ſic etiam poſuit Azo in Summa de teſtamen.3.col.uerſ. ſic autem.

d Secundum Vber. ¶ Extra opus in opere enim , de quo in proœmio , hoc non dicit.hoc dico,quia laboraui,ſi hoc eius dictum habere potuiſſem : ſcire autem poteris mentem eius dicti per not.C.de inoff.teſt. omnimodo.in fi.2.gl.& if eo.ti.ſi non mortis.in princ.Quædam enim,quæ de iure Digeſtorum non erant,ſed de iure Codicis, quandoque per ultimos Digeſtorum compoſitores in illis fuerunt inſerta. Vult ergo dicere , quòd cum de iure ciuili teſtamentum tale non ualeret,& ualeret de iure prætorio,illo ponderato ſic ibi addiderunt Compilatores,ſicut de iure repletionis dicunt glo. prædictæ:ſed multum differunt hi caſus,nec inueni in hoc caſu aliquem uſum his uerbis.cum de iure prætorio plenus ſit liber Digeſtorum.

e Panem. ¶ Quam non habemus;ſed de illa formata fuit dec.ſi pater. de teſtam.lib.6.ubi de hoc in gl.ergo quia,& uide.quod ſuper ea ſcripſi.& quod ſcripſit.Iac.de Bel.in auth.de hære.& Fal.§.ſi uerò expreſſim.
ADDE ultra ea,quæ habentur per Doct.in l.Marcellus. ff. ad Treb. & in d.l.ſi quis ad declinandam.ꝙ cōis opinio est illa,ꝙ ceſſat Trebellianica,ſicut Falcidia,ut per Bar.conſ.5.& 58.Bal.conſ.6.& 88.2.libr.& conſ. 69.3. lib.Ang.conſ.41.& conſ.158.Pau.de Caſt.conſ.133.& 182.& 225.& 250. & 217.Abb.conſ.31.2.uol.& 58.1.uol.Ro.conſi.60.& 276.& 85.& 239.& 206.ubi dicit,ꝙ ubi eſſet dubium,an per mortem primi commiſſarij,ꝙ hæreditas eſſet reſtituēda pio loco,quòd tunc detrahitur Trebellianica: & tamen de relictis ad pias cauſas poſit detrahi Trebellianica,tenet Oldrad. conſi.248.in fi.

f Et male. ¶ Ignoro,quis ibi hoc notauerit: tamen ſi loquebantur de directa ſubſtitutione facta pupillo,uerum dicebant illo moriente intra pubertatem,ut patet in præ.decre.ſi pater.

g Nonnulli. ¶ Quam hodie non habemus in 6.& ſic nec pro dec. habenda est.ut in eius proœ.in fi.

h Cæterum. ¶ Reaſſumit.

i L.edicto. ¶ Vide,quod de hoc ſcripſi de reſcrip.cap.duobus.libr.6.ſuper 1.gloſ.

k FORMA. ¶ Hæc forma & ſequens cum primo exordio.fuerunt Roland. parte 8.in prin.quædam tamen addit autor.in fi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

sæpe adeo languor obnubilat, vt non solum tempotalium rerũ, verumetiam suiipsius cogat ipsa languoris vehemẽtia obliuiſci conditionis humanæ ineuitabile desiderans debitum, peruenire res, & bona sua, &c. Vel sic.

¶FORMA. Dum corpus sanitate viget, mens interiori in semet ipsa collecta pleniori vtitur ratione, quia non cogitur id cogita re quod dolet. Vnde tunc vltimæ iudicium voluntatis, in quo tranquillæ mentis rationis vsus exigitur, salubrius prouidetur. Qua propter P. corpore sanus, ac mente compos, rerum suarum dispositionem per præsens, &c. Vel sic:

¶FORMA. Suprema hominum iudicia, quibus & animæ suffragijs, & temporalis curæ patrimonijs post vitæ præsentis exitum prouidetur, etiam languente corpore, dum tamen in mente posideatur ratio, legitimè disponuntur. Hinc est, quia A. licet æger corpore, mentis tamen suæ compos, bonorum tamen suorum dispositionem per præsens, &c. Vel sic:

FORMA. Licet incerta mortis hora semper debeat in prudentis animo esse suspecta, corporis tamen imminente languore, ipsius plus naturaliter formidatur euentus: idcirco A. æger corpore, &c. per præsens nuncupatiuum testamentum sine scriptis disposuit in hunc modum: In primis quidem disposuit, voluit & mandauit, omnia à se recepta & habita per vsurariam prauitatẽ aut rapinam, aut aliam quamcumque illiciram & indebitam exactionem, seu retentionem, restitui, & solui de bonis suis, vsque ad integram satisfactionem, illis, à quibus cum apparuerit habuisse, pro his soluendis & restituendis omnia bona sua obnoxia & obligata relinquens. Item pro anima sua, & parentum suorũ, reliquit de bonis suis centum libras: de quibus dari præcepit ecclesiæ pàrochiali decem libras pro restitutione decimarum, & iurium subtractorum. Item operi talis ecclesiæ quinque solidos. Item cuilibet hospitali, & cuilibet loco religioso ciuitatis quinque solidos. Item pro sepultura tantum, &c. Ad hæc omnia & singula exequenda & complenda esse voluit, & disposuit cõmissarios suos, & huius testamenti executores, T. & M. eius vxorẽ, & rectorem talis ecclesiæ, qui pro tempore fuerit, dans eis, & mãdans, & cuilibet eorum plenam licẽtiam & omnimodam ac liberam potestatem, vt sine ꝯdictione hæredis eius, aut alterius cuiuscunque personæ, possit sua auctoritate, de quibuscunque bonis ipsius testatoris voluerit auctoritate sua, accipere, vẽdere, tradere, alienare & obligare pro prædictis restitutionibus faciendis, & dictis legatis pro anima soluendis, & pro prædictis omnibus, & singulis exequendis, vt dictũ est: & si contingeret aliquẽ, vel aliquos dictorum cõmissariorũ suorũ præmori eidem testatori, aut mori ante executionem omniũ præmissorũ, alij, vel a-
a lius, nihilominus prędicta omnia & singula exequantur[a]: vel si voluerint alium eligant loco eius. Liceat quoque eis agere, & facere procuratorem & actorem, qui ꝯ hæredes meos agat, ad omnia, quæ dicta sunt, exequenda: & ad pœnam testamenti perendam, & damna, & expensas à meis hæredibus exigendas: & quibuscunque per eos, vel eorum alterum, vt dictum est, fuerit assignatum, & obligatum: ego res meas omnes illis ex nunc obligo iure hypothecę, id est, pignoris, vt eas possint in iudicio petere & habere. ex tunc enim mando, & facio, ꝙ ipsi faciendum mandabunt: vel dicatur, vt ĵ. § prox. ver. notandum quoq; Item de bonis suis reliquit iure legati, tantum. Item tali tiñ. Item M. vxori suæ reliquit dotes suas, quæ fuerunt ducentæ libræ: & insuper legauit seu reliquit ei de bonis suis xx. lib. iure legati, & tota mobilia sua, s. lectos, scrinia, & omnes pannos lineos & laneos, quibus vteretur tempore obitus testatoris. Præterea legauit eidẽ, voluitq; & disposuit, ꝙ ipsa sit in domo pro hæreditate sua domina & v-
b sufructuaria[b], quandiu vixerit, & vidualem & honestam vitam in ipsa domo seruauerit, dotes & legatum in iudicio non petierit, & victum & vestitum habeat honorificè: onera quoque personalia, si eam infirmari contingeret, & etiam patrimonialia, q̃ contingerent suam dotem pro collationibus, vel aliquibus publicis muneribus, de mea hæreditate soluãtur. Si autem filij mei se de ipsa non bene portarent, & ipsa vellet recedere ab eis, tantum habeat de bonis meis. Si verò aliam vitam elegerit, voluit eam solum habere dotes prædictas & legatum prædictum, scilicet ipsarum xx. librarum, & mobilia s̃ dicta. Item A. eius filiam sibi hæredem instituit in centum libras, quas eam hebere voluit, cum nupserit, vel religionem intrauerit, & insuper in decem libras: iubens eam, & volens his esse contentam de bonis suis. Item H. filiam suã, vel ea prædmortua, liberos eius superstites instituit in eo, quod sibi, vel pro ea dedit nomine dotis, q̃n nupsit. Insup reliquit eidem nomine benedictionis, vel augmenti decẽ libras: his volens & iubens eam esse contentam. Vel sic: & iubens eam pro parte & falcidia meorum bonorum esse ptentam, arg. C. de inoff. testa. auth. non licet. Item dicunt quidam, non sufficere, si filia instituatur in dote. Vnde dicunt sic esse dicendum: Filiam meam in centum libras, quas habuit in dotem, & insuper in cen-
tum solidos hæredem instituo: quia ex quo in aliquo etiam vilissimo instituitur, computabit dotem in legitima, infrà versic. sed super. In omnibus autem alijs bonis suis corporalibus & incorporalibus, mobilibus, immobilibus, iuribus & actionibus, tam pẽsentibus, quàm futuris, G. & C. eius filios sibi æqualibus portionibus hæredes instituit. Quòd si cõtigerit ipsum ex dicta M. aut ex quacunq; alia legitima eius vxore, ex tunc filios habere puenientes in lucem, posthumos, aut medio tpe natos, si masculus vel masculi fuerint, ipsum, vel ipsos cum prædictis G. & C. vel altero, qui supertuixerit, æqualib. portionibus hęredes instituit: si ãt fœmina vna, uel plures, ipsam, uel quamlibet earum sibi in centum libras Turonenses hæredem instituit. Vel sic: Et si dicta M. eius uxor, prægnans esset, & pareret filium unũ, uel plures posthumos aut medio tempore natos ad lucẽ puenientes, si masculus, uel masculi fuerint, &c. ut iam dixi. Et hoc ultimũ uel locũ habere specialiter, qñ proximus suspicatur obitus testatoris. Si uerò aliqua dictarum filiarum, tam natarum, quàm nascendarum, quam etiam posthumarum aliquando uel intra tale tempus decesserint sine filijs, substituit ei pupillariter & uulgariter, & p fideicommissum superstites filios masculos, uel eorũ filios in stirpes, & non in capita. Et si aliquis filiorum suorum masculorũ, tã natorum, quàm nasciturorum, uel etiam posthumorum aliqñ, uel intra 25. annum suę ætatis decederet sine liberis, uel intra pupillarem ætatem, substituit ei pupillariter & uulgariter, & per fideicommissum superstites filios masculos, uel eorum filios instirpes, & non in capita: ꝙ si masculi, uel eorum filij non fuerint, alias fœminas, uel eorum filios in stirpes, & non in capita. Item si omnes, tam masculi, quàm fœminæ, non extantibus, uel remanẽtibus aliquibus ex eis filijs, decesserint, eo casu iussit, & uoluit de bonis suis fieri hoc & hoc. Præterea uoluit & disposuit, ꝙ nõ obstantibus omnibus præmissis substitutionibus, possit quilibet filiorum suorum, aut filiarum suarum testari, ac disponere de eo, quod sibi relictum est, aut de eo, quod ad ipsum spectabit ex hæreditate prædicta, usque in quantitatem quinquaginta librarum in falcidia sibi debita computandam. Itẽ uoluit, disposuit & mãdauit, ꝙ prædicti filij sui masculi simul & cõiter habitent, & ad diuisionem non perueniant, usque quo omnes compleuerint. 25 annum suæ ętatis: quod si non fecerint, aut si quis eorũ alios ad diuisionem prouocauerit, uel requisierit, priuetur: & eum ipse testator priuauit quarta, uel dimidia, uel tanta quantitate ex sua parte dictæ hæreditatis: quam dimidiam, uel quãtitatem deuolui & peruenire uoluit ad cæteros, uel ad talem ecclesiam. Itẽ præcepit, quòd turris, uel domus talis à nullo liberorum suorũ possit extra familiam alienari eorundem: alioquin seruantes uoluntatem eius in suis partibus partem alienatã uendicent à quolibet possessore. Item uoluit & disposuit, ꝙ dicti eius filij uendere non possint de bonis immobilibus huius hæreditatis, quousq; exegerint 20. annum, uel tale tempus ætatis suæ: ꝙ si ꝯ fecerint, uoluit, ꝙ fiat hoc & hoc. Tutores autem filiorum suorum, tam natorum, quàm nasciturorum pupillorum, esse uoluit talem & talem. Quod si euidens necessitas, uel utilitas fuerit, cum talium consilio propinquorum possint de bonis uendere & permutare sine decreto, absoluens eos, & liberans à ratione administrationis reddenda, & ipsam eis remittens. In fine autem sic dices. Et hanc suam ultimam uoluntatem esse uoluit, quam ualere uoluit iure testamenti: ꝙ si iure testamenti non ualebit, ualeat saltem iure codicillorum, uel cuiuslibet alterius ultimæ uoluntatis. Vel dic, ut s̃. §. prox. uer. item & uide. & seq. Et uoluit hoc testamentum nuncupatiuum. seu hanc ultimam uoluntatem, omnibus alijs eius testamentis, uel ultimis uoluntatibus hinc retrò factis pualere: uel tam factis, quàm faciendis de cætero prævalere, &c. secundum quod in his uerbis disponet testator. Et quicunq; suorum hæredum, uel legatariorum & fideicommissariorum contra hanc suam uoluntatem fecerit, uel eam nõ obseruauerit, uel extra iudicium uiolenter, uel in iudicio cõtentiosè insisterit, uoluit, ꝙ sit bonorum suorum expers: & quicquid illi reliquerit teneatur per fideicommissum restituere illi, quem sua uiolentia, uel cõtentiosè iudicialiter fatigauerit, siue fuerint pauperes, siue alij, fatigati: & quilibet legatarius, uel fideicommissarius pro pauperibus habeat actionem, si fuerint fatigati. Et sic pater, ꝙ testator põt grauare hẽdes in eo, ꝙ uult, nisi solum in debito bonorũ subsidio, & pœnã adijcere, ut ex de testa. Raynaldus. prope fin. &
37 c. Raynutius. prope fi. ¶ † Si autem is, qui aliquem tenetur instituere, ex causa ingratitudinis illum exhæredare uelit, ita dicet:

FORMA.

ADDITIONES.

a Exequantur. ¶ Quod sequitur usque ibi, item de bonis. addidit autor. & principium non uidetur procedere per ea, quæ scripsi de procura. c. 1. §. 1. super ult. glo. eius, lib. 6. Et hic adde, quod habes in forma, quæ est ĵ. §. pxi. uersi. notandum, & uide, quod ibi dixi super princ. & in fine ipsius formæ, & super duobus uer. seq.

b Vsufructuaria. ¶ De his uerbis uide, quod no. ĵ. qui fil. sint leg. §. 1. uer. quid si quis ita dixerit. & ibi dicam, quid, si legat lectum fulcitum.

FORMA. Insuper H. eius filium, quia manus atroces impiè injecit in eum, vel mortem sibi per poculum veneni parauit, omninò exhæredauit, & ab omni substantia & hæreditate sua constituit alienum: B. verò sibi hæredem instituit. Si autem noluit eũ exhæredare, nec instituere, sed præterire, cautam tamen inserendo sic dicet: Præterea H. filiam suam, vel neptem, neque instituit, neque exhæredauit: quia cum eam honestè maritare voluisset, ipsa luxuriari prælegit: B. verò hæredem instituit. Et talis p̃teritio à patre, vel a matre, vel ab aliquo ascendentium, siue ex parte patris, siue ex parte matris, cum causa facta, pro exhæredatione habetur [a]. Hoc tñ nota, q̃ si mulier pupillarem facit substitutionem vel etiam masculus, qui non habet liberos in potestate, non valet, ff. de vulga. & pupilla. substi. l. 2. [b] ff. de alimen. & cib. lega. l. alimenta. ¶ †Sed super forma præcedẽti quæritur, an pater possit filiam in dote hæredem instituere [c]? Et vr̃ q̃ non [d]: quia dos est proprium patrimonium mulieris, vt. ff. de mino. denique. §. sed vtrum. in fi. [e] & i suo patrimonio nemo potest instituj, Institu. de legat. §. sed scire. Item dos non est, nec inuenit ī bonis patris ff. de collat. bonorum, si filius. & ff. ad legem Falcid. pater filiam. & absc̃essit à bonis patris, ff. de collat. bon. l. fi. Resp. dic q̃ [f]: & sic de generali cõsuetudine seruatur, arg. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. cautione. versi. quo à nobis. vbi dicitur, q̃ dos potest in legitimam imputari, & C. de inof. testam. quoniam no uella: & hoc olim, & etiam hodie. nam quæcunque olim cõputabantur, dum tamen aliquid, etiam modicum, relinquatur iure institutionis, vt in auth. Col. 8. vt cum de appe. cognoſc. §. cęterũ & in nouella, in tit. quæ sunt iustæ causæ exhæredationis, §. nn. C. de inof. testa. quoniam. Et quod dr̃, q̃ est proprium, intellige scilicet & quasi. vt in præd. l. de rei vxor. actio. §. & hic ex rei. vbi dicit, quasi proprium. Nam si prius pater obierit, reuertetur dos ad filiam: q̃ si merum patrimonium esset, nõ reuerteretur de bonis patris ad eam. & sic intelligitur in ea. l. §. ad hoc. Item dicitur quasi proprium patrimonium, propter id, quod habes eodem tit. authen. sed quamuis. & ad hoc facit ff. de solu. qui hominem. §. & si gener. Pater ergo dum viuit, habet dominium dotis: & rectè in ea filiam instituit: si in ea sit minus legitima, fiet suppletio, vt in prædic. auth. sed quamuis [g]. ¶ Veruntamen præmissus ordo non vbique seruatur in testamentis. alicubi nanque statim post proœmium scribitur hæredis institutio: eo quòd ipsa dicit caput & initium testamenti: deinde ad legata, & similia procedit [h]. Sed primus modus Bononiæ seruatur, & bene [h]: arg. C. de test. ambiguitates. Veruntamen non refert, vtrum primò leget, 39 & postea hæres instituatur, vt Instit. de legat. §. ante. ¶ †Ad huius autem materiæ clariorem doctrinam scire debes [i], q̃ testamẽtum, aliud priuatum, aliud solenne, scilicet in scriptis: item priuatum aliud sit sine scriptis, aliud sine aliqua scriptura sub testium præsentia. Testamentum priuatum sine scriptis, dr̃ illud, quod fit sine solennitate à iure inuenta, vt patet in præmissis formis: & tale dr̃ nuncupatiuum, qñ videlicet coram septem testibus & tabellione testator suam voluntatem, & hæredis institutionem, & alia quę in testamento ordinantur, nuncupat, siue declarat & exprimit. sic ponitur de consec. distin. 4. prope fin. nec alia solet nitas adhibetur, quamuis illa per tabellionem redigantur in scriptis. Dicitur ergo sine scriptis. id est, sine solennitate: Institu. de testa. §. fi. C. eo. hac consultissima. §. per nuncupationem. Sine scriptura autem sic fit testamentum nuncupatiuum. nam si tabellio haberi non potest, testator vocet testes septem in ciuitate: in villa verò quinque, si plures nequit habere: & coram eis disponat suam voluntatem & ordinationem: hæredem nominet & instituat, legata exprimat, & illos testes roget. hæc probantur C. de testa. l. fi. & l. hac consultissima. & l. publicati. Mortuo itaque testatore is, qui ex testamento ius habet, volens huiusmodi testamentum probare, adibit iudicem, & hoc coram eo proponet: ip se verò vocatis hæredibus legatarijs & fideicommissarijs, vel propinquis, qui habent ab intestato succedere, siue venerint, siue non, recipiet testes ad notitiam testamenti, & ad perpetuam memoriam: vt extrà de testibus. c. significauit. & c. Albericus. & quilibet testis iuratus sigillatim interrogabitur de nomine, prænomine, ætate, conditione, & mentis sobrietate testatoris: de verbis, quibus vsus est in testando: de hæredis institutione, & de anno, die & loco, & de præsentibus, & de alijs. Quo facto dicta eorum coram iudice, & alijs septem testibus prædictis ad hoc vocatis, qui ius habebunt, recitabuntur, & sententialiter pronunciabitur eaque ex tunc pro plena ipsius testamenti probatione haberi: notarius aũt in membrana, appositis annis Dñi, & cæteris publicationibus, attestationes ipsas, item iudicis pronunciationẽ, & presentiã vel citationẽ prædictorũ ordinatè scribet: & demum supponet illorũ septẽ testium nomina recitationi & pronunciationi iudicis adhibitorum, & hæc omnia in publicam & authenticam rediget formam [k]. Veruntamen, secundum M. de Fa. vocatis præmissis, & etiã eis, qui forte in alio testamento instituti dñr, ante hmõi pronũciationẽ iudex faciet testes receptos publicari hoc modo: Dicet. n. notarius: Anno, mẽse, die talibus, tales coram tali iudice proposuerũt, se velle probare per testes adæternam

ADDITIONES.

a Habetur. ¶ Secus, si simplici præteritione. disputauit Dyn. quæstionem, q̃ incipit. pater fecit testamentum, quærens, si pater extraneum testamento hæredem instituit, & filium exhæredauit, expressa legitima causa: secundò fecit aliud testamentum, in quo alium hæredem instituit, & filium præterijt, & testamentum primum confirmauit: an exhæredatio habeat effectũ? Pro solutione duo prẽmittit. Primum, quòd ad hoc, vt secundum testamentum tollat primum, oportet sic valere, quòd ex eo de iure ciuili hæreditas possit adiri: nec sufficit, quòd ex eo peti possit secundum tabulas, & non adiri. De ciuili remittit ad notata. ff. de iniust. rup. & irrit. testamento l. cum in secundo. & de vulga. & pup. substit. si quis eum. §. fina. declarat, q̃, vt secundum rumpat primum, oportet quòd ex secundo quis possit esse hæres aliquo casu. ff. de iniust. rup. l. 1. Inst. quib. mod. testa. infir. §. posteriore, Sed succedens iure prætorio, non est hæres, licet sit loco hæredis. Instituit. de bo. poss̃. §. quos autem. ergo sequitur, q̃ prædixi. Secundum euidentiale est, q̃ testamentum, in quo præteritur filius existens in potestate, ipso iure est nullum. ff. de iniust. rup. l. 1. licet si desistat petere declarari illud nullum, confirmetur de æquitate prætoria, eod. tit. l. filio præterito. Emancipatus autem non potest dicere illud nullum iure veteri, vel nouo. ff. de liber. & posthu. l. Gallus. §. in omnibus. & nor. C. vnde legi. l. fin. in mag. gl. & de liber. præter. l. fi. Licet enim per auth. de hæred. ab intestato. §. nulla verò. sit sublata differentia emancipationis & patriæ potestatis in successione ab intestato, tamen in iure expugnandi testamentum adhuc hodie remanet: quia suus dicit nullum, emancipatus verò rumpit per Contra tabulas, vt not. C. de colla. si emancipati. & de liber. præter. authentic. ex causa. & in l. Gallus. §. & quid si. Per hoc soluit, quòd exhæredatio habet effectum, si pater erat miles, qui condidit testamentum, cùm tũc vtrũque testamentum valeat iure directo. ff. de testamen. milit. l. quærebatur, si non erat miles, secundum testamentum ipso iure non valet de iure ciuili, si filius erat in potestate. & sic exhæredatio habet effectum, ff. de libe. & posthum. l. fi filius. & præ. l. si eum. §. vlt. ff. de vulg. & pup. Si verò erat emancipatus, secundum testamentum tenet de iure ciuili, & potest ex eo hæreditas adiri, de bono. possess. contra tabul. l. illud. in princip. & sic tollitur primum per secundum, & secundum potest tolli per Contra tabulas, & consequenter exhæredatio carebit effectu. habetur simile ff. de iniust. rupt. l. 3. §. sed & si sit ante.

b L. 2. ¶ Ibi not. & alia quatuor, quæ requiruntur in illa, quæ etiam scripsi in decre. Ray super 3. gl.

c Instituere. ¶ Scire debes, quòd eadem ratio formatur de emancipato, quem pater instituit in parte, quam sibi dederat tempore emancipationis alio fratre vniuersaliter instituto: an scilicet se possit dicere præteritum? Inducuntur prò, quæ statim allegantur. nam illa tunc data, statim fierunt filij, C. de bonis, quæ lib. l. fi. §. cùm autem. & de dona. l. fine emancipatis. & in eo, quod erat proprium, instituj non potuit, nec etiam illud legari, C. de legat. l. proprias. Item certum, quòd institutus in certis rebus alio vniuersaliter instituto, habetur loco legatarij, C. de hęred. instituen. l. quoties etiam si sit filius: licet in ipso tantum valeat verbum Lego, quantum Instituo. in auth. vt cùm de appe. cognoſ. §. cæterum si qui. Sed in effectu legatarius est in his coniunctis, quod institutus in proprijs. & quod habeatur loco legatarij, & quod proprium legari nõ potuit, & legatum valet. Non ergo sibi, vt præterito competeret Contrà tabulas. C. de inoff. testam. quoniam nuper. quia non refert, quid non factum, vel minus legitimè factum, vel minus legitimè factum, ff. qui satisda. cogan. l. quoties. & facit prima opinio hic de dote. Richar. Malum. in q. quidam habens duos. placet contra rium. sub dubio fortè: vt sic nec possit dicere testamentum nullum, & hoc est certum: nec rumpere per Contra tabulas: sed si habet suam legitimam, sit illa contentus: alias agat ad supplementum: & proue infrà. de dote dicitur, sic dico de facto seruari in isto etiam casu. datur autem in vtroque consilium, quod etiam de facto seruatur, quod instituat etiam in aliquo modico vltra illa: & si statuta ciuitatum non impedirent, sic ageret filia dotata ad supplementum, sicut emancipatus.

d Quod non. ¶ Hoc placuit Azon. in Summa de libe. præter. §. item debet fieri. Et hanc sequebatur dominus meus in quæstione, de qua submittam.

e In fi. ¶ Vbi hæc materia.

f Contra. ¶ Hæc fuit opi. Ioan. & placet Accur. vbi s.

g Quamuis. ¶ Sed incidit alia quæstio, quam disputauit dominus meus in legibus: an pater, qui simpliciter dedit dote pro filia, simpliciter, id est, non stipulatus illam reddi sibi, si instituat illam in dote, & rebus alijs, possit illi substituere in dote? & tenuit, q̃ in dote per fideicommissum substituere non possit post tempora puberta is: nec sequitur, si potest instituj, ergo & si bi substitui. Hoc patet in debito iure naturæ, C. de inoff. testa. quoniam. 2. Dyn. in l. à filia petijt. ff. ad Treb. tenet, q̃ si pater substituit vulgariter, tenet substitutio. cùm in potestate sit filiæ adire, vel non adire, ff. de hęr. instit. l. iam dubitari. si substituit per fideicommissum, & filia habet vltra debitũ bonorum subsidium, tenet in eo, quod plus est, ff. de leg. 2. l. fi. §. filiæ. si non habet vltra, non tenet, per præd. l. quoniam. hoc dictum Dy. posuit Cy. C. de rei vxor. actio. l. vna. §. videamus. Per hæc verba non soluitur quæstio, quando dos excederet legitimam, cum quæstio formetur de instantia in dote, & rebus alijs: nisi intelligerent etiam in illo excessu substitutionem tenere: quod non placet. sa. Item in patre non stipulato. Adde per Bal. consi. 64. 3. li. & ibi, quid si ex forma statuti dos fieret lucro mariti, an in eo, quod excedit legitimam, defalcabitur fideicommissum vigore statuti.

h Et bene. ¶ Secundum Roland. cuius fuit iste versic.

i Scire debes. ¶ Secundum Rolan. vbi suprà: autor autem addit iura.

k Formam. ¶ Secundum Roland. qui hoc continuat versiculo. infrà vltimo.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ad æternam rei memoriam testamentum talis. Qui judex vocatis talibus, vel faciens publice præconizari: si quis contradicere vellet: tandem quia nullus apparuit, vel quia nihil rationabile oppositum fuit, interlocutus est testes debere admitti. & mihi notario iniunxit, ut eorum dicta redigerem in scriptis. Talis ergo testis iuratus: sic dixit: & talis sic: in fine uero dicet, Lecti & publicati sunt testes isti ad æternam rei memoriam, auctoritate & mandato talis iudicis, in tali curia, præsentibus talibus productoribus, & talibus eorum aduersariis, & in præsentia talium testium, sub anno Domini, &c. Ego talis scripsi & publicaui: & vi
40 de supra §. ostenso. uersi. qualiter. ¶†Testamentum vero solenne, scilicet in scriptis, licet in continentia, & tenore & cæteris omnibus, quæ in dispositione propriarum, siue de iuris solennitate, siue de testatoris voluntate necessaria sunt, parificetur, & si mile sit nuncupatiuo testamento, tamen in solennitatibus, & in forma magna est differentia inter ea, ex quibus substantiam & efficaciam sumit testamentum in scriptis: de quibus, & de e
2 ius forma dicamus [2].

¶FORMA. Volens igitur ordinationem suam forte fore secretam, & tutam, si literatus est, ipsemet scribat testamentum, vel etiam per alium scribi faciat in membrana bona & solida, in cuius parte superiore relinquatur spatium uacuum trium, uel quatuor digitorum, in dextro uero latere & sinistro tantūdē spatii, in parte autem inferiori superfit spatium vacuum tantum, quātum palmus siue palma digitis extensis protenditur, uel circa, in medio autem horum spatiorum scribetur tenor & series testamenti: quo facto plicabitur charta ipsa, ita quod spatium superius coniungatur cum inferiori parte, & figantur ibi tres chordulæ: in plicatura uero dextri spatii duæ: & sinistri aliæ duæ sic ut quæliber chordula duo habeat foramina interiorem literam non lædentia, vel attingentia: quibus chordulis singula spatia, & singula coninncta ligentur, ita quod interior litera uideri, uel legi non possit. Porro de illo magno spatio inferiori uacuo tantum debet discoopertum relinqui, quod ibi possint patenter & aperte scribi subscriptiones testatoris & testium: quibus, uel eodem die, uel uno, uel pluribus diebus ante sic scriptis, uel factis, uel ordinatis, & postea, quando placuerit testatori, uocabit septem testes iuratos utique literatos & scribere scientes, & nullum iuris impedimentum habentes, & coram eis testator ipsam scripturam clausam & inuolutam, id est dictis chordulis ligatā vt dictum est, in manibus tenens offerre debebit, dicēs illud suū esse testamentum, sua, uel talis alterius manu scriptum, & eos rogare in testes, & rogando mandare, quod ipsum testamētum subscribant & signent: ipse uero etiā se debebit sua manu subscribere, prout inferius ex primetur. Igitur ibidem, & in presenti, uno contextu, antequam ipse testator, uel aliquis ex testibus inde discedant, debebit unusquisque ipsorum testium annulum uel sigillum characteratum ad unā ex chordulis appendere, siue, suū siue alterius testis, si proprium non habet. Post hic continuo in spatio inferiori discooperto subscriptiones fient. Primo autem testator, si propria manu scripsit testamentum, se hoc modo subscribet.

¶FORMA. Ego A. præsentem paginam clausam, & ligatam in manibus tenens, infra scriptis testibus, omnibus simul præsentibus, pure ad hoc adhibitis & rogatis, obtuli ab eis secundum iuris ordinē signandā & subscribendā: asserens, q̄ in ea scriptū est, meum fore testamentū, & illud totum, & hæredis institutionē, & omnia & singula, quæ in eo continētur, à me scripta esse, necnon coram eis ibidem præsentem subscriptionem propria manu subiiciens. Si uero de mandato testatoris alius testamentum scripsit, ille taliter se subscribet:

¶FORMA. Ego R. mandato A. literarū ignari, uel subscribere propter corporalem ægritudinem impediti, hoc eius testamentum, tam hæredis institutionem, quam cætera in eo contenta, suo mandato mea propria manu scripsi: & eo postea p̄sente paginā clausam & ligatam, infra scriptis testibus ab eo uocatis, & rogatis omnibus simul præsentibus, offerente, & asserēte id, q̄ in ea continet, suū esse testamentū, & à me scriptum, p̄sentē subscriptionem meam vice & nomine suo, & eius mandato appo
41 sui, & in testimonium me subscripsi. ¶Cæterum † ibidem & in præsenti quilibet ex testibus taliter se subscribet:

¶FORMA. Ego C. rogatus & præsens, una cum omnibus infra scriptis, siue supra scriptis testib. ad omnia & singula in hoc presentis paginę inferiori spatio facta, ptenta & scripta, simul præsentibus & rogatis in ipsā pagina eius vtique A. testamento suo mandato manu mea in testimonium me subscripsi, & eam sigillo p̄prio, (si propriū habet) uel sigillo infra scripti D. signaui. habente in circulo formam aquilę, uel leonis: quod ad unam ex chordulis supra dictis ceræ impressi. Sic igitur septem sigillis appensis, & factis octo subscriptionibus ante dictis, & cæteris rite peractis, testator testamentum secrete studeat custodire. Ex his ergo solennitatibus substantiam capit, & uitam, & nomen testamenti in scriptis: nec aliter factum valet. nisi inter filios testatoris, ut C. qui testament. facere possunt, hac consultissima. §. ex imperfecto. & in authent. hoc inter liberos. Premissa probantur in prædict. l. hac consultissima. & eodem titul. cum omnibus quitas. §. fin. & l. iubemus. & authent. hoc non obseruato. Instit. eod. titu. § postea vero. vsque ad § testes. ff. eod. hæredes. in fin. & l. ad testium. § signa autem. & l. penult. & supra §. prox. uersi. iii & seq. Consequenter autem is, cuius interest, postulabit illud aperiri & publicari: super quo dic, ut supra §. ostenso. versi.
42 quoniam. & sequent. ¶†Illud autem non est ignorandum, q̄ cæcus testari non potest sine solennitate quadam. debet enim uocare septem testes, & notarium, & coram eis exprimere, se velle sine scriptis testari. Debet etiam exprimere nomina, & indicia, & dignitates hęredum, quos instituit, & legata & fideicō missa designare, quæ oīa scribenda sunt a notario corā testibus. Vel, si iam scripta erant, debent coram eis recitari, & cæcus debet profiteri illud suum testamentum, & illud dispositum fore ex sui animi sententia. In fine uero in inferiori chartæ spatio debent tam quilibet testis, quam notarius se subscribere, & testiū & notarii sigilla apponi debent in octo chordulis appositis. Quod si notarius haberi non potest, debet octauus testis adhiberi: ut per eum capiat effectum, quod per notarium fieri debebat, ut iam dictum est, C. de testa. hac consultissima. quæ omnia fiunt in hunc modum:

¶FORM. A. licet oculorum carens visione, tamen corpore & mente sanus, uel mente tantum sanus, sed copore languens, vocatis me notario & testib. infra scriptis, protestatus est, se per nū cupationem, & sine scriptis velle testari: declarans & exprimens infra scripta legata, hæredum nomina, & dignitates, & iudicia, & cæteras infra scriptas dispositiones dilucide ore proprio. Coram nobis itaque bona sua testando, disposuit in hunc modū: Primo nanque pro anima sua, &c. Scripta ergo clausula finali ipsius testamenti. postmodum sic in fine dicetur: Igitur prædictis omnibus coram dictis testibus aperte recitatis & lectis, dictus A. protestatus est hoc suum esse testamentum ex sui animi sententia dispositum, rogans infra scriptos ad testimonium adhibitos, testes esse: & ut subscriptiones suas, & sigilla secundum iuris ordinem subiiciant, & apponāt: & statim quilibet testis subscribat hoc modo:

¶FORMA. Ego P. simul cum infra scriptis aliis testibus, siue cū supra & infra scriptis aliis testibus, à dicto testatore adhibitis & rogatis huic testamento, & recitationi, & omnibus & singulis supra scriptis præsens interfui: & ab eodem testatore rogatus in testimonium me subscripsi: sigillum meum proprium, uel si non habet proprium, dicat, sigillum infra scripti N. habens intra circulum formā agni, uel columbę, in una ex chordulis ceræ imprimens & apponens: & eodem modo cæteri testes similiter. In fine autem tabellio se subscribat hoc modo:

¶FORMA. Ego L. notarius ab ipso A. testatore uocatus, prædicta omnia & singula suo mādato scripsi. & scripta corā dictis testibus recitaui & legi, & in publicam formam redegi, ab eo rogatus in testimonium me subscribens, & sigillum proprium, vel alterius talis habens talem formam, pendens, ad vnam ex
43 chordulis subiiciens & apponens. ¶†Et nota, quod hoc testamentum dicitur nuncupatiuum, licet multam habeat similitudinem cum testamento in scriptis: quia si cæcus codicillari uoluerit eadem sunt in codicillo seruanda. Hæc omnia probantur in prædict. l. hac consultissima. & Institut. quibus non
44 est permiss. fac. testa. § penultim. ¶†Et in summa nota, quod partes testamenti sunt sex. ¶Primo ponitur proœmium, ff. de regul. iur. l. j. ¶Secundo, legata: licet quidam ponant hæredum institutionē, ut supra versicul. veruntamen. ¶Tertio, hæredis institutio. ¶Quartò, substitutio. ¶Quintò, prouidæ dispositiones testatoris. ¶Sextò, illa clausula generalis, Et hanc suam ultimam, &c. Ponuntur etiam & alia, putà exhæredatio: quæ, & etiam substitutio. & institutio, non nisi in testamento fieri potest, vt C. de testa. non codicillum. Item ponitur fideicommissum. Item tutorum datio. Item pœnæ adiectio, vt extra de testa. Raynaldus. ¶In proœmio debet nomen testatoris exprimi, siue certa determinatione mōstrari, argumen. ff. de co dici. quidā. ¶Itē debet dici, an in scriptis, uel sine, uelit testari. ¶Tertiò debet dici status mētis & corporis eius, C. de trāsact. sanū mēte licet egrū corpore. C. q testamē. fac. pos. seniū. licet p̄sumat̄ pos mētis, ex quo testat, C. de codicil. l. nec codicillos.

¶†Circa

ADDITIO.

2 Dicamus. ¶ Rolan. parte 8. v. col. non caruit de hoc prosequi, dicens, q̄ nostro tempore non seruabatur, & verum est communiter: sed adhuc aliqui seruant.

45 ¶ † Circa legata uerò scias, ꝙ eorum triplex est species. ¶ Pri-
a ma, illicitorum restitutio [a].xiiij.quæ.vj.si res extra de vsuris, cũ tu. nulla enim legata debentur, nisi ære alieno deducto, C. de iure delib. sancimus. §. si vero creditores, j. quæst. j. non est putanda. ff. de fur. si pignore. §. j ¶ Secunda, impensę funeris, & legata ad pias causas: & post has eligitur persona commissarii ad ea soluenda. xix. q. vlt. c. perlatum. § econtra. non enim expedit hoc committi fidei heredis, de pœn. dist. vj. nullus. versi. quem enim morbus. ¶ Tertia, legata vxoris & propinquorum, lxxxvj. dist. non satis. xii. quæst. j. expedit. ¶ Primo igitur prima, secundo se
46 cunda, tertio tertia species seriatim ponentur. ¶ † Tertio dicendum restat de heredis institutione: super quo simpliciter, tu Canonista, nota, ꝙ directa hæredis institutio fieri nequit, nisi in testamento, & non in codicillo, vel alia vltima voluntate. Est autem directa, si quis instituatur heres directo iure, ad quem testator vult peruenire suam hereditatem, in qua eum instituit. C. de codicil. hereditas. Institu. eod. tit §. penul. Obliqua vero, seu fideicommissaria hæreditas relinqui potest, & in testamento, & in codicillo: vt si hæres institutus in testamento, vel heres ab intestato ueniens, rogetur in codicillo, vt hæreditatem alteri restituat. vt infrà §. viso. Is enim, cui hẽditas restituetur, hæres erit per fideicommissum, & quodam modo per obliquum hæreditatem capiet altero mediante, vt Instit. de fideicommiss hæred. §. præterea. & §. in primis. extra de testament. Raynutius. & capit. Raynaldus. Fit autem hæredis institutio verbis directis sic: Titius hæres mihi esto: uel hereditatis meę dominus esto. ¶ Item etiam verbis inflexis, sic: Titium hæredem facio, uel instituo: uel ei iure institutionis relinquo, C de testa. quoniam. ff. de hered. instit. his uerbis. Inflexa enim dicuntur nomina in omnibus casibus suis, præterquam in nominatiuis: idemque est si dicit, Tibi relinquo hæreditatem, uel alia bona mea, ut C. de secun. nupt. l. hac edictali. respon. j. & Instit. de testamen. mili. Per hæc enim uerba uidetur eum instituisse, ut ibi probatur: quod uerum est, nisi alium instituerit. tunc enim loco legatarii habeatur, ut C. de hæred. instit. quoties. de hoc in authen. Colla. j. de hæred. & Falcid. §. si uero nulla. Tunc potest fieri institutio pure: ut illum hæredem instituo. ff. de hæredib. instit. hereditas. ¶ Item sub cõditione, ut T. hæredem instituo si cum filia matrimonium contraxerit. Ex certo autem tempore. aut ad certum tẽpus, non potest fieri institutio, Instit. de hered. instituen. §. hæres. ¶ Item potest fieri in uniuerso: ut in omnibus meis bonis T. instituo. ¶ Itẽ in certa parte. ¶ Item in re, uel quantitate certa, C. eod quoties. ¶ Item possunt plures simpliciter partibus non expressis, Instit. eod. §. si plures. ¶ Item sic potest partim in capita, & partim in stirpem fieri: ut A. & B. filios meos, s. quemlibet eorum pro tertia, & C. & D. & E. nepotes meos, filios quondã H. filii. mei pro alia tertia mihi hæredes instituo. nam & sic ab intestato uocantur, Instit. de hæred. quę ab intest. def. §. quia placuit De substitutione uero nil dicimus: quia satis de illa à Doctorib.
47 disputatur. ¶ † Sequitur uidere de prouidis testatorum dispositionibus, quę quidem plures sunt, nam quandoque prohibet hæredem detrahere Falcidiam de legatis, in authent. de hæred. & Falcid. §. si igitur a nobis, & §. si uero expressim. Instit. de lege Falcid. §. ex diuerso. quandoque prohibet rei alicuius alienationem, Instit. de legat. §. fin. C. de his quę pœn. no. l. j. quando quę prouidet pupillo de tutore, ut supra de tut. quandoque relinquit aliquid filiæ ultra dotem, extra de testam. c. Raynutius. quandoque etiam pœnam adiicit, C. de his quæ pœn. no. l. j. Instit. de lega. § pœnę quoque. & §. fin. extra. de testamen. Raynaldus. & similia, ut patet supra in forma testamenti posita in uersicu. numerum. De ultima clausula dixi supra §. prox. uersic.
48 item uide. ¶ † Et breuiter nota, quod per testamentum integrũ & authenticum dari potest cuilibet heredum, & substitutorũ, & fidcicommissariorum, & legatariorum cẽta pars testamenti: puta illa, in qua fit mentio de eo, quod sibi legatum, uel relictum est: hoc modo.

¶ FORMA. P. sanus mente & sensu per gratiã Dei, licet languẽs corpore, suarum rerum & bonorum omnium dispositionem p præsens nuncupatiuum testamentum sine scriptis in hunc modum facere procurauit. In primis quid m reliquit de bonis suis pro anima sua centũ libras, &c. & in fine ante alia, quæ in eodẽ testamẽto disposuit, tale fecit legatũ his uerbis expressum. Præterea de aliis bonis reliquit iure legati B. nepoti suo quinque libras Turonens. In fine autem ipsius testamenti sic cõtinetur: In omnibus autẽ aliis bonis suis mobilibus & immobilibus & actionibus, tam presentibus, quam futuris, D. eius filium hæredẽ instituit: & hanc suam ultimam uoluntatem asserit esse uelle, quã ualere uoluit iure testamenti: quod si iure testamenti non ualet ualeat saltem iure codicillorum, uel cuiuscunq; alterius ultimę uoluntatis. Et sic uides. quod quando pars sumitur, debet poni principium atq; finis: quia per extrema colligitur medium, ut 28. dist. qa sunt culpæ. & specialiter heredis institutio: & in medio poni debet illud legatum, cuius occasione sumitur pars, secundum predictam formam.

ADDITIO.

a Restitutio. ¶ De male ablatis incertis an fideicommissarii restituant, uide quod scripsi de testa. c. ii. lib. vj. super uer. libere.

¶ De ultimarum uoluntatum executoribus.

SVMMARIVM.

1 *Executores vltimæ voluntatis qui dicantur. & quot sint.*
2 *Executores vltimæ voluntatis datiui, qui dicantur.*
3 *Executores testamentarij, legitimi, & datiui, dicuntur à iure canonico simpliciter executores.*
4 *Executor, distributor, aut minister, nullus efficitur testamentorum: nisi ei specialiter sit commissum.*
5 *Testator si dicat facio talem gardiatorem meum, vt eius consilio legata soluantur, & distribuantur, an talis si executor, vel distributor.*
6 *Hæredis distributio, si sit idonea, valet: alias non.*
7 *Testator dicens se velle ad arbitrium sui gardiatoris fieri distributionẽ an ille erit executor.*
8 *Heredis gardiatore, seu executore ante quam arbitretur moriente, quis in eius locum succedere debeat.*
9 *Distributor testamentarius an possit dici executor. & num. seq.*
11 *Distribuere est inter plures diuidere.*
12 *Testamentum continens talem executorem ad complendum omnia, an talem reddat ministrum morum.*
13 *Pluribus executoribus testamenti existentibus, si vnus decedat, an inter eos erit ius accrescendi, vel inter superstites.*
14 *Sacerdos non potest esse: aut dici, hominis seruus publicus, sed solius Dei: nec per eum potest acquiri alteri actio per auditam confessionem.*
15 *Præceptum fœneratoris tutori filiorum suorum factum, vt vsuras restituat an valeat.*
16 *Executores testamentorum nomen & vim habent hæredum.*
17 *Legat cum quis alicui, vt legatum inter aliquos distribuat, multipliciter consideratur.*
18 *Legatum testamento relictum quo iure petatur.*
19 *Fides tutoris testamentarij à testatore dicitur approbata.*
20 *Tutor testamentarius an debeat ante bonorum distributionem præstare iuramentum.*
21 *Executor testamentarius, si iam habuit legatum, & dicit cum iuramento se illud expendisse in pias causas, an sit ei credendum.*
22 *Executores testamentarij quando possint ab hærede legata repetere.*
23 *Hæredem dicente se velle interesse dispositioni bonorum testamentariorum an executor contradicere possit.*
24 *Executor testamentarius an possit ante litis contestationem petere procuratorem ad petendum bona distribui.*
25 *Testatore dicente, Relinquo pro anima mea, quod iustum fuerit, vel quod filijs meis videbitur, an agi possit ad executionem.*
26 *Hærede non instituto, sed tantum relictis legatis in testamento, quis sit loco hæredis habendus.*
27 *Onerari tantum potest quis, quantum est honoratus.*
28 *Testator distributorem relinquens, eum videtur committere, vt possit agere & defendere.*
29 *Executor bonorum testamentariorum, hæres dicitur nomine, sed non re.*
30 *Mulier tutrix & fideicommissaria si tutela finita remaneat illi aliquid, an ex eo possit dare pro male ablatis.*
31 *Hæres, vel distributor an teneatur dare instrumenta legatario, quæ pertinent ad negotium rei legatæ.*
32 *Executor vltimæ voluntatis an possit alienare bona curæ ipsius cõmissa.*
33 *Executor vltimæ voluntatis an sine decreto vendere possit, vbi testator licentiam dedit.*
34 *Executor testamentarius, agens contra debitorem hæredum, an debeat satisdare, hæredem, vel legatarios rem ratam habituros.*
35 *Hæres rogatus restituere executori, an possit ab eo petere satisdationem, quod eum seruabit indemnem.*
36 *Debitor hæreditatis an soluendo distributori liberatur.*
37 *Debitori testamentario volenti potius hæredi soluere, quam executori, an liceat.*
38 *Executores, vel legatarij testamentarij debita non exigentes, videntur esse in culpa.*
39 *Executore testamentario impedito exequi, in quem eius potestas transferatur.*
40 *Hæres conuentus ab executore, si contra ipsum excipiat, quod ex causa non potest agere, an, & per quem sit cogendus ad soluendum.*
41 *Tutor aut curator, an remittendo debita dent liberationem.*
42 *Executor testamentarius an agere debeat causam sumptibus notarij, & iudicis.*
43 *Executor testamentarius an habeat necesse cauere de restituendo hæredibus partes singulorum.*
44 *Distributor testamentarius an teneatur facere inuentarium de bonis, quæ habet distribuere.*

45 *Simplex executor testamenti an teneatur reddere rationem episcopo, vel hæredi, vel prætori, vel legatariis.*
46 *Sacramento simplicis commissarii, seu executoris testmantarii, an sit standum.*
47 *Vno executorum testamenti moriente, an & per quem alius subrogetur.*
48 *Executore, vel executoribus morientibus, nullo remanente, quis, vel qui debeant succedere.*
49 *Executores præsentes an possint exequi testatoris voluntatem, absentibus non vocatis.*
50 *Duobus executoribus sibi cõtradicentib. dandus est ab episcopo tertius.*
51 *Negotium ab vno captum, an poterit per alium explicari.*
52 *Vno executorum nolente se intromittere: an alter solus exequetur.*
53 *Executor suspectus an poterit remoueri.*
54 *In fideicommisso magis spectatur voluntas testatoris quam verba.*
55 *Executor quilibet vltimæ voluntatis an sit cogendus hoc officium suscipere, susceptum exequi. & num. 56.*
57 *Executor vltimæ voluntatis qualiter sit ad executionem cogendus.*
58 *Executor & legatarius an absque libello possint contra hæredem procedere, vt soluat legata.*
59 *Hæres scriptus in testamento, si non vult hæreditatem adire, an potest conueniri per executorem, aut legatarium ad implendam testatoris voluntatem.*
60 *Testamentũ non dicitur valere. si in eo veritas iuris & solẽnitas deficiat.*
61 *Solutio, vel distributio legatorum facta per hæredem sine executore, an teneat.*
62 *Relicta personis miserabilibus, an computentur inter relicta ad pias causas.*
63 *Legatum factum ecclesiæ sancti Martini talis loci, si in eodem loco sint duæ ecclesiæ eiusdem nominis, an de ambabus sit interpretandum.*
64 *Testator volens fieri pontem, vel hospitale, &c. si non dicat vbi, qualiter sit intelligendum.*
65 *Actio de exequendis relictis ad pias causas: an sit popularis.*
66 *Pauperes an habeant actionem ad relicta ad pias causas.*
67 *Procurator est, qui alterius mandato negotia administrat.*
Executor testamentarius an sit procurator.
68 *Executor testamentarius an habeatur loco legatarii, vel fideicommissarij.*
69 *Executor testamentarius an loco hæredis sit habendus.*
70 *Simplex monachus an possit fieri executor in testamento.*
71 *Canonicus regularis an possit fieri executor testamenti.*
72 *Præpositi, archidiaconi, seu alij habentes personatus, & curam animarum, an possint esse executores testamentorum.*
73 *Episcopus, Archiepiscopus, Primas, Patriarcha, aut Cardinalis, an possint esse executores testamentarij.*
74 *Pias causas exercere ecclesiasticum est, non seculare.*
75 *Minor xx v. an. an possit esse executor testmentarius.*
76 *Mulier an possit executoris officium suscipere.*
Executoris testamentarii officium an eo defuncto transeat in hæredem.
77 *Successor prælati an debeat perficere quod prædecessor facere debuit.*
78 *Legitimo executori testamentario quis succedere debeat.*
79 *Episcopo executore testamenti infirmo, absente, vel mortuo, an capitulum exequetur.*
80 *Iudex secularis an possit implere officium executionis testementariæ episcopo commissum sed exequi impedito.*
Iudex secularis in executione testamentorum episcopo comparatur.
81 *Episcopus potestatem generalem habere dicitur in executione testamentorum illorum, qui extra patriam decedunt.*
82 *Executor testatoris intra quod tempus habeat exequi voluntatem, & perducere ad effectum.*
83 *Executor testmentarius si in exequendo aliquid de bonis suis expendat, an sit computandum inter bona testatoris.*

a 1 13. §. Nunc vero aliqua de vltimarũ voluntatũ executoribus disputemus a. ¶ †Sciendũ est igit. quod

ADDITIO.

a Disputemus. ¶ Hunc tractatum, cum his, quæ addidi, publicare disposui, tamen cum clausula, Saluo, &c. quæ ponitur in libellis. mouet vtilitas verisimiliter sequutura ex aliqua parte operis publicata, cum per id posset in opere alicuius gratæ altercationis haberi consilium, quod post Chri vicarium, & ipsius fratres requiro suppliciter, ac excelsum Principẽ dominum meum, dominum Hugonem Hierusalem & Cypri regem serenissimum, qui scriptorum mei familiaris sui auidus, habẽs cum magno sumptu omnia publicata, sępe opus hoc expediri solicitat: & quẽ sine hyperbole constat omni scientia theologica, iuris vtriusque, & septem artiũ liberaliũ eruditũ, licet ex altitudine ingenii fortiori astrorum, scilicet fortius delectetur. propter scientiarum tamen studium curã Reipublicæ nõ omittit: quod regni prosperitas patẽs facit. Istius vero partis præligende causam dedit, quia vltra præteritas, quarum aliquæ adhuc pendent, no uissime simul occupor tribus executionibus voluntatum certorum, quos nec dispositionis executores fore sperabam, scilicet domini Guidonis Cõcordiensis episcopi, cordialissimi mihi patris: propter quẽ Bononiæ, Mutinæ, & Rhegij mihi hoc onus incumbit: itẽ dñi Azonis dilectissimi generi, post cuius funus mihi coniugem charissimã dies quarta subtraxit: decuit ergo tractatum prælegi, in quo verus affectus ẽt ad hoc mouit tollẽdæ difficultatis, quæ hic in inueniendis versiculis habebat, vt sic saltem illo commõ Studentes interim fruerentur. Contulit ẽt ad hoc, quia tractatus est generalissimus, & vtrique iuri & foro communis: aliquid ẽt adiecit reuelatio grandis furti. Circa quod sciendum, quod Io. Blancus Massiliẽsis vrbis sub quatuor rubicis, prima generali, & tribus specificatis, plixũ tractatũ fecit, in quo 135. quæstiones inclusit, quod hoc opus præcessisse patebit intuẽti illud inchoatũ 1262. vt in ipsius principio cũ eo, q̃ habetur supra eo. ti. ad finẽ scdæ colũ. auctoris. Sæpe tamen, quod commendo, plures illius quæstiones auctor sub ver. vno piunxit, vt numerum decurtaret quia vero ipse Io. multas ex illis plenius auctore tractauit, illarũ numerũ describam, vt possint facile inueniri. Fuit aũt nimis grande furtũ, in nulla parte tractatus exprimere inuentorẽ. Potuisset tñ ex eo moueri, quia ipse Io. in suo prooemio se non expressit fore doctorẽ. Item sciendũ, q̃ huius §. materia per multos tractata est ante & post p̃dictũ Io. vt per Vbertũ de Bobio, Odofredũ & Rofredũ: item Iac. Bal. de Rauen. & Nic. Matt super l. nulli C. de epis. & cle. & Cynũ super l. id q̃ pauperibus. c. ti. Iacob. vero de Aret. fecit tractatum de hoc, qui incipit, quia fideicommissariorum. diuidens illum in quatuor partes. Prima est, vnde dicatur p̃missarius. Secunda, q̃s possit ordinari. Tertia, per quem. Quarta q̃ sit eius officium. & hoc in principio: itẽ in medio: item in fine. Sũme placuisset q̃ auctor sub his mẽbris aliquib. additis, sic diuisim collocasset inferiora dispersa. Constat ẽt, q̃ primum & tertium de paruis ferculis saturasset. secundum aũt prosequitur in ver. 74. & sequentibus. Satis autem sit nobis, q̃ ipse Io. aliqualiter diuisam, & auctor post eum licet indiuisam & longe pleniorem telam faceret, quam alii. Interserit ẽt hic auctor certas quæstiones aliorũ: harum vrrasque sępius impugnabo. placuisset autẽ valde, q̃ auctor hic fecisset versiculorum numerum, sicut fecit in §. nunc ostendendum. & §. nũc de eporum. s. de legato, & in §. fin. ſ. de locato, & de feud. §. j. & de statu monach §. j. Et quia non attento numerum addere ad contextũ, propter versiculorum iam factas allegationes innumeras: ideo q̃ & alibi bis faciam, tabulam hic componam cum suo numero, quem demum extra columnã in contextu signabo, in qua ẽt tabula quæstiones vtiles, & alia, quæ addã, discernentur per nigrum positum post rubrum: & ne per præmissa numerii inculcentur, numeros quæstionum prædicti Ioannis sub tabula ponam non sub versiculis prælibatis Vltimo sciendũ est, q̃ vbi hic, vel alibi auctor allegat huius tituli versiculum, numerum addam nomine reseruato. In meis aũt verbis deiceps solo numero pẽtabor. Et sit primũ in tabula.

1. ¶ Distinctio executorum & de ipsorum nominibus.
2. ¶ Quid si executori nullũ officiũ cõmittitur: hoc primo & secundo Ioã.
3. ¶ Quid si dicatur, quod eius consilio legata soluantur. 3. 4. & 5. Ioan.
Conuertitur quæstio, cum consiliarius datur executori.
4. ¶ Quid si cum eius consilio hæres non concordat. G. & A. Io.
5. ¶ Quid si dicit, quod ad ipsius voluntatem fiat solutio. 8. Io.
6. ¶ Quid si male arbitretur. ix. Ioan.
7. ¶ Quid si moritur prius quam arbitretur: hoc x. xj. & xiiii. Io.
8. ¶ Quid si vnus non vult arbitrari: xj. Io.
9. ¶ An ad id cogi possit: 13. & 15. Io.
Suppletur, quod deficit, de Ioan.
10. ¶ Quid si facit gardiatorem, vt distribuat. 6. Io.
11. ¶ An distributor sit executor. 17. & 18. Io.
12. ¶ Quid si dixit, facio te gardiatorem meum. 19 & 20. Io.
An expressa potestate agendi executor possit, vbi alias non liceret.
13. ¶ Quid si vnus ex pluribus decedit, vide ſ. xlix.
Duę hic sequentes non fuerunt Ioan.
14. ¶ De vsurario, qui promittit vsuras restituere.
De infirmo, qui remisit iniuriam in manu sacerdotis: dominicalis xiii.
15. ¶ Quid si tutori filii præcepit vsurarius, quod vsuras restitueret: & interponitur remissio, sed inepte.
16. ¶ De potestate executorum in agendo & exigendo: hæc cum sequenti tractantur xxii. xxiii. & xxvi. Ioan.
Impugnabitur.
17. ¶ Item quo iure agant, dicam §. proxime.
An minister suo nomine habeat actiones.
18. ¶ Quid si hęres petit sibi caueri. xlv. Io.
Impugnabitur.
19. ¶ An executor iuret, quod bona fide agat.
20. ¶ An eius iuramento stetur: vide ſ. 48.
Impugnabitur.
21. ¶ An executor agat statim mortuo testatore.
22. ¶ Quid si hæres vult interesse executioni. Alber. Gal.
Exponitur hoc, & sequen.
23. ¶ De legato tibi, vt vadas vltra mare, & nullus vadit. Alb. Gal.
24. ¶ Quando petitur legatum factum pro redemptione captiuorum.
25. ¶ An executor ante litis contestationem faciat procuratorem: interponit dictum Alber. Gal. fuit 75. Io. & hic plenius.
Supplebitur & signabitur additio auctoris.
26. ¶ De legato pro anima non specificato.
27. ¶ De relictis pro anima non expresso hærede, an distributio sit loco hæredis. cviii. Ioan.
28. ¶ Item si est, quas actiones intendat sub ista quæstione. Ioan. capit. ix.
29. De muliere tutrice & fideicommissaria. Alber. Gal.
Additur, q̃ etiam sibi fideicommissarius soluere potest.
30. ¶ An instrumenta rei legatæ sint danda legatario. R. of. fuit.
31. ¶ An executor alienat bona sue curę commissa. ibi dicam. Additur dictum Iac. de Are. sub dubio fot tẽ.
32. ¶ Quid si solum ad aliqua bona eroganda constitutus est. 21. Io.
Additur dictum Nico. Mat.
33. ¶ An aget contra debitorem, quando distribuendum est debitum 24. & 25. Io.
An executor mobilium in pios vsus agat contra debitores.

Item,an possit executor à creditoribus conueniri.
34. ¶ An tunc satisdabit,hæredem,uel legatarios ratum habituros:& an re conuentus defendere & satisdare tenetur.xxvii.& xxix.Ioan.
35. ¶ An hæres restituens executori, satisdationem petat de indemnitate. 28.Ioan.
36. ¶ An liberetur debitor hæreditatis,soluens executori.30.Ioan.
An liberetur hæres soluendo executori,quod distribuere debet.
37. ¶ Quid si potius vult soluere hæredi,vel econtra.31.Ioan.
38. ¶ An executor,vel legatarius contra hæredem agant,ut à debitore exigant.32.Ioan.
An legatarius contra nudum ministrum habeat actionem.
39. ¶ Quomodo subuenitur legatariis,executore contra hæredem, uel debitorem agere nolente.
40. ¶ Quid si executor de iure,uel de facto impeditur exequi.xxxv. Ioan.
41. ¶ Quid si hæres excipit contra executorem agentem.xxxvj.& 37.Ioan.
42. ¶ An executor cum hærede, uel debitore transigere, uel pacisci possit. 38.Ioan.
43. ¶ An executor agens sumptus iudicis,uel notarii soluat.xxxix.Ioan.
44. ¶ Coram quo aget.uel conuenitur executor.xl.Ioan.& xlj.& 43.ibi scribam,Et hoc impugnabitur.
Secundo.de priuilegiatis super legatis ad pios usus indistincte relictis.
Tertio,quid si executor condemnatur,ubi administrauit,ibi nihil habet.
45. ¶ An executor caueat restituere hæredibus partes captiuorum mortuorum.43.& 44.Ioan.
46. ¶ An tenetur inuentarium facere.46.Io.
In tribus suppletur.
47. ¶ An tenetur rationem reddere,& cui.47.Io.
Fit vna remissio in principio,alia in fine.
Auctoris quæstio declaratur,an sit,uel non sit finitum officium.
Item,an executori reddenda sit ratio.
48. ¶ An stabitur ipsius sacramento.48.Ioan.
Datur vna remissio,& fortificatur quæstio,
49. ¶ Quid si moritur vnus ex duobus executoribus.lj. vsque ad 55.Ioan. inclusiue.
Præmittitur ius nouum & allegatio,& so.Iac.de Are.
50. ¶ Quid si erat unus tãtum,uel plures,& mortui sunt omnes.lvj.lvij.lviii. Io.& in fi.135.& est ultima.
51. ¶ An Præsentes exequantur non uocatis absentibus: hic,lix.& lx.Ioan.
52. ¶ Quid si executores discordant.61.& 62.Ioan.
Auditur in fine dictum Lambertini.
53. ¶ An in eis sit melior conditio occupantis.hoc 63.64.& 65.Ioan.
An ex duobus executoribus unus in iudicio agere possit.
Item, quid si unus solus executor totum habeat in manibus.
Item,an primo conueniendus sit,qui gesit.
54. ¶ Quid si ex duobus alter non uult exequi.66.Ioan.
55. ¶ An executor suspectus remoueri possit.68.69.Io.& reliquæ,vsque ad 74.inclusiue.
56. ¶ An differant legasse Titio pro redẽptione captiuorum, uel ut illa impendat in redemptionem captiuorum.76.Io.
57. ¶ An quilibet executor cogatur suscipere & exequi,& per quem,& quãdo hęc.77.78.79.Io.& sub isto ordine turbato, 80. 81.83.82.88.
Præmittitur diuisio uersiculi:intermittitur quæstio de filio prærerito facto executore,qui exercuit officium.
58. ¶ Item qualiter cogatur:hic,83.85.86.87.& 89.Ioan.
Inseritur unum exemplum,& dictum Iac.de Are.
59. ¶ An executor,uel legatarii anno pendente agant contra hæredem. xc. & xcj.Ioan.
60. ¶ An hæres cogatur adire pendente executore,uel legatario.xcii. Ioan.
61. ¶ Quid si non adeatur,nec fit in fraudem.xciii.& xciiii.Ioan.de xcvi.remittit.
Hic corrigitur litera.Item suppletur quæstio,an sic debeantur legata hæreditate non adita,sicut libertas.
62. ¶ An fine executore valeat solutio,& distributio hẽdis.xcvii.& xcviii.Io.
63. ¶ Quid cõputet in relicto ad pias causas:xcix. Io. usq; ad ciij. inclusiue.
An legatum pro male ablatis dicatur pium.
Item si pro his legasti mihi centum,te sanato illa petere possum.
Item,quid si de summa pro his relicta, post plenam solutionem aliquid superest.
Item,an ualeat legatum factum matri, per illum,qui non poterat legare, nisi prõ anima.
Item de prohibito legare vxori vltra 30.& sibi legat centũ distribuenda pro anima.
64. ¶ Quid si legauit ecclesiæ sanctæ Mariæ.& duæ sunt huius nominis.
Hic quæstio de illo, qui reliquit ecclesiæ nullam nominando: & remissio ad duas quæstiones.
65. ¶ Quid de iusto construere hospitale,non declarato loco: glossa est.
De executoribus ad ædificandam ecclesiam,qui nolunt transferre monasterium multo hærede.
Remissio ad plures quæstiones.
Item,quid si iussit testator ecclesiã fieri in ciuitate,an in burgis fieri possit.
66. ¶ An quilibet de populo agat pro executione priorũ relictorum. ciiii.Io.
67. ¶ An pauperes pro relictis habeant actionem Alber.Gal.
An ualeat institutio,uel legatũ,facta pauperibus,quos talis nominauerit.
Item,quis tunc adeat,vel actionem intentet.
Item,an pauperes,quibus specialiter est legatum,habere debeant de summa inter pauperes distribuenda.
Item,an ualeat donatio facta pauperibus nullo recipiente.
68. ¶ An contra auarum agere possint pauperes.glo.Io.
69. De executore an sit loco negotiorum gestoris.cv.Io.
Ponitur dictum Iac.de Aren.satis plenum.
70. ¶ An procur.cvi.Ioan.
71. ¶ An legatarii.cvii.Ioan.
72. ¶ An hæredis.cviii.Ioan.
73. ¶ De executore dato ad emendanda fortis facta.cx.Ioan.
De instituente plures cum onere emendandi fortis facta cortorum.ex his onus uni soli tribuens.
Et an primo uenienti, sit primo soluendum.
74. ¶ An possit simpliciter monachus esse executor.cxi.Io.
In fine soluitur una obiectio,secundum Iac.de Aren.
75. ¶ An canonicus regularis.cxii.Ioan.
76. ¶ An abbas & prælati religiosi.cxiii.Ioan.
An seruus potest esse executor.
Item,an electo executore inhabili debeantur legata pia.
77. ¶ An habens dignitatem,personatum,uel parochialem ecclesiam.cxiiii. Ioan.cum sequentibus,usque ad cxx.exclusiue.
78. ¶ An episcopus,uel superior.cxx.Ioan.
79. ¶ An minor 25.cxxiii.Ioan.
Supplet,o fit ad quæstio.& additur de tribus.
80. ¶ An mulier.cxx.Ioan.
81. ¶ An in executione succedat hæres.l.
Ioan.includens sequen.
An substitutus per executorem ex speciali potestate sibi data, eandem habeat potestatem,quam ille.
Item vbi laicus executor esse non potest, an ex potestate data à testatore, possit esse electio executoris.
Item,an executor possit alium subrogare.
82. ¶ An successor prælati,in ŝ.proxime.
An executor aliquam partem relicti ad pias causas disponere possit in suam ecclesiam,vel propinquam.
Item,an id,quod possit in spurium testatoris.
Item inter ponit,an cauere possit.
83. ¶ An capitulum.124.Ioan.
84. ¶ Quid si episcopus est infirmus,uel absens,an succedat capitulum 125. & 126.Ioan.
85. ¶ An archiepiscopus.128.Ioan.
86. ¶ An secularis iudex.129.Ioan.
87. ¶ Quid si episcopus loci,in quo mortuus est,incœpit exequi,& superuenit episcopus originis.130.Ioan.
Item,quid si testator in mari decessit.
88. ¶ Quid si originem habet in una,domicilium in alia.131.Io.
89. ¶ Intra quod cempus executor exequi debet.Ga. Reassumens. antepenul.scilicet 133.& 134.
90. ¶ Quid si executor de suo impendit.
Hoc latius prosequor post Iac.de Rauen. de hærede prohibito apprehendere hęreditatem ante legata soluta.
Item,an statutum ciuilium præiudicet hospitali, cui semper soluta fuerant legata pauperibus indeterminate relicta.

q̃ executor vltimæ voluntatis dicitur, qui testatoris voluntatẽ exequi,seu adimplere debet:ut ,pbat ext.de test.tua & c.Ioãnes & indecre.Innocentii 1111.extrau.eod.ti.Ioãnes frange panẽ.

a iñ princip. a ¶ Executores aũt ẽ alii sunt testamentarii, alii legitimi, alii datiui.Testamentarij dicunt̃ qui in testamẽto dãtur:de quib. legit̃ ff.de alim.& cib.le.l.3 Horũ est officiũ, defunctorũ volũtates implere ad hoc enim ꝓstituti sunt, ut in p̃d.dec & C. d epi.& cl.nulli.resp.& ij.& in aut.Col.ix.de ecc.ti.§.iigs aũt & § si aũt q̃ facere,ff.de alim & cib.l.neq; & de his j̃.tractabim

b fere p totũ vsq; ad uer.83.itẽ circa.Legitimi b aũt dñr,quib.huiusmõi potestas, siue officiũ dat à iure ut est eps,œconomus,capitulũ,& iudex secularis,ut j̃.uer.sed idẽ circa.& seq.iã dicetur. Aut eiñ testator aliq̃ executorẽ in testõ, seu vltima uoluntate dimisit, aut nõ.Primo casu,si executor deputatus testatoris nõ exequat nolũtatẽ,eps loci,vbi defunctus habebat domicilii

c seu eius œconomus,uel ẽt eps loci,vñ originẽ duxit c,ut ī ꝓl. nulli.§.j dẽt illũ primo & scõo admonere p publicas ꝓnas:q̃ si sic monitus nolit exequi,ꝓdit lucrũ, quod ex ipsa ultima uoluntate habituras erat: & tam illud lucrũ,q̃ ẽt relictũ.q̃ p eum distribuendũ fuerat,cũ fructib.& augmẽtis medii ꝓpis eps vendicabit:& q̃ testator iussit, p cũ implebunt̃, & hæc obtinent in

d relictis ad pias causas d.Hæc & alia leguntur in aut.de ecc.ti.§.si q̃s aũt ꝓ redẽptione.& §.seq.& j̃.uer.58. q̃ritur aũt.Si uero nullũ executorẽ dimisit, p quẽ executio fiat in hm̃oi piis causis, idem eps, vel eius, seu ẽt ecclĩæ œconomus testatoris voluntatẽ impleat, ſm formã in præ.l. nulli.ꝓtestãtur ẽt si testator interdixerit hoc p eos fieri vt in aut.e.t.§ si aũt specialiter.& §.seq.& §.in omnib.ext.de test.tua.C.de epis.& cleric si quis.Adde §. primũ. & § si aũt q̃ si testator sit barbaræ nationis, vel etiã sit ciuis,decedẽs in aliqua villa, vel loco,eps ciuitatis hoc exequat̃: & si ipse in his negligens fuerit, denuncietur hoc metropolitano,ut ipse hoc faciat,ut in p̃d.§.si aũt,qui & §. seq. Inuenitur etiã casus, in quo ecclesia habet huiusmodi executitionẽ,ut ī aut.Col.s.ut

ADDITIONES. cum

a In prin. ¶ De hac dixi supra §.compendiose.ad fi.
b Legitimi. ¶.Verba Io.sub.quæstione 124.
c Originem duxit. ¶ De hoc j̃.uer.44.ibi,sed coram quo.& 57.uersi hoc etiam quæritur.ibi,cogere autem,&c.
ADDITIO.Adde uidendum Card.Zabar.in c.tua.de test.Henr.Ferran.
d Ad pias causas. ¶ An autem habeat eps executionẽ in non piis plene scripsi super decr.Ioan.ult.q.

a cum de appe cogno §.si vnum [a].De his legitimis executoribus
2 dicetur ;.uer.sed lex est circausq;in fi.¶†Datiui uero [b] sunt,q
b uocatis hæredibus testatoris dant à iudice,uel ɔsule ciuitatis:&
hi executores pstabunt alimēta libertis,qbus relicta sunt,aut ex
uoluntate defuncti,si ipse ea ordinauerit aut ēt ex suo arbitrio
si ille non ordinauerit.Is autem executor cauebit eis,qbus reli-
cta debent,se illis ea redditurū: ut hæc & alia colligunt ff.de a-
lim.& cib.legatis,l.3.§.j.Plura aūt de his,q̄ inferius de testamen-
3 tariis scripta sunt,locum habere possunt etiā in datiuis.¶†Por-
c ro [c] oēs hi executores à iure canonico simpliciter Executores
appellant,ut in præd.decr.tua.& c.Ioannes & in præ.extrauag.
Ioannes,frange panem.in prin.sicut & ommes administratores
procuratores uocantur,ut supra de his,qui alie.no.iudic.inter-
uen.ad fi.tit.secundum læges autem dici possunt Diuisores, ut
ff.de alim.& cib.leg.l.pecuniæ.uel distributores,secundum Ro-
d ger.qui exponit uerbū illud,Pecuniç diuisio [d],id est,distributio.
Nam,sm eū,distribuere & diuidere idē est:de hoc j.uer. xi. Sed
an distributores possint ēt dici dispēsātores?ut auth.Colla.8.ut
lic.ma.& auię.§.j.44 dist.dispensatio.Dr̄ etiam Ministri,quia
ministeriū eis dr̄ committi,ut ff.de leg.3.si quis Titio.33. dist.c.
j.& 23.dist.in ministrū Accu.aūt more Canonistarū uocat eos
e Executores [e], in gloss.posita C.de dona.si quis pro redemptio-
ne.respon.j. & etiam Roff in lib.suo,ubi tractat de testamento,
§.itē quid erit.Sed Vber.de Bobio uocat eos executores & fidei
commissarios,super præ.l.nulli.resp.j.Gof.autē not.extra.eod.
Ioaunes.ꝙ improprie dicuntur Executores,nam proprie dr̄ exe
f cutor,qui sententiam ad effectū perducit [f], ut C.de exe.rei iud.
l.j.extra de crim.falsi,super c.ii.q.vj.ab executore Sed certe pa
ri ratione dici potest executor,qui ultimā uoluntatē ad effectū
g perducit,ut in præ.decr.Ioannes [g].quia & hincinde dicitur iudi
cium C.de sacrosanct.l.eccl.l.j.extra de uerb.signi.forus.§.uo-
catur.Et etiam hęc uidentur,quo ad quędam.ęquiparari,ff.de
pig.actio.non est.Prouinciales aūt uulgares tales gardiatores à
gardio,quod uulgariter dicitur testamentum.¶†Secundo, qd
ergo,si testator in testamento post legata dixit: Titium meum
gardiatorem facio,nihil officii sibi committens expresse:nun-
quid talis poterit exequi testatoris uoluntatem?Et uidetur, ꝙ
non sit executor.neq; distributor,nec minister, cum nulla exe-
cutio.nulla distributio,nulla diuisio sit ei commissa.argu. C. de
ser.à nullo extra de uerb.signific.c.forus.§.in omni,68.dist cor
episcopi in fin.Dic quod aut est costitutus gardiator nullo hæ-
rede relicto:& tunc intelligit executor,uel distributor siue mi-
nister,seu dispensator ordinatus ad oīa exequenda, argu. ff. de
tutelis,l.q habet §.fi.ff.de app.l.scio in prin.ff.de administ.tut.l.
quoties.§.fin.ff.de adult.l.denunciasse.responso ii.extra de pc.
petitio:extra de offi.iud.deleg.pastoralis.respōso j Et hoc ideo
ut res magis ualeat,quē pereat,ff. de rebus dub. quoties. & l cū
in testamento.extra de fide instrum.c.inter.§.cæterum. Aut ali-
h quo hærede relicto [h],ut tunc habeat inane nomen gardiatoris,
ut supra proxime. Vel dic,quod consuetudo generalis interpre
tatur ut intelligatur constitutus ad omnia,quæ pertinēt ad offi
cium prædictorum,ut in pręd.concor.& ff de leg.iii.l hoc lega
tum.ff pro soc.l.coiri.Consuetudo enim est optima legum in-
terpres,extra de consuetud.cum dilectus.ff.de leg.& senatuscō
sul.l.si de interpretatione Semper tn̄ attendendum est,quid te
stator voluerit,ff.de uerb signifi. quisquis. & illud seruandum
5 est,ff.de reb dub. q neredi.¶†Tertio:sed quid si dixit sic,facio
i Titium gardiatorem meum [i],ut eius consilio legata soluantur,
& distribuantur?Et uidetur,quod talis non est executor,uel di-
stributor:ar.ff.de administ.tut.patet.& l.Titiū & Męuiū.in prin.
quia nullum officium est sibi commissum,ut s̄.uer.prox sed nec
talis pdterit cogi cōsulere,arg.x.q.ii.precarię xi.q iii non licet
C.de assessorib.l.j ff.eo. diem. nisi forte testator ob hoc sibi ali-
quid legauerit,quod ipse agnouit ff.de cōdi.& demonst.si cui·
Vel dic.ꝙ erit honorarius gardiator, quasi obseruator actionis
hr̄dis,& custos:arg.ff.de administ.tut.si plures.§.j 23.di.c.j. uer.
prin.ibi preduces sunt,& c.ext.de ma.& obedien.c.j.valebit so-
lutio & distributio legatorū per hr̄dem facta , si ille requisitus
nolit testatoris agnoscere uoluntatem ext. de arbit.cum olim.
& de elect cū in ueteri.ff.de admi.tut.cum pater.alias incipit,q
dam.§.Papinianus.ff. de verb. sign.coram. Secus si eius consiliū
k nō fuerit requisitū [k],ut in prædic.concor.ut ext.de loca.& con
l duc.c potuit [l].¶†Quarto,quid igitur, si uoluntatem testatoris
6 agnoscit,sed eius consilium cum hęredis uoto non concordat.
Dic,quod ualeat hæredis distributio,si sit idonea:aliquin.nō,ut
in præd.decr.cum olim.& de elect.causam,quæ.in prę. l. Titiū.
ff man.l.ii § si.præsertim si illius cōsiliū non sit utile. licet enim
hæres non teneatur eius sequi consilium,ut ext.de renun.lectę.
m debet tamen requirere , quia [m] forte illius sententia mouebit
hæredem ad melius,uel ad bonum:arg.3 1.di.Nicęna.ff.de arbi.
item si unus §.fi.& l.seq.in fin.xx.dist,de quibus.in fin.C.de fidei
7 comm quęstionē.¶†Quinto quid,si testator dicit,uolo,quod
ad uoluntatē mei gardiatoris:siue executoris,siue eius arbitrio
fiat distributio,& legatorum solutio?Et uidetur, quod erit ille
executor,siue diuisor. heres enim habet eius uoluntatem,& ar-
bitriū sequi in prædictis:argu. ff de uerb. obli. si quis arbitratu.
& l.seq.& l.si seruus.responso j.ff. pro socio, l.si coita.C. de fi-
deicom.l.fi.C.de contrah.emp.l.fin.ff quar.rerum actio nō da.
l.j.ī prin unde quasi executor cēset,ff.de con.& demō in quib.
§.si ma.& erit ad instar honorarii tutoris,ut supra versicu.3.sed.
quid si.¶Sexto quid si male fuit arbitratus?Et vr̄, ꝙ hæres non
tenetur sequi arbitriū eius,sed ipse per se facere potest,ff.de ad
mini.tut.pater.alias incipit,quidam.§ Papinianus ff de muner.
& honorib.vt gradatim §.j extra de arbit.cum olim.ad fin.ext.
de iureiur.c.Quintauallis & c.ueniens.ext.de electio. in causis.
Alii dicūt,in dubio eundum fore ad arbitriū boni viri,arg ext.
de regul & transeun.ad reli.licet.u tra med ff.de contrah.emp.
l.fin.& l.hæc uenditio.ff.pro socio.l.si societatē.& l.seq de pœ.
dist.7 c.j prope princ uerbo isset ad fratres. Si uero certū sit ip-
sum male arbitratum fuisse.tunc hæredes per se faciant. Alii di
cunt, ꝙ si de omnibus fuerit arbitratus, functus est officio suo,
nec ulterius est cogēdus,ff.de arbitris,l.diem.ff.de re iud. iudex.
extra de officio de leg.in literis.si vero de quibusdam tantū co-
gendus est iterum arbitrari,ff de arbit.quid tamē.arg.ext.de te
8 stam.tua.&de electio.cum terra.prope fi.¶†Septimo:sed pone
quod prius moritur,quam arbitretur,vel quam eius uoluntas
decaret,nūquid expirat,vel est in causa caduci legatū:& an epi
n scopus in locum eius succedat [n]? & vt quod euanescit, nec ali-
quis in

ADDITIONES.

a §.Si unum. ¶ Ibi bona decedentis in captiuitate neglecti per liberos ecclesiæ originis applicantur,quæ facto inuentario illi reseruare debet ad redemptionem captiuorum,ut sic quod in patris redemptione non fuit impensum, aliorum redeptioni proficiat, ut per id defuncti anima subleuetur.

b Datiui uero. ¶ Versi.Ioan.in fine tractatus:Iacob.de Rauen. non est ausus dicere,quod executor detur à iudice,dicens, hoc iure nō expressum: allegat Marti.in auth.de eccle.ti.§.si quis.hæc dixit in l.nulli.C.de episcopis & cler.Cyn.ponens hoc dictum eod.ti.l.id quod.alleg.de sanc.episc.§. qui abundat.in utroque casu.& per te videas.Hoc scias,quod Ioā. illam solam legem pro datiuo allegat, quam auctor infra. Ad quam tamen Iac. respondere posset quod illa non est executio uoluntatis,quia cessaret unico hærede relicto.Est ergo quædam prouisio contra difficultatem prouenientem ex pluralitate hæredum illius,qui legauerat alimenta libertis.

c Porro.¶ Verba sunt illius Ioannis in prin.post proœmium.

d Diuisio. ¶ Textus dicit,legatorum diuisio.

e Executores. ¶ Ioan.dixit cōmissarios, & male fecit Guil. mutando: primo,quia hoc verum, illud falsum : & idem uide in l. diuus. ff. si cui plus quam per leg.Falcid.& in auth.de eccles.titul.§.si quis autem pro redemptione .Secundo,quia allegatio sequens Roff.est secundum veram literā vera:secundum falsam,est falsa:quæ fecit me alias satis musare. Vt autem dicit Ia. de Aren. congruit,nomen commissariorum illis, quibus committitur aliquid disponendum.

f Perducit. ¶ Sed hoc non uidetur obstare, cum & testamentum dicatur sententia,ff.de testam.l.j.in authent.de hęred.& Fal. §. si vero expressim. & §.seq.

g Ioannes. ¶ Vide quod ibi scripsi super verbo,executores.

h Relicto. ¶ De hoc j.uer.sed si sit.in fin. 27.est.

i Meum, ut. ¶ Ioannis. ponderabat illud Vt quod designat modum:& sic seruandum necessario videbatur, C. de his, quæ sub mod. leg. tertia & extra.de restitut.spol Pisanis.de primo not.de condi· appo. verum. in fin .ij.gloss.

k Requisitum. ¶ Sup.& congruo tempore expectatum responsum,per eadem iura,est hoc arbitrarium.secundum Ioan.

l Potuit. ¶ Iac.de Are.mutat terminos,scilicet cum consiliarius datur executori:ut quia iubet, quod cum consilio Titij executor cuncta disponat. ad partem,quod sine ipsius consilio ualeant acta per executorem , allegabat ff.de administr.tut.quidam decedens.§. paulus.& l. Titium.§ j. Item qd ualeret quærere,ex quo non tenetur sequi.ff mandati,l.2.extra de arbit. capitul. cum olim. In contrarium allegat uoluntatem defuncti omnino sequendam,si fieri potest, C.de lega.l.cum quæstio.in auth.de nupt. §.disponat.in auth.de iureiuran.quod à morien.præst.in princip. Fiat igitur distributio. ut mandauit, ff.de instit.sed pupillus.§. conditio. & de exerci.l.i. §.si plures.extra.de dilatio.cum in veteri.de offic.delegati,c.uenerabili. Non obstat lex,quidam decedens quia cum sup.iuris ueteris hoc uide supra de tut.§.nunc uidendum. uersicul. ut autem. non possit testamento mandari matri tutela communium liberorum.ff.de testam.tu.l.iure nostro.nec poterit mandari aliud simile , ne circumueniatur lex , ff.de sponsa.l.oratio.& de tut.& curat. dat.ab his, l.scire. Talis tamen licet teneatur consilium requirere,non tamen tenetur illud sequi,ut in præd.decret.cum olim.& c.cum in ueteri.Et si dicas.ad quid ergo requiritur?Respondetur,quod trahi posset in sententiam consulentis. vt in præd. capit. cum olim.& statim sequitur. Vide,quod de requisitione consilii plene scripsi super regula,nullus ex consilio.libro vj.post quæstiones iiij ADDE,ut per Angel.consi.xcii.

m Quia. ¶ Hæc ratio no.in præ.decr.cum olim.

n Succedat. ¶ Argu.s.quod expiret.

quis in locum eius succedit: arg. ff de verb.obli. si quis arbitra & l.seq. & l. si seruus. respō j. ext. de officio deleg. c. finali. Arg. contra quod episcopus in locum eius succedat: licut & succedit cuilibet executori testatoris uoluntatem non impleti, C. de epis. & cleric. l nullus. § j. in auth. de eccl. ti. §. sin autem, qui hoc facere. & in præd. c. tua. & sic non uidetur legatū euanescere. Dicunt quidam, quod quando testator dixit, Lego decem pro alimentis pauperum, uoluntate uel arbitrio talis. &c. hic duo ptinent, scilicet ipsum legatum, & quod distributio & solutio fiat de uoluntate ipsius. Vnde licet alterum, scilicet distributio, de uoluntate illius morte præuenti fieri non possit nihilominus tamē legatum manet, extra de dolo & contum. cum dilecti. ext. de restitu. spoliat. Pisanis. ff. de condit. & demonstr. hæc scriptura. Nec peribit legatum: imo quo ad illud soluendum est testatoris implenda uoluntas, ff. de leg. j. l. turpia. §. i. & ii. & l. si fundū §. Iulianus. nec succedet episcopus Vel potest dici, quod si talis sit executor, succedet episcopus: & uide infra uersic. xiii. quid si sunt. ¶ Octauo, sed quid si ille uiuens non vult arbitrari? Et videtur, ꝙ legatum euanescit, C de contrahen emp. l. final, ext. de rescr. scisitatus. & de off. deleg. prudentiam. § j. Sed dic contra arg. C de instit. & substit. l. j. ff. de condi. & demonst. l. Titius. ¶ Nono, sed an poterit cogi arbitrari, & suam dicere uoluntatē? Quidam dicūt [a], quod non, ut in prædi. l. de ꝫhend. emptio. in auth. Collat. viij. ut lic. ma. & aniæ, §. si uero. Argumentum contra ff. de arbitris, Labeo. Quid, si non negat se uelle arbitrari, negotiū tamen tenet in suspenso? Dicunt quidam non esse cogendum: alii contra [b]. ¶ †Decimo sed pone testator dixit, facio talē gardiatorem, ut per eum fiat distributio rei legatæ, seu quātitatis? Certe talis est executor indubitanter, seu distributor: quia hoc sonāt hæc verba, ff. de solut l. finali. ¶ Vndecimo, sed an distributor: dicendus est executor? Et videtur, quod non. nam distributor videtur solū esse diuisor, cui momentanea & voluntaria tm̄ cura est iniuncta nā alia est causa executoris, quē necessitas prębendorū alimentorū ad exequēdum adstrinxit, vt ff. de alim. & cibar. leg. pecuniæ. Nec vī etiam dici posse minister, qui habet diuidere, siue soluere, siue exequi, ut eodem tit. l iii. Sed ꝙ idem sint distributor & executor, videtur ex verbis Prophetæ dicentis [c]: Dispersit, dedit pauperibus: &. in Euangelio [d], Distribuit discumbentibus: & argu. extra de app. nouit. ¶ †Distribue- re enim est inter plures diuidere, argum. extra de const. cum ac cessissent [e]. Item quod distributor idem sit, ꝙ minister, vel executor vel solutor, probatur ff. de alim & cibar. le. l iii. ff. de le. j. quidam. § ii ff. si cui plus quam per leg. Falcid. l. i. § diuus. Videt autem inter hæc officia esse differentia, vt infra uer. xl. de executore. Item quod distributor sit idem, quod diuisor, probatur. ii. quæ j. si peccauerit. ibi, distribuite tempora, &c. Verum est. ꝙ distributor est solutor, siue executor: de hoc supra uersi. porro. sub uer i ¶ †Duodecimo, sed quid erit, si testator ita dicit: facio T. gardiatorēmeum, volens per eum fieri solutionem legatorum: Et uidetur, quod iste sit merus executor. uel minister, non habens potestatem diuidendi, uel distribuendi, sed solum soluēdi: & de tali loqui uidetur prædicta lex ff. de alim. & cibar. leg. le. iii. præsertim si testator fecerit diuisionem legati. Quod si nullā fecerit, nec etiam designauerit personam, per quam fiat, adhuc idē uidetur, ut nullam habeat potestatem, sicut nec merus executor, ut ext. de off. dele pastoralis. § quia. & de appe. nouit. & sic hæres diuidet. Argum contra, quod executor, qui habet soluere, debeat diuidere, & soluere suo arbitrio, ut in præd. l. iii. de alimen. & cibar. lega. & hoc verius uidet [f]. ¶ †Notādum quoq; est quod si in testamēto dicitur: facio talem executorem ad cōplendum omnia prædicta & singula, & nihil aliud: iste est merus minister. & pecuniam sibi datam dispensare potest: sed aduersus hæredem nullam habet actionem: nec aliquid potest: nisi in quā tum testator ei concessit [g]: unde si testator velit, dicat, prout habetur [h]. § prox. ver. in forma testamenti [h]. Vel sic:

¶ FORMA. Dans & tribuēs ei plenam ac omnimodam & liberam potestatē, arq; generale mandatum cum libera administratione exigendi, petendi & recipiendi ab heredibus infra scripti is uel etiam à suis debitoribus: à quibus eorum uoluerit, sufficientem & integrā pecuniā, pro prædictis omnib. & singulis exequēdis: & cōtra eos habeat cuiusam agendi, & ipsos cum effectu cōueniendi: & mandauit dictis hæredibus, quod dictam pecuniam sine lite & molestia ipsi executori dent, & tradant: alioquin pœnæ nomine eos damnauit in decem ipsi executori proprio nōie recipienti legati nomine applicandis, &. § prox uer. sequitur. & prædicta omnia, & singula nihilominus executioni mādari præcepit [i]. Et nota, ꝙ ideo dixi supra §, prox. in princi. in forma testamenti: dans ei, & cuilibet eorum, [k] & cætera. quia non uidet, quod alter executorum. seu fideicommissariorum possit sine reliquo agere: ar gumētum C. de hꝛdita. actio. l. ii Argumentum tm̄ contra ff. de curat. bo. dan. si plures. & ff. de administra. tut. de creto & ff. de procura. si quis cum procuratorio. & l. sequen. &

l hoc tutius est [l], secundum Vber. maxime quia nō cogitur hoc
13 officiū suscipere. ¶ †Xiii. Qui. l si sunt plures executores & unus decedit: nunquid erit inter eos ius accrescēdi, vt superstitibus accrescat officium istius [m]? Et uidetur, ꝙ sic, ad instar usufructuariorum: ut ff. de usufructu accrescen l. j. in principio. Sed hoc cōtra, secundum Vber. imo episcopus in locum defuncti aliū sub rogabit ad instar tutorum mortuorū: ut C. in quibus caus. habē. tuto. per totū, nisi dati forent à testatore, cū illa clausula, quod si non omnes interesse poteritis, &c. ext. de offi. deleg. uno. & c. prudentiā. § adiicimus. & ext. de testamen. Raynaldus. in princ.
n de hoc infra uersic. xlix. sed si aliter. Vel distingue [n] ad solutionem huius quæstionis & præcedentis: Aut testator legauit certas res certis personis, aut ꝓmisit arbitrio commissariorū aliqd distribuendum pauperibus: aut mandauit aliquid fieri, puta fundari ecclesiam, uel hospitale, uel etiam aliā domum religiosam: si quidem

ADDITIONES.

a Quidam dicunt. ¶ Alb. Pap. ut dicit Ioan.
b Alii contra. ¶ Scilicet Ioan. auctor huius tractatus, qui dicit eum præcise cogendum prætoris remediis, captis pignoribus & distractis, & multis impositis, ff. de confes. certum. i. respon. & de ven. inspi. l. i. §. ex hoc. uide infra uer. lviii. quæritur autem. ibi. posset etiam dici.
c Dicentis. ¶ Psalmo cxi.
d Euangelio. ¶ Ioan. vi. post prin.
e Accessissent. ¶ Et de concess. præben. ca. vlt. lib. vi. ver. si autem.
f Videtur. ¶ Secundum Ioan. per l. illam, & hoc intelliges per ea, quę not. & dixi in prin. j. ver. datiui. Hoc autem auctor interponit ad verba. Ioā. vsque ad uer. & scias.
g Concessit. ¶ Vide hoc plenius j. ver. & scias. xvi. est.
h Testamenti. ¶ Sup. quæ incipit, licet incerta. & incipit ibi & ad hæc omnia In forma autem ipsius addit Roland. hanc formam, quæ aliquid supplet: subdit etiam ibi, scilicet in formulari, quod tamen posuerat, vbi supra, de potestate vendendi, &c. & de formis exequendi, altero impedito, vel non exequendi sine consilio & consensu talis: & sic in casu discordiæ uolebat, vel nolebat stari maiori parti. Sed quærit Gul. de Cun. super l. nulli. an ex vi talium uerborum, quibus datur potestas agendi, petendi, uendendi, & c. detur eis actio contra hæredes, in casu, quo alias non agerent: ut quia non ad pias causas? arguit quod sic, ex l. generali. quia dicitur testatoris voluntatem sequendam, in authent. de nupt, §. disponat. ut sic propter expressionem etiam liceat res illius vendere. Sic de tutor dicitur in l. si tutor. C. de inter. ma. inter tut. & pup. & quando decreto opus non est, l. fin. & quod ibi not. & in l. alio. ff. de alimen. & ciba. leg. Et constat testatoris mandatum durare post mortem, ff. man. si vero non remunerandi. §. fin. cū l. sequen. ipse tenet, eum ex tali potestate nec agere posse in casibus nō permissis: alias non posse vendere inuito hærede. Restringitur ergo potestas ad casus permissos, ut agat: & sic, ut dicit intelligitur gloss. superius alleg. In his ergo, quæ non, habent iuris adminiculum, non agent: quia non potest testator facere, quin leges in suo testamento locum habeant, ff. de legatis primo. nemo potest. ext. de testamen. cap. requisisti. uersi. secus autem. & ibi conco. Item constat, quod nullus potest agere, nisi is cui debetur: sed executori nudo nō debetur, nec mandatum habet à legatario, cui debet: nec testator potest hoc facere, quia sibi non debetur, & ipse facit quod debetur. Ad rationem inducit ff. de regul. iuris. l. nemo alieno. Agunt autē tutores & curatores, quia iuris adminiculum habent: & sic etiam executores ad pias causas, alii vero non habent officium a iure, sed mandato testatoris: ad hoc facit ratio iurium, ff. de manu. testam. Stichus & ff. de iure dotium, l. si ego. §. si res. text. expressus, secundum eum, facit ff. de testam. tut. l. iure nostro, quia mater non potest esse tutrix, ut dixi supra uersi. iii. propter quod administrare non potest, licet testator hoc mandet: quia caret iuris adminiculo. Sic in proposito, ff. de neg. gest. qui aliena §. quanquam. ff. ad Trebel, Lucius. §. Mæuia qui bene facit, secundum eum: contrar. a dixit esse remota, & procedunt in habentibus iuris adminiculum, sicut tutores, & similes. Dicit autem illum non dici nudum ministrum, cui testator legauit, licet restituendum, ut plene dicam j. super uerficul. xvii. in fin.
i Præcepit. ¶ Hoc posset sequi absolutio & liberatio a ratione reddenda, quæ valeret, ut verbum sonat, nisi contra eum probaretur dolus in administrando, uel distribuendo, ff. de admi. tu. quidam decedens. de liber. lega. l. si quis rationem. & l. si petitur. ff. de leg. ii. si seruus vetitus. uide quod scripsi in decr. Ioannes. ver. ex his. ad fin. pen. col.
k Eorum. ¶ Si essent tres, & non vult singulis dare potestatem, det duob. & hoc est vtile propter ea, quæ not. infra. in uersic. lij. sed quis erit exequens ibi dicam.
l Tutius est. ¶ Scilicet, quod detur mandatum: de quo supra. Nam dictum proximum non potest dici tutius, si dixisset Verius, coaptaretur literæ sequenti.
m Istius. ¶ expeditum est, ꝙ uno mortuo, absente, vel exequi nolente, alter exequitur, nisi testator aliud expressit, de testament. cap. ii. ii. respon. libr. vj. & quæstionem Ioann. de Deo ibi scripsi super verbo, libere. & fuit 14. quæstione. tertij, libri. quæ vult, quod episcopus non potest in locum defuncti subrogare, quando superstes potest exequi: & idem statim uide in uer. nec debet. ¶ ADDE, ut per Abb. consilio cx. ii. uolum. Bald. consilio 185. iiii. libr. & consilio lxxvj. ii. lib. 412. eod. lib.
n Distingue. ¶ Secundum Ioannem de Deo, cuius fuit hæc distinctio post quæstionem supra proxim. allegatam: huic etiam conuenit uersicul. lxii. infra.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

si quidem legauit certas res certis personis,& unus solus cōmis-
sariorum soluit eas illis,& distribuit inter eos, ualet quod fecit
licet male fecerit,consocios non requirendo:quia multa fieri ꝓ
hibentur,&c.extra de reg ad apostolicam.j.q.j.quidā.30.q.v.c.
a sed obiicitur.Si autem iussit testator res vendi [a],vel ut pecunia.
si qua extabat,s̃m arbitrium commissariorum pauperibus di-
stribueretur,tunc unus solus nequit hoc expedire sine aliis, ad
instar coniudicū,vt supra:uel coeligentium,ut extr.de electio.
in Genesi.Si uero iussit fundari monasterium, uel aliquod piū
opus fieri,tunc omnium consensus debet requiri:qui si discor
dent,uel differant,tunc etiam ad unius eorum instantiam eos e-
piscopus coget.ad hoc ext.de testam. nos quidem. C. de sacro-
b sanc.eccl.l.j.[b] Nec debet tunc ep̄s alium substituere,altero eo-
rum mortuo, cum alii possint id fideliter exequi. non enim fuit
mens testatoris,ut altero eorum decedente,alii nō possint exe-
qui,sed econtra.Et in testamentis benigna est interpretatio fa-
cienda,ext.de donationib.cum dilectus.ut uoluntas defuncti im
pleatur, C. de sacrosanctis eccl. l.j.xiij.q.ij.ultima.in aut.de nu-
ptiis §.disponat.Colla.quarta.ext de testam.c. indicante. Si aūt
negligentes,vel suspecti essent,tunc debet ep̄s interponere par-
tes suas,ut in prędict.c.nos quidem.& eodem titu.tua nos. & c.
Ioannes, & sic etiam de hæredibus ut eodem.titu.si hr̄des. & si
illi inter se adinuicem dissentiant, poterit ep̄s cum eis consenti
re,qui locis,uel personis pauperib. intēdant prouidere,ff.de le.
ii.l. ij.& in aut de eccl.tit.per totum. C. de episcop. & cleric. si
quis ad declinandam. ff. de legat. III. legatum.§ primo. Sed
si concordant in bono, episcopus non habet quicquam facere,
ut in prædict.concord.& uide supra versicul.septimo,sed pone
14 quod prius.¶† Xiiij.Item pone cum quidam fenerator ueniret
ad pœnitentiam promisit sacerdoti nolenti sibi aliter dare pœ-
nitentiam,restituere usuras receptas, & remittere recipiendas:
nunc queritur,an per sacerdotem actio & exceptio debitorib.
acquiratur?Et uidetur,quod non,ut Instit.de verborum obliga
tionibus §.alteri.item quia cessat causa mortis.Item quia sacer
dos non est hominis seruus publicus, sed solius Dei; unde Deo
debet acquirere,&non alii.Dic contra,quia ius publicum con-
sistit in sacris,& sacerdotib ut j.di.c. ius publicum. & ff de iust.
& iur.l.j.§.ius publicum.&sic sacerdos est publica persona, per
quam alteri bene quæritur utilis actio,ff.rem pup.sal.for.l.4.C.
de episcop.& cleri.auth.generaliter.& de lit.contest.auth.libel
lum.quæ est 3.q.3.c.induciæ.§.spatium.Et hæc mea opinio ho-
die canonizata est in decret. Gregorii X.de usuris, quanquam,
libro sexto,uide hoc diximus,& facit ad hoc extra de simon,ne
mo.& uide supra de primo decreto,§.iam de effectu.uersic.sed
c oppones.& de satisdat.§.viso.versi.sed quis [c].¶†Decimoquin
15 to,quid si fœnerator præcepit illi, quem dedit tutorem filiis
suis,vt vsuras redderet?Respondeo, valet præceptum, ac si fa-
ctum esset hæredibus:argument.ff.de l.ij.peto §.mater.ff.de an
nuis legatis.l.liberto suo §.final.in fi Qualiter conficiatur instru
mentum super . venditione alicuius rei à fideicommissario fa-
d cta:uide infra,de emptione & uenditione.§.j.versi.interdum [d].
16 ¶ † Decimosexto, & scias [e], quod executores huiusmodi-
e nomen & vim habent hæredum: ex quo patet eos posse age-
f re & exigere,nedum ab aliis [f],sed etiam ab hęredibus relicta, ut
C.de episcopis & clericis l.si quis ad declinandam §.ubi autem
& l.nulli.in principio, & argumen.ff.de religiosis,si quis sepul-
chrum.§.funus.& in decret. extrauag. de testa. Ioannes, frange
g panem.§.primo [g].Sed contra nam dixit lex,quod talis minister
nequit exigere ab hæredibus fideicommissarum: si tamen hære
des ei gratis soluant,ipsum tenetur distribuere inter eos,de qui
bus est à testatore rogatus,ut ff. ad Trebellianū Lucius.§.Mæuia
duos filios.uersi.de hoc.Sed dic,quod si iste minister est institu-
tus ad erogandū relictū ad pias causas,bene potest etiam ab in-
uitis hr̄dibus exigere:ut in prędicta l.nulli.& in prædicto § funus
& expresse extra de testamentis, Ioannes. & si nullus sit hæres,
poterit etiam totam hęreditatem uendicare:nec detrahet Falci
diam,vt ind.decr.Ioannes & eodem ti.tua.& C.de episc.& cle-
ricis,si quis ad declinandam.Si autem non sit executor ad pias
cās, sed ad alias, puta quia testator sic dixit: M.uxorē meā
hr̄dem instituo, & uolo,ut decē, quæ habeo in mobilibus, red-
h dat Titio [h]:item quod idem T.ea diuidat inter tales amicos me
os,& nil sibi retineat,hoc quidem casu non habet T.actionē cō
tra vxorē hæredem scriptam:ut in pręd.§.Męuia.& ff.de adi le
ga.l.filio ex parte. & leg.filio. §.matri. Nec obstat prędicta de-
i cre.Ioannes.si bene intelligatur:put ibi notat̄,secundum Papā [i]:
quę tamen prima facie ꝯria esse uidetur unde circa huncarticu
k lum sic distingue [k]:¶†Cum quis legat [l] alicui aliquid, ut ille il-
17 lud legatum inter aliquos distribuat,aut iste,cui legatur, est mi
l nister merus,siue purus,seu executor tantum:aut est minister:&
particeps illius legati Si sit minister,siue executor tantū, vt qa
ex legato nihil debet penes eum remanere sed totum debet in-
ter eos inter quos rogatus est distribuere,quia fortè testator sic
dixit,Centū,quæ habeo in arca pauperib.relinquo per talē ami
cum meum distribuenda,vel inter consanguineos meos talia de
cem, quæ habeo in arca diuidat,tunc regulariter nullam habet
actionem pro illo legato exigendo:sed si fuerit ei solutum,dēt
ipsum inter legatarios diuidere,ut in prædicto §. Mæuia. & in
prædicto § matri.& ff.de legat.ij.l.codicillis.in prin.& l. si quis
Titio.ff.de adim.leg.filio §.matri Tamen fallit hoc,cum est mi
m nister,siue cū est lagatum ad pias causas [m]. Nam tūc licet nullū
emolumentū debeat habere ex tali legato,habet tn̄ actionē ad
illud recipiendū,ut in præd.l.nulli.& ff.ad Trebel.Licius. §.j. ff.
de alimen.& cibar.leg.alio.cū alias fuerat relicturus, vt ff. de le.
iii.l.pater §.Tusculanus cum suis similib.Item fallit,cū testator
expresse concedit ei potestatem petendi,dicens sic:H.mihi hæ-
n redē instituo:P.amico centum lego [n],quæ centum uolo, quod
ipse poterit petere,& petita & exacta distribuere,ut ff.de leg. j.
cum

ADDITIONES.

a Vendi. ¶ Propter hoc verbum posita fuit hæc remissio,quę nunc est post duos prox.uersiculos,q fuerunt additi:&melius posita fuisset post xxxii.

b L.j. ¶ Vide j.ver.lxv.quid si testator.& quod ibi dicam.

c Sed quis. ¶ Per hoc vr̄ solui quæstio dominicalis decimatertia de illo,q in mortis articulo in manu sacerdotis remisit iniuriam sibi factam per Titium:iurans non contrauenire:postea senatus vult agere iniuriarum. Et refert Bartolus Hugo.dixisse,ꝙ si id fecit causa mortis,agere poterit:secus si simpliciter:allegat ff. ad Sylla.l.j.§.fi.Refert Tanc.dixisse,cuius fuit hæc quæst.xj.ꝙ cum sacerdos sit publica persona,nullo casu aget,sic ut& si sic remisisset usuras.amplius petere non poterit: s̃m eum. Guido de Suzar.in quæst.statutorum ad fi.& in l.non aliter.ff.de adopt.tenet,pacē valere,per prædic.l.& per superius alleg.& per illa generalia ꝙ nōlicet pœnitere,vel contra factum suum venire:& quia recipiendum est id, per ꝙ res valet,de uerborum obligationibus,l.quoties.& quia verbum pacis fauorabile.C.de caduc.tollen.l. vna,in prin. & de iudi.nouit.& sic amplian dum,non coarctandum,de regulis iuris.odia.cum concord. Probat etiā id per l.cum clericus.C.de episcop. & cleric.nam si per executorem secularem acquirit actionem & exceptionem, vt ibi,& in auth.generaliter.superius allegata,fortius per executorem & ministrum Dei:& loquitur de utroque casu,scilicet iniuriæ,& vsurarum.vide quod not.Instit.de iniur. §.fi.illud autē,quod post Tancredus dixit de vsura,tenuit Pileus in quæstione sua centesimadecimaoctaua,dicens,debitori, a quo post conualescentiam peteret competere exceptionem doli: inducebat odium fœneratorum,prohibitionem vsurarum,fauorem iuramenti,sacerdotem esse spiritualem patrem:& quia illi quorum negotium gessit,poterunt ratum habere. Quæstionem Ioan.de istis affinem. uide de vsuris, quanquam libro sexto,super gloss.nomine.

ADDE,ꝙ Guilielmus de Cugneo & Bartolus hanc quæstionem ponunt de remissione iniuriæ,in l.si tibi dicem.§.j.de pactis: & concludunt, ꝙ agere possit non obstante remissione facta in mortis articulo, rationibus, de quibus ibi per eos:& eorum opin.est communis,ut habetur in dicto §. Imo dixit Bald.ibi,& in l.si domus.de seruit.urbanorum præd. & in ca.j. §.iniuria.de pace iur.fir.ꝙ si vnus remittit alteri iniurias & expulsiōes & deuastationes,non vr̄ remittere damna & interesse,quod passus est: allegat Dynum in l.sed si vnus.§.si ante.ff.de iniuriis.

d Interdum.¶ Innuit,quod uendere potest:de quo j.ver.31.&32.& uide,ꝙ dixi s.uer.xiii.

e Et scias. ¶ Reuertitur ad materiam Io.prosequens,& in uer.se. quæstiones 22.23.& 26.

f Ab aliis. ¶ Conuenit ei,quod dicit Iac.de Aren. eum contra extraneum rerum possessorem agere posse:& facit uer.25.j.

g Primo. ¶ De hoc scripsi post Inn.& Host.in decre.Ioannes,eo.tit.in j. q, ibi uide.Tangit Iaco.de Rauen.absurdum uideri,ꝙ ubi certa sunt legata,& certi legatarii,executor intentet actiones legatariorum locupletum & sic quodammodo eis inuitis sit procurator ipsorum.Petat ergo ab illis mandatum:& tunc agat,Ad hoc addo:pone,ꝙ talis legatarius ab hærede amico non vult exigere,uel plus confidit de hęrede,quam de cōmissario: per hoc satisputo,saltem de uoluntate legatariorum talium, quod ꝓ eis exigat, constare debere.De locupletibus dixi:quia in pauperibus legatū esset pium,in quo fortior est executoris potestas, vt sequitur.

h Titio. ¶ Melius diceret tradat Titio.

i Secundum Papam. ¶ Vt ibi scripsi super uerbo, per eosdem. & inter primam quæstionem.

k Distiugue. ¶ Secundum Odoffred.de quo j.uersicu. proxi. Hic præmittam partem distinctionis Ioan.de Bla.qui in rubrica de actione ex testamēto,ponens quatuor casus,quibus locum habet illa actio,de quibus j.ꝙ testam.in prin.addit quintum,secundum eos,qui dicūt, executores posse agere ex testamento contra hæredes,ut dent eis res,quas habēt distribuere. Ipse tn̄ distinguit in mero executore,qui est quasi minister: quia aut ipse est unus ex hæredibus,ut quia dixit,uolo quod per talem ex hæredibus meis soluantur legata,quo casu ipse poterit agere contra hæredes iudicio familiæ erciscundæ:ut dicta legata præcipiat.id est,ante alios capiat:& tenebitur legatariis actione ex testamento,ff. de legat. j.si a duobus. Aut non est ex hæredibus.& tunc tenet,& remittit,ut sequitur:& uide,ꝙ dicam j.uer.xlv.

l Legat. ¶ Hoc verbum j.reassumam.

m Pias causas. ¶ Vel ad alimenta:dicit Odof.& Alber.Gal.de fideic.in pri. & idem j.uer,25.

n Lego. ¶ ut statim dicam per hoc verbum, etiam si in sequenti clausula competeret actio.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

cum quidam.§.si scriptus.& l.si à pluribus.in princ. & ff.famil.
ercifcun.si filia.§.Papinianus.Si aũt sit particeps legati, ut quia
testator sic dixit:Titio relinquo cẽtum,de quibus uolo, ꝙ reti-
neat quinquaginta,alia distribuat inter pauperes ꝓ anima mea
iste indistĩcte potest petere,& exigere ab hr̃de:quia quo ad suã
partem,est legatarius:quo ad aliam,est minister:unde habet a-
ctionem ad repetendum legatum: & postquam repetierit, de-
bet hoc distribuere,ut ff.de leg.ii.si quis Titio decem,in princ.
vbi de hoc,& de le.3.l.si legatarius.Itẽ ẽt,ubi aliquid uoluit exe
cutorem testator hr̃e,puta Falcidiã,tũc aget,ut ff. de le.ij.si qs
a Titio decẽ [a].¶†Xvij.Sed quo iure petet hoc legatum in his ca-
18 sibus,in quibus cõmissarius habet actionem?Dic,ꝙ si is,qui dẽt
petere,particeps est,sibi competunt tres actiones,s.ex testamẽ
to,hypothecaria,& rei uendicatio,ut C.commu.de leg.l.1.& 2.
& colligit ff.de legatis 3.si legatarius.in princ.& s̃.de actio. seu
petitio.§.sequit.uer.illud vero not & j̃.de testamen.§. primo,
uersi.& nota,ꝙ.Si autem non sit particeps legati,tunc si potest
petere,ꝙ est in duobus casibus, ut dictum est,petet condictio
ne ex p̃dicta l.nulli.§.si autem post.nam cum ibi deẽ actio, nec
sit cautum,quo genere actionis agatur,competit ex lege condi
ctio ff.de condic.ex leg.l.unica, vel petetur actione in factum,
cum deficiat actio,uel pontificali auctoritate,ut ff.de petit.hr̃.
hr̃ditas.in fi.& interest iudicis,& ad eius officium ꝑtinet huius-
modi pia legata solui,ut in præ.l.nulli.in fi.unde etiã iudicis of-
ficio peti potest:arg.ff.de legat.2.si quis à Titio &.ext.de testa-
b men.c.nos quidem.& c.tua.secundũ Odof [b] Vel dic,ꝙ actiõe
c ex testamento [c]:cum tanquam legatarius,uel fideicommissari⁹
sit,ut in p̃dicta. l. si quis ad declinandam, Vel distingue,secun-
dũ Vber.an sic dixerit testator:Lego centum Titio,& rogo cũ,
vt expendat ea in redemptionẽ captiuorũ,ut tũc locum habeat
actio ex testõ. Si autem dixerit , Relinquo centum ꝓ redemp-
tione captiuorum,& uolo,ꝙ T.ea disponat tunc condictio ex
d lege locum habet:de hoc j̃.uer.33 illud etiam [d].¶†Xviij.Quid
19 si hæres dicit,paratus sum soluere hoc legatum,si tu executor
e mihi caues de implenda uoluntate defuncti? Quidam [e] dicunt,
eum ad hoc nõ teneri cum non dicat hoc pręl.nulli.& quia offi
cium suum nõ debet ei esse damnosum,ff.quemadmo.test.ape.
si quis ex signatoribus.sicut nec tutor testamentarius: quia eius
fides à testatore est approbata ut Insti.de satisdat.tut.in prin. &
C.de episc.audien. de creationibus. & arg. ad hoc ff. si cui plus
f quam per l.Falc.diuus [f] & ff.de ann.leg.liberto §.Largius.& ff.
g quan.dies le.ced.l.Firmio §.j.in fi etiã si sit frater minor [g], q nil
habet in bonis.cum enim eius fides à testatore electa sit , hoc lo-
co satisdationis habendum est.ut in pręl.dei creationibus.Nec
obstant contraria,quia ibi de uoluntate testatoris cauebaẽ.Alij
h contra,scilicet ꝙ tenetur satisdare:ar.ff.de leg.3.si tibi legatum
& ff.de leg.j.cum quidam.§.ij.& l.si a pluribus.& ff. de cond. &
de mon.Titio,circa prin.& l.quibus diebus.in fi.in auth. de hæ-
re,& Fal.§.si qs autem.ff.loca & con.insulam.§.fi.de hoc j̃ uer.
xlv.sed quero.Tertii dicunt,ꝙ si sit ei aliquid in testamento re-
lictũ.tunc teneẽ satisdare,arg.ff de cõfir.tutor.l.fi.in fi.ff de leg.
3.si tibi.Tu dic,ꝙ si sit diues,& bona persona , quæ ꝯsueuit esse
fidelis,nõ cogiẽ satisdare,ut ff.de fur.si seruus cõmunis.§.qa ve
ro.quia hodie præsumiẽ bonus, qui olim fuit,ff.de re mil. non
i oẽs.§.a barbaris [i].Si uero sit homo inops,perfidus & suspectus,
tunc sic ar.ff.de pet.hær.l.pe.ff.de rei uen.l.si is a quo.ext.de pig.
illo.in fi.& 46.dist.sunt nonnulli.ad fin.Alii dicũt, ꝙ nec in hoc
k casu satisdabit,ff de pet.hær.diuus.ff.qui satisda.cog. si fideius-
20 sor.§.fi.Sed in primo sic,ut pręl.sit tibi [k].†¶Xix.Sed nunquid
debet

ADDITIONES.

a Titio decem. ¶ Per superiora patet,quod auctor nudum ministrum intel
ligit etiam legatarium,qui distribuere,uel alteri soluere tenetur totum,&
innullo utilitatẽ participat,Iacob.de Rau.in l.nulli.tenet,& hoc mihi pla
cet,legatarium,licet totum distribuere debeat , esse ministrum non nudũ
& sic agere potest contra hęredem,etiamsi distribuere non debeat in piã
causam.hoc probat per l.Imperator.ff.de legatis secundo,primo respon-
so ubi patet,legatarium,qui totum alteri restituere tenetur,aut agere de-
bere & soluere,aut actionem cedere,si non uult agere.expressum ergo ha
bemus quod agit.Huius ratio patet:quia legatum est donatio in testamẽ-
to relicta.ff.de legatis secundo,legatum.ergo nõ nudus minister.Item cer
tum est, quod ipse est, qui trãsfert dominium rei legatæ , uel actiones in
eum,cui assignare tenetur:quod non facit nudus minister:qualis esset,si di
ceret testator lego Titio centum,quæ uolo manere apud Seium, usque
ad tale tempus;iste Seius uere nõ est legatarius,sed custos.Sic esset etiam
inter uiuos,quando Titio donarem rem aliquam post tempus tendendã
Seio:ipse Titius interim est dominus rei, & restitutionis tempore domi-
nium transfert:nec reuocare interim posset donationem à Titio : sed si
non do,vel dono,sed depono apud Titium rem tradendam Seio,non trãs
fero à me dominium,propter quod ante traditionem mandatum reuoca
re potero,nec post trãsferre possessionem,ff. de donatio.l.hoc iure.§.si qs
dederit.& si cert.pet.l.eius qui in prouincia.§.quas uero pecunias.ad præ
dicta inducuntur ff.ad Træbelli.Lucius,§.Næuia. & de alimen. & cibar.
leg.l.alio leges aliæ superius allegatę iis concordant,quæ not.infra,versi.
proxim.in fine.Nec dicas differentiam non faciendam hoc casu , cum res
alii est reddenda:inter uerba Dono, uel Depono : quia differentia patet.
Moriente enim illo, pro quo deposui , teneris mihi rem restituere,ff.de
legatis.l. antep.§.fi.non sic,cum donaui,vel legaui, & moritur is, cui tra-
di mandaueram.manebit enim res penes legatariũ,vel donatarium,ut in
præ.§.Tusculanus.C.de cad.tol.l.vna,§.j.& §.pro secundo. & ff. de legat.
2.l.si quis Titio.Hæc vero non essent.necessaria,secundum opin.Host.quã
scripsit in decret.Ioannes, sub j. q. ADDE,ut per Bar. in l.si quis Titio,
quem Panor.sequitur in c.Ioannes.extra.de test.& ibi videbis de seq.ad-
dit.& quando executor dicatur nudus minister, uide Ro.cos.228.
b Secundum Odof. ¶ in l. nulli.ubi per eum hæc distinctio, & s̃.prox. idem
G.de Camo.Simon etiam omnes istos modos agendi ponit.
c Testamento. ¶ Vtili,secundum Host.& Iac.prædictum de Aren.quæ di-
recta daretur pauperibus,ut in l.statim alleg.§. licentia. Eorum est ratio
quia nec noua obligatio est inducta per l.nulli sed iam nata ipsius legis au-
ctoritate,ad alias personas extenditur,C.de leg.l.ex legato.ff. de pignor.
actio.si conuenerit.& sic etiam erat olim per l.alio.ff.de aliment legat.vbi
talis minister actiones habebat.
d Illud etiam. ¶ Sed continuando ad id,quod s̃.dixi, quæritur,an minister
qui,vt prædixi,actiones habet,an illas habeat suo nomine,aut nomine il
lorum,in quos distributio fieri debeat?Quod nomine illorum , facit lex,
orphanotrophos.C.de episc.& cler.ibi.qua si tut.& cur.& auth.de eccles.
tit.§.fi.ꝙ suo nomine,facit l. si quis ad declinandam. in ti. præ. § licentia.
ibi,si enim,&c.Et hoc placet Iaco.de Are.& Nicol, vt sicut olim illas ha
bebat,quando sibi aliquid retinebat,vt l.si legatarius.s̃. alle. probat. cum
actionem cedere teneatur.ad idem l.Imperator.ff.de lega. 2.sic hodie ha-
beat in relictis ad pias causas, dato ꝙ nihil retineat, & lucrum est in eo ꝙ
pie agit,in auth.de hære. & Fal. §. si uero expressim , sic & procurator in
his.q̃ acquirit officium exercendo,daẽ illi actio suo nomine: quod patet,
quia tenetur illam cedere domino,ff.man.si ꝓcurator. §. fi. Per hoc dicit
ad multas quęstiones responsum,de qbus j̃.dicetur.Sed Iac.de Ra.ad q.
an executor habeat actionem,etiam si ad pias causas sit electus?respondet
ꝙ non.huius ratio est,quia omnis executor est administrator iurium & a-
ctionum alienarum,sicut tutor,procurator,& his similia,eo.tit orphano-
trophos. Sed si dicis, quomodo agit,cum sine actiõe,&c.respondet,id ve
rum de actione sibi,uel alteri competente. Procurator ergo agit actione
non sibi,sed dño competẽti:sic executor agit actione sibi commissa per le-
gem vel testatorem.Fatetur ergo ꝙ actionem alienam intentat:nudus au
tem non habet actionem,nec exercitium,nisi in relictis ad pias causas. Si
dicas q̃s effectus,ex quo habet quomodo habeat?Respondet in dãdo ꝓ-
curatore,que non dabit nudus minister ante litis contestationem,ff.de in
iur.sed si vuus.§. item ait. sicut nec tutor,nec curator, C.de proc.l.neque
sed non nudus sic,tanquam dominus:de hoc in fine satis j̃.versi.25.
e Quidam. ¶ Albe.Gal.de fideicom.in prin.& vide j̃.ver.34.sed nunquid.
vbi de alia satisdatione loquitur.& de alia j̃.uersi .xlv incipit,sed quæro.
Et de his omnibus mistim loquendo cum Gul.de Cu.sciendum est, ꝙ exe
cutores cum fideiussoribus.cauere non tenentur.nisi sint suspecti,ff.si cui
plus quam per l. Fal.l.diuus.dices,si est suspectus,quare datur?Resp.datus
fuit ꝑ testatorem ad distinctionem.facit ff.de ann.le.l.liberto.§. Largius.
in fi.Sed si q̃ris.an sine fideiussoribus teneatur satisdare?dicit,ꝙ si execu-
tores petunt legata, vt legatarii soluant,cauent hæredibus de indemnita
te:de hoc j̃ q.35.Si quæritur alia cautio quam indemnitatis,si species est
ꝙ pars saltem legatorum reuerti possit ad hæredes,dicit.ꝙ cautio præsta-
bitur:alleg.l.3.ff.de alimen.& cib.leg.ad hanc l.respondetur j̃.versic.xlv.
ubi satis de hoc.Si autem non speratur aliq̃d reuerti, cautio non debetur
vt præd l.diuus alias leges omnes in præd. ver.xlv.Iaco de Aren sub du-
bio forte, dixit verius,quod non satisdet.Ad l.3.ff.de alimen.le.respondet
ꝙ ibi non à testatore,sed à cohæredibus fuit electus.Ad l.e.ti.pecuniæ sor
tem.§.diuersa.respondet,ꝙ finis respicit proximum dictum.nõ legis pri-
cipium circa satisdationem.de qua iste ver.loquiẽ.Ia.de Ra.alleg.ad ne-
gatiuam l.diuus.s̃.& j̃.alle.Ad affirmatiuam l.Titio & l. quibus diebus.
etiam j̃.alle.soluendo tenet,legitimum satisdare teneri.quod durum mi-
hi vr̃,si intendit excedere formam l.nulli.de testa Distinguit,an sit,vel nõ
sit mutata eius conditio.intelligas in malum:& tunc loquẽdo de nudo mi
nistro,dicit.ꝙ si conditio eius non est mutata,quia prius pauper,& nũc di
ues,non satisdabit,cum per testatorem fuit ipsius conditio approbata,vt
de tutore testamentario dr̃ Inst.de satisda.tu.circa prin.si mutata est,quia
tunc diues,nunc pauper,satisdabit:alleg.§.Largius,de quo s̃.& j̃.& vide,
quod dicam j̃.super ver.35.Ex his satis põt colligi,ꝙ religiosus,commis
sarius,testamentarius,non satisdet.sciebat enim,vel scire debebat testator
eum carere ꝓpriis.Ex quo de satisdatione locuti sumus, scias, secundum
Ia.de Are.ꝙ ex duob executoribus unus potest administrare satisdando
Seio de bene administrando:honestius tamẽ offert arbitrium de satisdan
do,vel satisdationem recipiendo; Insti.de satisd.tu.§.ij.
ADDE,ut ꝑ Bal.i l.si q̃s ad declinandã.ꝑ Bart.in l.alio.ff.de ali.& cib.le.
f Diuus. ¶ Per hanc solam legem tenet hoc Nic.& uide,quod post eum di
cam hic in fi.
g Minor. ¶ Vide,quod de hoc dicam j̃.super ver.lxxiiij.
h Contra. ¶ Odoff.ubi s̃.
i Barbaris.¶ Ext.de præsumpt.mandata.de pur.can.c.constitutus, in fine.
k Sit tibi.¶ Scilicet q̃ñ acceptauit relictum in testõ dicit Nic. suꝑ l.nulli.
cõmissarium ad pias causas ꝯuenire uerbis legatariis & ministris:fallit in
sex casib. quorũ duo sunt ꝓ se:quatuor ꝯ se.Primũ, q̃a fideicõmissarius
nõ cogitur cauere de implenda uoluntate testatoris.Secundũ, q̃a staẽ eius
sacramento ꝯ se, q̃a cogiẽ suscipere officiũ. item ex negligentia repellitur
& succedit episcopus.Itẽ non transmittitur officiũ ad hæredes.Itẽ non ṗt
distribuere per aliũ.Dicit tñ,ꝙ hoc ultimũ locũ hãc;ẽt i legatis nõ piis;pu
ta distribuẽdis inter ꝯsanguineos , vł uicinos: đ hoc ultimo satis j̃.uer. 81.
ADDE,ꝙ officiũ excutoris ad hæredẽ nõ trãseat:Ro.ꝯsi.69. & ꝙ eps suc-
cedat executore negligente, ꝑ eundẽ Rom.ꝯsi.ccxxviij.multa bona uide.
Quod executor quis possit distribuere per alium ad pias causas, & quod
mandatum morte non finiatur,uoluit Rom.consi.ccii.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a debet iurare, ꝙ bona fide faciat dicunt quidã [a], ꝙ sic, C. de don. si quis pro redẽptione. resp. j. & in præd. l. de creationibus. & in
b auth. ibi posita [b]. Alii contra [c]. per præ. l. quis. quæ innuit iura-
c mentum præstandum esse post distributionẽ, & non ante, ut ff.
21 uers. 48. sed nunquid. secundum Vinc. ¶ †Xx. Quid si executor
d habuit legatũ, & dicit se illud expẽdisse in pias causas, & hoc
e vult iurare, nunquid est ei credendum [d]? Azo dicit, standũ eius
sacramento. C. de dona. si quis ꝓ redemptione. §. j. [e] & arg. pro
eo, C. de episco. & cler. orphanotrophos. Alii ꝺ: & ꝙ debet per
scripturam probare hoc expensum fore iuxta defuncti uoluntatẽ, vt in auth. de sanct. episco. §. œconomus. & in præ. l. nulli.
Nec obstat præ. l. si quis pro redemptione. nam ibi te fecit domi-
num, ut tu postea illi dares: in nostro aũt casu non feci te domi-
num, sed solum executorem: vnde ibi minus exigitur, quàm hic
Vel dici potest, ꝙ si executor fuit alias bonus. & legalis, tunc stat
eius sacramento: alias non secundũ regulã. Qui fuit bonus, ꝓsumitur bonus: & econtra, extr. de præsump. mandata. 46. distin.
f sunt nonnulli. [f] Vel dic, ꝙ aut expensa est magna, & tũc requirũ
tur testes: aut modica, & tunc non requirũtur: ar. ff. de pig. act. si
pignore subrepto. ff. de uentre in pos. mit. l. j. in fi. & ff. de excusa.
g tut. non tamen. in fin. secundũ Odof. [g] ¶ †Xxi. Sed quæro, quan-
22 do executores possunt ab hærede legata repetere, an statim mor
tuo testatore? Dic, ꝙ demũ adita hæreditate ex testamẽto, ut.
ff. de testa, tu si nemo. ff. si quis test. li. esse iuſ. fue. l. j. §. ante aditã.
nisi forte in illis casib. in quibus valet legatũ, uel fideicõmissum
etiam non adita hæreditate, C. de fideicommiss. eam quã. Si de-
cessit ab intestato, tũc etiã debet esse adita hæreditas. vt ff. de fi-
deicom. li. l. 2. nec potest dici ꝙ habeat hypothecariã, C. cõmu-
23 nia de leg. l. j. ¶ †Xxij. Quid si hęres dicit se velle interesse dispo
h sitioni: cõmissarius uero, seu executor ꝺ dicit? Arg. pro hærede.
i ff. de usu & usuf. leg. l. legatũ [h] arg. in præ. l. nulli [i]. & C. de don. si
k quis pro redemptione ¶ Xxiii. Quid si quis [k] mihi legat, ut uadã
ultra mare, tamen modo nullus ire audet, nũquid habebo legatũ? Dicunt quidam, ꝙ sic, dummodo vadam ad similem locum:
l arg. in præ. l. legatũ [l]. ¶ Xxiiii. Quid si relinquit omnia bona sua
pro redemptione captiuorum, quãdo petet hoc fideicommissum? Respon. de subtilitate iuris non potest peti, cum nemo sit
m hęres [m]: & ideo, secundũ Vbertũ. cõsulendum est executoribus,
24 vt semper faciant fieri hæredes. ¶ † Xxv. Sed nunquid ante litẽ
contestatam possunt facere procuratorem, qui petat? Videtur
ꝙ non, ad similitudinem tutoris, & curatoris, & procuratoris,
C. de proc. neque. Argum. cõtra, ꝙ possint, ut & procurator ad
negotia datus, vt ff. mandat. si procuratorẽ. §. 2. & in præ. l. si quis
n ad declinandam. in fin. [n] Et hoc vt plenius intelligas, pone: aliqs
instituit hærdem in testamento, & decem pro anima sua legauit
expendenda iuxta dispositionem. P. cui dedit potestatem exigẽdi & recuperandi de bonis suis, & uendendi nũquid ergo ipse P.
poterit ante litẽ contestatam facere procuratorem contra hæredẽ, uel contra bonorum possessores, uel debitores? Et uidet,
ꝙ sic: quia habet condictionem ex lege nomine suo, ut C. de e.
pisc. & cler. nulli. nam & alias commissarius agit, quando ad pias
causas, & quando ad alimenta factus est, ut ff. de ali & cib. leg. l.
alios. Itẽ procurator qui vẽdidit, vel stipulatus est, actionẽ suo
o nomine habet, & procuratorẽ facit [o], vt ff. man. si procurato-
rem. §. fin in fi. ff. de acqrẽ. possẽ. l. i. in princ. ff. de iniuriis. l. sed si
vnius. §. procur. Arg. contra, cum non sit cõmodum habiturus:
quia propria causa dici non potest, ff. de leg. 2. si quis. ff. quã. appel. sit, l. i. §. in ꝓpria causa. & 2. q. 6. biduum. nam aliter habetur
loco tutoris, qui hoc non potest ante litis contestationem, vt ꝺ.
SOL. Dico, ꝙ potest. nã cõmissarius est loco heredis, vt ꝺ. ver.
item pone. & procurator priuati si stipulatus sit sibi dari nomine domini, habet actionem, & dominum facit procuratorem,
arg. ff. man. si procurator. §. fi. & tamen nullum habet ibi cõmo
ꝓ dum P. Alii tamen ꝺ: quia fides fuit à testatore electa, & certum
q officium ei commissum: extr. de offi. del. c. fi §. fi ꝙ Vel dic, ꝙ si
vult procuratorẽ constituere ad agendum, hoc fieri nõ potest.
Nec obstat, ꝙ sibi ad petendum datur actio vtilis ex testamẽto,
secundum quosdam: uel saltem condictio ex præ. l. nulli. quia
non suo nomine, seu ex sua persona, sed illorum, inter quos distribuendum est. cõpetit ei. Si vero vult cõstituere ad distribuẽdum legata, hoc potest, vt in præ. l. si procuratorem. §. j. quod
intelligẽ, quãdo vult dare quibusdam: quia tunc cõstituere potest procuratorem ad dandum illis, non autẽ vt ille suo arbitrio
dispenset, quibus sibi uidebitur. nam executoris persona ad hoc
fuit à testatore electa. secundũ Odoffre. extr. de offic deleg. cap.
25 fin. ff. de sol. inter artifices. ¶ †Xxvj. Quid si testator dixit, relin
quo ꝓ anima mea, quod iusti fuerit, uel quod filiis meis uidebitur, nunquid episcopus, ad quẽ spectat talia exequi, ut ext. de
testamen. tua nos. cum suis concordãt. poterit agere contra hæredes? Videtur, ꝙ non: cum sit incertum legatum, C. mandat.
r l. salariũ. ff. de iur. dotium. cum post. §. gener [r]. Dic cõtra, fauore religionis. ff. de annu. leg. si cui. ff. de leg. 2. quidam. & l. penul. [s]
26 ¶ † Xxvii. Item pone, ꝙ aliquis nõ instituit hęredem, sed tantum reliquit legata: puta in codicillis, in quibus reliquit aliquẽ
dispensatorẽ ꝓ quẽ vult omnia legata solui: quæritur, an legatarij conuenient illum fideicõmissarium? & an ille erit loco hæredis? Et videtur, ꝙ iste erit loco hæredis, præterquam ad Falcidiam, in præ. l. si quis ad declinandam. §. licentia. & in authentic.
de eccles. titul. § si quis autem. Collat. ix. & C. de donatio. si quis
pro redẽptione. & ff. de aliment. & cib. legat. pecuniæ. & l. alio.
Compelli autẽ etiam potest talis distributor, ut in authenti. de
eccles. titul. §. si quis autem facere iussus. & argum. ff. de leg. j. si
seruus. §. qui margaritam. & ff. de leg. 2. si quis Titio decẽ. Econtra uidetur, ꝙ non sit loco hæredis, nec possit cõpelli, argumẽ.
ff. ad Trebel. Lucius Titius. §. Mæuia. Non enim potest compel
27 li: † quia quanto aliquem honoramus, tanto eum possumus onerare ut ff. de leg. 2. Imperator. ext. de rebus eccle. alien. uel nõ.
capitulo, 3. Item si testatori placuisset eum hęredẽ fore, id ipse
fecisset,.

ADDITIONES.

a Quidam. ¶ Scilicet Ia. de Aren. nisi personæ qualitas aliud suadeat, vt quia est episcopus, C. de episc. & cler. nec honore.
b Posita. ¶ Ad idem C. de erog. milit. an. l. penult. in prin. lib. xij. & in auth. vt hi, qui oblig. in fi. C. de cur. fur. l. fi. & clem. de relig. do. ca. 2. verb. illi etiam.
c Alii contrà. ¶ Alb. Gal. vbi ꝺ. post prin.
d Credendum. ¶ Coniunge. ꝺ. ver. 47. & ver. seq. & uide, quod ibi dicam.
e §. j. ¶ Per hunc §. tenet etiam Nicol. & idẽ Gul. de. Cug. in dubio Text. autem l. nulli. §. post vnius. ibi, numerum captiuorum, data pro his prætia eũ manifestare præcipimus. Iac. prędictus sic intelligit, & mihi placet, saluo qđ dicã in fi. ꝙ ipse expensas, intelligo notabiles, non minutissimas
singulariter scriptas manifestare debeat: & super earum veritate sufficiet
eum iurare, per illum §. j. & uide quod scripsi in decr. Ioannes. in pe. q. de
ratione remissa per testatorem. Sequens autem opinio, quæ habet per
scripturam singula probanda, nimis est rigorosa & sumptuosa, nisi intelligatur, vt ꝺ. scilicet ꝙ scriptura specificet specificanda, & iuramentum ꝓbet. Specificatio autem multum ualet, per quam veritas & falsitas facile
posset haberi. facit extra de frigi. & ma. c. vlti. Item contra, periculosum
est dicere simpliciter, sine specificatione stari iuramento, sicut magni papalardi volũt. verbum est Iacobi de Ra. qui dicit se unũ audiuisse de his
qui de triginta milibus expenderat duo milia, taliter rationem reddidisse: & nota, quia non fuisset in tanta summa id factibile si per scripturam
specificata fuisset.
f Nonnulli ¶ Bene facit, restringendo ad illas, quæ non facile probari possunt, ff. de re mil. non omnes. §. à barbaris.
g Secundum Odof. ¶ Cy. post Ia. & Petr. super l. id quod, C. de episc. & cle. q. 8. distinguit qualitatem expensarum. an possit probari, vt solutio legatorum: an non facile possint, vt eleemosynæ minutæ: ibi uide, & ꝺ. uer. 47.
& qđ ibi scripsi in princ. de clementina religiosi de test. & quod scripsi in
uers. ibi seq. ADDE, qualiter sufficiat probare expensas, Fe. consi. 240.
h Legatum. ¶ Statim intelliges.
i L. nulli. ¶ Alb. Gal. ubi ꝺ. post prin. & Iac. de Aren. ubi ꝺ. ultra medium
inducit hic in contrarium: & sic facit litera l. nulli. ibi, & pro sua conscientia, &c. Iac. stat pro hærede. inducit timorem collusionis, id est, ne fideicõmissarius colludat. & pro hoc dicto facit de proc. c. ij. in fin. & c. si quem.
lib. 6. & leges, quas ibi alleg. gl. & hoc dictum placet, nisi forsan hæres præ se ferret minacem uultum quando terreret legatarios, quibus vsuræ, uel
male ablata ueniunt restituenda. faciunt notata ꝺ. de teste, §. nunc tractandum in princi. tamen, ut dixi de l. nulli. dico de l. sequen. scilicet ꝙ facit ꝓ
fideicommissario.
k Si quis. ¶ Et Alb. Gal. ubi ꝺ. vers. sed pone. expresit tamen quod legabat
pro anima.
l Legatum. ¶ Ponit casum quando testator annuos redditus ob sui memoriam iussit in ciuitate expendi in certum ludum, qui in ciuitate prohibitus est: sicut iam lx. ann. elapsis fuit Bononiæ Ludus Canauellæ: hęredes, &
primates ciuitatis conuenient de alio ludo ad idem fiendo: puto distinguendum, quid ponderauit testator, an laborem itineris, ad quem forte
ex uoto, uel impositione pœnitentiæ tenebatur: & procedat solutio: aut
subsidium Terræ sanctæ: & tunc expectetur opportunitas: & sic seruatur
facit extra de uoto, magnæ. in fi. & c. seq. in fin. Lex autem loquitur in facto iterabili annuatim, & in quo non sperabatur opportunitas, scilicet ꝙ
ludus primus reformaretur.
m Sit hæres. ¶ Vide ꝺ. xxj. uersi. sed quero. ꝺ. uersic. lxj. & ꝺ. uersic. xxvij.
n In fin. ¶ Et recipit verba Alb. Gal. vbi ꝺ. in fi. ADDE, ꝙ executor possit
ante litis contestationem constituere procuratorem, uoluit Paul. de Cast.
consi. 148.
o Facit. ¶ Scilicet alium procuratorem: sic ponit Alber. Gal.
p Commodum. ¶ Secundum Alb.
q §. fi. ¶ Hoc placet Iac. de Ra. & ut dicit, si impeditus est, habet remedium
constituendi actorem auctoritate iudicis, non sua propria, Instit. de cur.
in fi. ff. de admi. tu. l. decreto. Hoc dicto dicit Iac. de Are. dici posse eum
procuratorem constituere, cum suo nomine actionem habeat propter lucrum quod sentit etiam pie agendo, C. de bo. ma. l. j. ff. de iniur. l. sed si v
nius. §. idem ait. & C. de donat. l. illa.
r Gener. ¶ Et ff. de verbo. obli. ita stipulatus.
s L. pe. ¶ Supple, ff. de ali. leg. istæ tres leges concurrunt in materia. Concor.
Iac. de Aren. dicens, ꝙ commissarius disponere poterit ad quantitatem
conuenientem facultatibus defuncti, conditioni personæ, & numero liberorum defuncti: alleg. eadem iura: & sequens ver. fuit Roff. vt ꝺ. dicam.

feciſſet, vt C.de caduc.tollen.l.unica, circa fin.& ext.de deci.ad audientiã. Et ꝑ traria inducta in ſpecialibus caſibus loquuntur propter fauorẽ captiuorum, uel pauperum, uel alimentorum. Quod ergo teſtator potuit, ſcilicet hæredẽ facere, noluit: & qđ uoluit, ſcilicet ordinare diſtributorem, qui ſit loco hæredis, non potuit, C. ſi quis alteri, uel ſibi, multũ extr. de off. de leg. cum ſũ
a per. in fi. Roffre. dicit[a], ꝙ talis diſtributor eſt hæres ſeu loco hę redis, ut in præ.l. ſi quis ad declinãdam. §. licentia omnimodo. & argum. ff. de cu. bo. dan. l. 2. & de fideicommiſſ. lib. l. 2. & 3. & po teſt à legatariis cõueniri, ꝑ iura prædicta. In hoc tamen non eſt hæres, ꝙ Falcidiam uoluit retinere: quia teſtator hoc uidet̃ noluiſſe, ut in l. ſi quis ad declinandã. §. & ſi quidem. In hoc minus eſt quàm hæres, & etiam quantum ad hoc, ut non poſsit uendere. uel diſtrahere, ut in præ. l. alio. & etiam quantum ad hoc, ꝙ nudo miniſterio utitur, ut in prę. l. ſi quis Titio decẽ. In hoc autẽ plus eſt, quàm hęres, quia cogi poteſt adire, & bona diſtribue re, ut in præ. §. ſi qs autẽ facere. ueſicu. iuſſus quod non eſt in alio hærede, vt adire cogatur. ut C. de iure delibe. nec emere. cum hæreditatis aditio in ſolo animo conſiſtat, ut ff. de acquir. hære. aditio. Et hæc eſt ratio. quare ꝑ procuratorẽ adiri non poteſt,
b ut eo. titu. ꝑ procuratorẽ[b]. Item iſte diſtributor cogetur adire, ex quo debet alteri reſtituere. ſicut fit in alio hærede, qui ꝑ pelli tur per Trebellianum adire & reſtituere, ut ff. ad Trebel. cogi. Item ratio eſt, quare alius non poſſit cogi: quia cum poſſit habe
c re emolumentum[c], ſcilicet quo ad Falcidiam, poteſt illi renũcia re. Nec obſtat præ. §. Mæuia. quia ibi illi nepotes, quibus debebãt bona reſtitui, nondũ peruenerãt ad 25. annum: ideoque cõtra fideicommiſſarium non agunt illi diſtributores: aliàs agerẽt
28 actione ex teſtamento, vt in præ. cõcor. ¶ † Xxviij. Sed ſi ſit loco hr̃dis diſtributor, quæritur, quas actiones intentat, & quib'
d tenetur? & dicit Roff.[d] eum habere vtiles, vtilibusque teneri: ſi cut & in fideicõmiſſario, cui eſt hæreditas reſtituta, vt inſtit. de fideicõmiſ. hær. & ff. ad Trebel. legatario. argum. C. đ leg. l. ex. le gato. ff. de ꝓc. pater filio. Ex quo enim teſtator diſtributorẽ eũ reliquit, videtur ſibi conceſſiſſe & agere & defendere, quia talis eſt lex obligationis, argum. ff. de ſol. l. fin. Quantũ enim ad libelli effectum, hęres eſt, præterquã in illis, quæ præmiſimus, vt ar. ff. qđ cũ eo. ſi filius. alioquin niſi ageret, uel conueniretur, & hæ reditas eſſet in nominibus: qđ quandoque contingit, ut ff. de pe tit. hære. hęreditas. iam nullus eſſet, qui cõuen iret debitores hę reditarios, quod iniquum foret. Patet ergo, ꝙ loco hæredis ha
e betur. [e] Accur. not. in præ. l. ſi quis ad declinãdam. §. vbi autem.
29 † ꝙ executor eſt hæres nomine, ſed non re. Azo vero notat in præ. l. nulli. ꝙ nõ eſt hæres, ſed adminiſtrator. Porro ſi ſit exe cutor non ad omnia, ſiue non vniuerſalis, ſed aliquorũ bono
f rum tm̃, & in teſtamento ſit hæres [f] inſtitutus, tunc indubitate
g talis non habetur loco hæredis [g] C. de hær. inſt. quoties. ff. e. tit. l. j. Nam in incertis & non in certis locus eſt coniecturis, ff. de a ctio. & oblig. l. obligationũ ſubſtantia. & l. fi. in fi. C. de ꝫ hen.
30 emp. l. fi., ꝑpe fi. nihilominus tamen agere poteſt. ¶ † Xxix. Sed
h pone [h]: quædam mulier erat tutrix, & fideicommiſſaria: tutela
i finita[i] habebat decem penes ſe vult ea retinere, vt ea ſoluat ꝑ malè ablatis: nunquid poteſt? Reſpon. aut conſtat, ꝙ huiuſmo di malè ablata, putà vſuræ, debentur, aut ꝙ non debent, aut du bitat̃. In primo caſu retinet: quia cui damus actionem, & c. ff. đ ſuper fic. l j §. j in ſecundo non in tertio ſtatuet̃ certũ tẽpus, in tra quod cognoſcat̃, an debeatur: quo elapſo reſtituat. arg. ff. đ
k pet. hær. ſi qs libertatẽ §. pe. in fi. [k] ¶ † Xxx. Sed quærit̃, an hæres,
31 vel diſtributor teneatur dare inſtrumenta legatario, quæ perti nent ad negotium rei legatæ? Et uidetur, ꝙ non, ut C. de fideicõ miſ. inſtrumenta. Sed illud intelligitur, quando pars prædiorũ legata erat. vnde maior pars remanebat penes hæredẽ: & ideo non dat ibi exempla. Aliàs enim ſi vnicum prædium ſit legatũ, credo hæredem dare debere legatario inſtrumenta, cum hæres de euictione non teneat̃: argum. ff. fam. erciſc. ceterę. in fi. & l. ſi quæ ſunt ff. de fide inſtrum. l. fi. nec obſtat ff. đ act. emp. & vẽ. Titius hæres. & l. creditor. quia venditor tenet̃ exhibere, & nõ dare. quia de euictione tenetur. Dico ergo hr̃dẽ dare debere legatario inſtrumentũ, argum. C. de lib. cauſ. ſicut. C. ad leg. Fal-
l prædiorũ. ſecundum vnum eius intellectum [l]. ¶ † Xxxj. Sed an
32 executor vltimæ uoluntatis poteſt alienare bona curæ ipſius
m cõmiſſa[m]? Et vr̃, ꝙ non ff. de ali. & cib. leg. l. alio. quod verũ eſt, ut ea in alios, uſus ꝙuertat, ut ext. de teſti. tua. uel etiam ſine cauſa. aliàs enim bene poteſt, ar. C. de epiſc. & cler. orphanotrophos. §. j. x. q. 2. hoc ius porrectũ. C. de præ. mi. ſine dec. non alienan. l. ob ęs puta vt pecunia in ſolutionẽ legatorũ conuertatur, ſi a liter ſatisfieri nõ ꝓt, ar. ff. de iureiu. ſiue gñalis ar. ff. de cu. fu. l. fi. in auth. de eccle. tit. §. fi. & §. ſi iã annale. & ſeq. ad inſtar curato ris bonis dati, ff. de cu. bo. dan. l. j. & ult & de bonis auct. iu. poſ. ꝓ tor. §. his verbis. C. de epiſc. & cler. ſi quis ad declinandã. §. vbi. & §. ꝓce. & in authẽt. Collat. 8. vt cum de appel. cognoſ. §. in huius. Poteſt etiã alienare, ſi hoc ſit ei à teſtatore cõmiſſum, ff. de do-

te præl. uir vxori ff. de con. inſt. l. quę ſub conditione. §. mortuo, in fin. & hæc uera ſunt. vbi nullo hærede relicto ꝓſtitutus eſt ad uniuerſa bona pro anima teſtatoris erogãda. nã tunc ipſe loco
n hr̃dis habet̃, vt ſ. verſ. 27. item pone, ꝙ aliquis [n]. ¶ Xxxij. Quid ſi non ad uniuerſa, ſed duntaxat ad aliqua erogãda, hærede ex te ſtamento, uel ab inteſtato ſuccedẽte conſtitutus eſt, nec eſt ſibi à teſtatore alienandi ꝓceſſa poteſtas, nec poteſt ſatisfieri legata riis, niſi aliqua alienent? Et certe uidetur, ꝙ tunc hæres, non exe cutor, alienabit, ut in præ. l. alio. Argu. tamẽ, ꝙ etiam executor hoc poſſit: quia ad omnia datus uidetur, ſine quib. teſtatoris uo luntas impleri non poteſt, ut ff. de iuriſd. om. iu. l. 2. ext. de off. de legat. præterea. ff. de procurat. ad rem. maximè hęrede rẽ lega tã uendere nolente: quod ſatis concedi poteſt, ſi dixit, Tale præ dium pro anima mea relinquo, uolens, & pręcipiens illum uen di, & pretium pauperibus dari, & ad hoc exequendũ talẽ facio
o executorẽ[o]. ¶ † Xxxiij. Illud etiam quæritur, ſi nomen debito-
33 ris legatũ ſit diſtribuendum per executorem, vtrum, debitore ſoluere nolente, nec etiam hærede contra eum agere curante,
p executor agere poſſit contra debitorem, ut ſoluat P? Et uidet, ꝙ ſic, ut in prę. l. nulli. reſpon. j. in authent. de eccleſ. tit. §. ſi quis autem. & §. ſi autẽ, qui facere. in fi. ad inſtar. curatoris bonis dati ff. de cur. bo. dan. l. 2. reſpõ. j. ff. de his, quę ĩ frau. cred. l. i in prin. & ad inſtar orphanotrophi, in auth. e. tit. § fi. C. de epiſc. & cler. orphanotrophos. & ad idem ff. de fideicõmiſ. l. 4. ff ſol. mat. Ca
q ius. & hoc tenet Azo, Vbert. de Bo. Roffred. & Bul. 9 Aget autẽ ꝫ debitorem vtilibus actionibus, quibus directis teſtator agere potuiſſet, vt ſ. uerſi. xxix. ſed ſi ſit loco. Azo uero dicit, com petere condictionem ex prędicta l. nulli. & idem dicit Vbertus: uel etiã officium iudicis in defectum actionis. ar. ff. de minor. in cauſę. 2. uel, ſecundũ Bul. dabit̃ actio in factum ſubſidiaria, quia æquitas ſuadet ei actionẽ dari, nec apparet quę, ff. de ꝓſc. uer. l. i.
r & l. quoties. C. de ſac. ſanc. eccleſ. ſancimus qđ non placet [r], ex

quo

ADDITIONES.

a Dicit. ¶ Cuius fuit ad literam iſte uer. & ſequens rub. de act. ex teſtamento, ver. item quid erit. & uer. ſeq.

b Procuratorem. ¶ Vide quod ſcripſi de præben. c. accedens. ſuper gl. & in ſuffrag.

c Emolumentum. ¶ Vide ĩ. ver. 57.

d Dicit Rof. ¶ Vbi proxime dixi.

e Habetur ¶ Secundum Roff.

f Sit hæres. ¶ Supple, alius.

g Hæredis. ¶ De hoc dixit ſ. e. §. poſt prin. ver. 2. in fi. ADDE, an executor ſit hæres? uide Ro. conſ. alleg. conſ. 228.

h Sed pone. ¶ Fuit ad literam Alb. Gal. vbi ſ. uer. pen.

i Finita. ¶ Supple, & commiſſaria durante: dixit, quod plus eſt Iac. de Are, ꝙ ſicut fideicõmiſſarius ꝓt alteri ſoluere, ſic & ſibi de eo, quod ſibi debeꝫ ex teſtamento, uel aliàs, ſicut tutor, ff. de admini. tut. quoties. §. ſicut. Non obſtat lex, non dubium. C. de leg. loquitur enim in ſimplici legatario, & i bi de hoc: hic loquit̃ de executore: & intellige gñali, non ſpeciali ad certũ q.d, vt ſ. ꝑx dictũ eſt. facit l. nulli. C. de epiſco. & cler. ibi, exigendi licentiã. & §. fin autem ad i. d. ff. de leg. 2. ſi quis ita. ad Trebel. l. Lucius. An autẽ diſ penſare in ſe vel ſuos poſſit, uide ĩ. verſ. 32. ADDE, an executor poſſit ſeipſum eligere, Bal. conſ. 185. 4. lib. & Roma. allegat. conſ. 228.

k In fi. ¶ Et de reſtit. ſpol. frequens. §. ſolet, li. 6. ADDE ver. ſeq. vide cum Bar. in d. l. inſtrumenta.

l Intellectum. ¶ Ad literam iſte uer. fuit: Roff. vbi ſ. ver. item quæritur, an hæres.

m Commiſſa. ¶ Sine numero, & forma quæſtionis: eſt hoc dictum inter xx. & xxj. q. Ioannis, ſub uer. dictum eſt ſ.

n Aliquis. ¶ Dicit Ia. de Aren. ꝙ ex quo nullus eſt hæres, forte diſtrahere poterit ad inſtar procuratoris habentis generalem & liberam, ff. de acqui ren. rerum do. l. qua ratione. §. hoc quoque. Item actionẽ habet: ergo facul tatẽ diſtrahendi. arg. ff. de iure delib. ait prætor. Item uendit auctoritate. d. l. ſi quis ad declinandã. ex quo fideicommiſſarius & diſpoſitor eſt. ADDE vt per Bar. in l. alio. ff. de alimen. & cib. leg. vbi plene proſequitur hãc materiam an poſsint vendere, permutare; & per Bal. conſ. 185. 4. lib. ADDE ulterius, ꝙ executores, quibus à teſtatore datum eſt arbitriũ uendendi, debent æquare arbitrium, ſecundum reſpectum debitorum, & legatorum, & occaſione vnius. vel duorum nummorum non vendere rem valentem decem: decidit Bartol. notabiliter in l. magis puto. §. non poſ ſim. ff. de rebus eor. gloſſa. ij.

o Executorẽ. ¶ Secundum Nic. ſufficit ẽt, ſi ſolum dixit, Lego tale prædiũ diſtribuendũ inter pauperes: alleg. C. de iure delib. l. fi. §. & ſi ꝓfatã. ver. ſed ſi legatarij. Dicit ẽt ꝙ ſi quantitas eſt diſtribuenda, & per teſtantem data eſt cõmiſſario licentia vendendi, vendere poterit, ẽt ſi pupillus eſt hæres, & ſine decreto. vt no. C. qñ dec. opus nõ eſt, l. 3. ADDE, vt ꝑ Barto. in d. l. alio ver. quæro vlterius, & ꝙ executor poſsit vendere ſine decreto, cum teſtator licentiam dedit: Ang. tenet eius conſ. 175. in fi.

p Soluat. ¶ Quæſtio non exprimit, an legatum fuerit executori, qui minus haberet dubium: eo vero caſu, quo nõ eſt ſibi legatum, licet agat, cum ad piam cauſam diſtribuendum eſt, non tamen ageret, ſi ad non piam.

q Et Bul. ¶ Idem Nicol. inducens l. ex legato nominis. C. de leg.

r Placet ¶ Dixit Io. Roſ. ex quo habet alia: non dixit præmiſſa auxilia, ꝑ ea, quæ trac. in libel. de dicta actione, ſcilicet in factum ſub ſidiaria.

a quo præmissa habet auxilia.de hoc s̃.uersicul.17.sed quo iure[a].
34 ¶†Xxxiiij.Sed nunquid iste agens ꝯ debitorem satisdabit hęre
dem,uel legatarios rem ratam habituros?Et uidetur,ꝙ sic,cum
ipse possit ab omnibus conueniri,ff.de leg.j.si a pluribus.respõ.
j.ff.rem pup.sal.for.& si ad species.Arg.contra:nam habet legi
timam administrationem ad instar tutoris,C.de administ.tu.tu
trices debita.& l.fin.§.defensionem. ff. e.l.j §.nec cogendum.ff.
rem rat.haber.actor. nisi forte dubium sit, vtrum hoc officium
sit ei cõmissum,ff.de administ.tut. vulgo. Sic & in actore, & in
ꝓcuratore,ff.quod cuiusque uniuer.nom.itẽ corũ §.actor.Itẽ
etiam iste reconuentus a debitore tenetur defendere,sed non sa
tisdare,C de episc.& cler.si quis ad declinandã. §.vbi.in fi.ff.de
annuis leg.liberto ff.quando di. legati ced. Firmio. §. j. in fi. ad
instar tutoris & curatoris.C.de admin.tu.tutores debita.& l.fi.
§.omnẽ ff.de cur.bon.dan.l.ij.resp.j.& ad instar actoris vniuer
sitatis.vt in præ.§.actor.
35 ¶†Xxxv.Item nunquid hæres, qui rogatus est restituere execu
tori,potest petere ab executore,ꝙ satisdet, ꝙ eum seruabit in-
demnem,cum ipse possit a legatariis conueniri?Et videt̃,ꝙ sic,
b ut in præ.l.si a pluribus.resp.j.[b] Vber.ꝯ.ar.ff.de alimen.& cibar.
leg.pecuniæ.Eadem etiam questio & responsio sit in debitore,
cuius nomen legatum est : de hoc j̃.uersic.49. sed si alter.in fin.
36 ¶†Xxxvj.Sed an debitor hæreditatis soluens distributori,libe
ratur?Et uidetur,ꝙ nõ,nam talia debita creditori,uel hr̃di, qb9
testator iusserit,sunt soluẽda:C.de her.act.& C.ut act.ab hæ &
contra hære.incip.quasi per totum,C.de pact.filius.Vnde si al-
teri soluat,non liberatur,extr.de iureiu.cam te.ff.de solu.si alie-
ni.Sed dic ꝯ.ff de admi.tuto.quoties ff.de uentre in possess.mit.
l i §.itẽ si periculũ Ex quo enim habet exigendi licentiam,vt s̃.
liberatio cõtingit vt in præ l.si a pluribus.respon. 1. & in præd.
c l.liberto.§.Largius.in fi.[c]¶†Xxxvij. Quid si debitor uult poti9
37 hæredi soluere,quam executori?vel econtra?Et uidet̃,hoc sibi
licere:sicut & licet hæredi soluere cui maluerit,scilicet an legata
riis,uel executori: ar. in prę.l.si a pluribus.respõ.j.debitor enim
vtriq; tenetur,scilicet hæredi directis actionibus,ut C.de hęre.
actio.per totum.& ff.de acq.pos.cum hæredes. in prin. & exe-
cutori vtilibus,vt C.de nouat.& deleg.l.3.& s̃.ver.33.illud etiã
Et hoc uerũ est,nisi uelit soluere executori hærede contradicẽ-
te, ꝓpter iustam causam superuenientem: puta quia executor
desiit esse soluendo:quo casu ei non soluet̃, nisi prius ipse ido-
neè cauerit,vt in præ.§.Largius. in fi.Tamẽ si soluit hęredi,exe
cutor potest agere contra ipsum heredem,ut id,quod recupera
uit,sibi tradat:arg.ff.de leg.iii.si legatarius,a quo.respon.i.ff.de
le.j.si seruus legatus.§.q margaritã.ff.de le.3.Imperator.in prĩ.
38 ¶†Xxxviij.Sed an executor, uel etiã legatarii, habent aliquod
auxilium contra hæredẽ,ut ipse cogat̃ agere contra debitorem
directis actionibus?Et uidet̃,ꝙ cogetur agere,nam nisi ipse de-
bitum exegerit,uidet̃ esse in culpa,uel dolo:& ideo ex hoc ꝯue-
niri potest,vt prę.l.si legatarius.respo.j.& si seruus.§.cum qd.ff.
de opt.leg.l.si cui Sed dic.ꝯ,ut ff.ad Treb.nam quod.§. non om
d nis.& l.cogi[d].& in præ.§ qui margaritã. cum eis non teneatur,
nisi solum ad iura cedenda.ut Inst.de leg.§.causa autẽ. ff.de leg.
j.l.si sic legatum. §. j. in fi. Executor autem, ut quidam dicunt,
e non liberatur legatariis iura cedendo.
39 ¶†Xxxix. Sed qualiter subuenitur pauperibus, uel legatariis,
executore ꝯ hæredem, uel contra creditorem hereditarium a-
gere nolẽte?Dic,ꝙ est per episcopum ad hoc cogẽdus alias eñ
non potest defuncti uolũtas impleri,arg. ext. de testa.tua.& c.
Ioannes.in præ.l.nulli.uel forte legatarii agent contra illum con
dictione ex lege illa,nulli.uel officio iudicis,ut agat.Est enim,ut
videtur,in ipsorum optione,quem eorum malint cõuenire,sci
licet an hæredem uel debitorem,uel executorem:arg.in præ.l.si
a plurib.resp.j.¶Xl.Itẽ, qd si executor impotẽtia iuris,uel facti
impeditus,nequit exeq?Dic,ꝙ potestas agendi & distribuẽdi in
epm̃ transfert̃,vt in præd.l.nulli.§.j.2.& 3.& l.si quis ad.§.j.ext.
de rescrip.scicitatus.arg.C. de cõtrah.emp.l fi.de hoc j̃.ver.49.
40 sed si alter. ¶†Xlj. Quid si hæres cõuentus excipit ꝯ executo-
rem agentem,ꝙ ex aliqua causa agere non potest? Dicunt qui-
dã, ꝙ hæres mero iudicis officio coget̃ per episcopum, vel p̃-
torem,tradere rem legatã:arg.ff.de pet.hære.l.hęreditas.in fin.
ext.de test.nos quidem.Si autem debitor conuentus dictam ex
ceptionẽ sibi opponit,nec hæres agere curat, legatarii suo no-
mine habent vtilẽ actionẽ contra debitorẽ,C.de leg.l.ex.legato
41 nominis.uel etiam episcopus aget,ut dixi. ¶† Xlij. De illo au-
tem quæritur, an executor transigere,vel pacisci possit cum hę
rede,vel cum hæreditario debitore?Et videtur,ꝙ non,debitum
remittendo:sicut nec tutor,nec curator prestant liberationem
remittendo,licet agere possint, C. de pact. l. pactũ curatoris.ff.
pro emptore,l.qui fundũ § si tutor.ff.de admist.tut.l.Lucius cu
rator.§.fina.& l.tutor ad vtilitatem.ff.de solut.respõ.j.sicut nec
ꝓcurator ad agendum datus,extr.de arbit.per tuas C.de trãsac.
l.transactionis.nisi forte cõsensu legatariorum,quos tãgit,hoc
faceret,arg.ext.de transact.cõtingit.uel nisi haberet a testatore
ad hoc speciale mandatũ.ff de fideic.lib.l 4.& arg.C.de procu.si
procurator.& l.procuratorem.C.de donat. l.non abstulit. Di-
cunt quidam,ꝙ cum ei solui possit,& ipse possit rem in iudiciũ
deducere,& trãsigere,merito poterit & pacisci.ff.đ pact.rescri
ptũ.§.fin.& l.sequen.precipue si sit bonorum vniuersorũ distri-
butor constitutus,ff.e.nam & nocere.& ff.de iureiuran.l.iusiu-
randũ quod.§.fi.& l.sequen.presertim ubi lis est dubia & incer
ta,& ꝓbationes desunt,C.de transact.preses.ff.de iureiuran. tu-
tor.ff.de fur.l.si pignore.in fin.& l.interdũ §. qui tutelam. Eis-
dem etiã rationibus dicunt,ꝙ possunt compromittere.ff.de ar.
42 bit.itẽ si vnus.in princip.¶†Xliij. Et not. ꝙ executor agit cãm
sine sumptibus notarii & iudicis,vt in predic.l.nulli.§.2.ibi, sine
vllo dispẽdio,& ibi,iudiciorũ dispẽdiis.& arg.12 q.2.charitatẽ
Vel,secundũ Vber.exponitur ibi,iudiciorũ,id est,iudicium, ff.
de uerborũ obligat. si cum fundum. vt non referat̃ ad sumptus
notarij, nisi forte ille haberet salarium de publico,ut 23.q.j.mi-
f litare.in fi.& j.q.3.si qs epũs[f]. ¶Xliiij. Sed corã quo aget execu-
tor ꝯ hr̃dẽ,uel debitorẽ,uel ẽt legatarii ꝯ eosdẽ, uel ẽt ipsũ exe
cutorẽ?Dic,ꝙ corã episcopo loci, in quo defunctus habuit do
miciliũ:arg.in auth. de eccles tit §. sin autem,qui facere.& § si
quis ædificationem. & in auth. ut cum de app.cog.§ si unũ ,uel
in quo natus fuit, arg. in prę. l. nulli.§.j.uel etiã coram ciuili iu-
dice

ADDITIONES.

a Quo iure. ¶ Scire debes,ꝙ Iac de Ra.ubi s̃.quærit, an executor,cui com missa est dispensatio mobilium in pios usus,agat contra debitores? Et tenet,ꝙ sic: quia actiones,que competunt ad mobilia, inter mobilia computantur: allegat auth.hoc ius.C.de sac.san.eccl. & que ibi dixit:de materia uide,quod plene scripsi j̃.de fruc.& interesse,§ j super ver. sed quid si debeo. Quærit demum, an executor possit à creditoribus conueniri? Respon.ꝙ non.quia ille solus conuenitur à creditoribus qui est hæres,uel fideicommissarius in toto,vel in parte, sub nomine quotę partis:sed nudus executor non est talis:ergo per creditores cõueniri non potest,ff.ad Treb. l.mulier.in fin.& l.nam quod.§.j.& ff.de iure dot.l.mulier.Sed idem poterat dicere Ia.de non nudo recipiendo, secundum suum intellectum, que vide s̃.sub uersi.xvj.ultra medium.Principali dicto non obstat l.si quis ad declinandã.§.licentia quia ibi pauperes, uel captiui erant instituti hæredes.Episcopus ergo pro illis agens, potest per creditores conueniri: quia hæres,uel uicem hæredis gerens.

b Respon.j ¶ vide,quod dicam j̃.ver.45.in fi.Tenens opinionem Vber.dicere posset,ꝙ hæres,qui commodum hæreditatis sentit saltem in parte, nõ mirũ si oneratur in cautione,de reg.iur.qui sentit.lib.vj.quę ratio cessat in executore, quem cogere ad cauendum, esset duplicare onus sine commodo.

c In fi. ¶ Hic congruit quæstio,an ipse hæres soluens executori, sit liberatus:hęc quæstio soluta videtur,ꝙ non,s̃.uer prox. cum ibi dicat̃,sic solué tem testamenta à legatariis ꝯuenire posse.Iac.de Ra. ad negatiuã allegat ff.de sol.inuito.ubi soluens sine creditoris cõsensu alteri,non liberatur ad idem ext.de iureiu.eam te.Ad ꝯrium inducit l.e.tit.vero procuratori.§.j. Soluendo dicit,ꝙ si executor erat nudus, sibi sine satisdatione soluere nõ debuit,& sic nõ est liberatus,ff.de condit.& demõ.l.quibus.ad fi.ff.de leg. 3.l.si t bi Si fuit nõ nudus,aut datus à lege,& tunc idẽ, quod s̃. Aut datus a testatore.& tunc vtit̃ distinctione, q̃ dixi s̃.ver.xxviij.an sit, vel non sit mutata in peius eius ꝯditio.Si vero nõ est mutata,nõ tenet̃ satisdare:& sic nec hæres debuit satisdationẽ exigere.Si mutata,subdistingue: aut de diuitiis ad inopiã,& tũc debuit satisdationẽ exigere, ff.de an.leg. l. liberto. §.Largius.aut mutatus est status ad malos mores, & tũc ẽt cũ satisdatione, q̃ fragilis esset,non debuit sibi solui, Inst.de suspect.tut.in fi Cy. in hac qõne remittit ad scripta ꝑ Dyn.in prę.§.Largius.ex cuius uerbis cadit alia subdistinctio,an scilicet ignorãte testatore mutata fuisset eius cõditio tempore quo datus fuit executor.ponderat ergo.an fuerit hæres in culpa non exigendo cautionem, uel sine culpa: & sic soluit contrarium de l. si a pluribus.ff.de leg.j.

d Se cogi. ¶ Sic etiam posuit Io. neuter ponderauit legem intermediam: hoc dico propter ea, quæ dicam super ver.57.

e Cedendo. ¶ Hoc dictum fuit Io.præalleg.quæ not.j̃.uersi.lvij.simul tractat̃ sua 77.quęstio.cum duabus.seq.Sed in hoc uide,q.t plenè.dixi in dec. Ioannes.pe.col.ver.item cum s̃. Circa hoc etiã sciendũ est, ꝙ Iac. de Ra. vbi s̃.in q.3.qua quærit,an legatarii contra nudũ ministrum habeant actionem:allegat ꝙ non debet onerari,qui honorẽ nõ sentit.sufficiat regula.qui sentit.li.6.ad contrarium inducit l.liberto.§.Largius.ff.de ann.leg. vbi innuitur non esse actionem contra hæredes, qui soluerunt executori ergo erit actio contra illum ad idem ff.de lega.j. si a pluribus. Ipse distinguit,an executor habeat penes se res legatas,uel id,de quo debent solui legata,uel suo dolo,uel culpa factum est,ne habeat,tunc cõdemnabitur legatariis:his cessantibus,absoluetur,ff.de leg.3.l.si legatarius.superius allegata.sed subdit, quę sit actio in casibus,quibus tenetur ipse nudus minister.Nam actione ex testamento non tenetur,cum non sit honoratus in ipso.C.de fideicomm.l.ab eo.& commu. de legat.l.j.uidetur: ꝙ actione negotiorum gestorũ:cum ipse negotium legatariorum gesserit petendo,uel recipiendo res illis legatas.ff de neg.gest.si pupilli §.j.& l.si ego vel habẽt vtilem actionem mandati secundum eum.Et aduerte,quia hic Ia.locutus est de nudo ministro,qui conuenitur a legatariis, vt soluat: quando vero cõuenitur a legatariis executor, vt rationem reddat generalius loquitur, vt dicam infra.super versic.67.

f Episcopus. ¶ Melius facit q.2.sicut episcopũ.& vide,quod ibi no. & extr. de simo.c.j.& de rescrip.statutum.§.notorium. Iv.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a dice vtriusq; loci[a], arg. in præd.l.nulli.§.cum autem & in p̄.§ si quis ædificationē Si autem non habuerit ibi, sed alibi, domicilium, tunc attendendū est, vbi acceptauit officium vel agnouit defuncti uoluntatē, uel administrauit, ff de iu. hæres absens.& l. seq.& l.argentariū.& j̄ uer. 57. hoc etiam prope fi. & versi. 87.
b quid si episcopus, in cuius.& seq.[b]
43 ¶†Xlv. Sed quæro, an executor habet necesse cauere de restituendo hr̄dibus partes singulorū captiuorū, vel paperū defunctorum legatariorum? Et dicit Azo, ꝙ non nisi testator id fieri iusserit tacite uel expresse: arg ff. de con.& demon. quibus. in fi. ff. si cui plus quam per l.Falc. diuus. vel nisi testatore viuente & ignorāte desierit esse soluēdo, ff de an.leg.l.liberto.§. Largi⁹ in fi.ff. de test. pater in fi.& hoc, tum quia ex necessitate gerit: tum quia fides eius est à testatore approbata, vt in concor. positis s̄. ver. 28 quid si hæres dicit. vbi de hoc.& ff. quā.di.leg ced. l. Firmio.§ j. ī fi.ff. đ ali.& cib.le.pecuniæ.C.đ ep. & cle. orphanotrophos in prin. auth. de eccles. tit §. fi. Arg. tamen cōtra ff de ali.& cib. le. l. 3. sed ibi non loquit̄ de distributore in vltima uoluntate dato, sed de dato a iudice. Item contra ff. ad leg. Falc. l. pen. in fi. sed ibi loquit̄ nō de distributore, sed de distributoris hærede, cuius fides non erat a testatore approbata. Itē ꝯ ff de leg. 3. si tibi legatum.& ff. de cond & dem. l. Titio. Sed illæ leges non loquunt̄ de mero executore testamentario, sed de legatario rogato alteri restituere, vel aliquid facere. Item ꝯ ff. de lega. j. quidā §. pen sed ibi non dicitur, ꝙ hæres, idemq; distributor præstet huiusmodi cautionem: sed ꝙ ei a cohærede præstetur, vel illis, inter quos est distributio facienda. Item contra ff. eo. si a pluri-
c bus.respon. j. sed ibi loquit̄ de alia cautione[c]. Sed ne etiam satisdabit rem saluam fore, propter præmissas rationes, licet sit arg.
d contra in præ.l.si a pluribus.respon j.[d]
44 ¶†Xlvj. Sed an tenetur inuentariū facere de bonis, quæ habet distribuere? Et uidet̄, ꝙ sic, sicut & orphanotrophus, vt j̄.e.ti §.
e dicto uers. sunt etiam.[e] & sicut episcopus, qui est legitimus testamentorum executor, vt in præ l.nulli.§ 2.& argu. C. de don. si qs pro redemptione. respō. j. C. de bon. proscrip. si qs. 12. q. 2.
f charitatē 28. dist. de Syracusanæ.& hoc tenēt quidā[f], vbi datus est distributor vniuersitatis bonorū: sicut in tutore & curatore dicitur, ut C. de admin. tut. tutores & curatores.& in prælato, vt in pre.§. dicto. uer. prælatus. secus autem, si sit datus ad certam rem, arg. C. de in litem dan. tut ad protegendam. Sicut ēt cōtingit in curatore bonis dato ad certā rem, uel speciem, ff. de bon. auct. iud. pos. l. fi. ff. de ven. in pos. mit. l. j. § itē si periculū. & in auth. col. 8. vt cum de appell. cog. §. si vnum. Arg. tamen contra C. de in litem dan. tut. l. fin. ff. rem pup. sal. fore l. & si ad species.
g & in præd. l. nulli. resp. j. ibi, sine testamento hæres. & § 2.[g] Alii contra: & hic inuentarium gratis est conficiendum. vt s̄. versi. xliij. & nota, quod.
45 ¶†Xlvij. Sed an simplex cōmissarius, seu executor tenetur reddere rationē episcopo, vel hæredi, uel prætori, uel etiam lega-
h tariis[h] Et uidetur, ꝙ sic, sicut tutor, & curator, & negotiorum gestor,

ADDITIONES.

a Loci. ¶ id est, cuiusque vt recipiatur hoc diuisim, nō coniunctim. Et idē dico de episcopis, de quibus præmisit facit quod no. C. de incol. l. ciues. lib. x.& est simile de tem. ordi. cum nullus. li. 6.& ff. de excus. tut. l. iurisperitos. §. j.& no. eo. tit. non solum. §.& qui testamento. Distinguendum est ergo, an patrimonium testatoris sit in diuersis locis: & tūc quisq; episcop⁹ officium exercebit in rebus sitis in sua diœcesi, vt in d.§. j.& C. vbi tuto. p. l. una. Si in altero loco tantū, tunc episcopus illius loci aget, coget, & iudicabit. facit ff. de iu. fideicommissum. extr. de foro com. sane. Si verò sit in neutro loco, sed in tertio, tunc videtur episcopus originis præferendus, per præ l. nulli & per. l. ciues. & si diœcesis. originis est dubia, tunc episcopi domicilii: de quo si etiam dubitaretur, tunc eps ciuitatis, in qua defunctus est, vt in præ. l. nulli. §. ꝙ si.& adde, quod statim dicam: vide distinctionem Petri, quam ponit Cy. in l. nulli. C. de episco.& cler. quæ fuit etiam sui Ia, eā. l. post prin. scilicet, an, legatum consistat in re, puta in fundo, an in quantitate: quæ quia non respicit certum domicilium, diuersificetur à prima: ibi vide. Fuit alia talis quæstio circa principiū mei studii: Templarij & Hospitalarij, quisque per suas prouincias diuisim habebāt priuilegia apostolica: expressa causa subsidii Terræ sanctæ super ꝑcipiendis legatis indistinctè relictis ad pios v sus: sæpe iure legati, uel hæreditario relinquebat̄ indistinctè pauperibus, uel ꝓ anima mobile, uel immobile: executor distribuerat uerbo, ꝙ tale hospitale haberet tantū, & tale tātū in quantitate, vel tales res in specie: illi priuilegiati superueniebant illa: allegabant ꝓ se generalitatē verborū, per qđ dicebāt sibi deberi, nō solum post priuilegiū sic relicta, sed ēt relicta prius, quæ tamen nō erant disposita in tēpore ipsius datæ dicentes deseruiendū uerbis, ff. de exerci. l. j. §. si is q̄ nauē priuileg. si papa. 2. respon. in fi.& ibi concor. allegabant fauorem priuilegiorū, & religionis, & cāæ ampliandū. ff. de constit. princip. l. 1. de uerb. sig. olim. Ad scđm de dolo & cont. ex literis. ff. de relig. & sump. fun. sunt personæ. in fi. Tertiū scilicet fauor causæ, patet extr. de voto, ex multa. ver. in tāta. de Iudæis, ad deliberandū. in ꝑmū dicebat̄, distributionē factā per cōmissariū, censeri factā a testatore: & sic dici nō possunt indistinctè relicta: bene facit ff. de leg. 2. vnum ex familia. j.& ij. resp.& de hær. instit. l. asse.& ff. quod cuiusque vniuer. Itē eorū. §. j. sicut lex, nulli. præponit episcopo factū testatoris: sic ꝑponat̄ hoc illis priuilegiatis: si uero veniant priuilegiati ante dispositionē cōmissarii, & bona petant, commissarius vero dicat se uelle distribuere, & forte distribuit verbo, vt s̄. vī priuilegiū præferendū: arg. ff. de iudic. si quis postea.& de procurat. l. plurib. & hoc satis placet. Sed alii ꝯ ex fictione, de qua dictū primo, ꝙ a testatore videat̄ facta, arg. ff. si certū pet. l. proide. de rebus dub. l. quædā. C. de ꝯhē. emp. l. fi. Distinguendū aūt est, secundū Nicol. Ma. qui hoc tractat. vbi s̄. an cōmissarius fuerit admonitus, & distribuere cessauerit: & tūc priuilegiati licitè petunt. ad hoc in auth. de eccl. ti. §. si autē, qui hoc facere. Itē si priuilegiati petierunt, & obtinuerunt sibi hæredes condēnari, & ꝯsecuti sunt bona, hoc postea nō retractabit̄, C. đ ꝯfir. tut. si, vt ꝑponis. ff. de noxal. si qs a multis. Sed cōmissario non monito, sententia ꝓ priuilegiatis nō lata, neq; solutione eis facta, valebit distributio facta per cōmissariū, ꝑ prima iura. Vbi vero testator non reliquisset cōmissariū, uel reliquisset. sed mortuus esset distributione nō facta, priuilegiati venirēt ad tale sic indistinctè relictū, ꝑ præ. §. si autē, qui hoc facere.& eo. tit. §. si qs autē pro redemptione.& omni casu, quo ꝑ legē vocat̄ episcopus, veniret priuilegiatus, licet quidā aduocati, & Gui. de Suz. dicerent, priuilegiatos nō uenire etiā cōmissario non relicto, per l. si qs ad declinandā. de episco.& cler. quæ omne indistinctū distinguit, & omne incertū facit certū: & quantum percipio, uidetur Guil. voluisse priuilegio locum esse in legato pro anima, sed non in legato pauperibus, cum in eo casu lex prouiderit. Sed hęc allegatio non valet ꝯ principem: ꝯ inferiorem valere posset: sufficiat clemē. de elect. ne Romani. io princ. Vnde dicebat. Nic. ꝙ certificatio legis nom excludit priuilegiatū: fit enim illa in subsidium, ꝙ hic non ē necessariū sicut nec etiā, ubi certificatio per testatorē, uel aliū ab eo datū, facta esset, cessaret enim tunc vtrunque, scilicet lex, si quis.& tale priuilegium. ADDE. quis debeat exequi cum bona testatoris sunt in diuersis diœcesibus, Rom. cons. 250.

b Et seq. ¶ Ponebat Io. ꝑ 41. q. qd si ibi vbi acceptauit, uel administrauit, ꝯdēnetur, & ibi nihil habet, nec ibi reperit̄, quomodo, & per quē fiet executio? Respond. ꝙ ad instantiā, uel præces agentis, uel iudicantis, is, sub quo habet domiciliū, exequet̄: de fo. cōp. si quis ꝯ.& c. postulasti. facit e. tit. Roma. §. contrahentes. lib. vj. alleg. C. de arbit. cum antea. §. j. ff. de bo. auct. iu. poss. cum vnus. §. pe. ff. de inter. & re. l. inter pœnas. forsan auctor illam quæstionem omisit: quia de exectione testamentorum, non pronunciationum hic agitur.

c Cautione. ¶ Si legatū per omnes hæredes soluendum est, vnus tamen illorum est perceptor & distributor: ipse illud recipiens cauet cohæredibus de indemnitate. illud autē ideo, quia etiam per legatarios ꝯ cohæredes agi potuisset, ut ibi patet.& uide s̄. uer. 35. & uide, quod dixi s̄. super ver. 16. in fin.

d Respons. j. ¶ de satisdatione indemnitatis loquitur, vt proximè dixi.

e Etiam. ¶ Et de ipso orphanotropho patet in cle. de reli. do. quia contingit. ver. illi etiam.

f Quidam. ¶ Iac. de Aren.& de Ra. qui etiā dicit, ꝙ quia hoc inuentariū fit de rebus alienis, plus conuenit inuentario tutoris, quā hæredis. Dicit etiam ꝙ eo casu, qui tenet̄ facere illo non facto repellit̄ ab agendo. per. l. tutor qui ff. de admin. tut.& l. decreto, & per hoc non puto. ꝙ omissio inuentarij obliget eum, sicut hæredē, ad soluendū vltra vires perceptorum: quia istud solum fit ꝓ ratione reddēda, ad quā nō tenetur hęres, nisi cum uult vti beneficio, de quo satis j̄. §. fi. ver. nunc dicamus: & facit, ad quod ibi remittam etiam hæredem in foro conscientiæ illo omisso non teneri vltra vires hæreditatis.

g §. 2. ¶ Vide s̄. de actore vniuersitatis, uer. puberes autē. & quod ibi dixi.

h Legataris. ¶ De epo expeditum est ꝑ cle. de te religiosi. ꝑ quā patet nedū subditos, sed ēt exēptos ad hoc teneri: & in hoc delinquentes posse per episcopū puniri: loquit̄ tamen illa constitutio de religiosis tm̄, qui etiā nō petitiā tenent offerre, vt ibi no. in gl. nota, ꝙ. Scđo, cū hoc quærat̄, an reddere teneat̄, est uidēdū, qua actione, de qua dicā j̄. uer. 49. Tertio poderat, quod hic quatuor nominauit auctor personas. Quintum omisit, scilicet de quo executore. Item non declarat an petatur nō finito officio uel non finito: & secunda fortior, & hanc prius prosequar. Iac de Ra. breuiter percurrit illam, dicens, quod gl. in l. qui propria. §. fi. ff. de proc.& l. seq. tenet, ꝙ non tenetur officio non finito, loquens generaliter de administratore, qui de administratione ꝯuenitur, ipse tenet contrarium, scilicet ꝙ regulariter etiam officio nō finito super certis malè gestis potest administrator conueniri. Fallit in tutore, cuius potestas fortior est, quam aliorum administratorū: & ille de administrādis non conuenitur, nisi finito officio, vt ff. de contrar.& vtil. act. tu. l. j. §. finito. ille tamen §. non loquiur de tutore conuento, sed de conueniente: sed de materia aliquid ibi gl.& plenius per Acc. C. de admin. tut. l. 2. & adhuc certius per prædictum Iac. cuius verba posuit ibi Cy. vt autē intelligat Canonista, in quo tutor in curatorem excedit, & sic sit fortior alio administratore, vt dixi, certū est, ꝙ de gestis ante tutelā, uel curam, uterq; ꝯuenit durāte officio: alter, tutor uel curator autorizat: & si non habet talē, vtroq; casu dabitur curator: ad hoc Inst. de auctor. tut. §. fi. Si vero agitur de actu habito durante tutela, uel cura, tamen extra officium, ut si iniuriam fecit, uel furtum, & hoc contra tutorem bene oritur actio, sed non intentatur, nisi finito officio: & in hoc differt ab actu per se commisso circa officium tutelæ: quia illud etiam non nascitur nisi finita tutela, ff. de tut & rat. di. l. si tutor causa Reip.& l. nisi finita. In curatore actus ille extra officium, quo nascitur contra tutorem actio, ꝯ curatorem facit illa non solum nasci, sed etiā intentari auctoritate alterius curatoris, si habet: alias nouus dabitur ad litem illam, ff. de admi. tu. l. cum tutore. Si uero nascitur ex curatore, si quæratur generalis ratio gestionis differtur ad finem officium officii: si spālis certi actus, recipitur cū auctoritate alterius curatoris, si extat, uel non, qui dabitur, vt s̄. dices: quare sic institi solutioni, patet scilicet vt intelligeres prius dicta. Sed est & alia, vt scias de his, quæ sunt specialia in tutore, non posse argui a tutore ad alios ministros, ff. de legi quod contra. facit lib. vj. de regu. iur.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

quæ a iure,& c.in argumentũ.& c.quod alicui.ij. De qu.prima, an executor executori teneatur reddere rationem?ad affirmatiuam allegatur ff. de adminiſ.tut.l.iii.§.j.vbi contutores aſsiduè rationem exigunt a tutore: ac contrarium etiam lex expreſſa de curatoribus loquens, C. eod. titul. de adminiſtr.tut.leg. ij. & hanc ſecundam partem in tutore tenet Iac.de. Ra.Ad l. contrariam reſponde, ut ibi not. ſcilicet, quod non in iudicio, quia non habet actionem, ſed extr. iudicium petitur ratio aſsiduè, vt ibi dixit text. vt videant & ſentiant ꝓtutores honorarii, quid agitur,& ipſorum intereſt,ut ibi.Sic dico in propoſito de fideicommiſſariis: quòd cõmunicare debent ſibi actus. Vnde l.actus ff.de admin.tut. dicit, quòd rationem concuratori reddere non cogitur curator: ſed ſi adminiſtrationẽ non communicat, aut non ex fide gerit, deferri poteſt, vt ſuſpectus.Hoc ergo remedio vtetur fideicommiſſarius contra non communicãtem: & vbi de relictis ad pias cauſas agitur, putat Ia. accuſationem ſuſpecti eſſe publicam, per l.nulli licere. ad fin.& in non relictis ad pias cauſas poſſet idem dici, cum c.vltima voluntas. 13.quæſt.ij.non diſtinguat, & publicè intersit vltimas volũtates exequi,ff.quemadmodũ teſt.aper.l. v. & maximè quando pia ſine reliquis expediri non poſſunt,vt in decr. Ioannes. de teſt. ¶ ADDE, an executor teneatur reddere rationem? Paulum de Caſtr.conſil. 244.& 146. an adminiſtrator poſsit conueniri finito officio, per eundem conſilio 143. &, qualiter tutor rationem reddere teneatur de adminiſtratione? Bald. conſil. cclxxxiij. ij.libr.& an teneatur reddere rationem ſubſtituto pupilli? per eundem Bald. conſilio. 410. eodem lib. & an tutor poſsit à contutore rationem exigere? vide Paulum de Caſtr. conſ.ccciiij.

geſtor,ff.de neg.geſt.l.2 ff.de tutor. & cur.dat.ab his, l.j.in prin. & ff de adminiſt.tut.actus.C.eo.titul.rationes.C.arbit.tut.l. tutorem. extra de accuſ qualiter 2.Arg.contra in præ.l.orphanotrophos,in authen.de eccleſ. tit.§.fi. Bul. dixit. quod non tenetur: debet tamen iurare, quod ſine dolo & diminutione adminiſtrauit,& erogauit,ut in præd.l.ſi quis pro redemptione. reſpon.j.Sed videtur, quod prætori ratio ſit reddenda,ut in pr̨e. l.nulli.§.j.ſiue epiſcopo,uel iudici ciuili, ut in authen. de eccleſ. tit.§. ſi uero ſol. & §. ſi quis ædificationem. & ideo dixit O-
a dof.[a] quòd talis tenetur rationem reddere, ut authen. de ſan. epiſ.§.œconomus.quia hæc actio eſt de bono & ęquo introducta, vt ff. de relig. & ſum. fun. at ſi quis.§. hæc actio. AEquum autem eſt, vt rationem reddat:alias quare faceret inuentarium, ut ſupra. verſi. prox. & forte reddet eã hæredibus & legatariis
b præſentibus[b] quia eorum intereſt.C.ſi ut ſe ab hæred.abſt.l.j.& auth.ibi poſita,extra de elec.ſtatuimus lib.6.& de teſt. ſignificauit.& de confir.vtil.cum dilecta[c].
c ¶† Xlviij.Nunquid ſecundum dictum Bul. ſtabitur eius ſacra-
46 mento[d]?Et videtur quòd ſic, per pr̨ed.l.ſi quis.& arg.C.de iur.
d dom impet.l.fi.§.fi.& C.de bon auct.iud.poſ.l.fi.§.fi. & C. de ali.pup.preſ.l.2.Argum.contra, niſi probetur, C.de vſufru.cum quem, ff. de min.intra vtile §.fi. Sed poteſt dici quod ei ſtetur, maximè ſi in codice rationum ſuarum ſcripſerit erogata: arg. ff. de neg.geſt.Neſennius.circa fin.& C.lib. xi.de ſol. & lib. debi. ciuitatis,l.vnica: dum tamen circa officium non male ſe geſſerit,nec de mendacio arguatur:quia tunc non ſtaretur, C.de adult. ſi qui adulterii.ff.qui ſatiſdare cog.de die.§ fi.22.q.v.paruuli.2. q.7.non poteſt.& q.j.prohibentur. extra de pig. illo. in fi. extra vt eccleſ.benef.c.vnico.extra de præſump.ſcribam.C.de probatio. iubemus. Alij contra dicentes,quod iſte iurabit in prin. &
e non poſt, vt ſupra uer xix.ſed nunquid debet[e] cum in uno negocio ab eadem perſona ſit ſemel tantum iurãdum,& non pluries,niſi ex cauſa, vt j.q.7.conuenientibus & c.quoties.extra de ele.ſignificaſti.& de ma.& obe.cum in eccleſiis.& c.legebatur.de iureiu.& ſi Chriſt⁹.& arg ff.de dam.infect.l.qui bona §.ſi quis.
47 ¶† Xlix. Sed ſi alter ex duobus executoribus obiit,quæritur,an alter ſubrogabitur,& per quem, & an epiſcopus illi ſuccedat in officio,an uero ſuperſtes tenetur illud ſine aliquo adiuncto im
f plere,quaſi videatur ibi locum ius accreſcendi habere[f]? Et primo uidetur, quod alter ſit per iudicem, vel epiſcopum ſubrogandus, ad quem ſpectat tueri decedentium voluntates, ff.de pet.hær.l.hæreditas.in fi.extra de teſta.nos quidem. ff. de ali. & cib.leg.l.3.§.item enim. & in præ. l. nulli.§. fin. ad inſtar. tutoris excuſati, uel mortui, uel remoti, ff.de teſt. tut.ſi quis.ff.de admin.tut.Lucius.§.cum teſtamento. ff. qui pet. tut.l fi. reſp.j.ff. de iud.proponebatur.in prin.uel in locum defuncti ſuccedit epiſcopus vt ſupra verſ.xl.item quid ſi executor, ſicut ſi nollet ſuum implere officium, vt ſupra uer.executores autem. de hoc infra uer.54.quid ſi unus. & hæc enim paria ſunt, ſcilicet nolle, & non poſſe,C.de contrah.emp.l.ſi extr. de reſcrip. ſciſcitatus. & etiam hæc tria, ſcilicet nullum executorem in teſtamento dimittere, uel dimiſſum mori, uel nolle officium aſſumere, ut in authen. Collat. 8.vt lic. ma.& auiæ, §.j. Videtur ergo hoc officium ad epiſcopum pertinere: ſicut pertinet, ſi nullum dimiſiſſet, ut in præd l.nulli §.j.2.& 3.Vel dic,ibi habere locum ius accreſcendi,ut ſuperſtes poſſit & debeat miniſtrare, arg.ff. de ſuis & leg.hæred.ſi ex pluribus.C.lib.x.quan.non peten. partes pet. accreſ.l.unica.ff.ſi pars hæred.pet.l.2.de hoc ſupra verſic.13. q̃d ſi ſint plures. Vel diſtingue, prout diſtinguitur in legatariis, uel fideicommiſſariis, & tutoribus, & fideiuſſoribus, & magiſtratibus:quia aut ſunt conſtituti coniunctim, uel ſimul, & in ſolidum:aut diſiunctim, ſiue partes, ut in primo caſu diſtributio alteri accreſcat altero mortuo: & habeat officium illud implere: in ſecundo uero non,ff.de exercit.act l.j §. ſi plures. & l. non tamen. in prin de euict ſi ideo.§.j. ff. de admini.tut.decreto.§.fi.& l.ſi plures. in prin & §.j.ff.de cur. bo.dan.l.2.§.final.C. de cad. tol.l.vnica, in prin..C.de hæred inſt.l.j & ij.Subrogatus autem uidetur, quod euitabit ſatiſdationes, quas euitat teſtamentarius executor, ſi conſenſu legatariorum fuerit ſubrogatus, argu.ff.rem rat.hab.actor. Arg. tamen contra ff. de admin. tut.l.Lucius 2.§. cum teſtamento. ff. de alimen.& cib. leg.l.3.in authen ut lic.ma & auiæ §.j. de hoc ſupra ver.34. ſed nunquid iſte.& ſeq.& uer.xxi.
48 ¶† Lj. Sed quæro, quid ſi unus erat tantum, & mortuus eſt: uel etiam plures erant,& omnes mortui ſunt: nunquid epiſcopus in eorum locum ſuccedet? uel nunquid epiſcopus, uel iudex alium, ſeu alios dabit? uel nunquid hæres defuncti eius, ſeu eorum vices ſupplebit? Et uidetur, quod nullus ſit dandus in locum ipſorum: ſed legitimus adminiſtrator ſuccedat, forte hæres, arg.ff.de teſta.tut.l. ſi quis.in fi. & in præd. §. ſi quis ædificationem.j.uer.81.inſuper.uel fortè epiſcopus, qui eſt hoc caſu eorum legitimus ſucceſſor, vt in eo.tit.§.ſi autem, qui facere.& & in præ.l.nulli.§.j.quod uidetur ſimpliciter eſſe uerum, ſi nullus in ultima voluntate fuerit hæres inſtitutus: ſecus ſi fuit inſtitutus,& ille velit, & poſsit teſtatoris uoluntatem implere. Epiſcopus enim non habet ſe intromittere, quandiu eſt, qui teſtatoris exequatur volũtatem, ut in præ.cõcor. Vel dic ſimpliciter[c]. ꝙ epiſcopus ſuccederet. ut ſ.uer. prox. Sed cum nullus execu-
49 tor a teſtatore datus eſt, epiſcopus aliquem deputabit.¶† Lij. Sed.

ADDITIONES.

a Dixit Odof. ¶ In l.nulli.& uide ſ.ver.xx.quid ſi executor. & omnino uide, quod ibi dixi.

b Præſentibus. ¶ Vt dicit Ia. de Ra. etiam legatariis præſentibus quibus integre ſolutum non eſt reddenda eſt ratio, cum etiam ipſorum interſit, vt ſequitur, alleg.C.de auro.præſt.l.fi.in fi.

c Dilecta. ¶ Quæſtionem incidentem, quid ſi teſtator vetuit eum rationem reddere; uide in dec.Io.uer.ſed ex his.ad fi.pen.co.& vide ſ.in forma poſt ver.xij.

d Sacramento. ¶ Ad quęſtionem facit ſ.uerſi.xx.quid ſi executor. & quod ibi dixi, quod omnino videas: fortificat quęſtionem Iac. de Ra. ſcilicet cum executores dicunt aliqua eis ſecrete commiſſa diſpenſanda: pro his facit litera.l.nulli. ibi, pro ſua conſcientia uotum adimpleant teſtatoris. ſibi videtur nimis periculoſum dicere, ꝙ ſtetur conſcientiæ talium, niſi teſtator id exprimeret. Vnde ſæpe hodie teſtatores dicunt, Lego centum diſpenſanda per tales, prout eis ſecreto commiſi, noleñs ipſis alios ad idipſum conſocios eſſe debere: & idem, ſi expreſſe de ſecreto cõmiſſo non diceret, ſed hoc ſolum, Lego centum diſpenſanda per commiſſarios meos, ſecundum conſcientias ipſorum: facit ff.de dot.pr̨el.l.Theopompus. In hoc eſt melior prima forma, quia in ſecunda diſtributio non iubetur eſſe ſecreta. Habebunt igitur executores, cum rationem reddunt, illam exprimere: & tamen cum minori rigore eſt exigenda, in his, quam in aliis. Ad materiam facit, quod dicimus, iudicem non habere iudicare ſecundum conſcientiam, ſed ſecundum probata: de quo 3.q.7. iudicet, de offi. deleg. paſtoralis. §. quia vero, & ff. de offi.præ.illicitas.§.ueritas. Dicit etiam ipſe Iacobus, quod ſi executor diſtribuit in ſcholarem, qui ſibi pauper & ſtudens optimus dicebatur, & repertum eſt contrarium de ipſo, poterit, quod dedit, repetere: quia fines mandati, licet per errorem, exceſsit, cum pro remedio animæ defuncti fieri debeat diſtributio: & quia illa non eſt talis: ergo non valuit, ff.manda.l.penulti.ad fin.& pro emptore, l. qui fundum §. ſi tutor. ADDE, an ſi teſtator mandat. ſtari debere conſcientiæ alicuius, ille debeat iurare? Alex.conſilio 54. ij. libro. & ꝙ cum executor non bene diſtribuit, epiſcopus poſsit repetere, vide Anch.conſi.44.

ADDE ad ſ. dicta per Io. And. an executor poſsit facere eleemoſynam minus bene merenti? uide Bal.in l.his uerbis.§. illa inſtitutio. ꝙ ſic, ff. de hære.iuſtit.

e Debet. ¶ De tali iuramẽto uidetur loqui gl.in d.l.diuus ff.ſi cui plus quam per leg.Falcid.

f Habere. ¶ Quod hic.& in duobus uer.ſeq.quæritur, in uerſi. quid ſi vnus, expeditum eſt per decret. 2.de teſtamen.2.reſpon.libr. 6. ut dixi ſ. eo. §. verſi.13.& quia Ia.de Aren.ad quæſtionem allegabat iura pro & contra, licet quo ad hos terminos non expediant, ad alios poſſunt eſſe utilia, ſicut quæ nota.de offi.delega.cauſam matrimonii.in gl.2. & quod ſuper ea dixi. Ideo illis omiſsis, quæ in fi.huius verſi. allegantur, hic illa ponam. inducit enim ad partem, quod ſolus poſsit, C.ſi vnus ex pluribus appel. per totum, ff.de off conſul.l.j.§.j.& ff.manda.l.creditor. § ſi duobus.& de cur bo.dan.in l.2.§.ſi plures. Ad contrarium inducit ff. de arbi.l.nam magiſtratus.& ad Trebel.ille à quo.§.tẽpeſtiuum.ff de nego. geſt. cum alicui de adminiſt.tut.Lucius.2.§ j.& l.tutores.§.curatores.ff.de arbitr.l. parui. & l.ſi unus.§.2.& §.fi.& l.ſeq.C.de appel. in offerendis. ff. de re iudi.l. duo ex tribus. Soluebat ſecundã partem ueram, niſi ponat teſtatorem contrarium voluiſſe. in tutoribus eſt ſpeciale: ſuper quo uide, quod dixi ſupra, uerſic.xlvij.in fin.j.partis.

h Simpliciter. ¶ Secundum Alb.Gal.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sed quæritur, an executores præsentes possint exequi testatoris uoluntatem, absentibus non uocatis [a]? Et uidetur, quod nō, quia omnes iussi sunt distribuere: sicut dicitur in arbitris, ff. de arbitr. si in tres. & l. seq. & in iudicibus delegatis, ff. de re iu. duo ex tribus. extra, de off. dele. cum causam, nisi dictum sit quod alter posset sine altero procedere, ut extra de testa. c. Raynaldus. in prin extra, de off. deleg. c. uno, & c. prudentiam respons. j. ff. de arbitr. non distinguemus. §. cum in plures. Vel dic, eos de æquitate vocandos, si commodè vocari possint, quia fortè non nimis distant: & si congruo tempore expectati non uenerint, valebit processus præsentium, uel maioris partis eorum: aliàs
b non. Argu. contra [b] extra. de ele. quod sicut. §. j. & c. cum inter vniuersas. & c. coram. & c. quia propter. extra, de postul. præl. bonæ. 2. 43. dist. quanto. ff. ut in poss. leg. l. j. §. non exigit. & in
50 præd. c. prudentiam. respons. j. ¶† Liij. Sed quid erit si sunt plures, & non sunt in exequendo concordes, sed quilibet vult sine altero administrare? Et uidetur, quod tunc episcopus dabit ter
c tium [c], ut quod ille cum altero eorum fecerit, ratum habeatur. arg. ff. de re iud. l. si vni. ff. de pac. maiorem. extra, de testa. nos quidem. & c. tua. & c. Ioannes ff. de petit. hæred. l. hæreditas. in fin. Tu dic, quod si eodem tpe circa idem sunt discordes, & ipsi sunt in numero æquales: eps, uel iudex coget eos tertium assumere, ut quod maior ps fecerit, obseruetur, ut in præ. l. hæreditas in fi. & in præ. l. non distinguemus. §. principaliter. extra de arbit. c. j. & de off. deleg. suspicionis. C. de iudi. cum specialis. Alij dicunt, quod episcopus assignabit eis terminum competentem ad ordinandum, siue exequendum: quo elapso, nisi fecerint, ipse exequetur, vt extra de ap. cum speciali. & c. secundo requiris. § fi. & c. legitima. lib. vj. Vel dici potest, quod illius distributio valebit, quam eps confirmabit, uel iudex: argu. ext. de transact. c. j. ff. de re iud. duo. ext. c. tit. c fi. Si uero non sunt numero æquales, ualebit, quod maior pars ordinabit, nisi minor aliud rationabile apponat, & probet: vt extra de his, quæ fiunt à maior. par. ca. c. j. ff. de decu. e. ab ordi. fa. l. 3. ff. quod cuiusque vni
d nomine. nulli. & l. seq. [d] ¶† Sed nunquid, ubi plures dati sunt, e-
51 rit melior ꝓditio occupantis? & an negotium ab vno cœptum alter poterit explicare? Et quidem uidetur melior conditio occupantis: & qđ tūc alterius mandatū reuocatū intelligatur, nisi ꝫria uoluntas appareat testatoris, sicut est in pluribus procuratoribus, ff. de procur. pluribus. & l. seq extr. c. tit. non iniustè. & in præ. l. non distinguemus. §. cum in plures. alioquin seruabitur, quod in pluribus tutoribus & curatoribus obseruatur, sci-
e licet ut quisque per se agere possit [e]. ff. de admin. tut. si plures. in prin. & l. decreto. in fin. ff. de exerci. act. l. i §. si plures. & hoc tenet Vber de Bo. uel seruabitur, quod in arbitris seruatur, ut ff. de arbit. item si unus. & l. seq. & in præ. §. cum in plures. & quinquagesima dist. §. 3. vel qꝰ in iudicibus ordinariis, uel delegatis, ff. de re iu. duo. & l. inter pares. & ext. eo. tit. c. fi. Item dicendum est, quod cœptum ab vno alter perficere potest, si cœptor facere impediatur, sicut est in tutoribus. ff. de cui si ideo. § j. & 3. & in iudicibus ordinariis eiusdem tribunalis. ff. de of. procon. l. j. in prin ff. ad municip. l. magistratus. & facit ad hoc ff. đ cur. bon. dan. l. 2. §. si plures. & C si vnus ex plurib. ap. l. j. & 2 & j. uersicu.
f lxxxvij. quid si episcopus, in cuius. & sequenti. [f] ¶† Liij. Quid si
52 unus ex duobus executoribus nō uult se intromittere? Respō.
g dicit Vber, qꝰ alter solus exequatur, arg. C. de aduoc. diuer. in. l. fi. & l. laudabilem. ff. de fideicō. lib. si legatario. extra de rescrip. scisitatus. Vel dic, ut s. uersi. xlix. sed si alter. Potest etiam dici, qꝰ cogetur cum altero exequi. ut j. versi. lvij. hoc etiam. nam & si unus tantum scit, sed nolit testatoris exequi voluntatem sed res & peculium testatoris in proprios usus expendat, monitione p̄missa exequi est cogendus, ut j. uer. 69. quæritur. Expectabitur autem iste, qꝰ exequatur per annum, uel per sex menses de hoc
53 j. uer. lxxxix. illud etiam. ¶† Lv. Quid si executor est suspectus, nunquid poterit remoueri? & uidetur, qꝰ nō, argum. C de dena. si quis pro redēptione. resp. j. & in præ. l. orphanotrophos. Sed dic contra, sicut & tutor & curator propter hoc remouent, ut ff. de suspect. tut. l. j. § ostēdimus. & l. 3. §. præterea. & l. 4. & pro-
h curator, ut ff. de ꝓcurat post litem. & l. seq. ext. c. c. 3. [h] & plātus eccleſie, ext. de simon. c. licet Heli & c. seq. & de test. constitut. & de ac. qualiter. 2. & c. inquisitionis. 3. q. 2. quia ea. & iudex đ le
i gatus ext. de of. dele. insinuante & c. cum super. 3. q. v. quia suspecti. Arg. tamen j. 2. q. j. primo [i]. quæ tamen per eum ante propositam accusationem de suspecto, uel etiam ea pendente, legitime administrata sunt, bene tenent nisi ipso iure, uel per iudicē sibi fuerit administratio interdicta, ff. đ sol. qꝰ si. §. j. C. đ suspect. tut. cum quem. Instit. e. tit. §. si quis autē. & ff. e. ti. l. 3. §. prætęrea ext. de accus. c. fi. ext. đ off. deleg. uenerabili. ext. de simo accusati. & c. quoties. de elect. nihil est in fi. Porro ubi quis tanq̄ suspectus remotus est, siue unꝰ, siue plures in testō dati, uidet, qꝰ alter in locū eius subrogabitur, & qꝰ episcopus nō succedet: sicut in tutoribus ꝓtingit, ff. de test. tut. si quis. & ff. qui pe. tu. l. vl. i. resp.

C. in quib. cau. tut. hab. l licet. & C. qui pet. tutor. l. in locum. uel dic, ut s. uersi. 49. sed si alter. & seq & uersi. 54. quid si vnus ex. Sed & accusatione de suspecto pendente, uidet alter sibi subrogādus, nec se episcopus intromittet, arg. C. de suspe. tut. eū quē. Arg. tamē contra, qꝰ tunc demum alter dandus sit, cū alter fue-
k rit remotus. in præ. l. licet. & ext. de iud. c. i. [k] Potest autem executor đ suspecto accusari, uel ab episcopo, uel ab hēde, uel à legatariis, in pd. §. si autem quid facere. quasi sit hæc actio popula
l ris [l], sicut & accusatio tutoris, ff. de suspect. tut. l. i. §. omnes. Arg. contra, qꝰ à nullo ualeat accusari, in præd. l. si quis pro redēptio
m ne. respon. i. & l. orphanotrophos. §. pen. & fin. [m] Si autem heres non uult de suspecto accusare, ut remoueat, sed uult ipsum conuenire propter dolū, uel culpam, uel fraudem in ipsa administratione cōmissam. bene potest, arg. ff. de leg. 3. si legatarius, à quo. resp. i. uel cōdictione ex præ. l. nulli. uel officio iudicis, qa hoc modo agit, ut testatoris uoluntas impleatur, arg. j. uer. 58.

quæritur

ADDITIONES.

a Vocatis. ¶ Et expeditum est, vt s. dixi.

b Contra. ¶ Melius staret sine Contra, & sic posuit Io.

c Tertium. ¶ Vbi de duobus fuisset formata quæstio procederet iste numerus: intellectus tamen fuit bonus, vt pari numero faciat imparem, extra de arbit c. j.

ADDITIO. Adde, quod executoribus testamentariis discordantibus, coniuncti testatoris, si qui sint, executoribus præferendi sunt, secundum Bal. in l. Imperatores. ff. de pact. per illum text. & istud pro singulari allegat Lud. Roma. sing. suo. 533. incip. executores testamenti. Henr. Fer.

d Sequenti. ¶ Lambertus de Ramp. in quæstione sua, quidam fecit testamentum. tenuit. quod ex tribus fideicommissariis datis simpliciter, tertius impediet actum per duos fiendum, expresse prohibendo: alleg. ff. de cur. fur. l. consilio. in fi. & quod not. in summa illius tit. Dicit tamen, quod eo casu adeūdus erit iudex, q. inspiciet, q̄ causa erit potior, ff. de bo. auct. iud. pos. in ven. in fi. De tutoribus discordantibus vide s. de tutore. vers. penult. 53. ¶ Et pro hac materia vide Bal. in d. l. consilio. ff. de cur. fur. §. quęsitum. vbi pulchra ponit.

e Posit. ¶ De hoc s. de tutore, §. in tribus vltimis vers.

f Et seq. ¶ Iste uer. cum duobus præcedētibus, & cū q̄stione, quam addidi, faciunt ad q̄stionē Iac. de Rauen. qui tenet, vnū ex duob. executorib. agere posse in iudicio: debet tū alter assistere, ne colludat. inducit fi. de cur. bon. dan. l. 2. circa princi. facit de procur. c. 2. in fi. libr. 6. Plus dicit qꝰ ambo agere non possent: quia tunc posset vnus negare, qđ fateret alter: & sic intricaret iudicū. j. quod prouidendū est. sufficiat dec. si duo. de pc. lib. 6. decre. 2. de te. Vel dat sibi liberū exercitium officii in tribus casibus, cum collega est mortuus, uel remotus, uel nō vult exeq., ut ibi scripsi in no. super uerbo, Nolente. Idē in uolente, sed nō valente ex impedimento modici tēporis: secus si modicū non esset: qđ ꝓbat ibi litera, nimium differri. Præter hos casus gestio debet esse communis, ac etiā in prædictis, si testator ꝓhibuisset alterꝰ sine altero gerere, ut ibi in fin. si articulus, super que alter solus litigare vult, esset ad pias causas, videret locū habere ꝓdicta desi duo. §. si qđ. de auctoritate iudicis alter solus agere posset, si dicamus talē causam spiritualē. Si vero dicatur ecclesiastica tantū, non tamē spiritualis, locus non esset illi §. Concludo, qꝰ accedere nescio illi dicto Iac. qꝰ duo non possint agere: & si eueniat ꝫrietas, quam inducit, uide, quod no. in præd. decre. si duo. in gl. 3. & super ea: & quod no. in præd. decre. 2. de test. in ult. gl. Item scias, qꝰ Ia. ipse fatetur, quod ꝫ ipsum inducit rub. C. si ex pluribus tutor. vel cura. vnus, vel om. agere, uel conuen. pos. sed ipse dicit, se in suo libro nō habere illud Omnes. hoc etiam recitat ibi Cyn. pro eo tñ facit præ. l. decreto. in fi. sed gl. cui assentit Dyn. illud intelligit de impotentia, facti: & si illud Quia, recipiat pro Cum, defensio est clara. Item quod dicit Ia. in casu decr. ꝓd. 2. in fi. quando expresse prohibuit testator vnum non agere sine altero, tene igitur, qꝰ prædixi. Quærit etiam, si unus solus executor habet omnia in manibus, & reliqui nihil habent, an nihil habens possit conueniri? Videtur qꝰ non: quia remittitur ad totum habentem: sicut de socio dicitur, ff. pro so. actione. §. si communis. Ipse tenet contrarium, quia, in præiudicium agere uolentium non potuerunt executores sic inter se diuidere, ff. de adminis. tut. l. inter tutores. C. de diu. tut. l. 2. Est etiam sciendum, qꝰ ipse. Ia. in qu. an conueniendus sit primo ille qui gessit ad affirmatiuam alle. C. si tutor non gest. l. 2. & 3. subdit leges loqui de gerentibus ex necessitate: & de his dicit tenendum, quod non gerens ultimo ꝓueniendus est, & gerens primo cōueniendus est & excutiendus, necessarios uocat legitimos: & dicit ꝓcurrere posse gerentem ex uoluntate & legitimum, ut cum episcopus uni succedit, de quo s. ver. xl. & xlix. & tunc etiam idem, qꝰ non gerens vltimo ꝓueniendus sit, ff. de cura. bo. dan. l. 2. ad fi. Al. DE, quando vnus executor possit exequi, aliis non volentib. uel non potentibus exequi: Bal. consil 185. 4. lib. & ibi, an quis possit sibi-ipsi distribuere; & an executor possit confiteri prętium absque reali numeratione. uide etiam Abb. consil. 46. & extr.

g Intromittere. ¶ Expeditum est per decr. 2. de testamen. vt dixi super uersi. 48.

h C. 3. ¶ Clarius eo. tit. c. 2. lib. 6

i Primo. ¶ Sol. ibi de suspicione temeraria, hic de probabilli, & de qua iudicialiter constat.

k ca. j. ¶ Solue per no. de officio deleg. venerabili. in 3. glo. & quod super ea dixi.

l Popularis. ¶ De hoc j. uers. lvj.

m Et fi. ¶ Pro solutione uide, quod no. in cle. de relig. do quia contingit. ad fi. in gl. quia contra C.

autem de dolo & fraude ꝓueniri possit, probatur extr. ne cleri. vel mon. c. ii. ff. de auro & arg l. non solũm. in fi & l. Aurelio ff. de condit. & demonst. cum ita. § 2. ff. de adminis. tut. qui plures & l. quidam decedens Arg. tamen contra, ꝙ non possit idem aliquãrenus inquietari, in præ. l. si quis pro redẽptione. respon.

a j. [a] Et ex his, quæ dicta sunt, uidet, ꝙ si executor male distribuit seu diuidit, hæres, uel episcopus, & etiam legatarii poterũt distributionem, seu diuisionem huius impedire, ut j. uer. lix. ex præmissis. Imo etiam uidet, ꝙ quilibet, cuius interest, ff. de procur. post litem. ff. ad exhib. l. 3. §. anteperul. & C. si se ab hered. absti. auth. si omnes. ff. de minor. etiam §. pen. & in authen. de eccl. tit. § si qs autem, q hoc facere. in fi ext de testi. ueniens. ext. de elect. statuim[a]. lib. vi. 2. q. vi. non solent. à ꝓrio sensu. Porro suspectus potest per iudicem etiam absque accusatore remoueri, ad instar tutoris, ut ff. de suspect tut. l. i § ostendimus. & l. 3. § præterea.

54 ¶†Lvi. Pone: testator ita dixit. relinquo Titio decem pro redemptione captiuorũ: uel dixit, relinquo Titio decem, ut illa expendat in redemptionẽ captiuorũ: quæritur, quid iuris? Respondeo, dic ꝙ non interest inter hæc, & idem iuris erit in utroque casu. ar. C. commu. de leg. l. 2. C. de fideicomm. cum uirũ. In fideicommissis autem magis spectat uoluntas testatoris, quàm uerba: nec est uis in uerbis, ut in præ. l. & C de testament. quoniã & facit de cond. & demonst. quibus § fi. ff. de leg. 3. si tibi legatũ. ff. de fideicom. liber. cum in testamento.

55 ¶†Lvii. Hoc etiam quærit, utrũ quilibet executor ultimæ uo-
b luntatis cogẽdus sit hoc officiũ suscipere, & susceptũ exequi [b]? Et uidetur, ꝙ sic: ar. in prẽd. decr. tua. & c. Ioannes. & eo. tit nos quidem. & ff. de petiti. hered. hæreditas. in fine, C. de fideicõmi.
c l. fin in fine, & auth. ibi posita [c]. Nam ad hoc tenetur, ut in ꝑd. l. nulli. in prin. Itẽ quisque cogi potest ad personalia munera subeunda: quale est illud & tutela, & similia, ff. de mu. & ho. l. i. §. i.
d & §. æque. & l. munerũ. respõso i. §. qui annonam [d]. ar. extr. ꝙ hoc ex merauoluntate procedat, sicut & arbitratus, ff. de arbi. l. 3. §. i. & sicut procurator C. de procur. inuitus. & sicut contingit in negotiorũ gestore, C. de neg. gestis, tutori, & in curatore bonis dando, ff. de curat. bon. dan. l. 2. §. 3. Nam nec ullus cogendus est singulare legatũ agnoscere, qđ alii restituere tenetur, ff. ad Trebel. nam qđ. §. non omnis. & l. cogi. §. & generaliter. Non ergo uĩ cogendus, præsertim cum ex testamento nullũ commodũ consequit: ar. C. communia de legatis, l. j. circa finem, C. de fideiussor. ab eo. & in prẽd §. non omnis. Accu no. in prẽd. l. nul-
e li. ꝙ sit cogendus suscipere [e] ar. ff. de alimen & cibar. leg. l. alio. ff. de legatis tertio, si legatarius. & in d l. cogi. in prĩ §. generaliter.
f & eo. tit. l. posse [f]. & in prẽd. §. non omnes. & in auth. de eccl. ti. §. si autẽ, q & §. si quis autẽ. in fi. Gof. uero dixit, non esse cogendum suscipere, nec etiã exeq. nisi susceperit: tũc uero sic, & in c Ioannes. ut in l. nulli. prope prin. & prẽd §. sin autem, qui hoc fa
g cere: Iulianus distinxit [g], ꝙ aut fuerit ei aliquid in alia ultima uoluntate relictũ, aut non. Primo casu aut agnouit uoluntatem defuncti, & tunc cogit suscipere officium, & nisi exequatur, perdet, qđ ex testamento percepturus erat, ut ff. ubi pupill educ.
h deb. l. j. in fi [h]. Aut non agnouit, quo casu, & etiã ubi nil fuit ei relictũ, non est cogendus suscipere, uel exequi, ff. de conditio. & demonst. si cui legatũ. respõso j. ff. de leg. 3. si tibi. ff. de fideic. liber. si te. ff. de leg j. etiam li. Sed & fauore religionis de canonica
i æquitate uidet cogendus & suscipere & exequi [i]: puta cum relictum est ad pios usus, ut in prẽd. c. tua. & c. Ioannes. & in præ. l. nulli. resp. i & ij. & in prẽd §. si quis autẽ. & seq. & c. ti §. itẽ nũquid, & in prẽd. § si qs pro redemptione. resp. j. ff. de alimen. & cibar. leg. pecuniæ. & l alio. & l. iij. Talia enim legata ꝓgatiua gaudent, ar. ff. de reli. & sump. fun sunt personæ. in fi ar. ext. ã pri uil. cum & plãtare. in prin. & in c. in his. in prin. Et inde est, ꝙ infringi nõ possint, ut C. de sac. sanc. eccl. ut inter. & C de epis. & cler. si quis ad declinandam. & Inst. de obl. quæ ex quasi cõtra. §. fi. Et quidam dicunt, ꝙ hoc casu tantum cogendus est suscipe-
k re [k]: alii autem dicunt indistinctè, in omni casu cogendum, pro quibus multum facit C. commun. de lega. l. i. circa medium, & in auth. de ecc. ti. §. si autem legatũ. & §. seq. & in prẽd. c. Ioannes.
l Dictũ Gof. plus placet [l] de hoc nõ. ff. de reli. & sump. fun. si quis sepulchrum

ADDITIONES.

a Respon. j. ¶ Vide remissionem, quam §. proximè dedi.

b Exequi. ¶ Est sciendum, ꝙ auctor sub hoc versi. adiunxit octo quæstiones Ioan. quod partim placet, & partim displicet. Placet, ꝙ hæc quæstionis ꝓpositio includit tres quæstiones Ioan. quærentis primo, an executor cogatur suscipere? secũdo, an exequi? tertio, an quilibet? & hæc per optimè sunt iuncta. Sed q̃reretur, per quê sunt cogendi? Item quando sic suos versiculos merebantur, uel saltem ambo unum, sicut illud qualiter, quod statim sequitur. Sit ergo prima pars huius ver. usque ibi, cogetur autem in qua parte auctor primo quærit, ut §. secundo allegat pro & cõtra: tertio ponit tres opiniones succesiue: quarto addit, ibi, sed & fauore, quinto reassumit primam: sexto approbat secundã, & remittit: septimo dubiũ soluit, an excusatio admittatur: & remittit. & hæ partes sunt patentes. In secunda parte tractat per quê cogantur: & hoc primo implicitè, scilicet ꝙ per ipsum, vel ꝓtore: & hoc in uer. est aũt. usq; ad fi. Et hunc saltem non cõmendo: nec euenisset, si suum versiculũ habuisset. In horũ medio prosequitur, quando: ibi, certũ cogetur. ubi facit tria: primo ponit oppositionẽ: secundo dat solutionẽ, ibi, tu dic: tertio dubium incidens prosequitur: ibi, itẽ dicunt. Pars secunda principalis cum vij. membro partis ꝑcedentis coniunxit reliquas quinque quæstiones Ioan. Sciat studens, ꝙ propter eum, nõ propter Fabrũ, qui hoc cnõ meruit, diuisione textuali uer. honorati Io. And. ADDE, an executor sit cogendus iudicium suscipere, & susceptum exequi? Alexand. consil. 5. ij. libr.

c Posita. ¶ C. de fideic. lib. I. pe. & vl. & ad Treb. l. fi.

d Annonam ¶ Et Inst. de satisdat. §. j. & 2.

e Suscipere. ¶ Idem Azo in Sum. de epis. & cler. ante fi. sed nil allegat.

f L. posse. ¶ Sic erant etiam in Io. sed corrige: & in præ. §. non omnes. Et si intelligis precedentem mediate, vera est allegatio. nam pp parvitatem intermediæ legis, quæ continuata legi precedenti, & sequenti, sic iacet, uel omnia sua auctor non ponderauit, illa facit pro autoritate, quod no. in præ. dec. in vl. gl. & uide §. uer. 38.

g Distinxit. ¶ Cy. in 3. q. I. id ꝙ C. de epis. & cle. hanc distinctionẽ tenet in testamentario: legitimũ dicit indistinctè cogendum. p. §. si autem §. proxi. allegatum: fuit hoc dictum singulare Io. dicentis, necessitati subiici, qđ per legem iniungitur facit 4. di. in istis.

h In fi. ¶ Gul. de Cu. qui hãc distinctionẽ tenet, alleg. ff. de his, quibus ut indig. post. legatum. ff. de rel. si quis sepulchrum. §. funus. & l. at si quis, §. cui funeris. Ad aliud membrum distinctionis alleg. ff. de ven. inspi. l. j. §. qđ natũ. & de cur. bo. dan. l. 2. §. q̃ritur. subdit, ꝙ si administrare cœpit, cogitur implere, q̃a à principio uoluntarii, & c. ff. man. l si tibi mandauero. §. si tibi. & de relt. at si quis. §. si cui. & de hoc dixit decr. Io. super ver. susceptum. & super 3. gl.

i Exequi. ¶ Adiuuatur hoc dictũ, qđ fuit Iuliani; & sequẽs p. l. q̃a poterat. ff. ad Treb. & de aqua plu. ar. in summa. §. Labeo. Et hæc dicta facerent, ꝙ Iac. de Are. q consuluit, filiũ præteritum à patre, quem tũ ipse pater constituit executorẽ sui testamẽti, & exercuit officiũ de inofficioso agere pro se, cum testamentũ fuerit irritũ ex tali ꝓteritione ipso iure, in auth. ut cũ de app. cog. §. aliud. Inst. de exhær. li. in prin. respondens ad l. vltimam ff. de inof. testa. ꝙ hoc excusat ratione officii necessarii sibi iniuncti: & sic sibi non debet obesse, C. de admin. tut. cum quædam. ff. famil. ercis. si pignor. in fi. & l. qui erat. ff. de his, quib. ut ind. l. posti legatũ. §. aduocatum fisci. facit de elec. cũ nõ de ceat. li. 6. cũ concor. & 3. q. 7 fi ꝑ patrem. Si dicatur nõ nessariũ, non faciet hoc pro Iac. dicit tamẽ posse ipsum excusari pp pietatem officii. bene facit 22. q. 2. si quælibet. Dicebat ét ipse Iac. ꝙ filius executor se de bonis patris alere potest, non ut executor, sed ut filius: alleg. ff. de ali. pup. præ. l. qui filium. & de alen. li. I. si quis à lib. j. resp.

k Suscipere. ¶ Hoc dicit Guid. de Suz. ind. l. nulli. restringens se ad casum §. præ dicti, si quis pro redemptione.

l Placet. ¶ Et Alb. Gal. de fideicommissariis, in princ. item Iac. de Are. vbi §. & Iac. de Bel. in §. si quis ędificationem. in auth. de eccles. ti. Refert Nic vbi. §. ꝙ Homob. tenet hanc partem duplici ratione: quia hoc non est officium publicum, sicut tutorum, & magistratus: sed priuatum, sicut procuratorum. Secundo, quia inuentũ est remediũ, ut exequatur episcopus illo nolente exequi, ut in l. nulli, & in auth. de eccl. ti. §. si autem, qui. & ff. de rel. l. si quis sepulchrum. §. hoc edictum. Per quod patet ꝙ ex hoc illũ compelli noluit, nisi in perdendo emolumẽto sibi relicto. Sed huic rationi posset respõderi dupliciter: primo, non fore absurdum plura remedia fore prouisa simul. de quo uide j. de restit. spol. §. j. uer. prædicto: uel saltem succesiue scilicet ut exequatur episcopus, ubi coactio executoris nõ prodest, ut in dec. nouit. in fi. de iud. Licet autem rationi respondeam, tamen opinioni eorum adhæreo: cum quibus est etiam Iac. de Rau. qui quæstionem de testamentario executore. an cogatur, pro negatiua induxit l. nulli. quæ dicit, habeat exigendi licentiam: sed licentia est uerbum facultatis, non necessitatis, ff. de off. præsi. l. sæpe. extr. de test. ad hoc. In contrarium, quia est munus publicum, quod recusari non potest. C. de decurionibus l. nullius. lib. x. Sed publicè interest. voluntates supremas impleri, ff. quemad. testam. aper. l. v. ext. de testam. c. nos. quidem. in fi. Soluit. ꝙ si suscepit officium, renunciare non potest, C. de act & oblig. l. sicut. subdit, nisi forsan re integra ad instar mandati. Instit. mand. §. penul. dicit enim rem integram testatore uiuente, ut sic ipsum requirere possit, quod ponat alium loco sui. si enim esset mortuus, id non posset. Non video, ꝙ susceptio officii propriè cadat uiuente testatore: fateor, quod consentire potuisset de scribi ad aliud officium: & eo casu procederet prima quæstio, de qua s. & quod dicam j. uer. lxix. Distinguit autem publicum auctoritate, à publico utilitate tantum: quia primum, quale est tutela, renunciari non potest: sed officium executoris non est publicum autoritate, quod à rustico potest imponi. Nec obstat, ꝙ etiam rusticus dat in testamento tutorẽ: quia in illo necessaria est iudicis confirmatio, C. de confirm. tut. l. fin. Est ergo priuatum, sicut & procuratoris officiũ: de quo tamen dicitur, ꝙ publicè utile est, absentes à quibuscunque defendi, ff. de procurat. seruum quoque §. publicè, & tamen ista impropriè dicuntur publica utilitate. nam talia sunt illa, in quibus principaliter attenditur publica utilitas, sicut in magistratibus. Sed in proposito versatur principaliter utilitas priuata, ut legatariorum, & defuncti: & secũdario publica, cuius interest, ꝙ res priuatæ bene gerantur, & ꝙ nullus abutatur re sua, in auth. ut iud. fine quoquo suffrag. §. cogitatio. & Inst. de his q̃ sunt sui iuris. ad fin. uide, qđ not. Instit. de excusat. tut. in princ. C. libr. xi. de mu. publi. super rubr. in quibus idem de tutela no. & sic utrunque ius, s. publicum & priuatum, subdistinguendo respondetur ad l. honor. §. j. ff. de mun. & honor. & ad iura, quæ dicunt officium istud piissimũ. C. de dona. si quis pro. & de episcop. & cler. orphanotrophos. & l. nulli. & l. si quis ad declinandam. que dicit, ꝙ id venit in sacro, & constat. ꝙ ius publicum constitit in sacris. j. distinct. ius publicum. ff. de iust. & iure, l prima. §. publicum. Item hi duo textus æquiparant sacramenta magistratibus, quæ non dubitantur publica, ut §. Item dicitur talium actio popularis: de quo infr. ver. lxvj.

sepulchrum.§.funus.& uer.ſ.27.itē pone, ꝙ aliquis. in fi.Cæterum ſi legitimam habeat excuſationem, credo excuſandum, ſicut & teſtamentarius tutor auditur, ff.de excuſ.tu.qui teſtamē-
a to.& l.Titius.& C.e.ti quinquaginta. Inſt.e.ti §.qui eā. Vel dic[a]
b vt ff.e.tit. [b]Neſennius [c]Cogetur autem executor teſtatoris exe
c qui uoluntatem per epiſcopum, ut in præ § ſi quis ędificationē. ſicut & hæres per epiſcopum eſt cogendus, ut ff.de per.hęred.l. hĕditas.in fi.ext.de teſta. ſi hæredes.& C.de epiſ.aud.de creationib §.ſin autē prætor. Tamē in his exequendis uidetur eſſe maior epiſcopo: quia apud eū per epiſcopū eſt inuentarium faciēdū, ut in præ l.nulli.§.2.j.uer.lxxxvj.ſed nūquid iudex Cæterū, ad hoc cogeſ, ut quidam dicunt, ſtatim poſtquam teſtatoris agnouerit, ſeu ſuſceperit uoluntatē. Tu dic, ꝙ tunc demum cogetur, poſtquam res legata ad ipſum peruenerit, & non antè, ut præd.l.ſi quis pro redemptione.reſp j.niſi per eum ſtet, quo minus peruenīat.uel niſi dolum, uel latā culpam, ſ dolo proximā, in exigēdo cōmittat, ad inſtar legatarii rem alteri reſtituere rogati, vt ff.ad Trebellianum.mulier. §. ſed & ſi quis.ff.de legat.3. ſi legatarius, à quo.reſponſ.j.ff.de legat.1.l.fideicommiſſum.& l.ſi ſeruus legatus §.cum quid.ff.de legat.2 Imperator.reſpōſ.1. Sed & poſtquā agnouerit, uel ſuſceperit, uidetur adhuc ſpectādus, vt ſ.uerticul.liiij.quid ſi unus ex. Item dicunt quidā, ꝙ propria auctoritate poteſt accipere res legatas, ſi ſint vniuerſorum bonorſi, uel etiā partis diſtributor, ſeu executor: ut uidetur dici in tutore.qui hoc poteſt ſtatim facto inuētario, non ante, ut in præd.l.de creationibus. reſp.1.& C.de admini.tut.l.tutores, uel. Ar.tū ꝺ, ꝙ non poſſit, niſi ſibi tradantur, C.arbit. tut.l.fi.§.fi.& in præd.l.orphanotrophos. §. j. Curare tamē habet, ut ſibi tradantur, ne in dolo, uel culpa eſſe videatur:& per conſequens legatarius ad intereſſe teneatur, ut ſ. Eſt autē cogendus per iudicē, uel epiſcopum, in cuius foro defunctus natus fuit, uel domicilium tempore mortis habuit, vt in d.l.nulli §. epiſcopi autem & § fi.& in l.ſi quis ad declinandā.§.vbi.& § pen.& in præd §.ſi autem.qui facere.& §.ſi quis ædificationē.& in præd.dec.ſi hæredes. Quod ſi executor nō ſit de eodem foro ratione originis, uel domicilii: de quo eſt defunctus, ſed de alio, tūc uidetur eſſe dicendum idem, quod in tutore teſtamētario alterius ciuitatis, vt.ff.de teſtam tu.quæro.in prin.& idē, quod in datiuo alienæ iuriſdictionis, ff.de tut.& cur.dat.ab his, diu⁹,& ꝺ hoc ſ.de tut.
56 §.generaliter ver.item no.ꝙ pupillus.& ſeq. ¶†Lviij. Quæriſ autem, qualiter ſit ad prædicta cogendus? Et quidem dici poteſt ꝙ ſi ex illa teſtatoris uoluntate, quam non uult exequi, uel cui non paret, erat commodum aliquod habiturus, illud amit-
d tet[d]:& tā illud, quam ipſa executio.in epiſcopū tranſit, vt in l. nulli.ref.1.2.3.&4.in authen.de eccleſ titu.§. ſi quis autē.& §. ſi autem hæres & §.ſi autem legatum. & §.ſi autem, qui facere.& ar.ff.de leg.3.ſi tibi.ff.de religio.& ſump. fun. ſi quis ſepulchrū. §.funus.C.de fideicōmiſſ.l.fin.§.final. Et hoc uerum eſt, ꝙ amittit, ſi alias non erat teſtator ſibi relicturus, niſi uoluntatem eius exequeretur: alioquin non priuabitur ſuo relicto.ff ubi pu.edu.
e deb.l.j.in fi.ff.de excuſat.tut. Neſennius,& l.ſeq.[e] Quod ſi nihil erat habiturus, tūc monitione premiſſa cogēdus eſt ad hoc per eṕm loci, ut in d.c.tua.& c.Ioānes xij.q.ij.indignè.& hoc p ſnīas excōjcationis, uel ſuſpēſionis.uel ēt interdicti, ſecundū negotii qualitatem: ut ext.de uer.ſig.q̃renti.ext.de pœnis, c.2.in fi.extr. de ſcn.exc.c.cū medicinalis.lib.vi.& c.ſacro.ext.de off.del.ſanè & ca.paſtoralis. Poſſet etiā dici,& bene, ꝙ cum coactionis modus non ſit à iure expreſſus, arbitrio relinquitur iudicis, ſiue epiſcopi, ff.de pœn.aut facta.§.ſi ext.e.dilectus.ext.de off.dele.ꝺ cauſis.2.q.3.§.notandū. ꝑpe prin.vt procedat quando que multa indicta, ff.ſi quis ius dic.nō obtem p.l.3.C.de modo mulct.l. mulctarum.quandoque captis pignoribus,& diſtractis, C.de p̃ tor.pig.l 3.de ven.inſpi.l.j.§.ex hoc. quādoque etiā perſona capta, ſi expedierit, ut ext.de ap.dilectis.in prin.ff.ad legē Iul. pec.
f cum eo.& aliter.prout uiderit expedire, ſ.uerſi.liiij.qd ſi unus.[f]
57 ¶†Videtur autem, ꝙ non ex mero iudicis officio, imo libello oblato & litis conteſtatione facta, & alio iuris ordine obſeruato, cogetur: & hoc, ſiue cōdictione ex præ.l.nulli.ſiue iudicis officio, ſiue actione ex teſtamento, ſiue actione in factum conueniatur: quibus actionibus cōueniri poteſt, vt ſ.ver.xvij.ſed quo iure.& uer.lv.quid ſi executor.& uer.24.ſed ſi ſit loco. In qualibet enim earū eſt libellus neceſſarius, & ordo iudiciarius obſeruandus, prout no.Roſ.in lib.in ti.dictarum actionū & facit ext. de off.iudicis, c.2. Si uero legatarius nullam de prædictis actionibus ꝓponit, nec iudicis officium, quod loco actionis proponitur, intētat: ſed ſimpliciter poſtulat illum præmiſſa monitione cogi ſuſcipere uel exequi uoluntatem defuncti, tunc non uidetur dandus libellus, nec litis conteſtatio facienda: quod uerū eſt, niſi executor aliquā iuſtā ꝺdictionis cauſam opponat: quia tunc ſuper illa uidetur libellus dandus & litis conteſtatio facienda: ar.C.de edict.diui Adri.tollen.l.fi.ff.de re iud.à diuo.§. ſi ſuper.ff.ut in poſſ.lega.ſi is à quo.§.j.ff.ad exhib.l.3.§. ibidem. Attamen uidetur uelle in caſu ſimili, quantū ad hæredem, ꝙ ſit libellus indiſtinctē offerendus, ut no.in auth Collat j.de hære.& Falc §.illud.ſecundo. Item poteſt locſi habere, ut de plano, ſine libello & abſque litis conteſtatione & ſine ſumptibus procedatur in legatis ad pias cauſas: ar.in auth.Collat. 3. de app.§. illud. & in præd.l.orphanotrophos.in fi.& in p̃d.l. nulli. § cum autē. ſicut & hæres per epiſcopum eſt cogendus, ut ff.de per.hęred.l. hĕditas.in fi.ext.de teſta. ſi hæredes.& C.de epiſ.aud.de creationib §.ſin autē prætor. Tamē in his exequendis uidetur eſſe maior epiſcopo: quia apud eū per epiſcopū eſt inuentarium faciēdū, ut in præ l.nulli.§.2.j.uer.lxxxvj.ſed nūquid iudex Cæterū, ad hoc cogeſ, ut quidam dicunt, ſtatim poſtquam teſtatoris agnouerit, ſeu ſuſceperit uoluntatē. Tu dic, ꝙ tunc demum cogetur, poſtquam res legata ad ipſum peruenerit, & non antè, ut præd.l.ſi quis pro redemptione.reſp j.niſi per eum ſtet, quo minus peruenīat.uel niſi dolum, uel latā culpam, ſ dolo proximā, in exigēdo cōmittat, ad inſtar legatarii rem alteri reſtituere rogati, vt ff.ad Trebellianum.mulier. §. ſed & ſi quis.ff.de legat.3. ſi legatarius, à quo.reſponſ.j.ff.de legat.1.l.fideicommiſſum.& l.ſi ſeruus legatus §.cum quid.ff.de legat.2 Imperator.reſpōſ.1. Sed & poſtquā agnouerit, uel ſuſceperit, uidetur adhuc ſpectādus, vt ſ.uerticul.liiij.quid ſi unus ex. Item dicunt quidā, ꝙ propria auctoritate poteſt accipere res legatas, ſi ſint vniuerſorum bonorſi, uel etiā partis diſtributor, ſeu executor: ut uidetur dici in tutore.qui hoc poteſt ſtatim facto inuētario, non ante, ut in præd.l.de creationibus. reſp.1.& C.de admini.tut.l.tutores, uel. Ar.tū ꝺ, ꝙ non poſſit, niſi ſibi tradantur, C.arbit. tut.l.fi.§.fi.& in præd.l.orphanotrophos. §. j. Curare tamē habet, ut ſibi tradantur, ne in dolo, uel culpa eſſe videatur:& per conſequens legatarius ad intereſſe teneatur, ut ſ. Eſt autē cogendus per iudicē, uel epiſcopum, in cuius foro defunctus natus fuit, uel domicilium tempore mortis habuit, vt in d.l.nulli §. epiſcopi autem & § fi.& in l.ſi quis ad declinandā.§.vbi.& § pen.& in præd §.ſi autem.qui facere.& §.ſi quis ædificationē.& in præd.dec.ſi hæredes. Quod ſi executor nō ſit de eodem foro ratione originis, uel domicilii: de quo eſt defunctus, ſed de alio, tūc uidetur eſſe dicendum idem, quod in tutore teſtamētario alterius ciuitatis, vt.ff.de teſtam tu.quæro.in prin.& idē, quod in datiuo alienæ iuriſdictionis, ff.de tut.& cur.dat.ab his, diu⁹,& ꝺ hoc ſ.de tut.
58 §.generaliter ver.item no.ꝙ pupillus.& ſeq. ¶†Lviij. Quæriſ autem, qualiter ſit ad prædicta cogendus? Et quidem dici poteſt ꝙ ſi ex illa teſtatoris uoluntate, quam non uult exequi, uel cui non paret, erat commodum aliquod habiturus, illud amittet[d]:& tā illud, quam ipſa executio.in epiſcopū tranſit, vt in l. nulli.ref.1.2.3.&4.in authen.de eccleſ titu.§. ſi quis autē.& §. ſi autem hæres & §.ſi autem legatum. & §.ſi autem, qui facere.& ar.ff.de leg.3.ſi tibi.ff.de religio.& ſump. fun. ſi quis ſepulchrū. §.funus.C.de fideicōmiſſ.l.fin.§.final. Et hoc uerum eſt, ꝙ amittit, ſi alias non erat teſtator ſibi relicturus, niſi uoluntatem eius exequeretur: alioquin non priuabitur ſuo relicto.ff ubi pu.edu.
59 deb.l.j.in fi.ff.de excuſat.tut. Neſennius,& l.ſeq.[e] Quod ſi nihil erat habiturus, tūc monitione premiſſa cogēdus eſt ad hoc per eṕm loci, ut in d.c.tua.& c.Ioānes xij.q.ij.indignè.& hoc p ſnīas excōjcationis, uel ſuſpēſionis.uel ēt interdicti, ſecundū negotii qualitatem: ut ext.de uer.ſig.q̃renti.ext.de pœnis, c.2.in fi.extr. de ſcn.exc.c.cū medicinalis.lib.vi.& c.ſacro.ext.de off.del.ſanè & ca.paſtoralis. Poſſet etiā dici,& bene, ꝙ cum coactionis modus non ſit à iure expreſſus, arbitrio relinquitur iudicis, ſiue epiſcopi, ff.de pœn.aut facta.§.ſi ext.e.dilectus.ext.de off.dele.ꝺ cauſis.2.q.3.§.notandū. ꝑpe prin.vt procedat quando que multa indicta, ff.ſi quis ius dic.nō obtem p.l.3.C.de modo mulct.l. mulctarum.quandoque captis pignoribus,& diſtractis, C.de p̃ tor.pig.l 3.de ven.inſpi.l.j.§.ex hoc. quādoque etiā perſona capta, ſi expedierit, ut ext.de ap.dilectis.in prin.ff.ad legē Iul. pec.
f cum eo.& aliter.prout uiderit expedire, ſ.uerſi.liiij.qd ſi unus.[f]
60 ¶†Videtur autem, ꝙ non ex mero iudicis officio, imo libello oblato & litis conteſtatione facta, & alio iuris ordine obſeruato, cogetur: & hoc, ſiue cōdictione ex præ.l.nulli.ſiue iudicis officio, ſiue actione ex teſtamento, ſiue actione in factum conueniatur: quibus actionibus cōueniri poteſt, vt ſ.ver.xvij.ſed quo iure.& uer.lv.quid ſi executor.& uer.24.ſed ſi ſit loco. In qualibet enim earū eſt libellus neceſſarius, & ordo iudiciarius obſeruandus, prout no.Roſ.in lib.in ti.dictarum actionū & facit ext. de off.iudicis, c.2. Si uero legatarius nullam de prædictis actionibus ꝓponit, nec iudicis officium, quod loco actionis proponitur, intētat: ſed ſimpliciter poſtulat illum præmiſſa monitione cogi ſuſcipere uel exequi uoluntatem defuncti, tunc non uidetur dandus libellus, nec litis conteſtatio facienda: quod uerū eſt, niſi executor aliquā iuſtā ꝺdictionis cauſam opponat: quia tunc ſuper illa uidetur libellus dandus & litis conteſtatio facienda: ar.C.de edict.diui Adri.tollen.l.fi.ff.de re iud.à diuo.§. ſi ſuper.ff.ut in poſſ.lega.ſi is à quo.§.j.ff.ad exhib.l.3.§. ibidem. Attamen uidetur uelle in caſu ſimili, quantū ad hæredem, ꝙ ſit libellus indiſtinctē offerendus, ut no.in auth Collat j.de hære.& Falc §.illud.ſecundo. Item poteſt locſi habere, ut de plano, ſine libello & abſque litis conteſtatione & ſine ſumptibus procedatur in legatis ad pias cauſas: ar.in auth.Collat. 3. de app.§. illud. & in præd.l.orphanotrophos.in fi.& in p̃d.l. nulli. § cum autē.

ſi ſuper illa uidetur libellus dandus & litis conteſtatio facienda: ar.C.de edict.diui Adri.tollen.l.fi.ff.de re iud.à diuo.§. ſi ſuper.ff.ut in poſſ.lega.ſi is à quo.§.j.ff.ad exhib.l.3.§. ibidem. Attamen uidetur uelle in caſu ſimili, quantū ad hæredem, ꝙ ſit libellus indiſtinctē offerendus, ut no.in auth Collat j.de hære.& Falc §.illud.ſecundo. Item poteſt locſi habere, ut de plano, ſine libello & abſque litis conteſtatione & ſine ſumptibus procedatur in legatis ad pias cauſas: ar.in auth.Collat. 3. de app.§. illud. & in præd.l.orphanotrophos.in fi.& in p̃d.l. nulli. § cum autē. ſicut & hæres per epiſcopum eſt cogendus, ut ff.de per.hęred.l. hĕditas.in fi.ext.de teſta. ſi hæredes.& C.de epiſ.aud.de creationib §.ſin autē prætor. Tamē in his exequendis uidetur eſſe maior epiſcopo: quia apud eū per epiſcopū eſt inuentarium faciēdū, ut in præ l.nulli.§.2.j.uer.lxxxvj.ſed nūquid iudex Cæterū, ad hoc cogeſ, ut quidam dicunt, ſtatim poſtquam teſtatoris agnouerit, ſeu ſuſceperit uoluntatē. Tu dic, ꝙ tunc demum cogetur, poſtquam res legata ad ipſum peruenerit, & non antè, ut præd.l.ſi quis pro redemptione.reſp j.niſi per eum ſtet, quo minus peruenīat.uel niſi dolum, uel latā culpam, ſ dolo proximā, in exigēdo cōmittat, ad inſtar legatarii rem alteri reſtituere rogati, vt ff.ad Trebellianum.mulier. §. ſed & ſi quis.ff.de legat.3. ſi legatarius, à quo.reſponſ.j.ff.de legat.1.l.fideicommiſſum.& l.ſi ſeruus legatus §.cum quid.ff.de legat.2 Imperator.reſpōſ.1. Sed & poſtquā agnouerit, uel ſuſceperit, uidetur adhuc ſpectādus, vt ſ.uerticul.liiij.quid ſi unus ex. Item dicunt quidā, ꝙ propria auctoritate poteſt accipere res legatas, ſi ſint vniuerſorum bonorſi, uel etiā partis diſtributor, ſeu executor: ut uidetur dici in tutore.qui hoc poteſt ſtatim facto inuētario, non ante, ut in præd.l.de creationibus. reſp.1.& C.de admini.tut.l.tutores, uel. Ar.tū ꝺ, ꝙ non poſſit, niſi ſibi tradantur, C.arbit. tut.l.fi.§.fi.& in præd.l.orphanotrophos. §. j. Curare tamē habet, ut ſibi tradantur, ne in dolo, uel culpa eſſe videatur:& per conſequens legatarius ad intereſſe teneatur, ut ſ. Eſt autē cogendus per iudicē, uel epiſcopum, in cuius foro defunctus natus fuit, uel domicilium tempore mortis habuit, vt in d.l.nulli §. epiſcopi autem & § fi.& in l.ſi quis ad declinandā.§.vbi.& § pen.& in præd §.ſi autem.qui facere.& §.ſi quis ædificationē.& in præd.dec.ſi hæredes. Quod ſi executor nō ſit de eodem foro ratione originis, uel domicilii: de quo eſt defunctus, ſed de alio, tūc uidetur eſſe dicendum idem, quod in tutore teſtamētario alterius ciuitatis, vt.ff.de teſtam tu.quæro.in prin.& idē, quod in datiuo alienæ iuriſdictionis, ff.de tut.& cur.dat.ab his, diu⁹,& ꝺ hoc ſ.de tut.
61 §.generaliter ver.item no.ꝙ pupillus.& ſeq. ¶†Lviij. Quæriſ autem, qualiter ſit ad prædicta cogendus? Et quidem dici poteſt ꝙ ſi ex illa teſtatoris uoluntate, quam non uult exequi, uel cui non paret, erat commodum aliquod habiturus, illud amittet[d]:& tā illud, quam ipſa executio.in epiſcopū tranſit, vt in l. nulli.ref.1.2.3.&4.in authen.de eccleſ titu.§. ſi quis autē.& §. ſi autem hæres & §.ſi autem legatum. & §.ſi autem, qui facere.& ar.ff.de leg.3.ſi tibi.ff.de religio.& ſump. fun. ſi quis ſepulchrū. §.funus.C.de fideicōmiſſ.l.fin.§.final. Et hoc uerum eſt, ꝙ amittit, ſi alias non erat teſtator ſibi relicturus, niſi uoluntatem eius exequeretur: alioquin non priuabitur ſuo relicto.ff ubi pu.edu.
62 deb.l.j.in fi.ff.de excuſat.tut. Neſennius,& l.ſeq.[e] Quod ſi nihil erat habiturus, tūc monitione premiſſa cogēdus eſt ad hoc per eṕm loci, ut in d.c.tua.& c.Ioānes xij.q.ij.indignè.& hoc p ſnīas excōjcationis, uel ſuſpēſionis.uel ēt interdicti, ſecundū negotii qualitatem: ut ext.de uer.ſig.q̃renti.ext.de pœnis, c.2.in fi.extr. de ſcn.exc.c.cū medicinalis.lib.vi.& c.ſacro.ext.de off.del.ſanè & ca.paſtoralis. Poſſet etiā dici,& bene, ꝙ cum coactionis modus non ſit à iure expreſſus, arbitrio relinquitur iudicis, ſiue epiſcopi, ff.de pœn.aut facta.§.ſi ext.e.dilectus.ext.de off.dele.ꝺ cauſis.2.q.3.§.notandū. ꝑpe prin.vt procedat quando que multa indicta, ff.ſi quis ius dic.nō obtem p.l.3.C.de modo mulct.l. mulctarum.quandoque captis pignoribus,& diſtractis, C.de p̃ tor.pig.l 3.de ven.inſpi.l.j.§.ex hoc. quādoque etiā perſona capta, ſi expedierit, ut ext.de ap.dilectis.in prin.ff.ad legē Iul. pec.
f cum eo.& aliter.prout uiderit expedire, ſ.uerſi.liiij.qd ſi unus.[f]
63 ¶†Videtur autem, ꝙ non ex mero iudicis officio, imo libello oblato & litis conteſtatione facta, & alio iuris ordine obſeruato, cogetur: & hoc, ſiue cōdictione ex præ.l.nulli.ſiue iudicis officio, ſiue actione ex teſtamento, ſiue actione in factum conueniatur: quibus actionibus cōueniri poteſt, vt ſ.ver.xvij.ſed quo iure.& uer.lv.quid ſi executor.& uer.24.ſed ſi ſit loco. In qualibet enim earū eſt libellus neceſſarius, & ordo iudiciarius obſeruandus, prout no.Roſ.in lib.in ti.dictarum actionū & facit ext. de off.iudicis, c.2. Si uero legatarius nullam de prædictis actionibus ꝓponit, nec iudicis officium, quod loco actionis proponitur, intētat: ſed ſimpliciter poſtulat illum præmiſſa monitione cogi ſuſcipere uel exequi uoluntatem defuncti, tunc non uidetur dandus libellus, nec litis conteſtatio facienda: quod uerū eſt, niſi executor aliquā iuſtā ꝺdictionis cauſam opponat: quia tunc ſuper illa uidetur libellus dandus & litis conteſtatio facienda: ar.C.de edict.diui Adri.tollen.l.fi.ff.de re iud.à diuo.§. ſi ſuper.ff.ut in poſſ.lega.ſi is à quo.§.j.ff.ad exhib.l.3.§. ibidem. Attamen uidetur uelle in caſu ſimili, quantū ad hæredem, ꝙ ſit libellus indiſtinctē offerendus, ut no.in auth Collat j.de hære.& Falc §.illud.ſecundo. Item poteſt locſi habere, ut de plano, ſine libello & abſque litis conteſtatione & ſine ſumptibus procedatur in legatis ad pias cauſas: ar.in auth.Collat. 3. de app.§. illud. & in præd.l.orphanotrophos.in fi.& in p̃d.l. nulli. § cum autē.

totam

ADDITIONES.

a Vel dic. ¶ Secundum Vbert.
b Eodem ti. ¶ De excuſ.tut.
c Neſennius ¶ Supple. cū legibus ſequētibus. in his enim diſtinguitur, an tutor, cui teſtator legauit, ſit teſtamentarius, uel datiuus: item, an in teſtamento, quo fuit factus tutor, fuerit legatū, an uero prius uel poſt: & an appareat contemplatione oneris tutelæ relictum, an ob aliam cauſam.
d Amittet. ¶ De hoc in prin.huius §.& dicam ſ.eo.uer.
e L.ſeq. ¶ De facto fuit exēplum tale: Teſtator tribus nepotibus ex ſorore, qui diuiſim, uel coniunctim legauit centum, & unū ex illis fecit commiſſarium, ſatis patet, ꝙ cauſa legati fuit attinens.
f Quid ſi unus. ¶ Dicit Iac.de Aren. ꝙ pœna perditionis eius, quod ex teſtamento obuenire poterat, erat pœna non ſuſcipientis officium. Præmiſſa locum habent poſt illud Suſceptum, & vocātur hæc prætoria remedia. Inducit etiam l.ſi quis.C.de don.ff.de uent.inſp.l.j.quid ergo. Inſt. de ſatiſ.tut. §.fi. Contumacia durante exequatur epiſcopus, vt in prin. huius uer.propter ea.quæ hic ſequentur, remiſit auctor ad hunc uer.lviii.ſ.de libellor.conce.§.nunc dicendum.uer.30.in fi.
g Facta. ¶ Facit quod no.ſ.de inquiſi.§.ult.not.verſic.ſed nunquid abbas.
h Igitur. ¶ Super uerbo, dec.& §.illud. ſuper eodem uerbo.
i Inſtantiæ. ¶ Credo ꝙ intēdit allegare gl.quæ incipit, hic annus.in qua eſt illud uerbum, quod putarunt Io.& auctor in prin.gl.& hoc facile in glę ſcriptis in petiis, uel quaternis accidere potuit: ſignato illo uerbo Vnī pro textu: ſed non ſic in gloſsis deſcriptis, circa tex. cum textus ille non eſſet idem.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rotam hæreditatem in pios usus erogare, uel executori ad taliter distribuendum tradere, vt in decr. Inn. IIII. extrauag. de test. Io-
a annes, frange panem. resp. 1.[a] ad instar hęredis hæreditatem alteri restituere rogati, ff. ad Trebel. ille à quo. §. tempestiuum. l. quia poterat. extr. de testa. Raynutius. Et idem videtur de aliis legatis, cum in fraudem defuncti iudicium non agnoscitur, C. si omiss. cā test. l. 1. & ii. resp. 1. ad idem ff. eo. l. 1. in prin. & §. fi. & l. licet. Dicūt quidam, quod si hæres rogatus est totam hæreditatem in pios vsus distribuere, vel executori ad distributionem tradere, tunc cogendus est adire: alioquin non, vt in præal. l. si quis omissa. in fin. Sed tunc executor & legatarii possunt agere contra illum, vt tradat, vel soluat eis singula legata: vel etiam contra possessores hæreditatis, vtilibus actionibus. Alij dicunt, quod indistinctè cogendus est adire, etiam si eam repudiauerit: & hoc, si adhuc adire[1] potest, vel ex beneficio legis, vel ex beneficio restitutionis, maximè rebus in statu suo manentibus: aliter non, C. de iuris & fac. ingo. l. 2 & 3. C. de repud. hær. l. fi. ff. de minor. quod si minor. §. Scęuola. ff. de his, quæ in frau. cre d. l. quia autem. § sed si seruum. & §. pe. l.
60 ait. §. si quidem. ¶ †Lxi. Sed pone, quod ex eo testamento non est adita hæreditas, quia fortè hęres adire nō potest: vel cessauit adi
b re, non tamen in fraudem talium legatorum[b]. Et videtur, quod executor, vel legatarii nil possunt ex eo testamento petere, e-
c tiam pro legatis ad pias causas[c], ff. de regul. iuris. si nemo. C. si omissa cauſ. testamen. l. 2. §. final. ff. de testament. tutor. si nemo. & l. si hæreditas. in princip. nisi testator testari præcepit, C. de fideicommiſ. eam quam. & l. ex testamento. & l. si veritas. ff. de inoffi testamen. Titia. ff. de vulgar. substitut. cohęredi. §. cum filiæ. C. de testamen. manu. si iur. Argument. contrà, quod valeat, & peti possit legatum, licet testator hoc non præceperit, ff. de legat. 2. cum pater. §. filius. & l. peto. §. mater. ff. de hæredi. instituend. l. final. ff. de fideicommiſ. libert. l. Antoninus. & l. in
d testamento. ff. ad Sillania. cum fiſco. Vbert. de Bo. dixit, nihil peti posse[d]. Alij contrà dicentes dic tum eius habere locum tantum in casibus, in quibus debentur legata & fideicommiſſa, quā uis hæreditas non sit adita, nec ab intestato posit adiri, scilicet cum testamentum de iure non ualet, putà quia in eo veritas iuris, uel solennitas deficit, vt in præd. l. si veritas. uel cum ex testamento hereditas, uel bonorum possessio peti non potest, vel cum ex testamento iure facto hæres scriptus bona fide cessat adire, & alter illi ab intestato succedit, C. si omissa causa testamen. l. 2. §. penulti. & fin. quos notat Accur. in prædi. l. eam quam. Ibi etiam not. quo iure legata petuntur in casibus illis: alij autem speciales casus not. ex d. §. mater. in quibus aliud est dicendum, quā Vbert. dixerit. Sed & si ab intestato sit relictum, quod distribui debet per executorem, dixit Vbert. quod executor nil petere potest: quia nullum ius habet, nec personale, nec reale, ante aditam hæreditatem, C. commun. de lega. l. 2. & facit pro eo, ff. de excusa. tutor. Lucius. §. præcedit. de leg. 1. si tibi homo. §. cum ser-
e uus. ff. de furt. à Titio[e]. ¶ †Lxii. Denuo quæritur, an solutio,
61 vel distributio legatorum facta per hæredem sine executore teneat, & ipse liberetur? & an episcopus, seu executor petere possit, vt illi iterum soluat, seu tradat executori? Et primo videtur, quod non ualet, quod fit ab hærede, & sic non sit liberatus: sed iterum tradere, vel soluere teneatur executori, iuxta uoluntatem defuncti per eum distribuendum & soluendum: argu. in his, quæ no. supra, uersic. 5. Sed quid si testator nō ei soluit secundum defuncti uoluntatem? & ideo non uidetur liberatus, argumentum. ff. de condition. institu. l. quę sub conditione. §. penultim. & l. si quis in testamento. ff. de dot. prælegat. uir & uxor. in fine. ff. de solu. si quis decem. & l. Stichum aut Pamphilum. § usumfructum. Item non intelligitur soluere, qui uel non integrè, uel non, ut debet, soluit, ff. de uerbo. significa. soluendo. & l. solutionis. ff. de sol. l. 3. ext. de iureiur. eam te. Arg. contrà.
f nam sufficit semel paritum esse uoluntati testatoris[f], ff. de cōdi. & demō. hæc conditio. ff. arbor. fur. cæs. l. furtim. §. i. ext. de cler. per sal. promo. c. i. Item bona fides non patitur, ut idem bis exigatur, ff. de reg. iur. bona fides. Item sufficit, quod hæres fraude careat, licet non soluat secundum expressam testatoris uoluntatem, 21. ff. de man. test. qui filium. resp. 1. & 2. ff. de cond. & dem. si fun-
g dus. & l. cum pupillus[g]. Dici potest, quod aut testator diuisit quātitatem legatam, determinando uidelicet, quantum singulis, seu pauperibus, uel ecclesijs inde dari deberet: quo casu ualet solutio per hæredē sine executore facta: aut non diuisit, sed potestatem diuidendi & distribuendi executori dedit: quo casu, cum non sit facta solutio, seu distributio per hæredem iuxta defuncti uoluntatem, liberatio non contingit, vt in primis concor. ff. ad Sylla. l. 3. Vnde potest cogi ad soluendum iteratò, ut in auth. de eccl. tit. §. si quis autem. & §. in omnibus. lxxxix. dist. c. i. & ca. si quis pecu-
h niā. Vel potest indistinctè dici,[h] quod si bene ordinauit & distribuit, liberatus est: alias non, ut in auth. eo. tit. §. si autē intra. §. si q dē in fin. ff. de aur. & argē. legat. l. medico. §. fi. ff. de admin. tut. pa-
62 ter ff. de neg. gest. soluēdo. ff. de cōsti. pec. utrū. ¶ †Lxiii. Et scias, q inter relicta ad pias causas etiam relicta quibuscunq; personis miserabilibus computantur, ut in pupilis, uiduis, peregrinis, pauperibus, auxilio proprio destitutis uel ratione morbi, uel ætatis, expositis, libertis, & similibus, 86. distin, c. 2 & per totum. hæc enim personæ in iudiciis, & extr. quadam prærogatiua lætantur, vt C. quando inter pupil. & uid. l. unica, C. de episc. & cleri. orphanotrophos. & l. si quis ad declinandam. in auth. de eccles. ti. §. fin. ext. ne cler. uel mo. c. i. extr. de uer. sig. super quibusdam, in fine, lxxxiii. dist. §. i. & per totum. lxxxvi. dist. non satis. xxiii. q. 5. reg. 24. q. 3. si quis de potentibus. & c. seq extr. de foro com. ex parte Qſ
uersū ē de uiduis, & pupillis, & peregrinis miseris, & pauperibus
i nō de diuitibus & potentibus, ut ext. de of. del. significantibus[i] & extr. de foro comp. ex tenore. Item etiam quę relinquuntur monasteriis. uel ecclesijs uel aliis piis locis, ut ext de testa. c. fi. uel etiam e ecclesiasticis & religiosis personis. Pia autem loca & uenerabilia dicuntur ecclesiæ, monasteria, hospitalia, & quelibet alia loca, in quibus senes, debiles & infantes, & aliæ personę miserabiles, & languide alunt, & alia charitatis opera exercentur, ut in præd. l. si quis ad. & l. orphanotrophos. in auth e. ri. §. fi. extrā, de relig. dom. de xenodochiis. & c. seq. 23. q. ul. §. quamuis. in i. sancimus. C. de sa. san. eccl. illud. C. li. 12. de mendican. ualidis. l. unica.

Item

ADDITIONES.

a Resp. j. ¶ De hac dixi in §. compendiosè. ante fi.

b Legatorum ¶ Vide j. de testa. § j. ver. pone: nullus. & in ver. item plerunq;, qui ibi præcedit, & ponuntur libelli, huic materiæ congrui cum suis positionibus.

c Ad pias causas. ¶ Hoc j. reassumam, quod tangit 95. q. Io.

d Posse. ¶ Hucusq; intelligibile est, quod hic scribit: & principaliter motus fuit Vbert. per duas leges in princip. prius allegatas: quod sequitur, videtur ineptè dictū: cum Vber. dixerit nil deberi: & quod sequitur. innuit dictū eius intelligi in illis solū casibus, vbi legata debentur, licet, &c. Si tenuisset auctor verba Ioānis, cuius fuit iste ver. q. xciij. cessaret error, q. tm potuit cāri à quodā defectu in originali Io. cuius verba post dictū Vber. sunt hic: sed, salua eius, pace, ego aliter credo, & dico sententiam eius locū habere in illis casibus tantum, quibus testamentum de iure nō ualet: ut quia ueritas iuris, uel testamēti solennitas deficit, C. de fideicommiſ. l. si veritas, uel cum ex testamento hęreditas, vel bonorum possessio peti non potest, uel cum ex testamento iure facto hæres scriptus cessat bona fide hæreditatem adire, & tertius ab intestato succedit, C. si omiſ. causa test. l. 2. in fi. Hucusq; clare & bā dictū: & supplendo in Ioanne aliter in his. Secus ergo in casibus, in quibus debent legata & fideicommiſſa, quamuis hęreditas nō sit adita, nec adiri possit ex testamento. qui no. & c. in his enim tenēdum est contrariū eius, quod dixit Vber. & sic locus est distinctioni. Hęc Io. Vt autem hæc melius adhuc intelligantur, sciēdum est, quod dominus meus leges tres C. si omiſ. causa test. sic summabat: si participata fraude cum substituto institutus dolosè hæreditatem omittit, ad legata tenebitur substitutus: si uero pecuniam recepit institutus, ipse primò tenebitur. Secunda uero & tertia lex in instituto, q. tenet hīditatē ab intestato distinguūt, vt si testm nō ualebat. nil pstet si valebat tūc aut possideris, qui abstinuit, & ipse tenet salua rōne Falcidiæ: aut possidet tertius, & ipse possidens non tenetur: & hoc Canonistis sufficiat. Legistis enim valde prolixa ista materia est, in qua Dy longam distinctionem formauit, ff. si quis omiſ. causa testamen. quam ad literam posuit Cy. C. eo. ti.

e A Titio. ¶ Hic omittit auctor quæstionem Io. 95. qua q̄rit, an fauore captiuorum, uel pro alia pia cā, seruabitur, quod in cā libertatis seruatur in casibus prædictis: & habetur id Inſt. de eo, cui lib. cā bona addic. in prin. & §. j. ff. de fideic. li. l. in testō. & l. Antoninus. Intēdit ergo q̄stio, an sic debeāt pia legata hæreditate nō adita. sicut libertas. Quòd debeatur, Vber. alle. in auth. vt cum de ap. cog. §. fi vnum. & subdit. dici posse contrarium: quia libertas in sui præiudicium non præscribit, sed ius pertinens ad causas pias: sic. C. de epiſ. & cle. l. ult. in fi. C. de præscr. quæ pro lib. oppo. per totum. Itē nec ex testamento libertas videtur deberi, hęreditate non adita, saltem ab intestato: vel aliàs possessa, C. si omiſ. causa testa. l. j. in prin. & ff. eod. titu. l. libertatibus. & ff. de manu. testa. testō manumiſſus. & l. testō liber. nec legatū ad piā cā, putà alimentorū, C. de fidei. l. j. sed vide. qđ ibi no. itē ad hāc par tē facit. qđ gl. dicit in pd. l. Antoninus. illud speciale. Sed Nic. tenet ō, sc. q tē facit. qđ gl. dicit in pd. l. Antoninus. illud speciale. Sed Nic. tenet ō, sc. q̄

Item etiam, ut dicunt quidam, quæ relinquũtur ad custodiã ciuitatis, & locorum: ar. ext. de immu. eccl. c. 1. & 2. C. de do. l. pe. §. 2.
a Ar. tamen contra in præd. l. illud [2]. Vel refectionẽ pontiũ, & viarum, & murorum, & fossatorum cititatis. & castrorũ, & similiũ: & hoc si necessitas immineat, aliter nõ: ar. C. de sac. san. ecc. ad instructionem. C. de oper. pub. l. omnes prouinciarum. & l. ad portus. & C. lib. x. de quib. mun. vel præst. nem. se lic. excus. l. fina. C. li. xi. de priuil. domus Augustæ, l. pen. ext. de immu. eccl. c. 2. & c. nõ
b minus. & c. aduersus. Ar. contrà in præd. l. illud [b]. Item etiam, quæ legantur in ornamentis ecclesiasticis, vel pro eis, seu pro fabrica ecclesiæ, vel luminaribus, vel anniuersariis, vel aliis ad diuinum cultum temporalem, vel perpetuum pertinentibus, vt extra, de test. c. fi. Idem etiam dicunt quidam, vbi legatur aliquid pro emẽ
c dendis fortisfactis [c], etiam generaliter, vbicunque, p anima le-
d gatur [d]. ¶† Lxiiii. Quid si quis legauerit decẽ ecclesię sancti Mar-
63 tini de tali loco, & ibi sunt duę ecclesiæ talis vocabuli? Resp. dabitur magis indigenti, in auth. Col. ix. de eccl. ti. §. si quis in nomine magni Dei. C. de epis. & cler. si quis ad declinandam. §. sinaũt ampliores. Si uero nõ appareat maior indigentia, poterit episcopus
e gratificari, cui illarum uoluerit [e], ff. de relig. sump. fu. l. fina. & in præd. l. si quis ad declinandam. §. sinautem nullus. & e. ti. l. nulli. §.
f cum autem [f]. ¶† Lxv. Quid si testator vult fieri potentẽ, uel hos-
64 pitale, vel aliquid huiusmodi: nec dixit vbi? Resp. debet fieri in loco domicilii sui, ff. de cond. & demon. l. quæ conditio. §. cum ita. & ar. 2. q. 1. si peccauerit. ad fi. ff. de pœn. l capitalium §. famosos. extr. de electio. postquam. Sed si hospitale fieri non potest, vbi te
g stator fieri iussit, fiat alibi, ext. de testam. nos quidem §. Et idem, si pecuniam inter pauperes distribui iussit: intelligit enim de pauperibus loci domicilii proprii curasse. vbi uiuens fomentum, consolationes & seruitia à multis recepit: ar. in præ. l. si quis ad declinãdam. §. & si quidem. & §. vbi aũt. & l. nulli. §. sin autem persona. & §. q si testator. §. j. Maiorem enim affectionem ad locum
65 proprium intelligitur habuisse, 23. q. 3. fortitudo. ¶† Lxvi. Sed nunquid quilibet de populo potest agere contra executorem, p talibus ad pias causas legatis exequẽdis, quasi hæc actio sit popularis? Et uidet, quòd sic ff. de popul. act. l j. & ij. ff. ne quid in loc. publ. l. 2 §. i. ff. de locis & itiner. l. 1. Argu. contrà, quod non nisi in quibus à lege permittitur agere nomine uniuersitatis: de quib. legit ff. de quod cuiusque uniuers. l. 1. & 3. §. fi. & l. sicut. in princip. ff. de condit. & demonstr. municipibus. Dicunt quidam, quod si præmissa [h] computantur inter legata ad pias causas, quilibet de populo audiendus est, ut piis locis & personis miserabilib. satisfiat, vt in authentic. de eccles. titul. §. si autem, qui
h hoc facere. Misericordia enim communis est vsus, vt lxxxvi. di-
66 stinc. non satis. versus finem. ¶† Lxvii. Sed an pauperes habeant actionem ad petendum relicta pauperibus? Acc. not. in præ. l. q fic

ADDITIONES.

a Illud. ¶ Inf. soluetur, vbi repetitur.

b Illud. ¶ Lex illa non negat, imo concedit, alias causas, quàm ibi expressas, esse pias: licet regula iasinuationis faciendæ noluit uitiare, nisi in casibus expressis ibidem quasi sint gradus in pijs actib. 86. distin. non satis.

ADDE, quæ relicta dicantur ad pias causas, Bald. in reg. l. 1. in 6. colum. ff. de lega. 2. item aliquid per Abb. Sic. in capitu. nihil. in 4 column. in princip. ext. de præscript. item per Philip. Franc. in repet. rubr. de testib. libr. 6. in xix. colum. verficu. sed aduerte. item in 21. col. ver. sed cer. & circa. ¶ Et adde, q hic legata facta ad pias causas, si nutu fiant, valent & tenent, Bal. in l. 2. ff. de testa.

c Factis. ¶ De his j. ver. de hoc autẽ 73. q. a hic dicitur de fortisfactis. quæritur, an legata pro malè ablatis, dicãtur legata ad pias causas? Nic. tenet, qd sic, cum relinquitur ecclesijs, pauperibus, vel similib. personis: secus si relinquit alijs psonis, maximè piunctis, puta vxori, amicis, vel uicinis: nam, ut dicit, nõ cõsideratur, quare dicat testator se legare: sed psideratur, cui legat, alleg. l. illud. C. de sac. san. eccl. Inst. de leg. §. longè magis. & C. de falsa ca adiecta. per totum. Hæc solutio parum placet: nã prima pars nõ est dubia per superius dictum. Secundum dictum non placet, quod ponit cõtradictoriũ: cum negari non possit causam ponderari, cum de pia causa loquimur. Itẽ nõ soluitur quæstio, quæ qrit de simpliciter relicto, & sine expressione personæ, in qua ipse idẽ tenet, q legatum tenet, quasi Deo factum & pro animæ salute. ff. de iureiur. qui p saluẽ. & in pre. l. nulli. & præ. §. si q s in nomine. in auth. de eccl. ti. Dicebat tamẽ, quod si qui, pbarent sibi illam quãtitatem per ipsum malè ablatã, illis faciendo esset restitutio, qui peterent, ut debitum, allegat l. Aurelius. §. pe. ff. de li. leg. ad pdicta facit ver. 26 §. e. Adhuc quærit, si pro malè ablatis p testatorem relicta sunt Titio centum an testatore liberato Titius illa petere & exhibere possit, vt debita? Constat enim, q, quæ legat, non potest ante ipsius mortem: item, ut dicit, etiam post mortẽ non potest illa petere, vt debita, nisi probet debita, propter l. Aurelius, in fi. Nec conuenit hæc q. 14. superiori, in qua non fuerat simpliciter legatũ, sed sacerdoti cautum. Ia. de Are. quærit si relinquantur centum pro malè ablatis in dispositione Titij, nec reperiunt nisi lxxx. malè ablata, an p cõmissarium sit restituendum hæredi, aut per fideicommissarium dispensandum? Respondet, quòd si testator dixit, q nolebat expendi in aliã causam, nõ conuertitur: si vero illud non fuit dictum, poterit, secundum eum, illud in aliam causam piam per fideicommissarium conuerti: & bene facit, sid faceret consilio episcopi & heredis: alleg. ff. de vsufru. leg. legatum. & l. quædam prædia. ff. de condi. & demon. l. in testamento. & in auth. de eccles. titu. §. si quis in causam. & §. seq.

ADDE, quod legatum pro malè ablatis sit pium: Bart. in l. j. C. de sac. san. eccles. & quod si non ascendant male ablata ad quantitatem legati, debeant in alios vsus conuerti. Paul. de Cast. consilio 243.

d Legatur. ¶ Ad istum finem faciunt quæstiones Guid. de Suza. in q. statut. C. eo. qui ponit, statuto ciuitatis prohiberi maiorem 14. minorem xviij. legare non posse, nisi pro anima: & id possit, prout bonum & iustum sibi videbitur. talis maior 14. & minor 18. relinquit matri si æ cẽtum pro anima: quærit, an legatum valeat? Ad affirmatiuam allegat C. de sac. san. eccl. illud. & l. sancimus. q. a inter parẽtes & liberos ẽ pietas. ff. de inof. test. l. 2. Itẽ illud statutum est contra ius commune, in quantum arctat libertatem legandi: & iò est arctandum. ff. de lib. & post. cum quidam. ad id de reg. iur. odia. libr. 6. Iu contrarium, quia factum videtur in fraudem statuti. ff. de legib. contra. & l. fraus. Itẽ mater inter pias cãs, vel loca, non describitur in legibus vulgaribus: & cum quid prohibetur, & omne id, p quod ad illud peruenit, intelligitur inhibitum. C. quod met. cau. si per impressionem. & de regu. iur. cum quid vna. libr. vj. cum concord. & quod directò consequi potest, non venit per obliquum. ff. de le. j. si tibi & mihi. §. regula. Solui legatum valere, si mater est pauper. C. de episc. & cler. si quis ad declinandam. ver. vbi autem. & ver. q s enim pauperior. si diues ẽ, nõ valet: ar. C. de sac. san. eccl. illud. ¶ Secunda q̃stio est, cum statutum prohibet relinqui vxori vltra certam quantitatem: & vir quidam illam quantitatem reliquit, vxori, & in alia parte testamenti relinquit eidem certam quantitatem distribuendam pro anima sua: qrit, an id poterit? Resp. q si sibi soli, non ualet, ne fraus fiat statuto, ff. de eu. & cur. da. t. ab his, l. scire. §. j. Si verò sibi & alijs commissa ẽ distributio, valet: q a cessat fraudis suspicio: facit C. de fideic. l. fi. ext. de testa. mo. c. 2. & de of. del. prudentiam. & facit, quod dicam super ver. 82. in fi.

ADDe non incongruè, quod consuluit Pet. de Anc. consi. 23. q. stante statuto, quòd mater non possit etiam pro anima, nisi ad computandum decem centenario. de bonis suis relinquere. q si circunscripto statuto, tanquam cõtra libertatem ecclesiasticam quantum negat, imò rationabile, & mater facit legatum pro anima diuiti: quod legatum non valet, quia veritas est spectanda, non fictio.

e Voluerit. ¶ Vt scripsi de testa. c. iudicante. super gl. 2. Host. intelligit alsi gnando, vel diuidendo: alle. alia iura, ibi vide, vbi inuenies duas alias opiniones circa hoc.

f Autem. ¶ Hic cõuenit quæstio, si reliquit ecclesiæ simpliciter, nullam nominando. Cy. super l. j. C. de sac. san. eccl. arguit, nulli deberi, quasi incertum: soluit, q debet parochiali, per l. q̃ pditio. §. fi. ff. de pd. & dem. Gul. de Cu. dixit dari pauperiori, per iura in prin. alleg. Quidam dicunt, ecclesiæ Romanæ, quæ est caput ecclesiarum, 22. dist. sac. san. C. de summ. trinita. inter claras. & l. sequen. Pro cathedrali facit §. si quis in nomine. & in auth. de sanct. epi. tenet primũ: p quo facit vicinitas & affectio. Ad primum ext. de priu. super specula. vbi concor. istæ. ff. de excus. tut. non tantum. §. 1. Ad secundũ C. de natu. lib. quoniam. de off. deleg. nisi specialis. ¶ Duas quæstiones. s. quãdo parochianus duarum ecclesiarum legat ecclesiæ parochiali: vel, quãdo tempore testamenti erat parochianus vnius, & tempore mortis alterius, scripsi in decretali, cum quis. de sepul. lib. 6. super verbo, domiciliorum ecclesiæ.

¶ ADDE, q opinionem Io. And. seq. Bar. in d. l. quæ conditio, vbi etiam vide per Alex. Quid si relinquatur monasterio simpliciter, an debeat potius intelligi de monasterio monialium, quàm masculorum? Bald. in l. cum multæ. C. de dona. ante nup. tenet, quod sic, & de eo, quod Io. Andr. dicit se scripsisse in dec. cum quis. vide Fed. consi. 25.

g Quidem. ¶ Vide, quod ibi not. in gl. pe. & qd̃ sup ea dixi. Sed coniungendo has duas quæstiones affines, est sciendum, quòd Io. de Deo li. 4. q. 16. tractauit quæstionem de illo, q relictis hærede & tribus cõmissarijs, iussit ædificari, & dari ecclesiæ: quo mortuo, duo commissarij illud legatum conuertere volunt in transferendo vnum monasterium malè situatum ad locum aptum: tertius commissarius & hæres dissentiunt: inuoluit se: sed hoc tenet q nedum duo ex tribus, sed nec etiam tres hoc possent contra voluntatem hęredis, cui in ecclesia nouiter constituenda ius patronatus debet: & pid etiã defuncti memoria præseruat. alleg. 12. q. 2. c. bonæ rei. 16. q. 7. c. piæ mẽtis. & c. seq. extr. de testam. nos quidem. et ibi scripsi super verbo, ędificetur Quid iuris, si executor testamentarius, vel legitimus, plus in ædificando ecclesiam expenderet, quam fuerit relictum? Aliam quæstionem eiusdem Ioã. ad materiam fideicommissorum, vide de vsuris, quanquam. lib. 6. sup gl. nomine. in fi. & de alijs duabus quæstionibus remisi & scripsi §. §. compendiosæ. super ver. 11. Sed quærit Gui. de Suza. si prædictus testator iussit illam ecclesiã fieri in ciuitate: & duo ex commissarijs volunt illam facere in burgis illius cuitatis, tertius resistit, volens illam fieri intra muros: quid iuris? Pro duobus facit ff. de verbo. signi. l. ædificia. & l. qui in continentibus ædificijs. vbi ædificiũ dr Romæ fieri, qd̃ fit in ptinẽtibus ædificijs, ad idem l. 2. eod. tit. & ff. de procu. l. præsens. Item in legatis, arbitris, & tutoribus, stat maiori parti, ff. de re iud. duo. de arbit. l. ficuti. de administr. tut. l. 3. §. fin. Contrarium tenet, cum verbũ sit clarũ, & sic interpretatione non eget. C. de libe. præte. l. 3. Seruentur ergo verba ff. de lega. 3. non aliter. ext. de decima. ad audientiam. vbi cõcor. in vlt. gl. alleg. principaliter l. Quintus. ff. de ann. lega. vltra medium legis, quæ vult filium educari debere, vbi pater dixit. facit pro, quod vulgus sic recipit ciuitatem. ff. de supell. lega. l. Labeo. bene facit dec. si ciuitas. de sen. exc. libr. 6. Sed dices, quòd facit contra, in quantum ibi nomen ciuitatis pronenditur: sed illud ex causa, vt ibi dicitur. Per quod dico, quòd causa suggerente quia in ciuitate fieri non potest vllo modo, vel nõ congruè & honestè, tunc in burgis fieri poterit, ex cã, ne legatum pereat: quod est fauorabile, ut dictum est §. per capit. nos quidem de testam. & facit præd. l. Quintus ver. nec tantum.

h Præmissa. ¶ Hoc dicit Ioan. propter duas quæstiones proximas in numero.

a sic [a].¶Lxviij.Item cũ panis,quem auarus detinet,sit id est,esse de
beat esurientiũ,& quodammodo dicatur inuasor,vt 67.di. sicut
hi.prope fi.& in fi.nũquid pauperes illum petere possunt? Dicit
b Io. [b] quòd non directè:denunciare possunt tamen detentorẽ, vt
sic per ecclesiam cõicare cogatur, xij. q. j. dilectissimis. ¶Lxx.
De executore autem queritur primò vtrum sit censendus negotiorum gestor, vel quasi vel saltẽ loco eius? secundò q̃ritur
an sit procurator? tertiò, an habeatur loco legatarij, vel fideicõmissarij, uel loco ipsorum? quartò, an sit loco hæredis? Ad primũ
dico, quod nõ est dicẽdus negotiorũ gestor, vel quasi: nec est ẽt
loco eius, Ille enim est verus, seu merus negotiorum gestor, qui
sine mandato, vel cura, vel officio sibi iniuncto alterius negotia
gerit, ff de ngotijs gest.l.ait.§.fin.& §.hac actione.Executor uerò
gerit cum cura uel officio sibi commisso, ff.e l.i.& l si qs. & in p̄.
c decr.Ioannes.ff.man.si remunerandi.§.i.[c]¶†Lxx.Ad secundum
67 videtur, quod executor sit procurator, cum gerat cũ mandato,
vt dixi, & procurator est, qui alterius mandato negotia administrat, ff.de proc.l.fi.in prin.Sed dic ɔtrà, nam si uerus procurator
esset, morte mandatoris finiretur eius mandatũ, vt Inst.mandati,§ item si adhuc.nec posset contra hæredẽ agere, sicut facit, ut
s̄.ver.16.& scias.quia hæres, & defunctus eadem persona censetur, ar.C de impub & alijs substit.l.fi.in fi.ff.de acq.hær.cum hæredes.in prin.C.de præsc.30.uel 40.an.cũ notissimi.§.i. At absurdum esset, quòd contra dominum procurator agere posset, ff de
pœ.si plures. Itẽ si ꝓcurator esset, posset ab hærede codẽq; dño
eius officium re integra reuocari, ff de proc ante litẽ & sic esset ĩ
hæredis potestate, defuncti voluntatem impedire: quod dicere ẽ
absurdum, cum ad eam implendam sit ipse cogẽdus vt s̄.ver.57.
68 hic etiam q̃ritur.¶†Lxxi. Ad tertiũ autẽ dicũt quidã, ꝙ ẽ loco le
gatarii, uel fideicõmissarii, ꝑꝑ quasdã similitudines, quas cũ illis
habet:& iõ fideicommissario, quasi humaniori, aggragaꝛ, vt dñt:
arg.C communia de lega l.1.circa mediũ,& ad hoc fac.ff.so.ma.
si cum dotem.§.si pater filia.si enim non esset loco legatarii, uel
quasi, nunquam posset contra heredem agere: quod tamen potest, ut dixi. Alii contrà: quia ex hoc testamento nullum commodum consequitur, ff de lega.2 si quis à Titio decem.arg.C communia de leg.l.1.circa medium: ibi, cum enim non aliter, &c. &
vide, quod not. in glo illa, pecuniarii.&c.Item si esset legatarius,
vel loco eius, non cogeretur defuncti agnoscere voluntatem, ff.
ad Trebel.nam quod.§.fi.& l.seq.§.generaliter & tamen secundum quosdam, cogitur indistinctè, ut s̄.uersic.hoc etiam quæritur. & est 57. Item iura ponunt differentiam inter legatarium
fideicommissarium, & ministrum, siue executorem, ut in præd.l.
si quis à Titio decem & ff. de alimen.& cib lega.l.pecuniæ. & l.
alio.& iste est minister & non legatarius, uel fideicommissarius:
d ad hoc facit s̄.uersic.xi.sed an distributor [d].¶Lxxii.Ad quartum
uerò dic, ut suprà uersicul.uigesimoseptimo, item pone, quod
e quis.[e]¶†Lxxiii De hoc autem quæritur: pone, P. relicto sibi hæ-
69 rede ex testamento.uel ab intestato, ordinauit quendam executorem ad sua fortisfacta emendanda tantum: iste P. mortis suæ
tempore creditoribus tenebatur, & iam termini solu tionum effluxerant: nunc quæritur, an iste executor debita huius soluere
teneatur, & eorum occasione possit à creditoribus conueniri,
uel possit agere contra hæredẽ, ut ea soluat, uel sibi pecuniam
tradat, ad soluendum? Videtur, quod nõ, nisi præceperit hoc testator, ext.de testa.ca. penult. nam appellatione fortisfactorum
non uidentur contineri debita, quæ ex contractu, seu quasi, debentur, argu.ext. de offic.ord.dilectus.& ext.de ordi.cogni.cap.
2.in prin.Arg.contrà: quia lapsis solutionum terminis defunctus
cœperit iniuriari creditoribus non solendo. ex præcepto enim
domini uideꝛ debiti solutio facienda, argu.14.q.6.si res xi.q.i.magnum.23.q.ult.tributum.ext.de solu.c.i. quia peccat in termino
non soluendo: tum quia frangit promissum, ext de pac.ca 1. & 3.
tum quia illo elapso inuito domino retinuit alienum. ff. de exce.
f doli.l.ii.§ circa & hoc tenent quidam [f]: ut s nomine fortisfactorum contineantur hoc casu debita, quorum terminus solutionis
mortis tempore elapsus erat, & ꝓ illis agere posit: secus autem
de illis debitis, quorum terminus nõdum uenerat tempore mor
g tis: & sic obtinuit [g]. ¶†Lxxiiii. Sepe etiam queritur utrum sim-
70 plex monachus possit fieri executor in testamento, p̄cipuè lai

ADDITIONES. ci.

a Sic. ¶ Constat, ꝙ tenet institutio pauperum, C. de episc.& cler.l.nulli.& l.si quis ad declinandam.& no.de test.cum tibi.in fi.gl & substitutio. vt e.tit.c. j.li.6.& vbi aliud non exprimatur, de pauperibus illius loci intelligitur, vt in præ.l.si quis.Sed quãdoq; fuit dubitatũ, an valeat institutio facta de pauperibus, quos Titius nominabit. Nic.refert, q̃nq; fuisse iudicatũ, ꝙ nõ, quasi sit, captatoria: non insto, q̃a approbatissima est hodie ista forma.& sic ratio, q̃a substãtia institutionis, vel legati nõ ponitur in alterius arbitrio, sed solum nominatio personarum, vt no.Cy secũdũ Dy.in l.captatorias. C.de testa.mil.& hodie additur, quòd illos tantũ instituit, quos ille nominauerit. Itẽ idem, si nullo instituto dicat, bona mea relinquo pauperibus, quos talis meus fideicommissarius nominabit, vt no.in l.his verbis.ff.de hære. instit. Nec mirũ: quia etiã captatoriũ legatũ libertatis ualet, ff.de fideicõ.lib.l.si-deicommissaria. Cum ergo queritur, quis adeat, vel actiones intentet? respõdet. Nic. ꝙ ille fideicommissarius, quẽ l.si quis.ꝑponit episcopo: ad idẽ in auth.de eccl tit.§.frautẽ qui hoc facere. Dicit, etiam, ꝙ cum commissarius nullum habet lucrum, indignũ esset, ꝙ peteretur damnum creditorũ. vel alio modo, ff. pro socio, si non fuerint.in fina.ad Trebel.quia poterat. C.de iure.delib.l.fi.§.& si præfatã. Est tutum consilium.qđ inuentarium faciat.vt in l.pręd.Item de quæstione, dixit testator, uolo, ꝙ de bonis meis centum distribuãtur inter pauperes certi loci: & postea duobus, vel pluribus pauperib' illi' loci, legat, singulis decẽ, an illis debeaꝛ pars primi legati? no.Arch.xij.q.vlt.q̃a Ioãnes.ꝙ sic, per l.qui Marco.qui aliàs est §.sub l.Titia.ff.de adimen.leg.ibi gl.signat contraria, quæ Dyn.soluebat, ꝙ præcedebant, cum in eandẽ cãm puta alimentorum erat vtrunq;: & sic ambo nõ debentur: secus si in diuersas. remittit etiam Archid.ad not.ff.de fun.instruct. l.quæsitum.§.pen.& vlt. Si testator expresisset per fideicommissarios distribuenda illa centum: & fortius, si dixisset, lego commissarijs centum distribuenda, &c.quæstio mihi non esset dubia: & idem econuersò, quando dixisset, lego de dicta summa centum lib.&c.Item non procedit quæstio, cum nõ debeꝛ leagtum oĩbus pauperibus, sed sufficit in certis distribui. Procederet ergo quæstio, quando inter sacerdotes curatos ciuitatis iussisset distribui, & postea aliquibus ex illis legasset: hic enim est certitudo, q̃ nõ est in pauperibus ciuitatis, de quibus Arch.q̃stionem formauit non prouidè. Vltimò no.quod licet sufficiat sola voluntas testãtis, vel legãtis, & maximè in legatis pauperib. de supremis enim iudicij sui non refert, cum quo quis loquatur, ff.de lega.2.cum pater. §. donationis.in donatione tamen inter uiuos, dicit Acc.illam non tenere factam pauperibus, nisi sit, qui ꝓ illis recipiat.hoc no.C.de sac.san.eccl.illud.in fi. vlt.gl.Iac.de Rauen.placet contrarium: quia quod pauperibus datur, Deo datur, qui semper est pręsens.Pet. de Bel.dicit, ꝙ licet ponatur præsentia, non ponitur consensus, qui est necessarius in ɔ̄ctibus: ꝑ qđ dicit fortè gl.stare pose: hoc ibi vide ꝑ Cy.Sed Gul.de Cun.ponderauit, ꝙ ciuitas, ecclesia, & pauperes, æquiparantur in l.præd.illud.& l.fi.e.ti.Sed pollicitatio facta ciuitati sine causa, non tenet, vt ff.de pollic.l.j nisi facere cœperit, vt ibi: ex causa tenet, ut ibi, eo.ti l.ob casum. Constat etiam, quod sicut pactum est duorum consensus, sic pollicitatio est promissum solius offerentis, e.ti.l.pactum. Tenet ergo cum gl. quod si non est, qui recipiat, non tenet donatio: q̃a verũ dicit, nisi causa fuisset expressa: vt si dixisset, propter maximã carissiam victualium, quæ nunc est, dono pauperibus huius loci cẽ tũ libras, vel cẽtũ mẽsuras grani: putat, qđ teneret obligatio, ex quo de illa ɔ̄staret. per præd.l.ob casum.& l. propter. & l.j. de pollicita.ff. Constat etiam, quod alimentorum causa fauorabilis est, ff.de ferijs.l.2.& maximè pauperum, 76.dist.pasce.

ADDE, quod hanc aditionem sequitur Ro.cons. 285. & vide quoddam consilium subscriptum Acc.in consilijs Bal.380. 2.lib.

b Dicit Io. ¶ In pręd.c.sicut & j.q.7.exigunt.

c §.j. ¶ Iac.de Rauen.tenet, executorem legitimum teneri reddere rationem vtili actione negotiorũ gestorũ: quia necessitate gerit: allegat C.de neg.ge. l.tutor.De testamentario dicit, quod si rogante testatore consentit, tenebiꝛ actione mandati. Nec obstat, quod statim sequitur: quia ista est species mandati, quę firmatur morte, sicut cum mandatur fieri monumentum ff.manda.l.si uero non remunerãdi.in fi.opponiꝛ sibi de l.fi.ff.de solutio.secũdum vnam lect.licet, dicit ipse pro pace habenda assumit pro se aliam lecturam, placuit iste modus loquendi. Si vero non suscepit ab eo viuente mandatũ, etiam si per uiuentem facta epistola peruenisset post mortem, non dicetur mandatum, ex quo non concurrit consensus duorum: & sic non est obligatio.ff.de actio.& obl.l.2.Putat ergo, quia uoluntariè gerit, ꝙ tenebitur directè negotiorum gestorum. Opponitur de l.si quis.§.Labeo.& §.sequent. ff.de reli. vbi, si mandauit Titius, ꝙ expensas funeris sui facerem, quas illo mortuo feci, competit mihi funeraria: ergo non mãdati, uel negotiorum gestorum: quia illa aliam nõ cõpatitur ut ibi. Quicquid ibi notetur, ipse dicit, ꝙ funeraria non compatitur aliam actionem, quę non sit ut genus ad speciem: sed actio negotiorum gestorum est genus ad funerariam: quia cõpetit pro qualibet gestione: sed funeraria pro gestione funeris tãtum: & sic est species gñis: & sic ꝓcedit respõsio: & vide, qđ scripsi s̄. ver.38.in fi. 70.

d Distributor. ¶ Et s̄.ver.23.in fi.

e Quis. ¶ Et uer.seq.& s̄.ver.fin.2.ad finem.

f Quidam. ¶ Io.prædictus.

g ¶ Obtinuit. ¶ Incidit q̃stio facti: testator filios habẽs, quorũ vnus laicus, alter clericus est, in suo testamẽto illos hæredes instituit, & iussit restitui debita, & clamores & fortisfacta emendari, legata solui, & hæc restitui, emẽdari & solui uoluit ꝑ filios & heredes: saluo, ꝙ filium clericũ onerauit, ut omnia ex ꝑdictis, quæ fienda erant, in certo loco ipse solus faceret: ponderauit fortè pater, quod multum expenderat in eo, quo ad studiũ, & ꝓmotionẽ ad beneficia: conquæritur de hoc clericus, dicens, ꝙ legitima sua exinanitur ex hoc: quod si uerum est iustè conqueritur: sed hoc præcipuè respectu legatorũ. Vera eñ debita, & veræ emẽdę clamorũ & fortisfactorum, ut æs alienum, primo deducẽda sunt: vt dicã j̄.de testa.super rub.post prin.facta demũ collatione cũ fratribus cõplebiꝛ illi legitima, si verũ est illã exinanitã, quo ad suã partẽ, ꝑ illud onus: & tũc posset euenire, ꝙ fratres haberet multũ vltra legitimã tantũ: nec poterit de hoc conqueri, cum ẽt expresse id potuisset facere pater, ext.de test.Raynutius.& c.Raynaldus. C.de inoffic. test.l.quoniam.& est legitima secundũ numerũ filiorũ, e.tit.auth.nouissima Itẽ cũ quæriꝛ, an primo veniẽti prius soluẽdũ sit? scias, ꝙ Iac.de Rauẽ dicit fatuũ talẽ executorẽ deputatũ, ut s̄.si soluat primo veniẽti simpliciter, vel sine cautione: & hæc eo fortius, qñ à testatore taxata fuerat certa summa ꝑ eũ ad emẽdas damnorũ, & solutionẽ debitorũ soluẽda: dẽt eñ recipere cautionẽ de refundẽdo pro rata, si hæreditas primo casu: uel summa taxata, scđo non sufficiat ad omnia sicut fit, qñ dubitaꝛ an Falcidia locum habeat, vt patet ff.si cui plus quam per l.Falcid.l.1.circa prin. Discreti fideicõmissarii: vocari faciunt omnes, dicẽtes sibi deberi, & illos describi faciunt expressis quantitatibus, quæ debentur, postea calculant talia credita cum hæreditate vel quantitate taxata. In legatis autem non uenit habenda ratio temporis, in damnis autem, uel fortis factis, vel debitis, secus, si habere tur certitudo communis: tamen componunt rationem haberi pro rata.

a ci.[a]? Et vide q̄ fic, potissimè in legatis ad pios vsus,& in fortis factis emendandis,& generaliter in omnibus pro anima relictis.talia enim potius sunt ecclesiastica,quàm mundana,propter personas,& loca,quibus fiunt,ext.de verb.sig.super quibusdam. in fi. ext.de test.relatum.extr.de vita & hon cleric.c j.lxxxvj.dist.non satis.lxxxvij dist.per totum: & talium executiones non ex presūptione temeritatis,nec pro lucro terreno,sed ex necessitate charitatis gerunt:ideo quia videntur eis esse cōcessa.vt 2.q.vij.§.sed aliud.& 16.q.1.placuit.in prin. Misericordia enim est communis vsus,vt in præd.c.non satis versus fi. Ar.contrà: quia nemo Deo militans,&c.ext.de ne cleric.vel monach.c.fi.in fi.& in ipsa.rub. Item quolibet negotium est eis interdictum,nisi monasterij vtilitas exposcat,abbate nihilominus suadente,vt 16.q.1. monachi. ext.de postu.ex parte.xij.q.1.non dicatis. ex quo ad hoc q̄ mortuis habentur,C.de epis.& cle.Deo nobis.2.q.7.placuit.& c.seq. nam in anima & corpore translati dicuntur,in auth.Colla.6.hęc constitutio interpret prior.constit. Ergo & hoc interdictum eis intelligitur,siue sit ad pios.siue ad alios vsus.Item monachi non possunt actiones ecclesiasticas,vel ciuiles tractare, nisi vrgēte necessitate id episcopus præcipiat, vt xvj.q.1.q verè.extr.de syndi. c.vnico:nec debent secularibus occupari,vt ead.q.§.ecce.& c de præsentium.nec hac occasione p̄ ciuitates & loca discurrere, vt eadem q.iuxta & c.si cupis.nam etiam missas publicas est eis prohibitum celebrare,vt ea.qu.placuit Super hoc dicunt quidam q̄ pro legatis miserabilium personarum possunt fieri executores, ut lxxxvj.dist.c fi.in fi.& ar.ext.de testa.tua.& in dec.extrauag.e. ti.Ioannes, frange panem. vbi quidam de ordine Prædicatorū fa
b ctus est executor:& hoc iussu episcopi[b],vt no in præ.c.de p̄sentium aliter nō:quia oporteret eos vagari & negotiari:quod esse non debet,vt xj.q.j.generaliter.ext.de off.ord.quanto.Sed certè præd.c.monachi.& præd.dec. expresse inhibent eos fieri executores,nisi monasterij,&c.vt s̄.Monasterij autem vtilitas nō videtur suadere hoc officium eis committi debere: imò potius contrarium,ar. 51.dist.præterea.83.distin.inutile.ext.de obli.ad rat.c. vnico, ext.ne cleric.vel monac.c.2.Nec obstat præd.dec. tua ga loquitur de religiosis administrationes habentib. & non de claustralibus,secundum ea.quæ no.j.versicu.77.quid de præpositis. nec præd.dec.Ioannes.quæ quantum ad hoc, non ponit ius. sed factum prout contingit narrari:vel fortè de speciali domini papæ permissione ille officiū executoris suscepit: & vide s̄.de arbi.
c §.fi.ver.quid de simplici[c].¶†Lxxv.Quid de canonicis regulari-
71 bus,& ceteris religiosis? Et videtur idem dicēdum,quod de monachis dictum est,vt in præd.dec.ex parte. & extr.ne cler.vel mona.c.fi.20.q.3.præsens Arg.ta[illegible]en cōtrà,ext.de stat.mona quod
d Dei[d].¶Lxxvj.Quid de abbatibus,& huiusmodi religiosis prælatis?Et vī,q̄ esse possunt executores. nā possunt esse curatores, vt ext.de trās.p̄tingit.de cēsi.sopitæ,& ēt iudices,ext.d arb.exposita.& de offō delegati,q̄m abbas.tu dic,vt j.ver. pximo,& vide
e s̄.de arbitris,§.fin.ver.sed quæro diligenter[e].¶†Lxxvij.Quid de
72 præpositis,archidiaconis,& alijs habentis personatus & curam animarum? Et dicunt quidam indistinctè,quod non possunt esse executores. Idem dicunt de canonicis secularibus præbendatis, ar. ext. de cōcess.præb.literas.& c.ex parte.70.dist.sanctorum.Et de perpetuis vicarijs,ar.ext.de rescr.postulasti. & de fide inst.G. perpetuus.& de off.vicar.c j.& 2.Et de canonicis nō habentibus præbendas,vel personatus,vel beneficia cū cura: ar.ext.de elect. statuimus.§.j li.6.Et de clericis habentibus simplicia beneficia: p ea,quæ no.ext.de elect.c.dudum.in gl.sed nonne.& de præbē.cū non ignores.& de excep.cum ecclesiasticæ. Et de clericis cuiuslibet ordinis non beneficiatis:arg ext. de postul.c.j.88.distin.episcopus,aut sacerdos. Prohibetur enim omnibus episcopis, sacerdotibus & clericis,ne sint ministri laicorum,aut procuratores in rebus eorum: vt ext.ne cleri.vel monach.c.sacerdotib. & in præ. c.episcopus Ergo per consequens, nec executores in testamentis eorū:cum executores ministri dicantur,ff.de le.2.si quis à Titio decem.& expresse in præ.c.monachi.Et appellatione Episcopi presbyter & omnes inferiores ordines includuntur,vt 93.dist. legimus. in fin. & appellatione sacerdotis diaconus & subdiaconus,& etiam omnes clerici,vt ext.de cohab.cle.& mulier.si quisquā,nomine clerici presbyter & subdiaconus, vt xj.q.1. de persona.& etiam minores ordines,vt 72.di.c.fi.Tu dic, in omnibus his casibus,& etiam in abbatibus,& alijs religiosis prælatis,& in habentibus prioratus seu administrationes.quod possunt eē executores in relictis ad pias cās,& in relictis miserabilisi & coniunctarum personarum,& non in aliis.C. de episc.& cle.generaliter. q̄ est 16.q.1 & 88.di §.1.& c.1.& 86.di.c.fi Par enim cā,siue rō est his omnibus:vnde idem ius est censendum,ff.ad le.Fal.illud. ex,
f de constitutio. cognoscentes.xv.q.3 sanè[f].¶†Lxxviii. De epis-
73 copo autem,vel archiepiscopo,vel primate,vel patriarcha,vel cardinali,quæritur,an possint executores testamētarii eē? Et primò videtur,quòd non:quia si seculares curas assumunt,abiiciendi sunt à clero,vt in præd.c.episcopus,aut sacerdos.nec dēt cau-
sis secularibus occupari,ne vilescat episcopalis auctoritas.88.di. platū.nec debet episcopus testamentorū tuitionem assumere,vt eadē di episcopus tuitionē C de episc.& cle.presbyteros.nec debet in causis ratiociniorum se inuoluere.vt eadē di. inutile. Nec est contrà,ext.de test.nos quidē.& c.tua.in quibus dicit,q̄ succedit episcopus in locū executorū:ga illud facit tanquā ordinarius non tanquā priuata p̄sona Ar.contrà,q̄d esse non possit,saltē in
g legatis ad pias cās,C de episc.& cle.l.nulli.ff.de pet.hæred.hæreditas.in fi.quia hoc officium non per se,sed per suos œconomos exequit,vt in l.nulli.& in auth.de eccle.ti § si autem,qui facere.
74 88.di episcopus gubernationem.¶††Item piū est, ecclesiasticū & non seculare, pias causas exercere:& talia sunt episcopis concessa,ut eadem dist.§.1.ext.ne cleri.uel monach c 1.p quæ iura satis dici potest,quod esse possunt executores in relictis ad pias causas,16 q.1.generaliter.& 76.di.c.fi ad hoc facit canō, ubi dr: Admonere te uolumus,ne piæ defunctorum uoluntates tua, quod
g absit,remissione frangantur s̄,ut ext.de test.c.nos quidē.De cardinali est expressum in prædic extrauag.Ioannes, frange panem. in prin. Alij dicunt,q̄d episcopi & reliq s̄.dicti possunt indistinctè esse executores quarumlibet ultimarū uoluntatum.cū enim ipsi aliàs sint legitimi,non est peccatū eos in testamento fieri,dū tamen non sit cā sanguinis,uel alia eis interdicta,23.q.8.sæpe.6. q.4.c.1.in fi.ext.de rap in archiepiscopatu.ext.ne cleric.uel monac sed nec.Sicut pōt episcopus eē iudex, uel arbiter partiū consensu,C.de epi.aud episcopale.& l.si q ex p̄sensu.ex de arbi.cūtē pore.& c.ex parte hēt enim episcopus curā de incarceratis,& de redemptione captiuorum.de alimentis pauperū. & de pluribus aliis secularibus & ecclesiasticis, C.de episc.& cle nulli. §.primo, secūdo,& tertio,& l.si quis.in præd § si autem,qui facere.& seq. C.de episcopali audiē.addictos.unde & Superintēdens,siue Spe
75 cula tor dr,ut 21.distinctione cleros. ¶††Lxxix. Quid de mino.

ADDITIONES. re 25,

a Laici. ¶ Expeditū est per dec.2.de test.lib.6.j.respon.q̄ possunt,obtēta superiorū licētia.ad idem cle.e.ti.religiosis.& ibi no.supēr verbo obtenta.nō sufficit hoc casu superioris taciturnitas.Et vide quartā quæstionē super regula,is qui tacet.De fi atribus Minoribus tene,quod dicitur in cle.de ver. sig.exiit.§.proinde.&.§. verumetiam.de hoc ver.& seq.dicitur.j.ver.quid de mulhere.q̄ p̄sue tudo hos omnes admittit:& idē.si miscēatur.sup quo vide,q̄d scripsi in dec.Ioannes.habes do.ad decretalē opponitur.& ver.seq. ¶ADDE de fratre minore, vltra ea,quæ habent per Bar. in tractatu.Minoricarum,Pet.de Anch.consi.cciij. vbi ponit,an loco sui possit alium allegare,& an possit nominare pauperes institutos in testamento: & quid de muliere, de fratre minore, vide etiam Ange.consi.61.& quilibet religiosus potest esse executor, vbi solum committitur nudum ministerium, secundū dum Ro.consi.409.

b Episcopi. ¶ Non coniungitur hoc proximo dicto,sed ei, quod principaliter quæritur:sed sufficit sui prælati licētia.Si tamen monasterium vacaret, irēt ad episcopū, vt ibi scripsi in præd.decr.1.1.resp. sup verbo,superiore.

c Simplici. Non valet,si dicatur, actionem competentem executori monasterio acquiri:quod videtur placuisse Nic.in l.nulli. p auth.cā.e.ti.& Inst.per quas pers.no.acq.in prin.C.de bo.q̄ lib.l.fi.§. vbi aūt.per q̄ iura dixit idē seruo,sed ueutrū placet.De seruo dicā j.ver.2.Primum etiam sic procedit quia,vt dicit Iaco.de Are.id verum in actione, quæ non cohæret personę, sicut ista:cuius actio & distributio sic cohæret personę, quòd in monasterū transire nō potest, vt etiam de hærede dicetur j.ver.lxxxj. insuper ipse ait. ff.de ver.ob.si stipulatus fuero.& de sol.si stipulatus sum mihi. ff.de condit. & demon.qui hęredi.& de minori.denique.§.si quid.Ad auth.ingressi.C. de sacrosanct. eccles. & similes, respondet, quòd loquuntur in his, quæ non cohærent personæ.

d Quod Dei. ¶ Licet laxiorem habeant regulam, vt ibi,tamen in substantialibus conueniunt.

e Diligenter. ¶ Congruè quæritur hic de seruo.Ia.de Are. vbi s̄.hoc quærit: & quod posset,inducit,q̄ sufficit illū fuisse electū à testatore,vt in d.l.nulli §.& si q̄dē.inducit l.pecuniæ sortē.§.diuersæ.ff.de ali.& cib.leg.& indistinctè intelligenda est lex indistinctè producta.ff.de off.præ.l.3.& legatum piū non in iure,sed in facto consistit:cadit ergo in seruum.facit ff.de ca.dim.l.fi. & quia hæc est gestio negotij:ergo sibi conuenit,ff.de procu.seruum.§.eum. & de exercit.l.j.§.cuius.In contrarium inducitur,q̄ tutor,arbiter,vel arbitrator esse non potest:ergo nec executor,C.qui dare,vel da.tut.posl.in seruili.ff.de arb.Pedius.de verb.sig. ista verba. Item commissarius agit contra hæredē non parētē testatori.vt s.ver.33.& 38. & seruus in iudicio esse non potest,C.de iud.seruus. Ergo dicatur,secundum Ia.eum fideicommissariū esse non posse,cum ad illud officium non sit idoneus, C.de sacr. eccles. qui sub prætext.facit ad prædicta regula, quod attinet. ff de regul.iur. Quærit etiam,quid,cum electus est fideicommissarius inhabilis? dicit ipse Iac. de Are.quòd electio eius habetur pro nulla:sed relictum pro anima,non vitiabitur,sed sola inutilis adiectio.sufficiat regula,vtile. cum concor.lib.6. & hoc.cum testator dixit, lego centum. pro anima, disponenda per talem sed si dixit,lego tali tātū.& volo,q̄ illa p̄ anima mea distribuat, si est capax legati,licet non sit capax officij, idem q̄d s̄.Si aūt non est capax legati, vel illud non habuit,posset distingui,an sit pro non scripto, an in causam caduci,C.de cad.tol.l.vna.§.j.& §.pro secundo.Sibi tamen placet,q̄ favore pietatis indistinctè valeat,ar.ff.de fideicommissa.libert.l cum vero.§.si pro nō scripto.& disponet episcopus, ad quem hoc spectat fideicommissario cessante,ext.de test.c.nos quidem.in auth.de eccl.ti.§.sinautem.

f Sanè. ¶ Vide,quod dixi de testa.Ioannes.in 2.oppos.

g Frangantur. ¶ Satis mitor,Io.& auctorem non legisse canonem, scilicet. 16.q.1.commonere.quod fuit Greg.& episcopo loquitur.

a re 25. annis [a]? Et videtur, quod potest esse executor, sicut potest esse procurator ad negotia, vt ſ. de procurator. § primo, ver. itē quod est minor. Ar. contra: quia indignū est, quod alterius fiat administrator, qui suus defensor legitimus & rerū propriarum moderator non est, uel esse nescit, C. de leg. tutor. l. fi. Inſt. de excusat. tutor. §. minores. extra. de ætat. & qualit. indecorū. Præterea minor non habet personam standi in iudicio, vt C. de procu. exigendi. & in præd. l. allegat. uer. itē quod est minor. At executorem sępe oportet esse in iudicio, ut in superioribus patet: & hoc
b tenent quidam. [b] ¶ †Lxxx. Quid de mulieres? Dicunt quidam, q
76 esse nō potest: sicut nec officium procuratoris gerere potest, ut
c ſ. de procurato. §. 2. uer. 2. & seq. Quicquid autem de iure sit [c], de facto tamen in omnibus casibus positis ſ. ab illo uer. sæpe etiam vsque huc, frequenter contrarium obseruatur. Multa enim per patientiam tolerantur, &c. ut ext. de prēben. cum iamdudum. in
d fin. [d] ¶ Lxxxi. Insuper quærendū est, utrum hoc officium transeat in hæredē executoris eo defuncto? Et videtur, quod sic: & q etiam hæres sit cogendus hoc officium a simplere, ff. de alimen. & cib. leg. cum vnus. in prin. ff. pro socio, hæres socii. ff. de leg. 3 si quis Titio. 1. ff. ad legem Falc. l. pen. §. filiæ. Ar. contra: quia ad hoc officiū certa persona, & eius industria ac amicitia fuit electa: & ideo nō est recedendum ab ea. extra de off. del. c. fi. §. penul. & fi. ff. de verb. obli. si seruus j. resp. ff. mandati. l. mādatum. in fi. ff. pro
e socio. actione. §. morto. & l. adeo. [e] Super hoc dicunt Vbert. de Bo. & Iul. quod inchoata per executorem habet eius hæres pficere, sed nihil debet inchoare de nouo. ff. de neg. ges. nam & Seruius. § penul. ff. man. si mādauero. § fi & l. si quis alienum. §. morte. ff. de fideicōmiſ. liber. l. 1. ff. de admin. tut. si tutoris hæres. Adhoc accedit distinctio illa: aut erat res integra, aut non, vt ext. de elect. in causis. C. mand. l. mandatum. Vel secundum eundem Vber dici potest absolute, quod trāsit ad hæredem, & quod sit co-
f gendus, ut in præd. l. cum vnus. resp. i. & l. alimenta. in prin. [f] ff. de cur. fur. l. cuius bonis. in fi. Alii dicunt, quod absolute non trāsit, nisi per testatorē facta fuerit mentio de hærede: sicut in arbitro ꝓtingit, ext. de arbit. c. fi. ff. e. in cōpromissis. l. sed & si interpellat.
g § fi. & etiam in procuratore, ut C. de procurator. nulli. [g] Alberi-
h Gal. dixit, [h] quod si executor re integra moritur, episcopus exeq-
i tur, in auth. de eccles. tit. §. siu autē extr. de test. tua. & hæres [i] cogetur soluere, penes quem legata manent cum onere suo, C. de caduc. tollen. l. fi. in prin. ff. de leg. 2. si quis. §. 1. Si uero re non integra moritur, tic hæres exequetur, ff. de an. leg. l. liberto. §. fi. licet
k sit ar. contra ff. pro socio, hæres. & ff. de fideiussor. & mād. tu. l. i. [k] Sunt etiam, qui dicunt, quod mortuo executore, alter est per epi-
scopum subrogādus, ut ſ. ver. xlix. sed si alter. & seq. & C. de pe-
dan. iud. placet. ff. de iud. si longius in princ. & in auth. Colla. 8. ut
77 lic. matr. & auiæ, §. 1. ¶ †Lxxxii. Sed quid erit in prælato? nūquid
l eo cedēte, [l] uel decedente, successor eius exequitur? Et videtur, quod

ADDITIONES.

a Xxv. an. ¶ Supple. maiore 17. per id, quod sequitur, & habetur de proc. qui generaliter. §. fi. li. 6. De impubere autem non est dubitandum, cum iudiciū animi non habeat, Inſt. quib. non est permiſſ. facer. test. §. præterea. de cor. vitia. ex parte. Et idem dicit Iac. de Aret. de furioso, surdo, vel muto, per l. ff. de arbit. sed si seruum. §. j. & de legi. tut. l. pe. & vlt. de tutelis, l. j. in fi. Non obſtat de spon. cum apud. vt ibi no. in j. gl.

b Quidam. ¶ Ex quo vidimus de minore, quęritur, cum debitor, vel creditor minoris non possit esse ipsius tutor, vel curator, an possit esse executor defuncti? Ia. de Rauen. inducēs auth. vt ij. qui ob. per. ha. res mi. circa prin. dicit, eandem rōnem esse in hoc casu. Prohibitionis enim rō est, quia actiones, vel defensiones minorū, quomodo possent hoc casu subuerti, sicut illo: de quo vide ſ. de tutore, §. fi. ver. itē q tutor, vel curator. & q ibi satis scripſi. Hoc dico, quia Iac. ipse non fatetur esse executorem datiuum, vt dixi in prin. huius §. super ver. fi. datiui. Et cum secundum opinionem multorū, vt ibi plene scripſi, non habeat illa prohibitio locum in testamētario tutore, maxime cum testator id sciebat, secundum id fortius cessaret prohibitio in fideicommiſſario.

c Iure sit. ¶ Quæri innuit de iure ipſam fideicōmiſſariā esse nō posse: & hoc not. Accur. ff. de tutel. l. antep. & hoc placet Iacobo de Rauen. Tū ipse Accur. no. ff. de reg. iur. l. 2. q procurare pōt extraiudicialia: & hoc verum, vt patet ff. de neg. gest. l. 3. § j. & q esse possit, allegatur ff. de alimē. leg. l. a filio. in prin. & de admen. leg. l. filio. §. mater. Et hoc tenet ét Iacob. de Aren. cū suo nomine actiones exercere possit: de quo dubitatur, & ſ. ver. 29. posuerat auctor hunc casum, vt non dubium, & §. §. proxi. ad fi. j. col. in forma testamenti posuit uxorem commiſſariam.

d In fine. ¶ No. idem de test. c. 2. in fi. 2. gl.

e L. adeo. ¶ Et ff. de tute. l. antepe. ibi idem nota.

f In prin. ¶ Vide quod ibi no. ut dixit ibi Dy. q non transit vt officiū, non transit ut obligatio.

g Nulli. ¶ Hoc dictum placet Nic. qui allegat C. de reb. cre. gñaliter. §. j. ff. de reg. iur. l. priuilegia. & l. in omnib. causis. & ff. de ver. ob. si quis arbitratu. Refert Iac. de Are. hoc dictū placuisse Gui. de Suz. per iura. quę gbāt, hęredē tutoris nō esse tutorē, ne socij socium: de quib. j. allegat ét ff. de hære. tut. l. j. & de his qui no. infa. l. furti. §. illud plane. subdens, quod pro ipso facit C. de actio. empt. l. fina. ff. de regulis iur. in omnibus. de aqua quoti. & xti. l. 1. §. pt. C. de excuſ. muner. l. sordidorū. Ad l. cum vnus. & l. alimenta. respon-

deri potest ſm eum, distinguendo ministrum nudum a legatario: de quibus satis dixi ſuper ver. 16. in fi. & subdit breuiter, dici posse ibi nō dici de commiſſario, sed de legatario. Ego dico, quod leges illæ loquūtur, qñ vni ex hæredibus applicatū est onus præstandorū alimentorum liberto: quid mirū, si eo mortuo teneat ipſius hæres? Et quia fit mentio de hærede nominato a testatore: quærit ipse Nico. an fideicōmiſſario ex speciali potestate nominātē aliū fideicōmiſſarium, iste seruus habeat eandē potestatē, quam primus, vel q. haberet directè factus a testatore? Et tenet, q sic: allegat etiam auth. de eccles. tit. §. si aūt intra annū. ibi, suis hæredibus huiusmodi electionē cōmiserit. ff. de hæred. inſtit. l. aſſe. de leg. 2. l. vnū ex familia. in princ. & ſ. si de Falcidia. hic est instandū. clare enim procedit hoc. si substituendus nominatus fuiſſet per testatorē, ét si ipse testator non substituiſſet, sed potestatē dediſſet substituendi talem. Si uero non nominauit, videtur, quod ualeat, per l. utrum §. cum quidam. ff. de rebus dub. & ff. de leg. 2. cum quidam ita & l. cum pater. §. a filia. & §. rogo. & ext. de testa. cū tibi. & ad instar eius, qđ de procuratore dicitur, de proc. c. 1. lib. 6. secundo resp. Sed ibi ſuper ultima gl. scripſi, ꝓriū fuisse hic terminatum. Inducit disputans duas leges, ſc. l. tutor incertus. ff. de testa. tut. & l. vltimam. in fine, ff. cōmu. ꝓdio. addit alias duas, C. de epiſc. & cle. l. nulli. poſt prin. ibi. is q specialiter designatus est, &c. & in auth. de eccl. tit. §. si autem pro redemptione. ibi, & non nominatim testator dixerit p quē, &c. Idē tenuit Ray. de Forli. in ſua quęſtione, quæ incipit, lege municipali. & p duas secundas leges. in quibus sic inſtat: Speciale dī, q a uerbis generalibus est abſtractum, ff. de iniur. l. item apud. §. hoc edictum. ff. si quis cau. l. sed & si quis. §. quęsitum. ext. de off. del. q trāslationem etiam q ubi requiriē specialis cōminatio, non sufficit generalis, de elec ut circa. lib. 6. & c. pcur. de sen. exc. q a periculoſum. ff. de proc. Pomponius. in prin. & ibi concor. e. ti. qui ad agendum. & c. seq. lib. 6. Sed erat aliud dubiū quæstionis illius, cum lege municipali laicus commiſſarius esse non posset, si testator duos laicos dedit ad eligēdum fideicōmiſſarium, an per illos laicos poterit fieri electio de clerico? Ad negatiuam facit dec. contingit. de arbit. vbi laicus, qui spiritualia possidere non potest. sic nec de illis arbitrari. Itē parata esset fraus ꝓ statutū p q. isti laici talem eligent, q effectiue erūt commiſſarii: & his claudenda est via, de elec. auaritiæ. li. 6. Ex eo igit, q inordinatē fuit actum. nil ordinabiliter agi potuit, de accuſ. qualiter. 1. Nec bono pagunt exitu, q nō habent debitum principium. 1. q. 1. principatus fecit apertius ff. de acq. poſſ. l. 1. §. cæterum. & cle. de proc. religioſis. Ad ꝓriū de c. 1. de proc. lib. 6. 1. resp. ubi laicus procurator esse potest in causis spiritualibus. ad idē de off. del. iudex. lib. 6. ubi delegatus inhabilis subdelegat. Item electio commiſſarii fieri pōt per laicum: ergo & laico committi pt, ne requiratur in procuratore, q non requiritur in domino: & sic facit pro §. il lud. in dec. quia propter. de electio, qui vult procuratorē ad eligēdum conuenire in qualitate aliis eligentibus: & si quidē esset dubium, fauendum est vltimæ voluntati, C. de sac. ſan. eccl. l. 1. ff. de reg. iur. in testamentis. 13. q. 2. vltima uoluntas. ext. de dona. cū dilecti. in fi. maxime hoc casu, quo ius cōe clericos & laicos diuiſim & simul miſtos admittit. ext. de testam. Joannes. Hoc ergo tenēdum, q ex hoc capite non uitiatur nominatio & electio fidei commiſſarii, cum satisfactū sit ſtatuto: q a electus & nominatus est clericus & circa nominandum prouidit ſtatutū, non circa nominantem: & separatorum debet esse ratio & diffinitio separata, 2. q. 6. non ita. ext. de testi. cū causa. in fi. de his, quæ fi. a præl. cū apoſtolica. C. de don. inter uir. & uxo. si maritus. 1. & ibi concor. in ult. gl. ff. de mino. l. Papinianus exuli. Dec. religioſus. &. §. cæterū. non obſtant: q a in furioſo & religioſo inhabilitas causæ ex defectu ꝓſensus, qui sicut impedit agere, sic & cōmittere: & pgruit, q in ꝓ. dec. no. in fi. vlt. gl. Ad alia respondet, q hic nil inordinatum: æquitas ét aſſiſtit, huic dicto, tenēdo, q ꝓdixi, q cōmittēs hēt nominare pſonā. Per q patet, q cessat fraus ꝓ statutū, ſ. q committat electio laicis, qui clericū eligant pē dagogū ipſorum: nam per talē expreſſionem, q patet, iſti sunt organum testatoris. Requirat autē Raynerium, vbi s. qui vult illam uidere subtiliſſime diſputatā. Vbi aūt non sic intelligeret, vt hoc ſm dictū ꝓriū primo. Fateri oportet, q longe melius ꝓcederet opinio, quæ dat potestatē eligendi, non nominatim, cū nil est in ipsius arbitrio nisi mera executio deſcriptorum p testatorē, q qñ ipsius arbitrio aliqua relinquunt: & facit, q ſtatim sequitur. Quærit ét Nico. an ipse commiſſarius uiuens, possit aliū ſubrogare, uel per aliū officium ſuū implere. Ad affirmatiuā allegat illud generale, Quod per alium, &c. ff. de admi. tut. ita aūt. §. geſſiſſe. & ꝓcor. quære in regula, q. p alū. & in regula, potest quis. lib. 6. In ꝓrium inducit induſtriā pſonæ electam, & de hoc ſ. e. uer. Soluit. qđ agere, uendere, ſoluere, & ſimilia, quæ cōmode p aliū fieri possunt, ꝓmittere poterit: illa uero, q in induſtria & motu animi ipſiſtunt, ut diſtribuere locis & pſonis, & ſimilia, non poterit cōmittere, cum ſolus ipse cōmiſſarius habeat ꝑeligere. ſuū enim, & non alterius motiuū seq. dēt: alle. no. ff. de arbi. itē si unus. §. fi. & uideas ext. de off. del. c. fi. Hoc intelligē, ut ſ. uer. 25. in fi. & Iac. de Ra. recitat, ſed non approbat opinionē diſtinguentē pſonā, an ſit epiſcopus: uel magnus uir: & túc liceat, alias nō: allegat ff. de iud. si longius: in fi. ff. cōmo. cū q. in fi. facit de iud. c. 2. lib. 6. Non ꝑt in hoc dari certa doctrina: ego, p aliis & p me diſtribui p Gardinū bonæ memoriæ, q melius me pauperes cognoſcebat ſatis, ultra mille quingētos florenos non tñ cōmittebā ſibi cōmiſſariā, ſed diſtributionē, ét in mihi non notos. Scio. q quandru uixit multis annis nō trāſiuit dies, q nō diſtribueret in pecunia multū: uel parū p me ſibi datū de meo: uel alieno: & idē dico de uestibus ſaltē circa natale. ADDE: q Pau. de Caſt. conſ. cxcj. tenet: q ille cui cōmiſſa est electio pauperū, nō pōt aliū eligere. An aūt inhabilis possit habilē ſubſtituere uide plenè in d. §. cæterū. in l. j. p Ale. & q teſtū executoris non transeat ad hæredē tenet Ro. conſ. lxvij. Ang. conſt. clxxvi.

h Dixit. ¶ Tit. de fideicōmiſſariis: & q ſequitur de hærede intelligit ipſius fideicommiſſarii.

i Hæres. ¶ Commiſſarij: & sic concordat ei: quod dixi poſt Dy.

K L. j. ¶ In hoc contra: quia in legibus illis dī. quod hæres ſocii nō est ſocius nec hæres tutoris: tutori & tamē uterq; ꝓficit inchoata: ſi dicat: ſola inchoata: & sic non omnia per quod uides quod facit etiam pro.

l Cedente. ¶ Prælatura: de ceſſione iurium an illam facere possit: uel illam faciendo liberetur uide ſupra uerſi. 38. cum ſua remiſſione.

ꝙ sic, nam successor iudicis, uel prælati, debet perficere, ꝙ præde-
cessor facere debuit, ff. de iud. mortuo. ext. de sol. c. 1. ext. de resc.
literis. 11 q. 3. si episcopus autem. ff. de eden. quædã § nil interest
Videtur enim hoc officium sibi contẽplatione dignitatis esse cõ-
missum, ex quo de dignitate facta est mẽtio, ff. de an. leg. l. annua.
§. 1. ff de cond. & demon filii. C. de iure deli. l. pe. Vnde non solũ
intelligitur de prælato uiuẽte, uerum etiam de ipsius successore,
ff. de lib. & posth. placet. & l. seq. Nec refert, utrũ nomen eius ex-
pressum sit, siue non, ex quo de dignitate mentio facta est: ut in
auth coll. 9. ut nulli iud. §. & hoc uero iubemus. & in præ. l. annua.
§ j. & in fi. Nã & nomine prælati ecclesia intelligitur, 7. q. 1. scire.
Ideo autem trãsit ad successorem: quia persona mortua, dignitas
de qua mentio facta est, non periit. Inde est, ꝙ imperium semper
manet, vt in authen. coll. 1. quomodo opor. episcop. & cęt. cler.
ad ordin. per §. fin. & in authen. collat. 6. de quæstore. §. si vero ali-
quis. & ecclesia non potest esse nulla, ut 12. quæstione. 2 liberti.
Vel distingue: quia aut est sibi commissum hoc officium, expres-
so nomine personę, non dignitatis: aut sub nomine loci, seu d gni
tatis: aut sub nomine loci, seu dignitatis, personæ nomine nõ ex-
presso.[a] Primo casu non transit ad successorem: in secundo uero
sic, cum succedat in honore ac onere: argumen. extra, de offi. de-
legat. quoniam abbas & de offic. ordin. pastoralis circa finem. &
in prædict. concordan. Vel dic tertio, ꝙ aut testator erat extra-
neus prælato: ut tũc præsumatur ratione dignitatis, siue ecclesiæ,
hoc officium sibi fore commissum, & sic transeat ad successorẽ.
Aut erat propinquus, siue coniunctus prælato: ut tunc pręsuma
tur intuitu & affectione personæ commissum, nec trãseat ad suc
cessorem: argumen extra, de testib. requisisti 7. quæstio. 1. ponti-
fices. De personis enim, & causis, aliud est præsumendum, & sta-
tuendum, vel arbitrandum inter coniunctos, vel extraneos vt ff.
de probat. Procula. ff. de donatio. inter virum & vxorem seruus.
& l. si quis pro vxore. ff mandat. si vero non remunerandi §. idẽ
b Papinianus. ff de oper. libert. Campanus. & s̃. de præsumpt. §. 1.[b]
78 ¶ † Lxxxiij. Item circa legitimos executores quærit, vtrum mor
c tuo episcopo loci, vnde defunctus originem duxit, capitulum[c]
d ei succedat in executione[d]? Et videtur, ꝙ sic. nam ecclesia pote-
statem habet defunctorum voluntates exequendi, bona erogan-
di, & distribuendi, & etiam alienandi, emendi pro captiuorum
redemptione, vt in auth. vt cum de appellatio. cognosc. § si vnũ.
e & §. in hærede.[e] Ac appellatione ecclesiæ capitulum continetur,
extra de verbor. significat. cum clerici. 10 quæstione 1 antiquos.
Item, sede vacante iurisdictionis executio penes capitulum resi
det, extra de hæret. ad abolẽdam. respon. 1. extra de maio. & obe.
cum olim & c his quæ. 7. q. 1. pontifices. 9. q. 3. cum scimus. Argu.
contra: quia non inuenitur expresse concessum, ꝙ ecclesia vacan
te hoc officium ad capitulum transferatur: vnde dicitur prohi-
bitum, argum extra ne sede vacan. illa. 71. distin. c. fraternitate in.
extra de translat. c. inter §. sed neque. & facit in auth. de eccle. tit.
§. fin autem. & §. sequen. Dixit Vbert. quod forte capitulum po-
terit exequi, argu. C. de tuto. & cur. dat. ab his, l. vbi. ff. de magistr.
con l. 1 in princip. ff. quod cuiusque vniuer. nom. nulli. Alii con-
tra, maxime vbi hoc officium communiter ad eos pertinet: quo
casu de vno ad alterum nõ transfertur, vt ext. de concess. pręben.
f postulasti. & de supplen. negli. prælato. cap fin.[f] Sed & vbi com-
muniter sunt in culpa, tunc de vno in alium non transfertur: vbi
vero non sunt communiter negligentes, bene transfertur, vt in
79 authen de hæred. & Fal § si quis autem nõ implens. ¶ † Lxxxiiij.
Quid si episcopus sit infirmus, uel absens, ut hoc implere nõ pos
sit? Et videtur, ꝙ capitulum hoc exequetur: arg. in præ. c pontifi-
ces & in præ. l. vbi. hæc enim parificant, s infirmari & abesse, ff.
g si qs cau l. 2. §. si quis iudicio. Ar. tñ ɔ̃, ext de ɔc. præb quia in fi.[g]
¶ Lxxxv. Itẽ nũquid archiepũs poterit exequi mortuo episcopo
vel infirmo, uel absente? Respõ. non puto certi enim casus sunt
in quibus archiepiscopus iurisdictionem haber in subditos suf-
fraganei, inter quos iste non reperitur, ext. de off. ordi. pastora-
lis. & c. duo. nisi forte episcopus negligens sit, in auth. de eccle. ti.
80 §. si aũt cũ seq. & in prædic. c. quia. & in c. postulasti. ¶ † Lxxxvi.
Sed nũqd iudex secularis in pdictis casibus poterit ad implere?
Et vr̃ ꝙ sic, qa parẽ potestatẽ cũ epõ in his habere vr̃, ff. d pet hę
red. l. hæreditas. in fine ff de alimẽ. & cib. leg. l. 3. in prin §. 1. & C.
de epis. & cler. nulli. § cũ aũt in auth. de eccle s tit. §. si qs edifica-
tionẽ. & §. si vero semel. & § sequen Dicit Vbert. primo loco id
spectare ad episcopũ: quo deficiẽte ille exequeť. C. q. p sua iuris-
dictio l vnica. ff. de off. pc. Cæsar. l. si in prin. ¶ Lxxxvii. Quid si
episcopus, in cuius diœcesi testator decessit, cœperit agere & di
stribuere: postea vero cõparet episcopus loci, vnde originẽ du-
xit: quærit, qs eorũ pręfert? Dixit Vber. ꝙ cũ uterque habeat po
testatẽ à præd. l. nulli. neuter alteri præfert, ad instar ɔtutorũ, C.
de adminisl. tut. sancimus. 1. nec ꝙ p primũ legitime factum est,
retractabit p p alterius quæstionẽ, C. de fideicõmis. liber. l. 2. ff. d
iti. actuque priuat. l. 2. de ɔfirm. tut. neq;. & uide s̃. uer. liii. sed nũ
81 quid, ubi plures.[h] ¶ † Lxxxviii. Sed qd si fuit natus in una ciuita
h te, in

ADDITIONES.

a Expresso. ¶ Omittit tantum casum, quando expressit vtrunque: & tunc Iac. de Are. ponderat, quod premisit: ponderauit leges, quę sequuntur, an preponatur nomẽ proprium, an appellatiuũ? s. an dicatur, Titio hæredi: an sic, hęredi Titio: & secundum id succedet, uel nõ: alleg. ff. de cond. & demonst. cum ita dat. §. ex his. & de stipul. seruo. l. si cõis seruus. idem Nicol. plus tñ sibi placet, ꝙ cum talia communius comitantur respectu personæ, quam officii, non uenit successio: cum uerba secundum naturam rei, cui annectunť, sint intelligenda: inducit l. si vno. §. j ff. loc. & de fun. instru. cũ de lanionis. §. asinum. inducit etiam, quod verbum Perpetuo, secundum diuersas materias diuersificat intellectum: & sex varietates huius vide no. ff. pro soc. l. in j. glo. & uide 10. q. 2. perpetua. etiam in glo. j. ADDE. ut per Alex. in l. j. ff. de vulg. & pupi. ub. per me in addit.

b §. j. ¶ Continuatur hic alia quæstio Iac. de Aren. an iste prælatus disponere possit aliquam partem in suum monasteriũ, vel ecclesiam? vel alius commissarius poterit ne disponere, ꝙ aliquid remaneat sibi, uel propinquo suo? Nota, quia non loquitur de soluente etiam sibi ipsi: de quo scripsi supra. versi. 29. Quod possit, allegat ff. de leg. j. ab oib. §. item iussus. de collat. bon. l. j. §. fin. C. de sacrosan. eccle. si qua mulier. & in auth. de san. episcop. §. diaconissam. Ad contrarium, C. de sacros. eccles. auth. quibuscunque. & ff. man. si mandauero. §. is cuius. & ff. de off. pręsi. l. 3. Cum enim sic distribuẽdo reddat se suspectum: ergo id. ex quo suspicio nascitur, non potest dici sibi permissum, ff. de falsis, l. si quis legatum. & l. vxori. & C. de excusat. tut. l. pietatis. Dicit distingui posse, an sit solus. an sociatus. Primo casu sibi dare non põt. nec forte sibi valde coniuncto, 59. dist. decenter. x. q. 2. hic vsus. in fin. ff. manda. si mandauero. §. si cuius. & dicta auth. quibuscunq;. & ff. de iurisdic. om. iudic. qui iurisdictioni. extra de instit. c. fi. cum concordan. nisi forte ille coniunctus esset summe pauper, arg. ff. de in diem addic. l. quod si vno. & de arbit. quid tamen. facit 86. dist. pasce. In secundo posset, vt pręd. l. si vno. ff. quod cuiusque vni. no. & l. nulli. & l. plane. & l. item eorum. ff. de adop. si pater. §. qui duos. & facit, quod scripsi super ver. 63. in fi. Ia. de Ra. dicit, videri expresse prędicta prohibita, ff. de alim. le. l. alio. circa. prin. Sed ipse dixit, executorẽ bona sibi cõmissa vendere posse pro implenda voluntate defuncti. Nec obstat illa, quæ ponit casum, cum legata sunt decem pro alimentis, quæ testator voluit esse penes Titium, donec alimentandus perueniret ad certam ætatem: lex illa dicit. quod Titius potest agere ɔ̃ hæredem, vt illa tradat, sed vendere non potest bona defuncti: quia nec est hæres: ergo lex non loquitur de commissis executori, de quibus q̃rebatur: ponit ergo, ꝙ res sit venalis exposita pro centum, nec inuenit, qui plus offerat: an executor pro illis centum illam poterit sibi retinere? Videtur, qđ non, per l. ff. de contrahen. emp. si in emptione. §. fin. & l. non licet. Et idem videtur de filiis & cognatis, ut in d. auth. quibuscunque. Sed ipse Iacob. de Ruen. tenet, quod executor & quilibet administrator bona fide & palam potest sibi emere bona, q̃ administrat, si venalia exponanť, ff. de admi. tut. l. tutor clam, uel mala fide non potest, vt in contrariis Hoc maxime seruant domini Cardinales aliorum Cardinalium executores. Rarissimum est, qđ aliquid ibi gratum, uel expediens per illum modum sibi non eueniat. Sed vltra prædicta quærit Iac. de Aren an commissarius disponere possit, ut pars aliqua veniat in spurium defuncti? Tenet, ꝙ non, cum ille nec per se, nec alio mediante capere possit: allegat ff. de vul. & pup. sub. l. si pater. C. de hæred. instit. l. neque. ne veniat ad id, quod lex noluit, ff. de transact. cũ hi. §. si cum lis. ff. de tut. & cur. da. ab his, l. sciro. Item secundum ius, & non cõtra ius, debet vti arbitrio disponẽdi, ff. de ritu nupt. §. quãquã. ff. de admin. tut. l. Lucius. Intelligo hoc dictum de quota aliqua, iure filiationis. Sibi autem, ut pauperi, si non demeruit, puto, quod possit de eleemosynis dispensare: facit extra de eo, qui duxit in ma. quam pol. per adult. cum haberet. & quod ibi not. in fin. vlt. gloss. & infra qui fil. sint legi. ver. quod de natis.
ADDE, quod Petr. de Ancha. consil. lxxxiii. consuluit, cum quædam abbatissa esset relicta executrix cum quibusdam aliis, & eius monasteriũ post mortem defuncti deuenisset ad paupertatem, & bona poterant erogari in monasterium per ipsam abbatissam: & consil. ccccxxxvii. commendant executores, qui in pauperes suos affines erogant. Et quod executor possit in pauperem eligere filium spurium testatoris, tenet Bald. consilio ccclvi. ii. libr. & quod quilibet administrator, maxime prælatus, possit emere de bonis, quæ ipse administrat, tenet Fede. consilio cxj.

c Capitulum. ¶ Ioann. prædictus formauit quæstionem cxxv. de archidia.

d Executione. ¶ Vt scripsi in decret. Ioannes: de test. super versicul. diœce. etiam si dicatur, quod non succedat in executione, tamen succedit in executorum compulsione, quæ iurisdictionis est: in qua constat, quod succedit. ibi vide.

e Hærede. ¶ Non inueni: forte est §. in huiusmodi. & bene facit.

f C. fi. ¶ Multum facit contra, ne se. vacan. c. vno. li. 6. Potest dici, ꝙ non trãsferatur, vt hic dicit: remanet tamen, vt ibi.

g In fi. ¶ Cui statur, saluo, quod habetur de sup. neg. præ. si episcopus. lib. vi. Et ad id, quod sequitur, facit, eo. lib. & tit. c. 1.

h Plures. ¶ Quid si moritur in mari? posset esse locus ei, quod not. de electión. capit. vbi periculum. §. porro. lib. vi. in 1. gloss. in his, quæ secum habere posset id locum haberet: vel si esset eius domicilium vicinum in loco remoto haberetur ratio domicilii vbi sunt res testantis. sufficiant no. de rest. in integ. cum ex literis. in gl. pen. facit de sen. excom. ca. relatum. In casu vero decr. vbi periculum. diffinitio illa perplexitatem tollit, & contra diutinam sedis vocationem prouidet: quorum contraria eueniret propter distantiam in hoc casu.

81 te, in alia vero domicilium habebat, quādo decessit? Respon. di
a xerunt Azo & H.[a] vtrunque episcopum habere potestatem exi
gendi & distribuendi, ff. ad municip. l fin. & l. eos. § Celsus. & l. as-
b sumptio. & l. municipes. & l. incola. ff. de sen. l senatores.[b] Argu.
c tamen contra, ff. de verb. signifi. l. prouinciales.[c] Alii dicunt, epi-
scopū in cuius ciuitate, vel diœcesi domicilium habebat, si sus
transtulerat, habere huiusmodi potestatem, per pred. l. nulli. & e.
rit. l. si quis ad. & in auth. de eccle. ti. § si autem speciali. & § si quis
in nomine. & § si quis autem vnum. in fi. & in præ. l. prouinciales.
ff. ad municipal. l. nō itaque. & l. domicilium. & l. eius qui. § 1. nisi
in loco originis sint facultates illius: argum. C. vbi pet tutor. vel
d cur. l. vna, ff. de tut. & cur. dat. ab his. l. 1. in fi.[d] ¶† Lxxxix. Illud ēt
82 quæritur, intra q tempus habeat executor[e] testatoris exequi vo
e luntatem, & perducere ad effectum? Respon. secundum qualita-
tem iniunctæ executionis id cōsiderari debere, vt videlicet quā-
doque fiat intra quinque annos: quandoque uero intra annum à
die, qua res distribuendas accepit, computandum. q patet: quia
post annum inde tenetur reddere rationem, ut in prædic. l. nulli.
§. cum autem. uel computabitur à die factæ monitionis per epi-
scopum de exequendo, in authen. de eccles. tit. § si autem, qui fa-
cere. & de hæred. & Fal. § si quis uero non implens. & § illud. extr.
de testam. nos quidem. Vel dici potest, & melius, q in piis volun-
tatibus intra sex menses ab insinuatione testamenti numerādos:
q si forte ulterius distulerit, fructus & omne legatū restituere co-
getur, vt in authen. de eccles. tit. § si autem legatum. Vel forte illi
septem menses computabūtur à tempore binæ monitionis, quæ
habet fieri executori, vt eo §. si autē. sicut in legatis soluendis an-
nus computatur hæredi, non solum à tempore aditæ hereditatis,
uerumetiam à tempore admonitorii decreti, ut in prædi. § illud.
Sunt etiam, qui dicunt, q cum hoc tempus non sit à iure determi
natum, episcopi, uel iudicis secularis arbitrio relinquitur statuen
dum, extra de simo. c. 1. de offi. delega. de causis. ff. de iure delib. l.
1. in fi Posset etiam dici, q si primo & secundo monitus differat
exequi non est ulterius expectandus, ut in præ. §. si autem, qui fa-
cere. Nec etiam si incontinenti constet episcopo de malitia eius
nolentis exequi, sicut nec manifeste contumax, expectandus est,
nec esset altera dilatio danda, extra de iudic. ca. 1. C. de tempor.
ap. l. fi. extra de procur. constitutus. 18. distin. si quis. de hoc supra
83 uersicu. 54. quid si unus ex. ¶† Xc. Quid si executor à testatore ad
distribuendum aliqua inter pauperes deputatus, aliquid de bonis
suis in exequendo officium illud expendit, nunquid hoc de duce
tur de bonis & hereditate defuncti, in quibus datus est executor?
Argumen. quod sic, C de episcop. & cleric. nulli. uer. ita tamen, ut
ibi, ne humanitatis obtentu relictæ pecuniæ iudiciorum dispen-
diis erogentur: ubi innuitur, quod episcopus, qui subtituitur à le
ge in locum eius, quem defunctus deputauerat, erat facturus ex-
pensas de hæreditate. Vnde idem dicendum erit in eo, qui fuit à
testatore deputatus, cui episcopus succedit, argum. ff. si quis cau-
f si eam. §. qui iniuriarum.[f]

ADDITIONES.

a Et H. ¶ & Acur.

b Senatores. ¶ Facit ꝫ de tut. §. fi. uers. sed pone. quod.

c Prouinciales. ¶ Illa lex. prouinciales, dicit uocari ex domicilio, non illos
duntaxat, qui sunt inde originarii, sed etiam eos, qui ibi domicilium ha-
bent: & sic concord. quia in utrisque fatetur.

d In fin. ¶ Quid dixerit Ioan. prædictus, sua q. 42. scilicet quod ad requisi-
tionem episcopi pronunciantis, an alter episcopus, sub quo sunt bona, exe
quatur, scripsi. ꝫ. super uer. 64. & omnino uide, quod ibi dixi: ubi etiam au-
ctor hoc remittit.

e Executor. ¶ Legitimus, uel testamentarius: Io. ADDE, an tempus currat
executoribus ignorantibus? Bal. cons. 371. 1. lib. & consi. 160. 2. li & Rom.
consi. 408. Abb. consi. 21. & consi. 20. 2. lib. Et an executor possit moram
purgare? ibidē. Et an si electio pauperū est facta post annū prefixū, execu-
tio ualeat? per Per. de Anch. cōsi. 388. Et an possint legata post annum exe
cutioni mandari, per Bal. consi. 412. 2. lib. Si autem à testatore data sit po-
testas exequendi, q̄ sibi placuerit, an elapso anno episcopus possit se intro
mittere, si executores fuerunt negligentes? uide Bald. consi. 165. & 168.
1. li.

f Iniuriarum. ¶ Hic omnino uide, quod scripsi de testa. nos quidē. in gl. quid
si episcopus. Vltra hoc scias Iaco. de Ra. notasse, ubi ꝫ. ad fi. quod expensæ
moderatæ, quas executores facient, p executione, fient expensis legatario-
rum, uel de quantitate ad illa deputata: non expensis hæredis, pro cuius u-
tilitate non fiant. nec suis propriis, quando itinerando oportet illos ex-
pendere: puta eundo, uel mittendo ad loca, ubi sunt captiui: de quibus ēt
deducetur, quod domi expendissent, nisi forsan ex opera uiuerent, cui tūc
uacare nō poterunt: uel clerici essent, q̄ p̄sences de distributionibus uixis-
sent: allegauit ff. de admi. tut. sed & si. §. j. de pe. hered. l. sed & si. §. quod au
tem Si uero solum p certis legatariis facta fuisset expensa, illis solis im-
putabitur: ut si pro uno solo legato non liquido oportuit pro liquidatione
ꝫ, uel iuris à longe liquidari. facit C. de testi. quoniam. & de appellat. l.
§. j. Item si p id equū uel aliū apparatum emi oportuit, non manebit
apud executorem. sed illi dabitur cui imputata fuit expensa. argum. prēd.
§. quod autem. & ff. de condi. ob causam. sed & si pecuniam. §. 1. Secundum
hoc ad textum inductum per auctorem respondē, ut supra uer. xliij. Pu-
tō tamen uerba ponderanda. si enim testator iuberet xx. captiuos redimi,
omnis expensa, de qua supra imputaretur hæredi: sed si leget mille pro
redemptione captiuorum, de ista summa sine alio hæredis grauamine fient
expensæ necessariæ. & in his procedat dictum Iacobi, quia huic prolixe,
tractatui auctor hanc ultimam addidit quæstionem. ¶ Superaddam alia
quę fuit de facto. quæ est talis: A. testator instituit hæredē non necessarium
fratrē p sanguineū, uel exneū: & post multa legata, & cū plena potestate exe
cutores ad illa deputat. & his uerbis est usus. Instituo B. mihi hæredem uni-
uersalē in omnibus bonis meis hac conditione, q̄ non succedat, nec pos-
sideat dicta bona, nec ipsorum partem possit habere, nec recipere posses-
sionem illorū, donec supra dicta legata per prædictos executores meos fue-
rint plene soluta. quod si dictus B. contra prædicta fecerit, uel possessionē
ipsorum bonorum, uel partis ipsorum reciperet, uel uiolentiam, uel impe-
dimentum executoribus illis inferret, priuo ipsum hæreditate prædicta.
& uolo. quod per executores meos prædictos hæditas ipsa in pias causas
expendat, q̄rit. an hæres prædictus ex sola additione hēditatis incidat in pe-
nam Quod videtur, cum successionem prohibuit ante legata soluta. Suc-
cessio autē est idem. q̄ aditio, quæ fit solo animo, tñ extrinseco declarato
Inst. de hær. qual. & dif. §. pen. & ult. & ff. de acq hær. l. pro hærede. In con-
trarium sic dicendo inducitur perplexitas, quæ factum reddit inutile, ff. de
cond. insti. si Titius. & de leg. 1. si q̄s à filio. in 1. respon. In dubio autem ui
tāda est perplexitas, ff. de reb. dub. l. quoties. de ver. ob. quoties ext. de rest.
spo. literas. uersi. porro. quæ sic declaratur: legata non debentur, nisi hæ-
ditate adita: nec executores illa soluere possunt, nisi post hæreditatē adi-
ta in qua additione pendent omnia in testamento de scripta, C. de fideicōmis.
l. eam quam. ff. de reg. iur. si nemo. His duobus coniunctis, apparet ōrietas
per quam se mutuo impediunt. ff. de testa. tut. si nemo. & C. eod em. l. 1. &
utrobique no. nisi forte dicatur executores exeq. posse hereditate non adi
ta, & posse legata soluere, licet nondum efficaciter debita: facit ff. de cond.
insti. l. mulier. §. si quis hæreditarium seruū. & facit, q̄ post do. meum dixi
supra de tutore: circa princip. Consilium autem fuit in causa prædicta, q̄
aditio animo uoluntate declarato fieri poterat, abstinendo ab apprehen-
sione hæreditatis, uel bonorum ipsius, & hæc prædicta, ponderata uolunta
te testatoris, qui uoluit prouidere, ne executores impedirentur: effectus
autem successionis prohibitæ consistit in apprehensione possessionis bono
rū hæreditatis, ff. de cri. expil. hæred. l. 2. & not. C. de legib. l. non est dubiū
& sic successio talis non est plena: nec uiolat uoluntatem testatoris: quæ pō
deranda est plus: quam uerbi proprietas, ext. de uerborū signifi. propterea
& ibi pcordan. Est tamen sciendum, quod licet testator usus fuerit uerbo
pditionis: non fuit proprie pditio, sed quoddam onus impositum hæredi,
prohibens scilicet apprehensionem hæreditatis ad certum tempus: pcor-
dan. extra de cond appositi. uerum. ibi pcord. & satis de hoc Tu Iurista: qui
volenti sic testari assisteres consilio, tollas hoc dubium: faciendo exprimi:
q̄ post aditam hæreditatem, soluta animo declarato: penitus & in totum
abstineat à rerū hæreditariarū apprehensione. & nullo modo, &c. ¶ An-
necte q. Pe. de Anc. in qua pfuit pl. xlvi. incipiente, pro clariori intelligē
tia. scilicet testator mandauit, q̄ hæres posset hæreditatē uerbo adire, non
autem se de facto immiscere ante solutionem legatorum fiēdā p eius exe-
cutores, quos interim administrare uoluit, & si hæres p̄ faceret, uoluit ip-
sum priuari hæreditate, & illam deuolui ad alium pium locum, accidit, q̄
hæres à duobus debitoribus hæreditariis sponte soluentibus recepit solu
tionem, quærebatur: an per hoc esset hæreditate priuatus? Respondit, q̄
non: si per istā receptionem non fuit impedita administratio executorum
p regulam generalem, Cessante causa, latius aliquātulum ibi uide. Hanc
et addi. Io. An. uide per Old. pl. cviii. ¶ Concludat in hac parte operis q̄-
stio mei Azonis: qui etiam fuit pars causæ publicationis istius: ut in prin.
dixi: & incipit: tempore, quo non extat: qua ponebat, q̄ à tempore: cuius
initii, uel contrarii nō est memoria: legata pauperib. indeterminate soluta
sunt hospitali sancti Hieronymi modo ciuitas fecit statutū, q̄ talia legata
ciuium soluantur alteri hospitali, uel religioso collegio: quærebatur: an ho
spitali sancti Hieronymi præiudicet hoc statutum? Ad negatiuam facit
temporis diuturnitas, quæ proponitur, quæ tantę uirtutis est, q̄ releuat ab
onere probandi. tit. de præscrip. c. 1. in fin. lib. 6. & antiquitas pro iure indu-
citur, de translat. quanto. ubi concord. Nec possunt ciues, qđ non pōt epi-
scopus, uel legatus, de primo, de excess. prelat. ad hęc. de sec̄o, de cōsir. vti.
uel inuti. c. vlt. Item hospitale ꝫm & religiosus locus pactum cum ciuibus
facere non posset in preiudicium primi hospitalis. ex de pact. pletique. Item
non possunt ciues de talibus statuere, quæ ad iudicium ecclesię spectant. de
test. relatum. & c. cum esses. de const. q̄ in ecclesiarum. & quæ scripsi super j.
glo. & c. ecclesia sanctæ Mariæ. de rebus eccle. non. alie. c. fi. de for. compe. c.
j. li. 6. & qđ ibi no. in gl. pe. facit, quod de Imperatore dicitur, supra eod. ti.
§. nunc autem. in fi. & in cle. de re iud. pastoralis. ad fi. Item inuito etiam te
statore legata pia per ecclesiam disponuntur, extra de testa. tua. facit c. ti. re
quisisti. C. de episc. & cle. nunc licet. Fortius igitur inuitis ciuibus, facit x.
q. j. sit quidam satis. facit cle. de reli. do. quia contingit. & quod ibi no. in
gl. per hanc. Ad contrarium inducitur, q̄ statutum ciuis respicit actus sub
rectorū suorum tm̄, quorū personis & ipsorum actibus bene possunt legē
imponere: quæ etiam dicitur ius ciuile, facit 11. distin. catholica. ff. de iust.
& iur. ius ciuile. & l. omnes populi. inducitur l. venditio. §. si constat. fi. cō-
muniz. prēd. & qđ no. ff. de reg. iur. neque pignus. § priuatorum. & l. nec ex
prætorio & C. de decre. decur. super rub. lib. xj. & quod scripsi post Dy. su
per regula, indultum. de reg. iur. li. vj. scilicet legitimā filiorum posse dimi
nui. per statutū. Item constat, quod testator præiudicare potest hospitali
sancti Hieronymi, iubendo illi, uel aliis locis solui. Absurdū aūt vī. ciues
nō posse, q̄ posset priuatus illius loci sub numero ciuium includi? cū pars
contineatur in toto, & minus in pluri, de re. iur. in toto, & regula, plus sem
per. lib. vj. Soluendo tenuit per prius alleg. & per decre. uestra. de loca. &
cond. & quæ ibi dixi in textu, & super gl. j. per statutum prædictum ciuium
nullum præiudicium generari hospitali sancti Hieronymi.

SVMMARIVM.

1 *Filius familias non pōt testari, sed donare: & qua forma fiet hæc donatio.*
2 *Donatio causa mortis à iure per obligationem facta, qua forma concipi debeat.*
3 *In donatione causa mortis quot testes sufficiant.*
4 *Codicillare volens in absentia, uel causa mortis donare, quomodo id efficere possit, & qua forma verborum uti debeat.*
5 *Instrumentum donationis inter uiuos cuius formæ esse debeat.*
6 *Donator inter uiuos uti debet, ne multis conditionib. seu obligationibus implicetur.*
7 *Donatio inter uiuos an sine decreto iudicis, aut insinuatione valeat.*

¶De formis donationum causa mortis, & inter uiuos.

a 14.§. Porro nunc ad propositū a redeamus: quia quis sæpe donat causa mortis, (quia cum sit filiusfamilias, testari non potest) ideo donationis formam sub cōpendio subiiciamus, quæ talis est:

b FORMA b A. filius D eiusdem patris suppositus potestati, quia
1 lege prohibente, etiam patris iussu testari non potest, hanc donationem causa mortis, eodem patre suo ibidem præsente, uolēte, & consentiente, sanus per gratiam Iesu Christi mente, licet æger corpore, fecit & disposuit in hunc modum. In primis quidē donatione causa mortis relinquit pro anima sua tantum expendendum hoc modo, &c. & hoc exequi uoluit per talem, quem suum reliquit commissarium. Item tali legauit talem rem, & tali talē, &c. In fine autem dices: & hæc omnia & singula causa mortis disposuit donationis: & donationē ipsam ualere uoluit & tenere, si ipsum ex hac ægritudine mori contigerit: alioquin nequaquā. Quòd autem filiusfamilias patre permittente possit donare causa mortis, licet testari non possit, habetur ff. de dona. causa mortis, l. tam is. non tamen sine patris permissu, ut ff. de dona. filiusfamiliās. § patri autem. Legare tamen non potest, etiam eo permit
c tente, ff. de lega 1. l. 2. nec testari, ut in prædic. l. tam is. c ¶† Quan-
2 doque verò quis sanus existens, per obligationem donat mortis causa: & tunc sic concipe:

FORMA. A. licet sanus corpore, sciens tamē se mortalitati subiectum, & quandoque necessariò moriturum, hāc causa mortis donationem fecit: donauit nāque mortis causa H. eius fratri ibidem præsenti tale prædium, uel centum libras Turonenses polli citatione offerens. uel sic: Solenni stipulatione promittens dicto H. eidem tradere, dare & exhibere post mortem eius donationis causa dictum prædium, siue dictam pecuniæ quantitatem: & uolens atque paciscens, ut illico dicta eius morte secuta, petitio & exactio rei, uel quantitatis donatę sibi competat pleno iure: nisi cum donationis pœnitens eam specialiter reuocauerit adhuc uiens: uel, nisi contingat ipsum donatarium eidem præmori do-
3 natori. Horum enim altero contingente donatio euanescat. † Et Nota, q̄ in donatione causa mortis sufficiunt quinque testes, C. de dona. causa mortis, l. fin. Quòd si filiafamilias coniugata languens, donat causa mortis, & de dando & tradendo post mor-
d tem se obligat, sic concipitur. d

FORMA. A. filia P. & uxor H. ægra corpore, sed sana mēte, quia in sacris prīs constituta testari non poterat infrà scriptas donōnes cā mortis imminentis. metuens mortis periculum, dicto patre suo presente & consentiente fecit hoc modo: In primis siquidem de dotibus, & bonis, & iuribus suis ad se spectantib. mortis cā donauit predictis patre & marito presentibus & uice & nomine pauperum Christi recipientibus, eorum uice, quos ipsi duxerint eligendos, nominandos, & numerandos, ac si ipsamet elegisset, numerasset, & expresse nominasset, decem libras eorum arbitrio inter eos diuidēdas. Item dicto H. uiro suo nomine proprio recipienti mortis causa donauit quinque libras. Item S. eius fratri præsenti decem libras. Item tali tantum. Residuum autē dotium bonorum & iurium suorum omniū, mortis causa donauit dicto H. uiro suo recipiēti uice & nomine C. & D. filiorum eius: ita tamen, q̄ si quem eorum aliquando sine liberis mori contingat, eius morientis portio ad superstitem mortis causa donatiōne perueniat. Quòd si ambos nullis ex his, uel aliquo eorū liberis superstitibus, contingat decedere, tūc ipsum residuum pro dimidia ad ipsum fratrē suum, & pro reliqua dimidia ad dictum eius uirum

ADDITIONES.

a Propositum. ¶ Quòd expresserit s. §. postremo. Host. in Summa fecit de hac rubricellam super rūb. de dona.
b FORMA. ¶ Rolan. parte 3. ad fi. dubitatur, an fuerit simpliciter donatio. an causa mortis? uide ff. de do. præleg. l. Seia. & de don. causa mortis. l. Seia.
c Tam is. ¶ Incidit quæstio Pil. 84. an pater reuocare possit, an reuocatio spectet ad filium? tenet, q̄ ad filium. Item Accu. in l. 4. C. eo. ti. tenet, q̄ mor te filii, non morte patris confirmatur: ibi uide plenius per Cyn. qui ponit distinctionem. Dy. an donet filius, cōsensu patris rem patris, an propriam? ADDE, ut pulchre per Pet. de Anch. consi. 75.
d Cōcipitur. ¶ Petr. de Ceruotis quæst. quæ incipit, filiofamilias maiori 25. ampliat. hunc casum, loquens de maiore dotata, quæ simpliciter, uel causa mortis donat fratri existenti in eadē potestate de dote: quæritur, an ualeat donatio? & maximè, ut usus fructus quæratur patri? Quæstionis solutionē, quæ multum prolixa est, intimabo. sed præmitto, q̄ gl. ff. de auctor. tut. quæ infra allegatur, uult, q̄ teneat donatio, quo ad proprietatem, sed non, quo ad usumfructum. distinguit enim Petrus an dos fuerit aduentitia: & tunc ualet donatio causa mortis: & quæritur fratri, cui facta est, & patri debebitur usus fructus: quia donatio & alienatio de aduentitiis facta consensu patris, valet, C. de bo. quæ lib. l. fi. §. filius. & ibi not. ff. de don. l. filiusfamilias. & de do. causa mor. l. tam is. §. h. Causa mortis dixi: quia facta inter uiuos constante matrimonio, et de patris consensu, non ualeret donatio dotis. C. de iur. do. l. si prædium. ubi de hoc. Sed si donaret spe futuræ actionis de patris consensu, tunc tenet, ut d. l. tam is. & C. de don. spem. & si fiat fratri, de quo thema loquitur, patri queritur usus fructus: nec dicitur pī auctorizare in rē suā, arg. ff. de auctor. tut. l. 1. in prin. & q̄ dicimus. Dixi de donatione facta constante matrimonio: quia illo soluto, ualeret donatio etiam dotis, nedū actionis, si ad mulierē debebat dos redire. Si uero dos fuit ꝓfectitia, id est, ꝓfecta de bonis patris, uel alterius contemplatione patris, ff. de iure dot. l. profectitia. tunc si constante mrimonio donet inter uiuos, uel simpliciter, quia tunc inter uiuos, ēt si infirma, ff. de do. caus. mor. l. antep. §. fi. & si fiat de patris consensu, non ualeret. tum quia constante mrimonio id nō licet, ut prædi. l. si prædium. tum quia quæreretur patri ex quo ex re patris queritur filio. Inst. per quas perso. nobis acquir. §. j. Si uero filia donauit de dote cā mortis, uel simpliciter spe futuræ actionis, de consensu patris: tūc si dos, uel actio est peruentura ad ipsum, ualet donatio secuta morte filiæ, q̄m mortis cā donauerat: uel simpliciter donauit spem actionis, sed effectū habebit utroque casu, cū actio transibit ad ipsam, q̄ erit ipsa instituta, uel exhæredata, C. de rei uxo. actio. l. una. §. uideamus, & §. & hoc. & omne pactū ipsius filiæ ualet eo casu, ff. de pac. do. l. cum dos. & his casibus quæritur patri usus fructus, ut s. Si aūt dos, uel actio peruentura esset ad patrem, q̄ est filia præmoriente, ut præ. l. cum dotis. in fi. & C. fol. mat. quem ad. dos. l. dos à parte. tunc non ualet: cum pater donasse filio uideatur, ff. de do. in don tionibus. §. pe. & cum sibi quæritur ex re sua. C. de bo. quæ li. cum oportet. & Instit. per quas pers. §. j. Sed dicit, fortè illam postea confirmari morte patris, sicut si ipse pater donasset. C. de do. inter uir. & uxo. l. donationes. & sic, secundum eum, erit in pendenti donatio talis facta de dote causa mortis, uel simpliciter de spe futuræ actionis, sicut alle. ff. de usufruc. sed & si quis. §. interdum. cū simili. Subdit aūt, q̄ ex omnibus causis prædictis uno casu requiritur mors patris & filiæ, uel filii donantis, scilicet qñ dos fuit profectitia, & ad patrē peruentura: q̄ est præmorientis filia. Satis placet hæc distinctio. Audiui in quādam quæstione facti dominum meum defendere donationē, de qua quæritur, dicens, hanc patris permissionem operari, quo ad hunc actum id q̄, quo ad omnes, operatur emancipatio. C. ad Maced. si permittente. & ff. de do. causa mortis. l. tam is. Sed constat emancipatū id posse: ergo, &c. Inducebat etiam l. ff. de pecul. sed si damnum. §. 1. per quam patet, patrem, uel dominum concedendo peculium filio, uel seruo, cōcessisse uideri potestatem contrahendæ obligationis, etiā cum his, qui in ipsius sunt potestate: ad idem Insti. q̄ cum eo. §. cum aūt. Patria igitur potestas nō habet impedire donationem, cum à uoluntate donantis, non à uoluntate permittentis processerit donatio: facit l. de eo. in fi. ff. ad l. Cor. de fal. & de condi. & demonstr. l. conditionib. Subdebat etiam per l. fistulas. §. 1. ff. de contrahen. emp. q̄ in profectitia dote ad patrem reuersura, per l. C. fol. mat. l. dos à patre. etiam si consentiret actui, per quem peruenire ad ipsum, uideretur tenere consensus: fortius in casu quæstionis: & licet gl. quā in prin. allegaui. dicat donationem, de qua quæritur, non tenere, quo ad usumfructum, dicebat sic defendi ꝓprium: ex quo tenet, quo ad proprietatē, si non pōt usus fructus quæri patri, quæratur filio proprietario: sicut q̄ per seruum uni dominis quæri non potest, alteri in solidum quæritur, ff. de stipula. seruorum. l. proinde. §. fina. cum l. sequen. Item liber homo bonā fide possessus: id quod sic possidenti non potest acquirere, quæritur sibi, ff. de acquirendo rerum dom. liber homo. §. fi. Sic etiam cum seruus stipulatur actum, cuius executio ad dominum pertinere non pōt, sibi id competit. Instit. de stipul. seruor. §. sed cum factum. Pro principali dicto expresse facit glo. Accur. in authen. idem est in his. C. de bon. quæ liberis. ubi dicit, filio quæri usumfructum sibi legatum, & nō patri: quia seruitus esse non pōt. ff. de usufructu legato. l. 1. Et ēm hoc, non auctorizat sibi pater. Itē diuersa sunt auctorizare & permittere, uel ꝓsentire. unde q̄ scripsi ex. de eccle. ædifi. ad audientiam. secundo, super prima gl. Item scias, q̄ sicut pater filio, uel filiæ in potestate cōstitutis, donare non pōt: ita nec illorum coniungi genero, uel nurui. ff. de don. inter uirum & uxorem. l. 3. §. quæ in eiusdē. ubi etiam not. & pater eodem tit. l. cum hic status. §. oratio. non obtinuit prædicta l. 3. §. socrui. & C. eo. tit. si te in uacuam. in quibus socrus donat genero, uel nurui: quia ibi deficit prohibitionis ratio, cum fœmina filios in potestate non habeant, Instit. de adop. §. fœminę. & ibi concordan. propter q̄ nedum nurui, uel genero, sed etiam filio, uel filiæ donare posset mater, C. de don. inter uirum & uxor. l. si constante. non sic, si uiueret maritus habens illos in potestate: ut ibi no. Quod autem de potestate dicitur, semper tenendum est, nisi exempti appareant: incumbit ergo illis probatio: facit Insti. de senatusconsul. Tertul. §. 1. & quod ibi not.

ADDE, quòd pater possit consentire filiæ donanti dotem fratri in eadem potestate Oldr. cuius prædicta sunt uerba, consilio 26. incipiente, pater cōsensit filio. Ab. consi. 41. secundo libro. Quòd autem filius possit donare ipsi patri, ipso authorizante, uel potius consentiente, tenet Bal. consilio 59. secundo lib. Ang. consi. 143. Rom. consilio 345. An autem ualeat donatio facta inter uirum & uxorē, quando pater alterius se obligaret pro prædicto, uide Bald. consilio 29. 3. libro. Et an ualeat donatio facta per filium socero patris sui, de re, in qua pater habebat usumfructum ipso consentiente. Pet. de Anch. consi. 105.

a viru donationis mortis cā deueniat[a]: ꝓmittens solenni stipulatione interueniente cuilibet prędictorū donatariorū ibidē prę-sentium recipienti suo nomine ꝓ donatione sibi facta & vice illius, uel illorū, cuius, uel quorū nomine donatū est, idē dare, tradere, & exhibere quantitatē, rē, uel res donatas ipsius donantis morte secuta: uolens atq; paciscens, quantitatū rei, uel rerū donatarū illico post mortē eius petitio & exactio cōpetat pleno iure: nisi uel donatariū pręmori, aut eā ad hac ęgritudine liberari, uel donationis pęnitere cōtingat. Horū. n. quocunq; ꝯtingente, donatio reuocata sit, & penitus euanescat, Vel sic, secundum

b M. de Fano[b]:

FORMA. Ego Berta, quāuis sana, uel infirma, cā mortis do & dono tibi tali priori, uel fratri, omnia mea bona, uel talē rē, uel tantā pecuniā, ut post mortē meā vobis illico ꝯpetat petitio, & sit uestrū, quod dono: q̄ donationē ꝑ me meosque hæredes, firmā habere & tenere ꝓmitto irreuocabiliter, ni specialiter reuocarē nominando ꝑsonā donatarii: & speciē, & quantitatē donationis, q̄ uol uero reuocare: & do tibi licentiā & auctoritatē me mortua intrādi possessionē amoto inde & eiecto quolibet possessore, & hæc omnia ꝓmitto tibi stipulatione solenni attendere & obseruare, sub pena cētū librarū ꝑ me & hr̄des meos ꝓmissa, & à te prædicto noīe stipulata: & ꝓ his obseruandis & pęna soluenda tibi prædicto noīe obligo omnia bona. Veruntā ꝑmissæ formæ magis placent. Et nota, ꝙ hæc forma vtilior est q̄ testm̄, c uel codicilli: quia si pōt irreuocabiliter fieri, ff. de don. cā mor.[c] ubi multo fortius pōt sub quadā cōditione irreuocabiliter firmari: quia cui licet plus, & minus, ut s̄. § compendiosè. uersi. sed d qd si iste non. n. indiget talis donatio insinuatione iudicis[d], nec traditione possessionis, nec aditione hr̄ditatis: sed statim à morte trāsit dominiū in donatariū. Hoc ꝓbat in Summa Azonis in ti. e de don. cau mor.[e] ¶†Si autem uelit quis in absentia codicillari, 4 uel causa mortis donare, faciat epistolam per manum publicam cum subscriptione sex testium sub hac forma:

f ¶FORMA[f]. Religiosis viris, tali ꝑposito & capitulo, uel tali priori, uel guardiano, & fratrib. talis loci, salutē in dn̄o. Noueritis, &c. Ponat forma codicilli uel donationis cā mortis, ꝓut s̄. & j̄. de uerbo ad uerbū scriptæ s̄. & valebit, ut C. de fideicom. l. & in epistola. Promissio tn̄ pœnę inter absentes valere nō pōt, sed bonorum obligatio sic: & ēt codicilli valent inter absentes, etiam si nō sit ibi forma epistolæ: sed simpliciter codicilli. Donatio autem firma statim potest hoc modo fieri:

¶FORMA. Ego talis ꝓ anima mea, & parentū meorū, & ꝓ remissione peccatorū meorū, purè, liberè & irreuocabiliter inter viuos do, dono, & offero tibi, tali priori, vel syndico recipienti noīe & vice fratrū, & ecclesiæ talis, talē vineā vel omnia, bona, quæ habeo & teneo, vel alii ꝓ me, & iura & actiōes, quas habeo ꝯ quascunq; personas, solo mihi vsufructu, dum vixero, reseruato ad habendū, tenendū, & quicquid placuerit dictis fratribus, faciendū, cū oīb. suis pertinentiis & iuribus, & licet ꝑ vsusfructus retentionē intelligat̄ facta traditio, nihilominus tn̄ me tuo noīe ꝓ eis ad maiorē cautelā ꝯstituo possidere, dans tibi licētiā ꝓpria auctoritate intrandi, & ꝓmittēs malū dolū abesse, abfuturūq; eē, & res ꝑdictas habere licere, cedens iura & actiones reales & personales, vtiles & directas: & te procuratorē noīe ipsorū facio in rem tuā: q̄ donationē in perpetuū irreuocabiliter firmā habere, & tenere ꝑ me & meos hr̄des tibi prędictis personis stipulanti ꝓmitto, sub tanta pœna in stipulatione solenni ꝓmissa: ꝓ qua pęna, & oīb. pręmissis tibi obligo noīe, quo s̄. omnia bona & iura, quæ ad me possent vllo tēpore pertinere: qua pœna soluta, vel nō ꝑdicta omnia rata & firma permaneant. Potest ēt dici, & ꝓmitto dictā donationē non reuocare, vel in vita, vel in morte, neq; occasione ingratitudinis, neq; superueniētiū liberorū, C. de reuoca. don. l. fi. & l. his solis. & l. si vnquā. 17. q. vlt. quicunq;. Quā quidē donationē, si summa quingentorū aureorum excederet, pluriū donationū vires obtinere volo: quę oēs intra ꝑdictā quantitatē existāt. Optimū tn̄ esset si singulæ donatę possessiones specificarent̄: qa tūc tot essent donationes, quot res, g nec indigent insinuatione, C. de dona. sancimus[g]. ff. de euic. qđ dr̄. & l. seq. ff. de ver. obl. scire. & not C. de sacrosan. eccl. illud q̄dē. Potest ēt hoc ꝑ epistolā fieri, vt ꝑdixi, & valebūt oīa, excepta stipulatione. C. de dona. si aliquid. vel dic, vt j̄. ver. ꝓx. Quidā aūt dicūt, ꝙ si, qđ donat̄, valet quingentos aureos, nō sufficit prędicta forma: imò dēt primo totus ꝯtus scribi, & postea corā iudice partibus publicari iudicis auctoritate: & tūc in fine instrī ita dicet̄. Hęc oīa in scriptis corā tali dn̄o iudice suā auctoritatē ꝑbente facta & insinuata sunt presentibus & subscriptis in præ-h sentia taliū testiū. Ego A. donator oīa ꝑdicta fieri rogaui & sub-5 scripsi. Et bene est, ꝙ iudex similiter se subscribat[h]. ¶†Et qm̄ hic de forma

ADDITIONES.

Deueniāt. ¶ Bene enim donans cā mortis donatario substituit, C. eodē, l. Que aūt actio cōpetat substituto, ibi not. & plenius ꝑ Cy. q. 1. Et an requiratur stipulatio substituti, ibi vide in 3. q. vbi tres opiniones inuenies s. D. Cy. dn̄i mei, & Pe. de Bel. in quibusdā tn̄ scriptis aliter habeo opi. Azo & Odoff. q̄ ibi dicatur. ADDE ad principiū huius tit. dū dicit, pauperes eligendos, &c. an executor, cui dat̄ cōmoditas pauperes eligēdi, possit eligere filiū ꝓpriū, tanq̄ paupe: ē & si elegerit, an cā pietatis, an vero filiationis elegisse uideatur? vide Bald. in l. tutor. §. quæ tutoris. ff. de execu. tutor.

b M. de Fano. ¶ char. 3. vbi de his: & autor hic immiscuit gl. cum tex.

c Causa mor. ¶ Lex illa dicit ꝯrium, s. quod vbi mortis causa donatur, ita ꝙ nulla de causa reuocari possit, intelligitur donatio inter viuos: & ideo nō cadit in coniuges. ADDE omnino, vt per Alex. in l. quæ dotis. ff. sol. mat. & per me in addi. ad Bar. ibi.

d Iudicis. ¶ C. eod. tit. l. fi.

e. Causa. mor. ¶ Et ibi in fi. no. differentias inter hanc donationem & legatū: & Accur. Inst. de do. post prin. dicit tex. quod ferè per omnia connumerant̄ legatis, per Host. ubi s. §. j. in fi. & per Cy. plene. in l. fi. C. eod. ti. scilicet de donat. cau. mor.

f FORMA. ¶ Iure veteri ēt donatio causa mortis requirebat stipulationem, ff. e. l. mortis causa. & sic necessaria erat præsentia. ff. de ver. obl. l. 1. in prin. sed iure Codicis non est necessaria: & sic per epistolam donationes, ēt inter viuos expediri possunt. C. de donat. si quis argentum. § pe. & vlti. intermedio nuncio, vel epistola, vt hic.

g Sancimus. ¶ Per illam legem cōiter tenetur ꝯrium: cum illa requirat diuersis tēporibus illas fieri, vt censeantur diuersæ, §. si quis aūt per diuersa tempora. ꝙ ibi placuit Iaco. de Are. dicenti, ꝙ cum plura exigantur, vno deficiente, totum deficit, ff. de duor. l. fi. de iti. actuq; priua. l. 3. §. deinde. bene facit ff. de nau. fœn. l. nihil. §. quod in singulos. & ideo Si. Vin. & Gui. de Suz. in l. sancimus. ibi: idem ponit Cy. hoc uide j̄. de don. §. j. ver. quid si aliquis dat. & vide quod super eo dixi de diuersis donationib. factis in fraudem legis: & quid si vna facta pluribus accedit ADDE Old. cons. 254. Ro. pulchre cons. 305. Bal. cons. 50. & 408. 2. lib.

h Subscribat. ¶ Hęc subscriptio donantis & iudicis non est in vsu de forma etiam insinuationis Doctores varie loquuntur. quidā. n. sunt dicentes, ꝙ insinuatio est prȩexistentis donationis in scripturā redactæ apud ꝯpetētē iudicem facta publicatio: & eius actoritate in publica monimenta, vel acta facta redactio, ut perpetuo & facilior sit veritatis probatio: & hoc voluit auctor in præcedentibus verbis dicere: & pro his facit C. de dona. in hac, in auth. vt frat. filij, §. illud. Collat. 5. & ea. Col. vt nulli iudi. §. & hoc peruenit. & de defen. ciui. §. non habente. Col. 3. Et dicunt isti nō esse nouū, ꝙ actus per vnum celebratus, pro sui vltima perfectione apud aliū duplicet, C. de adop. l. 2. & tit. seq. de eman. lib. l. iubemus. arg. C. de his, qui ven. ęta. impe. l. 2. Patet hoc idem in memorialibus ciuitatis Bononiæ, apud quę ꝯctus factus repetit̄, alias certā summā excedēs, non ualeret: sed aliis nō q̄runt hanc duplicationē: sm̄ quos pro solenni insinuatione sufficit, ꝙ de donatione facta sit scriptura apud cōpetentē iudicē publicata, ut notat Azo in Summa de dona. §. licet aūt. Goff. in Sum. eo. tit. §. itē requirit. & Host. in Sum. §. quæ donatio. pro hoc facit C. de do. l. in donationibus. & qđ no. in cle. de sum. tri. in 3. gl. & hoc apud nos seruat̄: qa vnico ꝯctu fit donatio corā iudice auctorizante: & dr̄ insinuata. Sed primi dicunt, ꝙ hoc resistit causis, ꝑ quas insinuatio fuit inuenta: quas dicunt has, vt inter donationē & insinuationē possit donans deliberare, an sibi expediat per insinuationē cōfirmare donationē. bene facit in auth. de appel. & intra quę tēpora. vltra prin. ver. vt liceat. & quod ibi not. Coll. 4. & vt iteratio actus ostendat mētis perdurationē facit C. de plus petit. l. vna. & ex. eo. tit. c. vnico: & vt tollatur deceptionis suspicio, C. ad Velle. l. si mulier. 2. & occurratur falsis ꝓbationibus. C. de dona. data. Sed secundo ad primas duas rōnes rn̄dere possunt, illas procedere, si inter illa duo necessariū esset certi tēporis interuallum: quod nō est: & sic in instanti illa duo diuisim fieri possent: & sic cessant causæ. Ad tertiā & quartā non expedit rn̄dere, quæ concurrunt, ēt si vnicus actus fuit. Sed quia dictū est, ꝙ corā cōpetenti iudice fieri dēt insinuatio, quæritur, quis erit iudex cōpetens, an personarū, an rerum donatarum, an neuter sponte aditus? De primis non dubitatur, sed sic de vltimo. Et, vt me expediā, eo casu sequerer opinionē primorum, vt primo fieret ꝯctus, si ille iudex sit cōpetens, adeatur pro insinuatione fienda: facit ff. de iudi. hęres absens. §. j. de foro comp. c. fi. & c. Romana. §. ꝯhentes li. 6. Et ꝙ non sit necessarius iudex rerum. patet C. de dona. data. in fi. & l. in hac. in prin. ad idem. C. de ꝯtrahend. empt. l. j. Faciunt aduocati in his, & similibus. confici instrumenta de domicilio ibi electo, vel de iurisdictionis prorogatione. Prima placet. Viso de iudice, quæro de tempore. an scilicet die feriato ob honorem Dei fieri possit insinuatio? tenetur, quod sic: cum hoc non requirat causæ cognitionem, & sit iurisdictionis voluntarię, C. de feriis, l. actus. & faciunt not. s̄. de feriis, §. 2. versi. porro. & per Hostie. in Summa de feriis, §. 3. versi. sed quæ pertinent. facit ff. quis ord. in bon. poss. ser. l. 2. §. dies. Seruatur etiam, quod sæpe in loco priuato fiunt tales insinuationes: iudici propter ætatem, vel sexum declinantem ad locum talem. facit ff. de interog. act. l. voluit prætor. in fin. Et vt ibi not. non obstat ff. de iust. & iure, l. penult. in fin. quæ loquitur in illo actu, quo requiritur plena causæ cognitio: quo casu sedere debet, vbi ius reddere consuleuit, vt ibi. Vltimo sciendum, id quod de insinuatione dicitur, habere casus exceptos quos uide per Hostiens. in præd. §. quæ donatio. in Sum. de donat. inter quos est donatio, quæ fit per principem: etiam priuatæ personæ: vel principi per priuatum, ut C. eo. sancimus. & authen. ibi posita Illę enim non subiiciuntur legib. nec quantum ad insinuationem, vt ibi: nec quantum ad personarum capacitatem. C. de donat. inter vir. & vxor. l. penult. Multis autem vr̄, ꝙ cū hodie reges in regnis suis de facto vicem imperatoris obtineant, idē sit in illis dicendum: & eo amplius in his, q̄ n̄ recognoscūt Imperiū: uide, qđ scripsi de ver. sig. sup quibusdā. sup ver. regnū. & extr. de re iu. cū te. in gl. magna, uers. sed nunqd reges. ADDE, qđ sit insinuatio, Pau. de Cas. ꝯs. 309. Old. cuius ꝑdicta sūt verba cōs. 254. licet Io. An. discrepet ab eius opi. apud quē iudicē dēt fieri insinuatio: & opi. Io. An. sequit̄ Imo. in l. Modestinus. ff. de do. & ibi vide Bar. Insinuatio aūt pt fieri ex interuallo, sm̄ Ro. ꝯs. 215. & Ang. ꝯs. 179. Et ꝙ donatio facta in pręsentia principis, sicut princeps, non egeat insinuatione, tenet Bal. consi. 303. 1. lib. Et ꝙ donatio regum non subiaceat insinationi, posuit Old. consi. 221.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

de forma donationis cā mortis diximus, cōsequens est, vt instrm
a donationis inter viuos formemus[a]: cuius forma hæc erit:
b ¶ FORMA[b]. Titius dedit, tradidit & donauit purè, liberè, simplr inter viuos, ac irreuocabiliter, perpetuo, pprio iure P. p se suisq; hrdibus recipienti domū talē in tali loco sitam, cuius ɔfines sunt tales, ad habendū, tenendū: & possidendū: & quicqd sibi, & suis hæred. deinceps placuerit: ppetuo faciendū, cū oīb. & singulis, quæ intra pdictos confines, uel alios, si qui forent continent, accessibus: & egressibus, vsq; ad viā publicā, & cum oīb. & singulis, quæ habet s. se, vel j. seu intra se & ex, omniq; iure & actione, vsu seu requisitione, sibi ex ea, uel pro ea re, aut ipsi rei modo aliquo pertinēte q rē idē T. se dicti P. præcario noīe ɔstituit possidere, donec ipsius rei possessionē acceperit corporalē: q quidē accipiendi auctoritate sua, & retinendi deinceps, ei omnimodā & liberā licentiā dedit: pmittens p se, suisq; hrdibus dicto P. pro se suisq; hrdibus stipulanti pmissam donationē, & oīa & singula s. scripta perpetuo rata, grata & firma habere, tenere, & nō ɔ facere, vl venire p se, vl p aliū, aliqua cā, uel ingenio, de iure, vel defacto: nec ipsam donationē ingratitudine, vel cā aliqua reuocare, sub pœna centū librarū Turonensim stipulatione promissa ac refectione damnorū & expensarū litis & ex: & obligatione omniū bonorū suorū: qua pœna soluta, uel nō, pdicta
c oīa & singula firma perdurēt[c]. Et hæc forma pbat Instit. de donat & ff. eo. l. j. in princ. & C. eo p totū, ex, eo. c. fi. & C. de reuoc. don. l. fi. Vel dic, vt s. ver. donatio. Instrm vero cessiōis ex cā donationis factæ, vide s. de cession. action. §. secundo. vers. si vero. Itē Instrm donationis in solutū, vide j. in tract. libel. de solut. §. j. uer.
d sed & si res[d]. Itē formā donationis, quā facit de oīb. bonis suis is, qui monasteriū ingredit, vide j. de regul. & transeun. ad relig.
6 versi hic quoq;. ¶ † Et nota[e], ꝙ si donator se obligat ad defen-
e sionē rei donatæ, illlud ēt scribendū est Donatores tn̄ nolunt se multis conditionibus, seu obligationib. implicari: imò valde de-
7 cet donatariū ad hoc niti. † Itē not. ꝙ donationes vltra summā quingētorū aureorū, fieri debent cū insinuatione, id est cum decreto iudicis: alias non valent, vt C. de dona. si qs argentum. nisi
f fiant ad pios vsus, vt C. de sacrosan. eccle. illud[f]. in auth. de non
g alienan. aut permu § si minus[g].

ADDITIONES.

a Formemus. ¶ Tale fuit s. prox. sed ibi nō dabat vsusfructus: no. aūt Accur. C. de donat. cā mor. l. fi. ꝙ in dubio præsumitur donatio inter viuos: quod intellexit. Pil. q. 123. etiam si dicat: pro remedio animæ in donatione: vide Host. vbi s. §. 1. versi. 1.

b FORMA. ¶ Rolan. parte i. circa medium.

c Perdurent. ¶ Hucusque Roland.

d Si res. ¶ Bene est primus §. in tractatu de solutionibus, sed respectu rubricę est secundus.

e Et nota. ¶ secundum Roland.

f Illud. ¶ Lex illa vult ɔriū: & vide, qđ ibi not. Pil. q. 123. tenet, donationē factā ecclesiæ, vel religioso loco sine insinuatione, tenere, licet excedat. Et rōnē sumit ex §. statim all. nam si differunt imperium, & sacerdotiū, & imperio sine insinuatione donatur, vt ibi, & in auth. vt non fiant pignorat. §. j. & quę paria sunt, paria iura desiderant, C. de const. pecu. l. fi. ff. de pecu. in bonę fidei. & l. quoties. §. fin. ergo idem in sacerdotio. ADDE Paulum de Cast. consi. 32. & 103. idem tenentem.

g Minus. ¶ De præd. l. si quis. & l. sancimus. dubitatur. an f. his legibus, q insinuatione pcipiunt: renūciare possit donans. Guido de Suzar. in l. pe. C. de don. & in l. illud. C. de sac. san. ecle. tenet, ꝙ sic, d inmodo exprimant leges hoc prohibentes, cū legū austeritas pactis litigantiū mitiget, C. de temp. appel. l. vlti. in fi. ff. de ædi. edic. querit. §. si venditor. facit C. de pact. si qs in ɔscribēdo. ff. de pact. l. pacisci. & qđ no. ff. de do. l. fideiussori. Simō Vncē. in l. sancimus C. de don. & Cy. e. ti. l. pe. in fi. tenet ɔriū, qđ mihi placet: cū legi prohibenti renūciari nō possit, vt in re dotali, & minoris: & donatione inter ɔiuges, vel similibus: ne prohibitū vna via, pcedat alia, de reg. iur. cū quid vna. lib. 6. Itē ius illud est publicū vtilitate, ne p metū, uel fraudē donantes grauiter lędant: q duo corā iudice cessare psumunt, C. de his, qui per met. iud. l. j. ff. qđ me. cā, l. fi. & Reipublicę expedit, ne qs re sua malè vtat, Instit. de his, q sui, uel alie. iur. sunt. §. sed hoc. maxime, q a donare est perdere, ff. de dona. l. filiusfamilias. Hanc partē tenuit Iac. de Bel. in sua q. v. ex lecturas, quæ tractat de donatione facta nepoti p auiam. Inducit, ꝙ insinuatio respicit ēt fauorē donatarii, in auth. ut fratrū filij, §. illud. C. de donat. l. dona. & l. data. in fi. Tn̄ fatetur, ꝙ ēt ɔcurrens renūciatio nō teneret. Sed qd si renuncians iurauit nō ɔuenire, & de omissione insinuationis nō opponere? & sm opi. Gui. de qua s. nō est quęstio, cū p eam teneat renūciatio sine iuro. Procedit ergo quæstio sm ɔria, de qua dixi: & ꝙ cum iuro teneat, facit auth. sacramenta. C. si aduer. ven. & qđ ibi no. in 3 gl. & decre. cū ɔtingat. de iureiur. & e. tit. quēadmodū in fi. & c. licet. li. 6, & c. j. de pact. quis. Ad idē facit q a donatio sine insinuatione nō est penitus inimica iuris: qđ patet: q a tenet j. legitimā summā, ut in l. sancimus. C. de do. Ad ɔriū facit, quod no. in §. item sacramenta, in vsib. feud. tit. de pac. iura. firmand. in 3. glo. in prin. Itē cū donare sit perdere, vt s. dixi, patens est læsio. Sed huic rn̄debit p regulam, scienti. cū ɔcord. lib. 6. p qđ, vbi præstitū sit nō dolo, vi, uel metu, vr seruandū. p prima iura. Hoc aūt certū est, ꝙ renūciatio q fieret de l. si vnquā, C. de reuoc. don. ēt cū iuro nō teneret. Ratio, q a nō est lex illa in fauorē inducta donantis & renunciantis, sed in fauorem filiorū, C. vt in pos. leg. l. 2. & pen. & qđ ibi no. & ff. ad l. Fal qđ de bonis in fi. Sed quid si debebas mihi mille aureos, quos tibi sine insinuatione remisi, faciendo pactū de non petendo? Vr, ꝙ nō valeat, cū sit donatio, pactū remittere, ut probat lex j. ff. de transact. vel saltē donationi similis: & sic idē dēt esse iudicium, ff. de legi. nō possunt. Ad ɔriū: q a suæ rei quisque est moderator & arbiter, nisi in quantū prohibitus reperit, C. mand. in re mandata. C. de Iudæis, nemo est eius. de ɔhen. em p. licet dudū. Albe. Pap. in pręd. l. j. dicit, multū referre inter directū & obl:quum: allegat ff. de neg. gest. soluendo. de sol l. solutionē. pro ignorante, p p. qđ tenet tale pactū ualere: alle. ēt C. de appel. l. fi. ff. de autor. tu. l. j. §. j. & de li. leg. l. si quis duos. bene facit ex de his, q fiunt à præla. cū apostolica. ad fi. Fuit ēt alia quęstio de facto: Duo fratres habentes bona paterna, & acquisita, ɔctū talē inter se fecerunt: quia eorū quisq; donauit alteri oīa bona paterna. ut superuiuens, vel eius liberi. haberent oīa illa bona decedentis sine liberis: mortuo vno sine liberis, & sic existente conditione, opponebat superstiti ɔctū illū fuisse donationis: & sic nō valuisse: q a nō fuerat eius facta insinuatio, cū bona illa paterna excederent quantitatē insinuatione taxatā: ad qđ allegabat, ēt ipsos fratres verbo donationis vsos fuisse in ɔctu: ergo sic sensisse vident, ff. de supel. leg. l. Labeo. Pro hac parte inducebat l. donari. ff. de reg. iur. ubi dr illud donari, quod nullo iure cogente pcedit: & hoc fuit tale: ergo, &c. Contrariū fuit iudicatū p l. licet. C. de pactis. & qđ ibi no. & p l j. ff. de donat. Cū enim hoc quisq; fratrū cōmodū ɔseq posset. & ad hoc tenebatur: ergo non est donatio, sed est promissio quædā ex honesta cā facta, ne patrimoniū trāsiret in extraneos, ut in pd. l. j. sicut nec dr, ꝙ remunerationis cā datur, eod. tit. l. Aquilius. Nec vr ex testō capere is, qui tm̄ erogatus est: quātum recepit, ff. de lega. j. l. ciuitatibus. §. fi. Pone casum: Cum testator fundū valentē centū mihi legauit, si centū dedero. Non obstat, quod de donatione illorū fratrū dictum fuit, s. ꝙ donabant: q a veritatē, quę naturaliter inest rei, nominatio non immutat. ēt si papalis sit. patet in cle. de sent. excom. c. vlt. 2. respon. vbi ɔcord. patet id ff. de castren. pecu. si forte. cōcor. ff loca. si vno. alias, si insulā. in prin. & de rescrip. ver si insulā. & vide, qđ no. ex de verb. sig. ppterea. Ad l. donari. rn̄det, ꝙ nō intendit omne id donatū intelligi, quod ius dare non cogit: q a sm id sequeret, ꝙ oēs ɔctus: q sunt voluntarij, essent donationes: facit C. de iu. deli. nec emere. C. de act. & oblig. l. licet. Intelligenda est igitur regula priuatiue, vt id nō sit donatio: ad qđ cogit necessitas, ff. de adimen. leg. rem legatā in fi. & de leg. 2. vnū ex familia. §. j. Vltimo nota, ꝙ autor hic & bis s. in forma declarat, qūo intelligit solidū: de quo loquitur j. de don. ver. q d si aliquis. & de quo in legibus, si qs argentum. & sancimus. superius alleg. s. p aureo. cōcor. Accur. C. de ser. fug. l. quicunq; in gl. 2. quorū. 87. faciunt libram auri, C. de suscept. & arca. l. quoties li. x. vide Vber. de Bo. in d. l. sancimus. reprehendit illos, qui recipiunt solidū, prout recipit in cōi pro 12. donariis: p q bus facit Lombar. l. 2. de quantitate solidorū, p totū, & qđ no. B. de Iudæ. c. fin. in 3. gl. sm quod vsq; ad 25. lib. mnnetæ localis poterit donatio fieri sine insinuatione. & ultra non. Et hoc ēt secutus fuit iudex Montispulzani in Tuscia, qui donationem factā ad trecentas libras reuocauit, in quantū excedebat 25 libras: quem reprehendit Rof. dicens, istū non Iuristā, licet de brodio iuris gustasset. hoc aūt no. in libel. si quis ius dic. non obtemp. ver sed illud quæritur. Cy. bis alle. Rof. sed non ibi ideo apposui: concordat, qđ scripsi & probaui post Vincen. & Gofr. super ipsa 3. gl. decre. vlt. de Iudæ. qđ omnino videas, Parum tn̄ est vtilis in Italia taxatio legis: & ideo p statuta ciuitatū prouisum est longe minoris quantitatis. vnde in ciuitate Bononię vltra quinquaginta li. Bononien. quæ ualent parum vltra 35. florenos, & qn̄q; minus, requiritur insinuatio. ADDE, ꝙ Oldra consi. 173. incip. quis hæres tenet insinationi renunciari non posse, nec l. si vnq. C. de reuoc. dona. de quo ēt Rom. consi. 269. dicit, cum iuro non posse renunciari. Bald. ēt consi. 441. 2. lib. tenet illam reuocari, licet sit facta ecclesiæ purè: quia nunq monasterium habetur loco filij, nisi illud ille sit ingressus. Et ꝙ insinuationi non possit renunciari tenet Bal consi. 97. 3. lib. & ꝙ etiam cum iuro non possit renunciari, tenet Bal. consi. 99. 3. lib. Ang. consi. 94. Paul. de Cast. cōsil. 100. & 105. Abbas uero consi. 10. tenet contrarium, & Fede. consi. 191. An autem pactum liberatorium de non petendo, egeat insinuatione: Ang. consi. 77. tenet, ꝙ sic, & Bal. consi. 478. 4. lib. Et ꝙ donatio uicissim facta nō egeat insinuatione, tenet Old. consil. 139. Ang. consil. 149. Rom. consil. 36. ubi pulchre, etiam si non sint coniuncti. Tenet etiam ibi, quod non sit reuocata per superuenientiam filiorum.

SVMMARIVM.

1 *Hæres non instituitur in codicillo.*
2 *Codicillus factus ab illo, qui facere non potest, an sit validus.*
3 *Codicillus an possit fieri nullo facto testamento, aut post factum testamentum.*
4 *Codicillus ante conditum testamentum, vel nullo condito, qua forma fieri debeat.*
5 *Codicillus an per alium codicillum, vel testamentum rumpatur.*
6 *Codicillus post testamentum faciendus, qua forma fieri debeat.*
7 *In testamento facto post codicillum, debet fieri mentio de codicillo præcedenti.*

15 §. Viso de impugnatione testamenti, aliqua etiam de codicillo dicamus: & licet s. §. compendoisè. in plerisque locis de hoc dixerimus, aliqua tamen specialiter hic tangamus. Potest autem fieri & nuncupatiue, & in scriptis,
a prout de testamento scriptum est s. §. vt autem[a]. ¶ † Opponitur
1 ergo ɔ codicillū, ꝙ in eo euacuat taliter testū: quod esse non potest, quin hæres institutus in testō semp remaneat. in codicillo enim

ADDITIO.

a Autem. ¶ Versi. ad huius autem.

loenim non instituit hæres, Instit. de hæred. inst. in prin. quia in eo hæreditas nec datur, nec adimitur, nec confirmatur, nec aliquis exhæredatur, nec substituitur, C. de cod. l. 2. Inst. e. §. codicillis & §. dire &c. ff. de iure cod. l. 2 § fi. Si tñ testator dixerit, vnũ ex hæredib. nõ mereri voluntatẽ suã auferetur hereditas, ut indigno. C. de his qui. ut indi. hære. auf. hereditas. Sed & priuilegio militari ꝓt in
2 codicillo hęres institui, ff. de test. mil. codicil. ¶ †Itẽ opponit, ꝙ est factus ab eo, qui facere non põt: puta à furioso, C. de codicil. l. 2. § furiosus. Et bñ, qui põt, uel non põt testari, põt uel non potest codicillari, ff. de iur. codicil. diuus §. pe quod dic. ut s. §. cõpendiosè uersi. primo ergo Differunt tñ in hoc testũ & codicillus. nam libertas relicta filiofamilias in codicillo, valet, si in eo manumissus obierit: secus si in testõ ff. de leg. 3. l. j. §. si filiusa-
a milias[a]. Itẽ in alio: quia põt quis plures codicillos facere, nec est sibi necessaria subscriptio: sed non plura testamenta, ut in d. § cõ-
b pendiosè uer. cæterũ. b ¶ †Hoc tñ scias, ꝙ põr fieri codicillus nullo facto testõ, & ẽt post factũ testũ: licet Papa dixerit factũ ante testũ non valere, nisi in testõ confirmet, ff. de iure codicil. si qs
c eum. l. ante tabulas. & Insti. de testa. Io. tñ de Deo dicit[c], opinionem Papæ nalere, ff. m canones, ff. m quos vltimũ testũ tollit a-
lis præcedentes voluntates. Sed hoc dictũ ratione caret: vnde dic, ut in p. d. § cæterũ. & seq. Itẽ de clausula illa, Quod si nõ ua
4 let iure testi, &c. dixi s. §. cõpendiosè uer. itẽ uide. Itẽ in codicillis quinq; testes sufficiunt non rogati, ut in eod. §. uersi. 3. ¶ †Si igitur codicillus sit ante conditũ testũ uel nullo condito, ut ff.
d de codicil. l. 3. in prin. Inst. eod. §. non tñ. eius forma erit hæc[d]: ¶ FORMA. T. per Dei gratiã sanus mente ac corpore: uel mente sanus, licet æger corpore, præsentibus codicillis vltimũ uelle suum de bonis suis disposuit in hũc modũ: In primis quidẽ pro anima sua reliquit de bonis suis 10. lib. Tur. de quibus dari voluit tali ecclesiæ tñ. & tali homini tñ. &c. & hæc exequi & fieri voluit p tales, quos suos uoluit esse cõmissarios, seu suæ uoluntatis executores, ext. de testa. c. Ioanes. Itẽ legauit, seu iure legati reliquit de bonis suis suis 20. lib. Itẽ uxori reliquit dotes suas, q̃ fuerunt centũ lib. Itẽ legauit eis de bonis suis quinquaginta. Itẽ illum, u el illos, ad quẽ, uel quos hæreditas sua ex testõ, uel ab intestato spectabat, rogauit per fideicõmissum, ut ipsam hæreditatẽ, uel talẽ partẽ eius, siue talẽ rem ipsius hæreditatis, quã primum poterit, uel quã primum ipsam hæreditatẽ adierit, uel si decesserit sine liberis, restituat tali. Et hanc suam vltimã uoluntatem asserit esse uelle: q̃ ualere uoluit iure codicillorũ: ꝙ si iure codicillorum non ualeat, ualeat quocunq; alio iure ualere potest melius; & tenere: nolens hanc suam uoluntatẽ p aliquam aliã, uel per aliud testũ, quod fecit, uel fecerit, infirmari, nisi expresse de singulis superioribus legatis reuocandis faceret mentionẽ, ponendo in specie, non in genere nomina & species eorũ: & qui
5 cunq; suorũ hæredum, vel legatariorũ q̃ hos codicillos in iudicio, uel ex uenerit iussit, quicquid ei reliquerit, totum illis legatariis restituat, quos iussus fuerit impendere. ¶ †Et not. ꝙ tutius est relinquere p codicillos, quam p testũ, nisi forte quis velit instituere hæredẽ, quod in eis fieri non potest: sed si in eis quis possit rogari, restituat p fideicommissum, ut dixi. Codicillus enim p alium codicillum, uel testamentũ non rumpitur, nisi expresse, ut dixi: testamentum vero per aliud tollitur, ut s. §. compendiosè.
6 uer. sed & considerandum. ¶ †Cæterum si codicillus fit post te-
e stamentum, hæc erit forma[e]:

¶ FORMA. Cum P. super bonorum suorũ dispositione nuncupatiuum sine scriptis fecerit testũ manu mea, uel talis notarii scriptum, idem P. quia circa quędã, quę in ipso testõ continentur uoluntatem mutauit, quam quidem licet vsque ad finalẽ uitæ exitum non mutare præsentibus codicillis testamentũ prędictum obtinere iussit plenissimam firmitatem hoc tñ mutato ꝙ his codicillis illas x. libras Tur. quas in eodem testamento talilegauerat, ademit. & subtraxit eidem. Itẽ tali reliquit de bonis suis iure legati talẽ domũ, uel rem, &c. & hãc suã vltimã uoluntatẽ, &c. ut s. & potest fideicõmittere, ut in præ forma. Vel sic: FORMA. Ego B. memini me fecisse testũ scriptũ manu talis notarii: quod testamentum approbo & confirmo: saluo, qđ in hoc meo codicillo dispono. Relinquo enim L. filio meo naturali talem domum, & tali amico meo talem syluam. Legatum autẽ, quod tali reliqui, ei adimo: tutores datos talibus aliis meis, & uentri, a reddenda ratione futelę absoluo, eos analogistas, id est liberos ab hoc esse uolo: quo casu non tenet de culpa, uel negligentia, sed de dolo, ff. de admi tut. quidam decedens. & do filiis meis licentiam, si necesse fuerit, alienandi non obstante fideicommisso: alias impedirent alienare, nisi hoc diceret. C. communia de leg. anth res quæ. Hunc autem codicillum ab omni hæreditate, qui mihi ex testõ uel, ab intestato extiterit, seruari præcipio. Dic super hoc, ut ff. de codicil. conficiuntur. in prin. Eum uero, qui contra fecerit, si nisi ex bonorum meorum participatione cadere: secundum M. de Fa. f ¶ †Et not. ꝙ quod in testamento facto codicillum, fieri debet mentio de præcedenti codicillo: & econtra ut in præd. forma. Quandoque uero fit codicillus post factum testamentum, & pro alium, uel alios codicillos. nam plures abuna persona fieri possunt: & tunc fieri debet mentio tam de testamento præceden; quam de codicillo, uel codicillis.

ADDITIONES.

a Filiusfami. ¶ Mihi non dicit hoc le illa, sed dicit fideicommissum filiofamilias, vel seruo in codicillo relictam confirmatur, si postea manumissus in eadem voluntate decedat: &, ut ibi dicit glo. illud Manumissus, ponitur proprie, quo ad seruum: improprie, quo ad filium: &, ut hic sequitur: secus in testamento, & patens fuisse error auctoris, si miscuisset seruum filio, ut facit j. Io. etiam de Deo verlatim dicam, male recepit verba legis de filiofamilias, de seruo non facias mentionem.

b Cæterum. ¶ Vide supra. de testi. §. 1. ed. versicul. item quod est mulier. & versi. seq.

c Dicit. ¶ Cauil. lib. 1. sub rub. de codicillis.

d Hęc. ¶ Rolan. usque ibi, uolens. parte. charta ultima.

e FORMA. ¶ Rolan. ubi s.

f M. de Fa. ¶ Vbi de testamentis, mihi carta 8.

g Et no. ¶ Ponit uerba Rolan. ubi s. & udet contradicere, ei quod dixi s. e. uersi. hoc tamen scias. nisi dicas, quod aliud sit Mentionem facere, de quo hic loquitur: & aliud, Confirmare, de quo ibi.

SVMMARIVM.

1 *Confessio tutoris extra ius, vel extra inuentarium, qua confitetur plus esse in bonis minoris, quam sit, an preiudicet veritati.*
2 *Inuentario an sit standum in præiudicium tertij.*
3 *Tutor testamentarius an contra inuentarium sit audiendus.*
4 *Tutor & curator quando, & qualiter possint de bonis pupilli, uel adulti, aliquid attingere.*
5 *Tutor an gratia inuentarij possit aliquid de bonis pupilli attingere.*
6 *Incaute factum habetur pro infecto.*
7 *Tutor, aut curator an inuentario facto teneatur super rebus postea pupillo delatis inuentarium facere.*
8 *Tutor an eo ipso, quod fecit inuentarium, dici possit quo ad hoc, gessisse.*
Hæreditate adita a pupillo, statim ad eum transit dominium.
9 *Inuentarij forma quæ esse debeat.*
10 *Curatores generales de omnibus rebus etiam adulti, surdi, muti, &c. qua forma debeant inuentarium facere.*
11 *Instrumentum tutoris rationem administrationis reddentis, quomodo cõfici debeat.*
12 *Orphanotrophi, seu hospitalarij, sunt quasi tutores pupillorum seu curatores adultorum.*
13 *Prælatus facere debet inuentarium de bonis ecclesiæ, quæ in eius ingressu, seu electione inueniuntur.*
14 *Pater an debeat inuentarium facere de bonis aduentitiis filij, in quibus habet vsumfructum.*
15 *Inuentario hæredis quæ exigantur.*
16 *Suus hæres, qui non fecit inuentarium, an detrahit quartam debitam iure naturæ.*
17 *Suus hęres soluens vni legatum an amodo nihilominus habebit beneficiũ inuentarij.*
18 *Hærede inuentarium non faciente, an illud facere possit fideicõmissarius.*
19 *Instrumentum sui hæredis ab hæreditate abstinentis, quale esse debeat.*
20 *Abstinere & immiscere, est suorum hęredum: repudiare autem & adire, extraneorum.*
21 *In inuentarij confectione quæ sunt attendenda.*
22 *Hærede scribi faciente in inuentario aliquas res, quas credebat hęreditarias, an comperto errore possit fieri renouatio.*
23 *Inuentarij fides tanta esse dicitur, vt ex eo possint debitores conueniri.*
24 *Inuentarij forma quę esse debeat.*

¶ Inuentarium quibus modis impugnari possit.

16. §. Dicto de impugnatione testamenti, & codicilli, dicendum restat de inuentariis. Et scias, ꝙ quintuplex est inuentariũ, scilicet tutoris seu curatoris, orpha-
a notropni[a], prælati, hęredis, & fisci[b]: de quorũ quolibet prose-
b quamur. De inuẽtario tutoris & curatoris habes C. de admin ist.
c tut. curatores. Contra quod obiici potest[c], ꝙ tarde factum est. debet enim tutor, vel curator facere inuentarium mox, cum factus est

ADDITIONES.

a Orphanotrophi. ¶ j. remittit de inuentario executoris inter hos duos

b Fisci. ¶ De inuentario creditorum loquitur lex s. ff. de bo. auct. iud. poss.

c Potest. ¶ Secundum Vber. de Bob. cuius fuit hoc principium, ubi de tutore tractat, mihi charta 10.

ctus est: id est, quã citius potest fie, ut in præd leg. tutores. Itẽ quod in caute factũ est: vnde ꝑ infecto dẽt haberi ff. de auctor. tut. l. 2. C. ad Syllan l. fin. in fi. ff. de is quæ in test. del. l. j. cῦ de iure pat quod autẽ. Itẽ ꝙ nõ ɔtinetẽs res pupilli: maxime si non
a continet eam, de qua agitur, uti pred. l. fi. ad Syllan.[a] Item ꝙ non continet obuentus, nec prouentus, nec res superuenientes, C. de curat. fur. l. fina vltra mdium. Item quod non continet totum tenorẽ instrumentorm pupillarium ff. de administ. tut. chirographis. C. de episc. aud. de creationibus. Item quod non est legitimus tutor, uel curtor. quę dic, ut s̃. de tut. & cu-
1 rat. ¶†Et nota, ꝙ si tutor, ex iu, vel ex inuentariũ ɔfiteat plus esse in bonis minoris, quam sit non preiudicat talis confessio veritati. secus si in inuentario si confessus, C. arb. tut. veteris. Et sic statur inuentario publicè confecto ɔ̃ tutorẽ, vel curatorem: non ɔ̃ pupillum, vel adultum. Et ratio, quia fides ei adhibenda est ɔ̃ se, vt ff. de inter. act. de ętae. §. 1. j̃. versi. quid si hæres fecit.
2 ¶†Sed nunquid in præiudiciun tertii stabitur inuentario? videt ꝙ sic: arg. ff. de administ. tut. chrographis. Sed illud est ita intelligendum, si totius instrumeni debiti tenor in inuentario continetur. tunc enim standum est inuentario & probat contra ter-
b tium, ut in pred. l.[b] Quid si tutor velit ɔ̃ inuentarium ꝓbare? dic, audiendum, C de probat. cum precibus. C si quis alteri, vel sib. l. cum propria. Vel dic, in fauorem minoris, & propter auctori-
3 tatem inuentarii non audiri nisi velit errorẽ ostendere ¶†Quid enim, si fecit in eo scribi rẽ forte à testatore venditam, vel simile?
c non vr̃ audiendus, arg. C. ad Velleia antiquæ. § j.[c] Item quid si
d posuit multa instrumenta debtorum, quæ post facta[d] sunt inania: quia forte debitores probuerunt solutionem? vr̃ imputan-
e dum tutori, ꝑ pręd. l. veteris[e] Ideo caute agit, si sic, facit Inuentarium scribi: quæ instrumenta, nescio, si sint inania, necne, se-
4 cundum Vber. ¶†Tutor autem & curator nil de bonis pupilli, vel adulti debent attingere, nec vllam communionem in eis uẽdicare, nisi prius inuentario legitime facto, res eis fuerint tradi-
f tæ: & hoc, nisi testator inuentarium conscribi vetuerit[f]: alioquin si inuentarium non facit, & remoueatur, vt suspectus punit, & infamis efficit. vt C. arb. tu. veteris §. illo. Bene enim potest hoc testator remittere, cum sit hoc ius publicum auctoritate. sed vtilitate heredis & testatoris priuatum, vt arg. C. vt in posses. leg. scire. & l. sequen. & sic non obstat. ff. de leg. j nemo. & ff. de ad-
5 mini. tut quidam. & ff. de pactis. l. ius publicum. ¶†Sed nunquid faltẽ gratia inuentarii poterit attingere? Responde, sic: arg. ff de duob. reis, duos. §. fi & ff. de testa. heredis. § fi. & ff. de iure delib.
g Aristo. & l ait prætor. Quid si attingat[g]? respon. dic, non valere in minoris præiudicium, vt C. in quibus causis non est necess. in integrum restit. l. pen. C. de tut. vel cur. qui non satis l. nõ dubiũ. ff de cur. fur. consilio § j sed in eius cõmodũ sic, C. de procur. nõ eo minus. Itẽ quid de his, quę differri non possunt? Respon dico, ꝙ illa potest attingere & explere, arg. C. de tut. & cur. qui nõ satis l. fi. Quid si aliquas res ĩ inuentarii ɔfectione suppressit? vr̃. ꝙ eas duplicare tenet, arg. C. de iur. delib. l. fin. §. illo. maximè si
6 hoc scienter fecit. ¶†Sed si omnia non posuit in inuentario, nũquid admittet ad agendũ? Non vr̃: imò vr̃ repellendus, argu C. de cur. fur. cum furiosus. §. in prouincia. quia quod incaute factum est, pro infecto habet, ff. de his, quæ in test delen. l. j & nihil vr̃ esse actũ, &c. C. ad Syl. l. pen. in fi. & 7. q. 1. nihil iniquius, & & nil vr̃ soluisse qui totum non soluit, ff famil. erci. hæredes §. in illa. Nec videt edidisse, qui totum non edidit. ff. de eden. l. 1. §. pen. Nec defendisse, qui totum non defendit, ff de inter. ac. si defensor. & ff. iudicatum solui. ex clausula Ideoque cautus aduocatus dẽt protestari contra tutorẽ, vel curatorẽ, se velle probare, quod aliud omisit in inuentarii confectione. Et hec vera sunt, si multa omisit: si vero quasi omnia posuit, & modicũ quid omisit, & leue fortè, vel vile nõ ob hoc eũ repellerẽ ab agendo: argu. ff. de contrah. emp. res bona fide. & C. contra ius, vel vtil. public. l j. & ff. de ven insp l. 1. §. fin. maxime si iurat, quod nulla mala causa, &c. nec amittere debet commodum inuentarii licet teneat pupillo pro rebus subtractis: arg C. de iure delib. l. fi §. li-
7 centia. ¶†Sed nunquid inuentario confecto, tenet super rebus postea pupillo quacunque ratione delatis nouum facere inuentarium? Respon. sic, secundum Odof. argu. C. de cur. fu. l. fi. §. tali Vber. contra: quia sufficit illud semel fecisse, arg. ff de acq. pos. in modicis. Sufficit enim hoc ponere in rationibus suis, quas facit de receptis & expensis: & sic loquit præd. § tali. secundũ eũ. Et id ẽ dici potest de fructibus de nouo quæsitis, vt ff. de tut. & rat. distrah. l. j. §. officio. Tu dic, ꝙ est necesse fieri inuentarium de rebus principalibus obuenientibus: fieri tñ dẽt instrumentum publicum. & sic intelligi debet §. tali. In fructibus vero, & aliis naturalibus & ciuilibus & accessionibus, tenet, quod dixit Vber. & sic potest intellgi præd. l. ff. de tut. & rat. dist. Sed cum tutor, qui gessit, teneat directa: qui uero non gessit, vtili, ut ff. rem pupil. sal. fo. non quasi. §. 1. & 3. quæro, an eo ipso, quod fecit inuen-
h tariũ, videat, quo ad hoc, gessisse? Et vr̃, ꝙ nõ, vt in præd. §. illo.[h]

8 ¶†Sed arg. ɔ̃ ff. de admi. tut. tres tutores in medio. Quid si sit de consuetudine regionis, ꝙ non fiat inuentarium? Respon non vr̃ in culpa, consuetudinẽ seruans, arg. ff. de admin. tut. l. tutor,
i q. resp. j. ff de Car non tantum[i]. Quid si tutor non ɔfecto inuentario ingrediatur possessionem rerum pupillarium, nunquid pa-
k tietur pœnam præ. §. illlo[k]? Et videt, ꝙ sic: quia adita hereditate à pupillo dominia statim ad eum transeunt, & non prius, nisi fuerint apprehensa, vt ff de acqui. posses. cum hæredes. & hoc vide-
9 tur. præd. § dicere ibi, communionem, &c. ¶†Huius autem inuentarii forma talis est:
l ¶FORMA[l]. In nomine patris & filij & spiritus sancti, amen. T. tutor constitutus & decreto iudicis confirmatus Seio pupillo & heredi quondam H. (vt patet in instrũo sup decreto eiusdẽ tutelę scripto manu talis notarii, uel mea. cuius formam habes s̃. in tit. de tutore.) sciens ad inuentarii confectionẽ de bonis & rebus ipsius pupilli, secundũ iuris ordinẽ se teneri, præsens inuentariũ mox, postquam constitutus & confirmatus fuit tutor, de rebus creditis & debitis atque nominibus debitorũ hæreditatis quondam dicti H. & ipsius pupilli incœptũ sub anno domini M.CCLXXI. Indictione tali (dic in hunc modũ, præmisso ue-
m nerabilis sanctæ crucis signaculo[m]) fecit: in primis quidẽ dixit & asseruit se in bonis & in hr̃ditate prędicta inuenisse duo scrinia, tot vegetes, tot mensuras bladi, & tot vini: & sic de singulis: po-
n nendo prius res mobiles, scdo[n] immobiles puta domos & terras designatas ꝑ loca & latera: tertio & vltimo credita & debita: dixit, protestatus fuit dictus tutor ꝙ quęcunque de cætero de bonis dicti H. seu ipsius pupilli ad suam notitiam peruenerint, omnia illa manifestabit, & huic inuentario per meam manum faciet inscribi. Potest etiam confici instrumentum vt ipse tutor in propria persona loquatur, & incipiat sic:
o ¶FORMA[o]. Cũ ob doli culpã euitandã, omnisque fraudis suspicionẽ tollẽdam, & ne bona pupillorũ, vel minorũ lapsu temporis depereant, tutores de bonis ipsorũ inuentariũ, seu repertorium conficere teneantur secundum legitimas sanctiones: ideo in Dei nomine ego T tutor, &c. vt s̃. vsque in fi. dicat, rogo te talem notarium, quòd pro me ignaro literarum huic inuentario subscribas, & signum tuum apponas: actum anno, &c. præsentib. &c. & postea notarius sic subscribat se, dicẽs: Et ego talis,

ADDITIONES.

a Ad Sylla. ¶ Vide s̃. versi. sed. si omnia.
b In pręd. l. ¶ Vide j̃. formam Pręsentibus & vocatis, vsque in fi. & s̃. C. eo. ti. ver. præstat ad fi. ver. qui si in aliquo. j̃. quibus coniunctis verificari potest hoc dictum.
c §. 1. ¶ Vber. super l. fi. C. arbi. tu. dicebat, tutorẽ ɔ̃ inuentarium non audiri, nisi acerrimus eius esset error. quid enim si scribi fecit rem, quæ prius fuit vendita à defuncto, non fuerunt igitur bene recepta eius verba: concord. Vber. Iac. de Aren. vt ibi ponit Cy. in 1. quæst. & adde, quod statim dicam. ADDE, quod cum Ia. de Are. concord. Bald. cons. 283. lib. 1. incip. Iaco. de Arena.
d Post facta. ¶ Melius dixisset, reperta.
e Veteris. ¶ Deducam te ad casum. quo absurdissimum esset imputari debitori: Diligens pater pupilli habebat librum, in quo descripta erant, quę sibi debebantur: & cancellata soluta, & instrumenta restituta, uel incisa: inuenit tutor librum hunc, & instrumenta in armario, non incisa forte cũ incisis: & debitores illi erant absentes, fortè in aliquo officio, mansuri vltra sex menses ad modum Italicum: ponderatis prędictis sine consilio sequenti illum posuit in inuentario crucifices istum. Seruetur ergo mens legum, ne prouidentes contra iniquum. trahuntur ad plus iniquum. ff. de legi. scire leges. extra de verb. sig. intelligentia. & c. præterea.
f Vetuerit. ¶ Infra vritur ver. remissionis. vide quod dixi s̃. de tuto. §. generaliter. versi. hoc autem. & ver. fiat autem.
g Quid si attingat. ¶ Si attingat, etiam post litem contestatam opponitur hic exceptio, vt s̃. de except. §. dicto. ver. quid si post.
h §. illo. ¶ Allegato in versi. tutor. non de proxima alleg. versicul. quid si aliquis.
i Tantum. ¶ Hanc quæstionem ponit Cyn. C. arbi. tut. l. fin. & est quæstio Pet. ad literam, sicut hic attribuens hoc dictum Vber. addit tamen idem de statuto.
k §. illo. ¶ Dic, vt dixi s̃. versi. 2.
l FORMA. ¶ Rolan. parte 12. charta pen. vsque ibi, & dixit.
m Signaculo. ¶ Licet dubitetur, an in inuentario hæredis hoc sit necessariũ, vt dicam j̃. versi. in huiusmodi. in his tamen non est necessarium, cum id nullo iure caueatur, vt etiam dicit Gui. de Su. in l. fin. C. de iure delib. licet communiter seruetur.
ADDITIO. An signum crucis sit principium inuentarii, an vero sit quoddam præludium eius & an sit de substantia inuentarii, ita quòd eius omissio vitiet ipso iure inuentarium? vide pulchre Bal. consil. 383. incip. quæritur, an signum crucis. in 1. volum. & ibi in 2. col. versicul. subsequenter, an sufficiat apponere signum crucis in quacunque parte instrumenti. Henri. Ferran.
n Secundo. ¶ j̃. in inuentario hæredis dicit has præmittendas.
o FORMA. ¶ R. Nepotis de Monteal. quam dixit in Montepessulano seruari.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

talis, &c. Præmissæ formæ probantur C. de iure deli. l. fi. §. sin autem dubius. C. de bon. proscr. si quis in tra. C. de admin. tut. tutores. Vel sic:

a ¶ FORMA [a]. Presentib. & vocatis coram tali iudice, talib. legatariis, & me tali notario ac testibus infra scriptis: quoniã tutoribus & curatoribus necessitas imponitur à lege de minorum rebus inuentarium publice scribere, idcirco ego A. tutor talium pupillorum, hoc inuentarium scribo: & præmisso à me venerabili signo Crucis, quæ de pupillorum bonis inuenì, in eo pono. Inueni igitur instrumentum tale & tale, &c. Itẽ tot equos, &c. Item talem vineam, &c. Item inueni dictos pupillos debere tali tantum, &c. Ego prædictus tutor omnia præmissa scribi præcepi. Ego talis iudex presens fui, & meam auctoritatem interposui: & nos M. & H. testes rogati inter interfuimus. Ego B. notarius hoc inuentarium scripsi, & publicaui: & ad maiorem cautelam adiiciatur alius notarius qui sic subscribat: Et ego P. notarius talis, huic inuentasio predictorum bonorum descriptioni de mandato dicti tutoris interfui, & subscripsi. Hæc forma probatur C. de iure delib. sancimus. Item quod dicitur supra, quod debet fieri in præsentia iudicis, non est expresse iure cautum: probatur tamen, quia lex dicit, quod debet fieri in præsent ia publicarum personarum: quod intelligit Marti. de Fa id est tabellionis & iudicis,

b C. de admin. tut. tutores [b]. Item dicit lex, quòd ex inuentario conueniri possunt debitores, ff. de admin. tut. l. chirographis. quod fieri non posset, nisi iudicis auctoritate factum esset, arg. C de eden. auth. si quis in aliquo. & in authen. vt frat filij. §. illud

10 Prior forma planior. ¶ † Et nota. quòd curatores generales [c] de

c rebus omnibus, etiam adulti, seu muti, vel surdi, & similium personarum, & etiam curator ventri datus, & datus bonis absentis indefensi, debent inuentarium facere simili modo & forma, mutato nomine tutoris in curatorem, & nomine pupilli in nomen adulti, seu muti, & tenore negotij: & tam tutores, quam curatores generales debent inuentarium facere mox, cum fuerint constituti, id est, quam cito possunt, vt prædixi, & debet scribi dies, in quo inchoatur inuentarium, & dies, quo terminatur, siue coram testibus legitur. Formam vero inuentarij, quod facit curator bonis absentis datus, habes §. de primo & secundo decre. §.

11 nunc dicamus, versicul. quòd si nullus. ¶ † Porro si tutor reddat rationem administrationis, de hoc instrumentum hoc modo

d conficietur [d]:

¶ FORMA. S. filius quondam H. visis, inspectis, ac cognitis actib. & scripturis administrationis T. quondam sui tutoris, cõfessus fuit & contentus ipsum T. ratione administrationis suæ, super omni eo, quod administrauit, aut administrare debuit, in bonis, & circa bona eiusdem S. occasione ipsius tutelę, plene ac aperte ostendisse eidem, & tradidisse: & quod idem T. integre dedit restituit, & assignauit sibi omne id, & quicquid ad eum pertinet de rebus & de bonis ipsius occasione administrationis dictæ tutelæ, quam fecit, & facere debuit in bonis, & circa bona sua: & ipsum illud uidelicet: quod in reliquis & residuis fuit, & ipsa omnia reliqua, & residua & omnia, & singula instrumenta bonorum & possessionum eius approbans, ratificans, & confirmans ipsos actus, rationes & scripturas, & quicquid gestum & administratum est per ipsum T. in bonis, & circa bona ipsius H. & omnes & singulas solutiones, dationes, & pacta, & contractus occasione dictæ tutelæ factas ab eo: qua ꝓpter per se & suos hæredes promisit dicto T. pro se & suis hęredibus stipulanti, ꝙ deinceps non petet ab eo, vel eius hęrede, vel hęredibus, ac altero pro ipso, aliquid occasione tutelę prefatæ, vel administrationis factæ, vel faciendę, vel malè gestæ: aut quod reddet ei de cætero rationem, uel quod reliqua præstaret, & quod nullo tempore dicet, vel opponet, quod ratio ei non sit reddita, & reliqua integra ei prestita, nullamque contrariam defensionem, vel exceptionem, seu negotium iuris, vel facti, contra aliquod prædictorum, vel infra scriptorum in aliquo faciet, vel opponet: faciens eidem T. pro se, & suis hæredibus recipienti fidem, refutationem & pactum de vlterius non petendo de omni eo, quod petere posset ab eo, vel eius hæredibus occasione dictę tutelæ, vel administrationis benè, vel malè gestę. seu alia quacunque ratione, vel causa, liberans & absoluens eum & næredes eius, & bona per acceptilationem, & Aquilianam stipulationem legitime interpositam, necnon renuncians exceptioni non numeratarũ, traditarum, consignatarum, & restitutarum rerum, exceptioni doli, sine causa actioni in factum, & omni alij auxilio: quæ omnia & singula supra scripta idem Seius per se & suos hæredes, ꝓmisit dicto T. pro se & suis hæredibus stipulanti firma & rata habere ac tenere, & non contra facere vel venire per se, vel per alium aliqua causa, vel ingenio de iure, vel de facto, sub pœna centum librarum Turon. stipul. in singulis capitulis, & cæte. Super pœna autem & refectione damnorum, & obligatione bonorum in fine facies tu tabellio eum iurare more minorum. Hæc forma probatur ff. & C. de administratio. tutor. per

12 totum ¶ † Sunt etiam orphanotrophi, seu hospitalarij [e], quasi

e tutores pupillorum, seu curatorem adultorum. vnde & ipsi tãciunt, quasi inuentarium de bonis illorum. vt C de episc. & cler. orphanotrophos. & in auth. Colla. 9. de eccles. tit. § fin & ff. de

f interdic. & releg. si quis [f]. & l. sequen. vt seruatur in curatore bonis dando, vt ff. de cur. bon. dan. l. 1. Nec etiam vllam satisdationem præstant, nec rem ratam haberi, nec iudicium sisti, nec sub hypotheca rerum suarũ, vt in pred. l. orphaotrophos. que generaliter loquitur. Tamen si dubitetur, an sint orphanotrophi, videtur, quòd tunc de rato cauebunt, vt ff. rem rat. hab. tutor & ff. de admin. tut. quod vulgo. secundum Alber. Pap. Quid de executore testamenti, nunquid faciet inuentarium? de hoc s. §. nũc

13 vero. ver. sed an tenetur. ¶ † Prelatus quoque inuentarium facere tenetur de rebus, quas tempore suæ creationis in ecclesia, ad quam eligitur, inuenit: vt 28. distinct. de Syracusanæ. vt. 12. q. 1. manifesta. & fiet iuxta formam prædictam: nam tutor & prælatus comparantur, argument. in authent. de eccles. titul. § fin. Colla. 9 & 3. questio. 2. quia ea. & not. 5. questio. 3. quia episco-

14 pus. ¶ † Quid de patre, nunquid habet facere inuentarium de bonis aduentitiis filij, in quibus habet vsumfructum? vt C. de

g bo. que lib. cum oportet [g]. Et videtur, quod sic sicut curator bonis, vel etiam ventri datus, ff. de bo. auctorit. iudi. possid. l. fin. ff. de vent. in pos. mit. l j. circa fin. Contra, quia eius administratio impunita est: vnde frustra fieret. Sed respondeo, quod impunita est, quantum ad administrationem, non quo ad alienandum. vt C. de bon. que lib. cum non solum. §. sed patri. versicul. non autem licentia. Nam & orphanotrophus facit, licet non teneatur reddere rationem, vt in pred. l. orphanotrophos. ubi autem ipse suscepit administrationem, non vsumfructum, indubitatè

15 facere tenetur. ¶ † Nunc dicamus de inuentario heredis [h]: hęc

h autem multis subiacent impugnationibus. Dicamus ergo, quę in eo exigantur: & si in aliquo eorum defecerit ruinę subiacebit. Ante omnia igitur sciendũ est, quod hęres facit inuentarium, siue succedat ex testamento, siue ab intestato, siue in totam hę-

i reditatem, siue in partem, ut C. de iure deliber. scimus §. j. [i] Ex huiusmodi autem inuentario legitime facto consequitur: quia post quam ipsum fecerit, non tenetur creditoribus hęreditariis, uel

k legatariis vltra uires hęreditatis [k]: & etiam consequitur Falcidiam quam non habet, nisi ipsum faciat. ut in præd. l. scimus § & si prefatam. extr. de testa. Ray. in fi. & in authen de hęr. & Fal. §.

si uero

ADDITIONES.

a FORMA. ¶ Mar. de Fan. & fuit additio.

b Tutores. ¶ ij. & ibi de hoc in 3. gloss. Vber. de Bo. in l. sancimus. C. de iur. deliber. tenet per hanc l. & l. 1. prox. alleg. quod coram iudice fieri debeat. allegat etiam C. de episc. aud. de creationibus. & de episco. & cler. orphanotrophos. & de cur. fur. l. fina. sed per id, quod sequitur communiter tenetur, quod si uelit tutor agere ex inuentario, coram iudice fieri debet: alias satis est tutori coram tabellione id facere: & sic fit opinionum concordia. quod etiam placet Dyn. in l. chirographis, statim allegata, super gloss. 1.

c Generales. ¶ De dato ad litem, uide de actor. uniuer, uersicul. pub eres. & quod ibi dixi.

d Conficietur. ¶ Est Rolan parte 7. char. ult.

e Hospitalarij. ¶ De his patet hodie in cl. de reli. do. quia contingit, ueri. si. illis etiam.

ADDITIO. An hospitalarij teneantur reddere rationem de administratis, uide remissiue per Soc. consi. 213. incip. in præsenti. in 2. col. uer. hoc idẽ. in 2. nol. Hen. Ferran.

f ¶ Si quis. ¶ Non est, sed lex, eum qui. in fin. trahi potest.

g Oportet. ¶ Ibi do. meus tenebat, ꝙ non: quia usum & usumfructum habet: & quia lege non cauetur: subdens etiam, quod id non habet consuetudo.

h Hæredis. ¶ Dominus meus in legibus, in materia, quæ sequitur, dicebat super l. final. C. de iure deliberan. tria tempora in materia ista, & illa notanda. Primum iure Digestorum, per quod hæres non cogitur facere inuentarium: sed si adijt, tenetur omnib. creditoribus, & legatarijs: & si hæreditas non est soluendo, non detrahit Falcidiam, ff. ad Trebel. l. 1. §. fi is qui. & ad l. Falcid. l. 1. Sed si est soluendo, tenetur, & detrahit Falcidiam. Sed per iura Codicis consulitur hæredi, ut faciat inuentarium: & si facit, habet plura beneficia, quæ ponit lex illa: & si non facit, tenetur omnibus creditoribus secundum vires hæreditatis, & non detrahit Falcidiam, vt ibi. Per ius autem Authenticorum hæres cogitur facere inuentarium: & si non fecit, in solidum tenetur omnibus, & de suo vltra vires hæreditarias: non habet Falcidiam, in auth. de hæred. & Falcid. §. si vero non fecerit, & sic per ius Authenticorum aucta est pœna.

i §. j. ¶ Sic dicit ibi text. siue ex asse, siue ex parte. per quod tenetur, quòd omnes hęredes inuentarium & crucis signum facere tenentur: nisi omnes vni committant, de re iudicata ca. penultimo, libr. 6. ff. de eden. si quis ex argentarijs. de dam. infect. hoc amplius. §. quæsitum.

k Hæreditatis. ¶ An in foro conscientiæ satis sit hæredi usurarij, qui non fecit inuentarium, restituere usuras iuxta vires hęreditatis, plene scripsi de usur. quanquam. lib. 6. super gloss. dicebat. ADDE, vt per Petr. de Anch. consi. 412.

a ſi vero non fecerit[a].¶†Quid de ſuo hærede, qui non fecit inuen
tarium, nunquid detrahet quartam debitam iure naturę? Reſ-
b pondeo, ſic, vt in præd.l.ſcimus.§.ſi quis aūt.in fi.[b] & in auth.de
hære.& Fal.§.hinc nobis.quia etiam alias, ſi non pareat volun-
tati teſtatoris, ſemper deducere poteſt illam, cum nullum gra-
uamen in ea recipiat, C.de fideicō aut.hoc amplius. ext.de teſt.
17 Raynutius.prope fi. ver.quia vero pater. ¶†Quid, ſi ſoluit vni
legatum, nunquid amodo habebit nihilominus beneficiū inuen
tarij? Et vr quod ſic:arg.C de excuſ.tut.uoluntarię.C.de his, qui
ſpon.mu.ſuſcip l.1.& fi. & C.ne vxor pro marit.l. fi.Ar.tñ ꝯ, C.
c ad leg.Fal.auth.ſed cum teſtator[c].¶Quid ſi hæres rogatus reſti-
tuere hæreditatem, fecit inuentarium, & poſtea eam reſtituit,
nunquid illud inuentarium proderit ipſi fideicommiſſario? Vi-
detur, ꝙ non: quia tantum in certis caſibus debet deducere Fal-
cidiam, ff.ad Trebel.l.ſ.§ pen. Econtra uidetur ff.de conſt.pec ſi
poſt conſtitutam.& ff.ad Trebel.ſi hęres pecuniam.& ita facit ſi
d ſibi cedat beneficium inuentarij, per præ.legem[d].¶†Quid ſi hę-
18 res non facit illud, nunquid fideicommiſſarius poterit facere?
Reſpondeo, ſic: quia effectus eſt hæres, ff.quod cum eo, ſi filius.
e & ſuſtinet onera hæreditaria, ſecundum Vbert.[e] ¶Sed nunquid
hæres poterit obtinere beneficium inuētarij poſt ſentētiam, qua
condemnatus eſt creditoribus & legatarijs? Reſpondeo ſic, ut a-
lias probatur de pretio, ff.de minor.ꝙ ſi minor.§ reſtitutio.ff.de
f re iud.Neſennius.§.fin.de donat.l.qui id, quod.Reſp.ſm Vber[f].
¶Ad hoc autem, vt ſcias quando hæres debet inuentarium fa-
cere, opus eſt diſtinctione. nam aut hæres recta via adit, aut re-
cta uia repudiat, aut dubitat. Si recta uia adit, uel ſe immiſcet pro
certo, uolens eſſe hæres, & nolens hæreditatem repudiare, tunc
nullo indiget inuentario nam amodo omnibus creditoribus te-
netur in ſolidum, nec poterit hæreditatem repudiare: ideoq; ex
confectione inuentarij nullum conſequit commodū, niſi forte
quo ad beneficium legis Falcidiæ, ut ea.l.§.ſin autem hoc aliqs.
quam alias non deduceret, niſi ipſum faceret, ut prædixi. Si au-
tem recta uia repudiat hæreditatem, (quod facere tenetur intra
ſpatium trium menſium, poſtquam ſciuit ſe hæredem,) tunc ēt
non tenet facere inuētariū, cū ſit alienus penitus à ſucceſſione,
ut in præd.l.debet tñ fieri inſtrm qualiter ab hęredilate abſtinet,
ſi eſt ſuus hęres: vel, qualiter eam repudiat, ſi eſt extraneus. Si er
g go ſuus hæres ab hæreditate abſtineat, inſtrumentū ſic conficiet:
19 ¶FORMA[g] †Arnoldus filius quondā B.corā tali iudice con
ſtitutus,

ADDITIONES.

a Fecerit. ¶ De Trbellianica dubitatur, an illam etiam perdat hæres inuen-
tarium non faciens. Alber.Gal.tenet, quod ſic: quia ſolida legata & fidei-
commiſſa pręſtat.C.de iur.delib.l.fi.& C.ad leg.Falc.auth.ſed cum teſta-
tor.hoc no.rñde de Trebellianica. verſi.quæritur, ſi. Sed hanc diſputauit
Iac.de Bel. cuius queſtionis mentē poſuit in auth. de hæred. & Falcid.§.
hinc nobis.in 13.q.& tenet, ꝙ hęres rogatus de reſtituēdo, detrahat quar
tam, ēt ſi inuentarium non fecerit. inducit Roſ. Bene.qui id tenet de ſent.
excō.Trebel.in prin.2. col.ſatis eſt ēt lege id non eſſe ſtatutū, ff.ſol.mat.ſi
vero.§.pen.& de ſent.excō.is qui.lib.6.hoc ēt tenuit Old in l.fi. C.de iur.
delib.in fi.Itē cōſtat, vt dr j ver.3.ꝙ fideicōmiſſarius vniuerſalis effectus
eſt hęres, & habet tres partes, & inſtitutus rogatus quartā. Sicut aūt hęres
cohęredi facere non tenet inuentariū, ſic ēt nec vniuerſali fidecōmiſſario
creditoribus enim legatariis & fideicōmiſſariis ſingularib.prouidere uo-
luerunt per id iura, non vniuerſalibus, in prędicto §.hinc nobis. vſq; ad §.
ſi aūt.& C.de iure deliber.l.fi.§.& ſi præfatā.& ſeq Non obſtat: Trebellia-
nicam includi noīe Falcidiæ, ut nota.C.famil.erciſc.l.filium.quia illud im
proprie, ut no in auth.vnde & ſi parens. C.de inofficioſ. teſtam.& impro-
prietates excuſandę ſunt, non ꝑtrahendę, ut no.de ver.ſig.propterea.in fi.
gl.Ad materiam faciunt no. in decre.ſi pater. de teſtam.in gl.ergo quia.&
qd ſuper ea dixi libro 6.Sed ultra quæritur, an hęres rogatus, & ſi non ti-
more quartæ perdēdę ſaltē alio reſpectu habeat facere inuentariū? Et vr,
ꝙ nō, cū ipſe non teneat creditoribus, nec debitores ſibi, ff.ad Trebel.l.1.
in princip.Sed qa pro quarta dantur ei, & ꝯ eum actiones, vt in ea.l.§.fi.&
C.ad Trebel.l.2.vr teneri ad inuentariū. Diſtinguitur aūt, an poſsit reti-
nere quartā.& facere dēt tunc inuentarium, alias ꝑ quarta tenebit in ſoli-
dum. Aut non detrahit, ut quia coactus adiit, ff.ad Trebel.l.nam ꝙ.§.qui
compulſus, tunc non tenetur, cū omni cōmodo carere debeat, eodē tit.ita
tñ.§.ſi pręceptis.& l.apud Iulianum.in prin.Sed an faciet inuentariū pro
tota an pro ſola quarta: pro quā tñ ſuſtinet cōmoda prædixi. Dicebat
Old.vbi ſ.ꝙ facere dēt pro tota: quia poſsibile eſt, ꝙ tota remanebit apud
eum: puta, qñ rogatus eſt in diem, uel ſub cōditione. Itē ſi pure, quia forte
ſubſtitutus nō petet: & ſic rogatus remanebit hæres. Nam ſubſtituto, uel ꝯ
eum regulariter nō cōpetunt, niſi facta reſtitutione re ipſa, pręter certos
caſus, de quibus in l.ſancimus.ad Treb.C.Caute ergo agit, ſi illud faciat ꝑ
tota hrdite.Itē nec bene occurrit, qūo pro quarta, ſiue tota fieri poſsit. Sed
adhuc queritur, an ex beneficio inuentarij hæredi ſufficiat dare creditori-
bus pecuniæ, uel legatariis inuitis res hæreditarias in ſolutū? Vr, ꝙ nō: qa
inuito creditori aliud pro alio ſolui non pōt, ff.ſi cer.pet.l.2.§.1.Dñs meus
ꝯ, per §.& ſi præfatam. & §.licētia.in l. fin.de iure delibe. C.cum ibi dicat
hęredē damnum cōſequi nō debere qd hic eueniret, qa vendēdo obliga-
retur de euictione, ff.de actio.emp.ex empto.poſt prin.Contrariū eſt ergo
regulare, hoc aūt ſpeciale, ꝑꝑ rationē prædictam.dicebat Old. ꝙ res, q̄ ſic
in ſolutū datur, tm̄ æſtimabit, quantū poſſet vendi, nō pręſtita cautione de
euictione, per l.1.ff.ad Treb.§.ſi hęres.Alber.Papi.qui inducebat pro hæ-
rede tex.præd.l.fi.§.ſi vero hæredes.in prin.vbi vr expreſſum, inducit ēt
Inſti.de nox.act.in prin.nam, ut ibi dr, q iniquum eſſet, dñm pro noxa ſer
ui vltra ipſius eſtimationē teneri, ideo lex illū pro noxa, quantūcunq; ſit,
dari permittit, ut ibi.ad idem inducit ff.de leg.1.Imperator.in prin.& §.j.
& de leg.j.filiusfamilias.§. apud Marcellum. ubi dixit tex.non poſſe quē
rogari reſtituere, vltra q̄ ei relictū eſt: vnde ſi legatur mihi fundus, & roga-
tus ſum tibi dare decē libras dādo fundum. Subdebat tñ, ꝙ fortius eſt ius
creditorum, qui tractant de dāno uitando, q̄ legatariorum.in quib.loquū-
tur hæ leges, q̄ tractāt de lucro captādo.Ia.de Aren.cuius dictū ponit Cy.
in prę.l.fi.§.& ſi præfatam.dicit, ꝙ ſi hęreditas eſt ſoluendo, hęres in pecu-
nia ſatisfaciet, ff.fam.erciſ.ſi hæres.§. fi.& de lega. 2.ſi pecunia.qa bñficiū
inuentarij inuentū in fauorē hęredis trahi non dēt ad iniuriam creditorū,
ex de do.poſt diuor.reſtit.Imperator.C.de emancip.liber.l.nec auus.ff.ex
quib.cauſ.maior.l.ſciendū. Si nō eſt ſoluendo, ſi inuenitur emptor, dēt uen
dere, cum de euictione teneatur, ut ibi.nam qd mihi prodeſt, & tibi nō ob-
eſt. &c.ff.de euict.l. in creditore. Si aūt emptor non inuenitur, uel inuenit,
ſed ult hīdē uendere proprio nomine, & nō ut hęres cū bñficio inuenta-
rij, tunc nō tenet uēdere, ne damnū patiat, ut prius dictū eſt. Qñ aūt ſtatutū
loci habet in pecunia ſolutiones fieri per hęredes, uel alios debitores ui-
de, quod dixi ſ.de ſent.excom.§.ſequitur.poſt prin.
ADDE, an hæres non conficiens inuentarium, priuetur Trebellianica,
uide Io.de Ana.conſi.66.Bar.conſi.2.& 163.Pau.de Caſt.cōſi.164.& 207.
Bal.conſi.97.2.vol.Old.conſil.242.Rom.conſi. 286. per nouiſſ.plene in l.
Marcellus ff.ad Treb Quo uero ad aliud argumentum, an ſufficiat dare
creditoribus bona in ſolutum? adde, quę not.poſt Bar. in l.fi.§.& ſi pręfa-
tam.C.de iure delib.
b Autem in fi. ¶ Vt ibi not in gl.in litem.in fi.hoc eſt verum, quo ad legata
& fideicommiſſa: ſecus quo ad credita, ad quę tenetur in ſolidum, vt ea-
dem l.§.ſi uero poſtquam. Et not.in auth.de hęred.& Falci.§.ſi uero nō fe-
cerit.in glo.hoc facit.ad idem ff.de inoff.teſt.l.Papinianus.§.quarta.de fi-
lio patris hęrede cum beneficio inuentarij, an uendicet ab emptore fun-
dum maternum uenditum per patrem, uide plene in quęſtione Pilei 33.&
tenet, quod ſic.de hoc no.in l.ſcimus. C. de iure delib.in quantum ad eſſe-
ctum, ubi etiam de extraneo hęrede: ſed de vtroque, & quęſtionibus circa
id, uide ibi plenius per Cyn.
c Teſtator. ¶ Ibi de illo, qui ſubtiliter nouerat ſubſtantię menſuram, ut di-
cit tex.in errante autem ſecus, vt ibi no.& vide j.de teſta. §.1. ver.pone;
quidam.
d Pręd.legem. ¶ Iac.de Bel.in auth.de hęred.& Falc.§.hinc nobis.q.12.di-
cit Lam.de Ram.hoc tenuiſſe per eandem l.ille etiam. ff. de admini.tut.ſi
minoris.in fin.
e Secundum Vber. ¶ C.ad Treb.l.2.Sed hic inſurgit quęſtio, quando inci-
piat currere tempus faciendi inuentarium ſubſtituto per fideicommiſ-
ſum? & ſi ponderamus glo.de quibus dicam infra, verſic. in huiuſmodi.di-
cetur, quod currat à die reſtitutionis fideicommiſsi. nam ſicut adita here-
ditate iura tranſeunt in hæredem, ff.de acquir. poſ.cūm hęredes.& ſic in
ſubſtitutum tranſeunt eius reſtitutione facta, ut l.ſancimus.C.ad Trebel.
ſed ſicut verum eſt, qd tēpus currit hrdi poſt delatā hrditatē, ex quo ſciuit
ſic etiam currit fideicommiſſario, fideicommiſſo cedente, ita quod poſsit
peti. Si tamen per inſtitutum ingeratur difficultas, ſatis ęquum videtur, ꝙ
tempus non currat. Sed primę opinioni ſit locus.
ADDE, quod hęredi non currit tempus, niſi à die aditę hęreditatis: ita di
cit Ro.eſſe communem opin.eius conſi.84 de quo latius per nouiſſ.in l.fi.
C.de iure delib.Bal.tamen conſ.331.3.li.videtur cocordare cum Io.And.
f Secundum Vber. ¶ De Bob.mihi char. 3. vbi tractat obiectus ꝯ ſententiā
ordinarij, prope finem tamen ſatis confuſe locutus eſt auctor.& Vber.cla-
re, dicens, quid de beneficio inuentarij facti ab hærede, ſi omiſſum eſt ante
ſententiam, lex prima dicit, ꝙ reſtituto minore ꝯ vēditionem, emptor pe-
tit pretium: duæ ſequentes dicunt, condemnatum dicere poſt ſniam exe-
cutionem fiendā ſolum in id, ꝙ facere poteſt. Dominus aūt meus in legib.
diſputauit hanc quæſtionem de hęrede, ac etiam de ipſius procuratore, q̄
cauit iudicatum ſolui: & tenuit, vtrunque opponere poſſe, ne vltra vires
hæreditarias fiat executio: quod ſic probat, vbi ſuadet ęquitas, hæredem
ſcriptum non teneri vltra hęreditarias vires, impetrare ſeparationem bo
norum hæreditatis à ſuis.exemplum in hęrede, qui compulſus adijt, & nō
eſt, cui reſtituat: & in ſeruo neceſſario hęrede, qui bona hęreditatis nō at-
tingit: & in patrono, qui reuocauit libertam in ſeruitutem, quę adiuerat
hæreditatem eius, qui ſoluēdo nō erat, allegat ff.de ſeparationib.l.j.§. vlti.
& l.pen.§.fi.de in integrum reſtit.l.non ſolum. Cum ergo beneficium ſepa-
rationis petatur tempore executionis, dum bona diſtrahuntur, & poſt con
feſsionem & condemnationem, & ceſsionem factam bonis, & poſt miſſos
creditores in bona, vt ff.de ceſſ.bonorum, l.fi.vt patet ex ordine rubricarū
ff.de re iud.cum ſeq.vſq; ad tit.de ſeparationib. & beneficiū, ꝙ habet hę-
res, ne teneatur vltra vires hęreditatis facto inuētario, ſuccedat in locum
impetratę ſeparationis, vt ſ.aditio non pręiudicet impetranti, ff.de ſepa-
rationib.l.creditor.ergo ēt tpe executionis poterit, ſicut & illud, opponi:
& ſic ſine periculo hęreditatē hēat.vt in l.fi.C.de iure delib.ver.& ſi pſatā
Et, vt dicit, ex quo hoc ꝯpetit hrdi: ergo & ꝑcuratori conuento ex ſtipula
tione Iudicatū ſolui, cū tales ſtipulationes ꝑꝑ ipſam rē & executionē in-
terponant, ff.ſi quis cau.ſi eū.§.qui iniuriarū. Non obſtat.C.ſen. reſcin.nō
poſ.l.perēptorias quę loquitur de perēptoria. quæ poſt ſniam admiſſa re-
ſcinderet iudicatū: faciunt ēt ad ſolutionē caſus illi, q b.poſt ſniam admit-
tiſ perēptoria: not.C.de iur.& fac.igno.l.j.& ſ.de exce.§.dicto.ver. hoc tñ
fallit. ADDE, ꝙ opinio Io. An.vr cōis, prout hr in l.ex diuerſo.§.j.& §.pe.
ff.ſol.mat.& ꝯſuluit Pe.de Anch.ꝯſ.6.vbi ēt dicit, ꝙ exceptio quæ pōt op
poni poſt ſententiam, poteſt opponi poſt bānum. Quid aūt, ſi fuit oppoſita
ante ſniam, ſed ꝑ iudicē ad vlteriora fuit proceſſum? Et quid, ſi ſtatutū pro
hibet opponi exceptionē inuentarij poſt ſniam, prout eſt Papiæ? & an tūc
ſtatutū poſsit ꝑhibere reſpectū rerū, quæ ſunt extra territorium Papiæ? &
quid ſi inuentarium eſt confectum extra territorium? vide pulchre & bre-
uiter per Bal.conſi.189.3.li.
g FORMA. ¶ Rolan.iſta & ſequens.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

statutus, quia hæreditatē quondā patris sui sibi ex paterno testō delatam, uel ad se ab intestato spectantē, sibi uerisimiliter credit esse damnosam, ne à creditoribus ipsius hæreditatis pulset in aliquo, seu grauet, omnimodo ab eadē hereditate abstinuit, & eam, ac omne ex ea commodum & incommodum penitus recusauit. Si uero extraneus hæres eam repudiat, sic conficitur.

¶FORMA. Quia Arnoldus filius P. hæreditatē B. sibi ex testō ipsius B. delatam, verisimiliter æstimat sibi fore dampnosam, idcirco in præsentia talis iudicis constitutus, ipsam repudiauit omnino, & omne ex ea cōmodū, &c. vt s. ¶†Et nota, q̄ abstinere, & immiscere, est proprie suorum heredum: repudiare aūt & adire, est exneorū, ut instit. de hæred. qual. & differ. §. ineꝛneis. & not.[a] C. de iure deliberand. super rubrica. ¶Si vero dubitat, an omittat hereditatē defuncti, uel non, tunc non habet necesse deliberare: sed adeat ipsam, vel se immisceat: prius tamen faciat inuentarium hæc omnia leguntur in prædicta l. scimus. §. est igitur. & §. si quis autem temerario. ¶†In huius autem inuentarij confectione hęc sunt attendenda. nam ipse hæres debet per seipsum scribere, si scribere sciat: alioquin saltē faciat in principio [b]signū crucis[c], vt eadem l. § sin autem dubius. ibi, venerabili signo, &c. Item q̄ adeat hereditatem dubitatiuè, non secure ut prædixi. Item quod intra triginta dies, postquam scit sibi hereditatem delatam, vel testamentum esse apertum, incipiat inuentarium facere[d]. Item quod postquam facere inicipit, intra 60. dies perficiat[e]. Aliud tamen in inuentario tutoris & curatoris. vt s. ver. tutor autem. & ver. & nota, q̄. & s. de tut. §. generaliter. ver. hoc autem. Itē q̄ fiat inuentarium de his tantum rebus, quæ defunctus tempore obitus habuit. ¶†Quid[f] si hæres fecit scribi aliquas res, quas credebat hæreditarias: nunc comperto errore vult reuocare, & eas inde remouere: vel non vult teneri amplius propter istas res, quasi hæres locupletior videatur? Dic, q̄ ei subuenitur beneficio restitutionis, ex clausula generali, ff. ex quib. cau. maior. l. j. in fi. arg C. de iur. & fac. ignor. cum falsa. Arg. contra C. de non num. pecu. auth. contra, qui propriam. & C. arbit. tutel. l. fin. § s. ver. & nota, quod si Item quod fiat in præsentia notarij & testium, legatarium & creditorum, qui ad hoc vocandi sunt. Quod si creditores & legatarij vocati adesse noluerint, uocandi sunt saltē testes, vt in eorum præsentia fiat: ut hæc omnia probantur in eadem l. § sin autem dubius. & in auth. de her. & Fal §. si vero absunt. & §. sancimus. imò etiam, secundum Mart. de Fa.[h] in præsentia iudicis faciendum est, ut vī C. de episc. & cle. nulli licere. §. cum autē. & de episc. aud. de creationibus. †Nam tanta est fides inuentarij, quod ex eo debitores conueniri possint, vt ff. de admin. tut. l. chirographis. Item exigit, q̄ hæres, si scit & potest scribere, sub scribat in fine sic: scilicet q̄ omnes supra dictas res inuenit in hæreditate, & dolum non fecit. nec faciet, quin omnes res posuerit in inuentario: q̄ si nescit scribere, uel non potest p̄ p̄ infirmitatem, uel debilitatem, exigitur, q̄ specialiter ad hoc vnum notarium adhibeat, qui (vt dictum est) p̄ hærede subscribat: & sic hoc casu duo sufficiunt tabelliones: vnus scilicet, qui interest confectioni inuentarij: alius qui pro hærede subscribit, vt in eod. §. uer. subscriptio, nem. & versi. seq. Item exigit, q̄ q̄n tabellio subscribit pro hærede, dēnt adesse testes, qui cognoscant hæredē, & qui interfuerint, q̄n hæres iussit tabellario vt pro eo subscriberet, vt in eodem §. uer. testibus. & in auth. de fid. inst. §. opportet. Item exigitur, q̄ fiat in illis locis, ubi sunt res hereditarię, uel earum maior pars. Itē q̄ si est præsens, hæres personaliter faciat inuentarium: si uero absens, debeat facere in locis, vbi sunt res hæreditariæ, vel per se eundo illuc, vel procuratorem mittendo, vt in ea l. § sin aūt à locis. & arg. ff. eo. si fideicommissum. & in præd. § sin autem. Si igitur præmissa non seruentur, poterit exceptione repelli, nisi contraria consuetudo aliud inducat, ut & s. § prox. diximus. Vt autē, quæ dicta sunt, clarius fulgeant, formam inuentarij, quæ talis est, supponamus.

¶†FORMA[i]. Cum P filius quondā B. ab ipso patre suo hęres in testō institutus fuerit. & relictus, id ē P. sciens hæreditatē paternam ad se delatā, & uolens non inconsultē, sed cū beneficio inuentarij ipsi hæreditati se immiscere, ne vltra vires hēditarias teneat: & ut beneficiū ex hoc inuentario de iure debitū, sibi integre conseruet, uenerabili signo crucis, annexa, ppria eius manu. ppōsito. Insuper legatariis, & fideicōmissariis & creditoribus hēditariis uocatis, & presentibus, s. tali & tali, & omni illa iuris solennitate seruata, presens inuentarium de bonis ipsius hēditatis, quę in ea inuenit, in hunc modū facere ꝓcurauit. In primis quidē asseruit se inuenisse in dicta hēditate vnam domū positam in tali loco cuius confines &c. ponendo prius res immobiles & pretiosio res, secundo[k] mobiles & viliores, tertio credita & debita, asserēs se res p̄dictas inuenisse in hēditate, nec dolo fecisse, uel facere, gn res singulæ in inuentario inferant: quibus oīb. positis sic dices: Lectum & completum fuit hoc inuentarium in tali loco sub anno tali, &c. presentibus talibus, &c. Vel potest instrumentum cōfici, ut conficiens in persona propria loquatur sic[l]:

FORMA. Quoniam inuentarij cōfectio s̄m sanctiones legitimas hēdi beneficiū tribuit, ne vltra facultates hēditatis teneat, idcirco ego P. filius quondā B. &c. q̄ dic, ut dixi s. e. s. in forma inuētarij à tutore ꝓficiēdi in fi. Quod aūt p̄dixi de subscriptione hēdis p se, vel p aliū, & q̄ testes intersint hēdē agnoscentes, iure m cauet, sed in plerisq; locis de ꝓsuetudine nō seruat[m]. Quidā aūt aliter inchoant: tacto. n. in capite signo crucis p manum eius, q̄ facit fieri inuentarium, si sit hęres institutus. sic dicetur:

¶FORMA. Ego quidē in Dei nomine P. hęres institutus à tali patre, vel patruo meo, aut auunculo, vel sciens, vel credens me esse institutum à tali. Si vero sit hęres ab intestato, tunc dicat sic:

¶FORMA. Ego P. succedens ab intestato uel credens, vel sciens me ab intestato succedere debere tali, hoc inuentariū de rebus & possessionibus suis p tabellionē scribi & fieri procurauī. Porro in inuentatio fisci formando secundū premissa procedas: de quo n vide C. de bon. proscrip. si quis[n].

ADDITIONES.

a Et no. ¶ Secundum Rolan.

b In prin. ¶ Ita seruatur, licet lex videatur velle, quod in principio subscriptionis hoc fiat. in §. statim allegato.

c Signū crucis. ¶ Quod quidā dicunt de subst antia: arg. ff. de transcū hi. §. ptor. ff. de in integrū rest. l. diuus. hoc placet Old. sed Odof. dicit, q̄ Hug. tenet p̄rium: arg. ff. de vent. inspi. l. j. §. pen. C. si s̄ius, vel vtil. pub. p̄fecti ptione. Host. consuluit, q̄ fiat, de testa. c. Raynaldus. ad fi. Hoc ꝓsilium necessario tenendū est, ut in prædicto §. & §. & si præfatam. ibi, solidauerit & in auth. de hęred. & Falcid. §. si vero non fecerit. ¶ Adde, q̄ Bal. consi. 331. 3. lib. tenet, signum crucis non esse de substantia.

ADDITIO. Adde, q̄ alias est consi. Bal. 383. inci. quæritur. an signum cruceis. in 1. vol. Henri. Ferran.

d Facere. ¶ Hoc teneas, nec approbatur gl. 2. quę habet in prędicto §. sin aūt dubius. & §. seq. quæ dicunt, tēpus inuentarij currere post aditam hēditatem: quia s̄m id posset multum differri, & circunuenīri lex illa. & huic dicto pcor. quod no. C. ad leg. Fal. auth. sed cū cessator. ver. his cessantibus. §. si uero posīq̄. in l. fi. de iure delib. legi dēt per subauditum. Adde, ut dixi in uers. quot si hæres. quod. communis opinio est in contrarium.

e Perficiat. ¶ Quid si perfecit intra debitū tēpus, non tū tpe quo debuit, inchoauit? Vber. de Bob. assentit Colum. & Lau. qui dixerunt inuentarium non ualere, nec hēdem illius cōmodo uti posse, cū forma seruata non fuerit, ff. ad municip. constitutionibus. in fi. de rebus eo. qui sub tut. magis. §. fi æs alienū. C. de agric. & cen. quem admodū. de præd. mi. l. minorū. ff. de transact. cū hi. §. si prætor. & §. seq. principaliter inducūt §. si vero postquā. in d. l. fin. ubi vī expressum. & hoc ēt tenebat dns meus M. Sy. in prę. §. & mihi placet. Aalij s̄. quos Cy. ibi sequit ponderato effectu: q̄ iura respiciūt ff. de tureiur. sed si possessori. §. pen. Ad idē de uerb. obli. continuus. §. illud. in fi. Item ut patet in præd. l. fi. hæres tractat de damno uitando, ut in § sin aūt. ibi, ne in damnū incidant, dum lucrum, &c. Itē nec leuis omissio nocere. dēt, ff. de uen. inspic. l. 1. in fi. facit de elect. cupientes. 1. responso. lib. 6. sed ibi id exprimitur, scilicet quod non obsit non inchoasse debito tempore, ut etiam ibi nota ex tunc.

ADDE, q̄ sufficit, si in tempore incipit inuentariū, ut tenet Bar. in l. fi. §. si uero postquam. C. de iure delib. Bal. consi. 333. 4. dib.

f Quid. ¶ Iste uer. fuit Alb. Gal. de fi. inst. in fi sed die clarius, ut ibi loquitur.

g L. fin. ¶ Vide, quod ibi no. in gl. sic ergo. j.

h Marti. de Fa. ¶ Vide s. sub tertia forma.

i FORMA. ¶ Rolan. vbi s.

K Secundo. ¶ Ordinem conuerit in inuentario tutoris. s.

l Loquatur sic. ¶ Mar. de Fano ordit sic: ego talis hæres. &c. timens ne Iustinianæ legis neglecto consilio hæreditariis improuise oneribus illigarer legis beneficio Falcidiæ beneficio sic priuatus, idcirco, &c.

m Non seruatur. ¶ Per quam pars ista potest omitti, cum per eam liceret hoc de toto, vt s. uer. quid si sit.

n Si quis. ¶ C. de bo. vacan. l. 3 li. 10. & in auth de collat. si vero aliqñ. Col. 9.

ADDITIONES NOVÆ.

* De editionibus glo. in ele. 1. de vsuris, & multas quęstiones circa hanc materiam posuit Bal. ff. de eden.

* An appellatione instrumentorum contineantur acta, Bar. in l. in fraudem. §. neque. de iure fisc. tenet quod sic.

* Si quis vult producere aliquod statutum de alia ciuitate, an debeat producere volumen statutorum, Barto. in rub. de ope. no. nun. & ff. de reb. dub.

* An acta criminalia & lib. condemnationum & bannorum debeant cuilibet postulanti exhiberi, Bar. in l. 2. §. diuus. de iure fisci.

* An in instrumentis realibus sit necesse apponere diem & consulem, G Ioss. & Bart. in l. in summa. §. idem Labeo. de aqua pluuia arcen. & l. lecta. si certet. Cyn. in l. si qua. de diuer. reseri. Archi. in dicta sexti lib. & 12. q. 2. c. cum redemptor.

* In l. in ordinem. §. exigere. de magistrat. conueniend. quid in facerdote, q.d in iudice, quid in arbitro, & an publica persona in stipulatione ciuili ei cuius interest ipso iure acquirat vtilem. Iac. But. in Auth. sacramenta. C. si ad uersus uendi. Bar. in l. 3. rem pu. sal. fo. not. in l. nō aliter. de adop. &. c. quānquam. de usuris, lib. 6. Quando, quomodo, & in quibus casibus possit notarius stipulari. Bar. in dicta l. 3. rem pu. sal. fore.

* An in una charta possint poni plura instrumenta. uidetur quod non. in

Auth.

Auth.de tabel.§.j. In ꝓrium ꝙ potest, arg.l cum plur.ff.de euictio,& l.eo quod à multis.C.si certum petat.Item potest fieri instrumentum in diuersis locis,sub diuersis iudicibus, notarijs, & diuersis temporibus, l.fi,§.licentia.de iure delib.& in Aut.de hære.& fal.§.si vero absunt.sed an in plurib.chartis simul sutis seu iunctis possit poni & scribi vnũ instim & idem? die ꝙ hc,vt l.locum.§.si tabulę.de tab.exhib. Item eodem tẽpore possunt fieri duo instrumenta eiusdem continentię. vt l.sempronio.de legat.2. Itẽ in vno instrumento potest fieri contractus duorum separatim, vt l.3.in prima gl.C. de fid.instr.Bartolo.de Capua.

* Si tabellio dicat rogatus scripsi,licet non dicat à partibus,vel à testatore, tamen præsumitur rogatus ab ipsis partibus, vel à testatore.ita dicit Bal. l.j.ff.de hæredi.institu.& in Auth.de tabellio. §. nos autem.& l.hac consultissima.C.de testa.

* Nota ꝙ contractus factus in dubio, dẽt intelligi secundum consuetudinẽ loci vbi fit:& tota die fiunt instrumenta,& in ipsis debent poni omnia quę ex consuetudine veniunt.ita Bar.in l.si prius.§. placuit.de aqua plu.arcen. & l.ex ea parte.de verbo.oblig.& l.si finita.in prin.de dam.infect.& l.qđ si nolit.§.quia assidua. de ædili.edicto.& l. dominis prædiorum. C.de agric. & censi.& l.excepto.C locati.Bald.in l.ita demum.de arbi.& j.no.Bald.in l.huiusmodi.de leg.j.

* In Rub.C.de fid.instr. Bal.quærit nunquid tabellio qui se negat rogatum, compellatur facere instrumentum? & plene hoc distinguit.Item an tabellio debeat habere agnitionem rei quam scribit.Item an debeat cognoscere contrahentes,& per quem modum: Item an debeat cognoscere testes.Itẽ quærit de quibus sensibus tabellio possit conficere instrumentum.Item an tabellio possit conficere instrumentum de numero, vt puta scribit in instrumento ꝙ mille floreni fuerunt numerati,& erant in quodam sacculo,& dicit ꝙ esset excusatus si partes hoc asserant: cautius tamen faceret,si hoc non diceret,& staret in simplici confessione.Item ad hoc vt tabellio possit conficere instrumentum quatuor sunt necessaria, videlicet cognitio rogantis cognitio rei,& iuris permissio & rogitus testium.Et an teneatur cognoscere animum contrahentium.Item quid si partes mandant notario quod instrumentum conficiat de aliquo quod cõstitit in gustu,odoratu vel tactu. Item quid si mandatur tabellioni quod vulnus quod aliis vidit inferri ponat in instrumento.hæc omnia examinat in dicta rubri.quam repetiit.

* De imbreuiaturis Bald.in dicta rub.quærit de pluribus,primo quid sit imbreuiatura : secundo quid si ista originalis scriptura non reperiatur.An instrumentum parti traditum uitietur. Item an imbreuiatura faciat fidẽ. Item an tabellio suam imbreuiaturam possit extendere. Item an tabellio rogatus possit facere scribi per alium, & ipse se subscribere. Item pone ꝙ tabellio errauit in imbreuiatura,an possit corrigere errorem.Itẽ si instim est deperditum, an debeat refici casu probato per coniecturas.Itẽ quamnis credatur instrumento,& imbreuiatura non appareat,tamen tabellioni imputari potest.Item an postquam notarius restituit instim possit cancellare prothocollum.Item qđ si reperitur instrumentũ cancellatum,& iuxta marginem reperitur hoc cancellatũ manu mei notarij per errorem. Item quærit, Titius produxit instrumentũ falsum mutui contra Gaium: contra Gaius produxit instrumentum falsum solutionis contra Titium.hæc omnia ponit Bald.in dicta Rub.Et ad istam vltimam quæstionem vide qđ ipse notat in l.cum mulier.ff.sol.mat. Item ibidem quærit an scriptura forensis quæ fit in foro coram iudice valeat sine testibus. Bal.ibi distinguit. Item querit an istæ scripturæ forenses debeant edi cum die & consule, & quibus,& per quos. Item de instrumentis quæ fiunt ad probationem equi mortui in bello, vel de equis ambasiatorum mortuis in itinere. & dicit ꝙ faciunt indicia.Bal.vbi §.circa hoc vltimum no. fac. Bar.in l.j.de naufra. Bal.in l.fideicõmissa.§ j.de leg.3.& l.Lucius de testa.mili.idem Bal.

* Item omnia instrumenta actorum seu fori, sunt edenda cum die & consule:& ex hoc instrumenta tutelæ & repertorij & emancipationis, quæ dicuntur instrumenta fori,sunt edenda cum die & consule. Inno.in c.1.ext. de prob.allegat l.cum specialis.C.de iudiciis, & l ut perfectius.C.de ann. excep.Bal.in l.1.§.editiones.de eden.

* Si instrumentum casu est perditũ an tabellio qui illud scripsit,possit ad solius perdentis petitionẽ reficere? vide ad hæc qđ no.domi.Nico.de Neap. in l.qui tabulas.de fur.& Guil.de Cu.in l.si quis ex argentarijs.§.prohibet de eden.& gl.in auth.de tabel.§.nos autem.fac. Bal.in L& quia ff.de eden. & l.si quis.§.edere.e.tit.& in l.sicut.de fid.instr.

* An de vno contractu possint fieri duo instrumeta.vide do. Nic.in dicta l. qui tabulas.de furtis.

* An creditor cogatur facere instim solutionis debitori, si soluit. Bar.ponit in l.si finita.§.eleganter.ff.de dam.infec.& l.2.§.volũtate.ff.sol.ma.& an eõ debitor cogatur facere instim de debito creditori. vide etiam de hoc in l. acceptam.C.de vsur.& l.cum Aquiliana.de transf.per Bar.uide dom. Ang. qui dicit quod licet teneatur facere instrumentum de debito, non tamen de bet facere cum hypotheca, nec cum pactis executionis, l.si pupillus. de nouat. fac. quod not. Bartol.in l. ex ea parte. de verbor. obligation. in contrarium facit l. quòd si nolit.§. quia assidua.de edil.edic.facit Bald.in l.sicut datam.de libe.caus.Item fac. contra quod dictum est ſ. ver.nota ꝙ contractus.

* An appellatione instrumenti contineatur scriptura priuata ? videtur ꝙ sic,l.notionem.§.instrumentorum.de verbo.signi.Iaco.Butrig.tenet contra in l.j.de iura.calum. probat per l.1. de iureiur. Bartolo. de fali.tenet contra in l..comparationes. de fide instrumentorum.fac. l.instrumenta dotalia.C.de prob.& an appellatione instri ꝓtineantur literę.& eodem modo de actis causæ.Ray.tenet quod non,per l.in fraudem.§.aeque.de iure fisci. Bar.ibi.

* Nota quòd quando fit descriptio bonorum vigore alicuius debiti, potest tabellio cogi vt exhibeat instrumentum in quo scripsit debitum, de quo fit executio.ita Bartol.in l.maritus.§.post aditam.ad l.Falcid.& l.fi.C. de eden.

* Nota quòd si notarius exemplat vnum instrumeutum,illud exemplum facit fidem contra ipsum.ita Barto.in l.tabularum.§.testamentum.quemad. testa.aper.

* Quid si peto authenticari quoddam protocollum alicuius notarij mortui,& facit citari partes quæ comparent, & opponunt ꝙ illa scriptura est falsa,quia continet cancellatuoaem,vel interlineationem:an hoc impediat Bar.in dicta l.tabularum.

* An si rescriptum vel mandatum principis authenticetur coram iudice, illa publicatio faciat fidem.domi. Nic.in l.probationes. de diuer.offi. libr.10.

* Nota practicam c.cum P.tabellio.de fide instrumento. nam primo debet produci scriptura notarij mortui: secundo debet fieri comparatio literarum & approbari ipsa cõparatio: tertio debet probari saltem per duos testes qui interfuerint facto, & sciant veritatem. his actitatis iudex mandat notario quod redigat scripturam in publicam formam. caueat tamen notarius huius exemplini ne dicat se interfuisse contractui,sed qualiter ipse interfuit comparationi literarum factæ de protocollo notarij:& qualiter de mandato iudicis redegit in publicum documentum.Bald.de comparatio. litera.in l.comparationes. C.de fide instrumen. Bald.in l.fi.cum aut.ibi.C. si cer.pet.

* In l ita demum.de arbi.not ar. quòd vbi notarius est plene rogatus quòd intelligitur rogatus vt apponat clausulas consueras.ar.huius §. & l.fin.C. de fide instrumentor. secus in clausulis desuetis. fac. quod not.in l.si fundus.ff.de lege com mis.& l.ex ea parte.de verb.oblig. Bal.in dicta l.ita demum.& no.ſ.

* In l.1.C.de fide instrumen.an oportet probari amissionem instrumenti? respondeo non, nisi instrumentum esset de natura rei vel debiti probandi,quod est in tribus casibus. Baldus, de hoc in dicta l.prima. Sed dubitatur, producebatur quoddam instrumentum coram iudice contra Titium,dictus Titius accepit dictum instrumentum, & ipsum coram iudice laceravit.quæritur primo quantum ad rem probationis? & dic quod dandum est iuramento aduersarij, vt l si de possessione,de probatio.secundo quæro de pœna criminali.& dicit Ioan. An.in c. accepimus. de fid.instr. in nouel. ꝙ talis debet puniri extra ordinem. Item quid si iracundia laceravit instrumentum. Bal.vbi ſ. Item pone quod instrumentum meum reperiatur penes aduersarium, & dum cogit ad edendum, reperitur aliqua rasura.an per hoc derogetur fidei instrumenti,& in his quę in instrumento concipi possunt. Bal.vbi ſ.

* Quid si imbreuiatura reperitur sic abbreuiata quòd nescitur legi. Barto. de hoc in l.Gallus.§.nunc de lege. & §.idem credendum. de liber.& posth. Bald.in dicta.ru.de fide instrumentor.& in Auth. si quis in aliquo docum. C.de eden.

* An copia depositionis testium debet dari cum die & consule,Bal.in l.1.§. editiones.de eden dicit quod sic, & si dies iuramenti & dies depositionis est idem.debet dari solum illa dies: Si autem nõ'sit idem,debet dari copia de die iuramenti: quia dies depositionis trahitur retro ad diem iuramenti.Io.And.in c.1.de vsuris quantum ad editionem actionum, qui optime loquitur.Bal.& gl.in dicto §.editiones.

* Quid de nomine notarij qui fecit instrumentum, nunquid sit eden.no.in tit.de teste.§.qualiter.ver.eadem.in Spe.

* An copia testamenti debeat dari cum die & consule.Spe.in hoc tit.§.ostẽdendum. Dynus in l.optimam.de cõtrah.& commi.stipul.quod non videtur tex.in l.2.§. diem. quemad. test.aperi.& quod no.in l.2. ff.de ferijs.& l. 1.§.editiones.ff.de eden.

* Nota ꝙ si pars producit instrumenta in quantum faciant pro se tantum, nihilominus iudex potest inhærere actis in quantum sunt contra producẽtem.Bal.in l.1.C.ut quæ desunt aduoc. fac. Albericus & doctores in l.1.§. editiones.de eden.

* In l.is apud quem. C.de eden.not. gloss. in primo exemplo. quòd acta facta coram vno iudice,coram alio qui habet cognoscere ex eisdẽ actis sunt producenda. fac.l.quotiens..§.fin. ff.de prob. Bartol. in d.l.is apud quem. de eden.

* Pone,peto sententiam debere cassari: pars aduersa dicit, exhibe sententiam. de hoc in l.quoniam. C. de app. per docto. & Cynus in l.iudices.de iudici.& gloss.in clem.sæpe.de verbor. significat. Dynus in capitul.indultum.de reg.iur.lib.6.Inno.in c.G.perpetuus.de fid.instr.Bal.in l.supplicare.C.de precib.imp.offeren.

* In l.1.C.de eden.pone, peto à fœneratore pignus, volens ipsum luere: fœnerator autem negat, dicens me sibi non pignorasse: ego peto à iudice quòd faciat librum suum exhiberi super quo scribit pignora: ipse dicit se non teneri,quia non me mandante scripsit.Iacob.de Bell.tenebat cum fœneratore. Iacob. Butrigar.in l. quædam. in princip. ff.de eden. contra, quia de consuetudine contractus est vt sic fiat. Præterea videtur tacite mandatum vt scribat diem, vt possit scire quid debet soluere pro vsuris.sed clementina prima de vsuris huic addidit vt teneatur edere, etiam si non sit factum me mandante,vel procuratore meo.certè dico quod imò non tenetur, quia testificator fuit vsurarius publicus: & ad hoc probandum peto quòd liber exhibeatur in iudicio: vel dico illum vsurarium publicum: & sic infamen notorium non admitti ad testimonium, & peto librum rationum suarum exhiberi ad hoc probandum:certe possum.de hoc est tex.in dicta clem.j.de vsu.& gl.Bal.& Alberi.vbi ſ.& l.fin.e.ti. Alberi. in d.l.quædam.in prin.ff.de eden.

* Producens instrumenta cum protestatione quod si sunt vera eis vti vult: alias secus : pars aduersa dicit, certifica me an vti vis, vel non. Bartol. in l.diuus.la 2. & l eos. de fal.& Cyn.in l. si falsos. de fal. & vide gloss.in l. prima.§.editiones.de eden. Bald.ibi.& etiam in l.prima.C. vt quæ desunt aduoc.Innocen.in capitul.cum olim.de cen.fac.Bartol.& Bald.in l.tertia. C.de fid.instrumen.& l.iudicati. C.si ex fal.instru.Bald.in l.alia. C.de his, quib.vt indig.& no.j.

* Quando produens instrumenta, lege ea an faciant contra te? In.in c.cum olim.de elect.in cap.cum venerabilis.de excepti.& gloss.in Clemen.1.de off.deleg.

* In.l.instrumenta.C.de fideicomff.gloss.quæ incipit,ideo quia nota ex ista gloss.quod instrumentum liberationis & quietationis videtur totum esse debitoris.vnde non debet restitui creditori, Bartol.vbi supra.& l.plures apoch.C.de fide instrumen.

Pone,ego & tu simul contraximus coram notario, & mandatum extitit ꝙ vtrumque

vtrumque nostrum notario, q̃ faciat instrumentum de dicto contractu, postea vis prohibere notario ne mihi det. Nico. de Neapo. in l. qui saxum. de donat.

* An possim cogere notarium vt det mihi instrumentũ debiti debitoris mei qui mihi obligauit omnia bona sua? Bar. in l. Aristo. de iure delib.

* An instrumenta possint produci aduersario non citato. Bal. in l. si quando. C. de testi. & limitando dicit q̃ non. tamen ex quo talis productio reperitur in actis scripta, sufficit facere. quod no. Bar. in simili in l. nuda. de donatio. & ex hoc apparet q̃ per talem productionem est satisfactum terminis de producendis instrumentis, sed non termino de probando per instrumenta. & quod citatio sit necessaria in productione instrumentorum facienda, not. Bald. in l. iudices. de fide instrumen. & in Auth. hoc inter. §. si quis autem. C. de testam.

* In l. plures apochis C. de fide instrum. nota quod instrumentum solutionis tam pertinet ad creditorem quam ad debitorem. Bal. ibi. nam per eum probatur debitum præcessisse: vt l. fullo. §. sarcinator. de fur.

* Nota quod Tancredus in opere suo in tit. de quæstio. circa procuratorem cap. 1. dicit quod consilium est quod mandatum procuratoris in actis redigatur, vt semper constare possit. fac. Inno. in cap. Alberi. de testi. in Auth. si quis in aliquo. C. de eden.

* Ponein instrumento dicit, vendidit & tradidit talem rem, an ex hoc probetur traditio? Cyn. in l. minus. C. de acquir. pos. & l. prædia. ff. eo. & Iacob. Butri. ibidem. & in l. cum res. C. de proba. Bald. in l. desiderium. C. de postu.

* An instrumenta possint scribi in charta abrasa, Barto. in l. chartæ. de bon. possess. secun. tabulas. dicit quod sic. sed tamen consuetudo seruat contrarium.

An possit scribi in papyro, ligno, vel lapide, vel terra. Barto. in l. 1. de bo. possess. secundum tab. in l. qui tabulas. de fur. Bald. in l. 1. de his quæ in testa. delen.

An vsurarius cogatur edere librum rationum suarum. Iacob. But. in l. quædam. in prin. de eden. Bal. in l. j. C. de eden. Alb. in dicta l. j. & l. fina. eo. titu.

Quo iure agitur contra notarium vt exibeat instrumentum de quo rogatus est, & quid si notarius dedit instrumentum defectuosum, an agi possit contra eum vt corrigat: & nunquid idem ipse notarius possit hoc petere: & an ex omissione facta per notarium ipsi parci læsæ. hoc not. in l. fi. si mẽsor falsi. mod. dixe. & l. Imperator. ff. de statu ho. & an quando notarius reddit instrumentum debeat pars citari, quæ potest ex hoc lædi. & an quando prædictæ contentiones oriuntur, debeat plena causæ cognitio adhiberi. de his omnibus Bar. in l. fi. de tab. exhib.

In l. rationes. C. de probatio. si argentarius vel nũmularius scribat in libro rationum aliquid pro se, an faciat fidem? Nicola. mata. dicit quod sic cum aliis adminiculis. & idem dicit in scripturis mercatorum & cæpsorũ, dummodo scriptura formam habeat rationis, & cõtineatur acceptio & datio: & sic tam sit contra se quã pro se: secus si scriptura esset vnius debiti tantum, & sic non esset ratio dati & accepti: quia tunc nullatenus crederetur, secundum eum. Dicit etiam q̃ rationibus defuncti aliqualiter datur maior fides quam rationibus vnius viui secundum eum. & inducit gloss. istius legis: quæ verba ponit Bar. in l. nuda. ff. de dona.

Nota quod si legatarius petat sibi edi testamentum, non potest petere nisi illam partem quæ facit pro ipso. Cyn. in l. instrumentorum. de præcib. impera. offer.

In Auth. Si quis in aliquo documento. de eden. dicitur, quod exemplum non probat. contra fac. l. chirographis. de admi. tut. nam cum est scriptum manu publica videtur esse publicum. Sol. Alber. fatetur contrarium in exẽplo scripto à notario cui adhibetur fides, argu. dictarum l. Io. contra, quia facies originalis potest se aliter habere quam sit in exemplo. vnde non probat. & hæc ratio est vrgens. vnde dicit aut istud scriptum est authoritate iudicis legitimè interposita citatis citandis, & tũc facit fidem. vt l. publicati. C. de testa. alias vero non, si sola authoritate notarii. & quod dixi de sola citatione est verum si ratione materiæ est dare certum aduersariũ, alias non, vt in priuilegio: de quo in glo. in l. 4. de bono. pos. Bald. in dicta Auth. si quis in aliquo.

Quid si notarius sumpsit de voluntate partium sine authoritate iudicis. Inn. ponit in c. cum P. tabellio. & c. fina. de fide instrumen.

De exemplo sumpto ab originali dicit Iac. de Aren. in l. sancimus. de diuer. refeript. q̃ exemplo etiam solenniter redacto ex authentico, de quo in Auth. vt fratum filii. §. illud. & c. fi. de fide instrumen. non potest confici seu redigi ad exemplum q̃ probet: quamuis alia solemnitas debita seruaretur: de quo etiam per Bal. in l. fideicommissa. §. si quis decem. de leg. 3. allegat l. finalem. C. de fide instrumentorum. In contrarium fac. quia registrum legitimum exemplatum habet vim originalis, licet non sit propriæ originale, cum sit diuersa manu scriptum. fac. in c. cum in iure peritus. de offi. delega. Bal. De originali. no. Bald. in l. publicati. C. de testam.

Quid si reperitur imbreuiatura alicuius notarii defuncti cancellata, & scriptum est penes imbreuiaturam manu ipsius notarii cancellatum de voluntate partium, & non est plus scriptum: an ex tali imbreuiatura fieri posit, quod expleatur instrumentum, si alias non fuit factum, non obstante dicta cancellatione? ista fuit quæstio Marsili. de qua no. in l. qui tabulas. de fur. & vide Ioan. prox. de quo per Bal. in l. nostram. C. de testa. & l. imperator. de statuomi. & l. postquam liti. de pact.

De imbreuiaturis notarii, penes quas est scriptũ cãcellatum manu mea, vel cancellatum per errorem. Bart. in l. quæ in testamento. de his quæ in testamen. delen. & l. diuus Claudius. ff. de fal. & l. in fraudem. de testa. mili. per Bar. & vide supra proxi. Bald. in l. qui testamento. ponit de cancellaturis & rasuris, de quibus faciunt mentionem notarii in fine instrumentorum. Bal. in rub. de fide instrumen.

Nota quod sufficit instrumentum non esse cancellatum, nec abolitum tẽpore quo in iudiciis producitur: & licet postea reperiatur cancellatum, vel abolitum, non nocet: & ideo si in actis notarii apponatur, talis produxit instrumentum non abolitum, nec cancellatum, nec vitiatum, non nocet, quia sufficit fidem imponi chartæ ab initio, vt l. fi. C. de fide instrumen. Bal. Bar. in l. §. si tabulæ. ff. de testamen. mili. & l. nostram. C. de testamen. per Bald.

* Nota quod si aliquis habet instrumenta causæ penes se, præsumitur procurator, vt sic admittatur cum cautione de rato, de quo per Inno. in c. coram dilecto. de offi. deleg. Bar. in l. vulgo. de admi. tu. & no. in l. 1. C. de procur. & l. non solum. §. qui alieno. ff. de procu. & Bart. in l. 3. §. causæ. de carb. edict. & glo. in Clem. sæpe. de verb. signi. Bald. in l. si qua per calumniam. de episcop. & cler. gl. in l. fi. C. de pact. conuen.

In dicta Auth. si quis in aliquo documento, Bald. quærit quid si notarius faciat mentionem de propriis instrumentis, cui faciat fidem. Bar. in l. Sempronius proculo. de leg. 2. quando scilicet facit mentionem per modum originalis, quia sub eodem die. sed quando facit mentionem per modum sumpti, vide Bar. in l. 2. §. si quidem. de bo. pos. secun. tabu. Sed cum tabellio sit publica persona, quare non facit fidem. Inn. in c. quoniam contra falsam. dicit quando facit fidem de facto alterius, est potius quædam commemoratio quam fides, & ideo non creditur. Bald. fac. idem in Authen. si quis in aliquo. de eden.

Si vnus de testibus scriptus in instrumento contradicit sibi, Ioan. An. & Inno. in c. cum Ioan. heremita. de fide instr. in c. super eo. de test. cogan. Bar. in l. 1. quemad. testa. ape. & l. in exercendis. C. de fide instru.

Nota quod vbicunque notarius punitur ex eo quod interest alicui contractui, ex eo casu debet puniri etiam si instrumentum non fecit, sed solam schedulam fecit. ita glo. de prohi. feu. alie. per Iotar. c. imperialis. in fi. gl. super ver. libellum.

Si producatur instrumentum, in quo aduocatus suus est scriptus pro teste, an debeat fides tali instrumento adhiberi. Inno. in cap. ex literis. ext. de transa. dicit quod sic. aliud est quando aduocatus est testis in causa: quia tũc non potest, vt c. Romana. de testib. lib. 6.

Quid si procurator producit instrumentum, quod ipsemet fecit, an adhibebitur fides tali instrumento. Ioan. An. in regula quod vna via. de reg. iur. lib. 6. & tenet quod sic.

In l. ad probationem. de proba. dicit Bald. notab. quod tenor instrumenti apparet per lectionem instrumenti. & ideo si statuto cauetur quod instrumenta mandentur executioni, tacitæ stipulationes non mandantur executioni, nec id quod ex instrumento fingitur, quia id tantum instrumentum dicitur, quod legi potest, l. 1. ff. de his quæ in test. delen. In contrarium dici potest, quia præsumptio desumpta ex instrumento reputatur eius tenor, l. iurisgentium. §. quod fore. de pact. & de verb. obli. l. sciendum. quod puto verius. & ita consuluit Bald. non intelligas de casu quod statutum fingit per l. 3. §. hæc verba. de negotiis gestis. & ibi in glo. quia in eo statuto disponit.

Quid si notarius est adeptus dignitatem, an poterit cogi de nouo instrumenta facere, & reficere. Iac. de Aret. dicit quod non de nouo, sed iam cœpta finire & perficere, vt l. si quis. de fals. Bal. in l. ne patronis. de oper. liber. & in c. vt officium. de hære. lib. 6.

Quis possit facere tabelliones. Circa hoc vide Guil. de Cun. qui multas quæstiones ponit in l. nõ aliter. de adop. & per quam formam debeat tabellio stipulari: & si ille pro quo tabellio est stipulatus nolit sibi acquiri exista stipulatione, an acquiratur ipsi tabellioni volenti, not. in dicta l. non aliter. Bal. in l. si absentis. C. si certum pet. & l. nec ei. §. eorum. de adop. an autem & quando tabellio possit alii stipulari, not. in l. 2. rem pupil. sal. fo. An pater tabellio possit conficere instrumentum in causa filii, vel econtra, vel frater in causa fratris. Dynus in l. impuberem. C. de fal.

An in proprio facto possit tabellio instrumenta conficere, Gui. in l. fi. de adopt. An maritus in causa vxoris, Dynus in l. vxori. de fal. in prin.

An tabellio cogatur inuitus officium suum exercere. Bartol. quod sic in Auth. de tabellionibus. §. scientibus. & C. de formulis. l. iubemus. Guil. de cu. ff nau. caupo. stab. l. 1. in prin. & hoc est verum in eo qui consueuit facere instrumenta, per ea quæ ipse notat in simili in l. mariti lenocinii. §. qui quæsitum. de adult. & l. 1. de tabu exhib.

Quid in priuato an cogatur ad scribendum acta iudicii, Bald. quod sic. in rub. C. de fide instru.

Quid de comitibus qui habent potestatem in priuilegio creandi tutores & notarios & iudices ordinarios, an possint, Bar. quod sic, in l. muto. §. tutoris. ff. de tutel.

An idem possit esse iudex & notarius, & sic scribere acta quæ coram eo fient. gl. in l. curent. de testi. & l. iubemus. §. his quoque. de episc. & cle. Bald. in l. sed si seruus communis. de stip. seruorum.

An instrumenta possint produci tabellioni absente iudice, Bal. q̃ non in Auth. hoc inter liberos. §. si quis autem. C. de testa. vide 3. in tit. de proba.

Imperator concessit priuilegium quibusdam q̃ possint creare tabelliones, & eis concedere licentiã faciendi instrumenta, non obstante aliqua consuetudine alicuius ciuitatis: postea ciuitas facit statutum q̃ nullus possit cõdere instrumenta nisi habeat licentiam, vel nisi fuerit descriptus in matricula: an tabelliones facti à talibus poterunt facere instrumenta, non obstante statuto prædicto, Bal. ponit in l. si mihi. §. in legatis. de leg. 1. Alberic. in l. si quis. quæ res pig. ob. possunt.

* An tabellio vnius ciuitatis possit præficere instrumenta in alia ciuitate, Bal. in l. si arbiter. §. si cum dies. de arbi. Bal. in l. 2. de offi. præsi. & Guil. in l. repetita. de epis. & cle. & l. 1. ff. de iud. & l. si mihi. §. fi. de leg. 1. per Albert.

Si aliquis qui non est notarius exercuit officium tabellionatus, & postmodum apparet ipsum non fore notarium, quid iuris. Bar. in l. Herennius. de decurio. & Innan c. 1. & 2. & c. cum P. tabellio. de fide instru.

An minor 14. annis possit esse tabellio: videtur quod sic, l. lex cornelia. §. impuberem. ff. de fal. contra tenet Bal. per l. 2. de reg. iuris. fac. l. vt iurisiu. de oper. liber. & no. Ioan. prox. fac. l. quidam consulebant. de re iudic. & l. fi. C. de mili. testa.

Quid si notarius est bannitus, an poterit ei cui est stipulatus opponi exceptio banni? dic q̃ non. Bal. in l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur.

An notarius damnatus ex aliqua causa quæ ipsum reddat infamem, possit conficere instrumentum, Bar. in l. eadem. §. hac lege. ad L. Iul. repet.

Quid si duo sint notarij in instrumento appositi, & vnus est de falso condemnatus, alter non, an instrumentum erit vitiosum. Bal. quod non in

l.iubemus.C.de prob.alleg.l.si quis ex argentarijs.§.1.de eden.Bal.in l.imperator.de sta.hom.

In l.1. ff.de iudici. nota, quòd prorogatio habet locum tantum in his quæ iurisdictionem sapiunt, non in alijs, officijs, vt in tabellionatu: vnde tabellio incompetens non posset scribere in causa etiam de partium voluntate.notat Guil.in l.repetita.C.de episc.& cler.Bald.in l.secunda de off.præsi.

An notarius de nocte in dubio posit diem ponere quem velit, si non sciat horam noctis. Innocen in capi.4.de off.delegat. Et si notarius facit contractum de nocte, debet dicere die tali actum.Inno.in ca consuluit.de off.delegat.

An notarius teneatur exire domum suam, & ire ad locum vbi partes sunt ad faciendum instrumentum: an vero partes teneantur ire ad ipsum. Bartol.dicit quòd si partes absque incommodo non possunt ire ad locum, vbi est notarius, quòd tunc notarius tenetur ire, alias secus, vt C.de decur. l.curiales.& l.iubemus. C.de episc. & cle. & l. secunda.§. penult. quis ordo in bon.poss. serue. & l. tertia. in princip. de dam. infect. An tabellio teneatur exire de lecto. Bartol.tanet quòd non, nisi esset causa necessaria & ardua, vt in infirmo qui vellet testari, de cuius vita dubitatur: alias secus, arg.l.cum patronus.§.fi.de oper.lib.fac.quod no.in Auth.de iudi.§.sedebunt.secundum Bar.

In l.iudices. C. de fide instrumentor. an si iudex facit aliquam commissionem notatio, posit ipse notarius scribere commissionem. Bartol.hoc limitat & distinguit in .l.ex sententia.de test.l.tut. Bald.contra tenet.& Io. An.in capit. quoniam contra falsam. extr.de proba.in nouel. &dicit Bald quòd non.

An quis posit nasci notarius, Angel.in l.sicut honores.de mune.& hono.libr.10. dicit quòd sic. nam cum priuilegium tabellionatus concedatur per priuilegium principis, in Auth.de tabellionibus. in princip.poterit concedi priuilegium alicui quòd & ipse filij sui sint tabelliones: qua enim ratione potest alicui concedi dignitas cum nascetur, eadem ratione poterit concedi priuilegium tabellionatus cum nascetur. credo tamen quòd quamuis nascatur tabellio, tamen non poterit exercere officium tabellionatus not. in l. impuberem. de fal. Specul. videtur tenere contra in § restat.versi.& scias.fac.l.quidam consulebat de re iudi.& l.fi.C. de testa.mili.

An in publicatione instrumenti fienda per iudicem, requiratur citatio aduersarij: dic quòd sic. Sed quomodo fieri publicatio instrumenti. Iaco. Butr.in l.fin.de fide instrumen.dicit quòd erunt tres notarij,& primus dicet, hoc est exemplum cuiusdam instrumenti, sic incipien.& ponet totum instrumentum de verbo ad verbum: & postea dicet,ego talis instrumentum hoc fideliter exẽplaui,& vna cum tabellionibus infra scriptis,& iudice,& testibus diligenter auscultani: & quia concordare cum originali reperi, ideo mandato iudicis me subscripsi: eodem modo dicet secundus & tertius: & quilibet tabellio faciet mentionem aliorum tabellionum,& testium & subscribent, vt prędixi.& mandabitur deinceps adhiberi fides dicto exemplo.

In auth.de fide instrumentorum.§.si moriantur.Iac.de Bel.quærit quid si producitur instrumentum hic de longinquis partibus,an stabitur instrumento in dubio. Azo in summa huius tituli format hanc quæstionem, & tenet quòd sic, si instrumentum non sit vitiatum nec abolitum in contrarium facit iste §.& hoc tenet etiam Innocen.in cap.1.extr.de fide instrum. quia aut infertur magnum præiudicium, aut non. fac.quod no.per Iac.de Aren.in l.nec apud.de hære.insti. & Oldra.in l.scire.§. 1.de excu.tuto.Alberic.plene. in l. cum precibus. de proba. vbi recitat opiniones infinitas. Cy.in l.comparationes. C. de fide instrum.fac. Bal.in auth.sed nouo iure. C.si certum pet.

* Si in instrumento fit mentio alterius instrumenti facit fidem inter eiusdem personas: secus inter alias personas.ita no. in Auth.si quis in aliquo documento.de eden.

Quid si in sententia vel præcepto fit mentio alterius instrumenti publici, an habeat locum hæc authenti. si quis in aliquo? Dic quòd non quia præceptum,& sententia,iudicis authoritate nituntur,l.publicati.C.de testa.l.chirographis.de admi.tut.faciunt capitul.sicut. de sen.& re iudi.& c. bonæ memoriæ maguntio. de ele.& c. in præsentia. de renun.& quod not. in cap.quoniam contra falsam.de proba.& Inno.in c.cum in iure peritus. de off.deleg.

Si reperiuntur instrumenta antiquissima non expedit probare quòd fuerit notarius ille qui ea scripsit. Inno.in c.veniens.extra,de verb.sig.Bal in Auth.quas actiones.de sacrosan.eccle.

Si in instrumento dicatur, in tali vicinia actum, nec ponitur nomen ciuitatis, an valeat.Bartol.in l.quæ conditio.§ cum ita de conditioni.& demonstra.

An tabellio posit corrigere errorem suum. Guil.in l.imperator.de sta. hom.& ibidem Bar. Idem Bar.in l.si librarius.de reg.ius. Bal.in l.ea quæ. C.de eden.Bal.in l.cum proponebatur.de leg.2.Spe.in eo.tit.§.postremo. ver.sed numquid confecto.

Quid si locus contractus, vel vbi instrumentum conficitur, non si appositus,no.in l.lecta.si cert.pe.& l.optimam.de contrah.& comm.stipul.& c.abbate sane.extr. de re iud. & in data sexti lib. quid autem in scriptura priuata .no.in l.cum tabernam.§.idem quæsiuit.de pig.Barto.in l.in summa.§.idem Labeo.de aqua pluuia.arcen.& l.comparationes. C.de si.instr. & de nouo Cod.comp.si quæ eorum.

In l.instrumenta.C.de probatio,an tabellio domesticus posit conficere instrumentum: & potest inter domesticos & amicos: sed quid si affectio est dispar: dicit Nico. Mata.q de facto communi rogatus potest conficere instrumentum, puta de contractu: secus de facto quod redditur in inuitum, puta de protestatione, quia non creditur sibi, vel saltim ad plenum, cum sit aliqualiter suspectus arg.l. qui iurisdictioni. de iuris.om.iudi.vel dic licet sit domesticus nisi posit imperari, valet instrumentum l. vxori.de fal.& l.Lucius.de testa Bal.in dicta l.instrumenta.

An tabellio latinus posit conficere instrumenta inter duos Teutonicos, vel aliquos, quorum linguam ignorat, & qualiter. Bart.in l.j.§.eadem lingua.de verb.oblig.

Quid si tabellio conficiens instrumentum dicit, Petrus martini &c. re uera Petrus non habebat patrem, quia erat mortuus, an videatur scripsisse falsum no.in l.lecta.si certum peta.& l. cotem. §.illicitarum.de publica. Alberi.in rub.de fide instr.

In l.contractus.de fi.instr.quærit Bal.quid si scriptura continet assertionem, siue promissionem. Verbi gratia: ego Bal assero me debere Titio decem ex causa mutui, tamen non præcedit aliquod verbum promissiuum: an ista scriptura dicatur competa. & dicit Bal.quod sic: quia per ista uerba constat fieri probationem, si de probatione quæratur. vt l.publia.§.fi.ff. depositi.

Item quærit si apparet scriptura facta diuersa manu, vt puta pro parte est tabellio, pro parte alius Bal.dicit quòd est suspecta.de hoc vide Bal.in dicta l.contractus.& quod no.Bal.in l.1.C.de confessis.

In l.Paulus ad l.Corneliam.de falsis, Iac.Baldui.quærit ibi qualiter reprobentur instrument & ponit ibi multa exempla.

In l.iurisiurandi. C.de test. Bal.quærit, an vni soli tabellioni credatur. Item an notario credatur de secreta examinatione testium, in qua non intersunt alij testes, sed solus iudex & tabellio.gl. in l.solam. C.de testib.dicit quod non. Bal.plene de hac materia in dicta l.iurisiur.& no.etiam in dicta l.gesta.de re iud.C.

An producto vno instrumento quis posit ei stare pro parte,& pro parte non, Cy.in l.vna.de confessis.in 14. q. & l.fi.de donat.ante nup.& l.Aurelius.§.idem quæsiit.de liber.leg.per Bar.

In l.si quis testibus. C. de testib. pone Titius produxit aliquod instrumentum manu cuiusdam tabellionis confectum, qui tempore facti instrumenti non erat notarius, quia erat monachus, tamen quia fuit oppositum de monachatu. sed non probatum, obtinuit vigore dicti instrumenti: postea manu eiusdem monachi producitur instrumentum aliud contra ipsum, an posit opponere q non valeat? Dic quòd non, vt hic Bald.scilicet in dicta l.si quis testibus. nam semel affirmando eum tabellionem, eius auctoritatem in omnibus approbauit. quod nota. Sed an videatur confiteri omnia in instrumento esse vera. Inno.in c.mulieri.extr.de iureiu.& c.cum vinerabilis.de exceptio.Bal. vbi s.

In l.si post diuisionem. de iuris & facti ignorantia. C.dic quòd quandoque tabellio omittit solennitatem incumbentem sibi, quandoque incumbentem parti, quandoque omittit vel præterit veritatem. Exemplum primi, si scripsit instrumentum omissis testibus, vel anno domini, vel indictionis, & tunc huic instrumento non adhibetur fides, imo præsumitur falsum, ut in Auth. de tabellionibus.§.fi.Exemplum secundi habes in l.quicunque.§.fi.de publicia.& in Auth.de non alie.§.quia vero leonis. in gl.& tunc non præsumitur falsum, quia minus solemni testamento probatur uoluntas l.fi.de reb.eorum. Exemplum tertij, quando tabellio scribit instrumentum de eo quod est sibi prohibitum, ex eo q posit veritas de facili mutari, uel in veritate errari, tunc instrumentum habetur pro falso, nisi exprimat nomen quod testator non voce, sed nutu videbatur declarare.& ita loquitur l.iubemus. in fine, de testa. quod non est prohibitum ad pias causas, nec in codicillis, ext.de testa.c.cum esses,& l.nutu.de leg.3.Bar.in l. j.de verb.obli.fac.Bal.in l.mater.C.de rei vendi.

¶ De testamentis.

* Si filiusfam. facit testamentum de castrensibus bonis, postea effectus est sui iuris. an uitietur testamentum. Ang. secundum Guil.de cu.in l.filiusfam.§.fi.ad Macedo.

Nota quòd quando quis est indignus, & bona applicantur fisco, debet intelligi de hæreditate per indignum adita, Bart.in l.eius qui delatorem. de iur.fis.ff.§.fin.licet gloss.in l.recusare.§. fisco.ad trebellian. videatur dubitare.

An tabellio posit suum testamentum scribere & publicare. Bartol.in l.seruus.ff. de testa.& l. si seruus commu.de stipu. seruorum. & an tabellio posit commissionem alicuius actus sibi factam scribere. Bal.in l.iudices. & Auth.ibi posita. de fid.instr. quòd non.no.in l.ex sententia.de testa.tut. per Bartol.

Statuto cauetur, q si testamentum infra sex menses non fuerit insinatũ quod non valeat, an hoc nocebit fideic.dic quod non.no tat Bar.in l.facta. §.si quis bonorum.ad Trebel.

Statuto cauetur, quòd quis non posit testari vsque ad 23.an.an pater posit eo casu filio facere testa.vsque ad 18.ann.Bar.in l.moribus.ff.de vulgari & pup.

In c.cum olim.extr.de censi.& c. cum venerabilis.de exce. Ioan. An.& Inno. dicunt quòd producẽs instrumenta & iura, videtur confiteri vera fore contenta in eis. quod dictum dicit Iaco. But.fore verum, nisi producens dicat quòd produxit in illis partibus, punctis, & articulis facientibus pro se tantum nam tunc non videtur fateri omnia contenta in eis esse vera, Iacob.But.in l.ninis.graue.de testib.Alberic.& alij doctore. in l.prima.§.editiones. ff.de eden. in gloss. mag. tamen iudex potest inhærere eis in quantum sunt contra producentem, vt not. Bald.in l.prima.vt quæ de sunt aduo.partium.de hoc per Bar.in l. post legatum.in prin.ff.de his qui. vt indig.Bal.in l.cum precum. C.de lib.cau.& l.quamuis. C.de fideicom. liber.& in l.alia.C.de his qui. vt indig. & quod no.in l.prima.§.editiones. in fi.de eden.

In Auth.quod sine.C.de testã.quæritur per Bar.& Bald.quid si tabellio scribit aliquod instrumentum, & in eo ponit vnum c.pro centum.an valeat.not.vbi s.per eosdem, & dicitur quod [illegible] idem notat Bar.in l.quotiens.ff.de hær.insti[illegible]

Aliquis intrauit regulam fratrum minor[illegible] tem, ipsum instituit, si exiret dictum mona[illegible] leat.do.Nic.de Neap.ponit in l.filius qui

An tabellio computetur in numero testium. Bartol. in l. Domitius. ff. de testamen.

Pone, hæres scripsit testamentum testatoris sua manu, & dedit tabellioni: tabellio vero in eadem schedula subscripsit actum, &c. demum moritur tabellio, & factum est statutum eo tempore quod omnes schedulæ manu alterius scriptæ, & à notario subscriptæ debeat publicari: an hæres prædictus poterit petere dictam schedulam testamenti, quam scripserat, publicari vigore dicti statuti, Bar. in l. 1. §. ex illa. ff. ad l. corne. de fal.

An valeat testamētum si interceserit vnus ex familiaribus defuncti, gl. dicit quod non. Instit. de testa. §. sed si filius.

Qualiter probetur quis mutus, furiosus, surdus, vel cæcus. Bar. in l. 2. de bono. pos. quæ furio. Bald. in l. furtosum. C. qui testa. face. pos. de probat. & de testi.

Quid si testator legat alicui vnum sextarium frumenti annuatim vsque ad decem annos, an hæres poterit soluere pro toto tempore. Bar. q; sic, in l. si cum præfinitione. ff. quando dies legati cedit.

Quid si testator substituit filiæ si decesserit sine liberis, an in restitutione veniet dos. Bar. in l. Lucius §. maritus. ff. ad Trebel.

Si statuto cauetur q; filiæ & neptes non succedant stantibus masculis, si contingat nepotem ex filio præmortuo supereſſe, ipse excludet neptem, Bar. in l. hæredes. §. cum ita. ad Treb.

Quid si testator reliquit aliquid vxori suæ donec castè & honestè vixerit: an si transierit ad secunda vota habebit legatum, Bart. in l. cum mulier. §. cũ proponeretur. ad Trebel. videtur dicere quod sic.

* Quid si quis rogatus est restituere si decesserit sine liberis, vel cum filiis decedentibus infra 20. annos, an intelligetur q; dicti filii decedant sine filiis, Bar. in l. cum auus. de condit. & demonst.

Quid si testator dicat, rogo filium meum vt restituat si decesserit sine liberis seu filiis masculis, an intelligatur etiam de fœminis? Bar. ibidem. Itẽ quid retento eodem themate si filius decedat cum filiis masculis & fœminis. Bar. ibidem.

In l. Titio. §. si serui. de condi. & demonst. per hanc l. dicit Guil. de cu. q; si indicitur alicui viduitas, vel apponatur alicui conditio q; cum consensu Titii: & quòd si secus fiat, quòd bona vadant ad aliquem pium locum, quòd isto casu non reiicitur talis conditio. quod an sit verum, Bar. hoc non affirmat, & notatur in l. sed si pupillus. §. conditio. de condi insti.

Mater instituit filium infantem, & eum rogauit per fideicommissum, q; si decederet sine liberis hæreditatem restitueret Gaio. Decesit infans hæreditate non adita: an pater possit cogi adire & restituere. Bar. tenet quod sic. no. in l. ille à quo. §. si de testamento. ad Treb.

Aliquis est rogatus restituere id quod supererit solutis debitis & legatis. an istud sit fideicommissum vniuersale, Barto. in l. cogi. §. item quæritur. ad Trebel. & dicit q; non. Item dicit idem, q; si fiat substitutio per hunc modũ, q; si decesserit sine liberis residuum bonorum meorum, deductis debitis & legatis deueniat in talem, q; hæc substitutio non est directa. Bar.

Nota q; inter testatorem & hęredem grauatum aliquid facere oritur contractus do vt facias: & similiter inter testatorem & legatarium grauatum aliquid facere. glo. de hoc in l. at si quis. in prin. de religio. & sumpti. fun. & l. his consequenter. §. 1. famil. ercisc. Item si legatarius non facit id in quo est grauatus facere, potest agi contra ipsum actione ex testamento, gl. in l. 1. §. si decem. vt lega. nom. cau.

Quid si testator legat alicui ecclesiæ vnum calicẽ, nec adiicit de qno ponere, nec de quo metallo, nec de valore eius precii, de quo metallo debebitur? Bal. in l. si nondum. C. de fur.

Item si testator dicat, lego talem rem Christo, vel deo, cui dabitur? dic illi ecclesiæ vbi testator habuit domicilium, vt in Authen. de ecc. ti. §. si quis in nomine. arg. l. quæ conditio. de conditio. & demonst.

Testator legat alicui collegio, & in ciuitate sunt duo collegia, vnum masculorum, aliud fœminarum, cui debebitur. Cynus ponit in l. multa. C. de dona. ante nup.

Quid si aliquid fuit datum vt computaretur in quartam, sed filius decessit ante patrem relictis filiis suis, & nepotibus patris sui, an ipsi nepotes debebunt computare in quartam? Item quid si filia dotata decedit antequam pater relictis filiis suis, an dos data ipsi filiæ cõputabitur filiis suis in quartam. Bar. in l. in quartam. ff. ad legem Falcid.

Nota quod filius tacendo per annum, non potest dicere post annum testamentum nullum, in quo est præteritus. gl. in l. si impubes. §. si pupillus. de Carbo. edic.

An hæredis institutio possit fieri annuendo capite, vel alio modo. glo. in Auth. vt sponsa. largit. §. quia vero. contra tenet glo. in l. iubemus. de testa.

An quando fit restitutio hæredi per fideicommissarium, fructus interim percepti computentur in legitimam. attende si sit filius primi gradus, an secundi: ut primo non, secundo sic: ut l. quod de bonis. §. auus. ff. ad l. falcid. Bar. ibi.

Nota q; si aliquis instituitur hæres sub impossibili conditione, licet conditio reiiciatur & remittatur, tamen institutus remanet hæres de iure prætorio, non ciuili: & sic oportebit q; petat bonorum possessionem vsque ad annum, non autem poterit adire perpeuo, sicut ille qui est hæres de iure ciuili, per l. cum antiquioribus. de iure deliberandi. Dominus Nic. de Neap. in l. si quis libertatem. de manu. test.

In l. licet. de leg. 1. per hanc legem dicit Dynus, q; si testator instituit sibi impuberem, & matri relinquat alimenta, & ipsi pupillo substituit ipsam matrem & alium, quod mortuo pupillo extinguitur legatum alimentorum, Dynus consuluit.

Statuto cauetur quod extantibus filiis masculis fœminæ non succedant: pone quod sunt tres masculi, & vna fœmina, modo ex illis masculis duo repudiauerunt, an habeat locum ius accrescendi masculis vel fœminæ. no. in l. mulieri. de condit. & demonst.

Quid si pater pro filia ingrediente monasterium aliquid reliquit, an videatur dotata. Barto. quod sic in l. Titio. in fin. de condi. & demonst. Bald. in l. quoniam nouella. C. de inoff. test. fac. Bar. in l. 1. §. siue parens. si quis à pa. fue. manu.

Statuto cauetur q; filia dotata à patre non succedat, nec aliquid possit petere, nec dicere contra testamentum patris: modo cuidam filiæ pupillæ pater legauit mille pro dote sua, an statim poterit petere, vel expectabit tempus legitimum. Bar. in l. Titio. de conditio. & demonst.

Nota quod deductio falcidiæ cessat in relictis ad pias causas, Bar. de hoc in l. Marcellus. ad Trebellia. Item an testator pos sit prohibere trebellianicam, Bar. vbi s.

* Pone testator instituit duos hæredes, vnũ in re certa, alium vniuersaliter, quem credebat viuere, & tamen mortuus erat: modo institutus in re certa vult totam hæreditatem: an hoc possit. Gul. ponit in l. seruo alieno. de condi. indebi. dom. Nicola. de Neap. in l. quo loco. de hæredi. insti.

Pone, scholaris existens in studio veniens ad mortem, legauit socio omnia bona quæ ibi habebat: an videatur legasse libros. no. in l. ex facto. §. rerũ. de hæredi. insti.

Statuto cauetur q; si filius vult repudiare hæreditatem paternam ipsam debeat repudiare coram domino episcopo, alias videatur ipsam adiuisse. modo quidam moritur, qui nihil habet in mundo, sed habet multos creditores, filius suus non repudiauit, secundum formam statuti. modo creditores paterni volunt ipsum conuenire, an possint? domi. Nico. de Neap. ponit in l. ex facto. circa princi. de hæredi. instituen.

Testator dixit, relinquo ecclesiæ mille: de qua ecclesia debet intelligi. Bar. ponit in l. quæ conditiones. §. qui ita. de condi. & demonstr. & l. 1. C. de sacro sanct. eccle.

In l. si quis legata. §. quibus dies, &c. de condi & demonstr. quidam fecit testamentum, & duos hæredes instituit, & dixit, si quis dictorum decesserit sine liberis, bona deueniant de vno in alium: postea in codicillis reperitur scriptum, q; dictus testator ademit conditionem appositam: modo vnus dictorum filiorum decesit sine liberis, alter petebat se admitti ad hæreditatem. Barto. dicit quod adempta conditione videtur ademptum etiam emolumentum. & sic fideicommissum. ita dicit Bar. in hac l. fac. l. ab omnibus. §. Titio. de leg. 1. Bar.

In l. certum. si certum pet. per hanc l. soluitur quæstio. hospitalarii habet priuilegium quod ipsi legata incerta capiant usque ad certam quantitatem. modo quidam Veronensis fecit testamẽtum, & dixit sic: Pauperibus de Verona tantum lego centum libras. modo hospitalarii dicebant q; debebant habere hoc legatum, vt incertum. an hoc sit verum? terminatũ fuit per dominum episcopum, q; legatum ad eos spectaret vt incertum. & male. quia contra hunc casum. nam ex quo legauit pauperibus, limitando de Verona tantum, non videtur incertum, quia vniuersitati pauperum Veronensium relictum est: sicut si reliquisset fraternitati cerdonum. & hoc per hanc l. nominatim. de con. & demon. Richar. malumbra.

An hæres qui restituit hæreditatem pauperibus, possit detrahere trebellianicã. Bal. in l. id quod pauperibus. de episc. & cle. & l. si quis ad declinandam. eo. tit. & Anth. similiter C. ad l. falci. per Bal.

An testamentum non solenne habeatur pro falso, Bal. in l. si post diuisionem. C. de iuris & fact. igno. Et iterum quærit an in foro conscientiæ teneatur admittere cohæredem institutum non solenniter. Bal. ibi.

An hodie necessarium sit hoc edictum, si quis omiſ. cau. testa. Bar. in l. 1. si quis omiſ. causa test. tenet vnum. sed Bald. in l. si in fraudem. C. si quis omiſ. cau. testa. tenet contrarium.

In l. à filia. ad Trebel. pone filius non grauatus de restituendo nõ dotauit filias suas viuens, sed in vltima voluntate eas dotauit, an istud legatum pro dote minuat istud fideicommissum. Bar. in dicta l. à filia. dicit q; sic, si est factum congruè secundum quod conuenit qualitati personæ. nam viuens sic fecisset. Bar. vbi s.

An hæres rogatus de restituendo hæreditatem debeat primo soluere legata singularia in solidum, & de residuo debeat detrahere falcidiam, seu Trebellianicam, an debeat fieri contributio de legatis, & de fideicommisso vniuersali. Bar. in l. iam tamen. §. ex asse. ad Trebellianum. & l. Marcellus, dicit vnum. & l. 1. §. si. eod. ti. dicit contrarium. & hoc approbatur communiter. Bar. vbi s.

In l. qui testamento. §. mulier. de test. Alberic. dicit q; omne instrumentũ confectum coram masculis, non potest reprobari per mulieres, nisi essent multo plures numero, & notæ fidei & authoritatis. q; no. vbi etiam dicit q; mulieres non admittuntur in testimonium contra testamentum, nec ad ipsum reprobandum. no. s. de testi.

An verbum, relinquo, adaptetur ad institutionem, an ad legata, not. per aliquos in l. 1. §. relinquit. de tab. exhi. & l. si fundo. de hęre. insti. & Bald. in l. cogi. §. & generaliter. ad Trebel. & in l. illa institutio & l. his verbis. de hæredi. insti. & in authen. vt cum de appella. cog. §. aliud quoque capitulum, & in authen. de hære. & falcidi §. si vero nullum. de verbo lego, iudico, vide Bald. in l. fina. C. de sacrosan. eccl. & l. §. C. familiæ ercisc. & l. quotiens. de hæredi. insti.

Quid si testator dixit, instituo Titium, mox Gaium, postea Seium, quis prædictorum debet habere hæreditatem? Bar. in l. fructus. solu. matri. & l. si cert. pet.

In l. si adulta. C. de hære. actio. an per hęc verba, q; filia non possit plus habere vel petere, excludatur filia ab omni iure suo, Bald. ibi dicit, q; per hæc verba tolluntur obligationes. tamen nõ tolluntur dominia: de quo per Bar. in l. ut iusurandi. de oper. liber.

An hęreditas paterna, vel ascendentium dicatur debita, uel quasi debita. glo. in l. si emancipati. C. de iuris & fact. ignor. dicit quod est quasi debita. & ibi dicit Bald. quod quando aliquis acquirit sibi istud quod est quasi debitũ, dicitur lucrari. Bald. & Barto. vbi s. dicit quod debita iure naturæ non sunt vere debita.

* An testamentum non solenne impediat ius accrescendi. Bal. in l. si post diuisionem. C. de iuris & fact. ignoran.

In l. si adulta. C. de heredita. actio. pone quod pater reliquit filiæ centum, nec dicit iure institutionis, & prohibuit eam plus petere, vel habere: an hęc filia dicatur præterita? dic quod non, cum animo compensandi videatur re-

liquisse cum legitima: ergo dicitur instituta nō ex vi institutionis expresse. probatur per l.si debitor.ad l.falc.fa.Bal.in l.quotiens.de hær.insti.& l.fi.C. fami.ercisc.

In l.liberti.C. de operis libert. an filia instituta vltra legitimam suam & dotem patris,& prohibita plus petere,posſit petere dotem maternam,non obstante prohibitione? Bar.in l.vt iurisiutandi.de oper.lib. Bal.in dicta l.liberti.& no.in dict.l.si adulta.de heredita.actio.& ibi ponit Bal. de dictione super & l.1.C.communia de lega.& de dictione De.

An istæ clausula,quod non posſit plus petere,connexa vni legato,videantur reuocari alia legata eiusdem testamenti,& dicit Bar.quod sic.

Item quid si reliquit hæredibus Titii decem, an contineatur filia instituta in re certa.Bald.in dicta l.liberti.

¶ De executoribus testamentariis.

* Testator in suo testamento mandauit per suos executores expendi centum pro male ablatis incertis,secundum quod eis uidebitur.an hæc poterunt facere,non obstante contradictione episcopi dicentis, ꝙ hoc pertinet ad ipsum episcopum.Archi.ponit ꝙ sic, in c.fi.de testa.lib.6. Host contra in c.cū sit.de iud. Bal.contra,in l.nulli.de episc.& cle. & idem dicit in herede ꝙ heres potest distribuere incerta sine episcopo. de hoc per Io. An.in c. religiosus.de test.lib.6.in nouella.

Quid si testator dicit, Titium dilapidatorem bonorum meorum constituo executorem testamenti mei, Bald.in l.id quod pauperibus.de episcop. & cler.

Testator reliquit centum de bonis suis in aliquo opere fiendo, & constituit executores, illi executores tradidere illam pecuniam in opere, an sint liberati. Guli.de cun. in l. sed si seruus.§. & si sic accepit. in fine ff. de in rem verso.

Quid si executor vel fideic.renunciauit officio, postea ipsum pœnitet & vult reassumere officium & exequi re integra existente,an posſit.Bald.ꝙ sic in l.2.ff.de proc.quod no.

Pone testator dixit,& legauit,ꝙ fidei commissarii posſint expendere pro anima mille: modo dicti fideicommissarii expendere in sepultura ducentū, & nihilominus adhuc volunt expendere mille pro anima ipsius testatoris: an posſint.Bal.format hanc quæstionem in l. Papinianus.§.quarta.de inof. test.& determinat ꝙ sic.& idem dicit consuluisse Abb.nam expensæ sepulturæ censentur æs alienum,vt ibi in prin.

An executor seu fideicommissarius compellatur officium suscipere? fac. quod sic.l.si quis sepulcrum.§ funus.ff.de rel.& sump.fun.vnde dicit Iacob. Butrig.quod cautus debet esse aduocatus vt interroget eum ante litem cōtestatam an velit tale officium suscipere : & quod suscipere non compellatur, videtur casus in ca.pen.de testa.& c.religiosus.de testa.lib.6. Bar.in l.1. de lega.2.

An posſit committi alicui deputatio executorum seu fideicommiss. Ioā. An.in capi.1.de procu.lib.6.dicit quod non. sed in additio.Specu. videtur dicere contrarium.Bald.in l.id quod pauperibus.de episcop.& cleri.distinguit.& Bar.in l.quidam.de re.du.vbi dicitur, quæro de eo quod sæpe faciūt testatores, quia dicunt facio talem fideicommissarium, & si non velit, vel non posſit esse, do sibi potestatem eligendi alium & faciendi. Bar.in dict.l. quidam.

Quando dicatur relictum ad pias causas? dic quando relinquitur pupillis, viduis,orphanis, peregrinis & aliis miserabilibus personis. 37.dist.c.1. dummodo prędicti non sint diuites,vt de eorum relictis nō detrahatur falcidia,vt in Authenti.similiter.ad l.falcid.

Quis dicatur merus executor,& quis mixtus,& quādo executor habeat actionem contra hęredem, Bar.in l.si quis Titio de leg.2.

Quid si concurrant executor testamentarius,& legatarius, cui debet primo dare hęres,no.in l.si quis seruum.§.certam.de leg.2.vbi dicit, ꝙ legatarius præfertur executori.

An executor posſit conueniri à legatariis.gloss in l.Firmio.§.cum ab hæredibus.ff.quando dies lega.ced. per Barto.& Bald.in dicta.l. id quod pauperibus.

An executores posſint constituere procuratores ante litem contestatam, no.in l.si quis ad declinandam.§.licentia.de episc.& cleri.

An executor posſit fungi officio suo absente hęrede, vel contradicente. Bal.quod sic.in l.nulli.nu.7.C.de epis.& cle.

An executor posſit alienare bona, Bar.in l.alio.ff.de alimen leg.

In l.si tibi mandauero.§.si tibi manda.dicit Bald.quod id quod venit distribuen. extra fideicommissum non potest sibi retinere fideicommissarius. facit c.cum tibi de testa.& sic iste §.cum illo faciunt vt prior fratrum prædicatorum non posſit bona distribuere de quibus est fideicommissarius, ipsis fratribus de quo not.vbi s.

* An hæres vel distributor dare teneatur instrumenta legatario. Barto. in l. quintus.ff de fund.instru. & instru.legat. Cyn.in l. instrumenta.C. de fideicommis.

An executores præsentes posſint exequi voluntatem absentibus non vocatis. Bar.in l.id quod pauperibus.de episc.& cler.idem in l.1.§. si plures.ff. de exercit.Ray.in l.lucius §.quisquis.de lega.2.

In l.id quod pauperibus.Bal.quærit.testator reliquit vxorem vsufructuariam in vita sua.& post mortem hæredis dixit,ꝙ instituebat fratrem suum, & dedit executores:modo isti executores volunt dare vsumfructum vxori: an posſint?hoc plene examinat Bald.ibi,& etiam in l.extraneum.C.de hær. inst.& l.filius à patre.de lib.& posth. Alberi.in Auth.hoc locum.C.si mulier secundo nup.fac.Bal.in l.voluntas.C.de fideic.

An legata ad pias causas debeantur hæreditate non adita, Bal.in l.1.nu. 131.C.de sacrosf.eccle. & ibidem Bar.& Segnorolus. Bal.in l.1.de leg.1.& in l.eam quam.C.de fideicom.& ibi Ang.& l.fi.C.de sacr.eccle.& Host.in c. cum esses.de testa.& c.ex literis. de consue.

An super male ablatis incertis posſit trāsigi cum episcopo:de hoc in clemen.1.de pœnis,per Paul.de Leaza.

In l.id quod.de episcop.& cleri.quærit Bald. an executor constitutus ad soluendum debita, posſit soluere naturaliter tantum, & tenet quod sic. Item an posſit soluere quibus est præscriptum: & tenet quod sic. Item an posſit soluere, debitum de quo apparet sententia lata iniuste.& dicit quod sic. Item pone quod testator commisit delictum, ex quo tenetur ad pœnam & ad restitutionē:an executor poterit vendere pro his soluendis. Item quærit quid si in hæreditate non est pecunia,an executor poterit eligere pauperem ad quantitatem, an debeat eligere ad corpus hereditarium. Bart.quod sic.l.cum pater.in princip.de leg.2. Item an potest eligere in fundo non hæreditario vt hæres cogatur redimere,vel æstimationem præstare,& dicit ꝙ non. Item quærit, testator mandauit solui debere omnibus probantib.hæredem debere, an requiratur plena probatio. Item quærit de fœneratore, qui tradidit memoriale suum episcopo, postea in testamento suo iussit satis fieri omnibus nominatis in memoriali:& dedit executores:episcopus dicit se perdidisse memoriale, & vult pecuniam ad manus suas venire tanquam ad distributorem incertorum:quæritur quid iuris? Bal.s. Item quærit quidam florentinus exercuit vsuras in Alemania,& reuersus florentiam condidit testamentum, in quo constituit executores ad restituendum male ablata incerta, vtrum executores cum episcopo florentino posſint distribuere florentiæ:an vero debeant distribui in Alemania, quasi in loco delicti:& videtur quod sic.& hoc tenet Host.in c.cum tu.de vsuris. Federicus de senis tenet contrarium,vt recitat Bal in dict.l.id quod pauperibus.

In c.religiosus.ext.de testa.in nouella.sic scribit Ioan.An.vltra hoc sciendum est quod Archidiac. inducit hic hanc literam contra opinio. Hostien. no.in c.cum sit.de iud. quia tenet,quod executores ad id specialiter per testatorem deputati dispensare posſunt male ablata incerta:dicens quod ipse testator hoc potuisset : & an talia incerta posſint conuerti in reparationem ecclesiæ parochialis.

An bannitus posſit esse executor? quid de excommunicato, quid de impubere,quid de cæco. Bald.hæc omnia ponit in l.id quod pauperibus.de epis. & cleri.& c.fin.de testa.lib.6.& Clem.1.eo.ti.quid de muliere.Bal.in dicta l. id quod.

An executor posſit soluere debita testatoris ex contractu vel quasi.Arch. 14 q.4.c.si res.

Nota quod executor testamenti qui pecuniam non conuertit in debitos vsus,tenetur condictione ob causam, l.si hæres arbitrio.ff.de condictio.ob causam.

Nota ꝙ appellatione pauperum ecclesia continetur, l.omnes.de episc.& cler.& ex hoc dicit Bald.ꝙ incerta quæ debent pauperibus erogari posſunt per executorem cōcedi fabricæ pauperis ecclesiæ: nec per hoc dicitur vsus alterari,vt in c.fi de testa.libr.6.

Quid si maritus fecit vxorem suam executricem in testamento, quæ postea transit ad secunda vota. Bar.in l.à filio.de alim.& cib.leg.

In l.ad litem.de proc.ex hoc collige cautelam ꝙ quis nunquam se intromittere debet in testamento hic ad decem dies, postea Gaius ad alios decē dies,& sic de singulis Bal.vbi s.

Quod aliquando quis vult excludere episcopum ab executione testamēti,quod non videtur facere posse, per Auth.licet testator.C. de episc.& cle. modus est ꝙ testator constituat in commissaria successiuos executores,nam tunc testamentarius prefertur legitimo.& hoc quantum ad exequendū.non tamen per hoc episcopus potest prohiberi quin posſit compellere fideicōmissarios exequi.Bal.in dict.Auth.licet, Idem in l.si fundum sub conditione.§.Stichum.de leg.1.

An pendentis inuentarii terminus habeat differre executionem relictorum ad pias causas Bal.in l.nulli.de epis.& cle.

Nota quod licet ignoretur an testator fuerit christianus,an saracenus,tamen ea quæ pro anima reliquit, debent executioni mandari. Bal.in dict.l. nulli.

* An episcopus posſit prorogare executori terminum vltra annum,vel committere vices alteri, Bal.in d l.nulli.& Inno.in c.cum tibi.de verb.signifi.

Nota ꝙ excutor debet exequi j.annum:quando annus iste incipit currere.no.hic in Spe.& Bal.in dict. l. id quod pauperibus.

Nota quod dicitur hic, quod annus currit à die admonitionis factæ: & ideo episcopi faciunt cōstitutiones per quas monentur executores ad hoc. Bal.de hoc in dicta l.id quod pauperibus. Item an iste annus currat in legatis conditionalibus,vel in diem. Item ibidem quærit si constitutio episcopi monet executores ꝙ exequantur j. annum à tempore mortis testatoris: an iste annus currat ignoranti. Bald.plene de his in dict.l.id quod pauperibus.

Nota quod si vnus notarius incipit facere inuentarium, quod alius non potest ipsum explere.de hoc est glo.in auth.de hęred.& fal.§.si vero absunt. circa princip.

Nota ꝙ sunt plures leges quæ vident dicere de his qui tenētur facere inuentarium: coniungendo tamen ad aliquas glo.suas,& primo de tutore rerum generali non dubitatur, l.tutores & curatores, C.de admi.tuto. Item episcopus & œconomus,l.nulli.C.de epis.& cle. Item curator datus bonis, l.1.§.curator.ff.de ven in poss.mit. Item missus in possesſionem,de quo in l.fin.ff.de bon.auth.iud.posſi. Item ille qui vadit ad bona delata fisco l.fi de bon.vacan.lib.10. Item in bonis proscriptorum, l.si quis intra.C.de bonis proscrip. Item hæres qui vult adire hæreditatem cum beneficio inuentarii, l.scimus.C.de iure deliberandi. Item ecclesia ad quam deuoluūtur bona captiui,cuius redemptionem neglexere sui liberi,vt in Auth.n.vt cum de ap. cogn.§.fin autem per liberorum. Item orphanotrophus,i.rector hospitalis, vt C.de epis.& cle.l.orphanotrophus.

Quid si ecclesia adit hæreditatem sine beneficio inuentarii,an teneatur vltra vires hæreditarias.Bal.in auth.sicut alienatio.C.de sacro san.eccl.

Nota ꝙ fiscus vel alius vtens iure fisci non tenetur facere inuentarium, quia non tenetur vltra vires hęreditarias,Bar.in l.1.§.an bona. de iure fisc.

An pendente tempore confectionis inuentarii, hæres nihilominus [illegible] conueniri actione in rem,no.in l.pe.in fi.ff.de n[illegible]

An per non confectionem inuentarii hære[illegible] falcidiam. Barto.in l. Marcellus. ad Trebe[illegible]

inuentarii hæres teneatur vltra vires hæreditarias. Barto. in l. in ratione. §. quod vulgo. ad l. Falei. & l. cum tale. §. Titius. de condi. & demonst. Item an per omissionem inuentarii filius perdat legitimam, not. in l. fi. § licentia. de iure delibe.

Pone, aliquis fecit inuentarium, & dicit se esse hæredem cũ beneficio inuentarii: fit ibi positio, ꝙ tales res sint hæreditariæ, ipse negat, postea probatur contra ipsum: an ipse amittet in totum beneficium inuentarii, an uerò priuatur solum illis rebus. Bar. in l. Paulus respondit ad l. Fal.

Si pupillus faciat inuentarium, an hoc sufficiat substituto ipsi pupillo, ut nõ habeat necesse aliud facere. Item quæ bona debet ponere substitutus pupillo. Item quid si institutus in primo gradu fecit inuentarium, postea abstinuit. Item si tutor fecit inuentarium pro pupillo. Bart. de hoc plene in l. in ratione. §. quod vulgo. & §. seq. ad leg. falcid.

Statuto cauetur ꝙ vtens instrumento in quo filius sit obligatus sine consensu patris, puniatur in centum: pone factum est instrumentum, in quo filius est obligatus sine consensu patris, & itè alius correus: iste vtitur instrumento contra alium, nunquid incidat in pœnam, Iacob. Butr. ꝙ sic: Bald. contra in l. eo quod à multis. C. si cert. pe.

Producitur instrumentum coram iudice, pars contra quam producitur, facerat ipsum taliter ꝙ non potest videri creditum, quid fiet. Sol. statur iuramento partis producentis: & etiam ille punitur extr. ordinem, quando propter superbiam & ex animi indignitate facerat. not. Io. An. in nouella in c. accepimus. de fide instru.

Si reperiatur instrumentum penes aduersarium, & cogatur ad edendũ, & reperiatur aliqua rasura, non per hoc derogatur fidei instrumenti, etiam si sit in loco suspecto, quia non præsumitur factum ab eo ad quem pertinet, nec eius mandato: vt notant Hostien. & Ioan. An. in dicto c. si autem litera esset obscura taliter quod nullus sanus intellectus percipi posset, tunc non crederetur.

Item si statutum dicit, ꝙ sufficit quælibet probatio, intelligitur de probatione sufficienti & legitima, not glosſ. in l. 1. C. de fide instr. & ibi Bal.

Quid si creditor contaminauit seu concremauit iracundia instrumentũ, an perdat ius crediti? Bald. quod non, sed clarius probare tenetur per testes. hoc enim casu defertur sacramentum defectu probationis, præsertim in facto antiquo. Bald. in l. 1. C. de fide instru. & l. census. ff. de proba. ibi, manifestis, &c.

* Quando dicatur instrumentum confici, Angelus in l. fi quis. §. si naufragio. de eden.

An in instrumentis debeat inseri locus generalis, vel specialis, Bald. in l. contractus. de fide instru.

Qualiter probetur amissio instrumẽti, Bal. in l. & quæ à diuo. C. de eden. in fine. Ang. in l. fi quis ex argentariis. §. prætor. eo. ti.

Quod dicatur originale. Bal. in l. publicati. C. de testam. & quod no. in l. 2. ff. de fide instrum.

An appellatione instrumentorum contineantur testes, Bal. in l. si ex falsis. C. de tran. & Bal. in dicta l. 1. de iura. cal.

Quod si notarius aliquid exemplificat ab originali, & ibi fit aliquid ꝙ nõ intelligat, debet ponere prout stat. Bal in l. 1. de excu. tuto.

Si reperiatur instrumentum publicum, sed nõ reperiatur imbreuiatura, an puniatur tabellio, Bal. in rub. de fide instru. versi. quæro dixi.

An instrumentum debeat edi cum nominibus testium descriptorum in eo, & cum nomine tabellionis, Albe. in l. non ex omnibus. de arbi. & in Spe. de testi. §. qualiter.

Si aliquis habet instrumentum magnæ summæ, & non audet secum portare propter pericula, & petit ꝙ iudex mittat ad locum vbi est dictum instrumentum ad inspiciendum, ꝙ hoc potest facere, Cyn. & Alberic. in l. iudices. C. de fide instrum.

An instrumenta possint produci postquam est concluſum in causa. Bald. in l. 1. C. de condi. indeb. do. Richar. de Sali. in l. si ea. C. qui acc. non pos. Bar. in l. mancipiorum. de optio. legat. dummodo sit saluum ius aduersario. fac. clem. sæpe. de verbo. sign.

Quot requirantur ad hoc ꝙ instrumentum sit publicum, Bal. in l. 1. §. editiones. de eden. & l. generaliter. de tabulariis.

Producitur instrumentum, sed negatur instrumentum, seu dicitur, ꝙ scriptor non est tabellio. de hoc per Bald in Auth. sed nouo iure. C. si cer. pe. & Cy. in l. comparationes. & auth. at si contractus. C. de fide instr.

Si producatur instrumentum procuræ, & dicitur producenti ꝙ non est ille de quo dicit instrumẽtum, Bal. in l. si qua per calumniam. de epis. & cle. & Ange. in l. si procuratorem absentem. de procur.

An error vitiet ibidem per Bal. & in l. errore. C. de testam. de errore indictionis Alberi. C. de iusti. codi. confir. §. igitur. Bar. in l. nominatim. de có dit. & demon. & Bar. in dicto §. igitur.

Si petitur refici instrumentum, an sufficiat allegare simpliciter amissionem, Bal. in l. si quis. §. nec etiam. de eden.

Si vnus notarius legauit alii notario suas imbreuiaturas, an hẽat authoritatem eas explendi sine commissione. Bald. qđ non, in l. quædam §. nihil. de edendo. Bar. contra in l. si quis. §. 1. ff. eo. tit.

An officium executoris transeat ad hæredem suum ipso defuncto. Spec. in hoc tit. de instr. edit. §. nunc vero aliqua. versi. insuper quærendum est.

An iudex laicus possit se intromittere de relictis ad pias causas, Ange. ꝙ sic in l. hæreditatis. de petitione hæredit.

An si hæres est rogatus restituere totam hæreditatem possit detrahere Trebellianicam. Bald. in Authen. sed eum testator. C. ad l. Falcid. Ange. vbi suprà.

De inuentario notat Bald. in dicta l. finali. §. licentia. de iure deliberandi, & etiam in l. si vxor, de bon. auctо. iudic. poss. & l. filium. C. famil. ercisc. & l. 1. & 2. C. de bon. auth. iudi. poss. Barto. in l. orphanotrophos. C. de epis. & cleri.

Nota circa materiam comparationis literarum, quòd notat Bald. in l. fi, cum Auth. ibi posita, si certum peta. vltra ea quæ ponit in l. comparationes. C. de fide instru.

[illegible]umentorum Bal. in l. publicat. C. de testa. & Iacob. Butrig. in l. fin. de fide instru.

Si aliquis producit mandatum factum in longinquis partibus, & non habet nisi vnum, & habet necesse litigare cum multis personis, qualiter fiet... vide quod not. Bald. in authen. si quis in aliquo. de edendo. & Alberic. in l. fina. eodem titu. & l. instrumenta. de fideicommiss. & ibi not. an procurator teneatur dare originale vel exemplum mandati sui, & quod not. in cap. Alberi. de testi.

Quis potest tabelliones creare, Bal. in l. nec ei. §. eorum. de adop. Alberi. in Rub. de fide instru. & l. præcipimus. C. de app.

Quid si tabellio stipulatur alicuius nomine, & ille non vult sibi acquiri, an tabellio possit exigere pro se. Bal. vbi ſ. quod non.

An coram consultore possint produci instrumenta & testes. Bal. in l. cum à nobis. de dilatio. & Bar. in l. rescrip. de appel.

Quod dicatur originale, Bal in l. publicati. de testa. distinguit.

Si duo tabelliones sint in instrumẽto descripti, licet vnus sit remotus ab officio, tamen instrumentum valet, Bal. in l. imperator de statu hom. & Limbemus. de prob. C. & l. si quis ex argentariis. §. quod. ff. de eden.

Notarius qui scribit instrumenta vsuraria, & simulata, qua pœna puniatur, Bald. in Rub. C. res inter alios acta & Innocen. in capitu. nauiganti. de vsuris.

An valeat instrumentũ illius qui communiter tabellio reputatur, & uere non est. Bald. qđ non, in l. 1. C. de testa. & l. ad testium. §. conditio. ff. de testa. & l. si arbiter. C. de senten. & interlo. om. iudi. per Bal. Alberi. etiam in l. cũ precibus. de proba. per Alberic.

* An tabellio qui semel edidit instrumentũ creditori, teneatur amplius edere, nisi creditor probet se casu perdidisse, Alberi. in l. si quis ex arg. §. si initium ff. de eden.

An tabellio debeat cognoscere contrahentes, Ioan. Andr. in Specul. de arti. exhiben. & testium product. vltra medium. Bartol. in l. 4. ff. de testib, Bald. in l. fratris serui. aut dubium. de iure deliberan. Bald. in rubric. de fide instrumen.

Pono, producitur instrumentum publicum & solenne, sed imbreuiatura non reperitur, an dabitur ei plena fides, Alberic. in l. contractus. C. de fide instrumen. Contrarium videtur quod notat Bald. in authenti. si quis in aliquo. C. de edend. vbi dicit, quod si instrumentum facit mentionem alterius instrumenti non probatur, nisi producatur originale. & ita si notarius extraxit ab imbreuiaturis alterius notarii non facit fidem, nisi imbreuiatura dicti notarii producatur, quod notat Cyn. in dicta authenti. si quis in aliquo.

Si interrogatus sit quis an velit vti instrumento, qualiter debet respondere, Bal. in l. iu dicatæ. C. si ex fal. instr.

An clericus possit conficere instrumenta. Bal. in l. seruus. de testa. Inn. in c. sicut. ne clerici vel monachi.

An notarius possit scribere instrumentum suæ procuræ, Bal. vbi ſ. fac. l. placet. de epis. & cleri.

Notarius falso omisit ponere aliquid in instrumento veritate comperta, an totum instrumentum reddatur falsum: an vero notarius debeat cogi ad id supplendum qđ falso omisit scribere. Bald. in l. quamuis. de fide. com. liber.

Nota ꝙ pro notario semper præsumitur, quod nunquam scripsit aliquid quod non sit iunctum per partes, & qđ non sit scriptum de mandato eius qui mandauit vt scriberet, nec ꝙ excesserit fines mandati. Bald. in l. errore. C. de testa. & l. 1. C. de priui. dot. Bal.

De instrumento crediti reperto penes debitorem quid iuris, & an cogatur debitor respondere qua causa fuit cancellatum, Bal. in l. ad hæc. de iud. liber. tol. & no. in l. postquam. & l. Labeo. de pac.

An tabellio possit corrigere errorem sum. Barto. in l. si librarius. de reg. iur. Bald. in l. imperator. de statu homi. & an præsumatur error tabellionis, an partis: & an error possit probari per duos testes. Bal. in l. errore. de testa. & de errore iudicis Alberic. C. de Iustiniano Codi. confir. §. igitur illustris, & quod no. Bal. in l. cum proponebatur. de legat. 2. & l. ambiguitatem de testamen.

Si fratres minores hæredes instituantur, vel aliquid eis legetur, Bald. in minorica quam fecit, de quo Bald. in auth ingressi. & in auth. si qua. C. de sacrosanc. eccl. etiam ponit de fratribus mendicantibus, & aliter dicit Bald. quàm Bar.

An producens instrumenta debeat dimittere originalia apud acta. Bal. in l. 1. §. editiones. de edendo. distinguit an debeat edere cum die & consule, & quid si dies solutionis non est clara sine die instrumenti, an tũc debeat edi. nam non potest esse clarum de termino soluendi, nisi appareat de termino promissionis cum forte moneta sit mutata. nam istis casibus dies est inseparabilis à summa, & a quantitate. hoc idem tenet Guliel. & Spec. in ti. de instr. edi. §. nunc videndum est. de instr. edi. Bald. in dicto §. editiones. ibi iuxta hoc reuoco. & ibi, vltimò quæro.

An instrumentum quod editur iudici, debeat edi parti. Bal. vbi ſ.

* De istis executoribus notat plenè Bald. & Alberic. in l. id quod pauperibus. de episcop. & cler. & l. nulli. eodem titu. no. aliquid in l. post mortem, de fideicomm. & in l. conuenticula de episcop. & cleric. Specu. in tit. de instrum. edi. §. nunc verò aliqua. & l. cum magistratibus. C. quando prouo. nõ est nec.

¶ Baldus de instrumentorum editione,

¶ TABELLIO æquiualet testi rogato, quia debet esse rogatus. §. breuiter. versicul. sed pone. vide infra, §. tabel, & supra de teste, §. an de consuetudine. ¶ An tutor agens, teneatur producere inuentarium, ff. ad leg. Falcid. l. maritus. per Ia. ¶ Instrumentum est solennis & ritè ordinata scriptura per authenticæ personæ manum confecta ad memoriam rei gestæ, ff. de pignor. l. contrahitur. G. ¶ Instrumentum quandoque continet probationem rei, quandoque essentiam rei & probationem: & quique

essentiam, & non probationem. Aut enim fit instrumentum ad proban-
dum,& tunc continet probationem,non essentiam:aut ad contrahendum,
& tunc si est publicum, continet probationem & essentiam:si priuatū,cō-
tinet essentiam, & non probationem : facit ff.de pact.l.Labeo.ff.de pigno.
l.cum tabernā.§.1.C.de fid.inst.l.contractus.ff.de actio.& obl.nō figura.ff.
de reg.iu.l.exigere dotem.cum simi.Bal.vide circa hoc §.nūc videndū. uer.
3.s.tit.1. ¶ Quot sint de solennitate publici instrumenti:& qualiter colli-
gat indictio,in §.breuiter post annos domini.G. ¶ Suspicio, quæ nascitur
ex forma instrumenti, vitiat probationē,secus si q a clam factū ver.& scias.
G. ¶ Tabellio licet fuerit præsens,non potest conficere instrumentum, nisi
fuerit rogatus scribere.uer.sed pone.G.vide s.§.1.j.§.i eo.& hic in §.breui
ter.ver.vtrum cōfitendo. ¶ An notarius teneatur sæpius edere instrumen-
tum?dic,q nō:nisi casu probato,saltem p iuramentum,§,postquā.ver.sed
nunquid.G.C.de discussorib.l.nec casu.li.x.ff.de eden.l.si qs ex argentarijs.
§.fi.ff.de bo.auctori.iu.possid.l.fi.Bal.ver.vbi autē.vide j.§.si creditor.&
§.primū.In eo,qd pendet ex communi consensu,notarius dēt esse ab vtraque
pte rogatus:secus i eo,quod ptinet factum vnius tantū,vt in ptestatiōe,te-
stamēto,& similibus:not.in auth.de tabel.§.nos autem.ver.sed nunq dest,
G.& §.postq.ver.vbi autem instrumentū.G. ¶ Sic creditor petit sibi refici
instrm admittit exceptio debitoris de solutiōe: & nō fit refectio, ver.q d si
fortè.G .q a apparet,q petitur p calumniam,animo vexandi debitorē libe
ratum:& fuit sic de facto consultum p Ia.But.vide s.§.notarius. ¶ Non cre
ditur exemplo ex sola auctoritate notarij:quia nō est hoc officiū suum,cum
nō interfuerit facto.§.ostenso.ver.nō tamē.G.Exēplum vero, quod sumit
ab ipso eodē notario rogato,& extrahitur de protocollo,non est exemplū,
sed originale:quia pertinet ad officium suum,cum fuerit originaliter roga-
tus,vt §.postquam.in prin.per G.& ff.de lega.2. Sempronius Procul. per
Bar.vide s.an notarius.& §.instrumentum. ¶ Etiam subscriptioni decem
notariorū in sumpto sine iudice nō creditur,G,ver.sed nunquid.G.quia ap
probare,vel improbare,est sententia,quæ pertinet ad iudicem,nō ad tabel
lionem,secundum G.Et mortuo notario nō pt alius notarius ppria aucto-
ritate complere rogationes,ēt de cōsensu partium,ver.illud quoq;. j. ver.
& no.G. ¶ Vnum instrumentum cōpletur ex altero contiguo,§. si initium
tabularum.ver.q si fortè.ff.de eden.G. ¶ Iudex non pōt facere apponi ea,
q sunt facti:sed ea quæ sunt iuris,sic cum cā, versi.si quid si abbreuiatur.&
vide j.e.§.breuis.Quid operentur verba ista,Et renunciauit,&c.dic, q ex
consuetudine tabellionis interpretabunt, ver.quid ergo.G. ¶ Quando in
strumentum est falsum in eo,in quo notarius testificatur de visu & præsen-
tia: vt putà,quomodo actū tali loco,& præsentibus talibus,tali die &c. to-
tum instrumentum est falsum, vers.item nota.G.Secus in alijs cōfessionib.
ff.de le.3.l.patronus.§ j.Quid de libello & positionibus?vide s.de lit.cō.§.
2. ¶ Publicatio nō valet sine citatiōe partis, ver.qualiter.vbi dicit,se sic p
nunciasse.G.Contrà videt dicere gl.C.de retiu..l.gesta. Sed gl.potest intel-
ligi,quādo aduersarius est psens, vers.qd citatio. G. vel loquit aduersario
tamen citato. Bal.Si aūt est instrm,quod aliquē specialiter nō lędit,sufficit
edictū generale,ver.item si instrumentum.secundum G. ¶ Item in exemplā
do instrumēto procuratoris,nō est necessaria citatio domini, nec requirit:
quia videtur hoc mandatum: vel videtur iuxta mādatum:ver.item qūo fi-
et.G.vide de hoc in auth.si quis in aliquo documēto.C.de edend.& ibi.G.
¶ Subscriptiones & sigilla testium faciunt testamentū valere:nō tamē p-
bant,ver.& nota,qd testamēta.G. ¶ Iudex potest assignare terminum per
emptorium ad probandum, vel producendum instrumenta:post quem ter
minum non habebit locum productio,§.nunc dicamus,ver,licet autem.G.
ff.de ferijs.l.eadē oratione.ar.C.de inge.man.l.diffamari.& hoc in ciuili,&
in criminali,ff.de accus.l.cum Titia.Ista autem termini assignatio est inter
locutoria:& iō pōt mutari,corrigi & progari,ff.de præt.stip.l.j.§.fi. Bal.vi
de s.de dil.§.pe. ¶ Ille q appellat,debet pducere appellationē corā iudice
ad quē,& facere de ea fidem iudici,vt sciat se iudicem. Parti ēt dabitur co
pia:& si pars contra appellationē vult opponere peremptoriā exceptionē
potest opponere:sed disputatio reseruabitur post litis contestationē. Spe.
dicit,q ante litis contestationē nō debēt instra principalia edi parti,sed iu
dici:qd verum est ad impugnandum,sed ad deliberandum sic,ver. sed po-
ne.Sētētiā aūt habet necesse producere, ver.allegat.Inn.de fide instr.c.G.
perpetuus, facit quod not,C.de erro.aduo.l.2. ¶ Instrumentū ēt accessio-
nis non editur ante litis cōtestationē ad impugnandum, versi.sed quid,ec-
ce,& vide j.e.§.dupliciter.G. ¶ Notarius,q est rogatus scribere sententiā
nō intelligitur testificari,nisi de prolatione sententiæ,§.breuirer, ver.item
in processibus,G.Rationem vide j.e.§.notarius intelligitur & j.e.§.nō dr
loqui. ¶ Vbi obligatio eliditur,remanēt reliquiæ:secus vbi tollitur ipso iu
re,§.postq.ver.item solutione.G. ¶ Nota,q actus conficiendi rationes iter
dum incidit obligationi,interdum mero officio. Primo casu petitur edi-
tio ope actionis:secundo officio iudicis,ut not.C.de eden.l.j.in gl.ord.Bal.
& refert,qualiter fiat,an quia argentarius,an ex natura pręcedentis cōtra
ctus,vel quasi,secundū Cy.Priuata scriptura est duplex, vel quam quis cō
ficit sibi tantum, vel quam ipse sibi & alij,§.nunc dicendum. versi.priuatis.
¶ Scriptura campsoris facit semiplenā pbationē,& cū vno teste plenā,§.
dicendū.ver.licet autem. ¶ Instrumentum factum per illum,qui non est no
tarius,sed tamen ex forma statuti ei creditur,vbiq; potest produci ad fidē
faciendam,§.restat.versi.quid de his.G.& vide,quod no.ff.de edē.l.quædā.
§.nummularios.in gl.ordi.j.e.§.cōsuetudo,& §.notarius creatus. ¶ Dupli
citer quis vtitur instrumento , scilicet realiter pducendo,& tunc semper
debet edi aduersario:& uerbaliter allegādo in positionibus, vel libello,&
tunc debet edi ad deliberandum,non ad disputandum.s.ante litis contesta
tionem.nam exceptiones peremptoriæ reseruant post litis cōtestationem,
ita intelligo uer.q si quis,& per Inn.de pb,c.j. Testium uerò nomina quis
nō tenet dicere aduersario,ff.de arbit.l.nō ex oībus.facit ff.vt leg.no.caue.
l.postq.§.die.Bal,uide s.eo.§.ille qui appellat & j.§.periurium.Ista respon
sio.Credo prout in instrumento continetur,est multiplex,non simplex,nec
sufficiens:quia non releuat à necessitate probandi:& idē si respondeatur li
bello,eodē uer.G.vide Inn.de exceptio.cum venerabilis.Cōtrarium dr s.
de teste.§.ualet. ¶ Instrumentū pcurationis,uel contractus,nō est de actis,
licet pductū in iudicio:sed productio eius est de actis,quia productio eius
fit in iudicio,uers.illud autem.G.uide Inno.in c.statuimus.de elec.lib.6.
c.cum in iure.de offi.dele. ¶ An instrumenta possint produci post senten-
tiam?uide j.de sent.§.instrumenta. ¶ Acta iudicialia qualiter possunt im-
pugnari,ut iudex possit acta scribere?uide hic,& uer. satis utiliter. & in c.
cum a nobis,de testi. ¶ Si instrumētum uerum pronuncietur falsum , quid
iuris?De sententia postea lata,uide s.de rescr.præsent.§.j.uersi.fi.Si quis p-
mittit per instrumentum stare ad sensum sapientis,an talis contractus dica
tur in scriptis: j.eod.de empt.& uend.§.si dictum. Quomodo etiam instru-
mentum alienationis debet exemplari,ut faciat fidem,uide hic in §.omni-
no. ¶ Instrumentum spālis procurationis debet remanere apud acta:sed si
est procuratoriū generale,debet registrari,& reddi.uersi.potest G. ¶ Non
sufficit q notarius dicat,talis produxit quatuor instrumenta: nisi dicat, q,
propter incertitudinem,§.videndū.post prin.ibi,quidam autē,&c.G.Arg.
contrà C.de anna.exce.l.fi.sed inest specialiter odio pscriptionis, ut in fine
illius legis. ¶ Primum protocollum notarij semper dēt edi partibus,quia
est commune,uer.ex pramissa.G.scilicet ei,cuius fauorem respicit,ut not.
ff.de eden.l.prætor.in princ.Et si habet plura capitula separata, debet edi
illud tātum,quod facit ad factum.de fide inst.c.contingit.C.de pre. Imper.
offer.l.fi.C,de app.ampliorem.§.j.uer.quid si produco.uide s.§.dupliciter.
Gul. ¶ An credatur pro se scripturæ, vel rationib.mercatoris,cum suffra-
gio alicuius iudicis.§.nunc videndum.ver.licet autē.G.Dic, q nō,ut not.
ff.de eden.l.quędam.§,nūmularios.Ar.contrà ff.depositi.l.Publia.§.fi. Bal.
Sol.ibi pars approbauit illam scripturā,acceptādo lites,ff.ad Maced.l.si fi
lius,uel,ibi non poterāt capitula separari,secundum Bar.uide s.e.§.scriptu
ra cāpsoris.& j.§,seq.& j.§.instrm tale. ¶ Cōsuetudo dat auctoritatē scribē
di,ut credatur etiam non tabellioni:quod est not.uersi. hic quoque G. ff.de
eden.l.quædam.§.nummularios.in glos.uide s.instrumentum factum. ¶ In
strumentum habet uim tot testium,quot sunt de substantia illius instrumen
ti:& non reprobatur,nisi per totidem,secundum Odof.§. restat. uersi.2.G.
¶ Attende,quia interdum obijcitur contra instrumentū defectus causæ,in
terdum defectus solennitatis,interdum defectus erroris, interdum uitium
falsitatis.Primus defectus probatur per modum traditum in l.generaliter.
C.de non nu.pecun.scilicet si causa sit expressa in instrumento. Si autē cau
sa non est expressa,tunc aut est instrumentum liberatorium , & ualet, ff de
pac.l.tale pactum:aut obligatorium,& tunc non est efficax,ff.de excep.do.
l.2.§.circa.Fallit in casibus,in quibus præsumitur donatio propter ingen-
tia,uel similia merita,uel propter qualitatem personarum,ff.de oper.liber.
l.Campanus.& de don.inter uir.& ux.l.si seruus.ff.de do.l.si filius.cum simi
lib. ¶ Secundo casu interdum opponit defectus solennitatis negotij:& tūc
duo testes sufficiunt,ff.de pac.l.iuris gētium.§.qd ferè. Interdum defectus
solennitatis scripturæ:& tunc si est defectus latens, putà q unus testis erat
seruus,hoc pbat duob.testib.sed ex aduerso pōt pbari duob. testib. q pro
libero habebat, s.de test.l.j. ¶ Tertio casu error debet probari per tot te-
stes,quot sunt de essentia actus,ut no.ff.de le.2.l.cum proponebat. ¶ Quar
to casu saltem tres testes requiruntur:quia tabellio pro uno,& duos ad mi
nus habet instrumentum:ergo uidetur econtrà totidem requiri,ut not.In-
sti.de inutil.stip.§.item uerborum. Sed Nic.Math.dicit, duos sufficere cō
tra uocem mortuam eliciendā,quia persona infringitur,ut ei nō credatur,
arg.ff.de edē.l.si quis ex argentariis.§.j.sicut indirectè p quos reprobatur,
ut l.optimā.C.de contrah.& comm.stip.Nec est ratio diuersitatis:quia ma
gis duo probāt directe,quam indirectè:nec lex aliqua hoc dixit, sed gl.pōt
intelligi,quando instrumentum fulcitur etiam adminiculo uiuæ uocis duo
rum testium præpōderatur enim tūc eorū dictū cū tabellione duob. ērijs.
testib.propter præsumptionem sumptam ex psona tabellionis:faciat exē-
plum de fid.instru.c.cum Io.per Innoc.& j.uer.sed pone: produc.Bal.& ui
de,quod not.C.qui test fac.pos.l.hac consultissima.§.fin.& j.§.casus.& §.si
decesserit. & §. si sententia. Bald. ¶ Instrumentum tabellionis ignoti non
probat:tamen pro instrumentis multum antiquis præsumitur, ff. de prob.
Census. recipit enim productio adminiculum ex persona producentis:
quia pro homine legali præsumitur , uersicu. sed si quid producitur. per
G.C.de probatio.l.iubemus. ¶ Accusatur testis de falso,qui dicit se id non
dixisse, quod scriptum est.certè facit rem dubiam. unde non condemna-
bitur ex accusatione falsi,uersicul.sed quid si dum.& uersicul. quid si unus.
Guil.simile C.de fal.l.si quis decurio,per Cy.uide supra.de teste.§.si iudex
commisit.Casus,in quib.non ualet probatio testium:uer.sed si alij.per Gul.
sed reprobatio sic , ibidem per Guliel. ¶ Quando instrumentum fit in pu-
blico parlamento, non sunt necessarij testes,secūdum Vber. Idem in actio-
ne,uersic. sed cum literis. & sequen. Guli. Emancipatio tamen est de actis
& tunc requirit testes , quia similis est donationi & contractui , ff. de ado
ptio.post mortem.Bald.vide infra eod.§.nota,quod.& sequē. & §.acta.No-
tarius creatus auctoritate Papæ,uel Imperatoris , ubique locorum habet
exercitium officij : secus in creato ab inferiore , putà à Rege , uel habente
auctoritatem à consuetudine,quæ non habet exercitium extr.territorium,
uersic. & no. & sequent. Instrumentum factum tamen intra producit effe-
ctum suum , & probationes ab extr.C.de testament.l.si non speciali. & de
postulatio.ex ea. Bald. & sic est in voluntaria iurisdictione. Nam aut com
mittitur à principe , & tunc potest exerceri vbique : aut ab inferiore : &
tunc non potest exerceri , nisi in territorio committentis , l. 2, ff. de offic.
proconsul.secundum Bartol.in l. cunctos populos. Papæ ergo & Impera-
tori totus orbis est subiectus , & vniformis : & quia imperium & papatus
non possunt diuidi , saltem quotatiuè : & si dicas , si imperium non potest
diuidi, quomodo ualuit donatio facta ecclesiæ per Imperatorem ? respon-
deo , quia non donatur quota,puta dimidia Imperij,uel quarta , secundū
res singulares,sicut hæres dicitur hæres vniuersalis insolidū,licet restituat
alicui rem certam : sed si quota hæreditatis , tunc dicitur diuidi hæreditas
inter eum & fideicommissarium , Institu. de fideicommiss.hæred. §. si quis
vna. Tamen uniuersalia nomina non recipiunt diuisionem,nisi diuideren-
tur in quotas,ff. de petit. hæred.l.hæreditas.& de negotijs gestis,l.Pompo-
nius. §.final. illud certum est,quod imperium
ductum,& quod non potest supprimi,& quo
Imperatore,tanq in radice,& p prius actu
potest Imperator tm donare,quod vilesca

epor.epiſc.in princip.gloſſ. & argumen.not.ff.de leg. 3.l nomen.§.1.quia minorem ſe facere non poteſt in fraudem Imperij,argum. ff.de iure patro.l.ſi libertus.Bal.Dei gratia & beneficio.dic,vt no.ff.de iureiur,l.Labeo. & vide l.ſi.in prin. C.arbi.tu. Bald.vide ſupra.§. inſtrumentum factum.& J.de re in.§.Imperator.& J.e.§.quid ſi rex. ¶ Quando notarius deſinit eſſe tabellio,noua non condit inſtrumenta, ſed vetera complet: exemplum in notario ingreſſo religionem, & in condemnato, argum. ff.de pub.iu.is qui reus.ver.inchoatus plane.Item qui ſuſpenſus eſt ab officio,vt excommunicatus.nam inſpicitur initium temporis,quo tempore actus fuit efficaſsimus.ver.ſed cum dixerit.& uer.quid ſi inſtrumentum. ver.quid ſi tabellio.& ſeq.vide J.e.§.ſi tabellio non eſt.Gul. ¶ Non perdit notarius officium ex ipſo delicto,ſed per ſententiam,vt ibi per Gul.ff.de eden.ſi quis ex argentariis.§.j.& idem de infam.l.2.§.miles.ff.de infami.exauctoratio nanque requiritur, ſecundum Odof.debet enim de crimine pronunciari, ff.de iure fiſci,l.eius qui. Bald. ¶ Etiam hæreticus ipſo iure priuatus conficit inſtrumẽtum inter ignorantes, ver.quid ſi inſtrumentum confectum. Gul.arg.C.de teſt.l.1. C.de hæreti.l. Manicheos. in uerbo', coniuncto,in gloſ.G. ¶ Notarius poteſt facere ſcribi ex ſuo protocollo per alium: & ipſe poſtea apponere ſubſcriptionem, & ſignum:& eſt originale,non exẽplum,ver.quid de hoc,quod faciunt quotidie.Non poteſt tamen alteri cõmittere ſubſcriptionem & ſignum, in quibus ſtat completio inſtrumenti, nam completio delegari non poteſt,ſ.e.§.oſtenſo. uerſi.quid ſi aliquid.per G.vide J.e.§.non creditur exemplo.& §.tabellio non poteſt committere ¶ Licet aliquis in inſtrumento dicat ſe notarium, non tamen ei creditur niſi hoc ſaltem per famam probetur, ver.illud autem. C. Vide Accur.in corpore auth.de fid.inſtrum.& J.e.§. inſtrumentum.uer.quid ergo.& uerſi. nunquid.& vide J.e.§.ex ſola.G. ¶ Notarius intelligitur conficere inſtrumentum de his,quæ loco & tempore rogationis erant in fieri: de aliis non intelligitur loqui aſſertiue, nec fidem facit.ver.in ſumma.niſi ſint admicula,& neceſſaria,ut d.l.optimam.& C.de fid.inſtrum, & iure haſtæ ſiſc.l. j.lib.10.in glo.Sed illud ibi non procedit ex auctoritate ſcripturę, ſed ex iuris præſumptione,ut ibi no.Bald. ¶ Interdum exemplum facit mentionem exempli, C.de diuer,reſc.l.ſancimus, per Cyn.Interdum exemplum facit mentionem originalis, ut auth.ſi quis in aliquo documento. C.de eden.Interdum originale originalis de alio actu celebrato, de quo per Inno.in c.quoniam contra.de prob.& Cyn.in d.auth.ſi quis in aliquo.ſupra, alleg.Bald. ¶ Qñ inſtrumentum quod facit mentionem de aliquo, eſt originale nouum, licet deſcendat ex veteri,vt ſi quis promittit decem, tanquam ex alio inſtrumento,tunc lecto inſtrumento debiti non eſt opus producere primum inſtrumentum: quia ſecundum eſt originale, non exemplum,ver.pe.quod eſt no.Gul.facit C.de non nu.pecu.generaliter. Imò ibi fuerunt verba prolata ab eo, qui conſtendo poterat præiudicare,non ab alio.Bald.5.§.non creditur exemplo. ¶ Nota, ꝙ in actis iudicialib.nõ eſt neceſſe apponere teſtes: ver.ſi.Gul.ſed diem ſic. ¶ Ex ſola quaſi poſſeſſione officij non præſumiuur quis tabellio, niſi iuuetur aliis coniecturis,§. inſtrumentum.ver.quid ergo.vide,quod no,in ſi.C.de fid.inſtru.l.ſi ſolennibus.per glo.& Cy.ſed ex ſola quaſi poſſeſſione præſumitur quis habilis, C.de teſt.l.1.& inhabilis, C.de ſer.expor.l.moueor.Bald.vide 5.§.licet aliquis. ¶ An locus ſit de ſubſtantia inſtrumenti:dic, ꝙ ſic.ſaltem de conſuetudine loci.Nam nullo iure cauetur, ꝙ locus debeat inſeri,ſed ſeruantur conſuetudines regionis, verſi.quid ſi locus. Gul ſecus in teſtibus:quia teſtes non debent reſpondere,niſi ad interrogata: ſecus in inſtrumento. Itẽ iudici committitur forma interrogandi in teſtibus, vnde poteſt interrogare de loco & tempore,ſi vult:quam ſuppletionem non poteſt iudex facere circa inſtrumentum:quia inſtrumentum non ſuſcipit magis & minus, nam in ſeipſo conſiſtere & firmum eſſe debet.Bald.uide omnino,quod no, in c.abbate ſane,de re iu.lib.6.in glo. ¶ Notarius non poteſt corrigere inſtrumentum ſuum redditum parti,niſi probetur error: & tunc iuſſu iudicis.ver.ſed nunquid confecto.qui non poteſt eſſe contrarius ſuę ſcripturę, ff.de teſti.qui falſa, uel varia. Alij dicunt, quia eſt functus officio ſuo,quæ ratio non eſt vera.nam ſecundum hoc nec ſimilem ſcripturam poſſet confitere.Bald.imò etiam non redditum,ſi tam in protocollo compleuit,vt J. e.§.rogatus.Pone,quod in protocollo eſt dies,ſed in inſtrumento reddito parti, de eſt,an ex protocollo poteſt ſuppleri & iuuari ſ certe ſic,ver.quid ergo ſic no.Gul.quia vigor iſte ſumitur ex radice.Bald. ¶ Ratione partis vitiatæ viſibiliter petit tota ſcriptura:quia indiuiſibilis eſt tota ſcriptura: alias fides tabellionis,ver.quid ſi aliquis.Gul.& in l.edicto.C.de edict.dui Adrian.tollend.nam vitium ex aliquo ſumptum trahit ad vniuerſum in inſtrumentis:hoc eſt verum in falſo proprie ſumpto: ſecus in quaſi falſo, ff.de fal.l.filius.§.j. Item ſecus in perſonas diuerſas, C.de fide inſtrument, l.ſecunda.Bald.vide ſupra.de lit.conteſt.§.2.& infra.eod,§.an iudex poſſit. ¶ Si deficit cauſa in promiſsione, valet inſtrumentum: ſecus ſi deficit cauſa in confeſsione.Azo in Summa, in authentic.de fide inſtrumẽt, verſicul.item opponitur contra. vide ſupra. eod.§. vnum inſtrumentum, Gul. ¶ Breuis forma inſtrumenti non nocet:quia verba dilatari poſſunt, ſubſtantia non mutatà,verſicul.item opponitur,quod res.Guli.præterea de conſilio ſapientis, Gul.ff.de hæreditibus.l.illa inſtitutio.& debet arctare conſulendo.de iure,non de facto, ſecundum Ray.vide infra.eod.§.tabellioni. ¶ Commune Peruſij vendidit ſuos reditus ſecundum formam ſchedulæ,quæ primo ſcribitur:dico,quod iſte contractus eſt in ſcriptis:& ſtandum eſt ſchedulæ:nec poteſt aliquid addi,diminui,mutari,uel prorogari, ff.loca.l.item quæritur,§ fin.Bald. ¶ Rogitus notarij non dicitur publica ſcriptura,niſi ſit completa, & habeat ſignum notarij: not. C.qui pot.in pig.hab.l.ſcripturæ,poſtq̃ vero eſt ibi ſubſcriptio & ſignũ ſtatim eſt quaſi tam parti ius probationis ex eo:vnde etiam non redditum parti,non poteſt tangi,uel corrigi:niſi iudicis auctoritate:quia iudex poteſt parti cauſa cognita præiudicare:vide ſ.eod. §.notarius non poteſt,& J.eo.§.notarius poteſt impetrari. ¶ Si tabellioni data eſt poteſtas addẽdi,& minuendi ad ſenſum ſapientis,poteſt addere capitula,quæ iuris ſunt, ad corroboratiõem facti & contractus,non mutata ſubſtantia, ver.quid ſi à contrahentibus apposita, [illegible] penam, quæ non ſit à contrahentibus apposita, [illegible] ea parte. Sed ibi in fiendo, non in facto loquitur, [illegible] puta ſtipulationis vocabulum,vel alia iuris vocabula,poteſt bene apponere,ſecundum Guliel.facit, quod no.ff.man.mandato.§.ſi,vide ſ.eod.§.breuius.& ſ.de arbit.§.an poſsit addi. ¶ Tabellio non poteſt committere ſuum officium, vel ſuas vices alteri: quia ſuum officium eſt inſeparabile:nec poteſt vnus notarius rogari, & alter publicare de mandato ſuo. verſ.ſed nunquid videmus.& verſi.praced. Guli.vide ſ. e.§.notarius poteſt facere. ¶ Præſumitur potius pro inſtrumento liberatorio,quam obligatorio,verſi.ſed pone duos.Guli. ¶ Si eſt ſententia pro inſtio non poteſt contrarium probari per teſtes, verſi.ſed eodem. ¶ Si rabellio non eſt condemnatus de falſo, valẽt eius alia inſtrumenta: quia eius auctoritas viget vſquequo removeatur.uerſi.item opponitur,quod tabellio.Gul.Si autem eſt condemnatus,tunc aut de crimine tabellionatus,puta de falſa ſcriptura,quia deſinit eſſe tabellio,& debent ſibi auferri inſtrumenta ſua,ſiue officia.quæcunq; habet occaſione tabellionatus, & dari alteri,ut in auth.de armis, in fi.Coll.6.& ibi no.in glo. ord. geſta valent gerenda non ualent,C.de ſeque.l.2. Aut de alio crimine ext. officium tabellionatus: & tunc aut ſententia priuat eum fama & fide,ut ſi de aliquo alio falſo condemnetur,& non ualent eius inſtrumenta,aut fama & non fide,ut ſi condemnetur de furto, vel atroci iniuria:& idem, quia publico officio amodo uti non poteſt,aut nec fama,nec fide,ut ſi condemnetur de culpa. uel leui iniutia,& tunc non perdit tabellionatum,arg.ff.de minor.l.diuus, à contrario ſenſu, & facit C.de digni.l.iudices.li.12.& no.ff.de infa.l.2.§. miles. Et prædicta uera,ſi condemnetur ex ueris probationibus: ſecus ſi ex contumacia,quia tunc non perdit officium publicum, quia condemnatus ex contumacia non fit infamis, l.2.C.de mo.mulcta. in glo.ſecundum quoſdam.Sed tu dic contra,ſi bannum equiparat deportationi, ut no. Inſtit.quib.modo.ius patr.pot. ſol.§. relegati.ar.ff.de tut.& rat.diſtrah.l.tutor reipublicę.§.ſi.quia officium tabellionatus eſt de iure ciuili,ideo deportatus,uel quaſi,perdit ipſum, ſecundum Bartol.vide ſ.eo,§.quando deſinit, Bald. ¶ Confeſsio facta coram arbitro,non infamat, nec ualet ad corporalem pœnam,uerſi.ſed pone.tabellio.Gul.quia eſt facta coram iudice incompetenti,uel uerius nullo, C.qui teſta.fa.poſſ.hac conſultiſsima.§.at cũ humana. ¶ Non dicitur loqui notarius, qui ſcribit verba ſententiæ, ſed ſcribit uerba iudicis,ibidem.Gul.Arg.contra, ff.de pig.l.fideiuſſor im petrauit.§.pater.vide J.eodem.§, notarius,qui eſt Romæ. ¶ An iudex poſsit comburere falſum inſtrumentum.§.inſtrumentum.ver.ſed nunquid iudex. Gul. ¶ Notarius poteſt adſcribere ſibi in teſtamento nuncupatiuo abſque pœna falſi, uerſi.quid ergo.ſi teſtator. Guli.non tamen ſua ſcriptura probat pro ſe,quia eſſet teſtis in ſua cauſa.Et ſi dicas,hoc licitum eſt teſti in teſtamento nuncupatiuo, Inſtit.de teſta.§. legatariis.reſpondeo, ſi eſt quæſtio inter hæredem & legatarium,tunc non poteſt eſſe teſtis:ſi autem inter hæredem & extraneum,tunc ſic,ſecundum Gul,uer.quid de legatariis,Vel dic,quòd implicite poteſt atteſtari ſolennitati & ſcripturę recognoſcendo ſuum ſigillum, & iuuando ſcripturam. ſed explicitè non poteſt teſtificari de ſuo legato,præſertim nulla facta ſcriptura, unde in teſtamento & reſcriptis tolleratur magis teſtimonium,quia forte ignorat,quid contineatur in ſcriptura,& ſic implicite tantum atteſtatur, nec habet proprij commodi cogitationem teſtis,qui ignorat intrinſecum tenorem ſcripturæ, & ſpecificæ diſpoſitionis teſtatoris. ſed ubi probatio fundatur ex dicto ſpecifico teſtis,tunc per ſe non poteſt teſtificari. Si ergo in teſtamento in ſcriptis interrogatur teſtis,quid ibi contineatur,tutius eſt, quod dicat,neſcio ſpecificè,ff.de teſt.l.hæredes palam Sed vbi ſcriptura eſt publica,tunc ſcriptura probat totum facti tenorem: quia in ſcriptura probationis ius poſitum eſt,& de iſta probatione, quæ in ſcriptura publica conſiſtit, poteſt intelligi. Gul. vide infra.de re iudic. §. quod tabellio. ¶ Per exceptionem falſi non tollitur accuſatio falſi, quia per exceptionem non poteſt crimen puniri: ergo nec contra criminoſus abſolui, vt no.in l.ſecunda.§, ſi publico.ff.de adul.verſic.quid ſi. Guli.ſed ciuilis actio bene tollitur, C. de fide inſtrumen.l.fin.in fi. Licet autem vi exceptionis teſtis,vel tabellio non puniatur, tamen ex officio iudicis poteſt puniri Gul. ¶ Productio inſtrumenti firmat inſtrumentum contra producentem, vt ei ſtetur tanquam vero, verſicul.vltimo no. Guli. ¶ Acta per publicam manum ſcripta & publicata, valent in alieno iudicio inter eaſdem perſonas. Exigitur autem publicatio in atteſtationibus: quia notarius non poteſt ſe ſubſcribere,& ſignum apponere,& publicare, C.de re iud.l.geſta,Vnde ante publicationem ideo non probant, quia notarius non poteſt eas redigere in publicam formam,nec cuiquam publicare,§.fatis vtiliter.quia non debet publicare,niſi de mandato iudicis: vide ſupra.§.nota,quòd. ¶ An valeat confirmatio, ſi non producitur originalis confeſsio ? Dic, quòd ſi confirmatus dicit ſe vidiſſe confeſsionem, non eſt opus eam producì:alias ſic,§.nunc autem,verſicul.2.Gul.& C.de quadri. præſcri.l.ſecunda.& infra.verſicul.tertio,Bald. ¶ Aliud eſt priuilegium,& aliud eſt confirmatio, vt not.Innocen.de re iud.capitul.cum inter, Guli,argumen.ff.de lib.leg. l.Aurelius.§.teſtamento per Iacob, ¶ An ſufficiat in priuilegiis clauſula illa generaliſsima,ſcilicet.Non obſtante aliqua lege:dic,quòd ſic,ſi ſcribitur ex certa ſcientia,ver,& ſcias.Guli.de hoc not.C.de nat,lib.l.primæ, & ſi quod quiſque. iur.l.tertia.§. ſi is pro quo. C. de præſcrip. trigin.ann. l.omnes.Bald. ¶ Priuilegium in dubio præſumitur reale, quando eſt conceſſum loco: ſecus ſi perſonæ, uerſicul. item quod fuit. Gul.de cenſi.quanquam.in gloſſ. vide de inſt.capitul. cum ueniſſent. ¶ An clauſula in principio, uel in fine poſita, referatur ad omnia ? vide plene in uerſicul.item excipe. Gul. ¶ Quot modis perditur priuilegium ? uerſicul.item opponitur.& ibi plene per Guil. Quid ſi Rex, uel Imperator fundat & dotat eccleſias, an ſucceſſor poterit reuocare ? Dic, quod non, niſi ob id Imperium & regimen enormiter lædatur, §. nunc autem.uerſi. ſi.Gul. Et nota hoc contra donationes factas eccleſię. Gul.vide infra.eod.§.notarius cre. ¶ Filius familias cum conſenſu patris facit teſtamentum adiecta clauſula.Si non ualet iure teſtamenti, ualeat iure codicillorum,& cuiuslibet alia.Si non ualet iure teſtamenti, ualeat iure donatio cauſa mortis? Et dic,quòd non: quia in generali locutione non continetur donatio cauſa mortis:ſed debet ſpecialiter denominari, ff.de donat.l.filius.§. compromotus

lia ratio,quare prima clausula non operatur, scilicet:quia nomine ultimæ voluntatis non continetur donatio causa mortis: quia donatio causa mortis magis accedit contractui,quam vltimæ uoluntati : quia formaliter est pactum,vt l.2.ff.de dot.præleg.& ideo sequitur aliud,licet explicite dicere tur,ꝙ valeat iure donatiōis cā mortis tñ nō valeret,nisi partibus ꝑsentibus ff.de don.causa mor l.inter.& facit C.de pac.l.licet.& quod not. C.de sac. san.eccle.l.illud.& C.de do.l.nec ambigi. Bald.uide.j.eod.§.si quis donet.licet non multum ad propositum. ¶ An exbannitus possit testari,uers.quid de bannito.& tenet glo.quæ est in §.relegati.Iaco.de Aren.dicit,ꝙ aut vult testari secundum statuta & priuilegia patriæ:& non potest,quia lex patriæ sibi non patrocinatur,cum ciuis esse desierit, ff.de ca.dim.l.amissione.§.1. aut secundum ius commune: & potest, ff.ad Treb.l.ex facto.§. ex facto.ꝑ Gul.& Ia.nam bannum est stricti iuris,& est potius interlocutoria, quam diffinitiua,C.de hęre.inst.l.1.per Cyn & ibi plene per Bar.& uide Bal.suꝑ Inn.de sen.excom.c.nouerit. ¶ Si decesserit vnus ex testibus testamenti inscriptis, an per sex testes probetur iudicium testatoris? Et videtur, qđ sic:quia probant solennitatem:qua probata, voluntas scripta præsumitur esse uera,vers.quid si unus ex.Gul.In contrarium facit,quod not.ff. quemad.test.aper.l.2.& C.e.l.2. & potius videtur dicendum econtra, quod lex, vel quinque testes probent voluntatem,ff.de reb.e.l.fi.qua probata præsumitur solennis,vt C.de iur.& fact.ignor.l.si post diuisionem.Nam volūtas, est subiectum,solennitas est accidens,& subiectum potest probari esse,& intelligi absque accidente:sed non accidens sine subiecto.nā accidentis esse, est inesse,secundum Aristotelem:& facit, quod not.in l.2. C.de secun.tab. vbi gl.tenet,quod vnum sine altero probari non potest efficaciter: & hæc vera.Bal.& uide s̄.e.§.instrumentum habet tres testes, quorum vnus sit sacerdos.sufficit in omni testamento secundum ius canonicum,uer.item per ius canonicum.Gul. ¶ Consuetudo potest relaxare solennitates testamentorum,uer.sed nunquid de consuetudine cum seq.In contrariū facit l. ult. C.de testa.SOL.Ibi loquitur de consuetudinibus,quæ erant ante illam legem,sed non prohibet in futurum consuetudinem induci.Sed Ia.de Aret. tenet quod consuetudo non ualet de minori numero testium, quam ibi dicatur,ff.de testa.l.testamento.per Ia.Sed nunquid hæc consuetudo patrocinabitur aduenæ ibi testanti? Respon.non, quia non sortitur quis forum testando:secus in contractibus,uel quasi,C.de emanci.l.1.Bal.Alii dicunt, quod quo ad bona ibi sita, valet testamentum:quo ad alia bona,non, arg.l. 3.C.ubi pet.tut.de hoc C.de sum.trin.& fid.cath.l.1.per Cy.& Gul.& hoc in §.compendiose.ver.si de consuetudine.per Gul.uide j.de sent.§. an quo ad successionem. ¶ Ante litis cōtestationem cogitur quis eligere,an vtatur scriptura vt institutione, an vt fideicommisso : sed post litis contestationem non tenetur eligere,nec eligendo declarare,uer.& nota,ꝙ.Gul.& hoc verum in rę certa secus in re incerta, ff. de rei ven.l.idem Pomponius.§.fi. Bal. ¶ Clausula,Si non valet iure testamenti,ualeat iure codicillorum,nihil operatur,quando testamentum rumpitur præteritione posthumi: quia verbum,Valet,est præsentis temporis:secus dicendo,Si non valebit,maxime si exprimatur ex causa præteritionis,uel alia, versi.item uide si est, ibi, & ver.seq.Item non facit vim in ꝯditionalibus uerbis,vtrū sint præsentis tēporis,uel futuri.Sed gl.in auth.ex causa.facit vim : quia institutio uidet̄ à futuro facta:vnde non deuoluitur in fideicommissariū,per l. Titia. ff.de inoff.test.idē tenet Gul.de Cu.C.de codic.l.fi.Dy.tenet idē,ꝙ Spec. & uidetur casus à contrario sensu,ff.de fideic.lib.l.generaliter.§.ex testamento. & ibi per Ia.de Are.Non obstat l.Titia.quia loquitur in exhæredatione.nā aliud est in filios insanire, aliud consilium Galli Vellei non perpendere, ut no.gl.in simili Insti.de oblig.quæ ex male.§.si iudex.Nec.obsta t ff.de le. 3.l.2.quia ibi à persona.hic ab ipsius bonis.Et in rem relinꝗ vr̄:simile ff. de leg.3.l.si sic.& l.si ita.secundum Cy.Dy.& Bar.& non detrahit filius,nisi debitum bonorum subsidium:quia videtur prohibitus detrahere institutus: quod not.Bal. ¶ Quid si testator dicit,si non ualebit, quod de præsenti nō ualeat? Respondeo,uera est conditio,ff.de uerb.sign.l.uerbum Oportebit. ¶ Quandoque clausula indefinite apposita,uidetur magis grauare bona, quam personam:secus,si certa persona,ff.de leg.3.l.2 sic ff.de testa.tutel.l. pater.In istis ergo conditionibus quandoque testator duo significat tempora,ut cum dicit,si non ualet,uel ualebit : quandoque unum tantum, ut cum dicit,si non ualet.idem tenet Dy.Sed Pet.& Iac.tenent, quod illa cōditio,Si non valet,vsque ad mortem extenditur,ff.de test.tut.l.fi.nam testator semper loquitur vsque ad mortem,ff.de leg.1.l.talis scriptura.C. de testa.tut.l.2.Ista ratio videtur falsa,ff.de li.legat.l.Aurelius.§.testamento.de au & arg.leg.l.si ita. ¶ Quid si testator dicit,si non ualebit? Respondeo, præses & futurum comprehendit,ff.de uerb.sign.l.uerbum oportebit. ¶ Quid si dicit per copulam,si non ualet,& non ualebit? Respon.ponitur pro disiunctiua,ut quolibet uerbum aliquid operetur,argu. ff. de legat.1. l.si quod. ¶ Quid si dicitur, non ualere? Respondeo, omne tempus complectitur : quia conditio per Si, designat proprie futurum. nam proprie conditio est de futuro. ¶ Quid si dicit, uolo ualere iure cuiuslibet vltimæ uoluntatis? Respondeo, idem : quia.

Presens confusum,præsentis non tenet vsum.

& vide,quod not.de continuatione ex præsentibus in futurum,ff.de acqui. possess.l.1.§.ueteres.Bartol. ¶ Quid si testamentum non ualet ratione reuocationis, vtrum clausula codicillaris aliquid operetur? Dic, quod non versicu.pone Guli.quia deficit ratione voluntatis mutatæ non ratione voluntatis omissę.Bald. ¶ Quid si deficit institutio, quia institutus decedit ante mortem testatoris? Dic, quod si erat grauata persona, tunc deficit onus : sed si erat grauata portio,tunc debetur relicta argu.ff.de leg.3.l.1.§. sciendum. versic.sed pone: quidam.Guli. ¶ Si duo sunt instituti,vnus purè puta vxor in vita sua:alius sub cōditione,puta Titius post mortem vxoris : an vxor purè instituta hæres erit hæres interim insolidum? Tenet, ꝙ sic,per gloss.l.2.ff.si pars hær.pet.versic. sed si duo. Guli.& sic est hæres ad tempus incertum:quod esse potest alio dato hærede,C.de hær.insti.l.extra neum.per Guli.de Cun.Bald. ¶ An testamentum possit fieri irreuocabile, per iuramentum? tenet,quod non, de iure ciuili : secus de iure canonico, versic.quid si quis.Gul.Nam & per contractum potest hoc fieri, secundum Dy.ergo fortius per iuramentum.Bald. Sed contrarium est verum: quia non debet valere testamentum, si testatorem pœnitet,C. de sacros.eccle.l. 1.& deficit ius naturale,id est consensus:& iuramentum non potest immutare naturam testamenti.Vnde veritas est,quod valet secundum:sed testator est periurus,secundum Ioan.Andr.imo non est periurus : quia non valet iuramentum,cum sit contra bonos mores,ff.de verb.obligat.l. stipulatio hoc modo. secundum Bartol. Sed testamentum imperfectum tollit completum, quo ad legata, non quo ad institutionem, ff.de leg.3 l.si iure. versic.quid si primo. Guliel. ¶ Mater & pater possunt instituere filium naturalem coram duobus testibus,versic.quid si mulier.& versic.quid si pater naturalis.Guliel.In matre concedo, quia pro iusta reputatur: nec quo ad matrem,est differentia naturalis atque legitimi,ff.vnde cog. l. si spurius §.si hac parte.Inst.ad Orfic.§.nouissime.C.quando mul.tut.off.fun. pot.l.fi. In parte autem si consideras l.vlt.C.famil.erci.illa loquitur tantum in suo & emancipato,si consideras §.ex imperfecto.ille §.extenditur ad matrem. sed magis facit l.vlt.C.de confir.tut.quæ videtur hoc decidere, nisi exponas, vt ibi not.in gloss.Bald.Pater autem non potest institui per filium, nisi testamentum sit solenne,versic.quid si filius.Guliel. ¶ An executor possit ponere manum ad quam rem vult,C.quando dec.opus non est,l.2.in glos. In relictis ad pias causas cessat omnis Falcidia : ergo & Trebellianica. uersic.sed cum deducto.Guli. Est verum, quod l.si quis ad declinandam hoc non dicit : quia ibi prohibet executori,ne detrahat, non hæredi. executor enim non admittitur ibi,nisi pro pauperibus. Ergo non detrahetur quicquam ex eo,quia verè non est sibiipsi hæres,sed aliis:ergo non detrahit,qa non est, qui possit detrahere,§.sed cum deductio·Guli.ff.de leg.1.cum filio vide infra.qui fil.sint legi.§.fin.& de re iudic.§. qui relicta. ¶ De relictis pro restitutione incertorum nil detrahitur, versic.item scias.Guli.nec habet hæres interuallum inuentarij,vbi periculum animæ vertitur, vt not. C.de iure delib.l.fin.§.donec.secundum Azon.& Richar.& ibi per Cyn.in addit.Bald. ¶ Notarius potest interpretari scripturam suam.vt nota.ff. de appell.l.ab executore.Bald & declarare eam incontinenti : secus ex interuallo:quod not.vide supra.§.rogitus notarii. ¶ Si bannum non est legitimè cancellatum,non tenet cancellatio, & ex eadem scriptura fit probatio,C.quomo.& quando iu.l.si præses.Bald. ¶ Forma illa,substituit vulgariter,& per fideicommissum,ponitur in Specul. de inst. edi. §. vt autem cautè.in 2.colum.Gul.& tunc substitutus habet eligere, ex quo capite veniat,C.de codic.l.fin.ff.ad Trebel.l.recusare.§.Titius. Bald. ¶ Præteritio cum causa ingratitudinis inserta, est idem, quod exhæredatio sine causa: aut proprie dicitur præteritio, versic.si autem is,qui aliquem. Guli. aliter not.in authent.de hær.& Falci.§.exhæredatos.& per Dyn.in l.Gallus.
¶ Fillia potest institui in legitima:ergo & in dote,quæ in legitima computatur,& non dicitur præterita, versic.sed super forma.Guli. ¶ Practica formæ testamēti in scriptis multos hēt angulos,in ver.testm̄.& ver.seq.Tamē cum pater inter liberos testatur,solennia non sunt necessaria:vt in §. ex imperfecto.secundum Dyn.vt in auth.hoc inter liberos.per Accur.& Doctor ¶ Practica formæ testamenti cæci, quæ multos habet anfractus, versic.illud quoque.nec distinguitur in testamento cæci inter liberos, vel non.Gul. ¶ Legata debent scribi hoc modo:quia primo illicitorum restitutio,secū do expensæ funeris,tertio pro anima,quarto cætera. ¶ Hæredis institutio potest fieri per casus rectos & inflexos. Item per verba directa & communia.Item per vniuersalia,& singularia,l.1.§.si ex fundo.de hę.inst.versic.tertio dicendum Guli. ¶ Integrum testamentum potest reddi legatario. Item & sua particularia tantum cum substantialibus partibus versic.& breuiter.Guli. ¶ Tria sunt genera executorum:sicut tutorum. nam alii sunt testamentarii,alii legitimi,alij datiui,§ nunc vero aliqua.in princip.Guiliel. Ista duo genera vlt. habent locum tantum in relictis ad pias causas. Guli. ¶ Executores testamenti habent varia nomina.nam quandoque vocantur Executores, vt no.Acc.in l.si quis pro redemptione. C.de donat.quandoq;dicuntur Distributores,vt l.pecunię sortem.ff.de aliment.& cibar.legat.quandoq;Cōmissarij,vt l.nulli.C.de epis.& cle.quandoque prouisores,vt l.Theopompus.de dot.præleg.quandoq; Procuratores, ff.mand.l.si vero non remunerandi.§.fin. quandoq; Ministri ff. de leg.2.l.si quis Titio.qñq; Gardiatores:& breuiter, nomina eorum sunt secundum actus,quos habent exercere. Nam aut mandatum eorum fundatur super certo,& tunc propriè dicuntur Executores:aut super incerto,& tunc dicū tur commissarij,argu.Insti.de fideicom.hære.in princ.Executor enim propriè est,sicut pica & organum,arg.extra.de app.c.nouit.de hoc in ver.porro.per Guli. ¶ Si testator dixit Relinquo talem executorem, nec dixit ad quid omnia exequenda videntur sibi commissa.de hoc in uersicu.quid ergo.per Guli.quia clausula generalis refertur ad omnia, ff. de serui. vrb. præ.l.si seruitus.Bald. ¶ Assumptus ad consulendum non est propriè executor: versicu.sed quid si dixit.Guli. ¶ Si testator mandat aliquid fieri ad voluntatem executoris, valet testamentum,& eius voluntas est sequenda, versicu.quid si testator.Guli.Argu.contra ff.de hære.insti.l.illa institutio.& l.captatoriæ. S O L.Hic ad pias causas,extra.de testa. ca.cum tibi. vel, hæc voluntas respicit actum executiuum:non actum dispositiuum.ff.de rebus dubijs.l.vtrum.§ 1.Bald. ¶ Si executor malè arbitratur: episcopus corrigit errata,cui cura animarum incumbit:versic.quid si malè. Guliem. ¶ Si moritur executor incertorum:succedit episcopus: vel alium subrogat versi.sed pone.Guli. ¶ Inter executores nō est locus iuri accrescēdi:si sunt executores incertorum:sed loco mortui debet subrogari datiuus : sed si ad certum sunt deputati etiam vnum fieri potest versi.quid si sunt plures.Guli.& d.lege id quod per Iac.quia in primo casu mortuus habetur pro discordāte ideo episcopus supplet in eo.ver.sed q d erit.[illegible] dant in vno,episcopus non habet quicꝗ fac[illegible] scopus addere vni parti,uel ipse solus exe[illegible] quid erit.Gul.hoc verū,si nō inuenitur r[illegible] ti:& potest vnusquisque deponere vo[illegible] ciunt collegium,ff.de pac.l.cum in eo.ir[illegible]

ff.de arbi.itē si vnus.§.fi.& l.seq.quod est tutius & uerius:quia oficium nō
debet diuidi.Bal.vide j.e.§.unus executor. Ex stipulatione sacerdotis al-
teri quæritur.quia sacerdos in suo officio & appenditiis est publica perso-
na,ver.itē cū.Gul. ¶ Merus executor nō p̄t agere nisi ad pias cās , vel nisi
hoc habeat in mandatis,uer.& scias.& uer.seq.Gul. ¶ An executor tenea
tur satisdire? ver.quid si hęres.Gul.ar.ff.loca.l.insulā.§.fi.& ibi , quid de
fratre minore.Bal. ¶ An executor possit reddere rationem per suum iurm
C.de do.l.si quis pro.de accusa.c.qualiter.uer.quid si ex.Gul. ¶ Executor
non potest facere distributionem nisi adita hereditate,etiam ab intestato
facta repetitione.uer.sed quæro.alle ff.de fi.deic.l.i.l.2.Gul.& no.ff. de hær.
insti.l.qui filio.§.seruus.ubi est gl.Bal. ¶ Executor ad pias causas pōt face-
re procuratorē super actione,quam habet,etiam ante litis ꝯtestationem,
uer.núquid cā.Gul.& hoc in iudiciis:non tñ p̄t alteri committere ea,quæ
industrialia sunt,l.cuius bonis.de cu.fur.Gul. ¶ Distributor ad pias cās est
hæres pro pauperibus,s̄m Rolandinum:sed noie,non re,s̄m Accur. uel ꝓ
prie non dicitur hæres,sed administrator,s̄m Azo.uer.itē pone,ꝙ aliquis
sit loco.Guli. ¶ Mater finita tutela,& commissaria,dicit se habere ꝯscien-
tiam de quibusdā male ablatis per defunctum,& ideo vult retinere pecu-
nias pupilli,ut eas reddat,quæriẗ,an possit? vers.sed pone:quædam,si con-
stat,sic:alias non.Gul. ¶ An infra rei legatæ debeant dari legatario. C. ad
leg.Falc.si prædiorum.uer.sed quæritur.per Gul. ¶ An executor vltimæ
voluntatis possit vendere C.qñ decre.opus non est,l. 2.ff. de alimēn. leg.l.
alio hærede.& ibi plene de materia executorum.per Bar.uers.sed an exe-
cutor.Gul.dic,ꝙ non,nisi in duobus casibus,sc.qñ testator ei hoc cōmisit
& qñ hī loco hæredis uniuersalis:& qñ aliter non est,vnde soluatur,& ven
det hæres,non executor,uer.sed quid si non.Gul. ¶ Quo iure agit executor
ꝯ nomen debitoris ? uer.illud.Gul.& an satisdet & quid si debitor uult ma
gis soluere hæredi,q̄ executori uer.sed nunquid iste.& uersi.seq.Gul.Et an
hæres compellatur agere,uel cędere iura pro solutione dicit,ꝙ non cogiẗ
nisi çedere.uer.sed an ex lege.uide etiam ff.de administ.tut.l.Lucius.§.fin.
Bal. ¶ An executor possit transigere cū debitoribus, vel compromittere,
ar.ꝙ sic,in non liquido,C.de transa.l.præses.ver.de illo.Gul. ¶ Vbi exe-
cutor impeditur,eps̄ exequitur,uer. q̄d si executor impotentia Guli. ¶ An
tp̄s appositū in una parte testamenti, videaẗ in alia parte repetitum,C.de
oper.li.l.Titius. ¶ An executor possit eligere minus pauperē,C.de test.mi
li.l.captatorias.per Cy. ¶ Merus executor nō p̄t instituere ex Trebellia-
nica.ar.ff.de iure do.l.si mulier.§.ex affe.hæres interdū p̄t,& nō dēt , C.de
fideicom.l.post mortē.Interdū nō p̄t,nec debet,puta in præiudicium ter
tii:uel ubi est incertitudo ꝑsonæ,ff.de leg.1.l.filius.§.diui.Vel dic , ꝙ resti
tutio ex Tabelliano habet tres effectus scilicet trāsactionis,exonerationis
& liberationis à fideicōmissario. Quo ad primū effectū,p̄t statim restitui:
nec tñ est donatio,sed ꝑuentio solutionis,ff.de leg.2.l. Lucius. & de sol.l.
sub ꝯditione.& iō tex.in l.post mortē vtiẗ verbo Satisfacere. Quo ad s̄m
non:vñ creditores adhuc habēt restituentē obligatū , quia plus tempus
nō cadit sub voluntate testatoris:sed p̄ter eū est,ff.de leg.2.l.Lucius §.te-
stator.Itē nec exoneraẗ restituēs ab aliis fideicōmissariis , ut d. §. diui.
¶ Qñ ꝯditio inseritur actui,ad hoc ut actus sortiaẗ effectum,dēt ꝯditio ex
titisse:& facit ff. de hęr.inst.l.3.§.qui fide.Bal. ¶ Executor teneẗ inuenta-
riū facere,qñ uult administrare,sicut orphanotrophus & tutor,uersic.sed
an teneẗ & hoc,si est distributor vniuersalis:secus,si ad certā rē.Gu. ¶ Om
nis executor teneẗ reddere rationē eorū,q̄ administrat,uer.sed an simpli
citer.Gul.& an stetur suo codici rationū, vers.sed nunquid s̄m. ff. de tute.
& rat.distrahen.l.1.§.officio.per Dy. ¶ Si vnus executorū moriẗ,an accre
scat alteri ꝯiuncto verbis,vel non, ver.sed si aliter ex.Gul. ¶ Et si oēs sunt
mortui ꝯmissaria & industrialis executio ad episcopū redit,seu deuoluiẗ,
uer.quid si unus.uide s̄.e.§.inter executiones. ¶ An præsentes possint exe
qui collegis absentibus irrequisitis vers.sed quæriẗ,an.Gul. ¶ Si executo
res non sunt ꝯcordes,episcopus faciat,ꝙ uult.uer.sed q̄d erit.Guli. ¶ An
sit melior ꝯditio occupantis,ver.sed nunquid.Gu.C.de auctorita.p̄stan.l.
fi.Gul. ¶ Si vnus executorū renunciat,an alius solus exequaẗ, ver.sed q̄d
si unus.G. ¶ An executor suspectus possit remoueri,uersic.q̄d si executor
est suspectus Gul.C.de procu.eū,qui.Bal. ¶ An executor cogaẗ exeq̄, uer.
itē quæriẗ, vtrū sic,postq̄ res ad eū peruenit.G. ¶ Et an ꝯ executorē necessa
rius sit libellus,uer.quæriẗ aūt,qualiter.Et an intra annū possit cogi,versi.
seq.G. ¶ An nō adita hæreditate valent pia legata.uer.sed pone , ꝙ ex eo
sit.s̄m Gul.Cōtrarium no.j.de re iu.§.ꝙ relicta. ¶ An hæres possit facere
distributionē sine executore,uersi.denuo quæriẗ. certa sic , incerta non.G.
¶ Non ꝯrelicta ad pias causas possunt peti vsq; ad xl.annos,ut in auth.de
eccle.tit.§.pro temporalibus.Colla.9. ¶ Videtur ꝙ distributor hæredita
tis non possit soluere ęs alienum:q.a hæreditas dicitur ære alieno deducto
ſt.pro soluto,l.mutus.Bal. ¶ Quæ dicantur relicta ad pias causas , vel ad
pios vsus,& quod generaliter relictum pro bono animæ , dicitur ad pias
causas,ff.de leg.3.l.si q̄s Titio.per Accur.versi.& scias, ꝙ inter, plene per
Gul.& C.de sacrosan.eccl.l.illud.in glo.Bald.Et an ad pias causas exequē
dis quilibet agere possit.uer.sed nonne cuilibet.per Gul.ff.de leg.1.l. ciui
tatibus.per Bal. ¶ Nomine fortisfactorum , uel illicitorum continentur
extorsiones non debitæ ex contractu,nisi post moram,uer.ad huc aūt quæ
ritur.G.Hoc intellige de debito reali,& non de personali.Bal. ¶ An mo-
nachus,conuersus,canonicus,prior,uel episcopus,posit fieri executor te
stamentarius uers.sæpe enim quæritur.& seq.Gul. ¶ An officium executo
ris transeat ad heredem,uel successorem,no.de cur.fur.uer.eius nuper bo
nis.& seq.Gul. ¶ An mortuo episcopo capitulum succedat in executione
testamenti,uer.item circa legitimos.Gul. ¶ Si episcopus est infirmus , an
faciet executionem archiepiscopus ,no. ver.se.Sed an iudex secularis,uer.
seq.Gul. ¶ Iudex secularis habet compellere,non exequi,ff.de peti.hær.l.
hæreditas.Ar.contra ff.de vsufru.le.l.legatum.sed ibi non est ad pias cau-
[illegible] exequi intra tempus sibi assignatum , alias pri
[illegible] Constitutiones episcopales præfigunt termi
[illegible] oranti labuntur termini propter bonum
[illegible] aciat.ar.ff. de infa.l.genero.& ibi omnino
[illegible] ff.quemad.seruit.amit.C.de præscr.long.
[illegible] e:ab or.facien.l.fi.& de ædili.edic.l.con
spe.& c.statutum.de præben.lib.6.Dic,aut termini lapsus est alicui fauor
& currit ignoranti:aut præiudicium,& tunc non currit.aut nec fauor,nec
præiudicium.& tunc currit ignoranti,ut hic.Bal. ¶ Si executor impendit
aliquid de suo, recuperat.uer.si.Gul.in l.fi.ff.de ne.ge.q. aliena.§.libertos.
ff.ad leg.Fal.l.1.ff.de iure del.l.fi.§.in computatione.Bal. ¶ Si quis donat
proprietatem retento usufructu in uita,ista donatio est inter uiuos , licet
executio eius quo ad vsumfructum,sit collata post mortem & licet fiat mē
tio mortis:quia non adiicitur Mors,verbo principali,quod est Donatio,
sed verbo executiuo,vt patet in forma,quam ponit Spe.in §. porro.uersi.
donatio autem. ¶ Et nota,ꝙ triplex est species donationis, scilicet mera
causa mortis,mera inter viuos,& quasi media inter has : & bene facit ad
hoc,quod not.ff.de leg.2.l.cum pater.§.Mæuio.Bal.uide s̄.eo.§.filius fami
lias. ¶ Si quis donat plures possessiones.sigillatim enumerādo plures sunt
donationes:secus,si vno generali vocabulo,ver.optimum .Guli. ¶ Potest
opponi pactum quod donatio non reuocetur occasione nascentium libero
rum:& tunc cessat l.si unquam.C.de reuocand.donat.sed non cessat quære
la inofficiosæ donationis,uer.donatio aūt firma.Guli. ¶ Codicillus non re
uocatur per alium codicillum causa diuersa,sed testamentū ꝑ testamentū
sic,§.uiso.ver.& nota,ꝙ tutius. ¶ Quinq; sunt inuentaria,scilicet tutoris,
curatoris,orphanotrophi,hęredis,& fisci,de instr.edi.§.dicto.in prin.Gu.
vide s̄.de actore.§.tuto.& de cura.§.j. ¶ Inuētariū ꝑiudicat tutori,quo ad
ea,quæ supprimi possunt:nō quo ad ea,quæ certū est poni nō debuisse,uer.
seq.Gul. ¶ Si tutor non posuit omnia in inuentario,repelliẗ,si sunt suspi
cione digna,secus in modicis,ff.de con.& demon.l.q̄uis. ¶ Sed si nō addit
nouiter quæsita,non p̄t huic obiici exceptio:quia iustum fuit decretum à
principio, ver.sed & si omnia.& seq.De his tñ nouiter acq̄sitis & de fructi
bus debet fieri codex rationum:& est simile in fideiussore dando,C. de iu-
re delib.l.mulier.Bal.Circa inuentarii ꝑfectionem & modū debet atten-
di ꝯsuetudo regionis,uer.quid si sit de consuetudine. G. ¶ An pater tenea
tur facere inuentarium?Dic,ꝙ non,si iure vsufructus administrat:quia nō
cogitur reddere rationē.ver.quid.Gul. ¶ Vltimo tractat Spe.de inuenta-
rio hęredis,& ponit substantialia,& formam inuentarii,in pe.& ult. colū.
sed non plene ponit: & ideo Bar.facit aliam formam s̄m §.si uero absunt.
in auth.de hær.& Falci.& inde collige.Bal. ¶ Per statutū pōt inuentarii,
confectio remitti,ut no.in l.fi.C.arbit.tutel.per Cy. ¶ Itē an testator pos-
sit derogare statuto,ibidē per Cy. ¶ Mandauit testator hæredi , ꝙ faceret
cappellam,& expēderet çentum:reperitur capella eius æstimationis, nec
reperitur à quo,uel vnde facta fuerit:Dic,ꝙ præsumitur facta ab hærede,l.
fi.C.de ali.pup.præstam.per Bar.vide in ar.ꝯ,l.ei qui dicit.cum concor.ff.
de prob.& in d.l.fi.ideo sic præsumitur:quia continuo stetit pupillus pe-
nes tutorem,ideo vento non præsumitur vixisse.

a De præsumptionibus.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a ¶ Pileus non posuit hanc rubricam , sed de ipsa aliquid tractauit sub tit
de prob. ¶ Itē Ioannes de Deo Cauil lib.5.in distinctionibus tamen suis
posuit materiam primi §.vt ibi dicā. ¶ Tan. posuit rubricam sui operis
parte secunda,rubrica pen.& hunc libellū iudiciarii ordinis Tan.Host.al
legat in Summa huius tit.§.penult.in fi. ¶ Archi.autem fere totum ipsius
Tanc.titulum posuit 7.q.1.c.oues.& ex quo reliqui practici auctores , &
alii materiam omiserunt,ad non practicos recurramus . Constat omnes
Summistas materiam tractauisse.
¶ Et quia de Host. nunc dixi , qui vltimus fuit, scire debes eum in Sum
ma triplicem diuisionem posuisse in secundo §. Prima fuit , quæ ponitur
hoc §.2.quarta omissa, scilicet de temeraria,probabili,& uiolenta : & de
his tribus sub uer.suspicionis.no.2.q.1.primo semper.& ext.de præsump.
quanto.& uide,ꝙ ibi breuiter dixi super gl.Secunda fuit,ꝙ præsumptionū
alia iudic.siue ꝯtumaciæ hominis,alia famæ,alia naturæ,alia iuris tantum,
alia iuris & de iure,alia qualitatis facti:& de hoc plene prosequitur. Ter-
tia ipsius diuisio est,ꝙ præsumptionum alia præsentis ad ꝑsens:alia , præ-
sentis ad p̄terita:alia pręteriti ad futura:alia præteriti ad pręsens:alia,ad
præsens ex præsenti circa futurum : alia , ex præterito circa præteritum,
Membra insinuasse sufficiat:recurratur ad volumen.gl. hāc materiam po
nunt l.diu.ferrum,54.dist.fraternitatem.plenius de sponsa. is qui. & istas
tres remittit auctor j.uer.necessaria.ante fi.Tu addas ext.e.tit.scribā.44.
dist.multis.ff.quod met.cau.non est verisimile.& C.de probat.siue posside
tis . vbi per Odofred.& ibi per Cyn. plenè & satis breuiter quamplures.
extra.volumina tractauerunt hanc materiam : & maximè super leg. illa,
non est verisimile . inter quos Alb. Odofred. qui mutauit modum allo-
rum, sic diuidens . Causarum quædam requirunt plenam cognitionem
quædam summariam tantum . Primo casu aut præsumptio est leuis , aut
vehemens : & secundo casu alia est iuris tantum,alia iuris & de iure : alia
hominis:alia naturæ:alia facti:& ista aut est facti præsentis : aut præteriti:
aut subsequentis : & prædictæ præsumptiones quandoque sunt pro acto-
re : quandoque pro reo.Vides:ꝙ principium & finem miscuit inter mem-
bra:in quibus vult : quod in summaria cognitione eius præsumptio dat
victoriā etiam agenti : & ideo : quia per illas non præiudicatur principa
li quæstioni : dat exemplum,ff.de liber.agnosc.si quis a liberis §. si vel pa-
rens.cętera omitto . Sed est sciendum:ꝙ Marti de Fano super ea.l. non
est verisimile.tractans materiam,non præmisit membra:sed quinque præ
sumptiones prosequitur & est prima iuris & de iure & in hac dat multa
exempla de quibus infra dicam.secunda est iuris tertia est hominis quar-
ta est naturæ:quæ a natura inducitur vel lege auxiliante natnram quinta
ex consuetudine oritur.Iura quæ inducit j.ponam quia sic aliud conterā
breuitati.

In præ-

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

IN præcedentibus de veris & plenis probationibus, q̃ fiunt per testes, uel instrumenta, præmisimus: nunc ergo ad perfectionem tractatus probationum, & de probatione, quæ fit per præsumptionem, aliqua sub compendio perstringamus, dicentes: quid sit præsumptio, & vnde oriatur: quot
a eius species.[a]

ADDITIO.

a Species. ¶ Addit Tan. & quis est effectus cuiusque.

1. §. Presumptio est argumentũ ad credendum vnũ factũ surgens ex ꝓbatione alterius
puta ex cohabitatione personarum suspectarum præsumit̃ coitus. vt 27. q. 1. nec aliqua. 32. q. 1. dixit dominus. ext. de p̄sũm. lite
a ris. & c. 3.[a] Surgit autẽ præsumptio ex multis causis: sc. ex causa,
b vt 23. q. 8 occidit. ꝯtra 32. q. 4. origo.[b] Ex persona, vt lxxxix. dist. de cęter. & 31. q. 2. Lotharius. 4. q. 3. ver. testium. ext. de præsum. c. fi. & de pœn. & remis. noua. & xlvj. di. sunt nõnulli. contra. 22.
c q. 4. sicut.[c] Ex loco. vt 17. q. 4 quisquis. ext. e. literis. & c. 𝔤. contra.
d 1. q. 3. saluator.[d] in fi. & xl. di. illud.[e] 32. q. 5. tolerabilibus. Ex tpe
e vt 17. q. 1. Gõsaldus. ext. de spõsa. ad id, quod. cõtra. 23. q. 8. si nul
f la.[f] Predicti modi probant lxxxi. dist. in omnibus.[g] Item ex qua
g litate, vt xlvi. dis. sunt nõnulli. in fi. & 4. q. 3. B. hermaphroditus,
h ꝯtra 1. q. 1. nõ quales.[h] Ex taciturnitate, vt xliij. dist. sit rector. uer sus prin. & 28. dist. presbyterum. ext. eo. nonne. contra de cõsue.
i di. 4. cũ pro paruulis.[i] & seq In vtilitatẽ,[k] vt 23. q. 4 ipsa pietas,
K cõtra 23. q. 5. relegãtes. circa med. Ex fletu, vt 31. q. 2. si uerum.
l 6. q. 1. c. inuitare. cõtra 23. q. 4. c. est iniusta.[l] Ex fuga, 1. q. 1. c. ꝯstat. xliii. dist. sit rector. ver. rectorem. recta, &c. cõtra l. dist. presbyte
m ros.[m] Ex negligentia, vt 18. di. peruenit. ext. eo. scribã. 2. q. 7. c. ne
n gligere. ꝯ xlj. di. sepe.[n] Ex ꝯseruatione, lvj. di. c. 1. ꝯtra xlvi. di. quã
o tũlibet.[o] Ex familiaritate, vt 34. dis. quorundã. 28. q. 1. sæpe. ext. de accus. repellant. ꝯ C. de epis. & cl. eum q̃. ext. de cohab. cler. &
p mul. à nobis.[p] Ex vicinitate, de pœn. di. 1. sed & continuo. cõtra
q 11. q. 3. c. antecessor.[q] Ex obscuritate, vt 18. q. 2. c. pniciosã. ext.
r de off. del. ꝯsuluit. ꝯ lxxxvi. di. si qd.[r] Ex euẽtu, vt 15. q. 1. aliquos
s ꝯtra 14. q. 2. c. fi.[s] Ex dignitate, ut 11. q. 3. absit. ext. de rescr. c. præ
t senti.[t] 8. q. 1. qualis. ꝯ ca. q. illud[u]. & xl. di. multi.[x] Ex quãtitate, vt
v 12. q. 2. bonæ. ext. de reb. eccl. alie. uel nõ cõsensus. ext. de simo.
x & si quæstiones. cõtra. 14. q. 6. c. fi.[y] Ex dilectione ut 23. q. 4. ea. d
y pœn. dist. 7. c. fi. uer. quem enim morbus. ext. de præb. graue. 28.
z di. de Syracusanæ ꝯtra 8. q. j. c. Moyses.[z] Ex societate, 2. q. 7. c. pe
a nul. ext. de accus. repellant contra lxxxj. di. clericus.[a] Ex frequẽtatione, ut in c. clericus. & ead. dist. in omnib. extr. de vit. & hon.
b cler. monasteria, cõtra xlvi. dis. sunt nonnullj.[b] Ex ætate, extr. de præsum. cum in iuuentute. & 2. q. 1. c. scelus. & 34. dis. fraternita-
c tis. ꝯ ead. di. §. ꝙ ergo.[c] Si ei, qui longo tempore in aliquo ordine deseruiuit, nouiter obiicitur, ꝙ fuit à non suo episcopo ordinatus, quid super hoc præsumatur tam in iudiciis, quã ext. & an præsumatur solennitatem interuenisse, uel omissam fuisse, not.
d secundum Papam, ext. de eo, qui fur. ord. suscep. c. fi.[d]

ADDITIONES.

a c. 3. ¶ Est sciẽdum, ꝙ Io. de Deo ex distinctionib. Rich. Anglici, charta nona, sumpsit hanc distinctionem, quę sequitur vsq; ad decimum octauum membrum suis distinctionib. liiij. & sicut Richardus nullam decretalem allegabat, sic nec Ioannes. Guliel. addit quatuor vltima mẽbra, & omnes decr. quæ hic allegantur. Propter multitudinem autem contrariorum nouam formam tenebo in soluendo, premittens quod ad plura ex cõtrariis, ꝯ scriptis sufficit hæc solutio, quod præsumptio & veritas sunt diuersa: negatur præsumptionem esse posse contrariam veritati, eod. tit. c. vltimo in fi. & patebit per inferiora, & infra §. prox. &c.

b Origo. ¶ Licet ibi dicatur, non refert, ex qua honesta causa quis insaniat, puta ex ieiunio, vel nimia vigilia per id tamen non negatur, ex causa pręsumptiuè iudicati: de acc. cum dilecti.

c Sicut. ¶ Licet presumatur ex persona, puta pro cõstituto in gradu. apud. Deum tamen præfertur iustior, ut ibi, & de temp. ord. ad aures. in fi.

d Saluator. ¶ Licet venditio rei sacræ in ecclesia, vel ext. inducat simoniã, non per hoc negatur, grauiorem esse culpam, cum in ecclesia peccat, de homic. sicut dignum. in prin.

e Illud. ¶ Ad hoc ꝯrium & sequens vide, quod in ipso sequenti no.

f Si nulla. ¶ Vide, quod no. de treug. & pace. c. 1. in gl. 2.

g In omnib. ¶ & 29. dis. sciendum. & no. 18. q. 2. diffinimus. in vl. gl.

h Non quales. ¶ Dicit, ex sacerdotis qualitate eius sacramenta, vel bonam doctrinam non pollui.

i Cum pro paruulis. ¶ Baptizatus adultus per se loqui debet: tacendo nõ dicitur consentire, &c.

K In vtilitatem. ¶ Melius diceret Vtilitate. ibi enim in fin. dicitur, sint ipsi vtiliter, qui contra eam fuerunt hostiliter. & contrarium probat ꝙ inutiliter recipiuntur hæretici, cum peccare non cessent.

l Est iniusta. ¶ Fletus rei, vel suorum non probat eum corrigibilem.

m Presbyteros. ¶ Etiam obstante fuga apparet quandoq; conuersio.

n Sępe. ¶ Ibi dicitur, quod quandoque remissio, vel negligentia vult videri pietas. Io. de Deo fortè non ponderans, ꝙ prædixi alle. l. dist. sæpe. sed illud capitulum facit pro, non contra.

o Quantumlibet. ¶ Licet præsumatur pro iis, qui in religionibus conuersati sunt, quandoque tamen reperiuntur alii deteriores.

p A nobis. ¶ Ibi consanguinitas elidit suspicionem, quam familiaritas induceret.

q Antecessor. ¶ Ibi, Bonifacius communicauit corpore, sed non mente.

r Si quid. ¶ Non debet iudex esse facilis ad credendum.

s c. fi. ¶ Richar. & Lud. non allegauerunt hoc, sed ver. Ouidii epist.

Careat successibus opto, Quisquis ab euentu facta notanda putat.

t Præsenti. ¶ Hodie statutũ. §. 1. lib. 6. Istud autem capitulum potest ꝯuerti: quia dicitur, ꝙ sacerdos non debet rogari in testem, sed si aliquo euentu viderit, vel audiuerit, aliis deficientibus testificari debet.

v Illud. ¶ Vide quod ibi no.

x Multi. ¶ Vide, quod p rædixi super secundo contrario.

y c. fi. ¶ Ibi soluitur in fi. gl.

z Moyses. ¶ Facit pro & contra, ponderato, quod fecit Moyses.

a Cler. ¶ Quod sit hodie clericus, ibi præsumitur ex solitudine.

b Sunt nonnulli. ¶ Sanctus vir mala de bonis non æstimat.

c §. quod ergo. ¶ Ibi, difficile continentiam seruat &c.

d C. fi. ¶ Primum ibi scripsi post eum in gl. secunda: secundum dictum quære de re iud. sicut. super tertia glossa, in quibus locis vide per Ian. & Ab. Sicu. item Rota in antiquis decis. lxxxiiii. & decis. cccxii.

SVMMARIVM.

1 *Præsumptionum species quot sunt.*
Præsumptio temeraria, quæ.
2 *Præsumptio probabilis quę sit, & ex quibus surgere dicatur.*
3 *Præsumptio violenta surgit ex verisimili probatione.*
Præsumptio iuris dicitur, quando ius præsumit ita esse.
4 *Denunciãte aliquo alicui ter, ne cum vxore sua loquatur, si postea cum ea reperiatur loqui, violenter præsumitur de malo.*
5 *Presumptio necessaria quę dicatur.*
6 *Iudex procedens per presumptionem, debet esse tardus ad pęnam imponẽdam, & sententiam temperare.*
7 *In criminibus non debent esse presumptiones, sed clarę probationes.*
8 *Tortura an ex pręsumptione possit aliquo casu dari.*
9 *Bonum factum semper pręsumendum est benefactum.*
10 *Bonum de malo, aut malum de bono, nunquam est presumendum.*
11 *Pręsumptiones diuersę nonnunquam circa idem factum habentur.*

a
1 **2. §. Species**[a] aũt p̄sumptionũ sunt quatuor, l3 cõiter tres ꝯsueuerint assignati. ¶†. Est eñ præsumptio

ADDITIO.

a Species. ¶ Prosequitur & ampliat uerba Tan. vbi s.
ADDITIO. Adde ad materiã videndũ Præposi. Mediolanen. in ca. is qui fidẽ. de spõsa. in 2. col. & seq. vbi plenissime: & de differentia inter præsumptionẽ & fictionẽ, vide omnino Ioannẽ de Tur. cré. in c. ferrũ. dis. l. & Philip. Corn. consi. cxxxv. inci. visis articulis. in 2. col. ver. nã ius canonicũ in 1. vol. Et an præsumptio violenta habeat vim plenæ probationis etiam in causa criminali, vide Mathesilan. notabili cxix. incipiente, nota, ꝙ præsumptio. Et an contra præsumptionem iuris & de iure admittat̃ probatio in ꝯrium, vide Io. de Tur. cre. in d. c. ferrũ. in secunda conclusione, & p Ludo. Rom. cons. cccl. incip. in casu. col. 4. ver. his tamen. & uide Hippoly. de Marsi. sing. cxvi. incip. præsumptio. vbi, quod præsumptio iuris & de iure, est maximæ importantiæ, & operat̃ plura, vt habet̃ in l. fi. C. arbitr. tutel. & in l. antiquæ. C. ad Velleia. & in l. fi. ff. ꝙ metus causa, & in c. is qui. de sponsa. cũ simil. de quibus late per Fel. & alios in c. quanto. in vl. col. de præsum. Et inter alios effectus quos operat̃ talis præsumptio iuris & de iure, operatur: vt condemnatus ex præsumptione iuris & de iure, non possit appellare: quia habetur pro confesso & conuicto: & confessus & conuictus non appellat, vt in l. 2. C. quorum app. non recip. ita singulariter dicit Bal. in l. si qui adulterii. C. de adul. quod dictum refert & sequitur pro notabili dominus Franciscus Brunus in tractatu suo de indiciis. & tortu. in 6. char. in 3. col. in prin. Et adde Præpositum Mediolanẽsem in d. c. is qui fidẽ. in col. pen. ver. colligendo. vbi ponit regulã ꝙ ꝯ præsumptionem iuris & de iure, non admittitur probatio: quam regulã limitat sex notabilibus modis: vide omnino per eũ. Et an & qñ p̄sumptio reqrat allegationẽ vide omnino Ale. in l. qui in aliena. in 3. col. ver. ext. gl. ff. de acq. hæred. & per Lud. Rom. cons. lxvii. incip. pater reuerende. ver. secundo respondeo. Et an præsumptio iuris, quod quis habet in re, excuset violentũ inuasorẽ ipsius rei à pœna & à dolo: vide Hip. de Marsil. sing. clxvii. inc. violentus inuasor. Inn. in c. cum in officiis. de testa. Bal. in authentica, licentiam. ver. sed reuoco, C. de epis. & cler. Et adde: quod præsumptiones iuris sunt liquidissimæ probationes, l. licet Imperator. de leg. 1. l. si q s locuplex. in fi. ff. de manumis. test. l. quidã testamento. in fi. de vulg. & pupil. no. Abbas in c. 1. in 2. notab. de cleri. non resi. in c. cum dilecti, in 1. no. de donat. & Bart. in l. fi. ff. de pub. iud. & dñs Philip. Deci. cons. ccxxii. in 4. col. ver. in hac causa. in secunda parte cons. Et ꝙ præsumptiones legum dicantur liquidissimæ probationes, no. Pau. de Cast. cõs. cclxxxi. inc. in causa ista. in 2. co. uer. tertio releuatur. in prima par. cons. & Mari. Soc. cons. [illegible] ctam. col. 6. ver. 12. probatur in primo volumine: [illegible] ptionem iuris & de iure, admittatur probatio in

sumptio temeraria, probabilis, violēta & necessaria. Temeraria præsumptio est, q̄ surgit à malis hominibus & meleuolis, & ex causis vilibus & leuibus: puta quia videt aliquem semel cum aliqua loqui, statim præsumunt malum: & malè, cum dubia in meliorē partem debeamus interpretari, ext. de reg. iur. c. 2. Vnde si præsbiter amplexetur mulierem, p̄esumitur facere id causa benedicendi, uel ad pœnitentiam exhortandi, 11. q. 3. absit. xvii. dist. in scripturis. Temeraria ergo p̄esumptio inualida est, & à iure repellitur, nec mouere debet animum iudicantis: 2. q. 1. c. 1. & 6. q. 1. cap. oues. lxxxvi. distin. si qui vero. extr. de simo. licet Heli.

2 ¶† Probabilis autem, siue verisimilis dicitur præsumptio iudicis: & hæc surgit multis ex causis & suspicionibus (de quibus supra aliquas tetigi) fama super his crebrescente: & hęc inducit purga

a tionem,[a] vt ext. de purg. cano. c. si quis de gradu. 2. q. 5 c. presbyter si à plebe. & c. si mala. & c. omnibus. Contra eam tamen admittitur probatio, ut 7. q. 1. c. præsentium. ext. de renunc. sup hoc Nec inducit iudicem ad sententiandum, nisi cum talis in purgatione defecerit, ut in præ. concor. & ext. de cohab. cle. & mulie. c. tua. & dicam j. de abolit. & purgat §. nunc de purgatione. Verum tamen licet per se iudicem non moueat ad pronunciandum, si vno tamen teste, uel cum alia consimili præsumptione plenam

b facit fidem, secundum Tanc.[b] ext. de præsumpt. illud. 4. q. 3. uer. item sæpe. 35. q. 6 si duo. C. ne de sta. defun. l. 2. vel mouet iudicē, ad deferendum iuramentum ei, pro quo est p̄esumptio, ut sententiam ferat pro eo, C. de reb. cre. in bonæ fidei. ff. de iureiu. admonendi. ext. de proc. ex insinuatione. ext. de prob. sicut cōsuetu

3 do. ¶† Violenta autem præsumptio surgit ex verisimili probatione: & dicitur præsumptio iuris, quando ius p̄esumit ita esse: puta si apparet chirographum cancellatum, ius præsumit debitorem esse liberatum, ff. de probat. si chirographum. & lxxvii. distin. scire in fin. ff. de pact. postquam. & l. Labeo. Præsumit etiam ius, quod nullus resignet personatum ecclesiæ, & postmodum

c recipiat vicariam, extra de præsumpt. quia verisimile.[c] Item præsumit, quod nullus de maiori dignitate transit libenter ad minorem, ut extra. de cleric. non resi. in eccle. uel preb. capitu. 1 Item præsumit, quod quis cognouerit vxorem, cum qua diu cohabitauerit, ut xxvii q. 1. nec aliqua. Item si quis inuētus sit cum aliqua nuda, solus cum sola, & in lecto iacentes, secretis locis & latebris, præsumitur, quod sint fornicati, ut extra. de præsumptionibus. Item si accusatus aufugiat, potest condemnari, ut ff. de

d bo. li. si in libertinū. & C. vt omnes iud. tā ciui. quā mil. l. unica.[d]

4 ¶† Item si quis denunciet ter alicui, ne cum vxore sua loquatur, & postmodum inuenit eum cum ea loquentem, potest eum iudici tradere puniendum: quia violentissima præsumptio est, quod pro malo loquatur, in authen. vt lic. matri. & auiæ. §. his quoque. Collat. 8. quæ est posita C. de adulter. auth. si quis ei. Item si te accuso de adulterio cum Berta commisso, & tu me repellis, dicens, q̄ est tua consanguinea: postea vero cum ea contrahas, poteris, puniri, quasi de maleficio uidearis confessus, ut C. ad leg. Iul. de

e adul. si qui adulterii. & hoc inducit[e] iudicē ad pronunciandum pro ea, nisi contra probetur. nam contra talem p̄esumptionem

f bene admittitur probatio, vt in prædicta concordantia. & extra de probat. proposuisti. Ar. contra, quod non inducat iudicē ad pronunciandum, extra de præsum. literas. Sed ibi Papa voluit benignè agere. Vel dic, q̄ inducit probationem in criminibus me-

g diocribus, ut in præ. c. dixit.[f] non in enormibus, ut in præd. c. literas. dic, ut ibi no. Alias autem per præsumptiones, præter quam in præmissis casibus, & similibus, non condemnatur quis sine ,probatione, secundum Rof. quia sanctius est impunitum relinqui facinus

ADDITIONES.

a Purgationem. ¶ Hic est effectus. Tan.

b Secundum Tanc. ¶ Cuius ad literam est iste ver. totus.

c Verisimile. ¶ Secundum Tanc. quod sequitur vsque ibi, hic inducit. inter posuit autor.

d L. vnica. ¶ Hic est instandum p̄ p̄ materiam: & concordat s. ver. ex fuga. §. prox. & datur thema de reo, qui obiicit falsitatē p̄ instrumentum productū ab actore, ac ēt notarium accusat de falso: qui notarius postquam comparuit dato fideiussore, vel prius aufugit: quæritur de notario, ac etiam de actore producente, in quo lædantur ex fuga? Contra notarium accusatū inducitur l. in eos. ff. de custo. reor. quæ vult, carceratum, quia delatus est de crimine, si aufugit, dato quod innocens esset, puniri, vt p̄fessum, vel conuictum. facit in auth. de coll. §. antepen. Col 9. ad idem in auth. de exhib. & in tro. reis, §. si vero etiam quidam. Collatione v. & q̄ ibi no. de seruientibus, qui fugiunt. Itē lex fugam vocat delictum, ff. de ędil. edic. quis sit fugitiuus in prin. Itē desertor capi potest, ff. de re mil. nō omnes. §. desertor. itē facit [illegible] Sylla l. 2. 6. de his aūt & l. leges. §. 1. facit ad hoc 3. q. 9. decreuimus. ex- in l. raptores. C. de epis. & cler. vbi de fuga condemnatio, distinguebat, si crimen est t sola p̄sumptio, sufficiet fuga sola, ff. assess. l. consiliarios. C. li. 11. de omni agro, deser. l. locorū. & in præ. §. si vero etiam quidam. Si autē ad damnationē criminis requiritur plena probatio, non sufficiet fugæ probatio, ff. de requi. reis, l. 1. de custo. reo. l. diuus Adrianus. ver. diuus Pius. C. de raptu virg. l. 1. §. 1. facit C. de iura. cal. l. 2. §. quod si actor. & §. sin aūt. Old. ibi dicebat, q̄ si imponitur fuga pro crimine, tunc sola sufficit, vt in desertore, C. li. 12. de deser. l. 1. & 2. ff. de re mil. l. desertores & l. qui cum vno. §. q̄ post desertionē. Et sic posset intelligi l. in eos. in prin. allegata, quę de fuga carceris loqī. Si aūt nō p̄ crimine, sed p̄ criminis prioris ,p̄batiōe imponit fuga tunc procedat superior distinctio. Dy. in prę. ver. diuus Pius. fatetur, q̄ fuga inducit, suspicionē. sed ex suspicione nō debet quis damnari, ff. de pęnis absentem. dicebat tñ, p̄ suspicionem illam eum subiici posse tormentis, vt in præd. §. de his autē. q̄ Iaco. de Belui. non placet in præ. §. si vero etiā. per legem. ff. de quæst. l. 1. in prin. & C. de quæst. l. milites. p̄ quas patet regula ad torturam argumenta siue indicia in plurali. Prętereā fuga non respicit directo delictum, sed tuitionē personæ. De tortura vide, q̄ plene scripsi ext. de reg. iur. cū in contemplatione. De indiciis satis dixi §. de proba. §. si super ver. 13. Quicquid tamen sit, de iure ōrium seruatur: quia ex unico in dicio torquet. Per prædicta tñ quæstio de producente remanet in dubio: quia si sola fuga notarii nō probat p̄ ipsum, multo minus p̄ actorem producentē: facit l. 2. C. de fi. inst. Hinc est, q̄ cū opponitur talis falsitas, vterque probat. C. de fal. l. fi. & vide §. de probat. §. 1. sub ver. 9. & q̄ ibi dixi. Est sciē dum, q̄ dum eram in curia, quidam arrestati per benefactorem meum venerandæ memoriæ dominum Papam Ioannem, fugerunt: quo scito, hora prandii tota curia fuit in motu, & multi prælati & nobiles statim equitarunt ad locū, quo iuisse putabantur: inuenti fuerunt manu armata, sed non capti: tunc fuerunt examinata certa dubia. Et erat primum: an fractio arrestationis & fuga induceret veram probationem eorum: p̄ p̄ q̄ fuerant arrestati, ita q̄ posset ferri p̄ eos: ut confessos & conuictos, diffinitiua sententia Erat ſm, q̄ proponebatur, an ad illam audiendam essent demum citandi? Ad primū per diuersos inducebantur multa. Primum: q̄ princeps est lex animata in terris: vt in auth. Colla. 4. de conf. in fine, vbi 5. cōcor. alleg. glo. restat. q̄ arrestatio legis & principis idem sunt: sed frāgens arrestationē legis habetur pro confesso. est tex. C. de assess. l. p̄siliarios. & vt omnes tam ciui. quam mili. l. vna, ver. q̄ si quis. facit ad prædicta ext. de excess. prel, ex literis. vbi p̄ illū missum p̄ visitatores ad curiam, licet non arrestatum p̄ Papam, ipse Papa procedens, eum, qui de curia fugerat, ,pronunciauit indignum altaris ministerio ex quo secuta fuit depositio. Item iura non solum arrestatum fugientem, sed ēt contumaciter absentem habent pro confesso probatur hoc 3. q. 9. decernimus. 11. q. 1. Christianus. in fi. extra hoc e. titu. nullus, ff. de iure fisc. l. senatus. §. diuus vbi delator contumax punitur, ac si non probasset. Item ſm leges effractores carcerum capite puniuntur, ff. de effract. l. 1. Fugienti pœna mitior imponitur, ut ibi, & ff. de cust. reo, l. milites. & l. in eos. de pœ. l. aut dāna. §. q̄ quis. vbi damnato ad tēpus ad pœnā carceris, si fugiat, duplicatur tēpus tunc residuū seruata tñ distinctione: de qua ibi. Facit ad idē C. de cohort. l. si apparitor. li. 12. vbi apparitor fugiēs absens damnatur: q̄ regulariter non fit ſm legem. ff. de pœnis, l. absentem. in prin. & C. de accu. l. absentem. de hoc, & quid secundum canones, 3. q. 9. in summa. de dol. & ptu. veritatis. ad fi. Cōtra istos, q̄ se occultāt, uel occultant ēt ad modū ,p̄cedēdi facit l. 2, C. de his, q̄ latro. occul. in grauibus crimi nibus, quale est crimen hæresis: videmus, quod sola contumacia etiam cū excommunicatione secuta, non sufficit ad sententiam damnationis, nisi latur post annus, de hæret. cum contumacia. lib. 6. inducebatur tñ tunc fic illa dec. Contumacia enim suspicionem probabilem, facit vehementem, fuga verò carcerati, vel arrestati aliquid addere debet: sed post vehementē non est gradus, nisi violentiæ. vt ibi no. ergo violentiam inducit. Sed respō debatur q̄ vehemens non erat hæc media, nulla enim ptumacia præcesserat: imo vocati venerant. De secundo dicebatur, citationē non esse necessariam p̄ decr. eum qui de. dol. & ptu. lib. 6. vbi patet contumacē, qui appellauit, etiam ad sententiā non citādū. Ratio, quia appellando ,p̄estari vi se de cætero nolle venire. Si hoc operatur verbū appellationis longe fortius hoc operari debet fuga carceris, vel arrestationis: ēt in facto p̄bitens: cum plus sit factis demonstrare, quam verbis dicere, de hoc de app. dilecti. 2. in 1. gl. Itē si verum est, q̄ sine appellatione dicens se nolle venire: sit manifestus contumax, ulterius nō citandus, p̄ dec. venerabilibus. de sen, exc. lib. 6. §. secus. nec audiendus appellans, p̄ cle. de dolo & contu. si ante, fortius sic dicemus in isto fugiēte. sup hoc tamen vide, q̄ plenè scripsīs. de contuma. §. 1. vltra medium, ante ver. & nota, quod.

A D D E, an fuga faciat quem haberi pro p̄fesso: vltra ea, quę not, in d. l. in eos. Bal. cons. cxxii. j. li. vbi p̄sluit tenuisse sniam iudicis, qui condemnauit quendam, qui fugerat dimissa vxore in domo mortua ex vulneribus: iūcta eius p̄fessione extraiudiciali, & fama publica: & per Bal. eius consi, 230. inci. primus quæstionis articulus. v bi dicit, gl. dictæ legis, in eos. sic debere limitari. Nam aut quis detinetur pro generali inquisitione, & nō habetur, pro p̄fesso: quia ficta p̄fessio: sicut vera, debet cadere super certo: & ideo debet crimē certum probari, vt l. 1. C. ut omnes causæ, tam ciui. quam cri. & in auth. vt iud. sine quoquo suffra. §. necessitas. Aut detinet p̄ inquisitionem specialis criminis: & tunc aut aufugit confractione, aut conspiratione, & loquitur l. in eos, aut aliter, & tunc non habetur pro confesso: punitur tñ, p̄ motu iudicis: ut no. Gul. de Cun. in l. succurritur. ff. ex qui cau. maior. & ibi ēt quod fuga carcerati non ,p̄bat contra potestate, siue officialē. Respectu, autē testatorū. de quibus Io. An. loquitur, vide latius p̄ Old. cōs. lxv. ubi ēt qualiter Cardinales essent puniēdi: & reliqui religiosi, qui illi schismatico fauorem præstiterint, qui vocabatur Bauarus: consilium incipit: hic igitur.

e Inducit. ¶ Ponuntur effectus, secundum Tanc.

f Proposuisti. ¶ Sic est in acquisitis p̄ vxoré, constante matrimonio: quæ naiti præsumuntur, nisi probetur contrarium, ,ff. de donat. inter vir. & vx. l. Quintus. Idē dicunt quidam de acquisitis p̄ filiumfamilias: vt p̄sumantur aduentitia: de bonis patris quæsita: alii contra: unde s. de actore, B. uer. sed quid si dubitetur.

g Dixit. ¶ Multum respexit auctor retro, est enim allegatum in principio. §. præcedentis.

cinus nocentis q̃ innocentem condemnare, vt ff. de penis, absen
5 tem. ¶†Necessaria aũt est præsumptio illa, quam cõmuniter vo-
cant Magistri, Iuris & de iure: & hæc inducit probationem, & iu-
dicẽ ad prounciandum, nec recipit probationem in ɔ̃rium. Dr̃
autem ideo Iuris & de iure, quia ius vehementer præsumit sic es-
se vel non esse: & pp talem præsumptionem ius statuit sũ p ea. Ver
bi gratia: Si is qui contraxit cum Berta p verba de futuro; cogno
uerit eam postea, ius certè statuit, ɔ̃ huiusmodi matrimoniũ præ
sumptum probationem non admitti. nam ex quo eam cognouit
intelligitur in eam consensisse, quamuis cum ea non contraxerit
per uerba de præsenti vt ext. de spons. is q & in exemplis ibi no.
Itẽ si quis cognoscit sponsam suam conditionalem, ius præsumit
purum cõsensum accessisse: & ideo statuit pro matrimonio sen
tentiandum, ext. de spon. impub. de illis ext. de cond. appos. per
tuas. Et eodem modo, si qua inuita viro tradita, post cõsenserit,
in carnalẽ copulã, vlterius nõ auditur, ext. de eo, qui dux. in mat.
q̃ pol per adul. c. significauit. ext. qui matri. accus. pos. insup. Vel
si postea cum eo per annum & dimidium stetit, vlterius non ad-
mittitur ad probandum violentiam, quę præsumitur in consen
sum transisse: ext. de sponsa. ad id, ꝙ & c. iuuenis. Idem in ea, quæ
dicit se inuitam intrasse religionem, ext. qui cler. vel vouen. c. si.
Item pone alia exẽpla, ut C. ad Macedo. l. fi. & C. arb. tute. l. fi. De
hac autem præsumptione loquitur 11. q. 1. ca. si qui clericorũ &
in auth. vt lic. matri & auiæ, §. penul. & fi. ext. de despon. impu. c. li
a teras. & de hac materia vide extra. de spons. is qui fidem.[a] & l. di.
ferrum. & 54. dist. ca fraternitatem Alias autem quantũcunque
ius aliquod præsumat, semper admittetur probatio in contrariũ
nisi aliquid certum super ipsa præsumptione statuat: puta, ꝙ nõ
admittitur probatio in contrarium, ut no. in prædicta ɔcordan
b tia.[b] ¶†In summa nota, quod ubi iudex p presumptionẽ proce
6 dit, valde suam debet sent ẽtiam temperare, & tardus debet esse
ad pœnam corporalẽ, uel pecuniariam infligendã: ar. 2. q. 1. c. no-
mine & c. 1. quod dic, prout notatur, secũdum Papam, ext. eo. qa
c verisimile.[c] ¶†Sed pone:[d] Petrus minatus est Titio, ꝙ ei oculos
7 erueret: postmodum eruti sunt oculi eidem T. nescitur tamen à
d quo: sed P. accusatur de hoc, contra quem probantur solum hu-
iusmodi minæ: quæritur, vtrum ex hoc solo debeat cõdemnari?
Et videtur, quod nõ: quia in criminibus claræ debent esse proba
tiones, 2. q. 8 sciant. Item metum non ex iactationibus tantum,
sed ex facti atrocitate probari ɔuenit, ut C. quod met. cau. l. me-
e tum.[e] Licet ergo minæ probentur, nõ ob hoc factum probatur.
C. de transf. interpositas. nam præsentem metum inspicere debe-
mus, ff. ꝙ me. cau. l. metũ. C. de pę qui sñiam Nec p p̃sumptionẽ
debet quis ad penã sanguinis ɔdemnari, ff. de poen. absentẽ. Nec
debet imputari, ꝙ iracundiæ calore dictũ est, ff. de re iur. ꝙ calo-
re. 2 q. 3. §. notandum, prope prin. Nec propter verba sequuntur
verbera, ff. de his, qui no. infa. l. iussum & l. verbera. Ar. contra ff.
ad leg. Iul. de adul quod ait. ff. ex qbus cau. mai l. antep ff. de rei
f ven. l. si ante. ff. si cui plus, quam per leg. Fal. hoc autem.[f] Præsumi
mitur enim aliquid ex his, quę incontinenti secuta sunt, extra de
elect. officii. Item nemo præsumitur dixisse ꝙ mente non agita-
uerit. ff. de supel. leg. l. Labeo. in fi. C. quod me. cau. si donationis.
ibi uel capitales, & c. 23 distin. Psalmista. ff. de quæstionib. milites.
SOL. Dñt quidam ex p̃missis dictis præsumi, & ex persona dicta
pẽsari, C. si quis Imper. maled. l. 1 C. de rei vẽd. in fundo. ff. de tut.
& cur. his q. ff. de quæst. l de minore. ff. de actio. & obl l. fi. ff. de ac
cusat. si cui. ext de pign. illo in fi. Si enim non ɔsueuit talia facere,
non dẽt iudex ex præsumptione ɔdemnare, licet fuerit minatus,
g vt in pre. l. absentẽ. Posset tamẽ supponi tormẽtis,[g] ar. ff. mand.
8 si vero non remunerandi. §. contrario. in fi. ¶†Et idẽ est, si aliqs,
interfectus sit, nescitur tamen à quo: sed probatur, quod P. erat
inimicus illius, & ab illo offensus. nam bene poterit P. ex tali præ
sumptiõe torqueri. ff. de don. inter vir. & vxo. si seruus cõmunis.
9 & l. cum hic status. §. si mulier. & l. vir vxori. ff. de lega. 3. l. vxori. §.
h fi. ff. fami. ercisc. l. quę pater. ¶†Illud etiam notandum est,[h] qđ

Omne bonum factum, recte præsumitur actum.

arg. ext. de renun. in pręsentia, & de præsum. c. fi. 1 1. q. 3. absit. C de
commit. & contrah. stip. l. 1. Item.

Omne malum factum, praue præsumitur actum.

ext. de p̃sum. c. 1. ff. ad legẽ Aquil. nã ludus. 1 5 q. 1. si quis non ira
tus. & q. 6. c. 1. in fi. ꝙ uerũ est omnino, nisi ratione personæ ɔ̃ria
10 p̃sumptio oriat, vt 5. q. 5. nõ omnes. ¶† Itẽ nota, ꝙ non p̃sumit
bonũ de malo nec malũ de bono, ut xlvi. dist. sunt nõnulli. in fi &
i qui semel fuit bonus, adhuc præsumit bonus: & eɔ̃,[i] ff. de accus. si
cui. §. iisdẽ. ff. de re mil. non omnes. § a barbaris. & in pred. ca. sunt
nõnulli. ad fi. ext de p̃sum c. mandata. ext. de præben. c. nisi essent
in prin. Et qui semel fuit excõicatus adhuc præsumit esse excom
k municatus, vt legit & no. ext. de cler. exc. c. illud.[k] extr. de scruti.
in ord. fac. c. vnico. Ar. ɔ̃ 1. q. 7. sancimus. de hoc s̃. de proba. §. vi
11 dendum. ver. sed nunquid. ¶†Item nota ꝙ circa idẽ factũ nonũ
quam diuersæ præsumptiones habentur, & quandoque una illa-
rum præponderat alii, ut ext. de elec. cuo inter R. seniorẽ. uer. si-
ne quamuis. cum suis conc. & adde, quod no. s̃. de prob. §. 1. uer. se
l cundum. & §. videndum. ver. 5.[l]

ADDITIONES.

a Fidem. ¶ Et vide, quod ibi dixi super gloss. 2. & hoc eodem ti. quanto. super j. gloss.

b In prædicta concordantia. ¶ Seruando, quod obtuli super rubrica in fi. eo. ꝙ dictum Mart. de Fano in volumine non habetur, est sciendum, ꝙ ad hãc speciem ipse addit hos casus. Primus in stipulatione de dote tacita, C. de rei vx. actio. l. vna, j. resp. Secundus in muliere, quę se pro alio obligauit, vt videatur id pro se fecisse, C. ad Velleia. si mulier. & l. antiquæ. Tertius bonę fidei possessorem facit malæfidei per contestationem, ff. de pet. hære. sed & si lege, §. si autem. Quartus facit verum contumacem, qui se præsentat iudice pro tribunali sedente, non contumacem, ff. de in integr. restitu. l. diuus. Quintus facit eum donasse, qui donare noluit, ff. ad l. Aquil. si seruus. §. si oliuam. Inst. de rerum diuis. §. ex diuerso? Sextus inducit institutionem, vbi facta non fuit, ff. de adminis. tut. l. lex, quæ tutores. Septimus facit prælatos acquirere ecclesiæ, quod non intendebant: C. de epis. & cle. auth. licentiam. Octauus facit patrem promittere dotem de suo, quam intendebat promittere de alieno, C. de dot. promis. l. fi. Nonus præsumit substitutionem pupillarem, vbi mens testantis erat solum de vulgari, ff. de vul. substi. hoc iure. & C. eo. ti. quamuis. j. resp. Decimus ɔ̃ veritatem rei facit militem in castrensi peculio mutuatum, C. ad Mace. l. fi. Vndecimus facit hæredem manumittere seruũ, quẽ manumittere noluit, C. de Lat. lib. toll. l. j. §. illo. His casibus & similib. lex dicit, Sic volo, sic iubeo: nec innititur veritati facti, sed voluntati & æquitati. adducit ad idem C. de dona. ante nup. cum veterum. de bon. quæ li. cum oportet. §. sin autem. de fideic. lib. & si not. de pig. l. fi. C. de epis. & cler. officiales. ff. de adop. l. his verbis. Prosequitur demum præsumptionem iuris, in qua non præponitur præsumptum vero, si verum ɔ̃ illam probari posit. Non dicit ergo ius, Sic volo, sic iubeo, vt s̃.. sed dicit sic credo, nisi contrarium appareat. Dat exempla in non expresis casibus, vt dict. l. Quintus. ff. de don. inter vir. & vx. cui cõiungitur l. ẽt. C. e. ti. ff. de iure dot. sed nisi. de testa. l. seruos. de excusa. tu. Nesennius & l. seq. loca. & conduc. l. itẽ q̃rit. de lega. 3. l. vxorem. §. fi. de li. & posth. l. placet. de cond. inst. l. quidã. quẽad. te. aper. l. 1. in fi. de annu. leg. l. annua. §. a Titia. de lib. agnos. l. 1. §. Iulianus. de prob. qui testiũ. quib. mo. pig. vel hypo. sol. sicut re. §. superuacuũ. de rel. & sump. fun. si quis impediat. §. sed interdum. de neg. gest. Nesennius. de fideic. lib. l. generaliter. §. si petitum. C. de fideic. cum acutissimi. de probat. siue possidetis. mãd. l. p diuersas. de ꝓb. cũ te minorẽ. de anna. excep. l. fi. de secũ. nup. auth. nũc aũt. de alimẽ. pup. p̃stã. l. fi. arb. tut. l. fi. Fatẽt, ꝙ qdã cõputãt istã sub priori: & autor istã superius allegauit de distra. pig. l. & q sub imagine. De tertia p̃sumptione hominis dat exẽpla, ff. de acq. hæred. cũ quidã. §. quid ergo. de hær. instituẽ. l. vlt. de ꝓbatio. l. si chirographũ. de le. 2. l. vnũ ex familia. §. fi. C. de postul. ꝓuidẽdũ. in fin. de fur & ser. corrup. l. inciuilẽ. & l. ciuile est. de testa. mil. in testõ. in fi. ẽm vnã lecturã, de inof. test. l. filiis matrẽ. Hæc hominis præsumptio nec veritas est, nec ꝓ veritate recipit, ꝓficeret tñ, si esset aliqualiter violẽta, & aliquibus indiciis iuuaret, ff. de li. agnos. l. 3. §. Iulianus. ff. de min. l. 3. §. 1. in fi. C. qui: & aduers. quos. l. 1. De quarta p̃sumptiõe naturæ, allegat ff. ꝙ met. cã. l. isti qdẽ. §. fi. de nup. l. 1. primo resp. de reb. dub. l. qui duos. §. 2. ꝙ cũ fal. tut. l pe. resp. 1. de li. hom. exhi. l. 3. § si eũ. de adop. l. nec ei. de reb. cor. l. si pupillorũ. §. si pater. de his, qbus vt indi. hær. auf. §. fi. de manu. vind. l. illud. in fi. de lib. leg. l. Aurelius. §. Titi⁹ de reg. iur. l. capiẽda Dicit aũt hãc p̃sumptionẽ natura & lege iuuatã, in dubiis ꝓ lege seruari. De quinta sũpta, ex ɔsuetudine al. ff. de pig. actio. vl uniuersorum. de le. 1. si seruus pluriũ, §. fi. de le. 3. nũmis. ad Maced. l. seruus. §. antep subdit: ꝙ hanc præsumptionem sustinet lex: & merito, cum consuetudo sit altera natura.

c Verisimile. ¶ Quod posui e. tit. c. 2. in gl. per hoc.
ADDE, vt per Ale. in l. 1. in 8. col. ff. si cer. peta.

d Sed pone. ¶ Iste ver. & sequẽs additi fuerũt: & primũ habitũ ex dictis Odof. ẽm ex dictis Guid. de Suz. in diuersis locis, sed plus in l. Põponius. ff. de neg. ges. in fi. & in q̃stione statutorũ mihi sub litera B. ɔcordat aũt in his q̃ hic dicunt. Addit tñ Guido vtrobiq;, ꝙ secundum Lombar. indici posset bellũ, ut ibi libro primo, de homicid. liberorũ, c. recolimus. Aequè poterat auctor addere tertiã qõem multorum de illo, q domũ vendidit, & paulo post commisit homicidium, an sic præsumat venditio facta in fraudem pœnę qđ domus veniat diruenda, uel confiscanda secundum formam statuti? de qua vide j̃. de dona. ver. item pone.
ADDE, tu ad quæstionem auctoris ea, quæ plenè dñr per Ant. de Butr. in c. iurauit, & per do. Ab. Sicul. ibidem, ext. de prob. & per nouissimos ibidẽ ¶ Ad quæstionem vero, quam ponit hic Io. And. adde notabiliter Bald. in l. si is qui. per illum text. ff. de acquir. hæred.

e Metum. ¶ Vbi de hoc no. Cynus non tractat ibi q. sed huc remittit.

f Autem. ¶ Plus facit pro prima parte: & si mihi non credis, uide quod not. ff. de pet. hære. si quis libertatem. §. penul. in gl. ad arbitrium.

g Tormentis. ¶ Dixit Guido in q. si aliquod indicium adsit: quia iura, quæ sequuntur hic, & j̃. versic. prox. satis sunt à longe: vide, quod prędixi super verbo, violenta.

h Est. ¶ T. Vbi s̃.

i Econtra. ¶ De reg. iur. semel malus. lib. 6. & Iac. de Bel. hoc multum plene prosequitur super l. omnimodo. C. de inoffi. test. in solutione contra.
ADDITIO. Amplia singulariter prædictam regulam, ut per Hippo. de Marsil. sing. lxxiiii. incip. tu habes regulam. Henric. Ferran.

k Illud. ¶ Puto, quod allegare voluit dec. proposuit. e. tit.

l Ver. 5. ¶ An ballæ, uel res habentes certum signum, præsumantur eius cuius est signum: vide per Iac. de Bel. in q. quæ incipi

ADDITIONES NOVAE.

* De hac materia vide Bar.& Alb.in l.ex persona.& l.siue possidetis.C.de ꝓba.vbi multa singularia dicit.

* Quæ differētia sit inter præsumptionem & fictionem, gl.in l.vnica.§. accedit.C.de rei vxo.actio.

* Nota ꝙ duæ præsumptiones faciūt vnam probationem.Bar.in l. excusantur.de excus.tut.

* Quare in dubio præsumitur quis bonus,& in dubio præsumit̄ quis non soluendo.Hos.in summa de scrutinio.§.in summa quærit de hoc,& dicit ꝙ ratio est,quia virtutes naturaliter debent in esse homini.verū est post baptismum,quia in baptismo confertur gratia,de cons.dis.4.c.paruulos.vide Hostiē.in summa,de scruti.

* Nota ꝙ si alicui obiiciant̄ plura crimina,& respōdēdo aliqua pretermittit quicquid ex violenta præsumptione confiteri videtur. Bal.in l.siue possidētis.de prob.& c.nonne.ext.de præsump.

* Nota ꝙ sicut vnum factum non præsumitur, ita nec pluralitas factorum. fa.c.cum Io.hæremita.de fide inst.l.ab ea.de prob.& de rescr.ca.2.de cond. app.c.per tuas.

* Nota ꝙ contra possessionem iuris & de iure non admittit̄ ꝓbatio in ꝯriū, nisi ꝑ confessionē partis.no.in Authē.si iā necesse.de dona.ante nup.& cle. constit.in fine.de elect.de hoc nota.in l.non est verisimile.ff.ꝙ met.causa.& l.si duo.de acquir.hæred.nota tamē ꝙ partis confessio non admittit̄ ꝯ fictionē,licet admittatur ꝯ pręsumptionē.no.Bal.in l siue possideris.de prob.ubi Bal.dicit ꝙ Nico.mata.dicit,ꝙ duæ sunt præsumptiones,vna est iuris,alia hominis:& iuris præsumptio est duplex,quia quædam est quę transit in statum legis,& ista appellatur iuris & de iure. dicitur enim iuris,quia à iure est inducta.& dicitur de iure,quia de ea est factum ius,& ꝯ istam non potest ꝓbari,l.si arbitratu Caii & l.antiquæ.ad Velleia.quædam est præsumptio iuris,non de iure & huic statur,donec probetur ꝯrium:& dicitur iuris, quia ius inuenit eam,ut l.nostra.& si lex habet istam præsumptionē pro uera,refundit onus probādi in aduersarium,vt hic:sed si habet eā pro coadiumento veritatis,non pro fundamēto,non transfert onus probandi in aduersarium,sed confirmat probationē probantis minus plenè:sicut dicit̄ de fama l.3.ff.de testi.Itē quærit ibi Bal.an sit differentia inter præsumptionē uiolētam & vehementem.& dicit quod non.

* Nota ꝙ præsumitur quis viuere nisi probetur mortuus,ut in Auth. hodie. de dona.inter virum & vxor.no.in l.Spadonē.§.qui absolut.de excus. tut. Bal.in l.si quidem.C.solu.matrimo.

* An ille qui semel fuit talis,præsumatur semper talis.Bald.in l.si cum inter. C.quando prouoca.non est ne.

* An olim mutus,surdus,cæcus vel furiosus,præsumatur hodie esse.Bal.in l. 1.de bon.pos.furio.infan.

* An præsumptio sit facienda ex præsenti in præteritum.Bald.in l.1.§.magistratus.de magistra.conue.& l.ex persona.de probat. & ibi multa bona.

¶ Bal.de Præsumptionibus.

¶ An pręsumatur quis possidere pro suo,ī.de disput.& allegat.§.ꝓsumit ¶ Ex quibus causis insurgit præsumptio? Ex persona,loco, tpe qualitate, taciturnitate sequenti,inutilitate,fletu,fuga,negligentia,familiaritate,euētu,obscuritate,quantitate,dignitate,dilectione,societate,frequentatiōe & ætate,§.1.circa prin.G.& ex tēporis breuitate,C.de emend.ser.l.1.in gl.Ex tēporis vicinitate,ff.de priuil.cred.l.si ex euētu.§.fi.Ex nimia charitate.C. de dona.l.data.Ex charitate parētelæ,ff.de ritu.nup.l.non solū.§.denuo.C. de iniur.l.si non conuicii.Ex vniuersali alienatione.ff.quæ in frau. credit.l. omnes.§.Lucius.ff.de leg.3.l.nomen.§.1.Ex instrumenti qualitate, ff.de fisca.l.1.§.sed si claua.ext.de hom.c.significasti.& ibi Baldus super Inn. Ex cōtinuata possessione,l.sicut §.superuacuum.ff. quibus mod.pig. vel hyp.sol. Ex legali prohibitione,de prob.l.qui testamentum.Ex maleficij vicinitate vt no.ff.de donat l.post ꝯctū.ꝑ Doct.Ex officio & administratione.vt no.in l.athletas.§.calumniator.ff.de infa.ff.de admin.tut.l.non est. Ex potestate, & iurisdictione.C.si qua.præd.pot.l.1.Ex eadē cognatione,ff.de iniur.l.lex Cornelia.in prin.Ex consideratione,ff.de offi.præfec.vrb.l.1.§.cum patronus.in gl.Ex secta & conspiratione,ut no.in c.conspiratores.Ex secreta cōiuratione,ut in Catilina,& multis alijs causis.Baldus.¶ Quadruplex est ꝓsumptio:temeraria & leuis,quæ animum iudicantis ad credēdum dicitur, mouere.Est ꝓbabilis:& hæc est duplex:vna,quę iuuatur legibus,& ista habet vim probationis:nisi ꝯrium probetur:alia:quæ vī hominibus.est enim probabile:quod vī omnibus:aut pluribus:aut saltē sapientibus, secundum Aristotelē:& ista non ꝓbat ꝑ se,sed iuuat probationē sibi concordantē, & elidit sibi probationē ꝯriam l.fi.ff.ꝙ met causa.vbi de hoc.Elidit: dico id est aliquaiiter extenuat:& vide,quod no.in l.si duo patroni.in prin.ff.de iureiur.& ff.de pœn.l.absentē.ꝑ Dynū.Est & uiolēta,id est, ex multis indiciis collecta,ff.de excus tu.l.2.§.ætas:& ꝑ gl.& Dynū: uel ex vno multū efficaci & ꝓximo veritati:ut si quis fugiat cum gladio sanguinolento,præsumit̄ vulnerasse,si aliud non apparet:& istud indicium non est plus q̄ semiplena probatio,sed est minus:ergo duo indicia nō faciūt plenā ꝓbationē q̄a nec unū semiplenā:vt no.ff.de ꝓba.l.cū ꝓbatio.sed iudex ex qualitate indiciorū ꝓcedet.ff.de ædil.edic.l.q̄ro.in fi.ff.de qu.l.maritus.ff.de adul.l. capite quinto.C.de qōnib.l.milites.§.oportet.C.fami.ercifcun.l.fi.Est & necessaria iuris & de iure,qn̄ lex figit pedes in ea nō solū ꝓsumēdo,sed etiam statuendo: & tunc nō valet probatio in ꝯriū,nisi ꝑ ꝯfessionē; ut in authentica, de æqual. dot.§.illud.Bal.vide ī.de re iudi. §.not.ꝯ ꝓsumptionem. ¶ An q̄ minatus est alicui mortē,occidisse ꝓsumat̄,si postea inimicus eius clā fuit occisus? ver,sed pone.ꝑ Gui. ¶ Nemo præsumit̄ priuilegiatus,nisi ꝓbet̄: quia pri[illegible] pōt naturaliter haberi,C.de fid.inst.l.si solennibus. ¶ Præsum[illegible] ꝓbatio hominis,non legis.Et nota,ꝙ præ[illegible] ꝓ liquidissima ꝓbatione,ut l.licet Impe[illegible] l.pen,in gl.ordinaria.Bal.Nota,ꝙ duę [illegible] duæ ꝓsumptiones diuersorū generū, & [illegible] nō faciūt plenā probationē in crimi

nali:nam testis de veritate est singularis.Itē fama est probatio multū fallax & facilis:sed in ciuili probant plenè,ꝑ Dyn.ff.de excus.tut.l.2.§.ætas.Sed Old.dicit ꝯ etiam in ciuili,ar.l.1.qui num.tu.idem Ray.& Bar.ibidem: q̄a duo imperfecta,quæ non sunt eiusdem naturæ,non faciunt vnam perfectam pro quibus optime facit tex.de succes.ab intest.c.cum dilectus. & ibi vide Bal.super Inn.Gl.tenet contra:quia quæ nō prosunt singula,multa iuuant: nec debet ad unam speciem probationis arctari vigor veritatis. Item consentiens fama confirmat,ff.de testib.l.3.§.idem diuus.vide ī.de re iud.§ sti pulatio.Bal.

a De Iuramenti delatione.[a] Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentorum species quot & quæ sint.*

2 *Pluribus testibus in vnam sententiam concordantibus,potest ferri sententia,ex quo actor plene probat,nec defertur iuramentum.*

Testes duo an faciant plenam probationem,& unus semiplenam.

Dictum vnius,dictum nullius.

3 *Causa dicitur modica,nisi sit vltra duos aureos.*

4 *Iuramentum nolle deferre,aut omnino nolle iurare,manifestæ est turpitudinis.*

5 *In iuramenti delatione quatuor specialiter sint attendenda.*

6 *Iuramentum an in causa ciuili & famosa sit deferendum.*

7 *Iusiurandum an in causa mere spirituali possit deferri.*

8 *Iuramentū debet ei,q melius probat,deferri, siue sit actor, siue sit reus.*

Actore non plene probante reus est absoluendus.

9 *Iuramentum cui sit deferendum,vbi vtraque pars semiplene probat.*

10 *Actore plene probante,si reus excipiat, cui deferendū sit iuramentum.*

11 *Iusiurandum deferri potest per eum, ad quem negotium proprio nomine spectat.*

QVONIAM ob defectū plenæ probationis defertur actori quandoque iusiurandū à iudice, & etiam pars quādoque parti defert,ut ext.de iureiur ca fi.& ff.e.l. 1.& 2.& l manifestę. ideo sup his ad instructionem iu-
1 dicum aliqua,tamen pauca,tangamus.¶ † Ad euidentiam tamen dicendorum prænotandum ęst,quod iuramentum aliud est promissorium,aliud assertorium.Promissorium dicitur,quod super futuro fit:quando videlicet aliqd dandum, vel non dandum, uel faciendum,uel non faciendum promittitur ut si quis iuramento promittit in iudicio sistere,aut litem exequi,vt C.de epis.& cleri. auth generaliter.ext.de sequest.pos.c.1 in fi.aut aliquid huiusmodi promittit:& tale iuramentum infamat,qui in eo frangitur fides Deo,& homini:& magis imputatur tunc,quam si iuraret de præsenti,uel de præterito:quia magis & plenius deliberarē pōt, vt C.de transac.si quis maior.& de hoc 6.q.1 quicunque & ff.de his,qui no.infa.Lucius.Assertorium uero dicitur,quod sit de pręterito,uel præsenti,in quo videlicet asseritur aliquid esse, uel fuisse:& hōc non infamat,quantum ad infamiæ pœnam.Gof.non
b admittit hanc distinctionē.[b] Assertorii autē sunt plures species. nam aliud est de calumnia aliud de veritate,aliud de malitia:de quibus no.s.de iur.cal.§ 1.Item aliud est voluntariū, aliud necessarium,aliud iudiciale.Voluntarium est,quod fit extra iudicium,& ex sola uoluntate,ff.de iureiu.iusiurādum,quod ex conuentione.& extra eo.fere per totum.Necessarium est iuramentum testis, uel iuramentum de calumnia,uel quod iudex parti defert. de quo dicam iam.Iudiciale vero est, quod pars in iudicio defert parti: de
2 his habetur,& no.eo.tit.c.fi.¶ † Nota igitur,quod si plures testes in vnam concordēt sententiam, tunc sententia ferri potest,ex quo actor plenè probat,nec defertur iuramentum,ext.de prob. c.2.Si vero actor semiplene probat,puta habet vnum solum bonum testem,& res est modica,& in qua duo testes sufficiant,tunc actor,si sciat veritatē,petat sibi iuramentum deferri, vt C.de re. cred.& iureiu.l.3.ff.e.si duo patroni.in prin.ff.de leg.tut.legitimos ff.de dote pręleg.Theopompus.& ext.de despon.impub.attestationes vbi de hoc,secundum Vincę.quod fieri debet.Nam cum duo testes faciant plenam probationē, vt ext.de testib.in omni. & c licet.& 4 q 3.ver.vbi numerus.ergo vnus faciet semiplenam probationem,vt s.de prob.§.fi.ver.vlt.Reus vero ecōtra respōdeat,Frater,Vox vnius,vox nullius,C de testi.iurisiurandi. ff de qōnib.maritus.33.q.2.admonere.versus prin.vnde nō dēt tibi iuramentū deferri:imo mihi,qui reus sum in hac parte,siue excipiē
3 do,siue replicando,C de eden.l.fi † Nec enim est modica causa, quia est vltra duos aureos,vt ff.de dolo.id est.Sed videtur modica,si

ADDITIONES.

a Ex practicis auctoribus nullus posuit hanc rubricā simpliciter: vnde Tan. s.proxime continuauit sequentem.¶ Pileus tamen quarta parte rub.1.s.de probat.ante medium, satis de hoc tractat. ¶ Rof.tamen prætorias posuit rub.de vtili actione ex ea causa ,sex qua iuratur : & inter edicta posuit rub. de actione in factum ex iureiurando.

b Distinctionem. ¶ Quod videas in Sum.de iur.ante §.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ca si sit duorum aureorum.vt ff.eo.si oleum.in fi.uel si,sit decem
aureorum,vt ff.si cui plus quam per l.Falci.in l.2.§.quamuis. Vel
quinquaginta,ar.C.de defen.ciuit.defensores.ff.de acc.nōnulli.
Vel trecētorum,in auth.de defen.ciuit.§.&iudicare.& § audiēt.
Vel dic, & verius, quod inspecta qualitate personarum & loco-
rum,minor dicitur maxima.ar.ff.de iud.sed & si susceperit.§.j.ff.
de alimē.& cib.le l.1.& l.Mela §.fi.In minima ergo causa,in qua
non uertitur magnū periculum, defertur: in magna non, in qua
magnum vertitur periculū,arg.ff.de legitimis tutori. legitimos.
ff.de ventre inspicien.lege prima in fin.& facit in auth. de mand.
priu.§.sit tibi.7.q.2.c.2.& xlij dis.quiescamus.imo vbi magna est
& ardua,nisi actor plene probet,reus absoluetur, vt in concord.
positis j.uersiculo, sed cui.Præterea tu es persona suspecta.nam
consueuisti deierare,ideoque nō debet tibi deferri, ff. de re mili.
non omnes.§.à barbaris.22 q.5.paruuli.extr.de pig.illo. extra.de
testi.c testimonium.Hæc tamen pendent ex officio iudicis,secun
a dum Vber.Est etiam,secundum quosdam,[a] semiplena probatio
si actor per priuatam scripturam probat suam intentionem:quia
talis scriptura non facit plenam probationem,vt in præd.uer.ul-
b timo.[b]¶†Si autem actor nil omnino probat,& dicit aduersario
4 vt iuret ad suam innocentiam purgandam,uel quod sibi deferat
iuramentum, uidetur iuste allegare. nam manifestæ turpitudinis
est nolle iurare nec iuramentum velle de ferre,vt in præd.l.man
festæ.& ff.rerum amot.Marcellus.ff.de iureiurando,l.lex Corne
lia.§.hac lege.C.de his,qui ad eccl.confu.l.præsenti.C.de iure de
li.l.fi.§.licētia C.de fideic.l.fi.Pōt tñ respondere reus:Frater non
cogor iurare,nisi aliqd sit probatum,uel præsumptū: quod non
est hic & ad hoc C.de eden.qui accusare.C.de actionib.& oblig.
negātes 6.q.vl.actor.leges enim,quas allegas, uel sunt speciales
casus,uel loquuntur,cum aliquid est probatum, uel præsumptū.
Et hoc uerum est.nam actore nihil probante, &c vt ext.de iurei.
c.fi §.sane.nisi in casibus,in quibus lex defert iuramentum reo. li
c cet actor nil probet,vt C.de his,qui ad eccl.con.l.fi §.sane.[c]& C.
de fide instr.l.fi.& C.de iur.delib.l.fi §.licentia. Vt autem plenius
instruaris nota quatuor esse in iuramenti delatione spāliter attē
5 denda.¶†Primum,an actor aliquid plene ,pbet, vel semiplene,
uel nihil,ut iā s.diximus.¶Secundum est, quia si semiplene pro
bat,aut quæstio est criminalis,aut est ciuilis, aut est spiritualis. Si
criminalis,non est deferendum à iudice,C.de prob l.fi.ext.de iu-
rei.c fi.quia ibi debent esse apertissimæ probationes.C.de dolo,l.
dolum.& 2.q.8.sciant.& 23.q.4.est iniusta. Si tamen vna pars de-
d fert alii,tenet delatio ob inopiam probationis facta,[d]etiā si de il
lo crimine transigi non possit:quia non ita hoc confiteri videtur
e sicut in transactione:imo negare videtur.[e] Si vero ciuilis est,aut
6 est ciuilis & famosa,aut ciuilis & non famosa.†Si ciuilis & famo-
sa,ut actio doli,furti,iniuriarum,& quod metus causa,in quibus
fit quis infamis de iure & ex sententia,etiam si ciuiliter sit actum
vt ff.de his,qui no infa.l.1.& j.de pe.tem.lit.&c.mulier nomine
ventris in possessionem missa condemnatur ad restitutionem il-
lorum bonorum,quorum possessionem per calumniam habue-
rat,ff.eo.notatur.& in crimine expilatę hæreditatis: sc. cum quo-
quis condemnatur:quia bona iacentis hæreditatis alibi exporta-
uit,C.ex quibus causis infa.irrog.si te hæreditate.In his enim pri-
uatis criminibus sequitur condemnatum infamia iuris.de hoc se
cundum Vinc.ext.de simon.ex diligenti.& j.de pen.teme. litig.
& de sententia §.videndum.In his, inquam, casibus non defertur
iuramentum:quia ibi plena probatio exigitur,ut in præ.l.dolum
& ff.quod met.causa,metū aūt,& ext.de iureiurād.c.fi.Si aūt sit
ciuilis:& non famosa,subdistingue:quia aut est magna & ardua,
aut est parua:si quidem est ciuilis,& non famosa,& magna,nō est
de facili deferendum,ff.de leg tut.legitimos.Si uero sit parua,re
linquitur iudicis arbitrio,ut procedat,inspecta qualitate psona
f rum & consuetudine regionis.[f]Qualitate personarum:ut si quis
non habens in bonis xx solidos,petit ab aliquo mille libras hæc
enim causa est magna respectu petentis Vel si inter aliquos mag
nos Comites agatur super decem solidis hęc enim est minima re
spectu personarum.Consuetudine regionis ut in oleo & uino &
similibus,quæ plus valerent in uno loco,quam in alio, ut in Pro
uincia de oleo,& de vino in Francia,quam in Anglia,melius fo-
rum habetur.& ita his à iudice consideratis defertur iuramentū
7 vel non,ext.de off.del.de causis.† Si uero sit causa mere spiritua-
lis,puta monachatus,uel matrimonii,tūc iudex forte nequit de
ferre iusiurandum ob defectum probationis.Si autem nō sit me-
re spiritualis,tunc forte potest,secundum Vin.Sed nec appellan-
ti est indistinctè deferendum iuramentum,licet pro eo sit præsū
ptio:sed tunc demum cum inspectis personarum & causæ circū
stantiis hoc faciendum uidetur,extr.de testi.Romana.lib.6.Item
etiam propter enormitatem delicti rei defertur iusiurandū acto
ri,si non possit ablata probare,C.vnde vi,si quando. extra quod
me.causa,c fi.¶Tertium quoq; est attendendum.quis sc.melius
sciat veritatem.Hinc est,quod ei,de cuius facto agitur, præcipue
est deferendum,ext.qui ma.acc.pos.videtur.ibi,qui enim melius
admittuntur,&c.& ff.rerum amo.Marcellus.§.fi.In alieno enim
facto non defertur,ne cogatur anceps subire periurium.ut ibi &
ff.de in litē iurā,videamus in prin.& de iureiurād.iusiurandū.§.2.
¶ Quartum etiam considerandum est,s.qualitas personarum,in
præd.§ sane.s.quis melior,quis dignior & quis præstantior videa
tur,vt illi deferatur,ut in præ.l.legitimos.sicut alias in electione
hæc omnia spectantur,8.q.1.licet ext.de off.cust.c.fi.de ele.eccle
siæ nostra.2 & c dudum.j.& in testibus illud idem,ext.de test.in p̄
sentia,& c.Romana.lib.6.4.q.3.ver.testium.ff.fa.ercisc.quæ sūt
ff.de fide inst.l.2 His concurrentibus locus est,vt iudex iuramen-
8 tum deferat,vt in §.sane.¶† Sed cui defertur prius,actori,an reo.
Resp.dicunt quidam,quod ei,qui melius probat:ar.ext.de prob.
ex literis.& c.licet.prope fi. vt quia actor probat per vnum testē
reus nihil:ei ergo deferatur,ne probatio sit sibi inutilis: quod eē
non debet,vt ff.de leg.j si quando.in prin.& hoc puto.alii,quod
reo:quia cum actor non plene probat,reus debet absolui,vt ext.
de iur.c.fi.§.sane.Iura enim promptiora sunt ad absoluendū,quā
ad condemnandū,vt ext.de prob.ex literis.ff.de act.& obl.Arria
nus.ext.de fide inst.inter dilectos.in fi. Vel dic, quod hoc per iu
9 dicem expedietur cui s.deferatur,ut in §.sane. ¶ † Quid si actor
habet vnam præsumptionem & reus aliam.vel vterque semiple
g nè probat?tunc dic,reo deferendum:[g] quia promptiores sumus
ad absoluendum, & in dubiis melior est conditio possessoris, vt
C.de cond.ob tur.cau.l.1 Inst.de interdic.§.commodum.Alii di
cunt,quod est locus gratificationi arg.ff.ad Syl.si quis in graui.§.
sed cum omnes.& ff.de bo.aucto.iud.poss. si non expedierit. Ter
tii dicunt,quod actori:quasi in iudiciis fauorabilior sit,ff.de iu.si
quis intentione.& l.solemus.ff qui satis cog de die.Quarti dicūt
hoc casu nulli esse deferendum:quia tunc demum ad hoc recur-
sus habetur,cum aliæ probationes desunt:ar.ext de prob.c.2.Sed
h prius dictum verius est.[h] ¶ † Quid si actor fundat intentionem
10 suam per duos testes & plene probat,& reus exceptionem suam
peremptoriam per vnum,nunquid defertur reo?Resp.non:imo
condemnabitur,& ad solutionem iuris remediis vrgebitur,vt C.
de ac.& ob.negantes.& ar.ff.de prob.cum de indebito in prin.ff.
de test.ob carmen.& l.3.ibi,alias numerus,&c.quæ sunt 4.q.4.§.
i item in criminali hoc plene prosequere,vt ext de iurei.capit.fin.[i]
11 ¶† Quid si times,q̄ iudex deferat iusiurandū reó ex officio suo
vt ext de iurei.c.fin.præclude sibi viam,dicendo,eum tibi esse sus
pectum,ff.de re mil non omnes.§.à barbaris. Vtrum autē in præ
toriis stipulationibus iuretur in litem,no secundum Rof.in li.in
k tit.de prætoria stipulatione.[k]In summa no.quod is,ad quem ne-
gotium proprio nomine spectat,iusiurandum deferre potest:p-
curator vero non, nisi in tribus casibus:puta,si habet ad hoc spe
ciale mandatum:vel,si sit datus,velut in rem suam: vel si habet li
l beram & generalem administrationem:[l] & cum prælatus hanc
habeat,potest deferre.quæ prosequere in Summa do.mei e.tit.§.
si quis potest uer.in reb.& seq.Quæ autem hic desunt, vide j. in
tit.de iureiurando.

ADDITIONES.

a Quosdam. ¶ Acc.in l.in bonæ.& in l. admonendi. vbi idem dicit de fuga:
de qua vide qd̄ dixi s.tit.prox.§.2.super verbo, violenta.de vno teste,& de
comparatione literarum,& idem Vin.in dec.fi.eo.tit.& Gof.in Sum.ad fi.
1.col.hoc etiam no.s.de proba.§.fi.ver.tertium.
b Ver.vl. ¶ De prob alle.s.ante uer.reus vero.
c §.sane. ¶ Vide,quod ibi no.& supra de off.iud.§.vltim.ver.6.
d Facta. ¶ Nec appellat delator,si ille iurauit,& obtinuit:de hoc.& quid de
relatore,scripsi de iur.c.fi.super 1.gl.
e Videtur. ¶ Vide,quod scripsi de iur.c.fi.in gl.vt modica ver.sed quid dice
mus.& versi.iste si tamen. hucusque fuit vltimum verbum Vincen.in præ.
dec.ult.
f Regionis. ¶ Vide in gl.ad quam remisi.s.prox.hæc quæ sequūtur in prin.ip
sius gl.
ADDE Ad uer.sequentem ibi,si nō sit.ibi,uel matrimonii.adde dist.gl.in
c.mulieri.extra de iu reiurand.licet ibi do.Abb.Sicul.post Host.teneat p̄ ip
sam gl.& forsitan minus bene,quia causa ardua est,& negari non potest.præ
terea in hac causa non est recedēdū à seueritate canonica, ut in c.fi.ext.de
transact.ideo non potest per arbitrium expediri,c.causa. extra de in integ.
resti.delatio aūt huiusmodi iuramēti est potius de æquitate:ergo.&c.Multa
alia quæ pro hac opi.dici possent,breuitatis causa omitto.Io.Maria.Blon.
g Deferendum. ¶ Dicit Gui.de Suz.conditionibus personarum paribus.
h Est. ¶ Vt etiam scripsi de iud.in c.fi.in ultim.glossa,post prin.
i C.fi.¶Distingue,ut ibi scripsi in ult.gl.an plena actoris & semiplena rei sint
incompatibiles ?& tunc procedit,quod est dictum:an uero compatibiles?
& tunc posset locus esse delationi.ibi uide.
K Stipulatio. ¶ In vl.col.uer.item quæritur.
l Administrationem. ¶ De pr oc.qui ad agendum.in fi.lib.6.

ADDITIONES NOVAE.

* Vide ad hoc facientia.j.in speculo de iureiur.
Nota q̄ iurandum est cū manu,& nō cum alio membro,no.in c.circa.ex
tr.de ele.li.6.& Bal.l.si minor.C.si aduersus uend.& iuramentū hēt tres co
mites,C.de nuptiis.Aut.quód super eis.super l.impe

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De sacramento purgationis no. in l. si de meis. §. fi. de arb. & l. præsenti. C. de his qui ad eccle. cōfu. & l. 2. C. de duo. re. & l. licet. de excu. tuto. & Auth. nouo iure. C. de pęna iud. qui male indi. & l. fi. C. de fide instr. & c. quotiens ext. de purg. cano. & dicitur ibi ꝙ præstantes huiusmodi sacramentum, d: bent sacra tangere euāgelia. in alijs aūt iuramētis nō ꝯsideraŧ hoc, sed sufficiat verbo iurare, vel alijs scripturis, nota. in Cle. j. de hæreti. ver. porro.

Nota quod ex leui præsumptione non defertur iuramentum, no. in l. idē que. §. illud. ff. de minor.

Nota quod in omni sacramento semper intelligitur excepta superioris authoritas, l. imperator. ff. ad municipa. c. venientes. de iureiur.

Nota quod iuramentum habet vim sententiæ latæ præcedentibus probationibus, l. sed & si possessori. fi. de iureiur.

Nota quod crimen periurij non est adeo ecclesiasticum, quin iudex laicus possit de eo cognoscere & punire, Io. An. in c. cum laicus. de foro compet. in nouella.

Procurator generaliter constitutus ad causas & ad iurandum quolibet genere iuramenti in animam ipsius constituentis an possit iurare solet no. in Cle. 2. de proc. & in c. qui ad agendum. de proc. li. 6. & l. iusiuran. c. fi. cū l. seq ff. de iur. Bar. in l. qui bona. §. si alieno. ff. de dam. infec.

Pone statuto cauetur ꝙ sacerdotes & clerici non iurent nisi in uirtute Spiritus sancti, an eorum procuratores hoc facient. Guid. de suza. per l. q. bona. §. pen. de infec.

Cui potius debet deferri iuramentum, Bal. in l. qui accusare. de eden. dicit ꝙ in triplici paritate vincit reus. primo quando nil probatur hincinde de quo Inn. in c. solet. de sent. exc. lib. 6. secundo quando hincinde. est semiplena probatio, l. diuus. de re mili. Tertiò quando vterque probat plene: quia fauorabiliores &c. Si aūt probationes non sunt pares, ille uincit qui melius ꝓbat, ut l. fi. C. de edic. diui. Adri. tol. & dic melius ꝓbare illū cuius intentio magis ꝯsonat veritati seu rationi: de quo p Inn. in c. licet de ꝓba.

Nota ꝙ ille qui repellitur a testimonio, debet repelli ab isto sacramento cum in hoc casu pars dicatur testis, l. quotiens. de fideiusso. & sic non deferretur fœneratori, qui a repelleretur a testimonio, ut l. si quis ad declinandā C. de epis. & cle. Bar. in d. l. qui accusare. & D. Bar. de sal. in l. in bonæ fidei. C. de iur. & ibi Bal. & no. j. de iureiuran.

Nota quod iuramentum quod est præstitum alicui tanquam officiali, eo deposito non debet seruari, Inn. in c. venerabilis. ext. de electio.

Nota ꝙ ubicunque certus numerus est de substantia probationis, actus qui geritur, tunc in defectum probationis non potest deferri sacramentum vt in ultimis voluntatibus, & donationibus cā mor. de quo per Bal. in l. bonorum. C. de bo. pos. secund. tab. Item in iis quæ sunt iudicij fundamēta nō possunt stipulari per iuramentum, ut no. in l. j. C. de proc. fac. quod no. Inn. in c. innotuit. ext. de eo qui fur. ordi. susce. & est ratio, quia omissio substantialis formæ uitiat, l. si vnus de testa.

Nota quod si quis iurauit in contractu non potest contra venire nisi relaxatione iuramenti obtenta: alias incideret in periculū, quia posset dè periurio puniri, l. fi. de crimine stellio. nisi forte probari posset iuramentum dolo vel metu extortum. Ange. in l. qui iurato. qui satisd. cog.

Nota quod iuramentum super quolibet actu præstitum habet in se clausulam. si non potest ille actus valere vt agitur, ualeat ut valere potest. Batt. in l. si quis pro eo, ff. de fideiuss.

Quod ubi mulier iurauit non uenire contra alienationem fundi dotalis factam per maritum, non potest contrauenire, siue mulieri possit aliunde consuli siue non glo. est in cap. cum contingat. de iureiurando, quam ibi sequitur do. Vinc. Item Arch in c. quamuis de pac. lib. 6. super uer. omnino. Item Bald. in auth. siue a me. C. ad uelleian. iuxta fi. apparatus referendo dictum suum ad textum qui loquitur vtrum possit mulieri cōsuli vel nō. Itē Hostien. in summa de iureiu. §. quando censeatur. sub §. papa etiam à iuramento. ver. sed ꝯ quia alienatio De ista materia vide in Specul. de renun. & conclusione. ultra medium. vers. sed pone. & ver. itē beneficium iure hipothecarum. & latius de contrahen. emp. §. tertio loco. per duas columnas, vbi etiam vide pulchras formas in renunciatione vxorum in cōtractibus virorum, & alia pulchra circa alienationem fundi dota. Contra uidetur de iure ciuili, in l. prædium. C. de iure dotium, super uer. nihil. & gl. in l. j. §. cū autem hypotheca. C. de rei vxo. actio. super uer. sed nec alienare. In renunciatione tamen hypothecæ facta per uxor. ubi dicit se esse securam, practicatur in collegio Mediolani ꝙ sacramentum sibi non noceat, si illud reperiatur vltimum pignus. & ratio inter hanc renunciationem etiam cum iuramento, & iuramentum super fundo dotali, de qua s. prox. potest esse, q̄a ubi dicit se securam, nescit inquantum lædatur credens se securam. In iuramento autem facto circa fundum dotalem scit inquantum læditur. Ex hac ratione ēt sequitur ꝙ si simpliciter renunciaret hypothecæ, & iuraret non venire contra, non dicendo se esse securam super alijs ꝙ non posset contrauenire. Idem si diceret se non uenturam contra, & iuraret hoc addito, & si non esset secura, quia tunc scit in quantum læditur.

Quod iuramentum cōtra alias impossibilitates quam in supplendo ætatem nihil firmat de iure ciuili, nec aliqua ostantia remouet. sed de iure canonico secus, Bal. in l. pactum dotale. circa prin. C. de collationibus.

¶Bal de iuramenti delatione.

¶ Ex vno teste probante donationem, defert iudex sacramentum. Fallit in causa criminali: item in causa famosa: item in causa spirituali. Item fallit, ubi non sufficiunt duo testes, ut in testamentis: quia ibi deficit ius & probatio. Itē fallit, ubi aduersarius plene probauit. Item, ubi causa est nimis ardua. Item fallit, vbi persona est suspecta, vel ignota. G. ¶ Quandoque statur indicijs, & non iuramento, C. de in litem iur. l. 2. §. fi.

...llegationibus aduocatorum[a]. Rub. ...us publicatis, & instrumentis exhibi- ...onfessis, & alijs, quæ ad factum spe- ...ris allegationibus insistendum, ut ...& de postul. bonæ. i. ideo, &c. Vel

b sic[b]: Postquam de probationibus facti, quæ fiūt per testes, uel instrumenta, uel aliis modis, plene discussimus, consequens est, ut de probationibus iuris, quæ fiunt per aduocatos, s. de allegation. aliqua subnectamus Et licet s̄. de aduoc. §. nunc de exordijs & §. hic dicendum. de arengis & propositionibus plenè dixerimus, hic tamē specialiter de allegationibus quæ in finitione litis fiunt c dicemus, & ad aliqua specialia descendemus Videndum[c] est igiŧ quid sit allegare: quis ordo in allegādo seruandus est: qualiter est allegandum: & qualiter allegationibus respondendum: quid pertineat ad officium iudicis allegationes audientis.

ADDITIONES.

a Pileus sui operis parte 4. posuit rubricam, qualiter aduocati debeant allegare, & quis primo? ¶ Tanc. parte 3. in fi. posuit rubricam, de allegationib. & responsionib. ¶ Aegi. fecit tres rubricellas allegatio actoris, allegatio rei, publicatio aduocati actoris. ¶ Totus libellus Vber. de Bob fuit dispu tatorius actoris & rei, uel aduocatorum suorum: & per ꝯsequens sic. ¶ Io. de Deo, specialius tñ adaptaŧ huic rubricæ pen. & ult. resp. lib. j Cauil. in li. autem Iud. parte prima, & secunda tractat de disputationibus super testibus: reliqua uide super Rub. de aduocat.

b Vel sic. ¶ Secundum Tancredum, ubi s̄.

c Videndum. ¶ Omnia ista membra fuerunt Tan. & unum plus posuit ante ultimum, s. ꝙ sit officium allegatiuum? ꝙ auctor putauit non necessarium.

¶Quid sit allegare.

1. §. Allegare seu disputare, est intentionem suam per probationes in iudicium deductas ostendere, & eam iuribus asseuerare, & colorare, 9. q. 3. aliorum. 23. q. ult. conuenior. uer allegatur. ext. de fide instr. inter dilectos. & de a re iud. abbate sane. lib. 6. & de conces. præb. quia cunctis[a]. Quod autem disputationes huiusmodi, & allegationes fieri debeāt sup b testibus & actitatis, probatur in auth. de testib. §. q̄a uero multi[b]. & § nam partes. ext. c. in causis. de elec. dudū. j. & C. de testi. auth. si dicatur. in fi. & in prę. uer. allegatur. Ideo autē dixi, Per probationes inductas. nam cum ex facto ius oriatur, ut ff. ad l. Aquil. si ex plagis § in cliuo. & ff. de act. & obl. l. obligationum. § ex facto. & ff. de iure codic quidam referunt. uer. nullus. ext. de eccl. ædif. c. pe. ext. de spon. de muliere nisi sit fundamentum facti, nullum bonæ allegationis potest ædificium supponi, ut j. q. j. cum paulus. ext. de presby. non bap. ueniens nec clientulus poterit ullum de allegationis nitore habere subsidium, ut 9. quæstion. 3. aliorum. Licet enim per subtiles allegationes & cauillationes lis quandoque indebitè protrahatur, ut ff de uer. sig. ea est natura. & C. de iudi. rem non nouam & l properandum & ext. de exce. pia. in prin. lib. 6. & C. de iur. cal. l. 2. propè prin. tamen finaliter iustitia & ueritas sub equo iudice uale, & inualescit, ut 25. q 9. graue 8. dist. cōsuetudo, & in præ. l. properandum. § j. Ar. contra C. de aduoc. di- c uer. iud. aduocati[c].

ADDITIONES.

a Cunctis. ¶ eo lib.

b Multi. ¶ Ver. si uero. & ibi not.

c Aduocati. ¶ Cesset contrarium, si intelligatur de aduocatis, qui sua subtilitate iustam reportant sententiam: si de iusta intelligo, illud casuale.

¶Quis ordo in allegando sit seruandus.

a 2. §. Nunc breuiter[a] transeamus de ordine in allegādo seruādo Et licet de hac materia dictū fuerit s̄. de aduoc. § iam nunc tamē hic aliqua specialius utile est commemorare. Ordo igitur in allegando is est ut aduocatus actoris, primò proponat, quæ ad sui clientuli intentionem iuuandam & fundādam uiderit expedire, ut j § prox. deinde uero rei aduocatus rñdeat allegatis, destruendo allegationes alterius partis, p dicta testiū, uel instrumentorum, uel p confessionem, seu alias probationes inducēdo etiam pro se iura, rationes, & exempla: & allegatis per partem alteram clare & aperte respōdendo distinguēdo eorum iura, intellectum apertius exprimēdo, ut j. §. post hoc. uer iuribus. & seq. sicut facit Augustinus 28. q j. sic enim. & Papa ext. de rest spo. literas. & de conces. præb quia cunctis & de re iu. abbate sane. lib. 6. ext. de trāsl. episc. c. inter. §. sed neq; j § ꝓx. uer. fundata. Præmissis autem ordo proponendi probatur. nam actor laborare debet ad intentionē causæ suę ampliandā reus uero cōtra ad extenuandam, 4. q. 4. c. j. & 2. & arg. 23. q. 2. dominus. Et quod actor prius debeat proponere, probatur ext. de mu. pet. c. j. & iuxta regulā, qui prior appellat, prior agat, ff. de iu. q prior ext. de ord. cog. c. 2. Deinde si reus exceptionis se credit iuuari bñficio, alleget prius, quæ faciunt ad fundandam et probandam suā exceptionem et post actoris aduocatus respondeat et allegationes il-

ADDITIO.

a Nunc breuiter. ¶ Ordo iste quasi ad literam fuit Tanc.

nes illius destruere fatagat, sicut prædiximus paulo ante. Merito autem reus primo tunc allegabat, nam in exceptionibus probandis, seu proponendis reus fungitur vice actoris: & qui excipit, probare tenetur, ff. de prob. si pactum & l. in exceptionibus. ff. de exce. l. 1. Demum si actor originaliter replicare voluerit contra allegationes rei, replicet, quod sibi videbit sub præscripto modo, cui etiam simili modo respondeatur à reo: similiter & in triplicatione, quæ datur reo, & in quadruplicatione, quæ datur actori: de hoc dic, vt ꝛ. de excep. §. si.

SVMMARIVM.

1 *Factum prius constare debet, quam disputetur de iure.*
2 *Ad factum qualiter, & quando sit in iudicio accedendum.*
3 *Causa rei confessi non est tuenda.*
4 *Funiculus triplex difficile rumpitur: & quæ non prosunt singula, multa iuuant.*
5 *Intentione per facti probationes in iudicio fundata, ad iuris defensiones descendum est.*
6 *Iudicandum est pro illo, pro quo plures bonæ fecerint rationes.*
7 *Argumenta toties sunt in iudicio repetenda, donec aduersarius intelligat & iudex plenarie instruatur.*

¶ Allegationes suas qualiter debeat facere actoris aduocatus.

3. §. Nunc videndum occurrit iuxta propositionis seriẽ qualiter faciendæ sint allegationes. Scias igit quod postquam publicatæ fuerint attestationes, & instrumenta ac aliæ probatiões exhibitæ, debet fieri disputatio super actitatis ¶† Prius enim constare debet de facto, quam disputetur de iure ff. de iure codic. quidam. ext. de eccl. ædific. ad audiẽtiam. extra. de re iud. abbate sane. libro. 6. in auth. de testi. §. si uero. ibi, in tempus disputationis, &c. quia ex facto ius oritur, ut ꝛ. §. 1. ver. ideo autẽ Ideoque die ad disputandum, seu allegandum specialiter põsita, vtralibet pars debet habere copiam omnium eorum, quæ fuerunt in iudicio actitata. Tunc autem deliberatione præhabita diligenti, surgat actoris aduocatus, ad quem specialiter pertinet officium disputandi, qui se habeat in surgẽdo, & in beneuolentiam iudicis captando, & in licentiam iudicis postulãdo, & eum de iustitia monendo, & in arengam faciendo, ac aliis, prout dixi ꝛ. de aduoc. §. nunc de exordiis. in prin. & uer. uel tali ad iustitiã. & per totum, & §. hic dicendum versic. item de iustitia. & per totum.

§ † Quo facto, statim ad factum hoc modo accedat. nã ipse debet cãm ampliare, vt ꝛ. §. prox. Si enim est iudex, de cuius iurisdictione possit merito dubitari, puta delegatus, uel arbiter, ut ext. d of fi. del. cum in iure. & C. de man. princ. l. unica, & 2. q. 6. §. quod de arbitris. aduocatus actoris incipiat, & dicat, qualiter causa fuit p̃missa, uel compromissum factum, & si necesse sit, legat literas cõmissionis, vel instrumentum compromissi: ree piloget etiam citationes, & subdelegationes. si quæ in causa factæ fuerunt: quæ omnia in promptu habeat, ut si quid ex his negetur, uel super aliquo immineat dubium, paratus sit per documenta causę facere plenam fidem. Postmodum uero proponat, quid petitum fuerit p suum clientulum: &, si necesse fuerit, libellum prælegat ab ipso porrectum, ut xxvi. dist. bene quidem. extra de lib. obla. c. 1. Dein de uero recensęat processum: pura litis contestationem, iuramẽti præstationem, positiones, & alia, quæ fiũt in causa: & maxime quæ sunt substantialia, de quibus dixi ꝛ. in proemio huius secundæ partis. Hęc probãtur extra de electio. dudum. secundo, § partibus & extra de prob. quoniam cõtra. & singula habeat in promptu, paratus ostendere, si necesse fuerit, ut prædixi. ¶† Sed & si aduersarius aliquam positionem, uel aliquid de intẽtione eius, uel libellum confessus fuerit, illud proponat iudici, vt iam quasi pro iudicato habeatur: imo perat sententiam, quia non est confessi causa tuenda rei, extra de transac. prætera. 2. C. de cõfes. l. unica extra eodem, c. 2. & 2. qu. 1. nos in quenquam. Ea uero: quæ pars negauerit, per probationes inductas fatagat asserere, s. p dicta testium, uel per instrumenta, uel per priuilegia à se inducta, uel per præsumptionem, uel per iuramentum, & etiam per alia genera probandi: de quibus dixi ꝛ. de prob. §. videndum. & probatur. 22. q. 1. omne, quod. & extra de fide inst. per totum, & de præsum. illud. dicens sic: per A. & B. & C. testes, & per tale instrumentum, vel ius probatur primus articulus, qui talis est per D. & E. & F. probatur secundus articulus, qui talis est: & sic de aliis. De hoc autẽ & de articulis vide ꝛ. de teste. §. publicatis. & §. nunc videndum. legendo, si necesse fuerit, dicta singulorum testium, nisi super articulo negato fecerit mentionem: & quãto plures testes concordes habuerit, tanto melius erit, ut lxxxi. distinctione: in omnibus extra de offi. delega. prudentiam. §. 1. 20. distinctione, de quibus quoniam alias numerus testium, alias dignitas, alias fama consentiens, confirmat rei, de qua quæritur, fidem, vt 4. quæstione 3. §. item in criminali. in prin. extra de testibus, in præsentia. Quod si aliqui testes discordes videantur, concordet eos, si potest de pœnit. distinctione 1. periculose. extra de testibus, cum tu. argumen. 11. quæstione 3 antecessor. ff. de liberis & posthu. si ita scriptum. C. de inoffi. dona. l. vnica, in authen. de exhiben. & intro. reis. § fi. ff. de rebus dubiis, quoties. Distinguat enim tẽpora, modos & qualitates, & cõcordet scripturam, 2. quę. 1. si peccauerit. super quo dic, ut in præd. §. publicatis. Item si præsumptiones, uel instrumenta faciunt cum dictis testium, alleget ea ad confirmandam testiũ fidem, arg ff. de probat. l. fin §. 1. 4. q. 3 uer. solam. C. de testibus. l. solam. Inducat etiam omnia iura & rationes, quæ faciũt ad id, qđ probare intẽdit, vt facit Nico. Papa. 3. q. 5. quia suspecti. vt iudex bene instruatur in causa, & simul cuncta iungat, & liget: quoniã

a qui allegat, alligat, secundum T.[a] vt omnibus simul conflictis &

4 sibi inuicem suffragantibus, probetur fortius, quod intẽdit. † nã triplex funiculus difficile rumpitur, extra, de treu. & pac. cap. i. & quæ non prosunt singula, multa, supple collecta, iuuant. ff. ex quibus cau. ma. necnon. § si quis sæpius. & ff. de pac. l. j. in fi. Inst. de o-

b blig. quæ ex consen. b ¶† Fundata vero intentione sua per probationes facti, tunc ad iuris probationes descendat, allegando & inducendo leges, & canones, & argumenta, exempla & rationes, q̃ suã fulciant intentionem, sicut Papa facit ext. de iud. nouit. § non igitur. extra de noui operis nuncia. intelleximus. & Augustinus xxviij. quæstione 1. c. sic enim valet. 11. qstione 3. c. summopere. ꝛ. §. proxi. versiculo primo: & si non habet casus expressos: argumenta & similia inducat, ff. de leg. l. non possunt. extra de rescrip. inter cæteras ff. de re mil. non omnes §. à barbaris & C. de quæst. milites. C. de prob. cum res. ff. de neg. gest. Nesennius. ff. si cer. pet.

6 lecta. ff. de excep. rei iud. singulis. ¶† Studeat autem multa prose inducere. nam pro illo iudicabitur, pro quo plures bone fecerint rationes, de pœn. distinctione. 4. §. finis. xlii. distinctione, duo, ad fin. Instit. de adopt § si uero. extra de probat. licet. in fin. lxv. distinctione, cap. 1. 2. & 3. de iur. & fac. ignoran. l. 1. ibi, tamen si non dũ satisfeciſti. Deterior enim est causa eius, contra quem plures faciunt rationes: extra de iure pat. suggestum. de re iudic. cum æterni. in fi. 28. distinctio. de Syracusanæ. Sed & ubi plura faciunt pro aliquo quam contra, pro eo pronunciatur, ut 23. quæstio. 6.

c cap. vides. & extra de iure patron. suggestum. cum suis concord. c licet sit argumen. contra 51. distinctione, designara. cum suis concord. Repetant etiam, & explanent argumenta sua toties, donec aduersarius intelligat, & iudex plenarie fit instructus: sicut facit Augustinus contra Pollentium, xxviii. quæstione 1. iam nunc prope finem, versic. intelligisne, quid dicam, & cætera.

7 ¶† Quòd si plures fuerint articuli, & positiones, ita faciat super quolibet: vel si iudices sint parati, exposito facto diligenter, & repetitis sub compendio quatuordecim, quæ continentur extra de prob. quoniam contra. dicat sic: Et quia scio vos gestare iura inscrinio pectoris vestri, idcirco ea coram vobis allegare omitto, vt C. de testam. omnium extra de appellatio. sæpe. in principio. Supplico tamen, vt ea, [& cætera omissa, suppleat discretio iudicantis, C. vt quæ desunt aduo. iudex suppleat, l. vnica, extra de postul. bonæ. In fine autem petat sententiam pro se ferri: petat etiam expensas, sic dicens: Per præmissa igitur, domine Iudex, constat luce clarius nos esse in causa victoriæ: vnde peto pro me sententiam ferri, & aduersarium mihi sententialiter condemnari: & expensas in lite factas mihi restitui, & restituendas esse per vos decerni, vij. quæstion. 1. capitul. sciscitatis. ibi, luce clarius, & cætera. & 3. quæstion. 6. hoc quippe. ibi, luce clarius. & 2 quæstion. viij. sciant. Quòd petere debeat expensas, probatur C. de iud. properandum. § fin autem. extra. de rescrip. capitul. fin. Prædictus modus allegandi probatur in concord. quæ sunt infra versicul. prædictus autem. Ager quoque sapienter, si quæ probata sunt; & per quos colligat: & ea cum suis allegationibus in scriptis consiliariis, vel iudici tradat, vt plenius deliberare valeant, quia non possunt de omnibus recordari: & ad hoc extra, de electio. dudum. j. titul. prox. verficul. auditis.

ADDITIONES.

a Secundum T. ¶ Vbi ꝛ. in 3. versi.
b Ex consensu. ¶ Supplet, per totum.
c Suis concor. ¶ Ibi not. in vlti. gloss. & solue: sed contrarium, vt ibi scripsi, scilicet. quòd in æquinalentibus singulariter & diuisim statur maiori numero: quando vero in illis est inæqualis autoritas, præfertur quandoque minor numerus personarum: de hoc de testi. in nostra. & rationum, vt in contrarijs: & est expressum ext. de elect. innotuit. Lanfran. in inferiori contrario se expediebat, dicendo, quod plus vi[illegible] emancipatum. & vide, quod no. 13. dist. duo mala

SVMMARIVM.

1 Instrumentum actoris, etiam testibus roboratum, multis modis impugnari potest.
2 Aduocatus rei potest allegare, iuribus & rationibus pro parte actoris inductis, non esse exemplis, sed legibus iudicandum.
3 Simili per unum inducto, & altero negante simile, cui incumbat probatio.
4 Allegationes partium qualiter sint in iudicio distinguendæ.
5 Iurium contrarietas multiplici ratione sopiri potest.
6 Contra ius causam perpetuæ prohibitionis habentis factum an ualeat.
7 In medio posita sepe ad principium & ad finem referuntur.
8 Dictio Forte, quandoque est nota assertionis, non dubitationis.
Vsque dictio quandoque exclusiue quandoque inclusiue ponitur.
Clausula, quidam alij, ad quid referatur.
9 Dictio Donec, dictio Amplius, & dictio Circiter, quomodo sumantur.
10 Vt dictio quandoque consecutiue, non causatiue ponitur.
11 Nunc dictio quid importet.
12 Causa cessante statuti, debet cessare constitutio & effectus.
13 Causa impulsiua quæ dicatur.
14 Argumentum à contrario non ualet, ubi ius expresse contradicit.
15 Præpositio In, multis modis sumi potest.
17 Masculinum genus an possit comprehendere fœminum.
18 Fœminium an possit comprehendere masculinum.
19 Apostolus denegat se habere consuetudinem contentiosorum.
20 Alleganda in iudicio duobus uersibus continentur.
21 Aduocatus rei, aut quilibet, quibus modis poterit soluere iura contra se inducta.
22 Fallacijs tribus possunt omnia contraria in iure solui.
23 Aduocatus debet factum suum aliter, quam actor proposuerit, asseuerare.
Oculi Domini super iustos: uultus autem eius super facientes mala.
24 Reus exceptionem in iudicio proponens, fit actor: & eam probare potest pluribus modis.
25 Allegationibus qualiter sit respondendum.

Aduocatus rei allegationes suas proponere debet.

4. §. Post hoc autem rei aduocatus, qui debet causam exercere, vt ẽ. §. nunc breuiter. surgat iuxta morem supra in principio præcedentis §. versi. nunc autem. est commemoratum, & per ordinem, quæ per aduocatum actoris fuerint proposita sub epilogo repetat, seriatim ad singula per eum proposita respondendo, & audacter cuncta per eum introducta prout poterit, destruendo: siue sit confessio, siue attestationes, siue instrumenta, siue aliqua supra scripta: dicẽs, Dominus talis superficialiter & colorate, sed non medullitus uisus est ostendere: q̃ suus clientulus foueat iustam causam: sed, ut cum pace sua loquar, non debuit coram tantis uiris propter salarium contra cõscientiam allegando ad gehennam ædificare, extra, de restit. spol. literas. ut eccle. bene. capitu. unico. Vel dic, ut supra de aduo. §. nunc de exordiis. Quod uero contra conscientiam dixerit, sic ostendo: confessionem igitur dicat fuisse reuocatam, quod dic,
1 ut supra de confess. §. fin. ¶ † Item testes, quibus actor suam intentionem fundauit, impugnet: quod multis modis facere potest, at signando contrarietatem, seu uarietatem, seu mendacium in dictis eorum, si potest, uel dicat, quod non reddunt causam sui dicti: uel quod non respondent ad interrogata: uel non deponunt super eo, ad quod inducuntur: uel quod sunt infames, uel alias inhabiles: & sic de aliis, quæ plene prosequere, vt supra de teste, §. primo. Item discordet eos per impossibile, & per præsumptiones, & per contraria, extra de probat. licet. in princip. extra, de causa pos. cum ecclesia. 3 quæstione. 9. capitu. nihil ominus. & capitu. pura. Item impugnet instrumentum: quod multis modis facere potest, ut dixi: uel de falso arguat. quod dic, ut supra de instrumen. edit. §. postremo. ¶ Item impugnet præsumptionem, dicens, eam temerariam, uel leuem, uel per aliam contrariam tollitur: quæ dic, ut supra de præsump. §. species. & sic de aliis, quæ in
2 facto consistunt, pro parte actoris inductis. ¶ † Exemplis quoque iuribus, & rationibus pro parte actoris inductis respondeat, dicẽdo, quod non est exemplis, sed legibus iudicandum: vt 2. quæstione. 7. §. hoc dicto. de consec. distin. 2 reuera. versic. sed quod. C. de senten. & interloc. omnium iudic. nemo. ¶ Iuribus etiam respondeat, dicendo, quod iura inducta pro similibus, non obstãt: quia aliqua dissimilitudo in eis inuenitur, ut 23. quæstio. 1. capit. sic enim neque. in 3. col. ver. non sunt itaque. & extra de sum. tri. capitu. 2. §. nos autem. ¶ † Sed si ego induco simile, & tu negas es-
3 se simile, quæritur, cui incumbet probatio? Rñ. tibi: quia verum[a]
a negas. ff. de proba. ab ea parte. præsertim si coloratè propono, & expressa sit identitas, seu similitudo, ut extra. de transla. inter. ver. sicut ergo. extra. de rescrip. inter cæteras. in fin. ¶ Præterea negãdo aliquid esse simile, implicas dissimilitudinem, & ideo eam probes, extra, de renun. super hoc. ff. de prob l. si filius. & melius, q̃ sint leg. per uenerabilem. §. uetum. & in præ. ver. non sunt itaque quod si hoc non probetur, non est simile, 27. q. 1. nuptiarum. in authen. de fide instr. in princip. Item respondeat distinguẽdo, & exponendo iura, vt ẽ. eodem. §. nunc breuiter. versic. ordo. & sol-
4 uendo etiam contrarietatem uel iam dicam. ¶ † Et generaliter distinguendo, partis alterius allegationes aliquas per interemptionem, uel per uim litere, ut facit Augustinus 23. q. 7. quod autem. & 8. distin. quo iure. Aliquas etiam per aliqua iura, & posteriora, & noua, ut ext. de rest. spoliat. sepe. 7. distinct. Moyses. ff. de legib. l. non est nouum. & l. seq. extra, de homi. si persodiens. Quasdam per ueriorem intellectum, ut 9. distinctio. quis nesciat extr. de fide instr. inter dilectos. Quasdam per rationẽ solam, 1. distinctio. consuetudo. & 9. distinct. sane quippe ratio. ¶ Prædictus autem modus allegandi & respondendi probatur 11. q. 1. quicunq; litẽ. 13. q. 1. §. 1. & 2. & per totum, & extra, de cõsue. cum dilectus. extra, de elect. cum nobis olim. extra, de probatio. licet causam de fide instr. inter dilectos. & in concor. quæ sunt in præ. ver. de or-
5 ¶ † Post autem iurium contrarietas multiplici ratione sopiri: puta dicendo illud prius, hoc posterius, vt ẽ. versic. & generaliter. & illud ius determinatur, seu interpretatur per istud, ff. de leg. & iõ. ut patet tertia quæstione tertia. offeratur. quæ determinatur quo
b ad possessionem mobilium, uel immobilium, per l. sciendum [b] ff. qui sãtisda. cog. extra. de maio. & obe. statuimus quæ deter-
c minatur [c] per illam, extra de constit. cap fi. ¶ Vel illud in ordinario, hoc in delegato: qui executioni mandata sẽtẽtia functus est officio suo, ut extra de offi. deleg. in literis. uel aliud in reali, aliud in personali: & hæ duæ solutiones probantur eodem titulo, quærẽti. ¶ Vel, illud de monachis, hoc de canonicis, ext. de statu mo-
d nachi. quod Dei. Argumen. contra ext. de postulan. ca. 2. [d] ¶ Vel, illud de Cistercien sibus, hoc de aliis monachis, qui non sunt tantum priuilegiati. extra, de rescri. cum ordinem. ¶ Vel illud in decimis prædialibus, hoc in personalibus, uel in primitiis, 16. quæstione j. quæst. ext de deci. ad apostolicæ. ¶ Vel, ibi erat lis contestata, hic non, ut extr. de dolo & cõt. prout. ¶ Vel, ibi agebatur petitorio, hic possessorio, extra, de resti. spolia. literas. §. nos autem. ¶ Vel, hoc illud expresse corrigit, extr. de consang. & affin. nõ debet & ff. de leg. 3. si quis in principio ff. de uerb. significationib. derogatur. extr. de iudic. uenerabilis. ¶ Vel, illud ius nõ fuit moribus utẽtium approbatum, 4. dist. §. leges. & 12 distin. diuturni. Institu. de iust. & iure, § ex nõ scripto. ¶ Vel à plurib. & melioribus hoc ius seruatur, quam illud, 19. distinctio. in canonicis. ¶ Vel, illud de rigore, hoc de misericordia, C. de iudic. l. placuit. l. distinctione, põderet. in fin. extra, de transactio cap. fi. 26. quæstione, ultim. alligant. ¶ Vel, illud de iuris asperitate, hoc de æquitatis misericordia seu mansuetudine, ob cõem utilitatem inductum, ut extr. de re iudic. abbate sane §. fin. libro 6. ¶ Vel, illud de consilio, hoc de præcepto, ut 5. distinctione, §. primo, & 14 quæstio. 2. quod præcipitur. & cap. præ. exemplum patet extra de obseruat. ieiu. capi. 2.
6 item de illis. & 23. quæstion 1. sic enim. ¶ † Vel, illud ius habet causam perpetuæ prohibitionis, & ideo non ualet quod fit contra illud, ut C. de legi. non dubium. extra de testibus, capitul. secundo,
e x. distinctio. uides. [e] 25. quæstio. 2. imperialem. hoc uero ius non habet talem causam prohibitionis: & ideo tenet, quod fit contra illud, ff. de uent. insp. l. 2. §. quod autem. Quidam tamen hanc distinctionem non approbant. Vnde potest dici, quod fit contra iuris prohibitionem, non tenet, nisi per aliud ius toleretur: quod contingit in multis casibus: ut ecce, simpliciter uolens prohibetur contrahere matrimonium: & tamen si contraxerit, tenet, 27. quæstione 1. nuptiarum. ¶ Item sẽtẽtia prohibetur ferri sub cõditione: lata tamen tenet, 2. quæst. 6. biduum. ¶ Item sententia excommunicationis prohibetur ferri monitione non præmissa: lata tamen tenet, extra de sent. excom. sacro. Item prohibetur, ne episcopus consecret ecclesiam in alterius diœcesi: si tamen cõtra fecerit, tenet, 7 quæstio. 1. episcopus in diœcesi. ¶ Item ne quis sine examinatione ordinetur: si tamen contra fiat, tenet, 24. distinctione, quando. ¶ Item præcipitur, ut de calumnia iuretur: si tñ omittatur, tenet processus & sententia. C. de iur. calum. l. 2. § sed
f quia uerendum. [f] & sic de similibus. ¶ Vel, ibi non ponitur ius, sed factum

ADDITIONES.

a Verum. ¶ quod ius sic scripsit de constitu. translato. super vltim. glo. vbi uidere potes, quorum sint hoc dictum.
b Sciendum. ¶ Nouum uidetur hoc dictum, quod authentic. determinetur per l. Digestorum: sed dic quod determinatur, id est, intelligitur.
c Determinatur. ¶ Hoc proprie.
d C. 2. ¶ Fateor, quod in multis differunt, licet & in multis cõueniant, ut ibi in fin.
e Vides. ¶ Vbi de hoc & ibi etiam aliqua not. de inferioribus exẽplis: de hoc etiam extra de sponsa. duor. tua.
f Veremur. ¶ Et de iur. calum. cap. j. & j. libro 6.

factum narratur,sic potest intelligi 7.q.1.præsentium.in princip. extra de re iudic.libro 6.abbate.& no.j. de appellatio.§. qualiter. versi porro.¶ Vel, in principio factum narrat: in fine cõcord. ut extra de fide instrum. ex literis. extra de appellat. secundo requi-
7 ris.† Ea enim,quæ in medio ponuntur, sæpe ad principium & ad finem referuntur. vt ibi dicitur. Argum.contra,quia non ad omnia præcedentia, sed ad sequentia interdum clausula refert, ut extra,de donat.cum dilecti. Item in eadem oratione cõtenta nõ debent ad diuersos intellectus referri,ut extr.de baptis.maiores. §.cæterum.Et no.quod clausula in medio literarum posita, complectitur tantum præmissa:sicut sunt plura negotia non se contingentia:sed si articuli sunt connexi, non refert, utrum in principio uel in medio,uel in fine ponatur:quia tunc,cum aliquid prohibetur in uno,etiam in aliis intelligitur esse prohibitum, quæ in literis continentur,ut extra,de appellat.inquisitioni.& in præ.capit. secundo requiris.& extra,de rescrip. olim.& vide, quod not. supra de edit.instrument. [a] Item clausula [b] illa. Et ultra, ad modicũ
a tempus refertur,nisi aliter in libello exprimatur ut extra de dila-
b
8 literæ.ff.de uer.sig.hæc ad dictio.¶†Item dictio, Forte, & dictio, Forsitan,quandoque est nota assertionis,& non dubitationis:extra de testa.quia ingredientibus,de procur.ca.tuæ 33. quæstione 2.admonere.cir.med ¶Item dictio Vsque, quandoque ponitur
c exclusiue,extra,de episcopo,qui renunc episco.c.1. [c] quandoq; uero inclusiue,ut 93.distinction. à subdiacono. ¶Item clausula, Quidam alij,ad quatuor tantum refertur,vt extra de rescri.cum
9 in multis libro 6.¶†Item dictio Donec,quandoque sumitur pro Vt,extra de uerborum significatio Ioseph. & capi. quod dicitur. Item dictio Amplius,ad modicam quantitatem refertur.Similiter & hæc dictio Circiter,& similes.extra, de uerborum significatio.cum inter uos ext.de despon.impub.c.fin.¶Item Diutius,extenditur ad biennium,vel quinquennium, uel arbitrium boni vi
d ri,ext.de coniu.lepr.c.1.ff. de pac.quod dicitur. [d] ¶Item Maxime,quandoque ponitur pro Tantum,ut ext.de fil. presb.ad abolẽ
e dam. [e]¶Item Mox,ponitur quandoque pro Incontinenti, ff. de testamen.hæredes palam.in fi.extra, de elect. quia propter. & cacum post.quandoque pro spatio decem dierum, ff.de constitut. pec promissor,quandoque pro anno,20.quæstione 2.si in qualibet.& capitul.puella quãdoque pro triduo, C.de iudic.cum specialis.¶Item qualiter intelligatur Celeriter,habes extra, de loca. & con.ca.fin.¶Item de uerbo Statim,ff. de damno infecto,damni.§ Sabinus.& ff. de solu.quod dicimus.¶Item de verbo,Quam primum,ff.de administ.rer.ad ci.pertinen.l.2. ¶Item de uerbo,
f Sine dilatione,in authent.ut nulli iud.§. illas. [f] ¶†Item dictio Vt,
10 quandoque ponitur consecutiue:& nõ causatiue,C. de seruitu. & aqua.lege prima,& 1.quæstione 1.benedictio.cum suis cõcor. ¶Item per clausulam Vocatis, qui fuerint uocandi,debent uocari omnes.quorum interest.extra,de iudiciis,exhibita. ¶Item qualiter intelligitur clausula illa, Quantum de iure poteris. habetur extra,de rescript.causam,quæ. ¶Item clausula illa, Quantum de iure poterimus, procedemus, semper ponitur post peremptorium.ut patet extra,de in integr. restitut.tum ex literis. in fin. de dol.& contum.cum dilecti. ¶Item de aliis clausulis vide s. de re-
11 scrip.præsent §.ratione formæ.¶†Item dictio, Nunc,importat, ut quid sine dilatione fiat,C.de inoffic.testam.sancimus § cum autem quis uersicul.sancimus.28 quæstione 1. iam nunc. ¶Item de uerbo,Tunc,ff de cond & demonstra.l.4.& l.si is ita. ¶Item quæ hic desunt,uide in Repertorio in titul.de uerborum significatio & in tit de rescript.¶Vel talis auctoritas sic debet ex vi literæ intelligi,ut in præ.§.cæterum. Argumen. contra 1. quæstione 1.Marcion.ext de uerborum significatio.intelligentia.& capitu.
g præterea. [g]¶Vel ibi interrogatio posita non infert negationem sed potius difficultatem,uel raritatem:not.de pœn.distinctione: 1.§.quod autem ver.sed huius.& §. sequen. & sic intelligitur 32. quæstio. 2. quid in omnibus. Quandoque uero negationem infert, ut extr. de elect. uenerabilem. prope princip. ibi, nunquid enim,&c.& ver.quod autem ¶Vel,illud uetus,hoc nouum: qd̃ soluere non ualet ouum: puta olim licitum erat episcopis deponere episcopum in concilio,vt 2.quæstione 1.primates hodie nõ ut 2.quæstione 6 ideo. & 3. quæstione 6. quamuis. & capitu. sequen.extr de offic.leg.quod trãslationem.& s. uer. generaliter. ¶Vel,illud est priuilegium,hoc ius commune,7 quæstione.1.petitii.3.distinct.priuilegia.28. quæstione. 2.non exemplo.de regularib. quia in insulis. ¶Vel, illud est priuilegium personale, hoc reale,extra,de inst.capitu.penultim. extr.de uerbo. significa. abbate.25 quæstione 2.§. fin. ¶Vel,illud, ubi timetur scandalum, hoc ubi non timetur,l distinctione.ut constitueretur.ext.de cle. excommunicato,latores ¶Vel,illud ubi quis plus,seu pluries deliquit:hoc,ubi semel,ut C.de episcop.aud.nemo. 25.q. 2. ita nos. extra,de iudi.cum non ab homine. ¶Vel, ibi Papa loquitur ma-
h gistraliter, [h] hic papaliter. ¶Vel,ibi de comparatiõ promissione,hic de iure,extr.de spon.ca. 2.in fi. ¶Vel, illud in foro animæ, hoc in iudiciali,extr.de senten. excom. inquisitioni. & extra, de spon.tua.¶Vel,illud statutum fuit ob necessitatem,quæ nũc cessat:hoc ab[s]q; ulla necessitate, 1.quæstione 7. quod pro remedio, & quæst.1 quod pro necessitate.extra,de elect. cum in cunctis.in
12 princip.† ¶Vel, illud statutum fuit ex causa, quæ nunc cessat, ideoque cessare debet constitutio,ut extra,de iureiurã.& si Chri
i stus.ubi de hoc,& de renun.post translationem.§. cæterum. [i] qd̃ uerum est in causa finali,ut ff.de cond.ob turp.caus l.1.& 2 C.de cond.ob causam,l dictam.non in impulsiua,ut no.in præd.decr. ¶Causa autem finalis est, cum constitutio ob fauorem inducta est, ut cum in fauorem condemnati statutum est, quod possit à grauamine appellare: & sic est causa finalis. Cessante ergo causa tali,scilicet grauaminis cessat ius extr.de appellat. cum cessante. ext. de uoto,magnæ.in fin.Sed contra 32. quæstione 7. capit. fin. ubi dicitur, quod licet aliqui iungantur matrimonialiter causa prolis habendæ,& sic est causa finalis,non tamen separantur,licet prolem nequeãt procreare. Sed illud speciale est in matrimonio,sicut & alia multa,quæ not.extr.ut lite non contest. capit.1. ¶Vel dic,quod non semper illa est causa nubendi: imo quando que quis nubit,quia nequit resistere stimulis carnis,ut extr.de eo
13 qui duxit in ma.Iordanę.& 32.distinctio.solet.& §. præd.¶†Causa uero impulsiua est,cum in odium alicuius aliquid statuitur:ut propter garrulitatem Calphurniæ statutum est, ne mulieres postulent,ff.de postul.l.j.§.sexum.Item propter fugitiuos & criminosos statutum fuit,ne clerici sine literis commendatitiis recipiãtur,ut 93 dist.n.§.1.& cap.Afros.& tamen extenditur ad nõ criminosos:quia licet causa impulsiua cesset, non ideo constitutio cessat,ut 19.quæst 2 duæ.¶Vel illud secundum leges,hoc secundum canones.x.dist. cap.j.extr.de offic.deleg.super quęstionum. §.intentionis.extra,de testa.filius. 33.quæstio.2.inter hęc uera ¶Vel,illud statutum fuit propter magnam importunitatem petentium & inconsulte hoc proprio motu & cum deliberatione, extr.de pur.can.c.cum in iuuentute prope fin.de rescrip. si quan-
k do.C.libro x.de petit.bo.sublat.l.1.de pœ.distin. 1.importuna. [k]
14 ¶† Vel,non obstat sensus inde à contrario sensu sumptus, cum in hoc casu ius expresse contradicat:& argumentum à contrario non ualet,ubi ius expresse contradicit,uel est contra bonos mores,ut C. de condi.insertis, l. 2. C de iurisd. om.iud nemo. C. de episcop. & cleric. conuenticula licet alias sit ualidissimum, ff. de off.eius,cui man. est iurisd l 1. extr. de reg. & transad rel. cum virum.extr.de his, quę fi à pręl.fin. con.ca. cum apostolica. in fin. 8.quęstio.1.sciendum.23.quęstio.2.sane.quod facit ad hoc 37.di
l stinct.relatum. [l] ¶Et breuiter dic, [m] quod quando Si uel quia po
m nitur in modum causę, tunc ualet, & fortissimum est argumentum à contrario sensu sumptum,ut in pręl.1.de off.eius,cui mã. est iurisd ff.de iure pat.adigere, si uero supponitur pro Quando, id est,in uim modi, tunc non semper ualet: & ad hoc facit extra,
n de uer.sign.abbate. [n] ¶† Vel In,ponitur pro Valde,ut extr.de si-
15 deiuss.c.j.& ff.de lib.& posthu.Gallus §.ille casus.in auth.quom. opor.epist §.quanta.ibi,irreprehensibilem,id est ualde reprehẽsibilẽ. Quandoque uero ponitur In,pro fine,vel Non.ut in authẽ. Colla.2 de incest.nupt. § & hoc quidẽ.ibi, innoxium.& de fide instr.respon 2 ibi,innumeras.& ff.de cõd.indeb.frater à fratre.ibi,indem-

ADDITIONES.

a Instrumen. ¶ §.nunc autem videndum.ver.item excipe.& vide quod infra dixi.

b Item clausula. ¶ Hucusque ad uer.vel talis. principaliter ponit de uerbor.signifi.de quo satis Azo in brocar.sub rubrica, de verborum effectu & significatione: sed hodie habentur de hoc uolumina per alphabetum ordinata.

c C.j. ¶ Et ibi plene de hoc scripsi super 1.gl.

d Dicitur. ¶ De hoc dixi de fide instru.c.fin.

e Abolendam. ¶ De hoc dixi super gl.hoc ideo.

f Illas. ¶ Et ibi de hoc.

g Præterea. ¶ Solue,ut ibi no.in gl 2.

h Magistraliter.¶ De resti.spo.literas.uersic.nos autem.& ibi no. in glo.2.

i Cæterum.¶ Vbi de hoc in glo.argum.est hoc:uide,quod ibi dixi, & ibi plena rémissio,& in regula,decet concessum.de reg.iur.libro 6.

k Importuna. ¶ Vel ibi gratia petita,hic proprio motu data: de præbend.si motu proprio.& cap.si pluribus.libro 6.

l Relatum. ¶ Multos canones, in quibus procedit.& in quibus non procedit arg. à contrario sensu, collegit Ioan. de Deo in distinctionibus char. 3. ¶ ADDE glo.& Doc.in c.significasti.extra de fo.comp.ubi habes, quando argum.à contrario procedit.

m Dic.¶ secundum Iacob.de quo dixi in remiss.quam infra dabo.

n Abbate.¶ De hoc scripsi de elect.publicato super ultim.gloss.circa fi.2.col. ibi,secundam opinionem coadiuuat.&c.habetur per Vber.super præd.l.1. talis doctrina,quod hoc argu. cessat, quoties eadem ratio est in contrario, quæ in prohibito:exemplum in legibus 1.& 3.superius alleg.

a bi, indemnis. & extra de rescrip. præsenti. in fi. ibi, impune, [a] quandoque pro Male, in auth. de iud. §. quia vero ibi, incautum, id est male cautum. quandoque ponitur pro Vt, ff. de cond. fur. l. j. quãdoque pro Propter, vel pro Circa, ff. de triti. in hac. secundum vnam literam, id est, propter, vel circa hanc. quandoque pro Cõtra, ut C lib. 10. de fide instr. & iure hastæ fisc. l. duplex. & 2. q. 1. si peccauerit in te, id est, contra te. quandoque pro Non, ut 40. distinctione, si Papa innumerabiles. & extra de sen. excom. Romana. §. fin. ibi, innoxios libro 6. & 25. distinctione. § nũc autem. ibi, irreprehensibilem. 43. distin. sit rector. in principio. ¶ Vel, licet contradicant sibi, quo ad superficiem, seu corticem literæ, non tamen quo ad medullam, seu radicem mentis, j. q. j. Marcion. de consec. distinctio. 4. nullus autem. ibi, hæretici scripturas habent ad speciem, id est superficiem, non ad salutem, id est medullam. ideoque distinguendum est, ut concordet scriptura, 2. q. 1. si peccauerit. 29. distin. capitu. 1. & 2. ¶ Vel, illud est comminatio, quæ non habet vim sententiæ, hoc verum ius est, C. comminatoria. uel epistolas. l. 1. & per tot. ¶ Vel, illud est canon, latæ sententiæ, 17. quæstione 4. si quis suadente. hoc dandæ, 30. distinctione, per totum: quod exemplifica, ut no. in Repertorio sub tit. de senten. excommunicat. in rubrica, casus, in quibus quis est ipso iure excommu-
b nicatus, & in titulo sequen. [b] ¶ Vel, ibi supplendum est Maximè
c vel Tantum: & sic non contradicunt, [c] ut extra de exceptio. aduersario. ibi, tempore motæ litis. & de conuer. cõiugatorum. charissimus. ¶ Vel, ibi exponitur Præsertim, scilicet Tãtum, vt extrá
d de dolo & contuma cap finem. secundum quosdam. [d] ¶ Vel, ibi non respondetur ad quæstionem propositam, hic sic, prima quæstione quarta, quia præsulatus. & extra de officio delegati, prudẽtiam. in principio. ¶ Vel unum ius tantum dicit illud, hoc plura asserit, ut ui gesima distinctione, capit. de quibus. in fi. extra de officio delega. prudentiam. prope principium. 81. distinctione. in omnibus. & in concordan. quæ sunt supra §. proximo, versic. studeat autem. ¶ Vel, hoc ius efficacioribus rationibus fulcitur, quã illud, ut in eisdem concor. & extra de re iudica. suborta. ¶ Vel, illud obscure dicit, hoc clare: quarta distinctione, erit. ¶ Vel, illud loquitur indistinctè, hoc vero cum distinctione, ext. de fer. capellanus. ¶ Vel, illud ius vagatur, tanquam incertum, extra corpus iuris, hoc in eo clausum est, extra de fide instrumentorum, capit. pastoralis, & in prooem. Decretal. §. sane. ¶ Vel, illud loquitur in tali casu, hoc in tali, de pœn. distinctione prima. §. quod autem. versiculo, sed huius. & §. potest etiam. & infra versiculo, uel tale. extra de his, quæ fiunt à prelatis sine consen. ca. c. cum apostolica. extra de translatio. episcop. inter corporalia, secunda quæstione prima, si peccauerit. ¶ Vel, illud secundum cõsuetudinem vnius ecclesiæ, hoc secundum consuetudinem alterius, extr. de decim. cum sint homines, 76. distinctione, capit. utinam. extra, de sepul. certificari. de consuetudine, cap cum olim. vndecima distinctio-
e ne, ca. in his. argum. contra 12. distinctione, illud. [e] ¶ Vel, illud generale hoc speciale, extr. de rescri. ca. 1. & ca pastoralis. ff. de reg. iur. in toto. ¶ Vel, illud speciale est in fisco ff. ad muni. simile. argumen. tamen contra ff. de pe. hæred l. 1. prope princip. C. de iur.
f fisci, iustas. & ff. e. [f] item ueniunt. super quo dic, quod si lex, quæ in filio loquitur, ponit ius commune, tunc trahenda est etiam ad priuatos, ut in præ. conc. & ff. quod cuius. vniuer. no. l 1. & in similibus: si uero ponit ius singulare, tunc non, ut in præl. simile. & similibus & 26. quæstione 2. non exemplo eod. s. ver. vel illud est priuilegium. ¶ Vel, tale verbum ibi positum, sic intelligitur, ut extr de transla. inter corporalia §. sed neque. ext. de verb. sign. abbate. Vel, non refertur ad proxime dicta, scilicet ad præcedentia: sic intelligo, & lego extr. de testamen. officij. in fin. vers. saluis. extr. de coniug. leprosi. c. 1. in fin. ver. quos si. & probatur extra, de do. cũ dilecti. & de resc. causam, quæ. de hoc s. de inst edi §. nunc autem. ver. item excipe. ¶ Vel illud de exceptione dilatoria, hoc de peremptoria, ext. de excep. pastoralis ¶ Vel, illud in cã criminali, hoc in ciuili, vel criminali, & ciuiliter mota. extra, de proc. tuæ. de accus. super his. in fi. 5 quæst. 3. in criminali extr. de reg. iur. libro 6. ¶ Vel, illud ius non excludit hoc. ext. de testibus, cum tu. de pœ. distinctione prima, periculose. ¶ Vel, illud de disputatione, hoc de rigore, ut extra, de cõsanguinitate & affinitate, qđ di
16 lecto. 13. distinctione, nerui. † ¶ Vel, ibi debet exponi Vel, [g] Vt,
g C. de nox. ac. l. 1. in prin. ¶ Vel dictio illa proprie & improprie ponitur, ut extra, de postulan. bonæ. 1. C. de iustin. Cod. [h] firman.
§. si quæ vero pragmatice. C. de ser. fug. quicunque. ff. de officio
17 proc. l. 2. ¶ † Vel, ibi masculinum genus comprehendit fœmininum, ut ff. de iure fisc. ait diuus, ita. C. de fideicom. l. penul. C. vnde
h vi, si quis in tãtam. [h] Super quo dic, quod masculinum genus aut profertur à lege, aut ab homine: si à lege, tunc fictione iuris comprehenditur fœmininum sub eo, ut quod traditur in masculo, intelligatur traditum & in fœmina: & hoc siue tractetur de odio, siue de fauore, ff. de verborum significatione, l. 1. [i] & l. testamento. & ff. de constit. pecun. l. 1. §. 1. ff. de negotiis gestis, l. 3 §. 1. & hoc nisi id, quod constituitur in masculino, tale sit, quod non con-
k gruat mulieri nam tunc non comprehenditur. [k] Vnde procurator est, qui negotia domini mandato administrat, ut ff. de procurat. l. j. Sed non est procuratrix, quæ mandato dñi negotia adminis-
l strat. ff. de procur. l. j. [l] quia hoc virile officium est, C. eo. alienam. ff. eo l neque. Licet sit arg. contra extra, de confir. uti. uel inutil.
m cum dilecta. § quia uero. [m] Idem est in multis casibus, quos no. supra de procur. §. j. versi regulariter. Si uero profertur ab homine, puta à testatore, aut tractatur de odio, aut de fauore: si de fauore, puta de legatis, de tutoribus dandis, & huiusmodi, tũc iuris interpretatione sub masculino comprehenditur fœmininum. ff. de lega. 3. qui duos mulos. & l. seruis legatis. si de odio, puta de exhæredatione, tunc non. ff. de uent. in pos. mit. l. j. § j. & est ratio, quia fauores ampliandi sunt, & odia restringenda, ff. de liberis & posth.
18 cum quidam. ¶ † Verum licet sub masculino comprehendatur fœmininum, non tamen hoc contingit e contra. hoc enim pernicio sum esset exemplo, ff. de legat. 2. si ita scriptum sit. Masculus enim dignior femina est, ff. de statu homin. in multis extr de pœ. & remiss. noua. Vnde honestius est, minus dignũ sub digniori cõprehendi, quam e contra ff. de acquirer. do. l 1. C. de transact. l. fi. de consec. eccl. uel altar. quod in dubijs. extra, de rescrip. sedes. In casu tamen speciale est fauore matrimonij, ut sub femina masculus comprehendatur. Nam lex Aelia Sentia, quæ prohibet patrono cõgere libertam iurare, ne nubat, locum habet etiam in liberto, ff. de iure pat. adigere. in principio, & l. qui contra legem. Posita quoque vna solutione, seu responsione, potest poni, & alia, ut extra, de resti. spo. literas. & poterit tũc uti uerbis Hieronymi su-
n per Euangelium, quod legitur in festo Innocentium: [n] posito enim

ADDITIONES.

a Impune. ¶ Hanc hodie non habemus: sed habetur idem ver. de consti. c. 2. lib. 6. in fin.

b In tit. seq. ¶ Vide in cle. de sen. excom. c. 1. in glo. est sciendum.

c Contradicunt. ¶ Iura, quibus fit altera illarum suppletionum. hoc dico, quia Maxime, comparatiue sumptum: & tamen bene sunt contraria: facit s. versic. item maxime. Circa quod sciendum est, ultra id, quod scripsi post Goffr. de causa poss. ecclesia, super ver. tantum, s. q. hæc dictio implicat negatiuam: nunc dico, q. quandoque designat quantitatem in numero, vel reportat vtrunque, extra de consti. cum M. primum ibi, 14. præbendas tantum, secundum Vber. nisi in tantum, &c. patet hoc, cum mandatur mihi tãtum dari, vt alius, vel ut illi, ut ibi ad fin. eo. ritu. cum omnes. de verbo. signi. olim. & tunc etiam ponitur relatiue: dixit Accurs. C. de cust. reo. l. fin. quod quandoque ponitur in ui nominis: ad hoc in authen. de rest. & ea, quæ pa. §. vnum si quidem. ibi, tantum tempus. ad idem in auth. de defen. ciui. ad fin. Colla. 3. ibi, quanto quis melioribus præst, tãto maior, &c. & hoc adapta-tur etiam in corporalibus, quæ non consistunt in numero, pondere, vel mẽsura. extra de iudi. nouit. ad fin. ver. ne ignorur. de simo. tanta. & c. in tantum. de excess. lib. præl. tanta. Quando vero aduerbialiter ponitur, regulariter habet separare, uel excludere omnes alios casus, uel personas: patet C. de patri. qui fil. distrax. l. 2. circa quod vidẽ, quod scripsi de reg. iur. in arg. lib. 6. sup. i glo. & facit ff. de pac. l. sed si tantum. Quandoque tamen non excludit omnes, sed certos tantum. C. de præd. mi. l. ob æs alienum. cum sua gl. de iur. om. iud. l. 2. etiam cum glo. ad idem ff. de acqui. pos. l. j. §. per seruum. 2. Quandoque nec certos, ff. de uerb. sign. cum in testamento. ubi dicitur Dum taxat, extenditur, ubi testator dixit, expendat in monumento centum aureos duntaxat. Quandoque etiam designat tempus incertum. ff. de stip. ser. si seruus communis Mœuii. §. fi. quantam pecuniam tibi in calendis mutua uero, tantam dare spondes?

d Secundum quosdam. ¶ Hostien. & Ab. contra, ut ibi scripsi: cõcor. vide 12. dist. illud.

e Illud. ¶ Verum est, quod aliquorum consuetudines non subuertuntur per consuetudines aliorum, ut ibi: sed per hoc non negatur, quin arctentur per proprias.

f ff. eo. ¶ f. de peti. hære. item ueniunt. §. cum autem. & §. aptanda.

g In princ. ¶ Decr. hoc verum, ut dicitur j. ante fi. tit.

h In tantam. ¶ ff. de adop. l. hoc autem. cum l. seq. ff. de iurisd. iud. si quis id §. 1. & ibi materiam habes per Guid. de Suz.

i L. 1. ¶ Ibi de hoc per Acc. & per Dy. de hoc etiam de ele. generali. lib. 6. in gl. 2. per Cyn. de ser. fug. l. quicunque. vbi prius Albericus antiquus doctor materiam distinxerat: & uide per Archid. ad saturitatem 17. quæstio. 4. si quis suadente. super 1. gl. & quia quod notauerat de hoc Hostien. in decre. Rayualdus. de testa. in prin. ipse satis ibi collegerat, & propter materiã decre. prolixam ibi non posuit: remissionem dedi: non tamen omittam, q. in l. quicunque. & c. si quis suadente. propter famositatem legis & canonis, posita est per prædictos hæc famosa materia: non, quia materiam textuum illorum directe respiceret. & in hoc Gui. de Suz. commendo, qui pertinenter posuit, ubi s. licet ẽt per eũ aliquid de hoc habeatur super l. quicunque.
ADDITIO. Adde tu omnino uidendum Bart. Soc. in suo tract fallen. in regula 255. ubi ponit regulã affirmatiuam, q̃ limitrat pluribus modis: & uide per Hippo. de Marsi. sing. 20. incip. masculinum genus. & singul. 39. incip. capias unum. & sing. 191. incip fæpius iam dixi. Henric. Ferrand.

k Comprehenditur. ¶ Bene facit de statu regul. ea quæ. in fin.

l L. i. ¶ Communiter non approbatur hoc exemplum: quia lex ista nõ dicit, quis possit esse procurator, sed diffinit: quæ diffinitio caderet in fœminam, casibus, quibus dari potest procuratrix, ut sequitur.

m Quia uero. ¶ Illud speciale in Papa, ut ibi no. in glo. fic ergo.

n Innocentium. ¶ Matthæi 2. ca. & loquitur de uerbo, ex Aegypto uocaui filium meum. quod habetur Oseæ 11. c.

enim ibi uno intellectu, subijcit sic: Possumus locum istum & ali
19 ter consolari,† propter contentiosos, quorum consuetudinem Apostolus denegat se habere Sunt enim quidam curiosi, qui de illis, quæ nõ expediunt, facile disceptant, ut extra, de sen. & re iu.
20 abbate sane. prope fi. lib. 6.† Et generaliter omne contrarium facile solues, si attendas. quæ his uersibus continentur:

Causa locus, tempus, persona, rigor, nouitasque.
Antiquum, bonitas, ueto, consulo, præcipioque:
His si iungatur permissio, ius uariatur:

quasi omnia, quæ in primo uersu continentur, probantur xxix.
a dist.c.1.2.& 3.ª & 13.distin.sicut.Causa, vt in neophyto, 43.distin. c.1.& 2.& in promotione monachorum ad sacerdotium, & ad curas animarum: quod ex causa, scilicet propter penuriam clericorum, obtinuit tempore Gregorij, 55.distinc.priscis.Locus, ut in orientalibus, vt 31.dist.aliter.& c.quoniã.& c. Nicæna. extra de cle.coniug.cum olim.Tempus, vt in uxoribus Abrahæ, 32.q 4.obiiciuntur. & in matrimonio in tertio & quarto gradu contrahendo: quod ex causa ad tempus cõcessum fuit Anglicis, 35 quæ.3.quod scripsi. Persona, ut in Ambrosio neophyto electo, vt 63.dist Valentinianus.62.dist § his omnib.vt 7.q.1.petisti.Rigor, ut presbyter post lapsum deponatur, vt 82.distinct.presbyter.3.q.7.si quis.50.dist.c.1.& 2.j.vers.prox.Nouitasque, vt 35.q.3.quædam.extra.de diuor.cap.fin.Antiquum, vt 35.q.8 de gradibus.ff.de ritu nup diuus.alias incipit, qui in prouincia.argumẽtum contra, extra, de eo, qui dux.in ma.quam pol.per adult.cum
b haberet.extra, de consue.c.fi.ᵇBonitas, ut in hæreticis, i.quæstio. 7.conuenientibus.Veto, vt 14.quæst.i. quisquis. ut de uxore nõ dimittenda excepta causa fornicationis, 32.quæstio. 1. dixit. & quæstione 5.præcepit.& de non accedendo ad aliam. ut ca. causa, quæst.6 non mœchaberis Consulo, ut 23.quæstione 1.§.1.in prin.ibi, sed si qs re percussit in una maxilla, &c. & de vxore post fornicationem reconcilianda, 32.quæst.1.quod autem.& de continentia capienda, vt ca.q.integritas & 33.quæstio. 5.qui sit it. & de non dimittenda coniuge infideli cohabitare uolente, 28 q. 1.iam tunc & c.sic enim.Præcipioque, vt Diliges dominum Deũ tuum, vt 3.distinctione, omnis.in fin.& 26.quæst. 5.nec mirum. in fin.& redde debitum vxori petenti, 30.quęstio.5 c.1.& 2.Permissio, ut in his, qui continere nequeunt, 28.distinctio.de his.& concubitu coniugali, qui fit causa incontinentię, qui permitti
21 tur, ut grauiora uitentur, 13.dist.nerui.¶†Item nota, quòd quædam iura loquuntur secundum iustitię rigorem, ut de peccante post baptismum acta pœnitentia non promouendo, 25.distinctione, primum.48.distin.quoniam.de criminosis post pœnitentiam tolerandis, i.q.5.ca.1.& fin.50.dist, ponderet.34.dist, fraternitatis. Item quędam sunt darę sententię, quędam dandę, ut s̃. Hęc igitur illa canonũ varietas, de qua dicit Isidorus, ꝙ ea ignorata & medullitus nõ perscrutata, multi in erroris labyrinthum intrando impingunt, vt 29.distin capitu. 1. His igitur modis põt aduocatus rei, & quilibet peritus facile soluere iura contra se in
22 ducta.¶†In summa nota, ꝙ fere omnia cõtraria in iure per tres fallacias soluuntur: scilicet per fallaciam equiuocationis, accidẽtis, & secundum quid, & simpliciter, siue per aliter, & per simpli
c citer aliud, & per secundum aliud. ᶜDe fallacia equiuocationis tale est exemplum. Dicit lex, quod mancipium, quod est in causa redhibitionis, debet emptor exhibere, ut C.de ędil.ac.l.si Sed contra: quia si mancipium emptum, quod erat in causa redhibitionis, mortuum sit, non debet exhiberi, ut ff.de edil.edic.ꝙ si nolit.§.si mancipium.& l.redhibere.§ fin.imo possibile est hoc, qa Exhibere est copiam uidendi & palpandi facere, ut ff ad exhib.l. 2.& de lib hom.exhib.l.3.§.ait p̃tor.Sol.in pręd.l.de ędi.act. ponitur Exhibere, pro Probare, ut ibi no.sed in illa Ad exhibendũ, ponitur, vt faciat copiam apprehendendi, ut supra dic ergo, aliter hic, & aliter ibi.Item aliud exemplum: dicitur extra, de elect. quod sicut.in princip. quod per nominationem non acquiritur innominato: contra eod titu.cum in iure.& capitu.publicato.& 16.q 7 contra sanctorum sed dic, ꝙ in c.quod sicut. nominatio sumitur pro tractatu, qui electionem pręcedit, in quo per uerba de futuro nominantur diuersi: in contrarijs vero ponitur pro expressione consensus per uerba de pręsenti de hoc not.63 distinctio quanto.In fallacia uero accidẽtis sic exemplifica: De iure naturali debet nemo cum alterius iactura locupletari, ff.de condic. indeb.nam hoc natura. extra de pœnis, suam. sed contra ff. de vsucap.l.3.SOL. Inspecto hoc accidenti, iure naturali nemo cũ aliena iactura locupletatur: sed tamen inspecto hoc accidenti iure ciuili sic: & ita aliud ibi, & aliud hic.Item contrarietas illorum exemplorum, 16.quęstione 1.quoniam.& 12 quęstio 2.cum de notissimam.soluitur extr.de his, que fiu.à pręl.sine consen.capi. apostolica.Per simpliciter aliud in fallacia, secundum quid simpliciter, exemplifica sic: dicit lex, quod si patronus arrogat libertum suum, consequitur libertus iura ingenuitatis, ff.de ritu nupt. sciendum.2 sed contra ff.de sta.hom.l fi. vbi adoptatus libertus à patrono, non cõsequitur iura ingenuitatis. SOL. Consequitur ea, quo ad quædã, videlicet vt nec patronus, nec filius habeat ius patronatus in eum, quo ad successionem: & sic est ingenuus, quo ad quid, vt in d.l.sciendum.sed quo ad alia, remanet libertinæ cõditionis, vt in l.contraria: & sic aliud hic, & aliud ibi.Sic ergo cõtraria soluuntur per aliter, & per aliud, & per secundum aliud. Item aliud exemplum de secundo: aliud dicitur extra de elec.Cum mana.quod persona electa non facit numerum: contrarium dicitur eod.titu.cum in iure.Sed primum obtinet de iure communi, secundum verò ex virtute compromissi: & ita ibi secũdum aliud, & hic secundum aliud: vel, alio modo loquitur hic, & alio modo
23 ibi.¶† Studeat quoque aduocatus factum suum aliter, quam actor proposuerit, asseuerare, quibuscunque modis poterit: & tamen ipse licet nihil probet, absoluetur actore non probante,
d ext.de iure iu c.si.ext.de caus.pos.& prop.cum ecclesia.prope.fi.ᵈ Sic igitur destructis, vel impugnatis quæ per aduocatum actoris constructa fuerant, dicat ex pręmissis: Domine iudex, luce clarius liquet, quod iniustam litem contra me pars altera mouit: quare Deo committo meam iustitiam, & vobis, & memores sitis eius,
e quod scriptum est: ᵉOculi Domini super iustos, & aures eius ad preces eorum: vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum.Omnis enim qui recte iudicat, stateram in manibus gestat, 45.distinctione, omnis, qui. extra de re iudic.cum æterni.libro 6.Et qua mensura mensi fueritis, &c.extr. accu.qualiter.1.& de poe.& rem.cum ex eo. Vnde cum sim euidenter in causa absolutionis, peto me sententialiter absolui, & actori silentium perpetuum imponi: quia semper innocens petit absolui, 11.quæstione prima, c.Christianus.extra de præsump. nullus. Peto etiam aduersarium mihi in expensis legitimis condẽnari, extra, de pœnis, calumniam & de dol.& cont.c finem litib.
24 in gl.mag ¶†Cæterum si reus aliquam proposuit exceptionem cum in ea sit actor, ut supra §.nũc breuiter ipsam exceptionem confessionibus, testibus, instrumentis ac præsumptionibus probare laboret, sicut supra diximus de actore: & ei ab aduocato actoris respondeatur, sicut iam in reo prædiximus.Eodem quoq; modo in replicatione procedatur, vt in præ.§.nunc breuiter. Et consulo tibi, quod si potes, sis vltimus in loquẽdo: quia quæ ultimo audiuntur, melius memoriæ mandantur, de consec. distinctio.2. liquido.& verba vltimo prolata, quæ nullo gladio percussa, nulloque telo vulnerata sunt, præstantiora sunt. nam per contradictionem res dubia efficitur, C.quibus ad liber.proclam.nõ licet, l.3.Qui enim vltimo proponit, non solum potest, quod asserit, rationibus & iuribus fulcire, ac colorare, sed etiam potest, quod ex aduerso propositum est, decolorare & annullare.

ADDITIONES.

a Et 3. ¶ Ideo super illa distinctione Richardus in distinctionibus suis posuerat hos casus ad modum antiquum per tractus calami vniẽdo: vbi etiã ad literam posuit hos versus, saluo quod posuerat Pietas, vbi hic est Bonitas: & nescio quare mutatum: postea Ioã.de Deo in prin. suarum distinctionum posuit hos casus solum pro prosa.

b C.fi. ¶ Illud in his, quorum transgressio inducit mortale.

c Aliud. ¶ Subscripsi in procemio decre.super glos.quia nulla.Fran.Vercel. has fallacias ibi posuerat.qui licet alia exempla poneret, huic remittendo decidi: postea ibi prosequebatur decem prædicamenta, quæ etiam non posui: quia videri possunt per Azon.in princip.suæ Summæ. illa etiã Lau.breuiter posuit, & Archid.post eum, 50.distinctione, ferrum.Breuiter autem, exempla ipsius ad fallacias erant de decr.vestra. de cohab.cleric.circa contrarietatem ibi, in tex.solutam.& decre.cum apostolica.ad fin. de his, quæ fiunt à præl.aliud dabat decret.2.de no.ope.nun. in quantum soluit contrarium de scandalo vitando, vel non. Tertium dabat de contrario soluto in decre.statuimus.de ma.& obed.in gl.2.

d Prope finem. ¶ Nec obstat ei, quod assumpsit onus probandi, vt dixi supra de probat.§.1.supra versic.sed vbi uterque.

a Est. ¶ Psalmo 33.

SVMMARIVM.

1 *Acta inter iudicialia debent disputationes & allegationes contineri, & inferri.*
2 *Allegationibus aduocatorum finitis, non est tutum unum sine altero à iudice recedere.*
3 *Aduocatus leges allegans an teneatur dicere nomen legis.*
4 *Leges an possint in causa ecclesiastica allegari.*
5 *Papa an possit leges tollere, declarare, uel modificare.*
6 *Veritas rerum errore gestorum non uitiatur.*
7 *Imperitus contra sapientes disputans risui patebit.*

5.§. Porro aduocatus actoris, cuius allegationes si cõfractæ fuerint & elisæ, iterum surgat, & lapsa erigat, ac fatigata reparet: ut C.de aduo diuer iudic.aduocati.ª Sata-
a gat igitur

ADDITIO.

a Aduocati. ¶ Bene adaptauit hic auctor, quod posuerat in princip. tit.Pil. & Tan.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

gat igitur re ædificare, & reparare q̃cquid rei aduocatus visus est infringere, iuxta posse, & incipiat arengare, vt in præ. §. nunc de exordiis. verisimile hęc autem. ibi, vel ita nihil omnino respõdere &c. & per totum: post modum vero sigillatim reparet, quicquid rei aduocatus visus est diffinire cõtra eum, dicens: Stupet admodum meus animus, quomodo aduocatus ille non erubuit, in tot & tantorum præsentia ex tam euidẽter falsis & friuolis procedere, & aures vestras, domine iudex, & audientium, tot inanibus ambagibus pregrauare. Nec enim eum adeo resupinũ, seu iuris ignarum existimo, vt credam eum latere, quod confessio reuocari non potest, nisi demum errore probato: quod dic, vt ff. de cõfes. §. fi. Item nõ erubuit instrumentum ex parte nostra productum de falso arguere: cum euidens sit intra terminum peremptorium ad hoc datum eũ nihil omnino dixisse. Sed nec erubuit duobus è nostris testibus excommunicationem obijcere, cum tamen liquido ipsorum absolutione legitime in iudicio facta fuerit fides: & sic de alijs singulis capitulis prosequatur. In fine igitur sic concludat: Euidens ergo est, domine iudex, nos esse in casu victoriæ: nam plures rationes pro parte nostra faciũt, quàm pro illa: unde adhuc id petimus, quod & primo, vt ff. §. nunc videndum. versic. studeat. simpliciter postulans, ut ius nostrum seruetur illęsum: cętera suppleat religio iudicantis. ¶ †Et no. quod inter acta iudicialia debent disputationes & allegationes contineri & inferri, ut extra. de elect. dudum. 1. 30. quæstione 5. iudicantem. in authent.
2 de testibus. §. si vero. & §. nam partes. secundum Io. de Deo.[a] De renunciatione autem allegationibus facienda, & de conclusione dicetur ff. titulo proximo. Vtrùm autem aduocatus teneatur in vulgaria allegare, vt ab aduersario intelligatur? Item de eo, qui falsas leges allegat, vel falsum instrumentum, vel testem producit, vt legitur, & not. ff. de aduo. § nunc de exordiis. in fin. & §. vtriusque. ver. item caueat. ¶ †Et nota, quòd finitis allegationibus consulo ne recędas, altero aduocato cum iudice remanente, ne sibi suggerat, quod cum moueat, te absente: extra de reseri. cęterum. in fin. vel aliquam scripturam ei ostendat, quæ non fuerit in iudicio exhibita, ut supra de aduo. §. sequitur. versi. item sit cautus. & sequen. ¶ Item nota, quod miles, qui in causa omisit iuris ignorãtia allegationes competentes, poterit eas proponere, cum ex sententia cõperit conueniri, ut C. de iur. & facti. ignoran. l. prima. Quid si omisit allegationem iuris? Videtur, quod post sententiã possit eam ꝓponere sicut minor, ff. de minorib. l. minor 25. annis omissam. Cõtra in eo, qui potuit deliberare cum peritis, ut supra de aduo. §. nũc tractemus, ver. habito. Vel dic, quod iudex videat; an sit talis, per quam poterat obtinere: & tunc audiat eum,
3 alias non. ¶ †In summa not. quod aduocatus non cogitur dicere nomen legis, uel decre. nec titulum, vbi sit lex, uel decr. sufficit enim dicere mentem, scilicet hoc dicit lex, uel decr. vel non: uel sic est in Codice, uel in Digestis, vel in lib. Decretalium, vt 2. quæstione 5. omnibus. in fin. & argumen. extra de spon. continebatur
b & extra de cohab. cleri. & mul. vestra. in principio,[b] 1. questione
c j. ut euidenter. & extra de præben. cap. nullus.[c] 2 & de proba. cau
d sam. 45. distinctione, neminem in supra scriptis, & pen.[d] 27. q. quæstione i. si quis desponsauit. 24. quęstione 1. pudenda in fi. 11. quęstione 3. qui consentit. 2. quæstione j. § hoc idem postea. iudex. C. de indi. uidui. l. ambigua. ibi, secundum ea, quę de, &c. C. de iudi. apertissimi. ubi dicit, statuimus. nec dicit ubi, & C. ad l. Falc. authen. sed cum testator. ibi, secundum modum, &c. & extra de resti. spol. literas. ver. secunda. & ff. de rei ven. si nauis. ibi nec est cõtra, quod de pecunia, &c. nec dicit, ubi est illud. Argu. contra, q̃d agatur, ut in prę. auth. sed cum testator. ibi, diximus in titu. de leg. &c. & Instit. de pœn. te litig. in fi. & ff. de acqui. hęre. l. necessarijs. ff. de postulan. l. 1. in fin. ibi, sub. tit. de in ius uo. Potest dici, ꝙ prima iura obtinent, cum aliquid iuri consonum allegatur: contraria verò, vbi à iure communi deuiare videtur. tũc enim non credetur, nisi ius, quod hoc dicat, ostendatur, extra de fid. instrumẽ. pastoralis. ff. de prob. ab ea parte. Non tamen parti, sed iudici cogitur hoc dicere: & iunge, quod not. ff. de aduo. § consequenter. ver. item caueat. Item sufficit dicere hoc dicit decima, uel quinta decima lex. vel dec. talis, tit. vt i. quæstione i. eos. vel sic habet in i. lib Decretalium, vel in secundo, ut extra de frig. & malefic. cap. i.
4 in superscriptione. ¶ †Sed nunquid in causa ecclesiastica possunt
e leges allegari, & canonibus deficientibus secũdum eas iudicari?[e] Videtur, quod sic: extra de no. oper. nunc. c. i cum suis concord. & expresse extra de cau pos. & propri. cap. 2. Ar. contra 33. quæstione ii. inter hæc. Dic, ꝙ legibus utendum est in ecclesiasticis
f causis, nisi canonibus contradicant, vt no. in præ. decre.[f] Tamen distingue super hoc nam aut leges sunt ꝺriæ canonibus, aut nõ. Si non sunt contrariæ, tunc sunt permissim allegandæ & seruandæ leges cum canonibus in foro ecclesiastico & ciuili, ut in præ. decre. & 10. dist. si in adiutorium. & ca. seq. & extra, de fid. instru. pastoralis. 9 q. 3. summopere. 2. q. 1. in primis. Si autem sint ꝺriæ, aut sibi contradicunt expresse, aut nõ: si non, stabitur in vtroque foro illi, quæ expresse casum, seu causam determinet, ut in
præd dec. de no. ope. nun. vbi expressis legibus statur super nunciatione noui operis etiam in re ecclesiastica demolienda: idem in foro ciuili, vbi canones expresse declarant articulum aliquẽ, in quo leges nihil statuunt. exemplum habes in eod. titu. capitulo penultim. & fin. item aliud exemplum de duabus quartis deducendis. extra de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. ar. ad hoc extra qui filij sint leg. per uenerabilem. circa mediũ §. rationibus. versic. si difficile. & prope. fin. versicul. cuius sententiam. Taceãt autem quidam Legistæ, & eorum gloss. volentes contra casus in canonibus expressos per argumenta legalia & per exquisitas rationes disputare, nam indubitate in expressis in eis casibus acquiescere debent canonibus, vbi iura ipsa ciuilia casus ipsos expresse, non ponunt. Si vero sibi non contradicunt expresse, aut lex potest sine peccato seruari: & tunc statur ei in foro suo, & canoni in suo, extra de testamen. cum esses. & capitu. relatum. Aut non potest sine peccato seruari: & tunc statur canoni indistincte, quia omni consuetudini & constitutioni tali est derogandũ, dum, extra de præscrip. capitu fin. Porro in defectum canonum sunt leges inducendæ & seruandæ: vt 11. quæst. 3. summopere. & in præ. capitu. si in adiutorium. vt 3 quæstio. 6. iudicet. & ecõtra 10 distin. quoniam idem. in spiritualib. autem leges nullius sunt momenti aduersus canones, vt 10. distin. constitutiones. & C. de
5 sacrosan. eccl. omni nouatione. ¶ †Vtrum autem Papa possit leges tollere, declarare, uel modificare, no. in præ. capitu. constitu
g tiones.[g] & dicam in const. Gre. X de usuris, quanquam. in fi. libr.
h 6 & de postul. properandum. prope princip.[h] Et scias, quod rationis ac iuris penuria ducitur, qui in materijs sacramentorum leges mundanas inducit. An rubricæ possint allegari, dicam infra
6 §. prox. ad fin. ¶ †Sed quid si aliquis male intelligens legem, uel canonem, illam, vel illum pro se inducit: & tamen inuenitur in aliquo contra eum facere? Dicunt quidam, non debere sibi præiudicare: quia veritas rerum errore gestorum non uitiatur, ff. de offic. præsi. illicitas exactiones. §. illicitas. & in iure errans potest se corrigere, nec sibi præiudicat, ut supra de confess. §. fin. & arg.
i extra de postul. bone. 1. C. si ex falsis allegat. per totum: de hoc, secundum Papam. extra de exce. cum venerabilis.[i] ¶ † Et nota, ꝙ
7 imperitus matheseos. i. idiota,[k] aduersus mathematicos, i. sapiẽtes disputans, risui patebit: & ignorans documenta philosophorum, aduersus philosophos disputans, ut 38. dist. qui de mensa.

ADDITIONES.

a Ioan. de Deo. ¶ lib. Iud. parte 1. vbi de disputatione: sed hoc non seruatur apud nos.
b In princ. ¶ Et ibi induco quinque noua iura hic non inducta, quæ hic repetere non expedit: & ibi vide dom. Abb. Sicu. & alios. item vide gloss. in cap. ut euidenter. 1. quæstione j.
c Nullus. ¶ In superscriptione.
d §. penulti. ¶ Vbi de hoc.
e Iudicari. ¶ de hoc scripsi de no. ope. nun. cap. 1. fuger gl. 2.
f In præ. decre. ¶ prius allegata.
g Constitutiones. ¶ De hoc de reg. iur. c. 2. lib. 6. in 1. gloss.
h Prope prin. ¶ Quam hodie non habemus.
i Veneralis. ¶ Vbi scripsi in glo. magna ante fi. ver. item nota, quod si quis
k Idiota. ¶ Hoc exposui ff. de arb. §. defert. super ver. inferendo.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet aduocatos patienter audire, nec subito eis silentium imponere.*
2 *Officio iudicis incumbit supplere, quod à partibus uel aduocatis est omissum, uel minus dictum.*
3 *Veritas erroribus non uitiatur.*
4 *In iudicio male probata, uel facta, debent à iudice suppleri, & declarari aliter se debere fieri.*
5 *Iudex quandoque debet supplere de facto, & quandoque non.*
Iudicis officio congruit excommunicatos, infames, milites, & similes personas ab officio procurationis expellere.
6 *Iudex potest supplere in sententia prolatione.*
7 *Iudex non potest supplere in his, quæ nouit, ut priuatus.*
8 *Quis iudex possit supplere.*
9 *Arbiter an possit in iudicio supplere.*
10 *Iudex quando possit supplere.*
11 *Iudex an possit in iudicio supplere, ubi de fructibus, aut expensis est aliquid omissum.*
12 *Iudex an in causa criminali possit supplere in expensis omissis.*
13 *Iudex debet tantummodo secundum acta & probata iudicare.*
14 *Iuris necessitati non subijcitur, quicquid iudici permittitur.*
15 *Rubricæ legum an sint authenticæ, & an ponant ius, aut possint allegari.*

¶ Iudices qualiter in audiendo allegationes se debeant habere.

6.§.Satis clare aduocatos instruximus, qualiter in allegationibus se habebunt: ad vberiorem igitur doctrinā restat, vt & iudices, qualiter in audiendo allegationes se hre debeant, instruamus. Et quidem ad eorum spectat officiū, tunc sedere, & non stare, vt ȝ. dicam de sen. §. iuxta. versi. item est nulla ratione modi. Et diligenter inuestiget, & intelligat, quæ dicentur, & quæ ad instructionem causæ faciunt, interrogandi, respondendi, obijciendiq; præbita patientia ab eo, donec actio amb arum partium sit pleniter luminata. hæc leguntur 30. q. 5. iudicantem. extra, de off. dele. super quæstionum. §. intentionis. C. de iudic. iudices. quia veritas sæpius exagitata magis splendescit in lucem, 3 5. q. 9. graue. Nec motū animi sui multum aperiat, sed dissimulet, nunc pro hac parte, nunc pro illa allegando & respondendo, ut C. ad l. Cor. de fal. vbi, ibi, nec vlla interlocutione diuulget, qd sentiat, postrema sententia, quid sibi liqueat, prodituru vt ff. de offic. præs. obseruandum. ibi, cuius animi motum vultus detegit. Nec nimium debet dictum vnius aduocati extollere, ne alteri honorem, detrahat, dum alteri nimium impendit honorē. vt 89. dist. nullus. in fi. & c. ecce. nec quicquam vni honorabilius exhibeat, vñ alter scrupuloso corde moueretur, 16 q. 7. decimas. cum enim nimium vnum commendat, alium vituperat, arg. extr.
1 de præsump. nonne 25. dist. qualis. ¶†Item patiēter audiat aduocatos, nec etiam subito eis silētiū imponat: qd̄ dic, ut ȝ. de aduo.
2 §. nunc de exordiis. versus prin. ¶†Item ad eius spectat officium, supplere. qd̄ à partibus vel aduocatis est omissum, uel minus dictū, vt C. vt quæ desunt aduoc. par. iudex suppleat. l. unica, & extra de postul. bonæ. 1. quod verum est in his, quæ sunt iuris, puta, si aliqua iuris allegatio sit omissa. Potest etiam allegatis respondere, & pro vtraque parte plenius allegare. & leges & canones inducere, ut ibidem patet. Potest etiam inducere casum ꝑ similem, uel ducendo ad inconueniens, vt ff. de leg. 3. Ofidius. & obijcere, & respondere, vt in præ. c. iudicantem & hoc argumentando, ut ff. de mune. & ho. l. fina §. ante pe. ¶Item si aduocatus malam, vel falsam legem inducit, uel impertinentem, poterit hoc iudex di-
3 cere, & apertam inducere: † quia veritas erroribus non uitiatur, ff. de offic. presi. l. illicitas §. veritas. Et inducens falsam legem vel abrogatam, & iudex autem præbens, crimē falsi incurrit, ut ȝ. de aduoc. §. utriusque. versi. item caueat. De sententia uero per falsam allegationem lata, dic, ut extra de proba. licet. Potest etiam actionem ineptam corrigere: quia hoc potius est iuris, quam facti: quod dic, ut ȝ. de offic. iud. §. deseruit. versiculo, in sententiæ: & ȝ. versicu. item in sententiæ. & libellum ineptum reiicere, ut in eo. §. in prin. versi. item faciet libellum. & similia, quæ ibidem cōtinent in facto. Aliter dicit Pla. ꝙ potest supplere, arg. ff. de pet. hæ. l. fi. & 28. dist. priusquam. ext. de ele. cum nobis olim. extr. de consue. cum dilectus. Sed in præ. l. potius consulitur iudicis offi-
a cio, quam iure ordinario. [a] Vnde dic, secundum Azo & Acc. ꝙ non potest de facto supplere, nisi sit tale factū, quod sibi sit tanꝙ iudici, notum: tunc enim potest. sic intelligitur. C. de transac. age
b cum Geminiano. [b] & C. de edend. is, apud quē. ff. de testi. l. 3 §. j.
4 ibi, tu magis scire, &c. ext. de fideiuss. cōstitutus. iu fi. ¶†Quid ein si sciat ꝑfessiones partium, dicta testium, uel aliquam exceptionem propositam, vel interlocutoriam fuisse latam, uel citationē per eum fuisse factam, uel instrumentum coram eo exhibitū vel aliqua partium illa proferat aliter, quam sint, uel etiam omittat? certe tunc iudex, etiam tacente parte altera, supplere debet, & allegare, & ostendere aliter se habere, quam proferantur, & dicere talem exceptionem fuisse propositam, uel interlocutoriam latā & sic de facto sibi, ut iudici, noto potest supplere, ext. de ap. constitutus. prope fi. licet soli sibi non credatur in talibus, ut extra de probat. quoniam contra. Poterit etiam dicere, non contineri in instrumento tantum, quantum, uel sicut peritur, uel nō esse probatum, quod dicitur, & similia. ¶Item si dicatur probatum per P. testem poterit dicere, non est ita, sed per H. Item si dicat aduocatus, reum fuisse confessum se debere decem, ipse potest dicere, non est ita: imo aliter in instrumento continetur: & sic de aliis. In facto autem sibi noto, tanquam priuatę personæ, non potest supplere, ut 2. quæst. j §. quando autem. & 3. q. 7. iudicet. Argument.
5 ad præsumissam distinctionem ff. de suspec. tu. l. 3. §. præterea. nisi prout dicam ȝ. versi. porro. ¶†Et breuiter nota, quod iudex potest quandoque supplere de facto, & quandoque non: potest autem supplere in facto sibi, ut iudici, noto, ut dixi. Item potest supplere de facto in lite, absente parte, quam defendere debet: secus si præsens sit. Potest etiam dicere tempora fatalia fore lapsa, ut C. de app. l. fi. prope prin. & C. de temp. ap. l. 2. § fin. ¶Item potest contra naturam actionis ferre sententiam, ut ff. de ædil. edi. l. bonem. §. aliquando. & arg. ext. de concess. præben. ex parte: & Inst. de actio. §. minus. Sed hoc potius est supplere de iure, ȝ. ver. item in sententiæ. ¶Item in his, quæ sunt ad substātiam electionis, potest supplere, & de his proprio motu inquirere. 47. distin. de Petro. & 61. distinct. Catinen. extra de elect. cum nobis olim. Et est ratio: quia ibi tractatur communis vtilitas, argum. ext. de consue. cum dilectus. & de elect. nihil est. ¶Item in his, quæ spectant ad substantiam iudicij. vnde repellit excommunicatos, & infames, & militem, & similes, ab officio procurationis, ratione publicæ vtilitatis: quæ dic, vt ȝ. de officio omnium iud. §. impedit. ¶Item potest actionem, vel libellum facere corrigi, vt prædixi. ¶Item si creditor ante diem solutionis, vel euentum conditionis petit, potest dicere: non recipiam libellum, quia inutiliter petit ante diem, vel conditionem, ff. de pignor. grege. §. fi. ff. de excus. tutor. cum ex oratione. & l. si is qui tres. ff. de ædil. edict. bouem. §. final.
¶Item si aduocatus volens se ostendere conscium, vel ignorantem, forte aliqua dicit, vel facit in præiudicium cliētuli sui, iudex illud supplebit, licet semper secūdum veritatem actorum & probationum debeat pronunciare, 3. quæstion. 7. iudicet. versiculo,
6 examinet. ¶† In sententiæ prolatione potest supplere, vnde si quis petiit fundum iure dominij, vel quasi, nullam exprimens in libello actionem: & sic totum ius suum videtur in iudiciū deduxisse, vt extra de re iudic. abbate sane. §. cæterum. lib. 6. & ff. de excep. rei iudica. si mater. §. & an eadem. postea vero interrogatus, quam actionem intentabat ad vendicationem fundi: respondebit ꝙ exercitoriam, vel aliam ineptam ad uendicationem: certe iudex nihilominus pronunciabit, ac si respondisset rei vendicationem: ar. 3. q. 7. iudicet. ibi. sed sicut se habet natura, decernit, &c. quia ipse potest emendare in fine. ¶Item etiam post sententiam supplet, ff. de re iudic. Paulus. secundum Iac. But. hæc enim respiciunt potius rem, quam factum. ¶Item supplet in causa, ubi verteretur periculum animæ, si sententia ferretur: puta, si quis contraxit cum consanguinea sua, ut extra de clan. despon. cum inhi-
7 bitio. & sic de similibus. ¶†Porro, non potest supplere in his, quę nouit, vt priuatus, vt ȝ. Item non potest supplere in causa, quæ tāgit priuatam utilitatem: vt si quis petit centum, vel fundum ab alio: tunc non potest supplere de facto, nisi uideat partem absentem ius suum ꝯ iustitiam perdere; arg. C. de app. leg. fi. in princip. ¶Item in facto sibi, vt priuato, noto, supplere potest quærendo & disputando, non autem ponendo: argu ff. de quæstio. l. 1. §. quiꝯstioni ff. de ędi. ædic. ædiles. §. itē sciendum. nisi in prædictis casibus. Sed & premissas suppletiones faciat de plano, non placitando, vel allegando: non stando, sed sedendo, ne duplici officio fungi uideatur, C. de postulan. quisquis. & de offic. assess. leg. fin. & extra de insti. cap. fi. 89. dist. singula. dicendo sic, videtur talis testis super hoc multa dicere: item talis lex videtur facere pro te: nec dicat, hæc lex decidit quæstionem, nisi sententiaret: quia tunc potest inducere leges omissas quæstionem decidentes. potest enim iudicare omissi allegationibus, vt ff. de his, quæ in testam. delen. proximè. in fi quæ licet non fuerit allegata, ratio tamen legis intelligitur esse inducta, arg. 3. q. 7. iudicet. ibi, sed iuxta leges & iura
8 pronunciet. ¶† Sed quis iudex potest supplere de iure? Respō solum ordinarius, sed etiam delegatus, licet quidam cōtra in delegato, per legem ff. de reiu. ait prætor. in prin. & C. ad l. Corn. de fal. l. vbi. ibi, nec vlla interlocutione diiudicet, q̄ sentiat, &c. Sed certe fateor, ꝙ nulla interlocutione debet ostendere, quid super principali sentit: sed per diffinitiuam sic, vt ibi dicit. Tamen non propter hoc neget, quin supplere possit, si quid extrinsecus contingat. Sed nec prædicta l. ait prætor. obstat: quia loquitur de arbi
9 tro, qui habet notionem, non iurisdictionem. ¶†Delegatus autē habet utramque, extra, de officio dele super quæstionum §. porro. & ff. de verb sign. notionem. Sed nūquid arbiter supplere potest? Quidam dicunt, ꝙ non, eisdem rationibus, quas dixi in delegato. Sed dic contra: quia partes iudicis sustinet, ff. de arbit. Pomponius. §. recepisse. & arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum,
10 ff eo. l. 1. C. de iudi. rem non nouam. ¶†Sed quando potest iudex supplere? Respon. ante litem contestatam, & post: argu. ff. de interrogat. actio. vbicunque. & 30 quæstio. 5. iudicantem. extra de fide instru. inter dilectos. prope fi. & supra eo. §. Arg. tamen contra ff. de ædil. edict. ædiles. §. item sciendum. Sed licet quæ post litem contestatam accidunt, valde spectent ad officium eius, (vt ibi dicitur) nihilominus tamen & ea, quæ ante accidūt, ad ipsum spectant, ut supra de off. iud. §. deseruit. ver. ut autem. & seq. Sed nunquid de fructibus iudicabit? Respon. sic. vt ff. de rei uen. & ex
11 diuerso. §. primo. ¶†Quid si de fructib. & expensis fuit omissum nunquid poterit iudex supplere? Resp. sic eadem die. ff. de re iud. Paulus. ff. de ædil. edict. l. illud. § fi. s. de expen. §. nunc de expensis. in prin. Imo videtur, quod etiam post multos dies, argum. extra de dote post diuor. resti. de prudentia. sed illud fit auctoritate secundi

ADDITIONES.

a Ordinario. ¶ Vt ibi no. in vlt. glo.
b Geminiano. ¶ Vbi no. hoc Accurs. & C. vt quæ aduo. def. l. una.

2. cundi mandati. Rof. distinguit. [a] nam de fructibus post litem cõtestatam perceptis, qui non veniũt nec iure actionis, nec iudicis officio, quod interuenit loco principalis actionis, sed veniunt of
b ficio iudicis mercenario, vel executoris, vt ff. de vsuris. l. cuictis. tunc eodem die supplere potest, vt in prædi. l. Paulus respõdit. [b] nisi dixerit in sententia, de fructibus diffuli iudicare, quia mihi de illis ad plenum non liquebat. tunc enim Potestas iudicabit, vt C. de fruct & lit. expen. l. 2. Si vero sunt fructus, qui petuntur iure actionis, vel officio iudicis, quod loco principalis actionis intenditur, tunc etiam de illis potest post sententiam iudicare, ar. C. de iudic. l. 1. Quid si nolit supplere? Respond. si dolo faciat, ne supleat, punietur in veram litis æstimationem: si per imprudentiã, inquantum visum fuerit iudicanti. ff. de iud. si filius. ff. de var. &
c extr. cogn. l. fin. extr. de re iu. cum æterni. [c] ¶† Quid si actio sit criminalis? Respondeo, & tunc supplebit in expensis omissis: aliquin de proprio refarciet eas. C. de iudicijs. properandum. §. siue autem quod intelligere de factis post litem contestatam, etiam nõ petitis, ut in prædicta l. ædiles. §. item sciendum. In factis autem ante litem contestatam non, nisi petitæ fuerint, ff. eodem titulo. de ædil. edict. item si serui. §. quas impensas, secundum Alberic. Papien. Vtrum arbitr- pronunciabit super fructibus? nota supra
13 de arbit. §. finali. versiculo, sed cum supra. ¶† Licet autem dixerim, de facto iudicem supplere posse, iuxta præmissa, non tamen sic supplebit, vt secundum conscientiam iudicet, siue causa sit ciuilis, siue criminalis, sed secundum allegata & probata tantum, vt tertia quæstione, septima. iudicet. secunda, quæstione, prima. §. quando autem. & hoc est, quod supra dixi, quod potest supplere de facto sibi. ut iudici. noto: de hoc extra, de officio delega
d ti. pastoralis. § quia uero. [d] ¶† Sed nũquid iudex tenetur supple-
14 re ex officio suo, prout dicit prædicta l. C. vt quæ desunt aduocatis Et certe uidetur, quod non tenetur, nisi uelit: quia nõ quicquid iudici pmittitur, iuris necessitati subijcit. ff. de iudiciis. nõ ergo i. C. quomodo & quando iudex, lege prima: extra de officio. iudic. delegat. consuluit. Dicunt quidam contra, ut C. vt quæ desunt aduoc. par. iudex supple. in rub. quia hæc dictio Vt, in rubposita, importat necessitatẽ, vt ff. in ius voc. ut eant. & C. ut cautæ post pu. adsit tu. & C. lib. 10. ut dig. ord. seruetur, & C. ut intra certum tempus, & in auth. ut prepo. no. imp. doc. & ut oẽs obed. ind. prouin. & ut litig. iur. & extra ut ecc. benefi. & extra ut lite non contest. & probatur ff. de lib. leg. liberto. §. Lucius. ff. de fideicom. lib. cum in testamento. ff. de leg. 3. si ita legatum. extra de vsu pallii. ca 1. nam & alias à rubricis argumentatur. ut C. ne fideiuss. do. dentur, per totum, ff. si cer. pet. l. si extra de testi. ad hęc
e quia. [e] ¶† Et no. quod rubricæ legum authenticæ sunt, & allega-
15 ri possunt, & ius ponunt, ut patet in præ. l. j. si cer. pe. & C. de nouo Cod. facien. §. quibus specialiter. ibi, congruis subdere titu & de pœn. dist. 1. hæc autem. ibi, de hoc quæ est ff. quod quisque iur. l. j. §. hoc autem. & in præd. concor. Idem dico de rubricis Decretalium, ut patet in præd. decre. ad hæc. & extra ut eccle. bene. c. j. prope fin. ubi idem ponitur, quod & in rubri. & in procemio constitutionum nouarum, ibi, sub suis tit. &c. Secus autem est in rubrica Decretorum: tum quia alius fuit cõditor Decretorum,
f & alius earum: [f] tum quia illæ quandoque falsæ reperiuntur. ut
g patet 3. quæst xj. chartæ. & 16. q. 3. placuit. 2. & alię quædam: de
h hoc dicam in procemio consti. Greg. X. [h] Prima tamen rub. Decretorum authentica est & generalis. Cæterum finitis allegationibus, iudex se habeat, ut j. tit. prox. iam dicetur.

ADDITIONES.

a Distinguit. ¶ Tit. de offi. iud. quomodo petuntur fructus. in fin. tractat etiã de hoc de rei ven. ad fi. pe. col. vbi etiam quærit, si non condemnat eadem die, nec referat, an de suo refundere teneatur ad exemplum expensarum. C. de iudi. properandum. §. fin autem. dicit, quod sic, cum victor contra victum nullam habeat actionem, C. de fruc. & lit. expen. l. terminato.

b Respondit. ¶ Sup. postea non, nisi, &c.

c Aeterni. ¶ Libr. 6.

d Vero. ¶ In gloss. argumen contra Vgo. & de offic. ordin. c. 1. & in ꝑdict. c. iudicet. Vide, quod dixi super prædict. gloss. post Hosti. & in text. ipsius. §. super verbo, sententiam. post Innocen. Audiui in hac materia Doctores facræ paginæ in suis disputationibus tenere contrarium: siue quæratur de pronunciando, siue de exequendo pronunciatum a maiore, cui id exequi mandatur, & in executione sententiæ latæ super crimine: quid dicant Inn. & Hostien. vide, ubi ꝑ & tenent, non parendum, stante conscientia contraria: sed etiam de pronunciatione in criminali, vel ciuili sienda secundum conscientiam. inducebatur Isa. cap. 11. in principio vbi videtur innui, non secundum visionem oculorum, nec auditum aurium, sed secundum iustitiam & æquitatem iudicandum. Iudex ergo, qui scit ueritatem cõtrariam probatis, ipsum veritatem imitabitur: & merito, quia Christus de se dicit, Ego sum ueritas, Ioan. 14. 8. distinct. de cõsuetudine. & c. seq. 11. q. 3. abrit. & omnis ordo iudiciorum institutus est ad notionem veritatis, 2. Esdræ 3. super omnia veritas. Contra ueritatem ergo per acta non damnetur innocens. Exodi 23. dicitur. Insontem & iustum non occides. Adhærebit ergo veritati, & non probatis in absoluendo, uel condemnando. Item l. 3. ff. de testi. canoniz. ita 4. q. 3. sæpe inquit, iudicem non debere allegare ad probationis speciem notionem suam, sed animi sui sententiam debet. Sic & arbi rem pronunciat, quod sibi uidetur. ff. de arbi. qualem. in prin. Sed hæc omnia. & similia intelligantur de scientia iudicialiter informata. Tenendum est ergo, ut dicit auctor, acta sequenda, per l. illicitas. §. veritas. ff. de offic. præs. ubi hoc tenet Guido de Suz. & idem in quæstionibus M. sub litera C. inducit etiam l. si filia. in princip. ff. famil. erciscu. Hoc etiam placuit Phil. sua charta prima quæstione, præmittens tamen duas opiniones primam dicit, an conscientia sit pro actore, an pro reo: vt secundo casu sequi possit conscientiam, primo non. Secunda fuit Mar. distinguentis criminalem, a ciuili, ut in secunda sequi possit conscientiã, in prima non posset. Ergo cõsuleratur in iudice sacerdote triplex conscientia, scilicet quam haberet vt Deus per confessionem sibi factam, uel quam haberet ut homo ex aliquo sensu corporeo, uel quam habet ut iudex per probata coram ipso. Primo toto, nisi laborare debet ad veritatem sibi altero primorum modorum ueram habendam: secundo, si ad eam peruenire non potest, debet pro posse laborare, ut alleuietur remittendo ad superiorem, uel delegando, uel qualitercunque licite posset: & hoc remedio deficiente, debet tertio informare conscientiam suam per distinctionem: demum tanquam legitime & secure pronunciet: quia altera primarum duarum scientiarum nihil habet commune cum tertia: & uere dicerem contrarium, scilicet ꝙ iudex posset pronunciare secundum conscientiam, vel ꝙ ptextu allegationis conscientiæ possit abstinere ab officio, quod incumbit, esse infringere totum ius positiuum, canonicum & ciuile, testante Apostolo ad Rom. 3. in prin. ꝙ Deus uerax est, sed ois homo mẽdax. His tribus deficiẽtibus, qa veritatem non habere nec se alleuiare, nec conscientiam informare ad id potest, videre medium. Host. ad quod in prin. remiss. Fateor tamen, ꝙ his tribus deficientibus tolerabilius est sic perplexo non pronunciare, & patienter pœnam pati, de sen. exc. inquisitioni. quam contra acta per conscientiam iudicare: & ad primum prouidet dictum Hostien. ¶ ADDE, quòd iudex debet iudicare secundum allegata & probata, est gl. in c. summopere 11. q. 3. gl. in verbo, & contra. in c. 1. de re iud. lib. 6. glo. in verbo non quæ iudici. in ca. cum olim. de ver. sig. gl. in c. j. extra de constit. itẽ do. Ant. in c. venientes, in fi. 1. col. extra de in integ. item ibidem do. Abb. Sic. in ver. no. iudices. Et nota ad prædicta, ꝙ cum iudex debeat iudicare secundum iustitiam, c. forus, extra de verb. sig. & c. iudicet. 3. q. 7. hæc iustitia debet esse fundata in iure cõ, & nõ in proprij capitis æquitate: ita contra in repe. rub. de arb. in 2. col. in fi.

e Quia. ¶ Hanc partem non habemus, quæ decisa fuit de decre. præsentium. eo. tit. lib. 6. & partem illam glossauit Hosti. cuius mẽs erat, ꝙ Inn. cum suis constitutionibus, quas fecerat, transmisit illam decre. Gregorio, mandans illam sub tit. debito collocari.

f Earum. ¶ Forsan id intendit, ꝙ aliqui asserunt, s. paleas & rubricas illius uo luminis non per Gratianum, sed per quendam eius discipulum addita fuisse, qui postea Palea vocabatur: potius videtur velle, ꝙ Decreta fuerũt sanctorum Romanorum pontificum & Conciliorum, sed rub. fuerunt Gratiani: quod patet: & quia dixit, alius fuit conditor, non dixit Compilator.

g Chartæ. ¶ Vbi de hoc in rub. & de pœ. dist. 1. § hæc autem.

h Greg. 10. ¶ Hoc admittebat, nil aliud dicens. Tu dic de rubricis legum & decretalium, ꝙ si habent orationem perfectam per se, licite allegantur, ut in superioribus exemplis, quod quisque iur. & ut eccle benefic. &c. & multæ similes. Alias rubrica, cuius oratio non est perfecta, & sic non habet aliquid diffinite, sed solum nigri materiam demonstrare, per se nõ allegatur: ex ea tamen diuersimode arguitur. Primo per modum de executore & conseruatore, no. libr. 6. de referi, ti. i, qui. in gl. 2. & de offi. deleg. c. 1. in 2. gloss. Secundo, ut ex duabus lecturis, quarũ altera sola competit rubricæ, illa tollatur: exemplum de ele. cum monasterium. vbi not. in glo. 2. Tertio arguitur ex ipsius ordine, ut scripsi de mu. pet. c. 1. super 1. gloss.

ADDITIONES NOVAE.

* An puniatur allegans aliqua dicta alicuius doctoris, cum non sint, Bart. in l. fina. de fal.
* An sententia doctoris sit probabilis & tenenda, Nicol. de Neapo. in l. an apud. de manu. vindi.
* Nota ꝙ qui differentiam allegat, rationem differentiæ allegare debet, l. 1. §. fin autem. de cadu. tollendis.
* Nota ꝙ de impertinentibus frustra disputatur. l. 1. C. ne uxor pro ma.
* Nota ꝙ tacitum aliquando sumit uires statim, licet expressum differatur, l. quæro §. Lucius. ff. de testa. ture. secus si expressum esset penitus malum, l. item. §. fina. de serui. urban. præd.
* Nota ꝙ habens ius petendi tantum partem, si simpliciter petat non facta mentione de parte tenet petitio. hoc colligitur ex glo. in l. ex semisse. cõsũcto tex. ff. de acquir. hær.
* Nota casus in quibus delictum patris nocet filio, l. diuus. in glo. mag. de petitio. hæredi.
* In l. cum seruus. §. constat. de leg. 1. nota ꝙ id quod non potest expediri, ni si per unum, adeo est difficile, ꝙ censetur impossibile. glo. in l. continuus §. cum quis. de uerbo. obli. per Bar. & c. semel de reg. iur. lib. 6. per Dxn.
* An pater possit emancipare filium quo ad unum actum tantum, puta quoad testamenti factionem. Bar. in l. 1. §. in filii. ad Trebel. & argu. tpris & contra. & dicit cogitabis. Bar. & Bal. ꝙ non in l. fenium. C. qui testa facere possunt.
* Quid si non seruatur forma & ordo datus per statutum, Bal. in l. nominatim. de libe. & posthu. & l. non dubium. C. de leg & Auth. generaliter. C. de episc. & cle. l. si tutor. in qui. cau. in integ. rest. non est nec. & c. 1. de mili. vas. qui fu. cont. Dynus consuluit ꝙ non naleat actio non seruatis ordine & forma, & instrumentum redditur suspectum: prout dicit Alberic. in materia statutorum, in 1. parte, & in Rub. de fide instru. & Ioan. Andr. in cap. ut circa. de electio. lib. 6.
* Nota quod quando copula cadit inter duas orationes, non inducit conũctionem uerbalem, Bar. in l. 1. §. fin autem. C. de cadu tollen.
* An sit licitum allegare leges correctas, Bar. in d. l. fi.

¶ Bald. de Disputationibus & allegationibus.

¶ ALLEGATIONES, seu rationes cum inducuntur ab utraque parte, pro illo iudicabitur, pro quo plures rationes bene faciunt, §. nunc

videdū.ver.si aūt. ¶ Similitudo sumit à pari rōne, vel à maiori, nō à minori, secundum Ia.de Are. ¶ Similia sunt, quorum est eadem qualitas: eadē sunt, quorum est vna substantia, secundum Arist. & Cyn. ¶ Si statutum dicat, quod procedatur de similibus ad similia, & egō dico esse simile, sed tu negas, cui incumbat probatio. § post hoc autem. versicu. sed si ego induco. G. dic. q̄ iudex arbitrabitur. ff. de legib. l. non possunt. Bald. ¶ Et ista clausula, q̄ procedatur de similibus ad similia, tacite uidetur inesse legibus & statutis non exorbitantibus à iure communi, ff. de leg. l. sed & posteriores. vide ī. in ver. quod in pœnis. Bal. ¶ Quid de argumēto a contrario sensu? dicit Azo ff. de testam. l. qui testamento. §. mulier. q̄ contrarius sensus legis pro ipsa lege, & pro ipso statuto accipitur. Sumitur enim per significationem uerborum implicantium contra sensum, non propter interpretationē extrinsecam. Cum ergo fiat per interpretationem intrinsecam & intellectum, & non extraneam expositionem, habet locum in statutis & rescriptis C. de fur. l. apud antiquos, in gloss. Et q̄ contrarius sensus dicatur sensus tacitus, non expressus, uide Dy. in consilio, quod incipit, in statuto ciuitatis Pistorii. cum illud ar. non debeat ad legum correctionem, uel improbū sensum trahi, C. de cond. insert. l. cum patrem. & nō. ī. eo. §. post. per G. vers. uel non ob. De causa impulsiua, uel sine ista, uide ī. eod. §. cessante. ¶ Non obstat. q̄ licet in possessorio procedatur de similibus ad similia, tamen continet ius commune: ut no. C. de fur. l. si quis seruo. & ibi Bart. sed illud per interpretationem legis, non iudicis. Bald. ¶ Præsumitur fraus, si alienans postea reperiatur possidere pro suo: & præsumitur pro suo, si postea perceperit fructus, & nemini respondet de eis. ff. de solu. l. Titia. nam Pro suo, hic non est titulus, sed modus possidendi: secus, si ut fructuarius, uel colonus quis possideat, C. de do. l. quisquis. & in §. superuacuum. Bal. & istud uerius, ubi agitur de præiudicio tertij: alias non præsumitur simulatio, nisi probetur nam sola possessio non infert de necessitate, C. unde leg. non hoc. Bal. ¶ De clausula in medio posita, habet se ad principium & finem in cōnexis. ¶ De dictione Vltra, de dictione Forte. & Forsitan, & Vsque, & de clausula Quidam alij. de dictione Donec, Amplius, & Maximè, de aduerbijs Mox, Celeriter, & Statim, de uerbo Quāprimū, de uerbo, Sine dilatione, de clausula, Vocatis qui fuerunt euocandi: uel de clausula. Quantum de iure poteritis, de dictione Tunc, & Nunc, §. post hoc uidetur. & not. G. uide ī. de re iudic. §. comminatio specialis. Bal. ¶ Cessante causa finali statuti cessat statutum. sed non cessante causa impulsiua, uers. uel illud statutū fuit. G. Ratio tamen legis in dubio præsumitur finalis, sed ratio hominis in dubio præsumitur impulsiua. & not. ff. de cond. & demon. l. cum tale. §. pe. ff. de dona. l. 2. §. fi. ff. de acquir. pos. l. si is, qui animo. Bal. ¶ In pœnis delictorū, q̄n delictū cadit æquè in mulierē & uiro, masculinū includit fœminium, ut no. C. unde ui. l. si quis in tantam. in glo ord. Et an masculinum cōcipiat fœmininum, uer. uel ibi masculinū. G. & q̄ concipitur ex interpretatione. ff. de uerb. sig. l. j. per Dy. & Barto. Sed quando ex significatione, ut quando substantiuum est generis communis, ut Homo, uel apponitur signum uniuersale, ut Quisquis, tunc ex natura signi uniuersalis de omnibus prædicatur, tam in legibus, quam in statutis, nisi mens legis sit de uiro, & nō de muliere: not. ff. de reg. iur. l. j. C. de indi. uidui. l. fi C. de rap. uir. l. j. C. ad l. Iul. maiest. l. quisquis. C. de fer. fug. l. quicunque. & ibi per Cyn. Bald. ¶ Quot modis soluantur ōria. & quot fiant fallaciæ in legibus, vers. posita quoque, cum ver. seq. G. ¶ An leges sint seruandæ in foro canonico, §. porro. vers. sed nunquid in causa ecclesiastica. G. Et ibi uide: quod dicitur illū nescire rationes & iura, qui in materia sacrorū leges humanas, inducit, secundum Gul. in uer. sed uunquid in causa ecclesiæ. in fi. ubi uideas. ¶ Quid de statutis particularibus locorum? dic ut no. in c. j. de non. ope. nunc. in nouella: & de postul. ex ea. & de fo. compe. c. quod clericis. ¶ An post sententiam possint allegationes fieri, eo. §. porro. ver. sed quid si emi. ¶ Quando iudex possit supplere ex mero officio pro præsente, uel absente, & circa q̄d & in qua parte iudicii, & an debeat supplere ex actis, vide plene in §. satis clare. & an idem sit in ordinario & delegato, an possit supplere de fructib. & an in criminali suppleat in expensis: & an faciat litem suam, si non suppleat, & an arbiter possit supplere in omnibus, dic, q̄d sic. G. uide ī. de sen. pet. §. j. & 2. per Tho. & Bar. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect.

[a] ¶De renuntiatione & Conclusione. [a] Rub.

SVMMARIVM.

1 *Parte allegationibus iudicialibus renunciante, si altera non renuntiet, an cogetur cito proferre, uel intra quantum tempus.*
2 *Salomonis exemplum & duarum mulierum de filio litigantium.*
3 *Allegatio, uel exceptio an sit admittenda post conclusionem.*
Conclusum esse intelligitur, eo ipso quòd est allegationibus renunciatum.
4 *Renuntiatio, uel conclusio in causa principali facta, an extēdatur ad causam appellationis.*
5 *Renuncians omnibus exceptionibus dilatorijs in aliquo contractu, an si conueniatur, poterit aliquam opponere.*
6 *Renunciatio omnium exceptionum competiturarum an sit tenenda.*
7 *Repudiatio futuri iuris tacite facta an teneat.*
8 *Iuri publico renunciari non potest.*
9 *Cui iuri renunciari possit.*
10 *Iuris beneficia sunt quatuor, quibus præcipue solet in instrumentis renunciari.*
11 *Beneficium epistolæ diui Adriani inter quos locum habeat.*
12 *Beneficium epistolæ diui Adriani an locum habeat inter debitores principales, ubi dubitatur, an sint soluendo, uel non.*
13 *Fideiussore præsente, & reo principali absente, an sit danda dilatio ad reū ducendum.*
14 *Beneficium epistolæ diui Adriani quando sit proponendum.*
15 *Beneficium epistolæ diui Adriani quando cessare dicatur.*
16 *Beneficium nouæ constitutionis de fideiussoribus, quem effectum habere dicatur.*
17 *Beneficium nouæ constitutionis de duobus reis debendi, uel promittendi, quid operetur.*
18 *Fideiussore se principalem constituente, an debeat, aut possit prius quam debitor principalis conueniri.*
19 *duobus reis ad inuicem fideiubentibus, an unus potuerit allegare, quòd alter primo conueniatur.*
20 *Vni ex reis stipulandi facta solutione, an, & quo casu teneatur ipse alteri medietatem solutionis dare.*
21 *Beneficium cedendarum actionum quem effectum habeat.*
22 *Renunciatio in una re facta, in alia nocere non debet.*
23 *Cessio iurium ex interuallo post solutionem, an naleat.*
24 *Exceptio cedendarum actionum fideiussori acquisita dicitur, ubi creditor acquieuit uenditioni pignoris.*
25 *Beneficia, quibus potest in instrumentis quotidie renunciari, sunt plura.*
26 *Beneficia, quibus potest, quo ad quid, renunciari, & quo ad quid non, quæ sint.*
27 *Beneficium quanto minoris quale sit.*
28 *Beneficium ut quis condemnetur in quantum facere potest, in quibus locū habere dicatur.*
29 *Beneficio, quod dicit, ne liber homo ob æs alienum obligetur, an renunciari possit.*
30 *Exceptio non numeratæ pecuniæ, siue non traditæ, uel redhibitæ rei, intra quantum tempus competere dicatur.*
31 *Exceptio non numeratæ dotis an competat marito, qui confessus est sub spe futuræ numerationis se dotem accepisse.*
32 *Beneficium, seu priuilegium fori quod, & quale dicatur.*
33 *Existentes in curia an semper subsint iurisdictioni audientium.*

FInitis Partium allegationibus & responsionibus, de quib. §. fi. prox. diximus, querere debet iudex ab eis, an aliquid vltrius habeant, quod in quæstione proponant, vt 30. q. 5. iudicantem. q̄ si nihil habent partes, renuncient allegationibus, & in causa concludant: [b] quæ omnia sunt redigenda in scriptis, vt extra de prob. quoniam contra. sed & si habeant aliqua dicere, sed tamen sufficienter dictum & probatum est, dēt eis iudex dicere, q̄ renuncient allegationibus, & concludant, C. de iudi. auth. iubemus. extra de testib. significauerunt. & cap. cum causam §. fi. [c] ¶†Et no. q̄ si parte vna renunciante allegationibus altera dicat se habere aliquid, quod proponat, iudex coget eam intra 30. dies à die renunciationis dicere, quicquid uolet: q̄ si nō dixerit, det ei alium mensem: q̄ si adhuc distulerit, dabit tertium mensem: post quem non audietur, sed ad sententiam procedet, ut C. de iudic. auth. iubemus. in auth. Collat. 8. vt cum de ap. cog. §. sed hoc præsenti. Et intellige tantam dilationem dari absenti. non enim dare tenetur tantum spatium præsenti & petenti, ut ff. de fer. leg. fi. Vel dic, hoc speciale, propter allegationes, ar. ff. ex qb. cau. ma. ait prætor. §. fi. & l. seq. Verius credo hanc dilationē arbitrariam, ut §. de dilat. § nūc de temporum. Cæterum si actor nō plene probauerit, faciat sibi, uel aduersario iuramētum deferri q̄ dic, ut §. de iuram. dela. ¶†† Auditis [d] autem allegationibus iudex, vt instructus in causa appareat, petitionem & causæ processum, allegationes quoque & responsiones & singula actitata sub compēdio recapiloget, Salomonis exemplo, [e] qui in quæstione duarū mulierum de filio litigantium dixit: hæc dicit, filius meus uiuit, & filius tuus mortuus est: e contrario dixit illa, Mentiris, imo filius tuus mortuus est. sed meus viuit. cuius litis decisio habetur extra de præsump. afferte. & hæc recapilogatio probatur extr. de re iud. abbate sane. & de concess. præb. cap. quia in cunctis. lib. 6. Si quæstio intricata sit, uel plures angulos & anfractus habens, breuem & ueram facti continentiam, allegationes quoque & replicationes partium in scriptis faciat sibi dari, ut super eis plene deliberare valeat secum, & etiam cum peritis: [f] de qua deliberatione infra

ADDITIONES.

a ¶ Ex practicis autoribus nullus posuit hanc Rubricā, saluo q̄ Io. de Deo, de renun. allegationum, posuit in lib. Iudicum. j. & 3. parte: & de conclusione in parte secunda. ¶ Pil. autem, & Tanc. de hac materia modicum posuerunt in fi rub. §. prox. Et puto, q̄ idem fecisset auctor, si sub hoc titulo nō concepisset materiam extra ordinem iudiciorum inferre, quo ad multos casus, utilem ualde non enim existimauit conuenies illos ponere in tractatu libellorum sub tit. de renun. illos autē ponere incohat ī. uer. & quia hic. & nos ibi aliquos tales addemus.

b Concludant. ¶ Secundum T. & hic continuatur. ver. 2. ī.

c §. fi. ¶ Tenet Pil. de allegationibus, in fi. quod bene tenet sententia licet allegationibus non fuerit renunciatum: & facit ad no. in clem. de ver. sig. sæpe. ad finem.

d Auditis. ¶ Reassumit verba Tancredi.

e Salomonis exemplo. ¶ 3. Regum 3. c.

f Cum peritis. ¶ Secundum Tan. & hic finit tit. eius præcedens.

3 infra.in titul de requis.consilij,differetur.¶† Et scias, quod post conclusionem nulla admittitur exceptio,vel allegatio facti, neque testis,vel instrumentum,C.de compen.l.final. & argument. extra de testi.capit de testibus, & de fid instrumento. cum dilectus.& de procurat auditis,& de cau. posses. pastoralis. & supra de instrument. edit.§.nunc dicamus.in princip.nisi aliqua euidēs ratio moueat iudicem,vt in decret pastoralis.& nisi in exceptione excommunicationis,vt extra de exceptio.pia.lib.6. & capit. exceptionem.& nisi iudex ex officio suo aliquid inquirat,vel interroget super iam actitatis. quod dic, vt supra de posses.§ 4.& nisi aliquid iudicis negligentia sit omissum,vt extra, de testibus. per tuas,& nisi vel dominus Papa per se de aliqua exceptione cognoscit:quod dic, secundum Innocen.vt not.extra de ac.ad peti
a tionem.[a] Post renunciationem etiam non potest aliquid fieri super eo,super quo renunciatio facta est,C de cond.inser.l.penul. ante fin.7.quæstio.prima.quam periculosum.C.de rebus. credi. si quis post.de consecrat. distinctio. 4. quæris. prope princip. Et not.quod eo ipso,quod est allegationibus renunciatum, intelligitur esse conclusum. vt extra de probatio. quoniam contra.se-
b cundum Ioan. de Deo. [b] Sed licet hoc verum sit pro parte præ-
c sente,argument in authentic.de testi.§ quia vero.[c] tamen præd. decr.hoc non probat,quæ poni per se renunciationem, & per se conclusionem : & quilibet eorum est actus per se, vt iam eos distinxi: de quo, & de renunciatione productionis testium dixi
d supra.de teste,§.fin.[d]¶†Hoc autem scias,quòd renunciatio,vel
4 conclusio in causa principali facta , non extenditur ad causam appellationis: nec credunt partes de hoc cogitasse. Si autē cogitassent,& expresse dixissent:Nos renunciamus,vel ꝯcludimus,ꝙ de cætero nec de iure nec de facto in causa principali, uel appellationis aliquid dicemus, talis renunciatio bene præiudicaret.
¶Et quia hic de renunciatione fit mentio, aliqua de alio genere
e renuntiationis dicemus.[e] ¶ † Pone ergo:aliquis renunciauit in
5 aliquo contractu omnibus exceptionibus dilatorijs,quod nulla vtetur,si cōueniatur ex eo contractu coram arbitro, vel coram
f quocunque iudice:quæritur,quid iuris ? [f] Et videtur,quòd nullam poterit opponere , C. de pact. si quis in conscribendo. C. de rebus cred.si quis iusiurandum. extra de foro compet. si diligenti.7.quæstio.j.quam periculosum. C.de non nume pecu. generaliter.C.de appella.l.fina.in fin.11.quæstio.3.rursus. extra de re iudica quod ad consultationem. Econtra videtur,quod sic: quia sic cogeretur quis quandoque coram non suo iudice litigare:quod esse non debet.ff.de iurisd.omn.iudic. si conuenerit. 2.quæstio.1.in primis.extra,de iudic.atsi clerici.11.quæstio.1.in clericorum.Item cogeretur litigare forte cum pupillo, vel adulto,vel cum minus idoneo tutore,vel curatore, vel excommunicato,vel hæretico.vel coram talibus: & sic multiplex absurditas sequeretur. Item cum nondum illæ exceptiones competerent, quando renunciauit,non ualet renunciatio, ff.de acquiren.hær. is qui.ff.de leg.2 si ita.§ sub conditione.extra de re iudica. abbate sane.prope princip.lib.6.extra de eccles.ædifi. ad audientiam. 22.quæstio.2.ne quis arbitretur.Secundo potest dici, quod si expresse dictum fuit quod nulla exceptio admitteretur, tunc nulla admittetur : alias sic, argument. à contrario sensu, extra. de off.deleg ex parte.2.& argumen extra,de æta.& qua accepimus.
g Vel distingue,[g] an expressit exceptiones,quibus renunciauit, vel non:si non expressit,sed absolutè dixit,nulla est renunciatio, ut ff.si quis cau. sed & si quis §. quæsitum.imo poterit rationabiles proponere,ut in præd.decret.ex parte.non obstante,quod dixerit nullam exceptionem dilatoriam nam & lex dicit, quod contra interdictum.Quod ui,aut clam, aliqua exceptio non opponitur,ut ff.quod ui aut clam.l.j §.j & tamen postea in 4 uel 5.leg. subsequent.admittitur,ff eo l.si alius.§.1.& in prę.capit.ne quis. Si vero expressit,seu specificauit aliquas exceptiones, aut erant tales,quibus poterat renunciari aut non poterat. Si nō poterat non uidetur illis renunciatum. sic patet in ferijs ob reuerentiam Sanctorum inductis,extra de fer.capit fin.ff eo.l.1. & in illa exceptione,de qua habemus ff.de procur.filiusfamilias §.veterani & ff.de postulando,quos prohibet.& extra de foro competenti,
h si diligenti.& similes.[h] Si autem poterat,tunc ualet renunciatio, ut patet in ferijs messium.extra de iudic.capitu.fina ff.de fer l.j. & l.si feriatis & in exceptione,de qua habetur. C. lib. 10 de muneribus.& honoribus non conti.l.2 ff.ad munic.Lucius §.idem. Vel posset dici,quod renunciatio generalis plus ualet,quam specialis:maxime aliqua exceptione expressa,C quando mulier tu. offi.fun.authentic.ibi posita, ff.de acquiren rerum do. quædam quod in hac parte non multum placet,argumen.23.distin quanquam.Vel distingue , an renunciauerit specialiter , uel promisit quod nulla uteretur , uel pactum fecerit.Primo casu non ualet: in secundo & tertio sic:& ad hoc C.de pactis,l.j secundū Vber. uide infra uersicu.quid si quis.Sed secundum hoc,quid dices, si fiat pactum,ut possit sub quolibet iudicē conueniri,uel in quo- et iudicio?de hoc dic,ut supra.de compet.iudic.adi. uersi.27. & seq.Quid si dicat in instrō, ꝙ non possit probari solutio , nisi per ipsum instrm redditum:dic,ut s.de proba.§.uidendum.uer.
i sed pone.[i]¶†Quid si quis renunciauit omnib.exceptionib.ꝯpe-
6 tituris?& vt,ꝙ nō tenet renunciatio.nā institutus sub ꝯdōne repudiando ante ꝯdōnem extantem nil agit, ff.de acq. hære. is qui hæres.resp.j.Item omne futurum censet incertum, ff. de iud.sed & si restituerit.§ fi.ff.si pars hære.pet.antiqui Inst.de ver.obli. §. ꝯdōnes.Vnde dubitationē inducit:quare non ualet renūciatio, vt in præd.l.si is qui.§ si quis dubitet. & eo tit.qui superstitis. & l. in repudianda.& l.is qui pōt.& C.de cap.& postli.reuer. nec nos præterijt.Itē nemo repudiare pōt,ꝙ nequijt hr̄e,si uelit, ff.de regu.iur.qui pōt.§. ꝙ quis.ad idē ff.de leg.2. si ita sit scriptū. §. sub ꝯditione.ff.de cond.& demon.mulieri.extr.de re iudi. abbate sane.lib.6.extr.de eccle ædif.ad audientiā. 2.ff.de iniust.rup.& irri. test.l.nam & si sub conditione. & l si binæ.ff.de ædil. edic. bonē. § si sub conditione.Arg.ꝯ:quia potest renunciari pacto iuri succedendi

ADDITIONES.

a Ad petitionem. ¶ Vide,quod ibi scripsi in gl.hic continentur.
b Io.de Deo. ¶ Lib.Iudicum parte j.vbi de renunciatione allegationum.
c Quia vero. ¶ Secundum Rof.qui idem allegat, vt scripsi de causa pos. pastoralis.s.ver.aut ibi vide.& in gl.prædicta.
d §.fi. ¶ Est sciendum,ꝙ Gui.de Suz.plene tractat quęstionem super l.si quis in conscribendo. C. de.pact. quando vnus litigantium renunciauit allegationibus,an producere postea posit testes,vel instrumenta?Quod posit, inducit facultatem probandi ampliandam,non angustandam, C.de hæret. quoniam.& iudex debet niti ad veritatem habendam C.de iudi. l.iudices. nec arctare se debet ad vnam probationis speciem:allegat extra de re iud. causam.& ibi concor.Item iniquum est verbis eius perimi : quod non fuit cogitatum.ff.de transac.cum Aquiliana.Item verbum Allegationibus, de allegationibus iuris debet intelligi, C.de bon.quæ lib.non sine ratione. Itē qui detulit iuramentum,ipsum reuocare pōt, & aliis probationib. vti , C. de re.credit.si quis. Item probatio est genus, allegatio species : hoc potest subtrahi de genere.illo manente in suo statu,ff.de manu.testa.l.si peculium. & faciunt omnia iura,quæ permittunt pœnitere.l.si quis libellos,C.de appella.canonizata.2.quæst.6.§.si quis.cum similibus, quæ vide in regula,qđ semel.de regu.iur.lib.6.Item facit C.de repu.hæred.l.fin. vbi paternam hęreditatem repudiandam licet adire.Ad contrarium inducit iura,quę probant,quod licitum est cuiq; suo iuri renunciare. Remittit pro concordantijs ad l.si quis in ꝯscribendo.C.de pac. vbi de his satis patebit.Item ꝙ remittentib.actiones suas,&c.ff.de ædil.edic. quærenti. & turpe est redire ad id,ꝙ renunciauit,vt in prædi.l.si quis.& C.de ꝯdi.inser.l.vlt.ante fin.Item ꝯ proferentem interpretanda sunt verba,ff.de pac.veterib.de reg.iur. contra eum. libr. 6. Soluit , quod instrumenta & testes producere poterit, per primo allegata : quæ repetit, vt chartam occupet.Aduertendum,hanc solutionē non esse ꝯtrariam isti versiculo,qui loquitur, qñ partes ambæ renūciauerunt allegationib. quo casu tenent s. dicti Doctores haberi pro ꝯcluso qō autem quærit de vno solo.Item quęstio eius minus esset dubia, qñ super aliquo emergenti esset facta illa renunciatio. Et scias ad vtrunq; dictū, ꝙ in talib.renunciationib.ponderanda sunt verba,& status causæ,& ꝯsuetudo fori.Si enim fiat renunciatio allegationibus, & omnib. probationib. certum est,ꝙ ista est conclusio,ut no.in decre.cum dilectus.de fid.instr.in 2. gl.Idem puto,si renuncietur allegationib.iuris & facti, qñ status causę patitur concludi:facit de rescr.statutum §.pe.lib.6.Item si consuetudo habeat verbum allegationum comprehendere ius & factum.& per illud solum cōcludit:& tunc procedit,quod dicit iste ver.facit quod not. s.de lit.contest. §.pe.in prin.& j.de sen.prolat.§.pe.in fin.
ADDE,quæ voluit Rom.consi.20 & 175.
e Dicemus. ¶ Ex quo auctor diuertit à prosecutione ordinis iudiciarij, nos ipsius proposito per remissiones casus aliquot adiungamus de qōne dominicali:vt de clerico,qui turbatus ꝑ ꝑ exactiones, quas sibi imponebat eps, renunciauit beneficio in eius manib. ꝙ statim repetit scripsi de renun. c.2. lib.6.in vlti.gl.de illo,qui renunciauit legi commissoriæ,et cum iuso : fuit quæstio dominicalis 12.& Tan.10.vide ꝙ scripsi extr.de pign.significante. super gl.2.Sed vltra ibi scripta scias ꝙ hæc quæstio fuit Pilei 66.qui soluēdo distinxit debitorē scientē pactū legis ꝯmissoriæ non tenere, ab illo , qui ignorauit:dicēs primū,q renunciauit,& iurauit,effectiue teneri: s̄m dicit, nō obstante iuro,posse ꝯuenire:alleg.ff.de dam.infe.si finita.in prin.ff.de noua.l.si quis delegauerit,ad Maced.si mulier.si q s cau. sed & si.§.vlt. Nec vr deierare.q ex iusta cā deserit iurm,ff.q satisd.cog.l.fi.C.de non nu.pe.l.ult. & in auth.scenicas non solū, &c.Et hoc dictū non est ꝯriū æquitati vt sit distinctio inter illū,q credebat iurare rē licitā,ab illo:qui sciebat illicitā:sed ius canonicū loquit de illo,qui ꝯposuit & renūciauit rescripto,hoc acto, ꝙ si non seruaretur ꝯpositio,posset vti rescripto,dixi s.de rescri.præsen. §. ratione aūt impetrantiū.super ver.itē ꝙ renunciauit.De spoliato,qui renunciauit literis,sed illas non tradidit, vide , ꝙ dixi de renun.sane.super gl.pe. An renunciare posit alter coniugum rubricæ,ne fideiuss.dot.dentur, not. j.de do.inter vi.& vx.§.2.sub ver.illud quoq;.de renū. uxor filiafa. ꝙ facit marito vendenti,eo.tit.§.3 sub ver.item nota,ꝙ.De filio repudiante hæreditatem,& reperitur posidere quid de bonis hæreditatis, vide j.de succ. ab intest.post prin.ver.pone:quidam.
f Iuris. ¶ Hanc quæstionem formabit Alb. Gal.de excep.ver.pe. sed plenius Vber.de Bob.sui operis charta pen.ver.sed quid dices tu.
g Distingue. ¶ Hanc posuit vterque,cæteras solus Vber.
h Similes. ¶ Dixit Vber.de Bo.præ.sicut est exceptio excommunicationis , quod auctor non debuit omittere.
i Pone. ¶ Facit de proc.qui ad agendum.lib.6.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

cedendi in posterũ & hęreditati mortis tpe p p incertum ɔdõnis euentum. C.de pactis, l.j. ff.eo.l. & heredi §.filiusfamilias. & l.pa-

7 ctũ inter hæredẽ.ff.de minori.l.deniq;.§.si quid minori.¶†Itẽ si dat mihi sub ɔdõne, & sic spe tm̃, illam spem possum alteri dare C.de don l.2.ad idẽ ff.de re iud.ɔmodis.& facit ff.a quib. appell. non licet.l.j §.si quis aũt C de tẽp.app.leg fi.§ fi.ff.de ɔ̃h.emp.si in emptione.§ omni. Super hoc dicunt quidã, q̃ repudiatio futuri iuris tacitè facta, bene tenet, C.de bo.libe.l fi. secus si expressim arg.ff.e.ti.Paulus.§.patroni.errorẽ suum sumẽtes ex gl. Azo posita ff.de acq.hær qui repudiantis. Alij dicunt, q̃ sola repudiatio non valet, vt in pręd primis ɔcor. sed pactũ de repudiãdo, factũ bene valet, vt in ɔ̃rijs: ad idẽ C.de pac.si quis in ɔscribendo. quia pactũ nitit auctoritate duorũ, vt ff.de pac.l j §.pactum. Sed repudiatio ɔsensu vnius tm̃ fulcit, & ideo plus vr̃ posse pactũ, quã repudiatio. & hoc vr̃ Azo sentire ff.de reg.iur.q pōt.§.q̃ qui. Tertij dicunt, q̃ refert an renunciet gñaliter omnib.exceptionibus, nullis enumeratis, vt tunc non teneat: aũ omnes. vel quædã sint

8 enumeratæ ante, & tunc teneat. vt s̃. ver. pone.¶† Quid si quis renunciet iuri sibi ɔpetenti, & ɔpetituro, lr̃is impetratis, vel impetrandis? Dic, vt in Summa do. mei in tit.de renun.§.quæ possunt. ver.quid ergo, si quis. Item iuri publico renunciari non pōt, ff.de

9 pactis, ius publicũ ¶† Cui aũt iuri renunciari possit, satis plene

a no.extr.de for.ɔpe.si diligẽti, [a] hic tñ aliqua vtiliter adnectamus ¶Distingue ergo: Nã ius publicũ, aut est publicũ auctoritate & vtilitate, vt C.si aduersus fisc.leg.j.aut auctoritate tm̃. Primo casu non pōt ei renunciari: vt est ius eximẽdi monasteria vel ecclesias: q̃ est publicũ auctoritate instituentis. s.Papę, & vtilitate eius quia sibi retinet illa, extra de arbit.cũ tpe.cum similib. sicut ẽt est ius publicũ, q̃ ɔsistit in sacris sacerdotib.l.j.ff.de iust.& iur.can.1. dist. ius publicũ. Itẽ in Macedoniano senatusconsulto, q̃ est inductũ ad communem vtilitatem & in odium creditorum, q̃ est ius: quia si qs filiofamilias mutuat pecuniã, ille nõ tenet soluere, q̃diu est in ptãte nec ẽt post nec ẽt eius hr̃s, nec fideiussor. hoc n. inductũ fuit in odium Macedonis vsurarij, mutuãtis pecuniam filiisfamilias & dicentis eis, quod si non haberent patres, ita cito mutuaret eis centum marchas, sicut nunc cẽtum solidos: quare inducebantur filij ad necandum parentes. Cum ergo publice vtile sit, ne partes à filijs interficiantur, statutũ est, ne tali iuri possit renunciari ff.ad Macedon.leg.j.& l. sed & si pater.in fi. Idem est in clericis, qui non possunt renunciare priuilegio fori sui, vt possint coram laico seculari iudice conueniri: imo iuramentum super hoc interpositum non tenet, vt in præd. cap.si diligenti cum suis cõcor. Publice enim est omnibus vtile, quod clerici psallant in ecclesijs diuina, vt 16.q.1.generaliter.extr.de celeb.missar.c.j. & c.cum creatura.nam ipsi peccata populi comedunt, i.delẽt, & ɔsumunt, 3.q.j.nulli.& j.q.1.Christus alias, ipsi sacerdotes. Si ergo indifferenter per iudices seculares à diuinis reuocarẽtur, hoc esset inutile omnibus: ideoque statutum est, ne tali iuri renunciari possit, vt supra, ne per tales possint in ius vocari, vt C.de episc. & cleri.auth.statuimus. & ad hoc facit C.eo.si quis in hoc genus.

b & ff.de pactis.Imperator. [b] ff.de transa.Imperatores.ff.de admi. tutor.ita autem §.Iulianus.licet sit arg contra C.de pac.si quis in

c conscribendo. [c] & vide, quod no. s̃.de com.iud adi.§.j.vers.10.& ver 22.& seq.¶Ius vero publicum auctoritate, scilicet instituẽtis tantum est Velleianum senatusconsultum, quod est inductũ in fauorem mulierum propter sexus fragilitatem, videlicet vt intercedentes, vel pro alio se obligantes non teneant, ff.ad Velle.l.

d si [d] Item priuilegium religiosorum de non dandis decimis, ut extra, de priuilegijs, si de terra & c.accedẽtib. Item quodlibet ius à principe constitutum, quod omnes ligat: vt extr.de constit.c.fi. & C.de summa tri.l.1. Et istud ius aut est inductum in fauorẽ renunciantis tantum, & tunc potest ei renunciari, vt ext.de regularib.ad apostolicam.ff.de mino.si iudex. Aut in ɔmunem: & tunc non, maxime si sit in odium aliquorum, vt in præd.c.si diligenti. cum si.& extr.de iur.cal.cæterum. Velleianum enim inductũ est in fauorem mulierum tantum: & sic in præmissis exemplis: & idẽ est in omnibus iuribus priuatis: & de hoc no.extr.de for.compe. dilecti.in j.gl. Nec obstat præd l.si quis in conscribendo.quia loquitur de ordine sacerdotij, quod est Romæ quædam dignitas, cui præsidens sacerdos vocat: vel loquitur, quia in temporalibus potest coram seculari iudice clericus renunciare: quod non placet. alii autem sic distinguunt hoc membrum: quando scilicet est publicum auctoritate tantũ, sed est utilitate priuatũ. nam aut est inductũ in fauorẽ, aut in odiũ. Si in fauorẽ, aut in fauorem priuatorum, aut certi generis personarum, aut Reipublicę. Si in fauorem priuatorũ, aut est inductum propter priuatos, non habẽdo respectũ ad alios, aut habendo ad alios respectum. Si non habendo respectum ad alios, tunc potest illi iuri renunciari: & sic loquitur prę.l.si qs in ɔscribendo.& ff.de ædil edi.l.q̃ritur de illa. Si habendo respectum, tũc non potest, vt in præd.c.si diligenti. Si vero in fauorem certi generis personarũ, aut fuit certificata illa persona de iure suo, aut non. Si fuit certificata, pōt renũciare illi iuri ff.de trãs.cũ Aquiliana. Si non fuit nõ pōt, ff.ad Vel.l.fi § pe. vbi not.& intra dicã, cũ de epistola diui Adriani tractabo. Si uero in fauorẽ Reipublicæ, aut expresse renũciat illi iuri, & tũc nõ valet renũciatio: aut tacite, & tunc valet hæc taciturnitas, sed pōt p iudicem reuocari: & hæc colliguntur C.de iur.cal.l.2.§. sed quia veremur. Porro si sit in odium introductũ, non pōt ei renunciari, vt in Macedoniano dictum est, & in priuilegio clericorũ, qd est inductum in odium laicorũ, qui eis sunt oppido, id est valde, infesti, vt 2.q.7 c.laicos. Tertii vero dicunt, q̃ ius publicum quandoq; præcipit, & q̃nq; prohibet: & his casibus ei renunciari non potest, ut in d.c.si diligenti.& in Macedoniano quandoq; pmittit, vt in priuilegio de decimis non dandis, & in Velleiano: & tũc potest ei renunciari, ut supra, ius vero publicum. Dominus meus distinguit inter ius publicum reale, & personale. Quis autem possit per priuilegiũ tollere aliquod ius in genere, vel in specie, not.

10 supra de inst.edi.§.nunc autem.versi.& scias.¶†Et quoniam de renunciatione hic loquimur, scias, q̃ quotidie quibusdam iurib. in instr̃is publicis renunciat: & hac renunciatione tabelliones iuris ignari abutunt. Nota ergo, q̃ quatuor sunt beneficia iuris, qb. pcipue solet in instr̃is renunciari s.beneficiũ epistolæ diui Adriani, & nouæ ɔstõnis de fideiussorib. & nouæ ɔstitutionis de duob. reis, & cedendarũ actionum: de quib. beneficiis in singulis & aliis ad qd valeant, & in quib. inter se differãt, videamus. In primis ergo renunciatur beneficio diui Adriani epistolæ. de qua habetur C.de constit. pec.l.fin.& Instit.de fideius.§ si plures. ff.de fideius. inter fideiussores.& l.si plures.& l.si dubitet.& s̃.de actore.versi. item repellit creditor. Dicamus ergo, q̃ sit huius epistolæ benefi-

e ciũ, & inter quos locũ hẽat, & qñ proponat, & qñ cesset [e] Hoc supposito scias, q̃ huius epistolæ verba non habemus, sed eius tenor & sententia recitatur in præd.l.si C.de ɔsti. pec.& in præd.§. si plures. Beneficiũ ergo eius epistolæ est, q̃ quis aliqui sint in soli

f dũ obligati, tñ per eius beneficiũ, si omnes [f] præsentes sint soluendo tempore litis cõtestatę, possunt postulare, ut diuidat actio inter eos, vt vnusquisque pro virili actione conueniatur: alioquin nisi dicto beneficio iuuarentur, posset creditor quẽ mallet, in solidum conuenire, vt probatur in præd.concor. Si ergo huic beneficio fuerit renunciatum, poterit creditor quem maluerit, cõue-

11 nire.†Nunc dicamus inter quos locum habeat. Et quidem, inter fideiussores, & mandatores & constitutores, ut in præalleg.concor. item & inter cõtutores, ad exemplum prædictorũ, ff.de tute & rat.dist.l.1.§.nunc tractemus. Sed inter alios debitores principales secundum iura antiqua non habebat locum, quãdo om-

12 nes erant soluendo, & præsentes.¶† Sed quid si dubitetur, an omnes sint soluendo, vel non? respon. secundum l.ff.de fideiuss. si dubitet. respon. 1. Quid si plures sunt fideiussores & similes, & omnes sunt absentes, & constat omnes esse soluendo: nunquid desiderare

ADDITIONES.

a Diligenti. ¶ In j. gl. & quod super ea plene scripsi in fi.cũ suis remissio.ad. Summam Host. & ad §.quia vero.in auth.ut ma.sine prohi.Col.7.

b Imperator. ¶ Alias incipit debitori.

c Conscribendo. ¶ Solue, ut scripsi in c.si diligenti.in 1.glos.in prin.& infra sequitur.

d L.si. Q̃uo huic dicto resistit? rõne pdictæ fragilitatis, q̃ sicut esset in intercedendo, sic in renunciando: scripsi in decret.si diligenti.super prima glo. vltra prin. vide in materia distinctionẽ, q̃ ponit Cy.in l.fi.C.ad Velle.dicebat aũt Vber.de Bo.sup l.antiquæ C.ad Velle.q̃ ad ligandã mulierẽ intercedentẽ necessaria sunt fortia vincula.petat ergo, q̃ renũciet bñficio S.C. Velleia.& omni iuris auxilio. Itẽ legi, antiquæ C.ad Velle. Itẽ renunciet, vt obliget, licet pecunia nõ sit uersa in eius vtilitatẽ. Itẽ q̃ iuret se certificatã. Et dicit, eã de quolibet pdictorũ iuriũ certificandã, & in instrõ id exprimẽdũ, p l.manifestissimi.§.si aũt nescius. C.de fur. vbi ẽt allegat ad idẽ ff.de inoff.test.mater decedẽs.& l.nihil interest.§.pe.ff. de trãs.q cũ tutoribus.in fi.de insti.l.habebat.in fi j.respõ.de inter.act.de ætate.§.ex causa.de acq.hr̃.in repudianda.& l.Claudius.qñ actio de pec.est an.l.quæsitũ. & vide j.uer.cessat. Et hæc satisfaciũt ɔ̃ opi. dicentiũ, renũciationẽ vxoris generalem factam Titio de omnibus contractibus, quos maritus iniit cum illis, ualere.

ADDE, q̃ mulier & minor sint de bñficiis specifice certificandi: tenet Bal. consi.4.3.lib.& cxxxiii.eod.lib.licet Bart. contra in auth. sacramenta puberum.& vide Bal.consi.xl.v.lib.

ADDITIO. Adde Ale.consi.xlii.incip.sup præmisso, col.4.vers.sexto q̃.in 1.vol.ubi an mulier, minor & rusticus, ẽt si scienter decepti fuerint ultra dimidiã in ɔ̃ctu possint ipsum ɔ̃ctũ rescindere, nisi de beneficio certiorati fuerint: & vide Soci.in tractatu suo fallen.in reg.cclxxiii. ubi, qñ mulier de Velleiano non certiorata, si ei renunciet, teneat renũciatio? & quãdo mulier fideiubens non iuuetur Velleiano? vide singulariter Lud. Ro. singulari 323.inci. Tu sai, q̃ mulier. Henr. Ferran.

e Cesset. ¶ Quod de hoc ponit per centũ membra diuisim, habuit ab Host. in Summa de fideius.sub §.pe.

f Omnes. ¶ Per id quod sequitur, videtur male dictum, omnes præsentes, q̃ soluendo sunt, &c. sed potest defendi per illud, iam præsentes. quod sequitur; quasi intendat: quod omnes erant absentes & omnes uocati, & aliqui uenerunt.

desiderare possunt præsentes , vt actiones inter eos diuidantur
an etiam præsentes possunt in solidum conueniri? Dicunt quidā
ꝙ iā præsentes possunt desiderare,ut inter oēs pręsentes & absen
tes actiones diuidanť,arg.ff.e.si fideiussorem.§.si plures. Sed dñs
Homobonus ꝯ,arg.præd.l.si dubitet ibi,præsto sint: idest,pñtes.
Ergo à ꝯrio colligiť,ꝙ pro absentib.locum non habet.Item arg.
ad hoc C.de duob.reis,auth.hoc ita.& C.& fideius.auth.præsen-
te.Nec obstat pręd.l.si fideiussorem quia ibi est aliquid,quod im
putari poterat creditori:sc.quare unum ex fideiussorib.sub con-
ditione recepit.At hic nil potest imputari, argu. ff.ex quib.cau.
13 ma.sed & si per prætorem.§.j.¶†Quid si præsentes petāt dilatio
nem ad ducendum confideiussores absentes pro parte conue-
niendos,nunquid iudex dabit eam,sicut contingit in fideiussore
pręsente,& reo principali absente?vt in præd.auth.præsente.Re
spon.non,secundum Azo. sicut nec reo debēdi daretur tempus
vt alium correum absentem deducat ęqualiter conueniendum ,
vt not.in præd.authē. hoc ita. Quid si aliquis primo dedit vnum
fideiussorem,deinde ex interuallo dedit alium? Respon.dixerūt
Host.& Azo,quod non habet locum beneficium epistolæ inter
a eos,ff de fideiuss.si plures.in prin.& l.si Titius & Seia.[a] ¶†Sequi
14 tur videre,quando hoc beneficium proponatur.Et certe ante li
tis contestationem,& post quandocunque ante sententiam , vt
C.de fideius.fideiussor.Sed nunquid post sententiam?Dicūt qui
dam,ꝙ sic:sicut & beneficium cedendarum actionum,ut ff.eo.si
fideiussores in id.§.fin. & l.inter eos.§.fi. Sed Homobonus con-
tra,ut in præd.l.si fideiussores.& C.sent rescin.non poss. perem-
ptorias.Nec obstat prædic.l.inter eos.§.fi.quia ibi non fuit con-
15 demnatus fideiussor ex causa fideiussionis. ¶† Cessat autē hoc
beneficium quibusdam existentibus non soluendo,quo ad illos:
item quibusdam absentibus,secūdum Homobo.vt patet ex pręmissis.Item si fuerit ei renunciatum,C.de pactis, si quis in cōscri
bendo.extr.de regular.c ad apostolicam.& ideo in instrumentis
ponunt tabelliones , Et renunciauerunt epistolæ, seu beneficio
diui Adriani.Valet autem renunciatio, si renunciantes sciuerūt
hoc beneficium sibi competere,etiam si non fuerunt à creditore
vel tabellione certiorati,vt ff.de act.emp.& uen.l.j.in fi. Si vero
nesciuerunt,nec certiorati sunt,non videtur, quod teneat renū-
ciatio: quia non videtur quis renunciare iuri , quod ignorat sibi
competere,vt ff.de inoffi.testa.mater decedens.& arg.C.de fur
tis,l.fi §.fin autem.& ff.de transac.cum Aquiliana.& l. qui cum
tutorib.& in prę.c.ad apostolicam.nec videtur perimi,&c.ut ff.
eo.q cum tutorib.in fi.& sic sentiunt plurimi: & idem dicunt in
renunciatione Velleiani & similibus : ideoque discreti tabellio-
nes apponunt in instrumentis, Et renunciauerunt tali beneficio,
ꝙ est tale,super hoc certiorari à me tabellione.Vel dic , ꝙ tenet
renunciatio,licet ignorauerit, argumen.ff.de public.& uect l.fi.
§.licet.& §.seq.& ff.de doli exce.l.doli exceptio Item cessat hoc
beneficium propter mendacium,si fideiussores & similes fuerint
inficiati se fideiussisse,ut in præd.l.si dubitet.§.ita demum.secun
dum Homobo.Item cessat inter plures curatores:de hoc not. ff.
16 de cur.bo.dan.l.3.§.fi.¶†Viso de beneficio epistolæ diui Adria
ni,uidendum restat de beneficio nouæ constitutionis de fideius
soribus:de quo habetur in authen de fideius.in prin. & in præd.
authen.præsente.& supra de except §.dicto. uer. quid de excep.
quoniam. & per illud succurritur fideiussorib. ut postulare pos-
sint,quod reus principalis primo conueniatur. Succurritur etiā
b per ipsum mandatoribus & sponsoribus.[b] Et hæc uera sunt si ip-
se reus principalis præsens fuerit,& soluendo,ut in præd. cōcor.
Ante tempus uero prædictæ constitutionis poterat creditor cō-
uenire,quem uolebat:primo scilicet fideiussorem,uel reum prin
cipalem,nisi inter partes aliud conuenisset , ut C. eo.iure nostro.
quæ hodie corrigitur per prædictam authen. Si igitur huic con-
17 stitutioni renunciatum sit,reditur ad ius antiquum ¶ † Sequi-
tur uidere de beneficio nouę ꝯstitutionis de duobus reis : de quo
legitur in præd.authen.hoc ita. quod est positum de duobus reis
stipul.uel promit.per quod subuenitur duobus reis debendi,uel
promittendi,ut per ipsum postulare possint sed non in solidum,
sè pro parte tantum conueniri:& hoc si omnes præsentes sint,&
idonei,id est soluendo,ut probatur in præd.auth.& in authen.de
duobus reis promit. Sed ante tempora prædictæ constitutionis
potuisset creditor quemlibet in solidum conuenire, ut C.eo.l.1.
& ff eod.l.2.Ad hoc ergo , ut quilibet in solidum teneatur, duo
sunt necessaria:scilicet quod promittant.& se in solidū obligent
18 & quod huic beneficio renuncient.¶†Et nota,quod quandoq;
duo,uel plures se principaliter obligant,& in solidum,ibi locum
habent pręmissæ tres renunciationes: & scribentur hoc modo :
FORMA.Renunciantes beneficio nouarum cōstitutionum , &
epistolæ diui Adriani.Vnus enim pro altero intercedit,quando
se obligant ultra partem sibi contingentem . Sed si fideiussor se
principalem constituit,nunquid poterit prius,quam principalis
debitor,conueniri?Dicunt quidā,quod sic:alij contra,& uerius
nam certum est,eum semper pro alio interuenire:& origo inspi-
cienda est,ff.de dona.qui id,quod.C.ad Macedo.si filius. & not.
c secundum Azo.in Summa de fideiussor.[c] ¶†Quid,[d] si sunt duo
19 rei,& sic adinuicem fideiubere uidentur?ut in auth.de duo.reis,
d in prin.& not.ff.ad Velleia.l.uir uxori §.fi. nunquid unus pote-
rit allegare,quod alter primo conueniatur? Azo not.quod non
e in Summa eo.tit.[e] & uide infra in tit.de fideius.¶Illud autē scias,
quod duo rei debendi constituuntur re,uel uerbis : quod dic,ut
not.C si cer.pet.si non singuli & C de duo.re.stipul.authen. hoc
20 ita.¶†Quid si uni ex reis stipulandi solutum est?Dic , quod non
tenetur alteri correo dare medietatem,nisi sint socij,ff.ad l.Falc.
f in lege Falcidia.[f] Sed nunquid uni conceduntur iura contra alte-
rum?Respō.sic,pro parte,ut no.C.de duob.re.deben.l.j.Quid si
sunt tres rei debendi,& sunt obligati in 30.& quisque in solidū,
demum conuenio unum , & ei cedo iura contra quemlibet alio-
rum in 20.ille uero agit contra unum ad 20.iure cesso?dic,quod
potest,ut not.C.eo.l.j.in fi.Quid si alter eorum est inops?Dic, ꝙ
periculū diuideť inter eos,q soluendo sunt,ut C.eo.tit.authent.
hoc ita,ff.de fideiussor.si dubitet.ff.de tut.& rat.dis.l.j.§ nunc.&
g ff.ꝑ socio,si unus.§ j [g] ¶† Postremo dicendū est de beneficio ce-
21 dedarū actionū:de quo hř ff.de fideius.l.fideiussorib.& ff.de so-
lu.Modestinus.& l.Stichū,aut Pamphilū.§. pen. per ꝙ postulare
pñt fideiussores & alij,q obligati sunt in una obligatione,sibi ce
di iura ꝯ fideiussores,& alios,ꝑ quib.obligati sunt :alioquin nisi
cedanť eis,possunt recusare solutiones,ut in prædic l.Stichū, aut
Pamphilum.§.pe.¶Sed dices,quid prodest creditori,si renuncie
tur beneficio cedendarum actionum , cum a quocunque solua-
tur,habeat sibi debitum:& cum sibi debitum receperit,quid pro
dest sibi non cedere iura?Respon.si est renunciatum huic benefi-
cio,poterit creditor gratificare amico,uel amicis suis: quia pote
rit eligere unum ex fideiussoribus,quando plures erunt, & eum
in solidum conuenire : nec is poterit opponere,cedas mihi iura,
cum iam fuerit huic beneficio renunciatum:& sic exonerabit &
22 releuabit amicum suum. ¶ † Sed pone , emi domum a T uxore
h eius nec consentiente,nec iuri hypothecarum renunciante:[h] de
mum ipsa agit cōtra me hypothecaria: quæriť,an possim ei op-
ponere exceptionem cedendarum actionum ? Dicunt quidam,
quod non:quia renunciatio in una re facta,in alia non nocet , C.
ad Vel-

ADDITIONES.

a Et Seia. ¶ Secundum Alber.Gal.rubrica de fideiussoribus.

b Sponsoribus. ¶ Dominus meus in legibus,in sua quæst.quæ incipit, habeo debitorē.tenuit,ꝙ si amica debitoris mei,cuius bona iussa erant capi,& iā capta,rogauit,ꝙ bona sibi relaxarē,promittens mihi soluere certa die: qua elapsa eam ꝯuenero,non poterit petere prius principalē cōueniri, vel eius bona excuti:cum ex tali forma mandati renunciatū videatur illi beneficio fideiussorum,vel mandatorum,per præd.auth.de fideius.eis ꝯcesso,cui renunciari poterit,vt sequiť.ff.de pac.l.pacisci.Patet ex prædictis,ꝙ ipse tenuit inter creditorem & amicū debitoris fuisse mādatū : refert tñ,ꝙ aliq.b. tunc videbať agi debere certi condictione ex stipulatione . quasi omnia videantur acta solenniter,ꝑ verbū Promittens.Sed ipse dicit ꝙ his obst.gl. C.de vsur.l.j.dicit,ꝙ alijs videbať fuisse ꝯctum innominatū,Facio vt des : & sic agendum Præscriptis verbis,vel Do,vt facias ff.de præscri. verbis, l. naturalis.§.ꝙ si faciam alijs videbatur agendum , Constituta pecunia ff.de constit.pec.l.qui autem.in fi.& l. quidam. Sed istis obuiat eo.tit.l.1.§.eum, qui inutiliter.

ADDE,quod si secundo loco promittens ꝓmittat soluere absq; aliqua exceptione,ꝙ tamen poterit opponere,ꝙ prius excutiatur principalis,secūdum Rom.consi.211.

c Fideiu. ¶ Scilicet authenticorum:dixit hoc Alb.Gal.rub.de fideiuss.& verum dixit:ibi vide in ver.secundo quæritur.

d Quid. ¶ Iste ver.cum ver.seq.sunt Alber.Gal.tit.de duo.reis.

e Summa eo.tit. ¶ Scilicet de duob reis,in fi.

f Falci. ¶ De hoc plene scripsi super respon.de sol.j.

g Primo. ¶ Secundum Alber.Gal vt prædixi.

h Renunciante.¶Comperi(vti infra dicam)ex similitudine dictionis hic esse defectū post ver. renunciante. quia Titius postea vendidit alteri prædiū vxorē consentiente,& renunciante demum,&c.& tunc optime sequiť vers. cæterum.qui ꝯuertit casum,& omnia clara,1.q.j.& 2.op. quæ sic posuit Alber.Gal.de excep.ver.sed pone,ꝙ Tanc.Hic aūt sciendum,ꝙ Gui.de Suz. super aut.ꝙ locū. C.de colla. instat circa casum hic ꝯuersum , quē ampliat ponendo,ꝙ marito alienanti q̄ plura prædia ꝯsensit vxor , & renunciauit : postea vnius,vel plurium alienationi nō ꝯsensit:& agit hypothecaria ꝯ emptorē:dicamus vltimū,cui non ꝯsensit:ille excipit, ꝙ non pōt cedere ꝯ primos emptores,quib.ꝯsensit:quærit,an exceptio illā repellat? Dicit pluries iudicatum,ꝙ sic,per l.mulier.ff.qui pot.in pig.hab.& per l.Stichū.§.pe. ff. de sol.Ipse tenet ꝯrium, tum quia habet hypothecariam in prædijs , quib. non consensit viro alienanti: tum quia personalem habet contra maritum, quam cedere potest,ut in præd.l.mulier.

ADDE,an ille,qui consentit alienationi,posit repelli ab actione hypothecæ,tanquam non habeat beneficium cedendarum?Bal.consi.388.Et quando competat beneficium cedendarum,per eundem consi.367.j.lib.& consi. 386.3.lib.Feder.consi.241.

ADDITIO. An beneficium cedendarum posit implorari in executione sententiæ, vide Bald.consi.109.incip.quilibet iustus.in 3.volu.in versic. si autem.Henr.Ferran.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a ad Velleia.iubemus.[a] Alij ꝯ.nam ſtatim empta domo, acquiſita fuit mihi dicta exceptio, quę mihi auferri nequit, ff.de pactis, l. ſi.Iuſto enim poſſeſſori cedenda ſunt iura, ff.qui pot.in pig.hab.
b mulier.[b] ff.de leg.j.ſi res.Cęterum ſi vir vendit primo, & mulier conſenſit, & renunciauit: deinde vendidit ſecundo, nec renũciauit: ſi nunc agit ꝯ ſecundum, non obſtat ei exceptio cedẽdarum actionum: argu.ff.quod quiſque iur.l.3.ſecundum Alber.Ga.&
c vide ĩ.verſ.item beneficium iuris hypothecæ.[c] Poteſt autem fi-
d deiuſſor proponere exceptionẽ ceſſionis, etiam ante[d] ſententiã
23 ff.de fideiuſ.ſi fidejuſſor.§.idem reſpond.¶† Quid ſi ceſſio facta eſt ex interuallo poſt ſolutionem? Dic, quod nõ valet ceſſio, vt ff.de ſol.Modeſtinus.& diſtingue, prout no.ff.mã.l.Papinianus. ff.de ſol.Stichũ.Quòd ſi ſunt plures fideiuſſores, ceſſio facienda eſt pro parte, & non inſolidum, vt no.Azo in Summa in tit.de fideiuſſor.§ ꝯuentus.Sed pone, A.fideiuſſor B.fuit pro huiuſmodi fideiuſſione condemnatus T.ad decem: nunc T.conuenit ipſum A.actione iudicati pro illis decẽ: ille vero opponit exceptionem cedendarum actionum, nunquid poteſt? Reſpon.ſic, vt ff.
e de fideiu.fideiuſſor.§.fi.[e] Item pone, venditor poſt venditionem acquiſiuit aliquam exceptionem: nũquid emptor poterit uti ea? Dicunt quidam, quod non, vt not ff.de hæred.vel act.ven.l.emptori.Sed illud locum habet in actione: vnde in exceptione dic quod ſic, vt ff.de reb.eorum.qui ſub tu.illicite.de hoc not.ff.de
24 petit.hæredi.nec vllam.§.pe.¶† Quid ſi creditor conſenſit venditioni pignoris? dic, ꝙ acquiſita eſt exceptio cedendarũ actionum fideiuſſori, vt in procuratore in rem ſuam conſtituto: alias dixi.¶ Et nota præmiſſa beneficia locum habere, niſi eis fuerit renunciatum: quod fieri poteſt, vt ſupra dixi: & tunc non poſſunt deſiderari, vt 7.q.j.quam periculoſum extra.de reg.& trãſeunt. ad relig.ad apoſtolicam.Item quære hic, vt infra de oblig.& ſol.
25 §.j.ver.illud etiam quæritur.¶† Sunt & alia beneficia, quib.quotidie in inſtrumentis renunciat, & eis renunciari poteſt: puta Cõdictio indebiti: quia ſi quis ſoluerit, quod ſoluere nõ tenebatur, ideo repetere poteſt, vt C.& ff.de condi.indeb.per totũ.¶ Item condictio ſine cauſa, quæ dicit, quod obligatus ſine cauſa vel ex iniuſta, non tenetur, vt C.& ff.de condi.ſine cauſa.¶ Item Actio in factum, quę competit ex varijs figuris cauſarum, de qua ſupra de act.ſeu pet.§.2.verſ.rurſus.& ſeq.¶ Item exceptio doli mali, ſcilicet cum quis aſſerit ſe dolo & caliditate alicuius ad aliquid inductum: & huic exceptioni ob dolum præteritum renunciari poteſt, vt ff.de doli except.& C.& ff.de dolo malo, per totum. ¶ Item beneficium conditionis incerti, quod locũ habet, cum hæres rogatus eſt mihi reſtituere hæreditatem, vel partem eius: ſeu quando ſum ei ſubſtitutus in eo caſu, ſi contingat eum decedere ſine liberis: & hoc incertum conditionis ei remittere & renunciare poſſum, C.de pac.l.j.& l.cum proponas.j & C.de trãſa. de fideicommiſſo.& dic, vt infra de empt.& ven.§.3.ver.ſi autẽ.
f & extra de teſta.Raynutius.[f] ¶ Item beneficium iuris hypothecarum: quod competit vxori in bonis viri, quia omnia bona viri ſunt ei tacite pro dote obligata: & huic poteſt ipſa renunciare tã viro, quam cõtrahentibus, certificata tamen de ipſo, C.de pac. con.tam ſuper do.l.fi.ext.de pign.ex literis.ad fi.& ſ̃ verſi.ceſſat autem.& dic vt in præ.§.3.ver.ſed & ſi.& ver.j.& ſeq.& ſ̃.verſic. ſed pone.¶ Item etiam beneficium iuris hypothecarum, quod cõpetit creditorij, cui bona ſui debitoris ſunt expreſſe, vel tacite obligata, C.de pig.l.2.quæ res pig.oblig.poſ.l.fi.¶ Item beneficium Velleiani ſenatuſconſulti: de quo ſupra uerſic.ius vero publicum auctoritate.¶ Item mater, vel auia recipientes tutelam filij, vel nepotis, renũciant ſecũdis nuptijs & Velleiano.ut C.quã-
g do mulier tut.offi.fun.poteſt, auten.matri.[g] Item generaliter renunciari conſueuit omni legum auxilio: quæ renunciatio parũ
h valet,[h] licet lex eam ponat, C.quando mulier tut.offi.fun.l.fin.[i]
i ¶† Sunt etiam & alia beneficia, quibus poteſt, quo ad quid, renũ-
26 ciari, & quo ad quid, non.¶ Eſt enim beneficiũ redhibitoriæ, cõpetens ementi ignoranter rem morboſam, uel vitioſam poteſt nãque contra uenditorem agere intra ſex menſes utiles, ut red-
27 dat pretium, & rem recuperet.¶† Item eſt & beneficium, quod dicitur Quanto minoris: quod dicit, ut emẽs ignoranter animal uel rem uitioſam, poſſit agere intra annum utilem contra uenditorem, petendo illam partẽ pretij reddi ſibi, quam non dediſſet ſi uitium ſciuiſſet hæc probantur ff.de redhib.actio.ſciendum §.
k fi.& l.ſequen.[k] Et his beneficijs renunciare poteſt emptor, & renunciatio uenditori ignorãti morbum, uel vitium, prodeſt ſi autem ſciuit, & tacuit, nec emptorem certificauit, ratione doli ſui non ualet renunciatio, ff.eo.quæritur §.ſi uenditor.& §.ſequẽ. de hoc dic, ut infra de locat §.iam dicendum.ver ad euidentiam & de emp.& uen.§ nunc dicendum.verſi quid ſi uenditor.¶ Eſt etiam & beneficiũ feriarum, ne quis in eis in ius uocetur: de quo dic, ut ſupra de fer.§.nunc uideamus.¶ Sunt præterea & alia beneficia, quibus renunciari non poteſt, ut beneficiũ Macedoniani, de quo dixi ſupra uerſi.cui autem iuri.¶ Item beneficium reſtitutionis in integrum, quod competit minoribus ſui facilitate læſis, ut not.infra de in integ.reſtit.§ qualiter.uerſi ſed nunquid
28 minor.¶† Item beneficium, ut quis condemnetur in quantum facere poteſt, id eſt habita ratione ne egeat: quod competit marito & eius patri ab uxore conuento: & uxori & eius patri a uiro conuentæ: & patrono à liberto conuento: & ſocero à genero cõuento: & patri à filio, uel a filia conuento: & huic renunciari poteſt.hæc probantur in concord.quas habes ſupra de except.§ di-
29 cto.uerſi.hoc tamen fallit & § j.uerſic.anomalæ.¶† Item eſt beneficium, quod dicit, ne liber homo ob æs alienũ obligetur: cui renunciari non poteſt, quia hoc eſſet contrarium libertati, ut C. de act.& oblig.l.ob æs alienum.extra de pign.cap.2.cum ſuis cõ-
l cord.[l] Contrarium tamen faciunt Doctores Bonoñ. qui ſcholares, quibus pecuniam mutuant, faciunt prædictis legibus ob æs alienum ſpecialiter renunciare ut eos ualeãt detinere: & pro eis facit ff.de his quæ in frau cred.ait prætor.§.ſi debitorem.ubi dicit, quod debitorem meum fugientem mea auctoritate capere poſſum: ergo & per pactũ hic conueniri poteſt, ſicut alias, C.de pigno act.l.penulti.& de pigno.creditores: Sed dic, tale pactum nõ ualere in ſcholaribus, C.de patribus.qui fil.diſt.l.j.In ſcriptoribus autem ualere poteſt ſi conueniant, ut debeant in certo loco ſtare, uel ſcribere, quo caſu etiam in compedibus poterũt retineri.Et idem in obſidibus, ut extra de iureiur.ex reſcripto.pro-
m pter conſuetudinem generalem, ſecundum Vber.[m] ¶† Item ex-
30 ceptio non numeratæ pecuniæ, ſiue non traditæ, uel redhibitæ rei, quandoque competit intra duos annos, quandoq; intra 30. dies, aliqñ intra annum, aliquando intra tres menſes. Si enim debitor

ADDITIONES.

a Iubemus. ¶ Ibi vide eum in vlti.q. vbi in fi. auctorem vocat corniculam
b Mulier. ¶ In meis voluminibus finitur hic dictum Alber.Gal.
c Hypothecæ. ¶ Vide ſupra de ceſsio.actionum.§.j.ante fi.verſ.ſed pone.& duo ver.ſeq.fuerunt etiam Alb.Gal.ſaluo.quod ſtatim dicam.
d Etiam ante. ¶ Alb Gal.dixit poſt: & hoc magis conuenit legi: ſed auctor voluit facere ſecundum Vbert. hic, de illo poſt: vel forte prius fecerat illum.
e §.fi. ¶ Quatuor ſunt ibi leges, quę ſic incipiunt, ex quibus vna ſola habet §.& illa non facit.veritas eſt, ꝙ lex allegata ſ̃.verſi.põt hoc probat, & §.ibi nominatus eſt etiam vlterius: & vide, quod ibi dixi.
f Raynutius. ¶ Et ibi not.ante fi.3 glo. vt not.ſ̃.eo.§.ver.quid ſi quis in ſecũda ſolutione.
g Matri. ¶ De nup.Dic, vt ibi in auth.ſacramenta.Item ſunt & alia quædam vt patet infra.de ſolu.§.j.verſicu.porro.in fin.& in alijs formis, ut in eod.§. litis.& verſi.2.
h Valet.Dixit Vber.ꝙ valet ad excludendum tertium teſtem, quem requirit l.antiquam.C.ad Velle.
i L.fi. ¶ Per hoc poteſt idem dici, cum renunciatur in genere beneficio ſtatutorum: ſi uero in ſpecie, ſit locus diſtinctioni poſitæ ſupra ver.item iuri publico.de hoc Gui.de Suz.in quęſtione ſtatutorum.2.
k L.ſeq. ¶ Quod dixi, vide de ſimo.licet Heli.ſuper gl.ſic ſ̃.
l Suis concor. ¶ Formam libelli ꝯtra creditorem in hoc caſu vide ĩ.de pig. § j.ad fi.ver.item ob æs.
m Secundum Vber. ¶ Quod dictum eſt de ſcriptoribus, not.per Accur.ff.de no.oper.nunc.l.ſtipulatio.§.ſiue autem in j.glo.quæ dicit, quod ſicut ibi publica vtilitas, quæ lęderetur ex contemptu edicti prætoris, inducit, ꝙ quis præciſè cogitur ad factum, ſic & hoc caſu turbaretur publica vtilitas, ſtudium ſcilicet: & dicit omnes Doctores Bonoñ. reſidentes in hoc cõcordaſſe.Vnde Dyn.ibi dicebat pro glo.quod non erat ibi inuenire maiorem rationem, quam de ſcriptore, dicens, quod licet ibi pareat edicto, præciſè tamen compellitur ad demoliendum: inducit etiam pro glo.ff.de procu.ſed & hæ.§.præter.cui concor.cle.de procu.c.1.inducit etiam ff.quod me.cau. ſi cum exceptione.§.ſed & ſi quis.in fi.cui concor.de iureiuran. Quintauallis.& capit.venientes.in fi.Ipſe tamen tenet contrarium in ſcriptore parato ſoluere verum intereſſe: quod eſt regulare in quocunque, qui tenetur ad factum, ff.de re iudic.ſi quis ab alio.§.fin.etiam ſi factum conſiſtat in operis ff.de uerbo.obligat.in ſtipulationibus.§.operarum.inducit etiam præd.l. ob æs.Et quia ſtare in careere, eſt quædam ſpecies ſeruitutis, ff.de lib.ho. exhib.l.2.ad id.ff.de condit & demonſt.l.Titio.§.Titia.de hoc etiam quãdoque aliquid dixit in alia.§.eleganter.ff.ſolu.matr.Ad §.illum reſpondet, quod ibi non cogitur ſuis manibus demoliri, ſed præſtare patientiam & impenſas. Item ibi actio ex ſtipulatu ſubrogata in locum actionis in factũ quæ datur ex eo edicto ad demoliendum illius naturam ſequitur, ff.ſi quis cautio.ſi eum.§.qui iniuriarum.Temperat tamen hoc dictum dicens, gloſ. ſecundum quoſdam locum habere poſſe, quando eſſet electa perſonæ induſtria, ff.de ſolu.inter artifices.& extra de off.deleg.c.vlti.§.2.alias ſtabitur regulæ, de qua ſupra.Et ſi de electione dubitatur, prę ſumetur electa induſtria, ff.de leg.3.fideicommiſſa.§.ſi.Concurrit cum his materia, qua quæritur, an quis renunciare poſsit beneficio ceſsionis bonorum, de quo C.qui bo.ced.poſ.l.j.ubi plene Cyn.tractat hanc quæſtionem, ponens ad literam conſilium Iaco.de Are.ſuper hoc datum in Vrbe: & tenet, quod ſi per pactum in contractu fiat renunciatio, ualet: alias non: ibi uide.
ADDE, quòd Federic.conſilio.9.idem tenet, ſi pactum eſt iuramento firmatum.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

debitor confitetur ſe mutuo pecuniam accepiſſe, quam in veritate non recepit, poteſt opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ, intra duos annos à die cōfeſſionis factæ: creditor vero, qui confeſſus eſt ſub ſpe futuræ numerationis creditum ſuum recepiſſe à debitore, habet exceptionem nō numeratæ pecuniæ, intra 30 dies, C.de non num.pec.l.in contractibus.reſpon.j in fin. & §.ſuper cęteris.& Inſt.de literar.obl.in fi.Quid ſi renuncietur?
31 dic, vt j.de oblig.& ſol.§.j.verſic j.ad fin.¶ † Sed & marito, qui confeſſus eſt ſub ſpe futuræ numerationis ſe dotem accepiſſe, cō petit exceptio non numeratæ dotis intra annum poſt ſolutum matrimonium: & hoc, ſi matrimonium durauit minus duobus annis: ſi vero durauit plus biennio, ſed minus decennio, tunc intra tres menſes eſt proponenda, C.de dote cau.& non nu.l.final. & authen.quod locum.Nec renunciatio obeſt, quominus intra dicta tempora agi poſſit.In hoc tamen prodeſt, quia renūciatio transfert onus probandi in renunciatorem. De his exceptionib. not.ſupra de excep.§.j.ver.anomalæ.& ſupra d ver.quid ſi pro-
32 curator.& ſequent.¶ † Item eſt & beneficium, ſeu priuilegium fori: nam reus debet conueniri coram iudice ſuo, iuxta regulam Actor forum rei ſequi debet: & huic priuilegio ſolo pacto renūciari non poteſt, ſecundum quoſdam: imo ad hoc, vt reus poſſit coram non ſuo iudice conueniri, promittet ſe ſoluturum vbi
a cunque fuerit ab eo petitum:ᵃ clericus autem non poteſt priuilegio fori ſui renunciare: quæ dic, ut ſupra de compet.iudic.adi §. 1.verſicul.22.& ſequent.Eſt etiam beneficium fori, quod competit ſcholaribus, quod dic, ut ſupra de reo, verſicul. item cle-
33 ricus.& verſicul.item ſcholaris.¶ † Vltimo not.illud, quod in Romana curia frequentatur: nam aliquo prælato, ſeu alio mutuo pecuniam recipiente, fit ſuper hoc contractu publicum inſtrumentum: poſtmodum vero contrahentes accedunt ad aliquem auditorum, coram quo creditor petit ſibi ſatisfieri de debito, prout in ipſo inſtrumento continetur: & is, qui recipit mutuum, confitetur id coram eo, ſupponens ſe iuriſdictioni ipſius, ita quod, niſi ſtatuto tempore ſoluerit, in eum ſententiam excō municationis ferat, & aliter procedat, prout conuentum fuerit inter partes, quæ ſubmiſſio videtur approbari à iure: ut extra de
b offic.delega. P.& G. ᵇ extra de electio.cum dilecti.ad fi.& 1.q.7. quoties.Tamen videtur reprobari extra de foro compe ſign fi caſti.licet poſſit defendi, quia exiſtentes in curia, ſubſunt iuriſdictioni auditorum: quare ſe eis ſubmittere poſſunt. Super hoc ergo ſic conficitur inſtrumentum:

¶ FORMA. Vniuerſis, &c. talis auditor ſalutem in domino. Nouerit vniuerſitas ueſtra, quod conſtitutis in præſentia noſtra P. & G. idem G. petijt ſibi ſententialiter condemnari dictum P. in centum libras, in quibus tenebatur eidem, prout patet per publicum inſtrumentum manu talis notarij confectum: proteſtans etiam de expenſis, damnis & intereſſe. Vel dic: Idem P. petitionem obtulit in hæc uerba, Coram, &c. dictus uero G. uolens bonam fidem agnoſcere, & nolens ſumptibus & litibus ina-
c niter ſe grauare, litem conteſtando, ᶜ confeſſus fuit in iudicio coram nobis, petita uera eſſe, & ſe ad præmiſſa teneri: ſed cum tūc ſoluere non poſſet, obtulit & promiſit ſe talibus, loco & tempore dicto P. uel eius nuncio hoc inſtrumentum reſtituenti, integre dictum debitum ſoluturum. Nos igitur auditis & intelectis confeſſione & proteſtatione prædictis in iudicio habitis coram nobis, uiſo quoque ipſius debiti publico inſtrumento, Chriſti nomine inuocato, de conſenſu & uoluntate expreſſa dictorum P. & G. qui ſe mihi ſponte, noſtroque iudicio ſubmiſerunt, eis præſentibus & ſententiam poſtulantibus in his ſcriptis dictum G. ad ſolutionem dictæ pecuniæ faciendam, & eidem P. uel eius nuncio ſententialiter condemnamus: præcipientes eidem G. ut ipſi P. ſeu nuncio hoc præſens inſtrumentum reſtituenti dictis loco & termino integre ſatisfaciat de pecunia memorata. Nos enim exnunc trina monitione pręmiſſa in ipſum G. eius accedente conſenſu expreſſo, in his ſcriptis excommunicationis ſententiam proferimus, ſi dictis & loco & termino ceſſauerit in ſolutione præfata, uel aliquo præmiſſorum: & ſi in dicta ſolutione ceſſauerit, damus de conſenſu & uoluntate dicti G. liberam poteſtatem eidem P. quod ex tunc ſua auctoritate, ſine alia monitione, uel alterius licentia cum poſſit, ubi & quando ſibi uidebitur, tamdiu facere excommunicatum publice pronunciari, quouſque dictus G. plene ſatiſfecerit eidem: quæ omnia & ſingula dictus G. acceptauit, & approbauit, & promiſit ſolenniter ſe ea obſeruaturum, & in nullo contra uenturum ſub debito corporaliter præſtiti ſacramenti, promittens quod non appellabit, nec ullam exceptionem proponet. Item quod non opponet dictam ſententiam ante terminum ſolutioni præſtitum fore prolatam: in cuius rei teſtimonium, &c.¶ Forma uero mandati ad mutuū in curia contrahendum, & ad ſe iuriſdictioni alicuius iudicis ſupponendum, not.ſupra de procur.§.ratione formæ uerſicul.qualiter autem.

ADDITIONES.

a Petitum. ¶ Vber.de Bob.ponebat plenius, ſcilicet quod renūciet fori priuilegio, & quod poſsit coram quocunq; iudice cōueniri, & conſtituat ſe ſoluturum quocunq; loco, quo debitum fuerit, ab ipſo petitum, nō oppoſita exceptione fori: alleg.ff de eo, q cer.loc.l.j.de actio.& oblig.cōtiſſe.de bon. auctor.iud.poſ.l.j.Dicit etiam, q pactum renunciationis, de quo ſupra, licet poſsit conueniri, obligat tamen ad intereſſe, ff.de re iudi.ſi quis ab alio, in fine, & de uerb.obli cum ſtipulatus.in fi.

b P.& G. ¶ Hæc decr.faceret contra, ſi diceretur, auditores habere delegatam: de quo no.in cle.de reſcr.auditor.in j.gl.vide j.de libel.concep.§.iam nunc videndum.ver.quid ſi fueris.

c Litem conteſtando. ¶ Hoc ponitur, ne procedat diffinitiua: & vide infra de ſententia, §.2.ver.eſt quoque.& quod ibi dicam.

ADDITIONES NOVAE.

* Circa materiam renunciationis, vide gl.in l.ſi minor.quod met.cau.quam tamen gl.Bal.ibi reprobat.& an renunciatio det titulum.Bal.in l. de tutela de in integ.reſti.C.

Nota quod aliud eſt confiteri, & aliud renunciare, l.ſi cum maior.de pe. hæred.per Bal.

Nota q partes non poſſunt renunciare ſolennibus in vero iudicio, ſed in compromiſſo ſic.Hoc.in c.de cauſis.de offi.deleg.

An renunciatio & concluſio in cauſa ſint idem, Io.An.in c.fi.de in integ. reſti.dicit q ſic.Bal.in auth.iubemus.C.de iud.Arch.in c.ſi aduerſus. de in integ.reſti.lib.6.

Quid ſi actor renunciat inſtantiæ litis abſente aduerſario, an talis renūciatio proſit aduerſario, no.in l.poſt quam liti.C.de pac.per Bart.Bal.Iac. But.& domi.Segnorolum.

Quid operentur verba poſita in inſtrumentis per notarios qui dicūt, ita lis renunciauit omni iuri quod habet, vel habere pōt, vel ſperat.Bart. in l.ſi vxori.§.diuus.de adul.

Quid ſi aliquis remiſit omne ius q habet ꝯ me, an valeat remiſsio ēt de eo de quo non eſt cogitatum.nec fuit certioratus: q eſſet neceſſe.vt in auth. quomodo opor.epiſcop.§.dum ex frequenti.dic quod bene valet, per l.Lucius.§.fi.cum gl.fi.de pac.

An poſt concluſionem cauſæ admittat exceptio vel allegatio facti? Spec. no.hic: pro quo fac.q no.Arch.in c.fin.de in inte.reſti.lib.6. Ibidem Ioan. And.in Nouella.Bal.in auth.qui ſemel.C.de proba.

Super Rub.C.de pactis, ſi mulier prohibetur ꝯhere ſine licentia propinquorum ſuorū, non intelligitur prohibita ſimplex renunciatio: quia aliud eſt renunciare, aliud eſt ꝯhere.fac.Bar.& Albric.in l.iubemus. ad Velleia: & Bar.in Auth.ſi qua mulier.eo.ti.fac.Albr.& Bal.in l.ſi vnus.§. pactus ne peteret.ff.de pac.cum ibi not.

Nota q in cauſa ꝯcludit per renunciationē vtriuſq; partis & renūciantis & ꝯſentientis q in cauſa vlterius non procedat, & aliquid nō producat, in c.paſtoralis.de cauſa poſſ.& propri.Io.An.in c.fi.de reſti.in inte.lib.6. in Nouella.& nota q partib.præſentib.ꝯcludit per renunciationē: ſed altera parte abſente, tunc ꝯcludit qn̄ diſceptationis via penitus impeditur, ita q nihil reſtat niſi ferre ſententiam, l.ꝗuis.de adult. Itē nota q inquiſitus pōt ꝯcludere in cauſa inquiſitionis renunciando productionib. & allegationib. Contrariū no.in l.pactū inter hæredem.de pact. ſed ibi renūciabat liquidæ defenſioni: q fieri pōt, l.j.§.ſi quis vltro.de quæſt.& l.non tantum. ff.de appel.Item aliud eſt nominatim renūciare tali defenſioni, aliud eſt ꝯcludere ſuo iure in cā ſeu ſuo ordine.Nota tū q iudici non ꝯcludit, quia nō pōt renūciare: tū loco ꝯcluſionis eſt q nihil reſtet niſi ferre ſententiā. fac. c. cum Iohan.heremita.de fid.inſtru.& l.2 de furib.balnearijs.facit etiā quod no. in l.fi.ff.de ferijs.& auth.Iubemus.de iudi Et an procurator poſsit renūciare & concludere, Inno.in c.paſtoralis.de cauſa poſſ.& prop.& c.fi.de reſtit. in integ.lib.6.

* An quis poſsit renunciare, vt non poſsit probare niſi per inſtrumēta, Bal. in authen.iubemus.de iudicijs.& glo.in autheutic.ut matres debitrices.§. quia vero.

Nota q concluſio cauſæ principalis non extenditur ad cauſam appellationis, Inn.in c.cum veniſſet.

An procurator poſsit renunciare exceptionib.dilatorijs vel peremptorijs.Inn.in c.cum olim.de off.deleg.

An procurator poſsit concludere in cauſa, no.in c.paſtoralis.& in c. fin. de in integ.reſti.lib.6.

In c.expoſita.de arb.dicit Inn.q ſi preſbyter vellet non poſſet renunciare nec dimittere ius eccleſiæ, 12.q.2.ſine excep.ēt ſi iuramentum interueniſſet, vt c.ſicut ex literis.extr de iureiu.

An renūcians omni iuris beneficio, intelligat renūciare beneficio ſtatutorum.Bal.q non, in l.ſed & ſi quis.§.quintum.ſi quis caut.fac.l.j.ſi quis in ius voc.non ier.

Nota q non ſufficit renūciatio generalis, imo debet eſſe ſpecialis, no.in l.j.in fi.ſi quis in ius voca.non ie.& dicto §.quintum.ſi quis cautio.& C. ad Velleia.l.2 per Bal.l.pacta nouiſsima.C.de pac.per eundem.

Nota q legi annullanti ipſo iure ꝯctum nō pōt renūciari, itē nec legi diſponenti negatiuè, l.ꝯuenire.de pac.dotal.& l.j..C.ne fideiuſ. dot. dent Itē legi iubēti aliquid ſimile per pactū nō pōt renūciari, l.paciſci.ff.de pac.Itē vide gl.in l.inter pactū.Defenſioni non pōt renūciari: ſed delationi bn̄ pōt renunciari, eo.tit.& tūc nō vr̄ renunciare defenſioni.notat gl in l.j.ff. de furib.baln.& hoc in pūcto iuris ſed in pūcto facti ſecus.de hoc p Bal.in l.pactū inter. Itē legi ꝓhibēti & puniēti nō pōt renuciari, in Auth. ſed hodie. de acti.& obli.Itē legib.prohibitorijs non pōt renunciari, l j.C.ne fideiuſſ. dot.den.Circa quod dicit Bal.in auth.generaliter: de epiſc.& cle. vbi dicit q iurib. ſeu legibus prohibitorijs quæ diriguntur ad perſonā iudicis in fauorem partiū bene pōt renunciari: ſecus ſi dirigantur parti: & ſic intelligit dictā Aut.Item contra legem pœnalem vel quaſi non licet paciſci. Bal. in l.conſenſu.de repud.Quod ſi aliquis facit pacem cum bannito, non poteſt

renunciare

renunciare legi de non offendendo eum Bar. vbi ſ. Bal. no. aliquid in l. 2. C. de reſcin. ven. Bal. in l. j. §. fi. de temp. app. & quod no. Bal. & Bar. in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pac.

In cap. ex literis. de tranſactio. dicit Hoſtien. quod ſi aliquis ſcribatur in inſtrumento venditionis videtur renunciare iuri ſuo. ratio quia in venditione obligantur perſonæ non res: ſecus in obligatione realis: quia tunc obligantur res & non perſonæ, & per conſequens qui ſe ſubſcribit, non videtur conſentire, nec iuri ſuo renunciare. de hoc in c. nonne. de præſumpt.

In l. diem proferre. §. ſi heredis. de arb. nota q̃ ius offerẽdi trãſit ad hęre dẽ. & per hoc ſoluit qõ. Quidam patet deceſſit de relictis filijs maſculis, & vna fœmina quæ fœmina remiſit oẽ ius q̃ habebat in hæreditate patris, ſub ꝓditione ſi fratres ſui darent ſibi certã partem, quæ ſibi faceret: & promiſit & iurauit nihil petere de hæreditate patris: modo ipſi fratres ipſis viuentibus, non aſſignarunt eidem, ſed hæredes eorum uolunt aſſignare ei. Quæritur quid iuris. & terminatum fuit quòd ſic, per iſtum §. & per l. ſi prædio. de in diem adiectione & per l. veteris. de contrah. & commit. ſti. ſed male fuit terminatũ: quia iſta remiſsio fuit conditionalis, ſi fratres aſsignarent partem, quæ non poteſt impleri per hæredem, l. à teſtatore. de condi. & demon. ſecundum Cynum in l. ſi plures. de conditio. inſer. C. ſed q̃ illa ſententia fuerit bene lata. fac. q̃ illa remiſsio fuit ex cauſa onerosa: ubi cõditio tranſit ad hæredem, l. 2. de pac. inter emp. & vendit.

In l. cum hi. in prin. de tranſ. nota q̃ ſi teſtator facit uxorem ſuam maſſariam & vſufructuariã, q̃ tali iuri non põt renũciare niſi prætor interueniat idem in filia q̃ pater voluit habere recurſum ad domũ fratrum, & cum dote ſua eſſe contentam iuſsit. tali iuri renũciari non poteſt, niſi prætor interueniat: etiam ſi ipſa iuret: quia defendi poteſt tale iuramentum non valere. Bald. ubi ſ.

An poſsit renunciari inſinuationi in donatione fienda, not. in l. illud. C. de ſacroſan. eccle.

Aliquis conſtituit procuratorem ad fideiubendũ pro aliquo: iſte fideiuſſor renunciauit beneficio de fideiuſſoria. an talis renunciatio teneat. Bart. in l. ſi fraudator. de his quæ in fraudem creditorum. & l. ſi quis delegauerit. de nouationib.

In l. ſi quis in conſcribendo. de pactis. pone aliqs renunciauit exceptionibus præſentibus & futuris, & poſt. a quæſuit ſibi aliquã exceptionẽ an poſsit ipſam opponere, non obſtante dicta renunciatione. de hoc plene per Cynum in l. ſi quis in conſcribendo. de epiſc. clc.

In l. fi. ff. de ſol. Bar. quærit. an iuri quæſito ex cõctu, poſsit renũciari in præiudiciũ creditorũ ſuorũ, vel iuri quæſito ex vltima voluntate. 1 tẽ quid de iure quæſito per ſtatutum. fac. l. ſi abſentis. ſi cer. pet. per Bal. in l. qui autẽ. §. apud Labeonem. ff. quæ in fraud. credit. ſi.

An vxor poſsit renunciare iuri hypotheca. in bonis mariti ſui, Bar. in l. §. in ſumma. quar. re. ac. non dat.

An appellans poſsit renũciare appellationi, Bal. in l. poſtquam liti. C. de pac. dicit q̃ In. in c. ex parte. ext. de reſc. tenet q̃ nõ. quãdo appellans deſiſtit appellationi. itẽ Bal. in l. j. de pactis dicit in iudicio põt renũciari appellationi factæ. ſic intelligo l. ſi. de temp. app. & qd no. in l. ne in arbitris. C. de arb. & l. poſtq̃ liti. C. de pac. ſed in cõctu non põt renunciari appellationi, niſi per viam pacti de non appellando, non per viam ſimplicis renunciationis quod not. Bald.

An proteſtationi factę in iudicio poſsit per proteſtantem renũciari, Bal. in l. poſtq̃ liti. dicit q̃ In. in c præſentium. de teſti. dicit q̃ non, qñ proteſtatio poteſt vtramque partem iuuare: & ſic proteſtatio proteſtanti nocet, l. ſi. ff. pro dereli.

An quis poſsit renũciare reſcripto à ſe impetrato. Bal. in l. poſt quã liti. dicit aut illud reſcriptũ aliquid cõtinet pp q̃ aliquod ius quæritur præter inſtantiã, & non poteſt renunciare in præiudicium aduerſarij. ff. eo. tit. i. fi. & Inn. in c. ex inquiſitione. de reſti. ſpo.

An quis poſsit renũciare dilationi petẽti, Bal. in dicta l. poſtq̃ liti. dicit q̃ ſic quo ad ſe, nõ quo ad aduerſariũ, q̃ gaudet eadẽ dilatione, l. poſt mortẽ §. fi. de bon. poſ. ſ. tab. Cy. & Bal. in l. petendæ. C. de tẽp. in int. reſt. pe. dicunt p̃riũ, per l. ſi iudex. ff. de mino. Bal. tenet p̃rium in eo qui meruit dilationem a iure cõi, ſed in eo qui meruit dilationẽ a iure ſpeciali per beneficiũ reſtitutionis in integrum, tunc dictũ Bar. rationabile eſt: quia ius ſingulare eſt ꝓbatum pro ſingulari fauore. ſed iure cõi attendit æqualitas in iudicijs Bal.

Quando dicatur concluſum in cauſa Bal. in l. nec cauſas. de app. Archi. in c. ſi. de reſt. in integ. lib. 6.

An poſt quam eſt concluſum in cauſa poſsint produci iura. Bal. vbi ſ. In no. in c. paſtoralis. de cauſ. poſſ. & prop.

Nota q̃ Iac. de Bel. in auth. vt cum de app. cog. §. ſi vero. & in auth. de teſti. § q. a vero. dicit q̃ iud. ces ante ſententiam debent facere concludi in cauſa & allegationibus renunciare. quod nota.

Circa renũciationẽ vide quod no. Bal. in l. j. ſi quis cauti. & Bal. in l. ſi q̃s in ius voca. non ier. & l. ſed & ſi quis. §. quintũ. ſi quis cauti. & Bal. in l. pactũ C. de collat.

Nota q̃ licet quis renunciet liti & cauſæ nõ propterea renunciat dominio, Bal. ſecun. Bar. in l. ſi pro fundo. in fi. C. de tranſac.

Quod communiter in ſecularibus foris non ſit concluſio, ſed in eccleſiaſticis ſit per partes. glo. in Clemen. ſæpe. de verbo. ſignifica. ſuper verſiculo concluſione.

¶ Bald. de Renunciatione & Concluſione.

¶ SVPER iure futuro non cadit mera renunciatio, ſed pactum: quia mera renũciatio ſumit vires a ſolo renũciante: & eſt priuatio, quam habitus præcedere debet, & fit per verba de præſ: ſed pactũ obligationẽ ꝓtinet, & fit per verba futuri temporis. de hoc not. in l. 1. C. de pac. uide ꝑ. eo. §. Titius. ¶ Poſt concluſionem nulla admittit exceptio, vel allegatio partis. verſi. & G. ¶ Eo ipſo, q̃ allegationibus, & diſputationibus eſt renunciatum, videtur eſſe concluſum. ver. & not. q̃ G. vide c. fin. de reſtitu. in integ. in Nouella. li. 6. ¶ Concluſio in cauſa principali non officit in cauſa appellationis, quia impoſſibilis eſt concluſio in futuro iudicio, ver. hoc aũt. ¶ An valeat generalis renũciatio, Omnib. exceptis dilatoriis, ſine alia ſpecialiori ſpecificatione, an vero nomina exceptionũ dicẽda ſunt? ver. pone ergo. G. Tutius eſt pactum opponi, q̃ merã renũciationẽ, ſm Vber. vide ſ. eo. §. 1. Quid in verbis legitimis ſ dic, vt l. 1. ff. q̃ vi, au clam, & C. de adul. l. ita pudor. p Cy. ¶ An poſsit renunciari exceptionibus competituris ſ & videtur: q̃ nõ ſola renunciatione, ſed pacto ſic: vt no. ff. de reg. iur. l. qui poteſt. §. q̃ d. ver. quid ſi quis. G. non diſtinguit an exceptio ſit honeſta, vel non, ſicut alibi diſtinguitur. ff. de man. l. ſi fideiuſſor. §. quædam. Cui autẽ iuri renunciari poſſit, no. plene in ver. cui autẽ. G. ¶ Differentia eſt inter ius cõſtitutionis, & ius partis. Si eſt ius ꝓſtitutionis, tũc aut continet certam formam in actibus hominũ, & non poteſt ei renunciari, vt ff. de le. 2. l. codicillis §. fi. & hoc ſi ſit formalis ſolennitas: ſecus ſi beneficium, C. de teſt. l. non dubium. §. 1. Si ergo eſt beneficium aut cõceditur perſonę inhabili & poteſt renunciari: C. quando mul. tu. off. fun. po. l. 2. & in auth. matri & auiæ, niſi lex procedat p hibendo & annullando: quia tũc non ꝓt renunciari, C. ne fideiuſ. do. den. l. 1. C. ad Velle. auth. ſi qua mulier. per Cy Si uero ſit odioſum, & ius ſtatutũ in odiũ, tunc non tenẽt renunciatio, vt no. ff. ad Macedon. l. tamet ſi Bald. ¶ An autem in contractibus poſsit renunciari probationi teſtium, vt not. in authenti. vt ſine prohib. ma. debit. §. qui vero. Collat. 7. vide ſ. de proba. §. licet. ¶ Quatuor ſunt beneficia, quibus communiter renunciatur in inſtrumentis. ſcilicet beneficium epiſtolæ diui Adriani, quod conceditur fideiuſſoribus: mandatoribus: & conſtitutoribus: & ꝓtutoribus: ad exemplũ prædictorũ in hoc bñficio diuiditur actio inter eos, qui ſunt ſoluẽdo & ꝓſentes. ¶ Secũdũ beneficiũ eſt nouæ ꝓtutionis de fideiuſſoribus: q̃ eſt, vt prius excutiatur reus q̃ fideiuſſor, vel quaſi fideiuſſor: q̃ onus ſuſcepit alterius ex diſpoſitione legali, ff. commo. l. vnde quærit. ¶ Tertium beneficiũ, eſt nouæ cõſtitutionis de duobus reis: per qd beneficium diuiditur actio inter reos principales: qui ſunt præſentes & ſoluendo: hoc eſt introductũ, ad inſtar beneficii epiſtolę diui Adriani: & duo rei principales videntur ad inuicẽ quaſi fideiubere, ff. ad Vellei l. vir vxori. §. fi. Iſti ergo correi principaliter in ſolidũ obligati habẽt bñficiũ diuiſionis, nõ tñ excuſſionis ¶ Quartũ eſt bñficiũ cedẽdarũ actionũ: q̃ petit oibus: q̃ obligati ſunt vna & eadẽ obligatione, itẽ cõpetit iuſto poſſeſſori quẽto hypothecaria: ff. qui potiores in pig. hab. l. mulier. & in hoc differt a iure offerendi, quia ius offerendi competit etiam prædoni, ff. qui pot. in pig. hab. Paulus. §. qui pignore ſ. cus in beneficio cedendarum, argu. ff. de tute & rat. diſtra. l. j. §. nunc tractemus. ver. & quoniam. cum ſ. q. per G. ¶ Sed an iſtis beneficijs poteſt renũciari? Dic. q̃ ſic, vt no. ff. de pact. l. niſi. in aut. de fideiuſ. in princ. nemo ſi ꝓſumitur quiſquã renunciaſſe niſi appareat, vt no. ff de ver. obl l. ſciẽdum. ¶ Sed an valeat renunciatio, ſi renuncians non eſt certioratus de bñficio ſuo? q̃dã dicunt q̃ non: alij, quod ſic, ver. ceſſat autem. G. Tu dic q̃ quædã priuilegia præeuntur ꝓſonis, quæ ꝓſumuntur ius ciuile ignorare, vt in muliere & minore: & tunc exigit certioratio. oportet etenim, q̃ propriã vocẽ intelligat ille, q̃ renunciat: not. in d. l. ſciendum. & ff. de nouation l. doli malꝝ. Quædã conceduntur perſonis, quibus non conceditur ius ignorare, vt in beneficijs ceſſionis: & tunc non eſt neceſſaria certioratio: & ita concor. opin. Bald. Et nota, quòd prudenter facit tabellio, ſi dicit: Renũciauit beneficio Velleiani certificata à me notario de dicto beneficio, ibidem. G. ¶ Si vxor conſenſit cuidam alienationi: & cuidam non, & agit hypotheca contra illum, cui non accomodauit conſenſum, an repellit per exceptionẽ cedendarum? ver. ſed pone: emi. G. ¶ Iſta exceptio nõ dat iuſto poſſeſſori. niſi offerat debitum. aut ergo durat matrimonium, & non poteſt offerri, nec ceſsio peti. C. qui pot. in pigno. hab. cum tibi. per Iaco. & Cyn. Aut eſt matrimonij diſſolutum: & tunc mulier tenetur cedere perſonalem, nõ hypothecariã, ſi nõ haber. nam de perſonali loquiſt l. mulier. vnde p̃ poſſuere hypothecariam, ſi obſtat exceptio cedẽdarũ, C. ad Velle. l. iubemus. & au. h. ſiue. Bal. ¶ Valet pactũ, q̃ fideiſſor poſsit capere p̃ debito ꝓpſius creditorem, verſic. item eſt beneficium. G. Iſte tamen non tenebitur in carcere creditoris. ſed ducetur ad carcerem iudicis. Et Adde, quod not. ff. de neg. geſt. l. nam & ſeruus. Bald. & facit Lucę xij. c. & Matthæi xviij. cap. & vide Dy. ff. de lib. hom. ex hib. l. 1. & de furtis, l. interdum, §. qui furem. Bal. ¶ In curia vadunt partes poſt contractum ad auditorẽ domini Papę & cõfitetur reus debitum, & recipit p̃ceptum. & ſubmittit ſe iuriſdictioni, & ſententiis, omnia iſta valent: uerſi. vlt. no. G.

a ¶ De requiſitione conſilii.[a] Rubrica.

ADDITIO.

a E practicis autoribus nullus poſuit hanc rubr. præter Aegid. q̃ illam etiã aſſeſſoribus coniunxit, vide ſ. de aſſeſſore. & c. 25. ponit rub. de dando conſilio. Vber. de Bo. ſine rub. tractat de his, mihi chart. 8. & ipſius verba ſ. ſignabo. ¶ Io. de Deo pen. rub. 1. li. Cauil. formauit, quid agat, aduocatus actoris coram conſiliarijs. & in lib. Iud. 4. parte poſuit Rubri. de iuriſcõſultis, & ipſorum præmijs: & aliam de pœna fraudulenti conſiliarij.

SVMMARIVM.

1 *Iudice aſſeſſores cum quibus de cauſa deliberet, non habente, vel habente, ſed diſcordantes, qualiter prouidere poſsit.*
2 *Præmium recipere pro ſto conſilio licitum eſt.*
Iudex ſpernens conſilium, tenetur de cauſa laſa, vel male agitata.
3 *Partibus in eligendis conſiliarijs non cõcordantibus, qualiter index prouidere debeat.*
4 *Mere Legiſtæ an poſſint in cauſa mere canonica recuſari.*
5 *Conſiliarij electi debent fideliter, & pro vtraque parte conſulere.*
6 *Sententia de conſilio ſapientum pecunia corruptorum lata, non eſt defendenda.*
7 *Affectio dominatiõis: affinitatis, & familiaritatis, amor, timor, odiũ & auaritia, ſenſus & opiniones peruertũt: & intellectus humanos hebetãt*
8 *Clericis an potius credendum ſit, quam laicis, & qui poſſint in iudicio ad iurandum compelli.*
9 *Peritus an cogi poſsit in aliqua cauſa alicui conſulere.*
10 *Iudice poſt deliberationem cum peritis decedente, an ſucceſſor deb. at tale conſilium ſequi.*
11 *Abſolutio, vel condemnatio in iudicio, qualiter & quibus peractis ſit formanda.*

12 *Aduocatus niti debet, & honeste, vt sciat continentiam consilij peritorũ, vt ex hoc instruatur quid agendum sit.*
13 *Iudex sciens consilium, etiam peritorum, esse cõtra ius, an illud sequi debeat.*
14 *Ad officium iudicis spectat, multitudinem suspectorum refrænare.*
15 *Electio consiliariorum ad alicuius actus determinationẽ non seruatur in curia Romana.*

¶ Iudicantem oportet cuncta rimari.

QVoniam pertinet, auditis & in scriptis habitis allegationibus, conclusoq; legitime in negotio, q̃ iudex & deliberare & peritos consulere debet, qualiter pronunciandũ sit, extr. de consue. ad nostram. & 20 dist. de quib. 9 5. dist. esto & s̃. de aduoc. §. nunc tractemus uer habito igitur. & uer. porro. idcirco de consilijs & consiliarijs aliqua p-
a tractemus. a ¶ Nota ergo, quod concluso in negotio iudex recepto salario pro assessoribus uel cõsilio requirendo, ut s̃. de assess.
b §. salarium. b debet cum eis diligenter super negotio cõferre inspiciendo petitionem, iuxta quam sententia est formanda, ut extra de acc qualiter. 2 ad fi. & de simo. licet Heli. & positiones, & rñsiones, & si necesse sit, attestationes, & allegationes, & totum causæ processum, ut ex his assessores animum suum informent ad recte consulendum, iudex autem ad recte pronunciandũ, extra de renunciat. in præsentia 4. quæst. 3. §. item in criminali. Iudicantem enim oportet cuncta rimari, ut infra uer. proxi Quod si assessores discordent in dando consilium, tunc iudex tertiũ assumat, ut ext de offi. dele. suspicionis. Quod si malitiosè discor-
c dare se fingũt c ad sui exonerationem, & ne partiũ indignationẽ incurrant, ad hoc ut tertius assumatur, iudex eis p̃cipiat sub pena excommunicationis, ut ueritatem dicãt an p̃cordare possint? &
d si necesse fuerit, eos excõmunicet uel iurare cogantur. d Debent autem ipsi illi tertio suum salarium participare, ut s̃. de assess § sa-
1 larium uer. quid si. ¶ † Si uero non sit aliquis assessor in causa, cũ quo iudex deliberare ualeat, tunc secundum cõsuetudinem. Italię generalem, eligantur concorditer a partib. sapientes, qui examinent acta iudicij, ut s̃m eorum dictũ iudex pronunciet. Quã consuetudinem reprobo: quia & reprobatur in prædi. decret. ad
e nostram. e & multa enormia possunt p tales iudices committi. Melius est igitur, quod iudex ipse scrutetur diligenter acta negocii ad rerum ueritatem, & plena inquisitione discutiat, quã sic se exoneret ad dictum illorum, ut 30 q. 5. iudicantem oportet cuncta rimari. C. de iudic. l. iudices. & auth. ad hęc. ext. de offi delega. super quæstionum. § intentionis. ext de fi. instr. cum lo. prope fi.
2 & post super dubijs cum ceritis deliberet diligenter. ¶ † Vt autẽ tam generali consuetudini seruiamus, aliqua de præmissis consiliarijs inter seramus. Nota igitur ante omnia, q̃ licitum est pro iusto consilio præmium recipere: q̃ dic, ut s̃. de salar. §. sequitur. Plerunque tamen periti recipiunt pro iniusto. Itẽ iudex, qui sper
f nit consilium, f tenetur, si per imprudentiam, uel dolũ ledit causam, ff. de iu. filiusfamilias. Instit. de iniur. § j. ext. de cõsan. & affi. c. j. in fi. Punit etiam in æstimatione litis, extra de re iu. cum æterni. lib. 6. C. de pœ. iu. qui male iu l. j. & 2. Insti. de obli. quæ ex qua si malefic. in princip ff. de calum. l j. ff. de condict. ob tur. cau. l. 2. Secundum canones tamen iudex, cuius mala sententia reuocat, in quatuor casibus punitur, scilicet si propter odium, uel cupiditatem, uel gratiam, uel timorem pronũciauerit, ut 2. q. 6. hoc ẽt
3 placuit. ext. de re iu. cum æterni. lib. 6. ¶ † Scias igitur, quod si iuxta morem Italiæ partes in eligendis cõsiliarijs nequeant concor
g dare, g tũc iudex partibus præcipiet, ut certo termino ad hoc eis
h assignato h sibi dent in scriptis peritos, quos habent in aliquo loco suspectos, & quos recusant, 3. q. 5. qa suspecti. & p̃ sulo, q̃ ille
q dat suspectos, illorũ nomina faciat in scriptis redigi, ne iudex ex illis

vel assessor cogatur stare consilio, vel aliud sequi? de hoc j. versi. quid si iudex. j. & 2. ¶ Octauo, an consiliarius electus possit recusari? de quo j. versi. sed nunquid huiusmodi. ¶ Nono, qualiter consilium receptum debeat pronũciari: de hoc datur remissio, ver. porro huiusmodi. ¶ Decimo quæ pars salarium consulentium soluere debeat? de quo statim dicam. Item ꝑter infra scripta addi potest. ¶ Vndecimo, scilicet quam formam tenere deat consulens in consulendo: de quo j. ver. porro. ¶ Duodecimo, quid, si dolo, vel imprudentia male consulat: de quo in ver. consiliarij. ¶ Decimotertio quid si ad consilium corruptorum feratur sententia: de quo j. ver. quid ergo. ¶ Decimoquarto soluitur vna quæstio de loco committendi consilium, in versi. quid si est. ¶ Decimoquinto instruitur aduocatus, quid agat ante datum consilium, & quid post, ver. hos autem. & ver. tu autem. Vltimo tractat de consiliarijs ciuitatum.

b Salarium. ¶ Hic intrando decimum articulum summæ, petet, non procedere, quod ibi allegatur, f. salarium solui debere per victum, per l. properãdum. §. finautem. C. de iud. cum concor. cum non appareat solutionis tempore alicuius victoria, extra de dolo, finem. Quod autem vtraque pars soluat, facit ff. ne quid in loc. public. l. j. §. pen. C. de iur. calum. l. 2. in fi. de reb. cre. l. pen. §. his de præsentibus. & regula, quod omnes concord. de reg. iur. lib. 6. Quod soluat petẽs facit ff. ex quib. cau. in pos. ea. l. prætor. §. defendi. versic. de hoc. & de edend. prætor ait. in fin. cum l. sequen C. fin. reg. si quis. §. fin. de rescript. statutum. §. penultri. cum concor. lib. 6. Soluitur: ibi ponderandas consuetudines & statuta circa hoc: quib. cessantib. soluet petens, p vltima: neutro, vel vtroque petente, fiet solutio communiter, per iura secũda, & per decre. statutum. §. assessorem. lib. 6.

c Fingunt. ¶ Quod sæpe vidi fieri. vt dicit Aeg. cuius fuit iste ver.

d Cogantur. ¶ Fori secularis. Aeg. facit lex C. de his, qui ad ec. confu. præsenti. §. fane. de iur. calum. c. 2. in fi. lib. 6. Et per hunc modum soluitur: quia is articulus summæ de vno solo consultore qui dicit se dubitare, petit socium sibi dari: pro quo facit C. de rel. l. fina. de iu. eum quem temere. §. 1. Item iustæ deliberationes nulli sunt auferendæ, ff. ad trebel. sed & fi. §. plane. de iureiur. iusiurandum. & ad pecunias. in fi. extra de procu. dilectus. de dilat. c. j. vt vitetur anceps periurium, ff. rerum amot. Marcellus. de in litẽ iuran. videamus.

e Nostram. ¶ Solue, vt ibi no. in gl. 2.

f Consilium. ¶ Datum: vel loquitur de dando, scilicet quia non vult recipere consultorem, forte partibus id petentibus: & sic faceret ad secundum articulum summæ, qui tamen, secundum Gui. expeditus videtur, cum supra proxi. & infra prope fin. improbat consuetudinem de consiliarijs assumendis. Ad partem, quod assumere teneatur, inducuntur iura de habendo consilio. ff. de fund. instr. l. quæstum. in princ. de dam. infec. in ędibus. de dona. l. Aquilius Regulus. de bon. poss. in bonorum. C. de legi. humanum. vbi Gui. de Suz. tenet, quod sequitur, de inge. ma. 3. de fid. ei commiss. l. fina. de iure delib. l. final. de repud. l. dubium. 20. distinctio. de quibus. de offic. deleg. prudentiam. Soluitur ibi, quod suæ voluntati relinquatur, habere consilium: facit de rescript. statutum. §. assessorem. libr. 6. & si videt frustratorie peti, non debet concedere, ff. si cert. petat. l. quidam dicunt tamen, ibi Vbert. de Bob. tenuisse, iudicem vel assessorem peritum non teneri dare consultorem: alias, secundum eum, tenetur de iure & bona consuetudine. Si autem statutum haberet, quod omnes sententiæ ferrentur de consilio sapientum, certum est, consultorem assumi debere: alias sententia non valeret, secundum Rof. q. sua 45. alleg. ff. de re iu. l. 4. § condemnatum. C. de senten. & interloc. l. prolatam. idem Ol. in sua q. quę incipit, antiquum statutum. alleg. ff. de admi. tut quidam decedens. §. 1. & l. Titium & Mæuium. in prin. ne quid in flu publi. l. 1. §. quod autem. de alb. l. Pędius. in fi. de acquir. her. si quis mihi. §. pater. versi. si coram & quod ibi nota. & quod scripsi post Inno. de offic. deleg. & pro debilitate. in glo. putat Inno. idem Nico. Mat. in q. quam vide super regula, nullus ex consilio. li. 6. Sed sciendum est, quòd duæ quæstiones contra hoc terminari videntur per Lamber. de Ramp. & per Gui. de Suza. quorum vterque tenuit, Primus in q. quæ incipit, statutum est in villa. secundus mihi sub litera C. quod si statutum habet, quòd Potestas condemnationes facere teneatur de consilio quatuor hominum loci, quòd tenebit condemnatio facta non hominibus requisitis. tenet enim, quòd necessitas non arctabit ad requirendum. Vterque rationem reddit: quia illi non erant in officio cum Potestate, nec esse poterant eo loco. C. de assess. l. in consiliariis. ff. eo. ti. l. si eadem. ex qui. cau. maio. l. hi qui. & l. sequen. in princ. inducitur præ. l. quidam decedens. §. Papinianus. & gloss. quæ ibi incipit, quia sine matre, & eod. titul. Titium. § j cum gloss. quæ incipit, non arbitrio. Fatebatur vterque, quòd secus esset, cum duo essent ad vnum officium, quod vult l. præ. Titium. in principi. ibi, si administrationem Mæuio dedisset. & 4. glo. ipsius legis: sic etiam loquitur l. 1. ff. de exercit. §. si plures. cum sua gloss. Per prædicta apparet solutio contrarietatis, ponebat enim primus terminos in villa subiecta eptscopo, ita quod non ab hominibus villę, sed ab ipso habebat Potestas officium, & sic videretur in quacunque ciuitate, in qua regimen committeretur a maiore, & statuta fierent per ciues: Curiosus, qui se dilatare vellet in his, videat quæstionem prædictam Old. cuius in hoc dicto perplexitas per hęc breuia verba claresci.

g Concordare. ¶ Premittit illa Summa, quòd si statutum, vel consuetudo loci, dat certam formam circa habenda consilia, illa seruabitur: quibus nõ extantibus, procedet iudex, vt sequitur.

ADDE, quando iudex teneatur consilium admittere, & illud sequi Pau. de Cast. consilio octuagesimo septimo, per Ang. consili. 136. & 186. & melius 188. Bald. consilio 380. j. lib. Et an coram consultore sit instantia? & an consilium præsentatum extra tempus à statuto præfixum, a iudice tamen confirmatum, sit nullum, per eundem Bald. consilio 154. Et an iudex sequi debeat consilium imperiti, per eundem consi. 116. Et an consultor assumptus ad consulendum super omnibus articulis, possit super aliquibus consulere, & aliquos reseruare? per eundem consili. 437. 3. libr. vbi etiam prox. allegata.

h Assignato. ¶ Dicit s. quem scribi faciet.

ADDITIONES.

a Pertractemus. ¶ Si auctor super hoc vidisset. Alberic. Papien. vel Iaco. de Aren. ordinarius scripsisset, quærendo cum eis per modum summę de decem. ¶ Primo, quo ordine per iudicem, vel per assessorem procedendũ sit ad p̃silium habendum: de quo vide j. ver. scias igitur. ¶ Secundo, an iudex, vel assessor de iure inuitus cogatur habere consilium: de quo dicam super ver. vt autem. ¶ Tertio, an electus in cõsiliarium, inuitus cogatur recipere: de quo dicam infra ver. sed nunquid potest. ¶ Quarto, si recepit, an iudex cogatur bonum dare consilium: de hoc j. ver. item facit. ¶ Quinto, an si dicat electus se dubitare, debeat sibi dari socius? vide q̃ dicam post prin. ver. q̃ si. ¶ Sexto, an dato consilio possit illud mutare, corrigere, emẽdare vel declarare? de quo dicam infra ver. porro auditis. ¶ Septimo, an iudex

a ex illis aliquem fortè eligens valeat malignari : [a] quo facto ipse eligat aliquos probos viros, quos partes non dederint pro suspectis : & terminus ad id datus lapsus sit. Quæ si forte pars alterutra dicat, omnes in ciuitate, vel diœcesi sibi suspectos esse, propter alterius partis potentiam, vt sæpe vidi, tunc iudex faciat eā iurare, q̄ id non malitiosè, p̄ponit : sicut hoc sæpe feci in partibus Lōbardiæ, arg. ext. de elec. cum dilecti. & de resti. spol. literas. ff. ad exhiben. thesaurus. ar. ff. de no. ope. nunc l. de pupillo. § qui opus. Sed nec passim & sine cā dēt huius recusatio admitti: ex causa tamen
4 potest. †vt si causa sit merè canonica, siue spiritualis, [b] bene possunt merè Legistæ recusari, ext. de consan. & affin. c. j. 20 diff. § j.
c Potest etiam iudex restringere talē multitudinem, [c] inspecta personarū & negotij qualitate, dicens: quælibet pars det mihi suspectos usque ad decem, uel 25. præsertim vbi est copia peritorum arg. extra, de rescrip. sedes. & in c. cum in multis. Nos tamen plerunq; partes hoc modo in personis eligendis concordamus: præcipimus eīs vtriq; parti, q̄ nobis nominet in scriptis decem, vel 12. bonos, uel legales, expertos, literatos uiros tali loco habitantes, ex quibus possimus eligere unum: quam scripturam in actis secrete poni facimus: & cum raro tot tales inueniantur, sæpe par
d tes in nominando concordant. [d] ¶ †Consiliarij autem electi de-
5 bent fideliter & pro utraque parte cōsulere, ut 14. q. 5. non sanè. C. de assess. nemo. Quod si conuincantur de dolo, & iniquè consuluisse, de dolo tenentur, & alias puniuntur, ut ff. de reg. iur. l. cōsilij non fraudulenti. ext. de renun. sanè. & c. lectæ. ff. de fur. q̄ seruo persuaserit. §. j. C. de assess. p̄siliarios. ¶ Et contra iniquè consulentem uidetur, q̄ possit agi, quanti interest alicuius consilium datum non fuisse, ff. de dolo, l. arbitrio. §. dolo. & si non sit soluendo, uidet, q̄ debet restitui litigator ad pristinū ius, ff. e. l. & eleganter. §. pen. ff. de eo, per quem fac erit. l. fi. Et falsus p̄siliarius potest excommunicari, ut extra de sen. excom. c. nouerit. & c. grauem. & quandoq; suspenditur, & infamis efficitur, ut ext. de hær. si aduersus. & c. excommunicamus. § credentes. Arg. tamen cōtra, q̄ nemo ex p̄silio obligetur, ut ff. man. l. 2 in fi. Instit eo. tit. §. ex diuerso. in quibus not. de hoc. Sed illud uerum est de nō fraudulento
e cōsilio, ex quo nemo obligatur, ut in præ. l. p̄silij. [e] Absit enīm, ut ea quæ p̄ bonū & licitum facimus, nobis debeant imputari, si qd præter nostram uoluntatē inde p̄tingat, ut 33. q. 5. de occidēdis. Sed si per imprudentiā falsum dedit p̄silium, non uidet excusari imo debet puniri, ut ff. de uarijs & extraor. cog. l. fi. Inst. de oblig. quæ ex quasi malef. in prin. quia imprudentia cūlpa annumerat, Insti. ad l. Aquil. §. imperitia quoq;. & ff. eo. sed & si. in fi. & l. seq. in prin. ext. de homi. tua. ext. de æta. & qualit. ad aures. Fatuus tñ est, qui imperitum elegit consiliarium, & sibi imputet, Insti. quibus modis re cōtra. ob. §. præterea. & pro socio, §. fi. Vnde in Ecclesiastico c. 6. Consiliarius tibi sit unus de mille. Quid si p̄ imperitiam aduocati quis causam p̄dit? dic, ut ff. de aduocat. §. fi. p̄pe
6 fi. ¶ †Quid ergo erit de sententia ordinarij, uel delegati, uel arbitri lata de consilio sapientum pecunia corruptorum? Respon. non est defendenda est enim res mali exempli, ff. de pœn. siquis aliqd. §. 3 ff. ad leg. Cor. de fal. l. 3. Nec corrūpens ex corruptione commodum consequetur, C. de pœna iu. qui male iu. l. 1. & 2. ad instar patroni, qui præuaricatus est, C. de aduoc. di. iu. l. 1. 2. q. 3. §.
f notandū, [f] m Vber. [f] ¶ †Tu igitur Italice, not. q̄ electis cōsiliarijs
7 iudex dicet partib. Tales sunt consiliarij per me electi: ite ad illos & iura uestra & rationes omnes illis ostendite, & coram ipsis al-
g legate. Cum autem [g] iueris coram eis, caue tibi, quia multas fraudes consueuerunt committere: & attende, an sint inimici tui, uel saltē partis alterius amici, 3. q. 5. quia suspecti. Affectio enim dominationis, affinitatis & familiaritatis, amor quoque, timor & odiū & auaritia, humanos hebetant intellectus, sensus & opiniones peruertunt, ut 3. quæstione. 5. accusatores. uel testes. 11. quæstio. 3. quatuor. Item uide, si sint tales, qui non sint suæ salutis im-
8 memores, j. q. 7. sanctimus. de consec. dist. 4. sanctum est. ¶ †Item fac eos iurare rectè consulere. quare enim eis absque iuramento credes: cum & testis. iudex, & aduocati iurent? C. de testib. iurisiurandi. ext. e. nuper. C. de iur. calum. l. 3. prope prin. C. de iud. rem non nouam. in prin. & auth. ibi posita, ext. de iureiur. ueniē-
h tes. extra, de iud. [h] in const. Greg. X. properandum. [i] Tales igitur,
i eligant, si clerici sunt, quibus sine iuramento fides possit adhiberi: quibus magis creditur, quam laicis, ut ff. de inst edit §. compēdiosè. uersi. item p̄ ius canonicum. qui etiam de facili nō debent iurare, ut 2. q. 5. c. j. & 2. ext. de iur. cal. c. j. C. de epis. & cle. cū clericis. Si uero sint laici, & sint officiati, qui iurauerūt forte p̄silere fideliter Potestati, uel dñō, uel eorū officialib. tūc nō exigit aliud
k iur̄m ab ipsis. Reprobat enīm crebra iuratio, iuxta illud, [k] Vir multū iurans replebit iniquitate, nec recedet à domo eius plaga. ext. de iureiu. & si Xp̄s. C. de cur. fur. l. pe. in fi. Si uero sint extranei & priuati, aut est ardua causa : & tunc iurant : aut minima, & tunc non iurant, quare enim iurant pro decem solidis forte, habita ta
9 men consideratione qualitatis eorum. ¶ † Sed nunquid potest peritus cogi in aliqua causa alicui consulere? Respon. non puto,
l ut dixi s. de salar. §. sequitur. [l] ¶ Sed nunquid huiusmodi cōsiliarij iurati, uel non iurati poterunt ex noua causa recusari? Puto, q̄
m sic [m] ut extra de officio delegati, insinuāte. 3 q. 5. q̄a suspecti. C. de iu. apertissimi. cū & iudices, q̄ hñt iurisdictionē, recusari possint,
10 ut dixi s. de recusatio. ¶ †Quid si iudex postq̄ deliberauerit cū peritis, decedat? Dic, q̄ successor nō dēt sequi illud p̄silium: quia ēt ille uiuens non hēbat illud necessario sequi, arg. eius, q̄ dr̄ de tutore, ff. de adm. tu. qdam decedēs. Arg. ꝯ ff. de iu. mortuo. & l. edictū. & C. de re iu. gesta. extra de rescr. sup̄lris. p̄pe fi. [n] Hos aūt cō
n siliarios tu aduocate, uerbis, honore & blando sermone ac p̄posito in tuā satagas trahere sniam, sicut & de iudice dixi s. de aduo. §. hic dicendū. uer. cū aūt. & si iustā foues cām, quare bene pe-
o ritos & fideles: si uero malam: uereor tibi suadere peccatū, [o] extr. de pœ. & remis. cū infirmitas. l. dis. minor. Hoc aūt audacter suadeo, ut tūc cedas, uel p̄ponas. extra de ele. dudū. 2. in fi. ext. de trās. c. fi. Deinde tu aduocate corā eis p̄cedas p̄ omnia, & alleges, sicut corā iudice p̄cedendū dixi s. de disput §. nunc uidendū. qa
11 corā eis tales faciunt Italici disputationes ¶ †Porro auditis partiū disputationib. & actis causæ examinatis, & p̄siliarij deliberatione præhabita diligenti p̄silium in scriptis redactū, ne iudici relinquatur uia malignandi, ei secrete offerāt, prout eis iustū & æquum uidebitur, qualiter iudex debeat condemnare, uel absoluere: cuius quidem scripturæ forma talis erit:

FORMA. Consilium nostrum, scilicet nostri talis, & mei talis, in quæstione, quæ inter talem & talem coram tali uertitur, cuius quæstionis tenor talis est, &c. (pone totam quæstionem.) tale est Dicimus enim, q̄ talis est condemnandus, uel talis absoluendus. Vel sic: Consilium mei B. super exceptionibus propositis per E. corā D. iudice, quæ tales sunt, Coram uobis domine, &c. tale est: Dico enim primam exceptionem, quæ sic incipit, &c. admittendam non esse: vel dico, eis non obstantib esse testes aperiendos,
p uel exceptionē admittendam, uel iudicē grauasse, & similia. P Et nota

ADDITIONES.

a Malignari. ¶ Illa summa dat hoc consilium iudici, vt tutus sit contra partem, que diceret, eum elegisse illum, quem dederat: suspectum: communiter seruatur, quod suspecti in scriptis dantur iudici, nec scribuntur in actis: quia nolunt partes incurrere indignationem illorū, quos recusant: si tamen pars vellet illos in actis describi, sibi parendum est, de prob. quoniam.

b Spirituales. ¶ Maxime sacramentalis: vide s. tit. 2. §. porro. ver. sed nunqd in causa. 10 fi.

c Multitudinem. ¶ Ad id ff. de test. l. 1. extra. eod. titu. cum causam. de rescri. c. 2. lib. 6.

d Concordant. ¶ De more vocemus hos confidentes.

e Consilij. ¶ Et de reg. iur. nullus ex consilio. lib. 6.

f Secundum Vber. ¶ In charta 3. vbi tractat de sententia delegati ver. quid de sententia.

g Autem. ¶ Hic incipiunt verba Vber. mihi charta 8. ver. cum autem veneris ad consiliarios. & totum, quod sequitur, vsque ad versic. porro auditis, quo ad verba, vel quo ad mentem, fuit eius, excepto versi. sed nunquid potest, & versi. quid si iudex.

h De iudi. ¶ De postul. erat.

i Properandum. ¶ Quam hodie non habemus.

k Illud. ¶ Ecclesiasti. 23.

l Sequitur. ¶ Ver. non allegat: & merito, quia nil ibi de hoc dicit, si loquatur secundum materiam de consilio iuris dando iudici super causa finienda, vel aliquo eius articulo. in præ. §. soluitur, q̄ eligens, si suus iudex est, illum cogere potest, si iustam causam renuendi non habet, cum iudicare sit ius publicum, ad quod inuiti coguntur, ff. de mun. & hon. l. munerum. §. iudicandi & de vacat. mun. l. penu. §. qui autem. C. de aduoc. diuer. iud. sancimus. quæ licet in delegato loquantur, eadem tamen ratio est in consultore. vt not. C. de prox. sacr. scrin. lib 12. & sic seruatur. Procederet ergo dictum Gui. quādo preciperet aliquod dari consilium in camera.

m Sic. ¶ Etiam si de consensu partium fuerint: facit ff. de arbit. non distinguemus. §. cum quidam. de procurat. c. 2. lib. 6. & tunc necesse est iustificare causam, ante consensum non: & sic seruatur.

n Prope fi. ¶ De facto statur huic contrario, nisi patens sit error consultoris: & vide j. ver. quid si iudex.

o Peccatum. ¶ Verbum fuit Vberti.

p Similia. ¶ Occurrit hic vj. dubium Summæ, an dato consilio possit illud mutare? q̄ possit, inducitur l. vlt. C. de fur. §. sed cum. Ad cōtrarium ff. de re iudi. iudex. Soluitur, q̄ incontinenti ante q̄ diuertat, potest, & videtur inesse, ff. si cer. pe. lecta. de elec. officij. & quæ incōtinenti fiūt, suspicione carent, in authen. de æqua. dotis. §. si antē. Collat. 7. Item poterit, si ex intervallo, si bona ratione, vel lege mouet, ff. de iure patro. l. diui. quia prætor quandoque variationem admittit, ff. de col. bonor. nonnunquam. alias nō auditur, ff. de transact. cum hi. §. in causa. de his, qui no. infa. l. 2. §. ignominiæ. de dona. l. nuda. ff. de testi. qui falsa. præsumitur enim machinatio. vt in præ. §. de æqua. do. Circa declarationē remittit. ad l. in ambiguis. ff. de reg. iur. & eo. tit. contra eum. lib. sexto. Mart. de Fan. reuocationem consilij æquiparat reuocationi testis: de qua dic, vt extra de testi. cog. præterea. Alii ponderant tempus statutum ad dandum consilium, an duret, an sit lapsum: facit de offi. deleg. de cautis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nota, quod consiliarii non tenentur exprimere in consilio causam quę ipsos mouet: & sic in arestis in curia Franciæ obseruatur, infra de senten. §. qualiter. uersic. uerum. & supra de disput. & alleg. §. porro. versicu. in summa. nec est fieri consuetum. Quidam autem sic in consilio dicunt: Per ea, quæ vidi & au-
12 diui, ita dico & consulio, &c. ¶ † Tu autem aduocatæ labora scire consilii continentiam, si id honeste fieri possit, ut ex hoc instrui possis, quid tibi agendum sit, an scilicet debeas ad sententiam, uel concordiam properare, vel aliquid de processu ostendere, uel beneficium restitutionis in integrum postulare, uel alia remedia adhibere. Nota, quod non solum super decisione quęstionis principalis eliguntur huiusmodi sapientes, quinimo & super quolibet litis ambiguo casu. Porro huiusmodi dato consilio, iudex secundum illud sententiam diffinitiuam, seu interlocutoriam formare curabit, sicut dixi supra
a de exceptio. §. viso. versicu. porro in Italia[a]. & infra. de sen-
13 tentia. §. ut autem, versic. in partibus ¶ † Quid si iudex videt consilium esse contra ius? dic, quod si ipse consiliarios elegit, spreto consilio pronunciet secundum ius: alioquin facit litem suam, ut supra. non enim pretextu consilii excusaretur: immo magis accusaretur, vt Instit de obli. quæ ex quasi deli. in principio, ff. de var. & extraor. cog. si iudex. & melius in authentic. vt iudic. sine quoquo suffrag. § eos. debuit enim deliberare, utrum sibi expediebat consilium, vt ff. manda. l. secunda. in fin. & ad hoc facit in authentica, ut defunct. seu sun eorum. §. fina. extra de consuetudi. ad nostram. ff. de his, quæ in testamento delent. proxime. ibi, remotis omni, &c. extra. de arbitr. cum olim. extra de electio. ne pro defectu. & c. cum in ueteri vigesimasexta distinctio. deinde. versicu. quæro. sexagesimaoctaua distinctio. cor episcopi. Si autem de partium
b consensu electi fuerint, tunc dicunt quidam[b], quod debet iudex iuxta eorum consilium pronunciare: argum ff. de re iudi. si conueneri. extra. de offic. deleg. super quæstionum. §. uerum. Contra credo, ut in præ. decret. ad nostram. ad idem. ff. de administr. tut. pater tutelam. Debet enim iudex secundum allegata & probata iudicare, ff. de offic. præ. illicitas. § secundo & 3. quæsto. septima. iudicet. cum suis concord. Nec obstat l. prędicta, si conuenerit. quia ibi exponitur, quid, id est, super quo, non cuius consilio. Item non obstat ff. de administ. tut. Titium & Mæuium. respon. j. quia verba illa, quod sine eo fit, irritum, &c. contrarium tollunt. Nos tamen ad cautelam scribi in actis facimus, quod partes petunt & consentiunt, quod iuxta illorum consilium pronuncietur: & idem faciemus in exa-
c minatoribus rubricarum concorditer a partibus electis[c], vt vi-
14 delicet diffinitioni eorum a partibus stetur. ¶ † Quid si est statutum in aliqua ciuitate, ꝙ nō eatur ext. illam pro cōsilio habēdo nisi partes haberent omnes illius ciuitatis suspectos: nūc altera pars tātum habet omnes suspectos, quæritur, vtrum possit iri extra illam ciuitatē pro consilio? & videtur, ꝙ ñ, nisi utraque pars omnes habeat suspectos: ga in statuto dicitur, nisi partes, &c. & a uerbis eius recedēdum non est, ff. de leg. 3. nō aliter. & fa. C. de bo. quæ lib. cum non solum. §. ipsum autem filium. ibi, ex vttaq; parte vertitur Sed dic contra, argumen. in præ. §. ipsum. & in authen. Col. j. de hær. & Fal. §. fiat. ibi, tabularis, & c. ff. de eo, ꝙ quē fac. est. l. j. §. si plures. & ff. si quis cau si duo. § j. & ff. demanum. testa. si ita. ff. de pact. rescriptum. §. si pacto. C. de appel. in of ferendis. Ad officium autem iudicis pertinet multitudinem suspectorum refrænare de quo not. in auth. ut nulli iudic. §. si
15 vero. ¶ † Item not. quod electio huiusmodi consiliariorum in curia Romana, uel extra Italiam non seruatur: sed iudex prius quam aliquid diffiniat, auditis causæ meritis & discussis, vt tertia. quæst. septima. iudicet. deliberat secum prius diligenter, & postmodum cum peritis, quos discretos nouerit & fideles referendo eis plene rationes & iura partium, & quæ rendo, qualem negotio finem imponere debeat, vt supra in principio huius § & dicam j. de relat. §. qualiter. in fine. Non enim debet iudex nimis prorumpere, & suam sententiam precipitare, Augustini & aliorum exemplo, ut 6. quæst. prima. Deus 11. quæst. tertia, summopere. C. de sentent. ex breui. recit. l. secunda. Immo debet diu deliberare, vt infra titu. proxim. quia tempore indigemus, ut aliquid maturius agamus, l. dis. ponderet. in principio. & lenta virtus, &c. vt supra. de aduo. § hic
d dicendum[d]. Nec premissi consiliarii audient disputationes aduocatorum, sicut in Lombardia & Tuscia vidimus obseruari:
e quem quidem morem propter lucrum aduocatorum[e], & ad exonerationem imperitorum iudicum esse innolitum æstimamus. Sed cum ratione careat, extirpandus est, vt sexagesi maoctaua distinctione, cor episcopi & hunc morem dominus Papa Clemens IIII. lumen iuris, sæpe reprobat. Vitium enim magnum est Reipublicæ, si iudices non ex sē quid agendum sit sciant, scilicet lites decidere, sed aliunde. iudicandi enim discant honestatem, & ab aliis quæraut, quæ ipsos in iudicando eloqui decet, vt in authent. Collat. sexta, de iudicibus, prope principium, versicu. illi autem. & 1. quæstio. septima. conuenientibus. Sed ubi iudex imperitus est, bene potest assessorem habere: quod dic. vt supra de assessor. §. salarium. Iudex tamen non tenetur sequi consilium, ut infra de senten. §. iuxta. versicu. quid si sunt tres. Quid iuris autem sit, si prouisio, uel electio, uel aliquid aliud mandetur fieri de consilio alicuius. nota. plene secundum Vincentium, extra de constitu. ex parte. & de electio. cum in veteri. versicu. etiam de hoc se-
f cundum Papam & alios. & extra de arbitr. cum olim[f]. ¶ Et quoniam hic de consilio loquimur, not. quod si in consilio alicuius ciuitatis aliquid firmandum, uel refirmandum est, debet Potestas, seu Rector in consilio sic proponere concionando: Domini, quid vobis placet super hoc: & tunc arengatores proponent, quod eis videbitur: quo facto instantiabitur & firmabitur per rectorem & consilium, quod maiori parti placuerit, & inde fiet publicum instrumentum, in quo propositio rectoris, & consilia arengantium & partium & reformatio
g continebuntur[g].

ADDITIONES.

a In Italia. ¶ Et ibi dixi, an sufficiat dicere. lecto consilio pronuncio, ut in consilio continetur.

b Dicunt quidam. ¶ Alb. Papien. nisi consilium esse expresse contra ius, quod sequi non debet, C. de præd. minor. prædia. & sic contra ius, vel vtil. public. l. fin. & ille auctoritatem perdit, qua abutitur. C. de Iudæ. Iudæos extra. de priuileg. capitu. tuarum. idem Guid. de Suz. super l. humanum. C. de leg. & super l. 2. ff. quod quisque iur. alleg. in auth. de iu. ad fi. §. omnis autem iudex.

c Electis. ¶ De quibus ſ. de teste, §. publicati. ſ. in fi.

d Docendum. ¶ Sub uer. cum autem tempus.

e Aduocatorum. ¶ Qui allegant coram consiliariis: uel forte ponderauit, quod aduocatis illius loci, vel fori, qui in causis illius, non patrocinantur, solent talia committi. Quod sequitur de imperitis iudicibus fatemur, cum ex quo tales sunt, vniuersalis est consuetudo, quam Italici dicunt inductam, vt frœni temperies apponatur iudicibus fœuire volentibus. C. de custod. reo. si quis in ea. Nec posset negari, quin consuetudo habeat finem & respectum bonum, scilicet ut in decisionibus litium seruetur iustitia, C. de legibus. l. humanum. & sic sunt gubernaculū iustitiæ. facit. ff. de euic. scapham. Item cum iura permittant assessores haberi, sufficiat sequens remissio: quare de his consiliariis sic turbatur, cum etiam experientia doceat, propter occupationes iudicum marcescere causas, quæ per iudices sine talibus consiliariis terminari debent, quæ cum eis cito expediuntur: & hoc appetunt iura. quæ sunt not.

f Cum olim. ¶ Tu excluſa diſt. præpoſitionum De, & Cum, dic, vt ſcripſi de reg. iur. nullus ex conſilio. li. 6. poſt finem quæſtionis.

g Continebuntur. ¶ Vt aliquod præambulum detur huic fini, est sciendum, quod dominus meus in legibus disputauit quæstionem, quæ incipit: in quadam lege municipali. & erat quæstio, si statutum ciuitatis habebat, quod certus actus expediri deberet per concilium arctius, non per concilium maius, cum duo talia concilia ibi essent: & in illis duobus conciliis simul congregatis expeditus fuit ille actus, an ualeat? Quod ualeat, probatur: quia factum est præsente & consentiente illo concilio, ad quod spectabat id agere: & maxime, cum hoc casu contradicere possent: ad hoc mistum alleg. ff. de re iudic. sæpe. §. cum autem ff. de arbit. si in tres. de re iudic. duo ex tribus. de uerb. signifi. coram: & quod not. ff. de pigno. actio. l. Caius. Illi ergo de consilio maiori fecerunt ex abundanti: & quæ superabundant, uitiare non solent. ff. de regul. iuris. non solent, nec inutilis adiectio uitiat, sed uitiatur, C. de donat. ſ quis argentum. ff. quod fal. tut. l. prima. Item hoc non fuit factum aliud, sed plus: nec forma mutata, sed ampliata. ad hoc ff. mand. rogatus. de statu. hominum. non sunt liberi. in fine. Item dubia interpretantur, uel interpretamur, ut res ualeat. ff. de rebus dubiis, quoties. Contrarium tenens inducit, debiliorem esse naturalem possessionem mistam cum ciuili, quam solam, quæ solo animo retinetur, iusta not. ff. de vi & vi arm. l. prima. §. interdictum hoc. & l. tertia. §. vnde vi. & ff. de acquiren. possess. naturaliter. Item cum minor portio iungitur maiori, minor eatinguitur, ut si alienum brachium statuæ meæ iungo, ff. de acquirend. rerum domin. l. adeo. & l. quicquid. & grex auctus idem remanet, ff. de usucap. l. eum qui ædes. & l. rerum mistura. Concluditur ergo ex his, illud unitum fuisse maius: ergo, &c. ad hanc partem facit l. pedius. §. primo. de arbitr. ubi mistura liberi & serui uitiat compromissum: allegat idem de iure canonico, cum in electionibus miscentur clerici cum laicis, extra de elect. Messana. & cap. cum terra. Non ergo promiscuis actibus rerum turbentur officia, C. de epis. & cleric. l. repetita. & de testa. l. consulta diualia. Item facit ad factum, ff. de fur. l. pe. vbi patet ꝙ tacens metu, vel reuerentia, habetur pro contradicente. Sed quando artifices sunt in maiori consilio cum nobilibus & maioribus, metu vel reuerentia suum animum non exprimunt; ergo pro contradicentibus habentur: & sic essent contraria: ad idem facit ti.

de fur.si quis in seruitute. Et hæc fuisse videtur consideratio statuti, & iustificat solutionem.

ADDITIONES NOVAE.

* Consultor debet a.tendere verbum prophetiæ dicens. Iudicium & iustitiam vestiebat. de pœni. distin. 4. cap. dominus, & consilium cuiuslibet consulentis debet esse vestimentum iustitiæ non voluntatis propriæ seque la.4.quæstione.v.capitulo,iudicet.in fine.& concludas consultori hoc modo, Virtus consulentis in medio diminuat,& superfluum circuncidat: de vultu Dei prodeat iudicium vestrum, & oculi vestri videant æquitatem.

Nota q̃ illud super quo consilium postulatur debet dari in scriptis q̃d hodie in practica appellamus articulum,ut no.in l.fi.C.de legationibus. li. x.super ver.formata.

In l.hac lege.de sen.ex breui.rec. dicit Bal.q̃ iudex quantumcunque peritus seu doctor potest dicere se velle habere consilium vel colloquium cum sapientibus.

Item Inn.in c.super quæstionum, de offi. del. dicit quod iudex potest committere causam consulendam inuitis partibus,& debet formare articulum de conscientia partium,l.j.de relat. & si partes non volunt formet articulum de per se.Io.An.in nouel.in c.statutum.ext.de rescri.l.6. Sed cuius expensis debet committi quæstio consulenda.Bart.in l. fi postulaue rit. de adul.

Quando quis sit excusatus sequendo consilium,& quando non,Bar.in l. in bonorum.de bono. poss.

An pendente commissione possit iudex interim aliquid facere in causa.Bar.in l.j.nil no.ap.pen.

An iudex possit commissionem reuocare,& ipse de causa cognoscere. Bar.in l.ad principem.ff.de appel.

An sententia lata pendente commissione sapientis debentis consulere valeat,Bar.in d.l.ad principem.fac.quod no.in l.si conuenerit.de re iud. nota quod Ia.de Aren.fecit in hac materia vnum tractatum.

An iudex possit habere consilium cũ aduocatis partiũ. Nicol.de Neap. in l.proxime.de his quæ in test.del.& l.non distinguemus.§. cum quidam. de arbit.

* An consultor electus si incipiat semel audire causam & allegationes, possit postea cogi acceptare. Bar.in l.prætor.§.post causam. de vaca.mu.

An cogatur quis suscipere quæstionem sibi commissam & consulere, not.in l.2.§. corporum.de vaca. mun. & l. si quis magistratus. de mun. & hono.per Alberi.

Pone,statuto cauetur, q̃ iudex teneatur omnes sententias dare cum consilio sapientis:aliquis iudex commisit quæstionem,consultor in suo cõsilio dicit,q̃ suadebat iudici debere sic dicere & pronũciare:postea in syndicatu opponitur iudici q̃ non tulit sententiam cum consilio sapientis:an sufficiat ipsum pronunciasse consultore sic fieri suadente. Guil. de Cu. q̃ sic per l.an apud in fi.de manu. vin.

Pone statuto cauetur,q̃ iudex teneatur committere omnes quęstiones: aliud statutum dicit,quod in quibusdam casibus iudex debeat procedere summarie, an in his etiam casibus debeat committere. Barol. in l. prætor. §.si quis.vi bo. rap.

Quid si partes discordant in electione consultoris. dic q̃ electio transit ad iudicem.no.in l.in venditione.ff.de bon.auth.iu.possid.per Dy.& Ray. Item quid si discordãt in formatione articuli,dic quod iudex debet illum formare.Bar.ibidem.

Consultor assumptus vt consulat de iure, non potest nouas probationes seu noua instrumenta recipere.sed debet super iis quæ à iudice transmittuntur consulere.c.cum a nobis.de dila.Bar.& Bal. in dicta l cum a nobis.& etiam Bar.in l.rescriptum. de ap.& l. quinquaginta. de probat. Richar.Malum.

An ignorantia excuset,vbi quis potuit consulere peritiores, Bar. in l.in bonorum. de bono. posse.& multa bona ibi dicit.

An quis possit allegare turpitudinem sui prædecessoris,seu sui parẽtis, dic aut loquor ext.iudicium,aut in iudicio: primo casu aut legem condendo,& potest,l.3.§. si seruus.de con.ob cau.ratio est,quia non videtur fieri iniuria prædecessori,si a successore in iure in melius dicatur.l.potioris. de offi.rect.pro.aut negotia administrando,& tunc ad malum patris non põt ut in Auth.§.& ita.aut ad bonum,& potest.l.his qui.de tu.& cu.da. ab his. & auth.liber.de epi.au.secundo casu q̃n in iudicio,tunc aut in iudicio criminali,aut in ciuili: primo casu aut ius reddẽdo,& nõ põt.l. lex Cornelia. in princip.ff.de iniuriis.aut accusando,& nõ põt regulariter in criminibus no.in l.hi tamen.in princip.ff.de accusat.& l.plures qui accu. non po. aut. misericorditer implorando,& tunc potest,l.3.§.quod autem.de offic.præfe.vrb.& l.2.ff de his qui sunt sui vel alien.iur.aut crimen retorquendo,& tunc similiter potest,l.libertus.ff.de in ius vocan.ratio,quia tunc est ignoscendum ei,si ault vlcisci prouocatus,l.qui cum maior.§.j.de bo.liber. Tertio uidelicet quando in iudicio ciuili,& tunc aut ius reddẽdo.aut turpitudinem retorquendo:aut excipiendo,aut agendo seu replicando. aut misericorditer implorando,aut alio modo retorquendo. Primo casu,uidelicet quando ius reddendo,& tunc aut ut delegatus,& põt,l.in priuatis. de iu. aut ut iudex extraordinarius,& non potest, ut l. qui iurisdictioni. de iur. omn.iud.secundo casu scilicet turpitudinem retorquendo, & tunc potest, ut l.in arenam.& l.si filiam.C.de inof.testam.& est rõ,quia cum super modum retorcutionis, videtur delictũ cũ delicto ppensari,l.viro. & l.mulier. ff.solu.matri.tertio casu,uidelicet quando excipiendo,tunc aut allegando turpitudinem sui prædecessoris,& tunc contrahens cum prædecessore suo remaneret deceptus,& tunc allegare non potes,l.rem alienam. de pigno.acti.aut allegando turpitudinem prędecessoris nititur euitare de deceptione sui,& tunc dic vt l.apud Celsum,§.aduersus.de excep. doli. & l. non debet.de dolo.aut neuter dictorum casuum interuenit, & tunc potest, l.qui habebat.de manu testa.§. j.& l.qui testamentum.de prob. Quarto vero casu uidelicet quando agendo seu replicando, & tunc aut agitur criminaliter ratione vindictæ sumendæ,aut ratione rei familiaris: primo casu,aut uindicta petitur sumi ab alio quam a patre,& tunc ad hunc finem filius quandoque allegat uilitatem & inhonestatem patris,vt l.sed si unius §.filio. de iniuriis. aut petitur sumi a patre, & non potest nisi iniuriarum atrocitas insit. l.prætor.§.præterea.de iniu.secundo casu quãdo agitur ratione rei familiaris,& tunc aut per hoc quod allego turpitudinem prædecessoris nitor infringere actum libertatis fauorabilem, & non possum. l.si creditoribus.de communi seruo pig. da. ma. aut nitor infringere actum prædecessoris qui de sui natura est obligatorius,& non possum, ut l.filius. de his quæ in frau. credi. & l. transactio. de transac. aut allego turpitudinem prædecessoris tendentem ad priuandum me in toto,uel in parte hæreditate debita,seu quasi debita alterius non committentis turpitudinem, & tunc possum,ut l.hi tamen.ver.nam & filius.de accu. aut allego turpitudinem prædecessoris & per hoc volo me admitti ad hæreditatem mihi debitam, vel quasi debitam ipsius committentis turpitudinem, & tunc aut turpitudo me concernit, aut concernit publicum. Primo casu possum vt l.2.de inoffi.donat.& l.2.de his quæ in frau.patro.secundo casu idem,vt l.j.de natural.lib.& l.j.de secun.nup.& l.hæreditatem de his qui. vt indig. aut allego turpitudinem prædecessoris.vt per hoc consequar exercitium actionis iuris mihi debiti,& possum l.fi cum dotem.§. eo autem tempore. ff.sol.matr.quinto vero casu,videlicet misericorditer implorando etiam similiter possum,l.necare.& l.si quis alteris.de lib.agnosc.sexto vero casu videlicet alio modo requirendo,& tunc aut per hoc nitor vitare periculum dilapidationis,& tunc possum: alias secus.l.imperator.ad Trebel. Et per hoc apparet quæstionis determinatio,an filius volens admitti ad hæreditatem patris ab intestato debitam seu quasi,possit allegare testamentum paternum fore nullum,ex eo quia fuerit pater vsurarius manifestus, & videtur ex præmissis q̃ sic.Segnorolus de homodeis. facit etiam quod ipsemet notat in consiliis suis in 3.par.in prin.consilii quinti.

* Nota quod iudex qui commisit causam consulendam, non potest ferre sententiam,donec recipiat consilium consultoris, uel consultori labatur terminus:quia dilatione pendente nihil est innouandum.l.fiue pars. C.de dila.Item quia præiudicialis est ista commissio.Cle.quamuis.de appel.ita dicit Bald.in l.si quando.C de relatio.& §.proxi.nota. ¶

De consilio sapientis quod petitur calumniose, notat Bald. in l.ab administrationem.C.de leg.Bart.in l.ille.§.in verbis.de legat.3.& l.pediculis.de aur.& argen.leg. Inno.in c j.de offic.vica.notat gl.in fini. in l.qui cum maior.§.si patris.de bo.lib.Compostel. in capitu. quod sicut.de elect. Innocen.in capitu. post cessionem.de concess. prębend & l.illa de hæret. instit.

An iudex iniunctus teneatur dare consultorem parte petente, Alberic. in l.humanum.C.de leg.

Consultor in consilio suo dicit Titium debere condemnari,& iudex ita pronunciat,quid iuris.Bald.in l.testamento.de hæret.inst.& l.j. C.si aduer. liberta.

Si quæstio est commissa duobus consultoribus,qui diuersa consilia proferunt,quid iuris.Ang.in l.si pars.de inoffi.test.

Si statuto cauetur q̃ quæstio committatur,& iudex profert sententiam commissione non facta.Bar.in l.j.§.si plures.de execu.Bal.in l.ambiguitatem.C.de testa.secundum Gy.in fini.Alberic.contra.Bar.in l.quidam de cedens.de admi. tut.

¶ Bald.de Requisitione consilij.

¶ AN sapiens electus ad consulendum, de iure teneatur de imperitia, ver.psilium.& ver.seq.G.& videtur.q̃ non: quia tale consilium est nullum ipso iure,arg.ff.de auro & argen.leg.l.ornamentorum. ergo non facit litem suam,ut ff.de var.& ext.eo.l.si iudex Die econtra,quia lædit partem, & tenetur de dolo & lata culpa. Bal. ¶ Consultor non tenetur in consilio exprimere causam,nec leges,vel rationes allegare,uersi.porro.cum seq.G. ¶ Judex non tenetur sequi malum consilium, etiam electi consultoris à partibus: & si sequitur,facit litem suam, versic.quid si iudex videt.G.facit C.de tutor.& curator.illustr. per l.j. facit C. de senten. ex breuic rec. l.2.& argu.ff.man. l. idemque.§.si tutoris.in fin.& vide Bartol. ff. de re iu. si conuenerit. Bald. ¶ Si vna pars habet omnes suspectos, & non altera vide in versicu.quid si est pars. per G. ¶ Consilium est cum commissione, colloquium est sine commissione: quod in omnibus causis haberi potest; uersic. item not. G. ¶ In consilio ciuitatis rector facit propositas exceptiones. deinde consulitur, deinde statuitur, & forma ponitur. ver. fin. ¶ Consilium commissum à prædecessore, potest reddi successori,arg. ff.de min. l.verum.§. ex facto. vide ſ. de leg.§. præceptum. ¶ Consilium non debet committi aduocato alterius partis, vt notat lex, proxime. de his,quæ in test.delen. vide ſ. de aduoc. in princip. Bald. ¶ Consilium dicit, Titium esse absoluendum: dicit iudex & ita pronuncio secundum tenorem consilij, an videatur absoluere, vel pronunciare absoluendum? Respondeo: q̃ absoluere: quia effectum consilii sequendum credo, non verba, arg. ff. de euic. l.si ita quis. Et nota, quod non valet sententia prædicta,nisi iudex legat consilium. l.j & 2.C.de senten.ex breuic. reci. Bald. ¶ Nec consilium, nec scriptura debet committi, nisi confidatis, ut not. in authent. de trien. & semis.§. quod sæpe Bald. ¶ Qui petit consilium, debet petere suis expensis : quia non debeo posse lædere aduersarium meum in onere expensarum, argum. C. de testib. l.quoniam libeti. C. de erog. mil. anno. l. cum sæpe Bald. ¶ Sufficit, quod assessor non sit de suspectis, licet non sit de confidatis, vt not. in capitu. statutum [illegible] 6. in nouella. Bald. ¶ An consilium expiret [illegible] præceptum. ¶ An possit compromitti cum

de arbitr.§.an posſit. ¶ An qui iudicat habito prius conſilio ſapientis excuſatur a pœna iudicis male iudicantis,ſi iniuſtum ſit conſilium,j̄.de ſent. ad fi.§.ſi iudex ſcienter.& ibi,& in § ſequ.habetur,an teneat ſententia lata intra terminum ſtatutum conſultori,ipſo nō expectato,& an valeat:& de materia vide Bar.in ſuo tractatu De requiſitione conſilij,multum bene.

a ¶De petitione ſententiæ [a],& eius cautella. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Aduocatus antequā ſententiā petat,debet ſuæ cauſæ merita perſcrutari.*
2 *Voluntas cordis ſecreta communiter legitur in facie.*
3 *Tepidus in petendo ſententiam,præſumitur de ſuo iure diffidere.*
4 *Aduocatus certus de victoria,debet adeſſe ſententiæ prolationi:ſi autem econuerſo,fugere.*

QVONIAM diſputatiōe ſu p actitatis habita , ꝯcluſoq; in negotio,& deliberatione cū peritis habita, ſola ſententiæ prolatio ſupereſt, quā partes debent inſtāter petere,vt ext.de ſen.& re iu. cauſam quæ , ideo
1 de petitione ſententiæ perſtringamus.¶†No.[b] igitur aduocate,
b ꝙ prius quam ſententiam petas,debes diligenter cauſæ tuę merita perſcrutari. Vnde conſulo , ꝙ accitis tibi peritis , de quibus confidas , cum eis deliberes diligenter , iuxta illud : OMNIA cum amico delibera:quia qđ a pluribus quærit̄,facilius inuenit̄. vt 20.diſt de quibus.nec nimiū tuæ prudentiæ innitaris. multos enim propter ſuam præſumptionem ſæpe vidi in cauſis decipi. ext.de ꝯſtit.ne initaris.c j.& ad hoc s̄.de aduo.§.nūnc tractemus. Item conſulo,ꝙ ſtomacho ieiuno deliberes:quia tunc melius vigent ſenſus,15.q j.ſane ext.de teſtib.c.j 22.q 5.honeſtū. & hoc eſt,qđ Philoſophus dicit,Quod poſt ſomnum, quādo ſatis dormiſti,melius deliberabis.tunc enim nullus rumor impedit ſenſū tuum.& ꝯcordat extra.de accuſat ſi conſtiterit.quia, ſecundū Hieronymū, vēter pinguis craſſum ſenſum generat , vt 43.diſt. § fi.& vt ad viā perttenias veritatis,oppone & allega contra tuā partem qđ dic,vt in præ.§ nunc tractemus. & ſi inueneris cau-
c ſam deſperatam,cōpone,vt dixi s̄.tit.proxi. [c] Si uero cōfidis de
2 tuo iure,adeas iudicem ſermone modeſto , & vultu lęto:qa † in facie legit̄ cordis ſecreta volūtas:& vultus talis erit , qualia mēte gerit,ar.41.di §.j.& §.fi.& laudes eum,vt tibi ſit ꝓpitius,26.q. vlt.alligāt.dicens ei cū reuerentia,ꝙ placeat ſibi cām ſuæ calculo diffinire:& hoc,ſi de ipſi⁹ fide plene ꝯfidis. ſi vero dubitas,de fide,ſiue peritia eius idem dicas & expecta,utrum dicat ꝙ velit deliberare cum peritis,qđ ſi dixerit,reſpondeas. Lætus ſum valde,ꝙ ad veſtri exonerationem ſalubre cōſilium habeatis:nec ꝑ hoc cenſeris in prauum conſilium,uel conſiliariorum conſentire. Quòd ſi videris eum abſque ꝯſilio ad diffinitiuam currere, curialiter & humiliter dicas ei:Domine,ſupplico, ut iuxta conſilium
d Salomonis procedere velitis dicentis [d] Omnia fac cum cōſilio, &c.vt s̄.tit.prox.ad fi.Quæ autem præmiſſa ſunt,etiā in interlo
3 cutionibus obſeruentur ¶†Item not.ꝙ vbi ſperas veriſimiliter pro te ſententiam proferēdam fore, poſtules eam ferri:& vtaris verbis poſitis s̄.de diſpen §.nunc videndū.in fi.& §.poſt hoc autem.ver.ſic igitur deſtructis.non tamen importune,niſi in mora videas periculū imminere:tunc uere inſta opportune & importune,ut 43 diſt.ſit rector.in fi.& ext.de elect. cum inter R ſenio-
e rem in prin.Licet enim [e] de ipſo ꝯfidas , credas tñ cū hominem eſſe,& idcirco pronum ad malū,22 q.1.omnis ætas.xi.q.3.procliuis,maxime ſi ſit ſolitus nūmis corrumpi,xj.q.3.q recte 14.q. v.nō ſane.11.q.3.nō licet & c.pauper. ext de pig illo.§ fi.cū ſuis
f concor.Si [f] enim tepidus ſis nimis in petendo ſententiam,pręſumeris de tuo iure diffidere,vt 43.diſt.in mandatis Pete igitur ſē-
4 tentiā,prout no.in præ.uer.ſic igitur.¶†Itē aduocate , tibi conſulo , ꝙ ſi certus es de victoria , adſis ſententiæ: ſi contrarium ſperes,fuge,ſicut Medici faciunt,In primo caſu honor,in ſecundo caſu contumelia te vbique ſequetur.In dubio autem eſt conſultius,ꝙ interſis,propter multa, quæ tunc ſæpe occurrunt , ex quibus cauſa tua in cauſa appellationis iuuari poterit , ſi ſuccūbere te cōtingat.Illud autem tibi ſit memoriæ,ut ſemper aduerſarium petas in expenſis tibi legitimis ꝯdemnari,ut dixi s̄.in prę. §.nunc videndum.in fi.& §.ſeq.& de expenſis.§.j.ad fi.

ADDITIONES.

a Nullus ex practicis auctoribus poſuit hanc rubricam præter Io.de Deo in lib.Iudicum, parte 2. qui poſuit rubricellam : petitio ſententiæ.& ibi modicum:& iterum modicum parte 3.ſub eadem rubrica : de quo modico j̄.dicam. ¶ Vber.tñ de Bob.poſuit hoc nigrū,vbi s̄.dixi s̄.tit. prox. & dicam j̄.Tamen auctor ampliauit Io.de Deo. licet verba eius communiter aſſumpſerit.In cauil.non inueni adhuc,quòd hanc Vberti partem poſuerit.
[illegible] totum quod ſequitur , fuit Vberti de Bob.mihi charta
&.ver. cum autem fuerit finis. ampliat tamen auctor : & quid inſeruit de Io.de Deo j̄.dicam.
c Tit.prox. ¶ Verſ.hos autem.
d Dicentis. ¶ Eccleſiaſt.32.ad fi.& facit Prouer.13.
e Enim. ¶ Aſſumit verba Io.de Deo,ver.s̄.parte 2.& ei,quod ſequitur,conuenit ad Ro.3.Deus verax eſt,& omnis homo mendax.
f Si. ¶ Hoc habuit Io.de Deo, verſi. ſuper parte 3.

¶ Bald.de Petitione ſententiæ,& eius cautela.

CVM petis ſententiam ferri,ſit tibi memoriæ , vt petas aduerſarium in expenſis condemnari.verſ.fi.G Sed an in fructibus & intereſſe poteſt iudex condemnare ſine petitione ? Dic,ꝙ in fructibus ante litis conteſtationem perceptis exigitur petitio:ſed poſt litem conteſtatam non , ut not.ff. de dam.infe.l.ſi quis miſſum.§.iudex.Bal.vide s̄.de diſput.& alleg.1.§.ꝓx. Sed quid in pœnis ? dicit ſtatutum , ꝙ periurus perdat litem. ¶ An ſine petitione poterit iudex condemnare periurum in amiſsione cauſæ?& uidetur,ꝙ ſic,ff.de ædil.edic.l.ædiles.§.item ſciendum. In contrarium videtur ff.de dam.infec.l.4.§.hoc autem iudicium. hoc enim non pertinet ad ſequentiam petitorum,ſed oritur ex noua cauſa,ar.ff.de in lit. iur.l.j. Ergo iudex nō pōt ſupplere ex officio:ad hoc facit C.ut lite pen.l.j.in gl.& ff.de iur.fiſc.l.eius q delatoré.C.loc.l.ꝯductoré,C.vñ vi,l.nō ab re.in gl. i auth. de triē.& ſemiſ.§.j.in gl.& hoc eſt tuti⁹.Bal.& ad oia ſufficit petitio gñalis, ſub hac forma,peto ſententiā ferri pro me,C.de pac.l.petēs.G.¶ Sed quid dices,actore abſente & citato legitime,lite non conteſtata,ſi reus petit ſententiam ferri,iudex ex geſtis ſentit pro actore,& pronunciat pro eo,an valeat? videtur,ꝙ non.quia lis non eſt conteſtata,C.de temp.ap.l.fi.§.illud. Sed pro reo bene valet,ut in authen.qui ſemel.C.quomodo & quando iu. SOL.Credo valere:& imputet ſibi reus , qui ſtulte petit , & iudex pro abſente poteſt ſupplere,l.properādum.§.ſin autem reus.& §.ſeq.C.de iu.Bal. ¶ Vide,quatuor ſunt caſus.nam quandoque fertur ſententia pro præſente,& tunc petitio eſt neceſſaria : quandoq; pro præſente contra abſentem, & idem:quandoque pro abſente contra præſentem, & tunc non eſt neceſſaria præſentia abſentium:quandoque pro abſente contra abſentem,& tūc non valet ſententia , ff. de arb.l. arbiter. ita vide j̄.prox. ¶ Sed quare non ſufficit actori,ꝙ in libello petiit condemnari?Reſpon.quia illa ſunt verba, futuri temporis:ſed iſta petitio eſt præſentis,ut nunc:& iſta vltima petitio eſt idem dicere,ꝙ inſtantia:quia ad inſtantiam partis iudex debet procedere,non motu proprio,ut in auth.qui ſemel.ibi reo poſtulante, &c.ff.de iu.l.& poſt.C.ut intra cer.tem.l.2.cum ſimil.Bal.vide j̄.tit.j.§.de quibus. verſi.ſed pone G.

a ¶De Relationibus [a]. Rubica.

SAEPE contingit,quod is, qui cauſæ diſcuſsit merita, dubitat,qualiter pronunciare debeat:& ſic refert negotium ad ſuperiorem,vt ſibi reſpondeatur, qualiter in pronunciando ſe habere debeat:ideoque aliqua de his relationibus præmittamus.Item quando is,qui cauſam examinauit,iudicandi poteſtatem non habet immo ipſam debet ad ſuperiorem remittere,ut ubi lis ſit,ibi finem debitum ſortiatur,ext. de elect. dudū j.& de teſt.ad hoc.alias incipit,præſentium.§.fin.lib.6. ideoque de his remiſsionibus aliqua ſubſequenter adiiciamus. Et licet ſere omnes iuris canonici tractatores communiter recipiant verbum Relationis & Remiſſionis,& etiam iura quādoq;, ut patet ext.de pur.can.cum dilectus.§.is igitur.hoc tamen nobis nō pla
b cet,prout clare ex ſequentibus apparebit [b].Primo igitur viden-
c dum eſt,quid ſit relatio [c]:de quibus fiat:quando:& qualiter fiat:
d & quis ſit eius effectus [d].

1.§.Relatio

ADDITIONES.

a ¶ Practici auctores non poſuerunt hanc rubricam , excepto Io. de Deo qui eam poſuit Cauil.lib.v.rub.vlt.vbi ponit quædam relationum exempla.Fecit etiam de his tractatum,qui inchoat, Incipit ſumma de relationibus:vbi plenius proſequitur,& ponit formas , & communiter habetur poſt librum Diſpenſationum & ſententiarum. Habuit ergo auctor de his pabulum.& à Summiſtis,Azone præcipuè,Goff.& Ho. Et no.ꝙ ordinem Legiſtarum ſecutus eſt auctor quo ad librum Codicis , tractans prius de relationibus,quam de appellationibus:ſed diſcordat compilatio Digeſtorum & noſtra , in quibus ſimul de vtriſque tractatur ſcilicet de appellationibus & relationibus.Diſcordat autem ab illis tribus compilationib. quia in illis prius tractatur de ſententia,quam de his : ſed propter diuerſas relationis cauſas procedit vtraque:de quibus j̄.§.3.
b Apparebit. ¶ Forſan voluit Io.de Deo:vbi s̄.dicere primo,ꝙ relatio erat proprie delegatorum,improprie ordinariorum , verum ſicut reconuentio præſupponit conuentionem,ſic & remiſsio remiſsionem. Referre autem idem eſt,quod deferre,proferre,vel intimare:miſcentur iſta , de ele. egro.c.j.lib.6.ver.ſi autem.de ſtatu mo.in ſingulis.ver. ſi uero. & c. ea quæ. quod ſi forſan.& in cle.de hæret.nolentes. in fi.
c Relatio. ¶ Hoc membrum non poſuerunt Summiſtæ.
d Effectus. ¶ Io.de Deo.vbi s̄.2.parte ſeptem articulis,non dico membra. hanc materiam tradere voluit:ſed ſic loquendo [illegible] ius obfuſcauit. ſis ergo auctoris narratione contentus.

1.§. Relatio est iudici de iure dubitantis ad principē missa ꝓsultatio,ut probat C.de rela.l.j.& a fi.& ext.de appel.c.intimasti.& 2.q.3.si quid in ecclesia.[a]

ADDITIO.

a Ecclesia. ¶ Non conuenit diffinitioni loquitur enim non de consultatione iudicis:sed de renunciatione prælati,quæ fit per subditum.

SVMMARIVM.

1 *Relatio de quibus sit facienda.*
2 *Iudex fingens malitiose de iure se dubitare, fit infamis.*
3 *Iudex potius debet in odore bonæ famæ delectari, quam malæ.*
4 *Causa præsumitur iusta, vel iniusta, ex qualitate personæ.*

1 2.§. De quibus faciēda sit relatio,breuiter perstringamus. Et quidē † faciēda est in omni casu siue sit cā ciuilis,siue criminalis,cū de iure dubitatur: secus qñ super facto. in auth.Collat.6.de iu.§.fi.ff.de iu.l eum quē temere §.j. in auth.in medio lit.nō fieri sacras for.uel iuſ.Collat.8.§.j.ver. qđ enim.& §.si vero aliqua. xj.dist.c fi.ext. de bap.nō iter. opponēs & 2.di. responsa.Vnde dicit Imperator,nō enim crimina, sed vindicta potius ad nos debuit puenire,C.de off pf.Oriē.& Illyri.l.3.in fi. 27.qu.j.custos.& c.si homo.ff de ap.pstones. Si ergo ñ inueniat ius expressiū,ñ est culpādus iudex,si superiorē cōsulat,ext.de no oper.nunc.c.j. 21.dist c j.vel si ñ dubitat de intellectu legis,uel canonis,ut in præ.§.si uero aliqua.ext de sentē.exc.iter alia.xi.q.j. §.ex his omnib⁹ & de simo. p tuas.j.uel super cotrarietate iuriū. ext.de fide instr.pastoralis.de resti.spol.literas.& c.frequēs.lib 6. de renunc.post translationē ext.de his. quæ fiunt a prælata.sine con. ca. c.cū apostolica. ext.de do.apostolicæ.de off.deleg.sup quæstionū.de uoto,ex multa.de verb. sig. cū olim.Cum his ergo casibus secure referat,vtrū delegatus ab illo dēt quærere, q delegauit eū? vt ff.de off.procon.l.solent.§.legatos & in præ.c.
2 super quęstionū.§.porro.¶ † Porro iudex malitiose fingēs se du
a bitare de iure,infamis fit,& in 30.li.auri punit.C.de legi.l. 2. [a] & extra,de rescri cum contingat.Sed forte hæc pœna nō hēr locū
3 secundū canones,sed illa,q̄ est ext.de re in.cū æterni.li 6.¶ † Sed pone:ecce victor in cā,petit expensas,& enidēter docet de calsū nia aduersarii,qui in principali succūbit:itē docet eū deieraſſe, & multipliciter in responsionibus variasse,demū iudex uult referre super dubio expensarū,nunquid dicet in relatione sua illū calumniatorē periurū, & huiusmodi? Videt q̄ nō:quia do.Papa potius delectat in odore bonę famę alicuius,quā malæ.vt extra,de accus.licet in fi.& arg.xj.q.3.in cūctis.& 86.dist.si qd. 2.q. vlt.pscripta.ext.qui ma.acc.pos.c.2.Arg. ꝑ: quia ex hoc præsū-
4 mitur ꝓtra personam:† & ex qualitate personæ præsumitur cā iusta,vel iniusta,vt ext.de no.ope.nun.c.2 & de pig.illo & ff.de vsu.qui semisses.§.j.& ext.de præb.nisi.& 65.dist.sunt nōnulli & ꝑsumitur ꝑ cām variātis,ext.vt ecc.ben.c.vnic.Ex quo.n.de prę missis ꝓstabit cōstat per consequens,illū in expensis condemnādū,ext.de pęnis,calumniā.Item iudex pōt punire crimen, vbicunq; ꝓtinget causam,de qua agitur,ēt sine accusatore, ext.de elec.p inquisitionē.ff.de testi.qui falsa.& C.e.nulli.& ff.de adul. si maritus.ext.de excep.§.j.de iureiur.querelā.de fideiussor. puenit.de rescrip.olim.& de accus.super his.& de collusionib. c.crimina Et hoc ultimum verius est, licet multos magnos audiuerim contrarium asserentes.

ADDITIO.

a L.2. ¶ Secundum Hosti.in Summa huius tituli,in fi.quod sequitur,additur in dec.intimasti.de appel.vt ibi scripsi super j gl.

¶Quando facienda sit relatio.

3.§. Quando autē sit relatio faciēda? clarum est, q̄ super quolibet iuris dubio prius quā illud sententialiter declaretur,C.e.l.j.ff.quādo.ap.sit,l.j respon.j & 2. q.6.biduū.in fi.In casu tamen speciale est, vt post latā sententiā fiat,scilicet in criminali, vbi prius fertur sententia, vt demum princeps æstimet,an sit sequēda:puta vbi præses aliquē in insulā deportauit,ff.de inter.& rele.inter pęnas.& l seq.ff.de iniust.rup. test.si qs filio.§.q tā.ff.qñ app sit,l.j & 2 q 6 biduū ad fi. Fit quo
a que [a] relatio in omni parte litis:fit.n.in principio litis, cū quæri tur de modo processus,ext.de accus.super his.xj dist.c.fi Item fit sæpe in medio litis,cū dubitat de aliquo, super quo nō inuenit ius expressum.hoc probatur 3.q.6.multum.2.q.j.nomen.3.q.1. §.spatiū ext de testi.tam literis.ext.de offi.deleg.super quæstionum.§.fi.& c.pru n.C.de rela.l.j.vbi ponitur forma referēdi, & l. 2. & 3.Item fit relatio post sententiā, puta de assignanda insula,vel alia pœna infligenda, xix.dist.in memoriam. & in con cord.positis ꝑ.in prin.vbi puta.ibi,&c.Generaliter aūt,quoties
b expedit,ex causa iusta & necessaria fit relatio:exemplo Mosis [b], qui ingressus tabernaculum querelas populi ad Dominum referebat,vt secundum eius imperium iudicaret,ext. de reiu. cum æterni.li.6.11.q.3.summopere.& expense in ferendo factæ contribuentur a partibus,extra de statu mon. ea quæ.§. hæc eadem circa.

ADDITIONES.

a Quoque. ¶ Verba Io.de Deo,vbi ꝑ.2.ver.7.
b Mosis. ¶ Exo.32.
ADDITIO. In quo docemur,q̄ iudex debet ferre sententiam secundum Deum,& non secundum propriam voluntatem: & q̄ secundum leges & canones debeat quis iudicare, in quib. videtur voluntas Dei explicata:dic vt per Io.de Turre crem.in c.summopere.hic alleg.Hen.Ferran.

SVMMARIVM.

1 *Relationibus plena veritas inesse dicitur, cum vel allegationibus partes repelluntur, vel partium approbantur assensu.*
2 *Relatio debet fieri plene.*
3 *Relatio ante litis contestationem qualiter sit formanda.*
4 *Inquisitor status alicuius monasterij quæ debeat quærere, vt relationem debitam faciat.*
5 *Forma relationis, vbi post litis ingressum dubitatur de intellectu vel contrarietate iuris.*
6 *Relatio qualiter sit facienda, vbi ius expressum non inuenitur.*
7 *Relatio post sententiam qualiter sit formanda.*
8 *Relationum exemplar esi per manum publicam partibus dandum.*

¶Relatio de quibus sit facienda.

4.§. Qualiter sit facienda relatio dicamus. Et quidē examinato diligēter articulo, sup quo fieri dēt relatio, partibus præsentibus dicat iudex, se sup eo dubitare, & velle Principem ꝑsulere:demū ꝓficiat literā quā principi dirigat:in qua ꝓtineatur processus corā eo habitus, & dubitationis articulus,& rationes partiū,& iura,quæ ipsum faciūt dubitare:quo facto litera ipsa,seu libellus ille debet corā partibus legi:& si quis ꝑdicere iuste voluerit,liberum ei erit:vel quia forte aliter scriptum sit,quā actum: vel quia semiplene sit scriptum,
1 & huiusmodi,vt ext de elect.cum inter R.seniorē.ad fi. ¶ † Tūc enim demū relationibus plena veritas inest, cū vel allegationi-
a bus partes repelluntur [a], vel partiū approbant assensu, vt C.de rela.l.2.in fi.& l.j.& nisi relatiōis exēplum partibus ediderit (ad
b qđ tenetur,ex quo se relaturū pollicet,) poterit appellari [b], vt ext.de appel.intimasti.Si vero tunc appellatum non fuit,postea
c cum princeps rescripserit,nō poterit appellari, sed a snia [c] dic 2.q.6.biduum.in fi.quia relationē approbasse videtur,vt ibi,&
2 ff.quādo app.sit,l j.respon.j.C.de rela.l.j. ¶ † Item relatio plene debet fieri,vt ext de elec.dudum.j.§.& fideliter, vt ext. de reiu. cū Bertholdus.§ licet aūt & omnia ꝓtinere debet, ita vt nō sit iterū necesse pro actis mitti, vt C.e.l.fi.& arg. ext. de app. cordi. § post hæc.lib 6.nec debet ꝓtinere aliquid falsitatis,sed fideliter est facienda,& pure vt j ti.prox § videndum. ver. qđ demum. Quod si inter partem & iudicem super hoc sit cōtentio,tunc recurritur ad originalia acta:ext.de proba.quoniā contra. Debet quoque iudex in relatione inferre, quæ contra eum a partibus opponuntur,& etiā appellationem.C.eo.l.fi.ext. de appel. intimasti.& c.vt debitus.Et ex quo pars relationem sigillatā portandam recipit,non debet eam aperire:alioquin grauiter punietur, extra,de offic.delega.cum olim magister.de rescriptis,olim.
3 ¶ † Relatio igitur ante litis ingressum hoc modo formatur:

FORMA.

ADDITIONES.

a Repelluntur. ¶ Exponit ibi glos.vt quia fuit dies statuta, & nil dixerunt, quicquid voluerint.
b Appellari. ¶ De iure canonico certum est hoc. de iure autem ciuili disputatur hic,& in l.j.C.e.ti.in vlti.gl.& ibi plenius per Cy. Disputationis ratio:quia ab interlocutoriis ante sententiam regulariter secundum leges non appellatur,C quorum appell non recip.ante sententiæ. de app. super eo.2.& lex vocat hanc interlocutoriam.ff. de appel.l.j.§.j.
c Sententia. ¶ Lata post non enim loquitur de priusquam lata, & scriptum fuit principi,vt insulam assignaret:quod fecit:de qua ꝑ.§.prox.& hoc vult sequens allegatio. Si vero consultus fuisset Princeps super sententia ferenda,quæ profertur secundum eius responsum, si pars habuit copiam relationis,& consensit,resistere non potest:si non habuit,vel contradixit, [illegible] vel appellare poterit, vel saltem refutatorias pr
C.e.ti.l.j.ff.de appel.l.j.§.j. Vbi autem princeps
nisset,postquam iudex ferret sententiam diffini
interposita non directe contra responsum princ
sponso:alias esset iniqua.

a FORMA a. Sanctissimo in Christo b domino Clementi diuina
b permissione vniuersalis ecclesiæ summo Pontifici, T. delegat p ī
tali cā, a uobis pedū oscula beatorum sanctitatis vestrę, qua de
cuit reuerētia. susceptis literis talis ꝯ talē, tale crimē hoc mō: pu
ta accusando, uel denunciando, uel excipiendo, uel añ ꝓfirmatio
nem, uel post obiecit: qđ quidem crimē probatū actorem peni
tus repelleret ab agendo. Cum igitur dubitem qualiter in his de
beā ꝓcedere, instāter postulo, ut me sup hoc vestris dignemini
literis informare. hæc probātur ext. de accus. super his. & c. ingsi
tionis. de simō. licet Hæli. 23. dist. illud. ¶† Si autem fuerit inqui
4 sitor super statu alicui c monasterii: tam in capite, quā in mēbris
potest quærere, an omnes debeat ad ꝛstringere iuramēto, scilicet
conspiratores, inimicos, excommunicatos, & conuersos & con
uersas prædicti loci. Itē an hi qui ꝓsecuti sunt inquisitionē, ha
bebūt expensas, & vnde? hoc probatur ext. de re. iu. cum I. & A.
ext. de accus. inquisitionis. & c. pe. Itē. ordinarius inueniens ciui
tatenses & diœcesanos discedere a statu uniuersalis ecclesiæ, uel
a ꝓsuetudine, quam Romana ecclesia seruat, & docet seruandā,
potest Papam consulere, qualiter in his debeat se habere: & hæc
est potius consultatio, quam relatio: & probat ix. dist. quis ne
sciat. de consec. dist. 2. pacem. de conse. dist. j. de nominibus. 4. di.
denique. 12. dist. illa. Itē si populus aliquis diuino adiutorio no
uiter conuertatur ad fidem, potest cōsulere Papam, qualiter de
bet se habere: & q qualiter debēt informari in fide, & qualiter ec
clesiæ eorū dēt ædificari, & quibus consuetudinibus imbuis 12.
dist. nouit. xii. q. j. qa tua. 30. dist. c. fi. & 10 dist. c. fi. ext. de pēn. & re
miss. Deus. 28. di. c. fi. Sed hoc præcedens potius est cōsultatio, q̄
5 fit extra iudiciū, quam relatio, q̄ fit in iudicio. ¶†† Porro post litis
ingressum, cum dubitatur de intellectu, uel contrarietate iuris,
sic fit relatio: ¶ FORMA. Sanctissimo patri, &c. Verum cum iu
xta vestri tenorem mandati, causæ præfatæ cognitioni intende
rem, su ꝓtali lege, uel decretali disputatio est exorta, aliis sic eā
debere intelligi asserentibus, aliis vero non leuis opinionis in cō
trarium asserentibus: ex quorum cōtradictione, cępi merito du
bitare: uel, Super talis canonis intellectu variæ & diuersæ sunt
Magistrorum opiniones scriptæ ita ut dubitem, quæ ipsarum sit
alteri præferenda: uel sic, In præfata causa tales sunt pro cōtrari
is allegatæ: in cuius contrarietatis solutione dubito vehemēter.
Vñ cum mel p sit pie dubitate, quam temere diffinire, sanctitati
vestræ duco humiliter supplicādum, quatenus vestro me digne
mini oraculo edocere, qualiter ipsum ius intelligatur: uel quali
ter oppositionū diuersitas, uel cōtrarietatis perplexitas exsol
uatur, ut unde iura prodeūt, inde quoq; interpretatio, seu decla
ratio procedat. hæc probantur in concor. quæ sunt s §. de quibus.
ibi, uel si dubitat. & ibi, uel super ꝓtrarietate. & tex. l. ex facto. ff.
6 de uulg. ¶†† Quod si ius ñ inueniatur expressum, sic relatio fiat:
¶ FORMA. Sanctissimo, &c. Nouerit sanctitas vestra, q̄ in causa
ipsa, mihi a vobis cōmissa opponit, q̄ iudex esse non possum, p
c eo quod sim compater, uel patrinus actoris c? uel, q̄ mihi nō cre
ditur sic dicenti, cām viuæ uocis oraculo fore mihi a uobis com
missam, quantūcūq; vester familiaris, & de vestra curia sim. nisi
id per instrumenta, uel testes ostēdā. Cum igitur ifti casus, noui
sint, nec sint in iure expressi, supplico, ut qd iuris in eis, sit vestro
dignemini oraculo declarare ut ext. de ap. postremo. & de off. d
leg. cum in iure. C. de mand. prin. l. j. ext. de frig. fraternitatis. 20.
dist. de libellis. in fi. ext. de no. ope. nun. c. j. & uide s. de prob. §. vi
7 dendum. ver. quid de auditoribus. ¶†† Cæterum relatio post sen
tentiam sic formatur: præmisso enim loco salutationis & humi
liationis aloquio dicas:
¶ FORMA. Notū vestræ celsitudini facio, q̄ talis d tali crimine
capitali coram me accusatus, ad plenum causæ discussis meritis
per me, de ipso crimine extitit sententialiter condemnatus. Cū
igitur ex tali crimine meruerit deportationem, seu exiliū, ad qđ
est etiam condemnatus, vestrā rogo magnificentiā, ut ei insulā,
vel locum. uel aliam pēnā, sicut vestræ maiestati placuerit, assi
gnetis. hęc, pbanť ff. de inter. & rele. inter pœnas. & l. seq. in prin.
8 2. q. vi. biduū. in fi. ff. quan. appel. sit, l. j. respon. j. ¶†† Et nota, q̄ ha
rum relationum exemplar est per manum publicam partibus dā
dum, ut prædixi. Item not. q̄ quilibet iudex refert sapiētibus, cū
quibus deliberat, plene merita causæ, ut dixi s. de requis. cōsilii,
prope fi. Sed & auditores generales palatii domini Papæ, qui ei p
vice causas audiūt, eidem domino singula litis dubia viua uoce
referunt, Moſis exēplo vt s. §. proxi. uer generaliter, & ēt super
singulis diffinitius. referunt em, quid petitur, qualiter, & quate
nus in lite processum est, quid pbatur, qđ replicatur, quid impli
catur, & breuiter pure ac fideliter debēt referre omnia iura, & ra
tiones partis cuius libet, non alleuiando, uel aggrauando, uel sub
iiciendo iura partis alterius, quæ possint ipsum Papam mouere,
sed stateram in manibus suis gerant. 3. q. ix pura. ext. de re iu. cum
Bertholdus. ibi, qui cum nobis, vt ext. de deci. dudū. ver. prior au
c omnis, qui Quo facto, collatione & deliberatio
re præhabita cum aliis auditoribus ibidem præsentibus, idē do
minus Papa dicit ei: Ita pronuncia: & dat ei potestatē & licenti
am pronunciandi, q̄ non habent alii auditores, sed solum adien
di & cognoscendi: quare Auditores uocantur. unde & in pronū
ciatione semper dicit auditor: Facta domino nostro summo pō
tifici relatione fideli, de ipsi a speciali licentia & mādato mihi fa
cto oraculo viuæ uocis ita pronuncio, ꝙ de sent. §. vt autē. vers.
cęterum.

ADDITIONES.

a FORMA. ¶ Ista & omnes sequentes fuerunt Io. de Deo, vbi s. primo, & plenius secundo.
b In Christo. ¶ Hodie non ponimus In Christo, vt patet in forma sequenti.
c Actoris. ¶ Super hoc uide quod scripsi de app. cum speciali. super 4. gl. & hoc exemplum non fuit Io. de Deo, sed auctoris.

¶ Quis sit relationis effectus.

5. §. Effectus autē relationis, seu ꝓsultationis est vt causa, vel etiā cōsultatione pendēte, nihil debeat innouari, uel de causæ meritis inquiri, uel aliqd fieri: alias irritū id habetur, C. e. l. j. ext. de off. leg. c. licet. & de post. prēla bonę. 2. § nec nocebat. C. de ap. ex illo. 2. q. j. nomē. 3. q. 6. multū In omnib. em his expectādum est superioris respōsum,
a 6. q. 3. denique. Verum tamen, secūdum B. a quāuis relatio fuerit per iudicem approbata, tamē prius q̄ facta fit, potest ea cōmissa de partium consensu in causa procedi, arg. C. e. l. 2. Arg. cōtra, ex
b tra de off. deleg. significantibus b. Quid si iudex & vna pars consentit relationi faciendæ, altera verō nō? Videtur, q̄ iudex possit pœnitere: quia certum est eum nondum retulisse, quamuis referre uoluerit, arg ff rem rat. hab. amplius. Si uero altera pars cō sentit, tunc altera parte instāte quod fiat, fiet sibi copia ipsius: extra de ap. intimasti. Quid si iam relationē partibus edidit, & post ea partes consenserunt, quod cognoscat, nec relatio procedat? Respon. locus est pœnitentiæ, dummodo iudex consentiat, arg. ff. de pac. ab emptione ext. de reg. iu. c. j. nisi iā fuerit superiori p̄sentata, arg ext. de postul. prælat. bonæ. 2. § nec nocebat. Arg. cō tra extra de offi. deleg. significantibus. Sol. secundum dominum
c meum, ut in præ. c. intimasti. in fi. c

ADDITIONES.

a Secundum B. ¶ in dec. licet. de offi. legat.
b Significantibus. ¶ Pro solutione datur hæc in fi. remissio.
c In fi. Et ibi scripsi in §. ult. gl. scilicet quod ibi iurisdictio erat extincta, hic suspensa.

¶ Bal. de Relationibus.

¶ AN Judex in relatione debeat admittere aliquem periurum & calumniatorem: videtur q̄ non: quia hoc est potius iudicium, quam consultatio. Dic. contra, si ex actis apparet, §. de quibus. vers. sed pone: ecce. G. ¶ Auditores palatii domini Papæ debent audire & referre, non iudicare, nisi ex mandato domini Papæ, §. pe. ver. fin. G. vide j. tit. prox.

a De Remissionibus a. Rubrica.

SEQVITVR videre de remissionibus: in quo vidēdū quid sit remissio: quę in ea sunt considerāda: in quibus casibus sit facienda: qualiter fieri debet: quid sit officium eius, ad quem remissio fit: ultimo, de remissione, quæ fit a superiori ad iudices inferiores, dicemus.

ADDITIO.

a Supple. Causarum. de remissionibus enim personarum supra ad iudicem delicti, non tractat hæc rubric. de illa autem habetur extra, de raptor. capitu. j. & in authent. vt nulli iudic. §. si quis vero compræhensorum. & no. in Clem. de re iu. pastoralis. in gloss. sed nunquid de iure. ¶ De remissionibus etiam indulgentiarum rubricam habemus. sed nihil ad propositum. De remissionibus autem iurium, puta quas facit substitutus instituto rogato de restituenda hæreditate, & an diuisio habeat vim remissionis, not. & dicam ꝙ. de testib. §. j. vers. item quid si duobus. ¶ Nullus autem ex præticis posuit hanc rubric. Imo, ut dicit auctor super rubr. proxim. in princip. antiqui promiscue de relationibus & remissionibus loquebantur. Vnde autem hæc rub. auctor traxerit alimentum, dicam, super nigro. sequitur videre, quid sit remissio.

¶Remissio quid sit.

1.§. Quid sit remissio, planū est. est enim remissio id, qđ ipsum nomē sonat: quia nomina debent esse consona rebus, Inst. de donat. §. est & aliud. 16. q. 1. si cupis. Vnde remisio est causæ commissæ ad committentem facta remissio ext. de ele. dudum. j. & dixi ī. tit. prox. in prin. & in sequentibus apparebit.

SVMMARIVM.

1 *Parte contumace amplius non citata, an possit superior procedere.*
2 *Superiori licet delegati sui iurisdictionem revocare.*
3 *Delegati processus ante revocationem iurisdictionis habitus, ratus erit.*
4 *Iudex scies causam appellationis alteri commissam, debet ab ea cessare.*

¶In remissione quæ sint consideranda.

2.§. Quę autem in remissione facienda ꝑsideranda sunt breuiter supponamus. Et quidem ꝑsiderandum est, an fiat partibus ꝑsentiētib. uel saltē nō appellātib. uel an fiat alterutra cōtradicente & appellante. Si enim partes ꝑsentiunt, vel nō appellāt, ei statur, ext. de pur. can. cum dilectus. §. hisigit. ver. 1 Et terminus ad ꝑparendū corā superiore remittente partibus præfixus, ꝑ pemptorio est habēdus: arg. ext. de ap. læpe. §. qatā. Si vero fit ꝑ appellationē, ei nō credit, nisi ex aliis actis, siue circūstātiis roboret, 2. q. 6. biduū. C. de relat l. j. Sed & si fiat altera partiū absente, ēt per ꝑtumaciā adhuc nō vī ei credendū, nisi alia probatio adsit: termini tā assignatio bene valet, vt extra. de
1 testi. cum olim. † Vnde & parte ꝑtumace amplius nō citata, ꝑcedit superior: sicut & iudex remittēs poterat ꝑtumacis absentia
a nō obstāte, ſm Inn. IIII.[a] Ego tī semꝑ cito in audientia, arg. ff. de cuic. l. si rē quā. in fi. Quod si pars, quā iudex inferior retulit ꝑtumacem, veniat corā Papa, vel alio superiore, dicens: Domine nunquā fui cōtumax, sed appellans recessi ab eo, & cām appellationis obtinui à vobis cōmitti alii: tunc superior, si verum est, qđ cōmiserit, nō credet remissioni, sed remittet partes ad iudicem super appellatione obtētum, qui de appellatione cognoscet: & an sit revocandum, vel nō, quicquid ractum est post appellationem: vel etiam si maluerit, ipse superior de his cognoscet. † bene eī sibi licet delegati sui revocare iurisdictionem, ff.
2 de iud. iudicium soluitur. nedum expresse, sed etiam tacite, cog-
b noscendo videlicet, vel alii committendo[b], arg. ext. de ꝑcess. prę ben. quia diuersitatem. § j. ext. de of. deleg. pastoralis. §. præterea.
3 ¶ † Tamen totus processus delegati ante revocationem cōmissionis habitus, ratus erit, arg. ext. de rest. spo. audita. §. j. Sed & si iudex ꝑmissionis causam, quæ iam instante parte commissa erat alii, vt de appellatione cognosceret, iterū postmodum committat alii, & ꝑ ꝑ hoc inter ipsos iudices sit de iurisdictione ꝑtentio, dicunt quidam, sapiendā esse, secundum decr. ext. de rescri. pastoralis. resp. j. Tu dic, ꝙ ad hunc secundum iudicem, cui commissa est causa remissa. nihil aliud ꝑtinet, nisi cognoscere, an causa appellationis prius alii fuerat commissa. Nam ex quo de hoc cōstiterit, debet partes ad illum remittere iudicem, cui causa appellationis prius commissa fuerat: ad quem pertinet cognoscere, an sit sua iurisdictio. sic enim seruatur in iudice appellationis,
4 ext. de rescri. dilectus filius. 2 § fi. ¶ † S. d nunquid eodem modo iudex, ꝙ causam remisit, statim ex quo scit causam appellatiōis ab eo interpositæ alii esse cōmissam, debet cessare, & remittere causam ad iudicem, cui est cōmissa? Respōdeo, si scit, vel crēdit ꝙ causa appellatiōis sit legitima, & vera, prudenter facit, si supsedet. Si enim processerit, & postea constiterit causam appellationis legitimam esse, & veram, cassabitur quicquid per eum factum fuerit, vt not extra de appel. interpolita. & c. Romana. § si vero. & §. seq. si autem pro constanti habet appellationem esse iniustam, secure procedat. Eodem etiam modo iudex cui causa remissa commissa est, si indubitanter confidit, ꝙ appellatio sit iniusta, non obstante ꝙ causa eiusdem appellationis alii sit commissa, secure ꝑcedat: & tenebit, quicquid ab eo fiat dumn. ō declaretur postea per diffinitiuam sententiam, ꝙ appellatio fuit temeraria & iniusta, vt not. in prędi. §. si vero, & seq. secundum Papam. & adde, ꝙ est j. §. videndum. Generaliter autem verum est ꝙ iudex postquam causam remisit, non potest vlterius de causa se intromittere, vt ī. tit. prox. §. effectus. in principio.

ADDITIONES.

a Innocentium IIII. ¶ Cuius fuit fere ad literam totus iste §. ut scripsi post eum de appel. intimasti. in j. col.
b Committendo. ¶ Supple: scienter.

SVMMARIVM.

1 *Lite pendente potest fieri causæ aduocatio: qua facta non debet prior iudex in causa procedere.*
2 *Superior an de causa cognoscere debeat ex vi aduocationis, aut reuocationis.*
Pars appellans an sibi præiudicet literas aduocatorias præsentando.
3 *Literæ post reuocationem factæ an valeant.*

¶Remissio in quibus casibus sit facienda.

3.§ Nunc videamus in quibus casibus sit remisio facienda. Et quidē facienda est in omnibus maioribus causis, quæ habēt per superiorem tractari, ext. de appe. vt debit[a] in fi. ext. de bapt. maiores. xii. dist. c. 2. ext. de trā sa. c. j. de hoc ext.
a de offi. leg. quod translationē[a]. ¶ Itē fit qñque propter defectum iurisdictionis, quam quis habet semiplenā: vt quia est legatus proconsulis, uel quia est ei tantum cognitio demādata, vt ff. de off. procon solent. & l. si quid. & C. ad leg. Corn. de fall. vbi ¶ Item fit quādoque ex necessitate, puta quando causam committens id iubet: ut si mandat, quod delegatus ꝑnūciet, si de partium processerit uoluntate: alioquin negotium remittat ad delegantem sufficienter instructum, ut ext. de resc. ex parte decani. §. petente. ext. de ele. dudum. j. resp. j. & c. scriptū. §. j. ver. & si partes, &c. uel etiam si mādat, ut intra certū tempus cā. remittatur, vel si certum tempus non adiiciatur: uel ēt si mādetur, ut cā. sufficiēter instructa remittatur. uel etiam si madetur, ut instructa, vl ſ̄ instructa remittatur. Istis. n. modis scribi sæpe & similib. ꝑsu euit: & tunc iuxta formā mandati est remissio facienda. Idē quoque est, cum demandatur testi. ſi, vel instſ̄ forū receptio, & hmōi. Idem etiam est, cū superior reuocat ad se negotiū, & iudex sibi
1 processum causæ remittit. ¶ † Et not.[b] ꝙ lite pendēte poteſt fi
b eri aduocatio causæ: & ea facta, nō debet prior iudex in causa ꝑcedere, ext. ut lite pen. eccleſia. 2. & ī. de leg. §. nunc ostendēdum vers. 33. & §l. supereſt. & vers. cęterum licet. sed post sententiā ſ̄ poteſt aduocari, ut v. q. vl. quod bene. nisi per querelā falsi hoc per superiorē fiat. C. de fall querelam. uel per supplicationē, uel per appellationem interpositam, uel per in integrum restitutionē: sed tunc non proprie dicitur aduocari. Quid ergo, si aduocatio superueniat post latam sententiam, a qua nō extitit appellatum? Respon. nō ualet. nisi fiat per in integrum restitutionem,
2 uel per quærelam falsi, ut dixi. ¶ † Quid si fuit appellatum, tamē aduocatoriæ literæ uenerūt, & oblatæ sunt: nunquid cognoscet
c superior ex vi aduocationis, an uero ex vi reuocationis[c]? vel an pars appellans præiudicet sibi literas aduocatorias præsentādo? Et dicit Vincen. quod sic, si in eis exprimitur aliqua causa, quare superior aduocet ad se causam: quia beneficiū aduocationis post sententiam, extraordinarium est: sed si nulla cā exprimitur in eis. non potest præiudicare appellationi. quia etiā natura appellationis est, ut trahat causam ad superiorē, ut 2. q. 6 anteriorum &
3 l. appellatione extra de appel. ex insinuatione. ¶ † Quid iuris sit de literis reuocatoriis, & de his, quę postea fiunt, habetur extra de rest. spol. audita. ¶ Item quæ fiunt post reuocationem, nō valent, extra de appellatio. vt nostrum de offi. leg. nouit. alias autē si remissio

ADDITIONES.

a Translationem. ¶ Licet ī. dixerit per superiorem tantum, tamen omnes concordantiæ de Papa loquuntur: & sic loquendo, sicut subtiliz. auctor, & bene, diuidendo relationes a remissionibus, vt dixi ī. tit. proxim. in princip. sic hic distinguere debuit inter remittere & referre. Absurdum enim videtur, quòd causam remittat is, qui nil habet cognitionis, vel iurisdictionis in causa, ut ipse auctor fatetur infra verſic. fin. Remissio enim sonat in quandam necessitatem adeundi ad eum, ad quem fit, vt patet per inferiora: Nunquid si vacante vno episcopatu, petatur a legato, uel archiepiscopo, quod vniat illum alteri episcopatui, remittet illos ad Papam? Item quæritur, si ab eorum altero petatur ecclesia erigi in Cathedralem, uel petit illegitimus dispensari per episcopum ad sacros, nunquid isti, & his similes remissi ad Papam ire tenebuntur? absit. Non diceret ergo legatus, archiepiscopus, vel episcopus prædicti, Remitto uos ad Papam: sed diceret, Non possumus quæ petitis: sed si ad hoc intenditis, requiratis Papam: & istud secundum possunt omittere. Textus ergo hic allegati. non dicunt causas remittendas: quod intelligi debet secundum decret. j. de translat. vbi dicitur proferendas: quod etiam sonat Inde ferendas. Fateor quod etiam in his terminis est dare casum, quo procederet vera remissio, scilicet arctans partes ad eundum, scilicet quando duodecim episcopi audiuissent causam criminalem ad depositionem episcopi, qui sicut habent illam instructam ad Papam remittere, ita & partes ire, 3. qu. 6. accusatus. cum 2. c. sequen. 5. q. 4. duodecim, qui nihil habet cognitionis, &c.
b Et no. ¶ Hic incipit gl. Vincen.
c Reuocationis. ¶ Debet dicere Appellationis. p auditis.

si remissio fiat, ut iudex a iudicando exoneretur, nō ualet quod agitur, C. eo. l. j. ext. de off. del c. prudētiam. § adiicimus. Imō pu nitur in decem lib. auri, in auth. in medio litis non fieri sacras iuſ §. ſi uero aliqua. Col. 8. niſi forte referat, quia non habet plenam iuriſdictionem, ut quia eſt legatus, vel procōſul, vel quia tantū, cognitio erat ei demādata, ut auditoribus palatij domini Papę, vt s. ti. prox. §. qualiter. ver fi. ff. de of. pcon. ſolēt. & l. ſi quid. & in præd. l. vbi. uel quia erat pedaneus, vt 2. q. 6. c. diffinitiua. §. itē cum certa. nec tenet remiſſio ſine cauſa facta, vt C. de peda. iud. l. 3. Et nota, ꝙ tunc demum remiſſio, uel etiam relatio tenet, cū ſit per ſuum iudicem: alias contra. extra de off. leg. licet. quāuis quandoque legatus apoſtolicæ ſedis negotiū examinet, ut ſup facto plenius Papam informet, licet in eo iudex non ſit, vt extra
a de ap. conſtitutis in præſentia noſtra. Archid. claromonten[a].

ADDITIO.

a Claromontēſ. ¶ Propter duas dec. tit. quæ incipiunt, conſſi. in tantum expreſsit.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio an & quando lapſu ſtatuti temporis finiri dicatur.*
2 *Terminus per iudicem a quo appellatur, præfixus, quo partes habeant coram ſuperiore proſequi, dicitur peremptorius.*
3 *Terminus proſequendi coram ſuperiore cauſam, quo eaſu non debeat aſſignari appellanti.*
4 *Cauſa appellationis an debeat cauſam principalem precedere.*
Termini aſſignatio in cauſa appellationis qua ratione fieri dicatur.
5 *Superiore, ad quem cauſa remiſſa eſt, appellante, citante in cauſa principali nulla mentione facta de appellatione, an ſibi ſufficiat excuſatorem mittere.*
6 *Cauſa intra certum tempus alicui commiſſa decidenda, an poſſit ab eo, cui commiſſa eſt, intra tempus ſtatutum remitti.*
7 *Reus, contra quem facta eſt remiſsio extraordinaria, aut non legitima, venit abſoluendus, & ad ſuum ordinarium remittendus.*
8 *Partes quibus caſibus poſsint in cauſa appellare, & ſuper appellatione literas impetrare, non facta mentione de remiſsione.*
9 *Actor quo caſu non admittatur de cætero ad probandum de eo, de quo voluit cauſam inſtrui.*
10 *Iudex non dicitur prius, quam incipiat iuriſdictione vti.*
11 *Cauſa ſemper eſt ab eo, cui commiſſa eſt, remittenda.*

¶ Remiſſio qualiter ſit facienda.

4. §. Videndū reſtat, qualiter remiſſio facienda ſit. Et quidem is, cui ſub aliqua formarum ſ. prox §. præſcriptarum præſcriptū eſt, debet exequi fide liter, quod mandatur: ſiue debeat teſtes & inſtrumenta recipere, ſiue cauſam examinare: & ſiue intra certū tempus, ſiue nō certū remittere debuerit: faciat ſicut eſt ei iniūctum. Vt igitur ſibi certum temp⁹ præfixum fuerit, intra quod expediat, quod mādat, alioquin cauſam remittat, &c. eo lapſo ſiue pfecerit. quod iniūctum extitit: ſiue non citet partes, ut die certa peremptoria cōpareant corā eo ad videndum & audiēdum remiſſionem, quam facere intendit, prout in mandatis recepit: & tunc ſiue uenerint ſiue non, poteſt & debet ratione ſuæ iuriſdictionis ſemper poſt terminum etiam in infinitū, niſi ab eo reuocetur mādatum, remiſſionem facere, & certum diem ad comparēdum ſufficiēter coram ſuperiore partibus aſſignare, ext. de ap. cordi lib. 6. ext. de acc. § fi. ſecūdum formam poſitam ext. de teſt. cum olim. in fi. & c. ad hoc. alias incipit præſentium. §. cæterum. li. vi, & de do. & ꝙ tu. c. fi quem etiam terminū debet eis poſtea ſignificare, ſi abſētes ſunt, & reperiri poſſunt: alioquin hoc faciat publicari, uel añ domū, uel in eccleſia contumacis, ut ext. de clerj. nō reſi. ex tuæ.
1 de dol. & cont. c. fi & de eo, qui mit. in poſſ. cauſ. rei ſer. c. fi. † Nō enim iuriſdictio eius finita eſt per lapſum ſtatuti tēporis: qa li cet id verum ſit, quo ad cauſę examinationem & diffinitionem, non tamen, quod ad faciendam remiſſionē, ut j. apparebit: quā & intra ipſum tempus facere nequit quandoque, ut j. uer. hoc ēt eſt notandum. & hoc probat ſecunda pars mandati, cū dicit, Alioquin cām remittas, &c. quaſi dicat, ſi intra dictum tēpus cauſam non expedieris, ipſam nobis remittas. Hunc quoque termi num iudex aſsignare poterit[c] ſicut puto: licet in literis cōmiſsio
2 nis nō fuerit id expreſſum, ut in præ. concor. † Eo enim ipſo, ꝙ ei aliquis articulus comm ittitur, uidetur per conſequens commiſſum, ꝙ partes ad priorem remittat iudicem, ne cauſa aſsꝙ ter mino remaneat. Nam quod plus eſt, iudex a quo appellatur, pſi git terminum partibus, quo coram ſuperiore proſequantur, ap pellationem, ext. de ap. perſonas. Multo fortius id poteſt, vbi nō :& talis terminus aſsignatus intelligitur peremp quæ autem Demum ad ſuperiorem, a quo māda tum recepit, ſcribat, qualiter tale mādatum ab eo recepit, ponē do illud de uerbo ad uerbum: & conſequenter inſerat, qualiter proceſſit: & quicquid fecit vel facere nequiuit: extra de elec. du dum. j. §. cum autem. nihil falſitatis adiūgendo, ſed cuncta pure & fideliter referendo, iij. q. 9. pura. ext. de re iud. cū Bertholdus. ver. qui cum nobis omnia fideliter, &c. & de do. & contum. cum olim. Poſtmodum etiam adiungat, qualiter cauſam ipſam iuxta formam mādati traditi ſibi, remittit: & alia, quæ habes ſ. verſ. in ſumma ibi, quia & ſi non plene &c. Vltimo uero dicat, qualiter terminum, & quem partibus aſsignauit ad præſentandum ſe co ram ſuperiore, uel ad audiendā ſententiam, uel ad aliud prout
3 natura cauſæ & forma mādati requirit. ¶ † Verum[b] ſi prius quā
b is, cui teſtium receptio, uel aliquis articulus committitur, proce dere incipiat, appellatur ab eo iuſta cauſa expreſſa: de qua tamē dubitatur an ſit uera, & quam appellans ſe non obtulit probatu rum, ſi poſtea procedat, & contingat eum remittere negocium ad ſuperiorem, non poteſt aliquem terminum appellāti aſsigna re: quod ſic probo. In cauſa enim appellatiōis, ſ. ut eā proſequa
c tur non poteſt, cum ei nō detulerit[c]. Sed ſi poſt appellationem proceſſerit in articulo ſibi cōmiſſo: Item in cauſa principali, ſu per cuius articulo proceſsit, non poteſt fruſtra enim ibi nō aſsi gnaretur: quia in ea non procedetur, niſi prius inquiratur de ue ritate appellationis, ut ext. de ap. ut debitus honor. & c. interpo ſita. quod adeo uerum eſt, quod ſi delegans forte ignorans pro cedat in principali, quia delegatus nihil ſibi ſignificauerit de ap pellatione facta a ſe, nō ualebit proceſſus ei⁹: quia dolose aduer ſarius tacuit appellationē aduerſarii: quam ſi dixiſſet, iudex non proceſsiſſet, uel procedere non debuiſſet contra nō legitime ci
4 tatum, & ordine peruerſo, † cum cauſa appellationis debuiſſet cauſam præcedere principalē. 2. q. 6. §. diffinitiua. uer. ſi prolatā & in præ. c. ut debitus. e. ti. inter poſita. ff. de iud. ſi prætor. Si uero nullam cauſam aſsignaſſet ſuæ appellationis, quam ante ſenten tiam emiſit, cum cōſtet talem appellationem nullam eſſe, vt in præd. c. ut debitus. nūc bene poteſt aſsignare terminum, licet ea parte præſente tenuerit tantū receptio teſtium: quia termini aſ ſignatio ſit magis ratione iudicis, ad quem appellatur, quam ei⁹
d a quo appellatur ſecūdum Papā, qui hoc no. ext. de accuſ. c. fi.[d]
5 ¶ † Item no. quod ſi ſuperior, ad quē eſt cauſa remiſſa, citet ap pellantem in cauſa principali, non facta mentione de appellatio ne: ſufficit ſibi excuſatorem mittere. quod dic, vt ſ. de cita. §. ſeq
e tur. ver poſtremo[e]. Hoc[f] quoque ſciēdum eſt, quod ſi mandet
f alicui, quod remittat cauſam inſtructam, & etiam quocūque de modis dictis ſ. §. prox. ſemper ſufficit cauſam remittere cū ea in ſtructione, & cum illis actis, & quæ iudex recepit, & quæ partes uoluerint & potuerint producere coram eo, etiam ſi nō ſit ple ne inſtructa: & ſemper poteſt remiſsor partibus certū terminū
6 aſsignare, quo coram ſuperiore compareāt, ut prædixi. ¶ † Hoc etiam eſt notandū, quod is, cui cauſa, ſeu aliquis articulus intra certum tempus, puta ſex menſiū, decidendus committitur, aut alioquin remittat, &c. non poteſt illud intra tēpus remittere: ꝙ ſi fecerit: nihil agit, niſi de cōſenſu partium fiat, etiam ſi penulti
g ma, uel ultima die termini remittit: & ſic Curia ſeruat[g]. Et eſt ra tio ꝙ totum ipſum tempus eſt datum ad id, quod iniungit, fini endum, & non ad remittēdum. Vnde ſi intra illud fiat remiſſio, non ualet: tū quia a nō ſuo iudice fit, ut extra de iud. at ſi clerici tum quia ſit contra formam mādati, ex. de reſcr. cum dilecta. ad fi tum, quia prohibitæ ſunt remiſſiones cauſa iudicii detrectādi factæ, ut ſ. §. prox. ibi, uel antē, &c. Et ideo quantūcunque impe diatur iudex, non ualet remiſſio intra hoc tēpus facta, niſi fiat ꝑ
h partium cōſenſū; ar. extra de off. del. de cauſis.[h] ¶ † Sed quid ſi fi
7 at intra id tempus? Reſp. ſi reus, contra quem facta eſt, cōparue rit coram eo, cui facta eſt, hoc obiiciēs coram eo, abſoluēdus ē de iuris rigore, & ad ſuum ordinarium remittendus, cū cauſa ſit in curia per reuocationem, uel per appellationem, uel per alios modos, per quos cauſæ ad ſuperiorem referūtur, qui non inter uenerunt, nec per hanc remiſſionē, quę nulla eſt, ut dixi: & quæ partes per conſequens nō adſtringat, ar. ext. de ele. bonæ. 2. in fi.

per

ADDITIONES.

a Appellatum. ¶ Secundum Inn. vbi patet j.
b Verum. ¶ Reaſſumit verba Inn.
c Detulerit. ¶ Non uidetur hæc ſufficiens ratio, de ap. oblatæ. in prin. & e. ti. de ap. & lib. 6.
d C. fi. ¶ Vbi in gl. quæ inci. dicit In. hoc dicendo remiſi.
e Poſtremo. ¶ Vbi poſuit, qui in eodem c. de hoc notauit Inn.
f Hoc. ¶ Incohant verba In. & Hoſt. quæ ſcripſi in c. intimaſti. ad fin. j. col. verſ. & circa. de ap. & durant hæc uſque ad verſ. in ſumma.
g. Seruat. ¶ Dixit Hoſtien. vbi ſupra, quod hoc ſibi de facto acciderat.
h Cauſis ¶ Vide ſimile, quod not. ſ. de citat. §. j. uer. ſed pone. Papa & quod ibi dixi.

per quod etiam apparet, quòd si reus non ꝑpareat, non est contumax reputandus. Verum si ambæ partes ſufficiẽter inſtructæ, ad diem ſibi aſſignatam compareant coram Papa, ſatis æquum eſt & ex mẽte mãdati colligi põt, quod Papa cauſam audiat, vel alii audiendam committat, & maxime vbi reus non habet alium iudicem, quam Papam: & ſi remiſſio nulla ſit, certum eſt tamen, quod Papa actori impetrãti noluit prouidere, & ad ſe, ſi per illũ cui hoc committebat non diffiniretur negocium finaliter reuocare. ¶ Aequum igitur eſt, ut ex quo partes præſentes ſunt, in negocio procedatur, ar. ff. ſi cer. pet. quidã. ff. de nõ oper. nunc. l. j. §. & poſt operis nec debet actori præiudicare, qđ per iudicis imprudẽtiam fit, ar. ext. de emp. & vend. c. fi. Nec obſt. ſi dicat reus, Modis omnibus pero ad Papam remitti. poteſt enim ſibi reſpõderi: Frater, non eſt malitiis hominum indulgendum, qui nihil laturi ſunt, niſi ut officiant, ff. de rei vẽd. in fundo extra de reſcrip. plerunq;. Ex hoc enim nil aliud referes, niſi quandam dilationẽ malitioſam: cum & ſtatim negociũ poſſit ſub eadem forma cõmitti, & remiſſione ad curiã legitime facta, neceſſe haberes iterum ibi comparere & reſpondere: nil ergo conſequeretur, niſi malitioſam dilationem: & ſic forſan contra conſcientiã detineret alienum. Vnde æquius eſt, ut tunc in curia reſpondeat, & ꝑcedat cum partes ibidem præſentes ſint, & ſufficiẽter inſtructæ, ut dixi: & cum Papa ſit ordinarius ſingulorum, 9. q. 3. cuncta. ext. de for. comp. c. fi nec pro alia cauſa illuc venerint, ut prædixi: iõ que iudicium reddetur in inuitum. ff. de uerb. obl. inter ſtipulantem §. j. Cautum igitur eſſe oportet eũ, cui ſub prædicta forma ſcribitur. nam intra tempus deputatũ nõ poteſt remittere: nec poteſt illud in cauſa procedere, niſi prius conſenſu partium fuerit prorogatum, vt in præd. c. de cauſis. & j. uerſi. in ſumma. unde tempore elapſo, & non intra illud, ſiue proceſſerit, ſiue non, cauſam remittat. ¶ †Et ſcias, ſecundum Inno. IIII. [a] ꝙ in omnibus
a cauſis poſitis ẽ. §. prox. licet partibus ex cauſa appellare, & ſuper appellatione ſua literas impetrare, nõ facta mentione de remiſſione a primis iudicibus facienda: quia nec ſemper precipitur remiſſio fieri, propter hoc ꝙ ſuperior velit de negocio iudicare. tunc enim oporter de remiſſione fieri mentionem, ar. extr. de appel. ut noſtrum. de off. del. ſuper quæſtionum §. uerum. ver. cum autem. Imo quandoque fit, quia partes non cõfidunt de iudicibus in diffinitione, licet ꝑfidant in cauſæ examinatione, ext. de reſcr. ex parte decani. & de elec. dudum. j. Sed & quandoque expedit in vno loco inquiri de vno articulo, & in alio loco ſenten-
9 tiari, extra de ele. ſcriptum. ¶ †In ſumma [b] nota, quod vbi nego-
b cium intra certum tempus inſtruendum mãdatur, & poſtea remittendum, hoc tempus pro peremptorio habetur, ita ꝙ etiam coram iudice, ad quẽ fit remiſſio, neutra partium admittet de cætero ad probandum, ſecundum ea, quæ no. j. de ſen. §. nunc uidendum. ver. illud autem. Et propter hoc dicunt quidam, quod ſi alicui committatur, ut intra certum tẽpus inſtruat cauſam, & ex tũc cauſam inſtructam remittat, ex quo repræſentata eſt iudicialis commiſſio, iudex adueniente fine termini præſtituti, e tiã nulla inſtructione in cauſa recepta, & etiam reo intra ipſum terminum non citato, poteſt tunc citare reũ, & ei diem præfigere quo coram delegato compareat, in negocio proceſſurus ext. de reſtibus. cum olim. Nec poteſt reus dicere ſe grauari. quia actor ſuper eo, ſuper quo voluit cauſam inſtrui, non admittetur de cætero ad probandum: imò ei perpetuum ſilẽtium imponetur: & ſibi imputet, quia intra certum terminũ non probauit, argu. C. de inge. ma. diffamari. & extr. de reſtit. ſpol. frequẽs. §. pe. li. 6. & de prob. licet. reſp. j. ver. ſuper quo. Nec obſtat, ſi dicitur, ꝙ ordo in reſcripto commiſſionis ꝓtentus, ſuit primo inſtruatur, & poſtea remittatur, omiſſus fuit: ideoq; non valet remiſſio. Nã bene eſt cauſa inſtructa, quia contra contumacem ſententia ferri poteſt. Vel dic hoc, quod occurrunt duo principalia mandata: vnum de inſtructione, aliud de remiſſione. Vnde ſi iudex nõ potuit primum propter negligentiã partis exequi, quod nec ab eo ſolo, ſed a parte, quæ probare habet, depẽdet, tenetur ſaltem ad ſecundum, ſ. ad remiſſionem faciendam, quod ex ſe ſolo dependet: ar. extr. de reſcr. cõſtitutus. reſp. j. & de dolo & contu. cum dilecti. § præterea. ver. j extra de off. del. cum ſuper. Alii dicũt, & forte melius, ꝙ ſi iudex prius citauerit partes ad cedendũ ſuper inſtructione negocii, nõ poteſt ipſum remittere: ga nec metus
10 citator eſt. ¶ †Sed nec iudex eſt prius iudex, quam incipiat iuriſdictione uti, extra de of. del. relatum. & c. gratum. extra de reſcri. paſtoralis in ſi Poſtquam autem partes citauerit, poteſt forte negocium ipſum remittere: quia & ſi non plene remittit, tamẽ, ꝓut põt inſtructum, ſ. quia dicet, quomodo citauit partes, & quo modo obtulit ſe paratum ad procedendũ, & quomodo actor procedere noluit: & etiã ſi expedierit, dicet, quomodo dedit reo poteſtatẽ dicendi, quicquid vellet. & ſic de aliis factis, nel omiſſis Sed cõtra: quia non valet remiſſio, niſi plena: imò puniẽdus eſt iudex cõtra faciens, vt C. de relat. ne cauſas. C. de legi. l. 2. & l. humanum. & extra de elec. dudũ. 1. §. cum autem, Sed dic, illud
c de reg. iur. impoſſibiliũ. extra de pact. c. fi. [c] ¶ †Sed nũquid iudex,
11 ad quem talis cõmiſſio impetratur, debet ꝓdemnare in expenſis actorem, ſi fecit citari reum, & nullã probationem induxerit ſuper inſtructione cauſæ? Reſp. ſic, ar. de reſc. ceteriũ. in fi. & c. fi. in fi. & de do. & cõtu. finẽ. ſemper enim debet cauſam remittere, ex quo ſibi iniunctum eſt: licet aliqui contradicãt. extra de re ſcri. cũ dilecta. Alii dicunt, hunc terminũ uim peremptorii non habere: verum, vbi mãdatur, ꝙ iudex cauſam inſtructam, uel nõ
d inſtructam remittat [d], ceſſant prædictæ opiniones: hic enim nullus error eſt, ſi iudex cauſam non inſtructã remittat, cũ hoc ſibi expreſſe mandetur: & tunc, facta remiſſione, poterit iterum noua relatio dari impetranti: quia nec expreſſe, nec tacite ꝓfeſſe uidetur, hunc terminũ peremptorium eſſe, ſecundum ea, quæ no. in præ. ver. illud autem. & ẽ. ver. in ſumma. Imò ꝓtrariũ innuit pars illa mandati, qua dicitur: ꝙ etiam non inſtructam remittat: niſi forte aliud eſſet actum: niſi dicas, ꝙ is, qui dilationẽ obtinuit, probare potuit: ſed quia neglexit, ſibi debeat imputa-
e re, vt patet ẽ. ver. in ſumma. hoc no. Inn. ext. de ap. ſuper eo. [e]

ADDITIONES.

a Quartum. ¶ Vbi ẽ.
b In ſumma. ¶ Incipiunt verba Inn. vbi dicitur hoc in fi.
c C. fi. ¶ Vel illud uerum, quando ſponte defert: ſecus ſi mandatum eum arctat ad id.
d Remittat. ¶ De qua forma ẽ. prox. §. poſt prin.
e Super eo. ¶ q. ẽ. in ſumma, circa totum, ibi uide.

SVMMARIVM.

1 *Sigilla in literis incognita quo caſu ſint probanda, uel non.*
2 *Altera partium tantum coram ſuperiore præſente, an poſſit ipſe ſuperior remiſſionem admittere.*
3 *Remiſſione facta, ſuperior, ad quem fit, debet eam & ſingula diligenter examinare.*
4 *Remiſsio iudicũ ad curiã miſſa, an fidem faciat, vt eorum literis credãt.*
5 *Literis iudicum, vel executorum, quo pacto ſit credendum.*
6 *Iudice, vel executore teſtificante coram ſe appellatum eſſe, an ſit eis credendum.*
7 *Clauſula ſpecialis in reſcripto appoſita, reddit illud quandoq; fide dignũ.*

¶ Officium illius ad quem fit remiſſio, quod ſit.

5. §. Vtile cenſemus eſſe dicere, qualiter ſe habebit is ad quẽ negociũ remittit Et qdẽ ipſa remiſſione recepta prius quam eam aperiat, citabit partes, vt cõtra eius aptionem obiiciant, quod de iure viderint obiiciendum: quod ſi nihil opponãt, ipſe partibus præſentibus aperiat, & terminũ ad recipiendum copiam de illa præfigat, ut contra eã poſſint obiicere, quod libebit, ut extra de procura. in noſtra. ſed ſi temere dixerint, puniẽtur. ut extra de poe. dilectus. puta in expenſis, & aliter ff. ſi quis ius di. non ob. l. j. Sed & ſi proponatur ipſam nõ fore aperiendã, & ſuper hoc diutius diſputetur, iudex ex cauſa ſibiipſi aperire poteſt, non tamẽ partibus: quemadmodum & in atteſtatione fieri conſueuit. De apertione autem remiſſionis debet fieri publicum inſtrumentum, in quo deſcribantur ſigna, literæ, ſeu
1 characteres ſigillorũ, ſub quibus mittitur introcluſa. ¶ † Quid
a ſi ſunt ſigilla incognita? Reſp. [a] ſi partes ſtent eis corã ſuperiore bene eſt, ut j. ver. ſed nũquid, alioquin eſt probatio eorum faciẽda, extra de cler. pereg. c. j. de fid. inſt. quod ſuper his. Si autẽ ſint duo, uel plura, eis creditur, poſtquã impoſita eis erit fides. adhibitis aliquibus iuratis, qui ea recognoſcãt: quæ dic, ut ẽ. de prob.
2 §. videndum. ver. x. ¶ † Quid ſi altera partium tantum coram ſuperiore præſens eſt? Reſp. poterit ſuperior, ſi ſibi videatur. cõſiderata qualitate pſonæ & negocii, de quo agit, recepto iuramẽto partis, ꝙ tali fuit facta remiſsio, ipſam admittere, ar. ext. de iureiur. c. fi. de procu. ex inſinuatione. & c. in noſtra. & imputet ſibi pars, quæ non ibi uenit, ar. extr. de ap. ſæpe. & de ele. ſtatuim. li.
3 vi. ¶ † Remiſsione vero aperta, ſuperior, ad quem fit eam & ſingula diligenter examinabit: quo facto, uel admittet, uel repellet actorem, uel reum ad probãdum, uel a probando, prout ſibi de iure videbitur faciendum: uel caſſabit proceſſum, remittẽs, ſi eſt inuenerit ex tenore remiſſionis, uel aliter, contra ordinem iuris factum, uel in ſe repugnantiam continere, vel etiam ſecũdum illum ad ulteriora proceder, ſi eum inuenier rite factũ, vt extra

de pur-

ADDITIO.

a Reſp. ¶ Secundum Hoſt. ut ſcripſi in dec. intima vbi vide etiam uer. ſeq.

de pur.cano.c.cum dilect⁹.§ his igitur. Quod si plena fit remissio, procedet ad sententiam: alioquin non, vt ext.de elec.dudum j.§.cum autem Si altera pars sit tantum præsens, ut iura cõtuma cis & rationes contineantur in remissione, poterit procedere superior ad sententiam: alias nõ, ut in præ.§.cum aũt. cũ enim quelibet pars cum actis suis debuerit cõparere in termino sibi assignato, non debet ꝓtumax ulterius expectari, C.de iud. properãdum.§.si autẽ.sed ipsius absentia Dei præsentia repleatur, vt extra de do.& contu.veritatis.& de eo, qui mit.in pos.causa rei seruãdæ.cum qui. De officio autem eius, ad quem causa per appellationem defertur, dicam j.de app. §.de officio.¶† Sed nũquid remissio iudicum ad curiã missa, fidem facit, vt uidelicet credat literis eorum super his, quæ domino Papæ super processu scribũt, ar.quod sic, in præd.§.his igitur.& de excess.præl. inter dilectos.§.præterea.& c.ex literis § j.ver.fi.& de accus.cũ dilecti. §.j. uer.mandamus.& de dolo & cont.veritatis.§.nos igitur.& ff. of. del.cum olim §.præterea. Ar.contra, extra de prob.quoniam ꝓ tra.& ff.de cust.reo.diuus.nam etiam literis Cardinalium nõ creditur, ut no.s.de teste,§.j.ver.item quod fuit. Soluit do.meus in præd.§.his igitur.quod remissioni unius iudicis non creditur, ut ibi in præd.c.quoniam contra.& hoc videtur mos curiæ approbare, secundum eum [a]. Vel potest dici, quod remissioni unius iudicis ab una parte exhibitæ creditur tanquam authentico, seu instrumento publico, si altera pars præsens non contradixit, argu. in præd.§.his igitur.& ff.de proc. si procurator ẽ. Cuilibet enim creditur cõtra se, ut ff.de interrog.actio.de ætate.& 14.qu.2.§.j. Vbi uero non est pars, nec remissio habet sigillum notum, & authenticum, ei non creditur.arg. extra de dolo & contu. c.cũ olim.& de cleri.pere.c.j. Si uero tale sigillum haberet, standũ est ei, nisi pars altera contrarium probet: ad quod est admittẽda, ar. extra de electio, cum inter R. seniorem §.fin & c. scripti §.j & de fide inst.c.2.Inn.Papa 1111.notat extra de ꝓbat. post cessionem.& B.Compost.cum eo super dec.de elect.statuimus.lib.vi.

†quod literis iudicum, uel executorũ creditur, si sint duo, ut ext. de testibus, cum a nobis & de concess. preben. accedens.& de accus.cum dilecti.in fi. Et locum habet, si illi: eræ ꝓfecte sunt in modum actorũ, designando uidelicet loca & tempora, ut c.quoniã contra. secus si per modum relationis, seu remissionis, cui non creditur, nisi multa interueniant, quæ prædiximus, s.q fiat parte altera præsente, & copiam eius recipiẽte: & alia, de quibus habes extra de app.intimasti.& C.de relig.l.j 2.& 3. Idem tamẽ B. no.sup.dec.ext.de resc.capitulum [b].quod creditur literis abbatis dicentis se de mandato apostolicæ sedis feciss̃e aliquem recipi in canonicũ alicuius ecclesiæ.nam ministro creditur in facto sibi commisso, s.quod faceret eum recipi, ar.ff.de reb.cor.q sub tut.uel cur.sunt, l.magis.§ ne tamen. Arg.tamẽ contra in eal.§. ite m prætor.ver.nec nimium [c]. Tu dicas, quod sigillo unius iudicis delegati, uel ordinarii, uel etiã executoris partes iudicis assumentis, negocium remittentis creditur, quantum ad hoc ut creditur negocium remisisse: & ut causa in curia uel corã superiore agatur, ut in primis concord.non tamen quantum ad cõtenta in remissione, seu quantum ad actitata iudicialiter corã eo, ẽt si ipse nocę propria sic esse asserat, nisi quaten⁹ in causa legitime &c.ut in præd.c.quoniam contra. Vbi uero non iudicialiter executor processit, sed certum ministerium sibi iniunctũ exequit, tunc postquam de suo sigillo constat, satis in hoc sibi soli creditẽ referenti, cum in hoc magnum præiudicium non uertatur. nam & coram superiori partes poterunt suam iustitiam consequi: & hoc curia seruat, quicquid do.meus Host.s.no.& sic intelligit p̃ dic.§.nec tamen.& ar.extra de app.cum parati.cum suis cõcor.

multũ em̃ interest ſter ista, ut extra de off.del.c.fi.in fi ¶† Quid ergo si iudex, uel executor testificentur coram se appellatum esse? Resp.ei nõ creditur soli, nec etiam duobus, si in formam relationis seu remissionis scribãt: secus si in formam actorũ, ut ꝓmissi, secũdum B.quamuis & hoc forte de iuris rigore ualeat impugnari.nam non creditur testimonijs, ut ff.de testib.l.3.§ item diuus.& extra de cohab.cler.& mul.tua.nisi forte producerẽtur in testes, secundum ea quæ no in præd.uer. item quod fuit. Arg. tamẽ quod uni credatur, extra de ap.cordi.in prin. uer.in quib⁹, lib.vi. Consulo igitur iudicibus, uel executoribus negocia referentibus, seu remittentibus, siue testificantibus, ut processus, seu acta coram se habita per manum publicam scribi, uel saltem authentico sigillo faciãt sigillari: & sic scripta, seu sigillata, remittãt

remissis autem literam suo sigillo sigillent.¶† Illud autẽ certum est, quod ubi in rescripto illa clausula apponitur, Quicquid autem inde feceris, nobis per tuas literas tuo sigillo sigillatas stu

[illegible] imare: [illegible] tali inscribenti creditur propter formam in

s autem sigillis credatur, no.s.de prob §.ui

b Capitulum. ¶ Vbi scripsi post gl.ad fi.j.col.uer.sed quæritur.

c Nimium. ¶ Vide, quod dixi s.de teste, §.nunc tractandum versic. hoc autem.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Remissio facienda est ad eum, a quo appellatum est, cum in forma iudicij procedebat.*

2 *Forma rescripti circa iudicia, cum remissio facienda non potest propter dubium facti determinari.*

3 *Dicente aliquo appellatum ante diffinitiuam, si hoc falsum inueniatur, ad quem debeat fieri remissio.*

¶ De remissionibus, quæ fiunt a superioribus ad inferiores iudices.

6.§.Sequitur uidere de remissionibus, q̃ fiũt a superioribus ad inferiores iudices, q̃n appellare contingit: super quo secundum usum Romanę curiæ regulariter est tenendũ, quod si appellãs primo a subdelegato ad delegatum, deinde ab ipso delegato ad Papã, impetrat super appellatione, secũdum ea, quæ no.j.de ap.§ de officio quoq;. uer. porro si appelletur. ibi, quod si a subdelegatis, &c.& si non ita inuentum fuerit uerum esse, prout impetrãs asserebat, tunc ad eũ, a quo nouissime appellarum est, debet negocium remitti, etiam si plures literæ impetratæ fuerint hinc & inde, ar.ext.de ap.vt de

a bitus.in fi.& 2.q.6.in fi.q.[a] Si autẽ quod asseruit, fuerit ab impetrante probatum, procedẽdum est per iudicem appellationis iuxta cõtinentiam literarum directarum ad eos, uel subdelegatos

1 ipsorum, qui probantur ultimo grauauisse.¶† Item remissio facienda est ad eum, a quo appellatum est, cum in forma iudicii ꝓcedebat, ext.de ap.cordi.prope fi.li.6. Si uero aliquis cõquerat, quod eius superior, qui in ipso iurisdictionẽ habebat, grauabat eundem in his, quæ in iudiciis, uel circa iudicia non aguntur, ut in hoc exemplo:

b ¶FORMA [b]. Conquerit̃ quis, quod suus episcopus, uel archidiaconus cum indebitis exactionibus aggrauabat: & licet ꝓpter hoc ad sedem apostolicam appellasset, idem tamen in eum post appellationem huiusmodi excommunicationis sententiam auctoritate propria promulgauit, sic concludi potest:

¶ FORMA. Mãdamus, quatenus partibus cõuocatis: uel mãdamus, quatenus, si est ita, sententiam ipsam denuncias nullam eẽ, ac reuocans in statum debitum, qui quid post appellatiõem huiusmodi inueneris temere attẽtatum, audias causam, &c. faciẽs, &c. alioquin sentẽtiam ipsam (sicut rationabile est) prolatã. facias auctoritate nostra appellatione remota, usque ad satisfactionem cõdignam inuiolabiliter obseruari. Et est considerandum, quod quãdocunque primus iudex est officio suo functus, si fuerit diffinitiua sententia lata, debet alioquin sic obiici.

¶ FORMA. Alioquin sententiã ipsam, sicut iusta est, facias per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari: uel, si est excommunicationis (sicut rationabiliter est prolata) facias auctoritate nostra usque ad satisfactionem condignam, &c. Si uero reperiebat cognitio, cum fuit appellatum, tunc debet fieri remissio, prout dictum est. Itẽ si primus iudex, qui grauasse dr̃, sit defunctus, & forte fuerit delegat⁹ in dignitate aliqua ꝓstitut⁹, & fuerit ei scriptũ ꝓprio noĩe si expresso, ut ext.de of.del.qm̃.ꝓcludet, q ꝓcedat i cã inxta ꝓtinẽtiã literarũ ad talẽ iudicẽ directarũ: alioqn ad eius dẽ successoris ptes remittat examẽ. Si uero nomẽ illi⁹ iudicis, a quo appellatũ ẽ, exp̃ssum, fuit, & mort⁹ ẽ, tũc dicat sic: Alioquĩ

2 negocio memorato su pcedere cureris.† Porro circa iudicia, cũ remissio facienda est quandocunq; propter dubium facti, nõ potest determinate dici, ad quem sit negocium remittendum. xi q. 3.graue 33.di. habuisse. & tunc sic dicendum est:

¶ FORMA. Alioquin partes remittas ad eos, ad quos de iure videris remittendas: ut patere potest tunc, cum aliquis conquerit de pluribus rescriptis ab eodem, & super eodẽ, ad diuersos iudices impetratis, ita quod unum de alio nõ faciebat aliquam mentionem: quo casu impetrans corã diuersis tractus, taliter aliq̃ conqueri consueuit, q̃ talis eius aduersarius super tali re nõ, ut suam prosequeretur iustitiam, sed ut ipse, qui nũc impetrat, fatigatus laboribus & expensis, damnosam pactionem ineire, uel immo cedere cogatur, ad diuersos alias de aliis nõ facientes aliquã mentionem super eodem negocio literas apostolicas impetrauit: & ad querelã huiusmodi, etiamsi nõ sit appellatio interposita, taliter uexato in odium uexatiõ sedes apostolica subuenit: quia impetrator commodo caret utrarumque, ext. de resc. ex tenore. propter quod impetrãs sic petat. Quare ita fatigatus duxi ad apostolicæ sedis prouidentiã recurrendũ: & pclusio talis erit,

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, illiũ impetrantẽ, de quo quæritur, utrarumque literarũ commodo carere, decernẽs eum

ADDITIONES.

a Quæst. ¶ Apertius apparet intricationis exemplum de exce. dilecti filii. quod facile intelliges per id quod ibi dixi super ult.gl.

b FORMA. ¶ In formulario Romanæ curiæ, sub tractatu Renouatoriarũ, habent Hæ formæ, & vide j.de ap.§.de off.s.col. ver. cæterum ũ remissio

DITIONES.

l.no. secundum Host.& eius etiam est, quod seq

eum immoderatis expensis,quas propter hoc istum fecisse constiterit,condemnare procures:ext.de rescc.fi.alioquin negociũ ad eos remittas,ad quos de iure videris remittendum:impertãtem in expensis legitimis, &c testes,&c.& hoc, cum in modũ q̃ relę proponitur grauamẽ super impetratione plurium literarũ. Si uero eas processum fuerit,& nescitur:vel in literis,quę mõ contra illas impetrantur,nõ dicitur,quæ primo fuerint impetratæ,potest sic simpliciter concludi:

¶ FORMA Mãdamus,quatenus,si ita est,illum impetrãtem vtrarumque literarum commodo carere decernẽs,ac processum per eas habitum denuncians non tenere,eum immoderatis expensis,quas propter hoc reum fecisse constiterit cõdemnare,procures: alioquin negotium ad eos,ad quos,& cæt. s. non enim valet processus habitus per literas ipsas,ut ext. de resc. diffẽdia.§.

4 j.lib.6.¶† Si autem fuerit appellatum a iudice,ad quem impetratæ fuerunt literæ non facientes de prioribus & processu per eas habito aliquam mẽtionem pro eo, quia ipse index exceptiõem huiusmodi non admisit,alia erit cõclusio,vt s. de resc. præsentata.§.ratione formæ.ver.porro.sed hic articulus.& seq. Item cũ dicitur appellatũ ante diffinitiuam,si hoc falsum inuenitur,non fit remissio ad iudicem,qui functus est officio suo,ut no. j. de ap. §.de officio quoque,uer. porro si. Quod si appellatũ fuerit à diffinitiua,& appellatus nimium prœoccurrens & præueniens appellantem,impetrat super confirmatione sententiæ,ad quos facienda sit tunc remissio,uide in præd.§ ratione formæ.ver.est & casus.

¶ Bald.de remissionibus.

¶ NOTA.q̃ totus processus delegati factus ante reuocationem commissionis,ualet,§ quæ autem.post prin.G. ¶ Not.q̃ index, postquam causã commisit,nõ potest ulterius se intromittere,c.§.in fi.Gul. ¶ No.q̃ remissio fit uel propter causæ ardnitatem,uel propter defectum iurisdictionis, uel propter formam mandati,uel propter iudicium alibi cœptũ,§.nunc videamus. per G. facit extr. de or. cognit. c. tuam. ff.de lib caus.l.cognitio.§.si plures.G. ¶ Not.q̃ ille,qui refert, potest assignare partibus terminum ad comparendum coram eo,ad quem remittit, §.videndum. per G. ¶ No.quod si mandatur alicui,quod remittat causam instructam sufficit ei, si mittat cum ea instructionem, quam recepit,quam partes uoluerũt & potuerunt producere.ver.hoc quoque faciendum.quod no.G. Nõcre ditur ei quod dicũt iudices in forma remissionis:secus si informa actoris, §.pen.ver.pen.& fi.G.

Particula III.

a ¶ De Sententia,& de his quæ ipsam sequuntur [a]. Rubrica.

b VONIAM deliberatione habita cũ peritis,factaque relatione iudex præsentibus partibus,uel cõtumaciter absentibus debet ferre sententiam vt j.§.qualiter.ideo cõsequens est, ut de sententiis aliqua discutiamus [b], dicentes: Quid sit sententia:quot sint eius species:a quo sit ferenda: quando sit ferenda: qualiter: de diuersis sententiarum formis:quis sit sentẽtiæ effectus:qualiter sententia in iudicio prolata, impugnetur: & quibus remediis,uel modis, ualida sententia subleuetur impugnetur,seu retractetur.

ADDITIONES.

a ¶ Pileus quarta parte sua rubrica pen.posuit de sententia diffinitiua. ¶ Tã.sua quarta parte in priu.posuit successiue tres rubricas, quas prosequendo auctor hic innuit:prima de sententia,& interlocut.ea,quę sentẽtia est ipso iure nulla. tertia, quomodo ualida subleuetur,& quomodo de falso agatur. ¶ Rof.de ac.in fac.ex reiu. ¶ Vber.de Bo.de sentẽtia ordinarii & delegati.char. 2 & 3. ¶ & Io.de Deo de his,rub.pe. & antepen.v.li. Cauil.Et hęc respiciunt etiam rub.j.proxi.& ipse Io.de Deo, lib.7.ponit primam de sententia & interlocutiombus,& li.j.Iud.ponit rub. de prolatione sententiæ. ¶ Vber.de Bo.& Baga.in Cauil ponunt duas rub. primã de exceptionibus post sententiam:& secundam de impedimentis executionis,& de nullitate,& annullatione sententiæ. ¶ Bon.ineptissime locauit materiam istam in secunda enim parte intra formas libellorum posuit tractatum de appellationibus,& demum de sententiis & ipsarum nullitate & iniquitate,cum post suam quartam partem,finito tractatu testium & depositionum,illas duas & secundam primo ponere debuisset. ¶ Aegid. de formis sententiarum ponit in lxviii.c.& seq. & c.lxxix. de ipsius nullitate ponit in lxxiii. ¶ Alb.Gal.ponit rub. de sententiis. ¶ Nepos de Mó. Albano posuit rubricam contra sententias,& de eis retractandis. Gui.de Suz.ponit rubricas de sententia ferenda,& ipsius nullitate, & quis de illa s. cognoscat. ¶ Gallicus posuit rubricam de sententia diffinitiua.

b Discutiamus. ¶ Quærunt aliqui,an diffinitiua sententia sit de actis causæ? & videtur.q̃ non:quia l.2.C. ut lit. pend. ponit pronunciationem & acta, vt diuersa.ad idem C.de app.l.a proconsulibus. Bene facit etiam dec.quoniam contra.de prob. vbi uniuersa iudicij acta conscribantur videlicet, citationes,&c.& sub illis uniuersis actis non ponit diffinitiuam. Ad idem dec.vl.co.tit.de testib.præsentata ad fi. vbi iusta acta mandatur diffinitiua ferri. facit de ora fac.mali.& cle.e.ti. appellanti. de restit. spol. cum ad sedem.uer.nos pę extra q̃ off.del.cum olim. 2. in fin. In contrarium C. de dona,sanc.mus.§.his insuper.& §.siu autem. 2. ubi donatio,quæ est principale,ad quod tenditur,dicitur actis insinuari. ad idem in auth. ut fratrũ filij §.illud.Col.6.fi.C.de re iud.gesta.cum suis glõss.C.de eden.l.2.Fortius facit de re iu.cum æterni.li.6. vbi sententiæ concipiendæ & ferendæ ponuntur inter agẽda causæ:per quod fateamur diffinitiuam esse de actis, cum inter acta ferri debeat,& loco iuridico: vide j.§. qualiter. ver. debet autem.in fi.iura,quæ hoc volunt. Nec obst. quod ex actis fertur diffinitiua. nam idem in interlocutoria,quæ tamen est de actis, ut in d.decr. quoniam contra.quæ dec.etiam non obstat, quæ solum super processu scribendo prouidit:de diffinitiua scribenda non dixit, quia prouisum erat per alia iura,quæ uide j.§.qualiter.in prin.&§.iuxta.uer.non valet etiam. ADDE,quod nomine actorum ueniat sententia, Bal.cons.cccxxxviii.inci. ad officium.j.li. An sententia sit de processu,uide Abb.Sicu.in c. cum I.& A.in prin.ij.col.ext.de re iu.& plene per omnes Doctores ext.de prob.in c.quoniam contra.

¶ Sententia quid sit.

1.§.Sentẽtia est iudicialis diffinitio controuersiæ finem imponens,condemnationem, uel absolutionem continens:ut probatur j.§. prox. Excommunicatio autem,uel Interdictum,improprie dicitur sententia: quia potius punit,quam causæ finem imponat,xj.q.3.nemo.ideoque potius dici potest pœna quam diffinitio,24.q.3.corripiantur. Quæ autem differentia sit inter sententiam,& rem iudicatam,no.ff. de

a re iud.l.j.C.de ap.litigatoribus [a].

ADDITIO.

a Litigatoribus. ¶ Vide quod dixi eo.ti.super rubr.s.quod ponitur res iudicata,large & stricte.
ADDE Bar.in l.j.ff.de re iud.& quæ ibi posui.
ADDE etiam But.& Abb.Sicul.& nouissimos in rub.extr.eo. ti. de sent. & re iudica.

SVMMARIVM.

¶ Sententiæ species quot sint.

1 *Sententia interlocutoria quæ sit.*
2 *Vox iudicis rei iudicatæ non semper habet auctoritatem.*
3 *Sententia diffinitiua quæ dicatur.*
4 *Sententia quandoque dicitur præceptum.*
5 *Index præcipiens aliquid certa die solui,an hoc possit præcipere sub pœna dupli uel tripli.*
6 *Præceptum iudicis quandoque non valet.*
7 *Sententia quandoque mulcta nuncupatur.*
8 *Differentia inter pœnam & mulctam.*
9 *Condemnatio in aerugis publicis (ut fieri solet in Italia:) an sint infames.*
10 *Sententia super crimine famoso lata,semper condemnatum reddit infamem,licet de pœna nulla fiat mentio.*
11 *Papa an possit,quo ad forum ciuile,infamiam irrogare.*
12 *Titulus ff.si quis ius dic. non obtemp.an locum habeat in potestatibus & iudicibus nostri temporis.*
13 *Iniurię plures simul irrogatæ,unum tantum maleficium æstimatur.*
14 *Condemnatis tribus in centum ex eodem delicto,an unusquisque pro rata parte condemnetur.*

2.§. Species antẽ iudicialis sentẽtiæ sunt quatuor:scilicet interlocutoria,diffinitiua,præceptũ & mulcta,est & quinta,s.sententia dispensationis.hæc tamen non sem

a per est iudicialis [a].¶† Interlocutoria est quę fert inter principũ

1 & finem causæ:nõ super principali,sed super incidentibus quæstionibus,vel emergentibus: puta super libello offerendo,uel corrigendo,super dilatione dãda,vel deneganda,& similibus exceptionibus,ut ext.de officio del.significantibus.& de testi. significauerunt.& de off. del.c.fi. ex his enim iuribus probat,q̃ interlocutio non est plena diffinitio,sed semi plena:ideoque nõ dicitur diffinitiua,ff.de arbi.qualem.& C.de reb.cred.l.pen. & quan

2 doque fertur sine solennitate,C.de fide inst. iudices. ¶† Et nota, quod non omnis vox iudicis rei iudicatæ habet auctoritatẽ, C. de sen.& interloc.ex stipulatione. & l. post sententiã.per quas le

b ges dixit Io.de Deo [b], interlocutoriam non obtinere vim rei iudicatæ:quod falsum est,ut ext. de ele. cũ dilecti.ad fi.ff.de arbit. dicere. ppe fi.nisi,quo ad hoc,quia potest reuocari,ff.de re iud. quod iussit.ext.de ap.cũ cessante. Quod qualiter possit, vide s.

3 de exc.§.viso.ver.sed si iudex.& seq. ¶† Diffinitiua uero est,quę

c principalem diffinit quæstionem:& hæc debet continere cõdẽnationem,vel absolutionem,aliter nõ valet,ff.de re iu.l.j. C.e. c præses.2.q.6.§.diffinitiua.ext.de acc.illa.uel aliquid,qđ tñ,valg ff.de

ADDITIONES.

a Iudicialis. ¶ Et de his dicetur in §.ut autem.char.ul. ver. postremo visq; ad finem.

b Io.de Deo. ¶ Cauil.lib.7.rub.j.ante fi.& saluari potẽ dictum Io. per l. quod sequitur:& sic etiam dixit ipse Io.in lib. Dispensationum & sententiarum,in fi. vbi dicit, Interlocutoriã reuocari posse:si tamen nõ suspendatur per appellationem intra decem dies transit in rem iudicatam.allegat eandem dec.cum dilecti.& dec.significauerunt.de test

c C.e. ¶ Sc.de sententia & interlocut.

ff.đ arbit. qd tũ.§.si arbitet.ff.de re iu.in sũma & l.ait p̄tor.ext.đ
ver.sig.c.i his nisi ĩ cã appõnis,vni ñ habet iudex necesse dicere
Absoluo,vel Condemno,sed tantũ Cõfirmo,uel Infirmo prio
rẽ sñiam,C.de ap.eos.respõ.j.in fi.prin.ibi,uel iniustã,&c.vbi đ
hoc.cõsulitur tñ,ꝙ utrũq; ponat,ext.de ap.c.j ext.de re iu.ad ꝓ
a bãdũ.& ĩ.§.ut autem.ver. in iudice [a]. Et quælibet præmissarũ re
quirit iuris ordinem:& etiam sentẽtia excommunicationis, sus
pẽsionis,& interdicti,& missionis in possessionem,quod dic,vt
no.2.q.j.in summa.Sententia autem excommunicationis poti⁹
trahitur ad naturã interlocutoriç,quam diffinitiuæ, ut ibi innu
it Io.& melius,secũdum do.meum,ext.de sent.exc.c.cum medi
4 cinalis.& s̃.in prin.huius ti.¶† Est quoq; & tertia species senten
tiæ,quæ dicitur Præceptum:puta cũ quis a reo in iudicio absq;
libello cum instrumento debiti petit decem,& reus cõfitetur đ
plano.tũc enim iudex sine alia causæ cognitione ei præcipiet ꝙ
b certo termino soluat:& hoc dicitur præceptũ, & nõ sentẽtia [b].
quia ordo iudiciarius non est seruatus : alioquin sententia non
valeret, 2.q.6.§.diffinitiua.resp.j.de hoc no.in præcedẽti summa
c & ext.de ele.dudũ. 2.[c] An autẽ a præcepto valeat appellari?dic
d vt ĩ.de ap.§.in quibus.ver.2.[d] ¶ † Sed nunquid iudex ,q̄ p̄cepit
5 aliqd solui certa die,p̄t hoc pręcipere sub pęna dupli,uel tripli[e]?
e videtur,quod sic.nam & testator potest hæredi aliquid præci-
pere sub pęna,ut C.de his,quæ pæ.nom. in test.vel codicil.l.vni
f ca,& extr.de testa.Raynaldus.prope.prin [f] Sed dic contra,secũ
dum Vber.nõ.enim potest præiudicare,nisi de eo,de quo actũ ẽ
coram eo:at de hoc actum nõ fuit,ff.de iu.de qua re.ext.de cau.
pos.cum super.ad fi & đ simo.licet Heli.& facit ad hoc C.ꝯmi.
uel epistol.l.interlocu.quamuis possit responderi. ꝙ præceptũ
non est sententia,ut præmisi:& idem est in sententia diffinitiua,
cum non fuerit ad hoc actum.Tu dic,ꝙ si iudex euidẽter præsu
mit contumaciam & malitiam condẽnari, satis ei poterit ex of
ficio suo quasi exequendo præceptum suum sub certa pena prę
cipere,ut certa die tradat,uel soluat,ꝓ præmissa iura,& ar.eorũ,
quæ no.ĩ uer. prox.& ar ff.de doli exce.apud Celsum.§ Labeo.
Sed ibi loquitur in tali actione,super qua cõtumax mulctari po
terat Iudex enim & arbiter possunt in quibusdam actionibus ar
bitrariis mulctare contumaciam,vt no.ff.de arb. non omnibus
& in præ.l.interlocutio.& ff de usur.l j.Item quia sic cõsuetũ est
fieri,& ideo sic obseruãdum est, ff.de legi si de interpretatione.
6 ext.de consue.cum dilectus.¶† Quid si iudex præcepit mihi,vt
soluam tibi decẽ intra octo dies,nisi probauero solutionem in
tra ipsum terminũ?Et uidetur tale præceptũ nõ ualere,C.de fru.
& lit.expen.terminato.ff.de cond.insti.si Titius.ff.de serui.l.viæ.
ff.de usu & hab.l.vsus.& no.e.ti.per seruũ §.fi. Videt enim talis
sententia continere impossibilitatẽ iuris,ut videlicet post rẽ iu-
dicatã testes producantur.item ar. ad hoc ff.de iud.nõ quemad
modum.ar.C.de sent.& interlo.om. iud. prolatam.Arg.ꝯtra ff.
g quãdo ap.sit.l.j.§.quid ergo [g].& uide ĩ.§ iuxta.ver.sed ecce.¶†
7 Est & quarta species,quę dicitur Mulcta [h].cũ videlicet iudex ꝓ
h pter euidentem litigatoris contumaciã ipsum pecuniariter mul
ctat,ut C de mod.mul.per totũ,ff.si quis ius di.nõ obtem.l j qđ
& potest iudex facere delegatus.ut ext.de off.del.pastoralis.§ itẽ
cum totũ.& c.fi.ff.de iud.si lõgius.Sed vr̃,ꝙ in iudiciis nõ habet
locũ mulcta s̄m canones,ut ext.de do.& cont.c.j.licet aliud sit
s̄m leges,ut in præd.l.j.si qs ius dicẽt.non obtẽper.sed præ.decr.
locũ habet in delegato:Ordinarius autẽ,bene mulctat,ff.de iud.
l.2.§ fi.Sed & delegatus mulctare potest ,si ꝓpter cõtumaciam
partis iustitia periclitatur,ext.de of.del.præterea, de pę.dilect⁹,
& c.fi.Arbiter quoque mulctare potest,ff.de arbi.non ex omni
8 bus ¶ Est aũt differentia inter pęnã & mulctã. nã pęna infligit ĩ
i corpore,[i],ut C.de ser.fug.quicũque.& de pęnis,l.fi.& ff.de in i⁹
voc.l.fi mulctatur vero qs in pecunia,ut C.de mod.mulct.eos.
k in fi.[k] per quãs leges Potestates consueuerunt dicere ,quãdo cõ
demnant in arengis moderata condemnatione propter pauper
tatẽ.potest enim prætextu ei⁹ iudex remittere mulctã,ff.de offi.
præsi.illicitas.§.pe.ext.de rest.spol.olim.2.ext.de usur.cum tu.&
in præd.l eos.ext.de sol.c.fi. Item a pęna non appellatur,a mulc-
ta sic,ff.de uer.sig ii qua.Item pęna infamiam irrogat,ut 2.q.3 §.
notãdum.& 3.q.7 § porro.mulcta vero non ut C.de mõ mulc.
l.j.ẽt secundum quosdam,si quis fuerit de famoso iudicio,puta
l furti, cõdemnatus [l]. sed secũdum hoc multos posse ab infamia
liberare.Vnde dic,secũdum Alb.Pap.ꝙ ibi fuit mulctatus de tali
delicto,quod infamia nõ irrogabat:alias enim secus esset,si esset
alio genere pœnæ damnatus,C.de his,qui no.infa.& si seuerior.
& l.seq.nec enim potest tacere iudex.quin damnatũ de furto se
9 quat infamia,ff.de fur.ñ p̄t.2.q.3.§.hinc colligit.in prĩ.†¶ Quid
[illegible]istis,qui quotidie in Italia cõdemnantur in arengis publicis,
[illegible]?Dicit Alb.Pap.ꝙ nõ:tũ qa illud fit preter
[illegible]iuis,C.de fer.l.fi.& ext.e.c.j.& c.fi.tum qa
[illegible]one stante,nõ sedẽte,ĩ.§ iuxta.vers.itẽ est
pronunciat ꝓ aliũ,non per se, ĩ §.ꝓx.in
[illegible]rtib⁹ absentibus,nec citatis,ĩ.§.qualiter.
Item debemus defẽdere famam alicuius.ext.de accus.licet.in fi.
ff.de pen.si præses.ff.de reg.iur.semper in dubiis. & l. si in duab.
Mulctat⁹ ergo ẽt ex tali causa,quę alias infamiã irrogaret,nõ fit
infamis.nam hodie omnia crimina extra ordinẽ aguntur,& nõ
cum antiqua solẽnitate iuris,ff.de pœn.hodie.ff.de publ.iud.or
do.34.dist.fraternitatis.Vnde hodie ex tali iudicio,quo actũ est
extraordinarie,non infamatur quis.ar.C.de modo mulct.l.j.nã
pęnæ & etiam odia restringenda sunt,de pęn.dist.j pœnę. ff.de
m lib.& posth.cum quidam [m].Alber Pap.ꝯtra.& dicit,ꝙ præd.l.j.
C de modo mulct.nõ potest inteligi,quãdo mulctat quis ex cri
mine infamiã irrogãte.nam in crimine stellionatus,& in actiõe
iniuriarũ mulcta imponit,& non pęna, quando certa pęna a le
ge inducta nõ est,sed extraordinarie imponitur,ut ff.đ cri.stel.l.
pen.& § pęnæ.ff.de iur.fis.l.fi.Ergo mulcta est, cum a iudice im
ponit,ut ff.de verb.sig.l.antepen.& tamen ex ipsis infamia irro-
gatur.ff.de his,q no.infa.l.j.in prin.& l.athletas.§. fi.& l.quid er-
go.§.fi.ff.de pub.iud.infamem.Loquitur ergo,secũdũ eum p̄di.
l.j.C.

ADDITIONES.

a Iudice.¶Ibi dicam.

b Sententia. ¶ In forma,quam posuit s̃.de renun.& conclus.sub. §. bene fertur sententia.& ideo ibi ponitur litis contestationem factam.Veritas ergo est,ꝙ in tali breue cursu causæ posset ferri sententia,& fieri præceptum tãtum.quod satis probat l.si reus.ff.procur.& ff. de iud. si debitori. quod intelligo,siue sit iurisdictio contentiosa,siue voluntaria,dummodo talis sit, quæ prorogari posſit.

c Dudum 2. ¶ In gl.sed pone.& de verb.sig.ex parte. in vlt.glo. in auth. de exhib.& intro.reis.ver.suscepto.in gl.s.& huius formam vide ĩ. §. ut autem post prin.

d Ver.2.¶Habeo de præcepto quęstionem solenniter disputatam , an præceptum,quod ad meam petitionem fecit iudex Titio meo vicino, ne procederet in quodam opere per eum inchoato,donec videretur,an id de iure facere posset,ad petitionem ipsius Titii statim tolli debeat? Ad affirmatiuam allegat,ꝙ causa non cognita,& parte non vocata fieri non debuit: quę si præsens fuisset,inducere potuisset illum ad nõ faciendum,ff.de arb. si in tres.Item non ipse fecit,sed nuncius:& quæ causæ cognitionem desiderant,non committuntur,ff.de of.procon. nec quicquam. §. vbi. Et hæc duo faciunt præceptum nullum,sicut & sententia nulla esset lata ꝯ absentem non contumacem,uel per alium recitata,ff.quæ sen. sine ap.rescin.l.j. §.item cum.& C.de sen.ex breui reci.l. 2.de re iud.tenor.& e.ti.c.fi.li 6.Reuocetur ergo,quatenus de facto processit,& postea cognoscatur,an præceptum debeat iterari simile C.de ord.cog.si res tuas.Itẽ si uelles fateri præceptum nullum,fateri oportet illud iniustum:quod iudex corrigere põt, ergo debet, ff.de re iud.quod iussit.ext.de accusat qualiter. In ꝯrium allegatur,tolli non debere præceptum,nec sit elusorium,ff.de iud.si prætor.in prin.inducitur.l. ff. de bo. poss. l.3.§.si cum eo.ubi bonorũ possessio , quæ etiam in proprietate ius tribuit,datur cã non cognita. Fortius ergo dari potuit hoc præceptum.ad id.C.si per vim,vel alio modo , l.fi. Licite ergo factum iudex tueri debet,nõ tollere,& sic me decipere,ar.C.de his,qui ve. ætat.l.j.Et si diceretur per aliũ iudicẽ tolli posse,faciẽs tñ nõ põt, ff. de re iud.põt iudex & l.Paulus.Soluit,ꝙ sicut factum sine cãæ cognitione fuerat sic erat ẽt reuocandũ,ff.de reg.iur.nihil tam naturale.ext.e.ti.c.j. Plus placet quærenti distingui,an iudex facturus fuisset præceptum,ẽt parte p̄sente,& tunc nõ reuocet,sed alias reuocetur.Exẽplum de primo , qñ p̄opta erat rixa & arma recepta,ff.de vsufr.æquissimũ.qđ. n. Titio inuito poterat,potuit & eo ignorante,uel absente.ff.de iud. cũ furiosus. cõiuncta cum l.munerum.§.iudicandi.ff.de mu.& ho.& C. de distra. pig. si cessante. & l. seq.in fi.ꝯiuncta cum l. 2.Sequens ti.refert, ꝙ quidam iuris peritissimi ẽt casu,quo rixa timetur,statim præceptum tollunt : sed partibus præsentibus statim illud renouant,vt sic satisfiat iuri sine timore periculi , & quasi non uideatur sublatum,quod subito reformatur,ff.de in integr. resti. l.nemo De præcepto facto duobus,ne se intromittant de possessione cuiusdã fundi,vsque quo cognitum fuerit,ad quem spectet, post hoc recepti sunt testes vtriusque partis:dicit Alber.Gal.e.ti.ver.sed pone quæstionem. tenere processum,si simpliciter iudicis officium implorabitur:alias iudicialis processus non ualeret.ibi vide.ADDE,ꝙ factum sine causæ cognitiõe, absq; ea etiam posſit reuocari:tenet Rom. cons. 158, circa articulum. & Bald cons. 166.3.lib.

e Vel tripli. ¶ Vide ad materiam,quod dixi s̃.de iur.om.iudi.in fi.

f Prope prin. ¶ Et ibi satis scrip si post Host.super gl.hoc bene.

g Quid ergo. ¶ Quæ habetur 2.q.6.biduũ.in prin.& parũ, uel nil facit. Inducere poterat de inst.cum venissent.ver.non igitur.tñ de interlocutoria loquitur:& de tali,qua nil iubetur dari,uel fieri.facit etiã,quod no.de ver. sig.ex parte.in fi.ult.gl. Tutius est differre sententiam, ut fuit actum de re iud.suborta.ADDE Bal.consil.315 3.lib.

h Mulcta. ¶ De qua Host fecit specialem rub.quã incorporauit in Summa ĩ.rub.de sent.& re iud.vide s̃.de contu.§.nunc dicamus.post prin.vbi alias remissiones dedi.

i Corpore. ¶ Et in pecunia,si lege limitata est,ff.de ver.sig.aliud.§.j.
ADDITIO Adde Car.Zab.in c.Raynaldus.ver.porro.co.fi.ver. & differunt.ext.de test.ubi dicit,ꝙ mulcta & pęna differunt, tãquã genus & species:qa omnis mulcta est pęna:nõ ecõuerso. nã pœna ꝯprehendit pęnam pecuniariã & corporalem,siue applicet parti,siue fisco : mulcta vero solã animaduersionem pecuniariã ꝯtinet,ut d.l.aliud.§.inter mulctã. Et an mulcta,quam imponit iudex,habeat locum de iure canonico , uide Panor. in c j.in j.& ij.col.ext.de dol.& contu.Hen.Fer.

k In fi. ¶ Dicunt auari,duplicem esse sanguinem,s.venarum , & Bursarum.

l Condem. ¶ ĩ.mulctatus.

m Quidam ¶ De re.iur.in penis.& c.odia.lib.6. [illegible]tractat [illegible]col.ver.ca[illegible]

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

l.j. C. de modo mulct. in mulctis, quæ fisco applicãtur. vt e. ti. mulctarũ puta quia iudex mulctat facientẽ cõtra mandatũ suũ. tunc enim mulctat⁹ nõ fit infamis. Item nõ obstat præ. l. hodie. & l. Ordo Quod enim crimina extraordinarie agũtur, hoc nil facit, quo minus infamia irrogetur. nã & qui de crimine paciscit, fit infamis, ut in præd. l. athletas. in fi. & tamẽ nullum iudiciũ ordinarium & extraordinariũ ibi agitatũ est: & leuia crimina, puta duorum solidorum, extraordinariè audiũtur, & tamẽ ex eis gs
10 infamatur, ff. de accus. leuia. ¶ † Et ad huius articuli notitiam nota, quod si iudex ferat sentẽtiam super crimine famoso, licet de pœna nihil dixerit: nihilominus tamen fit infamis, C. de his, qui no. infam. l. si furti. & l. si te. Et est ratio, qa pœnæ psecutio, &c. vt 2. q. 3. §. notãdum. prope prin. ff. ad Turp. l. j. §. j. ff. ad municip. or dine. resp. j. supplet enim tunc lex factũ iudicis. Et hic est primus casus, quando aliquis fit infamis. ¶ Secundus est, cum iudex per sententiam condemnauit aliquem de crimine famoso, nõ augẽ do, uel minuẽdo pœnam. nam hoc casu remanẽt infamis. ¶ Ter tius, quando condemnauit, sed minorem pœnam sine causæ co gnitione imposuit. nam tũc fit infamis, arg. C. ex qui. cau. infa. ir ro. & si seuerior. a cõtrario sensu sumpto ex verbis illis, certis ra tionibus motus. & ar. ff. de decur. ad tempus. ¶ Quartus, si iudex pœnam pecuniariam auxit, in maiori pœna condemnando. nil enim valet augmentum pœnæ pecuniariæ, ideoque hoc casu fit infamis, vt ff. de his qui. not. infa. quid ergo. §. pœna grauior. Ex his quidem quatuor casibus semper infamis fit. ¶ Cæterum nõ sit condemnatus infamis, si iudex mitigauit pœnam & condem nationem causa cognita, ut ff. de decur. l. generaliter. resp. j. Itẽ si pro pecuniaria pœna corporis est irrogata & imposita, ff. de pœ in seruorum. in fi. Vel, quãdo imponitur corporalis pœna maior quã deberet, §. ut C ex qui. cau. infa. irrog. si Possidonium. & in p. §. pœna grauior. vbi de hoc. Quæ autem hic desunt, dic, vt in no
11 stro aureo Repertorio sub tit. de pœn. in rub. qui sunt infames. † Et nota, quod Papa potest, quo ad forũ ciuile, infamiã irroga re, vt j. § fi. uer. item no. quod Papa. V trũ accusatus absens pos-
12 sit mulctari, no. j. de acc §. fi. ver. quid si accusat⁹. & seq. ¶ † Sed nunquid ti. ille ff. si quis ius dic. nõ obtem. locum habet hodie ĩ Potestatibus, & iudicibus nostri temporis? Videtur, quod nõ. nã omnib. magistratibus permissum est defendere suam iurisdictio nẽ pœnali iudicio, id est, mulcta: non tamen duumuiris, id est, ci uitatum, & municipiorum defensorib⁹. ut ff. eo. l. vnica, sic. n. ex ponitur hoc verbum, secundum Azo. ut C. de iud. l. fi. Item defẽ sores ciuitatum nõ mulctant, ut C. de defens. ciuita. defensores. Dic contra cum habeant iurisdictionem: ergo per cosequẽs co ercitionẽ, ff. de of. eius, cui mand. est iur. l. j. & fi. ext. de of. del. ex literis. & c. pterea. Nã & pñt audire leuia crimina, in auth. col. 3. de defen. ci. §. audiẽt. ext. de iu. c. fi. vnde & mulctare pñt, ne delu sorium sit prætoris imperiũ, ff. de iud. si prætor. ff. ne qd in lo. pu bl. l. fi. Et intellige, quod possunt modicam mulctam imponere, ut in præd. l. de defen. ci. nõ maximam, ut C. de modo mulct. l fi. Intelligitur autem modica, uel maxima, secundum qualitatem ꝓ temptę iurisdictionis, & conditionem personæ, & cõsuetudinẽ ciuitatis, cui præest. In quibusdã enim ciuitatibus Potestates ha
a bent liberum arbitriũ mulctandi: & in quibusdam modificatã [a] De facto autem iudices & Barones mulctant contra sua præce-
pta faciẽtes ultra quam prædicta l. eos. de mõ mulctarum. dicat
13 ¶ † Quid si præconizatum est publice per ciuitatem, ne tale qd fiat: tandem aliquis contra faciens vult se prætextu ignorantiæ excusare; de hoc in libro Rof. in ti. de edi. si quis ius di. no obtẽ. [b]
b Sed pone: in statuto ciuitatis Mutinæ continetur, quod si quis a
c lium pugno: uel palma percusserit [c], soluat centum solidos: & ec
ce aliquis vno impetu in eadem rixa alium decies pugno percus
d sit: quæro, an decies in cẽtũ solidos condemnabitur [d]? Et videt, qꝓ nõ, C. de modo mulc. eos. §. id quoq; ibi, sed ad ꝓtinuatũ, &c. quia unũ uidetur fuisse maleficium, licet maiꝰ, qꝺ ad priuati in iuriã æstimandam. Ergo sufficit, si semel ex maleficio ꝓdemnet, ar. ff. si famil. fur. fec. dic. l. j. in fi. & l. seq. ff. de fur. ei qui. C. de an nal. excep. l. j. C. de leg. cum quæstio. & quasi expresse ff. ad leg. Aq. illud §. fi. sed ibi de occiso: & ff. de act. emp. & ven nõ est
e nouum ff. fam. erc. hæredes. §. de plurib. & ff. pro soc. l. cũ duob.
f §. si plures. ff. de pop. ac. l. 3. [e] Sed dic ꝓ. C. de ser. fug. l. quicunque [f] ff de iniuriis, l. eũ qui. § j. ff. de adul. si adulterium. in princi. Tot enim sunt pœnæ, quod alapæ. sicut alias dicit in stipulatione, & in legato esse, ff. de verb. obl. scire, & quod dicit ff. de leg. 2. l. iij. & pred. l. eos. loquitur, cum quis condemnatus est ob culpã, ut patet in prin. ei⁹. Videtur tamẽ, qꝓ de omnib. simul debet accusa
14 ri, ff. de iniur. ptor. § si plures. & §. fin. & l. si plures. ¶ † Illud autẽ certũ est, qꝓ si iudex ꝓdemnat tres in cẽtũ ex eodẽ delicto, unus quisque ꝓ virili portione ꝓdemnatus est, ut C. si plures una sent. cond. fue. l. j. ¶ Sed nunquid potest iudex adiicere in cõdemnatione, ut quilibet in solidũ teneatur? Resp. sic qñ quilibet in soli dũ cõuenit, alias nõ, ar. ff. comm diui. ut fundus. Sed cum tres cõ ueniũt ad centũ, & iudex eos condemnat simpliciter, nõ videt de toto dicere sentẽtiã, quia nõ absoluit eos in residuo: quod fa cere dẽt, ar. C. de ap. eos & ff. de arbi diẽ. vnde debet eos absol-
g uere de residuo: & sic eius sententia bene stabit, secũdũ Vber. [g]

ADDITIONES.

a Modificatam. ¶ Hoc expressi post Rof. in remissio. quam in prin. huius materiæ dedi §. ver. est & quarta.

b Non obtem. ¶ Et dicam j. de const. ante finem.

c Percusserit. ¶ Ia. de Are. super l. ff de iniur. item apud. §. conuicium. distin guit, an statutum dicat, qui dederit alapam, uel qui alapauerit, ut primo casu secundum numerum palmarum, secundo semel tantum puniatur videtur hæc quæstio respicere primum membrum.

d Condemnabitur. ¶ Tractauit hoc Albe. Gal. de acc. ver. pone quæstionem 9. ad quæstionem facit, quod no. §. de contu. §. nunc dicamus. ver. sed pone: iudex. & vide quæstionem, quam disputaut, positam sub regula, delictum. de reg. iur. li. 6.
ADDE, vt per Bar. in l. vulgaris. ff. de fur. & eius const. mihi 222. incip. An tonius commisit adulterium.

e Actiol. 3. ¶ Inducitur ad hanc partem ff. de dona. inter vir. & vxor. l. 3. §. si stipulanti. ibi, nam celeritate coniugendarum. &c. Et hoc scias. qꝓ Mar. de Fano casum habuit pro indubitato, qñ plura vulnera vno ictu vni fuis sent illata, vt si duo cũ forcipe, vel tria cum furca intulit vulnera: alle. ff. arb. fur. cæsi. si gemma. & leges de iniur. allegatas hic in fi. & l. cum antiquitas. C. de testa. & l. continuus. j. ref. ff. de verb. obl.
ADDE, vt plene per Ang. const. 308.

f Quicũq;. ¶ Et ibi Cy. in v. q. ponit partem distinctionis Dy. quam recita bat sup l. nunquã. ff. de priuat deli. Sed vt plenius illã scias, dic, qꝓ cũ quærit an ex multiplicatione delicti multiplicetur pœna, aut ex actu continua to pluries delinquo, aut ex actib⁹ diuersis & separatis. Primo casu aut sunt species delicti eædẽ, aut diuersæ. Si eædẽ, vnum erit delictũ, & vna sola pœ na puniendũ. ff. de fur. inficiãdo. §. infans. nisi in plures & ꝑ plures psonas delinqueret: qa tunc numeratione psonarũ plura delicta cẽsentur. ff. de in iur. l. j. & fi. & l. eũ qui. §. si nupta. Secundo casu qñ sunt diuersæ species delinquendi, licet ex eodẽ facto ꝓtinuato, tunc plura & diuersa sunt delicta, ff. de adul. l. si adulterium cũ incestu. nisi ad eundem effectum omnes species sequerentur, ut præ. l. illud. §. fin. & ff. de furt. & l. si furripuit. Secundum autem membrum principale, quando diuersi & separati sunt actus, prosequitur ibi Cyn. ut si sæpius sit iteratus, & sæpius in alterius iniuriam vertatur, toties tenetur, quoties iterat, ut in ipsa l. quicunque. Si non respi cit alterius iniuriã, uel damnũ, ut quia respicit illius malos mores, locum habet l. eos. C. de mo. mul. vt ter tm puniatur in anno, & non ultra. Et circa hoc audiui dñm meũ dicentẽ, qꝓ l. eos. in §. id quoq;. per literã ibi, in unius correctione personæ, si ad id ꝓtinuatio peccati impulerit, loquebat in peccato inobedientiæ: & cum pluries delinquitur circa idẽ, in terminis mul ctauit iudex eum, qui ꝑ eius præceptũ lusit ad azardum: itẽ ludit & secundo mulctabit: & sic tertio, sed non ultra eo anno, per illã l. istud est modo ꝓtinuare inobedientiã in eadẽ specie, uel circa idẽ. tamen per diuersos, & successiuos actus: alias procederet quod ꝑ. dixi. Host. in summa, vbi ꝑ. §. & pro quibus. dicit, qꝓ quicquid iura dicant, iudices nostri tẽporis illa nõ ser uant: ibi uide: & per hoc patet superuacuo quæri, an mulcta in eo fatẽ, qđ excedit l. eos, sit ipso iure nulla: quod aliquibus placuit per l. certa ratione. C. qñ prouo. nõ est necess. 2. q. 6. c. cũ certa. vbi de hoc. & facit, qđ de hoc no. ꝑ. ea. col. ver. 4. Cõmuniter tenetur, qꝓ ualet, quando contumacia est in gra uibus, ut dicit etiam ipsa lex in verbo, nec tamen. & est ratio: quia maior est ꝓtumacia in criminalibus, quam in ciuilibus: maxime, quia circa primi pale, de quo impetitur, suspicionem inducit, de hæret. cum ꝓtumacia. li. 6. Et, quãto crimen est grauius, tanto maior est suspicio, vt ibi. & ff. de his qui sibi mort. consc. l. 3. §. idẽ rescripsit. Quidã etiam intelligunt l. eos, quando primum præcep tum non fuit pœna fulcitum: & facit quod no. ff. de custe. reo. l. si qs reũ. in vlti. gl. Dicunt ẽt iti, qꝓ l. fi qua pœna. in fi. ff. de verb. sig. nõ loquit de ꝑdicta. l. eos. moti. qa illa nõ statuit, quãtã pœnã dicat, sed quantã pœnam non dicat. Et ẽt simile in forma pauperum, de qua dixi j. de conc. præben. sup rub. sub ver. tractetur alia q. & sub ver. in 2. & 3. q. ver. propter quod videretur. Item dicunt, iudices in initio actuũ, quos producunt, pos se, qđ possunt ꝓtrahentes, ff. de manum. l. seruus hac l. ff. de verb. obl. l. in conuentionalib. non fic ex postfacto, ff. de præt. stipul. l. j. §. vl. Sed ꝑhentes pœnam, quam volunt, apponunt, ff. de ver. obl. stipulatio ista. §. alteri. ergo & iudex propter consuetudinem de qua ꝑ. Non plus insto.
ADDE, vltimam partem huius additionis videndam per. Old. cons. 15. incipiente, circa processum.

g Vber. ¶ Subtiliauit: sed ad hoc tendat iudex, vt exprimat, quod centum solutis omnes sint liberati.

SVMMARIVM.

1 *Cæcus & illiteratus iudicare non possunt.*
2 *Iudices simul plures existentes debent omnes iudicare, alias vnius sentẽtia non tenet.*
3 *Duobus iudicibus ordinarijs existentibus, si vnus absente alio sententiã ferat, an valeat talis sententia.*
4 *Sententia semper est a suo iudice proferenda, id est ab eo qui iurisdictionem habet in quæstione proposita.*
5 *Sententiã ferens in aliqua causa in qua iudex non est, an possit talis sententia ratificari, aut validari per ratihabitionem ordinarij.*
6 *Sententia iudicis iurisdictionem habentis superre, de qi fert, an semper sit valida.*

¶ Sententia a quo sit ferenda.

3. §. Sequitur videre, a quo sit sententia ferēda. Et qdē ferēda est p os ipsius iudicis. nō dēt eā alii ꝓmittere, plationē verborū, alioquin ipso iure nulla est, C. d sen. ex bre. rec. l. j. & 2. & ti. ff. d arb. dic. in prī. & l. nō distīguem' § qsitū. ver. ꝙ si hoc mō. ex. d ꝓsue. ad nā. nisi iudex sit illustris. q'ꝑt p aliū recitare, dū. mō is, cui ꝓmittet. sciat legere, vt ibi, & in auth. ut ab illustri. & q s. cā dignitatē sunt. §. sancimus igit. Col.
a v. ibi, ne cogāt, &c a ¶† Quid si nescit legere iudex, ul' nō videt
1 nā cæc', & illiterat' iudicare ñ possunt, ff. de iu. cæcus. vt s. de iu. del. §. excipi. ver. itē ꝙ est surdus. & ver. itē ꝙ est illiterat'. & j. §. iuxta. uer. itē ñ valet. Resp. vt deleget cāe diffinitionē alteri, vel faciat petitionē & allegatiōes partiū paliū recitari, & p seipsum ab illo instructus, ꝓferat verba diffinitionis causę, s. Cōdēno, vt Absoluo: & hoc Potestates Italię obseruāt. Do. tn̄ meus hoc nō
b approbat. qd dic, ſm eū in Sūma e. ti. §. qualiter. Vin. dixit b, ꝙ si iudex nō videt clarè, ita ꝙ non pōt legere, uel examinare rescriptum & rasuram, uel cācellaturā, & cætera huiusmodi, pōt tanquam ſuſpectus repelli. Quod & si literæ ſuſpectæ sint, licet aduersarius eas admittat, iudex tn̄ ex officio eas repellere, dēt, ext. de exc. exceptionē. ff. de postu. quos, phibet. ext. de cri. fal. su
2 p eo ¶† Sed & si iudices sint plures, oēs ſimul sententiare debēt, alias nō ualet ſnīa unius, 2. q. 6. §. diffinitiua. uer. si plures. & l. si in tres nisi aligs eorū sit per cōtumaciā absens: qa tūc ualet ſnīa ꝙ sentiū. qd dic, ut ex. d of. del. prudētiā §. adiicimus & c cām. ff. d re iud. duo ex tribus. uel nisi unus de mādato aliorū, pnūciet. extra de ele. in Genesi. & j. de ele c. §. j. ver. his igit. uel nisi in cōmiſsione cōtineat, ꝙ unus posset ſine alio procedere. præmiſſa probant ff. de arb si in tres. ff. de re iud. l. ij. qd dic, ut s. de arbi. §. sequitur. uer. pone ergo. Ar. tamen contra C. de relat. aut. prohibet. vbi dicitur, ꝙ si plures sunt iudices, unusquisque ꝓnunciet, quod
c sibi videb'. Itē ꝙ de re iud. c. fi. Sol. ibi c. ¶† Quid si sunt duo iu-
3 dices ordinarii, & un' absente alio fert ſnīam? Videtur, ꝙ nō va
d leat, in aut. Col. ix. ut iud. nō expe. sa. iuſ. Ar ꝙ de of ꝓſu. l. j. d Dic, ꝙ si sint ordinarii, qui libet pōt ferre p ſe sentētiā, si quilibet p se cognouit: sed si ſimul cognouerūt, ſimul, pnūciare debēt. Si aūt sunt delegati ad unā cām, tunc ſimul oēs dēnt, pnūciare, ut ext. de of. del. causam matrimonii. & no. ff. de re iud Pōponius. ff. ad muni. municeps. de ap. Imperatores. de hoc s. de cita. §. iā de cita
c tione. ver. hoc aūt & seq. vbi ēt no. utrū possit ratificari e? ¶† Itē
4 ferēda ē ſnīa a suo iudice, id ē, ab eo q iurisdictionē habet ī cōe ꝓpositā: alioquin ipso iure nō ualet, lata a iudice in ꝓpetenti, 2. q. 1. ī primis. xi. q. 1 clericorū. ext. d iud. at si clerici. & de ꝓsue. ad
5 nostrā. C. si a nō com. iud. l. fi. ff. de re iu. factū. ¶† Quid si nulla delegatiōe ꝓcedēte aliqs tulit ſnīam in aliqua cā, in qua iudex ñ erat, nunqd ratihabitio ordinarii facit ualere sententiā? Videtur, ꝙ si, ff. de iud. licet. C d iure fisc. l. 2. li. x. & ix. q. 2. Lugduñ. Sed dic
f ꝙ, ut no. in præd. l. ij. & 9. q. 2. c. j. f Est aūt incōpetēs iudex, q nullā habet iurisdictionē: ut qa p falsas literas ē obtent', ext. d cri. fal. su p eo. si dat' est ad unā certam rem & uult de alia iudicare, ext. de of. del. cū olim. & c. uenerabili. & C. si a non cōp. iud. l. j. uel si partes ꝓsentiāt in eū: quia nulli præest iurisdictioni, qd fieri nō
g potest. extra. de foro pp. significasti s. C. de iur. om. iu. priuatorū. ff. de iu. l. j. uel si partes errore, uel metu ꝓsentiūt ēt in eū, qui præest iurisdictioni ff. de iur. om. iud. si p errorē. C. de epis' aud. si qs. vl si clericus sine metu, uel ēt sciēter, ꝓsentiat in alienū iudicē secularē, ext. d foro. pp. si diligēti. & c. Romana. in prī. e. ti. li. 6 9. q. j. inolita. & c. placuit. vl ēt ecclesiasticū sine ꝓsensu sui epi, vt e. ti. significasti. & in præd. c. Romana. uel in talem, pura delegatū, cui ius iurisdictio nō poterat prorogari, ext. d of. del. P & G. uel si d re spirituali ꝓsensimus in laicū, ext. de iud. decernimus. & de arbi. ꝓringit. uel si ꝓsensum reuocauim', ff. de iu. om. iud. l si ꝙuenerit. uel si sit talis q possit per exceptionem aliquā remoueri: qd
6 dic, ut s. de iu. del. §. excipi. ¶† Verū si iudex iurisdictionē habet su p re, de qua ſnīam ꝓfert, si coram eo lis sit ꝓtestata, ualet eius ſnīa licet ante litem contestatam potuisset p exceptionē iurisdictio eius declinari, ext. de re iu. c. inter monasteriū. C. de exc. l. pen. nisi alias sit sententia nulla.

ADDITIONES.

a Etc. ¶ Ad horum instar idem possunt episcopi, de re iudic. capit. vl. lib. 6. sed electi, confirmati, uel administratores id non possunt, vt ibi scripsi super ver. episcop.

b Dixit. ¶ De refer. sciscitatus. quod decidendo ibi hic remiſi.

c Sol. ¶ Dic, ꝙ pronunciatio potest fieri per unum aliis præsentibus & mādātibus, tamen per uerba pluralis numeri, de re iud. c. pen. lib. vi. si discor [illegible] habent contraria.

[illegible] iurisdictione. & tali, quæ singulis competebat, vt [illegible] cognouerint, uno impedito, alter expediet. [illegible] no. de arb. c. 2. li. 6. in ul. gl. [illegible]. Gal. de iud. ord. & del. ante fi. ver. sed pone, quod iudex.

g Significasti. ¶ Vbi scripsi super fi. j. gl. nouem, quæ requiruntur in prorogatione fienda per clericum.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, ordine iudiciario substantiali prætermisso, uel non seruato, lata ipso iure non tenet.*

2 *Terminus ad causæ decisionem ab imtio electus, vicem obtinet peremptorij.*

3 *Iudex quandoque cogi potest iuris inducias diminuere.*

¶ Sententia quando sit ferenda.

4. §. Nunc videndum restat, quando sententia sit ferēda: & quidem ordine iudiciario ꝓmisso, s. lite contestata, confessionibus & allegationibus auditis, omnibusque causæ meritis diligenter inuestigatis, in die nō feriato, & ante crepusculū noctis. hęc omnia probātur 30. q. v. §. his ita. & c. incerta. & c. nullum. & c. iudicantem. ext. ut lite non contē. p totū, ff. de fer. si feriatis. ext. de of. del. cōsuluit. in aut. de iud. §. sede
1 būt. Col. 6. ¶† Alioquin ſnīa ordine iudiciario substātiali prēter misso, uel nō seruato lata nō tenet ipso iure, 2. q. 6 § diffinitiua. ver. item sententia contra solitū. ext. de ele. dudum. C. de sent. ex breui. rec. l. 2. 3. & 4. Et hoc uerū est regulariter. Fallit tamen in casibus, in quibus, si reus sit contumax, possunt testes lite nō ꝓtestata recipi & sententia ferri: quos dixi s. de testi §. nunc tractem'.
a ver. 3. & ver. 4. & ver. v. & uer. s. & ver. xj. & ver. 30. & ver. 34. a.
Itē secundū leges ferēda est intra biennū in causa criminali: in ciuili uero intra triennium, ut C. de iud. properādum. quod dic,
2 ut extr. e. c. pen. ¶† Illud autem est no. ꝙ si causa intra certū tē-
b pus, puta intra mēsem decidenda cōmittitur b, ut ext. de of. del. de causis. & de ap. super eo. 2. si huiusmodi commissio de partiū ꝓsensu emanauerit, iudex, aduenientē ipso termino, ad petitionē partis alterius pronūciabit: quāuis pars altera ꝓdicat, petēs terminum ad probādum de iure suo, & ob hoc appel. ans. nā eo ꝙ ab initio cōsensit in terminum, talis terminus uicē obtinet perē ptorii, adeo vt etiam cōclusionis loco censeatur, nisi forte nouū & inexcogitatum impedimētum emergat, ut probationes indu
c cere nequiuerit: quo casu uel iure communi, uel restitutionis be-
c neficio, ſubuenitur eidem, ar. ext. de ap. cordi c. sicut & fir ī termi
3 no iuris prout no. e. ti. ex ratione. ¶† Si uero ex consensu partis alterius tantum præfixus fuit, tūc ad eius petitionem nō differe tur sententia ultra illum: quia sic cōsensisse uidetur. alteri tamē parti, quæ nō ꝓsensit, nō ꝓiudicat, quinad ꝓbādum de iure suo moderatas debeat inducias obtinere. Iudex eīn iuris inducias debet, & cogitur diminuere: & in hoc uidet delegās fecisse gratiā impetranti. Certum quoq; est, ꝙ vbi mandat lis intra certum tē pus, seu terminū terminari, nō dabit iudex tot & tātas inducias, sicut alias fecisset, si certus termin' præfixus nō esset. Caueat tn̄ ne sic eas coarctet, ꝙ omnino ius partis absorbeat, quæ intra tā angustum tempus probare nō posset: ar. ff. de admin tut. tutor. qui repertoriū. §. j Quod si forte reus. q in termino nō cōsensit dilationes ulteriores, quam actor, q ꝙsensit, obtinuerit. hæ ꝓde rūt etiam reo, vt intra easdē possit de iure suo docere, C. de tēp. in reg. rest petēd. l petēdæ. Vltra terminū aūt ꝓfixū neqt iudex eas dare, uel ī cā ꝓcedere, nisi de partiū ꝓsensu, ut in præd. c. de causis. & ext. de re iud. qd ad ꝓsultationē. §. sed nec executionē.
d ſm Papā, ut no. in præd. c. super eo. d. Et idē videtur per omnia, si negociū intra certū tēpus instruendum mandat, & postea remittendum: quod dic, ut s. de remiſ §. videndum. uer. in summa.

ADDITIONES.

a Ver. 34. ¶ Omisit 33. qui ibi est, cum opponuntur exceptiones priuilegiatæ, de quibus de lit. contest. exceptionis. lib. 6. quasi intendat, ꝙ licet in eo recipi posset testis, non tamen diffinitiua ferri. Posset tamen dupliciter responderi. scilicet ꝙ ibi miscuerat puras dilatorias cum illis: vnde vere excipere non potuit. Item quam plures alios omisit, in quibus fertur sententia. vnde non omnes, sed certos, uoluit numerare. Hæc dicta sunt propter no. de lit. contest. exceptionis. li. 6. in gl. sufficiebat. in fi. & s. de excep. §. dicto. in vlt. col.

b Committitur. ¶ Si uenit dies termini, & est feriata, vide s. de fer. §. 2. super ver. pen.

c Cordi. ¶ li. 6.

d Super eo. ¶ Vbi post eum scripsi totum, quod hic habetur, post ver. illud autem usque in fi. & quod interseruit Host. & hoc in gl. quæ inci. fiat ergo, & uide quod no. uel dixi s. de dila. §. j. ver. sed pone, ꝙ causa. quod hic poni poterat: sed quia de dilationibus erat, ibi potius collocaui.

SVMMARIVM.

1 *Sententia ferri debet secundum allegata & probata, non secundum cōscientiam.*

2 *Sententia*

Sententia ferri debet secundum consuetudinem loci, in quo contractum est, ubi litigatores sunt diuersorum locorum.

3 *Sententia debet ferri secundum iura, non per exempla.*

4 *In prolatione sententiæ debent adesse ij, quorum consilium & præsentia requiritur.*

5 *Sententia ferri debet in publico, non in occulto.*

6 *Causa si ab initio ducatur per procuratorem, syndicum, uel actorem, sue in eius personam concipienda est sententia: secus si per principalem dominum.*

7 *Sententia debet esse certa.*

8 *Sententiæ generales in iure quæ sint.*

9 *Petens decem si iudex condemnat in quinque, de aliis quinque tacens, an possint illa quinque repeti.*

10 *Sententiam recte latam an possit iudex corrigere, uel mutare.*

11 *Sententia delegati potest per superiorem corrigi, uel mutari: & si multũ distet, nihilominus potest actio pristina intentari.*

12 *Sententia, quæ non transit in remiudicatam, potest corrigi, & quasi de nouo per iudicem, uel eius successorem ferri.*

13 *In sententiæ prolatione quæ sint per iudicem exprimenda*
Iudex quibus verbis in prolatione sententiæ uti debeat.

14 *Iudex quibus casibus teneatur sententiæ causas exprimere.*

15 *Sententia est secundum formam petitionis dictanda.*

16 *In qualibet sententia dicuntur sex contineri.*

17 *Custodia ueritatis in iudicando est magis obseruanda, quam obedientia voluntatis.*

¶ Sententia qualiter sit ferenda.

5.§. Qualiter aũt sẽtẽtia sit ꝓmulgãda, clarius explicemus. Et quidẽ iudex ante omnia debet diligenter cuncta, q̃ fuerunt in iudicio acta, discutere, & cũ peritis deliberare, ut s. de requis. ꝙ. in prin. & in fi. postmodũ partes citandæ sunt ad sententiam audiendam, ut ext. de testi. cũ olim in fi. aliter non ualeret sẽtentia, ut s. de citat. §. uiso uer. ali
a ter autẽ. Deinde [a] est ferenda sententia, iudice sedente pro tribunali in loco consueto, uel alias honesto. utraque parte præsente, uel altera contuma citer absente: (quia contumacia facit tũc eã pro præsente haberi) sẽtẽtia prius in scriptis redacta, & correcta, sacris ẽt coram se positis, sciat iudex, q̃a nõ minus iudicabit, q̃ iudicet hoc probatur per ordinem 2.q. 4.§. notãdũ uer. aboli tio. & 3.q.3.§. spacium. uer. a procedente. C. de iud. properandũ & l. rẽ nõ nouã. C. qũo & quando iud. ea quæ. ext. de dolo & cõ-. tu. veritatis. ext. de iureiurand. veniẽtes. & ĵ. e. ti. § iuxta. ver. itẽ
b non valet. & per totum [b]. ¶ † Item debet ferri secũdum allegata
1 & probata, & nõ ꝑm ꝓscientiã, vt 3.q. 7. iudicet. ff. de of. pre illicitas. §. ueritas. ext. de of. iu. ord. si sacerdos. & de of. del. pastoral-
c lis. §. ga uero [c]. quod facit ad q. illã, quia cũ quidam nobilis quẽ dã interfecisset in platea Bonoñ. & Potestas de fenestris palatii hoc uidisset, tãdẽ quia homicidiũ illud nõ ꝓbat, Potestas uoluit illum ad quæstionem ponere, vt sic ab ipso erueret veritatẽ. Sed Azo, Host. & Acc. consulti, responderunt, ꝙ hoc facere non poterat, per præ. §. veritas. Sed contra 2 q. j. §. quando quod intelli
2 ge, ut no. ĵ. de no. cri. §. fi. ver. Pet. de Samp. ¶ † Debet etiam ferri secundum consuetudinem loci, in quo contractum, est ubi litigatores sunt diuersorum locorum: quod dic, ut s. de fer. §. j. ver. sed pone. Quid ergo, si unus Carnoten. & alter Rhemen. contrahunt Parisiis: demum de communi consensu consentiũt in iudicem Beluacen. scientes eum suum non esse iudicem, vt ff. de iurisd. om. iud. si conuenerit? Dic, ꝙ ille iudicabit secundum cõ suetudinem Parisien si sit illa consuetudo ad decidendum litẽ, vt probatur in præ. ver. sed pone. Item pone: quidam Flandren. obiit Ianuæ, & ibi in testamento uxorem suam hæredem instituit: sed ecce, secundum consuetudinem Ianuæ nõ potest uxor succedere uiro, ex quo possessor bonorum se tuetur: in Flãdria uero est contraria ꝓsuetudo, ex quo mulier replicat. Dic, ꝙ mulier secundum consuetudinem Flandriæ, vbi litigatur, potior ẽ in adeũda hæreditate, ff. ex q. cau. in possessorio apud Iulianũ. i fi & sic obtinuit ĩ hac q. & ĩ p. f̃m Odof. p iura posita ĩ p. ver. sed po
3 ne de hoc no. s. d̃ inst. edi. §. ꝑpẽdiosè. ver. qd si d̃ ꝓsuetudine. ¶ † Debet quoq; sñia ferri f̃m iura, ñ p exẽpla, 2.q. 7. §. hoc dicto. ni si eẽnt exẽpla ptĩcipis, q̃ faciũt [i]. C. de leg. l. fi ext. de re iu. de cau
d sis [d]. ẽt si lata sit a principe sine scriptis, dũ tñ sit lata animo statuendi ius, xxv. q. 2. insl itutionis. Argu. contra, xx. dist. de quib[o].
e in fi. [e] Quid si iudex ita dixit, Pronũcio, sicut talis iudex in tali cã pronunciauit: (& constat quòd ille bene iudicauit) nũqd valet
f hæc sententia [f]? & videtur, quod nõ, propter vitium pronũcia tionis, ut ff. de excu. tut. qui testamẽto. Vel potest dici ꝓtra, qua si hæc verba nõ uitient, arg. ff. de verb. ob. quæ extrinsecus. Vel refert. vtrum in sẽtẽtia expressit errorem, uel non, quod dic, vt
g extr. de sent ex com c. per tuas [g]. ¶ † Item adesse debent in prola
4 tione sententie ij, quorum ꝓsilium & præsentia requiritur: puta canonici episcopales, quando episcopus debet sẽtẽtiare, ar, xv. q. 7. episcopus. extra. de his, quæ fi. a præl. sine cons. ca. nouit.
h ext. de accus. qualiter. ij. lxxxvi. dist. si quid. xxiiij. dist. episcop[o] [h].

5 ¶ † Debet autem ferri in publico, non in occultõ, C. de sent. & interlocu. iu. sentẽtiam. xcvi. dist. bene quidem. extra. de off. deleg. consuluit. 2. q. 3. §. spacium. ver. a procedente. xviii. q. 2. pernicio
sam. extra, vt eccle. bene. c. j ff. de reg. iur. omnia, quæctunque. Et intelige locum publicum, in quo ius reddi consueuit, ff. de iust. & iure, l. pe. & ff. de arbi. si cũ dies. § pe. & ff. de inter. in iure fac.
6 l. iiij. ¶ † Porro si causa ab initio ducta est per procuratorem syndicum, uel actorem, sententia in personam eius cõcipienda est, & non in personam domini: & ipse condemnandus est, seu eius
i condemnatio faciẽda est, secundum T. [i] extr. de censi. olim cau
sam. C. de sent. & interlocu. iud. l. j. extra, de elec. querelã. Si uero
k dominus causæ in propria persona litigauerit, [k] quamuis postea
in causa illa procuratorem dederit, formanda est sententia in p
sonam domini, & nõ procuratoris, ut ff. de neg. gest. liberto §. j.
l extr. de transact. ex literis [l]. Tutius tamẽ est, in personam vtriusque condemnationem dictari, prout not. in præd. decre. queremlam [m]. C. de procur. nihil interest. In crimĩnibus autẽ in personã
7 domini est dictanda. C. de iureiur. l. fin. ¶ † Item debet esse sentẽtia certa, ut C. de sent. quæ sine cer. quantit. proser. per totũ. Sed contra ĵ. de expen. §. fin. uer. item scias. & ff. si pars hæred. pet. nõ possun[t]. as Sed illud ibi facit natura actionis: sup quo dic, quod si de certa quantitate actũ est, certa debet dari sentẽtia: alioquin non ualet, vt Inst. de actio. §. curare. Dic tamen, quod quandoq; factum

ADDITIONES.

a Deinde. ¶ Ponit verba Tan. vbi s. resp. j.

b Totum. ¶ Pil. de præsentia Euangeliorum hic tacta, tractat, vbi s. in fi. pones tex. ipsius l. rem nõ nouam. & tenet, ꝙ si solennitas illa defuerit, sententia non valebit: alle. C. de iur. cal. l. 2. Ac. ibi contra per l. ff. de ven. insp. l. j. in fi. Temperat demum Pile. dictũ suũ, dicẽs, ꝙ si iudex a principio iurasset generaliter, prout debet, puta quasi illud iuramentum semper adsit sine Euangeliorum præsentia, ualere sententiam.

c Quia uero. ¶ Vide, quod dixi s. de disp. & alle. §. fi. prope fi. ver. licet. ADDE ver. seq. Item pone, quæ posui posi Bar. in 7. q. principali in Lcũctos populos. C. de summa tri. & fide cathol.

d Causis. ¶ Ibi dixi de hoc in gl. contra, quæ.

e In fi. ¶ Ibi soluitur in j. gl. & uide, quod dixi de elect. venerabilẽ. ver. sciũt super j. gl.

f Sententia. ¶ Ad quæstionem facit, quod scripsi s. de except. §. viso. ver. porro in Italia. ¶ ADDE, quæ scripsit Angel. consil. cxlix. an ualeat sententia iudicis dicentis, pronuncio in omnibus & per omnia, ut in consilio continetur. A D D E ulterius domin. Abb. Sicul. in c. cum venerabilis. in penult. col. Ext. de excep. & ibi dixi, ꝙ ex quo de illa sententia non apparet in actis non ualet sententia

g Tuas. ¶ Hunc finem nescio quare posuerit auctor, cum quæstio poneret, ꝙ constabat primam sententiam ualere. Secunda etiam allegatio parum ualet, quia ibi fit pulatio erat certa & perfecta, licet uerba superflua fuerint interposita. Sed in casu quæstionis sententia remanet incerta ex quo ex verbis sententiæ, uel actis eiusdem instantiæ non habetur certitudo. De actis litis dixi: quia bene ualeret talis sententia, condemno ad petita: & de hoc statim sequitur in uer. item debet. & patet in l. iii. C. de sen. quæ sine cer. quan. Non obstat decre. cum venerabilis. ver. quia uero. de excep. quia in generali, uel vniuersali iudicio loquitur, vt ĵ. dicetur, & per Host. in Summa eo. tit. §. qualis. sub uer. certa

h Episcopus. ¶ Valet tamen consuetudo contraria, de cõsuet. non est. li. vi.

i Secundum T. ¶ Vbi s. rub. j ante fi. ver. & no. de apparatu ĵ. dicam.

k Litigauerit. ¶ & Item contestatus fuerit. Habetur quæstio Scharabecii, quam quidam attribuunt Fran. Accur. sed originale habeo de manu primi, qui tenuit, ualere sententiam latam in personam domini, qui contestatus fuerat litem. licet postea procuratorem dederit, qui cum eo præsens erat tempore sententiæ, in qua de ipso mentio facta non fuit: & incipit quastio: Quidam petebat a me fundum. Motiua ipsius fuerunt. quia libellus contra dominum formatus fuerat, & non contra procuratorem: & sic contra dominum formari debuit sententia, ff. communi diuid. l. ut fundus. In fi. de act. §. curare. Item hic dupliciter dominus, re ipsa & contestatione litis: ergo, &c. Item actio in factum, quæ oritur ex re iudicata, datur cõtra dominum, & non contra procuratorem. ff. de procu. l. Plautius Conuenit ius ergo & expedientius fuit actori, illum condemnari quem sententia afficit. Constat enim ex promissione procuratoris iudicatum solui. nec ex delatione iuramenti per eum facti, nec ex eius pacto dominum affici. ff. iu fol. si ante. de iureiur. iusiurandum. ij. §. fi. de procur. qui ad agendum. in fi. li. vj. Non obstat. l. j. C. de sent. & inter. quia, ut ibi dicit textus. domina nũ quam fuerat in iudicio: & tunc principalem uocari: qui ignorat statum causæ, uidetur absurdum, & uocatio procuratoris statum causæ notũ habentis, posset inducere iudicem ad non pronunciandum uel ad aliter iudicandum: merito igitur ille uocandus. Nec enim placet subauditus Maxime, vel dicere, ꝙ ibi factum narret, cum verba legis regulariter, & non frustra ponantur. ff. de iniur. ait prætor. §. j. Ad l. si quis cum procuratorio. ff. de procu. & ad l licet. §. si plures. eo. tit. & his similes, respondet, quod dominus tempore sententiæ non erat ibi in iudicio: hic præsens erat in iudicio. Procedunt autem prædicta, & fortius, quando dominus litem ad se assumpserat, quasi procuratorẽ reuocando: quod poterat: tum quia non fuerat litem contestatus: tum quia non residebat hoc ibi plenius. ¶ ADDE an sententia lata contra dominum qui litigauit per procuratorem, sit nulla tam de iure ciuili, quam canonico, & quod ius sit seruandum, Ang. cons. xcviii.

l Literis. ¶ Pars decisa faciebat ad hoc, ubi etiam erat hæc gloss. Tan. in j. compil.

m Querelam. ¶ In gl. concipienda. & vide, quod super

factum eſt incertum:& tunc certa non poteſt dari ſentẽtia,C.de
ſenten.quæ ſine cer.quanti.profer.hæc ſententia.xj.q.iij.graue.
xliij.diſti.habuiſſe.Vnde ſi petãtur,decem,aut Stichus,ut in no
xali actione,poteſt iudex pronunciare, ut dentur decẽ pro æſti
matione litis,aut Stichus ꝓ noxa,ff.de nox.l.j.& ij. Inſt. ſi quad.
pau.fec.dic.in prin.& de off.iud.in prin.Et ſi petitur eccleſia cũ
pertinentiis,ualet tunc incerta ſentẽtia,ext.de excep.cum vene
rabilis.xxj. q.ij.ſi qs iam.j̃.de relig. do.uer.illud autẽ.Quid ſi pe
titur ſors & pena ſimul,nunquid poteſt pronunciari ſuper pœ-
na tantũ?de hoc s̃.de act.ſeu pet.§ ſequitur.ver.ſed quid ſi quis.
Quãdoque uero ius eſt incertum:& tunc nihilominus certa po
teſt ferri ſententia,de ſimilibus ad ſimilia procedẽdo,ff.de legib.
non poſſunt.extra,de reſcri.inter cætera.xx.diſt.de libellis,Quã
doque perſona eſt incerta,cõtra quam ſentẽtia fertur,ſed factũ
eſt certum,ut extra,đ off ord.c.ij.v.q.j.quidam.Quandoq; eti-
am quantitas eſt incerta,& tamen fertur ſententia ſed nõ man-
datur executioni,donec fuerit quantitas certificata,ut ext.de ꝓ
cu.auditis.Certificatur autem incerta ſententia per certam quã
titatem in actis expreſſam,ut in præ.l.hęc ſententia.Vin.vero di
a xit,[a], ꝙ ſi ambiguitas eſt in facto,nõ debet ferri ſententia, vt ſu
pra,nec debet etiam conſuli ſuperior,ff.de iud.eum quẽ teme-
re.§.ij.Si in iure,nec tunc debet ferri ſentẽtia,xiiij.diſt ſicut,quę
dam ſed debet etiam ſuperior conſuli,ut in præd.l.§.j.Si autẽ de
perſona dubitetur,fertur ſub conditione,vt in præd.c.quidã.&
in prę.dec.de off.ord.Et no.ꝙ ſi conſtat iudici,ꝙ qs habet in ali
qua eccleſia ius epiſcopale,dubitat tamẽ de aliquibus capitulis,
prudẽter faciet,ſi ſic in ſentẽtia dicat:Adiudicamus tali ius epiſ
copale in tali eccleſia,talibus capitulis,de quibus nobis nõ con
ſtat ad plenum,exceptis,ut extra,de relig.dom ,ꝯſtitutus. & de
excep.cum venerabilis.uer.quia vero.vbi de hoc,ſecundum Pa
b pam [b].Petitio enim ſubiectionis generalis eſt: & ideo licet in li-
bello dicatur,Generaliter ago ſup ſubiectione,ut j̃.de relig.do
mi.uer.illud autẽ.tamen probari debet,in quib articulis ſit ſub-
iecta,& ſuper illud tantum ſentẽtia ferri,ut probatur & nõ.ſecũ
c dum eum,extra,de re iud cũ inter uos.in prin. & in fi. [c] ¶† Itẽ
8 no.inueniri in iure generales ſententias.ut decernimus omnem
collationem per talem factam,& ſentẽtiam latam irritam,ut ex
tra,de exceſ.prælat.tanta.¶ Itẽ iudicamus omnes proceſſus irri
tos,ut extra,de reſcrip.cum dilecta.de elect.dudum.¶ Itẽ redu
cimus te ad ſtatũ,in quo eras tempore appellationis emiſſæ, ut
extra,de app.bonæ memoriæ.¶ Item adiudicamus tibi ius epi
ſcopale,ut ext.de excep.cum uenerabilis.¶Item caſſamus ꝓceſ
ſum,& quicquid ſecutum eſt ex eo,uel ob id, ut ext.de proc.au
ditis.¶ Item cõdemno te ad expenſas faciendas,ſi in ꝓbatione
defeceris,ut eo.c.& ſimiles.Quãdo autem poſſit generalis ferri
ſententia,& quid iuris ſit ſuper hoc,no.ſecũdum Papam,in prę.
d c.tanta [d].¶†Quid ſi peto decem,& iudex cõdemnat in quinq;
9 de aliis vero quinq; tacet [e]?dic,ꝙ adhuc potero alia quinq;pe-
e tere.quod dic,ut no.C.ſi aduer.rẽ iu.l j.Vel diſtingue.quia ſi iu-
dicium coram iudice habitum eſt,intelligitur reus abſolutus in
quinque. nam hoc caſu ſubuenitur minori per reſtitutionem in
integrũ C.ſi aduer.rem.iud.l.j.per quod patet,ꝙ erat abſolutus
reus.Si uero coram arbitro ſecus,ff de doli excep.apud §.itẽ q̃
ritur,contra s̃.de arb.§.fi.ver.quid igitur,ſi de una.Secus tamen
eſt in compenſatione.ſi n.petii a te x. & oppoſuiſti cõpenſatio
nem aliorum x.& iudex te condemnat in x.nõ ideo intelligitur
me abſoluere.niſi adiiciat in ſententia, ꝙ ſpernit ,uel caſſat cõ
penſationem ff de neg.geſt.ſi autem §. ſi a quocunque.ff.de cõ
penſ.quod in diem.§.ſi rationem.Et ſcias,ꝙ aliqua expreſſio eſt
neceſſaria in ſententia,ſine qua libellus ualet.nã in ſententia de
bet exprimi res,uel quantitas,uel in actis ꝯtineri, ff. de re iu.ait
prætor.Vnde non ualet talis ſententia,ꝯdemno te ad res ,quę ti
f bi obuenerunt a tali,ar.C.de ſent.quæ ſine cer.quã. profer.l.ij.[f]
Sec⁹ tñ eſt ĩ libello:qđ dic.vt j̃.de lib.ꝯcep.§.iuxta.uer.item nõ
10 ualet ĩ ac.¶† Hoc quoq; notãdũ ẽ, ꝙ sẽtẽtiã recte latã iudex ñ
poteſt corrigere,uel mutare,ff.de re iud.iudex.vi.q.4 c. qđ be-
ne.extra,de off.deleg.in literis.ut s̃.de arbit.§.ſequit.uer.ſed nũ
quid uerbum.& ſeq.dic,ut ibi.Papa tamen hoc poteſt,ext.de re
iud.cum olim.& de in ĩteg.reſt.tum ex literis.xxxv.q.ix.apoſto
licę.& c.loci.Poteſt,tamen iudex eã ſupplere ea die,qua tulit,in
his,quæ pertinent ad conſequentiam priorum ſtatutorũ,ut de
fructibus,& sũptibus,& ſimilibus,ut s̃.de diſput.ſeu allegat.§.ſa
tis clare. verſ.quid ſi de fructibus.& quo ad grãmaticam & or-
natum uerborum,ita tamen quod ſententia nõ mutetur, ff. de
g re iud.actorum [g] G.Na.& Innoc.IIII.dicunt [h],ꝙ ordinarius
h poteſt a capite incipere , & ſententiam ſuam emandare , & aliã
ferre,ſi latã inuenerit eſſe nullã, C.quomodo & quãdo iudex,
i ſi preſes.C.de acc.l. iiij [i] Delegatus uero non,cũ ſit funct⁹ offi-
l.ff.de re iud.iudex.& deſiit eſſe iudex,vt ff.đ
fin.ſed tunc per ſuperiorẽ emendabitur,C.
o iud.ſi, ut [k] proponis.nec eſt ꝯtra extra,de
illi erant generales legati, ideoque,ſecũdũ
eum,corrigere poterunt.In factis autem & in aliis omnib⁹, præ
terquam in ſententiis diffinitiuis,poteſt tam ordinarius,quã ẽt
delegatus,iterum facere,quod minus rite fecit. De ordinario ꝓ
batur ext.de elec.cum terra.de delegato.ext. de offi.deleg. ſigni
11 ficaſti.de.ap.cum ceſſante.s̃.de exce.§.viſo.uer.ſed ſi iudex.¶ †
l Quid.ergo faciã,ſi ſuperior [l] multũ diſtet, & laborioſum eſſet
mihi ipſum adire?dicunt quidam,quod,nõ obſtante tali ſentẽ
tia,intentabo priſtinã actionẽ:& ſi excipiatur de re iudicata, re
plicabo de dolo:quia ſententia nõ fuit rite lata, arg.ff.de dolo,
m cum a te.ſed hoc nõ uidetur tutũ [m]. Quid ergo,ſi ſentẽtia ſit la
ta die feriata,nunquid iudex poterit ipſam iterũ ferre die nõ fe
riata,Reſpon.ſic,ſi eſt ordinarius,ut dixi:ſec⁹,ſi ſit delegatus,ff.
de re iud.iudex.extr.de off.deleg.in literis.Mulcta autem ſentẽ
tialiter indicta remitti põt a iudice,ratione paupertatis,ut ff.de
off.pſi.l.illicitas.§.fi.C de modo mulct.eos.in fi. In aliis vero ſe
intromittere nequit, cũ ſit funct⁹ officio ſuo,ff.de re iu.l.iudex.
12 extra, de off.deleg. in literis. ¶ † Ioan. de Deo dixit [n], ꝙ ſi ſen-
n tentia nulla eſt,uel eſt talis,quæ non tranſit in rem iudicatam,vt
eſt excõmunicatio, & huiuſmodi,iudex,uel eius ſucceſſor põt
eam corrigere,uel quaſi de nouo ferre,xxxv.q.j.ca.quod qs.C.
quomodo & quando iudex,ſi præſes.C.de ſent.& interlo. om.
iud.l.j.ff.de interrog.action.l.iiij.dum tamẽ ſit ordinarius.Secus
autem in delegato ut notat C.quomodo & quando iud.l.iiij.&
in præd,c.in literis.eo.tit.ꝯquerente,extra,de off.ordi.paſtora-
lis.Ego uero dico,ꝙ ſententiam perperam latam non poteſt iu
dex corrigere,uel aliter iudicare,etiam eadem die,ex eiſdem tñ
actis,ut ff.de re iud.cum quærebatur.De nouo tamẽ bene põt
cognoſcere,& iterũ iudicare,ſi eſt ordinarius:ſecus in delegato,
ut s̃.Videtur tamen,quod delegatus etiam põt reuocare,& mu
tare ſententiam excommunicationis a ſe perperam latam:tũ qa
potius illa tendit ad naturam interlocutoriæ,quam diffinitiuę:
tum quia potius eſt pœna,quã ſententia,ut s̃.§.j. & §.ij. verſ.&
nota.Item an interlocutoriã iudex reuocare poſſit,& qualiter,
13 dixi plene s̃.de excep.§.uiſo.uer.ſi iudex.& ſeq.¶†Cæterum in
ſententiæ prolatione iudex exprimere debet actoris petitionẽ,
& rei reſponſionem & eius exceptionem,& generaliter quicqd
in cauſa utriuſque petitum,uel allegatum,ſeu actum eſt,ſub epi
logo,referat,ut dixi s̃.de cõcluſ.& renũcia.uer. auditis,quo fac
to,habeat paratam ſentẽtiam,vt j̃.§ iuxta.& eam,uel ſaltem cõ
cluſionẽ ore proprio legat,ut s̃.§.iij.uer.ſequitur. & his verbis,
uel ſimilibus in prolatione utatur:
¶ FORMA.Viſis & auditis confeſſionibus & atteſtationib⁹,in
ſtrumentis,rationibus & allegationib.utriuſq; partis in iudicio
deductis,eis que diligẽter examinatis,& intellectis, deliberatio
ne quoque nobiſcum & cum peritis præhabita diligenti talẽ ꝯ
dẽno,uel abſoluo.Vel aliter proferat,ſicut viderit proferendũ,
ita tamen,quod canonibus,legibus,uel conſuetudinibus ꝯueni
at approbatis:quæ omnia ſunt in ſententia exprimenda,ſecũdũ
o T.[o] & in formis luculentius apparebit.hæc omnia probãtur ex
tra de prob.licet cauſam.ext.de fide inſt.c j.de cur.fur.ſi furioſa
§.j.C de iud.properandũ.§.illo.x.q.iij.ſummopere.extra,de eo,
qui mit.inpoſ.cauſa rei ſer.c.iij.Quare dixerũt Deliberatione cũ
peritis habita,viđ s̃.de ꝯſilii requiſi.ad fi.& s̃.de aduo.§ nũc tra
ctemus.uer.habito.Verũ ſi rationes,vel allegationes partiũ , q̃
ipsũ ad pronunciandũ mouent,in ſentẽtia nõ ferãtur,nihilomi
nus

ADDITIONES.

a Dixit. ¶ In c.iuuenis.de ſponſalib. ¶ ADDE tu ad propoſitã materiã ꝙ vbi ſententia eſt incerta ex pluralitate nominum,non valet, Bal.in l.in tẽ pus.§.quoties.ff.de hæred.inſtit.
b Papam. ¶ Ibi ſcripſi in gl ſed nonne.
c In fi. ¶ Et dixi poſt eum de officio ord.conquerente.ſuper j.gl.
d Tanta. ¶ Vbi ſcripſi in gl.no.generalem.
e Tacet. ¶ viđ,qđ đ hac materia plene ſcripſi de re iud. cum inter.ĩ vl.gl.
f L.ij. ¶ Vide,quod ibi not.
g Actorum.ff.de uerb.ſig.l.alienationis.in §.vlt.
h Dicunt. ¶ Dec.in literis.de of.deleg.vbi ſcripſi ſuper uer.functus.& ver. ſed ſi cauſa.
ADDE, quod licet iudex non poſsit corrigere, uel mutare ſententiam ſuam ipſam tamen obſcuram bene poterit declarare,etiam ex interuallo, Bal. in l.hæredes palam.§.ſed ſi notam.ff. de teſta.& quando intelligatur hoc,& qualiter, vide ibidem per ipſum.
ADDITIO.An poſt ſententiam etiam incontinenti latam iudex ipſe corrigere poſsit, uel etiam illi addere late conſuluit Alex. cõſi. cxviii. incip. omnis vis. in iij. uol. & an ſententia obſcura debeat declarari per acta ꝓbatoria,vide Matheſila.no.cxlii.inci.no.quod illud.Hen.Ferran.
i L.iiij. ¶ Non obſt.ff.de pœn.l.moris eſt.§.iſte.quia iſtud propter.enormitatem delicti,& odio pœnarum,C.de pœnis,pęnam.
k Proponis. ¶ An ex eiſdem actis,dicetur j̃.§.iuxta.uer.ſed ſi cauſa.
l Superior. ¶ Qui delegauit.
m Tutũ: ¶ Facit,qđ ſcripſi de excep.cũ venerabilis.ſuper gl.pen.circa finẽ.
n Dixit. ¶ Libro Iudicum,ubi ã.ver.antep. Et ſcias, ꝙ ex ſuperiorib.multa fuerunt Io.de Deo nunc ſolum nominati,quia uult improbare:& iſte ſtylus ſcribendi iam diu viguit,ſed non apud me:laudetur Deus.
o Secundũ T. ¶ Vbi s̃.rub.in ver.præterea.& uide j̃.§.prox. verſ.qđ autẽ.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

nus sentẽtia ualet, ext. eo. sicut nobis[a]. arg. Inst. de inutil. stip. § si scriptũ. licet secus sit ĩ instrumẽto, vbi causa inserenda est. & est ratio, ut no. ut in præd. dec. sicut nobis. Cautius autẽ faciet iudex si eas nõ inserat, ut ĩ præd. decr. sicut nobis. nec forte qñq; ex incuria errorem in sententia exprimat, & ne viam calũniis aperiat ff. quæ sentent. sine app. rescin. l. j. § itẽ cum ꝯ. & ij. q. vi. § diffinitiua. uer. sentẽtia extra, de sent. ex com. per tuas. cũ suis cõcord. & ne una lis sit alterius exordiũ, ut C. de reb. cred. si quis. in fi. de
14 fruct. & litis expẽ. terminato. in fi. ext. de uer. sig. cũ olim: ¶ † In quibusdam tamen casibus exprimere tenetur, ne ex toto pereat ius partis, ut ff. de leg. j. filiusfamilias. § diui. ff. de iure fisc. l. ij. § senatus. ff. de transact. cũ hi. § in causæ. ¶ Primus est, ubi ꝓpter inepta petitionem absoluit, ne pereat ius agendi, extra. de iud. examinata. ff. si men. fal. mo. dix. l. j § j. ¶ Secundus est, cũ a iure cõi recedit. Vnde si victũ nõ ꝺẽnat in expẽsis, debet cãm exprimere, quare cessat, extra ꝺ pœnis, calũniã. in aut. de iudicib. §. oportet. Col. vi. ¶ Tertius, quãdo absoluit in rei uẽdicatiõe, ideo quare[o] tpe lĩtiæ ñ possidet, ne forte volẽti postea agere ex noua cã, obstet exceptio rei iudicatę, ext. de exc. c. pe. ff. de exc. rei. in. si rẽ meã. & l. si qs ad exhibendũ. ¶ Quart[o], qũ qs absoluit ab instãtia iudicii. & per patronos cause stetit, quomin[o] cã poterit diffiniri C. ꝺ iud. ꝓperãdũ. § illo ꝓculdubio. ¶ Quint[o], ĩ sẽtẽtia excõicationis, ext. de sẽn. excom. cũ medicinalis. lib. vi. ¶ Sextus, in cã appellatiõis, vbi ꝺẽt inseri cã, quare prima sententia reuocetur, vt
15 p hoc priorib[o] iudicibus, q bene ſm acta corã se habita processerũt, nihil imputetur, ut ĵ. §. prox. vers. sed ponetur excep. ¶ † In summa nota, ꝙ secundum formã petitionis est sentẽtia dictanda, ut ext. de simonia. licet Heli. de accusa. qualiter. 2. ad fi. & l. vt fundus. ff. com. diuid. Vnde si actum est possessorio, nõ ꝓnũciabit super petitorio, sed sup possessorio tantũ: & econtra. vel si actũ est utroque simul, nõ ꝓnũciabit super altero tantum ext. de causa poss. & ꝓprie. cũ dilectus. Quid si lis est ptestata in actione depositi, actor vero ñ ꝓbat se deposuisse, sed se cõmodasse: Vt reus ꝺẽnãdus. ar. ff. de priui cred. l. 2 qa in certis ñ est locus conie cturis, arg. ff. de verb. obli ꝓtinuus. & hoc tenet H. & Azo, ff. si men. fal. mo di. l. j. in fi. j. resp. Argumẽtum tamen ꝓtra ff. de iure iur. si duo. §. idẽ Iulianus. & extra, de re iud. abbate. §. sed ad hoc,
b & §. præfatus[b]. ¶ † Et[c] nota, ꝙ generaliter in quolibet sentẽtia
16 sex dicũt ꝓtineri. ¶ Primũ, nomẽ iudicis, & an sit ꝺlegat[o], vel ordinari[a]. ¶ Secũdũ, nomina litigatorũ ¶ Tertiũ, tenor petitionis in iudicio porrectæ. ¶ Quartũ subsũtia, ꝓcess[o] cãe: puta litis ꝓtestatio, & iuramẽti ꝑstatio, & huiusmodi. Quintũ[d], ꝙ fiat mẽtio, partes fuisse ꝑntes, vl ꝑ otumaciã absẽtes. ꝺ quo vid ĵ. §. ꝓx. ver. & nota ſm ¶ Sextũ. ꝺẽnatio, vl absolutio, seu ꝓnũciatio, &
17 alia, ꝙ videbũt expediẽtia indicãti. ¶ Et † breuiter, ĩ iudicando cordi magis sit custodia veritatis, quam obedientia uoluntaris, ut iij q. vii. indicet. in fi. ¶ Itẽ nota, ꝙ si partes cõueniant, quid iudex pronunciet, illud iudex sequi debet, ff. de re iud. si conuenerit. Quid si quis alicui sic dixit, Si obtinuero in causa, nolo ꝙ mihi tenearis: de hoc ĵ. de app. §. ñ. ver. quid si quis ita.

18 *Sententia qualis esse debeat in causa matrimoniali, uel in sponsalibus.*
19 *Tenor libelli non semper in sententijs apponi solet a quibusdam, sed summatim mens petitionis.*
20 *Sententia a iudice delegato, uel subdelegato ferẽda, qualiter sit formãda*
21 *Notarius qualiter, & per quæ verba se in sententijs subscribere habeat.*
22 *Auditor palatij domini Papæ quibus verbis se in sententijs subscribendo uti debeat.*
23 *Sententia qualiter sit proferenda in causa criminali, seu iniuriarum.*
24 *Iudicis appellationis officium est triplex.* (pronunciare.
25 *Appellatione facta a sua ipso iure nulla, quæ, & qualiter iudex debeat*
26 *Iudex appellationis an pronunciando iniustam sententiam & appellationem fore legitimam, videatur per consequens condemnasse.*
27 *Iudex appellationis qualiter pronunciabit male fuisse indicatum, si primus iudex pronunciauerit secundum acta coram se habita.*
28 *Sententia excommunicationis qualiter sit formanda.*
29 *In enormibus delictis sentẽtia quãdoque solẽniter est proferenda: & tũc dicitur anathema.*
30 *Sententiæ solennitas non semper est in iudicijs obseruanda, sed tantum in scriptis producenda.*
31 *Contumacia crescente crescere debet & pœna.*
32 *Participantes cum excommunicatis an, & quo casu eandem excommunicationis sententiam incurrant.*
33 *Participãs cum excommunicatis non peccat mortaliter, sed venialiter.*
34 *Iudex aliquem propter causam excommunicans, reseriptum facere debet ut excommunicatus vitetur.*
35 *Ecclesiæ miseratio nunquam claudit gremium ad eam redeunti.*
Beneficium absolutionis ab excommunicatione, qua forma sit tradendũ.
36 *Absolutio a suspensione hominis, qualiter fieri debeat.*
37 *Iudice dlegato cãm alicui subdlegãte, diffinitiua sibi reseruata, si ipse subdelegatus aliquẽ excõmunicauerit, an in absẽtia dlegati possit absolui.*
38 *Sẽtẽtia iudicis ꝓ Papã confirmata, an possit ꝓ eundem iudicem relaxari.*
39 *In obtinenda absolutione ad cautelam præstandum est iuramentum.*
40 *Absoluendi tantum per sedem apostolicã, possunt & per alios in necessitate absolui.*
41 *Mulier robusta & fortis an sit mittenda ad sedem Apostolicam pro absolutione habenda.*
42 *Episcopus senex & debilis, aut impeditus, per quem possit absolui, si manus iniecerit in clericum.*
43 *Abbas monachum verberans a quo sit absoluendus.*
44 *Prior, magister, seu maior ordinis hospit aliorum, si excommunicationem incurrat, a quo sit absoluendus.*
45 *Delegatus simpliciter vices suas cõmittendo, videtur in totũ cõmittere.*
46 *Dispensatio fit multis modis.*
Literæ qualiter sint super dispensationibus formandę.
47 *Forma dispensationis, ubi quis fuit conuictus de aliquo crimine, in quo potest dispensari.*
Misericordia superexaltat iudicium.
48 *Forma dispensationis, seu restitutionis alicuius, in magnis criminibus.*
49 *Papa potest, quo ad ius ciuile, infamiam irrogare:*
50 *Episcopus uolẽs dispensare cum aliquo, qui iniuriante habuit beneficiũ per simoniam ab alio commissam, qua forma utetur.*
51 *Iudex uolens formare sententiam super dispensatione accusatoris in probatione deficientis, ne infamis fiat, quibus verbis uti debeat.*
52 *Infamiã ex sententia irrogatã volẽs restituere, qualiter ꝓcedere debeat.*
53 *Episcopus dispensans aliquem ad duo beneficia, qua forma utetur.*

ADDITIONES.

a Nobis. ¶ Vide quod ibi scripsi super iij. gl. Vbi etiam uide casus vi. qu hoc sequuntur, sed non eodem ordine.
b Præfatus. ¶ lib. vi. ut de §. de act. seu peti. §. sequitur. uer. hoc quoque. & quod ibi dixi.
c Et. ¶ Iste ver. fuit Rolandini, parte ix. ultra medium: ubi de sententia iudicis ecclesiastici super matrimonio, ver. cæterum.
d Quintum. ¶ Rolãd. ponit hoc pro sexto & pro quinto: & facit ad dicenda in uers. statim alleg.

SVMMARIVM.

1 *Formæ sententiarum sunt diuersæ.*
2 *Præceptum qualiter fieri debeat in confessum.*
3 *Iudex duobus debitoribꝰ præceptur us, cuilibet eorum præcipere debet in solidum.*
4 *Iudices ex officio suo uaria facere possunt præcepta.*
5 *Iudex ad alicuius petitionem sequestrari iubens res aliquas, quibus reseruptis uti debeat.*
6 *Sententia diffinitiua super diuersis & a diuersis ferri solet.*
7 *Sententia fertur ad perpetuam rei memoriam.*
8 *Sententia semper continere debet condemnationem, aut æquipollens: vt est, ſtatuo, pronuncio, præcipio, & similia.*
9 *Silẽtiũ perpetuũ, & absolutio ab impetitione, in omni sua proponi dẽnt.*
10 *Si in sententia contineatur, Condemno talem, vel Condemno procuratorem talis, an præsumendum sit, eos fuisse præsentes.*
11 *Iudicata res pro ueritate est habenda.*
12 *Prouinciæ cuiusdam modis in sententiæ prolatione.*
13 *De singulis actibus mentionem in sententia, fieri, cautela est.*
14 *Sententia super adipiscẽda possessiõe ferenda, qualiter pronũciari debeat.*
15 *Modis diuersis & super diuersis casibus sententiæ proferendæ occurrũt.*
16 *Sententia qualiter sit proferenda, ubi causæ illegitimitatis per defensorem aguntur.*
Sententia, qua reus absoluitur, quæ verba cõtinere deat.

1 6. §. Vt autem, quæ præmisimus, exemplis subiiciant, formas sentẽtiarũ aliquas supponamus. ¶ † Primo igitur formas interlocutionum ponemus: secundo formas ꝓceptii: tertio formas diffinitiuarũ: quarto formas sentẽtię arbitro-
a rum[a]: quinto formas condẽnationis in criminali cã & mulctæ: sexto formas sentẽtiæ in causa appellationis. septimo formas sẽtentiæ excommunicationis, interdicti, & suspensionis & absolutionis: octauo formas sententiarum super dispensationibus.
¶ QVALITER autem sententia interlocutoria super perẽptoriis ante litem contestatam propositis, uel super exceptione excommunicationis, uel super dilatoriis exceptionib[ꝰ] propositis, formetur: &, an lata possit per iudicẽ reuocari, & formam reuocandi: &, qualiter tunc super expensis pronuncietur, dixi ſ. de excep. § dicto. ad fi. & §. viso. ver. præfixo igit. & seq. usque ad fi. itẽ qualiter formetur interlocutoria de reputando aliquem cõtumacem, ſ. de contumacia, §. sequitur. in prin. itẽ, qualiter interlocutoria de mittendo in possessionem propter contumaciã, & etiam sententia dationis in ſolutum rem ipsam, & secũdi decreti, habes ſ. de primo & secundo decre. §. ij. & §. nũc dicam[ꝰ]. ver. his peractis item, qualiter iudex appellationis pronũciabit super attentatis, & quãdo, & super quibus, ĵ. de app. §. nouissime uers. illud. & seq. &, secũdum Papam, extra. de appel. dilecti filii. prior. qualiter etiam pronunciabitur super exceptionibus litis testationem impediẽtibus, no. ſ. de exce. §. dicto. ver. sed querit.
NVNC

ADDITIO.

a Arbitrorum. ¶ De hac materia ĵ. vers. si autem sit arbiter.

2 ¶†NVNC Dicamus qualiter Præceptum fiat in confessum, de quo dixi §. species. Et quidem post quam reus de plano de debito confessus fuerit, iudex sic dicat:

¶FORMA. Ego talis iudex, audita confessione tua, præcipio tibi ut des & soluas hinc ad x. dies centum solidos Turon. P. quo s ex causa mutui eidem P. te debere & contineri in instrumẽto publico manu talis notarii confecto, de plano in iudicio es confessus. Qualiter autem auditores in Romana curia pronuncient in cõfessos, no. j. uer. in Romana uero. ¶†Quod si sint duo debitores

3 ꝑcipiat cuilibet eorum in solidum sub prescripta forma: uno tamen soluente, alter liberatur. Verum si fiat præceptum ex delatione iurisiurandi, tunc sic dicat.

¶FORMA. Ego, &c ut s. usq; te debere postea iũge, delato tibi iuramẽto in iudicio es cõfessus uel, delato sibi iuramento in iudicio asseruit idem P. ext. de iureiu. c fi. C. de reb. cre. generaliter. cum suis concor. & sic de aliis præceptis, inserendo in eis, quid & quare præcipitur, & tempus præfixum. Notarius autẽ hoc in scriptis redigat, uerbis primę personæ in uerba tertiæ commutatis

4 ¶†Hoc autem nota, ꝙ iudices varia ex officio suo (quod late patet) faciũt præcepta puta ꝙ quis sibi presentet aliquid, uel quod teneat in domo sua aliquem, & similia: & hęc præcepta sunt scribenda simpliciter per tabellionem, prout a iudice proferuntur. Et de his & similibus dr, quod non omnis uox iudicis rei indicatæ continet auctoritatem, ut C. de sen. & interloc. om. iud. ex sti-

a pulatione. ext. de presum. afferte [a]. ¶†Quandoq; vero ad alicuius

5 petitionem iubet res aliquas sequestrari: & tunc etiam potest eius iussus scribi: tamen consueuit communiter solum executoris relatio scribi hoc modo:

¶FORMA. T. nuncius, seu cursor talis curiæ, seu Papæ, retulit se de mandato talis iudicis, uel auditoris, ad petitionem talis sequestrasse penes B. tales res, quas se in tali fundo, uel domo asseruit reperisse: & præcepisse ipsi B. ut res ipsas saluet & custodiat, donec quid inde faciendum fuerit, decernatur. Verum si is, cui præceptum est, ante tenutam bonorum aduersario datam ueniat, & contra præceptum excipiat, dicens, ex dicto precepto nõ esse contra cum procedendum, forte pro eo, quod ipse minor

b est, & non potuerit sibi aliquid in iudicio sine tutoris [b] auctoritate præcipi: uel quia est filius familias, & dictum præceptum sine patris auctoritate recepit, uel quia factum fuit in cum inuite confessum, & huiusmodi: tunc dabitur ei terminus ad probandum exceptionem propositam: quo elapso, pronunciabitur in hac forma:

¶†FORMA. Quoniam talis coram me tali iudice constitutus, in tali causa talem exceptionem proponere curauit, scilicet curam, &c. pone totam: post iunge: & hanc exceptionem ꝓbauit legitime, ideo de consilio peritorum interloquendo pronuncio

c nõ esse contra eũ ex præcepto huiusmodi procedẽdum [c]. & hoc cum suam exceptionem plene probauit: uel, si non probauit, ꝓnunciet, non obstante dicta exceptione ex præcepto huius ꝯ eũ fore procedẽdum, & præceptum ipsum fore executioni mandãdum. Quo facto, dabitur tenuta in bonis rei, quę scribetur, ut s. de j. & ii. decret. § nunc dicamus. uer. ꝙ si nullus. hoc saluo, ꝙ in hac tenuta dices exequendo præceptum factum a iudice tali, uel reo, dabitur bannum secundum consuetudinem Italiæ in hac forma:

¶FORMA. Quia P. non soluit T. centum solidos, in quibus ei ex causa mutui tenetur per instrumentum, uel præceptũ manu talis notarii facti, & legitime secundum formam statuti per talem curiæ cursorem die tali citatus & cridatus non uenit, nec misit, ideo ex nunc sit in banno talis curiæ,

6 ¶†NVNC Transeamus ad diffinitiuas sententias, super diuersis, & a diuersis ferendas. Ad cuius rei euidentiam sciendum, quod quandoque fertur diffinitiua sententia ab ordinario, quandoq; a delegato, quandoque ab auditore palatii domini Papæ, & q̃nque ab arbitro. Cum fertur ab ordinario, aut fertur in personali actione, aut in reali. Si in personali actione, sic dicatur:

¶FORMA. In nomine Domini, amẽ. inter B. & C. super hoc coram nobis orta materia quæstionis, idem B. libellum obtulit in hac forma: Coram, &c. pone libellum de uerbo ad uerbum. Lite igitur coram nobis legitime contestata, præstitoq; hinc inde de calumnia, seu de ueritate iuramento factis quoque positionibus & ad ipsas responsionibus subsequẽter datis, etiam articulis, & testibus, instrumentis productis, & attestationib. publicatis, tandemq; clusum in causa a partibus extitit hinc & inde: uel, nos partẽ altera concludente in causa ipsa, in partis alterius contumaciã habuimus pro concluso. Nos itaque diligẽter uisis & auditis partium iuribus & rationibus & probationib, inuestigatis quoque ad plenum & cognitis ipsius cause meritis, & equa iustitię lance discussis, & deliberatione insuper nobiscum, & cum peritis præhabita diligenti, ut extra de re iud. ad apostolicæ §. nos itaque &

d c. abbate fãe. & c. cũ æterni [d]. Dei nomine inuocato, partib. propter hoc in præsentia nostra constitutis, & sententiam ferri postulantib. ut supra de pet sentẽtiæ: uel altera pẽsente, & altera cõtumaciter absente, cuius absentia Dei præsentia repleatur, ut ii. q. j. de manifesta in fi. & ext de dolo & conxu. ueritatis. cum suis concor. præfatum C. seu B. eius procuratorem procuratorio nomine pro eodem C. in centum libris, quas idem B. detiit in libello nomine sortis, & in decem, nomine pœne, seu interesse, idem B. sententialiter in his scriptis condemno, & ad earum solutionã cogen-

ADDITIONES.

a Afferte. ¶ Vide s. de iur. om. iud. in fi.

b Tutoris. ¶ Vel curatoris.

c Procedendum. ¶ Ad hæc, & ea, quæ præmissa sunt, facit quæstio Ni. d' Mata. quæ incipit, statutũ est in ciuitate. q. tenuit. ꝙ si statutũ sit in ciuitate, ꝙ ꝯ præceptũ factũ in ꝓfessum nõ possit opponi exceptio nisi falsitatis, uel solutionis, tamen potuerit opponi exceptio nullitatis, ut in terminis premissis, & maxime, cũ ꝓcedit nullitas ex ui alterius statuti & est simile, ꝙ dicũ j. ti. j. §. ult. sup. uer. xvj. allegat. ꝙ præceptum non rite factum, non dr præceptũ ff. de bo. pos. ꝯ tab. l. filium. §. non quæuis. &, si uis, huiusmodi ꝑcor. uide de cleri. non resi. c. tuæ. in gl. ii. & super ea suffragium & suppletiones: ibi etiã tenuit, ꝙ si minor iurauit se maiorem, & ꝓfessus debitum recepit præceptũ ut s. si ipse minor fuit in dolo, & creditor in bona fide, tenuit præceptũ rõe doli & sacramenti, ꝓ l. i. ff. de pos. §. an in pupillũ. Si uero creditor sciebat illum esse minorẽ, tunc de dolo illius conqueri non potest. ff. de actio. empt. l. i. C. de in inte. rest. mi. l. de tutela. de reg. iur. scienti. lib. 6 & alterius statuti, ꝙ annullat obligationem minoris aliter factam forma seruata non fuit, dicit præceptum nullum: & maxime si errauit, tunc putans se esse maiorẽ, ff. de confes. non fatetur. ad idem ff. de pac. si cũ te. de act. empt. si hęres. sicut ẽt una lex per aliam terminatur: sic statutum, & ẽt lex: alias sequeret ꝙ præceptum factum furioso, pupillo, prodigo, cui interdictum erat, exequendũ foret: qđ esset absurdum. Vt igitur dicatur ualidum præceptum, oportet duo concurrere, personam scilicet, quæ præcipere, & personam cui præcipi potuerit, ff. de confir. tut. l. i. & l. naturali. §. i. & ẽm hoc defuit tam lege, quam statuto. dicit tamen, ꝙ in dubio ꝓsumit eum in dolo, qui dixit se maiorẽ per l. quid enim. ff. de dolo. Solutioni non obstat auth. sacramenta. C. si aduers. uend. loquitur enim de iuramento super contractu. Iuramentum autem, pe quo loquitur, fuit super quadam assertione. Adde, quod istud de præsenti, illud de futuro. Non obstat ẽt l. si alterius. C. si mi. se ma. dix. quæ loquitur de ꝯctu, qui tenebat, ꝯ quem petebatur restitutio, non ꝙ diceretur nullum. Iac. de Bel. in q. quæ inci. Perusina. in primis duobus mẽbris tenet, ꝙ statuto prohibente fieri, & annullante, si fiat ꝯctus per filiumfamilias sine cõsensu patris, uel per adultum sine curatore, licet primus cõtrahendo mentitus fuerit se patrem familias, uel seruus mentitus fuit esse curatorem illum, qui non erat, contractus tñ nõ tenebunt propter statutũ, quod non solum prohibet, sed ẽt annullat: sic non oritur obligatio ex contractu, qui ipso iure non ualet. allegat l. non dubium. C. de legibus. & l. quid enim. de dolo. & quod no. in l. quæcunque. §. fi. de Publiciana. & in l. si curatorem. in gl. ipso iure. C. de in integ. rest. Prędictam autem l. quid enim sic induc't, si contra pupillum, qui mentitus fuit, datur actio de dolo, ergo nõ tenuit contractus: alias daretur actio ex contractu, non de dolo, eo. tit. l. i. §. ait prætor. Contraria dicit procedere, cum statutũ non annullat: fortius, si actionem, uel exceptionem dat: super eo uero, quod quæritur, an iuramẽtum prædictorum ualideat contractum, distinguit inter filiumfamilias & adultum. De primo simpliciter tenet, quod non: quia roborari per id non potest contractus, q. non tenet per statutum, cum principale a suo accessorio non uestiatur, nec reguletur, ff. de uulg. & pup. l. in pupillari tum q. a iuramentum est ꝯ bonos mores, ponderata l. i. in prin. ff. ad Maced. inducit regulam, non est obligatorium de reg. iu. lib. 6. De minore distinguit ius canonicum a ciuili, ut de iure ciuili non ualidetur ratione prędicta. de canonico sic, per decret. de iureiur. cum contingat. cum concord. Aduertendum est quod hic tractauimus de beneficio nullitatis, non de beneficio restitutionis: de quo plene tractatur j. de rest. in integ. §. ii. uer. item denegatur. & uer. sic. sequen. & uide, quod de præd. q. Iac. de Bel. quæ conuenit illi materiæ in articulo, sicut dicam in præd. §. ante fin. col. ¶ Adde primæ parti, quod consuluit Roma. consil. ccxciiii. scilicet quod si respondens positioni dicat, credo, prout in instrumento continetur, & instrumentum sit nullum ratione solennitatis, quod similiter confessio est nulla: quia respondens intellexit de instrumento suis substantialibus, roborato. Item quod idem Rom. uoluit consil. xlii. scilicet quod stante statuto, quod contra instrumentum nulla possit opponi exceptio, tamen poterit opponi exceptio inhabilitatis ꝑsonæ: ut si uxor donatuiro, ipsa poterit opponere, quod uir erat inhabilis ad recipiendum donationem. Item quod uoluit idem Ro. consil. lxvii. scilicet quod stante statuto, quod lauda mandentur executioni, lauda nulla nõ mandabuntur excutioni. Item facit, quod uoluit Bal. cons. ccclxix. iiii. li. scilicet quod statutum loquens de arbitro, intelligitur de uero non de prætenso. Item facit, quod uoluit idem Romn. consilio allegato xlii. scilicet quod stante statuto, quod nulla possit opponi exceptio patens, non uelata. Item facit, quod uoluit Petrus de Ancharano consilio ccxii. scilicet quod stante statuto, quod nulla possit opponi exceptio, tamen poterit opponi exceptio nullitatis causare dolo aduersarii. Item nullitas, quæ prouenit a iure naturali. Item illa, quæ colligitur ex inspectione actorum. Item quod idem uoluit consil. cclxxi. scilicet quod prædictum statutum non ponit exceptionem nullitatis quæ prouenit ex alio statuto. Item quod idem uoluit consil. lxxii. scilicet quod stante statuto, quod sententia mittatur executioni, debet intelligi de illa, quæ uiribus subsistat. Latius prosequere in additionibus positis per me post Bar. & Alexandr. in lege i. ff. quod ui aut clam. Quo uero ad materiam l. si alterius. C. si mi. se maio. dix. uide pulchre Ancharan. consil. 227. & Paul. de Cast. consi. 141.

d Cum æterni. ¶ libro 6.

cogendum foro decerno: condemnans nihilominus sententialiter prefatum C. in expensis litis. ipsarum taxatione mihi in posterum reseruata, iii q. iii § spatium. ad fin. ii. q. j. c. in primis. extr. de sequestra. pos. ca. j Sed de hoc, & de taxatione, qñ fiet, dixi ꝛ. de excep. §. uiso. uer. quid si reus. & j. de expensis. §. postremo. Quare dixerim, In his scriptis, uide j § iuxta. uer. nō ualet etiā. In fine autem sententię sic dicitur, In cuius rei testimonii. &c. quæ dic,
7 ut ꝛ. de inst. edit. §. breuiter. uer. sed & in sententiis. ¶† Sententia enim fertur ad æternam rei memoriam, ut legitur, & no extra de
a re iud. ad apostolicæ. in superscriptione[a]. Item notabiliter incipit præmissa forma: In nomine domini. ut xxiii. dist. in noīe. extra de testi. in nomine lxxii. dist. in nomine patris. Vtrum autem debeat sententia concipi sub verbis primæ, uel tertiæ personæ: & utrum iudex debeat pronunciando scribere partibus, uel etiam uniuersis, & qualib. uerbis uti debeat in sentētia, uide in præ. uer.
8 non ualet etiam. ¶† Et nota, quod non est uis, si dicat iudex, Condemno: uel dicat, Præcipio, uel Pronuncio, uel Statuo, ut ff. de re iud. in summa extr. de uerb. signific. in his. Licet enim lex dicat, sententiam nullam esse, quæ non continet cōdemnationem, ut C. de senten. & interl. omnium iudic. præses. subaudiri tamen debet, uel æquipollens, ut in prædict. concord. Idem est, si dicitur, nil uideri Titium debere Seio, ut ff. de arbit. quid tamen. §. si arbiter. Item idem est, si dicit, ne inquietet eum, ac si dicat, non impediat, ut ff. si usufru. pet. fructuario. §. fi. Si uero B. plura petiit in libello, & in uno obtineat, & in aliis nō, tunc iudex in fine sententiæ sic adiiciat: in aliis uero petitionibus ipsius B. dicti ſ. C. sententialiter absoluentes, ipsi B. super eis perpetuum silentium impo-
9 nendo, extra de testa. Raynutius. & cap. Raynaldus. ¶† Quod autem vtrumque, uerbum proponendum sit in sententiis, scilicet silentium perpetuū, & absolutio ab impetitiōe, probatur ext. de causa posses. & propri. c. cum ecclesia. in fin. & de conuers. coniug. c. dudum. in fi. de transact. ex literis. in fin & de electio. c. cum ecclesia. extra. de relig. do. constitutus. in fin. ext. de off. archi. c. fi-
10 de præscri. auditis. ¶† Et nota, secundum quosdā, ꝙ si in sententia dicitur, Condemno C uel Condemno talem procuratorem C. omnino credendum est eos fuisse præsentes, nisi euidenter cōtrarium ostendatur, ut C de contrahen. & com. stipul. optimā. & l. i. & C. de re iud. l. & melius extra de elect. bonæ. i. §. porro. & facit extra de renun. in præsentia, ga instro credit. C. de prob. cum præcibus Alii dicūt, ꝙ si in sententia ꝓtineatur fuisse præsentes, uel uocatos fuisse, præsumunt præsentes, uel uocatos fuisse, ut in præd l. & C. de app. hi qui ad. alioquin ꝫ, arg. ff. de uerb. oblig. l. Titia §. ii. & ff. de Publicia, quecunque §. fi ext de cōstit.
ecclesia. C. de arbit. ne in arbitris. Tertii dicunt, ꝙ licet non dicatur in sententia, fuisse citatos, uel ꝑsentes, uel absentes, dūmodo prima facie appareat non uitiata, posſq̄ transiuit in rē iudicatā: semper stādum est pro ea, nisi probetur aliquid omissum ꝙ reddat eam nullam extra de procur. in præsentia. uel falsam, C. de
b fid. instrum. si ueteris[b]. ¶† Et hoc credo uerum de iure. nam iudi-
11 cata res pro ueritate accipitur: & sententia facit ius inter partes, licet lata sit contra ius litigatoris, ex quo non est appaliatum ab ea, ut extra de re iud. cum inter. prope fin. ii. quæst. vj. §. diffinitiua. uersicul. item contra ius. Tutius tamen est, exprimere in sententia partes fuisse citatas, uel præsentes, ut patet in forma præcedenti. Si autem nondum transiuit sententia in rem iudicatam, uel fuerit appellatum ab ea, tunc, nisi probetur absens citatus, revocabitur sententia, ut probatur supra de citatio. §. uiso. uersicu. item licet. & seq. extra de maio. & obedien. inter. ii. quæst. i. c. nos in quēquam. Non enim præsumit pro processu iudicis, nisi quatenus pro ipso constat, ut extra de probat. c. quoniam contra. Si tamen sententia scripta sit in formam actorum, & contineat
c illum fuisse citatum[c], uel prełentem, non est alia probatio necessaria: & tenet sentent. non enim potest ille probare se non fuisse citatum, ut in prēd. §. porro. & secundum hoc possunt prædictę opiniones ad concordiā reuocari, C. de inoff. donat. l. unica, & uide, quod not. supra de instrument. edit. §. restat. uersicul. in summa. & de probatio. §. fin. uersicul sed pone. ¶ In Romana uero curia qualiter pronunciabit, uel excommunicabit auditor super debito coram se confessato inter eos, quise suæ iurisdictioni submittunt, uide supra de conclu. & renunc. uersicul. vltimo.
12 ¶† In partibus uero illis, in quibus in sententiæ prolatione apponunt, formam consilii, post illa uerba, Præhabita diligenti, iunge Consilii, quorum tenor talis est: Consilium nostrum &c. ut supra, & de consi. requisit. uersi. porro. ponatur totum consilium postea iunge, Dictorum talium sequens consilium Dei
d nomine inuocato. &c. [d] Quod autem in sententia de singulis actibus fiat mentio, cautela est, ut dixi supra de instrument.
13 edi. §. restat. uersicul. in summa. ¶† Si uero realis actione actum fuerit, post uerbum Nomine pro eodem, &c. iunge, in restitutione prædicti fundi, uel uineæ in libello petitæ, & in decem sextariis tritici pro fructibus uineæ a tali tempore citra
14 perceptis, eidem B. sententialiter. &c. ¶† Cæterum si super adipiscenda possessione sententia feratur, post uerbum Nomine pro eodem, &c. iunge, in præstatione possessionis & quasi possessionis prædictæ domus in libello petitæ eidem P. sententialiter, &c. Si uero super recuperanda possessione feratur, dicas ibidem, in restitutiōe prædictæ vineæ, uel fundi in libello petiti cum fructibus à tali tempore citra perceptis, eidē B. &c. Si autem super retinenda feratur, dicas ibidem, præcipientes ut sinat dictum B. pacifice possidere, uel quasi possidere prætatā vineam in libello petitam, sicut possidebat tempore litis cōtestationis, idem B. &c hoc probatur extra de iure patronatus, dilectus. in fine, extra de restitu. spoliat. grauis. extra de probat. li-
15 cet. in fi. cum suis concordan. ¶† Qualiter autem pronunciabit iudex, cū reus cecidit à possessiōe, siue nō possidebat, siue incipiebat de nouo possidere, ut no. supra de interrogat. §. fin. uersi. sed qualiter. Item qualiter pronunciabitur super interesse, infra de fructib⁹ & interesse, §. 2. uer. sed qualiter. Et qualiter super æstimatione, infra de obligan. & solut § sequitur. uer. sed quo iure. Item qualiter pronūciabitur, cum petitur ratio administratæ tutelæ, infra de iudic. §. generalia. uer. quod si quis. Item qualiter pronūciabitur, quando agitur constit. si quis in tantam ꝫ. de restit. spoliat. §. i. uer. & nota. Item qualiter cum agitur negatoria, uel confessoria, ꝫ. de causa possess. & propri. § fin. uer. sed nunquid Item qualiter pronunciabitur in iuramento in litem, infra de iureint. uersi. is autem. Qualiter autem alimenta decernuntur, infra, qui filii sint legit. uersi. Item pupillus. Qualiter autem pronunciabitur sententiam non esse exequēdam: die, ut infra titulo proximo
16 §. breuiter. uer. sed secundum. ¶† Si autem agitur causa illegitimitatis per defensorem, quod fieri potest, ut supra de defen. uer. hoc etiam sic pronunciabitur:

¶ FORMA. Cum A. ageret contra B. procuratorem, se defenso

rem

ADDITIONES.

a Super scriptione. ¶ Libro 6. illud posui in i. gl.
b Veteris. ¶ l. ii. est.
c Citatum. ¶ Supple, peremptorie: de hoc infra §. iuxta. versi. quid ergo. cū seq. Scias, quod Guido de Suz. in Summa tituli, quomodo ad sententiam procedatur, & in l. properandum. C. de iudiciis, quærit, si sententia sic contineat, citato reo peremptorie, ut veniat ad sententiam audiendam, eo nō ueniente, pronunciamus, &c. an non probato aliter peremptorio stetur sententiæ? Quod stetur, inducit quatuor, scilicet præsumptionem, solēnitatem auctoritatem iudicis, item publicæ scripturæ, & ut res ualeat. Insti. de fideiussor §. ultimo. secundo, extra de renun. in præsentia. tertio, C. de prob. cum precib. quarto, de uerbo, significat. abbate. In contrarium alleg. §. item cum ex ea. ff quę sentent. sine appellat. rescin. item l. quæcunque. ff. de public. Item si sunt uerba tabellionis, non creditur ei, in authentica, de hæredibus & Falcidia, §. fi uero absint. Idem, si sunt iudicis: de probationibus, quoniam contra. Ad idem C. de sententiis & interlocutionibus om. iud. ex stipulatione. Soluit, quod licet seruetur contrarium de iuris subtilitate, necesse est probari peremptorium per iura secunda. Bene facit: quod scripsit post Innocentium in prælegata decretali, quoniam contra. super uersiculo, quę occurrerint. quę uidere poteris in uersicul. in summa. hic in fine allegato. Vbi autem teneas uictorem non habere probare, non tamen est uerum, quod sequitur, uictum non posse probare producendo enim actā litis, inter quæ non apparebit ista citatio, habebitur pro non citato, nisi probetur contrarium, per iura, quæ scripsi in præd. decret. quoniam contra in fi. Item si fatetur citationē, & negat peremptorium; optime poterit id probare per testes, qui citationis formam audiuerunt, ut dixi in decretali, bonæ. primo, de electione: in materia negatiuæ, ubi uide; in auditu, & in fine: ut etiam dixi; quo possit fieri instrumentum negatiuæ; scilicet quod in actis non est illa citatio; uel non est peremptoria, Item posset probari per tēstes literatos; qui examinarunt acta: ibi uide in fin. Item si probaret uictor personalem citationem, posset uictus illam improbare per modum decretalis: ex tenore. de testibus; & C. de contrahenda & committenda stipulatione; lege; optimam. Non obstat §. porro. infra allegat. quia ibi non erat coarctatio aliqua actorum uel temporis. In eo autem, quod hic subdit Guilelmus; uel præsentem; bene puto stari dicto notarii: quia non de præterito loquitur; sed de præsenti; iuxta ea; ad quæ remissi supra de Innocen. in decretali; quoniam. & putat Gulielmus prædictus in Summa; titulo de sententiis; quod præsentia sine expresso consensu; uel dissensu sufficiat: licet non emanauerit peremptorium. quod fiebat ad præsentiam habendam; uel absentis malitiā conuincendā. Inducit iura de tacito consensu; quod sufficiat regula; qui tacet. de regulis iuris; libro 6. Bene facit; quod notatur infra de libellorum conceptione; §. sequitur. ad finem: iam seruari fecimus omne dubium tollendum: quod iudex citauit partes: licet prēsentes; peremptorie ad sententiam tunc audiendam. ¶ ADDE, ut per Bald. consilio centesimodecimotertio libro: per Alexandrum consilio centesimo quadragesimo: secundo libro; & eodem libro consilio centesimo trigesimo quinto & quadragesimo secundo; 4. libro; & per paulum de Castro consilio quinquagesimo secundo; ubi pulchram habebis limitationem ad illud; quoddicitur; quod ex longinquitate temporis præsumitur solennitas.
d Etc. ¶ Repetendo uerba consilii & secundum illa pronunciando: ut supra de exception. §. uiso. B. uersicul. porro in Italia, ubi satis scripsi sufficiat dicere; pronuncio; ut in consilio continetur.

rem C procuratorio, seu defensorio nomine ipsius super illegitimitate ipsius: nos, visis & intellectis rationibus partium, ipsum B. procuratorem, vel defensorem dicti C memorato A. sententialiter condemnamus.[a] Nec est necesse causam exprimi, ut ext. de re iud. sicut nobis. Nec tamen minus valet sententia, si causa exprimat, hæc scilicet, cū illegitimitas C. sit plene ꝓbata. de hoc & an talis sententia præiudicet ipsi B. & quis sit effectus huius sententiæ, no. secundum Papam, extra qui fil. sint legit. causam, quæstii. Fertur ergo sentētia in personā procuratoris, ff. de his, qui no. infamia, l. furti. §. j. & l. seruus. & non domini: nec est vis, si sit lis contestata, vel non, secundum Papam, C. de sent. & interloc omnium iudi. l. j. ff. de proc. licet. § penul. & l. qui proprio. respon. j. Alij tamen contra, ut in prædi. l. furti. sed cōtra eos est C. de procurat. nihil.[b] Idem quoque est in defensore sine mandato, ut in personam eius sententia feratur, si verborum aptitudo patiatur, ff. de neg. gest. liberto. § fi. Simili quoque modo sententia dictāda est, si de furto, vel aliis cōsimilibus per defensorem agatur, ut no. in præd. c. causam, quæ. Qualiter autem sit formanda sententia contra procuratorem cum mandato, uel contra dominum, vel contra utrumque, quod tutius est, not. extra de electio querelam. & infra uersicu. in matrimonio. ¶†Cæterum si nec damnat reus, nec absoluit, sed iudicium nullū pronunciat tunc post verbum, Dei nomine inuocato, &c iunge, pronuncio dictum iudicium esse nullum, pro eo quod dictus C. qui est filiusfamilias sine patris consensu contestatus est litem in iudicio supra dicto, ut C de bon. quæ liber. cum nō solum. ¶ Porro si iudex ferat sententiam super processu coram alio habito, ita dicet:

¶FORMA. Cum olim inter talem & talem, & super hoc quæstio coram tali iudice verteretur, coram eo libellus oblatus extitit continentiæ talis: Coram. &c. Lite igitur super libello ipso coram eo legitime contestata, &c. ut supra in prima forma: usque, habuerit pro cluso. postea iunge, verū eodē, sicut Deo placuit, viā vniuersæ carnis ingresso, vel ab officio remoto, vel in remotis agente, nos in causis omnibus, que coram eo ventilabantur, vel in causa ipsa, eidē per talem fuimus substituti: ergo, &c. vt supra in prima forma ff. de iudic. edictum. extra de in integrum restitutione, tum ex literis. ¶†In matrimonio autem, vel sponsalibus sic dic:

¶FORMA. In Dei nomine, amen. Cum nuper coram nobis tali officiali inter tales super fœdere matrimonii orta foret materia quæstionis, ipsa M coram nobis libellum obtulit continentiæ talis. Coram. &c. Lite igitur, &c. ut s. in forma prima usque, nomine pro eodem. iunge, prefatum P. ab impetitione eiusdem sentētia aliter in scriptis absoluimus, eidē super impetitione eiusdem P. perpetuum silentium imponentes, dantesque eidē P. licentiā nubendi in domino, cui uolet, extra de secundis nup. c. pen. & fi. Vel si probatum fuerit matrimonium, pronunciabitur matrimonium legitime inter eos contractum fuisse, & adiudicabitur vir mulieri: & pronunciabitur, eum debere cogi cohabitare eidē, & eam maritali affectione tractare, ut extra de spon. ex parte. in fi. & c. veniens j. hęc forma probatur in auth. Colla. ix. de eccl. tit. §. si quis in sua domo. In causa autem matrimoniali per procuratorem cōtracta, utrum sentētia formabitur in personam procuratoris, dixi s. de defen. ver. quid de causa. Sed si de sponsalibus actum fuit, & probata fuerint, dices sic:

¶FORMA. Pronuncio sponsalia inter eos legitime ꝓtracta fuisse, & valere de iure, ipsumque P. cogendum per censuram ecclesiasticam ad perficiendum matrimonium inter eos: hoc saluo, ꝙ juxta modum petitionis sententia dictetur, ut supra dixi. ¶† Et scias, quod quidam in sententiis nō ponunt tenorem libelli, sed summatim mentem petitionis primus tamen modus nobis placet, & sic usus curiæ Romanæ obseruat. ¶ Quod si actum fuerit ad diuortium, iuxta præmissas formas sententia dictabitur, uerbis competenter mutatis: hoc saluo quod in sententia causa diuortii exprimatur extra de diuor. ex literis. Si autem arduum sit negotium, incipias cum prefatione sic:

¶FORMA. Vt nostrum prodeat de mulu Dei iudicium, & oculi nostri uideant æquitatem, &c, ut extra ut ec. benefic. ut nostrū. Vel sic:

¶FORMA. Præsidentie rationis imperio in animo iudicantis, sedet in examine veritatis pro tribunali iustitia & quasi Rex in solio iudicii rectitudo, de cuius ore procedit gladius bis acutus, cuius etiā aspectu terribili propriæ uoluntatis dissipatur arbitrium reproborum: quia noxius appetitus sine personarū delectu sub iuris regula limitatur. hæc enim recta fuit æterni, quidētia iudicis, de cuius vultu recta iudicia procedūt, ut recti iudicis eligerētur in orbe, qui terram iudicent, iustitiam diligāt, & eorum oculi respiciant equitatem. Hoc profecto velut Dei testamentum, quo filios hominum recte iudicare iussit, per quod fœdus humani generis in tranquilitate cōsistit, solicitudine vigili, ac diligenti studio sunt à cunctis firma stabilitate seruanda. nam pacem pariunt modestiam nutriunt, lites perimunt, sua vnicuique ꝙ libramine tribuunt, iurgiorum materiam reprimunt, delinquentes punit, alterum lędi ab altero non permittunt. Sane. &c. recitet negotium. Ex hac autem præfatione membratim diuisum poteris formare:

20 ¶†Si autem sententia diffinitiua à iudice delegato, vel subdelegato feratur, sic dicet:

¶FORMA. In Dei nomine, amen. Nos talis iudex, a sede apostolica in tali quæstiōe inter tales deputatus, olim literas apostolicas recepimus sub hac forma: Clemens episcopus, &c pone de verbo ad verbum: post iunge, Quarum si quidem auctoritate literas cōmissionis in iudiciū ad instantiā B. fecimus euocari: eo vero comparente ei per ipsum B. corā nobis libellus porrectus est, titit in hac forma, Coram vobis, &c pone totum, postea iunge Lite igitur, &c. ut supra versi. cum fertur. extra de eo, qui mit

21 post causa rei ser. c cum venissent. ¶†Notarius autem sic se sub

c scribat[c]: Ego tali auctoritate notarius prolationi huiusmodi sententiæ interfui, & de mandato dicti iudicis predictas commissionis literas vidi cum vera bulla in filo pendenti, non cancellatas, nō vitiatas nec in aliqua sui parte abolitas: & cum tenore verbo ad verbū in hac sentētia appositi, nil addens, uel minuēs, per quod rei veritas immutetur, & diligētes etiā auscultanti, quid iudex ad ipsius sententiæ confirmationē & robur his suā auctoritatem interposuit & decretum. Operatur aūt hęc subscriptio, qualicet postmodum rescriptum apostolicū perdatur, nihilominus stabitur sententiæ tali, C. de testam. l. publicari. extra de fide instru. c. ii quod alias non fieret, ut eod. tit. c j. Idem etiam consulo de instrumentis procurationum, & aliis: quibus perditis sententia non valeret. de hoc extra de officio delegati, cū in iure. supra de instrum. edit. § nunc dicamus. versi. illud autem. & §. re

22 stat. versicul. in summa. ¶†Cęterum si sit auditor palatii domini Pape, dicet sic:

¶FORMA. Cū causam appellationis & negotii principalis: vel ponealterum tantum, prout continget, quæ inter talem & talem super hoc & rebus aliis vertitur, nos magister Guilielmus Durandj, domini Papæ subdiaconus & capellanus, ac palatii iptius domini Papę generalis auditor, audiędā suscepimus, & fine debito terminandā: & hoc, cum cā est ciuilis: vel fine canonico, cum de spiritualis, vel matrimonialis, ut supra de rescrip. presēnt. §. re formæ. ver. item quod vbi. & hoc quando audit rāqnam generalis auditor, sententiæ cōmissione speciali à parte aditus, ut sup de iud. deleg. §. iam nunc. ver sed nunquid. in fi. Si vero dominus Papa ei specialiter commisit, dicat post verbū, Vertebatur: Sanctissimus pater dominus Clemens Papa iiii. nobis tali audiendam commiserit. & fine canonico, vel debito, terminandam, eidem in causa ipsa libellum recepimus in hac forma: Coram. &c. Lite igitur, &c vt supra ver. cum fertur. usque, causæ meritis. postea iungat, factaque domino nostro summo pontifici relatione fideli, deliberatione quoque nobiscū, &c. ut ibidē vsque, replicatur. Iunge. de ipsius domini speciali licentia & mādato nobis facto oraculo uiuæ vocis præfatum C. &c. ut sequitur in eadē forma, extra de iud. c. cum Bertholdus. & supra de relat. §. qualiter in fi. ¶SI AVTEM SIT ARBITER, qui sibi ꝓfert, dicat ut supra de arbitris. §. vt aūt. uer. cognitio. Qualiter autem pronunciabitur sententiam esse exequendam, dic, ut infra tit. prox. §. quitur. Item qualiter pronunciabunt arbitri super exceptione suspicionis electi, supra de recusa. §. qualiter. versicul. ut autem

23 ¶†PORRO si agatur causa criminalis, puta iniuriarū, &c dic:

¶FORMA, Quoniā T. accusatus à P. quod verba iniuriosa sibi dixisset, uidelicet quod erat latro, uel leno, & idem P. suam plene nequiuerit probare intentionem, idcirco dicti T. à prefata accusatione sententialiter absolumus, eidē P. super ea perpetuo silentium imponentes, & cum in decem libras Turon. condemnantes, ext. de iureiuran. Quintauallis. xv. q. j. illud. Si autem actum fuerit criminaler ad pœnam sanguinis, & probata sit accusatoris intentio, ita dicet:

¶FORMA. Quoniam T. accusatus coram nobis à P. quod idem T. nuper die tali talis mēsis, loco tali in H. fratrem eiusdem P. de lancea insultum fecit, & eum cum ea in pectore percussit, ex qua percussione idem H. confestim cecidit, & obiit, se prætatum ita fecisse coram nobis ꝓfessus est legitime. & de hoc ēt alias per probationes legitimas nobis constat: idcirco dictum T. ad pœnam capitis sententialiter pdēnamus, ita quod caput sibi precidatur sic, ut moriatur: uel, si clericus erat accusatus, dicas, eū ab officio & b

ADDITIONES.

a Condemnamus. ¶ Si petebat illum pronunciari illegitimum, non congruerent hæc verba: si vero petebat eum condemnari ad restitutionem bonorum paternorum, quæ possidebat debet etiam id exprimi.

b Nihil. ¶ Sol. ibi in gl. j. & vide. quod dixi supra §. proximo, uer. porro.

c Subscribat. ¶ Verba Aegid. versicu. supra, scilicet centesimo sexagesimo nono.

& beneficio ducimus deponendum, & perpetuo carceri mancipandum sententialiter in his scriptis condemnamus, ext. de iud. at si clerici. & c.cum non ab homine de verb.signifi.c. nouimus. Magis tamen placet, vt forma libelli in sententia inseratur, vt prędixi, & infra in tractatu libel. in titulo de homicid. Si vero nihil probatum fuerit, dicat sic:

¶FORMA. Quoniam T. &c. ut supra proxim. vsque. & obiit. & iunge & cum de hoc aduersus dictum T. nulla sufficiens probatio appareat, nec de hoc aliquo modo nobis liquere potest, idcirco à præmissa accusatione cum sententialiter absoluimus, eidem P. super ea perpetuum silentium imponentes, extra de accus. illa. ii. q. vltima, sciant. Si vero iudex velit aliquem ex causa aliqua mulctare. sic dicet:

¶FORMA. Quoniam T. conuentus & citatus ex parte nostra per talem huius curię cursorem, ut die tali, pro tali causa corā nobis sub pœna decem librarum comparere deberet, ipseque contumaciter recusauerit comparere: idcirco prompti inobedientiam eius vlcisci, nisi is etiam hinc ad talem diem se præsentare curauerit coram nobis, eum puniendo mulctamus, & mulctando punimus in decem libras: vel sic.

¶ FORMA. Cum causa, quæ inter B. & C. vertitur, in nostra præsentia tractaretur, idem B. præfato C. in nostra & astantium presentia, quorum testimonia in scriptis redigi fecimus, verba contumeliæ & iniuriæ proferre non erubuit dicendo sibi, quod per gulā mentiebatur, quodq; se adhuc de eo vindicaret quoniā igitur res est mali exempli, locum iuris & iustitię iniustis lacerare committis, idcirco præfatum B. in c. solidos puniēdum mulctamus, & mulctando punimus prætextu paupertatis, & simpliciter pœna nihilominus mitigata, extra de officio delegati, cum super abbatia. in parte decisa, secunda quæstione i §. finali. De hac
24 mulcta dixi supra eod. §. species. ¶†IN IVDICE autem appellationis not. quod triplex est eius officium. ¶ Primo, ut confirmet vel infirmet priorem sententiam quod intellige, quando in causa appellationis nil noui proponitur, & vnicus tantum est articulus, extra de in integrū restitut. ex literis. in secunda questio. 6. in fine, C. de episcop. audien. auth. si quis litigantium. extra de re iudic. abbate. in fin. lib. vj. 6. quæsti. iii. Osius. in fin. Si uero plures sint articuli, potest in uno infirmare, & in alio confirmare, extr. de testa. Raynutius. & c. Raynaldus. extra de priuileg. cum olim. prope fi. & supra §. species. uersicu. diffinitiua. ¶ Secundo debet emendare, vel corrigere, sicut potest, C. de reb. cred. generaliter §. sin autem ¶ Tertio debet pronunciare. primam sententiam iustam. uel iniustam; ut ii. q. vj §. diffinitiua. in fin. C. de appellati. eos. in prin. secundū Vbert. & dic, ut infra in tractatu lib. de app. §. nunc dicendum. versicul. si uero a sententia & in Summa do. mei eodem titulo, §. qualiter. Potest etiam adhærere, ut extra de
a testa. Raynutius. Argum. contra C de appellat. eos. in princip.[a]
25 ¶†Vbi autem appellatum est a sententia, quę ipso iure non valet, iudex pronunciabit appellationem iniustam, inserta causa:
b quod dic, ut no. C. quando prouo. necesse non est, l. j. [b]¶ Vt autem res exemplo subiiciatur, in causa appellationis à grauamine, vel interlocutoria interpositę sententia sic formabitur.

¶FORMA Nos P. iudex delegatus à tali, in causa, quæ vertitur inter tales, libellum recepimus a tali in hac forma: Coram, &c. ponatur totus tenor libelli. Lite igitur, &c. ut supra versic. cum fertur. vsque, repleatur. iunge. sententialiter pronunciamus, talem bene & legitime appellasse, & talem perperam processisse, & interlocutum fuisse, & ad nos iurisdictionem procedendi in principali deuoluram esse: uel ecōtra. & tunc dicas, ipsumque remittendum esse & remittimus ad iudicis prioris examen, condemnantes eum insuper in x. danda & soluenda ipsi tali, quæ constat eum occasione dictę appellationis expendisse. hæc probantur extr. de app ut debitus. ii. q vj. ei qui. § pen. in fi. ad fin. q. Potest etiam iudex, ut dicūt, appellatū, qui per priorem iudicem absolutus fuerat, condemnare, ut ff. iudic. sol. l. pen. ¶† Sed nunquid
26 iudex appellationis pnunciando iniustā sententiam, & appellationem fore ligitimam uideatur per consequens condemnasse? videtur quod sic, ut not. C. de sent. & interloc omnium iudi. præses. Vtrum autem dabitur libellus in causa appellationis ante sententiam interpositæ, uide infra de libel. con. §. nunc videndū in fin. In causa vero appellationis a sententia interpositæ habet iudex confirmare, uel infirmare priorem sententiam, & in expensis condemnare, male appellantem ut dictum est: unde tunc sic potest sententia formari:

¶FORMA. In Dei nomine, amen. Ego P. iudex delegatus à tali episcopo, vel a Papa deputatus in causa appellationis interpositę per talē à sentētia talis, scripta manu talis notarii, cuius sentētię tenor talis est: In nomine domini, &c. ponat totus tenor sentētię: quo facto subiungas sic, Visa appellatione prædicta, & etiā commissione ipsius appellationis mihi facta a dicto domino tali, scripta manu talis notarii, de qua habes in tit. de appe. §. de officio quoq;. versi. q si superior. uisis insuper & auditis, &c. ut supra uersi. cum fertur. usque ibi, repleatur, &c. postea iunge, prædictam sententiam a tali latam confirmo, uel infirmo, & pronūcio bene iudicatum, & male appellatum, & talem in expensis cō demno: uel econuerso: uel sic: prædictam sententiam in hoc confirmo, & male appellatum fore pronuncio, & in hoc eam infirmo, & bene appellatum esse pronuncio hęc probantur in prædicta concor. Vel potest alio modo sic formari.

¶FORMA. In Christi nomine, &c. Cum olim inter P. & M. super hoc coram tali ordinario, uel delegato quęstio uerteretur, iudex illam diffinitiuam contra P. duxerit sententiam promulgandam. Porro eodem P. ab hac sententia appellante, venerabilis pater talis Episcopus, uel sanctissimus pater dominus clemēs Papa iiij. causam appellationis huiusmodi nobis tali audiendam commisit, ac fine debito, uel canonico terminandam. Partibus igitur ad nostram presentiam euocatis, & constitutis. prænominatus P. libellum obtulit in hunc modum: Coram &c. posito toto tenore libelli subiungat: Nos igitur uisis & auditis, &c. ut s. uersicul. Vtrum autem iudex, à quo petitur sententia, uel processus infirmari, uel nulla pronunciari, poterit cōfirmare, vel aliquam pronunciare, illo qui hoc petit, in probatione deficiente, nisi altera pars id petierit, no. secundū Papā, ext. de iud. deleg.

ADDITIONES.

a In principio. ¶ Ibi de hoc in glosl not. formam. uide, quod dixi de testa. Raynaldus. parte ii. sub uersic. condemnauit. Et plenius ultra, quæ ibi scripsi, sciendum, quod an sit satis pronunciare sententiam, uel appellationem iustam, uel iniustam: fuerunt opiniones diuersæ. Prima, quæ placet Accursio in prædicto. l. eos. tenet, quod sic, per textum ipsius legis in fine primi respō. & ultra duas leges, quas ibi alleg. facit ff. ad legem Falcid. in ratione, & l. cum quidam. & l. furti. § j. ff. de his. qui not. infam. Secunda fuit, quod sicut debet absolutio, uel condemnatio: & pro ista facit ff. iudi. solu. cum apud. ff. de re iud. l. j. C. de senten. & interlocut. omnium iudic. l. præses. ii. quæst. sexta, §. diffinitiua. in prin & ad l. eos. respondent isti, quod ibi textus dicit, liceat. non dicit, sufficiat. Tertia opinio adhærens primę, hoc addit, quod etiam iudex debet confirmare, uel infirmare primam sententiam: & hoc addendo non habet necesse absoluere, uel condemnare. pro hoc facit C. de usur. rei iudic l. ii. C. de episcopali audient. authentic. si qui litigantium. & C. de temp. appellat. authent. si appellatione secuta. ad fin. extra de re iudic. causam. in fin. de restitut. spoliat. cum ad sedem, in fi. Quarta opinio distinguit, an reus fuerit condemnatus, an absolutus in causa principali: ut primo casu procedat prima opinio in omnem casum, id est, siue pronunciatur pro condemnato, siue contra: & idem secundo casu, quando fuit absolutus, si pronuncietur male appellatum. Si vero pronuncietur bene appellatum, absolutus in principali condemnandus est per iudicem appellationis: q placuit Iacob Bal. per l. tutor. in princip. ff. de usur. & hic aduerte, quia prima opinio nulit quod pronunciat o iustæ appellationis interiectæ ab actore à sententia absolutoria contineat tacitam condemnationem, ut not. in prædic. l. præses. de sentent. & interlocut. & dicitur in uersicu. hic sequent. quod etiam placet Odoffred. in l. eos. & Alber. Gal. de ap. uersi. ponę quęstionem Et hęc ista ultima opin. in ultimo membro negat pro qua facit de testa. Raynutius. uersicul. cum autem. ibi, ad cuius. & c. Raynaldus. uersic. condemnauit. &, ut ibi dixi post Hostien. Iudices nostri temporis, quando pronunciant bene appellatum, communiter condemnant absolutum: & absoluunt condemnatum, & hoc est commendabile. Tamen ultima opi. ueritatem habet, quę patet ad sensum. fit enim in principali condemnatio, uel absolutio: à prima reus appellat, à secunda actor. tollamus primam, si pronunciet iudex appellationis sententiam iustam, uel appellationem, iniustam quod plus expedit actori, non habet condemnationem cuius petet executionem. Econtra si pronunciat sententiam iniustam, uel appellationem iustam, quod plus expedit reo, nonne contra condemnationem habet solidam defensionem? Item si in absolutoria pronuncietur sententia iusta, uel appellatio actoris iniusta, quod plus expedit uictori, cum absolutoria suam executionem habet: sed in casu conuerso, si pronunciatur sententia iniusta, uel appellatio iusta, actor habet, quod absolutio habetur pro nō facta: sed constat, quod potuit male absolui, qui tamen non debuerat condemnari: quid ergo petit actor hoc casu? dicet ne, ago, quia fuisti absolutus, & absolutio fuit reuocata: hic non concludit obligationem, ut dixi. Patet ergo ad sensum ut dixi: huius opinionis ueritas coloratur etiam per iura, quæ uolunt, difficilius obligari, quam liberari, ff. de action. & obligat. Arrianus. extra de proba. ex literis. & ubique concord. Quod autem iudex appellationis absolutum condemnare possit, non dubitatur, per l. penul. ff. iudic. sol & patet de testam. Raynutius. & c. Raynaldus. ADDE, quod Bal. in l. eos. tenet, quod sufficiat, si iudex appellationis dicat, sententiam primam iustam, vel iniustam. & ibi dicit esse casum: & idem ibi tenet Paul. de Castro.

L. j. ¶ In multis foris ciuilibus hoc seruat: Canonistæ non seruant: quia licet exprimat appellationē iniustā, q a sua fuit nulla, appellat ex iniustitia
b appellatiōis petet expensas factas in instātia appellationis q pronūciata est iniusta: dixit Iaco. de Aren. iudicem appellationis pronunciare debere sententiam nullam. & appellationem ex super abundanti interpositam, ut leg. eod. titul. de app. nominationes. C. qui pro sua iurisdictione l. j. ff. de iure patro. l. fin. & famil. erciscun. l. quædam mulier. vbi videtur expressum hoc ponit etiem Cy. in l. eos, & vide infra §. iuxta. scilicet anteponitam auctor. in fin. allegat prædictam l. quædam.

a deleg. cum contingat [a]. ¶† Sed pone: ecce opposui actori in lite
27 principali exceptionem pacti de non petendo, & probaui: actor uero opposuit mihi exceptionem pacti de petendo sed non probauit, licet in ueritate sibi feciſſem pactum de petendo non obſtante priori pacto, ideoque iudex me abſoluit, nunc in causa appellationis probat actor illam exceptionem: queritur, qualiter iudex pronunciabit male fuiſſe iudicatum, cum primus iudex bene pronunciauerit, ſecundum acta coram ſe habita? Reſpon. debet ſic dicere:

¶FORMA. Quia talis in principali cauſa non opposuit, uel non probauit talem exceptionem, quæ ſibi in ueritate competebat, vel oppoſitam non probauit & nunc eam probauit, ideo ſententiam primi iudicis emendo, uel reformo, ff. de app. l. j. extra de in integ. reſt. tum ex literis. in fin. & ſupra uer. in iudice. in prin. Si enim ſimpliciter pronunciaret, illum male pronunciaſſe, minui bene diceret. Debet ergo illum excuſare modo prædicto, uel dicendo, inſtrumentum, per quod nunc probatur, non fuiſſe coram illo productum, & huiuſmodi, extra de priuileg. cum olim. prope fin. ix. diſt. ego. in auth. Colla. v. ut defun. ſeu ſu. eo. in prin extra de fi inſtru. cum Ioannes. in fin. Vel dic contra prout not. C. de appellat. leg. eos. reſpon. j. in fine. ibi, etiam. & ſupra §. ſpecies not. utrum deberet dicere Condemno, uel Abſoluo. Iudex autem appellationis poteſt reum condemnare, ut ff. iu. ſol. l. pe. extra. de appel ut debitus. Qualiter autem pronunciabit iudex, cum is. cuius intereſt, ſe opponit contra ſententiam, & probat in cauſa appellationis, not. ſecundum Papam, extra de ſent. & re iud. cum ſuper.

28 ¶† IVXTA præmiſſum ordinē uidendum reſtat de formis ſen-
b tentiæ excommunicationis, ſuſpenſionis, & interdicti [b], & abſolutionis. Si igitur in cauſa criminali ante litem conteſtatam contumax ſit, excommunicandus eſt, ut ſupra de contu. §. ſequitur uidere cuius excommunicationis forma talis erit:

c ¶FORMA ſententię excommunicationis [c] Cū P. presbyter de tali loco in noſtra præſentia conſtitus, à G ſuper variis criminib. ſcilicet ſimonia, periurio, adulterio &c. accuſaretur, ipſe nedum cum aduerſario noluit in iudicio experiri, uerum etiam contumaciter contra noſtram inhibitionem a noſtra diſcedens preſentia, noſtris ſæpe uocatus literis & nunciis, comparere contemnit cuius rei cauſa ipſum contumacem reputauimus, & ob hoc eum in his ſcriptis auctoritate Dei omnipotentis. & beatorū apoſtolorū Petri & Pauli, & noſtra, excommunicationis uinculo innodamus: extra de iudic. c. j. extr. de ſent. excō. cum medicinalis. li. 6. tradentes eum quamuis abſentem, Satanæ in interitum carnis, ut ſpiritus eius ſaluus fiat in die iudicii. hæc probantur ii. qu. 1. de manifeſta. xj. quæſt. iii. audi. 23. quæſt. 4. qui peccat. in princip. & c. quid crudele. extra de app. cum ſit Romana. in fin. 24 q. 1 §. ſin autem. uer. unde apoſtolus eum, &c. & quæ. 3. notandum. ad fin. xlv. diſt. non licet. Quod ſi excommunicatur cum ſuis participi-
d bus, ſic poterit dici, Habeto [d] itaque cū his, qui tibi conſentiūt, plene condēnationis ſententiam, ſublatumque tibi nomen & munus ſacerdotii agnoſce, ſancti ſpiritus in iudicio, & noſtra auctoritate dānatus, & anathematis in cōſpectu dei & ſanctorum angelorum, ut 23. q. 4. Guiliſarius. & hoc in ordinario iudice. Delegatus autem cæteris verbis retentis, ubi dicit, auctoritate Dei omnipotentis, &c. dicit, auctoritate mihi commiſſa, uel ſic:

¶FORMA. Cū de talis presbyteri exceſſibus nobis fuiſſent frequenter uaria nunciata, nos uolentes ex officio noſtro ad inquirendum deſcendere & uidere, utrum clamorem, qui ad nos peruenerat, opere compleuiſſet: eundem per noſtras citauimus literas, ut coram nobis certo termino perſonaliter compareret: ipſe uero nec per ſe, nec per alium, in prefixo ſibi termino comparere curauit: quare ipſum reputantes merito contumacem, in his ſcriptis, &c. ut ſupra proxim. 2. quæſtione j. Deus omnipotens. extra de accu. qualiter. 2. Eodem etiam modo poteſt quis excommunicare eum, qui in cauſa ciuili contumax reperitur, facta competenti narratione, qualiter cognoſcens de cauſa, quæ inter tales vertitur, citauit talem, qui ſe contumaciter abſentauit, extra ut lite non conteſt. quoniam in fin. & extra de poſtul.
29 prelat. c. 1. ¶† Illud autem ſcias, quod in enormibus delictis & contra tyrannos claues eccleſiæ contemnentes quandoque fertur ſententia excommunicationis per epiſcopum cum magna ſolennitate: & hoc dicitur anathema debent enim xij. ſacerdotes epiſcopum circumſtare, & lucernas ſeu candelas ardentes in manibus tenere, quasi in concluſione, ſeu in fine anathematis, ſeu excommunicationis proiicere debent in terram, & pedibus conculcare: deinde epiſtola per parochias mittatur continens excō-
munication. nomina & excommunicationis cauſam. hæc leguntur xj. q. iii debent. & illæ candelæ non debent ſumi poſtea
e ad aliquem uſum. ſecundum Ioan. ſed foras proiici [e]. 2 quæſtio. vii. non omnes epiſcopi. In pleriſque tamen locis non conculcantur pedibus, ſed extinguuntur in aqua dicendo, Sicut cande-
f T læ hę extinguuntur, ſic eius opera [f] coram Deo ſint extincta, do-
nec ſufficienti ſatisfactione premiſſa ad ſinum ſanctæ matris eccleſiæ reuertetur ¶ Quibus autem uerbis formetur ſententia, cū quis pro aliquo facinore excommunicatur, uide 23. diſt. in nomine. uerſus fin. verſic. quod ſi quis contra. uſque ad fin. Nonnunquam etiam fertur ſententia perpetuæ depoſitionis, degradationis, uel ſuſpenſionis in aliquem: quod dic, ut infra de accuſat. §. 2.
30 uerſic. & not. quod. & ſeq & ſupra uerſic. porro. ¶† Cæterum in iudicio non tenetur quis tantam ſolennitatem ſeruare. nam poſtquam quis ter monitus eſt, quod reſpōdeat poſitioni, uel aliud faciat, iudex poteſt ex tunc in ſcriptis cum excommunicare, dicens:

¶FORMA. Et quia legitime monitus non vis poſitioni reſpon-
g dere, te, tua cōtumacia exigente, excommunico in his ſcriptis [g]. Et no. quod nullus debet excommunicari, niſi legitima monitione præmiſſa, ut extra de ap. reprehenſibilis. de ſen. excom. ſacro. ſcilicet trina, ſecundum B. 24. quæſt. 3. de illicita. 16. quæſt. vii. omnes decim. 17 quæſt 4. de presbyterorū. Ego credo cum G. Na-
uam ſufficere cum teſtium ſubſcriptione: hæc enim dicitur ca-
h nonica, ut in prędic. alleg. c. reprehenſibilis. Argu. [h] tamen contra de ſent. excommu. in conſt. Gregor. X. conſtitutionem. lib. 6. Et no. quod excommunicationis ſententia eſt in ſcriptis proferenda, alioquin punitur eam ferens, extra de ſen. excomm cum
i medicinalis. in prin. [i] extra de treuga & pace, c. j. 2. q. j. legum. nec credo eſſe de ſubſtantia, quod dicatur in ſententia. In his ſcriptis excommunico: conſulo tamen, quod dicatur, ut j. §. iuxta. uerſi. non ualet. & executores quandoque ferunt tales ſententias. Cō-
tradictores & rebelles excōmunicationis ſententia innodamus. Quid autem iuris ſit de hac ſententia, & qui per eam ligentur. & quis eam ferre poſſit, not. ſecundum Papam extra de præb. pro
k illorum [k]. ¶† Verum quia, excommunicato in ſua contumacia
31 perdurante, iudices uolunt quandoque ſuam ſententiam aggra-
uare, ut contumacia creſcente creſcat & pœna, ut in præd. dec. quoniam. in fin. & l. diſt. quia. extra de cohabit. cler & mul. clericos. in fin. & C. de ſer. fug. quicunque. in prin. & ff. d: pœnis relegati & 2. qu. v. quando. ad fin. poterunt tunc procedere ad ſuſpēſionem, uel priuationem perpetuam officii & beneficii, ut extra de ætate & qualit. cum bonę. & de teſtib. cog. cum ſuper cauſa. & 33. diſtinct. præter hæc. de app. paſtoralis. de cohab. cler. & mul, clericos. & c ſequent. de cleri. non reſid. ex tuæ. & de cleri. excommun. latores. xj. q. iii. rurſus. & c. ſeq. uel ad depoſitionem, ut extra de dolo & contum. ueritatis cuius ſententiæ forma talis erit,

¶FORMA. Cum nos P. Dei miſeratione epiſcopus talis eccleſię talem ſui exigente cōtumacia, olim excommunicationis uinculo duxerimus innodandum, ipſeque, contemptis clauibus eccleſiæ, uelut filius inobedientiæ, adhuc in graue animæ ſuæ prōiudicium & ſcandalum fidelium pertinaciter in ſua contumacia perſeueret, & excōmunicationis ſententiam, qua ligatus eſt, animo ſuſtineat indurato, idcirco, ne de ſua cōtumacia ualeat gloriari & ne facti ſui peruerſitas tranſeat preſumptoribus in exemplū, ſed potius pœna eius ſit aliorum metus, noſtram ſententiam aggrauantes iuxta meritum culpæ illius eum ab officio & beneficio duximus ſuſpendendum: ut in præ. concor & ext. de vi & ho. ele. ut clericorum. § ſi quis igitur. & extra de iud. at ſi clerici. de exceſ
32 præl. tanta. de homi. pro humani. ¶† Quandoque etiam ſententia excommunicationis aggrauatur, ut omnes participātes ei eandem ſen-

ADDITIONES.

a Contingat. ¶ & ibi ſcripſi in gloſſ. quia melius & maxime circa finem.
b Interdicti. ¶ Has duas conuenerat præponendo ſecundam in principio §. & tamen duas uirgulas ſolas ponit de his, ſcilicet infra ad fin. ſecundę col. uerſiculo. & not. quod prælato. & in 4. col. uerſicul. & not. quod ſententia. Cauſam dedit, quia Hoſtien. de his in Summa de ſententia excommunicationis non fecit membra: remiſſionem tamen de illis dedit ad tria loca, eodem titul. verſiculo, antepenult. & vide infra de ſentent. excomm. in fin.
c Excommunicationis. ¶ Effectus huius & ſequentis fuit Aegid. conſilio centeſimo ſexto.
d Habeto. ¶ Verba Sylueſtri ad Iulium diaconum proditorem ſuum: nec important, ad quod auctor induciť, ſcilicet excommunicationem participantium extra crimen: quia verba non ſonant hoc: hodie etiam ferri non poſſet niſi ſeruatis formis decretalium de quibus infra uer. quandoque,
e Proiici. ¶ ſupra argu. ille enim canon hoc non dicit, ſed de ſale infatuato loquitur.
f Opera. ¶ Sup. bona.
g Scriptis. ¶ Hodie, ubi locus eſſet decretali ſecundæ, de confeſſis, libr. Exto, non eſſet iuſta talis excommunicatio, ex quo ponens habet, quod intendit.
h Argum. ¶ immo expreſſum, & ei ſtatur.
i In prin. ¶ lib. 6.
K Illorum. ¶ vbi ſcripſi in prin.

dem ſententia incurrant,ut extra de ſentent.excommu.quod in dubiis. ad fin.& de priuileg. quanto. Hodie tamen hoc non debet fieri,nec ſententia tenet,niſi prius & ipſi participantes moni-
a ti fuerint,ut deſiſtant,extra de ſentent.excommun. ſtatuimus [a]. Et in monitione ex primi debent nomina illorum, qui monentur,ſiue fiant plures monitiones, ſiue una pro omnibus, obſeruentur aliquorum dierum competentia interualla,niſi facti ne ceſſitas aliud inducat,ut in conſtit. Grego. X. eod. titu. conſtitu-
b tionem [b]. prout ibi dicam. Quidam etiam fatui iudices ſuas uolentes ſententias aggrauare,faciunt presbiteros indutos ueſtibus ſacerdotalibus uenire ad domum excommunicati,& ad oſtium uel ſuper tectum domus tres lapides iactare. quod ridiculum eſt. poteſt & ſententia aggrauari per decre. extra de pœn. ca. fin. uel per alia iuris remedia cogitata, quia creſcente contumacia
c creſcere debet & pœna,ut ſ. not. quod prælato [c] ob reuerentiam pontificalis officii primo debet ingreſſus eccleſiæ,uel ſacerdotale officium interdici: deinde ab officio ſuſpendi,& ſubſequenter aggrauetur cenſura eccleſiaſtica contra eos, niſi aliter ſuaſerit fieri in una contumacia poteruitas,ſiue culpa ſua, ut in conſtitu-
d Alex. IIII. de priuil. quia pontificali [d]. & probatur extra, de officio delegat. ſane. Cum igitur participans excommunicato non ſit excommunicatus,ſed excommunicandus,ut extr. de cleric. ex com. ca. fi. nec ſit etiam excommunicãdus, niſi poſtquam fuerit
33 monitus,ut ſupra,patet,† quod non peccat mortaliter,ſed uenia
e liter. argu. extra quod me cauſa, ſacris [e], nam excommunicatio non debet niſi pro mortali infligi. xj. q. 3. nemo. & c. nullus. ſecus tamen,ſi in contemptum, uel pertinaciter participet, ut extra eod. cum medicinalis. in princ. libr. vj. uel poſt excõmunicatoris prohibitionem,uel frequenter, arg. xj. q. 3. excellentiſſimus. & c. fin. xxv. diſtinct. §. alias ea demum. nam tunc poteſt excommu-
34 nicari. ¶† Porro aliquo propter ſui contumaciam excommunicato, conſueuit excommunicator alicui ſcribere, ut ibi excommunicatus ipſe uitetur: cuius quidem ſcripturæ forma talis erit:

f ¶FORMA [f]. Talis delegatus uel ordinarius, tali rectori ſalutem in domino. Cum nos talem noſtrum parochianum, eius contumacia exigente, pro eo quod coram nobis tali, de iure noluit reſpondere, excõicationis uinculo duximus innodandum, dilectionem ueſtram monemus,& hortamur,& nihilominus uobis auctoritate, qua fungimur in hac parte, precipiendo mandamus quatenus ſingulis diebus dominicis, & feſtiuis in eccleſia ueſtra, publice coram populo pulſatis campanis, & candelis extinctis, excommunicatum denunciare curetis, ipſumque velut excommunicatum faciatis in eccleſia: & extra, uſque ad ſatisfactionem codignam ab omnibus arctius euitari: uel donec ſuę culpam inobedientię recognoſcat, & de ea ſatisfaciat, ut tenetur. hęc probãtur xj. quęſtio. 3. curię. & c. debent. Et conſulo actori. quod cum has literas præſentabit rectori, ſi excommunicans ſit iudex delegatus, habeat tranſcriptum literæ apoſtolicę per manum publicam, uel ipſam literam bullatam, per quod rectori fidem faciat de iuriſdictione excommunicatoris: alioquin rector, literis ſi no lit credere, non tenetur, extra de of. deleg. cum in iure. de reſcriptis. cum contingat. C. de mand. princip. l. unica, 97. diſt. nobiliſſimus. ¶ Sed & auditores domini Papæ quandoque, quos excommunicant, faciunt in audientia excommunicatos per ſuas literas nunciari, quarum forma talis erit,

¶FORMA. Cum contemptus contumacibus obeſſe debeat, ne de ſua ualeant contumacia gloriari, mandat talis auditor, talem, quem ſui contumacia exigente, canonica monitione premiſſa, excommunicauit in ſcriptis excommunicatum in audientia publice nunciari. Datum, &c extra, de poſtul. c. j. ii queſt. v. quanto
35 ¶† Porro quia de excommunicatione diximus, & frequenter excommunicati ad ſinum Sanctæ matris eccleſiæ redeuntes, petunt ſibi abſolutionis munus impendi (quod quidem conceden dum eſt. nam miſeratio eccleſiæ nunquam claudit gremium redeunti ad eam ut xj. q. 3. de illis & C. de ſumma trin liquet §. nos enim) ideo & de abſolutione aliqua ſubnectamus. Debet autem fieri abſolutio, cum Pſalmo pœnitentiali, & oratione dominica, ut extra de ſent. excom. à nobis. ii. §. fin. hoc modo: Excommunicatus enim accedat ad excommunicatorem, petẽs humiliter beneficium abſolutionis. Iudex autem recepta ab eo cautione de parendo iuri, ubi fuit excõmunicatus propter dubiã offenſam, uel etiam propter contumaciam, ut extra ut lite non cõteſt. quoniam. §. in aliis. uel etiam de parendo mandatis eccleſiæ, ſeu excommunicatoris, quod idem eſt, ut extra de ſent. excom. c. ex te
g nore [g]. & c. cum deſideres & c. de cætero. & extra de offic. deleg. prudentiam. §. ſexta & de app. ad hoc. ii & de maior. & obe. cum in eccleſiis. in fin. licet Io. no. contra, prima, quęſtione, ſeptima ſi qui uoluerint, uel ſatisfactione præmiſſa, ubi fuit pro manifeſta offenſa excommunicatus, ut extra de uerborum ſignific. ex parte. ſuper quo uide ſupra de contum. §. nunc dicamus. & reſtitutis expenſis, ut ibi, beneficium abſolutionis ſibi tribuat in hac forma:

¶FORMA. Excommunicatus enim ueſtibus exutis ſtet ante uaſa eccleſię, genibus flexis, coram eo, qui eum debet abſoluere: & ille tenebit uirgas & in quolibet uerſu pſalmi, Miſerere mei Deus, ſemel eum percutiet magis, uel minus, conſiderata illius
h contumacia: finito uero pſalmo dicet, Gloria patri, &c. kyrie [h] eleiſon. ter Paſter noſter, &c. & Ne nos, &c. Saluũ fac ſeruũ tuũ, uel ancillam tuam, uel ſeruos tuos, uel ancillas tuas, ſi plures fuerint. Domine, nil proficiat inimicus in eo, uel in ea, uel in eis. Eſto ei, uel eis, turris fortitudinis. Domine exaudi orationem meam. Dominus uobiſcum: oremus. Deus, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, & hunc famulum tuum, quem excommunicationis catena conſtringit,
i miſeratio tuæ pietatis abſoluat: ſecundum dom. meum [i] uel dicat hanc orationem, Præſta, quæſumus Domine, huic famulo tuo dignum pœnitentiæ fructum, ut eccleſiæ tuæ ſanctæ (à cuius integritate deuiauerat peccando) admiſſorum ueniam conſequendo, reddatur innoxius, per Dominum noſtrum, &c. hoc habetur xj. quæſt. 3. cum aliquis. Poſtea dicat: Auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, & eccleſię ſanctæ ſuæ, & noſtra abſoluimus te à tali ſententia, & reſtituimus te communicationi & participationi eccleſiæ, & omniũ fidelium & eccleſiaſticis ſacramentis. Et, ſecundum dominum
k meum, [k] reprobatur abuſus ſimplicium presbyterorum dicentium in tali caſu, Abſolutionem & remiſſionem excommunicationum & omnium peccatorum, &c. debent enim dicere, Abſoluimus: arg. pro eo extra de ſentent. excommunicat. à nobis. prope princip. ibi, præce. poſtmodum abſoluere, &c. Veruntamen iudices non ſequuntur hodie hanc formam, ſed recepto iuramento dicunt: Ego abſoluo te auctoritate Dei omnipotentis & ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorum, & auctoritate mihi commiſſa, à tali excommunicatione. Et certe talis abſolutio ualet, & tenet, & hac utimur. Nam & ſi ſimpliciter dicero, Noueris te excommunicatum, excommunicatus es: & ſi ſimpliciter dixero, Te noueris abſolutum, abſolutus es: argument. extra de ſentent. excommunica. capitul. penult. extra de re iudic. ca. 1. Et communiter tenent Doctores, quod ſi ualet iniuſta excommunicatio, ſic & iniuſta abſolutio: quæ plenius proſequere in Summa do. mei. de ſentent. excommunicat. §. & qualiter hæc abſolutio. ſub §. tertium. uerſicu. qualiter proferatur. & in prædict. capitu. à nobis. §. abſolutionis. & ſupra de citatio. §. iam de
36 citatione. in fin. ¶† Abſolutio quoque à ſuſpenſione hominis fit cum iuramenti præſtatione, ut extra eodem capi. uenerabili. Et nota, quod ubi à pluribus & ſolenniter quis excommunicatur, tunc etiam à pluribus & ſolenniter debet abſolui, argument. in prædict. cap. cum aliquis. & ea. q. debent. & ff. de regul. iur. nihil tam. extra eod. capit. 1. Item ſcias, quod licet iudices, qui non ſunt presbyteri, & eorum ſuperiores, poſſint abſoluere a ſententiis, quas ipſi proferunt, tamẽ a ſe abſolutos debent mittere reconciliandos per ſacerdotes. Secundum do. meum, ut extra de ſentent. excõ. canonica. quod dic, ſecundum eum, ut in Sũma eodem titulo. §. quis poſſit abſoluere. ſub §. ſed quis abſoluet. & eodem titulo. cum illorum. idem etiam uidetur Innocenti. IIII. dicere extra de conſuetud. quanto. Et hoc ſeruamus, li-
37 cet aliqui hoc non ſeruent. ¶† Sed pone: iudex delegatus cauſam alicui ſubdelegauit, diffinit iua ſibi reſeruata: qui ſubdelegatus partem excommunicauit, & poſt ſe ad partes remotas tranſtulit: quæritur, an delegatus poſſit illum abſoluere? & uidetur, quod non: imo excommunicatus eſt ad excommunicatorem remittendus, extra de offici. ordin. ad reprimendam. & de ſentent. excommunicat capitul. per tuas. Dic contra: reuocat enim ad ſe cauſam: quod ei licet, ut ff. de iudic. iudicium ſoluitur, quo facto, eum abſoluet: ſicut & ſubdelegatus eum abſoluiſſet, ſi fuiſſet ab eo petitum. extra de uerborum ſign. ex parte. ſecun-

ADDITIONES.

a Statuimus. ¶ lib. 6.
b Conſtitutionem. ¶ lib. 6
c Prælato. ¶ Epiſcopo ſcilicet.
d Pontificali. ¶ Quæ hodie habetur de officio delegati, c. ii. lib. vj. de epiſcopo loquitur.
e Sacris. ¶ Hunc articulum pleniſſime ibi ſcripſi in ult. gl.
f FORMA. ¶ Aegid. fuit totus iſte uer.
g Tenore. ¶ Vbi idem no, in j. gl. & extra quod metus cauſa, c. primo, in 4. gl
h kyrie. ¶ Secundum deriuatores ſunt duæ partes, & non dictio compoſita. kyrie, per unum r, idem eſt quod Domine: Eleiſon, id eſt Miſerere. kyrie per duplex rr, idem. quod porcus ſecundum eos.
i Do. meum, ¶ In ſumma de ſententia excommunicationis, §. pen. uer. tertium eſt. j. alleg.
k Domi. meum, ¶ vbi ſupra.

secundum P.[a] Quod uerum est, nisi simpliciter, uel totaliter illi commiserit uices suas, quia tunc re non existente integra, causam ad se non poterit reuocare, extra de offic. deleg. uenerabili. & c. super quæstionum. §. si uero. in prin. Vnde tunc debet ad delegantem primum recursus haberi, ut in eod. ca. & extra de concess. præben. quia diuersitatem. de offic. ordin. pastoralis. §. præterea. ¶† Quid si Papa confirmat sententiam excommunicationis latam per aliquem iudicem, nunquid idem iudex poterit postea absoluere ab illa? quæstio est venerealis: & soluitur, quod
b sic, extr. de institit. c. 3.[b] idem no. Goffre. in Summa de confir. uti. uel inuti. & Vin. extra de confir. utili, c. j. Et not. quod sententia interdicti lata generaliter in ciuitatẽ, uel castrum, uel alium quẽlibet locum, non potest ad cautelam relaxari, ut in const. Grego.
c de senten. excom. præsenti[c]. & ibi dicemus, quæ sit ratio huius iu-
d ris[d]. ¶† Quid si scribatur alicui, quod si inuenerit in P. sententiã
39 excommunicationis post appellationem latam, ipsam denunciet
e nullam esse? Respon. no. Inno. ext. de sent. excom. solet[e]. quod talis non potest absoluere ad cautelam. in obtinenda autem absolutione ad cautelam præstatur iuramentum: & hoc, quando dubium est, an sententia teneat, uel non, ut extra, de sen. excom. venerabili. secus, quando quis absoluitur à minori excommunicatione, ut eo. tit. nuper. §. fin. & uide j. in tractatu libel. in tit. de
40 sent. excom. ¶† Illud quoque notandum est, quod hi, qui debent tantum per sedem apostolicam absolui, possunt per alios in necessitate absolui, ut 17. q. 4 c. si quis suadente. & 26. q. 6. hi, qui puta per episcopum, uel presbyterum, ut eo. titu. nuper. § fin. & not. eo. tit. de cætero. Necessitas autem est imminente mortis articulo, uel infirmitate, uel inimicitia, uel inopia, uel puerili, uel senili ætate, uel fragilitate sexus, uel alia corporis imporentia uel quolibet alio canonico impedimento: puta, quia non sunt sui iuris, uel sunt nimium debiles, & delicati, uel serui, uel est officialis episcopi, uel alius officialis, qui turbam arcendo excommunicationem incurrit, uel qui sunt membris destituti, uel ualetudinarii
f uel est difficultas aliqua: debet tunc eis[f] iniungi, ut resumptis uiribus ad sedem apost. uel eius legatum accedant, eius beneplacito parituri. hæc probãtur per ordinẽ ext. de sen. exc. q̃nis. & c. de cætero. & c. mulieres. & c relatũ. & c. si uero j. & c. ea noscitur. & c. nuper. in fi. & si forte per alium fuerant excommunicati, iniungetur eis, quod parebunt excommunicatoris mandato, ut ca. nu-
41 per. §. fin. ¶† Quid si mulier robusta & fortis sit? Respon idem iuris est propter sexus fragilitatem, ut in ca. mulieres. Quid de filiofamilias, nunquid est ad curiam pro absolutione mittendus? & videtur, quod non, quia non est sui iuris, ut in præd. ca. mulie-
g res §. Sed dic cõtra: nec etiam iussus patris ab excommunicatione excusat, xj. q. iij. si dominus ff. de actio. & oblig. si seruus. Arg. tamen contra, quod excusat ff. de his, qui not. infa. liberorum. in fi. ff. ad leg. Aqui. liber homo. ii. ff. quod vi, aut clam. is qui in puh teum. § si tutoris. 86. dist. an putatis[h]. ¶† Quid si ipse episcopus manus mittit in clericum & episcopus est senex, & debilis, & impeditus? Dic, quod per metropolitanum poterit absolui qui est eius ordinarius: uel sede metropolitica uacante, per capitulum ipsius ecclesiæ, extra de maior. & obed. cum olim. Quid si episcopus non uult absoluere in casu, in quo sibi præmittitur? Respond si negligens est, hoc archiepiscopus faciat, extra. de præscript. cum ex officij. secus, si sit excommunicatus, ut extr de sup. neg. præ. Romana. lib. 6. Sed quid si episcopus absens est ex iusta causa, sed non negligens? dic, quod archiepiscopus non potest absoluere iudicem alterius. nam episcopus potest hoc com-
4 mittere suo uicario, extra de offici. ordin. capitu. fin. ¶† Sed cum claustrales se in claustro adinuicem leuiter verberantes absoluendi sint per abbates, uel priores suos, ut ext. eodem. monachi. & c. cum illorum. quid erit, si abbas uerberauit monachum? dic,
i quod per episcopum absoluetur, argument. eodem titu. de monialibus[i]. Quid si abbas percutit abbatem, uel monachum alterius diœceis? Respon. conueniant ambo episcopi, & absoluant ut in c. cum illorum. Sed quid si monachi non claustrales, uel extra claustrum se uerberant atrociter? Respon. dici potest, quod propter scandalum sint ad apostolicam sedem mittendi, sicut & quando uerberant clericum secularem, ut in præd. ca. cum illo-
44 rum ibi, nisi eorũ excessus extiterit difficilis & enormis. ¶† Quid si Prior, & magister, seu maior ordinis hospitaliorum excommunicatus est, quod forte excessit in uerberando fratrem aliquem? Dicunt quidam, quod per episcopum loci, in quo deliquid, absoluetur: alij quod per Priorem ordinis illius, qui quo ad hoc, ma
k ior est. ut extr. c. canonica ubi de hoc, secundum Vincen.[k] ¶ Absolutione autem obtenta ab excommunicatione propter contumaciam, consulo, quod hoc facias scribi in actis: unde facias confici publicum instrumentum. nam qui semel fuit cõtumax alias excommunicatus, & à publice denunciatus, semper præsumitur excommunicatus, & à quolibet actu legitime repellitur, nisi se habuit absolutum, vt extra. de elect. & ele. potest. uenerabi-
et enim. & in præ. cap. cum desideres. & extr. de cleri. exc. proposuit. prope fi. ubi de. hoc. Argumentum contra extra de scru. in or. fa. cap. j. ubi de hoc[l]: cuius instrumenti forma talis erit.

m ¶ FORMA[m]. Anno, mense, die, & loco talibus, in presentia mei notarii, & testium infra scriptorum, R. de tali loco se coram tali domino, delegato tali, uel tali ordinario præsentauit, deposcens ab eo humiliter, & deuote se ab excommunicatione in eum per ipsum iudicem ex tali causa lata, absolui, offerens cautionem de iudicio sisti, & asserens se paratum parti aduersæ congrue satisfacere de expensis. Idem uero dominus iudex, recepto prius ab eo iuramento, secundum formam iuris de parendo mandatis ecclesiæ, seu excommunicatoris, ac exhibita satisfactione congrua expensarum, ei munus absolutionis impendit, & eum a prædicta excommunicationis sententia denunciauit penitus absolutum. Et ego talis, tali auctoritate notarius, prædictis interfui, &c. Quo facto, petat literas, ut denuncietur absolutus, ubi & fuerat nunciatus excommunicatus: quæ erunt continentiæ talis.

¶ FORMA. Talis tali salutem in domino. Cum talis parochianus uester, quem suis meritis exigentibus, ad mandatum nostrum excommunicatum pridie publice nunciastis, ad sinum sanctæ matris ecclesiæ humiliter & deuote redierit, & prestita cautione, secundum iuris formam, restitutis expensis, à nobis absolutionis beneficium obtinuerit, discretionem uestram monemus & hortamur & nihilominus auctoritate, qua fungimur in hac parte, uobis precipiendo mandamus, quatenus eum in ecclesia uestra à sententia qua tenebatur adstrictus, absolutum publice pronuncietis: argument. extr. de pur. can. inter solicitudi-
4 snes. versic. In pœnam. & xj. quæst. iii. c. curæ. & ca. debent. ¶† Sed pone: aliquis pluribus de causis excommunicatus, absoluitur apud sedem apostolicam: Pœnitentiarius illum remittit ordinario absolutum, nulla expressa causa excommunicationis, à qua illũ absoluerit quæritur an debeat pro absoluto haberi? Resic, extra, de consang. & affinit. quia circa. quia non presumitur iste tacuisse, & immemor propriæ salutis esse, j. que. vij. c. sancimus. quæ est C. ad leg. Iul. repetun. l. fi. Nam & delegatus simpliciter uices suas committendo, uidetur in totum commisisse, extr. de offi. deleg. venerabili. l. distinct. c. j. in fi. Et tutor non expressa causa, in qua detur, in omnibus causis pupilli intelligitur esse datus, ff. de tutelis. l iii. in fin in beneficiis enim larga debet interpretatio fieri, ut ext. de don. cum dilectus. Argumentum tamen cõtra, ut potius præsumi debeat excommunicatus in his, quę not. extra de scrut. in ord. fac. ca. 1. Item contra, extra, de sent. excom.
n cum pro causa[n].
46 ¶† POSTREMO uidendũ occurrit, qualiter sentẽtiæ super dis-
o pensationibus formentur. Et nota[o], quod multis modis fit dispensatio, scilicet dissimulando, 74. dist. ubi ista ext. de cogna. spirit. super eo ibi dissimulare poteris, &c de cõsan. & affinitate qa circa. & ext. de restitu. spol. cap. literas. §. opinioni. Item monendo, 27. quæst j. ca. si homo. ext. de offi leg. cap. nisi. Item remittendo, ext. de offi. ordin. ad reprimendam. Item castigando, 14. q. 6. cap. 1.

ADDITIONES.

a Secundum P. ¶ In decretali, super quæstionum. §. porro. ut ibi scripsi super verb. reseruat.

b C. iij. ¶ Ibi no. contrarium in ult. gl. & illud verum in sententia hominis confirmata per Papam: quod hic dicitur, procedit in sententia constitutionis confirmatæ per dom. Papam, vt scripsi per prælegatam glossam.

c Præsenti. ¶ lib. vj.

d Iuris. ¶ Et ibi no. in j. glo.

e Solet. ¶ Ibi post gl. plene tractat per modum Summæ materiam absolutionis ad cautelam.

f Tunc eis. ¶ Dicit decretalis, quamuis. qui temporali impedimẽto laborant exceptis pueris & senibus: vide, quod scripsi eodem titu. de his, quæ autor per errorem omisit.

g Mulieres. ¶ Et hoc ibi tenet Hostiensis: tu distingue ut ibi dixi super prima gloss.

h Putatis. ¶ Ibi soluitur, de reg. iuris, quod quis. lib. 6. & plenius in præd. l. liber homo. ii. ff. ad leg. Aquil.

i De monialibus. ¶ Decr. eodem titul. uniuersitatis. in fine, aperte dicit contrarium: & omnino vide, quod ibi scripsi in gl. pen.

K Vincen. ¶ Vide, quod ibi scripsi in j. gl.

l De hoc. ¶ Et vide, quod not. extra de electione. si forte. libr. 6. in gloss. qui etiam.

m FORMA. ¶ Ista & sequens fuerunt Aegidii eodem titu. ca. secundo, & sequenti.

n Pro causa. ¶ miror, quod non allegauit decretalem, quæ magis proprie respicit causam istam, scilicet de officio iudicis ordinarii, ex parte. & dic ubi ibi.

o Et no. ¶ Secundum Ioan. de Deo, cuius fuit hoc principium, & tractatus, qui sequitur in ti. Dispensationum, ad fi. quem uocat Summulam super formandis sententiis.

cap.j Item instituendo,ext.de fil presby.c.ueniens.17.q 4.§.qui autem.item tacendo,ext.de præben.cum iam dudum.in fi 86.d. c.tanta.Item ordinando ipso facto,ut no.lj.di c.qui in aliquo.& ſ.de legato,§.qualiter.uersi.dicunt autem.Item permittendo,ut eodem tit.§.genera.uer.præmissa.Item tolerando,ut ext.de præben.cum iam dudum.in fine,extr.de spon.preterea.In his autem casibus & similibus non est opus facto,nec est necessaria sententiæ prolatio.Cum agitur in contentiosa iurisdictione,scilicet in forma iudicii,tunc opus est facto,& necessaria est sententię formatio:ideoque de hoc aliqua perstringamus.In quib.autem casibus possit dispensari,& per quem,& quid iuris sit de dispensationibus,dixi plene ſ.de legato.§.præmissus.& §. seq. & in glossa ineo posita,ext.de iudic.at si clerici & in aureo Repertorio sub
a titulo de pœnis,in rubrica de dispẽsatio.[a]¶†Si igitur aliquis fuerit conuictus de aliquo crimine,in quo possit dispensari secundum formam iuris,dicetur sic:
b ¶FORMA Dispensationis[b].Licet te in tali facto culpabilem inuenerimus,propter quod secundum iuris rigorem merueras ab officio & beneficio remoueri:tamen,quia defectus nostri temporis,quibus non solum merita,sed etiam corpora defecerunt,antiquam non patiẽ canonum manere cẽsuram,& quia maluimus de misericordia rõem reddere,quam de seueritate,idcirco uitã tuam plenius agnoscentes,& meliora & uiciniora saluti de cætero uerisimiliter expectãtes,de misericordia,quæ superexaltat iudicium hanc pœnam tibi dispensatiue duximus relaxandam:in cuius rei testimonium has nostri literas sigilli,impressione munitas tibi concedimus,quibus te defendere ualeas à iaculis æmulorũ.Data.&c.hęc forma probatur 34.di.c.fraternitatis.26.q.ul.al ligant.86.dist.nõ satis.uer.melius.ext.de sim.ex diligenti,ext. de
48 elect.quod sicut.¶†Quod si is,cui hoc conceditur,velit in magnis criminibus in casu concesso cum aliquo dispensare,ut ad statum pristinum reducatur,sic dicet:
c ¶FORMA[c] Ego te in integrum restituo natalibus tuis,& iuribus oĩbus,atque pristinæ famæ,ff.de senten.pas.& restitu.l,j,&ij. C.eo.l.j.& ij.& ij.q.iii.§ notandum.in fi j.uer.porro.Quibus autem modis infamia irrogetur,dixi ſ.eodem tit §.species.uer. &
49 ad huius.¶†Item nota,q̃ Papa potest,quo ad ius ciuile,infamiã irrogare,ut extr. de hęreti,si aduersus.& c. excommunicatus §. credentes.nam & tollere ipsam potest,quicquid dicat Gratianus ij.quæst.iii §.hinc colligitur.illud enim intelligitur de infamia facti.Et episcopus etiam in illis casibus,in quibus potest dispensare,ut ibi no.Sed uidetur,quod quilibet iudex ecclesiasticus idem possit:qd dic, vt j̃.de in integrũ restitu.§.uidendum.uersicul.itẽ
50 iudex.¶†Si autem episcopus velit dispensare cum eo,qui ignoranter habuit beneficium per simoniam ab alio commissam, sic dicat:
d FORMA[d].Licet de iure communi nullus debeat in ecclesia de cætero ministrare,uel beneficium in ea habere,quam,licet ignoranter,per simoniam noscitur habuisse,vt j.q v. c j. & q.j.statuimus & c.si qui à simoniacis.nos tamen considerantes eos dignos fore misericordia,qui uitio alieno laborant,ut in prę.c.statuim⁹ & q.iii.placuit.& c.qui apud.& lvj dist.nasci idcirco honestatẽ tuam ac spem futuræ vtilitatis verisimiliter considerantes,libera prius à te resignatione huius beneficii recepta,tibi dispensatiue concedimus,ut in eodam beneficio administrando,domino valeas famulari,illud tibi de nouo liberaliter conferentes hęc probantur ext.de elec.si alicuius.& de simo.ex insinuatione.Alii ta
e men,ut Ioan.de Deo[e],dicunt,quod non potest ea vice in empto beneficio etiam ignoranter,dispensare episcopus.& pro eo facit
f verbum Tolerari[f],positum in prę.decr si alicuius.& eodem tit. c.super eo.In alio tamẽ titulo ciusdem ecclesiæ,puta in alia prębenda,uel dignitate,bene poterit:unde,secundum eos,dicas,Vt in ecclesia possis,excepto empto beneficio,aliud beneficium obtinere. de hoc ſ.de legato,§.nunc ostendendum uersicul. 24.
51 ¶†Si uero iudex uelit iformare sententiam super dispensatione accusatoris in probatione deficientis,ne infamis remaneat, vt ſ. de legato, §. nunc de episcoporum.uersi. sed pone. & seq. sic dicet:
¶FORMA.Ego talis iudex,cognoscens de causa inter tales pronuncio talem temere accusasse,uel non probasse,parcens in hoc eidem,quia eum non pronuncio calumniatorem esse. hæc probantur ii.q.iii.§.notandum in prin ff de abolit.l.j.Si vero pronũciaret eum calumniatorem,tunc fieret infamis,ff.de cal.l.j.Est autem iusta causa dispensandi cum eo,qui fuit deceptus promissione testium, vt eadem quæ.c Paulum.uel si alias error probabilis ipsum excusat,ut ext.de elec.statuimus.in fi.lib.vj de sen.excom.
52 sacro.uersicul.nisi forsan.& de appell ut debitus ¶†Quod si sin
g famiam ex sententia irrogatam velit is,qui id potest, restituere, sic dicat,
¶FORMA.Quoniam hactenus plene nouimus fidẽ tuam, necnon uitam & famam integram extitisse,per talem sententiã contra te latam nolumus infamia te notari:& si qua irrogata fuerit, eam ex officio nostro totaliter abolemus.hoc probatur extr.de re iud.cum te ab.Porro is,cui de iure, vel ex priuilegio competit in natalibus dispensare:quod dic, ut ſ. de legeto, §. nunc de episcoporum.uer. vtrum ita dicetur:
¶FORMA. Licet illegitime nati legitime nequeant, nisi monachi: uel canonici regulares fiant, ad sacros ordines promoueri, uel in susceptis etiam ministrare,ut extra. de fil. presbyt. capitu. primo. lvj. distinctione. capitul. 1. quia tamen uitam tuam claram ac honestam agnouimus,multorumque proborum testimoniis commendatam habemus,idcirco dispensatiue ac misericorditer tale impedimentum uitæ abstergimus: concedentes, ut in tuo possis ordine remanere & in eo etiam ministrare.lvj. distinctione.Cenomanensem.& capitu. sequenti.ſ. uersicul. quod si
53 is. ¶† Porro secundum B.& sequaces,potest episcopus dispensare,ut quis habeat duo beneficia sine cura:&,secundum eos ita dicet:
¶FORMA.Quamuis de iure communi una prebenda unum integrum debeat habere seruitorem,ut 70.dictinctio. sanctorum. & 21. quæstio.1.c.1.& una ecclesia unius esse debeat sacerdotis. ut extra de prębẽ.cum non ignores & x.quæstio. 111. unio. & 21.quæst.2.sicut.& quęst.1.c j. considerata tamen literatura tua, & nobilitate,ac conuersatione laudabili, quibus iuuari dignosceris,tibi concedimus talem præbendam:dispensatiue ẽt in dulgentes,ut eam simul cum tali alia quam prius habebas,licite reti
h nere ualeas & habere.hoc probatur ext.de præb.de multa[h].extra de exce.præl.tanta.ad fi.ext.de el.dudum.2.ext.de simo.Iacobus. T.uero dicit,quod de iure cõmuni potest quis habere duas præbendas,nec est necessaria dispẽsatio.Tertii,ut Gof.& sequaces,dicunt,quod nõ possunt episcopi in talibus dispensare.quæ dic,ut ext.de præb.de multa.& de concess præb.literas.& lxx.di. sanctorum.& 21.q.ii.si quis iam translatus.& ſ.de legato,§.uidẽdum.In beneficiis autem cum cura,uel dignitatibus,solus Papa dispensat ut in præ.c. de multa. & in ætate ad beneficia:quod
i dic,ut ext.de ele.cum dilecti[i].

ADDITIONES.

a De dispen. ¶ Hostiensis etiam finito valde commendat in Summa sua tractatu de pœnitentiis & remissionibus prosequitur tractatum Dispensationum etiam per modum summæ,de illo faciens quinque membra.
b Dispensationis ¶ Ad literam Ioannis de Deo,ubi supra,allegauit cum solum duo vltima capitul.eius etiam fuerunt omnes formæ sequentes,sed non eodem ordine: nec fuit magister dictaminis: quia tunc infra dixisset: & quia maluimus de misericordia, quam de seueritate reddere rationem.
c FORMA. ¶ Ioan.de Deo.
d FORMA. ¶ Io.de Deo cum conclusione secunda.
e Joann.de Deo. ¶ In libro Dispensationum, rubrica de dispensationibus episcoporum,in decretalibus contentis,3.col.versicul.item potest dispensare cum illo,ubi etiam damnat,ut idiotam,tenentem contrarium: & hoc sibi fiterer:ubi diceretur tenendum ex priori titulo,uel ex renunciatione non libera:sed si post liberam expositam, ut ibi dixi, non uideo quare sic aggrauet.
f Tolerari. ¶ Scripsi ibi post Gof.quod tolerantia concessionis est,non permissionis tantum.
g Quod si ¶ Supple Contra.
h Multa. ¶ Ibi in gl.pe.post principium scripsi elegantiorem formam, qua utitur Curia.
i Cum dilecti. ¶ Imo dic,ut de ætate & qualitate, capitulo primo,lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Sententia an rescindatur prætextu instrumentorum, postea repertorum.*
2 *Duobus fratribus cum duabus sororibus contrahentibus,an uno affinitatem cum uxore sua probante, possit alter per eadem attestata inter se & uxorem suam petere sententiam ferre.*
3 *Exemplum duorum super prebenda litigantium.*
4 *Successio nunquam reperitur in ecclesia.*

¶ Sententiæ effectus quis sit.

7.§. Nunc de effectu sentẽtię dicamus Et quidẽ maxi m⁹ est.nã facit ius,iter quos est lata, ex quo in rem transit iudicatã,etiã si sit ꝑ ius litigatoris,ut ii.q.vj §. definitiua.extr.de re iudicata,cum inter uos.in fi. Nam res iudicata pro veritate accipitur,ff.de regulis iuris.res iudicata.¶†Item alius effectus est:quia nõ rescinditur prætextu instrumentorum postea repertorum,ext.de re iudicata,inter monasterium & ca. suborta in fi.& C de trãsactio.sub prætextu.C.de re iud.sub spẽcie.Item non rescinditur ratione calculi,seu malę computationis,vt C.eodem.l.2.nisi error calculi in sentẽtia exprim-

C. eodem, l. ii. nisi error calculi in sententia exprimatur, vt ff. quæ sen. sine appel. rescin. l. j. Item effectus est, ut ex re iudicata detur actori actio rei iudicatæ, uel in factum, ut ff. de re iu. miles. §. fi. & C. de rebus creditis, actori. reo autem exceptio, si pro
a eo sit lata, ut in præ. §. diffinitiua uer. si contra res prius [a]. Cætera uide in Summa do. mei. eo. tit. Præmissos autem effectus intelli-
ge locum habere, quando sententia non est nulla, uel non est ap-
2 pellatum ab ea: alias secus. ¶ † Sed pone: duo fratres contrahũt cum duabus sororibus: unus eorum probat consanguinitatem per testes inter se & vxorem: & sic diuortium est celebratum: alter petit per easdem attestationes inter se & suam vxorem sententiam ferri. Dic, q̃ nõ potest. nam res inter alios acta, &c. ex-
b tra de præb. dilecto. in fi. ubi de hoc [b]. Imò iurabunt iterum, & examinabuntur, ff. de excep. rei iud. si cum uno. est quæstio do-
3 minicalis 48. ¶ † Item pone: T. & P. litigant super prebenda: P. obtinet sententiam, & haber ipsius præbendę possessionem: demum mortuo. P. Papa confert mihi dictam præbendam per mortem P. uacantem: post hoc dictus T. contra me agit ad dictam præbendam: ego excipio contra eum de re iudicata: quæritur, an possim? & uidetur, quòd sic. ff. de excep. rei iud. si mater §. idem Iulianus. & § si ego. & §. eãdem causam. in uer. cæterum. in quibus probatur quod victus in reali, si post actionem eiusdem rei agat, uel conueniatur etiam cum alia persona, dummodo non alleget nouum ius sibi post primam petionem quæsitum, obstat ei exceptio rei iudicatæ. Item cum fuit pronunciatum, P. ius habere, per consequens pronunciatum fuit. T. ius nõ habere. ff. eo. si inter me. ff. de proc. Pomponius, §. ii. quæ exceptio semper obstat uicto in reali, siue ab eadem, siue ab alia persona uicto, ut supra. Idem forte in mista actione inter realem & personalem: qualis est hæc. Item eadem persona censetur successoris & prædecessoris, ff. de fideicom. lib. cum quasi. extra de rescri. significauit extr. de offi. deleg. quoniam. de offi. or. pastoralis. & de ali. iud. mut. cau. fa. c. j & fi. & de immu. eccles. si aduersus. de solut. c. j. de iudi. quia V. C. de impub. & aliis subst. l. fi. in auth. iusiurandum, quod præst. Contrà: quia res inter alios acta, &c. extra. de re iudi. quamuis. Item tunc obstat exceptio rei iudicatæ, cum idem est modus agendi, eadem res & personæ conditio, ff. eo. cum quæritur. & l. seq. arg. extra. de testi. ex
4 tenore. & ca. ueniens. quod non est hic. ¶ † Item non potest dici successisse in eodem iure, cum omnis successio cesset in ecclesia, extra de concess. præb. ca. ij. pro hac parte obtinuit, arg. in præ. decr. dilecto. in fi. & no. secundum Papam, extra de ar-
c bi. ex parte [c].

ADDITIONES.

a Prius. ¶ Secundum Tan. cuius ad literam hucusque fuit illud prin. l. fi. j. rubricæ.

b De hoc. ¶ In vlt. gl. & super ea posui rationes, quæ vrgent ad hanc partem: & cautius formauit quæstionem B. quam auctor, loquendo de fratribus ex eisdem parentibus. & idem de sororibus. allega. quæstio non est dubia: nonne pater & filius possunt contrahere cum matre & filia, de consang. & affini. quod super. si ex coniugio patris & sorore nascantur, filii, nonne illi sunt vxoris & viri filiorum fratres diuerso respectu?

c Ex parte. ¶ Vbi scripsi super verbo, interitu.

SVMMARIVM.

1 *Sententia dicitur nulla multis modis.*
2 *Sententia iudicis excommunicati an sit ualida.*
3 *Sententia plurium iudicum in iudicijs semper obtinet.*
4 *Sententia quare ratione iurisdictionis nulla dicatur.*
5 *Sententia dicitur quandoque nulla ratione litigatorum.*
6 *Sententia quare dicatur nulla ratione loci.*
7 *Sententia lata ferijs, quibus renunciari non potest, est nulla.*
8 *Sententia dicitur ratione causę quandoque nulla.*
9 *Vtile per inutile non vitiatur.*
10 *Sententia à iudice procedente seu stante, lata, dicitur nulla. Iudicis est sedere, non stare, nec deambulare.*
11 *Sententia iudicis super equum sedentis quandoque valet.*
12 *Sententia sine scriptis lata, an sit valida.*
13 *Iudex qualiter debeat sententiam ferre.*
14 *Sententia interlocutoria an debeat in scriptis ferri.*
15 *Sententia diffinitiua à iudice partium voluntates tacite cognoscente lata, an valeat.*
16 *Discussio in cansis de partium voluntate procedens accipitur pro plena.*
17 *Condemnatio facta prius quàm constet de eo, in quo fit, an sit valida.*
18 *Iudex si non inuenerit in actis litem non fuisse contestatam, an attestationibus publicatis sententiam ferre poterit.*
19 *Sententia post appellationem legitimam lata, an valeat.*
20 *Altera parte non veniente die statuta ad sententiam audiendam, an iudex illo die debeat sententiare.*
21 *Sententia non tenet, nisi pars contra quam est lata, sit tribus edictis, vel vno peremptorio pro omnibus ei tata.*
22 *Sententia manifestum continens errorem habetur pro nulla.*
23 *Iudice appellationis sententiam, quæ nulla erat, confirmante, an talis sententia posit adhuc dici nulla.*
24 *Geminãs appellationem, an per hoc dicatur processum iudicis approbare, aut impugnare.*
25 *Appellans à sententia quæ nulla est, an eam videatur approbare.*
26 *Appellans à sententia, quæ nulla est, si non prosequatur appellationem, an sententia validetur.*
27 *Ordinarius videns sententiam à se latam, esse nullam, potest aliam, etiam sine libello, aut alia retractatione ferre.*
28 *Exceptiones contrarias in iudicio proponens non est admittendus.*
29 *Causæ appellationis, & nullitatis, an possint coram eodem iudice tractari.*
30 *Sententia nulla potest etiam sine temporis præfinitione retractari.*

¶ Sententia in iudicio prolata qualiter impugnetur.

a **8. §. Iuxta** propositionis seriem uidendũ restat de sententiæ impugnatione [a] super quo scias, quod
quandoq; sententia est nulla ipso iure ut iam dicã, quandoque
1 uero annullanda, ut infra § proxi. ¶ † Nulla autem dicitur sententia multis modis, scilicet Ratione iudicis: Ratione iurisdictionis: Ratione litigatorum: Ratione loci: Ratione temporis: Ratione causæ: Ratione quantitatis: Ratione modi: Ra-
2 tione processus: Ratione manifestæ iniquitatis. ¶ † Ratione igitur iudicis est nulla sententia, ut quia erat excommunica-
b tus [b], extra de re iud. ad probandum, 24. q. j. audiuimus. uel infamis, extra de rescri. scisitatus. uel seruus, uel mulier, ut ibi, & 3. q. 7. c. j. & § tria. extra de uerb. sig. c. forus. ii. q. j. in primis. ff. de iud. seruus & l. cum prætor. § j. C. eo. seruus. ff. de regul. iur. l. ij. 33. q. v. mulierem. uel si mercede corruptus pronunciauit, ii. q. vj. §. diffiniti. a uer. uenales. extra de uita & honest. cler. cum ab
c omni [c]. uel si laicus iudicat in spiritualibus, extra de iud. c. 2. & 3 ix. q. 1. nullus. extra de arb. contingit. & in auth. ut cler. apud proprios epis. §. si uero ecclesiasticum. C. de epis. & cl. auth. statuimus. & ne filius pro pat. authen. habita. Vel si est arbiter, & cognoscit de causa criminali & matrimoniali, extra de in integ. resti. c. pen. Vel si est pedaneus, qui non potest cognoscere de causa liberali, C. de ped. iud. l. 2. ff. de arbitris, non distinguemus. §. de liberali extra de in integ. restit. c. pen. Vel si aliqui condemnent episcopos in causa criminali sine speciali mandato domini Papę, ut 3. q. vj. quamuis. & c. dudum. Vel si solus episcopus condemnat institutum in sacris, xv. q. 7. Felix. & c. seq. extra de re iudi. non potest quod prosequere, vt infra de acc. §. iiij. Vel si duo iudices sunt ordinarii, & diuersas ferunt sententias non ualet sententia pro actore lata, sed pro reo sic. Si uerò sunt delegati, hæc pendent ex arbitrio delegantis: si arbitri, neutra
3 let, si duo. ¶ † Quid si inter tres litigantes super vna re, sunt undecim iudices: quinque pronunciant pro uno, quatuor pro alio, & duo pro tertio, quæritur, quę sententia tenet? Et quidẽ in ele-

ADDITIONES.

a Impugnatione. ¶ Et hic omnium scripta miscuit auctor, Pilei, Tanc. Vber. de Bo. vbi supra uer. nũc videndum. Sed hic commendabilius procedit auctor per diuisionem, quam hic ponit: quam antiqui, ut Alb. Gal. de sen. in prin. non posuerunt. Io. tamen de Deo uer. supra scilicet Gauil. lib. viii. in rubr. aliquid de hac diuisione posuerat, & uidi librum: parte secunda sub rubrica de app. posuit xvij. causas nullitatis sententiæ. Bonag. & Aegid. eisdem uerbis utẽdo, dicebant potissimè nullitatem colligi, si aliquid de septem tramitibus iudiciarii ordinis omittantur: quos uocant libelli oblationem, litis contestationem, iuramentum calumniæ, uel veritatis, scripturam attestationum, publicationem illarum, sententiam de scripto proferri, & à iudice sedente pro tribunali: hic sufficiat intimasse, quæ in tit. de app. scripsit uterque.

b Excommunicatus. ¶ Publicè, ut ibi

c Cum ab omni. ¶ Quid si ex duobus uel tribus iudicibus pronunciãtibus, vnus solus, aliis ignorantibus, corruptus fuerit pecunia, ualebitne sententia? quod ualeat, videtur per l. ff. de hb. cã. liberis. §. si duo. ad idem ff. de do. inter vi. & vx. si sponsus. ver. ij. item ff. de iur. fis. non intelligitur. §. j. Item in dubiis facienda est interpretatio, vt res ualeat, ff. de reb. dub. l. quoties. In contrarium ff. quod fal. tut. l. j. §. quid enim. ubi auctoritas a uero & falso tutore simul præstita, non ualet. Et de hac allegatione uide, quod no. de off. deleg. cum super. in ult. gl. & in regula, utile. de reg. iur. lib vi. in uenio solutum, sententiam non ualere, pẽ l. Pædius. alias, parui refert. ff. de arb. & per dec. ad probandum. de re iud. sed ibi excommunicatio erat publica, hic corruptio tunc occulta. Quæstio, p ponebatur de trib & duob. iudicibus: & in his videtur ius uariari: quia in tribus ualeret sententia duorum: & idem in duobus datis cum clausula, Quod si ambo: secus, si simpliciter.

ADDE, quod uoluit Bald. consil. 449. incip. proponitur. iiij. libr. vbi posuit, an ualeat laudum latum a tribus: quorum vnus erat frater minor.

in electione non est quæstio, ut extra de elec. in Genesi. & c. cum in iure sed in iudicibus uidetur sententia tenere, ubi plures consentiunt: quia in iudiciis obtinet sententia pluriū iudicium, lxv. di. si episcopus. Et est ratio, quia quilibet iudex habet potestatem & auctoritatem iudicandi prout sibi uidetur, sed non quilibet canonicus habet auctoritatem eligendi. Quidam tamen dicunt, qđ nō prævalet sententia, ut quia non est maior pars iudicum. in Metropolitano autem uidetur, quod quando comprouinciales episcopi discordant inter se, debet sequi plurium concordiam, lxv. dist. c. j. ij. & iij. uel requiret episcopos vicinæ prouinciæ. sic intelligitur vj. quæst. iiij. cap. j. & ij. sed vbi solus Metropolitanus est iudex, nisi consulat plures, ut xx. dis. de quibus & extra de consuet. ad nostram. quia qui suo periculo iudicat, non sequitur prouincialium, uel alioqm cōsilium. C. de pœ. iud. qui male iud. l. ij. extra de re iud. cum æterni. secun-
a dum Vin. [a] Vbi autem episcopus cum capitulo suo cognoscit de aliqua quæstione, utrum omnes canonici sint iudices, uel
b ipsum capitulum, no xv. quæst. vij. episcopus [b] ¶ † Item est nulla sententia ratione iurisdictionis, putà si lata est à non suo iudice, extra de iud. at si cleric. extra de consuet. ad nostram ff. de of. præ. l. 3. ff. de iurisdom. iud. l. fi. xj. quæst. 1. in clericorū. C. si à non cōp. iud. per totū. uel si nulli præest iurisdictioni, C. de sen. & interl. om. iud nulli. extra de fo. comp. significasti. Vel quia literæ delegationis sunt falsæ, extra de cri. fal. super eo. Vel si est delegatus super vna re, & pronunciet super alia, C. si à nō cōp. iud. l. j. extra de of. del. cum olim. & c. ex literis. de test. c. de testi. Et quære hic, ut infra uer. item est nulla ratione quantitatis. Multa & alia exempla pone hic, & in præc. modo, ut dixi su-
5 pra de iud del §. excipi & supra eo. tit. §. sequitur. ¶ † Item est nulla ratione litigatorum, ut si lata sit contra minorem xxv. an. in iudicio sine tutoris, uel curatoris auctoritate interueniente, C. qui leg. persona hab. in iud. stan. l. j. & ij. C. de in int. rest. si curatorem, & ff. de re iud. acta. § fi. & l. si contra de hoc dic, vt supra de acto. in prin. uel contra, filiusfamilias sine patris consensu, ut infra eo. tit. uersi. item quod est filiusfam. uel si non erat de iurisdictione iudicantis, ut quia erat exemptus, xvj q. j. frater noster. uel quia actor, pro quo est lata, fuit publicè excommunicatus & denunciatus: secus si contra eum lata fuit, extra de excep. cum inter. sed hoc intellige, ut extra de excep-
c pia. §. fi lib. 6. & extra eo. tit. exceptionem. de hoc uide satis supra de actore, uer. item quod est ex. [c] Vel quia falsus procurator interuenit, C. de proc. licet. & extra. eod. titul. in nostra. in fi. & de rescr. ex parte. Vel quia is, contra quem lata est, mortuus erat tempore prolationis, quando iudex fuit datus, ff quæ sen. sine ap. resc. l. penul. uel erat furiosus, uel bonis interdictus ff. de re iudi. furioso. extra de succes. ab intes. §. fi. C. de cur. fur. per totum. Vel si est lata contra fiscum absente eius aduocato. C. de aduoc. fis. l. fi. secus in priuato, vt ibi, & C. de postul. uelamento. uel si pecunia data est aduocato, uel procuratori, uel aduersario, ut se patiatur cōuinci. C. de pœ. iud. qui mal. iud. l. j. & de aduo. diuer. iud. l. j. uel si tutor legitimus, uel sine inquisitione datus non cauerit rem pupilli saluam fore, & in iudicio de re pupillari expertus sententiam contrariam reportauit. hęc enim sententia pupillo non officit, C. de tut. uel cur, qui non satisf. l. pen. & fi. C. in qui de cau. in integ. rest. non est nec. si tutor uel si tutor non fecerat inuentarium, C. arbitr. tut. lege finali. vel si reus principalis condemnatur, qui nunquam fuit in iudicio per se, sed per procuratorem. C. sentent. & interlocuto-
6 leg. prima. ¶† Item est nulla ratione loci, ut si episcopus tulit
d eam extra suam diœcesi. n, extra. de fo. compe. Romana [d]. uel iudex extra suum territorium, terti i quæstione sexta leges. ff. de
e iurisdiction omn iudic leg fin. Vel si lata sit in ecclesia à iudice seculari, ut in constitut. Gregor. de immunitate eccles. decret.
e § ordinarii [e]. Vel si iudex in alio loco pronunciet, quam eo eo, quem partibus statuerit, iniusta est, ff. de iudic. si locus. extra. de rescriptis capitul. fina. C. quomodo & quan. iudic. si, ut proponis. & leg. præses. C. de sentent. & interlocut. cum sententiam, Vel si sit lata in loco inhonesto, puta in lupanari, vel popina, extra de appellat. qua fronte. ff. de recep. arbit. si cum dies. §. si arbiter. C. de iud. properandum & l. rem non nouam. ff. eod. si locus ff. de interrog. act l. iii. Vel si lata est in occulto, vt supra eod. §. qualiter. uer. debet autem. Quæ enim causæ cognitionem uel decisionem desiderant, iudice pro tribunali sedente fieri debent. iii. quæst. iii. §. spacium. uer. à procedente. Si tamen partes consentiant ut in lupanari feratur, licet fatuè faciat iudex, qui vbi ferat. tamen partes non possunt ꝑuenire, ff. sol. mat. l.
7 cum mulier uiri. & l. uiro. 32. quæst. v. tolerabilius ¶ † Item est nulla ratione temporis vt si lata sit in die feriato: scilicet. feriis, quibus renunciari non potest, extra de fer. c. fi. C. c. dies. ff. eod. l. 1. & l. si feriatis. C. quomo & quan. iud. si, ut proponis xv. quæst. 4. per totum. Sed nunquid tunc poterit iterum ferri? de hoc supra §. qualiter. uer. quid ergo. Vel si lata fuit lapsa die, ad quā datus erat iudex, si non fuit consensu partium prorogata, extra de offi. del. de causis. de ff. de iud. l. 2. §. & si iudex extra de offic.

ADDITIONES.

a Secundum Vin. ¶ Qui hoc no. de ele. in Genesi.

b Episcopus. ¶ Et de of. ord. irrefragabili. in 4. glo.

c Est ex. ¶ Est sciendum, q. Alb. Gal. vbi supra in fi. arguit. quod dictum est in actore excommunicato, locum habere in bannito. In contrarium allegatur, quædam prohiberi, ne fiant, quæ facta tenent, 2. q. 6. biduum. Item auctoritas rerum iudicatarum, ff. ad Treb. seruo inuito. §. cum prætor. Non soluit, sed disputauit Iac. de Are. hanc quæstionem, exprimens per statutum illi non debere ius reddi, sed audientiam denegari: & incipit quæstio: si lata sententia. & soluit sententiam nullam, si expressus fuit error: ut, condemno A. B. bannito, ff. quæ senten. sine ap. resc. l. j. §. itē cum contra. C. quando prouoc. non est nec. l. ij. canonizata ij. q. 6. §. diffinitiua. post. princ. Si non est error expressus, aut fuit exceptio, aut non. Primo casu, aut iudicauit ex iuris contemptu, quasi exceptio nulla esset: & tunc idem, quod supra arg. ff. de feriis, l. j. §. 2. Aut quia exceptionem non habuit per probata, uel bannum æstimauit non ritè datum, ff. de re iud. si se § condemnatum. uel illud de banno exemptum, valet tunc sententia ar. ff. de re iud. cum prolatis. C. de fide instr. l. fi. ff. de neg. gest. si autem. §. si quocunque modo. de comp. l. quod in diem. §. j. Sic alibi requiritur causa motiua ad iudicandum, ff. de euict. sed si ex vtriusque. Sciri autem hoc poterit ex qualitate disputationis factæ circa exceptiones, ff. de iureiurand. l. fi. si autem exceptio non fuit opposita, puta iudicium retro nullum: quia contra formam statuti, & sic contra legem factum est. ff. de leg. contra legē. ergo irritum, C. de legi. non dubium. & de sac. san. eccles. iubemus. §. sanè. Item in omni iudicio requiritur actor, reus: & iudex, extra de uerb. sig. forus. ver. in omni. C. de iur. calum. l. 2. circa prin. de litis contest. l. vna. Sed hic deficit, qui actoris officio fungi posset: nec interest non esse, uel esse inhabilem, ff. quod cuiusuni. l. j. §. fi. ad Velle. quamuis. §. si conuenit. nec habebat executionem officij actoris: & sic, quod facit, viribus caret, ff. de tut. & cur. da. ab his, nec mandante. §. j. de sta. ho. l. qui furere. Item denegare alicui licentiam agendi fauore suæ personæ, sicut minori sine tutore, uel curatore, uel denegare propter odium vt in bannito, æquiparantur, ut contrariorum sit eadem disciplina. ff. de leg. iij. l. fin. de pac. quod dictum. Et primo casu iudicium nullum, vt in huius ver. prin. dictū est: ergo & in hoc secundo idem erit, & fortius, de reg. iur. odia, lib. 6. inducit etiam ff. de iud. non idcirco. §. j. ff. si quis caut. quoties. Viso de sententia, quæro de pacto: pone, statutum habet: quod bannitus non possit ad sui vtilitatem contrahere: T. qui locauerat Seio domum ad annum, bannitus fuit, & demum domum illam vendidit Lucio, eo pacto quod emptor pateretur conductorē habitare domum vsque ad finem anni: quæritur, an pactum valeat? Et uidetur, quòd sic: quia hic non est contractus, cum nulla obligatio sit hinc inde, sed solius emptoris facit ff. de uerb. sig. l. Labeo, & est obligatio de non faciendo, sicut & de non petendo, C. de transact. l. vbi. sicut & in furto, Inst. de ob. quæ ex delict. nasc. §. j. de uerb. obli. §. non solum. Differunt enim contractus, pactum & conuentio. De primo dictum est per l. Labeo. quod non est nomen speciale: ad idem Inst. qui mo. re contrahit. obli. §. 1. Pactum est nomen generale. siue ad liberandum, siue ad obligandum ff. de pac. l. j §. est enim. & l. si vnus. §. pactus. Conuentio est nomen generalissimum ad vtrumque. Item qui ex diuersis locis vniuntur, conuenire dicuntur, ff. de pa. leg. prima. §. conuentionis, & l. rescriptum. in prin. Ad idem inducitur, quod statuta sunt stricti iuris, cum ex eis oriatur condictio ex lege, ff. de condictio ex lege, l. vna. quam certum est esse stricti iuris quia non est descripta inter bonæ fidei, in §. actionum. Inst. de actio. Sit igitur eius conditionis mater, cuius est filia, ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum. & absurdum esset punire inquilinum, qui non delinquit. C. de pœn. sancimus. Item statutum ponderat vtilitatem, de qua hic non agitur, sed de damno vtando: nec est par ratio lucra captare, & damna non capere, C. de codic. l. fi. Item cum bannitus exulet, ciuitate relicta, non haberet inquilinus, vnde seruaretur indemnis, ff. de ca. dim. l. tutelas. in fi. Gul. in quest. statutorum distinguit, an bona sint omnia confiscata, vt in bannito pro graui maleficio, qui est similis deportato, ff. de bo. dam. l. j. in prin. quo casu pactum non tenet, quasi superuacuum, cum etiam sine pacto expelli non debeat per fiscum, nec ipse fiscus succedens bannito, teneatur inquilino, ff. de iure fisci, l. fi. Aut nil confiscatum fuit, sicut in auth. bona. C. de bo. dam. & tunc pactum iniquum est, ex quo bannito proueniret vtilitas, si non posset inquilinus, expelli qui expulsus ꝑ ipsum regressum haberet, cui bona remanserunt, ff. loc. si merces. §. 1. Aut certa quota bonorum est publicata, & certa remansit. vt C. ad le. Iul. de vi. l. ij. & tunc quod iuris est de toto, quo ad totum, idem de parte, quo ad partem. ff. de rei ven. quæ de tota. in prin. & facit ff. quando ap. fit, l. j. §. in propria. in fi. Dicit autem, non habendam rationem confiscationis certarum rerum, non sub nomine quotæ, Inst. de fideic. hæredit. §. si quis vna. C. de sent. pas. l. 3. & de hær. inst. l. quoties.

ADDE, quid operetur statutum, quod bannitus non audiatur ciuiliter, nec criminaliter? Ro. cons. cciij. Et quod parificentur excommunicatus, & bannitus uide Bar. in l. si quis arbitratu de verb. obl. Et quod non opposita exceptione banni iudicium sit retro nullum, sequitur latè Ale. in l. j. §. j. ff. ad Treb. Vide tu no tabiliter gl. in verbo. interdictum. & ibi doct. Inst. de ca. dim. in prin.

d Romana. ¶ lib. 6.

e Ordinarij. ¶ lib. 6.

a of.del.consuluit. Vel si sit lata de nocte[a], uel post uesperas. ut ff. de orig.iur.l.2.§.& quia & in præd. c. consuluit. in auth.de iud.
8 §. sedebunt. uel post finitam iurisdictionem,ut iam dixi.¶†Itē est nulla ratione causæ: ut si non continet absolutionem, uel condemnationem,uel equipollens, ut eod.tit.§.species.uer. diffinitiua. Item est nulla ratione quantitatis,ut si datus ad cognoscendum de x. pronunciauit de 20.ff.de iud.de qua re. ff. mand. diligenter. & 2. quest.6.§. diffinitiua.uer. item cum certa.uidetur tamen, ꝙ tota sententia non vitiabitur, sed in quantum iudex excesserit,ff. de uerb.oblig.l.2.& l.quæ extrinsecus. ff. de v-
b sur.placuit [b]. Sed quid erit econuerso? de hoc supra §. qualiter
9 uersic.quid si peto. ¶†† Sed quid si negotium, de quo iudicault, erat indiuid uum & immiscuit non cōmissum commisso? uidetur,ꝙ sententia tota non tenet, ff.de aqua quotid.& æsti.l.1.§. illud.Econtrà uidetur, quod ualet in totum, ff. de aqua pluuia arc.sed interdum.ibi tamen iudex habebat iurisdictionem in to
c to opere [c],& ff.de testa. hæredes.§ fi.de conse.dist.4.firmissime & c. si non sanctificatur.uide meliorem. gl. in l.fi.de iurisdictom. iud. Potest tamen dici propter auctoritatem iudiciariam, in totum ualere.ff.de donat.inter uirum & uxorem, si sponsus. §. 2. ut res magis ualeat,quàm pereat, extra de fide instrumentorum, inter dilectos.& quia utile per inutile non uitiatur, extra de elect. illa.de conse.dis. 4. si non sanctificatur, & quia causæ continentia diuidi non debet,extra de sequest.pos.c.1.C.de
d iud.nulli. secundum Vber. [d] Vel non ualet, si non contineat certam quātitatem,ut supra eodem tit.§. qualiter,uer. item de-
10 bet esse.¶†† Item est nulla ratione modi:ut quia lata est à iudice procedente, seu stante & non sedente. iudicis enim est sedere,cum res, quæ agitur,plenam cognitionē desiderat,ut ff. quis ordo in bonor.possess.ser.l.2.§.dies in auth.ut ab illustri, & q super eos sunt,Col.v.§. sancimus igitur. ff. de arbi. si cum dies.§.
f si arbiter.uer.fi.3.q.3.§. spacium. uer à procedente. C. de sententex breuic.recit.l.j.xlv.dist.disciplina. ad finem, 24.q.1 paratus.uer.sedens me iudicare, & cætera. in auth.de iud.§. sede-
e bunt [e]. Quid si pronunciat in alta turri sedendo, & partes sunt
f inferius? certè ualet,secundū Accur.[f]& dominum meum§.arg.
g ff.de acquirenda pos.quod meo §.si uenditorem. quia fortè timebat sibi ex aliqua causa:unde potest sibi securum locum pro uidere, extra de sponsi. cum locum. & de elect. bonæ.j. & ar. ad
11 hoc C.vbi senat.uel clari,l.3.ante med.¶†.Et faciunt hæc in ar. ad quæstionem de illo, qui Ianuæ super equum sedens sententiā tulit. nam uidetur quod sententia ualuerit:& hoc dixit Iac. Bald. Licet enim non uideatur sedere, uidetur tamen quasi sedere,ff.de serui.rustic.prædior. qui sella.& extrà de homic. dilectus. & c. significasti. Præterea solennitates accidentales bene omitti possunt.ff.de uentre inspiciendo.l.j & de ædilitio edicto,l.j.§.penul. Alii contra ut C. de sententiis & interlocutioni bus omnium iudicum prolatam, quia de solennitate substantiali uidetur esse quod debeat sedere ut infra & talis non uidetur sedere infra sed baiulāri, ut C. de officio ciuilium iudicum, l.honorati. Item non valet, si iudex eam legit per alium, ut supra eodem. §.sequitur.uersi.j.Quid si nescit,uel nequit legere?
12 dic,ut ibi. ¶†† Non ualet etiam,si est lata, sine scriptis [h], 2.q.7.
h in primis. & cap. statutis. C. de senten. ex breuicul. recitand.
i l.j. & final. de senten.excommun. cap. cum medicinalis [i]. & de treug. & pace, cap. j.& de probat. quoniam contra. Hoc tamen fallit, si breues sint, & leues, & maxime uilium personarum,ut in authen. nisi. C. de sent ex breuic. recit. uel si episcopus sententiat inter suos clericos.quæ dic, ut infra de libel.concep:§.nunc dicendum. uersic. 3. & uersi.4.& in sententiis, quas per se dominus Papa profert. non enim fert eas in scriptis, sed ipse solutus est legibus C. de legi. digna. & quia eius præsentia omnem supplet solennitatem,ut ff. de testa. omnium. Vnde de processu coram eo habito, dubitari non potest, quin sit in eo
lis contestata,ut extra de probat c.fi.supra de lit.contest.§.ij uer. & no. quod infra.§.prox Ar.contra, quod ipse etiam debeat in scriptis proferre, in authen.Col.viij. in med.lit.nō fieri fac. iusk §.si uero aliqua [k].Fallit etiam in casibus, in quibus libellus non est necessarius: quos dic, vt in præd.§ nunc dicendum.Item fallit in causa matrimoniali, ut extr. de testi. Albericus. Sed certè ibi non habetur,quod sententia non fuerit lata in scriptis,sed ꝙ nō fuerit redacta in publicā formā,ut ibi,patet:ideoq; nullū spel ciale [l] ibi.Inno. tamen & Ber.cōtra:nec admitto etiam,quod dicit G.Na. sc.ꝙ in qualibet causa ciuili possit sine scriptis pronūciari,& ꝙ prædicta iura loquunt in causa criminali, in qua maius periculum vertitur, ut xlii. dist. quiescamus.& ideo cautius est in ea agendū,vt 7.q.2.c.ij.& lxj.dist miramur. hoc prosequere plenius in Summa Domini mei eodem ti.§.qualiter. ꝑpe prīci.Dicunt autem quidam,sententiam ferri posse sine scriptis de
m partium cōsensu:quod dic,ut in prædicto versic.3.[m] Et cōsulo, ꝙ iudex in prolatione sentētiæ dicat, in his scriptis pronuncio. hoc enim fieri vtile est.C.de test.auth.hoc inter.C.de fide instrumentorum. contractus. imo etiam dicunt, aliter sententiam non ualere,ar.C.de sententiis ex breuiculo recitandis.l.penul &
n fin.quod nō puto [n] ar.C.de testa.cum antiquitas.§.fi.sufficit eīn, ꝙ in scriptis feratur:& uide j. in tracta. lib.in ti. de appellationi
o bus,§.j.ver.& notabiliter [o].¶ Et nota, ꝙ si scriptura alicuius sententiæ in iudicium producitur contra te, uide, an sit sub verbis primæ, vel tertiæ personæ confecta: si sub primæ, præsumitur lata in scriptis:, nisi contra probetur, si sub tertiæ, præsumitur non

ADDITIONES.

a De nocte. ¶ Hoc tenuit Tanc. & Bar. post ipsum titulo, quę sententia sit nulla ipso iure ad fi.& Inn. in dec. consuluit.ibi scripsi super gl quid si vbi gl.tenet contrarium,& Gui.de Suz.tit. an credatur nuncio, in k.& in l.fi minorē.C.de trāsact.& i l.more Romano.ff.de feri.vbi d hoc Ac.& i fi. §.sedebunt.j.allegato: vbi vterq; notat,ꝙ de die sententiatur necessitate, sed de nocte voluntate.& j. vide ver. quid ergo. Iac.de Bel. in §. præ. tenet, ꝙ etiam de necessitate pronunciat iudex de nocte, si casus ferendæ, sententiæ tunc occurrit.inducit etiam l.j.ff.quando ap.sit.§.dies. in fi. ibi, suprema hora. Inducit etiam, quod ibi litera dicit,Et vespere. post quod non determinat horam, nec diem vsque ad vesperas. Inducunt isti præd. l.non minorem.C.de trāsact.&ff.de testa.l.ad testium.§.posse et nocte.Sed ad illa facilis est responsio, cum certum sit, transactionem & testamentum non requirere certum locum, uel diem, nec maturitatem cessionis, neq; scripturæ præcedentis, uel similia, ut requirit iudicialis sententia. possunt enim illa duo fieri omni loco, & omni tempore, & sine prædictis solennitatibus: hæc uero non potest tempore feriato: nec loco inhonesto,nec illis solennitatibus omissis, vt patet supra & infra licet fatear, ꝙ & illa habeant aliqua sua substantialia, quæ non habent ista, sed non sic pertinentia ad propositum.Mihi placet,quod post Host. dixi in præd.dec. consuluit.super gl.quid si iudex.scilicet. ꝙ partibus tacentibus ualeat etiam diffinitiua lata de nocte:sed si resistant ambæ,vel altera, & petant recedendi licentiam,& denegatur,locus esset appellationi, secundum eum. Plus puto,ꝙ & si sine appellatione petita & denegata licentia pars recederet,sententia ferri non posset in his partibus,quibus non viget consuetudo ꝓria.Reputo enim illam latam ꝓabsentem non contumacem, cum iudicia diei claritatem exigant, & lucis subtractio sit malè agentium, ut in præ.dec.consuluit. & ff.de uentre insp.l.j.§.mulier.& fures, & adulteri noctem. exequirunt, Iob. 24. d. & Ioannis.11.b. Qui ambulat in die:nō offendit:qui nocte ambulat, offendit:& qui malè agit, odit lucē. Fateor ꝙ in quibusdā partib. inoleuit mos curiis regum & multorum Principum, etiam ecclesiasticorum: apud quos plus in iudiciis proceditur in tenebris quàm in luce:& verificant illud Iob.17.Noctem verterunt in diem.

ADDE,ꝙ Panor. in ca. consuluit.dicit, Io.And. hic optimè locutū.

b Placuit. ¶ Huius legis casum ponit.gl.in regula, vrile.de reg iur.li.6.quæ regula cum suis exēplis,facit pro hac parte:quā etiā tenuit Accursius de reg.iur.l.2.licet notet ꝓium in l.fi.ff.de iurisd.om.iud.de hoc uide opiniones in regulā,ea,quæ fiunt.de regulis iuris, lib.6.pro hac parte l.sed Proculus.ff.mand.& qđ no.in l.illud.G.de sacrosanc.eccl.& olim terminando hanc partem tenui,cum quantitates, aut quilibet actus de se sunt diuisibiles: vt patet in dec.j.de arb.h.6.cum concor.& no.in l. cum amplius.ff. de re.iur.facit ff.de ver.ob.l.j.§.fi iti pulanti.facit ad materiam, quod no. ff.de fideiuss.l.Græcè.§.illud.& l.si à reo.ij.resp.& adde quod dicam j.ver. prox.

ADDE,ꝙ Bar.tenet gl.in l.fi.ff.de iurisd.om.iud. quia licet summæ sint diuisibiles,tamen iudicium est indiuiduum: & hanc opinionem Ale. ibi dicit communem. Fulgosus tamen sequitur opi. Io. An. licet de ipso mentionem non faciat.

c Opere. ¶ Ac si dicat,aliud,cum iudex pronūciat,quod non potest, de quo s.uer.prox.aliud, si pronunciat, quod non debet,cum cadebat j. iurisdictionem,ut hoc casu valeat,si non appellaretur,C.de mo.mulct.l.fi.

d Vbertum. ¶ Vbi tractat de sententia delegati.uersi.quid si negotium.

e Sedebunt. ¶ Adde.quod statim dicam in ver. seq.

f Secundum Ac. ¶ Qui hoc ponit. C.de sent. ex breuic. recit.l.1.& de hoc de re iud.cap.fin.lib.vj. Ponit autem Acc.in l.præ.opinionem dicentium ꝙ sedere debet iudex in cognoscendo,non autē in pronunciando,cum plenè cognouerit:quod dictum placuit ibi Pet. & Cy. Vnde Gui. de Suzar. dicebat super l.prædicta.& in ord.iud sub rub. de sententia. sessionē non esse de substātia:allegauit l.j.in fine, ff.de uentre inspicien.Hæc sunt reprobata per præd.dec.vlt.§.j. vide, quod post Hieron. ibi dixit super fin. penultimæ glossæ.

ADDE Bar.in d.l.ij. qui dixit, quod vbi iudex non habet locum vel ab initio determinatum, posset procedere illud, quod dicitur de equo, vel curru.

g Et dominum meum. ¶ Vbi §.eod.titulo.§.qualiter.in princip.

h Scriptis. ¶ Vt expresse habetur de re iudicata.cap.vlt.§.primo.lib.6.

ADDE ꝙ adeo hoc est verum, vt si fit lata in scriptis, & non posit legi, dicatur lata sine scriptis:ita Bal.in l.j.ff.de iis, quæ in test.delen

i Medicinalis. ¶ lib.6.

k Aliqua. ¶ Certum est,ꝙ declarari & interpretari potest ex scripto, vt ibi & etiam ex non scripto, vt ibi procedit.

l Speciale ibi. ¶ Hoc probat cle.de verb.fig.sæpe. uer. pen. coniuncta dec. dispendiosum.de iud.at si clerici.

ADEE casum secundum Bar.in l.Ieuia.ff.de accus.

m Ver.3. ¶ Parum docet ista remissio:opiniones vide de re iu.c.fi.lib. 6. in v.gl.Guido de Suz.super auth.nisi.C.de sen. ex breui. recit.dicit, id fieri posse.vltra iura in ver.allegata inducit C.comm.diui.iudicem in prædiis & C.de temp.app.l.fi.& uide j.ver.quid si de partium.

n Puto. ¶ Idem Alber.Gal.vbi s.versi.sed pone,ꝙ iudex.

o Notabiliter. ¶ De hoc in præd. decre. vlti. de re iudicata.in fine.v.glosse.

non fuisse lata in scriptis: & sic non valet, nisi iudex expressim dicat se tulisse in scriptis, ut s. ꝙ si dicat absolute sine scriptis lata, respondeatur, id de partium ꝓsensu actum fuisse, ut supra uel ꝙ erat laicus imperitus literarum, C. de iudiciis. certi. ff. de iurisdictione omnium iudicum, l. 2. ff. de procuratoribus. mutus. in princ. uel quod consuetudo regionis hoc habet, C. de emancipationib. l. j. extra de fide instrumentorum, cum dilectus. xj. dist. in his. Alias autem nihil interest, utrum sententia sub uerbis primæ, uel tertiæ personæ loquatur, secundum quosdam. Tu dic, ut supra de instrumentorum edi. §. 2. uer. sed & in sententiis. & §. instrumentum. uer. item opponitur, ꝙ instrumentum. ¶ † Et nota [a], ꝙ quidam iudices erant dictantes sententias suas aliis excipientibus, uidelicet partibus, uel etiam vniuersis, dicentes: Noueritis, ꝙ sic pronunciamus. nam tales scripturæ sunt potius testimoniales præteritorum, quàm assertoriæ præsentium. Sed nec debent alicui scribere sententiam, & loqui in præsenti, dicendo: Noueritis, quod ita pronuncio. Ar. contra, extra de sequest. poss. c. j. & de re iudicata, inter monasterium. & ca. abbate sanè [b]. & de concess. præben. quia cunctis [c]. & aliæ plures, in quibus hoc reperitur factum esse: sed non obstant si bene considerentur: & uide supra de citatione, §. iam de citatione. uer. quid si iudex ita. Item cõtra supra de excep §. uiso uer. quid si appellans. Debet ergo iudex ita dicere: Ego, uel nos, talis iudex ordinarius, partibus præsentibus, talem sententiam proferimus ad æternam rei memoriam, uel ad honorem Dei, uel ad honorem & conseruationem iuris litigatorum: uel alia similia uerba ut supra patet. §. ut autem. uer. cum fertur. ¶ † Quid de interlocutoria? Dic, quod non est necesse ipsam in scriptis ferri, licet sit in acta redigenda, ut extra de proba. quoniam contra. vbi de hoc [d]. Et nota, quod quidam in prolatione sententiæ post factum recitant & partium rationes, & eas: quæ ipsum mouerint ad pronunciandum: licet necesse nõ sit eas in sententiæ scriptura asserere, ut supra §. qualiter. uer. uerum. & postmodum sententię conclusionem legunt in scriptis: & nos sic seruamus supra de conclusio. & renunciat. uersi. auditis. Romanus quoque pontifex idem seruat, excepto quod de conclusione in scriptis legenda prędixi, ut supra uer. proxi. Sed nec in curia Francię in scriptis pronunciatur: quia ibi secundum iura scripta non litigatur: quinimo diebus feriatis audiunt, & pronunciant, & plura alia faciunt præter iura secundum suas, obseruantias speciales. Quidam autem potius ruditate, quàm ratione moti, non approbant præmissum recitandi modum, dicentes, sententiam legendo proferendam esse, inducentes pro se extra. de appellationibus, præterea. 2. quæ nihil ad hoc facit. Argumentum tamen pro eis est ij. q. 1. ca. statutis. à contrario sensu, ibi, diffinitiones de scripti recitatione proferant. &. c. legum. ibi, sententia, quæ sine scriptura profertur, &c. Sed tu dic, quod satis in scriptis profertur, vbi conclusio, quæ uirtutem sententiæ continet in scriptis recitatur. Item est nulla ratione processus: ut si est lata lite non contestata, uel omisso aliquo de his, quæ sunt de substantia ordinis iudiciarij. vt C. de sententiis & interlocutionibus omnium iudicum l. prolatam. que est 2. quæst. 6. §. diffinitiua. & supra in proœmio huius secundæ partis. Vtrum autem partes possint renunciare citationi, ut teneat sententia? dic, vt supra. de citatione, §. uiso. uer. sed pone. ¶ † Quid si de partium uoluntate tacita, uel expressa, iudex sine litis contestatione cognoscens tulit diffinitiuam sententiam? & uidetur: quod valet. ar. supra [e] in eodem uer. iudicem. ff. de re iud. si conuenerit. Si enim potest tota substantia [f] multo magis hoc, ar. ff. de in lit. iuran. uideamus. §. penul. & facit C. de donationibus ante nupt. si constante. C. de temp. ap. l. fi. in fi. ¶ † Item illa discussio in causis pro plena accipitur, quæ de partium uoluntate procedit, ar. ff. de fideic. l. 4. §. adiici. Item cum per utranque partem fidei debeat contestatio, si per eos stetit, pro facta habetur, ff. de cõd. & demonst. iure ciuili. nec unus poterit hoc alteri obiicere, vt ff. de compens. si ambo. ff. de neg. gest. l. ex facto. in fi. Item cum dubium sit, utrum iudex ex officio suo absque partium consensu sine litis contestatione possit pronunciare, ut C. de epis. & cler. si quis in conscribendo. C. quomo. & quan. iudex. l. consentaneum. & in auth. qui semel. C. de ingen. man. diffamari. satis uidetur partium consensu hoc fieri posse: ar. C. de epis. & cler. generaliter. ff. de pactis l. tale. §. primo. Sed dic contra, ff. de donat. inter uir. & vx. siue. & in præd l. prolatam. nam litis contestatio est de ordine, nec sine ea uidetur res in iudicium deducta, ar. ff. commu. diui. ut fundus. & est litis principium ut C. de iuramen. calum. l. 2. extra de uerborum significat. ex parte. 2. unde finis sine eo esse non potest. ff. de re iud. non potest uideri desisse & l. cum in diuersis. ff. de orig. iur. l. ij. Item non possunt partes suo consensu iuris regulas uitiare, ff. de adminis. tutorum, quidam [g] l. nemo potest. ff. de leg. j. ¶ † Sed ecce iudex ita pronunciat: Condẽno te reum in eo, quod petitum est, si actor ꝓbauerit, quod intendit: quæritur, utrũ talis sentẽtia ualeat, & sit procedendũ secundum eam? Et uidetur, ꝙ sic: ar. C. de sent. & interloc. cum iudex. extra de procur. auditis. in fi. & in his, quę no. s. §. qualiter. ver. item debet esse certa. & seq. Argumẽtum ꝫ C. de heredit. actionib. vt debitum. C. de pœnis. qui sententiam. ff. de offi. præsi. illicitas. §. j. quia iudex debet secundum probata ꝙ cedere. 3. q. 7. iudicet. Non enim ualet condemnatio facta prius q̃ constet de eo, in quo fit: extra de eo, qui mit. in poss. causa rei seruan. c. penul. Super hoc dicunt quidã, talem præposterationem non reddere sententiam nullam, cum non sit talis. de qua. l. loquitur, C. de sentent. & inter. prolatam. licet faciat eam iniustam & per appellationem rescindẽdam: & pro priori dicto facit ff. de rei vend. in fundo. in fi. & l. qui restituere. ext. de rescriptis, causam, quæ. ext. de iud. exhibita. & vide s. §. ij. ver. quid si iudex [h]. ¶ † Sed pone, ꝙ attestationib publicatis, nõ inuenit iudex in actis, ꝙ lis fuerit ꝓtestata, nunquid feret sententiam, cum sibi constet aliter quàm per acta litẽ fuisse contestatam, & tabellio idẽ dicat? Dic, quod si tulerit sententiam. & de hoc sit quęstio inter alias ꝑsonas, & coram aliis iudicibus, non irritabitur sniã: & ipsi poterunt de hoc testificari, quod in eorũ præsentia fuerit actum, 3. q. 9. testes. Nec in hoc dicet iudex esse testis in cã, extra. de excess. prælat. inter dilectos. §. ꝓterea. secundum ea, quæ no. s. de teste. §. j. uer. item ꝙ fuit in eadem causa. Si ergo apparet sententia, non tamen inuenitur in processu, ꝙ lis fuerit cõtestata: imo apertè negatur, non ualet sentẽtia, vt extra de elect. dudum. 2. uer. licet autẽ. & s. de litis contestatione, uer. sed prius q̃. Cum enim processus negatur, non valet, nisi quatenus de eo legitimis ꝓsiterit documẽtis, vt ext. de prob. qm ꝫ. & apparet in his, quę no. ext. de off dele. cum in iure. Poterit autem de hoc constare per iudicẽ, vel tabellionẽ, vt s. vel per duos iudices, vt patet in ꝑdicta decr. quoniam. in princ. ibi, iudicis, non enim dicit Iudicũ, ar. 4. q. 3. §. in criminali. uer. vbi numerus. Secus aũt esset fortè in his, quę non reddũt sententiam nullã, ex quo non est appellatũ ab ea: quare dic. vt no. s. §. ut autem. uer. & nota. secũ dum. & s. de edi. instr. §. restat. uers. in summa. ¶ † Est etiã nulla, si lata est post appellationẽ legitimam. 2. q. 6. arguta, & extr. de ap. ad audientiã. Vel si lata est contra absentem non contumacẽ [i], ff. de re iud. de unoquoq;. C quomodo & quan. iudex. si, ut ꝓponis. & l. ea quę. & l. penul. C de proc. quia absente. & j. uer. Item etiam no. Cum autẽ aliquis abest iusta & probabili causa, ualet

ADDITIONES.

a Et no. ¶ Secundum Vber. de Bo. cuius verba posuit Io. de Deo in Cauil. lib. v. de sen. produc. in iud. in prin.

b Sane. ¶ Lib. 6.

c Cunctis. ¶ Lib. 6.

d De hoc. ¶ Et de re iud. ca. fi. lib. 6. vbi de hoc in j. gl. Eadem ratione dicitur in illa proferenda non esse necessarium peremptorium exprimi, cum id non sit iure expressum.
ADDE gl & Panor. in c. quoniam contra. extr. de prob. & ipsum Alex. in c. cum cessante. extra de ap.

e Ar. s. ¶ debet dicere Commu. diuid. Si erratum erat in scriptis M. de Fan. cuius fuit hęc qu. incipiens, pone, ꝙ iudex. & hæc lex & sequens ad hoc inducuntur. si partes consentiunt, quid iudex pronunciet: iudex sic facit, & s. vt statim dicam, & uide s. §. qualiter. in fin.

f Substantia. ¶ Sententiæ, partium voluntati committi, fortius hæc qualitas M. de Fan.

g Quidam. ¶ secundum Mar. de Fa. qui dicit, ad hanc partem facere omnes leges, quas glo. signat pro contrariis in l. si quis in conscribendo. C. de pact.

h Si iudex. ¶ Sed quid de absolutoria, qua iudex absoluit reum, si iuret se non debere, valet ne sententia? Repete, quæ dicta sunt in quæstione condemnatoria: & de hac no. in præall. l. cum iudex. C. de sent. & interloc. om. iud. & uide Cy. de reb. cred. generaliter. in 1. oppos. Casus videtur, quod valeat, de despon. impub. continebatur. & c. attestationes. secundum quæ scripta Gui. de Su. format quæstionem super l. cum proponas. C. de reb. cred. quando non statim iudex iuramentum exigit, sed ex interuallo post sententiam iurauit reus: & arguit quod non valeat. per l. iudex. ff. de re iud & per l. j. C. de calun.. In contrarium: quia de appenditiis eodem die iudicat, ff. de re iu. l. Paulus. ff. de rei vend. l. & ex diuerso. adducit etiam l. fi. C. de error. aduoc. facit de ap. cum appellat. lib. 6 Soluit: refert, an illico post sententiam iuret reus ante quam ad alios actus diuertat: & tunc, valet sententia: an post quam se aliis immiscuit, & ex interuallo: & tunc non valet: alleg. de uerb. oblig. continuus. ff. de duobus reis. in fi. bene facit de elect. cum post petitam. Ad contraria respondet, quod hoc non est de appenditiis, sed de substantia sententiæ, dec. ꝓtinebatur. & attestationes non iuuãt sententiam, quia ibi iuramentum præcedebat sententiam: sic & hic fieri debeat. quandoque enim ex causa non absoluitur reus, nisi iuret, vt vbique no. ¶ ADDE huic ver. Pau. de Cast. conf. xv. Ab. conf. lxxv. j. lib. Bal. conf. cccl xxv. 3. lib. Alex. conf. lxxiij. 3. lib.

i Contumacem. ¶ Alb. Gal. huius titul. vlt. col. ver. sed pone, quod. dicit, hoc locum habere etiam in sententia, quam Imperator ordinario jure cognoscens tulit altera partium non vocata, nisi ex plenitudine potestatis ipse velit contrarium. remittit autem ad quæstionem Pil. quæ est lxvj.

ualet contra eum ſententia lata, ſed per appellationem reſcindi tur. Vnde diſtingue quinque genera abſentiarum, prout no. 2. q. 6. biduum. ff de in integrũ reſt. diuus [a]. & uide infra §. proxi. uerſ. porro. Vel ſi eſt lata in dominum litis, & debuit ferri in pro curatorem, ut ſupra eo § qualiter. uer. porro Vel ſi prius fuit iuratum & poſtea lis conteſtata. Vel ſi prius fuit lata ſententia, & poſtea ſcripta: quæ dic vt in prædicta l. prolatam. extr. de reſcriptis, cum dilecta. xliij. di. ſit rector. in fi. ff. de uulg. & pupil. ſubſtit. l. 2 §. prius. Vel ſi plures dati ſunt iudices, & unus tm pronunciat, ut s. § ſpes. uerſi ſed & ſi. Vel ſi lata eſt contra primam ſententiam, à qua non extitit appellatum, 2. q. 6 §. diffinitiuam in prin. & C. de ſentent. & interl. omnium iud. poſt ſententiam, niſi in caſibus, qui no. extra. de re iudicata. inter monaſterium
b Vel ſi poſt, uel intra terminum ad hoc ſtatutum lata ſit ſine noua citatione, C. quando prouoc. non eſt nec. cũ non eo. C. quomodo & quando iudex. ſi ut proponis. extrà de of. del. c. de cau
c ſis. Argumentum contra, extra eodem, uer. ſed nec erit [c]. & in
20 his, quæ no. ſupra de citatione, § uiſo. uer. item licet. ¶ †Quid ergo, pone, quod altera pars non uenit die ſtatuta ad ſentẽtiam audiendam, nunquid iudex pronunciabit ea die, an in ſequenti? Et uidetur, quod non in die illa: quia tota cedit citato, ut Inſt. de uerborum oblig. § omnis ſtipulatio. uer. ac nec eo. & ar. ff. de fer. more. Item quia poſt peremptorium debet iudex iterum citare abſentem, ff. de iud. & poſt peremptorium, extra de dolo & contu. prout. Argumentum contra, quod ea die pronunciabit, in præceden. l. cum non eo. & ff. de uerborum oblig. cum ſtipulatus ſim mihi, à Proculo. & l. liber homo. in fi. Et hoc ue-
d rius eſt, ſecundum Accur. ut no. in præd. §. omnis. [d] tamen dicit, quod poſt ueſperas, ſed non in nocte debet ferri. auth. de iud.
21 §. ſedebunt. & ita præ c. conſuluit. ¶ †Item etiam non tenet ſententia, niſi pars contra quam lata eſt, fuerit tribus edictis, uel u-
e no peremptorio pro omnibus citata [e], C. quom. & quãdo iud.
f conſentaneum & l. ea. ff. de re iud. contumacia [f]. 24. q. iij. de illicita. extra de teſtibus cum olim. in fi. ff. de ap. reci. l. j §. item cũ eo. An autem poſſit ferri ſententia contra non citatum pe-
g remptorie, uide in præd. §. uiſo. uer. item licet primoꝰ. & uer. quid ſi lata. Quid de interlocutoria, nunquid ferri poteſt una parte præſente, & altera abſente? de hoc ff. de arb. diem profer-
h re[h]. Non tenet etiam ſi non fuerit libellus in cauſa oblatus, ut infra de lib. concep § utrum libellus ſit de ſubſtantia. Quid ſi petit quis ſortem & pœnam, & pronunciatur ſolũ ſuper pœna?
22 de hoc ſupra de act. ſeu petit § ſequitur. uer. ſed quid ſi. ¶ †Item eſt nulla ratione manifeſtæ iniquitatis, putà ſi contineat in ſe expreſſum errorem, extra de ſẽn. exc. per tuas. & de confir. uti. uel inuti. examinata ff. quæ ſen. ſine ap. reſcin. l. j. extra de re iu. cum inter uos. Vel ſi contra ius ſcriptum, canonicum, uel diuinum, uel ciuile feratur, ut extra de re iud. ca. j ff. de ap. ſi expreſſim ix. diſt. § ſi putà ſi contineat minorem 14. annis teſtari poſſe, ij. q. 6 § diffinitiua. & ſententia contra ius ſcriptum lata non
i conualeſcit, licet non ſit appellatione ſuſpenſa, extra eo. c. j. & c. inter cæteras. ſecus, ſi ſit lata contra ius litigatoris, ut ſupra §. prox. Vel ſi [i] contineat impoſſibilitatem, ff. quæ ſen. ſine ap. reſcin. l. ſi. extr. de pact. c. fi. & de cõ. appo. c. fi. Vel, ſi eſt per ſubreptionem obtenta, 35. q. 9. uenſam. extr. de of. uic. ſua. de reſcr. ad audientiã. C. ſi à non cõp iud. l. ſi extra. de re iu. cum olim. uel ſi miſericordiam uetat. l. diſt. ponderet. in fi ff de pœnis, reſpicien
23 dum. ¶ †Sed quid ſi à ſententia, quæ nulla eſt, de facto appellaretur, & iudex appellationis eam confirmat, nunquid adhuc poterit dici nulla? Et uidetur, quod non: quaſi alius ſit effectus, ſi confirmetur expreſſè, & alius, ſi temporis tranſcurſu, uel tacitè, ff. de his, qui no. infa. furti, accipe. § j. Vel dic uerius non confirmari, ut C. de inof. teſt. eum. ff fam. er. l. quædã. Itẽ elegit appellationem errando cum nullam dicere poterat. Non ergo ſibi præiudicat, ff de inof. teſt. mater. ff de pet. hær. legitima. 22. q.
k ij. in quibus 38. diſt. quamuis de hoc no. ff. de ap. ſi expreſſim [k].
24 ¶ † Quid ergo, ſi appello ante ſentẽtiã, uel extra iudicium, poſt modum nihilo minus fertur ſententia contra me a qua iterum appello: nunquid per poſteriorem appellationem uideor renũ-
l ciare priori, uel ſententiam contra me latam ratificare [l]? Et uidetur, ꝙ ſic. ar. ff. rem rat. hab. l. 3. §. falſus. ubi dicitur, ꝙ ſi appello a ſententia lata contra eum, qui falſo dicebat ſe eſſe meũ procuratorẽ, amodo dicere non poſſum eum non eſſe meũ procuratorem. Sed dic ꝯ: nã geminando appellationẽ non ob hoc uideor proceſſum iudicis approbare: imo potius impugnare. Cõſulo tamen, ꝙ in ſecunda appellatione quis proteſtetur, ſe per eam nolle a prima recedere: & ſic ſerũo. de hoc, ſecundum Pam pam, extra de ap. dilecto. ꝯ. uer. proxi. [m] ¶ † Vtrum autẽ appel-
25 lans a ſententia, quæ nulla eſt, videatur eam confirmare, uel aliquid facere? Videtur, ꝙ ſic, ff. de iud. licet. C. communia utriuſque iud. l. ij. ff. rẽ rat. hab. l. 3. § falſus. C eo. l. j. in fi. Contra: quia appellatio fit ad reſcindendum, nõ ad confirmandum, vt ar. ff. de ap. ſi expreſſim. cũ ſuis concor. ff. fam. erciſ. q̃dã. Vbert. dicit, ꝙ ſi ſciẽs ſententiã nullam, ſciẽter appellat, tunc eam cõfirmat: alias, non, ff. de iudic. l. ij. in princi. Vel uerius: aut eſt nulla ipſo iure, & tũc nõ cõfirmatur: aut quoquo modo tenet, ſed põt per exceptionẽ annullari: & tunc ꝯ firmatur, ſeu approbatur, ut ff. rẽ rat. hab. minor. hæc queſtio eſt uenerealis liiij. diſt. dic, ut ibi, & extr. de re iud c. j. & ſecundũ Papam, in præd. c. dilecto. Ibi etiã no. an corã iudice appallationis poſſim cauſam proſequi nullitatis? & ꝙ poſſim, eſt arg. ff. fa erciſ. quędam. & ff. de iur. pat. l. fi.
26 ẽ. uer. prox. ¶ † Quid ergo, ſi appellans a ſententia, quæ nulla eſt, non proſequitur appellationem, nunquid ualebit ſententia? & uide, ꝙ ſic extra, de app cum ſit Romana. Dic contra, imo cauſa poteſt ab initio agitari, ut in præd. l. ſi expreſſim, cum per ap-
n pellationem nõ efficiatur aliqua. ut prædixi [n]. Sed ſi cauſa de nouo iterũ agitetur, cum dicitur ſentẽtia nulla, nunquid fiet de nouo litis ꝓteſtatio, uel pronunciabitur ex eiſdem actis? Et uidetur ꝙ de nouo fiat litis conteſtatio, & nouus proceſſus omnino, vt in præ. l. ſi expreſsim. in fin. & ad idem C. de ſen. & interloc. om. iud. l. j. in fi. C. quomodo & quando iu. ſi, ut proponis. in fi. Ar. ꝯ: quia uidetur, ꝙ ex eiſdẽ actis fertur ſententia, ff. de iudi. mortuo C. de accuſ. l. iiij. & extr. de reſtit. ſpol. cum ad ſedem ubi dicit Papa, prioris acta iudicij recenſentes. & de teſti. præſentata.
o hoc uerum eſt, ſecundũ Accurſi. [o] Et quod dicitur in l. ſi expreſſim. in fi. ꝙ cauſa poteſt ab initio tractari, intelligitur, quo ad ſententiam, quæ non ualet, ff. de pecul. quoties. § ij nõ quo ad proceſſum alias inſtum: & ſic utile per inutile nõ uitiatur, ut ff. de uerb. obl. l. j. §. ſed ſi mihi, de conſec. diſt. iiij. ſi non ſanctificat, extra, de elec. illa. Vel diſtingue, & melius. nã aut fuit lis conteſtata & proceſſus habitus coram eo, qui nequit ab initio cognoſcere, uel iudicare: puta qa non erat iudex, uel erat excommunicatus: & tunc ex illis actis nõ poteſt iudicari: imo neceſſe eſt itẽm cõteſtari de nouo, & cętera fieri, ut in primis concord. Si autẽ potuit

ADDITIONES.

a Reſti. diuus. ¶ Quæ proſequitur Nepos de Montealb. vbi ſupra. poſt princ.

b Monaſterium. ¶ In princ. vlt. glo. & uide, quod ſuper ea ſcripſi.

c Nec erit. ¶ Dic, quod ſi pars fuit contumax, quæ fuerat citata ad ſententiam audiendam, propter eius contumaciam lata non fuit, ſequenti die ſine illius noua citatione ferri poteſt, ut ibi. Si autem ille comparuit, ſed ex aliqua cauſa lata non fuit, tunc eſt neceſſaria noua citatio, ut ſupra dictum eſt.

ADDE, ꝙ Bart. in l. ſi. §. fi. ff. quod vi, aut clam, tenet, quod citatus ad certam horam, ſi ille actus, ad quam citatio facta eſt, non in illa hora. non valet, niſi de nouo citetur: quod intelligit Panor. in c. conſuit. procedere quando iudex illa hora impeditus non expediuit actum: ſecus ſi ille fuerit contumax, & iudex fuit paratus.

d §. omnis. ¶ In gl. hic no. quæſtionem Guid. de Suz. in v. rub. ij. all. quod vi, aut clam. l. vlt. in fi. quam dicit melius ea die pronunciare, quàm expectare Dicit etiam vtile fore. in peremptorio comminari, ff. de iud. in peremptorio. Dicit etiam ideo expectandas veſperas, vt hic ſequitur: quia ſi ſententia tunc de mane lata valeret, ſequeretur dictum fuiſſe contumacem, & ſic appellare non poſſe, C. quor. ap. non reci. l. j.

ADDE, quod Bar. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de dam. infec. tenet. quod iudex poſsit expectare: idem tenet Bald. in conſi. ccxxxviij. 3. uol. Panor. in cap. conſuluit & ita communiter Doc. dicunt ibi, & in d. §. Iulianus.

e Citata. ¶ Etiam ſi nuncius, cui fuerat commiſſa citatio, retulit ſe citaſſe, vel falſo, vel per errorem, puta quia citauit alium eiuſdem nominis. ex quo enim conſtat illum non citatum, non tenet ſententia: ſic in ſua quæſtione tenuit Ia. But. quæ incipit, iudex, qui de cauſa per iura hic allegata.

ADDE, ꝙ voluit Bar. in l. ſi finita. in §. Iulianus. ff. de dã. infec. ꝙ licet iudex commiſerit nuncio, ut aliquem citaret, & iudex pronunciauit, non viſa relatione, quod non valet ſententia.

f Contumaciam. ¶ Et l. de vnoquoque.

g Primo. ¶ Melius diceret, alias autem.

h Proferre. ¶ In prin. ibi dicitur, ꝙ arbiter diem profert, etiam abſens, per nuncium, uel per literas.

i Vel ſi. ¶ Non reſpicit proximum dictum, ſed præcedentia.

k Expreſsim. ¶ Vbi ſunt hæc verba per Acc. uide, quod ſatis ſcripſi poſt Inn. & Hoſt. de confir. uti. vel inuti. c. j. ſuper vl. gl.

ADDE, quod Bar. ibi no. & Paul. de Leaz. in ca. finem litibus. de dol. & contu.

l Ratificare. ¶ Formam libelli in hoc caſu vide infra de ap. §. nunc videndum in fi.

m Proximo. ¶ Vide cle. de dolo & contu. ſi ante. & ver. præd. Inn. vide in fine magnæ. gl. ipſius dec. dilecto.

n Prædixi. ¶ Et hoc eſt, quod dixerat ſupra verſ. ſed quid ſi de tacita confirmatione.

o Secundum Acc. ¶ Qui hoc not. in præd. l. ſi, vt proponis. & apertius in præd. l. ſi expreſsim. Sed ipſe videt tenere cõtrarium in l. cum quærebatur ff. de re iud. Ad quorum concordiã locus eſt diſtinctioni, quæ ſequitur: declarat tamẽ, vt ſubdã: quæ dictinctio placet Gui. de Suza. in l. j. C. de iu. & fact. ig. Dictũ Accur. tenet Alb. Gal. hoc tit. ver. ſed pone, ꝙ ſententia. & ver. ſeq. ¶ ADDE Bar. in d. l. ſi, vt proponis. Bal. in l. edita. C. de eden. Pet. de Anch. in cle. j. de re iud. Bal. in l. j. C. de ſenten. ex breui. recit.

tuit cognoscre & iudicare ab initio, sed ex post facto ɔtingit aliquid ante sentētiam, propter quod iudicare nequit, hoc casu, si sententiam tulit, licet nulla sit, non est opus litē contestari de nouo, sed ex illis actis poterit sententia ferri, ut in secundis con
a cord.[a] Mihi[b] videtur, ꝙ cum quis petit sententiam ex aliqua iu
b sta causa nullam pronunciari, in hac instantia libellus offertur, & contestatio litis, & cætera fiant, & sic Curia seruat. sic etiā fit in causa appellationis. quod dic ut j. de lib. concep §. nunc dicē dū ad fi. & in qualibet exceptione. quod dic, vt extr. de offic. de-
27 leg. prudentiam. §. sexta. ¶ †Nunquid ergo ex parte cōdemnati admittetur talis libellus: peto talem sententiam cōtra me latam nullā pronunciari? & uidetur, ꝙ non, cum sit tutus exceptione, perpetua, ut prædixi: arg. ff. de eo, per quem fact. est, l. j. §. si reus. Argum. ɔ, ꝙ non solum habeat exceptionem, sed etiam actionem, ff. de pet. hære. l. fi. ff. de lib. leg. quod mihi. & hoc seruatur de facto. Ordinarius tamen videns sententiam à se latā, esse nullā; sine libello, uel sine alia retractatione potest aliam ferre, ut s̄.
28 §. qualiter. uer. hoc quoque. ¶ †Sed nūquid libellus talis admittitur: dico sententiam nullā, & eam peto nullam pronunciari, & si qua apparet, appellationem prosequor, & peto etiam cassari, uel ɔ eam in integrum restitui? arg. ꝙ sic, extr. de priuil. cum olim propter §. tandē. & de in integ. rest. cōstitutus. ij. quæst. j. primates cum suis concord. & xvij. dist. concilia. cum suis similib. & ff. de act. empt. & uend. l. Iulianus. §. si qs colludente. ff. si pars
c hęred. pet. l. j. in fin.[c] ff. de rei uend. quæ de tota. § j. ff. de leg. j. seruo legato § fin. ext. de præscrip. auditis. ff. quorum leg. l. j §. quia autem. ff. de minoribus. in causæ. §. interdum. & ad hoc facit, qđ
d not. de Publiciana, ext. de re iudic, abbate [d]. Possum enim, qbuscunque modis possim, appellationē meam defendere, & sententiā impugnare. ff. de appel. scio. in fin. nam & talis appellatio ad-
e mittitur, vt j. in tractatu lib. eodem titu.[e] § j. uersi. quidā autem. Argu ɔ, extra, vt lite non contest. cap. ij. in fin. quia licet conditionaliter proponam, tamen ɔrius sum mihiipsi, dicendo sentē tiam nullam, & aliquam, & ideo repellendus. extra de appe. solicitudinem. ff. quando appel. sit, l. ij. §. sed si alius. & C. si seruus extero se emi man. l. vnica, C. de fur. l. j. Nam etiam excipiendo duæ ɔriæ exceptiones non admittuntur, ff. de excep. nemo. multo minus agendo. Item dicendo nullam, tutus sum iure communi: ideo nō possum recurrere ad restitutionē, ff. de minor. in causæ. ij. §. Pomponius. ff. de eden. quædā. Item pro hac parte facit
29 C. de codicil. l. fin. ff. de tribut. quod in hæredem §. eligere. ¶ †Itē causa appellationis & nullitatis nō possunt corā eodē iudice tractari. nam causa nullitatis debet tractari corā eo, qui de principali cognouit: & tunc de iure ordinario ꝓnunciabit, C. de senten. & interloc. om. iud. l. j. de quo dic, secundū Papam, vt ext. de re iudic. capit. j. & de app. dilecto. causa uero appellationis apud alium, scilicet apud superiorē, ff. quis, & à quo app. l. j. ff. de app.
f l. Imperatores. extra de app. dilecti. Quidā tenent hoc vltimū[f]: sed prius dictū curia seruat: & sic de mandato sanctissimi patris domini Clementis Papę IIII. sepę ꝓnūciaui: & adde, qđ no. in pręd. uers. quidā aūt. Innocen IIII. no. de hoc ext. de appel. dile
g cto[g]. & de in integrū rest. constitutus. Et ꝙ iudex appellationis possit pronunciare sententiam esse nullā, probatur ff. fami. erci.
h quædam mulier[h]. tamen ɔ sufficit, nisi pronunciet appellationem non valere, cum non est locus appellationi, ut no. C. quā
i do prouoc. nō est nec. l j.[i] Ex præmissis igitur omnibus, & ex his quæ habes j. §. prox. potest sentētia impugnari. Est etiam & aliis
30 modis sententia nulla, vt j. de appel. §. ij. uer. xviii. ¶ †In summa not. ꝙ cum sententia dicitur ipso iure nulla, sine temporis præfinitione retractari potest, nisi loci, uel fori ɔsuetudo aliud inducat, C. ad l. Corne. de fal. sicut. ext. de ꝓcur. in nostra. in fi. qđ intellige, id est usque ad xxx. uel. xl. annos, secundum ea, quæ no. j. §. pro. ver. in summa. & seq. Itē de hoc potest contra eam perpetuo excipi, si ex ea agat, arg. ff. de excep. doli l. purè. §. fin. nā omnes exceptiones perpetuæ sunt, pręterquam exceptio nō numeratę pecunię, & non numeratę dotis: quæ dic, vt s̄. de except. §. I. uer. anomalæ. Si uero sententia petitur rescindi per in integrum restitutionem, dic, vt j. §. prox. uer. & no. quod, &c.

ADDITIONES.

Concord. ¶ Nimis in vtroque membro restringit se distinctio ad personā iudicis: quare latius dicas, ꝙ si etiā vtroq; tēpore iudex erat cōpetens, & optimè ꝓcessit, sed male iudicauit, puta tēpore feriato, vel nō in scriptis, procedit ſm membrū distinctionis, ꝙ ex eisdē actis iudicabitur. Secūdo pręsupposito, ꝙ probatū in præterito necessario, uel verisimiliter ɔcludat, idē in p̄senti: vt si ꝓbaui me maiorē: vel dominū, vel ꝙ in secundo processu sit inspiciendum tempus præteritū, & non præsens; licet tunc probatū non concludat nūc idē: vt si tractabatur de ætate litigātis tēpore impetrationis, de rescri. si eo tēpore, lib. 6. Si verò iudex etiam competens malè ꝓcessit, putà lite non contestata, & sic etiā malè iudicauit, procedit primum membrū distinctionis. Et aduerte, quia in verbis seq. auctor vī a quæstione diuertere, quæ erat, an expedito negotio nullitatis, possit etiam is, qui vicerat, vel aduersarius eius, petere ex primis actis ferri de nouo sententiam, Certum est enim, ꝙ si victor vult defendere sententiam, oportebit primo hoc diffiniri, & secundum qualitatem obiectus examinabitur, vel non acta priora: pone ꝙ delegata fuerat causa, reseruata sentētia, sola commissionis forma sufficiet, nisi aliud probetur ad nullitatem.

b Mihi. ¶ Secundum Vber. de Bo. Cuius huiusque fuit iste versi. vbi supra versi. penult.

c In fi. ¶ Per eundem modum inducitur ff. de dolo, eleganter. §. non solum de his, quæ in test. delen. l. j. §. fi. cum. l. seq.

d Abb. ¶ lib. vj.

e Eo. tit. ¶ de appel.

f Vltimum. ¶ Vber. Bona. cuius fuit iste ver. præter allegationes ad affirmatiuam, vbi s. in fi. Fatetur tamen, quod sequitur, scilicet seruari ɔrium: & idem Albe. Gal. de app. versi. sed pone quæstionem. Item Guid. de Suz. vbi de libel. in causa appel. ibi consueuit etiā dici vbi etiam tenet, ꝙ prælectio non præiudicat in hoc casu: vnde si prosecutus est appellationem, redire poterit ad nullitatem, per l. si expressim. ff. de ap. Et idē dico, si non est prosecutus: saluo quod statim dicam.

g Dilecto. ¶ Hoc predixerat, & ibi scripsi. in vltima gl. & quia etiam de restitutione prædixerat, dat remissionem sequentē, q̄ ibi uide in gl. no. libellū. ADDE, vt plenissime per episcopum Alex. in d. c. dilecto.

h Mulier. ¶ Hoc intellige, cum prosequitur appellans. si enim neglexit appellans, & appellatione deserta, puta post annum, vult agere de nullitate: quod potest, vt s̄. dixi, & patet de senten. exc. c. licet. li. vj. tunc non coram iudice appellationis, sed coram alias compententi agit, vt scripsi in præ. decret. licet. in gl. pen. & terminos ibi posui in vltima gl. de illo scilicet, qui appellat a sententia, qua vxor eius fuerat per alium euicta, & non fuit prosecutus, qui probare poterit sententiam esse nullam: ibi vide.

i L. j. ¶ Vide, quod de hoc dixi s̄. §. vt autem. super vers. in iu.

SVMMARIVM.

1 *Valida sententia quot, & quibus modis generaliter subleuetur, impugnetur, seu retractetur.*
2 *Sententia pro ratione nullitatis retractari quomodo debeat.*
3 *Sententia valida quibus modis specialiter impugnari, cassarive possit.*
4 *In impugnatione sententiæ attendendum, per quem lata sit, & quomodo pro diuersitate eam ferentis sit impuganda.*
5 *Ex omni causa, quæ sufficiens est ad appellandum, potest sententia valida retractari.*
In impugnatione sententiæ videndum, an iurisdictio sit delegantis.
Item an lata sit sententia per iudicem ordinarium, vel delegatum.
6 *Delegatus archiepiscopi si dixerit se delegatum episcopi, an valeat sententia ab eo lata.*
7 *Testes probare corruptos an sufficiat, si nō ostēdatur eos falsum dixisse.*
Sententiæ latæ non valentis aliquot modi.
8 *Sententia lata per falsos iudices, seu falsa instrumenta, an teneat, & quo modo rescindatur.*
9 *Ad quantum tempus possit secundum canones agi sine temporis præfinitione, & in quibus.*
10 *Lapsu xl. annorum tollitur omnis actio & obligatio.*
Si excipiendo, vel replicando de falso quæratur, perpetuo quis est audiendus, & quare.
11 *Probato vitio falsitatis, an sententia rescindatur, & quicquid per eam factum est, retractetur, & solutum etiam repetatur.*
12 *Si in priori iudicio ante sententiam fuerit actum de falso, an sit quis etiā post audiendus, si non appellauit.*
13 *Ad quod tempus obijci possit exceptio falsi procuratoris.*
14 *Domino procuratore succedente, nunquid iudicium possit dici nullum.*
15 *Quousque præsumatur pro processu, & pro sententia iudicis.*
16 *Victores vt potiantur victoria: & quid seruet Romana curia in eo.*
In causa appellationis non teneri appellantem probare iuris ordinē, &c. vt sit verum.
17 *An in causa appellationis appellans teneatur probare sententiam esse iniustam, ex causa ꝙ non fuit lata per legitimas probationes, an vero appellatus debeat contra probare.*

¶Quibus modis ualida sententia subleuetur, impugnetur, seu retractetur.

9. §. Quoniam suprà §. proximo diximus, quā do sentētia sit ipso iure nulla, ɔsequēs est, ut dicamus, qbus remediis ualida subleuet, seu impu-
1 gnet, seu retractet. ¶ †Et nota, ꝙ septē modis generaliter.[a] ¶ Pri
2 mò per appellationem, ut 2. q. 6. §. 1. de cap. 1. de qua. j. de appellat. ¶ Secundò per supplicationem, de qua j. de supplic. ¶ Tertiò ꝑ in integrū restitutionē de qua j. de in integ. resti. ¶ Quartò per simplicem petitionē, in illis casibus, in quibus iudex potest suā sentētiā reuocare. quos dic, vt no. in Summa Dom. mei eodem tit. §. quot sint. sub §. diffinitiua. ¶ Quintò per querelam falsi: de qua statim j. dicet. ¶ Sextò per implorationem tristis auxilii: ut si sentētia lata sit contra seruū, ille appellare nō potest, sed permittitur ei implorare triste auxiliū, ff. de appe. serui. ¶ Septimo, quando post sententiā nullo remedio attentatā iterum de causa cognoscit, ut extra, de re iudic. cum Bertholdus. uersi. licet

ADDITIO.

a Generaliter. ¶ Tan. vbi s̄ rub. iii. posuit solum iiij. scilicet primos iij. & v.

licet autem vbi de hoc secundum Papā. & licet ab ea appellatū non fuerit, tamen propter æquitatē si peruenientis casus retractatur. & ab ea receditur, ff. de cōdi. sine causa, l. ij. ff. cōmo. in cō modato. § fi. & extra, de pur. vul. c. ij. vbi de hoc: eriā si nō sit exa 2 ecutioni mandata, excipitur ꝯ eā, vt C. de re iudic l. ij. ¶ † Et no. ꝙ cum sententia dicitur nulla ipso iure, sine temporis prefinitione retractari potest, vt dixi ꝛ. §. prox. uer. fi. Si verò ꝑ in integrū restitutionē petatur rescindi, putà ratione ætatis, vel absentiæ, id habet vsq; ad quadriennium fieri, C. de temp. appel. l. pen. & fin. C. ex quibus. cau. ma. restit. xxxiiii. q. i. cùm ꝑ publicā. xvi. q. iij. porro. Si verò propter falsitatem, dic, vt ꝛ. e. §. versi & no. Si autem, quia sit satisfactum actori, in infinitum, C. de non num. pecun. assueratio, quia bona fides non patit, vt idem bis exigatur. ff. depositi, bona fides,. xij. q. ij. fraternitatis. ¶ † Porrò sentētia lata q̄ valida est, multis modis specialib. impugnari & cassari potest. Si igitur scriptura alicuius sententię in iudicium producat, vide, tu aduocate, ꝯ quem producit, an sit in prima, vel tertia persona confecta: quod dic, vt ꝛ. §. prox. ver. ſ. ē non valet. Item reuocat sententia lata alibi, quam vbi ad hoc terminus fuerat statuꝰ, vt ꝛ. §. prox. ver. item nulla est ratione loci. Vel si metu, vel errore partes consentiunt, tenet sententia, sed retractat per appellationē, ff. de iud. l. ij. C. de episc. au. si qs. ff. de iur. om. iud. l. 4. & l. si per errorem. xxij. quæ. ij. in quibus. extr. quod met. cau. per totū. Item si sit lata sub conditione, retractatur per appellationem, vt ij. q. vj. anteriorū. uer illo videlicet. & ver. sanè a & c. biduum Et dicunt quidam[a] ꝙ licet olim valeret sententia lata sub conditione, licet sic fe..zi non deberet, vt in præd. cōcord. hodie tamen non valet, vt instit. de act. § curare & ff. de interd. & releg. l. relegatorum. §. ad tempus. & § sine. & extr. de senten. excom. Romana[b]. Vel si exactum fuerit iuramentum calumniæ in b causa, & non præstitum: & idem, secundū quosdam, & si exactū non fuerit: quæ dic, vt ꝛ. de libel. cōcep. §. vtrū libellus, & §. nūc dicendū. versi. ix. c Vel si sit lata contra ius litigatoris, retractat. c extr. de re iudi. cum inter. prope fi. Vel si est lata contra absentē iusta de causa, & hoc si citò ꝓbauerit, reuocatur. per in integrū restitutionem ad appollandū extr. de in integ. rest ex literis. ff. d excus. tut. scire oportet. §. sufficit ff. de minor. in causę. 2. & l. prę fecti. & ꝛ. §. pxi. ver. sed quid si apparet. Quòd si absens fuit reipub. causa, distingue nam aut fuit defensus legitimè, & tūc restituitur ad appellandū tā tum, ff. de in integ. rest. l fi. extr. e. c. fi. aut non fuit defensus, vel fuit, sed minus legitimè: & tunc ad totam causam fit restitutio, C. de procur. qui absentē Item retractatur sententia in casibus, qui sunt ꝛ. §. prox. ver. item est nulla ratione 4 modi. ibi item etiam no. & ibi, vel si post sent. ꝛ. ¶ † Vt[d] autē in d impugnando sententias plenius instruaris, attende, an sit lata per e ordinarium, an per delegatū, an per arbitrū[e]. Si per ordinariū, oppone, ꝙ ille fuerit, seruus, vel infamis. vel excommunicatus, vel huiusmodi, vt ꝛ. §. proxi. in prin. Ad hoc autē potest pars altera respōdere, ꝙ communiter estimabatur bonus. vnde ꝓpter auctoritatem rei iudicatæ præferenda est opinio veritati, ff. de offic. præt. Barbarius iiij. q. vij. §. tria. ff. ad trebel. seruo. §. cū prætor. extra. de biga nuper. cum suis cōcord. Hæc tamen defensio non cadit in excommunicato, in quem nulla cadit iurisdictio: quod dic, vt no. extra de excep. pia. lib. vj. & in præd §. tria ¶ Item oppone, quòd actum est de vna re, & pronunciatum de alia, vt ff. communi diui. fundus. ¶ Item oppone, quòd iudex sine causę cognitione, & minus plenè instructus, & ex abrupto, seu præcipitanter pronunciauit, extra. de in integ. restit. tum ex literis. prope fi. vj. q. i. quero. C. de edē. is, apud quem. C. de transact. si causa cognita. C. de iud. iudices. C. de appell. ne causas. C. de pœn. qui sententiam. quod dic, vt ꝛ. de senten. excom. §. nunc breuiter. prope princi. ¶ Item si petatur executio post sententiā, oppone, quæ infra tit. prox. § fin. ¶ Item oppone multipliciter contra sententiam ratione testium, vt supra de teste. ¶ Item generaliter vide si potes aliquam de exceptionibus apponere, quę competunt post sententiam absque appellatione, vel restitutione: quas dic, vt supra de excep. §. dicto. versi. post sententiam. & seq. ¶ Item vide, si nouata est sententia, ff. de min. minor. ff. de re iud. si se non obtulit. §. si ex conuentione. C. de execu. rei iud. si causa. Et an sit pactum de non petendo factum, vel transactio, vbi fieri potuit: & sic non debuerit condemnatio sequi. C. de trā sac. si causa. ff. eo. post. & ff. de cond. indeb. eleganter. ff de donat. si in stipulatū. ¶ Itē obiice contra sententiam quæ diximus cōtra instrumentum posse opponi. ꝛ. de instru. edi. §. instrumen 5 tū. ¶ † Item retractatur valida sententia ex omni causa, quæ sufficiens sit ad appellandū, extra de appel. vt debitus, & c. causam. quę vel si sit per subreptionē lata, vt extra de officio vica. tua. xxxv. q 9 veniam. vel si falsus ꝓcurator interuenit, vt extr. de ꝓcur. in nostra. in fi. & C. eo. licet sententia. Tamen cum falso procuratore lata, potest rata à domino haberi, vt ff. d iu. l. pe. Et si est delegatus à principe, id per scripturā ꝓbet, vt in præd. l. C. alias rò etiam per testes, secundū Vber. [f] C. de fide inst. in exercendis extr. eod. cùm Ioānes. Nec. sufficit, si dicat in sententia, Ego à tali delegatus. arg. ff. de leg. iij. prædiis. Argumen. tamē cōtra, g C. de cōtrah & com. stip. l. pe. §. de hoc ꝛ. de instrum. edi §. restat versi. illud quoque, & seq & in præd. c. cum in iure. ¶ Item videndum est, an sit iurisdictio delegantis, C. qui pro sua iurisd. vnica extr. de iure patro. qd autē j. quest. vij. Daybertum. ¶ Item vide, an sententiam ferat iudex, vt ordinarius, vel vt delegatus ab alio, licet ipse in hoc sit aliàs ordinarius. ff. d offic. eius. cui mā est iurisd. & si prætor, extr. de off. ord licet. Quid si in sentētia nō dixit se ordinariū, vel delegatū, sed dixit in genere Cognitor, vel 6 Iudex? dic, quod valet sentētia, C. de an. excepti. l. fi. ¶ †. Quid si dixerit se delegatū episcopi, cum esset delegatus archiepiscopi. videtur, non valere sententiam, etiam si id per ignorantiam dixit, ff. de eo, qui pro tut. neg. gest. l. penul. Argumen. cōtra ff. d e iud. h J. antepen.[h] & de consec. distin. iiij. si nō sanctificatur[i]. xii. q. 2. in i quibus[k], Prius dictū verius est, secūdum Vber. Quid de sentenk tia lata de cōsilio sapientum corruptorum? dic, vt ꝛ. de requis. l conſ.[l] ¶ Item oppone, ꝙ lata est per falsos testes, qui corrupti falsa dixerunt, vt per falsa instrumenta, extr. de prob. licet. vbi de hoc, C. si ex fal. instru. ꝓ tot. ff. de exce. qui agnitis. vel ꝑ falsas al7 legationes, vt iā dicā. ¶ † Nec sufficit, ſm Papā, ꝓbare testes corm ruptos fuisse, nisi ꝓbet eos falsum dixisse, vt no. præ. c. licet[m]. Itē nō valet, si sit lata ꝯ res prius iudicatas, C. quando prouoc. non est necesſ. l. j. vel si contineat impossibile, ff. quæ sentētiæ sine appel. resc. fin. vel si sit de alia re pronunciatum, quam cognitū sit, ff. cōmu. diuid. vt fundus. extr. de causa possess. & propri. cum super. vel si super alia re pronunciauit, quàm super qua datus est, C. si à non comp. iud. l. j. vel si venalis est, 2. quæst. 6 §. sunt etiam n quorū. & §. venales. quæ est C. quando prouoc. non est nec.[n] vel si per gratiam lata est: & tunc per in integrum restitutionem audit, vt not. ff de iudic si prætor, ff. ad Trebel. seruo inuito. §. cum prætor, vel si is, qui nomine alieno fuit in iudicio, non fuit legitimè constitutus, vt in præalleg l. & ff. de colluſ. deteg. non iusto. ff. de appel. si ꝓtest, vel si erratum est in calculo, ff. quæ sententiæ sine appel. rescin. l. 2. §. 2 quæ est in præal. §. sunt etiā, quorū. ver. 8 quot. ¶ † In summa[o] not ꝙ sententia lata per falsos testes vel falo sa instrumenta tenet de iure sed rescindit prętextu falsi ꝑ in integrum restitutionem, ff. de re iud. diuus. vel per querelam falsi C. ad leg. Cornel. de fals. querela, vel per actionem in factum: vel, secūdum canones, per iudicis officium, quando ecclesia fuit decepta, extr. de regul. iur. lator. Idem, si sit lata per falsas allegationes, ff. de iudic. si prætor. §. Marcellus. C. si ex fal. alleg. l. j. ff. de 9 excuſ. tut. qui testamento ff. ad leg. Cor. de fal l. fi. ¶ † Et no. P ꝙ p secundum canones potest de falso agi sine temporis præfinitione, l. vsque ad centum annos & vltra xxxv. q. 9. §. quia ergo. & c.

sequentibus

ADDITIONES.

a Quidam. ¶ Vber. de Bo. vbi ꝛ. versi ratione conditionis.

b Romana. ¶ §. caueant. lib. vj. sed ibi. etiam lata. sic reum, vt ibi scripsi in j. glos.

ADDE Paulum de Castro consil. xv. Alex. consil. lxxiiij. ij. libro, Bald. consil. cccl xxv. iij. libr.

c Nono. ¶ & de iura. cal. c. j. lib. vj.

ADDITIO. Adde ad dictū Spec. prox. sequen. Ludo. Rom. singul. ccxii. incip. ex quo scimus. vbi quando sententia contra ius litigatoris sit nulla ipso iure ibi, prout no. limitationem, ad c. cum inter vos. de re iud. hic alleg. Hen. Ferran.

d Vt. ¶ Hic resumit verba Vber. de Bo. char. ij. ver. si producatur scriptura alicuius sententiæ, & seq.

e An per arbitrum. ¶ De his hic non prosequitur, contentus, vt puto, his, quæ dixerat supra de arbitro, & maximè in §. excipitur. Vbertus autem ordinatè prosecutus est hæc tria: Ioan. de Deo primum & secundum, vbi ꝛ. de rescrip.

f Secundum Vber. ¶ vbi supra, eodem. §. dixi. ¶ Immissio, vel gratia principis an, & quando possit probari per testes, vide Cardin. & alios in prooemio super titul. Abb. Sicul. in sua glos. in clemen. ij. de sepult. in fi. vbi plura allegat. Felin. in tractatu, quando a postol. literæ. priu. iur. patronat. item vide Bald. in l. idem Vlpianus. ff. de excusa. tutorum, vbi, quærit. an ad gratiam principis requiratur scriptura.

g L. penultima. ¶ Stipulatio transit in hæredem, & contra hæredem: licet de illis non fiat mentio, potest contrahens suis verbis obligare hæredem, sed suis verbis se non potest facere iudicem.

h Antepen. ¶ Ibi constabat, quia litigatores senserant, licet in nomine, vel cognomine erratum sit.

i Sanctificatur. ¶ Dic, vt ibi in j. gl.

k In quibus. ¶ Ibi errare in his, de quibus non interest, toleratur: sed hic interest.

l Consi. ¶ Versi. quid ergo erit.

m Licet. ¶ Et ibi hoc scripsi super gl. ij.

n Est nec. ¶ Vide quod dixi supra ꝛ. prox. in prin.

o In summa. ¶ Assumit verba Tan. vbi ꝛ. dixi in prin. huius §.

p Et not. ¶ Dicit Tan. quosdam dicere.

sequentibus.sed illud intelligitur in causis matrimonialibus, & aliis, spiritualibus, in quib.periculum animæ vertitur, & ubi præscriptio locum habere non potest ut xxxij.q.5 quod Deo. & iuprà uersi. & no. Cæterum si non uertitur animæ periculū, subdistingue, secundum Tan.[a] nam aut agit criminaliter, aut ciuiliter, aut excipitur, seu replicatur. Si is, qui sententiam latam per falsos testes, uel instrumenta, petit rescindi, agit criminaliter de falso aduersario legitime citato, & inscriptione præmissa, & certa solennitate adhibita, quam dicemus infra de accus. & supra de instrumen.edi.§.uidendum.uer.faciendum. tunc usq; ad xx.annum tantum est audiendus.ut in præd.l. querela. C. de excep licet.extra eo. cum uenerabilis.Si autem intendit ciuiliter agere per beneficium restitutionis in integrum, uel per actionē in factum, ubi locum habet, tunc usque ad xl. annos dico eum audiendum: quoniam per litis contestationem fuit actio perpetuata, quæ postea, quæ non tollitur, nisi spacio xl. annorum.ut xvi.q.iij. potest & aliter.& sententia per falsos testes uel falsa instrumenta lata, non potest præstare impedimentum: post quadraginta annos uero audiri non debet:† quia lapsu quadraginta annorum tollitur omnis actio & obligatio, extra de præscrip. uigilanti. & c.si diligenti Io.autem, & Do. meus. & Ber. dicunt cp cum per in integrum restitutionē retractat, id fieri debet usque ad quadriennium: cum uero per actionem in factū, tunc usque ad xxx. annos, sicut & in aliis personalib.C.de cōstit pec.l.ij. ff.de falsis, qui nomine.Si uero excipiendo, uel replicādo de falso quæratur, perpetuo est quis audiendus: quoniam quæ rempo ralia sunt ad agendū, perpetua sunt ad excipiendū, ff de doli excep.pure.§.fin.secundum T.[b] Agit etiam quarto modo de falso, scilicet officio iudicis, vt C.de probat.l. penul.& C.de testib. nullum, & tunc usque ad xxx annos, & non ultra, secundū Accur.de hoc ꝛ.eo §.in prin. ¶Item agitur quinto modo de falsō per actionem in factum ad interesse, ut in præd. l. qui nomine. de hoc no.C.de transact.l penul.Qualiter autem ptobetur falsitas testium, uel instrumentorum, not. ꝛ. de probat § fi. ad fi.[c]

¶†Et not. cp probato uitio falsitatis rescinditur sententia, & quicquid per eā factum est, retractatur. & solutum etiā repetitur, extra de cōsir bonæ.extra de cri.falsi, si per eo.de re iud.causam, quæ.C.si ex fal instrum.l. j. & fin. qd quidem uerum est, si iudex secutus dicta falsorum testium, uel instrumentorū, sententiam tulit: quod præsumitur, si dicat in sententia, uisis & lectis atte stationibus & instrumētis, &c. alioquin si secutus alias probationes prouunciauit, licet falsi testes, uel falsa instrumēta fuerint in causa priori producta, non cassatur, quod per legitimas probationes factū est, sed id solum, quod per falsas, ut extrā, de re iu-
dic.cum I.& A.ff.eo.cum ,platis.C.si ex fal.instr.falsam. ¶†Hoc etiam no cp si in priori iudicio ante sententiam actū fuerit de falso, post sententiā non audietur super quæstione falsitatis si non prouocauit vt C.de fide instru.l fi secundum T.[d] quæ prosequere, ut extra de probat.licet.Quid si post latam sententiā reperit instrumentum, per quod apparet eam iniustam: de hoc ꝛ.ti. ꝑx.
§.fi.uers.illud autē.¶†Sed usque ad quod tempus potest obiici contra sententiam exceptio falsi procuratoris? Videtur, cp usq; ad illud, usque ad qđ potuit appellatio exerceri, ij.q.6. ei qui ex tra de appella.cū sit Romana Dicit Vber.cp si directè agat đ falso tūc usque ad tringinta annos, ut C.de fal.querela.Si in modū exceptionis, & sit talis exceptio, quæ coadiuuet actionē, dic, ut ff.de iureiur.nā postea.§.si minor. Si uerò si talis quæ elidat, ut de ff.de exce.doli.pure.§.fi.¶†Quòd si ,procurator[e] succesſit domino, nūquid poterit dicere iudiciū nullū? arg.cp sic, ff.de inoff. test.filius.C.de procur.licet extr.de iureiu.sicut nostris. Arg.cōtra, extr.de do.inter dilectos & de concess. præb. cū super, ar.ff. de exce.rei iu.& an eandē.ff de con.indeb.si nō sortē §.si filius.[f]

¶†In summa no.cp præsumitur pro processū: & pro sententia iudicis, donec ꝛ probetur: ut extra de renun. in præsentia §. de elect.bonæ.i Argum.contra, extra de restit.spol. cum ad sedendū super quo dic, cp si sententia transiuit in rem iudicatam, quia nō est appellatū ab ea, uel si fuit appellatum, terminus iuris, uel hominis prosequendæ appellationis præteriit, uel appellator in appellatione succubuit, tunc præsumitur, cp sententia tam ex ordine, quàm ex causa sit iusta, nec ulterius de litis contestatione, uel de alio ordine, uel de ipsius iniustitia est conquerendū: quia res iudicata pro ueritate accipitur. ij.q. vi.§. diffinitiua. Ex quo uictus nō appellat, ipse suo facto iudiciū confirmat, ut C.de.sententia.quæ sine cer.quār.l.fi hoc, quando partibus præsentibus lata fuit sententia. Et idē etiam præsumimus, si parte uicta per cōtumaciā absente lata sit. Sufficit enim sententiam probare, & iudicis auctoritatē dummodo talis causa sit, in qua poterit absente parte pronunciari, C de iudi. properandum. Secus autē, si abfuit, sed nō per contumaciam: uel si fuit intra decendium appellatū, nec tēpus prosequendæ appellationis sit lapsum: quia tūc non præsumitur pro iudicis processū nec pro citatione, nec cp litis contestatione, nec cp aliis, nisi de quibus constiterit, &c. ex-
16 trà de ,pba.quoniam in auth de his, qui ing. ad. ap.§.illud.† ubi dicitur. Victores non aliter potiantur sententiis, quàm si eas ritè latas docuerint. Et sic curia Romana seruat. Quod autē dixi, cp in causa appellationis nō tenet appellās probare ordinem iuris nō seruatū sed is, pro quo sententia lata est, tenetur ,pbare seruatum, uetū est, si uult defendere sententiā. ¶†Sed nūquid appel-
17 lans tenetur in causa appellationis probare sententiam esse iniustam ex causa: puta cp non fuit lata per legitimas probationes: an uero appellatus debet ꝛ probare? si per hoc habes iura prò & ꝛ in præd.ca.in presentia. sed dic, cp si reus, qui appellans est, fuerit condemnatus, appellatus debet probare sententiam iustā nam reus eo ipso docet iniustam, cp non appareat aliqua ligitima causa, quare debuerit condēnari, vt in præ. c cum ad sedem Si uero reus fuerit absolutus, actor appellans probare debet iniustam, ostendendo aliquid in principali probatum, propter quod reus debuerit cōdemnari: quia certum est, quòd debuit absolui, nisi contra eum aliquid probatum fuerit, propter qđ debuerit condemnari, ut in c.cum ad sedē.6.quæst.vlt.actor.extra de iureiur.c.fi. Vel dic.quod actor incumbit onus probandi. in causa appellationis, cui etiam in principali incumbit: sed
h hoc redit in idem[h].

ADDITIONES.

a Secundum.T. ¶ vbi prædixi.
b Secundum T. ¶ vbi prædixi.
c Ad fi. ¶ hoc dixerat hic Tan. vbi.§.
d Secundum. T. ¶ Cuius titulus, de quo ꝛ. hic finitur.
e Procur. ¶ Falsus: de quo ꝛ prox.
f §. si filius. ¶ Quæstio fuit Pil.ij. & est similis ipsius quæstio xciij. de iudice qui successit reo. contra quem sententiauerat, & qui appellauerat: & quia in voluminibus habentur, breuius transibo, & primò declarabo quæstionem hanc, quæ fuit de procuratore falso, qui sub nomine veri procuratoris egit, & succubuit: & ipse post tempus hæres à domino institutus hæreditario iure repetit actionem, an possit? & soluit quod non: tum quia de eadem re agere vi. ff. de excep. rei iud. & an eadem & de rei vēn. is quitum quia ex eadem causa & eadem persona. Et si dicatur, quod vbi falsus procurator interuenit, iudicium fit nullum, extra de proc. in nostra. in fi. id verum, quo ad dominum, non quo ad procuratorem, arg. ff. de superfic. l. j. nam si falsus procurator tenetur aduersario, quem decepit, fortius potest exceptione submoueri, vt ibi in §. plane. & ff. de procur. l. Plautius. Item si falso procuratori denegatur exceptio, si fuerit condemnatus, & conuenitur actione in factum ex re iudicata, fortius denegabitur ei actio, si egit. & fuit aduersarius absolutus, vt in hoc casu quæstionis. ad quæstionem facit quod no. ꝛ. de pactis, in fine. In ij. quæstione tenet, iudicem qui reo per se condemnato successit, prosequi posse appellationem à defuncto interpositam, nisi probaretur, cum dolo malo perperam iudicasse, facit ff. de leg. j. si seruus plurium. §. j. Honestè tamen faciet, si ad id procuratorem substituat, ff. de iur. om. iu. l. prator. hæc quæstio modicum habet dubii, loquendo de appellatione interposita a diffinitiua, in qua sententia iustè lata secundum probata & acta causæ principalis reuocari potest per nouas probationes factas in causa appellationis sine aliqua nota iudicis principalis de fide iustru. cum Ioannes. ad fi. de priuil. cum olim. ij. & vide ꝛ. §. vt autem. ver. sed pone. ecce. Interposita ergo ab interlocutoria, vel a grauamine, que iustificari non pōt, nisi ex prius actitatis. vt in cle. de ap. appellanti. maior esset dubitatio, & tamen dolo cessante videtur procedere solutio Pil. maximè in partibus, quibus pronunciant iudices de consilio peritorum, vt supra de requisitione consilii. post prin.
g Præsentia. ¶ Ibi de hoc in gl. hic est ar. & vide, quod plenè sub ea scripsi, vbi etiam inuenies, quod sequitur.
h Idem. ¶ Verba fuerunt Gui. de Suz. vbi tractat de ap. in fi. & Compostel. vt scripsi in præ. decre. in præsentia. super gl. hic est ar. in fi. vide etiā, quod scripsi de probat. quoniam. super vlt. glo.

¶ Baldus de Sententia.

¶ SENTENTIA debet interpretari in benigniorem partem, ff. de pœnis, l. si præses. Item sententia debet interpretari, vt aliquid operetur, ff. fam. ercis. l. & puto. §. j. in glo. or. Bald. ¶ Intentata vna via nullitatis cōtractus, non potest alia prosequi, de emp. & ven. c. cum dilecti. secus in sententia, ff. de ap. l. scio. vide supra de lib. ob. alias infra de lib. conce. §. ille, qui dixit. ¶ Excommunicatio, vel interdictum, non dicitur propriè sententia, §. j. ¶ Sententiarum alia diffinitiua, alia quasi diffinitiua, vt præceptum factum in confessum: est tamen interlocutoria, sed non mera, vt j eod. §. sed an valeat præceptū. alia merè interlocutoria, alia banni, vel multæ, in §. species. Diffinitiua dirimit & perimit. nā partibus & iudici pcludit: & est irreuocabilis. & no. cp per eam quasi contrahitur, C. de senten. & interlo. l. post sententiam. j. respon. & hoc, quando sententia diffinitiua valet: si autem est nulla, non concludit, nec partibus, nec iudicio ordinario. C. eo. l. j. Sed in delegato distinguitur. Aut enim pronunciat seruato ordine iudiciorum, non tamen seruata solennitate: aut non seruato ordine.
¶ Primo casu aut deficit solennitas, quæ requiritur circa sententiam, vt quia pronunciauit die feriato, vel contra citatum minus legitimè: & tunc expirat sua commissio, & non potest vi eiusdem commissionis iterato iudicare, C. quomodo & quand. iudex. l. fi, vt proponis. nisi forte habeat vniuersalem delegationem causarum: quia tunc talis habetur instar ordinarij, vt not. ff. de offi. præs. l. legatus. & nisi propter iustum errorem, vt not. Innocen. de re iud. c. cum I. & A. ¶ Aut deficit solennitas integralis ipsius sententiæ,

ſententiæ, vt quia ſentẽtia fuit ſcripta, & non prolata in voce: vel prolata in voce, & non ſcripta: & tunc non uidetur expirare commisſio, quia actus non eſt exercitatus, nec conſummata pronunciatio: & qui partem indiuidui facit, nil facit, arg. ff. de arb. l. quid tamen. C. de ſen. ex bre. rec. l. 1. & ar. ff. de leg. 3. l. fideicõmiſſa. §. 1. & idem, ſi ſententia ſit nulla: quia nõ continet condemnationem, vel abſolutionem, C. eo. l. ex ſtipulatiõne. & l. cũ iudex. & hoc indiffinitiua quia nulla eſt ipſo iure p p defectũ ſubſtantialitatis, vel ſolẽnitatis: & ſecus, ſi eſt nulla ratione ordinis omisſi, vel pręposterati: & tunc, ſi eſt ordo iuris, expirat commisſio. quo ad iudicem delegatum: ſi aũt eſt ordo commisſionis, vel mandati commiſſi, tunc nõ expirat commisſio, quo ad iudicẽ delegatũ: quia non eſt ea adhuc vſus. ar. dictæ l. quid tamen. ſecundum Doc. ¶ Et an eodem libello poterit iterum ſentẽtiare, vide j. eo. §. delegati, qui. & no. in ſententijs aliud eſſe ſubſtantialitatẽ, quæ conſiſtit in conſenſu legitimè declarato: aliud ſolennitatem, quæ ꝯſiſtit in modo, & loco, tempore, & ſimilib. cõcomitantib. actũ: aliud ordinẽ iudiciorum, vt no. in l. prolatam, C. de ſen. & interl om. iu. in gl. ord. & vide. ¶ Interlocutoriæ aũt ſententiæ tres ſunt ſpecies: quędam. n. interlocutoria dirimit & perimit petitionem. vt ſi iudex interloquitur obſtare exceptionem rei iudicatę, vel ſimile: & ideo abſoluit reũ ab obſeruatione iudicij: vel perimit iuriſdictionẽ, vt quia iudex delegatus, vel prorogatus pronunciat ſe non iudicem: & iſta non poteſt reuocari, vt C. de ſent. & interloc. l. poſt ſententiam in fi. a cõtrario ſenſu, & extra de off. delega. c. ſignificantibus.

¶ ADDE, quòd hoc fallit, niſi ab eius ſententia fuerit appellatum: quia per appellationem non eſt finita iuriſdictio, ideo poterit reuocare: ita Paul. de Caſtr. in l. quod iusſit. ff. de re iud. alleg. Rot. decif. 244.

Quædam dirimit emergentem quæſtionem, non tñ perimit proceſſum, vel iuriſdictionem: vt ſi pronunciat teſtem legitimum, vel non legitimum: & hoc poteſt reuocari contrario imperio, vt l. quod iusſit. ff. de re iud. Quædã interlocutoria non dirimit, nec perimit: vt ſi iudex dat dilationem non ꝓdictam, vel facit aliquam commisſionem, vel remisſionem: & tunc poteſt reuocare, ff. de arb. l. qualem §. fi. niſi partes conſenſerint ſententiæ, & non reuocationi, ff. de præt. ſtip. l. 1. §. fi. & ita intelligitur, quod not. C. ſen. reſc. non poſ. l. 1. ¶ Et quæ dicatur propriè interlocutoria, no. in auth. de litig. §. omnem. Et abſolutoria ab obſeruatione iudicij, eſt interlocutoria, vt not. ff. de accu. l. Titia. & ff. ſi ſer. ven. l. harum. non tamen poteſt reuocari, quia nõ expectat aliam ſententiam poſt ſe: & ideo ſi pronunciat procuratorem actoris non eſſe legitimum, quãtum ad inſtantiam per eum motam, tacitè reus abſolui videtur: & non poteſt reuocari, ſed debet appellari, C. de procu. ita demũ. ¶ Et no. ꝙ vltimò ſtatuta in interlocutorijs valent: ſecus in diffinitiuis, vbi primò ſtatuta valent: ita dicit gl. in d. l. poſt ſententiam. ſed tu dic, vt ſ. dixi. & vide Inn. de off. deleg. c. in literis. verſ. omnino videas. ¶ Sententia verò præcepti in confeſſum, non videtur ꝙ poſſit reuocari: quia ex ea oritur actio, vt no. C. de bo. quæ liber. l. fi. §. necesſitatem. ſed bene poteſt appellari, vt no. ff. de ap. l. creditor §. iuſſus. de hoc no. Ber. ext. de verb. ſig. c. ex parte in Chriſto. vbi vide, & j. de ap §. appellans a diffinitiua. ¶ Sententia banni poteſt ex cauſa reuocari, ſicut ſententia mulctæ: quia eſt interlocutoria, vt in auth. item nulla communitas. & ff. de off. pręſ. l. illicitas. in fi. nam bannum nõ habeẽ pro cõdemnatione, ff. de cuſt. reo l. diuus. ideo nõ infamat, l. 1. C. de modo mul. Bald. Item poteſt à ſententia banni appellari, C. ſi pen. ap. l. 2. & ratio no. per Cy. C. quorum ap. non reci. l. ante. vide j. de ap. §. Titius appellauit a banno. & j. eo. §. cõdemnat. & §. ſeq. & de multis alijs ſententijs interlocutorijs j. e. per totum. ¶ Et an ſententia reuocationis attentatorum ſit interlocutoria, vide Io. An. de app. c. non ſolum. lib. 6. & vide j. e. §. exceptio banni. ¶ Nomine ſententiæ ſimpliciter pro lato vocabulo, ſola diffinitiua propriè continetur, vt not. ff. quando app. ſit. l. j. Et ideo ſi ſtatutum dicit, ꝙ nõ posſit appellari a ſententia, intelligitur de diffinitiua, non de interlocutoria: quia cum ſit ꝯ ius cõe, ſtrictè debet interpretari, ff. de minor. l. ſi ex cauſa. §. nunc videndum. per gl. & Cy. Si autem non adijciatur verbum a ſententia, intelligitur omnis appellatio reuocata, C. de ſen. l. fi. niſi fortè a diffinitiua, vt ibi no. Et ſi ſtatutum dicit, ꝙ debeat ſolui gabella de ſententijs, non intelligitur de interlocutorijs: quod eſt notabile. Bal. Largè tamen omnis interlocutoria vocatur diffinitiua: quia omnis interlocutoria certos in ſe fines habet, & aliquid determinat, vt no. C. de reb. cre. l. generaliter. in prin.

¶ ADDE, ꝙ appellatione ſententiæ in materia ſtricta intelligitur diffinitiua, eundem Bal. in l. j. C. ne liceat in eadem cauſa tertiò prouoc. & in l. iuſiurandum. ff. de iureiur. do. Card. in cle. 1. de re iud. ſenſit Bart. in l. dicere. ff. de arb. & in l. generali. de tab. lib. 10.

¶ ADDE tu notabilem gl. in c. cũ olim. ex de teſtib. itẽ gl. in verbo, inanes. in c. fi. de eden. lib. 6. item do. Ab. S c. in c. fi. circa fi. extra de ſeq. poſ. & fruct.

¶ Proceſſus nõ ritè factus poteſt ritè iterum fieri, & ipſa imperitia corrigi de accu. qualiter. lo j. G. de iud. c. exhibita. Bal. ¶ Executio aũt nõ ritè facta, & ẽt quicquid accidit eidẽ, vel ex ea ſecutum eſt, dẽt reuocari, ff. de eui. l. minor. in prin. in gl. C. unde vi, l. meminerint. ff. de verb. ſig. l. qui neque. & de re iud. l. ſi cũ nulla. ext. de pur. vulg. c. 2. ſed officio iudicis, non iure actionis, ſi rectè facta eſt, licet non ritè, l. fi. in fi. ff. quod me. cauſa. vel ibi nõ erat facta per iudicem, & non retractatur ꝓrio officio iudicis, nec iure illius actionis. Bal. ¶ An valeant præcepta pęnalia ſub pœna applicanda parti, quæ pęna non veniat ex ꝓctu? Vr ꝙ non: quia non eſt ad hoc actum, C. de fideicommiſſ. liber. l. fi. & quia certæ ſunt actiones arbitrariæ & pęnales, Inſtit. de act. §. item miſta. melius in §. præterea. eo. tit. Ergo reliquæ ſunt ſimplices, non pœnales. Arg. ꝯ, ſi quis ius dic. non obt. l. j. §. 2. Bald. Arbitri tamen non poſſunt facere præcepta pęnalia, ff. de arb. l. non ex omnibus. & l. arbiter interea. de hoc in §. ſpecies. ver. ſed nũquid iudex. G. C. commi. vel epi. vel progr. interlocutio. & l. j. Bal. ¶ Sed an valeat præceptum ſub hac forma, præcipio vt ſoluas intra 8. dies, niſi interim te ſoluiſſe probaueris? & videtur, quòd non: quia eſt ordo præpoſterus. nam probatio præcedere debet, non ſequi ſententiam, vt l. prolatam. C. de ſen. Ego reſpondeo: quod l. prolatam. loquitur in diffinitiua, ſed pręceptum eſt interlocutoria, & in interlocutoria non requiritur ordo iudiciorum. Item iſta conditio poſtea exiſtens, retrò extitiſſe fingitur ante ipſum pręceptum: qua ratione attenta uidetur, quod & diffinitiua poſſit ſic ferri, C. de ſen. l. cũ iudex. ¶ Super hoc ſciendum eſt, quòd ſententia quandoque fertur ſub modo, & ualet: & ex modo naſcitur actio, & modus eſt in ſua forma ſeruandus, C. de ſen. l. cũ eorum. & qui non uult ſeruare formam, uidetur renunciare. l. nonnunquã ff. de colla. bo. & cum apponitur modus, duo uidentur eſſe præcepta. & ex quolibet oritur actio, ut ibi not. ¶ Quandoque ſententia fertur ſub conditione, & tunc aut ſub conditione de præterito, uel de præſenti: & tunc aut eſt conditio pertinens aut impertinens. Si pertinens, ualet ſententia: quia in ea ordo iuris exprimitur, ff. de re iudi. l. à diuo Pio. §. 1. & de excuſ. tut. l. qui teſtamento. & de fideicom. liber. l. 4. §. adijci. Si impertinens, ut ſi Papa ſedet, uel ſi ambulat, non uidetur ualere, arg. no. per Innoc. in ca. 1. de iu. lib. 6. Sed contra videtur in §. biduum. 2. q. 6. ſed reſp. ut ſtatim dicam. Aut ſecundo modo fertur ſententia ſub conditione de futuro: & tunc aut ſub conditione, ex qua pendet iuſtificatio, vt ſub conditione probationis: & tunc aut ſub conditione iuriſiurandi, & valet ſententia, C. de reb. cred. l. generaliter. aut ſub conditione, ſi probetur per teſtes: & tunc videtur, quod non valeat: quia eſt ordo præpoſterus, vt d. l. prolatam. vel reſponde, vt ſupra. Aut ſub extranea conditione: & tunc aut de ea diſputatum eſt, & valet ſententia, extr. de ſi. inſtr. c. cum Io. aut de ea non eſt quæſitum in iudicio: & tunc non tenet talis lata ſententia, cum impertinens ſit conditio actioni & iudicio, ar. l. ſi. C. de fideicom. lib. Non obſtat §. biduum. quia intelligo, quod ibi erat quęſitum de ea: quia reus dicebat, ſe ſub conditione promiſiſſe. Bal. & facit ff. de tutel. l. muto. §. j. ¶ Ex his apparet, quod ſi ago ad rem ex empto, & non ſolui pretium, nec me reconueniſti, quia eſt obligatio relatiua reciproca, iudex poterit ſic ſententiare. Condemno te ad rẽ, ita quod tu ſoluas pretium, propter naturam mutuæ præſtationis, vt l. cum eorum. de ſen. & interlocu. & argum. ff. fami. erc. l. Męuius. §. arbiter. & ſic iudex poteſt egredi formam libelli in modo: quod eſt notandum. Item ex his apparet, quod ſi inſtat tempus inſtantię, & iudex incurreret pœnam: & quia acta non vidit, non poteſt condemnare, vel abſoluere, præcise poterit euitare pœnam pronunciando hoc modo: Condemno, ſi eſt probatum: & abſoluo, ſi non eſt probatum, ſecundum Ia. Bu. in d. l. cum eorum. in lec. noua. ¶ Et no. quod quando petitio habet duo capita, vnum purum, aliud conditionale, poteſt ſententia ferri ſub conditione, vt l. ſi cum exceptione. §. hæc actio. ff. quod met. cauſa, per gl. ¶ Libellus etiam conditionalis procedit in pœnis. & intereſſe de futuro ex eodem iudicio committendum, vt no. Ber. ext. de teſta. Raynaldus. & no. Accurſ. C. vnde vi, l. non ab re. C. locat. l. conductores. ff. ſi cer. pet. l. vinum. & l. j. in prin. de act. emp. in glo. ord. Bal. Vide Inn. de procur. c. auditis. vbi dicit, quod in interlocutoria debẽt partes citari, & j. e. §. in interlocutoria, & §. an valeat hæc ſententia. & infra tit. proximo, §. ſed quid, ſi dico ſic, peto, &c. & infra. de libel. concept. §. procedit. ¶ An miſſus per prætorem poſſit retinere ex dominio, vel pignore conuentionali? Dic, quod non, quia non fuit iſta intentio prætoris, C. de preſcr. 30. an. l. ſi quis emptionis. §. fi. ver. de hoc. facit ff. de annu. leg. l. fundus. C. de iu l. cum debitoris. per G. ¶ An condemnati in arengis publicis ſint infames, ver. quid de iſtis. ſentit, quod ſic, ſi crimen eſt famoſum, ſecundum Alber. Pap. Alij dicunt, quod condemnati per ſtatuta ciuitatum non ſunt infames, per l. ceſſat. ff. de act. & oblig. Tertij dicunt, quod aut ſunt condemnati abſentes per contumaciam: & non ſunt infames, ſicut nec banniti, C. de mo. mul. l. 1. C. de requi. re. l. fi. Aut condemnati ſunt præſentes: & tunc ſunt infames: & ſic minor eſt ſententia lata ex contumacia, quam in præſentem lata, extra. de conſt. capitul. ex literis. Non obſtat l. ceſſat. quia ibi loquitur in ciuili iudicio, non in criminali: vide Bar. in l. infamem. ff. de pub. iu. & eundem Bar. in l. athletas. §. calumniator. ff. de infa. & l. quoniam. cod. titul. & vide ſupra. in §. 4. in fin. ¶ Sed quid ſi bannitus poſtea capitur, & fuſtigatur? Reſpon. tunc fit infamis ex genere pęnæ, ff. de infam. l. ictus fuſtium. Sed quid ſi bannitus ex forma ſtatuti habeatur pro confeſſo, an iſta ficta confesſio infamet? & videtur quod ſic, C. de inter. mat. l. ſi tutor. Contrarium eſt verum, ſcilicet quod confesſio ficta ex contumacia non infamet. Non obſtat lex contraria: quia ibi ex facto oriebatur fictio, ſcilicet ex crimine, non contumacia. Item ibi infamia ex ipſo facto contrahebatur: hic autem ex proceſſu opus erat infamiam oriri. ſimilis differentia ff. de infam. l. liberorum. §. pe. in gl. Bald. Sed quid ſi per ſtatutum alteratur pęna, utrum uidetur ſuper infamia diſpenſatum? Reſpond. non: ſecus ſi per iudicem fiat alteratio: quia tunc diſtingue, ut hic in uerſiculo. & ad huius. per Specul. Tranſmutatio ergo pęnæ facta per legem, non habet uim diſpenſationis: ſecus interdum, ſi per iudicem. Ad primam facit C. de ſepulc. uio. l. qui ſepulchra. ff. de actio. & obliga. l. quoties. Concurrunt ergo plures pęnæ, quarum una imponitur per legem, alia per hominem. Bal. Et adde, quod not. de alteratione pęnæ in eodem genere pęnæ, uel alio, per Cyn. C. de tranſactio. l. tranſigere. & in l. quid ergo. §. pęna grauior. per Doct. de infam. ¶ Si ſtatutum dicit, quod percutiens aliquem puniatur in decem, an pluries percutiens pluries punietur: ut ſic oratio pro diſtributiua habeat locum, ideſt pro qualibet percusſione: an uero ſemel tantum, & ſic pro collectiua? Dic, quod pro quolibet ictu debet fieri punitio, uerſicul. ſed quid: pone, in ſtatuto. G. Fallit in occiſo, G. quia ibi ex omni reſultat unus titulus criminis, & unus finalis effectus. Item inſultus cum uulnere confunditur, ut not. C. de accuſat. l. qui de crimine. & per gloſſ. Dyn. & Bartol. in l. nunquam plura. ff. de priua. delic. Bald. ¶ Si plures ſimpliciter condemnantur etiam in criminali, uideretur quilibet pro parte uirili condemnari, licet primaria obligatio ſit inſolidum, uerſiculo, illud autem. G quod not. & fuit de facto in criminali cauſa in ciuitate Florentiæ. ¶ Qualiter intelligatur l. j. ff. de offic. proconſul. not. §. ſequitur. uerſicul. ſed ſi. G. ¶ An poteſtates terrarum poſſint legere ſententias per alium? & quid de cæco? uerſic. 1. G. & C. de ſen. ex breuic. recit. l. fin. & per Accurſ. C. qui teſt. fac. poſſ. l. hac conſultisſima. §. at cum humana. per Iac. ¶ Quot modis dicatur iudex incompeteus? uerſic. eſt autem incompetens. G. ¶ Terminus asſignatus de conſenſu partium uel a iurę, habet uim peremptorij. §. nunc uidendum. G. de quo per Innocen. in capitu. ſuper eo. 1. de appellat. ¶ An quo ad ſucceſſionem ſeruetur conſuetudo, quæ eſt in loco iudicii, ubi eſt maior pars hæreditatis? Reſponde. ſic, in §. qualiter. uerſicul. item pone. G. Dic, ut not. per Doct. in l. cunctos populos. C. de ſum. trinita. & fide. catho. ſ. de inſtrum. edi. ad fin. §. conſuetudo. poſt Bald.

¶ Sententia non liquida non poteſt executioni mandari, niſi primo liquidetur. verſ.quid ſi petitur.G.C.de comp.l.fi. ¶ Iudex non poteſt, nec debet mandare executioni, niſi id de quo ſibi conſtat,& liquet. C. de ſen. quæ ſine cer.quant.l.fi.in verbo, non liquidam eſſe & l.hæc autem.§.1.ff.ex qui, cauſ.in poſ.ea.ibi, liquere debet conſtare,& c.& ſi ſecus fit, ipſo iure non valet: ſecundum Bar.vt no.per eum C.de pact.l.ſi pacto, quo pœnam, vide s. de excep,§.fina. ¶ Delegatus, qui tulit ſententiam nullam, non poteſt iterato ſententiare ex eodem libello: ſed an ex nouo libello? Quidam dicunt, ꝙ ſic. Tu dic contra: quia expirat commiſsio, verſicul. hoc quoque, & verſic. quid ergo. G. vide s.e.§.4. ¶ Sententia excommunicationis magis accedit interlocutoriæ, quam diffinitiuæ: & ideo per delegatum poteſt reuocari, ibidem.G. ¶ Valet ſententia lata non inſerta cauſa: in ſex tamen caſibus debet cauſa inſeri, vt eam reſtringat, ver.verum.G. ¶ Sententia debet ferri præmiſſa probatione de eadem cauſa & re, non de alia, verſi. in ſumma, & verſi.ſeq.G quia ſuper probatione impertinenti non poteſt fundari ſententia.Bald. ¶ Generaliter quælibet diffinitiua debet in ſe ſex continere, verſic.fin.G. ¶ Filius non poteſt recipere præceptum in iudicio ſine auctoritate patris, §.nunc autem.verſi.vt autem.G.ſecus in præcepto guarentigię: quia non fiunt in figura iudicij, ſed per tabellionem, arg. no. in l.1.C, qui admitt.ad bo.poſſ.& facit, quod not.Acc.C.de bon. quæ lib.l. cum non ſolum.§.neceſsitatem.& ff.de bon po.l.ſeruus.cum ſi.Bal. ¶ Impoſitio ſilentij eſt diffinitiua, ver.& no.quod non eſt.G.facit ff de lib. leg.l. Aureſius.§. centum.per Accurſ. Vbi apparet lata ſententia diffinitiua, præſumitur ꝙ pars fuerit præſens, vel citata, ver.& no.ſecundum quoſdam. G.tenet contrarium,& Gul.de Cu.in l.1 ff.de in ius voc,& melius, quia contumacia nõ præſumitur; facit C de exhi.re.l.2.& quod ibi not.per Cyn.Bal.vide infra, de appel.§.& not.quod dicit Inno, ¶ Triplex eſt officium iudicis appellationis.ver.in iudice autem.G.vide ff.quod cum eo,l.Titianus.per Gui. de Cu.Bal. ¶ Qualiter extinguantur candelæ in ſententia excommunicationis, verſi.illud autem ſcias.G. ¶ De vigore ſententiæ excõmunicationis,& de ſententia abſolutionis,& quando quis ad curiam ire debeat.ver.verum. & ver.porrò. An ſententia lata pro vno fratre, proſit alteri fratri, & quid, &c.de proba.§.nunc autem.ver, ſed pone, G. ¶ Si Tancredus ſuccubuit de præbenda cum Petro mortuo, alius impetrat, an Tancredus iterato agens contra iſtum repellatur exceptione rei iudicatę: ſentit, quod nõ: quia iſte impetrans non eſt propriè ſucceſſor: vnde non tranſit ad eum ius excipiendi, ver.item pone, quod.G.ad hoc ff.qui po.in pig,hab.l. Claudius, Felix.Bal, ad fi. ¶ Verbum principale ſententiæ debet eſſe diſpoſitiuum, non enunciatiuum præteriti, vel futuri, §.iuxta.ver.& no.quod quidam, G.Cõtrarium no.C.de ſen.l.cum eorum.Sed illa ibi non eſt abſolutio, cum dicit Abſoluam, ſecundum Bar. ¶ An valeat hæc ſententia, Condemno te, ſi actor probauerit, ver.ſed ecce, iudex.Certe non, quia eſt lata omiſſo medio, ſcilicet probatione, vt no.in l.prolatam.C.de ſen. & de conſti. eccleſia ſanctæ Mariæ.vel dic, vt dixi s.§.ſed an ualeat pręceptum.

¶ ADDE, vt poſui in d.uer.ſecundum Bal.

¶ Iudex debet ſm probata procedere: ibidem G.C.arb.tut.l. 1. ¶ Sententia interlocutoria non deſiderat ſcripturam, in c.quoniam ꝯ. de prob. ver. quid in interlocutoria.G. ¶ Non dr lata ſententia in ſcriptis, quia iudex dicat, Sic pronuncio,& tu notarie ſcribas: quia debet legi, ut l.fi.C. de ſen. ex breuic.recit.& no.in l.prolatam.& hoc in diffinitiua: ſecus in interlocutoria.Bal. ¶ Litis conteſtatio eſt principium formale iudicij: nec poteſt remitti per pactum, quia ad finem non poteſt perueniri, ubi fundamentum, ſeu principium non eſt, uerſ.quid ſi de partium.G.Citatio autem non propriè eſt principium, ſed preludium iudiciorum, ut no.in auth. in me. lit.nõ fi.ſa.for.§.fi.col.8.in gl. ¶ An ſententia nulla poſſit confirmari per iudicẽ appellationis.verſ.ſed quid ſi ſententia.G.ar.ff.de act.& obl.l.qui propriis uiribus.Bal.uide ĩ.e,§.ſi appelletur à ſententia. ¶ In cauſa nullitatis debet offerri libellus,& lis conteſtari, ſi mouetur coram alio: ſi corã illo qui pronunciauit, non debet offerri libellus,& uer.ſed ſi cauſa,& uerſi.ſeq. G. uide tamen s.de lit,conteſt.§.fi.& ĩ.e.§.an poſſit. ¶ Cauſa nullitatis tractatur coram eo, qui pronunciauit,& coram iudice appellationis, uerſi, ſed nunquid talis.ut l.Carnelia Pia.de iure patro.& l.quædam mulier.fami,erc.& C.de accuſ.l.4.idem tenet Bar.uide ĩ.de appe.§ quando proceditur. & s.e, §.ſententia, quæ ualet. ¶ Sententia poteſt ferri ex peremptorio, & ex quaſi peremptorio,& expreſſa contumacia, ut l.tres denunciationes. C.quomodo & quan.iu.& ex monitione facta præſenti in iudicio, e.tit.l.2.& ex receſſu ſine iudicis licentia, ut no.ĩ de re iu.l.contumacia.& de excu. tut. l. ſcire oportet.§ ſcire, Bal. ¶ Sententia, qua pronunciatur appellationem deſertam, eſt interlocutoria: quia eius contraria eſt interlocutoria: & contrariorum eadem eſt diſciplina, ut not.in cle.ulti.de app.hæc queſtio fuit G.Durandi in cap.cupientes.de elect.li.6.in ſua gl.& quia ex ea non oritur actio in factum, ut no.ff.de pac.l.tale pactum.§.1.& quia iſta ſententia eſt abſolutoria ab obſeruatione iudicij, ergo eſt interlocutoria, ut not. ff. de accuſ.l. cum Titia & l.harum.ff.ſi ſerui.uen. Sed Iaco.But.dicit, ꝙ eſt diffinitiua. Hinc eſt, ꝙ minor indefenſus eam non patitur, C. quomodo & quando iuleg.ſi preſes quaſi deſertam. Tu dic, ꝙ eſt interlocutoria, per quam corroboratur diffinitiua, & habet effectum diffinitiuę: ſpecie tamen eſt interlocutoria, & non deſiderat ſolennia: perſonam tamen requirit legitimam, quam non habet minor indefenſus, C.qui da. tut. poſſ. l. in uniuerſis.Bal.

¶ ADDE Ang.conſi.190.

¶ Sententia, inſtrumentum eſſe liquidum, uel non liquidum, eſt interlocutoria, C.de ſent.ex breui.recit.l.j.Bal.

¶ ADDE Ang.conſi.115.ſed Io.contra conſ.174.

¶ Sententia conſeruationis indemnitatis eſt diffinitiua, & ab ea appellatur, C.de ſent.l.cum eorum.C.de ſen.quæ ſine cer.quant. l.2 & ualet abſq; quantitate prolata: quia factum tacitè continet & intereſſe, Bal. ¶ Sententia, ꝙ libellus procedit, uel non eſt, interlocutoria, ff.quod met. cauſa, l.metum.§.ſed apud.ff.de accuſ.l.cum Titia. Appellatur tamen ab ea, ut ibi no. licet regulariter ante diffinitiuam ſñam non appelletur, C. de ſen.& inter loc.l.fi.Bal. ¶ Sententia declaratoria alterius ſententiæ, ut cum iudex executionis declarat primam ſñam non liquidam, uel auget condemnationẽ ꝙ in acceſſorijs contingit, eſt interlocutoria, nam in principali vt diffinitiua, ſi petita ſit executio per libellum: ſecus ſi de plano officio iudicis, nam in primo caſu deſideratur litis conteſtatio,& expectat diffinitiuã, ff.de pe, hære.l.item ueniunt.§.idem recte.ſecundo caſu non. Et ꝙ iudex appellationis poſſit ſic pronunciare, ſiue appellet reus, ſiue actor, not.C. de ſent. quæ ſine cer.quant.l.1.Bal, ¶ Sententia declaratoria dñij eſt diffinitiua, vt no.ff.de rei ven.l qui reſtituere. Idem dic in declaratoria ꝯctus, uel obligationis, ff.de arbitris, l.quid tamen.§.1, C.de ſent.quæ ſine certa quã.l. 2. ſm unam lect.Bald. ¶ Sñia lata per errorem ualet: ſed datur reſtitutio, ff.qñ actio de pecul.eſt anna.l.quæſitum.& ff.de confeſſis, l.cum fideicommiſſum & no.ff.ad Treb.l.ſeruo inuito.§.cum prætor, dic, ut l.pe.ff.de iuſti.& iure, per G. ¶ Sententia lata per obreptionem petitionis, vt quia quis petit debitum ſolutum, valet: nec reſcinditur, niſi per appellationem. ff.man.l.ſi fideiuſſor,§.in omnibus. Si uerò per obreptionem probationis, tunc, ſi fertur ꝯ abſentem ex iuſta cauſa, eſt nulla ipſo iure: ſi autem ꝯ præſentem, vel contumacem, valet, ſed datur reſtitutio, ff. de iu.l. ſi prætor. §. Marcellus. Sed hoc fallit, quando acta falſificantur: quia tunc ipſo iure nõ ualet, ff.de fal.ſi quis obrepſerit.in uerbo, nil agit, nam qui hoc facit, cauſam perdit, ff. de iure fiſc.l.in fraudem.ſi.quoties. Item fallit in ſententia miſſionis in poſſeſſionem, quę eſt ipſo iure nulla: quia falſum decretum executionem non meretur, l.j.§.hæc uerba.ff.ne uis fiat ei.Bal. ¶ Quis probat in cauſa appellationis, an appellans, uel appellatus, in Spec.de ſen.§.fi.uer.fi.G. uide ĩ.de appel.§.quæritur, quis debeat ¶ Sententia, quæ non ualet ipſo iure, nõ meretur executionem legis, nec iudicis. ff.de ferijs, l.ſi feriatis.nec trahit ſecum executionem, ff.de iniuſt.teſt.l.ſi quis filio.§.ꝙ ſi quis, Si autem ſententia re vera eſt aliqua, licet dicatur nulla, iſta petitio nullitatis non reſcindit pronunciatũ, ſi quod eſt: quia non concurrit petitio cum veritate facti: & ideo ea pendente poteſt bannitus impunè offendi: ſecus in appellatione, quæ reſcindit pronunciatum, etiam in his, in quibus ſententia trahit ſecum executionem: quia non tenet, quod fit ab eo, nec quod fit coram eo, etiam nec cõfeſsio, C.ſi à non compet.iu.l.fi.per gl.& Dy ff.de acq.poſſeſſ.l.3. §.ſi ſeruus, Bal.vide ĩ.e,§.exceptio banni.verſ.pendente.& ĩ.§. an ſententia nulla poſſit,& omnino vide §.an ſententia lata in capitalibus.& extra, de off. ord.ad reprimendam.& de appel.paſtoralis.Bal. ¶ Sententia lata a iudice incompetenti, non meretur executionem: quia non tenet, quod fit ab eo, nec corã eo: etiam nec confeſsio, C.ſi a non compet.iu.l.fi.C.ne de ſta. defun.l.pater, extra de iudic.c,at ſi clerici. Et licet per ſtatutum non poſſit opponi de nullitate ſententiæ, poterit tamen opponi de nullitate iuriſdictionis, vt not.in c.j.de ſequeſt,poſſeſſ.& fruct.in clem.in glo. or. & ideo clericus condemnatus a Poteſtate poterit opponere. Bald. ¶ Si iudex eſt delegatus in cauſa proprietatis, ſpecificè uidetur extendi ad poſſeſſorium, quod ordinatur ad petitorium, tanquam præambulum: ſecus ſi non ordinetur ad ipſum. nam tunc non extenditur, niſi per viam reconuentionis, vel contrarij iudicij, C.ſi à non comp.iu.l.fina, C.de iu.l.nulli, ff. de donatio. inter vir. & vxor.ſi maritus.

¶ ADDE Paul.de Caſtro conſi.272.

¶ Sententia lata in capitalibus ſtatim trahit ſecum ſuum effectum. vt l.qui vltimo. de pęnis.& no.in l.fi.C.ſi a non comp.iudice. Ergo non expectato tempore appellandi, poteſt executioni mandari.de appel. l. addictos. & ff, de appel.non tantum. Hoc non eſt verum, niſi in conuicto & cõfeſſo, vtroque iſtorum ſcilicet concurrente, C.quor.appel.l. 2. nam intra tempus appellandi nil eſt innouandum per iudicem, niſi pèriculum immineat ex mora, ff.de iniuſt.teſt.l.ſi quis filio.§.3.adde, quod not.de accuſ. l. ex iudiciorũ. ſed per legem bene poteſt innouari, ff.de infa.l.furti.§.1.ſed iudices faciunt, quod renuncient omni exceptioni,& defenſioni, & ſic etiam appellationi, C.de temp.appel.l.fi in fi.Sed certe hoc non præcludit viam defenſioni in capitalibus cauſis.ff.de appel.non tantum.& not.ff.de pactis, l.pactum inter hæredem, ¶ Præſumitur tamen ex hoc, quod nolit vlterius ſe defendere, arg.no.ff.ex qui.cauſis ma l.antepen.Bal.uide infra tit.proximo, §. ſententia excommunicationis.& infra tit. 2.minori.& ſupra.§.ſententia, quæ non ualet.& ĩ.§.contra fur, ¶ Si iudex facit criminalem executionem contra ius, tenetur lege Cornelia, ff.ad leg.Iul.repet.l.lege.§.fin.ſecundum Barto. ¶ Nota, quod ueniens poſt terminum non debet audiri.item quod a ſententia, quæ audientiam denegat, poteſt appellari, C.de excuſ.tut.l.3.ff.de accu. l.Titia.Bal. ¶ Nota, quod quando interlocutoria fertur ſuper principali articulo, ſeu capitulo,& appellatur, interim non poteſt primus iudex procedere in aliquo. Item nota, quod confirmans interlocutoriam nunquam exequitur, ſed remittit ad primum iudicem, ff.de mino.l.intra utile, quę lex duo prædicta probat. ¶ Sententia incerta non meretur executionem, etiã ſi ſit lata ſuper dote, C.de ſent.ex breuic.rec.l.fi. Et ſi dicis dos eſt nomen vniuerſale, ut not.in l.quod dicitur.ff.de impen.& in uniuerſalibus non exigitur ſpecificatio in ſententia. Reſpon.quod lex quod dicitur, nõ dicit, ꝙ dos non ſit uniuerſalitas, ſed quod eſt nomen iuris, & ciuile ſignificatum habet, ff.de lega.2.l.Męuio.§.à me,

ADDE, ut in l.1.ff.ſol mat. quia contrarium tenent multi.

¶ Iudex executionis poteſt augere executionem in augmentis medij temporis: debet tamen primo declarare ea deberi, & eorum quantitatem, C. de ſent.quæ ſine certa quantit l.j. ¶ Item ubicunque dubium oritur ſuper ſententia, ibi debet decidere, ſi executor eſt & iudex: ſecus, ſi executor,& nõ iudex, ¶ Et nota, quod merus executor dicitur duobus modis. Vno modo merus, id eſt, abſque iuriſdictione: & iſte non cognoſcit, nec dicitur grauare exequendo, ut notat Dyn.de regul.iur.quod quis mandato. libro ſexto, & argument. extra, de appellatio. capitulo, nouit. Secundo modo dicitur merus, id eſt, abſque cauſæ cognitione: & tunc ſi nemo contradicit ſententiæ, uel etiam ſi contradicit, refricando iam deciſa, fit executio ſummaria, repulſa contradictione, ff.de iudic. l. ſi prætor. ¶ Si uero contradictor opponit legitimas defenſiones, tunc debet primo examinari cauſa cõtradictionis, & deinde pronunciari exequendum, & ita demum exequetur: not.C.quorum appellat.non recip.l.ab executione.dic, ut in capitulo, iudices, de offic. & not. in l. prima, C. de ſentent. quæ ſine cert. [illegible] tita.& hoc in executione ſententiæ: ſed in executione delega[illegible] tent.& re iud.in clemen.prima.& adde, quod not.Innoc.de[illegible]

de extero, & vide omnino infra eo. §. an opposita. Bal. ¶ An coram iudice & executore possit opponi exceptio nullitatis? & videtur, quod non, C. de or. cog. l. fi. & hoc tenet Inno. de off. deleg. capit. cum in iure. Hoc verum, si prima facie sententia sit aliqua, nec sit in promptu probatio nullitatis: secus si in promptu offeratur, ff. de re iudi. l. quarta, §. condemnatum. & ibi per Dyn. & Bal. ff. de iu. l. si prætor. in fi. C. quando prouoc. non est necess. l. j. Bal. ¶ An coram executore imperito, ipso pronunciante, vel eius superiore possit peti restitutio in integrum contra sententiam? Dic, quod de inferiori, vel pari patet, quod non potest, ff. de minor. l. minor autem Maior autem magistratus sententiare potest, nisi fuerit sententia principis, ff. de iu. l. si prætor. §. Marcellus. C. de transact. l. si causa cognita. de resti. in integ. c. suscitata. ¶ An sententia secunda, ex qua augetur effectus, dicatur executio primæ, no. in l. si cum exceptione. §. in hac. ff. quod me. causa, videtur, quod sic: sed propriè non est executoris illa sententia in casu illius glo. quia fertur super alio, quam fuerit lata prima sententia: ergo est prosecutio eius, sed non formalis executio. Bal. ¶ An in causa executionis debent dari dilationes? Dicit Inno. quod non, de appell. ex ratione Accur. dicit, quod dantur, sed breues, ff. de inoff. test. l. qui de inofficioso. Prima opi. vera, vbi non requiritur causæ cognitio: sed secũda procedit, vbi requiritur. quod dic, vt not. extra. de exceptio. cum inter priorem. per Innocent. & per Cyn. C. quorum appel. non recip. ab executione, Bald. ¶ An pronunciatio de exequendo dicatur executio? videtur, quod sic, scilicet verbalis In contrarium, quod non est, argumen. not. in l. fi. C. vbi. & apud quos. nam ab executione non appellatur, a pronunciatione sic, vt no. in d. l. ab executione. C. quorum app. non reci. Sol. Dic, quod est executio, argu. no. in §. hæc autem actio. non tamen est mera executio: & ideo non potest ferri die feriato. Secus in mera executione, extra de iu. c. fi. in nouella: quæ executio tunc potest ferri, nisi sint diuinæ feriæ, quia tunc non posset ferri nisi propter periculum fugæ, vt not. C. de fer. l. fina. vide infra de appellat. §. a pronunciatione de exequendo. & j. eodem. §. an opposita exceptio. Bald.

¶ ADDE, quod sententia, qua pronunciatur instrumentum exequẽdum, sit diffinitiua: tenet Io. cons. 174. sed Ang. cons. 115. per plura tenet ipsam interlocutoriam.

¶ Sed an captura debitoris dicatur executio? Respond. potius est citatio, quam executio, ff. de in ius vo. l. plerique. quod patet: quia potest præcedere sententiam & sequi, C. quomodo & quando iudex, l. consentaneum. l. 1. C. qui bo. ce. poss. sed executio debet sequi non præpostere præcedere, l. nimis properè. C. de execut. rei iudi. Ex hoc sequitur, quòd nullo tempore feriato potest quis capi pro ciuili facto quia est citatio, & sic prohibita, l. j. ff. de fer. nisi data licẽtia capiendi die iuridica, secundum quosdam, & bene: sed de captura pignoris dic vt nota. ff. de euict. l. minor. in princ. Et dicitur esse potius remedium prætoris, quam executio: & non derogatur ei per aliud, vt no. in c. quoniam frequenter. §. fi. extra, vt lite non contest. vide s. eod. §. prox. quia fallit propter periculum fugæ. Bald. ¶ Citatio debet esse legitima, ad hoc vt sententia valeat. Item debet nuncius retulisse ad hoc, vt iudici ex actis constet de citatione. ¶ Nota tamen tres esse partes citationis, s. commissionem iudicis, citationem nuncij, & relationem. Et dicunt quidam, quod de commissione & citatione creditur nuncio publico & iurato: alij dicunt, credi de citatione, & non de commissione, C. de exhib. re. l. fin. per Cy. Si autem nuncius dicat, Ego citaui talem, & ipse dixit, ego nolo venire: an credatur nuncio, quod ille sic dixerit? Videtur, quod non, arg. not. de sent. excom. venerabilibus. §. secus. de sent. exc. lib. 6. vide s. de citatione, §. an credatur. ¶ An possit quis capi personaliter, non præcedente contumacia? Videtur, quòd sic, ff. de in ius voc. l. plerique. cum l. seq. In contrarium facit, quia lex exigit contumaciam, C. quomodo & quando iudex, l. consentaneum. ff. ad l. Iul. pecul. l. cum in eo. C. qui bo. ce. pos. leg. 1. ff. quæ in fraudem cre. l. fi. in fi. Nam si res non potest capi, nisi ex contumacia, C. de his, qui ad ecc. confu. l. præsenti. §. sed si ad hoc. ergo non persona. Bald. ¶ Secundum decretum est interlocutoria, vt no. C. de his, qui ad eccle. confu. l. præsenti? §. si hoc. in gl. or. & per Dy. in l. si minor. de bo. auctor. iu. pos. & ideo ex eo non oritur actio in factum, sed officium iudicis: sed bene oritur actio in factum non ex decreto, sed ex illo edicto, ne vis fiat ei, contra turbantem, ff. eo. l. si quis iussum. & arg. ff. si quis ius dic. non ob. l. 1. §. fi. cum si. Bal. Si tenuta datur in re, quam possides, quæ est Titij, Titius potest impedire processum, non tamen contradicendo consequi possessionem: quia recuperare tenutam conceditur reo: sed Titius non est reus, nec est tenuta accepta sibi, secundum Fran. Acc. impedit contrario secundum decretum: sed non recuperat tenutam: quia nec eam amisit, ff. de re iu. l. a diuo Pio. §. si super. secundum Fran. Accur. sed si possessor est passus missionem, destruit ex toto tenutam, & annullat eam, vt l. ii. §. si quis ideo. ff. ne vis fiat ei, secundum Iacob. vide supra. de secundo decreto. §. secundo. ¶ In vno & eodem libello non possum agere contra plures, nisi sint consortes eiusdem facti, vel criminis: & per consequens sint consortes eiusdem litis. nam si non sunt consortes eiusdem litis, quilibet debet recipere libellum per se: nec debent variæ causæ permisceri: nec simul tractari. Si tamen reus tolerauit talem libellum, & ius tolerat. & lata sententia executionem meretur, C. si plu. vna sen. l. 1. C. si reus vel accu. mor. fue. l. 1. C. de accu. l. si quis homicidij: cum si. secundum Fr. Accur. vide econtra supra de de incen. quæst. §. antep. ¶ Non valet sententia lata tempore feriato ob messes. Intelligo tamen, quod nunquam sunt feriæ messium, nisi sint indictæ a iudice, vel statuto, secundum locorum consuetudinem, ff. de fer. l. præ fides. secundum Fr. Accu. & ideo licet oliuæ sint in fructu, non tamen tempore, quo colliguntur oliuæ, sunt feriæ: quia non sunt indictæ. Item si per statutum sunt feriæ messium toto tempore Iulij, & propter pluuias dilatæ sunt messes ad sequentem mensem Augusti, non tamen erunt feriæ de mense Augusti: quia feriæ pro illo mense indictæ non sunt: vnde tunc lata sententia tenet, & exequenda est. Procuratori petenti executionem sententiæ opponitur exceptio procuratori, quam obijciens vult probare per testes, quos non habet in promptu, an possit? Vi. quod non, arg. ff. ad exhib. l. Iulianus. §. ibi. ff. de iureiu. l. nam & postea. in prin. in gl. or. nam in notorio iuris, vel facti, non debet de apicibus iuris disputari, vt no. ff. de nego. gest. l.

at qui natura. §. cum me absente. Bal. ¶ An possit declarari sententia nulla sine libello? Dic, quod aut causa nullitatis est causa per se principaliter mota, & tunc exigitur libellus: aut incidenter, & tunc non, quia ex eisdem actis iudicatur, vt not. C. quomodo & quando iu. l. si vt proponis. quia in officio nobili necessarius est libellus non in officio mercenario. ff. de interr. act. in gl. rub. & nullitas vbi principaliter petitur, iudicis officium, implorabitur nobile, vt no. in l. 1. §. j. ff. quæ sen. sine app. resc. & de cond. instit. l. quæ sub conditione. §. fi. secundum Bar. & sic uidetur intelligi, quod habes s. eo. §. in causa nullitatis. ¶ In casibus in quibus lis non contestatur, vt in executione sententiæ, & similibus, terminus datus succedit loco litis contestationis, C. de procur. l. nihil. per Cy. & no. in c. 1. de [illegible], libr. 6. & intelligunt quidam quod prima citatio habet vim contestationis litis: quia per eã inchoatur tale iudicium, & procedi dicitur, vt no. C. de temp. app. l. fi. §. illud. Sed illud non placet, cum citatus possit opponere declinatoriam exceptionẽ: sed præclusa via in eis opponendis, tunc debet bene haberi lis pro contestata, C. vbi in rem ac. l. 2. Bal. ¶ Si appellatur a sententia nulla, puta propter incertam quantitatem, iudex appellationis non solum habet nullam declarare, sed etiam reformare, & emendare vitium pronunciationis, condemnando reum in certa quantitate, C. de sen. quæ sine cer. quant. l. fi. secundum vnam lecturam quod no. Caueat ergo sibi reus appellans a sententia nulla: vide s. e. §. an sententia nulla. Bal. ¶ Sententia, quæ potuit ferri ex cã rationabili, & lata est ex irrationabili, non iustificatur ex rationabili propter vitium pronunciationis, ff. de excus. tu. l. qui testamento. nisi esset appellandum: quia tunc iudex appellationis posset emendare causam, seu pronunciationis rationem, ff. quod cum eo. l. Titianus. & ibi per Gui. & B. vide j. tit. prox. §. quid si iudex fuit motus. ¶ Instrumenta non possunt produci post sententiam, nisi in casibus, in quibus peremptoria exceptio potest opponi post sententiam ff. de eden. l. argentarius. §. cum autem. de iur. & facti ignor. l. 1. de fide instr. c. cum dilectus. C. de sen. aduer. fisc. [illegible] x. & ibi vide Bal. Et illud est verum de instrumentis contrarijs sententiæ: secus de instrumentis compassibilibus, ff. de compẽ. l. si cum militi. §. j. Bal.

¶ Sententia super expensis lata, valet sine taxatione. Nam sicut admittitur incerta petitio expensarum, ita admittitur incerta sententia, C. de fru. & lit. expens. l. terminato. & ibi no. in gl. or. facit, quod no. extra de sen. quæ sine cer. quantit. l. 1. vbi probatur dicta æquiparatio libelli ad sententiam, secundum Bar. ¶ Iudex potest sibi reseruare taxationem expensarum: sed quare non condemnationem earum? Respondeo, quia statim, cum condemnat, expensæ quæ veniebant officio iudicis, veniunt iure actionis. ff. de dãn. iufe. l. si finita. §. postea. Sed si non condemnat, tunc officium mercenarium extinguitur finito iudicio, vt l. terminato. secundum Cy. & Bart. sed glo. in eadem l. terminato. innuit, quod possit reseruari condemnatio: & text. ibi innuit, quod possit reseruari petitio. ad idem ff. fam. ercisc. l. item Labeo. §. j. in glo. parua: quod no. ff. de verb. obl. l. Titium. & Cy. C. de institut. & subst. l. si quis hæredem. Sed prima opinio verior est, nisi eadem die condemnet, ff. de re iudi. l. Paulus. Bal. ¶ Sed an reseruans sibi declarationem, videatur etiam reseruare successori suo? Dic, quod sic: quia officio, non personæ fit reseruatio, ff. de iud. l. cum proponebatur. & sic non obstat. arg. contra ff. de verb. obl. l. qui Romæ. §. Augerius. secundum Bar. Sed in diffinitiua super re principali non potest quis sibi reseruare declarationem incertæ sententiæ, ff. de arbitr. l. non distinguemus. §. de officio. Bal. ¶ Sed an succumbens in exceptione vel replicatione, debeat statim condemnari in expensis illius capituli, an uero debeat reseruari in diffinitiua? Dic, quod statim: quia qui talem exceptionem, vel replicationem obijcit, processum causæ retardat: & ideo debet condemnari in damnis & expensis ratione retardati processus, C. de fruc. & lit. expen. l. pen. secundum Bar. quam tamen condemnationem si tunc iudex omittit, poterit iudex vsque ad diffinitiuam supplere, de app. c. sępe. per Inn. ¶ Sed an refectio expensarum in criminali veniat, quando accusator desistit? dicit lex venire, C. qui acc. non pos. l. qui crimen. ibi, sumptus, quos, &c. Bald. ¶ Sed quid si ad diffinitiuam peruenitur? videtur, quod non debeat fieri condemnatio expensarum in criminali: quamquam in ciuili fiat. C. de fruc. & li. expen. l. fi. vbi litera loquitur aduersatiuè in ciuili & criminali circa expensas. & idem no. Accur. in prooemio Insti. Sed in contrarium videtur casus in l. fi. C. de fruc. & li. expen. nam si ibi per priuilegium non veniunt, ergo per ius commune veniunt, tam in ciuili, quam in criminali, vt ibi apertè dicitur, secundum Bar. & hoc tenent Canonistæ extra. de pę. c. calumniam. Nam damna & interesse etiam in criminali incidenter veniunt, vt not. extra de acc. c. cum oportet. per Inno. Bal. Sed quid si instantia est peremota, an ex die secundæ instantię veniunt fructus & expensæ? Dic in expensis, quod veniunt ex die secundæ: sed in fructibus dic, quod aut instantia perijt tempore, aut renunciatione: si renunciatione, habetur pro non mota, C. de prescr. long. tem. p. l. prima. secundũ vnam expositionem, de iure fisci, l. fiscus. Si autem tempore, tunc dicit glo. quod officium illud mercenarium primo ortum extinctum est, nec denuo oritur: & ideo tempus secundæ litis inspicitur, C. de fruct. & lit. expen. l. 2. in gloss. & facit. dict. l. terminato. in ratione sui. Non obstat C. de præscrip. 30. ann. l. fi. ubi durat effectus primę instantiæ: quia illud verum ad conseruandam actionem, non ad augendam confirmationem. Sed Doct. dicunt contra: quia mala fides perpetuo durat, donec purgetur, argument. ff. de usur. l. mora. Sed ista ratio est satis debilis, nam non sufficit simpliciter mala fides in percipiendis, sed requiritur litis contestatio: dic, ut ibi per Doct. Bald. ¶ Quidam nobilis habuit aduocatum gratis: postea ipse nobilis uincens uult, quod aduersarius reficiat sibi salarium, an aduersarius teneatur? Et uidetur, quòd non. C. de fruct. & lit. expen. l. fina. secundum secundam lectu. quod not. Bald. ¶ An condemnatus, qui dicit se postea soluisse, possit probare solutionem per testes? Videtur quod non, quia sententia requirit scripturam: ergo &c. C. de testi. l. testium: sed ibi in debito conuentionali: secus uidetur in iudiciali, C. de re iu. l. 1. ff. de condict. sine causa, l. si fullo. ¶ Quid in inuentario tutoris? dicit Richar. de Salic. quod non poterit probari solutio, nec pactum, nisi per scripturam: sed si dicas, quod sit obligatio legalis, contrarium esset dicendum. Bald. ¶ Sententia lata extra metam iurisdictionis, est in totum nulla, C. quando prouoc. non est necess. leg. certa ratione. sed si fertur

supra metam debiti, utile per inutile non vitiatur, vt no. C. de re iu. l. 2. & ideo illa clausula, saluo, quòd si esset vltra formam, reducimus ad formam, &c. non videtur valere, quia licet sit vnum capitulum, tamen diuidi potest. Docto. dicunt contrarium: quia indiuisibilis est sententia, ff. famil. erciscu. l. in hoc iudicio. sed ibi erat defectus modi & rei, quia non erat iudex functus officio suo, ff. de arbitr. l. quid tamen. hic vero erat excessus: & plus continet minus. & videtur casus ff. de arbit. l. diem proferre. §. si plures. Sed alia ratione non videtur valere dicta clausula: quia est incerta & conditionalis, sed respectiue certificatur per acta, C. de sen. l. cum iudex Sed tertia ratio, quare non valet, est, quia continet repugnantiam, ff. de reg. iur. l. vbi repugnantia. & hoc sentit gloss. C. commu. vel epist. l. 3. secus in adiuncto cõpassibili, ff. famil. erciscun. l. itẽ Labeo. §. j. Bald. vide infra. de appellatio. §. ex forma. Bal. ¶ Pone, q̃ post sniam opponit exceptio permissa opponi: iudex statuit terminũ ad probandũ, testes non deposuerũt intra terminum quẽrit an sufficiat intra terminũ iurasse? Vi, q̃ sic, nã & sine articulis potuerunt testes examinari super exceptionibus. Item depositio retrotrahitur, vt no. in c. j. de offi. deleg. in Cle. SOL. sufficit, si vult eos examinari super exceptionibus. sed si vult producere articulos, videtur, quòd non possit, ff. de iureiur. l. admonendi. in verbo, quibus solis. Sed contra dico: quia articuli sunt declaratio exceptionis, & ideo etiam postea produci possent argu. ff. de testa. l. hæredes palam. §. j. & hoc in termino iudiciali: secus videtur in legali, extra de exce. c. pia. lib. 6. Nam terminus iudicialis potest prorogari, sed terminus legalis non, vt no. in auth. de exhi. re. §. susceptro. Si tamen pars producens facit quicquid potuit, faciendo grauari & pignorari testes, hoc ei sufficit, etiam si non iurasset intra terminum: & possunt iurare postea, & finguntur recepti intra terminum, arg. C. de inoffic. testam. l. eum qui. & j. contra maiores. & valet absque alia dilatione, secundum Franc. Accur. in quodam suo libello: allegat ad hoc C. de testi. l. si quando. in fin. Tutius est tamen, si noua dilatio petatur. Bald. vide Bartol. ff. de dam. infe. l. damni. §. Sabini. ¶ Sufficit in sententia dicere, Condemno. Item sufficit dicere, Iure petis, iure quẽrelaris, &c. C. de fru. & lit. expen. l. terminato, Bald. ¶ Non debet incipi ab executione, C. de execution. rei iudicat. l. nimis propere. ff. de re iudica. l. si cum nulla. C. de pact. l. si pactꝰ, quo pœnam. & ideo non procedit libellus, peto debitorem meum cogi ad soluendum mihi, nisi petam cum condemnari: quia petitur executio sine sententia, secundum Bartol. Sed tu dic, quòd petendo consequens, videtur petere ante cedens, vt lege, & si non cognitio. C. si contra ius, vel vtil. public. & argum. C. de fideicommis. l. quamuis simpliciter. & ff. de acq hæred. l. illud. ¶ Præterea nomine compulsionis etiam pronunciatio intelligitur, ff. de vent. inspi. l. j. §. ex hac. Nam omnis libellus est tolerandus, si possibile est, vt dicit Innocen. extra de in. c. examinata. Suppletur ergo libellus circa conclusionem: item circa medium, siue narrationẽ, l. omnes. §. Lucius. ff. quæ in frau. cred. & facit quod no. j. q. 4. quia præsulatus. in glo. or. Bald, vide Barto. in l. moribus. §. j. ff. de vulg. & pup. ¶ Contra fugitiuum incipitur ab executione, l. ait prætor. §. si debitor est. ff. de his quæ in frau. cred. Item ex pacto, de pig. act. l. 3. item in nunciatione noui operis incipitur à præcepto, ff. de no. ope. nun. l. de pupillo. §. meminisse. Item contra fideiussorem iudicatum solui: quia iste accedit executioni, & ei se submittit. nam licet sententia non sit lata contra eum, tamen patitur executionem. C. de vsur. rei iud. l. fina. in fin. & dic, vt ibi not. Et vna lex ponit singularem rationem, quæ talis est, scilicet: quia contractus factus apud acta, æquiparatur confessioni in iudicio factæ, & mandatur executioni tanquam confessio iudicialis: ita dicit text. ff. de pact. l. tale pactum. §. qui prouocauit. & est noua ratio. Ad idem facit C. de testa. l. omnium. vbi dicitur, quod testamentum factum coram principe, vel apud acta alterius iudicis, habet vim testamenti publici & insinuati: quia fit de actis: siue fiat apud acta, siue ante factũ redigatur in actis. & not. hoc. & hoc verum in eo fideiussore iudicatum solui, qui fideiubet apud acta, contra quem proceditur ex actis: & sic ex liquido & notorio iudici vt iudici. Si autem in contractu ego fideiubeo pro Titio, & promitto pro eo iudicatum soluere, ista fideiussio non est iudicialis, nec est notoria iudici vt iudici: & ideo Titio condemnato, non fiet in me executio, sed ex stipulatu conueniendus sum, quia magis sum fideiussor contractus, quam iudicij. ff. de iureiuran. l. duobus. §. qui iurauit. Et si diceres contrarium, tunc adiecta promissione in tali clausula prędicta de iu. sol. semper esset executio parata in fideiussorem, tam realis, quam personalis, reo condemnato: & esset noua & bona cautela: tamen caue, ne facias poni, quia inusitata generant suspicionem falsitatis in instrumentis: & not. in l. vim. ff. de cond. insti. Bald. ¶ Porro in fideiussorem de iudicio sisti, non fit executio condemnationis, ff. de fideiuss. l. Græce. §. & post litem. Sed bene fit executio in hoc, q̃ sistat, ff. de in ius vo. eum pro quo. sed vsque ad sententiã, non post: quod est notabile. & vide, quod not. ff. de verb. obli. l. continuus. §. cum quis. per Dyn. Item in sequestris, & in habitationibus proceditur interdum extra ordinem, ff. de leg. commis. l. fi. & de offi. procur. Cæs. l. fi. Bal. vide §. e. §. sententia lata in capitalibus. ¶ Qualiter fideiussor acceptus in causa iudicati, patitur paratam executionem: & secus in promissione rei principalis & hypothecaria data hypotheca, no. C. de execu. rei iud. l. 2. ff. de mino. l. minor 25. ann. cui fideicom. Bal. ¶ Nam natura illius accessorij est natura illius satisdationis, ne lites ex litibus oriantur, vt l. terminato. C. de fruct. & lit. exp. ¶ Item nota, q̃ vbi inordinatè proceditur, non valet tenuta, vt d. l. j. & 3. in c. postulasti. de concess. præben. per Inno. Et filiofamilias bonis cõfiscatis non patitur pater executionem: imo occupat peculium filij, tanquã mortui. C. de bo. proscri. l. si filius. Nec obstat, quod no. ff. de nox. & si condemnatus quia ibi sententia fuit ciuiliter lata: vnde pater tenetur ex quasi contractu: secus in criminali, & maxime in sententia confiscationis, ex qua nulla oritur obligatio, ut no. Bar. ff. de dam. infe. l. si finita. §. si qua. & facit C. qui bon. ce. pos. l. pen. & l. 3. §. si filius. ff. quod quisque iur. nec tenetur pater aliquid fisco assignare, vt l. si qua pœna. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. per Guliel. & Cyn. Si vero pater tenetur soluere pro maleficio filij ex forma statuti, tunc aut filius est conuictus: & tenetur pater. aut confessus, & similiter tenetur, nisi pater probet contrarium: ad quod probandum debet admitti pro suo interesse, ut not. l. 2. ff. si ex noxa. causa aga. aut filius est contumax, & non tenetur pater: quia contumacia non facit ius, nisi contra contumacem, ff. de inofficio. testamen. l. qui repudiantis. §. fina. & si statutum non facit mentionem maleficij, sed condemnationis, & condemnationem solui iubet, tunc pater quasi fideiussor iudicatum solui, tenetur etiam de contumacia filij, argumen. ff. de verbo. obligatio. l. cum filius, & ibi Barto. & l. 2. ff. ad municip. cum si. Bald. vide ff. de dam. infect. l. si finita. §. si qua. per Barto. ¶ An bona dotalia possint capi pro debito? quòd possunt, ponitur de bon. dam. l quinque legibus. Quid de parafernalibus? vide C. ne vxor pro ma. l. 2. Bart. ¶ An qui habet tempus quadrimestre, patitur primum & secundum decretum immediate? Glo. innuit, quòd sic: secus, si ex interlocutoria, id est, ante sententiam, sit veniendum ad secundum decretum. cum ibi nulla dilatio præcesserit, vt not. in l. fin. C. de execut. rei iu. Tu dic, semper aliquod spatium dandum, eodem titu. l. ordo. in versi. diu. quod est arbitrarium: & iudex dabit minus tempus ei, qui habuit illam dilationem, quam non habenti. facit. quod not. ff. de constitu. pecu. l. promissor. per G. Et in hoc seruabitur natura illius loci, vt not. in l. fi. C. de iur. do. ¶ Secundum decretum non potest interponi, nisi præcedentibus bannimentis, si quis est, qui velit illam rem emere, &c. vt dicta l. ordo. Et illud est verum, vbi desideratur excussio, an. s. reperiatur emptor: secus in causa nouali, de dam. infect. no, in l. iubere cauere. ff. de iurisd. omn. iud. Et si res non extat, potest fieri executio in æstimatione, licet ad hoc non fit principaliter actum, C. de exec. rei iud. l. si longis. secundum Barto. ¶ An interlocutoria requirat peremptorium? Dic, quòd aut est interlocutoria irreparabilis à diffinitiua: & tunc exigitur peremptorium, quia sortitur naturam diffiniti uę: aut potest reparari per diffinitiuam uel per appellationem a diffinitiua: & tunc sufficit vna citatio, secundum Guid. de Suz. facit C. quomodo & quando iud. l. consentaneum. & vide ibi Barto. & est text. in l. præsenti. §. sanè. C. de his, qui ad eccle. confu. Quòd requiratur peremptorium in interlocutoria, quæ parat præiudicium in principali, vel in proprietate, vel in possessione, not. C. de appel. l. si quis prouocatione. vide §. §. sed an valet præceptum. B. ¶ An opposita exceptione contra executionem sententiæ, iudex possit exequi sine alia pronunciatione de exequendo: Dic, quòd sic, & est vtilis cautela. quia si pronunciaret, exequendum, appellaretur ab ista pronunciatione. sed si exequitur, non potest appellari, nisi excedatur modus, vt not. in d. l. ab executione. Iudex ergo mittet in possessionem, & habet licentiam capiendi. non obstantibus exceptionibus: non autem pronunciabit exequendum: sed exequi mandabit, & exequetur: non autem appellabitur ab executore. Sed certe etiam ipsa pronunciatio est pars executionis, & ideo nec ab ea appellatur, nisi excedatur modus primæ sententiæ: arg. nota. ff. quod metus causa. l. sicum exceptione. §. in hac. secundum Fran. Accur. in quodam libello. Vel dic, quòd si fuerit aliquid probabile obiectũ executioni, tunc possit appellari, tanquam à grauamine, causa specificata: alias non. Bald. vide §. eo. §. vbicunque. & §. an pronunciatio de exequendo. & infra titu. 2. §. non est necesse. ¶ Dicit statutum, quod homicida condemnetur in mille: & si fuerit contumax, condemnetur in quarto pluris: alio statuto cauetur, quod si homicida non soluit pœnam homicidij intra decem dies, decapitetur: modo homicida soluit mille, sed non quartum plus, an decapitabitur? & videtur, quòd sic: nam totum debetur ex contumacia, & est debitum in forma ex contumacia: ergo non debet diuerso nomine, vel iure censeri, argumen. ff. de pact. dot. l. inter. §. cum inter. In contrarium videtur: quia pœna homicidij est signata & taxata in mille: & de ista originali pœna debet intelligi, ff. de petit. hæred. l. item veniunt. §. cum prędiximus. & ff. si certum petat. l. certi condictio. in princip. nam plus est pœna solius contumaciæ, quia pœna non oritur tempore delicti, sed tempore contumaciæ. ff. de in lit. iuran. l. j. & hæc vera, quia ista pœna non recepit aliam pœnam, argumen. C. de vsur. rei iudica. l. fina. & nota. ff. de petition. hæred. l. hæres furiosi. Baldus. ¶ Sententia lata per vnum iudicem, mittitur executioni per alium, qui habeat iurisdictionem in personis. ff. de iudicatio. l. argentarium. §. nomine. facit quod not. ff. de postulat. l. ex ea. Sed si non habet iurisdictionem in personam, sed in res, tunc non potest facere executionem, nisi requisitus per literas primi iudicis, ff. de bonis auctoritate iudi. posi. cum vnus. §. is qui. ff. de iurisdictio. omn. iudic. l. cum quædam puella. & ibi per Cynum in lect. Dicit statutum, quod si condemnatus pro vulnere non soluat condemnationem intra decem dies, quod ei amputetur manus: modo quæritur quando incipit istud decendium? & videtur, quòd post 10. dies: quia tunc dicitur condemnatus proprie. ff. de pig. l. si fundus. §. si plures. In cõtrarium videtur, quòd statim lata sententia: & sic fiat computatio de momento ad momentum, argument. ff. de minoribus. l. 3. §. minor. SOL. Dies sententiæ non computatur, sed à die sententiæ currit, si non est appellatum: si autem est appellatum, tunc a die confirmationis sententiæ, nisi dolo, vel lata culpa esset appellatum, quia tunc appellatio ei non prodest. C. de vsur. rei iudica. l. ij. Sed contra hoc opponitur. nã ex ista sententia ante decem dies non oritur actio: ergo nec ante currit terminus soluendi, argumen. ff. de iure dot. l. tali. SOL. Imo statim oritur actio, reuocabiliter tamen. si appellatur, quòd sic probo: appellatio rescindit pronunciatum, ff. ad Turp. l. j. & fin. tunc dices, quod aut rescindit factum, & hoc est impossibile. l. in bello. §. factæ. ff. de captiuis. aut ius: & sic, ortum erat, secundum Iacob. de Ranen. nam non posset rumpi, nisi esset natum, ff. de iniust. rupt. & irrit. testa. l. nam & si sub conditione. §. rumpendo. & de verbo. obligatio. l. decem. vide, quod not. C. de testi. l. præposteri. vide infra. eodem. §. not. quod in ciuili. ¶ Titius fideiusit iudicatum solui pro Scio accusato. nam in criminali suo nomine conuentus satisdat iudicatum solui: secus in ciuili. nam in criminali, nisi satisdet, debet detineri in carcere publico, vel in palatio, de custo. reo. l. ij. & l. fi quis reum nisi sit mulier, quæ non debet detineri in carcere propter inopiam fideiusoris: quod not. C. de custo. reo. authenti. nouo iure. pone ergo, quod fideiussor est coactus statim soluere: quia in criminali non datur tempus quadrimestre: sed in ciuili sic: quæro ergo, an fideiussor statim exigat reum? nam inter eos ciuilis obligatio versatur, non criminalis. Dic, quod statim iudex maleficiorum poterit hoc facere, argument. C. de sentent. l. cum eorum. C. vbi cau. fiscal. l. cum vendi. & ibi per Iacob. & C. de vsur. rei iudica. l. fina. in fine & ibi plene per Bartol. Bald. ¶ Natura copulæ est, diuidere obligationem condemnationis, vel contractus, in viriles, C. si plu. vna s

tendimus naturam primæ causæ, sed naturam verborum causæ secundæ idest, sententię, ut ibi no.& l.j.de condi.& demonst.§.cum fundus. ff.de leg. 2.Banna etiam, quæ fiunt ex parte Potestatis, fiunt magis ad terrorem, quã ad valorem, C.commi.vel epist.l.programma.& uide infra tit.prox.§.bannum generale. ¶ Subscriptiones etiam iudicum non habent vim sententiarum, eo.l.penul.tamen hoc vide.ff.de eden.l. si quis ex argentarijs. §. j. per Gul. ¶ Conflictus non dicitur solum in libellis, sed etiam in judicis, C.commi. vel epi. l. fina. Baldus. ¶ Ceruicosa & capitosa præcepta iudicum inania sunt, & vim sententiæ interlocutoriæ non merentur, C.commi. vel epi.in rubro & nigro, & infra de re iudica.præceptũ. ¶ Pro peccato vnius hominis non debet contrata, vel vniuersitas condemnari, vel puniri, ut no. in authentic. vt nulli iud.§.quoniam.Col. 9. in gloss. ordin. siue ille sit certus, siue incertus. Bald. Quod si libellus est iuri contrarius & ineptus, sententia est nulla: vt patet extra de emptio. & venditio.capi. cum dilecti. sed vbi est præter legem, non contra, tunc ualet, secundum Bar. ergo contestatio litis super libello inepto valet. nam & sine libello super simplici vera narratione valeret litis contestatio, secundum quosdam: quia tenent, quòd oblatio libelli possit omitti & remitti de consensu partium: vide sup. de offic.iudi.§.si iudex. ¶ Sententia lata super accusatione non continente locum & tempus, valet: nec potest condemnatus eam dicere nullam quia lex dicit, quòd debuit petere se aboleri ante sententiam propter libellum informiter porrectum, ff.de accus.l.libellorum.§.quòd si libelli.ita not. Gandi. in suo opere in titu. qualiter fiat ipsa accusatio: & sic propter defectum solemnitatis loci & temporis non vitiatur sententia: quod est notatu dignum. Sed videtur, quod sit nulla. quia libellus est ineptus & inutilis, ff. de adult.l. accusaturus. Respond. quòd hæc exceptio non potest opponi post diffinitiuam, sed ante debet opponi. Simile C. de adult. l. quamuis indubitati. Præterea super hoc etiam not. quod procedit libellus per circumstantias non declaratas, ff. de pœn. l. si præses. sed ibi loquitur de circumstantijs, id est de qualitatibus, non autem de solemnitatibus: & sic non facit ad quæstionem nostram. G. Nam additio qualitatis non est de substantia libelli: sed adiectio solemnitatum sic. Sed contra Gandinum facit ff. de interrogatio. actio. l. si filius. la 2. ff. ne quis eum. l.j.§. Offilius. ff. de iureiuran. l. si patronus libertum. & quod ibi Dyn. contra glo. vide supra de accus. §. sed quid si statutum. & infra de libe.conce.§.exceptio inepti libelli. ¶ Iudex formauit inquisitionem superuenit accusator: tandem condemnauit ex inquisitione: modo quæritur, an ista sententia sit nulla, vel annullanda per appellationem, necne? Et videtur, quod sit nulla: quia accusatio rescindit inquisitionem, & remedium ordinarium tollit extraordinarium.

SOL. Dico, quòd non tollit ipso iure. sed oportet, quod pronuncietur non esse procedendum obstante exceptione obiecta per reum, ff. ad Velleian.l.ij.in fin. Sed an poterit appellari ex eo, quòd reus sit grauatus ob hoc ipsum? Quæstio stat in hoc, an inquisitus debuerit silere, vel non: & si iudex habet suspectam conclusionem accusatoris, non debet silere, argument. C. de abol.l.ij. Idem, si fiscus ex hoc patitur præiudicium, vt quia inquisitio est probata. nam si accusator vult paratam probationem, non ad initium nouæ probationis redigere, iudex non debet hoc pati: sed si bona fide agatur, sic, argumen. ff. de iureiuran.l. eum qui.§.in popularibus. Et ad illud argumen. de ordinario & extraordinario responde, quod vbi extraordinarium tendit ad coadiuuandum ordinarium, & ad eundem finem, non cessat vnum propter aliud, vt not.ff.de rei vendicatio.l.j.§.per hanc. & hoc quantum ad ordinem: sed quantũ ad processum, debet procedi super vno. Vnde iudex debet hic eligere alteram viam nisi quatenus plus esset in accusatione, quam in inquisitione: quia tunc posset simul prosequi vtrunque, argumen. ff. de actionib. & obligatio. l. qui seruum. ¶ Practicam serua: quòd si plenior sit accusatio, super eo tantum procedatur, & pronunciabitur, non esse procedendum super inquisitione. Acta tamen publica valent in sequenti iudicio, scilicet si fuerit receptus super crimine: secus si super fama, vt infra eodem. §. penulti.& vide infra de inquisi.§. ex probationibus.argumen.C.de re iudica.l. gesta. sed attestationes non publicatæ in inquisitione receptæ, non valent in accusatione. Item nouæ dilationes dantur: quia est noua instantia.& hoc coram eodem iudice.nam coram diuersis melior est conditio peruenientis: vide infra de inquisi. §. quidam. & §. penulti.& infra eod.§. ex probationibus. ¶ Et an absolutus per inquisitionem possit accusari? dic quòd sic, ab eo, qui prosequitur suam, vel suorum iniuriam, si docet ignorantiam, vel collusionem: alias non. nec iudex debet prosequi suorum iniuriam: quia in causa suorum non posset iudicare, vt not. ff.de iniur. l. lex Cornelia. in princip. ¶ Et in priuatis criminibus non habet locum inquisitio de iure communi: quia iudex non repræsentat personam priuatam offensam, sed publicam: & illud ius est priuatum, non publicum, ideo a persona publica non potest exerceri. de hoc not. Gan. ad practicam in suo opere in titu. qui possunt accusare: & ibi videas, Baldus.

¶ Ad mortem nemo potest ex indicijs condemnari, nec sententia mortis ferri ex indubitatis indicijs, secundum quosdam: vt not. Gand. in titul. de præsumpti. in fin. Aliter sentit Dyn. in l. ij. ff. de excusatio. tutor. Istud tamen certum est, quod tortura fieri potest etiam ex vno indicio indubitato, vel multum verisimili, vt not. G. in titul. ex quo tempore possit fama incipere: & locus à communiter accidentibus inducit indicium indubitatum: vt si volo probare aliquam esse meretricem, eo quod passim admittebat iuuenes ad se, C.de probatio.l. neque. per Guid. & Iacob. vide Barto. in l. fina.C.de probatio.& infra eodem, §. sententia condemnatoria non potest versicul. in causis. & infra eodem. titul. proxim. §. confessio in tormentis.

¶ Titius fuit confessus se occidisse quendam hominem, cuius nomen ignoratur, & ipsum proiecisse in mare: vnde corpus apparere non potest: quæritur, an ex hoc Titius debeat condemnari? Et videtur, quod non: nam liquere debet de corpore interfecto: alias non potest præsumi factum ab aliquo, si ipsum factum in se est incertum, ff. ad Syllanianum, l. j. §. ibidem. Item ista confessio est multum vaga & incerta, & in genere: ergo non valet, ff. de confess. l. certum. SOL. Si non apparet aliquo modo de mortuo, non debet ferri condemnatio, sed si per famam probaretur mors, licet corpus inspici non posset, vel quia in sepulchro resolutum, vel in flumen proiectum, tunc stabitur confessioni: argument. ad hoc, quia mors potest probari per famam, C.sol.matrimo.l.si quidem. & uide Gan. in titulo, qui ad præsumpt.famæ, in titulo, de præsumptio. Bald. ¶ Exceptio banni est exceptio rei iudicatæ, si bannitus potest impune offendi: & ideo impeditur processus, secundum Gandi.in titulo, vtrum procurator in maleficijs. in vltim.colum.de hoc dic. vt not.C.de accusatio.l.reos. per Cynum. Pendente tempore appellandi bannitus potest impune offendi & non impeditur processus, secundum Gand. in titulo, de bannitis pro maleficio: quod est falsum: quia interim non debet aliquid innouari: & facit, quod not. ff. de accu.l.ex iudiciorum, per glo. & Dyn. nam si interim moritur, expirat sententia, ac si esset appellatum. unde sententia non potest patrocinari occisori: uide supra eodem, §. sententia, quæ non ualet. ¶ Sententia lata ex uno statuto potest suppleri mediante processu nouo ex alio statuto ratione qualitatis, ut not. in quæstionibus statutis per Gand. & in l. senatus. de accusa. per Barto. & ita consuluit collegium Perusinum Assisii contra scholares, ex quo consilio hæc ciuitas perdidit Assisium, sed Iacob. Butri. consuluit contrarium. ¶ Sententia lata ex inquisitione formata per Potestatem Perusinum de delicto commisso per subditum extra territorium, quæritur, an ualeat? & uidetur, quod non: quia in hoc non est iudex competens, ut not. Gand. in ti. sui operis secundum Odof. Sed Cynus disputauit contrarium, quia non proceditur ratione sortiti fori occasione delicti tantum, sed quia subditus, argumen. ff. de decret. ab ordin. fa. l. fin. maxime si inquisitio fiat in casu permisso iure communi. Idem tamen si a iure municipali: quia inspicitur statutum iudicis in modo procedendi: quia modus procedendi est ad ordinem iudicij, non ad decisionem litis, secundum Barto. & alios in l. cunctos populos. C.de summ.tri. Sed contra hoc est: quia posse inquirere est ad diffinitiuam causæ inquisitionis, sic habere uel non habere actionem, uel officium iudicis principale: & Ioan. And. in addit. Specul. tenet, quod non procedat inquisitio uia statuti: not. Bald. ¶ Sententia aliquando fertur per legem: & tunc non desiderat causæ cognitionem, sed ueram existentiam terminorum, vt no. ff. de cap. dimi. hamissione. § qui deficiunt. nam lex certa est, ff. de cond. ob cau. l. si pecuniam. §. si seruum. Iudex tamen non debet exequi, nisi causa liquidata, ff. de iure fisci. l. eius, qui delatorem. ¶ Et in legibus & statutis vltima sententia valet: quia potest statutum reuocari, nisi statutum transiuerit in contractum. Nam tunc distinguitur: aut contractus respicit publicam vtilitatem, & potest reuocari per statuentes: aut priuatam, & tunc non: aut mistam & publicam & priuatã, vt in medico & doctore conducto: & tunc ex causa superuenienti potest reuocari, sed absque causa, non. ff. de decre. ab ord. fa. l. quod semel. per G. & Bar. & in quæst. stat. per Gand. ¶ Si verò transiuerit in sententiam diffinitiuam iudicis, tunc reuocari non potest, C. sent. resc. non pos. l. finali: vide, quod not. C. de testam. auth. hoc inter liberos. ¶ Sententia condemnatoria in criminali non potest ferri, eo quod reus nolit se representare ad tormenta suscipienda, ff. de quæstionibus, l. penultim. Sed tamen debet mulctari ipse & fideiussores sui & pro motu iudicis condemnari de contumacia, non de crimine, ff. de custo. reo. l. si quis reum. nam in criminali ex contumacia nemo habetur pro confesso. l. j. ff. de requir. re. Bal. & hoc de iure communi. Sed in Italia per statuta terrarum communiter aliter prouidetur: quæ statuta valent, vt l. omnes populi. per Bal. ¶ Sententia condemnatoria non potest ferri ex sola fama, nec in ciuili, nec in criminali: sed ex fama & vno teste de veritate potest ferri in ciuili, sed non in criminali præsertim vbi de hominis salute certatur: quia fama in criminali non est species probationis. nam & fama inducit suspicionem: sed suspicio non probat in criminali, ff. da pęn. l. absentem, & hoc tenent Practici, apud quos ratio experimento confirmat, vt tenet Gand. in titul. qui ad probat. famæ: & Fran. Accur. Et interdum fama veritati probatæ consentit: & tunc confirmat, & præualere facit contrariæ probationi, vt. ff. de testi. l. 3. §. idem diuus. ff. de quæstio. l. de minore. §. tormenta. Interdum certum est, quod dissentit veritati: & tunc falsa fama nil operatur, nisi quia interdum errantem excusat. ff. de adu. l. miles. §. pen. ff. de acquir. hæred. l. cum quidam. §. quod dicitur. Nam fama est potius coniectura, quam probatio: & in rebus certis non est coniecturę locus, ff. de verborum. obliga l. continuus. §. cum ita. ¶ Interdum dubitatur, an fama cum veritate concordet, vel discordet: & tunc pro fama, quæ est apud bonos & graues, pręsumitur: tamen illa est præsumptio hominis, & non legis: & ideo non est species probationis, sed dat exordium & materiam inuestigandi & inquirendi veritatem, C. de offic. rect. prouin. l. iustissimos. & sic est efficax ad ordinationem iudicij, non ad decisionem in causis criminalibus. ¶ Fama, quæ etiam alijs coniecturis iuuatur, valet ad tormenta in criminalibus grauibus. Quidam tenent, quod etiam fama non faciat semiplenam probationem: & ideo non probet cum vno teste de veritate: quia sunt duæ species dissimiles, quæ non faciunt vnam speciem perfectam, secundum Oldr. & Barto. in l. 2. §. ætas, ff. de excus. tu. Dyn. & Accur. contra tenent, quia non agitur de inducendo de nouo, sed de probando: & no. Bartol. vide infra de notor. cri. §. item fama, & supra eodem. §. ad mortem.

¶ Illud nota, quod testis, qui super articulo de veritate dixit se nihil scire, intelligitur dixisse, scilicet de veritate, de qua erat interrogatus, argumen. ff. de interroga actio. l. si defensor. §. 1. & non de credulitate, id est fama, de qua non fiebat interrogatio: & ideo postea deponendo super fama, refertur etiam ad articulos non probatos, vt not. Spec. in tit. de no. cri. §. fama. in fi. §. & Gand. in tit. qui ad proba. famæ: quod est not. Bal. ¶ Illud etiam nota, quando refert testis super fama, reddat hanc rationem, quia audiuit publicè dici: & tunc probat fama. nam intelligitur publicè, id est publica fama, arg. ff. de regul. iur. l. quoties idem sermo. secus, si dixit, palam, vel a pluribus, secundum Fran. Accur. ¶ Alij dicunt, quod æquiuocatio testis non probatur, sicut nec dictum æquiuocatum, extra de proba. c. in pręsentia. Sed hæc dictio est æquiuocata: quia vnus potuit publicè dicere, vt saluaretur dictum testis a uitio falsitatis: ergo non probat. Bal. ¶ Illud etiam nota, quod super fama ad inquirendum receptæ attestationes non valent in iudicio subsequenti: sed denuo testes recipiendi sunt, quia non fuerunt recepti in figura iudicij, sicut no. in simili de bo. pos. l. 3. §. pen. & C. quor. bon. l. 1. & arg. extra de testibus. c. ueniens. lo 2. cum si. uide supra e. §. iudex formauit. ¶ Colonus potest expelli a fisco, cui bona sunt confiscata, nec potest resistere. ff. locati, l. si fundus. B.

ADDITIONES NOVAE.

An sententia & decretum iudicis contineantur appellatione actorum. Bal. in l. supplicare. C. vt lite pend. Bar. in l. in fraudem. §. instrumentu. de iure fisci.

An sententia lata super appellatione deserta dicatur diffinitiua, nel interlocutoria, gl. in cle. fi. de appellationibus. Bal. in l. furti. in princ. de his qui no. inf. & ibi dicit quod est interlocutoria.

Nota quod ad hoc vt sententia valeat debet iudex respicere acta & actitata in causa, vt l. properandum. §. & si quidem. C. de iud. ibi, acta apud se confecta non enim sufficeret aliquid actum in causa nisi iudex illa acta videret vt ibi. & ideo iudex in sententia debet dicere, Visis actis & actitatis in causa, dixit Bal. in dicto §. & si quidem. & Bar. in l. 1. §. consensisse ff. de iudi. & l. fi. de cond. & demon.

An sententia lata super cassatione processus sit interlocutoria vel diffinitiua. Bal. in l. 1. §. sin autem prætor. ff. de postuland. dicit quod est diffinitiua.

An preceptum iudicis sit sententia interlocutoria, no. in l. cum clericus. C. de episc. & cler. & l. qualem. de arbi.

Nota quod inciso libelli habet vim interlocutoriæ, l. si præses. C. quomodo & quan. iu. Bal.

An sententia lata super exceptione peremptoria: dicatur peremptoria vel diffinitiua. Archid. 20. dist. in summa. Io. An. in Clem. fi. de appel.

Quæ dicatur sententia interlocutoria, gl. dicit in cle. 1. de seque. pos. & fruc. & ibi not.

An sententia qua iubentur rem restitui sit diffinitiua, vel interlocutoria, gl. in l. qui restituere, in gl. mag. fi. ff. de rei vend.

An sententia absolutoria ab obseruatione iudicij dicatur diffinitiua vel interlocutoria. Bartol. in l. cum Titia. de ac. gl. inst. de perpe. temp. ac. §. fi.

Pone quod reus ante sententiam offert debitum creditori vt euitet sententiam, nunquid hoc facere possit. Bar. in l. infamen. de pub. iud. & l. si reus. ff. de proc.

An iudex possit condemnationem facere sub pœna quarti, quod quotidie fit fac. ad hoc l. 1. de vsur. fisc. ubi dicit Bal. contra illos qui iubent condemnationem solui ad x. dies sub pena quarti plus ponet etia diei quod ista gl. facit in contrarium, cum rectores ciuitatum hodie habeant vim maiorum iudicum l. fi. C. de senten. ex breu. rec. & sic apparet quod possint mulctare, dum tamen non excedant modum. nota tamen quod illud quartum quod adijcitur in penam non soluentis infra terminum, non est pena primi delicti sed pena moræ non soluendi, vt hic. & l. 1. de in litem iurand. Bal. de hoc in l. 2. ff. de pub. iud. & per hoc defendi quendam semel ab amputatione pedis: quia cum esset condemnatus ad centum, & si non infra x. dies solueret in amputationem pedis: non soluit intra x. dies: quærebatur an deberet sibi amputari pes? dixi quod non: quia istud non est pena delicti, sed moræ Gui. de Suzar. in l. furti. de his, qui no. infa. po hanc quæstionem. pone aliquis condemnatus est in 10. & dictum est quod soluat infra 10. dies sub pœna quarti: condemnatus autem appellauit, vel dixit nullam, & postea succubuit: si soluat condemnatus in anos decem dies: post illam secundam sententiam dicit quod non incidit in penam quarti. fa. d. l. furti. & l. 1. de penis & quod not. in c. 1, de sagitta. per Ber. contra fa. l. tutor. ff. de usur. & l. negotiorum. de appel.

Sententia interlocutoria quæ sit, notat In. in c. constitutus. extr. de app. & opinionem In. confirmat Archi. extr. de elect. c. auaritiæ. lib. 6. in uer. confirment, & 2. q. 6. §. diffinitiua. Archi. in c. j. de app. lib. 6. & c. cupientes. de elec. in fi. & abb. in c. quod ad consultationem. de re iudi. & Clem. 1. de sequest. pos. in 2. gl. & Spec. hoc tit.

Nota quod pro sententia præsumitur sine productione actorum, Bal. circa prin. c. 2. de feud. cog. & in c. in præsentia. de renun. in prin. per doct. fac. In Auth. clericus. de epis. & cler.

In auth. interdicimus. C. de epis. & cleri. Bald. dicit. pone, quod propter aliquod delictum quis condemnatus est ad perpetuos carceres: tamen iudex in sententia reseruauit sibi quod posset penam suo arbitrio minuere, an hoc possit. Bal. ubi supra.

An sententia quæ fertur in confessum dicatur interlocutoria, uel diffinitiua, Bal. in l. non solum. de bo. quæ lib.

An condemnati in arenguis publicis efficiantur infames? fac. quod non, l. 1. de mo. mul. & l. 3. §. præterea. de susp. tu. & in auth. de tab. §. si uero. in contrarium fa. gl. in l. si quis ex argen. §. 1. de eden. & in l. iudices. de iudi. Ray.

Quid de clausula quam ponunt certi iudices in fine sententiarum quia dicunt: has sententias & condemnationes secundum formam statutorum, cassamus & annullamus, & ad formam statutorum reducimus, an ualeat de iure? Bar. in l. moris. de penis. & l. 3. de re iudica. & etiam in l. dicere. ad Turpil. Bal. in l. dicere. de arbit. & in l. si de meis. §. ex compromisso. eodem tit. sic dicit ex hoc tex. dic quod si iudex dicit, condemno in centum, saluo pluri pauciorive, quod exigitur à forma statutorum, quod non ualet, secundu Guili. & nihil operatur cum expressit, condemno uel absoluo, quicquid dicat Bar. in l. præses. de pen. dominus Ang. in l. ait prætor. §. si iudex pronunciat super delicto, videlicet talem commisisse tale delictum, dato quod nil de pena dicat. Bar. in l. 1. ff. ad Turpil.

An sententia lata in ciuili faciat præiudicium in criminali, uel econtra. Bar. in l. 2. §. hoc edicto. vi bo. rap.

Nota quod si condemnatio dicat, sic condemnamus talem syndicum talis villæ, & ipsam villam in centum, quod ipse syndicus videtur condemnatus ad dimidium, & tenebitur, & tenetur etiam ad conferendam aliam dimidiam, tanquam quilibet de uniuersitate. Bal. in aut. causa quæ, cum monacho. C. de episc. & cler.

Sententia temporalis temporalem effectum debet producere, item ubi sententia non distinguit nec nos. Bal. allegat ad hoc l. imperator de postulando. & ibi etiam quærit an in dubio sententia præsumatur perpetua, an temporalis. & dicit aut fertur super delicto, & præsumitur perpetua, l. seruus. ff. de penis. & ibi per Cy. aut ex contumacia, & præsumitur durare ipsa durante, c. ex literis. de consti. Item quærit si aliquis ponatur ad consilia non apposito tempore de ipso, & dicit Bas. l. siue præsumptione. de penis, Bal. in l. puto, §. 1. de postulan.

An sententia possit legi per alium; Iacob. Butr. in l. hæc consultissima, §. at cum humanis, C. de testam. & l. prima. de senten. ex breuic. rec. & dicto ibi.

In l. dicere. de arbi. dicit Bar. quod illud quod communiter dicitur quod interlocutoria potest mutari in diffinitiuam l. quod iussit de re iud. ego aliter dico, ut dicit hic, uidelicet quod illa sententia potest mutari quæ non finiuit iudicium, secus si finiuit. & hoc multum differt à præcedenti dicto, uidelicet quod quando iudex pronunciauit se non esse iudicem, uel nõ esse procedendum, obstante re iudicata: poteritne iudex reuocare, respondeo non: quia fuit iudicium, & domin. Angel. limitat illam l. quod iussit. ut ibi not.

An sententia lata his uerbis, pronuncio non fuisse probatum, sit sententia interlocutoria: & dicit quod sic, l. fi. C. de sent. quæ sine cer. quan. Bald. ibi dicit: ideo dicimus eam qua quis simpliciter absolutus est, quod dicitur interlocutoria non diffinitiua, iuxta dictum Cyni dicentis eo casu sententiam absolutoriam latam, quia actor non probatur, non quia reus non debuerit, putarem tamen aduertendum an datæ fuerunt utrique parti dilationes ad probandum, quo casu dicatur de meritis causæ constare, & per consequens sententia diffinitiua censebitur: aut non, vt puta quia forte actor non interfuit, tunc verum sit dictum Cyni, non obst. aut. qui semel. C. quomodo & quando iud. vbi contrahitur heremodicium actore absente: quia dico quod ibi se absentauerunt post oblationem libelli, & copiam datam parti ad respondendum & pars assumpsit onus probandi, & probauit quod licuit vel iuramento suo, ideo diffinitiuè absoluitur. sed dubitatur an vbi lata est sententia, quia non probauit, actoris, posit iterum litem suscitare? & videtur quod sic, cum non sit finis causæ & obligationi imposita, sed instantiæ & processui. modo pone: quod datis dilationibus legitimis vtrique parti feratur sententia absolutoria: certum erit quod erit diffinitiua, an poterit actor interim mouere quæstionem: dic quod non, quia talis absolutoria infert actori non fuisse ius: & sic uidetur lata, quia non debet recipere, non autem quia non probauit. sed hoc videtur mirum. quando enim ita fatuè nunquam reus assumet in se onus probandi datis actori legitimis dilationibus ad probandum Respon. quod hoc casu reus non facit caute, sed tantum quando est absens actor dilationibus sibi non datis per dictam auth. qui semel.

An in sententia sit causa inserenda, gl. in l. 1. ff. si mens. fals. mod. dix. & l. qui Romæ. §. duo fratres. de verborum obligatio. & in l. properandum. §. illo. C. de iudi. gloss. contra in l. si ad exhibendum. de excep. rei iud. vbi per Bal. & l. 2. ff. de his qui no. inf. & l. scio. §. fi. ff. de app. dom. Ray. in l. qui testamento. ff. de execu. tut. sed si dubitetur quæ causa mouit ipsum ad sic pronunciandum, debet recurri ad eum, argum. l. ab execut. in princi. de appella. & debet credi suo dicto per the. a. l. at. C. de fal. l. si quis decurio. & l. quicunque. de seruis fug. Bald. in l. quod ait. §. ignominię. de his qui not. infa. dicit quod si sententia potest vno solo modo intelligi, non debet causa inseri: secus si pluribus modis. & hoc euenit in absolutoria, in qua possunt esse plures causę, vt quia non probatum, vel quia nullam causam habet, & hoc nõ tantum ad se, sed an declarationem ipsius. & sic in absolutoria semper debet causa inferi. & sic in condemnatoria quæ potest pluribus modis intelligi: tamen si non exprimatur sententia, valet, & videtur lata in causam leuiorem, l. si præses. de penis. & exemplum huius est in sententia remotionis, vt apparet hic: & prędicta locum habent cum iudex imitatur ius commune: sed si vellet addere vel detrahere iuri communi, tunc est exprimenda, l. quid ergo, §. pœna grauior. de his qui no. infam. & in condemnatoria dic, quod si condemnatoria fundatur super libello speciali est certa, etiam absque expressione causę, si vero super libello generali, tunc est exprimenda, vt dicta leg. si præses. Bald. vide eundem in authentic. hodie, qui dicit quod in interlocutoria est inserenda: alias facit litem suam.

An sententia sola sine causa probata infamet aliquem. Bar. in l. non potest. de fur. & l. fi. de pub. iudi.

An sententia lata ex falsa causa & inhabili teneat, not. in l. si prætor. §. Marcellus. de iud. Bar. in l. si is ad quem. ff. de acq. hær.

Nota quod in tributis & publicis functionibus proceditur ad sententiam etiam lite non contesta. C. vbi quis decuriali vel cohor. l. hac perpetua.

An vna sententia possit aliam tollere, Ia. Bu. in l. nam & postea. §. si damnatur. de iureiur.

An sententia lata super principali præiudicet in incidenti, not. in l. prima. de ordi. iudi. Inno. etiam de hoc in cap. super spoliatione. de ord. cog. qui sic distinguit, aut est cognitum de incidenti summatim, & non præiudicat. l. prima. de lib. agn. aut plenè, & tunc aut sententia super principali nõ tenet sine decisione incidentis, & præiudicat vt hic: aut potest procedere sine decisione incidentis, & tunc aut incidens est reprobatum expressè, & præiudicat: aut tacitè, & non præiudicat, l. sin autem. §. fina. de nego. gest. & leg. quod in diem. §. si ratione. de competen. ita dicit Guid. in dict. leg. prima.

An sententiam nullam possint partes ratam habere, doct. in l. 1. C. qui pro sua iuris. & l. 2. C. communia utriusque iud.

An sententia lata super incidenti pariat præiudicium super principali. Bar. in l. si iudex. de his qui sunt sui vel alie. iur.

In l. si deliberatè. de or. cog. pone, aliquis egit possessorio contra Titium: Titius excipit de dominio quod incontinenti erat paratus probare testibus productis tam super petitorio quam super possessorio: iudex condemnauit reum ad restitutionem possessionis, saluo sibi iure in proprietate: an istud saluo aliquid operetur & videtur quod non: quia super incidenti non est pronunciandum, & si iudex facit non valet, quia factum a iudice, &c. l. factum. de reg. iur. Item iudex non potest facere quin infamia sequatur condemnatum furti. In contrarium fac. l. si quis filio exhæredato. §. irritum. de iniusto testa & l. si pater exhæredato. de bo. lib. & sic poterit Titius ad [illegible] dominio litigare. maximè cum sit separata causa possessionis & [illegible] tis, l. naturaliter. §. nihil commune. de acq. pos. Dyn.

Pone, iudex statuit terminum hodie partibus ad audiendum sententiã, an iudex debeat expectare vsque ad vltimam horam diei, an possit proferri qualibet parte ipsius diei. Bar. in l. liber homo. de ver. obl. & l. aut qui aliter. quod vi aut clam.

Nota quòd vbi sententia lata contra vnum facit præiudicium alteri, ꝙ ille tertius cui ex dicta sententia fit præiudicium, non est citandus ad sententiam audiendam. de quo gloss. in l. de vnoquoque. de re iud. super ver. communi.

Statuto cauetur ꝙ qui non probauerit accusationem condemnetur in decem: an iudex in eadem sententia poterit absoluere reum & condemnare accusatorem in x. Bal. in l. si talis. de fal. in fi.

An iudex in eadem sententia possit condemnare reum de delicto, & iubere rem restitui, Bartol. ponit in l. inter omnes. §. qui furem. de fur.

Quid si iudex ita dicit, Titium & Gaium vtrunque ipsorum in mille condemno, an quilibet videatur condemnatus in mille, an inter ambos videatur facta condemnatio in mille, not. in l. creditor §. duobus. ff. mandati.

In Spec. de sententia. §. qualiter autem sententia sit promulganda. ver. quid ergo si vnus carnotẽ. &c. fa. ad hoc quod no. Arch. 12. dist. c. illud Bal. in l. si. ff. de iurisdict. omn. iud. in repet. fina.

Quid si vnus in vno libello accusatus est de plurib' delictis, an de quolibet delicto sit attribuenda vna sententia, an pro omnibus vnam summam tantum. Bar. in l. prætor dicit. §. si mihi. ff. de iniur.

Quid si iudex condemnat reum in criminali ad dandum decem nec adiicit cui, no. in l. ita liber. de statulib.

Quid si aliquis habet actionem ad quinquaginta tantum, & ipsa petijt centum, an iudex possit pronunciare de quinquaginta. Bart. in l. si constante. §. si bona. ff. sol. matrimo. & l. 1. C. si adu. rem iu. & c. abbate sane. de re iu. lib. 6.

Pone quòd duo plaustra dederunt sibi adinuicem damnum in tantum culpa bubulcorum: iudex qui cognoscebat de ista quæstione, habita fide & probato de damno, condemnauit vnum plaustrum alteri in tantum: an valeat sententia. de hoc not. in l. 4. §. si alter fundus. ff. finium regun. per Cyn.

An sententia lata super principali, faciat fidem super pœnali iudicio, ac probationem, gloss. ponit in l. qui Romæ §. duo fratres. de verborum. obliga.

Si iudex absoluit reum ab impetitione actoris, quid operetur, vide in c. cum super controuersia. de sent. & re iud. per In.

Nota quòd sententia est formanda secundum verba statuti: & ideo te funda ex verbis statuti vel legis quoties super forma sententiæ aliquid disponitur. Bal. in l. qui se dicit. ff. de iudi.

Sententia diffinitiua potest accipi duobus modis, notat Bar. in l. si cum exceptione. §. in hac. ff. quod me. cau. Bal. in l. si præses. C. quomodo. & quã. Ange. in l. qui restituere. de rei vend.

In l. bonafides. depositi. quæro iudex condemnat in parte, & in parte tacet: an valeat sententia, gloss. in l. apud Celsum. §. item quæritur. de except. do. tenet quòd sic. glo. contra in l. 1. C. si aduer. rem iudi. Bar. in l. si constante. §. si. solu. mat. & l. 2. C. de iudi. Bal. in l. extra territorium. de iur. omn. iudi. Item quid si petij decem, & probaui de xx. an iudex poterit in xx. condemnare? ibi supra. no. & in dict. l. apud. & l. verbum oportebit. de verbor. signifi. & in l. si ex testamento. in fin. de exceptio. rei iud. Innocen. in capit. grauis. de resti. spo. & in dict. l. bona fides. Aut vnum capitulum vertitur in iudicio, aut plura: primo casu super toto pronunciandum est vel condemnando, vel absoluendo in totum, vel condemnando in parte, & absoluendo in parte valet etiam in parte deducta in condemnatione. l. qualem. §. dicere. de arbitr. & l. eos. & l. amplior. & in. de appella. & l. 1. C. de ordi. iu. non debet in parte, &. l. in hoc iudicio. fami. erciscund. & secundum hoc debet intelligi l. præses. de senten. & interlocu. omn. iud. fac. l. titibus. C. de agricol. & censi. sic ergo non debet claudicare pronunciatum l. si cum dies. §. penulti. de arbi. fac. l. prætoriæ. de præto. stipu. dicta. l. in hoc iudicio. & dict. l. qualem. quidam tamen dicunt sententiam talem valere in eo quod condemnatio facta est, & ad residuum agendum pro quibus fa. l. prima. §. si stipulanti. ff. de verborum obligatio. & §. item inutilis. Insti. de inuti. stipu. item pro eis. l. sin autem. §. rationem. ff. de negoc. gest. & l. si in diem. §. primo. & l. prima. de compensa. item dict. l. apud Celsum. sed non obstat. dict. l. prima §. si stipulanti. de verborum obligation. quia illud in contractu qui potest valere pro parte & pro parte non, vt in authen. de non alienan. §. non autem. & Institu. de auct. tuto. §. Item nec dict. l. sin autem. imo concordat: quia ibi erãt duæ quæstiones directæ & contrariæ: vnde valet sententia de directa, & ꝙ de contraria nil fit dictum Item dicta l. apud Celsum. non obsti. si inspiciatur, & secundum hoc non valet sententia quam videtur approbare in dicta l. prima. C. si aduer. rem iu. vt quod in vno permittitur, in alio denegare videtur, vt l. maritus. C. de procur. sed tu dicas propterea absolutionem non videri factam in residuo, & si valeret particularis absolutio, vel condemnatio, ut dicta. l. sin autem. nedum quia ut supra probatum est, non valet in aliquo prius allegata. Nec obstat. dicta l. prima. si aduer. rem iud. quia in parte fuit condemnatus, & in parte absolutus contra quam partem absolutoria restitutio postularetur. Sed quid si pronunciatur in maiore qnantitate quam sit petitum, ut puta petebam 10. & iudex condemnauit in 15. an valeat: uidetur quod sic in quantitate petita, non autem in residuo, argumen. l. fancimus. de donatio. & utile per inutile, &c. l. prima. de uerborum obligation. non obst. l. prima. quia ibi non pronunciatur super toto quod petitum erat, hic autem sic. dicta l. prima. §. si stipulanti. Sed potest dici quòd ut in nihilo ualeat prædi. l. in hoc iudicio. argumen. l. Græce. §. illud. de fideiuss. nam non habet iurisdictionem super eo quod non est petitum, l. ut fundus. com. diuid. aut sunt plura capitula, & tunc aut connexa aut separata. primo casu si pronunciatur super uno, & super alio omittatur, non ualet sententia. dict. l. in hoc iudicio. secundo casu potest dici ualere in eo quod pronunciatum est. l. quædam mulier. fami. erciscun. & l. Carmelia pia. de iure patro. argumen. l. minor. & l. secunda. ff. de mino. §. ex causa. & l. ab exccu. C. quor. lap. non reci. & l. quid tamen. de arbi. nam tot sunt capitula, ut l. pluribus. & sic non potest dici eadem sententia claudicare: quod esse non debet. dicta l. in hoc iudicio. In capitul. uero omisso est procedendum cum in eo non propterea uideatur absolutum quod omissum est. l. si in diem. de compen. secundum Iacob. de Are. & Innocen. in capitul. eum. de senten. & re iud. ubi sic dicit, super aliis in libello contentis nil dicit. unde potest dici quod in aliis intelligitur absolutus, cum non essent specialiter perita, seu super generali petitione quã fecerat, scilicet quia petebat subiectionem ipsius monasterij: concludebatur: sin autem capitula plura singulariter & principaliter petita essent, & super uno ferret hodie, & super alio cras posset, ut l. etiam. ff. de mino. & tandem si nullo tempore is iudex coram quo prædicta petita sunt specialiter nihil dixit, perit instantia iudicij: si autem unam magnam summam peteret, uel unam magnam rem peteret, & in parte condemnaretur, non uidetur nec condemnatus, nec absolutus, l. quidam existimauerunt. si certum peta. Innocen. & Bald. aliquid notauit in l. secunda. C. de re iud.

Pone, quòd actor petit aliquid simpliciter ut sibi debitum, reus autem confitetur debitum, sed sub conditione. iudex autem simpliciter & indefinite pronunciauit illud deberi tan in dubio uideatur illud pronunciatum pro actore ut petebatur, an pro reo, prout excipiebat. Bar. de Sali. l. si post decretum. C. si aduer. lib. ponit per illam l. in dubio pronunciasse pro actore. quod nota.

An sententia possit ferri per uerbum uidetur, & per uerbum credo. Bald. quod sic in leg. cum quis. C. de iur. & fact. ignor. & l. quod tamen §. penultim. & l. diem proferre. §. si plures. de arbit. & l. cum ante. & de dolo.

In l. receptitia. C. de constitu. pecu. Bald. quærit, quid si mercatores habeant statuta quod contra eorum apodixas non possit opponi. nam cum non possit opponi, necesse est solui: sed si est indebitum solutum. repetitur per condictionem indebiti, non obstante sententia, & est ratio quia non obstat sententia quod in primo iudicio non potuit discuti hæc negatiua, an esset debitor necne. igitur quod non est discussum non intelligitur sententialiter terminatum. not. in l. Neratius de condict. inde. & ca. debitores. de iureiur.

An sufficiat quod iudex in sententia pronunciet rem non esse petitoris dato quod non dicat ipsam esse possessoris, ad hoc ut possit agere ipse possessor contra petitorem, qui ipsam rem incepit possidere. no. in l. si quis rẽ a non domino. de excep rei iud.

Quid si iudex dicat, condemno te. imo absoluo, an dicatur condemnatoria uel absolutoria? dic quod absolutoria: quia ultimo uerbo standum est, 16. quæstio. prima. capitul. prædicator. argument quod dicitur in contractibus, l. cum in plures §. locator horrei. ff. loca. & quod no. Cyn. in l. pacta nouissima. C. de pact. de hoc per Bald. in const. C. §. quibus non obstat. dicit ipse si dicatur quod primum uerbum scilicet condemno, traxit secum effectum suum: igitur iudex est functus officio suo: quia Respon. quod non habet locum quando proferuntur contraria in eodem contexu uerborum sicut si in diuersis orationibus per se stantibus, l. 1. C. sent. rescind. non poss.

Pone, iudex pronunciauit, & reum simpliciter absoluit, nec posuit causam, an uideatur absolutus, quia non possidebat, an quia actor non probauit gl. in l. si quis ad exhiben. de excep. rei iud. dicit quod in dubio uidetur absolutus ex causa quæ apparet in actis, & hoc quia sententia refertur ad acta, l. 4. C. de sent. quæ sine cer. quan. Item potest probari per l. non intelligitur §. 1. de iure fisci. Item quæro quid si iudex dicat, absoluo te, quia non possides, & quia actor non probauit. Respondeo obstat exceptio ex proxima causa, quia non probauit. argum. Insti. de nup. §. affinitatis, quia si sunt duæ causæ impedientes nuptias, sufficit quod una sit sufficiens ad impediendum, ut not. in l. si uentri, §. in bonis. de priui. credi. Item nota quod sententia absolutoria quem actor non probauit, parit exceptionem rei iu. reo incipienti de nouo possidere sed si esset pronunciatum rem esse actoris, & reus fuisset absolutus quia non possidebat, tunc incipiente reo de nouo possidere, fiet executio in eum, l. si a te. §. 1. e. tit. Bar. in d. l. si quis ad exhib. de excep. rei iud.

Quid si in sententia dicunt condemno C. uel condemno talem procuratorem C. an credendum sit eos esse præsentes. Inn. in c. cum in iure peritus. de off. deleg. & Compost. in c. bonæ memoriæ. de elec. & ibi etiam quæritur an præsumatur pro sententia. ubi multa dicunt. circa autem istam materiã Iac. de Are. in l. emancipatus. de fi. instr. dicit ex hac l. colligitur ꝙ si sit lata sententia, & opponatur ꝙ lis non sit contestata, sed hoc non possit probari, quia acta sunt perdita, satis probat per ipsam sniam. pro hoc fac. l. acta. de re iudi. nam ibi dicit gl. ꝙ licet per sententiam possint acta circunduci. ergo tenet sententia siue actus. nam iudex debet esse discretus, ut l. 1. de offic. præfe. præto. ut quando est discretus, si præcipit acta post sententiam. pro hoc c. in præsentia. de renunciatio. Canonistę tenẽt quod probari potest de processu. Inn. in c. quoniam contra falsam. de prob. dicit ꝙ si est quæstio de recenti, tunc ostenduntur sic intelligitur cap. quoniam contra falsam: alias non. & sic intelligitur hic. pro hoc quod aliud sit de recenti prob. in authen. hæc constitutio innouat. & ex Ia. de Aretio. fac. Bal. in c. 2. de feudi cogni. Comp. in c. bonæ memoriæ de elect.

Nota ꝙ iudex appellationis debet pronunciare primam sententiam iustam scilicet uel iniustam. de quo per Ia. de Are. in l. creditor. §. cum de sorte. de solutio. & l. eos. de ap. debẽt intelligi uel per æquipollentia uerba. fac ad hoc l. fi. C. quod cum eo. & l. præses. C. de sen. & inter. om. iu.

* An iudex appellationis possit pronunciare sententiam nullam, si ipsam reperit nullam. Bartol. in l. si expressim. de appel. & l. qui dam. fami. erciscun.

Nota quod sententia appellationis dicitur interlocutoria, de quo gl. in Clem. si. in fi. de ap.

Nota quod cum sententia pronunciatur nulla, uel indicium nullum, talis pronunciatio dicitur absolutoria. ut l. non idcirco. §. cum postea. de iud. Bal. ibidem.

Pone imperator condemnat aliquem & filios usque ad tertiam generationem,an naturales comprehendantur. Cyn. in l.legitimos. de interdic. mat. Bar. contra in l.quisquis.ad leg.Iul.maiesta. & tangit in l. ex facto. ad Treb.& not.in c.quibusdam.de pœ.

In l.Lucius tenet.§.qui habebat.ad Treb.paria sunt ab initio relinquere pro parte, vel relictum simpliciter pro parte modificare. h. d. & casus quotidianus est, & fac. ad id quod tota die fit in sententijs condemnatorijs.dicitur enim quando aliquis de pluribus delictis cõdemnatur, Talem condemnamus in tantum.deinde subiungitur videlicet pro tali delicto tãtum,& pro tali delicto tantum, nam perinde est ac si essent plures sententiæ.ar.huius §.& l.ædiles.§.fi.ff.de ædil.edic.

Quidam promisit conseruare iudicem indemnem, si sententia ferretur de iure,an iudex dicatur corruptus? tex.quòd non in l.si quis vxori. §.si fugiti.ff.de fur. Bal.in contrarium.fac.gl.in l.& generaliter.ff.de cal. & l.1.ad l.Cor.de fal.super verbo,ad vocationem.nam licet non incidat in edictum de calumniatoribus,ex eo quia iustam dedit sententiam, tamen incidit in l.Iuliam repetun. quia corruptus est ac si pecuniam accepisset. arg.d.l.& generaliter.in princ.quæ corruptela non est sine suspicione falsi.nec curo si simpliciter dixerit si sententiam ferret de iure,an addiderit secundum me, quia inspicio ipsius iudicis inconstantiam & timiditatem. quæ punienda est.vt alibi dicitur,extra de excess.prælat. ca.inter dilectos.sed potes dicere quod quantum eo casu quo agitur vt sententia iusta feratur. & sic facit q̃ est diffinitiua,an sit iudici data pecunia,& tunc puniatur.l. Iulia repetun. aut solum fit sibi facta promissio conseruationis indemnitatis, & tunc nullo modo teneatur, nisi quia forte posset reprehendi de inconstantia seu timiditate nimia.& est ratio,quia primo casu sibi aliquid est, & verè censet corruptus esse:secundo casu non,sed solum timiditas impioperatur. sed fi iniustam tulisset sententiam,non distinguo inter pecuniæ dationem & promissionem indemnitatis,ar.d.l.& generaliter.& not.quod inter pœnas iudicis dicitur esse dolus,l.lex Iulia repet.ad leg.Iuliam repet.Bal.

Quid si tabellio legit sententiam,& iudex postea dicit, sicut lectum est, ita pronuncio,an perinde valeat ac si ipsam legisset.Bal. in l. hac consultissima.C.qui testa.fa.po.& l.iubemus.eod.t. t. vt ibi facit testator lecto testamento per notarium.& dicit Iac But.ibi quòd sufficit habere assessores.ergo qui per statuta sunt iudices ordinarij,verbum substantiale scilicet condemno uel absoluo,debet legere,& voce proferre per seipsos: secus in interlocutorijs,quia non requiritur de scripto recitatio, fac. quod not. in l. nec quicquam.§. vbi decretum.ff.de off.procon.Bald. in dic. l. hac consultissima.

Statuto cauetur quod condemnati à 30.lib. 5. stent in carceribus malefactorum:condemnati verò ab inde infra stent in carcerib.debitorum:modo quidam erant condemnati pluribus vicibus,ita quòd inter omnes vices condemnatio erat vltra 25.lib.licet in qualibet esset minor quantitas: quæritur quid iuris.Barto.in l.ubi fideiuss.de solutio.& l.si testamento.§.si domino.de condi.insti.& quòd debeant tales condemnati stare in carceribus malefactorum tenet Iaco.de Are.post multa allegata hinc inde.

Sententia condemnatoria lata super aliquo capitulo libelli generalis, vel plurium capitulorum specificatorum non intelligitur absolutoria in cæteris capitulis,In.in c.cum inter.de re iu.qui dicit,quod in libello generali licet dicatur in genere super subiectis,&c.tamen debet probari,& in illis probationibus debet ferri sententia.secus in capitulis specificatis, secũdum eum ibidem.primum est verum mero iure,sed quo ad effectum de æquitate distinguitur,quia aut generalis est prosecutio, aut specialis:si generalis verum dicit Inn.si specialis,aut per errorem, quia prosequens ignorabat habere ius aliud & tunc non nocet.vt l.licet.C.de iud.aut per malitiam causa diuidẽdi vnum processum in plures,& tunc in omnibus nocet, vt l.de rebus.de arbit.ita not.Cy.in dic.l.licet.Item in sententia absolutoria non,quia respicit libellum.de infami.l.j.& l.properandum.de iud. Bal. vel latius clarificando istam materiam dic, quod ubi sunt plura capitula diuisa vel diuersa, iudex super vno hodie & super alio cras poterit ferre sniam.sed si vna est sententia de expensis litis,vt c. auditis.de procu.& c.fi. de do.& con.Inn.dicit q̃ in primo dicto sententia est nulla, quia condemnauit,idem si sententia est nulla in parte,quia in aliqua condemnauit. Idẽ si absoluisset siue fuerit sententia ordinarij siue alterius, vt not. in l.j. C. si aduer.rem iudi.& l.apud Celsum. de except. doli. & l.eos.& l.ampliorem. C.de app.& l.in hoc iudicio,fam.ercis.& l.1.de ordin.iud.cum simil. Sed contra hoc fac.cap.cum tempore.de arbitris.sed solue vt ibi Ber. Inno. & Host.quia hæc habent locum siue capitula principaliter & singulariter petantur in eodem libello.siue petatur vna siue plures res,vt not. dic.gl.in d. l.1.C.si aduer.re iud.ibi dũ dicit, idẽ in pluribus controuersijs, &c. per l. quid tñ.de arbi. & in hoc malè hic dicit Inn.si verò separatim in diuersis, tunc quia separati,quasi plura compromissa,&c.non obst.l.ẽt §.1.de minor. quia non loquitur in causa principali,sed in causa restitutionis in integrũ, vbi non est necesse ab omnibus petere super quo restitutio est indulta, & sententia valebit siue sit confirmans siue non nec obst.l. quædam mulier.ff. famil.ercis.quia ibi loquitur in causa appellationis, vbi licitum est à certo capitulo appellare.nec opus est à tota sententia appellare: vbi sententia est lata super vno capitulo,à quo non est appellatum,valet, licet tota sententia non tangatur.secus in causa principali,vt omnes in parte condemnando & in parte absoluendo secundum quod expedit,vt dicta l.quædam. & l.quid tamen.de arbi.& l.in hoc iudicio.& dic.l. etiam secundum Iac.de Aret.ratio quia sententia debet esse conformis libello, alias est ipso iure nulla.item iudex non potest diminuere libellum,nec pro parte officio suo fungi.Et circa hoc scias quòd triplex est pars,scilicet vniuersalis, integralis,& reciproca.nam si vendico domum, & iudex solummodo iudicat de superficie,& non de solo,ipso iure est nulla: quia non totum integrale, id est, petitum de toto integrali non potest ipse diuidere iudicium iurisdictionis.& officium pronunciandi debet esse indiuiduum & integrale.sicut dicimus de testamento cuius actus est indiuiduus, l. hæredes palam. ff.de testa.testamentum enim diffinia sicut sniа iudicis: pro hoc ff. de admi.tut. l.inter tu.pars verò vniuersalis est triplex pars rei, id est quantitas, pars actionis,id est actionis in actione generali,& pars libelli: & plures in vno capitulo cumulantur actiones.in prima parte sententia ipso iure non valet.vt si peto decem,& iudex condemnat in quinque,vt dic.l.1. C.si aduerum iudi.nisi agamus contra plures in solidum:tunc valet sententia contra quemlibet pro parte: quia licet quo ad singulos sit pro parte, tamen quo ad diuersos est in solidum, vt l.1.C.si plures vna sententia.In secunda parte quando sub vna actione plura capitula comprehenduntur, siue vnum capitulum qualificet aliud, siue non, super toto tamen est pronunciatum, differentia tamen quædam est vbi sunt duo capitula coæqualia siue paria, si libellus fuerit generaliter prosecutus, ipso iure non valet sententia in parte,l.quid tamen.in princ.ff.de arbi.si autem fuerit specialiter prosecutus refert:quia quædam est prosecutio ad litis inchoationem, vt litis contestatio,quædam ad probationem,vt sub sequentia ad litis contestationẽ, si ergo fuerit specialiter contestata,valet sententia,& ipso iure alia capitula super quibus non fuit lis contestata complecti non potest:quia diffinitiua differri non potest super eo,super quo non fuit lis contestata. si autem fuit lis contestata generaliter, sed postea actore patiente declarata super vno capitulo,si quidem sequatur scilicet sententia, tunc specificè fertur in vno capitulo,reseruato tamen iure in alijs,si quod competit, valet tamen sententia.si autem est simpliciter lata,tunc de iuris rigore non admittitur secundum naturam sententiæ,quæ est vt sit indiuidua: & ideo de rigore in omnibus exceptio obest,l.licet.C.de iudi.scilicet de æquitate,quia in non persecuta videtur esse lata sententia à diuersis medijs.Datur replicatio,ni si actor dolo fecerit causa vexandi reum. vt l.de rebus.de arb.& dic.l.licet per Cyn.sed omissio qualitatis circa vnum capitulum non vitiat substantiam,ff.de pœnis.non est tanta vis accidentis,licet dependeat ab ipsa sententia,sed ꝑ fa. quod not. in l.hoc enim.ff.de suspec. tut.In tertia verò parte vbi plures actiones cumulantur in eodem libello, & iudex iudicat de vno tantum,dico quòd plures libelli censentur,& valet sententia ipso iure, vt si quis cumulat petitorium cum possessorio,l.1.C.de appella. & not. pars reciproca,aut est reciproca circa idem iudicium,vt minor indiuisorio,& tunc non valet sententia in parte lata, vt si iudex designat partem vni, & non alteri.ad hoc fac.l.in hoc iudicio.aut sunt iudicia diuersa, vt conuentionis & reconuentionis,& compensationis,& valet sententia lata in alterosed propter iniquitatem iudicis potest appellari,vt l.j.in h.ff. quæ sen. sine ap.ref.& l.quod in diem.§.si rationem.ff.de compen. Bal.de hoc plenè in repertorio quod composuit per alphabetum super verbo sententia fac. Bal.in l.extra territorium.de iurisd.om.iud.

Sententia interlocutoria potest ferri contra absentem, & non per contumaciam c.auditis.de proc.per In.Iac.But.in l.nec quiquã. §.vbi decretum.de of.procon.& leg.& omissum in interlocutoria potest suppleri:secus in diffinitiua,vt ibidem per Inn.

Citatus ad processus non est citandus ad interlocutoriam:secus in diffinitiua,vt in §.vbi decretum.

Nota q̃ iudex potest in plus condemnare quàm sit petitum, si reperiatur plus deberi.gl.in l.verbum oportebit.de verb. sign.& incipit pone &c. quod gl.non approbat.

Si iudex est incertus quando fert sententiam an sit iudex vel esse possit, an valeat eius sententia. Bartol.in l.multum.de condit.& demonstratio. & l.si incertus.de lega.3.& l.fed & si de fua.de acquirend.hæred. Bald.in l.Lucius.C.de fur.

Nota quòd si sententia quæ est nulla propter defectum iurisdictionis pronuncietur fore aliqua, conualescit,vt in capitul.conquestus. de resci. per In.

Nota quòd sententia lata in loco secreto non publico ipso iure non vales.l.si consentaneum.C.de sent.& inter.om.iud.& quid si est lata de nocte glos.in l.more.de fer.& in cap.consuluit.de off.delega. Iacob.Butr.in dic. l.more.& Innocen.in dic.capitul.consuluit.& dicunt quòd valet.licet do. S.gnorolus.in consilijs teneat quòd non valeat,per multa argument. pro & contra.

Nota quòd si in sententia dicatur talem præsentem vel citatum, hoc ꝑsumitur,& si sententia sit scripta in forma actorum,& continet talem fuisse præsentem vel citatum,non est necessaria alia probatio. ita dicit Specin. ti.de sententia.§.vt autem.versic.& nota secundum quosdam. vide quod not.in c.quoniam contra falsam.de prob.per docto.

An præsumatur pro sententia iudicis? In.& Compos.in c. cum in iure peritus.de off.deleg.tenet quòd sic. Host. & alij. in c. quoniam contra falsam.tenet quòd non.Bal.in l.1.C.si aduer.credit.

Quid si iudex existens domi facit citari partes ibi vt ueniant ad audiendam sententiam, & iudex ibi tulit ipsis præsentibus, an valeat sententia, Gui.de Cu.q̃ sic in l.pen.§.fi.de iusti.& iur. item quid si iudex habet certã sedem in palatio,& fert sententiam in sede alterius iudicis sub eodem palatio.Gui.de Suz.ca.l.

An ex sententia transferatur dominium,not.in l.Pomponius.§.si iussu. de acq.pos.& l.non solum.4.si mihi.de vsuc & l.sunt aliæ.de pub. & l.2.C. commu.vtri.iud.& l.sed & si.§.quæri.de reb.eo.per Bar.& l.si mater.§.eadem.& l.exceptio.de excep.rei iud.& insti.de of.iu.§.fi.& l. Iulianus.de cõdi.indeb.Bal.in l.ex hoc iure.de iusti.& iu.& in l.traditionem.de pact. vbi etiam dicit de sent.arbitri.

In c.in nostra.de proc.In.dicit q̃ vbi aliquis agit nec petit aliquid sibi, sed petit à iudice fieri,vt puta testamentum rescindi, vel sententiam, vel alia instrumenta,& similia,tunc sententia lata pro vno prodest omnibus. not.in c.super his.de accu.

Quid si aliquis condemnetur tanquam produxerit falsos testes an ista sententia faciat fidem,& præiudicium de necessitate ipsis testibus: & idem quæritur de notario.si condemnatur de falso instrumento, an hoc noceat domino ad quem pertinet hoc instrumentum. Item an sententia lata pro vno absoluendo prosit socio eiusdem criminis,Bartol.de his ponit in l.denunciasse.ff.de adul.§ quid tamen.

In l.1.C.de iur.& fac.ign.no.q̃ sententia ab excommunicato lata est ipso iure nulla:& hæc exceptio potest opponi in foro seculari.quod intell. in publicè excommunicato:secus si excommunicatio esset occulta de excep.lib.6.in nouella.& l.si arbiter.C.de sent.& interloc.om.iud.

in interpositione decreti. & idem in qualibet auctoritate, vt tuto. vel cur. excommunicatus non potest auctorizare. idem in quolibet officio publico. de his omnibus in dic. c. pia. hoc in publicè excommunicato, vel secus vn de habemus q̃ tabellio occultè depositus tamen conficit instrumenta. notat gl. in auth. de tabel. §. fi. Bal. in dic. l. 1.

In Iusiurandum. §. fi. de iureiur. nota q̃ interlocutoria dicitur esse sententia ab obseruatione iudicij, quantuncunque absorbeat ius partis. Item sententia ex mera contumacia lata, vel ex confessione quantuncunque lata post litem contestatam, dicitur interlocutoria. Bart. in l. Titia. de acc & gl. in l. harum. ff. si seruitus vend.

An sententia lata pro falso procuratore possit haberi rata, not. in l. si mater. §. hoc iure. de excep. rei iud. & l. si tutor. in qui. ca. in inte. rest. non est necesse.

Quid si plures erant iudices, & vnus erat absens, & alij præsentes tulere sententiam, ipso absente, qui postea reuersus vult habere ratam ipsam sententiam, an possit. gloss. quam not. in l. 2. de iure fis. lib. x. videtur dicere quòd non.

Sententię latę sine ordine & causa non est parendum: secus in præceptis quæ non pertinent ad forum causarum, sed ad authoritatem præcipientis. c. ad aures. de temp. ap. & ibi per In. fa. l. Quintus. §. Pomponius. de an. leg. Bal.

An valeat sententia simpliciter lata super re, non expresse de toto vel de parte. gl. in l. Pomp. §. si is. de proc. Bar. in l. legat. de lega. 3. not. in l. si in rem. de rei vend.

Iudex potest suam sententiam defendere, quia sua videtur interesse. Host. in c. cum contingat. de rest.

Statuto cauetur q̃ si sententia non fuerit lata infra sex menses, q̃ instantia perimatur, saluo si per actorem non steterit: modo actor fuit protestatus iudici q̃ deberet ferre sententiam, & per eum non staret, & hoc fecit sibi semel tantum. opponitur sibi q̃ qualibet die iuridica debebat instare, q̃ sententia ferretur: an sufficiat semel fuisse protestatum. Bar. ponit in l. Titia. §. vsuras. de leg. 2.

An sententia lata pro vxore contra virum cõuentum quia vergebat ad inopiam, noce at creditoribus viri, & faciat fidem contra ipsos creditores & an sententia lata contra venditorem noceat emptori: Albri. in Rub. quę res iu. non no. & l. emptor. C. de hære. vel acti. vend. & in repet. l. vbi adhuc. de iure dot. fac. l. fœpe. de re indic.

Nota q̃ duo sunt casus in quibus sententia lata contra absentem non citatum valet, primus in l. 2. §. q̃ de frumentaria. de admi. ter. ad ciu. per. & ratio ibi per Bar. assignatur. secundus in l. ne diu. C. de pœnis.

Qua sententia facit ius, Cynus in l. leges. C. de legibus.

Nota casus in quibus potest ferri sententia incerta, l. non possumus. si pars hære. pe. vide Bar. in l. 2. C. de sent. quæ sine cer. quan. prof. & Bal. in l. C. de iuris & fac. igno.

An nudum præceptum iudicis liget, Bartol. in l. pater. §. Iulianus. de leg. 2.

Qualiter memoria alicuius possit damnari, no. Inst. de hære. qui ab intes. §. per contrarium.

Nota casum in quo sententia non prodest victori, & prodest alteri cuius interest. l. post humus. §. si quis ex his. de inoff. test.

Sententia super iurisdictione respectu territorij lata inter partes, non præiudicat domino territorij. In. in c. conquestus. de fo. com.

Si iudex iudicat vltra suam iurisdictionem, & nihil sit oppositum tenet sententia: nisi sit error expressus. Innocen. in capitul. cum super. de offic. delega.

Nota quòd vbi iudex tulit sententiam quæ ipso iure non tenet, vt contra ius errore expresso, quod non facit litem suam. gloss. in l. 1. ff. de var. & extra. cog.

Nota q̃ sententia per errorem iuris emissa præsente parte præiudicat ita vt non possit contrarium probari, l. 2. §. fin. de iure fis. ff.

In l. sicuti. de arb. not. arg q̃ si aliquid est commissum prioribus vel cancellarijs per statutum uel permissionem uel reformationem, q̃ ille qui absentat se non potest committere vices suas alteri: quia electa est industria: & ita seruatur. Item no. ex l. ista, q̃ si eligantur tres uel quatuor syndicatores, qui debeant syndicare potestatem, & modo duo ex tribus, vel tres ex quatuor uolunt absoluere, alius non vult, nam ad hoc ut absolutio non ualeat, consulitur quod nolens non pronunciet sed taceat, & hoc nisi caueat q̃ stetur maiori parti. & adde quod no. Arch. 2. q. 2. c. iudicibus. & c. si episcopus. Bal. & not. ꝑ. de arbitro.

In l. error. de iur. & fac. igno. si iudex errauit pronunciando aliter quam pronunciare debebat, si errore in sententia expresso, sententia est ipso iure nulla, & si super confessione fundetur. l. non fatetur. de confes. etiam si fundetur super consilio alicuius periti, quia consilium non defendit sententiã ꝑ nullitatem erroris expressi. etiam dico si esset de uoluntate partium lata, & esset nulla. non ob. l. 2. C. commu. utriusl. iud. quia ibi non loquitur in casu erroris expressi: ratio omnium est, quia ius constitutionis non potest mutari pacto priuatorum, l. quod de bonis. §. 1. & l. Seius & Agerius. ad leg. fal. Bald.

An admittatur libellus, dico sententiam nullã, & si qua est appello Bar. plenè in l. si expressim. de app. & gl. in c. abbare sane. de re iu. lib. 6. Iac. Bu. l. 1. C. quan. prouo. non est necesse.

Statuto cauetur, quod contra sententiam non possit opponi aliqua exceptio, ego uolo dicere sententiam non esse sententiam, an possim, not. in l. tribunus. de mili. test. per Bar. & in cle. 1. de sequest pos. & fru. Bal. in l. 2. C. communia utriusl. iud. ubi dicit quod non potest dici nulla ratione incompetentiæ iudicis, postquam est missa executioni de uoluntate partium.

Quo ordine peruenitur ad restitutionem sententię latæ per falsos testes uel falsa instrumenta, Iac. de Are. in l. 1. dom. Macha. de azognidis de Bononia multa & multa dixit in l. 2. C. si ex falsis instru.

Quibus modis subleuetur seu impugnetur sententia, gloss. & Bartol. [illegible]usas. C. de senten. aduer. fiscum. libro 10. & hoc ultra casus nota. per

Nota quod prętextu exceptionis de nouo reperte non debet retractari sententia, Inno. in c. dilectus. de rest.

Cum fertur sententia contra sententiam, de quo per Cyn. & doct. alios in l. j. quan. prou. non est ne. post eorum dicta Ioan. Cal. in c. inter monasterium. de re iudi. sic distinguit secundum Ioan. And. aut secunda sententia fertur tatione alicuius remedij, puta restitutionis, vel appellationis. aut non: primo casu tenet secunda, vt in materia restitutionis vel appellationis. secundo casu, aut sententia erat nulla, aut aliqua: si nulla, secunda tenet: nam non potest dici aliquid fieri contra illud quod nullum est, & per hoc illa prima non præstat impedimentum, ut in regula iur. non præstat. si aliqua, aut istæ ambæ sententiæ possunt censeri ut diuersæ & non ut contrariæ, aut nõ: primo casu utraque ualebit, & intelligentur taliter. ut non dicantur. contrarię & se non impediant. argu. l. quotiens. de reb. dub. & quod solet dici in l. sed & si possessorem. ff. de iureiu. Secundo casu, aut in instantia tractatum est de iurib. primæ, aut non. primo casu tenet. secunda, l. 2. in prin. ff. quæ sent. sine ap. resc. secundo casu aut scienter & dolose fuit hoc omissum per illum qui pro se habuit primam sententiam, aut non dolosè sed ignoranter, uel scienter sine dolo tamen. primo casu tenet secunda sententia, & ita intelligitur dictum c. inter. monasterium, & ita dicit Hosti. & inducit pro se capitulum eum excep. de exce. dum ibi dicitur q̃ est speciale in exceptione excommunicationis. obseruandum est ergo in aliis ius commune. l. ius singulare. de leg. secundo casu non tenet secunda sententia: & ita intelligitur dicta l. dat. Petr. de bellaper. dicit quod quando ignoranter fit omissio, si iudex ignorauit de prima sententia, tunc ualeat secunda: sed si sciuit, non, & pro hoc inducit capit. si duobus. extr. de ap. quod non placet Ioan. An. do. Ioan. Cal. & post ipsum dom. Ioan. de casti. multa ponit in dic. cap. cum inter monasterium.

In l. 1. ff. de iudic. quidam nobilis litigans mecum, metu illato in iudicem, iudex pronunciauit contra me: an sententia sit ipso iure nulla. videtur quod sic, quia metus illatus in iurisdictionem facit actum ipso iure nullum, vt hic. Resp. quod hoc est verum in iurisdictione concedenda secus in concessa exercita, vt no. Inno. in c. innotuit. de eo qui fur. ord. fuit. pro prima parte fac. quod coactio facta ad sic pronunciandum facit sniam ipso iure nullam, cum videatur abesse consensus, l. qualem. ff. de arb. ad hoc Respondetur q̃ aliud in arbitro secus in iudice, quia compulsus ad sic ꝓnunciandum, sententia eius tenet. no. gl. 11. q. 1. c. 4. & ext. de sen. exc. c. 1. à contrario sensu lib. 6. videtur sic dicendum aut quæris an sententia valeat, adeo q̃ non sit necesse appellare, & dic q̃ non valet. ita intelligantur, iura pro ista parte allegata. aut queris an ualeat quo ad alium effectum, & dic q̃ valet, tamẽ obstat exceptio seu replicatio, ar. l. si dolo. ꝑ. de dol. & ita intelligantur alia iura Bal.

* Nota q̃ sententia lata per iudicem laicum contra clericum est nulla. Bal. in l. generaliter. C. de epis. & cle.

An sententia lata super inepto libello sit ipso iure nulla. Bal. in l. ius pluribus. & l. manumissiones. de iusti. & iur.

Pone, appatet sententia lata, sed non apparet ad cuius petitionẽ an ualeat. Bal. in l. 1. C. vt quæ. def. aduo. iu. sup.

An causa falsa allecta in sententia vitiet sententiam. Bal. in l. qui testamento. de excu. tu.

Nota quomodo sententia facit ius inter omnes, no. in l. in omnibus. de lib. agno.

Si sententia est lata super inempto libello & pro actore, q̃ erit officium iudicis appellationis. Bal. in l. 2. C. de rescin. ven.

Nota quod si procurator fuit litem contestatus, & dominus fuit citatus ad audiendam sententiam. Bal in l, procuratoribus. de proc. dicit q̃ sentẽtia est ipso iure nulla. fac. quod no. in l. 1. C. de sen. & interl. om. iud.

An sentẽtia lata super appellatione ab interlocutoria sit diffinitiua uel interlocutoria Bal. in auth. hoc sacramentum. de iuram. cal.

An sententia possit ferri pendente commissione. Bal. in l. litigato. de appellatio.

An processus possit ratificari post sententiam latam. Bald. in l. Iuli. qui satis. coga.

An sentẽtia lata super appellatione interlocutoria sit diffinitiua uel interlocutoria. Bal. in aut. hoc sacramentum. de iuram. cal.

An sententia lata super nullitate sit interlocutoria, an diffinitiua. Bal. in repe. l. tale pactum. §. qui prouocauit. de pact.

Sententia præiudicat illi qui scit suam causam agitari. Inno. in c. sicut. de re iudi.

Sententia lata me præsente cum certa persona possidente rem meam præiudicat mihi quantum ad possessionem tantum. Inno. in c. super. de re iud. & quod no. in c. cum quis. eo. ti.

Sententia non est mandanda executioni contra hæredes defuncti, nisi præmissa citatione. Inn. in c. at qui. alias quia. v. de iudi. Ang. in l. oratione. de fer. vide eundem in c. ex ratione. de ap.

An pars sit citanda ad sententiam ferendam. Bal. in l. si ea, C. qui acc. nõ po. distinguit inter diffinitiuam & interlocutoriam.

Si duo iudices ferant diuersas sententias, quid iuris. Bal. in l. 2. quando prou. non est ne. Ang. in l. duo. de re iud. & de inoffi. test. l. si pars.

Sententia per quam pronunciatur instantiam fore peremptam, est interlocutoria. Bal. in l. fi. C. si tutor vel curator interue.

Sententia qua pronunciatur sententiam fore exequendam vel non, sit diffinitiua vel interlocutoria. Bal. quod est interlocutoria. in l. ab executione. quo. ap. non reci.

Sententia lata dilatione pendente non valet, gl. in l. 1. ff. de feri.

Sententia lata de nocte an teneat. Bal. in l. casus. C. de testa.

Sententia lata nulla dilatione data est nulla Bald. in l. penul. C. si aduer. rem iudi.

An iudex possit declare sententiam suam fac. Bald. in l. hæredes palam. §. sed si notam. ff. de test.

An debeat offerri libellus in causa appellationis. Bal. in aut. hoc sacramentum. de iur. cal.

Præsumitur pars citata ad sententiam si snia transiuit in rem iudicatã.

doc.

doc.in Clem.j.de re iud.super ver.citatio secundum paulum de Leaza.

An iudex in causa ciuili possit possit ponere pœnam in sententia,Ange. in l.debitor.de re iud.& in Spec.de sen.§.j.& c.Raynaldus.de testa.per Io. And in nouel.ad fi.

An sententia lata super possessorio sit diffinitiua vel interlocutoria,Bal. in l post sententiam.de sent.& inter.omn.iud.& de sent. interlocut.Bald. ibidem.

Nota q̃ in sentẽtia interlocutoria debet inseri causa absolutionis: alias iudex facit litem suam.Bal.C.de iud.aut.post iusiuran.

Si petitur simpliciter sententiam pronunciari nullam. an iudex poterit pronunciare de iniquitate.Inn.in c.cum contingit.de of.del.in gl.mag.ibi, vel quid si petitur simpliciter rescindi.

Sententia debet esse conformis libello:quod debet intelligi vt no. Bald. in l.1,C.si plures vna sentẽtia.& l.C.de sen.ex breui.recit.& l.fi.C.de fideic. lib.Bal.& Alb.ibi,& l.1.C.vt in possess.leg.& Bal.in l.2.si seuerior. C. de insa.

Nota q̃ si iudex tollit iustam sententiam per metum,alias non facturus an valeat sententia,Bal.in l.fi.de pœ.iud.qui mal.iud.

Sententia lata pro filiofam.in causa appellationis, si non appareat ipsum fore filium familias,quæritur quid iuris.Bar.in l.fi.§.necessitate. C. de bonis quæ lib.

An sententia interlocutoria possit ferri parte non citata,no. in l.diem p̃ ferre.de arb.& l.de vnoquoque.de re iud.vide Alb.in l.nec quicquam. §. vbi decretum.de of procon.& leg.

An sententia diffinitiua lata præsente reo citato ad instantiam actoris, & ipso actore non præsente,teneat Ang.in d.l.de vnoquoque q̃ sic.

De sententia lata ꝑ eum qui decessit.Alb.in l.pen. quæ sentent.sine app. resc.fac.l.in summa.§.fi.de re iud.& l.de qua re.& l.t..in ex omnibus.de iud. fac.quod no.in c.2.vt lite pen.lib.6.per Arch.& 24.q.2.in summa.& l.nulla.de proc.fa.Bal.in l.vnic.§.in prin.de caduc.tol.& in l.edita.C. de eden. iu repe.

In quibus casibus valet sententia vtraque parte absente lata, & quid in interlocutoria.Ang.in l.si quis libertatẽ.de pet.hæred.

Qualiter res sit exprimenda in libello.Bal.in l.edita.de eden.in quin.q. prin.& non conclusioni libelli.Bal.in l.hac perpetua.de sent.ex breui.recit.

Nota q̃ sententia videtur habere tacitam causam per relationem ad acta,quæ idem operantur quod causa expressa.Bal.in l.ex morte ad l.Aqu. & C.de erro.aduoc.l.j.secundum Cy.

An sententia lata in causa summaria propriè dicatur diffinitiua Ange. in l.imperium.de iurisd.omn.iud. dicit quod non.& l. qui restituere. de rei vend.

Sententia perimens exceptionem peremptoriam an sit diffinitiua. not. in clem.fi.de ap.Bal in l.rei iud.C.commin.prog.vel epist.

An sentẽtia imperatoris vel principis teneat sine citatione partis, Bal. in l.nec causas.de appellatio.

a ¶De Executione sententiæ.[a] Rub.

QVONIAM non sufficit sententiam ferri, nisi & ipsa executioni mandetur,vt extr.de re iudi.cum aliquibus.& proobatur in ipsa rubrica, dum primò dicit de sentẽtia,& postmodum subijcit,De re iudicata, quod executionem respicit,vt ff,de constit.pec.promissor Stichi. §.cõstitutio.ideo postquam de sententia diximus,aliqua de eius executione dicamus,ostendentes quæ sententia sit executioni mandanda,& à quibus:& in quibus rebus: & qualiter: & post quod tempus: qualiter, & quo iure executio petatur: & qualiter impediatur[b],

b

ADDITIONES.

a ¶ Tancredus posuit hanc rubricam post illas suas, de quibus dixi in proxima. ¶ Ioan.de Deo.lib.Iud.parte.j.2.& 3.de hoc tract.Ros.de vtroque. Vber.& Nep.de Monteal.vide 5.rub.Alb.Gal.posuit rubricam de executoribus sententiarum. ¶ Gui.de Suz.ponit 4.rubricas:primo de executione rei iudicatæ:secundo,an detur tunc libellus: tertio, qui exequi possint: quarto,de exceptionibus,quæ executionẽ impediunt.De secundo & quarto vide quod dicam j.de lib.concep.§.nunc dicendum super ver.25. ¶ Vidi dubitari circa duos habentes iurisdictionem causarum criminalium in solidum in certo loco,quorum alter solus habens executionem propter id volebat furcas erigere,an id posset altero resistente? Et fuit terminatum q̃ posset:& maximè per l.fi ita.§.1.ff.de vsu & hab. Non obstat l. Sabinus.ff. cõi diui.& regula,in re cõi,lib.6 quia hic ponitur,q̃ executio nõ erat cõis: ergo eius solius est executio, licet exigeret rei signatæ signũ:facit ff.de offi. præfe.præ.Afri.l.in nomine domini.ibi,sicut ex clausuris,&c. & C.de athle.l.vnica,li.x.ff.ad l.Cor.de fal.l.eos.& de iure annul.aur.per totum: & simile ext.vt lite pendente,c.1.& cle.de priui.c.2 Repellendus est ergo socius,qui nullam iustam habet contradictionis causam,C.de edic. di. Adr. l.fi.Protestari tamen poterit,q̃ per id nullum suo iuri, quod habet in cognoscendo, fiat præiudicium:facit ext.de re iud.suborta.ante fin. & de capel.mo.c.2.ad fi.ad idem ff.de testa.tu.l.idem fiat.de lib.exhib.l.3.§.pe.& de aqua quo.& æst.l.pe.Sed quid si ille non habet ibi solum proprium, vel ad hoc aptum? Videtur.q̃ cogi potest habens locum ad id aptum, ut illũ vendat,cum in executione harum publica & priuata versetur vtilitas. De prima patet,q̃ publicè interest maleficia puniri,de sen.excom. vt famæ.& ibi cum concord.in gl.4.Illius autem est homines terrere.ne illa committant:& sic ante tempus occurrere.C.quando licet.uni.fine iud. se vind.l 1. propter quam causam interdum exacerbantur pœnæ,ff.de pœn. aut facta, in fi. ¶ Quia uero excusationes pœnarum actu transeuntes facilè a memoria decidunt,per industriam est inuentum illas erigi ad pœnarum memoriam,siue terrorem,prout de monumentis dicitur ff.de condi.inst.quidam in fine. Visus etiam fortius imprimit,quam auditus,Inst. de gradi. affin. & de his uide prin.arboris.De secunda patet:quia ad solatium passorum dãna,uel hæredum interemptorum id pertinet:& patet in utraque.ff.de pœn. capitalium.§.famosos.& sunt quasi cuiusdam edicti propositio ad delicta terrenda,ff.de uar.& extraor.crim.l.faccularij.§. sunt quædam. Is autem cui cõpetit dispositio finis,habet disponere, quæ pertinent ad finem,de of. del.c.1.ubi concor.in ul.gl.& ff.de re mil.l.officium regentis. de sent. exc. permittimus.& eodem titulo quoniam.lib.6.Per quod concluditur q̃ deficientis iudicij loco,quo fine alterius incommodo poni possint,poterit habens locum commodum compelli ad uendendum propter publicam utilitatem,de qua.ff.ne quid in loc pub.l.1.§.sunt,qui putant.de reli.& sumpfu.l.si quis sepulchrum.ad Syl.l.lege Cornelia. quemadmodum ser.amit. locus.C.in quibus cau.fer.pro præ.lib.accip.l.2.

¶ ADDE,quod hæc quæstio fuit inter Regem Maioricarum & abbatem Aniuamæ:& super ea consultus Old.respondit,ut eius cons. 161. inci. thema,tale est:cum materia quæstionum inter Regem Maioricarum, &c.uide etiam eius consi.6.inci,quæstio talis duo homines.

b Impediatur.¶ Tria prima membra,& quintũ fuerunt Tan. Hosti. in Sum. de re iud.§.vlt.coniunxit quinque membra.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non est executioni mandanda, vbi appellatio fuerit interposita: & si factum fuerit, appellanti fieri debebit restitutio.*
2 *Appellans à sententia, semper est admittendus, etiam si sine causa illam interponat appellationem.*
3 *Appellatione pendente nil est in iudicio innouandum.*
4 *Sententia excommunicationis secum trahit suam executionem: & vbicunque excommunicato sua deneganda sunt beneficia.*
5 *Prælati sententia tenet, quamdiu toleratur.*
Prælatus potest excommunicatum spoliare beneficijs, quæ sub ipso habet.
6 *Excõmunicato beneficijs spoliato, an, & quo pacto possint clerici, ad quos spectat electio, alium eligere.*

¶ Sententia executioni mandanda quæ sit.

1 1.§.Est autem illa sententia executioni mandanda, quę de iure valet,& tenet, & quæ non est per appellationem,vel restitutionis petitionem suspensa, C.de executione rei iud.l.1.& l.si,vt proponis.& l.fi.ff.de re iud.si cum nulla. C.in integ.rest.postul.ne quid noui fiat,l 1,ff.ad Turpil l.j.§.fi.alioquin differri debet,donec appellationis, vel restitutionis quæstio decidatur,ext.de officio delegati.c. pastoralis.§ preterea & §.fin.Si verò suspensa fuerit per supplicationem, executioni mandabitur,sed victor satisfiabit de eo,quod obtinuerit, restituendo, si contingat priorem sententiam retractari, C. de precib. Imperat. offe auth.quæ supplicatio.Sed & si postulata in integrum restitutione,& obtenta,pendente causa præsumptio sit, quòd malitiosè postulata fuerit,mandabitur executioni sententia sub præmissa cautione,vt ea de in integrũ restitutione,suscitata. †Quod autem dixi,appellatione interposita non esse sententiam executioni mandandam,verum est:& si factum fuerit, possessio restituenda est appellanti:& reuocabitur,quicquid factum est,etiam prius quam de meritis appellationis discutiatur:vt extr. de iure iur.venientes.in fi.& in præ.§.preterea.& extrà de app.dilecti.& in authent.vt nulli iu.circa principium,& 2.q.6.appellatione. Et hoc dicunt quidam verum esse,cùm appellatur à sententia ordinarij,vel etiam delegati,cui commissa est causa sine remotione appellationis,vt in præ.concord.secus si sit causa, appellatione remota,commissa:quia tunc appellatio non impedit executionem sententiæ talis delegati, vt in § præ. vbi quæritur, an commissio obtenta super causa appellationis interpositæ à sententia eius,qui datus erat appellatione remota,impediat sententiæ executionem? Frustra igitur hoc quæritur si eam sola appellatio impediret.In e.§.etiam dicitur quòd eo ipso,quòd Papa causam appellationis committit,renocat iurisdictionem prioris iudicis: vt interim executio sententiæ suspendatur. Ergo à contrario prius quàm fiat commissio, primus iudex potest sua iurisdictione sententiam exequi.ad idem facit eodem titulo,super eo in fi.ibi, nõ illis,sed partibus appellationis remedium est sublatum:hoc est dicere, quòd propter partium appellationes iudex non dimittet sententiam exequi,cum eis fuerit appellatio interdicta.ad idem facit extrà de app.pastoralis. Ideoque non reuocabitur,q̃ post talem appellationem factum erit,donec de appellatione sit cognitum,extrà de dilat.cap. 1 secundum G Na.& P.de Samp. Sed contrà extr.de officio delegati,cum causam,quæ vertitur. & capitu.cum olim.in quibus non fuit remota appellatio, & tamen non retractatur sine causæ cognitione,quod fit post appellationem. Dicit G. N. quòd ibi causa fuerat appellatione remota, com-

commissa: & remotio appellationis operatur, vt non retractetur sine causæ cognitione, quod fit post appellationem. Tu dic, ꝙ remotio appellationis, quo ad hoc, nihil operatur: quod fit post, arg. ext. de off. ord. licet. vbi appellatio recipitur, licet fuerit inhibita, & de app. vt debitus. vbi de hoc. Vnde dicitur, ꝙ aut appellatur à diffinitiua: & tunc statim reuocat, quicquid fit à quocunque iudice appellatione pendente, vt in primis concor. Nec credo, salua prædictorum reuerentia, quòd tunc remotio appellationis quicquam operetur, vt j tit. proximo, §. quibus. propefi. ibi, ego dico. Sed hoc fit ex virtute & beneficio appellationis emissæ. Aut ab interlocutoria: & tunc secus, quia præsumitur ꝙ processu, vt extra de appell. cum in ecclesia. Vnde non reuocatur sine causæ cognitione quod fit post appellationem ab ea interpositam, ut in prædictis contrarijs, & extra de lib. oblat. c. 2. & 3. cum multis similibus. Et est ratio, quia possibile est, ꝙ appellatio sit nulla, vel iniusta, nec admittenda, ut extra de appellationi. cordi. §. ꝙ si appellator. & c. Romana § si verò. & § quod si. & §.

2 si autem [a]. ¶ †Quando autem appellatur à sententia, semper est
2 admittenda appellatio, qualiscunque sit, etiam si sine causa interponatur, vt in præd. ca. Romana. §. cum autem. à contrario sensu. Item quia maius præiudicium fit, si diffinitiua executioni mandetur, quasi post appellationem ab interlocutoria aliquid innouetur. Alij autem aliter dicere consueuerunt super decr. de consti. cum M. in fi. & iunge quod est j. de appel. §. nouissimè. & §. in quibus. versiculo, verum quia. & seq. ¶ † Sed pone [b]: agebam contra te simul petitorio & possessorio: lata est sententia ꝙ
3 me in possessorio, pro te autem in petitorio: appellaui à sententia lata contra me: tu verò non appellasti à sententia contra te lata pro me: vnde peto illam executioni mandari cum in rem transierit iudicatam: tu excipis per decr. de causa pos. & pro. cum dilectus. quòd executio debet in petitorio præualere: ego replico, ꝙ in petitorio non debet executioni mandari, quia appellatione pendente nil est innouandum, extra de ap. dilecto. & de iureiur. venientes. in fi quæritur, quid iuris? Resp. distingue, secundum Odof. quia aut sententia super petitorio fuit lata pro aduersario meo, ideo quia ego non probaui me dominum, per regulam illam, actore non probante, &c. tunc talis sententia non tribuit ius aduersario meo: vnde bene potest sententia super possessorio pro me lata, executioni mandari: quia non sequitur, absolutus est, quia ego non probaui: ergo est sua: quia contrarium potest esse verum: ar. ex. de rescri. olim. prope finem. Aut ideo, quia ille se dominum probauit, quia fortè assumpsit in se onus probandi, licet esset reus, ff. de prob. circa. & tunc non est exequenda: ga ex quo pronunciatum est rem suam esse, per consequens pronũciatum est non esse meam, ff. de procura. Pomponius §. sed & is. vnde obstat mihi exceptio doli: quia peto, qđ restituturus sum, ff. de excep. doli, l. dolo. & in hoc casu sequitur præd. decr. cum dilectus. & prædicta distinctio probatur ff. de iureiu. sed & si possessori. resp. 1. vbi dicitur quòd si detuli iusiurandum alicui, qui iurat rem suam esse, & postea res perueniat ad me, audietur excipiens: si verò iurauit rem meam non esse, & postea res ad me perueniat, non audietur, quia non iurauit suam esse. Sic extra de causa pos. cum ecclesia in fine, vbi canonici obtinuerunt, non solum ex eo quòd clerici non probauerunt plenè suam intentionem, sed quia ipsi fundauerunt intentionem suam de iure com-
4 muni, scilicet electionem regulariter ad canonicos pertinere. ¶ † Item sententia excommunicationis secum trahit suam executionem, & vbique excommunicato sua beneficia denegantur, vt extra de ap. pastoralis. Mandatur tamen quodammodo executioni, quando publicatur, vel etiam aggrauatur: quod dic, vt s. titulo prox. §. vt autem. ver. verum quia. & seq. Item etiam aliæ sententiæ statim quosdam sortiuntur effectus. si enim in eo talis infligitur pœna, quæ adimat libertatem, vlteriusue eius testamentum nõ valet, nec etiam ex testamento capiet, ff. de legat 3. l. 1. §. deportatus. ff. de pœnis, qui vltimo. § quod ad. extr. de hæret. excommu-
5 nicamus. § credentes ¶ † Secus tamen est in his, quæ ratione officij agit: puta si est prælatus, & sententiam fert. tenet enim sententia quamdiu toleratur, 8. q. 4. nonne. 3 q. 7. § tria. prope prin. ext. de cohab. cle. & mu. vestra. 19 dist. serui. ff. de off. prætor. l. Barbarius nisi fortè lata esset in eum sententia depositionis, vel spoliatus esset insignis dignitatis, vt infra de accusa. §. 2 versi. & nota, quòd & sequen. tunc enim sententia à tali prælato lata, non tenet, ff. de his qui not. infa. l. 2. §. igitur. ff. de iudic. cum prætor. Ex quo autem sententia lata est contra aliquem de aliquo crimine, prælatus potest illum spoliare beneficijs, quæ sub ipso habet, eo tamen prius vocato: & super hoc sententia contra eum, tan-
6 quam super notorio, videtur lata. ¶ † Clerici tamen, ad quos spectat electio, non eligent alium sine superioris licentia, vel nisi eo prius amoto per sententiam depositionis, seu perpetuæ amotionis: hoc prosequere, secundum Papam, prout nota. extra de accusatio. qualiter. 2. in gloss. quando igitur. pro-

ADDITIONES.

a §. si autem. ¶ libro 6.
b Sed pone. ¶ Super finem ponitur hic iste ver. qui habebatur s. de pet. & pos. §. j. ver. quid si is. vt ibi dixi.
c Propę finem. ¶ Mihi incipit, 2. q. 7. versi. incipit, credimus tamen.

SVMMARIVM.

1 *Delegati patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum, & aliorum minorum iudicum, & subdelegati à delegatis principis, an possint in possessionem mittere.*
Ordinarius, vel delegatus a principe causam alteri committens, quibus verbis vti debeat.
2 *Delegatus simpliciter, seu totaliter vices suas committens, sententiam exequi non potest, cum nil sibi retinuerit.*
3 *Delegatus a Principe an, & intra quantum tempus possit suam sententiã exequi.*
4 *Iudex secularis an exequi possit sententiam ecclesiasticã.*
5 *Executio multipliciter diuiditur.*
6 *Executor merus an possit bene cognoscere de precum veritate, in quibus ei demandatur executio.*
Mera executio implicitam habet cognitionem.
7 *Appellatio ab executore an impedire possit, quo minus exequatur.*
8 *Executio sententiæ an in totum per appellationem suspendatur.*
9 *Appellans ab executione sententiæ an debeat dicere causam, quare appellat.*
10 *Iudex appellationis si confirmet sententiam a priori iudice latam, cuius erit eam exequi.*
11 *Appellatione facta ab interlocutoria, si iudex appellationis pronunciat male appellatum, remittens appellantem condemnatum ad primum iudicem, quis exequetur hanc condemnationem.*
12 *Sententia doctoris cognitionem causarum habentis, per quem executioni mandabitur.*
13 *Condemnatus in vna prouincia an cogi possit in eadem satisfacere.*
14 *Sententiæ executionem petens a proferente, eius officium dicitur implorare.*
Executor esse desinit, qui partes iudicis interponit.
15 *Iudices in causis criminalibus per quos suas sententias exequi debeant.*
16 *Executor sententiæ dubitans de mandato, non tenetur exequi quod mandatur, donec certus fiat.*

¶ Sententia à quibus possit executioni mandari.

a 2. §. Nunc dicendum est, à quibus mandatur sententia executioni[a]. Et certè à iudicibus ordinarijs, sive ipsi iudicauerint, sive delegati ab eis, sive etiam arbitri compromissarij, si ipsorum arbitrorum sententia confirmata sit expresso partium consensu, vel tacito, sdierum decem lapsu, vbi compromissum non fuit aliqua pœna vallatum. hoc probatur extrà de fo. compet. si quis contra. 2. quæstione 6. quisquis. ff. de re iud. à diuo Pio. respon. 1. & §. sententiam. C. de arb. l. pen. C. de
1 iudic. properandum §. sin autem reus. ¶ † Quoniam delegati patriarcharum, archiepiscoporum, episcoporum & aliorum minorum iudicum, & subdelegati à delegatis principis, in possessionem mittere non possunt, vt ff. de iur. om. iudic. iubere. quare ordinarius delegans, in cuius iurisdictione est res petita, vel alia bona condemnati, debet sententiam executioni mandare, vt extrà de fo. compe. sane si episcopi. & cap. postulasti. C. de præd. mi. si
b prædium. ff. de censibus, forma. secundum Tanc.[b] Io. ramen, & Bar. & alij dicunt, quòd delegatus ab ordinario potest sententiã suam exequi. Innoc. Papa 1111. no extr. de off. ordin. cum ab ecclesiarum. quod quilibet iudex, sive sit ordinarius, sive delegatus à quocunque, sive subdelegatus, potest exequi suam sententiam per iurisdictionem, quam habet. Ipse quoque no ext. de ver. sig. dilecto. quod etiam missionem in possessionem ex primo decreto, & etiam ex secundo, tam in personali, quam in reali actione, potest facere solũ delegatus à principe, vt C. quomodo & quando iud. in aurh. qui semel. & l. consentaneum. j ver. hoc autem. verũ etiam delegatus a quolibet alio. Alij dicunt, quod delegatus ab ordi-

ADDITIONES.

a Executioni. ¶ An delegatus Papæ, qui intra terminum sibi statutum tulit diffinitiuam, illam post terminum exequi possit. scripsi de offi. deleg. de causis. post gloss. in quæst. quis exequitur sententiam latam per iudicem laicum & laicum factum clericum, vel monachum scripsi de oblig. ad rat. cap. vno. super gl. in magna suppletione. ad fi.
ADDE, ꝙ illud, quod ibi scripsi, fuit Oldradi, eius consil. 4.
b Secundum Tancre. ¶ vbi supra post princip.

ordinario, seu ab alio, quàm à principe, decernere & pronuncia re potest de mittendo in possessionem: sed dare possessionē cor poralem non potest, vt in auth. Col. 5. de exhib. & intro. reis. §. si verò etiam quidam. Imò ordinarius delegans ipsam dabit, vt ff. de dam. infe. l. 4. §. duas. extrà de fo. comp. Romana §. contrahen
a tes[a]. de hoc no. ꝛ. de j. & 2. decre. & §. restat. & §. nunc videamus. ꝛ. de iud. dele. §. sequitur. ver. potest etiam. & in prædi c. si quis ꝛ. & de off. deleg. ex literis. & c. significasti. & c. seq. & in præd. cap. quisquis. & 11. q. 1. peruenit. & ff. de re iud. à diuo. Sed, vt sub tu
b to procedatur, consulo [b], quòd ordinarius, vel delegatus à prin cipe, causam alij committens, sic dicat:

¶FORMA. Talē causam, & eius executionem tibi committo:
2 & tūc poterit ille exequi, ex quo sibi fuerit demādatū. ¶ † Quid si delegatus sim pliciter, seu totaliter commisit vices suas? sic ipse non potest exequi, cū sibi nil retinuerit, extrà de off. deleg. ve
c nerabilis. ordinarius autem non vult exequi. Dicit Io. de Deo [c] & hoc casu poterit ipsemet exequi: & si hoc non potest, denun ciet, illud iudici seculari, vt infra eodem §. versic. sed pone 2. ibi,
3 sed illud, &c. ¶†Hoc autem certum est, ꝙ delegatus à principe potest suam sententiam per se, vel per ordinarium, si maluerit, exequi intra annum, vt in præ. c. ex literis. vbi de hoc, & c. signifi casti. & c. seq. & de do. & contu. c. 1. & de off. ord. pastoralis. §. præ terea. & de eo, qui mit. in pos. cau. rei seruā. c. 2. & 3. Potest etiam missum defendere, vt ꝛ. de j. & 2 decr. §. iam de effectu. versic. & nota. Quòd si ordinarius certus est de illius iurisdictione, tenetur ad mandatum eius exequi, etiam si scit eam ꝛ ius litigatoris latā esse, vt eodem titulo, pastoralis §. quia verò. & eodem titulo, si quando. & c. cum te. ff. de iudic. si prætor. Poterit tamen delega to dicere ꝙ læsam habet conscientiam: & rogare, ne ipsam co gat exequi: alioquin appellet, extrà de appella. de priore. & not. extrà de off delega si quando. Si verò dubitat, non tenetur exequi, nisi certus fiat, vt eodem tit. cum in iure. C. de mandat. prin. l. vnica, extra de rescrip. cum contingat. Si autem sciat eam nullam, puta latam à non suo iudice, vel per falsas literas, vel alio mo do, vt dixi ꝛ. titulo proximo. §. fi. tunc eam exequi non tenetur, extrà de crim. fal. super eo. C. si ex fal. instr. l. iudicati. & in præ. l. si prætor. C. de cond. cau. da. l. 2. Sed nunquid mittet in possessio nem rerum, quæ non sunt suæ iurisdictionis? de hoc in præd. §. re
d stat. [d] ¶†Hoc etiam nota, ꝙ iudex secularis exequitur sententiā
4 ecclesiasticī: & econtra. quod dic. prout not. secundum Papam, extra, de off. ord. c. 1. Quid si mandetur alicui, ꝙ mihi det possessionem, amoto inde quolibet illicito detentore? Dicunt quidā, ꝙ iste non habet iurisdictionem, nisi super notorijs illicitis, arg.
e extra de off. deleg. statuimus [e]. Alij probabilius dicunt, ꝙ procedet super non notorijs, iuris ordine obseruato. de hoc, secundū
f Papam, extra de priuileg. cum olim propter [f]. ¶ † Vt autem in
5 hac materia plenius instruaris, nota, ꝙ executio alia mera, alia mista, quæ prosequere, vt no. in præ. c. pastoralis. §. quia verò. & 2. q. 6. § sunt etiam quorum. versi ab executore. & 25. q. 2. si non cognitio. Tu tamen vltra illa, quæ ibi no. circa hoc sic distingue: Nam sententia aut est nulla, aut est iniusta, aut annullanda. Si sen tentia est nulla, vt dixi ꝛ. ver. si autem. & hoc coram mero execu tore opponitur non cognoscet ipse de hoc: imò superſedebit e cutioni referendo negotium superiori, extra, de re iud. de cæte ro. & in præ. ca. si quando. Talis enim sententia non est in re exe quenda, vt in præ l. si prætor. ext. de re iu. super eo. 25. q. 2. si non cognitio. Si verò est iniusta, i. ꝛ ius litigatoris lata, ex odio, vel per imprudentiam iudicis, & similia, vt ext. de re iu. cum inter vos. & de emp. & ven. c. fi. & hoc coram executore opponitur, non re uocabit sententiam, nec de ea cognoscet: quia non est cognitor sed executor, vt in præd. §. quia verò imò eam exequetur. In exe cutione enim non quæritur, an sit iustè pronunciatum, necne, C. de vindict. liber. l. 1. ff. de iu. si prætor. & C. de execu. rei iud. si, vt proponis. Cæterum si sit annullanda, putà quia lata est ꝛ contu macem postea probantem iustam causam absentiæ: quo casu or dinarius debet illum in integrum restituere, ut extr. de re iud. cū Bertholdus. Delegatus verò hoc non potest post sententiam la tam, cum sit functus officio suo, vt. ff. de re iu. iudex. & extra. de off. dele. in literis. Si quidem hoc coram executore proponitur, aut ille, qui sententiam exequitur, est maior illo, qui sententiam tulit: vt si archiepiscopus tulit sententiam: & episcopus, qui iure ordinario ad hoc tenetur, illam exequitur: & tunc executor po test reuocare, quod reuocandum fuerit iure ordinariæ potestā tis, vt in præ. l. si prætor. §. Marcellus. Aut est minor: & tunc non potest reuocare, nec cognoscere, sed tantum exequi tenetur: qa minor magistratus non potest cognoscere de sententia lata à maiori, ff. de minor. minor. Et hac etiam ratione ordinarius non potest cognoscere de sententia delegati a Principe, quam illius iussu exequitur, vel etiam eam reuocare, cū delegatus maior sit eo. extra de off. dele. c. fanè. & in prædicto §. quia verò. secundū
6 P. de Samp. ¶†In summa etiam no. secundum Vincen quòd me rus executor bene potest cognoscere de veritate precum, in qui bus ei executio demandatur, vt 25. quæstione secunda, & si non cognitio. Mera enim executio habet simplicitatī cognitionem, vt ibi probatur. Sed vtrum sententia iusta sit? de hoc non cogno scet: quia non cognitio, sed executio sibi demandat, vt in præd.
g §. quia verò g. Tu verò dic, vt ꝛ. ¶ † Quid [h] si ab executore
7 appellatur? Respon. non ideo minus sententiam exequatur: quia
h ab eo non appellatur, nisi in casibus, quos dic, vt infra de appell. §. 2 versiculo 5. puta cum excedit modum in exequendo: quod fit, si præcepit fieri missionem in possessionem magnæ rei, cum sufficeret in modica fieri: vel si in maiori quantitate, quam sen tentia continet: vel si ante tempus exequatur, scilicet ante qua drimestre tempus, vt C. de appell. si quis procuratione. quæ pro sequere, vt no. C. quorum appe. non recip. ab executione. Quòd si appellatum sit ab executore eo casu, quo fieri potest, executio suspensa est: & appellatione recepta, si res sit mobilis, possessori aufertur, & sequestratur, ei dando qui in causa appellationis ob tinebit. Si immobilis, fructus rei percepit, vel nati tempore emis sæ appellationis, similiter sequestrantur, re ipsa penes appellan
8 tem remanente, vt in ca. leg. ¶†Sed nunquid in totum executio suspenditur per appellationem, an id solum in quo modus exce ditur? Et videtur, per præ. l. quod in totum, quæ generaliter & in distinctè loquitur. & argumentum ad hoc extra de appel. ad hæc si in vna? Respon. dic, ꝙ si in appellatione exprimitur id, in quo excedere dicitur, tunc in eo solo executio suspenditur, & in alio exequi potest. Si verò dicatur generaliter, appello, quia modum excessisti, nec dicitur in quo, tunc ratione incertitudinis in totū
9 suspenditur. ¶†Hinc est, quòd appellans ab executione debet di cere causam quare appellat, secundum Vbert. sicut & iudex de bet dicere causam, quare appellationem non recipit, ff. de appe
i recip. sciendum. extrà de appella. cordi [i]. Cum ergo appellatio sit ab executione generaliter prohibita debet causa exprimi, cur ab ea appellatur, arg. ff. de transa. cum hi. §. causę. ff. de colleg. illic. l. 1. secundum Vber. Sed hoc non habet dubitationem: quia semper causa rationabilis est exprimenda, vbi a diffinitiua non
10 appellatur, extra de appella. vt debitus. & ca. cordi. ¶† Sed pone
k quòd iudex appellationis confirmat sententiam k a priori iudi ce latam: quæritur, quis eam exequetur? Dicunt quidam, vt Lau ren. quòd primus, arg. extr. de off. dele. insinuante. in fi. & ca. pa
l storalis. § præterea. Tanc. [l] Io. B. Vin. & Papa dicunt, quòd tantū secundus, C. de episco. aud. si quis litigantium. extra. de re iu. cau sam, quæ. quia prioris iudicis iurisdictio est reuocata, vt in præ. § præterea. & de rescrip. cæterum. Nam si secundus, sententiam infringeret, de causa ab initio cognoscere posset. C. de rebus cre. generaliter. §. & si iudex. & 2. q. 6. §. sunt etiam, quorum. in fi. extra de re iud. ad probandum. & si necesse esset aliquid etiam ad dere, & corrigere, in auth. de sanc episc. §. si quis cōtra aliquem. ff. ad Treb. si quis priore. extra de in integ. rest. ex literis, in fi. extra de testamen. c. Raynutius. Et quia ex secunda sententia datur actio in factum, vt. ff. de his, qui no. infa l. furti. vbi de hoc, & C. de app. eos. resp. 1. in fi. quomodo ergo primus mandabit executioni in eo, quod additum est, cum de eo non iudicauerit? Ter tij dicunt, quòd si primus sit ordinarius, ille exequatur: si delega tus, tunc secundus exequatur. Alij dicunt, quòd non refert, per quem fiat: ꝙ dic, vt no. in præd. §. præterea. Do. meus not. in Sū. de appel. §. quis sit effectus. sub §. sed qualiter. quòd primus exe quetur, etiam si sit delegatus, dum tamen a principe: si verò sit delega-

ADDITIONES.

a §. contrahentes. ¶ lib. 6.

b Consulo. ¶ Secundum Ioan. de Deo, vbi supra. parte 1. versiculo. dicas ergo.

c Ioan. de Deo. ¶ Vbi supra parte 3. versic. pone. quod allegat ibi 11. quæst. j. de persona. & cap. si quis cum clerico. & C. de episco. aud. l. episcopale iudicium.

ADDITIO. Adde ver. seq. ibi, hoc autem certū, &c. quòd delegatus principis potest suam sententiam exequi, nisi specialiter princeps sibi executionem sententię reseruauerit, iuribus hic alleg. modo a tempore sententiæ intra annum eam exequatur. in cap. quærenti. extra de off. delegat. ita tenet Bar. quicquid dicat gl. in l. a diuo Pio. in 2. col. ver. secundo quæro. ff. de re iudic. & pro hoc alleg. tex. in l. vlti. C. de iudic. Et quid de delegato ab ordi nario, an possit suam sententiam exequi, vide Guid. Papæ sing. 469. incip. delegatus. Hen. Ferran.

d §. restat. ¶ Ibi nil, sed in §. seq. qui incip. nunc videamus.

e Statuimus. ¶ lib. 6.

f Propter. ¶ Vbi scripsi verſic. portarium. in fi. gl.

g §. quia verò. ¶ ibi no. hoc Vinc.

h Quid. ¶ Vltimum ver. Tan. vbi ꝛ.

i Cordi. ¶ lib. 6. Dubitationem oportet fateri saltem, quo ad Legistas, qui ab interlocutorijs non appellant: vide, quod dicam j. tit. primo, §. in quibus, super ver. 5.

k Sententiam. ¶ Condemnatoriam, vt j. dicam.

l Tanc. ¶ Ipse & alij in præd. §. præterea, item ipse Tanc, vbi supra, uerſic. pone. & Alb. Gal. eodem. tit. in prin.

a delegatus ab ordinario, tunc ipse ordinarius[a]. ¶ † Quid igitur, si
11 appelletur ab interlocutoria, & iudex appellationis pronunciet
male appellatum, remittens appellantem condemnatum in ex-
b pensis ad primum iudicem[b]: vt ext. de app. vt debitus. quero, qs
exequetur hanc condemnationem? quia condemnatum debe-
mus intelligere cum effectu. ff. de re iud. si se § condemnatum.
Dic, quòd primus. nam secundus est functus officio suo, pronun
ciando illum malè appellasse: & primus suus iudex in illa causa
c remansit, & in alijs[c], extra de app. cum in ecclesia ext. de matri.
contra interdict. ecclesię contrac. c 1. & 2 q. 1. notum. & sic ob-
12 tinuit. ¶ † Quid de sententia doctoris, qui habet cognitionem
causarum, vt C. ne fil. pro pat. conue. in auth. habita. quis manda
bit eam executioni? Resp. dic, quòd ordinarius, vt in præd. an-
d then. si quis litigantium, vt supra in princ. huius §. [d]Sed nunquid
ab illa sententia poterit appellari, & ad quem? Respō. dic, quòd
ad defensorem ciuitatis: sicut appellatur à sententia episcopi,
quia parificatur episcopo, vt C. de profess. & med. medicos. qd
verum est, si litigatores sunt laici: si verò clerici, ad episcopum:
secundum Iulia. Tu dic, quòd auth. illa, habita. non habet locum
mdistinctè in clericis, vt notatur s. de reo, versic. item scholaris,
c & seq.[e]Sententiam autem vnius iudicis alter potest exequi, vt ff.
de re iu. a diuo. §. 1. & extra, de for. comp. postulasti. & sententia
vnius alteri facit fidem, argumentum. 24. q. 3. quisquis. cum suis
13 concor. & 4. q. 5. quisquis. ¶ † Sed pone: iudex Perusinus condē-
nauit P. Titio in decem libras, quas idem T ab eo petebat: à qua
sententia non extitit appellatum: processu temporis prædictus
T. & P. morantur in curia Romana: vnde T. petit coram Mare-
schalco curiæ, vt dictam sententiam ex officio suo exequatur: q̄-
ritur, an hoc possit? Et dicunt multi, quod sic: argum. pro eis C.
de iu. properandum. §. sin autem reus. sed ibi loquitur in senten-
tia delegati, quam ipse delegatus nequit exequi, ff. de re iu. à diuo
Pio. in prin. & ext. de fo. comp. si quis contra. & in præd. §. ibi
& sine ipse, &c. & ibi, not. per rela. &c item pro eis. ff. de iu. l. argē
tarium. vbi dicitur, q̄ condemnatus in prouincia, Romæ cogi-
tur satisfacere. Sed illud obtinet ratione contractus, vt ibi patet,
& probatur e. tit. heres. & extra, de fo. com. c. fi. & c. Romana. §.
f cōtrahentes[f]. Item facit pro eis præ. l. à diuo Pio. in prin. § sed il-
lud in sententia delegati, vt dixi, vel arbitri quam ordinarius de-
bet exequi, non ipse, qui iurisdictionem non habet, vt patet ibi,
& s. in princ. huius §. Item pro eis extra, de of leg. c. 2. sed ibi lega
tus ad mandatum exequitur delegati. Item facit pro eis extr. de
fo. comp postulasti. sed illud obtinet propter factorum connexi
tatem. Eo enim, q̄ est de crimine condemnatus constat per con
sequens, q̄ est ecclesia priuatus, 81. di. tantis. ext. de accusa. ad pe-
titionem. & de pur. can. cum dilectus. §. his igitur. Vel ibi is, in cu
ius diœcesi est beneficium, prius sententiabit super beneficio. &
postea exequetur super eo, vt ibi innuit Ber. in gl. & ita &c. & se
cundum hoc non tangit hunc casum Sed ille intellectus non pla
cet: imò ibi is, in cuius diœcesi delinquit, pronunciat super crimi
ne, & etiam super beneficio, quod habet alibi: & alter hanc sen-
tentiam exequitur. Item pro eis facit ext. de raptor. ca j. sed illud
obtinet in sententia excommunicationis, nam excommunica-
tus, vel suspensus ab vno, ab omnibus est vitandus, vt 11. q. 3 cu-
ræ. & in præd. cap. quisquis. Alii autem dicunt, quod non potest
nisi ad relationem, vel commissionem iudicis Perusini: argu. pro
eis, ff. de bo. auctorit. iu. poss. cum vnus. §. is cui. vbi est argum. q̄
vnus non exequitur sententiam alterius. Sed ille §. recepit hodie
aliam declarationem per præ § contrahentes. idem videtur no.
Accur. ff. si quis in ius vo. non ier. l. 2. §. 1. Item pro eis, ext. de off.
or. pastoralis. §. præterea. vbi videtur, q̄ vnus iudex se nequit in-
tromittere de sententia, vel processu alterius: sed ibi ille erat de-
legatus Papæ. qui est maior quolibet ordinario: & ideo nullus de
eius processu se potest intromittere. vel cognoscere, nisi Papa: iō
ibi non potest dari absolutio, vel restitui possessio: quia hæc cau-
sæ cognitionem exigunt. Præterea ibi mortuo delegato Papæ eā
redierat ad delegantem: quare nihil super ea per aliquem pote-
rat quomodolibet attentari, vt ext. de appell. vt nostrum. & de
off. deleg. pastoralis. §. præterea, in fi. §. ad relationem autem, vel
commissionem proferentis bene potest, secundum eos, vt in p. §.
sin autem. Tu dic, q̄ bene potest quis coram alio iudice executio
nem petere, non per præmissas rationes, quę ad hoc non faciunt,
vt prædixi, nec prædicto modo nō petetur enim iudicis officio,
14 vt factum fuit, sed per actionem in factū. † qui enim agit actio-
ne in factum, dixit sibi alium obnoxium ex quasi contractu; un-
de cum conuenit in figura iudicij, dando uidelicet libellum, & li
tem contestando, ut j. §. breuiter. uersi. est & secundum. Porrò si
petatur executio sententię à proferente ipsam, tunc im. foratur
officium eius, ut ff. de rei uen. qui restituere. non enim ipse de sua
sententia cognoscet ut C. quomodo & quando iu. si, ut propo-
nis. 1. ff. de re iu. iudex. extr. de off. deleg. in literis. & de rescriptis,
excommunicato. quamuis etiam sibi in hoc possit quis præiu-
dicium in factum proponendo, nam interponēdo par
g tes iudicis, desinit quis executor esse, C. de edendo, edita[g]. Ex
præmissis ergo patet, quod non est relatio, uel commissio neces-
saria in casu proposito: imo sine eis Marescalcus poterit senten
tiam exequi, cum quasi iure actionis petatur executio, ut præmi
si. Nec obstat præ. §. sin autem. quia ibi loquitur in eo, qui alte-
rius auctoritate cognoscit. quia debet superiori uolenti senten-
tiam illius exequi, referre, qualiter pronunciauit. Alia autem iu-
ra, quę uidentur contraria, loquuntur, quando quis exequitur
per suos executores. tunc enim non dicitur propriè committe-
re, imò ipse idem dicitur exequi, C. de executi. rei iu. si, ut propo
nis. ff. de administ. tut. ita autem. §. gessisse. extra de sent. excom-
munica. mulieres. in fi. Sed opponitur contra præmissa, nam aut
is, à quo petitur executio, est superior, seu maior proferente sen
tentiam: & tunc uidetur relatio necessaria, ut in præ. §. sin autem.
Aut par est ei, uel etiam minor: & tunc similiter non uidetur, q̄
debeat de facto paris, uel maioris se intromittere. nam par in pa
rem, &c ff. de arbit. nam magistra. ext. de elect. innotuit. Nec mi
nor magistratus potest cognoscere de sententia maioris. ff. de mi-
nor. l. minor autem resp. 1. & §. pe. & 21 dist. inferior. Sed dic, q̄
hic is, à quo petitur, non cognoscit, an sit bene, uel malè senten-
tiatum sed solum an sit sententiatum. Quidam autem dicunt, q̄
cum sententia, uel præceptum in uno loco factum, petitur alibi
executioni mandari, aut is, qui hoc petit, agit actione in factum,
uel iudicati, uel etiam iudicis officio: quod potest facere, si iudex
illius loci sit iudex condemnati, cum sit per sententiam prędictis
actionibus obligatus, ut C. de execut. rei iu. si, ut proponis. Aut a-
git ex pronunciatione facta à iudice, qui tulit sententiam de sua
sententia executioni mandanda: & tunc oportet propter res si-
tas

ADDITIONES.

a Ordinarius. ¶ Plenius de hoc scripsi in apparatu in prę. §. præterea. vt ibi
dixi super gloss. sed pone. in fi. Vt autem hæc, & ibi scripta clarius intelli-
gas, nota, quod hic & ibi formatur quæstio non in genere. scilicet quis exe
quatur sententiam latam per iudicem appellationis. sed quis exequatur
sententiam eius, quæ confirmat primam. & debet hoc intelligi de senten-
tia condemnatoria. Constat enim, quod absolutoria primi confirmata per
secundum, non requirit executionem. Item si cassaret condemnatoriam, si
ue expresse absoluat, siue non, certum est, quod neuter exequetur. Si autem
absolutoriam primi iudicis iudex appellationis cassaret. & absolutum cō-
demnaret, quod eo casu facere debet: vt dixi supra tit. prox. §. vt autem. su
per ver. in iudice autem indubitatum est, quod primus non exequeretur
quod non pronunciauit, imò executio esset contra ipsius pronuncia tio-
nem: vnde non sibi comperit. sed condemnanti. Et sic ex quatuor casibus
respicientibus propositum qui non sunt plures, vbi non fiat diuisio senten
tiæ prioris, vel ad illam additio, tres sunt indubitati, scilicet quando pri-
mus iudex absoluit, siue confirmetur sententia, siue infirmetur per secun-
dam. & sic habes duos casus. Tertius quando primus condemnauit, & se-
cundus absoluit. Remanet ergo solus quartus dubius. quando primus con
demnauit, & secundus confirmauit. Et opinio Lauren. placet Host. hoc ca
su, quando sine vlla correctione confirmata est, vt s. primus iudex. si fuit or
dinarius, exequatur, vel delegatus qui exequi possit: & æquitatem habet
hæc opinio, cum certum sit, quod lata sententia competebat illi executio. si
non fuisset appellatum. Cassata igitur appellatione, nonne summa æquitas
exigit, quod executio impedita per illam, reuertatur ad ipsam? Hoc autē
fortius in criminali: procederet, quando primus iudex, à quo fuit appella-
tum, talis erat, qui habebat ius remissionis petendæ, per auth. ut nulli iud.
§. si verò quis comprehensorum. de quo uide, quod no. in clem. de re iu. pa
storalis, ver. quod si punicio. in gl. sed nunquid.
ADDE Bar. in l. à diuo Pio. in prin. ver. quæro, & reuoco in dubium. ff.
de re iud.

b Iudicem. ¶ Si vero ille non condemnasset, primus iudex non condemna-
bit, nisi in fine litis: vt not. j. de expen. §. nunc videndum. versicul. quid si
iudex.
ADDE episcopum Alex. in c. ex ratione. in 27. col. ext. de app.

c Et in alijs. ¶ Si est ordinarius.

d Huius. §. ¶ Aliqui legum doctores tenent, magistrum, qui sententiauit s̄
scholarem, exequi posse, si scholaris ibi habebat bona: quod si non habet bo
na, vel non habet sufficientia, ad requisitionem magistri exequetur is, in cui⁹
territorio habet bona, vel cuius regimen pertimescit, vt dicit lex pen. C. de
arbit. & ff. de bo. auctor. iud. possi. l. cum vnus. §. pen. & de re iud. à diuo.
ADDE Bar. in d. l. à diuo Pio. ver. quæro. pone.

e Et seq. ¶ Proprie in ver. sed quid si scholaris. & scripsi in decr. si diligenti.
de foro comp. super gl. hic ergo. Sed si recipiatur opinio, q̄ in magistro cle
rico habeat locum lex, procederet solutio Iulia. Scire debes, quod Legiste
de hac appellatione alias quæruntur. s. si alter ex trib. iudicib. coram quibus
fit vocatio, pronunciat se iudicem, an ab hac sententia possit appellari? Et
dubium est Legistarum, qui ab interlocutorijs non appellant. C. quo. app.
non rec. l. aute sententiæ, Antiqua glin auth. habita. C. ne fil. pro pa in fi. mo
uit dubium non tamen aperte: nec illud soluit. Noua gl. dicit, q̄ sic, & bene
est ratio quam reddit etiam ibi Cy. in 9. q. quia licet sit interlocutoria, non
tamen posset grauamen eius releuari per appellationem interponendam
à diffinitiua, & tardè ei tunc contradiceret, ff. qui satisda. cog. ab arbitro.
probatur etiam id per l. apertissimi. C. de iu. facit de app. c. vlt. in fi. lib. 6.

f §. contrahentes. ¶ lib. 6.

g Edita. ¶ De hoc satis j. §. breuiter. in prin.

tas in alio loco, quòd officium iudicis illius loci interueniat, & effectui mandet, quod per istum pronunciatū est: & tunc quasi cum vt minister habeat hoc facere, necessaria est relatio eius, qui
15 sententiam tulit, vt in præ. § sin autem. & in præ. l. à diuo. ¶ † Item nota, quòd iudices in causis criminalibus sententias suas per executores qui Carnifices vocantur, exequuntur, 23. q. 5. non frustra. & c. cum homo. & talis executor truncando caput, vel membrum condemnati, non peccat: vt ead. q. mi es. & c. non est crudelis. & c. si homicidium. quia non ipse, sed lex occidit, ea. q. dū homo. Si tamen sponte quis interfecit, quem scit à iudice occidendum, peccat, & homicida est, vt ea. q. cum minister. & c. seq. & c. cum homo. Sed nec iudex, qui iustè hominem ad mortem condemnat, peccat: quia officia iustæ vindictæ bono animo impleri possunt, modo quo iudex, & modo quo lex, vt ea. q. officia & c. seq. & c. non frustra. & c. si homicidium. & c. de occidendis. & quæst. 4 quæsitum. & cap. seq. nec scelus committit, nec sanguinem fundit, vt ead. quæstio iudex. & ea. seq. imò minister Dei est, vt ea. quæst. qui malos. & Deus in hoc placatur, vt ea. causa. q. 4. si quos igitur. Item nota, q̄ illi executores multis modis appellantur, vt ff. de cita. § sequitur. An autem ordinarius, vel delegatus, qui non potest suam sententiam exequi, possit brachium seculare inuocare: dic, vt ff. de iu. del. § sequitur. ver. sed nunquid.
16 ¶ † Hoc quoque certum est, quòd si executor dubitat de mandato, non tenetur exequi, quod mandatur, donec certus fiat: extra. de rescrip. cum contingat. de off. delegat. cum in iure. C. de man. prin. l. vnica, 97. distinctione, nobilissimus.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum iudicis de sententiam exequēdo, sub qua forma debeat in actis Curiæ scribi.*
2 *Debitor pecuniæ, vel alterius rei expressæ, an in eadem re soluere teneatur.*
Ordo quis seruandus in bonis debitoris capiendis.
3 *Relatio executoris sub qua forma fieri & scribi debeat in actis iudicialibus.*
4 *Sententia in procuratorem lata, an executio fieri debeat in eius bonis, aut domini.*
5 *Sententia lata in vniuersitatem, tanquam debitricem, nec in ea sit, quod possideatur, an omnes teneantur ad contributionem.*
6 *Procuratore ecclesiæ ratione contumaciæ condemnato in expensis, an in bonis ecclesiæ fiet executio.*
7 *Procuratore ante sententiam male diffidente appellante: propter quod condemnatus in expensis, an executio fieri in bonis procuratoris, an domini.*
8 *Tutor si pupilli nomine lite contestata contumaciter absit: propter quod condemnetur, in cuius bonis fieri debeat executio.*
9 *Curatoris officium quando finitum censeatur.*
10 *Reo in causa debet sententia præiudicare.*
11 *Filiofamilias ob delictum condemnato, an in bonis paternis, et legitima debeat fieri executio.*
Legitima an viuo patre filio debeatur.
12 *Condemnatus noleus restituere, manu militari potest cogi, & etiam res auferri.*
13 *Executor non inueniens bona condemnati sub eius iurisdictione, sub specialibus verbis relationem facere debet ad iudicem sub cuius iurisdictione sunt bona condemnati, vt sententiam exequatur.*
14 *Sententia lata contra monachum, in cuius bonis executio fieri possit.*
15 *Debitore condemnato an possit fideiussor conueniri.*
16 *In executione sententiæ faciendæ contra maiorem habentem res mobiles, et immobiles, & nomina, an sit ordo seruandus.*
17 *Executio an in re promissa fieri possit.*

¶ Sententiæ executio in quibus & qualiter fieri debeat.

3. §. Sequitur videre in quibus, & qualiter executio fiat. Et quidem hoc modo fiet. si enim actum est actione reali, id est, si aliquia certa res sit petita, puta predium, vel equus, vel domus, mittēdus est actor in possessionem rei sibi adiudicatæ, vt ex. de re iu. cum Bertol. in fi. mādabit enim iudex suo executori, quòd ipsam rem: seu eius tenutam & cor-
1 poralem possessionem det actori. ¶ † Quod præceptum in actis curiæ scribatur sic.

¶ FORMA. Talis iudex curiæ talis, exequendo diffinitiuam sententiam à se, vel à tali iudice latam, manu talis notarij scriptam, præcepit tali executori, seu cursori eiusdem curiæ, vt det F. tenutam & corporalem possessionem talis rei petitæ: in cuius rei testimonium P. est eidem T. sententialiter condemnatus. Hoc facto, executor ille mandatum iudicis exequatur, & iudici referat, quicquid fecit: quod etiam in actis redigatur hoc modo.

¶ FORMA. H. talis curiæ cursor, siue executor retulit sc de mandato talis iudicis exequendo sententiam ab eo, vel à tali iudice latam, dedisse tenutam, & corporalem possessionem T. talis fundi in tali loco positi, cuius confines sunt tales, in cuius fundi restitutione P. vt dicitur, est dicto T. per eandem sententiam
2 condemnatus. ¶ † Si autem personali, vel alio modo actum sit,
a fieri debet executio in rebus condemnati [a] sic, vt primo capiantur mobilia, si qua possidet: secundo immobilia [b], tertiò perueniatur ad nomina, siue iura, id est ad ea quæ sibi debentur: ita tamen, vt confitentis debitum non negantis nomen pignori capiatur, vt ff. de re iu. à diuo Pio. § in vendītione. & §. sed verum. & §. pe. arg. ext. vt lite non contest. quoniam. § fi. in fi. in vers. quid si capiatur. Sed si super rebus capiendis fiat ab aliquo controuersia, illa dimittantur, & alia capiantur, quæ sine controuersia sint, vt in prædicta. l. a diuo. §. si super rebus & §. sed & illud. Si autem alia bona non habeat, nisi ea, super quibus controuersia mouetur, tunc iudex, qui exequitur sententiam, debet summatim de proprietate cognoscere. & si viderit rem esse condemnati, sententiam exequatur, in illa: alioquin rem illam dimittat, vt in ea. l. Mandabit igitur iudex cursori, seu executori, vt det tenutam & corporalem possessionem in bonis & de bonis Antonij valentibus centum lib. nomine sortis, & decem nomine expensarum, in quibus P. est eidem T. sententialiter condemnatus, scilicet primò de mobilibus si apparuerunt: alioquin de immobilibus: quod si mobilia, vel immobilia non apparuerint, vel non sufficerint, det, vel suppleat de nominibus, seu iuribus P. prædicti: & hoc mandatum in actis sub eadem forma scribatur hoc modo.

FORMA. Talis iudex curiæ talis vt ff. in præ. forma vsque, & corporalem pos. & iunge, in bonis, & de bonis, & c. vt ff. prox. in
3 forma mandati vsque in fi. ¶ † Post hæc executor mandatum sibi factum exequatur: quo facto iudici referat, quicquid fecit: cuius relatio sic scribatur.

¶ FORMA. H. talis curiæ. & c. vt ff. vsque, possess. T. iunge, de bonis P. pro centum lib. nomine sortis, & decem nomine expensarum: in quibus, vt dicitur, dictus P. ipsi T. est per eandem sententiam condemnatus, scilicet primò de vna culcitra & duobus linteaminibus: vel de tali uinea in tali loco sita cuius confines sunt tales: & sic de singulis rebus. Qualiter autem fiat uendi-
tio rerum ex causa iudicati assignatarum, uide ff. de primo. & secundo decre. § nunc dicamus. uersicul. illud autem. & sequen.
4 ¶ † Sed & si lata sententia fuerit in procuratorem, executio tamen fiet in bonis domini, si habuit à domino mandatum: si uero
c sine mandato litigauit, tunc fiet in bonis procuratoris [c]. Hinc, est, quòd tutor, & curator, & actor municipum uel syndicus, nō uidentur sine mandato litigasse: ideoque in bonis pupilli, minoris, uel uniuersitatis, fiet executio, ff. de re iud. l. si se non obtulit,

in

ADDITIONES.

a Condemnati. Quærit Gui. de Suz. vbi ff. in fi. vlt. respon. an debitor condēnatus in pecunia, instante creditore præcisè cogatur pecuniam soluere? quod videtur, quia iniuito creditore, & c. ff. si cer. pet. l. 2. C. de solut. manifesti. dicit, quosdam hoc tenere. Ipse autem tenet condemnatum, si debet pecuniam, ad id teneri: alias secundum ordinem, qui sequitur, satisfiet creditori, dicens, quod prætiosiora dabuntur in solutum iuxta formam auth. hoc nisi. C. de solut. Est etiam sciendum, q̄ Albe. Pap. tractauit quæstionē statuti Papiensis, quo cauebatur, quod omnis debitor pecuniæ etiam hæres, in pecunia soluere teneretur. Solutionem eius non vidi. Et quia etiam de hærede loquitur, vide, quod dixi ff. de instr. edit. §. fi. super verti. nunc dicamus. Aliam quæstionem, quæ tendit ad idem, formauit Cyn. de statuto suæ ciuitatis Pistoriensis, per quod non recipitur beneficium cessionis, in prædicta. auth. hoc nisi. quam etiam insolutum dimisit. Papien. autem allegat, statuto, quod ipsius verba seruanda sunt, & non calumnianda: & in dubio verbis est standum, & generale generaliter intelligendum, etiam si perquam durum. & maxime cum locorum rectores iurant illa seruare: quia à peritiis cauere debent. Ad contrarium allegat, quod generalia verba statuti non tollunt beneficium speciale, illius mentione non facta. ff. de lega. 3. vxorem. §. felicissimo. de ver. oblig. l. doli clausula. ff. de legat. 3. l. si quis. in prin. § quicquid loquantur statuta, pacta contrahentium, vel renunciationes ipsorum, si debitor sibi tuitionem contra carceres parare possit, vel carcerum māsionem si perhorrescit, venire oportebat ad remedia per ius inuenta, de quibus hic sequitur.

¶ ADDE, vt per Panor. consi. 22. inci. in quæstione Dominici. 2. libro. & Fe. consilio 58. vbi tenet, quòd valet pactum, quod non liceat cedere bonis.

b Immobilia. ¶ Non obstat C. de his, qui ad eccle. confu. l. fina. §. cum autem, vbi præponuntur immobilia: quia ibi non ponderatur ordo, vt ibi not.

c Procuratoris. ¶ Id est, illius, qui dixit se procuratorem.

< in prin. & §. j. & 2. ¶ †Quid [2] si vniuersitas est debitrix, nec est in
a vniuersitate quod possideatur, nunquid tenentur omnes ad con
tributionem? Resp. dic, ꝙ sic, ut no. ff. quod cuiusc. vni, l. 1. §. qui-
b bus [b]. & ar. ff. de cen. cum possess. ff. de ali. & ci. le. l. 4. ff. de colle. il
lici. l. 1. resp. 1. hoc plene prosequere, prout no. secundum Papã,
c ext. de sent. excommu. graue [c]. Item quid si vniuersitas dissolua
tur, nunquid quilibet poterit partem suam petere? dic ꝙ sic, ff.
6 de colleg. illicit. l. 1. 2. & 3. ubi de hoc. ¶ †Quid si procuratore ec
clesiæ ratione contumaciæ condemnatur in expensis? not. Papa
Inno. extra vt lite non contest. c. 1. in fin. quod in bonis ecclesiæ
fiet executio: secus autem esset, si procurator falsa instrumenta
produceret, vel aliam fraudem faceret. Quid si ex facto simula-
to sententia fertur nunquid fiet executio? de hoc s. de confess.
§. nunc videndum. ver. de facto. Et scias, ꝙ cum simul petitorio
& possessorio agitur, siue ab eadem parte, siue à diuersis actum
sit, siue simul, siue diuersis temporibus agi ceperit: primo est sen
tentia super possessorio executioni mandanda: & hoc, si simul la-
tæ sint: secus si diuersis temporibus. quod dic, vt extrà de caus.
possess. & propri. cum dilectus. & melius suprà de petit. & poss.
7 §. 1. versi. vt autem, & sequen. ¶ †Sed quid, si procurator malitio-
se ante sententiam appellat, & idem condemnatur in expensis:
vt extra, de appellationibus. vt debitus. Respõdeo voluit domi-
nus Papa Clemens 111. lumen iuris, quod executio fieret in bo
nis procuratoris, & quod ipse procurator de sua bursa solueret,
& non dominus: arg. ad hoc ff. si quis ius dic. non obtem. l. vnic.
nec enim intelligitur ei dominus mandasse, ꝙ malitias adhibeat.
Hinc est, ꝙ curator non debet calumniosam actionem propo-
nere: quod si fecerit, non repetereret sumptus à minore, arg. C. de
inoff. test. si pater. 2 prope fi. ff. de his, qui vt indig. Polla. ff. de ad-
minist tut sine hærede. §. pen. Postquam enim procurator agere
incipit, & factus est dominus litis, si contumax sit, vel aliquid ma
litiose agit, ipse tenetur, & de dolo punitur, vt in prædicta l. ff. si
quis ius dic. non obtemp. secus si ab initio ipse mandatum occul-
tat: quia tunc dominus condemnatur, ut ext. de appella. sæpe. in
prin. Item si procurator interrogatus, respondet se nescire, quæ
ad causam pertinent, condemnatur in expensis, s. de procurato.
8 §. 1. versi. item quod omnino. ¶ †Sed pone lite contestata cum tu
tore pupilli nomine, tutor contumaciter abest, propter quod
fertur sententia contra ipsum quæritur, vtrum mandabitur exe-
cutioni in bonis eius, an in bonis pupilli? Et uidetur, ꝙ in bonis
eius, arg. ff. si quis ius dic. non obtem. l. 1. non enim conuenitur
pupillus ex dolo tutoris, nisi in quantum factus locupletior est,
ff. de adminis. tu. l. fi. ff. de reg. iur. neque interdum. ad idem. ff. de
re iud. ex cõtractu paterno, ff. de neg. gest. l. qui aliena. §. tutoris.
ff. ad leg. Aquil. proinde. §. si procurator. ff. de excus. tut. l. 2. §. tu-
tor. Arg. contrà, quod in bonis pupilli, omnia enim iura hoc di-
cunt, præsertim cum se non obtulit, C. quando fiscus, uel pri. l.
propterea, ff. de re iu. si se ad idem ff. de tribut. l. procurator. con
tumacia enim nocet pupillo ab initio: ergo multo fortiꝰ ex post
facto, ff. de bo. autoritat. iu. possi. si minor. SOL. Dicunt quidam
de æquitate, quod in bonis tutoris: alij contra, & verius: quia po
test esse minor cõtumax. Hinc est, quod restituitur, si ob hoc sen
tentia lata sit contra eum, ff. de minor. minor si quasi. Si tamen tu
tor dolum, uel culpam commiserit in non ueniendo, ipse tene-
bitur, ff. de euict. si ideo. Pupillus tamen poterit restitui, C. de iu.
properandum. circa fin. & uide supra. de contumacia, §. cum di-
d camus, uersicul. sed nunquid minor. [d] ¶ † Item pone, ad peti-
9 tionem creditorum datus est curator hæreditati iacenti, quia hę
res institutus eam repudiauit: actum est cum curatore, & tãdem
condemnatus est, & sententia in rem transit iudicatam, post hoc
quidam hæreditatem illam adiuit ab intestato inuentario per eũ
confecto: & demum præfatus curator citatur super sententiæ ex
ecutione: sed heres se opponit quasi sua interfit, dicens se respõ
dere paratum: quæritur, utrum curator excusetur, quo minus e-
xecutio contra eum fiat? Et arg. est quòd non, ff. de in ius uocan.
neque. §. j. extra de in integ. restitutio. suscitata. cum enim iste nõ
ueniat, ut defensor uocati, excusari non debet. Argumentum
contra: quia hæres paratus est docere, quod ad eum pertinet: &
sic perpetuo adire potest, C. de iure de libe. si curator, ff. de appel
lat. à sententia. extrà de testib. ueniens. 2. extra de re iu. cum su p.
C. de non numer. pecuni. si cui. C. de accusa. l. 2. & hoc uerius di-
cetur. Finitum enim est curatoris officium, ff. de tut. & cur. datis
ab his, curatorem. Vnde non est cum eo amplius agendum, nec
ratione sui, nec ratione rerum, ut C. quãdo ex facto tut. uel cur,
l. j. & ff. eod. post mortem. ad idem C. quando fisc. uel priua. l. 1.
10 ¶ †Quid si sententia lata est contra defensorem, qui se litis defen
sioni obtulit, nunquid mandabitur executioni sine alia senten-
tia contra fideiussores, qui promiserunt de iudicato soluendo?
e Et uidetur, quod sic, ff. iu. fol. l. 1. C. de usur. rei iu. l. fi. [e] ff. de re iu.
a diuo. §. item quid dicemus. sciunt enim reum esse in causa, un-
de sibi deberet sententia præiudicare, ff. de re iudica. l. sæpe. §. 1.
Nam & sententia lata contra hæredes, extenditur ad alios pos-
sessores, ff. ut in possess. le. circa. ad idem. ff. de legat. 2. cum filius.
resp. j. ff. de cri. expil. hære. l. ante pen. & ff. fa. ercisc. hæredes,
§. idem. Item obligauerunt se de iudicato soluendo: unde si non
mandaretur sententia executioni, sed expectaretur alia contra
eos, non uiderentur de iudicato rei, sed de suo promisisse: quod
est falsum. Item una sententia esset alterius litis initium: quod es
se non debet. Argumentum contra, quod non præiudicet, nam
ipsi non sunt condemnati, ff. de postul. Imperator. C. quorum
appel. non rec. ab executione. & sententia contra fideiussores la
ta, stipulatio non committitur, ff. iu. fol. l. iudicatum. § 2. & facit.
ff. de adult. l. denunciasse. § fin. ff. de iurisdictio. omn. iud. & quia.
C. res inter alios ac. per tot. ff. de tutel. & rat. distrah. alterius. C.
de libe. causa, l. final. C. de fideiussor. authentic. præsente. Item re
stituto minore non uidetur fideiussor restitutus, ff. de minorib.
l. 3. §. sed utrum. C. de fideiussor. min. l. secunda. Super hoc dic, ꝙ
aut est fideiussor in contractu: & tunc sententia contra eum lata
non præiudicat fideiussori: imò sibi dabitur libellus, si reus sol-
uendo non est, ut in iuribus pro hac parte inductis. Aut est fide-
iussor in iudicio: & tunc ei præiudicat, & in bonis eius executio-
f ni mandatur [f] sine alio libello, ut in alijs iuribus prædictis: & ui-
g de infra de dol. & contumac. §. restat. uersiculo, sed pone [g].
Quid

ADDITIONES.

a Quid. ¶ Iste ver. & sequens ad literam fuerunt Alb. Gal. sub Rub. de syn-
dico: vt plenius intelligas Rof. q. 23. de vniuersitate castri, quæ habebat
causam, putà vbi fiebat forum: item vias publicas, theatrum, fontes, & flu
mina, si non defenditur: quæritur, an creditor sit mittendus in possessionẽ
illorum bonorum, an verò vniuersitas illa debeat banniri? Istud etiam tra-
ctatum inuenio post Iac. Bal. super §. quibus. statim allegato, de l. 1. ff. quod
cuiusq; vniuers. Est tñ in solutione cõcordia, ꝙ si castrũ habeat forũ vel ius
aliquod in eo, vel prata, theatrum, domus, vel prædia, quod in illis fiet mis
sio, & creditor pro iure suo possidebit illa, vt ibi, & l. ciuitates. eo. tit. Si ve
rò castrum habeat vias, fontes, vel flumina: quia ista sunt vniuersitatis quo
ad vsum, non quo ad proprietatem, & non, quo ad hoc, ꝙ vniuersitas sit
domina, in his missio non procedit: sicut nec darur possessio planetarum,
Solis, Lunæ, vel venti. Hinc est, quod si quid fiat in vijs publicis, remoue-
tur, ff. de via publica. l. 1. Vnde si talia, & non alia inueniuntur, poterit com
munitas, vel vniuersitas illa secundum statuta banniri, dummodo fiat cita
tio per præconem. secundum authentic. qua in prouincia. C. ubi de crimi-
ne agi oportet. licet dici possit non esse de iure. est tamen de consuetudine ci-
uitatum: non tamen per id bannientur singuli, nec singulorum bona possi-
debimus, ff. de rerum diuis. l. in tantum, §. 1, de in ius uocan. sed si. §. qui ma
numittitur sit patens ratio in his missionis non faciendæ: quia cum missio
ex primo decreto possessionem det: & ex secundo decreto dominium, si
passus missionem est dominus, uel saltem datur causa usucapiendi, ff. de
dam. infe. si finita. §. Iulianus. & hæc in his haberi non possunt, concluditur
missionem in his non procedere. Fatentur tamen utrique, quod castrum
uniuersitatem habere non potest, arg. ff. de leg 1. si hæres. 2. §. uicis. C. lib.
xj. de fundis lim. l. quicunque. ff. ad Treb. omnibus. ff. de re. du. l. ciuibus.
Quæstionem autem prædictorum huic unitam, an admittatur uolens par-
tem uniuersitatis defendere, breuiter posui. §, de defen. post prin.

b §. quibus. ¶ Idem Vber. de Bo. qui ultra l. qui potest facere. quam alleg.
ibi gl. ff. de reg. iur. inducit l. si locus. in fi. ff. quemad. ser. ami. ad idem de sta.
mon. ea quæ. uer. illorum.

c Graue. ¶ Vide de hoc, & alijs ad materiam infra de censib. §. secundo.
ad finem.

d Minor. ¶ Alber. Gal. fertur disputasse quæstionem, quæ incipit, Titius con
ueniebat pupillum. scilicet de matre, quam maritus pupillo instituit tutri
cem in minus solenni voluntate: & sic non ualuit datio, C. de confirm. tut.
l. secunda, nec fuit confirmata, nec renunciauit Velleiano, & secundis nu-
ptijs, nec fecit inuentarium, quæ obtulit se defensioni pupilli. nec prædi-
ctis interrogata & lis contestata est, & contra eam, ut tutricem, lata senten
tia, quæ contra pupillum pronunciata fuit nulla, ut debuit, C. in qui. cau. in
integr. restitut. si tutor. & de tut. qui non satisd. l. in dubium. an actore petẽ
te fieri possit executio contra matrem? Et tenet quod non: quia non fuit in
dolo, licet errauerit in iure, ff. de petitio. hæred. sed & si. §. sed scire. Nec
potest dici falsa tutrix, quo ad titulum de fal. tuto. cum ueritatis primor-
dio adiuuetur. ff. de legatis 2. cum filius. §, si hæres. Item actor fuit in culpa,
qui inquire re debuit de prædictis, an fuit confirmata, & an inuentarium
fecisset: de se ergo conqueratur, ff. de fideiussoribus. l. Titius & Seius. Item
dato, quod fuisset falsa tutrix, esset orta contra eum actio ex edicto, quod
cum fal. tu. ff. eodem titulo. l. nouissime. in principio. ergo ad extraordina-
rium auxilium non recurretur, ff. de minor. in causæ, & de Carbo. edict. l.
cum fine.
ADDE, quod Bar. super hoc uersic. & precedenti aliter loquitur in l. si se
obtulit. de re iu. ideo ibi uide.

e L. final. ¶ Multum plenè tractauit hanc quæstio. Mar. de Fan. super
hac leg. & Odoffred. concordes uidentur, ut infra dicam: & uide, quod
dicam de iniur. & damn. dat., & si pignora. libro sexto. in secunda.
glossa.

f Mandatur. ¶ In defectum, secundum Mar. & Odof. per l. fina. ff. de eo, per
quem fac. est.

g Vers. sed pone. ¶ Ibi de fideiussore iudicio sisti, hic de fideiussore iudicatũ
solui: & hi differunt, ut in gl. præ.

11 ¶ †Quid si filiusfamilias ob delictum condemnatur, nunquid fiet executio in paternis bonis? vel nunquid cogetur pater saltem dare curiæ legitimam filio iure naturæ debitam, aut alimenta, quæ filio præstare tenebatur? Et videtur, quòd sic. nam filio succedit curia, cuius bona propter crimen publicum publicantur, vt ff. pro socio, l. actione. §. publicatione. ff. soluto matrim. si marito. Sed constat bona patris esse filij, vt Insti. de hære. qual. & differ. §. sed si. Constat etiam filium in bonis patris habere legitimã, ff. vnde lib. scripto. in fine. C. de inoff. testa. quoniam 2 extra, de testa. Raynaldus. circa medium: & sic à patre alimenta deberi, vt ff. de liber. agno. si quis a liberis. respon. 1. C. de aleu. liber. l. fina. j. distinc. ius naturale. extra, de infan. & lang. expo. capitulo vnico. Vnde videtur, quòd pater soluet condemnationem, & tam legitimam, quàm etiam alimenta curiæ dabit: alioquin hoc ad commodum filij penes patrem remanebit: tum quia inde aletur: tum etiam, quo ad spem succedendi: quoniam bona patris ad filium venire debent. vt in præ. §. sed sui & ff. de liber. & posthum. l. in suis. & sic per consequens maleficia impunita remanebũt: quod esse non debet, ff. ad l. Aquil. ita vulneratus. prope fin. extra de senten. excommunicat. vt famæ. Sed dic contra, scilicet quod cõdemnationem non soluet. nam siue filiusfamilias ex contractu, siue ex delicto condemnetur, non tenetur pater pro illo nisi in quantum factus est locupletior, ff. de iudi. tam ex contractibus, ff. de nox. act. & si condemnatus. Insti. eodem titulo, in fin. ff. de pecul. licet. § ex causa. & §. sed filius. Hinc est, quòd pater, qui nõ consensit nominationi filij, non tenetur de illius mala administratione, vt C. libr. 10. de decur. filios. si enim patre condemnato subuenitur filijs, vt ff. de bon. dam. l. fina. §. si plures. & C. eod. l. fina. ff. de minor. l. 3 §. sed vtrum. in fin. §. ff. de pœnis, crimen. ergo filio condemnato subueniendum est patri: cum par ratio sit hinc inde, ff. ad leg. Aqui. illud. præsertim ubi ipse nec deliquit, nec delinquenti consensit, extra de constit. cognoscentes. extra. de his, quæ fiunt a maio. par. capitul. quæsiuit. C. de pœn. sancimus extra, de renuncia. nisi §. personæ. ad idem C. ne ex delic. defun. l. vnica. Item legitimam curiæ dare non cogetur: imo etiam peculium filij sibi non auferetur, C. de bon. proscript. l. 3. Præterea legitima non debetur filio, nisi de mortuo patre: vt probatur & not. C. de sacrosanct. eccle. authen. si qua. & C. de episc. & cleric. Deo nobis. §. hoc etiam nec filio contra patrem competit actio propter eam, vt no. extr. de test. capitulo, Raynutius in
a glossa, retinebunt, &c. [a] Imò posset pater omnia bona sua in mari iactando filium legitima defraudare, vt notat. C. de inoffi. donation. l. j. Alimenta quoque curiæ non dabit: quia nec pater indistincte tenet ad illa, vbi filius operari, vel alias sibi sufficere potest, vt in prædicta l. si quis à liberis. §. sed si filius. & § parens. Præterea legatum alimentorum non desijt deberi, licet legatarius condemnetur, ff. de ca. dim. eas. & l. legatum. de alim. & cib. lega. solent. §. debebit. & l. is cui. Imo deportato legari potest, vt ff. de his, quæ pro non scri. hab. l. 3. & argum. 86 distinctio. pasce. Quidam tamen dicunt, quòd legitima ad curiam perueniet, vt C. de bo. damn. l. deportatorum. & hoc duntaxat post obitum patris: alimenta verò statim, vt sic ille tanquam malè meritus in exemplum aliorum publica egestate laboret, vt ff. depos. bona fides.
b respon. j. in fi. Sed primum verius [b]. ¶ †Quid si is, contra quem fit
12 executio, nolit rem restituere? Respondeo: manu militari est ei auferenda: & alia etiam remedia dantur. quod dic, vt supra de primo. & secundo decreto. §. iam de effectu. vers. & not. quod si missus. Quòd si non inueniantur bona in iurisdictione iudicis sententiam exequentis tunc fit relatio ad iudicem, in cuius iurisdictione sunt bona condemnati, vt ipse per res & facultates condemnati sententiam exequatur, C. de iu. properandum. § sin autem reus. ff. de re iu. à diuo. in principio, & extr. de foro compet.
c postulasti & c. Romana. § contrahentes [c]. quæ relatio fiet per epistolam hoc modo:
13 ¶FORMA †Talis iudex [d] tali iudici salutem in domino. Cum
d in causa, quæ inter P & T. olim super tali personali actione vertebatur, pro T. contra P. diffinitiuam sententiam duxerimus promulgandam, nos eam volentes ex officij nostri debito debitæ executioni mandari secundum iuris ordinem, ipsius P. bona diligenter exequi fecimus & perquiri. Verum nullis ibidem eius bonis repertis pro certo didicimus in iurisdictione vestra ipsius aliqua bona esse. Cum igitur ad vos secũdum iuris ordinem sit huiusmodi relatio facienda, prudentiam vestram solicitè depræcamur, quatenus eandem sententiam ad ipsius T. petitionem in ministerium iuris per res & facultates condemnati curetis exequi,
14 prout decet. hæc probantur in præ concor. ¶ †Quid si sententia lata sit contra monachum. in cuius bonis fit executio? de hoc j.
e de statu mon. [e] in summa. Et not quod in exequendo sententias, & alia, ita deferendum est maioribus personis, quod iustitia non pereat. extr. de offic. deleg. sanè 3. q. 9. c. fi. ext. de sta. mo. ea quæ prope prin. Sed si executor formam in exequendo nõ obseruat,

fas est sibi obijcere manus, vt C. libr. 10. de iure fis. prohibitum. Qualiter autem is, cui mandatur, quod alicui de beneficio prouideat, mandatum apostolicum exequetur, vide supra de act. seu
15 pe §. super actionib. ¶ †Sed pone, quod debitor sit condemnatus, nunquid fideiussor poterit conueniri? Dicit Vber. quod non intra tempus ad soluendum sibi datum, ar. C. de vsu. rei iu. l. fi. §. fi. sed post sic, ar. ff. de pign. grege. §. etiam. & §. seq. & hoc de iure
f veteri, sed de iure nouo aliud est, secundum eum. Quid [f] si capiatur nomen debitoris, ipse vero negat se debitorem, vt no. in p. l.
16 à diuo. §. sit quoque. & C. quando fisc. vel priua. l. r. & 3. ¶ †Quid si sententia debet executioni mandari contra minorem habentem res mobiles & immobiles, & nomina, nunquid seruabitur ordo? Dicunt quidam, quod sic: alii cõtra. per l. ff. de reb. eor. qui sub tut. vel cur. sunt. l. magis. §. non passim. ibi, vel in nominibus,
g &c. [g] ¶ Quid si debitor habet tantum præbendam, vel redditus, nunquid potest capi in causa iudicati? Respon. sic, ff. de re iu. cõmodis C. quæ res pig. obli. post spem. ext. de fideiuss. c. 2. Si autem condemnatus habet alia bona, nõn fiet executio in stipendiis, C.
17 de execut. rei iu. stipendia. ¶ †Quid si habet tantum feudum? dic, q̃ fructus illius possunt capi in causa iudicati, arg. ff. de lega. 2. peto. §. 1. & vide 5. de primo & secundo decret. § restat. & §. videdum. Quæ exceptiones admittantur post sententiam contra executionem, vide 5. de exceptio. §. dicto. Vtrum in re promissa fiat executio, licet promissor velit soluere interesse, no. j. de fruct. & interesse, §. uisto. uersiculo, item dicimus.

ADDITIONES.

a Retinebunt, &c. ¶ Vide. quod super ea dixi.

b Primum verius. ¶ Huic quæstioni congruè coniungitur quæstio Alb. Gal. extra opus, de vxore Titij condemnata ad decem quæ mihi debebat: qualiter fiet executio, cum nihil habeat extr. dotem, & in dote fieri non potest, quæ constante matrimonio à marito peti non potest, C. de collat. l. dotis. & C. si const. matri. dos fol. fuer. l. vna. nec in alimentis: C. de execu. rei iu. l. stipendia. & quæ res ob. possunt, lege, spem eorum. Non obstat l. commodis. ff. de re iu. quæ loquitur, cum is, contra quem fit executio, nihil aliud habet in bonis. Item cum mulier esse debeat in obsequio mariti, de operis lib. sicut ergo debet ali. Videtur ergo, quòd nomen actionis de dote, quod habet mulier in casum diuortij, capiatur in casum iudicati: nam spe futuræ actionis quis donare potest, C. de dona. spem. ff. de hær. vel act. ven. l. nomina. vel illud nomen vendatur pro eo, quod haberi potest. & in pretio fiet executio, ff. de con. fur. si seruus. ad l. Fal. in quantitate. §. 1. res enim tantũ valet quantum vendi potest, ff. ad l. Rho. de ia. l. 2. §. si nauis.
ADDE an quæstionem Spec. quæ scripsit Barto. in l. cum filius. de verborum obliga. & in l. si finita. §. si de vectigalibus. & quæ ibi posui, ff. de damn. infect.

c §. contrahentes. ¶ lib. 6.

d Iudex. ¶ Inhonestè præponit scribentem pari.

e De sta mona. ¶ in q. 3.

f Quid. ¶ Hic incipiunt ver. Albert. Galeo. & durant usque ad vltimum.

g Nominibus, &c. ¶ Dicit Alb. Gal. quod est verius.

SVMMARIVM.

1 *Sententia post quod tempus sit executioni mandanda.*
2 *Sententia in criminibus lata, post quod tempus sit executioni mandanda.*
3 *Executio sententiæ in seruum latæ differri debet, donec domino rationem reddiderit.*
4 *Executio sententiæ differri debet, dum quis de suo crimine per confessionẽ est confessus.*
5 *Venditio rerum pro pignore captarum post quod tempus fieri possit.*
6 *Delegatus non potest suam sententiam post annum exequi.*

¶ Sententia post quod tempus executioni mandetur.

1 4. §. Videndum restat, †post quod tempus sententia sit executioni mandanda. Et quidẽ in personalibus regulariter post quatuor menses & non ante, extr. de off. de leg. quærenti. ext. de sen. & re iu. quod ad consultationem. C. de usu. rei iu. l. 2. & l. fi in prin. ff. de iu. si debitori. Interdum tamẽ quadrimestre tempus, causa cognita, arctari potest & elogari, inspecta qualitate & quantitate causæ, & personarum, & locorum, & tẽporũ, ut in præ. c. quod ad consultationem. & ff. e. l. 2. Si uero sine iusta causa fiat illius tẽporis abbreuiatio, supletur illud tempus condemnato legis beneficio, ut ff. eo. l. 4. §. si quis

a qs [a]. In reali vero actione si nõ est appellatũ à sñia, nec restitut io postulata, si res illa sit presens, est statim post decendium executioni mandanda: quoniam tunc transit sententia in rem iudicatam, vt Inst. de offi. iud. in prin. ext. de ele. cum dilect. ext. de
2 testam. significauerunt. ¶†Porro sententia in criminibus lata, quę non est per appellationem, vel per in integrum restitutionẽ, vel per supplicationem suspẽsa, statim post decem dies est executioni mandanda, 2. q. 1. sicut sine. C de pœ cũ reis de pœ. distin. j. Adam post culpam alias est sub c fleat. nisi incontinenti exceptio probanda obiiciatur, ext. de testi. veniens 2 ver. cum igitur. & extra, de restit. spliat. literas. & nisi cum princeps ex iracundia tulit
b sententiam [b]. C de pœnis si vindicari, & 6. q 3. cum apud. vbi de hoc. ¶Item cum sententia lata est contra mulierem prægnantẽ, differtur executio usque ad tempus partus. ff. de pœn. prægnan-
3 tis. ¶†Item si lata est in seruum, differtur: donec reddiderit domino rationes, C de bo. proscri. l. 2. ¶Item differtur, quando in-
4 sula ẽ à Principe assignanda, vt 2. q. 6. §. biduum. ¶†Itẽ differtur, cum quis est de crimine confessus, vt C. de custo. re. l. 2. Argumẽ. ꝓtra, ꝙ etiam post decendium non sit executioni mandanda, nisi post 30. dies, vt in prẽd. c. cum apud. sed illud intelligeiuxta prę missa. Sed & ante decendium potest executioni mãdari, in eo sci-
c licet casu qnando non potest quis appellare in notoriis [c], vel qñ quis est confessus, vel testibus conuictus, & argumentis superatus, vt 2. q. 6. §. sunt etiam, quorum quod dic, vt no. ext. de appe.
d Romana. § fin autem [d]. & c. cum speciali. § porro. ¶ Cæterũ in p sonali actione cõfesso currit tẽpus a die confessionis, vt ff. de cõ fes. certum. §. fi. in criminali uero nequaquã, vt ff. de cust. & exib. reo. si confessus. quoniã ibi est sententia necessaria, vt 2 q. j nos in
5 quenquam extra de consti. ecclesia. ¶†Sed quando fiet uenditio
e rerum pro pignore captarũ? dicit Azo [e], ꝙ post quatuor meses, sicut olim fiebat post duos: & hoc, cum capiunt ex diffinitiua sẽtentia, ff. de re iu. debitoribus §. fi. Si uerò ex interlocutoria, expectandum est fortè per annum, ut C. de pscr. 30. vel xl. ann. si quis emptionis. §. fi. de hoc s. de primo & secundo decr. § iuxta. Vel p bienniũ in pignore quẽtionali, vt C. de iure do. im. l. fi. Vel iudex ex suo arbitrio hoc tempus diffiniat, cũ non sit diffinitum à lege, vt ff. de iure deli. l. j. §. fi. extr. de offi. deleg de causis. Vel dẽtur in solutũ actori, secundum T. prout tradidi s. de primo & secundo
6 dec. §. nunc dicamus. uer actio igitur & seq. ¶†Et nota, ꝙ delegatus post annum sententiam suum exequi non potest: intra sic: quod dic, vt ext. de offi. deleg. quærenti.

ADDITIONES.

a §. si quis. ¶ Dicit Gul. quod in multis partibus nõ seruatur hæc dilatio quatuor mensium.
b Sententiam. ¶ Seueriorem, quàm iura præcipiant.
c Notorijs. ¶ Ratio huius dicti patens est: quia cum decem dies dãtur ad deliberandum. an appellare velit, vt patet 2. q. 6. in anteriorum. quæ est lex in auth. Col. 4. de ap. & intra quæ tempora. in prin. cũ certum sit. hunc appellare non posse, ad qd fieret hęc expectatio: bene facit. ff. ad Velleia. aliqñ. §. fi. cuius casũ vide in prin. decr. vbi periculũ. de ele. li. 6. ad idem ff. de acq. hęredi. cum hæres. §. fi. Et per prædicta soluitur alia quæstio. an si sententia sic intra decem dies executioni mãdetur, & postea etiam intra decem dies appelletur, an locus sit reuocationi executionis per decr. non solum. de appel. lib. 6. de quo enim executio differri non debuit. vt s. patet, licitè factã propter notorietatem per appellationẽ præcedentem. vel sequentem, reuocari non posse primum patet de appell. c. cum sit. & c. peruenit & c. consuluit. ad de latius per Old. cons. 18.
d §. fin autem. ¶ Lib. 6.
e Dicit Azo. ¶ Cuius ver. in Sum. e. tit. §. pe. quem etiam ponit Tan. vbi s. verficul. penulti. ATDITIO. Adde ad versiculum, ibi. & not. quod deleg. &c. quod delegatus Principis potest suam sententiam exequi dummodo à tempore sententiæ intra annum eam exequatur: ita tenet Bar. quicquid dicat Gln. in l. a dino Pio. in 2. col. versic. secundo quæro. ff. de re iud. & p hoc alle. tex. in l. vl. C. de iudi. Et quid in delegato non a principe, an exequatur suam sententiam, vide Car. Zabar. in c. si quis contra. extr. de for. compet. Hen. Ferran.

SVMMARIVM.

1 *Executio qualiter in facto consistere dicatur.*
2 *Auxilium actori vincenti qualiter prodatur.*
3 *Actio iudicati ad quid sit vtilis.*
4 *Executio in actione in factum qualiter, & quando peti debeat.*
5 *Actio iudicati ordinarium auxilium est, iudicis uero officium extraordinarium.*
6 *Litem ex lite oriri iura abhorrent.*
7 *Actio iudicati, siue in factum, ex sententia dari censetur.*
8 *Exceptio dari dicitur ex sententia interlocutoria.*
9 *Iudice appellationis confirmante sententiam primi iudicis, an detur actio in factum ex prima sententia, aut secunda.*

¶ Sententiæ executio qualiter, & quo iure petatur.

a 5. §. Breuiter dicendum est, qualiter, & quo iure sentẽtiæ executio petat, sup quo aduocati, [a] multũ errare consueuerunt. Solent enim petere sentẽtiam si executiones p actionẽ in factũ descẽdẽtẽ ex re iudicata: & malè. nã qui bet victor habet duo auxilia, s. iudicis officium, & actionẽ iudicati. Si uero uult executionẽ perere, petat hoc iudicis officio, & si ne libello: quia executio in facto consistit, ut probatur subtiliter ff. de re iu. a diuo Pio. per totam l. & fit ibi summaria cognitio, cũ de capiendis pignoribus disputatur, ut in eadẽ l. §. si super rebus nec debet tunc iudex iudicis partes assumere, sed solum executoris. vt C. de exe rei iud. si vt proponis. nec libellus admittitur, vt
b j. de lib. concep. §. nunc dicẽdum. ver. xxv. [b] Sed si proponeretur
c actio, iam iudex cognosceret i forma iudicij, & delineret esse ex ecutor [c] vt C. de eden. edita. ibi, specialiẽ futuræ litis, &c. & C. quo modo & quando iu. auth. qui semel. ext. de offi. delega cum su p. Aliud ẽ enim causæ cognitio, & aliud executio, vt xxv. q. 2. & si non cognitio. & hoc est, quod dicit lex, ius dicẽtis officium latissimum est. nam potest in possessionẽ rei iudicatæ mittere. ff. de iurisd. om. iud. l. i. & l. iubere. Et ꝙ hoc iudicis officio expediatur, expressiũ ẽ ff. de rei vẽ. qui restituete. in prin. & facit C de exec. rei iu. i 2. Hinc ẽ: ꝙ ab executore non appellatur, vt s. § nunc dicẽdum. versi. quid si ab executore. Et hoc etiam tenet Vbert. de
d Bo. [d] ꝙ officio iudicis petatur. nam, secundum eum, tunc agitur pro sentẽtia exequẽda, non vẽtilanda, C de exec. rei iud l ii ff. de minor. l. minor annis. C. de ap. si j. ff. de re iudica l. 4. § ait prætor. & §. sequen. & quia boni prætoris est lites minuere, ff. si certum.
e pet. quidam. ext. de resti. spol. frequẽs. resp. i. [e] ¶†Si quæras, qũo
1 executio ꝓsistat in facto? rñd. qa iudex pignora capit, & postea distrahi iubet, C. de exe. rei iu. l 2. & fi. in qua executiõe nec actio proponitur, nec lis ꝓt nam si hoc eẽt, iam lis ex primæ litis materia oriret: qđ lex abhorret, C. de fru & lit. ex l. terminato. & ext. de ver. sign. cum olim ff. de re iud si se non obtulit. § ait prætor.
2 C. de agr. & cẽnsitib. ff. pro soc. l. fi. ¶†Est & secundum auxilium prodituũ actori vincẽti, scilicet actio iudicati, quæ alias actio in fa
f ctũ ex re iudicata nũcupatur [f]: de qua fit mẽtio ff. de re iu. l. j in iudicati. C. de vsuris rei iu. l. fi C. de cõpẽ. l. ex causa. C. de reb. cred. l. actori. Qui autẽ agit iudicati, aduersarium suum ciuiliter obligatum sibi ea sñia & ex quasi j̃ctu dicit, ut ff. de pecu. licet §. an tepenultim. Sic eum conuenit & ab eo in forma iudicii dando libellum & litẽ ꝓtestando petit, ut probatur subtiliter ff. de petit. hæredita. l. item ueniunt. §. cum prædiximus. & ff. de procurat. si procurator. ff. de re iu. miles. §. 2. ff. de pecul. sed si damnum §. fi. ff. de minor. deniq;. § sed utrum. ff. de iureiur. duobus. §. penu.
3 ¶†Sed dices, ad quid ergo fuit actio iudicati vtilis? Respondeo, certè quia p eam petuntur usuræ cẽresimæ, & ipsa sors, si actor hanc uiam elegerit. C. de usur. rei iu. l. fin. C. si plur. una sentent. l. i. Quod autẽ hic sint duæ uiæ, patet. ff. de re iud. si prætor. in princ. hoc etiam patet ex ipsis rubricis nam tit. de sent. est in C. quia ex sententia aliquando iudicati agitur, aliquãdo officio iudicis executio postulatur: in ti. uero de re iu. tractatur de actione iudicati, vt eodem tit l j. in titulo autem de except. rei iudicat. tractatur de
g exec. quæ fit iudicis officio, secundum M. de Fan g hoc etiam pa-
4 tet. ext. de sen. & re iu. in ipsa rubrica. ¶†Alb. Pa [h] autem dixit, ꝙ
h peti debet executio actione in factum, vt C qñ ex fact tut. l. i. ubi videtur, ꝙ dãdus est libellus, & actio iudicati, siue actio in factũ, quæ ex re iudicata oritur, proponendá est, C. de iur. & fact igno. l. j. in fi. ubi dicit, si ex sententia, id est ex actione quæ ex ipsa sententia orit, conueniri cœperis. Ad idem C de re. cre. actori. & ff. de pi. grege. §. si cũ defensore. ĩ fi ff. de re iu. miles § iudicati actio
5 In his. n legib. dixit, non posse officium iudicis intentari: †quia actio iudicati ordinarium auxiliũ est, iudicis uero officium extraordinarium

ADDITIONES.

a Aduocati. ¶ Prouinciæ meę & Thuscię, & dixit Mart. de Fa. super l. ordo. C. de exec. rei iu.
b Ver. 25. ¶ Et uide quod ibi dixi ante fi. & in fi. ibi vide, quid teneat Spe. & quid tenuit dominus meus Azo.
c Executor. ¶ Vide §. §. nunc dicẽdum. versi. sed pone: iudex. ultra medium.
d Vber. de bo. ¶ Vt refert Homobo. l. j. C. de iur. & fa. ignor. hoc tenuit contra Alb. Pa. de quo sequitur, in publica disputatione do. Ia. de Salerno.
e Frequens. respon. j. ¶ Lib. 6.
f Nuncupatur. ¶ Vnde dixit Homobon. vbi s. quod inter ista duo contentio de nomine pertinacibus est relinquenda, C. de consti. pec. l. 2. ad fin. Decem. aũt q̃ in hoc requirunt, numerat Rof. vbi s. in prin. quæ per positiones patent infra de sentent. & re iu. ver. actor ergo.
g M. de Fa. ¶ Cuius fuit totum, quod prẽmissum est. exceptis tribus versiculis, vbi de Vber. loquitur: & eius etiam fuit responsio, quę sequitur, ut ibi dicam.
h Alb. Pap. ¶ Et Rof. ibi. qui in tota vlt. col. hanc materiam prosequitur, prę mittens formam libelli in actione hac, & demum obiiciendo, & soluendo, plene ruminat hunc casum.

a ordinarium[a]: ad quod recurrendũ non est, quãdiu superest ordinarium, ff. de minori in causæ. & ff de eden. quædã. & bene facit ad hoc ff. si mulier ven. nom. in pos. esse dic. l. j. §. j. Sed ad p̃dictas leges, in quibus dicitur executionẽ esse petendam per actionem in factum, sic potest responderi: quia illud impropriè dicitur, quasi dicat, agendo actione in factum, & super ea sententiam obtinẽdo, fit executio mediante ipsa sententia super actione in
b factũ lata[b] ¶ †Sed, secundum eum, quæritur, qualiter pronun-
6 ciabit iudex in hac causa? Respondeo, pronunciabit, sententiam debere executioni mandari: quo facto, nisi reus pareat iudicatis, mãdabit eam executioni ex officio suo: prout traditur s̃. §. sequitur Sed cõtra: quia sic res in infinitum abibit. nam sic poterit ab hac sententia appellari, sicut à prima, & qualibet alia. C. de trãsa. fratris. C de ped. iu. placet. 2. q. vj. omnis oppressus. & c. ad Romanã. sic lites ex litibus oriunt̃: quod tamen esse nõ deber. vt s̃. & sic nullus erit litiũ finis. Sed ipse r̃ndet, ꝙ sententia est de exe-
c cutione,[c] & pars executiõis: ergo ab ea appellari nõ p̃õt, nisi modus excedat̃, vt s̃. §. 2 ver. qd si ab. Tertij dicũt, ꝙ si is, p̃ quo lata est, petet eius executionẽ, tũc nõ dabit̃ libellus, vt C. d̃ exe. rei iu. ordo. Si vero is, qui ei successit, eam petit agens ex s̃ñia, uel etiam ꝯuentus successit ꝯdemnato: tunc quia possit dubitari de senten-
d tia, dabitur libellus, i. petitio:[d] non tamẽ cũ magna solẽnitate fiet iudicium. Idem forte potest dici, cum petitur executio sentẽtiæ ab eo, qui successit, p̃ferenti cam, C. de re iu. l. gesta ff. de iu. mortuo. & l. edictũ. & idẽ, qñ petit̃ executio ab alio iudice, non ab eo q ipsam tulit, ut s̃. e. ti. uer. sed pone: iudex. de hoc, ut j̃. de lib con.
7 § nunc dicendũ. ver. 25 ¶ †Sed cum ex sententia detur actio iudicati, siue in factum, ut s̃. & C. de re iu. l. j & etiã exceptio, vt patet C. de arbi. l. cum antea. & ff de exce. rei iu. per totum, quærit̃, an & ex sententia interlocutoria & quæ auxilia pro ea seruanda dabũtur? dic, ꝙ actio in factum, ut hic dicitur, C. de reb. cre. a cto ri. Nam si datur ea iuramẽto, prout ibi dicitur, multo fortius ex iussu iudicis: & facit C. de re iu. si pecuniã nam ex sola ꝯfessione datur actio, C. de ꝯfes. l. j. transiuit enim interlocutoria in rem iu
8 dicatam, ut extra de elect. cum dilecti. ¶ † Datur etiam ex interlocutoria exceptio, ff. de neg. gest. sin autem. § siquocunque modo. tamen ibi loquitur in diffinitiua. ad idem ff. de re iu. quod iussit. quia si ex ea datur actio, multo fortius exceptio, ff. de superf. l. j & quod detur actio & exceptio probatur in præ l. cum antea Item etiam præceptum confesso factum executioni mandatur, & ex eo actio nascitur, sicut ex sentẽtia, C. de exec. rei iu. l. fi. s̃. de
9 re iu. § postremo. ¶ †In præmissa autẽ actione in factum, dicunt quidam referre, an in sentẽtia sit cã audiecta: & tunc datur actio ex primo contractu: an non, & tũc datur actio in factum, arg. ff. de iurei. l. si duo. § si quis iurauerit. ¶ Sed pone, appellatum est à sententia: demum iudex appellationis eum confirmat: quæritur, ex qua sententia detur actio in factum, an ex prima, vel secunda? Respon. de hoc tetigi s̃. §. nunc dicendum ver. sed pone, ꝙ. Vtrũ autem iudex possit confesso pręcipere sub pęna, ꝙ soluat: dixi s̃. tit prox. §. species. uer. sed nunquid. & uide, quod no j̃ in tract. libel in tit. de re iud. uer. porro Vtrum actio iudicati detur procuratori, no ff. de procur. si procurator. Item an detur contra eum, not. eo. tit. Plautius.

ADDITIONES.

a Extraordinariũ. ¶ Hoc verum, qñ imploratur per beneficiũ restitutionis ab ecclesia, vel minore: & vide s̃ de of. iu. §. 1. ver. sed opponitur. In quantũ vero duplicatur auxilium, dicebat Roff. interesse vestra habere plura auxilia, etiam si alterum inutile sit, ff. de serui. ei fundo. de lib. leg l. 3. alias 4 in fi. Vnde filius in p̃tãte præteritus hẽt duo auxilia, vnũ ex iure ciuili, aliud ex p̃torio, C. de lib. præter. l. fi. addebat Gui. de Suz. vbi s̃. resp. j. in fi. ff. ne vis fiat ei qui in poss. mit. l. 3. in prin. vbi missus habet interdictum, & sine interdicto iudicis officium: est simile de rest. in integ. c. 2. lib. 6. & de appell. concertationi. eo. lib.

b Lata. ¶ Verba Mar. de Fa. respondentis ad l. pe. C. de arb. sic iacebant: impropriè loquitur, quasi agendo actione in factum & per officiũ iudicis obtinendo sententiam, faciat arbitrium mediante sententia su p̃ actione in factum lata executioni mandari. Nescio ad q̃d hæc implicatio fatenti, ꝙ agi possit vtraq; via, licet in præligẽdo sit discordia: vñ Gui. de Sux. in l. j. C. de iu. & fac. igno. dat optionem victori. allegat C. de exec. rei iu. l. 2. de vsu. rei iu. l. ẽt. l. 2. idem, ubi s̃. respon. j. in fi. sibi tamen plus placet officium iudicis de iure & consuetudine.
ADDE Alex. consi. l. 3. lib. sed vide Roma. consi. 174.

c Executione. ¶ Dixit Al. Gal. clarius, ꝙ sententia est de executione sententiæ principalis, & pars, &c.

d Petitio. ¶ Vide, quod scripsi post. Innocen. de iu. quia V. in glo. scias, quod causa.

SVMMARIVM.

1 *Executio sententiæ per legitimam appellationem impeditur, aut cum appellatione pendente ad arbitros itur.*
2 *Postulatio restitutionis in integrum an impedire possit sententiæ executio*
3 *Ordinarius an poßit sententiam exequi in rebus extra suam iurisdictione positis.*
4 *Condemnationis exactio differtur, donec debiti existat conditio: secus in tabulis conditionalibus exhibendis.*
5 *Iudicati actio quo casu denegari poßit.*
6 *Sententia per dolosam allegationem obtenta, aut contra iuste impeditum & iure absentem lata, an cito sit exequenda.*
7 *Exceptio simulati quo casu poßit contra sententiam opponi.*
Exceptio peremptoria an poßit post sententiam proponi.
8 *Oppositio de re non tradita an impediat executionem sententiæ pro venditore latæ.*
9 *Aedificans bona fide in solo alterius, si condemnetur ad restitutionem, an in exceptione poterit opponere de expensis.*
10 *Possessor qualiscunque an poßit debitum offerre.*
11 *Executor opponens sententiam esse per instrumenta falsa, vel testes falsos latam, an sit admittendus.*

¶ Executio sententiæ qualiter impediatur.

a 6. §. Postremò dicendũ est, q̃ executionẽ sententiæ impediat. Et certe [a]primo eam impedit appellatio legitima, ext. de iut. veniẽtes. & de ap solicitudinẽ 2. q 6 app̃lone. ff. ad Tur. l. j. ext. de re iu. c. j. s̃. e. ti. §. j. in prin. qa c a interposita, iudex (ex quo sibi de appellatione facta fuerit fides) non exequet̃ s̃ñam intra annũ, uel bienniũ ff. nil no. ap. pẽ. l. unica, C. de tem. app. auth. ei qui. ꝙ est 2 q. 6. extra de app. cũ sit Romana. sed nec post annũ, uel biennium, si cã appellationis in ꝯsistorio principis agitetur, ut extra de app. ex insinuatione. 2. q. 6.
1 anteriorum. & C. de tem. app. auth. sed lis. ¶ † Idem est, si pẽdẽte appellatione ad arbitros eatur: quia nec fatale t̃ps tunc currit, in
b auth. de appel. § deinceps. Col. 8. [b]Idem etiam, si stetit p̃ iudicem quominus in appellatione procedatur, in auth. ut sp̃õ lar. § hoc quoque Col. 9 Impeditur etiam secũdum quosdam nisi offerat suas p̃batiões paratas, ꝙ res sit sua, uel ꝙ est ĩ possessione ipsius. Alij t̃ñ ꝯ: de hoc, plene s̃m Papam, ext. de re iu. cum super. in gl.
c qũo. [c] prope fi. & de sponsa. uen ens. [d] j. in fi. j̃. uer. 7 ¶ †Secundo
d si in integrum restitutio sit postulata, C. in integ. restitu. post. ne
2 quid noui fi. per totum, licet sit contra extr. de in integ. restit. suscitata. s̃ e. § j. in prin. ¶ Tertio si actio iudicati iure reuocationis introducta sit in nouam petitionem, ut ff. de minor. minor autẽ
e 25. an. cui p̃ fideicom. [e] resp. j. ff. de re iu l. 4. § si ex conuentione ¶ Quarto, si fuerit supplicatũ, vt s̃ §. j. in prin. ¶ Quinto, delega-
f tus. à Papa[f], vel Imperatore, si velit exequi sententiã à se latã, ff. de re iud. à diuo Pio. in prin. Contrarium est tamen s̃m canones,
3 vt s̃. § nunc dicendũ. ¶ †Sexto si ordinarius velit exequi suam sententiam in rebus ex suam iurisdictionẽ positis. ff. de bo. auct. iu. pos cum vnus. §. is qui possidere, C. de iu l. properandũ. §. sin autem reus. ff. de iur. omnium iu l. fi. etra de foro comp. Romana. §. contrahentes. 2. q 6. leges ¶ Septimo, si super rebus ab executore captis quæstio moueatur, & sint eius, qui cõtrouersiam mouet, uel habet condemnatus alia bona, quæ sine cõtrouersia capi possunt: sed hęc executio non differtur nisi ad tempus tantum: quæ dic, ut s̃ §. sequitur. uer. si autem ¶ Octauo, si condem
g natus suorum bonorum facit cessionem, C. qui bon. ce. pos. l. j [g]
4 ¶ †Nonò

ADDITIONES.

a Et certe. ¶ Ponit verba Vber. de Bona. ubi s̃. & aliquis ex his casib. no. de re iu. quod ad consultationem. in vlt. gl.

b Col. 8. ¶ Et in cle. de app. quandiu.

c Quomodo. ¶ Mihi incipit, quæritur. & versicul. vtrobique. incipien. per istam.

d Veniens. ¶ Vide in gl. nisi aliquid.

e Fideicom. ¶ Propter alias leges sic incipientes.

f Papa. ¶ Quidam hic habent, non à Papa: sed sine Non, debet esse: ꝙ probat id. ꝙ sequitur: & sine Non posuit Vbertus de Bona.

g L. j. ¶ Cum bona intelligantur, quæ habentur, & quæ beant, vel beatos faciunt, ff. verbor. signific. bonorum. j. quomodo potest bonis cedere, nil habens, vel non habens, quod sufficiat ad creditum: & quomodo per talem actum ipsius impediri potest executio? Rofr. super titulo, de actoribus. in fin. ad primum respondet inueniri similia. nam & fit missio in bonis, etiam si nulla sint bona. ff. de bo. auct. iud. poss. cũ vnus. §. vlt. Et est actio de peculio, ẽt si nil sit in peculio, ff. de peculio. l. q̃sitũ. Et, quo ad s̃m, dico, ꝙ actus cessionis, si aliquid est in bonis parat viã exceptioni, quo ad illa, si nil est in bonis cessio non impedit executionẽ, sed impossibilitas facit pro cessione denudata, ut not. de solutio. Odoardus. in 3. gl. & sic nõ simp̃r suo facto impedit̃ executio: fiat aũt cessio, vt detrudat̃ in carcerem, vt in prædi. l. 1. post cessionem aũt habet beneficium, ne ex postea quæsitis cõueniatur, nisi in quantũ facere potest: ff. de ces. bo. l. is qui. 2. Et hac ratione satis placet assertio dicentium cessionem bonorum non fieri creditoribus non instãtib. ut carcerentur: & multo minus eis, cum per eam fraudentur in acquirendis per beneficium cessionis, vt ibi de hoc per Cyn. in præ. l. 1. C. qui bonis, quæstio. 8. & aliquid ibi in fin. no Iac. de Are. An huic beneficio cessionis renunciari possit, remisi supra. de renun. & conclus. versien. item est beneficium. in fi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

4 ¶†Nono ad tempus differtur executio, ut procedit in ɔditiona
li chirographo interleto, ff. ad l. Aquil. in lege Aquilia, si dele-
tũ. nam differtur condẽnationnis exactio, donec debiti existat
ɔditio. Secus tamen est in eo, qui condemnatur in tabulis cõdi-
tionalibus exhibẽdis: quia non differtur condẽnatio ꝗ̃ interesse.
imo pœna contumaciæ præstat̃ ab eo, qui non exhibet, ff. de ta
a bulis exhib. locũ §. condemnatio [a]. ¶Decimò, si fullo, uel com-
modatarius est in locata, uel cõmodata re condẽnatus: & post
b ea cõmodator & locator inuenit rẽ locatã & commodatam [b]:
argum. ff. de con. sine causa, l. si fullo. ff. commo. in commodato.
5 §. si & l. rem. resp. j. ¶† Vndecimò [c] in conuento à multis actione
c noxali. nam præstãdo seruum ei, qui primò uicit, cæteris postea
uenientib. iudicati actio denegatur, ff. de nox. si quis à multis. Idẽ
que potest dici in conuẽto à pluribus actione reali, ff. de rei uen.
is à quo fundus. Idem est, si quis in actione noxali cõdemnatur
in æstimatione dãni, seruũ intra quadrimestria tẽpora pro no-
d xa dedere, ut ff. de pet. hær. itẽ ueniunt. §. idem rectè [d]. ¶Duode
e cimò, si obiiceretur, ꝙ facta est transactio post sententiã [e]: arg.
ff. de in ius uoc. neque. §. j. Decimotertiò, si dolosè aliquid exe-
6 cutor agit. ff. de neg. gest. l. 3. §. si executor. ¶† Decimoquartò, si
per dolosam allegationem obtinuit is pro quo lata est sentẽtia:
uel si is, ꝯ quem lata est iusto impedimẽto detentus absens fuit,
ff de iud. si prætor. § si aliàs est lex, si per dolum. & extr. de re iu-
dic. cum Bertholdus. § postmodum. ¶Decimoquintò, si execu-
tor modum excedit in exequendo, uel sentẽtiam malè interpre-
tãdo: & breuiter in oĩ exceptione, q̃ p̃t ꝯ executionẽ opponi q̃
dic, ut no. extr. de re iud. quod ad consultationem. & j. tit. prox.
§. in quibus. uer. v. ¶Decimosextò, ubicunque sententia dicitur
f esse nulla: quod fit multis modis. quod dicut s. tit. prox. § iuxta [f]
g & §. seq. [g] ¶Decimoseptimò, si res petita peruenit ad actorem,
C. de re iud. leg. j. ff de cõd. sine causa. l. j. & ij. & vide alia s. titul.
h prox. §. fi. & s. eo. § j. [h] In causa autẽ criminali differt̃ executio
7 in casibus, ut s. §. uidendum. uer. porro. ¶†Illud autem quęritur:
ecce debebam tibi decem. per publicum instrumentum: solui ti-
bi, & fecisti mihi apocham, siue instrumentum in quo confessus
es tibi solutum esse: nunc petis a me decem per illud instrumen-
tum debiti, quod apud te remansit non cancellatũ: ego non pos-
sum inuenire instrumentum solutionis, & sic tibi cõdemnor: iu-
dice autem uolente exequi suam sententiã, inuentum est instru-
i mentum, & peto sententiam retractari: quæritur, an possim [i]? Et
videtur, ꝙ non: nam prætextu instrumenti de nouo reperti lis
sopita restaurari non debet, vt extra de re iu. inter monasterium.
& c. seq. C. de transac. sub prętextu. nec post sententiã potest pe
remptoria exceptiò proponi, C. sen. rescin. non pos. l. perempto
rias. nisi in casibus, qui no. s. de excep. §. dicto. uer. hoc tamẽ in-
ter quos iste non est. Super hoc dicunt quidã, dari mihi vtilẽ ac
tionem ex edicto de edendo ad interesse, ad similitudinẽ direc-
tæ, de qua dicit̃ de eden. si quis ex argẽtariis. §. ex hoc edicto. A-
lii dicunt, me restituendum ꝯ sententiam, vt ff. de iudi. leg. si præ
tor. §. Marcellus. Vel dic, ꝙ aut allegaui coram iudice solutio-
nem factã esse: & iudex huiusmodi allegatione reprobata, me
condẽnauit: & tunc prætextu instrumenti reperti nihil dicere
possum. Aut hoc non allegaui: & tũc possum, ar. ff. de neg. gest. l.
sin autem §. si quocũque modo. Caute ergo facit, qui in casu p̃-
senti dicit iudici, instrumentũ solutionis perditum esse: quia sic
lata sententia contra eum, ex instrumento reperto contra illam
poterit se iuuare, C. de fi. instrum. l. fi. Posset etiam dici, ꝙ si iam
post sententiam soluero, instrumento inuento potero solutum
repetere condictione sine causa, ff. mand. si fideiussor. §. in omni
bus. Vnde cum detur soluti repetitio, multo magis dabit̃ nõ so-
luti retentio, ff. de superfi. l. j. & uide ff. de re iud. l. post rem iudica
tam. & ff. de iureiu. admonẽdi. C. de sen. aduer. fis. laris, l. j. C. de re
8 iud. l. sub specie. ¶† Itẽ [k] pone emptor condẽnatus est uendito-
k ri ad pretium rei agenti, quæ sententia in rem transiuit iudicatã:
& dum executioni mandatur, opponitur de re nõ tradita ad im
pediendam executionem: quæritur, an possit? Dicunt quidã ꝙ
sic, ar. C. de compen. ex causa. cum habeat emptor actionem ad
rem petendam, nec de eius interesse fuit quæsitũ, ff. de exce. rei
iud. duobus, & ad hoc ff. de iureiur. si duo. § pe. & antepen. ff fa.
ercisc. ex parte. ff. de rescin. uen. fundus. Alii ꝯ ar. C. sen. rescin. nõ
pos. peremptorias. & C. quorum ap. non. reci. leg. j. Sed licet nõ
possit impediri executio, poterit tamen agi ad rei traditionem iu
re actionis, ar. ff. de ac. emp. & uen. l. Iulianus. §. offerri. & uide, ꝙ
no. ff. ex quib. cau. in pos. eatur, l. Fulcinius. §. scđo. Nec obstat
prædicta lex, ex causa. quia hoc casu nõ est hincinde quantitas.
9 ¶† Quid si bona fide in tuo solo ædificaui, & condemnatus sum
tibi

ADDITIONES.

[a] ...atio. ¶ Expedit enim tabulas testamenti exhiberi, ẽt si ɔditio- ... ad probationem enim exhibentur, non ad exactionem.

b Commodat am. ¶ Supra. non fiet executio prædictæ conditionis, & nota. ꝙ sequitur, arg. ff. &c. non enim ponit casum illarum legum, sed arguit ex illis: Vbert. dixerat, arg. summæ ff. &c.

c Vndecimo. ¶ Casus in hoc ver. comprehensi, faciunt ad solutionem Iac. de Bel. quam vide C. vt intra cer. tem. cri. quæstio terminetur, vt ex duob. vulnerib. duobus vno impetu illatis, cũ per statutum vulneranti amputari debeat manus, cum qua percussit, licet ambo accusent ad vnius percussionẽ manu amputata, ab alterius accusatione & ab obseruatione iudicij debet absolui.

d Idem rectè. ¶ Hucusq; Vber. de Bona. id, ꝙ sequit̃, recepit ab Host. in summa de off. dele. §. quæ delegati. sub ver. finis.

e Sententiam. ¶ Supra. & erat casus, super quo transigi potuit: puta quia erat appellatum, vel poterit appellare: vel negabatur iudicatum, vel petitor id ignorabat, ff. de cond. indeb. l. eleganter. §. si quis.

f §. Iuxta. ¶ Est sciendũ, ꝙ super illum §. Vbert. de Bo. quærit, an petens executionem sententiæ necesse habet admittere defensorẽ, qui se offerat ꝓ ɔdẽnato? arguit, ꝙ sic, ex illo §. & quia publicè vtile est absentes à quibuscunq; dẽfendi, ff. de procur. seruum quoq;. §. publicè. In ɔ̃riũ alle. ff. iud. sol. l. à tamen. in prin. vbi condemnato fideiussore reus ad defensionẽ non admittitur. Item in bonis rei damnati nolunt iura executionem fieri, ff. de re iudi. à diuo. & l. si se. & iura, quæ admittunt defensores in ciuilib. loquunt̃, cũ ventilatur actio, non cum petitur executio: alias non esset finis litiũ, cũ finita causa cũ isto defensore veniret postea secundus & tertius successiue, ꝯ id C. de transactio. fratris. & de dolo & ɔtu. c. finem. Item non debet ex obligatione oriri obligatio, vt præd. l. si se. §. ait p̃tor. facit l. minor 25. an. & C. de execu. rei iud. l. 2. Soluendo tenet per l. ff. de fideius. l. fideiussor. ꝓ venditore. ꝙ admittetur defensor, si facere velit, quod dominus faceret, aliquãtulum plus, s. satisdare: sed si hoc faciet, rectè defendet, ff. de procurat. sed hæ. §. defendere. & l. fi. & de iudic. l. rectè defendi. Sed dominus aut solueret, aut inchoaret sententiam. Ad hoc ergo faciendũ admittendus est defensor. Audietur ergo dicẽs actorẽ hẽre rem petitã: vt hic sequit̃ ver. 17. vel aliã exceptionem doli opponere, paratus probare. In his enim & similib. hic expressis audiet̃: in alijs nõ: sed fiet executio C. de app. si ꝯ maiorẽ. Si enim vellet litẽ ɔtestari su per actione iudicati, vel facere, quę dominus non posset, non admitteretur, secundum eum.

g §. seq. ¶ Contrarium vide, quod scripsi de of. dele. cum in iure. post gl. Terminauit Rof. bene in sua q. 45. & Gui. de Suz. post eũ, vbi s. ꝙ si unum statutum dat certam formam sententiandi, & aliud iubet sententiã intra tp̃s executioni mandari, non obstante aliquo statuto, sententia, in qua ɔstat formã primi statuti non fuisse seruatam, executioni non mandabitur, ne primum statutum dicatur sublatum: alle. ff. de ver. obli. doli clausula. & de leg. 3. si q̃s in principio. In dubio vero præsumitur pro sententia, ff. de inof. test. si pars de re iud. in ambiguis. de elec. bonæ. ver. ꝯ legati. C. de exec. rei iud. l. 2. & ff. de re iu. à diuo. Ad primũ dictũ bene facit de iureiu. ventientes. ad f.m opti-me C. de fide instr. & iure hastæ fiscalis, l. j. & 2. lib. 10. Itẽ vide, ꝙ dixi s. tit. j. §. vt aũt super forma, qñ talis. Itẽ scias, ꝙ de exceptione nullitatis, de qua generaliter loquitur auctor, ꝓuisũ est hodie per cle. de re iud. c. j. ꝙ executio sententiæ bis ɔfirmatæ per iudices appellationis, impediri non p̃õt per exceptionẽ vel actionem nullitatis, nisi prius facta executione: de quo dicam j. tit. j. §. quoties. s. ver. sed secundum. Vltra hoc sciendum. ꝙ Gui. de Suza. in l. j. C. de iur. & fac. ig. dicit, non procedere. ꝙ de nullitate dr̃, qñ statim de illa potest fieri fides. tunc enim, & nõ alias, impeditur executio. ff. ad exhi. l. 3. §. ibidẽ. ad Trebel. ille à quo. §. si testò. vt in poss. leg. l. si is à quo. in prin. C. ad leg. Cor. de fal. l. satis aperte. Probabit autem, secundum eum, nullitatẽ is, qui illam allegat, cum præsumatur pro sententia, ut s. dixi. Item scias, ꝙ Gui. de Suz. ubi s. rub. vl. ante fi. addebat hos casus executionis non petendæ, qñ ꝯ eum factum erat pactũ de non petendo. ff. de ædil. edi. quæritur. §. si vẽditor. ubi dicitur, ꝙ remittẽt. b. &c. Alius, si obstat prescriptio 40. an. trãsactorum post sententiam, C. de præscr. 30. vel 40. ann. l. vlt. Tertius, si facta erat solutio, per quam omnis tollitur obligatio, Insti. quib. mod. tol. obli. in prin. & ff. de re iud. l. 4. §. ait prætor. ADDE, ꝙ hanc addit. in prima sui parte sequitur Pau. de Cast. ɔsi. 15. ubi cõsuluit, ꝙ stante statuto, ꝙ iudex teneaẽ sententiam proferre purè, & non sub conditione, alioq; statuto caueatur, ꝙ sententiæ executioni mandentur, nulla exceptione obstante, ꝙ per hoc primũ statutum est sublatum: quin si ferat sentẽtiam sub ɔditione, sit nulla: quo vero ad aliud, ꝙ executio impeditur, cum quis incontinenti offert se probaturum, alias non. Adde Abb. cons. 54. 2. lib. Oldr. consilio 106. ubi pulchrè, cle. j. de re iud. vide etiam Pet. de Anch. cosil. 72.

h §. j. ¶ Non debuit omitti casus decr. pia. de exce. li. 6. §. pe. vbi exceptio excõicationis impedit executionem rei iudicatæ. & facit pro dicto Gui. de Suza. qui tenet in quæstionib. statutorum, mihi sub litera V, ꝙ petẽti executionem sententiæ obstat exceptio statuti, per qđ sibi ius reddi non debet: alle. ff. ad Mac. l. tñ si nõ opposita. & ff. de re iudi. Nesennius. itẽ Gul. Acc. q. quæ incipit, Capitaneus Antiani, &c. vterq; hanc exceptionem vocat anomalam, quia pœna erat ad quinquennium.

i Possim. ¶ Hãc q. plene tractat Cy. de ɔd. inde. l. j. sub tertia oppositione: & vt ibi dicit Ia. de Ra. & Pe. de Bel. tenebant illũ non audiri, vel executionẽ nõ impediri de iure, ꝑ l. sub specie. hic alle. in fi. & ꝑ l. argentarius. §. cũ autẽ. ff. de eden. quomodo inducitur, ibi uide, & dictum Iac. de Are. distinguentis, au ipsi creditori facta fuisset solutio, an suo auctori. Cy. uidetur, ꝙ etiã si creditor non fuit in dolo per sententiam latam ex falsa causa comperet restitutio. per no. ff. de acqui. hære. si is ad quem. in fi. ff. ad Treb. seruo inuito §. si prętor.
ADDE, quando contra sententiam possit opponi exceptio simulationis: Pet. de Anch. cons. cclx. ADDE pro hac quæstione. quam notabilem dicit d. Ab. Sicul. in c. suborta. & ibi etiam nouissimi: extr. de re iud, ubi pulchre examinat hanc quæstionem,

k Item. ¶ Istum uer. & sequentem posuerat auctor, s. de excep. §. dicto. uersi. sed pone. petii. & uer. præce. hic tamen addit uersi. sed licet, ut ibi dixi, fuerunt Alb. Gal.
ADDE Bar. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. ff. de iurei, & Pau. de Cast. cons. cxl.

tibi ad restitutionem, nec opposui exceptionem expensarum: ꝙ potui, ut j. de expensis §. uersi si autem fiant. nunquid potero in
a executione opponere[a]? Resp. sic, secundum M qui dixit, dari utilem actionem ut no. ff. de cond. indeb. si in area. in fi. quia de iure meo non fuit quæsitum, ut in præd. l. duobus. & e. tit. l. penul. §. fi. secundum Io. contra, ut non habeam: nec uidetur, quod post sententiam possit hæc exceptio opponi, ut s̃ de hoc ff. de rei uen. in

20 fundo. ¶† Itē quid si mihi condēnatus es in hypothecaria actione, & adiudicata est mihi dominus in causa pignoris: nec dictum est quod possis mihi debitum offerre? Et uidetur, quod non, donec suscipias iudicium in actione iudicati, ut ff. de petit. hęr. item ueniunt. §. idem recte. nam qualiscunq; possessor potest debitum offerre hic usq; ad predictum tp̃s ut ff. qui mo. pig. uel hyp sol. l.

21 Paulus § j. ¶† Quid si coram executore dato ad sñiam exequendam opponitur, sententiam latā esse ꝑ falsa instrumēta, uel ꝑ falsos testes? Dic, quòd non tenetur hanc exceptionem admittere, cum non habeat cognitionem, ut de officio dele. pastoralis. §. qa uero. Pōt t̃n, si uult, audire aliqua de huiusmodi falsitate ad sui instructionē: ut si audiuerit, quod eum moueat, supersedeat, & superiori reseruet. Arg. ꝯ: quia post sententiam admittunt aliquæ exceptiones pręcipue per quas iudicium retro redditur nullum, ut C. de iur. & fact. ignor. l j. & not. ff de iud si prætor. & s̃. de excep. § dicto uer. hoc tamen. Resp. admittitur, non coram executore, sed coram iudice competenti, alias inter partes cognitionē habenti: & sic loquitur præ. l si prętor. in fi. Veruntamen præmissa exceptio, quod sententia lata fuit per falsa instrumenta, uel testes, etiam coram iudice competenti proposita, non impedit executionem in integrum restitutione petita. nam sententia nō fuit ipso iure nulla ff. de re iud. diuus. s̃. de sen. §. quoniam. uer. in sum
b ma.[b] ea autem petita, bene impeditur executio, nisi contra peten
c tem restitutionem præsumatur, ut ext. de in integ. rest. suscitata.[c]

ADDITIONES.

a Opponere. ¶ Ros. sua q. xviii posuit terminos prolixos de dño, q. feudum vel emphyteusim auocauerat à vasallo vel emphyteuta ꝑ ꝑ seruitia nō pręstita, vel canonem non solutum: & datus fuit ꝑ Papam executor sententiæ antecessoris vasalli, vel emphyteutæ, iam lapsis annis 30. concessit alteri in feudum, vel emphyteusim, qui fecerat ibi magna ædificia, quęrebatur. an contra eum fieri possit executio? Alb. Gal. ex t. opus formabat sic: quidam vendidit casamentum meum emptori bonæ fidei, à quo illud vendicaui de causa, postquam domum ibi construxerat: pero executionem sententiæ: & ille excipit de expensis: quæritur, an hoc modo illas consequi possit? Sed in opere, vbi remisit, s̃. versic. prox. prius breuissimè posuit istud thema, ut hic: sed themate posito habetur in opere: dic, vt dixi in studio Paduano: suspicor, quod hoc verbum fuit additio, vt j. dicam. Est autem sciendum, quod secundum suum thema Ros. tenuit sententiam executioni mandari posse ꝯ possessorem, maximè eo casu, quo dicitur rem fuisse feudalem: quæ si alienetur, non obstat temporis præscriptio, quo minus possit vendicari, vt in constitutio. Federici, de feudis, imperialem decet solertiam habet tamen hoc petens offerre possessori impensas ædificii: alias poterit doli exceptione repelli, allegat l. si in area. & l. in fundo. inferius allegatas, & Inst. de rer. diuis. §. ex diuerso. ver. certe illud. & ff. de acqui. re. do. l. adeo. & quia quæstio hæc in voluminibus habetur non plus insto: & quia sequens nō sic habetur instabo. Sed paulisper Alb. Gal. forte in studio Paduano ꝓsequēs hoc plenius, quam scripsisset in opere, post allegationes, sic soluendo distinguit: Aut expensæ peti possunt per actionem, vt in commodatario, depositario, & creditore patet, ff. commo. in rebus. §. possunt, ff. de furt. si is qui rē fi. de posi. l. ei apud. ff. de pig. ac. si necessarias. Isti enim & similes, cū habeāt actionem, multo fortius retentionem, ff. de superfi. l. 1. § quod ait. ff. ex qui. cau. ma. nec non. § exemplo de inoffic. test contra veterani. §. si quis filius. ff. ad Treb. hæres: cui. Si uero non per actionem, sed solum per exceptionem expensas consequi poterat, vt ff. de act. emp. idem Iulianus. §. 1. & in præ. l. si in area. in fi. ff. de dol. & except. l. Paulus. Aut fuit de his habita mentio in causa principali, & tūc habebitur actor pro tacite absoluto, & tūc eo. deducto condemnandus est, ut in l. in fundo. in fi. Nec obstat l. domus. ff. de leg j. & l. qui exceptionem. § fi. ff. de cond. indeb. quæ dicūt, quod si hæres domū legatam refecit & dedit legatario, repetit expensas, quia ibi domus erat hæredis, & non defuncti, vel ibi sub conditione fuerat legata, vnde interim erat in dño hæredis. Si aūt in principali nulla fuit habita mentio. tunc conseruabit expensas. faciunt omnes leges de retentione loquentes, & l. duob. ff de exce rei iud. veniat. l. colonus. ff. de vi & ui arm. in fi. C. vnde vi, non ab re. & qñ prouoc. non est nec. l. fi. maximè cū naturalis æquitas retentionem inducat, ne quis ex alieno damno lucretur. ff. de ꝯd indeb. nā hoc natura. de pet. hære. l. planè & regula, locupletari. de reg. iur. lib. 6.

ADDE, quid si in bonis sunt aliqua, in quib. non sunt facta melioramenta, & in aliquib. sunt facta, an statim debeat fieri executio in illis, in quibus non sunt melioramenta. Pau. de Cast. consi. 324.

b In summa. ¶ Vide, ꝙ dixi de exce. cum venerabilis. super gl. pen.

c Suscitata. ¶ An autem hæres, vel eius procurator, qui cauit iudicatum solui, post sententiam possit vti beneficio inuentarij ad impediendam executionem: dixi de instr. edi. §. fi. super ver. sed nunquid hæres.

ADDITIONES NOVAE.

* Nota ꝙ cum petit̃ executio sententiæ pars ꝯ quam petit̃ non pōt petere ꝙ de hoc cōpromittat̃ vigore statuti dicentis debere ꝯpromitti de causis: &c. idem cum petit̃ executio vigore alicuius instrumenti confessionati. de quo. per Bar. l. post rem. de transac. & l. eleganter. §. si quis post. de cond. inde. & l. post decisionem. C. de fur.

In l. defendente. de auct. tu. Bar. ex hac l. dicit, ꝙ cum petit̃ sñiam executioni mandari, iudex pōt incipere à præcepto de soluendo, vt præcipio ꝙ soluas, aut ostendas cām quare soluere non debeas, & executioni sententia mandari dēat. fac. l. de pupillo. §. meminisse. de ope. no. nū. Alius modus exequēdi est, vt primo citet̃ pars vt veniat ad opponēdum quare sententia nō debeat executioni mandari. licet quidam dicant ꝙ sententia possit ēt executioni mandari parte non citata, vt plenè not. in l. à diuo pio. de re iudic. & Bal. in l. j. C. de iur. & fac. ignor.

In dic. l. j. C. de iuris & fac. ign. no. ꝙ ille dr̃ incipi ꝯueniri, vt Inst. de pœ. tem. lit. ergo hic est expressū ꝙ in executione sententiæ requirit̃ citatio. & hoc tenet hic Pe. & gl. in l. qui de inof. test. vbi dicitur ꝙ in executione dant̃ dilationes ad defendendum licet debeant esse breues. In ꝯrium fac. l. j. de iud. Inn. in c. ex ratione. de app. tenet vnum: aliter distinguit in c. cū inter. alias cum venerabilis. de excep.

An captura personæ quæ non est ꝓpriè executio, sed ꝯpulsio, possit fieri post sñiam sine alia citatione: & credo ꝙ sic, pręsupposito ꝙ non requiratur excussio bonorum. Præterea in libellis petit̃ quis condemnari, & condemnatū compelli ac cogi. vnde de hoc toto est cognitum fac. l. j. C. qui bon. ce. po. secus si excussio bonorum esset necessaria. nā excussio non pōt fieri sine citatione. vide quod no. in l. 3. de suspec. tu. Bal. vide eundē in l. ab executione. quor. app. non recip. contra Bar. in l. a diuo Pio. de re iud. Bal. in repet. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ff. de pac.

Nota casus impedientes executionem sentētiæ qui dicunt̃, in l. vnica C. in inte. resti. postu. Primus est exceptio solutionis, l. ℓ. de fal. C. secūdus mala interpretatio, l. 3. ff. de ap. & l. vn. nil no. ap pen. Tertius appellatione interposita, l. 3. C. de app. Quartus est de restitutione petita, dicta l. vnica. C. in integ. rest. post. & Bar. in dic. l. defendente. de aut. tu. de hoc ꝑ Bal. in l. eos C. de exec. rei iud. qntus in rei vēdicatione post sen. fac nouatiōe. l. 4. §. si ex ꝯuētione. ff. de re iu. sextus si ex falsis instris allegēt sñiæ ꝓlatio, C. si ex fal. instru. septimus transactio. l. neq;. §. j. de in ius voc. octauus si fiat ꝯtrouersia super reb. super quib. fit executio, l. à diuo Pio. §. si super reb. de re iud. circa ꝙ dic ꝙ si tertius impediēs veniat iure hypothecæ, non audit̃, nisi possideat, s̃m Ange. in d. l. à diuo Pio. §. ꝙ si res sit pignorata. & s̃m Albe. & Rapha. de Ray. ibidem in nouis recollec. licet ꝯ videat̃ tenere in veterib. Nonus si delegatus velit exeq. suā sñiam in reb. quæ sunt in alieno territorio, dic. l. à diuo Pio. in prin. Decimus si iudex velit exequi suā sñiam in reb. quæ sunt in alieno territorio, l. fi. de iurisd. om. iud. & c. ut animarū. de ꝯsti. lib. 6. Vndecimus si ꝯdēnatus cedat bonis, l j. qui bonis cedere poss. Duodecimus si debitū est ꝯditionale, l. 3. ff. ad leg. Aqu. Decimus tertius si res in ꝯdemnationem deducta ad petitorem peruenerit, vt l. j. C. de re iudic. de hoc per Bald. in l. eos. C. de excep. rei iudi. & j. de resti. in integ. & in auth. quæ supplicatio. de pre. imp. offe.

In c. postulasti. de foro ꝯpe. Pone ꝙ laicus reconueniat clericū in foro ciuili, & ꝯdemnatus est clericus: quis dictā sententiam executioni mādabit arg. istius c. dic ꝙ episcopus suus, non iudex secularis.

In l. actori C. de iureiu. q̄ro qño formet̃ sñia interlocutoria super executionē gl. dicit ꝙ debet dicere, declaramus iudicatum, & exequendo mādamus solui. de quo gl. in l. j. C. de sentent ijs quæ sine cer. quanti. & si est sententia declaratoria, puta aliq̄d deberi, iudex non ꝯdemnat aliter sed declarat deberi, q̄a tacite vr̃ ꝯdemnare. l. ꝙ t̃n. §. j. de arb. fac. l. sed si possessionem. §. j. de iurei. & circa hoc singulare dictū in cle. auditor. de resc. in dicta l. actori. Item quærit an ex sententia lata super inepto libello oriatur actio in factum, an sit nulla ipso iure? gl. Inst. de obl. in princ. dicit ꝙ sententia est ipso iure nulla gl. quæ incipit istud Bal. vbi s.

In gl. j. C. ne filius pro patre. Bal. quærit an valeat statutū ꝙ pater teneatur pro delicto filij, seu ꝓ filio. & item vtrum intelligat̃ de delicto ꝯmisso vbicunq; locorū. Itē si statuto cauet̃ ꝙ instrumenta ꝯfessionata mandent̃ executioni, an habeat locū in instris factis ext. territoriū. Itē quid si in loco executionis nulla pōt opponi exceptio, q̄d si instrm factum est extr. territoriū. Itē an pater teneat̃ soluere ꝯdemnationem pro filio, si sit iniustè ꝯdemnatus, vel ex contumacia. & an filius sit primo excutiendus quam pater. Item quid si filius est cōdemnatus patre nō citato. Itē quid si filius est ꝯdemnatus in omnib. bonis, habeatne locū statutū de soluenda eius ꝯdēnatione per patrē. Item quid si pater soluit ꝯdemnationē pro filio, an repetet à filio. Bald. in dic. l. 1. & adde l. 3. §. si filius. quod quisq; iur. & de contumacia gl. Inst. de no. §. fi. fac. Bal. in l. fi. de vsu. rei iud.

* In l. Macedonianū. alias si filius tuus. ad Maced. Bal. dicit si statuto caueatur ꝙ pater teneat̃ soluere condemnationem filiifa. an teneatur soluere condemnationem nepotis: & tenet quò non: cū statutum sit odiosum & loquatur solum in filio.

De istis executionib. sententiarū, dic ꝙ si aliquis est iudex ad executionē deputatus, aut tractat̃ de executione sententiæ, & tūc nō debet cognoscere vtrū sit iusta vel iniusta, cū sententia lata dicat̃, l. si ut ꝓponis. C. de exec. rei iud. sed si sententia dicat̃ nulla, vel ad eam opponat̃ exceptio, quæ pōt opponi post sententiā, tūc aut ipse iudex qui est deputatus, est ordinarius ad executionē, & tunc debet cognoscere de nullitate sententiæ, & de tali exceptione proposita ut C. si ex fal. instr. l. fi. & l. si prætor. § Marcellus. de iud. aut est delegatus, & tunc debet subsistere, & negotiū ad delegātē remittere, cū super ipso diminuēdo iurisdōnem nō hēat, ut c. de cætero. de re iud. si aūt sentētia non apparet lata, aut tractet̃ de executione alterius negotij, vt puta rescripti, vel priuilegii, vel grauaminis impositi semper debet executor de toto negotio cognoscere, siue sit ordinarius, siue delegatus, l. & si nō cognitio. si ꝯ ius vel vti. pub. & c. ex parte. de of. del. & hoc est verum in iudice executore, secus si est nuncius, qui quandoque appellatur executor, l. pen. C. de execu. rei iud. nunquam debet se intromittere de cognoscendo in aliquo casu, cum nullam habeat iurisdictionem: sed nudum præbet ministerium in executione sententiæ, quam facit iudex, vt no. in l. j. de iurisd. om. iud. nisi specialiter esset ei à iudice commissum, l. fi. de iu.

Pone quod iudex appellationis confirmat primā sententiam, q... exequetur, no. in l. si quis litigantium. C. de epis. au. & l. a. diuo P...

per Barto.de re iudica.& l.tale pactum.§.qui prouocauit. de pact.per Bal. & l.eos.de appel.per Cyn.in l.lecta.ff ſi cert.pet.Bald.quærit, quidam fuit captus pro debito die feriata, & talis executio tali die fieri non poterat: quia erat in honorem dei,qua die capi non poteſt niſi fugitiuus,l.fina.C.de feriis.ſi enim eſſet feriata ob meſſes, bene poſſet capi perſona pro executione ſententiæ de capiendo lata tempore iuridico: licet ſententia de capiendo interlocutoria non poſſet ferri illa die in ciuili cauſa, l.1.de fer.& capi. ſin. de iudic. & ibi nota quod quælibet ſententia poteſt mandari executioni tempore meſsium:ſed in feriis repentinis eſt dubium: tamen gl.in clem. ſæpe.de verbo.ſignifi.notat, quod feriæ ræpentinæ quæ indicuntur principaliter ob fauorem publi.vt propter lætitiam,vel triſtitiam,equiparantur feriis introductis ad fauores diuinos,l.fina.C.de ſacroſan.eccle.in cauſis uero criminalibus non ſunt feriæ meſsium,ſed repentinæ,& in honorem Dei ſic, l.1.C. de feriis. Pone ergo reuocatur in dubium an quis ſit legitimè captus: iudex commiſit cauſam conſilio ſapientis, an iſte eſſet rectè captus: qui ſapiens conſuluit quòd non teneret captura, propter ferias opponitur contra conſilium,quòd hoc non venit in puncto commiſsionis, & non debet conſulere extra articulum ſeu punctum commiſsionis, argument.l. qui per ſalutem. de iureiurand. & hic conſuluit extra articulum. nam aduerbium rectè,deſignat cauſam,ſed rite deſignat modum,l.iuſtè,de acquir. poſſeſſ.& l.non putauit.ff de contratabul.& l.hoc colore. de inofficio. teſtament. poteſt etiam conſultor adijcere id quod venit ad declarationem ſeu limitationem,vt l.iuſiurandum.§.non propter. de iureiurand. & licet quis die feriata non poſsit capi, tamen poteſt relaxari, & accipi fideiuſſor de eo præſentando, l.cuſtodias.de public. iudic. & l. diuus Traianus. ff. de ferijs.Bald.

Nota quod quando fit executio ſententiæ,debet fieri in prædijs viciniorbus victoris, vt l.quicunque.de omni agr.defer.libro.11.Andre. de Barudo.

Quòd ſi habeo ſententiam pro me an poſsim petere mandari executioni in reb. penes me exiſtentibus?& videtur ꝙ ſic,l.quicunque. de omni agr. deſer.

Statuto cauetur ꝙ executio nõ fiat in beſtijs aratorijs:mõ aliquis habet vnum æquum de quo arat,& etiam æquitat: an poſsit peti executio in iſto æquo.Cy.in l.2.C.ad l.Aquil.ponit.

Nota quòd ſi quis contra dicit executioni ſententiæ,dicitur actor, & ille qui petit executionem dicitur reus.ita Innocent.in capitul. 1. circa fin. de confir.vti.vel inuti.& cap.bonæ.de appel. ſimile eſſet in pacto licere ingredi poſſeſsio.

Statuto cauetur quod ſi quis commiſerit homicidium, domus deſtruatur: modo quidam habens partem inferiorem vnius turris, commiſit delictum:an domus tota deſtruatur.Bartol.in l.ſed interdum. ff. de aqua plui.arcend.& l.ſi finita.de damn.infect. & l. & ſi ſeuerior. de his qui not. infam.

In l.præſenti.§.ſanè.de his qui ad eccle.confu.iſte tex.dicit quod ſententia lata contra debitorẽ poſsit mandari executioni contra extraneum poſſidentem res debitoris:fac.l.à diuo Pio.de re iud.verum iſtę leges videntur loqui in ijs qui tenebant res nomine debitoris:poſſet etiam dici ꝙ loquuntur in ſuo nomine poſsidentibus,& hoc habeat locum ar.l.ſi is cui.§.qui in poſſeſsio.vt in poſ.le.ſic ergo non dato libel. iudex inquiret contra eos qui dicuntur poſsidere res debitoris condemnati. ſic & alias in ciuilib. inquiritur,l.teſtium.de teſt.& l.j.§.ſi plures.de magi.conue.

An ſententia lata ꝯ reum mandabitur executioni contra fideiuſſorẽ?no. in l.ſcimus.§.fin.de vſur.rei iud.& l 1.iud.ſol.ff.& not.in Spec.& in l.2.§.j. qui ſatiſda.cog.& l.ſi quis pro eo.§.ſi nummos.de fideiuſſ.Io.Mon.in c.j.de dam.da. Inno.in c.auditis.de reſcr.

Pone mulier condemnata eſt conſtante matrimonio:qualiter mandabitꝰ ſententia executioni? Reſpondeo in his quæ percipiebat à viro l. ꝯmodis. de re iud.& l.ſtipendia.de executione rei iud.fallit in caſibus no. in l.ſi quãuis.de bon. damn.& hoc de his quæ contingunt poſt matrimonium ſed q̃d ſi ante matrimonium habeat creditores, & ipſa dedit omnia bona in dotẽ, dic ꝙ videtur dediſſe tantum ea quæ ſuperſunt deducto ære alieno, vt l.mulier.de iure dot.

An ſententia poſsit mandari executioni die feriata, videtur ꝙ ſic,nam licet ſententia de mittendo tali die ferri non poſsit, cum deſideret cauſæ cognitionẽ,l.ordo.C.de exec.rei iud.tamen executio quæ eſt facti, vt l.ab executio.quorũ ap.non reci.bene poſſet illa die expediri,quemadmodum cætera q̃ ſunt facti,vt appellationem interponere.l.j.§.cum dies. quam.ap.ſit. ſic & ſimilia.de quo per Bar.in l.j.§.j.de ope.no.nũ.Do.Signorolus in ꝯſiliis ſuis in prima parte tenet ꝙ nec ſnia nec executio fieri poſsit die feriata.Io. An.in c.ſi.de iud.lib.6.Ang.in l.eadẽ.de fer.& no.2.q.2.ſicuti & c.Adam.de pœ.diſt.j.Io.And.in c.ſi.de iu.

Si pater virtute ſtatuti teneatur aſsignare partem filio delinquenti: q̃d ſi filius inculpatur,& propter contumaciam condemnatur an teneatur aſsignare, licet non probetur ipſum delictũ commiſiſſe.Bartol.in l.cum filius. de verb.obli.

In l.ſi qua pœna. de his q̃ ſunt ſui vel alieni iuris Andreas de piſ.quęrit: pone,ꝙ filius commiſit delictum,ex quo bona veniunt publicanda ex forma ſtatuti: moritur filius poſt ſententiam latam de bonis publicandis: an legitima quæ competebat iſti filio de bonis patris veniat applicanda fiſco. & videtur quod ſic:nam bona delinquentis tranſeunt in fiſcum.l. inter eos. de fideiuſſ.Item ſpes debiti tranſmittitur ad fiſcum, l.inter ſocium.§.1.de pact.dota.In contrarium:nam hæreditas non adita non tranſmittitur,niſi ad ſuos:ergo non ad fiſcum,qui loco extranei eſt, l.Paulo Callimacho. de leg.3.& l.ex facto.§.ex facto.& §.ſi quis rogatus.ad Treb.l.j.§. ſi filiusfa. de his qui deie.vel effu.no.j.de ſucce.ab inte.Bal.in l.j.C.de hæred.inſtit. & in l.ſi qua.

Quid ſi coram executore dato ad ſententiam exequendam, opponatur ſententiam latam per falſa inſtrumenta, vel per falſos teſtes:an teneatꝰ hãc exceptionẽ admittere?no.in Spe.fac.l.ſi vt proponis.de execution.rei iud. ꝯ oppo.de l.& ſi non cognitio.C.ſi ꝯ ius vel vti.pu.facit l.ſi.C. ſi ex fal. inſtr. quidam dicunt ꝙ duplex eſt executio,videlicet mera, vt quando idem tulit ſententiam & eam exequitur: & tunc executor põt cognoſcere ſup ſuggeſtione falſi:nõ ſic:ſ. opponatur ꝙ ſentẽtia ſit lata per falſos teſtes.nã hæc cognitio reſeruatur illi q̃ tulit ſententiam.ſed in l.ſi prætor.§.j.de iudic.dꝛ, ꝙ corã executore debet probari dolus aduerſarij qui obtinuit,& corã eo debet probari falſitas inſtrumentorum, per quæ lata eſt ſententia. ſed dic ꝙ veritas eſt ꝙ iudex executor nũquam debet recipere aliquas probationes per quas iudicet ſuper principali negocio, ſit mandanda ſententia executioni,vel non: nam fieret præiudicium negocio principali, & ſententia remaneret inutilis,obſtãte exceptione rei iudicatæ. ſed poteſt bene recipere ad ſui inſtructionẽ probationes,& ſi aliq̃d inueniret,remitteret ad ſuperiorẽ.Do.Io. An.in c.pia.de excep.lib.6.fa.l.diuus.de re iud. & de exceptione cognoſcit ſummarie.ſed non pronunciat, vt c.paſtoralis.de off.dele.

Quid ſi fui ꝯdemnatus per ſententiam tibi ad reſtituẽdum rem:& ipſam tibi reſtitui: deinde ipſa res ad me peruenit: an poteris contra me agere amplius actione in factum ex ſententia ad rem vendicandam.glo.in l.Claudius.qui po.in pig.ha.ꝙ non.gl.in l.ſed & ſi poſſeſſori.de iureiur.,tenet contrarium.

Quid ſi ſententia feratur in reali,an naſcatur actio in factum gl.in l.Iulianus.de excep.rei iud.dicit ꝙ non.glo.in l.nam & poſtea.§.ſi minor.de iureiur.alias.§.ſi petitur.no.contrarium.

An ſententia lata contra unum poſsit mandari executioni contra alium qui habet cauſam ab eo,ſ.q̃ habet rem quam ille deſiit dolo poſsidere, not. in l.C.de alie.iud.mut.cau.fac.in 8.q.per Bart. in l.is cui.§. qui non poſſet. vt in poſſe.leg.

An ſententia lata contra vnum ex reis debendi poſsit mandari executioni contra alium,Bar.in l.j.C.de diuer.reſc.Bal.in aut.qua in prouin.C. vbi de crimi.agi opor.

An ſententia lata in criminali poſsit mandari executioni ĩ.tempus datũ ad appellandum Guil.de Cu.in l.editos.de epiſ.aud.tenet ꝙ ſic alij contra, Inn.in c.quærenti.de of.dele.

An ſi iudex pronunciat ſniam exequendã,vel non, poſsit à tali ſententia appellari.no.in l.ab executione.C.quor.ap.nõ reci. vbi vr̃ dicere ꝙ põt appellari.& hoc intellige quando ille qui volebat executionẽ ſententiæ impedire inducebat pro ſe ius humile ad impediendam ipſam executionem. de quo no.in l.j.C.de iur.& fac.ign.ſecus ſi nullũ ius uel ius friuolũ induceretꝰ.

An tp̃s quatuor mẽſiũ detꝰ ꝯdẽnatis ex furto vel rapina: & vr̃ ꝙ nõ, quia reatus omnẽ honorẽ excludit,vt l.j C.ubi ſena.vel clari.fac. pro hoc l. reis. de re iud.Contrariũ tenet Gui.in l.ſi cũ exceptionẽ.§.ſi cum hoc.ff. q̃d me. cau.& rationẽ addit,quotieſcunq; tractamus de aliqua actione, magis inſpicimus ipſius naturã & originem,quã ipſius accidens,ar.l. cum id.de do. in princ.ſed hoc ita eſt,quod iſtud tempus datur actioni in factum, deſcendenti ex ſnia ergo datur illud tẽpus tali actioni, nec inſpiciã accidẽs ipſius actionis,ſ.an ſit debitor ex delicto,an ex ꝯ̃ctu,ſed ipſum genus & originem & naturam.fac.l.3.§.idem ſcribit.de peculio.

In l.ſi procurat.de proc.no.ꝙ ſi datus eſt procurator ad agendũ, nõ põt petere executionẽ ſententiæ,ſicut hic vides, ꝙ nõ põt agere iudicati,ſicut ẽt ſibi ſolui non põt,ut l.hoc iure.de ſol.& l.ſed & ſi tm̃.de pac.& ꝑ hoc aduerte q̃ñ formas libellũ in perſona procuratoris, quia tu debes petere reũ condemnari tibi procuratorio nomine rei ad dandũ & ſoluendũ ipſi principali,non aũt tibi,niſi ſpecialiter ſit tibi mandatum. Item quod dixi ꝙ procurator non põt petere executionem ſententiæ,hoc verum in procuratore dato ad agendũ tm̃,vel ad lites p̃ntes: ſecus ſi datus eẽt ad lites p̃ntes & futuras,tunc cum petitio executionis ſit quodammodo lis noua,illam poſſet petere ex ui illius mandati de hoc per Bar.in l.hoc iure. de ſolu. vide circa hoc quod no.Bal.in l.multum intereſt.ſi quis alteri vel ſibi.& Bar.in l.ſi Titio de vſufr.leg.

Pone aliquis qui fuit procurator ad negotia uel negotia alicuius geſsit damnatur ad mortẽ propter delictum commiſſum: an debeat differri executio quoſq; reddiderit rationem.Bart.in l.ſi.de publica.Cy.in l.j. de bon. proſcript.

In l.argentarius.§.cum autem.de edẽ.iſte §. facit ad quæſtionẽ conuenie bas me ad decem:& fui condemnatus,& non appellaui.Petis executionem contra me:probo,& fidem facio iudici,ꝙ tu habebas & habes quoddam inſtrumentum,per quod apparet me non eſſe debitorem, quia ego ſolui: q̃d iuris?per hanc literam vr̃ quòd poſsim te conuenire ad id quod mea intereſt.eo,quia non edidiſti.Itẽ quia per falſas allegationes, &c.ar.l.ſi p̃tor.de iud.Odofr.

An ſententia quæ tranſiuit in rem iudicatam poſsit executioni mandari die feriata,no.2.q.2.ſicuti.Io.And.& Inno.in c.ſi.de iud.fa.c.Adam.de pę. diſtin 1.

An exceptio nullitatis impediat litis conteſtationem,no.in l.ſi cum nulla.de re iud.ff.

An exceptio nullitatis impediat executionẽ ſententiæ,Bal.in l.4.§. ꝯdẽnatũ.ff.de re iud.Bar.Bal.in aut.quæ ſupplicatio C.de p̃ci.imp.off.fac. cle. 1.de re iu.Inn.in c.cum in iure.de off.dele.& c.ex ratione.de ap.fac. Bal.in l.ſi q̃ñ.C.de ord.cog.& l.ſi.C.ſi ex fal.inſtr.Alb in l.ſi vt proponis.de execu. rei iu.Inn.in c.cum olim.lo 2.de priui.Hoſt.in ſumma.de off.del.§.quæ delegari.& Bal.in l.ab executore.quor.ap.non recip.

An petitio reſtitutionis impediat executionẽ ſentẽtiæ,Bar.in l.deſendẽte.de auct.tut.& l.ſi prętor.§.Marcellus.de iud.Bal.in l.eos.C.de execu.rei iud.& l.1.C.in integ.reſt.poſtu.& l.ſi cauſa cognita.C.de tranſ.& Io.An. in titu.de ſupp.§.differt.& extra de reſtitu.in integ.& authẽ. quę ſupplicatio. de preci.impe.off.per Bal.fac.idem Bal.in l.præſes.de app.& l.pen.C.ſi aduer.rem iud.

In l.chirographis.§.ab eo.de adm.tuto pone, Titius aliquam rem poſsidebat:conueni eum rei vendicatione,& fuit condemnatus:appellauit & pendente appellatione ipſam rem alienauit:deinde confirmata eſt prima ſentẽtia quærit an iſta ſententia poſsit executioni mandari ꝯ emptorẽ.q̃a de vẽditore nõ eſt dubiũ. dic ꝙ ſic:quia ille conuẽtus fuit directa & in ea lata ſententia:modo per alienationem cępit teneri vtiliter.vnde eſt opus noua inſtantia: tamen per hanc legem dico quod poterit mandari executioni contra emptorem.Dy.& Oldrad. [illegible] no.de ele.

Specul.ſecunda [illegible]

An exceptio nullitatis impediat executionē ſnīæ, Bal.in l.fin.C.de ord. iud.& l.fi.ſi ex fal.inſtr.& ī.no.& l.ab executione.quor.ap.non rec.fa.etiam quod no.Bal.in l.j.ne lice.in vna eademq; cau.ter.prou.

An pater teneatur aſsignare filio legitimam pro ſoluenda pdemnatione filij? Spec in tit.de ſen.§.ſequitur.fac.l.ſi filius.C.de bo.proſcr.Albri.l.j.§.domini.ad filllian.Bal.in l.fi.C.de vſur.rei iud.

Sentētia præiudicat illi qui ſcit ſuam cauſam agitari, In.in c.ſicut nobis. de re iud.Quid iudex exequatur ſententiam, an iudex à quo, vel iudex ad quem? Bal.in aut.ſi quis.de epi.audi.& in l.epiſcopale.eo.tit.

An in executione inſtrumentorum guarētigiæ ſit pars citanda, Bal.q; ſic in l.ab executione.quo.ap.non rec.notat etiam ibidē Bal. quomodo cognoſcantur exceptiones, quæ non poſſunt opponi in executione ſententiæ ab ijs quæ non poſſunt opponi.

Sententia lata in reali ſtatim debet mandari executioni, not. Inſtitut.de offi.iud. in prin. Ang.in l.debitoribus de re iudi.& Bald.in l.fin. de execut. rei iudic.

Nota q; ſi executio ſumit vim per formam ſtatuti, nō de iure communi, talis executio non poteſt fieri per iudicem diuerſi territorij, Bald.in l.j. de confeſsis.

Nota q; in executione ſententię non eſt inſtantia, Bal.in l.tale pactum.§. qui prouocauit.ff.de pac.& l.litibus.C.de agric.& cen.& per Bar. Bal.in l.j.§. is videtur. ſi quis ius dic. obten. alleg.l.minor.ann.25.cui fideicom.de mino.& hoc quando agitur officio iudicis.idem dicit quando petitur executio inſtrumentorum.

De officio iudicis quod imploratur pro ſententia exequenda, quādo poteſt & debet, vide Ang.in l.qui de inof.in fin.de inoffi.teſt.& l.argentarium de iud.

An ſufficiat producere ſententiam ſine actis actis? Inn.in c.cum in iure peritus.de offi.del.& no.in c.quoniā p falſam.de prob.& c.2.de feudi. cog. 10.Coll.no.in l.emācipat.de fi.inſt.fac.l.acta.de re iud.& auth.ſi quis in ali quo.de eden.& c.3.quo temp.miles.& l.fi. de ord.co.& in auth.clericus. de epi.& cle.

An prima miſsio in poſſeſsionem dicatur executio, Bald.in l.conſentaneum C.quomo.& quan.iud.

¶ Baldus, De executione ſententiæ.

¶ OMNINO Vide ī.tit. proxi.per infinitas quæſtiones. ¶ Pendente reſtitutione in integrum, ſententia nō meretur executionem, ff.de ap.l.tutor in fi.Bal.& no.C.ſi aduer.ven.l.j.niſi ratione præſumptæ malitiæ,§ 1.circa prin.G. ¶ Si eſt appellatum.& erat appellatio remota per ſuperiorem, impeditur executio diffinitiuæ, non interlocutoriæ, ver.quod autem. G.quia plus operatur illa clauſula interlocutoria, quam diffinitiua.C.de ſent.l.fin. Bal. ¶ Captus in furto, criminaliter punitur. & etiam punitus non relaxatur, niſi furtum reſtituat, vt in authen. vt iudic.ſine quo.ſuff.§.oportet.& in auth.vt lic.ma.& auiæ.§.pen.& ff.de fur.l.interdum.§.qui furem. per Bar. ¶ Quid includitur nomine armorum, & perſonæ, ſi quis ſit exbannitus & condemnatus, no.in auth. de armis. ¶ Creditor accepit tenutam de bonis debitoris: nunquid poteſt facere eum capi? & videtur, q; non: quia debitor qui eſt ſoluendo, non poteſt capi pro debito, vt not.in l.3.§.tutores, qui.ff. de ſuſpec.tut.ſecundum Barto. ¶ Qualiter intelligatur c.cum dilectus. de cau.poſſ.verſicu. ſed pone.vbi omnino vide G. ¶ Sententia excommunicationis, mortis & deportationis ſtatim trahunt ſecum executionem intellectualem.verſicu.fin.G.vide ſupra titu.proxi.§.ſententia lata. Delegatus inferior à principe, non poteſt dare corporalem poſſeſsionem, ſed dandam denunciare.hoc de inre ciuili: ſed de iure canonico poteſt, ſi ei hoc fit commiſſum,§.nunc dicendum. poſt prin.G. nam ſecundum ius ciuile commiſsio conſiſtit in iurisdictione reali, quæ inhæret territorio, non in verbali, C.vbi,& apud quos. l.fina. Et delegatus non habet territorium: ſed de iure canonico omnia ſunt delegabilia, ſiue mixti, ſiue meri imperij.

¶ Clauſula, Amoto illicito detentore, confert omnem iurisdictionem ſuper quemlibet reſiſtentem, verſicu. quid ſi mandetur. G. ¶ Sententia nulla non meretur executionem ab executore, ſed ſententia annulanda ſic, niſi ſit actum ad annullandum coram eo, qui poteſt, verſic. vt autem. Gul. ¶ Non eſt neceſſe, quando appellatur ab exceſſu modi, dicere, in quo modo excedatur modus: ſed quare excedatur, ſecundum Vber. verſic. ſed nunquid in totum. G. argument. ff. de appel. l. appellanti. §. fin. & in totum ceſſabit executio: quia nomine exceſſus etiam totum continetur, ſecundum G. Bald. vide ſupra titu. proxi. §. an oppoſita. in fin. G. ¶ Iudex appellationis ſi aliquid addit primæ ſententię, eam exequitur: ſecus ſi ſimpliciter eam confirmat, nihil addendo, vel mutando: nam tunc agitur ex confirmato. Vel dic, aut ſententia confirmatur conſenſu adhibito coram iudice appellationis: & tunc ſecundus exequitur, ff. de pac. l. tale pactum. §. qui prouocauit. ſi coram primo. & tunc primus exequitur, C. de re iud. ad ſolutionem. Aut confirmatur tempore, & idem: quia retro fingit, ff. de infam. l. furti. §. j. Aut per diffinitiuam iudicis ad quē: & tunc prima ſententia transfunditur in ſecūdam, & agitur ex poſteriore vt eſt expreſſum in authent. de ſan. epiſco §. ſi quis aliquid. Col. 9. & C. de appel. l. addictos. in fin. & l. præcepimus. §. offi. & l. eos. verſicu. ſed pone. quia. per G. Sententia tamen expenſarum, lata per iudicem appellationis ab interlocutoria, mandatur executioni per primum iudicem ad quem tota cauſa remittitur: argumen. ff. de minor. l. intra vtile. verſicu. quid ergo. G. ¶ Sententia lata ab vno iudice, poteſt peti et exequi per alium, ſi proponatur actio in factum, nō officium mercenarium, licet vnus iudex non ſe intromittat de proceſſu alterius. Fit etiam executio ex commiſsione, l. cum vnus. §. is qui. Ille autem, qui exequitur per nūcium, non dicitur propriè committere executionem, ſed ipſemet exequi, ff. de manumiſſ. vindict. l. pater. verſicu. ſed pone: iudex. Peruſinus. per G. Eſt autem quaſi miniſter iudex, cui ſcribitur pro executione, vt d. §. is qui. & ideo ſine commiſsione pronunciatio fieri non poteſt. G. ¶ Qualiter fiet executio contra vniue[illegible]id ſi vniuerſitas. G. ¶ Pro executione ſententiæ primo debent capi res, tam quæ non ſint in controuerſia, quam ille, quæ ſunt, §. ſequitur. poſt princi. G. ¶ Sententia expenſarum ex malitia procuratoris venientium mandatur executioni in procuratorem. Si autem veniunt ex qualitate litis, veniunt in dominum, verſicu. quid ſi procurator malitioſè. G. nam & ſi dominus ſolueret, repeteret a procuratore, qui deliquit in officio ſibi commiſſo. vide ff. de lega. 2. l. qui ſolidum. §. etiam. & Bartol. & Bald. ibi. ¶ Qualiter minor poſsit eſſe contumax, verſicu. ſed pone. & ibi declaratur l. minor etiam ſi quaſi ſit contumax, ff. de minor. per Guliel. ¶ Sententia lata contra curatorem hæreditatis iacentis, mandabitur executioni contra hæredem poſtea adeuntem, ff. de re iudica. l. ex contractu. de hoc vide in verſicul. item pone: ad petita. Guliel. Non dato autem curatore hæreditati indefenſæ non patitur diffinitiuam, nec ſecundum decretum, ff. de hæredi. inſtitu. l. ſi quis inſtituatur. Bald. vide ſupra. de citat. §. quando citatus. G. ¶ Sententia lata in filium ex maleficio, non meretur executionem cōtra patrem, nec fiſcus capiet legitimam etiam mortuo patre, nec alimenta filij confiſcantur. Alij dicunt, mortuo patre legitimam confiſcari, verſicul. quid ſi filius. G. C. de decret. de cur. in rub. lib. 10. Bald. vide ſupra titul. proxim. filio confiſcato.

¶ Quando executio fit in bonis minoris capiuntur primo mobilia, quam immobilia, verſicul. quid ſi ſententia debet. G. in criminali non datur indicatis tempus quadrimeſtrè, §. videndum. per G. tamen ante decem dies non fit executio. Et not. quod in ciuili currit tempus ſoluendi à die confeſsionis, ſed in criminali à die condemnationis: ibidem. G. ¶ Executio in facto conſiſtit: & ideo non requiritur libellus: verſicu. breuiter. in princip. G. agitur enim de ſententia exequenda, non ventilanda, ſecundum Vbert. G. & vide ſupra titu. 1. §. an poſsit declarari. cum allegatis ibi. ¶ An ex interlocutoria oriatur actio? verſicu. ſed cum ex dicit, quod ſic, per l. cum antea C. de arbit. vide gloſſ. ordin. in §. neceſsitate. in l. cum non ſolum. C. de bon. quæ liber. & vide C. de colla. l. ſi ſoror. Bald. & gloſſ. in clementi. fina. de appella. ¶ An exceptio pretij non ſoluti, vel rei non traditæ poſsit opponi executioni ſententiæ, ſicut executioni inramenti? ſentit quod non: quia eſt peremptoria, quæ poſt ſententiam non pōt opponi: ſed poſt iuramentum, cum quo ſe compatitur, ſic: verſicu. item pone. G. ¶ An poſt ſententiam poſsit opponi retentio expenſarum, verſicu. quid ſi bona. C. de fruct. & lit. expen. l. 1. ff. de rei vendi. l. emptor. G. ¶ An condemnatus in hypothecaria, poſt ſententiam habeat ius offerendi, verſicu. item quid ſi mihi. G. ff. de pignor. l. ſi fundus. §. ſi plures. Bald. ¶ Exceptiones, quæ poſſunt opponi poſt ſententiam, admittuntur coram iudice competenti, non coram executore, verſicul. final. G. ¶ Sententia lata per falſos teſtes, vel inſtrumenta, reſcinditur tribus concurrentibus: primo, quod falſa probentur: ſecundo, quod iudex ſuper his ſe fundauerit: &, quod quæſtio falſi non ſit aliter deciſa. Et prodeſt ad tria, ſ. quia ſententia reſcinditur, executio impeditur, & ſoluti datur repetitio. C. ſi ex falſis inſtrument. l. 2. & 3. Bald. Quid ſi teſtis non dicit falſum, ſed notarius ſcripſit falſum? Reſpondeo, idem, quòd in teſtibus falſis, uel inſtrumentis extraiudicialibus falſis, vt not. in d. l. iij.

¶ In capitali ſententia lata per falſas probationes, ſi condemnatoria eſt forte ipſo iure nulla. arg. ff. de fal. l. ſi quis obrepſerit. in uerbo, nil agitur. Vel dic, quod ibi eſt etiam neceſſaria reſtitutio in integrum, argument. ff. de iure fiſ. l. j. §. ſi quis ultro. Bald. Alibi dicitur, quod qui falſificat acta, perdit litem, ff. de iure. fiſc. l. neque, ſed ibi loquitur in cauſa fiſcali: ſed in cauſa priuatorum falſa probatio nihil agit, & noa elidit ueram probationem, ut dicta l. 3. Sed pone: Titius produxit quatuor teſtes, duos veros, q interfuerunt, & duos falſos, qui non interfuerunt, tamen aſſerunt ſe interfuiſſe: modo quæritur, nunquid producens, & iſti falſi teſtes poſſint accuſari? & uidetur, quod non, quia non intereſt aduerſarii. Sed dic contra: quia ius reprobandi competit indiſtincte, ut d. l. 3. 1. reſponſo: ſed reſciſſio ſententiæ non fit, quia ſententia habet fundamentum ſuper uerbo, ut ibi dicitur. Sed quomodo poſſunt reprobari teſtes poſt didicita teſtificata, cum timeatur ſubornatio? Reſpond. quia corrupti falſum dixerunt: aliter non poſſent reprobari, ff. de inſam. l. Lucius: uel ſaltem indirecte, ut l. optimam. C. de contrahen. & commit. ſtipulat. uel in noua inſtantia, no. in eadem l. Bal. Et not. quod iſta exceptio falſi eſt priuilegiata, & impedit executionem ſententiæ, licet forte probatio non ſit in promptu, ut d. l. fin. Regulariter dicit, in executione ſententiæ non adhibetur, niſi ſummaria cognitio: & ideo non ſuſpenditur per exceptionem requirentem altiorem indaginem. ar. C. de compen. l. fi. quia liquidum non differtur per non liquidum, vt ibi patet. Barto. dicit idem eſſe in exceptione falſi, quod in alijs, per l. facis aperte. C. de falſ. ¶ Et nota, quod confeſsio, quæ fundatur ſuper inſtrumento falſo, nil valet, ſ. ope reſtitutionis. nam bene valet ipſo iure ff. de except. l. qui agnitis. ff. de re iudic. l. diuus. Et not. quod Iacob. de Are. dicit, quia tunc eſt neceſſaria reſtitutio, quando falſitas non eſt participata, cum parte: ſi autem eſt participata, tunc datur actio & exceptio. ff. de fal. l. qui nomen. ſecundum Iacob. de Are. & Cy. in d. l. j. & ſa. is ibi videas per eum, ſcilicet Cyn. Sed quid ſi iudex fuit motus ex falſo inſtrumento, & non ex vero, ex quo debuit moueri? Reſpond. reſcinditur ſententia morboſa. ff. de excuſat. tuto. l. qui teſtament. Bald. vide ſupra titul. primo. §. ſententia, quia Bannum generale, vel ſpeciale inordinatè, vel ſine cauſa factum, vel datum alicui non habet vim legis, nec ſententiæ, vt not. Dyn. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iudica. neque interlocutoriæ, neque diffinituę C. commin. vel epiſtol. l. programma. & ideo ſint cauti aſſeſſores quando ſtatutum dat formam, qualiter procedatur ad banniendum quendam quòd illam formam ſeruent: alias bannum, & quicquid fundatur ex eo, ipſo iure eſt nullum. ¶ Et nota, quod iudex non debet incipere à grauamine, pœna, banno, vel tenuta, nec conditionaliter dare, eodem titul. l. 1. 4. & 5. Bald. ¶ Si iudex ſcienter & malitioſè iudicat. omnia damna reſarcit, C. de pœna iu. qui ma. iu. l. fin. Si per imperitiam & per latam culpam non tenetur in ſolidum, ſed arbitrio iudicis moderato, l. 1. ff. quod quiſq; iur. in gl. nam imperitia in iudice eſt lata culpa: tamen nō formatur cōtra iudicem libellus in ſolidum, ſed cum temperamento arbitrio boni viri: aliter libellus eſſet in eptus, ut l. ſi iudex. ff. de var. cogn. Arbitratur aūt bonus vir, q; ſi errauit in apicibus iuris, vt l. Gallus tunc mitius puniat, vt no. Inſt. de ob. quæ ex quaſi delic. in princ. Si autē errauerit in ſequendo

quendo rationem practicam & opinionem, tunc videtur excusari: quia nō est error singularis, sed communis. Item si dubium tale est, & apud sapientes est incertum, & stat in opinionibus, tunc iudex excusatur: quia hoc casu lex est incerta. vt in prima constitutione C. §. quibus. in gl. secundum Bart. quem vide in d. l. fi. C. de pœna iud. qui male iud. Qui autem recedit à communi opinione, est in culpa. ff. de legib. l. minime. secundum Bart. Si autem vult se excusare, quia sententiauerit de consilio talis sapientis, hoc solū non excusaret eum: quia debuit iuris rationes ponderare, non personę auctoritatem legibus præferre, ff. de offi. præsi. l. sed licet. aliàs ferè semper excusaretur: quia semper haberet consilium, vel colloquium cū sapientibus, l. 2. C. de sen. ex breui. reci. & no. in auth. de ap. & intra quæ tpa. §. ad hoc. Col. 4. in gl. or. & vide, q̄ dixi in l. 1. §. j. ff. q̄ quisq; iu. Bal. ¶ Sed pone, q̄ iudex committit causam consulendam & statuit p̄ sultori terminū octo dierū ad consulendum tandem non expectato termino pronunciat, an valeat pronunciatio? Videtur q̄ non, C. comm. i. vel epis. l. iudex. C. de dilat. l. à proce dente. Dic contra: quia pro hoc iurisdictio sua non est suspensa unde valet sententia partibus præsentibus, vel citatis lata, & oportet appellari, C. de relat. l. j. per glo. & Bar. ¶ Sed nunquid postquam iudex commisit causam consulendam, & diffiniendam de partium voluntate, potest ad nutum recipere instrumenta, vel deferre iuramentum in defectum probationis, vel similia? Videtur, q̄ non, quasi sit conclusum parti & iudici, vel saltem parti: ar. de dilat. cum à nobis. C. de ap. l. ex illo tempore. per Bar. & fac. ff. de ap. l. ad principem. Credo, q̄ posit: non tamen debet nisi ex iusta causa superueniente. commissio enim illa non ligat iudicis vigorem, ar. ff. de admi. tu. l. quidam decedens. & l. Titium & Mœuium. ff. de arb. l. non distinguemus. §. de officio. Bal. ¶ Illud vero nota, quòd punctus transmissus consultori, debet formari de partium volūtate, vel interlocutionis auctoritate, C. de relatio. l. 2. & cum puncto debet transmitti tenor actorum per descensum, de quibus etiam in puncto debet fieri mentio, C. de relat. l. fin. & ibi Barto. ¶ Iudex qui non vult recipere libellum, vel accusationem facit litem suā vt sumatur in authentic. de quæstion. §. super hoc. Idem, si illegitimam non admittit, argumen. C. de pact. l. penul. Bald. ¶ Iudex non facit litem suam in eo, quod non est petitum. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. & Bart. ibi plene.

¶ De Appellatione. Rubrica.

QVONIAM valida sententia appellationis remedio sublevatur, vt diximus ſ. de sententia, §. qui. ſ. in prin. idcirco decens est, vt pauca de appellatione perstringamus, [b] ostendentes: quis possit appellare, [c] in quib. casibus, & ex quibus causis possit apellari: & quando teneat appellatio. vel non: à quibus & ad quem, quando, & intra qd̄ tempus possit appellari: qualiter debet fieri appellatio, & qd̄ debet appellās agere: intra quæ tempora fiet appellationis prosecutio quoties sit appellandum: quod sit officium eius, à quo appellat: quod eius, ad quem appellatur: quis sit effectus appellationis: & qualiter appellatio impugnetur.

ADDITIONES.

a ¶ Pileus posuit hanc rub. & est vltima quartæ partis. ¶ T. post rubri. proximam posuit istam, & est penultima sui operis. ¶ Vber. de Bo. & Baga. in Cauil. quisque posuit de hoc rubricam sui operis. penulti. ¶ Ioan. de Deo Cauil. 6. lib. rub. 2. vbi in fi. fatetur, Vbert. de Bob. nil de ipsa rub. tractasse & in lib. Iudicum 1. 2. & 3. parte. ¶ Bo. sua parte 2. in tractatu libellorum, posuit hanc rubric. & demum speciales causas ab illa. ¶ Aegidius c. 70. ponit generalem rubricam de appellatione, & 12. sequen. ad materiam, & prius cap. 120. posuerat formam appellationis ab interlocutoria. ¶ Alber. Gal. duabus proxi. rubricis ptinuauit istam, & auctor. ¶ Nepos de Montealba. posuit rubricam ꝺ appellationes. ¶ Guido de Suz. quando appellādum sit: & sex sequentibus tractat materiam. ¶ Gallicus, post diffinitiuæ tractatum ponit ex his casib. li. 6. spectantes ad hunc tit. & ad tit. de offi. dele. scripsi illo tit. super rub.

b Perstringamus. ¶ Tancredus quia omnia membra sequentia posuit præmisit, quid sit appellatio? & dicit quòd, Appellatio est sententiæ, vel grauaminis releuatio, à minore ad maiorem iudicem facta ꝓtextu iniqui iudicis grauaminis, vel iniustæ sententiæ. Plures diffinitiones posuit Host. co. ti. 9. Io. ponit vnam 2. q. 6. in summa, vbi membra ista non ponit, distincte tamen illa prosequitur Richardus in suis distinctionib. suo more distingues hoc membrum.

c Appellare. ¶ Hoc interposuit Hostiē. quare appellatio sit inducta? Rationem collige ex l. 1. ff. eodem titul. in princip. & ex decre. cum speciali. eod. tit. §. porro.

SVMMARIVM.

1 *Oppressus, seu iniuste grauatus quicunq; sit, etiā excommunicatus, potest à sententia appellare.*
2 *Procurator, si contra eum sententia feratur, & non appellet, an teneatur mandati.*
3 *Tutores & curatores a sententia lata appellantes, tenentur ad prosecutionem appellationis.*
Procuratores qui, & quo casu appellare possint.
ator generalis alicuius capituli, quorum debeat habere notitiam.
6 *Procurator tenetur appellationem ab interlocutoria, vel grauamine emissam prosequi, in eo loco, in quo lata est, vel grauamen illatum.*
7 *Appellatio nomine alieno facta, debet ab illo, cuius nomine prolata est, intra decem dies ratificari.*
8 *Emptor tenetur exercere causam sue appellationis.*
9 *Tutor si condemneter nomine pupilli, non suo, pupillo prodesse vel nocere debet sententia: & eius nomine debet appellatio interponi.*
10 *In criminalibus appellari potest, non solum à condemnato, sed etiā a quolibet, etiam extraneo, & inuito condemnato.*
11 *Vno ex pluribus eiusdem litis consortibus appellante, & obtinente, an omnibus prosit.*
12 *Vno ex sociis litis appellante, & cum actore competente, an alter sociorū possit causam appellationis exercere.*
13 *Petente aliquo centum ab aduersario, si aduersarius absoluatur pro quinquaginta, an petens poterit coram iudice appellationis petere integra, centum.*
14 *Seruus condemnatus an possit appellare.*
15 *Episcopus potest etiam sine mandato speciali pro ciuitate sua, & subditis appellare.*

¶ Appellare quis possit.

a 1. §. Quis [a] possit appellare, planum est: quia omnis oppressus, seu iniuste grauatus, quicunque sit, vt
1 2. q. 6. omnis oppressus. & c. ideo. extra. de appel. vt debitus † etiā si sit excommunicatus, vt j. §. proxi. versic. 16. ¶ Item is cuius interest, & non alius, vel cui mandatum est, vt procurator, vel qui negotium alienum gerit, vt 2. q. 6 non solent. & ext. de elec. cum inter R. & ca. statuimus. & valet appellatio, licet parum interſit appellantis, vt ff. de app. à sententia in princip. & extra de re iud. cum super. & in præ. c. statuimus. ext. de offi. deleg. super eo. Vnde si cohæres in præiudicium cohæredis se cōdemnari patiatur, poterit cohæres appellare, licet sine appellatione sit tutus. ¶ Itē fideiussor pro eo, pro quo interuenit, potest appellare. Item venditoris fideiussor, victo emptore, appellat. ¶ Item herede victo, ab eo qui de inofficioso agit, legatarij, & qui libertatem acceperunt, appellant, vt [b] in prædic. l. à sententia. ¶ Item si procurator victus non appellat, dominus potest appellare. ¶ Item emptore super proprietate victo, venditor potest appellare: & econtra. ¶ Item procurator victus, qui litem est cōtestatus, potest alium procuratorem ad appellandum constituere, cum sit dominus litis: qui ipse tenetur appellare, licet non teneatur prosequi appellationem, ff. de appella. ab executore. §. alio. & §. fin. & l. tutor.
2 ¶ †Breuiter autem nota, quod si contra procuratorem sententia fertur, vel aliquid præiudiciale in iudicio fit, ipse debet appellare: alioquin mandati tenetur, ff. de neg. gest. liberro §. fi. Vel si ex aliqua iusta causa impedit appellare, puta metu, vt ext. de ap. c. fi. vel inopia, uel ignorantia, ut ff mā. si proc §. si ignorantes tenetur saltem id domino denunciare, siue dñs hoc ignorat siue non vt dominus, si uoluerit, appellet. hic autem procurator appellat, & licet ipse uolens possit prosequi appellationem: inuitus tamē ad hoc non tenetur: debet tamē denunciare domino appellatū esse, ext. de proc. c pen. C. e ti. inuitus. ſ. de proc. § j. uer. quid si, p curator intercessit. Et hoc etiam obtinet in actore, in negotiorū gestore, & fideiussore, ut & ipsi appellationem prosequi non teneant. C. de ap. si actor. ff. e. à sententia. & in præ. §. si ignorātes. Secus autem est in iudicante necem defuncti: qui si appellauerit, prosequi tenetur, licet non teneatur appellare, C. ad Syl l mino
3 ribus. in fi. ff. e. propter uenenum. § fi. ¶ † Tutores quoque & curatores appellare & prosequi tenentur appellationē, ff. si tu uel cur. ap. l. 2. ff. de ap. l. tutor. & l negotiorum. & in præd. l. si actor. Idem etiam in gestore, qui accessit animo gerēdi omnia, ut ſ. cū
4 & ille de aliis omissis teneat, ff. de neg. gest. si pupilli. § fi. ¶ † Procurator autem constitutus ad præsentādum aliquem episcopo ad aliquod officium, uel ad recipiendum pro aliquo inuestiturā de aliquo beneficio, uel ad petēdum illi de aliquo beneficio pro uideri, & similes, appellare possunt, ar. ff. de proc. ad rem mobilē & l. ad legatum. Et per appellationem talis procuratoris, & etiā p sciētiam eius, qua sciuit partem alteram appellasse, dominus intelligitur citatus, ut ad curiam ire teneatur, secundum formā
c constit. ext. de elec. statuimus. c Et hoc in procuratore speciali: se
5 cus in generali, ut no. j. §. qualiter uers. qd si proc. ¶ † Hinc est, q̄ non sufficit reseruationem alicuius beneficii, uel inhibitionem, uel de-

ADDITIONES.

a Quis. ¶ Lib. 6.
b Appellant, vt ¶ Supra prędi omnia patent.
c Statuimus. ¶ Lib. 6. quod dic. uersicle. no. de ele. causam.

uel decretum, uel huiusmodi, puenire ad notitiam generalis, p curatoris capituli: quia p hoc non probatur id ad ipsum capitulum pueniſſe, ar. ff. de dec. ab or. fac. l. fi. ¶† Illud autem notandum eſt, quod appellationem ab interlocutoria, uel grauamine emiſſam, tenetur procurator proſequi in eo loco, in quo lata eſt, uel grauamen illatum: uel ſaltem, ubi non oporteat ipſum negotia propria poſt ponere, ſecundum Papam [a], ar. ff. de iud. ſi longius. reſp j. ff. de arb. litem autem. in fin. Verum licet tutius ſit procuratori omittere proſecutionē appellationis de iudicis licentia & auctoritate, ar. ff. de proc. poſt litē. & l. aut longa. tamē & propria auctoritate hoc poteſt, cum id ſibi permittatur a iure: arg. xx viij. diſt. de his. extra de ſecundis nup. c. penul. Cæterū licet poſſit quis poſt decendium appellare, ubi prius ſententiā contra ſe latam neſciuit, is tamen, qui defenſus eſt per procuratorem, de facili non auditur poſt decendium ad appellandum, ut j. §. reſtat ver. j. Sed ſi ibi per procuratorem defenſus eſt, ipſe procurator tempore latę ſententiæ vere contumax ſit, ita ut appellare nō poſſit, nihilominus dās, qui nec uere nec preſumptiue contumax eſt, poterit appellare ut extra de of. delegati, c. cū olim. j. & hoc intra decendium a recitatione ſententię, non a tē pore ſuæ ſcientiæ computandum, 2. q. 6. anteriorum. prope prin. Sed contra, quia hoc tempus currit a tempore ſcientiæ, j. §. reſtat. Sed illud obtinet in ficto contumace, at hic nec vere, nec ficte contumax erat. Poſt decendium autem, licet dominus indefenſus non vere, ſed præſumptiue contumax appellari poſſit. ut C. quomodo & quando iudex, l. ab eo. quia tunc ei currit tempus ſolum a tempore ſcientiæ, ut 2. q. 6. biduum. verſ. ſi aduerſus. tamen ſi per procuratorem, qui contumax eſt, defenſus ſit, appellare nequibit. quod uerum eſt ſecundum quoſdam, ubi procurator propter cōtumaciam condemnandus ſoluendo eſt, aliquin domino ſuccurritur, ut ff. de eo, per quem fac. eſt, l. ex hoc. §. plane C. de iudi. properandum. §. fi. Alii uero contra cūm factum ex ſcientia, & dolus procuratoris poſt litem conteſtatam domino noceat, ut extra de in integ. reſt. cum uen iſſet. ff. de doli excep. ſi proc. ff. de trib. l. procuratoris extra vt lite non conteſt capitu. j. ¶† Porro ubi alieno nomine appellatur, neceſſe eſt, ut is, cuius nomine appellatum eſt, mox intra decem dies appellationem ratificet, poſtquam ſciuerit appellatum, ut in præd l. non ſolent. ff. rem. rat. hab. l. bonorum. & 2. q. vi. anteriorum. Si enim poſt decendium haberet ratum ratiha. bitio non inueniret quid, & in quo operaretur, ut in præd. l. bo norum quia poſt decem dies appellare non licet. extra de elec. cum dilecti. in fi. extr. de teſt ſignificauerunt. ¶† Sed nunquid emptor tenetur exercere cauſam appellationis? Reſpondeo, ſic, ſecundum Vber. ut ff. de euictio. Herennius. §. Caia. & §. fin. vbi de hoc [b]. ar. C. de admi. tut ſi factam. & in præd. l. a ſententia ni ſi aliud pacto conuenerit inter eos, ut patet j. de emp. & ven. in ſecunda forma ibi, remiſſa ex nunc, &c. ut ibi de hoc. Aliud eſt in procuratore: ut iam dixi: & eſt ratio: nam uenditio fit cauſa venditoris & emptoris, procuratio cauſa domini tantum, licet durius uideatur procurator adſtrictus, ut C. man. l procurator. ¶† Sed pone: curator alicuius minoris poſt litē ꝓteſtatā ſe cit procuratorem, qui procurator ſuccumbens appellauit nōie ipſius curatoris: uel forte nō dixit, cuius nomine: quæritur, an valeat talis appellatio? Et uidetur, quod non: quia tutor condemnandus eſt nomine pupilli, non ſuo, ff. de his, qui nota. infam. furti. §. j. & pupillo prodeſt, uel nocet ſententia. vnde eius nomine debet appellatio interponi, ff. de no. ope. nun. cum ꝓcurator. ff. quando appel. ſit, l. j. §. tutores ff. fa. ercisc. l. 3. ff. de appe. ex cō ſenſu. C. ſi aduer. rem iudi. l. pen. Arg. contra, ff. de appel. ab executore. in fi & l. ſcio. §. ſi quis. & C. de procu ſi actor. Sed poteſt dici, ſecundum Vbert. quod licet procurator nō habeat ius appellandi nomine curatoris, ut ff. de furt. is cuius intereſt. æquitas tamen ſuggerit, ut ualeat appellatio ff. de appel. l. 4. § pen. & fin. quia licet appellanti uariare, ut petat reſtitutionem in integrū, ff. de minor. & ſi ſine. §. item & ſi l. ne. Et præmiſſa obtinent [c] in ciuilibus, & ſpiritualibus, & miſtis. ¶† In criminalibus autem, in q bus appellari poteſt regulariter, niſi in caſibus. vt C. de app. reci. l. 2. & l. ad dictos. nō ſolum cōdemnatus de crimine capitali, ſed etiam qui libet extraneus, etiam inuito condemnato, admittit ad appellandum pro eo ut ff. de appel. nō tantum. & C. eodem, l. eos. §. ſuper his. ff. quando ap. ſit l. ij. §. fi. & hoc ratione humanitatis cum ſit proxim[9], de pœnit. diſtin. 2. charitas eſt, ut mihi. ver. item proximos. ubi dicitur, quod conſors naturæ proxim[9] eſt. Mater etiam appellat pro filio de quocunque crimine ꝓdēnato: & pater, ꝓ filio victo in cauſa libertatis, ut ibi, & in prædicta l. non ſolent. & ff. eodem, l. j. Argumen. contra, q̄ in talibus vnus nō poſſit pro alio appellare, ut ff. de pub. iud. l. penult. § ad crimen. & v. q. 3. §. in criminalibus: Sed illa loquūt in cauſa principali: at aliud in cauſa appellationis, & hoc propter paratū periculum, ut in præd. l. nō tantum. & de appel. recip. l. j. ¶† Item ſi plures ſint eiuſdem litis cōſortes & unus appellat, & obtinet, hoc aliis prodeſt, extra de app e una. quod uerum eſt, ſi iure cōmuni iuuentur, & idem ſit negotium, & eadem cauſa defenſionis. vt ibi dicitur, & 2. q. 6 §. ſunt etiam. quorum. ver. quandoque & C. ſi vnus ex pluribus appell. l j. & 2. Sed an habeat hoc locum ſi omnes fuerint in ſolidum condemnati, vel ſi pro parte? Reſpō. ſcilicet tunc demum, ſi omnes fuerint in ſolidum condemnati: ſecus ſi pro parte, ff. de appe. ſi qui ſeparatim. in prin. Vel poteſt dici contra, ſecūdum Vbert. arg. C. de diuer. reſcri. l. j. ¶† Sed quid ſi ille, qui appellauit, compoſuit cū actore: & alter uult cauſam appellationis exercere: dicit actor, non potes, quia non appellaſti: quia ille, qui appellauit, compoſuit mecum: nunquid admittitur: Videtur, quod ſic, argu. extra de elect. ſtatuimus [d] Cum enim ſemel ei hoc ius competierit, ſibi auferri non poteſt, ff. de pact. l. fi. ff. de appel. à ſententia. in prin. & probatur & not. in conſt Gregorij X. de electio. ut circa. §. alioquin. ibi, adhærentes [e] Arg. contra ff. de mino. ſi iudex. [f] ff. de ſeparat. ab hærede. ¶† Sed pone: peto centum ab aduerſario meo: iudex condēnat eum in quinquaginta, & abſoluit in alijs quinquaginta: ille appellat, & non ego: quæritur, quid iuris? Dic, quod ſi ex eadem cauſa petiit centū, potero coram iudice appellationis petere integre centum, ut C. de appel. ampliorem. [g] ſecus ſi ex diuerſis cauſis non connexis, C ſi unus ex plu. appel. l j. & 2. q. 6. §. ſunt etiam, quorum. uerſ. de poſſeſſione, & eſt quæſtio dominicalis: dic, ut ibi. [h] ¶† Itē ſeruus condemnatus non poteſt appellare, ſed dominus appellat pro eo in cauſa criminali: uel alius nomine domini: ſed ſi nullus ſit pro eo appellans, ipſemet poteſt triſte auxilium implorare, ff. de appella. ſerui. & l. Lucius. & l creditor. Quid de excommunicato? de hoc ſupra de actor. uer. item quod eſt excommunicatus. Itē dixerūt quidam, quod extraneus auditur appellans pro condemnato in cauſa ciuili, dummodo condemnatus ratum habeat, ut prædixi. Alij contra & uerius, ut 2. q. 6. non ſolent. argu. extra de præb. dilecto ¶ Item epiſcopus ſine ſpeciali mandato appellat pro ciuitate ſua, & pro ſubditis, ut extra de ap . dilectis. prope p̄in. Dic, ut ibi not. ſecundum Papam. Idem puto de quolibet domino, ar. eiuſdem decre & eod. titu. conſuluit. 3. & 2. quæſt 6. non ſolent, nam factum ſubiectorum tangit dominum, ideoque ſuo & ſuorum nomine appellare poteſt. Item capitulum appellat, & agit pro cauſa epiſcopi, ſi epiſcopus negligens eſt, uel aliquid facit in eius præiudicium: ut extra. de maior. & obed. dilecti. item dic, ut j. uerſi. proxl.

ADDITIONES.

a Secundum Papam. ¶ Vt ſcripſi de proc non iniuſtè. in vlt. gl.
b De hoc. ¶ Et ibi not. quod ſi præſente venditore ſententia lata eſt, emptor appellare non tenetur.
c Obtinent. ¶ Secundum Tan. vbi §.
d Statuimus. Libro ſexto.
e Adherentes. ¶ Libro ſexto.
f Si iudex. ¶ In iſta lege reſtitutio data minori, non proficit aduerſario, ſi minor non vult illa vti: quia non in fauorem aduerſarij fuerat cōceſſa, ſed contra illum, vt ibi: hæc uero interpoſitio appellationis non contra cōſortem, ſed in eius fauorem iure permittente fiebat. durat ergo fauor, licet ille componat. lex ſequens facit etiam pro: vide, quod dicam infra proxim. ſub ver. 34. quo ad iſtum ver. & ſeq.
g Ampliorem. ¶ Vbi idem not. in prin. ſed hoc verum, ſi proſequitur appellans, vt ibi patet, & dicam infra §. proxi. ſuper verſiculo 34.
h Dic, vt ibi. ¶ Eſt quæſtio. 67. & in ſolutione nihil plus ibi dicitur, quam hic ſaluo quod ad ſecundum membrum etiam allegatur ff. de mino. etiam ſi a pa. §. ex cauſa.

SVMMARIVM.

2 *Contumacis appellatio an ſit admittenda,*
2 *Homicida, veneficus, adulter, inſignis latro, ſeditioſus, & ſimiles crimino ſi appellantes non ſunt audiendi.*
3 *Confitens coram iudice ſe debitorem, ſi iudex præcipiat ſolnere, non poteſt debitor appellare.*
4 *Executori, vel tabellioni condemnatis ratione adminiſtrationis, in qua deliquerunt, an liceat appellare.*
5 *Appellans à decimarum ſolutione non eſt audiendus.*
6 *Iudex pronunciante ſententiam fore ſic exequendam, an liceat appellare à tali pronunciatione.*
7 *Appellanti ab executione ſententiæ incumbit cauſam rationabilem exprimere.*
8 *Appellans in momentanea poſſeſſione an ſit audiendus.*
9 *Appellatio à nominat one publici muneris an ſit producenda.*
10 *Appellandum non eſt re dilationem non capiente.*
11 *Iudice alimenta præſtari decernente, an à tali decreto liceat appellare.*
12 *Condemnatus in actione ad exhibendum an poſſit appellare.*
13 *Appellationi tacitæ, uel expreſſæ renuncians, non poteſt eam producere.*
Appellatio non debet eſſe præſidium iniquitatis.
Appellatio in delictis notoriis non admittitur.

14 *Appellans à correctione an ſit audiendus.*
15 *Appellatio in reſcripto Principis prohibita, an ſit admittenda.*
16 *Iudice inter partes conueniente, quod ab eius ſententia liceat appellare, an tunc ualeat appellatio.*
17 *Sententia excommunicationis an per appellationem ſuſpendatur, an remoueatur.*
18 *Appellare à ſententia, quæ nulla eſt, non eſt neceſſe.*
19 *Appellans ne in eccleſia ſua reſideat, an ſit audiendus.*
20 *Appellatio generalis an ſit ualida.*
21 *Contumax, qui deſtando iuri iuratoriam cautionem præſtitit, an poſſit amplius appellare.*
22 *Petens dilationem iuris ad appellandum, an ſententia lata poſſit appellare.*
23 *Appellans ab eo, quod fecit, & fieri procurat, an ſit admittendus.*
24 *Appellans victus, & propriæ appellationi renuncians, an poßit agere ad ſumptus.*
25 *Victo in cauſa non appellante, an uictor poſſit propter ſumptus appellare.*
26 *Excommunicatus an poſſit in his, quæ fiunt extra iudicium, appellare.*
Excommunicatus poteſt appellationem ante ſententiam excommunicationis interiectam proſequi.
27 *Iudice alteri partium minante, quod eam uelit lædere, an illa pars poßit à talibus minis appellare.*
28 *Appellare non licet ante ſententiam ſine cauſa rationabili, & quæ ſit talis cauſa rationabilis. & nu. 32.*
29 *Appellare an liceat ab interlocutoria ſententia.*
30 *Appellari an poßit à beneficijs per iudicis iniuriam denegatis.*
31 *Appellatio de non uendendo aliquam rem, aut de non moleſtando poßidentem, an ſit admittenda.*
Appellatio fruſtratoria nunquam eſt admittenda.
32 *Pars grauata poteſt licite appellare, licet grauamen non ſit in iure expreſſum.*
33 *Appellatio notorie & euidenter fruſtratoria non eſt admittenda.*
34 *Clauſula remota appellatione, in literis Apoſtolicis inſerta, quid operetur.*
35 *Poſt ſententiam fas eſt cuilibet ſimpliciter, & ſine cauſa appellare.*

¶ In quibus caſibus, & ex quibus cauſis appellari poſſit, & quando teneat appellatio, vel non.

2. §. In quibus autem caſibus, & ex quibus cauſis appellari poſſit, & quando appellatio teneat, uel non, eſt uidendum. Et quidem in omni cauſa, & ex omni grauamine appellari poteſt, niſi ubi ſit prohibita appellatio, ut s. tit. prox in princ. quod dic, ut j. in fin. huius §. Videamus ergo ubi ſit prohibita, ut per conſequens ſciamus, ubi ſit permiſſa: quia uiſo uno cõtrario rum, uidetur & reliquum, vt ſupra de arbit. §. poteſt eſſe. in prin.
1 ¶† Primo igitur prohibita eſt appellatio, quia contumax nõ auditur appellans, ut 2. q. 6. § ſunt etiam quorum. 24. q. 3. de illicita. C. de iud. l. properandum. §. ſin autem. extr. de appe. perſonas. quod verum eſt in uero contumace: ſecus in ficto, ſeu præſumptiuo.
a quod dic, ut ſupra de contu. §. 1. [a] ¶† Secundo homicida, vene-
2 ficus, adulter, & qui manifeſtam uiolentiam committit, inſignis latro, uel incitator ſeditionis, uel dux factionis, raptor uirginis, ſi ſit argumentis ſuperatus, teſtibus confeſſus & conuictus, non auditur appellans: ſed ſtatim eſt ſententia exequenda, ut in præ. §. ſunt etiam quorum. ver. nullus. & ff. de ap. conſtitutiones. C. de rapt. virg. l. unica. Idem, ſecundum quoſdam, in cauſa ingenuitatis & libertatis, ff. de ſtatu. ho. ingenuum ff. de reg. iur. res iudicata. Sed in libertate eſt contrarium, ut C. de lib. cau. l. ſi is, quem. & ff. quan. app. ſit. l. 2. §. ſi is. Azo tamen id dicit ſeruandum in omnibus criminibus, ſicut in præmiſſis. Sed nunquid hæc tria debent concurrere, uel an ſufficit ſola confeſſio, ut quis non appellet?
b dic, ut not. ibi. & extra de ap. Romana. §. ſin autem. [b] & c. cum ſpeciali. §. porro. Per quem §. & per præd. verſic. nullus. dicunt qui-
3 dam, † quod ſi iudex confeſſo coram ſe ante litis conteſtationem ſe debere aliquid præcepit quod ſoluat, à tali præcepto appellari non poteſt: & inducunt etiam ff. de mino. l. ait prætor. §. 1. & ff. de ap. l. pe. § omnes. & C. de re iud. ſi pecuniam. & extra de proba. per tuas. Alij contra, dicentes, quod præd. l. ait prætor. loquitur diſputando, non aſſerendo. Barto. dicit, quod ex quo in iudicio legitimo confeſſus eſt, non poteſt appellare, niſi prius probaue-
c rit ſe per errorem confeſſum fuiſſe, ut not. in præd. §. ſin autem. [c]
d & §. porro. [d] Azo dicit, quod aut fit præceptum ſuper negato, ut quia pars altera iurat: & ſi iudex neganti pręcipit quod ſoluat & tunc non ualet præceptum, & poteſt appellari, C. de re iu. ſi pecuniam. & in præd. l. ait prætor. §. permittitur. Aut fit in confeſſo: & tunc tenet, & appellari non poteſt, ut C. de non num. pec.
e generaliter. Odof. dicit, [e] quod ſi præceptum fit, & poſt diffinitiua expectatur, tunc non appellatur: quia à diffinitiua poterit appellari: & ſic omnia grauamina primo illata poterunt reparari, ff. ad Turpil. l. 1. C. de tranſactio. cum ea. ff. de ap. l. & hæc ratio colligitur in eo. titu. l. 1. Si uero non ſperetur diffinitiua, tunc, ſicut poſſum à ſententia appellare, aut ipſo iure
f nullam dicere, ſic & ab eo præcepto, ff. eodem, ſi expreſſim, [f] & iunge, quod eſt j. verſi. 10. & j. de confeſ. §. poſtremo. ver. ſed nun-
g quid confeſſus [g] ¶† Tertio non licet appellare officiali curiæ, pu-
4 ta executori, uel tabellioni condemnato ratione adminiſtrationis, in qua deliquit, ut in præ. §. ſunt etiam quorum. ver. nulli, quorum. & C. quo. ap. non reci. nulli. ¶ Quarto non appellat is, à quo fiſcalis calculi ſatisfactio, aut tributariæ functionis munus, uel cuidentis & conuicti debiti publici, uel priuati redditio expoſcitur,
h ut præd. §. ſunt etiam, quorum. ver. quoties. & C. eodem, [h] abſti-
5 nendum. & l. fi. ¶ Si ergo non appellatur in tributis, † ergo videtur, quod nec in decimis, quę ſunt tributa animarum, appellabitur,
i vt 6. quæſtio. 1. decime. extra de decimis, tua nobis. [i] dic, ut ibi. ¶ Quinto non appellatur ab executore, niſi modum excedat: quod dic, ut s. tit. prox §. nunc dicendum. verſi. quid ſi ap. uel niſi merito ſit ſuſpectus, ut in prę. §. ſunt etiam, quorum. verſi. quoties ab executione. C. quorum appel. non recip. l. ab executione. C. ſi in cauſa iudicati, l. 2. & 3. extra de app. nouit. niſi obiiciatur tranſactionem poſt ſententiam fore factam, arg. ff. de in ius uo. l. neque. §. 1. vel ſi executor iniurioſe aliquid aget, C. de app. ſi quis prouocatione 3. q. 5. c. quia ſuſpecti uel niſi in integrum reſtitutio ſit poſtulata, C. in integ. reſt. poſt. l. j. & de appel. ſicut, uel niſi doloſe aliquid egerit executor, ut ff. de nego. geſtis, l. 3. §. ſi executor: uel niſi ſententia doloſe obtenta ſit: uel is, contra quem lata eſt, iuſta

ADDITIONES.

a §. primo. ¶ Vbi ſupra verſ. & not. ultra remisſionem ad cle. de dolo & contum. ſi ante. plene proſecutus ſum materiam per ſeptem membra diſtinctã.
b §. ſin autem. ¶ Libro ſexto.
c §. ſin autem. ¶ In 3. gloſſa.
d §. porro. ¶ In 1. glo.
e Odof. dicit. ¶ In l. ante ſententiæ. C. quo. ap. non recip. vbi ad negatiuam inducebat ipſam l. ad diffinitiuam inducit l. ſi pecuniam. & §. permittitur. ſuperius alleg. & ff. eodem tit. creditor. §. iuſſus. Soluit, vt ſequitur. vtitur tamen his verbis: Aut de cauſa cognoſcitur iure ordinario: aut extraordinario: & in effectu idem eſt: quod ſequitur, & quod addam.
f Expresſim. ¶ Dixit Odof. niſi præceptum fiat in confeſſum, ff. de iud. l. ſi debitori.
g Confeſſus. ¶ Ad declarationem eius, quod ibi & hic dicitur, quęritur quid iuris de hærede confesſi, an appellet? propter quod narrabo quęſtionem Nicol. Mat. quę incipit, quidam veniens ad pœnitentiam quam format de pœnitente confeſſo coram ordinario ſe rapuiſſe mille, & ſolenniter promittente illa reſtituere, quibus debebantur, ad ipſius mandatum, & iurauit renunciando omnibus exceptionibus, &c. quo mortuo, A. coram ordinario petiit centum ſibi per eum rapta: ordinarius ſine libello & litis conteſtatione receptis & argumentis & indiciis de rapina & iuramento petitoris, de quantitate rapta pronunciauit hæredem debere reſtituere illa cẽtum: à qua pronunciatione hæres appellauit, dicẽs etiam illam nullam: ſoluit ex primo propter quædam argumẽta præmiſſa dicit proceſſum illum factum per defunctum coram ordinario, non poſſe dici ſententiam: quia nec lata per iudicem, nec in ſcriptis, nec lite conteſtata, nec ſolennitate ſeruata iudiciarij ordinis, C. de ſen. & interloc. l. prolatã. canonizata 2. q. 6. §. diffinitiua. in prin. de re iud. c. ſi. libro ſexto. Fuit tamen actus, qui in principio in præiudicium debitoris habet vim ſententiæ propter confesſionem coram ordinario factam, & promisſionem ſtipulatam de certa quantitate per perſonã publicã, per quam acquiri potuit omnibus rapinam pasſis, C. de epiſco. & clericis, generaliter. & l. cum ſe. de vſur. quanquam. libro ſexto. Et prædicta habẽt effectum ſententiæ, ff. de iudic. l. debitori. Item adiunctum fuit iurm quod fortificauit obligationem, C. de tranſactionib. ſi quis maior. extra, de iureiurando. Si uero contra, nullitas allegari non poteſt. Nec obſtat perſonas certificatas non fuiſſe, quibus erat reſtitutio fienda cum illam ordinario commiſerit: & ſic facta per ordinarium, à promiſſore facta videt. ff. de hęredi, inſtit. l. aſſe. & quod cuiu. vniuer. nom. l. item eorũ. §. primo. Nec etiam locus eſt appellationi, vbi nõ eſt iniquitas, vel grauamen, extra de ap. cum ſpeciali. §. j. nec ibi actum eſt, quod petit appellans, C. de rebus cred. generaliter. §. ſin autem. in fin. Concludit ergo reſpectu proceſſus habiti cum defuncto, beneficium nullitatis, vel appellationis hæredi non competere. Item nec cõpetit ex declaratione perſonæ facta per ordinarium, & quantitatis illius debitæ ex ſumma promiſſa & pronunciatione ſecuta. Declarationes enim illę, quæ de appenditiis ſunt, à principio factæ videntur, per præ. l. aſſe. cũ concordan. & ſic non feit neceſſaria ſolẽnitas ſniæ, ff. de teſta. hæredes palam. §. primo: & bene facit, quod ibi no. ſuper verb. poſſe. qua etiã ratione de pronunciatione idem dicit, cum etiam illa non posſit dici diffinitiua: allegat ff. quod metus cau. ſi cum exceptione. §. hoc aũt. & quod ibi no. in gl. non eſt danda. facit 2. q. 6. biduum. in prin. & in fi. ſubdit, ꝙ ſi appellatio interpoſita habet iuſtam cauſam grauaminis, deberet illud ordinarius reuocare, extra de appellatio. cum ceſſante. ſi non habet, exequatur, & cogat illum ſoluere. Hęredis enim in uitium ſuccedentis par fortuna habenda eſt, C. de fruct. & litium expen. l. ſecunda. Hic addo, ꝙ hoc procedit, etiam ſi in hæreditate nil eſt de præda. ex confesſione enim & promisſione conuenitur hæres, non ſimpliciter ex delicto: quo caſũ procederent notata ſecundum leges in decret. vlt. de ſepul. & 12. quæſt. 2. ca. epiſcopus, qui filios. & vide ſupra de inter. §. ſecundo, verſi. ſi is. cum ſua remisſio.
h Et C. eo. ¶ Quorum ap. non reci.
i Nobis. ¶ In fin. & vide, quod ibi dixi. ſequens autem remisſio eſt ad ibi no. in prin. 1. glo.

est,iusta de causa absens fuerit,ff.de iud.si prætor.§.fi.aliàs est l si per dolum.extra de re iud.c. cum Bertoldus.§. postmodum. vel nisi admittat aliquã de exceptionibus,quæ post sententiam obijci possunt:quas habes supra de excep.§.dicto.versic.post sententiam.& sequentib.& has exceptiones & alias,quæ not.ext.de re
a iud.quod ad consultationem. [a] tenetur admittere executor.
6 ¶†Et scias,quod si iudex pronunciat sententiam fore sic exequẽ
b dam, tunc bene appellatur ab hac pronunciatione. [b] Si uero nõ pronunciat,sed præcipit executori,vt capiat pignori res,vel ipse capit,tunc à tali facto non appellatur, nisi vt præmissum est, C.de ap.si quis prouocatione.ff.de minor.ait prætor.§.permitti-
7 tur.¶†Et cum ab executione appellatur, est causa rationabilis ex primenda,vt in præ.versi.quid si ab.¶ Sed pone;aliquis post sententiam contra se latam opponit exceptionem, quam de iure opponere potest,ut s.de excep.§.dicto ver.hoc tamẽ fallit si iudex illam non admittit,nunquid propter hoc poterit appellare? Videtur,quod non:quia ab executione nõ appellatur, vt s.Sed dic, ꝙ sic,quia à beneficio denegato appellatur, ut C. si sępius in int. rest.post.l.secunda:& ab iniuriosa executione,ut C de ap.si qs ꝓuocatione Sed iudex,qui de huiusmodi appellatione cognoscit, nõ cognoscet de meritis principalis cãæ,ut ff. de ap.l.ab executo
c re.sed cognoscet de exceptione, secundum Alb. Gal. [c] ¶†Sexto
8 non appellat in momentanea possessione,ut in pręcedent §.sunt etiam,quorum.uer.si de possessione,& C.si de momen.pos.fu.ap
d pel.l.1. [d] sed ẽm canones bene appellatur,ext.de testi. c significa
e uerunt.& de rest.spo.ex conquestione. [e] Sed nunquid condemnatus per constit.si quis in tantam.appellare potest? Non uidetur, secundum præ.l.Dic,ꝙ si actum est tãtum ad restitutionem possessionis,tunc non potest appellari,ut ibi,si aũt tangantur perito
f rium, tunc sic, quantum ad partem illam, secundum Rof. [f] Tu
9 dic,appellari posse ut s. versic.prox.¶†Septimo non appellatur à nominatione publici muneris quod est utilitate priuatũ, ut est in tutela,uel cura,ff.quando app.sit,l.1.§ si quis.insti.de excus.tu. §.qui autem excusare.secus si sit publicum auctoritate & utilitate,C de ap.l.quarta.& l.hi qui ad ciuilia.& l.nominationes. secũda quæstione sexta nominationes. Sed in primo casu debet se excusare intra quinquaginta dies: & nisi excusatio admittatur, appellet.ff.quando app.sit.l.1.§. si quis.secunda.quæstione.sexta.c.
10 ubidum.in prin.¶†Octauo,quando res dilationẽ nõ capit,ff.de appel.reci.uel non,l.fi. puta ut excommunicatus absoluatur, ext. de appel.qua fronte.& de senten.excom.sacro.uel ne testamentũ apellatur,re scriptus hæres in possessionem mittatur,ne frumentum in subsidium militiæ transmittatur,uel ne fiat, id quod edicto perpetuo continetur,vel ne pignus à creditore vẽdatur, uel ne funus sepeliatur,ff.de appel.reci.uel non,l fi.C quo.app.nõ reci.l.quisquis.quæ est 2.q.sexta.§.sunt etiam quorum.ver.si si quis etiam ext de sepul.ex parte C.de sep.vi.l.fi & auth.utẽ qui domũ.
11 & auth.sed nec ante ¶†Sed nunquid,quando iudex decernit alimenta præstari,uel aliud decretum interponit,super his,quæ habes.ff.de offi.eius,cui man.est iurisdictio.potest ab eius decretis appellari? Dicit M.de Fa. ꝙ non:quia talia nõ capiunt dilationem ff. de appel.reci.uel non,l.fi.ff de re iud.l secunda,ff.de fer eadem.extra de appel.qua fronte.quia nec appellatur à sentẽtia lata,ut anno re dentur,ut iam dixi. Alij dicunt,ꝙ à sententia super alimentis lata,appellari potest,ar.C de appel.& in maioribus. Tu dic,ꝙ si petantur alimẽta officio iudicis, tunc obtinet sententia M. de Fa.quia tunc summaria sit cognitio,ut ff.de his,qui sui,uel alieni iuris sunt,l.si iudex.ff.de liber.agno si quis à liberis.§. solent.ext.de accus.ex parte.& c.pe.& fi.17.q.ultima.§ fi.nisi diceretur iudicẽ modum excessisse:quo casu iterum præstabunt,ff.de inoffi.testa. si instituta,§.pe ff.de lib.agnosc. si neget.si uero petantur iure or-
g dinario,tunc prævalet sententia aliorum. [g] Sed nunquid,ubi agitur iudicis officio inter patrem & filium. & inter patronum & libertum,& de cautione damni infecti,potest appellari? de hoc s.
12 de offi.iu.§.primo,uersi.sed an in eisdẽ.¶†Sed nunquid in actione ad exhibendum condemnatus,appellare potest?Et videtur,ꝙ non:cum nec in possessorio appelletur,2 q.sexta.§ sunt etiã quorum.C.quorum app.non recip.quisquis.Sed distingue:si eũ condemnatus est ut exhibeat rẽ, cuius facultatem exhibendi habet, tunc nõ põt appellare:imo rem cogitur exhibere,cum tale iudicium non habeat more dilationũ differri,vt ff ad exhib.l. 3.§.ibidem.Si uero condẽnatus est quasi homo qui dolo defierit possidere,cum subiaceat periculo iuramenti in litem, uel interesse,timore huius periculi,quod est graue,ut ipsius petitorii periculum poterit appellare,arg.in eadem l.§.idem Iulianus.§ 1. alias incipit, si quis hominẽ.resp.1.& §. si quis rem.Item appellari posset, ubi cunq; exhibitio trahit secum rem ipsam actori restitui, & causas cohærentes eidem ut in præ.l.Iulianus.§ quantum.& §.fi.& l.sed si hæreditas.resp.1 & l.Celsus.§.idem.& §.item Celsus.& §. seq.
13 & §.idẽ Iulianus quærit.& e.tit.l.2. ¶†Nono, cum appellationi est tacite uel expresse renunciatum,quæ dic,ut j.§.fi. ver.item ꝙ appellans.¶ Decimo,in delictis notoriis, si per appellationẽ velit quis

ADDITIONES.

a Consultationem. ¶ In ultima gl.& uide,quod super ea dixi.

b Pronunciatione. ¶ Hoc tenet Acc.C.quorum ap.non recip.l. ab executore.& ff.de ap.ab executore.vtrobique in 1.gl.Sed Odof.Gu.contra in utroque membro huius ver.primo siue exequatur siue pronunciet exequẽdum, secundum eos non appelletur.& est ratio vt sit finis litium, C.de transl.fratris.extra de dolo.c.fin.& cap.finali,in prin. & ne lex imponatur verbis,C. communia.celeg.l.2.& de ele.commissa.§.secundo,libro sexto:& quia secũdum leges ab interlocutoria non appellatur,quor.ap.l.penul.& quia prohibitio simpliciter emanauit:ergo sic tenenda,ff.de Pub.l.de pretio.nisi in ꝗtum apparet permissio.Si igitur proponatur exceptio competẽs post rem iudicatam,de quibus infra versicu.proxim.siue exequatur,siue pronunciet exequendam,appellari poterit,secundum eos:quia modum excedit,& grauat: & hoc siue per actionem iudicati, siue per iudicis officium fiat executio,de quo latis supra titu.1.§.penultim.Cyn. coaptat in proposito in prædict.l.ab executore.vbi vide per eum. Subditur autem hic quod quando licet ab executore appellare, causa rationabilis exprimẽda est in appellatione,quod etiam plenius dixerat in versicu.ad quem remittit,& versicu.ubi sequen.Ex quo colligitur,executionem,vel sententiam super ea ferendam,esse interlocutoriam.

ADDE, quòd quando appellatur ab executore,debet causa rationabilis exprimi:Rom.consi.1.Paul.de Cast.cons. 325. Quod autem sententia qua pronunciatur instrumentum in exequendo,vel non exequendo,sit interlocutoria,tenet multis mediis Ange.consi.115.Contrarium tenet Ro.consil. 174.dicens,Ang.in dicto consilio male loquutum fuisse.

c Alb.Gal. ¶ Hoc eo.tit.vers.vlt.

d L.1. ¶ Dixit Io.de Deo,vbi s.in Cauil.ultra med.hoc procedere,cum malitiose impeditur restitutio,de rest.spo.in literis.& c.item cum quis.

e Conquestione. ¶ Videquod no eo.tit.cum ad sedem.in fi.pe.gl.& ad faturi tatem vide per Arch.in prædict.ver.de pos. Ad id autem de quo etiam ibi tractatur,ꝙ ex quo lex illa est canonizata,scilicet vbi s.seruanda sit etiam in ecclesiastico foro respondeo per ea quæ scripsi extra de rescr.c.a.super glosse non enim fuit tanta auctoritas Gratiani, ꝙ hoc posset. Item ipse intellexit sententiam in casu illius legis esse interlocutoriam: quod reprobant Azo.& Accur.in l.præ.in fi.1.gl.Item ad id,quod allegatur de modico præiudicio,vt propter id uitetur appellatio, respon. per id. quod not.in l.præ. in vltima gl. quæ tenet restitutionem contra talem sententiam dari minori:& facit quod statim dicam. Item præiudicium exprimit ibi gl.circa medium, scilicet si contingeret in iudicio proprietatis probationes esse paratas. Negari ergo non potest,deteriorem conditionem illius, qui sit de possessore petitor.

ADDE, an appellari possit à sententia momentaneæ possessionis, Ang. cons.45.B.cons.336.in fi.3.lib.Rom.cons.324.Fed.de Sen.consil.76.

f Rof. ¶ Vbi de interdicto Vnde ui,ultra medium,vers. quæritur autem,an. dictum Accu.in præ.l.de momen pos.recidere videtur in idem:sed Gui.de Suza,ibi tenet,ꝙ si agitur possessorio condictione ex illa lege, dato ꝙ sequatur proprietatis perditio non poterit appellari,cum causa originalis & nõ accessoria sit inspicienda:alleg. C. ad Mace. filius. ff. de do. qui id,quod.in prin.& ff quod vi,aut clam.nam origo. Item principale per accessoriũ non recipit immutationem.sed econuerso:dic,vt dicam infra,versic.quid si victus. Item quia uiolentus ex delicto suo non meretur habere iura.C.de hæreti.l prima.& l.curiales.ff. de inter. & releg.l relegatorum §.fin.Et ponderat.ꝙ dictum Simo.Vincent. super l.si quis.non est hic contrarium. loquitur enim, quando agitur actione in factum descendente ex interdicto Vnde vi. Quæritetiam ipse Gul.quid si egi contra te petitorio & possessorio recuperandæ uel adipiscendæ simul,& in vtroque fuisti mihi condemnatus,& appellasti:nunquid fiet contra te in possessorio executio.appellatione non obstante?quod uidetur per prædictam legem. Tenet contrarium,ut sic nil noceatur tali appellatione pendente. C.eodem.l. 3.ff. nil innouan. appel. pendẽ.l.vna. Nec obstat l.præ.quæ locum habet,cum causa possessionis est principalis:hæc autem erat accessoria proprietati,ex quo simul proponebatur, de causa possess.cum dilectus.& quod ibi no.in vltima gl.sequatur ergo accessorium principale.de regul.iur.accessorium.libro sexto. Tenet etiam ibi Guli.quod contra sententiam bene competeret exceptio doli,si in hac causa per dolum esset obtenta,dans pro regula.omnia remedia præter appellationem competere contra sententiam momentaneæ possessionis. Cum enim sola appellatio denegetur per legem illam,quod in aliis murarum nõ est.stare non prohibetur,C.e.tit.præcipimus. & de test.sancimus.Pro hoc facit.quod tenet ibi gl.ulti.beneficium restitutionis contra talem sententiã minori competere.& hoc ad id quod s.prox.dixi, summæ iustificatius nostrum & Canonistarum opinionem.

g Aliorum. ¶ Hæc dist.fuit Alb.Gal.qui hoc no.eo.ti.vers.sed nunquid à sententia.Vnde dixit Vber.de Bo. ff. de lib. agnos.ꝙ secundo casu datur libellus:de hoc statim remittam.datur curator,ff.de tuto.& cura.da.ab his,licomnem.appellatur.& de hoc hic.In primo vero casu,quãdo ex officio neutrum horum admittitur,Gui.de Suza.per l.de alimentis. C. de transactio. ibi arguendo distinguebat,an agatur de præteritis:& tunc libellus detur,& appelletur:si de futuris,secus de vtroque.Primum membrum placet:in secundo posset procedere distinctio prædicta:& de libello vide j.de libel.cõcep.§.nunc dicendum.sub vers.trigesimo.circa fin.Ipse tamen Gui.super l. si iudex.ff.de his,qui sui,vel al.iuris sunt.dicebat appellari posse à sententia lata pro alimentis præstandis.cum nullo iure sit prohibitum: quod sufficit, C.de collat.l.illam.ff.de præuaric.l.3.ad fi.de sent.excommuni.is qui.lib.6. ad idem C.de reli.& sumpt.tu.l.statuas.imo etiam in minimis causis est permissum,extra de appel.c.de appellationibus.& præ.l.& in maioribus. Hoc maxime verum,secundum eum,quando is,pro quo est lata sententia,aliunde se alere potest:aliàs æquum est,ꝙ appellans interim illi præbeat alimenta:arg.ff.de inoff.testa.l.si alimenta.§.pe.& de iure del.l. filius,& uide s. de of.iu.in q.statim alle.& quod ibi scripsi de causa possessio. cũ super electione.super 2.glo.

ADDE, quod opin. Spe.sequitur Bar.in dicta l.fi.de appella.recip.

lit quis in eis perseuerare. nam appellatio non debet esse præsidiū iniquitatis, extra de appel. cum sit Romana. in fin. & ca. peruenit, & c. consuluit. & ca. reprehensibilis. & extr. de sponsa. ex literis. in
a fi. de usur. quam pernicioſum. [a] C. de app. constitutiones. C. quorum ap. non rec. l. 2. siue sint notoria de iure, siue de facto, vt eodē tit. cum speciali. § porro. Et not. breuiter, quod si aliquid sit notorium per rei euidentiam, tunc non admittitur appellatio, ut in præd. capitu. ex literis. si uero per famam publicam, tunc admitti tur appellatio, ut in præ. cap. cum sit. in fin. Idem in notorio iure, quando scilicet probatur crimen alicui, uel confitetur in iudicio admittitur appellatio nisi conuincatur & confiteatur, C. quo. ap. non reci. obseruare. nisi in casu in quo confessus non potest appellare, ut not. ff. de app. l. fi. §. 1. super verbo, auxilium. & hoc lo-
b cū habet in crimine, ut ibi, & in causa ciuili, ut eodem titulo, [2] abstinēdum. & l. fi. quod dic, ut. s. uersiculo, 2. Item in notorio facti præsumpti, cum recipiūtur probationes, recipitur appellatio extra qui fil. sint legi. ca. transmissæ. De his notoriis dic, ut j. de noto
14 rio crimine. ¶†† Vndecimo, à correctione, ext. de offi. ord. licet. & in præ. cap. cum speciali. in fi. in quo distingue: Nam aut persona, quæ appellat à correctione, uel disciplina, est regularis: & tunc nō ualet appellatio, ut extra de app. ad nostram. & c. reprehensibilis nisi corrigens modum excedat, ut eodem titulo, de priore. & de offic. delega. super quæstionum & extra de off. ord. irrefragabili. §. ut autē. aut. est secularis & tunc tenet appellatio, ut extra de ap. peruenit. 2. Tamen do. Inno. 1111. not. in præ. capi. ad nostram q̄ quo ad hoc, nil interest inter seculares & regulares, nec inter cor-
c rectionem & alium processum: quod non approbo. [c] nam talis intellectus multa iura infringit: & uide, quod not. j. de inquisit. §.
15 1. uersic. item quod est sibi. ¶†† Duodecimo, quando appellatio in rescripto inhibetur: quod solus princeps facit. ff. à qui. ap. non. li. l. j. in fi. ext. de ap. super eo. & de of. dele. pastoralis. in prin. Sed certe per hoc sola appellatio friuola intelligitur esse remota, ext. de of. del. c. super quæstionum. de hoc j. ver. quod uere. & seq. ¶ Decimotertiò non appellatur à principe, & aliis, ut j. §. prox. ¶ Decimoquartò nec ab interlocutoria secundum leges, nisi in casi bus, 2. q. 6. ante sententiam, sed secundum canones sic, & quando cunque quis grauatur, extra de appel cum cessante. & c. super eo. 2. ext. de election. cum dilecti. in fi. 2. q. 6. non ita. j. uersic. sed nun-
d quid. [d] ¶ Decimoquinto non potest tertio appellari, ut j. § quo-
e ties. [e] ¶ Decimosexto non appellatur ab arbitro, C. de arbit. l. j. nisi sit delegatus, 2. q. 6 § fi. uers. iudicibus. A iudice tamen ex communi consensu dato bene appellatur, ff. de appel. l. ex consensu. & 2. quæst. 6. sine. & argumen. contra, ea. q. à iudicibus. sed ibi de ar.
16 bitro compromissario, ut patet in §. qui ibi sequitur. ¶†† Quid si
f conuenit inter partes, ut ab eius sententia [f] liceat appellare? Respondeo: dic, non ualere, argum. in auth. Col. 8. in medio litis non
g fieri sacras iust. circa prin. C. de iurisd. om. iud. l. priuatorum. [g] ¶ Decimoseptimo non appellatur à sententia excommunicatio nis, uel interdicti quod uerum est quo ad hoc, ut sententia suspē datur, quod esse non potest, cum secum trahat suam executionē imo non obstante tali appellatione, denunciari potest. quod dic, ut extra de app. pastoralis. & c. ad hoc j. § nouissime. prope princ. aliàs autem bene appellat excommunicatus, ut extra eod. per uenit. & de excep. c. finali, & tertia quæstione nona. c. re vera. in fi ne. Et operatur talis appellatio, ut transferat causam ad superiō rem, ut extra, de sententia excommunicationis, per tuas. in prin. & etiam eximit appellantem à iurisdictione eius, à quo appellatur, extra de appellatio. ad hoc. & c. pastoralis. vide j. uersicu. 35.
17 ¶†† Sed dices, quid ergo prodest appellare, ex quo sententia non releuatur, seu suspenditur? Respon multum: quia tunc superior, ad quem est negotium per appellationem translatum, potest absoluere excommunicatum appellantem: nec tenetur, nisi uelit, ad excommunicatorem eum remittere absoluendum, ut in præ dict. capitulo, per tuas. uersiculo, verum. Sin autem per simplicē querelam superior de excommunicatione cognosceret, teneretur eum ad excommunicatorem remittere absoluendum. extra de offic. ordi. ad reprimendam. Item aliud operatur etiam, vt dixi supra uersiculo proximo. Dicunt etiam quidam, quod si episcopus præcepit alicui de sua diœcesi, q̄ faciat, uel præstet aliquid, ad quod de iure communi tenetur: ille uero dicit se non teneri ratione priuilegii, uel præscriptionis, uel alia de causa, & appellat, si episcopus illum excommunicet post talem appellationem sine causæ cognitione, talis sententia tenet, dummodo verum sit, q̄ il le tenetur. hoc prosequere, secundum Papam, ut not extra de cē-
h sib. significauit. [h] ¶†† Decimooctauo à sententia quæ nulla est, nō
18 est necesse appellari: puta si non continet absolutionem, uel condemnationem. Item si sit lata ordine iuris substantiali postposito: & si sit lata contra res prius iudicatas. Item si sit lata contra ius scriptum, ut quia continet minorem quatuordecim annis posse testari. Item si plures iudices simul dati sunt, & unus solus pronūciat. Item si certus modus mulctandi statutus est. & iudex eum nō obseruat. Item si sententia sit uenalis, lata à iudice mercede corrupto. Item si quis illegitimæ ætatis ad honorem aliquem nominatus est. In his omnibus, inquam, casibus, non est necessaria appellatio, ut hæc omnia probantur secunda quæstione sexta. §. diffinitiua. & supra, de sentent. &c. §. iuxta. ¶ Decimonono non ualet appellatio sine causa post citationem factam interposita ext. de appellationibus, meminimus. & de officio deleg. capitu. causam, quæ. ¶ Vigesimò non potest appellari ab eo, quod ma-
19 ior pars facit, extra de his, quæ fiunt à maiori parte capituli, capitulo primo. ¶†† Vigesimo primo, ne quis in sua ecclesia resideat, ext. de appellationibus, peruenit. ¶ Vigesimo secundo non appellatur ab episcopo, in quem compromissum est, secundum l. episcopale. C. de episcopali audientia, & in authentica ibi posita. & vndecima quæstione prima. quicunque litem. secus secūdum canones, secunda quęstione sexta, omnis oppressus. ¶ Vigesimotertio non valet, si appelletur ne fiat electio, uel ecclesię ordinatio, uel ne fiat id, quod de iure communi fieri debebat, seu quod edicto perpetuo continetur. ut infra uersiculo, si uero appellatur.
20 ¶†† Vigesimoquarto non ualet appellatio generalis, ut extra de appellat. capitul. 2 & capitul. consuluit. 2. ¶ Vigesimoquinto non ualet appellatio in minimis causis, argum. 2. quęstione. 6. ante riorum. uersiculo, etiam. argument. ff. de dolo, si quis affirmauerit. & C. de sentent. & interlocut. omn. iudic. authentica, nisi breuiores. Sed contrarium uerum est. ut extra de appell. capitul. de appellationib. & C. eodem, & in maioribus. ¶ Vigesimosexto non tenet appellatio, quamuis, qui prestito iuramento, secun dum formam ecclesię, ab excommunicatione est absolutus interponit prius quàm sibi aliquid iniungatur, extra de appe. quę-
21 stioni. & de sentent. excommun. cap. sacro. ¶†† Sed nunquid con tumax, qui iuratoriam cautionem prestitit de stando iuri, potest
i amplius appellare? Resp. sic, ff qui satisd. cog. l. fi. [i] Arg. contra extra de dolo & contum. prout. sed ibi ex causa friuola appellauit. ¶ Vigesimoseptimo non ualet appellatio, si iudex reuocauerit grauamen, propter quod extitit appellatum, extra de appel. cum cessante. quod intellige, ut s. de excep §. viso. uersicu. propositis. & seq.

ADDITIONES.

a Pernicioſum. ¶ De manifestis usurarijs loquitur: & vide quod ibi dixi in tex. & super glo.
ADDE, q̄ licet in notoriis non appelletur, tamen si causa rationabilis in appellatione inseratur, appellatio est admittenda, secundum Lud. Roma. consil. 324. quem sequitur episcopus Alex. in c. cum speciali. §. porro. de appellat.
b Eodem tit. ¶ Quo. ap. non reci.
c Approbo. ¶ Nec approbat Host. vt ibi scripsi super vlt. glo.
d Nunquid. ¶ Vide, quod ibi dicam.
e §. quoties. ¶ bi dicam prouisionem cle. de re iud. ca primo, super ver. sed secundum præm ssa.
f Sententia. ¶ Supple, arbitri.
g Priuatorum. ¶ De hoc plene scripsi extra de arbit. cum dilectus. super glo. 2. Sed quæritur, an sententia iudicis lata super petitione de reducendo arbitrio arbitratoris ad arbitrium boni uiri, possit appellari? Rusticanus disputauit hanc quæstionem, & incipit, petitum fuit à iudice. & tenuit, quod appellari non possit. Eius principale motiuum est, quod ab arbitramento non appellatur: ergo nec à sententia, quæ super eo fertur. Item iudex non cognoscit hoc, ut iudex, sed ut bonus uir, ff. pro socio, si societatem. in fine. & habetur perinde, ac si non, ut iudex, ad id fuisset assumptus. Primum declarat: quia subrogatum in alterius locum illius naturam sortitur, ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum. cum concordan. ibi no. Sicut ergo ab arbitratore non appellatur, sic nec ab isto. Vnde, quando arbitri in locum iudicum cognoscunt, appellatur ab eis, ut a iudicibus, C. de iudiciis. l. apertissimi. & capitulo. cum specialis. de officio delegati, ab arbitris. libro. 6. Sic ergo econuerso, quando iudex locum arbitratoris tenet, non appellatur ab eo, sicut nec ab arbitratore: alias per primam & secundam appellationem in anfractus litigiorum incident partes: quod a principio abhorruerunt.
ADDE, an a sententia arbitri, uel arbitratoris appelletur? vltra ea, quę habentur per Canon. in capitu. quintauallis. de iureiuraud. & per Legistas maxime Alexand. in lege, nemo potest: delegatis, 1. & per episcopum. Alexand. in rubrica extr. de appellat. Romana. consili. 27. Quo uero ad addit. Ioannis Andreæ, an a sententia lata super petitoria reducta ad arbitrium boni uiri, etiam appelletur, ultra loca prædicta. adde Cald. consil. 5. Ant. de Butri. consil. I. Imo. consi. incip. reuocatur in dubium. Paul. de Castro consi. 22. Alexan. consilio 163. lib. Roma. consi. mihi 261. ubi ex habente. Bal. in l. 1. C. de his, quę pœ. nomine, distinguit, aut ille iudex lęsit in modico & non appellatur. aut in magna quantitate, & tunc appellatur. & cum hac opinione transit episcopus Alexand. in rubrica de appell. in 22. colum. & in quantum concludere uidetur Ioan. And. quòd ab arbitratore non appelletur, quod Bar. tenet, quod ex iusta causa possit appellari, in l. finali, de appel. recip. & sequitur Bal. consilio 444. 1. libro.
h Significauit. ¶ Vbi scripsi in glossa. quia monachi. uersiculo, & id videtur.
i L. finali. ¶ Vide extra eodem titul. ad hoc, secundo, & ca. sequen. & quod in eis not.

ff.

a & seq. [a] Vigesimooctauo non ualet, si fit ab eo, qui nõ potest appellare, quod dic, ut ꝫ. §. 1. ¶ Vigesimonono non valet, si cõdem
b natus de falsa moneta, appellat, C. de fal. mo. l. 1. in princ. [b] ¶ Trigesimo non potest appellare, qui terminum receperit ad procedendum, uel ad soluendum, uel aliàs processui sententiæ acquieuit, ut extra de off. deleg. gratum. de re iud. quod ad consultationem. C. eo. ad solutionem. & ꝫ. §. fin. versic. item quod appellans
22 ¶ †† Quid si lata sententia petit dilationem iuris ad appellãdum? Resp. dic, q̃ adhuc poterit appellare, ff. quibus mod. pig. vel hyp. sol. si debitor. & ff. si quis cau. l. 2. nisi processerit ad solutionem, uel ad aliud simile, arg. extra de appel. solicitudinem ff. loca. cum in plures. §. locator. ¶ Trigesimo primo non ualet appellatio, ubi relapsus in hæresim curiæ seculari traditur, extra de hæret. ad abolendam. §. illos quoque. ¶ Trigesimosecundo forte non ualet in casibus, in quibus audientia denegatur, quorum unus est undecima q̃one tertia, rursus. in fin. alius vigesimatertia distinctione,
23 in noie. prope finem, & ibi alii not. ¶ †† Trigesimotertio non põt qs appellare ab eo, quod ipse fecit, uel procurat fieri. C. de rebus
c cred. & iureiu. generaliter. §. primo in fin. ver. quis enim, & c. [c] Nã & iudicem à se, vel à procuratore suo impetratum non potest qs recusare, tertia quæstione tertia, c. offeratur. extr. de causa possess. & propri. cum olim de off. deleg. cum olim. 2. Nec etiam appellare potest propter iniquitatem personæ, extra de offic. delegat. super quæstionum. §. verum. ab eius iniqua sẽtia sic, quarta quæstione tertia, §. item in criminali. ver. si quis testibus. & no. 2. q. sexta, à iudicibus. ¶ Trigesimoquarto, licet victus appellet, tamẽ is, pro quo lata est sententia, non potest appellare, pro eo tantum, q̃ iudex non adiudicauit sibi expensas: sed pro eo, quod adiudicauit insufficientes, sic, C. quando prouoc. non est necess. l. fi. & infra de expen. § nunc de expensis. in princ. & §. fin. ver. illud etiã licet contrarium notetur extra de excep. significauerunt. in glos. super
24 quo fiunt, &c & male. ¶ †† Quid si victus appellans renunciauit appellationi factæ: quod potest, ut infra §. fin. ver. item quod appellans. nunquid victor poterit agere ad sumptus? Videtur, q̃ nõ secundum ea, quæ not. infra de expen. §. postremo. versicu. illud Sed dic contra, nam ex quo ex persona eius hoc ius consecutus est, etiam eo inuito illo uti potest, vt C. de fideiusso. minor. l. fin.
d ff. de bonorum posses. contra tab. si post mortem. in fin. [d] ¶ †† Sed
25 quid si victus in causa non appellauit, nunquid victor propter
e sumptus poterit appellare? [e] Videtur, quod sic: quia in præd. l. C. quando prouoc. non est nec. videtur victor prohiberi propter sumptus appellare, ideo quia victus appellat à sententia: vnde cessante appellatione victi, uictor poterit hoc beneficio vti, arg. extra de appel. cum cessante. Contra, quia non est illa causa, quare prædic. lex victorem prohibet appellare: sed illa, quia litis decisionem approbat. Agatigitur contra iudicem, qui cõdemnare omisit: præterea uidetur in eius optione relinqui, utrum cõdemnet, vel non quæ dic, ut in pred. versi. illud etiam. Prius dictum uerius uidetur, & Curia hoc seruat. nam grauat, ex quo sumptus petitos non adiudicat: quos etiam post sententiam adiudicare posset, secundum ea, quæ no. in pred. uersi. illud etiam. Mens tamen pre. l. C. quando prouo. non est nec contradicit: & vide, quod not. eo.
f tit. [f] §. nunc videndum. ad fin. ¶ †† Trigesimoquinto excommuni
26 catus non appellat in his, quę fiunt extra iudicium: potest tamen prosequi appellationem ante excommunicationis sniam in
g terjectam. quod dic, secundum Papam, ut extra de excep. cum in
g ter. [g] ¶ Trigesimosexto post decendium non appellatur, 2. q. 6. anteriorum. & c. biduum. extr. de elect. cum dilecti. in fin. de re iudi. quod ad consultationem. ¶ Trigesimoseptimo, si grauamen non est illatum, uel comminatum, ut ꝫ. §. qualiter. versi. necesse. ex
h tra de ap. cum cessante. [h] ¶ †† Quid si episcopus, uel si iudex minaẽ
27 alteri partium, quod eam lædet? Videtur, quod ex hoc appellari non potest: quia vanus metus est, & non iustus, ff. quod me. cau. l. merum. & l. 1. & 2. Dic, q̃ si minatur de his, quę pertinent ad eius iurisdictionem, iustus est metus, & tenet appellatio, ff. eo. l. fi. §. 1. & C. commi. vel episto. program. per totum, extra de offi. deleg. cum super. in parre decisa: secus, si non haberet iurisdictionẽ. Ad huius materię autem clariorem doctrinam distingue: nam aut appellatur à correctione, aut super ecclesiarum ordinatione: item aut in iudicio, aut extra iudicium. Si appellatur super correctione, dic, ut supra uersi. xj. Si uero appellatur super ordinatione ecclesię, ne fiat electio, uel ne procuretur utilitas ecclesię, non ualet appellatio, nisi iusta cã appellãdi fuerit assignata, ut extra de elec. cum nobis olim. extra de his, quę fiunt à maiori parte cap. c 1. circa princ. & c ex ore. circa fin. Non enim ualet appellatio, ne fiat, quod edicto perpetuo continetur, ut ff. de appel. rec. uel nõ. l fi. Si autem iusta causa assignata fuerit, & probata, ualet tunc appellatio, extra de his, quę fiunr à ma. parte cap. c. 1. & de ap. constitutis. Porro cum appellatur in iudicio, secũdum antiqua iura canonica poterat appellari ante litem contestatam, & post ante sentẽtiam, & quandocunque, etiam nulla causa appellandi ostensa, uel allegata, ut 2. quæst. 6. non ita. & ex [illegible] de appellatio. cum sit Romana & c. super eo. & c. secundo requiris. §. illam. hodie uero nõ licet sine causa rationabili ante sententiam appellare, ut de app.
28 ut debitus. ¶ †† Sed quam dices causam rationabilem? Resp. vbicunque iudex grauat contra ius scriptum, uel denegat iuris beneficium, 28. distin. de his. prope fin. extra de secund. nup. capit. penul. & fi. puta si negat restitutionem spoliato, prius quam de proprietate cognoscat: uel si negat quartam productionem testium cum solennitate legali, 3. quæst. 2. per totum, extra, de rest. spolia. ex conquestione. extra de testi. capi. significauerunt. ¶ Vel, si citat ad locum suspectum, extra de appel. ex parte. ¶ Vel, si non admittit

ADDITIONES.

a Et seq. ¶ Debet autem hæc reuocatio intimari appellanti, secundum Bonagu. vbi supra: allegat ff. de institu. sed & si. §. præscribere, & ff. de regulis iuris, l. decr. extra de dolo & contum. capitu. ultimo, & idem Aegid. facit, qd̃ scripsi eodem titu. si à iudice. in fin. libro sexto, & de procur. mandato. & cle. de elect. causam. consuluit etiam Aegid. quòd de hoc habeatur scriptura publica.

b In princi. ¶ Et no. extra de iureiuran. quanto. in 1. glo.

c Enim, &c. ¶ Per quod dicitur, delatorem iura nenti appellare non posse, si is, cui detulit, iurauit, & obtinuit deberi: de relatore ibi no. & scripsi de iureiuran. capit. fin. super 1. gloss.

d In fine. ¶ Ad hoc facit, quod nota. & scripsi supra de reconuen. in fine. facit etiam supra §. proximo, ad fin. ver. sed quid si ille. & verticulo sequenti, sed pone. Ad quorum intellectum scire debes, q̃ Gui. de Suza. super l. ampliorem. C. eodem tit. quærit, nunquid illius legis beneficium competat appellato, quando appellans pœniteat, & ab appellatione recedit? arguit, quòd non, quia pœnitere potuit, per l. si quis libellos. eodem tit. C. de adul. sine metu. In contrarium allegat ff. de reg. iur. nemo. quia non licet mutare consilium in alterius detrimentum. ad idem ff. de regulis iuris, mutare. libro sexto. Et hanc partem sine distinctione tenuit in ordine iudiciorum, ubi de appellationibus, uersic. penultimo, sed super prædict. l. sic soluit, q̃d si appellans solum appellauit, & in appellationis causa non processit, pœnitere poterit aduersario inuito. & sic procedunt allegata primo. Si autem processit ad prosecutionem appellationis, non poterit inuito aduersario pœnitere: quia cum aduersarius supra fic interpellatus ex facto appellantis beneficiũ illius legis sit consecutus, inuito appellatore poterit illo vti, allegat eandem l. post mortem. alibi, vbi supra, alle. ad idẽ ff. de fideiuss. si stipulatus. in princ. & l. ex persona. Non obst. Gui. in nota. concor. authen. qui semel. C. quomodo & quando iud. cogitur enim actor prosequi reo citato, & nõ prius. Non obstat decret. ab eo. de elect. libro sexto, ubi sola oppositio impedit pœnitentiam. sic & hæc sola appellatio impedire deberet. nã ibi duplex interesse personæ, contra quam efficiebatur ex obiectis ecclesiæ, & propter secundum non posset obiciens pœnitere, etiam consentiente aduersario, ut ibi not. in ultim. gloss. forte congrue distingueretur casus l. ampliorem. a casu legis, omnem honorem de qua auctor hic loquitur. Si ponimus, quod in isto casu ego victor appellare non possum propter sumptus, ex quo victus præuenit in appellando super principali: sic enim ego, illo etiam re integra desistente, deceptus essem a lege: sed non sic in casu versic. sed pone. & l. ampliorem. quia aperte a sententia, in qua succubueram, poteram appellasse, ut ibi, & extra de testam. Raynutius. & cap. Raynaldus. Imputem ergo mihi, si non appellaui, cum etiam aperte lex illa in principio loquatur de appellante, qui prosequitur ibi, si appellator semel in iudicium venerit, & causas appellationis suæ proposuerit, & cætera. Et quid de iudicio eius, ad quam loquatur, clare patet ex text. ADDE, q̃ Bald. in dicta l. ampliorem, dicit, ibi esse casum in principio, quòd si aliquis est condemnatus in quinque, & in quinque absolutus, & appellet, quòd iudex appellationis poterit illum condemnare in illis quinque, in quibus erat absolutus: & idem tenet in l. fin. C. quando prouo. non est ne cess.

e Appellare. ¶ Intendit, an quia iudex reum non condemnauit in expensis: & eo fortius, si absoluit eum, ab illo possit actor vincens in principali appellare. Legistæ communiter tenẽt, quod sic: & Gui. de Suz. habet hoc pro indubitato, qui in præ. l. fin. quærit, an hoc casu in causa appellationis interposita per victorem reus possit conqueri de iniquitate sententię super principali? Et tenet q̃ non: quia principale non recipit firmitatem vel infirmitatem ab accessorio ut C. de contrahen. & commit. stipul nuda. sed ecõtra sic, ff. de usur. l. eos. in princip. C. de fruc. & lit. expen. l. terminato. probatur vtrunque de consc. eccles. vel altar. cap. vno. libro sexto, & eadem l. 1. de reg. iur. accessorium. ADDE, an appellari possit per omissionem expensarum, Ang. consi. 190.

f Eodem titu. ¶ De expensis.

g Cum inter. ¶ Vbi scripsi in glo. dixit hoc Inno. in fi.

h Cessante. ¶ Plenius ponit auctor in hac materia, quam antiqui: Tan crod. & alij, qui per tres versus dabant nobis casus, dicentes.

Appellare netant, scelus, excellentia pacta,
Contemptus, minima res, interdictio facta,
Arbitrium, res quæ perit, & sic longiùs acta.

Richardus in suis distinctionibus ponebat 11. & hoc secũda quæstione sexta. Nepos de Monte albano, ibi, supra collegit circa 25. casus: posuit tamen & exposuit illos versus Gui. de Suza. ubi supra, posuit 13. An uero his casibus addendus esset casas puniti, quia noluit iurare de calumnia, uide supra de iuramento calumniæ, §. fin. in princip. & quod ibi dixi. ADDE, ut plenissimè per episcopum Alexan. in dicto cap. cum cessante. ADDE And. Siculsequentem: an comminatio iudicis sit legitima causa appellandi, [illegible] Card. in consi. 9. in 2. col.

mittit excusationem propter consanguinitatem, eod tit. postre
mo. ¶ Vel, si non facit exprimi in libello res petitas, eodem tit. si
nificantibus, quæ est etiam in tit. de libel. obla. ¶ Vel, si cogat par
tes corā se litigare suspecto, extra de officio delegati, super quæ-
stionum §. fin ¶ Vel, si excedat fines mandati, extra de officio de
legati, cum olim. ¶ Vel, si executor modum excedit, uel me
rito sit suspectus, extra de appel nouit. ¶ Item si duo ex tribus iu-
dicibus, tertio irrequisito, causam subdelegant, ab illo pōt appel
lari. extra de officio delegati. causam, quæ. ¶ Vel, si delegatus inui
to ordinario vult minus idoneum instituere extra de officio de-
leg. super eo. Et generaliter ubicunque legitimæ exceptiones nō
admittuntur, extr. de officio. deleg. c. ex parte ¶ Vel, si delegatus,
cui causa est appellatione remota cōmissa, committat alii vices
suas, poterit appellari ab illo, vt in prædi. ca. super quæstionum §.
si vero duo ¶ Vel. si iudex incipiat à peremptorio, extra de dila.
cap. 1 [a] Item in casibus expressis secunda quæstione sexta, ca. non
a solent. ¶ Vel, si inferior uelit cognoscere de causa ad superiorem
delata, extra de app solicitudinem. Vel, si tertia persona appellat,
extrà de officio deleg. super eo in fin. ¶ Vel si non admittatur ex-
ceptio super suggestione falsi, extra de rescrip. super literis. ¶ Vel
nisi fiat editio actorum, C. vt lite pendente, l. 2. ¶ Vel, si iudex mā
det pecuniam solui, non expectatis curatoribus, ff de minor. l. ait.
§ permittitur ¶ Item in casu, qui est C. de appell si quis ¶ Itē ubi
cunque interest alterius appellari, §. ¶ Item ubicunque sñia, uel
factum iudicis continet iniquitatem. 2. quæstione tertia, §. diffini
tiua. ¶ Et breuiter, ubicunque iudex denegat dilationē, uel nō ad
mittit exceptionem, uel grauat contra ius. ¶ In his ergo casibus,
& similibus est causa rationabilis appellandi: unde appellabit in
eis, etiam si appellatio sit inhibita in rescripto. Præmissa proban-
tur extra de appellationi, pastoralis. ¶ Post sententiam autem dif
finitiuam licite appellatur à quocunque, & per quemcunque, ēt
sine causæ rationabilis expressione, argum extra de appel. Roma
b na. § cum autem. & c. cordi §. his, quæ. [b] & not. ff. e l. scio. & hoc
c nisi in casibus præpositis, in quibus appellare [c] non licet. ¶ † Sed
29 nunquid potest ab interlocutoria appellari? Respon. secundum
canones non est quæstio: quia potest, ut supra versic. 14. inter Le
gistas autem est super hoc contentio. Ioan. & Azo dicunt, quod
non, nisi in casibus C. quo. app. non rec. l. ante sententiæ. & not. ff.
d eod. [d] ante. Idem dixit Alex. Papa extra eod super eo 2. Alij di
cunt, ꝙ sic, quando sententia potest executioni mandari. Tertij
e dicunt, ꝙ si est talis interlocutoria, quæ possit examinari [e] in cau
sa appellationis, tūc non appellatur: alioquin sic ff. qui satisdare
f cogantur. ab arbitrio. ff. de minoribus. intra vtile. [f] ¶ † Cæterum [g]
30 si iudex pronunciat nullam de exceptionibus propositis admit-
g tendam, bene potest ab hac interlocutoria appellari: quia à bene-
ficiis per iudicis iniuriam denegatis appellatur, C. de in integr. re
stit. l. 1. in fin C. de app. si quis prouocatione, ff. de minor. ait præ-
tor. §. permittitur. & ad excusationis beneficio denegato appella
tur, ff quand. appel. sit. l. 1. § si quis tutor ff de admi. tut. l. tutores,
qui post §. tutor datus. Cæterum si extra iudicium appellet quis
causa tuendi ius suum, nō debet prohiberi, nisi appellatio frustra-
toria sit: & postquam constiterit eum legitime appellasse, quæcū
que post appellationem fuerint attentata, sunt cassanda, extra de
31 appel. bonæ. & infra §. de officio quoque. & § sequen. ¶ † Quid si
quis appellat, ne vēdas talem rem, quia sua est: item quid si aliqs
ita dicit, cū ego sum in possessione custodiæ talis ecclesię, appel-
lo, ne quis me molestet, an valeant tales appellationes? de hoc, se
cundum

ADDITIONES.

a C. j. ¶ Dic, vt ibi dixi super gloss. 2 ibi dixi, quod Bonagui. glossauerat, ꝓpter breuem terminum non peremptorium curiam nō dare literas appellanti: sed ipse in summa aduocatorum pen. rubricella plus dixit, scilicet se expertum, quod dato, quod ambo concurrant, id est, quia terminus peremptorius est breuis, curia etiam tali appellāti literas non concedit: & dicit, ꝙ literam iam super hoc factam vidit per Vicecancellarium dilaniari. Dicit tñ ꝙ Gof. tunc auditor ꝓdictarum resistebat, dicens id iniustè fieri. Subdit etiam, ꝙ abinde tales literas non potuit obtinere: ponderata ueritate causarum iustificari posset consuetudo cancellariæ: & econuerso summe reprehendi. Reserare enim oportet casum quo prædicta decret. j. de dila. remaneat incorrecta. ibi enim mouebatur quæstio monachis super ecclesia, uel proprietate: & sic causa erat ardua & fortè improuisa. Et tamen scias, quod antiqua decr. præ. quæ erat in prima compil. sub tit. de dolo & contu. dilecti fuit immutata, quia fuit additum. De breui, quod ibi non erat. sed solū de peremptorio: unde auctor hic illam allegat, vt antiqui, qui solum peremptorium ponderabant. Item ibi post verbum Maturare, in totum fuit recessum ab antiqua litera: quæ solum tractabat de quadam possessione per iudices decreta monialibus Per hoc patet, quod adiuncto illo breui cum perēptorio, illa decre. in hac parte Gregoriana propter clausulam submissam de reuocatione attentatorum appellationem iustificat. ADDE Pan. in d. cap. 1.

b His, quæ. ¶ Lib. 6.

c Appellari. ¶ Ver. fuit Alber. Ga. & T. in prin.

d ff. eo. ¶ Scilicet de app. recip. vel non.

e Examinari. ¶ Supple, & emendari. vnde dicebat Gui. de Suza vbi s. dum tractat de spernenda appellatione, in fine, aut per appellationem interponendam à diffinitiua sententia, saluum est ius appellandi aduersus articulū decisum ante diffinitiuam, aut non.

f Vtile ¶ 1. respō. ibi enim recipitur appellatio ab interlocutoria lata super ætate petentis in integrum restitutionem. Mar. de Fa. plene tractat hanc quæstionem, & quia in voluminibus non habetur, in ea abbreuianda tamen instabo. Ad negatiuam inducebat l. apertissimi. C. de iudic vbi est expressum ante diffinitiuam non appellari: item prædictam l. ante sententiæ tempus. item l. etiam præallegatam, ff. de appell. recip. vel non, l. ante sententiam. Nam si certo casu ibi permittit, scilicet ante sententiam appellari: ergo eius, contrarium est regulare ff. de condit. & demonstra. l. cum ita. Stetur ergo interlocutoriæ saltem vsque ad diffinitiuam ff. de lib. cau. liberis. in fi. C. de dila. a procedente. in fin. & hoc, ut sit finis litium, quæ ex contrario tenderent ad infinitatem. Contra id ff. de damno infec. qui bona. in fin. cum enim appellans ad prosequendum habeat annum, & bis possit pars quælibet super uno articulo appellare, vt infra §. quoties. in princip. facile prosecutio appellationis poterit ad quadriennium prorogari. Quando ergo diffinitur principale, uel feretur diffinitiua, quæ tamen intra triennium ferri debet, C. de iudiciis. properandum. Inducta hac æquitate, respondet iniquitati, quæ ad contrarium posset induci, scilicet quod sit stari necesse iniquæ interlocutoriæ. nam per appellationem interponendam a diffinitiua, emendabuntur interlocutoriæ malè latæ. Constat enim interlocutoriam mutari posse, ff. de re. iur quod iussit de noui ope. nun. si opus. qđ faciet iudex appellationis, C. de reb cred. l. generaliter. §. 3. & C. de appel. eos. §. si quis de temp. ap. per hanc. Sit ergo contentus hoc auxilio passus interlocutoriam. ff de dam. infe qui bona. §. de illo. & l. si ædib. Item dicit inuincibilem rationem, qua constat ab illa sententia posse prouocari, ex qua paratur actio iudicis, C. de arbit. l. 1. sed hanc interlocutoriam non parat. C. de senten. & interlocut. l. post sententiam. & comminatio episcopi, l. interlocutio. & l. seq. ergo ab ea non appellabitur Ad contrarium inducit l. 2. C. de episco. au. nbi prohibetur frustratoria appellatio ante sententiam. ergo non frustratoria conceditur, ff. de iudic. l. cum prætor. Item lex permittit ab iniuria appellari, C. e. tit. si quis prouocatione. ergo ab iniuriosa interlocutoria id licebit. Item ab iniqua interpretatione appellare licet, ff. eodem tit. ab executore. & constat, quod interpretatio interlocutio est non sententia: argu. ff. de testamen. hæredes palam. Item certum est, quod interlocutoria potest offendere, quam etiam successor seruare debet, ff. de admini. tuto. tutor, qui repertorium. §. si deponi. Quare ergo subtrahatur remedium in ista, quod in sententia conceditur, ff. ad legem Aquiliam. l. illud. Item executio latæ sententiæ, in qua exceditur, interlocutio est. Idem dicendum est de negatione restitutionis post sententiam. Item de non admissa excusatione tutoris, uel eius, qui uocatus est ad munera. & tamen omnes prædicti appellant: probatur per ordinem C. quorum appel. non recip. l. ab executore. C. si sępius in integ. restitut. l. 1. C. de excus. tuto l. quinquaginta. C. eodem titu. qui ad ciuilia. Concluditur autem, secundum leges ab interlocutoriis appellari. al- leg. ad idem. C. de re iudic. l. 2. ff de minor. ait prætor. §. permittitur. & in authen. de colla. § si quis autem putauerit. Nec ualet, quod dicitur, ei post sententiam prouideri. quia tutius est ante tempus occurrere, quam post, &c. C. in quib. cau. in integr. restitut. non est nece. l. ultima, & C. quando li. sine iud l. 1. Soluendo tenet, ꝙ si interlocutoria secum trahit executionem, vel executioni mandatur, ideo ꝙ non potest remedio appellationis post sententiam grauato succurri, appellare licebit; allegat ff. de minor l. in causæ. 2 secundum quod tres opi. concordari possunt, quas recitat auctor faciendo hunc casum exceptum à prima. ¶ Aliqui uolentes ius ciuile & canonicum concordare, dicunt, ꝙ omnes casus supra dicti, & similes, quibus leges permittunt ante sententiam appellare not. per Accur. in prædictis legib. ante sententiæ &, ante sententiam per Azo. in Summa huius titul. §. appellare quis potest, & per Io. 2. quæstio 6. non ita. plenius per Host. in Summa eod. tit. §. quando. versicu. vide ponuntur gratia exempli, ut idem sit in omnibus alijs, in quibus qs iniuriatur, uel grauatur: dicētes, ꝙ specialitatis ratio ad alios similes sufficiens reddi non posset & horum dictum recitat Ioan. vbi supra. & Accur. in prædictis duabus legib. Et si istis opponantur tex. nostri 2. quęstio. 6. non ita. & prędicta decr. super eo. qui aperte ponunt in hoc differentiam inter leges & canones, respondent illud uerum tempore illorum iurium, quo recipiebatur appellatio frustratoria, uel sine expressione legitimę causę: sed quia hodie secus, per decr. vt debitus. dicunt, quòd iura concordant: & ad l. ante sententię. respondent, quòd verum est, si sententia sit diffinitiua, uel interlocutoria, ante quam feratur, appellari non posse: sed ex quo lata est, potest. Dyn. legum doctori hęc verba non placent: & Cyn. in prę. l. ante sententiæ hanc expositionem improbat. circa hoc uide, quod scripsi de nou. oper. nunc. cap. pen. in gloss. ultra medium. His multum congrue coniungitur, quod quęrunt aliqui, inter quos Guid. de Suz. per l. ex quacunque. si quis in ius uoc. non ier. si iudex, cuius forte iurisdictioni aliquid opponebatur, pronunciauit se iudicem, an ab ista interlocutoria possit appellari? Ad negatiuam inducuntur duę primæ leges superius alleg. Solu. Gui. fuit talis, qualis supra. An remanet ius mihi saluum contra illam in appellatione interponenda a diffinitiua, an non? vide, quod dixi s. titu. proxim. §. nunc dicendum. super ver. sed nunquid ad illa.

ADDE ad primò dicta episcopum Alexand. in rub. de arbit. & in capitulo cum cessante. Quo vero ad vltimo dicta, Bald. consil. 242. 1. lib. tenet, quòd appelletur a sententia, qua quis pronunciat se iudicem competentem. & idem domi. Fran. Bald. inter eiusdem consilia, num. cclxxvij. iiij. lib. nisi esset statutum, quod ab interlocutoriis non appelletur: quia tunc ista tutum ualet, nec potest appellari: & hoc ultimum tenet Bart. eius consil. incip. viso puncto. licet aliqui contra, vt per d. Episcopum in d. capitu. ut debitus.

g Cęterum. ¶ Quod sequitur, ad literam fuit Vber. de Bona. de exceptionibus c[illegible] scripta, ver. sed qu[illegible] si.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

a cundum Papam, in capitul. bonæ. [a] Quod verò iam dixi, appellationem in prædictis casibus tenere, etiam si appellatio sit in rescripto remota, certum est. nam per hanc clausulam non intelligitur remota frustratoria: quia illa nunquam est admittenda, etiam si appellatio non sit in rescripto remota, vt C. de epi.audi.l 2.imo ius eam punit, extrà eo.super eo. §. si autem. C.eo.à pro consulibus. sed quælibet, quæ expresse nō sit à iure in-
32 dulta, vt in præd.c.pastoralis ¶ †Est autē expresse indulta in prædictis casibus & similibus: & breuiter, ubicunque ius appellare permittit. Hodie tamen, siue appellatio sit remota in rescripto, siue non, non potest appellari, nisi causa probabilis sit expressa, talis scilicet, quæ probata debeat legitima reputari: & ex quo est probabilis, siue sit in iure expressa, seu indulta, siue non, valet appellatio. vt extra de appel. ut debitus. & ita in hoc videtur correcta illa decret. pastoralis, ut ualeat appellatio, licet causa non sit expressa in iure: quod illa negat, secundum B. Tu dic, quod dicitur in decret. pastoralis. quod per remotionem appellationis, quælibet appellatio, quæ non sit expresse à iure indulta, intelligitur remota, verum est, quantum ad iudicem, ut nō teneatur ei deferre, non quo ad partem. nam pars quandocunque grauetur, bene potest appellare, licet grauamen non sit expressum à iure, sed iudex non tenetur sibi deferre, nisi velit, ex quo grauamen, propter qd' appellatur, non est expressum in iure: & superior illud grauamen remouebit, & reuocabit quod post appellationem factum inuenerit, postquam sibi de causa probabili facta fuerit fides: quamuis non fuerit appellationi delatum, ut in præd capitu. pastoralis. versicu sed si appellans. quia non imputatur appellanti, quod iudex non admisit appellationem, vt eod. titu capitu. sæpe. versic. quòd si forsan & sic non contradicit illi decret. vt debitus. quia illa dicit, quòd à quolibet grauamine, siue sit expressum in iure, siue non, appellari potest: & idem etiam dicit illa decret. pastoralis. Et plus etiam dicit, quia si in rescripto remota sit appellatio, iudex non tenetur illi appellationi deferre, nisi sit inter posita ex causa in iure expressa. De causa non expressa in iure exemplifica, ut infra §. nunc dicamus. versicu. circa hoc. Do. autem meus no. quod si appellatur ab ordinario, non valet appellatio, nisi interponat à grauamine illato, uel comminato: sed ab illo appellari potest, siue sit expressum in iure, siue non, ut in capitu. ut debitus. & capitu. cum cessante. Si uero appellatur à delegato sedis Apostolicæ, & appellatio non sit in rescripto remota, idem est: si autem sit remota, & appellatur ex causa in iure expressa, idem, ut prædē. Si autem ex causa non expressa in iure, non valet appellatio de rigore iuris, ex eo, quia princeps inhibuit. Si tamen videatur superiori, quod causa illa rationabilis fuerit, poterit hoc per eum re-
33 formari: & sic intelligitur capitu. pastoralis. ¶ † Quod autem dixi suprà versicu. proxim frustratoriam appellationem nūquam fore admittendam, intellige de euidenter, seu notoriè frustratoria: & de hac loquitur capitu. pastoralis. aliàs, si haberet qualemcunque excusationem, admitteretur olim, nisi constaret eam frustratoriam. vt 2 quæstio. 6. ad Romanam. & per totum, extra eo. personas & pluribus capitulis: hodie uero necesse est causam proponi probabiliter, ut prædixi. Et ut hic articulus plenè liqueat, dic
34 ut in præ. ver. circa hoc. quam distinctionē hic iunge. ¶ † Verum quia de remotione appellationis mentionem fecimus, & quotidie in literis Apostolicis hoc inseri uidemus, idcirco, quid hæc clausula operetur: uideamus. Et licet à Doctoribus hoc plene sit traditum, tamen, ut addamus aliqua, hic sub compendio repetamus. Dicit ergo B. super decre. vt debitus. quod remotio appellationis nil operatur, cum hodie remota sit ipso iure, ut in eo. c. Et in hoc etiam concordant Innocen. 1111. vt nil operetur ante sententiam, uel post, sed apponitur ad cautelam: quia plus solet timeri, &c, extra de hæret. si aduersus. & 23. distinct. quanquam. Sed contra: nam secundum hoc frustra membranas occupat. ut xix. dist. si Romanorum. cum tamen nil debeat esse superuacuum in scriptura, ut 76. distin. huius. & extra in procœmio. § fine. & preterea secundum hoc frustra distingueret decret. an hæc clausula ponatur in medio literarum, ut sic præmissa tantum complectatur: an in fine, ut sic omnia, quæ precedunt comprehendantur, ut extra de app. inquisitioni. quę etiam post illam, ut debitus, emanauit. Item secundum hoc tollitur decret pastoralis. quę dicit operari, ut non possit tunc appellari, nisi ex causa expressa in iure: cum tamen legum correctio sit uitanda, ut extra de electionibus capitul. ecclesia uestra. ¶ quod enim non mutatur, quare fiare prohibetur? ut C. de testamen. sancimus. Et ideo alii dicunt, quod
b constitutio, ut debitus [b] in ordinario loquitur, in quo hæc clausula non habet locum uel in delegato, cui scribitur sine illa clausula: sed per hoc responsum non est quæstioni propositæ, scilicet quid operetur clausula prędicta. Ioann. Vincen. & G. Na. dicunt, quod ante sententiam nil operatur: quia appellatio ante sententia n remota est ipso iure per præ. const. in princip. ibi ante sen en i m, &c. sed post sic, ut tunc non possit sine causa probabili, & in iure expressa appellari, de alias posset, ut sit ratio ta-
c foret appellatio, argumen. in c. Romana. §. cum autem. & ca. cor-
c di. §. his quoque [c]. Hinc est, quod si causa est appellatione remota commissa, & appelletur a sententia, appellatio non impedit executionem nisi ex causa in iure expressa fuerit appellatum, ut in præl. ca. pastoralis. & probatur extra de officio dele super eo. in fin. dummodo fiat executio prius quàm emanet cōmissio super ea, ut eod. tit. pastoralis. § præterea. quod dic, ut supra tit. proxim. §. 1. Si autem non esset remota appellatio, tunc posset simpliciter appellari: & appellatio impediret executionem: imo facta executio post appellationē ante omnia reuocaretur, ut extra de iureiur. venientes. in fin. & de app. dilecti. Sed opponitur ad hoc, quod dicunt, nil ante sententiam operari. constat enim, q̄ omissis mediis potest ad Papam appellari, ut extra eo. si duobus. & capitu. solicitudinem. 2. quæstio. 6 ad Romanam. & capitul. præced. & sequen. Pone ergo: causa est mihi appellatione remota cō missa: ego tibi committo tantum litis contestationem, ceteris mihi reseruatis: lite contestata coram te uis testes recipere: unde cū fines mandati excedas, potest à re probabiliter & licite appellari, ut de offic. delega. cum olim. & appellabitur ad me quia aliquid mihi de iurisdictione reseruari: & non ad Papam, licet alias posset ad eum, omissis mediis, appellari: & si fiat non ualebit, ut in præd. § super quæstionum §. porro. versicu. si causa sit ei appellatione remota commissa, &c. Ergo à contrario, si non sit appellatione remota commissa, poterit appellari ad Papam, per præd. iura. Vides ergo, quòd remotio appellationis aliquid ante sententiam operatur: per quod prima opinio, & hæc eneruantur: & ideo dom. meus uidetur dicere, quod operetur ante sententiam & non post, ut ibi hæc apposita est clausula, non possit ante sententiam appellari nisi in casu in iure expresso, ut supra versic. dominus meus. post sententiam autem possit simpliciter sine causa, ut supra uersicu. & ideo. Alii, quia de illa nil statuit constitutio sic uidetur ipse notare in decret. ut debitus. super uerbo, ante sententiam. & super uerbo, absque rationabili causa in commento, & etiam in Summa de hoc multa not. Alij autem, quibus Ioan. & Pet. assentire videntur, dicunt, ante sententiam & post idem operatur, scilicet ut non possit appellari, nisi ex causa in iure expressa, ut in præd. capitu. pastoralis. ubi fit hæc quæstio: & respondetur ad eam, non distinguendo, ante sententiam, uel post. Ego dico quod remotio appellationis nil operatur ante sententiā quo ad partes, quo minus possint appellare ex causa legitima expressa in iure, uel non, ut in præd. capitu. ut debitus. cum ipso iure remota sit, ut ibidem. Ideo autem in rescriptis clausula illa apponitur, quia ante illam constitut. ut debitus. semper apponebatur: & sic adhuc de facto apponitur iuxta preteriti temporis morem: si cut & clausula. Si est ita, in literis de facto inseritur, licet etiam de iure subintelligatur: extra de rescript. ex parte. 25. quæstione. 2. uniuersa. nam & sepe conceditur, quod de iure communi competit, ut extra de proc. quia in causis extra de iureiuran. & si Christus. in fin. licet superfluum sit, ut C. lib. 10. de thesauris, l. unica. Quo ad iudicem autem, bene operatur. nam ubi apposita est, si appelletur ex causa in iure non expressa, iudex non tenetur ei deferre, nec suum processum retardare, ut supra versicul. quod uero ibi, tu dic. Quando autem appelletur ex causa in iure non expressa, dic, ut infra § nunc dicamus. versic. circa hoc. ¶ Item post
35 sententiam nil operatur: † quia tunc simpliciter & sine causa fas est cuilibet appellare: nec in hoc prioribus iuribus in aliquo derogatur, ut eodem titul. cordi. §. his quæ. quę posterior est: nec constitutio, ut debitus. de appellatione post sententiam dicit quicquam. nec est uerisimile, quod princeps per hanc clausulam uelit ius litigatoris auferre, cum eam in suo rescripto inserit. ut extra de off. ordi. grauem. & de offi delega. super eo. & unico uerbo tot iura tollere, ut extra de elect. ecclesia. 2. quamuis. G. Na. & Pet. dixerunt, quod tunc operatur, quo ad iudicem, ut non obstante appellatione secuta possit sententiam exequi, ut supra titulo proxim. §. 1.

ADDITIONES.

a C. bonę. ¶ Vbi scripsi in gloss unde petebat.
b Debitus. ¶ In 3. gloss. Tu dic, ut super ea scripsi in fine. ADDE, ut latius per episcopum Alexandrinum.
c Quoque. ¶ Libr. 6.

SVMMARIVM.

1 *Appellari à quibus possit.*
2 *A sententia arbitri non est appellandum, nec ab executore,*
3 *Appellare non licet a sententia lata in curia Franciæ.*
Rex Franciæ in temporalibus superiorem non recognoscit.

¶ A quibus appellari possit.

1 3.§. Videndum restat, à quibus appellari possit. Et quidem generaliter ab omnibus tā delegatis,quam ordinarijs,2.q.6.c.2.& c. ad Romanam.extra de appe.cū sit Romana.nisi in rescripto remota sit appellatio, vt s. §.prox.versi.2.& versi.verum. A principe autem, scilicet à Papa, uel Imperatore,non appellatur,ut 2.quæst.6. anteriorum versi il lo.9.q.3 cuncta.& c per principalem nec à sentētia præfecti prætorio,sed supplicatur ab ea: nec à sententia senatus,ut C. de sent. pfect.præt.l.1. ff.à qbus app.nō lic.l.1. ff. de mino præfecti.2.quęstione sexta,anteriorum.nec à sententia episcopi, ut supra §.px. versiculo, vigesimosecundò. Quod autem dixi à sententia præfe &: supplicari,uerum est,cum primam sentētiam profert,uel cum primam sententiam per alium latam ex appellatione infirmat: si autem iam bis iudicatum sit, & præfectus tertio ex appellatione cognoscit,tunc si confirmat priores sententias, non supplicatur: sic intellige C.ne li.in una eadēque causa ter.pro.l. unica: de isto dic,ut supra de iurisd.om.iud.ver.magis.Item quod dixi de sententia senatus,intellige de omnibus senatoribus simul, qui erant numero centum,C.de pet.hæred.l. fin.de quolibet senatore sepa
a ratim non. [a] ¶†Item à sententia arbitri nō appellatur,ut s.§.px.
2 versi.16.Item ab executore non appellatur:quod dic,ut supra §.
3 prox.versi.5.¶†Item à sententia lata in curia Franciæ non appel latur,cum rex ipse in temporalibus superiorē nō recognoscat,ut extra qui filii sint legit.c.per uenerabilem. & sic ibi de facto seruatur. Vtrum à iudice ꝯmuniter electo appelletur, & ad quem? dic ut supra de comp.iudic.adi.§.1.versic.sed an.& uersi. sed ad quē.

ADDITIO.

a Separatim non. ¶ Dicit Gul.quòd quidam sibi attribuunt, quòd unus vel duo senatores Vrbis,qui hodie præficiuntur,de quibus in decret.fundamēta. de elect.lib.6. non habeant illam potestatem, quam olim habuerunt illi centum:sed dicit,quod separatim unus,uel multi,si potest,quod omnes possunt: Pet.& Cyn.in præd.l.fin.sub dubio forte, tenent, ꝙ eandem habent, per l.sicut & l.plane.ff.quod cuiusque uniuer.

SVMMARIVM.

1 *Appellari potest ad Papam, omissis medijs.sine tamen præiudicio inferiorum,& damno litigantium.*
2 *Appellans à metropolitano ꝓcedente simul auctoritate ordinaria & Apostolica,an sit admittendus.*
3 *Appellatio diuersimode,& à diuersis fieri potest.*
4 *Processus appellationis à uicario ad episcopū, qui causam commisit,&c. an sit ualidus.*
5 *Appellans à delegat. Principis,coram principe tantum agere debet.*
6 *Commodum de fraude nemo reportare debet.*
7 *Appellatione ad Papam facta,etiam fieri non debita,quo casu teneat.*
8 *Iuris appellatione quid intelligatur.*
9 *Delegato subdelegante sub hac forma,Committo uices meas,quousque ipsas duxero reuocādas, an per talem subdelegatum sententia lata teneat.*
10 *Delegatus à non principe,qualiter,& quo casu possit causam alij subdelegare.*
11 *Duorum delegatorum si unus committit totaliter alteri uices suas: alter uero committit aliqua,sed nō in totum,ad quam ab istis sit appellandum.*
12 *Appellari de pari ad parem an liceat.*
13 *Sententia lata,à qua appellatum non est,si iudex committit alicui executionem tantum,à quo appellatur,ad quem debeat appellari.*
14 *Appellanti per errorem ab uno pro alio,an noceat talis error.*
15 *Ad legatum Papæ an liceat omissis medijs appellare.*
16 *Appellans simul ad plures,ad quem intelligendus sit appellasse.*
17 *Parte ad legatum, & altera ad metropolitanum à sententia suffraganei appellante,cuius tenere debeat appellatio.*
18 *Processus contra appellantem tenere dicitur,ubi incertum est,ad quem appellatio inferatur.*
19 *Simpliciter appellās,nec dicens ad quem appellet, ad quem intelligendus sit appellasse.*
20 *Appellans ab episcopo,si dicat,appello ad maiorem iudicem,qualiter,& de quo sit maior interpretandus.*
21 *Appellatione facta à sententia episcopi ad metropolitanum, si contingat ipsum metropolitanum mori, & episcopum loco eius substitui,an ipse substitutus possit de causa appellationis cognoscere.*
22 *Appellandum in temporalibus ab episcopo sed Archiepiscopum, & non ad regem uel comitem.*

¶ Ad quem appelletur.

4.§. Nunc tractemus,ad quem sit appellandum. Et quidem à minori ad maiorē,& gradatim: id est ad eum,qui in gradu proximo superior est eo,à quo appellatur: puta ab archidiacono ad episcopum:ab episcopo ad archiepiscopū: ab archiepiscopo ad primatē: ab illo ad Papam: & sic seriatim,ut C.de appel.præcipimus.ff.eo.Imperatores.& l prima.§.si quis.extra eod.dilecti filij,prior.& cap.Romana.respon so i. 2. quæstione sexta,si quis putauerit.& cap.placuit.& l.anteriorum. ver.ad hoc.& uer.illo uidelicet.& quæst.7.capi. metropolitanum. Excipitur tamē dominus Papa, ad quem potest omissis medijs appellari,ut 2.quæst.6.ad Romanam.& ca.præceden.& c.quoties.& c. ideo.& extra de appel.si duobus.& c.solicitudinem. extra de priuileg.antiqua.Et est ratio: quia ipse est ordinarius singulorū, ut extra de elect.cum nobis olim.De legato dic,ut infra ver.& nunquid.Benedictus sit tamen Imperator,qui licet dominus Mundi sit,ut ff.ad l.Rho.de iact.deprecatio.& licet omnes prouinciç sub eo sint,ut 63.dist.Adrianus.& omnes nationes.vt 11.quæst.j.hoc si quis.ver.uolumus.& omnes principes. vt 7.q.1. in apibus. præter regem Franciæ,ut extra qui fi.sint leg. per venerabilem. circa medium,& licet omnia sint in eius potestate,ut 8. dist. quo iure.
1 & 12.q.1.futuram.& C.de quadri.pręsc.bene à Zenone. † non tamen patitur in præiudicium inferiorum ordinariorum,& in damnum & laborem inęstimabilem litigatorum ad se omissis mediis appellari:quod si fiat, remittit appellantem ad iudicem compe
a tentem,ut in prę.l.Imperatores.respon.1. [a] cum suis concor. Licet enim princeps omnia possit, & legibus non adstringatur tamen uiuere debet secundum legem, ut extra de conces.prebē. proposuit:& C.de legi. digna.& 25. quęstio. prima, §. si ergo. in princip.alias in § his ita. tunc enim iura ita seruantur, quando
b eis ipse reuerentiam exhibet.ut 9 distinct.iustum.Palea est. [b] ¶ Et nota,quod cum appellatur ab eo,qui habet iurisdictionem à persona ecclesiastica, appellatur secundum canones medio omisso, & ante sententiam,& non secundum legem:ut probatur extra de
2 foro comp. licet. & de appellationib. si duobus.§. denique. Quid si appellatur à Metropolitano procedente simul auctoritate ordinaria,& etiam apostolica,ut extra de corp.uit.significauit. de pręben.nisi de officio ord.licet.Respon. dicit Papa in decret. vt debitus.

ADDITIONES.

a Respon.j.Lib.6.
ADDITIO. Adde ad ver.sequen.ibi,præter regem Franciç. ꝙ idem tenet Spec.in tit.de feu.§.quoniam.ver.15.& Ioan.de Turre.cre.in c. in apibus.col.2.ver.ad primum.7.q.1.& tenet Old. consilio 69. incip. consueuit dubitari.ubi in col.fin.ver.non obst.dicit ꝙ nec de facto,nec de iure rex Frāciæ recognoscit superiorem. Adde do.Ias.in l.1.col.3.versi.nunquid autem rex Francorum.in 1.lectura,C.de summ.trini.ubi dicit,ꝙ communiter tenetur,ꝙ de iure non sit subiectus Imperatori.& uide Bald.in consil.217.incip. ego puto.in princip.in 3.uolu.ubi formaliter dicit, ꝙ contra regis Franciæ decorem,id est contra prima uexilla inuictissimi regis Francorum nemo p̄sumat honorem:& in col.fi.uersi illud etiam.ubi etiam expresse dicit,ꝙ rex Francorum, qui francus est à iure Romano, & dedignatur legibus subiici, non tamen dedignatur sacros canones imitari:& per eūdem Bal.cons.218. incip.petita via flexis genibus loquar.col.1.versi.& ideo.eo.uol.3.ubi etiam dicit, ꝙ super omnes reges Christianorum rex Francorum obtinet coronā libertatis & gloriæ.Et adde,ꝙ reges Franciæ consueuerunt in eorum consecrationibus ungi ampulla,quam oportauit de cœlo columba cum chrismate rostro suo,ut per Guid Papæ in quæstionibus suis,quæstione 114.inci.in hac ciuitate.circa fin.Henr.Fer.

b Palea est. ¶ Mart.de Fa.multum prolixe tractauit quæstionē, quæ incipit, Castellani præcedentibus deuotis obsequiis.qua quærit de ciuitate priuilegiata per principem, ut posit statuta condere illibate seruanda quæ statuit certos iudices ordinarios,à quorum grauaminibus ad potestatem appellari deberet:quidam ciuis appellauit ad principē in causa criminali, uel eius uicarium in prouincia:quærebat,an deberet cogi seruare statutum? Ad casum inducit ff.de decr.ab ord.fa.l.fi.ex cuius legis Græco patet ex leg.municipij,agentem extra municipium posse puniri.Secundo probat, ꝙ ciuitas etiam sine principis priuilegio posit sibi leges condere,etiam tam ualidas, quod in loco iuri ciuili præiudicant:alleg.Instit.de iure na.§.pe.ff.commu. præd.venditor.§.si constat.ff.de legi.de quibus. in fi. & quas etiam præfectus prouinciarū inter illos seruare tenētur,C.quæ sit lon.con.l.1. & C.de ędifi. priua.l.an in totum.nam & princeps sic ait,in auth.de usu.nau. ante fin.col. 8.Nec obstat terminus quæstionis,si dicas principi,uel illi,ad quem appellari debebat,per id pręiudicium fieri: quia non est inuenta appellatio in fauorem illorum,ad quos interponitur,sed grauatorum,ff.eod.tit.l.1.in princip. & l. serui. extra eod. cum speciali. §. porro. Hinc est, quòd appellatio potest omitti,& interpositę potest renunciari,& de non interponēda pascisci.Patet primum extra de re iud.quod ad consultationem.C.quan.prouo. non est ne.l.3.in fin.Secundum,C.eo.si quis libellos.canonizata 2.q.6.si q.s. Tertium,C.de temp.appel.l.ult.in fin.ff.à qui.app.non lic.l. 1.§.si quis. Per hoc concluditur, ꝙ fauorem respicit grauatorū. Si ergo priuatorum facto appellatio potest elidi,fortius potest ciuitas aliquam formam dare,ut de illa apud certos iudices cognoscatur,ff.de pact l.iurisgentium.§.adeo.Demū prolixe instat arguendo pro & contra, ciuitates super mero imperio.Contentus autem de supra scriptis, quæ titulum respiciunt, ad eius solutionem venio,qui tenet,ciuitates, nisi consuetudine,uel priuilegio admittētur hęc, quę maioribus sunt reseruata iudicibus, & maxime capitalium criminum quęstiōnes non posse aliquibus demandare, in authen. de defen.ciui. §. audient.& quasi per totum,authen.eod.tit.Col.4.§.pen.& ult.C.de peda.iud. l.2.ff.ad muni.l.ea,quę. Propter id,quod dicit Cōsuetudinem,uidetur uel [illegible]merum imperium posse pręscribi de hoc remis.dedi de foro comp. cum contingat[illegible]o.non dixit [illegible]

vt debitus.super uerbo,ante sententiam. absque rationabili cau sa,in commento & etiam in Summa de hoc multa no. Alij autē, quibus Ioan. & Pet. assentire uidentur, ad Papam fore appellandum dicunt,non ad primatem,ut not.ext.de præscrip.cum ex of
a ficij [a] ¶†Et hoc in ordinariis: in delegatis autem dic, quod si est
3 delegatus ad uniuersitatem causarum à minori iudice, quam sit Papa,uel Imperator, potest unam tantum ex illis subdelegare: & ab isto subdelegato appellabitur ad ordinarium, & non ad delegatum,qui illum subdelegauerat, ff. quis, & à quo appell. l. pri-
b ma.§.fin.secundum Tancr.[b] quod mihi non placet, ut iam dicā. Vt autem in hoc articulo plenius instruaris, distingue: quia appellatur quandoque ab ordinario,quandoque à delegato, quandoque à subdelegato.Si ab ordinario,gradatim debet fieri, excepto Papa ut prædixi.Si à delegato,subdistingue.nam aut est delegatus ad uniuersitatem causarum, aut ad unam tantum. si ad uniuersitatem ,ut est uicarius episcopi , uel officialis, qui ordinarius censetur,tunc appellatur ad archiepiscopum , ad quem ab ipso episcopo appellaretur: quia unum & idem consistorium
c censetur officialis & episcopi,extra de appell.Romana in prin. [c] & tamen hic posset ad Papam omissis mediis appellari, ut supra.
4 ¶†Quid si de facto appellatur à uicario ad episcopum, q causam committit,& partes scientes commissionem non tenere litigant coram delegato? Dicunt quidam quod non ualet processus,ff.de appe.ex consensu.§.1.de hoc not.C.de iurisd. omn.iud. priuatorum.& supra de comp.iudi.adi.versic.x & sequen.non enim valet delegatio causæ,quam partibus scientibus committit,ubi de-
d legare non potest:no.C de pœna iudi.l.1.Alii contra. [d] ¶†Si ve-
5 ro à delegato ad unam causam tantum, aut est delegatus à principe:& tunc ad principem tantum,ut ff. quis & a quo appel.l.1.in princip.& extra de off.deleg.super quæstionum. Aut ab alio inferiori ordinario:& tunc etiam ad eundem ordinarium, ut in ea.l. respon.1.& l.fin.& extra de appel.cum speciali.& 11.quæstio.1. peruenit.& in præd.cap.dilecti.in parte decisa,ut ibi no. & idem not.extra de foro comp.si quis contra.ibi tamen loquitur,quando ordinarius recusatus causam alicui delegat,a quo delegato si appellari contingat,dico,quod ad archiepiscopum potest,omisso episcopo,appellari:quia cum ordinarius sit recusatus, non dicitur facere medium:argum. 2.quæst.6. capit. placuit. secundum
e Vinc.[e] licet B.not contra ibi.His tamen casibus ad Papam posset semper appellari,ut supra. Sed ad quem appellabitur ab arbitris ad cognoscendum de causa suspicionis electi? Res.ad Papam cuius intelliguntur esse delegati , extr. de appella cum cessante. [f]
6 ¶†Sed secundum præmissa,si dicis,q ab eo, cui episcopus unam
f causam delegat,debet ad ipsum episcopum appellari : ergo episcopus semper causam appellationis committet, ne causa ad superiorem ueniat:respō. aut ipse episcopus est suspectus, & tunc ad superiorem appellabitur,non ad eum ut iam dixi : aut non est suspectus , & tunc si episcopus in fraudem causam appellationis committat,ne causa ad superiorem perueniat,non debet de fraude commodum reportare,ff.de eo, per quem fact.est,l.2.ext.de rescri.cap.sedes in fin.cum suis concor.& capit.seq.Nam de iure ipse habet necesse causam appellationis per se audire,ut extra de app ut debitus.ibi,de appellatione cognoscat.& in authē. ut defun. seu fun. defun. non iniur.§ pen. etiam si aliis occupetur negotiis,ut ibi no.ad idem C de iudi.auth ad hæc.Et credo q sententia excommunicationis per modum constitutionis in genere lata per Metropolitanum contra fraudes huiusmodi committentes ualet,& tenet,argu.extra de insti.cap.3.extra de offic.vic.Ro-
g mana.[g] & de off.ord.ca.2.Sed quoniam,qui fraudē allegat,fraudem probare tenetur,ut ff de prob.quoties § qui dolo.quod difficile foret Metropolitano probare,necessarium esset huiusmo-
h di fraudibus per sedem Apostolicā obuiari. [h] ¶†Cæterum si ap
7 pellatur a subdelegato , subdistingue nam aut est subdelegatus a delegato Principis,puta Papæ, uel Imperatoris:aut a delegato alterius.Si a delegato Principis, aut delegatus subdelegauit totam causam:& tūc tantum ad principem appellatur,ut extra de offi. deleg.super quæstionum.§.porro.aut aliquid de iurisdictione sibi retinuit;& tunc si sit remota appellatio in rescripto, nō potest appellari ad Papam,sed ad delegatum tantum , qui cum subdelegauit,secundum B.& T.& dominum meum,& alios: & si fiat appellatio,non ualebit: imo remittetur ad delegatum. speciale enī est in hoc casu , ut non possit ad Papam omissis mediis appellari,
i ut in præd.§ porro.[i] Alii tamen,ut G.Na.dicunt,quod appellatio facta hoc casu ad Papam,tenet,licet fieri non debeat. & sic dicūt de facto seruari , & curiam Romanam talem appellationem recipere.& exponunt,quod dicitur in prædicto.§.porro. non ad
8 ad nos,sed ad eum,&c.uerum est de iure communi . ¶†Nam appellatione iuris ius commune intelligitur,arg.C.de his, qui uen. æta.impet.l.fin.& extra de transact.cap.1. Secus autem est de iure speciali,quo ad nos,omissis mediis omnibus appellatur:argu.extra de appel.significauit.& supra dixi. sed hic intellectus non p[illegible] cet.Si autem [illegible]llatione [illegible]ellatio te[illegible]ulis [a]dhuc dicunt B. [illegible] proba- [illegible]it Ro[illegible]ta

minus meus,ad delegatum tantum , & non ad Papam appellandum,cum omnis appellatio sit remota per const.ut debitus. Tamen Pet.de Samp. dicit, quod hoc casu potest ad delegatum appellari,& nihilominus ad Papam illo omisso,ut in pręd.§.porro. sed secundum legem in eo, casu,quando scilicet delegatus committit in totum vices suas,& in eo,scilicet quando non est remota appellatio,debet ad delegatum, & non ad principem appellari,ut C qui pro sua iurisd.l.1.§.ad hoc. Vel solue,ut no.in pręd §. porro.Item dom meus dicit,quod non congruit iuri,ut Papa recipiat appellationē interpositā à delegato,nō suo, uel a subdelegato ab illo,cū una tm cā ↄmissa fuit,q̄diu delegās,uel subdelegās superest:& causam appellationis uult & ualet expedire: vñ credit stādū ī foro eccl'ię legi C.q p sua iurisd.iu.da.l.1.& ff. qs,& à quo ap.l.1.in prin & l. fi. qbus nullo iure canonico expresse ↄdicit. &c & ad hoc facit mens illius casus positi supra ibi,aut aliquid, &c.
k debet enim suam potestatem,secūdum iura moderari, ut supra.[k]
9 ¶†Sed quid si delegatus subdelegat sub hac forma:Committo tibi uices meas,quousque ipsas duxero reuocādas: certe nisi reuocet ualet sententia per subdelegatum lata. Sed ad quem appellabitur tunc? Respon.ad Papam.Sed si ante sententiam fuisset appellatum,tunc ad delegatū appellaretur:quia adhuc poterat causam ad se reuocare:sed postquam lata est sententia,nō potest aliquid reuocare. sic notat Papa extra de off. dele. si pro debilitate. & T.in prę.§.porro. Argum.tamen contra:quia adhuc restat executio,quam potest resumere:argum extra eod.titu. quærēti.propter quam rationem dominus meus notat contra in pręd. capit. si pro debilitate. & dictum priorum obtinuit in executione ad prouidendum cuidam deputato,qui alteri cōmiserat vices suas, à quo extitit appellatum.Multi autem tunc dixerunt, quod nunquam est appellandum ad executorem,sed ad Papam,etiam ante
l latam sententiam per subdelegatum eius. [l] ¶ † Porro si ap-
10 pellatur à subdelegato delegati ab alio , quam à principe,potest appellari ad eum,qui subdelegauit,ut ff.quis,& à quo appel.l.prima,in princip.& l fin.nihilo minus ad Papam ut supra. Quidam tñ dicunt,appellari ad ordinarium,ut in pre.l ff quis,& a quo ap. l.prima,§ ab eo.Si aūt queras, quomodo delegatus à non principe potest causam alii subdelegare, contra illud C. de iudiciis.l. à iudice extra de appel cum causam,quę respon hoc obtinet,quādo alicui causarum uniuersitas est commissa:ut uicario episcopi, qui potest unam causam alij subdelegare,ut ff.de iudic cum prę-
m tor.extra de foro comp.Romana.§.nec [m] à contrario sensu,& su
11 pra dixi,& no.in pręd. cap.cum causam.¶†Sed pone:duo sunt delegati,& unus committit alteri totaliter uices suas : alter uero committit alicui aliqua,sed non in totum:queritur,ad quem appellabitur ab istis? Dic,quod ad Papam.Eadē questio est , si unus delegatus committit alteri condelegato uices suas , aliquid sibi de iurisdictione reseruans . Idem etiam est si sint tres iu-
n dices:& est quęstio venerealis : [n] quam prosequere , prout ibi not.

ADDITIONES.

a Ex officij. ¶ Et ibi scripsi in glo.dicebatur.
b Secundum Tanc. ¶ Vbi s̄.post prin.ver,appellatio.
c In prin.Lib.6.
d Contra. ¶ Scilicet Alber.Gal.de iud.ord.& dele.ad fi.alleg.prima duo.scilicet in contrarium allegata,scilicet legem,ex consensum & not. in l.priuatorum.
ADDITIO. Adde videndum singulariter Ludouic.Rom. singul.75.incl. concessum est episcopo. vbi an possit appellari a vicario episcopi, cum ab episcopo non appelletur. & per eundem Ludouic.Roman.sing.458.incip. tu habes titulum.ubi not.tradit,an possit, appellari ad uicarium episcopi episcopo causam delegante canonico? Et adde, quod non appellatur a sententia vicarii ad eum,cuius est uicarius,sed ad eum,ad quem appellaretur, si ipse principalis ordinarius iudicasset, ut per Bar. in l.præcipimus. C. de appel.Henr.Ferr.
e Secundum Vinc. ¶ Vt in præd.decre.si quis contra.scripsi super glo.2.
f Cessant. ¶ Hoc patet de offic.deleg.ab arbitro.lib.6.
g Vica.Romana. ¶ Lib.sexto.
h Obuiari.¶ Vide quod dixi de offic.deleg.super quæstionum. ver. intentionis.super gloss.nisi causa. Vt intelligas superiora , ista fraus incipit a negotio principali.nam causam,quam episcopus non vult deferri ad metropolitanum,ipse non audit per se,nec per uicarium suum,sed delegat.quandoque etiam id vicario, ut sic ex delegatione audiat , non ex vicario:oportet ergo tunc ad eum appellari , uel ad Papam : & si ad eum appelletur iterum delegat.
i §.porro. ¶ Vide,quod ibi scripsi super gloss.maxime.
k Vt supra.¶ Pro hoc dicto uide,quod de more cancellariæ dixi de offic. deleg.si delegatus.lib.6.in glo. mirabile. qui mos non habet dare iudics super appellationibus interiectis a subdelegatis delegatorum Papæ datis non in totum,nisi in casibus decret.si is cui.& decret.si a subdelegato.de offi.deleg. lib.6.
l Subdelegatum eius. ¶ Expeditum est per dec.si delegatus.§.1.& 2. lib.6.q ualet sententia:quod etiam a sententia appellabitur ad subdelegātem: ibi uide.
§.ne[illegible] c. ¶ Lib.6.
[illegible]alis. ¶ li[illegible]
Re[illegible]

a no.a Quid si sint tres delegati, & duo subdelegāt: duo autē subde
legati procedūt cū tertio delegato? Dicunt quidā, appellādū esse
ad primū delegantem: alii dicunt, ꝙ ad tertiū delegatum appel-
labitur, si sit in literis clausula illa, Quod si nō omnes. quod dic,
secundū Papam & B. prout not. in c. super quæstionum. §. si ue-
b ro.b ¶† Sed in illa quæstione, quando delegatus committit tātū
12 condelegato principiū causæ, non videtur quod appelletur ad
committentem, sed ad Papam: quia de pari ad parē non appella
tur, secunda quæstione sexta, anteriorum Dic tamen contra. nā
c recipiendo subdelegationem sui coniudicis, se facit minorē c:
argumen. extra de offi deleg. super quæstionū. §. si uero duo. &
ff. de iurisdict. omnium iudic est receptum. Vnde si est in cōmis-
sione clausula, Quod si non ambo, &c. appellabitur ad cōmittē
tem, extra eo. cum super. & C. qui pro sua iurisdict. l. prima. qa il-
le, qui grauat, non potest de hoc cognoscere. nam esset iudex in
causa sua, quod esse nō dēt, C. ne quis in causa sua iudic. l. prima.
Et si appellatio tenet, remanet solus iudex argumen. extra de ap
pella. ad hoc, si in vna. Si aūt non sit illa clausula, tunc appella-
tur ad Papam, ff. quis, & a quo appel. l. j. in fi. Idē iuris est, si alter
cōmittit tantum causæ principium alteri extraneo: de quo dic,
secundum Papam, prout no. in prædic. c. super quæstionum. §.
porro. Si uero delegatus committit alicui extraneo totū, uel a-
liquem certum articulum, tunc appellatur ad principē: quia de
pari ad parem non appellatur, C. de app. præcipimus § fin. secū
13 dum Iac. Pet. & Lau. & Papam. ¶† Quid si lata sentētia, a qua ap
pellatum non est, iudex committit alicui executionem tātum: a
quo executore, qa suspectus est, appellatur, ut supra §. in qbus.
vers. in quinto. quæritur, ad quē debet appellari? Et videtur, ꝙ
ad primum delegantem, cū iudex delegatus sit functus officio
suo, extra de officio deleg. in literis. Sed quidam dicūt, quod ad
ipsum delegantem, cum eius iurisdictio duret ad annū integrū
vt extra de officio delegati, quærenti, & ca. si pro debilitate. ibi,
tē consulere, &c. quod verum, si committit intra annum, quia si
post, nec commissio, nec executio tenet: argumen. a cōtrario. in
14 præ. c. quærenti. & argument. eodem titul. significasti. ¶† Quid
si per errorem alius iudex pro alio appelletur? Respondeo, si ap
pellaretur ad maiorem, quem deseruerit, uel ad parem, talis er-
ror appellanti non obest: si vero ad minorem, tūc obest, ff. de ap
pel. l. prima, §. si quis quia in primo casu remittitur ad eū, ad quē
d debuit appellasse, vt ff. eodem, Imperatores d. Potest igitur ad Pa
pam omissis mediis appellari, ut supra in principio huius. § vers.
15 excipitur excepto illo casu, qui est supra vers. cæterum. ¶† Et
nunquid idem est in legato eius? Dicunt quidam, quod sic. cū e
ius vicem gerat argumētum bonum ij quæst. vi. c. si episcopus.
prope finē, & xciii. distin. c. fi. & xciij. dist. c. j. extra de offi. dele.
sane, & ff. de admin. tut. ita autem. § gessisse. extra de rescriptis, su
per literis. prope fi. & extra de offi. leg. c. j. vbi Cantuariensis. qui
est legatus in sua prouincia, potest cognoscere de causis subdito
rum suffraganeorum suorum ad eum per appellationē delatis.
Alii, vt Ioan. dicunt contra: quia hoc est speciale priuilegiū Pa-
pæ, ut præ §. excipitur. ad idem ij quæst. vi. si quis vestrū. & c. se-
quen Item nō debet ad principem omissis mediis quærela defer
ri, ut in auth. Collat. iij. de mandatis principum, §. si tibi. & supra.
in princi. huius §. ibi, benedictus sit, &c. & videtur expressum xi.
quæst. j. peruenit. Sed prius dictū de facto seruari videmus in p
e uincia sibi decreta e. Ad Patriarcham etiam Constantinopolita-
nū omissis mediis appellatur, vt xj. quest. j. si clericus & no. xxii.
distinct. renouantes. Idē videtur de Alexandrino, ut xlv. distinc.
f mos antiquus. f ¶† Sed pone: aliquis ita dicit, appello ad archie-
16 piscopum: appello ad legatum: quæritur, ad quē talis appellas-
se intelligatur? Respō. quod obtinuit, ꝙ Papa de huiusmodi
appellatione cognoscet, ad quem omnibus omissis appelletur,
ut supra. & argumen. ff. de seruit. urb. prædio. per fundum: ff. cō
prædior. l. fi. in princi. C. quomodo & quando iudex, tres: extra
de appel. si duobus. ff. de re iudi contra pupillū. ff. de iur. dot. ple
runque in fin. ff. de pact. veterib. C. e. petēs ff de iure fis. ita fidei.
ff. de legib. nō est nonū ff. de verb. signi. sæpe §. j. Quidā āut dixe
rūt, talē applōnē nō ualere, arg. extra de electio. in electionib. ff.
g de interrog. act. de ætate. §. nihil interest. ff. d iureiu. ptor edixit.
17 in princip g ¶† Quid si a sentētia suffraganei vna pars appellat
ad legatum, altera ad metropolitanum? Dicit Dominus meus, te
nere appellationem quæ interposita est ad legatū, sicut dicitur
in Papa, ext. de app. si duobus. quod verū est, si legatio ei indeter
minate commissa fuerit: quoniam tunc est plenissima interpreta
tio facienda: arg. extra de don. cū dilecti. extra de verb. signific.
olim. ff. de offi. præfect. vrb. l. j. § initio epistole. Alias autem, vt di
cit, non debet prohibere subiecto episcopi, ne corā ipso respon
deat: & sic nō cōtradicit. xi. q. j. peruenit. & hoc intellige, nisi spe
cialiter prohibitum esset ad ipsum appellari posse. nam quibusdā
legatis conceditur plus, quibusdā minus, 25. qu. ij. seruatis. Vel
18 dic, ut s. de offi leg. §. superest. in prin. ¶† Quid si dicat, appello-
ad legatū, vel ad Papam, mihi optione reseruata corā quo mi-
h lim prosequi appellationē? h Resp. obtinuit, quod coram Papa
talis appellatio audiatur, licet appellās velit corā legato prose-
qui, arg. ff de uerb signifi. coniunctione. & l. sæpe. in prin ff. de au
ro & argēto legato si quis ita legauerit. & l. Quintus Mutius. C.
de uerb signif cum quidā ff de app. l. j §. si quis in appellatione.
maxime cū super prouisione appellatur: quia tunc talis appel-
i latio debet in curia tractari, extra de elec. statuimus. i Et est ra-
tio ad præcedentia: quia per talem appellationē relinquit appel
tum incertū, ideoq; corā Papa audietur, ut s. vers. proxi. Sed cer
te videtur, quod nō tenet appellatio talis nam certum debet
esse, ad quem appelletur: alias tenet processus contra appellātē
habitus, extra de app. si duobus. & per hanc appellationē nescit
appellatus, quo ire debeat, ideoque non debet in incertū labo-
rare. xi. dist. noli. extra de rescri. c. fi. & de appell. sæpe. nec appel
lans debet sic variare, vel vagari in discrimine alteri9, ext. de ap-
pel. dilectis filiis. sed tenet appellatio, vt prædixi, cum appellaue
rit ad legatum, uel ad Papam: quorū vterq; maior est eo, a quo
appellatur, 3. qu. 6. peregrina. Ioannes de Deo tamen distinxit in
quæstionibus suis, an sit recepta talis appellatio a iudice, uel appro
k bata a parte, uel non: quod non placet. k ¶† Sed quid si qs dicit
simdliciter

ADDITIONES.

a Ibi not. ¶ Qualitercunque permisceas delegatum & subdelegatū vel sub delegatum in totū cum subdelegato in partem, semper appellatur ad Papam, ut not. in præ. §. si vero. in gl. patet.

b §. si vero. ¶ Est expeditum eod. tit. si duo. libr. vi. quod ad Papam appellabitur.

c Minorem. ¶ Procederet hoc totum, si ex sola subdelegatione procederet, sed ex quo delegatio est permista, absit quod ad collegam appelletur. & vide, quod scripsi super præ. gloss. patet. vbi etiam posui hoc dictum Hostiens. nec iustificari posset, quare aliud in extraneo, vt infra sequitur, quā collega.

d Imperatores. ¶ secundum Tancred. cuius fuit iste versicu. vbi supra ver. quid si autem. & hoc secundum legem: s̄m nos non videtur hoc procedere.

e Sibi decreta. ¶ [illegible]e hoc scripsi de offi. leg. quod translationem. super j. glo.

f Antiquus. ¶ Hoc non placet: & vide, quod scripsi de priuil. antiqua. in fi.

g In princip. ¶ Et hoc mihi placet, nisi intra tempus, quo appellare debuit, alterum elegerit. & hoc etiam, verum, nisi probabilem causam habuerit sic appellandi: ut not. in decret. fi. eisd. de off. deleg. libr. vi in gloss. pen. & vide quæstionem. quam disputaui super reg. in alternatiuis. de reg. iur. libr. vi. ADDE pro hoc, quod Io. An. dicit, quod consuluit Rom. consi. cccxl. quod valet appellatio facta ad concilium, uel Romanum pontificem, si probabilis causa erat dubia, an concilium vellet cognoscere. & de hac additione vide Alex consil. cj. & clxvi. i. ij. vol. & ibi, quid si appellatur ad Papam, & ad quemlibet iudicem competentem: de quo etiam inter consilia. Bald. consi. ccxx. iiij. lib.

h Appellationem. ¶ Aduuerte hic, quia hoc habet plus istud thema quam mea quæstio de qua supra & infra remisi: quod satisfacit ad factum. nam hæc reseruatio uidetur facere certum, quod alias erat incertum, ut patet ff. de uerbor. obligat. vbi autem. §. qui illud. Item & si non apponamur, satis est, ꝙ electio ppetit: facit ff. de arb. l. itē si unus. §. sed si ita. qui §. loquit in materia, in qua requiritur certitudo ut patet in §. ibi seq. & ex de arbit. in notuit. sed per hoc a solutione quæstionis non discedo, et in his terminis.

i Statuimus. a lib. vi.

k Placet. ¶ Quæstio Io. est 18. j. li. plenius ipsius dictū uide in quæstione, ad quam supra remisi, vers. sed pone. in fi. Sed occurrit alia quæstio de illo, qui dixit, appello ad Papam, vel archiepiscopum, reseruata mihi electione alterius, coram quo prosequar: adiuit archiepiscopū: præsentauit appellationem, & ille pronūciauit se iudicem: modo vult psequi coram Papa: quæritur, an possit? Duo sunt Dubia Primum propter alternatiuam: ad quod sufficiāt, q dicta sunt & remissa. Secundū de præelectione archiepiscopi, an præiudicet ei volenti mox prosequi coram Papa? Et videtur, quod nō quasi nō dicatur fuisse, quod nō durauit, ext. de verbor. signi. nam & ego. facit ff. de inoff. test. mater. ad fi. ff. de leg. ij. qui fideicommissum. & verba cū effectu sumēda sunt, de cleri. non resid. relatum. & ibi concor. Item talis electio vsq; ad litē cōtestatam mutari potest. facit ff. de iuris. om. iud. si conuenerit. ff. ad Tertul. l. filii mater. in fi. & ff. de verb. oblig. si stipulatus. in princi. Sed prædicta procederent, vbi de viribus appellationis obiectum vel discussum non fuisset: alias secus, ex quo talis discusio habita fuisset, nec ab ipsius sententia appellatum, de elec. cū dilecti. ad fin. de re iudicat, quod ad consultationem. ff. de neg. gest. si autem. §. fi. de compensat. quod in diē. §. si rationem. Sed fingamus appellationem valuisse, & pronunciationem factam non esse, poterit ne appellans coram archiepiscopo prosequi? videtur quod non per decret. si duobus. eodem titulo. Secundo propter ordinem scripturæ, de cōsecrat. dist. 2. c. in Christo pater. nā in dubiis ad talem ordinem recurritur, de elect. ca. penultimo, libro sexto, de præbendis, c. mandato eodem libro, in auth. de hæredib. & Falci. §. inordinatum. & §. si vero nullus legatarius. Tertio propter tribunale maius & dignius, ut ff. de officio legat. nolentes de priuileg. antiqua. ff. de re iu. contra pupillum. §. j. C. de adulteriis, l. adulteri. ff de fide instr. l. fi. de alb. scriben. l. ultima. In contrarium pro archiepiscopo fac. l. Imperatores. ff. eodē. quia ordinariū est gradatim appellari, ut ibi, & extra eo. tit. dilecti. ubi ꝯcordā. in principio, & eadem gl. & s. eo. §. in principio. Appellare ergo per saltum, est extraordinarium. ergo primū præferendum: ff. de mino. in causæ. ij. in princ. io. Item archiepiscopus proximus est: & sic de ipso debet intelligi ff. de uerb. oblig. l. eum qui calendis. Item cum optionem sibi reseruauit, nec iudex nec aduersarius contra dixit: libere igitur potest eligere

simpliciter Appello :nec dicit, ad quē? dic, appellatum intelligi ad proxime superiorem,ff.de appel.l. j. nam in dubiis non est recedendum a iure,arg.ff.de reg. iur.in obscuris.est enim de natura
a appellationis,quod fiat gradatim,ut ꝫ.in prin.huius.§.[a] Quidam
20 tamen dicunt,talem appellationem nonualere.¶† Quid si appellās ab episcopo,dicit, Appello ad maiorem iudicem? videtur de archiepiscopo intellexisse,ut fiat interpretatio secundum ordinem iuris,ut iam dixi. Iura enim maiorem iudicē hoc casu uocant eum,qui proximior est & qui maior est eo , a quo appellat vt ff.de appel.l.j § si quis.ff.de mino.minor autem ff. de re iudic. contra pupillum.§.is qui.Arg.contra , quod de Papa intellexisse putetur,qui supremum in ecclesia locum obtinet , & maiorem, ut 12.dist.de his.& 21.dist.quamuis.& 22.distin.omnes.& 9.q.3. cuncta.& c.seq.& præced. Primum credo verius de iure , quātuis viderim do Papam dubitantem,& omnes auditores. Multum tamen allegatum fuit contra appellantem , qui uolebat causam in curia tractari:quod contra eum erat interpretatio facienda,qui suam appellationē debuit apertius declarare, ff. de pac. veterib. 4.dist.erit.22.q.ult,quacunque.Arg.tamen, pro eo debere interpretationem fieri,maxime appellato in curia existēte. ff. de iudi.
b si quis intentione.ff.de reg iur.in ambiguis [b].† Quod si appellatū
21 sit a sententia episcopi ad metropolitanum:demum mortuo archiepiscopo episcopus ille in locum eius substituitur:quæritur, an ipse substitutus de illa quæstione cognoscet? Arg. quod sic,C. de app.eos.in prin.ff.de iudi.si is,qui Rome.& 11.q.3.si episcop⁹.
c extra de elect.querelam.in prin.[c] & 3.q.7.§.tria.versi.si cōtra patrem.Arg.cōtra ff.de iudic.iudicium.& l.Iulianus. 2.alias incipit, si alter..Dicunt Ioan.& Tancred.quod debet causam alij delegare ut ff.de iurisdi.om.iu.prætor.ext.de foro comp.si quis contra alio
d quin poterit recusari.Hęc quæstio venerealis est [d].vide ibi.¶†Il-
22 lud autem hodie certū est , quod si appellatur in temporalib. ab episcopo,appellatur ad archiepiscopum, & nō ad regem,uel comitem,à quo illa tenentur,ut extra de app.Romana.§. deber autem [e].& de fo comp.licet ibi,uel ad nostram, &c. & de deli. pue.
e c.2.vbi de hoc:nisi aliud obtineat de antiqua & præscripta cōsuetudine,ut ibi,& extr.de consue.c.fi. vel de aliquo iure speciali,sicut de iure feudali,ut extra,de maio.& obe.solitæ. ubi de hoc:& de foro comp.ex trāsmissa.& c.verum. Sed in regno Franciæ nō audiuntur hodie prælati prædicta iura allegantes. Quid si causa feudalis agitur,uel etiam de iniuria in re feudali facta coram partibus curię:quęritur,ad quem appellabitur? De hoc dic,prout no.
f secundum Inn.i 111.extra de re iudic.cæterum [f].

ADDITIONES.

a Huius §. ¶ Secundū Tanc.& B.Bri.in q.venereali 2.sed Dama.in q.huius titul.11.dixit,standum declarationi appellantis :quod placet, si intra terminum fiat appellationis interponendæ,ut supra dixi.
b Ambiguis. ¶ In legibus illis non erat certum tempus limitatum , sicut est in appellatione interponenda.
c In princip. ¶ Vbi de hoc in j.glo.
d Venerealis est. ¶ 54.& prius fuit Pil.98.
e Autem. ¶ Vide,quod ibi scripsi super glo.puta.
f Cæterum,¶ Ibi scripsi in glo,magn. post princ.& in uersi. sed quæro.

SVMMARIVM.

1 *Tempus decendij ad appellādum determinatum quando currere incipiat.*
2 *Melius est intacta iura seruari , quam post causam vulneratam remedium quærere.*
3 *Dies,in quo appellatur , an sit de numero decem dierum ad appellandum determinatorum.*
4 *Appellatio,quæ a grauamine interponitur,intra quantum tempus fieri debeat.*
5 *Soluens operas petitas,quas scit se posse recusare,donare uidetur.*
6 *Grauamine durante durat & tempus ad appellandum determinatum.*
7 *Appellatio extraiudicialis intra quantum tempus fieri debeat.*
8 *Decretum confirmationis instar sententiæ dicitur habere.*
9 *Iuris beneficium neminiest denegandum.*
10 *Diffinitiua sententia an possit intra decem dies executioni mandari.*

¶Quando & intra quod tempus appellandum sit.

5.§. Restat videre,quādo,& intra q̄ tempus sit appellādum. Et quidem appellari potest statim quandocunque grauamen infertur,uel inferri putatur per quencunque iudicialem processum,ut extra de appella.ex parte M. & cap.dilecti.vel per interlocutoriam,ut in præ.c.dilecto.& c. cum cessante.uel per diffinitiuam,ut eod.titu.oblatæ. & de testam.c. Raynutius.& cap.Raynaldus.vel extra iudicium,ut eod. tit. bo-
a næ.& 2.quæstio 6.biduum.& de electio.statuimus [a].Potest etiam appellari postea,siue ab interlocutoria,siue à diffinitiua , semper
b intra decendium,& non ultra [b],vt in auth.de appel.& intra quę tem. in princip.& 2.quæst 6.anteriorum.& ext.de elec.cum dilecti de testibus significauerunt.de confir.vti.vel inutil.bonæ.& de re iud.quod ad consultationem Idem etiam videtur,ubi non potest appellari,sed supplicari,ut in auth.vt spon.larg.§. aliud. Col.
c 9.Computatur autem hoc decendium a die [c] latæ sententię, ut C.de appel.eos.& in præd. decret. quod ad consultationem. ubi
1 de hoc, secundum Papam.¶†Sed nunquid hoc tempus est utile, ut computetur a tempore sententiæ,sicut & biduum, cui succedit ? ut 2.quæstio.6.§.biduum versicu.palam videtur. C. quomodo & quando iu.ab eo.& in hoc stabitur iuri antiquo , cum nouū nil exprimat in hoc casu ut C. de appel. præcipimus. in fin. C.de testam.sancimus. Argum.contra,quod sit continuum.nam hoc tempus a recitatione sententiæ computatur, ut in pred.cap.
d anteriorum [d]. Dicunt Tancred.& Ioan.& B. quod hoc tempus, quo ad sui initium , est utile : quia non incipit currere,nisi a tempore scientiæ:sed quantum ad sui progressum : est continuum , quia computabitur & curret a tempore scientiæ , vt C. quomodo & quando iud. ab eo.ff.de ædil.edi. cum sex.& in præd.§.biduum. Quod ergo dicit prædicta authentic. a recitatione supple & a scientia condemnati. non enim currit ignoranti , nisi contumax sit ueruntamen si is , qui condemnatus est absens, fuerit per procuratorem defensus , nec procurator pronocauit , difficile est , vt audiatur , ut in præd. versicu. palam. Item non currit ei , qui non habet in publico protestatem adeundi iudicem, à quo vult appellare : dummodo id protestetur : uel etiam ad eū, ad quem appellare intendit , ff. quando app. sit , l.j §. biduum. & §. dies & C.eod.cos.§.sin autem. et extra eo.si iustus. et capit. ex insinuatione. et in præ §. anteriorum. Et idem credo, quando extra iudicium appellatur in eo casu,quo casu id debet intra decendium fieri , ut infrà,uersicu.sed quid. ut illud tempus sit utile quo ad sui initium ; contrarium vero , quo ad progressum argu. in præd.l. biduum,in princip.hoc etiam in cæteris , &c. vt C. de
e temp.appel.l. j. [e] H. autem dixit , prædictum tempus esse continuum , sed post dicit restituendum eum, qui agere nequiuit:argumen.pro eo extra de in integ. restit.capitu.fina.Quod non cre-
2 do ; † nam melius est intacta iura seruari , quam post causam vulneratam remedium quęrere , C. in quib.caus. in integ. restit. nō est nec l. fin. Cum ergo hoc tempus a tempore recitationis & scientię computetur,fatuus fuit aduocatus ille , qui sępe coram me asseruit hoc tempus non currere,donec iudex non fecerit copiam de instrumento sententię parti, ut possit deliberare, an sibi expediat appellare , est tamen utile hoc tempus , quo ad hoc, quia non currit ei , qui potestatem non habet expediendi, se-
f cundum Aegid. [f] ff.de diuer.& temp. prescript. l. j. Continuum autem tempus est illud , quod continuè currit , quantum ad initium , & quantum ad finem : ut est tempus quatuor annorum , quod datur ad petendam restitutionem C. de tempo. in
3 integr. restit. l.fina. ¶† Sed nunquid dies , in quo appellatur, computabitur in numero decem dierum ? Videtur quod sic. nā & dies promissionis cum alio die computabitur , ff. si quis caut. l j.Item cum maritus possit intra 60.dies accusare uxorē iuremariti,ut ff.ad l.Iul.de adul.l.is cuius § ex senatusconsulto dies qua fit diuortium,computatur in illis 60.diebus:qui dantur accusatori a tēpore diuortij,ut ff.eo.pater.§.sexaginta. & videt expressum C.de ap.eos.§.sin autem.ibi,eodē die,&c. licet enim ibi dicat intra, uel in-

ADDITIONES.

a Statuimus. ¶ lib.6.
b Non ultra.¶ Etiam si effectus dilatetur ad tempus longius:ut quia condemnor ad centum soluenda intra mensem,vt in c.quod ad consulationem.sa-tim alleg.non sic in sententia excommunicationis & censurę, cōtra quam sic latam fuit ceretintra mensem appellari : de quo plene scripsi eodem ti
praeterea.2.An autem liget,si intra terminum desinat esse subiectus,ut ibi not.quod plenius vide in regul. cum sint. de regul. iur. libr. sexto, in ultim. quæstion.
c Dic. ¶ Cautius loquitur infra:fic tamen dixerant P.& T.vbi ꝫ.& Aegid.
d C.anteriorum.¶ Et ibi de hoc in gl. nunquid hoc.
e Appel.l.j.¶ Et sic est terminatum eo.tit.concertationi.lib.6.ADDE. quod dies appellationis currere incipit a die scientiæ sententiæ. Angelus consil.40.1.
f Aegid.¶ vbi ꝫ.versi.prius allegato.

tra.vel infra x.dies appellã dũ,ut ☞.in prin.§ & in præl pater.& in præ.§.ex senatu scon sulto. & ff de verb. oblig. si ita. decimus dies comprehenditur,ut ff de succes.edi.l.j. §. quod dicimus.& ff de verbor.signif.si quis dixerit.Et idem etiam esset. si diceret, Ante decem dies:quia tũc die decimi poterit appellari,vt ff.de uerbor.oblig.qui ante &l.eum qui ita.§.qui ita.2.ad idem ii.q 6. propter. Argument.cõtra:quia dies,qua exceptio excommunicationis proponitur,nõ computatur in numero octo dierum,
a quidantur ad eam probandam.ut ext.de excep pia [a].Nec etiam dies,qua,pponitur exceptio spoliationis,cõputat in quindecim
b diebus,qui dãtur ad eam p̃bandã,vt ext.de resti.spo.frequẽs [b]. Sed nec dies latæ sententiæ excommunicationis computatur in mẽse,qui datur excommunicatori ad dãdam copiam de ipsa excommunicatione,ut extra de sentent.excommunic. cũ medi-
c cinalis §.primo [c].Ioan dixit [d] quod si tãtum supereſt de die,qua
d appellatur,quod possit appellãs deliberare,dies illa pro uno cõputabitur,quia decendium datur ad deliberandũ, utrum expediat appellare:quod si ita tarda hora est ,quod nõ potuit deliberare,dicit Vber.diem illam nõ computari.Bar. dicit,semper eam computari:& sic de facto seruari.Tu dicas,quod hoc tẽp' computatur de momento ad momentum,argum.ff.de minor.l. 3 §.minorem.& ff de diuer.& tem.præscri l ij.in princip.Attenditur enim tempus,siue hora prolationis sententiæ.argu extra, de re indic.quod ad cõsultationem.& in pre.§.biduum uer.si ad
e sententiã.& c & C de app aut.hodie [e] 4.q.v. quisquis. Verbi gratia:sententia fertur die Iouis in non s:numera ergo continue decem dies computata illa die Iouis,& certe in sequẽti die xj.vsq; ad horam nonã poterit appellare.cum enim decem dies habeat a iure ad appellandum,ut supra ostensum est,iuris beneficium non est sibi denegandum,seu coarctãdum,vt 28.dist de his.iux ta si extra de secundis nup.c.pen.& fin quod fieret, si nõ posset die xj.appellare usque ad nonam:quia tantum tẽporis restat ad hunc ad complendum decendiũ:quia hora ix.fuit sententia lata:
4 & sic pleriq; in curia seruãt:& vide ☞.de cita.§.viso in fi ¶† Sed quid dices in appellationib.quæ a grauamine interponũtur,absque alia interlocutoria,uel diffinitiua? Resp.do. me[f] no. ext.de
f appel.Romana [f].quod si grauamen habet vim sentẽtiæ, puta si iudex dicit non esse respõdẽdum libello,uel petitiõi, vel si dicit pcipio,vel Volo,uel simile,tunc intra decem dies est appellãdũ hęc enim vim habent interlocutoriæ,arg.ff.de arbit.qualem.ff. man.l.ij.C.commu.deleg.l.fi.& sic intellige , quod ipse no.in c. vt debitus.in fi.super verbo,de maioribus.ibi,& idem,&c.Ibi vi detur no.contra id quod sequitur:vbi uero alias grauat,vel cõminatur,nũquam grauaminis illatio in rem transit iudicatã.ar. extra de const cum accessissent.§.j dummodo grauamen nõ habeat vim interlocutoriæ:quia non omnis vox iudicis, &c.vt C. de sentẽt.& inter.om iud.ex stipulatione. uerbi gratia:assignat locum non tutum:certe si nolit huiusmodi assignationẽ reuocare,poterit etiam post mensem appellari,extra de ap.ex parte. Et idem in comminatione,nisi forte coram eo postea procedere contempserit , extra eo.cum cessante.Et idẽ,ubicunque grauat,non solum uerbo,sed etiam facto,quod plus est.eo.tit.dilecti 2.& c ut nostrum.ff.de legib.l.de quibus,uel si exceptione ne
5 glect procedit,extra de appel.ex parte.ij ¶† Et nota, secundũ Vincent quòd si citatus cui competit exceptio de loco non tuto.vel fori,non opponit eam præiudicat sibi saltem in illa instãtia,arg.extra de elec.cũ dilecti.ś.de excep. §. nunc vidẽdũ. ver. sed nunquid.nam qui sciẽs se recusare posse,operas petitas soluit,eas donare videtur,ff.de oper.lib.Campanus.Sed si iterũ citetur ad eundem locum,uel forũ, semper poterit excipere qua si de nouo.nam & is,qui prædicto modo operas præstitit, nõ pstabit eas alia vice,si nolit,nisi se ad id obligauerit,vt ff.eo operis non impositis,si enim non posset , quasi de nouo opere semper grauaretur semel grauatus:quod esse non debet,vt ff.eo. opera. extra de censi.peruenit.C.de pact.si certis.alias,vbi continuatur grauamen,& durat,semper possum dicere,iam non possum amplius pati tale grauamen,26.q.6.alligãt.ff.locat.si merces. § qui calumniam,& ibi per interlocutoriam læditur quis, & cõtinuè
g grauatur non transit in rem iudicatam post decem dies,ut extr.
g de app.cũ cessante.hoc no.Vinc.extra de rescri.dilectus.2.§ Per
6 quæ potest colligi,ꝙ secundum eum, † quam diu durat grauamen, tandiu potest etiam post decem dies ſappellari. quandiu enim non reuocat,tandiu grauat:& idem semper appellatur.ar. de pœn.dist.7.c.fi.in fin.ver.qui autem.Item ex præmissis colligitur,quòd licet semel passus sim me per rescriptum apostolicum vltra duas dietas trahi,nihilominus iterato tractus ibidem potehro excipere:&si necesse fuerit,appellare [h].¶† Sed quid dices de
y appellatione,quæ fit extra iudicium? puta in electionibus. Et videtur solum intra decendium appellari posse , non autẽ post,vt 2 q.6.biduum.psope princ.vbi dicit,hoc etiam in cæteris obser nandum esse:ex quibus sententia non profertur, appellari nõ po-

test:puta in electionibus & repræsentationibus.ext.de app.constitutus & de offi.deleg.super eo.prout not.in d. c. biduum. Tu vero dic quòd appellari potest non solum in tractatu electionis & in ipsa electione,sed & post,etiam ultra decem dies, quousq; fuerit electio confirmata: quod si non fiat,a confirmatione po-
8 terit appellari:sed tunc solum intra decem dies :† quia decretũ confirmationis instar habet sententiæ.Secus in decreto canonicorum super electione facto. post decem dies autem a tempore confirmationis appellari potest,ne procedatur ad consecrationem:& etiam post consecrationem potest appellari,si crimẽ & infamia obiiciãtur:quę dic,secundum do. meum,ut no. in præ. c.ut debitus.in fi.Et dicit Innoc.generaliter extra iudicium post decendium appellari posse,in his,quæ nõ fiunt in figura iudicij, extra de ap.bonæ.in fi.& de præsum.c.fi.& de cau.pos.& ,ppric.
i c cum olim [i]. ¶ In summa nota , ꝙ secundum canones potest semper ante sententiam,& post,propter grauamen legitimum appellari.extra de ap vt debitus Secundum leges vero nõ licet ante sententiam,nisi in certis casibus,appellare,ut eodem tit.su-
9 per eo.2.& 2.q 6.non ita.¶†† Sed pone:lata est ☞ me interlocutoria,& iudex uult in causa ante decendium procedere,& sua interlocutoriam exequi : ego dico , domine, cũ habeam decem dies ad appellandum,non procedatis in c ausa vsque ad illud tempus:quia forte appellabo:quæritur,quid uris? Plerique dixerũt quod non potest iudex procedere,arg.2.q.6.biduum.quia iuris beneficium nemini est negandum,28.dist.de his. extra de secun-
10 nup.c.pen.& fi.Sed illud locũ haber,cũ appellat a diffinitiua,† non potest intra decem dies executioni mãdari,extra de iure veniẽtes.in fin.secus in interlocutoria:qua lata iudex ad petitionem partis potest intra decendium in causa procedere.Et est ratio,quia interlocutoria non transit,quo ad iudicem,in rẽ iudicatam:unde postea poterit eam,quando voluerit,si sibi videbitur, reuocare,ff.de re iud.quod iussit.extra de ap. cũ cessante. extra de acc.qualiter.j & sic obtinuit.& in hoc etiam omnes Doc-
k res Boñ.in nostra priuata examinatione concordauerunt [k].

ADDITIONES.

a Except.pia. ¶ lib.6.
b Frequens. ¶ lib.6.
c §.j. ¶ lib. 6.
d Io.dixit. ¶ In præd.l.anteriorum. in gl.sed nunquid. & ibi etiam dictum B quod sequitur,habes in fi.glossæ.
e Hodie. ¶ Facit l.eos.eo.tit.in prin.ibi , post decisam & sic. & ante finem ibi eo die,&c.
f Romana. ¶ lib.6.si vero.& ibi,& in decre.concertationi.eo. tit. remisi ad hunc ver. ADDE, vt per epcopum Alexan.in capit.cum sit Romana. extra eod.

ADDITIO. Adde ad ver.sed. & nota , secundum Vincen. quod citatus ad locum non tutum, vel coram iudice de via facti suspecto, vel qui minas ad terrorem sufficientes protulit, venire, aut comparere non tenetur: & in non comparendo non dicitur contumax , vt voluit Guj. Papæ sing. decexxxix. incip. via etiam nullitatis. & adde Oldra. consil. xlij. incip. quæritur vtrum citatio. vbi late ponit,an citatio facta , etiam per Imperatorem , in loco non tuto vel ad locum non tutum, vel si est inimicus citati,arctet citatum , & per Phi. Cor.consil. cxxxj. incipien. in hac conlitatione in iiij. volum. ubi in 2.colum.versicul. ubi dicit , quod propter periculum mortis citatus ad locum pestiferum non tenetur comparere. Henr.Ferr.

g Dilectus.2. ¶ Et idem Compost.ut ibi scripsi in gl.ante litem.
h Appellare. ¶ Idem dixit ś.de accus.§.j.ver. quid si reus.
i Cum olim. ¶ Expeditum est eo.tit.concertationi.li.6. quod volens ratione grauaminis resistere per appellationem electioni , uel extraiudiciali actui,habet necesse appellare intra decem dies a tempore sententiæ.
k Concordauerunt. ¶ Adde rationem no.eo.ti.c.vlt.lib. 6. in fi. antepen.gl. quia scilicet econtrario sequeretur,quòd non esset dare finem litibus, Contra perplexitatem autem,quæ intra hoc decendium euenire posset grauamo,& quid de quæstione dixerit Guarsias,ibi scripsi super fin.gl.

SVMMARIVM.

1 *A Diffinitiua sententia potest prima die,etiam sine scriptis appellari.*
2 *Appellans a diffinitiua sententia,an necesse habeat causam appellationis exprimere.*
3 *Appellans ad quæ teneatur.*
4 *Nomen aduersary an debeat [illegible] appellatione exprimi.*
5 *Appellans [illegible]te sententiam [illegible]as cautelas debeat obseruare. & nume. sequentib.*
6 ADD[illegible]*atio sub hac forma,peto hoc fieri,quòd si non feceritis, appello, an*
[illegible]allen. qu[illegible]da.
[illegible]nem admi[illegible]o a grauamine debet esse de præsenti,non de futuro.
[illegible] [illegible]ir[illegible]quæ petitur,& quæ est de futuro,non est grauamen,sed præcom.
ũ [illegible]le grauaminis releuan[illegible]
[illegible]comin[illegible]ecul.Seq[illegible]us.ibi[illegible]ti [illegible]appellans
[illegible]tiæ do[illegible]
[illegible]specu[illegible]

9 *Appellans debet aduersario suam appellationē notificare: alioquin non procedetur contra eum in curia.*
10 *Terminus, seu citato iuris, habetur pro peremptorio.*
11 *Factum, uel scientia procuratoris, domino nocere non debet, nisi postquā scit dominus.*
12 *Procuratori non appellanti, seu quod appellet, domino non denuncianti, imputatur.*
13 *Processu agitato in curia contra appellantem absentem, an si postea veniat, admittendus sit ad prosequendam & defendendam causam suam.*
14 *Actione mota contra appellantem absentem, an si veniat, & volnerit iudicem appellationis recusare, dilatorias proponere, & similia, sit admittendus.*
15 *Appellans debet in scriptis appellare.*
16 *Appellanti incumbunt cautelæ multæ de bene esse, aduertendæ.*
17 *Appellans qua forma debeat suam appellationem proponere. & numer. sequen.*
19 *Cautus esse debet appellās, ut attendat, an sibi expediat assignare terminum ad prosequendam appellationem, vel non.*
20 *Curare non debet appellans, quod eius appellatio admittatur a iudice, vel approbetur a parte.*
21 *Pronunciatione de appellatione legitime facta, debet per consequens causa principalis agitari.*
22 *Causa appellationis, & negotium principale, an possint simul agitari.*
23 *Appellatus volens causam in curia agitari, debet hoc expresse dicere, cum interponitur appellatio.*
24 *Appellatio etiam sine causa interposita, an, & qualiter transferat causas episcopatuum ad sedem apostolicam.*
25 *Cum appellatur a sententia diffinitiua, non refert, an appellatio admittatur, uel non.*
26 *Iudex quando dicatur appellationem recipere.*
27 *Termini appellationis præfixio facta a iudice, uel a parte absque delatione, uel approbatione, quid operetur.*
28 *Appellatus an possit abbreuiare terminum, seu beneficium a iure appellanti concessum ad prosequendum appellationem.*
29 *Exceptio contra iudicem delegatum, quod non potest esse iudex, an impediat processum.*
30 *Dicens, Proclamo, uel prouoco ad sedem apostolicam, an habeatur pro appellante.*

¶ Appellatio qualiter fieri debeat.

6. §. Qualiter autē appellatio fieri debeat, & qd appellās agere debeat, breuiter pertractamus. Et quidē si appellatur a sūma diffinitiua, illico, siue incontinēti apud acta potest viua uoce appellari. Cum aūt nō incontinēti, sed post appellatur, tunc est appellādum in scriptis, vt C. de ap. litigatoribus. quæ est 2.q.6. ad finem quæstionis, vers. litigatorib[b]. ff. quāh ap. l.j. §. dies. & §. si quis. ¶ † Per quæ iura dixit
a T.[a] die prima posse fine scriptis appellari: quod non est uerū, nisi iudice cedente pro tribunali adhuc. si tamen post latam sententiam per integrā horam sederit, semper poterit sine scriptis appellari: & satis dicitur fieri apud acta: secus, si iam iuerit ad prādi-
b um, uel ad alios actus diuerterit[b]: hæc probātur ff. de app. l. 2. C.
c eo. eos. §. fin autem Idem dicunt T.[c] & Accur. cū appellatur a grauamine, uel ab interlocutoria, posse eodē die sine scriptis ap-
d pellari: quod hodie falsum est[d]. Nam siue appelletur a grauamine, uel ab interlocutoria, & in iudicio, uel extra, & incōtinenti, semper usque ad decēdium in scriptis appellandum est, ut extra
e eo. cordi. in prin.[e]. ¶ † Hæc est una differentia quādo appellatur
2 ab interlocutoria, uel diffinitiua. Alia est, quia quādo appellatur a diffinitiua, non est nec esse exprimi causam appellādi, extra de
f app. c. cordi[f]. Secus, quando ab interlocutoria, uel a grauamine, ut extra eo. vt debitus. licet quidam dicāt in utroque casu posse sine causa appellari. Alii etiam dicūt, quod sufficit dicere, appello ab interlocutoria, quia est iniusta: nec est necesse exprimi, in quo sit iniusta. & hoc tenet Papa, ut no. extra de noui ope. nun-
g cia. c. pen. 3 Item etiam quando appellatur a sentēia excommunicationis, debet exprimi iniusta causa. Alii tamē dicūt, tūc appellationē tenere sine iniustæ causæ expressione: sicut in appellatione a sententia diffinitiua contingit. de hoc, secundū Papā,
h extra de sent. excom. per tuas[h]. ¶ † Sed nūquid sufficit appellati
3 onem scriptam iudici, a quo appellatur, offerre, vel porrigere, q̄ uis coram eo non legatur? Videtur, quod non. nam appellās ad duo tenetur, debet enim appellare, & in scriptis, ut in pce. c. cor di. licet alterum sufficiat, cū a sententia diffinitiua appellat ut di xi. Arg. tamen contra, q̄ sufficiat solum offerre. 2. q. 6. si bellos. & l. biduum. uer. si quis ipsius. C. quorum ap. nō it appel-
i li. ibi, tribuatur, &c. & sic obtinuit[i], ne detur via iudicibus fugiendi nam & sola facto appellatur extr. de ap. c. dilecti. 2 agi
aūt app liuerit s in. ut formāda. 8 c. actus ad
4 latio cōtinere debeat, uide j. in tractatu libellorum. c. ti. ¶ † Hoc
k autē nota[k], quod nomē aduersarii debet in appellatione exprimi, ff. de ap. l. i. in fi si tamen non exprimitur, nō nocet, ut co. ti.
l l. 3. in prin.[l] Sed si plures habet, & quorūdam nomina nō expressit in appellatione, non ideo ei præscribitur, quo ad illos: imo potest appellationem prosequi contra eos. Sed econtra, si vn[s] ex pluribus condemnatis appellauerit, non ideo uidētur alii appellasse, vt ff. de app. l. j. § fi & l 3. in prin. & 2. q. 6. § sunt etiā, quorūver. quandoque plures. extra eodem. c. pen. Appellās autem fru
m stratorie punit, ut j. § nunc dicam[m]. Hodie, qui appellat[m] ab electione facta, uel facienda, omnia debet in appellatio ne exprime
n re, quæcunque intēdit oponere ꝓtra formam, uel personas[n], & hoc coram personis authenticis. alioquin super expressis non audietur, nisi iuret, quod de nouo emerserint, uel q̄ sū p antiquis probandi facultas superuenerit, uel q̄ de nouo ad appellātis notitiā peruenerint, ut in constitutione Gregor. X. de elect. ut circa[o]. Et nota, q̄ appellator debet instanter petere apostolos: & si
o eos habere non potest, idipsum coram eo appellans publice p
testetur: quæ prosequiere de apostolis, & qualiter formētur. ut
no. j.

ADDITIONES.

a Dixit T. ¶ Vbi §. dum tractat, quod idem dixerat Pil. vbi §. in prin. sed se correxit, tenendo quod sequit. r.
b Diuerterit. ¶ Dixit Bonagu. se sic doctum à præceptoribus suis, quia talis actus dicitur continuus, ff. de verb. obliga. l. continuus idem Aegid. ubi §. in prin. Quod autem dicitur de diuertente intelligo de iudice, & plus etiam de appellante, cum text. legis plus ponderet partem, quam iudicem.
c Dicunt T. ¶ Vbi §. sed Acc. in l. ij. ff. e. non dicit aperte, quod hīc loquitur videtur tamen sic intellexisse, dum quærit de appellante ab interlocutoria sequenti die, an teneantur appellare in scriptis quasi de primo non dubitetur, si incontinenti.
d Falsum est. ¶ Secundum Aegid. cuius hæc fuerunt verba, vbi supra, consil. 72.
e In prin. ¶ li. 6. idem ibi no. in gloss. no. ius nouum. ADDE, quod necessaria in appellatione ab interlocutoria, ponit Rom. consi. ccc). Et an in qualibet appellatione ab interlocutoria sit necessaria scriptura, uel solum de ea, quæ fit coram Papa: Gui. & Hostien. tenent in c. j. eodem tit. lib. 6. quod solum in illa, quæ fit ad Papam: sed gloss. in c. vt debitus. & do. de Rota conclusione 385. tenent in qualibet interlocutoria necessariam scripturam. An autem per statutum possit tolli scriptura, vide per Bald. in l. j. C. qui admit. & in j. constit. Cod. & in l. fin. §. finali, C. de temp. app. & in l. præscriptio. si contra ius, vel vti. pub. Ang. in l. ij. ff. de re iudic. Barto. & Roma. in l. fin. ff. de aqua pluu. arc. Ang. Are. in l. j. §. interdum, ff. quando appel. sit. & consuluit Bart. q̄ per statutum possit tolli appellatio ab interlocutoria: quod incipit, In nomine domini, viso puncto. Tamen contrarium tenet Angel. in l. si fic. ff. de leg. j. & Bald. in l. programma. C. commi. vel epistol. Opinio. tamen Barto. tanquam notabilem, tenet do. Franc. Bal. inter eiusdem consilia numero 277. 4. lib.
f Cordi. ¶ lib. 6.
g C. pen. ¶ Sed hoc reprobatur in clem. eo. tit. appellanti, & uide, quod ibi not. in glossa 2.
h Per tuas. ¶ Et scripsi in decre. uenerabilibus. super gloss. pen. de sent. excommun. lib. 6.
i Obtinuit. ¶ Et sic est terminatum eo. tit. de app. lib. 6.
k No. ¶ Secundum Tancre. vbi supra versicul. forma. de emptor. versic. si tamen.
l In princip. ¶ Hoc not. Accur. in præ. l. prima, in fine, & vide, quod dicam infra de appel. §. primo ad fin. ij. colum. ver. si vero appelletur. De nomine iudicis a quo, si non exprimatur in commissione, vide j. §. de officio ver. antepen.
m Appellat. ¶ Extra iudicium, de elec. constitutio. lib. 6.
n Personas. ¶ Cessat autem constitutio, ubi talia non opponit, sed prosequitur suum, vel suæ ecclesiæ interesse, vt in clem. de elect. constitutionem.
o Vt circa. ¶ lib. 6. Et si appellatio interponitur per procuratorem, dic ut eodem tit. procurator.
ADDE, quod Apostoli respectu informationis iudicis possunt dari clausi, capitu. cum olim. el ij. extra de offic. delegat. & Paul. de Leaz. in clemen. 2. extra eodem titu. Item valet petitio extraiudicialis, & datio Apostolorum, dummodo loco congruo fiat, quando dantur ad informationem iudicis, secundum opin. Alexand. in capitu. vt debitus, qui allegat Rotam decis. 353. incip. item si appelletur. Item possunt peti a negotiorum gestore, licet a principio non habeat mandatum, dummodo ratificet intra tempus 30. dierum, secundum Bald. in l. eos, §. Apostolos. C. de appellat. & dantur expensis appellantis, secundum gloss. in d. clemen. secunda, & Apostoli non sunt petendi die festata, secundum Feder. consil. 175. nec iudex, qui non dat Apostolos, potest de causa cognoscere, ut per eundem Feder. consil. 187. nisi appellatio esset frustratoria: & si iudex petenti Apostolos non respondet, uel dicit se daturum nullo certo termino assignato, videtur denegasse, & appellationi detulisse, secundum Lap. alleg. ccxxiij. per not. in clementina quamuis, eodem titul. & Petrus de Ancha. consil. ccxviij. incipien. iste dominus executor. idem tenet Bald. consil. ccxlij. primo li-
f bro Et quando Apostoli dicantur recte petiti, vide eundem consilio,
g Qua

5 no.j̄.in tractatu li.§.sequit. ¶† In summa nota [a] cautelas, quas
a appellans ante sententiam debet obseruare: quarũ quædã sunt
de Esse, quædam de Bene esse. De Esse sunt: Primo ut proponat
in appellatione talem causam grauaminis illati, vel comminati,
quæ ꝓbata debeat legitima reputari, ut extra de app. ut debitus.
& c seq. & c. cum causam, quæ. Veruntamen extra iudiciũ appel
lari potest a grauamine sine causę expressione, vt quidã tenent.
Vnde si episcopus meus mihi imponat aliquã pecunię summã,
possim dicere, non teneor: quare ab impositione appello. dicen
do enim, Non teneor, omnia iura communia ꝯprehendo. ¶Itẽ
quod appellet intra decẽ dies, ut s̄.§.proxim. ¶Item quod cau-
sa expressa sit vera, vt extra eo. interposita respon. j. ¶Item qđ
faciãt iudicem super exceptione proposita interloqui, vtrũ ve-
b lit eam admittere, uel non [b]. alias enim non posset ostendere co
ram iudice appellationis se ex hac causa grauatum esse, nisi ostẽ
deret iudicem à quo appellauit, ipsam exceptionẽ per suam in-
c terlocutoriam admittere denegasse, vt eodem tit. dilecto [c]. & c.
interposita. vel saltem ea neglecta in causa procedendo, ut eodẽ
6 tit. ex parte M. † Hinc est, quod si dicat quis, peto hoc fieri: ꝙ si
non feceritis, appello talis appellatio nón tenet: quia non est a
grauamine illato interposita, non enim grauat, donec verbo vel
facto neget, vt dixi: imò necesse erit iterum appellari, cũ verbo
vel facto incipiat grauare: nec potest iuste a futuro grauamine
appellari, sed tantum a præterito, vel saltem a præsenti: puta cõ
minatorio, vel alio iusto. extr. de app. cõsuluit. ii. & c. ex parte. j.
& c ut debitus. & c. cũ cessante. & c. dilecto §. fi. & c. ex parte. 2.
7 ¶† Sed si iudex, quod petitur, negat vel cõtra id faciat, & appel-
latur hoc modo: peto per uos reuocari grauamẽ: alioquin nisi fe
ceritis, appello: certè ualet appellatio, quia fit a præsenti, & nõ à
futuro grauamine, ut patet in præ. c. ex parte. j. & c. cũ cessante.
extr. de supplen. negli. præla. c. j. Nec obstat, ꝙ videtur a futuro
8 grauamine appellatum. † nam hoc verbum, nisi feceritis, exten-
siuum est, ut ff. ad Tert. filii mater. ad fi. nec est futurum subiũcti-
ui modi. nã reuocatio, quæ petitur, & quæ est de futuro, non est
grauamen, sed pręcedentis grauaminis releuamen: grauamẽ au
tem fuit eius negatio, quod fuit petitum, a quo etiam sine prædi
cto verbo extensiuo potuit appellari. Item cautus debet esse qs,
ut appellet coram iudice, vel appellationem ab eo interpositam
d sibi significet [d]. Si enim timẽs a suo iudice grauari, appel et in ab
sentia iudicis coram testibus, talis appellatio eum non protegit,
donec ad notitiã iudicis peruenerit, ut probatur ext. de app. c. si
duob. respon j. in fi. Arg. tamen cõtra, eo ti. suggestum. & quod
9 ibi no. in j. gl. ¶† Cautus etiam sit, ut appellationem suam notifi-
cet aduersario: alioquin non procedetur in curia ꝯtra illum, cũ
non sit contumax, quia nõ fuit citatus. Appellatio enim, quę de
fert causam ad curiam ibidem tractandã, est quædam citatio vt
e patet extr. de elec. statuimus [e]. Cum ergo nõ fuerit illi notificata
f appellatio, nõ intelligit fuisse citatus [f]: si uero illi fuerit insinua-
10 ta, procedetur contra illum, tanquam cõtra contumacem: † qa
terminus, seu citatio iuris habet pro peremptorio, vt ext. de ap-
g pel. oblatæ. & c. sæpe. & in præd c statuimus [g] Et aduerte, qa de
nunciari debet alicui facie ad faciem, appellatum esse contra eũ.
vel in domo eius: aliter vero credere nõ tenetur, ff. de excus. tut.
l. scire § j. ff. quod vi, aut clam, l. aut § j. ff. quę sent. sine app. re-
scin. l. j. § item cum ex edicto. extr. de do. & cõtu. causam, quæ. in
domo videlicet, in qua degit, & larẽ fouet, ff. de li. ag. l. j. § j. ff. de
dam. infe l. 4 § prætor. C. de anna. excep. vt perfectius Nec tene
tur credere vni vel pluribus, contra illum appellatum fuisse asse
rentibus, nisi ei, vel per publicum instrumentum, uel per sigillũ
authenticum fides fiat, ut no. s̄. de citat §. sequit prope prin. Ve
runtamen non semper appellatio extra iudicium facta, est cita-
tio, quin oporteat appellatũ de nouo citari: quod dic secũdũ Pa
11 pam, ut extr. de maio. & obe. dilecti. ¶† Quid si procuratori ipsi
us appellantis fuerit denũciata appellatio aduersarij: vel quid si
ipse procurator domino ignorante appellauit: nunqd in istis ca
sibus scientia ꝓcuratoris præiudicat domino ignoranti, ut intel
ligatur citatus, & sic contra eũ valeat procedi in curia Romana
sine noua citatione? Et uidetur, quod non. quia factum, vel sciẽ-
tia procuratoris non nocet domino: nisi postquam scit, ff quan
app. sit, l j. § fi. vbi tempus sciẽtię domini spectatur, vt extra ut li
te non contest. c. j. in fi. & ff de procur. ignorãtis. Sed sapiẽtibus
curiæ visum est cõtrarium: quia procurator personam domini
repræsentat, ut ff. de procur. sed & hæ §. defendere. extra de elec.
in causis. & scientia eius domino præiudicat, ff. de tribut. ꝓcura-
toris. Et cũ hæc appellatio sit loco citationis, sufficit, ꝙ ad ꝓcu-
ratorem perueniat, extrà de do. & cõtu. causam, quæ. ibi tamen
h loquitur quando dominus non inueniebatur Ego dico [h], quod
iste procurator aut habebat generale mandatũ: & tunc obtinẽt
prima iura: aut speciale ad causam, in qua appellat, & tunc verũ
est, quod sapientes pręducti dicũt hoc ꝓbatur ff de lib. cau. imò.
ff. de contrah emp. in huiusmodi. extra de testi. ad hæc. alias
infirmitatis, si

i pit, præsentium. §. cæterum [i]. extra de procu. dilectus tũc enim
eius factum & scientia præiudicat domino: quia uidetur etiã ei
12 pręcepisse, ꝙ appellare posset. ¶† Hinc est quod procurator te-
netur appellare, uel saltem domino denunciare, quod appellet:
extra de procur. non iniuste. & C eo. tit. inuitus. Quòd si nõ facit
imputet sibi dominus, qui talem constituit, ff. de mino, l. cũ man
13 dato de hoc s̄ § j. versi breuiter. ¶† Sed pone, ꝙ processum est
in curia contra appellantem absentem: postmodum ille venit
nunquid admittetur ad prosequendam & defendendã causam
suã? Respondeo, admittetur in eo casu, in quo inuenerit causam
ipsam, vt videlicet vlterius procedatur, nulla cõtradictione, vel
k disputatiõe super primis acti: atis admissa [k]. ¶† Quid si uult iudi
14 cẽ appellationis recusare, dilatorias fori ꝓponere, petit libellũ
sibi dari, litis ꝯtestationẽ fieri, & huiusmodi? Respondeo: non
audiet in eo casu, in quo. si præsens fuisset, eis omissis postea nõ
audiretur, secundum B. Comp. verbi gratia: ex quo iudex appel-
lationis incepit procedere in causa, examinando negotium prin
l cipale, uel etiã appellationis [l], vel ẽt postquã fecit partem præ-
sentem iurare de ueritate dicenda, quod iuramentum post litem
ꝯtestatã præstari ꝯsueuit, recusationis exceptio nõ admittetur:
ut extra de re iud. inter monasterium. Item postquã pars p̄sens
testes ꝓduxit, cum tunc perinde habeatur, ac si litis ꝯtestatio fa-
cta fuisset, non poterit pars superueniens petere libellũ, uel exce
ptionem fori proponere, uel ꝙ fiat litis cõtestatio, petere quin
pars absens pro præsente habeatur, ext. de dolo & ꝯtu. ueritatis.
Si enim præsens fuisset, nõ potuisset eã proponere, si eam ab ini-
m tio omisisset, s̄. de comparit. in termi. uer. attendas [m]. ¶† Itẽ ap-
15 pellãs debet esse cautus, ut appellet in scriptis, ut s̄. in prin. ¶Itẽ
debet instãter intra 30. dies apostolos petere, ut præ § sequitur.
n ¶Item si appellans velit [n], debet venire instructus ad totã cau-
sam uel mittere aliquẽ: aliter reputabitur non appellãs, extr. eo.
c. cordi. ¶Item debet solicitè ꝓcurare, ut causa intra annum ter
minetur, j̄ § proximo: & si alterum horum deficit, non valet ap
pellatio. ¶Item etiam caueat, ꝙ diligenter obseruet, quod no.
16 s̄. ver. hoc etiam not. ¶† Sunt quoque & aliæ cautelæ, quæ sunt
de Bene esse. Primo, ꝙ offerat se paratum statim ꝓbare causam
propter quã appellat: & si nõ admittitur, magnũ ex hoc conse-
queretur incõmodum. nam hoc corã iudice appellationis pro
bato, nõ cogitur probare veritatẽ causæ, propter quam appella
uit, satis enim apparet grauamen, eo quòd eum nolit admittere
o ad probãdũ, ut in pręducto c. interposita [o]. & j̄. §. nouissima uer
17 illud. ¶† Debet autem sic appellans dicere:
FORMA. Cũ me grauaueritis, eo ꝙ in causa talem exceptio-
nem admittere recusastis: quã exceptionem & grauamen doce-
re sum paratus, & me offero probaturũ idci co appello. &c. nõ
autem dicat, Appello, quia me grauatis, & grauamen me offero
probaturum. oportet enim, quod primo se offerat probaturũ,
& postea appellet: & p p exceptionẽ nõ admissam: & quia non
admittitur ad ꝓbãdum, vt prædixi. Alioquin si primo appellat,
& post se offerat ꝓbaturum, vt iam dixi, tunc oportebit eũ corã
superiore grauamen, seu veritatem causæ ꝓbare, cũ iam tota cã
deuoluta

ADDITIONES.

a No. ¶ Secundum Aegi. ubi s̄. c. 74. sed hic plenius.
b Vel non. ¶ De hoc in cle. eodem tit. c. vlt. gl. 2.
c Dilecto. ¶ Vide, quod ibi scripsi in gloss. inepte. & facit quod not. in clem. eod. titu, quamuis. in gloss. 2. ADDE Imo. in clemen, causam, de elect.
d Significet. ¶ Vide j̄. § j. de officio. ver. porro, & infra de appe. §. j. ver. cæterum. & uer. illud quoque.
e Statuimus. ¶ lib. 6.
f Citatus. ¶ De hoc, & de ver. seq. dic, vt in cle. de elect. causam.
g Statuimus. ¶ lib. vj.
h Ego dico. ¶ Hoc approbatum est per cle, de elect. causam.
i Ceterum. lib. 6.
k Admissa. ¶ Est simile, ut lite pendente, c. 2. lib. 6.
l Appellationis. ¶ Quod facit, ex quo cognouerit illa interuenisse per quæ patet causam esse in curia: & utile est hoc pronunciare, vt scripsi de elect. c. j. lib. 6. super gl. de iure.
m Attendas. ¶ De his not. de elect. c. j. in gl. vbi enim.
n Velit. ¶ Super hoc petit.
o Interposita. ¶ Vt ibi satis notatur super verbo, offerens, non puto hoc casu sufficere verbalem oblationem, sed requiritur realis, & quod propter illam non admissam appellauerit: ibi vide, & j̄. §. pe. super ver. illud quoque.
ADDE, ut latius per episc. Alexand. in d. c. interposita. vbi ponit xviii. allen. quod appellans, qui offert incontinenti se probaturum exceptionem admissam esse, non habet necesse probare veritatem exceptionis: in-
a quas in xvj. est ista Ioan. Andre. contra quam dicit communem opinio
[illegible] n contrarium. Latius ibi [illegible]
sententiæ doceat.

devoluta sit ad eum: & quia nō appellauit, ideo quia non fuit admissus ad probandum. Argu. tamen contra præmissa, quod licet probet corā iudice appellationis, ꝙ se obtulerit probaturū coram eo, a quo appellauit, nec fuit admissus ad probādum, nihilominus teneatur ꝓbare veram esse causam appellationis, ext. de test. ex parte Ade. sed illud in peremptoria exceptiōe: dec. vero
18 interposita. loquitur in dilatoria, vt ibi not. ¶ †† Tu dic, ꝙ aut propter exceptionem propositam, propter quā non admissam fuit appellatum, fieret aduersario præiudicium circa negotium principale, si haberetur pro probata. & tunc habet locū dec. ex parte. ibi enim præiudicaretur super principali, si exceptio ꝓtra testes proposita haberetur pro probata: quia forte non habētur alii testes, vt extra, de re iud. cum I. & A. Idem esset in exceptione excōmunicationis, licet non sit peremptoria: quia si haberetur pro probata, semper repelleret agentem, & sic fieret præiudiciū prosecutioni negotii principalis, licet in ueritate non esset forte excommunicatus. Idem etiam in exceptione præscriptiōis, per quā fieret præiudicium aduersario, si haberet pro ꝓbata, ext. de præscri. de quarta. Idē etiā in exceptione pacti de nō petēdo vsque ad longum tēpus, scilicet decem, vel viginti annorum: quę si probata haberetur, præiudicaret: & licet non omnino, tamen vsque ad dictum tempus. Et ita illud non obtinet solum in peremptoriis, sicut B. dicit: imò in quibuscūq; dilatoriis, ut dixi. Aut non fieret præiudicium, ut quia proponitur exceptio consanguinitatis, vel alia huiusmodi, contra iudicem, vel contra rescriptū, ꝙ non fuit per procuratorem obtentum, & huiusmodi: & tunc clo
a cum habet decr. interposita [a]. ¶ †† Secundo debet esse cautus ap
19 pellans, vt attendat, an sibi expediat assignare terminum ad prosequendam appellationem, uel nō: quod potest facere, ut extra eo. oblatæ. & c. personas. & talem, scilicet an lōgum, uel breuē, vt si statim paratus sit appellationem prosequi, tunc breuem: alioquin longum, iuxta suum arbitrium, dum tamen non vltra annum. Annus enim, qui a iure indulgetur, vt j. vers. prox. nō incipit currere, donec terminus ille lapsus fuerit, cum intra eum nō possit, etiā si velit, ī causa huiusmodi procedere, ut in prædicto c. oblatæ. quia impedito agere nō currit prescriptio. vt C. de an
b na. except. l. j. in fi. secūdū P. [b] ¶ †† Tertio debet esse cautus, vt nō
20 curet, quod eius appellatio admittatur a iudice, vel ꝙ approbetur a parte: quia si hoc nō fiat, sufficit ei tunc mittere procuratorem ad impetrandum & cōtradicendum tantum, & super appellatione literas impetrare, vt eo tit. interposita §. j. appellatus autem nullo modo tenet prosequi, nisi velit. Si vero admittat, vel approbetur, tunc necesse habet ire, vel procuratorē sufficiē tē mittere ad causam appellationis in termino præfixo: alioquin appellato prosequenti cōdemnabitur in expensis. vt eo tit. Nicolao. & c. sæpe. & tunc etiam appellatus non cogitur venire, ni si velit: quia potest, si vult, causæ renunciare: & quia contra eum absentē potest prosequi in causa appellationis, ut eo. tit. per tuas. Quōd si appellatus non solum appellationem approbet, sed
c etiam dicat, quod velit causam [c] apud sedem apostolicā tractari, tunc utraque pars tenetur uenire, uel mittere sufficienter, nō
21 solum ad causam appellationis, imò etiā ad principalē, ut cum actis & monimētis omnibus ad causam faciētibus, vt eo. ti. cor. di. §. j. & sic addetur illi, Nicolao. licet hæc additio iniquitatē cōtineat, inuenta forte, vt causas ad curiam trahat. sicut & illa de
d elect. statutum [d]. Vel dic [e], ꝙ iusta est. Nam cum causa appella-
e tionis habeat in curia tractari, vbi approbata uel admissa est, ut
21 supra & infra patet: † si pronunciabitur bene appellatum, ibi debet causa principalis per ꝓsequens agitari, ut not. in c. ut debitus. in gl. hic patet & 2. q. 6. in fi. Et sic oporteret nouas ꝓcedi inducias ad portandum acta & munimenta causæ, & nouam citationē
f fieri: quia aliter nō procederetur, vt extra eod. sæpe. & c. cordi [f]. & sic lites prorogarentur contra mentem iuris, C. de iu. ꝓperandum. extra de dolo & contu. finē. licet aliud sit in electionum & prouisionum negotiis, in quibus terminato appellationis articulo sine noua citatione procedetur propter celeritatem. extra de elect. statuimus. extra de app. oblatæ. in fi. qa tunc appellatio est solum prouocatio ad causam, seu citatio, vt ſ. ver. cautus ēt,
22 ¶ †† Imo etiam plerunque simul tractantur causa appellationis, & negotiū principale: videlicet qñ in cā appellationis venit ipsum negotiū principale: ut quādo appellatur à diffinitiua, uel ex tali causa, quę sufficeret, si probata foret, ad diffiniendū negotiū principale, ut si capitulum appellet ab executore, ne cogatur ex aliqua causa ad receptionem T. vel ne sibi prouideatur in eccle
23 sia sua. & huiusmodi. ¶ †† Et nota, quōd si appellatus causam in curia voluerit agitari, hoc expresse debet dicere, cum appellatio interponitur. Vnde consulo appellāti, quod inde fieri faciat publicum instrumentum, per quod ex hoc constare possit. Si enim postquam appellatus appellantem uexauerit faciendo eum ve nire ad curiam, secundum premissa, uelit causam extra curiā agitari non audietur: imo puniretur: quia nisi venerit instructus ad causam, contra eum tanquam contra contumacē, procedetur, vt in c. cordi. §. fi. vbi de hoc: sed & nisi dū appellatus appellationē approbauerit, & expresse dixerit, se velle cām in curia agitari, quamuis postea illuc venerit, nihilominus appellans poterit super appellatione impetrare, non obstante appellati contradictione. & sic multi sapientes dixerunt, & probatur in præ. c. interposita. §. j & arg. in his, quę no. s. de exce. §. viso. ver. sed si iudex. & hoc in ciuilibus & criminalibus. ¶ In electionū autem & prouisionum negotiis, quæ per simplicem appellationē hodie absque ꝓbatione partis, uel receptione iudicis ad curiam deuoluūtur, ut in præ. c. statuimus. si utraque pars præsens sit ī curia, pōt appellat⁹ dicere, volo, quod omisso appellationis articulo in cā procedatur, licet appellatio non fuerit per ipsum alias approbata, nec dixerit, ꝙ causam volebat in curia tractari, & appellante inuito super principali agetur, dummodo iudex appellatiōis q̄ attentata sunt post appellationem extra negotiū principale reuocet: puta, si fuit excommunicatus uel in expensis condemnatus post appellationem: quia his reuocatis non interest sua, ꝓse-
24 qui appellationē, vt iam dictum est. ¶ †† Illud autem scias, quod quamuis appellatio, etiam sine causa interposita, deferat causas episcopatus ad apostolicam sedem, contra mentem illius cōstitutionis, ut debitus. in fi. vt in cōst. Alexan. iiii. de elec. dilecti. Sed hodie nobis instantibus interpretationem recepit: qa si in episcopalibus, uel aliis dignitatib⁹ superioribus appelletur, in iudicio, siue extra, expressa tamē causa manifeste frustratoria, nō defert talis appellatio, causam ad curiam: secus, si ex causa legitima appelletur: quo etiam casu potest appellās recedere ab appel
g latione interposita, vt in cōstitutio. Greg. X. de electio. qāuis g
25 vbi dicemus de hoc. ¶ †† Porro quod supra dixi, ad probationē partis, uel ad receptionē iudicis operari, ut quis sufficienter causam in curia prosequi teneatur, verum est, secundum B. in appellationibus ante sententiam & litis contestationē interpositis, nā cum appellatur a sentētia diffinitiua, nō refert, an appellatio admittatur, uel approbetur: vel nō: sed hoc solum cōsideraī, utrū terminus sit a iudice, uel ab appellante præfixus: & tūc utraque pars tenetur ire, uel mittere sufficientem procuratorem ad totā causam: alias contra eum procedetur tanquām contra contumacem: qa hic terminus vim habet peremptorii, vt extra de renū. veniens. vbi hoc ipse no. & ad hoc facit in prę. c. sæpe. uer. saluis. facta relatione ad præcedentia & eo. tit. per tuas. Vin. tamē no. in præ. c. ueniēs. quod etiam, ubi appellatur a diffinitiua, si appellatio recipitur, uel approbatur, tenētur partes mittere sufficiēter ad causam: alioquin sufficit mittere ad impetrādum, uel cō tradicendum

ADDITIONES.

a Interposita. ¶ Verius tene, quod dixi in præ. decre. ex parte, super gloss. ad hanc. scilicet quod probare probationes exceptionis non admissas, licet sufficiat ad iustificandum appellationem, si propter id fuit appellatum, ad effectum tamen exceptionis ꝓsequendum in principali oportebit veritatem exceptionis probari, si fuit dilatoria, vel peremptoria, vt ibi dixi.

b Secundum P. ¶ Hoc not. in decr. ut debitus. Tu dic contra, vt dixi in c. ſpe. super gl. pe.

c Causam. ¶ Supple principalem.

d Statutum. ¶ lib. vj.

e Vel dic. ¶ Turbor, quòd non dixit, Imò dic. Ponderare debuerat quod Innoc. iiii. fuit auctor decret. cordi. ad cuius defensionem contra præmissa, vltra id, quod subdit, est aduertendum, quod decreta. cordi. non tat appellatum inuitum: quod si esset, potuisset auctor reprehendere, nisi causa subesset, ut in negotiis prouisionum. Constat autem, quod appellās a grauamine, hoc concludit, quod vult reuocato gravamine causam principalem esse coram iudice appellationis. Si ergo appellatus consensit, & Papa statuit, quod eo casu ambæ partes veniant instructæ etiā super principali, exprimat actor, contra quem est iniquitas, quam allegat: hoc, quo ad primum. Secundum est, quod finito articulo appellationis pro, vel cōtra appellantem, si Papa uiderit expedire procedetur in curia super principali, ponderato, quod dixi de primo: & quod arbitratus Papæ reseruatur super expedientia: multum errat, qui asserit hoc iniquum. Tertium est, quod de voluntate partium poterit omitti articulus appellationis, & super principali procedi. ex quo istud tertium partium voluntati relinquitur, quis potest dicere hoc iniquum? Dicet auctor, potuisset causa delegari ad partes: quod forte intendebat appellans. hoc fateor, quod potuisset. Sed nunquid Papa, vel alius iudex iniustitiam facit non delegando? vltra id quis modus est verisimilior ad finiendam litem, iste, vel ille? cum forsan citius erit expeditum negotium principale, quam exceptiones contra delegatos, uel contra rescriptum propositæ: qua de causa beneficialia sunt in curia: inde impatiens fui illum reprehendi, qui per text. & gl. dedit nobis argumentum scientiæ notabile. mansissem us autem amici, si recedendo à reprehensione dixisset. Imò dic, &c.

f C. cordi. ¶ lib. vj.

g Qua muis. ¶ lib. vj.

tradicendum, & sic habet locum exceptio, uel approbatio, secũ dum eum, etiã quando appellatur a diffinitiua. Et videtur casus p eo expressus, extra de appellat. oblatæ. in prin. ibi, nec delatũ, &c. ubi hoc idem not. do. meus, qui etiam super hoc a me requi situs idem mihi cum deliberatione respondit, & induxit pro se, quod not. secundum eum, in c. interposita §. j. hoc etiã idẽ pro batur ff. de appel. recip si cuius. & C. de app. si appellationẽ. Ego
a credo [a], saluo cõsilio saniori, quod cum appellatur a diffinitiua, delatio iudicis nil operatur: quia tũc iudex non potest non de ferre appellationi, tũ quia functus est officio suo, vt ext. de offi cio delega. in literis. tum quia tunc nõ quæritur, ex qua causa ap pellet, ut extra, de app. cordi. § his quæ. ideoque sua delatio nil operatur. & in hoc bene dicit B. & alii male. Nec obsta. c. oblatæ. quia factum narrat, sicut contingit. Item non obstant leges præ
26 dictæ † iudex enim dicitur nõ recipere appellationem: quia ali quid facit in eius præiudicium, forte sententiam exequẽdo, uel apostolos non concedendo, & huiusmodi. Recipere autem dici tur, cum contra ipsam nil attẽrat, verũtamen talis receptio nul lius est effectus. ut dixi. Potest tamen tunc iudex appellanti præfi gere terminum ad prosequendum appellationem: verũtamen hæc præfixio sola non arctat appellantem mittere sufficiẽtem: imo sufficit sibi mittere ad impetrãdum: quia impetrare est pro sequi, & initium exercere appellationis. Et idem dico, si pars ap pellans præfigat terminum, vbi appellatio nõ approbatur a par te: quia tunc sufficit partibus mittere solum ad impetrandũ & ad contradicendum, ut in præd. capit. oblatæ. versic & quidem. & in hoc minus bene dixit B. Termini ergo præfixio sola, quo ad effectum deferẽdi causæ examinationem ad curiam, nõ suffi cit, vbi nõ præcedit delatio iudicis, uel appellatio partis, vbi au tem parte approbante appellationem a sententia interposita ter minus ꝓfigit a iudice, uel ab appellãte, tũc dico idẽ, qd in appel lationibus ante sententiã, ut partes teneãtur ire, uel mittere sufficiẽ ter: & hoc ex vi approbationis, non termini præfixionis: & sic potest intelligi, quod no. eod. tit. Nicolao, & in præd. decre. cor
37 di. & in hoc male dixit B & alii. ¶ † Operatur autem sola præfi xio termini facta a iudice, uel a parte, absque delatione, vel ap ꝓ batione, ut terminus ille ꝓueniri non possit ab aliqua partiũ in impetrando, nisi de hoc faciat mẽtionem, ut in c. oblatæ. hic au tem termini præfixio per quẽ tempus iuris coarctatur, fieri po test per partem appellantem, ut extra eo. oblatæ ver. licet igitur & s. vers. 2. & nõ per appellatum, nisi præfigat terminum iuris. grauare enim esset appellantem, qui in causa appellationis acto ris vicem sustinet, & qui probare habet meriti terminũ ex vo lũtate rei, seu appellati, ff. qui sati. cog. de die. in prin. 4 q. 3. § spa
28 tiũ. ver. ei autẽ. & C. de tẽpor. in integ. rest. petẽdæ. ¶ † Nõ ergo potest appellat[b] abbreuiare terminũ, seu beneficiũ a iure appel lanti concessum ad prosequendum appellationẽ, vt 27. dist. de
b his. nec his contradicit decret. de ap. cordi [b]. & iunge hic, quod est j. §. proximo, ver. item pone. & seq. Quod autẽ dixi, delatio nem iudicis operari, ut partes teneãtur ire, uel mitterre sufficiẽ ter ad curiam Romanam pro tota causa, uerum est, vbi ꝓstat de
29 iurisdictione iudicis deferentis. † Quid enim si excipitur contra iudicem delegatum, quod non potest esse iudex in aliqua causa: ipse vero hoc nõ obstante, procedit. quare appellatur ab eo, & ipse defert appellationem: certe talis delatio, licet causam appel lationis deferat ad curiam illic tractandam, quia nondum ꝓstat illum non esse iudicem, non tamen causam defert principalem: imo Auditor appellationis probata coram eo huiusmodi excep tione, ulterius in principali nõ procedet ex virtute talis delatio
30 nis. ¶ Quid si quis ita dicit, proclamo uel prouoco ad sedẽ apo stolicam? dic, quod habetur pro appellante. Potius enim attẽdi tur in talibus mens, quã verba: vt patet extra de ap. ad audienti am. & de uerb. sig. intelligentia. &c. præterea. & de consecra. dist. 4. nullus.

ADDITIONES.

a Ego credo. ¶ Hoc est, de quo honoraui autorem in præ. decr. Nicolao. su per j. gloss.

b Cordi. ¶ Vbi hoc Inn. ut ibi scripsi super. uer. petierit. ADDE ad vers. fin. quod nihil refert, an quis dicat, uolo causam meam audiri a Papa, uel ex presse ad ipsum appellet: ita gl. no. in c. quoties. 2. q. 6. per text. in c. dilecti. in deci. ext. de appel.

SVMMARIVM.

1 *Appellans à sententia excommunicationis, si non prosequatur, an maneat sententia rata.*
2 *Appellans a sententia excommunicationis, si iusto impedimento detentus appellationem non prosequatur, an maneat sententia rata.*
3 *Iustum impedimentum qualiter intelligatur in non prosequendo causam appellationis. & nu. 8.*
4 *Causa intacta quando dicatur absque damno moræ.*
5 *Celeritas iudicij sæpe iustitiam exorbitare facit.*
6 *Appellator non prosequens causam appellationis causa infirmitatis, si super hoc non habeat testes, an suo stabitur iuramento.*
7 *Appellator copiam iudicis, ad quem appellauit, non habens, an excusandus veniat a prosecutione suæ causæ.*
9 *Causam appellationis non prosequenti sola negligentia imputatur.*
10 *Terminus ad apellationem prosequendam datus an possit restringi.*
11 *Is contra quem opponitur, quod non fuerit prosecutus appellationem, qualiter probare debeat se impeditum fuisse.*
12 *Terminus iuris in causa prosequendæ appellationis an possit preueniri.*
13 *Impetrans auditorem intra tempora ad prosequendum appellationem assignata, an ipsa tempora uideatur obseruasse.*
14 *Constitutio de termino ad prosequendam appellationem requirit principalem vel procuratorem.*
15 *Non veniens intra dies statutos ad prosequendam appellationem, & non comparens, an poterit se ex facto aduersarij iuuare.*
16 *Tempus ad appellationem prosequendam a iure indultum nemini est auferendum.*
Iudex appellationis an habeat iurisdictionem, vel possit cogere prosequi ante terminum à iure præfixum.
17 *Iudex appellationis an possit ex officio suo partibus præsentibus terminum ad appellationem prosequendam præuenire*
18 *Iudex, a quo appellatur, potest ex causa abbreuiare, vel prolongare terminum appellationis.*
19 *Terminus prosequendi appellationem quandoque prefigitur appellanti ad iter arripiendum.*
20 *Appellatus negans aduersarium appellasse, an si diu super hac negatione disceptauerit, poterit prædictam appellationem postea prosequi.*
21 *Appellationem prosequi prhibetur, qui terminum petit ad satisfaciendum, vel pactum fecit de satisdando.*

¶ Appellationis prosecutio intra quæ tempora fieri debeat.

7. §. Nunc breuiter trãscurrẽdum est, intra quæ tempo ra debeat appellatio exerceri. Dic, qd regulariter intra annum, vel ex iusta causa intra biennium: intra quod tempus appellator per se in contumacia appellati, vel cõmuni ter cum aduersario litem exequatur: quo trãsacto lite nõ com pleta, rata manet sententia, quia tunc appellatio annullat, C. de temp appel. auth. ei qui appellat. alias incipit, si quis ꝙ est. ii. q. v i. ext. de ap. constitutus. nisi iudex, a quo appellatur, tẽpus breui us moderetur: quo elapso, lite non completa manet rata senten tia, extr. e. cum sit Romana, & c. sæpe. Quando autẽ incipiat an
1 nus ille currere, dixi s. prox. ver. 2. † Vtrum idem sit in sentẽtia excommunicationis. vt si appellans nõ prosequitur appellatio
a nem, sententia rata manet, no. secũdũ Papã, in præd. c. sæpe [a]. Da tur etiam prædictum tẽpus, nõ solum cum appellatur a diffini tiua, sed etiam cum appellatur ab interlocutoria, ut in præ. e cũ sit Romana. in princ. ibi, quod si ante sentẽtiam, uel postea, &c. Et etiam cum extra ius appellatur, ut e. ti. cõstitutus. vbi de hoc. Hodie tamen dic, vt j. vers. hoc autem certum. Terminus autẽ statutus a iudice, vel a parte, vim obtinet peremptorii, ext. eo. sę
2 pe. ¶ † Præmissa vero fallunt, cum appellatus iuste impeditus nõ potest prosequi appellationem nam tunc non manet rata sentẽ tia: imo appellationem post biennium prosequitur. eo tit. extra tione. Iuste autem impedit, si ipse, vel eius procurator in itine re capiatur, & huiusmodi, C. qui pe tut. vel curat. cũ a matribus. ext. de pignor. c. pe. vel propter infirmitatem, vel tempestatem, vel inopiam, v. q. 3. si non ægrotans. ext. de do. & contu. cum di
3 lecti. ext. de solut. c. pe. uel aliam iustã causam. ¶ † Item, secũdũ quosdam, iusta causa potest esse, si forte vnus mẽsis, vel duo fue rũt de primo anno feriati, ita quod iudex nõ cogebatur pronũ ciare, ff. de arbit. si feriatis. vel alias fuit iuste impeditus. nã tunc tantundẽ habebit de anno sequẽti, ff. de minor. l. fi. ff. de his, quę in frau. cred. ait ꝓtor. ver. si ꝓditionalis. C. de restitutioni. milit. qd tẽpore dũmodo agat ante finem anni: quia sic videtur morã purgare, ij. q. vi. appellatore. secus si expectet usque in finẽ: quia
4 tũc non potest purgare moram, ut dicũt, ff de ver. oblig. si Sti chum. §. j. ff. de peric. & cõmo. rei ven. l. illud. ¶ † Item iusta cau sa est, cum lis est in cõsistorium principis inferenda, nec Impera tor proceres cõuocare potest ad causam audiendam. tũc enim causa intacta manet absque damno moræ, vt 2. q. 6. anteriorũ. ver. ad hoc. & l. sed lis, quæ ꝙperatur. vt extr. de ap. ex insinuati one. Idemque est in curia domini Papæ: qua ratione & ꝙpter a lias, de quibus habes aliquas extra. de ap. sæpe. quandoq; ibi que stiones plus debito prorogantur: sicut patet in causa decimarũ Anglicana nunc coram nostro pendente examine, quæ ante no strę natiuitatis temp[o], qd est 34. annorum, fuit ad apostolicæ se dis examẽ per appellationem perlata, nec adhuc est causa appel lationis sopita: quinimo nec lis est in ea contestata: tamen unũ est reme

ADDITIO.

a C. sæpe. ¶ Terminatum est per dec. licet. de sent. excom. lib. 6. quod non connalescit: tamen illi dem[ittitur], & uitiabitur, don[ec] nullitatem sententiæ doceat.

eſt remediũ quia finaliter ibi veritas tãdiu exagitata ſpſẽdeſcit
5 in lucem, ut 35.q.9 graue.¶† Alibi vero celeritas ſæpe iuſtitiã exorbitare facit,arg.ext.de in integ.reſt.tum ex literis.§.proſpeximus.ſicut plerunq; in curia Francię ubi iudiciarius ordo nõ ſeruatur,experti ſumus.Iniquitas enim omnia p̃cipitat, de pęn.diſ.3.inter hæc hircum Nec eſt ſententia p̃cipitãda , vt vi.q j c.quæro.imo ponderãda nam tempore indigemus,ut aliquid maturius agamus,l.diſt.põderet & æquo libramine librãda,xl.diſt om
a nis,qui extra,de re iud.cum ęterni [a] Hoc etiam ſcias,ꝙ etiam in curia Romana in cauſa ciuilibus & criminalibus patrimonii beati Petri,& in cauſis curialium bene quantum ad hoc ius commune ſeruatur:quia ſi quis eorum non proſequatur intra annũ,vł biennium,& appareat de eius negligẽtia,amplius nõ auditur,ut in præd.concor.Vbi autẽ apparet per acta cauſæ,uel alias euidẽter de eius diligentia,puta quia libellum obtulit,&c.competẽti tẽpore egit,ſed per iudicẽ,uel propter ſubterfugia partis aduerſæ,uel propter aliam inexcuſabilem neceſſitatem ſtetit,quo minus cauſa fuerit expdita,non eſt quod ei ualeat imputari , C.de
6 tẽp.ap.l.fi.§.illud & uer.niſi ipſe appellator.¶† Quid ergo ſi appellator fuit infirmus,nec habet teſtes ſuper hoc,nũquid ſuo ſtabitur iuramẽto?Forte ſic,inſpecta cauſæ & perſonæ qualitate,
b ff.de excuſ.tut.l.ſcire oportet.in medio legis [b], extr.quod metus cauſa,c.fi.& ſecũdum præmiſſa etiã poſſunt prædicta iura intelligi,& ſic ſanctiſſimus Pater do.Clemens Papa IIII. fons iuris, nobis auditoribus ſeruari præcepit:& ſic ſeruamus Sed in cauſis totius orbis illuc per appellationẽ delatis nõ poteſt rigor iuris per omnia ſeruari:cum quãdoque oporteat remiſſiones ad prouincias remotas ſuper uariis articulis fieri,quæ nõ poſſunt intra breuis temporis ſpatium expediri:nihilominus tamen ſępe de
c hoc excipi uidemus,ſed raro pronũciari [c].¶† Item fallunt præ
7 miſſa,cum appellans non poſſit habere iudicis copiã , ad quem
d appellauit:uel non uult [d],vel non poteſt procedere in cauſa ,in auth.ut ſpon.lar.§ hęc quoque Conſulo tamẽ,quod hoc publi
8 ce proteſtetur,ut extra,de app.c.fi.¶† Item iuſtum impedimentum eſt,ſi aduerſarius petit dilationẽ ,uel propter ſuam infirmitatem,uel ſine cauſa.generaliter enim dicimus , quod nõ currit huiuſmodi præſcriptio ſi ius non redditur, uel propter defectũ iudicis,vel rei, ut extra de iud.ca.pen.ff ex quib.cau ma.ſed & ſi p p̃torẽ vſq; ad §.qđ uero.Neceſſe eſt tñ doceri voluiſſe agere, ſed ex cauſa aliqua nequiuiſſe,vt ĩ d.l.ſed & ſi p p̃torẽ.§.ſi feriæ. C.de ann except.vt perfectius.extra de offi.iud. ord.paſtoralis. Eſt ẽt iuſta cauſa,ſi teſtes fuerint impediti:uel ſi ſine culpa ſua inſtrumenta nequeunt habere:uel ſi alicuius dolo impediatur proſequi appellationem,ſed tũc ei ſuccurritur per beneficium reſtitutionis in integrũ,extra de in inteſt.reſt.ex literis.extra de offi.
9 ord.c.paſtoralis.§.fi ¶† Item fallunt,ſi tempore proſequẽdæ appellationis partes ad arbitros iuerint.nam tũc etiam poſt biennium cauſa reduci poteſt ad iudices appellationis,vt C. de tẽp.appel.l.j.auth. ſi tamen.& in auth de app.Collat.8.& ext. de ap.ſi
e gnificantibus [e].& generaliter ſola negligẽtia imputatur, vt ibi, & arg ff.de excuſ.tut.ſcire oportet. Præmiſſa fere omnia ꝓbantur in aut.de his,qui integr.ad ap.in prin.& §.j.2.3.& 4.Iſtud autem ſcias,quod imputabitur appellatori,ſi modicum tẽpus ſibi reſtat de anno,& cauſam nõ incipiat intra annum: licet in anno nullo modo ualeat terminari,ut in præd.auth.ei qui.Quæ & alia circa hanc materiam dic plene , prout no.ſecundum Papã in p̃.
f c.ex ratione.de appel.[f] ¶† Licet autem detur annus,uel ex iuſta
10 cauſa biennium,ad appellationem proſequendam,uel finiẽdã. tamen huiuſmodi terminus reſtringitur quandoque ab appellãte,vt eod tit.perſonas.& quandoque a iudice,a quo appellatur.
g Prorogari autem nõ poteſt niſi ex cauſa,ut eo. tit. ex ratione [g]. hæc probantur eo.ti.oblatæ.Ab appellato autem nõ poteſt reſtringi,

ADDITIONES.

a Cum æterni. ¶ lib.vj.
ADDITIO. Adde ad ver.ſeq.ibi,quid ergo Guid. Papæ in quæſtionibus ſuis in q.ccv.inci.in cauſa app.vbi latè,an appellantis iuramento ſtetur ſuper impedimentis.Et adde,ꝙ appellatio non proſecuta propter paupertatem,excuſat,vt per Mat.in no.ſuis no.vl.& per Bal in l.2 §.ſi quis.in ult.q.ff.ſi quis cau. vbi dicit , ſe liberaſſe quendam pauperem a pęna furcarum,qui cum appellauit, propter paupertatem appellationem proſequi non potuit:& iſtud pro ſing.refert,& ſequitur Fran.Cre.not.121. inci. ſtatuto cauetur.vbi dicit,ꝙ ſtatutum diſponens,ꝙ appellans debeat ſoluere certam gabellam,& aliquis non potuit ſoluere ex paupertate,non dicetur appellatio deſerta.Henr.Ferran.
b Medio legis. ¶ §.ſufficit.& facit,quod ſcripſi de dolo & contum. eum qui. lib.6.in gl.dubitatur.in fi.
c Pronunciari. ¶ Aduerte quia mandatum Clementis cõmendabile fuit in curia,ubi difficile & quibuſdam impoſsibile eſſet ducere teſtes ad curiã conſcios infirmitatis:& remiſsio plus eſſet impeditiua, vel occupatiua tẽporis,qui negotium principale. In inferioribus ergo, vbi facilis eſſe[illegible]us ad batio,put[illegible]m de archidiacono ad [illegible] el de epiſcopo chiepiſcopum appellatum eſſet non eſſet ſufficiens probatio per quodidem puto de vicinis curiæ.facit,quod dictum de his eſt ſ. ver. prox. Non ſufficeret etiam talis probatio in caſu decr.cupientes. ad euitandam eius pœnam,ut ibi patet in §.quod ſi.ibi,apud ſedem ipſam facere plenam fidem.& hoc,quo ad illos,de quibus loquitur ibi tex.
d Vult. ¶ Supple iudex.
e Significantibus. ¶ Idem quomodocunque de partium expreſſo conſenſu cauſa prorogetur:& habet hoc locum in termino iuris & hominis , vt in cle.eo.titu.quandiu fallit autem in caſu ibi poſito.
f De appel. ¶ Vt ibi plene ſcripſi poſt eum,& Hoſtien.ſuper j.gloſſ.ad quæ etiam addidi duas vltimas colum. & vide quęſt. facti , quam poſui ſuper rub.de appel.
g Ex ratione. ¶ Ibi non fuit proprie prorogatio,quæ eſt idem,quod protenſio,vel extenſio.In his enim oportet exiſtere rem,quæ debet extendi , uel protendi,ſicut tempus,uel quæuis materia.Ibi autem cum biennium eſſet elapſum,non extabat tempus protenſibile:fit ergo ibi noua temporis conceſsio ex cauſa beneficio reſtitutionis,vel iure communi, ut ibi no.De primo vide ſ.de deleg.§.fi.ver.item quod iuriſ.Scire debes quod do.meus in legibus hic, & Richar. Ma. Paduæ diſputauerunt, an tempus datum per ſtatutum ad finiendam cauſam appellationis,poſſet per partes prorogari appellationis iudice conſentiente ? Hanc primam breuiter,ſecundam prolixè tractarunt.prima incipit,dubitatum fuit Bonoñ.ſecunda,ſtatuto cauetur,ꝙ iudex.Dominus meus ad literam dixit , ſi tempus appellationis ad cauſam exercendam non poteſt arctari,vel prorogari per iudicem , vt not.in auth.offeratur.ſed partium conſenſu videtur quod poſsit prorogari,cum poſsit arctari,ut uidetur innui C.de temp.ap.l.vl.in fin.ibi, uel vllum fatale,&c.ergo & prorogari. Item ualet pactum de non appellando, vt præd.l.in fi.& ff.a quib.app.non licet,l j. §. ſi quis fortius ergo paciſci poſſunt de tempore appellationis prorogando.Item per tacitum conſenſum partium,ſcilicet per recurſum ad arbitros prorogatur , ut in auth. ſi tamen. ergo fortius per conſenſum expreſſum. Sed,ut j.dicam illa non eſt proprie prorogatio.Item in cauſa principali,ſi perit inſtantia,non eſt periculum,cum actio ſalua maneat:& ideo nõ poteſt fieri prorogatio,ut not. in d.l.properandum.licet ſi pereat inſtantia in cauſa appellationis eſt periculum appellanti,quia rata manet ſententia : facilior ergo debet eſſe prorogatio.item pro hoc facit l. 2.ff.de iud.§.fin.& §. iudex.& quod ſcriptum eſt per Azo.in Summa,de iur. omn. iudic. in 2. colum. Et quia rigor iuris mitigari poteſt pactis contrahentium, ut in præd. l. fin. in fin. C. de temp. app.& glo.ibi poſita. facit etiam C.de abolit.l.vlt.§.poſt hoc.Contrarium videtur tutius, vt ad inſtar triennii cauſæ principalis:& quia hoc tempus legale eſt limitatum ob communem & publicam vtilitatem non in ſingularem fauorem paciſcentis,propter quod videtur prorogatio non valere ff.de pactis,ius publicum.& de iur.cal.l ij.§.ſed quia.Et quia §. fin. & §.iudex loquuntur de tempore mutato per delegantem aliqua ſpeciali de cauſa,quæ proceſsit ex his,quę inter partes acta ſunt:& ideo ibi valet conſenſus partium in prorogando:ſed hic eſt tempus legale & limitatum a lege, ponderata generali occaſione,ſcilicet odio litium:nec poſſunt partes paciſci,ꝙ lex municipalis in ſua cauſa locum non habeat,ff.de legat.j.l nemo poteſt Nec teneret prorogatio,ſi iudex interloqueretur tempora talia appellationum poſſe prorogari : quia expreſſus eſt error. facit etiam C. de temp.app.nemo ibi , præmiſsis duobus,quibus prorogari non poteſt hoc tempus,ſubdit. Nec ſub prætextu quodam altero : & ſic prorogationem excludit,uel partium pactionem.Item, vt dixi,inſtantiæ in cauſa appellationis plus ſunt odioſæ,quam cauſæ principales,arg.C.eo.tit.l.eos.in fi. & ſic non de facili prorogandæ. ¶ Richardus copioſe tractans.tenuit idẽ principaliter ex dictis ſ.ad hanc partem in prin.Et quod tempora terminandarum litium ob publicam vtilitatem ſint inducta. alleg. C. de iudic. properandum.in prin.& ibi no.& C.de temp.appel l.ij. in princ.Secundo aſſumit.præd.l nemo per modum ſ.expreſſum,cui contingit , in auth. eo. tit de appel.collat.8.vbi in fine ſic dicit textus.aliis omnibus , quæ de appellatiuis certaminibus priſcis dicta ſunt legibus,& a nobis in legum ſcripta codicib.in propriis virtute manentibus.cui cõuenit,de his qui ingre. ad app.§.ſi vero neuter.ead.col.Sed quod de prorogatione dicitur , ſtatutum de iure non apparet:ſtabitur ergo legi Codicis,& eius tempori. Inducit etiam ſpecialiter duas leges ff. loc. & conduc. l. ſi in lege. in prin. & de verb.oblig.qui Romæ.§.Callimachus.ad fi.Subdit autem nunc ſecundam quæſtionem,ſcilicet quid erit,ſi intra tempus ſtatuti non fuerit cauſa diffinitiua? Refert quoſdam dicere,quod etiam ex eadem inſtantia adhuc poterit diffiniri vſque ad annum,uel ex iuſta cauſa vſque ad biennium : quaſi ſtatutum illud magis ſit inductum ad pœnam iudicis,ſaltem extraordinariam,ſi non finiat , ff. de pœn. ſanctio legum. quam ad modificationem cauſæ,vel inſtantiam contra ius commune:pro quo facit C. vt omnes , tã ciuil.quam mil.l.vna,in fi.Ipſe autem putat tempus ſtatuti per omnia ſubrogatum eſſe in locum temporis de iure communi dati ad proſequendam appellationem:& ideo quibus caſibus tempus iuris communis non currit puta cum ſtat per iudicem, vel cum partes compromiſſerunt, ut in auth.ſi tamen.& auth.item ſi appellatione.C.de temp.app.non currit etiam tempus ſtatuti.Item quibus caſibus currit tempus iuris communis,ſed datur reſtitutio, vt no.in auth.ei qui appellat.eiſdem hoc curret , & reſtitutio dabitur.Item quibus caſibus currit tempus,& mortificatur cauſa & inſtantia appellationis,vt in auth.præd. ei qui appellat. eiſdem currit tempus ſtatuti,& mortificabitur cauſa & inſtantia,ut ſic per omnia fungatur vice temporis,ad quod ſubrogatur,ut ff.ſi quis teſt. liber eſſe iuſ. fuer.l.j.§.hæc actio.de reſponſione ad l.C.vt omnes,&c.Et de tertia, ſcilicet q.temporis ſtatuti ad aliam cauſam criminalem,uel ciuilem, non appellationis , uide, quod dixi ſ.de deleg.§.reſtat.ſuper verſi.quid ſi in ſtatuto fateatur non poſſe prorogari,quod eſſet dicere,ſi prorogationem duplicari , uel amplius, quam duplum concedi iudici ad procedendum continue , poſſunt tamen partes,quæ prorogare uellent compromittere,uel expreſſe conſentire pro
f [illegible]tioni cauſæ,ſuperſederi ad certum tempus : & tunc non current tem
g Qu[illegible] iuris,uel hominis.Et fateri oportet in horũ alterũ numerari tempus ſic erit locus prædictæ auth.ſi tamen,& cle.quandiu.de app.

ADDE, quo ad primam partem, ut per episcopum Alexan. in d.c. ex ratione. & per Nouis. in l.ij.ff. de re iudic. per Alexan. in l. properandum, C. de iudic. per Paul. de Castr. in l. 2.§. allegata, ubi dicit videri text. in clem. si appellatio. de appel. quod tempus datum ad prosequendam appellationem, potest consensu partium prorogari. Dicit etiam, se uidisse in ciuitate Lucana, quod partes prorogauerunt tempus datum ad appellandum: & illud fuit obseruatū ADDE etiam, ut per Alexan. consil. xxiiii. iiij. lib. Quo vero ad secūdā, adde, ut per Paul. de Cast. cons. ccxxxviii. incipien. videtur dicendū. Panor. cons. xvi. incipiē. in causa fratrū. li. 2. Ang. in dict. l. properandū. vbi dicit, ꝙ licet iudex nō posit diffinitiue pronunciare, potest tamen absoluere ab obseruatione iudicii.

stringi, vt s̄.§. ꝓx. ver. pe. & vbi certus termin⁹ a iudice, vel ab appellante præfigitur ad appellationem prosequēdam, literæ sup appellatione, siue ab appellato, siue ab appellāte, impetratæ, tacito eo non valēt: ut in præ c. oblatæ. & c. significantib. & c. sępe. ubi de hoc. Vbi autem nullus terminus præfixus est, pōt, siue appellatus, siue appellatus, intra terminū iuris impetrare, ita tamē quod nimium nō procurrat: puta plus quam per mensem, vt 2. q. 6 appellantem. uel etiam per minus tempus, dummō malitiose non agat. verum licet appellatus impetret, quādocūque voluerit, vbi terminus non ab homine, sed a iure tantum præfixus, non tamen poterit petere confirmationem sententiæ, nisi cum unus mensis de anno superest, ut præ. l. appellatore. appellat⁹ tamen bene potest coram iudice sic obtēto causam appellatiōis, quandocunque voluerit, prosequi. nam causæ continentia diuidi nō potest, C. de iu. nulli. extra de sequest. poss. c. j. Vel dic, ꝙ coram iudice appellationis, & corā subdelegato ab eo, tam appellans, quā appellatus potest prosequi causam appellationis, etiam non expectato mense iuxta finem anni: argument. in pręca. oblatæ. vers. si uero. ubi dicitur, ꝙ coram iudicibus in tēpestiue impetratis potest appellat⁹ prosequi causam suam. Tertij dicunt, quod quis potest semper impetrando literas causam ꝓse qui, etiam anteq̄ unus mensis restat de anno: causam aūt ante il
11 lud tempus prosequi non potest, secundum Papam ¶† Hoc etiam nota, quod si is, contra quem opponitur, quod nō fuerit prosecutus appellationē intra tempus iuris, probare uelit se intra illud fuisse impeditū, ut nequiuerit prosequi, potest hoc facere prius quam lis sit contestata in causa appellationis, nec pri
12 us fiet litis cōtestatio: & sic obtinuit. ¶† Hoc autem certum est quod terminus iuris pręueniri potest, non hominis, ut extra de ap. ut debitus. Est autem terminus iuris, annus; uel est iusta causa biennium, ut s̄. Est etiam & alius terminus, qui datur hodie, cū appellatur sup electione, postulatiōe, seu prouisione, uel occasione ipsarum. nam appellans, & omnes, quorum interest, ꝓ se, uel per procuratores ad causam instructos intra mensem debēt iter arripere ad sedem apostolicam veniendi: & si aliqua partiū non uenerit, per viginti dies post aduentū alterius expectata, in electionis, postulationis, seu prouisiōis negotio ꝓcedetur. hęc
a leguntur extra de electione, c. statuimus [a]. Et scias, quod præsens non potest petere, ut procedatur tūc contra absentē, nisi docuerit se præmissa tempora obseruasse, deducto tempore cōpetēti. Computatur enim mensis, & viginti dies, & tempus cōpetēs quo in itinere fuerit. Sed nec is, qui tempora non absoluit, pōt hoc cōtra aduersarium opponere. ff. de reg. iur. cum par. xxv. distin. c. j. in fi. extra de usu. quia frustra. & arg. ext. de censi. cū oli.
13 extra de except. cum ecclesiasticæ. ¶† Sed nunquid videtur tēpora obseruasse, qui intra ea auditorem impetrauit? Dicūt quidam, quod nō, nisi saltem aduersariū in audientia citari fecerit: quia nō videtur expectasse aduersarium nisi præsentiam suam & uoluntatem prosequendi negotium per citationem manifestari fecerit. Alii dicunt, & hoc obtinuit, quod sufficit auditorē impetrasse: uel adire intra tempora prædicta: ad hoc ut tēpora seruasse videatur: quia prædicta constitutio ad obseruationem temporum non requirit, nisi quod intra mensem iter arripiatur, & quod pars veniēs ad curiam per viginti dies expectet alterū,
14 ¶† Quid si apparet auditorem obtentum, non tamen constat, quod ꝑ principalem personam, vel per procuratorem? Nō videtur sufficere: quia prædicta constitutio requirit principalē, uel procuratorē, ut ibi dicitur. Contrarium tamē seruamus. sufficit enim, si is, pro quo impetratus est, id ratū habeat, ff. de reg. iur. l. hoc iure. Nec in commissionibus quas do. Papa in curia facit per schedulas, uel per cursores, exprimitur, ad cuius instātiā sit dat⁹ auditor: sed simpliciter dicit, mādat dominus Papa magistro Gulielmo Durādi, quod causam, quæ inter tales sup hoc
14 vertitur, audiat, & diffiniat. ¶† Sed pone, auditor, a quo appellatur, p̄fixit decē dies ad prosequendā appellationem, vt extra đ āppe. ad hoc. & intra hoc tempus appellatus impetrat auditorē in causa appellationis. & citari facit appellantem sicut fit quotidie. qui tamen nō comparet intra illos decem dies: postea ver- comparet, uolēs appellationem suam prosequi coram eo suus aduersatius impetrauit: opponitur ei, quod non de[illegible]ri, cum intra decem dies nō fuerit suam appellationem ꝓsecutus: quæritur, an sit audiendus? Respon. obtinuit, quod nō. cum enim intra dies statutos nō venerit, non poterit se ex facto sui aduersarii iuuare, ut s̄. de pos. §. 8. versic. sed secundum. quia verum est, quod ipse non fuit appellationem prosecutus in termino sibi præfixo, ut in præ. c. ad hoc. argumen. C. de in integ. rest.
16 petendæ. & s̄ §. j. vers. sed quid si ille ¶† Item pone. præfixus fuit a iudice, a quo appellatum est, terminus partibus, in quo se coram iudice appellationis præsentent. ut extra de appel. personas & c. seq. Partib⁹ ergo in termino ipso coram iudice appellationis constitutis, appellans dicit, nolo adhuc prosequi appellationem, cum hābeam adhuc ānum, uel biennium, ut s̄. nec enim qs inuitus cogitur agere, ut C. vt nemo inuitus, per totū Respon. obtinuit, quod non cogitur. licet enim iudex prædictum terminum sibi potuerit pręfigere, non tamen potuit sibi tempus a iure indultū auferre: quia iuris beneficium nemini est auferendū. vt 28. distinct. de his. & extra de secūdis nup. c. pe. & fi. & hoc satis determinauit ex his, quę no. extra de appel. cum sit Romana in gloss. Argumentum. quod iudex. Appellatus tamē poterit libellum offerre, & confirmationem suæ senrentiæ petere, uel cassari illius appellationem, eo. titul. oblatæ. vers. si vero non fit. & argum. C. quomodo & quādo iudex, authen. qui semel. & sic in directe ille cogetur suam appellationem prosequi: & sic seruamus de hoc, secundū dominum meum, extra de appel. cordi. §. post hoc. & iūge hoc, quod est s̄. §. prox. ver. porro. & seq. Quid si statutus est a iudice terminus appellato ad prosequendam ap-
b pellationem: ipse vero uenit diu ante terminum [b], nūquid ante ipsum terminū cogetur appellatus respōdere coram iudice appellationis? Et videtut secundum præmissa, quod non: quia nec iudex appellationis habet iurisdictionem ante terminū, C. de dila. l. 3. Imo appellans tacite, vel expresse potest renunciare appellationi, extra de app. ad aures & c. personas. & c. directe. & c. reprehensibilis. & c. sępe. extra de offi. del. gratū. C. de iure emph. l. fi. §. 2. 2. quæst. vi. si quis libellos. Argū. contra 2. quæst. vi. appellatione. C de temp. appel. l. fina. §. in his. extra de app. oblatæ. de
c pen. distin. j. prædixerat. Super hoc dixit Vincē. [c] † quod iudex
17 appellationis ex officio suo potest partibus præsentib⁹ terminū præuenire: sicut & iudex, a quo appellat, potest ex causa abbre-
18 uiare, uel prolōgare terminum. tū dic, vt s̄. ¶† Itē quid si pars quæ præfixit terminum ad prosequendā appellationem, mittit procuratorem ad prosequendum, non tamē prosequitur? Respon. nō excusatur. debuit enim prosequi, ff man. si procurator §. si tutores. Argum. cōtra, quod sufficiat mittere, ext. de appel.
d Nicolao [d]. & ff. commodat. l. argentum. ¶† Et not. quod quan-
19 doque præfigitur terminus appellanti ad iter arripiendū, vt ex
e tra codē. peruenit. & de elect. statuimus [e]. de re iu. cum causam. quandoq; ad repræsentandum se domino Papæ, ut eodem tit. personas & c. significauit quandoque ad terminandam causam appellationis. ut eo. titu. cum sit Romana. & 2. quæstio. vi. ei qui. sed hoc tantū a lege, & non ab homine, ut eo. tit. ca. ex insinuatione. Non autem potest præfigi terminus, intra quē redeat a prosecutione appellationis, nec etiam a lege præfigitur ut eo. titul. ex insinuatione. & 2. quæst. vi. anteriorum. Et nota. quod vbi datur terminus ad prosequendam appellationē, sufficit intra illud
f iter arripere, ut extra de re iudi. cum causa. de elect. statuimus [f].
20 ¶† Sed pone appellatus veniens ad iudicem appellationis negat te

ADDITIONES.

a Statuimus. ¶ Libro vj. In cathedralibus, uel regularibus ecclesiis, quarum confirmatio spectat ad Papam ex appellatione: uel immediata subiectione, fernanda sunt tempora decret. cupientes. e. titulo, libro vj.

b terminum. ¶ Vin. sic formauit: quid si ante terminum ambæ partes sunt in curia: nunquid, &c.

c Vincen. ¶ Eo. tit. ad aures.

d Nicolao. ¶ Vbi de hoc not. Vincent. soluit, vt ibi in prima glossa. Item ibi non fuit negligentia procuratoris, sed impotentia ex defectu mandati. Ad legem sequen. responde per id, quod dixi de pigu. significante. super gl. ergo non.

e Statuimus. ¶ lib. 6.

f Statuimus. ¶ Lib. 6. Ista iura non probant id, ad quod inducuntur. In ista enim decret. ea parte statuitur terminus mensis ad iter arripiendum. Idem de eodem termino intelligo dec. cum causa. ut ibi scripsi super verbo, inducias. vel aggrauando contemptum, dicit illum non solum non prosecutum, sed nec iter arripuisse. simile extra de renun. veniens. Ad prædicta facit, quod ipse auctor præmisit in proxi. vers. vbi tractans de termino ad iter arripiendum, allegat hæc duo iura. Sic etiam allegat gloss. in dec. cum causam. in dec. personas. eod. tit. vbi tractat de his terminis. Potest tamen hoc dictum sic defendi. Prosecutio appellationis habet tres partes, scilicet principium, medium & finem. Principiat autem prosequi, dum iter arripit, ut in d. capitu. statuimus. & cap. cupientes. eo. titu.

a sicut & de alia lite dicitur de offic. ordin. quamuis. lib. 6. Tamen Innocen. conn. peruenit. 2. eo. tit. [illegible] itineris arreptio non sufficit: immo sentei [illegible] requiritur

rmitatis, si

requiritur, quod se representet. vide, quod ibi post eum dixi. Aliquibus videtur distinguendum inter terminum ad se presentandum, & terminum ad prosequendum. In termino ad præsentandum sufficit præsentari: in secundo tenetur prosequi licet non teneatur ad diffinitiuam, ut not. in ca. cum sit Romana. de his s. ner. 2.

ADDE. quia in appellatione interposita in beneficialibus, ius assignat certum tempus, puta mensem, ad iter arripiendum. c. j. de ele. nunquid per lapsum huius temporis appellatio habeatur pro deserta? Lapus tenet, q̃ sic. in cle. j. eo. titul. motus. quod duplici pœna non est afficiendus, c. at si clerici. ext. de iu. & ponderat tex. in d. cle. quia illo non veniente proceditur, ut contra contumacem. Quid autem si tale tempus iuris assignatur ab homine, an idem erit? Old. consi. 2. tenet quod sic, & Lapus in d. cle. j. latius vide de hoc: quia aliqui contra, per episcopum Alex. in c. cum sit Romana. ext. eo. A D D E tu pro opinione Spec. hic, ut sufficiat intra terminum ad prosequendum dictum iter arripere: hoc tenet Rota in nouis decis. 94. & decis. 155. vbi facit mentionem de doctrina Speculatoris hic.

gat te appellasse, & sup hac negatiõe diu disceptatum est: ꝓcessu vero tẽporis vult illam appellationẽ prosequi, quam negauit, quæritur quid iuris: Respon. obtinuit, quod nõ audiatur: argu. ext. de ꝓbat. per tuas. & patet in his, quæ not. in præ. vers. sed secundum. De prosecutione appellationis dixi s. §. prox. Itẽ qd si procurator rei condemnati appellãs in curia, non vult appellati onẽ prosequi, sed dicit se hoc velle domino forte in Hispania, vel ultra mare absenti nũciare? dic, ut s. d. ꝓc. §. j. ver. sed pone, ꝓ
a cu.[a] ¶† In summa nota, quod prohibetur appellationẽ exerce
21 re, qui lata sentẽtia diem petiit ad soluendum: vel si pendẽte appellatione pactum fecit, vel transegit: vel si ãnus, vel ex causa biennium a tempore appellationis emissæ ꝑteriit, vel mortuo appellatore C. de re iu. ad solutionem. ff. de pact. tale pactum. §. q pactus est. in authent. de his, qui ingre. ad app. §. j. & 2. Collat. v. C. si pendente ap. mors interuen. l. 3. Et not. quod quãdoque vnus appellat, & alius appellationem prosequitur: quod dic, secũ
b dum B. Cõpo. ut extra, de elect. auditis. & ca. statuimus[b]. & s. §. j. vers. sed quid si ille.

ADDITIONES.

a Procurator. ¶ De hoc s. §. j. post prin. ver. illud autem.
b Statuimus. ¶ lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quoties iterari possit.*
Bis posse appellari, qualiter intelligatur, & quod nemini tertio appellare licet.
2 *Parte una duas sententias confirmatorias habente, & altera duas alias, quæ potior dici debeat.*
3 *Duobus ex eiusdem serui noxa conuentis, cui dandus erit seruus.*
Duobus literas impetratorias pro eodem beneficio habentibus, primo offerenti uenit obtinendum.
4 *Appellatio tertia licet sit prohibita, restitutio tamen in integrum peti potest, & supplicari contra res bis iudicatas permissum est.*
5 *Appellans & restitutionem petens diuersis iuribus uti dicuntur.*
6 *Appellatio quandoque semel tantum fieri potest.*

¶ Quoties appellandum sit.

8. §. Quoties appellandũ, sit clarum est: quoniam regulariter sup quolibet articulo, vel gra
2 uamine, & qualibet interlocutoria ante sententiã, & etiã a sententia diffinitiua bis tãtum appellatur, & non tertio: vt ext. d. ap. dilectę. C. ne in una & eadẽ cã lic. ter. ꝓuo. l. unica. extr. de ap. sua & 2. quæst. 6. c. si autem. §. post secundam. & l. si quis in quacunque. Vnde cum multa sint capitula in causa ante litis cõtestationem, multoties potest appellari. nã sup quolibet potest bis appellari, ut dixi: post sentẽtiam etiam tantum bis. & secundũ hoc intellige 2. q. 6 omnis oppressus. & c. ad Romanam. & c. quoties.
1 & c. iõ. ¶† Quod autem dixi. Bis posse appellari tantum a sentẽtia uel a quolibet grauamine, intellige verũ ab eadem parte. nã altera pars poterit ẽt super eodẽ capitulo vel sentẽtia appellare. Si enim appellauero a sententia pro te contra me lata, & iudex appellationis sententiam confirmat, possum secundo appellare a confirmatione sentẽtiæ sed si hæc confirmatio confirmetur, non possum ampliusappellare: quia non licet tertio ꝓuocare. Si autem confirmatio infirmetur, tu poteris ab illa sententia appellare quia hoc non est tertia appellatio, sed prima, quo ad te. & si iudex appellationis infirmationem sentẽtię infirmet, poteris secundo appellare: vltra tibi nõ licet. & sic sunt prędicta iura intelligenda. Et secundum hoc sup quolibet articulo potest quarto appella[illegible] obiect: licet a[illegible] quendam contrarium [illegible] iuris verba ten[illegible]

dem etiam credo, si interpollatim fiant appellationes: vt si a sententia lata pro te contra me ego appello, & in causa appellationis obtineo: demum tu secundo appellas, & obtines: tertio ego appello & obtineo: & quarto tu appellas & obtines: certe nulli nostrum licet ulterius appellare: quia nulli nostrum licet tertio appellare: & sufficit sic scriptum esse, ff. qui, & a quibus ma liber non si prospexit. sexta quæstione, tertia scriptum est. Vbert. dicit, quod non licet tertio appellare: verum est continue, ut in superiori exemplo: sed interpellatim bene licet, ut in proximo exemplo. Itẽ nõ licet tertio appellare, verũ est in eo. capitulo, sed in diuersis sic, etiam centies. Et docet talem cautelã, vt appellãs appellando & prosequendo dicat primam sententiam nullã: & si iudex appellationis dixerit eam aliquam, vel iustam, vel nõ iustam, statim poterit appellare, & cẽties per hãc viam. quod dic, secundum eum, vt s. de except. §. viso. versiculo, item no. secun
2 dum. ¶† Sed secũdum ꝓmissa pone, tu habuisti ꝓ te duas sentẽtias confirmatorias & ego ꝓ me alias duas: quæritur, qs erit potior cum nulli nostrum liceat ulterius appellare. Et videtur, q̃ originalis reus: quia promptiores sumus ad absoluendum: quam ad cõdemnandum. ff. de act. & ob. Arrianus. extra de probat. ex literis. in fin. extra de fid. instrum. inter dilectos. in fin. 26. quæsti. vlt. alligant. Imo videtur, quod is, qui prius sententiã obtinuit, siue sit re[a], siue actor: quia pro sentẽtia ꝑsumitur, ut extra, de re-
3 nun. in ꝑsentia. ¶† Et iudices appellationum plerunque in pei' reformant sententias. ff. de appel. l. j. sicut & alias, cum quis a pluribus ex noxa eiusdẽ serui ꝓuenitur, dabit ei qui prius ad sententiam ꝓuenerit. ff. de noxal. si quis a multis. Sic & in actione de peculio, ut ff. de pec. si vero adhuc sicut & alias iter duos impetrãtes, qui primo ꝑsentat literas, primo ꝑbendam obtinet, ut extra
c de reseri. c. capitulum. Hoc disputationi duximus relinquẽdũ[c].
4 ¶† Licet autem tertio non appelletur, tamen in integrum restitutio petitur, & supplicatur ɔtra res bis iudicatas. ff. de min. mi-
d nor[d]. & l seq. ext. de in integ. rest. tum ex literis. §. pe. extra, de re iu. cum causa. Arg. tamen contra: quia quod appellatio in maioribus, hoc restitutio in minoribus operatur, vt ff. de min. Preses.
5 ¶† Sed dic,[e] quod petẽs restitutionẽ utitur iure speciali & singulari: appellans vero iure communi, vt 2. q. 6. omnis oppressus. Et ideo aliud ius est in vno, quam in alio, ff. de vulg. & pu. sub. l. centurio. ext. de priuil sane. xxv. quæst. 2. non exẽplo. Sed licet restitutio detur contra res bis iudicatas, nõ tamẽ ipsa, uel etiam supplicatio bis, sed sosum semel dantur, vt j. tit. prox. §. qs autẽ
6 ver. item sup eo. & j. de supplica. §. j. ¶† Itẽ licet regulariter bis possit appellari, quandoque tamen tãtum semel appellatur, vt C. de epis. aud. authenti. si quis litigantium. & C. de appel. iubemus. & l. in offerendis. in authent. de ap. §. illud. collatio. 4 & 2. q. vi. anteriorũ. & §. illud. & C. de assert. tol. l. §. j. & C. de precib. impe. offer. si quis uero. quandoque etiam non semel, vt s. §. videndum.

ADDITIONES.

a Relinquendum. ¶ Hodie per cle. de re iu. c. 2. patet, q̃ melior est conditio actoris, quando prima sententia fuit pro actore, vult enim illa decre. q̃ si actor habet tres sententias pro se, omnino fiat executio, non obstante q̃ aduersarius agere, uel excipere uelit, vel vellet de nullitate aliarum, vel alicuius earum. consequitur ergo intentum, nam, prout ibi dixi legendo super gl. 3. satis est actori, q̃ tres sententias habuerit, dato q̃ fuerint interpelatæ. actor enim, qui obtinuit primam in principali, si habuit primam & secundam confirmatorias, statim debet hodie executionem petere. Idẽ, si primam & tertiam. Si autem pro ipso est quarta, & vna de primis, nunc & non prius, habet beneficium illius iuris. licet fatear, q̃ maior est æquitas illius dec. quando reus nullam, vel unam solam pro se sentẽtiam habuisset: sed sufficit ita scriptum esse, ext. de fer. c. 2. cum concor. j. gl. ADDE, an contra tres sententias conformes possit opponi exceptio nullitatis ad impediendum executionem. Old omnino cons. cvj. Bald. cons. 449. 4. lib. Abb. consi. 97. 2. li. Paul. de Cast. consi. 320. Alex. consi. 77. 2. lib.
b Minor. ¶ Autem magistratus. in ordine. 19. in §. denique. ibi, contra res bis iudicatas, &c.
c Sed dic, ¶ Secundum Vber. de Bob. super l. j. C. si ꝛæp. in integ. rest. pe. ad literam.

SVMMARIVM.

1 *Iudex, a quo appellatur, non faciens, officium suum, qua pœna tenebitur.*
2 *Iudicare, an causa in appellatione expressa sit probabilis, & iusta in ipso actu appellandi, quis debeat.*
3 *Appellans supplicare debet iudici, ut deliberet cum peritis de admittenda appellatione.*
4 *Appellatio multipliciter consideratur.*
Appellatio latens & frustratoria quæ sit, & an sit admittenda.

Appellatio

Appellatio media siue dubia, quæ sit.

6 *Iudice dubitante, an sit deferendum appellationi, vel non, in dubio potius defertur appellationi, quam sententiæ.*

7 *Appellatione per iudicē recepta, qualiter habeat cū appellāte ꝑcedere.*

8 *Appellatione pendente, siue sit recepta, siue non, iudex non debet inpręiudicium appellantis aliquid innouare.*

9 *Appellationem non esse recipiendam, qualiter cognoscī possit.*

10 *Appellatio debet porrigi iudici, a quo appellatur, si fieri potest, alias ad quem appellatur.*

11 *Instrumento appellationis continente quod iudex appellationis eam benigne recepit, an per hoc probetur ipsum iudicē appellationi detulisse.*

12 *Appellationem admittere censetur, qui contra eam nil attentat.*

¶ Officium eius a quo appellatur, quod sit.

9. §. Nūc dicamus, quod sit officiū eius, a quo appellāter Et quidem, recipiat appellationē, & reuerllat

1 ei deferat, si ex causa legitima sit, interiecta. ¶ † Quod si nō fecerit, secundum Legē punitur in xxx. pondo auri: & officiales eius simili modo, vt C. de appel. quoniam iudices, & l. iudicibus. secūdum Can. vero debet dīponi, vt 2. quæstio. vi. decreto. secundum Decr. mittitur ad sedem apostolicam pro meritis pœnam receptus, vt ext. de app. c. de priore & c. seq. nec nocebit appellāti, si eius appellatio legitima non admittatur, vt 2. quæst. vi. appellatione interposita. & ext. de ap. sæpe. Quod si appellatio talis est, quod iudex eam non debet recipere, non nocebit ei si eam nō recipiat: imo temere appellans puniri debet, secundum legē, in quinquaginta libris argēti, vel efficitur infamis, vt C. quorū ap. non rec. ab executione. §. fi. & C. de appel. a proconsulib⁹, in fin. secundum Cano. remittendus est ad eum, a quo appellauit condēnatus in expensis, ut in c. vt debitus. in fi ita ut sumptus in qua druplum restituat, 2. q. v. omni modo, hodie in simplū, ut C. de fru. & lit. expēsis. non ignoret & l. terminato. vel forte in triplū. 3. q. 3. libellum. de his expēsis dicam j. de expen. Iudex quoque, qui frustratoriā appellationē admittit, & appellās similiter est puniendus in xx. libris argēti, vt 2. q. vi. §. sunt etiam quorum.

2 ver. si quis etiam. ¶ † Sed quis iudicabit in ipso actu appellādi, an cā in appellatione expressa sit, probabilis, seu iusta, vt dicit c. vt debitus, Et certe appellans non: quia qualemcūque diceret probabilem. Item appellatus, non: quia etiam expressam in iure nō diceret probabilē. Item nec iudex, arg. l. distinct. si quis præposterā. ext. de off. dele. suspicionis. ext. d cōst. cū oēs & de verb. sig. cum olim. 3 q. 7. iudicet. xv. q. v. presbyter. sicut nec arbitrari potest, an offensa sit notoria, vel dubia. vt ext. de ver. sig. cū olim. Quid ergo erit? Dic, ꝙ appellans hoc iudicabit, quantū ad appellandum: appellatus, quantum ad recipiendum: iudex quā ū ad deferēdum: in dubio tamen deferat, vt j. sequitur: & sic ab initio

3 spectatur utriusque iudicium. ¶ † Consulo tamen appellāti, ꝙ supplicet iudici, vt deliberet cū peritis, an sit admittēda, vel nō: quod si denegauerit, hoc ipso grauat, secundum do. meum, nisi frustratoria appareat euidenter. Ex post facto iudicare, an bene, vel male sit appellatum, spectat ad iudicē appellatiōis. vt j. ver.

a pe. Vin.[a] dicit simpliciter, ad opinionē iudicis referre huiusmodi probabilitatē. ff. de arb. qualem 2. q. vi. plerique. 3 q. 3. §. item in criminali. vers. j. ibi. iudicis motus. extra, de consuetu. ad nostrā.

4 ¶ † Circa hoc autem hic not. ꝙ quædam est appellatio manifeste rationabilis & legitima, vt ea, q̄ fit ex causa in iure expressa, vt patet in exemplis positis ī. c. §. in quib. vers. sed quā dices. extra de offi. dele. super quæstionum in fi. & c. cū olim. de test. ſi gnificauerūt, de ap. solicitudinē. & c. nouit. de dilatio. dilecti. de rescript. super literis. C. vt lite pen. l. 2. C. de episco. au. l. 2. & in casib⁹, qui sunt 2. q. vi. c. non solent. & huic debet iudex deferre. nā & ius eam admittit, vt extr. e. postremo. & c. significantibus. cum multis similib⁹. Quædam vero est manifeste frustratoria. vt c. t. proposuit. & c. ad nostram. huic nō debet deferre, vt ext. e. ti. pastoralis. quia nec ius eam admittit, vt c. ti. cum sit Romana in fi. & c. peruenit. Et hoc allegabatur in quæst. quæ coram nobis vertebatur inter archiepiscopum & capitulum Pisanum, ꝑ parte vna, & cōmune Pisarum ciuitatis, ex altera parte. nam cum ipse archiepiscopus excommunicasset, Potestatē. & cōsilium Pisanū, pro eo quia monitj per eum non abraserant de capitularibus suis capitula illa, quæ Honorius Papa mandat per eū abradi in decr. ext. de sent. excom. grauē. & propter alios eorum manifestos excessus contra ecclesiasticam libertatem commissos: ipsi sentētiam huiusmodi sustinuerunt animo indurato. & petebat archiepiscopus & capitulum coram domino Hostiensi apostolicæ sedis legato dictam sententiam aggrauari: Pisani vero respondebāt quod ipsi a processu archiepiscopi ad sedem apostolicā appellauerant: vnde non tenebātur coram dicto legato, siue corā me respōdere. Replicabatur ꝑ parte altera, & bene: quod appellatio illa euidēter frustratoria erat, & ex causis friuolis interiecta cui ēt archiepūs non detulerat: quare nec dominus legatus ei deferre debebat, vt in præ. concor. super quo dic, vt ī. de legato, §.

5 nunc ostendendum. ver. 13. ¶ † Quædam vero est latens frustratoria: puta cum causa ꝓposita est probabilis, sed tamē est falsa Et hæc admittit a iudice, usquequo veritas pateat: sed a iure reprobatur, 8. dist. veritate. & c. seq. Quædā vero est media, siue du-

b bia, quam Vinc. uocat neutralem[b]: vt quādo appellatur ex causa, quæ non est in iure scripta, videtur tamē rationabilis: vt si dicō iudicem fore compatrem aduersarij, uel patruū, uel quando appellatur in casu, vbi sunt diuersę opiniones: puta quia me cōpellit respondere per literas posterius impetratas. quæ tamē primo fuerant præsentatæ: hęc causa probabilis est, cum sit dubia: quia circa hoc sunt opi. vt not. extr. de reseri. capitulū. Itē pone exemplum in appellante, qui se dicit nūcium præmisisse, vt no. j. de expensis. § nunc uidendum. in prin. Et his casibus, si ab ordinario appelletur, tenetur deferre, quia ius eā admittit: sed si sit delegatus, cui causa est appellatione remota cōmissa, non tenetur iudex deferre: grauatus tū poterit nihilominus appellare & si superior reputauerit appellante grauatum, poterit remouere grauamen, vt in præ. c. pastoralis. versicu. sed si appellāt. & sic erit in arbitrio superioris, quam opi. in hoc dubio eligat & sequatur: & an reputet huiusmodi appellationem frustratoriam, uel legitimam: & hoc prosequere, vt ī. in §. in quibus. vers. & ad

6 huiꝰ, & seq. ¶ † Dicūt autem quidam, quod oppositā tali dubia recusatione, de qua præmissum est, iudex debet partibꝰ dicere, quod eant ad arbitratores: qui si eam iustam, pnunciant, nō stabit eorū dicto, nisi velit, sed si pars ex hoc appellet: tūc deferre tenetur, cum possit merito dubitare. Sed melius mihi videt, ꝙ ipse, a quo appellatur, secū diligēter, deliberet, an sit causa sustiniens, vel non: quod dic, vt no. 2. quæst. vj. c. ad Romanam. Vinc.

c dixit[c], ꝙ si iudex dubitat, an sit deferendū appellationi, uel nō, in dubio potius deferetur appellationi, quam sentētiæ, extra de appella. dilectis, in fin. & est expressum in præ. c. vt debitus. § cū autem. & c. cum speciali. §. excessū de reser. cū contingat. in fin. & de senten. excom. c. sacro. §. fin. & quære hoc, ut ī. de citat. §. j.

7 versiculo item pone. ¶ † Recepta autem appellatione debet dare appellanti apostolos requisitos, & offerre etiam non petenti. de quibus, & de eorum forma dic, vt j. in tractat. libellorū, in ti. de appella. § sequitur. Quo facto, secundum locorum distantiā & personarū qualitatem, & negotii, indulgeat tempus appellāti ad prosequē dum appellationē, vt ext. de app. cordi. §. j. vel ad alia, vt ī. § proxim. versiculo, & nota. Et scias, quod hæc cognitio, an sit recipienda appellatio, necne, præcedit cognitionē illam, ut ū sit iusta, uel iniusta causa appellationis: & potest fieri hæc administratio, altera parte ꝓsente, ff. de administr. tu. chirographis. §. fi. ff. de ap. re. si cuius. ¶ † Item appellatione pendēte,

8 siue sit recepta, siue nō, iudex non debet aliquid in præiudiciū appellantis innouare, nec executionē facere, nisi in casibus: qui no. j. §. nouissime. ver. j. & hoc si certū est appellationē tenere. vel ēt. si dubiū sit de iure, vel de facto, sit iusta, uel n sic intelligit ff. de appella. recip. vel non, l. sciendū. & alia iura dicentia, nil innouari appellatione pendente, vt C. de app. a proconsulibus. & l. quoniam iudices. Si autem non sit dubium, sed certū, appellationem esse iniustam, tunc sententiam exequatur: puta si sit cōfessus & cōuictus de crimine, uel est insignis latro, seditiosus, & in aliis casibus, in quibus prohibitum est appellare, ut ī. §. in quibus. uel etiam ante sententiam nulla causa expressa, ff. de iniust. rup. & irri. test. si quis. §. hi qui. & § quid tamen. ff. de appel. cōstitutiones. C. quorum appel. non recip. per totū, in authentic. ut

9 nulli iu. § illas. & §. super hoc. † Sed cum cognoscere utrum appellatio sit recipienda, uel nō, spectet ad iudicē appellationis, quomodo potest certū esse eam non esse recipiendam. ut ff. de administr. tuto. chirographis. in fin. C. de appel. apertissime. ff. nil. noua appel. pendēn. l. i. Respon sit notum non p causæ cognitionem, sed per euidentiam facti, super quo iudicatū est: uel quia ibi ꝓhibetur appellari a iure, ut dixi: uel quia causam in appellatione non ante sententiam assignauit: & sic in omnibus aliis potest dici notoriū iuris. hoc not. Papa extra de offici deleg. c. pastoralis. § prętea. & uide ī. uersiculo, sed quis. Vtrum autē locum habeat delatio iudicis, uel approbatio partis, quādo appellatur a diffinitiua, not supra § qualiter. uersiculo, porro.

10 ¶ † Et scias, quod appellatio iudici, a quo appellatur, porrigi debet, ff. de ap. l. j. in fin. 2 quæstio. vi. si quis libellos. & hoc, si fieri potest: alias enim iudici, ad quē appellatur, ut ff. quando ap. sit, l. j. §. dies. & §. si quis. uel sāltē fiat corā notario, & publicis ꝓsonis, ut infra in tractatu libellorum, de appel. §. j. uersiculo, cæte

11 rum. & sequentib. ¶ † Quid si in instrumento appellationis tabellio ita dicit: Quam appellationem iudex benigne recepit; nū quid

ADDITIONES.

a Vin. ¶ Dixit in decr. vt debitus. c. ti.

b Neutralem. ¶ In dec. pastoralis. c. ti. in sua secunda gl. ex qua gl. simul cū prima sumptus fuit iste ver. circa hoc.

c Vinc. dixit. ¶ in prædicta dec[illegible]us.

quid probatur per hoc ipsum iudicē appellationi detulisse? Nō videtur, quia sæpe iudex appellationem manu propria recipit,
12 & tamen ei nō defert. ¶† Item & quandoque recipere dicitur appellationem, qui contra eam nil attentat, vt § §. qualiter. ver. porro. Dominus Clemens Papa iiii. d. xit contra. ar. pro eo, extra, de ap. c. interposita §. i. & 2. q. vi. appellatione interposita. sæpe enim in hoc casu Recipere, & Deferre, pro eodem accipiūt.

SVMMARIVM.

1 Iudex, ad quem appellatur de sufficientia causæ appellationis, qualiter procedere debeat in causa.
2 Appellari potest a sententia diffinitiua, etiam sine causæ expressione.
Appellāti a diffinitiua sententia sufficit dicere, appello ab iniqua sentētia.
3 Iudex appellationis an procedere & pronunciare possit alterā partē contumaciter absente.
4 Iudex appellatus male appellatum cognoscens, an pronunciare debeat super causa.
5 Fructus alicuius fundi post litem contestatam percepti, iudicis officio veniunt.
6 Iudex appellationis ex officio pōt nō solū sententiam iustam, uel iniustā pronunciare, sed etiam illi addere.
7 Iudex appellationis debet litigantium consuetudinem sequi.
8 Iudex appellationis an, & quando possit priori iudici inhibere, ne procedat in causa, uel ne sententiam exequatur.
9 Iudice appellationis priori iudici, ne prosequatur, inhibente, an debeant partes vocari.
10 Priuari sua possessione nemo debet propter alicuius appellationem.
Appellatione extra iudicium facta. an iudex, qui de ueritate appellationis cognoscere cepit, possit aliquid inhibere ei, a quo, uel contra quē est appellatum.
11 Appellatione iudici appellationis præsentata, debet notarius sub speciali forma eam in suo quaterno scribere.
12 Impeditus ne possit coram suo iudice appellare, si coram alio appellet, debet instrumentum speciale conficere.
13 Lite pendente non debet prodesse, aut nocere legis, aut alterius statuti innouatio.
14 Stylus Romanæ curiæ iuri communi innititur, & ideo, tāquā magister omnium, ab inferioribus est sequendus.
15 Appellatio a diuersis sententijs diuersimode consideratur.
16 Conclusio diuersorum iudicum adinuicem discordantium qualiter fieri debeat.
17 Iudex si spernat appellationem a diffinitiua sententia, & excommunicet appellantem, qualiter sit concludendum.
18 Appellatione sententiam diffinitiuam præcedente, si sequatur sententia excommunicationis, quid iuris.
19 Appellās ante diffinitiuā, debet grauamē sufficiens exprimere, alioquin non tenet appellatio.
20 Appellatione facta a sententia in causa matrimoniali, qualiter sit concludendum.
21 Appellatione facta a sententia diuortij lata per iudices delegatos, si iudex appellationis in contumaciā partis latā sententiā confirmauerit, demum pars se excusauerit, quomodo concludetur.
22 Appellante a sententia delegati non prosequente intra tempus, quomodo sit concludendum.
23 Ordinario proferēte diffinitiuam, & alio dato ad causam appellationis eam infirmante qualiter sit concludendum.
24 Appellatio ante sententiam diffinitiuam ab interlocutoria, uel grauamine illato, seu processu facta, multipliciter consideratur.
25 Grauamine illato super exceptionibus in causa appellationis nō admissis, datur distinctio.
26 Exceptione perēptoria in vim dilatoriæ proposita, & non admissa, si appelletur, an super tali appellatione dandæ sint literæ.
27 Appellatione facta propter dilatoriam non admissam, uel propter grauamen iniuste illatum, & propter processum iniquū, &c. qualis fieri debeat conclusio.
28 Appellatione facta a delegato sedis apostolicæ, uel sub delegato ipsius, &c. vbi semel fuerint literæ impetratæ, super quibus sit appellatum, qualis debeat esse conclusio.
29 Appellatio a subdelegatis delegatorum apostolicæ sedis cuius conclusionis esse debeat.
30 Appellante intra tempus legitimū appellationē nō prosequente, qualiter debeat appellatus suam narrationem facere.
31 Exceptio in causa appellationis multipliciter proponi potest.
32 Modus proponendi exceptionem in materia appellationis, quas considerationes requirat.
33 Literis super aliqua quæstione obtētis, si corā delegato processum est, & super eodem ad ordinarium trahatur, qualiter sit excipiendum.
34 Forma conclusionis in multis casibus, quibus excipitur contra literas, quibus contradicitur.
35 Exceptio excommunicationis si opponatur contra rescriptum, dicēdo q. tempore impetrationis impetrans [illegible] communicatus, an sit per hoc rescriptum vitiosum.
36 Sententia excommunicati publice non tenet.
37 Liti se offerens, ut processus contra se habitus reuocetur, si a iudice hoc denegante appellauerit, qualiter concludetur.
38 Clericus conuentus pro quadam summa pecuniæ, quam' soluere nequit: si offert cessionem bonorum, nihilominus a iudice excommunicetur, quid sit de hoc concludendum.
39 Conclusio facienda, vbi appellatur, quia iudex admittit aliquem ad causam sine mandato: nec iudex vult apostolos concedere, sed appellanti excommunicat.
40 Impetrare volens literas super appellatione quæ debeat considerare.
41 In literis, quæ super appellationibus impetrantur, non debent verba consueta in narrationibus omitti.
42 Cōquerēs de procuratore nō admisso quæ debeat in narratiōe proponere.
43 Officiales curiæ cauere debent ab exceptionibus factis appellantium.
44 Vtraque parte a diuersis iudicibus appellante, quibus verbis sit pronunciandum.
45 Duobus grauaminibus sese cōpatiētibus, uel non cōpatiētibus, in appellatione prolatis, quibus rescriptis utendum sit.
46 Decano & priore datis executoribus si vno absente, nec se excusante, alter procedat, propter quod appellatur, qualiter concludendum erit.
47 Executore excedente fines mandati, & assignante stallum in choro &c. propter quod appellatur, quomodo concludetur.
48 Forma concludendi, vbi appellatur, quia procurator per errorē impetrat non super grauamine, sed super alio.

¶ Officium eius ad quem appellatur, quod sit.

10. §. De officio quoque eius, ad quem appellat, aliqua perstringamus. Et certe ad eius officiū spectat appellationem sibi oblatam recipere, & diligenter eius formā inspicere, & videre, an fuerit intra decem dies appellatū, vel fuerit appellationi renunciatum tacite. vel expresse, vt ext. de ap. Romana. § si uero [a]. Postea debet videre, ubi ante sententiam appellatum est: ex qua causa fuerit appellatum, an videlicet fuerit talis, quæ probata, legitima esse, & an cā sufficiens sit, ppolita, vt dixi s. §. prox. & §. in quibus. ver. sed quam dices. & ad hoc debet partes citare, ext. de ap. per tuas. de cōstit. ecclesia, nisi quādo appellatio recipiatur a iudice, & terminū præfixit ad prosequendā appellationem. nam tertminus ille habetur loco perēptoriæ citationis, ext. e. sæpe. De citatione partis appellatæ no. s. d cit §. vi
1 so † Cognito igitur an cā sit sufficiens, recipiat libellum, vt j. de li conc. § nunc dicēdū. ver. fi. & fiat litis ptestatio, prout no. s. d lit. contest. §. 2. uersi. sed cum in causa. & iuretur, & iniquirat de veritate causæ, ut in præ. c. Romana. §. cp si obiiciatur [b]. & si eam verā inuenerit, debet pronunciare illum iuste appellasse: & post ea debet de tota cā cognoscere & eam modiāte iustitia termināre. Et idē faciat subdelegat[a], vl delegat[a] ab ipso, si cp cognoscat d principali, ar. ext. de ref. fū p literis. i fi. ext. de test. c. Raynuti[b]. Si aūt nō probatur cā vera, tunc pronūciabitur appellatio iniusta & debet appellantem in expensis condemnare, & ad cū, a quo appellauit, remittere, ut ille in causa procedat. hoc ꝓbatur ext. de ap. ut debitus. in fin. & c. cum in ecclesia. ext. de off. deleg. insinuante. ext. de eo, qui mit. in poss. cau rei ser. cū venisset. in fi. &
2 2. quæst. vi. in fi. ¶† Si autem a sentētia diffinitiua fuerit appellatum, non habet laborare inquirēdo, an ex cā fuerit appellatum. nam a diffinitiua etiam sine causę expressione appellari potest: & sic sufficit dicere tunc, appello ab iniqua sentētia, vt sæpe dictum est. Debet ergo tunc libellum recipere, vt j. de lib. cōcep. §. nunc dicendum. ver. sed nunquid. & negotium ipsum diligenter examinare, modis quibuscunque poterit, vt xxx. q. ult. iudicātē. & debet sententiam prioris iudicis cōfirmare, uel infirmare, corrigere, seu emendare: & hoc in totum, seu in partē, vbi sentētia plures continet articulos, quæ dic, vt s. de sentētia §. vt autē, versi. in iudice. Debet autem præmissa facere secundum allegata. Quinimo debet etiā rationes & testes audire, & recipere, quos partes volūt super nouis articulis inducere quia in causa appellationis potest non oppositum opponi, & non probatū probari: ficque secūdum causæ merita debet sententiā proferre. hæc ꝓbantur C. de ap. cos. § si quis autem. extr. de test. fraternitatis. & d fide inst. cū lo. & dic, vt s. de teste § satis vtiliter. versi illud autem. Debet etiā reuocare attētata post appellationē, vt j. §. px.
3 ¶† Sed qualiter se habebit iudex appellationis, si altera pars se contumaciter absentat? Dic, quod nihilominus in causa procedat & pronunciet. C. de rem. p. ap. l. fin. sed hoc prosequere, ut extr. de app. per tuas. & c. inter posita. §. fin. Vtrum autē succumbens in causa appellationis siue sit appellās, siue appellatus, condemnabitur in expensis, notatur j. de expensis. §. nunc videndum.

Item

ADDITIONES.

a appellat. ¶ li. vi.
b Appellatio. ¶ lib. 6.

frustra

4 ¶† Item nota, quod si iudex appellatus videt fuisse male appel-
latum, & bene pronunciatum: videt etiam appellantem parat ũ
plures exceptiones & cauillationes opponere, & appellare: cõ
sulunt quidam quod non pronunciet super causa appellationis,
sed consulat, quod sententia executioni mandetur, vt sic nõ va
leat appellari ab eo. Sed cõtra hoc est remedium j. §. prox vers.
5 & not. quod ¶† Sed pone: petii fundum a P. appellauit: penden
te appellatione percepit fructus: nũquid iudex appellationis cõ
dẽnabit P. ẽt ad fructus medii tẽporis? Dic, ꝙ sic, vt ff de vsu. tu
tor. in prin. ff. de re iu. l. si ff. de ap. l. negotiorũ gestor. nã fructus
post litẽ ꝯtestatã percepti veniũt iudicis officio, vt de disput. &
6 allegat. aduoca. in fin § quid de fructibus. ¶† Potest autem nõ
solum pronunciare sentẽtiam iustã, vel iniustam, vt s̃ de sentẽ.
§. vt autem. ver. in iudice. imo etiã põt illi addere, vt ext. de test.
Raynutius, prope finem, ibi, censuit, &c. Arg tamen ꝯtra, C. de
a appel. eos.[a] ¶† Debet que iudex appellationis litigatorum con
7 suetudinem sequi, vt præ. c. Raynutius ext de eo, qui mit in pos.
causa rei seruan. cum venissent. quod prosequere, secundum Pã
pam, prout no. ext. de consue. c. i. Item de officio eius, ad quẽ si-
8 ne appellatione causa remittit, dixi s̃. de remiss. § fi. ¶† Sed quæ-
ritur, quãdo iudex appellationis possit priori iudici inhibere, ne
procedat in causa, uel ne sentẽtiã exequatur? Respon aut appel
latur post sententiam diffinitiuam, aut ante. Si post, aut ꝓponi-
tur coram iudice appellationis non esse appellatum, aut appella
tionem esse nullam, vel alias ad ipsum iurisdictionem nõ ptine-
re: & tunc non debet priori iudici aliquid inhibere, nisi prius cõ
b stet appellatum esse. ext. de app. Romana. § si uero vocatis[b].
nisi prius cognoscat, an sua sit iurisdictio, ext. de resc. sup literis.
etiam si appellans a iudice capiatur, vt in decr Alex. eo. tit vt ꝓ
c batio[c]. Postquã autem vocatis partibus cognouerit appellatũ
esse, uel suã iurisdictionẽ esse, statim poterit inhibere, vt in præ.
§ si vero, & sic ĩtelligitur ext. de offi deleg. pastoralis §. ꝓterea.
ibi enim loquitur de appellatione a sentẽtia. Et hoc verum est,
quod vbi cõstat appellatum esse, potest inhibere, nisi in quib. ap
pellatio inhibetur: puta a sententia sup notorio crimine, vel de
quo quis in iure conuictus & confessus est, & similibus. tũc eñ
iudex appellationis nõ potest inhibere priori, ne sentẽtiam exe
quatur, nisi postquam cognoscere cœperit, an appellatio sit re-
cipienda, vel non: & an sit casus, in quo potuerit appellari, vt in
præ c. Romana. §. si autem post sententiam. Si autem a pre sentẽ
tiam a grauamine appellat, tunc non prohibebit priorẽ iudicẽ
procedere, nisi sibi ꝯstet appellatum esse, & ex cã legitima, & in
cipiat cognoscere de ueritate causæ appellationis: & tũc statim
inhibeat. vt c. c § quod si obiiciatur. & sic intelligitur ext. de re
scri. dilectus filius. Io. quãdo scilicet nõ negabatur appellatum,
nec ex cã legitima, sed appellationis causa, quia scilicet traheba
d tur ultra duas dietas, dicebatur esse falsa[d]. Alii, dicũt quod hæc
locũ habent, quãdo ad Metropolitanum appelletur, qui in sub
ditis suffraganeorum iurisdictionem nõ habet, nisi in certis casi
e bus, ext. d̃ off. or pastoralis ix. q. 3. § i Sec⁹ in delegato[e], qui (vt
dicunt) statim cum literas super appellatione a grauamine inter
posita recipit, inhibere potest priori iudici, ne ꝓcedat, & sic in-
telligunt præ c. dilectus. & facit ext. de resti. spo. audita Sed pri⁹
dictum verius est, & illud Papa approbat. & c. audita, nõ loquit
in literis super appellatiõe obtẽtis. vnde aliud ius est in eis, quã
9 si forent super appellatione obtentæ. ¶† Quid si iudex appella-
tionis non sit Metropolitanus, nec delegatus, sed est alius supe-
rior puta episcopus ad quem a sentẽtia sui archidiaconi appel
latur? Respon. nisi contraria sit consuetudo, potest, quandocũ
que uoluerit, prior iudici inhibere, etiã ante quã incipiat co-
gnoscere: & forsitam etiã hoc posset, etiam si nõ fuisset appella
tum, ff. de iud. iudiciũ. ibi, vel etiã eo, qui maius imperiũ, &c. cũ
talibus talia competant ex delegatione episcopi. Alii tamẽ cõ-
f tra[f]. Sed nunquid in eo casu, in quo dixi iudicẽ appellationis in
hibere posse, debẽt partes uocari? Respõ. sic. ut in præ. § si vero
g vocatus & C. si vt se ab hær. absti. authen. si oẽs[g] ¶† Quid si ex-
10 tra iudicium appellet, nunquid iudex, ex quo de veritate appel
lationis cœpit cognoscere, potest inhibere aliquid ei, a quo, vel
contra quem est appellatum? Resp. nõ: quia propter appellatio
nem alicuius non debet quis sua possessione priuari? & quia ꝑ
appellationem iurisdictiõ tãtum ad superiores trãsfertur, vt di
cam j. §. proximo. An autẽ iudex a quo appellatur, cui inhibitũ
est, ne procedat dẽat supersedere, & quãdo: dicã j. § prox. & illa
iunge cum istis. Formã uerò inhibitionis vide s̃. de cita. § dicto
11 ver. porro. & seq. ¶† In summa no. quod præsentata appellatio-
ne iudici appellationis notarius eam in suo quaterno debet scri
bere in hac forma:

¶FORMA. P. in præsentia talis iudicis constitutus, asserens se a
sententia talis iudicis appellasse, libellũ appellationis eidem præ
sentauit continentiæ talis. demũ ponat totum tenorẽ: & post
ea subiungat sic: q̃ quidem libellus oblatus fuit a dicto. P. sei de
iudici, & ab eo receptus, anno, mense, die, hora, & loco egato, §.
Quod si superior recepta appellatione velit cognoscere p se, ꝓ-
cedat, vt s̃. scriptum est: si autem velit alteri cõmittere audien-
tiam. notarius sic scribat:

¶FORMA. Dominus talis causam appellationis interpositam
per talem, a sententia, vel processu talis cõmisit die tali viua vo
ce, vel per talem cursorem audiendam, & fine debito terminan
dam Vel sic: Talis cursor dixit tali, ex parte talis, &c. Qualiter au
tem fiat ipsa causæ commissio, dic, ut s̃. de iudice deleg. § sequi
12 tur. ver. cæterum. ¶† Porro si quis nõ potest coram suo iudice
appellare, quia nõ potest habere eius copiam, vt 2. q. 6. c. biduũ.
vel quia absens est, forte in curia Romana, & ideo appellat corã
alio iudice, puta coram auditore palatii, instrumentum poterit
confici in hac forma:

¶FORMA. Vniuersis & singulis hoc publicum instrumẽtũ in
specturis, talis iudex, vel auditor salutẽ in domino. Nouerit vni-
uersitas vestra quod talis in præsentia nostra cõstitutus præsen
te notario & testibus j. scriptis: appellationem quãdam interpo
suit in hoc verbo: Coram &c. ponatur tot⁹ tenor: deinde sic sub
iiciatur: In cui⁹ rei testimonium, in memoriam futurorum hoc
præsens publicum instrumentum manu talis notarii nostri con
fectum, fecim⁹ sigilli nostri munimine roborari. Et ego talis no
tari⁹ &c Acta sunt hæc anno, mẽse, die tali, hora, loco, indictio
ne talib. præsentib. testib. rogatis adhibitis. Vel ipse notarius in
ipso instrumento loquatur: vel forma instrumẽtũ, ut j. in tract.
13 libellorum. in titu. de appel. § j. ver. illud quoque. ¶† Sed qd si
dũ causa appellationis, vel etiam negotium principale discuti-
tur, fertur noua lex, nũquid iudex appellationis, uel etiã causæ
h principalis iudicabit secundum illã? Dic[h], quod si facta est ad al
terius partis petitionem, nõ valet in hac cã: imo iudicabitur ſm
antiquã, vt in auth. Coll 8. in med. litis nõ fieri factas ius. § si ve-
ro dum cã & in §. cã aũt. Idẽ etiam est, vbi proprio motu, nullo
petente, facta est, si fit post latam sentẽtiam, siue postquam par
tes allegationibus renunciauerint, & relatio facta est. nõ enim
valet tunc etiã si in ea dicatur, quod ad præterita trahatur, ut in
authent. Coll. c, vt cũ de appel. cog § j Et sic intellige ext. de con
stit. cognoscentes. &c. fin. & C. de legi. & constitu. leges. quia lite
i pendente nihil est innouandum, extra. ut lite pendente, c. fi[i]. ff.
14 nil. nouar. appel. pen. per totum. ¶† Vt autem hoc membrũ[k]
k plenius prosequamur, no. quod cum pars, quæ se grauari sentit,
ad superiorẽ appellat, superior quãdoque super ipsã appellatio
nẽ literas cõcedet, in quibus decens, clara, & aperta narratio fie
ri debet & competẽs, & iuri consona querelæ conclusio sequi
debet, vt j. versiculo, infertur: & seq. Super quo, cum plura sint
negotia, quam uocabula, ut ff. de præscrip. verb. natura. & ext. in
proœmio Decre. in principio, ibi, tot noua litigia, &c. certa regu
la tradi non potest: tamen aliqua super aliquibus, quæ frequẽtã
tur, etiam si nõ plenam de omnibus, tradamus doctrinam, extr.
vt lite non contest. quoniam frequenter. in princ. ff. de legã nã
ad ea, stylum Romanæ curiæ, qui iuri communi innititur, prose-
l quentes[l], ext. d̃ fide instrum. pastoralis. ext. de confir. vti. uel in
uti. bonæ §. fin. quæ, tanquam magistra omnium, ab inferiorib⁹
est sequenda. 22. distinct. omnes. in fi. ext. de summa tri. dãnam⁹.
propo fi. Quid iuris autem sit de aliis formis, diximus s̃. de resc.
15 præsent. §. ratione formæ. ¶† Sciẽdum est itaque, ꝙ quãdoque
appellat a diffinitiua quãdoque ab interlocutoria, uel grauami
ne, uel

ADDITIONES.

a Appel. eos. ¶ Vide, quod plene dixi super præ. uer. in iudice. prox. allegato.
b Vocatis. ¶ lib. 6.
c Probatio. ¶ Quam hodie non habemus.
d Falsa. ¶ Et sic, quod ibi dicitur, quòd ad iudicem appellationis pertinet cognoscere, ad quos iurisdictio debeat pertinere, exponitur, id est, de ueritate causæ appellationis: per quod patet, ad quos spectet iurisdictio, vide, quod ibi scripsi in ult. gl.
e Delegato. ¶ Sup. Papæ.
f Contra. ¶ Quod videtur verius: ar. de excess. præ. capitu. 2. & in authen. defen. ciuita. §. nulla. facit, quod scripsi de offic. ordina. pastoralis. super prima gloss.
g Si omnes. ¶ Facit j. § pe. ante fi. uer. sed. quæro.
h Dic. ¶ Sed Compostel. cuius fuit iste ver. in dec. 2. de constitu. ut ibi dixi. Materiam autem huius ver. uide de ele. licet canon. lib. 6. in gloss. ad futura. cum his, quæ super ea scripsi, & remissiones alias ibi dedi ADDE, ut per Bar. in l. omnes populi. ff. de iust. & iure.
i C. fi. ¶ Vide, quod ibi scripsi super j. glo.
k Membrum. ¶ Non loquitur de prox. ver. qui fuit additio.
l Prosequentes. ¶ Sic ad literam, quod hic ver. præcedit, & quòd sequitur præter allegationes iurium, ha[illegible] stilo prædicto, parte secunda reuocatoriarum: & sub eodem ord[illegible] ad ver. quod si in causa, & eius prima forma in stilo continua[illegible] nunc dicam[illegible] medi[illegible] diuersis [illegible]s partis primæ reci[illegible]

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

ne,uel processu.Si a diffinitiua a quocũque prolata appellatur, super appellatione literæ impetrentur, & sic in narratione dicatur:

¶FORMA.A clericus nobis conquestẽdo monstrauit,ꝙ cum inter ipsum & B.super hoc coram C.iudice quæstio verteretur, idẽ iudex perperam in causa procedẽs,iniquam tulit diffinitiuã sententiam contra eum.a qua ad nostram audiẽtiam appellauit. & cõclusione debita facta,is erit:Mandamus,quatenꝰ in appellationis causa legitime procedentes,sententiã ipsam cõfirmare, vel infirmare
a appellatione remota curetis,sicut de iure fuerit faciendũ.[a] Verumtamen si episcopus de causa cognouit,tunc nõ ponitur Perperam.Item hæc conclusio datur, siue semel tantum ab eadem parte,siue bis extiterit appellatum:puta,episcopꝰ tulit diffinitiuam cõtra A.clericũ,qui appellauit ad Metropolitanũ, & Metropolitanus in totum eandem sententiam confirmauit:a quasi denuo appelletur,præcedens conclusio non mutatur.Si vero appellatur ante sententiam,& etiam post, eadem erit cõclusio,
16 sicut s̃.& idẽ est,si appellatio nõ sequat,vt j.ver. porro.¶ † Si uero in diuersis diffinitiuis a diuersis iudicibꝰ,platis vtraq; pars appellat,puta vnus iudex condemnat,alter absoluit: vel unus confirmat,alter infirmat,uel alias fuerũt diuersi processus,vt ext.de re iu.c.fi.tunc conclusio talis erit:

¶FORMA.Mandamꝰ,quatenus,si ita est,de utroque processu legitime cognoscentes,illũ quem legitimum inueneritis,approbetis,reliquo,sicut iustum est,reprobato.Vel sic:de utroque iudicum processu legitime cognoscentes,quod iustum est,uel fue
17 rit,appellatione remota curetis,&c.¶† Si autem ulterius processum fuerit,quia videlicet post appellationem a diffinitiua interposita iudex spreta appellatione excommunicauit appellantem,tunc conclusio talis erit.

¶FORMA.Mãdamus,quatenus,si dicta excommunicationis sententiam post appellationem ad nos legitime interpositam inueneris esse latam,eam denuncians penitus non tenere diffinitiuam confirmare,uel infirmare,&c.ut extra,de relig.dom cũ dilectꝰ.Et prædicta determinatio,scilicet legitime, refertur ad hoc scilicet si appellatio interposita a diffinitiua excõmunicationis
b sententiam subsequatur.[b] Si vero post latam diffinitiuam intra decendium pure & simpliciter excommunicat,postmodum cõdemnatus appellat intra idem decendium ab huiusmodi sentẽtia,conclusio talis erit:

¶FORMA.Mandamus,quatenus excommunicationis sententia,sicut iustũ fuerit,iuxta formam ecclesiæ relaxata,in causa appellationis procedens legitime diffinitiuã ipsam cõfirmare,vel infirmare,&c.vt s̃.debet.n.relaxari excõicatio,cũ liget,ex quo pure latam appellationem præcesserit,vt ext. de ap.ad præsentiã.
c ix q 3.ca.j.[c] Vel sic:Mandamus, quatenus eo prius sufficiẽtẽ cautionem præstãte,quod ipsi diffinitiue sententiæ parebit,si eam constiterit iuste latam.ext.de of.deleg.cum cõtingat.de of. ord.ad reprimendam.vel eo sufficientem cautionem præstante, quod ecclesiæ mandatis parebit,iuxta formam ecclesiæ sentẽtiam excommunicationis relaxans,diffinitiuam confirmare,vel infirmare.extra de offi.deleg.prudentiam.§.sexta.Sed si post latam diffinitiuam excommunicatio sub cõditione infligatur,scilicet nisi diffinitiuæ intra certũ tempus litigator pareat,& intra idem tempus,& intra decendium fuerit appellatum,tunc cõclusio talis erit:

¶FORMA.Mãdamus,quatenus,si est ita,prædictam excõmunicationis sententiam denuncians non tenere diffinitiuam cõfirmare,uel infirmare,&c.ut s̃.nam tũc appellatio excommunicationem suspendit,vt ext.de appel.præterea.& etiam pronũcia-
18 tum,ff.ad turp.l.j.§ fi.¶ †Porro si appellatio præcedit diffinitiuam,tunc non dabitur litera,sed de iniusta excommunicatione secura conqueretur,nisi exprimat grauamen:& tunc formabit litera super appellatione interposita a grauamine. Et conclusio erit talis, qualis in appellatiõibus interpositis ab aliis grauaminibus consuenit apponi:vt sic dicatur:

¶FORMA.Mãdamus quatenus si est ita, reuocato,&c.audias cãm,uel in ipsa causa procedas.&c.qd dic.ut j.uers. nunc dicamus.& seq. Nec debet tunc poni in conclusione,quod diffinitiu-
d am cõfirmare vel infirmare procuret.nam si a iusto d grauamine,quod exprimẽdum est,fuerit appellatum, totũ reuocari:debet,quod secutum est,& si diffinitiua etiam secuta dicatur: veruntamẽ si nõ fuerit ita,vt appellãs narrat,in cl'a illa. Alioquin, non debet subiici,quod fiat remissio ad iudicem,qui functus est officio suo.vt s̃.de remi.§.sequitur.in prin.sed poterit subiici,Alioquin sententiam ipsam,sicut est iusta,facias per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari.sicut alias dicemus. Tamen cũ appellatio ante diffinitiuã interponitur,& diffinitiua subsequetur,dicunt quidam etiam non expresso grauamine literas cõcedendas,si hoc modo narretur:

¶FORMA.A.conqueritur,cum ad[illum] inter ipsum & P.coram tali iudice quæstio[nem] verteretur,perperam,sit per[ipsa,p
a b

cedẽs,post appellationem ad nos legitime interpositam iniquã tulit diffinitiuam sententiam contra eum & concluditur.Mãdamꝰ,quatenꝰ,si est ita,de appellationis causa legitime cognoscẽ
19 tes,sentẽtiam ipsam confirmetis,vel infirmetis,&c.ut supra.† Sed certe cũ appellatur ante diffinitiuã, semper est grauamen sufficiens exprimendum:alioquin appellatio non tenet, extra de appel.c.vt debitus.& c.cum causam.quare hæc forma multũ non
c est approbanda.[c] Vel potest dici sic: Mandamus,quatenus sententiam post huiusmodi appellationem latam in eum denuncietis penitus non tenere,vt ext. de app.dilecti filii,prior.
20 ¶† Quod si in causa matrimoniali appellatur a sententia,siue petatur sententia confirmari,siue appelletur ab ea,conclusio erit talis:

¶FORMA.Mandamus,quatenus,si ita est,de sentẽtia ipsa legitime cognoscentes.quod canonicum fuerit, appellatione posposita,statuatis.Et si excõmunicatio subsequatur, adiectiones, de quibus s̃ diximus,in conclusione procedãt:vel tunc si narretur,& concludatur,

¶FORMA.A.sua nobis petitione monstrauit quod cum inter ipsam & B.laicum diœcesis talis coram episcopo tali auctoritate ordinaria matrimonialis quæstio verteretur,idẽ episcopus iniquam sententiam tulit contra eam.a qua ipsa ad nostrã audientiam appellauit:sed dictus episcopus, eius appellatione contempta,promulgauit excommunicationis sententiam in eandẽ Mandamus,quatenus,si dictam excommunicationis sententiã post appellationem ad nos legitime interiectam inueneris esse latam,denũcies penitus esse nullam ac de diffinitiua cognoscẽs legitime,quod canonicum fuerit,&c.Et nota, quod modꝰ iste seruatur in causa matrimoniali: si vero in alia causa talis processus habeatur,omnia debent narrari usque,denũcians nullam es
21 se.iunge,diffinitiuã confirmes,uel infirmes,&c. ¶† Item si appellatum est a sententia diuortii lata per iudices delegatos, & iudices appellationis in contumaciam partis latam sententiam cõfirmauerint,demum pars absens ad iudicũ præsentiam veniens, & absentiam suam excusans intra decendium appellauit,sic cõcludas:Mandamus,quatenus,de causa prioris appellationis ordine iudiciario cognoscentes,cõfirmetis, vel infirmetis,sicut iustum fuerit,sententiam a primis iudicibus promulgatam,ext.de in integ.rest.ex literis.Sed & si diuersæ diffinitiuæ in causa matrimoniali latæ fuerint,tunc sic concludetur:

¶FORMA. Mandamus quatenus de vtroq; processu legiti-
22 me cognoscentes.quod canonicum fuerit,&c. † Quod si appellans a sententia delegati non prosequatur appellationem intra tempus,tunc sic dicetur:

¶FORMA.Decanus & capitulum ecclesiæ Beluacensis sua nobis petitione monstrauerũt quod cum inter ipsos ex parte vna & B.ex altera super hoc corã tali auctoritate apostolica quæstio verteretur,idem iudex,cognitis causæ meritis, tulit diffinitiuã sententiam pro eisdem:a qua licet pars altera ad nostram audiẽtiam appellasset,appellationem talem interpositam non est intra tempus legitimum prosecuta.Mãdamus,quatenus,si ita est, appellatione huiusmodi non obstante, sententiam ipsam,sicut est iusta,& c.usque,obseruari.potius vero dicitur,a qua pars altera fraudatorie ad sedem apostolicã appellauit.& licet ipsi appellationi dicti iudices detulerint reuerenter,eã tamẽ nõ est intra tempus legitimũ prosecuta.Mãdamus,quatenus,si ita est,in cã ipsa,&c.alioquin partes,&c.impetrãtẽ,&c.extr.de app.cum sit. Romana.&c.pastoralis.& 2 quæst.vi.ei qui.& vide s̃.§.nũc breuiter.& infra.uers.quod si appellans. Vtrum autem delatio locum habeat, quando a diffinitiua appellatur,vide s̃.§.qualiter. autem.ver.porro.Si uero appellatum sit ab ordinario,concluditur sic:

¶FORMA. Mandamus,quatenus reuocatis,&c.alioquin
23 partes &c.† Quod si unus iudex pura ordinarius,profert diffinitiuam,& alius datus in causa appellationis eam infirmet, sic dicetur:

¶FORMA.A.sua nobis petitione monstrauit,quod cũ inter ipsum & B.super hoc coram tali auctoritate apostolica quæstio verteretur,idẽ iudex cognitis causæ meritis, pro eo diffinitiuã sententiam

ADDITIONES.

a Faciendum. ¶ Si duos libellos dederat actor, & iudex uno contextu, tamen diuisim, condemnauit super utroque, an hæc forma sufficiat contra utranque cum singulariter de sententia dictum,sit vide in reg. pluralis.de reg.iur.lib.vi.

b Subsequatur. ¶ Quando dubitatur,quę præcesserit, excommunicatio, vel appellatio.vide in regula,cum sunt.de reg.iur.li.vi.

c C.j.concord.quod not.de sent.e.com.venerabilib.§.porro.in gl. post diffinitiuam.lib.vi.& vide.quod super ea dixi.

d A iusto. ¶ Sic est in illo:& melius est, id est,a grauamine,quod iustificet appellationem.

approbanda. ¶ Dicitur in stylo,licet ab aliquibus tolleret, quod statim

Appella. addit auctor.

Appellatio [illegible] *frus.*

sententiam promulgauit, a qua pars altera ad nos vocē appellationis emittens, cognitionem ipsius causæ a nobis obtinuit delegari: qui delegatus sententiam ipsam perperam infirmauit: propter quod ipse duxit ad nostram audientiam appellandū. Mādamus igitur, quatenus de vtroq; processu legitime cognoscentes, illo, quem illegitimum inueneris, infirmato reliquum, sublato appellationis obstaculo, firmare procurares. Iudex enim appellationis nonnunquā in peius sententiā reformat, ff. de appe. l. j. nec tunc ponitur clausula illa, testes autem, &c. Sed si in causa appellationis processus similis habeatur, concluditur sic:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus de vtroque processu legitime cognoscens, quod canonicum, &c. vt s. ver. quòd si.

¶ Quòd si diffinitiua lata fuerit contra non citatum, & etiam excommunicatio, sic dicetur:

¶ FORMA. A. sua nobis petitione monstrauit, q̄ cum B. contra eum super hoc ad talem nostras literas impetrasset, idem iudex contra ipsum absentem, non per contumaciam, nec citatū, iniquam tulit diffinitiuam: ac si diffinitiue non pareret, in eundē excommunicationis sententiam promulgauit: quod cū ad ipsius peruenit notitiam, statim duxit ad sedem apostolicam appellandum. Mandamus, quatenus in appellationis causa procedēs legitime diffinitiuam ipsam confirmetis, uel infirmetis, &c. Vel sic: Mādamus, quatenus, si ita est, eidem iuxta formam ecclesiæ beneficii absolutionis impendas, & in appellationis cā procedēs, &c. ut s. prox. ¶ Item si iudex in causa conuentionis & reconuentionis vicissim tractatis, fert sententiam partim pro aliquo, & partim contra eum. & ille in eo, quòd lata est contra eum, appellat, sic concluditur.

¶ FORMA. Mandamus, quatenus reuocato, &c. vsq; ad, attentatum iunge, in causa, &c. alioquin partes, &c. appellantem, &c. Si vero post appellationem interpositam a diffinitiua, is a quo appellatum est, sententiā exequatur. sic dicetur:

¶ FORMA. Cum igitur, postquā B. lator præsentium ad sedem apostolicam a sententia iudicis talis appellauerit, sententiā ipsam duxerit executioni mādandam, in possessionem rerum, de quibus quæstio vertebatur, appellantis aduersarium inducēdo volumus & mandamus, ut possessionem ipsam restituatis eidē: alioquin noueritis nos tali mādasse, vt vos ad id ecclesiastica cē sura compellat, ut extra de iureiur. venientes. in fi. & vide infra §. proxi. Conclusiones autem super reuocatoriis, quādo appellatur a diffinitiuis secundum diuersitatem negotiorum diuersimode variantur: vnde has exempli gratia sufficiat posuisse.

24 ¶ † Nunc dicamus, quando ante sententiam diffinitiuam ab interlocutoria, vel grauamine illato, seu processu appellatur: quo casu aut est appellatum a delegato sedis apostolicę, seu a subdelegato eius, aut ab ordinario, seu ab eo qui ex sua iurisdictione, uel non ex apostolica delegatione cognoscit. Item aut est appellationi delatum, aut nō. Si quidem dicitur delatum appellationi, siue ab ordinario, siue a quoque appellatum fuerit, nō est necesse grauamen exprimi, sed sufficit sic simpliciter in narratione poni:

¶ FORMA. Cui appellationi iudex idem detulit reuerenter. & conclusio talis erit. Mandamus, quatenus, si est ita, partibus conuocatis audias causam, &c. alioquin partes ad ipsius iudicis, &c. extra de appel. ex insinuatione. in fin. & hæc conclusio locū habet, cum ordinario iure ꝓcedetur. Sed si iure delegato, talis erit Mandamus, quatenus si est ita, in causa ipsa ꝓcedatis iuxta priorum continentiam literarum. Si autem nō sit appellationi delatum, exigitur, quod sufficiens grauamē, & vnum solūmodo, &

a non plura exprimantur a. ¶ † Et quoniam cōsueuit super excep-
25 tionibus non admissis grauamen inferri, distingue: qa aut impetrans super appellatione, cōquæritur de pēptoria, aut de dila-
b toria nō admissa: super quo primo aliqua disputemus b. Si ergo dicatur peremptoriam corā iudice, a quo appellatum est, fuisse propositam, talis videlicet, quod ea probata liqueret ꝓ consequēs de toto negotio principali, si est de re transacta, uel iudicata, uel amicabili cōpositione sopita, cum ipsa litera obiecta nō fuerit necesse litis cōtestationem fieri, non est necesse, q̄ impetrans de lite contestata faciat aliquam mentionem: imo sufficit sic narrari:

¶ FORMA. Cum inter A. & B. coram C. iudice quæstio verteretur, A. excipiendo proposuit coram eo, quod cum lis fuerit ꝓ amicabilem compositionem sopita, eius aduersarius nō erat super eodem amplius audiendus. Et quia idem iudex exceptionē, huiusmodi nō admisit, nostram audiētiam appellauit: vide s. de rescr. præsent. §. ratione formę. versiculo, porro licet. I dē etiam est, cum impetratum fuerat rescriptum super beneficio, vel prębenda, & cōtra ipsum obiecta est exceptio statuti de certo canonicorum numero iuramēto firmato, seu de indulgentia ꝓcessā quod non teneatur ad receptionem, de quibus non est facta mētio in rescripto: vel si impetrans beneficiū dicatur indignus ꝓ
presso eius crimine, vel defectu: quæ omnes exceptiones sēi de
co egato, §.
emptoriæ, cū per eas quicquid in rescripto petitur, perimatur dic ut s. de exce. §. dicto, in princ. & versic. quæro. de exce. & relation. & in præ. versiculo, porro. Si vero alia quæcunque exceptio peremptoria proposita fuerit in eo casu etiam potest impetrans simpliciter conqueri, quod post ipsius obiectum exceptionis iudex procedebat in causa, cum ea obiecta etiam necessariū sit ad litis contestationem & causæ ipsius examinationē procedi. Et propter hoc est de litis ꝓtestatione mensio facienda, vt si eam proposuit post litem contestatam, dicatur sic:

¶ FORMA. Lite contestata excipiēdo proposuit coram eo, q̄ cum, &c. Et si ante litis contestationem obiecit eandem, nihilominus oportet, vt de litis contestatione mēsio fiat, ne videatur in vim dilatoriæ & ad impediendum processum, vel litis ꝓtestationem proponi. Vnde cum dicit, talis excipiendo proposuit coram eo: adiiciat, prout erat litis cōtestationem probare paratus, extra de appel. c. interposita. & qa iudex, &c. ut s. vsque, appellauit. Et in his omnibus casibus secundum usum curiæ Romanæ mandatur, quod post talem appellationem attentatum, est solū modo reuocari. & conclusio talis erit:

¶ FORMA. Mādamus, quatenus si est ita, reuocetis in statum debitum, quicquid post appellationē huius inueneritis temere attentatum: alioquin partes ad priorum, &c. ut infra versiculo, porro. quæ determinatio huiusmodi apponitur semper, cum
26 ab interlocutoriis, uel grauaminibus appellatur. ¶ † Si autem peremptoria exceptio proponitur in vim dilatoriæ, & quia nō admittitur, appellatur, super tali appellatione nō dantur literæ, nisi forte de sententia, vel transactione, uel compositione exciatur. super quo vide s. de exce § nunc videndum. versic. hoc quoque not. In casu vero, ubi aduersarius appellantis coram iudice, a quo appellatum est, super re ad se pertinente, vel in re sibi competente agebat, nec depēdebat ex rescripto ius ipsum, licet ad prosecucionē illi⁹ literas impetrasset: & generaliter, vbi post obiectum peremptoriæ esset litis contestatio facienda, uel etiā post litem contestatam, non videtur satisfactum iuri, uel partibus consultum, si solum mādatur reuocari, quod post appellationem attentatum fuerit contra eum nam potest esse, quod post appellationem etiam non admissam, non fuerit ultra processum, nec aliquid temere attētatum: vnde nec partibus, nec iuri satisfactum est, si solummodo concluditur, reuoces, &c. Imo quicquid primus iudex, a quo appellatum est, debuisset facere, si exceptionem propositā admisisset, hoc debet facere iudex, qui de appellatione cognoscit. Vnde si corā primo proposita exceptione peremptoriæ, ante litis contestationem, vel post litem contestatam obiecta ad causæ examinationem & sententiæ prolationem debuisset proceditum de qua re cognoscit, siue cognouit iudex de ea sit pronunciare cogēdus, vt ff. de iudiciis l. de qua re. de causa pos. & propri. cum super. ff. de arbi l. itē si unus. §. principaliter. Eodē modo iudex appellationis procedere debet ad omnia supra dicta, extra de ap. vt debitus. in fin. 2. quæst. vi. in fin. questi. Videtur ergo secundum hoc in cōclusione sic addendum:

¶ FORMA: Mādamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. vt supra proxim. usque ad, attentatum. iunge, in causa ipsa, præuia ratione procedens, quod iustū fuerit, appellatione remota decernas, faciens, quod, &c. extra de exceptio. dilectæ. seruata tamē distinctione, de qua tāgitur infra versiculo proximo, vtrum videlicet a delegato Papæ sit appellatum: & tunc dicatur, in causa ipsa procedas, ut in priorum continentia literarum. An vero ab eo, qui non ex apostolica delegatione cognoscit: & tunc si ante litis contestationem fuit appellatum, concluditur. reuocato, &c. si vero post litem contestatam, concluditur, ut supra dixi, in causa ipsa præuia ratione procedēs, quod iustum fuerit, &c. quamuis secus sit, vbi super beneficio obtinendo literæ fuerint impetratæ: quo casu sufficit, si concludatur solum, reuoces, &c. ut superius expressum est, cū hoc totum ius impetrā
tis pendeat ex rescripto. Vnde sufficit appellanti, si solū reuocetur, qđ occasione literarum, & ex ipsis lris fuerit attentatū: nec oporteat, quod tunc dicat, q̄ erat litis cōtestationem legitime ꝓ
27 bare paratus: quia ex scripto pēdet totum ius eius. ¶ † Porro si appellatur propter dilatoriā non admissam, quæ debuit admitti, uel propter aliud grauamen iniuste illatum, uel propter iniquum processum, & appellatur ab eo, qui ex sua iurisdictione, vel non ex apostolica delegatione cognoscebat, expresso in narratione grauamine tali, quo expresso, uel probato appellatio legitima censeretur, extra eo. vt debitus. & ca. cum causam. conclusio talis erit:

¶ FORMA.

ADDITIONES.

a Exprimatur. ¶ vide infra penul. col. in princ. versiculo, item cum duo-
b Disputetur. ꝓ Dicitur in fil. c. r. eo doctrina breuior.

¶ FORMA. Mandamus, quatenus si est ita, reuocato in statum debitum, quicquid post huiusmodi appellationē inueneris temere attētatum, audias causam, & eam appellatione remota debito fine decidas: faciens, quod decreueris, per censurā ecclesiasticā firmiter obseruari alioquin causam ad illius iudicis, à quo appellatum est, remittas examen, appellantem in expensis legitimis condemnando. testes autē, &c. extra de constitu. cum M. in
28 fi. de teseri. ex parte. ¶ † Si vero appellatur a delegato sedis apostolicæ, uel a subdelegato ipsius, uel a delegatis legatorū missorum de latere, si semel super eodē negotio literæ impetratæ fuerunt ad iudices, a quibus postmodū extitit appellatū, talis erit conclusio:

FORMA. Mādamus, quatenꝰ, si ita est, reuocato, &c. ut s. prox. vsq;, attentatum. iunge, in causa ipsa ratione prætia procedas. iuxta priorum continentiam literarum. extra de libel. obla. c. 2. & de exce. c. dilectæ. de resc. ex parte decani. in fi. & tribus c. seq. de offi. deleg. insinuante. in fi & c. significantibus. in fi. de. ꝓcur. dilectus. de app. significauit. de oper. no. nun. c pe. alioquin partes ad priores iudices remittas, appellā: em, &c. testes autē, &c. Et si post ralem appellationem ad excommunicationē processum fuerit, sic dicetur:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si dictam excōmunicatiōis sententiā, &c. usque, attentatum. iunge, in causa ipsa appellatione remota prætia procedatis iuxta priorū continentiā literarū: alioquin partes, &c. appellante, &c. testes, &c. vt j. ver.
29 cæterū. ¶ †. Quod si a subdelegatis delegatorum apostolicæ sedis appelletur, tunc fit mentio in concluſione de literis, iuxta quarum tenorem procedendum est, quæ fuerūt ad delegatos directæ, hoc obseruato, ut si delegatus cōmisisset totaliter vices suas, & subdelegatus grauasset, & ab eo ad sedem apostolicam appelletur, sic concludatur:

¶ FORMA. Mādamus quatenus, si est ita, reuocato, &c. procedas in causa iuxta directarum ad delegatum continētiā literarū alioquin causā ad ipsius subdelegati remitas examen, ext. de iudicia. V. Si autē totaliter non commisit, & subdelegatus grauauit, appellari debet ad delegatum, qui pro parte causam subdelegauit eandem: & si iterum delegatus appellantem grauauerit, & ideo appellatur ad sedem apostolicam, tunc proxime præcedēs conclusio, usque ad alioquin nō mutatur. super quo vide § hūc tractemus. ver. cæterum. ¶ Si autem appellationis causa, siue exceptio non sit sufficiens, sic concludetur:

¶ FORMA. Nos igitur appellationem huiusmodi friuolam reputantes, mandamus. quatenus, ea nequaquam obstante, in negotio ipso prætia ratione procedas iuxta priorum cōtinentiā literarum, extra de dilat. literæ & de exce. significauerūt. in fine. Item si post inhibitionem iudicis, & post appellationē aliquid fit, sic concludetur:

FORMA. Mādamus, quatenus, si de inhibitione huiusmodi, & de præmissis causis appellationum, uel earum altera cōstiterit, reuocato in irritum, &c. usque, attētatum. iunge, in iam dicto negotio iuxta priorum continentiā literarum, ut extra de appel. significante. in fin. Cæterū si remissio fieri debeat, remittendum est negotium ad delegatum, a quo fuit ultimo appellatū quod
a prosequere, vt s. de remiſ. § sequit & illa iunge hic. a ¶ † Quod
30 si appellans non prosequitur appellationem intra tempus legitimum, appellatus sic narrabit:

¶ FORMA. Et licet dicti iudices eius appellationi duxerint humiliter deferendum, ipse tamen eam intra tempus legitimū ꝓsequi nō curauit. Mandamus, quatenus, si ita est, &c. ut s. Sed vbi ponitur ibi appellantem. dicas hic, impetrātem. & vide s. ver-
31 ficulo, quod si appellās. ¶ † Verum licet dixerimus, qualiter sit prout in pluribus concludendum, quando ante sententiam propter illatum grauamen appellatur: sunt tamē quidam speciales casus, qui speciales conclusiones etiam requirunt. Quandoque enim proponitur exceptio fori quandoque excipitur cōtra literas, quandoque contra personam litigatoris, uel iudicis excommunicationis exceptio opponitur: & hæc proponūtur, ut quentus se a iurisdictione iudicis subtrahat, uel litigatorem repellat. Si igitur exceptio fori proposita fuerit, puta cōuentus corā delegato allegauit rem feudalem esse, & propter hoc vult, & dēt coram domino feudi respondere, vt extra de foro compet. verum. & c. transmissa. de iu. cæterum. vel rem esse fori secularis: & ipse coram ecclesiastico iudice cōuenitur, ut extra de iu. nouit. & de foro cōpet. si clericus, uel subditus suffraganei trahitur p simplicem querelam coram Metropolitano, cum nō sit ab episcopo appellatum uel alio modo ab eo recessum, ut extra de fo.
b c 5pet. Romana. b. extra de offici. or. pastoralis. in princ. ix. quæstione. 2. Lugdun. & eiusmodi; & tunc conclusio erit talis.

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. usque, attentatum. iunge, negotium a feudi dominum, uel ad illius iudicis, remittas examen, cuius forum fuit allegatum. alioquin ad illos, a quibus extitit appellatum. Et si sit causa feudalis, iunge, iniuncto ei, quod dicto tali exhiberi faciat iustitiæ complementum alioquin, &c. hæc probantur in præ. concor-
32 dan. ¶ † Si autem obiectum fuerit coram iudice, a quo appellatum est, quod negotium erat cœptum coram ordinario, vel delegato, de quo in illis literis mentio non fiebat, tunc causam, eodem modo ad eum remitte, coram quo negotium erat cœptum: alioquin, vt dictum est, a d eum, a quo fuerat appellatum, extr. eodem, ut debitus &c. ad hæc sicut. sed in modo proponendi exceptionem est diligenter considerandum, ut si trahatur coram delegato per literas apostolicas, & excipit de quæstione accepta coram eo, qui ex sua iurisdictione, uel non, ex delegatione apostolica cognoscebat, exceptio sic formetur:

¶ FORMA. Quod cum corā iudice suo scilicet tali, lis fuerit inchoata, cum non esset ab eo per appellationem, uel alio modo legitimo recessum per literas apostolicas non facientes de hoc aliquā mentionē, conueniri non poterat, nec debebat: & qa, &c.
33 ¶ † Si uero super quæstione aliqua obtentæ sunt literæ, & corā delegato processum, & tunc super eodem ad ordinarium trahitur, sic excipiet:

¶ FORMA. Quod cum super ipso negotio ad talem literæ fuerint impetratæ, & coram ipso processum, lite coram eo pendente. super eodem coram isto ordinario respondere minime tenebatur: nec est tunc necessarium, quod adijciat, nec fuerit tunc ab eo per appellationem, uel alio modo legitime recessum. & concludetur, vt s. scriptum est. & vide s. de rescript. præsen. §. ratione formæ. ver. porro licet. ¶ Si autem appellatum est, quia iudex non faciebat copiam de sua iurisdictione, & post appellationem suspendit, uel excommunicauit, sic concluditur:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, prænominati tales processum, & quicquid ex eo secutum est, uel ipsum, sicut iustum fuerit, reuocantes, in negotio ipso appellatione remota ratione prætia procedatis iuxta priorum, &c. alioquin ad prio-
34 res iudices remittatis eosdem. ¶ † Si uero excipitur contra literas, quia conuentus dicit delegatum nullam in eo habere per eas iurisdictionem, uel dicit se alterius esse diœcesis ab his, quæ in literis continentur, ut extr. de resc. significante. &c. dilectus. filius. j. uel quia impetratæ sunt contra A. cum clausula, quidam alii super debitis & rebus aliis, & B. maior & dignior illo A. in literis expressis in iudicium per eos trahitur, uel super re maiori, quam sit quæstio, quæ in literis est expressa, & excipitur ad se, uel ad rem, pro qua conuenitur, literas non extendi, ut eodem titu. cap. sedes: vel si coram conseruatore trahatur in causa, quæ iudicialem requirit indaginem, vt eodem tit. sedes
c extr. de offic. dele. c. statuimus c. & in his casibus & similibus cōclusio erit talis:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuoces, &c. usque, attentatum. iunge, causæ super sedeas eidem. alioquin partes, & c. non enim debent concludi, reuocato, &c. in causa procedas iuxta priorum continentiam literarum: cum & si ita probatum fuerit, vt asseritur, secundum tenorem literarum, contra quas prædictis modis exceptum est, ꝓcedi non possit, cum illarum continentia ad istam personam, uel rem, in causam nullatenus extendatur, ut in præd. concord. ¶ Si autem obiiciatur contra literas, quod sunt veritate tacita, uel falsitate suggesta impetratæ, siue super re iudicata, siue super transactione, siue quia præuentus est ab aduersario impetratore, & huiusmodi; & ꝓpter hoc appelletur, hoc prosequere, vt s. de rescript præsent §. ratione formæ ter. porro licet. & seq. ¶ †. Ca-
35 terum si in personam actoris excommunicationis exceptio opponitur, quia forte dicitur tempore impetrati rescripti fuisse excommunicatus, tunc quia hæc exceptio, licet sit in personam actoris, literas tñ afficit, ita ꝙ si hoc verū sit, nullæ sunt ipso iure, ut extra de rese. dilectꝰ j. extra de proc. c. si ꝙ cludit:

¶ FORMA. Mādamus, quatenus reuoces, &c. usque, attētatū. iunge audit is hinc inde propositis, quod iustum, &c. ¶ Si vero obiiciatur simpliciter excōmunicatio in personā actoris. & absque determinatione tēporis dicatur ex alia causa excommunicatus, & quia non ad mittitur, appellatur, sic concluditur:

¶ FORMA. Mādamus quatenus, si est ita, reuocato, &c. usque, attētatum. iunge, audias, quæ partes duxerint proponēda. & audit is hinc inde propositis, quod iustū fuerit, &c. & facies, &c. alioquin, &c. extra de exce. dilecti. Plerique tamen dicūt fore ali-

ter con

ADDITIONES.

a Iunge hic. ¶ Merito: quia sic sunt in stilo posite
b Romana. ¶ lib. vi.
c Statutus. ¶ lib. vi.

ter concludendum, quando excommunicatio in personam actoris obiicitur. Dicunt enim, quod aut obiicitur litigatori, quod excommunicatus erat tempore impetrati rescripti, & tunc licet rescriptum non teneat, ex quadam tamen æquitate, uel legalitate Romanæ curiæ, quæ non solum debet impetranti, uerum etiam aduersario super negotio prouidere, est potius, quod prouideat negotiis, quam personis, vt extra de offic. deleg cap. fi. sic concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. vsque attentatum. iunge, audias, quæ partes duxerint opponenda, auditis hinc inde propositis, &c. ext. de ap. ex parte M. Nam & si probet excõicatus fuisse tempore impetrati rescripti, absolutione petita mõ debito, & obtenta, super iure suo poterit litigare, prout no. ext. de excep. pia. in gl. sed mirum. [a] Si vero dicat simpliciter excommunicatus fuisse, ita q̃ exceptio ipsa tangat personã non rescriptum, cum non ad iciatur, q̃ excommunicatus fuerit tempore impetrati rescripti, sic concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. vsque, attentatum. iunge, in causa ipsa iuxta priorum continentiam literarum præuia ratione procedas, extra de excc. c. dilectæ. & ideo adiiciunt, præuia ratione, cum non debeat incontinenti procedi, quamuis literæ valeant, quarum impetrationis tempore excommunicatus non fuit capax, nisi primo fuerit absolutus. Si autem excommunicatio procuratori agenti opponitur, conclusio erit talis, qualis est in aliis grauaminib. q̃oni consueta. Licet enim ille postmodum absoluatur, non tamen agere postea poterit, vt extra de prob. c. post cessionem. ¶Si autem quis non fuit admissus ad probandum, quod actor esset excommunicatus, & ideo appellauerit, iudex uero nihilominus eum excommunicet, sic concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si dictam excommunicatiõis sententiam post appellationem huiusmodi inueneris in talem temere esse latam, denuncians eam penitus non tenere, ac reuocãs in statum debitum, quicquid post appellationem huiusmodi inueneris temere attẽtatum, audias, quæ partes coram te duxerint proponẽda: & auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit, appellatione remota decernas, facies, quod decreueris, per censuram ecclesiasticam firmiter obseruari: alioquin partes ad dicti talis remittas examen, appellantem in expensis legitimis condẽnando: testes autem, &c. extra de excep. dilectæ. Et nota, quod si quis appellat, pro eo q̃ volens probare aduersarium suum excõmunicatum literas impetrasse, nõ fuit auditus, debet in literis dici, Reuocces, sine clausula illa, processurus, iuxta priorum continentiam literarum. ¶Item si appellat, quia iudex non vult audire reum volentem reconuenire actorem, sic dicetur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus reuocato, &c. usque, attentatũ. iunge, in causa ipsa. alioquin partes, &c. appellantẽ, &c. Quod si in personam iudicis excipitur, quia forte dicatur excommunicatus, quidam sic indistincte concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. vsque attentatum. iunge, in causa, &c. Potest tamen distingui, utrum obiiciatur, quod tempore impetrati rescripti fuerit excommunicatus ex tunc: quia hæc exceptio literas afficit, & tunc sic concludendum est:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuoces, &c. usq; attentatum. Aut uero obiicitur simpliciter, quod est excommunicatus, vel quod post tempus impetrati rescripti iudicauerit: tũc sic concluditur:

36 FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. in causa ipsa procedas, &c. alioquin, &c. † Sententia enim excommunicati publicè non tenet, vt extra de re iud. ad probandũ: quia in eũ non cadit iurisdictio, ut no. in præ. gl. sed mirum. Si autem solum subdelegato delegati excommunicationis exceptio opponitur, & appellatum fuerit, conclusio talis erit:

FORMA. Mandamus, quatenus si est ita, reuocato, &c. vsque, attẽtatum. iunge, in causa ipsa procedas iuxta directarum ad dele-
37 gatum continentiam literarum: alioquin, &c. cum literæ illæ valeant ad delegatum directæ. ¶ † Et quoniam de excommunicatione mentionem fecimus, nota super hoc amplius, quod si quis se liti offert, vt processus contra se habitus reuocetur: puta quia dicit contra se, tanquam contra contumacem ad missionem in possessionem, vel ad excommunicationem fuisse processum, & offerens intra annum de stando iuri coram iudice idoneam cautionem, ac parti alteri satisfactionem congruam expensarũ pro contumacia, si qua fuit, petit humiliter excommunicationis sententiam iuxta formam ecclesiæ relaxari uel in rei petitæ possessionem reponi & iudex id facere denegat, propter quod appellat, conclusio talis erit:

RMA. Mandamus, quatenus si est ita, reuocato, &c. usque attentatum. iunge, eo faciente, quod offert. Vel melius, eo huiusmodi cautionem & satisfactionem præstante, sententiam ipsam formam ecclesiæ relaxantes, in causa ipsa, &c. uel, eo huiusmodi cautionem & satisfactionem præstante in poss. reducto in cã ipsa, &c. vel in negotio ipso rõe præuia procedatis iuxta directarũ ad eosdem continentiam literarum: alioquin idem negotium remittatis ad ipsos ap. &c. testes autem, &c. uel audiatis causam &c. alioquin, &c. hęc probantur extra de eo, qui mit. in poss. causa rei ser. c. 1. 2. & 3. extra de of. ord. pastoralis. ad finẽ, extr. ut lite non contest. quoniam § in aliis. Sed si econuerso conqueritur aliquis, quod excommunicatio, in aduersarium eius iuste lata sit in eius præiudicium cõtra iustitiam relaxata, nulla cautione, uel satisfactione recepta, tunc conclusio talis erit.

¶FORMA. Mãdamus, quatenus, si est ita, dictos tales in pristinã excommunicationis sententiam reducentes ac reuocantes, &c. vsque. attentatum. iunge, in causa ipsa iuxta continentiam literarum ad dictum talem directarum appellantẽ procedas: alioquin partes ad ipsius, &c. appellantem, &c. Potest etiam dici, q̃ cum non debeat postulanti absolutio denegari, dummodo eam postulet, prout debet, ut 11. quęstione. 3. de illis. quod nõ sit reducendus in excommunicationem, qui offert ea, quæ petẽs absolutionem consueuit offerre: & ideo secundum hoc erit talis conclusio facienda:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, dictos tales, nisi ab eis competens pro manifestis præstetur satisfactio, & idonea cautio pro dubiis de parendo in pristinam excommunicationis sententiam, &c. vt s. Et hæc additio fit, cũ pro damnis, uel iniuriis irrogatis dicitur suum aduersarium excommunicatum fuisse. Si uero pro contumacia, tunc dicatur in conclusione sic:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si ita est, dictum talem, nisi ab eo idonea cautio de stando iuri præstetur, & congrua satisfactio pro expensis, in pristinam excommunicationis sentẽtiam, &c. alioquin, &c. appellatum, &c. vt s. Si vero excommunicatio in aliquem lata fuerit diffinitiuæ parere nolentem, quamuis conqueratur contra iustitiam in suum præiudicium relaxatam, sit cõclu datur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, dictum talem, nisi ab eo sufficiens præstetur cautio de parendo diffinitiuæ, si eam iuste constiterit esse latam: uel, nisi ab eo sufficiens præstetur cautio, q̃ ecclesiæ mandatis parebit, in pristinam excommunicationem reducens, in causa ipsa, &c. vt s. & vide ver. si vero post latã & s. de
38 contu. uer. sed pone. & ver. sed nunquid. ¶ † Quod si clericus petit sibi subueniri super eo, quia cum conuentus fuisset à quibusdam super quadam summa pecunię, & quia soluere non poterat obtulit cessionem omnium bonorum, tamen iudex ipsum excõmunicauit, sic concludatur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si vobis constiterit, quod prę fatus clericus pecuniam in totum vel in partem nõ possit ob paupertatem soluere, sc. dictam, recepta prius ab eo sufficienti & idonea cautione, quod quam cito ad pinguiorem fortunam peruenerit, pecuniam ipsam soluet creditoribus memoratis, sententiam ipsam iuxta formam ecclesiæ relaxetis, ext. de solut. Odoardus. de restit. spol. olim. 2. Sed si citatus super aliquo crimine coram ordinario excipit, quod non ad eum, sed ad præpositũ & capitulum hoc spectet cognoscere, & quia non auditur, appellat, ordinarius tamen nihilominus eum excommunicat, sic concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si dictam excõmunicationis sniam inueneris post appellationem ad nos legitime interpositam esse latam, denuncies, &c. vt s. proxi. Quando quis iniuste se excommunicatum, & propter hoc damna grauia pertulisse asserens, eo absoluto de excommunicatione conqueritur, ille uero excipit, conquerẽtem excõicatum fore, sed cum huiusmodi exceptio non admittatur, appellatio sic concluditur:

¶FORMA. Mandemus, quatenus si est ita, reuocato, &c. usque audias. iunge, quæ partes hinc inde duxerint proponenda. & auditis hinc inde propositis, quod iustum fuerit, &c. facientes, &c. appellantem, &c. ¶Si vero delegatus sine causa excommunicat aliquem non confessum in iudicio, non conuictum, non se contumaciter absentantem, propter quod appellatur, sic concluditur:

FORMA.

ADDITIO.

a Sed mirum. ¶ Hoc est falsum, vt dicetur c. 1. lib. 6. & dic, vt ibi no, in gl. nõ quid.

¶FORMA. Mandamus quatenus si ita est, dictam sententiam nullam penitus nunciantes, reuocantes in statum debitum, quicquid post appellationem eandem vobis constiterit temere attẽtatum in causa, &c alioquin partes, &c. 2.q.1. nos in quenquam,
39 ext. de const. ecclesia. de maio. & ob. inter quatuor. ¶ † Si autem appelletur, quia iudex admittit aliquem ad causam sine mandato iudex vero non vult apostolos concedere, imo appellantem excommunicat, & suspendit, sic concludetur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si dictas excommunicationis & suspensionis sententias post huiusmodi appellationẽ inueneris esse latas denuncies eas penitus non tenere, ac reuocans in statum debitum, quicquid post appellationem eandem tibi constiterit temere attentatum: in eadem causa iuxta priorum continentiam literarũ, appellatione remota, præuia ratione procedas. alioquin partes ad prioris iudicis remittas examen, appellantem
40 &c. extra de procurator. c.j. ¶ † Inseritur etiam & alia grauamina propter quę appellari consueuit. Vnde nota, quod si aliquis vult super appellatione literas impetrare, considerãdæ sunt personæ litigantiũ, & res, vel causæ, super quibus agebatur, & exceptionis, quæ proponebatur, qualitas, & quale sit, quod dicitur illa tum grauamen: vt, his consideratis, sciri possit, vtrum iuste, vel in
41 iuste appellans, vel impetrans conqueratur. ¶ † Item in literis, q̃ super appellationibus impetrantur, in narrationibus uerba consueta nullatenus omittantur: puta si allegatum est à conuento tẽpus feriatum, adiici consueuit, cum esset circa rusticam rẽ occupatus, vt C. de fer. l. omnes iudices. §. ruri. Item ad considerationẽ causæ additur, cum nõ vrgeret necessitas, nec pietas suaderet, ut ext de fer. c. fi. Aduertẽda est etiam q. nam hæc exceptio feriarũ non potest in omni quæstione proponi, vt patet ff. de fer. §. quid in eis. Itẽ si in quæstione criminali, vel alia, quæ exigit principalis
a personæ præsentiam, vt extra de iud. iuris.[a] conqueratur aliquis quod eius procurator minime sit admissus, literæ denegantur.
42 ¶ † Et generaliter, cum quis de procuratore nõ admisso conqueritur debet sic in narratione proponi:

FORMA. Talis iudex eius procuratorẽ legitimum non admisit mandatum sufficiens exhibentem, cum causa rationabilis nõ subesset propter quam deberet personaliter in iudicio comparere quod ideo ponitur, quia in illis quæstionibus, in quibus consueuit recipi procurator, potest aliqua causa mouere iudicem, ut p̃curatore non admisso, præsentiam exigat principalis. Et sic in his & similibus sunt ea, quæ dictat iuris ratio, & vsus Romanæ curiæ exigit aduertenda. Est n. satis difficile conclusiones in reuocato-
43 riis formare, ar. extra de testib constitutis. ¶ † Cauent autem officiales curiæ, quia frequenter appellantes fingunt sibi exceptiones, vt iurisdictiones iudicũ, & domini Papæ prouisiões eludãt. Verbi gratia: exceptio de loco non tuto, quæ plerunque ad fugã ab impetrante confingitur, non debet contra literas super prouisione obtentas indistincte, ac sine determinatione concedi. Beneficiis enim suis & prouisionibus impetrans plerũque propter huiusmodi subterfugia fraudaret: quod esse non debet. extra de p. mo. c. 1. & propter hoc petatur exprimi in literis, quid cõtra illũ qui literas super prouisione obtinuit, volebat proponere: ad q̃ proponendum locum sibi petebat assignari securum, puta quod dicat se priuilegium immunitatis habere, vel in rescripto fore adiectum, si pro alio nõ direximus scripta nostra, & ipsam ecclesiam, à qua prouisio petitur, esse super aliorum prouisione grauatam, vel similia, quæ in talibus consueuerunt repellere impetrantes: licet in aliis, quæ ex natura sui ab imitio habent quæstionem, cum super his impetratur rescriptum, & propter hoc impetratur vt quæstio cum causæ cognitione & ordine iudiciario terminetur simpliciter, impetrãs consueuit admitti. Si conqueratur, q̃ ad locum trahebatur non tutum, & alium iudex denegabat assignare securum, humiliter requisitus, extra vt lite non contest. accedens. 2. ff. de iud. si longius. extra de app. ex parte. & in his & aliis pluribus rigidus sit aliquis ad impediendas, aut facilis ad expediendas literas, prout ex personarum qualitate & causarum cognitione poterit: pro sua industria cognoscere fraudem, vel iustitiam impetrantis. Si quis aut ẽ dicit, aduersarium suum aliã cãm in literis cõfinxisse, quam ex qua appellauit coram iudicibus, nõ
44 est statim eis iurisdictio auferẽda: quia fieret eis iniurie. ¶ † Illud quoque notãdum est, quod quando dicitur appellatum à diuersis iudicibus ab vtraque parte, tunc melius dicitur, impetrantem quam appellantem in expensis condemnandum. ¶ Item cum dicitur appellatum ante sententiam, in fine debet sequi post appellationem huiusmodi. Si vero à sententia, tunc dicitur post appel
b lationem. ff. ver. in his. Item cum appellans[b] dicit, suos iudices appellationis de appellatione non cognito partes remisisse ad suos
c iudices a quibus est appellatum: & ideo si dicit se appellasse, nõ valet:[c] quia si probare noluit de appellatiõe, quam dixit se inter
45 posuisse, iudices bene fecerunt. ¶ † Item cum duo grauamina sese compatientia proponuntur, & propter ea nõ admissa dicitur
d appellatum, dantur literæ [illegible] eis.[d] Si vero se non compatiuntur, super altero tantum dantur, nec alię super reliquo dãtur: quia si forte vno non probato pronunciaret causam ad priorem iudicem remittendam, propter aliud vellet causam inchoare: & sic iudicium frustraretur. Item cum in litera illatum grauamen exprimitur, non debet dici, idem sentiens indebite se grauari. Item si appellans à diffinitiua, dicens, quod iudex appellatiõis sępe requisitus per annum, & amplius, causam tenuit in suspenso, petat, quod si iudex ipse monitus non procedat intra tempus præfigendum, ex tunc alius in causa procedat iuxta traditam illi formam, literę non dantur: quia cum appellatiõis causa intra annum terminata non fuerit, rata manet sentẽtia, vnde subuenitur ei per exceptionem. extra de ap. cum sit Romana. 2.q. 6. ei qui. Item cum missus in possessionem non potuit anno iam elapso nanciscì possessionem rerum, in quibus missio facta est, ne contumax melioris, quam obediens conditionis existat, sic concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, dictum clericum in possessionem ipsam, sicut iustũ fuerit, inducatis, & defendatis inductum, contradictores, &c. extra de dol. & contu. contingit.
46 ¶ † Quod si Decano & priore datis executoribus, priore absente nec se excusante, decanus procedat, propter quod prior absens appelleț, sic concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. vsque attentatum. iunge, in negotio ipso iuxta directarum ad Priorem & eundem decanum continentiam literarum appellatione remota ratione præuia procedas. Alioquin tu fili Prior cum predicto decano in negotio procedatis eodem, iuxta traditam vobis formã. ¶ Si uero duo, puta archiepiscopus & archidiaconus tertio iudice, puta decano, absente irrequisito, & se non excusante in causa procedant, propter quod impetrator appellat, & impetrat super hoc ad alium episcopum, & ipsum decanum, sic concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocatę, &c. vsque attentatum. iunge, negotio ipso, iuxta tenorem literarum ad archiepiscopum, & ad te decanum & ad archidiaconum directarũ, eadem ratione præuia procedatis: alioquin, tu decane, cũ archiepiscopo, & archidiacono supra dictis in negotio procedatis eodem iuxta literarum continentiam earundem, appellantem, &c.
47 ¶ † Si autem executor excedens formam mandati assignat stallum in choro, & locum in capitulo, propter quod appellatur, sic concluditur:

¶FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, ipsius executores, sicut iustum fuerit, reuocato processu, in negocio ipso ratiõe præuia procedatis iuxta directarum ad præsatum Abbatem continẽtiã literarũ: alioquin processum ipsum, prout est canonicus, faciatis
48 auctoritate nostra appellatiõe remota firmiter obseruari. ¶ † Item si procurator per errorem impetrat, non super grauamine propter quod appellatum fuerit, sed super alio sic, quando oportuit appellatum ad curiam mittere: vnde lapsus est annus, quidatur ad prosequẽdam appellationem, & etiam duo menses vltra fluxerunt: quare supplicat sibi super hoc misericorditer prouideri, sic concluditur:

¶FORMA. Mãdamus, quatenus, si de huiusmodi errore & prædicta causa appellationis tibi constiterit, dictas sententias nullas esse, penitus nuncies, ac reuoces, si quid aliud post appellationẽ huiusmodi inueneris temere attentatũ in causa, iuxta prioris mãdati no-

ADDITIONES.

a Iuris. ¶ Lib. 6.

b Appellans. ¶ Hic auctor diuertit à filo, in quo clarior est sermo, quam hic ibi enim sic dicit: Si appellauerit quis à iudice, qui de appellatione cognoscere debebat, quia de appellatione non cognito in principali ꝺ iustitiam ꝓcedebat: aut ille erat iudex super appellatione interposita à diffinitiua frustratoria est appellatio, & literæ denegantur. habet enim talis iudex super principali cognoscere. Aut erat datus super appellatione interposita à grauamine: quo casu si datus erat ad petitionem aduersarii eius, qui modo forte nitit impetrare: vt ipse dicat, ꝙ aduersarius se appellasse ꝓfingens super appellatiõe sua ad tales literas impetrauit, & iudex de appellatiõe nõ cognito super principali contra iustitiam cognoscebat, & propter hoc se appellasse proponat literæ conceduntur. Si uero quis dicat iudicem à se super appellatione, q̃ ipse interposuit à grauamine impetratum *in hoc ipsum* grauasse, ꝙ de appellatione nõ cognito de principali cognoscebat, iste se grauatum innuit ex eo, ꝙ perductum est ad effectum ꝙ principaliter intendebat. Nam appellans à grauamine qui impetrat iudicem super appellatione, hoc principaliter intendit, vt nõ remittatur ad eum, à quo appellauit: sed iudex super appellatione sua datus de principali cognoscat, secundum dec. vt debitus. & ideo literæ non dabuntur.

c Non valet. ¶ Hoc esset malè dictum, nisi iustificarent sequentia, quæ huic verbo præmitti debuissent.

d Super eis. ¶ Contrarium dicit ff. e. §. 6. col. ver. si autem non sit æquum esse, quod hic dicitur: licet & contrarium habeat æquitatem, vt dixi co. tit. cum c causam. super vlt. gl. & no. in cle. eo. tit. appellantem. in vi. gl.

dati nostri ad dictum talem directi tenorem, ratione præuia procedas: alioquin partes ad eiusdem iudicis remittens examē, appellantē, &c. testes autem, &c. ¶ Item si vir auctoritate propria vxore dimissa, impetrat contra eam ad iudices super impedimēto p̄ sanguinitatis: ea vero petente coram eis ante omnia viri restitutionem, ipsi solum super principali cognoscere volunt, propter quod ipsa appellat, sic concluditur.

¶ FORMA. Mādamus, quatenus, si est ita mulieri virum restitui faciatis, quæ post eius appellationem acta sunt, in irritum reuocā tes: postmodum causam super matrimonio audiatis, & fine canonico terminetis extra de resti. spol. ex conquestiōe. Quod si iudex delegatus propter contumaciam rei, res, de quibus agitur, seque strat, in quibus tamen actor mittendus fuisset in possessionē causa rei seruandæ, & reo petente res huiusmodi sibi restitui, actor excipit iudicem non habere iurisdictionem: quia causa alii est cōmissa. licet in huiusmodi commissione nulla de primis literis mētio fiat, sic concluditur:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus præscriptam causam secundum formam priorum literarum, non obstantibus posterioribus, terminetis, expensas, quas propter hoc reus fecisse dignoscit, ei ab actore restitui faciēres ¶ Si autem appellatum fuit, quia iudex in causa matrimoniali non faciebat processum redigi in scriptis, sic concluditur:

¶ FORMA. Mādamus, quatenus, si est ita, reuocato in statum, &c. vsque, audias iunge, & causam appellatione remota decidas, faciens, &c. alioquin partes ad prioris, &c. appellantem in expēsis, &c. extra de testib. Alb ericus. de prob. quoniam contra. ¶ Sed & si appellās ab ordinario, p̄ficto aliquo grauamine, cui appellationi iudex detulit, iusto impedimento cessante nō prosequitur appellationem intra tempus legitimum. sic concluditur:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, partibus conuocatis &c. vsque, obseruari, &c. alioquin, &c. appellatum, &c. ¶ Quod si iudex contra quem causa suspitionis proponitur, requisitus non vult dare arbitros, qui de suspicione cognoscant, sic concluditur:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. vsq; attentatū. iunge, in causa ipsa. & c alioquin partes, &c. extra de offi. del. suspicionis. & de ap. cū speciali. & c. legitima. ¶ Quod si ea committatur alicui prelato, vel alicui monacho simplici, qui th in litera apostolica Prior vocatur, & idem monachus causam alteri committit, corā quo subdelegato excipitur: q̄ non potest p huiusmodi literas falsitate suggesta obtentas procedere: & quia exceptio non admittitur, appellatur: sic concluditur:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita reuocetis, &c. vsque attentatum, & c iunge: alioquin partes ad subdelegatum remittatis eundem, appellantem: &c. Sed & si subdelegatus committit alteri toraliter vices suas, propter quod is, contra quem literæ obtentæ fuerunt, appellat, sic concluditur:

¶ FORMA. Mandamus, quatenus, si est ita, reuocato, &c. vsque attentatum. iunge in eodem procedatis negotio iuxta priorum continentiam literarum: alioquin partes remittatis ad illos, ad quos de iure videritis remittendos, appellantem, &c. C. de iud. à iudice ext. de of del super quæstionum. § i. ¶ Si autem cum quæstio inter aliquos verteretur, aliquis coram iudice se obtulit, & petit se admitti ad docendum de interesse & iure suo, & non fuit admissus, licet admitti debuerit, propter quod appellauit, extr. de restib. veniens. tunc sic concluditur:

¶ FORMA. Mandamus quatenus, si est ita, reuocato in statū debitū, quicquid post appellationem huiusmodi inueneris in eius præiudicium temere attentatum, audias, quæ idem pro iure suo duxerit proponenda, & auditis hinc inde propositis, quod iustū fuerit, appellatione remota decernas, faciēs &c. alioqui in negotio supersedas memorato: appellantem: &c. Et nota quod cum quis rem suam agi conspiciens: postulat à iudice delegato, ut paratus de iure suo docere audiatur: & quia nō auditur appellat, nō debet poni clausula, Alioquin partes ad priorum iudicum, &c. sufficiat præmissa exempli gratia posuisse quæ autem hic desunt vide s. de resc. præsent. §. ratione formę. ¶ Sed pone, quod in cōmissione, quæ fit super causa appellationis, nō exprimitur nomē

a iudicis, à quo dicitur appellatū, a nunquid valet talis commissio? & videtur, quod non: quia in appellatiōe debet contineri nomē eius, vt ff. de ap. l. j. §. finali. & etiam in apostolis, ff. de libellis dimissoriis, l. j. ad idem 2. q. 8. libellorum. Nam sunt quidam, à quorum sententiis appellari non potest, vt 3. §. videndum. Idem etiam dicitur in rescriptis, 25 qu. 2. si qua. & in instrumentis, C. de mand. prin. l. vnic & in nominatione, vt 2. q 6. nominationes ff de transact cum hi Arg. contra, quia ex quo de causa & de personis, inter quas sententia lata est, mentio fit in rescripto, satis videtur de iudice mentio esse facta, ff. de rei vend. in rem. ff. de cond. inst. nominarim. ff. de hered. instituen. quoties. § si quis nomen. nam & si nomen fundi non dicatur, sufficit ponere fines, ff. de censi. forma. licet enim aliquid omissum sit, tamen omnia præsumunt solenniter acta, ff. de uent. inspic. l. j. & ad hoc facit ff. de verb. obl. cum seruus. ff. de ap. l. 3 §. fi. & l. appellari. ff. de suspec. tut. scire. ff. de cond. & demonst. cum tale. § penu. Et hoc tenet Vbert. dicens quod delegatus poterit procedere. ¶ Item quæritur, si constat p testes, uel confessionem aduersarii, me appellasse à sententia contra me lata, nunquid sufficit hoc, vt videar etiam probasse, quod intra decendium appellauerim? Et videtur, quod sic: quia intelligor legitime appellasse, ex quo appellatio probatur, argum. C. de contrahend. & commit. stip. l. j. Verba enim cum effectu intelligenda sunt, ext. de cleric. non resi. relatum. Sed dic contra. oportet enim probare, quod intra tempus legitimum appellauerim, extr. de app Romana. § si vero. extra de testibus, significauerunt. qui enim solennitatem substantialem allegat, eam probare debet. ff. de Publicia. quæcunque. §. quæ à pupillo. ¶ Vtrum iudex appellationis pronunciabit secundum ius commune, uel secundum consuetudinem, & secundum quam, notatur, secundum Papam, extra de consuet. super rub. & vide supra de feriis, § 1. uersi. sed pone.

ADDITIO.

a Appellatum. ¶ De nomine appellati si non exprimitur in appellatione, 3. §. qualiter. uer. hoc etiam no.

SVMMARIVM

1 *Appellatione pendente quibus casibus liceat aliquid innouare.*
2 *Appellatione pendente nil innouandum, qualiter intelligatur.*
3 *Ordinarius potest post appellationem possessionem turbatam reformare.*
4 *Iudex, à quo appellatum est, qualiter debeat appellatione pendente supersedere.*
5 *Facta per priorem iudicem appellatione pendente tenent, si non fiat inhibitio.*
6 *Causa appellationis quare maior dicatur, quam principalis.*
7 *Primo iudice qualitercunque appellatione pendente procedente, si veritas causæ approbetur, reuocantur quæcunque fecerit. & nu. 10.*
Lis seu appellatio, non debet aliquem sua possessione priuare.
8 *Officium, vel possessio, uel aliud ius, an per appellationem transferantur ad iudicem appellationis.*
9 *Iudice appellationis iniustam esse appellationem proferente, ratum manet quicquid primus fecerit post appellationem.*
11 *Appellatione extraiudicialiter facta, quo pacto post talem appellationem per iudicem acta reuocari debeant.*
12 *Facta medio tempore inter sententiam & appellationem, an per appellationem extinguantur.*
13 *Appellatio in electionibus quid operetur.*
14 *Reuocatio attentatorum an causa appellationis cognita fieri possit: & sub qua forma.*
15 *Cognoscere & diffinire de appellationis iustitia, uel iniustitia, ad quem spectet.*
16 *Collatio beneficij per aliquod capitulum quibus casibus veniat reuocanda.*
17 *Vitium contractus litigiosi in quo casu locum habere dicatur.*
18 *Motio litis personalis an faciat rem litigiosam.*
19 *Prohibitio de re litigiosa non alienanda quibus tantum fieri debeat.*
20 *Commodo suæ possessionis nemo sine causæ cognitione priuari debet.*
21 *Ad auxilium extraordinarium recurrendum non est, quandiu super est ordinarium.*
22 *Reuocato in causa appellationis vno articulo libelli prætextu appellationis, an cæteri omnes reuocati censeantur.*

¶ Appellationis effectus quis sit.

11. §. Nouissime de effectu appellationis est videndum. Et quidē effectus is est, ut ea pendente nil innouetur, sed omnia in eo statu permaneant, in quo erant tempore appellationis emissæ, 2. q. 6. appellatione interposita. ff. nil inno. appell. pend. l. vnica, extra. de appell. bonæ.
1 & capitu. secundo requiris. C. eodem, l. 3. ¶ † Excipiuntur tamen quidam casus, in quibus aliquid innouatur. ¶ Primus, cum reus suspectus est de dilapidatione fructuum rei actori adiudicatæ. nam tunc fructus sequestrantur, 2. quæstio. 6. capitu. quoties. primo. C. quomm. appell. non recip. ab executione. extra de seque. possess. capitu. fin ff. de appell. Imperatores. ¶ Secundus est, cum hæres conuictus super legato appellat. non enim defertur appellationi: imo cauere debet de eo restituendo, ff. vt leg. vel fideicomm nom caue. l. postquam. §. Imperator. ¶ Tertius, si condemnatus de crimine appellat, nec potest dare fideiussores: quoniam erit in carcere usque dum veniat ad eum, ad

quem appellauit,argumen. 2.quæstio.6.c.arguta.& C.de ap.eos. qui.§.super his.¶Quartus in illis casibus in quibus appellatio nō admittitur,vt s.§.in qbus de hoc 2.que.1.appellatione.¶Quintus est,nam si excommunicatus appellat à sententia excommunicationis,post appellationem potest denunciari excommunicatus,extra de ap.pastoralis.de hoc,vt s.§.in quibus. & uersicu. 27.¶Sextus,secundum Inno.quia si agitur personali actione, ut exempto,uel simili,& res petita alienetur,tenet alienatio.Sed contra ff.nil noua.appel. pend.l.1. C.de ap.appellatione.2. quæstio. 6.c.appellatiōe.vbi dicitur,quod status causæ mutari non debet appellatione pendente.Sed dic,quod non mutatur,nec præiudicatur appellationi:quia ita condemnabitur persona,si res petita alienetur,ac si non alienasset.quod dic,ut suprà.de interrogat.§. fin.versicul.uerum quia.Item contra in authen.vt nulli iud.§.super hoc.ubi prohibetur iudex transferre possessionem rei petitæ ab vno litigantium in alterum.Sed dic, quod ibi non prohibet
2 pars transferre in extraneum.¶†Quod ergo dicitur, Appellatione pendente nil esse innouandum,supple Per iudicem.nam pars, nō obstante appellatione alterius, potest uti iure suo. quod dic, vt infra,versic.verum.Si vero agitur reali actione,puta de dominio,tunc fateor,quod non tenet alienatio:nō ea ratione,quia facta est appellatione pendente:sed quia res est litigiosa, infra uersi.verum.& supra de accusat §.1.ver.vt autem.¶Septimus,quia tenet sententia lata post appellationem, nec reuocatur in casu, quem habes infra de no.crim.§ 1.uersicu.quid si auditis.¶ Octauus in casu,qui est supra §.in quibus.versicu.xvii.ibi, dicitur ēt. ¶ Nonus: quia iudex, à quo appellatum est, qnque interponit suam iurisdictionem propter periculum animarum,& in fauorē matrimonii,vt extra de matri.contra interdi. ecclesiæ contracto c.2.Quidam tamen illud intelligunt solum in ordinario.¶ Decimus,quia licet iudex detulerit appellationi,tamen interomittit se de iurisdictione,absoluēdo ab excommunicatione,,& cautionē nomine ecclesiæ recipiendo,ut extra eo qua fronte.ubi de hoc,
a secundum Papam.[a]¶†Vndecimus,quia ordinarius potest post
3 appellationem possessionem turbatam reformare, vt extra e.cū reneamur.¶Duodecimus quia vbi ordinarius ignorat appellatū fuisse ad superiorem,tenet sententia contra appellantem per eū lata,extra eo.si duobus.¶ Decimustertius: quia potest appellantem notorie delinquentem punire ut eodem ti.proposuit. in fi. ¶Decimusquartus,quia potest tempus legis moderari, ut eodē ti.cum sit resp.primo.¶Decumusquintus,quia potest appellantem cogere propriam appellationem prosequi,ut eodem ti.cōsuluit.primo,in fi.& c.reprehensibilis.§.1.¶Decimissextus, quia si præfixus sit à iudice terminus ad prosequendam appellationē, &appellans intra illud non prosequitur,iudex poterit sententiā exequi, vel in causa procedere,ut eodem ti.cum sit Romana.uersicul.quod si is.& c.ad hoc,& infra & c.ad aures.Quidam tamen dicunt,quod non manet sententia diffinitiua rata,licet huiusmodi terminus sit elapsus,nisi lapsum fuerit tempus iuris:quod non
b placet.quod dic,secundum Papam,ut no.eodem tit.per sonas.[b]
4 ¶†Sed cū supra prox.§.de inhibitione iudicis appellationis diximus,vtile est,hic vt inferamus,qualiter iudex,à quo appellatū est,debeat appellatione pendente supersedere: & de reuocatiōe eorum,quę fiunt post appellationem.Quæritur ergo, an primus judex debet supersedere,an vero in causa procedere,quam citò scit iudicem appellationis de veritate causæ appellatiōis cognoscere,licet hoc ei à iudice appellationis non mandetur?& an tene
c at,quod agit,si postea procedit[c]?Respon.dicunt quidam qđ tenet,quod fecit ante inhibitionem super negotio in principali:quia illud non tangit processum iudicis appellationis,argum.extra de
d appel Romana.§.quod si obiiciatur.[d]vbi dicitur,quod iudex appellationis,postquam incepit cognoscere de ueritate causæ ap-
5 pellationis,potest inhibere priori iudici ne procedat.¶† Cum igitur illud sit nouum beneficium, datum iudici appellationis, uidetur,quod teneat,quod fit per priorem iudicem,si nō fiat inhibitio,uel priusquam ad illum inhibitio perueniat. argumentum ext de rest.spol.audita. Alias enim sequi potuisset magnum inconueniens,ut si quis in curia Romana prosequatur causam appellatiōis per procuratorem,& in prouincia causam principalē per se coram primo,qui non detulit appellationi,& qui nihil scit de prosecutione appellatiōis.Iniustum enim esset,si propter hoc solū,quod superior cognoscit de ueritate appellatiōis, licet postea constet quod non sit vera,cassaretur processus primi, qui in nullo peccauit,cum nihil sciret.Alii tamen dicunt contra, quod non ualet,postquam secūdus incipit cognoscere de veritate causæ appellatiōis,licet sibi non fuerit inhibitum, quia satis intelligitur parti inhibitū,quæ præsens est in prosecutione appellatiōis. Sed & si non esset præsens,sed contumax, non debet sibi contumacia sua prodesse,vt extra,de postul.prelat.c.primo, prope fi. imo contumacia repręsentat eum præsentem,ff.de re iudic. contumacia.extra de dolo & contum.veritatis.& ex quo ius concedit iudici appellationis, quod cognoscat de ueritate causæ appellationis, ut extra de rescript.dile[illegible]us Ioan. in fin. videtur abstulisse priori per consequens potestatem cognoscendi de principali. Argument.extra de offic. delegat. pastoralis §. præterea.ff.de iudic.cum prętor.in principio.Item dicit lex, quod per minorem causam non debet præiudicari maioris causæ co-
6 gnitioni,ff.eodem. qui minorem.¶†Et certum est,quod maior est causa appellationis, quam principalis: tum propter auctoritatem maioris iudicis,ut extra.de offic.deleg.sanè.& capi. pastoralis.§.quia vero.tum quia de pluribus cognoscit, scilicet de appellatione: & etiam quandoque de principali, ut supra §. de officio. Et ad hoc etiam facit decret.vt debitus.ubi dicit,ad priorem iudicem remittat. Sed primi his omnibus respondēt: & dicunt prædictum §.quod si.loqui, postquam priori denunciatum est, uel ipse alias nouit, quod secundus cœpit cognosce
7 re de veritate causę appellationis.¶†Illud autem certum est,qđ siue ante inhibitionem, siue post,siue ante sententiam iudicis appellationis, siue post, primus processerit, probata ueritate causæ appellationis, reuocabitur, quicquid fecerit,extra,de appel. ex parte.Et hæc verasunt, cū in iudicio appellat:si uero ext.quis superior incipiat cognoscere,de appellatiōe seu de principali, siue alio modo, non ideo debet impediri ius primi, uel alterius hominis, quin illud exequatur, vt prius: nam lis, seu appellatio non debet aliquem sua possessione priuare, extra ut lit.pend.
c per totum, extra.de re iudic.cum super.& de hoc,secundum pa
c pam, extra de maio.& obedien.dilecti.[e] quamuis & hoc ipsum
8 sit in iudicio. Et est ratio: † quia officium, vel possessio, uel aliud ius, non transfertur ad iudicem appellationis, sed solum iurisdictio: qua ratione etiam dici potest, quod si appello, ne quis instituatur in aliqua ecclesia, sed prælatus nihilominus instituit, si pendente causa huiusmodi appellationis iterum imminet institutio facienda, iudex appellationis non prohibebit prelatum instituere: sed si prælatus me excommunicet, quia illum non habeo pro instituto, non tenet sententia: quia iurisdictio, cuius pars est excommunicatio,ad superiorem est deuoluta,ut dixi. Et hoc verum est, postquam superior cœperit de principali cognoscere, scilicet an ad prælatum pertineat institutio nam in appellationibus, quæ fiunt extra iudicium, non quæritur aliter de veritate, vel iustitia causæ appellationis: sed de ipso principali solum, cum sint procurationes ad causam.ut extra.de appell.cum sit Romana. Argumentum tamen contra,eo
f dem titulo, ut nostrum.[f] & iunge hic quod habetur infra.uersic.
9 verum. ¶† Porro si cognoscens de principali à quo appellatur non defert appellationi, quia eam dicit interpositam post decē dies, vel nulla causa expressa, vel iniusta, vel falsa, sed procedit ad sententiam, iudex quoque appellationis procedit, & pnunciat bene, vel ex iusta causa appellatum esse, cassando processum prioris iudicis, & consequenter pronunciando super principali, siue bene, siue male, tenet sententia iudicis appellationis lata contra ius litigatoris: nec reuocabitur, nisi fuerit appellatū: cum constet eum habere iudicem, vt 2.quæstion.6.§. diffinitiua extra.de re iudic cum inter vos. Nec obstat quod lata est contra res prius iudicatas: quia prima non tenuit, vt pote post appellationem latam, ff.quæ sent sine appell.resc in.l.1. Si uero iudex appellationis pronunciet appellationem iniustam ex præmissis causis, tunc ratum manet quicquid primus facit post appellationem, cui non detulit, nisi appellans obtulisset se probaturum coram eo veritatem causæ, nec fuisset admissus: quo casu tenet appellatio, etiam si falsa sit causa: nec est necesse cognosci de veritate ipsius, ut infra.versicul.prox.& ideo cassabit iudex appellationis quicquid inuenerit factum post appellationem, nisi notorium esset,causam appellationis esse falsam.extra eod.cum sit Romana. Et idem dicunt quidam de eo, quod factum est post inhibitionem legitimam, vt supra.argumen. ff.nil no.ap.penden.l.1.Alij contra: & dicunt, quod præd. lex loquitur in appellationibus post sententiam interpositis, vel post decretum cum causæ cognitione interpositum: quia tunc reuocabitur,quicquid factum est post appellationem,priusquam de ipsa cognoscatur,ut ibi,& not.ext.de exceptio.dilectæ secundum
g Papam,[g] nisi patens sit sententiam fore iniustam. Quod dic,ut no.ext.

ADDITIONES.

a Secundum Papam. ¶ Ibi scripsi in glo.no.secundum Inno.
b Personas. ¶ Ibi scripsi super verbo,sententiæ.& c.ex ratione.super j. gloss.
c Procedit. ¶ De hoc,de quo tractauit Innocen.in §.quod si obijcitur.itatim allegato,scripsi in decretalem. non solum.de appell.lib.6.super ver. post inhibitionem.ubi quod plus est,teneo, quod etiam infinuatio iudicis a[illegible] lationis sine inhibitione non sufficeret:ibi uide.
d Obiiciatur. ¶ lib.6.
e Dilecti. ¶ Vbi scripsi in glo.sed quod prodest.
f Nostrum. ¶ Vbi traditio sigilli facta post secundum mandatum.dirē spiciebat negotium principale.
g Secundum Papam. ¶ Vbi scripsi super ver.reuocato.

2 no.ext.de of.del.c.pastoralis.§.quia vero.ibi no secundum Inn.[2] quid iuris sit de his,quæ fiunt post appellationem à sententia interpositam. Præmissa autem obtinēt in appellationibus ante sententiam. ¶ Regulariter autem tenendum est,quod ea quæ appellatione interposita attentantur,reuocantur, 2.q.6.c.appellatio
b ne interposita.Quod dic,ut s.ti.prox.§.est autē.& s.e.§.in prin.[b] vel post nuncii missionem, extr de of.del.cū causa.uel post iterarreptum,ext.de ap.dilecti filii uel lite pendente,ext.ut lite pen.
10 per totum.¶† Illud quoque certum est q̄ cum in iudicio appellatur,probata veritate probabilis causæ,uel saltē probato, quod se obtulit probaturum,nec fuit admissus,reuocabitur quicquid factum est post appellationem,vt ext.de ap.ex parte.& c.interposita in prin & §.§.qualiter.uer sunt quoq;.& s.uer.proxi.sicut & in nūciatiōe noui operis sufficit probare,quod obtulit quis cautionem de demoliendo opus,vt ext.de no.ope.nunc.c. fi. uer. 2.
11 & uer.sed cum.¶† Vbi vero extra iudicium appellatur, non sufficit allegare causam similiter,quo ad reuocationē eorum, quæ fiunt post appellationem,quæ fuerit interposita ex causa probabili,nisi doceatur vera:sed ea probata uera,reuocabuntur quæ facta sunt post eam,vt ext.de app.constiturus.nisi in causa quæ est ext.de iure pa.c.pastoralis.Nec etiā sufficit probare,quod se obtulit probaturum,nisi prius doceatur de veritate causæ, vt ꝓbatur ext.de elect cum inter canonicos prope fi.ibi.cōfirmetis ipsius,&c. vbi dicitur,quod electio facta post appellationē probabilem debet cassari.Ratio diuersitatis est:quia cum quis appellat extra iudicium,non est coram quo se offerat probaturū,nisi forte coram confirmatore electionis,uel coram consecratore. Sed cum in iudicio appellatur,potest appellans coram eo,à quo appellat,offerre se paratum probare suā exceptionem.quæ dic,se-
c cūdum Papam,vt in præd.c.cum inter.[c] & ext. de despon. impu-
d ad dissoluēdum.[d] & tetigi s.de actio.seu per.§ super actionibus. ad fi.ver.sed quid si antequam Quod autem dixi,quod in appellatione extra iudicium non sufficit,quo ad reuocationem attentatorum,probare appellatū esse ex causa probabili, nisi sit vera, verum est,cum appellatur propter exceptionem non admissam, vt in præd.c.cum inter canonicos.vbi non fuit admissa exceptio illa de morbo epileptico.Secus autem est, si extra ius appelletur propter grauamen,quod sibi quis timet inferri.nam tūc sufficit probare appellatum esse ex causa ꝓbabili,vt ext.de ap.bonæ fe-
12 cundum l'.¶†Et no.quod hodie iudex appellationis ante omnia,etiam priusquam incipiat cognoscere de appellatione,debet reuocare quod fit post appellationem à diffinitiua interpositā, ext.de iurei.veniētes.in fi ext.de exce.dilectæ.& de app. ex parte M.in auth vt nulli iud.in prin.Col 9.& C.& ff. nil no.ap. pen.p totum.nisi in casu,quē habes ꝑ.de no.crimine,§.j.ver. quid si auditis Idem etiam dicendum est de his, quæ fiunt medio tempore inter sententiam & appellationem,quia per appellationē extinguuntur,ff.ad Turpil.l.1 §.fi.Idem etiam est,cum ante sententiā appellatur de his,quæ fūt post inhibitionem legitimam: de qua dixi s §.prox.ver.sed quæritur.ibi,si autem,&c.quamuis forte cā appellationis nō sit vera.Si autem non fiat inhibitio,nihil reuocabitur,donec constet de veritate causæ appellationis, vt in dec.
Alex.4.de app.vt probatio §.fi quæ dec sufficiens est circa hanc
e materiam,[e] & ext.e tit.sæpe.vbi dicitur,cū constiterit legitimè prouocatum.& ext.de dila.c.j.& ext de eo,qui mit.in pos causa
13 rei fer.c.fi ¶†Quid operetur appellatio in electione, no. secun-
f dum Papam,ext.de elec.cum inter canonicos.& c.statuimus.[f] Item an electio,quæ fit post appellationem,sit nulla, uel annullanda,c.ti.considerādum.Item si fiat aliquid post appellationem in electione interpositam,an cassabitur solū id,quod fit cōtra appellationem, an etiam alia, quæ postea in electione fiunt, eodem
14 ti cum nobis.¶†Vtrum autem attentatorum reuocatio fiat causa cognita,no.ꝑ.ver.sed quæro.Appellās autē sic formabit suam petitionem:

¶FORMA.Peto domine iudex,reuocari per vos,q̄quid factū est post sententiam iudicis,à quo appellaui: & quod interdicatis ei,ne deinceps aliquid contra appellationem attētet,quandiu mihi competit prosecutio ipsius.non enim iudex ex officio suo tenetur hoc facere,vt in præ.dec.dilectæ.& vide ꝑ.in tractatu li. in tit.de ap §.nunc dicendum.ver.si vero.in vlt.forma,& versic. seq.Contra:nam ad iudicem appellationis nō pertinet iudicare nisi solum,vtrum bene,uel malè pronunciatum sit,vt C.de app. eos.2.q.6 in fi.quæstionis.quomodo ergo admittet hanc petitionem? Item si ipse reuocaret,quæ attentata dicuntur,& post appellans non prosequeretur appellationem,fingeretur non fuisse appellatum:sicque restaurādum esset,quod reuocasset: quod esset iniquum:& sic esset quedam absurditas.Item lex dicit, quod
15 tunc reuocatur,quod fit post appellationem,cum meliorem in uenerit sententiam appellans, ff.eod. cum ex causa.¶† Sed dic quod ad iudicem appellationis principaliter spectat,cognoscere, & diffinire de appellatione,an sit iusta,uel iniusta:sed ratione accessorii ad eius spectat officium huiusmodi petitionem admittere,& exaudire,ut probatur in concor quę sunt ꝑ in tractatu li.de appell.§.fin.versic.in summa.Item non est absurditas,si id, quod malè actum est,reuocetur,& postea idem legitimè fiat, ut 12.q. 1.certè.de pœn.distinct.1.nouit.Item licet prædicta lex dicat reuocari,cum meliorem,&c.non negat,quin & ante quam appellans obtinuerit sententiam, reuocari possit,ut s. probatum est.
g & hoc not.Papa in præd.cap dilectæ.§ Vbi autem appellatur extra iudicium, tunc improbabitur reuocatio attentatorum post appellationem officio iudicis, petendo reduci ad statum,in quo erant tempore appellationis emissę: cum alias si non appellasset, oporteret eum intentare interdictum recuperandę possessionis: argumen ext.de appel.bonæ.in quo interdicto necesse est probare se possedisse,& spoliatum fuisse: sed hic non habet necesse probare hoc,sed statum duntaxat, in quo erat tempore appellationis emissæ. Item potest hoc peti, etiam contra non spoliantem, uel rem scienter à spoliatore non recipientem, ut præ. cap.bonæ contra quos tamen non habet locum interdictum,ut ext de rest.spoliat.sæpe.& cap. cum ad sedem. Quidam tamen dicunt hanc petitionem non admittendam, sicut nec interdictum, hoc prosequere, vt not.in præd.cap.bonæ secundum Papam ext.de maio.& obed.cap dilecti B. Qualiter autem iudex pronunciabit super attentatis,& quando, & super quibus, & de multiplici effectu appellationis extraiudicialis,not plenè:secundū Inn.1111.extr.de ap.dilecti filii:prior.[h] Item vtrum citatione facta iudex possit super attentatis quicquam facere,no. supra de offic.iudic §.deseruit.ver.sed quæritur, quando.Vtrum cum supra.dixerimus in versiculo, illud autem.ibi, & hæc vera, &c.
quod lis, vel appellatio non debet quenquam sua possessione
16 priuare, adhuc circa hoc quæritur. ¶† Pone, quod cum essem canonicus Parisiensis expectans,& sine præbenda,vacante ibi quadam præbendā: egi super ea contra capitulum coram iu dice cō petenti: lite contestata capitulum illam confert, uel pone:quod peterem contra capitulum electionem de me factam in canonicum:uel archidiaconum confirmari: post litem contestatam capitulum contulit præbendam:uel dignitatem illam alii:nunc quæritur:utrum ante omnia sit collatio capituli reuocanda:prius quam de meo iure constet? Et videtur:quod sic:s.ver.& nota, quod.& argumen ext.de constit.cum M.in fin. & de arbitris ex parte.& de iure patro.ex literis.nam & lite pendente nil est innouandum:11.q 1.quia res.ext.vt lite pend.& C.eodem.per totum. Argumentum contra ext.de in integ.restit.capi. cum uenis
17 sent. ¶† Item quia vitium contractus litigiosi locum non habet:nisi vbi lis de dominio mouetur:vt C.de litig.authent. litigiosa.At iura:sicut est præbenda & similia:non sunt in bonis nostris:ff de vsufruct.l.1.23.q.7.cap.quod autem.prope fin.ext. de donat.c.2.ergo de dominio eorum lis esse non potest. Sol. generaliter verum est, quod quandocunque dicit quis rem aliquam sibi deberi, siue corporalem, siue incorporalem, ut ius præbendæ, siue præbendam, non autem dicit suam esse, uel quasi, sem per is, à quo petitur. potest illam alienare sine vitio litigiosi. Itē simile est, si petitur confirmatio electionis, aut præbendæ, vel dignitatis.nam ille, contra quem petitur confirmatio, uel quicunque alius habens ius conferendi eam, potest eam conferre, siue alienare sine periculo litigiosi, etiam si ante alienationem, fuisset appellatum ad Papam Et si dicis, quod cum iam per appellationem esset ad Papam delata causa: ergo cassandum est quicquid post eam extiterit attentatum,vt extra.de app.ad præsentiam:& capitu dilectus.& de exce.dilectæ.de offi leg.licet. ad hoc resp.quod per appellationem causa defertur ad Papam, & non potestas prouidendi,s.ver.illud autem.& ibi & hæc vera. Illud autem,quod regulariter dicitur,quod cassandum est quicqd fit post

ADDITIONES.

a Secundum Inn. ¶ Vbi vide in gl.mirabilis.

b In prin. ¶ Vide,quod ibi dixi super ver.offerens.& quod sequitur facit p opi.quam ibi teneo,& dixi s.§.qualiter. ver. sunt quoq;. non enim in casu, qui sequitur,sufficit verbalis obligatio cautionis,imo realis requiritur,ut probant illa iura,quæ tamen procedunt post tresmenses,non prius.inuito denunciante,vt ext.de no.operis nuncia.c.vl.intendo, quod sicut offertur cautio,vt sequitur,sic fit offerenda probatio illo casu.

c Cum inter. ¶ Vbi vide in gl.quid si coram.

d Dissoluendum.¶ In gl.quid si crimen.

e Materiam. ¶ Quam tamen hodie non habemus, sed omnia superiora patent hodie in dec.non solum.e.ti.li.6.

f Statuimus. ¶ Lib.6.
ADDITIO. An appellans,qui in electione fuit contentus, teneatur ad obseruantiam.c.vt circa.de ele.li.6. vide Old.conf.clxxviii.inci.q̄ prosequens. Henr. Ferran.

g C.dilectæ.¶ Ibi scripsi in gl.no.Tan.hic, Inn.& Host. vide,quod no.in dec. præ.non solum.in 4.gl.& in vlt.in fi.

h Prior. ¶ 2. Quia primum cap.& in titu.etiam sic incipit: ibi vide in gloss. dicit Inno.

fit post appellationem, ut ſ. ver porro. & ſeq. & in concor. ſ. hoc eo. ver. poſitis, intelligitur de his, quæ ad iudicium, uel cauſæ proceſſum pertinent: quia ſi poſt appellationem talem recepiſſet teſtes, uel ſententiam tuliſſet, illa bene ceſſarentur, ſi appellatio legitima apparet: collatio autem non, quia non pertinet ad cauſæ proceſſum. non enim cõfert præbendã, quaſi litigans, ſed qua ſi alius. Hoc autem bñ fateor, quod pendẽte cauſa, præſertim appellationis, poſſeſſio non debet alteri parti auferri: quia poſſeſſionem auferre, eſt de proceſſu cauſæ, arg. ext. de ap. cũ reneamur in auth. vt nulli iud. §. illas. & ſic intelligitur dec. cum M. de conſtit. in fi. Item non obſtat præ. dec. ex parte nam ibi lis mota non impediuit electionem vltimo à capitulo factam, ſed electio præcedens, vt ibi dicitur. Item non oſtat præd. decr. ex literis. nam ubi dicitur ibi ante quam cõtrouerſia eſſet, &c. ſuppler maximè Itẽ non obſtat illud generale, quod lite pendente nil eſt innouandũ: nam intelligitur, vbi lis de dominio pendet, vel quaſi, ut dixi.

18 ¶ † Motio autem litis peeſonalis nõ facit rẽ litigioſam vt in præauth. litigioſa. & ſ. uer. excipiuntur ibi ſexto, ſciendum. Hinc eſt, quod ſi epiſcopus agit cõtra M. vt amoueatur a ſua eccleſia cum cura, quam retinuit poſt alterius curæ receptionem, & hac lite pendente epiſcopus confert alii ipſam eccleſiam, lis mota non impediet collationem epiſcopi: quia de dominio, uel quaſi, dictę eccleſiæ non agebatur. Si uero de dominio, uel quaſi, ipſius rei agereturr, ut ſi quis agat ad aliquam præbendam, uel aliam rem, q̃ alius tenet, quam dicit eſſe ſuam, vel ius ſe habere in illa per collationem canonicam, uel inueſtituram, nõ autem dicit, eam ſibi deberi, tunc ſi is, à quo petitur, eam alienet, incidit in uitium liti

19 gioſi contractus. ¶ † Nec obſtat, quod iura in bonis noſtris non ſunt: vnde de ipſorum dominio agi non poteſt: ergo contractus litigioſi in eis locum non habent, ut ſ. Ad hoc etiam reſpondeo quod & ſi iura non ſint in bonis noſtris, ſunt tamen quaſi in bonis: ſicut & quaſi poſſidentur, ut ff. de acqui re. do. ſeruus. §. incorporales. Sed & licet quando præbendam, vel aliam rem peto dicens eam eſſe meam, uel quaſi non poſſit per aliquem litigantiũ alienari, ſiue conferri, tamen a tertio bene poteſt alienari licite, etiam ſine vitio litigioſi, cum prohibitio de re litigioſa non alienanda fiat tantum litigantib a ctori, l. vt C. de litigioſis, l. 2. & reo.

a vt eo tit. l fi. de hoc. ſecundum Papam, de elec. ducũ. 2. a & de ap.

b Romana b. ¶ † Sed quæro, utrum quando Papa ita ſcribit, reuoce

20 tis. & c. vt patet ext. de conſti. cum M. in fi. debet iudex procedere cũ cauſę cognitione? Reſp. ſic: quia non debet quis commodo ſuæ poſſeſſionis ſine cauſę cognitione priuari, 16. q. 4. volumus. Quicquid enim dicat reſcriptum Principis, iudex tamen debet ſeruare leges, authen. de iud §. omnes. ext. de reſcript. c. ſuper li-

c teris c. Sed nunquid in cauſa appellationis poteſt obijci compenſatio? puta debebas mihi centum ex cauſa venditionis, & ego tibi alia centum ex cauſa mutui, in quibus tibi fui condemnatus: appellaui, & in cauſa appellationis obijcio compẽſationem quæritur, an poſſim? Et uidetur, quod non: quia hæc eſt prorſus noua exceptio, non dependens ex uetteri, C de temp. ap. per hanc. in prin. ext. de teſti. fraternitatis. Dic cõtra, vt ff. quæ ſen. ſine ap. reſcin. l j §. fi. & ext. de fide inſtr. cum Ioannes. nam & contentus ex cauſa iudicati eam opponit, C. de cõpenſ. l 2 Sed in cauſa princip i poteſt pronunciari compenſationem eſſe faciendam, quæ fuit facta in cauſa propoſita in modum exceptionis, ut in præal

21 legato capitulo. cum Ioannes. ¶ † Sed pone, petij in libello ſententiam, tanquam iniuſtam, reuocari, & attẽtata poſt appellationem emiſſam ante omnia retractari: lite uero ſuper hoc cõteſtata, peto reuocari ex officio attentata, ſicut petieram in libello: reſpondet, reus frater, ego negaui petita in libello: vnde nil debet ex officio reuocari niſi cum ordine iudiciario fuerit hoc probatum arg. ext. de ap. ſignificante. Itẽ petẽdo in libello ante omnia

c reuocari, & conteſtando litem, & alia faciendo videris à dicta petitione receſſiſſe, & uiam ordinariam elegiſſe: ideoq; illa eſt proſequenda. nam & quandiu ſupereſt ordinarium auxilium, nõ eſt ad extraordinarium recurrẽdum, ff. de mino in cauſæ j. & ſic ob

d tinuit d. ar. ad hoc, ut leg. vel fidei. nomi. ca. l j § non ſolum. ¶ † V-

22 trum autem reuocato in cauſa appellationis vno articulo libelli, prætextu appellationis, cæteri omnes reuocati intelligantur, & vtrum iuuetur aliquis ex appellatione, non ſolum proſequendo eam, ſed etiã excipiendo ex ea uide, ſecundum Inn. 1111. ext. de

e ap. dilecti e. & j. de expenſis, §. nũc videdum. in fi. itẽ utrum reuocari debeãt, quæ fiunt poſt iter arreptum, ſ. poſt nuncij miſſionẽ, no. ext. eodem, dilecti. 2. &, ſecundum Vin. & Papam, e tit. ut de

f bitus f Item an poſſit quis appellationi renũciare, no. j. de lib. cõ cep § nunc oſtendendum. ver. porro. & dicam in conſti. Gre. X.

g de elect. quamuis §.

ADDITIONES.

a Dudum. 2. ¶ In glo. nunquid in hoc. ſup. ver. diſpenſatur.

b Romana. ¶ Lib. 6.

ADDITIO. Adde verſ. ſeq. ibi: ſed quero, an attentata pendente appellatione innouata a parte reuocentur de plano & ſine libello, ex ſolo iudicis officio? vide Bal. in l. appellatione, col. 2. verſic. quæro, utrum. C. de appel. & Old. conſi. 206. inci. in cauſa. in prin. vbi qualiter attentata lite pendente, vel poſt prohibitionem iudicis, veniant reuocanda & an attentata poſt appellationem poſſint peti reuocari litis conteſtatione ſuper principali non obſtante? vide do. de Ro. deciſ. 185. incip. ſi pars. in nouis decif. Henricus Ferran.

c Super literis. ¶ Facit, quod no. ſ. §. de officio. uerſic. ſed nunquid in eo.

d Obtinuit. ¶ Supple, & male, ex quo petebat in libello, ante omnia fieri reuocationem: ſuper quo vide, quod plene ſcripſi e. ti. non ſolum. libr. 6. poſt princip.

e Ap. dilecti. ¶ 2. in glo. dicit Inno.

f Vt debitus. ¶ Vtriuſque. quod dictum ibi uide in gl. dixit Inn.

g Quamuis. ¶ Lib. 6.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio qualiter impugnetur.*

2 *Pactum inter partes de non appellando, multipliciter conſideratur.*

3 *Pactum de non appellando poſt litem conteſtatam, & ante ſententiam factam an ſit ualidum.*

Appellatio qualiter impugnetur.

a 12. §. Qualiter a aũt appellatio in iudicio exhibitã impugnet facile colligitur ex ꝓmiſſis. Si igitur ex præmiſſis inſtrumentũ appellationis in iudicio exhibetur, excipe contra illud, ut ſupra. de edi. inſtrumen. §. poſtremo. Si inſtrumentum legitimum ſit, conuerte ad formam appellationis, & ad alia: & oppone, quod appellans non potuit appellare: quod dic, ut ſ. §. j. ¶ Item oppone quod nõ eſt talis caſus, vel cauſa, in quo, uel in qua potuerit appellari. ¶ Item quod ẽ appellatio fruſtratoria, vel quod appellatio in reſcripto fuerit remota: quæ dic vt ſ. e §. in quibus. ¶ Itẽ quod à tali eſt appellatũ, à quo non poteſt appellari de iure quod dic, ut ſ. §. videndum. ¶ Item quod non eſt appellatum ad eum, ad quẽ debebat appellari, uel quod ex forma appellationis is, qui aditus eſt, nõ poteſt de appellatione cognoſcere. quæ dic, ut ſ. §. nũc tractemus. ¶ Itẽ quod nõ eſt appellatum intra tempus competens. quæ dic, ut ſ. §. reſtat. ¶ Item quod appellatio nõ eſt legitima in ſui forma. nec appellãs ſeruauit, quæ debuit obſeruare. quę dic, ut ſ. §. qualiter ¶ Item quod non fuit eam intra tempus legitimum proſecutus appellans. quę dic, ut ſ. §. nũc breuiter. ¶ Item quod eſt ultra bis appellatum, ut ſ. §. quoties. ¶ Item quod appellans mortuus eſt: & ideo in cauſa appellationis nõ proceditur, etiã quo ad bona, vbi condemnatus eſt de tali crimine, quod non adimebat bona, vt C ſi pen ap. mors inter. l. 3. ¶ Item quod nõ fuit à iudice recepta, uel a parte approbata, nec recipi debuit, uel approbari. ut ſ. §. nunc dicamus. & §. qualiter. ¶ Itẽ quod appelans non detulit ſuę proprię appellationi, nec de ea mentionem fecit, ut ext. de reſcriptis, ex parte S. ¶ Item ꝙ nõ detulit appellationi aduerſarij: quare ſententia non ualet, nec ei deferendum eſt, ut ext. de ele bonæ.

1 j. prope prin. & de ap. an ſit. ¶ † Et nota, quod non ſemper verum eſt, ꝙ ſi non detuli appellationi tuæ contra me interpoſite, quod non tenearis mee cõtra te interpoſite deferre. Sed quod dicit in prẽd. c. bonę. obtinet, quando ſuper eodem negotio appellatur hincinde: ut quia tu primo legitimè appellaſti, ne aliquid in tuũ prẽiudicium facerem: ego vero tuę appellationi deferens facio illud contra, quod appellaſti, & appello ad tuitionem eius, quod contra tuam appellationem feci: certè non teneris appellationi meę deferre, ut in c. bonę. Et ſic poteſt intelligi præd. c. ex parte. & c. an ſit, & poteſt hoc intelligi ff. de dolo. ſi duo. Sed ſi ego in alio negotio, pura electionis, appellationi tuę nõ detuli, & in alio negotio puta ſuper vinea, contra te appello legitimè, bene debes appellationi meę deferre: alias caſſabitur, quod contra eam feceris. Item quod appellans renunciauit appellationi, procedendo poſtea coram eo, à quo appellauit, vel aliquid faciendo, uel petẽdo coram eo, uel forte tranſegit. ext. de of. del. gratum & de teſt. cum veniſſent. ff. de mino. ſi filius. ff. ad Mace. ſi filius. uel recipiendo terminum ad ſoluendum iudicatũ. que dic, ut ſ. §. in quibus. ver. 20. uel expreſſe appellationi renunciando, ut C. de tem. ap. l. fi §. fi. ff. a quibus ap. nõ lic. l. j. §. ſi quis. ext. de pac. c. j 2. q. j. ſi quis

b libellos. & in dec. Alex. 1111. de ap. & prob. in prin. b Idem etiam

ADDITIONES.

2 Qualiter. ¶ Allegatur iſte §. pro ultimo: quia habetur alter §. ſ. e. t. incipit, qualiter autem ap. quod auctor non adnertit.

b In prin. ¶ Quam hodie non habemus.

operatur tacitũ pactũ secundum T.[a] C.de iurein.l.generaliter.§.
b sin autem.& iam dixi.[b] ¶ † Et nota, quod cum sit pactum de non
2 appellando inter partes, aut sit ante litis cõtestationem, aut post. Si post, aut sit ante sentẽtiam, aut post sententiam. Si ante litem contestatam, dicunt quidam, non valere, nisi factum sit de omnibus causis, quas habent adinuicem: sicut alias dicitur de pacto: q si vnus posset in aliquo decipere alium, quod nõ possit deceptus
3 conqueri. ¶ † Quid si quis ita dixerit, si obtinuero, nolo, quod mihi tenearis: reus vero dicit iudici domine iudex, non condemnetis me: quia & si facta esset condemnatio, nil posset à me exigi, iuxta premissum pactum. actor contradicit, imo es condemnandus, quia ita demum feci pactum, si obtinerem, & non obtinuit. Hanc
c questionem Scholasticis iuris relinquimus disputandã:[c] uel dic valere, si fiat super lite certa mota, uel mouenda. C.de temp.ap.l. fi.§ fi. Si uero pactum fiat post litẽ contestatam ante sententiam non videtur valere: quia renunciatur iuri: quod sibi competere quis ignorat: s̃.de conclus.& renun.ver.cessat autem. Sed dic cõtra. Nec obstat, quod dixi. non enim ignorabat hoc ius sibi competere: licet ignoraret contra quem sententia ferretur. Quod si post sententiam fiat: non est dubium: quin valeat: ut in præd. l. fi. C.de tem.appellat.

ADDITIONES.

2 Secundum T. ¶ Dum exponit versus, de quibus s̃.ver.37. dixi in §. in quibus.

b Iam dixi. ¶ No. casus, quos s̃.prox. posuit ante vltimum.

c Disputandã. ¶ Similis est quæstio magistri Protagoræ oratoris, & discipuli Euathli, quã ponit Aulus Gellius.li.5.c.x.& in Speculo Historia.lib. 4.c. lx. quæ talis fuit: Discipulus, qui promiserat magistro grande precium die, quo primã causam apud iudices orasset, & vicisset: cum valde prouectus esset, causas non nõ recipiebat: ob hoc magister litem cum ipso ingressus, & ꝯtestatus est: cõcludebatq; ꝯ eũ, q si vinceret, ille necesse habebat pp sñiam soluere: si vero vinceret ille, debebat ex vi pacti ꝑdicti: hæc æque discipulus reuoluebat in ipsum. Iudices videntes hoc inexplicabile, causam iniudicatam reliquerunt. Videbatur tamen diffiniri posse per regulam, cum nõ stat. de reg.iur.lib.6. quæ habetur ff.eodem titulo, in iure ciuili. & per regulam, in omnibus causis. j̃.eo.titu.

ADDE, vt per Ang.consi.clxxxvij.inci.A.& B.vbi de Spec. hic facit mẽtionem.

¶ Bald.de Appellationibus.

¶ AN in causa appellatiõis sit necessarius libellus: &, an appellatio interposita habeat loco libelli, vide j̃.de libelli ꝑce.§.nũc uidẽdũ. versiculo ante penultimo, & in titulo de ap.§.de of.uer.cognito igit, & de litis contest.§.2. ver.sed cum in causa.G. ¶ Si appellat ab interlocutoria non est necessarius libellus, quia appellatio facta in scriptis cũ expressione causæ, habet vim libelli, sed si appellat à diffinitiua, & questio sit ordinaria, requiritur libellus. G.uide j.eo §.iudiciũ dicitur inchoari.ubi omnino vide. ¶ Non sufficit reseruationem alicuius beneficii, uel inhibitionẽ, uel decretũ ꝑuenire ad notitiã generalis procuratoris capituli, §.post princ G. ¶ Ratihabitio debet interuenire, quid & in quo operet, alias non valet, puta post terminũ ꝑimẽtẽ id, q ratificat, ff de ap.recip.l.1.in gl.ord.versiculo, porro. G. nam terminus iuri quærẽdo appellationi appositus, idẽ, uel plus, quã renũciatio, operat, idem, quo ad se, ut no.ff.de neg.gest.l.sed si ego.plus, quo ad aliud, ff.ad Trebellia.l.facto.§.si quis bonorũ.& ibi p Iac. Dẽt ẽt id, q ratificat, esse in potẽtia recipiendi substãtiã, uel qualitatẽ à confirmante, vt no.ff de lega.j. l.talis scriptura.G. ¶ Quod ad appellationẽ interponendã in capitali, omnis ꝑsona est legitima, ẽt si una nõ intersit, ver.& præmissa. ¶ Causa subiectorũ tangit dominũ & prælatũ eorũ, de ap.cõstitutus.versiculo, itẽ episcopus.G. ¶ A præcepto põt appellari, si interest: alias non, ff.de min.l.ait prętor.§.ꝑmittit.in §.in quibus.ver.sed vnde quid.Gul.ẽt si fiat in ꝯfessum, ut no.ff de appellationibus, l.creditor.§.iussus.in gl.ord.Bal. Non tñ à præcepto guarentigiæ, quia inhæret ꝯctui.nã & pars eius est, & habet executionẽ paratã, ut j̃.e.§.minori.versiculo, itẽ illud præceptũ.j̃.eo.§ dicũt qdã. ¶ Potestas condemnatus in syndicatu, uel alius officialis nõ appellat, ẽt de iure canonico, versiculo 3.Gul. ¶ A pronunciatione de exequendo appellat, qa iudex, qui pronunciat, assumit partes iudicis, sed ab executione facti nõ appellatur, qa tunc iudex assumit partes executoris, nisi excedat forma iuris, versiculo, vero. Gul.vide s̃.de sñia, §.pronunciatio. ¶ A decreto alimẽtorũ, q officio iudicis interponit, nõ appellat, sed a sñia sic, si petat per actionẽ. versiculo, sed nuquid, qñ.Gul. ¶ A sñia arbitri nõ appellat, ẽt ex conuentione. versiculo: quid si conuenit. Gul. Dy. ꝯ l.ex consensu ff.de ap. Prima verior. quia non erit proprie appellatio qa dẽt fieri gradatim, sed arbiter nõ est in gradu iurisdictionis: sed erit querela, & reductio quędam, vt ff.q satis. cogant, l.arbitrio. ẽm vnã lectur. & ff.de arbi.nõ distinguemus.§.cũ qdã. Bal.vide j̃.eo.§.sed pone quæstionẽ de facto. ¶ Quæ differentia est inter appellationẽ & simplicẽ querelã à sñia excommunicationis, uersiculo, si dies. Gul.quidã pe. ¶ Vbi alicui denegat audientia, appellatio interdicta uidet uersiculo 32.G.ff.ex quibus causis ma.l.sed & si p prætorẽ. uersiculo, sed si dubitet. ¶ An possit quis inhærere appellationi aduersarij: &, an pp iniustitiam expensarũ litis possit appellari, uer.34.& sequenti quęstione: de expensis intellige, s. ab omissione, sed à condemnatione, uel cassatiõe sic: extra quod me.causa, c.super eo.per Inn. ¶ Casus, in quibus appellet ab interlocutoria, & à grauamine, & de iure ciuili, uersiculo, porro.per G. Dic, aut interlocutoria fertur ante litem contestatam, aut post litem contestatam, aut post sententiam. Primo casu aut pertinet ad ordinationem processus, aut ad legitimationem personarum, si ad ordinationem causæ, ut quia mandat iudex reo, q respondeat, an sit hæres, uel possideat, uel statuit nimis breu dilationem ad respondendum libello: & tunc non potest appellari: & hoc per regulam, quæ dicit, quod ante litem contestatam non habet locum appellatio, C.de sen.& interloc.om.iud.l.fi. Si uero interlocutoria pertinet ad legitimationem personarum, tunc potest appellari, vt si iudex pronunciet se iudicem, vt C.ne fil.pro pat.auth.habita. p gl. vel si pronunciat aliquem legitimũ principalẽ, ff.de minor.l.ait prætor.§.ꝑmittit.extra de ap.c.ex parte M.& hoc p regulã, quæ dicit, q ab interlocutoria appellat, vbi grauamẽ eius nõ potest tolli p appellationẽ à diffinitiua: sed istud est huiusmodi, C de proc.l.ita demũ.ergo, &c. ¶ Secundo casu, s. post litem contestatam, tũc datur secunda, quæ dicit, quod in medio non est locus remedio appellationis. C de episcop. aud. l. secunda. Hoc fallit, si iudex interloquitur super exceptione peremptoria, vel super aliquo capitulo præiudiciali: quia tunc cum trahat secum præiudicium in principali, potest appellari, ff.de mino.l. intra inutile. ¶ Sed an à breuitate dilationis appelletur? Respondet gl.C.de dilat.l.à procedente. quod non. Non obst.ff.de accus.l. Titia. quia ibi potest intertocutoriam, quæ absoluebat ab obseruatione iudicij, nec post dilationẽ ad agendum expectatur alia sñia diffinitiua. Item illa interlocutoria trahit secũ suam executionẽ, ff. q met.cau.metũ. §. sed licet. Et datur doctrina q istis casibus potest appellari de iure ciuili, vbi interlocutoria trahit secũ suum effectum: qua ratione ab interlocutoria, q̃ pronunciatur libellum ineptum, possit appellare de iure ciuili: & ab interlocutoria, qua ꝑnunciat appellationẽ esse desertã. ¶ Item cum iudex pronunciat aliquẽ esse torquendum, vel ꝯminatur, vel ad torquendũ se parat, vel excedit modum torturæ ff.de ap.reci.l.ante. ¶ Tertio casu, quando post sententiam iudex interloquitur: tunc siquidem exequendo, an appelletur tunc, dictum est superius. Si vero aliter interloquendo, tunc vĩ, q possit appellari: quia non speratur alibi reparari. Bal.vide s̃.tit.proximo mediato de multis interlocutorijs, & in titulo de sen. in principio. ¶ Interlocutoria suspenditur per appellationem interpositam, non per interponendam, l.intra vtile. ff.de minoribus, ver.si. G. ¶ Si iudex quotidie grauat, semper tẽpus appellandi est in initio: vt si cogit partes ire ad locum non tutum. Si autem pronunciat, tunc à die sententiæ currit tempus appellandi ab interlocutoria, vel à diffinitiua, ar.ad prin. ff.de vsufru.accre.l.j.in fi.G. Alij dicunt, q a die, quo editur sententia, alias quo modo scit formare appellationem: sed hoc non placet, secundum G. ¶ Sed qualiter prosequitur appellationem, si non potest docere de sententia? Dic, vt no.de fi.instr.c.G.perpetuus.per Inn. ¶ Si quis dicat, si me grauabis, uel ne me graues appello, præpostera appellatio est, & nõ valet: sed debet repeti illato grauamine. Si autem dico sic, peto reuocari grauamen, alias appello, bene valet appellatio: quia est à grauamine iam illato. Bald. ¶ Clausula, appellatione remota, ita operatur: quo ad iudicem à quo, ut non teneatur deferre appellationi: non autem parti adimit ius appellandi. B.vide, quod plene notatur in auth.de iud.ver.penul.Colla.6.in gl. ord.G. & j̃.eodem, §.quid operetur. Hanc clausulam, ut deroget iuri, nullus apponit, nisi princeps, sed vt deseruiat iuri, ipsam apponit omnis ordinarius, C. de sent.l.fi.Bal.

¶ Incipiunt quædam dicta extrauagantia, conferentia ad materiam appellationis.

CONFESSVS. in tormentis, vigore confessionis est cõdemnatus: quęrit, an sit necessaria appellatio? & vĩ, q non: quia nõ fuit ordo seruatus. nã talẽ confessionem debent ꝑcedere legitima indicia, & debent subsequi perseuerãtiæ, ff.de q̃stionib.l.maritus. & no.C.de custo.reo.l.2.C.de cõfessis, l.1. Solutio. Dic q valet sñia, nisi appellet. Casus est notabilis in d.l.maritus. uide s̃.tit.prox.§.ad mortẽ.& s̃.de cõfessis.§.3. ¶ Sed quærit, an credat instrumẽto, quo cauet, q talis fuit spõte cõfessus? Respondeo, de confessione bene statur instrumento, sed q sponte, hoc non probatur per instrumentum, sed sola iuris præsumptione facit, quod no. Inn. in c.super hoc. de renunciatione. ¶ Minori 25. annis factũ est præceptum guarentigiæ sine auctoritate curatoris, quæritur, an sit ipso iure nullum, an vero per appellationem rescindendum, an vero per restitutionem in integrum? Et videtur, q sit nullum ipso iure, sicut in filiofamilias, ut no. in l.finali.§.necessitatem. C.de bonis: quæ lib. In contrarium uidetur, qa contractus valet. ergo & præceptum ei additum ad robur & executionem contractus. nec enim hoc est figura iudiciorum: ar.ff.de bonis paternis, l.seruus.& idem in filiofamilias ar.notat in l.1.C.qui admit.ad bon.pos. Itẽ ualet cõfessio minoris, licet det restitutio: secus in sententia. Et ratio differentiæ est, quia confitendo ꝯsentit: ẽm Dy. Item illud ꝑceptũ est in interlocutoria, ut no. in auth.de litig.§.ad excludendas. C.cõmi.uel epist.l. interlocutio licet habeat executionem paratam: ut no. Cy. C.de cõfes.l.1. Sed minor patitur interlocutoriam, maxime uoluntariæ iurisdictionis: ut est tex.ff.de minoribus, l.ait prætor.§.permittitur. quod uerum credo, quod ualeat: si carebat minor, id est adultus curatore. Nec habet locum appellatio. quia est pręceptum conuentionale. Restitutio tamen in integrum implorari potest: & obtineri probata lęsione. ff.de minoribus: l.ait pretor. uide s̃.eo.tit.§.accepto.& j̃.§.sed nunquid ext.G. ¶ Tutori tutorio nomine est factum præceptum guarentigię quæritur, an contra pupillum executioni mandetur? Et uidetur, quod non: quia confessio tutoris, cui adhæret præceptum: non nocet pupillo, ff.de adminis.tut.l.Lucius.§.tutelæ.C.de dona.t.l. non abstulit. Nam quando tutor confitetur per modum ꝯctus, & proprio motu, non nocet pupillo: sed tantum cum in iudicio cogente & mandante iudice, vt not. Cyn. in d.l.j.C.de confes. In ꝯrium vĩ, quod tutor nomine pupilli recte contrahit, ff de euict.l.3. Solu. Aut præceptum opponitur promissioni, aut confessioni. Primo casu valet præceptum: quia ex promissione tutoris pupillus obligatur, si concernat administrationem. Secũdo casu secus, ff.si cer. peta. l. ciuitas. Sed in generali procuratore maioris videtur vtrunque valere, ff.de instit.l.fi.Bal. ¶ Sed nunquid ex præcepto guarentigiæ oriatur actio? Videtur, quod sic, vt l. [illegible] C.de bonis, quæ lib. in gl.ord. In contra-

contrarium videtur, quod non oriatur, nec officium iudicis, C. comminat. vel epist. l. iudex. Solutio. Aut illud præceptum est factum formiter, & tunc illa actione debet agi. ff. de iureiur. l. si duo patroni. §. penul. Aut in formiter & sine causa: & tunc non valet, præceptum, vt no. Dy. ff. de leg. 1. l. filius familias. §. dini. nam causa soluendi præcedere deberet præceptum, & nō sub sequi, ut l. iudex. Vel dic, quod ista ꝑcepta tabellionū, q̄ sunt etiam iudices chartulariī, non habent executionem de iure communi: quia isti sunt iudices sine executione, & sine administratione: nisi fiat prorogatio in vero iudicio. ff. de iudic. l. 1. & ideo præcepta eorum non habent executionem paratam: sed per statuta locorum mandātur executioni officio iudicio: à qua executione potest appellari, quia non est executio rei iudicatæ: imo inchoatur ab executione mandati: si tamen instrumentum non esset liquidū, prius debet liquidari, quam executio executioni mādari, C. de sen. quæ sine cert. quan. l. fi. & l. 1. C. de compens. l. fi. q̄ liquidatio poterit peti officio iudicis: quia est pars præambula executionis: vide ī. eo. §. minor. Bal. ¶ An contra præceptum guarentigiæ potest opponi exceptio non numeratę pecuniæ? videtur, quod non: quia l. in contractibus. loquitur in confessione contractus, non in confessione iudicii: & ista confessio fit coram iudice, & sic in iudicio, vt no. C. de confes. l. vnica: nec potest infringi, quia non fecerit protribunali notarius: quia hoc non requiritur, cum fiat de plano. ff. de interrog. actio. l. voluit. §. 1. in prin. q̄ia proprie non fit in iudicio, quod fit coram notario absente iudice, de lib. causa, l. iubemus. & de iure fisc. l. instar. li. x. Sed ad hoc respondeo: quia iste notarius duplex publicum gerit officiū C. de sacrosan. eccl. l. iubemus. §. his tabellionibus. Solutio: Dico, q̄ cum de iure communi hæc exceptio opponitur, & omnes aliæ, cum nunquam fit de his discussum, similiter vbicunque res incipit à præcepto. nam causæ disceptatio subsequi debet. ff. de noui oper. nun. l. de pupillo. §. meminisse. & ibi no. Bald. & j. de re mil. §. idem iudex debet. ¶ Sed quid si iudex fecit executionem guarentigiæ, reiecta exceptione non tanquam falsa: sed tanquam exigente longiorem tractatum: an postea poterit retractari executio si exceptio vera iudicetur? videt, quod sic, ut ff. ne vis fiat ei, l. 1. §. hæc verba. extra. de pur. vul. c. 2. ff. si mul. ven. no. l. 1. §. 1. ext. de iur. c debitores. ff. d ap. l. cum ex causa. In contrarium ff. mand. si fideiussor. §. in omnibus. Solu. sed ibi in diffinitiua, quæ transiuit in rem iudicatam. Cognitio summaria, non derogat veritati. ff. de re iud. l. à diuo pio. §. quod si super rebus. & l. penul. ff. de his, qui sunt sui. vel alieni iuris. Bald. Sed nunquid à tali interloutoria, qua exceptio repellitur, potest appellari? Respondeo, sic, cum causa, & in scriptis. C. quorum ap. ab executione. §. fin. & patet in capi. dilecto. de app. & notatur in c. cupientes. de elec. lib. 6. in gl. Guil. Bal. ¶ Nota, q̄ iudex appellationis non debet iudicare, nisi visis actis primi iudicis, nec valet sententia, non visis, nec productis actis, C. de edendo. l. 2 per Accur. ¶ Ego ago contra te Vti possidetis: pendente iudicio expello te: vis me ac cusare criminaliter de vi: an potes? Dic, quod non, & si iudex te audit, uel pronunciat super accusatione procedendo, uel me interim condemnat, recte appello. C. de app. l. 1. secundum secundam lectoram. quod est notabile. Bal. & sic possessorium ciuiliter motū facit supersedere iudicium criminale Sed Ioannes ponit ibi casum per l. 2. ff. vi bo. rap. ſ. quod agens ciuiliter interim non potest agere ceiminaliter, non quod processus sit nullus, sed quia potest annullari per appellationem: quod etiam est no. sc. quod exceptio dilatoria præposterationis obiecta & reiecta no reddit processum nullū sed in causa appellationis de nouo uentilatur Item si non opponitur, processus non vitiatur. ut no. ff. de euict. si mancipium. §. si communi. Bal. ¶ Quidam appellat ex pluribus causis, non protestans quod non adstringi se ad omnes probandas: tandem non probat, vel non prosequitur nisi unā: quæritur, an videatur appellationem deseruisse propter alias causas desertas, vel non probatas? Dic, quod non: quia vna bona causa sufficit, ff. de appellat. l. appellari. §. non solent. secundum Accurs. Illa ergo protestatio non distinguens se, &c. non est necessaria, vt notatur Insti. de excus. tu. §. si plures. nisi quādo quis videtur se adstringere, ut quia unum illorum veniat qualificandum ad aliud, argum ff. de instit. l. habebat. secundum Bar. Quandoque etiam non videtur quis se adstringere, quin possit qualitatem detrahere. ff. de noxal. l. in delictis. §. si derracta. ¶ Sed quid si quis appellando allegt vnam causam tantum: & probat aliam, an sufficiat? videtur, quod non. C. de petit. hered. l. hæreditas materteræ. Sed dic, quod contrarium loquitur in appellatione a diffinitiua. ff. de appe. scio. Et idem dico, si in libello appellatorio quid simile fiat, secus in libello causæ primæ quia est de substantia illius libelli, vt no. in l. 1. ff. de edendo. vide in clemen. appellanti. de appel. ¶ Sed an est necesse, quod appellans offerat libellum, conuentionalem appellato coram iudice ad quem? Videtur quod non. nā si actor appellat, sufficit sibi libellus, quem obtulit in iudici à quo, si autem appellat reus, tunc reus non debet offerre libellum, sed recipere, argumen. ff. de eden. l. 3. & l. si quis ex argentariis. §. fin. argumen. ff. iud. sol. cum apud. & hoc tenet Innocen. de off. deleg. cum contingat. Alii hoc fatentur, si in causa prima non desideratur libellus: quia appellatio non mutat naturā litis, sed consuetudo seruat, quod offeratur libellus, super quo fundatur processus causę. Bald. vide j. eod. §. iudicium dicitur inchoari. ¶ Et nota, quod si in libello, vel in ipsa appellatione erretur, error pōt corrigi, C. de appel. si quis libellos. scilicet si tempora largiuntur, ff. de adul. l. accusaturus. & l. edita. C. de eden. ¶ Et nota, quod lex vocat appellationem libellum appellatorium, C. de appe. l. eos. §. pen. & l. si quis libellos. Aliquando vocat appellationem vocem appellantis, eo. tit. l. litig. & l. locati. B. ¶ Sed pone, quod quis appellat bis ab eadem sententia intra decem dies, putā statim viua voce, & sequenti die in scriptis, sicut quotidie fit, tandem prosequitur appellationem secundam. & non primam: elapso anno à tempore primæ appellationis dicit appellatus appellationem esse desertam, & non prosecutam, appellans dicit se prosecutum secundam: & liquisse sibi geminare appellationem, & eligere secundam: & annum à die secundæ computari, quæritur: quid iuris? Et videtur, quod appellatio prima sit deserta, quia eam non est prosecutus, argument. ff. de fideiusso. l. stipulatus es opus. ff. de collat. bonor. l. nonnunquam. quo facto videtur sententia confirmari. In contrarium videtur, quia bis appellans duo iura habere videtur, & obtinendo vnum, non perdit reliquum, quod est longioris vitæ, ff. de seruit. vrban. prædiorum, l. si domus. ff. mand. l. si mandato. §. interdum. ff. de castren. pecul. pater. Sed ad hoc respondetur, q̄ illę non sunt duę appellationes sed est vna in substantia. nam per primam rescinditur sententia, non per secundam, vna de secunda non est secunda in virtute appellationis, sed est magis prosecutio & approbatio primæ appellationis, & ideo tempora primæ computāda sunt. Et si decimum debet mitti ex forma statuti intra 10. dies, computatur tempus a die primæ appellationis, bene tamen fateor, quod non nocet geminare appellationem: sed frustra fit per posterius, quod potest per prius nisi forte secunda appellatio esset plenior prima. argumen. ff. de hæred. instit. si ita scriptum fuerit. & ff. de vulg. substi. l. fin. §. 1. vel nisi appellaret de nuo emendando, vel mutando. C. de appe. l. si quis libellos. de hoc in cle. 1. de do. & contu. Bal. ¶ Sed pone, statutum dicit, quod ille, qui appellat, debeat mittere in communi sex denarios pro libra intra decem dies, & ꝑcedit ur in appellatione, modo quidam per errorem calculi soluit aliquantulū minus, item non processit ad alium actum, quam ad citationem, quæritur, an sufficiat? Et videtur, quantum ad primum, quod modicus error non vitiet. ff. de cond. & demon. l. quamuis. & argumen. ff. de ædil. edic. cui dens ab est. Quo ad secundum, videtur, quod sufficiat citatio, quia citatio est de processu iudicii, vt Inst. de pœ. te. lit. §. fi. Item in causa appellationis idē operatur citatio, quod in prima causa contestatio litis, vt no. C. de temp. appel. l. fi. § illud. In contrarium videtur, quo ad primum, quod error vitiet, ff. de appel. recip. l. semper. Item ad secundum, quod non uidetur sufficiens prosecutio simplex citatio, facit in authen. de litigiosis. §. omnem. ¶ Nam citatio dicitur esse præludium (præiudicium, in uetust. exempl.) iudicii, non principium, ut no. in authen. in medio lit. non si su. for. alias, iusiones. §. fin. collat. 8. Solu. Quod ad primum patsum, dico, quod decimum non est sufficienter solutum, nam debuit integraliter à principio solui, uel tuppleri, donec tempora suffragabuntur. Quo ad secundum, dico, quòd sola citatio sufficit, nisi fit circunducta, quia citatio est de processu facit quod no. in l. j. ff. de ius uo. & de actio. & obligatio l. constat. & C. de præscrip. lon. temp. l. 1. de præscript. xxx. annorum, l. sicut. per Gul. Item attende bene, quid uerba dicant, & ad quid terminus assignetur. ut ff. de contrahent. empt. l. qui fundum, quæ est multum not sed uidetur, quod non sufficiat citatio, nisi libellus appellatorius fuerit oblatus iudici, quia lex dat hunc ordinē quod primo offeratur libellus conuentionalis iudici, deinde emanet citatio super libello porrecto, non super porrigendo. C. de præscript. 30. annorum l. sicut. C. de annali exceptione. l. fi. Ad quod ego respondeo: q̄ pulla lex dicit, q̄ de substantia citationis sit, q̄ libellus primo offeratur iudici, sed solū est de bene esse. de dilat. c. 2. per Bernar. glossatorem. facit in auth. de litigiosis. §. ad excludendas. sola autē libelli oblatio facta iudici, non sufficit. secundum Bar. C. de in ius voc. super rubrica. Bal. ¶ Sed pone. quæstionem de facto, quidā petiit rescissionem laudi, dicendo, peto rescindi remedio appellationis. an ponetur pro nomine reductionis ad arbitrium boni viri? Respondeo, satis inperite loquitur ille, tamen libellus debet exponi congrue: arg. ff. de iureiur. l. sed & possessori. §. 2. & quod no. ff. familiæ ercisc. ad. l. j. §. & puto. nam hæc verba ex toto repugnant: ff. de hered. instit. l. talem. §. fina. quia reductio species est appellationis: ff. de arbitris, l. non distinguemus. §. cum quidam. in fi. Bal. vide ī. de arb. §. an processus. & ī. eo. tit. §. sententia arbitri. ¶ Sed quid econtra, ille, qui vere appellat, nō furit vsus verbo Appello, sed dixit Reclamo rd superiorem? Dic, q̄ sufficit mente concepta, secundum Speculator. arg. C. de testamen. l. quoniam indignum. Simile no. C. familiæ ercisc. ad. l. quoties. Item si dixit, Conqueror, arg. l. si ab arbitro. ff. qui satisdare cog. Bal. ¶ Sed pone quæstionem de facto, dicit statutum q̄ damnatus de homicidio non possit appellare, modo Titius commisit homicidium, Cui Seius ad euadendum de manibus curiæ præstitit opem, & inde damnatus est, quæritur, an possit appellare? Hic videndum est, quis dicatur condemnatus pro homicidio, & videtur, q̄ omnis particeps delicti, siue participet consensu, siue consilio, siue facto & opere, & qui accōmodat ensem ad hoc faciendū, siue operā, ut qui præstat auxilium, vel fauorem in ipso actu, vel postea. ff. de minor. l. auxilium. §. in delictis. in verbo, pro adulterio. Hoc enim verbū Pro homicidio, non solū significat veritatē, sed paritatē, ff. de sicariis, l. 1. §. diuus. & similitudinē, vt not. ff. de verb. sig. l. mētis & ficit C. de confessis, l. 1. in verbo, præiudicatis. & C. de interdict. si tutor. Sed mihi videtur, q̄ condemnatus ex isto capite scilicet q̄ præsliterit auxilium fugæ, non condemnetur ex eadē specie criminis, vt ff. de pœn. l. Metrodorum. nam & dictio Pro causam immediatam significare consueuit, & ita consului in simili quęstione Aegidii domini Sabinensis, cuius constitutio dicit, q̄ omnes banniti admittant ad gratiam præter condemnatos pro homicidio. Bal. ¶ Ad priores, siue antiquos pertinet quædā electio ad præfidem illius ciuitatis, id est, ad potestatem, vt C. de præsc. lon. temp. l. fi. pertinet cō firmatio: modo pone, q̄ Potestas committit prioribus vices suas, qui ratione proprii officii eligunt, & ratione commissionis confirmant: à qua confirmatione ille electus & confirmatus vult appellare: quæritur, an debeat appellare ad potestatem: an ad superiorem? Ité quæritur, an Potestas poterit cōmittere priorib. vices suas? nam si non poterit, appellatio ab impossibili non est necessaria, ff. de appell. l. si constat. & uidetur casus, quod ualeat commissio, & quod ad ipsum committentem fit appellandum. ff. q̄ñ app. sit l. 1. §. solent. Sed certe ille §. hoc non dicit. nam ibi non fuit commissio præsidis: quia ibi decuriones illud per se forte fecerunt ex consuetudine loci, vt notatur in auth. de defen. ciui. §. interim. sed ibi fuit nudum cōsilium eadē super certo. Vnde ad consulentē appellatur: non obstāte, q̄ consuluerit, & non obstante etiam, q̄ interfuerit, ut consiliarius, non vt uocem habens, ut ibi dicitur. Quod ergo non ualuerit cōmissio: & remissio facta in priores, patur: quia uidetur eiecta probitas & industria personæ: ergo delegari non potest. ff. de off. eius, cui man. est iurisd. l. 1. in principio. Nec potest quis committere animi sui motum: ut notatur ff. de arbitris, l. sicuti. Nec potest libet officium delegari, vt no. in auth. de tabel §. nos autem. Non item eorū. §. fi decuriones. quod cuiusl. vniuer. quia ibi concessio facta rionib. à iure, fit eis generaliter: & in rem: non in personam. Item si eorum: quib. conceditur: non intuitu tertii, & ideo alteri commitpossunt. Solu. Aut ista commissio cadit super certo: puta quod co Titium, & valet: quia ipse propriè facit, qui committit, ff. de m

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

vind.l.pater ex prouidentia. Aut super incerto, quod eligant, quem volunt, & confirment: & tunc est dubium, an ista vaga remissio valeat: & videtur valere, quia remittens habet ordinariam potestatem à lege nō delegatum, argu. ff. de iurisd. om. iud. l. more maiorum, quod verum credo: quia confirmatio est actus iurisdictionis, quam Potestas potest delegare, C. de senten. ex breuic. recit. l. fin. in glos. Item requirit modicam industriam, non exactam peritiam, sicut requireret officium prædicandi, argu. not. per Innocen. de offic. deleg. e. quoniam apostolicis. Item quia hoc expedit publicæ vtilitati, q̄ possit alij cōmitti, C. vbi, & apud quos, l. fi. in ratione fui: si cōmissio fuit limitata ad certam personam, ipse committens grauatur, ideo ad alium appelletur: si autem in genere, tunc ad committentem. similem distinctionem facit ff. loc. l. cum in plures. §. seruus. & no. ff. de neg. gest. l. si pupilli. §. 1. ¶ Et nota, q̄ electi à superiore, vel domino, vel ciuitate ad aliqua regimina, tenētur ea acceptare, vt no. in d. §. interim. & ff. de mune. & hon. l. si quis magistratus. & si grauantur, debent appellare, ff. de appel. l. hi qui ad ciuilia. Vnde iudices communis Perusij, & potestas extracti ad regimen castri huius ciuitatis, non possunt renunciare. Idem in eo, quem ciuitas deputat in causa vertente inter se & suum cinem: de quibus habetur C. de sententiis, l. cum sententiam. in gloss. & C. de senten. quæ sine certa quāti. l. 2. in fin. glo. ordi. Bal.

¶ In feruore tempore rebellium fuit ordinatum per consilia communis, q̄ eorum vxores essent & intelligantur exbannitæ communis: pro eorum parte dicit, quod illud statutum est nullum, & petitur declarari tanquam nullum. & si esset aliquod, appellatur: quæritur, quid iuris? Et videtur, quod statutum sit nullum, ff. qui, & à quibus l. & si priuatus ff. de appel. l. si constat. ff. de pollicit. per totum: vel saltem sit iniquum, & obstet exceptio doli, argumen. ff. de excep. doli. l. 1. in fin. quia nec debet fieri lex post factum, sed ante factum, C. de decu. l. penul. lib. 10. nec debet alius pro alio banniri, vt nota. in authen. vt nulli iudic. §. quoniam vero. In contrarium videtur, quod non possit appellari: quia ab iniquitate statuti non appellatur, ff. de appel. recipien. l fi. Nec debet dici iniquum, cum publicæ vtilitati expediat, & contra publicam vtilitatem non procedit appellatio, ff. de appe. recipien. l. constitutiones. Item valet statutum post factum, emanans etiam contra certā personam ex causa, ff. de capi. dimi. l. amissione. §. 1. secundum vnam expositionem: & lex quandoque fit super vna persona, ff. de capti. l. 5. §. fi. & lex, vtiam dura seruanda est, vt l. prospexit. ff. qui, & à quibus: quod verum est, si publicè expediat. Bald. ¶ Verus contumax appellauit: iudex ob reuerentiam superioris, vel iuris imperitiam detulit appellationi: quæritur, vtrum nō obstante, quod detulerit, suam sententiam exequi possit: an videatur à se suam iurisdictionem abdicasse? Circa quam materiam nota casus quatuor. nam interdum appellationi defert lex & iudex & tunc nihil innouari potest. Interdum lex, & non iudex: & tunc aut ratio impediens est manifesta, & potest exequi, vt hic not. in l. 1. ff. nil no. appel. pen. Aut ratio est occulta, puta quia erat verus contumax, tamen hoc non apparebat iudici: & tunc dicit Ioan. And. licet nouum videatur, quod iudex à quo, non in figura iudicij informet se de veritate, & sic postea exequatur, vt ipse notat in cle. 1. de dolo & contu. quod verum credo: quia in hoc procedit, vt executor: ideo non est iste actus de processu causæ, nec citatio requiritur, argumen. no. ff. de bonor. possef. l. 2. §. penul. & per Innocen. de appel. c. ex ratione. Interdum non defert lex, sed iudex à quo: & tunc aut est certum, quod non debet deferri, aut est dubium. Primo casu aut appellatio est prohibita fauore publico: tunc debet fieri executio, C. quorum appel. non recip. l. nulli. Idem forte, si appellantis odio, vt in vero contumace. nam & hoc casu contempta maiestas prætoris iudicatur, ff. de iurisd. om. iudic. l. si familia. Idem, si propter litis naturam, vt in possessorio: quia factum prætoris iuri derogare non potest, ff. de feriis, l. 3. Si vero est dubium tunc, qui detulit appellationi, omnem iurisdictionem à se abdicare videtur: facit C. de relat. l. 1. ff. de appel. l. ad principem. & l. ad Imperatorem. Imo leges istæ nil faciunt, quia loquuntur in remissione, quæ fit ante sententiam, non in dimissione & absolutione nam iudex, qui dat apostolos dimissorios super appellatione à diffinitiua, videtur absolvere interim ab obseruatione suæ iurisdictionis, argum. ff. de minoribus, l. intra vtile. ideoque dimissorij vocātur apostoli. Item quid aliud est dicere Defero appellationi, nisi superiori iudici cedo locum? Vnde qui cedit, hoc actu legittimo & solenni abdicat à se iurisdictionem & interdictionem; quæ transfertur in superiorem, tanquam in suum succedaneum, l. pen. ff. iud. sol. & facit in ratione sententiæ. c. cum appellationib. §. fi. vero iudex. de ap. lib. 6. Bal. Et ex hoc collige vnum notabile dignum, quod & si aliquando non valet appellatio iure appellationis, tamē valet iure dilationis, vt ibi per Archidia. Bald. ¶ Qui appellat quadam quasi præsumptione, præsumitur habere malam causam. ff. de euict. l. Herennius. §. Caia. in gl. ¶ An testes examinati in prima causa, non tamen publicati, possunt aperiri in causa appellationis, an vero pereunt. nam quia idem videtur iudicium, videntur valere: sed quia diuersa est instantia, videtur cōtrarium, vt l. gesta. C. de re iud. & ff quæ in frau. cre. l. 3. Sed non videtur, q̄ hæc quæstio procedat: quia sententia videtur ipso iure nulla, si iudex non publicauit processum. vt not. in l. prolatam. C. de sententiis, nisi loquaris non de testibus productis in principali, sed super incidenti, argu. ff. de compensa. l. q̄ in diem. §. si rationi. Credo, q̄ iudex appellationis possit publicare & emendare vitium in hoc actu, sicut & in aliis: argumen. legis, per hanc. C. de temp. appel. Bald. ¶ Quidam promisit repræsentare Titium domino Potestati: Potestas cō demnauit Titium: ille Titius appellat: iudex appellationis vult cogere promissorem, vt si stat eum: quæritur, an possit? dic, q̄ non, l. penulti. ff. iudi. sol. Sed si non est appellatum, an potestas possit cogere ad fiftendum? Dico etiam, quod non, ff. de fideiuss. l. Græcè. §. post litem. quod est no. Bald. ¶ An in causa appellationis veniant expensæ reficiendæ? dic, quod sic, vt l. à proconsulibus. in fin. appel. Si autem succumbat appellatus, tunc dicit Acc. C. de reb. cre. l. aliter. §. si iudex. q̄ non condemnatur in expensis. quod verum est in aliis sententiis: quia sententia dabat ei titulum litigandi, nisi esset eius iniqua, vt no. Archi. in c. cordi. ad fi. de ap. lib. 6. & ibi vide per eum. ex primis actis & persona perpendendum ex quib. patet, qualis sit inis. ¶ Per appellationem ab interlocutoria transfertur cognitio ad iudicem ad quem: & iudici à quo est impositum silentium ad procedendū ipso quando talis est interlocutoria, quæ præiudicat in principali negotio, ff. de mino. l. intra vtile. Si autem interlocutoria esset alterius naturæ, tunc potest procedere iudex à quo. super aliis capitulis, C. de reb. cre. l. generaliter. § si iudex. donec ei inhibeatur per iudicem ad quem: quam inhibitionem non potest facere ante quam appellatio coram eo introducatur & citetur appellatus: quo facto etiam si dubitetur. an sit appellatio recipiēda, vel non, debet fieri inhibitio, de offic. deleg. cap. pastoralis. per Inno. & no. in c. Romana. de ap. lib. 6. vbi per Archi. & probatur C. de appel. l. 3. Bal. ¶ Non admissus ad opponendum, eo ipso est grauatus, arg. ff. de re militari, l. 3. §. si ad idem. Item si admissus est ad opponendum, & non admissus ad probandum, cum se obtulisset probaturum, eo ipso est grauatus: quia mos erigeri debuerit, ff. de probatio. l. circa. Vnde quia in eo iuris ciuilis obseruantia defuit, merito appellat: & iudex appellationis ex hoc grauamine debet pronunciare eum iustè appellasse & tollere grauamen de medio, faciendo id, q̄ si iudex primus fecisset, non grauasset, scilicet admittere exceptiones, & recipere probationes. sed si postea ex receptis apparet, q̄d appellans in causa principali careat iustitia, pronunciabit contra eum in facto principali: & sic idem vincet, & vincetur, de appel. Romana. per Archid. Hostien. Bald. ¶ Appellans à diffinitiua vigore confessionis, condemnatus non tenetur exprimere causam, quo ad substantiam appellationis, sed quo ad hoc, vt iudex à quo, teneatur ei deferre, sic, vt in c. Romana. per Archid. Et quod possit appellare, probatur, triplici ter. ¶ Primò, quia lex dicit, quod error confessionis potest reuocari in causa appellationis: ergo supponit, q̄ possit appellari, C. de error. aduo. l. fin. ¶ Secundo, quia lex dicit, quod confessus & conuictus non appellat: ergo secus in confesso tantum, C. quorum appel. nó recip. l. fi. & l. obseruare. ¶ Tertiò hoc expresse legitur & no. ff. de ap. l. creditor. §. iussus. Sed hoc videtur falsum. nam à confessione non appellatur. Item certum est. quod à confessione oritur actio: ergo non tollitur per appellationē, licet ex alio genere probationis non oriatur actio, ff. de iureiur. sed & si possessori. §. pen. Sol. Dico, actionem natam, sed reuocabiliter: vel fortè fingitur non nata ex confessione postea secuta sententia, argu. ff. iudi. sol. l. cum quærebatur. vide j. eod. §. quæstio talis est. & §. penul. & §. de confessis. §. confessus potest. & 5. titu. prox. §. 4. ver. sententia vero præcepti. vide 7. eo. §. dicunt quidam. & j. de regu. iuris, §. item nota, quod in confessis. ¶ Appellatio debet interponi coram iudice à quo: si autem eius copia haberi non potest, debet appellari coram iudice ad quem, vel coram viris honestis, vt in c. appellatio, eo. tit. lib. 6. per Arch. Si vero tantus est horror, q̄ loqui non audeat, habetur pro appellante, C. de relat. l. 1. secundum vnam lecturam. ¶ In dubio potius standum est appellationi, quam sententiæ, vt in c. si à iudice. de appe. lib. 6. per Archid. & facit ff. de excusat. tut. l. diximus. in ratione fui. Et nota, quod appellatio est fauorabilior, quam sententia, in principio litis: in medio est par: in fine autem est fauendum sententiæ, si acta patiuntur, ff. de euict. l. Herennius. §. Caia. ¶ Capitulum expensarum venientium ex interlocutoria non refricatur per appellationem à diffinitiua: quia prosecutio expensarum nil facit ad negotium principale, vt in c. fin. de appellat. lib. 6. per Archid. ¶ Postquam iudex à quo, dedit appellanti apostolos dimissorios, non potest reuocare interlocutoriam: idem per Archid. Bald. ¶ An & quando appellatur ab interlocutoria, quæ habet vim diffinitiuæ, vel eius vigorem, possit appellari illico, viua voce, & sine expressione causæ grauaminis? videtur, q̄ sic, vt notatur in c. peruenit. extra de appel. in Nouella: & sic debet intelligi, quod notatur ff. de appel. l. scio. vide j. eo. §. si iudex pronunciat. ¶ Dubitatum fuit, an sufficiat petere apostolos fr pius in eodem instanti? & videtur, qd̄ non: vt notatur in simili ff. de pigno. actio. l. si cōuenerit. Nam & qui semel petit, semper insistere videtur, ff. de vsuris, l. mora. Ergo non sufficit semel, sed ter diuersis vicibus petere debet, argumen. ff. de verb. oblig. l. qui Romæ. §. cohæredes. Sed contrarium est verum. Bald. ¶ Dubitatum fuit, an sufficiat porrigere scriptam & non lectam sententiam appellationis coram iudice ad quem, ar. q̄ non, ff. de leg. 3. l. fideicō. §. 1. C. de senten. ex breuic. recit. l. 1. Contra ff. de excus. tut. l. scire oportet. §. pen. hæc vera. Tamen de productione huius scripturę debet constare per publicum instrumentum, vel testes, secundum Archidiaco. ¶ Dubitatum fuit, an valeat ista appellatio. appello ex nunc, prout ex tunc, si non admisseris exceptiones meas. Et dic, quod non: quia tempore incongruo factū non trahitur ad tempus congruum, l. fi. C. qui admit. ad bono. posse. Item hic non fuit ordo seruatus, quia grauamen præcedere debet, secundum Archidiac. ¶ Dubitatum fuit, an si dico, Appello. & tu notarie scribas, an sit appellatio in scriptis? Dic, quod non: quia appellatio est prius confignata, quam scripta. nam ista scriptura est de re facta, non de re fienda. Simile dicimus in sententia, vt not. in l. prolatam. C. de sententiis, lege 2. C. de senten. ex breuic. recitan. ¶ Iudex appellationis, si sententiam nullam, pronunciat nullam, vt lege, quædam mulier: ff. familiæ ercis. cundæ, sed non pronunciat super principali libello, quando appellatur ab ordinario, remittit causam ad primum iudicem ordinarium. ita dicit glo. C. de appellat. l. eos. huic consentit Iacob. de Aret. nisi fit nulla propter intolerabilem iniquitatem primi iudicis: quia tunc ad eum non debet fieri remissio: argum. l. eos. & hoc per l. absentem. C. de accusat. Bar. dicit, quod non habet necesse remittere: sed potest pronunciare per l. quædam mulier. familiæ ercisc. & per l. Camelia Pia. de iure patr. & ff. de mino. l. verum. §. ex facto. Bald. ¶ Ille, qui comparuit, non debet recedere inexpeditus, vel illicentiatus, ca. 1. de iud. in antiq. scriptis? Dic, quod non: quia appellatio est prius confignata, quam scripta. nam ista scriptura est de re facta, non de re fienda. Simile dicimus in sententia, vt not. in l. prolatam. C. de sententiis, lege 2. C. de senten. ex breuic. recitan. ¶ Iudex appellationis, si sententiam nullam, pronunciat nullam, vt lege, quædam mulier: ff. familiæ ercis. cundæ, sed non pronunciat super principali libello, quando appellatur ab ordinario, remittit causam ad primum iudicem ordinarium. ita dicit glo. C. de appellat. l. eos. huic consentit Iacob. de Aret. nisi fit nulla propter intolerabilem iniquitatem primi iudicis: quia tunc ad eum non debet fieri remissio: argum. l. eos. & hoc per l. absentem. C. de accusat. Bar. dicit, quod non habet necesse remittere: sed potest pronunciare per l. quædam mulier. familiæ ercisc. & per l. Camelia Pia. de iure patr. & ff. de mino. l. verum. §. ex facto. Bald. ¶ Ille, qui comparuit, non debet recedere inexpeditus, vel illicentiatus, ca. 1. de iud. in antiq. non debet recedere inexpeditus, vel illicentiatus, ca. 1. de iud. in antiq. scriptis? Dic, quod non: quia appellatio est prius confignata, quam scripta. nam ista scriptura est de re facta, non de re fienda. Simile dicimus in sententia, vt not. in l. prolatam. C. de sententiis, lege 2. C. de senten. ex breuic. recitan. ¶ Iudex appellationis, si sententiam nullam, pronunciat nullam, vt lege, quædam mulier: ff. familiæ ercis. cundæ, sed non pronunciat super principali libello, quando appellatur ab ordinario, remittit causam ad primum iudicem ordinarium. ita dicit glo. C. de appellat. l. eos. huic consentit Iacob. de Aret. nisi fit nulla propter intolerabilem iniquitatem primi iudicis: quia tunc ad eum non debet fieri remissio: argum. l. eos. & hoc per l. absentem. C. de accusat. Bar. dicit, quod non habet necesse remittere: sed potest pronunciare per l. quædam mulier. familiæ ercisc. & per l. Camelia Pia. de iure patr. & ff. de mino. l. verum. §. ex facto. Bald. ¶ Ille, qui comparuit, non debet recedere inexpeditus, vel illicentiatus, ca. 1. de iud. in antiq.

comparuit

comparuit coram iudice ad quem. nam potuit ei statui terminus ad appellationem introducendam coram superiore, vt not.in d.l. præses. sed non ad eam finiendam,ut no.eo. ti.l 3. Hunc autem terminum appellationis intro ducédæ tres personæ præfigere possunt,scilicet appellansibi ipsi itē appellatis appellanti,scilicet cū eo iudice motus pcurrat,arg l.qui de die.ff.qui satisd. cogantur:item ipse iudex.& adde, quod no.in c.cordi.in uerbo, principis. per Archid.de ap.libr.6.& in c.secundo. de ap.in Cle. Bald. De termino ad prosequendum,uide j.eodem,§.an appellans possit. ¶ Lata est sententia de consilio sapientis electi de partium voluntate,quæritur an possit appellari? & dic,quod sic,C.de ap.l.1.secundum lecturam secundam.nam in causa appellationis poterunt noua produci & probari,C.de ap.eos.§.1.& l.per hæc. C.de temp.ap.A consilio autem non appellatur, sed bene contradicitur,C. de relat.l.ij. Si autem contra dicitur, debet dari terminus ad iustificandum suam contradictionem:& si non potest eam iustificare,proceditur ad remissionem puncti ad consilium sapientis,C. de rela.l.2.in fin. Et eodem modo proceditur,quando quis vult exemplificare acta,vel instrumentum cum auctoritate iudicis , & extat contradictor. nam debet sibi terminus dari ad suam contradictionem iustificandam,per d.l. 2. quæ hoc expresse dicit.con iuncta l.fin.eod.titu.Bald.vide §.de arbit.§.præceptum.& §.de arbit.§.arbiter facit. ¶ Nota, quod dicit Innocen. in capi.cum in iure peritus.de offic. deleg.quod si sententia est lata præsentibus & non contradicentibus partibus,& in ea continetur,quod lis fit contestata, &c.quod credatur iudici.ex quo pars non contradixit, nec appellauit & videtur casus in l.fina.quando ap.sit.& glo.ordi.in l.1.C. de relat. Sed contra tenet Ber.in capi.quoniam contra.de proba.& videtur casus C.de relatio.l.fin.vbi dicit,quod per originalia debet fieri fides , id est per sumptum ex actis authenticis iudicis.C. de ap.l.eos.§.super his.in verbo.exempla, vt ibi per Barto, & non per nudam assertionem iudicis: & hoc verum in his, quæ desiderant figuram iudicii,vt sunt decreta iudicum,& arbitramenta arbitratorum: in quibus omnia præsumuntur solenniter acta,quasi sint iudicialia.vt not. C.de fid.instrumen.& iure hastæ fisc.l.1.lib.10.& per Innocen.extra de eo, qui fur.ordi.suscep.cap.innotuit.& per Dyn.in consilio.quod incipit Ptolemæus Manentis.& in laudo arbitratorum fuit iudicatum,quod præsumeretur pro eo,& quod probatio contrarii incumbat peremptionem reductionem.Sed in vera appellatione dic, vt not.C.de appel.l.hi qui ad ciuilia. Bald.vide §.de sententi.§.vbi apparet lata.& j.de regu.iur §.item not.quod dec. Barto.in l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio,in quæstione,quæ incipit,quæro, vtrum arbitramentum. Bald.§.de arbi.§. de emolagatione.ver. ego vero. ¶ Quæritur,quis restituat minorem læsum in appelatione? Dic quod in appellatione interponenda iudex à quo restituet , ff.de in integ. resti.l.pen.& fin.ff.de minor.l.si fine.§.fina. sed in appellatione interposita iudex ad quem : quia in eum fuit transfusa iurisdictio,C.quomo.& quando iud.l.si præses quasi desertam.Sed contra hoc est:quia deserta appellatione statim sine aliqua pronunciatione redit iurisdictio ad primum iudicem : & not.C. de ap.l.eos.in princip. Sed respondeo , quod restitutio in integrum hoc facit : quia est de appenditiis appellationis , argu.ff. de procur.l. qui proprio.§.item quæritur. Item adhuc durat iudex in pronunciando super desertione, vt in c.fin. de ap.in Cle.& hoc tenet Iacob. Butr.in l.fin.C. vt intra cer.temp.vbi est casus , secundum Iacob.per glo.facit C.de ap.l. quoniam in verbo,mox.& l.si contra.in verbo, rector. Primus tamen iudex animaduertit. vnde videtur, quod primo iudici sufficiat hoc perpendere ex gestis,vide j.eod.§. appellatio potest corrigi. & §.quando quis pronunciat. Bald. ¶ An libellus primæ causæ possit emendari in causa appellationis? Dic,quod non : quia sumitur post litem contestatam in veteri , vt no.C.de ap.l.3.nam appellatio non rescindit litem contestatam : imo auget , C.de procur.l.ita demum.nec tollit effectus , quos secum trahit litis contestatio:imo auget.ff.de adminisi.tuto. l.chirographis.§.vltimo.Bald. ¶ Pendente appellatione nihil potest innouari contra appellationem , sed vigore appellationis sic . vnde in causa appellationis fit sequestrum,vbi in prima sufficisset sola descriptio fructuum, vt notatur C. de ap.l. 3. Item quod poterat fieri personaliter appellatione pendente, nec fit per iudicem , vt ff.vt leg.no .l.postquam.§. Imperator.secundum Dyn.Item extra.seu circa appellationem bene potest aliquid fieri, vt notatur ff.mandati , l.creditor. in princip.B. ¶ Item an dario possessionis possit fieri pendente appellatione ? Determinatum fuit Paduæ , quod non:quia ipsa dario possessionis est de substantia processus, vt notatur in c. cum M.Ferrarien sis.de constit.per Ioan.Andr.in Nouella:vide j.eod.titu. proximo , §.an appellatione pendente. ¶ Casus talis est : Habebam licentiam capi faciendi Titium debitorem meum: ab hac licentia Titius appellauit,& non fuit prosecutus intra tempus præfixum à statuto:elapso termino primus iudex vigore illius licentiæ facit cum capi ad instantiam meam antæ quam iudex appellationis pronunciaret appellationem esse desertam: quæritur,an valeat captura? nam licet captura non sit executio,est tamen ei similis:ideo videtur quod non possit pendente appellatione fieri, vt not. C. de ap.l.3.in glo.parua. Sed videtur dicendum,quod valeat captura. vt not. C.de ap.l.eos.in princip.scilicet si tempus erit præfixum iudici,& causæ appellationis.vt C.vt omnes tam ci.quam cri.l.1.§.fina.facit de ap.l.si contra. vide §.eo.§.condemnandus ad mortem.& j. de solutio.§.2. quod non sit incipiendum à captura debitoris, sed primo debeat moneri, vt §.de citatione, §.citatio rei per capturam. & alia multa ad carcerationem permissa & prohibita , vide in remissionibus infra scriptis, videlicet supra.de contumacia,§.an excommunicationis.& de renunc.& conclu. §. penul.& de sententiis , §.sed an captura & §.an possit quis capi.& §. Titius fideiussit.& §. titu.proxi.§.creditur. ¶ Nota , quod sententia non debet formari nisi inter appellantem & appellatum.quia solus appellans & appellatus sunt partes: licet alii præiudicetur,secundum compositē.de electione,statuimus.in verbo,appellari.Bald. ¶ Dicit statutum,quod homicida condemnetur in misse,& expellatur perpetuo de ciuitate.modo Titius fuit detentus,& tandem condemnatus de homicidio:à qua condemnatione appellat, & vult dare fideiussores , vt relaxetur : quæritur, numquid possit? Et videtur, quod non: tum quia in prima lite non dedit fideiussorem,& appellatione pendente nihil est innouandum: tum quia est pœna corporalis.vbi non intercenit fideiussor.Sed tu dic,fideiussorem adm[illegible]os.§.super his.& quod ibi not.per Cyn.secus si uenerit pœna imponenda in corpus , ut fustigatio, mutilatio,uel mors:quia tunc non recipitur fideiussor:quia non potest fieri executio,nisi in præsentem.Bald. ¶ Quæritur, quis debeat probare in causa appellationis? Respon.aut de iure communi est fundata intentio appellati: & tunc appellans debet probare, C.de ap.l.hi qui ad ciuilia.& l.ciues. Aut est fundata de iure communi intentio appellantis:& tunc appellatus debet probare: quia iuris præsumptio transfert onus probandi in aduersarium: secus in præsumptione iudicis,quia non transfert onus probandi,nisi in ætate,ut not.ff.de minor.l.de ætate. Aut de iure communi Feuter habet intentionem fundatam:& tunc aut uterque prosequitur appellationem aut altera pars tantum:aut neutra pars.Si utraque pars, ille probabit in causa appellationis,qui & in prima causa : quia nullo iure cauetur, quod interpositio appellationis transferat onus probandi, seu probationis:& probabitur per acta primæ causæ , ff.de probatio.l.quoties.in fin.C. de appel.l.amplioren. Item & per actitanda de nouo,ut l.eos. §.1. & l.per hanc.C.de tempo. appel.Si uero una pars prosequitur,altera non, tunc prosequens debet in se assumere onus probandi : alias non posset ferri diffinitiua , ut notatur C. quomodo & quando iudex,auth.qui semel.sed currerent fatalia,sicut in casu sequenti. Aut nemo prosequitur : & tunc uidetur defecti appellatio. Deserti dico,scilicet ab appellante,non ab appellato, ut lata fuit sententia temporibus decursis , C.eod.l.si contra.& l. quandoque. secundum Barto.in l. 1.ff.si tut.uel cur.appel. ¶ Dicit statutum, quod iudex appellationis debeat diffinire causam intra duos menses: modo appellatio est deserta : quæritur, utrum teneatur pronunciare ? Respon.non, ut non.C. de appellatio.l.eos.in gloss.not.forma.Bald. ¶ Si procurator est uerus contumax in non ueniendo, dominus non priuatur iure appellationis , extra ut lite non contestat. capitu.1.per Innocen. Si autem procurator est contumax in non opponendo.distinguitur, aut procurator est soluendo: & tunc scientia & mora procuratoris neceret domino,nisi esset absens ex iusta causa:quia tunc potest petere restitutionem in integrum. Aut procurator non est soluendo : & tunc non nocet domino,sed tem ope restitutionis,ut l.1.in fin ff.quando appel.sit. & not.C. de appel. auth. hodie.& ibi Bald. ¶ Negligentiam procuratoris dominus recuperare potest.C.de appel.l.dominus litis. Contra si procurator per malitiam appellauit , ipse procurator de malitia punitur extra ordinem , ut dicta.l.eos.§.penul. ¶ Condemnatus ad mortem appellat: cum detineatur in carcere,quomodo poterit prosequi appellationem ? Respon. per procuratorem . nam hæc ipsa necessitas facit esse probabile. C.eod.l. eos.§.super his.& ibi per Guli.Non obstat §. ad crimē. quia ibi loquitur in prima causa,non in causa appellationis, secundum. Specu.in hoc titulo:uel est specialis in causa carceratoris.secundum Barto.C.de appella.l.minimè. Ipsi enim non sunt pro quolibet actu de carcere trahendi , & apud acta ducendi,argumen.ff.ad Turp.il.l. Domitianus.sed tantum , ut respondeant libello,& ut torqueantur,& ut audiant sententiam, C.de custodia reorum.l. 2.Bal. ¶ Sed ad cuius petitionem debeant recommendari in carcere? Dic, quod ad petitionem iudicis à quo,& iudicis ad quem:& sic curritusque interim:sed lata sententia,tunc,si absoluitur,debet dimitti de carceribus:si autem condemnatur,tunc exequitur iudex ad quem, nisi forte velit remittere executionem ad primum iudicem , vel ex forma statuti ipse non habeat facti executionem , argumen.in auth.de sanctis.episcop.§. si vero crimen.Si vero appellatio pronuncietur deserta, tunc primus iudex exequetur, statim lapso tempore prosecutionis , C.de appel.l.si contra legem.quoniam.& ita fit in terris ecclesiæ , secundum Barto.vide supra.de procur.§.in criminalibus. ¶ Quæro , quando dicatur appellari incontinenti , vt sic sufficiat viua vox dicentis,appello ? Quidam dicunt, quod tota eadem die: quia dicitur incontinenti fieri,quod fit eadem die.ff. de re iudica l.Paulus.sed illud , quod ad supplendum , non quo ad contradicendum , vt C.de relatio.l.1.in fin.Dico ergo quod ante quam recedat,argumen.ff.de in integr.restitutio.l.diuus.& contra prædicta habes tex.& gloss.ordi.in l.eos.§ penul.C.eod.titu. ¶ Nota,quod illa regula , quod ab interlocutoria non appellatur,habet locum in causis criminalibus,& in causis detentorum in carcere ; C.de appella.l.eos. §.super his.& habes ibi casum ad literam Bald. ¶ Nota,quod secundum ius ciuile apertura testium in principali causa nihil impedimenti operatur in causa appellationis, C.de appell.l.eos.§.1.& l.per hanc.C. de tempo.appel. nam idem præstat maioribus appellatio , quod minoribus restitutio : ergo, &c.ff.de minor.l.præses. coniuncta.l.minor 25. annis omissa.& ita teneas de iure ciuili.quod est seruandum in foro terrarum Cæsaris: sed de iure canonico dic,vt in cap fraternitatis.de testi.eo.tit,Bald. ¶ Nota,quod procedit libellus per circunstantias non declaratas, vt l.si præses.ff.de pe.& l.quid ergo.§.pœna grauior.de infa.per Gul.& Cyn. ¶ Quæstio talis est: Titius dicebat coram iudice,quod ego debebam sibi dare cētum: nec causam adiecit:ego confessus fui;vnde iudex præcepit mihi , ut soluerem ab hoc præcepto ego appellaui:non possum vincere , nisi probem me errasse in facto : quomodo ergo vincā,cum me non debere,sit absoluta negatiua,nullis limitib.vel circumstantijs , vel circumlocutionibus coarctata ? imo & si causa fuisset incerta, vt mutui, idem esset.nam nullo teste potest probari negatiua simpliciter. Respondeo,confessio valuit,& præceptum.C.de anna.except.l.final. Item & appellatio tenet.ff.de appellatio.l.creditor.§.iussus. Quomodo autem fiat probatio , vide C. de error. aduoc. l. 2.in gloss.& ibi per Cyn. ¶ Sed pone cum indiscrete petitum & confessatum fuerit solui: postea iterate conuenior causa adiecta : ego solutionem allego : aduersarius dicit , non fuit hæc causa,sed alia:an iterato ego cogar? Bartol. dicit, quod non, & est casus pro eo extra de fide instrumento.capitul. cum Ioannes. ¶ Iuxta hoc nota , quod interdum petitur incertum causa & quantitate : interdum causa,& non quantitate:interdum quantitate , & non causa : sic quod etiam tribus modis quis citatur super incerto: peto,quod debes: incertum peto causa & quantitate,sic si facio te citari, quod venias responsurus de iure super eo,quod mihi debes,incertam quæstionem continet citatio: tamē habet effectum quia interrumpit præscriptionem in omni eo,quod me scripsisse declarabo:& si me non adstringo declarando , est interruptio generalis : & sic indefinita petitio æquipollet vniuersali. ¶ Item peto decem, quæ mihi debes:est certum in quantitate,non in causa: tamen est notandum,quā indefinita decem est apta comprehendere illa locutio , & citatur, quod ve-

niat

ziat respōsurus de iure super decem, modo non præscribetur in aliqua summa, quæ constat ex decem. Item peto, quod mihi debes ex causa mutui: certum peto causa, non quantitate: tamen hic nota, quod non in omni mutuo est facta interruptio, si citatio eadem forma subsequitur: & sic comprehendit plures casus numero, qui sunt eiusdem speciei, seu tituli: non autem genere & forma: quia non sunt passibiles sub verbis includi. vt not. C. de anna. exceptio. l. fina. & facit ff. de actio. empti. l. non est nouum. ¶ Sed quid si dico sic: peto, quod cogatis talem ad respondendum de iure mihi: & citetur reus, quod veniat ad respondendum de iure, nunquid fit interruptio? Et videtur, quod non: quia hic non fit mentio debiti, nec alicuius causæ generalis, id est obligationis in genere. vnde iste non est libellus, nec citatio generalis, licet magis videatur sine causa. facit quod not. ff. de exceptio. d. l. 2. §. circa. secundum Barto. Vbi autem libellus & citatio cadunt super certo, circa illud operatur, & etiam circa eius accessorium, quando idem est finalis exitus controuersiæ, vt in personali & hypothecaria, vt dicta. l. fina. & not. ff. de iudiciis, l. solemus. Sed quod prædictus libellus, non procedat, & causa generalis, sic probatur: sententia debet esse conformis libello, ut l. fina. C. de fideicommiss. liber. sed sententia non conformis erit nulla, ut hic erit, ut l. hæc sententia. C. de senten. quæ sine certa quanti. ergo, &c. Sed respondeo: imo non erit nulla, si ex aliis possit reddi certa. Item non est uerum, quod sententia debeat esse conformis libello in certitudine, ut dicimus, quando petitur interesse, de inutil. stipul. l. 3. in fin. & not. in l. 1. C. de senten. quæ sine certa quanti. Item quandoque libellus excedit sententiam, vt l. 1. C. si plures una senten. fuerint condem. & de fructibus. & lit. expen. l. terminato. ¶ Quandoque sententia adiicit petitionem, uel modum. uel cōditionem, C. de senten. l. cum iudex & l. cum eorum. uel reseruationem, ut adiudicorem, saluo quod infra dicam: & postea adiicio, quod seruitutem reseruo, ff. famil. erciscund. l. item Labeo §. 2. Quandoque deserit libello: quia debet esse de re petita. ff. de arbitr. l. non distinguemus. §. de officio. Illud nota, quod licet sit petita condemnatio, sufficit, si iudex pronunciat per uerba æquipollentia, de appella. l. eos. in princip. C. de sententiis, l. 3. ff. de uerbo. obligatio. l. qui Romæ. §. Seia. & de arbitris, l. quid tamen. §. 1. uide supra titu. proximo, §. an ualeat præceptum. uerficu. his apparet. & infra eo. §. Titius appellauit à banno. ¶ Sed quæro, quid si generaliter feci citari Titium, cum. duo forent Titii? Dic, quod ille arctatur, cui est præsentata citatio. Si autem non est præsentata alicui, quia forte est facta per præconem, tunc dic, quod non arctat. ff. de iudiciis, l. eum quem temere. scilicet si possit tangere utrunque. Sed si unum tantum, ut quia unus tantum contraxit, uel aliquid fecit, tunc ille intelligitur citari, qui de se cogitare debuit cum sciret se deliquisse, uel se defendere: nam & de hoc etiam iudex sensit. ff. de exceptio. rei iudica. l. si ex testamento. & sic inuestigato crimine ille intelligitur positus in banno, qui meruit in banno poni. ff. de lega. 2. l. si quis seruum. §. inter duos. & ita Florentiæ fuit iudicatum. ¶ Sed quæro, cum libellus generalis non natura actionis, sed temeritate petitoris non concludat: quomodo super eo potest procedi? Respondet Iacob. Butri in l. edita. quod libellus generalis concludit iudici, sed non parti: quod falsum uidetur. nam aut petitur specificari, & tunc non concludit iudici. C. de impub. & ali. substitutio. l. precibus. C. de transact. l. ut responsum. C. de uetera. l. 1. libr. 12. Nec etiam parti, cui non debuit ius deliberationis auferri, ut not. ff. de rei uendica. l. si in rem. §. fina. Aut non opponitur: & tunc utriq; concludit, quando proceditur per uiam contentiosæ iurisdictionis: sed si de plano, ut quando petitur decretum interponi, non ualet petitio informis, ut l. 1. C. de prædi. decu. libr. 10. ibi, dum dicit causas, quibus strangulatur, nominatim exponet. Idem forte, ubicunque iudicium imploratur contra ius commune, ff. de minor. l. minor autem magistratus. ¶ Sed hic quæro, quomodo est ita fatuus reus, qui non opponit de incertitudine? Respon. quia scit se nil debere: vnde de iustitia sua confisus non uult op ponere dilationem, sed uenire ad conflictum in causa principali. Item forte reus habet testes, qui sunt afuturi. nam si opponeret hanc exceptionem, quæ impedit litem contestari, se impediret in productione testium. Non obstat ff. de test. l. curent. quia hic reus est in culpa opponendo dilatoriam iudicii: si uero uult eos posse producere, statim litem contestetur. ita dicit gloss. in dicta l. fin. C. de anna. excep. quod not. ¶ Sed quæro, nunquid illa lex ultima, C. de ann. exc. habeat locum in præscriptione statutaria? Dic, quòd sic, quia habet locum in omni præscriptione longi temporis, & longissimi, ut ibi patet. Nec obst. tis nius illius legis, quæ uidetur loqui solum in præscriptionib. odiosis, cum non omnis præscriptio sit odiosa, sed quædam est fauorabilis, ut usucapio, in quo fauor possessoris ponderatur, & non interrumpitur ciuiliter per aliquem actum in effectu, vt l. si post. ff. de rei ven. ¶ Quædã est media, seu mista, in qua ex parte præscribentis fauor inducitur, quia integrat extrib. f. titulo, bona fide, & cõtinua possessione. C. de usu trãstor. l. j. §. tantũmõ. merito est fauorabilis. Sed ex parte negligentis est odium. nam negligẽtes sunt legibus odio si. ff. ex quib. causis maio. l. non enim, q̃ diu negligant. & de usuf. §. fundi. ¶ Quædam tantum odiosa, scilicet xxx. vel 40. annorum: quæ non fauore præscribentis, sed mero odio non petentis in causa proceditur. non enim fauet lex furi, & tamen præscribit, licet assiduè furetur continuando. C. de anna. excepti. l. 1. §. ad hæc. Quædam est sua natura currens, ut redhibitoria, & Quanto minoris, quæ interrumpitur litis contestatione. uel quasi, ff. de eo, per quem factum est, l. fi. & ibi per Guliel. & Cynum in additionibus, ¶ Præscriptio uero statutaria est anomala. nam si succedit loco præscriptionis xxx. annorum est odiosa tantum, & interrumpitur missione executoris: non autem perpetuatur in quadraginta annis, nisi lite contestata, vt not. C. de præscrip. xxx. ann. l. sicut. secundum Richar. Vnde si statutum dicit, quòd debitum non possit peti ultra decem annos, ista præscriptio quæ non tuetur possessorem sed impugnat petitorem in actione personali, uel officio iudicis, est mere odiosa: quia non mutatur natura, sed tempus: sic notatur in l. ff. de cond. indeb. l. qui exceptionem. Item si statutum dicit, quod imobilia præscribantur biennio, rationabile est statutum, ut l. 1. post princi. de usucap. transfor. tamen talis præscriptio est mista: quia succedit loco illius, quæ erat de iure communi decem annorum, vel uiginti: & non interrumpitur, nisi per litis contestationem, vel quasi: vel moram litis contestandæ, l. 2. C. vbi in rem act. ff. si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarum. Item si statutum dicat, quod nobilia præscribantur anno, est præscriptio merè fauorabilis. Item si statutum dicit, quod in redhibitoria duret per mensem tantum, est præscriptio sui natura currens: quia temporalis est actio. Item si statutum dicit, quod executio instrumenti non possit peti post decem annos, odiosa est præscriptio ex mera negligentia non petentis, cum officium iudicis duraret 30. annis, vt not. C. de præscriptio. 30. annor. l. fina. C. de anna. exceptio. l. 1. §. ad hæc. ¶ Dico igitur, legem ultimam C. de anna. exceptio. generalem esse in præscriptione cuiuslibet temporis. & nota: & hoc est contra Iacob. Butr. qui dicit, quod lex illa non loquitur de processu causæ, sed de processu ipsius citationis tantum: quod falsum est, quia præscriptio longi temporis desiderat processum ad litem contestatam, & de ea ibi aperte dicit. Item ibi addit de perpetuatione, quæ requirit litis contestationem. Item expresse ibi loquitur de libello conuentionali, non solum de citatorio. ¶ Sed quæro, nunquid illa lex ultima habeat locum in illis casibus, in quibus per solam libelli oblationem facta in iudici, vel per protestationem ad domum interrumpitur præscriptio: qui casus in l. vt perfectius. eodem. titu. sunt in absente, in infante, mente carente, & magistratu indefenso, qui citari non possunt? Respondeo sic, per rationem dictæ l. fin. quæ dicit, quod actor omnia sua uidetur in iudicium deduxisse. Quæ ratio habet etiam locum, vbi per solum libellum fit interruptio in omni actione reali, personali, & mista: nam lex, vt perfectius. C. de an. excep. est generalis quo ad actiones & præscriptiones, vt patet in fine legis, licet sit specialis, quo ad eas personas, quæ in ius vocari non possunt. ff. de in ius vocan. l. neque. Bald. ¶ Et sic procedit l. bellus: dic libellus informis: sic & iuramentum, ff. de iureiurand. l. si duo patroni. §. penulti. Item & confessio facta in iudicio: sed extra iudicium cõfessio informis valet ad liberandum. ff. de pactis, l. tale pactum. non ad obligandum: sed est ipso iure talis confessio nulla, licet promissio informis, id est sine causa, esset aliqua, sed obstaret exceptio, vt not. Azo in corpore authen. de fid. instrumen. in summa. Et est ratio differentiæ: quia natura confessionis est probare. ff. depositi, l. Publia. in fin. & probatio debet esse clara, vt not. ff. de probat. l. 1. §. si quis argentum. non sic in promissione. Bald. ¶ Et not. quod in dubiis condemnatio ad minimum redigenda est, vt not. in l. fina. ff. de præto. stipul. facit l. interpretare. & l. si præses. ff. de pœn. ¶ Item not. quod in causa appellationis potest declarari quantitas non declarata in prima instantia. C. de senten. quæ sine certa quantita. l. fina. secundum unam lecturam. ¶ Item not. quod processus super libello incerto non est ipso iure nullus. sed est appellandum à contradicente, extr. de libelli oblatione, capitu. significantibus. Bald. ¶ Sed quid dices: ego appellaui contra minorem, uel uniuersitatem in defensam: minor non curat habere curatorem, nec uniuersitas syndicum: unde ego non possum procedere, C. quomodo & quando iud. l. si præses. quasi desertam. & sic elapso termino opponunt mihi appellationem esse desertam: quæritur, quæ erunt partes iudicis? & quid, si appellatus est furiosus? Respon. iudex coget minorem petere curatorem, C. qui peti. tut. l. 1. & uniuersitatem coget facere syndicum. C. de fideicommissa liberta. l. libertati. Ergo furiosum non coget, sed monebit iudicem furiosi, & mandabit eidem, quod ordinet curatorem quod est notandum. C. de administra. tuto. l. fina. §. 1. & ibi est casus. Bald. ¶ Si iudex pronunciat aliquid esse probatum, uel non esse, ab ista interlocutoria potest appellari. Item si iudex pronunciat terminum iuris esse elapsum. ista enim est interlocutoria: tamen potest appellari. ff. de accusatio. l. Titia. Item post terminum iuris non appellatur: post terminum iudicis, sic: quia terminus iuris est quædam sententia legis: & à lege non appellatur. Item terminus iuris statutus in prima causa, afficit in causa appellationis: secus in termino iudicis. Item licet interlocutoria habeat uim diffinitiuæ, tñ cã est alleganda in appllone, de appellationib. dilecto. ofa ista dicit Speculator in capitu. cupientes. de electione, libr. 6. in suo apparatu. Bald. uide supra. eodem. §. quando appellatur. Item lex, per hanc. C. de tempor. appellatio. non habet locum in appellatione ab interlocutoria. Idem Gulielmus. Vult etiam Speculator, quod sententia lata super appellatione ab interlocutoria, sit interlocutoria. uide in l. cum & uos minores. C. si aduersus rem iudicat. & ibi Bald. ¶ Nota, quod habens priuilegium reuocationis, uel immunitatis, uel libertatis, uel alterius exemptionis, debet ipsum allegare, & allegatum probare: & si reiicitur, debet appellare: & hoc est uerum in priuilegio extrauaganti, quod non est clausum in corpore iuris. C. de appellatio. l. hi qui ad ciuilia. Item est uerum, etiam si priuilegium sit manifestum: secus si notorium, nam notorium probatione non indiget, licet clara, prompta, & facilis sit, ut l. ciues & incolæ. C. de appellati. in text. Vnde si quis allegaret aliquem usurarium manifestum, debet probare: argumen. dictæ legis. ¶ An autem sit manifestus, habet iudex arbitrari ex additis cohærentiis: puta quia publicè fœnerabatur, & usurarius putabatur: vel quod alias fuerit declaratus usurarius, & similia. Esse enim manifestum, est quædam qualitas. facit capitu. quanquam. de usuris, libr. 6. Notoria autem licet non indigeant probatione, quia sunt luce clariora, indigent tamẽ propositione, quia oportet dicere, quod quis velit uti notorio, vt notatur in capitu. appellanti. de appellatio. in Clem. & ad de ad prædicta, quod not. Innocen. in capitu. 1. de sepul. in Clemen. & facit C. de senten. & interlocu. omn. iudic. l. cum sententiam. C. de appel. l. nominationes. ff. quando appellandum sit. l. 1. §. adeundi super uerbo. in publico. cum similibus: vide infra de notoriis criminibus. §. citatis. & de citatione. §. citatio est nulla. & vide ad materiam, ut lite non contesta. accedens. Bald.

¶ Incipiunt notabilia Codicis super Rub. de Appellationibus.

PROCVRATOR ad vnam speciem constitutus potest appellare, sed non prosequi appellationem. C. de procurat. lege, tutor malè. Bald. ¶ Appellatio non debet esse causa carcerationis. C. de appellatio. l. minimè. ¶ Priuilegium impetratum circa conclusionem causæ, uel in causa appellationis, non ualet. l. ex illo tempore.

apost-

pore. de appellatio. Bald. ¶ Causa, quæ est in curia per appellationem, vel alia deuolutione, debet remitti plenè instructa cum omnibus actis & monumentis causæ. l. nec causas. C. de appellatio. Bald. ¶ Dicit Imperator, quod vbi debet à sententia appellari, sufficit appellare à capitulo principali sententiæ. C. si pendente appellatio. mors interuener. l. 3. Bald. ¶ Si aliquis est impeditus, ut non possit appellare, non currit sibi tempus, quia est utile à principio: imo habetur pro appellante, ut notat Cyn. in l. 2. de his, qui per met. iudic. non appella. ¶ Interpositio appellationis elidit vim executionis. vt l. quoniam. C. de appellatio. Tamen vt non detur appellantibus materia differendi, si non petunt apostolos, videntur appellationem deseruisse, vt dicta l. quoniam. Hæc est ratio: quia lex habet appellationem pro deserta, ne dilatandi materia præbeatur. facit lex secunda. C. de tempor. appellatio. in princip. Bald. ¶ Appellatur à vicario præfecti prætorio ad ipsum præfectum. C. de appellatio. l. à proconsulibus. Regulariter contra. C. de appellatio. l. præcipimus. in princip. & in capitu. secundo, de consuetudine. libr. 6. Bal. ¶ Apostoli sunt dandi intra triginta dies à die sententiæ, non à die appellationis numerandos. C. de appellatio. l. iudicibus. Bald. ¶ Causa remittitur ad partes, ne litigantes nimis grauentur. C. de appellatio l. cum post sententiam. Bald. ¶ In consilio publico debent creari & publicari officiales: alias non valet. C. de appellatio. nominationes. Bald. ¶ Appellatio potest corrigi & emendari, si tempora suffragantur. C. de appellat l. si quis libellos. vide Guli. ff. qui satisdare cogan. l. arbitrio. Bald. vide infra. eodem §. quandoque quis re. & supra. §. quando causa est in curia. & infra. §. petii à te bouem. & §. qualis est libellus. in fin. ¶ Tortus, vel verberatus illicitè, appellando propter illud grauamen eximitur in totum à potestate torquentis, & tota causa ad superiorem deuoluitur. C. de appellatio. l. si quis prouocatione. ¶ Non est iniustum, quod appelletur à grauamine. nam idem, si ab interlocutoria, cum appellatio est iusta. C. de rebus credito. l. generaliter §. si index. ¶ Item nota, quod licet præposterum sit prius appellare, quam grauetur, illud est verum, nisi grauamen esset irreparabile: quia tunc posset dicere, appello, ne grauer, ut dicta. l. si quis prouocatione. & de appellatio. recipien. l. antepenul. & C. eodem. l. antepenul. Bald. ¶ Ab executione non appellatur, sed ab excessu executionis sic: & excediturre & tempore. dicta. l. si quis prouocatione. & l. quoniam iudices. de appellatio. Nam executio nil decidit: & ab eo, quod nil decidit, non appellatur. Ratio colligitur ibi. Baldus. ¶ Quandoque quis renunciat appellationi factæ, non tamen simpliciter, sed emendando, uel mutando, uel nouam appellationem geminando, & ipsam solam prosequendo: quandoque simpliciter renunciando. Primo casu renunciat appellationi, sed non iuri appellandi. Secundo casu in totum renunciare uidetur, utrunque probatur C. de appellatio. l. si quis libellos. secundum diuersas lecturas. Ergo apparet, quod non semper est idem renunciare appellationi, & renunciare iuri appellandi. quod est notandum. uide supra §. appellatio potest corrigi. Bald. Appellationem potest prosequi non solum appellans, sed etiam appellatus. C. de appellatio. l. ampliorem. in princip. Bald. Et sic ex appellatione quæritur ius tam appellanti, quam appellato. quod est notandum. Et uterque potest eam introducere. C. eodem. titu. l. in offerendis. ff. de bono. possess. contra tabul. l. si post mortem. in fine. Bald. ¶ Dicit statutum, quod appellans debeat soluere à principio duos denarios pro libra eius, quod æstimatur lis: modo ponæstimatores æstimauerunt litem centum: postea in calculo sententiæ apparet, quod lis est ducentorum: unde dicit appellatus, se non posse succumbere, nisi in centum. quia pro aliis non est solutum optimum duorum denariorum pro libra, (quod Perusii corrupto uocabulo Decimum appellatur) quæritur, quid iuris? Respond. ista æstimatio rectè facta à principio, non restringit ius partis. nec auget, nec ergo impedit, quin iudex sequendo ueritatem de toto pronunciet. C. de appellatio. l. fina. in fin. Bald. uide infra. de regul. iur. §. ubi non proceditur. post medium. ¶ Dicit statutum, quod reportans sententiam condemnatoriam cõtra reum, soluet intra decem dies à die sententiæ duos denarios pro libra: alias sententia non ualeat: modo ponamus, quod sententia est lata sine certa quantitate in expensis, uel in generali, uel in uniuersali iudicio: quæro, quando incipiat tempus decem dierum? Respondeo, à die taxationis expensarum, & à die declarationis in iudicio uniuersali. nã antè non est certa quantitas: tunc enim sententia inspicitur, quando ex eius tenore quantitas est liquida: alias si non est liquida, oportet quod primo liquidetur. C. de appellatio. l. in offerendis. ibi, dum dicit. si sententia iudicis discernenda. qui textus est ad hoc multum notabilis. & l. fina. eodem titu. Bal. ¶ Magis dignum trahit ad se minus dignum. C. de appellatio. l. præcipimus. §. penul. & sic est argumen. quod si in eodem collegio sunt clerici, & laici, episcopus sit iudex totius collegii, & non iudex secularis: & de hoc not. extra de locatio. capitu. primo. Bald. ¶ Quidam est episcopus & dux: fert sententiam in temporalibus. ut dux: an appelletur ad archiepiscopum, an vero ad regem? Videtur, quod ad regem: quia non iudicat vt episcopus, sed vt dux. nam inspicitur qualitas iurisdictionis, non qualitas dignitatis: argumen. ff. de offic. eius. l. & si prætor. & videtur ibi casus, & ibi per Guli. C. de appellatio. l. penul. In contrarium facit: quia ista iurisdictio facta est ecclesiastica & episcopalis, ut in capitu. Romana. de appellatio. lib. 6. Non obstat lex, si quando. quia ibi erat dignitas sine iurisdictione, quæ non considerat: hic uero ipsi sedi & dignitati erat annexa iurisdictio. Baldus. ¶ Dicit statutum, quod à laudo mercatoris non possit haberi recursus: modo compromissimus in Titium, qui non erat mercator tempore compromissi, sed postea est mercator tempore laudi: quæritur, an poterit haberi recursus? Videtur, quod non: quia ad auctoritatem sententiæ firmandam inspicitur tempus sententiæ. C. de appellatio. præcipimus. §. sanè. vide ibi per Barto. ¶ Tempus currit absenti à die notitiæ, præsenti statim à principio. C. de tempor. appellatio. l. prima. ¶ Quæ differentia est inter hos sermones: appellatio suspendit pronunciatum. C. de appellatio. l. præcipimus. §. in offerendis. & appellatio rescindit seu perimit pronunciatum. ff. de infam. l. furti. §. fina. ff. ad Turpil. l. 1. in fine. Respond. aliud est Suspendere, aliud est Perimere. vt not. ff. de pactis. l. si vnus. §. 1. de consuetudine, capitu. cum inter. per Innocen. Nam si suspenditur, tunc finita appellatione resumit vires prima sententia inspecta veritate, & meretur executionem: si perimitur, non potest reassumere vires, nisi per fictionem: & lex non fingit, nisi in casu, quo appellatio deseritur: quod est in quatuor fatalibus. ¶ Primum fatale est, si non petuntur apostoli intra 30. dies. C. de appellatio. l. quoniam. ¶ Secundum fatale est, si appellatio non introducitur intra terminum præfixum. C. de appellatio. l. præses. ¶ Tertium fatale est, si non fit prosecutio intra annum. C. de tempor. appellatio. authen. ei qui. de quo anno eximitur tempus compromissi. C. de tempor. appellatio. authen. si tamen. quod est notabile. ¶ Quartum fatale est conuentionale. ff. de pactis. l. tale pactum. §. qui procauit. & ibi plenè per me in repetitione. Ergo per confirmationem expressam non reassumit vires prima sententia: quod mirum videtur, vt confirmatio non tribuat confirmato robur, contra l. Aurelius. §. testamento. ff. de liber. legat. Si enim affert robur, ergo & executionem meretur. Sed respondeo per legem, si quis priore. ff. ad Trebe. secundum Iacob. Butr. vide infra. eodem. §. qui compromittit. Bald. ¶ Quando causa est in curia Romana per appellationem, omnia denuò possunt actitari, suppleri, & emendari. C. de appellatio. l. in offerendis. §. fina. & l. ampliorem. § primo: secus si sit in curia per relationem. C. de dilation. l. cum à nobis, C. de appellatio. l. ne cautas. Bald. ¶ An appellans possit sibi decernere & statuere tempus & terminum appellationis prosequendæ. C. ne lic. in vna eademque cau. l. 1. vide infra. eodem. §. qui casu. ¶ Officium iudicis appellationis est magis latum, quam officium iudicis causæ principalis: quia iudex appellationis potest pronunciare ex causa non intentata in libello appellatorio. ff. de appellat. l. scio. secus in iudice primæ causæ. ¶ Secundò quia iudex appellationis supplet vltra id, quod petium est: quod non potest iudex primæ causæ, Infit. de actio. §. fi minus. verbi gratia: Petii à Titio centum: iudex condemnauit eum in quinquaginta, in aliis absoluit: Titius dixit, appello, quatenus sententia est contra me: & prosecutus est Titius me absente: iudex appellationis potest emendare sententiam, & condemnare eum in centum: & sic condemnat me non petente. C. de appellatio. l. fin. in principio. ¶ Hoc etiam nota, quod appellatus potest in causa appellationis prosequi omne ius suum: etiam absque libello. Et quia licet appellans dicat, appello, quatenus sum læsus, tamen tota causa deuoluitur ad iudicem appellationis: quia appellatio est communis: ergo non potest ei renunciare appellans inuito appellato, argumen. ff. de bonor. possessio. contra tabul. l. si post mortem. §. fina. Et hoc est verum, postquam est introducta coram iudice ad quem: sed antè sic. C. de appellatio. l. si quis libellos. & facit, quod licet quis dicat, produco instrumentum, quatenus facit pro me, tamen inde possit se iuuare aduersarius suus. de hoc not. ff. de edend. l. 1. §. 1. C. de fide instrumentoru. authen. ad hoc. & de censibus, cum olim. per Innocen. ¶ Item in causa appellationis valet confessio facta iudici absente parte quia iudex supplet, vt dicta. l. ampliorem. §. primo. & potest supplere stando & sedendo. C. de tempor. appellatio. l. secunda. in fin. secundum naturam actionis explicat: vide Bernar. extra de postula. prælato. capit. bonæ. & ff. de interrogatio. action. l. voluit. §. primo. vide supra. de sentent. pas. per totum, & infra. titu. proximo. §. egi ad centum. & infra. eodem. §. iudicium dicitur inchoari. versicu. & ratione. & §. petii à te decem. & §. an inuito appellato. ¶ Quando tempus præfigitur instantiæ, computantur etiam dies feriati: nec differtur terminus, si vltima dies est feriata. C. de tempor. appellatio. l. secunda. §. fina. Et si potestas debet expedire processum intra mensem ex forma statuti, si vltima dies est feriata, ex pediat die præcedenti non feriata: alias incidit in pœnam statuti: nec enim fit prorogatio termini dati à iure, seu constitutione, licet feriæ incidant: not. Bald. Et hoc facit pro intellectu capituli, de causis. de officio delegati, vide infra. eodem. § quando terminus. ¶ An inuito appellato possit appellans appellationi renunciare? Dicit Cynus, quod non: C. quando prouocan. non est necess. l. omnem honorem. §. fina. sed ibi loquitur in differente, non in renunciante: sed ad idem facit, quia ius est quæsitum appellato. C. de tempor. appellatio. l. ampliorem. & de bonor. possessio. contra tabu. l. si post mortem. §. fina. In hoc dicit Specul. quod re integra potest. secus re non integra. C. de appellatio. l. si quis libellos. idem nota ipse in capitu. quæmuis. de electio. libr. 6. in suo apparatu: dic, vt ibi. Bald. vide supra. §. officium iudicis. & infra. titu. sequen. §. ille, qui acquisiuit. & infra. de libel. conceptio. §. actor non potest. Interrogatio & positio semel facta, non debet iterato fieri, nec parti, nec testi. C. de appellatio. l. ampliorem. §. fina. Bald. ¶ In dubio præsumitur & statur pro iurisdictione. C. de appellatio. l. ampliorem. §. fina. Bald. ¶ Quando ius commune imploratur, vt reparatio, non est necesse partem citare. C. de tempor. appellatio. l. secunda. ibi, admoneri. Bald. ¶ Terminus legalis non est alicui necessario notificandus: quia notum est, vel esse debet. dicta. l. secunda. vt ibi not. Bald. ¶ Dilationes non sunt inculcandæ: & ideo vna post aliam cedit, nec conceduntur, eadem l. in gloss. si reparationis. vide supra. de dilatio. §. vna dilatio. ¶ Bald. ¶ Prorogatio dilationis non est necesse quod allegetur in termino prorogato, sed sufficit in termino prorogante: ibidem: Si appellatio deseritur post tempus quadrimestre, nullæ dantur reo inducie, dicta l. secunda. §. quod si ab. in glossa, sed nonne. Bald. ¶ Si nepos prosequitur appellationem, ea deserta potest primum iudicium exequi, licet non sit declarata appellatio deserta, in eadem gloss. quæ dicit, quod non est opus pronunciatione: & subdit rationem, quia non venerat pars ad iudicem quod est not. dignum. Bald. vide supra eodem. §. casus talis est. & infra eodem, statim. §. iudex. & in §. si iudex appellationis & supra. §. quando tempus. ¶ Quando terminus est statutus ad finiendum processum, iste terminus nó prorogatur propter dies feriatos, vt dicta l. feriatos. & dicta l. secunda. versicu. penultim. Bald. ¶ Iudex ex officio suo potest opponere: & renunciare instantiam & appellationem desertam, vt d. l. 2. §. fin. t. quod not. bene vide supra proxim. §. fi nemo. Bald. ¶ In culpa est, qui patitur sibi labi dimidiam partem termini, & nil fecit: videtur enim se arctasse, C. de tempor. appellat. l. nemo. Bald. ¶ Possunt repelli instrumenta, quæ producuntur nimis in fine temporis, vt dicta l. nemo. in fine: quod not. Baldus. ¶ In causa appellationis contumax etiam victor, condemnatur in expensis, C. de tempor. appellat. authentic. ei qui. ¶ Quatuor sunt casus: quandoque prosequitur appellationem vterque: quandoque appellans tantum: quandoque

doque appellatus tantum: quandoque neuter.idem Bald. ¶ Ille qui compromittit,non videtur renunciare liti, vel instantiæ: & pendente compromisso non currit tempus iudicio, nec partibus ad procedendum, nec iudici ad expediendum processum.C. de tempor.appellatio. authen.si tamen, & extra de appellatio.& capitu.quamdiu.in clemen. vide supra.quæ differentia est.& supra. de legato.§.tempus. Bald. ¶ Coram principe non perit tempus instantiæ. C. de tempor. appellatio. authen. sed lis.quod nota. Mora iudicis non nocet partì , nec inducit desertionem appellationis. C. de tempor.appellatio.authen.si tamen. Idem in tempore statutorum.Bal. quia procedenti & diligenti non imputatur lapsus temporis: & vt de diligentia appareat , protestetur. not. Bald. ¶ Id , in quo prima sententia non officit , secuta appellatio non deuoluit. C.de tempor. appellatio.l.per hanc.secundum Iacob. Butr.& Cyn.& in hoc stat virtus illius legis:quia illud dicitur nouum , ad quod sententia non extendit suum vigorem : & illud dicitur annexum , quod excluditur per rem iudicatam , vt sunt exceptiones , replicationes , & similia, secundum Iacob. Butr. & Iacob. de Rauen.vide supra. de exceptio.§. Vincentius. ¶ Positiones factæ post litis contestationem in causa principali, possunt mutari in causa appellationis , & admittitur variatio. vt si egi rei vendicatione , & in prima causa volui probare dominium per sententiam , vel per traditionem , nunc per præscriptionem. vt not. in dicta.l. per hanc.sufficit. enim sub libello includi, ut not. in dicta.l.per hanc. in gloss. & Iacob. de ista materia habemus quinque leges.ff.quod cum eodem.l.fina.C. de appellatio.l.eos.§.primo.& in l.in offerendis.§. fina.& l. ampliorem.§. primo.& l. per hanc. Iacob. ¶ Etiam si ab interlocutoria appellatur , potest appellans de iure ciuili uti nouis probationibus.l.per hanc. per Cynum in tertia. quæstio. de iure Canonico dic , ut in capitu.appellanti.de appellatio.in clemen. vide supra, eodem. §. nota , quod secundum ius ciuile. ¶ Ille qui appellat , habet necesse producere sententiam.l. per hanc.C. de tempor.appellatio. & ibi per Cyn.quæstio.quarta. de fide instrumento.capitu. G. perpetuus. per Innoc. Vtrum in causa appellationis procedat renunciatio , dicta l. per hanc per Cynum. ¶ Vtrum appellatio in causa conuentionis retardet processum re conuentionis.in l.per hanc per Cynum. Quid est dicere quod ille, qui generaliter sine ulla coarctatione coegit, videatur deducere omne tus suum. C.de anna.exceptio.l.fina.respond.primo præsens & futurum , de re iudic. capitu.abbæ sanè.libro sexto.& not.per Azo.C.de tempor.appellatio.l. per hanc. Sed tu dic , quod non videtur intentare , nisi ius , quod habet de præsenti .ff.de actio.empti.l. non est nouum. non autem futurum , nisi sit præsenti coniunctum , uel à præsenti originem trahat.ff.de pignora.actio l. si rem.§.fina.& per Dyn. Institut.de actio.§.primo.& hoc verum in actore. Sed reus uidetur intentasse etiam futurum : quia reo prodest etiam exceptio quandocunque oriens.ff. de condictio. sine causa.l. si fullo. Sed ego dico , quod sicut non prodest actori talem causam allegare , licet postea superueniat uera sic nec reo , sed debet de nouo allegari. Vnde si reus allegauit exceptionem pacti nondum facti , & postea fiat pactum denuo excipi oportet , sicut & agi. nam exceptio obiecta fuit falsa , & super causa falsa non potest fundari victoria rationalis. ff. de peculio. l. eo tempore . Bald. vide infra eodem.§.iucidentia omnia.& §. petii à te decem. Bald. ¶ Casus talis est: Egi contra Titium ad mille certi condictione ex mutuo: produxi contra eum decem testes ad probandum : publicato processu apparet, quod vnus tantum probauit : iudex propter inopiam probationis absoluit reum:ego appellaui : & in causa appellationis uolo producere vnum alium reum ad habendum plenam probationem : quæritur , an possim? Item quæritur : agebam ex testamento per sex testes iudex absoluit reum propter inopiam probationum. C. de testibus. l. si unus. appellaui , & in causa appellationis volo probare per septem testes : quæritur , an possim? Et uidetur , quod non , tribus rationibus . ¶ Primò , quia post didicita testificata timetur subornatio , in authen.de test. §. quia uero.& ista suspicio non remouetur per appellationem : ergo durat prohibitio. ¶ Secundo, quia causa appellationis & causa principalis sunt circa idem : & appellatio tollit pronunciationem de medio : ergo quod non licebat ante sententiam , nec nunc licet. ff. ad Turpil. leg. prima. in fine. ¶ Tertio , quia ridiculum esset prohibere in prima causa , si permitteres in causa appellationis . nam ob istud commodum semper victus appellaret. Iustius esset ergo permittere in prima , quam dare occasionem nouæ liti , argumen. C.de fruct. & lit. expen.l. terminato. in fin. ¶ Quarto hoc dicit in textu in capitu fraternitatis.extra de testibus , & in clemen.de testibus.eodem titu. In contrarium probatur sic : ille , qui nullos producit testes , & sit in latiori negligentia , potest in causa appellationis eos producere , & nihil probans totum probare : ergo multo magis aliquid probans supplere , quod deficit : uel saltem ista debent , ut paria , iudicari , nil probasse , uel insufficienter.C.de appellatio.l.ampliorem.§.primo . Nam si maior negligentia non officit : ergo nec minor. hoc probatur in l. per hanc . ¶ Secundo sic: causa appellationis est diuersa à prima , accipiendo causa pro processu , prout diffinitur C. de transactio.l.causas.& l. penulti.ff.iudica.solu. Sed probationes sunt de processu causæ : & nouus processus desiderat nouas probationes : ergo sic, qui probauit in ciuili per testes , iterato probat in criminali : & qui probauit in personali , iterato probat in hypothecaria, ut not.C.ad l. Aquil. l. ex morte. & de probatio.l. ante omnia. ¶ Tertio sic : sicut se habet processus arbitri ad processum iudicis . sic se habet processus primi iudicis ad processum alterius iudicis , id est iudicis appellationis.ergo , &c.ut leg. penultim. de arbitris , & C.de tempor.appellatio.l. fina. ¶ Quarto uidetur casus. C. de appellatio.l. eos.§.primo. & l. in offerendis.§. fina.& l.ampliorem.§.primo.C.de tempor.appellatio.l. per hanc. Solutio. In foro Iustiniani est uera ista secunda opinio, sed in foro ecclesiastico prima. Tamen opinio Legistarum ratione prætalet : quia testes

a appellationis producuntur ad nouum effectum : scilicet ad confir-
m sententiam , uel infirmandum . nam magnus est iste effectus ultra
os primæ obligationis ascendens : patet exemplum ff. de exceptio.
ica.l.duobus.C. si plures una sententia.leg. prima.nam alterato effe-
ipitur noua probatio.ff.de exceptio.l.sed si exceptio. Nam & decre-

dicit hic , quod testes ante litem recepti , ut aliquis admittatur ad contradicendum , postea repetuntur , ut admissus uincat : quia uariatur effectus, extra de testibus , capitu. ueniens.libr.sexto. Sic & testis receptus super inquisitione informanda iterato est producendus super formata. Sed potest responderi , quod ante litis contestationem non recipitur in figura iudicii. ff.de bonor. possessio l. quarta.§ penulti. & ideo non dicitur ritè receptus, quod ad negotium principale. facit qđ notatur in l.prima. C.quorum bon. Bald. ¶ Sed pone : Titius accusatus de homicidio , confessus est homicidium , sed excusando se uisus est probare , quod fecit ad suam defensionem: & quia hoc non probauit nisi per unum testem , condemnandus fuit: in causa appellationis vult per vnum alium testem defensionem probare, vt sic ex coniunctione duorum testium habeat probationem : nunquid potest secundum ius ciuile , quod est æquissimum , vt pleniori lumine subueniatur veritati ? sed dico , quod licet non possit pars , tamen iudex ex officio potest & debet , vt not. Innocen. de test.capitulo. cum clamor. quod est notabile. Et hæc est notabilis limitatio ad capitu.fraternitatis.de testi, Bald. ¶ Sed nunquid iudex , qui condemnauit ex inquisitione , potest defendere suam in causa appellationis ? Respondeo , sic : quia lex eum vocat aduersarium. C. de appellatio.l. si appellatus . Hoc est verum : tamen ex gestis coram se in prima causa , non ex aliis : quia ex illis tantum debuit se fundare , ut not.in l.illicitas.§.veritas.ff.de offic.præsid. Nam iudex , qui malè condemnauit , prætendit interesse , cum teneatur ad interesse , vt l. sueriter.C. de excusa.tut. Bald. Non propositum & non oppositum proponam & opponam : proponam ego actor : opponam ego reus , si ex eadem lite sit : secus si sit nouum capitulum , vt l.per hanc. Quid est dictum nouum capitulum ? dixit Ioannes , id est nouum ius : dixit Azo , id est noua res : tertii dixerunt , id est noua causa non orta , sed intentione. Bald. ¶ Sed an sufficit aliquid probare , licet non opposuerit ? Dic , vt not.ff.de pactis l.si vnus.§.pactus. Bald.vide infra.ſtatim §. petii à te bouem. Petii à te decem actione ex mutuo : lite contestata mutuauì : debet iudex condemnare te.ff.de pignora.actio.l.si rem.§.fina.sed si appellaui,& præcedente appellatione mutuo non prodest , secundum Ioannem : quia est nouum ius , non inclusum sub primo processu . Gloss. dicit , quod etiam in primo iudicio non prodest. ff. de iudic.l. non potest . Distinctio ergo de primo & secundo iudicio est falsa : tamen verum est, quod ad iudicem appellationis hoc non pertinet capitulum : & hoc ex parte actoris : sed ex parte rei sufficit ius superueniens.ff. de condition. indebit. l. eleganter.§. si quis tamen. Interdum nec reo sufficit.ff. de rei uendicatio.l. si post. & de condict. furtiua.l.& ideo. & tunc nec reus potest introducere hoc in causa appellationis: quia ex hoc non consequitur defensionem : & adde quod not. Cyn. in l. prima.C de alie.iur.mut. caus. fact. vide supra eodem.§. quid est dicere.

¶ Petii à te bouem , es absolutus : appellaui, & in causa appellationis uolo probare , quod debes æstimationem , uel asinum : non possum : quia est nouum capitulum impertinens : nec potest mutari libellus in causa appellationis , secundum Azo. Sic & defensio rei debet esse de re , quæ petitur, non de alia re : facit ff. de arbitris. l. non distinguemus.§. de officio. & hoc verum dicit Azo. Bald. Sed si mutatur causa circa eandem rem , hoc potest fieri in causa appellationis : uerbi gratia : Egi rei uendicatione, & sum prosecutus titulum emptionis in prima causa : in causa appellationis possum prosequi alium titulum : quia generaliter egeram. & sic includebatur sub libello : & licet fecerim malam positionem in prima causa, possum eam emendare in causa appellationis : quod not. secus , si non includebatur in libello , ut dixi. Sufficit ergo eam includi sub primis actis petitoriis, licet non includatur in probatoriis in prima causa factis , secundum Azo. Nouum enim capitulum dicitur , cum res , uel causa mutatur , quod non corroborat ius actoris , uel rei circa idem , quod in iudicio est deductum : nouum capitulum non dicitur , quod oritur ex eadem causa , uel circa eandem causam incidit. Bald. vide infra. ſtatim §. egi contra colonum. & supra,appellatio potest porrigi : alias corrigi.& omino.infra.eodem.§.qualis est libellus opposuit. ¶ Illud quod excluditur per aperturam processus , & didicita testificata , non potest postea probari : sed si excluditur per sententiam , sed non excluditur per processum testium , sic : & hoc de probatione testium: sed per instrumenta omnis probatio pertinens ad causam admittitur : impertinens uero non admittitur. ¶ Et not. quod sufficit intentari dominium & illud simpliciter probare per præscriptionem, ut not. in dicta.l.per hanc.ff. de exceptio.rei iudica.l. si mater.§. eandem per gloss. & Dynum , & Iacob. Buttrig. Institut. de actionib.§. primo. Bald. ¶ Egi contra colonum actione arborum furtim cæsarum : in causa appellationis uolo prosequi actionem ex locato : non possum , quia est nouum capitulum . ¶ Item ubi actiones electione tollerentur , non possum ratione electionis , secundum Iacob. ¶ Reus opponit exceptionem pacti in causa principali: in causa appellationis vult probare exceptionem non numeratæ pecuniæ : non potest : quia est nouum capitulum . Hoc uerum , si iudex pronunciauit super exceptione eam non obstare : secus si condemnauit in principali per hanc regulam; quia illud dicitur nouum capitulum, quod non excluditur per sententiam . Vnde cum in hoc sententia non officiat , nec grauet , appellatio non proficit.ff.de institu.l.habebat.ff.de pact. dotal.l. Barius . ¶ Illud non dicitur nouum , quod excluditur per rem iudicatam , secundum Iacob. de Ra. Iacob. Butr. Petr. & Cyn. ¶ Incidentia omnia in causa appellationis probari possunt. Iacob. ¶ Si conditio debiti extitit in causa appellationis , potest eam actor allegare: quia oritur ex ueteri causa.ff. de condictio. furti.l. si seruus. in princip.ff.de pignor.actio.l. si rem.§.fina. ¶ Item , si pendente appellatione extitit conditio liberationis , potest hoc reus allegare : quia oritur ex ueteri causa.ff. de condi. furtiua.l. si seruus. in principio. ¶ Item si pendente appellatione factum est pactum actori de petendo , potest illud allegare & probare: quia est accessorium causæ. ff. de pact. l. tale pactum. § primo . Econtrà si reo est factum pactum de non petendo , potest id allegare.ff.de condictio. indebi.l.eleganter.§. si quis. Reus ergo ad originem exceptionis, sed actor, in replicationem fundandam , non ad originem petitionis , nisi retro fingatur ex veteri causa , poterit allegare talia : uide supra §. id , quod exclu-

ditur.

ditur.& supra eodem.§.quid est dicere. Bald. ¶ An pendente appellatione possit mora, vel contumacia purgari, not. in l. prima. in princip. ff. de action. emptio l. si cum exceptio.§. hæc autem act.ff. quod met.causa, & vide Cyn.C.de transactio.l.si maior. Bald. ¶ Super vno libello non valent duæ sententiæ diffinitiuæ, nec contrariæ, nec similes: sed tantum valet prima si fuit ritè lata.C. quæ senten.sine appellatio.rescind.non possunt. l.prima.C.de senten. & interlocuto. omnium iudic.l. post sententiam.ff.de re iudicat.l. quod iussit. secundo respondeo. Et est ratio: quia secunda sententia non habet instantiam, si inuenitur lata sine instantia. nam prima instantia prius finem acceperat per priorem sententiam.C.de fruct.& litium. expen.l. terminato. Nam lata diffinitiua non durat ad modum instantiæ litis: quia non durat lis. Adeo hoc est verum, vt etiam de consensu partium lata sententia non valeret, siue consenserint partes, vt iterum pronunciaretur: siue etiam, vt sic pronunciaretur, vt not. C. de transact. l. si diuersa. Et in hoc concordant omnes sapientes: sed super diuersis libellis de eodem formatis, & super diuersis instantiis, an valeant duæ diuersæ sententiæ, vel contrariæ: an prima tantum, an ultima tantum, apud peritos dissensio fuit, & adhuc sub iudice lis est: Et vt clarius intelligatur, forma sic thema. Titius & Seius debebant mihi decem, quilibet insolidum: item ad fundum egi contra eos, & quemlibet eorum in solidum iudex condemnauit in decem, & absoluit in fundo: ego vidi, quod quilibet vestrum condemnatus est in quinque: ago denuo contra quemlibet in solidum, vt primus iudex primæ causæ vtrunque condemnet in solidum, tam in decem, quam in fundo: quæritur, quid iuris? Et videtur, quod in decem debeat ferri secunda sententia: non enim est primæ contraria, sed plus continet.nam in eo, quod de erat, agere potui, ut notatur in l.prima. C.si plur.vna senten.de exceptio. rei iudica.l.eiusdem.ff.de action.& oblig. l. qui seruum.§. fina. cum simi. Nam quid prodest mihi, quod actio remaneret mihi, si eam non possem intentare? C. de vsur.rei iudica.l.fina.versi. si enim. Si ergo volo agere ex prima causa, possum.item ex secunda: quia non sunt contrariæ, sed habent se, vt excedentia & excessa. & hoc, quo ad primum caput sententiæ. Si autem primus iudex condemnauit in decem, & secundus absoluit, tunc istæ sententiæ sunt contrariæ. nam prima condemnatoria, secunda fuit absolutoria: quæritur ergo quæ prævalet? Et glossæ dicunt, quod semper prima sententia valet, nisi ratione dubii: quia si est dubium, an sit iudicatum, tunc valet secunda: sed si est certum, tunc secunda non valet: & est ratio: quia sententiæ contrariè habent se per modum coæqualium: & ideo posterior in priorem nil potest, argumen. ff. de fideiusso.l. generaliter. Secus in iuramento & sententia: quia non habent se, vt coæqualia, sed vt superius & inferius, respectu iudicis & potestatis officii. nam iuramentum est inferius, sententia est superius: & ideo enernat iuramentum secundum Cyn. Sed Gulie.de Cun.dicit contra, quod si prima sententia fuit condemnatoria, secunda absolutoria, valet secunda, & non prima, per l. duobus. ff. de exceptio. rei iudica. Sed econtra si prima fuit absolutoria, secunda condemnatoria, valet prima, & non secunda.nam secunda executionem non meretur: quia absolutio transiuerat in rem iudicatam, vt dicta. l. prima.C. quando prouoca. non est necess. & hoc tenet Cyn.in additio.per dictā.l.duobus.coniuncta dicta l.prima.quæ inuicem videntur contrariari. Et ratio differentiæ est in promptu. nam in primo casu imputet sibi actor, argumen.ff.de minoribus.l.minor viginti quinque annis omissam. Sed certè in l. duobus. secunda sententia fuit lata ex noua causa, & habet nouum fundamentum: sed quæstio, quando non habet aliud fundamentum a prima: præterea ius quæsitum ex sententia, examinatur seorsum a principali: & cum de eo non sit disputatum in secunda causa, mirum est, quomodo absorbetur per absolutoriam super alio latam. nam secunda absolutoria est super actione prima, non super actione iudicati: nisi dicamus, quod sublata actione principali & accessoria, scilicet secundaria sublata videatur.ff.de transactio.l.& post rem.§.primo. Vel fortè actio iudicati tollitur electione, si reditur ad actionem primam, argumen. ff. de tribut. l. quod in hæredem. eligere. ¶ Et nota, quod exceptio rei iudicatæ potest opponi post sententiam: quia redditeam nullam argumen.ff.de arbitr l.de rebus.extra de re iudica.capitu.inter monasterium. Nam tunc esto, quod sententia secunda sit nulla, tamen non potest eam dicere nullam propter suam moram & malitiam: sic extra de exceptio.cum ecclesiasticæ.& ff. de manumiss.testamen.l.qui habebat. Concludit ex prædictis, quid iuris, si prima fuit absolutoria, & quid econtra. Et hoc in sententiis contrariis latis successiuè. ¶ Sed quid si simul, vel non apparet ordo temporis? verbi gratia: Ego eodem die super eadem causa fui Perusii absolutus, & Florentiæ condemnatus: puta super eodem debito fortè litigabam, hic per me ipsum, Florentiæ per procuratorem, cum vtrobique haberem domicilium? Respondeo, si potest probari prius & posterius, prævalet prima sententia: si non, tunc neutra valet. C. de fide instrumento. l. scripturæ. vel quæ minus condemnat, valet absolutoria, argumen ff. de legat. secundo. l. Sempronius Proculo. Et fortè idem est in criminali, quod in ciuili: puta si in duobus locis contra aliquem inquiritur, & ab vno iudice condemnatur, ab alio absoluitur, nisi condemnatio fundaretur ex contumacia, secundum formam statuti: quia pœna contumaciæ non tollitur, licet per aliam sententiam crimen purgetur: & argumen ff. de custo. reo. quod est not. Bald. ¶ Quando procedit iste libellus cumulans contraria, scilicet dico sententiam nullam: & si qua est, appello: secundum Innocentium in capitu. dilecto procedit in diffinitiua, secus in interlocutoria. Dynus dicit, aut appellat reus, & tunc procedit: quia reus potest vti remediis contrariis conditionaliter propositis: secus in actore. Vnde si actor appellat, libellus talis de iure non procedit, secundum Dyn. Sed glo.ordinaria dicit contrarium, scilicet quod libellus procedit.C.quando prouoca.non est nec.l.prima. Non obstat.quod actor non potest cumulare contrarias actiones: quia verum est, quando actiones sunt coæquales: secus, si vna incidit alteri: vt causa nullitatis si incidit appellationi: & Oldra.dicit: quod ista cumulatio expresse admittitur, quia tacitè inest. nam qui solum appellat, etiam de nullitate tacitè videtur agere. ff. de appellatio. l. si non extat. ff. famil. erciscun. l. quædam mulier.ff. de iure patronat.l. Camelia Pia. Secus. si tacitè non inesset, secundum Oldra.& confirmatur per casum in simili extra de in integrum restitutio. capitu. constitutus. Quod ego verum credo: quia nullitas & appellatio non tam actiones, quam remedia sunt: & potest quis pluribus remediis vti, vt extra vt lite non contesta. capitu. quoniam frequenter.§ fin. B.& per Bartol.plene in l.si expressum.ff. de appellatio. vide supra in hoc titulo.§. primo. versicu. quidam autem. & infra §. potest. ¶ An qui dicit actum nullum ex vna causa, possit aliam causam nullitatis prosequi, infra de libel. exceptio. §. ille qui dicit. Et quid si disiunctiuè intentatur causa nullitatis, & restitutio? Eodem titulo.§. procedit libellus. Et quando in eodem libello petitur restitutio & nullitas, an possit fieri, infrà de restitu. in integrum.§.primo. Et de materia nullitatis, coram quo petì possit. supra de sententia.§.causa nullitatis. ¶ Statutum dicit, quod in causa appellationis debet mitti decimum: nil dicit de causa nullitatis: appellans non misit decimum, & sic non potest prosequi appellationem: quæritur, an possit prosequi nullitatem? Et videtur, quod non: quia quæstio nullitatis non est quæstio principalis, sed incidens: vnde principali causa sopita & præclusa, durare non potest accessoria. C. de vsu.l.eos. & ff. de eo, quod cert. loc.l.centum Capuæ. Nec obst. quod in libello dico sic, propono sententiam nullam, & si qua est, appello, nam licet iste sit ordo verborum, tamen ordo orationis & intellectus videtur alius, vt dictum est. ¶ Ex hoc etiam sequitur, quod deserta appellatione deseri videatur causa nullitatis. Sed contrarium videtur, argumen. ff. de seruitutib. vrbano. prædio. l. si domus. C. de iure deliberan. l. puberem. & ibi per Guliel. de appellatio. capi. sæpe. per Innocen. Nam aliud est in expressa, quam in tacita. l. tertia. ff. si pendente appellatio. mors interuen. Bald. ¶ Titius appellauit a banno sibi dato ex ficta contumacia: quod potest, vt not. in l. 1. ff. de requiren. re. & prosecutus in hoc modo: quia petiit bannum rescindi, tanquam latum contra ius partis; & non fecit mentionem de nullitate, iudex pronunciauit bannum esse nullum, tanquam latum contra ius constitutionis, de appellatione nil dixit: quæritur, an valeat pronunciatio? Et videtur, quod non: quia lata extra libellum. C. de fideicommiss. lib. l. fina. Sed bene valeret, si dixisset Pronuncio superuacuè appellatum esse, cum sententia sit nulla, vt l. si constat. ff. de appellatio. Sol. Obtinui valere sententiam per gloss. dictæ l. de appellatio. l. si expressim. & facit C. quando prouoca. non est necess. l. cum eo die. vide infra. eodem §. appellationem non procedere: & §. sed quid si dico sic, &c. Bald. ¶ Et forma statuti pro quolibet præcepto spreto debet quis in decem mulctari, iudex mulctauit in 15. an valeat in decem? Videtur, quod non: quia iudex legitimos fines excessit. C. quando prouoca. non est necess. l. certa ratione. ergo ipso iure non valet bannum, quod excedit formam statuti: quia bannum est mulcta: & ideo assessores faciunt dare bannum in certa quantitate: & addunt, & in pluri, & in minori, secundum formam statuti. facit, quod notatur in l. extra territorium. ff. de iurisdictio. omnium iudic. Et prædicta sunt vera, si forma & meta data sit iurisdictioni: & ratione partis sententia est nulla, quo ad vnum & idem capitulum. ¶ Per diffinitiuam potest confirmari testamentum, qd erat ipso iure nullum. C. quando prouoca. non est necesse. l. secunda. §. final. Item sententia nulla confirmatur per aliquam: not. eodem. titu. l. prima. ff. de appellatio. l. si expressim. Hac ratione dicimus, quod confirmatio prælatorum facta in contradictorio iudicio est diffinitiua, & confirmat electionem qualibet liberatione nullam: secus, si fiat de plano. nam tunc distinguitur, vt not. Innocen. in capitu. nihil. de electione. & not. Ioan. Andr. in capitu. fina. de electione. l. b. sexto. in Nouella. facit, quod not. ff. de bon. posses. l. tertia. §. penult. Bald. vide infra proximo §. cuius ætas. & infra. §. impossibile decretum. Iudex pronunciat instrumentum exequendum, & commisit nuncio, quod daret tenutam: quæritur, an possit appellari? & videtur, quod non: quia est executio. In contrarium facit: quia est pronunciatio. Gloss. dicit, quod à pronunciatione appellari posset: ergo non fiet executio, nisi post decem dies. l. prima. ff. nil no. appellatio. pen. in gloss. item pronunciatio est executio: not. ff. quod metus causa. l. si cum exceptione.§. in hac. Item executor non grauat, extra de appellatio. capitu. nouit. Item executor nil noui facere videtur, nisi modum excedat: & tunc bene appellatur ab executione. C. quo. appellatio. non reci. l. ab executione. vide infra. titu. proxi. §. illud est, &c. & supra eodem titu. in multis. §§. ¶ Cuius ætas non est capax officii, vel dignitatis, si eligatur, electio non est nulla ipso iure, sed annullanda, vt C. quando prouoca. non est necesse. l. si parer tuus. Bald. ¶ Quotidie fiunt electiones ecclesiasticæ & seculares ad officia & beneficia, & non valent ipso iure ætate refragante. Bald. Si tamen confirmentur causa cognita errore non expresso, valent: eodem titulo. l. secunda. Bald. & vide, quod not. in simili extra de rescript. capitu. scisci tatus, per Innocen. & prosisto dicto videtur casus in capitu. cum dilecti. de electio. Obstat tamen, quia istæ sententiæ in beneficialibus non transeunt in rem iudicatam, vi not. Docto. in capitu. si quando. de offic. delega. Cogita. vide supra. §. per diffinitiuam. Bald. ¶ Appellatio, quæ suspendit in antecedenti, ipso iure impedit in consequenti. C. quando prouoca. non est necesse. l. si, vt proponis. ff. de mune. & hono. l. reus. & de lib. caus. l. qui de libertate. ff. de excusa. tut. l. diximus. extra de restitu. in integr. capitu. secundo. in fin. ¶ Appellatio superuacua non debet admitti, & propter omissam condemnationem expensarum non potest appellari, nisi in casu, quem habes infra. titu. proxi. §. omissam condemnationem. C. quando prouocan. non est necesse. l. fina. & iudex appellationis factæ in principali condemnat in expensis vtriusque litis. Bald. idem vide infra. titu. proximo. §. ab omissione expen. ¶ Sed pone: petii à te decem: iudex in quinque condemnauit, & in quinque absoluit: tu appellasti ratione condemnationis: & ego appellaui ratione absolutionis: tandem ego non petii apostolos in causa appellationis, & sic est deserta appellatio mea: volo inhærere appellationi tuæ, & petere suppleri primam sententiam: videtur, quod possim, vt dicta. l. omnem. §. fina. & C. de appellatio. l. ampliorem. in princip. quod est no. nam mea appellatio fuit superuacua: & ideo superuacua neglecta non vitiat. Bald. & vide supra. §. officium iudicis appella. versicul. & quia appellatio. ¶ Appellationem non procedere, potest esse ex duabus causis: vel

quia

quia sententia est nulla, vel quia iniusta. Pone ergo, quod iudex appellationis pronunciat appellationem non procedere: quæritur, an videatur pronunciari ex causa nullitatis, an ex causa æquitatis, & iustitiæ? Sol. An in dubio videtur prima sententia confirmari, non infirmari, vt not. C. quando prouocan. non est necesse. l. prima. in gloss. quinta. vide supra. eodem. §. Titius appellauit à banno. ¶ Impossibile decretum est nullum ipso iure. ff. de tut. & curat. l. Seiæ egressæ. an ergo valet in homine sanæ mentis, vt amenti, vel prodigo detur curator? Dic, quod aut datur in contradictorio iudicio, aut de plano: primo casu valet ratione dubii: secundo casu, aut decretum consonat veritati, & non est dubium, quod valet, aut dissonat: & tunc aut est dubium: & valet ratione dubii. ff. de petitio. hæredita. l. si putas. aut est certum, & non valet, vt l. Seiæ. superius alleg. & not. in l. secunda. C. quando prouocan. non est necesse. Et sic intelligitur, quod no. in l. prima. de curato. furio. ¶ Et in arbitrio iudicis magis est causas de mente æstimare, quam ætatem, argumen. ff. de suspect. tuto. l. tertia. §. si tutor. In ætate habet arbitrari, an sit probatum. ff. de probatio. l. cum de ætate. non autem potest arbitrari, vt parum industrioso puberi det tutorem: quia lex fidem dationi fecit. ff. de conditio. & demonstra. l. pater. §. conditionum. & facit ad prædicta, quod not. in simili. ff. de bon. possess. l. tertia. §. si bonorum. & §. penult. & de legat. præstan. l. filium. §. si quis. C. quo. bono. l. prima. Bald. ¶ Sententia legis, vel statuti, vel iudicis, quæ bona respiciat, non porrigitur extra territorium. ff. de bon. auctor. iudic. possid. l. cum vnus. §. is qui. nam nec mens, nec potestas videtur esse tanta, vt not. C. de anna. exceptio l. fina. in fin. magnæ gloss. Item licitum est arguere de rebus ad personas. ff. de vulga. substitutio. l. qui plures ergo, &c. vt l. extra territorium. ff. de iurisdict. omn. iudic. ¶ Sed quid dicemus de nominibus debitorum? Respond. eius loci videntur, vbi agi debet. ff. de solut. quæro. Bald.

¶ Constitutio episcopi, vel statutum ciuitatis statuit terminum ad appellationem introducendam, id est ad exordium appellationis, scilicet ad citationem partis, & ad comparendum cum actis & munimentis primæ causæ viginti dierum. & ad finiendam appellationem trium mensium, quæritur vtrum hæc tempora consensu partium valeant prorogari, vel arctari? Et videtur, quod possint arctari. l. fina. in fin. ff. qui satisda. cogan. l. de die. & quod not. Innocen. de offic. delega. de causis. Item videtur, quod possit prorogari, vt l. fina. in fi. C. de tempor. appellatio. & authen. si tamen. Nam iurisdictio prorogatur de tempore ad tempus. ergo & sic instantia videtur prorogari posse. Sol. Dico, quod coarctari possit tempus tam finiendæ, quam introducendæ appellationis. Sed an augeri possit? Dicunt quidam, quod possit augeri tempus introducendæ, non autem tempus finiendæ causæ. ff. de dolo. l. arbitrio. §. penulti. Nam instantia causæ appellationis non debet esse maior, sed minor, quam instantia primæ causæ: sed illa non potest prorogari: ergo nec ista. Item pari ratione introducta sunt, propter publicam vtilitatem, vt not. C. de iudic. l. properandum. in princ. Nam respublica ex ciuilibus contentionibus plerunque læditur: maximè, si contendant simul personæ potentes. ff. de capti. l. si quis ingenuam. §. in ciuilibus. Nam propter immensas dissensiones quandoque tota ciuitas ad diuisionem & emersionem peruenit: & ita fuit consultum Senis super quadam constitutione episcopali, secundum Francis. Non obstat authen. si tamen quia ibi est prorogatio legis propter impedimentum compromissi: secus si non currit impedimentum, sed simplex prorogatio simpliciter. Similiter respondetur ad l. petendæ. C. de tempor. in integrum. restitutio. pet. Sed quod valeat prorogatio, facit ff de ædili. edict. l. quod si nolit. §. si quis ita. Sed ibi dispositio legalis taxatiua temporis erat subsidiaria in casu, in quo homo non prouideret: at hic præcisè lex loquitur taxatiuè. Bal. Nec potest partium consensu derogari legis auctoritati, vel formæ: quia ista dependent à prouidentia legis, non hominis: argumen. not. C. de testam. l. non dubium. & ff. de adoptio. l. si arrogator. §. primo. ff. ad Turpillia. l. prima. §. calumniator. & ad municip l. ordine. vide infra. §. proximo, uersicu. an tempus appellationis. ¶ Iudicium dicitur inchoari quando que per citationem, quandoque per litis contestationem. Per citationem dicitur inchoari, quantum ad præscriptionem odiosam interrumpendam. C. de anna. exceptio. l. fina. C. de præscriptio. triginta annor. l. sicut. & quantum ad appellationem introducendam. C. de tempor. appellatio. l. fina §. illud. Idem in causa appellationis esset, vt possit procedi ad diffinitiuam parte cõtumace: quia hæc est natura appellationis, quod potest aqualibet parte introduci & uentilari. C. quando prouoca. non est necesse. l. omnem. §. final. ¶ Item quia appellare est officium iudicis implorare: in quo officio iudex plurimum potest, & in eo suppleatur pro absente. C. de appellatio. l. ampliorem. in princip. nam in his, quæ officio iudicis ueniunt, & incumbunt, ipse iudex, cui conclusio dirigitur, habet arbitrari, qualiter officio suo fungatur. ff. de petitio. hæredita. l. fina. & l. planè. Nam appellatio est potius remedium, quod misericorditer imploratur, (quod lex uocat Triste auxilium) quam actio: & ideo nec desideratlibellum appellatorium: sed sufficit, quod uiua uoce ille, qui appellauit, solenniter petat super appellatione procedi. argumen. not. per Innocen. de offic. delega. capitu. cum contingat. Quod verum credo, si appelletur ab interlocutoria, argumen. no. ff. de interroga. actio. in rubrica. Sed si appelletur à diffinitiua, tunc si requiritur libellus in prima causa, requiritur etiam in secunda: alias non: quia appellatio naturam litis non mutat: facit clemen. sæpe. de verbo. signi. & de iudic. capitu. dispendiosam. eodem lib. ¶ Per contestationem dicitur inchoari iudicium, quantum ad formalem iudicii inchoationem. nam litis contestatio est primus actus contradictorius in principali negotio. tũc enim incipiunt partes venire ad conflictum: & tunc audiuntur primo. C. de iudic. authen. ad hæc. & in authen. de litig. §. omnem. Et istud est verum tam in ciuilibus, quam in criminalibus. ff. de pœnis. l. absentem. nam in criminalibus ad instar ciuilium procedit, vt ibi patet. adde, quod nota. ff. de iurisdictio. omn. iudic. l. & quia. vide supra. eodem. §. officium iudicis. versicu. & hoc etiam not. omnino. infra. de libel. concept. §. in causa appellationis. & in secunda parte. de appellatio. §. appellatio. & supra. eodem. §. primo. & §. sed an necesse. ¶ Qualis est libellus in causa principali, talis est in causa appellationis. nam qualitatem litis causa appellationis non immutat: vt si causa prima erat de boue, causa appellationis non potest esse de asino: si causa prima erat depositi, causa appellationis non potest esse de causa mutui, quia hoc est nouum capitulum, vt l. per hanc. Et si libellus primus fuit specialis, quod est, quando fuit expressa specialis in causa in libello, vel postea in declaratione libelli, vel tacitè subintelligebatur, vel iurisdictio iudicis erat specialis. C. de anna. exceptio. l. fina. causa appellationis erat specialis: quia succedit appellatio loco primæ causæ, & eandem habet naturam. ff. iudic. sol l. cum apud. Et si in causa principali fuit admissus libellus sine causa, vt dicta. l. fina. licet admitti non debuerit, reo contradicente in causa appellationis non poterit respui, argumen. C. de procura. l. ita demum. & facit ff. de doli exceptio. l. secunda. §. circa. Bald. ¶ Si iudex appellatione deserta pronunciat bene iudicatum, ipso iure non valet. ff. de excusa. tut. l. scire oportet. §. consequens. Bald. & facit ff. de dolo. l. arbitrio. §. penult. & quod not. Institu. de actio. §. rursus. vide supra. eodem. §. fina. nemo pro se. ¶ Tempora appellationum sunt continua, & computãtur dies feriati, & non feriati, de tempor. appellatio. l. secunda. in fin. Bald. ¶ Non dicitur excedere modum ille, qui facit. quod est de mera natura condemnationis, vt extra. de appellatio. capitu. nouit. Bald. ¶ In causa appellationis tempus statutum iudici videtur statutum parti, vt dicimus in termino triginta dierum. nam quia lex statuit iudici terminum triginta dierum ad dandum apostolos, idem tempus videtur statuere parti ad petendum. C. de appellatio. l. a proconsulibus. in gloss. Et est ratio: quia officio iudicis proceditur, & terminus, qui statuitur iudici, statuitur eius officio: ergo & causæ. nam eius officium est causa principalis. Secus in actionibus, vt C. vt omnes, tam ciuiles. l. prima. in fin. per Cyn. & de iud. properandum. & facit ff. de excusa. tut. l. scire oportet. §. consequens. Alii dicunt, etiam in causa appellationis referre, an terminus statuatur iudici, an liti. Primo casu non sit fatale tempus statutum parti: secundo sic: & tunc indicat desertionem instantiæ. Bald. ¶ Superuacuis appellationibus non est vtendum. C. quando prouocat. non est necesse. l. omnem honorem. Bald. & ideo ab interlocutoria non appellatur. ¶ Ante sententiæ interlocutoriæ tempus non appellatur. C. quor. appellatio. non recip. l. penulti. in gloss. & ideo qui opponit exceptiones, non potest appellare ante quam iudex super eis pronuncier. ibi est gloss. ordi. sed lata interlocutoria super exceptionibus bene potest appellari: sed interlocutoria non continet dari, vel fieri: & propter hoc ex ea non oritur actio, eodem. titu. l. ab executione. in gloss. ordina. quæ incipit, id est diffinitiua. Bald. Vnde ista sunt proportionabilia. actionem oriri. & appellari, contra not. in l. prima. C. de arbitr. Bald. ¶ Nota, quod diuersæ species probationis imperfectæ faciunt vnam perfectam, vt testes, argumenta: & duæ species perfectæ faciunt vnam perfectionem, si cumulentur debito tempore: vt testes & confessio: vnde vtroque simul iuncto non procedit appellatio: altero solo, sic. C. quorum appellatio. l. secunda. & l. fina. Sed quidam dicunt contra, quod duæ species separatæ iungi non possunt, vt not. Doct. in l. secunda. §. ætas. ff. de excus. tut. arg. l. primæ. C. qui num. tutel. Sed ibi loquitur de causis: hic de probationibus.

Nam quæ non prosunt singula, multa iuuant:

vt l. instrumenta. & ibi not C. de probation. & sic non sufficit vnum iudicium, tamen multa sufficiunt. ff. de ædili. ædict. l. quæro. in fin. Ideo autem exigo, quod tempore competenti: quia quæ non concurrunt eodem tempore, non fouent se mutuo, vt not. in dicta. l. secunda. secundum intellectum Ioannis. Sed contrarium videtur not. eodem. titu. l. abstinendum. in gloss. fina. & facit pro Ioan. quod not. ff. de quæstionib. l. maritus. secundum vnum intellectum. Bald. ¶ An fictè confessus appelleret? dicit gloss. quod sic, in l. r. C. quorum appellatio. non reci. quia etiam verè confessus appellat, vt not. ff. de appellatio. l. creditor. §. fussus. in glo. & facit C. de reb. cred. l. generaliter. §. si iudex. In contrarium videtur, quod ista ficta confessio est confessio iuris & de iure: & ideo probatio in contrarium non recipitur, secundum Pet. in d. l. 1. Bald. vide §. §. appel. à diffinitiua, &c.

¶ Iterum Baldus addit.

VERA Contumacia procuratoris excludit dominum à beneficio appellandi. §. 1. versicu. sed si. vbi Guli. ¶ Procurator constitutus ad defendendum, non potest agere. Item constitutus ad agendum, non habet mandatum ad defendendum. Pallit in duplicibus iudiciis. ff. de procura. l. si defunctus. §. qui ad communem Bald. ¶ Ratihabitio excluditur per lapsum termini, quia non inuenitur quid, & in quo operetur, versicu. porro. Guli. & supra. eod. §. 3. ¶ Emptor tenetur suam appellationem prosequi: sed simplex procurator, ad quem nõ spectat commodum, non. versic. sed nunquid emptor. Guli. Condemnatus. secus si pro parte. vel dic idem, versicul. sed an. Gul. ¶ Ille, qui acquisiuit ius ex appellatione tertii, non perdit ius, licet ille renunciet expressè vel transigat. versicu. sed quid si ille. Guli. infra. eodem. §. versicu. quid si victus. Guli. ad hoc ff. de pact. l. fina. ff. de bono. posses. contra tab. l. si post mortem. §. fina. ff. de bon. auth. iudic. pos. l. cum unus. ff. de in integ. restitutio. l. petendæ. C. quando prouoca. non est necesse. l. omnes. §. fina. Non obstat ff. de minori. l. si iudex. quia hic loquitur in iure pari: ibi in non pari. C. si vnus ex pluribus. l. fina. Argumen. contra ff. de sepa. l. ab hærede. Sol. ¶ Appellatio tertii est causa fiendi, sed non est causa essendi, ideo non cessat effectus productus de acquisitione iuris facta alteri parti: vide supra. §. an inuito pellato. Bald. ¶ Egi ad centum: iudex condemnauit in quinquaginta, in reliquo absoluit: vnus nostrum appellat: an iudex appellationis potest de ea parte, in qua non est appellatum, iudicare? Dic, quod sic. C. de appellatio. l. ampliorem. versicu. sed pone, peto. Guli. vide supra. titulo. proxi. §. officio iudicis. ¶ Episcopus, & quilibet dominus potest appella re pro-

re pro subditis suis. de appellatio. dilectus. per Innocenc. versicul. item episcopus. Guli. ¶ Dicunt quidam, quod à præcepto facto in confessione, qui nullam exceptionem opponebat, neque declinatoriam, neque peremptoriam, non potest appellari. Nam lex dicit, quod à præcepto appellatur per iniuriam. ff. de minori. l. ait prætor. §. permittitur. sed non est passus iniuriam, qui consentit. Item ista appellatio est ab interlocutoria. vnde nisi grauamen ex primis actis consset, appellatio non procedit, vt in clemen. appellanti. de appellatio. Sed hic non potest constare de hoc. Item illud præceptum videtur emologatum ipsa confessione, argumentum. ff. de pact. l. tale pactum. §. primo. Item per confessionem debitum efficitur notorium: ergo non appellatur. C. quorum appellatio. non rec. l. abstinendum. & l. fina. Tu dic, quod sicut possum dicere diffinitiuam nullam, & appellare, ita & in isto præcepto, & in causa appellationis potero corrigere errorem confessionis. C. de error. aduoca. l. fina. ff. de appellatio. l. creditor. §. iussus. non dicitur consensisse, qui errauit l. si per errorem. ff. de iurisdict. omn. iudic. in §. quibus. versic. sed nunquid hoc. Guli. vide supra eodem. in princip. versicu. à præcepto potest. & supra titu. proxim. §. appellans à diffinitiua. ¶ Aliud est pronunciare exequendum, aliud præcipere. A primo appellatur: tamen causa est exprimenda in appellatione: sed à facto executionis non appellatur. versicul. & scias. Guliel. idem tenet Accur. C. quo. appel. non recip. l. ab executione. Bald. vide §. titul. proxim. §. iudex pronunciauit instrumentum. ¶ Item appellatur, si iudex non admittit exceptionem, vel denegat iuris beneficium. C. si sap. in int. g. restit. post. l. 1 & 2. ver. sed pone. G. & ff. de administr. tuto. l. tutores, qui poss. tutor datus. J. e versic. sed nunquid potest. Gul. Regulariter non appellatur à corruptione seculari, vers. vndecimo. Gul. ¶ Non appellat is, cui non datur audientia, versi. xxxij. forte. Gul. vt l. sed & si p prætorem. §. sed & si dum de certo. ff. ex quibus causis maior. in glo. ord. Bal. ¶ Ab omissa condemnatione expensarum victor appellat, si victus non appellat, versicu. sed quid si victus. G. vide §. §. appellatio supernacua. Bald. ¶ Causa rationabilis appellandi dicitur, vbicunque iudex grauat contra ius, vel non admittit exceptionem legitimam, versicu. ad huius materiæ. G. Simile habes C. de inoffic. test. l. quoniã in priorib. Iacobus. ¶ Quid operatur clausula, Appellatione remota, in principio, medio, fine & executione causæ: in vltim. col. huius §. plene per Gul. Instruit enim ista clausula iudicem, quod non deferat appellationi: non autem tollit ius appellãdi. quoad vim appellationis. Gul. etiam quo ad litis ordinationem, & quo ad litis decisionem, & quo ad litis executionem: vbi grauamen est intollerabile, ista clausula non tollit ius appellandi. q̃ dic, ut no. C. de sent. & int. om iu. l. fi. per glo. & Doc. vide §. eo. clausula, appellatione remota. & seq. ¶ Papa est ordinarius singulorum, & ad eum appellatur omissis medijs. §. nũc tradetur. Sed q̃d si appellat non dicendo ad quem. vel dicit, appello ad superiorem, intelligitur appellasse ad proximum superiorẽ, non per saltũ: ideoq; est dicere, appello, & ad supioré appello: q̃a tacitè intelligitur ad supioré, ver. sed quid si quis. & ver. seq. Gul. no. C. de bon. auct. iu. pos. l. cum proponas. in gl. ord. Gul. Si autem quis alternatiuè appellat, ad supremum spectatur G. vide disputationem Io. An. in c. in alternatiuis. in Mercurialibus. ¶ Quando quis habet duas iurisdictiones, & appellatur ab eo, intelligitur iurisdictio superior, extra. de præsc. c. cum ex officij. p Inn. versi. quid si ap. G. ¶ Tempus appellationis currit à die sententiæ: & si quis non habet copiã sententiæ, quid fiat? in §. restat. ver. cũ igit. G. de fide instr. c. G ppetus. p Inn. ¶ A grauamine, quod est semp in fieri, semp nascitur appellatio, ver. sed quid dices. & versi. & not. secundum Vincen. G. hoc est notatu dignum, & facit ff. de vsufruct. accre. l. j. in fin. In contrarium facit ff. de iureiu. l. cum qui §. in popularibus. in glo. ord. Bal. ¶ Tempus appellandi ab interlocutoria non est vacuum tẽpus, ita quod nil possit innouari, versicu. fin. G. Accur. sentit contrarium, & habet p̃ expressione cãæ, si appellans dicit, appello q̃a me grauastis, non dicendo, in quo: dicendo tamen. quare, ff. de appel. appellanti. §. non solere. Innoc. extra de no. oper. nunc. c. 2. iuncto c. fin. C. de dil. l. a. precedente. ¶ Itẽ in sententia excommunicationis idem seruatur, quod in diffinitiua, ca. pertuas. §. qualiter. Gul. Notificatio facta procuratori in beneficialibus de appellatione habet vim citationis domini. versi. quid si procuratori. Gu. ¶ Appello, si grauabis, non valet appellatio, sed appello, nisi reuoces grauamen, valet appellatio, vt in §. qualiter versic. item q̃ & seq. Gul. Cum appellatur à diffinitiua, dilatio iudicis nil operatur: & videtur differre, q̃ ni innouat, uersicu. porro. & seq. Gu. ¶ Proclamo, vel Reclamo ad superiorem, idem est dicere, quod appello, versicu. fin. Gu. C. de anna. exce. l. fina. Bal. ¶ Si appellans ab excommunicatione non prosequitur appellationem, rata manet sententia, de ap. sepe. per Innoc. Sed ad quem finem cum appellatio non rescindit excommunicationem: quia etiam iniusta timenda est, §. nunc breuiter. circa princip. ¶ Speculator, quando opus suum composuit, erat ætatis 34. annorum, ver. ité iusta. ¶ Quæ tempora de tempore fatali eximãtur, & an infirmitas, vel impedimentum probetur per iuramẽtum, uer. ité. & uer. quid ergo. Gul. ¶ Ad obtinendã dilationẽ iudicis probatur impedimentum per iuramentum: item ad obtinendam dilationem legalem, ut secundi anni in causa appellationis: sed si iudex arbitretur, sacramentum est deferendum, nã cũ iudicis animus debeat instrui, nisi uideatur, ut deferat iuramẽtũ nil, p̃dest iurare. sic intelligitur l. non oẽs. §. à barbaris. ff. de re milit. & C. unde vi. l. si quando. ff. ad exhib. l. thesaurus. & de exc. tu. l. scire oportet. §. sufficit. & l. 2. ff. si q̃s cau. p̃ Gul. uide j. ti. prox. si petitur restitutio, Bal. ¶ An tempus appellationis prosequẽdæ possit arctari: uer. illud aũt scias. uide §. §. constituto episcopo. ¶ An ueniens ante terminum cogatur ante terminum rẽdere, si altera pars sit præsens: & uidetur q̃ nõ: quia nec iudex habet iurisdictionẽ ante terminũ. C. de dilat. l. fine pars. uidelicet dixit, q̃ iudex ex officio p̃t partes cõpellere, ex quo sunt p̃sentes, & decurtare dilationẽ uer. quid si statutum. G. no. omnino. in c. cupientes. de elect. li. 6. uide j. de reg. iur. §. processus. & §. de dilat. §. ii. ¶ Non excusatur, q̃ mittit procuratorẽ negligentẽ, ff. man. l. idemq; §. si tutores. uersi. item quid si pars. G. ¶ Nota, q̃ ubi datur terminus ad prosequendũ appellationem, sufficit intra illũ terminũ iter arripere, uersi. & not. Gul. ADDE: hoc tenet Rota in antiq. decisio decis. 538. ubi notabiliter: & hoc intellige uerum extra curiam: sed in curia secus est: nam tunc debet diligentia fieri: uide Rotam in antiq. decisio. decis. 539. ¶ Qui negat se appellasse, uidetur renunciare appellationi. uersicu. sed pone: appellatus. Guli. de fide instrumen. capitu. G. perpetuus. Innocen. ¶ Qualiter pars potest bis appellare, licet uno appellante prosit alteri. in § quoties. G. argumen. l. petendæ. §. quod si de. Bal. ¶ Omnis appellatio præsumitur rationabilis in dubio, nisi appareat contrarium: & ideo in dubio potius defertur appellationi, quam sententiæ, versicu. circa hoc autem defertur. dico, quo ad litis ordinationem: sed quo ad decisionem, in dubio defertur sententiæ. ff. de euictio. l. Herennius. §. Caia. quod dic, vt C. de appellatio. l. hi qui ad ciuilia. C. de tempor. appellatio. l. per hanc. per Iacob. & Cyn. ¶ Si instrumentum dicat, quod iudex à quo, recepit appellationem, præsumitur detulisse, versicu. fina. G. ff. ad Maced. l. si filius. Bald. ¶ Quando appellatio non tenet, potest fieri executio: secus si appellatio sit iniusta. Et an teneat, si cognoscit primus iudex. non vt iudex, sed vt executor informando se, versicu. sed cum G. sic. C quor. bon. l. prima. in glosf. ff. de bono. posse. l. tertia. §. penul. in glo. Bald. vide capitu. si à iudice. de appellat. libr. 6. ¶ Quando iudex appellationis possit mittere inhibitoriam. in §. de officio. versicu. quæritur G. ¶ Noua constitutio non porrigitur ad causam appellationis, etiam si retrotrahatur, verficulo, sed quid si dum. G. quia iudex appellationis non potest plus, quam primus: sed primus non potest iudicare ex lege futura. ¶ Item quia appellatio suspendit, non in toto rescindit pronunciatum: & sic ad rem iudicam non potest porrigi constitutio. C. de vsur. l. fina. Bald. ¶ Quicquid debuisset facere iudex à quo, debet facere iudex ad quem, cum appellatur ab interlocutoria, versicu. si autem peremptoria. Gul. Valet commissio, licet in ea non exprimatur nomen iudicis, à quo appellatur, versicu. pen. Gul. ¶ Appellatio non impedit alienationem in personali causa sine actione. in § nouissimè. versicu. vlti. secundum Inno. G. & l. chirographis. per Dyn. ff. de administ. tut. ¶ Quando appellatio facit supersedere iudicem à quo, versicu. sed cum. S. G. ¶ Appellatione pendente nil debet innouari in his, quæ pertinent ad processum iudicii inchoati: in aliis sic: item auferre possessionem de processu, in authen. vt nulli iudi. §. illos. versicu. verumtamen. G. C. vnde vi. l. meminerint. Bald. vide §. eod. §. pendente appellatio. & de consti. tu. cum M. ¶ Clausula Reuocato in irritum, intelligitur parte citata, versicu. sed quæro, vtrum. C. vnde vi. l. meminerint. ¶ Exceptio compensationis potest opponi coram iudice appellationis, sicut coram primo, vers. sed nunquid in causa. Gul. ¶ Potest quis renunciare appellationi etiam ante quam grauetur. in §. fi. G. f. expresse, non autẽ tacite. ff. de minor. l. si filius. ff. quor. lega. l. 1. §. quod ait. & ita Bal.

ADDITIONES NOVAE.

* Qui teneantur in causa appellationis exhibere sententiam. Inn. in c. G. perpetuus. de fid. instr. Bal. in l. supplicare. C. vt lite pen. & no. J.

Si aliquis appellat à grauaminibus illatis, q̃ non possit prosequi, in quibus 10. dies adhuc non sunt elapsi à tempore appellationis, & alia non. vt in Clem. 1. de ap. Ray. in l. feire. §. scire. ff. de excu. tutor.

An per statutum possit disponi & fieri. Barto. in l. is cuius fundo. de aqua plu. arc. & l. omnes. de iusti. & iu. §. sint autem. C. de temp. ap.

In l. si ipse. C. de excu. tut. hæc lex allegatur, certum est, quod verè contumax non appellat, nisi veniat iudice sedente pro tribunali. l. diuus. de in integ. restitu. Quid si recessit, & superuenit, an possit appellare? fa. quod sic. l. 1. §. dies. quan. appel. fit. & l. 1. de app. fac. Bald. in auth. hodie. de app. & l. ea quæ. quomo. & quan. iudex.

Appellatio propriè est illa, quæ fit in iudicio: prouocatio, quæ fit extra iudicium. Inn. in c. cum sicut. de app.

In l. si minor. de admi. tu, ex tertia lect. not. q̃ omnis modus per quem aliquis inuocat officium iudicis, potest dici prouocatio. simile in l. ab arbitro. qui satisd. cogan. Bar.

In l. si iudex. de mino. hæc l. facit ad quandam cauillationem Bagarotti: pone, actor egit, & pro eo lata fuit sententia: reus appellauit: videns actor q̃d reus in cã appellationis obtinet, vult renunciare primæ sententiæ latæ pro se, ad hoc vt totus processus etiam appellationis annulletur, & habeatur ac si iudicium non fuisset inchoatum: an possit. Et videtur quod nõ, per l. post mortem. de contra. tab. & l. si patronus. de dona. & l. petendæ. C. de temp. in integ. resti. pe.

Quando quis dicatur renunciare appellationi. Inn. in c. gratum. de offic. dele. An exceptio compensationis possit opponi in causa appellationis, dic, quod sic. l. 1. quæ sen. fine app. resc. & l. per hanc. C. de temp. app. fac. optime l. 2. C. de compen.

An frustratorie appellans de iure cano. teneatur pœna. l. 2. C. de epis. aud. dom. Bal. ubi quod non. per gl. in l. 1. à quib. appel. non li. & ideo in terris ecclesiæ hoc non seruaretur.

In l. 4. §. hoc iudicium. de dam. infec. dicit illud certum, q̃ ad querelandũ, opus est petitione, id est vt conquerens ostendat se petisse à iudice, vt hic. & ex hoc dicit Spec. q̃ cum appellatio sit quædam querela de iudice, non põt quis appellare super non intentatis, etiam si possent venire in iudicio iudicis officio supplentis. Bald.

Quid si quis fuerit impeditus vna die de anno appellationis prosequendæ, an habebit integrum annum, an solum vnam diem? gl. no. q̃ habebit integrum, in c. si electio. de elect. lib. 6. in gl. fi. Inn. & Host. in c. ex ratione. de ap. & 2. q. 6. ei qui. & in auth. de his, qui ingre. ad appel. not. in l. ab hostibus. §. fi. ex qui. cau. ma. licet Cyn. teneuerit contra C. de temp. appel. auth. ei qui. vbi Ang. sequitur Inno. & Ioan. An. not. etiam j.

An sua iudicis lata super petitione de reducendo arbitramento ad arbitrium boni viri, possit appellari? Io. An. ponit in add. in Spe. de ap. & j. no.

An possit appellari à sententia quæ pronunciatum est contra arbitrum. Bal. q̃ non. in l. 1. de leg. 2. ver. appellari non potest ab arbitro. & c. vide Bal. in l. super rebus. de contra. empt. & l. 1. C. de his, quæ pœnæ nom. Item tale pactum. §. qui prouocant. ff. de pac. vide eundem in l. 1. C. ne licea cau. ter. prouo. & Ioan. An. in addi. Spe. de app. fac. etiam Bal. in l. fi. C mu. de leg. vide etiam j. ver. an arbitro appelletur.

An appellatio ab interlocutoria possit iustificari ex nouis actitatis. in l. ab arbitro. ff. qui satisd. cog.

An so

An solum confessus prohibeatur appellare, Bar. in l. constit. de app. l. ob seruare. quor. ap. non reci.

An ab actibus extraiudicialibus possit appellari, & quando seu quibus casibus. Bar. ponit in l. fi. & ap. reci. Inno. in c. cum olim. de cauf. pos. & propri. Bal. in l. qui ad ciuilia. de ap. contra Bar.

Pone, iudex non obstantibus exceptionibus propositis ad processum pronunciat esse procedendum an poterit appellari, nor. in aut. habita. ne filius pro pat. Bar. in l. eius qui. de ap reci.

An à sententia absolutoria ab obseruatione iudici possit appellari? Bar. in l. Titia. de accusat.

Nota, quod uolens allegare immunitatem ab aliquo munere, non auditur, nisi primo appellet, l. 1. §. si quis tut. quan. appel. sit.

Nota q; ab attestatione non appellatur Inn. in c. cum olim. de cau. pos. & propr.

An confessus in iure & condemnatus possit appellare, not. in l. creditor. §. iussus. de ap. & l. ante de ap. reci. per Bar. Bald. in l. fi clericus. C. de epis. & cle.

Pone aliquis condemnatus appellauit, an ad prosequendam appellationem debeat citari procurator fisci, Bar. in l. 1. §. fi. ad Tur pi. & an iudex à cuius sententia appellatur debeat citari, ibidem no. Inno. in c. cum speciali. de ap.

An possim appellare si primo cognoscatur super reconuentione quam super principali, no. in l. 2. §. fi. quæ sen. sine ap. resc.

In l. cessante. quomo. & qñ iud. ex gl. no. q; simplex iussus iudicis habet vim peremptorij, & iussus constituit in uera contumacia, adeo q; non potest postea appellare, si non comparet. & ideo facias per iudicem admonere partes quando credis sententiam obtinere pro te.

Appellari non potest ab arbitrio eius, ad quem recursum fuit, ut bonum virum, Inno. in c. præsenti. de resc. vide §. ver. an possit appellari à sententia, &c. Ang. in l. arbitro. qui satisf. cog. intelligit dictum c. de præsenti in quadam controuersia emergenti.

In l. contractus. C. de fide inst. dicit Bar. q; notarij qui recipiunt appellationem in scriptis, & postea reddunt parti ad emendandum, male faciunt: quia talis scriptura est inemendabilis. nam si appellans vult aliquid emendare, debet facere de conscientia iudicis, & non solius notarij. l. si quis libellos. de ap. Bal.

In l. 1. C. de litis contest. no. q; fatuus est ille, qui appellat à præcepto facto in confessum: quia non potest iustificare eum de nouo aliquid scisse, nisi possit probare errorem. secus si appellet à diffinitiua, ut dicam l. creditor. §. iussus. de appellat.

An per pactum possit fieri, ut à sententia arbitri appelletur, no. in l. 1. de arbi. Bar. in l. nemo potest. de leg 1. & l. ex consen. de ap.

An à sententia iudicis cuius iurisdictio est prorogata per partes possit appellari, Bar. in d. l. ex consensu.

An à sententia lata de consilio sapientis assumpti de uoluntate partium possit appellari. Bar. in l. 1. §. quæsitum. de ap. & d. l. ex consen.

An ab arbitro appelletur. Bar. q; non, ab illo qui eligitur à partib. uoluntariè & sponte, secus ab illo qui eligitur de necessitate ex forma statuti: qa à tali bene potest appellari. Bart. in l. fi. à quib. ap. non lic. & l. qui fidem. de transf. Bal. in l. diem. §. star. de arbi. fac. quod not. Bal. in l. 1. de leg. 2. vide §. vers. an possit appellari à sententia qua pronunciatum est. & uer. appellari non potest ab arbitro.

An in casibus in quib. licet appellare ab interlocutoria, debeat in scriptis appellari, not. in l. 2. de ap. & cap. 1. de ap. li. 6. Bald. in l. eos. §. fin aut de ap.

Libelli dimissorij cuius expensis sint dandi, & de istis libellis no. per Spec. in hoc ti. de ap. uide Ĵ. uer. no. quod appellare.

An in casu nullitatis debeat exprimi cã, no. Ĵ. de testi. Alb. in l. scio. §. q d ergo. de ap. Inoc. in capi. cum Bertholdus. de sentent. & re ix. in fi. & cap. sæpe.

An à sententia lata in emergenti possit appellari, Bald. in l. ante sniam. quo. 2 pp. non reci. & ibi multa bona dicit. statutum Mti. de appel. dicit quòd non.

An pendentia nullitatis operetur id quod pẽdẽtia appellationis Inno. inc. cum in iure peritus. de off. deleg. & c. sole tde sen. exc. Dynus. in l. 3. §. seruus. de acq. pos. l. fi. de ord. cog. Bal. in l. furti. ff. de his qui no. inf. & l. ab executione. quor. ap. non reci.

An ex sententia interlocutoria oriatur actio in factum, gl. dicit q; sic in l. fi. C. de bon. quæ lib. & l. Paulus per proc. de acq. hær. contra hoc fac. l. illud §. si talis. cum l. seq. de mino.

Nota q; sententia excõicationis non suspenditur per appellationem, ita nec sententia absolutoria ab excommunicatio. Inno. in c. abbate. de resc.

Nota q; suspenso interdicto non potest appellari, Inno. in c. cum inter. de consuetu.

Nota q; si aliquis interposita appellatione ab interlocutoria uel aliquo emergenti, assignat causas, & recedit non probans causas, nec iustas assignans, q; iudex non debet recedere à processu: quia talis reputatur contumax: & sic iudex fert sententiam contra ipsum tanquam contra contumacem, de quo Arch. in capitul. eum qui appellar. de dolo & cont. in ad. libro. vj. & etiam dicit, q; si iudex fert sententiam contra eum, non potest appellare.

Nota q; contumax qui dixit, nolo venire, non appellat contumax personaliter citatus non veniens, non appellat: nisi exeuerit suam contumaciam, ut in cle. 1. de do. & cont. nisi veniret iudicem sedere, &c. quia tunc prætor ipsum restituit ad app. l. diuus. de in integ. rest. Contumax non citatus domi, appellat, nisi contra eum probetur q; scierit se citatum: nam sufficit, l. scire. §. citare. de excu. tu. Bald. Item licet uera contumacia tollat remedium appellandi, tamen si iudex sciat malam sententiam, non impeditur regressus contra eum, quia non seruat mandata legis Bald. in l. & post edictum. §. sciendum. ff. de iudi. vide glossa. in capitul. venerabilib. §. idem est. uerficul. secus autem de sentent. excommun. libro. vj. super uersic. in iudicio.

Nota q; mandata quæ fiunt in iudiciis ex abrupto non valent, nec oportet quòd appellentur. Inno. in c. cum venissent de in integ. resti. no. in ti. C. comminat. uel epist.

In l. generaliter. §. fin autem. de iureiur. not. quòd causa non allegata. potest in causa appellationis interpretari, & contra grauamen illatum est interlocutoria. nec obst. cle. appellanti. de ap. quia illud intelligitur ubi directè appellatur ab interlocutoria, vel à grauamine: secus ubi indirectè appellando a diffinitiua, in qua appellatione discutitur à grauamine antecedente, ut hic expresse patet, & Innocen. in c. quod ad consultationem. de re iu. Bald.

In c. significauit. de excc. dicit Innoc. quòd si actor excommunicatus in iudicio procederet usque ad sententiam, tunc posset repelli, & excipi ne iudex contra ipsum procederet ad sententiam: & tunc sententia lata contra ipsum, à qua appellauit, à prosecutione appellationis, non potest repelli, & ibi reddit rationem. Item quid si procurator alicuius principalis egit, & à sententia contra se lata appellauit: & statim ab aliquo iudice cõpetente excommunicatur, an possit prosequi appellationem, uide dc. Io. And. in d. c. in nouella.

Nota q; idem modus appellandi seruatur in interlocutoria, quæ secum trahit effectum diffinitiuæ, nec post eam speratur alia diffinitiua, qui seruatur in ipsa diffinitiua, vt ponit Abb. in c. peruenit. de ap. & c. cupientes. de ap. elect. li. 6. per Arch. fac. Bal. in l. arbitro. qui satisf. cog.

Nota quòd à sententia lata sup legitima persona potest appellari, quia tale grauamen reperiri non potest in diffinitiua, Lita demum. de proc. in aut. habita. C. ne fili. pro patre. Bald. in l. intra v tile. de min. Bartol. in l. 2. de ap. reci.

An ab ancianis seu prioribus ciuitatis, possit appellari ad potestatem ciuitatis. Bar. in l. 1. §. solent. quando ap. sit.

Pone ciuitas quæ nõ recognoscit superiorem ipsa sibi eligit rectorem, & fert sententiam, quis erit iudex appellationis. Item pone q; iudex ecclesiasticus & secularis simul iudicauit: ad quem appellabitur an ad superiorem iudicis ecclesiastici, an ad superiorem iudicis secularis.

Item si aliquis est comes & episcopus, & cognouit de aliqua causa tanquam comes, an ad superiorem ut episcopum, an vt comitem Bal. in l. 1. §. si quis. ff. de ap.

Nota q; ad hoc vt currant tempora alicui ad appellandum est necesse q; sciat sententiam & tenorem sententiæ no. in c. concertationi. de ap li. 6. & aut. hodie. de ap. & lib. 1. C. de temp. ap.

An à sententia lata in causa appellationis possit appellari. Bar. in tract. quem fecit de alim & l. fi. de ap. reci. tenet quod sic.

A quibus sententiis interlocutoriis possit appellari. Bar. in l. ante. ff. de ap. reci.

Si appellatur à sententia vicarij imperatoris, ad quem appellabitur quidam dicunt ad solum principem supplicari. C. si aduersus sententiam. l. aduersus. & C. vbi & apud quem. l. 2. fac. quod no. Innoc. in c. licet. de off. deleg.

Quid si iudex qui de principali cognouit succedat in locum iudicis appellationis, an cognoscet de appellatione. glo. q; sic in l. filius. de inoff. test. quam Cy. reprobat in l. eos. de ap.

Quid si appellans dicat appello ad iudicem competentem, an valeat, no. in l. qui Romæ. §. Scia. de verb. ob. per do Segno.

Quid si appellans dicat, appello si de iure mihi licet. Dy. in l. libertus testa. de manu test.

Nota q; in fine anni bissextilis potest appellari usque ad 11. dies. gl. in l. 2 ff. de diuer. temp. præscr

Quid si iudex condemnat aliquem in decem, si tale quid non faciat Ĵ. mensem; quando incipiant currere decem dies ad appellandum, an à tempore sententiæ latæ, an vero post mensem elapsum. Host. format hanc quæstionem in summa de ap. §. quomodo. ver. si q. d. & tenet quod infra 10. dies post mensem elapsum.

In c. cordi. de ap. lib. 6. Inno. dicit q; si iudex à quo appellatur, defert appellationi, superior ad quem appellatur, quiuis sit, poterit in causa procedere appellante inuito, licet in scriptis non appellauerit, nec apostolos petierit, nec causam assignauerit. ar. de fo. com. c. significasti. & c. Romana. & eo. tit. c. appellationis.

Si aliquis appellauit nomine meo, an possim habere ratam appellationem post decem dies gloss. quod non in l. 1. de app. reci.

Quis debeat in causa appellationis probare no. in l. per hanc. C. de temp. appel. per Cy. & Bal.

Pone q; appellani a sententia viua uoce, postea in scriptis quam appellationem debeo prosequi. item si ego dixi, appello viua uoce reseruato mihi iure appellandi in scriptis. Item quid si iudex dedit unam interlocutoriã & postea iterato dedit eandem super eodem: de his Bar. in l. cum procurator. §. si dominus. de oper. no. nun.

An appellatio alternatiue interposita valeat. de quo Ioan. An. in c. in alternatiuis. de reg. iur. li. 6. in Nouella. & dicit, videt quod talis appellatio valeat de iure ciuili, cum non relinquat appellatum incertum. Ratio, quia ad imperatorem non appellatur omisso medio. Dicerem non tenere, nisi probabili causa dubitationis sit motus Specul. tamen tenet contra Archi. post datam, & c. illo.

Nota quod in causa appellationis non est necessarius libellus, quia si ne libello potest iudicari ex primis actis, Innocen. in capitu. coram. de offic. deleg.

Nota quod libellus appellationis potest plura continere quam sit petitum in libello principali, si modo quod plus petitur sit accessorium eius q; in libello principali fuit petitum glo. in authen. vt cum de app. cog. §. si vero neuter.

An sufficit si appellans offerat suam appellationem tabellioni seu notario eius iudicis qui eum condemnauit. Bald. in aut. quæ supplicatio. de pre. imp. offe. dicit quod sic.

In l. ampliorem. de app. not. quòd si aduersarius meus appellat, possum uti beneficio appellationis suæ: quod verum est si appellat simpliciter. pro

ter.pro hoc l. petendæ. de temp.in integr.rest.pet. & ideo contra hoc prouidetur dicendo, appello in quantum sententia sit contra me.& tunc aduersarius uti non potest beneficio appellationis. de quo in l. fin. de app. reci. Item prædicta vera quando sententia continet vnum capitulum si enim plura capitula contineret,& ab vno appellarem, aduersarius meus non posset uti appellatione in alio capitulo. sed est opus quod ab eo appelletur.de hoc in c. si duobus. & app.& l.eos.de app.& c. Raynutius.ext.de test.Alberi.de Rof.vide Bal.hic.

In l.fin. C.quando prouo. non est nec. Cyn.dicit hanc l. ponere tantum duo dicta : pone, peto à te decem : iudex condemnat te in quinque, & in quinque te absoluit : tu appellasti : ego uolo similiter appellare, quia in quinque absolutus es, non possum, quia per tuam appellationem vtrique consultum est, sed si reus non appellasset, tunc actor bene posset appellare, vt supra.dixi. Idem puto si reus appellasset solum ab illo capitulo in quo condemnatus est,& in quo facit sententia contra eum,tunc non esset consultum actori per appellationem.Alber.

* In l. prima. quando prouoc. non est nec. si quis uellet appellare à sententia continente plura capitula, aliqua pro se, & aliqua contra se, non debet simpliciter appellare, sed solum in eo quod facit contra se, vt capitul. Raynaldus. de test. alias aduersarius posset vti beneficio appellationis in eo quod esset contra se, & eam prosequi, ut dixi in d. l.ampliorem.

In l.ait prætor. §.permittitur. versi.quid tamen.de mino.nota ꝙ victor victo negligentiam appellandi non imputat.fac l.sed si seruus. §. sed si autem.de leg.1.Bal.

An tempus datum ad appellationem prosequendam po sit de voluntate partium prorogari,Ray.in l.quòd si nolit.§.si quis ita de ędi.edi.Cy. in aut.ei qui.de temp.ap.& ibi etiam Bal. & ibi etiam de tempore dato ad appellandum.

An post tempus appellationi prosequendæ præfixum posit iudicis officium implorari, ut petat sententiam nullam ex alia causa quam ex qua appellatum est, ut puta quia excommunicator non erat suus iudex, Inno. in c.sæpe contingit.de appel.

Quid si appellator iuxta finem anni aliqua iusta causa impediatur, ꝙ debet habere integrum annum,de quo per Iacob.de Are.in l.senatus.in fi. ad Turpil.Innocen.in cap.ex ratione.de ap.& l.& ratio.de uerb.obl.Cy.in auth.ei qui appellat.de temp.app.Ioan. An.ext ra.de elect.c.si electio.lib. 6.in fi.glo fi.

Quid si sunt elapsa fatalia, & iudex fert sententiam, an valeat,Inno.qd sic in d.c.ex ratione.Host.ibid.contra.

An casus fortuitus posit probari per sacramentum, not.in l.scire oportet.§.sufficit.de excu. tu.& l.secunda.ff.si quis cau. Cyn.in l.creditores. pig.act.

An quando stat per iudicem tempus appellationis dicatur non currere ipso iure? gloss.3.in l.fin.de re iud.item gloss.in authentic.vt spon.larg. §.& hoc quoque not. in aut.item si. de tem.app. & in aut.de ap. §.1.& in l sed si per.in princip. ff.ex qui.ca.ma. & Azo.Guil. not.in capitul.ex ratione.de ap.& hoc tenet Pe.Iac.Cyn. Butr. Iacob.de Bei. Bald. Salic.Imol. Fe.in dictis locis.& Abb. in capitul.ex insinuatione. de app. sed Bartol.& Ang.contra, & Butr.ibi dicit ita communiter seruari quòd vbi est notorium ex actis, iudex appellationis ex ipsis actis potest inspicere, & ex eis procedere etiam parte absente. Innocen. in capitu.ex insinuatione. & cap. interposita.de ap.in gloss.penul.fa.quod notat Ioan. An. in cap. solicitudinem.eod.tit. ubi dicit quòd per solam inspectionem scripturę est quid notorium pro hoc fac. l. tempora. circa med. ibi nec hoc parti nocebit. de tem.ap.

Nota quòd quandiu iudex appellationis cognoscit an appellatio sit recipienda, non debet inhibere, Innocent.in capitul. dilectus.de rescrip.

Nota ꝙ Inno. in c.pastoralis. de off.deleg. dicit ꝙ conscientia excusat iudicem qui non admittit appellationem, non tamen debet eam sequi in exequendo interim.

Si quis iudicabit in ipso actu appellandi, an causa in appellatione expressa sit probabilis seu iusta, not. in l.prima.nil nouari ap.penul. Innocent.in capitul. cordi. de app. & capitul. pastoralis.de offic. delega.& nota quòd hęc cognitio,sit recipienda appellatio, necne, pręcedit cognitionem illam.scilicet sit iusta vel iniusta appellatio, & potest fieri hæc cognitio parte etiam absente, l. chirographis.§. fin.de admi. tu. Item dicit Innocent.ubi supra.quòd cognitio an appellatio sit recipienda, non pertinet ad iudicem à quo per facti cognitionem, sed per euidentiam facti, per quam si constat quòd appellatio est ipso iure nulla, non supersedet in exequendo.si autem annullanda per sententiam, supersedet, quia secunda sententia non pertinet ad eum, vt l. præfecti.de minor.

In capit.cum appellationibus friuolis. de ap.lib.6.quærit Ioan. An.in nouel.an iudex qui d tulit posit re integra dilationem reuocare. & dicit quòd sic, sicut aliam interlocutoriam : tamen contra hoc teneas de accu.c. mem inimus.

Nota quòd apostoli sunt dandi pati expensis iudicis, à quo appellatur.not.in cle. quamuis. extra. de app. Item iudex debet dare apostolos, etiam si appellationi non deferet, l.sciendum.de app.reci. Archi. in capit. cordi.de app.

In l.generaliter.§. expensę.de iureiur. C. dicit Bald.ꝙ has expensas facit ille qui petit hoc fieri, l.quoniam liberi. de testi. & ideo cum quis appellat ad regem, & petit se debere remitti ad terram regis, & oporteat ipsum sub custodibus ire, quòd ille debeat facere expensas custodibus.Bal.

In c.ab eo.ext.de ap.lib.6.Nicol.Mata.quærit quid si aliquis petiit apostolos j.tempus,& iudex se obtulit paratum dare,& appellans recessit eis non habitis,dicit quod hęc petitio nil prodest, arg.l illud.de peri.& com. rei.uen.& l.1. de lib.dimis.

An iudex appellationis posit pronunciare sententiam nullam.Bartol. in l.si expressim.de ap. Archi.in c.cordi. de ap.lib. 6.& l.quædam mulier

Quid si iudex appellationis appellationem porrectam circunduxit & cancellauit,an videatur primam sententiam confirmare? dic quòd sic, ut l.præses C.quom.& quand.iud.

Iudex appellationis sequitur statuta primi iudicis, ratio quia loco eius succedit,l.pe.iud.sol. Bal.in opere quod fecit super Inno.fac. Inn.& Host. in c.1.de consue.ext.& in rub.eiusdem tit.

An iudex appellationis posit delegare causam glossa. quòd sic,in l.eos C.de app.& authentic. ad hæc. de iudic. Archid.in capitul. cordi.de app. lib.6.

In capitul.prelatorum.de acc. Innocen. quærit, pone, iudex cognoscebat de aliqua quæstione siue via ordinaria seu delegata : modo contigit quòd ab ipso fuit appellatum ab interlocutoria : postea iudex ad quem facit citari partes non habita mentione de appellatione, an teneatur comparare.dicit Innocent.quòd non, sed tamen tenetur excusatorem mittere.Item quærit,quid si aliquis appellauit ab interlocutoria,& iudex ad quem citauit partes, ut veniant ad respondendum super negotio principali,habita tamen mentione de appellatione, an teneatur comparere:& dicit quod non,nec excusatorem mittere.

In l.si expressim. de app. quid si iudex dicat simpliciter tantum appellationem non tenere, vel male iudicatum esse,nec bene iudicatum dicat, seu iuste fuisse iudicatum, an prima sententia videatur confirmari:Barto. quòd non. do. Ange.dixit quòd semper sententia lata in causa appellationis,de sui natura habet implicitam contrariam, vnde si pronunciat appellationem iniustam, eo ipso pronunciat sententiam iustam, & econuerso, siue sit condemnatoria siue absolutoria. not. Cyn.& Iacob. Butr.in l. eos. C.de ap.vnde ex quo hoc inest tacite de sui natura, expressio eius nil operatur,l.3.de leg.1. Vnde dicit,pondera verba sententiæ,aut sonant iniquitatem,uel iniustitiam,uel nullitatem,uel temeritatem,aut uero ita sunt prægnantia, quòd possunt adaptari ad vtrunque sensum. Primo casu intelligitur prima sententia confirmari propter implicitam contrariam. Exemplum si iudex pronunciat iniustam uel iniquam appellationem, ut d. l.hæc autem iniustitia non potest considerari nisi intelligamus primam sententiam confirmatam.ita intelligitur hæc glo. Secundo casu non intelligitur prima confirmari, quia ex quo uerba sonant solum nullitatem seu temeritatem appellationis, non intelligitur vllo modo iudex ad primam sententiã se referre, sed tantum ad ipsius sententię ualorem. Exemplum,si iudex pronunciat appellationem nullam uel frustratoriam: nam uerba sonant in nullitatem appellationis, non in iniustitiam seu iniquitatem sententiæ,ut d.l.eos.non ergo uidetur per hæc uerba confirmare primam sententiã,quia interpretatio non est congrua,ergo reiicienda.l.item ueniunt. §.pe.de peti.here.& sic soluitur hęc glo. Tertio casu idem est ut non intelligatur sententia confirmata:quia quando uerba sunt apta ad plures sensus, trahuntur ad sensum iustum,non enim est credendum iniustum facere uoluisse,sed si sententia esset confirmata,uerba iudicis traherentur ad iniquũ, hoc no.Io.An.in c.confirmat. de elec.lib.6.in glo.fi.magna.exemplum huius est si iudex pronunciat appellationem non tenere:nam hoc uerbum habet duplex significatum ꝙ nõ teneat,quia frustratoria,& quia iniqua, ideo non intelligo primam confirmari.

Appellatio est huius naturę seu essentiæ ꝙ extenditur ad grauamina, quæ postea subsecuta sunt,ita Abbas in c.ex parte.de testa.

Appellatio generalis non ualet,Ab.in c.inter cætera.de ap.

Appellatio sicut tenet à diffinitiua sine expressione causæ ita tenet à pręcepto quod habet uim diffinitiuæ,Io. An.in c.ut debitus.de ap.no.in l.ait prætor.§.permittitur.ff.de mino.

Appellatio non requirit in notorio excessu iudicem.Abb.in c.peruenit. de app.

Appellatio remota in vno ca.de connexis, intelligitur remota ab aliis. Abbas.in c.secundo requiris.de ap.

Appellatur à rebellione facta ignorante parte. Ab.in c.intimasti.de ap.

Appellans ab interlocutoria per dolum,nõ est amplius citandus ad diffinitiuam.Inno.in c.ad petitionem.de accusa.

An posit appellari ab oneribus & muneribus ecclesiasticis sicut à ciuilibus? Inno. in c propofuit.de concel.preb.

Appellatio non valet nisi petantur apostoli,In.in c.cordi.de ap.

Appellatio an extinguat primam sniam, gl. j.ff.ad Turpil.& ibi Bar.& gl.in l.furti.de his qui no.inf.& l. j.de re iu.qui tenent ꝙ verę extinguitur gl.in l.tale pactum.§.qui prouocauit. de pac.& ibi Bal. tenet ꝙ suspendat sententiam.Bal.in d.l.furti sic dicit: aut est lex quæ aliquid nouat, & ualet nouatio. ita loquitur l.qui à latronib.de testa. cum simi.& hic aut est nouatio hominis. & tunc aut erat tale qđ non impediebat pendentiam principalis causę, & illud non impedit pendens appellatio.l. post quam.§.imperator.ff.vt leg.no.c.aut erat quod impediebatur per primam instantiam: & tunc dic ꝙ pendente appellatione nõ fit nouatio.l.chirographis.de ad: mi.tu. Aduerte tñ ꝙ instantia criminalis non facit in reb.aucupia.si alienat uitium litigiosi. l.abstinem. de in inte.rest.min. sed alienata demum per sententiam subsequentẽ reuocantur.Inno.in cap.cum M.Fer.consti.Bald.

An & quando appellatio episcopi prosit clero & populo.Inno.in c.dilectus filius.de app.

Nota quòd sententia fauorabilis non adeo rescinditur per appellationem, ꝙ ex ipsa appellatione omne grauamen tollatur, uidelicet quia non tollitur ius præsumptionis pro ipsa sententia. ad hoc allegat Bal. gl.in l.si dolo acciderit.de dolo.quæ incipit,sed nonne, ut quia prætor fauet libertati,vnde plus est grauatus quam primus.

Nota ꝙ sicut sententia excommunicationis non suspenditur per appellationem,sic nec sententia absolutionis ab excommunicatione. Inno.in c. abbate.de rescri.

In capitul. dilecto.extra. de exce. dicit Ioan. An. in nouella, vbi refert quòd Hostiensis dixit, quòd illa regula appellatione pendente, respicit etiam partem, ne uidelicet aliquid innouetur in eam in præiudicium aduersarij ad minus violenter.nec mirum dicit ipse,quia etiam nulla lite penden.non datur licentia parti intrandi possessionem quam tenet pars alia,uel circa illam inferendi aliquam uiolentiã,imo per ius prohibet

ut l.

stit l.si quis in tantum.C.Vnde vi.& 16.q.6.ca.1 & l.extat. quod met.caus.

An appellatione pendente possit peti restitutio in integrum. Bald. ponit in l.Labeo.C.quomodo & quan.iudic.in glo.in l.in rem.C. si adu. rem indic.

In cap.olim inter.extra.de resti.spo.Ioan.An.quærit,aliquis appellauit post appellationem fuit excommunicatus:iste incepit obseruare istam excommunicationem, quia dubitabat an per talem obseruantiam intelligatur renunciasse appellationi ? dic quod non secundum Innocent. & Hostien.

Appellans ante sententiam latam,si offert se velle probare causam propter quam appellat esse veram,quicquid fit post appellationem non valet Inn.in c.Romana.de app.

Appellans non solum appellationem prosequi,sed etiam excipere, pōt ex ea.Inn.in c.dilecto.de app.

Appellari non potest à pœna imposita à iure.Abba.in.cap. ad nostram. de app.

Appellari potest ab assignatione loci non tuti.Abba.in capitu. ex parte.de ap.

Appellari non potest etiam secundum leges ubi beneficium iuris denegatur.Ab.in c.super eo.de ap.

Appellatione facta ad papam, non solum principale sed etiam accessorium ad sedem apostolicam deuoluitur. Abba.in capitulo. dilecto. de appel.

Appellationi magis quam sententiæ statur, Abba.in dicto.capitulo.dilecto.

Appellans ante sententiam si post sententiam iterum appellet, ex eadem causa non videtur renunciasse appellationi.Innocen.in dicto.capitulo.dilecto.

Appellatio,proprie est ea,quæ fit in iudicio:prouocatio quæ fit extra iudicium,Inn.in c.cum sicut.de app.

Appellari potest non solum ex causa probabili,sed etiam ex dubia.Inno.in c.sacro.& c.cessante.de ap.

Appellari non potest ab excommunicatione nec ab absolutione Inn.in c.per tuas.de sen.excom.

Appellans ab interlocutoria vel grauamine, debet adiicere causam & rationem quare grauatur,nec sufficit dicere:appello quia me grauasti:nā idem esset cum ratione,quod esse non debet.l.fin.de off.procu. cæs.sed bene sufficit dicere,appello quia me grauasti, cum probauerim : vel contra me prouinciasti iniquè: vt apparet ex actis causę.licet non multum expleite,cum implicite assignatur ratio à dicto diuersa.Inn.in c.fi.de ope. no. nunc.fac.Bald.in l.eos.§.qui autem.de ap.Ioan.An.in c. pastoralis. de offic.deleg.

Appellatur à multis,& à meris interlocutoriis, tamen appellatio non iustificatur nisi per causam allatam, & causa non iustificatur nisi per eadē acta nam appellare ab interlocutoria est appellare à processu.quia interlocutoria est de processu causæ & processus non potest impugnari per causas intrinsecas, quæ non sunt inclusæ. & hoc de causis facti : sed causæ iuris liquidę sunt per aperturam librorum,de quibus non loquitur capitu. appellanti de appel.in cle.Inn.in d.c.fi.de op.no. nun. si autem appellatur à præcepto diffinitiuæ non est necessaria appellatio,sed sufficit quod causa allegata sit præsens in processu, vel per errorem omissa, l.ait prætor.§. permittitur.de minor.Ioan.An.in d.cle.appellanti.& ideo qui appellat à precepto facto in confessum,potest in causa appellationis probare errorē vt l.creditor.§.iussus.de appellationibus quod non posset nisi audiatur ex eisdem actis cum habeat effectum diffinitiuæ.prima diffinitiua differt.qđ no.sed ipse iudex qui est interlocutus potest ex nouis actis reuocare sententia interlocutoriam contrario imperio.l.quod iussit.de re iud. Idem in superiori eius adito, non per viam appellationis, sed per viam querelæ & officium iudicis. l.arbitro. §.quosdam.qui satisdat.cog. quod nota.Bal.

An is qui non appellauit ab interlocutoria,appellans à diffinitiua possit reficare in illa illud,super quo fuit interlocu.Inn.in c.quod ad consultationem.de sen.& re iud.

Appellari potest a nimia moderatione dilationum non ideo quia in prima vice missi peremptorium. Inn.in c.1.de dila.

Appellari non potest ab arbitrio eius ad quem recursum fuit,vt cognosceret vt bonus vir, Inn.in c.presenti.de refer.

Appellatio extra iudicium non imponit silentium iuris habenti, nec cassat actum legitime factum .Innocen.in capitulo.cum vobis.de elect.

Appellatio in vno articulo an impediat in alio.Innocent.in d.capitul. cum uobis.

Appellatur à sententia interlocutoria lata in possessorio : unde licet in possessorio non appelletur à diffinitiua, appellatur tamen a grauamine vt si iudex forte non vult recipere probationes. Inn.in c.significauit de testi.& l.si ex causa.§.nunc videndum . de mino. & sic ab interlocutoria lata in possessorio appellatur.Barto. vide Bal.in l.2.de ap.reci.& l.creditor.§. iussus. de app.

Appellatus,hoc est ille qui obtinuit sententiam pro se, negat eam latā, perdit omne emolumentum,quod ex ea esset habiturus. de quo Inn.in c. perpetuus. de fi.inst. Bald.in l.2.vt lit.pen.& l.2.de erro.adu. instrumentum uero appellationis semper debet produci:aliter enim non potest introduci appellatio. idem dico in simili si quis denegat instrumentum uel scripturam facientem pro eo,perdit omne id quod ex eo posset consequi, & quod diuersarius suus vellet quod perderet.l.1.de his quæ in te. del.per Bal.nide quod no.Compo.in c.bonæ.de elec.in uer.præsumit. & ca.cum dilecti.in fi,eo.tit.& etiam in c.super literis.de resc.in gl.1 §. item pone.qđ no. Archi.in c.Romana.§.fi uero vocatus.de ap.lib.vi.in 1.gl. & Bal.in l. qui ad ciuilia.C.de ap.& l.fi.de fideiuss.& l.iudices. de iud.& glo. in cle.sæpe.de verbo.sig.Dyn.in c.indultum.de regul.iur. Quid si interrogatus dicat nescio aut dubito.& sic non negat.

Appellatio an impediat officium executoris gratiarum.Inn.in c.statutum.de elect.

Sicut appellari potest à iudice si grauat, sic ab auditore si grauat quia inter hæc non est diffinitiua quantum ad hoc Innocen.in c.dilectus.de mio.& obe.

Appellari potest à iuramento delato à iudice, & a taxatione expensarum. Innocet.in capitul.super eo. quod me.cau. & ad hoc allegatur quòd ab iniqua taxatione damnorum & interesse , non dico à tota taxatione, quia est executio primæ. argument. not.in l. si cum excep. §.hæc autem.ff. quod me.cau.& dicit Innocent.quod iudex qui errauit in mala taxation e, poterit illum errorem reuocare. Bald. sed de iure ciuili videtur quòd ab ista taxatione non possit appellari : quia ista taxatio est executio , & declaratio executionis expensarum , ut l.terminato. de fru.& lit.expen.sed sicut non licet appellare lapsis decem diebus. a sententia conseruationis, ita nec à taxatione, quæ est executio primæ.ita sentit gloss.in simili in dic. l.si cum except.§ hæc autem. Item est alia ratio : quia ab executione non appellatur, nisi excedatur modus , l.ab exe cutione. quo.ap.non reci.tunc appellatur ab excessu , licet non ab executione ipsa in totum , quia certum est quòd in totum non excediturmodus , cum aliqua taxatio necessaria sit, & iusta, licet non tanta.& ita exempla , quando dicitur modus excedi . Et modus dicitur excedi tempore : vt si ante tempus exequitur . Item exceditur , quia debet fieri missio in possessionem modicæ rei , & fit in possessionem magnæ rei. Item exceditur modus loco & causa , sicut & plus dicitur quatuor modis. Item cum fit interlocutoria , non procedit glossa. sed certe si debet taxare in quinque , & taxat in decem , an excedat modum in re , idest in quantitate. Item falsum est quòd taxatio expensarum sit interlocutoria : quia aliud est sententia , aliud taxatio expensarum . appellatur ergo à grauamine quando excedit metas rationis in exequendo , non vt à sententia , vt cap.nouit. de appel.

Appellatione interposita , quicquid dictum est in sententia reuocatur. Inn.in c.à nobis.de excep.

Appellationi interpositæ facilius renūciatur quàm appellationi fiendæ. Inn.in c.quod ad consultationem.de sen. & re iu.

Appellari non potest ab insta.grauamine,nec à grauatione iudicis. Inno. in c.inter cæteras.de ap. alleg. capitul. pastoralis.sed videtur quòd à comminatione appellari non possit : quia non habet vim interlocutoriæ vel sententiæ diffinitiuæ, vt l.fina.C.commun.vel epist.item quia non est grauamen,sed ordinatur ad grauamen de futuro . Solue quia aut cōminatio iudicis infert iustum mecum facti , & potest appellari . nam à factis ante factum appellatur , quia post factum , vt post torturam & ossa fracta serò appellatur.l.si quis.C.de appellat. aut non infert iustum metum , & non pōt appellari . hoc verum secundum leges , sed secundum canones videtur secus in hoc secundo dicto Innocen.qui dicit hic quòd appellatur à comminatione iudicis.fac.l.non distinguemus. §.cum quidam.de arbit.& l.prima. C.de officio præfect. vrba. & l.nec quicquam.§ .plane.de officio procon. & leg.adde q minæ feruentes faciunt iustum metū l.j.C. si quacunq; præd. po.& l.licet.de arbit.

Appellari interest eligere auditorium papæ,non appellantis . Innoc. in c.si duobus.de ap.

Appellatio quando suspendat processum primi iudicis , & quando non. Innoc.in c.super eo.alleg.c.meminimus.de app.

Appellari potest extra iudicium sine expressione causæ , vel personæ, Inno.in c.consuluit.de app.

Appellans non debet recedere à iudicio antequam iudex deferat vel respuat appellationem.Innoc. vbi s. & fic nota q opponens in iudicio parti exceptionem,non debet redere antequam iudex admiserit, vel respuerit. quod not.

Appellationem non prosequens in termino dato à iudice, non videtur deserere si fuit impeditus etiam per inopiam , quia terminus hominis succedit loco termini iuris.l.quarta.§.si quis. de re iudicata. Innocent.in capitulo ex ratione. de appellation. Bald. vult quod impedito per alium currat tempus.sed restituitur, dem si fuit impeditus per inopiam testium.

Appellatione pendente non potest quis denunciari excommunicatus Inno.in c.pastoralis.de app.

Appellatio etiam in absentia iudicis rite facta eximit appellantem ab eius iurisdictione. Inno.in c.dilectus.de app.

Appellans si coram iudice non prosequitur , nec produxit appellationem , nec agit tanquam appellans , sed solum agit de nullitate: non debet audiri secundum quosdam : licet Innocent. teneat contrarium in capitul.dilecto. de app.de hoc si appellauit à diffinitiua : secus si ab interlocutoria secundum eum : incidenter uero causa nullitatis venit sub prosecutione appellationis.

Appellatio generalis debet admitti. Innocent.in capi. bonæ.de appell. Abb.contra.

Appellare est se submittere protectioni.Inno.in cap.ad audientiam.de app.idem Abbas ibi,quod idem est dicere appello quod submitto me protectioni talis iudicis.

* Appellari quando possit à sententia interdicti , & quando non , & quid operetur & prosit,Inno.& in c.ad hæc de ap.

Appellari an possit ab executione , & quibus de causis , Innocent. in capit.nouit. de ap. & ibi ponit casus qui impediunt effectus sententiæ.

Appellans qui non prosequitur appallationem non potest conqueri de iudice a quo , quòd fecerit item suam : quia deserendo appellationē vi detur iuri suo renunciasse. Innocent. in c. sæpe.de ap. secus si pendet appellatio,vt not.gloss.in l.prima.quod quisque iur. Bald. qui dicit ibi quòd renuncians appellationi nihilominus potest agere contra iudicem à quo de iniustitia sibi facta,& pro hoc fac.l.cum iurisdictio.de arb.Bal.

Appellatus , hoc est ille qui obtinuit sententiam si ius suum coram ordinario prosequitur, & appellans comparet ,& opponit de appellatione, & appellatus negēt esse appellatum , vel dicat appellationem desertam esse tunc iudex aditus cognoscet & pronunciabit & stabitur sententiæ super hoc latæ, nisi per eum appelletur. Innoc. in capitul.pstitutus.de apell.

Appellatio non debet impedire effectum confirmationis , ex quo ipsa confirmatio præcessit appellation : nno.in c.constitutus.de ap.

An appellans posit renũciare appellationi inuito appellato, Cy.& Bal. in l.fi.quan.prouoc.non est ne.& l.per hanc in fi de tem.ap.

Nota q̃ si alicui est delegata causa appellationis, an posit cognoscere de nullitate. Bal.in l.1.quan.prouo non est ne.dicit quod sic.

An ille qui appellat, teneatur scire sententiam à quo appellat? die q̃ debet scire,& an scire præsumatur,& an absens præsumatur scire, Bal.in l.j. de temp.app.

An à momentanea possessione posit appellari. Bartol.in l.creditor.§. iussus.ff.de ap.& l.secunda. ff.de ap.reci. Bald.in l.si clericus.de episc.aud. vide de hoc Guil.de Cu.in dic.l.vnic. C.si de mom. pos.fu.app. Et minor poterit appellari.& in integrum restitui petere, vt ibi per Bald fac.quod no.ipse in l.secunda.C.de episco.aud.& l.consentaneum. C.quom.& quã. iud.& l.post sent.de sen. & int.om. iud.& l.prima.de ap. Innocent.in captul.cum ad sedem. de resti. spo. & ibi gloss. ord. ad fin. capitul. & ibi vide Ioan. qui expresse dicit, quod si creditor per hypothecariam petit sibi pignus restitui, & iudex præcipit, debitorem debere restituere, & debitor apellet, quòd non auditur: quod videtur satis mirabile.sed puto illud dictum intelligendum quando debitor de plano confitebatur debibum, & sic nulla erat quæstio nisi possessorij, aliter videbatur dictum illud concludere, quòd à sententia lata super hypotecaria, quæ solam possessionem aduocat.l.si venditor. in princip.ff.de eui. non possit appellari. quod non videtur posse stare.

An possit appellari à sententia qua pronunciatum est contra arbitramenta.fa. Bar.in l.nemo pot est.de leg.1. & c.conquestus. de fer.per Inno.

An pendentia nullitatis operetur id quod sententia appellationis. Inno.in c.cum in iure peritus.ext. de of.del. & c.solet.de sen.exc. Dy.in l.2. §.seruus. de acq.pos l.fi.de ord.cog. Bal. in l.furti.de his qui no.inf.& l.ab executione.quor.ap.non reci.

Nota q̃ ille qui non appellat videtur consentire, de quo per Bal.in dic. l.ab eo.& qualiter hoc intel.ibi ŝ.Iac.But.& Pe.in aut.hodie. C.de ap.per Bal.

Appellatio interposita à sententia arbitri non est proprie appellatio. Bal.in l.eos.§.vt temere.de ap.Ang.in l.arbitro.qui sa.cog.

Iudex appellationis quando tertius appellat, qualiter pronunciabit, & an tertia persona veniens ex transuerso quę nunquam appellauit, possit tertio appellare, & an sententia mandetur executioni in præiudicium vnius, non alterius,& an pronunciabit pro appellante,& an rescindet in totum sententiam etiam contra principalem. de his Inno. in c.cum super. de re iud.

An in causa appellationis sit necessarius libellus, Inno.in c.cum contingat.de of.del.de quo Bal. in auth. hoc sacramentum.de iura.cal. Arc.in c. 2.de iur.cal.lib.6.

Ab executione sententiæ licitum est appellare quando excediturmodus.& quando dicatur excedi modus, Host.in c.quod ad consultationem. de re iud. & Bald.in l.ab executione.quor.ap.non reci.& etiam ibi ponit qualiter excediturmodus. & quando appellatur ab executione, debet inferi causa in appellatione, vt vbi ŝ.per docto.

Nota q̃ licet appellatio suspendat pronunciatum, & ea quæ ordinantur ad ipsum, non tamen suspendit litis contestationem, nec ea quæ ordinantur ad ipsam, Bal.in l.ita demum.de proc.Io.in c.fi.de ap.lib.6.Bal.in l.fi eam.C.de transac.

A sententia arbitri non appellatur, vide Bal.in l.1.& in l.illa institutio de hære.inst.& Bar.in l.j. à qui.ap.nõ li.& an posit peti restitutio in integrum. spec.in ti.de resti.in inte.§.sciendum. ver.hoc etiam scias. Bal.in l. vnic.si de mom.pos.fuer.ap.& in rub.de ap.C.& in l.arbitro.qui satisf.cog. Bar.in l.nemo.de leg.1.

Nota q̃ quando causa nullitatis est mixta causæ appellationis, post tpa fatalia non potest appellans prosequi causam nullitatis: quia eisdem fatalibus perit nullitas & iniquitas. Ang.in l. Papinia. §.si filius. de inof.test.

An à sententia syndicatoris posit appellari, Cy.& Bartol.in l.nulli C. quor.ap.non reci. Bal.ibi contra Cy.

An si est deserta appellatio, sit deserta nullitas. Bal.in l.tale pactum,§. qui prouocauit.de pac.in repet.

Si quis promisit stare sententiæ quæcunque esset, Bal.in rep.l.tale pactum.§.qui prouocare.de pac.

An appellatio ab interlocutoria posit iustificari ex noua probatione,& ex allegationibus.Bal.in l.arbitro.qui satisf.cog.

Quando pronunciat sententiam exequendam, vel non, an posit appellari.in l.ab executione.quor.ap.non reci.& gl.

An posit apoellari a primo & à secundo decre. Bal.contra Bar.in l.2. C.de episc.aud.

An appellatione pend.posit in integrum restitutio peti, Bal.in l.ab eo. C.quomo.& quan.iud.gl.in l.rem. C.si aduersus rem iud.fac. Bal.in l.1.C. ne lice.in vna re ter.prouoc.

An appellattone pendente ab interlocutoria posit procedi in principali negocio, Bal.in l.arbitro.qui satisf.cog.

An interlocutoria posit contrario imperio reuocari in qualibet parte processus, Bal.vbi ŝ.

An dicenti sententiam nullam currant tempora appellandi, Bald.in l. contra maio. C.de inof.test.

Quæ statuta seruabit iudex appellationis, Inno.& Compost.in Rub.de consuet.& c.1.& ext.de ferijs.c.conquæstus.

An posit appellari à sententia, qua pronunciatur sententiam exequendam vel non, Bal.in l.ab executione.quor.ap. non rec.dicit q̃ non.licet gl. contra.

Nota q̃ d.Ang.in l.arbitro.qui satisf.cog.dicit, q̃ si medici adibiti supcicatrice, vel agri mensores super mensura agrorum, vel obstetrices super ventre inspiciendo, vel notarij super comparatione literarum, vel archiatri super ualore bonorum, potest appellare pars grauata ad iudicem de principali causa cognoscentem.

Nota q̃ ab interlocutoria lata [illegible] dit princip. 6.& l.qu[illegible] idem si feratur super incidenti vel emergenti [illegible] cum præ-

teri

iudicio uel sine præiudicio causæ principalis ab alijs autem interlocutorijs non appellatur, tamen possunt peti contrario imperio reuocari, q̃ nõ est minus quam appellare Bar.in l.arbitro.qui satisf.cog.ubi ponit casus in quibus appellatur ab interlocutorijs. de hoc Bal. in l. 1.si quis ius dicen. non obt.& l.ubi pactum.de tran.fac.quod no. Bal.in l.ante.quo.ap.nõ reci.

An falsa demonstratio uitiet appellationẽ. Bal.in l.etiam.C.de fal.cau. adiec.leg.puta appellatio à tali sententia lata tali die,& erat lata alia die.

An eadem sint fatalia appellationis & nullitatis. Bal.in l.qui testamento.de excu.tut.

a ¶De restitutione in integrum[a]. Rubrica.

IN præcedenti titulo de vno modo, quo sententia valida subleuatur, scilicet de appellatione, prælibauimus: & quoniam per in integrum restitutionem similiter subleuatur, vt diximus ŝ de sententia,§. quo-
b niam. s. [b] ideo de hac materia vtile visum est aliqua pertractare. Et licet de hac materia satis j. in trac.lib.super hoc eodem titulo dixerimus, hic tamen aliqua in supplementum adiiciamus, dicentes, quid sit in integrum restitutio: quis, & quando potest eam petere: & qualiter: & intra quod tẽpus: & quis possit eam
c concedere: quis sit eius effectus[c].

ADDITIONES.

a ¶ Practici autores neglexerunt hanc rubricam. Ex antiquioribus solus Tan.illam posuit: & est vltima in opere Ros. de of.iud.quo restitutio datur minori. Ioan.de Deo Cauil.rub.pen.per totum,& aliquid lib.4.rub.1. in li. Iudicum parte 1.rubrica antep.& parte 2.rub. vltima, & parte 3.in fex vltimis rubricis. ¶ Aegi, solum vnam formam libelli possit ca.22.Io. And.

b Quoniam.ŝ. ¶ Vltimus §.est.Io.And.

c Effectus. ¶ Omnia ista membra fuerunt Tan.vbi ŝ. Host.ponit 12.membra in Summa e.tit. Est sciendum, quod M.de Fa.de hoc fecit vnum tractatum in modum summæ, qui incipit. quæri & dubitari consueuit.de quo j.fict mentio. Ioan.And.

¶Quid sit in integrum restitutio.

l.§.Est autem in integrum restitutio, prioris status, vel iuris, vel audientiæ redintegratio, vt 2.q.3.§.notandum.in fi.ext.de in integ.restit.ex literis.C de sent.pas.l.j.

SVMMARIVM.

1 *Minor 25.annis si lædatur, qualicer sit restituendus.*
2 *Ecclesia læsa, vel grauata, debet prælato interueniente in integrum restitui.*
3 *Minoribus subueniendum est, si ex causa iudicati eorum bona capta sunt, vel distracta.*
4 *Is, qui venam ætatis impetrauit, non est super his, quæ postea facit, restituendus.*
5 *Restitutio non datur bis super eodem, nisi noua defensio prætendatur.*
Restitutio in integrum dicitur beneficium personale.
6 *Defensio noua in causa restitutionis quæ dicatur*
7 *Restitutio an detur contra res bis iudicatas.*
8 *Restitutionis auxilium in executionibus pœnarum non debet esse paratum.*
9 *Restitutio denegari potest propter mendacium.*
10 *Iuramentum semper est seruandum, nisi seruatum vergat in animæ detrimentum.*
11 *Probare volens se minorem, quæ debeat instrumenta proferre.*
12 *Sententia & sacramentum paribus passibus ambulare dicuntur.*
13 *Arare in boue & asino, qualiter intelligatur.*
14 *Beneficium restitutionis in integrum dicitur ius singulare, & ideo facilius repellitur quis ab eo, quam à iure communi*
15 *Matri minori 25. annis non petenti filio tutorem, qualiter sit succurrendum.*
16 *Cessante causa cessat effectus.*
17 *Priuilegiatus an, & qualiter contra priulegiatum restituatur.*
18 *Minor in seruum suum perperam manumissum non est fauore libertatis restituendus.*
19 *Respublica quo iure seruetur illæsa.*
20 *Commune alicuius castri, quod læsum est, an, & quomodo debeat restitui.*
Restitutio dicitur contra ius commune: quia rescindit præscriptiones.
Castrum & ciuitas in multis differunt.

21 *Prælati & potestates debent ecclesiam & vniuersitatem defendere.*
22 *Prælatus non potest alienare sine consensu capituli.*
Prælati fungi dicuntur vice tutorum, vel curatorum.
23 *Restitutione à principe aduersus delictum petita, an constitui debeat procurator.*
24 *Præscriptiones longi temporis non currunt minori, sed ipso iure seruatur illæsus*
25 *Ecclesia an restituatur contra præscriptionem.*
26 *Tempus datum ad proponendam exceptionem non numeratæ pecuniæ, non debere currere minori, qualiter intelligatur.*
27 *Minor quare in contractibus non seruetur illæsus, sicut & in præscriptionibus.*
28 *Præscriptio vnius anni, quæ currit ei, qui non accipit inuestituram feudi, vt repellatur, post annum, an curat pupillo.*
29 *Ecclesia quibus temporibus, & à quibus seruari debeat illæsa.*
30 *Temporales præscriptiones in tribus casibus contra minores currunt: & an ad appellationem omissam restituantur.*
31 *Maior 25. annis, lesus in iudicio, vel extra, dolo, vel metu, &c. qualiter sit restituendus.*
32 *Sententia contra maiorem absentem lata, multipliciter est consideranda.*
33 *Conuentus in iudicio, lite contestata si eligatur in Potestatem, & detur ei licentia eundi ad potestariam, demum in media via citatur, nec venit, propter quod condemnatur, an veniat restituendus.*
34 *Restitutio diuersis modis alicui deberi potest.*
35 *Lesione probata danda est restitutio*
36 *Ecclesia, vel minor, an possit errore nō probato contra confessionem suam restitui.*
37 *Beneficium restitutionis non est pro modica læsione largiendum.*
38 *Minor, contra quem restitui dicatur, vel non restitui.*
39 *Restitutio in integrum diuersimodè petitur.*
40 *Diffinitiua sententia super restitutione danda, vel deneganda, non est ante litis contestationem danda.*

¶ Quis possit in integrum restitutionem petere, & quando.

2. §. Quis autem, & quando possit in integrū restitutionem petere, videamus: & quid de minore 25.
a annis[a]. Super omnibus, quæ in minori gessit ætate, si enormiter læsus sit ob sui facilitatem, vel aduersarij calliditatē: & hoc siue in faciendo, siue in omittēdo, & siue in lucro captādo, siue in dāno vitādo, restituitur, vt ff. de min quod si minor. § non semper. &
1 l. non omnia. & l. ait prætor. §. fi. ext. eodem, constitutus. ¶ † Nā & si presente curatore confessus est in iure, restituitur ꝯ confessionem, vt possit negare. Si vero sine tutore agat, vel cōfiteatur, ipso iure seruatur illæsus, vt ff. de mino. si ex causa iudicati. §. nunc videndū. ff. de confes. certum. §. pen. ext. de rebus eccl. non alie. ad nostrā. de hoc ɟ. ver. illud quoque. ¶ Item si omisit instrumentum vel allegationem, vel exceptionem, vel probationem sibi necessariā, restituit ad allegandū, vel ad ꝓponendū, vel ad probādū: & eo ipso, ꝙ omisit, probat læsus, ext. eodē, c. auditis. in fi. & c. suscitata. & c. corā. & ff. de mino. l. minor aūt. §. j. & l. minor annis 25 omissa. ¶ Vel si cōpromisit, nec hoc sibi expedie-
b bat, vt eodē ti. si minor §. minores[b]. & l. si iudex. ¶ Vel si omisit aliquā exceptionem, quā non proposuit intra terminū sibi statutum, ext. de exce. pastoralis. ¶ Item si detulit, vel remisit iuramentum, ff. de iureiu. nam & postea. § si minor. ¶ Item restituit in positionibus, C. si aduers. transac l. j. & 2. ¶ Item restituit contra sententiā in eum latam, tutore, seu curatore interueniente,
2 vt C. si tutor, vel cura interuen. l. 2. C. si aduer. rem iud. l. 1. ¶ † Itē in ecclesia prolato interueniente, 16 q. 6. si episcopi. ¶ Item ꝯ acceptilationem à se factam: & ꝯ electionem quia potuit melius eligere, &c. per licitationem potuit rem suam melius vendere, ff. de mino. prætor. §. pen. & l. ait prætor §. sed hodie. & l. si sine. § quæsitum. & l. si in emptione. ¶ Itē subuenitur ei, si se in negotiis immiscuit alicuius, vel saltem necesse habeat domino negotiorū cedere beneficium restitutionis, ff. e. quod si minor. ¶ Itē subuenitur ei, si quasi contumax ad iudicium nō venit, culpa interueniente, ff. e. minor. & l. si ex causa. Secus si ex dolo: quod dic
3 vt in Summa domini mei. eo. ti. §. pe. ver. sed nunquid. ¶ † Item subuenitur ei, & fideiussoribus suis, si defensor alterius extitit. ff. de procur. minor. 25 annorū. ¶ Itē subuenit ei, si ex causa iudicati bona eius capta & distracta sint, si grande eius damnū sit. ff. de mino. l. si ex causa iudicati. ¶ Item subuenitur ei ꝑ præuaricationem aduocati, vt C. de aduoc. diuers. iudic. l. 1. ff. de minor. l. minor autem. §. minor autem. ff de confess. certū. §. pe. ¶ Item subuenit ei, si passus est se à malo, vel paupere hoīe arrogari: se-
c cus si maior[c] se vendi permisit ad pretiū participandū[d]. ff. de mi-
d nor. deniq; §. si quis. & l. si ex causa. §. Papinianus. ¶ Itē subuenit ei in obligatiōe amissa. ff. e. minor aūt. §. j. & l. minor annis 25. Et gñaliter, siue ꝑ pactū suum, siue per tutorē, vel curatorē capiat, vel lædat, sem ꝑ restituit. ¶ Ceterum si vsus est iure cōi, nequaq̄ restituit, licet ex post facto res incipiat esse dānosa, vt C. de restit. in integ. l. fi. Sed & si iurauit non petere in integ. restitutionē & est pubes, non restituit, quamuis sit deceptus, vt C. si aduer. ven-
e dit. auth. sacra 22. q. 5. pueri[e]. ¶ Itē ꝑ suum delictum non restituitur, vt C. si aduer. delict. l. j. ff. de minor. auxiliū. §. in delictis. ¶ Item seruus nō restituit, nisi ei fideicōmissaria libertas debeat, ff. de mino. l. 3 § fi. & l. 4. & 5. ¶ Item non subuenit minori ex ꝯtractu paterno, ēt si mortuo patre tēpus solutionis incidat in tempus minoris. ff. eodē. AEmilius. ff. de his, quib. vt indig. l. post legatum. ff. ex quibus causis in possess. ea. l. apud. de iure fisc. fiscus.
4 ¶ † Item is, qui veniā ætatis impetrauit, nō restituit sup his, q̄ po-
f stea facit, C. de his, qui ve. ætat. impe. l. j.[f] ¶ Item ꝑ priuilegium & reuerentiā non dat restitutio filijs, vel libertis ꝯ parentes, vel patronos vtriusq; sexus, C. q, & aduer. quos in inte. rest. nō post. l. 2. in fi. Quia si filius succedit minori, qui poterit restitui ꝯ patrē ipsius filij? Resp. dicit Albe Pap. q̄d iure hrditario poterit petere restitutionē ꝯ patrē: arg. ff. de inoffi. test. filius. § fin. & de adopt.
5 l. si pater. 2. † ¶ Item super eodem non dabitur bis restitutio, nisi noua defensio prætendatur, C. si sæpius in integ. restitut. postul. l. fi. ff. mino. minor autem, §. 1. extra eodem, capit. fin. tunc vero sic. Et est ratio: quia in integrum restitutio personale beneficiū est, & in personali actione, si egi vna causa expressa, possum postea petere, vt C. de petit. hæred. l. hæreditas materteræ. ff. de ex-
g ce. rei iudi. cum quærit. ex̄ de re iudi. abbate sane. §. sed ad hoc[g]. ¶ Item si semel est denegatum, nec sit appellatum, nō datur, nisi ad appellandū, nisi nouæ defensiones ad sint, vt C. si sæpius in integ. restitu. postul. l. j. extra eodem. ca fin. Vbi autem datur restitutio ad

ADDITIONES.

a Annis. ¶ Vt dixit Azo in Summa huius tituli in principio, hoc tempus cōputatur de momento in momentum: & est tex. ff. e. ti. l. 1. §. minorem. & dies bissextilis de medio tollitur. ibi recipit auctor inde exempla sequentia con cedende & denegandæ restitutionis vsque ad ver. sed quam vocas, quorum aliqua Io. de Deo. posuerat, vbi s. post Tan. Io. And.
b Minores. ¶ Vt ibi no. hoc ipso, quod appellari non potest, apparet grauamen. Vnde Mar. de Fa. vbi s. dicebat certos casus, ex quibus ecclesia, vel minor ipso facto probant læsionem: alleg prædictum §. & C. de arbit. l. 1. Alius casus, secundum eum, est in mutuo: in quo aduersarius probare debet, in ipsorum vtilitatem pecuniam esse versam, C. si aduer. cre. l. 1. C. de sacrosan. eccle. authentic. hoc ius. canonizata. 10. q. 2. & ext. de fideius. c. pe. Tertius, si fideiubebat minor, vel ecclesia. ff. de mino. l. ait prætor. §. si solū. 11. q 1. te quidem. extr. de fideius. c. 1. ff. qui satis. cog. l. de die. §. 1. nisi fideiuberet in rem suam, puta pro procuratore suo, vt ibi faciunt pre. pro Gui. de Suza. qui addit casum in l. 1. C. si tut. vel cur. de minore volente restitui, quia hæreditatem adiuit, vel se immiscuit, qui non tenetur læsionem probare: quia læsio apparet ex aditione, vel immistione. expedit enim sibi, sumptibus & litibus non vexari, ff. de mino. l. minoribus. 25. per quam l. dicit Alex. in l. 1. C. si vt se ab hære. abst. minorem, qui adiuit, restitui, etiam si per aditionem nil de bonis suis diminuatur. item alleg. Gui. ff. man. si hæreditatem, ff. ad Treb. quia poterat. Dicit autem, quod aliqui contra, & ma lè Hoc contrarium tenet Cy. secutus Iac. de Aren. quod vide plene super auth. si omnes. C. si ut se ab hære. absti. allegant isti pro se, ff. de mino. verū. §. item non restituetur. & §. si locupleti. vbi dicunt expressum: item præ. auth. si omnes. ad quid enim vocarentur creditores, dum vult abstinere, si sine probatione id posset. Sed responderi potest id fieri, ne res dissipentur, vel baratentur. Habet ergo minor, secundum eos, probare hæreditatem damnosam: alleg. no C. de rest. in integ. l. fi. Ratio, quia adeundo contrahit: & sic debet probare læsionem sicut in contractu. Ad l. minoribus. respondent, ꝙ non vexatur, si hæreditas est opulenta: & si dicas, vexabitur in corpore, respondent, litiget per procuratorem, vel actorem. hæc non est mihi sufficiēs responsio per dec. querelam. de proc. Io. And.
c Si maior. ¶ Supple 20. annorum. Io. And.
d Participandum. ¶ Supple, & participauit: requiritur etiam tertium, quod emens ignorauerit illum liberum: & quarto, quod ipse sciuerit, quod liber erat: hoc videas ff. de lib. causa. l. liberis Instit. de iure perso. §. pe. gl. Quolibet autem illorum quatuor deficiente. de iure communi in libertate pro uocat: his cōcurrentibus seruus est iure ciuili, vt ibi in tex. nec restituitur, licet minor 25. an. vt ibi glo. ne tanta solennitas vitietur: & quia mutauit statum. & vide, quod dicam ɟ. de na. ex lib. ven. super verbo, sciendum. Io. And.
e Pueri. ¶ Si iurasset non venire contra contractum de iure, vel de facto an læsus enormiter, restitutionem petere possit, vide quod dixi post Dyn. de emp. & ven. c pen. super ult. gl. quod posuit etiam Cy. in l. 2. de rescin. uen. sub 6. q. Io. And.
f L. 1. ¶ Saluo, quod dicitur eo. ti. l. pen. de alienationibus & hypothecis immobilium, in quibus requiritur decretum, in quibus censetur minor, ut est licet ueniam ætatis habuerit, quæ non datur maioribus, nisi maiorib. 20. annis, ut ibi in l. 2. & facit hoc ad ultimum membrum quæstionis Iaco. de Bel. quæ incipit, l. Perusina. quod si per statutum ualidantur confessiones & contractus facti per maiorem. 20. minorem. 25. & talis contraxit, & est læsus circa prędicta. quod restitui debeat, ne plus habeat statutum, quam uenia ætatis. In ꝯrium uī casus in auth. si captiui. C. de epis. & cler. sicut minor ætas limitata per illā legē: facit ēt sup immobilibus ualere ꝯtus: sic facit ætas limitata per statutum: & hoc in quæstione præ. tenet ipse Iac. dicēs contraria loqui, cum lex ætatem limitat, sed gesta non ualidat, Ioan. And.
g Hoc. ¶ Libro 6. [illegible] An. qui loquitur in restitutione petita & obtenta: & primo casu io non debet concessio [illegible] tuim interlocutoriæ: secundo diffinitiuę Bald. s [illegible] ecesit appellation [illegible]

tutio ad appellationē,non cassanť acta prius habita: secus si deť contra sententiam, arg.ex eodem, ca.fin.secundum Vinc.Sed non videtur,quod in præd.c sit necessaria ecclesiæ restitutio ad appellandum. nam censeť iure minoris, ut eod.tit.ca.1. Minor autem seruatur ipso iure illæsus in omnibus præscriptionib. nisi in præsctiptione 30 annorum,vel 40.annorum,vt C in qui.cau. in integ.restit. non est necess.l.fin. Ergo ipso iure seruatur illæsa in tempore,quod datur ad appellandum, quod est tantum de-
a cem dierum. Dic ergo,ut infra eodem §.ver.hoc autem[a].¶†Sed
6 quam vocas nouam defensionem[b]? Respon.pone:ecclesia emit
b fundum à non domino bona fide: quem fundum dominus vendicabat à procuratore per ecclesiam constituto: lata sententia contra ecclesiam, quia omisit exceptionem præscriptionis ecclesia petiit restitui contra sententiam: denegata fuit restitutio, quia dixit iudex, quod ecclesia ageret contra procuratorē ad interesse, per l.C.de iudic.properandum in fi.ff de tribut.procuratoris.nunc iterato ecclesia petit restitutione: certè neganda est, preterquam ad appellandum, nisi nouis defensionibus sit munita ut s̃.Noua aūt defensio potest esse, si cum prima fuit petita restitutio, ꝓcurator erat soluendo: pendente vero iudicio factus est non soluendo,& in hac noua,ecclesia audietur,ff.de min. cum mandato.§.sin autem & l.cum minor.§.1.Vel si minor egit tutore, vel curatore auctore, periit instantia iudicij lapsu triennij petiit minor restitui:sed quia tutor,vel curator est soluendo, denegať ei postea tutor, uel curator desiit esse soluendo: certè ex hac noua causa dabitur restitutio, ut in præ.l.properandum. in fine. Vel si minor à suo debitore accepit mulierem intercedētem animo nouandi, quæ postmodum vtitur beneficio:vel minor petit restitui ꝯ illud beneficium, & denegatur ei restitutio, quia debitor erat soluendo, sed post desiit esse solendo: certè ex hac noua causa dabitur ei restitutio ꝯ beneficium Velleianū, ff.de minorib.si apud.¶Sed nunquid contra res bis iudicatas da-
7 tur restitutio? Dic,ut s̃.ti.prox.§.quoties.¶†Sed pone[c]: ecclesia
c litigat cum aliquo super beneficio agente, quæ poterat illi crimina, vel defectus opponere, sed exclusa est per terminum peremptorium datum ad omnes exceptiones proponendas: quæritur,an sit ad hoc restituenda? Et videtur quod sic,ex de in integrum rest.coram. nam & restituit ad exceptiones omissas,ut supra, Item interest ecclesiæ,non habere sociū criminosum,exemplo minoris,qui restituiť, si damnosam societatem coierit.ff.de minor.in causæ.2.§.1.quia ecclesia iure minoris fungiť,extra eodem c.1.nam & absenti causa reipublicæ lapsu temporis ab accusatione excluso, subueniť,ut accusare possit, ff ex quibus causis maio.si qua militi.& ei, qui vltra tempus debitū non potuit, furore, vel ætate obstante, accusare, vt ext.qui ma.accu.possunt, cum in tua. Dic contra,quod minor, vel ecclesia non restituitur ad crimina in modum exceptionis proponenda: & sic obtinuit.
8 †nam in executionibus pœnarū non est paratum auxilium restitutionis, ut in præ.l auxilium. Esset enim magna executio pœnę contra eum,qui propter crimen, etiam in modum exceptionis probatum, à beneficio repelleret: quia fieret infamis, saltem infamia facti,& ineligibilis,C de dig.l 2.li.12 extra de exces. prœla. inter dilectos. ex de elect super eo. Nec obstat præd. ca.coram. quia ibi fit restitutio ad priuilegia exhibenda,& non ad crimina probanda.& hoc ideo:nam ibi ecclesiæ nihil de suo iure non proponendo deperiret, nec illi aliquid accresceret proponendo:quibus casibus tantum minori datur restitutio, ff.eodem, non omnia.& etiam maior,ff.ex quibus causis ma.l.& si verè.& l.si Item ꝑ hoc patet,qđ præ.l.in causæ:non obstat:quia recipiendo: hūc socium beneficiandum,nil incommodi pecuniarij sentit de quo interesse iura curauerunt:non aūt de publico interesse, de quo dicitur, ꝙ publicæ vtilitatis, est ne crimina remaneant impunita,extra de sent.excommunica.ut famæ ff.ad l.Aquil ita vulneratus ut patet in præ l. auxilium. & l. non omnia. Item non obstat.l si qua. & decre.cum in tua. quia ibi non dať restitutio:imo tempus ad accusandum,cum sic vtile,ipso iure non currit.ff.de
9 adul.l.si maritus.in principio. ¶†Item denegať restitutio propter mendacium,si,cum cōtraxit, mentitus est se esse maiorem, C.si minor se maior dix l. 1. 2. & 3. Sed nunquid & contra hoc
d dabitur ei restitutio? Respondeo[d], non vr̃:quia uolenti dolus non infertur, C.de trāsact. cum donationis. Sed nec aduersarius hoc potest dicere,cū ipse sciuit,& decepit, C.si mi.se maio.dix. l.3.in fi.vnde dolus cū dolo,& c.de lib.cau.si filiū tuū liberū.ff.de
e min.verū.§.fi.ff.de dolo,si duo. s̃m.Alb Papi.Tu dic breuiter[e], ꝙ si minor dicit se maiorem, sciens se esse minorem,non subuenitur ei ut C.si minor se maio dix.si is,qui.& l.seq in prin.Si uero hoc dixit suasione aduersarij, tunc ei subuenitur, ut eodem ti.l.1.& l.si adulterius.ibi, quia si per iniuriam,&c Si vero facilitate, scilicet putans se maiorē, cū minor esset, bona fide dixit se maiorem, subueniť ei nisi iurauerit. Quo casu s[...] distingue:quia aut iurauit uerbotenus in inst[...]ꝑto:& tu.& l.qu[...] restituitur, nisi per scripturam, seu pe[...] [...]t minorem, [...]teri

ut in præd.l.si alterius prope finem. Aut iurauit corporaliter:&
10 tunc in nullo casu restituit,ut in ead.lege,in fi. †¶Quolibet cū iur̃m seruandū est, nisi seruatū vergat in animæ detrimentū, ex de iureiurand.si uero.& c cum ꝯtingat.C si aduer.rem iud.auth. sacrā.Sed si ignorať,an minor dolo se maiorē dixerit,uolens decipere,uel non,quærit,qđ in dubiis præsumetur: de hoc no.in præ.
f l si alterius. ꝑpe fi.& s̃m quosdam[f]. ex de in inte.restit.ꝯstitu-
11 tus.¶†Sed cuiusmodi erit scriptura, seu instr̃m, ꝑ quę dēt probare se minorē: ut ꝑmisi. R̃ndeo,si habet instr̃a suę natiuitatis planum est,ut C.de ꝓbat.neq; natales.Si aūt habet instr̃a dotalia,in quib.dr̃, ꝙ T. sponsus à Berta sponsa recepit centū noīe dotis,
g tunc est p̄sumptio ꝓ ipso minore ꝯ aduersarium[g]. Si aūt ibi dicať:T.coniunx à Berta ꝯiuge,ut ex de præsump.illud tūc non sic ꝓ minore pręsumiť, qa dudū postq̄ fuit natus, possent esse ꝯfecta,nisi vellet ꝓbare ꝑ testes q nuptiis interfuerunt,& qn̄ instr̃m fuit factū,s.tēpore nuptiarū,licet non recordenť quo anno fue-
12 rint celebratę †¶Sed nunqd hoc sacr̃m[h] præiudicat minori cū
h alio ꝯhēti? Vr̃,ꝙ sic,ff.de minorib.l.de ætate.nā sn̄ia ēt sacr̃m paribus passibus ambulant,ut C.de rebus cre. actori. Sed dic ꝯ,quia res inter alios acta,aliis nō præiudicat, ut ex de re iudi.quamuis. & ita nec isti minori,nisi quantū est infamia. Nec obstat l præ.qa aliquando est sn̄ia maioris auctoritatis, quam iusiurandum,ut arg.ff.de iureiu.l.2.Sed qualiter ageť ꝯ minorē is,qui cum eo ꝯxit,cū minor iurasset eis se maiorē esse? quia non potest esse in iudicio sine curatore,ut C.si aduer.rem iudi.l.pe.& si petat curatorem ei dari, vr̃ dicere eum minorē. Respondeo, huiusmodi subtilitates iudex reiiciet, & id quod in principali, & in accessorio
13 obseruet †¶Quid si feci secum contractum vnum,& iurauit se maiorem, postea vero feci alium,& non iurauit: si agam primo ex eo con-

ADDITIONES.

a Autem. ¶ Et ibi dabo remissiones.

b Defensionem. ¶ De hoc dixi extra eod.capitul.vltim.in vlt.quæstio.Ioan. Andr.

c Sed pone. ¶ Iste ver.quasi ad literam fuit Compo.de elect.quod sicut:quē huc remittendo decise ibi posuit in vlt.col.versi.sed quid dices.& continuabatur ad ver.ibi præ.quem posuit auctor s̃.de excep.§.dicto.uer.sed pone,datus.Ioan.An.

d Respond. ¶ Reuerentia eius salua,non apertè locutus est auctor.Primum enim argument.non intelligo,nisi cum diceretur dolus aduersarij interuenisse:& tunc secundum recidit in idem: & sic remanet quæstio, quando ex vtraque parte interuenit dolus. vides, quod Alb. Papi.tenet dolum dolo compensari.& refert Homobo.Lanfran. dixisse,quod beatus,qui tenebit: vt in pari causa melior sit conditio possidētis: habemus regulam,in pari.li. 6.vbi concor.idem.Simon in l.3.in fi.C.si minor:quod intelligit ita, quod cesset ab vtraque parte petitio:satis: videtur, ut recitat Cyn.in l.præd.q. 1.Petrum bene dixisse:qui vult restitutionem procedere:facta enim compensatione ad dolum,perinde est ac si nullus dolus interuenisset:& sic stat firma petitio.quod placet etiam Innocent. ut scripsi de adul.capitul. pen. super gloss.penultim.ibi, verbi gratia.& secundum terminos ibi positos, quando principalis petitio non tangit dolum, sed excipitur & replicatur de dolo optime hoc procedit:& uide,quod not.de exce.dilecti.in. vlt.glo. Ioan.And.

e Breuiter. ¶ Secundum Hostiens.in l. prima. C.si mino. multi enim domini legum distinxerunt: sed plus hic accedit Homobo. sed dominus meus sumendo primam, secundam & tertiam l.illius ti.sic dicebat tenendum:si minor aliquid asserit,aut asserendo deceptus est,aut decipit:primo casu restituitur, vt l.prima.& 3.2 respon.Nec curat hoc casu,iurauerit minor,uel non:quia semper restituitur.Simon in hoc concor.l.tertia.Secundo casu non restituitur, ut in l secunda.& l.tertia.in princip. Si uero neuter deceperit sed minor asserit se maiorem, aut simpliciter, aut cum iuramento verbali, aut cum iuramento corporali. Primo casu restituitur: secundo habet probare per instrumenta se minorem:tertio non restituitur: quia iurauit super ętate,quod est priuilegium,quod facilius tollitur,quam commune,ut infra eod.versi.sed cum ei, scripsi hoc eod.tit.capitul.fin.in opinio.secunda: in dubio tenet cum Azo. & gloss.quod præsumatur minor decipere,& non decipi:& sic,non restituitur:& hoc si vni dixit,ex coniectura,l.secunda.eod. tit.idem dixit post Nico. Mat. ubi remittam infra versicul.sed cum ei. Sed Homobo. in hoc dubio dicit quosdam distinguere,à quo inchoauerit uerba,an à minore: & tunc præsumetur uoluisse decipere:an à contrahente cum illo, & tunc contra cōtrahentem præsumetur.Sibi placet,quod in dubio pręsmetur pro ipso:quia potius in iure pręsumimus ignorantiam,quam scientiam: habemus per regulam, præsumitur. de regul. iur.libr.6. vbi concor. Item præsumitur potius bona fides, quam mala,C.de euic.l.penultim.Nec præsumitur dolus nisi probetur,C. de dolo.l.dolum.ff.de probat.quoties.§.qui dolo.Idem Petr.de Bel.ut recitat Cyn.in prædict.l. 3.in fine, per easdem leges. Sed ad hoc respondebat do. meus.per id, quod prædixi post eum:hæc vera, ubi non esset coniectura ad contrarium:sed dic,est coniectura ex l.2.ut prædixi:& quia dixit falsum.

ADDE, vt per Petr. de Ancha.consil.ccxxvij.& Paul. de Castr.consil. 141.qui transit cum Ioan.Andr.in titul.de sen.prolat. supra. ut autem.super 4.forma.

f Secundum quosdam. ¶ Hoc non uidit.

g Aduersarium. ¶ Hoc ibi placet Guid.de Suza. allegat pro indirecta probatione.C.de contrahen.& commit.stipul.l.optimam.& l.Aristo.ff.qui potio.in pig.hab.in fi.

h Sacramentum. ¶ De quo dixi supra primo versi.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ex eo contractu, in quo iurauit postea ex alio, videor arare in bo
a ue & asino[a]. Vnde primo debet agi ex eo contractu, in quo non iurauit: licet dicam tunc eum minorē, & petam sibi dari curatorem, tamen in alia causa potero eum dicere maiorem: quia pōt esse, ꝙ factus sit maior, secundum Vbertum. ¶ Sed cum ei, qui fraudulenter se maiorē dixit, negeṫ restitutio, vt prædixi, quid erit, si negotium ipso iure non tenuit, puta, fuit in iudicio sine curatore: vel vendidit fundum sine decreto: nunquid poterit veni
14 re contra? Et videṫ, quod sic, non obstante mendacio: † quia facilius repellitur quis à beneficio restitutionis in integrum, quod est ius singulare, quam à iure communi, sicut aliàs dicitur, Non tibi tuū, sed suum prætor denegat auxiliū, vt no. C. si aduer. vendit. l. j. Vel potest dici, contra, vt nullum sibi supersit auxiliū, si
b iurauit, arg. in præ. l. si alterius. in fin. secundum Vber.[b] † ¶ Sed &
15 si mater minor 25. annis non petat filio tutorem, succurritur ei per beneficium restitutionis in integrum, vt hoc non obstante sibi succedat, vt C. si aduer. deli. l. 2. Sed cū etiam alij agnati teneātur petere, vt C. de leg. hæred. sciant. nunquid eis minoribus subueniatur, si non petierint? Respondeo, sic eadem æquitate, licet
c magis videatur subueniendum matri, magis de filij[c] morte lu-
16 genti. † ¶ Sed quid si ipsa mulier est maior facta filio in pupillari ætate constituto, & nondum tutorem habente, nunquid tenetur petere, & si non petat, nunquid punietur? Videtur, ꝙ teneṫ petere: quia cessante causa cessat effectus, vt ff. de pact. quod dictum. & ff. de iure patrona. l. adigere. §. quamuis. ex de appella. cum cessante. extra de vot. magnæ. & argument. ff. de tutel. & rat. distrahen. si tutor reipublicæ. §. 1. de lega. 2. Titia. §. vsuras. Arg. ꝯ, quod initium sit spectandum, ff. de bo. liber. qui cum maior. in prin. ex. de elect. dudum. 1. ff. de his, quib. vt indig. in frau-
17 dem. §. pen. quod verius est, secundū Vber. † ¶ Item nota, quod priuilegiatus ꝯ priuilegiatum restituitur. Vnde si procurator fisci rem minoris distraxerit minori pretio, quam valet, minore restituit contra fiscum, vt C. si aduer. fis. l. 1. & sic priuilegio ser-
d uatur priuilegiū contra aliud priuilegiū, vt ff. eod. verum. §. fi.[d] Sed qualiter hoc erit, cum in pari causa potior sit conditio possidentis, vt ff. de reg. iu. in pari? Respond. hic non est par cā: quia non sunt circa idē priuilegiati, fiscus & minor. nam minor certat de dāno vitando: fiscus vero de lucro captando: ideoq; agentis potior est conditio, ff. de minori. si minor. Sicut etiam contingit in omni casu, vt fiscus semp vtaṫ iure communi, nisi aliud speciale forte appareret in eo, vt ff. de peti. hæred. l. item veniūt. §. ait senatus. Sic etiam dici potest in ecclesia, & minore, & in oīb. ciuitatibus multo fortius, arg. C. de præscri. 30. an. omnes.
18 in fin. secundum Vber. † ¶ Item fauore libertatis non restituitur minor in seruū suū perperā manumissum, licet eius indemnitati, quoad pretiū, consulaṫ, C. si aduer. li. l. 2. ff. de mi. si minor. 1. & 2. Porro ecclesia iure minoris semp debet illæsa seruari, vt ext. eo. c. 1. ideoq; ipsa, sicut & minor, restituitur ī omnibus contractibus, & negotiis, & iudiciis, & sententiis, in quibus enormiter læditur, vt extra eo. c. 1. & c. auditis. & c. tum ex literis. & c. coram
19 vt s. diximus in minore. † ¶ Idē quoq; iuris est in Republica, q̄ vtitur iure minoris, uel pupilli. ut ipso iure seruetur illæsa, vel ad instar eorum debet restitui, ut C. li. 11. de cur. reipu. l. rēpublicā. quod intellige in republica Romana. Illa enim diciṫ propriè respublica: tamen, quo ad hoc, dici potest rēspublica cuiuslibet ciuitatis, ut ff. ex quib. cau. maio. sed & si p prætorē. §. item inquit.
e ibi de hoc[e], ff. ad Mac. l. nl interest. C. de off. eius, qui uicem alterius iudic. obti. l. 1. dic, ut ibi, & arg. ad hoc C. de sacrosan. eccl.
f l. fin.[f] Arg. tamen contra: quia quælibet alia ciuitas à Romana, loco priuati est, ut ff. de verb. sig. eum qui uectigal. & l. præ. & ciuitas & priuatus æquiparanṫ: & ideo non dabiṫ ei restitutio,
g s'm Papam, in præd. l. nihil[g]. † ¶ Ad doctrinam aūt huius articuli
20 clariorem quæritur, an commune alicuius castri, quod læsum est, puta in venditione alicuius rei, debeat restitui? Et vr quod sic.
h nam eius legatus restituitur ff. ex quib. cau. ma. legatis[h]. Dicitur enim legatus municipii, castri uel villæ, ff. ad municipal. l. 1. Item qua ratione minor læsus restituitur, scilicet quia facile lædi præsumiṫ, ut ff. de mino. l. 1. eadem, & uniuersitas, in qua naturale uitiū est negligi, &c. vt C. qn̄, & quibus quarta pars debea. ex bon. decu. l. 2. lib. 10. sed hoc uerū est in aliis consortibus. Itē ciuitas restituiṫ, s'm Acc. ut iam dixi, & ipse idem æquiparat castra, uillas, & burgos ciuitati, ut notatur in summa de magist. muni. sed
i hoc uerū est, quo ad iurisdictionem[i]. Arg. contra: nam restitutio ꝯ ius commune. rescindit enim præscriptiones, ff. de mino. l. ꝙ si minor. § restitutio. & ī. ver. hoc autem. & seq. Si ergo in ciuitate Romana, uel alia, locum habet, non debet ad consequentiam trahi ff. de leg. & sen. quod non ratione. 26. q. 2. nō exēplo. 16. q. 3. §. potest. 2. resp. 1. Item pari ratione quælibet uniuersitas
k pistorum, cerdorū, & huiusmodi restituet[k]. omnis enim uniuersitas iudicem facit, C. de iuris. om. iud. l. fin. & sic res in infinitum
l abibit: qđ uitandum est, ut ex. de rescr. cum in multis[l]. Itē & in multis differt castrum à ciuitate, ut C. de sacrosan. eccl. l. fin. ff.
m de vsuc. l. vsucapione. item ad hoc ff. de uia pub. ædiles[m]. hanc partem multi sapientes fouent: sed Albe. Papien. primam sen-
n tentiā tenet[n]. de hoc C. ex quibus cau. ma. l. respublica[o]. ¶ † Sed
o nisi quid prælatus, uel Potestas pōt de hoc cognoscere? Respon.
21 nō quia illi debent ecclesiam, seu vniuersitatē defendere, ut ext. de iura. calum. c. pen. C. de defen. ciui. defensores. & de procu. eū
22 qui res. † ¶ Prælatus aūt nomine ecclesiæ sicut & defensore eius. tatis, noīe uniuersitatis, potest sine speciali mandato eam petere, ut uidetur arg. C. de offic. eius, qui ui. ali. iu. obtin. l. 1. isti enim funguntur uice tutorum, uel curatorum. argu. C. de epis. & cler. orphanotrophos. in auth. de eccl. tit. § fi. Colla. 9. 5. q. 3. quia episcopus. & est arg. ad præmissa. ff. de minor. illud. ff. quod cuiusq; uniuersi. l. fi & C. de decu. procuratores. lib. 10. Arg. ꝯ quod prælatus & defensor uniuersitatis debent habere speciale mandatū à suo capitulo & uniuersitate. nam prælatus non potest alienare sine consen-

ADDITIONES.

a Et asino. ¶ Contra illud Deuteronom. c. 22. & extra de elect. cum canoni. & subtilitas huius versiculi procedit, quando actor volens tutè agere vult, quod reus habeat curatorem.
b Secundum Vbert. ¶ De hoc membro nullitatis vide, quod dixi supra de sent. prolat. §. vt autem super 4. forma.
c Filij. ¶ Alias viri. & vtraque bona. ADDE, quod matri minori non petenti tutorem succurratur: tenuit Lud. Rom. consi. 279. secutus hic Spec. & Bald. in authentic. si captiui. de episcopis & clericis, quem etiam sequitur Paulus de Castro. in l. minoribus. C. de his, quibus vt indignis, & Bal. consilio 201. 3. lib.
d §. fin. ¶ Ad materiam facit, quod scripsi. de priuileg. c. 1. lib. 6. versiculo, & illud ipsum. & super regula, & iudiciis. eo. libro.
e Hoc. ¶ Sup. & hoc etiam, istud dico, quia in contrarium allegatur l. nihil. vt sequitur.
f L. fin. ¶ Ad hanc partem, quod ciuitas restituatur, inducitur C. de vere. ciui. l. tertia. vbi inclitæ Vrbi aliæ ciuitates comparantur, & rubrica ibi sequen. de debi. ciui. l. prima. & 2. libro. 10. & ff. de ædil. edic. §. illud. ff. de Publi. l. sed & hi. §. 1. C. de ser. fug. l. mancipia. & hanc partem tenet Odof. supposito, quod ciuitas subsit Romano imperio, ff. ad Tre. omnibus ciuitatibus. Idem Simon Vinc. super l. respublica. & Andr. de Bart. super prædicta. l. rempublicam.
g Nihil. ¶ Ipse Inno. hoc no. eo. tit. c. 1. vt ibi scripsi super 4. gl. facit ad hoc vltimum ff. qui pot. in pig. hab. si pignus.
h Legatis. ¶ Dicebat Accur. vbi dicam infra. ergo fortius municipium, quod est causa causans. Sed ipse responder, quod id facit absentia. Vnde, vt ibi patet §. penultim. & vlt. vocati causa testimonij, vel qui propter causam principalem, vel appellationis, uel aliam necessariam absunt, restituuntur. ergo non est id ex priuilegio municipii sed ratione probabilis absentiæ.
i Iurisdictionem. ¶ Ad hanc partem inducitur ff. de furtis, l. sed si imaginem.
k Restituetur. ¶ Hoc concedit Gui. de Suz. in l. respub. s. allegata.
l Multis. ¶ Lib. 6.
m Aediles. ¶ Communius est l. prædio. sub tit. de loc. pu. fru.
n Tenet. ¶ Quod etiam refert Alb. Ga. rub. de syndi. prope fi.
o Respublica. ¶ Et ibi per Cyn. de his omnibus primo, scilicet de fisco: secundo de ciuitate: & tertio de castro & villa. & de omnibus tribus tenet, quod non restituantur. ibi vide mortua. Breuiter tamen ad primum casum inducit, id in illa lege caueri. item quod no. in authentic. de her. & Pal. in tertia. glossa. item quod sint diuersa, patet ex diuersitate rubricarum. vnde C. libro. 10. posuit rubricam de iure fisci, & 11. posuit rubricam de iure reipublicæ. bene facit ff. de legationibus. l. sciendum. in princip. & §. 1. In secunda inducit leges his allegatas, & opinio. Petr. de Bel. sed in sua responsione ad contraria. In tertia allegat restitutionem odiosam, ff. de act. & ob. in honorariis. §. sed cum rescissa. & in authentic. de non ali. §. quia vero verisimile. subdens hoc tenuisse. Acc. in quæstione, quam disputauit: & verum dicit. nam illam habeo in lib. Codicis de manu glossatoris signatam: tamen, vt extraordinariam, & habeo extra librum: & incipit, Commune cuiusdam castri, vt hic: & responsiones eius ad primas allegationes contrarias auctor supra. inseruit, præter primam, & illam ego supra. suppleui. pro eo facit communis opinio. quæ negat ciuitatem restitui fortius ergo castrum, vel uillam, de Innocent. & Petr. de Bal. dixi supra sed Alberic. Papi. multos habet sodales, Bur. & Iulia. ut refert Vbert. de Bob. in l. sed & si. §. penultim. superius allegat: & ipsum Vbert. item Odof. qui dicit, rationem, quæ est in ciuitate læsa, esse etiam in castro, uel, uilla: ergo idem ius, ff. ad l. Aquil. illud. cum concor. & maxime dicit restitutionem faciendam ex clausula leg. sed & si §. penultim. & vlt. subdens. hanc opinio. humaniorem, & ideo sequendam, C. qui bo. ce. pos. l. fin. maxime propter minores, uiduas, & miserabiles personas, quæ municipio læso læduntur: & ideo hic fauor ampliandus, ff. de uentre in pos. mit. l. prima. §. 1 Guido de Suz. tenet idem, amplians hoc ad omne corpus, ut supra. dixi. Quartam quæstio. format ibi Cyn. intra quod tempus restituatur respublica? & est Guil. ibi, & plenius in princip. l. rempublicam. C. de iure reipubli. quæ ponit 3. opiniones, quas etiam ipse recitat: tenet Vbert. ubi s. & Cy. & mihi placet, quod intra quadriennium à tempore læsionis: ut sic æquiparetur minori facto maiori, ut de ecclesia dicitur eo. tit. c. 1. li. 6. opponit glo. non debere tex. ... ꝯ rempublicam pupillo: dic illud, quo ad futurus ... ecessit appellation ... as.
ADDE, ... eccl. secunda par ... onsi. 74. 4. lib. Paul. de Cast. consil. 215.

Sp

sine consensu capituli, vt extra de his, quæ fi. à prælat. sine consē.
cap. per totum. facit ff. de iure delib. ait prætor. circa medium, &
ibi non loquit in tutore, vel curatore, vel prælato, vel syndico,
seu alio administratore, sed solum in hærede deliberante: qui dū
deliberat, non potest alienare. non est ergo mirum, si non possit
actionem mouere. Item videt contra de syndico: quia ipse fun-
gitur vice ꝓcuratoris, ff. quod cuiu. vni. no. item eorum. §. actor.
sicut ergo ꝓcurator non posset petere, sic nec ipse poterit. Sed
dic, ꝙ fungit vice ꝓcuratoris, quo ad id, quod ibi dr̄, & quo ad
hoc, vt possit ex eisdem causis mutari, quibus & ꝓcurator, vt
ibi, & §. seq. secundū Alber. Pap. Poterit ergo prælatus petere
in integrum restitutionē sine mandato, saltē in subsidium, se-
a cundum Alb. Pap.[a] Alij contra: & exponit in præ. l. C. de offic.
eius, qui vic. alic. iud. obtin. l. j. defensores & syndicos. Idē etiam
est secundū Papam in actore vniuersitatis, & quolibet alio vlti-
mam administrationem habente, vt petere possit sine speciali
mandato: secus autē in procuratore generali qui petere non po-
test, ff. de mino. illud. §. fin. Nec ēt consanguineus, vt ff. codē, pro-
curator. Idē dixit Alb. Papi. in syndico. Accur. ꝯ, vt no. C. ex qui-
bus causis maio. respublica. verum causa restitutionis potest per
procuratorē ad hoc legitime constitutum tractari, vt C. ēt per
procurat. caus. in integ. resti peti posse, l. j. dum tamen ad hoc ha-
beat speciale mandatum: non alias, vt s̄. de procurat. §. j. versicu-
lo, item opponit, ꝙ licet. Procurator autem eius, ꝯ quem resti-
tutio petitur, sine mandato ad defensionem admittitur, ff. de mi-
23 nor. quod si de.† ¶Quid de ea restitutione, quæ à principe ad-
uersus delictum petitur? Dic quod & ibi potest constitui procu-
rator: quia non est criminalis causa: secus in causa criminali, vt
in eodem §. versi item quod causa est. Sed nunquid procurator
constitutus ad litem, in qua incidit commodum restitutionis,
potest illam petere sine speciali mandato? Respond. sic, vt nota-
b tur ex̄ eodem, de in integ. restituti. suscitata[b]. †¶Hoc autem no-
24 tandum est, quod præscriptiones longæ non currunt minori:
imò ipso iure seruatur illęsus, C. in quibus causis in integ. restitu.
non est nec. sancimus. Quod verum est, si sint in corpore iuris
c clausæ: secus si sit municipalis pscriptio, ex̄ codē ti. c. ꝯstitutus[c].
25 †¶Ecclesia etiam restituitur ꝯ præscriptionem, secundum do.
meum. sic potest intelligi ex̄ vt lite non contest. accedens. j. &
de re. eccles. non alien. ad nostram. Goffred. tamen contra, de
hoc ext. eod. c. j. Item & præscriptiones iudiciorum currunt. sed
d restituitur, C. de iudic. properandum. §. fi. Vincen. dixit[d], quod
ecclesia semper habet auxilium restitutionis, nisi vbi cautum in
contrarium inuenitur: ut in præscriptione temporali, quæ ho-
die non currit ꝯ minorē: olim vero currebat, sed restituebatur,
vt patet in exceptione non numeratæ pecuniæ, C. in quibus cau
sis in integ. restit. non est ne. l. fi. Sed tamen pręscriptio tempora-
lis ꝯ ecclesiam currit, vt patet in vsucapione, quæ currit ꝯ eam,
nec restituit, vt 16. quęst. 3. placuit. & l quas actiones. C. de hæ-
retic. auth. idem extra de pręscri. capitulo, j. Dom. Clemens. Pa-
pa IIII. pronunciauit ꝯ Treuerensem electum, ꝙ post bien
nium non posset contra mercatores opponere exceptionē non
nemeratæ pecunię, vel doli: quę ad idem tendunt: & eos non de-
e bere cogi respondere positionibus electi cantam tangentibus[e].
26 †¶Sed cum dixerim, tēpus quod datur ad ꝓponendam exce-
ptionem non numeratæ pecunię. non currere minori, vr̄, ꝙ hoc
priuilegium nullū sit. nam post minorē ętatem exactam non cur
rit biennium: & si postea non restituit: sed si alias esset deceptus,
haberet quadrienium, ꝙ currit post 25. annos, vt C. de tēp in in-
teg. restit. l. j. & fin. Ad hoc dicunt quidam, ꝙ post 25. annos hēt
biennium, & post biennium habet quadriennium: & esset ma-
ius tēpus. Vbert. vero dixit, & melius, quod hoc biennium vti-
lius est quadriennio. nam in isto biennio non habet necesse pro-
bare sibi fore pecuniam numeratam, vt C. de non nu. pec. si ex
cautione. sed quando habet quadriennium, tunc se habet ꝓba-
re & læsum, & minorē tēpore ꝯtus fuisse, vt C. de in integ. rest.
27 l. 4. †¶Sed quare in contractibus non seruat ipso iure illæsus, si-
cut & in pręscriptionibus? Respon. in contractibus est incertū,
an sit deceptus, vel non. vnde non debet restitui, nisi deceptio-
ne probata, vt C. e. ti. si minorē. & j̄. ver. illud quoque. In pręscri
ptionibus autem tēporalibus certum est, ꝙ deceptus est. vnde
in certis locus non est coniecturis, vt ff. de verb. ob. continuus.
§. cum ita. Quid si minor stetit per biennium, vel triennium,
quod non soluit pensionē, nunquid currit ei illud tēpus, an ser-
uabitur ipso iure illæsus? de hoc j̄. de loca. § nunc aliqua. versic.
28 14. †¶Quid de præscriptione vnius anni, quę currit, ei qui nō
accepit inuestituram feudi, ut repellat post annū? Et dic, ꝙ non
currit pupillo, ut C. de pręscr. 30. annor. sicut. §. fi. sed adulto sic,
sed restituit: quia gestum est cum minore, ut ff. de min. ait præ-
tor. in prin. ¶Quid in pręscriptione quæ opponit redhibitoriæ,
uel consimili? ut ff. de redhi. act. [illegible]iendum. §. fi. Respon. forte ip-
so iure seruatur illæsus, s̄m Vbe[illegible] autem testes pro minore in-
29 ducti nil dicant, dic, ut in § fi. [illegible] autem hæc ma[illegible] a sub cō-

f pendio commemoretur, no.[f] ꝙ quædam sunt tēpora, quibus ec-
clesia ipso iure seruatur illæsa, nec sibi currunt; ut pręscriptio
decem uel 20. annor. ut 16. q. 3. §. potest. circa prin. cum suis con-
cor. ext. de pręscr. ad aures. Quędam, in quibus dormit, seu sus-
penditur pręscriptio: & seruatur ecclesia ipso iure illæsa, ut cum
uacat, ext. de in integ. resti. auditis. uel cum habet pręlatum hę-
reticum ext. de pręscr. c. j. uel suspensum, ext. de conces. pręb. qa
diuersitatē. & tempore hostilitatis, ext. de pręscr. ex transmissa.
& c. cum nobis. & c. auditis. Quędā, de quibus dubitatur, an cur-
rant: ut est biennium & triennium, quę currunt ꝯ canonē nō sol
uentes, cū quędam iura dicant non currere ꝯ ecclesiam, 16. q. 1.
§. nouarum. & C. de sacrosān. eccl. placet. quod concedit Gof. &
g quidā dicūt ꝯ, ut C. lib. x. de exact. trib. l. fi. quæ incipit, si diuinas[g].
Sic ēt dubitatur de usucapione, an currat ꝯ ecclesiam? & uide-
tur, quod sic, ut in prædict. §. potest. & l. quas actiones. Sed est ꝯ
h C. in quibus causis in integ. rest. non est nec. l. fi.[h] & in his eccle-
sia restituitur, si lædatur, C. si aduer. usucap. l. fi. in fi. Quædā sunt
quę currunt ꝓ certo, nec restituitur, ut patet ext. de ele. ne pro
defectu. & de conces. pręben. nulla. & hoc propter negligentiam,
quę dolo comparatur, ff. depositi, quod Nerua. sed tunc nō cur-
rit ecclesię, sed personis, extra de pręscri. c. j. Quędam uero cur-
runt pro certo, & pro certo restituit, ut in decendio, quod dat
ad appellandum, quod currit ecclesiæ, sed restituit ad illud, ut
extra de in integ. restitur. c. fi. & C. si sępius in integ. restit. postul.
l. j. Quędam pro certo currunt, sed est dubium, an restituantur,
ut in pręscriptione 40. annorum, ut ex̄ d. c. auditis. Sed & in mi-
nore dic, quod olim sibi quædam tēpora currebant, nec restitue
batur: nec hoc hodie immutat: ut præscriptio 60. dierū, qui dant
ad accusandum iure mariti, ut ff. de minor. l. auxilium. Itē pscri-
ptio quinquennij, quæ currit minori uolenti mouere quęstionē
status alicui, cuius mater tēpore mortis ingenua habebatur. si
enim tacuerit per quinquennium à tempore mortis non resti-
tuitur etiam hodie, ut C. ne de statu defunct. si mater. & extra de
coniu. ser. licet. Item in tempore statuto ad confectionē inuen-
tarij, ut in auth. de hęred. & Fal. Collat. j. § fin. Item in tempore,
quo durat instantia iudicij: sed tunc distinguitur, an tutor sit sol-
uendo ut C. de iud. properandum. § fina. Et sic intellige ff. de mi-
nor. l. & si sine. § item si non prouocauit. & §. item in eremodi-
cijs. Idem forte in tempore statuto ad appellandū, ut in prædic.
§. item si non prouocauit. & hoc, si tutor non sit soluendo: alias
non. Item quædam tempora ipso iure olim sibi non currebant
nec hodie currunt, ut quinquennium, quod datur pro quærela
inofficiosi testamenti, ut C. in quibus causis in integ. resti. non est
nec. adolescentiæ. ff. de minor. l. interdum. C. si maior. fac. l. final.
in his enim nil immutatur. Vnde contingit, quod ēt post 30. an
nos minori subuenitur. Item quædam erant olim tempora, quæ
currebant minori, sed restituebat: in quibus hodie immutatur,
vt in præscriptione 40. annorū. C. in quibus causis in integ. rest.
non est

ADDITIONES.

a Pap. ¶ Qui hoc, & id, quod sequitur, not. in dec. suscitata, vt ibi scripsi su
per glo. iste fuit.
b Suscitata. ¶ Idem M. de Fa. vbi s̄. quæstione 4. allegat multa licere inci-
denter, quæ tamen non licent principaliter. C. de iu. l. 3. & de ord. iudi. l. 4.
patet eodem tit. c. penultim. ADDE, quod restitutio in integrum inciden-
ter, & verbotenus peti posit, Bal. consilio 275. 3. lib.
c Constitutus. ¶ Vt ibi scripsi super glo. consuetudo. est idem in conuentio-
nali, per l. Aemilius. ff. de mino. vide etiam, quod scripsi extra e. tit. c. fi. sub
sexta obiectione.
d Dixit. ¶ In dec. auditis, ad fi. eodem tit.
e Tangentibus. ¶ Vide, quod contra hoc diffusè scripsi post Host. de solut.
c. final.
f Not. ¶ Secundum Petr. & Abb. qui hoc not. eod. titulo, capitul. fin. vbi
scripsi.
g Diuina. ¶ Vide quod satis scripsi de reli. domi. constitutus. super gloss.
hoc ideo.
ADDE, quod Bald. consili. 224. 1. lib. tenet, quod ecclesia per non solu-
tionem canonis incidat in commissum: & ibi dicit, quod si opinio Ioan.
Andr. in di. c. constitutus esset vera, emphyteusis non teneret suam naturā
ADDITIO. Adde tu eundem Bald. in l. placet. in 3. not. C. de sacr.
san. eccle. vbi etiam istud tenet. & ad illam legem, quæ solet induci in con-
trarium respondet, quod ibi loquitur de translatione rei fiendæ in pœ-
nam: vt si non soluitur tributum Imperatori: sed in casu, de quo hic trans-
latio fit ex natura contractus: & res reuertitur, ad dominum suum: & idem
tenet Petr. de Ancha. in d. capitul. constitutus. col. penul. versicul. ex hac
etiam gloss. de reli. domib. & ibi per Car. Zaba. vide in col. fi. ver. quæro in
eo. & Panor. in col. penul. ver. in gloss. in verb. iusta. Et an oporteat, quod
esset per triennium, sicut dicimus de priuato in priuatum, vide Bald. in
authentic. qui rem. in 2. colu. versicul. quærit hic gloss. C. de sacrosanct. ec-
cles. vbi tenet, quod sufficit biennium, & quod ita sentit ibi gloss. Henric.
Ferran.
h L. fin. ¶ Et vide, quod scripsi e. tit. c. 1. super 4. glo. & de reg. iur. possessor
super si. primæ glo.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

non eſt nec.ſancimus.in fine.vbi de hoc.Item quædam olim tē-
pora currebant minori,ſed reſtituebatur:quod eſt hodie immu-
tatum:quia ipſo iure ſeruabitur illæſus in omnibus tēporalibus
præſcriptionibus,ſcilicet decem,vel xx.vel v. annorū , & in aliis
omnibus temporalibus, vt in prædicta l.ſancimus.vbi ius vetus
30 corrigitur.¶†Sed quare tempora, quæ dantur ad appellandum
currunt minori & eccleſiæ,vt dixi,cum ſint temporales pręſcrip
tiones?de hoc C.qui.non obſt.lon.temp.præſcriptio.non eſt.Et
dici poteſt,quòd ſunt tres ſpeciales caſus , in quibus temporales
præſcriptiones contra minores currunt,ſed reſtituuntur,ſcilicet
ad appellationem omiſſam,vt dixi:& contra inſtantiam iudicij,
quæ perit lapſu triennij, vt ſuprà Item cum adiit hæreditatem,
quo ad ea,quæ ante hæreditatem petere potuit,vt in authentic.
31 de hæred.& Fal.§.pupillus.ſecundum Odofred. ¶†Diximus de
reſtitutione minorum:nunc aliqua de reſtitutione maiorum ſub
iiciamus. Scias ergo , quod ſi maior 25.annis læſus eſt in iudicio,
vel extrà,dolo,vel metu aduerſarij ſui,reſtituitur per actionem
de dolo,vel qđ metus cauſa,iudicis officio C. de dolo malo, &
C.quod metus cauſa , & extra eodem,per totum ¶Item ſi lædi-
tur,dum abſens eſt cauſa neceſſaria,vel probabili,puta cauſa rei-
publicæ, vel ſtudii,vel peregrinationis,vel legationis ſuæ ciuita-
tis, vel proſequendæ appellationis, vel teſtimonii ferendi, vel
quia in vinculis,vel cuſtodia publica,ſeu priuata detinetur,& ve
nire nō poteſt:& reſtituitur in eo,quod in abſentia ſua lęſus eſt,
ff.ex quibus cauſis ma.l.ſuccurritur.& in eadem cauſa,& ff.de iu
32 dic.l ii. ¶† Verum circa ſententiam contra maiorem abſen-
tē legatam,diſtingue;an abſens fuerit ꝓbabili & neceſſaria cau-
ſa,vel probabili tantum,uel neceſſaria tantum, vel volūtaria tā
tùm,vel ex contumacia. In primo caſu ſi fuit legitimè defenſus,
reſtituitur ad appellandum tantum:ſi vero non fuit legitimè de-
fenſus,vel nullo modo, reſtituitur ad totam cauſam ex integro
a agendam.ff.de in integ.reſtitutio l.final.[a] ff.de iudic ſi prætor.ff.
ex quibus cauſis ma.l.& l.ab hoſtibus reſponſ. i. In ſecundo caſu
ſi fuit legitimè defenſus , in nullo reſtituitur : ſi minus legitimè,
vel nullo modo,poteſt appellare ſuo cōmuni iure, ff.ex quibus
cauſis maior l.nec non.C. quomodo & quando iudex,l.ab eo.ff.
quando appellandum ſit , l.j. §. fin. ideoque non reſtituitur, ni-
ſi forte quando nullum potuerit relinquere procuratorem:vel
reliquit,ſed mortuus eſt tunc enim reſtituitur ad cauſam tractan
dam.argumentum prædic.l.necnon cum dicit,procuratore ſuo
defuncto,&c.Idem quoque eſt in tertio caſu,vt ff. ex quibus cau
ſis ma. ſed & ſi §.j. & de minorib. Papinianus. In quarto autem
caſu in nullo reſtituitur , ff. de re iudicata. de vnoquoque
33 ¶†Quid ſi is,qui conuentus eſt in iudicio,lite cōteſtata eligit in
poteſtatem,vel rectorem alicuius loci,& datur ei licentia eundi
ad poteſtariā : cùm autem eſt in media uia,citatur , vt ueniat ad
audiendam ſententiam:ipſe verò non venit,ideoque fertur ſen-
tentia contra eum : nunquid debet reſtitui , quaſi ſententia non
tenuerit ? Videtur , quod ſic,argumentum. C. ex quibus cauſis
maior.in integrum reſtitu.l.i.& de magiſt.conue.l.i.ff de tuto. &
cura.dat.ab his.diuus. Argumentum tamen contrà ff.ex quibus
cau.ma.l.& q data opera.& l.reipublicæ.de hac materia vide , vt
not.ff.de in integ.reſtitut.l.fina. & 2.quęſtione vi.biduum.verſi.
b palam.In quinto [b] caſu, ſi eſt fictè contumax,auditur appellans:
ſi autem vere,minimè.quæ dic.vt ſuprà de cōtumacia. § primo.
34 ¶†In ſumma not. [c] quod reſtitutio alia debet ex ſola miſeri-
c cordia , alia ex debita iuſtitia. Ex ſola miſericordia debet illa,
quam ratione peractæ pœnitentię miſericorditer petit ſuſpēſus,
vel damnatus ab eo,qui ſuſpēdit,vel damnauit, vel ab eius ſupe
riore, vt l.diſtinctione,contumaces.& capitulo, ponderet.ext.de
cle.non reſi.ex tuæ.ext de iudic.cap.at ſi clerici.prope fi.ibi,poſt
peractam pœnitentiam,&c.depoſitus verò, ſeu ſolēniter degra
datus à ſolo Papa petere poteſt,vt 2.quæſtiōe vi. ideo.Et hoc ꝓ
prie dicitur prioris ſtatus reintegratio,de qua ſuprà de legato,§.
nunc oſtendendum.verſi.nono.& §.genera.ext.de cleric.excom
munic. vel depoſ.miniſt.c clerici.& in præd.c.ideo.Ex iuſtitia au
tem debita eſt illa,quæ datur minori xxv.annis,vel etiam maiori
reipublicæ,vel ex iuſta,ſeu probabili cauſa abſenti , vel eccleſiæ,
vel reipublicæ lęſis aduerſus contractum,uel quaſi aduerſus ſen
tētias,uel iudiciorum proceſſus,& aduerſus delictum, uel quaſi,
in quo ſoli minori ſubuenitur quandoque : de qua reſtitutione
d hic agimus [d].¶†Illud quoque prætermittendum non eſt : quod
tunc demum danda eſt reſtitutio,cum probata eſt læſio, ut extr.
eodem,cum veniſſent.§ nos igit.vel noua defenſio,ut eodem ti.
c.ſi. Arg.tamen contrà,e.tit.ſuſcitata.ver.procurator contrà ſen
tentiam admiſſus eſt nulla lęſione probata.& c.auditis.vbi reſti-
tuitur ad exceptiones probandas,non probata lęſione , nec pro-
bato ſe neceſſariam probationem omiſiſſe,in ver.licet autē. ibi,
ut aſſerit,&c.nō enim dicit probauerit. ¶ Ad ſolutionem igitur
horum contrariorū diſtingue:nā aut eccleſia,uel minor petit ſe
reſtitui ext.iudicium,aduerſus peremptorias probandas,uel ad-
uerſus contractus : aut in iudicio : & tunc aut in his , quę præce-
dunt ſententiam,aut contra ſententiam.Si in his, quæ pręceſſit,
tunc & breuiter in cunctis eius negligentia omiſſis fit reſtitutio,
non probata leſione.Ipſo.n.tractu temporis , uel propter ipſam
negligentiam ſatis apparet læſio. vnde non eſt neceſſaria proba-
tio,ut s.uer.ſed quare in cōtractibus.putà quia omiſit probatio-
nem neceſſariam proponere ante concluſionem , ut in præd.ca.
auditis. uel omiſit munimenta cauſæ intra tp̄s à iudice ſtatutum
exibere,ut in capitul.coram. Si autem aduerſus ſententiam , uel
contractum reſtitutio petatur,ut uidelicet reuocetur , neceſſe ha
bet probare ſe læſam in ſententia.ut in prę.c.cū ueniſſent.& eti.
c.ſi vel in contractu,ut e.tit.c.i.& c. cōſtitutus. His enim caſibus
non probat ſe læſam,eo quod cenſetur iure minoris,ut e.ti.ca.i.
uerſi.ſed quare in contractibus.ſicut nec minor,ut ff.de iureiur.
nā & poſtea.§.ſi minor.Sed adhuc obſtat præ.c.ſuſcitata.ſed dic
quod ibi fit reſtitutio non contra ſententiam,ſed ad exceptionē
peremptoriam ſcilicet ad præſcriptionem proponendam;ideo-
que ibi non reuocatur ſententia:imo executioni interim manda
tur , donec exceptio ſit probata. Vbi autem fit reſtitutio contra
ſententiam,totus proceſſus reuocatur. Vnde neceſſe ſunt nouæ
defenſiones,ut s.eodem §.uer. ſed quam uocas.& ſic eccleſia ibi
læſa fuerat per negligentiam. unde non probat læſionem,quia
iam apparet ex negligentia,uel omiſſione.& uide,quod not.ſu-
prà uerſic.ſed pone,eccleſiæ.Sed ſi minor,uel eccleſia omiſit op
ponere declinatorias,ſeu dilatorias ī termino adhuc ſtatuto,ſub
uenitur ei læſione probata,ut in prę.ca.conſtitutus.¶Quæ (ut di
cunt quidam) probabitur iſto modo:Primò enim probabitur,v-
trum exceptiones,quas omiſit in termino,& nunc intendit pro-
ponere,ſint legitimæ,extrà,de appellat.ut debitus.quo inuento
læſio apparet eo ipſo,quod ipſas,uel eas in termino non propo- d
35 ſuit,ut in præc.a.cùm ueniſſent.circa finem.¶†Sed nunquid ec-
cleſia,uel minor poteſt contra confeſſionem ſuam reſtitui , non
e ꝓbato errore [e]? Reſpon.non,ut s.in prin.huius §.quia ſi detulit
minor iuramentum , non ideo ꝓbatur læſus: quia poteſt eſſe, ꝙ
is,cui detulit,uerum iurauit,& ſic minor non læditur.Sic & eccle
ſia potuit confiteri ueritatem:& ita non eſt lęſa.Vnde neceſſe nō
habet probare errorem,ut in præ.§.ſi minor.& argumentum.ff.
de confeſſ.certum. §. penultim.Sed ſecundum hoc eccleſia non
eſt priuilegiata , uel minor : quia quilibet maior reſtituitur con-
tra confeſſionem,probato errore facti,ut ſuprà de confeſſ.§.po
ſtremo.Dic,quod imo:quia maior hoc non poteſt,niſi ante ſen-
tentiam:minor uero hoc poteſt ante & poſt. Vtrum autē,& qua
liter eccleſia poteſt reſtitui contra ſententiam,no. Vinc.extra,de
37 reſtitut.in integ.tum ex literis. ¶†Et ſcias,quod hoc beneficium
competit,cum res,uel perſonæ læſæ ſunt enormiter,nec habent
aliud auxilium , per quod eis ualeat ſubueniri.nam ꝓ modica lę
f ſione nō datur [f]:nec ubi illud ſupereſt ordinariū remedium:puta
quia contractus non tenuit:uel ſi competat aliqua actio, uel ex-
ceptio,per quam lęſus ſibi proſpicere poſſit,ff.de minori.ſcio ꝙ
g ſitum.& l.in cauſæ. 2.reſponſo j.[g] & §.i & 2.C.in quib.cau.in in-
h teg.reſt.non eſt nec l.i.& 2 extr.eodem,capitulo.i.ſecundū T.[h]
38 ¶†Hoc autem generale eſt , quod minor reſtituitur contra eū,
cum quo contraxit,uel contra eius hæredem, & non contra ter-
tium,ad quem res peruenit,niſi in ſubſidium:uidelicet ſi ille,cum
quo contraxit,non eſt ſoluendo,ff.eodem in cauſæ.§ ſi. & l.pla-
ne.Itē minor deceptus à ſeruo,uel filiofamilias, reſtituitur quā-
doque contra dominum, uel patrem familias, ff de mino. quod
ſi minor.§.ſi ſeruus. Quidam tamen dicunt, quod ſi nihil ad eos
peruenit,ſola ſerui,uel filii caſtigatione liberantur, ff.de his, qui
deiec.uel effu.argum.l.j.§.cum ſeruus.ff.de iniu.l.i §. ſed ſi unus.
39 & § cùm ſeruus.ff.de iu.omn.iu.ſi quis.§.in ſeruos. & iunge, qđ
i eſt j.§.proximo. ¶†Vltimo not. [i] quod reſtitutio in integrum,
quan-

ADDITIONES.

a L.final. ¶ Et ibi hæc diſtinctio.& 2.quæſtione vj. biduum. uerſiculo, ſi aduerſus.

b In quinto.¶ Quem omiſerat Tan.

c In ſumma no.¶ Secundum Tanc.vbi s.in principio.& Ioan.de Deo ubi s. hæc verba pluries repetit.

d Agimus.¶ Verbum Tanc.dicentis,quod de præcedenti, quæ fit ex miſericordia,nil ad hoc opus:& facit j.§.2.in fin.ADDE, ut per Alexan. conſi. 103.libr.1.

e Errore.¶ Vide e.tit.c.2.lib.6.& quod ibi not.

f Non datur.¶ Ponit Roſ.exemplum,ſi res ualens xx.venditur pro 18.

g Reſpō.i.¶ Vide,quod ibi not.ſed plenius,quàm alibi, per Roſ.vbi s.verſ. circa iſta quæritur.& ver.ſed nūc videamus. & ibi in fi. reprehendit dicentes, quòd vbi alia actio competit,non datur iudicis officium.debet enim hoc dictum reſtringi ad reſtitutionis beneficium.Et eſt ratio:quia iſto caſu cōtractus reſcinditur. Vnde iuſtū eſt illud negari, vbi aliud auxilium competit: quæ ratio ceſſat in aliis: ſufficit, quæ ¶ not. s.de ſent en.exc.§.breuiter.

h Secundum T.¶ Vbi s.verſ. om[illegible]

i Not.¶ Secundum Mar.de[illegible] 2.

quando que petitur incidenter & tunc non est libellus necessarius: quandoq; verò principaliter, & tunc est libellus necessarius, & litis contestatio, & sententia, vt extra de offic.iudic. ca. 2.& ſ. de offic om.in §.incidenter.verſ.ſed quæritur. & j. de li.conteſt.

40 §.nunc dicendum.verſic 8 ¶†Quid ergo ſi is, contra quem petitur, ante litem conteſtatam ſe abſentet contumaciter? dicunt quidam, quod ante litis conteſtationem non dabitur diffinitiua ſuper reſtitutione danda, vel deneganda, ſed ſolum interlocutoria demittendo actorem in poſſeſſionem rei, vel quantitatis petitæ, vt in poſſeſſ.leg.is cui.extr. vt lite non conteſt. quoniam. cũ ſuis concor. Speciale enim eſt in cauſa appellationis, vt in ea non poſſit lite non conteſtata pronunciari, vt C.de temp.app.l fin.§. illud. & in hoc concor.B.vt not.ext.offic.iudi.cap. 2. & de in integr.reſtitu.ex literis.[a] Sed contrà, per hoc non conſulitur petenti reſtitutionem contra ſententiam. Præterea cauſa reſtitutionis debeat finiri olim intra annum: hodie uerò intra quadriennium: nec enim perpetuatur per litem conteſtatam. At is, contra quem fit miſſio, lite conteſtata perpetuo anditur, vt cõſueuit dici C.de iu.l properãdum.§.ſin autem reus.& C.ubi in rem actio. l.j. Et ideo dicunt Odo.& alii, quod cogetur venire captis pignoribus, vel multa indicta, ff.ſi quis ius dicenti non obtemp. l.unica, ff de mun.& hon.l.ſi quis magiſtratus.ff.de liber.agnoſ.ſi quis à liberis.§.ſi quis ex his.ff.de uen inſpi.l i.§.quid ergo. Inſtit.de ſatiſ.tut.§.fin.& tunc ſi veniet, fiet litis conteſtatio, & ſententia feretur, ff.de min. Papinianus.in fin.& in præ decr.de offi.iu. quod ſi non veniat intra tres menſes, nel minus ſpatium ex cauſa à iudice ſtatuendum, uel ſi nolit litem conteſtari, dabitur reſponſio, etiam lite non conteſtata, vt C.vt ſe ab hæredi.abſti.auth.ſi omnes creditores[b] C.de edic.diui adri.tol.l.unica, § ſin autẽ & hoc probat l.ff.de mi.in cauſæ.§ cauſa cognita. quæ dicit indiſtinctè, eam dandam partibus præſentibus, uel per cõtumaciam abſenti bus.vñ nos diſtinguere nõ debemus, ext.de trãſlat expiſc.c.inter. 2.q. 5. conſuluiſti.& ſi cerit ſpeciale, quod feratur ſententia diffinitiua in cauſa reſtitutionis in integrum, quæ habet fiuiri, vt dixi, olim intra annum, hodie uero intra quadriennium, ſiue ſit lis conteſtata, uel non: ut in præl. Papinianus.& C.de tem.ap l.fin. quod eſſe non poſſet, ſi nõ daret ſententia, aduerſario abſente. Poſſet ẽt dici q̃ hoc non eſt ſententia, ſed decretũ: ut & alias, C.ad Treſancimus. §.cauſa autem.ff.de bo.poſſ.l 2 §.ſi cauſa cognita. & l. ſeruus.in prin.ff de leg.præſtan filium.§. ſi quis contra tab. bon. poſ. Eſt enim differentia inter ſententiam & decretum: ut not. ff.de off. procon.[c] & legat.nec quicquam §.ubi[c].

ADDITIONES.

a Literis. ¶ Idem Mar.de Fa.vbi ſ.q.3.& hoc probat, & reſpondet, vt ſ.in præ.dec.2.

b Creditores. ¶ Quæſtio B.reſpondet ad hanc aut.vide de offi.iud.c.2.in 2. gloſſ.

c Vbi. ¶ Facit, quod dixi ſ. de primo deciſ ſuper j. §. Habeo quædam ſcripta ſuper l.final. C. de tempor. reſtitu. in integrum, quæ narrant quæſtionem de hoc fuiſſe inter monaſterium Nouantulanum, & commune S. Ioannis in Perſicero: quod monaſterium petijt reſtitui contra quandam ſententiam latam pro communi: pars communis reſiſtebat, ne daretur reſtitutio: finaliter lite non conteſtata lata fuit ſententia, monaſterium reſtituendum: quam Odofred. communis aduocatus impugnabat per prædict. l. & quia lata contra ſolitum iudiciorum ordinem lite non conteſtata, C. de ſentent. & interlocutor. l. prolatam. & inducebat pro ſe deciſ. 2. extr. de offici. iudic. refert Franciſc. Accurſ. pro monaſterio ſe allegaſſe ſententiam ualuiſſe, quod iudicis officium fuerat imploratum, vt fieret reſtitutio contra ſententiam: & cũ q̃d per iudicis officiũ petebatur fieri, non erat neceſſe dari libellum, vel conteſtationem fieri. inducebat quandam gloſſ. Azo. ſuper rubric. ff. de interrogatio. actio. Item quia ſuper actione datur libell. & fit conteſtatio: ſed officium iudicis non eſt actio: ff. de minor. quod ſi minor. §. final. ergo conteſtatio non fuerat neceſſaria. Fuit terminatum. quod & ſi ſecundum ſcripta ſuperius, ex quo petebatur reſtitutio contra ſententiam, parte contumace, ſententia ferri potuiſſet, tamen ex quo pars erat præſens, conteſtatio erat neceſſaria, p præd.decret.2.& ſic opinionibus, de quibus ſupra, & in prædict.decre.not. non erat hic locus.

SVMMARIVM.

1 *Reſtitutio integrum qualiter petatur.*
2 *Minor petens reſtitutionem, an debeat exprimere, qualiter ſit leſus aut deceptus.*
3 *Minor exprimens vnam cauſam ſuę læſionis in petendo reſtitutionem, an poterit eam mutare.*
4 *Minor renunciãs beneficio, an poſſit [illegible] reſtitui.*
5 *Contrahens matrimonium cum uetula ex[illegible] reſtitutionem in integrum.*
6 *Minor intrans religionem an gaudere debeat beneficio minoritatis.*
7 *Beneficio ętatis an gaudere debeat clericus maior in patrimonialibus.*
8 *Minor an poſſit renunciare beneficio minoris ętatis: & quid poſt impetratam reſtitutionem.*
9 *Eccleſia an poſſit renunciare beneficio reſtitutionis in integrum.*
10 *Reſtitutio non petitur per actionem, ſed ſolo iudicis officio.*

¶Reſtitutio in integrum qualiter petatur.

3.§. Qualiter autẽ reſtitutio in integrũ petat. planum eſt. Petit enim is, qui læſus eſt, uel procurator habens ad hoc ſpãle mãdatum. nam generale non ſufficit, ut ſ.§. px.uer.uerũ. Peti quoque dẽt apud ſuũ iudicẽ præſente eo, q̃ quem petitur, uel p cõtumaciam abſente, ut ff.de minor.in cauſæ.§.cauſa.& l.etiam § fi.& l.utrum.§.ſciendum extrà de in integ reſt.tum ex literis, in fi.C.ſi aduerſus do.l.ii ff.de ado.

1 nam ita in authen.ut ſpon.larg.§.adhoc.Collat.ix. ¶†Et ſciis, q̃ cum petitur reſtitutio.danda eſt dilatio, ſi petatur, C.de dilat.l.fi.

2 ext.eodem per totum, 3.q.3.§ ſpatium. ¶† Sed nunquid minor

a petẽs reſtitutionem, debet exprimere in libello[a], an dolo aduerſarii, uel ſui facilitate: & qualiter ſit deceptus, ſeu leſus? dic, q̃ nõ: quia nõ refert quomodo læſus ſit: quia ſemp reſtituitur, ex quo læſus eſt, arg.C.de in integ.reſt.minor.l.in minoribus. ibi etiã doctores, & c. quaſi dicat, non ſolum ſi ſui facilitate ſit læſus, ſecũdum quoſdam. Vbert.tra, arg.C.ſi ſæpius in inte.reſtit. poſt.l.2.in fi-

b ne.[b] C.de edic.diui Adria. tol.l.fi. Nam omnes in integrum reſtitutiones cauſa cognita ſunt dandæ.arg.ff de in inte. reſt.omnes Et dicit aliud eſſe in appellatione à ſententia, in qua non tenetur

3 qs cauſam exprimere. ¶†Sed ſi expreſſit unam cauſam, nũquid poterit poſtea eam mutare? Videtur q̃ ſic, arg.ff. de ap.ſcio.in fi,

c & ff.de nox.act in delictis.§ fi. Alii contrà[c]. Sed nũquid poterit plures cauſas ſimul proponere? Reſpon ſic argum.ff de ædil edi.

4 ſi tamen.§ pe.& nõ.ff.de ſuſpect.tut l.i. ¶†Quid ſi minor renunciat beneficio minoris ætatis, nunquid poteſt petere reſtitutionem in integrum? Non uidetur. cum cenſeatur maior in ſpiritualibus.ut ext de teſt ſpol.ex parte.ubi no.B. Quod ſi bñficiũ illud

d ſit collatũ alii nõ poteſt petere reſtitutionẽ[d], arg.7.q.j.eos.ff.de mino.q̃ ſi minor.§.Sceuola. Vincen.uero no.ext.de in integ.reſt. conſtitutus & c rum ex literis.quod p̃t, ſiue ſit collatum alteri, ſiue non, ff.de mino.ẽt.§.ex cauſa. & l.præd. §. pen. niſi renunciaret propter monachatum, ut j.dicam Tamẽ ſi eẽs ꝓtulit alii, conſert cidẽ aliud, uel illud idẽ.ff.e.plane.& l in cãc.§.fi.& inſtitutus agat contra epiſcopum cõdictione ex illo canone, 7.q.1 præſentium.ar.ext.de præben.inter cætera[e]. Accur.de hoc no. ff.de minori.ait ꝓtor.in princip.dicens ſimpliciter, q̃ non poteſt petere reſtitutionem: quia in ſpiritualibus minor agit, & conuenit, ut maior: & quia iſte magis uidet exoneratus quam damnum paſ-

5 ſus. ¶†Quid ſi quis contrahit matrimonium cum uetula exden-

f tata[f]? dico quod non poteſt petere reſtitutionem in integrum, arg.u. 27 q.j. nupriarum.in princ.& 31.quæſtione j aperiant.& C. de nup.ſancimus.& xiiii.quęſtione vlt.ca fina. nam & ſe nẽdere poteſt ad prætium participãdum, nec reſtituitur. Inſt.de iure p.ſonar.§.pe. Imò in contrahendis nuptijs quicunque contrahere poteſt, & maior fingitur eſſe, cui non ſubueniet beneficio ætatis, arg.ext.de deſp.impub.de illis.2.& c.ſi C.ſi minor ſe ma. dix.l. 3.

6 ¶†Sed nunquid minor intrans religionem, habet hoc beneficium? Reſpon.non: quia non dicipitur, qui cum ditiori contrahit

ſponſo,

ADDITIONES.

a In libello. ¶ Quando ſit neceſſarius, dixit & remiſit ſ.§.proxim. verſiculo, penulti. quod congruentius fuiſſet hoc præmiſſum ſub illo § qualiter

b In fine. ¶ Per hanc legem dicit ipſe Vbert. in l ibi ſequent. quod beneficium reſtitutionis perſonale eſt: & ſic exmenda eſt cauſa in libello: faciunt not. extr. de libe. oblat.capitul. 2. in j. gloſſ. A D D E, an minor debeat probare leſionem, & qualiter illa probetur, Alex.conſi. 21.j.libr.& contrarium eius, quod hic tenet Spec. tenet ipſe in l. nam & poſtea.§.ſi minor.ff.de iureiur.

c Alij contra. ¶ Scilicet Vbe. prędictus, vbi ſ.& hoc poſt litem conteſt.per not.C.de eden.l edita. Ad l.ſcio. eſt reſponſum ſ. proxim. ſequen. Solue, ut ibi not. in fine.j.gl.

d Reſtitutionem. ¶ Ac ſi dicat, poteſt: ſi non eſt collatum: quod placet Hoſtienſi, ſi eccleſiæ & animabus expedit, vi ibi dixi. A D D E, vt Ang.conſi.187.& 311.

e Inter cætera. ¶ Ipſe tamen Vincentius præd. decret.ex parte. tenuit cum Io.& Ber.

f Exdentata. ¶ Sine dentibus: verbũ Vin.in decret.conſtitutus.in prin. eod. titul.

sponso, & optimè eius negotium gestum est, 27. quæstione j. si-
a cut de consec. dist. 5. nunquam [a]. Deo tamē electo quatuor dies,
b ext. de regul. & transeunt. ad relig. ad nostram [b]. Nec in hac parte
subueniō ecclesiæ, si se totam ad religionem puerteret & vellet
c restitui, extr. quod met. cāu. ca. cum dilecti. secundum Vincen. [c]
7 ¶† Sed nunquid clericus maior habebit hoc beneficium in pa-
trimonialibus Arg. quod sic, xvj. qu. i. simpliciter. ext. de immun.
eccles. nō minus. ext. de vita & honest. cler. ca. fin. Dic contrà: nō
obstant prædicta iura: quia ibi dicitur, quod eodem iure gaudent
res clericorum, quo & ecclesiarum: verum est, quo ad defensio-
d nem, xij, q. 2. ecclesiarum seruos. secundum Vinc. [d] ¶† Sed nun-
8 quid minor potest renunciare beneficio minoris ætatis? Respō.
non: quia & in hoc eo ipso decipitur, ff. de minor. interdum ibi,
hoc enim ipso, &c. & l. & si fine. §. restitutus. & lait ptor. in princ.
e secundum Azo. Arg. contra, eo. l. si iudex [e]. ¶ Itē nunquid minor
post impetratam restitutionem potest renunciare beneficio re-
stitutionis, quod pro se inductum est? Respon sic, vt in præl. si iu
f dex [f]. Quid si minor appellauit à sententia contra se lata, nunqd
appellatione pēdēte poterit petere in integrum restōnem? Dic,
quod sic, vt no. C. si aduer. rem iudi. l. pe. & in Sum. Azo. e. ti. cir-
9 ca medium. ¶†Quid de ecclesia, nunquid potest renunciare be
neficio restitutionis in integrum? Respon. no. Vin. ext. de resti in
g integ. tum ex literis, cp sic, vt ff. de minor. si iudex [g]. Quid si fuerit
per annum, cp non fuit vsa rescripto? Respō. si id dolo omisit nō
restituetur, C. si aduer. delic. l. j ext. de resci. si autem. Si verò per
negligentiam, sic, vt ibi: & arg ext, de in integr. rest. auditis secun
h dum Vin. [h] ¶†Item nota, quod restitutio non petitur per actio
10 nem, sed solo iudicis officio, ff. de minor. quod si minor. § fi. & l.
i illud. §. j. & l. quod si speciali. & datur ad hoc vtilis. actio in rem.
ff. eo. in causæ & l. plane [i].

ADDITIONES.

a Nunquam. ¶ Vide, quod scripsi de regula, cum virum. super fi. 2. gl. vbi in-
ueni[es]. qui doctores, & quæ gl concord. huic dicto.

b Nostram. ¶ Illa decr. de tribus tantum. & tene, quod habes de reg. consti.
in fi. lib. 6.

c Secundum Vinc. ¶ Qui hoc not. eodem tit. cum ex literis. & ibi etiam, qđ
statim sequitur.

d Secundum Vinc. ¶ Hoc respō. not. & alias additur in præ. c. similiter. & vi
dè, quod not. ea causa, & quæstione iiij. capitul. i. item adde glo. & ibi Scri
bentes in clementi. vnica. de restitu. in integ. quam Doctores cōmuniter
adijciebāt.

e Iudex. ¶ Solue per id, quod statim sequit: & vltra id renūciat ibi ipso facto
nolendo vti restitutione concessa.

f Iudex. Et est hoc vltimum verbum Azon. in Summa, & idem Mar. de Fa.
in 6. qu. stione.

g Iudex. ¶ Salua auctoris pace, Vin. ibi loquitur expressè de restitut. iam
impetrata: & sic etiam loquitur l. vt §. patet. Vnde Mar. de Fa. vbi §. q. 7. te
net in futura restitutione contrarium, cum ex tali renunciatione eo ipso pa
teat ecclesiam, vel minorem esse deceptam: & sic contra id etiam sępius
posset restitui, ff. de minor. & sic fine. §. restitutus autem. & l. interdum. cir
ca princ.
ADDE, cp Ange. consil 187. circa fin. tenet minorem & episcopum non
posse renunciare futuræ restitutioni, per d. l. si iudex. & idem tenet Pano. in
c. i. ext. eo. etiam si iurauit episcopus: secus si minor: alle. glo. singularem in
c. i. e. tit. lib. 6.

h Secundum Vin. ¶ Vbi §. sed in dec. plerunque de rese. in fi. dixit hoc sub du
bio forte, ut ibi scripsi in gl. quid erit.

i Plane. ¶ Ad literam posuit hic Io. de Deo in cauil. ultra medium uer. i tem
hoc no. idem Mar. de Fa. vbi §. in prin.

SVMMARIVM.

1 *Minori in tempore decepto quātum tempus in restitutione sibi facienda sit concedendum.*
2 *Ecclesiæ quantum tempus sit ad restitutionem sibi faciendam determinatū.*
3 *Ecclesia & respublica æquiparantur.*
4 *Maior xxv. annis læsus in eius præsentia, intra quantum tempus restituī debeat.*
5 *Absens non debet plus iuris habere, quam si fuisset præsens.*
6 *Restitutione ex misericordia petita, non est tempus ad eam faciendam præfixum.*

¶Restitutio intra quod tempus danda sit.

a 4. §. Intra quod [a] tempus restitutio dāda, sit. breuiter tā
gamus, licet cūctis hæc materia sit nota, & ab
omnibus tacta. Scias ergo, cp minor xxv. annis eam potest petere
toto tempore minoris ætatis, etiam post completum 25. annū
secundū antiqua iura, intra annum vtilem: hodie verò vsque ad
quadriennium à prima die xxvj. anni continue numerandum, i.
vsque ad finem 29. anni, vt C. de temp. in integ. rest. l. final. & hoc
cū lediť p factū suū, siue per alienū, suā siue p uel alienā negligen-
1 tiam. ¶†Sed si minor in tempore decipiatur, videlicet cp portia-
tur tempus sibi labi in præiudicium rei, vel actionis suæ, & est in
causa restitutionis, dicunt quidam, super quadriēnium sibi con-
cedendum post 25. annum ad obtinēdam restitutionem, p præ.
l. Azo dixit quod si lædatur tractu temporis, s. quadriennij, vel
maiori tempore habebit quatuor annos ad restitutionem obti-
nendam, post quam peruenerit ad legitimam ętatem. Si uero mi-
nori tempore lædatur, potest eam petere toto tempore minoris
ætatis: & tanto tempore post xxv. annum, quanto tempore fuit
læsus, argument. si quando acti. de pecul. est an. cum post mor-
tem. ff. de minor. inte. dum. §. plane si defunctus. & 47. distinct.
omnes in fin. & C. libr. x. de his, qui in exil. dati vel ordi. mod.
b sunt, l j & de pœn. distin. i. uide [a]. ¶†In restitutione autem eccle
2 siæ concedenda variant Sapientes dicunt. n. Ala. & G. Nat eius di
scipulus semper sine temporis præfinitione eam super eadem læ-
sione sibi concedendam: quia ecclesia iure minoris semper de-
bet illæsa seruari. ext. eo. cap. i. & exponunt Semper, quasi Quan
docunq; e. Sed contra eos est expræsse decr. Greg extrauag. quæ
c incipit, ecclesia. eo. tit. [c] Et quia si hoc verum esset, nulla præscri-
ptio, etiam quadragenaria, contra ecclesiam curreret, sed semper
deberet seruari illæsa: qđ tamē falsum est, vt 16 q. 4. §. potest. ver.
quas actiones. ext. de præsc. de quarta, & per totū. Item sequeret
ex hoc absurditas. vt melioris conditionis esset, qui rem ecclesię,
p xl. annos possideret nullo, vel iniusto titulo, quā qui legitimo:
cum ibi tantum restitutio locum habeat, vbi contractus tenet, &
cum nullum aliud supereſt remedium, vt §. §. 2. versi. & scias. Sic
enim res posset vendicari post xl. annos per in integrum restitu-
tionem ab eo, qui iusto titulo possidet: & ille, qui iniusto titulo
p quadraginta annos possidet post xl. annos tutus esset præscri-
ptione. Et ideo alii dicunt, cp vsque ad 29. annos à die lęsionis fa-
ctæ numerādos, ponentes ecclesiam in primo die natiuitatis mi-
noris, arg. præd. dec vbi dicitur, ecclesia iure minoris. &c. Tertij
ponunt ecclesiam in 14. anno: ideo quia contra pupillum nō cur
rit præscriptio. sed contra ecclesiam sic, vt xvi. quæst. 3. placuit.
sicut contra adolescentē: ideoque dicunt eam restituēdam vsq;
d ad xv. annos à die læsionis [d] Sed contra præmissas duas op oppo
nitur, quod nullo iure speciali fulciuntur: p p quod dicunt Laur.
& T. eius discipulus, & B. discipulus T. & Vin. & do. meus Hosti.
& Iac. de Al. magister sirus, & Innoc. iiij. & alij fere omnes, stan
dum esse legi, quæ dicit, cp oīs restitutio fisci rei publicæ, vel pri-
uatæ, intra quadriennium limitatur, nec vltra extenditur: & intra
id tempus debet causa restitutionis tractari, & terminari, vt C. de
tem. in integ. rest. l. fin. Ex quo patet restitutionem ecclesiæ faciē
dam vsque ad quatuor annos, & non vltra. Quod dicitur in præ.
decr. Semper. exponunt, i. in omni contractu, vbicunque læditur
enormiter, vt notet sempiternitatem contractuum, non tempo-
rum, vt probatur extr. eo. c. i. in fin. vbi fit restitutio ad ostendendū
priuilegium contra sententiam, & capit. auditis. vbi fit ad allega
tiones omissas, & c. tum ex literis. ubi fit contra sententiam domi
ni Papæ, & c. suscitata & c. coram vbi fit ad causæ instructionem,
& similia. Patet ergo, quomodo fit semper, i. in omni contractu.
Ponitur igit ecclesia in xxv. anno: in quo qui est, minor est, ff. de
minor l. denique. § minorem. & habet quadriennium ad restitu
3 endum, vt dixi. ¶†Hoc idem obtinet circa restitutionem reipu-
blicæ: quia ecclesia & respublica comparantur, 23. quæst. 4. quid
4 ergo. & not C. quib. ex cau. ma. in integ. resti. l. 3. ¶†Cæterum in
restitutione maiorum dico, quod si maior xxv. annis in eius pre
sentia lædatur, restituēdus est iusta de causa, cōputabitur q; quā-
driennium à die læsionis. Si uero in absentia lęsus sit, computabi
tur ei tempus à die reuersionis, ita quod tantum tempus sibi con
cedetur ad restitutionē postulandam, quāto tpe fuit absens: vt §.
dictum est de restitutione minorum, cum decipiuntur in tempo
re,

ADDITIONES.

a Intra quod. ¶ Dixi in Sum. de tem. in integ. restit. post prin. & hoc eius di-
ctum posuit Tanc ubi §. uer. intra quod tempus. ubi etiam ptinuat uerſ. seq.

b Vide. ¶ I. ic, vt in cle. eod. ti. ab ecclesia, quæ distinguit tempus intra quod,
à tempore ad quod fit restitutio.

c Tit. ¶ Et habetur hodie libr. 6. per quam expeditum est, cp quadriennij lą-
psus nocet ecclesiæ. ita quod post non auditur nisi est causa. & per hanc ex-
ceptionem soluitur ult. quæstio Mar. de Fa. vbi §.

d Lęsionis. ¶ Adiuuari posset noua opi. cp ponatur ecclesia in fi. xij. anni: vt sic
fauor ipsius augeatur: quia restituetur vsque ad 17. annum & sic puberta-
tis fœmineę, non virilis consideratio habeatur, ex quo fœmineum est eius
nomen, & declinatur, vt tale: Ioan. de Deo dixit, vbi §. in Cauil. l. in fin.
quod ecclesia restituitur vsque ad præscriptionem completam, dicens. pe-
cus esse, qui ten[et] vt contrarium: charitatiuus erat cognomen suum alijs
tribuendo. esſat in aliis:
T. ¶ Vbi §. ver[sic]
ndum Mar. de

re, ſm Azo. ff.ex qui.cau.ma. ſed & ſi.§. ſed cum ferię. & § quo
ties.intra qđ tẽpus cã debuerat tractari & terminari Quid ſi ab
ſens tantum ſit p vnam diem? Reſp vnam tãtum diem habebit ab
5 reſtitutionem obtinendam, vt in præd § quoties. ¶ Sed quomo-
do intra diem illam, pbare poterit læſiones, ſeu læſionem, & ſen-
tentiam obtinere? Reſp. ſibi imputet, qui in tãtum ſe arctauit, vt
ff. ſi quis caut. l. ii §. ſi quis tamen. non enim debet plus abſens ha
a bere q̃ præſens habuiſſet. ¶† Porro vbi reſtitutio ex miſericor-
6 dia petitur, vt ſ. § quis autem. ver. in ſumma ibi non eſt tẽpus p̃-
fixum: imo quãdocunque ſuperiori viſum fuerit, dabit eam: quia
eccleſia nunquam claudit gremium redeunti, C. de ſum. trinit. li-
quet. & xi q. 3. de illis. 23. quæ. 4. duo. Miſericordiæ enim Dei nec
terminum, nec menſuras ponere poſſumus, nec tempora diffini
re, de pœ. diſtin. i. c. multiplex.

ADDITIO.

a Habuiſſet. ¶ Quæſtio & ſolutio iſta ceſſat hodie, & iuſtificat determinatio
nem cle. ſuperius alle. diſtinguentis tempus ad quod & tempus intra quod:
& reſponſiones ad contraria ibi vide in gl. hæc erant.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus ab eo, qui non habet propriam iuriſdictionem, vel adminiſtratio nem, an poſſit reſtituere, vel de reſtitutione cognoſcere.*
2 *Ordinarius non habens adminiſtrationem, an poſſit de reſtitutione in integrum cognoſcere.*
3 *Cauſa reſtitutionis in quo foro tractanda ſit.*
4 *Ordinarius in quibus habeat de reſtitutione in integrum cognoſcere, & diſponere.*
5 *Legatus dicitur contra ſententiam delegati poſſe reſtituere.*
6 *Appellans cenſetur iudicem inique pronunciaſſe fateri.*
7 *Iudex eccleſiaſticus poteſt aliquem ad famam reſtituere.*

¶ Reſtituere in integrum quis poſſit.

5.§. Videndum reſtat, quis poſſit reſtituere. Et qdẽ
gliber iudex, tam ordinarius, q̃ dele
gatus, ſiue ſit delegatus à Principe, ſiue ab alio ordinario admini
a ſtrationẽ habẽte: & hoc, ſiue principaliter, ſiue ĩcidẽter. ¶†Sed
1 ſi delegatus eſt ab eo, qui non habet propriam iuriſdictionem,
ſeu adminiſtrationem, ille reſtituere. vel de hoc cognoſcere nõ
poteſt nec etiam arbiter compromiſſarius, niſi incidenter, ſed de
legatus reſtituere poteſt, ſi hoc ſibi ſpecialiter demandetur, extr.
e. ti. cã & c. i. & c. tum ex literis, C. vbi & apud quos. l. fi. ff de min.
in cauſæ & duabus legibus ſequentib. & l. præſes. Et q̃ arbiter poſ
ſit incidenter de in integrũ reſtitutione cognoſcere, habetur in
præ. c. cum ex literis. & probatur C. de or. iud. l. i. C. de iu. quoties.
2 ¶†Sed nunquid ipſe ordinarius non habens reſtitutionẽ, de hoc
poteſt principaliter cognoſcere? Dic, q̃ non, arg. in præ. decr. cau
b ſa. in principio, à ꝓtrario ſenſu b. & in præ. tit. vbi, & apud quos,
l. fi. vbi dicitur, q̃ illi ſoli, qui ibi connumerantur, poſſunt de hoc
cognoſcere: ſed iſte ibi non enumeratur, vt & ibi not. Ergo, &c.
Item vicarius alicuius iudicis cognoſcet de reſtitutione, vt C. de
3 offi. eius qui vic. alic. iu. obti. l. j. ¶†Tractabitur autem cauſa reſti
tutionis in foro eius, ꝑ quem petitur. C. vbi, & apud quos in inte.
4 reſtitutio poſt. l. ii. ¶†Et nota, q̃ ordinarius cognoſcit de reſtitu
tione, reſtituendo tam in contractibus, quam in aliis, & etiam cõ
tra ſententiam à ſeipſo latam, vel a prædeceſſore, ſeu à ſuo inferio
re, ſed nõ ꝓtra ſententiam a maiore latam: licet ſit arg. contra. l.
c diſtinction. accedens c. veruntamen ſolus Princeps reſtituit in in-
tegrum contra ſententiam ſui procuratoris, vel iudicis, quem ip
ſe delegauit, vel contra res bis iudicatas, vel contra ſententiam
ſuam, licet raro, vt hæc leguntur & not. C. eo. tit. l. j. C. ſi aduerſus
rem iudicatam, ſi aduerſus. ff. de minoribus, in cauſæ §. fi. & l. præ
fecti. & l. minor. xxv. q. ix. quod quis. & xxj. diſtinct. inferior. ext.
de in integ. reſti. tum ex literis. extra de elect. innotuit. ibi, par in
5 parem. &c ¶†Nec legatus reſtituit cõtra ſententiam delegati, ni
ſi habeat ſpeciale mandatum extra de offic. deleg. ſtuduiſti. ¶ Itẽ
q̃ tulit ſententiã, poteſt de in integrũ reſtitutione ꝑ ſuam ſnĩam
cognoſcere, vt ff. de min in cauſæ §. fi. & l. præfecti. Secus ſi eo, à
cuius ſententia appellatur, qui non poteſt de eiꝰ ationẽ
cognoſcere, ut C. de appellation. eos. prope reſtitutionem tra, de
appellat. vt debitus. & de mat. contra interdict ſiæ con
6 tracto. capitul. i. ¶†Sed qua[illegible] reſpon. grun reſpon.
teſtes pro m
ſm hæc mater

qui appellat, dicit iudicem inique pronunciaſſe: ideoque iti-
dex propter verecundiam non de facili ſuam ſententiam re-
uocaret, argument. extra de cler. coniuga. diuerſis. extra de
accuſat. qualiter. j. At qui petit reſtitui, non dicit iudicem bene
vel male pronunciaſſe, ſed dicit ſe ſui facilitate, vel aduerſarii ca
lliditate deceptum: & ideo ſupplicat iudici, vt ei p reſtitutionem
7 ſubueniat. ¶†Itẽ iudex eccleſiaſticus reſtituit aliquem ad famam,
vt videtur a. g. extra de ſimo. c. ex diligẽti. xvj. q. 6. auctoritate. &
extra de re iud. cum te. ſecundum Ioan. & Vin. Tu dic, q̃ in præ-
dec. non reſtituit, ſed dicit ibi, illum ipſo iure nõ teneri, cum rel
la, vel modica fuerit iniuria, ut & ibi no. in gl. qa non, & c ſed Papa
hoc poteſt, vt ſ. de ſent. § vt autem. ver. itẽ not. & vide ſ. de lega
to, §. poſtremõ. ver. hoc etiam not. Vtrum Papa, vel princeps, vel
ſenatus, vel epiſcopus, vel collegiũ Cardinalium, vel Reges poſ-
ſint reſtituere in integrum ad famam & ad honores, & ad quos,
& quando, nor in præ. c. cum te & ſ. de legato, §. ſunt quoque. §.
fi. Vtrum autem Poteſtas, vel prælatus dabeant reſtitutionem cõ
tra ciuitatem, vel eccleſiam, vt dixi ſ § j. verſ ſed nũquid ꝑlatus.

ADDITIONES.

a Adminiſtrationem. ¶ Cui iuriſdictio adhæreat, vt dicit l. j. alleg.
b Senſu. ¶ Et ſcripſi eo. tit. §. j. in prin.
c Accedens. ¶ Solue, ut no. xxiii. q. 2. latiorem. in vlt. gl.

SVMMARIVM.

1 *Res, ſuper qua poſtulatur, alienari non debet: nec aliquid in præiudicium poſtulantis fieri, donec reſtitutio fuerit expenſa.*
2 *Reſtitutio in integrum, an per litis conteſtationem perpetuetur.*
3 *Teſtibus per minores, vel eccleſiam in eorum cauſam indictis, nil pro eis decentibus, nel cauſam dicti ſui requiſitis non reddentibus, quid ſit agendũ.*
4 *Læſio, à qua petitur reſtitutio, qualiter ſit probanda.*
5 *Minor, vel quaſi minor, ex lubrico ætatis, vel dolo aduerſarij deceptus, qualiter ſit reſtituendus.*
6 *Minor fundum paternum vẽdens, & ſuper hoc fideiuſſores dans, an ſic conueniatur, debeat reſtitui.*
7 *Duobus minoribus cum aliquo contrahentibus, ſi ambo lædantur, vnus autem tantum petit reſtitui, an proſit alteri.*
8 *Priuilegia ſingulorum communem legem non faciunt.*

¶ Effectus reſtitutionis in integrum quis ſit.

6.§. Vltimo Vidẽdum reſtat de effectu reſtitutionis in
integrum Et quidem is eſt, vt ea poſtulata
& obtenta, omnia ſint in eo ſtatu, in quo erant prius quam poſtu
1 laretur, ſeu cum poſtulari cœpit. ¶†Nec enim res, ſuper qua po
ſtulatur, alienari debet, nec ſententia executioni mandari, nec ali
quid fieri in præiudicium poſtulantis, donec reſtitutio fuerit ex-
pedita, C. in integ. reſti. poſtu. ne quid noui fiat, l. j. Sed videtur, q̃
ea pendente fiat execution ſententiæ, vt extra eo. ca. ſuſcitata. Dic,
quod ibi non pendebat: imo etiam data erat: ſed quia ibi contra
petentem eam valde præſumit: idcirco ſententia executioni mã-
datur præſtita cautione, vt ibi dicitur. Vel dic, quod illud fuit ꝑ
a uiſio Papę: vel dic, vt ibi a. Reſtitutione autem cõceſſa contra ſen
tentiam, vel cauſæ proceſſum, auditur reſtitutus ex integro, ſicut
ante ſententiam: vel admittitur ad id, ad quod petit ſe reſtitui, ex
tra. eo. auditis. & c. ex literis. Si vero reſtitutio ꝓceſſa eſt ſuper ali-
quo contractu, vnuſquiſq; recepit, quod dedit: & quod ſuũ eſt,
vel ex ſuo peruenit, vt C. de reputationib. l. vnica, ff. de mino mi-
nor. §. reſtitutio. ext. eo. c. i quoniam nemo debet cum aliena ia-
ctura locupletari, vt ff. de tranſact. cum hi §. ſane. ff. de cond. ind.
nam hoc natura. extra, de pœnis, ſuam. liiii diſtin. generalis. in fi.
2 ¶†Sed nunquid in integrum reſtitutio perpetuatur per litis con
teſtationem? Dic quod non: imo quadriennio claudi tur ff. de mi
nor. Papinianus. in fin. & ſ. §. j. forte cum mouetur in conſiſtorio
principis, ſecundum do. meum. vel ſi nõ perpetuatur, ſaltem in-
terrumpitur, extr. eod. tum ex literis. & c. ſuſcitata. Non enim de-
bet iure proprio ſine ſui culpa priuari pars, per quã non ſtat, ſed
forte per iudicem, vel aduerſarium, quo minus cã fuerit expedi-
ta, lvj diſt ſatis peruerſum. ext de conſti. cognoſcẽtes. de hoc ex-
tra de off. iud. c. 2. Quod de reſciſſoria dicunt quidam, nõ perpe-
tuari per litis conteſtationem: ſed Io. contra, cum nulla lege ſit ꝓ
b hibitum, & de hac b inde ſ. in tractatu libellor. eod. tit. ¶†Quid ſi

ADDITIONES.

a Ibi. ¶ In gl. pen. & quod ſuper ea dixi.
b Hac. ¶ No. quia dicit De hac, non dicit de hoc. ego autem de hoc ibi dica
cam ſuper rubrica.

3 in causa minoris,vel ecclesiæ, testes per eos inducti nihil pro eis dicunt,vel causam dicti sui requisiti non reddũt? Resp.tunc petant se restitui in integrũ ad inducẽdos nouos testes,ff.de minor. ait prætor.§.nõ solum.& l.minor.Sed dicet pars aduersa:Non debes restitui,nisi prius probes læsionem,& personam,& locum aptum ad hoc,ff.eo.verum.§.item no.& ff.de iureiu.nam & postea.
a §.si minor.ff.de in integr.rest.minor [a].omnis.¶†Quomodo autẽ
4 probabitur læsio? Et quidem videtur necessarium,quod hoc modo,s. vt isti testes noui producantur,& dicant in dicto suo,quod si ante aperturam testium ꝑducti fuissent,hoc idem dixissent: & tunc iudex auditis eorum dictis cognoscet, an fuerit expediens minori,vel ecclesiæ,eos ꝑduxisse:& tunc si viderit faciendum,restituet ad producendum eos. Sed dices: Nonne semel testificati sunt in hac causa? quomodo ergo amplius in ea testificabuntur contra illud 4.q.3 §.item in criminali.in prin & ff.de testi.produci. Resp.testificati sunt in causa restitutionis,siue incidenti quæstione:nunc testificabuntur in principali. Sed dicet pars altera,ꝙ eadem videtur quæstio, vt ff.de procur. qui proprio. Præterea si nunc dicant aliud, & aliter,quam primo dixerint, sequiẽ magnũ inconueniẽs:& ideo dixit Vbert.de Bo.quod detur electio parti, contra quam producuntur, vel quod approbet dicta istorũ, vel quod iterum iuret,C.de testi.l.fi.& extr.eo.tit.præsentata.vel, vt vitentur prædictæ oppositiones,dici potest,quod eo ipso,quod producunt nouas personas,quas ab initio non induxerunt, satis vidẽtur læsi:& sic recipientur sine alia probatione,vel productione,vt ff.de minor.l.& si si.ie.§.item & s §.j. versic. illud quoque. Sed nõ uidetur hæc restitutio danda minori, vel ecclesiæ,cum iã didicerint testificata priorum. Vnde etiã per rescriptum Principis nõ possunt amplius testes producere: ergo multo minus per edictum,in auth.de testi § quoniam. Sed respon.per instantiam:
b quæ responsio in causa debet admitti [b], ut ff de acq.pos.l.i.§.si
c filius [c].nam minor,vel ecclesia uenit per edictum cõtra contractũ,contra sententiam,contra venditionẽ, contra transactione, & similia, vt C.si aduersus transact.& si aduersus venditio. & similib.& tamen per rescriptum Principis non potest venire contra,C.de preci.Imper.offer.quoties C de transa l.causas C.sent. rescin.non posse.l.fi. Sed dicet is,contra quem producuntur,hæc instantia nõ est vera:quia & per rescriptum venit quis cõtra prædicta,vt no.in præ l.quoties.& C.de rescin.ven.ratas. Ad qđ respondeat volens producere:Bene fateor,quod venit contra præmissa per rescriptũ Principis, si dicatur in eo, non obstante tali lege,ff.ne quid in loco pu. fiat,l.ii.§.si quis à principe ff.de leg 3. si quis in principio in auth.de testa.imperfect.& extrà de offi.de
d leg.ex parte.& no.s.de instrumen.edi.§.nunc autẽ.ver.& scias [d]. Et concedo,quod si dominus Imperator dicit,non obstante constitutione, de testibus. producat testes is,qui didicit testificata,valebit rescriptum, vt in prædict.l. & ff.de consti.prin.l.i.¶ Item ad huc instabit aduersarius:Non debes restitui ad producendos te
5 stes.† minor enim, vel quasi minor, debet restitui, si ex lubrico ætatis,vel dolo aduersarii sit deceptus,vt C de minor.l.4.& C. & ff.de dolo,per totum. At dolo meo factum non fuit,quo minus produceres,nec etiam lubrico ætatis:quia pro parte tua præmissa fuit dilegens inquisitio pro quærendis omnibus,testibus,quos erat verisimile veritatem scire. Si igitur factum fuit, quod a diligentissimo patrefamilias factum fuisset, licet nunc aliqui dicant se scire veritatem, non ideo debes restitui ad producendum eos quia non fuisti læsus in eis,C.de in integrum restitutione minor. l.fi.ff. de mino. verum.§ item si locupleti. Sit igitur iudex cautus & iustus,nec nimis in dando promptus,nec in negando durus iuxta illud Catonis:

Constans & lenis,cùm res expostulat,esto:

xlv.distinctio vera.& c.omnis.& c.disciplina. extra de pur. can. inter solicitudines.ver.attendentes. nam & si uix uideatur danda restitutio,tamen datur,ff.eodem,intra vtile.§. vno. Sed si litigator non sit minor,vel quasi minor,nec probat per testes, tũc aduocatus miser à limine iudiciorum excludetur, & condemnabitur in expensis,extra de raptor.c.fina.de pœnis,c.calumniam.de
e elec.c statuimus. §. adiiciamus.& de excep.pia. §. si quis [e]. C. de
6 iud.l.properandum. ¶†Hoc quoque sciendum est, ꝙ si minor, qui fundum paternum vendidit, & super hoc fideiussores dedit, cõueniatur,potest restitui ad rem, vel etiam contra emptorem, si conueniatur de dupla, adeo vt postea ad eum periculum euictionis non spectet:veruntamen hoc fideiussoribus nõ prodest, ut ff.de fideiussorib. l.i.Sed contra:nam per restitutionem tollitur principalis obligatio:ergo & fideiussoria per consequens, ff. de regul.iur. l.cum principalis.ext.de censi.cap.grauis.Respond. dico, quod ciuilis tantum per restitutionem elidetur, sicut per rem iudicatam, vt ff.de condit.indebit. Iulianus. & l. creditores.ergo naturalis remanet, cui potest accedere fideiussor, vt ff. re fideiuss. fideiussor. ¶†Quid si duo minores contrahunt cum aliquo,& ambo læsi sunt,vnus vero tantum petit restitui in integrum,nunquid proderit alteri? Videtur quod sic,sicut in appellatione,vt 2.q.6 §.sunt etiam,quorum.ver.quãdoq; vnam,& no. ext.de ap.c.penul. quia id facit restitutio minorib. quod appellatio maioribus,ff de minor.præses.secundum. Alb.Pap.Ar.tamen contra,ff.e.ti.l.3.§.sed & utrum.ibi, non fuit propositum prætoris denegare restitutionem minori,sed maiori. Item quia hoc beneficium est personale,& singulare,ext.de priuil. sanè.& de insti.
8 cum uenissent. †priuilegia enim singulorum communem legem non faciunt,xxvi.q.2.c. non exemplo. Item in contrarium est illud generale,res inter alios acta,&c.ext.de præben. dilecto. in fi. & ea quæ ibi no.expresse C. si in com.eademque causa in integ.
f restit.postul.l.unica,in fi. [f]

ADDITIONES.

a Minor. ¶ An autem tunc aduersarius testes producere possit, vide supra de dilat. §. videndum.ver.in summa.& ibi vide hoc ommissum, quomodo restituto minore,vel ecclesia, aduersarius etiam maior intelligitur restitutus.

b Admitti. ¶ j.q.j.sicut vrgeri.vbi de hoc.

c Filius. ¶ Non est ibi iste §.bene est Ofidius.qui non facit, nec est. probatur tamen ibi per eum,& §.per procuratorem.ver.alioquin.

d Scias. ¶ Circa quod vide plenam remissionem,quam ibi dedi.

e Quis. ¶ Lib 6.

f In fi. ¶ Gl.ibi tenet hoc secundum in indiuiduo: primam partem in diuiduo.sed Cy.post Pe.ibi contra, quod etiam in indiuiduo non prosit fratri: loquitur tamen in maiore.ibi vide.

¶ Baldus de Restitutione in integrum.

VBI restitutio datur ad appellandum,non cassantur acta prius habita:secus,si detur contra sentẽtiam. Secundũ Vin.loquitur in restitutione petita & obtenta:& primo casu restitutionis ꝓcessio hẽt vim interlocutoriæ,scđo diffinitiuæ. Bal.§.j.ver.item sup.& seq.G. ¶ Ex noua causa restitutio denegata iterum impetratur. Et quæ dicatur noua causa. versi.sed quã vocas.G. ¶ Nec ecclesia,nec minor,restituitur ad opponenda crimina,vel defectus, ver.sed pone,ecclesia. G. ¶ Per instrumentum matrimonij probatur ætas prolis:sed non per instrumentum dotis,si dos est ꝓmissa, pro matrimonio ꝯcto. Si autem pro ꝯhẽdo,probatur ætas præsumptiuè,ver.sed cuiusmodi. G.Sed vnde sumitur ista ꝑsumptio? Respon.per locũ à cõmuniter accidentibus,vt no. in simili C.de prob.l.neq;.quod est notabile. Sic & ꝑ instrumẽtũ dotis ꝓbatur matrimoniũ.in auth.vt fratrũ filii,in prin.s.per locũ à communiter accidentibus: quia non cõsueuit fieri instrumẽtũ dotis, nisi inter veros,& nõ simulatos cõiuges. Bal. ¶ Qui iurauit se maiorem in cõtractu, reputatur maior etiam in iudicio,quod inde sequitur. vnde debet ꝑ se,tanquã maior,litigare,nõ cũ curatore:qđ ẽ notabile. Gul. ¶ Castrũ & villa habẽt priuilegia ciuitatũ,vt no. Azo in summa de magist.munic.non tñ habet locum in castris,l.vlt.C.de sacrosan.eccl sed bene habet locũ in eis beneficium restitutionis,& facit ff.de via publ.l ædiles.non tñ poterit hoc petere coram suo Potestate:quia Potestas in hoc reputatur pars esse,non iudex competens,ver.idem quoque.& ver.sed nunquid. Guil. ¶ Legitimi & publici administratores possunt petere restitutionem in integrũ sine speciali mandato: secus in procuratore,nisi incidenter emergat,ver.prælatus aũt. & seq.Gul.¶ Quę præscriptiones currant minori & ecclesiæ,& quæ non currant,ver.hoc autem no.& uersi.sequenti. G. ¶ Præscriptio statuaria currit cuilibet minori,extr.eodem,constitutus.quia statutũ & cõsuetudo ligat minores. ¶ Item generalis consuetudo facit etiam ecclesijs præiudicium ipso iure,ibidem,& ver.vt autem.G. ¶ Papa Clemens ꝓnunciauit pro mercatoribus contra Treuerẽsem,ꝙ post biennium non posset eis opponi exceptio non numeratæ pecuniæ:secus in minore,ver.hoc autem.G.C.de curato.furio.l.ii.in gl.& sic ecclesia non gaudet iure minoris, per l.final.C.in quib.caus.in integr.restitu.non est nec. Et est ratio,quia ecclesia semper est ecclesia: sed minor non semper erit minor: sic ff. de tutor. & ratio. distrahen.l.nisi.§.final.Bald. nunquid absens occasione Potestariæ, quam acceptauit,dicatur ex publica causa abesse? versicul. quid si is, qui. Gul. ¶ Restitutio alia nititur iustitiæ, & est necessariæ iurisdictionis: alia misericordiæ, vt restitutio famæ, ff. de postu.l.j.§.de qua. uersicul.in summa not. B. & infra. §. uidendum.ante fin. Guliel. Si petitur restitutio ad obtinendam dilationem, uel tempus ad probandum, uel excipiendum,læsio probatur ex solo lapsu temporis, si exceptio, uel positio, quæ probari intenditur, sit iusta,uersi.illud quoque. Si aũt post didicita testificatã petitur restitutio ad testes producendos,summatim debet probare pro habenda restitutione de læsione, & de interesse petentis restitui,infra.§.ultimò.versicul. quid si in causa contra sententiam,uel contra contractum petatur restitutio,plenè probanda est læsio: ibidem quæ uerba not. G. ¶ Quid si minor post sententiam petit restitutionem ad opponendum peremptoriam exceptionem? dico, quod non impedit executionem sententiæ, quia non petitur contra sententiam: nam sententia ualet, & meretur executionem, licet exceptio speretur opponi, ut C. de iur. & fact. ignor.l. prima & ideo [illegible] restitutio desiderat altiorem indaginem, non impedit executionem, & [illegible] iurand.l.nam & postea. in princip. & ita loquitur capitu. [illegible] Sed ubi petitur restitutio contra sententiam,puta quia lata fuit [illegible], tunc cessat interim executio, ff. de iudi.l. si prætor. §. Marcell[illegible] [illegible] post l.j. C.de transa.l.si causa. ff. de inoffi. test.l. Pa[illegible] T. ¶ Vbi s. ver [illegible] B[illegible] ec.tut.l.diximus.nisi petatur per malitiam: [illegible]ndum Mar.de[illegible]

litia:sed hoc arbitrio iudicis relinquitur.C.de ordi.cognit.l.fi.facit ad prædicta C.de fal.l.satis apertè.C.si ex fal.insti.l.fi.& vide ibi per Bar. & vide j.§.finali,in prin.G. ¶ Ecclesia non restituitur contra confessionem, nisi probato errore:tunc restituitur etiam post sententiam, ver.sed nunquid ecclesia.G.Imò idem,si ex certa scientia.ff.de minorib.l.si ex causa §.nunc videndum Sufficit ergo probare rem aliter se habere.ff.de interrog.act.l.de ætate.§.fi & ita intelligitur l.si filius.eo. tit ¶ Item no.ꝙ error negantis probatur sola confessione, in d.§.nunc videndum.Sed error confitentis non probatur sola negatione,sed probatione contrarii.C.de iur,& fac.ign.l.nisi post diui.B. ¶ In causa restitutionis in integrum proceditur lite non contestata, si reus abest,vel præsens non vult litem cōtestari.C.de temp.ap.l.fi.§.illud. quia aliter potest consuli petitori: cum restitutio in integrum non perpetue tur,nisi per sententiam diffinitiuam.¶ Item concedere restitutionem, est potius decretum,quā sententia.ergo,&c.de bo.pos.l.3.§.pen.ver.quid ergo,si is.& ar.ff.de mino.præses.no.G. ¶ Petitio restitutionis debet ptinere qualitatē & causam læsionis:secus in appellatione.j. in § qualiter.ver.1.& seq. G.Hoc tenet gl.ff.de min.l.verum.§.sciendum.& probatur e.ti.l.minor aūt magistratus.Bal. ¶ Minor & ecclesia possunt renunciare beneficio restitutionis obtento.ff.de minor.l.si iudex.nō obtinendo.ff.noua.l.doli mali.in §.qualiter.ver.sed nunquid.G.ff.de ver.obl.l.sciendum.in gl.ord. ¶ Ecclesia censetur iure minoris quo ad acquirendum beneficium restitutionis, non quo ad restituendum,ne quadriennium currat:sed statim cum natum est,currit ecclesiæ,vel maiori.in §.in qđ.G. ¶ Imputet sibi,qui se arctat ad vnum diem, in quo probare non potest.ver.si G.C.de temp.ap.l.3.& l.fi.§.1.Bal. ¶ Singulare ius restitutionis nō porrigitur ad socium eiusdem litis.C. si vnus ex plu.per l.fi.in §.si ver.fi.G. ¶ Item singulare ius restitutionis non porrigitur ad accessoria specificè causa non deducta.ff.de cond.indeb.l.fi.§.fi.in gl.ord. Non obstat §.item sciendum.quia extensio non habet locum in iudicio rest. in integrum, qđ valde stricti iuris est.Bal. ¶ Mater ratione minoris ætatis excusatur,si filio tutorem non petiit.Et sufficit fuisse minorem à principio, quo indiguit minor filius tutore.in §.1.ver sed quid ipsa.G.Nam principiū temporis spectamus.ff.de infa.l. quid ergo. & de excus.tut.l.2.§.ætas. & ita no.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.l.1.in gl.ord.nam ista immunitas perpetua esse debet.Sed cōtra.ff.de leg.2.l.Titia.§ vsuras.nam vbi ætas est immediata causa beneficii,cessante ætate cessat beneficium. Sed illud loquitur in beneficio successiuo hic in instante liberatione.Item illud non est priuilegium,quia est secundum ius naturale,ꝙ est ius commune:innittitur enim ætatis imbecillati.C. de leg.tut l.fi. Bal. ¶ Restitutio in integrum pōt implorari incidenter super emergenti.vel incidenti,non super principali,s. ad fundandam originem petitionis.Nam præposterum esset prius agere rescissoria,quam officio iudicis.ff.de excep.l.exceptiones.quę personæ.§.fi.sed ad fundandam exceptionem,vel replicationē potest incidenter peti restitutio.Tamen ordo verborū est vt primo petatur restitutio,& exinde excipiatur,vel replicetur.l.nam & postea.§ si minor.ff.de iurei.& Inst. de act.§.rursus.per Dy. ¶ Minor, qui commisit dolum inficiando verum, restituitur.ff. de minor.l.si ex causa.§.2.Quomodo est hoc?Resp.mendacium est delictum verbi:secus in delicto facti.Item mendacium negantis pōt purgari per confessionem,vt no. Inst.de actio.§.item mista est actio de eo. ideo speciale est. ¶ Aetas probatur testibus,scripturis,& picturis.ff. de excu.tut.l.2 §.ætas. C.si minor se maio dix.l.si alterius.C.de his,qui ven.ętat.imp.l.omnes ff.de prob.l.cum de ætate.Et est speciale in ætate probanda,ꝙ iudex pōt imponere probationē,cui vult,s.ex aspectu,vt no.ff.de minor.l.de ętate.Est & aliud speciale:quia sententia lata super ætate ex aspectu, nunquam transit in rem iudicatam:quia oculus officialis sæpe fallitur:& quia est interlocutoria lata ex præsumptione iudicis tantum:sed transfert onus probandi.ff.de minor. l.minor 25.annis,ex aspectu.Quod intelligo si sit lata citata parte:alias non transfert onus probandi arg. notatorum C.quo.bon.l.1.ff. de bo.pos.l.3.§. pen.& facit,quod no.ff.de interrog.act.l.de ętate.in prin.& C.de iur.calum. l.2.§.quod obseruari.& ff.de mino.l.etiam.§.fi.Bal.

ADDITIONES NOVAE.

✱ Nota ꝙ restitutio est restringenda, quia est iuri communi contraria.not.in l.fi.ff.de condict.indeb.Inn.in c.ex transmissa, de præsc.

Ciuitas non restituitur in integrum.Inno.in c.cum venissent.de in integ. restitutio.

Nota ꝙ restituitur minor si potuit cum aduersario transigere & non transegit:restituitur enim ad ipsam transactionem faciendam.notat glo.in l.si ex causa.§.nunc videndum.ff.de minor.

Nota ꝙ beneficium restitutionis potest cedi per minorem. not.in l. qđ si minor.in prin.de minor.& l si ex pluribus.de admi.tut.

Nota ꝙ in causa quæ reiteratur remedio restitutionis in integrum non productum in prima causa producere possum, & non probatum probare. ad hoc allegatur l.in fraudem.§.neque instrumenta. de iure fisci.

✱ An beneficium restitutionis posit opponi per viam exceptionis. Glo. in l. nam & postea.§.si minor.de iurei.dicit ꝙ non.idem no.in l. necnon §.exemplo.ff.ex qui.cau.matri.& in l.pen.ff.de auct.tut.

An minor posit petere restitutionem in integrum de contractibus celebratis in tempore quadriennii ꝙ datur ad petendum restitutionem in integrum.casus ꝙ sic,alias non.in l.fi.§.sin autem.C.de repu.hær.

An res minoris obligentur in casibus,in quibus inducitur tacita hypotheca.Bal in l.conditionibus.de condi.& dem.& l.si constante.in prin.sol.mat. & l.item quia.de pact.gl.in l.fi.C. de leg.tu.& l.certi C.loca.per Cy.

Statuto cauetur ꝙ pro datiis & gabellis sint bona cuiuslibet obligata:an bona minoris erunt obligata.Bal.vbi s.& Bar.in d.l.conditionibus.

Si adultus fecit testm̄,an posit petere beneficiū restitutionis in integrū, si dicatur ipsum inconsultè testatum.Bar.in l.1.§.fuit quæsitum.ff.ad Treb.

Nota quod ista impediunt restitutionem,renunciatio,extra.de rest.spo. accepta.res iudicata,eodem titu.cap.audita.2.q.7.§. diffinitiua.alias 3.q.1. dilapidatio.3.quæstio.3.quia contuma[illegible]stio.9. decernimus. vitatio scandali, 3.qu.6.hæc quæ.Criminis enormitas,2.qu.5.sicut excommunicato.2.q.3.placuit,Præcedens compositio,ff.si quis caus.l.2.§.j.& c.audita. de resti.spol.& alia ratio per Bal.in c.i.ext.de in integ.rest.

Nota ꝙ iudicium restitutionis in integrum restringitur ad petita: vnde ext.petita etiam accessoria non veniunt.Item ꝙ exceptio compensationis non potest opponi in integrum postulanda.Bal.ad hoc allegat l. Stichus.§. fi.de cond.indeb.

An iudex qui cognoscit de restitutione,si videat sententiam non ualere, possit pronunciare ipsam non valere,sicut iudex appellationis, not.in c.cū R.& c.cum contingat.& c.coram.de of.del.

An restitutio in integrum & nullitas possunt eodem libello intentari conditionaliter.Inn.in c.constitutus.de in inte.resti.

Quid differunt restitui contra sententiam & restitui ad appellandum, Inn.in c.fi.de in integ.rest.

In l.i.C.de repu.quæ fiunt in iud.Bald.quærit,quid si minor allegat dolū in venditione.& dum petit restitutionem ad rem, dicit aduersarius, redde mihi præcium dicit minor,nolo ratione doli tui,quia non teneor,an possit allegari hoc,Bal.ibi non decidit,sed dicit,cogita.

In l.si duo patroni.§.idem Iulianus.de iureiu.& l.sciendum.de ver.obli. Bal.tenet contra Dyn.in q. de minore,qui iurauit se non venturum contra contractum.nam dicit Dy. ꝙ potest petere restitutionem in integrum, nisi de causa fuerit certioratus.Bar.ꝙ sufficit minorem certioratum super facto uel super contractu.tunc enim tollitur omne ius quod posset sibi competere ad veniendum contra factum ipsum.fa.aut.sacramenta.C.si aduer.vē. quæ dicit super contractibus rerum suarum non renunciandis &c,non autem super restitutione non petenda.sufficit ergo ꝙ iuret non venire contra & sic super facto.

An restitutio in integrum posit peti coram arbitro.not.in l.fi. C.vbi & apud quem.Item an coram arbitratore,& Bar.ibid.quod sic.

In l.verum.§.sciendum.de min.gl.quæ incipit oportet, nota istam gloss. quia aduocati debent eam scire,vt sciant capitulare,quia cum de ipsis non inueniretur copulatiuè probatum,obtinuit in ea.Bal. vbi s.

An restitutio in integrum peti posit pendente appellatione,Bal.in l.ab eo.C.quomo & quan.in gl.in l.in rem C.si aduer.rem iudi.fac. l.si minoris, de admi.tut.Bal.in l.si pręses.de ap.& in l.si causa cogni.de transac.& in l.i. C.in inte.rest.post.Barto.in l.defen.de aucto. tutor.l.eos. C. de except.rei iud.& authen.qua suplicatio.de pre.imp.of.& l.i.ne lice. in vna cau.tertio pronoc.

In l.nam & postea.§.si minor.de iureiu.ex hoc tex.dicit Bar. ꝙ minor q nō appellauit nō dicitur læsus eo ipso ꝙ nō appellauit, nisi doceat se aliquid habere ꝑꝑ quod in causa appellationis debeat vincere.nec obst.l.si minor §.i.de mi.q̄a ibi ante sententiā latam minor renunciauit appellationi.vnde eo ipso ꝙ renūciat,decipit,quia possibile est sāam iniustam sequi. & sic cōstat ipsum statim decipi,nisi appareat ipsum fouere iniustam cām, vt hic, Item per hoc habes ꝙ si minor nō probauit j.terminū,nō statim tanquam lęsus dēt restitui ad terminū nisi ostendat se habere probationes vt hic. & eodem modo si petat se restitui ad allegationē omissam,non restituitur,nisi doceat illam allegationē habere.ita intelligitur l.minor 20.annis omissam. de mino.ita intelligitur Inno.in cap.auditis.& c. felicis.de in integ.restitu. fiet tamen in hoc iudicio quo quæritur an minor sit læsus facilior probatio, an haberet vel non:sufficit enim quod ostendatur iudici præsumptiuè, qđ minor potuisset probare,argumen.l.in l Aquil.si deletum.ad l.Aquil.& istæ probationes quæ fiunt hic, non fecerent plenam fidem in causa principali, vt c.veniens ext.de rest.Bar.

In aut.si captiui.de episc & cleri.Iacob.de Bel.quærit,pone,ꝙ tempore quo carceratus fuit pater alicuius,filius erat minor 18 annis: tamen pater diu stetit in carcere.ita quod filius est effectus maior.& pater in carcere decessit:quæritur quid iuris,an inspicitur initium,an processus ipsius temporis,an finis totius temporis.Bal ibi hoc examinat,&l.1.C.in quib.ca.in integ.resti.non est nec.& l.1.C.si aduer.delic.

An minor qui restituitur ad legata repudiata dicatur etiam restitui ad ius accrescendi.Bal.in l.mulieri.ff.de cond.& dem.

An minor possit restitui contra sententiam interlocutoriam,Inn.in c coram felicis.de rest.in integ.Bar.in l.si finita.§.si forte.de dam.infec.Bal.in l. fi.de rest.in integ.

Nota ꝙ legis doctor non potest prætendere errorem iuris,no.in l.j.per Cy. qui & a quibus.

Quid si statutum dicat ꝙ contra instrumentū non posit opponi aliqua exceptio,an poterit opponi restitutionis auxilium?& dicitur ꝙ non.ad hoc allegatur quędā gl.in l.in causę.§.i.in prin.de min.quæ gl dicit ꝙ ꝑ restitutionem paratur exceptio,non obligationis extinctio:& sic cum per restitutionem ueniatur ad exceptionem,obstabit statutū:& sic dicit ibi Bal.ꝙ no. fa.ad statutū Mediolani,qđ vult ꝙ a sententia interlocutoria non posit appellari,nec quærelari,nec supplicari,nec de aliquo grauamine agi,nec excipi,nec conqueri,ut nec posit,in integrum restitutio peti.& ita determinatum fuit per do.Macharium de Bernadigio anno M.cccxxviij.mense octo. in quæstione hospitalium sancti Petri.extra portam Romanam, & Iacobi in porta Vercelliana,ex vna parte,& Dionisium de Binuo ex altera.

Nota ꝙ dolus aduocati probatus,est sufficiens causa ad faciendum concedi restitutionem,absque eo quod dolus aduersarii allegetur not.in l. minor.§.de min.ibi,vel adiu.

In l.quamuis de iuris & fa.ign.obreptio solius libelli vel petitionis non inducit restitutionem,l.cum putarem.famil.ercisc.nisi forsan in criminali per l.si quis obrepsit.de fal.tamen glo.intelligit illud in obreptione probationis, quo casu conceditur restitutio ministerio iudicis, l.seruo inuito.§. cum prætor.de mino.

Quid de anno qui datur censitorib. ad conquerendum de æstimo malè facto per æstimatores, an currat minori, vel absenti causa reipub. dic quod ipso iure non currit,l.qui grauatos.de censito.libr.x. Idem dicitur in tempore dato ad soluendum canonem fisco pro fundo patrimoniali.l.1. de fund. patri. libr. xi. licet sit secus in vectigali præstando, l.imperatores. de publica,

Quid

Quid de pscriptione inducta à statuto, an currat minori: dic qđ sic, vt c. constitutus de restit.in integr. Bartol. de hoc in l.etiam. de minor. & dicit ibi per ipsum ꝙ quæstio stat in hoc, vtrũ statuta quæ dicũt præscriptionem currere, simpliciter restringantur nisi cõtra minores, & recipiant interpretationem restrictiuam, vt aliquis non lucretur: sed si minor pateretur damnum tunc secus, Bart.& Bald.in l. omnes populi. de iusti. & iur. An Papa posit restituere laicum non subditum, Innocen.ponit in cap. cum te de re iu dica.

An si minor committat contra statutum propter hoc incidat in pęnam, an poterit petere restitutionem in integrum: no. in l.si ex causa.de minor.& Albri.in materia statutorum.in prima.parte q.32.

Quando testes sunt recepti qui recipi non debuerant: datur absenti restitutio. Inn.in c.ex parte ade.de testi.

In l. cum hi. §. si cum lis. fac. ꝙ si statutum dicit ꝙ minores non posint aduersus sententiam restitui qui assumuntur ex forma statuti quod est verum, nisi lis fingatur, vt hic ad quod fa.quod not. Innoc.in c.grauis. de depo.Bart.

In l.quamuis.de iur.& fac.igno. vtrum ista habeant locum in replicatione, videlicet ꝙ miles posit replicare post sententiam absolutoriam aduersarii, sicut potest post sntam condemnatoriam sui. Glo. dicit ꝙ non, & ideo exponit ageres id est defenderes. & in alia gloss.similiter dicitur, ꝙ iste miles erat reus non actor: alij cõtra: vnde si miles intẽtauit congruã actioné, & aduersarius opponit exceptionem pacti de non petẽdo, & eẽt absolutus: & miles de nouo agit, & opponitur sibi de re iudicata, poterit replicare de alio pacto de petendo vt §. pactus ne peteret. quod verum esse credo, quia replicatio habet in se naturalem æquitatem, quia eadem est ratio quæ in exceptione, scilicet naturalis æquitas, & militiæ priuilegium, & error iuris probat. & hoc tenet Barto. Quid ergo si miles omisisset opponere ex certa scientia iuris vel facti? certe tunc sibi non subueniretur per hanc legem: qa sicut restitutio debet fundari rationabili causa ita & restitutio huius legis. & hoc est notabile propter hoc. nam si propter militem excipientem vel replicantem probetur scientia iuris, vt quia consuluit peritiores, vel ipse habebat peritiam iuris, quia ipse audiuerat iura in scholis, tunc non esset audiendus fac. quod no. de mune. patr l.professus.lib.x.Bal.

In l.fi.de in integ.rest. dicit Bal. aut erat causa mota & vtrique imputat, nec est differentia hoc casu: aut non erat mota, nec moueri sperabatur, & idem: quia tunc neutri imputatur cur procuratorem non dimisit: aut sperabatur moueri de proximo, & loquitur glos. l.sed & si per prætorem.ex quib. cau.mai. quia imputatur absenti ex necessaria causa, non autem absenti ex probabili.

An castrum & villa restituere possint, sicut ciuitas, ipsa gl.in l. respub.ex quib.caus.maior. tenet ꝙ non. Iaco.de Are. tenet contrarium Bal. in ipsa l. respublica. dicit ꝙ est opinio communis & eam tenet Dy sed Frã. Acc. tenet gl.& eam defendit. quia restitutio est priuilegium contra ius commune, & sic non debet trahi ad consequentiam Innnocenc.in capitul.fin. de in integ. restitu

An excommunicatus posit petere restitutionem contra sententiam à qua non appellauit. Host.& Ioan.And.in nouella.in capitu. significauit. de except. & quid si excommunicatus conqueritur de sententia censuræ, ibi per eundem.

In l.si minoris.de adm.tuto. ista l.facit ad quæstionem de facto pone lata fuit sententia contra pupillum: tutor appellauit: lite contestata super causa appellationis, vult petere tutor ex persona minoris restitutionem in integrum: dicens sibi potius expedire restitui quam causam appellationis prosequi, vt pote cum plus consequatur per restitutionem in integrum, quã per appellationem. vt l.fi.de rest.in inte. hanc quæstionem ponit Bal. in l.in rem pupil.C.si aduer.rem iud.

In l.2.C.si aduer.rem iudi. dicit Bal. aut minor petit restitui aduersus factum alienum, vt puta tutoris, curatoris, iudicis, vel alterius, & non est necesse quod afferat de sui facilitate, vel de dolo aduersarii: sed vbi petit aduersus factum suum, tunc bene est necesse. fac. l.in rem pupilli.eo.tit.si aduer s.rem iud. Bal.in l.in minoribus.C.de in inte.rest min.

In l.de ætate. de minor. quidam minor iurauit se maiorem ad sancta dei euangelia: postea dum esset in aliquo contractu deceptus petebat restitutionem in integrum: obijciebatur sibi quod iurauerat se esse maiorem, vnde non poterat restitui: hic est argumen. ꝙ non posit, quia in aliis contractibus debet sibi nocere. argu. contra in l.certum. §. penul. de confes. Alberic. Pap.

Quando ex contumacia partis post litem contestatam posint recipi testes in causa restitutionis in integrum, Innoc.& Host.in c.accedens. vt lite non contest.

An restitutio in integrum impediat executionem sententiæ, Bald. in l. eos.C.de execu.rei iud. ꝙ sic, & not.s.de exec.sen.no.in capi.suscitata.de in integ.resti.& l.i.C.in integ.rest.postu. Bal.in l.si causa cognita.C.de transac. no.in l.si pretor.§.Marcellus.de iud.per Bar.in l. defendente. de auctorita. tutor.

An in ista restitutione procedatur summariè, an plenariè, vide c.i. de offi.iud.per do.Io.de Casti.Bal.in l.præses.de app.& authen. quæ supplicatio.de præ.imp.of.& in l.penul.C.si aduer.rem iudica. Ang.in l.iudicati. C. si ex fal.instr.

An petens restitutionem debeat exprimere in libello, an dolo aduersarij, an sui facilitate sit læsus. Bald. in l. minoribus C. de in integr.restitu.minor. dicit ꝙ si non opponatur, bene procedit libellus, sed si opponatur, non procedit, tanquam minus generalis. allegat ff.eod. l.minor. & in Specul.

Si sententia feratur contra minorem sub conditione, à quo tempore incipient currere tempora petendi restitutionem, vel à die sententiæ latæ, vel à die euentus conditionis, vel à tempore celebrati contractus? Barto.in l.i. §.biduum.quan.ap.sit.

Nota ꝙ vbi agit de rescindenda venditione, vt quia deceptio facta est vltra dimidium iusti præcij, l.ij.de resc.ven. vel vbi agitur actione ex contractu, quia deceptus in pręcio, vt l.Iulianus. §. venditor. de actio.emp. ꝙ tunc potest agi vsque ad xxx. annos, non autem vsque ad quadragesimum: tamen ut in alijs restitutionibus. ita not. in l. in contractibus.ex qui. caus. maior.

In l.cum lege Iul.de arbi. nota ꝙ partes non possunt dispensare super ætate: secus in principe, l.quidam consulebant.de re iu. Item minor potest restitui aduersus acceptationẽ officij. Itẽ nota ex hac.l. ꝙ si statutũ dicit, ꝙ charta à maiori xx. annis facta valeat, & teneat, sed non facta à minore: modo quæritur an maior xx.ann. & minor xxv. possit restitui? & videtur ꝙ sic, arg. istius l.tamen contrarium est verum, quia licet statutum limitet ætatem, tamen non stat in hoc solo, imo limitat causam & firmat contractũ, ergo nõ datur restitutio: vt in authen.si captiui.de ep.sc.& cle. & hoc tenet Iac.de Bel.non obst. l.ista: quia hæc lex limitat ætatem tamẽ non ultra procedit confirmando. fac. quod not. l.j.C.de his qui ven.æta.impet.

An per statutum posit concedi minoribus administratio rerum suarum Bald.& qđ not. idem in l.j.C si de moment.po.fue.ap.& l.2.de eo quod certo loco. Bar.in l.denique.de min. dicit ꝙ non, nisi sit ciuitas q̃ recognoscit superiorem. Item dicit ꝙ iudex in defectum tutoris & curatoris potest interponere authoritatem in vno actu vel pluribus singulariter. vt l.si infanti.C. de iur.deli.& l.bonorum. C. qui admi.ad bo.pos.pos.

In l.in causæ. §. causa cognita.de mino. an in causa restitutionis in integrum possit perueniri ad sententiam lite non contestata: dicit ꝙ sic. sufficit. enim ꝙ pars sit contumax. Cy.& Alb.in auth.si omnes.C.si vt ab hær.se absti.in vltima q.10. An.in addi.Spec.in ti.de resti.in integ.

Quod si aliquis fuit bannitus per tyrannum, demum per eundem fuit restitutus, an stabitur sacramẽto de perditione rerum suarum, Inno. quod sic in c.super eo.de his quæ vi me.cau.fi.

In l.j.§. cæterum. de postul. nota ꝙ ad famam solus princeps & senatus restituit. eodem modo Papa & collegium cardinalium in spiritualibus. & temporalib. seu quo ad spiritualia & temporalia in terris ecclesiæ. Inn.in c. cum te.de rescri. Sed nunquid populus per statutũ posit restituere famã. hic videtur ꝙ non: quod est verum in infamia quæ irrogatur secũdum ius commune: secus si irrogaretur per aliquod statutum. nam per aliud statutum posset tolli. Idem in aliis regibus & principibus qui recognoscunt imperatorem in dominum: nam quo ad eos valet restitutio famæ Bartol.

Pone habebam litem communem cum aliquo minore. & inuicem cõtra illum litigamus: post aperturam testium minor iste petiit beneficium restitutionis in integrum ad probandum iterum: quæritur an istud beneficium profit mihi consorti suo in hac lite? & videtur quod non. per l. deniq; §.sed vtrum.ff.de mino. & l.j. C. si in communi eademque causa. sed distinguendum, aut negotium erat connexum, & tunc profit: & sic intelligitur l.j.de diuer.resc.& l.j.C.si vnus ex pluri.

An in causa restitutionis in integrum sit necessarius libellus, Albri.in aut. offerat.de litis contest.& in auth. si omnes.si vt ab hæredi.se absti. Io. An.in Spec. de rest.in integ §.quis autem.in fi.

An minor restituatur aduersus naturalem obligationem. Bal.& gl.in l.3. §.pupillus.de neg.gest.& l.Marcellus.de fideiu.& ibi no. an ex sola naturali obligatione opponatur compensario minori. fac. l.interdum de cõdictio. indebit.

An respub. habeat beneficium restitutionis in inte.no.in l.j.C.de of. eius qui vicem alter gerit.

Restitutio in integrum an posit peti coram arbitro, not.in l.fi.C.vbi & apud quem. vide ibi Iac.But.Bar.& Bal.

Restitutio pendens, operatur quod appellatio pendens. Bal. in l.iudicati.si ex fal.instr.C

An ciuitas, ecclesia, respub. castrum & uilla habeant beneficium restitutionis in integrum. Bal.in l.respublica.ex qui cau.ma. de hospitalibus vide Bal.in l.orphanotrophos.de epis.& cle.& Bald.in auth.quas actio de sacr. eccl.& no.ext de resti.in inte.lib.6. vide Io.de le.in cle.per literas.de præb. secundum Laudum & Paulum.

An quando petitur restitutio contra sententiam in libello debeat proponi iniquitas, vel iniustitia. Bal.in l.eos.C.de ap.

Nota ꝙ vniuersitas dedicata deo habet priuilegium minoris ætatis, Bal. in l.quotiens.de fideic.& quid de monasterio, vide Bal.in l. pupillorum.C. de repu.hære.

An vniuersitas & collegia habeant beneficium restitutionis in integrũ. fac. Bal.in l.j.C.etiam per procura.in integ.restit.peti pos.ex illa ratione Ia. de Are.in l.respublica.C.ex qui.caus.mat.& l.fi. §.cum autem. de sacrosan. eccl.& in l.quotiens.C.de fideic.

Nota ꝙ restitutio in integrum est q̃dã species supplicatiõis, l.minor. aut magistratus.de minor.& etiam est quædam species appellandi, l.si causa cognita.C.de trans.& gloss.in l.vnica, nil nou.in integr.restitu.pen.C.& text. in l.præses. ff. de mor. vide gloss. magnam. C si de momenta. poss.fuer. appel.

An beneficium restitutionis in integrum transmittatur ad hęredes. fa. ꝙ sic l.si infanti C.de iure deliberan. & quod ibi not. & illud quadriennium. de quo ibi loquitur, currit solum ab adita hæreditate ipsius minoris. vt l.Valerianus.de restitu. milita. C. & l.ea quæ.de temp.in integ.resti.pe.vbi Bald.

An per restitutionem in integrum concessam tollatur obligatio naturalis? Angel. ꝙ sic in l.minor.de procu. licet aliqui contra, scil. quod solum tollatur ciuilis.

An restitutio in integrum possit peti per viam exceptionis, Ang.in l.Papinianus.§.si filius.de inof.test.

Minor vel ecclesia non potest petere restitutionem in integrum contra sententiam secũdæ ap. nisi facta plenaria cognitione. Bald.in l.j. C. ne lice. tertio prouoc.

An restitutio in integrum posit peti per syndicũ vniuersitatis sine speciali mandato, Bald.in l.j.C.etiam per proc.in integ.resti.peti po.& vbi requiritur speciale mandatum est verum vbi restitutio specialiter petitur: secus si inci[illegible]al.vbi s.

De mu[illegible] [illegible] Ba[illegible] l.cum non voluntate.quo.& quãdo [illegible]

An in

An in causa restitutionis in integ. sit necessarius libellus. Alb. in auth. offe ratur. C. de lit. cont. & in auth. si omnes. C. si vt ab hær. se abst. Ioan. An. in Specul. de restitu. in integr. §. quis autem. in fin. & an debeat lis contestari, bal. in l. j. §. cum qui. ff. de postul. & in auth. si omnes. per Bal.

Si virtute status sit compromissum factum inter agnatos. & facta sint ar bitramenta, an minor possit restitui contra arbitramenta. fac. Bal. in l. non C. de in integ. rest. mi. & l. eos. §. finautem. de ap. & l. j. C. si de mom. po. fue. ap. Bal. in consilijs suis. & no. in l. postquam. de pac. & dicit q non. dominus Ignorolus in consilijs suis. 3. par. 7. q.

An minor decedens hæreditate sibi delata non adita, transmittat restitutionem in integrũ ad hæredẽ suũ. Iac. de Bel. q non, in disputatione q̃ fecit q̃ ponit in auth. de trien. & semis. Bar in l. Pantonius. ff. de acq. hære. teget, q sic. & dicit idem tenere Iac. de Aren. in l. qui duos. de reb. dub. vbi idẽ Bar. etiam ponit. Idem tenet Iac. But. in quodam suo. consilio. Bal. in l. si in tanti. C. de in ter delib. in 2. q. tenet cum Iac. de Bel. in infante, in maiori vero infante videtur dubitare. sed idem Bal in l. vnica. §. in nouissimo. de cadu. tol. in maiori infante tenet expresse cum Bar. in infante verò distinguit, an naturaliter decesserit, & non transmittit restitutionem nisi per culpam tutoris hæreditas non sit adita, & tutor non sit soluendo: aut decesserit casu fortuito, puta naufragat. vel alio, puta propter absentiam non potuit habere tutorem. & tunc transmittit in integ. rest.

Quod in libello restitutionis in integrum aduersus sententiam diffinitiuam non est necessaria expressio causę, nisi petatur aduersus sententiã prin cipis: ratio quia nec requiritur expressio causæ in appellatione à diffinitiua. & appellatio & restitutio paribus passibus ambulant. l. præses. ff. de mi. ita vult Bal. in l. minor autem magistratus. in princ. & §. j. ff. de mino. ex quo videtur inferri, licet ipse non dicat, q in libello in inte. restitutionis aduersus sententiam interlocutoriam sit necessaria expressio causæ: quia est necessaria etiam in appellatione ab interlocutoria, c. cordi. & c. cum appellationibus friuolis. de appellationib. lib. 6. & in Cle. appellanti; eo. tit. & Barto. in l. eius. ff. de ap. reci. modo appellatio & restitutio paribus passibus ambulant, vt s. & ita potest intelligi etiam dictum Inn. in c. coram felicis, in prin. de in integ. resti. f. q loquatur in interlocutoria, maximè referendo ad illum tex. qui loquitur in interlocutoria. vide reperto. Bald. super Inno. in versi. expressio. in q. ij.

a ¶ De supplicatione [a]. Rubrica.

PRAETER appellationem, & præter in integrum restitutionem, de quibus prælibauimus, est & aliud remedium, quo valida sententia subleuatur, videlicet supplicatio, vt s. de sen. §. quoniam s. [b] ideo de ipsa aliqua sub
c compendio perstringamus [c]. Videamus ergo, à quibus supplicari possit & quando: & in quibus casibus: & quæ differentia sit inter appellationem & supplicationem: & postremò quis sit supplicationis effectus.

ADDITIONES.

a Ex omnibus practicis auctoribus nullus formauit hãc rubricam præter Io. de Deo Caul. rubrica vl. Legistæ habent de hoc rubricam, quæ non allegatur, quia sedet in gropa: in rubrica enim De præcibus imperatori offerendis. sequitur & est, de quibus rebus supplicare liceat, uel non: qua de causa Azo in Summ. ibi prosequitur hanc materiam.

b Quoniam s. ¶ §. ult. est.

c Perstringamus. ¶ Præmittit Azo, qualiter supplicari debeat: & dicit hunc ponderandum morem, qui est: Capello deposito & pallio flexis genibus, humiliter præces porrigere: vide, quod dixi de ma. & obe. his, quæ. post princ. & de iureiu. & si Christus. in gl. arguit Hosti. Secundo dic, in iure seruandã l. vlt. C. de præcib. imper. offer. vt s. breuiter negotium exponatur: inferendo in præcibus id solum, quod expedit. In omni autem supplicatione locum habet hæc doctrina, nedum in ista, de qua agitur.

SVMMARIVM.

1 *Supplicari posse à sententia Præfecti, qualiter intelligatur.*
2 *Supplicationis causam examinare, & diffinire, solius est principis, vel eius delegati vel præfecti.*
3 *Suplicatio, & appellatio quare non sint eiusdem naturę.*

¶ Supplicari potest a sententia Imperatoris, vel Papę, vel præfecti prætorio.

1. §. Supplicari Potest a sententia Imperatoris, vel Papæ vel præfecti prætorio, ext. de in int. resti. ex literis & c. tum ex literis extr. de re iu. cum cautam. & C. de sent. præfec. prętor. l. j. ff. de minor. præfecti. a quibus appellare non licet, vt s. de ap. §. videndum. vbi de hoc: nec mirũ, si tunc supplicet nam licet non sit verisimile illos iniquè iudicasse, supplicari tamen potest ab eisdem: quia supplicatio continet petitionem veniæ proprij erroris, vel allegationem circunuentionis aduersarij, ff. de mino. l. præfecti. ext. de re iud. c. cum olim. Sed videtur, q etiam a sententia iudicis & delegati, supplicetur. num t ext. de
a in integ. rest. ex literis. Solu. ibi, secundum Papam [a]. ¶ † Quod autem dixi a sententia præfecti supplicari posse, verum est, cum in
1 causa principali pronunciauit: secus si in causa appellationis, C. de precib. Impe. offer. si quis. C. ne li. in vna. Eademque causa certio prouoc. l. i. & in aliis easib. & in aliis causis libellus supplicatorius porrigitur referendariis, & causas introducentibus, in auth. Col. 2. ff. de referendariis, §. causas. ¶ † Solus tamen princeps,
2 uel eius delegatus, uel præfectus, debet causam supplicationis exa
b minare & diffinire [b]. Et si intra decem dies supplicetur, potest sententia executioni mãdari: si tamen uictor satisfecerit de restituendo omnia si sententia fuerit iustè resoluta. Si autem non supplicarit intra decem dies, habet biennium ad supplicandum principi: quod biennium. computatur, ex quo Imperator successit in co
c gnitione præfecti [c], C. de sent. præf. præ. l. i. Sed tunc executio sententiæ fiet, nec uictor satisfacit de restituendo, C. de præci. Imp. offer. auth. quę supplicatio. in auth. ut spon. lar. §. illud. & in præ. l. i. C. de sent. præfect. præt extr. de in integ. restitu. suscitata. in fin.
3 ¶ † Et per hoc patet, supplicationem non sortiri naturam appellationis: quia semel tantum supplicatur a sententia: sed appellatur bis post sententiam. An uero quotiescunque quis grauatur, appellet? quæ dic, ut s. de app. §. quoties. Item in appellatione
d præmissa cautio non præstatur. [d]

ADDITIONES.

a Secundum Papam. ¶ Vt ibi scripsit super j. gl. supplicare.

b Diffinire. ¶ Item no. Acc. in §. aliud. inferius allegato.

c Præfecti. ¶ Diuersas lecturas huius verbi vide no. in l. statim alleg. in vlti. gloss.

d Præstatur. ¶ Et meritò: quia non fit executio diffinitiuæ, à qua appellatum est, ext. de iureiu. uenientes.

SVMMARIVM.

1 *Venia potest per supplicationem super pena criminis impetrari.*
Supplicari potest pro dilatoria exceptione, non peremptoria.
2 *A sententia semel tantum supplicatur.*
3 *Supplicatio talis esse debet, quod petenti prosit, nec alicui obsit.*

2. §. Sequitur Videre, quãdo, & ex quibus causis ualeat supplicari. Et certè a præfecto prætorio supplicatur intra decem dies a die sententiæ promulgatæ: qđ si fi
ctum nõ fuerit, tunc potest principi intra biẽnium supplicari, ut
1 s. ¶ † Potest supplicari pro eo, qui malè, uel iniquè, uel cõtra ius
a ordinatus est, ut i. q. 5. præsentium. in auth. quom. o por. epis. §. fi. [a]
¶ Item super criminis pœna uenia potest per supplicationem impetrari. C. de preci. Imp. offer. rescripta. quæ est 25. q. 2. ¶ Itẽ supplicari potest pro dilatoria exceptione, non peremptoria, C. de p
ci. Imp. offer. quoties. ext. de proc. ex insinuatione ext. de dol. &
2 cont. c. i. ¶ † Itẽ à sententia semel tantum supplicatur: & si semel denegatur, postea non concedetur, C. de preci. imp. offer. si quis. in auth. vt nul. iud §. & hoc vero iubemus. ¶ Item durante præsidis officio eius subditi supplicare possunt principi, vt furtum, vel rapinam, vel aliud eius crimen puniat, i. q. 1 c. pe. & fi. & q. 7. sanci
3 mus. in auth. ut iud. sine quoquo suffrag. §. si quis autem. ¶ Item generaliter hoc debet supplicatio continere, quod petenti prob sit, nec alii obsit: ut in prę. l. rescripta [b]. nec quod sit fisco damnosum, ut 25 q. 2. nec damnosa.

ADDITIONES

a §. fi. ¶ Alle. Pe. auctor, & Io. de Deo non bene receperunt sensum illius §. sicut Azo, qui dixit, q licet supplicare pro eo, quod ordinatio clericorum fit per pecuniam, vel aliàs malè, & contra legem, vt ad meliorem statum reducatur, & præuaricatori pœna imponatur.

b Rescripta. ¶ Leges, quæ ponunt exempla allegat ibi gloss. quæ tamen Azo exprimit, vbi s. de fœmina, quæ nupsit vidua viro inferioris dignitatis, impetrat vt fruatur dignitate prioris mariti. ff. de sena. l. fi. cum Præpositi sacro cubiculo impetrant, vt fruantur post finitam militiam cingulo, cum ad agros suos, vel alias proficiscuntur, C. lib. xij. de prę. p. fac. cubi. l. fi. Et quod de cingulo dixi, dupliciter ibi exponit gl. Tex. autem ponderat, quod est dictum, q ad ipsorum desiderium, & ad nullius læsionẽ id pertinet. Quod autem præmisit, nec alij obsit, intelligit Azo, vbi s. de læsionẽ grauit. & idẽ Acc. in præ. l. allegauit ibi leges no. & dicit Azo. q vltra illas inueniuntur in libris iuris recõdita multa similia: alle. ff. de rel. & sumptu. fu. si quis sepulchrũ. ff. loca. l. habitatores. si vsusfr. pet. l. j. §. vl. Circa id, quod sequitur de damnosis fisco, dicit Azo, in illis expectari secundam iussionem, in auth. vt nul. iud. §. & hoc not. de manda. princi. §. deinde competens. qui. §. vult omnino sperni primam iussionem. nisi sit pragmatica sanctio: ex ea tamen quamuis recipiatur, nil fiat, nisi sequatur secunda iussio.

SMMARIVM.

1 *Seruus potest pro domino supplicare, sed non appellare.*
2 *Pendente appellatione nil est innouandum.*
3 *Simpliciter supplicare ante sententiam non licet.*

3. §. Differt

¶ Supplicatio in quo differat ab appellatione.

a 3.§. Differt autē [2] supplicatio ab appellatione: quia appellatur intra decem dies: supplicatur usque ad biennium, vt s. §. j. ver. solus. Alij dicunt q̄ supplicare debet, quā primum potuit cognoscere se læsum fore, ut ext. de in integ. rest. 1 ex literis. ext. de sti. & malef. c. 1. & c. fi. ¶† Item seruus potest, p domino supplicare, sed nō appellare, ff. de ap. serui. C. de precib. imper. offer l. j. & l. vniuersis. Item generaliter omnes liberi possunt supplicare: serui non nisi pro se & domino [b], vt ibi, & ff. de his, qui sui, uel alie. iuris sunt, l. j. & ij ff. de iud. vix certis. Item differunt in casu, quem habes s. ti. prox. §. videndum. ver. & no. ibi, 2 item is qui. ¶† Item pendente appellatione nil est innouandum, vt §. de ap. §. nouissime. sed supplicatione pēdente mādatur exe c cutioni sententia, vt s. § j. [c] ¶† Item ante sententiam nō licet simpliciter supplicare, vt C. vt lite pen. l. 2. sed appellare sic, vbicunque grauamen infertur. ext. de ap. vt debitus. Itē supplicatio protendit ad noua & vetera: appellatio vero soiū ad ea, sup qbus interponit, ff. de minor. præfecti. ext. de in int. rest. fi. scitata. & c. ex literis. ¶ Item semel tantum supplicatur, bis post sententiam appellatur. ¶ Item supplicans cauet, in appellatione nulla cautio d præstatur, vt s. §. j. in fi vnde versus [d]:

Discrepat appellans ab eo, qui supplicat ipse.
Imputat errori proprio, redit hæc ad eandem.
Hic semel auditur, causa pendente satisfat.

ADDITIONES.

a Differt autem. Dictum Ioan. de Deo vbi s. in prin.
b Et domino. Id est, pro nece domini, secundum Azo. hoc vult l. j. prælleg ta: addit Azo. casum l. Iuliæ maiestatis, ff. ad l. Iul. maie. l. nullus. Subdit etiam, quod forte idē in omni casu, quo seruo permittitur agere, vel ad principem confugere, per duas leges statim allegatas. Addit, q̄ si seruo supplicante, supple, eriam eo casu, quo non debebat admitti indulgeat principis rescriptum, tenet per l. vniuersis. s. prox. allegatam.
c §. j. ¶ Quæritur de ratione, quare pendentia appellationis & restitutionis in integrum impediant executionem, & supplicatio etiam intra decē dies facta non impedit. De restitutiōe patet s. ti. prox. §. vlt. in prin. de reliq. s hic sufficere posset, quod prærogatiua harum sententiarum, à quibus non appellatur, hoc inducit, vt scripsi de rest. in inte. suscitata super gl. pen. Dicūt quidam, quod supplicatio continet benignitatem petentis, & iudicis: & ideo hæc responsio sufficere potest, quo ad appellationem: quæ inititur iustitiæ: sed non, quo ad restitutionem, quæ benignitatem iudicis & fauorem petentis respicit, ff. de minor. præfecti. Si dicatur, q̄ supplicatio voluntate recipitur, contradicere videtur §. aliud. in corpore, vt Iponsa. larg. Col. ix. Item si dicas, quod per appellationem extinguitur, vel suspenditur pronūciatum, vt dicit Iac. de Bel. in prin. §. aliud. hoc est, quod quæritur, quare plus suspendit appellatio quam supplicatio. Mihi videtur his tribus, quę diuersa sunt, merito tribui diuersos effectus. Dico igitur, quod appellatio quę interposita est à sententia, purę iustitię inititur: propter quod executio fieri non potest: & si facta esset intra decendium, quo fuit postea appellatum, reuocatur executio per modum nullitatis & attentati, de ap. non solum. li. 6. Restitutio inititur iuri: habet tamen missam gratiā, non dico à iudice, sed à iure inuentam. Si lata est igitur sententia contra ecclesiam, vel minorem, & ab ea non fuit appellatum: iuste fit executio sententiæ. Si tamē postea intra tempus iuris petatur restitutio, fateor, quod impediret executionem fiendam: sed iam factam non annullat, vel reuocat. Verba enim nō solum innuunt, q̄ ea postulata, licet nondum concessa, nil noui fiat circa rē vt dicit rubrica Codicis. Absurdissimum enim esset: q̄ vltra terminum tardari deberet executio eo casu: & imputet sibi, qui non appellauit. Supplicatio tantum habet præsumptionem contrariam ex persona proferentis, quod appellare non licet. Eorum ergo fuit ipsam non parificari alteri præmissorum, satis enim sibi est, quod contra id, de quo alter prædictorū, s. Papa, princeps, vel præfectus prætorio poterat legem facere, auditur. de primis constat: de tertio patet C de off. præfe. præl. 2. Eligit ergo ius quandā viam mediam, vt ipso cito supplicante fiat executio cum remedio cautionis: alias sine illo, & vt semel tantum supplicetur. simile de of. del. quærenti cum concor.
d Versus. ¶ Hos versus posuit Io. de Deo, vbi s. & in fine primi versus ponebat tempore: & non est congruus versus: vnde communiter habetur ipse. Est sciendum q̄ Cy. in auth. quæ supplicatio. in fi. allegans hunc titulū, dixit differentias hic notatas inter appellationem & supplicationem. non omnes esse veras, quod dixit se dicturum super l. vnica, C. de sen. præfect. præ. sed ibi non dicit, oblitus, vt puto.

¶ Supplicationis effectus.

4.§. Effectus autē supplicationis est, quia si princeps rescribit ad supplicationem, obtinet vi rescripti litis contestationis, quantum ad hoc, ut perpetuetur vsque ad xxx. annos: secundum alios vsque ad lx. C. de anna. excep. l. 1. & transit ad hæredes & contra hæredes, vt C. quādo li. prin. ob lit. contest. xvj. q. 3. §. potest. circa medium, ff. de actio. & obl. constitutionibus.

ADDITIO NOVA.

* Nota q̄ licet à sententia vicarij non possit ad episcopum appellari: cū censeatur idem tribunal. c. Romana. de ap. lib. 6. tū à sententia vicarij potest episcopo supplicari. no. Stephanus in Clem. j. de resc. Item non censetur idem tribunal quo ad recusationem, c. fi contra. §. fi. de of. del. lib. 6.

a ¶ De expensis [a]. Rubrica.

AD huius partis tractatum pertinet aliqua de expensis videre: & quoniam ad ea, quæ frequentius accidunt iura debent adaptari, vt ext. vt lit. non conte. quoniā frequenter. & ff. de legi. nam ad ea. idcirco de eis. quæ læpissime in iudiciis petuntur, vtile visum est doctrinam tradere copiosam Super quo sciendum est q̄ expensarum quædam fiūt ext. iudicium, de quibus aliqua præmittemus, licet ext. propositum principale: aliæ in iudicio, de quibus postea supponemus.

ADDITIO.

a Vt dixi in rubrica proxima, Practici auctores omiserant hanc rubricam, excepto Io. de Deo. qui posuit ipsam Cauil. lib. 6. rub. pe. modicum tamen de ipsa posuit ibi in fine, sed transtulit se ad Summam Azo. Inst. de pœn. tem. litig. & fere ad literam posuit, quod ibi dicit Azo: quod tamen est ext. propositum. s. de aliis pœnis tractando, de quibus j. ti. 2. non de pœna expensarum. Posuit etiam ipse Io. rubricam istam vltimam, in libro Iudicū, in qua etiam nil dubium apparuit. Azo in Summa de fruc. & lit. expen. n ō ingreditur materiam nostram, sed remittit ad rubricā de sportulis: ibi autem tractat de expensis in lite fiendis, in sportulis & aliis, non de repetendis: & in ti. præ. ver. in sententia. de his vnicum verbum ponit: prosequitur autem materiam primę partis in ti. de rei vend. pen. col. ver. impensarum. & Vin. tandem in dec. vt præteritæ. de ele. in j. gl. Acc. in l. in fundo. ff. de rei ven. in ult. gl. de qua gl. remittit auctor ad aliā gl. Acc. & ad Ros. in fi. ver. qui incipit, ex præmissis. Superuenit autem copiosus noster Host. qui in Summa de dol. & cont. §. qua pœnaliplene tractat de his expensis litium incipiens ibi post prin. ver punitur etiam contumax. & eam prosequitur vsque ad ver. item punitur. propefi. §. quem ver. allegat auctor. ad vnum tā tum j. ver. & nota, cum tamen quicquid ibi est, totum sub ti. isto posuit. ipse etiam Host. doctrinam suam extollens ibi in fi. dicit, quod non inuenit alibi materiā sic discussam. & verum dixit, tamen nunc hic plenior fuit auctor magnus s. Gigantem: studentes debilis capitis, quos grauat scriptorū prolixitas, maxime cum eadem sepius repetuntur, vt hic. satis poterūt per transire cum gl. dec. ad fi. & epilogo & suppletionibus, quæ scripsi super illa. Circa expensas autem hic notandum, q̄ negotiorum gestor non petit sibi fieri expensas gestionis fiendæ. idem dico de coniūcta persona: petunt au rē iam factas vtiliter sibi restitui, & procedit hoc, siue sit extraneus gestor ff. quod cu. vni. l. j. in fi. siue socius de corpore, e. ti. sicut municipiū. ij. resp. siue sit etiam communio indiuidua, ff. de ne. gest. qui negotia. §. fi. quod intelige, vt ibi no. & in hoc differunt à procuratore, qui petit fiendas, vt de ele. cupientes. § ad hoc. & factas iuxta mandatum, licet non vtiliter, vt no. ext. de proc. cum pro causa. In gestore igitur, an debeantur expensæ, declarat euentus, vt scripsi post Host. de ele. cum inter canonicos. super j. gl. & no. in dec. cupientes. in vlt. gl. ante fi. Ex his concludo, q̄ si contra prouisum sit auctoritate apostolica, vel alterius, in ecclesia collegiata aliquis de corpore appellat. licet nomine ecclesiæ & suo, si tamen non habet mandatum à capitulo. nec expensas in prosecutiōe fiendas habebit à capitulo: nec factas recuperabit, si succumbat: hoc maxime, quando capitulum paruit illi prouisioni: vel, quod plus est, satis est q̄ restiterit, vel contradixerit, cum eo casu pro consentientibus habeantur, vt in regula, qui tacet. lib. vj. vbi cōc. Administrator ergo, qui facit expensas in negotiis capituli, vt habet quarundam ecclesiarum mos, tali appellanti expensas administrare non debet in dubio futuri euentus. facit de Iponsa. iuuenis. vbi conc. j. gloss. & ff. de admi. tuto. §. fi. & ibi conc. in gl. fi. Si autem capitulum expresse prohibuisset, post prohibitionem factam expensas etiam vtiles, quas fecisset, non recuperaret, vt in l. fi. C. de neg. gest. vbi autem non fuit contradictum, & obtinuit, distinguitur, an prosequeretur negotium proprium, & tunc à victo recuperat: an commune, & tunc ab ecclesia; vt no. in dec. cupientes. in vlt. gl. vltra medium. Adde huic vltimæ parti addit. Io. And. Old. consi. 38. incip. thema tale est, episcopus.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ extra iudicium factæ, cuius gratia factæ dicantur.*
2 *Expensæ ratione fructuum factæ à possessore, veniunt deducendæ.*
3 *Reficere est iam facto remedium facere.*
4 *Malæ fidei possessori ædificanti in area aliena, an sit in expensis subueniendum.*
5 *Sumptus facti ab illo, qui primo fuit bonæ fidei, sed postea defecit, qualiter sint compensandi.*
6 *Sumptus facti in reficiendo fundum alienum, an & qualiter sint restituendi.*
7 *Bonæ fidei possessori pro omnibus impensis in fundo alieno factis, est subueniendum.*
8 *Expensæ extra iudicium factæ qualiter sint petendæ.*
9 *Expensæ diuersimodè factæ diuersimodè sunt considerandæ.*
10 *Victus victori litis G. mensi pro mensis est condemnandus.*

¶Expensæ extra iudicium faciendę,quæ dicantur.

1.§.Expensæ igitur quæ fiunt extra iudicium, aliæ sunt necessarię,aliæ utiles,aliæ uolupta-
a riæ [a].Necessariæ sunt, quæ si factę non essent, res esset omnino peritura,& deterior futura. Vtiles dicuntur,quę rem faciunt meliorem:deteriorem autem esse nō sinunt. Voluptariæ dicuntur, quæ rem exornāt:ut puta picture,incrustatiōes,& similia. De his omnibus sunt exempla extr.de deci.pastoralis.& ff. de uerb.sig. impensæ.ff.de impen.in reb. dot. fac. l. 1. 2.& 3. & l. veluti. & l. uoluptariæ.& l.utilium.& l.pro uoluptariis & l. impēsæ & l.fi.
1 † Et harū impensarū quædā fiūt gratia fructuū percipiendorū, ut quæ fiunt in arando & seminando:quædā gratia colligendorum, vt quę fiūt in metēdo & triturādo:quędā gratia conseruā-
2 dorū,ut quę fiūt in horreis parandis,ut ff.c l.3.§. nos igitur.†Expensæ igitur, quæ fiunt ratione fructuum quocunque de prædictis modis,deducuntur à quolibet possessore,siue possideat bona fide,siue mala,ext de eo,qui mit.in pos.caus.rei ser.c.pen.in fi.ff.de petit.hæred.si a domino,uel patre.§.fi. & l.planc. in fi. & C.de fru.& lit.expen.l. 1. necullus casus interuenire potest, qui hoc genus deductionis impediat.ff.fami.ercis.fundus qui.resp.1. in fi &ff.sol.mat.fructus quia non censetur fructus,nisi quod superest deductis expensis,ut ibi,& ff.sol.mat. fructus. & de oper. lib.l.4.& in præd.l.de fruc.& li.expen & ff.man.quia mutuam alias incipit,idemque. §.idem Labeo.& ar.in præ. c.pastoralis. & no.extr.de resti.spol.grauis.Quod si excedunt fructus,adhuc dico in bonæ fidei possessore horum rationem habendam: secus in malæ fidei possessore,secundum quosdam,ff.de pet.hæred.ꝑ
3 si sumptus.¶†Si autem fiant circa rem principalem, subdistingue:quia aut fiunt in de nouo faciendo,aut in reficiendo.Dicitur autem quis de nouo facere cum de nouo ędificat: reficere vero, est ædificio iam facto remedium facere,ff.de itin.actuque priua. l.3.§.pen.ff.de vsuf.l.usufructuarius nouum.& arg.extr.de Iudæ.
b Iudæi.& c.consuluit [b].Si quis ergo facit sumptus circa rem principalem de nouo ędificando,aut ab initio fuit bonæ fidei, & durauit semper bona fides:aut ab initio fuit malę fidei,& durauit sē per mala fides:aut fuit ab initio bonæ fidei, se non durauit bona fides,quia factus est malę fidei possessor. In primo casu, scilicet quando semper fuit bonę fidei,si possedit rem,consulitur ei de sumptibus per doli exceptionem, utendo retentione, non auxilio actionis,ff.de dol.exce Paulus reprobata sententia M.dicē tis,sibi dari actionem negotiorum gestorū,per l.fi.ff. de ne.gest.
c quia illa lex aliter intelligitur [c].Sic ergo bonæ fidei possessori cō
d sulitur per retentionem,seu per doli exceptionē,ut dixi [d].quod uerum est,ubi tot fructus percepit,qui ualeant, quantum ascendunt sumptus in re facti:quo casu fructus computantur cū sumptibus,ff.de rei uend sumptus.ext de reb.eccl.non alie ad nostrā. & de pig.cum constet. sic & alibi bonę fidei possessor non lucratur fructus in casu,qui habetur ff.de rei uen.emptori. Sed & M. induxit pro se ff.si pars hæred.pet.l.fi.& ff.de pet.hæred. hèreditas etiam.§.1.& C.de rei uen.l.2 & l.damnum. Sed contra eum, & pro hac sententia, quæ *communis* est fere omnium. facit ff. de. act.em.idemque Iulianus agitasse.& ff.de petit.hæred.plane. ff
4 de rei uend sumptus.¶† Si autem semper fuit malę fidei possessor,hoc casu de nouo ędificando in area aliena, non subuenitur ei super sumptibus,nec iure actionis,nec officio iudicis,nec ope. exceptionis:quia ædificando donare uidetur,Insti.de re.diuis. §. cum in suo solo.& quia sibi neminem uoluit obligare,ff. comm. diui.in hoc iudicium.M tamen & Alb.hoc casu dabant malæ fidei possessori actionem negotiorum gestorum, per l.ff. de neg.
e gest.si pupilli.§.& si quis.& l.fi. [e] C.e. [f] l. 2. & l domum. Sed præ-
f dictus §.si quis.loquitur,quando gessit negotium ipso gestu, & nomine alieno.Nec obstat C de pet.hære.l ii.qa ibi loquitur,qñ
5 ex aliena materia ędificauit.¶†Porro si ab initio fuit bonæ fidei, sed non durauit,eligitur quędam uia media,ut pro sumptibus factis,dum erat bonę fidei,habeat retentionem. Ex quo uero malæ fidei factus est,conceditur abrasio absque læsione prioris sta-
6 tus,ut C.de rei uen.domum.¶†Viso,quid iuris sit de sumptibus factis in faciendo de nouo,dicendum restat, quid iuris sit de factis in reficiendo.Et tunc aut erat, bonæ fidei: & sic expensas necessarias & utiles sibi reseruat,per doli exceptionem,utendo retentione:uoluptarias uero potest abradere, seu tollere,& exportare sine læsione prioris status,ff.de rei uen.si autem.§.in re. C e. si quis.& l.si in area.Inst.de rerum diuis §.certe.Si enim domin⁹ rei sibi uellet dare tantum, quantum ualerent, si abrasæ forent, non habet abrasio locum,ff.de rei ven.in fundo.& l.nisi.ad idem ff.de pi.actio.si seruos.ff.de noxal.si seruus deportatus.§.1. ff. de impens.in reb.dot.fac.pro uoluptariis.& l.seq.Si autem sit malæ fidei possessor, si quidē fecit utiles, pmittit abradere sine lęsione prioris status,nisi dñs tantū uellet sibi dare,quātum ualere possent eis abrasis:si necessarias,sibi ꝯseru. t off[icio] iudicis per retentionem:uoluptarias uero nullo mo[do] ... est.nam pro
g eis nō habet aliquod auxilium,ut in præ.l.C.de rei uen.domū [g].
7 ¶†Ex præmissis igitur patet,quod quandoque subuenitur possessori pro impensis per A.hoc est per abrasionem,ut s̄.uer porro.& uer.uiso uel secundum M.per actionem.ut s̄.uer.in primo quandoque per E,hoc est,per exceptionem doli,ut s̄.uer.si quis ergo.& uers uiso.quandoque per O,hoc est,iudicis officio,ut s̄. prox Et hæc etiam uera sunt in rei uendicatione:in petitione hæreditatis autem,si est bonæ fidei possessor,seruat omnes impensas,siue sint necessariæ,siue utiles,siue uoluptariæ.ff.de pet.hęre dit.plane.& l.sed & si lege. §. consuluit. quia non tenetur nisi in eo,quo factus est locupletior:si malæ fidei, utiles & necessarias seruat re existente,seu meliori facta,in qua factæ sunt:& hoc iudicis officio: uoluptarias per abrasionem, ut in prę.l.plane.nec distinguitur hic secundum quosdam, an sit impensum in re facta,uel facienda.Et secundum hoc intellige,quod plene no.Inst. de re.diuis § certe illud.& ff.de rei uen.in fundo Et de hac materia no.Rosr.plene in suo libello,in ti.de offi iud. quo retinen-
h tur impensæ [h].Præmissa quoque locum habent in expensis proprio nomine factis:si alieno tunc locum habet ti de neg. gest.
8 ¶†Et nota i, quod expensę, quę fiunt extra iudicium, petide-
i bent nominatim in libello,secundum premissa,nisi is,qui eas facit, beneficio retentionis sibi ualeat prouidere, ff. commo. in rebus.§.possunt.ff. de pignor. act. si necessarias. Sed quia in plerisque locis taxatum est, quantum debet iudex habere pro libra: quę consuetudo approbatur a iure, ut supra, de salar.§.1.prope fin.versicul. in prēmissis tamen. idcirco ne iudex statim illud exigat, consuluit domin. meus, quod sic subiicias in fine libelli:

FORMA.Item peto expensas hac occasione factas & faciendas protestor, quas suo loco & tempore ęstimabo. & sicut ius
k poposcerit, cōprobabo,nisi forte iudex inuenerit ipsū [k] cām habere probabilē litigādi. Vel ne ipsum instruas,dic:peto expensas si iudici condēnatio videbitur facienda,in aut.de iud.§ oportet. Col.6.Et si obiiciatur de premissa conditione,quę uidetur incertitudinem continere:respo.non est verum in hoc casu,secundū
l eū.vt no.in Summa de dol.& pt.§ qua pœna.sub §.punit [l].¶†De
9 expensis aūt in causis electionū factis tractat ext.de elect.vt preteritę

ADDITIONES.

a Voluptariæ.Prosequitur verba Azo.in Summa,vt dixi super rubrica.
b Cōsuluit.¶ Incipit hic quæstio,cum ex maleficio vnius ex fratribus habentibus domum communem,pars eius venit destruenda,quid fieri nō potest sine periculo aliarum partium,nisi fiat aliquod edificium,cuius expensis id fieri debeat.Pro fratribus allegāt,ex facto nocentis innocentē puniri nō debere,C.de his,qui latr.occ.l.vl.ff.de pœ.absentē.& l.crimē.C.de inoff.test. si qs in suo §.j.ff.si quis ali.test.,phi[b].l.ii.C.de pœ.sancimus.ff.de naut.fœn. cum proponas.ad idem C.ne vxor pro mari.l.2.ff.sol.mat. si maritus. Itē si pluribus nunciatum est nouum opus,& vnus,solus contrafacit,ille solus tenetur,ff.de no.ope.nunc.de pupillo.§.si plurium.Pro domino,vel communi,ꝙ non teneatur ad illas expensas,faciunt eadem iura. Item non debet officium publicum iustitiæ illis esse damnosum,ff.ex quib. cau. maio.l. videlicet.item facit ff.de aqua plu.arcen.sed interdum.C.de pœ.si operis. de sent.exc.vt famæ.ff.de fideiuss.si a reo.Bene facit pro domino, vel communi,ff.commu.diuid.si is,cum quo.& ff.loca.si merces.§. fin. Vber.dicit, communibus expensis illud ædificium fieri debere. inducit l. ii. C.qui.ex cau.ser.pro præm.io lib.accip.vbi seruo accusanti aliquem de adulterina moneta debetur libertas :dominus tamen illius pretium habet de publico ad idem ff.ne quid in loc.pub.l.2.vbi via publica reficitur a communi.
c Intelligitur. ¶ Vt j̄.dicetur.
d Dixi. ¶ An autem damnatus, vt restituat, qui non excipit de sumptibus, tempore executionis id possit,s̄.de exce.§.dicto.ver.sed pone,ædificantur & de sen.exc.§.vl.ver.quid si bona.
e L.fi. ¶ Vide,quod utrobique notatur.
ADDE,quando de fructibus expensæ sint deducendæ,Pau.de Ca.cons.53. per Bal.con.cxc.j.lib.
f C.e. ¶ De rei uen.sic alleg.s̄.
g Domum. ¶ Secundum Ros.qui ibi j̄.uer.quid dicemus.ponit duas rationes eorum,qui tenent contra,s.de voluntariis: idem, quod prædictum est de bonæ fidei,idem habere in possessore malæ fidei.dāt enim simile ff.quod me.cau.sine exceptione.§.in hac.& §.seq.& de l.in rem.§.pe.ff.de rei vend. responsionem ad hoc vide.
h Impensæ.¶ In rei vend.vel pet.hæred.& ibi præcedit rubrica de offic. iu quo petuntur fructus in eisdem. Et scias, ꝙ Rosr. ipse in ista materia non formauit libellos,se excusans in fine,quia hic nulla accusatio competit,nec iudicis officium, quod in tento loco eius,sed subuenitur exceptionis & retentionis beneficio,si possident:alias omni carent beneficio, licet Gosiani ex sua æquitate dent etiam possessori malæ fidei vtilem negotiorum gestorum,in quantum res melior facta esset,vt s̄.quod ipse reprobat.
ADDE,quomodo quis consequatur expensas meliorarmentorum,Pau.de Cast.cons.cccxxiiij.& an expensæ factæ ad perpetuam rei vtilitatem,possint opponi coram consultore, vide Bal.cons.clxxvj.j.lib.
i Et no. ¶ secundum Host.vt s̄.in prin.
k Ipsum. ¶ Sc.reum.
l Punitur. ¶ Addit tamen ibi aliam formulam,omissa conditione,peto expensas:in quantum & sicut iudici videtur condemnatio facienda.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

a teritæ.&, secundum Vinc.eo.tit.cum inter cano.[a] Item de expensis factis à creditore post custodiam rei, in cuius possessio-
b nem missus fueram, no.in lib.Rof.in tit.si cred.in pos.mis.[b] & super hoc formatur libellus, vt not.j̃ de eo,qui mit.in pos.cau.rei ser.§ restat.ver.si autem missus.Item in expensis procuratorum,
c ext.de.proc.cum pro causa.& vide j̃ §.prox.[c] ver.ex his.&§.seq. ue:.hoc quoque.In quibus aũt causis sumptus ministrandi, seu
10 aliqui alendi sint, vide j̃.qui fil.sint legit ¶† Quid si iudex, siue superior, aliquo denunciante, uel etiam prosequente ex officio suo, in aliquo negotio procedit contra aliquem, demum ille condemnatur ad restitutionem.vel emendationem rei,de qua agitur, nunquid cogetur etiam restituere expensas prosequenti,siue denuncianti? Et uidetur, quod non: quia uictus uictori condemnari debet. At iste nec egit, nec uicit, ut j̃. §.nunc de expensis uer.j. Contrarium credo uerius,ut de dol. & cont. c. cum
d dilecti.ad fi.[d] & de acc. olim. sic enim iudex ex officio suo condemnat in principali,sicut etiam eodem officio denunciãti,siue prosequenti restitui faciat expensas si illius intersit denunciare. seu prosequi,ut j̃.prox. in prin. Et sic obseruauimus in quæstione, quæ coram nobis agitabatur inter commune ciuitatis Mutinæ ex parte vna, & monasterium Nouantulanum ex altera.

ADDITIONES.

a Inter cano. ¶ De his vide eo.tit.c.cupientes. libr.vj. in vlt.gl.cuius finem declarando hic instare dispono.Sed præmitto,quod in decr.cum inter canonicos: vnicum uerbum de his expensis posuit Vincen. quod ibi scripsi super j.gl.in dec.autem,ut præteritæ.multa prosecutus est,de quibus. dixi in superiori rub.& de aliis in processu,remittendo submittam ad primum finem gl.præ.vl.in dec.cupientes.peroptime procedit in regulari electo ad prælaturam proprii monasterii,sed de electo ad aliam prælaturã,& ut fortior sit quæstio,dicamus illum ordinis Mendicantium in concordia electũ ita ꝙ satisfactum est decr.quorundam.de elect.lib.6.& hic est præmittendum, quod in episcopum potuit eligi. Sed si electus esset in abbatem, vel prælatum monasterii alterius religionis,non ualeret electio.Dicamus ergo eum tunc postulatum à papa.hęc omnia patent in cle de elec.c.j.in text.& gl.Et quomodo legatus talem postulationem admittere non posset,dixi s̃. de leg.in tract.dispen.§.consequenter.post princ. Quod autem ecclesia eligens,uel monasterium postulans teneatur ad expensas,facit præ.decret. ut præterite Item facit,quod de instructore & teste dicitur, de electio. cum non deceat.de rescri.statutum.in fi.lib.6.bene facit l j.§.j.ff.si vsusf pet. Vsusfructus enim legatus eget adminiculis,sine quibus quis uti frui non posset:s.via,vel itinere:sic iste eget itinere,id est expẽsis itineris, licet grauius quia si ecclesia erat exempta: vel monasterium etiam non exemptum, ad papam etiam recurri opportet,quod simul cum paupertate electi,uel postulati,ignorare non poterunt.facit ff.de iu licet.l.sed & si suscepit.§.j.& 2. & §.eq̃ tii quem ibi allegat gl.in l.plenum.ff.de usu.& habit. Item legata alicui militia,legatæ uidentur expensæ necessariæ ad ingressum militiæ, ff. de lega.3.l.pen.§.fi. Fortius igitur in ecclesiastica militia erit idem.bene facit de cleri.ægr.c 1. Item si aduersario quis contra se ministrare tenetur expensas ex causa inopiæ,de acc.ex parte.cum legibus allegatis ibi in vlt. gl. Fortius ergo ex eadem causa inopiæ ad prosecutionem sui operis & vtilitatem ecclesiæ,& in proposito illas ministrare tenebitur.Et si dicatur, ꝙ dubius sit euentus,sufficiat cle.ut lit.pend.si duobus.§.si uero alter.& ibi concor.uel dicatur, ꝙ eligentibus donare non licet,de don.c.ii.de his, quæ fi.à præla.capit.j.Respndetur ad primum,ff.ad Carbon.l sed & is, §.an autem & de uentre in pos.mit.l.j.post prin.& §.mulier.l.extraneo.per quæ patet, nedum filio nato,sed etiam nascituro,& de quo lis est,an sit filius, & ventri propter partum nasciturum propter inopiam ministrantur expensę. euentu dubio non obstante.Constat autem, ꝙ ęque filius inopi patri,sicut pater inopi filio,tenetur ad expensas,ff.de lib.agnosc.in rubrica, & l. si quis à liberis in prin.Et ex hoc concluditur: ꝙ sicut inopi filio nascituro propter inopiam,non obstante dubio euentu,ministrantur expensę,ut supra, sic & patri spirituali futuro,non obstante dubio euentu.ministrandę sunt expensæ,maxime cum illi dubio dederint principium hi,qui dubium allegant euentum. Ad secundum respondetur, quod istud non est donare, sed rem necessariam agere.bene facit ff. de donat.inter uir.& vx. si quis pro vxore. cuius casum uide in sufficienti decre.relatum.de præb.super ultima gl.Sic non est donatio, cum uir parat vxori expensas itineris ad locum, quo illã uocauit,ff.de pactis dota.l.inter socerum §. conuenit. facit in genere ff. de adimen.leg.l.rem legatam.in fi.extra de don.per tuas. De facto tamen experimur,quod consanguinei,amici,& deuoti ipsorum in expensis prouident,quia restituunt, sed negotium prosperatur. Experimur etiam, quod væ illis qui per consanguineorum pecunias sunt promoti. Idem de illis, qui promoti sunt per nobiles,vel potentes,& uide quod dicam super.rubrica de rebus eccle.non alie.

ADDE uidenda verba formalia præscri.add. per Old.consi.27.inc.thema tale: vacante quodam monasterio. Et an pecunia expensa pro præsentatione electi dicatur versa in utilitatem ecclesiæ?& quomodo probetur expensa hoc casu, uide Fede.cons.119.Et quando plures prælati electi litigant inter se,an debeant fieri expensæ de bonis ecclesiæ, uel suis:& cuius expensis litigatur,cum quis impetrat prælaturam à papa:& quid si expensę sunt principaliter in fauorem litigantis, secundario ecclesiæ, an ecclesia debeat pati expensas? vide de omnibus prædictis Angelum.consilio. cxliiii.

ADDE tu ad materiam additionis Io.And.do.Car.in cons.v.& in cons.6. in quibus notabiliter hoc tractat.

b Mis. ¶ Rubrica est de actione in factum, quæ datur creditori misso in possessionem ad recuperandos sumptus,quos fecit in re sine dolo,& est in ordine inter edicta.

c §.proxim. ¶ Proximus est iuxta promissiones: facit ad id, quod ibi dicam.

d Ad finem. ¶ Vbi de hoc in vltima glo.Et vide, quod super ea dixi de inquirente ex officio, an illo absoluto teneatur illi ad expensas? & de hoc etiam Cy.C.de iudi.sancimus.in v.q.

¶ De expensis,quæ fiunt in iudicio.

a 2.§. Iuxta [a] promissionis seriem uidendum occurrit de expensis, quæ fiunt in iudicio.circa quod notandum est, quod expensæ aliæ fiunt ante litis contestationem: aliæ post litis contestationem: aliæ in causis appellationis: de quibus singulatim differemus. Vltimo dicemus, qualiter,& quando sit expensarum condemnatio facienda.

ADDITIO.

a Iuxta. ¶ Est hic sciendum,quod id, quod sequitur vsque ad §. nunc de expensis.totum alle.sub isto §.iuxta.quod maxime patet in dec.finem.de do.& cont. sed auctor allegat §. si ante litem : pro me facit s̃.§. proximo,ad finem,ibi:& uide.

SVMMARIVM.

1 *Iudex ex officio suo pronunciare habet in expensis, sicut & in consequentys ipsius causæ*
2 *Expensæ an peti possint iudicis officio ob contumaciam euidentem.*
3 *In iudicys bonæ fidei veniunt sumptus, & fructus, & interesse, iudicis officio.*
4 *Deficiens in probatione dilatoriæ exceptionis ante litis contestationem propositæ, an debeat in expensis condemnari.*
5 *Expensæ propter contumaciam partis alterius ante litis contestationem, vel post vsque ad sententiam indistincte sunt præstandæ.*
6 *Expensę ob contumaciam quando sint præstandæ.*
7 *Causa tali existente, quod lite non contestata possit super principali non obstante rei abundantia procedi an, post terminum veniens audietur,*
8 *Terminis tribus in vna citatione insertis, an in primo. vel secundo non veniens condemnandus veniat in expensis.*
9 *Condemnatio in expensis quibus casibus etiam ante litis contestationem fieri dicatur.*
10 *Impetrans inique à quo puniri debeat.*
11 *Citatus contumaciter se absentans, venit condemnandus.*
12 *Petitorio suspenso, si quis recursum habeat ad possessorium, an possit, aut debeat aduersario in expensis condemnari.*
13 *Expensæ in iudicio factæ ante litis contestationem, qualiter peti possint.*
14 *Expensis ratione contumaciæ factis, debet iudex prius condemnare quam procedere.*
15 *Citatione facta, si nec reus, nec iudex veniat, an debeat reus condemnare.*

¶ De expensis, quæ fiunt ante litis contestationem.

3.§. Si ante litis contestationem expensę petuntur:dicunt quidam, quod peti possunt iudicis officio. nam ex-
1 pensę sunt sequela principalis actionis ¶ Vnde † sicut iudex ex officio suo pronunciat in consequentiis ipsius causæ, eodem modo & in expensis, argum. ff. de re iudi. Paulus.ff.de fur. eum qui emit.§. item si iumenta. extra. de officio. delegat. prudentiam. in fine. Nam sicut officium deseruit ante litis contestationẽ in citationibus & interrogationibus & aliis, ut supra de officio iud.dele.§ deseruit.ita & in expensis, extra de officio iudic. capitul. ij. Præterea iudex citatum ante litis contestationem, si non comparuit, punire potest officio suo, ff. si quis in ius voc.non ier. lege.ii.§.1.& ff.si quis ius dicend. non obtem.l. vnica,§.1.Pari ergo ratione puniet in expensis etiam delegatus, ut j̃.§.fi.versi porro.nam non prius pandi debet ei iudiciorum aditus quousque resarcitę fuerint expensæ,C.de iud.sancimus,
a quę loquitur indistincte ante litis contestationem, & post [a].
2 ¶†Ex his motus dico, ꝙ ob contumaciam euidentem possunt ante litis contestationem peti expensę iudicis officio: alias non ut probatur ext.de res.cæterum.& de proc.audit.& c.cõstitutis. in quib.condemnatur absens ante litis ꝯtestationem in expensis,
b & de do.& cont.cum dilecti.in fi.T.vero & Vinc.Ioan.& Ber.[b] & alii

ADDITIONES.

a Post. ¶ Vide,quod faciam j̃.§.vlt.super ver.hoc quoque.
b Et Ber. ¶ in dec,G.nnetn.prop fi.gl.magnæ,

& alii indistincte dicunt, quod iure actionis sunt petendæ in libello nominatim, argu. ff. de iudic. non potest videri. ff. commu. diui. vt fundus. ff. de ædil. edict. l. ædiles. §. item sciendum. & l. itē
a si serui. ff. de iudi. de qua re [a] Sed hoc potest habere locum, vbi contumacia non est euidens, sed præsumpta, de qua refert contu max quæstionem quo casu audiēdus est, extra de re iu. c. cum Bertholdus. extra de eo, qui mit. in poss causi rei ser. cū venissent. secundum P. Nec obstat ad præmissa §. item sciendum. nec etiam l. item si serui. vbi dicitur, quod quæ ante litem contestatam accidunt, non permutat iudicis officio, sed nominatim libello. Illud enim verum est de his, quę contingunt extra iudicium, & tāquam principalia per se existentia, & in fructibus rei perite; vt si vacca petatur, vel vitulus ante litis contestationem nascatur, & est quid per se, sicut vacca. Secus ergo est in expensis, quæ contingunt ob contumaciam partis in iudicio. Item illud locum habet in expensis ante litis contestationem occasione rei factis: ut nominatim petantur in libello, vt ibi: & hoc in iudiciis stricti iu-
3 ris. ¶ † Nam in iudiciis bonæ fidei veniunt sumptus, & fructus & interesse, iudicis officio, vt ff. de dol. & eleganter. §. non solum, de eo, quod cer lo in bonæ fidei. & l. si heres. & l. seq. & C. de act. emp & ven. l. 2 & 3 quæ dic, vt in fine huius §. ver. in summa. Expensæ quoque factæ circa rem, post litem contestatam veniunt officio iudicis, vt j. §. proxim. ad fin. ver. hoc quoque. Vtrum autem expensæ extraiudiciales in libello petantur, dixi supra.
b §. prox. [b] ad fi. ver. & nota. ¶ ‖ Sed nunquid deficiens in probatio ne dilatoriæ exceptionis ante litis contestationem propositæ,
4 debet in expensis condemnari, sicut & proponens peremptoriam post litem contestatam. & deficiens: ut extra de do. & contuma. finem. & j. §. proxi. ver. in hoc respon. Dicunt Vincent. & Accur. & Papa, quod sic, indistincte, arg. extra de reser. c. fi. & de dol & contum. ex literis. extra de restit spo. frequens. de excep.
c pia. [c] & c pastoralis: ibi, per dilatorias exceptiones malitiose non nunquā, & sic curia seruat. B. dicit, quod si calumniose dilatoria exceptio ante litis contestationem proponitur, & de hoc con-
5 stat euidenter, tunc debet deficiens in probando in expensis condemnari, extra de excep. exceptionem. & in præd. concord. Secus si de malitia non constet: & maxime si sit iuratum de malitia. arg. hoc in præd. c. finem. ibi, postquam altera pars intentionem suam fundauerit, & c. Ergo ante litis contestationem non videtur pars excipiens condemnanda, cum habeat a iure, quod possit excipere, extra de excep pastoralis. ff. de re iudic. l. 4. §. si quis condemnatus. maxime, vbi ver isimilis causa excipiēdi sub-
d est. de hoc [d] s. de excep. § ij. ver. sed nunquid reus. ¶ † Hoc autē
5 certum est, quod expensę, quę fiunt propter contumaciā partis alterius, ante litem contestatam, vel post, vsque ad sententiam, indistincte præstantur, qualemcunque causam litigandi habuerit is, cui præstantur, siue iustam, siue iniustam, ext. de dol & contum. cum dilecti & de sequest. posl. c. 1. vt lit. non contest quoniam §. in aliis. ext. de testam significauerunt. de appel. sępe 3. q. 3. §. spatium. in fi. C. de iudi. properandum. § & si quidem. C. quo-
6 modo & quando iud. auth. qui semel. ¶ † Sed quæritur, quando præstandę sunt expensę ob contumaciam? Respon. statim prius quam audiatur, vt in predicto §. in aliis & in predic. l. sancimus. Vnde si reus non veniat in prima, vel in secunda citatione, condemnabitur in expensis post tertiam citationem, tam pro prima, quam pro secunda contumacia, arg. C. de iud. sancimus quę loquitur indistincte, non specialiter in peremptoria. ad idem ff. de re iudi. contumacia. extra. de do. & contum. ex literis. extra de procur. querelam. vbi de hoc. ff. si quis in ius voc. non ier. l. ii. §. j. & ff si quis ius dic. non obtemp. l. vnica. §. 1. Et hoc, si in tertia compareat: alioquin contra eum procedetur, vt in predicto §. in
7 aliis, & §. fi quod si etiam in secunda venerit, punietur per primam. Et eadem dico etiam maxime in actore, ff. de iudic. cum
e quem. extr. de dol. & contu. actor [e]. Nam rei & actoris equa debet esse conditio, ff. de reg iur. non debet. & j. ad fi. huius. §. Alii dicunt, quod reus non veniens in prima, vel secunda citatione, non debet in expensis condemnari: quia non dicitur adhuc contumax, nisi post peremptorium tantum, xxiiii. quæ. iii. de illicita. & 74. dist. honoratus. prope fin. vbi de hoc, & extra, de do. & contum. cum dilecti in fi. & de sequest. poss cap. 1. in fin vbi condemnatur quis in expensis factis à tempore peremptoriæ citationis, licet pluries ibi citatus fuisset: potest tamen agi contra cō tumacem ex illo edicto si quis ius di. non obt. vt ff. si quis ius dic non obt l. vnica. de hoc ext. de prob. quoniam contra. in gl. quæ incipit, continere. & c. & vide s. de contu. §. nunc dicamus. ver. sed
f nunquid [f]. ¶ † Quid si talis causa sit, in qua lite non contestata,
7 potest super principali non ob rei absentiam procedi: quod fit in periisque casibus. vt s. de testi. §. nunc tractemus. nunquid post terminum veniens audietur non refusis aduersario expensis? Videtur quod sic: quia non interest actoris eum venisse, cum eo absente potuerit in causa procedi. Dici tamen potest, q̄ refert, vtrum ille citatus fuerit ab homine, vel à iure. Si ab homine, tunc licet non debeat aduersario expensas reficere propter rationem premissam, vt dicunt quidam, tamen quia iudicem contempsit non veniendo, eius arbitrio condemnabitur, argumen. ff. si quis ius dicen. non obtemp. lege. vnica. ff. si quis in ius voc. non ier. l. ii. extra. de clandestin. despon. capitu. fin. §. fin. cum suis concor. extr. de ma. contra interdict. eccles. contract. c. 1. Alii dicunt, quod etiam parti restituere debet sumptus: nec prius pandi debet ei aditus iudiciorum, arg. C. de iud. sancimus. quę loquitur in distincte. interest enim partis: quia forte si venisset, sic lis finem habuisset. Si autem citatus fuerit à iure, puta in casu illius const.
g extra de electio. statuimus [g] tunc nec puniendus est à iudice, hec
h cogendus est sumptus aduersario reficere [h]. Cum enim teneant quę contra eum acta sunt, est admittendus solum in eo statu, in quo causam inuenit, vt not. s. de appel. §. qualiter. vers. sed pone quod. & seq. non est duplici pœna afficiendus vt extr. de iudi. at si clerici. in fi. quia mitius agitur cum lege, quam cum ministro
8 legis, vt ff. de arbi. l. Celsus. ¶ † Sed quid si tres termini in vna citatione inseruntur, nunquid fit condemnatio in expensis, si non veniat in primo vel in secundo? dic, vt s. de cit. §. viso. vers. sed quid si. Nec est omittendum, quod licet iudex ab initio non condemnet contumacem ad expensas, tamen post litem contestatā, & semper vsque ad sententiam, & etiam in sententia poterit condemnare, & si sententiam ferat pro contumace, tunc non tantū tempore sententiæ, sed etiam ante. Nam cum iudicis officium semper duret à prima citatione vsque ad finem litis, merito, semper & ante litis contestationem, & post poterit condemnare. Imo etiam vid. tur, q̄ si ante litis contestationem pronunciauerit procuratorē nō obstante exceptione militię admittendū, velnō obstante spoliationis, vel excommunicationis exceptione, in causa procedendum esse, non dicens de expensis, adhuc lite pendente, vel in fine litis in eis poterit condemnari: nec, vt dicunt quidam. his casibus poterit appellare à condemnatione huiusmodi, cum decem dies efluxerint à die primæ sententiæ: & hæc sententia expensarum sit executio sententiæ prioris, ff. quod met. causa, si cum. §. aliquando. ff. de dol. arbitrio. nisi excederet in taxatione expensarū: vel nisi opponens exceptionē excusari possit, q̄ eam probabiliter proposuerit, licet succubuerit, ff. de leg. ii. qui solidum § ii & 2. q. 3. Paulum. ext. de elect. statu-
i mus. §. 1. [i] & j. §. nunc videndum. vers. dic ergo. Quando autem principalis persona debet expensas soluere, & quando procura
9 tor de bursa sua, no. s. de sent. exe §. sequitur. ¶ † Sunt autem multi casus in iure expressi, in quibus ante litis contestationem fit condemnatio in expensis ¶ Primo, si quis aduersarium malitiose laborare cogit per literas dolo, vel fraude cōtra eundem impetratas, extra. de rescript. cæterum. & ca. quia nonnulli. ¶ Secundo, cum passus missionem vult rem recuperare, & in causa procedere. debet enim prius satisfacere de expensis, extra. vt lit. non contest. quoniam § in aliis. & de sequest. capit. 1. ¶ Tertio opponens crimen & non probans, vt quis ab obtinendo beneficio repellatur. extra. de accusat. accedens. ¶ Quarto, is, qui opponit in forma electionis, vel postulationis, vel prouisionis aliquid, & non probat, extra, de election. statuimus
k §. adiicimus [k]. sed illud etiam post litis contestationem. ¶ Quinto, si appellans appellationem sufficienter non prosequatur ap

ADDITIONES.

a Quare. ¶ Idem Guido de Suza. in l. properandum. C. de iudic. quie tiam ibi tenet, quod petentur condictione ex ipsa lege, ff. de cond. ex lege, l. vna. nisi essent promissæ per stipulationem. nam tunc agetur ex stipulatu & subdit, quod non credit iudicem peccare, si condemnat in expensis litis factis ante litis contestationem, etiam si non fuerint petitæ, per §. si autem alteruter. vbi hoc notatur. pro quo facit, quod dictum est supra.

ADDE, quod Pau. de Cast. cons. 377. dicit, quod si sunt promissæ, petuntur iure actionis, alias officio iudicis.

b §. proxi. ¶ Ergo non est medius ad primum.

c Pia. ¶ lib. 6.

d De hoc. ¶ Et vide, quod ibi scripsi super gloss. si enim. & s. de cita. §. viso. ver. sed quid si tres. qui allegantur.

e Actor. ¶ lib. 6.

f Nunquid. ¶ Et j. §. ult. uer. hoc quoque.

g Statuimus. ¶ Libro. 6. ibi not. de hoc gloss. hanc pœnam. & vide quod super ea dixi, & de dol. & contum. ac. finem. super gloss. sed nunquid. post princip.

h Reficere. ¶ ‖ Statim: reficiet autem illos in fine litis, si fuerit victus non obst. quod infra, dicitur de duplici pœna quia condemnatio respectu recipientis non est pœna, sed interesse, ut scripsi de rescript. capite. ult. in fin.

i §. j. ¶ Lib. 6.

k Adiicimus. ¶ Lib. 6.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

tur appellato prosequente, extr. de rescript. ex parte. de renunc. veniens. de appellat. reprehensibilis. & tenetur tunc quis ad expensas à tempore appellationis factas e. titu. Nicolao, uel si ante terminum impetrat literas tacita ueritate. eod. titu. sæpe. uel si super appellatione iniusta impetrat, eo. tit. ut debitus honor.

¶ Sexto, is, qui iniuste appellauit, remittitur condemnatus in expensis ad priorem iudicem. extra de appel. ut debitus. in fi. & de eo, qui mit. in pos. cau. rei ser. cum uenissent. de testa. significauit ¶ Septimo, is, qui appellat contra formam illius constitutionis, cordi. de appe. uel facit in aliquo contra eam, tunc remittitur ad primum iudicem in expensis condemnandus, ut in ea. consti. §.

a quod si. [a] Hoc enim casu reputatur non appellans, ut ibi: & ideo iudex appellationis, tanquam iurisdictione carens, non condemnat, sed remittit ad priorem iudicem, ut ille condemnet, ẽ. uersic. sed quis tunc. in prę. uero casu appellans ex probabili causa reputatur appellans, quãuis ex post facto causa falsa appareat: & ideo ibi iudex appellationis condemnat. Quidam tamen exponunt in c. cordi. condemnandus, id est, condemnatus, ut concordet cum

b illa, ut debitus. Sed prius dictum uerius est [b]. ¶ Octauo, si appellans petit remitti ad eum, à quo appellauit: quod potest, ut ext. e. interposita §. ille. ¶ Nono, in certis casib. positis extr. de rescri.

10 c. fi. in quibus inique impetrans punitur. † Sed quis tunc impetrãtem puniet: non enim uidetur, quod is qui impetratus est, cum non habeat iurisdictionem per tales literas, ẽ. uer. 7. & argum. ad hoc extr. de do. & cont. ex literis. ubi primi iudices condemnant, & non secundi: ideoque ordinarius id faciet. Ber. contra: dicit e-

c nim [c], quod impetratus in hoc habet iurisdictionem, ut cognoscat de ueritate precum, & pœnam expensarum per consequẽs imponat, ar. 25. q. 2. & si non cognitio. ext. de rescr. c. fi. in fi. & c. super literis. in fi. & ca. cęterum. ubi secundi iudices condemnant, & de appe. ut debitus. in fin. Idem dicit G. Naz. quia de quare cognoscit iudex, &c. ext. de causa pos. cum super. quod si requisitus non fecerit, cogetur per ordinarium illud de bursa propria resarcire. Nec ob. prę. c. ex literis. nam ibi exceptio de secundis literis fuit proposita coram primis iudicibus: & illi papam consuluerunt. Si autem fuisset opposita coram secundis, illi debuissent condemnare: arg. ad hoc ext. de rescri. dilectus filius Ioan. in fin. Caueat tamen sibi taliter impetrãs, qualiter procedet. nam si primo pronunciat literas non ualere, non potest deinceps condemnare, cum non habeat iurisdictionem. ext. de iu. at si clerici. Caute igitur faciet, si prius in expensis condemnat, & postea super li-

d teris pronunciet [d]. Licet autem alias possit in sumptibus condẽnare, non tamen potest, secundum Vin. mulctare: nec sententia excommunicationis per eum lata tenet inueritate, licet seruanda sit, ut not. plene, secundum eum, extr. de offi. deleg. significan-

e tibus [e]. ¶ † Decimo condemnatur in expensis citatus contumaciter se absentans, licet non sit missio in possessionem secuta, ut extra. de maio. & obe. c fin. de proc. querelam. C. de iu. sancimus. & de dol. & contuma. cum dilecti. nam & pro prima & secunda citatione fit condemnatio. ut præmisi. ¶ Vndecimo, reuocans mãdatum procuratoris in contemptum iudicis, & ad partis præiudicium, ext. de procu. c. 1. & c. auditis. ¶ Duodecimo generaliter reus exceptionem opponens gratia differendæ litis, fundata intentione actoris, punitur in expensis factis à tempore propositæ exceptionis, si deficiat in probãdo, ut extr. de dol. & cont. finem. sed hoc locum habet post litem contestatam. ¶ Decimotertio, is, qui minus sufficientẽ procuratorẽ dimittit, uel ꝓstituit: putareus, qui procuratorem constituit ad agendum tantum, extr. de procur. constitutis. ¶ Decimoquarto, reus conuentus asserens se spoliatum, nisi id intra 15 dies probet extr. de restit. spol. fre-

f quens [f]. ¶ Decimoquinto, opponens exceptionem excommunicationis in quacunque parte litis, & eam intra spatium octo-

g dierum non probans. ext. de except. pia §. ¶ Decimosexto, excõmunicans contra formam illius constitutionis, de sen. excomm.

h cũ medicinalis. §. superior [h]. vt ibi dd. Decimoseptimo, iniuste excommunicans tenetur excommunicato ad interesse, eo. titu. sacro. Decimooctauo, reum trahens coram diuersis iudicibus super pluribus personalibus actionibus. ext. de rescript. c. fi. & c. dis-

i pendia [i]. ¶ Decimonono, non ueniens in termino, ad quem citari fecit reum, ext. de dol. & contu. actor [k]. ¶ Vigesimo. generaliter quilibet alium in iudicio tenere uocans, ff. de iu. eum, quem temere. ¶ Vigesimoprimo, qui cœpto negotio, uel quasi rescriptum impetrat, per quod primum minime reuocatur, extra, de dol. & contuma. ex literis. ¶ Vigesimosecundo plus petens re, uel causa. extr. de plus pet. c. unico. ¶ Vigesimotertio. qui litem intra duos menses non contestatur, 3. q. 4. ca. libellum. ¶ Vigesimoquarto, generaliter ubicunque processus iudicis malitiose impeditur, C de fruc. & lit. expen. non ignoret. C. de iud. sancimus. ¶ Vigesimoquinto, generaliter ubicunque literæ per exceptionem legitimam reprobantur, extr. de rescrip. cæterum. ¶ Vigesimosexto, pars procurans iudicis absentiam. extra de offici. de leg. pastoralis §. fin ¶ Vigesimoseptimo, appellans, quia quarta productio testium denegatur. & non probans, extra de testi. significauerunt. ¶ Vigesimooctauo, generaliter quancunque exceptionem dilatoriã proponens & non probans: quod dic, ut ẽ. eod. §. uer. nunquid. ¶ Vigesimonono, generaliter alium malitiose fatigans. extra. de rescript. dispendia. §. qui uero [l]. cum suis similibus. ¶ Trigesimo, emendans libellum male conceptum, ut not. ẽ. de lib. conce. §. nunc ostendamus. uersi. sed & si. His igitur casibus & similibus in iure expressis condemnatur quis ante litis contestationem, & etiam post ante sententiam, in expensis.

12 ¶ † Quid si suspenso petitorio quis recursum, habet ad possessorium. ut extra. de cau. pos. & proprie. c. pastoralis. nunquid condemnabitur aduersario in expeusis factis in iudicio petitorio? Videtur, ꝙ sic, argument. eius, quod iam dixi: quia temere uidetur petitorium intentasse, ff. de iu. eum, quem temere. extra. de pœn. calumniam. Dic, quod secundum eos, uel illos Legistas, qui dicunt utrunque simul intentari non posse, nec de uno ad alium recursum haberi, nisi prius ex toto renuncietur, bene est condemnandus: secundum alios uero, & secundum Canonistas secundum quos utrunque potest simul intentari, postquam intentata sunt, alterum suspendi, & illo pendente ad aliud recur-

m sum haberi, ut ẽ. de petit. & pos. §. 1. uersicul. ut autem [m]. non est condemnandus. non enim uidetur temere uocasse, nec facit alicui iniuriam, qui utitur iure suo, extra de election. cum ecclesia Vulterana. & beneficium iuris nemini est auferendum 28. distinctione. de his. nec iuris beneficium debet esse occasio damni, ut C. de legibus. & constitution. quod fauore. Cum ergo ius hoc fieri posse concedat, non condemnabitur in expensis, qui de petitorio recursum habet ad possessorium: quia nondum uictus est in causa. Primo ergo super possessorio proceditur, & post super proprietate, extra. de testi. significauerunt, & si succumbat in possessorio, tunc condem-

n nabitur in expensis [n]: quia tunc demum apparebit, an temere liti-

ADDITIONES.

a Quod si. ¶ Lib. 6.
b Verius est. ¶ Vide quod ibi not. in gloss. not. dixit. & quod super ea dixi.
c Enim. ¶ In præ. c. ult. in ult. gl.
d Pronunciet. ¶ Hoc fuit consilium Pet. de Samp. ut ibi scripsi in fi.
e Significantibus. ¶ Vt ibi propter ipsius inuolutionẽ omissum, hic suppleas scire debes, quod Vinc. ibi super uerbo, pronunciarunt. dixit, quod illi delegati super expensis, si petitæ fuissent, pronunciare poterant, prius quã se exoneraſſent, de rescri. cæterum. Nam ut dicit citatus uenire debet etiam ad non suum iudicem, priuilegium suum allegaturus, ff. de iu. si quis ex aliena. & non ueniens punitri potest a iudice: qui saltem ex contumacia iurisdictionis nascitur, ff. si quis in ius uoc. non ier. l. 2. de appellat. si duobus. quod fatetur in expensis, ff. de iu. eum quem temere. mulctare tamen non posset. quia licet id lex concedat, canon tamen non: ex quo iustitia non periclitatur, de do. & cont. c. 1. Dicit demum, quod si ad iudicis: qui citauit, notitiam peruenit appellatio citati: uel impedimentum, quare sua non sit iurisdictio: licet non perfecte: perdit potestatem puniendi illum, ut præd. cap. si duobus. quasi non interfit facientis illum citari, sicut in citatione ad diem feriatum dicitur. ff. si quis in ius uoca, non ier. l. 2. in fine. Si autem tale quid non peruenit ad illius notitiam: & citatus non ueniat: si excommunicat illum, licet in ueritate non sit iudex in principali, dicit, quod, secundum quosdam: tenet excommunicatio: argument. de offici. delega. audientiam. Sibi tamen uidetur: quod in ueritate sententia excommunicationis non teneat lata ab illo, qui in ueritate ius uocandi non habet, quantumcunque seruanda uideatur. Secus dicit in sententia condemnationis: forsan intelligit expensarum, de qua primo dixerat, quæ litigatorem lædere potest, ex quo est iudex in opinione: licet non in ueritate, ff. de offic. præt. Barbarius. Vnde dicit, quod diffinitiua Barbarii tenuisset: excommunicatio tamen non: propter ipsius specialitatem, extra de re iudic. ad probandum. de excep. exceptionem. Sed dicit, quod sustineri posset contrarium, subdens, dici posse, quod licet in ueritate non teneat excommunicatio, tamen iste in ueritate uitandus est, nec audiendus uolens litigare de uiribus excommunicationis ex persona iudicis. Vnde dicit, quod si episcopus in ueritate excommuuicatus citat subditum: quem quia non comparet: excommunicat, uitandus est, nec audietur propter contumaciam suam uolens dicere excommunicationem non tenere: quia lata per excommunicatum: hanc gloss. auctori reseruaui. qui eam commendat.
ADDE, ut per episcopum Alex. in d. c. fi duobus. & cautelam Spe. reprobat Ab. Sic. consi. xlviii. illud afferam. libr. j.
f Frequens. ¶ Lib. 6.
g Pia. ¶ Lib. 6.
h Superior. ¶ Lib. 6.
i Dispendia. ¶ Lib. 6.
k Actor. ¶ Lib. 6.
l Vero ¶ Lib. 6.
m Autem. Quod hodie in causis beneficialibus deuolutis per appellationem ad curiam, ampliatum est, ut liceat in illis appellanti, vel appellato suspendere petitorium à se: vel ab aduersario inchoatum, in solo possessorio procedendo, ut in cle. unica, de causa possess.

re litigauerit,uel non.Et sic respondi domino Clem. papę 1111. de hoc a me in collatione præsentibus suis capellanis querenti.
13 ¶†In summa no.q̄ si expensæ fuerint factæ in iudicio,& quæris de expensis factis ante litis contestationē occasione rei? dic ut ŝ. in prin.uer.ex his.Si uero de factis ante litis contestationē occasione iudicii,puta quia exceptio, seu recusatio malitiose fuit ꝓposita,& non probata,uel rescriptum malitiose impetratum,iudex officio suo iuxta suum arbitrium debet malitiosum ex officio condemnare,ex quo de malitia sibi cōstat per testes, uel per uiolentam p̄sumptionē.hæc omnia probantur ext d.do.& cōtum.c.2.de resc.ceterum.& c ex tenore.& c.fi.de maio.& obe.c. fi de accus.accedens.in fin Dic etiam per dec.de do.& contum. finem.q̄ si iudex uel similiter præsumat exceptionem malitiose proponi,non dabit dilationem,nisi sub hac conditione, ut si in probatione defecerit,puniatur in expensis:arg.in præ.concor.&
b Inst.de off.iu.§.1.& ext.de rest.spo.frequens.§. sed in ciuilibus [b].
c & de excess.prælat.c.pia.§.si quis igitur [c]. in quibus dilatione pure data deficiens in probatione punitur in expensis. Multo fortius ergo,si sub hac conditiōe data existat.ar.ext.de ele.significasti.uel iudex recipiat ab excipiente iuramentum, q̄ hoc malitiose non proponat,ext.de elec.cum dilecti.§.2.de rest.spol.literas. §.p̄terea.de testi.p̄sentium.& c.ueniens.& c pen.cum simili & tunc expensę uenient iudicis officio,C.de rebus cre.generaliter §.his de p̄sentib.& sic arbitrariū est, utrum detur dilatio,
14 uel non,ff de pet.hære.si quis libertatem.§. plane. ¶† Cęterum si expensæ ratione contumaciæ petantur,iudex debet prius condemnare,quam in causa procedat,ut ŝ.uersicu.sed quæritur. Refert tamē an reus petat ab actore expensas,hac ratiōe scilicet,ga uocatus reus ad instantiam actoris uenit,ipse uero actor non uenit: & tunc locum habet C.quomodo & quando iu.authē. qui semel.C.de iruc.& lit.expen.non ignoret.ext.de procu. consti-
d tutus.ext.de dol.& cont.actor [d].an actor à reo: & tunc locum habet ext ut lit.non contest.quoniam.§.in aliis ext.de do.& cōte.cum dilecti.C de bo.auctor.iu.poss.authen.& qui iurat.& de
15 sequest.pos.ca.j.& de proc constitutus, ¶† Sed pone:reus citatus ad certam diem,non uenit:iudex etiam impeditus uenire ipse non potuit: quæritur, an reus punietur in expensis? Respon-
e deo,non:quod dic,ut j̄.§.fi.[e]

ADDITIONES.

a In expensis.¶ Factis in iudicio possessorio, sed de his non quærit quæstio, sed de factis in iudicio petitorio suspenso,& si intellexisset quod eo ipso.q̄ in possessorio succubuit,condemnatur ad illas male dixisset. Teneas ergo, quod plene scripsi in ca.pastoralis.super gl.pen.in prin. & in distinctione, quam ibi formaui,per quæ patet,expensarum factarum per reum in petitorio,in tribus casibus condemnationem sibi fieri,quando actor non suspēdit petitorium sed illi renunciat,uel quādo illo suspenso,ad illud reuertit & succumbit: uel quando reus instans absoluitur ab instantia ibi uide.
b Ciuilibus. ¶ Lib.6.
c Igitur. ¶ Lib.6.
d Actor. ¶ Lib.6.
e §.fi. ¶ Sub.uer.tu autem uer.si autem.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ post litem contestatam factæ officio iudicis peti possunt.*
2 *Lite finita debet regulariter victus victori in expensis condemnari.*
3 *Expensæ post litem contestatam,& ante sententiam factæ, in quo differāt.*
4 *Exceptionem in causa spirituali non probans, præsumitur male excepisse.*
5 *Victum victori in expensis debere condemnari,qualiter intelligatur.*
6 *Expensæ in iudicio post litem contestatam factæ,multipliciter considerantur.*
7 *Actore vincente,etiam absente, an veniat reus sibi in expensis condemnandus.*
8 *Sententia absolutoria lata,præsumptio iuris est contra actorem.*
9 *In expensis,quæ ante sententiam præstantur,non attenditur, an eas præstans iustam causam habuerit litigandi in principali.*

¶De expensis,quę fiunt post litis contestationem.

4.§. Nunc de expensis,quæ fiunt post litis contestatā, & in fine litis, aliqua in subditis perstringa-
1 mus ¶†Scias igitur,q̄ illæ iudicis officio petūtur. nam quę post litem contestatam accidunt, ualde spectant ad officium iudicis, ut j̄.uer.hoc quoq;.& dic,ut ŝ.§. prox uer.ex his.& nisi iudex tēpore sententiæ condemnet ad eas quę ueniunt iudicis officio, postmodum peti non possunt,ut C.de iruc & lit. expen. terminato,nisi in causa appellationis,C.quando prouoc.non est nec. l.fi. & supra de app.§.in quibus uersiculo.34.& cum petes sentē tiam,consulo,quod semper de expensis protesteris,& eas petas
2 ut dixi supra de peti.sententię,& ŝ.§.j.uersiculo,& not.¶†In fine autem litis uictus victori debet regulariter in expensis condemnari,C.de iu.properādum §.sin autem alterutra.Institu.de pœn. tem litig.in prin.extra,de pœn.calumniam extra,de mario & obe.c.fina.in auth.de iu.§.oportet.Col.6.C de epis.& cler.
3 auth.generaliter.¶†In hoc autem est differentia inter has expēsas, & illas quæ p̄stantur ante sententiam : de quibus dixi ŝ.§. prox.uersi,hoc autem certum.& per totum §.nam in his distinguitur, sicut B. distinguit in dilatoriis exceptionibus,ut ibi in uersiculo,sed nunquid.uidelicet an habuerit probabilem causā litigandi,uel non:& an sit iuratum,uel non:ut si habuerit causam probabilem litigandi,non condemnetur quis in expēsis,licet deficiat in probatione exceptionis,argument.ext.de eo,qui mit.in poss.causa rei seruan. cum uenissent.de sent.excommun.sacro. §.forsan.ff.de leg.2.qui solidum §.etiam.uersiculo,nec aliud.&
a in auth.de iu.§.oportet.extra de electio. statuimus.§ fina.[a] & 2. quęst.3.§.Paulum.& j̄.§.proximo,prope prin.ibi,quidam autem &c.& hoc tenet papa,ut j̄.uersiculo,hoc etiam. uel etiam si iurauit de calumnia:quia postea p̄sumitur iustam causam fouere, secundū Ioan.non ein, p̄sumitur q̄ sit immemor proprię salutis,ut j. quęst. 7. sancimus. Idem quoque est in exceptionibus post iuramētum calumnię propositis: quia iuramentum de calumnia extenditur ad omnia,quæ incidunt,uel emergunt in causa post litem contestatā,C.de iur.calum.authen.hoc sacramentum.Si enim indistincte fieret condemnatio expensarum,hoc metu sæpe quis suum ius relinqueret indefensum,ut ff.de pet.hęred.illud.& quę dixi,uera sunt,nisi constet de calumnia, seu malitia.Nam tunc non obstante causa probabili,uel iuramento,cō demnabitur in expensis:quia prima præsumptio tollitur per se-
b quentem [b],extra,de præsumpt.literas extra.de elect.cum inter R.nam præmissa præsumptio non est iuris & de iure, ŝ. de præ-
c sumptionibus.[c] alioquin temere litigans quandoque non condemnaretur in expensis:quod esse non debet,ut in pręc. calumniam.& in pręl.eum quem temere. Si autem nō fuit iuratum de calumnia,tunc fit condemnatio,ut in d.c.finem.extra. de ma.&
4 obed.c.fin.¶†Quid si est talis causa in qua non iuratur de calumnia,puta spiritualis,in qua non de calumnia,sed de ueritate iuratur,extra,de iur.calumn.ca.2 Dicit T.quod tunc debet condemnari in expensis deficiens in probatione exceptionis,fundata intentione actoris.& sic intelligitur extra.de dol.& contuma.finē quia eo ipso quod non probat,præsumitur malitiose excepisse: & quod ibi dicitur,præsertim in spiritualibus,exponitur,id est, tantum.& idem est,si succubuit in causa principali ut possit de probabili errore docere. Vinc.autem dicit quod per c.finem.aliquid additur,ut uidelicet ex quo fundauit intentionem meam,si tu opponis de exceptione, quam tu non uis statim probare,debeas condemnari in expensis,siue sit iuratum de calumnia, siue non:argum.pro eo ext.de offici.delega.prudentiam.§.sexta.Posset tamen hoc exigi iuramentum,quod malitiose exceptio non proponitur:arg.extr.de elect.cum dilecti.extra, de resti.spol.c.
d literas.Do.meus dicit [d],q̄ in omni genere litis locum habet regula illa,uictus victori,& c. & intelligit c. finem. etiam,quando de calumnia iuratur,locū habere:& exponit ibi p̄sertim,id est Maxime:quia idem,quando quęstio non spiritualis est, ut dicit. nam semper uictus uictori.&c.nisi de probabili constet errore. Alii uero,ut Pla.Ia.& Bal.dicunt,q̄ nulla distinctio est in præmissis facienda nam eō ipso,quod quis succumbit, intelligitur malam causam fouisse,argu.C.de episc.& cler.authent. generaliter ibi,si uictus fuerit,creditur iniuste litem mouisse,&c. sicut & in causa criminali pręsumitur calumniari qui non probat.C.de adnoc.diuer.iu.l 1.extr.de iur.calumn.ca.1.2.quęst.3.qui non probauerit.2. & sic idem dicunt esse in ciuili.Sed benignius est,si exponas illud uerbum, Victus,scilicet ab aduersario.arg.C.de episcop.& cleric. omnis. in fin. & nos in curia Romana indistincte
e uictum in expensis condemnamus, nisi iussus domini papę, uel
5 alia euidēs ratio impediat [e].¶†Quod antē dixi,q̄ regulariter uictus per

ADDITIONES.

a §.fin. ¶ Lib.6.
b Sequen. ¶ Et sic præsumptio, quæ ex iuramento oritur per contrariam sententiam.
c Præsump. ¶ §.2.uer.necessaria.
d Dicit.¶ In Summ ibi ŝ.& in decr.finem.uer.super 1.gl.quatuor ipsius rationes posuit.
e Imped. ¶ Et hinc patet,quod scripsi in decr.finem.super gl. sed nunquid, ubi uide:& de pœ.calumniam,super gl.2.&,ut ibi dixi: fit potissima ratio, quia & si fateamur per iuramentum calumniæ excludi calumniam, non tamen temeritatem,ex qua etiam procedit condemnatio expensarum,ibi uide.
ADDE Abb.in d.c.finem.ubi dicit dictum Spec.ubique seruari.

ctus per sententiam diffinitiuam debet victori condemnari in expensis,verum est,nisi sententia pro absente feratur,ut C de iudic properandum.§.& si quidem.uersi.si autem ex gestis.extr.de
a poen. calumniam [a]. nisi iusta ignorantia uictum excuset: puta quia hubuerit probabilem causam litigandi, ut s. vel quia reus habet legitimam causam absentiæ,ut in præd.l.properandum.§.
b sin autem aterutra [b].¶†Hoc quoque notandum est, secundum
6 M.quod aut petuntur expensæ factæ in iudicio post litem contestatam occasione rei,aut factæ occasione iudicii.Si occasione iudicii,aut sunt factæ quia deficit pars in probatione, aut ratione contumaciæ.Si ratione contumaciæ factæ sint, aut reus petit eas ab actore,aut auctor à reo: aut petuntur expensę ab eo, qui in causa succubuit.Si quidem expensę petuntur factæ in iudicio post litem contestatem occasione rei, ueniunt in condemnatione officio iudicis. Idem in fructibus & in accessionibus post litem cóntestatam perceptis,ff.de ędil. edic. ædiles. §. item sciendum.& l.item si serui.§.j & ff.de aqua plu.arc.Atteius §.fina. C.de rei ven.certum.ff de eo,quod cer.lo da.op.in bone. in princ. huius §.per quam l.in bone & per alias probat, quod si intentetur actio bonæ fidei iure actionis propositæ, ueniunt præmissa: si stricti iuris,iudicis officio.quod dic,ut s §.si ante litis,uersicu. ex his. Et hæc condemnatio fiet tempore sententiæ, & eadem die poterit suppleri,j.§.fin.uersic.illud etiam.Si autem quæritur de expensis post litem contestatam occasione iudicii factis,forte ea ratione, quia obiiciens exceptionem succubuit, si is contra quem obiicitur,nondum suam intentionem fundauit, seu probauit,dic,ut s.§ proxim.uer.in summa. Si autem cum obiicitur, iam eam fundauerat,præsumptio iuris est, quod malitiose proposita sit,arg.extr.de rest.spol.literas.§.propterea. Vnde non obtinebit dilationem nisi sub hac conditione, quod condemnetur in expensis,si forsan deficit in probando,ut extra, de testi. significauerunt.& sic loquitur præd.decre.finem. secundum eum ibi,cum acceptis induciis,&c. id est, sub hac conditione inducias excipias,ut si forsan,& c.etiam quod ius præsumit post fundatā intentionem ab aduersario. Item potest pręsumere iudex, quando ante litis contestationem, vel post,ante quam sit fundata partis alterius intentio exceptio proponitur: & debet suum motum informare ex probabilibus coniecturis,extra, de testib. præterea.& c.in pręsentia.& de accus.qualiter.ii.extra,de renun
7 ciat.in præsentia.& dixi in præd.uersi.in summa.¶†Porro si petuntur expensæ occasione iudicii post litem contestatam propter contumaciam partis, & reus petit ab actore non ueniente, locum habet C de iudic.properandum,§.& si quidem pars,&§. si autem ex gestis quia fertur sententia diffinitiua,siue pro acto-
c re,si ius habet,siue pro reo:sed in utroque casu [c] absens condemnabitur in expensis:& hoc,si liqueat de causa.Si uero actor petit a reo,qui nullo modo uenit,locum habet ea. lex, §. si autem reus,quia tunc fertur sententia super expensis cum principali: & hoc,si liquet de causa:alias fit absolutio ab obseruatione iudicii,& fit condemnatio in expensis ut ea.l.§. cum autem eremodicium.Sed si actor contumax, siue reus, postmodum ueniat, non procedetur in causa,donec expensas restituerit, C. eo. sancimus.quę loquitur indistincte in actore & reo ante litis conte-
d stationem & post, extra de dol. & contum. actor [d].Ceterum si expensæ iudiciales petuntur ab eo, qui succubuit, dicit domin. meus, quod iure communi uictus victori condemnatur, iuxta pręmissam regulam,subtractis expensis, quas alterutra partium pro contumacia soluit, uel quia in probatione deficit, de quibus supra dixi. Illas enim non recuperabit, cum propter suam contumaciam soluerit, uel soluere debuit, secundum domin.
8 meum.¶†Hoc vult dicere:pone, condemnaris mihi victori in expensis,quas feci in lite:ego uero propter contumaciam meā, uel quia defeceram in probatione alicuius exceptionis, in pro-
e cessu causæ solueram decem [e], nunquid ergo illa decem ueniunt in condemnatione,& ea recuperabo,cum occasione litis expenderim?Certe non:imo subtrahuntur de condemnatione mihi facta,cum per contumaciam & culpam meam soluerim illa, arg. extra,de procur.auditis.& de dol. & contu.c.finem. ff. de admi. tut.si plures.in fi.arg.extra de resc.c fin uer.quique illos.ubi impetrans contra eum,contra quem nil quęstionis habet, condēnari debet ei in expensis.Sed cum hęc negatiua sit,dicit quod nō potest probari,nisi per euentum causæ.C.de iudic.rem non nouam.§.fi.extra.de frig.& mal fraternitatis.in fi.Vnde lata sententia absolutoria,præsumptio iuris est contra actorem.arg extr.de ele.innotuit.§.parcētes.qui ex quo deficit in probatiōe,calūniari præsumitur,nisi innocentiā suā probet:unde & punitur,extr.
f de elect.statuimus.in fi. [f] hoc not do. meus in Summa de do. & contu.§.qua pœna.quæ tamen satis tacta erant in præmissis.Papa uero ext.de appel.sępe.quod expensę,quę fiunt extra iudiciū, petuntur iure actionis:pro factis uero in iudicio nulla competit
9 actio,nisi iudex de illis pronunciet,C.de fru.& lit.expen.termi-
g nato.C.de postul.l.iiii.¶†Hoc etiam scias secundum Papam [g] quod in expensis,quæ ante sententiam præstantur, non attenditur,an eas pręstans iustam causam habuerit litigandi in principali,vel non:sed solum in exceptione,uel alio articulo,de quo agitur,& cuius occasione petuntur,ut c.finem.& de sequest.pos.c. 1.ad fi.& de testi.significauerunt.& de appe.sæpe.iii. quæst.iii.§. spatium.ad fi.extra de procur.auditis. & c.constitutus. sed in illis,quæ in fine litis pręstantur,attenditur,an succumbens habuerit iustam causam litigandi, uel probabilem tantum: & sic non fit condemnatio in expensis, extra de eo,qui mit. in pos. causa rei ser.c.ii.& s.uersi.in hoc.ut infra §.proxim.dicetur. Quando autem debeat quis aduersario suo in expensis prouidere,not.in-
h fra de inquisitione §.si ad fi. [h] Item utrum arbiter possit in expēsis condemnare,dixi supra de arbit.§.fi.uersi.sed cum s.in forma & seq.Item qualiter fit condēnatio in expensis,not.supra de excep.§.uiso.uersi.quod si reus probat. Item utrum iudex possit supplere de sumptibus,& fructibus,si fuit in sententia omissum: & quid iuris,si nolit supplere.supra de disput.& alleg.§. fin. uer. quid si de & seq.

ADDITIONES.

a Calumniam.¶ Vltra ea,quæ scripsi super ult.gloss. quæ omnino uideas,est sciendum,quod Sim. Vincent. scripsit super l.pen.§.sin autem iii. ubi glo. etiam decidit hos duos casus, & quosdam tenere, quod iste primus casus non congrue excipitur a condemnatione: nec hoc intendit. §. si autem ex gestis.eadem l.nam,ut dicit, victus præsens actori absenti & vincenti bene condemnatur in expensis:sed de condemnatione excipitur summa,quam victus præsens expendit.est ergo exceptio non a condemnatione, sed ab integra condemnatione.ut dixi super prædicta ult.gl. uel forsan a solutione,si intelligas textum de condemnatione facta,illas detrahendas,quasi cōpensando,uel,ut primo dixi,ab integra condemnatione: in terminis condemnandus erat reus actori,si fuisset præsens,in xx.pro sorte & expensis:dicit Simon cum Accu.reus in lite expendit v.condemnandus est in expensis propter malam causam: & quia victus propter actoris contumaciam factam per sacramentum fide quod illa v.expenderit,condemnabitur solum in xv.de sorte & expensis:puto dixisse Accurs.ubi s.& Simon:quia facilior est computatio in personali;quod patet etiam in casu conuerso nam absoluto reo absente,actor sibi debebat condemnari in expensis: detrahetur autem de condemnatione expensarum,quod ipse actor præsens expendit. Sed & in reali idem est:uendicat actor domum a reo: fertur sententia pro actore contumace reo prèsente:uel econuerso fiet,ut s.& per utrumque dictum impugnatur opin.Plac.Esset autem dare,quod uerificatur seu uerificaretur totum, in exceptio, de qua opponebam primo, scilicet quia tantum, uel plus expendit præsens uictus, ut absens uictor: tunc enim nulla fiet condemnatio: & quod dicit lex de detractione, intelligitur, si fieri potest.

b Alterutra. ¶ Vtrum minor, cuius nomine calumniosam litem mouit curator,&c.sumptus restituet,no. supra de sentent execu.§. sequitur. uersi.sed quid si.In summa distingue tempus,ut concordes uariantia iura,ut ii. q. 1. si peccauerit.xxix.distin.c 1.& ii.Primo enim statutum fuit in laicis,quod condemnantur in expensis,ut ff.de iud.eum quem. Secundo, in ecclesiis, seu clericis,ut C.de episcop.& cler.omnes.in fi.Tertio fuit generaliter statutum,quod victus victori,&c.ut in præ.§.sin autem alterutra. Quarto,ut actor promitteret decimam partem litis in libello comprehensæ,si apparuit eum iniuste litem mouisse.C.de episcop.& cleric.authent.generaliter. Quinto correctum fuit,quod dicitur in præd.§.sin autem.nam non debet iudex in expensis condemnare victum,nisi viderit eum iniuste contradixisse,ut in præd.§.oportet. Hodie de consuetudine multorum non condemnatur uictus uictori,nisi expresse promissæ fuerint,vel nisi in causa appellationis.Sed de hoc dic,ut prædixi.

c Casu. ¶ Hoc non fateor:imo vincente actore absente condemnabitur sibi præsens uictus,ut dixi super uersi.quod autem.

d Actor. ¶ Lib.vj.

e Solueram decem. ¶ Siue in prosequendo exceptionem, siue in soluendo expensas propter id factas ab illo,qui in principali succubuit.

f In fin.¶ Lib.vj.

g Secundum Papam. ¶ In c.finem.quod ponit etiam glo.

h Ad fi. ¶ Et ibi ver.quod si canonicus.tractat de uenereali.xx.an canonicus qui obtinuit prælatum priuari,repetat expensas ab ecclesia. Item an minor quia citatus non cōparuit, passus missionē, uel bannitus, teneatur ad expensas recuperando tenutam,uel petens bannum cancellarii?uide,quod plene dixi supra de 1.decreto,§.restat. uersicu. sed pone,quod pupilli.& uersi.seq.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatio quare aliter fiat in causa appellationis, & aliter in principali.*
2 *Appellans quo pacto veniat in expensis condemnandus, uel non. & numer. 5.*
3 *Regula, Victus victori, &c. an locum habeat in causa appellationis.*
4 *Calumniari contra salutem propriam nemo præsumitur.*
6 *Expensæ factæ in causa appallationis in iudicio emissæ, &c. veniunt iudicis officio.*
7 *Iudex appellationis succedere dicitur iudici causæ principalis.*

8 *Appellatus succumbens in causa appellationis, an veniat in expensis condemnandus.*
9 *Sententia lata semper præsumitur iusta, donec contrarium probetur.*
10 *Appellatione extra iudicium facta, bene potest appellatus condemnari in expensis in lite factis.*
11 *Appellatus absens semper venit condemnandus.*
12 *Iudice appellationis pronunciante male appellatum ab interlocutoria, vel grauamine, & remittente ad priorem iudicem, qualiter fiet condemnatio.*
13 *Expensarum petitio in quibus causis locum habere dicatur.*
14 *Executor quo casu expensas mereatur, vel non.*
15 *Appellans ex vna iusta causa, licet multæ friuolæ illi iungantur, tantum consequitur per istam solam, quantum si cæteræ essent iustæ.*
16 *Condemnatio non debet ex diuersis causis friualis fieri, si vna inter eas bona probetur.*

¶De expensis in causa appellationis factis.

5.§. Nunc uidēdum restat, qd iuris sit de expēsis in causa appellationis factis Et certe tunc, secundū Ioan.T.Vin.& B nulla est distinctio facienda, an instam causam habuerit appellandi, uel non: siue appelletur ante sententiam, siue post: nam semper condemnabitur appellans in causa appellationis succumbēs, ii.q.vj.omnino.& extra, de ap.ut debitus.& c. sæpe.& c.reprehensibilis & c.Nicolao.C.eo.eos §.ne temere.extra, de eo, qui mit.in poss causa rei ser.cum uenissent.C.quo.app. non recip.ab executione.& ē.§.si ante lit.contest.uer.v.& uersi. vj.& uer.vii.& uersi.viii.¶†Est ratio, quare aliud in causa appellationis, & aliud in principali, ubi non fit condemnatio indistincte: nam in principali inducuntur probatione facti. in quo probabilis est ignorantia, saltem quo ad factum alienum, ff. de iur. & fac.ignor.plurimū.ii.q.iii. Paulum.sed in causa appellationis, quæ habet per acta prioris iudicii expediri, ut ē. de sent §. iuxta. uersi.sed si causa.ubi frequentius non inducuntur probationes. facti, sed tantum iuris allegationes, extra, de app. læpead princ in quibus ignorantia probabilis non est.ut ff.de iur & fact.igno. regula.cum potuerit consuluisse peritos, ut ē.de aduoc. §. nunc tractemus.uer. habito. & satis per ea instrui potuit, quid per ea futurum esset in causa appellationis: ergo si inducantur probationes facti, secundum hoc uidetur, quod non fiet indistincte, ut iā
a dicam [a]. Tamen, secundum Vinc. ubi quis calumnioſe appellat, magis punitur, C.quo.ap.non re.ab executione. In crim inali autem causa lite perdita notatus abscedat.C. de app à proconsulibus.¶†Quidam autem, quos Pet.de Sam sequitur, dicunt, quod premissa obtinent, ubi quis calumnioſe appellauit: sed si possit ostendere, quod iustam causam habuerit appellandi, uel quod appellando probabiliter errauerit, non condemnabitur in expēsis, sed pronunciabitur non bene appellatum esse, arg.in præd.c. cum venissent.tam in tex quam in gl.cum concor.quę sunt ē.§. px.uer.hoc autem in.& not.ii.q.vj.§.patet.uerbi gratia, conuenis me coram ordinario: appello, ne ille in causa procedat, quia super eadem causa misi nuncium ad sedem Apostolicam: secutus opinionem Doctorum dicentium hanc appellationem esse iustā per deeret.de appell.meminimus.& c.ad hęc sicut. iudex autem secutus aliam opin. quæ probatur per decret.eodem titulo, ut debitus pronūciat me minus rationabiliter appellasse, certe hoc
b casu non sum in expensis condemnandus [b], arg.in præd.concor. quæ sunt in præd.uer.in hoc autem.alias quilibet ius suum dimittet indefensum ut dixi in prę.uer.in hoc. Ibi etiam dixi, quando pręsumatur non calumnioſe appellatum: puta quia iuratum est de calumnia. Error etiam probabilis dici potest propter negotii varietatē, uel si successit alteri, ff.de reg.iur.qui in alterius.uel pone exempla, ut extra, de iureiur.mulieri.extra, de noūi oper.nūc.
3 c.ii.¶†Dic ergo, quod in causa appellationis locum habet regula, uictus uictori, &c. sed non semper, puta si iudex uideat uictum errore probabili uictum, qui debet illud in sua sententia
c declarare, ut C.de iudi.auth. post iusiurandum [c].¶†Nam cum &
4 in causa appellationis de calumnia iuretur, ut extr.de testa.Ray-
d nutius.&c.Raynaldus [d].non est præsumptio, quod calumnietur contra salutem propriam: sicut ē. §. prox. in casu principali dictum est.Item potest esse, quod propter acta prioris iudicii sententia rite lata fuit.& tamen propter exceptionem in causa appellationis propositam, & probatam, retractatur, ut extra. de fide instrumen.cum Io.& de priuil. cum olim. Non ergo imputabitur appellato, si non diuinauit: unde non potest dici indistincte condemnationem expensarum in causa appellationis faciendam: sicut fere omnes dicunt. Igitur & in principali & in causa appellationis bonus iudex arbitrabitur, ut in prę.§. oportet. & in concord.quę sunt in præ.uersic.in hoc autem.& ff. de admi.tut. quoties.§.sicut.extr.de priuil.cum olim.ii.§.j.& §.fi.ul'i pronunciatur super expensis per quadriennium factis, non potest dici, quod causa appellationis, in qua forte hoc speciale diceres, tantum durasset, cum ibi non exprimatur causa, propter quam etiā biennium dandum foret, extra, de appellatio.cum sit Romana.
e & c.oblatę extra, de elect. statuimus.in fin. [e] secundum domin. meum. Sed & si appellans congruo tempore appellationi legitimæ renunciet, non condemnabitur in expensis, ut patet extra, de eo, qui mit.in poss.causa rei ser.c.penultim.argument.ii.quę. vj. si quis libellos.extra, de offic.delegat.gratum.secus, si appellatio non esset legitima, uel si iam interesset appellantis: argumē in his quę no.ē.de exceptio. § uiso.uersicul. sed nunquid iudex. puta quia aduersarius fecit propter hoc expensas. illas enim debet restituere: uel si causa alteri sit commissa extra, de appellat.
5 interposita §.ille. ¶†Non solum autem uictus in causa appellationis debet condemnari in sumptibus, uerum etiam appellans, qui nunquam comparuit coram iudice appellationis, debet satisfacere de expensis, ut extra, de appellat. tæpe.uersic.unde licet. extra.de rescrip.ex parte.S.in fin.etiam si appellatus non comparuit, sed alias propter appellationem expensas fecit. tenetur enim appellans ad illas actione de dolo, si dolose appellauit: uel actione in factum, si temere appellauit: quia iustum est, quod puniatur in huiusmodi expensis: uel officio iudicis. Cum enim aliæ actiones non sint, iustum est has dari.argum.in præd. capitul. ex parte.infin.& ff.de dolo, l.'1. in princip. & §. 1. ff. de prescript.
6 uersicul.quoties.¶†Et nota, quod expensę, quæ fiunt in causa appellationis in iudicio emissę, & etiam omnes, quæ fiunt in principali causa, à qua appellatum est, ueniunt iudicis officio, ff. de
7 usuris, tutor. † nam iudex appellationis succedit iudici principalis causæ: & ei licet addere & minuere, ut extra. de testament.Raynutius.uersicul. fin. C. de senten.quæ sine certa quan. profer.lege. 1. & in prædict.lege. tutor. & ei licet reuocare condemnationem expensarum factum in principali, & eadem ra-
8 tione supplere. ¶† Quid de appellato, qui succumbit in causa appellationis, nunquid debet in expensis condemnari, sicut & appellans, nisi in prędictis casibus? Videtur quod sic: quia in utroque litigatorum seruari debet æqualitas in sumptibus & in expensis, ut C. libro. xii. de proxim. sacra. scrin. in sacris.prope fin.uersicul. & quoniam. & quia satis potuit instrui per acta prioris iudicii, quid futurum esset in causa appellationis, ut supra, & argument. ff. de re iudica. cum apud. & ff. de pactis.tale pactum.& hoc tenent quidam Sed dic contra, argument.C.de appellat. eos respon. 1. in fin. & argument. extra de pœn.calumniam. & in concord. quæ sunt in prædict. uersicul. in hoc autem est.Rationabilē enim causam habet litigandi & defendendi sententiam pro se latam: † pro qua semper præsumitur
9 donec contrarium ostendatur, extra de re iud. sicut. C de rebus, cred.generaliter extra de renun. in prę sentia. & etiam post appellationem præsumitur pro ea, donec aliquid contra eam probetur. ut no. extra de appel. cum speciali. in gl. & sic uidetur, &c. nec iniquitas, uel imperitia iudicis male iudicātis debet sibi imputari, si ipse in hoc non peccauerit. argument. extra de his, quæ fiunt

ADDITIONES.

a Iam dicam. ¶ Et no. de reg. iur. ignorantia. lib. 6.
b Condemnandus. ¶ Faciunt, quę scripsi de pœn. calumniam. in gl. ii.
ADDE, quod propter consilium egregii doctoris quis excusetur ab expensis. Pet. de Anch. consil. ccxxiiii. in fin. & quando expensæ debeantur per victum victori, & quando excusetur ab eis. uide Bald. consil. lxxiiii. ante finem. & consil. ccxxi. j. lib. Et quando expensę taxantur, an sit citandus fideiussor, per eundem consi. ccxliiii. eo. j. lib. Et an expensę litis debeantur per hæredem cum beneficio inuentarii ultra uires hęreditarias, per eundem consi. cclxxi. eo. lib. Et an propter omissionem expensarum uictor possit appellari, uide Ang. consi. cix.
ADDITIO. Adde tu, quod si appellans habet opinionem unius famosi doctoris, excusatur ab expensis, ut concludit post Pet. Ioan. And. in cap. ut debitus. de appellat. quia ita limitat illum tex. & similes. idem tenet Bal. in cap. ueniens. el 1. circa fi. de testi. & sequitur etiam Innocen. in dict. cap. ut debitus. nisi talis opinio fuerit communiter reprobata. nam in consulendo & iudicando non est recedendum à communi opinione; & tradit Phil. Corn. consil. clxxxi. incip. uisa copia. col. penult. uersicu. ex quibus. in iii. uol. Et adde: quod appellatione omnium & singularum expensarum ueniunt solum expensę legitimæ, iustæ & moderatæ, ut per Alexan. in consi. lxxiiii. incip. & si tantorum. col. fin. uersicu. præterea. in iiii. uol. Et an appellatione damnorum ueniant expensæ: uide singul. Lud. Rom. fin. cccxlii. incip. nunquid appellatione. & uide per Gu. Pap. cccclviii. incip. appellatione, ubi dicit, quod expensarum appellatione continentur tam solutę, quam soluendæ, per gloss quam dicit esse no. in le. quibus diebus. §. 1. ff. de cond. & demon. Et adde, quod ubi quis in articulo iuris succumbit, opin. Doctorum nec iuramentum calumniæ excusant ab expensis, secundum Bal. consi. cccclxxii. incip. statuto communis Papiæ. col. fin. uersic. & est no. in 1. uolum. Henr. Fer..
c Iusiurandum. ¶ Alias incip pono. iure.
d Raynaldus. ¶ De iur. calum. c. ii. lib. vj.
e In fin. ¶ Lib. vj.

fiunt à ma.parte ca.quæsiuit.ff.de dolo,l.j.C.de inoffi.testa. si qs in suo.& quia ipse non agit,sed paritur, vt iam dixi s.in versicol.
10 quid ergo. Et hoc in appellatione in iudicio.¶†Si vero extra iudicium appelletur, bene condẽnabitur appellatus in expẽsis in lite factis.vt C.lib.x.de sump.recuperat.l vnica, cum suis cõcor.
a & extra de elect.statuimus[a].quia tales appellationes sunt prouocationes ad causam.vt extra,de app.cum sit Romana.Inuenio tamen vnum casum, in quo ꝓrium obtinet, vt extra.de app. cor
b di.§.pen.[b] quæ loquitur,cum in iudicio,uel extra appellatur, vt
c ibi in prin.sed ibi punitur alia ratione[c].Quidam uero dicunt,qđ sicut iudex punitur qui appellationem nõ recepit:sic & iste,qui eam non approbat:quod dic, vt in Sũma domini mei de appel.
11 §.quomodo decret.iuxta fi.ver.sed nunquid ¶† Illud autẽ certum est,ꝙ siue sententia infirmetur, siue confirmetur, appellatus absens semper condemnatur,ij.q.vj.appellatore. Si vero vtraque pars præsens sit,& appellatio rei pronunciatur iniusta,cõdemnatur in expensis,C de appe.à proconsulibus extra.e.vt debitus.Si autem reus fuerit absolutus, & actoris appellatio pronunciatur iniusta, dicit Vber.ꝙ non condemnabitur in expensis,quia non debuit ius suum relinquere indiscussum,ff.de petit. hære.illud.quia nec hodie debet aliquem condemnare, nisi esi iustè viderit condemnandum, in auth de iudic.§ oportet Nec obstat,secundum eum C.lib.x.de sump recuperat.l. vnica: quia ideo ibi fit condemnatio expensarum, quia frustratoria nominatio fuerat facta de persona illius. Tu vero dic, vt supra, & infra dicitur. Nota autem, quod iudex appellationis quandoque condemnat appellantem,quandoque uero condemnandum remittit:quod dic,vt supra,§.si ante litis.uersi.vij. ¶† Sed quid si
12 iudex appellationis pronũciat malè appellatum fuisse ab interlocutoria, uel grauamine, & remittit appellantem ad priorem iudicem, non tamen eum in expensis condẽnat, nunquit prior iudex eum ante omnia condẽnabit ? Respon obtinuit, ꝙ non, sed in fine litis venient hæ expensæ, ne hoc prætextu causa plus debito prorogetur : & quia hoc spectat ad iudicem appellationis,extra de appel.vt debitus.in fi.Vtrum procurator frustratorie appellans, vel etiam quia nihil nouit de causa soluet de suo expensas.not.supra de execu.sen.§ sequitur.ver.sed quid si pro-
13 curator. & s.de procur.§.j uersic.item quod omnino ¶† Hoc quoque sciendum est, quod in causa criminali, siue denunciationis, siue inquisitionis, locum habet petitio expensarum,argu.extra de do.& contu.cum dilecti.in fi.C.qui accus. non pos.
14 qui crimen.¶† Sed pone,impetraui literas, vt mihi prouideretur de præbẽda in aliqua ecclesia,ex quarum virtute mihi quinto loco vacatura debetur : sed papa in meum præiudicium illã confert alij de gratia speciali: Executor uero meus confert mihi sextam,quia mihi facta est iniuria super quinta, secũdum ea,
d quæ not. secundum Papam, extra de præben. relatum. [d] sed factum executoris,qui mihi assignando quintam functus fuerat officio suo,& ideo non potuit aliquid facere,super sexta reprobatur, nunquid habeo expensas? Respon.obtinuit, ꝙ sic: quia victus victori, &c. maximè quia in hac causa de calumnia non iuraui. Hoc tamen exemplum videtur reprobari:quia executor potuit prouidere de sexta, vt videtur,arg. extra de concess. præ
e ben.quia in cunctis. & de elec. cum terra [e] ¶† Item quæritur:
15 pone,dedi tibi libellum tria continentem, contra quem plura excipis,demum iudex plura pronunciat, simpliciter ei non fore respondendum,appello : iudex appellationis pronunciat, quo ad duo:primo iudicem malè pronunciasse,& me bene appellasse:quo ad tertiũ uero eum bene pronũciasse & me malè appellasse:nunquid sum in expensis condemnandus? Respon.dicas,si vnũ tantum in libello petitur,& super illo pluribus ex causis frivolis appelletur,una etiam sola sit iusta,nõ condemnabor:quia tantum consequor ex ista sola, quantũ ex omnibus simul conse
16 querer.†Item si ex diuersis causis,quamuis friuolis, iudex recusetur,una tamen sit sufficiens,non fit condẽnatio,quia ad vnum tenditur.Porro si tria,uel plura diuersa in libello ponant, & pronuncietur,quo ad tertiũ,me malè appellasse, vt casu proposito, condemnabor in expensis.quamuis enim vnus sit libellus,tamẽ tres sunt petitiones,& super qualibet earum posset vnus dari libellus:quo casu nõ esset dubiũ, quia fieri posset ꝙdẽnatio: quia quot sunt articuli,tot sunt petitiones ff.de appe. cum in vna.ff. de mino etiã §.j Item constat saltẽ,quo ad vnum articulũ, me appellasse iniustè:ideoque condẽnabor extra de appel.vt debitus.in fin.& c.reprehensibilis.argu.ad hoc.ii.q.vj.si quis ex pluribus.& quod not.extra de except.significauerũt.in gl.super quo. Et hoc multi dixerunt coram domino Cle papa iiii. de hoc à me quærente. Ar.tamen ꝺ,extra de testa. Raynutius. & c. Raynaldus.vbi iudex in vno confirmat sententiam, & in alio infirmat: & tamen non condẽnat in expensis:& de fide instru. cum Ioannes.per quas alij dixerunt ꝙtra dicentes, quod cum quo ad prima duo,bene appellauerim,iudex primus mihi est suspectus,nec ad eũ remitti debeo, nec condemnari,cum constet me bene appellasse:super hoc autẽ not.Papa extra de dol. & contu finem[f]. ꝙ si sentẽtia plures continet articulos, & in vno est iusta, & in alio non, si altera pars appellet à tota sententia, uel etiã si vtraque fiet hinc inde cõdemnatio expensarum:ideoque cautus aduocatus debet iustũ articulum diuidere ab iniusto:& super iniusto debet tãtummodo appellare,vt patet in præ.c Raynaldus,§. à cuius sentẽtia.& c.Raynutius § dictus vero.ubi uero sententia unum tantum continet capitulum,puta quia iudex condemnat in centum,qui debuit condẽnare in quinquaginta, nulla potest fieri diuisio: & ideo tunc fas est à tota sẽtẽtia appellare: nec fiet hinc inde cõpensatio:quia non est partis distinguere, utrum debeat tantum,uel nõ.Sed vbi sunt plura capitula, tunc sententia potest pro parte tialere,& pro parte non,ut in præd. concor. & extrà de conuer. coniug placet.ad hoc facit s.de sala §.sequitur versic.pone,quod non.

ADDITIONES.

a Statuimus. ¶ Lib.vj.
b §.penul. ¶ alias vlt.
c Ratione. ¶ Ibi no.in gl.quare hoc dicit.
d Relatum. Vbi scripsi in gl.dicit Innoc.ad fin.
e Terra. ¶ Vide,quod dixi de offi.deleg.in literis.super verbo, functus. de iure patron.cum dilectus.in gloss.not.legatum.& gloss.sequen.ad fin.
f Finem. ¶ Vbi scripsi super gloss.sed nunquid ante si.versic. quid si appellans.

SVMMARIVM.

1 *Expensarum condemnatio an sit nulla taxatione præmissa,facienda.*
2 *Expensæ sunt secundum negotij & personæ qualitatem per iudicem taxandæ.*
3 *Expensarum taxatio diuersimodè,& à diuersis fieri solet.*
4 *Expensarum petitionem omittens, an possit post diem latæ sententiæ petere.*
5 *Iudex si condemnationem expensarum petitam distulerit,debet de propria bursa eas resarcire.*
6 *Expensæ iudiciales quæ adiudicantur,debent esse viles & moderatæ.*
7 *Expensæ tantum hæ præstandæ sunt, quæ propter causam factæ sunt.*
8 *Victore gratis patronum habente,an victus veniat condemnandus in expensis quas patronus debuisset habere.*
9 *Victor artifex existens si propter litem impediatur lucrari,an hoc deducetur in expensis.*
10 *Litem habens cum duobus, cuius gratia nil expendit,an aliquid repetere debeat.*
11 *Expensæ in causa appellationis adiudicantur fatale à tempore emissæ appellationis.*
12 *Altera parte ad sportulas præstandas non obligata, an ab altera sint exigendæ.*
13 *Expensæ diuersis ex causis exiguntur.*
14 *Expensæ an,& quo casu sint ante finem litis præstandæ.*
15 *Condemnatio expensarum fieri debet de factis,non de fiendis.*
16 *Expensæ non sunt contumaciter absenti in detrimentum alterius partis remittendæ.*
17 *Dolus cum dolo,& culpa cum culpa qualiter compensari dicantur.*
18 *Locus vicinus, aut tempus propinquum, pluribus ex causis per iudicem arbitrari potest.*
19 *Agi an possit ad expensas, vbi non interest de partis absentia.*
20 *Contumax ante litis contestationem an possit multari.*
21 *Expensarum,quæ fiunt in iudicio,quatuor sunt genera.*
22 *Aequalitas semper est in iudicijs obseruanda.*
23 *Incertis non est locus coniecturis.*

Expensarum condemnatio qualiter, & quando sit facienda.

6.§.Postremo dicendum est,seu restat,qualiter, & quando expensarum condemnatio sit facienda. Et quidem facienda est, præmissa à iudice taxatione,ut extra de rest. spol. frequens. §. sed sine. & extrà de excep.
a pia.cum suis cõcor.[a] in quibus dicitur, taxatione præhabita,&c. C.de iud.auth.post iusiurandum,& iij.q.iij.quod fieri.in fi. Debet enim iudex dicere: Amice,quid expendisti in causa,uel ratione huius appellationis à tuo aduersario interpositæ:quid expendisti in aduocatis:quid pro testibus.& similibus, vt C.de iudi.sancimus. Et si ille responderit, vltra quàm sit verisimile eum expendisse, puta dixerit xx.libr.iudex,si sibi verisimiliter videtur, quod expendit tantum xv. iudex dicet,& ego taxo xv.unde dic per tuum sacramentum, quantum expendisti infra xv. quod si ille

ADDITIO.

a Concor. ¶ Lib.vj.

ille dixerit, ꝙ expendit xij. iudex dicet & ego eum tibi condemno in xij. nomine expensarum, eas restringens potius quam laxans. Et si ille responderit se expendisse xv. minus vno denario iudex dicat, & eū ego tibi in quindecim ꝑ dēno min⁹ vno denario, nomine expensarum, Vides igitur, quō præcedit iudicialis taxatio. Vides ēt, quomodo post eam sequitur iuratio, & post eam condemnatio in id, quod iuratum est, nō enim fieri debet in minus. vt ff. de in lit. iur. in actionibus. hæc probant C. de iudi. auth. post iusiurandū. & in auth. Colla. vj. de iudic. §. oportet. extra, de
1 procuratorib, constitutis. ¶ † Argument. tamen contra, ꝙ fiat condemnatio expensarum, nulla taxatione præmissa, extra, de ꝓcur. auditis. ad fi. SOL. Illud in interlocutoriis, vbi si quid minus plene determinatum est, adhuc poterit plenius determinari aliud in diffinitiuis, vbi iudex in pronūciādo, siue bene, siue male functus est officio suo, nec potest aliquid vlterius mutare, vt ff. de sent. §. qualiter. uer. hoc quoque, & ideo non prodessent, nisi certam quantitatem continerent, Vel dic, ꝓut no. in præd. c. auditis. secundum Papam & alios. Et dicimus generaliter, ꝙ expensæ quæ fiunt in iudicio, & quæ veniunt iudicis officio, & etiam quæ fiunt extra iudicium, & quæ veniūt iure actionis, taxari debent iudicis officio, vt in præ. l. sancimus. C. vnde vi, si quando, & in præ §. oportet. qui generaliter loquitur de omnibus expē-
2 sis. ¶ † Debet autem iudex taxare sumptus, inspecta negotii qualitate. & cōditione personæ, extr. quod met. causa, c. fi. & in præ. §. oportet. C. de fruct. & lit. expen terminato. & in præ. l. sancimus. Et si iudex viderit neutram partem in expensis condemnandam, hoc debet in sententia declarare, ut ibi, Quod uerò in hoc stetur iuro partis, habes ibi, & C. de iudi. l. properandum. §. sin autem alterutra. & not. extr. de fo. comp. dilecti. & in præ.
3 auth. post iusiurandum. & infra tit. prox. §. pe. versic. pen. ¶ † Et propter iura præ. quidam taxant expēsas, & iusiurandum super eis recipiūt ante quam sciam in causa principali proferant. Alii verò sententiam super principali prius proferunt, & in fine sententiæ dicunt, & eum in expensis legitimis condemnamus, earum taxatione nobis in posterum reseruata, & postea taxant, vt supra. dictum est: quod in Romana curia obseruamus. quod
a dic, vt supra de expen. §. viso. versi. quod si reus [a] Licet autem non liceat iudici in minus taxare, quam iuratum est: tamen si viderit se male taxasse, poterit suam taxationem reuocare, & non procedere ad sententiam. Potest autem appellari, à sententia taxationis, & etiam à iureiurando: quæ dic secundum Papam,
b prout not. extr. de his, quæ vi metusue causa fiunt, c. fi. [b] ¶ † Il-
4 lud etiam notandum est, quod si quis omisit petitionem expensarum, adhuc ea die, qua sententia profertur, & non postea, potest eas petere, & iudex potest eā pronunciare, C. de fruct. & lit. expen. terminato. ff. de re iud. Paulus. de hoc supra de excep cap. 2. versi. sed quid si iudex. nisi in causa appellationis, C. de
5 temp. app. per hanc & C. quando prouo. nō est necesl. fin. ¶ † Et si iudex, cum petita est, condemnationem distulerit, de propria bursa resarcire tenetur, vt in præd. §. sin autem alterutra & eod. tit. sancimus. Habet tamen iudex regressum aduersus partem, quam debuit condemnare, ar. C. lib. 10. de exact. tribu. l. pe. Dicunt etiam quidam, quod iudex potest in sua sententia reseruare expensas. quod dic, ut in præd. versic. quod si reus. Hodie tamen uidentur cessare prædicta. nam in eius arbitrio est, condemnare, uel non, inspecta negotii qualitate, in authen Collat. vj. de iudic. §. oporter. dum tamen declaret hoc in sententia. C. de iudic. authen. post iusiurandum. Vtrum autem victor possit in causa appellare, quia iudex sibi non adiudicauit expensas? dic
6 vt supra de appel. §. in quibus uersi. xxxiiij. & sequen. Quid si appellans renunciet appellationi dic, vt ibi. ¶ † Et nota, quod expensæ iudiciales, quæ adiudicantur, debent esse moderatæ, & vtiles, extra de dol. & contu. finem. & c. cum dilecti. in fi. & de for. comp cum dilecti. & de eo, qui mit. in poss. caus. rei ser. cum veniissent. in fi. & de sequest. pos. c. j. in fin. secundum. B. Ioan. autē & Vincen. & Papa dicunt, ꝙ tantum necessariæ, & non vti
c les sunt præstandæ, vt in prædict. c. cum uenissent. [c] ¶ † Item hæ
7 solæ præstandæ sunt, quæ propter causam factæ sunt, vt extra de do. & contu. finem. & in prædi. concor. & in prædicta l. properandum. §. sin autē ex gestis, puta in aduocatis & testibus, & in actis iudicialibus, & in eūdo, & redeundo, & stando, & in aliis, vt extra, de procur. cum pro causa. C. de iud sancimus. & extra, de iniur. in nostra & de elect. vt præteritæ. vt in authen. vt ind sine quoquo suffrag. §. hęc autem omnia ver. pauca uero. C. de fruct. & lit. expen, non ignoret. extra de uoto, magnæ prope fin. Itē hę expensæ erunt mediocres, & non delicatæ, ff. de pigno. actio. si seruos, in fi. ff. de dam. infect. inter quos §. fi & l. sequen. & quales victor in domo facere consueuit, in authen. de mād. princip. § illud Collat. iij. ff. ad exhib. sed & si hērditas. §. j. ff. de petit. hæred. sed & si lege §. ꝙ autem quis, & seq & ff de rei ven. si res. Nec obstat ei, ꝙ minores facere potuissēt, ff. mā. si quis alicuj. §. impēdia. Si quas autem fato, uel casu fecit, illas nō repetit, ff eo. inter
causas. §. nō omnia. & facit ad hoc ff. pro soc. cum duobus. §. dā-
d nan[d]. ¶ † Quid si victor habuit gratis patronū, nūquid victus cō-
8 demnabitur in eo salario, quod fuisset habiturus patronus? Et videtur, ꝙ sic: quia victor est illi obligatus ad antidora, vt ff. de petit. hæred. sed & si lege. § consuluit. extra de testam. cum in officiis. Sed distingue, vtrum ille animo donandi patrocinatus est: & tunc non debet fieri condemnatio in salario, quod ille meruit: an verò spe remunerationis: & tunc sic, vt ff. mand. i-
e demque. §. fi. & l. si uero non remunerandi [e]. Quid si ab emptore fundi, cui venditor ad expensas tenetur, vt C. de euict. l. j. euincitur fundus: ipse vero emptor, qui peritus ex in iure, sine alio aduocato causam defendit, ita quod nihil de contingentibus omisit, nunquid poterit petere, quod aduocato dedisset? Dicit quidam, quod sic: quia hæres, qui euincit hæreditatem à bonæ fidei possessore, computat ei quod ipse fuisset de suo patrimonio expensurus, ff. de petit. hæredit. sed & si lege. § quod autem quis. uersi. & nunc igitur, & facit ad hoc ff. locat. quod si domus. & ff. de leg. iii. l. penul. Arg. tamen contra, ff. de fideiuss. stipulatus es opus. Sed illud dicunt ideo ibi esse, quia non ea est causa, in quam fideiussio facta fuit. Item contra in præd. §. sin
f autem ex gestis [f]. Secus autem esset, si aliquid de contingentib.
g omisisset, arg. ff. de rei ven. vtique. §. culpa. [g] ¶ † Quid si victor
9 plus expendit, quam victus expensurus fuisset, nec victus habebat aliquod priuilegium, uel si habebat, non allegauit illud? Re-
h spon[h]. victor consequetur expensas, quas fecit, non quas victus facturus esset, vt ff. mand. si quis alicui. §. impendia. & facit ff. ad Macedon. item si. §. quod dicitur. & quod not. ff. de iud. cū qui. & hoc intellige in cibo, & huiusmodi. Si autem plus solueret notariis, uel executoribus, uel huiusmodi, quam teneretur, hoc non computabit: & facit ff. de relig & sump. fun. at si quis, §. funeris. Quid si victor artifex est, qui de suis manibus lucratur: sed lis eum impedit, nunquid hoc deducet? Videtur, quod
i sic, arg. ff. ad exhib. sed & si §. quod autem secundum B. Ysi. [i]
10 ¶ † Quid si habeo cum Titio vnam litem, & aliam cum P. cuius gratia nil expendo, nunquid repetam? Videtur distinguendū,
k ut ff. fami. ercis. ex parte. in prin. [k] Et not. super hoc tria genera expensarum, ut infra uer. in summa. Item de condemnatione expensarum deducendæ sunt, quas domi facere consueuit, ff. ad exhib. sed & si §. fin. & in præd. §. quod autem. & in præd. l. si res.

ADDITIONES.

a Reus. ¶ Probatur, & vt ibi dicitur, hæc forma commendatur per l. vbi C. de fal. & mihi placet, ne pars prælentiens se succumbere, possit impedimenta præstare, sed quando ex qualitate personarum non venit, hoc timendum: satis placet, quod præd. præcedant.

b C. fi. ¶ Vbi scripsi super verbo ab ipso.

c Venissent. ¶ Quomodo hæc contrarietas tendit ad idem ex quo de' immoderatis agitur: dixi in decret. finem super gl. sed nunquid ante finem.

d Damna. ¶ Idem not. in c. finem in glo. sed nunquid ante fi. In contrarium allegatur. §. sequens, qui incipit, quidam. vide, quod ibi not. & in §. non omnia.

e Remunerandi. ¶ Secundum Guid. de Suza. cuius fuit ad literam iste versi. in l. properandum. C. de iudic. §. sin autem. iij. & fuit additio cum duobus seq.
ADDE pro hac decisione Rotam. in terminis in antiq. decis. decisio. ccccxxxiiij. Et quid si quis propriam causam tractauit per se, an repetat expensas, quas facere potuisset in procuratores? vide Rotam in antiquis decis. dxxxij.

f Gestis. ¶ Del. properandum, superius allegata, ibi dicitur deberi expensas, quas reus se fecisse iurauerit.

g Culpa. ¶ De aduocato generali victoris, qui recipit annuum salarium pro omnibus ipsius causis, arguit Odofr. in l. sancimus. quod non imputet id victo, per l. idemque. §. idem Labeo. ff. man. ad contrarium allegatur ff. de annu. leg. l. Seio. j. respond. in fin. vbi dicitur, quod labor & pecunia diuisionem recipiunt. Adde, vt per Bal. in d. l. stipulatus es opus. vbi dicit, ꝙ iura alleg per Spec. non probant.

h Respon. ¶ Secundum Guid. de Suza. vbi suprà.

i Secundum B. Ysi. ¶ Odofre. in l. sancimus. de iudic. & per eundem §. hoc intelligit ponderari in expensis victus, scilicet vt si se alere consueuit ex opera, impedita illa, victualium habeatur ratio: sed alias non, per l. qui semisses. ff. de vsuris, & de rei vend. si res mobilis. tenet etiam ibi, quod qui per se consueuerat litigare, salarium procuratoris non computabit victo vel missionem passo, per prę. l. qui semisses. Idem Guid. de Suza. qui etiam per legem illam, & per l. idem. §. sed si ad victuras. communiter est versic. sub. §. idem Labeo. ff. mand. & pro socio. l. cum duobus. §. si quis ex sociis. & l. vel vniuersorum. ff. de pignor. act. dicit. quod si solebat peditare non imputabit equorum vecturas. concor. quod no. in prædic. §. idem Labeo.
ADDE ad materiam hanc ea, quæ plenè dicuntur per Anto. de But. & Abb. Sicul. in c. finem litibus. ext. de dolo & cont.

k In princip. ¶ Istius legis: catum tu Canonista vide in suffra. decre. vt præteritæ. & de elect. super gl. ij. per quod habebis mentem, sed ineptè formatur quæstio.

res. secundum Papam. Item cum in fine litis fit condemnatio expensarum, deducuntur, quæ antea solutæ erant propter contumaciam, uel ob defectum probationis, vt supra §. nunc de expensis. versi. cæterum. expensæ autem iudicis quales esse debeant, no. supra de salar. §. j. in prin. ¶† Item de expensis legati, supra de legat. §. supereſt. uersi. illud quoque. ¶ Hoc quoque notandum est, quod in causa appellationis adiudicantur expensæ factæ à tempore emissæ appellationis, vt extra de appel. Nicolao. In contumacia vero factæ à tempore citationis, vt extra de dolo & contum. cum dilecti. in fi. [a] Quod intellige sanè. nam expensas factas ab ea hora, qua incipit contumax esse, restituet. Vnde si citatus fuit quis, ut veniret die sexto. & non venit, restituet expensas factas die septimo, & sequenti: & si forte uenit die decimo, non præstabit expensas factas pro citatione, & huiusmodi: sed solum factas ab hora, qua contumax esse cœpit [b]. Cùm verò quis deficit in probatione propositæ exceptionis tunc adiudicantur factæ à tempore propositæ exceptionis: vt eo. titul. finem. ¶ Item cum passus missionem, possessionem recuperat, soluit expensas factas a tempore missionis vsque ad tempus oblatæ satisfactionis, extra, de seq. pos. capit. j. in fin. ¶ Item quandoque condemnatur quis ad factas & faciendas, ut infra ver. item scias. ¶† Item nota, quod si altera pars non tenetur ad sportulas præstandas, nec ab altera parte sunt exigendæ. C. de fruct. & lit. expen. l. j. De mulcta verò per iudicem infligenda dic, vt supra de senten. §. species uer. est quarta. Hoc quoque sciendum est, quòd qui non potest satisfacere de expensis, punitur alias arbitrio iudicantis, xiiij. quæst. vj. si res alienæ. extra de appel reprehensibilis. §. si autem. & de offi. deleg. de causis. ¶ Item nota generaliter, quod aduersarium indebitè fatigans condēnatur ei in expensis, vt iij. quæst. 3. §. spatium ver. sic. quod fieri. extra de rescrip. capitu. fin. ¶† Ex præmissis igitur colligè quod expensæ quædam petuntur propter contumaciam: quædam ob calumniam: quædam ob temeritatem. Quæ petuntur ob contumaciam, indistincte petuntur, ut supra eod. §. si ante litis contestationem. uersi. hoc autem certum. & §. nūc de expensis. versic. hoc quoque. ibi, porro, &c. Quæ autem ob calumniam, quæ attenditur tam ex parte actoris, quam rei, ut extra de pœn. calumniam. ibi, temere litigantium, &c. id est, actoris & rei. istæ similiter, secundum omnes, præstantur, vt ibi, & extra de rescrip cæterum. & c. fin. & de do. & cont. ex literis. & in præ. §. nunc de expensis. versic. in hoc autem. Cum vero propter temeritatem litigantis petuntur, subdistinguitur: nam aut constat eum non esse vllo probabili errore deceptum, & tunc, secundum omnes, indistincte condemnatur in expensis, vt ff. de iudic. eum quem & in præd. cap. calumniam ibi, temere. &c. Aut constat eum probabili errore deceptum: & tunc excusatur. Aut dubitatur: & in hoc uariant Doct. nam dicit B. quod non condemnatur, si fuit iuratum de calumnia. Plac. & Iac. Bal. dicunt, quod indistincte condemnatur: quia eo ipso, quod succumbit, malam causam præsumitur fouisse: quæ dic, [c] ut in præd. vef. in hoc autem P. de Samp. [c] in hoc membro, scilicet cum dubitatur, distinguit sic: Nam aut deficit quis in probatione dilatoriæ exceptionis: quo casu dic, ut supra §. si ante litis. versic. sed nunquid. Aut in probatione peremptorię: quo casu si deficit, postquam altera pars suam intentionem fundauit, condemnatur in expensis, vt in præd. cap. finem. Aut deficit in probatione principalis causæ: quo casu iterum subdistingue: quia aut est causa ciuilis, aut spiritualis, aut criminalis, aut appellationis Si ciuilis, aut iuratum fuit de calumnia, aut non quod dic, vt in præd. versic. in hoc autem. Si spiritualis, dic, vt, in eod. §. quod si est talis. Si vero sit criminalis, eo solo, quod succumbit, præsumitur calumniari, secundum omnes, vt in præ. versicul. & ideo cum calumnia præsumatur, debet condemnari in expensis, vt C. qui acc. non pos. qui crimen. & in concor. quæ sunt supra. ibi, quæ autem ob calumniam, & c. quod verum est, nisi doceat de errore probabili, vt supra. Si autem sit causa appellationis, tunc dic, ut supra §. nunc videndū. in prin. ¶† Hoc etiam ex præmissis not. quod expensæ præstantur ante finem litis, vbicunque de calumnia alicuius euidenter apparet: uel etiam præsumitur violenter, ut extra de dolo & contu. ca. ij. versic. fi. & c. finem. & in præd. cap. cæterum: & de testibus, significauerunt & non solum in diffinitiua, sed etiam, vbi quis ab instantia absoluitur iudicii, C. de iudi. l. properandum. §. j. in authē. de litig. §. omnem uero. Col. viij. alias regulare est, quod in fine litis. tantum fit condemnatio expensarum, extra de pœ. calumniam C. de episc. & cler. auth. generaliter. ¶† Itē scias, q̄ iudex debet condemnare ad expensas factas, non ad faciendas: & hoc in fine litis. Vbi autem fundata aduersarii intentione proponatur exceptio, & proponens eam succumbit, tunc in odium proponentis exceptionem, & quia non principaliter, sed accessorie veniunt huiusmodi expensæ, statim potest iudex condemnare ad faciendas in lite, sed sub conditione, scilicet si defecerit in probatione, extra de probat. auditis. ad fin. tunc enim incerta potest ferri sententia: quia iudex certus non potest esse tempore sententiæ datæ, cum nondum factæ sint, C. de sent. quæ sine certa quant. profer. per totum: sed in fine litis videtur, quod super expensis potest incerta sententia ferri, vt supra de sen. §. sequitur. uer. item debet esse. ut dicat iudex, condemno te Titio in expensis, quas ipse fecit in lite, uel quas docuerit se fecisse, vt extra. de dolo, & contu. cum dilecti. in fi. & de sequest. & fruc. cap. j. & de eo, qui mit. in pos. cau. rei ser cap. pe. ad fin. & sic loquitur C. de fruc. & lit. expen terminato. de hoc, secundum Papam, in præ. cap. finem. ¶† Tu autem iudex [d] not. quod si in statuto termino altera pars est contumaciter absens, condemna eam in expensis, C. de iudic. sancimus. & l. properandum. extra, de do. & contu. ex literis. quia non potes ei remittere in alterius partis discrimen, extra de deci. suggestum, iij. quæst. xj. cap. fin. ij. quæst. vij. quæritur. extra. de consue. cum olim. Arg. contra ex. de off deleg. consuluit [e]. Nec fiat aliqua citatio ad condēnationem expensarum, iij. quæst. v. cap. j. si tamen veniens docuerit se legitime impeditum, restituitur aduersus sententiam Sed si prius, quam feratur sententia, ab aliquo etiam extraneo. iuste impeditus dicatur, noli nimium ad condemnationem ex, pensarum accelerare. arg. ff. de dam. infe. si finita §. si forte iij. q. v cap. j. & vj. quæst. j. quæro. extra. de in integ. restit. tam ex literis. Quod si nondum lata sit sententia, sed condemnari petatur, competit exceptio, ff. si quis cau. l. 2. in prin. Et hæc vera sunt, si pars præsens de iudicis licentia recessit: secus, si sine licentia. cum enim & ipsa tunc contumax dicatur. ut iij. quæst. iii. quod fieri. xi. quæst. iii. certum. 18. dist. si quis autem. extra de iud. cap. [17] 1. non petat expensas, supra de contu. §. 1. ubi de hoc † quia dolus cum dolo, culpa cum culpa compensatur ff. de eo, per quē fac. est, l. fin extra de adul. ca pe. & fin. Imò plus dicunt quidam, quod si ille, qui non fuit in termino, etiam culpa sua, postea venit, pars, quę primò uenit, si sine licentia recesserit, condemnatur ei in expensis: nec obiiciet compensationem contumaciæ alterius. nam licet is, qui vltimo comparet, aliquando fuerit contumax, purgauit tamen suam contumaciam primam postea comparendo: sed primus semper fingitur contumax, cum non dicatur comparuisse, qui illicentiatus recesserit, ut in prēd. concor. Itē quia licet alter affuerit in termino, postea tamē, cum debuit adesse, non affuit altera parte presente: & sic vltimo fuit in mora: & vltima mora punitur, ff. de peric. & commo. rei ven. illud. Si autem iudex abfuerit, uel mortuus sit, & aliqua partium non comparet die statuta in loco, vbi pro tribunali sedere consueuit, non potest dici contumax, nec tenetur ad expensas, ff. de arb. arbiter. & l. si cum dies. § si arbiter. de hoc 3. de arbitris, §. fi. in fin. nec tenetur eū alibi querere, 2. quęst 6 biduū. nec expectare nisi in subsequentem diem, extra de off. del. consuluit. Nam nec interest aduersarii qui præsens fuit, absentem fuisse vel presentem: quia si presens fuisset, nil actum esset. C. de iud. sancimus

ADDITIONES.

a In fine. ¶ Vide, quod ibi dixi.

b Cœpit. ¶ Quidam Legistę multum insteterunt in hoc: ponendo exemplum, cum ea duraui per mensem, & pars ad omnem terminum comparuit: modò in vna citatione fuit contumax: petit aduersarius omnes expensas factas ab initio litis, & fertur quandoque sic iudicatum, per l. sancimus. C. de iudi. vbi dicitur, contumaci non aliter pandi iudicii aditum, nisi prius restituat omnes expensas, siue circa introitum litis, siue circa aduocatorum salaria, &c. Sed contrarium est verum, vt hic, cum lex illa dicat, illas expensas, uel damna resarcienda: quæ ex huiusmodi vitio aduersariis sunt inflicta, per quod instificatur, quod dicit hic auctor: & idem ibi Simon Vincen. & decr. cum dilecti. quam allegat hic: per quam etiam, & per decret. auditis. de procur. patet, non dubiam quæstionem Legistarum an expensæ contumaciæ veniant in condemnatione, an solum in dire ēte debeant: scilicet si pars velit admitti ad causam: de qua Cyn. in. prēd. l. sancimus. in j. quæst. patet enim per illas decr. quod veniunt in condemnatione ei, quod primò dixi. Non obstat C. de episcop. & cler. omnes. in fi. ibi, sumptus, quos ab exordio cœptæ controuersiæ, &c, loquitur enim de expensis in fine litis.

ADDE, vt per Bart. in verfi. authen. semel. C. quomodo & quando iudex, & in d. l. sancimus, & ibi Alex. & Panor. in c. ij. extra de accus. & in l. qui ante calendas, & ibi per nouiff. ff. de uer. oblig.

c De Samp. ¶ Indistinctè super decr. fin.

d Iudex. ¶ Secundum Inn. vt. j. dicetur.

e Consuluit. ¶ Ibi soluitur in glo. ecce, quanta.

ADDITIO. Adde ad dictum Spe. prox. seq. Baldus, in auth. generaliter. col. iiij. uer. circa præmissa. C. de episc. & cle. & an condemnatus in expensis ex contumacia appellet, uide eundem Bal. in l. sancimus, col. fi. ver. vlti. quæro. C. de iudiciis: & qñ est condemnandus reus in expensis, & quando non, & quando punitur iudex qui condemnat partem in expēsis, ponit Bald. consil. cii. incip. statutum. in j. vol. Et adde, quod expensa facta in cā principali, in qua reus obtinuit, compensatur cum expensa facta in causa appellationis, in qua succubuit, vt per Gui. Papæ sing. lx. incip. expensa, per. gl. in lege, generaliter. C. de iureiur. H. Ferran.

ſancimus. ff. ſi quis cau. l. ij. §. ſi quis in iudicio. in fi. ff. de iudic. non videtur. Et hęc eſt quę dio venerealis xix. & no. extr. de do. & cont. c. finem. & probatur hoc ff. ſi quis in ius voc. non ier. l. ij. §. fi. Licet ſit ar. contrà, quia vocati eſt non contemnere prætoriam auctoritatem, ff. de iud. ſi quis ex aliena. ff. de re iud. contumacia. Dicunt quidam, ꝙ ſi etiam die ſequenti, uel etiam remotiori, iudex veniat, dummodo ſit in loco, unde de facili venire poterat & uenire credebatur, uel conſucuit, quando partes paratæ ſunt litigare: uel ſi ob hoc non uenerit, nec venire præſumitur, quia partes non aderant, tunc partem abſentem ad expenſas condemnabit. nam ei imputabitur, quia non comparuit: quia etiã ſi iudex abſit, tamen melius eſt expectare modicũ, q̃ longas vias peragere, ff. de vac. mun. l. pe. ĩ fi. & ſic non poteſt abſens discere, ꝙ nõ interſit præſentis: imo intereſt: quia ſi præſens fuiſſet, de iure expectaſſet, uel ad modicũ tempus, uel de loco vicino: & niſi expectaſſet, liquido dolus eius deprehẽderetur, q̃ ex ꝓſpicuis indiciis probatur, C. de dol. dolũ. extr. de hom. pro humani.

18 ¶ †Quis autem locus dicatur vicinus, vel quod tempus propinquum, iudex arbitrabitur ex plurib. cauſis. nam plus debet expectare litigator remotus, quàm uicinus: & plus, qui in modicis expenſis eſt, quàm qui in magnis: & ſic de multis aliis quæret. Si autẽ infirmus ſit in die termini, ita ꝙ nullo modo adire poſſit, uel etiam prorogare terminum, ſecundũ quod dicimus in abſente, & hic diſtinguẽdum erit: veruntamẽ quando infirmus eſt, tenetur expectare partes: & petere, ꝙ uel ꝓcedat, vel terminum aſſignet, ſi põt. arg. ff. de arbit. & ſi qua §. j Si vero nõ poteſt his intẽdere, poſſunt recedere etiam ſine licẽtia, & aliã citationem expe-

19 ctare, ut ff. de arb. § fi. ¶ †Illud autẽ certum eſt, quãdocunque non intereſt alicuius, aduerſarium eius non fuiſſe preſentem,

20 nõ aget ad expenſas, vt ff. ſi quis in ius voc. non ier. l. 2. ¶ †Porrò ſi ante litem conteſtatam aliqua pars cõtumax ſit, mulctari poteſt ff. ſi quis ius dic. non obtem. l. ij. & etiam in expenſis condẽnari, etiam a delegato, C. de iudi. ſancimus. extr. de offi. del. ꝓterea. ff. de off. eius, cui man. eſt. iur. l. fi. Sed ſi iſtæ expenſæ nõ ſoluãtur, lite principali non durante, poſtea agit actione in factũ, quaſi ex re iudicata: quia ex quo iudex nõ reuocauit eam lite pẽdẽte, perinde eſt ac ſi in rem iudicatam tranſiſſet: ſic eſt in ſentẽtia arbitri, C. de arb. cum antea. argu. ff. de iudic. ſi debitũ. C. de iure iur. actori. Aliqui tamen contradicunt. Qui autem ſtipulatus eſt pœnã, niſi certa die ſiſtat, ad hanc pœnam agit, etiam lite principali finita, arg. ff. ſi quis cau. & ſi poſt. niſi finita ſic ꝓtranſeant. nã tunc de toto tranſactũ eſſe uidetur, ff. ſi quis cau. non exigimus.

a in prin. ſecundum Inno. 1111.[a] Quando autẽ fieri debet ſatisfactio expenſarũ, cum quis per contumaciam excommunicatur,

21 dixi ſ. de ꝓtumac § nũc dicamus. ¶ †† In ſumma not. ꝙ quatuor ſunt genera ſumptuum, ſeu expenſarum, quæ in iudicio fiunt. ¶ Primò, quæ fiunt in alendis teſtibus: & iſtę fiunt à producente eos, ſiue in ciuili, ſiue in criminali cauſa, vt iiij. q. iii. ver. venturis. C. de teſtib. quoniã. ¶ Secundò, quæ fiunt in aduocatis & notariis: & iſtæ fiũt à parte petente aduocatum, vel faciente aliquid in publicam formã redigi, C. de iudi. ſancimus. ff. de var. & extra or. cog. l. j. §. in honorariis. ¶ Tertiò quę dãtur iudici, vt in auth. de iudi § ne autẽ quod intellige, vt ſ. de ſalar. §. j. Quartò, qui dãtur executoribus: & hi ſumptus ꝓprie ſportulæ dicuntur. C. de ſpor. & iiij. quæ. 3. offeratur & horum qualitas non eſt diffinita, niſi in duob. caſibus, ſ. in clericis, C. de epiſc. & cle. omnes, qui. §. executores. & auth. ſed hodie, & in quibuſdã aliis ꝓſonis, vt C. de fruc. & lit. expen l. fi. & C. lib. xii. de agentibus in rebus, l. fi. qui

22 bus etiam caſibus ſeruatur æqualitas, vt quantũ iſti dant, tantũ etiam eorum aduerſarii tribuant, ut in præconcor. ¶ †Aequalitas enim in iudiciis ſeruanda eſt, ff. de arb. ſi de meis. reſp. j. in fi. & l. ſi cũ dies. §. pe. & l. Pædius § in ſeruũ extra. de mut pet. c. ii. ext. de exce. cum inter. Et hęc vera ſunt in iudiciis, tã ordinariis, quã extraordinariis: quod patet ex eo, ꝙ hi ſumptus quibuſdam perſonis remittuntur, vt furioſo, & ſimilibus. C. de epiſc. aud. tã dementis. Horum autem omnium ratio habenda eſt in condẽnatione expenſarum, ut patet ex præmiſſis: & probatur. C. libr. x. ff.

23 ſump. recuperat. l. vnica. ¶ † Et breuiter no. cum quis in expẽſis condemnatur pro cõtumacia: aut pro contumacia manifeſta, & tunc iudex partẽ abſentem condemnat in expenſis, nulla litis cõteſtatione facta, vt extr. de procur. c. cõſtitutis. quia in certis non eſt locus cõiecturis, vt. ff. de verb. oblig. cõtinuus. nec in notoriis eſt iuris ordo ſeruandus, ex. de iureiur. ad noſtram. 3. Aut pro dubia contumacia, ut quia neſcit iudex, an citatio ad eum peruenerit, vel an iuſta de cã impeditus venire nequiuerit: & tunc honeſtũ & æquum eſt, ne in expenſis cõdemnetur: quia ſi veniret, & iuſtam cauſam abſentiæ probaret, ſententia retractaretur, extra, de procu. querelam. de re iud. cum Bertholdus. condẽnatio tamen tenet, vt in præd. c. querelam. Aut condemnatur propter literas veritate tacita impetratas, aut quibus malitioſè vtitur: & tunc eo cognito, quia iam cõſtat de malitia, ſiue dolo, ſiue de libello, & ſine litis conteſtatione poteſt fieri condemnatio in expenſis, extr. de reſcrip. cæterũ. & c. ga nonnulli. Aut fit ꝓpter exceptionem excommunicationis intra viii. dies nõ probatam, vt ſ. §. i. verſi. xv. Aut propter exceptionem obiectæ ſpoliationis, vt in eo. §. verſi. xv. Aut quia deficit in probatione eius, quod opponitur contra formã electionis, vt in ec. l. §. ver. iiii. Et in his caſibus, & ſimilibus, ante litis conteſtationẽ, & ſine libello, cum iã de malitia conſtet, cõdemnatur quis in expenſis, taxatione præmiſſa. Qualiter autem expẽſæ probẽtur, dixi ſ. eo. §. prope prin. & j. tit. prox. §. fin. verſi. penul.

ADDITIO.

a Innoc. 1111. ¶ Quia ver. tu autem. huicuſque. hoc no. in decre. calumniam, de pœn. quod ſic auctor ſpecificare debuiſſet, nec videret hoc ſolum vltimum dictum fuiſſe ipſius: vide ſimile j. tit. prox. §. viſo. verſi. item dicimus. & quia ſic quaſi ad literam auctor gl. illam hic poſuit, ideo illam ibi omiſit, vt ibi ſcripſi ſuper verbo, in expenſis.

¶ Bald. de Expenſis.

¶ EXPENSAE quæ fiunt in rebus, veniunt ope retentionis ſine petitione: ſed ope petitionis non veniunt, niſi petantur in libello. Item fructus non ueniunt ante litis conteſtationem in ſtricti iuris iudicijs: in bonę fidei ſic: ſi tamen petiti ſunt in libello, ſed poſt litis conteſtationem, veniunt ſine libello, in §. ſi ante. poſt princip. G. Sed expenſæ litis veniunt ſine vlla petitione. G. facit ff. de damno infecto. l. ſi quis. iuſſum. §. iudex. C. ſi quis alte. vel ſib. l. cum propria. per Cy. extr. de reſtit. ſpol. c. grauis. per Inno. vide j. eod. §. poſſunt expenſę. ¶ Deficiens in probatione dilatorię exceptionis indiſtinctè condemnatur in expenſis: & ſic Curia ſeruat, ver. ſed nunquid deficiens. G. ſed in perẽptória diſtinguitur, an in ipſa exceptione habuerit iuſtã cauſam litigandi, vel non, §. nunc de expenſis verſic. hocetiam ſcias. vide ſupra de primo & ſecundo decreto, §. tenuta. ¶ Etiam prima contumacia non debet eſſe immunis a reſtitutione expenſarum, §. ſi ante. ver. ſed quæri tur, quando. G. ¶ Contumacia etiam ſi alias non impedit proceſſum, tamẽ venit refectio expenſarum, §. ſi ante. quæ veniunt, vt pœna, etiam ſi non intereſt. Bald. ver. quid ſi talis. G. & hoc in citato ab homine: ſecus in citato a lege. facit ff. de arbit l. non ex omnibus. alleg. Accur. l. ſi cum exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod met cauſa. G. ¶ A condemnatione expenſarum, quæ trahit originem a re iudicata, non appellatur niſi excedatur modus, ſecundum quoſdam. G. ¶ Appellans condemnatur in expenſis, non appellatus, C. de rebus cred. l. generaliter. §. ij. in gloſſ. ordi. & qui vincit in vno capitulo, & in alio ſuccubuit: & quid ſi pro parte eiuſdem capituli, G. & facit ff. de appel. l. appellanti. §. non ſolere. & de leg. ij. l. qui ſolidum. ¶ An ꝓdemnatio expenſarum fiat hincinde, in §. nunc videndum. in princi. verſi. quid de appellante. & ver. fi. G. ¶ Dicitur habuiſſe iuſtã cauſam litigãdi ille, qui fuit ſecutus conſilium plurium iuriſperitorum, in §. nunc videndum, poſt princi. G. ¶ Ceſſionarius dẽt experiri ſuis expẽſis, nõ expenſis cedẽtis. Idẽ in marito, cui data ſunt nomina in dotem, vt not in l. ij. ff. de impenſ. in re. do. ſac. Et ſi dicatur, expenſæ neceſſariæ minuunt dotem: reſpondeo, hic ſecus: quia tacitè uidet actum ꝙ vir de ſuo impenſam litis faciat: quia hoc onus gratia ſui ſuſcepit: & ideo impenſam alteri imputare non debet, arg. ff. de præſc. ver. l. naturalis. §. pe. ff. de proc. l. actoris procurator. ff. mã. l. creditor. §. j. Sed certè imo gratia ſui & alterius agit. vnde uidetur, ꝙ impenſa de communi ſit fienda. l. iiii. §. j. ff. fin. regun. Bar. dicit ꝙ minuit dotem, ſicut peculium & hæreditatem, C. de iure delib. l. fina. §. in computatione. ad l. Falci. l. hæres. ff. de minor. l. minoribus. & facit, quod not. C. mand. l. ab Anaſtaſio. & l. per diuerſas. in glo. magna, & C. de bon. auctor. iud. poſ. l. fi. in fi. j. col. & quod not. eo. tit. authen. ei, qui iurat. cum ſi. Hoc verum, licet poſſet diſputando Bar. reſponderi: & iſta expenſa non fit in re dotali, ſed in lite: & ſic ceſſat eius ratio. Bald. ¶ Poteſt iudex reuocare erroneam taxationem expenſarum. Item & appellari poteſt a taxatione iniqua, in §. poſtremo. & poſt princip. ibi, tamen ſi viderit, &c. allegat. Inoc. quod metus cauſa, ſuper eo. G. ¶ Poſſunt expenſæ non petitæ peti tota illa die, qua iudex poteſt ſupplere, verſi. illud autem. G. & vide ſupra de diſput. & alleg. §. fi. & de ſent. pet. §. j. & ſupra eod. §. j. de excep. §. ſi iudex. G. ¶ Item iudex, qui non condemnat in expenſis petitis, facit litem ſuam, tamen recuperat ab eo, qui debuit condemnari, C. de exact. tribu. l. miſſi opinatores. ¶ An emptor in propria cauſa ſibi patrocinando, repetat ſalarium patrocinii a venditore? videtur, quod ſic: ar. contra ff. dẽ fideiuſſ. l. pen. G. Stipulatione enim eſt opus. ff. de locat. habitatores, ver. quid ſi ab emptore. G. ¶ Expenſæ petuntur interdum ratione contumaciæ: interdum ratione calumniæ: interdum ratione temeritatis, & interdum ab eo, qui ſuccubuit in cauſa principali: & tunc aut erat ciuilis aut criminalis, aut ſpiritualis: quę dic plene, ut in §. ex premiſsis. G. ¶ Nõ dicitur comparuiſſe, qui illicentiatus receſsit: & condemnatur in expenſis, ibidem: vide ſupra de aduoc. §. ille, qui comparuit. ¶ Quis locus dicatur vicinus vel tempus propinquum, iudex arbitrabitur, ibidem. G. ¶ Practicam ſuper taxatione expenſarum vide ſupra de exce. §. practica. & ibi, an poſsit reſeruari condemnatio & taxatio: item, an valeat ſententia ſuper expenſis, etiam ſiue taxatione, ſupra de ſen. §. ſententia ſuper expenſis. vbi multa de materia. Item an nomine expenſarum contineatur pretium, uide j. de emp. & ven. item nota, quod nomen. & j. de intereſſe, & facit eo. tit. de emp. & ven. §. nota, quod pœna.

ADDITIONES NOVAE.

Nota ꝙ appellatione expenſarum non continetur pretium rei, l. quibus diebus. §. quidam ita. de cond. & dem. & ibi Bar. formatque quæſtionem, an pater legando filio expenſas factas in ſtudio, dicatur legare pretium librorum, quos ſibi emerat.

Nota

Nota q aliud est damnorum restauratio quàm expensarum satisfactio, c.in nostra.de iniur.& dam.dato.& gl.in l.omnes.C de epis.& cle.

Nota q sententia super expensis est interlocutoria, Inn.in c. quærelam. & c.auditis.de proc.

An valeat sententia iudicis qui sic dicit, condemno talem in expensis, si & inquantum ueniat de iure condemnandus. Iaco.Butr.in l.quanquam de sen.quæ sine cer.quan.

Quid de pecunia quæ datur proxenetis uel emptoribus ad alliciendos ipsos ad promittendam, vel quæ datur bannitoribus ad subhastandam, & similes expensæ quæ fiunt causa expediendi venditionem. debeant ante omnia deduci.Bar.in l.vbi pure.in fi.ad Treb.& dicit quod sic,& in l.quanto.patrimo ad l.Fal.

Circa materiam condẽnationis expensarum, Bal.in l.j.de alie.iud. mu: ca.fac.dicit quod aliquãdo expẽsæ ueniunt ex legis prouisione, ut puta ex condictione ex lege,ex uerbis,ex edicto prætoris,& tunc iusta causa litigandi non extusat,ut hic no.aliquando prouisione hominis, puta stipulando, & idem.aliquando ueniunt officio iudicis, & tunc excusat, & ita loquitur l.properandum.C.de iud.Item habes etiam in hoc limitationem alia hic, quia cum dicitur quod uictus uictori &c. hoc uerum nisi uictor fuerit in contumacia. hoc uerum cum expensę ueniunt officio iudicis; hic autem contumacia uincedi non tollit eas, cum ueniant iure actionis.uide in aut. de in.§.oportet.& l.sem quandam.de dolo.& l.at qui natura §.cum me.de neg.gest.

An in causa criminali reficiantur expensæ. Iac.Bu. in l. cum quem,temere. de iud. Bart.in l. si postulauerit. de adul.& l.j.circa. prin.Ad Turp. Bal. in authen. generaliter. de epis.& cle. & no. in l. terminato. de fru. & lit.exp.

In l.ex duobus fratribus.de neg.gest.dicit Bal. q commune Mediolani fortificauit palatium cuiusdam ciuis extra. ciuitatem tempore guerræ,faciendo ibi sortalicias,& modo tempore pacis uult ab eo repeti impensam in dicto palatio,q non põt,per dic.l.& l.si in area.de cond.indeb.quamuis esset necessaria impensa,non tamen respectu domini palatii, sed ciuitatis. ita Bal.

Ad sententiam expensarum non est necessaria citatio specialis, sed sufficit citatio uel contumacia ad diffinitiuam. ergo taxatio expensarum pt fieri sine noua citatione, quia est executio implicitæ condemnationis expensarum. Inn.in c.querelam.de proc.

In l.j.§. hoc autem interdictum.de ope.no.nun.fac.ad quæstionem,uocauit Titium ad iudicium,quem dicebam mihi teneri ad decem,qui uere nil debebat: non uenit, & ideo fuit michi data tenuta: postea comparauit,& petiit tolli & sibi restitui tenutam sine aliqua refectione aliquarum expensarum:ostendens instrumentum solutionis dictorum decem: certè litera facit q non audiatur,ut §.eo.l.j.nam uenire debuit coram iudice,quod non fecit,& sic fuit contumax & sic puniendus remediis.ar. tamen contra l.j.§. hæc uerba.ne uis fiat ei.& l.eum quem temere.de iud.

Quid si aliquis facit expensas uoluntarias domini uoluntate, gl.Inst.de actio. §. propter impensas. In contrarium l.uoluntarius. de impensis in re dot.fac.per quem tex.dicit Bar.quod Dy.reprobat gl.

Nota q dicuntur expensæ moderatæ quæ litis decimam partem non ascendunt, vt in aut.delit.§.ad excludendas.

Nota q ratione temeritatis ante iudicium factæ quis condemnatur in expensis, vt no.in l. vnica.C.de plus petit.

In l.si manumissori.C.de obsequiis patrono pst.gl.pen. q si creditor fecit citari debitorem in iudicio,& debitor comparuerit.& petierit copiam petitorum & creditor produxit aduocatos & procuratores, & debitor non uult contendere,quia fatetur debitum, nullos sumptus factos in iudicio creditor recuperabit,si non interpellauit debitorem extra iudicium quod no. do.Ang.

An minor indefensus qui nõ habet tutorem nec curatorem, reddat expensas tenutæ propter contumaciam, no. in l.is cui. §.cessatum.ut in pos. leg.per Ray.ubi dicit q non.& no.in l.hæc autem.§. defendi. ex qui cau.in pos.ea.Bar.in l.contra pupillũ.de re iud.Inn.in c.si aduersarius. de eo qui mit.in pos.cau. rei seruan.ubi tenet q pupillus non tenetur ad restitutionẽ expensarum, si recuperat possessionem ante restitutionem expensarũ.

In l.destitisse de iu.nota, q quando producitur instrumentum in lite, uel ex apertura testiũ cognoscas nõ habere iustitiam,pfiliũ est q statim cedas liti,& euitabis condemnationem expensarum.Bar.

An sacramentum calumniæ excusset ab expensis, Bar.in l.j. §. quæri potest.ad Turpi.& l.qui solidum.§.etiam.de leg j.

An si tutor male litigauit condemnari debeat in expensis proprio nomine uel tutorio nomine, no.in dicta l qui solidum. & quid in procuratore, ibi per eum,& l.3.in prin.de re iud.

An eo ipso q quis non probat calumniose agere dicatur, Bar. in l. j. in prin.ad Turp. ubi inter cætera dicit quod si iudex uult aliquem de calumnia condemnare,debet dare terminum parti ad faciendum suam defensionem.

Quid si sententia feratur pro actore non plene probãte, sed per unum testẽ cum sacramento ipsius,an uictus condẽnabitur in expẽsis, dicit Bal. in aut.generaliter.de epis.& cle.q aut aliqua coniectura est pro succũbente,ut puta unus testis,& non fit condemnatio expensarum : quia iudex debet esse mitior quando procedit ex præsumptione : aut nulla est coniectura pro succumbente, & tunc in facto proprio condemnatur in expensis.

Nota q illud quod dicitur iudicem teneri, si non condemnat in expensis,ut l.fi.C.quando prouoc.non est necess. intelligitur si hoc à parte fuerit petitum expresse,secundum Dy.in l.ordine.§.magistratibus. de magistra. tonue.

Quid de iudice inquirente,an teneatur ad expensas si inquirat per calumniam,Bal ponit in aut.generaliter.de epis.& cle.Cy.in l. seueriter. de excu.tut.quod limitatur per Bal.

Nota q licet condemnatio expensarũ nõ fiat ante sententiã diffinitiuã, properandum.§.finaute rens .C.de iud. nisi aduersarius sit contumax, per l.scimus.C.de iud. tamen fallit si soluo pro aduersa parte partem suæ mercedis, uel salarii consultori de medio,secũdum Iaco.But.in l. qui communem.§.hoc iudicium.ff.finium reg.

Pone,q iudex in sententia dicat,condemno Titium in decem,& in expensis:an ualeat? videtur q non,quia sine certa quantitate sententia prolata est,C.de sen.quę sine certa quan.econtra videtur q sic.nam vtile per inutile non vitiatur fac.quod no.in l.terminato.de fru.& lit.expens.

Nota q si sunt plures habentes aquam communem, uel molendinum commune,& unus ex sociis defendat litem motam, q cæteri socii debent contribuere ad expensas per ipsum factas in lite communi necessarias & probabiles,vt l.qui aliena.§.fi.de neg.gest.

An in interlocutoria ueniant expensæ,Iac.But.in l. sanctimus.C.de iud. distinguit,aut peto expensas ratione contumaciæ,& tunc ueniunt saltem per modum exclusionis,vt hic:aut peto ratione victoriæ,& tunc aut obtinui in diffinitiua,vt scilicet petii me mitti in possessionem bonorum Titii,& quidam tertius comparet & dicit tenutam datam in sui præiudicium esse reuocandam : modò alia diffinitiua inter me & ipsum petentem, non expectatur,& hoc casu puto uenire expensas:alias improbitas litigatorum non puniretur,contra l.inst.de pœna temeriti,Aut vici in interlocutoria,& expectatur diffinitiua, ut est si uinco in emergenti. nam in incidenti non pronunciatur tunc cum possibile sit q in emergenti malè litigauerim, & in principali non : ideo improbitas litigantium remaneat impunita, pete quod ueniant. Iac. But.& no.in aut.qui semel.C. quom.& quan iud.

In l.tutor datus.de adminis.tut.nota q qui appellat frustratorie non est in leui culpa,sed in lata vel dolo.ex hoc no.per Doc.q ille q succubuit in causa appellationis,indistincte debet condemnari in expensis:quia non potest habere iustam causam litigandi. videbat enim acta primæ causæ,& sic erraut in iure. ita no. per Ioan An. in reg.iuris ignorantia. de reg. iur. lib.6.in nouella.quod est verum quando sententia emanauit in causa appellationis ex primis probationibus:si enim propter nouiter probata sententia retractaretur,cessaret ratio prædicta.Bar.

Nota quod renuncians appellationi condemnatur in expensis Inn. in c.ex parte.de rescr.

Quid si appellans in causa appellationis in parte obtinuit & pro parte non. Inn.in cap.finem.de dol.& contu. dicit quod fiet mutua compensatio.

Nota quod appellans & succumbens in causa tenetur refarcire expensas,Inn.in dic c.fin.

Quid si finita est instantia causæ appellationis, an habeat locum condẽnatio expensarum.vi q sic,c.ex parte.de rescr. in fi.uel ibi speciale, ut ibi no.vel dic q ibi petuntur expensæ condictione ex dec. reprehensibilis. de app.secus cum petuntur officio iudicis, quod finitum est sententia, vt l. terminato.de fruc.& lit.expen.& hoc est quod sentit Archi.secundũ Host. in ca.appellationibus .de ap.lib.6.fac.quod no.in l.non solum.de rei vend. vel dic q illud quod dicitur in c.ex parte. locum habet quando iudex pronunciat super defertione appellationis. tunc enim condemnari potest in expensis.& sic intelligitur c.ex parte secund.Doc.

An si iudex omisit condemnare victum in expensis, ipse autẽ appellauit à sententia,an poterit appellare victor propter expensas? dicitur q nõ quia tunc consulitur ei per appellationem interpositam à victo. & ideo ratio est,vt honor iudici deferatur:secus est si victus non appellauit:quia tũc licet uictori appellare propter expensas omissas, l. fi. quan. prouoc. non est nec.nec posset renunciare appellans victus appellationi quam fecit in præiudiciũ victoris volentis appellationem prosequi, propter expensas, vt dict.l.fi.& l.terminato.de fruc.& lit. expen.& l.insulam.§.fi. sol. mat.& c.cordi.de ap.lib.6.& c.fi.& c.sæpe.extr.quod me.cau.

An si iudex expresse absoluat uictum ab expensis, an poterit tunc uictor appellare: uidetur quod sic: aliàs quo ad ipsum articulum expensarum sententia transiret in rem iudicatam, ar. c. Raynutius. & c. Raynaldus.l.de testa.

Quid si iudex dicit,Visa petitione reum absoluo. & uictum uictori in expensis legitimis nobis nostroque successori taxationem referuando, & non dicit condemnamus,Bar.in l.qui testatur. §.si ex fundo.ff.de hæredib. instituend.

An iudex possit condemnare in expensis non petitis.no.in l.properandũ §.fin autem.de iud.Bar.in l.4.§.hæc autem.de.dam.infe.

Quoties expensæ non sunt liquidæ potest fieri condemnatio in expẽsis, reseruata taxatione.Inn.c.auditis.de proc.

Pone iudex condemnat in expensis reseruata sibi taxatione & successoribus suis: an iudex appellationis poterit dictas expensas taxare, ut sic quo ad hoc dicatur successor dicti iudicis,no.in l.penult. iudicatum solui. & tenet quod sic per illam l.

Quid si iudex condemnauit in expensis reseruata sibi taxatione illarũ, & ante quam taxaret decesset,an ualeat talis condemnatio. Albr. in l.triticum.in fi.de verb.obl.

Nota q vbi expensæ petuntur iure actionis,iudex ipsas taxare non debet:secus si per officium iudicis,ut l.de alie.iu.mu.l.ca.fac.

Nota casus vbi quis condemnatur in expensis in quadruplum.l.fi.de fideic.li.

Statuto cauetur q victus victori condemnetur in expensis an tunc post diem latæ sententiæ poterunt peti.Bar.in l.3.§. si rem.l.de leg.3.

An expensæ litis possint aliter probari,quam per sacramentum, puta per testes,uel alias probationes videtur q sic,nã ad iuramentum procedi: tur in defectum probationis, vbi siquidẽ est difficultas,vt patet in l.fi quãdo.C.vnde vi.& probatio huius plerunque est difficilis, vt l. fi. de præto. stip.fac.l.admonendi.de iurei.& l.in bonæfidei.C.eo. tit. extra.de proc. c. ex insinuatione.& c.statutum.de rescr.per Io.an.fac.l. j. de prob. Bal. in l. in restit.C.de petitio.hæred.

Circa condemnationem expensarum dic sic: quãdoque succũbit actor ex defectu omnimodæ probationis, & tunc debet condemnari reo in expensis : quandoque succumbit reus ex omni defectu defensionis, & tunc condemnatur actori:quandoque probauit uterque,sed alterius probatio

præpon-

preponderat:& tunc refert aut vnus probauit semiplenè, alter plenè ex testium vel instrumentorum probatione, & tunc probatio semiplena habetur pro nulla,l.fi.de ædic.diu. Hadria. tol. ideo succumbēs condēnatur in expensis. aut vterque semiplenè probauit,sed vnus vicit alterum ex iuramenti delatione in supplementum, & tunc victus non condemnatur in expensis,ar.l.cum qui.de iureiurād.aut vterque plenè probauit,sed vnius probatio eliditur propter testium reprobationem:& tunc si quidem persona quę produxit testes omni suspicione caret, excusatur ab expensis, quia videtur habuisse causam probabilem:si autem nō caret suspicione, cū hoc sit arbitrarium,puto ipsum in expensis condemnandum,quia suspicio personæ suę elidit probationem pro se facientem,ar.eorum quę no in.l. iubemus.de prob.Bal.in aut.generaliter.de epis.& cle.

Nota ꝙ expensæ primæ citationis non veniūt,de quo per Iac. de Are. in trac.quem fecit de expensis.

In Spec.de expen.§.nunc videndum restat. vbi dicit de expen. in causa appellationis factis, vide Cy.in l.generaliter.C.de re.cre. alii dicūt ꝙ hoc habet locum si non appellans ostendit se iustam causam appellandi habuisse,vel probabiliter errasse.alii super hoc distinguunt,aut litigatur in causa appellationis interpositæ extra iudicium,aut in iudicio:primo casu aut in causa beneficiali aut nō.In primo tenetur ꝙ habetur de elec. c. statuimus, §.adiiciētes.lib.6.in secūdo tenendū est qđ hic dicit,ꝑ hoc l.vnica.de sumptuū recupera.lib.x.si autē in iudicio,tunc aut appellatur à grauamine, & tunc indistinctè habet locum, quia appellans habet impugnare processum ex actitatis in priori iudicio,vt in Clem.appellanti.de ap.per quæ satis potuit instrui,an appellare licuit uel non. Aut appellatur à diffinitiua, & tunc locum habet quod hic dicitur,nisi appellans doceret se habuisse iustam causam appellandi, vel probabiliter errasse. vt dicit hic in ver.quid de appellato.ꝙ condemnari non debet in expensis, quia iustam & probabilem causam habuit litigandi & defendendi sententiam alias pro se latā, pro qua præsumitur, c.in presentia. de renunciatione. etiam post appellatione,vt c. cū spāli. de ap.& d.l.generaliter.de reb.cre. §. sin autem non ritè. Archi.tenet contra si iudex iudicat ex eisdem actis,quia non debuit expectare sententiam,quin potius consuleret peritiores,& certus eēt an sibi expediret sententiam pro se latam defendere,vel non,ut ipse notauit ij.q.3.omnino.& hoc est tutius.vide Io.An.in c.ignorantia.de reg.iur. lib.6.& Inn.in c.finem.de dolo & con.

Quid si quis obtinuit in causa principali,& succubuit in causa appellationis.an debeat condemnari in expensis.gl. in dicta l.generaliter. tenet ꝙ non.gl.no.ꝓ in c.finē.de dolo & ꝯt.& Inn.ibi dicit, ꝙ vbi in cā appellationis non fiunt nouę probationes facti,sed ex pro' atione in prima causa de iure disputatur,quia tūc non est probabilis ignorantia.de hoc per Io.An. in dic.c.ignorantia. Bal.circa hoc dicit in dicta l.generaliter.de re. cred. ꝙ est hoc relinquendum arbitrio iudicis, nam in eius arbitrio est æstimare an habuit iustam causam litigandi,an non l.properandum.§.sin autem.de iud.adeo quod pro sententia presumitur.l.minor xxv.an.ex aspectu. ff. de min.

Quid si iudex pronunciat tali exceptione opposita non obstante, quia non probatur fore procedendum in causa, & nil dixit de expensis: an postea lite pendente, uel in fine litis poterit ad expensas factas occasione prædictę exceptionis non probatæ illum qui frustratoriè exceperat condemnare,no.in c.pia.de exce.lib.6.& c.cum appellationibus de ap.

An iudex posit in sententia reseruare sibi condemnationem expensarum gl.in l.terminato.C.de fruc.& lit.expen.no.in l.Paulus.de re iud.dic, aut iudex in expensis non condemnauit,sed potestatem condemnandi reseruauit sibi,& non potest,vt dictum est: aut condēnauit in expensis taxatione sibi reseruata, & poterit taxare etiam ex interuallo, nam sicut condemnatio debet fieri in principali,sic & hæredis institutio in testamento, l.ij. de codic. sed si testator dicat hæredem instituo in testamento, quem in codicillis declarabo, valet,l.ex asse.de hær.instituendis.

An iudex ex casu quo potest condemnationem ante sententiam facere in expensis non fecit, poterit hoc supplere in diffinitiua. Archi. in c. pia. de excep.lib.6.

Quid si iudex omisit condemmare contumacem in expensis contumaciæ,& per hoc compulsus fuit ad resarciendum parti, an iudex poterit illud recuperare quod ipse soluit ab illa parte quam omisit cōdemnare.Iac. de Are.in l.igitur.§.fi.de lib.cau.

Quid si reus ineptā exceptionem dilatoriam proposuit, an condemnabitur in expensis quidam quod sic, quia reus in exceptione est actor: sed actor proponens actionē ineptam punitur: ergo & reus econtra quia verbo exceptio alias actio non continetur exceptio,l.verbum.de verb.sig.dic ꝙ in eo qui proponit exceptionem ineptam malitia nulla est, nec enim tenetur diuinare de iure,l.fideiussori.ff.mandati. & talis error in damno vitando non nocet,l. error. C. de iur.& fac. ign. & facit in simili de teste qui dicit vidisse Titium,posidere quod reducitur ad id quod valeat,vt l.stipulatio ista.§.hoc quoque de verb. obl. Item si renunciat probationibus super exceptione dilatoria, non habet locum condemnatio expensarum secundum ea quæ no. in c.pia de exce. per Arci. lib. 6. & per Inn. in c.olim abbas.de of.del.

Quid si processus nullus pronunciatur, an reficiantur expensæ, quidam dicunt,aut pronūciatur nullus ex defectu actoris, puta quia malum libellum seu ineptum obtulit, vel quia alieno nomine iudicium intentauit nec de potestate sui in initio litis nec in processu causæ fidem fecit,& sic iudicium nullum,l.licet.de iud.& maxime cum procedit hoc inepto libello, tunc enim absoluet reum ab obseruatione iudicij, & reficiet expensas actor.ad quod fac.C.de epis.& cle.l.omnes. §.fi.& no. Inst. de pœn. tem. lit. l.non ignorat. de fruc.& lit.exp.quia quando reus absoluitur ab obseruatione iudicij,actor condemnatur in expensis,vt l.properandum.§.& si quidam.de iud.& c.finem.de dolo & cont. nec tenetur reus amplius respondere, nisi prius actor satisfaciat de expensis. Insti. de exce. §. hodie. & c. quoniam frequenter.§.in aliis.ut lite non cont.ne sit in actore &c.vt no. in c.causam.de do & con.aut pronunciatur nullus ex defectu rei, & tunc eadem ratione ipse reus condemnabitur,eum per eum ex officio est processum,uel dic,aut actio fuit inepta,aut ordo processus.primo casu aut ignorabat aut sciebat,si sciebat,in dolo videtur esse intentando actionem, quā non putabat habere,& ideo condemnabitur, vt dic. l. eum quem temere. de iud.si vero ignorabat, tunc non videtur esse in dolo, ideo videtur excusari,vt de leg.2.l.qui solidum.quod est verum vbi de contingentibus nihil omisit q̄rendo à iuris peritis.vt l.qui occidit. §.fi.ff. ad l.Aquil.sed vbi nō quæsiuit sibi præiudicat,l. in bonorum. de bonor. pos.l, regula. de iuris & fac.ign.ne melioris conditionis sint stulti quàm periti, l. seruius. quod vi aut clam.secundo casu aut sine eius voluntate est processum malè, & tunc non imputatur sibi:aut sua voluntate:& tunc sic:quia saltem dolo facit nūc l.2.§.generaliter de doli exce.vbi ergo de aduersario queri non potest,quęritur de iudice,qui facit litem suam,l.argentarius.§.cum autem.de edend. l. si filius. de in.etiam in admittendo malum libellum. vt C. vt nemo priua.tit.&c.l.j.in fi.

* Quod expensæ factæ causa custodię non dicūtur factæ causa culturæ, Bar. in l.cum quæreretur.§.prædiis.de leg.3.

Nota ꝙ non credit simplici verbo dicentis se expēdisse,sed requirit probatio verisimilis arbitrio boni viri,Bar.in l.regulariter.ff.de pet.hæred.

An creditor recuperabit expensas & sumptus factos in re debitoris,no. in l.necessarias.& l.si seruos. de pig. actio.quid in commodatario not in l. in rebus.§.possunt. commo. quid in habente rem communem, no. in l. in hoc iudicium,commu.diu.quid in feudatario & emphyteuta,no.in l.ij.C. de iure emphyteut.quid in inquilino,not in l.habitator.de rei vendic.idē in colono.Item de feudatario,no.in l.hactenus.& l.si quid ædificauerit. de vsufruc.ff.

Quod dicitur in l.in fundo.ff.de rei vend.seruari melioramenta tantum non expensas,si expensæ excedunt melioramenta,est verum vbi est expensum in faciendo de nouo:secus si in reficiendo quia tunc seruantur expensæ in totum.gl.in dic.l.in fundo.in gl.mag.circa medium. ver.si vero in reficiendo,ibi, & tunc habet locum doli exceptio in totum.& ita tenet.Ang. ibi.

Quod sumptus necessarii & vtiles possunt opponi per spoliationem spoliato,quanquam regulariter ante omnia sit restituendus gl. fi. in c.j. de rest.spol.

a ¶ De fructibus [a],& interesse. Rubrica.

QVONIAM propter expensas sæpe fructus rei petitæ & interesse petuntur, idcirco de his ad Canonistarum instructionem pauca tangamus: dicentes primo de fructibus, & postea de interesse.

ADDITIO.

a ¶ Auctor in fi.j.§.dat.de prima parte rub. remissionem ad Roffred. Az. & Acc.hic autem post prin. remittam, ad glo.Io.B.& Acc. Ex Practicis igitur auctoribus præter Rof. prædictum nullus prosequitur hanc partem primam in fi.Io.de Bla.qui super tit. de rei.ven.ver. item prædictus libellus.uers.si autem fructus.& vbi de hypothecaria, hoc plenè prosequitur De aliis autem Guid. de Suz. in sui ordinis iudicarii charta j.sub rubrica, quæ actiones proponuntur pro fructibus, & distinctio fructuum. De secunda parte rubricę vide quod dicam j.§.sequitur.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Fructuum alij naturales, alij industriales.*
Fructuum alij percepti alij percipiendi.
Possessor,etiam bonæ fidei,an possit naturales fructus suos facere.
2 *Possessor bonæfidei fructus industriales facit suos.*
3 *Bonafides quando exigatur.*
4 *Possessor malæfidei,etiam cum titulo possidens,an,& qualiter de consumptis teneatur.*
5 *Prælatus in vltima volunlate dicens,volo quòd de omni mobili meo,quod nunc habeo,fiant tres partes:quam partem eligere censeatur.*
6 *Legans omnia mobilia,an debita sua legasse censeatur.*
7 *Debitum an sit inter mobilia computandum.*
8 *Pecudes & alia se mouentia an mobilium nomine comprehendantur.*
9 *Res sacris vsibus deputatæ, non sunt ad alium vsum deputandæ.*
10 *Possessor bonæfidei an possit fructus naturales suos facere.*
11 *Fructus qualiter,& qua actione veniant restituendi.*

¶ De fructibus, & quid sint.

1.§.Scias igitur,ꝙ fructus est,quod superest deductis expēsis,vt s̄.ti.prox.§.j.ver.expēsæ.sup quo distīgue:qa fructuū alij naturales,vt poma,fic⁹,cerasa,& similia:& a alij industriales,vt segetes,vinū,& similia,q̄ instustria ꝑcurant[a]. Itē fructuū alij sunt percepti,alij percipiendi. Percepti dicunt a bonæfidei possessore,ex quo quocunq; mō sunt a solo separati: a fructuario verò tunc demum,cum sunt in horreo recōditi,vt ff.qui

ADDITIO.

a Procurātur. ¶ Hieronymus super Isai. 18.lib.Sudore & labore nimio ad vbertatem fructuum peruenimus. & super Oseę,B.dicit ꝙ grauior est pœna,quando tēpore messis & vindemię speratæ fruges auferuntur, & vinū & quodammodo speratæ tolluntur de manibus.

rur.

a ff.qui.mo.vsusfr.amit.si vsufructuarius[a].Item & percipiēdi duo
bus modis dicuntur: vel quia maturi, quos verus possessor per-
b cepisset, vel quia immaturi, quos dominus recepisset[b].Item pos
c sessorum alij cum titulo, alij sine titulo possident.¶Dic igitur[c]
quod naturales fructus nullus possessor, etiam bonæfidei, facit
d suos, vt ff de vsur.fructus[d]. Videtur tamē quod bonæfidei, pos
sessor omnes suos facit, vt ff. de acq. re. do. bonæfidei.Sed dic,
Omnes, id est, siue a se, siue ab alio eius nomine perceptos, vt ff.
de usur.qui scit.§ præterea. Si igitur hi extent, vendicabuntur:
aliàs non tenetur possessor cum neque possideat, nec dolo de-
sierit posidere, nisi in eam rem consumpserit, in qua tantun-
dem de suo soluere tenebatur. tunc enim condictione sine cā
2 tenetur, vt ff.si cer. pet. si & me. ¶† In industrialibus autem dic,
quod quilibet bonæfidei possessor, siue cum titulo, siue sine titu-
e lo, suos facit, s'm oēs[e]. Licet hoc vltimum, Sine titulo, non repe
riatur lege aliqua expresse cautum, sed omnes leges loquuntur
de eo, qui cum titulo posidet, vt Insti.de rer diui §. si quis a nō
domino.& in præ.l.qui scit.§.in alieno.ff.de acq. re. do. bonæfi-
dei tamen satis exprimit hoc præd.l.de vsur.& ff.qui mod. vsus-
fr.āmit.si vsufructuarius.& ff.fi. reg.l.4.§. ante. Licet autem fa-
ciat suos, tamen si extant, tenetur reddere iudicis officio, non
rei vendicatione:quia pcipientis sunt, C.de rei ven certū.§.bo-
f næfidei[f]. De consumptis autē nullo mō tenetur, ut Inst.de off.
iud.§.si vero bonæfidei. forte nisi ad pretium: quia lucrifacit p
g cultura & cura[g], ut ff.fi.reg.l.4.§.post litem.& Inst. de rerum di
3 uis.§.si quis à non domino. ¶ †Sed quando exigitur bona fides?
Resp.in initio, ut in præd.l.qui scit § præterea.Nec obstat præd.
h l.bonæfidei.§.in contrarium.quia opponendo[h] non ponendo
dicit:& dic, ꝙ ēt a tēpore litis cōtestatę faciunt fructus suos, li-
cet a tēpore litis ꝯtestatæ demū nō moræ cōtrouersiæ, ut in peti
tione hæreditatis, fructus restituere teneatur, ut in prę.l.certum.
uer.post litē & ff.de rei vend. præterea.¶Si uero sit malæ, fidei,
si quidem sine titulo, de consumptis tenetur cōdictione sine cā,
& officio iudicis post litē contestatā: de extantibus rei vendica-
tione, non eadem, qua tenetur ad rem principalē, sed alia, ut ff.
de cōdict.ex.leg.l.vnic.De percipiendis aūt, quos verus posses-
sor pcipere potuisset, tenet iudicis officio:vt de rei ven.si nauis
§.fi.Inst.de officio iudicis,§.illorum autē. De pcipiēdis dico ho
neste:alias enim non veniūt pcipiendi.vt ff. de rei ven. fructus.
i tamē q pcepti essent[i], venirent, vt ff.de petit.hæred. si possessor.
4 ¶†Si vero cum titulo:de ꝯsumptis tenetur ꝯdictione sine causa:
de extantibus rei vēdicatione:a pcipiendis autē propter titulū
excusatur, ut C.de rei vend.si fundum.nisi in casibus.¶Primus, si
propter metū mihi illatū res mea ad te puenit teneris enim mi-
hi eā restituere cum fœtu & omni fructu pcepto, f. qui pcipi à
me potuisset, vt ff.qđ metus cā, sed & partus respōso primo, ff.
de vsuris, videamus §.idē.¶Secundus in eo, qui emit ab eo, quē
scit uēdere in fraudem creditorū, ut ff.de his, quę in fraudē cre-
dit.ait pretor §.per hanc ¶Tertius in eo, qui sciens emit cōtra
interdicta legum, vt C.lib.xi.de agric.& cēsitis, quemadmodum.
in fi.in auth.de nō alien.§.si quis igitur emere. ¶ Quartus in eo,
qui emit à fisco, non solenniter soluente, C.lib x.de fide instr.&
5 iure hastæ fisc.l.j ¶†Sed pone: prælatus quidā decedens talem
fecit ordinationē:uolo ꝙ de omni mobili meo, qđ nūc habeo,
k fiant tres partes sic distribuendæ[k]:nunc primum quæritur, qui
fructus pertineant ad defunctum? Respon.omnes à solo separa-
ti tempore mortis suæ.quandiu enim solo cohærent, pars fundi
sunt.ff.de rei ven.fructus Postquam aūt separati sunt à solo, &
in ipsa separatione mobilibus annumerātur.Hinc est, quod fur-
ti actione tenetur eos separans animo contrectandi, ff.de vsufr.
arboribus.§.Iul. alias est l. si fur.quæ quidem actio pro solis mo-
6 bilibus datur, Inst.de vsuc.§.quod autem.¶†Secundò quęritur,
l an p prædicta verba, Omnia mobilia, nomina, id est debita sua[l]
testator videat legasse? Resp.non, nisi aliter de mente sua ꝯstet:
tum, quia nomina nec inter mobilia, nec inter immobilia nu-
merantur, sed cadunt in tertiā speciem, ut probatur & no. ff. de
re iudicata, à diuo Pio.tum quia non est nostrū, quod nobis de
betur, sed id solum quod possumus vēdicare, ff.de auro & argē.
7 leg.l.2.& l Quintus. ¶ † Sed quid si debeo decem, nunquid hoc
m inter mobilia[m] computabitur ? videtur, ꝙ sic.nam si essent exa
cta, inter mobilia essent:ergo & ante.nam finis designat, qualis
sit res cēsenda, ff. de vsufr.sed & si qd § j.extr.de frigi.& malefi.
fraternitatis §.fi.Sic & id, qđ est in obligatione, si est certū, facit
causam certā.ff.de ver.ob.vbi. Item & res, quæ est in obligatio-
ne eā modificat, ar.ff si quis cautio.l.si eum.§.fi.Item videtur ex
pressum ff.de fundo instr.l nepoti.ff.de legatis 3. qui filiū. & l. q
sitū.§.Meuij & l Pomponius resp.j.& §.primo & tertio.Itē facit
ff.de reg.iur.qui act.C.de vsufr.corruptionem. ff. quibus mod.
vsusfr.amit.l.j.& in prædicta.l sed & si quid.§.si operas.Ar.ꝯ nā
quod incorporale est, moueri non potest, ff.de ac.re.do.seruus.
n § incorporales.& pro hoc ff.de pecul.quis ergo[n].ad idem ff. ad
Treb.cogi §.sed & similes.ff.de leg.2.Caius.de leg.3.l.vxorē.§.le
o gauerat.ff.de dona.ad eum.resp.j.[o] ¶†Tertiò quæritur, an per
8 prædicta verba, pecudes, & alia se mouētia, ligna quoq; & lapi-
des, &

ADDITIONES.

a Vsufructuarius. ¶ Dupliciter legitur lex illa, vt vbi no.in prima glo.hic accedit j.lecturæ: j.uer.sed pone.accedit scdæ: si dicamus prælatum vsufructuarium: Est autem prima lectura hic posita. Secunda est, quod hæc est differentia inter bonefidei possessorem & vsufructuarium: quia sufficit in primo, fructus quoscunque & a quocunque separatos: in secundo requiritur quod separati sint ab vsufructuario, vel ab alio eius nomine.

b Recepisset. ¶ Si possedisset, de resti.spol.grauis. Item fructuum alii dicuntur consumpti, quia desinunt esse. Alii existentes: & hi duobus modis: quia percepti, & non ꝯsumpti. Alij, qui nondum percepti: & ex his aliqui dicuntur stantes, vt spicæ: alii pendendes vt poma. Sunt etiam stantes qui non continentur arista, vt spicæ, sed corio, siliqua, vel pelle: vt faba, vellupinum. De possessoribus etiam, de quibus sequitur aliqui sunt bonæfidei aliqui malæ. hoc Rofr.post.Azo.

c Igitur. ¶ Longè plenius, quam no.xij.q.2.non liceat. de restitutione spoliatorum, grauis.ff.quod me causa, sed & partus & de rei uendicatione.Ex diuerso autem prosequitur auctor ad literam verba Guliel. vbi supra usque ad versiculum, sed pone, prælatus. quæ tamen omnia fuerunt Azonis, vbi s.& j.Rofr.allegata prope fi.§.

d Fructus. ¶ Prout ibi no.Acc.in gl.fi.lex ipsa loquitur de habente titulum hoc dico propter Rof. qui dicit antiquos tenuisse, & fortè non malè, per legem statim allegatam, quod bonæfidei possessor cum titulo, etiam naturales facit suos:& hoc facit titulus.

e Omnes. ¶ Iurisperitos, qui sic intellexerunt dictum Azonis.

f Bonæfidei. ¶ Dixit hic Azo, quod in seruo possesso fiet restitutio requisitorum ex opera non ex re, per l.præterea.ff.de rei ven.licet Pla.cōtra:hoc intelliges per ibi no.in gl.

g Et cura. ¶ Vt Iac.Pileus & Lana.Azo.

h Opponendo. ¶ Vt ibi no.in fi.magnæ gl. subdebat Gul.non respondēdo: dicit Azo, dixit, vt auctor.

i Essent. ¶ Etiam inhonestè, Azo.& Gul.

k Distribuendæ. ¶ Vide j.de sta.mo. versicul.lviij.& ibi dabo remissiones.

l Sua. ¶ Clarius dixisset sibi.

m Mobilia. ¶ Creditoris, cui debeo: qui si dicas, prædicti prælati testantis, superflua est q. Dic ergo, ꝙ non refert se ad illum casum legati. quod patet, quia nūc loquitur de seipso: si sic, facit quæstio in genere. hoc expresi propter j.dicenda in fi.huius ver.

n Ergo.Et l.quam Tuberonis.§.in peculium.ibi, hoc amplius, &c.

o Resp.j.Aliqui inducunt illam legem ad partem primam: sed melius ad secundam induceretur, quia ibi expressa fuerant nomina, quasi alias non venissent: facit etiam præ.l.ff.de re iud.a diuo Pio. ponderato ordine executionis ibi tradito, ff.de vsufr.l.j.in fi.de leg. 3. si chorus. §. j. & facit quod no.ff.de verb. signif.mouentium.gl.in auth.de non alie. aut permut. Coll. 2.super rubrica, distinguit, an nomen, uel actio sit pro re mobili, vel immobili: & illi aptetur. pro quo facit, quod no. C. si aduersus trans. l.j.& 2.& facit, quod hic sequitur in uer. prox. fertur Dy.de hoc no.in l.potest ff.de auctor. tut.& uide j.de rest.spol.§.2.circa fi.uer.sed adhuc.Contra Ia. de Bel.in præ.aut.de non alie.reassumit gl.rubr.in 2.q.inducēs ꝓ distinctione prædicta præal.l.potest. item Inst.de vsuc. in prin. vbi actio in rem pro re mobili triennio, sed immobili decennio tollitur. Item actiones censentur res mobiles, vt patet C.de rei vx.actio.l.vna, §.exactio & C.quando & quibus quarta pars, l.2.ver.mobiles.& facit C.de transac.l.præses. Contra distinctionem autem illam allegat, quod no.in præ. l. corruptionē.& C.de seruit.l.sicut.in prin.& de præscr.longi temp.l.fi.ad fi. Subdit quod si consideratur actio respectu suipsius, immobilis censetur, vt no.in præ. l.mouentium. si autem consideratur respectu rei, ad quam competit, distinguitur, an agatur de odio, aut de fauore, aut mistim de vtroque. Primo & secundo casu dicit, illud respici, & inter illa computari, ꝙ fauor respicit: vel vitatur odium, vt secundum id iudicetur mobilis, vel immobilis. Tertio casu ponderabitur, cui plus applicetur, & secundum id recipietur. inducit tres leges s.& prox. allegatas. Quicquid teneas de subtilitate iuris in quæstione de nominibus, an includantur inter mobilia, vel immobilia, vel non, tenenda est solutio, quam dedit auctor in ver.supra prox. quo ad legata mobiliú, ut non includant nomina. vsus enim, & forma loquēdi attendenda est, vt secundum usum recipiantur uerba, extra de spon. ex ꝯteris.j.& faciunt ibi no.& in regula, contra eum lib.6.& quod ibi dixi post Dy. etiam si diceretur ambiguitas, ex quo est in legato, & sic in voluntate relinquente. Sed hic dico plus. scilicet ambiguitatem cessare propter communem usum uocandi mobilia, quod in supellectili & similibus.consistit, ff.de supelle.leg.l.j.2.& 3.& l. supellectile. Refertur igitur verbum Mobilium, non ad legum, uel Legistarum ambiguum, sed ad factum, & ipsum communem usum loquendi, ar.ff.de condi.& demon. quibus diebus §.dominus.& de uer.obl.stipulatio ista.§.hæc quoque stipulatio, in quibus ponderatur naturalis possessio, omissa subtilitate possessionis ciuilis. Ad pmissa bene facit ff.de uerb.sig.anniculus.ff.de lega.3.non aliter.& l.librorum.§.quod tamen Cassius. & l.nummis.& de flumi.l.j.§.j.de fun. instr.& instr.leg.cum de lanionis. §.asinam.in fin.& facit, quod dixi in prin. huius ver.scilicet quod autor in legatis non habet casum pro dubio ADDE, ꝙ appellatione mobilium non ueniunt nomina debitorum. gl.in l.fi. C. in qui.cau.in inte.resti.non est neces.de quo vltra loca uulgaria uide Bar.cōsilio.50. Ang.consi.ccxxxviij.incipiente, Anastasius. Et an in legato bonarum mobilium & immobilium ueniant noīa debitorum, uide Bal.cons. lxxx.j.libro.Old.

ADDITIO.An nomina debitorum dicantur mobilia, vel immobilia, & an appellatione mobilium & immobilium ueniant iura & actiones, uide Soc.cons.clxxv.in c.uiso testamento.in 2.uo. & per Gui. Pap. sing.suo [illegible] cclxx [illegible] r.& uxor.Her.Ferran.

des, & similia ad vsum ædificiorum parata, videantur esse legata? Resp. de pecudibus, & aliis se mouentibus, planum est, q̃ no mine mobilium continentur, ff. de uerb. significat. mouentium. de his vero, quæ parata erant ad ædificia, licet verè mobilia sint, quia tamen ad hoc destinata erant, vt in vsum alium cederent, in legato mobilium non continentur, ar. de leg. 3. ligni appellatio. § fi. ibi, sed an lignorum, & cætera. ¶ † Quid de libris auro, & argento ornatis? Dic, quod & de illis legata soluentur: nec successor in illis aliquid vendicabit, dum tamen sint prophana, nec sacris vsibus deputata: quo casu non debent ad alium
a vsum trahi, per præd l.[a] ¶ Et, vt præscripta [b] sub compendio sty
b lo reperam clariori, dic, quod si agitur per aliquod interdictum ad rem & fructus, tunc restituuntur omnes fructus percepti ab eo tempore, quo interdictum propositum est, & non antea, ni si interdicto Vnde vi, in quo veniunt omnes percepti à tẽpore dilationis. vt ff. de vi & vi ar l. j. §. ex die Si autem agatur rei vendicatione, aut is, à quo peritur res, est bonæfidei possessor, aut malæ. Si bonæ, tenetur restituere tantum extantes ante litis contestationem, & non consumptos: post litis vero contestationem vniuersos scilicet perceptos: nel qui culpa eius non sunt percepti, vt in l. certum. & Insti. de officio iu. §. post inchoatam. nam per litis contestationem fit malæfidei possessor, quo ad hoc ut de cunctis teneatur, ut ibi, & C. de fru & lit expen. l. ij. Si vero est malefidei possessor, siue violentus titulum habens, tenetur reddere omnes fructus, qui probantur peruenisse ad eum, tam ante litem contestatam, quam post: & excusatur à percipiendis propter titulum, vt in præd. l. si fundũ. nisi titulus talis sit, quod pro non titulo habeatur, puta si contra legum interdicta mercatus est: & in aliis casibus, qui sunt supra uersi. si vero cum titulo. Violentus uero tenetur restituere perceptos, & qui percipi potuissent per veros possessores, ut extra de rest spol. grauis. cum suis concor. & c. conquerente. & de iure patro. cum dilectus. propefi. & de off. deleg cum causa. & de ap. bonæ. ff. de peti. hære. sed & silege. §. quod ait. ff. de rei vend. si nauis. §. fi. C. vnde vi, si de possessione. xij. q. ii non liceat. quod tamen loquitur in re malè alienata. & 96. dis. bene. in 2. col. ver. sed siue is. Præmissa vera
10 sunt in industrialibus. nam † naturales fructus non facit suos, e-
c tiam bonæ fidei possessor: unde eos tenetur reddere vniuersos, ff. de vsuris. fructus. Sed secundum præmissa uidetur, quod potius dẽt quis intentare rei vendicationẽ pro re aliqua, quã aliq uod interdictum, præterquã interdictum. Vnde ui [c]. Sed hoc non est uerum: potest enim esse, quod petitor sit potior in possessione, & inferior in causa proprietatis, & ideo non expedit ei intentare rei uendicationem, arg extra de proba. licet. prope finem. Hoc ulterius prosequi non curo. nam de hoc not. plenè Roffre. in suo libello, in titulo de off iudicis, quo petuntur fruct. à poss. & in titulo, in act. in fa. quæ contra illos datur, qui possident, & fructus percipiunt: ubi etiam no. de illo: qui missus est in
d possessionẽ ex aliqua causa, utrum faciat fructus suos. item de
d hoc plenè in Summa Azo. in tit. de rei uendi. [d] Qualiter aũt formet libellus super fructibus, no. j. in tractatu libel. de causa pos.
11 & propri. § se uer. porro sæpe & in diuersis aliis locis. ¶ † Itẽ qua
liter & qua actione fructus restituũtur, uide in Inst. de off. iud. §. j. & ij Item utrum iudex super eis pronunciabit, supra de disput.
e & allegat. §. fi. uersic, sed nunquid [e]. & de appel. §. de officio quo-
f que. uersi. sed pone [f].

ditibus vnius anni supplendo de reditibus aliorum, si fiat, nec compellẽtur hæres aliunde dare: vt in præl. Firmio. in prin. Si autem supplendo etiam de reditibus aliorum annorũ illius prædij solui non potest, vt in themate quia centum præstari debent, & non colliguntur nisi decem, tunc puta hæredem teneri soluere etiam de aliis reditibus hæreditariis: & sic verba de reditibus fundi Seiani, non inducent conditionem, sed demonstrationem, vnde solui poterat legatum sine incommodo rei familiaris, & sic intelligatur ff. de legatis, j. quidam testator. ff. de leg. §. Paulo Callimacho. §. fi. in fi. de aliemen. leg. l. Lucius. Hoc tamen non procederet in legatario, uel fideicommissario, qui grauari non potest ultra quam percipiat, ff. de legatis, 2. Imperator. & de legat. 3 l. nomen. §. vni ex hæredibus. & est ibi notatur per gl. & Dy. SOL. Prædicta procedant, ubi aliud non appareat de expressa uoluntate testatoris, quæ seruanda erit: ff. de cond. & demonst. l. in conditionibus.

b Prescripta. ¶ Dicta usque ad uer. sed pone. Adde id, quod j. dicitur de uiolento, q̃ uiolentus, qui possidet cum titulo reprobato, tenetur ad fructus, etiam qui percipi potuerunt: vide Rotam in antiq. decis. cxxx.

c Vnde vi. ¶ Vide: uerba sunt Vin. ut rescripsi de restit. spol. grauis. super ult. glo.

d Rei uendi. ¶ Circa medium, uer. fructum igitur. & per Rof. etiam eod. tit. uer. utrum autem de fructibus.

e Nunquid. ¶ Et uer. seq.

f Sed pone. ¶ Hic poni debuit uer. ultimus, j. §. fi. Est sciendum, q̃ Rof. disputauit quæstionem, & est x. inter suas, de domino nudæ proprietatis qui uendicat fundum à possessore an ueniant fructus in sententia iudicantis? Et quia in voluminibus habetur quæstio, breuiter ad solutionem venio: qui soluit sequendo do. suum distinguendo, an uendicet talis agens rem ab usufructuario, an ab alio. Primo casu possessor non condemnatur in fructibus, quia vendicationi, quæ nudam proprietatem aduocat, non deseruit iudicis officium: sicut nec deseruit actioni, quæ sublata est, C. depos. l. fi deposita. & quod ibi not. Quod dixi possessorem non condemnari, verum est, nisi is vendicans factus sit dominus proprietatis pleno iure: & tunc eius temporis, quo ad dominum reuersus est usufructus, habetur ratio fructuum, vt patet ff. de vsuris, videamus. & ff. de rei vend. l. fructus. §. hac ratione. & ibi ponit gl. hanc opin. quam dixit Rosf. esse domini fui, scilicet Azo. sic distinguentem, vt scilicet secundo casu, cum agitur contra extraneum nullum ius habentem in fructibus, tunc veniant fructus in rei vẽdicatione: dicit gl. vt §. quia illi seruituté non debeo: quod ibi allegatur. Rof. etiam allegat. l. ff. si ferui. vend. loci. §. competit. & ff. si usufruct. pet. l. vti frui. §. quod si forte. inducit etiam Rof. l. j. ff. de superfi. item regulam, cum principalis. ff. de reg. iur. concor. eo. tit accessoriũ lib. vj. Cum ergo competat uendicatio pro re: ergo & officium iudicis pro fructibus, quod est accessorium. Item constat, quod iudex præcipit rem restitui, ff. de rei vendic. qui restituere. ergo & fructus veniunt, ff. de vsu. videamus. §. infauiana. ff. de uerb. sig. plus est. & l. restituere allegat etiam ff. locat. & conduc. cum in plures. §. messem. qui §. bene facit loquendo de colono, qui nummis colit. Scire debes, quod verbum Azo, & Acc. omissum per Rof. quod supra addidi. Gui. de Suz. improbat, dicens gl. illam falsam: quia ibi non habetur ratio fructuum alterius temporis, cum aliquos non percepit. Magna subtilitas fuit ista, quasi Azo & Acc. & Rof. loquantur de extraneo prorsus, qui nullos fructus perceperat, nec percipere poterat: quod rudissimum fuisset quærere. Dicat ergo Gui. an extraneus nec dominus, nec fructuarius, potuisset per plures annos percepisse fructus rei quã detinebat: est ne improbe dictum, dum queritur, an nudus proprietarius vendicans rem à tali ex officio iudicis consequatur fructus, cum de proprietate constet, nec appareat de fructuitate in illo fundo reo deberi? Item dum dicit, duas leges ibi supra allegatas non facere, falsum dicit: nonne §. quod si forte. ideo vinci possessor, quia non apparuit agentem dominum? Secus ergo, si agens apparuisset dominus, vt etiam ibi not. in vlt. glos. in §. competit. Nonne satis est etiam agenti, quod reus ius non habet: ergo conueniunt proposito.

ADDITIONES.

a Præd. l. ¶ Ex quo in materia fructuum legata miscuimus, occurrit quæstio, dum ibi eram Paduæ, disputata perdo. Fran. de Mar. Testator mihi reliquit centũ præstanda calendis Augusti de reditibus fundi Seiani, de quo non habentur, nisi decem: quæritur, quid mihi debeatur? Ipse prolixè distinxit: aut relictum factum est per modum speciei, ut lego centũ, quæ sunt in tali arca: & ibi non sunt, nisi decem: illa sola debentur, ff. de leg. j. si seruus legatus. §. qui quinque. & l. si certos. cum similibus. Aut relictũ est per modũ generis, & non speciei, & tũc aut legatũ nascitur ex re demonstrata à testatore, aut nõ. facit ad hanc distinctionem ff. de an. leg. liberto. §. j. & ad l. Falcidiã. l. pœnales. §. finali. Primo casu exemplũ datur, puta ex tali fundo lego tot mensuras vini: & hic subdistinguitur, an voluerit testator plures præstationes fieri, puta singulis annis, vnam solam. Primo casu supplẽdum est de reditibus aliorum annorum, qui habebuntur ex fundo demonstrato, & non aliud, & sic saluatur gl. ff. de iudi. fideicommissum. §. quid tũ quæ incipit, & hoc casu allegat ff. de ann. leg. legatum. §. vini. de vi. tritic. & ole. leg. l. ex eodem. Secundo casu cũ vnam solam dicit, idem allegat ff. de verb. obli. inter stipulantem. §. sacram. saluo, quod si testator appositisset aliqua verba habentia uim alicuius determinationis, vel taxationis: vt quia dixit, dari volo de oleo talis anni, uel quod tali anno natum est, vel erit. tunc enim vltra ibi natum non debetur. ff. de vino tri. & oleo leg. cum certus. de contrahen. emp. si debitor. §. j. Si autem legatum de re demonstrata nõ nascitur: vt quia legat centum libras de reditu talis fundi, si fit vnica præstatio, supplebitur de redibus aliorum annorũ. ff. qñ dies leg. ce. l. Firmio. in prin. si sint plures præstationes, puta singulis annis præstandæ. facit ff. de annuis le. annua. in fine, & l. cum quidam. si [illegible] pact. ff. de re-

¶ De Interesse.

2. §. Sequitur de interesse uidere. Scias igitur, quòd damna & interesse peti possunt, secundum canones, ut extra de fide iuss. peruenit. & c. constitutus, & extra de foro comp. dilecti. de sent. exc sacro. & pœna conuentionalis, vt extra de arbi. dilecti. in fin. & etiam legalis, ut xvii. quæst. 1. quisquis. & c. qui subdiacon. xvj. quæst. 1. statuimus. 1. quæst. vlt. quoties. Arg. contra, de pœnis, suam. Sol. ibi: veruntamen dominus meus no. in Summa in ti. de sen. & re iud. §. quid sit. sub § aliud singulare, in quo quicquid dicant leges, non uidetur secundum canones quod aliquid peti possit, ultra quam in ueritate interest, ut extra de do. & contu c. j & melius xii. quæst. 2. fraternitas. & 54 dist. generalis. in fi. Nam id iuri naturali quenit, cui ius canonicum magis innititur, ut ff. de condi. indeb. nã hoc. & in præ. c. suam nisi forte ex speciali pacto, ut in præ. dec. dilecti. de arbitris: quod de plano fateor. Sed in eo, quod in ueritate interest, bene peti potest: & tunc taxatio expensarum, & æstimatio damni & interesse, diligenter moderanda sunt: nec in hoc casu à legibus, salua sui gratia, discrepant. Et nota, quod licet papa, uel propter occupationẽ, uel propter creditoris instantiam, in suo rescripto de damnis, expensis, & interesse faciat mentionem, proprter hoc iuri cõi nõ detrahitur, quin debitor possit opponere exceptionem de mutuo in casu non concesso contracto, uel de pecunia in vtilitatem ecclesiæ non conuersa, & similes. Nõ em intendit per hoc ius alienũ lædere, uel usturiis fauere.

a rijs fauere, vt in conſtit. Alex. IIII. de excep. cum debitorum.[a] Et quoniã in cauſis eccleſiaſticis ſæpe petitur intereſſe, ideo aliqua de eo tanganus: videntes primo, quid dicatur intereſſe: ſecundo, quot ſunt genera eius.

ADDITIO.

a Debitorum. ¶ Quã nõ habemus. Et ſcias, ꝙ nũc incipiunt verba Inn. q̃ ad literã not. in decr. ſacro. de ſen. exc. & durat vſq; ibi, ſed qualiter formabit. Hoſt. hoc ꝓſequit in Sũma de ſen. §. quis ſit effectus. uer. ſed & quia al' quotie?. vſq; ad finẽ. Dy. aũt hãc materiã tract. at in regula. mora. de reg. iur. li. 6. vbi ẽt diſputat, an ſit vnicũ intereſſe, an ſit triplex diſtinctũ ꝓ ſpecies, vt hic ſequit: & tenet, vt prius tenuerat i q̃õne, q̃ hic diſputauerat, & incipit qõ eſt vtrũ, ꝙ eſt triplex, & quia in volumine hr̃ hoc ſolũ inſinuo, ꝙ cũ damnum poſsit eſtimari ſingulariter, itẽ cõiter & ex quentione, quæ põt ꝓcedere ẽt ſupet dubia futura æſtimatione dãni: & hoc põt excedere ſingulare & cõe, & ab eis exceditꝰ cluditur iſta non eſſe, ideo cũ exceſſus ſit diuerſorũ: non dicit aũt, ꝙ quentum pretiũ rei ſit intereſſe quentum, nec ꝙ cõe, ſit intereſſe nec ꝙ ſingularis æſtimatio ſit intereſſe ſingulare: ſed dicit, ꝙ dãnũ ſingulariter æſtimatũ, eſt intereſſe ſingulare: æſtimatũ cõiter, eſt intereſſe cõe: æſtimatũ. ex quentione, eſt intereſſe quentũ: & ſic tripliciter. Iac. de Rauen. in ſuo ꝓmento l. vnic. C. de ſen. quæ ꝓ eo, ꝙ intereſt, ultra prin. verſ. uidimus. tenet, ꝙ eſt vnicũ, ſingulare habes relationẽ ad perſonã agẽtis, cuius ꝓprie eſt intereſſe: vnde dici nõ põt, ꝙ agẽs hẽat triplex intereſſe. habet. n. vnũ tãũ, ſingulare ſuũ. Illud tñ poſſet eſſe cõe, vel quentũ. hoc ẽt ꝙ ſe quitur Cy. ſu ꝑ l. præ. in 2. q. vna cum P. deſcendẽs. Dy. hos apices diſcordãtes in noie, ſed in effectu ꝓcordantes diſputãtib. relinquamus. Hoc ſcias, ꝙ multi Iacobi, ut ſic loquar, vbi ꝛ. hanc materiã tradiderũt, q̃ Cy. ibi plenẽ colligit, & ibi recurre, & ꝛ. ſæpe remittã. Turbor de Ia. ꝓdicto, & Vltramõ tauis, qa maximi ruminatores fuerũt. Inn. in tã vtili & ꝓlixa ipſius gl. ſuſtinuerũt. Eſt ẽt aduertendũ, ꝙ in hoc prin. Inn. diffiniẽdo intereſſe, fuit cautior Acc. quẽ Iac. de Rauen. exceſsiue reprehẽdit, quia dicit in dl in gl. qa plene. ꝙ intereſſe erat dãnũ emergens & lucrum ceſſans, ex eo ꝙ aliq̃d fieri ceſſatur. ſi. n. intereſſe eſt damnũ. de hoc facile ſatisfieret petẽti. dicit Cy. vbi ꝛ. in j. q. quia de damno magnũ eſt forũ. Sed Iac. in præ. l. poſt prin. non ſic intellexit. ſed dixit ꝛ. poſt prin. ꝙ ſi intereſſe eſt damnum. & tu eſſes mihi obligatus ad damnum: ergo peti poſſet intereſſe, q̃ tumcunq; eſſet: ꝙ eſt ꝛ illam legẽ. Eſt & alia reprehẽſio illius diffinitionis, in quantũ dicit lucrũ ceſſans: cum regula ſit, quod lucrum nõ uenit in intereſſe, de quo dicam ſ. §. commune. verſi. ſunt ẽt certi. De caſib. ergo excep tis non debuit fieri regula, vel diffinitio, in auth. ut ſine prohi. ma. §. j. Colla. 7. primo non eſt ſufficiens, reſtringẽdo ſe ad caſum, cum ceſſat fieri cum diffinitũ ẽt locum habeat. Secundo, ſi factũ ſit, ꝙ non debuit fieri. Tertio, ſi non traditũ, ꝙ tradi debuit. Quarto, ſi malè traditum. Quinto, ſi non dedit. Sexto ſi non reſtitutum. De primo patet ff. de re iudic. ſi quis ab alio. de ſcdo in l. interdicto ff. de ui & ui ar. ff. de fur. inficiando §. j. De tertio ff. de act. empt. ſi ſterilis. §. cũ ꝙ vẽditorẽ. de quarto, eo. tit. Iulianus. in prin. & §. j. & l. ideoq;. De quinto ff. de præſcr. verb. l. naturalis. De ſexto ff. de rei vẽ. qui reſtituere. In hoc dixi plenius. Cy. ipſe, ubi ſupra, cum Pet. defendit Acc. q̃ ſecutus fuit modũ loquendi cõem, quo dicimus, tantũ eſt dãnum meum, emenda: & ꝙ de ceſſatione defenditur ꝓ regulã, qui non facit, ꝙ facere debet, ff. de reg. iur. & extra de ſimo. c. nemo. Ego dico. Acc. diffiniſſe intereſſe, put eſt, nõ intereſſe, ꝙ petitur vnde negari non põt, ſi damnificatus ſum ultra quadruplũ, quin illud ſit meum intereſſe: licet nõ petere poſsim ultra duplum. Eſi ſciẽdum, ꝙ dñs meus aggrediens hanc materiam, ubi ſupra, dicebat quatuor ꝓmittẽda. Primum, an intereſſe ſit in obligatioue. Secundum, an ſit in petitione. Tertiũ, an ſit in condemnatione. Quartum an petaſ certi ꝓdictione generali. Ad primũ rñdebat, ꝙ qñ fieri, uel non fieri erat in obligatione, intereſſe ſic eſt purè in obligatione: nam qui dẽt rem, non dẽt pretium, ff. de ver. obli. ſi ſeruũ. §. ſequit. eſt ergo in obligatione põnali. Item alia rõne: qa ſi non fiat, uenit incõtinẽti intereſſe in obligatione, eodẽ titulo, quoties quis. De ſcdo tenet, ꝙ ſic poſt morã rei, allegat Inſti. de actio. in principio, & ff. de act. empti, l. j. Dicebat ergo in obligatione de re tradẽda, ꝙ aut ille ante iudiciũ eſt in mora tradẽdi: & tũc petit intereſſe ab initio & purè in libello. Aut non eſt in mora ante iudiciũ cẽptum: & tũc aut petitur intereſſe tm̃ & pure: aut res tradita tm̃: aut utrunq;, unum pure, alterum ſub condi tione. Primo caſu male petit, cũ non debeat intereſſe, niſi poſt moram: cũ rõne moræ poſtea ꝓmiſſę ꝓtrahit obligatio, & ex cauſa, quæ præcedit iudicium: unde recte fit ꝓdemnatio. ff. de pig. actio. ſi rem alienam. j. §. fi. ff. mãdauero tibi, ut à Titio. Scdo caſu, cum petit rem tm̃, nõ uenit intereſſe, niſi illud, quod uenit officio iudicis poſt litẽ ꝓteſtatã, ff. de ædi. edicto. ædiles. §. item ſciendum. & in præd. l. Tertio caſu, quando utrusque petit alternatiue, ſecundũ eum, recte petitur, ſ. rem tradi: & ſi nõ tradat, intereſſe: ſicut querela & petitio hæreditatis. iudicium reſciſſorũ & reſcindẽs, ff. de inoffi. teſta. l. qui de inofficioſo. & ibi nota. & per hoc etiam tantum eſt factum principale, quod dicit non dubium, quia bene uenit in condemnatione, ff. de re iudicata, l. ſi quis ab alio. in fi. Hoc uerum, ſi contingat certam quantitatem, Inſtitu. de actio. §. curare. alias non eſſet in condemnatione, C. de ſentent. quæ ſine certa quan. per totum. Quartum dicit eſſe caſum, quòd ſic, ff. ſi cert. petatur, l. certi condictio. in princip. de quo dicam j. ver. ſed qualiter in fin.

¶Intereſſe quid dicatur.

3. §. Intereſſe dicit eſtimatio, vel pecunia numerata, quæ ſuccedit in locum cuiuſcunq; rei, ſi non dẽt, vt debet: vel etiam cuiuſcunq; facti, ſi nõ fiat, vt dẽt. vt ff. de re ind. ſi quis ab alio. Et licet hoc intereſſe q̃nq; appelletur pretium rei, vel eſtimatio, vt ff. ad leg. Fal. l. pretia. eſt tñ in eo aliquid plus quam ſit ipſum verum pretium rei: quia computatur intereſſe id ꝙ noſtra intereſt hiſe rẽ, quæ dari ꝓmiſſa eſt, vel habere factum, ꝙ promiſſum eſt fieri, vt ff. de act. emp. l. j. in pri. & plerunq; plus eſt hoc intereſſe, q̃ ſit merũ pretiũ rei, ſeu facti. Item dr̃ intereſſe, etiam eſtimatio damni, ꝙ alicui contingit: vel lucri, ꝙ ceſſat ex eo, quod aliquid fieri ceſſatur, vt in præ. c. dilecti. & c. peruenit. & c conſtituti. s. & præter rei æſtimationem ſẽpe contingit rem & intereſſe peti, quod oportet intelligi de alio intereſſe quam de æſtimatione rei, cum iſta per ſe uenerit in petitione, cum dicit, peto rem.

¶Genera intereſſe quot ſint.
Conuentum intereſſe quid ſit.

4. §. Nunc dicamus, quot ſint genera intereſſe. Notanter go, ꝙ intereſſe, ſiue æſtimatio, ſiue pretium aliud eſt conuentum, aliud cõe aliud ſingulare, vt ff. de act. emp. & ven l. j. in prin. Conuentum intereſſe eſt, cum dr̃, ſi nõ fecero, ꝙ promiſi, dabo tibi centũ pro intereſſe: vel dicit ſimpliciter, dabo tibi centum. Et hoc ſemper præſtandum eſt, ſecundum ꝙ conuenerit, niſi dolus interuenerit in ipſius ꝓtione in xta illud, Pacta ſeruabo, ff. de pac. iuris gentiũ. §. ꝓtor. & ext. de pact. c. j. vt no. ĩ Sũma Azo. in tit. de dolo. & reſcin. vẽ. & ext. de emp. & vẽ. cũ dilecti. Sed nec ad hoc qs ꝓdemnabitur, niſi ſpecialiter petat.

SVMMARIVM.

1 *Commune intereſſe ſemper in ſolidum præſtandum eſt.*
2 *Ad intereſſe commune, qualiter veniat quis condemnandus vel non.*
3 *Commune intereſſe quibus caſibus ſit æſtimandum.*
4 *Commune intereſſe circa rem, quibus caſibus præſtetur.*

¶Commune intereſſe quid ſit, & qualiter contingat.

5. §. Commune vero intereſſe eſt cõmunis æſtimatio dãni, ꝙ contingit alicui ex eo ꝙ id, ꝙ dari, vel fieri dẽt, non datur, vel non fit, vel ſuo loco, vel tempore, vel alias, vt debet, datum. vel factum non eſt. Et in hoc cõi intereſſe computantur fructus rei debitæ, in qua fit mora, & mercedes & penſiones & augmentum pretij, ꝓ locũ, vel tps & ſimilia: vt ff. ad leg. Fal. ꝓtia. ff. ad leg. Aqui. ſi ſeruũ. ff. ſi certe. pecuniã. ff. de ac. emp. & ven. ratio §. fi l. ſi ſterilis. §. cum ꝓ vẽditorem. Vſuræ ẽt in eo ꝓputantur, vt ff. de peri. & ꝓmo rei ven. l. fi. C. de uſur. l. j. Secũdum canones tñ cũ omnino ſint ꝓhibitę, nullo mõ ꝓputant in hoc intereſſe: cũ nullus ex pecunia ſit fructus, ut 88. dist. eijciẽs. palea eſt: & ſic vr̃, ꝙ ubicunq; pecuniã dari eſt in obligatione, nullũ intereſſe cõe, uel ſingulare petetur, niſi ſit de illis caſib. ubi debetur extra rem, uel ẽt circa rem: de quib. iã ꝛ. dicetur. ſed haberet æſtimatio lucri. Ideo aũt dr̃ hoc intereſſe cõe, quia æqualiter omni cõi ratione intereſſet, in codẽ ꝛctu, uel facto ſingulari. tñ rõne plus poſſet intereſſe, ff. ad legẽ Aqui.
1 ſi ſeruũ meũ. ¶†. Hoc aũt cõe intereſſe ſemp in ſolidũ præſtãdũ eſt, ſiuę agat ex ꝛctu, ſiue ex delicto, ut in præ. l. ꝓria. & in præd. l. ſi ſeruũ meum. In delictis aũt ſemper æſtimat in ꝛctib. uero plerunq;, ut in præ. l. pretia. & in pred. l. ſi ſeruum meum. Plerũq; iõ dixi: quia in uendicatione uenit ſingulare intereſſe, ut ff. de: acti. emp. l. j. in principio. Idẽ eſt, ſi alias paciſcant partes de ſingulari intereſſe. Et intellige, ꝙ in prędictis æſtimat cõe intereſſe, nõ in lucro, ſed in dãno: & obtinendo in cã reſcit cõis æſtimatio dãni, ꝙ ſuſtinuit ex eo. ꝙ id, ꝙ dari, uel fieri debeat, nullo modo, vt non ut dẽt, datum uel factum eſt, ff. de damno infecto. Proculus. & in præd. l. ſi ſterilis. § cũ per uenditorẽ. & codẽ tit. Iulianus. ff.
2 de peri & ꝓmo. rei uen. l. fi ¶†. Et ad hoc intereſſe rõne dãni præcedentis litẽ ꝓteſtatam nullus ꝓdemnabit, niſi ſpecialiter petitũ fuerit: quod ſic probo: quia ſi tantum petaſ res, quæ dari, uel fieri debebat, uidetur uelle ꝑtentus eo eſſe, quo ad præſentem petitionem, cum de his, quæ procedunt litem cõteſtatam, quæ pariter cum re petita debent, & peti poterãt, nullam faciat mẽtionem: eſtimatio autem communis eius dãni, quod uenerit poſt litem conteſtatam, bene uenit in cõdemnationem, etiam ſi non petatur, ff. de ædilitio. edicto, ædiles. §. item ſciẽdum. extra de re
a iud. abbate ſanè. §. pro parte. & §. ſeq.[a] nec eſt contra, ff. ſi certũ pet. uinum. ubi innuitur, ꝙ ſi uinum petitum fuerit, tñ fit condẽnatio eius ad æſtimationẽ eius damni, quod præceſsit litis cõteſtationem: quia ibi fit æſtimatio uini, uel damni ſecũdum quòd communiter ualebat tempore, quo uinum ſolui debebat, cum tamen id ſemper præcedere debeat litis conteſtationem: quia ante diem non recte agitur, ff. quando di. uſufru. ced. l. j. in fi. & ext. de plus petit c. unico. Solu. Ibi non fuit tñ petitum uinum: imo etiam uinum cum intereſſe ſuo, & ſic ſemper faciendum eſt: qa qñ petitur aliquid dari, uel fieri, ſemper debemus id petere dari, uel

ADDITIO.

ri, uel fieri cum suo interesse: alioquin si sic non fuisset petitũ, si vinum quo tpe solui debat, valebat cẽtũ, sed postea cũ petit, valet tñ quinquaginta cõi æstimatione, tãtum in quinquaginta: & non in centũ ꝯdemnatio fiet: sed si petitũ est vinum cum suo in-
3 teresse, tunc ꝯdemnabit in cẽtũ. ¶ † Sunt ẽt certi casus, ubi æstimatĩ cõe interesse: & habetur ẽt rõ alicuius lucri, licet non omnis, sed quod cõiter habere potuisset: puta si agatur arbitraria ꝯdictione, siue actione de eo, quod certo loco, vel die, quo promissum est: de qua dicã j. ver. & vt hęc. vel si agit locati ꝯducti, uel ex stipſone rẽ ratã haberi, uel tutelæ, uel lege Aquilia, uel interdicto, ne quid in loco publico, l. fi. ff. de eo, qđ certo loco, l. 2 §. fin ff. locati, si in lege. § colonus. & in l. in quo. & l. si fundus, qui. in fi. ff rẽ rat. hab. si cõmissa ff. ad legem Aquil. si seruum. ff. ne quid in loco pub. l. j. §. merito. C. arb. tutel. quicquid. Alii tamen semper dicunt, in æstimatione interesse haberi rationẽ lucri & dãni, qđ reuera & cõi ratione iudex arbitrabitur cõtigisse: & sic expresse vr̃ dicere l. j. C.
a de sen. q̃ pro eo, quod interest, profer. q̃ etiam cõsonat ęquitati.[a]
4 † Hoc autem commune interesse, quod est tantum circa rem pręstatur, si res vendita non traditur, si emptor velit, vt in præd. l. ff. de actio. empt. & vend. l. 1. Sed si jtraditur vitiosa, tunc tenetur etiam ad interesse, quod est extra rem, vt in præd. l. si sterilis. §. cũ per venditorem. Item idem interesse, quod est extra rem, præstatur, quando ex maleficio agitur, vt ff. ad leg. Aquil. proinde. & l. inde Neratius ff. de fur. inficiando. §. 1. ff. de cond. fur. l. 3. & idem in actione ad exhibendũ, ff. ad exhib. l. si optione. & l. sed & si. Idẽ in actione ex empto, si malit singulare, quàm commune, ff. de actio. emp. & ven. l. j. in prin. Qualiter autem commune interesse probetur, iam dicetur j §. proxim. in principio.

ADDITIO.

a Aequitati. ¶ De hoc satis per Iac. de Rauen. in sua vltima quęstione, & per Cy. vbi supra in quarta diuisione. Mihi placet, quod scripsit Ia. de Bel. sup prę. l. in solutionibus p̃riorum, qui distinguit, aut in contrahenda obligatione habetur respectus ad futurum lucrum & hoc cõstat: aut quia expressum, aut pp locum solutioni destinatum, vel pp officium gestoris, uel alio modo aũt non habebatur respectus ad lucrũ. Primo casu semper debetur interesse ex lucro, per l. ipsam, & ff. de eo, quod certo loco, l. 3. §. pen. & ult. & l. in bonæ. & C. arbi. tut. l. quicquid. Secundo casu prosequitur 13. casus, in quorũ primis septem nõ uenit interesse ex lucro, in secundis sex bene venit: ibi uide. Ponit autem, ꝙ regula sit ad negatiuam, ꝙ non ueniat iure veteri, vel nouo. Speciales etiam casus p̃rios dicit esse utroque iure, nouo & ueteri, dicẽs ꝙ illa lex nil innouat circa id, nisi ꝙ interesse ex lucro non excedat duplum alterius interesse: & in hoc ultimo contradicit vlt. glo. Accur. ubi s̃.

SVMMARIVM.

1 *Interesse singulare quid sit, & quare ueniat.*
2 *Testes qualiter deponere debeant in interesse singulari.*
3 *Interesse singulare ubi præstari dicatur.*
4 *Pęna conuentionalis & legalis quando debeatur.*
5 *Tractanti causam, ubi petitur interesse, quæ sint attendenda.*
6 *In contractibus innominatis non solum petitur res debita, sed etiã interesse.*
7 *Res uendita si non tradatur, agi posse ad interesse, qualiter intelligatur.*
8 *Interesse in contractibus non seruatis qualiter sit exigendum.*
9 *Petitio interesse qualiter sit formanda.*
10 *Condemnatio ad interesse qualiter fieri debeat.*
11 *Damna data, & expensæ factæ, in quibus differant.*
12 *Impeditus nuptias facere propter quod uxorem perdit, an poterit interesse consequi.*
13 *Promittens aliquid certis loco & tempore, an nõ faciens teneatur ad interesse loci & temporis.*
14 *Solutio in uno loco facienda, an possit in alio loco exigi.*
15 *Iudicis officium qualiter expediatur in causa damni, aut lucri.*
16 *Promittens in contractib. bonæ fidei sub certo loco & termino, tenetur ad quodlibet.*
17 *Interesse incertum qualiter sit per iudicem inquirendum.*
18 *Interesse singulare qualiter de facto sit per testes probandum.*
19 *Interesse ex contractu surgens qualiter probari debeat.*
30 *Intereße ex delicto proueniens qualiter sit probandum.*

¶ De interesse singulari.

6. §. Viso de communi, sequitur de singulari interesse videre. Est aũt singulare interesse, æstimatio, quæ
a venit ex speciali affectu:[a] sicut est in patre libero circa filium ser-
b uum: vel quæ uenit ex speciali vtilitate, ut est in libro vsitato,[b] ut in prę. l. pretia. & in pręd. l. si seruum uerbi gratia: obligaui tibi Digestum, in quo studueram, taliter ut nisi illud intra certũ tempus redimerẽ, liceret tibi distrahere, & sic distraxisti: postea emi illud ab emptore, qui tandem non uult mihi illud tradere: certè nõ solum debet mihi condemnari ad commune pretium Digesti, sed etiam ad [d]amnum, quod patior, quia illud nõ habeo ... tem sit damnum illud, & quæ utilitas esset mihi modo, si illud habere, hoc est in arbitrio iudicãtis. Vel pone tale exemplum. Vendidisti mihi fundum, qui fuerat patris mei, & non tradis: certe teneris mihi ad interesse, non solum cõmune, sed ad quodlibet vel etiam ad singulare, scilicet quantum habeo maiorem affectionẽ circa fundum habendum quia fuit patris mei priusquam aliquis illum haberet, ff. de minor. si in emptione. Vel pone exemplum: quia emi domum quæ coniuncta est domui meæ magis enim mihi est chara, quam alicui alteri. Vel commodaueras mihi digestũ in quo diu studui, & glossas, seu expositiones multas apposui uẽ-
2 dis illud mihi, certè charius est mihi, quam alteri ¶ † Sed quomo
c do testes deponent in hoc singulari interesse? [c] Respon. quilibet dicet sic: si domus illa esset mihi coniuncta, uel si librum illum habuissem in scholis, uel in eo studuissem, ego darem tantum: & si sic, omnes, uel saltem duo dicerent, probabo meum singulare interesse commune esse. Probatur sic: quia quilibet ita diceret, ego tñ darẽ de re tali: aliter enim interesse per testes probari non potest si singulariter alicuius non interesset, veniret interesse commune, in quo habetur ratio interesse circa rem, & aliquando etiã extra rem: ita ꝙ nõ habetur ratio lucri, ut s̃. § proxi. de hoc j. ver.
3 illud autẽ. & seq. ¶ † Hoc autem singulare interesse, & hic, ubi præstatur, non tamen semper. Si enim debeatur aliquid ex certo contractu, qui scilicet contineat certam quantitatem, uel certam rẽ, vt quantitatis appellatione comprehendatur quælibet res singularis, vt ff de leg. 3 quisquis. vel etiã incerta in indiuiduo, sed certa lex in specie: vt si debes hominẽ, & lex dicat singulare interesse præstandum, sicut dicit in uenditione, ut in præ. l. j ff de act. em. & uen. cum aliter præstari non debeat, nisi lex dicat præstabitur vsq;
d ad duplum communis interesse,[d] & non ultra, C. de sen. quę pro eo, qđ interest, profer. l. unica, § scimus & in pręd. l. quisquis. Nec obstat l. ff. de actio. emp & ven. ratio. §. sed si per uẽditorem. & l. Iulianus. §. si uero sciens. & §. item qui furem. quia illæ leges non loquuntur de singulari interesse, sed de cõmuni circa rem, ut to-
e tum debeat præstari. [e] Si uero singulare interesse ex incerto contractu debeat, ut puta ex eo, quod est in faciendo, uel ẽt in non faciendo, ut ff. de uer. obl. ubi aũt non apparet tunc omnino in solidũ præstãdũ est, quantũcunq; sit, C. de sen. quæ pro eo, qđ interest, l. unica, §. in aliis & vr̃ eadẽ lex innuere, ꝙ in his casibus semper
4 debeatur singulare interesse. ¶ † In pœna autem dic, ꝙ pœna ꝯuẽtionalis, quantacunq; sit, debetur. Inst. de inut. stip. § alteri. legalis aũt non debet excedere quadruplum, Instit. de act. §. omnes. Speciale tamen est in sponsalibus, ut ff. de spon. mulier. sicut & aliud speciale est ibi ff. de ver. obl. Titia. respon. j. quod plenius ꝓsequere in Summa domini mei, in titu. de sent. & re iud § quis sit effe-
f ctus. sub §. aliud singulare.[f] ¶ † Qui autem tractat causam, ubi pe-
5 titur interesse, diligenter attendat, quid sit in obligatione: [g] quia
g si rem certã, uel speciem dari, est in obligatione, & extat, siue debeatur ex ꝯtractu, siue ex maleficio, semper ipsa res petenda est. ff. de act emp. l ex empto. in prin. ff. de uerb oblig. ubi autem non apparet. § si C de hær. uel act. vẽ. qui tibi. ff. de cond. fur. in rem. Si autem non extat, tunc tantum æstimatio, uel interesse petendum est, vt in præ. l. in rẽ. Sed ꝯ ff. de ver. obl. l. si seruus. §. fi. ff. de cond. fur. l. 3 vbi innuit, ꝙ etiam si nõ extent, tñ petendæ sunt. Solutio. Ibi loquitur, qñ actor ignorabat res illas extare. Vel dic, ꝙ etiã si corpus rei, quæ non extat, petitur, bene valet petitio: licet melius sit æstimationẽ petere. Et ideo si vis indubitanter loqui, petas vel rem, vel interesse: & nihilominus adijcias in libello, cum aliis damnis.

ADDITIONES.

a Affectu. ¶ Iac. de Rauen. in suo commento: verbi gratia. non uult fateri interesse affectionis, sed interesse utilitatis: dicit singulare, aliàs ut eius uerbis utar, si amica sua sibi donasset unam zonam parum ualentem, bene iuraret, ꝙ pro magna summa nollet illa carere. hoc prosequitur Cy. ubi s̃. in j. q. post 2. principalem.

b Vsitato. ¶ Iac. de Rauolens sub uno exemplo comprehẽdere illud triplex interesse, loquebatur de libro manu meę scripto litera illegibili alteri, quã mihi. Posset dari exemplũ in litera recolendæ memoriæ magistri G. de Brixia summi medici, quam habeo, & illam legere nescio.

c Interesse. ¶ De hac parte per Accur. ubi s̃. in l. per probationes. & satis per Cy. in 5. q. & seq. uel uis in antep & pen. q. & uide j. ver. antepen. & seq.

d Interesse. ¶ Verbum Inn. & hic vides, quod sentit de quæstione, qua quærit, quid est illud, quod duplatur? de qua Cyn. ubi s̃. in 3 q. & seq. & vide Accur. ibi in 1 glo.

e Præstari. ¶ Circa solutionem contrarij prædictarum ll. de qua ibi Accu. in glo. magna, vide plenè Cy. in 2. & 3. oppositione: & 4 oppos. instat in solutione l. Titius. cum l. seq. e. tit. de act. emp. & ven. quinta circa l. cum fundus uti. ff. de euic. sexta circa l. videamus. §. iurare. ff. de in lit. iur. septima circa l. uenditor. ff. de euic.

f Singulare. ¶ ver. sed nunquid pœna. vide per Acc. in glo. antep. per Cy. ubi supra in nona oppositione, & fuit vltim. Iaco. de Rauen. per modum quæstionis.

g Obligat[ione] ... [illegible] ... quæstio.

dānis.[a] Sed & ſi corpus extet tempore libelli cōcepti, ipſum ſolū
5 petitur: ſed ſi non extet tpe ſnīæ, vel in tali ſtatu, ſic ꝙ dari nō poreſt, fiet ꝯdemnatio ad intereſſe, quod poſt litem ꝯteſtatam cōtingit, ff. ad exhib. de eo. §. ſi poſt. ff. de euic. ſi ſeruus § fi. ff de dolo arbitrio. §. non tñ. C. de actio. emp ſi traditio. Nec eſt ꝯ C. de fideicōmiſ. lib. l. fi. vbi redarguit iudex, qui qñ agitur, ad legatum, condemnat ad intereſſe. Illud enim eſt ideo, quia legatum iam ſuum erat. vnde non erat cogēdus æſtimationem recipere. Secus autem in re
6 ſcilicet non ſua, ſed ſibi debita. ¶ †Hoc aūt fallit in ꝯtibus innominatis, vbi non ſolū petitur res debita, ſed etiam intereſſe, etiā ſi res extet, vt ff. de præſc. verb. naturalis. per totam l. Itē ſi tpe ſnīæ extet res petita, ſed poſtea ante, q̄ eā tradat, pereat, uel aliàs impoſſibilis ſit eius traditio, tamen intereſſe præſtare coget, ar. ff. ſi cert. pe. uinū. Et ſic vr̄ loqui prædi. l. ſi traditio. vbi dr̄, ꝙ p̄cariò poſſidentis res. ſi non tradat, dēt condēnari ad intereſſe precariè: aut reſtitutio vix pōt eſſe, niſi poſt latam ſnīam: imo poſt ſnīam hēt aliquē terminū ad reſtituēdū, ut ff. de iud. ſi debitori. & ff. qđ metus cauſa, Pædius § ꝙ ſi homo. & nota. ext de off. dele. q̄renti. Sed ꝯ ff. de act. emp. & uen. l. j. in prin. vbi dr̄, ꝙ ſi res vendita nō tradatur, ad intereſſe agitur: ſed expone, id eſt quoddam, ac ſi actum
7 eſſet. ¶ †Si aūt factum eſt in obligatione, ante moram agi nō pōt, ff. de ver. ob. ſi ita ſtipulatus eſſem. extra de plus petit. c. unico: ſed poſtquam ꝓmiſſor facti fuerit in mora, ſiue in totū, ſ. qa tranſijt tp̄s, ꝙ totū ædificari, potuit, ſiue in partem, ſ. quia tranſijt tp̄s, ꝙ pars potuit eſſe ædificata, tunc hēt duplicē viā ſtipulator: primā, ut agat ad faciendum, vel ꝯplendū opus, vt ff. de operis no. nun. ſtipulatio. §. ſine. ff de præſc. verbis, l. ob eā. C. de donationib. l. legē, ſcđam, ut agat ad intereſſe, ff. de re iud. ſi qs ab alio. ff. de verb. obl. quoties. ff. rē rat hab. l. 2. & l ſi debitum. Tñ ſi ꝓmiſſor uelit opus facere liberat ab intereſſe. ff. de ver. obl. ſtipulationes. §. ſi & l. continuus. §. item qui inſulam. niſi iam ſit lis conteſtata, uel niſi multum interſit ſtipulatoris, uel niſi pœna eſſet adiecta, ff. de ver. obl.
8 ſi inſulam. ff. ſi quis cau. & ſi poſt. ¶ †Hoc ēt nota, ꝙ ſi quis primo petierit rem ſibi dari, uel opus fieri: & plus ſit intereſſe, quod conſecutus eſt per primam actionē, uel ecōtra, adhuc eadem, uel alia actione aget ad id, quod reſiduum eſt in altera, ff. pro ſo. ſi quis à ſocio pœnā. ff. de vi & vi ar. l. 1 §. ſi fundus. niſi de his, quæ poſt litem conteſtatam obuenire poſſunt. de illis enim ulterius agi non poteſt. C. de fuct. & litium expenſis, l. terminato. Idem dicimus cum M. ꝙ tantum in re promiſſa mandatur ſententia executioni, quamuis promiſſor paratus ſit ſoluere intereſſe, ff. de rei ven. qui reſtituere. ff. de ver. obli. l. ubi autem non apparet. §. fin. nam dolus. & fraus non debent ei prodeſſe, ext de reſc. ex tenore. Azo
b tamen no ꝯ in Summa C. de actio. emp. & vend. ſm Inno. iiii.[b]
9 ¶ †Sed qualiter formabitur petitio intereſſe? Nam ſi dicat, peto, quod mea intereſt, non vr̄ bona petitio, cum incertū contineat. Vnde dicit Vber. ꝙ debet petere centū: quia dico mea intereſſe in tm̄. Poſſet etiā, ſm eum, dicere, peto centū, & ſi quid mea plus intereſt, ar. ff. de furt. in actione furtiua & hoc verum eſt, ꝙ certā debet formare petitionem, niſi iuret ſe eſſe incertum, quanti ſua intereſt, & tunc ei ſubuenitur, arg. ff. depoſiti. l. 1. §. ſi quis argen-
c tum. Vel dic, ut ſ. ver. qui aūt.[c] ¶ †Sed qualiter formabit hic iu-
10 dex ſnīam? Rñ. qdam dicūt, ꝙ ſi talis petitio fuit admiſſa, peto, quod mea intereſt, ſufficit, ſi dicat, condemno ad intereſſe, arg.
d C. de ſent. quæ ſine certa quan. profer. l. 2.[d] extra de ꝑcu. auditis. Alii ꝯ, dicētes, ꝙ iudex ꝯdemnare dēt in certa q̄titate, ſi poteſt, ut Inſt. de actio. §. curare. Qualiter ꝯcipiat libellus, cū uſuræ loco in-
11 tereſſe petunt, no. ſ. in tractatu libel. in ti. de uſuris. ¶ †In ſumma nota, ꝙ dr̄ia eſt inter dāna data, & inter expenſas factas, ut probat
e ext. de iniu. in noſtra.[e] & c. olim. & de off. dele. cū olim abbas. Et ſcias, ꝙ quoddā dānum, ſiue intereſſe dr̄ circa rē, quoddā extra
f rem.[f] Circa rem eſt, puta ſubtraxiſti mihi inſtr̄a, p q̄ probare poterā, qualiter aliqua poſſeſſio fuerat mihi acquiſita per me, uel p ꝑdeceſſores meos. Si igitur tractus in cā non poſſum ꝓbare defenſionē meā pp huiuſmodi ſubtractionē, & ideo ſuccūbo, teneris mihi ad illud intereſſe, ff. de act. emp. l. Iulianus. reſpon. j. xij. q. 2. ſi qs de clericis. uel ſi mihi carnes vendidiſti, & eas tpe ſtatuto nō tradis. ut ff. de act. empti & vēditi, l. ſi ſterilis. §. cū p venditorē. ad duo enim mihi teneris, ſ. ad tradere, & tunc tradere, ut ff. de arbit. Celſus. Vnde inſpicitur, quòd carnes nunc emi carius: & ita hoc intereſſe, eſt circa rem: nec attenditur illud intereſſe, quòd familia non habuerit quid comederet, ut ff. de actio. emptio. &
12 vend. ſi ſterilis. §. cū p vēditorē. ¶ †Sed qd ſi pp hoc ꝙ carnē nō habuit, non potuit facere nuptias, & ſic vxorē perdidit, nunquid poterit hoc intereſſe conſequi? Dic, ꝙ hæc in infinitū non exten-
g dunt, ut ex ſuperioribus patet[g] Extra rē aūt eſt, ſi debes mihi frumentū, nec illud tpe ſuo mihi reddis: iō familia mea fame periit: & hoc intereſſe non ſemper peti poteſt, ſed p̄tiū frumenti tm̄, ut in præ. §. cum per uenditorē. Ideo aūt dixi, Nō ſemper, quia in arbitraria actione uenit: puta qñ certis die & loco promiſiſti ipſum reddere mihi, ut dixi ſ. §. prox. ver. ſunt ēt certi. & iam dicam. hoc enim caſu, nedum damni, ſed etiam lucri ratio hr̄, ff. ꝯ [illegible]
13 ut certo. §. fin. ¶ †Et, ut hic articulus clarius tibi liqueat, nota, ꝙ ſi ꝓmittis te mihi pecuniam certis loco & termino ſoluturū, teneris mihi, quantū mea intereſt mihi ſolutam nō fore eo loco, uel tpe: ideoq; per officium iudicis mihi ad intereſſe condemnaberis, quia mihi abſtuliſti loci, vel temporis vtilitatem. Idemque eſt ſi ego peto in alio loco à te debitore, q̄ vbi te ſoluere promiſiſti: qa tibi aufero loci vtilitatē vnde tibi ad intereſſe teneor, ut extra
h de plus petit. c. vnico, extra de offic. deleg. P. & G[h] extra de foro competenti, dilecti. Hæc enim actio utriuſq; vtilitatem cōtinet, ſcilicet actoris & rei debitoris & creditoris, ff. de eo, quod certo loco, l. 2. & C. ubi quis conue. qui c er. lo. dare promiſit, l. unica, in lib. 3. Quòd contineat etiam creditoris utilitatem, patet: aliàs eñ
14 poſſet contingere, ꝙ creditor ſuo debito fraudaretur. ¶ † Pone enim, ꝙ debebam tibi certo loco ſoluere centum marchas: termino elapſo petis à me in alio loco: quod facere potes: quia aliàs ego facere poſſem, ꝙ nunquam tibi ſoluerem, ſcilicet nunquam ad locum illum ueniendo, ut ff. eo. l. j. modo conſiderabitur, quantum plus ualet marcha argenti, ubi nunc petis, quam ubi ſoluere promiſi. Si ergo ualet in duplum, quia ibi non ualeret niſi quinquaginta: hic uero, ubi me conuenis, ualet centum, intereſſe meū
i eſt in quinquaginta: vñ intereſſe meo ꝯputato, nihil tibi ſoluam.[i] ſed ti-

ADDITIONES.

a Damnis. ¶ Vide ſ. ver. ſed qualiter. & quod ſ. dicam.
b Inn. iiij. ¶ Satis leuiter ipſum nominat, ac ſi ſolum proximum dictum foret ipſius: & ſimile ſ. titu. pro. §. vlt. ver. porro. in fin.
c Autem. ¶ Cynus. vbi ſupra, prima & ſecunda quæſtione, poſt quartam principalem inducit gloſſam l. certi condictio. in prin ff. ſi cer. pet. per quam videtur, ꝙ ſimpliciter poſſit peti intereſſe per certi condictionem generalem, quod poſtea in iudicio certificabitur & declarabitur, & facit quod no. in l. ſecunda, allegata ſ. ver. prox. refert Iac. & Pet. tenere certam quantitatem exprimendam: dicens, ꝙ eſt caſus ff. de re iud. ſi quis ab alio. §. fi. coniuncta l. ut fundus. ff. communi diuid. Dicet ergo, peto intereſſe, quod æſtimo centum: in caſu autem cum ultra intereſſe præteritum venit & futurum, dicet peto intereſſe, quod æſtimo centum & plus quantum contingit illud creſcere ante ſententiam, nam ſecundum Iacobum, ſi non peteretur, non veniret, ff. ſi pars hæred. pet. l. 2. in fin. & ff. de rei vendic. l. quæ de tota. §. fin. Dominus meus, ubi ſuprà, circa id, quod prius dixi, ſignat contrarium de l. ubi autem non apparet. in fin. ff. de verbor. oblig. de qua Accur. loquitur, vbi ſupra, in glo. ſimilibus. in fi. ibi enim videtur, ꝙ ex ſtipulatu petatur: reſpondet, ꝙ aut dari, uel tradi eſt in obligatione, aut fieri, aut intereſſe. Primo caſu eſt certū, quia poteſt oculis inſpici, & habet fines ex natura deſignatos: & tunc agitur ex ſtipulatu, certi condictione, vt in l certi condictio. Secundo caſu illud videri non poteſt: allegat ff. de regul. iur. ſemper in ſtipulationibus. Vltimo caſu, ſi certum eſt ex rerum natura, quantum ſit, ſed neſcitur, tunc illud certificabitur iudicis arbitrio, petitur certi condictione generali, ff. de leg. j. ſi ſeruus legatus. §. qui quinque. Nulla enim quantitate adiecta non reciperetur libellus, ſecundum eum: per quod apparet, ꝙ intelligit certam quantitatem exprimi, & partem expreſſam relinqui poſſe: vide ſ. de oblig. & ſol. §. pen. ADDE, vt per nouiſſimos in d. l. certi condictio.
d L. ij. ¶ Pro hoc facit, quod ibi not. in cōtinuatione Rubricæ: tamen ibi Ia. de Rauen. reſiſtit per §. curare. ſtatim alle. Satis mihi placet, quod not. Acc. Iac. per l. 2. ad quam etiam reſponde, ut ibi dicitur in principio. Si ergo certa quantitas eſt petita, uel certificata in proceſſu cauſæ, ad illam fiet condēnatio: alias non niſi in caſibus ibi no. ubi non tantum petit actor fieri condēnationem, ſed ſolum per ſententiam declarari reum ſibi obligatum ad intereſſe, puta ſine expreſſione quantitatis. ſententiam ferri poſſe: ſicut & fertur ſuper indemnitate, ut in præ. l. 2. & C. de ſen. & interloc. cum concord.
e Noſtra. ¶ Vbi de hoc in prima gl.
f Rem. ¶ Aliàs uocatur intrinſecum & extrinſecum: & de hoc ſatis per Cyn. vbi ſ. in diuiſ. 2.
g Patet. ¶ Accur. ubi ſ. in gl. & ita uocat hæc uana.
h P. & G. ¶ Vbi hoc no. ī j. gl. & ibi dedi remiſſiones poſt Hoſt. q̄ dat ſeq. uer.
i Soluam. ¶ Hoc non capio, ſi diceret ſola qnquaginta tibi ſoluā, eēt intelligibile: uel ſi dixiſſet, ſolū mediā marchā tibi ſoluam Dicebat ergo Roffred. de actione ex ſtipulatu arbitraria, ver. ſed mirū. ꝙ videbat mirandū, quo in ea actione poſſit haberi vtriuſq; rō, ſcilicet actoris & rei in vno eodemq; iudicio, & i uno eodemq; caſu. Et refert Ioānes ſummę auctoritatis gl. hr̄i utriuſq; rōnē alio & alio caſu, ut ſic in diuerſis caſib. habeat rō utriuſq;: refert demū, ſm Azo. in eodē caſu id euenire poſſe his terminis: actoris intereſt, q a ſibi ſub pęna in loco deſtinato ꝓmiſerat, ff. de eo, qđ certo loco, l. non utique. §. penul. rei intereſſe, qđ minoris p̄tij eſt, qđ ꝓmiſerat, ubi ꝓmiſit, q̄ ubi ꝯuenit: ſi ergo plus actoris, q̄ rei intereſt, in ſuperfluo fiet condēnatio: ut ſi ſors eſt cētū, intereſſe actoris eſt decē, & intereſſe rei ꝯſiſtit in qnq; ꝯdēnabit re' actori in cētū qnq;. Hæc uerba bñ ſunt intelligibilia, ſubdēs actoris rōnem habēdā in hac actione, qñ ſcilicet culpa, uel mora reo poſſit imputari: aliàs quare punietur ipſe reus? Dicit aūt ſemp habendā rōnem rei: q a locus, quē ex pacto habuit, ſibi auffert, ff. e. tit. ꝙ ſi Epheſi. §. j. Subdit ēt, ꝙ qñq; eſt alternatiua ꝓmiſſio rerū: ut q a ꝓmitto Stichū, aut Pāphilū, utroque exiſtēte in rerū natura: ꝓmiſſoris eſt electio añ petitionē, & poſt, ut præ. l. nō utiq; §. 2. ff. de iure dot. l. plerunq;. in fi. de uer. obl. eū q. §. j. Si aūt eſt alternatiua ꝓmiſſio locorū, ut q a ꝓmittis Capuæ dare, uel Neapoli, túc ante petitionē actoris eſt electio rei, ubi ſoluat poſt petitionē: licet nō ſit ſua electio, ubi ſoluat, hr̄ tñ rō intereſſe rei, quatenus ſua intereſt eū alio loco ſoluiſſe. Et eſt idē qñ eſt alternatiua locorū & rerū: ut ſi ꝓmitto Epheſi decē, aut hominem Capuæ, ut ꝑdicta l. nō utiq;. §. j. & 2. uſq; ad §. ſi qs ita ſtipuletur. Stipulatio aūt nō adiecto loco, nō erit arbitraria. Soluetur aūt ubi domicilium habet pro
cec. ¶ xi. [illegible] raxiſſe, ubi ſe ſoluturum promi
[illegible] tera, quę [illegible] ibi tractat [illegible] ubi uideas

ſed tibi in hoc ſubuenitur:quia tu computabis,quantum intereſt
tua,tibi fuiſſe ſolutum loco ſtatuto:qđ ſi factū eſſet,emiſſes mer
ces,& fuiſſes lucratus, ſicut alij fuerunt cū centū marchis 50.mar
chas:vñ iſtud ſimiliter ↄputabitur.vtriuſque.n. vtilitatis rō attē-
dit,vt dixi.Non dr̄ aūt hæc actio certi cōdictio:ſed arbitraria ap
pellatur ,quia per officium iudicis petitur hoc intereſſe. cum em
principale debitum petitur per principalem actionem,puta ex te
ſtamento,vel certi condictione,tūc debet implorari iudicis offi-
cium,ut habeat rationem vtilitatis actoris, vel rei iudicatæ con
demnatione facienda, vt ff. de eo,qđ certo loco da.oport.l.j. & 2.
15 reſpon.j.& § 2.& l.3.¶ † Qualiter autem expediatur iudicis offi-
cium in hac parte,& qualiter habeatur rō non ſolū dāni,ſed etiā
lucri:& quare hoc remedium eſt inuentum, vide ff.e.l.3.§.pen.&
a §.fi.& l.4.[a] Et hoc in ↄtractibus ſtricti iuris. ¶ † In contractibus au
16 tem bonæ fidei , ſi promiſiſti mihi ſoluere certo loco, vel termi-
no,tunc intereſſe uenit iure actionis,& eſt in obligatione,ff. e.l.ſi
b hæres.& l.aut ſi mutua.& l.in bonæ fidei.& l.cētum Capuæ.[b] Ex
præmiſſis igitur tu collige, ꝙ intereſſe aliud ſurgit ex delicto , vt
c in exemplo poſito s̄.ver.in ſumma ibi,circa rem eſt,&c.[c] Aliud
de quaſi delicto.ex quo habes ext.de ſen.excom. c. ſacro.ver.qui
d ſi abſque &c.vbi de hoc.[d] Aliud ex ↄtractu, vt cum plus petitur
loco,ut ext.de plus pet.c.unico,uel cum ſoluitur alibi,quàm vbi
promiſſum fuerit.quæ dic,vt s̄.verſi.& ut hic articulus. Aliud ex
quaſi cōtractu, vt patet exemplum ext.de ele. vt præteritæ.Hoc
aſit intereſſe aliud eſt intereſſe ſingulare aliud commune:de qui-
17 bus dic,ut s̄.§.2.& §.viſo. ¶ † Illud autem ſciendum eſt , ꝙ vbi in-
tereſſe incertum eſt, puta cum in eo continetur factum , uel non
factum,ut ff. de verb.oblig. vbi autem non apparet.§. qui id,qđ.
& ff.de regul.iur.qui non facit.tūc iudex ſubtiliter debet intereſ-
ſe inquirere,ut C. de ſen.quæ pro eo,quod intereſt,l. unica , §. in
e aliis.& inquiret per probationes teſtium, uel inſtrumentorum [e]
Et hoc in ↄtractibus,& delictis,ut C.de in li.iuran.l.2.& ff.de edē.
argentarius.§.fi.& ff.de reg.iur.quatenus.Inſt.de off.iu.§ fi. & de
ver.oblig §.fi.ff.ad legem Aquil.proinde. & l. in lege Aquilia. &
l.ſi ſeruum.ff.de præt.ſtip.§.fi.Hoc tamen fallit ratione delicti ad
uerſarij mei,ut iā dicam, & ratione ↄtumaciæ ipſius in illis caſib.
18 in quibus in litem iuratur. ¶ † Sed qualiter ēt de facto probabit,
etiam ſingulare intereſſe per teſtes? Reſpon.dicent,ꝙ tantum cu
iuslibet intereſſet,qui ſic rem notam haberet : non aūt dicent, ꝙ
tantum ſua interſit.Item nec eſt commune intereſſe,ſed ſingula
re omnium,qui haberent rem ſic notam,non ſimpliciter omniū:
19 de hoc s̄.in prin.huius §. ¶ † Et, vt hæc clariori doctrina monſtre-
mus,ſcias ꝙ intereſſe,quod ſurgit ex cōtractu, debet probari per
teſtes,ut in ↄcordantiis,quæ ſunt s̄.proxime ibi, & inquiret, &c.
& ff. de minor. ſi in emptione. Ergo pari rōe expenſę extra iudi-
ciū factæ debent per teſtes probari:quę uero in iudicio, per ſacra
mentum victoris,vt dixi s̄.tit.prox.§ poſtremo.in prin ibi,qđ in
hoc,&c.Et hoc intereſſe debet iudex ſubtiliter inquirere,ut iam
dixi: vnde ſi quis certo loco ſe ſoluturum promittit , arbitraria eſt
actio,ut dixi s̄.ver.& vt hic articulus. vnde tūc intereſſe per iur̄m
20 probabitur, vt no.ext.de foro comp. dilecti. ¶ † Porro vbi inter
eſſe prouenit ex delicto, putà ex dolo, vel violentia & rapina, tūc
per iuramentum paſſi damnum probabitur, poſtquam de violē-
tia ↄſtiterit,C. vñ vi,ſi quādo.C. de iu.ſancimus. 2 q.j.in primis in
1.col. vbi de hoc,ext.qđ me.cā.c.fi. vbi de hoc etiā no.in prę.c.ſa
cro.& in prę.c dilecti.Hugo vero & O.loff.& Pe.de Samp.dicūt,
ꝙ ſic,ut dicit lex,difficilis eſt probatio huiuſmodi intereſſe,ff. de
preſcri.l.ſi Si ergo fieret per iuramentum ſine teſtibus, non eſſet
difficilis. Vnde dicūt, ꝙ vbi intereſſe ſurgit ex delicto, probari de
bet per teſtes, ꝑ prędict.legem : quod verum eſt, ſi in hoc delicto
violentia non ſit illata. Si verò violētia interuenerit probata per
f teſtes ſufficit probare de ſingulis rebus amiſſis per iuramentum,[f]
iuxta premiſſa. Item diminutiuæ expenſę ſacramento probātur:
factę verò in domibus,& huiuſmodi, arbitrio bonorum artificū,
& ex teſtificatione operis, vt C. de donat. ſi quis pro redemptio
ne.§.ſimile etiam.in fine §.& C.de adminiſt.tut l.lex,quę tutores.
§.ergo. ver. ſed & ſi parens,ff.de minor.intra vtile.in fi. Quid ſi ali
quis abſoluit, nunquid recuperabit fructus ſui beneficij ? Reſpō.
ſic,ſi iniuſtè fuit excommunicatus, vel ſuſpenſus:arg.ff. de re mil.
l.pe.2.q. 5.ſuper cauſa.Secus,ſi iuſtè:quia tunc non recuperat,niſi
g hoc in ſententia abſolutionis adijciat, vt C.de re mil. legatus.[g] ſcđ
durante ſententia debeat eos recipere, vt 32.diſtin. preter hęc.&
ext.de appel. paſtoralis. ſecundum Vinc.qui hoc no.ext. de ſimo.
h quoties.[h]

ADDITIONES

a L.4. ¶ Ad literā. Addit hāc remiſſionē Hoſt in dec.P.& G vt dixi ſu p j.gl.
b Capuæ, ¶ Hoc ēt no ꝙ inuito eo, in cuius fauorem locus appoſitus eſt, non
poteſt præciſè alibi exigi,ſiue ſolui, vt ff.eo. l.pe. ſecundum vnum intellectū
eius,& ff. de uer.ob.cōtinuus,§.cum ita ſtipulatus.quin ſaltem habeatur ra-
[illegible]

diſputat Pil.ſua quæſtione 27.& tenet, ꝙ dato, ꝙ conſtet illum alias damnū,
non tamen tenetur diſſuadens,niſi in fraudem meam fecerit:quo caſu tene-
tur,alleg.l.antepen.ff.de lega.2.§. Sempronia. alias non:quia actio de dolo,
quæ hoc caſu daret, reſpicit intereſſe, & ego nullum damnū ſum paſſus, C.
de acquir.poſſeſ.l.vlt.in fi.alleg.etiam ff.de damno infe.§.Proculus.facit re-
gula,nullus ex conſilio.lib.6.cum ſuis concord.
d De hoc. ¶ In gl.j.vbi tractatur, an contra excommunicātem iniuſtè ueniat
intereſſe electionis propter id caſſatæ , uel beneficij propter id non adepti.
& uide,quæ ibi dixi poſt Hoſtien.
e Inſtrumentorum. ¶ Do.Iac.But.diſputauit quæſtionem de lege municipa-
li,quæ habet probationem debiti vltra 20.non poſſe fieri per teſtes. Promi-
ſit mihi Titius damna & intereſſe, caſu quo præter promiſſionem non veni
rent:ago ex promiſſione petens quinquaginta pro damnis & intereſſe: pro
miſſionem probo per inſtrumentum, damna & intereſſe per teſtes : q̄rebat,
an ſit plene probatum ? incipit quæſtio municipali lege cauetur , ꝙ nulla,
qui indiget,illam inquirat.reſiſtere enim , uel inſiſtere non intendo ex cauſa
non ſcribenda. ADDE vltra ea,quæ habentur pro noſtiſſ.l.certi con.§.quā-
do.poſt Bar.& Bal.conſ.177.4.lib.incipiente, viſa petitione.
f Iuramentum. ¶ Hæc vera contra violentiam , non contra tertium ad ſtri-
ctum ad emendam,ut dicam j̄.de rap.ſuper ver.ſed pone.
g Legatus. ¶ Corruptū in Vin.corruptè poſuit.dēt dicere, cū allegat.li.12.
h Quoties. ¶ Gl.erāt Io.de Ber.in præ.c.paſtoralis. vt ibi patet in vltima gl.
& no.hic auctor de tribus:quia de gl.facit feſtū.Scđò, q̄a corruptum corru
ptè poſuit,ut s̄.Tertio, q̄a improuiſè collocare volens illam ſub tit. de fru-
ctibus,locauit eam hic,quam s̄.§.1.in fi.locaſſe debuiſſet,ut ibi dixi.

¶ Baldus de fructibus,& Intereſſe.

¶ Qui legat ſua mobilia,non videtur legare fructus pendentes.fa.ff. quæ in
frau.cre.l.fi.§.pe. Item non vr̄ legare nomina,ff.de pecul. l. quā Tuberonis.
§.in peculio. Item non vr̄ legare pecuniam ſibi debitam,ff.de leg.2.l.Caius.
ſed bene videtur legare pecudes,libros,argentum,& margaritas,in §.ſcias.
in ver.ſed pone:prælatus.cum 4.ver ſeq. Item vr̄ legaſſe lapides & lateres,
niſi eſſent ad certū officiū deſtinati. Bal. ¶ An in debito in pecunia numera
ta veniat intereſſe:in §.cōe vero.in prin.§.uiſo.ver.& vt hic. G. ¶ An abſo-
lutus recipiat fructus ſui bñficij, ver.fi.alleg.l.pe.ff.de re mil.C.de here.l.idē
de Neſtorianis. G. Forma qua deponūt teſtes ſuper ſingulari intereſſe, in §.
viſo.ver.ſed qūo.G.C.eo.l.1.per G.& Cy.in l.2.quæ ſit lon.conſue. An no-
mine intereſſe contineatur fructus, j̄.de ſequeſt.poſ.§.1.Item an iudex poſ-
ſit ſupplere de fructibus & expenſis, s̄.de diſput.& alleg.§.fi.de ſent.petit.§.
1. ¶ De materia intereſſe uide plene per Inn.de ſen.excommu.c.ſacro. ¶ Su
per intereſſe:quod eſt petitum primo & principaliter debet ferri certa ſen
tentia:ſi ſecundario,ualet incerta,ut l.terminato.C.de fruct.& lit expen.de
ſenten.quæ pro eo,quod intereſt,in rubro & nigro:& in glo.in rubrica,quæ
dicit,ꝙ ſuper intereſſe fertur incerta ſnīa. Iacobus dicit, ꝙ vr̄ ꝯ no. in l.cer-
ti ↄdictio.ff.ſi cer.pe.& vr̄ caſus C.de inut.ſti.l 3. in fi. Suſtinenendo gl.dic,
aut certū petitur in libello:& tūc debet ferri certa ſentētia, ut no. C.de ſen.
quę ſine cer.quant.l.1. Aut incertum:& tunc aut loquimur de ſnīa condem
natoria,aut de abſolutoria. Si de condemnatoria,aut petitur intereſſe prin
cipaliter:& eſt intereſſe,quod habet origiuem de preterito:& tūc non ualet
incerta ſententia,ut in §.curare. Inſtitu.de actio. Aut petitur acceſſoriè,uel
de futuro:& tunc ualet incerta ſententia,ut no.in ſimili, C. de fruct.& lit.ex
pen.l.terminato.& facit ad prædicta,quod no.ff.de damno infecto, l. ſi quis
miſſum.§.iudex.& C.ſi quis alteri,uel ſibi, l.cum propria.per Cyn. Si loqui
tur de abſolutoria , tunc ualet . Exemplum : petij intereſſe non declarando
quantitatem:reus ſuſcepit libellum,dato mihi termino ad probandum:de-
bui certum probare, vt no.ff.depoſiti,l.j.§.ſi quis argentum.ff.de præt.ſtipu.
l.fi.nihil probaui:certè reus abſoluetur: tamen quantitas exprimi non po-
terit. Vnde qualiter incertum deducatur,dixit lex vltima C.de annali exce-
ptione:de quo dictum eſt s̄. Qualiter autem deducatur in ſententia,dictū eſt
ſuperius. Bald. ¶ Intereſſe eſt quantitas dāni, vel lucri. Bal. vide j̄.§.nota, ꝙ
omne intereſſe. ¶ Circa intereſſe taxandum,quale ſit officium iudicis appel
lationis, vel primi iudicis:ſciēdum eſt, ꝙ obligatio primitiua ↄtinet certam
quantitatem: vel certam naturam: obligatio ſecundaria & officium iudicis
taxat ad duplum,id eſt,ad intereſſe ſingulare,non venit ultra damnum com
munis æſtimationis. Si autem obligatio primitiua non eſt certę quantitatis,
vel naturæ, venit totum, quatenus intereſt verè,quod per ſubtilitatem iudi
cis declarabitur:& venit intereſſe ratione damni emergentis,& ratione lu-
cri ceſſantis, vt C.de ſententijs, quæ pro eo,quod intereſt , l.j. Verba textus
illius legi ſunt ita obſcura,ſicut aliqua,quæ ſint in corpore iuris:ideo hic in
ſtemus. ¶ Sciendum eſt,quòd eſt triplex intereſſe, quoddam eſt intereſſe cō
uentionaliter declaratum,quod vocamus Intereſſe conuentum : quoddam
intereſſe commune, quantum res communiter valet : quoddam eſt intereſ-
ſe ſingulare , quia ſingularē vtilitatem affert res vni , quam non affert fortè
alteri . Item quoddam eſt intereſſe taxans : quoddam eſt intereſſe taxatum
per formam contractus : ut ſi promittitur aliquid nomine intereſſe taxati,
ff.de præt.ſtipul.l.fin. De intereſſe taxando omnes conc ordant, quod inter-
eſſe taxandum eſt intereſſe ſingulare:quia lex taxat,& taxari mandat ad du
plum . Sed de intereſſe taxante ſunt opiniones. Placent.dixit,quòd intereſ
ſe taxans eſt intereſſe conuentum,quod non poteſt excedere vltra duplum
ſimplo computato. C. de ſpon. l. fin. in princip. Bulg. dixit,quòd intereſſe
commune.nam quoniam nomen intereſſe ſimpliciter prolatum intelligitur
de communi,ff. ad leg. Falci. l.pretia rerum.& pretium conuentum, vel mer
ces non eſt proprie intereſſe:quia non ex re,ſed ex negotiatione percipitur,
ff.ad l.Falcid.l.3.de hæred.vend.l.exhæredatus.nec ad ipſum agitur , ut in-
tereſſe , cum ſit in obligatione primæua : ſed intereſſe concernit obligatio-
nem ſecundariam.ff.commo.l.ſi, vt certo.§.ſi duobus vehiculum. Et ſi pro-
mitto damna & intereſſe reſarcire , non uenit pretium , ff. de condi. & de-
monſtra.l.quibus diebus. §. j. & ſi abſoluo te ab intereſſe, non ideo uideor
abſoluere à reſtitutione pretij,ff.de actio.em p.l.emptorem.§.ibidē. & hoc
eſt verius,ſecundum Iacob. Butr. intereſſe enim eſt damnum, vt hic in ver-

mum:ergo non est interesse:sed damnum conuentionaliter æstimatum est interesse conuentum: vt no.Dy in c.mora.de reg.iur.lib.6.Bald. Sed quomodo probatur interesse singulare per testes,quòd ipsi non sint singulare? Respon.si concordant in dicto, & causa non ad diuiduum relata, id est, ad se testem & singularem affectionem:quia tūc testis esset singularis: nec ad genus generalissimum omnium hominum,quia eet interesse commune:sed ad genus subalternum, scilicet hominem talis industriæ, & talis conditionis, ff. de verb oblig.l.continuus.§.cum ita.secundum glos.Bald. ¶ Ex coniecturis etiam iudex æstimat,l.semper.§.hoc interdicto. ff.quod vi, aut clam. vide,quod no.Inst.de verb.oblig.§.fi.&l.fi.ff.de præt.stipul. quod dic, vt not. per glo.& Cynum in dicta l.1.versic.vide.Bald.Et nota,ꝙ obligatio primaria taxat secundariam,si primaria habet certos fines : sed si non habet fines certę æstimationis,non potest tunc aliud taxare.quia terminus,ad quem fit relatio,taxatus esse debet.nam incertus numerus non potest alium numerū dinumerare. tunc igitur iuxta facti æstimationem debetur æstimatio simpla ff.de ver.oblig.l.stipulationes non diuiduntur.§.Celsus.& quod vltra communem æstimationem singulariter interest, in totum debetur. Sed cum in factum cadat interesse commune, & operæ pretium,ff locati,l. qui insulam. §.qui ędes.ff.pro socio,l.cum duobus. §. cum in coeunda. & l. societas contrahitur.ff.de cond.indeb.l. si non sortem.§.libertus. Quare interesse commune non mensurat interesse singulare? Resp.quia in facto non cadit æstimatio uniformis,& sic non cadit interesse commune: nisi forte sit tale factum, quod locari cōsueuit communiter: & istud dicitur interesse commune, sicque inter casus certos,non inter casus incertos iste casus poneretur:arg ff. de pręscr.verbis,l.naturalis.§.at cum do.& l.j.§.j.de superfic.in glo. & arg. ff.de rebus dub l.j.omne autem, quod est certum, aut est certum de se, aut est certum per relationem ad aliud:& sic non ex se, sed per relationem adiūcti,ut l.hec sentētia. & l. in summa. Quomodo ergo in materia accipiemus interesse? Respon.casu certum appello, quando res ipsa recipit æstimationem communem,quæ cadit ut in plurali,ita quòd persona non facit locum interesse,sed res,id est bonitas rei. Nam quod uniforme est, satis certum dicitur,vel videtur:sed quod non est aptum natum vniformiter prodesse,sed difformiter,istud non dicitur certum commoditate communi,sed debet fieri certum iudicis subtilitate ex veritate personarum & circunstantiis:simi. ff.de legatis.3.si sinc.& de legatis,2.l.j. Arbitrarium est ergo, magis,quam taxatum:sic ff.de testibus,l.3.§.tu magis ff.de iure dotium,l.cum post,§.generi.& l. quæro. Item quædam sunt res, quæ habent intrinsecam bonitatem, cui communis æstimatio commensuratur, ff si certum petatur, l. cum quid. & l.uinum.& in istis cadit regula de casibus certis & commensuratis. Quædam sunt,quæ non habent intrinsecam bonitatem, vt ire Romam, fossam fodere, & similia : & tunc interesse singulare non possumus metiri penes interesse commune: & non cadit in casibus:quia non afferunt tantam utilitatem respectu uniuersorum, quantam respectu singularis personæ : & sic interesse omnino difforme & non conforme : & hoc propter esse, & propter qualitatem inhærentem personæ,ff.ad exhib.l.populi.& not. ff.de eo,quod certo loco,l.3.§.fin.Item propter necessitatem incumbētem personæ,ff. de ser.expor.l.serui venditor.§.fin.& l.seruus ea.Item propter affectionem iustissimam,ff. mand.l. cum seruus. ea enim qualitas, quæ communis non est, sed singularis,mensurat interesse singulare,ut quia pater: sed qualitas communis est,quæ mensurat interesse commune,ut quia homo, non quia filius, ff.ad l. Falci.l.pretia rerum.post princip.nam talis natura communis est,ff. de accus.l.hos accusare.§.fin.simile dicimus ff.de pc.l.in popularib.in prin. Distinctio ergo legis est in tribus.quædam enim sunt res, quæ per se naturaliter vtiles sunt ex quantitate,ut frumentum: vel natura, ut bos: quædam, quæ ex accidenti, vt purum factum, quod communiter non deducitur, nec cadit in commercijs & in actibus hominum, ut ire Romam. nec communiter est in vsibus hominum. Bald. ¶ De lucro nota, quòd est lucrum rei, & lucrum spei. Spei est multiplex : quoddam enim est pendēs ex insidiis fortunę, vt institu.de verb.oblig.§.ex conditionali.in hoc nō omnis potentia deducitur in actum, ff.de condict. ob caus.l. quod seruus. sed distrahitur de potentia propinqua, & remota. Quoddam est dependens ex facto meo & alterius,ff.ad l.Falcid.l.pretia rerum.in fin. Quoddam pendēs ex mora aduersarij.ff.ex quibus causis maio.l.sciendum.& l.denique.Quoddam pendens ex uerisimilibus coniecturis,ff.de eo, quod certo loco.l. 3. in fine. Lucrum autem præsumptionis, voco lucrum temerè præsumptum,ff. ad exhib.l.pen.C.de senten.quæ pro eo,quod inter.l.1.§ pe. Lucrum enim vt veniat in iudicio,debet esse verisimile,& non aberrare a iustitia naturali, vt lucrum vsucapionis,& lucrum vsurarię prauitatis,vt not.ff. de furtis, l.si quis auxilium.§.fin.per glo & Dyn. Lucrum rei quoddam cohærens est, vt si emi bono foro,puta pro decem mercantiam,quæ valet xv.tunc,vel postea cœpit ea valere : sic enim ditantur mercatores. Quoddam est separatum a re, quod accedit magis contemplatione personæ. quam rei, vel iusta ratione: vide infra.eodem,§.nota.ꝙ quidam.§.& hoc dico,&c. ¶ Nunquid interesse singulare dicatur pretium? Gloss.dicit,ꝙ sic : sed textus dicit contrarium: vt l.pretia rerum.& probatur exemplo,si seruus tuus me offendat, egò multum tibi darem pro eo habendo & iugulando l. pen. ff. de cond. ob caus. & tamen illud non dicitur pretium : quia delinquendo nemo fit pretiosior.nam si esset pretium,ergo factus esset pretiosior delinquendo:quod est falsum:ergo nomine pretij absolute probato,non cōtinetur interesse singulare.Bald. Qualitas enim inhærens subiecto, habet denominare subiectū singulare,secundum Aristo. Vnde interesse,quod concernit singularem qualitatem inhærentem personæ, dicitur interesse singulare, argumen.ff. de acquir.hæredit.l.Paulus.§.fin.& C.de impon.lucra.descript.l.j.lib.x. & nota, ꝙ tota l.j.C.de sen.quæ pro eo,quod interest loquitur de interesse singulari.

¶ Et not.ꝙ aut debetur res,aut factum.Insti. de verb. oblig.§.non solum.

¶ Res autem debetur trib. modis: in quantitate,& sub hoc vocabulo comprehendo omne corpus : in genere, & sub hoc comprehendo formalem generis obligationem, quę tamen in executione obligationis erit species,ff.de le.2.l.Mæuius.§.duobus.& l.3.ff.qui,& a quibus. Et in istis tribus scilicet quantitate, specie, & genere,consistit quędam natura [illegible] interesse communis,quę taxat singulare interesse, nec dup[illegible] nimietas est odiosa legi,sicut infinitas. ff. de contrahen.em[illegible]

not. Preterea & lex taxat pœnas. Aut debet factū,& in hoc non cōsistit per naturam facti aliqua certitudo interesse communis. Et hoc ideo tacitè cōtrahendo videtur habitus respectu ad interesse singulare, quod substantiā obligationis facti probet, vt ff.man.l.si procuratorem.§.mand. & ff. de ser. ui.l.quoties.& facit,qd no.ff.de ver.obl.l.stipulationes nō diuiduntur.§. Celsus.& l.certi pdictio.in prin.ff.si cer.pe.in gl.q incipit, inculcatio verborū. & in gl.q incipit dic certū.Accedat pdictis, ꝙ i oblonibus facti magis pōderat interesse:quia factum non ꝯsideratur principaliter per se,sed propter interesse:quæ conuentio simpliciter per se est intelligenda.ff. de præt. stipul.l. sina.ff.rem ratam haberi.l.commissa.vide infra eod.§.& nota,quòd aut merum. ¶ Et no.quod quædam sunt quæ habent plurimum iuris, vt dationes: quædam plurimum facti,vt scribere librum,& similia: quædam mista sunt, & habent plurimum iuris & plurimum facti, vt traditio ex causa emptionis,ff.de vsuris,l.si stipulatus. Adeo nanque ius continet, vt si agatur,ne ius transferatur non est emptio:quia & si non actualiter, tamē potentialiter debet interuenire iuris translatio,vt ff.de contrahend.emp.l.cum manu sata. §.fin. ¶ In habentibus plurimum iuris,id est, in quibus tota forma obligationis in iure consistit, licet in executione obligationis factum versetur, vt l.traditionibus.C.de pact.& de leg.2.l.Mæuius.§.fundo. non venit interesse iure actionis,nec est in petitione,sed in executione, Instit. de leg.§.si res. ff.de leg.2 l non dubium. Tamen hoc interesse taxatur, & eius condemnatio moderatur per dictam l.1.licet veniat officio iudicis. In mistis uenit interesse iure contractus,& iure optimo id est, iure actionis debetur : & itidē taxatur in puris factum.Glo.dicit non taxari per legem,sed per facti contingentiam, vt l.quatenus.ff. de regulis iuris. Sed hoc videtur falsum : quia in contractu locationis locator tenetur ad purum factum,id est ad penitentiā & tamen taxatur interesse. Sed respon. ꝙ potius patienti a est in executione obligationis,magis propter aliud, id est,propter fructus rei, qui habent certam quantitatem, vel naturam,quam propter se,ff. de furt.l. si seruus.§. locaui. & hoc in locatione rei. Sed ista solutio non concludit in locationē operę,uel rei & operę, ut ff. locat.l. sed addes. §. item cum quidam. & ideo dic,secundum Pet.& Bar. quòd etiam iste dicitur certus propter mercedē conuentam:quę conuentio mercedis cadit super certo & incerto & in correlatiuis unum propter aliud redditur certum & intelligibile,l. 1.ff. de rebus dub. Pręsumitur ergo,quòd illud factum tantum valeat,quantum locatum fuit,ff.de do.causa mortis,l.mortis causa,§ Titia. & ideo duplum huius,tanquam interesse communis,vel conuenti, excedi non potest. & idem sentit Iacob.Butrig.& sic ex adiuncto aliquid certificatur, & coarctatur, ff. de uino,tri.& oleo leg.l.fi.§.cui dulcia.Bal. ¶ Item nota,ꝙ quoddam est interesse rei,quoddam circa rem, quoddam extra rem. Interesse rei est bonitas rei,vt pretium,vt l.vinum.ff.si cert.petatur,& l.cum quid. & l.in hac.ff. de tritic.de act.emp,ratio.§.fi. Interesse circa rem est, quod rei accedit, vt hæreditas seruo relicta:& istud etiam venit tanquam cohærens & connexis ff.ad leg aquil.proinde,§.item causæ corpori cohærentis.ff.de euict.l. venditor hominis. Et bene dico,Circa rem.nam dictio Circa, apposita super rebus,accessionem significat,non principalitatem, vt l.Rutilia.ff. de contrah. emp.& ff.de ser.rust.præd.l.qui duo prædia. Officium enim istius dictionis mercenarium est & nobile: & interesse istud circa rem cognoscitur hoc modo,quia sequitur rē,quocunque vadat:& in rem,non in personam propositum est. Item nota,ꝙ interesse intra rem,seu circa rem, est quando ipsa res, quæ fuit deducta in contractu,æstimatur, vel fructus eius: interesse extra rē est,quando alia res est,quæ non fuit in contractu deducta:quod nūquam venit ex mera natura contractus,quia non fuit de hoc cogitatum,sed venit interdum ex natura alterata ratione doli,culpæ latæ,ff.de act.emp l. Iulianus. vel ratione delicti, vt lege Aquilia,quia sapit pœnalitatem,ff. ad l. Aquil.l. proinde. Interesse extra rem omnino separatur à re cōuenta. & est id quod non accedit rei,sed peritiæ,ff.ad l.Aqui.3.ff.de admi. tut. l. Titium & Mæuium.§.altero. Hic tamen qn̄que venit, qn̄que succedit pretium loco rei.ff. de rei vend.l.mater.ff.de distra.pig.l j.de verb.sig.l.Labeo. damnum enim & commodum eius esse debet,qui suo periculo negotiatur.ff de rei vend.l. si nauis.§.j.Item est extrinsecum quod accedit ratione fortunæ, ut si familia famæ perit. non enim mora erat ad hoc ordinata: quia mora non excedit fines eius,quod debetur vt l.si sterilis.§.cū per venditorem. Ex hoc dico de interesse damni & lucri.nam lucrum quod est in re,venit : vt emi pro quinque,quod valet octo l.j.ff.de act emp.ff.de min.l.in causæ la 2. § j.lucrū extra rē non venit : vt si habuissem equum, vicissem hostē vidissem facta mea & similia:sic ff.man.l.idemque.§.idem Labeo.Lucrum circa rem est, ut hæreditas delata, vt d.l.venditor hominis. Item prodesse lucrum,lucrum relicatum est quasi damnum, vt ff.de bonis, quæ liber.l.liberto octuaginta. Lucrum Mercaturę solitę venit,l.3. in fi.ff. de eo,quod cer. lo. insolitę non venit,l.fi.C.de peric.& commo.rei ven.& ff.de neg.ge.l.si quis negotia,& similia.in lucro. enim attenditur aptitudo & consuetudo, in damno attenditur actio, vt not.in l.3.in fin.ff.de eo,quod cer.lo.Item no interesse lucri:ꝙ aut lucrum erat bonum,sed non ęquum,& non consideratur, vt l.sciendum.ff. ex quibus cau.ma.coniuncta l.j.ff de iust.& iu.aut bonum & æquum : & tūc aut fundatur super contractu,vel quasi,delicto,vel quasi:& venit:aut nō habet fundamentum,& non venit,vt l.Proculus, ff. de damn. infect. Satis tamen est pro fundamento ius commune,ff.ne quid in loco publico,l.j.§.merito. ¶ Affectio duplex:quędam ęstimabilis commodo pecuniario:quędā, quę nummario pretio ęstimari non potest. Item non est consideranda affectio qualis est, sed qualis esse debet cum moderamine. regulari enim debet affectio. Item interesse singulare, quod limitatur ad duplum,est interesse singularis vtilitatis, vel affectionis causatę à singulari vtilitate. nō nuda cum cogitatione:& vtilitas ista bene cadit in sensum & in notitiā.Bald. ¶ Opponitur, ꝙ interesse veniat vltra duplum,ut l.ratio.§.fin.ff. de act.emp. Solutio. Ibi non loquitur de interesse singulari,sed de rei ęstimatione,vt l.uinū. ff.si certum pet.& ff.de uerb. oblig.l. quoties in diem. Secundo opponitur, ꝙ ueniat ultra,ff. de actio emp.l. Iulianus. Solutio. Ibi fuit dolus in contrahendo secundum Placent.uel in tradendo, secundum gloss.uel ibi loquitur [illegible] no ad idem.ff.ad l.Aqui.l.proin[illegible] Solut. Ibi loquitur in maleficiis [illegible] interesse commune, non duplum:

plum:vt not.Dyn.insti.de act.§.omnes.Oppono ad idem de l.venditor hominis.ff.de euict:Solu.Ibi est interesse commune, & accessorium rei, quod rem sequitur:& potest peti totum: quia interesse commune est paruum interesse hincinde,sed singulare interesse est respectu petentis,& pœna respectu conuenti:ideoque arctatur,ut d.l.1.ne quis eum.& l.pe.oppono ad idē. ff.de in litem iuran.l.videamus,§.iurare.Sol.Hic interesse veritatis,ibi affectionis: in quo casu dico , quòd poterit esse minus duplo , non plus , per hanc legem,secundum Iacob.de Are. Opponitur, quod non debeat duplicari interesse commune,sed conuentum,ff de act.empt.l.Titius.Sol.Ibi speciale,ut interesse commune non possit peti ultra duplum conuentum,ne facto uenditoris emptor minus oneretur,argumen. ff.de rei uend,l. in fundo. Pet.dicit,quod illa l.Titius.idem dicit,quod l.1,C. de senten. quæ pro eo, quod inter quod est falsum:quia lex, Titius , loquitur de communi æstimatione,& eam taxat: hic autem de singulari . Oppono ad idem ff. de euict.l. cū fundus. Sol ibi de culpa cōuētionali,hic de legali.nā culpa cōuentionalis refert se ad p̄tiū cōuētū, nō ad cōe. Op. q̄ pœna sine ulla moderatione possit peti,ut Insti.de inuti.stipula.§.alteri.Solue,ut per Dyn.Insti. de act.§. omnis.Sed Iaco.dicit,quòd petitur,quantacunque sit, licet per nomina multiplicantia.Fallit in arrhis,C.de spon l.fi.in stipulatione euictionis, ut l.si dictum hoc sentit gloss. Instit.de actio.§. omnis.pro hoc l.Celsus.ff. arbi.tut. ut gloss.arguendo de pactis ad legem,ff.de euict.l.si ita quis,Et est ratio differentiæ:quia per nomina multiplicantia terminus referens arctatur ad terminum,ad quem fit relatio aliqua:sed in absoluta promissione cessat relatiua adiectio:quia non est ibi relatio aliqua,arg.ff.de contrahen.emp,l.uenditionis.in ratione sui.Oppo,quòd interesse non ueniat in lucro, ut l. si sterilis.§.cū venditorem,de act.empti.ēt si sit probabile, honestum , & certum. Solue,ut ibi per Doct. & in l.2.ff. de eo, quod cert. Io per Guliel. ¶ Extra scias quòd ad l.Iulianus.Iaco.de Ra.dicit,q̄ uenditor tenetur per uerbum ad tradendum,& per aduerbium ad factum negatiuum de culpa, quod absit,etiam leui, quæ uenit ex natura contractus , quæ tacita obligatio per aduerbium,quia in facto.ideo in solutum interesse petitur,secundum Iacob. quod reprobo : quia habet mutuam recompensationem , ut dixi superius, Vel dic cum Iacob.quòd recompensatio relatiua respicit lucrum,non damnum:sed obligatio doli respicit etiam dolū,ut l. Iulianus.& hæc vera Bald. ¶ Item scias,quod Pet.extra opponit de l.liber homo.§.fin.ff.de verb.oblig.ubi petitur totum interesse singulare,putà pœnæ incursæ , & uenit etiā ultra duplum.Sol.Ibi datio reputatur factum:nam datio in persona tua nō est datio,quo ad me,sed factum,ff.de sol.l.qui res.§.qui Romæ. & sic non habet certam quantitatem uel naturam,secundum Bar. sed falsum est, q̄ ipsa quantitas,cum ex seipsa constet,habet certam naturam & mensuram.nam, ut concludendo dixerim,quantitas,pondus,mensura, species , genus & factum,quod habet mutuam præstationem de aliquo prædictorum generum, dicitur certa quantitas,quo ad hanc legem. Casus autem incerti dicuntur, ubi commune interesse non cadit,uel non constat de eo:uel ubi est factum sine recompensatione, uel cum pari recompensatione , ut facio ut facias , Et ideo ad l.liber homo dic,quòd ibi res,quæ debetur , non afferebat interesse commune agenti,& ideo non venit totum singulare.ibi enim non affert mihi solutio alteri fienda intrinsecam utilitatem rei & dominium,licet afferat commodum liberationis.Bald.Prætendere interesse, est quoddam pati: & si est passio communis,id est,communiter considerata,est interesse commune:si singularis,est singulare.Et est simile, quòd ubi non cadit interesse intra rem,uenit extra rem,ff.de in lit.iur.l.nummis.& de edend.l. argentarius.§, cum autem.iuncta l.postquam.de pactis,nisi ficte,l.1.C.de donatio.l.locū. §.condemnatio.ff.de tab.exhib.Et no. quòd omne interesse finaliter in quātitate consistit,ff.de re iudic.l.si quis ab alio.§. final. & uenit in contractibus innominatis,etiam do ut des,ff.de rerum permutat.l.1.in fin. & not. Instit. de actio.§.actionum.& C.de sent.quæ pro eo,quod inter.l. 1. Cum ergo,diffinitur interesse,quod est damnum,expone,id est,quantitas damni: & sic de lucro verbalis expositio est.Bal.Et no.quòd aut merum factum debetur ex dispositione legali:& tunc præcise debetur, siue debeatur ex dispositione p̄hibitoria,ut ff.de noui operis nunclatione,l.stipulatio.§. siue.uel ex præcepto legis,argum,ff.de pollic.l. de pollicitationibus. Aut debetur ex contractu:& tunc aut facti executio continet publicam utilitatem:& debetur pręcise,ff.de no.ope.nun.l.stipulatio.§.siue.in gloss.ordinaria:aut prætoris authoritate,& tunc considera,utrum prior cogitauerit de facto,an de interesse,id est,considerat naturam stipulationis prætoriæ,ff de procurat.l. sed & hæc,§ prætor.& l.non cogendum.in princip.Aut solam contrahentium uoluntatem;& tunc aut est actum,quod pręcisè debeatur : & pręcisè debetur vt not.ff.de donat.l.hereditas.aut non est actum · quod pręcisè : & tunc aut affertur interesse iustum vere & interpretatiuè, & sufficit, ut no. in l.1.ff.de ac.emp.Aut nō est iustū, saltē interpretatiue,ut q a dn̄o,cui p̄missa est reno, displicet:& tunc pręcisè, vt ff.de rei vendic.l.is qui dolo.cum l. seq.Aut factum debetur ex vltima voluntate: & tunc aut eius impletio respicit pietatem,aut decus publicum:& pręcisè debetur,ut ff.de lega.3.l. fideicommissa.§.si non opem.nam commutatio fieri non potest,ff.de vsufr,l.legatum.Si respicit priuatum interesse,idem,quod in contractibus.Bald.Et not.quòd licet commutetur interesse,non fit nouatio:quia venit ex dispositione legali,ex qua nouatio non fit:quia stipulatione,non lege nouatio peruenit,l.fin. C. de nouat. & probatur ex coniunctione duarum legum ff. de condictio. furt.l.si condicatur.& l.in re furtiua.de verb.ob.l,scire debemus.§.fin. Sed in pœna dic,ut per Gulie.in §.si pactis,De interesse, vtrum possit peti iure actionis:certum est,quod sic,de interesse conuento:sed de interesse cōmuni & singulari dic,quod aut petit ratione morę,aut culpę, aut ratione euictionis.Si ratione morę,aut est factum merum, & peti potest iure tacitæ cōuentionis ut in d.§.Celsus.aut factū mixtum.& dic, vt in l.1.de act.emp,aut datio , & tunc aut ex contractu nominato, aut ex innominato . primo casu pręcisè est obligatio ad rem:secundo casu est interesse in obligatione, Si ratione culpę,dic,ut in l.eleganter.§.final.ff.de dolo:& in actione empti.l.Iulianus.qui est in obligatione,Idem,si ratione euictior [illegible] his,quę se.nam id,quod tacitè agitur attendi debet,vt not.in simili eod. titu.l.cum qui certarum.in princip.& ff.quando dies leg.ced.l.Firmio.Bald.

ADDITIONES NOVAE.

* De fructibus no,in l.fructus.ff.sol.ma.de multiplici fructu, Bal.in l.ancillę. C.de fur.

An in eodem libello possim petere rem & fructus,not.in l.fundi.& l.fundum.de exce.fac.Bal.in l.1.C.de fruc. & lit.expen.vbi quærit an fructus veniant sine petitione libellarij.

Casus in quibus possessor etiam cum titulo tenetur de fruc. percipien. not.in l.sed & partus.quod met.cau.& l.si fundum.de rei vendic.

De materia fructuum percipiendorum, & quando sit vtilius petere fundum,& quanti plurimi valuit à tempore moræ quam peteret fundum cum fructibus,& quæ & qualis,& in quibus sit differentia inter ista,& quæ differentia sit quo ad fructus inter actiones bonæ fidei & stricti iuris, Bart.in l.si filiusfam.§.si fundum.de verb.oblig.

Nota quòd in iudicio vniuersali quis citius & facilius obligatur ad fructus percipiendos, quia statim post motam controuersiam quam in iudicio singulari,vbi demum post litis contesta.vt nota.per Iacob. Butr.l.1. C.de peti.hæred.& ibi ponitur ratio.

In l.cum quis persuasit.de dolo.nota q̄ si aliquis turbat vel inquietat colonum meum,vel ipsum spoliat,vel insultat ad domum,& possessioné meā propter quòd colonus meus non audet stare nec laborare.quòd contra talē competit mihi domino actio de dolo ad interesse meum ,quanto minus recolligam propter causam dictam,Inno.in c.dilectus filius.de appel.& hic. in fin,huius legis.

An ille qui est missus in possessionem ex aliqua causa faciat fructus suos, de hoc per Bar.in l is cui.§.quæri potest.vt in possess.leg.& in authen.de exhib. & introd. re. §.si vero. sed pone q̄ aliquis creditor petebat debitum à debitore; & quia non soluebat sibi fuit missus in possessionem bonorum:& data fuere sibi in solutum minus solenniter.hic creditor multo tempore tenuit dicta bona: postea debitor vult soluere debitum , & bona sua repetere,ac etiam fructus per dictum creditorem perceptos.creditor autem dicit quod sunt bonæ fidei:not.in l. Paulus.de fideiuss.per dom.Argentinum. quòd non imputentur fructus.fac.l. fructus. ff. de vsur. In contrarium fac. gloss.in l.1.C.de fide instrumen.& iur.hast.fis.lib.10.super versicu. mala fide.Item fa.gloss.in l.si fundum.C.de rei vend. in quarto casu fallentiæ. nam & hic potest dici emisse a fisco,qui ei in solutum dedit,præcipue per statuta Mediolani de datione in solutum minus sollenniter facta, not. per Barr.in l.si non sortem.§.si centum.de cond.indeb.& ibi etiam per Bal.

An possint peti fructus plurium annorum,not.in l.diuortium. solu.mat. & de impen.in re.dota,fac.l.fin.fac.ad not.in l.j.C.de vsu.& fruct.leg.Bart. in l.sequitur.§.fructus.ff. de vsucap,

An possint peti fructus vel æstimatio eorum,Bar.in dic. l. diuortio.§.ob donationem.so.ma.& l.cum de his.de his qui.vt ind.

Nota q̄ illę leges quę dicūt q̄ fructus ex re quos percepit bonę fidei possessor tenetur restituere debent intelligi nisi per triennium possederit.Cyn. in l.ancillę.de fur.Barto.in l.sequitur.§.fructus. de vsuc.Bar. & Bal.in §.ob donationes.

In l. apud Iulianum. de legat. j. nota ex hac l. quòd illud quod dicitur, quod quis teneatur de fructibus perceptis , & qui percipi potuerunt, scilicet a petitore,not.in l.& ex diuerso.& l.si nauis.de rei vendica.fac.cap.grauis.de restitu.spol.in fin.Bal.in l.domum.C.de rei vendica.Ang.in l.& ex diuerso.ff.eo.tit,

Nota q̄ cum aliquis vult aliquem in fructibus condemnari , debet fructus ipsos liquidare.alias in sententiam non veniunt.& hoc per l.si secundo nupserit mulier l.j.ex quo dicitur,q̄ licet in sententia dicatur,Condemnamus Titium ad fundum & fructus,q̄ nisi sint liquidati fructus,non tenet sententia in eis.& ita refert Cyn.& Bald.ibi in l. cum propria. C.si quis alteri vel sibi,

Nota q̄ si ago ad rem, & in libello non peto fructus , vel si petij iudex de ipsis nihil dixit,vel p̄nūciauit,nō possum agere ad ipsos fruct'. vt c. grauis. de resti.spol.& ita dicit Bal.fore in damnis & interesse, per ea quæ not.in l. si quis missum.§.iudex.de dam.infe.& hæc sunt vera, quando fructus petuntur vt accessorium,secus si vt principale,secundum Inno.ibi, & in ca.sacro. de sen.excom.

Si volo petere interesse alicuius domus meę destructe occasi. quomodo petere debeam,& quid probare habeam,Bar.in l.cum emptor,§. deducto. de dam.infec.

An in criminalibus veniat interesse,gloss.quod sic in l.fideiussor.§. fi. qui satis.cog.glo.contraria in l.si quis reum.de custo.reor.

Circa petitionem interesse vide Barto. in l.si mihi vsumfructum.de vsu fruc.leg.& quomodo debeat peti interesse. Bartol.in l. certi condictio. ff.si cert.pet.

Nota q̄ interesse conuentum quod dicitur ęstimatio non excedit nec minuitur,nec mutatur,l.si inter virum,de iur.dot.C.fallit in l.si ita stipulatio. de ope.lib.

Nota q̄ interesse dicitur esse in obligatione alternatiue.no. gloss.in l.hæredi.de donat.an autem interesse sit in obligatione,glo.in l.si quis ab alio.ff. de re iudica.tenet q̄ non.alia glo.in l.stipulationes non diuiduntur.tenet cōtrarium,& illa approbatur.

Nota q̄ vbi lucrum cum alterius iniuria venit, eius ratio haberi non debet,notat gloss.in l.si quis vxori.§.si seruus surreptus.de fur. de hoc not. in dic.l,stipulationes non diuiduntur. & l.j. C. de senten. quę pro eo quod interest.

Nota q̄ interesse quod est in tempore iure actionis attendi non debet.ad hoc l. pater in fin.de castrens.pecul.[illegible] de verb.ob.

minos, ideo possunt subditi defendere & assistere defensioni, & appellare. Inn. in c. auditis. de præscr.

In l. qui solidum. de leg. 2. si reus objcit exceptionem pro parte nisi petitor dicat se paratum partem aliam recipere, non est in mora ille à quo petitur. vt hic & in l. in fideicommisso. de vsur. & est ratio, quia si petis à me totum, non est verisimile quod velis recipere à me partem, quia non cogeris recipere nisi soluam totum, l. Lucius. §. tutor. ff. de vsur. & ideo debes dicere, tu petitor da mihi partem de qua confiteris, ad hoc vt super toto committatur mora. quod not.

In l. 3. §. in hac commo. not. quòd si statutum dicit, quòd damnum emendetur à rusticis, & quod de æstimatione damni fletur sacramento damnum passorum, vsque ad certam quantitatem, nam cum interesse veniat hic iure actionis, iudex debet deferre sacramentum. si diceret, iuro me tantum damnum passum esse ex tali facto, nisi se referat ad tempus damni dati. potest enim esse quod plus interest quam tempore damni dati, quod non debet inspici, vt l. ubi aut. §. j. de eden. & l. id quod. §. j. de const. pec. vide Bar. in l. 3. §. in hac. commo. Item ex hoc §. quæritur quando petitur executio instrumenti continentis debitum vini vel bladi vigore statuti, an habeat ratio æstimationis à tempore moræ, secundum opi. gl. an non: quia officiū iudicis exequentis se ad hoc non extendit, si super instrumento solum petitur executio, & tempore instrumenti facti videtur lata sententia. ergo, &c. sed secundum opinionem quam teneo, quod etiam post sententiam crescat æstimatio, tunc habetur ratio huius æstimationis. & ita seruatur, quod indubitanter puto verum, secundum iura cano. Bar.

Nota quod fructus non compensantur cum quantitate, nisi sint consumpti Bar. & Bal. in l. diuortio. §. ob donationem. ff. solu matri. nam sicut non possunt solui pro quantitate, ita nec compensari. & sic limitantur illa iura quæ dicunt quod fructus extenuant sortem: quia debet intelligi si sunt cōsumpti.

In l. fina. ff. de eo quod certo loco. Bartol. quærit an sorte soluta remaneat petitio pœnæ, vt l. si pro fure. de condi. fur. Item si creditor recipiendo sortem protestetur esse saluum ius suum super interesse, an per hanc protestationē ius suum sibi reseruauerit. hæc qō resident in hoc, an recipiendo sortē pdatur petitio interesse rōne tacitæ uoluntatis vel tacitæ remissionis, an ex alia iuris necessitate. Bar. dicit q̄ si quidem recipiens expresse liberat soluentem à sorte, protestando quod sibi remaneat ius saluum in petendo interesse. quod non possit sibi reseruare: sed si non liberaret, sed simpliciter sortem reciperet cum illa protestatione, tunc protestatio prodest in hoc quod non videatur liberatus à sorte, sed remaneat petitio sortis, propter interesse. hoc prob. in l. 3. §. hoc autem. & §. item Iulianus. eodem titul. possumus etiam dicere quod quando liberauit à sorte sub protestatione quod remaneat petitio interesse, quod si quidem reus soluens consensit, possit interesse peti non vigore officij iudicis vel actionis sublatę, sed noua actione præscriptis verbis, quæ oritur ex quodam contractu innominato iure solutionis celebrato. sed si libero hoc pacto quod habeam interesse, & sic cum debitor liberatus sit sine causa possit agere sine condictione sine causa, vel ut ponat se in pristinam obligationem, vel possit petere interesse: verum quia istud interesse erat paruum petetur istud interesse principaliter omisso circuitu, ut l. si mulier. de condi. ob causam. & l. si quis accepto. eo. tit. Bar.

In l. certi condictio. §. quoniam. si cert. peta. fac. ad quæstionem, statuto cauetur, quod non possit probari debitum vltra libras 20. per testes. pone quod promisisti mihi resarcire omne damnum quod paterer ex tali causa; & de hoc apparet instrumentum: vnde cum passus fuerim damnum vsque ad centum, illa peto, & promissionem probo per instrumentum, damnum & interesse probo per testes, an ista probatio sufficiat, domin. Iacob. determinat quod sic. nam statutum dicit quòd non possit probari vltra 20. libr. per testes nota quòd dicit debitum non de summa debiti: debitum autem & creditum dicitur quando fidem sequor alterius, l. 1. eodem titul. nec dicitur propter sententiam: istud autem quod fidem alterius sum secutus probatum est per instrumentum, ergo debitum est probatum per instrumentum. præterea ponamus quod ista duo conficiant vnum tantum, scilicet instrumenta & testes faciant vnam perfectam probationem. quia testes non sufficerent sine instrumento, nec instrumentum sine testibus: sine dubio verum est dicere quod ista probatio non est facta per testes, sed est facta per testes & instrumenta, & statutum solum respicit probationes quæ fiunt per testes. pro hoc fac. l. hic posita. nam licet text. hic dicat q̄ contrahitur re & verbis gl. exponit verbis, tamē interueniente re. ita in quæstione nostra debitum probatur per instrumenta & per testes ad declarandum debitum, non enim testes probant debitum, sed interesse, ex quo declaratur debitū. debitum autem probatur per instrumentum. Bartol. Bald. de hoc. in l. 1. de leg. 2.

In l. vinum. si certum petat. Bald. dicit quod gloss. dicit quod non petitur æstimatio in libello, tamen iudex condemnat in centum: quia ven. t officio iudicis. Innocent. dicit quod æstimatio debet peti in libello, capitul. sacro. de sentent. ex communic. gloss. in l. si quis missum. §. fina. de damn. infect. dicit quod interesse præteritum ante litis contestationem debet peti in libello, sed post licet non debet peti. Alibi dicit gloss. quòd forma sententiæ sit restringenda ad formam petitionis, l. in hac. de triti. & ideo est tutius petere in libello, nō tanquam debitum, sed officio iudicis mercenario. sed secundum gloss quæ est in rubric. de interrogato. actio. non est necessarius libel. pro eo quod veniat officio iudicis sed ill. gloss. loquitur quando officium iudicis non respicit condemnationem, sed processum causæ. Videamus qualiter debeat formari libellus, quid debeat probari, & qualiter debet formari sententia. Circa primum aut fuit certus terminus assignatus solutioni, puta vindemiarum, & sic concipitur libellus: Coram vobis domino Bartolo iudice, nario ego contra Titium & contra quamlibet personam pro eo in iudicio legitime interueniente, dicēs, quòd ego mutuaui sibi decem corbes frumenti boni & nitidi: quas promisit mihi reddere in [illegible] menti eiusdem bonitatis: dico insuper quòd in dictis nundinis corbis frumenti eiusdem bonitatis communiter valuit quinque: & ita communiter emptum & venditum fuit frumentum tempore dictarum nundinarum: dico etiam quòd frumentum non valuit minus quam valuit tempore dictarum nundinarum, quo debuit fieri solutio: dico etiam quod prædictus Titius denegat & recusat mihi reddere dictum frumentum, & æstimationem qua pluris fuit dicto tempore: quare peto eum condemnari debere per vos & vestram sententiam, ad dandum & restituendum mihi decem corbes frumenti æquè boni cum æstimatione quanti plurimi valuit tempore prædicto, & cum æstimatione quanti plurimi valuerit seu valere contingerit vsque ad sententiam diffinitiuam ipsumque condemnatum cogi & compelli ad soluendum remedijs opportunis, & peto in prædictis procedi contra eum & contra omnem personam pro eo legitime interuenientem omni modo, iure, & forma, quibus melius possumus, saluo iure addendi diminuendi, supplendi, interpretandi & corrigendi vsque ad finem causæ, & nota quare tot verba pono. nam in primo allego libellum contra eum, & contra quamlibet personam pro eo legitime interuenientem: omni modo, iure & forma quibus melius possimus, hoc dico: quia si reus minor est, ut videatur in ius vocatus à persona legitima, l. 1. §. sufficit. de administrat. tutor. & l. prima. de condict. furt. sed in dubio ipsemet debet curare, vt legitimè compareat, alias contumax reputatur, l. si minor. de bon. authorit. iu. poss. sed in maiore hoc addito, vt si persona procuratoris compareat etiam in rem possit formari sententia de electio. capitul. querelam. & l. j. de sentent. & interlo. omn. iudic. idem tamen si hoc non esset specificatum in libello, quia in procuratorem transfertur instantia etiā vnius articuli si fiat ad vnum articulum. ff. de procurato. l. in causæ. §. si ex causa. de curato. constat. ff. de euict. l. si ideo. §. primo. Secundo deduco in libello tempus solutionis: istud est de substantia opponere, quia oritur ius ex tempore, sed in his in quib. non oritur ius ex tempore vt l. 3. de institutio. non oportet adijcere tempus, vt l. ob carmen. §. primo. de testibus. nisi in maleficijs. ut l. libellorum. ff. de accusationibus: quia libellus in criminalibus debet esse certior, & magis coarctatus ad hoc ut reo sit apertus imo secundum quosdam etiam libellus citatorius debet esse certus in criminali, & debet factum, locum, & tempus continere, l. 2. de dila. & hoc rationabile saltem vbi contumax pro confesso habetur ex forma statuti, nam ignorās non videtur consentire nec fateri, l. si. C. plus valer. quod agi. & l. nec ignorans, de dona. & c. 2. de confess. libr. 6. Alij dicunt quod sufficit quod citatio se referat ad libellum oblatum iudici: quod videtur verius, cum citatio possit fieri viua voce, & etiam per nuncium, & tamen nuncius nesciret dicere formam libelli specifice, l. quotiens in fin. de dignit. libro. 12. & fac. C. de ferijs. l. fina. quia est certum quod citatio debet esse legitima, alias quicquid sequeretur ex ea non valeret, vt l. neque. de verbo. signific. & l. prima. de fer. Item facta à iudice competenti, vt C. ne de statu. defunct. l. si pater. & capitu. vt debitus. de appellat. Tertio deduco communem æstimationem, quia commune interesse hic debet considerari, ideū commune partium, vt l. pretia. ad l. Falcid. & l. iij. §. fin. de eo quod certo loco. Item deduco negligentiam quæ præsumitur ex lapsu certi temporis, vt l. magnam. C. de contrah. & commit. stip. Item pono illud quanti plurimi, ideſt quantum plus est in æstimatione, simul tamen cum frumento. nam in sola æstimatione principaliter fundari non potest libellus & iudicium. ut l. si in iudicio. de re iud. & l. fin. in fin. de condi. indeb. Item ideo dico peto frumentum æquè bonum, ut non dicar petere frumentum quod non reperitur, l. quidam. §. final. de vino, vti. & ole. leg. Item ideo dico peto compelli, ut non sit necessaria in executione noua petitio, si per officium, iudicis iam imploratum fiat: quia sufficit semel esse petitum, l. iij. §. hoc autem. de damn. infect. Item ideo peto procedi omni modo &c. vt non videar me adstrinxisse ad certam legem, nam si peterem procedi secundum formam iuris simpliciter, dicunt quidam quod intentassem viam ordinariam iuris communis, & non posset procedere ordine tradito à statuto, quia ius simpliciter prolatum significat ius Romanorum, Institutio. de iur. natur. §. sed ius quidem ciuile, in fin. Dico quod licet in actore sit forma petendi, tamen forma procedendi super petitis stat in iudice & pertinet ad officium residens in iudice, & si habet plures vias, potest vti qua uia & qua authoritate vult, argument. l. nec quicquam. §. de plano. de ofic. proconsul. & leg. Innocent in capitul. cum ex officij. de præscript. Item dico saluo &c. non quia possim derogare, l. edita, de edend. sed non videar me adstrinxisse, capitul. abbate sane. de re iudica. libr. 6. Ius autem interpretandi competit vsque ad sententiam, tamen interpretatio debeo fieri ad exponendum, non ad perimēdum, c. cum dilecti. de accu. itē debet esse congrua & verisimilis, no. Dy. in c. cum sint partium. de reg iur. lib. 6. non tamen confidat obscure loquens in ista interpretatione, quia si super obscuro capitulo producit testes, nil sibi prodesset postea interpretatio, quia culpa actoris non valet dictum obscurum. extra de proba. capitul. in præsentia.

An sola possessio ciuilis vel naturalis sit sufficiens ad acquisitionem fructuum, Bal. in l. certum. C. de rei vendi.

Nota q̄ si petitur fundus cum fructib. perceptis qualiter probetur perceptio, Bal. in l. certum. C. de rei ven. alias l. si fundum.

Quid contineatur appellatione fructuum, Bald. in l. coheredibus. C. fam. ercis. fac. l. fundi Trebatiani. C. de vsufru. leg. & l. defuncta. de vsufru. & l. si vrbana. de condi. indeb. & c. general. de elec. lib. 6. & l. frugem. ff. de ver. signific.

* An expensæ factæ ad perpetuam rei vtilitatem compensentur cum fructibus. Bal. in l. diuortio. §. impendia. solu. mat. & ibi glos. quod non. Contrarium not. in l. emptor. & in l. in fundo. ff. de rei vendi. dic quod si habet causam ab agente fit compensatio: alias secus, etiam no. Bal. in l. insulam. §. fructus. eo. titu.

An fructus intelligantur deductis expensis. Bald. in l. fructus. sol. matri. distingu[illegible] quid sit fructus. & l. si à domino. §. fina. de petitio.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Fructus rei legatæ fiunt legatarij à tempore mortis testatoris. Bal. in l. legatis. C. de vsur. & fruc. lega. & not. s.

Creditor tenetur de fructib. perceptis, & quos percipere potuit. l. 2. C. de pign. actio. facit decrescere. verbi gratia obtuli tibi æquum tempore debito, qui tunc valebat decem, nunc valet 20. Iac. de Aret. dicit q; mora creditoris non facit decrescere æstimationem. petrus tenet contra, quia contra eius non debet claudicare, ita Alb. in l. vinum. ff. certum pet. fac. l. si hominē in fi. ff. man.

An si bonæ fidei possessor perdat boues dum laborat bona, alias non perditurus, recuperabit tanquam sumptus factos causa colendi. Bal. in l. j. de fruct. & lit. expen.

Quod mala fidei possessor non tenetur de fructibus qui percipi potuerunt ex re possessa melioratione facta, industria & artificio possessoris. Ang. in l. fin autem. s. fi. ff. de rei vend. alias si certum eo. tit.

Differentia est inter fructum ciuilem & naturalem, Albric. in l. diuortio. ff. sol. mat. Ange. in l. si nauis. ff. de rei vend.

De libello in quo petuntur res cum fructibus perceptis & percipiēdis, debet intelligi vsque ad sententiam. Angel. in l. Iul. §. idem Iul. ff. de rei vendi.

Differentia est an verbum fructus proferatur ab homine in contractu. de quo per Ang. in l. si a domino. §. h. ff. de petit. hære.

Nota quod si quis possideat rem cum titulo qui sit nullus, an teneatur de fructibus qui percipi potuerunt, Ange. in l. sed & repertus. ff. quod metus causa.

Nota quod iuramentum in litem, licet locum habeat contra tutorem & hæredem eius, non tamen contra fideiussorem tutoris: ratio, quia primi tenentur ex contractu tutelæ, qui est bonæ fidei, fideiussor tenetur ex stipulatione quæ est stricti iuris, in qua non iuratur in litem gloss. est not. in l. fine hærede. in princip. ff. de administrat. tuto. ex hoc sequi videtur quod cum statutum Mediolani de damno & interesse interpretetur & seruetur tantum in contractibus bonæ fidei, quòd si soluta sit sors ex contractu bonæ fidei non possit amplius peti interesse, quamquam sit in stipulatione deductum: quia ex contractu bonæ fidei peti non potest, l. nij. C. depositi, nec ex stipulatione quæ est stricti iuris, vbi non habet locum statutum, nec ob. quod stipulatio sequitur naturam contractus cui apponitur. l. si legati. de lega. 1. l. si stipulatus. de vsur. quia illud verum in primo ordiali natura, puta si cresceret per inficiationem: secus in ea quæ superuenit ex accidenti per eandem gloss. sequi videtur quòd per dictum statutum non possit iurari interesse contra fideiussorem cum ipse semper obligetur ex verborum obligatione. l. blanditus. C. de fideiuss. & l. quinta. §. penulti. de verbo. obliga. quod not.

An interesse possit ab initio taxari: quia in hoc videntur varij varia dicere, ad concordiam omnium videtur sic posse distingui. Aut taxatio interesse respicit principalem rem promissam, aut debitam, aut respicit eam accessorie: si primum, & potest taxari puta si res vendita euincatur, promittit venditor pretium conuentum vel plus, vel minus, vel alio casu simili. ita potest intelligi l. fin. ff. de præscrip. ita vult Bal. in l. j. C. de sum. trini & fid. ca. post tres columnas. ver. deinde pone hanc distinctionem. & ita vide etiam Raph. de ful. ita etiam glo. in c. dilecta. de fo. comp. in glo mag. ibi. & ideo vide si est, cum allegant dic. l. fin. si vero respicit accessorie rem debitā tunc ab initio taxatur interesse, quia non fit, aut quia non datur, si primum, aut taxatur annuatim vel mensiruatim, & non potest, secundum Barto. in l. ita stipulatus. de verbo. oblig. aut taxatur pro vna præstatione tantum, & potest secundum Inno. in c. in ciuitate. de vsur. hinc est quod non puto posse taxari ab initio in contractibus qui frequentissime celebrantur in temporibus hodiernis, puta ex causa bladi vel vini debiti, vel simil. quia cum frequentissime illæ causæ apponantur, & tamen vere est mutuum, propter talem frequentiam habetur præsumptio mutui, argu. l. iusto in princ. ff. de vsucap. aut sors ipsa debetur ex causa alia, quam veri mutui vel præsumpti, & tunc puto regulariter posse taxari ab initio, sicut in contractu emptionis, vt in l. cum arbit. C. de actio. empti. cum sim. sicut in dote promissa marito, vt in ca. salubriter. de vsur. sicut in specie debita, vt in dic. l. ita stipulatus. de ver. obli & l. j. §. item si ita. ff. ad l. Falci. & l. 2 ff. de penu. leg. & l. cum fine. & l. si penum. ff. quan. dies leg. ce. Idem puta si ipsa species nō sit in dispositione. sed in conditione, vt in præ. leg. ad hanc materiam vide l. si ita stipulatio. ff. de ope. lib.

Nota multos casus in quibus potest interesse peti, & deberi sine periculo vsurarum. Bar. & Ang. in l. diuus ff. ad leg. Fal. Bal. in l. fi. in fi. C. de peti. here. & in l. 2 D. de vsur. rei iudi. & in l. hac edictali. §. his ita. de secun. nup. Alber. in rub. de vsur. C. vide c. per vestras. de don. inter vir. & vxo. vide l. si vt certo. §. si de inoffic. commodati. vbi commodatur pecunia ad pompam. vide Magistratuam in versi. pignus. vide Host. in dic. c. salubriter. de vsur. vbi enumerat multos casus.

a ¶ De pœna temere litigantium.[a] Rubrica.

ADDITIO

a Vide, quod dixi supra de expensis: quæ
Summa Azo. Institu. de pen. temp. de
tuto.

quod Ioann. omiserat. dixerat enim Azo. quod in genere tradi poterant tres pœnæ, scilicet corporalis, pecuniaria, & famæ: quod de prima dixerat Azo. omiserunt isti clerici & prælati. Sed Innocentius eis maior, id nō curauit, qui de illa posuit in decretali, qualiter & quando. 2. de accus. in gl. magna, quæ incipit, dicit Inno.

SVMMARIVM.

1 *Pœna temere, seu calumniosè litigantis quæ sit.*
2 *Temerè litiganti semper est pœna pecuniaria imponenda.*
3 *Temerarius circa propriam scripturam, vel numerationem sibi factam, si de mendacio conuincatur, in duplum est puniendus.*
4 *Consuetudo in diuersis curijs circa pœnas infligendas, est varia.*
5 *Calumniosè episcopum accusans quæ pœna teneatur.*
6 *Quælibet ferè ciuitas sua statuta circa pœnarum inflictionem obseruat.*
7 *Statutum semper debet aliquid operari.*

DICTO De expensis & interesse, ad quæ temerè litigantes teneantur, vtile est, vt de alijs eorum pœnis aliqua annectemus.

1 ¶ † Pœna igitur temerè, seu calumniosè litiganti est, quia quandoque fit infamis per sententiam: quandoque ipso iure, puta actione furti, vi bonorum raptorum & iniuriarum, de dolo, & sepulchro violato, & expilatæ hæreditatis, & in actione in factum, contra mulierem calumniosè missam in possessionem causa ventris & in actione tutelæ, mandati, depositi, & pro socio, quæ directè infamant, vt hæc omnia probantur Institutio. de pœna tempo. litig. §. ex quibusdam. sexta quæstionis prima. infames & capitul. quicunque. C. de appellation. à proconsulibus. 22. quæstion. 5. si quis coniunctus. lxxxvij. distinction religiosum. & supra. de delat. iur. verficul. vt autem. & melius in Repertorio nostro, in titu. de infamia. ¶ † Item temerè litiganti

2 semper imponitur pecuniaria pœna: puta si filius, vel libertus sine venia iudicis parentes, vel patronum in ius vocauerit, punitur in quinquaginta aureis, vt Institutio. de pœn. tempo. litig. in fin. & si soluendo non sit, verberibus castigatur, ff. de in ius voc. l. penultim. & fin. 2. quæstion. prima. prohibentur. 12. quæstio. 2. qui manum mittuntur. 4 quæstion. tertia. versicul. item lex Iuli. Item in actione legis Aquiliæ, & in actione legatorum vi retentorum punitur pœna dupli, Institutio. cod. §. aduersus. & 13. quæstion 2. oblatæ & capitul. clerici. Item negans per mendacium se possidere, perdit possessionem, ff. de rei vend. l. penu. Item in noxali, si negat se possidere seruum, vel animal, quod

a dedit noxam, per illud, [a] ff. de noxa. si seruus depositus §. si ne-
3 gauerit. ¶ † Item temere litigans circa propriam scripturam, vel circa numerationem sibi factam, si conuincatur de mendacio per testes, vel per instrumenta, punitur in duplum. Si autem conuincatur per sacramentum sibi delatum, punitur tantum in expensis, vt in authentic. de trienn. & semiss. §. studium. Item vocans alium temerè in ius, punitur circa viatica & sumptus litis, ff. de iudic. cum quem. extra, de pœnis calumnia m. C. de fruct & lit. expen. l. prima. & 2. de quo dic, ut supra. de expen.

4 ¶ † Breuiter [b] circa pœnas huiusmodi inferendas te referas

b ad varias consuetudines, quæ in diuersis curijs obseruantur, 76. distinctio. utinam. extra, de eo, qui mit. in poss. causa rei seruan. capit. cum venissent. Quædam tamen personæ sunt, quæ non tenentur ad hanc iuris acerbitatem, C. de episcop. aud. tam demen-
5 tis. de hoc vide supra de actio. seu petit. §. sequitur. ¶ † Item qui calumniosè accusat episcopum, etiam coram iudice competenti, punitur in 30 pondo auri, ut C. de episcop. & cleri. si qua per
6 calumniam. in princip. ¶ † Sed quæritur, utrum leges maleficia punientes locum habeant hodie, cum ferè quælibet ciuitas sua sta-

ADDITIONES.

a Perdit illud. ¶ Posuit Io. de Deo: sed dicere debuit cum Azo. perdit arbitrium deditionis noxæ: & sic dicit lex. Non poterit ergo illud dare pro noxa actori inuito: quod prius poterat.

b Breuiter. ¶ Secundum Io. de Deo, vbi supra; quia finita sunt verba Azonis, quæ ponere voluit auctor. hoc dico propter id, quod dixi supra: & qa dabat etiam Azo casum legis, cum de indebito, quem ponit decretalis vltima de solut. subdebat etiam Azo, quod isti sunt legales frænites contra calumniantium iniquitates, de quib. loquitur proœmium Institutionum

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

stia statuta habeat super quolibet maleficio, præsertim in Italia? Quidam dicunt, quod statutum municipale tollit leges de hoc tractantes, arg. ff. de iud. cum prætor. ff. de pœnis, hodie. C de infamibus, & si seuerior. ¶† Statutum enim debet aliquid operari & facit ff. de pœnis, l. j. & l. interpretatione. Alij contra, quod iudex, siue Potestas possit imponere pœnam legis, si sit maior: quia sic iurat, in auth. iusiurandum, quod præst. ext. de iureiuran. uenientes. Item si condemnat in maiori: ergo & in minori, ff. de arbit. diem. de hoc ſ. tit. proximo. §. j. uer. primo.

ADDITIO.

Versicu. primo. ¶ Vber. de Bo. recitabat super l. tutoris. C. ad l. Iul. de vi pub. & pro hanc quæstionem fuisse Ianuæ: & hoc habito cõsilio peritorum diuersarum ciuitatum, fuit lege municipali obtentum super maleficio: & si expresse non tollat legem communem tamen tacitè illam tollere, & solam municipalem debere seruari. & facit, quod not. Institut. de offic. iudic. in princip. & fertur Alberic. Papien. simpliciter hoc dictum tenuisse: cui aliqui assentiunt, & apparet mens statuti volentis suam pœnam subrogare pœnæ legali, argument. ff. si quis cau. si eum. §. qui iniuriarum. facit de baptism. maiores. post prin. aliàs secus, secundum ipsos. Ipse tamen Vber. in cauil. vbi de agente criminaliter, in charta 6. Ioan. de Deo in lib. 2. sub eodem titu. consuluit, accusationem fieri vtraque lege, vt iudex vtraque, vel altera uti possit, prout voluerit: sed si cogatur eligere statutum, quia posterius, & de iure codici. l. diuus. Guil. de Suza. in l. 4. C. de sepulchro violato, tenet, quod ambabus pœnis puniri non debet: quia non debet quis fieri duabus legibus reus, ff. accusa. senatus. in fin. sed quantum plus est in vna, quam in reliqua, ff. vi bonor. raptor. l. prima. de action. & obligatio. cum ex vno. & lege, qui seruum. & l. quoties. §. primo. & l. plura. vnde consuluit illam maiorem legalem imponendam quæ includit minorem, quam imponit statutum: & sic satisfiet vtrique vide quod in d. l. 4. notauit Cyn. in vltim. quæst. & quod dicat Iacob. de Bel. in q. quam posuit C. de requir. re. in 3. membro q. qui tenet. legem municipalem derogare iuri communi in loco, &c. ADDE, an per pœnam statuti sit sublata pœna legis, Bald. consi. 220. 3. lib.

¶ Bald. de Pœna temerè litigantium.

AN pœna statuti tollat pœnam iuris communis, versicul. fina. per G. C. de sepulchro violan. l. qui sepulchra. per Cyn. vide supra. de accusat. §. 2. Statutum si sit legi contrarium, derogat legi, quia posterius est, infra tit. 8. in princip. G.

FINIS.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg.

Omnes sunt quaterniones præter Gg qui est ternio.

AVGVSTAE TAVRINORVM.
Apud hæredes Nicolai Beuilaquæ. 1578.

Th.
992a

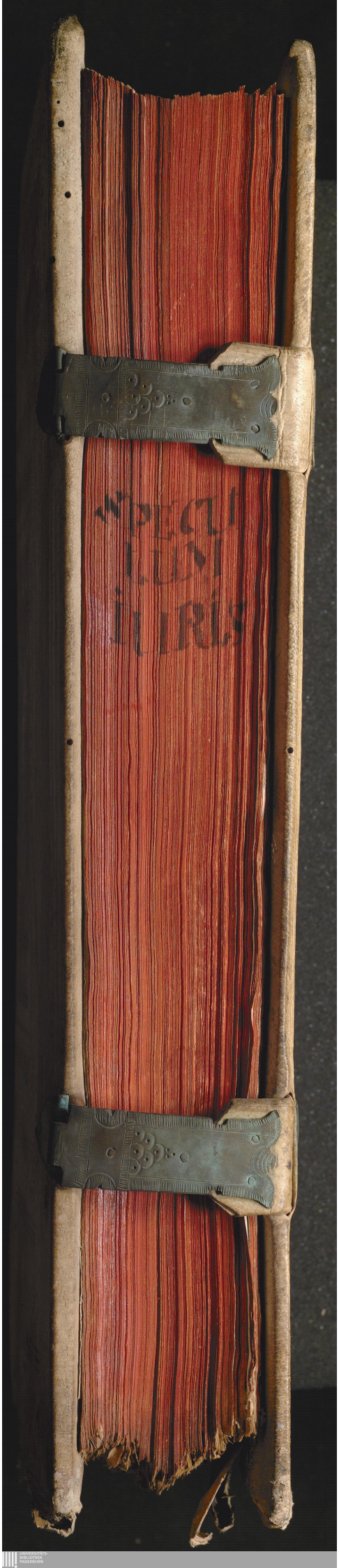
SPECT
LUM
IURIS